32
4 G
2

Digitized by Google

Digitized by Google

MANVALE.
PRAELATORVM REGVLARIVM
SECVNDVS TOMVS.

AVCTORE
FR. LVDOVICO MIRANDA
Ordinis S. Francisci Regularis Obseruantiæ.

AD
ILL.mum POMP. ARIGO. S.R.E.
Card. ampl.mi Ord. minor. obs.
protect.rem dign.mum

ROMAE.
Apud Bartholomæum Zannettum.
ANN. M.D.C.XII.

Bibli: Comuni

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO ATQ. REVERENDISSIMO D.D.

POMPEO ARIGONIO

S. R. E. CARDINALI

TITVLI, S. BALBINAE,

Ordinis Minorum, Regularis Obseruantiæ, Protectori meritissimo.

Sibi obsequentissimus filius, ex Minoribus minimus, Frater Ludouicus Miranda, S. & P. F. E.

BENE QVIDEM nobis fuit, ac fœliciter accidit nimis, Pompei Arigone, Card. amplissime & præstantissime: idq. factum credo, non sine superna dispensatione, diuino fauente numine, atq; ex instantissimis Seraphici Patris nostri Francisci precibus; cum S. D. N. PAVLVS V. Pontifex Maximus, pro magna sua benignitate, eximiaq. deuotione in sacrum nostrum Apostolicum Minoriticum Ordinem, ab Orienti in Occidentem, Septemtrione & Meridiem, adeo spatiose se protendentem, magna nostra gratia Protectorem, Gubernatorem, atque Correctorem eidem te constituit, virum vtique, scientia, potentia, prudentia, atq; grauitate, quammaxima præditum, heroicis moribus imbutum, & exornatum, omnibusque numeris absolutum: sapientia qui scires, potentia

tentia posses, prudentia, atq; grauitate valeres, instar Dei Opt. Max. cuius in terris, respectu nostri Vicesgeris, ex altissimo eminentiæ tuæ loco cuncta perlustrans, attingens à fine vsque ad finem fortiter, omnia disponere, & tot ac tantos, tibi obsequentissimos filios, Illustrissimæ Dominationis tuæ alis protegere, regere, & gubernare, interdum etiam, opus si fuerit, corrigere, recta ire compellere, ac pro tuo sanctissimo zelo, & desiderio, suauiter, sed efficaciter, in viam salutis dirigere. Ex hoc mirum in modū lætantur atque gloriantur, sacræ huius nostræ Seraphicæ Religionis, professores & alumni, fœlices se vbique proclamant, & ea de re indesinenter, Deo Optimo Maximo, immortales semper gratias agere haud cessant. Licet vero omnes, pro debito, id tanti faciant, æstiment, continuisque vocibus in cœlum vsque euehant; at quis nesciat, specialibus me in id ipsum, vinculis esse constrictum, tuum qui semper, in his Italiæ partibus expertus fuerim, singularem fauorem, propensissimum animum, benignitatem eximiam, summam beneuolentiam, simque quasi in actuali possessione, talia percipiendi, pro ea qua multis ab hinc annis D. Hieronymum à Miranda, S. D. N. Clementis Octaui, olim Camerarium, nunc autem Illustrissimæ Toletanæ Ecclesiæ Canonicum, mihi germanum Fratrem, in hac alma Romana Vrbe commorantem, semper fuisti prosequutus, cuius accepta beneficia, innumera, vt ex eiusdem certa relatione accepi, tot sunt ac tanta, vt referre si vellem, vix lingua ad narrandum sufficeret. An non, Princeps Illustriss. & mea istbæc videbuntur propria, qua & merito acceptis adiungere debeam, conariq. proinde, vtcumque illis satisfacere, debitas saltem referendo gratias ac vincti, grati animi mei aliqualem ostensionem faciendo? Dubitabit nemo. Optarem quidem Amplitudini tuæ, condignum posse, pro meritis aliquod præstare obsequium, sed proh dolor, premor beneficiorum magnitudine, ac mearum imbecillitate viriū. Nam quid non debeam, cui tantum debeo, ac tantis sum astrictus vinculis? De referenda vtcumq. gratia cogitare, primum esse boni viri officium, vbiq. tradunt sapientes quique, idq. rebus potius, quàm verbis faciendum, quemadmodum & arbores fertiles, non folia solum,

sed

ſed dulces fructus, cultoribus ſuis ſolent afferre. At ipſe quid faciam, cernens me, Minorem Fratrem, omnino terrenis bonis omnibus deſtitutum, ac te integerrimum Iudicem, ad recipienda quæque munera, nedum magna, verumetiam minima, adeo penitus auerſum, vt quaſi non habens manus omnino cunctis videaris. Hinc eſt, quod cum alium, ad meas non haberem fructus, iucundiorem quem tibi fieri poſſe exiſtimarem, quam hunc ſecundum Tomum Enchiridij, ſiue Manualis Prælatorum Regularium, exilis ingenioli mei exiguum fœtum, cum priorem S. D. N. Paulo V. auſus fuerim dedicare, alterum iſtũ ſub tuo præclariſſimo nomine, in lucem prodire conſtitui. Suppliciter, omni qua poſſum humilitate, animique propenſione, Illuſtriſſimam D. T. deprecans, vt qui omnes recipis, nullum ſpernis, ac pro tua maxima humanitate & benignitate, benefaciendo de omnibus quaſi triumphas, digneris & me, & illum ſub tua protectione recipere, etſi enim efficere, quod vellem nõ valeo, facio ſaltim quod poſſum. Qua fiducia, & ſpe, ac ſummæ beneuolentiæ erga me tuæ, animo ſecurus quieſcam, deprecans Deum Opt. Max. Illuſtriſſimam D. T. incolumem in multos annos conſeruet, ac tandem ſuperna fœlicitate beet. Vale Princeps ac Protector Illuſtriſſime, è tuo inſigni Aræ Cœli Conuentu, Kalend. Maij, anno 1612.

Frater

Frater Archangelus à Meſſana, totius Ordinis Fratrum Minorum, Generalis Miniſter & ſeruus. Reuer. in Chriſto Patri, Fratri Ludouico Miranda, Hiſpano, noſtræ Prouinciæ S.Iacobi, quondam Diffinitori, & in Salmanticenſi Academia Sacræ Theologiæ Lectori Iubilato, cauſarum S.Officij Qualificatori, actualiq. noſtro Secretario, ſalutem in Domino, & paternam benedictionem. Super ſpeculam ſacri noſtri Ordinis conſtituti, cum nec minima ſit noſtri muneris & Officij cura, Seraphice atque Apoſtolice Religionis noſtræ, ſed præcipue totius Eccleſiæ bonum promouere, ac eos qui in idipſum ſtrenue laborant, modis omnibus iuuare, & acceperimus, poſt plurimos, à te in Hiſpaniarum partibus, iam pridem libros Latino atque vulgari ſermone conſcriptos, typisq. mandatos, Enchiridion, ſiue Manuale quoddam Prælatorum Regularium habere, per ſacri noſtri Ordinis Patres, præuiſum atque approbatum, & Hiſpaniarum Regis priuilegio munitum, quod nec minimam, quinvero maximam Chriſtianæ Reipub. vtilitatem allaturum ſperamus, illudq. in publicum, ad cõmunem omnium vtilitatem prodire deſideres, Præſentium tenore in idipſum, tibi copiam facimus, quinvero & præcipimus, cum merito ſalutaris obedientiæ, vt poſtquam illud præſentaueris, coram Reuerendiſs. P. Magiſtro Sacri Palatij, ſolitamq. approbationem obtinueris, prælo mandare poſſis, cum noſtra benedictione. In quorum fidem, has litteras, noſtra propria manu, & officij noſtri ſigillo maiori muniuimus. Datis Romæ Nonis Octobris, 1610.

Frater Archangelus à Meſſana, qui ſupra, manu propria.

Imprimatur, ſi videbitur R. *Patri Magiſtro Sacri Palatij Apoſt.*
Cæſar Fidelis Viceſgerens.

Ex commiſſione Reuerendiſs. Patris Ludouici Yſtella, digniſſimi Magiſtri, Sacri Apoſtolici Palatij, omni qua potui attentione & conſideratione, perlegi opus Reu. admodum, ac doctiſſimi P.Fr. Ludouici Miranda, Sacræ Theologiæ Lectoris Iubilati, ac totius noſtri Ordinis Minorum, de Obſeruantia diſertiſſimi Secretarij, cui titulus, Manuale Prælatorum Regularium, in duos Tomos diuiſum, in quibus atteſtor, omnino me nihil reperiſſe, quod Catholicæ fidei, aut bonis moribus, vtcumque videatur contrarium, quinvero obſeruaſſe, eiuſdem Auctorem, adeo plene huic argumento ſatisfeciſſe, vt in eo genere, quod verè fatear, nullum hucuſque luculentius, doctius, atque copioſius crediderim opus in lucem prodijſſe, ob quæ dignum iudico, vt ad publicam totius Eccleſiæ vtilitatem, quamprimum prælo mandetur. In cuius rei fidem, &c. E Regali noſtro Conuentu S.Petri in Monte Aureo, prima die Februarij 1612.

Frater Ioannes Carthagena.

Imprimatur.
Frater Damianus à Fonſeca, Magiſter & Socius Reuerendiſſimi Patris Fratris Ludouici Yſtella, Sacri & Apoſtolici Palatij Magiſtri, Ord. Prædicatorum.

Operis

Operis Argumentum.

IN priori Tomo huius noſtri Enchiridij, ſiue Manualis Prælatorum Regularium, præmiſſa Religioſi ſtatus inſtitutione & origine, qua potuimus breuitate, claritate, atque vt credo, mira, & ingenti reſolutione, vtcumq. tradidimus, quæ obſeruanda ſunt in communi praxi, ab omnibus in vniuerſum Religioſis ſubditis, & ad ipſorum pertinent inſtitutum. In hoc vero ſecundo idipſum fiet, Deo dante, de ſpectantibus ad Prælatos, Eccleſiaſticosq. Iudices, ac rectam ſuorum munerum & officiorum adminiſtrationem. Exordientes à conditionibus & qualitatibus, in eiſdem requiſitis, quo ad genus, quoad ætatem, legitimitatem, ſcientiam, & ſufficientiam, idq. generis alia, quæ eoſdem oportet habere quammaxime, tàm ſecundum ius commune, quàm ſecundum noſtras generales Conſtitutiones. Deinde ad particularia deſcendendo, ſtatuuntur, quæ obſeruanda ſunt, in celebratione Capitulorum quorumcumque, tàm generalium, quàm particularium, ſiue Prouincialium, & in electione canonica, Prælatorum omnium, diciturq. copioſiſſime, quid cuiq. eorum proprió incumbat officio & muneri. Poſtmodum vero, ad ipſorum aliqualem inſtitutionem, pro eis ſaltem, qui nedum Iuri Ciuili & Canonico; verumetiam nec Theologiæ ſacræ, egregiam operam nauarunt, breuem quamdam ac reſolutam nimis facimus tractationem, de pertinentibus ad Legum, Conſtitutionum, Statutorum, & Conſuetudinum materiam, necnon & compilationem omnium quæ continentur in Iure, tam Ciuili, quam Canonico, explicanturq. & declarantur omnes

nes fere Quæstiones, atque difficultates, quæ ad censuras Ecclesiasticas spectant,& ad Regularia priuilegia, quibus post sacrum Concil. Triden. perfrui & gaudere possunt Religiosi, multaq. alia traduntur,quæ, vt crediderim, intuenti iniucundū non erit legisse. Immensus quidem labor & cui viro,in tot ac tantis rebus distento, humanæ vires vix videbantur sufficere, sed qui Dei Opt. Max. gratia & adiutorio,factus fuit suauis. Id obsecro cedat, in ipsius gloriam & laudem, sanctissimæq. suæ Matris, Seraphici nostri Patris Francisci, Diuorum ac glorioſissimorum Antonij, Ludouici, Bonauenturæ, ac Thomæ Aquinatis Doctoris Angelici, quos à primis incunabulis, Patronos, fautores & protectores semper habui & elegi, quorum etiam opem, auxilium, clementiam, atque benignitatem imploro, vt plura alia,quæ cœpta sunt,maiori forsan æstimatione atque consideratione digna,quæ in dies in lucem edi parantur, optatum suum consequantur finem, ad totius Ecclesiæ vtilitatem publicam, atque priuatam Religiosorum omnium, sed maxime Prælatorum Regularium,instructionem & directionem.

MANVA-

MANVALE PRAELATORVM REGVLARIVM.

SECVNDVS TOMVS.

QVÆSTIO PRIMA.

De Prælatis Regularibus, quantum ad genus, in Octo Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum descendentes ex Iudæis, Sarracenis, siue hæreticis, in nostro sacro Minorum Ordine, in Superiores, atque Prælatos possint assumi?

PRO huius Articuli intelligentia, & vt paremus viam ad ea, quæ in subsequentibus sunt dicenda, nonnulla oportet præmittere fundamenta. Primo est notandum, & stando in iure communi, & communiter, atque regulariter loquendo, omnes in vniuersum fideles baptizati, qui Christi fidem semel susceperunt, atque ab ea numquam defecerunt, siue retrocesserunt, cuiuscumque status, & conditionis extiterint, Iudæi licet sint, Græci, aut Gentiles, seu potius ab eisdem descendentes, & à quacumque natione ortum, siue originem trahentes, si aliàs apti, atq. habiles inueniantur, admittuntur, & recipiuntur, recipi, atque admitti possunt & debent, non solum ad gratiam, & ad gloriam suscipiendam, postquam semel in Ecclesiam recepti sunt, verum etiam (respectiue loquendo) & ad quæcumque munera, & officia, quæ in Christiana Republica haberi possunt, & ad quascumque Præfecturas, & Dignitates Ecclesiasticas, absque delectu, & discrimine. Hoc est certissimum, & constitutissimum, ac prorsus omni dubio procul, stando in Iure communi, & communiter loquendo. Et quidem quantum attinet ad gratiam, & ad gloriam, & omnia ea, quæ ad animam, & æternam salutem spectant, ex innumeris sacræ Scripturæ locis idipsum facile erit colligere, sed maxime ex doctrina Diui Pauli, qui in innumeris suæ doctrinæ locis, incunctanter dicit, *non esse distinctionem faciendam Iudæi, & Græci, nam idem Dominus omnium, diues in omnes, qui inuocant illum. Omnes enim*, inquit, *qui inuocauerit no-* ad Rom. c. 3. & 10.

men Domini, saluus erit. Et addit; *quod omnis, qui credit in illum, non confundetur.* Quibus etiam concinit id, quod in Actibus Apostolorum, dixisse fertur olim Diuus Petrus, post visionem illam magnam, de linteo illo magno, quod quatuor initijs submitti videbatur de cælo, *In veritate,* inquit, *comperi, quod non est personarū acceptio apud Deum, sed in omni gente, qui timet eum, & operatur iustitiam, acceptus est illi.* Hac itaque de re nulli dubium. Neque vllam prorsus habendam esse rationem generis Iudæi, aut Græci, quantum attinet ad gratiam, & ad gloriam, & ad ea, quæ ad animæ salutem spectant. Sed quantum ad officia, & munera, ac dignitates Ecclesiasticas, siue seculares, quod in his, stando in iure communi, nulla sit etiam facienda differentia, inter Iudæos, atque Græcos, siue Gentiles prædictos, ex vtroque Iure facile erit colligere, sed maxime ex iure Canonico. vbi ad hoc propositum, reperiétur aliqua expressa capitula. Facit in primis ad hoc *cap. eam te, de rescriptis.* vbi Alex. III. Tornacensi Episcopo scribens, eumdem reprehendit pro eo, quod Ecclesiæ suæ præbendam quamdam, cuidam de genere Iudæorum originem trahenti, conferre noluerit, & est textus ad hoc propositum, satis notabilis, & qui communiter à Doctoribus adducitur. Vbi præfatus Pōtifex, post multa alia, in sequētia verba prorupit: *Nā pro eo, quod Iudæus exiterit, ipsum dedignare non debes.* Quæ quidem verba exponens Glossa ibidem, *verbo, Iudæus,* inquit ab eo dicta fuisse, *quoniā de Iudæis conuersis Ecclesia fundata fuit.* Pro quo allegat, *cap. in nouo. dist. 21. & cap. recurrat. 32. q. 4.* & addit, *quod propterea quod ille Iudæus exiterit, potius debuerat laudari, & commendari, quam repelli, aut repudiari.* Facit & ad hoc *cap. ad decorem, de institutionib. & cap. venerabilis, de prabend. & dignitat.* multaq. alia capitula & iura, ad id in iure Canonico licebit adinuenire, quę breuitatis gratia facio missa. Et quamuis reperiatur ibidem, *cap. statutum, el 2. de hæreticis, lib. 6.* quo ab officijs, & dignitatibus excluduntur, omnes intra secundum gradum per paternam lineam, per maternam vero, intra primum ab hæreticis descendentes, illud tamen non obstat præmissis: nam vt ex eodem, atque ex ipsius titulo, satis constat, facileq. patere potest intuenti, solummodo loquitur, locumq. habet in hæreticis, quales sunt, qui postquā semel fidem susceperunt, perfide ab ea defecerunt, atque retrocesserunt, ab ipsisq. intra dictos gradus descendentibus, non autē in Iudæis, Gentilibus, Ethnicis, siue Sarracenis, ipsorumq. filijs, ab illisq. descendentibus, qui fidem nunquā receperunt, aut postquam eandem susceperunt, ab ea numquā retrocesserunt; hi enim nō cōprehendūtur, aut cōprehendi possunt in supradicto decreto, & *cap. statutum.* Quod vnanimi consentu tenet cōmunis omnium DD. corona, & opinio, sed specialiter hac de re, cōsulatur Felin. *in supradicto cap. eā te,* vbi ex eo colligit, ac ponit pro regula, *quod infidelitas, precedens in promotionibus non nocet, nisi fuerit hæresis, aut conuersio recens.* quod est certissimum, atque constitutissimum, stando in iure communi, canonico, atque ciuili, ni forte propter aliquam rationem, & causam contrarium alicubi reperiatur determinatum, atque decisum, de quo inferius dicemus.

Actuum 10.

Infidelitas precedens in promotionibus nō nocet, nisi fuerit hæresis, aut conuersio recens.

Felin. in c. eā te. de rescript.

Secundo præmitto, ꝙ quamuis supradicta omnia vera sint, stando in iure communi, canonico, atque ciuili, adhuc tamen aliqua reperiuntur statuta, loquendo de iure speciali, & priuilegio, & Constitutiones Summorū Pontt. quibus auctoritate Apostolica, nō quidē ex odio generis, sed ꝓpter aliquas iustas, legitimas, atq. multū rationabiles causas, non solū hęretici supradicti, ab ipsisq. descendentes, intra prædictos gradus, verumetiam & Iudæi, Sarraceni, eorumq. successores, ad certum vsque, & determinatum gradū, præfixumq. terminum, inhabilitantur, inhabilesq. redduntur, ad quæcumq. honoris

noris officia,& dignitates Ecclesiasticas,atq. seculares,& vt resoluit Nauar. cũ sit expresse contra ius comune,nullus Summo Pont. inferior,aut sine ipsius speciali licentia,& permissione,vllo modo potuisset efficere,vt nos etiã latissime diximus in prælect. Tomo q.19.art.7. notab.2. dicemusq. amplius infra,cũ de statutis,& Constitutionibus nostri sacri Ordinis,specialem fecerimus mentionem. Sed vt in presenti ad particularia descendamus,dico, & inter Constitutiones alias,quæ hac de re circumferuntur, specialissima est quędã Pauli IV. facta anno 1558. die 24. Aprilis, Pontificatus sui anno 4. Vbi renouans, atq. innouans similẽ aliam Clementis VII. datã Romæ anno Domini 1525. die 14.Martij, reuocatã a Iulio III. anno Dñi 1550. die 10.Octob. auctoritate Apostolica statuit, ordinauit,atq. determinauit,*Quod deinceps nullus secularis, qui iudæus,siue hæreticus fuerit,seu à Iudæis, vel hæreticis (quorũ progenitores paterni,siue materni,viuentes,siue defuncti,vsque ad quartã generationem inclusiue,hæretici declarati,& vt tales condemnati,& illi, seu eorũ corpora,& ossa,seu eorum statua igni tradita fuerint)originẽ trahens,seu ex descendentibus prædictorum Iudæorũ,& hæreticorum, vsque ad quartam generationem inclusiue,fuerit, vel sit,in totius Ordinis Fratrum D. Francisci,Fratrum dicti Ordinis in quibuscumq. locis,& mundi partibus,vbi Religio, & Ordo Fratrum huiusmodi fuerit,aliquo modo,sub quouis prætextu, & quæsito colore,sub pœnis infrascriptis, eo ipso per sic recipientes,& admittentes absque declaratione aliqua incorrendis,recipi & admitti possint*. Hæc sunt expressa verba supradicti Pauli IV. loco supra citato,vbi agit de receptione Nouitiorũ, seu nouiter cõuersorum ad Ordinem. Sed inferius,agẽdo de iã receptis,atq. in nostro Ordine sacro ex sententibus,prohibere etiã volens,ne aliqui ex huiusmodi, ad Ordinis officia, & dignitates admittantur,in sequentia verba prorupit: *Et si aliquis tempore Data præsentium,inter Fratres Minores totius dicti Ordinis S.Francisci,in quibuscumq. locis,& mundi partibus,vbi Religio,& ordo Fratrum huiusmodi, similiter fuerint, qui olim Iudæi,seu hæretici fuerint,seu à similibus Iudæis,vel hæreticis (quorũ similiter parentes,& progenitores paterni, siue materni viuentes, seu defuncti vsque ad quartam generationem inclusiue,hæretici declarati, & vt tales condemnati, ac illi, seu eorum corpora & ossa,vel statua igni tradita fuerint) originem trahentes,seu descendentes vsque ad quartam generationem inclusiue, etiã ad quascumq. dignitates, beneficia,& officia Ecclesiastica obtinenda,& exercenda, præmissis non obstantibus, sufficienti dispensatione,seu indulto fussulis reperiantur, in Ministros Generales,seu Prouinciales, ac Commissarios generales, seu quoscumque alios Commissarios, vel Guardianos, aut Ivadicatores, etiamsi alias soliti fuerint, ad huiusmodi officia, Generalatus, Commissariatus generales, & cuiuscumque aliorum Commissariatus, Prouincialatus, seu Guardianatus, & prædicationis eligi, & assumi, nullatenus de cætero eligi, assumi,seu recipi possint, electioque, & assumptio, seu receptio de illis facta ad officia prædicta, si fieri contigerit de facto, nullius sit roboris, vel momenti, & pro non facta habeantur, nec vigore electionis, assumptionis, seu receptionis prædictæ, illi sic electi aliquid administrare, seu prædicare possint, sed omnia, & singula per eos sic electos, & assumptos, de facto administrata & gesta, viribus careant, & nullam prorsus firmitatem obtineant, nec ius alicui tribuant*. habetur vbi supra. Postmodum vero prosequitur, præcipiendo, prohibendo,& inhibẽdo,vt talibus sic electis,à subditis nulla omnino præstetur obedientia. Supradictam Pauli IV. Constitutionem ad litteram confirmauit postmodum Pius IV. anno Domini 1559. Pontificatus sui anno 5. Mensis Decemb.die 5. cuius confirmatio incipit,*Pronisionis nostræ*. Et quamuis Pius V.anno Domini 1571. in quadam alia sua Constitutione, seu Extrauagan-

Nauar. lib.3. cõs.11.de Reg. cons.26. & lib.5. tit. de Iud. & barra cenis, cons.1. & tit de har. cons 22.

Pauli IV.Constitutio, circa descendentes ex Iudæis, vel hæreticis.

A quibus Summis Pontt. fit confirmata supradicta Pauli IV. Cõstitutio, & de varietate, quæ hac de re reperitur in priuilegijs.

ti, quæ incipit, *Pastoralis officij*, Constitutiones prædictas Pauli Quarti, & Pij Quarti limitauerit, atque restrinxerit, ad secundam vsque generationem ex parte patris, primam vero ex parte matris, sicut eam restrinxerat, atque limitauerat, antea Iulius Tertius, vt constat ex Pauli Quarti Constitutione prædicta, at Gregorius Decimustertius anno Domini 1574. reuocando prædictam Constitutionem Pij Quinti, confirmauit supradictam Pauli IV. & Pij IV. ac de nouo statuit omnino, vt seruaretur, & præcepit, quod etiam extendatur, siue extenderetur ad descendentes ex Sarracænis, vsque ad quartam generationem inclusiue. Incipit hæc Gregorij Constitutio, *Consueuit*. Et quamuis non desint, qui asserant, seu dicere, affirmareq. audeant, ipsam esse postmodum reuocatam à Sixto Quinto, præcipiente, vt Constitutio Iulij Tertij, & Pij Quinti præfata seruaretur, & hanc reuocationem scriptam, reperiri in libro Ordinis, qui habetur in Conuentu de Aracæli, in Archiuio Procuratoris Generalis Romanæ Curiæ, cum tamen non inueniatur, neque eius rei vllà certa fides habeatur, siue aliquod rescriptum authenticum, dicendũ procul dubio videtur, circa hoc esse standum in Constitutionibus supradictis Pauli IV. & Pij IV. & Gregorij XIII. ac iuxta ipsas decernendum, atque determinandum, quidquid sese obtulerit in prædictis.

De differentia circa intelligẽtiam prædictarum Constitutionum.

Tertio præmitto, q̃ quamuis circa prædictarum Constitutionũ intelligentiam explicationem, & declarationem, magna sit lis, & controuersia inter Doctores, qualiter debeant intelligi, obseruari, atque practicari, vt nos latissime diximus in primo Tomo, loco superius citato, in quarto notabili, asserentibus quibusdam, quod Constitutiones prædictæ, generaliter comprehendunt, omnes in vniuersum Iudæos, Sarracenos, & hæreticos, ab eisdemq. descendentes, intra quartam generationem inclusiue, absque vlla prorsus limitatione: affirmantibus vero alijs, quod non ita sit, aut comprehendantur supradicti omnes, nisi cum hac conditione, & limitatione, nempe quod eorum, seu progenitorum suorum corpora simul fuerint concremata, & igni tradita, intra quartam prædictam generationem, vt latius patet in supradicto quarto notabili, adductis ibidem hinc inde rationibus & argumentis, quæ circa difficultatem istam, pro vtriusque opinionis parte versantur, vt quod hac in re tenendum est, & verius atque probabilius nobis videtur, paucis dicamus, breuiter ac resolutiue, sequentes statuo conclusiones, quibus ad vnguem explicabuntur, atque declarabuntur omnes supradictæ Constitutiones, sine Motus proprij.

Prima Conclusio.

Qui in nostro sacro Ordine in quarto gradu descendunt ex Iudæis, Sarracenis, seu hæreticis, nõ possunt in Prælatos eligi, & præfici, & electio de eis facta, est ipso iure nulla.

NVllus sacri nostri Ordinis Frater, ex infecto genere natus, qui olim Iudæus, Mahometanus, aut hæreticus extiterit, seu descendens ex conuersis Iudæis, Mahometanis, Sarracenis, aut hæreticis, intra quartam generationem, quorum corpora, ossa, seu statuæ igni traditæ fuerint, & concrematæ, in Prælatum potest eligi, aut præfici, & electio aliter facta est ipso facto & iure, irrita & nulla. Hæc conclusio habetur expressa in supradicta Constitutione Pauli IV. ab illis verbis: *Et si aliqui tempore data præsentium, &c.* vsque, *Viribus careant, & nullam prorsus firmitatem obtineant, neque ius alicui tribuant*. Quibus verbis agit de Prælatis iã electis, tẽpore quo data & facta fuit Constitutio supradicta, quibus etiam, aut omnino similibus, vtitur infra, agendo de Prælatorũ electionibus

post-

postmodum faciendis, quæ breuitatis causa in præsentiarũ omitto: nam, vt dictum est, tota Constitutio ad vnguem habetur expressa, in dicto primo Tomo, quæst. 19. art. 7. & habentur ab illis verbis: *Districtius inhibentes*, vsque, *decernentes irritum, & inane, &c.* & apponitur excommunicationis latæ sententiæ pœna, contrarium facientibus, quod est valde notandum, ac memoriæ commendandum.

Secunda Conclusio.

Qualiter intelligenda sit supradicta Constitutio, circa descedentes ex Iudæis, seu sar racenis.

Non est necessum, vt quispiam in hac Constitutione comprehendatur, quod simul sit Iudæus, aut Mahometanus, seu potius ex Iudæis, aut Mahometanis descendens. & ꝙ progenitorum suorum corpora, aut ossa igni fuerint tradita, & concremata intra quartum gradum, vt non in Superiorem, atque in Prælatum, nostræ sacræ Religionis possit eligi, præfici, atque assumi, quin vero etiamsi progenitorum suorum corpora (vt præmittitur) intra quartum gradum, non fuerint concremata, & igni tradita, si ex supradictis Iudæis, siue Mahometanis, intra quartum gradum descendit, in supradicta Constitutione comprehenditur, per ipsamque excluditur. Hæc conclusio probatur in primis per supradicta, & per ea, quæ latissime diximus in primo tomo, quæst. 19. art. 7. de mente Nauarr. in 4. notab. vbi, ni fallor, luculenter ostendimus, hanc esse veram, atque genuinam supradictæ Constitutionis Pauli IV. intelligentiam, explicationem, & declarationem. Et quamuis, vt ibi etiam diximus, contraria sententia, nõ omnino videatur improbabilis, loquendo de æquitate, clementia, & pietate, atque vtcumque practicari possit, quantum spectat ad receptionem alicuius Fratris ad Ordinem, non tamen, vt mihi videtur, conuenit, aut expedit, vt practicetur, quantum attinet ad Prælatorum præfectionem, & electionem, ac promouẽdos ipsos, & præstandas illis præfecturas, dignitates, siue Prælaturas, quin vero oportet quammaxime, vt non amplietur, quoad hoc Constitutio supradicta, sed obseruetur ad literam, & in suo remaneat vigore. Sint contenti, qui eiusmodi sunt, vt æquitatis, bonitatis, atque benignitatis gratia, iuxta probabilem quorumdam opinionem, contra probabiliorem, vt medicam, contra conscientiam, & contra omnem prorsus rationem, admittantur, & recipiantur ad Ordinem. Nam quod neophyti, id est, noui in fide, non admittantur, seu admitti debeant, ad Præfecturas, siue Prælatias, etiamsi sint ex Gentilibus orti, & nati, cum non sint veterani milites, sed noui, & ex nouiter conuersis descendentes, in sacris Canonibus, atque Concilijs, multa id nos iura, & capitula docent. In primis facit ad hoc *cap. prohibentur, dist. 48.* vbi id expresse habetur, & Concilium Nicænum cap. 2. quod habetur *in cap. quoniam, eadem dist. 48.* Concilium etiam Sardicense canone 13. & Laodicense cap. 3. Diuus etiam Gregorius lib. 4. Moral. idipsum aperte dicit, sed expressius in epistola quam scripsit Syagrio Episcopo, atque alijs Episcopis, quæ habetur lib. 7. epist. 100. & refertur *in cap. sicut neophytus 48. dist. supradicta*], vbi ad hoc propositum, dicuntur plura, eaq. notatu dignissima, quæ facile potest videre quilibet. Sed præterea ratio in id est appositissima, nam, vt inquit Innocentius Papa I. in epist. 12. quæ est ad Aurelium: *Miserum est eum fratrem magistrum, qui necdum nouit esse discipulus, summumq. sacerdotium adipisci, qui in nullo sacerdotij gradu primis fuit exercitatus.* Hinc & *in cap. constituit. 17. q. 4.* quod est desumptum ex Concil. Toletan. 4. cap. 64. habetur, *vt Iudæi, aut ij, qui ex Iudæis sunt, officia publica nullatenus appetant.* Redditurq. ibidem

Dignitates nõ sunt conferendæ nouiter conuersis, siue sint ex Gentilitate, siue ex Iudaismo.

ratio, *Quia*, inquit Concilium, *sub hac occasione Christianis iniuriam quandoque faciunt*. Facit & ad hoc *cap nulla officia, dist.* 54. vbi similia verba habentur, & Gloſſa explicando verba illa, *Iudæis*, dicit eſſe intelligenda de Iudæis, de nouo ad fidem conuerſis, vel de illis, qui ex familia ipſorum ſunt. Multa ad id iura, & capitula poſſent adduci; quæ breuitatis cauſa facio miſſa, cum ſi hæc obſeruari velint, ſuperq. ſatis ſupradicta ſufficiant.

Tertia Concluſio.

Qualiter ſit intelligenda dicta Cõſtitutio, ei ca deſcendentes ex hæreticis.

Per ſupradictam Pauli Quarti Conſtitutionem, à Prælationibus, & dignitatibus etiam excluduntur hæretici, & ex eis deſcendentes, quorum corpora & oſſa, intra quartam generationem, fuerint concremata, & igni tradita. Hæc concluſio conſtat expreſſe, ex ſupradictis Conſtitutionibus, & ex his, quæ circa earum explicationem, atque declarationem in primo Tomo diximus, quæſt. 19. art. 7. notab. 4. Nam verba illa, *quorum corpora, & oſſa*, in dictis Conſtitutionibus contenta, ad ſupradictos tantum hæreticos referuntur, debenteq. referri. Hi enim ſolummodo ſunt, qui à iudicibus ex relatione Inquiſitorum, propter amiſſam fidem ſemel receptam, ab eadem apoſtatantes, debent ac ſolent concremari, & igni tradi. Quod cum Bonifacius VIII. *in dicto cap. ſtatutum, et 2. de hæreticis. lib. 6.* reſtrinxerit, atque limitauerit, ſolummodo ad primum, & ſecundum gradum, per paternam lineam, per maternam vero ad primum, vt ſupra diximus, prædictus Paulus IV. quantum ad Præfecturas, & Prælatias, reſpectu Fratrum noſtri ſacri Ordinis, extendit, atque ampliauit, vſque ad quartum ex vtraque parte, paterna ſcilicet, atque materna incluſiue. Sed aduertere licet, quod vtitur dictione copulatiua, *ac*, quæ dictio vtraque verba coniungit, præcedentia, & ſubſequentia, qua, meo quidem videri, ſignificatur, ac datur intelligi, quod ad hoc, vt ſupradicti ex hæreticis, vt præmittitur, intra quartum gradum deſcendentes, ab officijs Ordinis, & dignitatibus, per dictam Conſtitutionem excludantur, atque videantur excludi, non ſufficit, quod aliqui ex ſuis progenitoribus intra quartum gradum, propter hæreſim, ſiue perfidiam fuerint damnati, verumetiam requiritur, ac neceſſum eſt, quod propterea in eadem hæreſi, atque perfidia perſiſtentes, eorum corpora, & oſſa fuerint ſimul concremata, & igni tradita. Nam ſi propter ſupradictam hæreſim atque perfidiam, ſemel fuerint condemnati, non tamen etiam concremati, ſed Eccleſiæ reconciliati, crediderim, eſtq. grauiſſimorum ſententia & opinio, quod non in dicta Conſtitutione comprehenduntur, neque per illam, etiam ſtando in ipſius rigore, ſupradicti excludendi ſunt ab officijs Ordinis, prout in ſimili caſu, de eiſdem hæreticis agens, *ſupradictum cap. ſtatutum*, doctiſſimus Symancas explicat, etiam ſi tot annis Inquiſitoris fuerit officio functus, lib. ſuo Catholicarum Inſtitution. tit. 29. num. 15. & idem tenet Nauarr. lib. 5. Conſil. de hæret. conſ. 22. num. 2. Qua de re videatur P. Frater Emmanuel Rodriguez tom. 1. qq. Regular. quæſt. 14. art. 7. vbi ſupradictæ adhæret opinioni. Quam, & dicit tenuiſſe olim, doctiſſimum Doctorem Grado, in Salmanticenſi Academia iurisperitiæ Cathedraticum primarium, & Reuerendiſſimum etiam Fratrẽ Franciſcum à Camora, Generalem quondam Miniſtrũ, huius noſtri ſacri Ordinis, qui interrogatus hac de re in quodam Prouinciali Capitulo, a Patribus Diffinitoribus noſtræ almę Prouinciæ ſancti Iacobi, Reſpondiſſe dicitur, quod ſolum ij hæretici, ſeu ex hæreticis deſcendentes, qui, vt tales condemnati ſunt, ac eorum corpora, ſiue

Hoc eſt valde notandum ſpro deſcẽdentibus ex aliquibus, q olim fuere hęretici, non th damnati, aut ſuorum corpora igni tradita.

siue ossa, intra quartam generationem, propterea fuerunt concremata, & igni tradita, in supradicta comprehenduntur Constitutione, non vero alij descendentes ex his, qui, vt hæretici, fuerunt damnati, non tamen concremati, sed vnitati Ecclesiæ reconciliati, ita vt non sufficiat, quod facta fuerit condemnatio sola, sed vlterius requiratur corporum combustio, aut ipsorum statuarum. Facit ad hoc Concil. Tolet. & refertur 1. q. 4. *cap. non imputatur*, vbi descendentes ex hæreticis, qui postmodum reconciliati sunt, in pristinos honores restituuntur. Est præterea prædicta explicatio, & declaratio, non solum iuri consona, sed & æquitati, ac rationi multum conformis: nam lex pœnalis omnis, continens aliquid, contra generalem regulam iuris communis, seu aliquid strictius præcipiens, intelligi, atque interpretari debet, non quidem late, sed stricte, vt quanto minus fieri poterit, corrigat ius commune, prout habetur *in cap. cum dilectus. de consuetudine. & in l fin. C. de iure deliberandi, & l. si verba. §. de vero. ff. solut. matrimon.* facit & *cap. quæ à iure, de Regul. Iuris, lib.* 6. *& lex benignius. ff. de legibus*: cum igitur supradicta Constitutio pœnalis sit, & aliquid continens contra, aut saltem vltra terminos Iuris communis, non ampliari debet, sed potius restringi, & satis est, quod aliquid operetur, seu in aliquo, aut aliquibus, suum sortiatur effectum, quamuis non in omnibus: quod est multum notandum, atque memoriæ commendandum.

Lex penitus cõtinens aliquid contra Ius cõmune nõ late, sed stricte debet interpretari.

Quarta Conclusio.

Descendentes ex supradictis Iudæis, Sarracænis, seu hæreticis, vltra quartum gradum, non in supradicta Constitutione comprehenduntur, sed possunt in nostræ sacræ Religionis Prælatos, & Superiores præfici, eligi, atque assumi. Hæc Conclusio est expressa, grauissimi Doctoris Nauar. lib. 5. Consil. de hæreticis, cons. 22. num. 5. vbi respondens ad tertiam multarum quæstionum, quæ ibidem sibi fuerunt propositæ, circa prædictas Pauli Quarti, & aliorum Summorum Pontificum Constitutiones, postquam ab eo fuit quæsitum, An prohibitio præfata, ab officijs Ordinis, præbendis, atque dignitatibus, excludat omnes, quos vulgus Lusitanum, & etiam aliqua pars vulgi Hispaniæ, appellat *Christianos nuenos*, etiam si ipsorum maiores, ante quintam generationem, ad fidem fuerint conuersi, qui tamen numquam ad vomitum redierunt? Respondet, omni esse proculdubio, quod non excludit eos, neque extenditur ad ipsos. Cuius & rationem reddit, quoniam cum ipsammet Constitutio se restringat, ad descendentes ex huiusmodi, intra quartam generationem tantummodo, in expressis non est locus coniecturis, *iuxta l. continuus. §. cum ita. ff. de verborum oblig.* Idem omnino, ac eisdem verbis tenet supradictus Pater Frater Emmanuel Rodriguez 1. Tomo Quæstionum Regular. quæst. 14. art. 6. qui & addit, quod cum in dictis Constitutionibus, Summi Pontifices, clare, atque distincte loquantur, de descendentibus ex supradictis, ex genere maculato, intra dictum quartum gradum, non habent locum, neque extendi debent, ad gradus collaterales; ita quod Religiosus ille, cuius patruus ex parte patris, seu auunculus ex parte matris, pœna combustionis propter hæresim fuerit damnatus, aut aliqui ex suis ascendentibus collateralibus, non excluditur, neque comprehenditur in dictis Constitutionibus, cum vt dictum est, eadem de collateralibus nullam mentionem facientes, supradictam pœnam non imponant, nisi solummodo descendentibus ab huiusmodi ex genere maculato, quacum-

Descendentes ex Iudæis, Sarracenis, siue hæreticis, vltra quartum gradum, in dicta Cõstitutione non cõprehenduntur.

Hæc Constitutio non etiam habet locũ in illis, quorum consanguinei collaterales fuere hæretici, & etiam illorum corpora & ossa consumata, & igne tradita.

que ex ſupradictis rationibus, intra quartam generationem, per lineam rectam incluſiue. In expreſſis enim non eſt locus coniecturis, & vt dicitur, odia reſtringi, fauores vero conuenit ampliari.

Quinta Concluſio.

In dicta Conſtitutione nó cõprehenduntur, neophyti ex parentibus Gentilibus nouiter ad fidẽ conuerſis, deſcendentes.

Neque etiam in ſupradictis Conſtitutionibus, comprehenduntur Neophyti ex parentibus Gentilibus nouiter ad fidem conuerſis, deſcendentes. Hanc concluſionem tenet expreſſe ſupradictus Pater Frater Emmanuel Rodriguez loco ſupra citato, art. 5. ibi; *ſecundo eſt aduertendum*, vbi dicit, quod licet nouiter conuerſi, ad fidem ex Gentilitate, rariſſime ad presbyteratum, & ad Epiſcopatum aſſumantur, prout conſtitutum habetur in Concil. Nicæno cap. 1. & 2. cuius meminit Gratianus *in cap. quoniam. 48 diſt.* & in Concilio Arelatenſi 2. ſub Syluestro Pontifice huius nominis primo, & in Concilio Laodicenſi, celebrato ſub Liberio Pontifice Romano cap. 3. atque in multis aliis Concilijs, & Summorum Pontificum epiſtolis, in præſentiarum tamen, & quantum attinet ad præſens noſtrum propoſitum, ſupradicti Neophyti, ex parentibus ad fidem ex Gentilitate conuerſis, deſcendentes, etiam intra quartum gradum, haudquaquam in ſupradictis Conſtitutionibus comprehenduntur. Quod & conſtare poteſt ex ipſismet; nam agendo de Iudæis, Sarracenis, ſeu Mahometanis, atque hæreticis, & ſimili labe infectis, nulla omnino mentio fiat de ſupradictis Neophytis, & deſcendentibus ex parentibus Gentilibus, nouiter ad fidem conuerſis. Nam, vt notum eſt in iure, lex pænalis, & exorbitans non extenditur, neque extendi debet, de vno caſu ad alium, neque de vna perſona ad aliam, propter ſimilitudinem rationis. Ex quo infertur, quod admittentes ad prælationes ſupradictas, aliquem, ſeu aliquos ex ſupradictis Neophytis, deſcendentibus ex parentibus, ex Gentilitate nouiter ad fidem conuerſis, non incidunt in pœnas poſitas, in ſupradictis Conſtitutionibus, neque electi ipſi renuntiare illas tenentur, cum per eas, ad id minime ſint inhabiles. Loquor de rigore, & dico & ſuſtineri poteſt hæc opinio ſtando in puncto iuris; nam ſecus eſt, & aliud forte erit dicendum, de conuenientia, & congruentia, nempe quod non conueniat, aut expediat, deſcendentes ex huiuſmodi ita nouiter conuerſis, ad prælationes vt admittantur, cum non ſint in fide veterani milites, neque à talibus deſcendentes. Qua de re videatur Couar. *in cap. ſi furioſus. 1. par. §. 2.* & Doctor Ignatius Lopez à Salzedo, Iuris Pontificij in Complutenſi Academia Cathedræ primariæ profeſſor, in practicam Illuſtriſſimi, ac doctiſſimi viri Domini Ioannis Bernardi Diaz de Lugo Epiſcopi Calagùritani, cap. 23. tit. de Neophytis, vbi & late explicat, quinam dicantur Neophyti, ſeu Neophytorum proprie comprehendantur nomine: qualiter etiam officia Eccleſiaſtica, & ſecularia Neophytis prædictis ſint, aut fuerint olim interdicta. Aduertendum tamen eſt, quod in ſupradicta noſtra concluſione, non fit mentio à nobis, de omnibus in vniuerſum Neophytis, ita vt contra ſupradicta, comprehendantur in eadem, Iudæi, ſeu ab ipſis intra quartum gradum deſcendentes, ſed tantummodo de Neophytis Gentilibus, & deſcendentibus ex parentibus ex Gentilitate nouiter ad fidem conuerſis. Hactenus de iſto Articulo.

Lex pænalis, & exorbitans, nõ extenditur de vno caſu ad alium, neque de vna perſona ad aliam, propter ſimilitudinem rationis.

Loquendo de decentia, & cõgruentia, non expedit eiuſmodi Neophytos, ex Gentilibus nouiter ad fidem cõuerſis deſcendentes, ad Prælationes aſſumi.

ARTI-

ARTICVLVS II.

An pœnæ positæ in supradictis Constitutionibus, contra descendentes ex Hæreticis, quorum ossa, & corpora, intra quartam generationem, igni fuerint tradita, & concremata propter hæresim, comprehendant etiam eos, qui nati fuerunt, priusquam ipsorum parentes laberentur in dictam hæresim?

QVæstio hæc difficillima est, multumque anceps, & dubia, & quæ vtrinque, magnos habet fautores, rationes, & argumenta fortissima, magnamq. pro vtraque parte probabilitatē. Et vt quod quæritur, planius fiat, statuamus casum, & ponamus exemplum, in eo Religioso nostri sacri Ordinis, cuius tritauus, seu tritaua, propter hæresim igni fuerunt traditi, & concremati, attamen eiusdem filij, iam erant nati, quando ipsi prolapsi sunt in hæresim; idemq. dico de patre, aut matre, nam de similibus simile est iudicium. Quæritur nunc, An eiusmodi Religiosus, in sacra nostra Religione, vllo modo in prælatum præfici possit, & assumi? In qua quidem quæstione diffinienda, vt certa ab incertis seperemus, certissimum est, quod si certo scitur, atque legitime probatur, Religiosum prædictum, à dictis parentibus descendere, seu ab aliquo ipsorum, post hæresis commissum crimen, ratione cuius eorum corpora, seu statuę, igni fuerunt traditæ, & concrematæ, nulli dubium est, q; iste talis in nostro sacro Minorum Ordine, nullo modo potest in Superiorem, siue Prælatum præfici, atque assumi, stando in dictis constitutionibus, & quod tam ipse electus, prælatiam siue dignitatem acceptās, quam electores, hoc scientes, atq; eumdem eligentes, incidunt in pœnas in supradictis Constitutionibus constitutas. In hoc nulla est differentia, aut controuersia, nec opinionum varietas, imo vero Doctores omnes vnanimi consensu in eo conueniunt, explicantes, atq; declarantes Constitutionem Bonifacij VIII. quæ incipit *statutum*, positam in lib. 6. tit. de supradictis Hæreticis. Sed difficultas est, de illo, qui descendit à dictis progenitoribus, propter hæresim concrematis, atque igni traditis, sed tamen ipse, antequam in prædictum hæresis crimen laberentur, natus erat, & idem dico, de ipsorū parētibus, auis, proauis & similibus nēpe, quod iam nati erant, antequa hæresis crimen cōmitterent, de hoc est præsens difficultas. Qua de re, duæ sunt extremæ opiniones. Quidam enim dicunt prædictum Religiosum, nihilominus in supradictis constitutionibus comprehendi. Quam opinionem, loquendo de alio simili casu, tenet Couar. lib. 2. Variarum resolution. cap. 8. num. 4. & 5. i bi, *quæritur quid dicendum sit de filijs Hæreticorum*. Et Didacus Perez lib. 4. ordinam. l. 3. tit. 9. Et Greg. Lopez, in Legem Regiam 2. tit. 2. par. 7. & alij, quos refert Simancas lib. suarum catholicarum institut. tit. 29. num. 22. inter quos refert Doctissimum P. Fr. Ildephonsum de Castro, nostrę huius Religionis, sed præsertim Prouincię D. Iacobi, magnū decus, & ornamentū, lib. 2. de iusta Hæreticorum punitione, cap. vlt. & libro de potestate legis pœnalis. cap. 7. Et fundari potest hęc opinio, in duabus summorum Pontiff. Constitutionibus, quæ generaliter loquuntur de filijs Hęreticorum, eorum inquam, qui tempore mortis fuerunt hæretici. Prima constitutio habetur *in cap. filij, de Hæreticis lib. 6.* quæ est Alexand. IV. *vbi filij eorum, qui in articulo mortis hæresim commiserunt, pœnas Canonicas patiuntur, patiq. præcipiuntur.* Et certum est, quod prędictum capitulum, loquitur de filijs natis ante commissum crimen, siquidem loquitur de hæresis criminę cōmisso, in mortis artic..

Explicatur Articuli Titulus & in quo ſtat ipſius difficultas.

Duæ hac de re opiniones. Prima opinio.

Secunda

Secunda constitutio habetur, in iam pluries citato *cap. Statuti el 2 eodem tit. de hæreticis in 6.* quod est Bonifacij VIII. vbi omnino idipsum præcipitur, & dicitur, *quod prædictorum Hæreticorum filij, infames esse dicuntur, eorum inquā hæreticorum, qui tales decessisse probantur.* Ex quibus vltimis verbis, deducit supradictus Didacus Perez, quod ad hoc, vt tales filij infames esse dicantur, infamia iuris, sufficit probari, parentes eorum Hæreticos decessisse, siue ante commissum crimen nati fuerint, siue vero post. Certe prædictæ Constitutiones magnam vim habent, ad dictam sententiam comprobandam, atq; corroborandam.

Quibus & accedit non incongrua ratio, quam adducit prædictus Simancas, loco supracitato, nam causa punitionis hæreticorum in filijs, eadem est in filijs quocumq; tempore natis, siue ante cōmissum hæresis crimen, siue vero post. Est enim hæresis, vitium quoddam spirituale, non trahens à carne suum ortum, & originem, aut cum ipsa, vllo modo habens commercium: quo fit, vt distinctio illa, quæ in alijs criminibus obseruari solet, de illis, qui nascuntur ex infecta radice, siue, è contra, quæ, & forsan locum haberet in filijs Adam, antequam ipse peccaret, si aliqui nati fuissent, An scilicet, illi contraherent peccatum originale, necne? locum non habeat in delicto, & casu supradicto, cum id fiat, nō propter carnalem descendentiam, sed punitionis causa, vt dictū est, & causa punitionis hæreticorū, eadem est, in filijs, & descendentibus quocumque tempore natis, siue ante, siue post hæresis admissum crimen. Propter hæc argumenta, atque his rationibus fundati, multi hanc sententiam amplectuntur, quam & dicit supradictus Simancas, quotidiano vsu comprobari.

Secūda opinio. Sed alia est, aliorum opinio, quibus & ipse, pro eo quod benignior sit, vehementer assentior. ij dicunt hæretici cuiuscumque, catholicum filium, natum antequam pater in hæresim laberetur, seu propter eam fuerit punitus, ac igni traditus, neque infamem esse reputandum, neque pœnis contra hæreticos positis obnoxium. Et quod isti Doctores dicunt, de hæreticorum filijs in communi loquendo, dicendum perinde videtur, de supradicto religioso, cuius parentes, aut alter eorum, propter hæresim fuerunt concremati, & igni traditi, si tamen ipse, aut sui ascendentes nati fuerunt, ante hæresis commissum crimen. Hanc sententiam tenere dicit Simancas, Calderinum, tit. de hæreticis, consil. 3. Petrum, Cynum, & Angelum, *in l. quisquis. C. ad legem Iul.* Præpositum, *in cap. quo iure, dist* 8. Dominicum, *in cap.* 2 §. *hæreses, de hæreticis, lib. 6.* Alphonsum à Carthagena, in quodam consil. quæst. 7. Tiraquel. de iure primogenitorum, quæst. 31. nu. 4. & alij quos ibi citat, & ego breuitatis causa facio missos: sed post alios tenet eandem sententiam supradictus Salzedo, in practica criminali Canonica, c. 23. nu. 22. & P. F. Emman. Rodrig. tom. 1. qq. regularium q. 14. art. 3. quæ duæ sententiæ, & opiniones, postquam vt diximus, de mente Doctoris Simancas, ambę probabilissimæ sunt, & hinc inde pro vtraque parte, grauissima, habent rationes, cum tamen, vt ipse ibidem dicit, vltima hæc benignior sit, atque rationi, & æquitati conformior, cui & propterea, ipse libenter, atque vehementer assentitur. Idem & ego in præsentiarum facio, ac pro ea sequentem statuo Conclusionem.

Religiosus descendens ex parentibus hæreticis, ante hæresis commissum crimen, non cōprehenditur in dicta constitutione.

Conclusio.

AD hoc, vt supradicti religiosi, descendentes ab hæreticis intra quartum gradum, incurrant pœnas contra ipsos positas, in dictis constitutionibus, necessum est, quod ab eisdem descendant, postquam hæresis crimen commiserunt, nec sufficit, quod ab ipsis trahant suam descendentiam, & originem,

ginem,si ipsi,aut eorum ascendentes &parentes,nati fuerunt ante dictum commissum crimen. Hæc conclusio,vt credo,est vera, & conformis secundæ sententiæ propositæ: sed intelligenda, practicanda atque tenenda est, quando id certo constiterit,ac fuerit certissimum,& notorium, supradictos natos fuisse,ante cómissum crimen;etenim si res sub dubio sit,& reuera dubitatur,atq; ignoratur,an nati fuerint ante,vel post hæresis cómissum crimé quid tunc temporis sit tenendum, & dicendum, patebit inferius, in specialibus,& particularibus Articulis,qui hac etiam de re,à nobis proponentur. In casu tamen nostræ conclusionis, quando scilicet, id est omnino certum atque notorium, quod nostra conclusio sit vera, atque tenenda,probatur multis iuribus, & rationibus.Sed Primo ex Concil. Tolet. 15. cap.1. quod refertur *1.q.4. cap. non imputatur*, vbi parentes cuiusdam Hæretici reconciliati, quin vero ipsius filij, in pristinos honores restituuntur,& mox subiungitur, ***quod etiam de filijs eorum,decernimus obseruandum, qui post admissum parentum prænemorata profanationis scelus,nati esse probantur, ex gratia,& indulgentia.*** Verba sunt expressa prædicti Concilij. Ex quibus facile licet colligere, quod illi tantum filij ex gratia,& indulgentia in pristinos honores fuere restituti, ipsaq. gratia & indulgentia indigebant, qui nati sunt post hæresis admissum parentum crimen, & post parentum suorum infidelitatem, non vero alij, qui ante prædictum crimen nati sunt.Namq. cum in suo integro statu semper permanserint,nulla tali indigebant restitutione, gratia, siue indulgentia.Hoc quidem argumentum est fortissimum, atque vrgentissimum.Nec omnino satisfacit solutio,quam ad ipsum affert Couar.loco supra citato, dicendo prædictum Concil.& ipsius Decretum, non conuincere, cũ ipsum non fuerit Generale,sed Prouinciale,&c. nam quamuis hoc ita sit,aut foret,& Concil.prædictũ non conuinceret vt generale fauet tamen,multum dictæ nostræ opinioni,& resolutioni, propter maximã auctoritatẽ,eorũ qui præfato Concil.interfuerunt,& satis est,quod hanc sententiam fuerint amplexati,tot,tantiq. grauissimi Patres & Doctores, qui eidem interfuerunt, siue fuerit Generale, siue vero Prouinciale, pro nunc non curo. Sed præterea fauet huic nostræ opinioni,& sententiæ,auctoritas. D.Augustini,qui in quadam Epistola num.75. dicit, ***non imputanda esse filijs,parentum peccata,quæ post eorum natiuitatem à parentibus committuntur.*** Verba sunt expressa.Et supra Deut.q.42.inquit, ***filios natos ante peccatum patris, esse prorsus à pœna immunes; non enim,*** inquit,***trahit aliquid ex patre,qui iam natus erat,quando eius pater peccauit,*** & habetur in ***cap. non imputatur, & cap. iam itaque 1. q. 4.*** Ecce qualiter. B. Augustinus amplectitur,mentionemq. facit illius generalis Regulæ,quod nati filij post commissum crimen, ex infecta radice procedunt, non vero alij.Cui & accedit ratio potissima,nam filius antequam generetur, dicitur esse in patre, tantummodo secundum corpoream, siue corporalẽ substantiam,& secundum potentiam generatiuam,quo modo dixit olim D.Paulus, ad Hebr.7.Leui fuisse decimatũ in lumbis Abrahæ:ad postquam est genitus, iam alio, atq; diuerso modo, est ipsius patris actu filius:ergo alia longe ratio habenda est,de filijs ante generationem, & post ipsam; ac proinde de filijs natis post commissum crimen, dicendum est, dicique merito potest, quod ex infecta radice nati sunt, non vero de illis, qui nati fuerunt,antequam crimen committeretur.

Non imputari debent filijs parentum peccata,quæ post ipsorum natiuitatem commiserunt.

Secundo probatur eadem conclusio, à simili ex quodam Decreto Imperatoris Constantini, & habetur ***in l. 2. C. de liberis,& eorum liberis;*** vbi cautum est,vt crimen patris,noceat nascituris filijs,nó autem illis, qui tempore criminis cómissi, iam nati,& concepti fuerant.Habetur enim ibi,quod tã liberti,

berri eorumque filij propter ingratitudinem, reuocentur *in* seruitutem, iuxta Athenienſium leges, de quibus meminit olim Valer.Maxim.lib.2.c.1. quam legem ferens ſupradictus Conſtantinus, poſt alia, inquit, intelligendã eſſe, de filijs, qui poſtea nati fuerint, & ſubdit, *quoniam illis filijs delicta parentum non nocent, quos tunc eſſe ortos conſtiterit, dum libertate illi potirentur* : ergo idem omnino erit dicendum in caſu noſtræ concluſionis, de illis, quos certo conſtiterit, natos eſſe, atque conceptos, ante parentum ſuorum commiſſum hæreſis crimen. Cui rationi etiam fauet, auctoritas illuſtrium illorum, atque celeberrimorum virorum, qui interfuerunt condendis Hiſpaniarum legibus, Septipartitis nuncupatis, vulgari vero ſermone. *Las ſiete partidas*, eisque ſtrenuam operam nauarunt, qui quidem, lege 6. tit 27. par. 2. ſupradictam filiorum diſtinctionem ſequuti, de his filijs, qui ante vel poſt commiſſum crimen nati ſunt, poſt alia dixerunt, ſapientiſſimos, atque vetuſtiſſimos Hiſpanos maiores noſtros, in pœnis conſtituendis, hanc ſemper rationem obſeruaſſe. Quod etiam ſeruãt Regię leges 4. & 5. tit. 1. lib. 4. ordinamenti, & l. 3. tit. & lib. eodẽ ergo idipſum in noſtro propoſito caſu, eſt dicendum. Præſertim, cum & ad id accedat etiam ipſa naturalis & viua ratio, quæ recte inſtitutra, & expulſis tenebris, idem omnino docet. Nam ſi filius natus ante dignitatem patris, non conſequitur ipſius prærogatiuas, & honores, vt habetur, in pluribus legibus *in l. Paul. ff. de ſtatu hominum, & l. qui in vtero eſt. ff. eod. tit. & l. Emancipatum. ff. de Senatoribus, vers. ſiquis conceptus. l. ſiquis decurio. 3. l. nec Dorotheum. l. Decuriy. l. Nominem. l. Diuæ memoriæ. l. vlt. C. de Decurionibus lib. 10. l. Senator C. de dignitatibus lib. 12. l. ſi Cohortalis. C. de Cohortalibus. lib. 12. l. ſily. §. Senatores ff. ad municipalem. §. ex contrario, inſtit. de ingenuis* : multo ergo minus, illi nocere debet crimen patris, poſt eius natiuitatem commiſſum, cum odia reſtringi, fauores vero conueniat ampliari, iuxta regulam, *in cap. odia, de regul. iuris*, & iniquiſſimum ſit, vt quiſpiam alterius odio grauetur, vt habetur, *in l. ſi quis in ſuo §. 1. C. de inoff. teſtam. l. D. Marco. C. de quæſtionibus*. Quibus quammaxime fauet, *cap. 2. qui ſily ſint legitimi, cum Gloſſ. verbo, qui nati fuerant ante latam ſententiam*, vbi dicitur, *quod cum de commodo alicuius tractatur, tempus conceptionis ſpectandum eſt, & quod in tali caſu, pro iam nato habetur, qui in vtero eſt*. Ad quod probandum, dicta Gloſſa allegat omnia ſupradicta iura, & leges, multaq. alia, quæ illic licebit videre, quæ à me breuitatis gratia prætermittuntur.

Filius natus ante dignitatẽ patris ipſius, honores, & prærogatiuas non cõſequitur.

Tertio, ad probandam, atque corroborandam ſupradictam cõcluſionem, accedit quædam noua ratio, quam affert ſupradictus Simancas, loco ſupracitato, num. 29. & 30. vbi inquit, quod nulla eſt lex, quæ nominatim filios natos, ante patris hæreſis commiſſum crimen puniat, & quod generali filiorum appellatione, illi cenſeri non debent comprehenſi, cum ſit eorum ratio diuerſa, videaturque indignum, vt catholici, & innocentes filij, ante patris hæreſim geniti, tanto rigore, tantaq. ſeueritate puniantur, cum legũ ſeueritas, benigna interpretatione moderanda, & temperanda ſit, vt dixit Fabius olim declam. 6. Ad quod etiam facit, quod dixit olim Iuſtinian. *in l. legem. C. de naturalibus, liberis*. vbi ait, *quod qui alieno laborant vitio, miſericordia digni ſunt*, quod exemplo, atque ſententia Plutarchi, in immanẽ crudelitatem. Syllæ latiſſime proſequitur ibidem. Neque vero argumenta in contrarium adducta, vt dicere teneamur oppoſitum, vllo modo conuincunt, vt patebit reſpondendo per ordinem ad ipſa.

Ad primum, continens Conſtitutionem ibidem adductam, ex Alexandro IV. meo quidem videri, facili negocio reſpondetur, dicendo quod dicta Conſtitutio, vt patebit intuenti, nihil de filiorum pœnis aſſerit, nec de his

filijs,

filijs quidquam loquitur, qui ante patris hæresim commissam nati sunt. Solummodo enim ibi quæritur, vtrum filius illius, qui verbo tenus, in mortis articulo, crimen hęresis commiſit, admittendus sit, ad probandum patrem suum, in tali articulo non fuisse sanæ mētis. Cui difficultati, respondet Alexand. Papa, quod si pater erat infamatus, aut de hęresi suspectus, nō admittitur. Si vero non erat infamatus, neque suspectus de hæresi, admittitur. Itaque solummodo ibidem definitur, filios & hęredes admittendos esse, ad probandam innocentiam eius, qui mortis tempore fuit hęreticus. Ex hoc autem, nihil aliud potest cōcludi, quam quod Hæreticorum filij, siue hoc, siue illo tempore nati, admittendi sunt ad probandam innocentiam suorum parentum, quemadmodum hęredes etiam extranei, ab ea defensione non excluduntur, *per cap. filij, & hæredes, de hæreticis. lib. 6.* Ex eo autem non colligitur, sed neque colligi potest, quod & omnes isti incidant in hæreticorum pœnas, nec talis facultas datur ibi prędictis filijs, vt à pœnis iuris se liberent, in quas incidunt hæreticorum filij, cum iuxta suprapositam Conclusionem, qui ante crimen commissum nati sunt, in nullas inciderint, sed datur illis talis facultas, vel ad defendendum sua bona, vel ad liberandos seipsos ab infamia facti, seu vulgi, ne quando contra eos allegari possit, esse hęreticorum filios. Ex hoc autem non colligitur, quod in hæreticorum pœnas incidant filij, qui ante hæresis patris commissum crimen, sunt nati, & procreati.

Ad secundam Constitutionem Bonifacij VIII. Respōdetur similiter, quod quamuis ibidem contineatur, quod filij, & nepotes illorum hęreticorū, qui tales esse, vel in eo statu decessisse probantur, pœnis ibidē positis comprehendantur, ex quo videtur satis esse, quod parentes decesserint hæretici, ad hoc, quod comprehendat etiam constitutio, eos filios, qui ante hæresis crimen nati sunt, cum post mortem eorum ab illis generari nequiuerint, re tamen attente, ac penitus considerata, non id, quinvero contrarium ex supradicta Constitutione colligitur. Nam in ea Constitutione in primis nulla proposita quæstio fuit, de filijs natis, ante vel post commissum patris hęresis crimen, neque quidquam circa ipsos ibidem decernitur, quo supradicta iura, & leges à nobis adductæ, abrogatæ esse videantur, sed quod ibi Summ. Pontif. Bonifacius VIII. determinare decreuit, solummodo fuit, quod sunt infames illi hæreticorum filij, qui tales decessisse probantur. Ex hoc autem non licet colligere, quod filij nati, & geniti ante commissum patris hęresis crimen, in pœnis ibidem positis comprehendantur, aut prędicta infamia notentur; quinvero contrarium, nempe, quod etiamsi sint post hæresis commissum crimen nati, non in dictas pœnas incidant, aut vt infames habeantur, nisi simul probetur, quod ipsorum parentes in hæresi, & perfidia supradicta decesserunt. Nam si postquam in hæresim inciderunt, fuerunt postmodum Ecclesiæ reconciliati, etiam dicti filij, post hæresis crimen nati, virtute supradictæ Constitutionis, non in infamiam, neque in hæreticorum pœnas incidunt. Videatur hac de re, supradictus Simancas, loco supracitato, maxime, num. 33. & 34. & P. Fr. Emanuel Rodrig. vbi supra q. 14. art. 3. vbi propter hanc specialem rationem dicit, quod officium Sanctum Inquisitionis, in hæreticorum saccis benedictis, vulgo dictis *San Benitos* pro illis qui post commissum hæresis crimen, Ecclesiæ fuerunt reconciliati, ponuntur sequentia verba. *N. hæreticus reconciliatus*, vulgariter, *N. Hæretico reconciliado.* Ad insinuandum, & denotandum, quod filij talis hæretici, etiam postmodum nati, non incurrunt in pœnas iuris, contra filios hæreticorum positas, siquidem ipsorum patres, non decesserunt in sua hære-

Nota hoc pro descendentibus ex hæreticis Ecclesiæ postmodum reconciliatis.

hæretica prauitate, sed vnitati Ecclesiæ fuerunt reconciliati. Quanto ergo minus, qui ante commissum hæresis crimen, fuerunt nati, & procreati? per quæ, iuperque iam patet solutio ad supradictas Constitutiones.

Ad rationem vero adductum de hæresi, qua dicitur, quod hæresis est vitium quoddam, mere spirituale, neque in hoc casu habetur respectus ad carnalem descendentiam, sed solummodo ad hæreticorũ punitionem, &c. Respondeo, & Dico quod & ipsa vitia spiritualia, & reliqui animi motus, & mores, in filios, atque vitia carnis transire solent, iuxta illud, quod dixit Poeta olim: *Qui vrsat in folys, venit à radicibus humor, Et patrum in filios abeunt cum famine mores.* Vnde & D. Paulus scribens ad Galatas, inter alia opera carnis, hæreses enumerat, & nonnumquam corporalia vitia etiam vsque ad animam perueniunt, eamq. inficiunt. ac veluti vitiant: quo fit, vt alia longe, atque diuersa ratio sit de filijs ante, aut post commissum hæresis crimen, natis & procreatis, neque eadem omnino est causa punitionis, in hæreticorum filijs, seu ab ipsis descendentibus, hoc, vel illo modo, hoc est, ante commissum crimen, vel postea. Qua de re videatur supradictus Simancas loco supracitato, num. 27. & hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ad Galat. 5.

Vitia carnis interdũ vsque ad animam perue nire solent, ipsamq. ad suum trahunt modũ.

ARTICVLVS III.

Quidnam faciendum sit, quando certum est, atque notorium, Religiosum quempiam, ex hæreticis parentibus intra quartum gradum descendere, dubitatur autem, an id fuerit ante, vel post hæresis commissum crimen?

HÆc difficultas etiam est magna, atque notatu digniſſima, nam, quod Religiosus quispiam ex parentibus hæreticis descendat, siue dicatur descendere, contingere potest multipliciter. Aut enim certum est ipsum descendere à dictis parentibus, post hęresis commissum crimen, aut vero antequam in hęresim ipsi laberentur: Aut dubitatur, & ignoratur vtrumque, an scilicet dictus Religiosus à supradictis parẽtibus descẽdat, post prædictũ commissum crimen, vel ante? De primo casu, iam diximus in proposito notabili, ad difficultatem præcedentis Articuli, quod prædictus Religiosus, in supradictis Constitutionibus comprehenditur, nec vllo modo potest, in nostræ Religionis Superiorem, atque Prælatum eligi, & præfici. De secundo vero, iam etiam dictum est in præcedenti Articulo, quid sit faciendum, atque tenendum, in casu, quo certo scitur, Religiosum quempiam ex hæreticis parentibus descendere, sed scitur etiam, atque notorium est, quod descendit ab ipsis ante hęresis commissum crimen. Nunc supereſt dicendum, diffiniendum, atque determinandum, quid iuris sit, in casu, quo vtrumque ignoratur, atque dubitatur. Et cum certum sit, quod quispiam ex parentibus hęreticis descẽdat, dubium est, An id sit ante, vel post hæresis cõmissum crimen? quæ quidem Quæstio, facilis licet videatur, claraque solutionis, maxima tñ est, & quę grandem requirebat disputationem, quid in tali casu facere teneatur electus? quid etiam electores? De quorum primo dicemus, in isto Articulo, de reliquo vero in sequenti. Hac de re, vt video, inter Doctores sunt, duæ extremæ opiniones.

Duæ sunt hæc de re opinion. Prima opinio.

Quidam enim dicunt, quod in tali casu, Religiosus prædictus, non tenetur vllo modo credere, quod ipse trahat suam descendentiam, & originem à parentibus infectis, seu ab ipsorum aliquo, post hęresis commissum

crimen

crimen,ita quod quamuis certo sciat, atque notorium sit, quod sua tritaua, (verbi gratia)fuerit ob hæresim igni tradita,& concremata, nō tñ tenetur credere, aut sibi ipsi persuadere,quod parentes sui descendant ab ipsa,post hæresim commissum crimen, cum potuerint inantea nasci, imo vero potest, & debet sibi ipsi persuadere,quod magis commodum, atque vtile illi extirit.Quod & probare contendunt aliquibus rationibus .

Primo,quia secundum Doctores communiter,*in l. Miles.§. defunctus.ff. de adulteris.*filius non est obligatus,credere matri suæ dicenti, atque asserenti, illum esse conceptum ex adulterio, attento quod ipse est in possessione suæ legitimitatis , & honoris : quod est verum , etiamsi mater esset conuicta de adulterio,& assignat textus rationem ibi, quia (inquit) bene se compatitur,matrem fuisse adulteram, filium vero natum ex proprio,atq; legitimo marito:ergo simili forma,in proposito casu,Religiosus supradictus,non erit obligatus credere,quod ipse descendat ex tritaua hæretica, etiamsi propter hæresim illa fuerit concremata, & combusta, quia bene se compatitur hæreticam eam fuisse,& quod ipse, aut sui parentes, descenderint ab ipsa ante hæresis commissum crimen .

Alij vero,omnino tenent contrarium, & dicunt in tali casu , huiusmodi Religiosum , nullo modo posse , aut debere prælationem siue dignitatem acceptare,cum certū sit,clareq. sibi constet,ipsum à tritaua hæretica,& cōcremata descendere,quamuis ignoretur,& dubium sit,fuerit ne id ante vel post commissum hæresis crimen . Et ratio est,nam in foro conscientiæ,& in rebus dubijs, ad animam atque conscientiam spectantibus , semper tutior, magisq. secura pars est eligenda.Licet enim quando dubium est facti,& disputatur,an quis sit irregularis,aut excommunicatus,&c. in foro contentioso,& vbi pure agitur de pœna imponenda,interpretandum sit , & iudicandum in benigniorem partem,iuxta doctrina Panorm.*in c.in pœnis , de Regul. iuris in 6.& cap.cum tu fily de testibus*,attamen in foro conscientiæ, contrariū omnino inquit videtur dicendū;&q; in tali casu,nō benignior pars,sed tutior, & magis secura sit eligenda,*iuxta cap.significasti de homicid.& cap. illud Dominus de clerico excomm. ministrante,& tenet Glossa singularis.in cap. Vnde de scrutin.in ord. facien.* ac proinde quod Religiosus sic electus, & à supradicta tritaua, vt præmittitur, descendens, magis securam partem eligendo , electioni suæ renuntiare debet , & aliquo quæsito colore , dignitatem non acceptare .

Secunda opinio.

In rebus dubijs ad conscientiā spectantibus semper tutior pars est eligenda .

His pro vtraque parte argumentis adductis , quod melius , veriusque videbitur,explicabitur per sequentem Conclusionem .

Conclusio .

In casu supradicti dubij, atque prædictæ difficultatis , si prædictus Religiosus, est iam electus , & in aliqua dignitate constitutus , non tenetur statim ipsam deserere,renuntiare, aut derelinquere, seq. metipsum diffamare; si tamen non est electus,sed de nouo eligitur,tenetur aliquo honesto modo, qua potuerit via electioni de se factæ renuntiare . Hæc conclusio , videtur mihi certa,atque omnino tenenda , iuxta ea quæ à Doctoribus Scholasticis traduntur de rebus dubijs,& conseruando proprio honore, atque euitanda infamia. Et facit pro ea argumentum supradictum pro prædicta secunda opinione,quando dicitur,*quod in rebus dubijs, ad conscientiam spectantibus, atq; in foro conscientiæ, semper tutior pars est eligenda.* Facit etiam ad idem, nam supradictæ summorum Pontificum Constitutiones,non solum obligant ad pœnam, sed etiá ad culpá,vnde & culpa non quidem minima,sed magna erit,

Quid facere debeat Religiosus, cuius tritaua fuit cremata, quādo ignorat an ipse ab ea descendat, ante . vel post commissum hæresis crimen .

huiusmo-

huiusmodi officium siue Prælatiam, de nouo acceptare, cum sibi offertur, & & eã exercere, cũ exinde lethale immineat periculum, totq. sequãtur incon uenientia. Sed contrariam sententiam omnino tenet. P.F. Emanuel Rodrig. Tom. 1. qq. Regular. q. 14. art. 4. innixus rationi, & argumento proposito, pro parte primæ opinionis, ad quam conformiter dicit, quod in tali casu non tenetur Relig osus supradictus, iudicare se inhabilem, & incapacem ratione prædicti dubij, quin vero debet deponere conscientiam, cum bene se compatiatur cum dubio speculatiuo, certitudo practica, vt tradunt omnes Doctores Scholastici communiter. Qua de re videatur Soto in 4. distinct. 27. q. 1. art. 3. & lib. 4. de iustitia & iure q. 5. art. 4. & Cordub. in suo quæstionario lib. 3. q. 8. atque ita inquit, quod licet supradictus Religiosus speculatiue dubitet, an comprehendatur in dictis Constitutionibus, nec ne? practice tamen potest credere, se non esse comprehensum, quantum ad effectum acceptandi prædictam Prælatiam, siquidem est in possessione capacitatis, & vt capax, eligitur, & non plene probatur, ipsum esse in dictis Constitutionibus comprehensum. Quod tunc, inquit, etiam vel maxime procedit, quando ex renuntiatione dicti officij siue Prælatiæ, non solum sibi maculam inferret, verum etiam & præiudicium quammaximum suis propinquis, atque consanguineis, si sunt in actuali possessione sui honoris ad publica officia. Sed quamuis hoc, quod dicitur, de dubio speculatiuo, & practico, ita sit, & communis Doctorum resolutio, His tamen non obstantibus, in proposito casu, contrariam sententiam, veriorem, atque probabiliorem existimo, & quæ teneri, practicariq. debet, prout in Conclusione est dictum, nẽpe, quod Religiosus supradictus, certus de sua infecta descendentia à prædicta tritauia concremata, & igni tradita propter hæresim, incertus autem, an parentes sui descenderint ab ipsa, ante vel post commissum crimen, in re tanti ponderis, & momenti, ad animam, atq; conscientiã spectante, stantibus supradictis adeo strictis, & rigidissimis summorum Pontificum Constitutionibus, nullo modo se debet exponere periculo peccandi mortaliter: nam vt habetur Eccl. 3. *Qui amat periculum, peribit in illo*; quinvero in tali casu, tutiorem, atque securiorem partem eligẽdo, si est iam electus, atque in Dignitate aliqua cõstitutus, cum iuste dubitet de sua inhabilitate, & incapacitate, debet, atq; tenetur, cum id resciuerit, congruo expectato tempore, honesta aliqua via se excusare, & occasione capta, illi renũtiare. Idemq. à fortiori, omnino facere debet, dum de nouo eligitur, dicendo quod nullo modo vult eligi, & præfici in prælatum, aut se immiscere in officijs Ordinis, quod & interdum aliquos viros Religiosos, ac timoratos feciſſe vidi. Hoc credo esse magis certum, tutum, atque securum propter superius dicta, & propter peculiarem quamdam aliam rationem, quam ad idem propositum afferam, in sequenti Articulo.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Superiores Prælati, vocales, siue electores, eligere possint in prælatum, supradictum Religiosum, cuius certo scitur, tritauam propter hæresim fuisse concrematam, & igni traditam; ignoratur autem, an sui parentes ab ipsa descenderint ante, vel post commissum hæresis crimen?

Duæ hac de re opiniones. Prima opinio.

HAc de re conformiter ad superius dicta, etiam sunt duæ extremæ opiniones. Prima est asserentium, eiusmodi Religiosum posse in Prælatum

latum eligi,& præfici, quodq; Vocales,siue Electores bono animo eundem eligentes, nullo modo incidunt in pœnas in supradictis Constitutionibus constitutas,contra Electores huiusmodi Religiosos eligentes,quamuis certo sciant ipsius Tritauam (vt præmittitur) propter hæresim fuisse crematam, igneq. combustam , si omnino ignorent , fuerintne id , ante vel post hæresis commissum crimen . Hanc sententiam , & opinionem tenet, P.Fr. Emanuel Rodriguez 1. Tomo qq. Reg. q. 14.art.3. ibi quantum ad 3. quam & probare contendit, multis argumentis,atque rationibus.Et primo,nam vbi dubium est facti, an quis incidat in aliquam pœnam,seu,an pœna aliqua cuipiam sit imponénda , sitne quispiam , verbi gratia , irregularis, seu excómunicatus,semper huiusmodi dubium diiudicandum est,atque interpretandum,in benigniorem partem,dicendo,& asserendo, quod non, iuxta Regulam,atque doctrinam traditam à Panorm. *in cap. in pœnis de regul. iuris lib. 6. & in cap. cum tu fily de restitut. & ottali.* Quod odia restringi,fauores conuenit ampliari , Et habetur *in cap. odia. eodem tit. in 6.* Sed in proposito, inquit, casu dubium est,an Religiosus supradictus, in dictis Constitutionibus comprehendatur propter rationem dictam:ergo in dubio existimandú est,quod non comprehenditur . Secundo probat idipsum,nam vt habetur *in cap. 2. de filys presbyterorum*,iure communi non præsumitur,quempiam ex Sacerdote fuisse genitum, etiamsi probetur,quod sit sacerdotis filius; nam poterat nasci,antequam eius pater fuisset sacerdos, prout resoluit Couarr. cum communi in 4.2.par.cap.8.§.3.num.1.ergo a simili in proposito , quamuis probetur,quod Religiosus prædictus,descendat à Tritaua combusta,suamq. ab ipsa trahat originem, & descendentiam , non præsumitur , quod parentes, sui ab eadem descenderint,post hæresis commissum crimen,cum descendisse potuerint,antequam crimen ipsum committeretur .

Dubia semper sunt in benigniorem partẽ interpretanda.

Tertio,sic argumẽtatur ad idem:Quia Religiosus supradictus, vt videtur, est in actuali possessione sui honoris, potestq. iure optimo dictam præsumptionem allegare , vt tenent omnes communiter Doctores : ergo prædicti Electores bene possunt eundem eligere in dubio , & volentes ipsum à tali electione remouere,onus sibi incumbit probandi,quod descendat à supradicta tritaua post hæresis perpetratum crimen . Vt enim habetur *in lege ei qui ff. de probationibus* , qui dicit, probare tenetur, & probandi onus sibi incumbit : ergo antequam id probetur,nullo modo erit repellendus Religiosus supradictus ab electione,quin vero Electores tutò possunt ipsú eligere.

Qui dicit,& ali quod alicui crimen siue noxæ imponit,probare tenetur , & probationis sibi incúbit onus.

Quarto, ad idem argumentari potest, argumento desumpto , ab expositis,quorum scilicet parentes adeo latent , & ignorantur , vt prorsus incertum sit , an sint concepti ex legitimis nuptijs , nec ne ? Et nihilominus , iure non reputantur illegitimi , & irregulares , vt tenet communis opinio (quidquid alij dicant.) Et ratio est,nam licet filij ex legitimo matrimonio nati, communiter non soleant exponi , sed illi , qui naſcuntur ex furtiuis congressibus , atque illicitis fornicationibus , cum hoc tamen stat , quod multi legitimi , atque naturales filij , prout referunt historiæ , interdum fuerunt expositi , vt Semyramis , Paris , Cyrus , atque Moyses , vt habetur in libro Exodi . Si ergo expositi,iure reputantur legitimi , & non inhabiles , sed habiles ad sacros Ordines . & dignitates , secundum ius Canonicum , atque Ciuile , quamuis contingat , quin vero & frequentius illud sit,eosdem non esse legitimos , quia euenire potest , vt etiam filij legitimi, & naturales sint expositi , cur non & Religiosus prædictus, à supradicta macula reputabitur immunis,cum sæpe,sæpius contingat , aliquos descendisse

Expositi quorũ parentes latẽt, & prorsus ignorantur,iure nõ reputãtur illegitimi,neque irregulares.

Multi legitimi leguntur interdum fuisse expositi . *Exod. c. 2.*

disse ex auis, seu proauis, igne combustis propter hæresim, & quod parentis fuerint nati ante commissum prædictum crimen? Quod & confirmatur, nam vt dicitur *in l. Natales. 10. C. de probationibus*, non sufficit quempiam probare ingenuitatem suam, vt & ipsius filia sit ingenua, cum & aliunde potuerit esse plebeia: ergo a fortiori, nec sufficit probari, Religiosi alicuius Tritauam, propter hæresim igne fuisse combustam, ad hoc vt ipse reputetur inhabilis, ad officia, Prælatias, atque dignitates per supradictas Constitutiones, cum & aliunde potuerit sufficienter habilis esse, si parentes sui descenderint ab ipsa, ante hæresis commissum crimen.

Nō sufficit quēpiā probare ingenuitatē suā, vt & ipsius filia cēseatur ingenua cum & aliunde potuerit esse plebeia

Tandem Quinto, & vltimo probatur, quod saltim Vocales, & Electores supradictum Religiosum eligentes, non incidant in pœnas in dictis Constitutionibus posita cum sint contra illos, qui audacia, siue præsumptione id fecerint, vt constare potest ex verbis ibidem positis: *audeant, siue præsumant.* Facit ad id quod docet Cardinal. *in Clementina prima, quæstione 38. de priuilegys*, & Nauarr. *in cap. statuimus, prima quæstione tertia, num. 62.* & in Manuali cap. 22. nu. 155. & 156. nempe, quod in eiusmodi clausulis non comprehenduntur, qui faciunt aliquid, vt dicitur, bona fide: ergo qui non audacia, & præsumptione, sed bono animo id fecerint, & absque malitia, siue temeritate, non in dictis Constitutionibus comprehensos esse sunt censendi. His, vt videtur, fortissimis argumentis, & rationibus, supradictus Pater Emmanuel Rodriguez, probare contendit in dicto casu prædictum Religiosum, tuta conscientia in prælatum eligi posse, & præfici, quamuis (vt diximus) euidenter constet, ipsius tritauam igne fuisse concrematam propter hæresim, dum tamen non constet, sed dubitetur, an ipsius parentes descenderint ab ipsa, ante vel post commissum hæresis crimen.

Quando in aliquibus Apostolicis Constitutionibus apponitur hæc clausula, non audeant, aut præsumant, &c. non comprehēduntur facientes illud ex simplici, & bono animo seu, quod dicitur bona fide.

Secunda opin.

Secunda sententia est aliorum, omnino contrarium asserentium, quæ & mihi videtur verior, & probabilior, pro qua sequentem statuo Conclusionem.

Conclusio.

Religiosus cuius certo scitur tritauā propter hæresim fuisse combustā, eligi non debet, etiā si ignoretur, fuerit ne ipsius descendentia, ante vel post cōmissum crimē.

In casu, quo Superiores, Prælati, Diffinitores, Vocales, siue Electores certo sciant, alicuius Religiosi tritauam igne fuisse combustam, seu quippiam simile, nullo modo eumdem in prælatum debent eligere, aut præficere, quamuis dubitetur, & ignoretur, an eiusdem descendentia, seu progenitorum suorum ab ipsa, fuerit ante, vel post commissum crimen.

Hæc conclusio, probatur in primis, hac (vt mihi videtur) ratione, fortissima, atque irrefragabili. Nam in dicto casu, vt clare patet, constat Electoribus euidenter, de ipsius inhabilitate, & incapacitate, ex vi dictarum Constitutionum, & non constat, quin vero (vt etiam supponitur) est dubiū de habilitate, & capacitate: ergo qui in tali casu prædictum eligerent, omni proculdubio, ex natura rei atque ex vi eiusmodi actus, semetipsos exponerent periculo peccandi mortaliter, incidendiq. in excommunicationis pœnam, quod propter nullam causam, siue rationem est faciendum. Quibus nec obstat ius possessionis, siue præsumptionis, pro dicto Religioso, adductū in argumentis pro contraria opinione, nam huic facillimo negotio fit satis, vt constabit in eorumdem solutione, atque ex sequenti

quenti confirmatione. Nam quamuis secundum ius, vbicumque reus est in possessione, vel quasi possessione suæ legitimitatis famæ, aut honoris, præsumatur legitimus, nisi probetur contrarium, vt tenet communis opinio, illud tamen non est verum quando prædictus reus aliàs est de illegitimitate diffamatus, tunc enim purgare se tenetur, iuxta formam positam. *in cap. accedens de purgatione canonica*: ergo cum Religiosus supradictus, diffamatus iam sit de sua inhabilitate, & incapacitate cum certo sciatur ipsius tritauam igne fuisse combustam propter hæresim, ignoretur autem de sua capacitate, quæ stat, & consistit in hoc, quod parentes sui descenderint ab ipsa, ante hæresis commissum crimen, in tali casu purgare semetipsum tenetur de tali infamia, antequam eligatur. Nec valet solutio dicentium, non esse satis, vt sit diffamatus de eo, quod descendat à tritaua combusta, sed vlterius esse necessario requisitum, quod etiam sit diffamatus, de hoc quod parentes sui ab ipsa descenderint, post hæresis commissum crimen, in quo eius inhabilitas consistit. Hæc inquam solutio nihil valet, & probatur. Nam infamia absolute est de incapacitate, postquam à tali tritaua cremata, & combusta descendit, capacitas autem non probatur, quin vero sub dubio est, & quatenus attinet ad quæstionem facti, & quatenus spectat ad quæstionem iuris; nam quamuis dixerimus supra, iuxta opinionem probabilem, quam & tenuimus, quod prædictum impedimentum non obest, nisi descendentia sit post hæresis commissum crimen, vt constat ex Articulo secundo, multi tamen grauissimi Doctores id negant, vertuntq. in dubium: cum igitur incapacitas prædicti Religiosi ad Prælaturas, ex vi dictarum Constitutionum, sit certa, & manifesta, capacitas autem dubia, & sub opinione, & quantum ad quæstionem facti, & quantum ad quæstionem iuris, immuneatq. periculum conscientiæ, & peccandi mortaliter, incidendique ipso facto in pœnam excommunicationis latæ sententiæ, ibi positam, ex tali electione facta, quis dicat, assereue audeant, id esse faciendum, & quod Electores conscientia tuta possint, aut debeant sese exponere tot, ac tantis periculis, maxime sine ratione, & causa, & absq. sufficienti fundamento? Quæ omnia, hac efficacissima ratione confirmantur, nam verba in Iure semper debent aliquid operari, neque vllo modo conuenit frustrari: at si non esset satis, certo scire, quòd aliquis ex tritaua combusta descendat, sed necessario esset vlterius requisitum, certo etiam sciri, atque probari, quòd sui parentes descenderint ab ipsa, post hæresis commissum crimen, numquam fere supradicta Constitutio locum haberet, summorumque Pontificum intentio omnino frustraretur, quod nullo modo est dicendum. Hæc certe ratio est validissima, atque fortissima. Quibus omnibus accedit, quod quamuis id tuto, securaq. conscientia fieri posset, nullo tamen modo conuenit, quod eiusmodi infames, seu vulgari infamia notati, in tam magnum præiudicium, honoris, & famæ totius Religionis, ad prælaturas, & dignitates admittantur, cum sit notorium vt supponitur, ipsorum tritauam, siue parentes, igne fuisse combustos; vilibus enim & infamibus, dignitatum portæ patere non debeant, vt habetur *in cap. inter dilectos, de excessibus Prælatorum*. Et certum est, quod tales sunt infames, saltim infamia facti, & secundum aliquos, etiam infamia iuris, licet contrariũ nos defenderimus supra, sequentes opinionem probabilem. Hæc igitur sententia, & opinio est tenẽda, & practi-

Nota hoc valde quod qui de aliquo delicto, noxa, aut macula est diffamatus, purgare se tenetur.

canda. Superest nunc respondere ad argumenta in contrarium proposita.

Ad primum dico, quod quamuis dubia semper sint in benigniorem partem interpretanda, dubium etiam sit, vt supponitur, an parentes Religiosi supradicti, descenderint à dicta tritaua combusta, ante vel post hæresis commissum crimen, non tamen est dubium, sed certum, quod in tali casu prædictus Religiosus non sit eligendus, propter rationes supradictas, & quia certum est, quod in rebus dubijs, & spectantibus ad animam, & ad forum conscientiæ, tutior pars semper est eligenda: cum itaque dubium sit, circa descendentiam, ante vel post commissum crimen, non tamen sit dubium circa electionem faciendam, imo certum est, quod non sit facienda de eo, in hoc erit standum, nam vt argumentum in contrarium sentientes retorqueamus, cum speculatiuo dubio, bene stat certitudo practica, nempe, quod talis in hoc casu non sit eligendus.

Ad secundum respondeo, quod in expressis non est locus coniecturis, & quamuis communi iure, non præsumatur quispiam, quod sit ex Sacerdote genitus, quamuis probetur, quod sit sacerdotis filius, in proposito tamen casu, est dispar ratio, cum expresse probetur incapacitas, atque de ea constet manifeste; capacitas autem sit sub dubio, quod in alio proposito casu, è contrario contingit omnino.

Ad tertium respondetur per illud, quod diximus in probatione Conclusionis, nempe quod prædictus Religiosus, in dicto casu, non præsumitur capax, ad obtinendam aliquam dignitatem, siue prælatiam, neque est in actuali, seu quasi actuali possessione ad id, cum alias fuerit diffamatus de eo, quod descendat ex dicta tritaua combusta, neque vlterius requiritur, quod sit diffamatus de descendentia ipsius, post hæresis commissum crimen, hoc enim illi probandum incumbit.

Ad quartum de expositis, respondeo, dicendo idem omnino, quod prædicti expositi ex natura rei, nihil contra se habent, per quod possit præsumi, quod sint illegitimi, cum etiam legitimis, & naturalibus contingat exponi, vt argumentum dicit; at in nostro casu extat expressa inhabilitas, ex eo, quod prædictus Religiosus descendat, vt supponitur, & probatur, ex dicta tritaua combusta, & sic aliunde venit probanda capacitas, & habilitas, quæ nisi expresse probetur, non potest in prælatum eligi, & præfici. Et idem dico ad confirmationem de ingenuitate filiæ, & quod probatio capacitatis suæ, prædicto Religioso incumbit, nec præsumptio stat pro eo, cum ex vi dictarum Constitutionum, expresse sit incapax, constando quod eius tritaua fuerit combusta.

Ad vltimum dico, quod Electores, eiusmodi Religiosum eligentes, incidunt in pœnas in dictis Constitutionibus appositas, quia cum sibi constet expresse de illius incapacitate, propter rationem dictam, sit autem dubium, & valde dubium de capacitate, non id quidem faciunt absque magna audacia, præsumptione, & temeritate, ac propterea dicendum est, quod in dictis Constitutionibus comprehenduntur.

ARTI-

ARTICVLVS V.

Vtrum comprehensi in supradictis summorum Pontificum Constitutionibus, & descendentes ex maculato genere, quacumque de causa ex supradictis in primo Articulo, sint ipso facto priuati dictis officijs, & inhabiles ad ipsa, ante Iudicis condemnationem, an vero solummodo post ipsam?

DIfficultas præsentis Articuli, longissimam requirebat disputationem, circa obligationem, atque obseruantiam legum pœnalium, & an ipsarum transgressores, incidant in pœnas ibidem constituras, ipso facto, seu ipso iure, si talia verba ponantur, etiam ante Iudicis condemnationem, An vero expectandum sit ad illam? Sed quia hæc difficultas propriam sedem, & locum habet, infra cum agemus, de legibus, & statutis, vbi hac de re, longior futurus est sermo, ab ipsa pro nunc consulto supersedeo: at difficultati propositæ breuiter, Respondeo per sequentes Conclusiones.

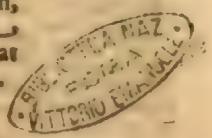

Prima Conclusio.

OMnes descendentes ex infecto, atque maculato genere, quacumque de causa ex supradictis, in primo præcedenti Articulo, ipso facto incidunt in pœnas in dictis Constitutionibus appositas, suntq. priuati ipso iure, dictis officijs, & inhabiles ad ea, etiam ante Iudicis condemnationem.

Omnes descendentes ex infecto atque maculato genere quacumque de causa ex supradictis, incidunt ipso facto in pœnas prædictas constitutionum.

Hæc conclusio habetur expressa in dictis Constitutionibus, & maxime in Constitutione Pauli Quarti, vbi hæc, post alia, ponuntur sequentia verba. *Ad praedicta officia, eligi, assumi, seu recipi de caetero nullatenus possint, electiq. & assumptio, seu receptio de illis facta, ad officia praedicta, si fieri contigerit, de facto nullius sit roboris, vel momenti, & pro non facta habeatur, nec vigore electionis, assumptionis, seu receptionis praedictae, ille sic electi aliquid administrare, seu praedicare possint, sed omnia, & singula per eos sic electos, & assumptos, de facto administrata, & gesta, viribus careant, & nullam prorsus firmitatem obtineant, neque ius alicui tribuant.* Et infra agendo de eodem, inquit. *Quod si contigerit tempore data praesentium, aliquem ex dictis olim Iudais, seu haereticis existentibus, seu à Iudais, seu Haereticis vsque in quartam generationem inclusiue, vt supra, descendentibus, in aliquibus ex dictis officijs, Generalatus, Commissariatus Generalis, & alterius cuiuscumque Commissariatus, Prouincialatus, seu Guardianatus, vel praedicationis, electum, & assumptum, confirmatum, & institutum, & etiam in quasi possessione dictorum officiorum existentem reperiri, ille sic electus, assumptus, confirmatus, & institutus & quasi in possessione existens repertus, vigore praesentium intelligatur, & sit, eo ipso, & absque aliqua desuper declaratione facienda, dictis officijs destitutus, & priuatus, nihilque vigore dictorum officiorum gerere, seu administrare, vel etiam praedicare possit, gestaq. & administrata per ipsum, post praesentium publicationem in Capitulo Generali dicti Ordinis faciendam, viribus careant, nullamq. prorsus firmitatem obtineant.* Ex quibus verbis clare superq. satis colligitur, id ꝙ in cõclus. est dictũ, nempe quod omnes in ea comprehensi, ipso facto sunt priuati officijs ibidem contentis, & inhabiles ad ea, etiam ante Iudicis condemnationem, & an-

Nota verba illa, absque alia desuper declaratione.

tequam per ſententiam Iudicis, ipſis priuentur, ſeu inhabilitentur. Quod & communis tenet opinio, vbicumque talia verba ponuntur, atque in ſimili caſu, de Tabellionibus, & alijs huiuſmodi officialibus ſpecialiter, illud tenet Gloſſa *in authen. de Tabellion. §. penult.* De Prælatis vero loquendo, tenet idipſum Richard. in quarto ſentent. diſt. 18. art. 7. quæſt. prima, & Syluester. *verb. Excommunicatio. 3. quæſt. 10. & 11. & verbo confeſſio 1. quæſt. 10.* & Corduba lib. 1. ſui quæſtionarij quæſt. 36. & Aragon ſecunda ſecundæ, Tomo 1. quæſt. 11. art. 3. Hi omnes dicunt, quod vbicumque ponuntur ſupra licta verba, ipſo facto, vel eo ipſo, omnes ſub eiſdem comprehenſi, ipſo facto ſunt priuati ſuis officijs, & ea exercendo, peccant mortaliter, niſi in caſu, de quo dicetur in ſequenti Concluſione.

Secunda Concluſio.

Comprehẽſi in dicta Conſtitutione, tenentur officia quę habent ſtatim renunciare, nitii in certo caſu hic poſito.

Qui actu tenet aliquod prælationis officium, & habet aliquod impedimentum, proueniens ex dictis Conſtitutionibus, ſtatim illud renuntiare tenetur, niſi ipſius exercitium fuerit neceſſarium ad hoc, vt eius, vel alterius crimen occultum non reueletur. Hæc concluſio eſt omnium ſupradictorum Doctorum, & præter ipſos tenet eam Soto lib. 1. de iuſtitia & Iure quæſt. 6. art. 4. & lib. 5. quæſt. 6. articulo ſecundo, & Nauarr. in Manual. cap. 23. num. 63. & cap. 27. num. 5. & Caſtro lib. 2. de lege pœnali. cap. 15. hi omnes dicunt, peccare mortaliter omnes, qui huiuſmodi officia exercuerint, quibus actu, ipſo iure, ſeu ipſo facto ſunt priuati, niſi ratione magnæ alicuius neceſſitatis excuſentur, vt verbi gratia, quia ſi ipſa non exercerent, ipſorum, ſeu alterius illorũ occultum crimen reuelaretur. Iuxta quod dicunt, quod quando legislatores, imponunt aliquas graues pœnas, ipſo facto, contra tranſgreſſores alicuius legis, non ſunt obligati tranſgreſſores ipſi, pœnarum dictarum exequutores eſſe, renuntiando officia, quibus ſunt ipſo facto priuati, vel ad quæ ſunt inhabiles, ſi ex renunciatione ſua timetur probabiliter, quod defectus, ſeu delictum eorum reuelabitur, aut alius infamabitur. Ex quo inſertur, quod ſupradicti deſcendentes ex genere maculato, & officia prælationis habentes, quamuis, vt dictum eſt, ea renunciare teneantur, & exercentes peccent mortaliter, niſi legitima ratione, & cauſa excuſentur, non tamen tenentur ea ſtatim, ſed expectato congruo tempore, renunciare, quando ex tali facta renunciatione, probabiliter timetur, eorum ſeu progenitorum ſuorum infamia, aut aliquod graue detrimentum ipſos fore paſſuros, & ſunt in actuali poſſeſſione ſuæ bonæ famæ; tenentur tamen nihilominus diſpenſationem petere, aut ipſa renunciare, quamcitius poterunt ſine mora. Sed de his, qui non actu poſſident prædicta officia, eliguntur tamen de nouo, ſit tertia Concluſio.

Nota hoc valde.

Tertia Concluſio.

Comprehenſi in ſupradicta conſtitutione, tenẽtur electioni de ſe facta renunciare atq; officia, non acceptare.

Qui non ſunt in actuali poſſeſſione prædictorum officiorum, eliguntur tamen ad ea, dictarum conſtitutionum, & ſuæ inhabilitatis non ignari, tenentur dicta officia modis omnibus poſſibilibus renunciare, & ea acceptando, & exercendo peccant mortaliter. Hæc concluſio eſt etiam omnium Doctorum ſupradictorum, de quibus diximus in præcedenti concluſione, & eadem eſt, vtriuſque ratio, neque excuſantur, aut prætendere poſſunt

possunt aliquam causam, siue rationem excusationis, dicendo, quod forte ex tali renunciatione aliqua sibi, aut suis consanguineis, sequetur infamia, poteritque oriri suspicio generis maculati: nam aliæ multæ sunt rationes, quæ mouent, atq; mouere possunt homines, & maxime Religiosos, timoratos, atque timentes Deum, ad faciendam huiusmodi renuntiationes. Vnde ex natura rei, siue ex vi talis actus, nulla omnino sequitur infamia, quin vero honor quammaximus, ex ipso vt videtur, humiliatis actu, quod ab omnibus recte sentientibus commendatur, taliaq. facientes, amplius æstimantur, ijs præsertim temporibus, quibus adeo graue est prælationum onus, vt tamquam prudentissimi laudentur, idque merito, illud qui renunciant, & ab eo suscipiendo se excusant.

Quarta Conclusio.

Quousque supradicti prælati ab Ecclesia tolerantur, omnia per eos gesta tenent, & valent. Nota hoc valde.

Omnia acta per Prælatos supradictos, in dictis Constitutionibus comprehensos, tenent, & valent vsque ad Iudicis condemnationem, & ante sententiam latam, interim dum ab Ecclesia tolerantur. Hæc Conclusio est etiam supradictorum Doctorum: ex quo infertur, quod subditi, (vt amplius infra dicemus) tenentur eisdem obedire, vsque dum in foro exteriori per Iudicis sententiam declaretur, ipsos esse in dictis Constitutionibus comprehensos. Nec dictis obstant verba Pauli Quarti, posita in initio huius Articuli, per quæ videtur dicere, atque determinare contrarium, ibi: *Omnia per eos gesta, viribus careant, & nullam prorsus firmitatem obtineant, &c.* nam dicendum est, quod huiusmodi verba sunt intelligenda ad sensum supradictum, & nisi alias ab Ecclesia tolerentur. Vt enim inquit Soto libro primo de iustitia, & iure, quæstione sexta, articulo sexto, omnes Constitutiones Apostolicæ, ipso facto priuantes Regulares, siue Religiosos, officijs, & prælationibus, quas possident, & inhabilitantes ad ea, etiam sine alia declaratione, pie, & benigne sunt interpretandæ, ita vt intelligantur, quod amittant supradictas prælationes, & dignitates ipso facto, sine aliqua declaratione, seu sententia declaratoria ipsius pœnæ, non tamen sine sententia declaratoria ipsius criminis commissi, propter quod pœna ipsa imponitur. Videatur hac de re Soto, vbi supra, & Syluester. *verbo pœna, num.* 28. & Enriquez, Tomo secundo, libro decimotertio, capitulo decimosexto, numero tertio, vbi dicitur, quod Regulariter loquendo, omnes leges pœnales rigorosæ, prædicta verba habentes, explicari debent, ita vt intelligantur in foro exteriori, non autem in foro conscientiæ: qua etiam de re, videatur Pater Frater Emmanuel Rodriguez, Tomo primo, quæstionum Regularium, quæstione decimaquarta, articulo octauo, & quæstione sexta, articulo decimosexto.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Superiores, atque Prælati, & Electores, in Prælatos eligentes huiusmodi, in dictis Constitutionibus comprehensos, ex genere maculato descendentes, incidant ipso facto, in excommunicationis pœnam, & in alias pœnas ibidem contentas?

Respondetur huic Articulo, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Superiores atque prælati, admittentes, vocalesque eligentes, supradictos in his Constitutionibus cõprehensos, & peccant mortaliter & sunt ipso facto excõmunicati.

CErtissimum est, Superiores, & Prælatos, admittentes, atque Vocales, & Electores eligentes huiusmodi in dictis Constitutionibus comprehensos, peccare mortaliter, atque incidere in pœnam excommunicationis, & in alias pœnas ibidem positas. Hæc conclusio probatur ex verbis prædictæ Constitutionis Pauli Quarti, quæ eadem omnino est cum Constitutione Pij Quarti, & Clementis Septimi, Vbi sequentia habentur verba post alia. *Districtius inhibentes Generali Ministro, Commissario Generali, aliisq. Commissarijs quibuscumque, Provincialibus Ministris, ac Guardianis, & fratribus totius dicti Ordinis, in quibuscumque mundi partibus, & locis existentibus, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis latæ sententiæ, & privationis Generalatus, Commissariatus Generalis, & aliorum cuiuscumque Commissariatus, Provincialatus, & Guardianatus, aliorumq; officiorum, & dignitatum dicti Ordinis, & inhabilitatis ad illa, in perpetuum obtinenda, pœnis, eo ipso si contra fecerint, incurrendis, ne aliquos ex dictis, qui olim Iudæi, seu Hæretici, &c.* Vsque, *recipere, admittere, eligere, seu assumere, seu electos confirmare, quouis quæsito colore, & prætextu, audeant, seu præsumant.* Et quod omnes huiusmodi, ipso facto in supradictas pœnas incidant, tenent omnes Doctores citati in præcedenti Articulo, & maxime Soto, vbi supra, articulo quarto. An vero id statim fiat, & ante sententiam declaratoriam, saltum commissi criminis, sint inhabiles, & priuati dictis Officijs? Regulandum est per ea, quæ dicta sunt in præcedenti Articulo, & modo, dico, quod Superiores, & Prælati supradicti, & similiter Vocales, siue Electores, antequam eligant, seu assumant in Prælatos aliquem, seu aliquos in dictis Constitutionibus comprehentos, & de huiusmodi defectu, & inhabilitate infamatos, tenentur diligenter inquirere, seu inquisitionem facere secretam & summariam, verumne sit, an saltim id quod dicitur, & an fundamentum habeat, seu sit sparsus rumor, atque à maleuolis exortus forsan. Quod si certo constiterit, aut vehemens sit dubium, siue suspicio, ipsos aut ipsorum aliquem, in dictis Constitutionibus, esse comprehensum, nullatenus eundem eligant, seu admittant, alias enim ausu temerario contrarium facientes, grauissime peccabunt, incidentq. in excommunicationis pœnam, & in omnes alias in dictis Constitutionibus constitutas, quod quammaxime est notandum ac memoriæ commendandum.

Nota hoc valde.

Et vt præmanibus habeatur, quãta probatio sit necessaria, ad impediendã electionẽ alicuius Fratris in Guardianũ, siue Prouincialẽ, &c. vel ad eijciẽdũ iam electũ, vel confirmatũ, propter originẽ, siue descendentiam Iudaicam,

Mauro-

Matrorum, vel hæreticorum, afferre, atque adducere libuit, resolutionem quamdam doctissimi Doctoris Nauarro, in suis Consilijs lib. 5. tit. de hæreticis, consil. 22. ibi, ad quartam quæstionem, vbi prædicta quæstione, atque difficultate sibi proposita, eidem solutionem adhibens, inquit. Respondeo, quod ad impediendam dictam electionem, videtur sufficere semiplena probatio, argumento textus singularis *in cap. præterea, el 2. de sponsalibus*, quod probat, propter dictum vnius testis, & semiplenam probationem impedimenti affinitatis, impediendum esse matrimonium, nondum contractum, ne contrahatur: si autem, inquit, est quis iam electus, & confirmatus, requiritur plena probatio, ad illum reijciendum, & exauctorandum, & dicit quod pro vtroque facit *cap. quemadmodum, de iureiur.* quatenus probat, Ꝙ turpius eijcitur, quam non admittitur *hospes*; potestq; desumi etiam argumentum *ex cap. superbis, de accusationibus*. Hæc prædictus Nauarr. vbi sup. Quæ verba versans, & tractans supradictus P. F. Emanuel Rodriguez, tom. 2. quæst. 14. suarum Regularium, art. 3. in fine, prædictam doctrinam contendit impugnare, sed immerito, meo quidem videri: & quamuis supradictis Nauarr. verbis respondeat; non mihi plene satisfacit; vnde quantum ad hoc, ipsius solutionem non admitto. Neque illud etiam, quod in art. 10. quæstionis eiusdem dicit in fine, nempe, quod sic certior & verior, & iuri communi magis conformis, illa opinio quæ dicit, non sufficere, vt religiosus quispiam ex dicto genere maculato intra quartum gradum, propter aliquam rationem, siue causam, ex supradictis descendat, vt in dictis Constitutionibus comprehendatur, & censeatur, atque videatur comprehendi; sed vlterius requiri, quod ipsius parentes intra dictum quartum gradum fuerint concremati, & igni traditi, & proinde quod Electores, & Vocales huiusmodi, sic comprehensum, nisi verumque obstet impedimentum, in Superiorem atque Prælatum optime possunt eligere, atque præficere, & Superiores Prælati eundem confirmare, sequendo opinionem probabilem, seu, vt ipse ait, certiorem, atque probabiliorem, absque conscientiæ scrupulo, & periculo incurrendi in pœnas in supradictis Constitutionibus positas. Hæc, inquã, doctrina, numquam mihi placuit, sed nec placere potest, propter rationes prædictas, & propter ea, quæ dicta latissime à nobis sunt in præcedenti tomo quæst. 19. art. 7. notabili 4. concl. 2. & etiam in hac quæst. art. 1. concl. 2. nam, vt semel, atque iterum ibi est dictum, in re dubia, cum constet de inhabilitate, & incapacitate alicuius, iuxta dictas Constitutiones, propter opinionem forsan non nimis probabilem, non est cur Superiores, atq. Prælati & Electores, & Vocales, periculo se exponant peccandi mortaliter, incidendo in pœnas in dictis Constitutionibus contentas.

Nota valde, quæ, & quanta in probatione necessaria, ad excludendu prudenter, atque secreto quampiam ab aliqua electione.

Nota valde.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Fratres nostri sacri Ordinis, teneantur aut possint, huiusmodi ex genere maculato descendentibus, atque in dictis Constitutionibus comprehensis, si perperam eligantur in Superiores & Prælatos, obedire?

RAcio dubitandi desumi potest, ex quibusdam verbis in dictis Constitutionibus appositis, & maxime in Constitutione Pauli IV. vbi post alia, sequentia habentur verba: *Nullq. Fratres nostri dicti Ordinis S. Francisci, etiamsi essent in Generales Ministros, Commissarios generales, & alios quoscumque*

Nota pro ratione dubitandi.

Nota hoc, & de Prædicatoribus descendentibus ex inculpato genere, dicit Nauarro.

tumque Commissarios, Prouinciales, vel Guardianos, & Prædicatores prædictos, seu recepissent, eisdem sic contra mandata nostra electis, & assumptis obedire, sed in continenti ab eorum obedientia recedere, teneantur & debeant. Eademq. prorsus verba, etiam habentur paulo inferius. Sed his nihilominus non obstantibus, quod hac in re tenendum, seruandum, atque practicandum est, explicabitur per sequentem conclusionem.

Conclusio.

Inferiores subditi, obedire tenẽtur supradictis cõprehensis, dum ab Ecclesia tolleran tur.

Inferiores subditi semper tenentur, suis Prælatis obedire, etiamsi sciant in dictis Constitutionibus esse comprehensos, ac ipso iure priuatos dictis officijs, quandiu ab Ecclesia tolerantur, & quousque in foro exteriori constet, per sententiam competentis iudicis, ipsos esse comprehensos. Hæc conclusio est certa, atque tenenda, & crediderim quod de ipsa nullum est, aut esse potest dubium. Neque illi obstant prædicta Pauli IV. verba, quibus dicitur, semel & iterum, quod Fratres debent, & tenentur incontinenti, à supradictorum obedientia recedere, nam cum hoc sit præceptum morale, moraliter etiam atque iuridice est intelligendum, & ius ipsum exposcit, vt res & casus, prius ad Superiorem deferatur, & ab ipso sententia proferatur declaratoria, qua dicatur, eiusmodi in dictis Constitutionibus esse comprehensos. Hac sententia prolata statim ipsi priuati remanent, & subditi ab eorum obedientia tenentur recedere, sed non ante; neque contrarium credendum est de mente Summi Pontificis fuisse, cum ex eo innumera sequerentur inconuenientia, multisq. daretur occasio litibus & fraudibus: Præterquamquod non esset iuridicum, liceret enim tunc cuilibet subdito, cum sibi placuisset, suo Prælato non obedire, allegando & obijciendo illi aliquam exceptionem ex supradictis, quod quidem & maxime in Religionibus, magnam induceret confusionem. Et quamuis habeatur ibidem, quod id fiat incontinenti, seu quamprimum potuerint, interpretanda sunt dicta verba, seruato iuris ordine, atque ad hunc sensum, quamprimum potuerint, licite, religiose, & sine strepitu, & confusione, atque iuridice, Superiorem consultando, ita vt iustitia seruetur, & Frater, vel proximus non diffametur, quod ex ipsiusmet Pontificis verbis, facile licebit colligere, cum post illa verba, *ab eorum obedientia recedere*, statim adiungat, *& ad alium eligendum procedere*: ex quibus verbis cum hoc vltimum fieri non possit, nisi per Prælatum, & post ipsius sententiam declaratoriam, qua dicat aliquem ex prædictis, in eiusmodi Constitutionibus esse comprehensum, vacasseq. proinde ipsius officium, vt alius eligi possit loco ipsius, manifeste colligitur, quod nec subditi tenentur à talis Prælati obedientia recedere per se, quousque sententia competentis Iudicis, lata fuerit contra ipsum.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum descendentes ex supradicto maculato genere, in nostro sacro Ordine, esse possint prædicatores?

Videtur quod non, nam vt constat ex iam supradictis Constitutionibus, Prædicatores ibidem etiam continentur, instituiq. prohibentur, in nostro sacro Ordine, descendentes ex dicto maculato genere. Doctores hac de re diuersos video, prædictus enim Nauarr. in Consilijs lib. 5. tit.

Prima opinio,

de ha-

de hæreticis,cons.22. ibi, ad quintam quæstionem, supradictam difficultatem proponit & mouet, An scilicet præfata prohibitio Pauli IV. sit seruanda, quoad eam partem, qua prohibet præfatos descendentes à Iudæis, vel hæreticis, in Prædicatores eligi, vel iam electos ad prædicandum admitti? Et respondet, quod sic: quia,inquit,licet non videatur recepta, quoad hoc,in aliquibus partibus, fuit tamen postea innouata, & extensa etiam quoad Mauros, per Gregorium XIII. anno 1573. Et facta computatione ad annum, quo prædicta scripsit, dicit ipse, quod nondum erant transacti anni „qui videbantur requiri „& „esse satis „ad euacuandam viribus legem aliquam canonicam. Argumento multorum iurium,quæ hac in re,adducit Felin. *cap.1.de treuga,& pace. num.6.* cum sequentibus. Addit tamen quod contrarium, etiam disputando sustentari potest,de rigore iuris, per ea,quæ traduntur ibidem à dicto Felino vbi supra,post Dominicum, *in cap.in istis. §. leges.4. dist. & in cap. 2. de Constitution.* nempe,quod omnis Cõstitutio videtur fieri à Superiore, sub hac conditione,si recipiatur à subditis. Hæc supradictus Nauarro.

Secunda opinio.

Sed prædictus P.Frater Emmanuel Rodriguez,in dicto primo Tomo qq. Regular.q.14. art.12. hac de re agens, omnino tenet contrarium, & dicit, quod prædicta Constitutio, quoad hoc,nunquam fuit recepta,& posita in praxi, sed neque practicari potest, aut debet. Cuius sententiæ,& opinioni, quia magis pia,atque benigna est,& vt mihi videtur,probabilior, libenter & ipse assentior, & pro ea sequentem statuo conclusionem.

Conclusio.

Descendentes ex maculato genere,si alias id videatur expediens,bene possunt in Prædicatores eligi.

Descendentes ex dicto maculato genere, si id alias videatur expediens, bene possunt in nostræ Religionis Prædicatores,eligi & præfici. Hæc conclusio est supradicti Patris Fratris Emmanuel,& fundatur in ratione predicta: nam quamuis in supradictis Constitutionibus, contrarium expresse habeatur, ipsæ tamen quoad hoc, numquam fuerunt admissæ, practicatæ, aut receptæ. Numquam enim ab hinc quadraginta, atque amplius annis, quibus ego simul cum prædicto Patre,in celeberrimo S. Francisci Salmanticensi Conuentu, nostræ Seraphicæ Religionis habitum, Dei gratia & benignitate desumpsimus, fuisse vidimus vsu receptum, & practicatum, neque audiuimus quempiam Fratrem nostrũ propter cuiusmodi defectum, & maculam à prædicationis officio & munere fuisse priuatum,siue exclusum. Constitutiones etiam nostræ generales,quæ hac de re loquuntur, hanc qualitatem, vt scilicet prædicta careant macula, non specialiter in dictis prædicatoribus exposcunt. Cum igitur id ita sit,& Constitutiones, & leges, vt præmissum est, non obligent, nisi fuerint acceptatæ, & receptæ, ac vsu practicatæ, vt tradit Felinus *in dicto cap.2. de treuga, & pace*, & ante ipsum Dominicus *cap.2 de Constitutionibus, & in cap. in istis. §. leges. 4. dist.* tradit etiam Nauarr. in Manu. cap.23. num.41. dicendum videtur, quod etiamsi aliqui nostri Ordinis Religiosi, in dictis Constitutionibus reperiantur comprehensi (nisi aliud obstet)& expedire,aut conuenire videatur,tuto, atque secura conscientia, Prædicatorum munus, & officium possunt assumere, & exercere, non obstante, quod in dictis Constitutionibus prædicationis officium eisdem sit interdictum.

QVÆ-

QVAESTIO II.

De Prælatis Regularibus, quantum attinet ad ipsorum legitimitatem, vel illegitimitatem, in Quatuordecim Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum illegitimi, ad prælatias & dignitates Ecclesiasticas, possint promoueri, & assumi?

LAtissima est materia præsentis Articuli, & circa quam multa sese offerrent dicenda, nisi in præcedenti Tomo quæst. 19. art. 3. agendo de eisdem illegitimis, quæ vnà est ex exceptionibus in nostris generalibus Constitutionibus positis, pro non recipiendis nouitijs, magna ex parte fuissent iam dicta. Ibi enim diximus, atque explicauimus latissime, in primo notabili, qui nam filij dicantur legitimi, seu illegitimi; & quotuplex illegitimorum sit species, siue differentia. In secundo vero ad litteram apposuimus Constitutiones omnes Sixti V. factas pro eisdem illegitimis, quarum prima incipit, *Cum de omnibus*, data anno Domini 1578. vj. Kalend. Decembris, Pontificatus sui anno tertio. Altera vero incipit, *Ad Romanum Pontificem*, facta anno 1588. xij. Kalendas Nouembris, Pontificatus sui anno quarto, circa explicationem, atque declarationem dubiorum quorundam, quæ ex prima illa sua Constitutione emerserunt. Postmodum vero in tertio sequenti Notabili, apposuimus Constitutionem aliam Gregorij XIV. factam anno Domini 1590. idibus Martij, Pontificatus sui anno primo, quæ incipit, *Circumspecta Romani Pontificis prouidentia*, ad declarationem, atque moderationem supradictæ Constitutionis Sixti V. Et in quarto similem aliam explicationē, atq. declarationem, siue moderationem Clementis VIII. factam anno 1592. die 14. Aprilis, Pontificatus sui etiam anno primo, pro moderandis prædictis omnibus Constitutionibus, quæ incipit, *Altissima paupertatis via*. Qui etiam dictus Clemens VIII. postea anno Domini 1602. die 2. Aprilis, Pontificatus sui anno vndecimo, innumera cernens, atque videns inconuenientia, & difficultates, quæ ex supradictis Constitutionibus exoriebantur, & sequebantur indies, iustissimis motus de causis, Constitutiones omnes prædictas, ad terminos iuris communis, atque sacrorum Canonum reduxit, quatenus attinet ad nullitates professionum illegitimorum, & aliorum, saluis tamen existentibus semper pœnis, positis atque infligendis, contra Superiores, earundem transgressores, & in dictas Constitutiones peccantes. Incipit hæc Constitutio, *In suprema Ecclesiæ Apostolicæ specula*, quam etiam explicauimus, & declarauimus in notabili quinto. Ex prædictis omnibus, conclusiones quatuor elicuimus, quibus summatim, atque resolutiue tradidimus, ni fallor, omnia, quæ ad dictas Constitutiones quoquomodo spectare poterant; qualiter etiam pro temporum varietate, & differentia fuerunt practicatę, & quid modo sit faciendum, atque seruandum secundum sacros Canones, circa prædictos illegitimos, non habita consideratione ad supradictas Constitutiones, sed stando in rigore iuris communis. Quæ supradicta omnia, quamuis dicta fue-

Nota, quæ circa hanc materiam illegitimorum in præcedenti Tomo sunt a nobis dicta.

fuerint ad propositum Nouitiorum,& circa qualitatem legitimationis, quã ipsos oportet habere, vt dixi, secundum nostras generales Constitutiones, ad hoc vt recipiantur ad nostrum sacrum Ordinem, magnam etiam lucem afferre possunt ad præsentem difficultatem, quantum attinet ad Prælatorum illegitimorum faciendas electiones.

Quibus præmissis,atque p expressis habitis,quod in præsentiarum quæritur,illud est,An Religiosi illegitimi,stando in terminis iuris communis,ad prælatias, & dignitates Ecclesiasticas possint præfici, promoueri, atque assumi? dicturi postmodum, quid etiam sit faciendum, ad euitandas, seu non incurrendas pœnas Pontificias,positas in dictis Constitutionibus. Potestq. quæstio, & difficultas proposita, in duplici sensu inuestigari. Primo, An stando in terminis iuris communis, per Religionis ingressum tollatur omnis illegitimitas, & irregularitas, etiam quantum ad effectum habendi Prælationes? Secundo, An in casu, quo non tollatur de iure, sit tamen in Religionibus aliquod speciale priuilegium,ad hoc vt dispensari possit cum eisdem, vt ad Prælatias & dignitates Ecclesiasticas assumantur, seu promoueri possint? De primo dicemus in isto Articulo, de secundo vero in sequenti, postmodum vero qualiter sit facienda prædicta dispensatio, & de alijs ad eamdem requisitis, quæ necessaria fuerint visa, breuiter atque resolutiue dicentur.

Ad primam igitur quæstionem deueniendo, hac de re celebris est opinio quorumdam, asserentium, quod per Religionis ingressum,& maxime per solemnem professionem, tollitur omnis illegitimitas, atque irregularitas, & sit vera legitimatio, introducta non solum iure humano, verum etiam & iure diuino,qua filij illegitimi ipso iure,& ipso facto quo Religionem ingrediuntur, efficiuntur idonei ad omnes Prælaturas, & dignitates Ecclesiasticas, quin vero etiam & ad Episcopatus, ac si ex legitimo fuissent matrimonio nati, & procreati. Huius opinionis mentionem facit Couarruuias de Sponsalibus 2.par.cap.8.num.4. dicitq. eam tenere Felinum, Iasonem, & alios innumeros Iurisperitos, essq. fere communem, quamuis ipse ab eadem recedat, vt statim dicemus. Sed quidquid de hoc sit, hanc sententiam, & opinionem tenere videtur *glossa celebris in cap. cum deputati, de iudicijs.* ibi, *sua notio notionis*. Vbi ad quoddam aliud simile propositum dicit,quod eo ipso quo quidam deputauerũt se diuino obsequio & seruitio omnis tollitur irregularitas,si qua fuit. Quod probat argumento deducto *ex cap.non licet. 19.quæst.vlt. & ex auten. de Monachis, in princ. collat. 1.* vbi etiam dicitur, quod Monachatus omnem abstergit maculam. Qua ratione dicit illos non esse repellendos, quia præsumuntur personæ legitimæ, *per cap.verum. 11.quæst.3. & l.veriùs. ff.de probation. & l.1. eodem tit.* Et probari potest prædicta opinio ratione, & argumento, vt dicitur, deducto à minori ad maius. Nam si per oblationem curiæ sæcularis, legitimantur filij, alias illegitimi, vt tenent multi Doctores grauissimi iurisperiti, *& habetur inst. de nuptijs. §. fin. & auten. quibus modis natural. effician. sui. §.siquis igitur. collat.7. & l.communium 9. § fin.C. de naturalib.liber.* multo ergo melius,per oblationem ad curiam spiritualem, quod fit per ingressum Religionis, & maxime per solemnem professionem legitimari,dici debent. Propter hanc rationem, dicunt quidam Iurisperiti, quod filius illegitimus naturalis, factus Monachus, legitimatur quoad successionem ab intestato,& multo magis quoad Prælationes, cum successio in hæreditate strictior sit, & difficilior, & iuri magis repugnans, quam habilitas Religiosi illegitimi, ad quascumque Prælaturas.

An per Religionis ingressum tollatur illegitimitas? Prima opinio.

Sed

Sed quod hoc factum sit, aut fieri potuerit iure diuino, probant prædicti Doctores à simili, de vinculo matrimonij, rati non consummati, nam difficilius, inquiunt, est tollere vinculum matrimonij rati non consummati, quam vinculum cuiuscumque illegitimitatis, cum matrimonij vinculum, introductũ sit iure diuino, illegitimitas autem nonnisi iure humano positiuo: sed per ingressum Religionis, & maxime per solemnẽ professionem (vt tenent omnes Doctores Theologi) tollitur vinculum matrimonij rati non consummati, & hoc de iure diuino: ergo eodem iure, dici optime potest, per supradictum Religionis ingressum, & solemnem professionem, omnem tolli illegitimitatem, atque irregularitatem. Quod in venerationem, obsequium, atque fauorem sacrarum Religionum, quidam adeo extendunt, extendereq. volunt, vt dicant non solum tolli illegitimitatem, atque irregularitatem ex ipsa prouenientem, per Religionis ingressum, verum etiam & irregularitatem homicidij voluntarij, & bigamiæ, vt ipsos reprehendendo, refert Nauarr. Comment. 2. de Regularib. super *cap. non dicatis, numero 60.* sed alia est aliorum opinio, contrarium omnino dicentium, quæ est verior, & tenenda propter fortissimas ipsius rationes & argumenta, pro qua statuitur Conclusio.

Secunda opinio.

Conclusio.

Quamuis per Religionis ingressum, & maxime per solemnem professionem, tollatur omnis illegitimitas, atque irregularitas ex ipsa proueniens, quantum ad suscipiendos sacros ordines, non tamen quantum ad dignitates Ecclesiasticas & præfecturas, siue prælatias. Hæc conclusio probatur quantum ad primam partem, nempe quod per Religionis ingressum, quantum ad suscipiendos ordines, tollatur omnis illegitimitas, & irregularitas ex ipsa procedens. Et primo quia id habetur expresse in *cap 1. de filijs presbyterorum*, vbi ad hoc propositum habentur sequentia verba, *Vt filij presbyterorum, & cæteri ex fornicatione nati, ad sacros ordines non promouentur, nisi aut monachi fiant, aut in congregatione canonica regulariter viuant.* Ex quibus verbis colligitur, quod illegitimi & presbyterorum filij, Religionem professentes, secundum ius commune, ad sacros ordines possunt promoueri: & quod Religionis ingressus, omnem tollit irregularitatem, sicut & ingratitudinem, prout habetur in Iure *in cap. non licent. 19. quæst. vlt.* Videatur hac de re glossa in dicto *cap. 1. de filijs presbyt. & Panorm. in cap. 2. de apostatis. Nauar. in cap. non dicatis, nu. 60.* & Magist. Soto in 4. dist. 25. q. 1. art. 3. & Syluester *verbo, Religio. 4. quæst. 24.* Difficultas tamen est inter Doctores Iurisperitos, An huiusmodi irregularitas quoad ordines, tollatur per quemcumque ingressum religionis, an vero solummodo per solemnem professionem? Est enim secundum Iurisperitos, triplex Religionum ingressus, primus educationis, secundus probationis, tertius vero professionis. A qua difficultate pro nunc consulto abstineo, nam de ea inferius est à nobis dicendum, vt veniamus, ad probandam, secundam conclusionis partem, in qua diximus, per solemnem professionem, non tolli illegitimitatem, & irregularitatem ex ipsa prouenientem, quantum attinet ad dignitates Ecclesiasticas, siue Prælatias, ac proinde quod ad hoc opus sit dispensatione. Quod hoc ita sit, habetur expresse in supradicto *cap. 1. de filijs presbyterorum*, vbi post supradicta verba de filijs presbyterorum, & illegitimis factis monachis, postquam conceditur ipsis, vt ad sacros ordines possint promoueri, addit ibi Concilium, *Prælationem vero nullatenus habeant.* Quæ verba exponens Glossa ibidem, dicit, quod Prælationes habere ipso iure

Quamuis per Religionis ingressum, & maxime per solemnem, professionem, tollatur omnis illegitimitas quoad ordines, non tamen quoad præfecturas, & dignitates Ecclesiasticas.

iure non possunt, absque Sedis Apostolicæ dispensatione: quod & probatur per *cap. vltim. eod. tit.* vbi id omnino expresse habetur. Hanc sententiam, & conclusionem, quantum ad istam partem, tenet supradictus Couarr. de Sponsalib. 2. par. cap. 8. num. 41. Soto in 4. dist. 25. quæst. 1. art. 3. & Nauar. supra *cap. non dicatis. nu. 60.* adducens in id quamplures Doctores, acriterq. vt dixi, reprehendens, omnes contrarium dicentes. Huic resolutioni fauent & multa priuilegia, quæ habentur in diuersis Ordinibus, & Religionibus, quò dispensari possit cum supradictis illegitimis, vt ad Præfecturas, siue dignitates Ecclesiasticas promoueantur, seu promoueri possint: ex quibus satis constat, de mente Summorum Pontificum, qui ea concesserunt, Religiosos illegitimos, nullatenus fieri legitimos per solam professionem, factam in Religione aliqua, quantumuis approbata. De eiusmodi priuilegijs dicemus statim in sequenti Articulo, hæc pro nunc dicta sufficiant. Modo supereſt respondere ad auctoritates, & rationes in initio huius Articuli propositas. Ad primam auctoritatem Glossæ, qua dicitur, quod professio Regularis emundat profitentem ab omni macula, & irregularitate illam præcedente. Respondeo cum doctissimo Doctore Nauar. vbi supra, dupliciter, primo dicendo, quod illud principium intelligendum est, quoad præsumptionem, maxime illam, quæ oritur ex bona triennali conuersatione, post susceptum Monachismum, ad hunc sensum, quod huiusmodi Monachus, præsumitur mundus ab omni macula humana, donec sibi probetur contrarium, iuxta §. *sanctimus, eiusdem authen.* Nam præsumptio, de qua habetur in Regula, *semel malus, semper præsumitur malus, de Regul. iuris, lib. 6.* per bonam triennalem conuersationem tollitur, vt dicunt Iurisperiti cum Felino in supradicto *cap. cũ dilecti, de iudicijs*, at cum præsumptio cesset in foro Dei, & conscientiæ, quando contraria est veritati, per notata in *cap. is, qui fidem, & cap. tua, de Sponsalibus*, Regularis, siue Religiosus, qui propter aliquam rationem siue causam, nouit se ante Monachatum, irregularitatem incurrisse, talem se debet iudicare, etiam post vigesimum, & trigesimũ annũ, quousque per legitimam dispensationem generalem, vel specialem, talis ab eo illegitimitas, atque irregularitas tollatur. Secundo respondet supradictus Nauar. quod prædictum principium, potest intelligi de absterſione, quoad culpam, & quoad omnem peccatorum pœnam, cum professio Regularis facta cum debita contritione, indulgentiam plenariam operetur, vt tradit D. Thom. 2. 2. quæst. vlt. art. 3. ad tertium, quanquam non sit verisimile huiusmodi maculæ ablationem, Imperatori in illo exordio prædicti Autentici, in mentem vllo modo veniſſe. Idem dico ad alias auctoritates, quæ tendunt ad idem.

Nota, quod vnius omnis præsumptio mala, tollitur per bonam per triennium conuersationem.

Ad rationem vero respondendo dico, quod licet Consequentia valeat, & teneat, ac ratio apposita sit maxime congrua, quoad legitimationem, & ablationem irregularitatis, quoad suscipiendos sacros Ordines (vt dictum est in prima par. conclusionis) non tamen concludit, & tenet, quoad dignitates, & Præfecturas, propter specialem rationem, quam adducemus infra, cum agemus de sufficienti causa, requisita ad talem dispensationem. Idem omnino dico ad illud, quod dicitur de vinculo matrimonij, rati non consummati, & quod Deus posset illud facere, si voluisset, non tamen id inuenitur effectum, neque vnde id iuridice, & cum sufficienti fundamento deduci possit, textus aliquis reperitur in iure.

ARTI-

ARTICVLVS II.

Vtrum fuerint olim aliqua priuilegia, Regularibus concessa, quibus illegitimi, ad Præfecturas, & dignitates Ecclesiasticas possent promoueri?

Solus Papa de iure communi dispensat cum illegitimis, vt ad dignitates, & prælaturas promoueatur.

PRo huius Articuli intelligentia præmitto, quod, vt diximus, in probatione secundæ partis conclusionis, & tradit late Couar. de Sponsalibus 2.par.cap.8.num.4. & Nauar. *in cap. statutum, num. 60.* secundum ius commune, solus Papa potest dispensare, & dispensat cum illegitimis, vt ad dignitates, & Prælatias promoueantur, vt habetur expresse *in cap. 1. de filys presbyterorum.* Et satis colligitur ex *cap. vlt. eodem tit. iuncta Glossa.* Solum est difficultas in præsenti Articulo, vtrũ pro Religiosis fuerint aliqua priuilegia, quibus concedatur idipsum? Cui difficultati, per sequentem Conclusionem respondetur.

Conclusio.

Prælati Regulares priuilegia habebãt, vt possent dispensare cũ sibi subditis illegitimis, vt ad Prælationes & dignitates promouentur.

Aliqua fuerit olim priuilegia, quibus Prælatis Regularib. cõcedebatur, vt cũ sibi subditis illegitimis, dispensare possent, vt ad Prælatias, & dignitates Ecclesiasticas promouerentur. Hęc conclusio non aliter est probanda, quam adducendo supradicta priuilegia, & in primis Sixtus IV. *concessit Generali, & Prouincialibus Ministris, & eorum Vicarys, auctoritatem dispensandi, cum Fratribus Ordinis Minorum, patientibus defectum, ex illicito coitu prouenientem, necnon cum his, qui ex quauis causa (præterquam homicidij voluntarij, bigamiæ, & mutilationis membrorum) irregulares forent, postquam Ordinem ipsum professi fuerint, dispensare vt defectu, & irregularitate huiusmodi non obstantibus, irregulares ipsi, ad quoscumque etiam sacros Ordines promoueri, & in illis etiam in Altaris ministerio ministrare, & quod tam ipsi Regulares, quam defectum natalium patientes prædicti, ad quascumque administrationes, & officia dicti Ordinis eligi, recipi, & assumi, illaq. gerere, & exercere libere, & licite valeant.* Habetur hoc priuilegium, in Monumentis Ordinis primæ impressionis, fol. 61. & secundæ fol. 144. concess. 252. & idem omnino, & sub eisdem verbis, concessit idem Sixtus IV. Generali Magistro, & Prioribus Prouincialibus, & Conuentualibus Ordinis Prædicatorum, ac eorum Vicarijs. Et habetur in supradictis Monum. secundæ impressionis, fol. 240. concess. 57. Et vtriusque priuilegij, mentionem facit Collector Priuilegiorum Mendicantium, in suo Compendio, *verbo, dispensatio. §. 12 & 13.* Aduertens in fine, quod Vicarij Conuentuum, siue Subpriores Ordinis Prædicatorum, numquam habuerunt in vsu, vti prædicta facultate, siue priuilegio, sine speciali commissione, nisi mortuo, vel amoto Priore. Ac ideo (inquit) idem est quoad hoc, ac si numquam fuisset concessum, idemq. omnino credo esse dicendũ de Vicarijs Conuentuum sacræ nostræ Religionis.

Similia priuilegia referuntur concessa alijs Ordinibus, siue Religionibus Monachalibus, vt patet ex traditis in Compendio Ordinis Cisterciensis, & Ordinis D. Hieronymi, *verbo, dispensatio*, vbi ad hoc propositum dicuntur plura, quæ breuitatis causa facio missa.

Nota hoc valde.

Sed aduertendum est, quod prædicta facultas, seu auctoritas olim Prælatis Regularibus concessa, vt dispensare possent cum sibi subditis, ad hoc, vt ad Præfecturas, Prælatias, siue dignitates Ecclesiasticas promoueri possent, sublata fuit eis postea omnino, à Sixto Quinto Pontifice Maximo

ximo, in duabus Constitutionibus,editis contra illegitimos, de quibus diximus supra in præcedenti Articulo, vbi declarauit omnes huiusmodi dispensationes esse irritas, ac nullius prorsus roboris, & momenti. Sed postea Gregorius Decimusquartus, in alia sua Constitutione, prædictas Sixti Quinti modificando, indulsit, atque concessit, vt fieri posset cum ipsis dispensatio, sed non nisi in Capitulo generali, vel prouinciali, vt statim dicemus, ita quod iam sublata est, a dictis Prælatis regularibus facultas, simpliciter & absolute, atque seorsum dispensandi, cum illegitimis ad prælationes obtinendas, & possidendas, per Constitutionem Gregorij: nã dictę dispensationes fieri nullatenus possunt ab ipsis seorsum, vt antea poterant, sed necessario debent fieri,ab eisdem cum Generali, vel prouinciali Capitulo, vt dixi, ampliusq. dicemus infra.

ARTICVLVS III.

Vbinam fieri debeant supradictæ dispensationes cum illegitimis, & an fieri possint in Congregatione Capitulari, seu quod dicitur,Capitulo intermedio?

Respondetur huic Articulo, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Dispensatio ch illegitimis, ad Prælaturas fieri debet in Capitulo Prouinciali, vel intermedio quod alias Congregatio dicitur.

Dispensationes supradictæ cum illegitimis, ad dignitates & Prælaturas, fieri possunt, & debent in Capitulo generali, seu prouinciali, & fieri etiam possunt in Congregatione prouinciali, seu, quod dicitur, Capitulo intermedio.

Hæc conclusio quoad primam partem,habetur expressa in supradicta Gregorij XIV. Constitutione, vbi post alia habentur hæc verba: *Statuendo, vt omnes dispensationes, & habilitationes, vigore priuilegiorum, seu indultorum Apostolicorum, cuiuis Ordini, Religioni, Monasterio, aut Congregationi, eorumve Superioribus in genere, vel specie (vt profertur) concessorum, quæ tempore Constitutionum huiusmodi, vsu receptæ, & nondum sub vllis aliis reuocationibus comprehensæ erunt, per quoscumque eorum Superiores factas, in pristinum statum, & validitatem, in quibus ante ipsas Constitutiones existebant, restituimus, & redintegramus, volentes, eisdem Constitutionibus non obstantibus, eos, qui quouis modo illegitimi procreati fuerint, ad habitum, & professionem Regulares admitti posse, quemadmodum admitti poterant, si supradictæ Constitutiones editæ non fuissent. Ita tamen, vt cum de recipiendis quomodocumque illegitime natis, ad habitum, & professionem Ordinum quorumcumque agetur, ij, ad quos huiusmodi receptio spectat, prater alia, de quibus ex dictarum Constitutionum præcepto, circa quoscumque, etiam legitimos, disquirere debent, diligenter eorum vitam, & mores inquirant, & ita demum recipiant, si tamen bonam indolem, & virtutis specimen præseferant, ac tot merita eis suffragentur, vt natalium suppleant defectum, eorumq. receptio commodo, & vtilitati profutura videatur, & super hoc ipso, ij, ad quos (vt dictum est) pertinet huiusmodi receptio, matura deliberatione habita, ita censuerint, & iudicauerint, dummodo tamen filius illegitimus in Religione, in qua pater, siue ante, siue post natiuitatem dicti filij professus fuerit, ipso viuente, non admittatur, quod expresse pro-*

Nota Constitutionẽ Gregorij XIV. circa dispensationẽ cũ illegitimis, vt ad dignitates promoueri possint.

libemus. Volumus quoque, atque statuimus, licere Generali, aut Prouinciali singulorum Ordinum, ac Congregationum, an: Hospitalium, ad quas dicta dispensatio spectat, iuxta tenorem Priuilegiorum, & indultorum Apostolicorum eis concessorum (quæ dummodo vsu recepta, nec alias sub vllis reuocationibus comprehensa sint, vt præfertur, in hac parte reualidamus) cum illegitimis, quos alias dictus Generalis, aut Prouincialis cum Generali, Prouinciali, seu intermedio Capitulo, & non alias, suffragantibus meritis dignos iudicauerint, ad honores, gradus, & dignitates obtinendas, dispensare, ac dispensationes huiusmodi pro tempore ita facta, & inde sequuta quæcumque, vt antea valere, ac tenere perinde, ac si dicta Constitutiones non emanassent hactenus Gregorius. Ex quibus verbis, satis clare constat, quod dispensationes supradictæ cum illegitimis, ad prælationes & dignitates obtinendas, siue possidendas, faciendæ sunt à Prælatis Regularibus, Generalibus, seu Prouincialibus in Capitulo Generali, seu Prouinciali, vel in Capitulo intermedio, quod alio nomine, Congregatio Capitularis intermedia nuncupatur, quæ vim, & vicem habet Capituli, maxime in nostro sacro Ordine, & iuxta nostras generales Constitutiones.

Constit. Telet. c. 8. §. de Capitulo Prouinciali, & Congregatione habente vim Capituli.

Sed circa secundam partem prædictæ Conclusionis, difficultas occurrit, quidnam veniat intelligendum, per Capitulum intermedium, seu Capituli intermedij nomine, & an sit omnino idem, quod Congregatio Capitularis, quæ etiam dicitur intermedia? Et vt ratio dubitandi appareat, aduertere oportet ex dictis Constitutionibus, quod hoc interest inter Capitulum intermedium, & Congregationem Capitularem, quæ etiam dicitur intermedia, quod ad Capitulum intermedium, vocantur omnes prouinciæ vocales, in quo etiam noui Definitores eliguntur, atque Vocales in Discretorio constituti, agunt de rebus ad totam Prouinciam concernentibus, quæ postmodum in Definitorio proponuntur, & à Definitoribus diffiniuntur, atque determinantur. At vero ad Congregationem Capitularem intermediam, non vocantur, neque conueniunt omnes Prouinciæ vocales, cum non sint eligendi ibidem Prouinciales Ministri, neque noui Diffinitores, sed solummodo conueniunt Diffinitores ipsi cum Prouinciali, & aliqui alij Prouinciæ Patres, qui ex indulto generalium nostrarum Constitutionum, vocem habent Definitorum, sed nihilominus Congregatio prædicta, vim habet Capituli intermedij, atque in ipsa deponi, seu priuari solent Guardiani, si ita id expedire videbitur, expediriq. omnia alia, quæ fieri solent in dicto Capitulo intermedio, aut etiam Prouinciali, præterquam quod in ipsa prohibentur fieri nouæ Constitutiones. His præmissis, dicunt aliqui Patres doctissimi nostræ sacræ Religionis, & in hisce rebus nimium exercitati, & versati, quod dispensatio facienda, cum supradictis illegitimis, vt ad dignitates, & Prælatias promoueri possint, iuxta præfatam Constitutionem Gregorij XIV. fieri non potest, in supradicta Congregatione Capitulari intermedia, sed necessario est facienda, in dicto Capitulo intermedio, sic enim, inquiunt, illud definit, atq. determinat Gregorius supradictus. Ad qd etiam afferunt peculiarem quandam rationem, dicendo esse necessum, vt ad id etiam Prouinciæ Discreti, atque Vocales conueniant, cum supradictus Gregorius non concedat, dictam facultatem dispensandi cum illegitimis, Ministris generalibus, seu Prouincialibus in Capitulo generali, aut Prouinciali, seu intermedio constitutis (si enim hoc diceret, idem etiam videretur dicendum de Congregatione intermedia) sed dicit, vt hoc fiat, cum Capitulo generali, aut Prouinciali, seu intermedio, & non alias (supradictæ Constitutionis sunt expressa verba) vbi dictio illa, seu coniunctio copulatiua, non, commu-

Difficultas.

Quid intelligatur Capituli intermedij nomine.

Ratio dubitandi.

Differentia, quæ est inter capitulū inter medium, & Congregationem intermediam.

Prima opinio.

communem consensum insinuat, & vt videtur, per ipsam datur intelligi, ad prædictam dispensationem faciendã, esse necessarium, vt fiat in Capitulo generali, Prouinciali, aut intermedio, in quibus totius Ordinis, aut Prouinciarũ Discreti, & Vocales conueniunt, qui simul iuncti, dicuntur esse Capitulum, vt cum consilio, & consensu eorum, prædicta dispensatio fiat. Propter hanc rationem prædicti Patres, huic adhærent sententiæ, & opinioni.

Sed his nihilominus non obstantibus, contraria est aliorum sententia, & verior, iuxta quam resolutiue dico, fieri posse supradictam dispensationem cũ illegitimis, vt ad dignitates promoueantur, non solum in Capitulo generali, aut Prouinciali, aut in dicto Capitulo intermedio, verumetiam in Capitulari Congregatione intermedia, in qua solummodo conueniunt Prouinciales, & Prouinciæ Patres, atque Diffinitores. Cuius resolutionis, hæc est vnica, potissima, ac præcisa ratio, quia prædicta Congregatio, in omnibus, ac per omnia, vim, & robur habet Capituli, ex nostris generalibus Cõstitutionibus Toletanis, vbi post alia, ponuntur sequentia verba: *Verum, si Capitulum intermedium non fit celebrandum, præcipimus, vt in complemento bienny, celebretur à Prouinciali Congregatio, quæ habeat vim Capituli Prouincialis, ad peragenda ea, quæ solent fieri in Capitulis Prouincialibus.* Cum igitur Congregatio intermedia supradicta, ex nostris Constitutionibus generalibus, auctoritate Apostolica confirmatis, in nostra Religione vim, & robur habeat Capituli Prouincialis, liquidum profecto fit, quod in ea fieri possunt ea omnia, quæ in dictis Capitulis Prouincialibus, aut intermedijs, prout ibidem dicitur, & consequenter supradicta dispensatio cum illegitimis, ad hoc, vt ad Prælatias, & dignitates Ecclesiasticas, possint promoueri, quod & communi iuri nimis est conforme, cum iuxta vulgarem, atque generalem Iurisperitorum regulam, subrogatus sapere debeat naturam illius, cuius loco subrogatur. Neque dictis obstat ratio, seu argumentum in contrarium adductum, fundatum in illis verbis, positis in Constitutione Gregorij: *Cum Capitulo generali, Prouinciali, aut intermedio.* Nam respondetur primo, quod verba illa non id innuunt, & quamuis id alias insinuarent, non tamen conuincunt, quantum attinet ad præsens propositum, dispensandi, cum supradictis illegitimis: nam verba illa intelligenda sunt, circa subiectam materiam, iuxta id, ꝙ habetur *in cap. intelligentia de verb. signif. & in l. si vno. §. 1. ff. locati.* Intelligenda etiam sunt, iuxta dispositionem negotij, quod committitur peragendum, & in nostro sacro Ordine non est moris, seu in consuetudine positum, quod huiusmodi dispensationes, & alia, quæ maximũ requirunt secretum, communicentur cum Discretorio, aut proponantur ibidem, vbi tot Vocales conueniunt, quia valde foret difficile, secretum debitum in hisce rebus seruari, sed proponuntur, & communicantur in Definitorio, vbi, vt plurimum non conueniunt, nisi Patres grauissimi, secretissimi, atque circumspectissimi, qui iure, & merito dicuntur maiorem, saniorem, atque principaliorem esse Capituli partem, quorum consilio supradictæ dispensationes fiunt, & aliæ eis similes, & quod ab ipsis fit, dicitur fieri, non solum in Capitulo, verum & cum Capitulo; superfluumq. esset ad huiusmodi dispensationes faciendas, aliud Capitulum expectare, cum neque in tali casu (vt dixi) desumendum sit supradictorum Discretorum, siue Vocalium cõsilium. Neque credendum est Gregorium supradictum, aliud dicere, siue determinare voluisse. Sed aduerto, quod quamuis hoc sit dictum, & merito, de Congregatione Capitulari, intermedia, quæ vim, & vicem habet Capituli, non tamen est idem intelligendum, de alijs Congregationibus particularibus Diffinitorum cum Prouinciali, quæ interdum fiunt, ad deponen-

Secũda opinio, & resolutio.

Constit. Tolet. vbi supra.

Constitutionũ verba, semper sunt intelligenda, circa subiectam materiã, & dispositionẽ negotij, de quo loquuntur.

Nota hoc valde.

dos, siue constituendos aliquos Guardianos, & ad alia negotia similia, cum tales Congregationes, non vim, aut robur habeant Capituli. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Superiores, atque Prælati Regulares, virtute supradictorum Priuilegiorum, facultatem, & potestatem habeant, legitimandi Religiosos sibi subditos in totum, an vero solum facultatem dispensandi cum ipsis, vt ad Prælatias, atque dignitates promoueri possint?

Quidnam sit legitimatio, seu aliquem legitimare.

PRo intelligentia huius Articuli, oportet præmittere, quidnam sit aliquem legitimare? & dico breuiter cum Siluestro, *verbo legitimus, num.* 2. quod legitimare, est quempiam habilitando, de illegitimo, legitimum ex gratia facere. Legitimatio autē est habilitatio illegitimi ad actus legitimos, ad quos alias ex sua illegitimitate erat inhabilis. Hæc autē legitimatio, vt inquit idem Syluester de mente, & sententia Antonij de Butrio *in cap. per venerabilem, qui filij sint legitimi*, est triplex: Quędam est pleniſſima, per quam deletur fundamentum vitij, à quo legitimationis, & illegitimationis differentia consurgit, quam solus Papa potest facere, quia ipse solus potest disponere, & dispensare super matrimonio, & ipsius impedimentis. Quædam vero plenior, quæ reintegrat ad iura primæuæ naturæ, non disponendo in vitium, sed aliter, quam etiam solus Papa, atque Imperator facere possunt respectiue, secundū ea, quæ spectant ad ipsos. Quędā autem plena, vt dispensatio, quæ fit cum aliquo illegitimo, in aliquo effectu legitimationis, non reintegrando in totū, sed in parte, quam etiam vterque eorum potest facere. Videatur hac de re prædictus Syluester vbi supra, & nu. 4. vbi multis tradit, quotuplex sit legitimatio facta à iure? & dicit, quod quędam est communis iuri Canonico, atque ciuili; quædā vero iuris canonici propria; quędā etiam propria iuris ciuilis, quam dicit contingere octo modis, qui latissime explicantur ibidē, sed breuitatis gratia ab his omnibus consulto abstineo. Videantur ibidem.

Quotuplex sit legitimatio.

Differētia, quæ versatur inter auctoritatem, & facultatem dispensandi cū illegitimis, & legitimationē factam, in totū vel in partem.

Secundo pro eodem Articulo, aduertere oportet, quod Doctores Iurisperiti, multa tradunt circa auctoritatem, facultatem, & potestatem legitimādi, & dispensandi cum illegitimis; & circa differentiam quæ versatur, inter legitimationem factam in totum, & dispensationem factam cum aliquo illegitimo, non in totum, sed in parte, aut in aliquo impedimento ad hunc, vel illum effectum. Qua de re, videatur Alciat. *in l. 2. ff. de verborum oblig.* & Bald. *in l. 1. ff. de tutorib. & curator.* & supradictus Syluester loco supra citato: & Couar. 4. par. cap. 8. §. 8. nu. 4. De quorum omniū resolutione, dico, quod differentia, quæ versatur inter legitimationem, & dispensationem cum illegitimo, in primis hæc est, quod quando quis simpliciter redditur habilis ad ea, ad quæ, iure Canonico, vel ciuili, alias erat inhabilis, legitimatus dicitur, & restitutus natalibus, quibus primitus, omnes homines habiles nascebantur ad omnia, ad quæ postea iure positiuo, facti sunt inhabiles, idq. siue is, qui legitimat, seu legitimum facit, in legitimatione dicat: Legitimum te facio, aut restituo te natalibus, siue vero dicat: Dispenso tecum, super omni, quo teneris impedimento, &c. Nam in hisce rebus potius est attēdendum ad id, quod fit, quam ad verba, quibus id fieri significatur. At vero quando alicui illegitimo conceditur habilitas, atque facultas, nō ad omnia, sed

sed ad aliqua, ad quæ iure canonico, siue ciuili quispiã erat inhabilis, huiusmodi non est dicenda legitimatio, sed dumtaxat dispensatio, quamuis qui dispensat, ipsumq. habilitat, seu habilem facit, legitimationis vtatur verbis, dicatq. illum legitimare, ad hoc, vel ad illud beneficium, quocumque modo dicatur, est dispensatio, & non legitimatio. Et ratio est, nam non esse potest quis pro parte legitimus, & pro parte illegitimus.

Secunda differentia, quæ constituitur inter legitimationem, & dispensationem, est quam ponit Alciatus vbi supra, quod potestas ad legitimandum, seu legitimationis, à Principe concessa, est beneficium Principis, & quid fauorabile, & legitimatio est, non quidem stricti iuris, sed ampli, neque stricte, sed ample est interpretanda. At vero dispensatio, est quid odiosum, quia est iuris relaxatio, qua etiam ratione dicitur, *vulnus*, quia quasi vulnerat ius commune, iuxta *cap. ipsa pietas*, 23. q. 4. Vnde & est stricti iuris, & non ampli, & stricte, nõ vero ample est interpretanda, iuxta ea, quæ tradunt Doctores communiter in *cap. ordinarij, de offic. ordin. in 6.* quo fit, vt auctoritatem, & facultatem habens, ad dispensandum cum aliquo illegitimo, non perinde auctoritatem, & facultatem habet legitimandi ipsum, nam, vt diximus, legitimatio est in totum, dispensatio vero pro parte.

Dispensatio est iuris relaxatio, qua ratione vulnus nuncupatur, quia quasi vulnerat ius commune.

His præmissis, propositæ difficultati, per sequentem conclusionem respondetur.

Conclusio.

Prælati, & Superiores Regulares, auctoritatem, & potestatem habentes, dispensandi cum sibi subditis illegitimis, penes hoc quod ad Prælatias, siue dignitates promoueantur, non proinde illam habent, simpliciter, & absolute legitimandi ipsos. Hæc conclusio plane constat ex supradictis, cum, vt dictum est, dispensatio sit stricti iuris, & non ample, sed stricte sit interpretanda; quo fit, vt facultatem habens ad dispensandum cum illegitimo, non perinde illam habeat ad legitimandum ipsum, nam semper dispensatio intelligenda est, atque interpretanda, ita vt ius commune lædat, quanto minus fieri poterit, & in dispensationibus non est licita extensio, etiam ad casum, maiorem causam habentem, prout tradunt Doctores cum Abbate, *in cap. postulasti de rescriptis. & in cap. ad aures. eodem tit. num. 7.* Et quamuis de maiori ad minus licita sit extensio, *iuxta legem non debet. ff. de regul. iuris. & cap. cui licet, quod plus est, de regul. iuris. lib. 6.* propter odium tamen dispensationis, in ipsa, fallit hæc regula. Vnde dispensatio facta cum Monacho, ad beneficium curatum, non se extendit ad beneficium simplex, & dispensatus, vt beneficium habere possit curatum, non videtur dispensatus, vt habere possit dignitatem, vt tradunt Ioan. Andr. *in cap. quæ à iure. de regul. iuris. lib. 6.* & Felinus *in cap. postulasti, el 9. de rescriptis.* & Geminianus *in cap. fin. de filijs. presbyter. lib. 6.* iureq. idipsum probatur, nam tamquam diuersa ponuntur beneficium, & dignitas, & consequenter concesso vno, non videtur concessum & aliud.

Prælati Regulares, potestatẽ habentes, dispensandi cum sibi subditis illegitimis, non perinde illam habent, eos absolute, & simpliciter legitimandi.

Dispensatio est stricti iuris, & stricte, & non ample interpretanda.

Sed quod priuilegia omnia, Regularibus concessa, sint tantum ad dispensandum cum sibi subditis illegitimis, penes hoc, quod ad Prælatias, seu dignitates Ecclesiasticas possint promoueri, non vero simpliciter & absolute, ad legitimandum ipsos, atque in totum efficiendos habiles, constat ex eisdem, adductis in Articulo 2. huius quæstionis, in

Priuilegia Regularibus concessa iunct, ad dispensandũ cũ illegitimis, nõ vero ad legitimandum sibi subditos.

illis verbis semel, atque iterum appositis: *Dispensare, vt ad quascumque administrationes, & Officia possint eligi, recipi, & assumi*; quod Gregorius Decimusquartus extendit ad honores, gradus, & dignitates, sed intelligendum est de honoribus, & dignitatibus Regularibus: præmittit enim Regulares Prælatos, prædictas facere dispensationes, iuxta tenorem priuilegiorum suorum antiquorum, quæ cum à Sixto V. quoad hoc, fuissent reuocata, ipse in illa sua Constitutione, eadem reualidauit. Ex supradictis omnibus infertur, quod Religiosi illegitimi, in Religionibus dispensati, ad Prælaturas & dignitates Ecclesiasticas, virtute supradictorum priuilegiorum, si à Religione eijciantur, non possunt in seculo existentes, sine noua dispensatione, ad Ecclesiastica beneficia promoueri, quia ipsi in Religione solum fuerunt dispensati, ad Regulares Prælationes, non vero in totum, atque absolute legitimati: & idem dico de Religiosis illegitimis, dispensatis in vno Ordine, virtute suorum priuilegiorum, vt eiusdem Ordinis Prælaturas, & dignitates obtineant; quod translati ad alium Ordinem, non possunt sine noua dispensatione ipsius Prælaturas, & dignitates obtinere, cum dispensatio sit facta respectu primi Ordinis, & non absolute fuerint legitimati, sed tantum ad Prælaturas, & dignitates Ordinis prædicti dispensati, dispensatioque, vt dictum est, sit stricti iuris, & non ampli.

Nota valde, q Religiosi illegitimi, in Ordine dispensati, ad Prælaturas & dignitates virtute priuilegiorũ, si ab Ordine eijciantur, nõ possunt in seculo aliqs beneficiũ obtinere sine noua dispẽsatione.

ARTICVLVS V.

Vtrum illegitimus dispensatus in seculo, vt beneficium Curatum obtinere possit, factus postea Religiosus, noua indigeat dispensatione, vt esse possit Prælatus Regularis?

Prima opinio.

HAc de re, duas esse video contrarias opiniones: Prima est Nauarri lib. 4. Consiliorum, titulo, *qui filij sint legitimi, cons.* 1. vbi, proposito casu de quodam Regulari, qui cum esset laicus, ab Imperatore fuit legitimatus, ac postea à quodam Apostolico Nuntio dispensatus, vt ad Ordines sacros, & ad quæcumque Ecclesiastica beneficia posset promoueri, interrogatus, An prædictus, Religionem ingressus, & professus, sine noua dispensatione, beneficia, & dignitates illius Ordinis posset obtinere? Respondit tria. Primo legitimationem Imperatoris, nihil profuisse Religioso prædicto, quoad habendum dignitates Ecclesiasticas Regulares, imo neque sæculares, quia neque Imperator, neque Rex possunt legitimare, aut habilitare quempiam, ad spiritualia beneficia, & dignitates, vt habetur *in cap. lege. dist.* 10. vbi hoc ipsum expresse tenet Glossa, ab Archidiacono, & ab vtroque Cardinali, atque ab omnibus recepta *in cap. per venerabilem, qui filij sint legitimi*. Secundo dicit, quod prædicta dispensatio, facta ab Apostolico Nuntio, non etiam videtur quod prodesse posset eidem, quoad beneficia, dignitates, & administrationes Regulares, argumento *cap. cum de beneficio. de prabendis. lib. 6.* Super quo dicunt omnes communiter Doctores, quod verbum qualificatiuum, additum in litteris beneficialibus, quod potest denotare qualitates diuersas, semper intelligitur de qualitate congruente personæ impetranti, vnde cum Religiosus prædictus, quando illam dispensationem obtinuit, siue impetrauit, esset secularis, dicendum, inquit, videtur, quod dispensatio facta, intelligenda sit de beneficijs sæcularibus, non vero de

Legitimatio Imperatoris, aut Regis, non prodest, quoad spiritualia, & dignitates Ecclesiasticas, siue Regulares.

Verbũ qualificatum positum in Apostolicis litteris, quæ significare potest qualitates diuersas, intelligendũ est de qualitate congruente personæ impetrãti.

Regu-

Regularibus. Tertio dicit, ex his omnibus sequi, quod Religiosus prædictus, noua alia indiget dispensatione maiori, per quam habere possit Regularia beneficia, & dignitates, & administrationes Regulares. Neque his obstat, quod defectus natalium, & irregularitas ex eo procedens, tollatur per professionem legitimam, in Religione factam, *per cap. 1. de filys presbyter.* quia id, inquit, intelligendum est, vt in eodem cap. exprimitur, quoad sacros Ordines, non tamen quoad promotionem ad dignitates, & Prælationes. Hæc supradictus Nauarr.

Sed Rebuffus *in Praxi Beneficiorum, titulo de dispensationes* super defectu natalium, num. 74. & 75. dicit, quod illegitimus sæcularis, dispensatus ad quæcumque, & qualiacumque beneficia obtinenda, Religionem ingressus, habere in ea potest Prioratum Regularem. Cuius rationem reddit, nam licet, vt præmittitur, dispensatio facta fuerit, ad hoc vt obtinere possit beneficia sæcularia, cum esset sæcularis tempore, quo ipsam dispensationem impetrauit, verbaq. omnia debeant intelligi secundum conditionem personæ, ad quam dispositio dirigitur, iuxta tradita in iure, & vt notat. Iason. *in l. si fortem libertus. ff. de condit. indeb. & l. plenum. §. equitis. ff. de vsu, & habitatione.* In casu tamen, inquit, proposito, contrarium est verius, atque tenendum, cum dispensatio supradicta, facta fuerit generalis, ad quæcumque, & qualiacumque beneficia obtinenda, per quam dispensatus, capax fuit effectus cuiuscumque beneficij, atque ita factus Religiosus potest ei conferri prædictus Prioratus Regularis, pro conditione, & qualitate suæ personæ, cum non debeat attendi tempus dispensationis, sed tempus vacationis beneficij, & ipsius collationis, prout habetur in Iure *cap. ei qui, de prabend. lib. 6. & cap. fuo tempore, de rescript. & l. fin. C. de militari testamen.* Vnde, licet tempore dispensationis supradictus esset sæcularis, sufficit quod tempore collationis Prioratus Regularis, ipse sit capax cuiuscumque beneficij, per dispensationem supradictam. In hac tantorum virorum diuersitate, & differentia, quod verius videbitur, atque tenendum, explicabitur per sequentem Conclusionem.

Secúda opinio.

Verba semper debent intelligi, sm cõditionem personæ, ad quam dispositio, dirigitur.

Conclusio.

Ex dictis duabus opinionibus, sententia, & opinio Nauarri magis placet, & arridet. Huius Conclusionis, atque resolutionis ratio est, nam & ipsa iuri communi est magis conformis, atque etiam communi omnium Iurisperitorum resolutioni, asserentium, quod dispensatio omnis est stricti iuris, & stricte, & non ample interpretanda. Sed possunt ad concordiam, atque vnitatem supradictæ duæ opiniones reduci, dicendo, quod opinio Nauarri tenet, loquendo proprie de dispensatione in proprio, atque rigoroso sensu dicta; opinio vero Rebuffi, loquendo de dispensatione improprie, & largo modo, prout etiam includit in se legitimationem. Vnde cum Nauarr. dico, quod quando quis illegitimus existens in seculo, dispensatur ad hoc solum, vt aliquod beneficium simplex, siue curatum obtineat, quamuis ad id legitimari dicatur, & dispensans vtatur verbo legitimationis, Religionem tamen ingressus, non potest in ea esse Prælatus, sine noua dispensatione, quia talis legitimatio, siue dispensatio, fuit limitata, & vere, & proprie dispensatio, ac proinde stricte, & non ample interpretanda; id quod & expresse insinuant

Dispensatus in seculo, vt beneficium seculare obtineat, factus Religiosus, noua indiget dispensatione, ad obtinẽdã Præfecturam Regularem.

rationes Nauarr. Cum Rebuffo vero dico, quod quando supradictus existens in sæculo, fuit dispensatus siue legitimatus, ad quæcumque & qualiacumque beneficia, Religionem ingressus regularia beneficia poterit obtinere, quia talis non fuit dispensatio, sed vere, & proprie legitimatio, nihilque fuit aliud, quam ipsum reddere simpliciter habilem ad omnia, ad quæ alias de Iure canonico erat inhabilis, & cum fuerit legitimatio, & non dispensatio, ample, & non stricte venit interpretanda: id quod & colligitur ex rationibus supradicti Rebuffi. Vt igitur liquidum fiat, sciriq. possit, qualiter hoc sit practicandum, siue ponendum in executione, videre oportebit dispensationis tenorem, vt ex ipsa constet, an fuerit stricta, & rigorosa dispensatio, an vero ampla legitimatio.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Religiosus illegitimus, cuius illegitimitas, siue irregularitas, est omnino occulta, dispensatione indigeat, ad hoc, vt ad Prælatias, siue dignitates Ecclesiasticas possit promoueri?

ET sit exemplum de eo, qui est filius alicuius presbyteri, ex matre coniugata genitus, & quidem est secretissimum, & occultissimum, ita quod nullus illud sciat omnino, nisi ipse illegitimus, per vtriusque parentis relationem, se non esse filium mariti matris suæ, sed supradicti presbyteri. Quæritur, Vtrum iste talis dispensatione indigeat, vt ad Prælatias, atque dignitates Ecclesiasticas possit promoueri? Et idem omnino quæritur, de sacris Ordinibus, in eo qui non est Religiosus professus, nam in Religioso professo, iam semel atque iterum diximus, quod per Religionis ingressum, omnis supradicta macula, atque irregularitas tollitur.

Opinio P. Fr. Alfonsi à Castro, lib. 2. de potestate legis pœnali, cap. vlt. concl. 3. ibi, ex hac 3. conclus. infero.

Hac de re est peculiaris quædam opinio, doctissimi Patris Fratris Alfonsi de Castro, lib. 2. de potestate legis pœnalis, vbi expresse tenet supradictum, de quo quæritur in isto Articulo, nulla indigere dispensatione. Quod vel hac ratione probat, nam crimen occultum (propterea quod est occultum) non inducit suspensionis, aut irregularitatis pœnam in ipso criminis auctore, vt ipse probat multis exemplis: ergo multo minus inducit illam, in illo, qui non est particeps alicuius peccati. Et confirmatur, nam causa, inquit, propter quam crimen occultum non inducit irregularitatem, est, vt non diffametur propter hanc causam peccator ille, qui alias erat occultus: sed etiam diffamaretur Religiosus supradictus, si pro illo esset petenda dispensatio: ergo si excusatur ille alius, pro eo quod crimen est occultum, etiam excusabitur & iste, à petenda dispensatione, ne hac ratione infametur & ipse, & sui parentes, reuelando eorum crimen occultum. Ratio profecto est satis apparens, atque, vt videtur fortissima. Sed nihilominus contraria tenetur sententia communiter, pro qua sequentem statuo conclusionem.

Con-

Conclusio.

Religiosus illegitimus, etiam si defectus suorum natalium sit occultissimus, tenetur dispensationem petere, priusquam ad prælaturas, siue dignitates promoueatur, & contrarium faciens peccat mortaliter, estq. ipso iure suspensus, nisi ignorantia excusetur. Hanc sententiam, & opinionem tenet in primis Syluester *verbo irregularitas q.* 20. Vbi agens de sacris Ordinibus, non suscipiendis à dictis illegitimis, inquit, quod etsi illegitimatio sit secreta, ita quod solus illegitimus, eam sciat, si se facit ordinari, peccat mortaliter, nec debet vti Ordinibus susceptis sine dispensatione: eademq. omnino ratio est, quin vero maior, de promotione ad dignitates, & Prælatias. Videatur etiam hac de re, *verbo illegitimus q.* 1. *& verbo adulterium.* §. 2. Eandem sententiam tenet Nauarr. *supra cap. non dicatis nu.* 60. vbi dicit, quod præsumptio in foro Dei, & conscientiæ cessat, quando est veritati contraria, per notata à Doctoribus *in cap. is qui fidem, & cap. tua de sponsalibus.* Ex quo infert, quod regularis, qui nouit se irregularitatem incurrisse ante Monachismum, debet se talem iudicare, etiam post vigesimum, atque trigesimum annum, donec per legitimam dispensationem, generalem, vel specialē illa tollatur. Eandem sententiam tenet Couarr. de sponsalibus 2. p. cap. 8. num. 4. & Corduba lib. 1. sui quæstionarij quæst. 35. & ponitur exemplum in filio presbyteri, nato ex muliere coniugata, ita occulte, vt nisi ex dicto ipsius mulieris, id probari nullatenus possit. Eandem sententiam tenet Soto, in 4. dist. 25. q. 1. art. 3, concl. 1. & Pater Emmanuel Rodriguez 1. Tomo suarum qq. Regular. q. 13. art. 5. in fine. Et quamuis ratio adducta pro parte sententiæ, & opinionis Doctissimi Petris Alfon. à Castro, valde sit efficax, non tamen concludit, meo quidem iudicio. Nam ad euitandam infamiam, & petendam dispensationem, multa media possunt assumi, & irregularitas supradicta, incurritur in foro Dei, & conscientiæ, vt de se patet, vnde sine præuia dispensatione, Religiosus supradictus nullo modo debet se sinere ad dictas prælaturas, & dignitates Ecclesiasticas promoueri.

Religiosus illegitimus tenetur dispensationem petere, etiam si defectus sit occultissimus.

Præsumptio in foro Dei, & cōscientiæ cessat, quando est veritati cōtraria.

ARTICVLVS VII.

Vtrum genitus ex concubina, post cuius professionem in Religione approbata, pater eius ipsam in vxorem duxit, dispensatione indigeat, vt possit esse Prælatus?

PRo huius Articuli intelligentia, oportet præmittere ex Paludano, in 4. dist. 4. q. 37. agendo de legitimatione, & multiplicibus ipsius speciebus, siue differentijs, quod inter alias, est vna communis iuri Canonico, atque Ciuili: Ea est, quando in vxorem ducitur concubina, ex qua prius nati fuerunt filij, tunc enim per subsequens matrimonium, filij prius ex ipsa susceptī, quoad omnia fiunt legitimi, si tempore conceptionis ipsa poterat esse vxor legitima, quamuis alias meretrix communis, siue mediate, siue immediate ducta fuerit, aliter vero nunquam, vt expresse tenet Syluester *verbo legitimus num. 4. & verbo illegitimus, q. 3* & ad hoc facit, *cap. tua, qui filij sunt legitimi.* Videantur Doctores ibidem, quibus suppositis, propositæ difficultati, per sequentem Conclusionem respondetur.

Filius illegitimus natus ex concubina, legitimatur per subsequens matrimoniū, si pro tēpore quo natus est, ea esse poterat vxor legitima.

Conclusio

Concluſio.

Genitus ex cõcubinaq; poſtea vero per matrimoniũ legitimatus, non indiget diſpenſatione, ſi promotio fiat poſt legitimationem.

Si promotio ad prælationem, ſiue dignitatem, fiat poſtquam pater concubinam in vxorem duxit, nulla eſt ſibi opus diſpenſatione. Si vero ante, diſpenſatio requiritur. Huius concluſionis ratio, in promptu eſt, nam hac in re tempus conferendæ prælationis inſpiciendum eſt, et ſi tali tempore per ſubſequens matrimonium legitimatus fuerit, effectusq. habilis, vt diximus, quoad omnia, nulla indiget diſpenſatione, vt ex ſe patet. Si vero ante, certum eſt, quod diſpenſatio eſt illi neceſſaria, cum tali tempore, vere ſit illegitimus, ac proinde ius illi reſiſtat, ne effici poſſit prælatus.

In hac concluſione, conueniunt omnes vnanimiter Doctores iurisperiti, de qua ſpecialiter videndus eſt Bartol. *in l. ſi conſtante. §. quæſtus num. 7. ff. ſoluto matrim.* & Aymon Craueta. conſ. 16. num. 8. ibi, reſpondeo quod Regulę. Et Gigas, de penſionibus quæſt. 22. num. 19. & ſequentibus. Videatur *etiam Gloſſa in cap. tanta eſt, qui filij ſint legitimi.* & Abbas ibidem. Et hæc de iſto Articulo dicta ſufficiant.

ARTICVLVS VIII.

Quænam officia ſint iure prohibita illegitimis, ad quæ promoueri non poſſunt, ſine præuia ſufficienti diſpenſatione?

Huic Articulo reſpondetur, per ſequentes Concluſiones, in quibus in particulari dicemus, de omnibus officijs Ordinis, ad quæ illegitimi ſupradicti, promoueri, vel non promoueri poſſunt, abſque ſufficienti præuia diſpenſatione.

Prima Concluſio.

Illegitimi in Religionibus, abſque diſpenſatione, promoueri non poſſũt ad vllas dignitates ſiue Prælatias, & ad quæcumque beneficia animarum curã habentia.

ILlegitimi in Religionibus, promoueri non poſſunt, ad vllas dignitates, Prælatias, ſiue perſonatus, & ad quæcumque beneficia, animarum curam habentia, abſque præuia diſpenſatione. Hæc concluſio habetur expreſſa, *in cap. fin. de filijs Presbyterorum*, vbi Gloſſa explicans verba illa, *ſine diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ*, latiſſime agit, de ſupradictis officijs obtinendis, à Clericis ſecularibus illegitimis. Sed ſpecialiter loquendo, de Religioſis, dico etiam, quod neceſſaria eſt prædicta diſpenſatio Sedis Apoſtolicæ, ſeu quod à Prælatis Regularibus fiat, virtute priuilegiorum Apoſtolicorum, eo modo, quo dictũ eſt ſupra in Articulo ſecundo, & tertio. Ex qua ſupradicta concluſione inferuntur multa.

Quibus officijs priuantur illegitimi, ſine diſpenſatione in noſtro ſacro Ordine, & alijs.

Primo, quod ſupradicti illegitimi, ſine præuia diſpenſatione, non eſſe poſſunt in Ordine Prædicatorum, Magiſtri Generales, nec Priores, Prouinciales, aut Conuentuales, neque in noſtro ſacro Minorum Ordine, Miniſtri Generales, nec Prouinciales, neque Guardiani, neque Cuſtodes, etiamſi non eligerentur, ſed conſtituerentur aliter, quam per electionem, vtputa, ſi nominarentur per Diffinitorium auctoritate Apoſtolica, vt fieri poſſe conſtat, *ex Clementina. Exiui, de verborum ſignif.* Neque etiam poſſunt habere officia, quibus poſſibiliter iuriſdictio, & cura ord.naria ſit annexa, vt officium Subprioratus, aut Vicariatus, alicuius Conuentus, quia iſti in aliquo caſu ſunt ordinarij iure ſpeciali, quando ſcilicet, Prior, ſeu Guardianus eſt abſens. Hæc omnia conſtant ex *d.c. fin. verbo Prælati*, de quo videndus eſt Syluester, *verbo Prælatus. q. 2.*

Secundo infertur, quod neque eſſe poſſunt in dictis Ordinibus, Diffinitores,

res, nam Diffinitorum officium, est quidam personatus, atq; dignitatem importat, quod etiam innuitur in illis verbis, *dignitates, siue personatus.* Quæ de re, videatur etiã prædictus Syluester verbo, *dignitas, personatus, & officium* vbi latissime explicat, quid vnumquodque horum sit, & quid cuique conueniat. Eadem ratione, non esse possunt Discreti, aut Procuratores, qui mittuntur ad Capitula Generalia, siue Prouincialia. Nam quamuis prædicta munera, ex se non sint Prælatiæ, nec officia iurisdictionis, auctoritatem ordinariam habentia, sunt tamen dignitates, siue personatus, & officia, quæ ex se habent vocem, non solum actiuam, verum etiam & passiuam, qua, seu ex cuius ratione eligi possunt, & multoties aliqui ex ipsis eliguntur, in Prouinciales, Diffinitores, & interdum Generales, cum sint de corpore Capituli, quæ officia, vt dixi, habere non possunt supradicti illegitimi. Et quamuis ex alia parte videri possit, quod prædicta munera possint habere, exercendo tantum vocem actiuam, & renuntiando passiuam, id tamen fieri nullo modo conuenit, neque in eorum potestate positum est illud facere, & iuri supradictorum suorum officiorum renunciare, cum tale ius non sit ipsis concessum, aut concedatur in suum fauorem, sed in fauorem totius Ordinis, siue Religionis: sicut nec Clericus renunciare potest iuri sui fori, quia tale ius, non est illi concessum, tantum in suum fauorem, sed in fauorem totius clericalis Ordinis. Vnde resolutiue dico, quod propter dictas rationes, prædicti illegitimi, non possunt mitti sine dispensatione, neque eligi in Discretos, Vocales, siue Procuratores, ad Capitulum Generale, aut Prouinciale, & quod dictum est de his duobus Ordinibus, siue Religionibus, intelligendum suo quoque modo est, de alijs aliarum Religionum Prælaturis, dignitatibus, siue personatibus, & officijs eisdem correspondentibus, quocumque nomine nuncupentur.

Quãuis quispiã renuntiare possit Iuri collato in suum fauorẽ non tamen pót renuntiare fauori sui status aut Religionis.

Sed difficultas est, An dicti illegitimi, sine dispensatione esse possint, Magistri Nouitiorum, aut Vicarij, siue confessores Monialium? de quo sit secunda Conclusio.

Secunda Conclusio.

Illegitimi ab quæ dispẽsatione esse possunt Magistri Nouitiorum, & Vicarij Monialium.

Supradicti illegitimi, bene possunt esse Magistri Nouitiorum, & Vicarij, siue Confessores Monialium, & Sororum Tertiariarum, seu, quæ dicuntur de pœnitentia. Hæc conclusio, est expressa Syluestri, *verbo prælatus, q. 3.* & ratio eius est in promptu, quia supradicta munera, & officia, non sunt prælationes, personatus, nec dignitates, neque habent curam, siue iurisdictionem ordinariam annexam, sed solum forsan in aliquo casu subdelegatam, & hęc subdelegata iurisdictio, prædictis illegitimis, non videtur iure, esse ipsis interdicta. Hæc omnia sunt Syluestri, vbi supra, qui & addit, & dicit, quod non ex hoc sequitur, quod prædicti illegitimi esse possint, Vicarij Magistri Generalis, aut Prouincialis, in Ordine Prædicatorum, aut Vicarij Generales, aut Prouinciales, in Ordine Minorum; nam quamuis isti iurisdictionem habeant subdelegatam, hæc subdelegata iurisdictio, quantum ad aliqua, est superior ad multas alias ordinarias, ad quas de iure supradicti illegitimi, sine dispensatione, vt dictum est, non possunt promoueri. Est (inquit) supradictorum Vicariorum Generalium, aut Prouincialium iurisdictio, superior ad iurisdictionem Priorum Ordinis, respectu Prædicatorum, & Guardianorum Conuentuum, respectu Minorum, qua ratione nullo modo eis competere potest, & eadem ratione neque esse possunt Visitatores Prouinciarũ, quamuis eorum etiam sit subdelegata iurisdictio. Et quod dictum est, de prædictis duobus Ordinibus, intelligendum est, suo etiam modo de alijs.

AR-

ARTICVLVS IX.

Vtrum filij Militum Sancti Iacobi, Calatraua, & Alcantara, dicendi sint naturales, an vero sacrilegi, & maiori indigeant dispensatione, quam alij filij naturales aliorum, vt in Religionibus esse possint Prælati?

Prima opinio. HAc de re, duas esse video contrarias opiniones. Quidam enim dicunt, quod filij prædictorum Militum, habiti ex mulieribus solutis, & ante matrimonium, sunt solummodo naturales, nulloq. modo sacrilegi, ac proinde, quod facti Religiosi, vt promoueantur ad dignitates, & Prælatias, non maiori indigent dispensatione, quam alij aliorum filij naturales, habiti & geniti ex soluto, & soluta. Hanc opinionem tenet, doctissimus Doctor Ioann. Gutierr. in suis practicis quæstionibus. Cuius fundamentum est. Nam cum prædicti Milites hodie per summorum Pontif. dispensationem, libere possint matrimonium contrahere, absque speciali dispensatione, vt constat ex suis Bullis, & Constitutionibus Apostolicis, super hoc traditis, & maxime ex Bulla Pauli III. quæ habetur in Definitionibus prædictorum Ordinum, habuerintq. vt supponitur, supradictos filios ex mulieribus liberis, atque solutis, cum quibus, si voluissent, possent matrimonium contrahere, dicendum perinde videtur, quod vere sint naturales, & nullo modo Sacrilegi, quamuis aliàs ipsi Milites, emittant in sua professione, votum continentiæ coniugalis. Sed alia est aliorum sententia, contrarium omnino tenentium, atque dicentium, filios supradictorum Militum, non esse proprie, atque in rigore naturales, sed sacrilegos, cum fuerint orti, & nati ex patribus sacrilegis, vtpotè Religiosis, & coniugalis continentiæ, seu castitatis voto adstrictis, ac proinde, quod Religiosi effecti, vt ad dignitates, & prælationes promouentur, aliqua maiori dispensatione indigent, quã alij aliorum filij naturales, habiti ex patre, & matre solutis. Hanc sententiam, & opinionem tenet P. Fr. Emmanuel Rodr. Tom. 1. qq. Regul. quam & probat ex ratione superius insinuata, quia nempe supradicti Milites, virtute suarũ Bullarum, & Priuilegiorum Apostolicorum, atque suarum Constitutionum tantum habent facultatem contrahendi matrimonium, & quod eo contracto, ipsorum filij dicantur legitimi, succedantq. eis. De filijs autem ante matrimonium habitis, nihil ibidem decernitur, nec dicitur, vt non sint sacrilegi, cum fuerint orti ex patribus Religionem approbatam profitentibus, & emittentibus votum continentiæ, siue castitatis coniugalis, in qua nullo modo sunt dispensati, imo ratione voti solemnis ad ipsam seruandam adstricti. Certum est autem, quod coniugalis castitas in sui ratione hoc includit, vt, qui illam professus est, absque peccato, & absque fractione voti, neque ante, nec post matrimonium accedere possit, nisi ad eam, quam duxit in vxorem. Qua ratione ex communi omnium sententia, & resolutione, si aliter fiat, in confessione exprimere tenentur ipsi, prædictam circũstantiam, ac dicere, se feciſse contra solemne votum castitatis coniugalis, emissum in Religione approbata, cum huiusmodi circumstantia peccati mutet speciem, ita vt sacrilegium committant. Ex dictis sequitur, quod ipsorum filij non simpliciter naturales sunt dicendi, sed sacrilegi, postquam ipsorum patres actu, quo eos genuerũt, sacrilegium cõmiserũt, ac proinde quod maiori indigent dispensatione, quam alij. Ex his duabus opinionibus, sententia

Io. Gutierr. in suis practicis quæstionib. lib. 3. q. 91.

Secunda opin.

Emman. Rodrig. Tom. 1. qq. Reg. q. 13. art. 3.

tia supradicti Patri Emmanuelis magis placet, sed statuenda est Conclusio cum aliqua moderatione, & limitatione.

Conclusio.

Filij militum Ordinis D.Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, non sunt simpliciter naturales, sed quadam ratione sacrilegi, non tamen ita illegitimi, vt alij orti ex concubitu adulterino, incestuoso, ac totaliter sacrilego, nec tanta proinde dispensatione indigent, ac alij, vt ad prælatias, & dignitates in Religionibus promoueantur. Hæc conclusio, meo quidem videri est, certa, & manifesta, vera atque tenenda, decerpta ex dictis duabus opinionibus, ex extremis eligendo, atq; desumendo medium. Et quidem quod non sint simpliciter naturales, sed quadam ratione sacrilegi, constat ex dictis; pro opinione Patris Fr. Emmanuel Rodrig. Quod vero non ita sint illegitimi, ac alij, orti, & geniti ex concubitu adulterino, incestuoso, ac totaliter sacrilego, patet etiam ex adductis pro opinione supradicti Doctoris Ioan. Gutierr. & præterea, quia quamuis supradicti Milites, obseruare teneantur castitatem coniugalem, & non accedere, nisi ad propriam suam vxorem, prohibitiq. sint ad aliam accedere, eorum tamen prohibitio, non est ita stricta & rigorosa, ac aliorum, qui matrimonio sunt coniuncti, quorum concubitus dicitur adulterinus; aut eorum qui coniunguntur intra gradus prohibitos, qui incestuosi vocantur; aut etiam clericorum, ac vere, & proprie Religiosorum, quorum concubitus totaliter dicitur sacrilegus. Et accessus supradictus, quamuis peccatum mortale sit, & peculiarem habeat annexam circumstantiam voti castitatis coniugalis emissi, non tamen tot, ac tantas habet rationes deformitatis & indecentiæ (ex qua illegitimitas omnis & irregularitas oritur, atque incurritur) ac alia peccata, ex quo proinde sequitur, quod non ita magna indigent dispensatione, eorum filij Religiosi effecti, vt ad dignitates, atque prælatias promoueantur, ac indigent alij, qui iure, & merito communiter dicuntur adulterini, incestuosi, siue totaliter sacrilegi. Nec dictis obstat, quod filij nati tempore, quo ipsorum parentes contrahere poterant legitime, secundum ius dicuntur, diciq. debent simpliciter naturales, nam respondeo, quod hoc tenet, & verum habet, quando alias non obest aliquod legitimum impedimentum, quale est in supradictis militibus, votum emissum solemne castitatis coniugalis, quo adstringuntur, & obligantur, non accedere ad non suam, vnde fit, vt per huiusmodi accessum, cum ipsi sint vere, & proprie Religiosi, vt expresse habetur in ipsorum Bullis, Priuilegijs, atque Constitutionibus, tenetq. communis opinio, etsi cum addito, militares, vt 1. Tomo diximus agendo de illis, eorum filij non simpliciter sunt naturales dicendi, sed quadam ratione sacrilegi, & quod amplius est, quod habiti ante contractum matrimonium ex copula cum aliqua soluta, cum qua etiam poterant contrahere, etsi postea de facto cum eadem contrahant, per subsequens matrimonium non videntur legitimari. Nam solummodo illi filij per subsequens matrimonium, legitimantur, qui erant simpliciter naturales, non vero supradicti, cum sint quadam ratione sacrilegi, vt dictum est, & habiti à viris religiosis, contra solemne votum suæ castitatis coniugalis. Non enim quicumq. filij, per subsequens matrimonium legitimantur, sed tantummodo simpliciter naturales, nam filij adulterini, atque incestuosi, & multo minus sacrilegi, per subsequens matrimonium non legitimantur, vt tenet cõmunis opinio, de qua videndus, est Couarr. in 4.2.par.cap.8. §.2. nu.30. & doctissimus Doctor Franciscus Sarmiento, Episcopus olim Genuensis, in suis

Filij militũ ordinis D.Iacobi Calatrauæ, & Alcantaræ, non sunt simpliciter naturales, sed quadã ratione sacrilegi.

Filij adulterini atque incestuosi p subsequẽs matrimoniũ nõ legitimantur.

suis selectis quæstionibus lib.5.cap.6. num.8. Cum his tamen omnibus stat, vt supra diximus, quod longe alia, atque diuersa sit ratio, de eiusmodi filijs illegitimis, supradictorum militum, ac de filijs presbyterorum, & simpliciter, atq; absolute Religiosorũ, & proinde quod minori indigent dispensatione, seu dispensationis causa, quam filij istorum, & aliorum adulterinorum, incestuosorum, vt in Religionibus ad Prælatias promoueantur, cum horum omnium filij. habiti fuerint ab his, qui tempore suę conceptionis, nullo modo poterant contrahere, propter impedimentum matrimonium dirimens, illi vero bene poterant, cum eorum matribus contrahere, neque habebant simile impedimentum dirimens, sed tantummodo impediens, propter emissum ab eis votum promissæ continentiæ, seu castitatis coniugalis, quod est valde notandum, ac memoriæ commendandum.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS X.

Vtrum dispensari possit, cum filio illegitimo alicuius Religiosi, vt ad dignitates, & prælatias promoueatur, in ea Religione, in qua ipsius pater prælationem obtinuit, siue illam obtinet?

PRo huius Articuli intelligentia, vt certa ab incertis separemus, adnotare libet, quod filij illegitimi, siue naturales presbyterorum, geniti ab illis qui vxore mortua, presbyteri, aut Religiosi effecti sunt, bene possunt dispensari & promoueri iure communi, de beneficio, aut prælatione, in suorum parentum Ecclesijs, iuxta ea, quæ notantur in iure. *in cap. ad hoc de filijs presbyter.* Possunt etiam prouideri de beneficio, & prælatione, quam ipsorum parentes antea tenuerint, dummodo id beneficium immediate, non fuerit a patre possessum, iuxta ea, quæ decernunt sacri Canones, *in cap. ex transmissa, de filijs presbyter, & c. præsentium eodem tit.* & hoc, vt euitetur successio in beneficijs Ecclesiasticis, quod innumera Iura atque Decreta commendant. *cap. constitutus cap. quoniam. cap ad extirpandas. eodem etiam tit.* Sed difficultas est, non de supradictis filijs illegitimis presbyterorum, qui postea facti sunt presbyteri, aut etiam Religiosi, sed de filijs Religiosorum, habitis ab eis, post emissum Religionis solemne votum; vtrum, si perperam admittantur, aut fuerint admissi in ea Religione, in qua ipsorum patres prælationem obtinent, auctoritate aliquorum priuilegiorum, dispensari possint, vt in eadem Religione, prælationem ipsi etiam habere possint?

Filius illegitimus, an habere possit prælationem siue beneficium, in loco quo pater ipsius habuit illud.

Emmanuel Rodriguez 1.qq. Reg.q.13. ar. 7.

Hac de re est opinio, Patris Emmanuel Rodriguez Tom.1. suarum qq. Regular. vbi meo quidem videri, facili, seu potius falso innixus fundamẽto, parti adhærere videtur affirmatiuæ, quamuis eam ponat cum aliqua limitatione. Sed quidquid de hoc sit, contraria sententia est omnino tenenda, pro qua sequentem statuo conclusionem.

Conclusio.

Religiosorum filij, dispensari non possunt, vt dignitates siue prælatiam aliquã obtineant, in ea Religione qua patres illam obtinent.

RElegiosorum filij, dispensari non possunt, vt dignitates, & prælationes obtineant, in illis Religionibus, vbi ipsorum patres dignitates, & prælationes obtinent, quod credo esse tenendum, non solum, pro eodem Conuentu, sed etiam pro tota Religione, non obstante quacumque dispensatione, quæ non sit expressa summi Pontificis. Hanc conclusionem teneo in primis, propter Decretum, atque determinationem Concilij Tridentini sess.25. de Reform.cap.15. Vbi contra Clericorum filios, sequentia ponuntur verba, *Vt paterna incontinentia memoria, à locis Deo sacratis quos maxime puritas, sanctitas quæ decet) longissimè arceatur, non liceat Clericorum filijs,*

filijs, qui non ex legitimo nati sunt matrimonio, in Ecclesijs, vbi eorum patres beneficium aliquod Ecclesiasticum habent, aut habuerunt, quodcumque etiam dissimile beneficium obtinere, neque in dictis Ecclesijs quoquomodo ministrare, nec pensiones supra fructibus beneficiorum, que parentes eorum obtinent, vel alias obtinuerunt, habere. Quæ Concilij verba, vt adnotatur in margine, desumpta sunt ex Concil Tolet. 9.c.10. Vbi id grauius aduertitur,& strictius prohibetur, & *in cap.propositis dist.82.& Concil.2.Lateranensi.cap.14.& c.2. & fere toto titulo filij presbyter.* Neque in illis vllum omnino reperitur verbum, quod non sit quammaxima animaduersione dignum. Sed maxime sunt notanda verba illa: *Vbi eorum patres, Ecclesiasticum beneficium habent, aut habuerunt,*& illa: *quodcumque, etiam dissimile beneficium obtinere.* Quæ quamuis supradictus P. Emmanuel Rodriguez, dicat non esse intelligenda de Regularibus, cum expresse, Concilium loquatur de Clericis, & Clericorum filijs, cum etiam sit lex pœnalis, neque debeat extendi ad casum etiam similem; nam argumentum à simili, in legibus pœnalibus non valet, prout tradit *Glossa in cap. in pœnis, de Reg. iuris lib.6.* magis certius est, multoq. vero similius, atque probabilius, quod de omnibus indistincte loquitur,& quod etiã sint intelligenda de Regularibus,& eorum filijs, cum eadem sit vbique ratio, quin vero in eisdem maior argumentumq. à simili in pœnis, bene valet, quando est eadem omnino ratio, seu potius maior, vt in præsenti contingit. Quod si Concil. ibidem non fecit mentionem de Religiosis, aut Religiosorum filijs, ex eo fuit, quia non præsumpsit, neque decuit, quod intelligeretur præsumere, quod Religiosi haberent filios, quodque si perperam id fieret, ad dignitates,& prælationes, quacumque dispensatione, & quocumque priuilegio promouendi essent huiusmodi, vbi paternæ incontinentiæ continua haberetur memoria, in tam magnum scandalum aliorum Religiosorum. Hæc de causa non de eis expressam fecit mentionem, dictum Concilium, non autem ex eo, quod ipsos non voluerit, in supradictis verbis comprehendere. Quod est multum notandum, & magna animaduersione dignum.

Nota quod Regulariter loquendo argumentum a simili, in legibus pœnalibus non valet.

Nota casũ specialem in quo argumentum a simili in legib. pœnalibus, valet.

Sed præterea probatur, nostra Conclusio, ex Decreto, atque Constitutione Gregorij XIIII. modificante, Constitutiones alias Sixti V. factas contra illegitimos, quæ incipit, *Circumspecta Romanis Pontificis prouidentia*. Vbi auctoritatem, & facultatem concedens, Prælatis Regularibus, vt cum certis quibusdam ibidem appositis conditionibus, atque limitationibus, recipere possent ad Ordines, supradictos illegitimos, post alia in hæc verba prorupit. *Dummodo* (inquit) *filius illegitimus in Religione, in qua pater, siue ante, siue post nativitatem dicti filij, professus fuerit, ipso patre viuente, non admittatur, quod expresse prohibemus.* Ex quibus verbis sic colligo argum. Si ita expresse, atque stricte, prædictus Gregorius Pontif. prohibet, ne filius illegitimus admittatur in ea Religione, in qua ipsius pater, siue ante, siue post nativitatem dicti filij, fuerit professus, ipso patre viuente, propter scandalũ, & notam, atque memoriam continuam paternæ incontinentiæ, quanto magis per Constitutionem eandem, censeri debet interdictum, vetitum, atque prohibitum, vt dicti Religiosorum filij, prælationes,& dignitates obtineat, in illis Religionibus, vbi eorum patres ipsas obtinent? Nec valet dicere, aut vllo modo satisfacit, quod prædictæ Constitutioni, respondendo, dicit supradictus P. Emmanuel Rodriguez, nempe quod supradictus Gregorius in dicta Constitutione, agendo de dispensatione cum illegitimis, ad hoc vt virtute priuilegiorum ad dignitates,& prælationes promouori possint, nullum hac de re loquutus est verbum, neque de hoc vllam prorsus fecit mentionem, ex quo videtur id consulto subticuisse, postquam non expresse dixit,

Nota hoc valde.

xit,cæterũ inquit,si voluisset,expresse illud dixisset,vt dixit in primo decreto,agẽdo de nouitiorũ illegitimorũ receptione:hęc inquã solutio non satisfacit,& ratio omnino nihil valet,ac meo quidem videri,nullum habet rationis specimen, etenim si non id expresse dixit, aut de ea re,non expressam mentionem fecit,non ex eo fuit, quia id fieri voluisset, cum in eo, eadem prorsus, quin vero maior, reperiatur prohibitionis ratio,sicq. hoc (vt dictum est) contra supradictum Decretum Concilij Tridentini,quod vt diximus,intelligendum est etiam de Regularibus,& Religiosis , & eorum filijs, propter eandem , imo vero maiorem rationem : sed si non id dixit , ex eo fuit, quia præsuppossuit primum suum obseruatum fuisse decretum,& priorem prohibitionem factam, pro non recipiendis prædictis Nouitijs illegitimis in illis Religionibus, in quibus ipsorum patres,siue antea, siue post natiuitatem filiorum,fuerint professi,ipsis viuentibus . Quod Decretum si obseruaretur (vt obseruari dictus summus Pontif. præsuppossuit) circa propositam difficultatem , nullus esset relictus dubitandi locus. Vnde resolutiue dico,quod Prælati Regulares, etiam cum Capitulo , virtute dictorum priuilegiorum , nullo modo dispensare possunt, cum Religiosorum filijs,vt in eodem Monasterio, quin vero nec in eadem Religione, prælationes,atq; dignitates obtineant , vbi eorum patres illas obtinuerunt, & maxime ipsis viuentibus, propter maiorem rationem.Qua de re videatur Rebuf.in sua praxi.tit.dispensatione supra defectu natalium, num.20. & Nauarr. *in cap si quando de rescriptis num.* 2. & hæc de isto Articulo dicta sufficiant .

ARTICVLVS XI.

Vtrum ad dispensandum cum illegitimis, ad hoc, vt dignitates & prælatias possint obtinere , necessario requiratur causa ?

Huic Articulo resolutiue respondeo , per sequentes Conclusiones .

Prima Conclusio .

Ad dispensandum cum illegitimis, necessaria est causa rationabilis, & contrariumpeccatum est mortale .

CErtissimum est , quod ad dispensandum cum supradictis illegitimis,requiritur necessario aliqua iusta , & rationabilis causa , & contrarium facientes peccant mortaliter . Hæc conclusio est, omnium Doctorum communis, & generalis omnium Doctorum resolutio , quod omnes prælati inferiores Papa,auctoritatem , & potestatem habentes ad dispensandum in Decretis iuris communis , siue ex commissione , siue ex priuilegio , non id possunt facere, absque præuia causæ iustæ cognitione , & quod omnes dispensationes aliter factæ, sunt omnino nullæ, & irritæ.Qua de re , videatur Syluester , *verbo dispensatio.num.*2. vbi de mente D. Bernardi lib. de dispensatione, inquit,*quod prælati,pro libito,& pro sua voluntate , dantes licentiam veniendi contra leges , sine causa rationabili,dissipatores sunt , non dispensatores.* Videatur hac de re , quod dicit Nauarr. in suo Manuali cap. 25. num. 74. & Rebuff.in sua praxi.tit. dispensatio.num.52.& dictus Syluester vbi supra, num. 4. & 5. latissime .

Dispẽsatio nulla fieri potest, absque iusta,& rationabilecausa,& ipsius cognitione .

Sed veniendo specialiter ad nostrum propositum, hoc colligitur expresse ex supradicta Constitutione Gregorij, posita in art. 4. huius quæstionis, vbi agendo de dicta dispensatione,post alia,hæc ponunturverba. *Cum illegitimos dispensare possint , quos alias dictus Generalis , aut Prouincialis,cum Generali .*

vali, aut Prouinciali Capitulo, sine intermedio, & non alias, suffragantibus meritis dignos iudicauerint, vt ad honores, gradus, & dignitates obtinendas promoueantur. Quæ dicta verba, vt ex ipsis patet, causam requirunt, ipsamq. præsupponunt, vt dispensari possit cum illis, quos suffragantibus meritis Prælati ipsi, dignos iudicauerint. Ex quo infertur, quod illegitimi sine legitima causa, dispensati per priuilegia, non sunt tuti in conscientia, neque quoad Deū, neque quoad Ecclesiam, prout in simili proposito resoluit Innocētius *in cap. cum ad Monasterium, de statu Monachorum*. Secus tamen erit, si dispensatio fiat ab ipso Papa, tunc enim, quamuis Papa peccet, sine causa dispensando, factum tamen tenet, dispensatusq. erit in conscientia securus, propter plenitudinem potestatis, quam dictus Papa habet supra ius commune. Sed de hoc alias, cum agemus latius de dispensatione. Videatur hac de re, Sylvest. vbi supra, num. 4. & 5.

Quæ causæ debeant concurrere, ad dispensandū cū Religioso illegitimo.

Dispensatio Papæ in legibus humanis facta, sine causa tenet quamuis ipse peccet.

Secunda Conclusio.

Maior causa est necessaria, ad dispensandum, cum illis illegitimis, qui maiorem originis sui habent turpitudinem, quàm cum alijs, qui minorem illam habent, & in quorum generatione non tanta reperitur indecentia, neque adeo graue commissum fuit peccatum. Hæc Conclusio, est expressa Magistri Soto in 4. dist. 25 q. 1. art. 3. Conclusione 1. vbi & rationem reddit, irregularitatis contractæ ex prædicta illegitimitate, & multiplices ponit illegitimorum species, & differentias, & tandem dicit, quod tanto esse debet difficilior dispensatio, quanto fuerit turpior supradictorum origo, & loquitur de dispensatione ad sacros Ordines, facienda cum dictis illegitimis: quod intelligi debet, eadem, imo vero fortiori ratione, loquendo de dispensatione facienda, cum Religiosis illegitimis, vt ad Prælationes, & dignitates Ecclesiasticas promoueantur. Et hæc circa hunc Art. dicta sufficiant.

Ad dispensandum cū illegitimis maior causa requiritur in illis, qui maiorem, suæ originis habent indecentiam, & turpitudinem.

ARTICVLVS XII.

Quænam causa requiratur necessario, ad faciendam prædictam dispensationem?

PRo huius Articuli intelligētia, oportet aliqua præmittere. Et noto primo quod ad hoc, vt sciri possit, quænam causa sit necessaria, & requiratur, ad faciendam prædictam dispensationem, videre prius oportet, quænam fuerint iustæ causæ prohibitionis, seu irregularitatis, quam ex iure positiuo, supradicti illegitimi incurrunt, vt non promoueantur ad Ordines, sine sufficienti præuia dispensatione, vel nisi ingrediantur aliquam, ex Religionibus approbatis per professionem, & præterea, quod etiam huiusmodi, ad sacros Ordines legitimati, & dispensati, ad beneficia, Prælationes, & dignitates Ecclesiasticas promoueri non possint, de iure Pontificio absque vlteriori alia dispensatione, prout habetur *in cap. vt filij cap. nimis de filijs presbyter, & cap. 11 qui, cum multis alijs, eod. tit. lib. 6.* Et rationem supradicti præcepti, quantum attinet ad sacros Ordines, tradidit Soto in 4. dist. 25. q. 1. art. 3. concl. 1. dicens, quod, cum ordinati in quadam dignitate præ alijs constituantur, decet eos, vt sint honestate clari, & nō geniti ex sordido cōcubitu, ex quo sordes contrahant, & generis obscuritatem. Quibus, inquit, accedit & alia ratio: ea est, in detestationem paterni criminis, cuius imitatores esse solent filij, atque vt in plurimum male morigerati, eo quod à parenti-

Primo nota. Quænam sint causæ prohibitionis, vt illegitimi nō promoueantur ad dignitates neque ad sacros Ordines.

bus non ita caute, & sollicite educantur, atque alij legitimi. Licet hæc generalis Regula exceptionem quandoque patiatur, cum experientia ipsa constet, quamplurimos fuisse repertos filios illegitimos, litteris, & sanctitate illustres, atque præclarissimos, de quibus latissime agit Tiraquellus de nobilitate cap. 15. num. 31. & multi alij Doctores iurisperiti, sed Regula in hisce rebus moralibus, desumenda est, ex his, quæ vt plurimum contingunt. Hæc ergo fuit causa, & ratio prohibitionis supradictæ.

Nota circa illegitimos, q nõ nulli extiterũt olim literis, & sanctitate illustres.

Sed pro sufficienti causa dispensationis aduertendum est, secundo ex Syluestro, *verbo dispensatio. q. 1.* quod iustæ causæ dispensationis, in communi loquendo, sunt multiplices, & omnes illæ desumuntur, ex *1. causa q. 7.* per totam: quas omnes prædictus Syluester ad septenarium numerum reducit. Prima est tempus, *per cap. necessaria, cap. pro remedio ibidem*, quia nempe, defectus nostri temporis, quo non solum merita, sed etiam corpora ipsa defecerunt, districtioris illius, non patitur manere censuram, iuxta *cap. fraternitatis dist. 34.* Secunda est vtilitas, vt scilicet alij facilius reuertantur ad bonum, per *cap. ipsa pietas. 22. q. 4. & cap. Tali. 1. q. 6.* Tertia, qualitas personæ, meriti, & scientiæ, per supradictum *cap. Tali & cap. didici ibidem*, maxime cum alius æque dignus non sit. Quarta, necessitas per supradictum *cap. Tali vbi supra.* Quinta, pietas. Sexta, euentus rei. Septima, multitudo, siue scandalũ multitudinis per *c. vt constitueretur dist. 50.* vbi inquit, prædictus Syluester, cauendum quàmaxime esse, ne quis alatur in scandalo. Hæc omnia in communi à Syluestro dicta, & quo ad omne propositũ dispensationis, sunt maxime notatu digna. Sed cum casus sint innumerabiles, neque de eis omnibus dari possit certa, & generalis Regula, inquit, in his rebus standum esse arbitrio boni viri, qui si iudicauerit causam esse rationabilem, dispensatio erit debita, per *cap. Domino sancto dist. 50.*

Secundo Nota Quænam sit sufficiẽs causa, ad dispensandum cum illegitimis & in alijs etiã casibus.

His igitur præsuppositis, proposito Articulo, per sequentem Conclusionem respondetur.

Conclusio.

Causa iusta dispensationis cũ illegitimis, pẽsatis pẽsandis, relinquitur arbitrio boni viri.

CAusa iusta, & necessaria, ad faciendam dictam dispensationem, respiciendo ad supradicta in præmissis notabilibus, relinquitur arbitrio boni viri. Hæc conclusio satis constat ex supradictis. Sed aduerto, consulto me dixisse ad arbitrium, non vero voluntatem, seu placitum boni viri, vt notum fiat, quod quamuis huiusmodi causæ sint arbitrariæ, non tamen sunt mere voluntariæ, prout habetur in iure, *l. fideicommissa. §. quamquam. ff. de leg. 3. l. virum. §. cum quidam. ff. de rebus dubijs. l. sed si vnus. §. Prator aut. ff. de iniurijs. l. fideicommissaria libertas, l. 3. ff. de fideicommissar. libertatibus.* Vnde infert supradictus Syluester, vbi supra, quod Prælati inuenientes aliquos illegitimos, prælationibus dignos, eorum suffragantibus meritis, peccant non dispensando cum illis, *per cap. quanto, in fine. 2. quæst. 5.* etsi subditi ipsi non habeant ius petendi, nisi forte deprecatiue. Hæc Syluester, vbi supra.

Dispensationis causæ licet sint arbitrariæ, non tãmen mere voluntariæ, aut id fieri põt pro libito.

Sed quidquid de hoc sit, quantum ad præsens nostrum attinet propositum, quod sufficiens dispensationis causa in hisce rebus relinquatur arbitrio boni viri: constat ex supradicta Constitutione Gregorij XIV. modificatiua, aliarum Sixti V. contra illegitimos, quæ incipit, *Circumspecta.* Vbi agendo de supradictorum illegitimorum receptione ad ordinem, post alia, *præcipit Prælatis, vt mores, & vitam eorum diligenter inquirant, atq; ita demum eos recipiant, si tamen bonam indolem, & virtutis specimen præseferant, & iis*

eis

alis meritis suffragentur, vt naturalium defectum suppleant, eorumq. receptio Religionis commodo, & vtilitati profutura videatur, & super hoc ipso, ij ad quos vt dictum est, eorum pertinet receptio, matura deliberatione habita, ita censuerint, & iudicauerint. Hæc supradictus Gregor. quoad Nouitiorum illegitimorum receptionem. Vbi per illa vltima verba, *censuerint, & iudicauerint*, manifeste datur intelligi, quod supradicta dispensatio, boni viri relinquitur arbitrio, quod identidem est obseruandum, in ipsorum promotione ad dignitates, & Prælatias, per alia simillima verba ibidem paulo inferius apposita. *Vt Generalis, aut Prouincialis, cum Generali, aut Prouinciali Capitulo, siue intermedio, & non alias, cum illegitimis possint dispensare, quos alias suffragantibus meritis, dignos iudicauerint, vt ad honores, gradus, & dignitates obtinendas promoueantur.* Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

Nota quæ considerare debet eãt Prælati ad dispensandum cũ illegitimis de mente Gregorij XIV. nunc nouissime.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum ad dispensandum cum aliquo illegitimo, vt ad dignitates promoueatur, sufficiat dispensationem petere in communi, & an huiusmodi dispensatio facta valeat?

Difficultati propositæ, per sequentes respõdetur Conclusiones.

Prima Conclusio.

SI dispensatio fiat à Principe, & in sua dispensatione, siue legitimatione, dicat, quod dispensat cum illegitimo, ex quocumque coitu, siue incestuoso, siue adulterino, aut sacrilego, talis dispensatio in cõmuni facta valet.

Si dispẽsatio illegitimorũ fiat à Principe, etiã in cõi facta valet, dummodo fiat, cũ clausula absoluta, & generali.

Hæc Conclusio, vt credo, omnium est communis, & fundatur in suprema auctoritate, & potestate Principum, qui non tenentur in suis dispensationibus, seruare iuris solemnitates. Vnde quamuis dispensando, dispensati qualitas nõ exprimatur, nec sufficientia causæ, dispensatio ab eis facta valet, nisi talis adesset circumstantia, de qua præsumeretur, & merito, quod si in particulari exprimeretur, nullatenus talis legitimatio, siue dispensatio facta fuisset. Nam in generali concessione, non censentur esse concessa illa, de quibus si concedens in particulari interrogaretur, haud quaquam talia concederet, vt communis tenet opinio, & habetur *in cap. Generali de Regulis iur. in 6. & cap. cum Generali, de Officio Vicarij.*

In generali cõcessione nõ videntur cõcessa, quæ si in particulari dicerentur, non concederentur.

Secunda Conclusio.

Si vero dispensatio supradicta fiat, non à Principe, sed ab habente auctoritatẽ, ex commissione, siue ex priuilegio, non sufficit, quod petatur in communi, seu, vt in cõmuni fiat, imo vero necessum est, vt constet de qualitate, siue qualitatibus legitimati, & de sufficientia causæ ad huiusmodi dispensationem, et si fiat per rescriptum, prædicta omnia in eo debẽt poni, & quod fuit facta cum causæ cognitione, alioquin subreptitia iudicabitur. Hanc conclusionem tenet expresse Couarr. in 4.2.par.cap.8.§.9. num. 1. quam & probat ex multis iuribus, *ex cap. vltimo de filijs presbyt. lib. 6. cap. postulasti. de rescriptis.* Ex quibus colligitur, legitimandorum, seu dispensatorum qualitates, in particulari esse proponendas, & explicandas, an scilicet illegitimus sit naturalis, an vero spurius. Et si spurius, an ex adulterio, vel incestu, aut ex sacrilegio: si ex adulterio, an ex altera parte tantum, an vero ex vtraque, hoc est, ex coniugato, & coniugata; si ex incestu, explicandum

Si dispensatio fiat à persona particulari, necessaria est expressio causæ.

Quenam considerãda sint ad dispensandũ cũ illegitimus.

est,in quo gradu,an cum matre, filia,vel sorore, & distinguẽdi sunt gradus, consanguinitatis, seu affinitatis inter parentes, ex quibus talis illegitimus est genitus. Si ex sacrilegio,explicandum est, vtrum cum sacerdote, vel cum Religioso, aut cum Moniali,an vero sit sacrilegium vtrinque.Item explicandum est, vtrum simul concurrerint adulterium, sacrilegium, & incestus? Hæc omnia habentur ex supradicto Couarr.de quibus etiam videndus est Panormit. *in cap. per venerabilem qui filij sint legitimi*, & Syluester *verbo legitimus q. 3. num.8.* videatur etiam P. Molina secunda secundæ, tractatu 2. disput. 178.

Circa explicationem supradictarum qualitatum. P. Fr. Emmanuel Rodrigue7.1. Tomo suarum quæstionum regular. q.13.art. 17. inquit,quod in Religionibus, ad dispensandum cum Religiosis, non est necessum explicare omnes supradictas qualitates, cum verisimiliter credatur Religionum Prælatos,cum Religiosis illegitimis dispensare, quacumque interueniente qualitate, præsertim cum facilius dispensandum sit cum eisdem Religiosis, quã cum alijs Clericis secularibus illegitimis, postquam etiam ius Canonicum, *per c.1. de filijs presbyterorũ*,iam ipsos ad sacros recipiẽdos Ordines reddit habiles, ex eo solo, quod solemnem professionem emiserunt, multum confidens de eorum continentia. Sed quamuis hoc ita sit, crediderim, id quod & securius mihi videtur,ꝙ etiam in Religionibus,dispensati qualitas sit exprimenda,& oportet,vt exprimatur,cũ ex eo colligenda sit,atq; considerandа, sufficientia causæ ad dispensationem, maxime, cum etiam supradictus Pater in sua Summa. 2. par.cap.3. agens de Nouitijs nu. 3. expresse dicat, quod non est necessaria tanta causa ad dispensandum cum incestuosis intra quartum gradum, atque intra tertium, seu cum sacrilegis, nec tanta causa ad dispensandum cum naturalibus,quanta ad dispensandum cum spurijs, adulterinis, incestuosis, siue sacrilegis:ergo iam ex sua sententia,exprimenda, atque explicanda est dispensati qualitas, vt constare possit de maiori, vel minori sufficientia causæ. Hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

Nota hoc vide.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum sola electio illegitimi Religiosi,in Prælatum,ab habentibus auctoritatem, & potestatem dispensandi, pro dispensatione sufficiat, seu dispensatio facta censeatur?

De differentia quæ versatur inter electionẽ illegitimi factã à summo Pont. atque ab alijs.

HAc de re videndus est, Doctor Nauarr. in suo Manuali cap.25. nu.74. & in Consilijs lib.4. tit.qui filij sint legitimi Consil.1.num.4.ibi ad secundam quæstionem. Vbi simili quæstione proposita, respondet sub distinctione distinguendo,inter Pontificem Maxim.& Episcopos, atque Prælatos Regulares, Episcopalem, seu quasi Episcopalem iurisdictionem habentes, nam summus Pontifex conferendo alicui aliquam dignitatem,ad quam nouerat cum esse inhabilem, perinde cum eo tacite dispensare videtur, ipsam conferendo ei, attamen Episcopus, & alij Prælati inferiores potestatem habentes dispensandi,per hoc solum non videntur dispensare, nisi expresse dispensent. Per quod,inquit, concordari videntur duo dicta singularia Innocentij, quorum alterum,posuit *in cap veniens,de filijs presbyter* alterum vero *in cap. diuersis fallacijs, de Clericis coniugatis*, quæ in specie videbantur contraria, & secundum hanc distinctionem conciliantur à Panormit. prædictis in locis, quorum omnium rationem magis late, atque expresse tradit in dicto Manuali,vbi supra,dicens,qd ratio diuersitatis est,quia Epus

& ea-

& eadem est ratio de Prælatis Regularibus, Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentibus) dispensare non possunt, sine causa, & absque præuia causæ cognitione, Papa vero sic, vt copiosius scribit ipse in *cap. si quando de rescriptis*, & in Commentario super *cap. non liceat. 12 q. 1. §. 3.* Et nouissime in dicto Manuali, addit, quod dictum est de Episcopo, limitandum esse, vt procedat quando dispensat circa ius commune, non autem quando id facit circa aliquam suam Synodalem Constitutionē, cum dispensatio eius, circa eam, sine causa facta valeat. Hæc prædictus Nauarr. de cuius resolutionę, sequentes statuo Conclusiones.

Episcopi, & Prælati Regulares dispensare non possunt absque præuia causæ cognitione, Papa vero sic.

Prima Conclusio.

AD hoc, vt dispensatio cum illegitimo facta, valeat in foro exteriori, non sufficit sola electio ipsius in Prælatum, facta etiam ab illis, qui dispensandi facultatem & auctoritatem habent, quin vero necessum est, vt dispensatio expresse fiat cum causa, & expressa causæ cognitione. Hæc Conclusio satis constat ex dictis à prædicto Doctore Nauarr. & eandem tenet P. Fr. Emmanuel Rodriguez Tomo 1. suarum qq. Regular. q. 13. art. 16. vbi hac de re agit. Vnde dico, quod prædicti patres dispensandi auctoritatem habentes cum illegitimis, prius debent prædictam dispensationem facere, postmodum vero ad electionem procedere, & sic fit de facto. Quod etiam tenet in simili casu Syluester, *verbo dispensatio. q. 15.* vbi quærit, Vtrum Superior assumendo aliquem ad aliquod officium, videatur dispensare cum eo, in impedimento, quod habet ad illud? & respondit, quod non. Sed de foro conscientiæ loquendo, sit secunda conclusio.

Ad hoc, vt dispensatio cū illegitimo facta, valeat in foro exteriori, non sufficit sola electio.

Secunda Conclusio.

In foro conscientiæ loquendo, Prælati, & Superiores facultatem, & auctoritatem habentes, dispensandi cum sibi subditis illegitimis, promouendo ipsos ad aliquod officium, tacite dispensare videntur, in impedimento, quod habebant ad illud, atque ita sic dispensati, tuti manent in conscientia. Hæc conclusio in substantia, & posita in alio simili casu, est supradicti Syluestri loco supracitato, ibi, sed hæc limitatio procedit in foro causarum, non vero animarum. Et idem etiam tenere videtur Nauar. in suo Manu. vbi supra num. 74. vbi post alia verba inquit: Fortassis hoc locum habet in foro conscientiæ interiori, non tamen in exteriori. Eandem tenet supradictus Pater Emmanuel Rodriguez, loco supracitato, Sed intelligenda est conclusio, cum aliquibus Conditionibus, & Limitationibus, quarū prima est, quod Prælati supradicti, plane nouerint, ac resciuerint, prædicti sui subditi illegitimi impedimentum. Secunda, vt intentionem habeant, & voluntatē idipsum faciendi. Tertia, quod etiam habeant rationabilem causam dispensandi, quāuis non ibi exprimatur, nec dispensatio fiat expresse. Quarta vt id fiat in Capitulo Generali, Prouinciali, aut intermedio, seu Congregatione intermedia, Capituli vicem habente. Cum his omnibus conditionibus, atque limitationibus, Religiosus in Prælatum electus, ipso facto, tacite videtur esse dispensatus in foro conscientiæ, & manet tutus, atque securus in conscientia, quamuis forsan alias Prælati peccent, non seruando formam iuris, pro dispensationibus positam, de præcedenti causæ cognitione, factum tamen tenet. Hactenus de isto Articulo, & de tota hac Quæstione.

In foro conscientiæ, sola electio pro dispensando valet, atque censetur quædam tacita dispensatio.

QVAESTIO III.

De Prælatis Regularibus, quantum ad ætatem ipsorum, & qualitates alias, & Conditiones, quas eosdem habere oportet, ætatem nempe, Ordinem, atque Professionem, in quatuor Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quam ætatem habere debeant Guardiani, siue Priores, Prouinciales, & Generales, atque etiam Diffinitores, & Discreti, siue Vocales, qui mittuntur ad Capitulum Generale, siue Prouinciale?

Huic Articulo breuiter, & resolutiue respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Nullus esse pōt Guardianus neque Prior, seu habere aliquod officiū, cui animarum cura sit annexa, ante 25. suæ ætatis annum.

NVllus esse potest Guardianus, siue Prior, neque habere aliquod officiū, cui animarum cura sit annexa, qui ad minus 25. annos ætatis non habuerit. Hæc Conclusio habetur expressa *in cap. cum in cunctis de electione, §. inferiora*, vbi regulariter ad quamlibet dignitatem obtinendam, quæ animarum habeat curam annexam, ad obtinendam etiam Parrochialem Ecclesiam, 25. annorum tempus exigitur. Idem habetur *in cap. licet Canon, eod. tit. lib. 6* & nouissime in Concil. Trident. habetur determinatum idipsum, sess. 24. de reformatione cap. 12. Vbi ad idem propositū, sequentia verba habentur. *Nemo deinceps, ad dignitates quascumque, quibus animarū cura subest, promoueatur, nisi qui saltim 25. suæ ætatis annum attigerit, & in Clericali ordine versatus, doctrina ad suum munus exercendum necessaria, ac morum integritate commendetur, iuxta constitutionem Alexandri III. in Concilio Lateranensi promulgatam, quæ incipit, Cum in cunctis.* Ex quibus verbis satis colligitur, nostræ conclusionis veritas, & quod ad id non requiritur, quod 25. annus sit expletus, cū Concilium dicat, attigerit, sed sufficit illum attigisse, quod, & generaliter intelligendum est, de omnibus Prælatis, siue Præpositis localibus, & Conuentualibus Religionum omnium, habentibus officia, quibus annexa sit animarum cura, siue Guardiani, siue Priores, siue vero Ministri, aut quocumque alio nomine nuncupentur. Videatur hac de re Sylvest. *verbo atas, num. 2. & verbo casus, num etiam 2. casu 22.* Vnde neque in Religione aliqua, fieri statutum potest, vt sine dispensatione, minores 25. annis sint Prælati, aut habeāt officium, cui animarum cura sit annexa, cum hoc sit de iure communi, & contra ius commune, sine expressa, & speciali licentia, & facultate Papæ, nō potest in Religionibus fieri aliquod statutum. Quibus & accedit alia ratio; nam potestas spiritualis iurisdictionis, licet non sit immediate potestas clauium, hoc est, potestas remittendi peccata; ordinatur tamen ad illam, immo vero ex illa ortum habet & originē: sed potestas remittendi peccata, solum competit sacerdotibus, sacerdotes autem iuxta prædictum Concil. Trident. non esse possunt, nisi qui 25. annum attigerint: ergo de primo ad vltimum, qui hanc non habuerint ætatem, non esse possunt Prælati, neque iurisdictionem habere spiritualem, neque ea de re, sine expressa, & speciali licentia Sedis Apostolicæ, fieri aliquod statutum, cum sit contra ius commune.

Potestas spiritualis iurisdictionis, licet nō sit immediate potestas clauiū, ab ea tñ habet ortū & originē.

Secunda

Secunda Conclusio.

Prouincialis, aut Generalis nullus esse potest, qui ad minus 30. annos non habuerit ætatis. Hæc etiam concl. habetur expressa, & determinata in multis iuribus, sed maxime *in supradicto cap. cum in cunctis de elect.* vbi id expresse habetur de Epis, ac præcipitur, *vt nullus in Episcopum eligatur, nisi qui iam 30. annum ætatis exegerit*, vbi, & adnotandum venit prædictum verbum *exegerit*, per quod insinuatur, non sufficere, quod prædictum annum inchoauerit, vt ibidem aduertit Glossa. Et hoc dicit esse speciale de Episcopis, quodque de Episcopis hic dicitur, intelligendum perinde est de supradictis Ministris, siue Prælatis, Prouincialibus, seu Generalibus, Episcopalem, aut quasi Episcopalem iurisdictionem habentibus. Habetur præterea nostra cõclusio *in authent. de Sanctiss. Episc. §. Clericos collat. 9.* & satis colligitur ex *cap. quicumque dist. 77.* & ex supradicto *cap. licet Canon. de electione lib. 6.* Videatur hac de re Sylvest. verbo ætas num. 2. & verbo casus num. etiam 2. casu 22. quæ omnia supradicta iura, & prohibitio hac de re facta pro Episcopis, pariter etiam, vt dixi, Religionum Prælatos Prouinciales, siue Generales comprehendit, cum ipsorum iurisdictio Episcoporum iurisdictioni, quam maxime sit similis. Hoc tenendum, ac dicendum est, stando in iure communi, neque hucusque Priuilegium aliquod vidi, quo super hac re, aliqua fuerit facta dispensatio, neque circa id in contrarium, quacumque auctoritate, quæ non sit Apostolica, fieri potest aliquod statutum, propter rationem in præcedenti Conclusione appositam, cum sit contra ius commune, neque quispiam in minori ætate, eligi potest in Episcopum, Generalem, siue Prouincialem, absque speciali Sedis Apostolicæ dispensatione. Solum est modo difficultas, de ætate requisita, ad hoc vt Religiosus quispiam, esse possit Diffinitor, siue Discretus aut Vocalis, ex his, qui vt moris est, secundum nostras generales Constitutiones, ad Capitula Generalia, siue Prouincialia mittuntur? de quibus sit tertia Conclusio.

Nullus esse põt Generalis, nec Prouincialis q̃ nõ habuerit 30. annos ætatis ad minus.

In Epis, & Prælatis Regularibus 30. annorũ ætas requiritur q̃ sit expleta licet de alijs, sat sit attigisse.

Tertia Conclusio.

Nullus esse potest Diffinitor, nec Discretus, siue Vocalis, vt vocem deferat ad Capitulum, qui ad minus ad vigesimum secundũ non peruenerit ætatis suæ annum. Hæc Conclusio probatur expresse ex Concil. Trident. sess. 24. cap. 2. Vbi postquam egit de Prælaturis, & dignitatibus iurisdictionem habentibus, & quibus animarũ cura subest, minoribus Episcopatu, præcepitq. vt ad ipsas non promoueantur, nisi qui saltem 25. suæ ætatis annum attigerint, loquens de alijs dignitatibus, quæ animarum curam non habent, in hæc verba prorumpit, *ad cæteras autem dignitates, vel personatus, quibus animarum cura nulla subest, Clerici alioquin idonei, & viginti duorum annorum, non minores adsciscantur.* Sub quibus verbis comprehenduntur supradicti Diffinitores, & Discreti, siue Vocales, qui ad Capitulũ Generale, seu Prouinciale mittũtur: sunt enim eorum officia, personatus quidam, atque dignitates, vt amplius suo proprio loco dicemus, & plane eisdem cõuenit, dignitatum, ac personatuum diffinitio, quam tradit Sylvester *verbo dignitas, personatus, & officium*, quod est habere dignitatem quandam, atque prærogatiuam in Ecclesia, sine iurisdictione tamen, & habere stallum honorificum in Choro, atque in Capitulo, in Optionibus, & Processionibus, in vocibus dandis, & similibus, plus quam alij sui Ordinis. Hæc omnia supradictis Diffinitoribus, atque Discretis, siue Vocalibus, aut Procuratoribus, seu quocumque alio nomine nuncupentur conuenire, nullus est qui ignoret. Sed præterea, quod prædicti habere debeãt ad minus vigintiduos, ætatis suæ annos,

Nullus esse põt Diffinitor, neq; discretus siue Vocalis nisi ad minus habuerint, 22. annos ætatis.

Quid sit dignitas personatus, & officium.

hac ſpeciali ratione probatur, nam ſupradicti omnes habent, atque habere debent, vocem actiuam, quin vero & paſſiuam in electionibus: ſed hanc vocem actiuam, iuxta Concil. Trident. de reform. ſeſſ. 22. cap. 4. non habent, nec habere poſſunt, qui non ſunt ſacro Ordine inſigniti, nec prædicto ſacro Ordine ſignari, niſi qui prædictum habuerint 22. ætatis ſuæ annum, vt habetur ſeſſ. 23. cap. 12. quæ eſt ætas neceſſario requiſita, ad hoc, vt promoueri quiſpiã poſſit ad ordinem Subdiaconatus: ergo de primo ad vltimum, qui minoris ſunt ætatis, nec Diffinitores, nec Diſcreti, vlla ratione eſſe poſſunt, cum non habeant, neque habere poſſint vocem eorum officijs competentem, & intrinſece, eſſentialem, & annexam.

ARTICVLVS II.

Vtrum Fratres Laici, in noſtra ſacra Religione, eſſe poſſint, aut debeant, Prælati?

HAnc quæſtionem, atque difficultatem, tangit Magiſter. Soto in 4. diſt. 20. quæſt. 1. art. 4. concl. 2. ibi, & confirmatur, & P. Fr. Emmanuel Rodriguez, 1. Tomo qq. Regul. q. 19. art. 2. & vocat dictus Soto, Conuerſos Religioſorum ſiue Religionum, eiuſmodi Fratres Laicos: at in noſtro ſacro, & Seraphico Minorum Ordine, prædicti Fratres, nullatenus dicuntur Conuerſi, ſed laici. Et quidem longe alia, atque diuerſa ratio eſt, de conuerſis, & de Fratribus ſupradictis, vt nos latiſſime diximus in 1. Tomo q. 29. art. 1. & 2. vbi differentiam atque diſcrimen conſtituimus, inter Donatos, Cõuerſos, & Fratres Laicos: qui vulgari ſermone dicuntur, donati, & conuerſi, ſed perperam. Etenim Donati & Conuerſi, nullatenus ſunt vere, & proprie Religioſi, aut Religioſorum vnquam comprehendũtur nomine, Fratres vero Laici ſic. Quin vero in noſtro ſacro Ordine, vt cõſtat ex ipſius Chronicis, & monumentis, multoties fuerunt Prælati, Guardiani, Commiſſarij, & interdum Prouinciales. Sed an id fuerit conueniens, modoq. fieri poſſit, eſt quod in præſentiarum quæritur. Pro quo oportet, vt primum ſupponamus factum, & dicamus ex vi noſtræ Regulæ, id nullo modo eſſe prohibitum, quin vero expreſſe conceſſum, aut ſaltim inſinuatum, poſtquam in cap. 7. eiuſdem Regulæ, agendo de pœnitentia Fratribus peccantibus imponenda, ſequentia expreſſa ponuntur verba: *Si quis Fratrum inſtigante inimico mortaliter peccauerint, pro illis peccatis, de quibus ordinatum fuerit inter Fratres, vt recurratur ad ſolos Miniſtros Prouinciales, teneantur prædicti Fratres ad eos recurrere quamcitius poterunt ſine mora.* Et ſubditur: *ipſi vero Miniſtri, ſi Presbyteri ſunt, cum miſericordia iniungant illis pœnitentiam, ſi vero presbyteri non ſunt, iniungi faciant per alios Sacerdotes Ordinis, ſicut eis ſecundum Deum melius videbitur expedire.* Ex quibus verbis *ſi presbyteri non ſunt*, & poſtea, *ſi vero presbyteri non ſunt*, ſatis clare colligitur, quod ſupradicti Fratres Laici, ſiue non Sacerdotes, olim ex vi noſtræ Regulæ, in noſtro ſacro Minorum Ordine, eſſe poterant Prælati, non ſolum locales (quales ſunt Guardiani) verum, etiam & Prouinciales, vt conſtat ex verbis ſupradictis, vt recurratur ad ſolos Miniſtros Prouinciales: & eadem etiam ratione, eſſe etiam poterant Generales. Id quod per multum temporis obſeruatum fuit, in ipſius initio, propter raritatem, & paucitatem Sacerdotum, vt inquit Diuus Bonauent. in Opuſculo, quem edidit ſuper noſtram Regulam, explicando prædicta verba. Et Pater Frater Bartholomæus de Piſa, in alia ſua explicatione, atque declaratione. Tradit etiam P. Fr. Antonius de Corduba, ſuper iſtum locum

Fratres Laici ſecundum noſtrã Regulam eſſe poſſũt Prælati, id quod ſe ipſo ſebatolim

locum cap. 7. quæst. 4. puncto 3. faciebantq. supradicti Prælati laici, illa omnia munera, & officia, quæ faciunt Episcopi electi, non ordinati, aut Episcoporum Vicarij, reseruabant sibi casus, à quibus subditorum nemo sine eorum licentia valebat absolui, imponebant spiritualia præcepta, præcipiendo aliqua sub obedientia, & interdum sub pœna, ac censura excómunicationis. Creabant, & instituebant Confessores & Prædicatores, & denique faciebant omnia alia, quæ modo faciunt alij Prælati Regulares sacerdotes, præter sacramentalem absolutionem, vt late tradit Magister Soto vbi supra. Sed dicit, quod quamuis auctoritate Apostolica, id olim fieri potuisset, sapienter tamen postea diiudicatum fuit, id minime conuenire, vt illi, qui potestatem non habent ad consecrandum corpus Christi verum, illam habeant & iurisdictionem, siue curam spiritualem exerceant, supra corpus Christi mysticum, quod est Ecclesia in communi, & quodlibet Religiosorum Collegiũ, siue Monasteriũ in particulari. Qua quidem ratione, inquit, mos ille omnino iam est abolitus. Hac in re ego nolo meam proferre sententiam, & opinionem, sed nihilominus de ipsius Magistri Soti, & aliorum mukorum resolutione, sequentem statuo conclusionem.

Conclusio.

Opinio & sententia est Magistri Soti, & aliorum grauissimorum Doctorum, quod Religionum Fratres laici, non esse possunt, aut effici debent aliorum Religiosorum Prælati. Hanc conclusione probat multiplici ratione, & primo, quia videtur, quod idipsum sit de iure communi, quod Religionum Prælati sint Sacerdotes, non vero laici, *per cap. 1. de ætate, qualitate, & ordine præficiendorum*, vbi expresse præcipitur, quod Abbates, Decani, atque Præpositi fiant sacerdotes, & quod alias, Prælationes amittant. Id quod, & de nouo in Conc. Trid. videtur cõfirmatum, postquam sess. 24. cap. 12. agẽdo de huiusmodi dignitatibus, ac Præfecturis, indistincte, & absque vllo prorsus discrimine, sequentia pronuntur verba: *Nemo deinceps ad dignitates quascunque, quibus animarum cura subest, promoueatur, nisi, qui saltem vigesimũquintũ suæ ætatis annum attigerit, atque in Clericali ordine versatus, doctrina ad suum munus exequendum necessaria, ac morum integritate commendetur.* Vbi specialiter sunt notanda verba illa: *Ad dignitates quascunque, quibus animarum cura subest, promoueatur.* Et illa, *in Clericali ordine versatus.* Quæ quamuis expresse loquantur de Clericis, cum in ea prorsus militet omnino ratio, extendi etiam possunt, & debent ad Religiosos. Sed quod eadem, in omnibus sit omnino ratio, superq. satis constat, ex illa ratione, quam adduximus in præcedenti Articulo, in prima conclusione, nempe quod licet potestas iurisdictionis spiritualis, non sit immediate potestas clauium, hoc est, potestas remittendi peccata, ordinatur tamen ad illam, ex illaque ortum, atque originem habet. Cum igitur potestas remittendi peccata, non competat, sed neque competere possit, ex Christi Domini institutione, nisi solummodo Sacerdotibus, dicendum perinde videtur, quod supradicti Fratres laici, & qui non sunt sacerdotes, non habere possunt, aut debent, spiritualem iurisdictionem: quod est omnino illud, quod dixit Soto loco inprà citato, quod indecens esse videtur, vt potestatem habeant spiritualem supra corpus Christi mysticum, qui illam non habent, circa corpus Christi verum. Hanc etiam rationem affert supradictus Pater Corduba, qui in eadem est sententia & opinione, loco supra citato, vbi & dicit, quod si quicquã in contrarium fieret, multa sæpissime exorirentur, atque grauissima inconuenientia, sed maxime contra secretum Sacramenti Confessionis, quod

Opinio & sententia est Magistri Soti, & Fratres laici, nõ esse possunt modo Prælati.

Tempore Gregorij IX. Præsidenteq. in quodam Capitulo generali, inhabilitati sũt laici ad officia Ordinis.

quod aduertens, ac bene considerans olim, Summus Pontifex Gregorius IX. in quodam generali Capitulo, vbi ipse præfuit, & fuit electus quintus Minister generalis nostræ Religionis, ipso præsente, inhabilitati sunt omnes Fratres laici ad officia Ordinis, qui vsque tunc dicta officia, vt clerici exercebant, & habetur in Monument. primæ impressionis fol. 209. & secundæ fol. 227. cuius generalis statuti, atque Constitutionis, meminit Collector Priuilegiorum in Compendio, *verbo, fratres laici. §. 4. ibi, statutum generale.* Et dicit supradictus Corduba, quod in alio etiam Capitulo generali statutum fuit, vt non fierent Commissarij: quibus & ipse addit, quod nec esse possunt Diffinitores, nec Discreti, seu Vocales, vt mittantur ad Capitulum generale, vel Prouinciale, cum supradicti omnes in electionibus habeant, atque ex vi suorum officiorum habere debeant & possint, vocem actiuam, & passiuam, quam de iure communi, & speciali Concilij Tridentini, habere non possunt supradicti Fratres laici, cum (vt supponitur) nedum sint sacerdotes, quin vero neque sacro Ordine insigniti. Quod si quando aliter id in nostra Religione fuit obseruatum, obseruariq. in ipsius initio potuit, id fuit ex speciali Summi Pontificis Honorij III. dispensatione, auctoritate Apostolica Regulam nostram confirmantis, atque, vt dixit D. Bonau. propter sacerdotum paucitatem. Sed postea hoc reuocatum fuit per Gregorium IX. & nisi consuetudine aliud fuerit introductum, propter rationes prædictas, multorum fert grauissimorum Patrum opinio, sequuti prædictum Magistrum Sotum, quod non hodie id fieri potest, absque indulto & priuilegio Apostolico, & noua Summi Pontificis dispensatione. An aliqua talis habeatur in his Italiæ partibus, prorsus me latet, certo tamen scio quod in Hispania id nullatenus practicatur.

ARTICVLVS III.

Vtrum Religiosus aliquis, in vna, & eadem Religione, seu diuersis, habere possit duas dignitates, siue Prælatias, vtpote duos Guardianatus, Prioratus, siue Abbatias?

Huic Articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Iure prohibitũ est, vt nullus habere possit plures Guardianatus, siue Prioratus.

IVre prohibitum est, vt nullus Religiosus in eadem Religione, siue diuersis, habere possit plures Guardianatus, Prioratus, siue Abbatias, & nullus inferior Papa, in eo potest dispensare. Hæc conclusio in simili casu videtur expressa, *in cap. de multa, de prabendis*, vbi idipsum habetur expressum, & fuisse determinatum dicitur in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. cap. 13. Facit ad id & cap. fin. 25. quæst. 2. quibus locis prohibetur, *quod quis habeat duo, vel plura beneficia cum cura, nisi sint vnita. vel vnum alteri annexum, & similiter quod vni Ecclesiæ non duo pariter præsint.* Videatur hac de re Syluester, *verbo, casus, num. 2. casu 21. & in cap. 1. de consuetudine, in 6.* expresse habetur determinatum idipsum, & quod stricte obseruetur quacumque consuetudine non obstante, in Conc. etiam Triden. sess. 7. cap. 2. & 4. & sess. 24. c. 17. Quod autẽ in prædictis capitulis, determinatur de beneficijs, præbendis, & dignitatibus, animarum curam habentibus, intelligendum est, de officijs, & dignitatibus Regularibus, quibus

anima-

animarum cura subest, quales sunt Guardianatus, Prioratus, & Abbatiæ, cum de similibus simile sit iudicium, id quod, & iam diu diuturna consuetudo, atque communis vsus confirmauit. Quibus omnibus propter supradictam rationem & causam, addo quod stando in iure communi, in Religionibus nullus simul potest esse Diffinitor, & Guardianus, Prior, siue Abbas, nam quamuis Diffinitoris officium, proprie, & stricte loquendo, non sit, cui animarum cura subest, est tamen, vt diximus in primo Articulo, quidam personatus, siue dignitas, & hæc omnia in supradictis iuribus prohibentur, simul obtineri cum alijs beneficijs, siue præbendis animarum curam habentibus, absque dispensatione. Verum est tamen, quod circa hoc in quibusdam Religionibus reperitur dispensatum, atque interdum factum est, fieriq. potest, in nostro sacro Minorum Ordine, iuxta nostras generales Constitutiones Toletanas, nam in cap. 7. agendo de Guardianis in fine habetur, *quod Guardiani eligi possunt in Diffinitores, ex Ministri, aut Commissarij generalium, dispensatione.*

Stando in iure communi, non quis simul esse potest Diffinitor, & Guardianus.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Religiosus professus vnius Religionis, esse possit Prælatus alterius Religionis; absque eo quod eamdem profiteatur?

HAc de re, fuit olim quorumdam opinio, asserentium id optime fieri posse, satisq. esse Religiosum quempiam, professum fuisse tria Religionis essentialia, & substantialia vota, vt præfici possit in quacumque alia Religione, maiori, siue minori. Quod etiam placuisse, dicitur Archidiacono *in cap. qui vere. 16. quæst. 1.* Huius sententiæ & opinionis, meminit *glossa in clemen. 1. de electione.* Sed quidquid de hoc sit, in contrarium statuitur conclusio.

Quorundã opinio circa Prælationes Regularium.

Conclusio.

Nullus Religiosus esse potest Prælatus, illius Religionis, quam non fuerit solemniter professus, nec præfici aliorum Ordinum Religiosis. Hæc conclusio habetur expresse determinata in Concilio Viennensi, per Clementem V. vt constat *ex clem. 1. de stat.* vbi supradictus Pontifex hac de re agens, in hæc verba prorumpit: *Cum rationi non congruat, vt homines disparis professionis, vel habitus, simul in eisdem Monasterijs socientur, prohibemus, ne Religiosus aliquis, in Abbatem, vel Prælatum alterius Religionis, vel habitus, de cætero eligatur, quod si secus actum extiterit, sit eo ipso irritum, & inane. Per hoc autem, quin Religiosus in Episcopum secularis, vel cuiuslibet Regularis Ecclesia, licite possit eligi, non intendimus prohibere.* Per quæ dicta verba, dum dicit supradictus Clemens, *rationi non congruere, vt homines disparis professionis, vel habitus, simul in eisdem Monasterijs socientur*, non incongrue, vt quibusdã placet, datur intelligi, id esse non solum contra ius humanum positiuum, verum etiam & contra naturale, & diuinum, expressum in nostra mente, atque ratione. Quod etiam insinuare voluit Innocentius Tertius *in cap. cum causam, eodem tit.* vbi idipsum determinare volens, reddensq. rationem, ob quam secularis non potest, aut debet, in Abbatem Ecclesiæ Regularis præfici, inquit, id esse contra legem diuinam positam in Deuteronomio: *Cum Deuter. 22. non sit simul arandum, in bous & asino, neque quisquam debeat induere vestem de lana, linoq. contexta.* Quæ verba expendens glossa inquit, dixisse olim

Nullus Religiosus, esse potest Prælatus illius Religionis, & non fuerit, solemniter professus, neque præfici aliorũ Ordinum Religiosis.

Nota hoc valde.

olim Deum per Moysen, non esse simul arandum in boue, & asino, idem omnino fuit, ac si expressius dixisset, homines disparis, atque diuersę professionis, non in vno & eodé officio esse sociandos. Ad quod probandū adducit D. Isidorum *in cap. in nouo actione. 16. q. 7.* quod est desumptum ex Concil. Hispalensi II. cap. 9. cui interfuit supradictus Isidorus, vbi etiam demonstrare volens idipsum, atque indecens esse laicum fieri Vicarium Episcopi, & sæculares in Ecclesia iudicare, ait, quod in vno eodemq. officio, nō esse debet dispar professio, quia id fuit olim diuina lege vetitum, dicente Domino per Moysem: Non arabis simul in boue, & asino, quod, inquit, idem omnino fuit, ac si diceretur, homines diuersæ professionis non in vno officio sociabis. Ex dictis manifeste, superq. satis colligitur, veritas nostræ conclusionis, qua diximus, Religiosum nullum, debere præfici in Prælatum alterius Religionis, quam non fuerit prius solemniter professus. In *cap. nullus, de electione*, etiam habetur idipsum, & dicitur, quod si quidquam in contrarium fiat, cassari debet electio, consuetudine quacumque in contrarium non obstante.

QVÆSTIO IV.

De Prælatis Regularibus, quantum attinet ad scientiam, sufficientiam, atque literarum peritiam, quas ipsos oportet habere, in duos Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum oporteat Prælatos Regulares, pollere scientia, & literarum peritia?

HAc de re, nonnulla diximus in libro nostri Ordinis iudiciarij, & de modo procedendi in causis criminalibus, tam in foro Ecclesiastico, quam seculari agitandis, quæst. 4. vbi in communi egimus de qualitatibus, & conditionibus, quibus præfulgere debent, omnes ij, qui assumuntur, atque constituuntur in Iudices, siue Prælatos. In cuius Quæstionis Art. 8. resolutiue diximus, oportere quammaxime, eos pollere scientia, & litterarum peritia, etque est in ipsis summopere necessaria, quod ostendimus, atque commonstrauimus multis rationibus, & iuribus ex vtroque iure, canonico scilicet atque ciuili adductis. Sed nunc specialiter agendo de Prælatis Regularibus, eamdem quæstionem, atque difficultatem in medium libuit proponere, vt ex dictis, atque dicendis, plenius notum fiat, quanto se exponant animarum suarum periculo, qui sine prædicta scientia, & sufficientia, in aliorum Religiosorum Prælatos eligi se sinunt, seu potius præfici procurant, & quam sit hoc rationi absonum, atque vtrique iuri, & sacris Canonibus, & sanctorum Patrum dictis contrarium. Vt igitur propositæ difficultati, resolutiue satisfaciam, sequentem statuo conclusionem.

Maximum oportet Religiosos Prælatos pollere scientia, & litterarum peritia.

Conclusio.

Necessarijssimum est, & quammaxime oportet, Regulares Prælatos pollere scientia, & litterarum peritia. Hæc conclusio probatur, argumento de-

to desumpto *ex cap. cum in cunctis, de electione*. Quod quamuis expresse loquatur de Episcopis, pariter intelligi debet de Prælatis Regularibus, sed maxime Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentibus, quales in Ordinibus, & Religionibus, sunt omnes Generales,& Prouinciales, & alij eis similes: vnde verba expressa supradicti *cap. cum in cunctis*, in præsentiarum libet referre, eo quod sint notatu digniſſima, & est Constitutio facta in Concilio Lateranen. sub Alexandro III. *Cum in cunctis*, inquit, *sacris Ordinibus, & Ecclesiasticis ministeryis, sint etatis maturitas, morum grauitas, & literarum scientia inquirenda, multo fortius in Episcopo hæc oportet inquiri, qui ad curam aliorum positus, in seipso debet offendere, qualiter alios in domo Dei oporteat conuersari. Ea propter ne quod de quibusdam pro necessitate temporis factum est, trahatur posteris in exemplum, præsenti decreto statuimus, vt nullus in Episcopum eligatur, nisi, qui iam trigesimum annum exegerit, & de legitimo matrimonio sit natus, qui etiam vita & scientia commendabilis demonstretur*. Vbi breuiter, sed compendioſe satis,Concilium prædictum,summatim complectitur, conditiones,& qualitates, quas Episcopos, & consequenter omnes Regulares Prælatos, Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentes,oportet habere. Quod quidem decretum confirmans, atque de nouo innouans, Concil. Trident.sess.7. cap.1. agens de dignitate Præsulum eligendorum, in hæc verba prorupit: *Ad Cathedralium Ecclesiarum regimen nullus, nisi ex legitimo matrimonio natus, & ætate matura, morum grauitate, litterarumq. scientia præditus, iuxta Constitutionem Alexandri III. qua incipit, Cum in cunctis, in Concilio Lateranensi promulgatam, penitus assumatur*.Et infra sess.22.cap.2. eadem de re agens,sequentia ponuntur verba: *Quicumque post hac ad Ecclesias Cathedrales erit assumendus, is non solum natalibus, ætate, moribus, & vita, ac alijs, quæ à sacris Canonibus requiruntur, plene sit præditus, verum etiam scientia, præter hæc, eiusmodi polleat, vt muneris sibi iniungendi necessitati possit satisfacere, ideoq. antea in Vniuersitate studiorum magister, siue Doctor, aut Licentiatus in sacra Theologia, vel iure canonico merito sit promotus, aut publico alicuius Academiæ testimonio idoneus, ad alios docendos ostendatur: quod si Regularis fuerit, à Superioribus suæ Religionis similem fidem habeat*. Hæc Concilium. Cuius quidem decreta (vt alias dixi) quamuis expresse loquantur de Episcopis, per identitatem rationis, intelligi etiam debent de Prælatis Regularibus,atque extendi ad Prælatos omnes Regulares,Episcopalem,vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentes. Et quantum attinet ad scientiam, atque litterarum peritiam (quod modo nostri est propositi) adeo est in ipsis præcise necessaria, *Vt propter defectum scientiæ, Episcopus etiam iam promotus ab Episcopatu repellatur, seu repelli possit*: prout notat, & aduertit *glossa in dicto cap. cum in cunctis*, allegans *vltimum capitulum de ætate, & qualitate o dinan. & præficiendor.* Vbi propter scientiæ defectum ab Honorio III. fuit deiectus quidam Episcopus iam promotus. Ad quod facit etiam *& cap. dudum, de electione*. vbi dicitur, *Electionem factam de eo, qui tempore suæ electionis, scientia defectum patiebatur, esse ipso iure inutilem*, seu, vt quibusdam placet, *nullam*, Et pro tali reputatur eiusmodi electio, *in cap. congregato. eo. tit.* vbi habetur, *quod si maior pars Capituli, scienter elegit indignum, valeat electio de digno facta à minori parte, etiam ex eodem scrutinio*. Videatur hac de re, Nauarr. *in cap. quando de rescriptis. exceptioni 16. astic. 1. & sequentibus*. Facit etiam ad dictam conclusionem confirmandam *cap. cum te*, quamuis non loquatur de Episcopis, sed de alijs inferioribus Prælaturis, dignitatibus,& officijs,animarum curam habentibus, ad quæ promoueri prohibentur, qui præter alias

Propter defectum scientiæ etiam Episcopus promotus ab Episcopatu solet repelli, idq. iure.

Nota hoc valde.

alias qualitates, ſcientia etiam non fuerint inſigniti, id quod & habetur in *ſupradicto cap. cum in cunctis. §. inferiora, & in cap. licet canon. eodem tit. lib. 6.* Per quæ infero non ſolum ad Prælatias, atque dignitates, Epiſcopalem, vel quaſi Epiſcopalem, iuriſdictionem habentes (quales, vt iam ſemel, atque iterum dixi) ſunt generalium Miniſtrorum, & Prouincialium, atque ſimilium, eſſe prædictam ſcientiam, atque litterarum peritiam, ſummopere neceſſariam, & quàmaxime requiſitam, verum etiam, & ad alia officia inferiora, animarum tamen curam habentia, vt expreſſe Concilium Trident. ſeſſ. 24. de reformation. cap. 12. determinat, inter alias conditiones apponens: *Vt ij, qui officia, & dignitates habent, quibus animarum cura ſubeſt, doctrina, ad ſuum munus exequendum, neceſſaria commendentur, iuxta ſupradictam Conſtitutionem, Cum in cunctis.* Id quod, & factum fuiſſe, rationi fuit quammaxime conſonum. Nam, vt habetur *in cap. viliſſimus. 1. quæſt. 1. viliſſimus eſt computandus, qui præcellit dignitate, niſi præcellat etiam ſcientia, & ſanctitate.* Facit ad hoc *cap. conuenientibus. 1. quæſt. 7. & authent. de ſanctis Epiſcopis. §. damus. coll. 9.* Videatur hac de re, *gloſſa in ſupradicto cap. cum in cunctis. ubi, multo fortius.* Vbi plura alia adducuntur iura ad hoc propoſitum, & generaliter de ſcientia quam oportet habere quoſcumque gerentes, atque tenentes officia animarum curam habentia. Videatur ſupradictus Nauar. *in dicto cap. ſi quando*, exceptione 12. & 13. per plures numeros, & *in cap. inter verba, num.* 113. & P. F. Dominicus de Soto, lib. 3. de iuſtitia, & iure, quæſt. 6. art. 2. 4. & 6. vbi hac de re latiſſime agit, & Menoch. de arbitris. lib. 2. caſu 425. num. 37. & Salon. 2. 2. quæſt. 63. art. 2. Et hæc de iſto Articulo breuiter dicta ſufficiant.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS II.

Vtrum peccent grauiter, ſiue mortaliter, Regulares qui eligi, & præfici ſe ſinunt in Prælationes, & officia animarum curam habentia, ſine ſufficienti ſcientia, & litterarum peritia, ipſoſq. eligentes?

Huic Articulo reſpondetur, per ſequentes Concluſiones.

Prima Concluſio.

Acceptãtes officia animarũ curã habentia, ſine debita ſufficientia, mortaliter peccãt, ipſoſq. eligentes.

NVlli dubium eſt, quod peccant grauiter, atque mortaliter, Regulares & Religioſi, qui eligi, & præfici ſe ſinunt in Prælaturas, atque officia animarum curam habentia, ſine ſufficienti ſcientia, & litterarum peritia, atque etiam eoſdem eligentes. Pro huius concluſionis intelligentia, & antequam ad ipſius probationem deueniam, oportet præmittere ex D. Thom. 2. 2. quæſt. 2. art. 6. quod ad credenda explicite ea, quæ ſunt fidei, non omnes æqualiter tenentur: tenentur quidem omnes implicite credere omnia, quæ ſunt fidei, & aliqua explicite; ſed tamen quantum ad hoc, eſt differentia multiplex, ſecundum hominum diuerſorum ſtatum, atque conditionem, & differentiam. Superiores tamen, ad quos pertinet alios docere, & erudire (inquit D. Thom.) quod pleniorem tenentur habere de rebus credendis notitiam, & magis explicite ea credere, quod, qui non faciunt, non erunt immunes, & abſque peccato. Ad hoc probandum inducit illud, quod habetur Iob cap. 1. *quod boues arabant, & aſina paſcebant*

Nota hoc valde, circa Prælatorum ſufficientiam debitam; quod vtique maior requiritur in maioribus, quam in minoribus.

sedebant iuxta eos. Quæ verba explicans D. Gregorius lib. 2. Moralium, cap. 35. inquit, *quod bouum est arare, asinarum vero pascere*, & applicando hoc ad ad res fidei, dicit, *quod minores, qui significantur per asinas, in credendis debent cohærere maioribus, qui per boues significantur*. Ex quo plane colligitur, quam maior sit obligatio Præfectorum, atque Prælatorum, habendi pleniorem notitiam de rebus fidei, atque credendi, & cognoscendi ea magis explicite, vt maiori scientia, & cognitione imbuti, inferiores, sibi subditos commodius postmodum possint edocere atque erudire; quod, qui non faciunt, aut prædictam scientiam, & cognitionem, suo muneri necessariam non procurant, Prælatorum, siue Præfectorum officia gerentes, & id ipsa, sese sine sufficientia debita intromittentes, aut eligi, & præfici se permittentes, omni proculdubio mortaliter peccant. Hoc in omni opinione est constitutissimum, atque certissimum, & communis omnium Doctorum resolutio. Quo tanquam certo supposito, probatur modo nostra Conclusio. Prælati & Superiores plura tenentur scire, quàm inferiores subditi, non solum de rebus fidei, seu ad Fidem spectantibus, verum etiam, & de spectantibus & pertinentibus ad mores, & ad communem hominum conuictum, postquam, vt dictum est, eorum est officium, alios docere, & erudire: ergo qui sine sufficienti scientia, atque litterarum peritia, ad id muneris necessario requisita, eligi, & præfici se sinunt, grauissime, lethaliter, atque mortaliter peccant. Consequentia satis constat ex dictis, siquidem tenetur quilibet scire ea, quæ sunt proprio suo statui, & muneri necessaria, secundum cuiusque conditionem: & in Prælatis officium eorum, auget obligationem, neque ignorantia ipsos excusat, quinvero accusat, cum, vt videtur, sit affectata, vt ne dicam voluntaria, siue supina. Et confirmatur conclusio, nam certe contra omnem est prorsus rationem, & res horrenda, atque monstruosa, & quodammodo contra naturam, vt quis Prælatus, seu, iudex, Ecclesiasticus, siue Sæcularis, absque congrua, & sufficienti litterarum peritia, iudicandi munus accipiat, iudicareq. alios præsumat, & audeat, cum sit iuris Canonici, atque ciuilis prorsus ignarus, nec nouerit, & calluerit leges Ecclesiasticas, ciuiles etiam, & sæculares, cum iuxta eas sit iudicandum, & reus, siue subditus, secundum ipsarum tenorem, absoluendus, vel condemnandus, quis dubitet, id qui faciunt, obnoxios esse lethali, atque mortali peccato? Videatur de hoc Nauar. in suo Manua. cap. 25. nu. 12. Vbi expresse dicit, atque determinat, iudicem peccare mortaliter, petendo, aut suscipiendo gubernandi, siue iudicandi munus, quo ita est indignus, atque ita debita caret sufficientia, vt verisimile sit, illud haudquaquam posse gerere absque eo, quod exinde proximis notabile aliquod damnum inferatur. Quod & probat *per cap. non est putanda. 1. quæst. 1.* vbi in fine agendo de illo, qui ad sacerdotium promouendus est, ponuntur hæc notabilissima subsequentia verba: *Qui ad Sacerdotium, non ad elationis pompam, sed ad vtilitatem promoueri desiderat, prius vires suas cum hoc, quod est subeundus, onere metiatur, vt si impar est, abstineat, & ad id cum metu, etiam qui se sufficere existimat, accedat*. Quæ verba exponens glossa ibi, *prius vires suas*, in ipsorum confirmationem adducit illud Horatij, de arte Poetica: *Sumite materiam, vestris qui scribitis aquam, viribus, & versate diu, quid ferre recusent, quid valeant humeri, &c.* Facit & ad hoc *l. paupertas. ff. de excusationibus. & l. in mulione. ff. ad leg. Aquil. item & l. eadem iuris. §. 1. & l. qua actione. §. 2. eodem tit.* Facit etiam & *l. 2. §. seruus. ff. de origine iuris*. vbi ponuntur sequentia notabilia verba: *Turpe est Patricio, & nobili viro, ius in quo versatur, ignorare*. Quod & cognouit Persius, postquam Satyra 5. dixit: *Quodammodo*

Nota hoc valde, quã sit res timenda. officium assumere sine sufficientia debita.

Iudices officia iurisdictionis accipientes, sine sufficientia debita mortaliter peccant.

Nota hoc valde, qualiter Iudices demetiri debeant suam sufficientiam.

modo esse contra legem naturæ, ignorare quemplam autem, quam exercet. Cum igitur ad Prælatos supradictos, Prouinciales, atque Guardianos, quandoque spectet, de Religiosorum causis iudicare, & ipsorum multiplices casus, seu interdum culpas, multipliciter implicatas distinguere, quas apud religiosos multoties videmus euenire, qui sine debita scientia, & sufficientia, atque literarum peritia, in tam graue suorum proximorum subditorum damnum, ac proinde totius Reipublicæ officia supradicta, assumunt, eligi, aut præfici desiderant, vt ne dicam procurant, quis dubitet, hæsitareve potest, quod in eo mortaliter peccant? neque solum peccant, qui ea munera, & officia ambiunt, aut aliàs perperam procurant, verum etiam & qui eligi, & præfici se sinunt.

Quod autem eligentes, atque præficientes huiusmodi, grauissime etiam lethaliter, & mortaliter peccent, res est apud omnes compertissima. Quibus, & iure optimo idolatriæ vitium imputari quodammodo potest, atque de eis dici illud, quod habetur Prouerb. 26. *Quod qui dat honorem insipienti, est sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurij*. Quæ verba, vt intelligi valeant, libet præmittere, quod Gentiles olim, Mercurium, seu Mercurij idolum tamquam Deum, sicuti & multa alia, vane quidem colebant, in cuius cultus protestationem, vnusquisque lapidem, vt dicitur, mittebat in illam statuam, ad honorem, vt ipsi putabant, Dei sui, quod & facientes crimen idolatriæ committebant, surripientes a Deo honorem debitum, & deferentes, & tribuentes illũ, Dæmoni, seu Mercurij idolo, quod erat idem. Sic igitur in proposito, Salomon videtur dicere, qui prætermisso viro digniori, atque sapienti, officio digno, dignitatis honorem insipienti tribuit, dum ipsum honorat, qui eo honore prorsus indignus est, iure optimo censendus est quasi idolatra, & sicut qui mittebat olim lapidem in aceruum Mercurij, quinvero & est fur, furando & surripiendo sapienti honoré debitum, & conferendo illum insipiẽti. quod qui faciunt, quammaximum furtum cõmittunt, & proculdubiõ grauissima sunt pœna digni, & mortaliter peccant.

Prouerb. 26.

Sed quia in hisce rebus moralibus, latitudo est, & neque tantummodo sola literarum scientia, & peritia in iudicibus, atque Prælatis est requisita, sed multæ aliæ sunt perpendendæ, atque cõsiderandæ qualitates, & conditiones, de quibus dicemus infra, vt in hisce rebus habeatur præ manibus, quid faciendum, atque practicandum sit, sequentem secũdam statuo conclusionẽ.

Secunda Conclusio.

Qualitates, & conditiones obseruandas in Electoribus, & in quo casu minus doctus, doctiori sit præponendus.

Si quando in Prælatorum Regularium electione, concurrat Religiosus aliquis, scientia, & litterarum peritia clarissimus, prudentia conspicuus, qui tamen aliàs, deprauatus sit moribus, seu præ nimia ætate, aut alia de causa vecors, sæcularibusve negotijs nimium implicatus, ac denique qui aliquem alium moralem, siue naturalem patiatur defectum, de quo proinde non tanta habeatur spes, quod verbo, doctrina, & exemplo, gregem suum pascere possit, vt tenetur, atque explere munus suum, & officium, in tali casu non ille nimium litteratus est eligendus, sed qui mediocri scientia imbutus, alijs virtutibus, & ornamentis præditus, ad propositum electionis finem, magis visus fuerit expedire. Hæc conclusio est omnium Doctorum communis, & generalis resolutio, quam & tenet specialiter doctissimus Magister Soto lib. 3. de iustitia, & iure, q. 6. art. 2. vbi agens de spiritualium munerum, atque officiorum dispensatione, sine personarum acceptione facienda, quamuis dicat, & constanter teneat, esse necessarijssimum, atque sub mortali peccato obligatorium, vt digniora, & pinguiora officia, & beneficia,

Nota hoc valde.

digniо-

dignioribus conferantur, quamuis etiam sibi perinde, ac omnibus videatur, scientiam atque litterarum peritiam, quammaximi in hisce rebus esse momenti, ac summopere necessariam, multumq. æstimandam, obseruandam, atque considerandam. Inquit tamen, quod non in hoc solummodo stat, aut consistit omnis sufficientia, aut dignitas promouendi, quin vero, & multa, alia vlterius debent considerari, & perpendi, vtpote morum cõpositio, præcellens charitas, prudentia, solertia, aliæq. animi vires, & dotes, ad gubernandum, gerendumq. Prælationis officium, quammaxime necessariæ, adeo, vt liceat & expediat interdum, huius rei gratia, posthabito viro scientia, & litteris clarissimo atque eminentissimo, alium eligere, qui mediocri scientia polleat, sitq, alijs virtutum ornamentis insignitus, atque condecoratus, nam (inquit) persona cumprimis æstimanda est, in ordine ad propositum electionis finem, non autem hæc, aut illa scientiæ facultas. Quæ grauissimi Doctoris verba, ab omnibus Superioribus Prælatis, Regibus & Principibus, atq. Electoribus, in electionibus omnibus, perpendi, atque considerari vellem, summopere, sunt enim notatu dignissima. Cum hoc tamen dicit, esse peccatum mortale, & manifestissimum crimen, cæteris existentibus paribus, prætermisso digniori in scientia, & literarum peritia, eligere indignum, seu minus dignũ, contra quorum Electores, extat terribilis illa Extrauagans Alexandri III. facta in Concilio generali, quæ incipit, *Grauc nimis. de prabend. & dignit. Graue*, inquit, *nimis est, & absurdum, quod quidam Ecclesiarum Prælati, cum possint viros idoneos, ad Ecclesiastica beneficia promouere, assumere non verentur indignos, quibus nec morum honestas, nec litterarum scientia suffragatur, non iudicium rationis, sed carnalitatis affectum sequentes, vnde quanta in Ecclesijs damna proueniant, nemo sana mentis ignorat.* Videatur etiam hac de re, supradictus Soto, loco supra citato, Art. 4. & 6. vbi ad hoc propositum, agendo de sæcularibus Magistratibus, & alijs priuatis gradibus, & honoribus deferendis, dicit plura, eaq. notatu dignissima. Resolutiue ergo, proposito Articulo respondendo dico, quod, qui sine sufficienti scientia, & literarum peritia, eligi, & præfici se sinunt, grauissime, atque mortaliter peccant, nec minus, quinvero amplius, eligentes, & assumentes huiusmodi indignos, nisi forsan in casu secundæ suprapositæ cõclusionis, quo quis mediocri, & sufficienti scientia imbutus, morũ, atque virtutum ornamẽtis clarus, aliqua iusta de causa præferatur alteri, qui alias erat sapientissimus, & eminentissimus.

Nota hoc valde pro Prælatorum electione.

QVÆSTIO V.

De Prælatis Regularibus, quantum ad alias qualitates, & conditiones, quas ipsos oportet habere, senilis ætatis, virtutis ac bonitatis, cæterarumq. virtutum, in sex Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum expediat Prælatos Regulares, iuuenes esse, an vero senes?

HÆc quæstio est inter Doctores Iurisperitos nimis agitata, & controuersa, quã proinde, hinc inde, pro vtraque contradictionis parte, breuiter in præsentiarum libuit discutere, vt ex oppositione vnius contrarij,

veritas plenius elucesceret, & quid in hac re sit dicendū & respondēdū, cuius facile sit colligere. Et quidem, q̄ Prælatos Regulares, senes esse expediat quāmaxime, non vero iuuenes, multis potest, & auctoritatibus, & rationibus comprobari. Et vt à diuinis litteris exordiamur, habetur in primis Prouerb. 16. *Quod corona dignitatis est senectus, quæ & in viis iustitiæ reperietur.* Et Ecclesiastici 25. dicitur, *quod sit speciosum, canities iudicium, & speciosa veteranus sapientia, & gloriosus senum intellectus, atque consiliū* Ex quibus verbis, vt videtur, colligitur iuxta Salomonis, seu potius Spiritus sancti præscriptū, q̄ dignitates, & Præfecturæ senibus, nō vero iuuenibus sunt conferendæ. Id q̄, & confirmatur ex sententia Platonis lib. 3. de Repub. vbi de his agens, dixit: *Iudicem, non iuuenem, sed senem esse oportere, qui sero quidquid sit iniustitiæ dū dicerit, tanquam qui non propriam in animo suo eam senserit, sed alienam in alijs animis longo tempore nouerit, atque idcirco cuiusmodi sit malum discernat, scientia potius, quam propria experientia iudicans. Generosissimus*, inquit, *certe huiusmodi videtur iudex esse.* Quæ verba explicans Auerroes, in supradictos Platonis libros de Repub. tract. 1. inquit, *quod senioribus Reipub. gubernacula debentur, qui præter speculativas scientias quas adepti sunt, experimentum præterea obtineant longo tempore acquisitum.* Quorum sententiā comprobans, atque confirmans Claudius, lib. quem inscripsit, de offic. Iudicum, cap. 1. dixit: *Quod quanquam in deligendo Iudice, nullius rei atque sit habenda ratio, atque sapientia, & integritatis, multum tamen, inquit, commune videtur, vt natu grandes ei muneri præficiantur, nam & senibus plus adesse ex vsu rerum prudentia solet, & affectus eorum sunt moderatiores, veluti præterea in senibus vultus quidam obseruanda maturitatis quod ipsis plurimum ad populum auctoritatis conciliat.* Verba sunt expressa. Et concludendo dicit, *quod semper omnibus valde periculosum visum est, ad Magistratus & Prælationes, iuuenes promouere, nam vehementia passionum, ipsos ad gubernandum quasi reddit inhabiles, cum ira, odio, sine ambitione, aut alijs defectibus, ætatis suæ teneritudini annexis ducantur, atque à subditis eorum mandata, licet optima & salubria sint & opportuna, vt tamen à iuuenibus edita contemnuntur, considerantes subditi illud Aristot. dictum 3. Ethicor. quod à Rege iuuene, recta ad virtutem consilia oriri difficile est, nisi, & ipse valde sit legibus contritus.* Verba sunt maxime notanda. Quibus omnibus accedit, & auctoritas D. Hieronymi, qui agens de senectute, ac bonis ex eadem prouenientibus & resultantibus, inquit, *quod senectus nos ab impudentissimis dominis liberat, voluptatibus, gulæ imponit modum, libidinis impetus frangit, auget sapientiam, matutiora dat consilia, &c.* Quam D. Hieronymi sententiam confirmans Cassiod. lib. 6. de anima, dicebat, *quod ætate maturi, melius sapere iudicantur, quia senescentibus membris, & corporalibus sensibus emollitis, proxima parte in consilium transeunt, vbi dum mens amplius occupatur, adunationis virtute vebustior efficitur.* Hanc etiam ob causam, Seneca dicere solitus erat, *quod plus valet vmbra senis, quam enses, & eloquentia diuitis.* Habetur in epist. 90. quod dicebat propter ipsorum experientiam maximam, quæ rerum omnium est magistra. De qua etiam loquens Ouidius lib. 6. Metamorph. ait, *Quod seris venit vsus ab annis.* Et lib. 9. *Iura*, inquit, *senes norunt, & quid liceat, nefasque, fasq. sit inquirunt, legumq. examina seruant, tutoro tractari pectore nequit publica maiestas.* Hæc omnia sunt valde notanda, atque memoriæ commendanda, quæ & multum faciunt pro senibus, eorumq. ætate senili, ad ostendendum, & comprobandum, qualiter senes, non autem iuuenes, in Iudices, atque Prælatos sint assumendi, ad gubernandam Rempub. seu Congregationem quamlibet. Quod & multis alijs auctoritatibus, atque rationibus Salustius in Catilina confirmauit olim, dicens, *In Senatores assumendos esse, non iuuenes sed senes, quibus cor-*

pus

Opinio asserēs, & probās, oportere, atque expedire quāmaxime, cunctos Prælatos esse senes.

Nota multa in fauorem & laudem senectutis & Iudicum senum.

Nota valde in vmera bona, quæ prouenium ex senectute.

per annis infirmum, sed ingenium sapientia sit validum. Quod etiam ita esse, haud minus efficaciter, quâ ex prædictis omnibus, à contrario sensu facile cõprobari potest ex infortunio, quod olim Regi Roboam accidisse dicitur, in sacra Scriptura, ex iuuenũ consilio, prout habetur in lib. 3. Regum cap. 12. Cicero etiam in Catone fertur dixisse: *Multas Respub. ea∫q. quammaximas, propter adole∫centium consilium e∫se labe∫factatas, Romanamq. Rempub. tria euertisse olim, ∫celicet amorem primatis commodi, occultum odium, & iuuenile consilium.* Ea de re agens D. Auguſt. ſerm. 14. ad Fratres in heremo, ait: *Romanorum regnũ tandiu in pace per∫teti∫∫e, quandiu ∫enes, atque sapientes illud regere permi∫erunt, at*, inquit, *poſtquam iuuenes inexpertos iudicas elegerunt, tanquam inſtitiam ignorantes, acceptatorat perſonarum facti ſunt, inſtitiamq. perdentes, etiam dominium orbis terrarum amiſerunt.* Hinc, inquit, factum fuit, vt poſtea ijdem Romani, Græci, Lacedæmones, Carthaginenſes, Perſæ, & Hebræi, alijq. innumeri, per leges ſuas, & conſuetudines approbatas, ſenes tantummodo ad ſua munera, & officia admiſerint, iuuenes vero omnino repulerint. Verba ſunt expreſſa D. Auguſtini. Ad ℔ etiam propoſitum facit, quod Ariſt. lib. 5. Politic cap. 8. de iuuenibus agens dixit, nempe, *Iuuenes ad gubernandam Rempublicam eſſe prorſus inhabiles, quia*, inquit, *in ijs iudicium, & diſcretio, nunc incipit habere vigorem, atque fortitudinem, quod non contingit in ſenioribus.* Vnde & ſcribens ad Auguſtinum Diuus Hieronymus olim dixit, *quod bos lapſus, fortius ſigit pedem.* In cuius confirmationem intulit id, quod communiter dicitur in Prouerbijs, *Quod vulpes ſenes, non apprehendit laqueus.* Hæc omnia quammaxime faciunt pro ſenibus, & ſenili ipſorum ætate, ad monſtrandũ, atque probandum, quod Præfecturæ ipſis, non vero iuuenibus debeantur.

Nota contra conſilia iuuenum.

Sed pro alia in contrarium parte, ſunt etiã multa, eaq. notatu digniſſima, quæ in iuuenum, & iuuentutis laudem faciunt, aut ſaltem facere videntur ℔ iuuenibus, quibus etiam probari contenditur, quod Dignitates & Præfecturæ, nõ quidem ſenibus ſenio confectis, aut fortan fatuis & inſenſatis, ſed iuuenibus, ſcientia, litteris, atque morum grauitate, & integritate præditis, ſunt præſtandæ, & conferendæ. Atque in primis (vt etiam a ſacra Scriptura exordiamur) facit ad hoc, illud quod habetur Sapien 4. *Quod ſenectus venerabilis eſt, non diuturna, nec annorum numero computata. Cani* (inquit Sapiens) *ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata.* Ex qua auctoritate facile, in multorum iuuenum laudem erit colligere, ℔ ſenectus, atque canities, non per crines tantum veniat conſideranda, ſed potius per maturitatem ſenſuũ. Cõtingit enim multoties, ℔ alter prius altero quandoq. ſeneſcat, & interdũ ſub canitie magna, reperiatur iuuentus quammaxima. Hac ratione in ſacris litteris apud Eſaiam cap. 65. *Puer centum annorũ maledicitur, atque increpatur.* & in Iure, ſenes, non per ætatem, ſed per ſapientiam nuncupantur, & nominantur, vt conſtat expreſſe *ex cap. 3. diſt. 20. & ex cap. porro. diſt. 84.* quod eſt Anacleti Papę in epiſt. 1. qui ſcribẽs ad Epiſcopos Italiæ, verſans illud Moyſis præceptum, quo præcepit illi Deus olim, vt ad gubernationem Iſraelitici populi presbyteros eligeret, conſtantiſſime dicit, presbyterorum nomine ſeniores intelligi debere, in cuius confirmationem adducit illud Prouer. 20. *quod gloria ſenum canities eſt.* Sed, inquit, canities, ſapientiam deſignat, de qua ſcriptum eſt: *Canities hominum prudentia eſt.* Et poſt alia concludit, homines non propter decrepitam ſenectutem, ſed propter ſapientiam, *presbyteros*, id eſt, ſeniores nominari. Ex quibus colligitur, ℔ ſapientiores, ſeniores, & merito, debent nuncupari, quauis alias ſint in ætate minores, quod etiã omnia, quę dicta ſunt de ſenibus, intelligenda ſint de doctis, ſapientibus, ſenſatis, atque prudentibus, non vero de indoctis, fatuis, inſenſatis, & imprudentibus. Iis enim & merito, ſapientes iuuenes, ſtudioſi atque morigerati, iure optimo

Opinio aſſerẽs & probans, ℔ eporteat atque expediat Prælates eſſe non ſenes, ſed iuuenes.

Nota valde, ℔ iuuenes ſapientes, iure optimo dicuntur ſenes,

Nomen Presbyter idẽ pollet, ac ſenes. at ſenes, & presbyteri in ſacra pagina, non per longæuã etatẽ, ſed per ſapientiam dicebantur olim.

videtur præferēdi. Quod & cōfirmare visus est Salomon, Ecclesiast. 25. vbi postquā multa dixerat de senibus, & ꝙ canitiei sit speciosum iudicium, atque speciosa veteranis sapiētia, statim subdit, Corona autē senū multa peritia, ac si apertius dixisset, quod imperiti senes, vtcumque senes, nihili omnino sunt faciendi. Quibus accedit, ꝙ qui senili ætate sunt confecti, ac pene decrepiti, ad dignitates & Prælaturas prorsus videntur inepti, propter ipsorum continuas infirmitates, atq. eorū maximam senectutem, quæ etiā, vt dicitur, est infirmitas. Vnde & incongruū apparet, vt ad gubernandam Remp. promoueantur, & ad Prælaturas, dignitates, & officia Ecclesiastica animarū curā habentia, cū vt videtur, ijdē non satis possint facere suo officio, & muneri, quod nihil est aliud, quā ferre semper, vt dicitur, pondus diei, & æstus, super gregem sibi commissum die, noctuq. inuigilare, continuos speculatores esse, quæ omnia omnino contraria apparent ipsorum naturæ, iam præ vetustate nimia defessæ, lassatę, atque consumptæ. Cōfirmantur prędicta omnia de mente & sententia D. Chrysost. in epist. Pauli ad Titum homil. 4. vbi enumerat innumera vitia, quæ interdum senibus, & in ætate senili constitutis, inesse solent, nempe segnities quædam quammaxima, summa tarditas, obliuio, pfunda, obtusus sensus, implacabilis iracūdia, & ex alia parte pusillanimitas, & id generis multa alia. De quibus videndus venit Cicer. lib. de Senect. Vbi inquit, quod senes aliquando propter nimiam ætatem delirant, & præ vetustate desipiunt. Quæ supradicta vitia latissimè enumerat, Archidiac. in *cap. tanta, dist. 86.* Ad idem facit ꝙ dixit olim Ludou. Viues lib. 2. de Anima, & refertur ad idē propositū à doctissimo Doctore Symanc. lib. 7. de Repub. c. 8. num. 28. nempe, quod quemadmodum pueri ad gubernationem nō sunt boni, quia in infantia, ratio nō vtitur suis organis ex eo, quia nondū sunt apta, sic etiam nec in ætate decrepita, senes cōueniunt ad idipsum, quia iā desierint esse apta, cæperuntq. fieri inepta, & præ magno vsu corrupta, qua ratione dici de eis solet, quod bis pueri, senes. Ex dictis omnibus (vt videtur) superq. satis colligitur, idq. probari contenditur, ad gubernandam Rempub. & ad præbendas, & dignitates Ecclesiasticas, atq. officia animarū curam habentia, generaliter loquēdo, eligi debere, non quidem senes decrepitos, sed iuuenes cordatos, & sensatos, qui per semetipsos suo possint satisfacere officio, & muneri. Et qui non propter continuas suas infirmitates, à sua obligatione deficiant, illiſq. compulsi, ꝙ ipsorum dicebatur esse propriū, alijs iuuenibus astringātur committere. Hac etiam ratione, in iure cautū est, vt hominibus valde senibus, officia nullatenus conferantur. Quod intelligēdū crediderim, quando senectus fuerit tanta, vt eosdem fere ineptos, atque impotentes reddat, ad incumbendū suo officio, & muneri, non vero aliter, iuxta id ꝙ habetur *in cap. litteras, & in cap nisi eū pridem, de renunt.* quæ sunt duo capitula ad hoc propositū valde notanda, vbi etiā videatur Glossa, *verbo, senectus*, & *verbo, debilitas*, reperireq. licebit ad hoc propositū multa, summa animaduersione digna. His pro vtraque parte adductis, quid hac in re practicandum esse videatur, explicabitur per sequentem conclusionem.

Nota contra senectutē, quæ dicit D. Chrysostomus, & etiā Cicero lib. de Senectute.

Conclusio.

Ad Prælationes Regulares, & ad exercenda officia, & munera animarum curā habentia, non homines multū senes, nec nimis iuuenes, sed mediocris cuiusdā ætatis, sunt assumendi & eligendi. Hæc conclusio est generalis omnium DD. resolutio, qui neq. immerito, inter prædicta duo extrema, mediū eligere, atq. tenere voluerunt, iuxta ꝙ post varios discursus cōcludendo resolutiue dicunt, homines fere annorum quinquaginta, nō maiores, neq. verō minores, ad prædicta officia esse assumendos, qui eiusmodi ætate pollētes, & agendorum necessariā experientiam habere possint, ac simul illud robur, &

Ad Prælaturas & officia, non multum senes, neque multum iuuenes oportet assumi.

corpo-

corporis vires, quæ necessaria Religiosis esse videntur, vt per seipsos proprio suo possint satisfacere officio, & muneri. In comprobationem huius veritatis,& congruentissime quinquaginta annorum ætatis, multa,eaq. notatu dignissima,reperire licebit in humanis literis.Plato,vt habetur,lib.6.de legibus, dicere solitus erat, quod Magistratum nullus debebat gerere, qui ætatis annos minus haberet quinquaginta. Aristot. etiam 7. Politic. cap. 16. eadem de re loquens, aiebat, quod mens & intellectus, circa quinquagesimum annum in plerisque ꝗmaxime viget. De Imper.Claudio dicit Philostratus etiã lib.5. in ipsius vita, quod annos natus quinquaginta, imperium est adeptus,quo tempore in hominibus vigere quammaxime solet ingenium, ac propterea recte fuisse functũ suo officio & munere. Heraclides in sua Politica refert, legem fuisse olim,apud Chalcedonenses, ne quis annos natus minus quinquaginta,vel Magistratum gereret, aut legationem obiret,quæ omnia faciunt quammaxime ad propositam conclusionem comprobandam. Sed cum hæc non physice, aut metaphysice, sed moraliter sint intelligenda, ad quandam mediocritatem possunt, & debent reduci, vt plus, minusve,supradicta quinquaginta annorum ætas intelligatur,atque consideranda sit, cum malitia quandoq. vt dicitur,suppleat ætatem, neque minus virtus, quam ætas interdum facere possit. Ad quod quammaxime facit, quod lib.1.de arte amandi,dixit Ouidius olim, nempe, quod Cæsaribus virtus contigit ante diem. Qua etiam ratione nobiles si inueniantur, & illustres,virtutibus atque nobilitate præditi,in Religionibus, & qualibet alia Republica,ante annos quinquaginta,iure & merito in Superiores,atque Prælatos, possunt eligi & assumi, cũ & eiusmodi, maioribus honoribus sint digni,quam alij,qui in nobilitate forsan,illis non sunt æquales. Hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

Pro ætate quinquaginta annorum, vide & nota,quæ dixit olim Plato, & Arist.

ARTICVLVS II.

Vtrum oporteat Regulares Prælatos,esse Spectatis moribus, timoratos, Studiosos,siue virtuosos, & quammaxime Deũ timentes?

Respondetur huic Articulo, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

PRælatos Regulares nimium oportet, morum integritate pollere, studiosos, atque virtuosos esse, & quammaxime Deum timentes. Hæc Conclusio habetur expressa *in cap.cum in cunctis. de elect.*& in omnibus alijs capitulis, vbi agitur de qualitatibus in Episcopis requisitis, inter quas, cum primum enumerari solent supradictæ conditiones. Id quod & habetur *in cap.si quis Abbas.*18.*quæst.*2. Vbi etiam ponuntur virtutes,quas Abbates,& Prælati Regulares habere debent,vtpote quod sint humiles,casti,misericordes,discreti, sobrij,sed præcipue dicitur, quod sint Deum timentes. Quod & Deus Opt.Max. Moysi præcepit olim, per Iethrum socerum suũ, Exodi 18. agens de Iudicum electione, pro Israelitici populi gubernatione,dicens illi,vt prouideret sibi ex omni plebe,viros sapientes,atque timentes Deum, in quibus esset veritas,& qui oderint auaritiam, & constitueret illos Tribunos,Centuriones,quinquagenarios,atque decanos,&c Vbi inter alias partes,& qualitates,quas oportere,dixit,Iudices habere,vna, neq. vero infima,sed præcipua fuit,vt quammaxime essent Deum timentes: nec immerito quidem,cum huiusmodi timor initium sit omnis sapientiæ, vt habetur Prouerb. 9. In libris etiam Paralipomenon 2.cap.14.Iudices ad Dei timorem

Nimium oportet, Prælatos morum integritate vigere,atque studiosos, & virtuosos esse,& quãmaxime Deum timentes.

De virtutibus, conditionibus, & qualitatibus, quas Prælatos Regulares ꝗmaxime oportet habere.

morem inuitantur. Et Dauid Propheta Regius illos alloquiens, hunc Dei timorem in primis eisdem consulit: Erudimini, inquit, qui iudicatis terram, seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore, apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta. Adeo certe necessarius est prædictus Dei timor, timoratq. conscientia, vitæq. integritas, in cunctis Prælatis atq. Iudicibus. vt audacter dicant quidã Iurisperiti, neque id iniuria, quinvero nimis iuridice, excipi posse contra Prælatum, siue Iudicem, quando ex aliquibus suis factis potest colligi, eumdem non esse Deum timentem, seu quod non habeat Deum præ oculis. Videatur hac de re Speculator in tit. de Iudice delegato. §. vlt. *verbo, item quod non habet.* Quod & confirmari etiam potest ex eo, quod dixit olim Bald. *in l. 2. C de sentent. ex bien. recit. num. 5.* nempe quod Iudex duo simul in mente debet habere, nempe sal scientiæ, & sal securæ, atq. timoratæ cõscientiæ: facit etiam quammaxime ad hoc *cap. omnis, qui. 45. dist.* vbi ponuntur plura spectantia, & pertinentia ad omnes Prælatos, siue Iudices, de quibus aliqua dicemus infra; sed inter alia, quod Iudex, siue Prælatus, in omni negotio, semper esse debet pauidus, timens, & tremens, atque formidare, ne de iustitiæ tramite deuians, cadat, & vnde non iustificatur, inde potius condemnetur. Diuus etiam Hilarius lib. 6. de Trinitate, de hoc timore agens, in eiusdem laudem, inquit, quod Deum timentes, in errore diu minime possunt detineri. Vt tandem omnia vnico concludam verbo, dico, huiusmodi Dei timorem, in supradictis Prælatis Regularibus, atque in cunctis in vniuersum Iudicibus, adeo summopere esse necessarium, vt Prælatus qui ipsum non habuerit, haudquaquam boni de illo sperari possit, qui autem illum habent, stateram, vt dicitur, manu gestant, atque in iustitiæ lance, siue libramine cuncta disponunt, quid in re qualibet, & quocumque negotio facere eos oporteat, ingeniorum suorum vires dimetiuntur in emergentibus dubijs, peritiores se consulunt, & tamquam boni & recti iustitiæ executores, nihil ex arbitrio suo faciunt, sed leges, iuraq. consulunt, atque in rebus diffiniendis, & determinandis, secundum leges, & iura pronunciant, non odio, non amore, timore, aut cupiditate mouentur, sed charitate semper, atq. ex iustitiæ zelo. Hinc fit, vt ciusmodi Prælatos siue Iudices in Religionibus cũctis, & qualibet Republica, eligi, & assumi quammaxime necessarium, vtilissimum, atque expedientissimum sit.

Nota, quod inter exceptiones, quæ Iudicibus obijci possunt, quasi præcipuum tenet locum, eosdem non esse Deũ timentes, neque habere Deum præ oculis.

ARTICVLVS III.

Vtrum expediat Regulares Prælatos, iustitiam simul cum clementia, atque misericordia temperatam habere?

Respondetur huic Articulo, per sequentes Conclusiones.

Conclusio.

MVltum expediens est in Prælatis Regularibus, atque Iudicibus, vt iustitia simul cum misericordia refulgeat, & eosdem rigorem suum benignitate, atque clementia temperatum habere. Huius conclusionis veritas, cuiuis vel mediocri intellectu pollenti, præ foribus sese offert. Potestq. multis auctoritatibus, & rationibus cõprobari. Atq. in primis ad id faciendum, moueri possunt, quin vero & debent, prædicti Prælati Regulares, siue Iudices, ex imitatione Dei Opt. Max. è cuius vultu, vt dixit Dauid olim Psal. 16. omne ipsorum iudicium prodire debet, quem & præ alijs ipsi obnixe

Multum expedit Prælatos siue Iudices, iustitiam cum misericordia, atque clementia, temperatã habere.

tenentur

tenentur imitari: Deum autem iustitiam,misericordiam comitatam habere, vbique sacra Scriptura proclamat: Misericordiam & iudicium (inquit idē Psaltes)cantabo tibi Domine, Psal.100.& Psal.24. habetur,quod,Vniuersæ viæ Domini misericordia, & veritas. Vbi *veritatis* nomine,secundū omnes cōmuniter Expositores,iustitia designatur, quę & misericordia semper debet esse comitata,ita vt propter harum virtutū aliquā,alia nullo prætermittatur modo,quin vero suum etiam teneat locum,quod & faciet quāmaxime ad pacem in Repub. & in cunctis Congregationibus conseruandā,iuxta illud,ꝙ Dauid supradictus in alio etiā Psalmo dixit,nempe ꝙ,Misericordia,& veritas obuiauerunt sibi,iustitia, & pax osculatæ sunt. Hunc etiam regendi, atque gubernandi conuenientissimum,& expedientissimum modū, obseruat modo,obseruauitq. olim semper,Deus Opt.Max. in cunctis operibus suis,& rebus ad totius mundi,sed pręsertim Israelitici populi gubernationem spectantibus,misericordiam(vt ita dicam)iustitia temperatam semper habēdo, seu potius veramque simul hominibus ostendendo. Hoc modo totum hunc visibilem mundū,suauitate nimia regit,atque gubernat. Qua ratione Sapiēs olim dixit de eodem,Sapien.8/ quod immensa sapientiā suā, suauiter disponit omnia,attingens à fine vsque ad finem fortiter,&c, Has etiā virtutes in cunctis Prælatis,atque Iudicibus,summopere esse necessarias,ostendere volens olim Christus Dominus,ipsorum ministerium cōparauit, procedendi modo,quo se habuit ille Samaritanus,iter faciens circa hominem,quem inuenit in via semiuiuum,quin vero & iam morti proximum,hunc videns(inquit) misericordia cōmotus, appropians, alligauit vulnera eius, infundens desuper vinum & oleū.Quibus duobus adhibitis remedijs(ꝙ appotissimum est Prælatorum symbolū)insinuauit plane,supradictas duas virtutes,misericordiā scilicet,atque iustitiam,necessarias quammaxime esse,ad curanda & sananda quorūl bet peccatorum vulnera, nam per oleum insinuatur ibi misericordia, per vinū vero iustitia,ex quarum debito temperamine, medicamentū pro regendis,atque gubernandis subditis, & spiritualibus curandis eorū infirmitatibus,confici summopere oportet. Qui igitur Reipub.seu Cōgregationi alicui Regulari,siue seculari præest,vt subditorū suorum curet, & sanet vulnera,exemplum à Christo Dño sumat,Pastorum & Prælatorum omniū Principe,applicando in misericordia olei mollitiem,viniq. mordacitatem, atq. districtioné in iustitia, ita vt per oleum foueantur sananda, per vinum vero mundentur putrida,subditiq. nec nimia benignitate soluantur,nec rigida asperitate exulcerentur. Hoc summopere debent aduertere,atque obnixe procurare,omnes in vniuersum Prælati Regulares,& quicumque Iudices. Pro quo etiā facit quammaxime illud,ꝙ D.Gregor.lib.20. Moral. c.6. & in Pastorali par.2.cap.etiam 6.& lib.1.sui Registri,epist.dixit olim 24.& habetur *in cap.disciplina,dist.45.* nempe, ꝙ disciplina, vel misericordia multum destituitur, si vna sine altera teneatur, nam circa subditos inesse debet Rectoribus, & iuste consolans misericordia, & pie sæuiens disciplina. Ad quod probandum,supradicti Samaritani exemplū adducit, aliasq. innumeras sacræ Scripturę auctoritates, & multa notatu dignissima, à Prælatis,atque Iudicibus cunctis,summopere obseruanda,& præ oculis quammaxime habenda. Vbi etiam videatur glossa,*verbo,misceatur*, quæ circa mediocritatem, quam Prælati, siue Iudices hisce in rebus debent seruare, & habere, multa dicit. Supradictas etiam duas virtutes habuisse Iob; de seipso protestatur,dicens cap.29. quod cū sederet primus,quasi Rex circumstante exercitu,mœrentium erat consolator.De Moyse etiā,quem Deus olim Israelitici populi constituit Principē,dicitur Numer.12.ꝙ erat vir mitissimus,su-

Psal. 84.

Nota hoc valde pro Prælatis, atque Iudicibus circa dignitatem, quā debent habere temperatam iustitia.

per omnes homines,qui morabantur in terra illa. Sed nô propterea illi defuit animarû zelus,& rigor,vt obſeruaretur interdû diuina etiam iuſtitia,ꝙ & manifeſtauit,Exod.32.quando præcepit,vt a Leuitis,vniuerſi ſimul interficerentur idolatræ,quo facto,& irâ Domini placauit,& ab excidio vniuerſum populum liberauit, iuxta illud quod in quodam Pſal. 105. habetur, & dixit Deus,vt diſperderet eos, ſi non Moyſes electus ſtetiſſet in confractione in conſpectu eius,vt auerteret iram eius.Debent ergo Principes,qui præficiunt,atq. conſtituût Iudices,& Superiores,necnô & Prælatorû Regulariû electores (cæteris exiſtentibus paribus, quinvero etiã quandoq. forſan imparibus)illos ad prædicta munera,& officia,animarum curam habentia,aſſumere,atque præficere, in quibus quammaxime ſupradictę duæ virtutes ſimul reſplendere videantur, miſericordia ſcilicet, atque iuſtitia, qui natura ſua ſint quidé mãſueti,& benigni,ſed ex alia parte etiã iuſtitiæ zelatores,vt vtriuſque virtutis temperamento,ad magnam Dei laudem,& gloriam, Reipublicæ vtilitatem, recte ſuo ſatisfacere poſſint officio & muneri.

Pſalm.105.

ARTICVLVS IV.

Vtrum expediat Iudices ſiue Prælatos Regulares, in ſuorum officiorum executione,in rebus arduis atque difficillimis, quammagnam habere fortitudinem?

Huic articulo reſpondetur, per ſequentem concluſionem.

Concluſio.

Multû oportet Prælatos Regulares, & Iudices,habere integritatem, & fortitudinis robur.

NImiû oportet Prælatos Regulares, & quoſcumque Iudices,in rebus arduis,atque difficillimis,habere pectoris robur,magnamq. conſtantiã, & fortitudinem. Hæc concluſio probatur in primis, ex illo ꝙ habetur Eccleſiaſtici 7. vbi Sapiens, Iudices in cõmuni omnes, & quẽlibet ipſorum in particulari alloquens,inquit,Noli fieri Iudex,niſi & virtute valeas prorumpere iniquitates, & ſubdit quaſi dicti ſui cauſam,atque rationẽ reddens: ne forte extimeſcas faciem potentis, & ponas ſcandalum in agilitate tua. Ad quæ verba confirmanda,facit quammaxime, ꝙ dixit Platina lib.8. de vitis Pontif. agendo de ſupradicta fortitudine,in Iudicibus, atque Prælatis tantopere neceſſaria,& requiſita.Ne,inquit, iuſtitia vlla ex parte labefactetur, adiungenda illi eſt fortitudo, omnium virtutum robur,& vallum. Vt enim fortitudo ſine iuſtitia iniquitatis eſt materia, ita & iuſtitia ſine fortitudine interdum terga vertit, eoſq. deſerit, quos potius tueri deberet. Hac etiam ratione D.Bernard. lib.de Gradib. Humilitatis, fortitudinem vocat ſcutum inexpugnabile,ab omnibus ſumendum Prælatis, atque Iudicibus,vt recte ſuo poſſint ſatisfacere officio, & muneri. Optimi enim,inquit,Iudicis, atque Prælati eſt, pro Religione, pro patria, pro iuſtitia, & pro veritate tuenda, & pro ſubditorum ſuorum ſalute, interdum, ſi opus fuerit, vitam exponere,& omne diſcrimen,mortemq. ipſam ſubire, atque damna, & pericula quæcumque contemnere, nihilq. debent prorſus timere, ne timore cõcuſſi,atque perterriti,à ſemitis deuient iuſtitiæ,atque à ſemel cæpto propoſito deficiant, & propterea non incumbant ſuæ obligationi, ac muneri. Hinc ſupradictus Sapiens loco ſupra citato,eoſdem iudices alloquendo, eis conſulit,vt non ſint puſillanimes in animo ſuo. Et Prouer.20. inquit, quod qui iudex hominem timet, cito corruit. Hic timor certè fuit,qui deiecit Pilatum iudicem, corruereq. illum fecit,in execrandû facinus, atque adeo abominandum crimen,crucifixionis Chriſti,iniquiſſimã proferendo ſententiã in eum-

in eundem,ad Iudæorum instantiam,propter timorem nępe ab eisdē sibi incussum,quando ipsius mortem petentes, atque expostulantes, dixerunt, Si hunc dimittis,nō eris amicus Cæsaris.Quid enim referebat,an nō melius illi fuisset seruus,& amicus fuisse Dei?Nihil ergo Iudices,siue Prælati debent timere, quin vero fortitudinis scuto roborati, obnixe procurare, maximo iustitiæ zelo, sed misericordia, ac clementia temperato, vt in præcedenti Articulo est dictum,munus & officium suum explere.Sed dicamus oportet, vnde supradictus timor prouenire soleat? Iste timor, atque metus in Iudicibus,atque Prelatis,vt plurimum,euenire cōtingit,ex deprauata ipsorum conscientia,corruptisq. moribus, vt & contigit olim in Cain, innocentis fratris sui Abelis occissore, & percussore, dicitur enim Geneſis 4. quod post fratris sui mortem, hoc timore perculsus, egressus à facie Domini, ambulauit vagus,& profugus in terra,timens nimium,ne omnis,qui inueniret eum,ipsum occideret.Hac etiā ratione dixit Sapiens Prou.28. quod fugit impius,nemine persequente;iustus autem tamquā leo confidens absque terrorè erit.Hoc summopere considerandum est etiam in Prælatis cunctis, atque Iudicibus, vt ad id muneris assumantur, & eligantur,illi qui bona conscientia, atque virtutum ornamentis prædiți, fortitudinis scuto armati, veluti inexpugnabiles reddantur, & nullius prorsus timeant faciem potentis, suosq. subditos, humiles, & pusillos ab huiusmodi, cum opus fuerit, tueantur, atque defendant, sola conscientia tuti, eo quod nihil habeant, quod iuste possint timere.Hoc proprijssimum est Iudicum,& Prælatorum munus, & officium, & quod obnixe debent summo studio procurare, innocentes pusillos à potentibus protegere, eripere, atque defendere, & absque personarum discrimine,ius suum vnicuique tribuere, summa iustitia & æquitate,ad quod faciendum fortitudine quammaxima opus sibi est.Hęc quidem virtus Regia esse dicitur,& digna præstantissimis Prælatis, atque Iudicibus, pro quo facit,quod Ouid.lib.de Ponto, olim dixit,Regia crede mihi,res est succurrere lapsis, cōuenit & tanto,quantus & ipse viro. Hæc de isto Articulo, dicta sufficiant, neque enim etsi vellem, in hisce rebus amplius possum detineri.

Nota hoc valde, quātā oportet Prælatos habere fortitudinem, & animi robur.

ARTICVLVS V.

Quemnam Prelati Regulares, siue Iudices in suis administrationibus, & Officijs, finem sibi debeant præstituere, & quid eosdem obseruare oporteat quammaxime?

Prima Conclusio.

REipublicæ bonum,& peculiaris cuiuslibet Congregationis, ac demū, vt diuinæ,atque humanæ obseruentur leges, & fiant quæ magis pertinent & spectant ad Dei Optimi Maximi gloriam,eiusq. diuinum seruitium, vnicus ac præcipuus esse debet,Prælatorum Regularium,omniumq. in vniuersum Iudicum optatissimus finis. Probatur Conclusio, exemplo D.Greg. Papæ,nā vt in ipsius habetur historia,is semper finis insitus fuit suis præcordijs,ipsumq. vt dicitur,e Monasterio expulit, atque summū Pontificatū, renitentem,& quodammodo inuitum,acceptare cōpulit.Vnde & ad hoc propositum fertur de seipso,solitus quod erat dicere,vt tradunt Doctores grauissimi,quod pugnauit diu in pectore suo,cum priuata commoditate,publica vtilitas, sed tandem,operante id charitate, vtilitati publicæ, priuatus cessit

Reipublicæ bonum esse debet præcipuus Prælatorum omnium finis.

ceſſit affectus:id quod in cauſa extitit,vt ſummũ Pontifi. acceptaret,Magna certe res & ſumma admiratione digna.Factus aũt Pont.atq; totius Eccleſiæ gubernationi incumbens, hoc vnum etiam dicitur, ſemper præ oculis habuiſſe, nempe bonum,& cõmune commodũ Eccleſiæ Dei,atq; totius Chriſtianæ Reipub.vtilitatem publicam, & ea,quæ ad diuinam gloriam, & Dei Optimi Max.maiorem laudem, ſibi videbantur expedire . Hoc exemplum ſummopere debent imitari,hac in re,omnes in vniuerſum Prælati,ſiue Iudices , ſemper diuinum ſeruitium priuato commodo præponere , & vt Reſpublica,Regularesq. Congregationes,in pace conſeruentur, diuinarum humanarumq. legum obſeruantia , in eis magis , ac magis augeatur, creſcat, foueatur,atq; propagetur.Nihil enim eſſe credo,Reipu.ac Regularibus Cõgregationibus cunctus,adeo damnoſum, atq; nociuum,vt multo noſtro damno experientia ipſa docente,plus ſatis perſpicimus , quam Prælatos ſiue Iudices, communi poſtpoſito commodo, ſuo priuato inhærere, & ita vt de eis merito dici poſſit,quod quæ ſua ſunt,quærunt,non quæ Ieſu Chriſti.Hæc ſunt quæ Reſpublicas omnes in fruſta diuidunt , atque in diuiſiones magnas, ſchiſmataque innumera cõuertunt. Hinc prodeũt etiam æmulationes, inuidiæ, diſcordiæ , infectationes & id generis multa alia genuina viperarum,quæ ex radice proprij commodi ortum,atq; originem ducunt. Hac ratione dixit D.Paulus olim,quod *radix omnium malorũ eſt cupiditas*, ita & nos dicere poſſumus,quòd omnium perturbationum,quæ reperiũtur in Religionibus radix,eſt in Prælatis affectus proprij commodi,non vero cõmunis.Ad hoc facit quaminaxime quod dicere frequenter ſolitus erat Titus Liuius, & habetur in ipſius 2.lib.quod reſpectus rerũ priuatarum,ſemper officit,officietq. publicis conſilijs, & quod ex priuatis affectionibus fere omnis humanæ vitæ pernicies naſcitur,cum publicum bonum,priuata interdum ſtudia peruertunt.Eſt igitur huiuſmodi priuata,iudicum, ſiue Prælatorum vtilitas,ſtudiumq. proprij commodi, quaſi radix omnium malorum , quæ in Repub. & in Regularibus Congregationibus ſolent euenire;quod & faciũt facereq. ſolent,vt ſibi videtur,ad hoc vt melius,ac tutius ſemetipſos in ſuis adminiſtrationibus , dignitatibus, Prælatijs, & officijs conſeruent, ſed reuera contrarium omnino interdum ſolet euenire.Vt enim habetur Prouer. cap.19.& 20.Iuſtitia, non vero iniuſtitia,firmatur ſolium,& thronus.Quinvero è contrario iniuſtitia labitur,atque deſtruitur,& dum ipſi, poſthabito, vt dixi, communi bono,tantummodo.quæ ſua ſunt,quærunt,& proprio incumbunt cõmodo,ad inſtar Iudæorũ,qui vt dicitur Io.12.occiderunt Chriſtum Dominum , vt non ipſi regnum amitterent , nefando ſuo facto , magna ſtrage,ac perditione ſua,propterea magis,illud amiſerũt, ita & eiuſmodi Prælati,ſiue Iudices, Deo illud diſponente,& ordinãte, vnde in ſuis officijs ſemetipſos conſeruare ſtudent, atque procurant , occulto Dei iudicio miſerabiliter ruunt,& præcipitantur, idq. merito . Contra huiuſmodi prælatos,atque Iudices, in ſuis officijs,& adminiſtrationibus, non quidem vtilitatem publicam, aut commune bonum,ſed priuatum procurantes,& præ oculis habentes , rigoroſa , atque horrenda quædam habentur verba apud Ezechielem Prophetam,cap.34. Ve,inquit, paſtoribus Iſrael , qui paſcebant ſemetipſos, nonne greges paſcuntur à paſtoribus?Ipſi vero contrarium faciebant.Vbi & in particulari enumerat,quale erat ipſorum ſtudium, officium,atque exercitium, nempe comedere lac ouium , lanis earum operiri,quod craſſum erat,mactare,& occidere,&c.ſed poſtmodum ſubijcit pœnam, eamq. grauiſſimam, quæ propterea huiuſmodi paſtoribus obuentura erat,inter alia dicendo , quod amouebit illos ab illo eo officio , & paſtorali

Nota hoc val de pro prælatis atq; Iudicibus.

Ioann. 11.

rali administratione, & tradet illam alijs. Non video quid ad hoc propositum amplius dici, aut desiderari potuit.

Secunda Conclusio.

In electionibus faciendis, curare debent summopere, omnes Prælati, siue Iudices, vt præstantiores. & sapientiores semper præficiantur, & promoueantur, ne dum eliguntur, & assumuntur indigni, magnum damnum, atque scandalum exinde emergat alijs subditis. Hæc Conclusio alio loco explicabitur amplius: sed modo, probatur ex eo, quia honor est virtutis præmium, quo sit, vt præeminentiæ, officia, dignitates, atque præfecturæ nõnisi dignis, atque honoratis viris, sapientia & virtute præstantibus sint conferendæ, contrariumq. facere præterquam quod est contra iustitiam, omnino esse videtur contra omnem prorsus rationem, ac præterea vergeret in magnum damnum, & detrimentum, atque excidium totius Reipublicæ. Facit ad hoc, textus *in l. omnes honores. C. quando prouocari non est necesse, & cap. vt debitus honor, de appellation.* Vbi ad hoc propositum dicitur, quod iudicare, & Iudicum habere officium, siue Prælatorum, honor est, & dignitas quammaxima, & quod huiusmodi munera, honore indignis, non sunt præstanda. Ad hoc etiam propositum diximus supra in ar. 2. concl. 1. quod contrarium facientes sunt, sicuti qui mittebant olim lapidem in aceruum Mercurij, & idolatriæ quodammodo crimen committunt, mortaliterq. proinde, atq; grauissime peccare. Diximus etiam in artic. 1. inter alias partes, qualitates, & conditiones, ad Iudicum, siue Prælatorum munus requisitas, vnã, & ex præcipuis esse scientiam, atque sapientiam, cuius summopere in Electionibus faciendis habenda est ratio, cum sine ipsa à Prælatis, siue Iudicibus vix quippiam boni credi, aut sperari possit. Est enim inquit, D. Thom. lib. 1. de Regimine Principum. cap. 15. & detumpsit illud ex D. Gregor. in pastorali, & D. Chrysost. in posteriorem Epistolam ad Corinthios, homil. 15. regendi, & gubernandi munus, ars omnium summa, atque difficilior inter omnes totius mundi artes, indigetq. proinde scientia, & sapientia summa. Quod intelligens Salomon, postquam à Deo Optimo Maximo, Israelitico populo gubernando, in Regem fuit assumptus, quod primum omnium expostulauit, ab eoq. obnixe ac summis precibus petiuit, fuit sapientia, vt habetur 3. Regum 3. Tu inquit, Domine Deus, regnare fecisti seruum tuum, pro Dauid patre meo, ego aũt sum puer paruulus, ignorans egressum, & introitum meum, & seruus tuus in medio est populi, quem elegisti, populi infiniti, qui numerari, & supputari non potest præ multitudine. Dabis ergo seruo tuo sapientiam, vt populum tuum diiudicare possit, & discernere inter bonum, & malum, &c & dicit ibi textus facer. quod placuit sermo iste coram Domino, eo quod Salomon postulasset huiusmodi rem, & dedit illi cor sapiens, & intelligens, in tantum, vt nullus ante ipsum similis illi fuerit, aut postea surrecturus sit. Est igitur scientia, & sapientia summopere necessaria, ad Prælationem quamlibet, & regimen, atque gubernationem populi: qua etiam ratione habetur in Scriptura sacra, Simoné filium Mathathiæ, constitutũ fuisse Principẽ Israelitici populi, eo q; sapiens esset, & vir vtiq. consilij. Hæc dup in Principibus, Prælatis, atque Iudicibus eunctis, vt dictum est, summopere necessaria sunt, eo præsertim, quia vt dicitur in *l. 1. ff. de iurisd. omnium iud. & habetur in cap. fores de verb. signif.* iudicare populum, nihil est aliud, quam Ius dicere, & ius suum tradere vnicuique. Quod quonam pacto facere, vllo modo poterunt, qui sapientes non fuerint, litteris non vacauerint, nec ius ciuile,

In electionibus séper sunt præstantiores eligendi in scientia, alijsq. qualitatibus.

Quam necessaria sit scientia & litterarũ peritia in Prælatis, atque Iudicibus.

Gubernãdi munus, & officiũ, ars artium. & scientiam scĩturus, multaq. indiget sapientia, vt recte fia

Machab. 1. c. 2.

ciuile aut Canonicum, vnquam consuluerint, neque vt dicitur, ab ipsis primis liminibus illud salutauerint? profecto male.

Præter scientiã atque sapientiam, oportet etiã Prælatos siue Iudices esse prudẽtes atque sagaces.

Sed præter sapientiam, & scientiam, & qualitates alias supradictas, in electionibus faciendis requisitas, oportet aduertere, vt ad Prælationes eligendi, & assumendi, cum sapientia, & scientia, sagacitatem atque prudentiam etiam habeant. Est enim sagacitas, atque prudentia in ipsis summopere necessaria, & maxima astutia, ad perspiciendos interdum, atque perscrutandos ciuium, seu subditorum animos, ipsorumq. intentionem iniquã, & multoties deprauatã. Vt enim dicebat Diocletianus Imperator olim, sæpissime subditi, & ciues, Iudices atque Prælatos decipere intentant, & procurant quammaxime, ad quod euitandum damnum oportet, vt et ipsi, per ter sapientiam, & scientiam quam habuerint, sint etiam prudentes, astuti, atque sagaces. Quibus si adiungatur aliqua rerum experientia, nihil erit, omnino hac in re, quod amplius debeat, aut possit desiderari. Experientia enim interdum doctrinam supplet, & scientiam cum sit, vt dicitur, omnium rerum magistra, atq; in multis casibus prodesse, & valere visum est experientiam, sine doctrina, & scientia, cum è contrario nihil prædicta valeant, si Iudices atque Prælati non habeant coniunctam experientiam.

Tertia Conclusio.

Quantũ studere debent Prælati, & Iudices vt sibi subditi, ipsæ satisfaciãt obligatio.

Quod summopere Iudices, atque Prælati, studere debent, in recta suorũ munerum, & officiorum administratione, ac præ oculis multũ habere oportet, est, vt sibi subditi, quammaxime fieri possit, proprio incumbant muneri, & suæ satisfaciant, qua tenentur obligationi. Hæc Conclusio, multis posset Iuribus comprobari, quæ habentur in Decreto, & Decretalibus, & maxime in tit. de statu Monachorum, vbi hoc summopere commendatur Prælatis. Inter quæ appotissimum est, *cap. vltimum, de statu Monachorum §. ipsi etiam*, vbi Honor. III. scribens Abbatibus, & Monachis in Lombardia, & Marchia Teruisina constitutis, agens & tractans de suorum Monachorum correctione, & obseruandis in ipsorum visitatione, post alia ponuntur sequentia verba. *Ipsi etiam Visitatores, Monachos, quos contumaces inuenerint, & rebelles, iuxta modum culpæ, vice nostra Regulari censura percellant: absque personarum delectu, non parcendo rebellibus ob eorum pertinaciam, vel amicorum potentiam, quin vero eum morbidam ab emis ejciant, ne omnes sanas inficiat, vt enim dicitur, vna mala pecus inficit omne pecus.* Cui simile est illud, quod & dixit D. Hieronym. super Ezechiel. lib. 4. & in Epist. ad Galathas cap. 5. & refertur in Decreto a Gratiano *in cap. resecanda. 24. q. 3. resecanda*, inquit, *sunt putrida carnes, & scabiosa ouis à cæulis repellenda, ne tota domus massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant, atque intereant.* Quod exemplo Arij comprobans ait, *Arrius enim in Alexandria vna tantum fuit scintilla, sed quia non statim fuit oppressa, totum orbem eius flamma, est populata.* Facit & ad idem aliud dictum. D. Augustini lib. de correptione, & gratia. cap. 15. & habetur in *cap. corripiantur eadem causa, & quæst.* vbi ferè similia verba habentur. Diuus etiam Chrysostomus Sermone de Absalon, inquit, *quod semper scelera, dum non resecantur, increscunt, & in augmenta facinorum prosiliunt, quoties securæ immunitate peccatur.* Non est his dissimile, quod olim dixit Cicero, in Vatinium, *quod sicut Medici, membrum putrefactum sæpe insident, & quandoque in totum eradicant, ne aliam corporis partem labefactare, aut corrumpere possit, sic*, inquit, *necesse est, si Reipub. salutem esse volumus, vt perditissimos hominum, ex vrbe penitus extirpemus, ne ipsi corrupti alios inficiant.* Ouidius etiam inquit, 1. Metamor. *Immedicabile vulnus, ense rescindendum est, ne pars sincera trahe-*

Quam sit Deo grata iniquorũ punitio, illiq. displiceat iniqua interdum misericordia.

trahatur. De Seneca etiam refert Accursius *in l. Provincia. C. de furijs*, dicere solitum fuisse, *quod non potest Deo pinguior victima mactari, quam dum vnus iniquus, punitur.* Hoc summo studio curare debent omnes Iudices, siue Prælati, quo tenentur amore sibi subditos prosequentes, ipsorum vitia atque delicta summopere, vt oderint, eadem puniendo, emendando, & castigando, ac procedendo, si opus fuerit, vsque ad eorum extirpationem. Dauidem Regium Psalten imitantes, qui à Deo Optimo Max. olim Rex, atque Iudex Israelitici populi constitutus, de seipso dicebat, *Nō proponebam ante oculos meos rem iniustam, facientes prævaricationes odiui. Non adhæsit mihi cor prauum, declinantem a me malignum non cognoscebam. Detrahentem secreto proximo suo hunc persequebar. Superbo oculo, & insatiabili corde cum hoc non edebam. Oculi mei ad fideles terræ, vt sederent mecum, ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat. Non habitabit in medio Domus meæ, qui facit superbiam, qui loquitur iniqua, non direxit in conspectu oculorum meorum.* Et tandem concludens, quoad vitiorum extirpationē, aiebat *in matutino interficiebam omnes peccatores terræ, vt disperderem de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem.* Verba sunt ista aurea, & mira, quæ & proinde Iudices, atque Prælatos præ oculis semper habere oportet. Quæ superius dicta procuranda summopere, & facienda licet sint in omnibus, specialiter tamen hoc fieri habet in Iuuenum, atq; adolescentium correctione, cum quibus, prout refert Plutarch. in Lycurgo. *Lacedæmonij rigoroſe nimis se gerebant, castigantes eos, vt dicitur, coram altari Dianæ, ita vt ibidem interdum verberibus quasi semimortui succumberent.* Id neque immerito, cum sicuti dixit Diogenes, *Adolescentium educatio, totius sit Reipub. fundamentum & reformatio.* Circa hanc Iuuenum, & adolescentum correctionem, multa forent dicenda, & quamplurima habenda in Prouerbijs Salomonis, quæ breuitatis gratia facio missa, vt non in hisce rebus, tempus videamur insumere. Hoc solummodo contentus dixisse, quod eorum correctio nullo modo est dissimulanda, sed statim facienda, nam vt dixit Terentius olim, nimia indulgentia in ipsos in magnū aliquod damnum semper solet prouenire. *Filij tibi sunt*, inquit, Sapiens Eccles. 7. *erudi illos, & curua eos ab ipsorum pueritia*, idem omnino dixit in Prouerbijs, sed maxime cap. 20. & 30. *Curua cervicem filij tui, in iuuentute sua, & tunde latera eius, dum infans est, ne forte indurescat, & non credat tibi, & erit tibi dolor animæ.* Et iterum, *noli*, inquit, *subtrahere à puero disciplinam, si enim percusseris eum virga, non morietur. tu virga percuties eum, sed animam eius liberabis de inferno.* Quæ in supradictis locis à Salomone dicta sunt parribus, & de eorum filijs intelligenda perinde sunt propter similitudinis rationem, de cunctis in vniuersum Prælatis, & Iudicibus, & summopere ea ipsos aduertere oportet, circa iuuenum sibi subditorum. s. non præterendam, aut dissimulandam, sed statim faciendam debitam correctionem, vt iuxta sententiam D. Gregorij, *qui studis fuerunt in culpa, fiant sapientes in pœna*, habentur supradicta verba, *in pastorali. 1. par. cap. 1.* & lib. 15. Moral. cap. 23. referunturq. à Gratiano in cap. qui ea. dist. 38.

Prouer. 2.

Quarta Conclusio.

CVm prædictis tamen stat, quod non sit alienum, aut contra rationē boni Prælati, subditorum suorum delicta, non grauia sed leuia, interdum dissimulatione præterire, quin vero quandoq. id facere maxima est sapientia, atque prudentia. Hæc Conclusio, in primis potest comprobari ex eo, quod dixit olim sapiens, Prouerb. 30. Ecclesiast. 7. *noli esse nimium iustus, nam qui vehementer emungit, elicit sanguinem.* Sunt etiam ad hoc propositum, innumera

Non est contra rationem boni Prælati, aliqua interdum peccata, nō grauia sed leuia dissimulatione præterire.

mera

mera Iura,& capita,in Decreto Gratiani. 23.q.3. per totam: sed facit ad hoc quammaxime, *cap. ipſa potestas*, quod est D. August. Epist. 50. ad Bonifacium, vbi dicitur, *quod non semper in eos, qui peccant, vindicta est exercenda*. Facit & *cap. quod Christus*, quod est D. Ambrosij lib. 7. Commentariorum super Lucam, cap. 9. Vbi refertur, quod Christus discipulos suos increpauit, quia ignem super eos descendere cupiebant, qui ipsum non receperant. Per quod inquit D. Ambrosius, Prælatis ostenditur, *non semper in eos, qui peccauerint, vindictam esse exercendam, quia nonnumquam amplius prodest clementia, Prælato ad patientiam, subdito vero lapso ad correctionem*, D. etiam Gregor. lib. 19. Moral. cap. 23. reprehendit Prælatos, siue Iudices, qui ita sunt districti, vt omnem etiam mansuetudinem benignitatis amittant, seu videantur amisisse, alios vero esse dicit ita mansuetos, vt omnino perdiderint districti Iura regiminis, & concludit, quod non hoc aut illo, sed medio modo est procedendum, subditorum delicta leuia interdum dissimulando, & cum illa fuerint grauia, puniendo. Licet enim multum interfit Reipub. Congregationibusq. cunctis, vt non delicta maneant impunita, id tñ intelligendum est, de delictis grauibus ac publicis, non tamen de leuibus, aut occultis, quæ paterna potius correctione, quam publica animaduersione, corripi & emendari debent. Quod facere quammaxima est sapientia, atque prudentia. Hoc etiam multum supradictis Prælatis Regularibus, & Ecclesiasticis Conciliuin Tridentinum commendat, sessione 13. cap. 1. Vbi eosdem alloquendo, dicit, *Vt recordentur se esse pastores, non percussores, ac meminerint, quod ita præesse debent subditis, vt non in eis dominentur, sed illos tamquam filios, & fratres diligant: elaborentq. vt ipsos hortando, & admonendo ab illicitis deterreant, ne vbi deliquerint, debitis eos pœnis coercere cogantur, quos tamen si quid per humanam fragilitatem peccato contigerit, seruanda*, inquit Cõcilium, *est ab eis Apostoli illa præceptio, vt illos arguant, obsecrent, increpent, in omni bonitate, & patientia, cum sæpe plus erga corrigendos agat beneuolentia, quam austeritas, plus exhortatio, quam comminatio, plus charitas, quam potestas. Sin autem ob delicti grauitatem, quandoq. virga opus fuerit, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum lenitate severitas adhibenda est*. Verba sunt expressa supradicti Conc. Trid. notatu dignissima, eaq. summopere à cunctis iudicibus, sed maxime à Prælatis Regularibus obseruanda, ac semper præ oculis habenda. Et hæc de illo Artic. dixisse sufficiat.

Nota hoc valde contra Iudicum siue Prælatorum, seueritatem nimiam.

Delicta grauia & publica semper sunt puniẽda, leuia vero & occulta interdum dissimulanda, aut paterna castigatione corrigenda.

ARTICVLVS VI.

Quantum debeant Iudices, & Prælati Regulares, à donis recipiendis, atque muneribus abstinere.

Quæ ad hunc pertinent Articulum, explicabuntur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Omni iure Canonico, atque Ciuili, stricte prohibitum est cunctis Prælatis, atque Iudicibus, dona atque munera a sibi subditis recipere. Hæc Conclusio probatur in primis *ex cap. qui vetat, ex cap. pauper, ex cap. non licet. 11. q. 3.* facit etiam *& cap. non sane. 14. q. 5. & l. plebis scito. ff. de offic. præsidis*. Iure etiam antiquo diuino, in lege Moysi tradito, idipsum ipsis erat interdictum, vt constat ex illo Deuteronomij, cap. 16. vbi alloquens Deus Optimus Maximus

Omni iure Canonico, atque Ciuili, prohibitum est, Iudices siue Prælatos dona recipere.

ximus cum omnibus in vniuersum Iudicibus, ac si cum vno dumtaxat in particulari loqueretur post alia, ait: *Non accipies personam, seu personas*, vt litera alia dicit, & subdit, *nec munera*, cuius rationem reddens inquit, *quia munera excæcant oculos sapientium, & mutant verba iustorum*. Quibus similia verba habentur etiam Exod. cap. 23. & Salomon in Ecclesiast. 20. dixit, *quod xenia, & dona excæcant oculos iudicum, & quasi mutus in ore auertit correptiones eorum*, ac si pressius dixisset, statim, ac Iudices siue Prælati, xenia, munera, & dona accipiunt, quasi mutos reddi, facultatéq. amittunt loquendi, corrigendi, & corripiendi sibi subditos. Hinc 1. Regum cap. 8. de filijs Samuel dicitur, *quod declinauerunt post auaritiam, acceperuntq. munera, & sic tum peruerterunt iudicium*. Ad quod quammaxime facit illud, quod olim dixit Gregorius Nazianz. orat. 23. nempe, quod *aurum est tyrannus quidam occultus qui omnes, vt plurimum peruertit actiones humanas, easq. illidit*. Cicero etiam in Verrem. inquit, *nihil adeo esse sanctum, atque munitum, quod non expugnari possit pecunia*. Hinc Salomon Prouerb. 22. cernens pecuniam, seu dona ad quodlibet obtinendum medium esse efficacissimum, *victoriam, & honorem acquirere*, inquit, *qui dat munera*. Leo etiam Magnus serm. 9. de passione Domini, de Pilato faciens verba ait, propter auaritiam occidisse Christum, & dicit, *nullum esse iustitiæ vestigium in corde illius Iudicis, in quo auaritia sibi habitaculum fecit*. D. etiam Ambros. in Epistolam primam ad Corinth. de his agens ait, *libertatem arguendi amittere, & peccare, qui ab eo accipit, qui ideo dat, vt ne corrigatur*. Propheta Isaias cap. 33. de rectis agens iudicibus, inquit, *quod qui excutit manus suas ab omni munere, iste in excelsis habitat*. Habetur *in cap. qui recte* 11. *quæst. 3.* vbi Glossa explicans illa verba, *ab omni munere*. allegat *cap. sunt nonnulli. 1. q. 1.* vbi dicitur, debere Iudices abstinere ab omni munere, manus scilicet, linguæ, & obsequij. Quod etiam dicit, *Glossa in cap. statutum de rescrip. § insuper*, ibi *nullum munus*, & inquit, quod triplex est munus, à manu, à lingua, & ab obsequio, & quod ab omni tali debent Iudices abstinere. Et si quæratur, Quidnam sit munus à manu, dicitur in supradicto *cap sunt nonnulli*, quod est pecunia, munus à lingua, fauor, munus ab obsequio, subiectio indebite impensa, a quibus omnibus Iudices debent abstinere, vt debito suo fungantur officio, & munere & recte seruetur, seu obseruari possit iustitia. Videatur hac de re. D. Thom. 2. 2. q. 100. art. 5. vbi latissime agit de supradicto triplici munere.

Dona & munera excæcãt oculos Iudicum, & Prælatorum. mutantq. ipsorum verba.

Dona & munera quãmagnã vim habeãt ad corrumpendos, & excæcandos Prælatos siue Iudices.

Quod triplicia sũt munera, manus, linguæ & obsequij, & qd sit horũ quodlibet, à quibus recipiendis debẽt Iudices abstinere.

Secunda Conclusio.

Licitum olim erat Iudicibus, recipere esculenta. & poculenta, sed in Hispania, iã hodie Regalibus Legibus, idipsum est prohibitum. An vero in alijs partibus, liceat id etiam nunc facere, non curo: aliorum sit iudicium. Prima huius Concl. pars probatur *ex c statut. de rescrip in 6. & ex d. l. plebiscito, & l. solent ff. de offic. proconsulis*, vbi dicitur, *quod munera, vel doni appellatione, non veniunt intelligenda esculenta, & poculenta, quæ intra proximos dies consumuntur*, & redditur ibi ratio ab Vlpiano, *nam valde*, inquit, *inhumanum est à nemine aliquid accipere, passim, vilissimũ, omnia vero auarissimum*. Hęc olim. Sed vt dixi, in Hispaniarum partibus, iam hoc desueuit, & illa iura, quibus esculenta, & poculenta recipi permittebatur, correcta siue antiquata sunt, & de Iure Regio nouo Hispanico, quodlibet munus recipere cunctis Iudicibus est prohibitũ, habetur *in l. 7. tit. 15. lib. 8. ordinam & l. 5. tit. 9. lib. 3. noua recop.* Videatur hac de re, Matienco in dialogo relatorum 3. par. cap. 32. In alijs partibus siue Regionibus, seruetur, quod introductum fuerit, Iure vel consuetudine. Hactenus de isto Articulo, ac proinde de tota hac quæstione.

Esculẽta, & poculenta percipere, licitum erat olim Iudicibus, sed iam hodie, neque id permittitur. Hispaniarum legibus.

Nota hoc valde.

QVÆ-

QVAESTIO VI.

De Capitulo Generali, & electione Generalis Ministri, & his quæ ad dictum Capitulum celebrandum spectant, in sex Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quonam tempore in nostro sacro Minorum Ordine, celebrandum sit Generale Capitulum?

Quid nã sit Capitulũ, & quot sint Capitulorũ genera siue species.

PRo huius Articuli intelligentia præmittendum duxi, quid sit Capitulum? Et prætermissis alijs huius nominis significationibus, quæ referũtur à Syluestro, *verbo Capitulum num.* 1. dico cum Ioanne Andrea, *in cap. Capitulum de rescriptis*, quod Capitulum, quantum attinet ad præsens propositum est, & dicitur, Congregatio illa multorum, sed præcipue Religiosorum, qui certo aliquo determinato tempore, & loco, ad aliquid peragendum conueniunt, quãdo congregantur in vnum. Quæ capitula interdum dicuntur Generalia, tunc scilicet, quando ad ipsa Religiosi, omni ex parte congregantur: interdum vero Prouincialia, quando non omnium ad illud fit conuocatio, & conuentio, sed Religiosorum, aut Vocalium, vnius tantum Prouinciæ. Dicuntur etiam quandoque Conuentualia, quando facto signo, ad iussum vnius Conuentus, siue Monasterij Prælati, Religiosi certis quibusdam diebus congregantur, & conueniunt ad Capitulum. Quo præmisso, atque præsupposito, quæritur in præsentiarum, quonam tempore in nostro sacro Minorum Ordine, sit congregandum, atque celebrandum Generale Capitulum? Cui interrogationi, licet satis per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Quo tempore secundum nostram Regulam sit celebrandũ Generale Capitulum.

EX vi nostræ Regulæ, Capitula Generalia habebant celebrari, singulis tribus annis, vel ad alium terminum maiorem, vel minorem, sicut a Ministro Generali fuisset ordinatum. Hæc Conclusio constat ex verbis expressis eiusdem Regulæ, positis in cap. 8. Vbi Prouincialibus Ministris præceptũ imponitur, vt teneantur tempore dicto, semper insimul conuenire, vbicumque à Generali Ministro fuerit constitutum, quod est vnum ex præceptis obligatorijs eiusdem Regulæ. Quod qualiter sit adimplendum, amplius inferius dicetur.

Secunda Conclusio.

Prædictus ordo celebrãdi Generalia Capitula obseruatus fuit, ab origine nostræ Religionis, viq; ad annum 1517. quo tempore facta fuit generalis reformatio. totius Ordinis.

Prædictus Ordo, & modus celebrandi Generalia Capitula, à triennio in triennium, vel ad alium terminum maiorem, vel minorem, sicut à Generali Ministro fuisset ordinatum, semper fuit obseruatus in nostro sacro Minorum Ordine, ab ipsius origine, & institutione, vsque ad annum 1517. quo tempore facta fuit totius Ordinis Generalis, & vniuersalis reformatio. Hæc Conclusio satis constat ex Chronicis, & Sacri Ordinis nostri monumentis, & maxime, ex Memoriali, quod inibi habetur, Capitulorum omnium, quæ celebrata sunt à tempore Sanctiss. Patris nostri Francisci, vsque ad annum supradictum. In prædicto vero anno, congregato Generali Capitulo, Ro-

mæ

mæ in Conuentu de Aracœli, sub Leone X. facta est (vt dixi) totius Ordinis Generalis,& vniuersalis reformatio. Et nouiter tradita ē forma celebrā di Generalia Capitula, nam ad vsque illud tempus, omnes nostri Ordinis Generales Ministri fuerunt perpetui, vt & esse deberent secundum nostram Regulam, neque in Generalibus nostris Capitulis, nouus eligebantur Generales, nisi forsan in aliquo ex dictis casibus in eadem Regula contentis, nempe per decessum, quando Generalis Minister mori cōtingebat: vel si aliquo tempore apparebat, vniuersitati Ministrorum Prouincialium, & Custodum, eundem non esse sufficiētem ad seruitium, & communem vtilitatem Fratrū, tunc enim temporis, renebantur prædicti Fratres Ministri, Prouinciales, & Custodes, quibus iuxta Regulam, electio data est, in nomine Domini alium sibi eligere in Custodem, ad quod faciendum Capitulum Generale indicebatur, & congregabatur, id autē raro, aut numquam factum est, vt constat ex supradictis monumentis, atque Chronicis nostri Ordinis, sed vt plurimum olim, omnes nostri sacri Ordinis Gener. Ministri, vel in suis ministeriis decedebant & moriebantur, aut à summis Pontificibus vocabantur & assumebantur, ad magnam aliquam dignitatem, Cardinalatus seu magni cuiusdam Episcopatus, vel Archiepiscopatus, prout ibidē licebit videre, & tunc statuto tempore, ad electionem alterius Generalis Ministri, generale congregabatur Capitulum, sicq. fuit communiter obseruatum in praxi, vsque ad annum supradictum 1517.

Tertia Conclusio.

Ab anno 1517. Capitula Generalia celebrari cœperūt, à sexē nio in sexennium.

Ab anno 1517. celebrādi Generalia Capitula, quolibet sexennio, mos incepit, ex Decreto, & Cōstitutione Leonis X. Pont. Max. Hoc habetur expressum in Bulla, quæ communiter dicitur Vnionis, quæ incipit, *ite & vos in vineam meam*, data Romæ apud Sanctum Petrum anno supradicto 4. Kalend. Iunij, Pontificatus sui anno 5. In qua quidem Bulla sequentia verba habentur. *Volumus, & ordinamus, prout in dicta Regula Beati Francisci continetur, vnum Ministrum Generalem totius Ordinis, de cætero omnibus, & singulis Fratribus eiusdem Ordinis, cum plenaria potestate, qua ex Regula sibi competit, præfici. Cui omnes, & singuli prædicti Fratres, in omnibus quæ non sunt contra Deum, animam & suam Regulam firmiter teneantur obedire. Qui quidem Minister Generalis, per sex annos ad plus, Generalatus fungatur officio. Infra quem terminum, si aliquo tempore apparuerit, vniuersitati Ministrorum Prouincialium, & Custodum, prædictum Ministrum Generalem, non esse sufficientem ad seruitium, & communem vtilitatem Fratrum, teneantur prædicti Fratres, quibus electio dicti Ministri Generalis data est, in nomine Domini alium sibi eligere, quibus quidem sex annis, vt præfertur expletis, ipso facto sit absolutus à Generalatus officio, & pro tali ab omnibus habeatur. Electio vero Successoris, fieri debeat à solis Ministris Prouincialibus, & Custodibus reformatis, tam Cismontanis, quam Vltramontanis, in Capitulo Generali dicti Ordinis in Festo Pentecostes, in loco, quem Minister Generalis, cum Capitulo Generali proxime præcedenti, duxerit assignandum.* Hæc omnia obseruata fuere per plures annos, vsque ad annum 1571. quo tempore Pius V. Pont. Max. quadam sua Bulla, quæ incipit *Pastoralis officij* Data Romæ 28. die Maij, Pontificatus sui anno 6. decreuit, & statuit, quod officium Generalis Ministri, foret octonium, seu duraret octo annis, quod & obseruatum fuit toto tempore Gregorij XIII. vsque ad tempora Sixti V. qui anno 1587. alia sua Bulla, quæ incipit, *Et communis cura pastoralis officij*, Data Romæ, apud Sanctum Marcum 29. die Iulij Pontificatus sui anno 3. statutum confirmauit, quo ordinatum est ibidem, vt iuxta antiquam nostri Ordinis consuetudinem, officium Generalis Ministri duraret

Ab anno 1571. statutū fuit, vt Generalis Minister esset octēnius, tēpore Pij V. Pōt. Max.

Anno 1587. Iterum fuit ordinatum. vt officium Generalis Ministri tārum per sexennium duraret tēpore Sixti V.

duraret tantummodo sex annis, sicq. obseruatur vsque hodie, & quolibet sexennio ad electionem noui Generalis Ministri, Generale Capitulum congregatur, Regiones alternãdo, quoad celebrationis locum, & fit quãdoque iam apud Cismontanos, iam vero apud Vltramontanos, prout in eadem supradicta Bulla Leonis X. prius extitit ordinatum. De quo in sequenti Articulo latius dicemus.

ARTICVLVS II.

De modo, & forma seruanda, in nostro sacro Minorum Ordine, pro celebrandis Generalibus Capitulis.

VT quæ dicenda sunt, expressius, clarius, atque distinctius, & cum opus fuerit, præ manibus habeatur, ordo & forma seruanda in celebrandis Generalibus Capitulis, breuiter explicabitur, per sequentes Conclus.,

Prima Conclusio.

In quolibet Generali Capitulo, cõstituendus & assignandus est locus, pro sequenti Generali Capitulo celebrando.

IN quolibet Generali Capitulo, constituendus & assignandus est locus, vbi sequens Generale Capitulum erit celebrandum. Hoc habetur expressum, in supradicta Bulla Leonis X. vbi postquam statutum est, quod expletis quibuslibet sex annis, Generalis Minister, ipso facto sit absolutus à Generalatus officio, & quod pro tali ab omnibus habeatur, agendo de electione successoris, inquit, *vt fiat, iuxta Regulam in festo Pentecostes, in Capitulo Generali dicti Ordinis, in loco, quem Generalis Minister cum Cap. Generali proxime præcedenti, duxerit assignandum*. Verum est tamen, quod potest Generalis Minister, vel Commissarius Generalis, de consilio aliquorum Patrum Discretorũ, mutare locum Capituli Gener. assignatum, superueniente aliqua euidenti necessitate, quamuis non possit differre Capitulum, sua propria auctoritate vltra tempus constitutũ, nempe, vltra Vigiliã Pentecostes, cuiuslibet sexenij, in qua inuiolabiliter fieri debet electio Gener. Ministri, quandocumq. facienda est, vel Commissarij Gener. siue Minister Generalis, aut Commissarius Generalis venerit, aut non venerit, etiamsi plures defuerint Vocales, prout habetur expressum in nostris Constitutionibus Gener. vulgo dictis, *Barchinonenſibus Reformatis in Capitulo Toletano, cap. 8.*

Secunda Conclusio.

Ad supradictũ Generale Capitulũ, venire & congregari debent, ees quibus Generalis Ministri electio competit secundum Regulam.

Ad supradictum celebrandum Generale Capit. venire tenentur, omnes quibus ex Regula competit electio supradicti Generalis Ministri, qui, vt ex eadem constat olim, erant tantum, Ministri Prouinciales, & Custodes. Hoc etiam habetur expressum in supradicta Bulla Vnionis, vbi dicit, *quod ad dictũ Capitulum omnes Ministri, & Custodes, siue Vocales, tam cismontani, quam vltramontani, accedere teneantur, quia est vnum ex præceptis nostræ Regulæ*. Vbi, & notandum est verbum illud adiectum, *Vocales*, pro eo ibidem positum, quia ex Constitutionibus Gener. nostri Ordinis, à summis Pontt. approbatis, Ministri Gener. & Commissarij Generales, Procurator etiam, & Commissarius Romanæ Curiæ, Vocales sunt constituti, & vocẽ habent in supradicta electione, conuenireq. proinde tenẽtur ad locum Capituli, & contrarij facientes, nisi legitime fuerint præpediti, per nostras generales Cõstitutiones officijs priuantur, sed Prouinciales Ministri, & Custodes, vt dixi, ad id tenentur ex speciali præcepto nostræ Regulæ, quod non obseruando, peccant mortaliter, nisi excusentur aliqua iusta, & rationabili causa.

Tertio

Tertia Conclusio.

Vt Vocales supradicti, nulla possint tergiuersatione excusari, consuetudine est positum, vt omnes, ad quos supradicta electio spectat, conuenienti tempore citentur, per Ministrum Generalē, quod fit mittendo ad omnes totius mundi Prouincias, patentes litteras, siue Cōuocatorias, quibus indicetur, & referatur locus, & tempus celebrandi, subsequētis Generalis Capituli, quod si forsan aliquos ex ipsis contigerit, non venire, Capitulum nihilominus Generale erit celebrandum, vt dictum est, cum illis solis, qui ex vna, siue ex vtraque natione, aut familia accesserint, & si ob aliquod impedimentum, Generalis Minister non venerit, Cōmissarius Generalis, qui actu fuerit, præsidere debet, in dicto Capitulo Generali. Illo autē deficiente, Prouincialis illius Prouinciæ erit Capituli Præses. Hæc oīa habentur in prædictis Constit. Generalibus Barchinonensibus, atque Toletanis, de nouo reformatis, c. 8.

De litteris conuocatorijs mittendis, pro celebrādo Generali Capitulo.

Quarta Conclusio.

Congregatis supradictis Vocalibus, ad locum Capituli, quod ad minus fieri debet, feria sexta ante festum Pentecostes, ad horam prandij, antequam ad electionem procedatur, Diffinitorium congregari debet, eodem die Veneris, quo conuenerint, ad sindicationem faciendam de Generali Ministro. In quo quidem Diffinitorio præsidebit ad hunc effectum, Commissarius Generalis; & eo absente, Minister Prouincialis illius Prouinciæ, in qua Capitulum Generale celebratur, vocemq. decisiuam habebunt, idem Commissarius Generalis, & omnes Patres, qui fuere olim Ministri, & Commissarij Generales, & Prouincialis Prouinciæ, & Diffinitores Generales præcedētis Capituli. Generalis verò Minister, in hac sindicatione non potest reperiri, quin verò a Diffinitorio debet discedere, vt eo absente, liberè possint agere contra illum, si qui ex Prouincijs accusare eū vellint, & aliquas aduersus eū adhibere querelas, neque vllam habebit vocem ibidem. Præsidens vero prædicti Diffinitorij, perspectis ac visis primum, litteris testimonialibus, vniuersorū Vocalium sub sigillis autenticis, requirat ab eis, an aliquid habeant dicendū, de excessibus Generalis Ministri? & singuli teneātur bona fide, manifestare per instrumentū autenticū, litterarū a Prouincijs transmissarū, quod fuerit sindicatū, quæ litteræ legātur publice in Diffinitorio, & earū substantia Generali Ministro manifestetur, eiq. audientia & copia ad se excusandum, & exonerandū præbeatur. Interim quiescunt, atque deliberāt supradicti Vocales, vsque ad mane sequētis diei, qui erit Sabbatū, Vigiliæ festi Pētecostes. Hæc oīa habentur in dictis Constitut. Generalibus, loco vbi sup.

Quid debet fieri in Capitulo Generali, statim ac congregātur, quod sit feria 6. ante Festum Pentecostes.

Desindicatione Generalis Ministri faciendā qualiter & in quibus fieri debeat.

Quinta Conclusio.

Supradicta sindicatione facta, Ministroq. Generali audito, super accusationibus ipsius, communis collatio habeatur, & Præsidens in Diffinitorio singulorum vota, publicè requirat, conscriptisq. votis, & mox in medium recitatis, iuxta sententiam maioris partis, ad correctionem, vel liberationē supradicti Ministri procedatur; cuius quidem correctio, vel commendatio, reseruatur vsque ad sequens mane, in quo fieri debet electio sequentis Generalis Ministri. Nam antequam ad prædictam electionem procedatur, Generalis prædictus, in loco Capituli, officio suo renunciabit, culpasq. suas recognoscet coram Præside, & omnibus Vocalibus dumtaxat, & Præsidens iuxta id, quod fuerit decretum, in supradicta sindicatione, Generalem Ministrum, condemnabit, vel liberabit, aut etiam commendabit.

Qualiter fit procedendū in dicta sindicatione Generalis Ministri, & collatio circa eandem facienda.

Sexta Conclusio.

Capitulũ Generale, in vno sexennio, celebrari debet in vna familia, alterum vero in alia, idemque est obseruandũ de Generali Ministro eligẽdo.

Vt Pax in nostro sacro Ordine, quantũ cũ Deo fieri poterit, conseruetur, in supradicta Bulla Leonis X. ac in dictis Constitutionibus Generalibus, statutum est, vt quando vnum totius Ordinis Generale Capitulum, coactũ ac celebratum fuerit in vna familia, alterum in alia celebretur, item quod dum Generalis Minister, vno sexennio de Cismontanis fuerit electus, iterum sequẽti sexẽnio alius de Vltramontanis eligatur, quem celebrandi Capitula, & eligendi modum Generalis Ministri, alternans vicibus, supradictus Leo in perpetuũ voluit obseruari, sicq; inuiolabiliter obseruatur, cõiterq. habetur in praxi, neq; circa hoc specialiter, aliquid de nouo notandũ occurrit.

Septima Conclusio.

Quid sit faciendum sabbatho summo mane, in quolibet Generali Capitulo.

Sabbatho sequenti, summo mane, post Primam, cantatur Missa de Spiritu sancto, & ad Capitulum pulsatur, vbi postquam conuenerint omnes, vtriusque familiæ Vocales, cantatur Hymnus. *Veni Creator.* Et postea dicitur versus. *Emitte spiritum tuum*, & oratio. *Deus qui corda fidelium*: deinde Latino sermone fit collatio, siue sermo Fratribus in communi. Quo peracto, expulsis omnibus, qui non sunt de corpore Capituli, proceditur statim, ad postremũ actum sindicationis, siue visitæ, Ministri Generalis, in quo facta officij sui renunciatione, culpas suas recognoscet, coram supra dictis Vocalibus dumtaxat, vt dictum est, & Præsidente, vel eum condemnabit, aut liberabit, siue etiam commendabit. Et si dictus Generalis ex prædicto sindicationis actu, liber euaserit, præsidebit in electione sui Successoris, & in omnibus alijs actibus, & electionibus, adesseq. poterit in Diffinitorijs, in quibus omnibus habebit vocem, vt Apostolica Constitutione est cautum, & statim procedetur ad electionem alterius Generalis Ministri, qui non necessario esse debet de corpore Capituli, quinuero absens optime eligi potest, & D. Bonauent. absẽtis fuit electus, vt constat ex Chronicis & Monument. Ordinis. Hæc omnia habentur expresse, hinc inde petita, in nostris Gener. Constitutionib.

Octaua Conclusio.

De disquisitoribus eligendis pro electione Generalis Ministri, & modo & forma qua faciẽda est electio.

In hac Generalis Ministri electione, sexta Præside Capituli, eliguntur Disquisitores, cum consilio Discretorum Patrum, vtriusque familiæ respectiue, tres de vna familia, & totidẽ tres de alia, & continuo mittuntur suffragia, in vasis ad id muneris deputatis, quæ suffragia, & vota per scrutinium, & schedulas sumuntur, ad eum modum, quo in reliquis electionibus, vt suo proprio dicetur loco, Regulatisq. suffragijs à Præside, & Disquisitoribus, in mensa coram præside, in loco Capituli præparata, si habeatur electio, & maior pars votorum, & suffragiorum, in vnum conuenerit, ab vno Disquisitore sit ipsius publicatio, modo dicendo in sequenti Conclusione. Hæc oia etiam habentur in supradictis Generalibus Constitutionibus, loco supra citato, vbi etiam præcipitur, quod omnes in conclaui reludantur, ita quod nullus exire inde valeat, neque eis alimenta præstentur, donec Generalem Ministrum elegerint, ita vt eodem die sabbathi, habeatur alius Generalis Minister electus, præsens, vel absens.

Nona Conclusio.

De modo & forma qua publicanda est electio Generalis Ministri.

Publicatio supradictæ electionis, facienda est ad hunc modum, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti Amen. Hæc est electio, Reuerendissimi Patris, Ministri Generalis, totius Ordinis Minorum Sancti Francisci, canonice celebrata per*

dictos

dilli Ordinis Patres, Reuerendus Vocales, inuita Regulam Capitulariter congregati, in præsenti Conuentu. N. Ciuitatis, seu loci. N. anno Domini. N. die vero N, in qua electiuus Reuerendus Pater. N. habet tot voces, & Reuerendus Pater. N. habet tot, Reuerendissimus autem. N. habet tot. Et ego Frater. N. eiusdem Ordinis Professor, ac Prouincie. N. Minister, vel Custos, vnus ex Diffinitoribus, nomine mea, & nomine omnium aliorum qui in dictam electionem conuenerunt, & consenserunt, nomine, & ex ore in eiusdem totius Ordinis Ministrum Generalem, præfatum Reuerendissimum P. Fratrem. N. in quem maior pars vocum consensit, fieque electum denuncio, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

Hic est modus publicandi electionem Generalis Ministri, desumptus ex supradictis nostris Generalibus Constitutionibus, vbi etiam habetur, quod prædicta electione facta, auctoritate Apostolica, ac ex vi talis electionis, & præsentis Constitutionis, prædictus Generalis Minister, pro confirmato habeatur, sine aliqua vlteriori diligentia, & statim Cantor, siue Vicarius Chori, incipit. *Te Deum laudamus.* Et pulsatis omnibus Conuentus campanis, omnes ad Ecclesiam vadunt in processionis forma, vbi absoluto Hymno, dicitur versus *Confirma hoc Deus*, &c. & alij versus, & orationes, qui dici consueuerunt, in Prælatorum aliorum confirmatione. Quibus peractis, Generalis Minister surgit, & sedet in sella; ad hoc ibidem præparata, acceduntq. omnes suam accepturi benedictionem.

Decima Conclusio.

De modo & forma eligendi Cõmissarium Generalem, & Diffinitores Generales.

Post prandium vero eodem die, iterum Vocales conuocantur ad Capitulum, in quo omnes conueniunt, & qui fuerint de familia, ex qua erat Generalis Minister, qui in dicto Capitulo compleuit suum officium, eligunt suum Commissarium generalem, qua electione peracta, eliguntur duodecim Diffinitores generales, vtriusque familiæ, sex ex vna familia, sex vero ex alia, ita quod vnaquæque familia, quæ respectiue, atque diuersis respectibus, iam Cismontana, iam vero Vltramontana nuncupatur, sex suos eligat Diffinitores, de quorum electione pro nunc non libet aliquid dicere, quia in proprio suo dicetur loco, cũ de his omnibus agemus in particulari. Et vt expediamus, quæ pertinent ad celebrationem supradicti Capituli Generalis, solum est aduertendum, quod tam dictus Commissarius Generalis, quam Diffinitores supradicti, à Generali Ministro habent confirmari, quibus omnibus actis & tractatis, in supradictis Constitutionibus generalibus statuitur, vt nullus sæcularis, seu alterius Religionis Frater, vllo modo admittatur, cuius hoc quammaxime rationi consonũ, atque omnino obseruandum.

Vndecima Conclusio.

De Discretorio singulis diebus congregando, atque de ipsius præside.

Singulis diebus, quibus durabit Capitulum Generale, congregandum erit Discretorium, in quo omnes Vocales simul conuenient, ad deliberandum de his, quæ ad nostrum sacrum concernunt Ordinem, quod vt commodius fiat, statuitur, vt à Generali Ministro, seu Capituli præside, assignetur Religiosus vnus, qui prædicto Discretorio sit Præsidens, & quod sit semper de corpore Capituli, qui etiam curam habeat congregandi Discretorium, hora competenti, & proponendi, atque in scripto resoluendi, quæ ibidem sunt discutienda, quæ omnia Diffinitorio proponuntur, vt approbentur, vel reprobentur.

De Diffinitorio etiam singulis diebus congregando.

Item singulis diebus, Diffinitorium habet congregari, in quo collatio fiat super his, quæ de Prouincijs ad Capitulum sunt transmissa, vt ordine suo in Diffinitorio videantur, & ibidem omnes causæ diffiniantur, & terminentur,

Statutum est etiam, quod nulla statuta possit Diffinitorium condere, sine cõsensu maioris partis Capituli, nec totum Capitulum aliquid valeat diffinire sine approbatione maioris partis Diffinitorij, in quo etiam Procurator Ordinis, & Romanæ Curiæ Commissarius eligi debent, & nominari, atque in tabula constitui, in qua etiam constituuntur omnes electiones, & reliqua quæ in Capitulo Generali fuerint facta. Interim tamen dum hæc aguntur, & supradictum Capitulũ Generale durat, in singulis diebus habeantur Cõciones in missa maiori, & post prandium Conclusiones, secundum ordinem quem Generalis præteritus præfixerit obseruandum.

De Procuratore, & Commissario Romano eligendis, siue nominandis.

De Cõcionibus & Conclusionibus singulis diebus publica habendis.

Duodecima Conclusio.

De modo sedẽdi & de precedentia in Generali Capitulo.

Ad euitandam in sedendo confusionem, decretum, atque statutum est, vt in dicto Capitulo Generali, vtriusque familiæ præcedentia sic ordinetur. Ad partem dexteram collocantur omnes Vocales, qui sunt de illa familia, in qua Capitulum Generale celebratur, inter quos primum locum in dextera tenet Generalis Minister, à suo officio absolutus, quamuis non sit de illa familia, in qua Capitulum celebratur, nam durante Capitulo, in quo eius expirat officium, cæteros omnes debet præcedere; quamuis postmodum post peractum Capitulum, seruare habeat suam antiquitatem cum alijs, qui iam fuerunt Ministri Generales. Secundus succedet Commissarius Generalis. Tertio sequuntur, qui fuerunt, olim Generales Ministri, suam inter se seruantes antiquitatem. Quarto sedere debent, qui fuerunt, etiam olim Commissarij Generales electi secundum Bullam Vnionis. Quinto sequuntur Diffinitores nouiter electi, deinde Minister Prouincialis Prouinciæ, in qua celebratur Capitulum, post ipsum Procurator Generalis Ordinis, deinde Cõmissarius Romanæ Curiæ, post quos succedent Ministri, secundum ordinẽ Prouinciarum, & suo modo Custodes, ita vt si commode fieri possit, Custodes non misceantur cum Prouincialibus. Cõmissarius autem Generalis Indiarum, qui in Curia Catholicissimi Hispaniarum Regis residet, à dextris, vel a sinistris, supra Procuratorem, vel Commissarium Romanæ Curiæ, ac Ministros, & Custodes suæ familiæ sedebit, prout eiusdem familiæ vicissitudo fuerit. Secretarij vero Ordinis in dictis Comitijs Generalibus, post Patres Ordinis immediate sequuntur, vt constat ex dictis Cõstitutionibus. Hæc de modo, & forma celebrandi Generale Capitulum, dixisse sufficiat.

cap. 8. de precedentia.

ARTICVLVS III.

Vtrum omnes nostri Ordinis Fratres, teneantur semper habere vnum Generalem Ministrum.

Conclusio.

Ex vi nostræ Regulæ, omnes tenemur, habere vnum Generalẽ Ministrũ.

PRæceptum est obligatorium, vnumq. ex contentis in nostra Regula, quod omnes nostri sacri Ordinis Fratres, vnum habeant Generalem Ministrum. Hæc Conclusio probatur ex verbis expressis eiusdem Regulæ positis in cap. 8. vbi ponuntur, quæ sequuntur verba: *Vniuersi Fratres vnum de Fratribus istius Religionis, teneantur semper habere Generalem Ministrum, & seruum totius Fraternitatis, & ei teneantur firmiter obedire.* Quæ supradicta verba exponens Clemens V. *in Clement. Exiui de paradiso, de verborum significa.* inquit, obligatoria esse, vimq. præcepti habere, sicut & eandem vim habet vbicumq. in nostra supradicta Regula, apponitur hoc verbum, *Teneantur*, quod dicit, Ordinem nostrum communiter ab antiquo obseruasse, atque

sensisse,

sensisse, & quod à Fratribus obseruari debet, sicut tale. Sed aduertendum est quod quando dicitur, quod tenemur habere semper vnum Generalem Ministrum, intelligi id quidē potest vel positiue, aut negatiue. Negatiue ad hunc sensum, quod non habeantur plures Generales Ministri, ne Religio nostra sit biceps, & monstruosa, si duo habeat capita, æque Generalia, & principalia. Esset enim hoc causa scismatis, & diuisionis, vt enim olim dixit Christus Dominus, Luc. 11. *Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur*, sic explicant, atque intelligunt prædicta verba nostræ Regulæ expositores, sed præsertim D. Bonauentura, in expositione ipsius cap. 8. annotans, & ponderans verbum illud, *vnum*, illudq. confirmans exemplo Christi Domini, qui vnum Apostolum dumtaxat præfecit cæteris, nempe D. Petrum. Ad quod etiam probandum, adducit illud Ezec. 34. suscitabo super eos Pastorem vnum, qui pascat eos, seruum meum Dauid, &c. Positiue etiam possunt intelligi, ad hunc sensum, quod scilicet tenemur habere vnum Generalem Ministrum, tanquam totius Ordinis caput, ne nostra Religio esset Acephala, & sine vno principaliori capite, quod etiam confirmat supradictus D. Bonauentura loco supracitato, dicens quod sine vno, & sano capite, nulla potest Respublica bene stare. Pro hac vnitate vnius Generalis Ministri, quamplurimū iuuabit scire hoc esse desumptum, ex Euangelio, & factum ad imitationem Christi Domini, qui vt habetur Matth. 9. dixit Discipulis suis, quod Magister ipsorum vnus erat Christus, qui Ioann. 10. dixit etiam, quod ex multis fidelibus fieri debebat vnum ouile, & vnus Pastor.

Nota pro Vnitate Generalis Ministri, & cui tanda pluralitate.

Sed notandum, circa id quod dicitur in prædicto loco, nempe, quod supradictus Generalis Minister, esse debet vnus de Fratribus istius Religionis, quod hoc positum est ad insinuandum, & demonstrandū, vt aduertit Doctissimus Pater Fr. Antonius de Corduba, explicando prædictum Capitulum 8. nostræ Regulæ quæstione prima, puncto primo, quod Generalis esse debet de nostra Religione professus, nec vllo modo possumus vllum alium habere Generalem Ministrum, cum hoc Regula expresse dicat, sitque iuxta ipsam præceptum obligatorium, præterquam quod, vt supra diximus q. 3. art. 4. contrarium facere, quodammodo esse videretur, contra rationem naturalem, prout latissime probauimus *ex Clementina 1. de electione, & ex cap. cum causam eodem tit. & ex cap. in nona actione 16. q. 7.* vbi diximus, diuina olim lege fuisse vetitum, *simul arare in bous, & asino*, quæ verba explicans ibidem D. Isidor. inquit, hunc sensum efficere, ideſt, *homines disparis, sine diuersa professionis, non in vno, & eodem officio seruabis*. Aduertit etiam supradictus Corduba, hoc quod dicitur, quod vniuersi Fratres vnū de Fratribus istius Religionis teneantur semper habere Generalem Ministrum, & seruum totius fraternitatis, quamuis specialiter pertineat ad Ministros Prouinciales, & Custodes, & ad alios, quibus conuenit eligere prædictum Ministrum, si tamen ipsi opportune, & debite, noluerint aut prætermiserint eum eligere, ex causa odij, seu ambitionis, aut ex alia quacumque causa, culpabiliter, cum tamen negligentia sit notabilis, tunc (inquit) omnes Fratres quantum in se est, & vt commode poterunt, procurare tenentur, quod fiat prædicta electio Generalis Ministri, & si fieri non potuerit per electionem, quod fiat alio debito modo, institutus, seu nominatus a Papa, seu alias, vt oportet, quod probat exemplo petito, ex obligationibus communibus, nam quando deficiunt illi, quibus conuenit satisfacere, alicui obligationi communi, quilibet alius tenetur eidem, vt communiter tradunt Doctores in 4. sent. d. 26. adducentes in huius rei confirmationem, illud præceptum Genes. 1. *Crescite, & multiplicamini*, quod omnes in vniuersum obligat in cōmuni, & quemlibet in par-

Generalis Minister esse debet de nostra Religione, & nullo modo ex alia eligi pōt.

In obligationibus cōmunibus quilibet remanet obligatus, & deficientibus alijs tenetur adimplere.

in particulari, cum deficeret alius &c. Explicans etiam verba illa vltima supradicti præcepti. *Et ei teneantur firmiter obedire*, inquit, quod obedientia supradicti Generalis Ministri, iteratur, & multiplicatur in Regula, & ponitur in diuersis partibus, atque Capitulis, quia nempe ipsi obediendum est fortius, atque firmius, quam cæteris Ordinis Prælatis, tanquam summo totius Ordinis capiti. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

Obedientia Generalis Ministri strictior est alijs, & magis obligatoria.

ARTICVLVS IV.

Vtrum fuisset expediens, quod in toto nostro sacro Ordine, non esset nisi vnus dumtaxat Generalis Minister?

PRo huius Articuli pleniori intelligentia, sunt aliqua præmittenda. Et Primo, oportet notare ex D. Thom. lib. 2. de Regimine Principum. cap. 2. quod tria sunt in Repub. Regiminis, seu gubernationis genera, aut species, Prima harum dicitur. *Aristocratia*, quæ est gubernatio paucorum sapientiũ, atque potentium, cum potestate, & libertate regendi, & gubernandi Remp. quomodo regitur, atque gubernatur hodie Venetiarum Respublica. Secũda dicitur *Democratia*, quæ est gubernatio multorum, seu quædam popularis potentia, quomodo, vt dicitur, gubernatur Genuensium, seu Genuæ dominatio. Tertia dicitur *Monarchia*, quæ est vnius tantum gubernatio. Nam Monarchiæ nomen derriuatur à *Monos*, quod Græce, est vnus & ab *Archos*. quod eodem idiomate significat *Principem*, vnde & *Monarchia* idem pollet atque vnus Principatus, seu regnum vnum, quod regitur seu gubernatur ab vno Principe. De hac re, videndus etiam est, Arist. 3. Politic. c. 10. & 8. Ethic. 10.

Tria sunt regiminis genera. Aristocratia Democracia & Monarchia.

Secundo, præmitto ex cõiori sentẽtia inter supradictas Regiminis, seu gubernationis species aut genera, Regimen Monarchicum, omnium esse optimum, supremumq. locum, & principatum tenere, quod tenet, & probat supradictus D. Tho. loco supracitato, & est expressa sententia D. Augustin. lib. 4. de Ciui. Dei. cap. 1. & cõiter omnium Theologorum, & iurisperitorum. Quæ de re videnda sunt, quæ ad hunc propositum dicit Nauar. *in cap. nouit. de iudicijs. nu. 15.* & Symanc. lib. 3. de Repub. cap. 2. & 3. & lib. Catholicarum institutionum tit. 45. nu. 9. vbi ad hoc propositum adducit innumeras Doctorũ antiquorum auctoritates, Homeri, Platonis, Isocratis, Senecæ, Aristotelis. Quinti Curtij, quas in præsentiarum breuitatis causa referre non libuit. Hac etiam de re videatur Stobęus in suis sermonibus Serm. 47. & Tiraquel. de Iure primogen. q. 4. Ad quod etiam probãdum innumerę adduci possunt rationes. Et primo probari id potest ab experientia, nam vt dicitur, Græci, & Romani olim, omnibus supradictis vsi gubernationibus, siue gubernandi modis, experientia ipsa docente, alijs posthabitis, vt potiorem, atque principaliorem, Regnum, seu Monarchicum imperium elegerunt. Quod eo excellentius alijs duobus esse dicitur, quanto magis ad vnitatem, quæ est principium omnis numeri, reducitur, vbi omnes ciues per vnum caput, vnumq. Principem reguntur, & gubernantur. Ex quo etiam regiminis, seu gubernationis genere, minora pericula timentur, minusq. in ipso tyrannidis reperitur. Licet enim in hac vita, miserijs fallacijs, atq; calamitatibus plena, nullus vnquam dari possit status, seu gubernationis modus, ita exactus, omnibusq. suis numeris absolutus, vt non alicui subsit periculo, in regimine tamen Monarchico, minora experiuntur damna, atque timentur pericula. Timetur quidẽ, & merito, ex Aristochratia, quæ est gubernatio paucorum diuitum, sapiẽtium, atque prudentiũ, ne eiusmodi regiminis modus, propter malam hominũ inclinat.onem, facili negocio in monopolium, ambitionẽ, &

Inter oĩa regiminis genera, Monarchicũ est omniũ optimũ.

Nota multa ꝑ Monarchica gubernatione, & regimine.

pro-

proprium commodum, siue propriam vtilitatem deuoluatur. Timetur item nec mod cum, aut etiam immerito, ex Democratia,& populari regimine, ne minores ad suum peculiarem, & priuatum bonum attendentes contra maiores insurgant, & conuertantur in magnum totius Reipub. excidium, atque perniciem. At in regno, seu regimine Monarchico, licet etiam non desit aliquid & possit timeri, in eo tamen,vt omnes vnanimiter dicunt, minora sunt pericula, minora inconuenientia, & si Rex fuerit, vti par est, ipsumq. esse conuenit,in eo principatu,atque regendi & gubernandi modo, longius est a ratione tyrannidis.

Præterea potest hoc ipsum speciali alia ratione probari. Nam inter omnes regiminis species siue Principatus, ille melior, atque excellentior alijs, & merito censeri, ac existimari debet, qui magis accedit, & maiorem similitudinem, atque conformitatem habet cum Deo,seu,vt rectius loquar, cum regimine Dei. Omnis enim nostra perfectio originem ex eo ducit, & crescit eo amplius, quo nostra humana cum diuinis magis conformantur: sed vnus in toto vniuerso orbe,est dumtaxat Deus, qui summa sapientia, stabilitate, atque prudentia, totum hunc visibilem, atque inuisibilem mundum, summa concordia, pace, & iustitia, regit atque gubernat, per quem, vt habetur Prouer.8. Omnes Reges regnant,& omnes Principes imperant, & potentes decernunt iustitiam: ergo huiusmodi regimen inter omnia alia, censeri debet melius & potissimum,atque præstantissimũ. Quod & vlterius confirmari potest, multis exemplis, petitis à rebus naturalibus. Videmus enim, quod omnia corporis membra, vni coaptantur capiti, per quod & reguntur, nec sine magno discrimine, & damno membris, licet à capite recedere, vt constat experientia ipsa. Habetur etiam id in Iure *in cap. cum non liceat. de præscript.* Apes etiam, quæ parua, ac minima sunt animalia, per vnum superiorem gubernantur, vt tradunt naturales, & habetur etiã in Iure *in cap. apibus. 7. q. 1.* Grues item,teste D.Hieronymo in epist.4.ducem vnum habent,quem omnes sequuntur alię.In naui etiã non est,nec esse debet, nisi vnus tantum gubernator. In quouis etiam grandi & copioso exercitu, non nisi vnus supremus Dux, cuius signum, atque imperium solummodo expectatur ab omnibus.In vna domo,non nisi vnicus dominus. Romana item Respublica, duos simul Reges ferre non potuit, ac licet varijs modis, temporibus diuersis fuerit gubernata, nunquam tamen ad subijciendum sibi vniuersum mundum peruenire potuit, nisi postquam ad vnitatem peruenit, atque ad regimen Monarchicum, quod fuit factum tempore Augusti Cæsaris, vt constat ex humanis, atque diuinis Historijs. Nam & id habetur Lucæ 2. cuius tempore Christus Dominus natus est. Dicendum est igitur, quod huiusmodi Principatus,seu principandi modus, (Monarchicus nempe) primatum, seu primum locum tenet, inter omnes alios. Quibus præmissis, atque præsuppositis, vt ad propositam difficultatem redeam, eidem respondeo per sequentem conclusionem.

Conclusio.

Multum fuisset expediens, & in toto nostro sacro Ordine, nõ fuisset, nisi vnus dumtaxat Generalis Minister.

Multum fuisset expediens, quod in toto nostro sacro Minorum Ordine, non fuisset nisi vnus dumtaxat Generalis Minister. Hæc conclusio probari potest in primis, quia ea fuit mens, & intentio Seraphici Patris nostri Francisci,vt constare facile potest,ex tota ipsius Regula, quæ constructa,& fabricata est, super prædicto regimine Monarchiæ, quo contentus ad sui Ordinis conseruationem nihil curauit amplius, quam, vt omnes eius filij, secta-

sectatores, atque discipuli, sub vno essent tantummodo capite Generali Ministro, eidemq. firmiter obedirent, & ab ipsius obedientia nunquam recederent, tanquam vnius, & eiusdem corporis naturalis membra sub vno capite. Hoc cum pluries repetitum habeatur in Regula, præcipue tamen habetur in 8. cap. vbi expressa, quæ sequuntur, ponuntur verba: Vniuersi Fratres vnum de Fratribus istius Religionis, teneantur semper habere Generalem Ministrum, & seruum totius fraternitatis, & ei teneantur firmiter obedire. Quibus & accedit, quod Seraphicus Pater noster Franciscus, hunc modum regiminis, siue principatus, non ex suo (vt dicitur) desumpsit capite, quinvero id fecit ad instar, & exemplum atque imitationem Christi Domini & Seruatoris nostri, suum instituendo Ordinem, ad formam illius, quod scriptum in Euangelio reperit, in quo, vt facile intuenti patebit, etiam constitutum fuit supradictum regimen Monachicum, dum Christus Dominus D. Petrum totius suæ Ecclesiæ caput constituit, qui illam regeret, tamquam vnicus, generalis, atque vniuersalis omniũ Pastor, cui etiam omnes tenerentur obedire. Quod etiã Monarchiæ regimen, ad amussim hodie nostra sancta seruat Ecclesia, vt experientia constat, & multis probat Symancas, lib. suo de Catholicis institution. tit. 45. nu. 9. agendo de Papa. Vbi etiam dicit, quod, cum Dei perfectissima sint omnia opera, haudquaquam de eo fuerat credendum, quod dilectissimæ suæ sponsæ, & Ecclesiæ sanctæ, aliud quam Monarchicum regimen reliquisset, cum omnium aliorum sit præstantissimũ atque potissimum. Ex quibus omnibus, constare cuiuis facile potest, quàm fuisset expediens, quod in toto sacro nostro Minorum Ordine, idipsum seruaretur, & non fuisset nisi vnicus dũtaxat Generalis Minister, cumq. tres habeantur hodie Conuentualium, siue Claustralium vnus, Capuccinorum alter, alter etiam nostrorum Obseruantiũ, nescio quidnam boni ex hac tam multiplici diuisione sperari possit. Faxit Deus Optimus Max. & Summi Pontificis prouidentia, vt hæc tandem omnia finem accipiant, resq. omnes nostri sacri Ordinis, sua summa pietate, & clementia, atque benignitate, bono aliquo medio ita disponat, & ordinet, vt omnes ad optatam pacem & vnitatem reducamur, ac sub vno capite totius Ordinis vnico Generali Ministro, ipsi in omnibus, atque per omnia (vti tenemur, & par est) inseruiamus, & sicuti omnium nostrum, vnus est Deus, vna Fides, vnum Baptisma, vna, eademq. Religio, vna dumtaxat totius Regulæ obligatio, ita etiam omnium nostrum, ex tot, ac tam diuersis partibus, Regnis, Regionibus, atque Prouincijs congregatis, vnum etiam sit ouile, vnusq. solummodo omnium Generalis Minister, & pastor. Hactenus de isto Articulo.

ARTICVLVS V.

Vtrum Generalis Minister, totius nostri sacri Ordinis Minorum, secundum nostram Regulam, deberet esse perpetuus?

Huic Articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Generalis Minister nostri sacri Ordinis, iuxta Regulã debet esse perpetuus.

Conclusio.

GEneralis Minister, secundum nostram Regulam, atque ex mente & intentione beatissimi Patris nostri Francisci, habebat esse perpe-

tuus

tuus, nec alius ex vi eiusdē Regulæ erat eligēdus, nisi p obitū, siue decessū, aut vero per promotionem, amotionem, siue priuationem ipsius. Huius conclusionis veritas constat ex verbis expressis eiusdem Regulæ. Vbi postquam dictum fuit, quod vniuersi Fratres, vnum de Fratribus istius Religionis teneantur semper habere Generalē Ministrum, & seruum totius Fraternitatis, & quod ei teneantur firmiter obedire, subditur, *quod eo decedente, electio successoris, fiat à Ministris Prouincialibus, & Custodibus, in cap. Pentecostes; &c.* Et paulo inferius dicitur, *quod si aliquo tempore appareret Vniuersitati Ministrorum, Prouincialium, & Custodum, prædictum Ministrum non esse sufficientem ad seruitium, & communem utilitatem Fratrum, teneantur prædicti Fratres, quibus electio data est, in nomine Domini alium sibi eligere in custodē* Ex quibus verbis plane constat, perpetuitas durationis officij Generalis Ministri, nisi in prædictis casibus, obitus, siue decessus, promotionis, priuationis, vel amotionis, propter eius insufficientiam, aut quippiam simile, de quo dicemus statim. Quod in hac nostra conclusione est dictum, per diutini temporis spatium, in nostro sacro Ordine, vsu, & consuetudine fuit practicatum & obseruatum, vt supra diximus in primo Articulo, constatq. satis ex Chronicis, atque Monumentis nostræ Religionis, à tempore Seraphici Patris nostri Francisci, cuius sacer Ordo cæpit ab anno 1209. vsque ad annum 1517. vbi in quodam generali Capitulo, Romæ celebrato sub Leone X. contrarium fuit statutum atque ordinatum, in Bulla dicta *Vnionis*, in qua inter alia, hoc habetur decretum, quod deinceps Generales Ordinis, non essent perpetui, sed temporales, nempe sexennij, ita vt cuiuslibet Generalis Ministri sexennio expleto, ipso etiam facto, fuisset absolutus a Generalatus officio, & pro tali ab omnibus haberetur, statimq. eligeretur alius. Hæc sunt, quæ statuta sunt ibidem, & quæ modo inuiolabiliter habentur in praxi. Cum hoc tamen stat, vt dictum est, quod ex vi supradictæ nostræ Regulæ, atque ex mente, & intentione Seraphici Patris nostri Francisci, Generalis Minister nostri sacri Ordinis, debebat esse perpetuus, nisi in supradictis casibus. An vero id fuisset expediens, nec ne? in Articulo sequenti dicetur statim.

ARTICVLVS VI.

Vtrum fuisset expediens, quod Generalis Minister nostri sacri Ordinis, atque in vniuersum Religionum omnium Generales, essent perpetui?

Nauar. cōm. 3. de Regul. super c. nullam. 18. q. 2. nn. 3. idē 2. lib. Cons. il. de causa possess. & proprietatis. cons. 1 nn. 2. idem lib. 3. Cons. de statu Monac. cons. 7. nn. 8.

DE hac difficultate, & quæstione, quæ certe grauissima est, maximaq. consideratione, & animaduersione digna, agit Doctissimus Doctor Nauarr. in tribus suæ doctrinæ locis, vbi multis & efficacissimis rationibus comprobat, sanctius, atque conuenientius facturum fuisse Religionibus cunctis, vt Prælati earumdem essent perpetui, quam temporales. Et addit, quod hæc mutatio, atque Prælatorum mutationis desiderium, est nouum iuuenum quorūdam inuentum, eorum scilicet, qui per ambitionem, atque superbiam aliis dominari semper volunt. Nam, inquit, dicta Prælatorum mutatio, aliquo licet respectu, Conuentibus videatur esse vtilis, ad seruanda temporalia, & ad euitanda aliqua mala & damna, quæ in præsentiarum non libet commemorare, aut de illis mentionem facere, quin vero placuit silentio præterire, alia tamen ratione ad id est multum damnosa

Officiorum & Prælatorū Religionu perpetuitas laudatur, quàmaxime, & contrarium reprobatur.

nosa & nociua, & quoad spiritualia, pessima atque perniciosissima, cum per hoc eneruetur, atque minuatur auctoritas Prælatorum, & reuerentia Superiorum omnium, ad præmianda bona, & puniendo & castiganda mala. Minuatur etiam charitas, obedientia, humilitas, & concordia subditorum, ad subeunda Superiorum præcepta, augeantur factiones, rixæ, discordiæ, murmurationes, adeo, vt nihil magis atque ardentius tractetur in Monasterijs, quam quomodo per fas, siue per nefas, ille, aut ille, hoc vel illo modo, vltimo triennij, aut sexēnij anno, fiat Superior, siue Prælatus, qui suis fautoribus faueat, contradictoribus obsistat. Omnia, hæc dicit prædictus Doctor Nauarro, esse certissima, & absque vlla contradictione, licet ambitio, & dulcedo sensualitatis, persuaserint multis Regularibus, & Religiosis, melius esse regimen temporale, triennium, seu sexennium, inuentum à recentibus, quam perpetuum, vt per frequentes mutationes ipsi (alias ignari, atque indigni) aliquando forsan fiant Prælati. Quæ quidem omnia, atque illius fortissimæ rationes, spiritu, vt videtur, feruenti, & sapientia plenæ, quibus ad hæc in particulari probanda vtitur, adeo meum etiam pulsant animum, atque commouent, vt pro certo teneam ipsius opinionem, & sententiam esse verissimam, pro qua etiam sequentem statuo conclusionem.

Conclusio.

Multo melius, atq. cõuenientius foret, quod generales Ministri nostri sacri Ordinis, omniumq. aliorũ Religionũ Prælati essent perpetui quam temporales.

Sententia, & opinio est Nauarri, & aliorum multorum, quod multo melius, atque conuenientius foret, vt Generalis Minister nostri sacri Ordinis, & omnes in vniuersum Generales Religionum omnium, essent perpetui, quam quod essent temporales, triennij, vel sexennij. Hanc conclusionem multis in locis tenet supradictus Nauarro, sed maxime *in cap. nullam, 18. q. 2. num. 3.* Et ad id probandum dicit in primis, quod per hanc Generalium, & aliorum Prælatorum continuam mutationem, multum diminuitur atque eneruatur ipsorum potestas in subditos, per potestatem in eosdem Monachos, siue Religiosos concessam. Pro quo inducit *cap. visis. 16. q. 2.*, quo continetur illud celebre, ac solemne dictum, nempe, *Humanæ esse mentis illum timere, cuius iudicio, quis nunc erigitur, nunc deprimitur.* Ex quibus verbis colligit prædictus Nauarr. per supradictam Prælatorum Regularium mutationem, ac temporale gubernium, multum ipsorum auctoritate eneruari, atque diminui, circa regendos, & gubernandos sibi subditos, cum in suis officijs, & administrationibus, ab eorum suffragijs dependeant, ipsorumq. gratiam, & beneuolentiam mendicare cogantur, vt iterum eligantur. Minuitur etiam (inquit) præterea, eorumdem subditorum reuerentia, & obedientia, cum propter hoc ijdem minus eos timeant, quia eisdem indigent. Hęc certe ratio cuilibet, vel mediocriter in Religionis rebus, & negotijs exercitato, videbitur aptissima atque efficacissima.

Nota valde mala, & dãna, quæ subsequũtur ex Prælatorum continua mutatione. Humanæ est mentis illum timere, cuius iudicio quis, nunc erigitur nunc deprimitur.

Sed secundo probat idipsum, ex experientia, quæ rerum est omnium magistra, vt habetur *in cap. quam sit, de elect. lib. 6.* & ex ipsa inquit satis constat, & propter supradictam Prælatorum mutationem, innumera exoriantur in Religionibus spiritualia vitia, oritur enim in primis truculenta quædam ambitio, qua bona, aut forte maior Monachorum & Religiosorum pars ad Præfecturas anhelant, in semetipsis adimplentes illud, quod habetur *in cap. quorundam, de elect. lib. 6.* vbi dicitur, quod quorumdam Religiosorum oculos sic vitium ambitionis excæcauit, vt quasi suæ professionis immemores, qui contemptis honoribus, abiectis diuitijs, spretisq. delicijs, alterius ditioni proprium subiugarunt arbitrium, retro aspicientes ad aratrum,

Nota hoc valde pro Religiosis ambitiosis officiorum, & honorum.

trum manu missa, dum præcipitanter ruunt, in litigiorum anfractus, multis causarum strepitibus semetipsos inuoluunt. Verba sunt quidem notatu dignissima. Oriuntur etiam (inquit Nauarr.) conuentiones interdum simoniacæ, quibus alij alijs suum auxilium & fauorem, futuris temporibus promittunt, quo in præsenti sibi faueant, cõtra illud quod habetur *in cap. quam pio. 1. quæst. 2. & cap. vlt. de pactis*, vbi acriter eiusmodi pacta & conuentiones reprehenduntur. Hinc præterea eneruatio totius Regularis disciplinæ initium sumit, dum Prælati suffragatoribus suis, fauores, honores, indulgentias, licentias, atque impunitates promittunt, quinvero & dant. Item & quædam subornatio perpetua, pestilensq. collusio, qua alij sibi, alij alijs, in fine triennij, siue sexennij, aliorum procurant vota, & suffragia contra innumera capitula, & Iuris canonici decreta, huiusmodi subornationibus, & collusionibus obuiantia, quæ habentur *in cap. 1. & toto tit. de collusione detег. & in cap. seruis, de test. & in clem. 2. eodē tit.* & sæpe alibi. Hinc etiam (inquit) prodeunt factiones, & diffidia, interdum irreconciliabilia, quæ impediunt cultum Auctoris pacis, qui non colitur nisi tempore pacis, ac in cordibus pacificis, vt habetur *in Clem. duduum, de sepult.* Insuper & susurrationes, murmurationes, & detractiones fere continuæ, dum alij aliorum, veros, aut etiam falsos defectus, & vitia, tam naturæ, quam morum detegunt, & interdum augẽt, aut etiã falsos imponunt, quo factionis contrariæ personarum, opinionem bonam tollant, aut saltem minuant, instar illius, quod habetur *in cap. inter verba. 11. q. 3.* Ad hæc, & è contrario nonnunquã quædam pax, & concordia ficta & mala, commendatio etiam & laudatio immodica, & quandoq. falsa, qua suorum amicorũ, atq; suæ factionis personas extollunt, & in cælum vsque efferunt & eleuant contra omnem Religiosam modestiam, quinvero & cõtra omnẽ prorsus rationem. His omnibus (inquit dictus Nauar.) accedit in administrationibus, & gubernationibus spiritualibus, & temporalibus, quibus Prælati, & Superiores, à sibi subditis eorum gratiam, atque benevolentiam mendicare coguntur, sublatio & eneruatio auctoritatis corrigendi illos, aut aliquid præcipiendi, quod sit contra eorum voluntatem, contra illud, quod habetur *in cap. cum inter. de consuet.* Quod adeo verum esse dicit, vt feratur, electos raro, aut saltem eo anno quo eliguntur, nullum eorum, qui sibi suffragati sunt, in gratiam suorum suffragiorum, castigare, aut eis ingratum aliquod præcipere audere; quin vero nec ipsis aduersarijs suis vllo modo displicere, prouidentes, quod elapso tempore sui triennalis, siue temporalis officij, in ipsorum manus incident ipsi. Tandem vltimo ait, quod ex dicta temporali administratione, & gubernatione exoriri solet, interdum, inclementia, atque crudelitas maxima Prælatorum, vltra quam credi possit, ad puniendos, corrigendos, & quandoq. etiam inquietandos eos, qui in dictis electionibus vllo modo sibi fuerunt aduersati, & occasione oblata, vel quæsita, ad ejciendos & relegandos, in alia monasteria, & nonnunquam in carcerem conijciendos, voceq. activa & passiua priuandos, præsertim si per statuta liceat; aliquorum etiam regimen de amicorum cõsensu, in aliud nouum triennium prorogãdo. Ad quod propositum inquit, in quadam Religione se vidisse, quosdam religiosos benemeritos, eo quod contradicturi cuidam electioni videbantur, longe ad aliqua negotia fuisse missos, in alia Monasteria pro pœnitentia agenda & interdum relegatos, voce activa, & quandoq; passiua priuatos, & multa alia quæ referre in præsentiarum non libet. Quibus suum propositum, atque intentum probat plenissime,

quæ

quæ quidem Nauarri argumẽta desumpta ab experientia, in ijs rebus quam maximi sunt ponderis, atque momenti.

Nota hoc valde, quod ex cõmuni consensu Patrũ, & fundatorum omnium Religionũ, Prælati generales semper fuerũt perpetui.

Sed præterea ad id probandum, alia, neque minus forti atque efficaci prædictus Doctor vtitur ratione, desumpta à facto atque ab exemplo sanctorum antiquorum Patrum, Basilij, Augustini, Benedicti, Bernardi, Dominici, & Seraphici Patris nostri Francisci, qui vt videre licebit in ipsorum Regulis neque quidẽ sine ratione, & consideratione magna, statuerunt, & decreuerunt, vt suarum Religionum Prælati, sed maxime Generales, essent perpetui, non vero temporales, quod & inuiolabiliter per multorum annorum centurias, in dictis Religionibus obseruatum fuit, quando Prælati Regulares (quod dici potest absque cuiuspiam iniuria) erant sanctiores, atque meliores, quam nunc sint. Si igitur (inquit Nauar.) Religionum omnium Patriarchis & fundatoribus prædicta institutio vtilior, atque commodior visa fuit, subditorum quieti & paci, ac eorũ spirituali regimini, atq. ita id instituerunt, & decreuerunt, non esse conueniens videtur ab eorum antiqua, & originaria institutione discedere, nouisq. inuentis quorumdam iuuenum Religiones omnes in dies inquietare, expostulando, & petendo à Summis Pontificibus noua quotidie priuilegia, & statuendo, atque determinando, quod Prælati Generales non sint perpetui, sed temporales. Ad hoc etiam probandum adducit exemplum Tyberij Cæsaris, qui vt refert Suetonius Tranquillus in ipsius vita, raro, aut nunquam, rectores Prouinciarum mutabat, quia experimento didicerat, quam esset Reipublicæ conueniens Magistratuum perpetuitas. Sed hæc, & multa alia ibidem contenta, quæ ad hoc propositum dici possent, breuitatis gratia facio mussa. Hoc tamen dicere non præteribo, quod in supradicto lib. 3. Consiliorum, de statu Monachorum, conſ. 7. in fine, vt huic rei, quæstioni, ac difficultati vltimam manum imponeret, dixit prædictus Nauarro: *Supradicta omnia*, inquit, *testor, atque testificor, vt annosus testis, & consultor, ad quem innumerorum peccatorum, tam symonia, quam ambitionis, superbia, factionum, discordiarum, & murmurationum, cognitio frequentissima, tum per Confessarios, tum per ipsosmet Prælatos, & subditos, pro medicina contra scrupulos quærenda, pernenit. Testor, inquam, quod si absque scandalo possem, antiquum statum perpetuorum Prælatorum restituerem, quem Sancti Patres Basylius, Augustinus, Benedictus, Bernardus, & etiam Dominicus, & Sanctus ipse Franciscus instituerunt, seruatis ad vnguem Canonibus, quibus Prælati sine munere abuntes, deponerentur, & ejicerentur, & sine vlla negligentia castigarentur.* Verba sunt certe ista notatu digniſſima, vtpote Doctoris sapientissimi atq. doctissimi, simulq. religiosissimi, qui etiam dicit ibidẽ, quod licet ex eo quod Prælati Generales sint perpetui, aliqua interdum suboriantur, aut suboriri possint inconuenientia, nempe tyrannis, mala administratio, & gubernatio, aut dissipatio bonorum temporalium, in eis quorum Monasteria, & Conuentus, hereditates, & prædia, redditusq. annuos habent, hæc omnia, & multa alia mala, & damna, etiamsi interdum suboriantur, supradictorum malorum, atque damnorum comparatione, adeo esse videntur minima, & parua, vt de eis nullatenus sit curandum, cum iuxta communem regulam, & habetur *in cap. 1. diſt. 18.* ex duobus malis minus sit eligendum, aut etiam tolerandum. Hæc supradictus Nauarro, quæ de isto Articulo dicta sufficiant, non propterea damnando Summorum Pontificum Consilia & Bullas, dum statuerunt contrarium, & Prælatos esse triennales, aut biennales.

Nota hoc valde.

Ex duobus malis minus est eligendum.

QVÆ-

QVAESTIO VII.

De Generali Ministro, quantum spectat ad ipsius iurisdictionem, auctoritatem, & potestatem in sibi subditos, in qua ponuntur plura, in quibus nihil possunt Ministri Generales, & quæ solum Summo Pontifici sunt reseruata, in duodecim Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quam habeat auctoritatem, & potestatem in suos subditos, Generalis Minister, in nostro sacro Ordine?

Generalis Minister sacræ nostræ Religionis ex vi sui officij Patriarchis, seu Primatibus assimilatur, & cõparatur.

PRo huius Articuli intelligentia præmitto, quod nostra sacra Minorum Fratrum Religio, ad instar Catholicæ Romanæ Ecclesiæ constructa, & fabricata, ex vi Regulæ, vnum dumtaxat habere debet Generalem Ministrum, & seruum huius totius Fraternitatis, Summo Romano Pont. immediate subiectum, qui & iure optimo Primatibus, siue Patriarchis assimilatur, & comparatur. Sicut enim Primas, qui solo nomine à Patriarcha differt, vt dixit Anacletus *in cap. Prouincia. 99. dist.* est, & dicitur ille, qui alicui præest nationi, in qua plures sunt Episcopi, qui sunt quasi Prælati Prouinciales, sic & in nostro nunc sacro Ordine, Generalis Minister omni nostræ præest nationi, siue Religioni, in qua sunt etiam plures quasi Episcopi & Prælati Prouinciales, qui communi vocabulo Ministri, Prouinciales dicuntur, immediate illi subditi, atque subiecti. Quos omnes, vt dictum est supra, statutis temporibus ad Capitula generalia conuocat, eo fere modo, quo & & ad Concilia, Patriarchæ, & Primates, suæ nationis Episcopos quandoque conuocare solent. Hac ratione Generalis prædictus, cũ recipitur prima vice, in nostris Cõuentibus, à tota cõmunitate recipitur ad modũ cuiusdam Patriarchæ cum cruce, cantantes, Salue sancte Pater, & deducitur ad Ecclesiam ante Altare maximum. ad quod post decantatam orationem, accedunt omnes Fratres illius, benedictionem recepturi, cum magna solemnitate. Est igitur supradictorum Generalium Ministrorum iurisdictio, auctoritas, atque potestas, in sibi subditos, perquam simillima iurisdictioni, auctoritati, & potestati quam habent supradicti Patriarchæ, & Primates, in omni sua natione, & hoc est certissimum, atque constitutissimum, quamuis, vt credo, non ita bene & plene ab omnibus, vti par erat, intellectum. Sed quidquid de hoc sit, Doctores Iurisperiti, qui hac de re tractant, & agunt de Prælatorum Regularium iurisdictione, eorum scilicet, qui iurisdictionem habent, vt dicitur, Episcopalem, vel quasi Episcopalem, quales sunt Generales Ministri supradicti, & etiam Prouinciales, vt suo loco dicemus, vnanimiter concedunt, & possunt ipsi circa sibi subditos, omnia ea in quibus à Iure non sunt prohibiti, & quæ Archiepiscopi, & Episcopi de iure possunt circa Clericos illis subditos. Hoc tenet expresse Panorm. ab omnibus receptus, & circa hoc à nemine reprobatus, de mente Federici, & Benedicti, *in cap. cùm clerici, de iudicijs. §. de adulterijs. num 6.* Et Syluester *verbo, dispensatio, q. 14. & q. 20.* vbi & enumerat plures casus, in quibus Abbates,

Generalis Minister de Iure communi, cum sit verus, atque legitimus Prælatus, & ita supremus, potest in sibi subditos omnia, in quibus specialiter non est prohibitus, & quæ Archiepiscopi, & Episcopi in clericos sibi subditos.

bates, & Religioſorum Prælati, etiam inferiores, cum ſibi ſubditis poſſunt diſpenſare, de quibus dicemus poſtea in particulari, ac etiam de aliis, in quibus diſpenſare ſunt prohibiti, vnde quo iuriſdictio, auctoritas, atque poteſtas, ſupradicti Generalis Miniſtri in ſibi ſubditos, ſummatim in iſto Articulo, ac præ manibus habeatur, ſequentes ſtatuo concluſiones.

Prima Concluſio.

Generalis Miniſter iure cõmuni ordinario, naturali, diuino, & humano, habet in ſuos ſubditos iuriſdictionẽ, q̃ Archiepiſcopi, & Epiſcopi in ſuos, in quibus non ſunt prohibiti.

GEneralis Miniſter, iure communi ordinario, naturali, diuino, atq; humano, in ſuos ſubditos omnem illam auctoritatem, atque poteſtatem habet, quam Archiepiſcopi, & Epiſcopi in ſuos, & generaliter circa illos diſpenſare poteſt, in omnibus illis caſibus, in quibus iure non eſt prohibitus. Hæc concluſio procedit vel maxime præſupponendo, ſecundum multorum probabilem opinionem, quod Monachatus, ſiue Monachiſmus eſt de iure diuino, & iure etiam diuino ſtatutum, vt in Religionibus, & Religioſorum Ordinibus, propriꝫ ſint Prælati ex eiſdem aſſumpti, ad eoſdem regendos, & gubernandos. Qua de re, plura diximus in præcedenti Tomo quæſt. 13. Articulo 4. vbi, vt credo, luculenter oſtendimus, atque monſtrauimus, quod Religioſorum ſubiectio ad ſuos Prælatos, eſt de iure diuino, & non ſolum de Papali humano, quo præſuppoſito tamquam certo, certiſſima etiam eſt noſtra ſuprapoſita concluſio. Sed eſto, ſi id non ita foret, quinvero Prælatorum Regularium poteſtas, ortum, atque originem haberet dumtaxat, à Iure Papali humano, adhuc certiſſimum eſt, quod ſupradicti Prælati Regulares, iuriſdictionem Epiſcopalem, vel quaſi Epiſcopalem habentes, quales ſunt Generales, & Prouinciales, poſſunt in ſuos ſubditos, quidquid Archiepiſcopi, & Epiſcopi in ſuos, poſtquam eiſdem in iuriſdictione ſunt quaſi æquales, aut ſaltem quàmaxime illis aſſimilantur. Vnde ſicut dicti Archiepiſcopi, & Epiſcopi, ſi non fuiſſent prohibiti, & nulla fuiſſet eis facta prohitio à iure, vel Summo Pontifice, aut ab Eccleſia, poſſent in ſuis Diœceſibus, Archiepiſcopatibus, & Epiſcopatibus, quidquid poteſt Summus Pontifex in tota Eccleſia, vt expreſſe tenent doctiſſimi Patres, Frater Franciſcus de Victoria in Relectione de poteſtate Papæ, & Eccleſiæ, quæſt. 2. num. 28. & Soto in 4. diſt. 27. quæſt. 1. Art. 4. ita & Prælati Regulares ſupradicti, Generales, ſiue Prouinciales, cum ſint quaſi æquales, aut ſaltem ſimiles, prædictis Archiepiſcopis, & Epiſcopis in poteſtate & iuriſdictione, poſſent (ſi non fuiſſent prohibiti) circa ſuos ſubditos, omnia ea, quæ & ipſe Summus Pontifex in tota Eccleſia, & hoc eſt certũ. Sed tamen multa ſunt in Iure, Archiepiſcopis, & Epiſcopis prohibita, & ſolummodo Romano Põtifici reſeruata, quæ & eodem, ſiue potiori Iure, prohibita etiam ſunt, Prælatis Regularibus, de quibus dicemus in hoc, & ſequentibus Articulis. Supradicta omnia ſunt iuri communi conſona, atque conformia, & ei quod expreſſe habetur diffinitum, *in cap nullam 18. quæſt. 2.* Vbi Pelagius Papa agendo de poteſtate Prælatorum Regularium, aſſeueranter dixit, *Quod tota poteſtas Monachorum ad Abbatem pertinet*. Super quæ verba Nauarr. in Commentario ad dictum cap. num. 4. notandam eſſe dicit illam particulam, ſiue dictionem, *totam*, per quam, ſuo videri inſinuatur, daturq. intelligi, plenitudo poteſtatis, ſeu vniuerſalis poteſtas, quam de Iure communi ſupradicti Abbates, & Prælati Regulares habent circa ſuos ſubditos, tam quoad temporalia, quam quoad ſpiritualia, prout in eodem *dicto cap. nullam*, latius continetur. Sed ne cuipiam nomini æquiuocatio, anſam & occaſionem forſan præbeat erran-

Nota hoc valde pro auctoritate Prælatorũ Regularium.

errandi, aduerto, quod in dicto capitulo, atque decreto Pelagij, non cõprehenduntur omnes in vniuersum Abbates locales, sed solummodo Abbates maiores, qui iurisdictionem Episcopalem, vel quasi Episcopalem habent, quales erant olim, suntq. multi hodie, in Ordine, & Religione sancti Benedicti, qui à Regibus præsentantur, atq. à Summo Pontifice præficiuntur, & approbantur. Neque est eadem ratio de alijs Abbatibus minoribus, atque inferioribus, qui subduntur alijs Prouincialibus, siue Generalibus, quod dico, vt ne quis eorum existimet, tantam se habere auctoritatem, potestatem, & iurisdictionem erga sibi subditos, quantam habent alij Abbates maiores, Prouinciales, siue Generales. Hæc incidenter sint dicta, nam hac de re plura sumus dicturi infra, quando agemus de auctoritate, potestate, & iurisdictione Prælatorum omnium localium, siue Conuentualium. Et tandem aduerto, quod quando Syluester in Summa, *verbo, dispensatio. quæst.* 20. dicit, Abbates dispensare non posse, nisi in certis quibusdam casibus, quos ibi ponit, id intelligendum est, de illis Abbatibus supradictis particularibus olim, qui erant Episcopis subiecti, atque de alijs Prælatis localibus, non habentibus iurisdictionem Episcopalem, vel quasi Episcopalem, vt expresse tenet Panorm. *in dicto cap. nisi clerici. de iudicijs.* non vero de alijs. Quo præmisso atque præsupposito, sit secunda conclusio.

Nota, quibus Prælatis conueniat hęc omnimoda potestas.

Secunda Conclusio.

Multa sunt de iure communi, prohibita Archiepiscopis, & Episcopis, & consequenter proinde, Prælatis Regularibus, tam Generalibus, quam Prouincialibus, quæ iure postea speciali, atque ex priuilegio, ex Summorum Pontificum benignitate, concessa sunt supradictis Prælatis Regularibus, in quibus auctoritate Apostolica cum sibi subditis, specialiter possunt dispensare. Hæc conclusio non aliter posset, aut deberet probari, quam referendo, & adducendo supradicta specialia priuilegia: sed quia hæc multa sunt, & circa multos, varios, atque differentes casus, quos longum esset nimis velle in præsentiarum recensere, nec oportet, vt omnia simul inuoluantur, & confundantur, suo proprio loco dicentur infra, cum agemus in generali, atq. in particulari, de supradictorum Prælatorum Regularium iurisdictione, auctoritate & potestate, ad dispensandum cum sibi subditis, in certis quibusdam particularibus casibus. Hæc pro nunc de isto Articulo dicta sufficiant.

Multa sunt iure communi prohibita Archiepiscopis, & Episcopis, & consequenter supradictis Prælatis Regularibus, nisi ex priuilegio speciali.

ARTICVLVS II.

Vtrum Minister Generalis, in nostro sacro Minorum Ordine, circa sibi subditos, possit aliquid in rebus, & causis spectantibus ad Fidem?

Summus Pont. iure optimo potuit restringere, & limitare Archiepiscoporum, & Episcoporum, & Prælatorum Regularium iurisdictionẽ, id quod & effectum est de facto;

PRo huius Articuli, atque sequentium intelligentia, aduertere oportet, id quod, & præcedenti Tomo quæst. 13. Art. culo 7. & in libro nostro Ordinis iudiciarij, quæst. 2. Articulo 8. luculenter ostendimus, Summum Pontificem iure optimo limitare potuisse, atque restringere, in certis quibusdam casibus, prædictorum Archiepiscoporum, & Episcoporum, & consequenter Prælatorum omnium Regularium iurisdictionem, fuisseq. prædictorum omnium auctoritatem, & potestatem ex se restringibilem,

id quod & effectum fuit de facto. Reperiuntur enim in iure, vt satis constat, plures causæ, & casus, in quibus supradicti, nihil omnino possunt, nullamq. habent auctoritatem, & potestatem, eo quod sunt soli Romano Pontifici reseruati. Quod adeo verum est, vt eorum multi non veniant intelligendi in generali mandato, siue concessione, sed requiritur licentia, & facultas specialis, iuxta id quod habetur in Iure, *in cap. huius soli Sedi. 17. dist. & cap. quod translationem, de officio delegati, & cap. licet in tantum, de translat. Episcop.* Supradicti casus ex corpore Iuris decerpti, summatim ac breuiter complectuntur, & referuntur à Syluestro in sua Summa, *verbo casus, quæst. 17.* vbi & dicit eos esse num. 50. quorum omnium primus est quæcumque causa, siue quæstio pertinens ad Fidem, atque ad Sacramenta, de quo solummodo casu agendum est in præsenti Articulo. De reliquis autem dicemus postea per ordinem, in subsequentibus Articulis. Quando igitur in præsentiarum quæritur, Verum Generalis Minister, in nostro sacro Minorum Ordine, circa sibi subditos, possit aliquid in rebus, & causis spectantibus, & pertinentibus ad Fidem? vt cum distinctione, & claritate habeatur, quod tenendum est, difficultati propositæ, respondetur per sequentes Conclusiones.

In generali cõcessione non veniunt intelligendi casus enormes, & qui specialiter sũt Summo Pontif. reseruati.

Prima Conclusio.

Certissimũ est, quod de iure cõmun loquẽdo, quæcumq. causa pertinẽs ad fidem, & ad sacramenta, est Summo Pont. reseruata,

CErtissimum est, & omni dubio procul, quod de Iure communi loquendo, quæcumque quæstio, siue causa, spectans, atq. pertinens ad Fidem, est Summo Pontifici reseruata, ab ipso tantummodo decidenda, atque determinanda, & idem intelligendum est de causis spectantibus ad Sacramenta. Hæc conclusio habetur expressa *in cap. quoties. 24. q. 1.* vbi dicitur, *quod quæstiescumque ratio fidei ventilatur, eius decisio ad Romanam Ecclesiam deferatur.* Idem colligitur *ex cap. Frater noster. 16 quæst. 1 & cap. præceptis. dist. 12. & cap consuetor. 23. quæst. vlt. & cap. 2. dist. 80.* Sed intelligendum hoc est, quantum ad determinationem iudicialem, non vero quantum ad ventilationem doctrinalem, prout eleganter notat, & aduertit glossa in dicto cap. *quoties*, dicens, quod aliud est quæstionem de fide motam terminare (quod nulli præterquam Romanæ Sedi permittitur) aliud vero, ipsam sine diffinitione ventilare, quod Patriarchæ, & Primates facere possunt, sicut & fecerunt hi, qui in dicto cap. Innocentium Primum consuluerunt, in quodam Concilio Mileuitano. Sed missa hæc facientes, quia non sunt præsentis propositi, operæpretium est sciamus, quid sit dicendum, circa absolutionem à culpa, siue circa peccata in Fidem commissa? de quo sit secunda conclusio.

Nota hoc valde, de differentia, quæ versatur inter determinationem iudicialem, & doctrinalem causarum Fidei.

Secunda Conclusio.

Absolutio etiã ab hæresis crimine, de Iure est Summo Põtif. reseruata.

Certissimum etiam est, quod de iure communi loquendo, etiam absolutio ab hæresis crimine, est Summo Pontifici reseruata. Hæc conclusio habetur expressa in multis Iuribus, sed specialiter in Bulla Cœnæ Domini, quæ singulis annis promulgatur, Romæ de nouo, in die supradicto Cœnæ Domini, quæ quidem Bulla, vt inquit Magister Soto in 4. dist. 22. quæst. 2. Articulo 3. conclusione 5. promulgari cæpit tempore Martini Quinti, circa annum Domini 1420. quo tempore Boæmorum hæreses in Concilio Constantiensi fuerunt damnatæ. Cuius etiam meminerunt Paulus Secundus, & Sixtus Quartus in peculiaribus suis Extrauagantibus, sed postmodum Leo Decimus eandem auxit, aduersus Martinum Luthe-

Quo tempore cæpit prædicari Bulla Cœnæ Domini.

Lutherum, quod & deinde fecerunt Paulus Tertius, Paulus etiam Quartus, & omnes alij Summi Pontifices, qui postmodum eosdem sunt subsecuti. Cuius quidem Bullæ, primus casus est hæresis. Et omnes ibidem hæretici excommunicantur, cuiuscumque nominis, sexus, & conditionis existerint, ipsorumq. fautores, defensores, atque receptatores, ea ratione, qua sunt hæretici, atque eiusdem excommunicationis censura, & ipsius absolutio soli Romano Pontifici reseruatur. Sed intelligendum hoc est, de hæresi vocali, verbo, facto, siue scripto exterius prolata, & publicata, vt notat, & aduertit idem Soto, vbi supra, & Cajetanus, *verbo hæresis*, Videatur etiam hac de re, Enriquez in 1. Tomo lib. 3. de Sacramento Pœnitentiæ cap. 16. num. 2. & Doctores innumeri, qui ibidem ab ipso citantur.

Difficultas. An Generalis Minister absoluere possit ab hæresis crimine.

Sola igitur modo difficultas est, de absolutione ab hæresis occulto crimine, seu ab hæresi occulta, & mentali, An hæc etiam sit quoad absolutionem, Summo Pontifici reseruata, & an Generalis Minister, sibi subditos ab ea vllo modo possit absoluere? Et ratio dubitandi est, nam in Concil. Trid. sess. 24. de reformat. cap. 6. facultas conceditur Episcopis absoluendi ab huiusmodi hæresis occulto crimine, licet in foro conscientiæ tantum, & dicitur, quod ipsis, non vero eorum Vicarijs, idipsum sit permissum. Vnde cum prædictus Generalis Minister, & Religionum Prælati, Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentes (vt in præcedenti Articulo diximus) Episcopis sint quammaxime similes in iurisdictione circa sibi subditos, non modica quidem insurgit dubitandi ratio, An idipsum suorū subditorum respectu, per seipsos facere possint, & absoluere sibi subditos religiosos, à prædicto hæresis crimine occulto, sicut iuxta opinionem multorum, id facere possunt Episcopi supradicti, ex dicto decreto Conc. Trid. Propter hanc fortissimam rationem, multi grauissimi Doctores partem tenent affirmatiuam, fundati in doctrina Panorm. *in cap. at si clerici. de iudicijs. §. de adulterijs. num.* 18. qui secutus Benedictum, & Fredericum constanter, atque affirmanter dicit, quod quidquid conceditur Episcopis, pertinens ad potestatem iurisdictionis, conceditur etiam prædictis Prælatis Regularibus, circa sibi subditos, ex eo quod in eo casu, sunt quasi Episcopi, & iurisdictionem habent quasi Episcopalem, quod expresse dicit *glossa in clem. 1. de rebus Ecclesiæ non alienandis, verbo, proprij Prælati*, citans ad idem *cap. Abbates, cum glossa de priuilegijs. lib. 6. verbo, quasi Episcopalem*, vbi inquit, loquendo de illis, *quod cum Episcopalem iurisdictionē non habeant, quasi Episcopalem iurisdictionem dicuntur habere* id quod & in simili alio casu, atque proposito, expresse tenet Nauar. in suo Manual. cap. 12. num. 75.

Prima opinio, asserentiū Prælatos Regulares absoluere posse sibi subditos ab hæresis occulto crimine.

Secūda opinio, asserens Prælatos Regulares nō posse absoluere sibi subditos ab hæresis occulto crimine.

Sed Pater Frater Emmanuel Rodriguez tomo 1. qq. Regular. quæst. 20. Articulo 10. dicit, quod quamuis verum sit, quod in dicto Conc. Tridentino, facultas concedatur supradictis Episcopis, absoluendi in foro conscientiæ, ab hæresis occulto crimine, non proinde consequitur, Prælatos Regulares, Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentes, eandem habere, quia (inquit) Episcopi, vltra id quod Episcopi sunt, habent modò titulum, & officium Inquisitorum, quinvero, & sunt hæreticæ prauitatis Inquisitores, quod non habent prædicti Prælati Regulares, respectu suorum subditorum (licet olim illud habuerint) ac proinde non sequitur: Prælati Regulares habent iurisdictionem Episcopalem, vel quasi Episcopalem, erga sibi subditos: ergo possunt idipsum facere, quod Episcopi erga suos, & consequenter, eosdem absoluere

à crimine hæresis occulto. Non (inquit) valet hæc consequentia, quia Episcopi vltra iurisdictionem ordinariam Episcopalem, ratione suæ dignitatis eisdem concessam, habent annexum munus, & officium Inquisitorum, vt dictum est.

Sed hæc sententia, & argumenti solutio, non alijs placet, tum quia officium prædictorum Inquisitorum, quoad hæresis crimen, multo tempore ante dictum Concilium Tridentinum, eisdem Episcopis fuit sublatum, sicut & Prælatis Regularibus, qui & ante ipsum, illud etiam habuerunt: ex quo ad id muneris, speciales Inquisitores hodie sunt electi, instituti, & destinati: tum etiam quia dicta concessio, de qua in præsentiarum est sermo, non fuit facta eisdem, qua ratione sunt, aut esse dicuntur hæreticæ prauitatis Inquisitores, nec de hoc vlla mentio fit ibidem, sed qua ratione sunt Episcopi, & ordinarij Prælati, & Episcopalem habent iurisdictionem. Cum igitur in hoc (vt dictum est) Prælati Regulares, Generales, & Prouinciales, Episcopis sint perquam similes, & circa sibi subditos, Episcopalem, vel quasi Episcopalem in Iure dicantur iurisdictionem habere, vt iam omnes communiter Doctores sine discrimine, & absque delectu concedunt, neque subditi Religiosi peioris esse debeant conditionis, quam Clerici, aut cæteri seculares, dicendum perinde profecto videtur, si Episcopi id facere possunt, quod eadem sit ratio de illis, & de Episcopis, quoad facultatem absoluendi sibi subditos, in foro conscientiæ tantum, à prædicto, hæresis occulto crimine. Præterquamquod si Inquisitorum officium ad hoc aliquid facere videbatur, etiam ipsi olim Prælati Regulares de iure antiquo, seu potius ex speciali priuilegio, quinvero ex innumeris priuilegijs, respectu suorum subditorũ, erant hæreticæ prauitatis Inquisitores, & cognoscebãt de hæresis ab ipsis cõmisso occulto crimine, vt constare facile potest ex nostri Ordinis Monumentis, vbi ad hoc multa habentur priuilegia, quæ breuitatis causa facio missa, quia iam sunt reuocata, & non in vsu, sed referuntur à Collectore Priuilegiorum, *verbo*, *Inquisitores*, quibus Regulares eximebantur à iurisdictione Inquisitorum, præcipiebaturque stricte, vt de nullis eorum causis, ad Fidem spectantibus, cognoscerent, sed omnes suis proprijs remitterent Prælatis, & Superioribus. Neque solum olim supradicti Prælati Generales, & Prouinciales respectu suorum subditorum erant Inquisitores, verumetiam & Inquisitores creabant atque constituebant, Fratres sibi subditos, vt expresse constat *ex glossa*, & *Clementina nolentes*, *de hæreticis*, & ex his quæ late tradit Syluester, *verbo*, *hæresis*. 2. *quæst.* 1. vbi agit de antiqua Inquisitorum institutione. Ex quibus omnibus, alijsq. breuitatis causa omissis, satis colligitur, quod allata solutio supradicti Patris Fratris Emmanuel Rodriguez, ad argumentum prædictum, parum, aut nihil valeat, & subinde, quod, si vera est illorum opinio, quæ tenet, iuxta supradictum Concilij Tridentini præscriptum, atque decretum, Episcopos in foro conscientiæ ab hæresis crimine occulto, posse absoluere, id etiam perinde facere possunt supradicti Prælati Regulares, erga sibi subditos, cum etiam, vt dictum est, non sint, aut esse debeant Regulares subditi, peioris conditionis, quam Clerici, aut alij seculares. Nec valet dicere, vt respondet supradictus Pater Emmanuel Rodriguez, quod non sunt peioris conditionis, postquã ipsi Regulares, possunt se submittere iurisdictioni Episcoporum, renunciando priuilegium tuæ exemptionis, quod habent, quoad hoc, vt ab eisdem absoluantur, nam non est cur Religiosi in hos redigantur angustias, mendicentq.

ab alijs

Prælati nostri sacri Ordinis olim, respectu suorum subditorũ erant Inquisitores, sed hodie eiusmodi facultas est sibi sublata.

ab aliis, quod per seipsos possunt præstare, & gloriam, & honorem, quem ex Summorum Pontificum clementia, & benignitate habent, sine ratione, & causa, absque necessitate, & sufficienti fundamento aliis velint dare. Vnde pro supradictæ difficultatis resolutione, sequentem statuo conclusionem.

Tertia Conclusio.

Si vera est opinio quæ tenet, Episcopos ab hæresis crimine occulto in foro conscientiæ; etiam nunc posse absoluere, idem etiã Prælati Regulares facere poterũt erga sibi subditos.

Sententia est multorum grauissimorum DD. quod *si* vera est opinio, quæ tenet, Episcopos ab hæresis crimine occulto, iuxta præscriptum, atque decretum supradicti Concilij, in foro conscientiæ posse absoluere, practicariq. nunc potest; eadem ratione, id ipsum facere poterunt, circa sibi subditos, Ministri Generales, & Prouinciales, Episcopalem, vel quasi Episcopalem habentes iurisdictionem. Hæc conclusio statuitur in primis probabiliter, non ex mea propria, sententia & opinione sed aliorum, sub correctione sacrosanctæ Matris Ecclesiæ, & cuiuslibet melius sentientis. Cuius veritas fundatur in omnibus supradictis. Quibus de nouo nihil addendum occurrit, præterquam, quod Pius V. Pont. Max. circa hoc etiam dicitur statuisse, in quodam suo Motu proprio, expedito anno 1561. qui incipit, *Romanus Pontifex*, cuius meminit Parasellus in suo Priuilegiorum libro, fol. 127. vbi inquit, *Quod vt ne Fratres Ordinis Prædicatorum, plenis conditionis, quam clerici, aut seculares existant, concedit illorum Prælatis, pro sibi subditis, omnem illam auctoritatem, quam Conc. Triden. sess. 24. cap. 6. in foro conscientiæ, concedit Episcopis, pro sibi subditis, tam absoluendi quam dispensandi, &c.* quod valde facit ad propositam conclusionem comprobandam, nam omnes Ordines fruuntur ea concisione per viam cõmunicationis. Neque dictis obstat, vt quidã dicunt, quod in decreto supradicto, nulla fit mentio, neque in generali, neque in speciali, de supradictis Prælatis Regularibus, Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentibus, fit autem expressa mentio de Episcopis, ex quo videtur, iurisdictionem, alias ab ipsis sublatam, quoad hoc, vt suos diœcesanos ab hæresis crimine possent absoluere, per dictum decretum eisdem fuisse restitutam: non autem concessam, Prælatis Regularibus supradictis, quoad absoluendos sibi subditos ab eodem hæresis occulto crimine. Hoc, inquam, nihil obstat, neque, vt credo, opus fuit, quod illud expresse dixisset Concilium, cum expresso vno satis manifeste colligatur & aliud; de similibus enim, vt dicitur, simile est iudicium, & quoad conscientiæ forum, taciti, & expressi eadem est omnino ratio. Neque hoc nouum est in dicto Concilio, quinvero multa decreta habentur in ipso, expressa de Episcopis, quibus ob similitudinem rationis, vtuntur, atque vti possunt Prælati Regulares, Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentes, quamuis ibi non dicatur expresse, dummodo alias non sint prohibiti, quod est valde notandum, atque memoriæ commendandum. Sed aduotare oportet, quod ratio & causa, ob quam in supradicta conclusione, vsi sumus prædicta conditionali particula, *si*, & quasi dubitantes diximus, *Si vera est opinio*, &c. ea est, quia modo post præfatum Concilij Trid. decretum, quotannis promulgatur Bulla Cœnæ Domini, per cuius processum, hæresis crimen etiam occultissimum, vtcumque commissum, expresse Summo Pontifici reseruatur, & ex concessione solummodo conceditur atque committitur hæreticæ prauitatis Inquisitoribus. Ex quo videtur supradictam facultatem, concessam prædictis Episcopis, in dicto decreto, à Concilio, & secundum opinionem, atque sententiam nimis probabilem iam dictam, Prælatis Regularibus, Episcopalem, vel quasi Episcopa-

Nota hoc valde pro ratione dubitãdi, quod prædicta dicuntur conditionaliter.

scopalem iurisdictionem habentibus circa sibi subditos, per dictam Bullam Cœnæ, ipsiusq. annualem promulgationem, esse iam omnino reuocatam, demptam, atque sublatam; & quod nunc neutri, neque Episcopi, neque Prælati Regulares, a dicto hæresis crimine occulto, quempiam (etiam in foro conscientiæ) possunt absoluere.

Difficultas: An decretū Cōcil. Trid. quo statuit sitāt Episcopis, posse illi subditos in foro conscientiæ absoluere ab hæresis crimine occulto, reuocatū sit per annualem promulgationem Bullæ Cœnæ Domini.

Sed hæc difficultas maior est, & quæ amplius indiget disputatione, & discussione, de qua duas esse video in Scholis, solemnes Doctorum opiniones. Doctissimus Doctor Nauar. in suo Manuali cap. 27. nu. 272. dicto 15. tenet, & dicit, quod nullus præter Papam, aut sine eius speciali commissione, potest nunc absoluere ab hæresis crimine, etiā occultissimo, & censura ei annexa, quia Papa eam sibi quotannis reseruat in Bulla Cœnæ Domini, quamuis Conc. Trid. sess. 24. cap. 6. concedat Episcopis, vt per semetipsos in suo Episcopatu, possint absoluere suos subditos ab occulta hæresi. Addit præterea, quod licet possit contendi, quod non sit derogatum, quoad hoc illis, per Bullam Cœnæ, tamen Gregorius XIII. & Pius V. adeo id expresse declararunt, vt etiam Summo Pœnitentiario, negauerint illam facultatem, nisi cum certis quibusdam modificationibus, siue quibus, neque ipse absoluit sine maxima causa, neque ille dum vixit, absoluebat, etiam cū illa. Verba sunt expressa supradicti Doctoris Nauarri, in rebus Romanæ Curiæ callentissimi, atque doctissimi. Quæ quidem verba nimis faciunt dubiam, sententiam illam, quæ dicit, posse nunc prædictos Episcopos, absoluere in foro conscientiæ, ab hæresis occulto crimine, cum facultas sibi concessa per dictum Concilium, per supradictam Bullam, & annualem ipsius promulgationem sublata sibi videatur. Propterea igitur vsi sumus conditionali particula prædicta, *si vera est opinio*, &c.

Prima opinio.

Nota hoc valde, pro nō absoluendis ex his contentis in Bulla Cœnæ Domini.

Secūda opinio.

Sed contrariam sententiam tenet doctissimus Pater Angles, Episcopus Bossensis in 4. quæst. de Confessione, art. 5. difficultate 6. loquendo de Episcopis, nam de Prælatis Regularibus nihil omnino ibidem dicit. Cui etiam loquendo de eisdem Episcopis, non vero de dictis Prælatis Regularibus, subscribit P. F. Emmanuel Rodriguez loco supra citato, tom. 1. qq. Regular. quæst. 20. art. 10. tenens per publicationem, atque processum Bullæ Cœnæ Domini, nullatenus prædictam auctoritatem, & facultatem, absoluendi ab hæresis occulto crimine, in foro conscientiæ, supradictis Episcopis fuisse sublatam. Id quod & probat ex auctoritate doctissimi Patris Enriquez Societatis Iesu, in primo suo Tomo de Sacramentis, agendo de Sacramento Pœnitentiæ lib. 3. cap. 14. num. 7. vbi expresse dicit, posse etiam nunc Episcopos in foro conscientiæ, absoluere ab hæresis crimine occulto, neque prædictam suam auctoritatem, & potestatem, sublatam, siue abrogatam sibi fuisse per Bullam Cœnæ Domini. Quod & dicit tenuisse olim, innumeros Salmanticensis Academiæ Doctores, Theologos, atque Iurisperitos, nempe Magistros Penna, Medina, Gallo, ex Prædicatorum familia, & Doctores Moya, & Solis Cathedraticos primarios Iuris Canonici, & Ciuilis, multosq. Episcopos, scilicet D. Sanctium Episcopum Segoruiensem, D. Griterrerum Episcopum Granatensem, & Dominum Blancum Archiepiscopum Compostellanum, & refertur etiam, quod Illustrissimus, atque Reuerendissimus Dominus Cardinalis Carrafa, nomine Congregationis Cardinalium, idipsum rescripsit ad Dominum Christophorum Vela, Archiepiscopum Burgensem, quinvero & declararum id fuisse olim in Synodo Toletana anno 1583. præsidente in ea Illustrissimo, ac Reuerendissimo D. Cardinale Quiroga Archiepiscopo Toletano. Cuius positionis ratio in promptu est, nam (inquiunt) Concil. Trident.

Nota sententiā quorundam asserentium, posse Episcopos absoluere ab hæresi occulto crimine.

Trident. restituit per supradicta verba, atque concedere visum est Episcopis supradictis, iurisdictionem ab eisdem sublatam, quam habebant olim de Iure communi canonico, atque diuino (secundum quosdam) sibi conuenientem circa suos subditos, ad absoluendum ipsos à quibuscumque delictis, casibus, & censuris, quamuis subordinatam, & restringibilem à Papa, (vt supra diximus) quo fit, vt ipsi Episcopi, iure canonico atque diuino, nisi expresse limitentur, possunt facere pro sibi subditis, quidquid & Summus Pontifex potest in tota Ecclesia. Cùm igitur, inquiunt, supradictum decretum Concilij Trid. in hoc, sit lex correctoria, quæ restituit Episcopis, quod ab ipsis fuerat ablatum, reducendo ipsorum iurisdictionem ad terminos iuris communis antiqui, non posse videtur huiusmodi decretũ abrogari seu derogari, per generalia verba, & annualem supradictæ Bullæ Cœnæ Domini promulgationem, nisi de eo in illa expressa mentio fiat, vt loquendo de similibus Constitutionibus & decretis, tenent communiter innumeri Doctores Iurisperiti, Molina lib. 3. de primog. c. 4. nu. 25. Gutierr. de iuramento confirmatorio, c. 51. nu. 8. Cottar. lib. 3. variar. resol. c. 16. nu. 4. qui dicunt, quod in omnibus Constitutionibus, quæ cõmuniter à Sede Apostolica emanant, quando aliquod Concilij decretũ derogatur, seu limitatur, expressa fit de ipso mentio, ac dicitur, quod tális causa, siue casus sedi Apostolicæ reseruatus, non obstante prædicto Concilio: quod cum non habeatur in dicta Bulla Cœnæ Domini, dicendum videtur (inquiunt prædicti Auctores) quod Episcopi, etiam modo, in foro conscientiæ, à dicto hæresis crimine occulto possunt absoluere, non obstante annuali Bullæ Cœnę Domini publicatione. Sed an id positum nunc sit in consuetudine, & communiter obseruetur in praxi, & Episcopi hoc faciant etiam nunc, vtentes suo priuilegio, & munere, omnino latet me. Et hac in re nolo ego iudicem agere, contentus dixisse atque attulisse, quæ circa hoc dubium versantur opiniones, & communiter dicuntur à Doctoribus.

Sed ex suppositione, quod id ita sit, atque ita communiter practicetur, practicariq. possit, insurgit modo difficultas; An Prælati Regulares prædicti, Generales, & Prouinciales, possint idipsum similiter facere, circa sibi subditos? Nec minima quidem est, quinvero magna ratio dubitandi. Nam pro vna parte videtur, quod sic, ex eo, quod ipsi etiam, vt diximus, iurisdictionem habent circa sibi subditos, Episcopalem, aut quasi Episcopalem. Sic enim nominantur in Iure, & à Doctoribus communiter, & iuxta communem Regulam, de similibus simile est iudicium. Et præterea, quia secundum probabilem superius positam opinionem, ipsi etiam Prælati Regulares, respectu suorum subditorum, sunt vere Prælati, & consequenter auctoritatem habent à iure diuino, & non solum ex priuilegio Papali, humano. Quo fit, vt circa sibi subditos, eodem iure possint, quidquid & Episcopi supra suos, imo vero & quidquid Summus Pontifex in tota Ecclesia, in quibus non sunt expresse prohibiti. Hæc sunt, quæ pro hac parte faciunt.

Difficultas. An sit abrogatum prædictum decretum, quo ad Prælatos Regulares speciatim.

Sed pro alia in contrarium facit, quod eiusmodi Prælatorum Regularium iurisdictio, circa sibi subditos, quod sit de iure diuino, quamuis quorundam sit probabilis opinio, non tamen ab omnibus recepta vnanimiter, neque desunt, qui dicant, non sibi competere eiusmodi iurisdictionem, nisi solũmodo ex iure Papali humano, atq. ex speciali priuilegio, seu priuilegijs, Ordinibus, & eorum Prælatis concessis, ad regendum, & gubernandum sibi subditos. Ex quo consequenter dicendum videtur, quod eorum facultas, atque potestas, quasi Episcopalis, quãuis stando in supradicto decreto Cõc.

Trid. extenderetur, extendiq. posset per similitudinem, siue identitatem rationis, ad absoluendum sibi subditos in foro conscientiæ, ab hæresis crimine occulto, eo modo, quo secundum tantorum Patrum, atque DD. opinionem, id posse facere Episcopos diximus, sed tamen per dictam Bullam Cœnæ, esse eisdem Prælatis Regularibus sublatam, præsertim si ea sibi competat ex solo priuilegio, cum in dicta Bulla, omnia talia priuilegia abrogétur, & derogentur, quæ quidem ratio non currit in supradictis Episcopis, vt probe notat, & aduertit supradictus Henricus Enriquez, loco supra citato in glossa. Quo fit, vt non cum eadem constantia, atque ita asseuerantes, dicere possimus nunc, quod Prælati Regulares virtute supradicti Conc. Trid. post promulgationem supradictæ Bullæ Cœnæ, sibi subditos in foro conscientiæ, ab hæresis crimine possint absoluere, eo modo quo Episcopi idipsum facere possunt, in casu quo vera sit prædicta opinio. Nam Episcoporum facultas non videtur sublata, cum sit diuina, & competat sibi de iure diuino, absque contradictione, regularium vero Prælatorum facultas, non ita certo sit diuina, aut de iure diuino illis competens, sed solummodo ex Papali humano, & ex speciali priuilegio; cui quidem priuilegio per dictam Bullam, ipsiusq. processum derogari videtur, cum expresse ibidem omnia talia priuilegia reuocentur, non tamen supradictum Concilij Tridentini decretum, per supradicta, cum de eo non fiat expressa mentio, & reuocatio. Hæc omnia referre, ac dicere libuit, vt harum opinionum aliqualis habeatur notitia, sub censura & correctione sacrosanctæ Matris Ecclesiæ, & cuiuslibet melius sentientis. De reliquo nolo ego hac in re iudicem agere, teneat quilibet quod probabile magis sibi visum fuerit.

Nota hoc valde pro Prælatis Regularibus circa sibi subditos.

Multa alia à Doctoribus hic solent dubia adduci, An scilicet Prælati Regulares, Generalis & Prouinciales, saltem hoc possint facere ex aliquo speciali priuilegio, & etiam, an Episcopi, in casu quo id fint facturi, alicui personæ committere possint? & an per Bullam Cruciatæ, ab hæresis crimine occulto, in foro conscientiæ quispiam possit absolui? sed ne iste Articulus nimium excrescat, hæc omnia fusius dicenda reseruantur sequentibus Articulis.

ARTICVLVS III.

Vtrum aliqua fuerint olim specialia priuilegia, quibus Religionum Prælati, sed præsertim Minister Generalis, Ordinis Minorum, & Prouinciales, ab hæresis crimine occulto, Fratres sibi subditos, in foro conscientiæ possent absoluere, & an hæc sint reuocata hodie per Bullam, quæ dicitur, Cœna Domini?

HVcusque diximus, quæ dicenda fuerunt visa, stando in iure communi, atque etiam in supradicto decreto Conc. Tridentini facto pro Episcopis, quæ certa sunt, determinantes, quæ vero dubia, sub dubio, & opinione etiam relinquentes: & loquendo de priuilegijs, quæ interdum Religionibus conceduntur, ad absoluendum à casibus Papæ reseruatis, superest modo, vt dicamus quid dicendū sit, loquendo de priuilegijs particularibus, quibus olim concessa fuit facultas prædictis Prælatis Regularibus, Generalibus & Prouincialibus, absoluendi sibi subditos, etiā à casibus con-

tentis

tentis in Bulla Cœnæ Dõmini, quorum vnus, ac primus est hæresis, vt dictum est, in præcedenti Articulo. Et quidem quammaxima differentia est, inter vna & alia priuilegia. Nam licet sint aliquæ Bullæ Apostolicæ, seu Breuia auctoritatem concedentia, vt Fratres ipsorum virtute, ab omnibus casibus Papæ reseruatis possint absolui, non perinde, aut eorum virtute, absolui possunt, à casibus contentis in Bulla Cœnæ Domini. Nam ex communi omnium resolutione, huiusmodi casus, adeo sunt notabiles, & atroces, vt in generali concessione, minime videantur comprehendi, nisi de eis expressa mentio fiat. Quod & specialiter verum habet in crimine hæresis, vt supra diximus, *per cap. huius fidei dist. 17. Et cap. quod translationem de officio legati*, & *cap. fidei de rescrip.* ad quod etiã facit lex, *ita apud Labeonem. §. ait prætor. ff. de iniuriis.* Sed tamen quando aliqua breuia, siue priuilegia expresse cõcedunt, vt per ea quipiam possint absolui, etiam à casibus contentis in Bulla Cœnæ Domini, noua dubitandi ratio insurgit, an talia priuilegia reuocentur, seu reuocari videantur, per eandem Bullam Cœnæ Domini, quæ quotannis prædicatur, & promulgatur, cum noua reseruatione prædictorum casuum, & maximus censuris, contra absoluentes ab eis, ponendo clausulam reuocationis, quorumcumque priuilegiorum expresse, ac dicendo, non obstantibus priuilegijs, &c. etiam Ordinibus Mendicantibus concessis, & alijs sufficientibus Derogatorijs. Et vt ad casum, de quo quæritur in præsenti Articulo, deueniamus, est notandum, quod Sixtus IV. vt habetur in Monumentis Ordinis, explicando, & declarando quasdam litteras, Clement. IV. quibus concesserat Ministris, Vicarijs, & Custodibus Fratrum Minorum, facultatem, absoluendi, ac dispensandi cum Fratribus eiusdem Ordinis, &c. nisi talia perpetrassent crimina, propter quæ essent merito ad Sedem Apostolicam destinandi, declarauit, *dumtaxat esse ad Sedem Apostolicam merito destinandos, Hæreticos, relapsos, & Scismaticos, & qui litteras Apostolicas falsificassent, aut ad infideles prohibita detulissent, sed in reliquis omnibus, etiam symoniæ pravitate irretitos, posse per illos, quibus inibi conceditur, absolutionis, & dispensationis beneficium iuxta casuum exigentiam impertiri.* Quæ quidem concessio maxima fuit. Nam per eam videbatur, posse Prælatos Regulares, absoluere sibi subditos Hæreticos, maxime occultos, in foro conscientiæ, si non essent hæretici, relapsi, aut Scismatici, aut contenti in casibus ibidem expressis. Sed difficultas modo est, An dicta priuilegia expirauerint, aut sint reuocata per Bullam, quæ dicitur Cœnæ Domini? Collector Priuilegiorum Mendicantium, de supradicta conclusione agens, in compendio, dicit esse aduertendum, atque quammaxime notandum, quod dicta concessio, per mortem concedentis expirasse videtur, & idem esse dicendum de omnibus Constitutionibus tangentibus prædictum processum Bullæ Cœnæ Domini, cum quolibet anno processus ille censurarum, de nouo promulgetur, cum noua reseruatione prædictorum casuum, & maximis censuris, contra absoluentes, vt dictum est, ponendo ibi expresse, reuocationem priuilegiorum, &c. Vnde ait, quod tempore primi Capituli Generalissimi, consultus super hoc, Reuerendiss. Cardin. Alexand. qui & Præpositus appellatur, respondit Reuer. Patri bonæ memoriæ, Fr. Martiali Boulier, tunc temporis Generali, Vicario, Fratrũ Minorum Vltramontanorum, dicens, quod Prælati nostri non poterant absoluere Fratres suos, non solum ab illis quatuor casibus contentis, seu exceptis in Mari magno, sed neque ab aliquo alio, in Bulla Cœnæ Dñi contento, & quod illa concessio, vel declaratio Sixti IV. contenta in dicto Mari magno, potuit valere in ipsius vita, quia licet ipse etiam faceret processum quolibet anno, tamen semper intendebat excipere Fratres, prout ipse concel-

Nota circa casus contẽtos in Bulla Cœnæ Domini, quã magnaverſetur differentia inter eos, & alios cõmuniter Sedi Apostolicæ reseruatos.

In Generali cõcessione, nõ cõprehenduntur casus particulares, & enormes, nisi de eis specialis mentio fiat.

Appunitur ratio dubitandi.

Nota valde priuilegia olim concessa pro absoluẽdis casibus contentis in Bulla Cœnæ Domini.

Difficultas.

Opinio Collectoris Priuilegiorum.

Collector in Compẽdio verbo absolutio ordinaria quoad Fratres §. 13.

concesserat, nisi in dictis quatuor casibus. Addit Collector propterea Reuerendiss P. Generalis prouideat, vel faciédo ipse cum aliis Generalibus aliorum Ordinum, quod ponatur semper in Bulla Cœnæ Domini, exceptio Religiosorum, quoad Fratres suos, vel præcipiat, vt quolibet anno Procurator Ordinis, seu Commissarius Curiæ, transacta die Iouis sancti, post promulgationem dictarum censurarum, facultatem obtineat, absoluendi ab illis casibus, omnes Fratres, & alias personas, super quas Prælati nostri auctoritatem habent, scilicet Moniales, Tertiarios vtriusque sexus, oblatos, famulos, & domesticos, &c. Hæc supradictus Collector. Quibus verbis insinuare videtur, etiam ea priuilegia, quibus facultas Prælatis conceditur absoluendi sibi subditos à casibus contentis in Bulla Cœnæ Domini, derogata esse, & reuocata, & quotannis derogari, & reuocari per annualem prædicationem, seu promulgationem, eiusdem Bullæ Cœnæ Domini; nam quotiescumque promulgatur, omnia priuilegia, etiam de ipsa specialem mentionem facientia, derogantur, ac vt inutilia, aut nullius prorsus valoris declarantur.

Opinio Patris Fratris Emmanuel Rodrig.

Sed contrariam omnino sententiam tenet, P. F. Emman. Rodriguez, Tom. 1. qq. Regular. q. 20. art. 9. quam, & probare contendit, multis & efficacissimis rationibus, atque in primis dicit, eandem sententiam tenuisse, doctissimum Doctorem Morgobejo, Primarium sacrorum Canonum Cathredaticum, in illustri olim Vniuersitate Conimbricensi, & Canonicum Doctoralé Ecclesiæ Cathedralis Salmanticensis, in inclita postea Salmanticensi Academia, sacrorum canonum Prælectorem, qui legens, ac videns supradicti Collectoris explicationem, dixit duram eam nimis sibi videri, & quod ex ipsa, plura sequi videbantur absurda, atque inconuenientia, quæ quidem supradictus P. latissime prosequitur. Sed ego ipsa in præsentiarú paucis perstringam: ex eisq. rationes, & argumẽta afferam, quibus ipse vtitur, ad probandam suam sententiam prædictam, nempe, quod priuilegia, quibus specialiter conceditur, vt per ipsa quispiam possit absolui, etiam à casibus contentis in Bulla Cœnæ Domini, non reuocantur, neque reuocata esse censentur, per annualem promulgationem, quæ quotannis fit, eiusdem Bullæ Cœnæ Domini.

Nota quod voluntas Principis debet esse perpetua constans firma, & immobilis.

Primo, quia, vt habetur in iure, voluntas Principum debet esse constans, arq; perpetua, firma, atque immobilis, &, vt ipsi dicunt, vt lapis angularis, & polus in cælo. Facit ad hoc, *cap. imputari, de fide instrumen.* & *Clement. vnica, de renunciatione in principio*. vbi habetur, *quod illusio, & curiosa in personis Ecclesiasticis, maxime sunt vitanda, atque etiam in laicis*, vt habetur, *in cap. quod semel. & cap. decet. de reg. iur. lib. 6.* Facit, & ad hoc, *l. vbi repugnantia. ff. de reg. iuris.* & multa alia, quæ breuitatis causa referre omitto: sed, inquit, si priuilegia specialia, quibus facultas conceditur absoluendi, etiam à casibus contentis in Bulla Cœnæ Domini, quotannis reuocarentur per annualem prædicationem, seu promulgationem, eiusdem Bullæ Cœnæ Domini, iam voluntas summorú Pontificum, non omnino esse videretur constans, & firma, & redoleret inconstantiam, mutabilitatem, atque repugnantiam; quæ omnia sunt prorsus aliena, à tam magnis, & Sanctissimis Principibus, atque Pontificibus: ergo nullatenus id est dicendũ, aut credendum; nec vllo modo fit vero simile, quod àliquis summus Pont. per talem promulgationem, reuocare intendat, quod sui antecessores, forsan eodem anno concesserunt, absq. expressa talium concessionum facta mentione.

Secundo, prædictus Emmanuel probare contendit id ipsum, ex facto quorumdam summorum Pontificum, qui propriis suis temporibus, facere volen-

volentes supradictam Bullæ Cœnæ Domini promulgationem, expresse appoſuerunt clauſulam reuocatoriam, quorumcumque aliorum Priuilegiorum, etiam ſpecialiter conceſſorum, ad abſoluendum expreſſe de caſibus contentis in eadem Bulla Cœnæ Domini. Alij vero è contrario, non id ipsũ fecerunt, aut appoſuerunt huiuſmodi clauſulam, quin vero expreſſe prædicta ſpecialia priuilegia excæperunt, vt & fecit Sixtus V. in ſua Bulla Cœnæ Domini, publicata anno Domini 1586. Pontificatus ſui anno 1. in cuius fine habetur poſtalia. *Niſi in eis etiam caſus præſentibus litteris expreſſi comprehendantur.* Quam eandem exceptionem, fecit etiam Clemens VIII. in alia ſua Bulla Cœnæ, publicata, anno Domini 1593. Vbi etiam in fine, poſt aliorum Priuilegiorum reuocationem, appoſuit ſequentia verba, *niſi in eis etiam caſus præſentibus litteris expreſſi comprehendantur* Ex quibus verbis exceptiuis, manifeſte, vt videtur, colligitur, noluiſſe prædictos ſummos Pontifices, in generali ſua omnium priuilegiorum reuocatione, quæ ſit quotannis, quotieſcumque promulgatur Bulla Cœnæ Domini, comprehendi, & derogari priuilegia ſpecialiter, & expreſſe prædictos caſus concedentia, & continentia. Nec dicti, inquit, obſtat, quod aliqui ſummi Pontif. in alijs ſuis Bullis, ſupradictorũ verborum, nullam prorſus faciunt mentionẽ, nam dici poteſt, quod ideo eorum non meminerunt, quia ſibi fuit vilum, cenſeri debere expreſſa, quamuis de facto non exprimerentur, cum taciti, & expreſſi idem ſit iudicium. Quin vero addit prædictus Emmanuel, quod ſicuti in generali Conceſſione aliquorum priuilegiorum, non comprehenduntur, nec cenſentur comprehendi, caſus contenti in Bulla Cœnæ Domini, niſi priuilegia ipſa, de eis expreſſam atque ſpecialem faciant mentionem, ita etiam neque in generali reuocatione, reuocata cenſeri debent priuilegia, quibus iidem caſus expreſſe, & ſpecialiter ſunt conceſſi, cum reuocatio, res ſit odioſa, & ſtricti iuris, ac proinde ſtricte, & non ample ſit interpretanda. Quod & ex eo confirmatur, nam quando ſummi Pontifices ad facere volunt, illud expreſſe dicunt, ſicut, & quando concedunt facultatem abſoluendi à quocumque caſu ſedi Apoſtolicæ reſeruato, ſi id volunt intelligi, etiam de caſibus contentis in Bulla Cœnæ Domini, non id quidem prætermittunt, quinvero expreſſe exprimunt. Vnde ait, quod ad hoc, vt opinio Collectoris ſupradicti eſſet vera, neceſſum erat, quod ſummus Pontif. in Bulla Cœnæ, explicite, atque expreſſe diceret, quod per nullum priuilegium, ſiue per nullam auctoritatem, aut facultatem, à caſibus ibi contentis, quiſpiam poſſet abſolui, etiamſi in tali priuilegio appoſita eſſet clauſula, poſſe abſolui, à caſibus contentis in Bulla Cœnæ Domini. At ego in hac tantorum Doctorum diuerſitate, nolo Iudicem agere, ſed propoſito Articulo, opiniones prædictas in propria cuiuslibet probabilitate relinquendo, eidem breuiter faciam ſatis, per ſequentem Concluſionem.

Concluſio.

QVamuis olim aliqua fuerint, Prælatis Regularibus priuilegia ſpecialiter conceſſa, quibus abſoluere poſſent ſibi ſubditos, etiam à caſibus contentis in Bulla Cœnæ Domini, exceptis his, quos excepit Sixtus IV. aut hæc cenſeantur reuocata, & derogata, per eandem Bullam, quæ quotannis publicatur, ſeu aliunde, etiam quoad Regulares & quãrum ſpectat ad ſuorum ſubditorũ abſolutionem in foro tantum conſcientiæ faciendam, conſulatur Sanctiſſimus D. N. aut etiam Illuſtriſſ. S. Congreg. Cardinales, nam ego hac in re, Iudicem agere nolo. Ad ſtatuendam hanc Concluſionem

Quælibet harũ opinionum, in ſua probabilitate relinquitur, Conſulatur Sanctiſſ. aut etiã Illuſtr. Cardinales, nec ego hac in re iudicẽ agere volo.

prædicto

prædicto modo, mouetur, quia hoc diuersis in partibus, diuersimode prædicari vidi, & contrarios atque diuersos esse inter se Doctores, nec ego in alicuius iuraui verba Magistri, sed Sanctiss.D. N.Papæ, Illustrissim:sq. Cardinalibus, in omnibus & per omnia obsequentissimus esse volo, alij iudiciũ ferant, sat sit hac in re, breuiter me dixisse, cum suis fundamentis, quæ communiter adducuntur à Doctoribus. Hactenus de isto Articulo.

ARTICVLVS IV.

Quidnam sit faciendum in casu, quo Generalis Minister, nec alij Prælati Regulares, vti velint supradictis Clementis Quarti, & Sixti IV. Concessionibus, & qualiter Regulares, si (quod absit) forte in aliquam hæresim inciderint, ab eiusdem occulto crimine, in foro conscientiæ poterunt absolui?

IAm in precedentibus Artt. dixi, quid dicant Doctores circa absolutionem Religiosorum, ab hæresis occulto crimine, & quid iuxta quorundam opinionem, & sententiam facere possint, aut non possint Prælati Regulares, Nunc supereſt dicamus, quidnam faciendum sit, in casu, quo Prælati supra dicti, noluerint vti dictis Concessionibus, existimantes, aut formidantes, id nó esse sibi licitum, sed illicitum? Et quod remediũ habere possunt subditi, vt à supradicto hæresis crimine occulto, occulte etiam, atque in foro conscientiæ possint absolui? Ad ꝙ, cum tria, vt videtur, remedia possint occurrere, operæpretium est, vt de ipsis in particulari dicamus. Et primo, An vti possint Bulla Cruciatæ, ipsaq. sufficiat, in partibus, vbi publicatur: vt per eam quis à prædicto hæresis crimine occulto, in foro saltim conscientiæ, possit absolui? Cui primæ propositæ difficultati breuiter, & resolutiue respondeo per sequentem Conclusionem.

Prima Conclusio.

Per nullam Bullam Cruciatæ, vel Iubilæi absolui quispiam potest, ab hæresis crimine etiam occulto, nisi hoc ibi concedatur expresse, Nota, ꝙ in Generali mãdato siue cõcessione, nõ veniunt intelligenda, quę specialiter sunt prohibita.

PEr nullam Bullam Cruciatæ, aut Iubilæum (vtcumque pleniſſimum) ab hæresis crimine, etiam occulto, quispiam potest absolui, etiamsi in dicta Bulla, siue Iubilæo concedatur expresse facultas absoluendi à casibus Bullæ Cœnæ Domini, nisi expresse ibi facultas concedatur absoluendi ab hæresis crimine. Hanc Conclusionem tenet expresse Nauarr. in suo Manual. cap. 27. num. 272. in 15. dicto Quam & probat argumento desumpto *ex cap. fin. de offic. Vicarij lib. 6. & ex cap. in Generali de Regul. iuris, eodem libro.* vbi habetur, quod in generali concessione, siue mandato, non veniunt intelligenda, quæ specialiter sunt prohibita. Facit, *& cap. Frater noster. 16. q. 1.* iuncto dicto Sancti Antonini. 3. par. tit. 24. cap. 77. §. 1. vbi inquit, quod facultas generalis absoluendi ab excommunicatione, non includit absolutionẽ illius, quæ specialiter non fuisset concessa. Hæc supradictus Nauarr. Circa veritatem Conclusionis supradictæ, diuersæ sunt opiniones, & Magister Soto in 4. dist. 22. q. 2. art. 3. tenuit olim partem affirmatiuam, nempe quod per supra dictam Bullam Cruciatæ, & Iubilæum, in quo conceditur facultas absoluendi ab omnibus casibus reseruatis, & contentis in Bulla Cœnæ Domini, dabatur etiam facultas absoluẽdi à crimine hæresis, saltim occulto, à culpa, & ab excommunicatione ipsius, cum generalis esset cõcessio, comprehendens omnia crimina specialia, quantumuis enormissima, quorũ vnum

Nota, differentiã, quæ olim fuit circa absolutionẽ ab hæresis occulto crimine, virtute Bullæ cruciatæ in partibus, vbi publicatur.

ex con-

ex contentis in dicta Bulla est hæresis. Sed contrariam sententiam tenuit Couarr. super *cap alma mater. 1 par §. 11 num. 5.* Et Symancas in Enchir. tit. 5. quorũ fundamẽta non refero, nõ refero, vt breuitati, studeam, & quia apud eosdem Auctores poterunt videri, & præsertim, quia hæc quæstio, & difficultas iam omnino extincta, atque determinata fuit, per Gregor. XIII. in quodam suo Motu proprio, edito anno 1576. die 22. Septemb. in quo declarauit, *non esse sua intentionis, nec suorum Prædecessorũ in Cruciata, & in Iubilæis, facultatem concedere absoluendi ab hæresis crimine, etiam occulto*, qui quidem Motus proprius, vt dicitur, Toleti fuit promulgatus, in domo S. Inquisitionis, præsidente quodam Inquisitore D. Ioanne Llano de Valdes, adscitis, atque vocatis ad hoc, omnibus Prælatis Religionum, & Curatis eiusdem ciuitatis. 20. die Martij, anno Domini 1577. dictumq. est omnibus, quod contrarium facientes, & quempiam Hæreticum absoluentes, punientur, vt fautores Hæreticorum. Videatur hac de re, Simancas de Cathol. instit. tit. 3. de absolut. num. 1. & sequentibus, & Enriquez lib. 3. de sacram. pœnitentię cap. 16. num. 2. in Glossa, littera. 1. Vbi plura, eaq. notatu dignissima, ad hoc propositum, licebit aduenire, quæ neque legisse pigebit. Præsuppositio ergo, quod per supradictam Bullam Cruciatæ, neque per Iubilæum, non concedens dictum casum expresse, à crimine hæresis etiam occulto quispiam potest absolui, quod supereſt remedij, dicetur statim in sequenti Conclusione.

Nota hoc valde, pro non absoluendo hæresis etiã occultissimo crimine virtute cuiuscumq. Bullæ cruciati.

Secunda Conclusio.

Religiosus irretitus hæresis occulto crimine, ire tenetur ad Dominos, & Patres, qui præsunt Officio sanctę Inquisitionis. & per se, siue per alium, humiliter petere, vt fiat sibi facultas, quo à prædicto crimine possit absolui. Hoc remedium est ordinarium. Nam Inquisitores prædicti, sunt ad id muneris, à summo Pontifice Iudices destinati, delegati, & constituti in vtroque foro, ipsi vero ex communi consensu, in graui causa, committere id possunt, alicui confessario, graui, & docto, vt in conscientiæ foro eiusmodi absolutionem faciat, de dicto crimine hæresis. Quod & ipsi, vt videtur, facere debent, nisi constitutione aliqua, aut supremi Iudicis mandato fuerint prohibiti. Videatur hac de re Simancas, Veteranus Inquisitor, & in hisce rebus multum exercitatus, libro illo aureo suo, de Catholicis institutio. tit. 3. de absolutione num. 5. cum sequentibus, & in lib. qui dicitur Enchiridion, violatæ Religionis cap. 5. num. 4.

Religiosus Irretitus occulto hæresis crimine, ad patres, & censores fidei debet adire, vel per se, aut per alium, vt absoluatur.

Sed difficultas est, An ipsorum aliquis seorsum, supradictam facultatem facere possit alicui? Cui quæstioni, & difficultati communiter respondetur, negatiue. Et id expresse tenet Enriquez lib. 3. de Sacramento pœnitent. capitulo 17. numero quarto, in Glossa littera S. nisi forsan dum totius visitat aliquam Prouinciam, tunc enim seorsum confessionem posset audire, & quempiam ab hæresi absoluere, facta eiusdem hæresis abiuratione; aut etiam ex causa hoc alteri Confessario committere, circa personam longe distantem, aut impeditam venire, vtpote Monialem, seu aliam similẽ. In alijs vero causis, vnus solus Inquisitorum, sine alio commun s est resoluito, quod non quippiam circa hoc facere possit, nec à casibus eidem sanctæ Inquisitioni reseruatis absoluere, multoq. minus committere absolutionem. Quia iurisdictio residet in officio, & toto consessu, non vero in personis particularibus, siue in aliquo particulari, prout in simili casu dicit Syluester, *verbo confessor. 1. § 4. in fine*, asserendo, quod iurisdictio est tota in toto Capitulo. Sed quid, si supradictus hæresis crimine irretitus, id facere

cere formidet, atque renuat? Nam vt inquit, Simancas loco supracitato, num.6. pauci iam nostris temporibus reperiuntur, qui velint seipsos Iudicibus, seu Inquisitoribus manifestare. quid ergo in tali casu erit faciendum? Respondetur per sequentem Conclusionem.

Tertia Conclusio.

In casu quo q̃s-pã ire renuat ad Inquisitores vadat ad Episcopum pro absolutione criminis hæresis occulti, in casu quo vera sit opinio q̃ id ipsũ possunt facere.

In casu supradicto recurrendum est ad Episcopum, siue Episcopos, qui nisi specialiter id facere fuerint prohibiti, iure cõmuni sunt Inquisitores, & ab hæresis crimine maxime occulto, possunt absoluere. Hoc est vltimum refugium, siue remedium. Circa probabilitatem prædictæ opinionis, plura, superq. satis dicta sunt à nobis supra in art. 2. concl. 3. Sed de nouo dicendum occurrit, quod etiam Simancas, cum esset Inquisitor, eandem sententiam, & opinionem tenuit, dicto lib. de cath. institution. tit. 3. num. 5. quinvero, & Nauarr. lib. 1. consil. tit. de Constitutionibus consil. 1. idipsum tanquam certum præsupponit, expressiusq. in lib. 5. consil. tit. de priuilegijs consi. 11. nam quamuis ibidem dicat, fuisse sibi rescriptum à quodam Cardinali, quod in Congregatione eorumdem proposita quæstione, An prædicta facultas, concessa Episcopis, absoluendi ab hæresi, in foro conscientiæ tantum, per Concilium Trident. sit abrogata, per Bullam Cœnæ, quæ quotannis prædicatur, per illa verba, *ac cuiusuis Concily Decreta*? pars affirmatiua fuerit determinata, diffinita, atque concluſa, nempe, quod per dictam Bullam abrogata est prædicta facultas: nihilominus tamen prædictus Nauarr. vrbane satis, atq; humiliter, vti par erat, cõtra prædictam resolutionẽ replicat, afferendo inconuenientia innumera, quæ ex eadem subsequuntur, aut subsequi possunt. Et tandem, vt patebit intuenti, inclinare videtur in partem negatiuam: quamuis enim non id expresse affirmet, dicit tamen quod sufficit, superq. satis est ad hoc, vt ex sua responsione facile colligi possit, quid ipse responderet in hoc casu, ad præfatam quæstionem. Concludendo ergo dico, quod in casu, quo hæc sententia, & opinio practicari possit, & debeat, cuius quidem rei ego nolo Iudicem agere, sed aliorum esto iudicium, hoc vnum est, quod reliquum habebit remedium supradictus Religiosus, hæresis crimine irretitus, vt Episcopum Diœcesanum consulat, ab eoq. humiliter petat ipsum, vt in conscientiæ foro dignetur absoluere.

Sed difficultas est, An supradicti Episcopi idipsum facere possint, non solum per seipsos, verum etiam, & per suos Vicarios? Et ratio dubitandi est. Nam in Decreto Concilij Tridentini supradicto, sessione 24. de refor. cap. 6. sequentia habentur verba, *in hæresis crimine liceat Episcopis, sibi subditos absoluere, in foro conscientiæ tantum, non vero eorum Vicarijs sit permissum.* Per quæ verba euidenter, vt videtur, colligitur, quod Vicarij Generales Episcoporum, virtute suæ commissionis generalis, nequeunt absoluere, etiam in foro conscientiæ, à dicto hæresis crimine occulto, cum hoc illis expresse per dictum Concilium sit prohibitum. Sed casu dato, quod ipsi ex ratione prædicta id nó possint, Quæritur, an saltim ex commissione speciali, hoc ipsum alicui specialiter Episcopi possint committere, vt scilicet, quẽpiam à crimine hæresis occulto absoluat? Hanc difficultatem tangit, Nauar. lib. 1. consiliorum tit. de constitution. consil. 1. nu. 87. q. 48. & lib. 5. consilior. tit. de priuilegijs. consil. 11. nu. 3 ibi ad 3. quæst. Et proposito quodam argumento, pro parte negatiua, nam inquit videtur, q̃ non, cum id fuerit concessum supradictis Episcopis, propter suam industriam, qualis commissio non est delegabilis. *per cap. fin. §. ceterum de offic. delegat. & cap. is, cui eod. tit. lib. 6.*

*sit.lib.6.*nihilominus tamen parti adhæret affirmatiuæ.Cui & ipse adhæreo, ac pro ea sequentem statuo Conclusionem.

Quarta Conclusio.

In casu quo Episcopis liceat absoluere ab hæresis occulto crimine Episcopus delegare post prædictam suam auctoritatem.

IN casu, quo Episcopis liceat absoluere ab hæresis occulto crimine, & ex aliqua rationabili causa, aut propter absentiam non possint per seipsos id facere, bene possunt illud alicui specialiter delegare. Hæc Conclusio est supradicti Nauarr. locis supracitatis, & ante ipsum eam tenuit Corduba, in summa.q.8.hoc innixus fundamento, quia in dicto Concilio non dicitur,quod Episcopi non possint committere alicui specialiter prædictam facultatē,sed solùmodo quod eorū Vicarijs non liceat absoluere à prædicta culpa,& censura. Quod dicit esse intelligendum virtute generalis Commissionis,quæ dari solet Vicarijs Episcoporum, ad absoluendum à quibuscumque casibus sibi reseruatis. Per id tamen non tollitur,quin ipsi Episcopi possint subdelegare,& committere suam auctoritatem alicui personę particulari,efficiendo ipsum suum Commissarium, ad effectum prædictæ absolutionis. Et ratio est,quia quamuis Episcopi in dicto casu, sint Commissarij summi Pont.ad dictū effectū,ex priuilegio iuris, posito in dicto Conc.Tri. posiri,cum tamen huiusmodi priuilegium sit perpetuum, certum est, quod possunt vices suas alteri committere, aut subdelegare,maxime cum in eodem Concil. non prohibeantur id facere. Consequentia videtur legitima nam iuxta communem iuris Regulam,Commissarius ex priuilegio,siue commissione perpetua,bene potest subdelegare,vt constat *ex cap.fin.de offic. delegati*, vbi habetur,*quod cui competit ex officio absoluere, potest illud per alium facere.* Idem habetur *in cap.etiam fin de offic. ordinary*, & docent Doctores communiter cum Syluestro, *verbo absolutio 4.q.2.num.6.& verbo Commissarius sine delegatus num.2. cum sequentibus*. Hanc eandem sententiam tenet Angles. in 4.q. de confessione art.5.difficultate 6. dicens, quod Pœnitentiarij Episcoporum, in Ecclesijs Cathedralibus constituti, possunt absoluere ab excommunicatione hæresis occultæ,hoc tamen est intelligendum,quando Pœnitentiarij prædicti habuerint specialem commissionem ad illum casum, vt dictum est,nam per generalem potestatem sibi traditam, haudquaquam id poterunt facere, neque à prædicto crimine hæresis occulto absoluere, vt expresse tenet Nauarr.in suis Consil.lib.1.de Constitutionibus Consil. 1. num.89.qui & lib,5.de priui. cons.11.nu.5.ibi ad 5. Qui respondens supradictæ rationi dubitandi, qua dicitur, quod in dicto Decreto Concilij videtur Episcopis commissa huiusmodi facultas, propter suam industriā, qualis commissio non videtur delegabilis, inquit,quod potest,si sibi placuerit,tradere Commissario potestatem absoluendi nudam,non vero deliberandi.Ita quod Episcopus informatus recte de casu,arbitretur modum, & pœnitentiam,& onus imponendum ei, qui venit absoluendus, nullo arbitrio relicto ei, qui est ipsum absoluturus, per quod tollitur inconueniens supradictum.Sed tandem in fine addit,quod quamuis verumq. fiat,& vnū,& alterū committatur,licite fieri potest,nam prædictum *cap.finale. §. ceterum, de offic. delegati*,procedit in eo,qui ex delegatione, & commissione habet potestatē absoluendi,& non in eo, qui habet illam ex officio,& priuilegio suæ dignitatis, de quo loquitur,*aliud cap.finale de offic.ordinary*. Supradicta omnia de absolutione ab hæresis occulto crimine, sunt difficillima,& maxime dubia, in quibus proinde iudicialis, & diffinitiua resolutio à solo summo Pontif. est expectanda. Ne igitur in ijs error contingat, si placuerit, ad ipsum recur-

Cōmissarius ex commissione perpetua, bene pōt illam alteri cōmittere,siue subdelegare

Nota hoc valde pro Episcopis.

Nota hoc valde.

recurratur, interim tamen à nobis sunt dicta, quæ iuxta communiorem Doctorum doctrinam, magis probabilia fuerunt visa, quæ & exequi possunt, atque practicari.

ARTICVLVS V.

Vtrum Generalis Minister, transferre possit, Prouincialem Ministrum, ex vna in alteram Prouinciam?

Huic articulo respondetur, per sequentem conclusionem.

Conclusio.

Generalis Minister non pót transferre Prouincialē vnius Prouinciæ in aliam, sine speciali licentia summi Pontif.

GEneralis Minister, non potest transferre Prouincialem vnius Prouinciæ, ad alteram Prouinciam, vel e contra, sine licētia speciali summi Pont. Hæc sententia est expressa Syluestri. *verbo casus.* qui est, de translatione Episcoporum, vbi dicit, quod translatio Episcoporum de vna in aliam diœcesim, est summo Pont. reseruata, & solummodo summus Pont. id potest efficere, vt dicunt multa iura. *cap. 1. & 2. de translatione Episcoporum, & cap. 3.* & idem esse dicit de depositione Episcoporum, *per cap. quamuis 3. q. 6. & cap. duduum*, ibidē. Idē & de Abbatibus perpetuis, exemptis. Neq; vero acceptare eorumdem renunciationem, quia immediate subsunt Sedi Apostolicæ, *per cap. denique 6. quæst. 3. & dictum cap. inter corporalia, de offic. delegati, & cap. licet de regul. videatur in 3. & 4. casu*, & cōsequenter, quinvero, & potiori ratione, intelligendum etiam est, de translatione Prælatorum Regularium, Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentium, quales sunt Ministri Prouin. & de depositione, & acceptatione renūciationis officiorum eorū, Generalis Minister sola auctoritate ordinaria, & nēpe sine speciali summi Pontificis licentia, transferre, neque priuare potest eorum vllum, de Iure communi, neq; acceptare renunciationes suorum officiorum. Non desunt, qui dicant id etiam extendendum esse, ad Guardianos, & Priores, & quod nullus, summo Pontifice inferior, Guardianum, siue Priorem vnius Conuentus ad alium potest transferre, quia huiusmodi mutationes sunt omnino Iure prohibitæ, per locum à simili, & quia sunt contra generalem consuetudinem, quod inquiunt, sufficit, vt omnino censeantur interdictæ, vt expresse dicit Innocentius III. vbi supra in dicto *cap. inter corporalia, de translation. Episcoporum.*

Nota hoc valde pro auctoritate Ministri Generalis ad eligendos siue deponēdos Prouinciales Ministros, & alios Prælatos.

Sed tamen hoc quod de Guardianis, atque Prioribus dicitur, non ita credidérim esse verum, quinvero existimo, quod Generalis Minister in hoc dispensare potest, cum eiusmodi translatio, non sit translatio Prælatorū, Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentium, sed tantum Prælatorum localium, qui Curatis animarum correspondent, assimilantur, & comparantur, vnde in ipsis non eadem est omnino ratio. Et si quando Doctores extendunt supradicta iura, etiam ad Abbates, id intelligendum est, de Abbatibus perpetuis, Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentibus, quos Syluester loco supracitato vocat Abbates exemptos, non vero de alijs, nec de Guardianis, seu Prioribus, quorum Prælationes, non sunt quasi Episcopales, neque perpetuæ, sed temporales. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTI-

ARTICVLVS VI.

Vtrum Generalis Minister, possit eximere aliquem Religiosum, ab obedientia sui Prouincialis Ministri, seu illius Guardiani, in cuius Conuentu commoratur?

Huic Articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

DE Iure communi, exemptio subditorum ab Ordinarijs, est etiam summo Pontifici reseruata, ac proinde non potest Generalis Minister eximere Guardianũ, seu alium Religiosum, ne subsit Ministro Prouinciali, aut Guardiano, in cuius Conuentu commoratur. Hæc etiam Conclusio est Syluestri *verbo casus q. 1. casu 5.* vbi agit in particulari, de exemptione Episcoporũ, vt scilicet, Archiepiscopis nõ sint subiecti, qđ dicit esse soli Sedi Apostolicæ reseruatum. Quod probat *ex cap. frater noster 16. q. 1.* Et idem dicit esse intelligendum, de quibuscumque Religiosis, vel Clericis, qui sunt in aliqua diœcesi, vt non subsint iurisdictioni Diœcesani. Nam hoc facere, contrarium videtur rectæ rationi, & contra generalem consuetudinem, estq; solummodo auctoritati, & potestati, summi Pontif. reseruatum. Ex quo etiam colligitur, non posse propria sua auctoritate, Prælatos Generales, efficere Prædicatores generales, vt prædicent vbique terrarum ad libitum, sine licentia, non dico Episcoporum, nam hoc esset contra Concilium Tridentinũ, & plures sacros Canones, sed neque sine licentia ordinariorum Prælatorũ Regularium, quia hoc in effectu, esset eximere eiusmodi Religiosos, à iurisdictione suorum Prælatorum, quod vt dictum est, solus summus Pontif. valet efficere. Quibus concinit illud, quod habetur in Concil. Trident. sess. 25. de Regularibus, cap. 4. vbi dicitur, stricteque prohibetur, *ne quis Regularis, sine sui Superioris licentia, prædicationis, vel lectionis, aut cuiusuis pij operis prætextu, subijciat se alicuius Prælati, Principis, vel Vniuersitatis, vel communitatis obsequio, aut alterius cuiuscumque personæ, siue loci, nec ei aliquod priuilegium, aut facultas ab aliis super his obtenta suffragetur, quòd si contra fecerit, tanquam inobediens, arbitrio Superioris puniatur.* Quamuis enim in supradictis verbis, nulla Generalium Prælatorum mentio habeatur, nec dicatur, quod ipsi non possunt talem facultatem facere, aliqua tamen sunt iura, quibus id ipsum insinuatur. *c. si. 9. q. 3. & c. qui resistit. 11. q. 3.* vbi soli summo Pontif vt huiusmodi facultatem tribui, vt possit eiusmodi licentias dare, & quemlibet Religiosum siue Monachum, tam contra suam voluntatem, quã cõtra voluntatẽ Abbatis, de Monasterio extrahere, & alicui Prælato, vel Principi in socium assignare, vt secum illũ teneat, qua de re videatur Sylvest. *verbo casus, vbi supra casu 38.* Cum supradictis tamen stat, quod iusta aliqua existente causa possit Generalis Minister quadam ratione eximere subditum, siue Guardianum, ab obedientia Prouincialis, ad hunc sensum, vt in officio aliquo occupatus, non perturbetur, aut si fuerit in aliquo delicto præoccupatus, causa ipsius ad eundem Generalem remittatur, quod & quandoque obseruatur in praxi.

De Iure communi exemptio subditorum ab Ordinarijs, est summo Pontifici reseruata.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Generalis Minister nostri sacri Ordinis, possit restituere degradatos, & solemniter electos ab Ordine.

RAtio dubitandi est, quia vt habetur in iure, restitutio depositorum, siue degradatorum ab Ordine, est summo Pontifici reseruata, ex decreto Iulij, l. vt habetur *in cap idco* 1. & 2. 1. *q.* 6. & tradit illud Sylvest. *verbo casus q.* 1. *casu* 6. sed quia circa hoc est, controuersia & differentia quammaxima inter Doctores Iurisperitos, qualiter intelligenda sint prædicta Iura, & de quibus depositis, siue degradatis ab Ordine, ibidem mentio fiat. Ex quo etiam pendet vera suprapositæ difficultatis resolutio, præmittere, atque aduertere oportet, quod in Iure, duplex reperitur degradatio, siue depositio, quædam verbalis tãtum, alia vero solemnis, & actualis. Degradatio verbalis est, quæ fit tantummodo verbis, per quæ quispiam deponitur ab Ordinibus, & gradibus Ecclesiasticis, quos habet, & secundum Ius fit à proprio Episcopo, assistente certo quodam canonico Episcoporum numero, de quo statim dicemus, & tradit Panor. *in cap. non potest de re iudicata*. Et verba quibus vtitur Episcopus, sunt quæ sequuntur. *Auctoritate Dei omnipotentis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & nostra, te degradamus, priuantes omnino Ordine, & beneficio, & priuilegio Clericali, &c.* Alia est degradatio solemnis, & actualis, quæ fit non solum verbis, verum etiam & factis. Nam degradandus, siue deordinandus, indutus vestibus sacris, & manu tenens vas, aut instrumentũ, seu ornamentum, ad suum Ordinem spectans, ac si in suo officio deberet solemniter ministrare, adducitur ad præsentiam Episcopi, & auferuntur ab eo omnia, quæ data sunt illi in sua ordinatione, incipiendo ab vltimo gradatim, vsque ad vestem datam in prima tonsura. Deinde tondetur, & raditur sibi corona, ac dicit Episcopus. *Auctoritate Dei Omnipotentis Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & nostra, tibi auferimus habitum Clericalem, deponimus, degradamus, expoliamus, & exuimus te omni Ordine, & beneficio, & priuilegio Clericali*. Hæc omnia colliguntur *ex cap. degradatio, de pœnis, lib.* 6. & tradit ea Panorm. *in cap qualiter, & quando vl. 2 de accusation* Ex quibus infertur, quod degradatio actualis, & solemnis, est quasi executio degradationis verbalis, nam degradandus actualiter, iam prius est degradatus verbaliter; &, vt dicitur in Pontificali Romano, fol. 190. ad eam non necessario requiritur Episcoporum numerus, sicut ad degradationem verbalem. Nam, vt habetur in *dicto cap. degradatio. & in cap. felix.* 15. *q.* 7. & tradit Panor. vbi supra, ad degradationem verbalem, si deponendus, atque degradandus est in sacris constitutus, requiritur non solum, vt fiat ab Episcopo, verum etiam quod fiat, assistente certo Canonico Episcoeorum numero. Si degradandus est Episcopus, vltra Metropolitanum, requiruntur duodecim Episcopi. Si vero est tantum præsbyter, vltra proprium Episcopum, requiruntur alij sex. Si vero est Diaconus, vel Subdiaconus, tres. Si vero non est in Sacris constitutus, potest fieri à solo proprio Episcopo, sine aliorum Episcoporũ præsentia, sed nõ sine præsentia Capituli, alias sentẽtia erit nulla, prout late tradit Panor. vbi sup. de quo videatur Sylu. *verbo degradatio, nu.* 1.

Hoc supposito circa præsentem difficultatem, est inter Doctores differentia, & controuersia, de qua harum degradationum, sint intelligenda suprædicta iura, quæ dicunt restitutionem depositorum, siue degradatorum, esse reseruatam summo Pontifici? Ioannes Andreas, ait, quod intelliguntur simpliciter & absolute de omni depositio, atque degradato, vtcumque, siue solummodo

Quid sit degradatio, & quotuplex.

Qualiter, & quibus verbis fiat degradatio quæ solùmodo est verbalis.

Qualiter fiat degradatio solẽnis, & actualis, & quibus verbis.

Nota pro degradatione Clericorum.

Difficultas. Prima opinio.

lummodo verbaliter, siue vero solemniter, & actualiter. Et ratio illius est, nam cum prohibitio facta, reperiatur simpliciter in iure, intelligenda est simpliciter, & absolute, non solum de solemni, & actuali degradatione, verum etiam de verbali.

Sed alia est aliorũ sententia, & opinio, quam tenet Glossa supradicti *cap. ideo el 1.2.q.6.verbo, ac restitutionibus*, vbi dicit, intelligenda ea esse, solummodo de depositis, atq; degradatis solemniter, & actualiter, secus autẽ, inquit est de depositis tãtum verbaliter. Quam sententiam sequuntur Speculat. Archid. & Panor. prout refert Sylu. vbi sup. dicentes Episcopũ posse restituere verbaliter depositũ. *per c. at si Clerici de iudicys.* Quæ opinio, vt cõmunior, & probabilior, tenetur vbiq; & consequenter per eam Minister Generalis, & Religionũ Prælati, iurisdictionem habentes, Episcopalem, vel quasi Epalem, id ipsum facere poterunt, restituereq. degradatos, & electos ab Ordine tm̃ verbaliter. Sed quia hęc omnia maiori indigent explicatione, & tractatione, pro eorum omnium vltima resolutione, sequentes statuo Conclusiones. Alia opinio.

Prima Conclusio.

SI degradatio, & electio, fieret ab Ordine tantum verbaliter, & absq; priuatione, & spoliatione habitus, certissimum est, quod stando in iure communi Generalis Minister, & Religionum Prælati, Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem habẽtes, possunt huiusmodi, sic verbaliter tm̃ electos ad Ordinem restituere. Pro intelligentia, simul & probatione huius conclusionis, adnotare libet, vt satis constat, atque colligi potest, ex *cap. fin. de Regularibus*, q Religionum Prælati olim, licentiam, & facultatẽ habebant, eijciendi suos Fratres, & recipiendi electos ab Ordine, quin vero, & mãdatum à Greg. IX. habuerunt, eosdem sollicite, atq; annuatim requirendi, quod cum non debeat, aut possit intelligi, de electis solemniter, & actualiter, & cũ priuatione, & spoliatione habitus, nam horũ restitutio, semper extitit summo Pont. reseruata, dicendũ vr̃, id intelligendũ esse, atq; intelligi debere, de alijs electis, nõ quidem solemniter, & actualiter, cũ priuatione, & spoliatione habitus, sed tantũmodo verbaliter, habitu retento, ac nũquam dimisso. Et quod olim hæc consuetudo inoleuerit in Religionib. Monachalib. eijciẽdi Religiosos è Monasterijs, pp eorũ incorrigibilitatẽ, & contumaciã, habitu retento, & nunquam dimisso, colligitur expresse, *ex cap. ea quæ pro Religionis honestate, de statu Monachorum, vbi* Honor. III. *Visitatoribus Monachorum præcipit, vt Monachos, quos contumaces inuenerint, & rebelles, iuxta modum culpæ, vice sua, regulari censura percellant, absque personarum delectu, non parcendo rebellibus ob suam pertinaciam, vel potentiam amicorum, quin eum morbidam ejiciant ab omili, ne inficiat sanas oues.* verba sunt expressa prædicti Honor. III. Ex quibus satis colligitur intẽtum. Quin vero, & Innoc. III. *in cap. cum ad Monasterium eod. tit.* agens de Monachis proprietarijs, inquit, *quod si quispiam Monachus proprietatem aliquã deprehensus fuerit habere, Regulari monitione præmissa, de Monasterio expellatur, nec recipiatur vlterius, nisi pœnitentiã agat, secundum Monasticam disciplinam*, Ex supradictis iuribus, facile licebit colligere, qualiter olim in Ordinibus, atq; Religionibus, maxime Monachalibus, consuetudo inoleuit, propter aliqua crimina, & delicta, Monachos insolentes, atque incorrigibiles e Monasterijs eijcere, quod absque dubio, intelligendum tãtum venit, de electis verbaliter & non solemniter, & actualiter, cum spoliatione, & priuatione habitus. Et de huiusmodi Monachis, etiam intelligendum est, & interpretandum venit, *supradictum c fin. de Regularib.* quando dicitur, quod Religionum Prælati, tenentur supradictos electos ab Ordine suo, sollicite, & annuatim requirere,

Si degradatio, & electio fieret ab ordine verbaliter tãtum, & absque priuatione, atque spoliatione habitus, Generalis Minister, & Religionũ Prælati, bene possunt degradatos ab ordine restituere

Nota, quod cõsuetudo erat olim, eijciendi Monachos ab Ordine cum habitu, & postea pœnitentia facta ab ipsis Prælatis iterum recipiebantur.

& quod iterũ in Ordine recipiantur,ſi id expediẽs,atq; conueniẽs fuerit viſum.Et quod dictum Capitulum expreſſe loquatur de his Monachis eiectis, non vero tantummodo de fugitiuis,vt quidã dicunt,patere põt intuẽti,atq; expreſſe conſtat,ex illis verbis ibidem poſitis,*fugitiuos ſuos,& eiectos de Ordine ſuo,requirant ſollicite,annuatim.* Vbi notandũ eſt valde,q̃ copulatiue loquitur dicens,*fugitiuos ſuos,& eiectos de Ordine ſuo*, vt hos & illos cõprehendat non ſolũ fugitiuos,verũ etiam & eiectos, & fit ſermo de eiectis ab Ordine verbaliter,neque enim vllo modo credẽdum eſt,q̃ loquatur ſummus Pont. de eiectis ſolemniter,& actualiter, cum ſpoliatione, & priuatione habitus, etenim ſi de his loqueretur Decretalis prædicta,atque in id ibidem facultas facta fuiſſet Prælatis, fruſtra poſtea impetrata fuiſſent, tot & tanta priuilegia ab eiſdem , ad eijciendos ſubditos inſolentes, & incorrigibiles ab Ordine,eo modo quo nunc fit,cum priuatione,& ſpoliatione habitus, cum ad id faciendum,in iure tam clara,& aperta,reperiretur licentia, atque auctoritas conceſſa. Dicendum eſt igitur,& concludendum,quod nõ intelligitur, niſi de eiectis tantummodo verbaliter,nã mos erat olim, atque in praxi, & conſuetudine cõi poſitum,Religioſos aliquos propter aliqua crimina,interdum è Religionibus eijcere , tantum verbaliter, ad modum quo,& Clerici olim etiam aliquando , tantum etiã verbaliter degradabantur. Qui ſic eiecti,habitu retẽto,pænitentiã agebant,qua peracta pœnitẽtia,atq; humilitatis oſtendẽtes ſigna,ad Religionẽ iterũ admittebantur,& recipiebantur , quod & faciebant, tenebanturque Prælati facere,per ſupradicta iura,quia, vt dictum eſt,prædicta depoſitio,ſiue degradatio erat tm̃ verbalis, non vero ſolemnis,& actualis,competebatq; illis auctoritatẽ Epãlem, vel quaſi Epãlem habentibus,ſuorũ ſubditorum eiectorũ, ſiue degradatorum,prædicta reſtitutio verbalis tm̃,ad modum,quo diximus de iure cõi, Epis etiam competere, reſtitutionem ſuorum Clericorũ verbaliter degradatorũ , iuxta ſupradictũ *c. at ſi Clerici de iudicijs.* His igitur ſic præmiſſis,atq; præſuppoſitis,quæ quãma xima ſunt animaduerſione digna,dicit modo noſtra Cõcluſio,quod ſi degradatio,atque eiectio Religioſorum ab Ordine,eſſet tm̃ verbalis, non vero ſolemnis,& actualis,& fieret abſque priuatione,& ſpoliatione habitus, idque eſſet nunc in praxi,& conſuetudine poſitum,etiam ſtando in Iure cõi,Generalis Miniſter,& Religionũ Prælati,Epiſcopalem,aut quaſi Epiſcopalem iuriſdictionẽ habentes,bene poſſent huiuſmodi eiectos verbaliter tm̃,ad Ordinem reſtituere.Cuius Concluſ.ratio clara eſt,& ſatis cõſtat ex dictis,nam ſi ſtando in Iure cõi,cum ſuis Clericis id facere poſſunt Epiſcopi,ex cõi omnium reſolutione,depoſitos,inquã,tantũ verbaliter,ad ſuũ Ordinẽ reſtituere,cum ipſi etiam circa ſibi ſubditos,eandem aut certe ſimilem,vel coęqualem,habeant poteſtatem,certum,& manifeſtum eſt,quod idem ſimiliter poſſent.Et præterea id poſſent,per ſupradicta iura,quibus diximus, fuiſſe olim conuetudine poſitum,propter aliqua delicta Religioſos interdũ ab Ordine eiectos tantum verbaliter , & non dimiſſo atque ſpoliato habitu , rurſus poſt pœnitentiæ,contritionis,atque humilitatis ſigna , ad Ordinem reſtituere,& admittere.Sed iam mos iſte,deſueuit omnino,neque nunc eſt in praxi, & conſuetudine poſitus, & expulſiones, ſeu eiectiones, Religioſorum omnium ab Ordine , quæ efficiuntur , hoc noſtro tempore , non ita fiunt, ſed qui expelluntur, atq; eijciuntur, ſimul priuantur , & ſpoliantur habitu, quorum proinde depoſitio , & degradatio , non eſt tantum verbalis , ſed vere ſolemnis, & actualis, quapropter , vt de horum reſtitutione ad Ordinem , quid tenendum & practicandum ſit dicamus, ſecundam ſtatuo Concluſionem .

Secun-

Secunda Conclusio.

Restitutio solẽniter degradatorum ab Ordine, summo Pontifici reseruatur.

Restitutio depositorum, siue solemniter, & actualiter degradatorum ab ordine, de Iure cõi, solũmodo summo Pontifici est reseruata. Hæc Conclusio satis constat ex supradictis, in notabili posito, in principio huius Articuli, & eam expresse tenet *Glossa in capitulo 1 vii. quæst. 6.* sed quod Minister Generalis, & Religionum Prælati, stando in iure communi, non possint huiusmodi semel depositos, electos, & vt ita loquamur, degradatos, solemniter ab Ordine, & iam priuatos, atque spoliatos habitu, siue auctoritate Apostolica, eosdem iterum ad Religionem admittere, probatur hac efficacissima ratione. Nam tales sic à Religione electi, & habitu Regulari, & Monachali perpetuo priuati, in oĩbus, & per omnia assimilantur, quin vero & æquiparantur Clericis solemniter depositis, & actualiter degradatis, vt patet ex supradicto notabili: sed Clerici solemniter depositi, & actualiter degradati, vt tenet communis opinio sine contradictione, non possunt ab Episcopis, nec ab alio nisi per Papam restitui: ergo nec Generalis Minister id potest, nec vlli Religionum Prælati, sine speciali auctoritate Apostolica, vel S. Cong. Cardin. Cõsequẽtia exinde patet, nam eorum oium potestas, & auctoritas ad summum, Episcoporũ auctoritati & potestati, seu iurisdictioni assimilatur, & æquiparatur: ergo quod Episcopi non possent efficere, neque ipsi Religionum Prælati. Confirmatur præterea, nam sicuti Clerici, solemniter depositi, & actualiter degradati, statim desinunt esse de iurisdictione Episcoporum, & traduntur Curiæ seculari, efficiunturq. de secularium Iudicum iurisdictione, sic etiam Fratres, solemniter depositi, & actualiter degradati ab ordine, statim esse desinunt de iurisdictione Ordinis, & efficiuntur de iurisdictione Episcoporum, si sunt Clerici, vel si sunt Laici, Iudicum secularium, sed Episcopi postquam solemniter degradauerint Clericum, nullam super illum iurisdictionem habent, neque possunt propria auctoritate à Iudicum secularium iurisdictione illum extrahere: ergo neque Prælati prædicti vllam habent potestatem, iterum Religiosos semel electos recipiendi, & admittendi ad ordinem, cum iam non sint sibi subditi, sed Episcoporum, aut secularium Iudicum, in vtroque foro, ad ligandum, atque soluẽdum eos, tanquam si essent mere seculares, aut Clerici. Et certe cõtrarium facere videretur falcem mittere in alienã messem, idq. sine Iure aut potius contra Ius, nam vt dicitur, par in parem non habet imperium, iurisdictionem, siue potestatem. At dicet quispiam contendet, & hanc rationem nullam esse, & argumentum nihil prorsus valere. Nam etiam Clericus secularis est subiectus Episcopo, & de ipsius iurisdictione, & potest nihilominus, si velit esse frater, admitti, & recipi ad Ordinem, absque licentia, & consensu eiusdem Episcopi: idem ergo dici poterit, de huiusmodi electis, qd postquam semel sunt electi, & expulsi de iurisdictione ordinis, & facti de Episcoporum iurisdictione, si iterum voluerint fieri Fratres, & Prælatis expediens uisum fuerit, quod absque eorum iniuria, iterũ assumi, & recipi poterunt ad Ordinem. Sed huic replicæ facile respondetur dicendo, quod est longe dispar ratio. Nam in primo casu, Pontifices summi eo ipso, quo approbant, & confirmant aliquam Religionem, consequentes concedunt, licentiã & facultatem earumdem Prælatis, quo omnes è seculo fugientes, ad profitendum habiles, in eadem possint admittere, & recipere, & vt illi ipsorũ possint se subijcere iugo, & iurisdictioni, nam iuxta sententiam Aristot. qui dat formam, dat etiam consequentia ad formam, & secundum Ius, qui concedit, aliquid, concedere perinde videtur, omnia sine quibus illud omnino non

Nota valde. Pro electis ab Ordine solẽniter, & actualiter, cum spoliatione habitus, quod non restitui possunt per Ministros Generales sine speciali licentia Apostolica, vel S. Cong. Cardinalium.

Nota hoc valde.

poteſt conſtare. Quid enim quæſo prodeſſet, Regulam, ſiue Religionem aliquam confirmare, & approbare, niſi ſimul cum eiuſdem confirmatione & approbatione, præſtaretur facultas, vt ad ipſam venientes ſeculares, ſiue conuerſi, alias habiles recipi poſſent? At non ex hoc ſequitur, quod eadem ratione, ad Religionem poſſint recipi, & admitti, ij qui alias de iure cõi ſunt inhabiles, & inhabilitatem habent poſitiuam, expreſſamq. ex iure prohibitionem, vt ſine licentia, & facultate Papæ, recipiantur in eodem Ordine, quales ſunt ſupradicti ſolemniter depoſiti, degradati, & ſpoliati habitu, & eiecti ab Ordine. Hęc certe ratio eſt fortiſſima, & neruoſiſſima. Cui, & accedit alia, neque minus efficax, meo quidé videri: nam iuxta communem omnium IurisPeritorum doctrinam, diffinitiuæ ſententiæ latæ, per eundem Iudicem nihil poteſt addi, minui, vel mutari, vt habetur, *in l. qualem ff. de arbitr. & in c. in litteris, de offic. deleg. & in cap. cum inter de ſententia, & re iudicata, & in cap. cum Bertold. eod. tit.* Et hoc loquendo tam de Iudice ordinario, quam de extraordinario, & ſubdelegato, cum vterque functus iam fuerit officio ſuo. Cum igitur Religionum Prælati, eijciendo Religioſos prædictos ab Ordine, per ſententiam diffinitiuam, quæ iam tranſiuit in rem iudicatam, functi fuerint officio ſuo, manifeſtum ſit, quod non poſſunt amplius, ſententiam ſuam reuocare, minuere, vel mutare, neque cum ipſis vllo modo diſpenſare, magis quam Epiſcopi cum Clericis actualiter, & ſolemniter degradatis. Hæc certe ratio eſt fortiſſima, & eſt Archidiaconi in ſupradicto *c. idem, el* 1.2. quæſt. 6. Prædicta omnia ſunt vera, & neceſſario dicenda, ſtando in iure communi. Secus tamen erit dicendum, loquendo de priuilegio, ſi ſpeciale aliquod, ad idem habeatur. At quidem ego nullum hucuſque inuenerim, cunctarum Religionum priuilegia, antiqua licet, & noua perluſtrauerim. Inuenire quidé licebit aliqua priuilegia, quibus Religionũ Prælatis conceditur, ſicq. facultas, vt ſubditos ſuos rebelles, & criminoſos puniant, & à Religione poſſint eijcere, atque etiam priuare habitu, ſi id expediens viſum fuerit, vt diximus in 1. Tomo q 52. loquendo de eiectis; nullum tamen priuilegium hucuſq. reperi, quo ſemel eiectos, priuatos, atque habitu ſpoliatos, ad Religionem iterum poſſint reſtituere, & admittere, niſi illud *cap. fin. de Regul.* quod vt latiſſime eſt dictum, intelligendum eſt de eiectis verbaliter tantum, non vero de degradatis, ſeu eiectis cum ſpoliatione habitus. Nõn me latet, quod hoc non obſtante, dicunt aliqui grauiſſimi Patres, & in hiſce rebus nimium exercitati, in noſtro ſacro Ordine Minorum, atque etiam in Religione Fratrum Prædicatorum, ſemper fuiſſe vſu receptum, atque in conſuetudine poſitum, quod Miniſtri Generales dictorum Ordinum, & Religionum, quando huiuſmodi eiecti, habituq. priuati, & ſpoliati, ad meliorem mentem redibant, & ad cor reuertebantur, contritionis, pœnitentiæ, atque humilitatis ſigna oſtendentes, & amiſſum habitum ab eiſdem inſtanter, atque humiliter, expoſtulantes, ſi id expediens ſibi videbatur, eoſdem ad proprium Ordinem, interdum admitterent, habitumque illis redderent, abſque alia licentia, & facultate, ſeu ſummi Pontif. diſpenſatione. Id quod & dicunt fuiſſe, ſemper in ſupradictis Ordinibus vſu receptum, & practicatum, & fieri, ac practicari poteſt hodie, cum ſit hæc de re, conſuetudo tam diutina, & antiqua, legitime præſcripta, & vt videtur, etiam immemorialis, quæ proinde vim legis, aut ſaltim priuilegij habet, iuxta *cap. fin. de conſuetudine, & legem hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotidiana, & eſtiua*. Sed tamen crediderim, hoc numquam fuiſſe ſupradictos Patres Generales, prædictarum Religionum adeo Illuſtrium, vbi tot, ac tanti viri reperiuntur litterati abſque maximó

Nota quod ſententię diffinitiuę latæ per eundem Iudicé niſi poteſt addi minui, vel mutari.

timo fundamẽto fecisse & fuisse practicatos, absq; aliqua speciali cõcessione, aut viuæ vocis oraculo, alicuius summi Pont. quod non omnibus constitit, neque ad Collectoris priuilegiorum manus, & notitiam peruenit, aut forsan ex aliquo rescripto. Illustrissimorum Cardinalium, ante quorum conspectum prædicti electi, atque habitu priuati, & spoliati, per viam appellationis, aut simplicis querelæ, comparere solent, allegantes se grauatos, atque spoliatos, iniuriam passos fuisse sine iusta causa, obtecrantes, ac petentes humiliter, vt eosdem fouere, & patrocinari coram dictis Prælatis dignarẽtur, quo facto, illi eisdem solent rescribere, rogantes aut forsan præcipientes, vt de nouo illos recipiant, & intra claustra, sub sua obedientia, & disciplina regulari admittant, quod & ipsi iussis parendo faciunt, ac facere tenentur. Hoc crediderim esse certum, neque aliter Prælatos prædictos, supradictam electorum receptionem ausos fuisse practicare, & certe cum viri alias grauissimi, doctissimi, atque Religiosissimi, id fecerint, præsumptio plane stat pro ipsis. Sed quidquid de hoc sit, & de supradicta antiqua, & diutina consuetudine præscripta, quod nos in præsentiarum in nostra conclus. diximus, dumtaxat est, hoc nullatenus fieri posse de iure communi, sine summi Pont. dispẽsatione, seu aliquo alio decreto. Nam cõmuni iure, supradictorũ solem niter electorum, depositorum, atque degradatorum, cum spoliatione habitus restitutio, solummodo pertinet ad summum Pontif. nec sine ipsius licentia fieri potest. Quocirca in nostris Cõstitutionibus generalibus Toleranis. cap. 6. vbi agitur de correctione delinquentium 5. de incorrigibilibus, statuitur, *vt qui semel ab ordine fuerit electus, iterum ad eundẽ non assumatur, & Prælatus, qui secus fecerit, sit priuatus actibus legitimis.* Quæ Cõstitutio, an etiã obliget nostri Ordinis, Generalẽ Ministrum, aliorum esto iudicium, nam nõ est præsentis loci illud determinare. Obligabit quidẽ, si steterit auctoritate Apostolica facta, & confirmata. Atque ad maiorem abundantiam dico, quod modo hac de re, extat specialis quidam Motusproprius, siue Constitutio Sixti V. edita 16. die Augusti anno 1585. & incipit *Cum primum*, in quo constituit, atque deputauit tres S. R. E. Cardinales, qui cognoscerent de causis electorum Fratrum, sublata omnibus alijs, etiam Sacræ Regular. Congr. Cardinalibus, & Legatis à latere, authoritate aliter iudicandi. Quod certe magnum inditium est, vt dictum remaneat, quod Sedi Apostolicæ reseruatus existat iste casus. Quæ certe Constitutio, quamuis à quibusdam dicatur, quod non est recepta, ipse tamen crediderim, quod ad vnguem ea à Prælatis omnibus quorumcumque Ordinum, & Religionum obseruatur, & practicatur, saltem mihi non constat contrarium.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Generalis Minister, auctoritatem, & facultatem habeat, interpretandi Iura, & Priuilegia, pro nostro Sacro Ordine Minorum, à Sede Apostolica emanata?

Resp. huic Articulo, per sequentes Conclusiones.

Certissimum est, Iudicialis diffinitio, seu interpretatio iurium & legum, a quibus gloriosum Ordinem Minorum Sedes Apostolica seruauit,

Prima Conclusio.

CErtissimum est, & omni dubio procul, quod Iudicialis diffinitio, seu interpretatio iurium, & legum Apostolicarum, ac priuilegiorum, quæ à sede Apostolica emanarunt, de iure communi est summo Pontifici reserua-

72. Hæc Conclusio habetur expressa, *in cap. cum omissent de iudicijs.* Vbi dicitur, quod solus Papa cognoscit, de dubijs priuilegiorum Apostolicæ Sedis, & non inferior. Quod & fuisse ei reseruatum, multum fuit rationi consonum, nam cuius est legem condere, eiusdem est eandem interpretari, vt habetur *in cap. inter alia de sent. excomm. & in cap. sicut §. ex his 11. q. 1. & in l. vlt. C. de legibus, & in l. in pretorijs. ff. de pretor stipulat.* Videatur hac de re Syluester *verbo casus q. 1. casu 7.* vbi dicit secundum Hostiens. idem esse dicendum, si dubitetur de Apostolico rescripto, ita quod ab alio per viam determinationis solui non possit, quam a summo Pont. ad quod allegat. *cap. a. de offic. legati.* Idem etiam dicit, esse intelligendum secundum eumdem, de interpretatione Statuti, facti per Legatum, cuius iurisdictio finita est, nec alius ei succedit. Idem & de dispensatione in casibus, quæ per eadē Statuta Papæ reseruantur. Sed per hoc non tollitur, aut prohibetur doctrinalis, seu magistralis declaratio, quam non solum Religionum Prælati, verum etiam quicumque alij literati, secundum naturalem rationem, & iuris fundamenta; possunt præstare de priuilegijs, & legibus quibuscumque, non solum respondendo particularibus quæstionibus, siue quæsitis, verum etiam publica commentaria edendo. Si tamen Religionum Prælati, in dubijs emergentibus circa priuilegia Apostolica, seu aliquos Canones, declarationes iudiciales in scriptis, vel alias facerent, prohibendo sub aliqua pœna, ne subditi vti possint alia declaratione, siue interpretatione, peccarent quidem, & sua declaratio esset nulla, quia, vt dictum est, eiusmodi iudicialis declaratio, & interpretatio de iure communi est summo Pontifici reseruata. Videantur, quæ hac de re, dicit *Glossa in dicto cap. cum omissent, verbo iudicari*, vbi ad hoc propositum dicuntur plura, eaq. notatu dignissima.

Cuius est legē cōdere, eiusdē etiā est eandē interpretari.

Religiosi Prælati, circa iura leges, & priuilegia, possūt facere expositionem, seu doctrinalem declarationem, & subditi aliquātenus debent interim, & ad fedem Apost. recurritur.

Secunda Conclusio.

Si ex aliquius legis Apostolicæ, vel priuilegij promulgatione, inter subditos aliqua exoriantur dubia, & præcipue si ea spectent ad totam Communitatem, bene possunt Religionum Prælati, doctrinalem quandam condere interpretationem, & per suas literas sibi subditos, ad ipsius obseruantiam exhortari, & admonere, interim quod ad summum Pontifi. recurratur.

Prælati Religionum possunt suspendere priuilegia Religionibus cōcessa donec summus Pont. cōsulatur. Monument. ordin. imp. f. 56. & 2. f. 52. cōfert. 58. & refertur in compen. priuerbo. Priuil. fratrum 3. 9. Nota valde & aduertāda cū scientijs scrupulosorū fratrum *Monum. ordi. 2. impref. f. 76.* eosdem faciendis. Habetur in Monumentis Ordinis. Leo etiam X. concessit Generali, & Prouincialibus Ministris, & Custodibus, cum consilio aliquorum Patrum, si res magnæ momenti fuerint, quod in rebus dubijs, & scrupulosis, conscientias Fratrum Minorum subditorum tangentibus, possint asserere, determinare in scrupulis, & rebus huiusmodi, atq; eorum determinationi subditi, secura conscientia possint, & debeant stare.

Hæc Conclusio est manifesta, atque ex dictis satis constat, quia de hoc nulla inuenitur facta prohibitio, quin vero est bona gubernatio, imo vero addo, quod si Religiosi aburerentur aliquibus Gratijs, priuilegijs, siue facultatibus Apostolicis, possent Generales Prælati, eiusmodi gratias, priuilegia, & facultates suspendere, donec Romanus Pontifex consulatur. Hoc habetur ex concessione Sixti IV. de qua in monumentis Ordinis. Item quando occurrunt dubia super negotijs, & priuilegijs Ordinibus concessis, Innoc. VIII. concessit facultatem Vicario Generali Ordinis, Prædicatorum Congregationis Hispaniæ pro tempore existenti (& idem est iudicium de Ministro, seu Vicario Generali nostri sacri Ordinis Minorum, priuilegium habentium communicationis) quod cum aliqua persona in dignitate Ecclesiastica constituta, & duobus aliis iuris consultis, interpretari possit eiusmodi dubia, & Fratres supradicti tute possint secure declarationibus, per eosdem faciendis. Habetur in Monumentis Ordinis. Leo etiam X. concessit Generali, & Prouincialibus Ministris, & Custodibus, cum consilio aliquorum Patrum, si res magnæ momenti fuerint, quod in rebus dubijs, & scrupulosis, conscientias Fratrum Minorum subditorum tangentibus, possint asserere, determinare in scrupulis, & rebus huiusmodi, atq; eorum determinationi subditi, secura conscientia possint, & debeant stare.

Et postea illud ampliauit ad Guardianos, & quoscumque alios Prælatos. Item Capitula Generalia sine alia speciali licentia, & auctoritate Papæ, possunt limitare, seu tollere vsum Priuilegiorum, Ordinibus concessorum, quia hoc fit ex consentu partium, contento in toto Capitulo per modum compromissi, cum certum sit, priuilegium non concedi in iniurium, quod tamen per seipsos solum facere non possunt Generales Prælati, abrogando priuilegia Ordini concessa, aut tollendo illorum vsum, nisi ad id specialem habeant facultatem. Item Leo Decimus concessit Generali, in suo Capitulo generali, & Prouinciali in suo Capitulo Prouinciali, vt de consensu eiusdem Capituli generalis, siue Prouincialis, vel maioris partis, declarare possit, an sit abstinendum ab vsu alicuius concessionis, factæ viuæ vocis oraculo, & post talem declarationem, prædictum oraculum ita esse inualidum, ac si per suam Sanctitatem esset suspensum, & reuocatum. Hæc nimirum dispositio facta per Leonem X. fuit nimis iuridica, & quammaxime necessaria; non enim est credendum velle Summ. Pont. qui iura tuetur, vnico verbo suspendere voluisse, quæ multis temporibus, ac vigiliis fuerant excogitata, vt iura disponunt. Verum si dubia sint circa leges, & litteras Apostolicas, vel circa incursionem alicuius pœnæ, & res ad iudicium fuerit deducta, poterit Generalis Minister, & alij Religionum Prælati, opinionem sequi, quæ sibi probabilior vita fuerit, in infligenda pœna, vel releuando ab ea, & tunc sententia erit valida, nam sententia lata contra ius dubium, non est ipso iure nulla, sed valida, vt docent omnes communiter scribentes, sed præcipue Panor. in *cap. 1. de sententia, & re iudicata, num. 9.* adducendo ad id multa iura, quæ maxime ad hanc rem confirmandam faciunt.

Nota valde, quod Leo X. cõcessit Ministro Generali, cũ Capitulo generali, & Prouinciali, cũ prouinciali, vel maioris partis, vt declarare possint, an sit abstinẽdum ab vsu alicuius priuilegij, aut viuæ vocis oraculo. *Suppl. fol. 94. concess. 269. refertur in Cõpend priuileg. verbo, viua vocis oraculo. §. 3.*

Sed circa Canones Concilij Tridentini, libet specialiter aliquid dicere, An Prælati Regulares circa ipsius explicationem, possint aliquid facere, & declarare, siue explicare illud? de quo sit tertia conclusio.

Tertia Conclusio.

Stricta, atque specialis facta est prohibitio, circa Concilium Tridentinum, vt nullus, præter Romanũ Pontificem, ipsum audeat explicare, seu declarare. Hæc prohibitio habetur in Bulla confirmationis eiusdem Concilij, facta à Pio IV. quæ incipit, *Benedictus Deus*, & est inserta in fine eiusdem Concilij, in qua cunctis Prælatis, atque personis, præcipitur sub grauissimis pœnis ibidem appositis, ne commentaria, glossas, annotationes, seu scholia, vllumve genus interpretationis, super ipsius Concilij decretis, quoquo modo edere, aut statuere audeant, etiam prætextu maioris corroborationis, seu executionis eiusdem Concilij. Circa huiusmodi Bullam notandum occurrit, quod non prohibetur per eam, ne aliquis ad adiuuandam memoriam, ad suam eruditionem, & specialem institutionem, annotationes, seu commentarios, vel simile aliud quidquam faciat, sed ne id fiat, ad edendum, & publicandum prædicta commentaria, siue scholia, vel si quis ad hunc finem, librum aliquem tydis mandaret, aut Codicem manuscriptum componeret, eo animo, vt ipsius copia ad omnium manus postea posset peruenire.

Circa canones Conc. Trid stricta, atq. specialis prohibitio facta est, vt nullus, præter Roman. Pont. ipsũ possit declarare.

Nota valde hæc omnia, quæ sequũtur.

Rursus aduertendum est, quod per supradictam Bullam, non prohibetur Aduocatus, qui litem aliquam defendunt, ostam ex aliqua dubia intelligentia, alicuius decreti prælati Concilij Tridentini, quin possint scribere, & componere aliquas, quæ dicuntur, *informationes* in puncto Iuris, ad suum patrocinium, & ad pertinendum, atque commincendum Iudicum animos,

mos,

mos, id quod & quotidie fit. Et idem eadem ratione est dicendum, de alijs Aduocatis, & literatis viris, qui verbo, vel etiam scripto, satisfaciunt huiusmodi scriptis & informationibus, atque etiam de his, qui doctoraliter respondent specialibus dubijs, & quæstionibus ab eisdem quæsitis, circa veram intelligentiam alicuius Decreti prædicti Concilij, ad sedandas, quietandas, atque assecurandas aliquorum conscientias. Id & etiam fit, atque habetur in vsu quotidie. Quinvero nec per dictam Bullam prohibentur, aut condemnantur Auctores aliquorum librorum, qui non expropositio, sed incidenter interpretantur aliqua eiusdem Conc. decreta ab eis allegata, vt & ipse facio sæpissime in hoc Manuali, & fecit suo tempore doctissimus Doctor Nauarr. & alij quamplures Doctores moderni, scribentes circa aliquos particulares casus, siue causas, nam hoc non est edere aliquod genus Commentarij super ipsius decretis, & has omnes assertiones licitas esse iam vniuersalis consuetudo declarauit. Maior difficultas est de alijs, qui expresse, & directe scripserunt circa aliqua decreta prædicti Concilij, vt fecit sapientissimus Pater, Frater Andreas de Vega Ordinis Minorum Regularis Obseruantiæ, Prouinciæ Diui Iacobi, & nostri Salmanticensis Conuentus, magnum decus, & ornamentum, qui ex proposito scripsit, atque in lucem edidit, magnum & aureum illud opus, quod communiter circumfertur, & de Iustificatione nuncupatur. Sed ad hoc, omni proculdubio credendum est, illum speciale licentiam, & facultatem, quinvero expressum mandatum habuisse, cum fuerit vnus ex Patribus, qui ex nostra Hispania, affuerunt prædicto Concilio, quod, & similiter credi debet de alijs, si qui forsan, simile quippiam fecerunt. Hactenus de isto Articulo.

Difficultas. Circa illos, qui scripserunt super Canones Conc. Trid. an id facere fuerit licitum.

ARTICVLVS IX.

Vtrum Generalis Minister, & Religionum Prælati, propria auctoritate deserere possint, aliquod Monasterium?

HAc de re, & circa hanc difficultatem, multa sunt à nobis dicta in præcedenti Tomo, quæst. 34. vbi per tres continuos Articulos, egimus de Monasterijs, quantum attinet ad ipsorum destructionem, seu desertionem: sed nihilominus, vt hic etiam omnia præ manibus habeantur, & circa propositam difficultatem aliquid dicamus, sequentem statuo conclusionem.

Conclusio.

Prohibitum est omnibus Religionum Prælatis, Mendicantibus, ne sine speciali licentia Summi Pontificis, loca, siue Monasteria semel accepta deserant omnino, vel de vno ad alium locum transferant. Hoc habetur expresse in *cap. vnico, de religiosis domibus, & in cap. cum ex eo, de excessibus Prælatorum, lib. 6.* Et est lata excommunicatio, contra omnes Prælatos oppositum facientes, de qua videndus est Syluester *verbo, Casus. quæst. 1. casu 8. & verbo, excommunicatio, 8. §. 20.* & hoc est verũ loquendo de Iure communi.

Prohibitum est omnibus Religionũ Prælatis Mendicantibus, ne sine speciali licentia Sedis Apostolicæ, Monasteria semel capta deserant, vel de vno ad alium locum transferant.

Sed Sixtus IV. concessit Ministro Generali, Fratrum Minorum Obseruantiæ, licentiam, & facultatem, ea loca, quæ Fratribus suis minus commoda esse cognouerit, dimittendi in manibus Ordinariorum locorum, & illa licite deserendi, prout ei visum fuerit expedire; super quo eiusdem Generalis conscientiam onerat. Et hoc voluit, non obstante Constitutione

Boni-

Bonifacij VIII. prohibente, loca semel recepta deseri, & alijs Apostolicis Constitutionibus, cæterisq. contrarijs quibuscumque. Habetur hæc concessio in Monumentis Ordinis. Vbi notandum venit, quod per dictam concessionem, nec Prouincialis Minister, nec vero Prouincia tota, facultatem habet deserendi prædicta loca, sine licentia Generalis Ministri, aut Commissarij generalis, quibus hoc solummodo conceditur.

Monu. Ord. 1. impress. f. 47. & 2. fol. 131. concess. 291. et refertur in Cõpend. verbo, ædificare.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS X.

Vtrum Generalis Minister, de nouo possit recipere aliquem Conuentum, sine speciali licentia Sedis Apostolicæ?

HAc etiam de re, in præcedenti Tomo specialem fecimus quæstionem, quæ numero est 33. vbi egimus de Monasterijs Religiosorum, quantum attinet, & spectat ad ipsorum constructionem, ædificationem, seu reædificationem. Sed vt etiam præ manibus habeatur, quid hac in re tenendum sit, proposito Articulo breuiter respondeo, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

IVre prohibitum est Religionum Prælatis, ne de nouo aliquem possint recipere Conuentum, sine speciali licentia, & auctoritate Apostolica. Hæc conclusio constat ex decretali Bonifacij VIII. *in cap. vnico, de excessibus Prælatorum*. & Gregorij X. in Conc. Lugdunensi, *in cap. vnico, de religiosis domibus, in 6.* de qua videatur Syluester, *verbo, casus. quæst. 1. casu 9.* Et præter auctoritatem Apostolicam, de Iure antiquo requisitam, nunc de nouo per Concil. Trident. sess. 25. de Regularib. cap. 3. requiritur etiam licentia Episcopi ordinarij, in cuius diœcesi Monasteria erigenda sunt. Circa quod decretum, quidam dubitare solent, An sufficiat licentia Episcopi ordinarij solum, ad nouam alicuius Conuentus constructionem, an vero sit necessaria, & requiratur licentia Papæ? Cui dubitationi iam responsum est, per Cardinales interpretes Concilij Tridentini, dicendo, quod Monachi non possunt ædificare Monasteria in Parochia, in qua ea nõ habent, sine cognitione, & licentia Papæ, quæ quidem declaratio fuit quãmaxime iuridica: nam Conc. Trid. in prædicto decreto non abrogauit dispositionem iuris communis, secundum quod ad id requiritur Summi Pontificis facultas, sed tantum de nouo indixit, vt simul cum licentia Papæ, concurrat etiam facultas Episcopi, quæ semper erit necessaria, nisi Summus Pontifex aliud disposuerit. Sed quæri potest, An post prædictam iuris determinationem, qua cauetur, ne de nouo construantur Monasteria, sine Papæ facultate, & licentia, sint aliqua Religiosis concessa priuilegia, ad idipsum faciendum? Cui difficultati respondeo per sequentem conclusionem.

Iure prohibitũ est Religionũ Prælatis ne de nouo aliquem conuentũ recipiant, sine speciali licentia, & auctoritate Apostolica.

Qualiter sint monasteria de nouo ædificanda.

Aliqua sũt priuilegia Regularibus cõcessa construendi, & ædificandi Monasteria, sine noua Papæ licentia.

Secunda Conclusio.

Aliqua sunt priuilegia, quibus facultas est Regularibus concessa, construendi, & ædificandi Monasteria, sine noua Papæ licentia. Supradicta priuilegia ad vnguem posita sunt in præcedenti Tomo, in suo proprio loco, & cum non expediat eadem iterum repetere, summatim dico, quod ad hoc habetur priuilegium quoddam, Iulij II. in Monum. Ordin. quod priuilegium idem Iulius II. postea amplianit, ac veluti de nouo concessit. in alia

Habetur in Monu. Ord. 1. impres. f. 47. & 2. fol. 126. conc. 278. & refertur in Cõpen. ver. ædificare.

in alia Bulla expreſſe mentionem faciente de ſupradicta Conſtitutione Bonifacij VIII. vt habetur in dictis Monumentis Ordinis. Dictæ conceſſiones factæ ſunt nobis Fratribus Minoribus. Sed præterea idem Iulius II. fecit aliam ſimilem, quinvero ampliorem conceſſionem, Fratribus Ordinis Minimorum, concedendo ipſis, vt poſſent Monaſteria ædificare, abſque aliqua licentia Ordinarij, & quocumque Prælato Eccleſiaſtico contradicente, quæ dicta conceſſio habetur in Supplemento, vbi Priuilegiorum Collector dicit, huiuſmodi priuilegium fuiſſe magnum, & practicatum olim de facto contra quendam Archiepiſcopum Hiſpalenſem, quo contradicente, ædificationem cuiuſdam Conuentus obtinuerunt dicti Fratres Minimi. Sed hoc fuit ante dictum Concilium Tridentinum, nam poſt decretum in ipſo factum, neceſſario dicendum eſt, quod vltra prædicta priuilegia Papæ, requiritur, abſque dubio facultas Epiſcopi diœceſani.

Monum. Ord. 2. impreſ. fol. 211. cõc. 515. & Suppl. f. 71. conc. 218. & refertur in Cõp. vbi ſup. §. 11.

Nota valde hanc concluſionem.

Suppl. f. 8. cõc. 27. & refertur in Cõp. verb. vbi ſup. §. 20

Difficultas. Nota valde.

Sed dubitare quiſpiam poſſet, An prædicta declaratio Cardinalium, aliorogauerit priuilegia Fratribus olim conceſſa, ad recipienda Monaſteria, ita, vt ſit modo neceſſaria noua alia Papæ licentia? Cui difficultati breuiter reſpondendo, dicunt communiter Doctores, quod non, nam in dicta declaratione, nulla facta fuit abrogatio priuilegiorum, ſed tantummodo decretum eſt, quod vltra licentiam Epiſcopi, requiritur ad dictum effectum, facultas Papæ, ac Summi Pont. quod eſt veriſſimum, atque certiſſimum, ſiue illa ſit iam conceſſa per antiqua priuilegia, ſiue vero per alia, in poſterum concedenda. Vltimo pro pleniori huius Articuli intelligentia, aduertendum eſt, quod omnia illa, quæ requiruntur pro Monaſterij vnius erectione, requiruntur etiam ad eiuſdem de vno ad alium locum tranſlationem, quia non videtur eſſe maior ratio, de vno, quam de alio, & ſupradicta iura de his omnibus loquuntur pariformiter, ſicq. ad vtrumque requiritur licentia & Papæ, atque Epiſcopi, poſt Concilium Tridentinum. Id quod & dicendum, atque tenendum eſſe, iam communis vſus declarauit. Aduerto etiam, quod ſupradictus Iulius II. pro nobis Fratribus Minoribus ſtatuit, vt qui in vna prouincia ſecundum mores dicti Ordinis viuunt, nequeant ædificare domos in alia Prouincia, quæ ſub aliena obedientia exiſtant, niſi de licentia Generalis Miniſtri, & decreuit irritum, & inane, quidquid in contrarium attentari contigerit, vt habetur in Monum. Ordin.

Idem eſt iudicium de tràslatione Monaſteriorum de vno ad alium locũ, ac de noua cõſtructione, & ædificatione.

Nota valde, pro ædificandis Monaſterijs in alienis Prouincijs.

Monum. 1. impreſſ. 43. & 2. f. 126. & fol. 127. conceſſ. 276 & 532. & refertur in Comp. ver. ædificare. §. 12. & 13.

ARTICVLVS XI.

Vtrum Generalis Miniſter, poſſit de nouo aliquam Prouinciam fundare & erigere, ſeu iam erectam atque fundatam diuidere?

Reſpondetur huic Articulo, per ſequentem Concluſionem.

Concluſio.

Iure prohibitũ eſt Prælatis, alicui nouam prouinciã fundare, aut iam fundatam diuidere, ſeu alteri ſubijcere, abſque ſpeciali licentia Summi Pont.

PRohibitum eſt Generali Miniſtro, & omnibus Religionum Prælatis, ne poſſint de nouo aliquam Prouinciam fundare, & erigere, ſeu iam fundatam atque erectam diuidere, nec vnam Prouinciam alteri ſubijcere, abſque ſpeciali licentia Summi Pontificis. Hæc concluſio probatur a ſimili, de Conſtitutione nouæ ſedis Epiſcopalis, de quo habetur expreſſa prohibitio, *in cap. ſolix. 16. quæſt. 1.* quod eſt deſumptum ex Conc. Carthaginenſi ſecundo, cap. 5. & idem dicitur eſſe ſtatutũ in Conc. Toletano duodecimo, cap.

cap.4. & facit *cap.præcipimus.eadem causa, & quæst.* idem habetur *in cap. de locorum. de consec. dist.1.* quod est Gelasij Papæ. Et de mutatione Sedis Episcopalis, habetur *cap.temporis. 7.q.1. & cap. mutationes. eod.cau.& q.* Quibus omnibus in locis statuitur, vt constitutiones,ac mutationes nouæ sedis Episcopalis,non fiant absque Sedis Apostolicæ licentia speciali, & eadem est ratio de erectione, siue mutatione cuiuslibet Prouinciæ, nam, vt sæpe dictum est, de similibus simile est iudicium. Videatur hac de re Sylvester, *verbo,casus,quæst.1.casu* 8. & 9 & 10. Vbi & ad hoc propositum adducuntur alia iura, *cap sicut vnire de excessib. Prælatorum,& cap.nisi specialis,cap.quod translationem, de officio Legati.* Supradicta omnia iura, quæ loquuntur de constitutione nouæ sedis Episcopalis, & quibus præcipitur, ne vnio, diuisio, siue subiectio eiusdem fiat absque speciali Papæ facultate,iure optimo possunt, & debent accommodari ad erectionem, fundationem, siue constitutionem, nouæ Prouinciæ, & vnionem, diuisionem, siue subiectionem Prouinciarum, quæ omnia sunt Summo Pontifici reseruata, vt etiam expresse statuit, atque præcepit Nicolaus IV. ordinando,ac districte inhibendo, ne in Ordine Fratrum Minorum fiat diuisio alicuius Prouinciæ,vel nouarum Prouinciarum multiplicatio, absque Romani Pontif. licentia speciali, per eius patentes litteras concedenda, faciente plenam & expressam de huiusmodi statuto, & ordinatione, ac inhibitione mentionem: decreuitq. irritum, & inane, si secus in hac parte contigerit attentari. Habetur in Monum. Ord. quæ Constitutio, quam sit iuri communi consona, satis constat ex supra dictis.

Nota hoc valde,pro non faciendis nouis prouincijs, neque diuidendis antiquis. *Monum.Ord. 1.impr. f.53. & 2.fol.136. conc.303. & refertur in Cæpen. Priuileg. verbo, pro comitia §.1.*

ARTICVLVS XII.

Vtrum Generalis Minister, seu alius Prælatus generalis, possit efficere, seu dispensare, vt vnus Religiosus simul habeat plures Guardianatus, siue Prioratus?

HAc de re,peculiarem egimus quæstionem supra quæst. 3. Art. 3. Sed nihilominus, vt præ manibus habeatur,quod iure prohibitum est facere generali Ministro, & cuicumque alij simili Prælato,propositæ difficultati breuiter respondeo, per sequentem conclusionem.

Conclusio.

NVllus inferior Papa dispensare potest in eo,quod vnus Religiosus,plures simul habeat Guardianatus, Prioratus,siue Abbatias. Hæc conclusio satis constat ex his, quæ dicta sunt supra loco citato. Vbi adducta sunt innumera iura, quibus prohibitum est,vt ne quis habeat simul duo beneficia animarum curam habentia. De quo etiam videatur Sylvester, *verbo, casus.quæst.1. casu* 21. Ad quod probandum adducit, *cap. de multa, de prabend.* & similiter, quod non vni Ecclesiæ duo pariter præsint, habetur in *cap fin. 21.quæst.2.* Diximus etiam de Iuri communi id etiam debere intelligi,de obtinenda diffinitione, seu Diffinitoris officio, simul cum Guardianatu, quamuis super hoc,vt habetur in nostris Constitutionibus generalibus, cap.7. de electionibus, & institutionibus officiorum,generales Ministri, auctoritate Apostolica dispensare possunt. Et hæc de isto Articulo, & tota hac Quæstione dicta sufficiant, procedamus ad alia.

Nullus inferior Papa dispensare potest in eo, & quispiam plures Guardianatus habeat, Prioratus, siue Abbatias. Nota hoc valde.

QVÆ-

QVAESTIO VIII.

Circa ſupradicti Generalis Miniſtri iuriſdictionem, & ipſius auctoritatem, & poteſtatem in ſibi ſubditos, in qua etiam ponuntur plura, in quibus ipſe nihil poteſt, eo quod ſint de Iure communi, Summo Pontifici reſeruata, in quatuordecim Articulos diuiſa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Generalis Miniſter poſſit diſpenſare cum ſibi ſubditis, circa ætatem, ad faciendam profeſſionem requiſitam, & ad recipiendos ſacros Ordines, & Ordinis retinenda officia?

Quæ ad hunc Articulum ſpectant, reſoluentur breuiter per ſequentes Concluſiones.

Prima Concluſio.

Generalis Miniſter, atq. Religionum Prælati, diſpenſare non poſſunt, circa ætatem Nouitiorum ad faciendam profeſſionem requiſitam.

GEneralis Miniſter, & Religionum Prælati, diſpenſare non poſſunt ſuper ætate Nouitiorum, ad faciendam profeſſionem requiſitam. Hæc concluſio, habetur expreſſa in Concilio Tridentino ſeſſ. 25. de Regular. cap. 15. vbi determinat tempus faciendi, atque emittendi profeſſionem expreſſam, ſexdecim annorum, ac præcipitur, vt profeſſio antea facta, nulla ſit, nullamq. inducat obligationem. De qua concluſione plura, ſuperq. ſatis diximus in præcedenti Tomo quæſt. 22. art. 1. 2. & 3. Et eadem ratione, & cauſa, idem Generalis Miniſter diſpenſare non poteſt in eo, quod profeſſionem emittat, qui minori tempore, quam per annum poſt receptum Religionis habitum in probatione extiterit, quod etiam præcipitur ibidem, & annullatur, atque irritatur profeſſio aliter facta, de quo etiam probationis anno, plura à nobis ſunt dicta loco citato, qualiter etiam eſſe debeat continuus, & vbi incipiat, quando finiatur, & multa, quæ ad hoc propoſitum ſpectant, quæ videri poterunt ibidem.

Secunda Concluſio.

Generalis Miniſter, & Religionum Prælati, diſpenſare non poſſunt, ſuper ætate ad ſacros Ordines requiſita.

Supradictus etiam Generalis Miniſter, diſpenſare non poteſt, ſine ſpeciali licentia, & priuilegio Summi Pontificis, in eo, quod noſtræ Religionis iuuenes profeſſi, ad ſacros Ordines promoueantur, abſque ætate legitima de Iure communi, innouato per Concilium Tridentinum ad idipſum requiſita. Hæc concluſio habetur expreſſa *in Clemen. generalem. de ætate, & qualitate*, & in dicto Conc. Trident. ſeſſ. 23. cap. 11. & 12. vbi tempus ſuſcipiendorum Ordinum omnium præfigitur, atque innouatur; qua etiam de re nos etiam longam tractationem fecimus, in præcedenti Tomo quæſt. 39. vbi latiſſime diximus, ni fallor, omnia quæ deſiderari poſſunt ad hoc propoſitũ. Videantur ibidem, atq. etiam Sylueſter, *verbo, caſus. quæſt. 1. caſu 23.*

Tertia

Tertia Conclusio.

Non etiam potest Generalis Minister, dispensare in eo, quod quispiam promoueatur ad Præfecturas, & dignitates Ordinis, animarum curam habentes, absque ætate legitima, de iure communi ad id muneris (respective) requisita. Hæc conclusio habetur etiam expressa *in cap. cum nobis olim, de electione, & in cap. licet Canon. eadem tit. lib. 6.* Vbi agendo de Episcopatu dicitur, esse ad id muneris triginta annorum ætatem requisitam, ad obtinendas vero Ecclesias, seu dignitates curatas, vigintiquinque annorum, & simili modo procedendum, atque philosophandum est de ætate requisita ad obtinēdum officium Prouincialis Ministri, quod cum dignitati Episcopali correspondeat, ad minus trigesimum annum expletum expostulat, ad obtinendos vero Guardianatus, siue Prioratus (quæ quidem officia Curatis, siue animarum curam habentibus correspondent) vigintiquinque annorum ætatem habere sufficit, vt etiam nos latissime diximus supra, quæst. 3. art. 1. agentes de Prælatis Regularibus, quantum ad ipsorum ætatem, quæ cum habeantur ibidem, non est cur in præsentiarum repetantur. Videatur etiam hac de re, Sylvester vbi supra, casu 22.

Generalis Minister, & Religionum Prælati, non etiam possunt dispensare super ætate requisita ad Præfecturas.

ARTICVLVS II.

Vtrum Generalis Minister dispensare possit, cum sibi subditis, in bigamia, ad hoc, vt ad sacros Ordines possint promoueri?

PRo huius Articuli intelligentia, atque, vt paremus viam ad ea, quæ in subsequentibus sunt dicenda, oportet aliquot præmittere fundamenta. Et primo, quia Religiosum Prælati iure prohibentur, in pluribus irregularitatibus dispensare, ne, vt dicitur, ad ignota per ignota procedamus, aduertere oportet, quid sit irregularitas in communi sumpta? Et dico cum doctissimo Doctore Nauarr. in Manuali cap. 27. num. 191. quod hoc nomen *irregularitas*, non est multum Latinum, & generaliter acceptum significat, id quod ponit aliquem extra regulam, quia componitur ab *in*, quod est non, & *regularitas*. Idemq. pollet, atque, nō Regularis, vel, qui est extra Regulam. Vnde irregularitas, vt ad præsens attinet propositum, *est impedimentum canonicum, quo quis ad Ecclesiasticos Ordines promoueri, vel iam promotus in eisdem directe, prohibetur ministrare, etiam post factam pœnitentiam.* In qua diffinitione, inquit prædictus Nauarr. *verbū impedimentum*, ponitur pro genere, & dicitur *canonicum*, (id est, indultum à Iure canonico) ad insinuandum, & significandum, quod non est impedimentum Iuris naturalis, nec diuini, quamuis aliqua irregularitas ex veteri Testamento originem duxerit, seu ad instar ipsius in Ecclesiam fuerit introducta, secundum mentem *glossæ in cap. 1. de consecrat. dist. 1.* Dicitur etiam in diffinitione, *esse impedimentum, quo quis ad Ecclesiasticos Ordines prohibetur promoueri, aut iam promotus in ipsis ministrare*, nam aliqua irregularitas impedit acceptionem Ordinum, & non vsum acceptorum, aliqua vero vnum vsum, & non alium, vt constat ex *cap. 2. de Clerico ægrotante.* Ac tandem apponitur illa particula, *directe*; ad insinuandum, quod ad veram, & propriam irregularitatem, non sufficit, quod quis sit prohibitus suscipere Ordines Ecclesiasticos, vel in susceptis ministrare indirecte, sed requiritur, quod sit directe, indirecte enim vtrumque contingit in excommunicatione. Nam excommunicatus,

1. Nota, quidnam sit irregularitas, & multa circa ipsius diffinitionem.

eo ipso

Nota hoc valde circa differentiã, quæ ver ſetur inter irregularitatem, & excommunicationem.

eo ipſo quo excommunicatus eſt, ipſo facto eſt priuatus omnium Sacramentorum communicatione, ex quo indirecte ſequitur, quod nõ poſſit promoueri ad ſacros Ordines, nec in ipſis promotus miniſtrare, non tamen propterea ſequitur, quod excommunicatio, ſit vere, & proprie irregularitas, vt egregie annotat ſupradictus Nauarr. loco ſupra citato, contra Speculatorem. Et idem dicendum eſt de ſuſpenſo ab omni officio, & beneficio, & de interdicto, quæ quamquam Ordines, & ipſorum vſum impediant, quatenus ſunt communicatio, aut ſacramenta, ſiue officia, aut beneficia Eccleſiaſtica, non tamen quatenus ſunt Ordines directe. At vera, & propria irregularitas, prohibet directe Ordinum promotionem, & executionem, in quantum ſunt Ordines Eccleſiaſtici, ſiue ſint Sacramenta, ſiue non, vt patet in Ordinibus Minoribus, quæ non ſunt ſacramenta, & tamen irregularitas priuat dictis Ordinibus, in quantum ſunt Ordines Eccleſiaſtici. Non enim prohibet irregularitas directe Ordinum promotionem, & executionem, in quantum ſunt ſacramenta (nam hoc ſpectat ad excommunicationem) neque in quantum ſunt officia (nam etiam hoc pertinet ad ſuſpenſionem) ſed in quantum ſunt Ordines Eccleſiaſtici tantum. Hæc eſt eius eſſentia, & ij ſunt proprij ipſius effectus, de quibus videatur etiam Magiſter Soto in 4. diſt. 22. quæſt. 3. Art. 1. per totum. Sed vlterius, poſitum eſt in diffinitione, illud verbum, *etiam poſt factam pœnitentiam*, ad maiorem naturæ ipſius irregularitatis explicationem, atque declarationem, & ad ſignificandum poſſe quempiam abſolui à peccato, quo irregularitas incurritur, remanente ipſa irregularitate, ſecundum Cardinalem *in Clemen. dudum. de ſepult. §. ac deinde. quæſt. 8.* quidquid innuat *Extrauagans 1. de priuileg.* De quibus omnibus videatur Suarez. 5. tom. in 3. par. D. Thom. diſput. 40. ſectione prima, & ſecunda, per totas.

2. Nota, quod irregularis celebrans, non incurrit nouã irregularitatẽ, peccat tamen quotieſcumque celebrat, antequam obtineat diſpenſationẽ.

Secundo, pro maiori dicendorum intelligentia præmitto, quod licet irregularis celebrans, non incurrat nouam aliam irregularitatem, peccat tamen mortaliter, quotieſcumque celebrat, antequam obtineat diſpenſationem, vt probe tradit ſupradictus Nauarr. loco ſupra citato, num. 194. id probans ex multis iuribus, & Doctorum auctoritatibus. Vbi etiam dicit, quod firma ratio, ob quam irregularis celebrans, etſi peccet mortaliter, non tamen nouam aliam incurrit irregularitatem, ea eſt, quia irregularitas non eſt vera ſuſpenſio, nec cenſura Eccleſiaſtica, atque ita celebrans illa irretitus, nullam violat cenſuram, neque aliquid aliud, cuius violatio nouam infligat irregularitatem, præterquamquod ipſa non incurritur niſi in caſibus in Iure expreſſis, vt aperte habetur *in cap. 1. de ſententia excommunic. lib. 6.* & nos inferius latius dicemus. Aduertit inſuper ſupradictus Nauar. quod poteſtas abſoluendi à quibuſcumque peccatis, etiam facta per Bullas Papæ, quæ dicuntur Cruciatæ, ad diſpenſationem irregularitatis non extenditur, prout ipſe latiſſime probat, in eodem capite nu. 249. & expreſſius nu. 250. quamuis habeant clauſulam, abſoluendi à qualicumque cenſura, quia, inquit, irregularitas non eſt cenſura, nec ipſius abſolutio neceſſaria ad peccatorum abſolutionem, quod & multis probat. Sed de hoc alias.

Irregularitas nõ abſoluitur, neque tollitur per Cruciatæ bullam, neque per priuilegia abſoluendi à quibuſcumque peccatis.

3. Nota, irregularitates omnes ad quinque ſpecies reducuntur.

Tertio, & vltimo, pro hoc Articulo & ſequentibus aduerto, quod quamuis nonnulli dicant, irregularitates non poſſe ad certum numerum reduci, nos tamen ſequuti eundem Nauarr. vbi ſupra, cap. 27. num. 192. & num. 193. eas ad quinque ſpecies reducimus. Quarum prima eſt, quæ prouenit ex defectu Sacramenti, vt bigamia; ſecunda vero, ex defectu corporis, vt mutilatio paſſiua; tertia vero, ex defectu animæ, vt ignorantia; quarta, ex defectu perfectæ lenitatis, vt mutilationes actiuæ, & occiſiones illicitæ,

illicitæ, & interdum licitæ. Quinta vero ex delicto. De quibus omnibus in particulari est agendum in hoc, & sequentibus Articulis, an Generalis Minister, & Religionum Prælati, cum sibi subditis possint in supradictis irregularitatibus dispensare. Sed primo de irregularitate, quæ prouenit ex bigamia. Pro qua, ne etiam per ignota procedamus, antequam proposito Articulo satis fiat, & vt ne laboremus in æquiuoco, dicamus oportet, quid sit bigamia, quæ eius species, & quibus rebus priuet? de quo sit quartũ notab.

Quarto noto, & dico, quod bigamia, vt constat ex Nauar. in supradicto Manual. cap. 27. num. 195. est status coniugati, cum duabus coniugibus, siue ante, siue post baptismum ductis, ex *cap. acutius. 26. dist. & glossa in cap. vna, dist. eadem*. De qua irregularitate dicit glossa in Summa eiusdem distinctionis, quod fuit statutum, vt ipsa esset impedimentum Ordinum, ob quatuor. Primo, quia bis coniugatus, non potest apte significare vnionem Christi Iesu cum Ecclesia, vnica & sancta sponsa sua, *per cap. debitum, de bigamis*, vbi glossa communiter recepta, *verbo, sacramentum*, id late declarat. Secundo, quia excellentia Sacramenti Ordinis hoc meretur, *per dictum cap. vna*. Tertio, quia est signum incontinentiæ, per *cap. proposuisti, dist.* 82. Et tandem vltimo, quia ad persuadendam castitatem, auctoritatem adimit, *per dictum cap. vna*. Hæc dicta bigamiæ irregularitas, est triplex. quædam vera, alia vero ficta, seu interpretatiua, alia autem similitudinaria, iuxta *glossam receptam, in cap. 2. de bigamis*, quam omnes communiter sequuntur. Vera est, eius qui habuit, atque cognouit duas vxores, vere vxores, vnam post alteram, per dictum *cap. debitum*, quamuis vtramque, vel alteram cognouisset, seu habuisset, antequam fuisset Christianus, *per cap. deinde. & cap. acutius. dist.* 26. In qua bigamia reperitur defectus Sacramenti, nam in matrimonio significatur vnio, & coniunctio Christi cum Ecclesia, quæ est, vnius cum vna, quæ significatio omnino deest in dicta bigamia, atque ideo dicitur vera irregularitas, vt inquit Diuus Thomas in 4. distinctione 27.

4. Nota, quidnã sit bigamia, quæ ipsius species, & quibus rebus priuet.

Quod triplex est bigamia, seu tres ipsius sunt species, vera, ficta, seu interpretatiua, atque similitudinaria.

Ficta vero, seu interpretatiua bigamia est, quam incurrit is, qui fingitur, duas vxores habuisse, qualis est contrahens cum vna sola, sed vidua, aut iam corrupta per alium, *per cap. maritum, distinct.* 33. secus autem si per eundẽ ipsum, *iuxta glossam receptam in cap. fin. de bigamis. & cap. 2. de Clerico coniugato*. Et idem dicendum est, si cum virgine, quam post commissum adulterium cognouit, *per cap. si cuius, distinctione* 24. quamuis per ignorantiam id contingerit, *iuxta glossam receptam in dicto cap. si cuius*. & Panormitanum *in cap. si vir, de adulter*. Qualis est etiam contrahens cum vna validum matrimonium, cum alia vero inualidum, aut cum duabus de facto, & cum neutra valide, ob aliquod impedimentum, viuentibus ambabus, aut vna superstite, mortua vero altera.

Bigamia similitudinaria est, quam incurrit sacro Ordine insignitus, vel voto solemni adstrictus, contrahens & consummans, cum aliqua etiam vnica, *per cap. quorquot. 26. quæst. 1. & cap. fin. de bigamis*. Licet illa sit virgo, vt sentit Angelus *verbo, bigamia*. Cui & consentit Syluester eodem verbo, in princ. Et Diuus Antoninus 3. par. tit. 21. cap. 1. & late probat, supradictus Nauar. dicto num. 195. Quibus sic præmissis, ad propositum Articulum, sub distinctione respondeo, per sequentes conclusiones.

Prima Conclusio.

Nec Generalis Minister, neque Religionum Prælati, dispensare

Generalis Minister. & Religionum Prælati dispensare non possunt cũ bigamis, bigamia vera, siue interpretatiua, vt ad sacros Ordines promoueantur.

possunt, cum Religiosis bigamis, bigamia vera, aut interpretatiua, vt promoueantur, & ordinentur Ordinibus sacris, videlicet Subdiaconatu, Diaconatu, aut Presbyterio, nam talis bigamia, & ipsius dispensatio iure communi, est Summo Pontifici reseruata. Videatur hac de re Syluester, *verbo casus, quæst. 1. casu 14.* vbi probat eam *per cap. nuper, & cap. finali, de bigam.* Hæc etiã conclusio est expressa D. Thomæ, in Quodlibeto 4. & eam tenet doctissimus Doctor Nauarr. in supradicto Manuali, cap. 27. num. 197. in dicto 6. quam & probat multis Doctorum auctoritatibus, vbi etiã dicit, quod quamuis aliqui dicant, Summum Pontificem, non posse dispensare in dicta bigamia, existimantes ipsam esse contra ius diuinum, contraria tamen sententia, est verior & tenenda, quam tenet D. Thom. & est communis, quia, vt dictum est, omnis irregularitas, est solo iure humano introducta, licet aliqua, aut omnis fuerit olim à Diuo Paulo insinuata, vt constat ex *cap. lector, cum glossa, dist. 34.* quamuis in vera bigamia non soleat, aut possit, sine magna causa, ordinaria potestate dispensare, in interpretatiua vero, & similitudinaria, soleat & possit, sed cum iusta causa. Hæc Nauar. vbi supra. Cum igitur eiusmodi dispensatio sit Papæ reseruata, & circa hanc irregularitatem, nulla sit facta concessio Religionum Prælatis, manifeste sequitur, quod in ipsa dispensare non possunt, vt ipsorum subditi, eadem irretiti, promoueantur, aut initientur Ordinibus sacris. Dixi, *Ordinibus sacris*, hoc est Subdiaconatu, Diaconatu, & Presbyterio, nam de Ordinibus minoribus aliud est iudicium. De quo sit secunda conclusio.

Secunda Conclusio.

Generalis Minister, & Religionum Prælati, bene possunt dispensare cum bigamis, bigamia vera & interpretatiua, vt ad minores Ordines promoueantur, & assumantur. Hanc conclusionem tenet expresse Diuus Thomas in 4. distinctione 27. & Syluester, *verbo, bigamia, quæst. 6.* cuius rationem reddunt, quia nullibi in Iure, horum reseruatio reperitur. Nec obstat, inquiunt, Decretalis Gregorij Decimi, in Concilio Lugdunensi, posita *in cap. vnde, de bigam. lib. 6.* nam in ea nulla fit mentio de reseruatione, sed tantummodo disponitur, vt bigamus Clericali habitu non vtatur: quod intelligendum est, quamdiu nulla fuerit ei cõcessa dispensatio. Videatur hac de re Nauarr. vbi supra, num. 197. vbi refert contrarias circa hoc Doctorum opiniones, & ipse media quadam incedit via, dicendo, quod si bigamus non est promotus, ipsius dispensatio Papæ reseruatur, vt possit promoueri; si vero fuerit promotus, dicit non reseruari, vt iam promotus possit ministrare, & super eo Prælatos ordinarios dispensare. Sed melior, & verior est opinio Diui Thom. asserentis, quod nullibi in Iure reperitur talis reseruatio, vt supradicti bigami ad minores Ordines non assumantur, ex quo sequitur, quod Episcopus, & consequenter Religionum Prælati, possunt in hoc, cum bigamis dispensare, cum iuxta communem regulam, ij possint cum sibi subditis, quidquid & Summus Pontifex in tota Ecclesia, in quibus non sunt prohibiti. Sed quid de bigamis similitudinarie dicendum? Respondeo, & sit tertia conclusio.

Generalis Minister, atque Religionum Prælati possunt dispensare cum prædictis bigamis, vt promoueantur ad minores Ordines.

Cum bigamis bigamia similitudinaria, bene potest Generalis Minister, & Religionum Prælati dispensare.

Tertia Conclusio.

Cũ bigamis bigamia trũ similitudinaria, bene potest dispensare Generalis Minister, & Religionum Prælati, vt etiã ad sacros Ordines promoueantur. Hæc conclusio est omnium Doctorum communis, *in cap. 1. qui Clerici, vel*

coniuges.

Conuentos, vbi eam tenet Panormit. Cardinal. & Præpositus. quos refert Nauar. vbi supra num. 197. in fine. Qui omnes dicunt in dicta irregularitate posse Episcopos dispensare, quia nullibi de huiusmodi bigamis similitudinarijs, facta est reseruatio, quando vxor, cum qua quispiam contraxit, erat virgo. Ex quibus omnibus infertur vera intelligentia aliquorum Priuilegiorum, concedentium facultatem Prælatis Regularibus, ad dispensandum cum sibi subditis in certis irregularitatibus, excepta bigamia: nam sunt intelligenda, de bigamia vera, aut interpretatiua, & hoc respectu Ordinum sacrorum, nō respectu Ordinum Minorum, nam in bigamia tantum similitudinaria, Episcopi, & Religionum Prælati bene possunt dispensare. Multa alia dicenda forent, circa dictam irregularitatem bigamiæ, & in quibus casibus incurratur? & an sit necessarium, quod de facto interueniat copula, & quod vltra copulam, fiat effusio seminis in proprio vase? à quibus omnibus consulto abstineo, vt non plus nimio nostra protrahatur oratio, apud Summistas proprijs in locis videantur. Consulatur hac de re Syluester, *verbo, bigamia*, per plures numeros, & Soto in 4. dist. 27. q. 3. Art. 1.

Nota hoc valde.

Quando in priuilegijs excipitur bigamia irregularitas, vt super ea non possit dispensari, intelligendū est, de bigamia vera, aut interpretatiua, non autem de similitudinaria.

ARTICVLVS III.

Vtrum Generalis Minister, & Religionum Prælati, dispensare possint cum sibi subditis, in irregularitatibus prouenientibus ex vitio, siue defectu corporis?

IAm in præcedenti Articulo diximus, quod secunda species irregularitatis prouenit, ex vitio atque defectu corporis, siue ex mutilatione passiua membri alicuius. Sed cum id multipliciter possit contingere, vt præ manibus habeantur, quæ ad hanc speciem irregularitatis pertinent, atque congruenti ordine dicere possimus, in quibus irregularitatibus, Religionum Prælati, possunt aut non possunt dispensare, operæpretium duxi omnes irregularitates ad vitium, siue defectum corporis pertinentes, paucis hic comprehendere, ac summatim explicare. Et dico cum doctissimo Doctore Nauar. in Manua. cap. 27. nu. 198. quod defectus cuiuslibet membri principalis, ob culpam contingens, inducit hanc secundam speciem irregularitatis, quod probat per *cap 1. & cap. si Euangelica, dist* 55. quamuis membrum sit occultum, & facultatem vtendi Ordine non impediat, vt sunt pudenda, *per cap. si quis abscederit, cum seqq. dist. supradicta*. Quamuis quis ea sibi non abscindat, sed alius sua culpa, quia iussit, aut rogauit, aut quia illicitæ rei dans operam, casu perdidit, *argumento cap. presbyterum, cap. continebatur, de homicidio*; aut si fuit membrum aliquod, alicui abscissum ab inimicis, in pœnam alicuius delicti, vt tenet Hostien. in Summa, de corpore vitiatis. §. & quæ. *& in cap. ex parte, eodem tit.* quem sequuntur Ioannes Andreas, & omnes cōmuniter Doctores vt de eo, cui maritus mulieris, cum qua fuit deprehensus, pudenda abscidit, & à fortiori si iure fuerunt abscissa. *arg. cap fin. de tempor. ordin.* Addit præterea, & dicit supradictus Nauar. id etiam esse dicendum, de defectu partis membri, quā quispiam sibi per indignationem abscidit, quamuis facultatem naturalem bene celebrandi non adimat, *per cap. qui partem, dist.* 55. maxime quando est notorium, quod per indignationem, siue imparientiam id fecit, alias vero non, iuxta Antonium, & Cardin. *in cap. fin. de corpore vitiatis*: quamuis quidam de eo dubitent, sed inquit posse, eos conciliari, dicendo, quod non

Quæ sint irregularitatis prouenientis ex vitio, siue defectu corporis.

est irregularis, ob defectum membri, sed ob notorietatem peccati, quod abscindendo illud commisit, per dictum *cap. fin. de corpore vitiatis*. Tandem dicit, quod neque imbecillitas membri, nec defectus contingens, absque propria culpa, nisi impediat celebrationem, irregularem efficit, qualis est illius, cui consilio Medici, aut Chyrurgi propter valetudinem, aliquod membrum abscinditur, seu ab infidelibus, aut ab inimicis sine sua culpa; qualis etiam est defectus illius, qui natus fuit sine pudendis, aut post per vim, seu ab alijs fuit castratus, qualis etiã est claudicatio eius, cui scipio in altari non est necessarius, *iuxta glossam in cap. si quis in infirmitate. dist. 55.* qualis etiam macula oculi, quæ non priuat visu, nec notabilem deformitatem facit, *per cap 2. de corpore vitiatis*, qualis est etiam gibbus, aut nimia magnitudo, alterius seu vtriusque oculi, si non sint notabilis deformitatis.

Ad hanc irregularitatis speciem pertinent, lepra, & aliæ infirmitates corporales, & defectus, qui in quibusdam reperiuntur, de quibus omnibus quid sit tenendum, & in quibus Prælati Regulares possint dispensare, sequentes per ordinem explicabunt conclusiones.

Prima Conclusio.

Si defectus corporis, aut membri sit adeo notabilis, quod facultatem celebrandi impediat, in tali defectu nõ potest fieri dispensatio.

SI defectus corporis, seu alicuius membri, in tantum sit notabilis, quod reddat hominem impotentem ad celebrandum, vt si quis sit omnino sine manu, aut careat oculis, cum huiusmodi, nullus Prælatus potest dispensare. Hæc conclusio habetur expressa *in cap. penult. & vlt. de corpore vitiat. & dist. 55. per totam. & in cap. 2. de clerico agrotante*. & ibi Panormit. quod etiam tenet Sylvester, *verbo, corpore vitiatus, num. 2. & verbo casus. quæst. 1. casu 16.* Quod adeo verum est, vt ratione periculi, & scandali non desint, qui dicant, quod in eo nec Summus ipse Pontifex, possit licite dispensare. Id quod, & colligitur ex quadam Decretali Eugenij Papæ, quæ habetur *in cap. 2. de clerico agrotan.* & tradit Soto in 4. dist. 25. quæst. 1. art. 3. atque adeo numquam legitur Summum Pontificem, cum talibus vnquam dispensasse. Hinc incidenter, quidam dubitant, quodnam dicatur vitium corporis, aut corporalis defectus, ex quo oriri, aut generari potest scandalũ, & quis hac in re debeat esse iudex? De quo Angelus in sua Summa *verbo, corpore vitiatus*, tenet Religiosum esse promouendum, vel remouendum, ab Ordinibus recipiendis, ratione scandali, iudicio sui Prælati, atque ipsius examini hoc esse relinquendum. Sylvester vero eodem verbo, num. 2. dicit, non hoc esse iudicandum a Prælato, sed ab Episcopo, qui debet ipsum ordinare, atque Ordines conferre. Quã sententiã, & opinionem tenet Nauar. c. 27. nu. 200. Sed ego hanc litem, & controuersiam, sic diluendam, atque dirimendã existimo, quod loquendo de iure, & de per se, dictum iudicium pertinet ad Prælatum Regularem, qui ordinariam habet in suum subditum potestatem, ac ideo nõ tenetur Regularis Prælatus eiusmodi Religiosum remittere ad Episcopum, vt ea de re iudicium ferat, sed tamen loquendo de per accidens, & de facto, pertinere videtur tale iudiciũ ad Episcopum, qui eundem debet ordinare, ipsiq. Ordines conferre, cum non possit, vt plane constat, cogi Eps per Regularẽ Prælatũ ad hoc, vt id faciat inuitus. Vnde si Religiosus prędictus post promotionẽ ad sacros Ordines, in dictũ inciderit corporis vitiũ, de quo etiã merito dubitetur, an oriatur, & generetur scandalũ celebrando, necne? nõ tenebitur Prælatus eundẽ remittere ad Epm, sed ipse solus ea de re, poterit facere iudiciũ de iure, atq. de facto: Quod ẽ maximũ argumentum est, q loquendo de per se, ad ipsum

Difficultas.

Nota hoc valde.

Prælа-

Prælatum Regularem pertinet supradictum iudicium. Sed quidquid de hoc sit, procedamus ad alia. Et sit secunda conclusio, loquendo de impedimento, cessante omni scandalo, atque periculo.

Secunda Conclusio.

Si vitium, atque defectus corporis, adeo est grauis & enormis, vt notabilem deformitatem faciat, vt si verbi gratia, alicui abscissa sint pudenda, sua culpa, in hoc defectu solus Papa dispensare potest. Hæc conclusio est omnium Doctorum communis, *in cap. si quis abscideris. dist. 55.* Et eam tenet expresse Nauarr. loco supra citato, num. 98. Cuius rei ratio communiter circumfertur, quia tales homicidæ reputantur, vt habetur *in dicto cap. siquis abscideris*, ibi, *quia sui est homicida, & Dei conditionis inimicus*. Super quæ verba videatur glossa, vbi affert exemplo, de Origene, qui se eunuchum fecit, vt liberius posset prædicare in occulto mulieribus, tempore persecutionis Ecclesiæ, & tamen postea apud Cæsaream factus est Sacerdos. Item & de Diuo Marco dicit, quod præcidit sibi pollicem, quo sic fieret indignus Sacerdotio, vt legitur in Historia Ecclesiastica, sed respondet, & dicit, quod hæc non sunt trahenda ad consequentiam. *per cap. vlt. 4. quæst. 1. & cap. perisli, 7. quæst. 1.* Sed aduerte, quod dictum *cap. si quis abscideris*, solum loquitur de his, qui sibi ipsis amputauerunt virilia, & tales ibidem dicuntur sui ipsius homicidæ, vt inquit ibi glossa, non quod homicidæ actu fuerint, sed propter homicidij periculum, quod exinde sequi poterat ex tali infectione. Sed tamen Nauar. vbi supra, generaliter loquitur de omnibus, quibus abscissa sunt pudenda, & virilia sua culpa, quamuis id fuerit effectum ab alijs, quod probat argumento *cap. presbyterum, & cap. continebatur, de homicidio*, vbi dicitur, quod homicidium casuale imputatur ei, qui dabat operam rei illicitæ, qua ratione (inquit) in vtroque casu, iure reputatur homicida, cui amputata sunt pudenda, & virilia sua culpa. Sit tertia Conclusio.

Si defectus corporis, aut membri, adeo sit notabilis, & enormis, quod notabilem deformitatē cōtineat, in hoc solum modo Pontifex dispensat.

Nota hoc valde, de Origene & vt dicitur sibi pudēda abscidit, vt liberius mulieribus posset in secreto prædicare, tempore persecutionis Ecclesiæ.

Nota, quod homicidiū casuale imputatur ei qui dat operā alicui rei illicitæ.

Tertia Conclusio.

Cum omni Religioso, qui habet membrum occultum, siue manifestum, non sua culpa abscissum, & quando cessat homicidij præsumptio, atq. huiusmodi membrum non reddit ipsum impotentem ad celebrandum, Generalis Minister, & quilibet Prælatus Regularis, Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem habens, potest dispensare. Probatur hæc conclusio. Nam quamuis supradictæ sint irregularitates de iure, non tamen sunt Papæ reseruatæ, neque in aliquo Iuris loco, aut Constitutione aliqua Apostolica, quidpiam tale reperitur. Vnde sicut Episcopus potest dispensare in huiusmodi casibus cū suo Clerico Regulari, sic & Generalis Minister, & Prouincialis cū suis subditis Regularibus. Quod & probatur à simili, nā sicut Episcopi ordinarij, & Prælati Regulares supradicti, generaliter possunt absoluere ab omni excommunicatione lata à Iure, & quæ habetur in Iure communi, dummodo non sit specialiter Summo Pontifici reseruata, sic & dispensare possunt in irregularitatibus prædictis, cum nullibi reperiantur Summo Pontifici reseruatæ. Vnde infero, quod si alicui Religioso deficiat digitus, dummodo non sit pollex, qui simpliciter necessarius est ad celebrandum, aut deficiat sibi oculus dexter, dummodo non sit sinister, qui dicitur oculus Canonis, secundum stylum Romanum, quia cum eo necesse est videre Canonem Missæ, Generalis, & Prouincialis Minister cum huiusmodi, poterunt dispensare, quamuis dispensare non possint cum deficiente

In quibus corporis defectibus Generalis Minister, & Religionum Prælati possint in sibi subditis dispensare.

Episcopi & Prælati Regulares dispensare possūt in omnibus casibus, qui nō sunt Papæ specialiter reseruati, idemq. est iudicium de absolutione ab excommunicationibus, non reseruatis Papæ.

Nota hoc valde.

ficiente sibi oculo sinistro, ita, vt legere non possit, sine magna indecentia, & facie ad populum nimium conuersa, nam talis indecentia, & scandalum, quod exinde poterat generari, facit vt eiusmodi casus Papæ sit reseruatus secundum omnes. Nec sat est dicere, quod eiusmodi Religiosus, magna pollet memoria, & quod ex memoria dicere poterit Canonem, nam tunc etiam adest obliuionis periculum, & propter tale periculum, sit indispensabilis iste casus, & soli Papæ reseruatus. Eadem ratione, & Prælati Regulares dispensant, atque dispensare possunt, cum Religioso habente tantum vnum pedem, & alterum ligneum. Quæ omnia vera sunt secundum mentem Absensis, & Hostiensis, *verbo, corpore vitiatus*, quos refert & sequitur Syluester, eodem verbo, nam quamuis supradictus Auctor, confuse ibidem aliquantulum loquatur, Nauarr. tam en in suo Manua. cap. 27. nu. 200. hac de re agens, inquit, hoc tenere prędictum Syluestrum, & Auctores ab eo citatos. Quamuis ipse contrariam teneat sententiam, & dicat, quod in omnibus dictis irregularitatibus solus Papa dispensat, secundum Innocentium *in cap. 1. de re iudicata, lib. 6. & in cap. 2. de corpore vitiatis*, receptum à Ioanne Andrea, & ab Antonio *in cap significauit, eodem tit.* Sed nihilominus contraria sententia à nobis posita, est verior & probabilior, nam omnis pœna, quæ specialiter non reseruatur Papæ, potest per Ordinarium remitti, dummodo non sit notabilis indecentia, aut notabile scandalum exinde oriatur, vt colligitur *ex cap. super. de sententia excommunic.* Et quamuis in Iure expressæ sint prohibitiones, vt tales corpore vitiati, & defectum corporis habentes, non ordinentur, non tamen in illis iuribus dicitur, vt dispensatio cum eiusmodi, solummodo Summo Pontifici reseruetur, quod cum non fuerit factum, remanet in dispositione Iuris communis, atque ita Prælati Ordinarij, siue Episcopi.

Omnis pœna posita in Iure, & specialiter non Papæ reseruata, per Episcopum & Prælatum ordinarió potest remitti.

Hæc omnia dicta sunt de Iure communi, nam loquendo de Iure speciali, Minister Generalis nostri sacri Ordinis Minorum, facultatem habet dispensandi super quacumque irregularitate, præterquam in homicidio voluntario, aut præstatione auxilij, vel fauoris huiusmodi homicidij, aut ex bigamia proueniente, ita vt illa non obstante, ad omnes sacros Ordines, etiam Presbyteratus possint promoueri. Est ad hoc priuilegium Iulij II. cui in nostris Monumentis aliqua habentur similia, de quibus infertus dicemus. Sed circa concessionem prædictam adnotare libet, quod, cum in ea solum excipiantur irregularitates supradictæ, nec fiat mentio de ista, de qua in præsentiarum loquimur, nempe de corpore vitiatis, liquidum profecto fit, quod super ipsam Generalis Minister, optime dispensare possit, cum, vt dicitur in Iure, omnis exceptio firmet Regulam in contrarium.

Supplem. fol. 91. conc. 193. & refertur in Compen.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Generalis Minister, dispensare possit, cum Religiosis lepra infectis, & patientibus alias graues corporis infirmitates, vt ad sacros Ordines promoueantur, aut promoti in ipsis ministrare possint?

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur per sequentes Conclusiones.

Primo

Prima Conclusio.

AD corporis vitium,siue defectum reducitur lepra, & alia quæcumque infirmitas,quæ scandalum generat celebrando, in quibus irregularitatibus,solus Papa dispensare potest. Hæc conclusio est expressa Nauarri in Manuali cap.27.nu.203. vbi,inquit, quod prædicta lepra,irregularitatem inducit,atque impedit,nō solum susceptionem Ordinum, verumetiam vsum susceptorum,quod probat *per cap.cum percussio.7.q.1. & cap.ex parte.de clericis ægrot.* Quod ipsum,inquit, esse dicendum de qualibet alia corporis infirmitate,quæ notabile scandalum Ordinum vsui præbeat,saltem quoad actus, in quibus illud facit, argumento deducto *ex l.illud. ff.ad leg.Aquiliam. & ex cap.2.de transl.Prel.* Et quod in dicta irregularitate solus Papa dispenset,probat argumento deducto,ex adnotatis in *cap.at si clerici.§.1.de iudicijs.*

Cum infectis lepra, seu alia infirmitate, quę scandalum generat, solus Papa dispēsat.

Nota hoc valde.

Secunda Conclusio.

Cum illis qui patiuntur Epylepsiam,quæ alio nomine dicitur,Morbus caducus,& est ille qui facit habentem,in terram cadere, solus etiam Papa, vt ordinetur, potest dispensare. Hæc etiam conclusio, est supradicti Nauar. vbi supra,& probat eam *ex cap.in litteris.7.quæst.1.* Et quod solus Papa super ea irregularitate dispenset, probat per adnotata in dicto *cap. at si Clerici.* adeoq. dicit esse irregularem,qui dictam infirmitatem perpetitur,vt qui semel hoc morbo fuerit infectus,nunquam amplius possit ordinari, quamuis postea omnino sanus appareat. *argum.cap finalis.15.quæst.1.* quod est D. Hieronymi,vbi dicit,quod *qui aliquando insanierunt,non debent ad sacerdotium promoueri.* Neque qui iā ordinatus est,si sæpe decidit,neque etiam si raro,modo spumas vomat ore,celebrare potest,alias vero sic, vt colligitur *ex cap.cōmuniter, & duobus seqq. dist.3. & cap.illud cap. nihil. 7.quæst.1. & cap. penult. 7. quæst.1.* adiuncto socio præparato,ad perficiendam Missam incæptam,si forte morbo corriperetur, per dicta *cap illud.& cap.nihil.* Et facit ad idem auctoritas prædicti D.Hieronymi dicentis, quod si quispiam post sacerdotium furere cæpit, non ideo sacerdotio carebit, nisi forsan ad sanæ mentis officiū illum nunquam redire contigerit. Debet ergo illis conueniens tempus assignari,ad arbitrium Prælatorum, vt experimentum faciant, & si viderint, quod nō sunt omnino liberati,sed frequenter tales patiuntur passiones, non debent cum illis dispensare,vt decreuit Alexander II.in *cap.in litteris,6.q.1.* & Pius *in cap.cōmuniter.d.33.*sed si raro dispensare cū eis poterunt. Et quod de Epyleptico dicitur (inquit dictus Nauarro)etiam est intelligendum de amente, lunatico,atque furioso,atque etiam de arreptitijs,energumenis, & à dæmone obsessis, qui omnes sunt irregulares, & numquam celebrare debent, quod probat ex Aluaro Pelagio, de planctu Ecclesiæ, lib.1.cap.48. & ex Diuo Antonino 3.par.tit.28.cap.5. Videatur hac de re,Syluester *verbo,corpore vitiatus,quæst 8.*

Cum illis, qui patiuntur epilepsiam, siue morbum caducum, solus Papa dispensat, vt ordinari possit.

Tertia Conclusio.

HErmaphroditus & qui vtroq. sexu est præditus,nō est capax characteris, si sexu fœmineo,magis quam virili præstet, & licet si magis virili, quam fœmineo polleat, illius sit capax, non tamen potest,aut debet ordinari. Hæc conclusio est etiam supradicti Nauar. vbi supra in 15. dicto, quam,& probat argumento deducto *ex cap. illiteratos. dist.36 & ex cap. fin. dist.49* Et ex D.Anton.3.par.tit.28.cap.6.§.5. cuius rationem reddens, inquit,quia huiusmodi est monstrum, in qua proinde irregularitate, solus Papa di-

Hermaphroditi non debent ordinari.

pa dispensat, atque dispensare potest, & illud nunquam facit, quamuis Soto in 4.dist.25.q.1.art.2. tenere videatur contrarium.

Quarta Conclusio.

Qui omnino vinum bibere nō possunt, ad sacros Ordines, sunt irregulares.

Cum his, qui bibere non possunt vinum, quin statim illud euomant, nullus potest dispensare, & sunt etiam irregulares ad suscipiendos Ordines. Hæc conclusio est etiam supradicti Nauar. quam, & probat *per glossam singularem in cap. ipsi Apostoli 2 q.7.* Et, inquit, cum his etiam Papam non posse dispensare, nisi teneatur posse dispensare, vt qui celebrat, non sumat sub vtraque specie, *contra cap. comperimus. de consecrat. dist. 2. & cap illiterates. dist. 36. & cap. fin. de temporibus ordinandorum. lib. 6.* Sed in fine dicit, quod non videt, cur ij promoueri non possint, ad Ordines minores, cum non teneantur communicare sub specie vini, etiam si seruaretur *cap. peracta, de consecr. dist. 2.* de quo mouetur glossa ibidem appositа. Sed difficultas est, An Minister Generalis, & Religionum Prælati, dispensare possint, cum eo Religioso, qui laborat adeo graui infirmitate capitis, vt celebrare minime possit, nisi velato capite? Cui difficultati respondeo, per sequentem conclus.

Quinta Conclusio.

Bene potest fieri dispensatio cum illo, qui non nisi velato capite potest celebrare, neque ipsa est irregularitas.

Minister Generalis, quinvero & alij Prælati Regulares inferiores, Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentes, bene possunt dispensare cum Religioso, qui propter infirmitatem capitis, celebrare non potest, nisi velato capite & cooperto. Hæc conclusio est expressa supradicti Doctoris Nauarr. lib. 3. Consil. tit. de celebratione Missarum cons. 6. vbi latissime hac de re agit, constanter asserens, quod non est irregularis Sacerdos, qui propter infirmitatem, & fragilitatem capitis, celebrare non potest, nisi velato capite, quinvero addit de Iure cōmuni antiquo, & vt sibi videtur, ex Ecclesiæ institutione, & antiqua consuetudine, quod celebrandum foret velato, atque amicto capite, ad quod inter alias sacras vestes celebranti iubetur amictus imponi, scilicet ad velandum caput, quod credit fuisse factum, ad hoc vt Clerici maiori deuotione, & attentione ea, quæ sunt diuini cultus, exequerentur. Tandem concludit, quod non solum, qui laborat infirmitate & fragilitate capitis, verumetiam quilibet, alius fortis & sanus dicere potest Missam, ac facere sacrum, opertus amicto, aut aliquo alio honesto tegumento, in capite supra posito, præsertim vsque ad consecrationem, cessante scandalo, quod, inquit, nullum erit, aut facile cessabit, publicata causa, qua id facit: & si cuipiam hac de re scrupulus sese offert, quod poterit adire Episcopum, qui cum eo facillimo negotio dispensabit, idque iure optimo, propter supradictas rationes, quod & eadem ratione cum sibi subditis facere etiam poterunt supradicti Prælati Regulares.

Cessante scandalo bene potest celebrari velato, atque opertо capite,

ARTICVLVS V.

Vtrum Generalis Minister, dispensare possit, cum infamibus, ad hoc, vt ad sacros Ordines promoueantur, item & cum seruis, inuitis suis dominis?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

OMnes infames de iure, & de facto sunt irregulares, cum quibus solus Papa potest dispensare. Hæc conclusio, est etiam supradicti Doctoris Nauar.

Nauarr.in Manual.cap.27.num.204. quam & probat, *ex cap. infamiliat cum Glossa de Regulis iur. lib 6. & ex cap.fin. iuncta Glossa de Ordine cognition. & ex cap.ipsi Apostoli.2 q.7.* Sed est differentia inter huiusmodi infames, nam in infamia iuris,& in irregularitate,quæ ex ipsa procedit,solus Papa dispẽsat, dispensareq. potest, vt tenent omnes communiter Iurisperiti, nisi forte qñ Episcopus dispensans super delicto,ad quod se extendit sua facultas,accessorie etiam tolleret,& adimeret infamiã,iuxta *Gloss.in cap. Euphemius.§.1. 2. quæst.3.*Cui similis est alia,*in cap. Domino dstin. 50.* & tradit late supradictus Nauarr. *in cap at si Clerici.§.1.de iudicijs.* At vero in illa Irregularitate, quæ nascitur ex infamia facti,qualis est illa, quæ nascitur ex crimine aliquo graui notorio, Episcopus de iure dispensat. vt constat ex omnibus iuribus supradictis. Quin etiam addit Nauarr. quod facta pœnitentia iusta, atque emendatione vitæ, interdum supradicta infamia tollitur, quia omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissoluitur, *per cap.1. de Regul. Iuris,& cap.testam. de testibus,& Glossa in cap.1.dicta 25.* in fine Ex dictis infertur,quod Generalis Minister, & Religionum Prælati,dispensare non possunt cum Fratribus infamia iuris maculatis, quare si (quod absit) Religiosus quispiam conuictus fuerit de crimine nefando, & iuridice condemnatus, crediderim,quod iste talis nullo modo possit promoueri, neq; post promotionem ministrare, cum infamati iuridice de crimine enormi,ipso iure sint irregulares,vt latissime probat Nauarr.in suo Manual.cap.27.num 248.in qua irregularitate solum summus Pontif.potest dispensare, non vero Religionum Prælati. Nec dictis obstat, quod priuilegia, & facultates concessæ Ministris Generalibus,& Prouincialibus, ad dispensandum cum sibi subditis,super quibuscumque irregularitatibus, solummodo excipiunt homicidium voluntarium, mutilationem membrorum, atque bigamiam, & consequenter, quod excipiendo dictas irregularitates videntur licentiam, & facultatem concedere, ad dispensandum in omnibus alijs: nam dico, quod quamuis hoc ita sit, & exceptio ibidem non fiat expressa, nisi de illis tantum tribus irregularitatibus,adhuc, vt supra diximus, omnes irregularitates corporis, quæ procedunt ex aliquo enormi corporis vitio, atque defectu, ex quo merito pót exoriri, & generari scandalum, propter huiusmodi scandalum, quod fidelibus inde prouenire posset, censentur Summo Pontifici iure communi reseruatæ, atque ita fit de facto. Et sic eadem ratione loquendum est, de eiusmodi Religioso (quod absit) comprehenso, & conuicto de crimine nefando,nam propter enormitatẽ delicti,atq. propter ipsius infamiam, & etiam propter scandalum, quod exinde alijs oriri, & generari poterat, videndo ipsum celebrare, eiusmodi irregularitas censetur Papæ reseruata, ad ipsumq. recurrendum est, nec super ea dispensare possunt Religionum Prælati.

Infames de Iure & de facto sunt irregulares, cũ quibus solus Papa dispensare pót vt ad sacros Ordines promoueãtur saltem cum infamibus infamia iuris.

Per quascũque causas res nascitur, per easdẽ dissoluitur.

Religionũ Prælati nõ possunt dispẽsare cum infamibus infamia Iuris.

Nota pro Sodomitis quod si de tali nefario crimine sunt conuicti,neq; possunt promoueri neque in susceptos Ordinibus ministrare.

Ad prædictam corporis irregularitatem, spectare videtur seruitus, seu esclauitudo. Et quamuis serui, in Religionibus, vt diximus supra, in præcedenti tomo, q.17. art. 2. non possint, aut debeant admitti, & de facto non admittantur; nihilominus tamen, ne huiusmodi difficultas, prædictaq. irregularitas, in prætentiarum videatur omissa, pro ea sequentem statuo Conclusionem.

Nota hoc valde.

Secunda Conclusio.

Oẽs serui sunt irregulares, & sine facultate suorum Dominorum ordinari non possunt.

Omnes serui sunt irregulares,nec sine facultate suorum Dominorum ordinari possunt.Hæc Conclusio est supradicti Nauarr.in Manual.cap. 27. nu. 203. in 16.dicto,vbi & dicit,quod si quis seruus cum licentia,& facultate sui

sui domini ordinetur, eo ipso fit liber, sed si ordinetur, ipso ignorante, aut contradicente, manet seruus, sicut erat antea, si solum initietur Ordinibus minoribus: si autem initietur maioribus, vt Subdiaconatu, & Diaconatu, dicit Nauarr. quod potest se liberare, dato alio seruo æquali sui loco, aut iusto soluto pretio. Ad Presbyterium, siue Presbyteratum autem promotus, manet omnino liber, dato suo peculio, aut redimendo se, si non habet peculium, & si nec habet vnde se possit redimere, satisfacit domino, præstando illi obsequia, non indecentia suo presbyterio, vt tradit D. Antoninus 3. par. tit. 28. cap. 6. §. 6. & colligitur *ex cap. 2. & 3. & cap. nonnulli, & cap. ex antiquis, & cap. frequens. dist. 54. & ex toto tit. de seruis non ordinandis*, quæ omnia sunt multum notanda, & memoriæ commendanda.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Generalis Minister, dispensare possit, cum sibi subditis, in irregularitate proueniente ex illegitimitate, siue ex defectu natalium?

IAm hac de re, plura sunt à nobis dicta, in præcedenti Tomo. q. 19. art. 3. agendo de conditionibus, & qualitatibus requisitis, ex nostris Generalibus Constitutionibus, pro recipiendis Nouitijs, quarum vna ea est, vt recipiendi ad Ordinē sint legitime nati, atq. in præsenti To. q. 2. art. 1. & 2. & 3. agendo de facultate, quam habent Prælati Regulares ad dispensandum cum sibi subditis illegitimis, ad hoc vt ad sacros Ordines, & etiā ad Prælatias, & Dignitates Ecclesiasticas promoueantur, seu promoueri possint. Sed cum supradicta illegitimitatis irregularitas, & quæ procedit ex defectu natalium, vna sit ex Summo Pontifici reseruatis, vt non videatur oblita, aut omissa, & vt hic etiam omnia simul, præ manibus habeantur, in quibus de iure communi, Religionum Prælati non possunt dispensare, sine speciali Priuilegio, & & summ. Pont. auctoritate, & facultate, proposito Articulo, breuiter respondeo, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Illegitimitas siue defectus natalium, vna est ex irregularitatibus summo Pontifici reseruatis.

ILlegitimitas, siue defectus natalium, vna est ex irregularitatibus, Summo Pontifici reseruatis, quæ ad defectum corporalem reducitur, includitque omne illegitimorum genus, super qua de iure communi, & sepulto priuilegio, nullus præter Summum Pontificem, potest dispensare, nec quantum ad Ordines, nec quantum ad Prælatias, & Ecclesiasticas Dignitates. Hæc Conclusio est certa, & manifesta, & eam tenet Nauarro, *in dicto Manua c. 27. n. 101.* quam & probat primo, *ex gloss. in c. nisi cum pridem. de renuntiat. verbo manerets. & per cap. per Venerabilem. §. quod autem, qui filij sint legitimi. & per c. 1. & fin. de filijs presbyter.* Quod dicit esse verum, quamuis eorum defectus sit occultus, & publicè habeantur pro legitimis, quales sunt multi filij, quos mulieres coniugatæ ex adulterinis complexibus habuerunt, ita quod, qui scit, aut credit per dictum suæ matris, se esse talem, tenetur petere dispensationem, & legitimationem occulte, quæ & facile illi debet concedi, iuxta D. Anton. & Hostiens. *in dicto c. primo. de filijs presbyt.* Dicit tamen Nauar. quod prædictus, non tenetur credere matri adulteræ, si nolit, iuxta Doctores supradictos, & plura alia, quæ etiam ipse dicit in eodem Manua. c. 16. n. 45. cum seqq. & c. 27. n. 194. Dicit etiam, quod quamuis in dicta irregularitate solus Papa dispenset, quantum

Nota pro illegitimis.

quantum ad Ordines sacros, & quantum ad habendam dignitatem, seu beneficium Curatum, sed tamen quantum ad Ordines Minores, & ad habendum vnum beneficium simplex, etiam Episcopus dispensare potest, per *cap 1. & 2. de filys Presbyterorum, lib 6.* & etiam per professionem Religionis tollitur supradicta irregularitas, quoad omnes Ordines, *per cap. 1. de filys Presbyt.* non tamen vt huiusmodi esse possint Prælati, *per d. cap. verbo nullatenus, iuncta glossa Clement. fin. vt ij, qui verbo nullomodo, de etate, & qualit.* per quæ probat, quod etiam Episcopus, quantum ad hoc, dispensare nullo modo potest, & consequenter, neque Prælati Regulares, vtcumque potestatem Episcopalem, vel quasi Episcopalem habentes. Hæc omnia dicta sunt de iure communi, sed loquendo de iure speciali, atque ex priuilegio fit secunda Conclusio.

Secunda Conclusio.

Multa sunt priuilegia, quibus Prælatis Regularibus facultas conceditur, vt possint dispensare cum sibi subditis illegitimis, vt ad prælatias, & dignitates Ecclesiasticas promoueantur. Hæc conclusio satis constat ex his, quæ dicta sunt supra quæst. 2. art. 2. Vbi adduximus, atque retulimus supradicta priuilegia, & latissime diximus, qualiter modo possint, & debeant practicari, post Constitutiones Sixti V. editas contra supradictos illegitimos, & postmodum modificatas per Gregor. XIV. quæ cum satis sufficienter posita habeantur ibidem, non est cur ea iterum in præsentiarum, hinc inde transferamus.

Multa sunt priuilegia quibus conceditur, vt Religiosi Prælati, dispensare possint cum sibi subditis illegitimis, & ad Prælatias & dignitates promoueantur.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Generalis Minister dispensare possit cum sibi subditis, in irregularitatibus, prouenientibus ex animi, seu animæ defectu?

Tertia irregularitatis species est, quæ procedit ex animi, seu animæ defectu, ad quam irregularitatem reducitur ignorantia, vt si quis sit totaliter idiota, atque etiam infidelitas, seu noua conuersio, de quibus omnibus in præsentiarum agendum est à nobis, per sequentes conclusiones.

Prima Conclusio.

IDiota, siue illiteratus, penitus atque totaliter literarum ignarus, est irregularis, super qua irregularitate nullus inferior Papa dispensare potest. Hæc conclusio est expressa Nauar. in suo Manual. cap. 27. num. 205. & probat eam per *cap. illiteratos, dist. 36.* Vbi illiterati prohibentur ad sacros Ordines promoueri, *vbi glossa verbo illiteratos*, addit huiusmodi particulam, *penitus*, & dicit, quod sufficit mediocris scientia. Ad quod probandum adducit, *cap. cum vobis olim, cum glossa, de electione, verbo literatura*, Vbi agitur de literarum sufficientia in Episcopis requisita, & dicit, *Glossa, in practico cap. illiteratos*, quod in Clerico non requiritur summa perfectio, quod probat, *ex l. secundum. §. illud. ff. de edilitio edicto. & l. si quis venditor. eod. tit.* Facit, & ad propositũ irregularitatis supradictæ, qua illiterati prohibentur ordinari, *cap. in singulis dist. 77.* & quod de nouo statuit, atque determinauit Concilium Trident. sess. 23. cap. 4. 11. & 12. Vbi agitur de idoneitate, & sufficientia, ad id mune-

Idiota siue totaliter illiteratus, atque ignarus, irregularis est, neque promoueri debet ad sacros Ordines super qua irregularitate solus Papa dispensat.

muneris requisita, &, vt inquit Nauar. loco supracitato, dictum Concilium facere videtur irregularem, etiam ad primam tonsuram, eum, qui nescit legere, & scribere, & ad quatuor Minores Ordines eum, qui saltim Latinam linguam non intelligit. Qua de re, videatur dictus Nauar. in prælectione, *cap. si quando, de rescriptis, num. 45. & 50.* Vbi etiam dicit, quod super hoc defectu summ. Pontifex raro, aut numquam dispensat, directe, quamuis fic indirecte, dispensando super ætate ad discendum necessario requisita. Sed quidquid de hoc sit, ad Regulares, & Religiosos deueniendo, difficultas in præsentiarum sese offert, An Generalis Minister, & Religionum Prelati dispensare possint, cum Religiosis totaliter idiotis, atq. illiteratis, nullam habentibus Latinæ linguæ cognitionem, vt licite promoueantur ad sacros Ordines? Cui difficultati, vt respondeam, præmitto aliquot dicta, siue resolutiones.

Difficultas.

Nota valde.

Circa scientiã atq. sufficientiam Religiosorum, vt ordinentur.

Dico primo, esse certissimum, atque constitutissimum, quod in Religiosis non requiritur tanta scientia ad suscipiendos ordines, quanta requiritur in alijs Clericis secularibus. Cuius hæc quidem ratio est. Primo, quia Religiosi Regulariter loquendo, non ordinantur ad curam animarum habendam, sed solummodo ad assistendum choro, diuinisq. officijs, & administrandum altari, faciendamq. rem sacram, ad quod, vt de se patet, non tãta requiritur scientia, & sufficientia, quanta requiritur in his, qui ex se, atque ex natura sua ordinantur ad habendam, atque gerendam animarum curam. Secundo, nam quamuis ad dictam animarum curam habendam, sacris initiarentur, adhuc non requiritur in ipsis tanta scientia, atq. in alijs, & ratio est. Nam semper remanet in illis spes, de comparanda tali scientia, & cognitione necessaria ad suum munus, & officium peragendum, propter continuã instructionem, quæ hisce de rebus habetur in cunctis Religionibus, in quibus semper sunt, atq. in Cenobijs, siue Monasterijs viuunt Fratres Religiosi, zelosi, literati, & studio continuo incumbentes, à quibus, quando errant, edocentur ipsi, possuntq. facillimo negotio edoceri.

Secundo dico, quod, quamuis Clerici illiterati, omnino sint repellendi, ab Ordinibus suscipiendis, non sic autem Religiosi prædicti; quinvero bene legentes, & cantantes, etsi in lingua Latina aliqualiter deficiant, tuta, & secura conscientia à Prælatis Regularibus possunt præsentari, vt ordinẽtur, atque ab Episcopis ordinari. Hanc sententiam tenet Enriquez tomo 2. de sacramento ordinis lib. 10. cap. 16. in fine citans, & allegans Maiolum lib. 1. de irregularitate cap. 31. num. 5. In quam sententiam adduci etiam potest Glossa celebris, & à nemine, quem ego viderim, reprobata in *cap. legi. 16. q. 1. verbo instructio.* Vbi propter instructionem continuam, quæ habetur in Religionibus cunctis, ad edocendos Religiosos, de his, quæ necessaria sunt, esseq. videntur ad suum proprium institutum, inquit, *quod sufficit Monacho, quod tantum bonus sit, licet sit illiteratus.* Quam etiam sententiam tenet Sylu. *verbo Clericus 2. nu. 1.* agens de sufficientia in Clericis requisita, vbi excipit Monachos, quia, inquit, contemplatione magis indigent, quam scientia, ad quod probandum adducit supradictam Glossam. Idem tenet Angelus in sua summa, *verbo Clericus 2. num. 2.* Et Philippus Francus, ac Dominicus, *in cap. nullus, de tempor. ordinand. lib 6.* dicuntq. colligi, ex d. cap. vbi, illiteratus tonsurari prohibetur, nisi Religionem intret. Tandem hanc sententiam tenet Magister Soto in 4. dist. 25. quæst. 1. art. 4. Vbi agens de Religiosorum sufficientia ad ordinandum, seu ad hoc, vt sacris ordinibus initiari possint, inquit, quod in Religiosis, qui animarum curam non habent, nec ordinantur ad habendam eam, non requiritur alia scientia, quam, vt mysterium sacramenti

Nota hoc valde.

menti intelligant, nec requiritur, vt sciant omnes difficultates, ad dictum sacramentum pertinentes, sed sufficit, vt sciant atque intelligant, omnia necessaria, & essentialia, quæ communiter scire solent alij sacerdotes celebrantes, qui animarum curam non habent, nempe, quod in sacramento altaris, facta consecratione, continetur realiter, & substantialiter corpus, & sanguis Christi Domini, quod materia est panis triticeus, & vinum, & quæ sit forma consueta; quot sunt septem Ecclesiæ sacramenta, & quod omnia conferunt gratiam, &c.

Vltimo dico, quod cum sufficientia supradicta, secura & tuta conscientia possunt Episcopi Religiosos prædictos sacris ordinibus initiare, propter rationes supradictas, & propter bonam spem. quæ in dies, semper habetur de ipsorum sufficientia acquirenda. Nec dictis obstare videntur, quæ superius sunt adducta ex Concilio Tridentino; nam illa, quammaxime locum habent in Clericis, & in his necessarissimum est, vt ad vnguem obseruentur. Nã semel ordinati nihil vltra adducũt penitus, neq. studere amplius procurant, non sic autem est in Religiosis. Et quando circa hanc rem, prædictis Dominis Episcopis injiciatur scrupulus, tute atque secure eumdem poterũt deponere, sequendo doctrinam, atque opinionem tantorum Doctorum, ac Patrum supradictorum, remittendo hanc causam ad proprios ipsorum Prælatos, eorumdem onerando conscientiam, nam cum prædictum Concilium Tridentinum, non præcipiat, vt examinent ordinandos per se ipsos, quinvero possint id munus alijs committere, non est cur magis credant, testimonio examinatoris clerici, testificantis de Religiosi scientia, & sufficientia, quam literis testimonialibus Regularium Prælatorum, in suis literis patentibus eadẽ de re fidem facientibus. Hæc dicta sufficiant, ad temperandum, si placet multorum Episcoporum interdum rigorem nimium, circa examinandos, & ordinandos Religiosos, quos quidẽ benignius, atq. clementius tractari, haud erit contra rationem, cum eorumdem sint perpetui oratores, diuino cultui semper continuo insistentes, atque in gerenda fidelium animarum cura, prædicando postmodum, & confessiones audiendo, Episcoporum, atque clericorum omnium, fidelissimi coadiutores.

Secunda Conclusio.

Infidelitas etiam est irregularitas ex his, quæ ad defectum animi, seu animæ pertinent, super qua nullus inferior Papa, quinvero nec ipse Papa dispensare potest. Loquor de infidelitate, seu irregularitate infidelitatis, quę prouenit simpliciter ex defectu fidei, vt contingit in illo, qui non est baptizatus. Hæc conclusio est expressa supradicti Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 205. in tertio dicto, vbi dicit, quod defectus fidei, omnino irregularem efficit, ita vt qui non est baptizatus, simpliciter non sit ordinis capax, quod probat *ex cap. 1. & cap. veniens, de presbyter. non baptizat.* quod dicit esse verum, quantumuis quispiam sit cathecumenus, & quantumcumq. sanctus, habeatq. baptismum in voto. Nam character Ordinis, simpliciter præsupponit, characterem baptismi, iuxta Ioannem Andream, & omnes Doctores communiter, *in d. cap. 1. de presbyt. non baptizat.*

Super irregularitate infidelitatis, nullus neque etiã ipse summus Pontifex potest. aut valet dispensare.

Tertia Conclusio.

Neophiti, Iudæi, & Sarraceni siue Pagani, omnesq. recenter conuersi, & baptizati, sunt irregulares, neque possunt ad sacros Ordines promoueri, aut cum

Neophiti, Iudæi, & Sarraceni, siue Pagani,

& oēs recēter conuersi ad fidem, sunt irregulares, super qua irregularitate solus pōt summus Pont. dispensare.

cum illis vllus prælatus inferior Papa dispensare. Hæc conclusio est supradicti Nauar. vbi supra, quam, & probat eam *ex cap. 1 & 2. dist. 48. & ex cap. constituit. 17. quæst. 4.* Et inquit se loqui de recenter conuersis, & de nouo baptizatis, non vero de illis omnibus, quos vulgus appellat, Christianos nouos, qui etiam abhinc plus decem, viginti, triginta aut quadraginta annis, conuersi sunt; nam in his, inquit supradicta locum non habent, quod probat argumento deducto, *ex cap. eam te, de rescriptis.* Vbi videndus est Felinus nu. 12. & multo minus in eorum filijs, quos etiam praua nonnullorum consuetudo, Christianos nouos appellat. Hoc dicit esse de iure communi, quamuis aliud sit dicendum, loquendo de statutis aliquarum Ecclesiarum, seu Religionum, per sedem Apostolicam confirmatis. Et si quis quærat, & roget, quāto tempore duret nouitiatus in fide, in quo Nouitius, seu Neophitus, aut nouiter conuersus, siue baptizatus, non potest ad sacros ordines promoueri? Dicunt quidam, quod durat per tempus commodum, per Episcopum assignandum, respectu clericorum secularium, aut per Prælatos Regulares, quoad sibi subditos, in illis Religionibus, quæ statuta non habent, quibus prohibeatur, quod huiusmodi non recipiantur. Doctor Nauar. vbi supra, insinuare videtur, quod sufficit tempus decem, aut viginti annorum, magis, vel minus, prout maior, vel minor spes, de profectu eorumdem habeatur, ad quod quammaxime facit, *cap. sicut Neophitus, dist. 48.* quod est D. Gregor. vbi ad hoc propositum dicitur, *quod sicut ædificata parietes non prius tignorum pondus accipiunt, quam à nouitate sua humore siccentur, ne, si antea pondera, quam solidentur, accipiant, cunctam simul fabricam ad terram deponant, sic & Neophiti non statim, sed ordinate, & per gradus, ad ordines promouendi sunt, quia, inquit, casum appetit, qui ad summi loci fastigia, postpositis gradibus, per abrupta quærit ascensum.* Verba sunt notatu dignissima.

Quantū durit Nouitiatus in fide, infra quē Neophiti non possunt ordinari.

Nota hoc valde. Pro Neophitis, seu nouiter cōuersis, non statim ordinādis, & promouēdis

Quarta Conclusio.

Hæretici, & fautores hæreticorum, etiam sunt irregulares, neq; ad sacros ordines possunt promoueri, quamuis sint iam conuersi. Hęc etiam conclusio, est Nauar. vbi supra, & probat eam, *per cap. si quis omnem 1. q. 7. & per cap. 2. §. hæretici, de hæreticis, lib. 6.* Quod etiam dicit esse intelligendum, de Hæreticorum filijs, qui tales decesserunt, vsque ad secundam generationem, per lineam virilem, siue masculinam inclusiue, & vsque ad primam per fœmininam, quod probat, *per dictum §. hæretici, & per cap. statuimus, ol. 2. eodem tit. lib. 6.* Sed quid sit, circa dictos Iudæos, Sarracenos, Paganos, siue hæreticos, & ab eisdem intra quartum gradum descendentes, faciendum in nostro sacro Minorum ordine, quantum ad eorum receptionem, seu potius non receptionem, ad Religionem, superq. satis dictum fuit à nobis, supra in præcedenti tomo, quæst. 19. art. 7. Quantum vero attinet ad dignitates, & prælatias. multa etiam sunt dicta in isto Tomo quæst. 1. art. 1. 2. & 3. cum sequentibus, quapropter, cum nihil de nouo dicendum occurrat, ab hac re consulto supersedeo.

Hæretici', & fautores hæreticorum etiam sunt irregulares, super qua irregularitate, durare nullius pōt dispesare.

Nota pro descendentibus ex hæreticis, quousq; & intra q tēpus non possunt ordinari.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Generalis Minister, dispensare possit, cum sibi subditis, in irregularitate proueniente ex defectu lenitatis?

QVarta species irregularitatis est, quæ prouenit ex defectu perfectæ lenitatis, ad quam pertinent omnes mutilationes actiuæ, & omnes occisiones

cisiones etiã licitæ. Pro cuius intelligentia, & declaratione adnotare libet, hoc fuisse ab Ecclesia constitutum,quia non visum est Ecclesiæ,satis posse referre,atque representare, lenitatem, & mansuetudinem Christi, qui propter nos omnes suum proprium sanguinem,effudit mortiq.se tradidit,eum, qui mutilauit aliquem,seu aliquod ipsius membrũ,& qui alium occidit,etiã licite.Hac ratione prohibitum est etiã clericis pugnare,& bellica exercitia exercere,& in eius rei similitudine,dictũ olim fuit D.Petro,in persona omnium clericorum Matthæi. 26. *Conuerte gladium tuum in locum suum, omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt*. Videantur, quæ ad hoc propositum dicit D.Thom.2.2.quæst.40. art.2.Videatur etiam Nauar.in suo Manu. cap.27.nu.207.Vbi latissime tractat de mutilatione, & his, quæ ad ipsam pertinent, dicendo,quodnam debeat dici membrum, ex cuius mutilatione supradicta irregularitas incurritur; dicendo simul,quæ sit occisio iusta, quæ vero iniusta, & multa alia, quæ cum etiam ad nostrum præsens attineant propositum adhuc dici non possunt.Quibus habitis pro præmissis,vt, qua nitor, breuitati studeam, propositæ difficultati respondeo, per sequentem Conclusionem.

Quã ob causã occidẽtes, siue mutilantes etiã licite sint irregulares.

Conclusio.

OMnis defectus lenitatis, qui pertingit vsque ad membri alicuius mutilationem,seu cuiusuis hominis occisionem,inducit irregularitatem per solum summum Pontificem, vt communiter dicitur,Dispensabilẽ.Hæc conclusio est expressa supradicti Doctoris Nauar. vbi supra num. 209. & dicit intelligi debere de mutilatione, seu occisione, in casu etiam licito, alio, quam infirmitatis. Nam de mutilatione,seu occisione in casu illicito, inferius est dicendum, id enim non pertinet ad supradictam irregularitatem, sed ad aliam alterius speciei peioris, quæ prouenit ex aliquo commisso delicto, & constituit quintã speciem irregularitatis.Ad dictam irregularitatẽ pertinet etiã occisio,siue mors,quæ infertur à iudicibus,&alijs in id auxiliũ ferentibus,siue præstantibus,& de præliãtibus,&dimicãtibus in bello iusto, de quibus videndus est supradictus Nauar.num.213. cum seqq. & in fine dicit, quod in dicta irregularitate solus Papa dispensat, quamuis longe facilius, & ex minori causa,quam in sequenti,quæ prouenit,atque nascitur, ex actu illicito, licet post Concilium Tridentinum, in illa, si est occulta, dispensẽt Episcopus, in hac vero non. Hæc supradictus Nauarrus, vbi supra.

Oũ defectus lenitatis, qui pertingit ad occisiones, seu mẽbri cuiuslibet mutilationẽ,induci irregularitatẽ per solum summũ Pont.dispensabilem.

Sed circa supradicta verba, insurgit difficultas, & non parua, sed maxima, An scilicet Episcopus dispensare possit cum homicida voluntario,cuius irregularitas,non prouenit ex aliquo delicto, vel culpa, quinvero interdum cum maximo merito, vt patet in iudicibus, & in dimicantibus,& assistentibus alicui bello iusto,aut in occidendo hominem inimicum:qua de re est magna lis, & controuersia inter Doctores.Nam prædictus Nauarro loco supracitato, tenere videtur, quod non, dũ dicit, quod in dicta irregularitate, quæ prouenit ex mutilatione, seu occisione iusta, solus Papa dispensat, quamuis longe facilius, atque ex minori causa, quam in illa, quæ oritur, & nascitur ex actu illicito; dicendo etiam quod post Concilium Tridentinum,in illa, si est occulta,dispensare potest Episcopus,in illa vero, non. Idem omnino tenere videtur lib.5.consiliorum tit.de homicidio.cons. 34. quamuis subobscure aliquantulum loquatur, dicens pro hoc facere communem consuetudinem totius orbis, petendi in dictis casibus, atque irregularitatibus semper dispensationem a Papa. Sed his nihilominus non obstan-

Difficultas.

An Episcopus dispẽsare possit cum homicida voluntario,cuius irregularitas non prouenit ex delicto.

Prima opinio.

obſtantibus, contraria ſententia tenetur à multis grauiſſimis Doctoribus, aſſerentibus in ſupradicta ſpecie irregularitatis, quæ prouenit ex mutilatione, ſeu homicidio iuſto, quantumuis voluntario (nam voluntarie Iudex occidit latronem, voluntarie etiam Miniſtri iuſtitiæ, eidem aſſiſtentes, mandant occidere eum, & milites præliantur) poſſe Epiſcopum diſpenſare. Et quod irregularitas homicidij voluntarij, quæ communiter dicitur eſſe ſummo Pontifici reſeruata, eſt illa, quæ procedit ex aliquo delicto, & quando homicidium contra Iuſtitiam, & contra iuris ordinem eſt culpabiliter perpetratum. Hanc ſententiam, & opinionem tenet Caietanus in ſua ſumma, *verbo irregularitas*, & Couarr. in 1. parte relectionis, *Clementina, ſi furioſus.* §. 3. *num.* 7. *in fine*. Quinvero & ſupradictus Nauarr. vbi ſupra num. 240. eandem ſententiam tenere videtur. Nam loquens de homicidio voluntario, ſuper cuius irregularitate, diſpenſandi poteſtas, excipitur in omnibus facultatibus, quæ conceduntur ad diſpenſandum, tam ſummo Pœnitentiario, quam Legatis à latere, & Cruciatarum Commiſſarijs, & quibuſuis alijs, diffinit ipſum, & dicit, quod diffiniri poteſt, dicendo, *eſſe homicidium illicitum, intentum, ſiue volitum in ſe, ſaltim æquipollenter, alias, quam vitanda mortis cauſa, ab oratore*. Quam diffinitionem ibidem, per omnes ſuas particulas explicat, atque declarat, & maxime illam particulam, *illicitum*, quam dicit ſe appoſuiſſe, ad differentiam eius, quod nec eſt licitum, neque illicitum, quale eſt homicidium factum, ſiue perpetratum ab infante, ſiue furioſo, *per capitulum illud* 15. *quæſt.* 1. Ad differentiam item eius, quod eſt iuſtum, quale eſt, quod miniſtri militiæ, vel milites, in bello iuſto iuſte faciunt. Ex quibus verbis colligi videtur, quod huiuſmodi homicidium iuſtum, de mente ipſius, non ſummo Pontifici reſeruatur, quamuis, ſi recurramus ad locum, ad quem ſe ibidem remittit, qui eſt ad numerum 217. vbi agit de quarta ſpecie irregularitatis, contrariam ſententiam tenere omnino videatur, dicendo in fine, & in vltimis verbis, quod in illa irregularitate, ſolus Papa diſpenſat. Sed quidquid de hoc ſit, prædictam ſententiam tenet Mag. Bañes ſecunda ſecundæ q. 40. articulo 2. dubio 4. Vbi agendo de Prelatis Regularibus, dicit poſſe illos diſpenſare cum ſibi ſubditis, qui in bello iuſto occiderunt aliquem, cum hoc homicidium non ſit illud homicidium voluntarium, ratione cuius contrahitur irregularitas, ſolùmodo per ſummũ Pontificem diſpenſabilis. Hanc etiam opinionem tenet Viuald, in ſuo Candelabro aureo 2. parte, titulo de irregularitate. §. de diſpenſatione quoad Fratres num. 326. & 327. dicens ita practicari. Et Marolus lib. 5. de irregularitate cap. 48. §. 3. dicens, quod homicidium voluntariũ, cuius irregularitas ſoli Papæ reſeruatur, & quod non comprehenditur in Iubilæis, atque in alijs priuilegijs, concedentibus facultatem, ad diſpenſandum in irregularitatibus, ſolummodo comprehendit illud homicidium, quod eſt prohibitum, atque illicitum, quia, inquit, homicidium, ſignificat factum iniuſtum, quod prohibetur per quintum præceptum decalogi, iuxta doctrinam traditam à D. Auguſtino libro primo, de libero arbitrio, cap. 4. & 5. relatam, à D. Thom. 1. 2. quæſtione 88. artic. 6. in ſolutione ad tertium. Vbi inquit, quod, qui iudex iuſte occidit latronem, & milites, qui occidunt hoſtes Reipublicæ, non appellantur homicidæ. Ex qua doctrina colligitur, quod quando Concil. Trid. *ſeſſione 24. de reformatione cap. 6.* facultatem facit Epiſcopis, vt poſſint in foro conſcientiæ abſoluere, à quacumque irregularitate Papæ reſeruata, orta ex delicto occulto, & non deducto ad forum contentioſum, & excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, multo melius, per ipſam, poſſunt ijdem Epiſcopi diſpen-

Secúda opinio.

Diffinitio homicidij voluntarij illiciti.

Quod Epus pñt diſpenſare in homicidio voluntario iuſto, atq. licito, & cuius irregularitas non prouenit ex delicto, multorum eſt opinio.

Nota valde.

dispensare, in irregularitate occulta, procedente ex occisione iusta hominis, etiamsi sit voluntaria, quinvero etiamsi sit publica, cum, vt præmissum est, de mente D. Augustini, & D. Thomæ, huiusmodi occisiones, non dicantur, nec dici debeant, homicidium voluntarium, de quo loquitur supradictum Concilium. Sed ad hoc dicunt quidam, quod, quamuis prædicta occisio, non dicatur, nec dici debeat, homicidium voluntarium, quod sit prohibitum, aut illicitum, est tamen occisio inducens irregularitatem, non tam ratione culpæ occultæ, seu manifestæ (quæ, vt supponitur, nulla fuit) quam ex defectu lenitatis, quod est proprium huius irregularitatis, quartæ speciei, per ea, quæ diximus in initio huius Articuli, & Concilium solummodo concedit licentiam Episcopis in supradicto loco, dispensandi in irregularitatibus procedentibus ex delictis occultis. Sed ad hanc instantiam, facile responderi potest, dicendo id verum esse, nec nos negamus, supradictam non esse irregularitatem supradictæ quartæ speciei, sed solummodo dicimus, idque ex multorum probabili opinione, non ipsam esse summo Pont. reseruatam, & quod irregularitas mutilationis, siue occisionis, quæ communiter dicitur Papæ reseruata, est solummodo irregularitas quintæ speciei, de qua statim dicemus, illa nempe, quæ prouenit ex mutilatione, siue homicidio iniusto, illicito, atque prohibito. Nec per hoc, quod supradictum Concilium, facultatem facit prædictis Episcopis, dispensandi in omnibus irregularitatibus, ex delicto occulto prouenientibus, non deductis in iudicium, & excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario iniusto, & illicito, negare est videndum, quod dispensare etiam possint, in irregularitate procedente ex occisione hominis iusta, occulte facta, quinvero nec publice, qualis est illa, quæ fit à iudice occidente latronem, & à iustitiæ Ministris, qui ad hoc illi fauorem, & auxilium præstant, & ab existentibus in bello, & occidentibus inimicos Crucis Christi, cum tales occisiones, vt dixi, non sint, aut dici debeant homicidium. Argumenta quidem sunt fortissima. Videatur hac de re, Medina in sua summa. 1. par. cap. 12. §. 12. vbi hoc idem tenere videtur, & dicit esse multorum Doctorum opinionem.

Sed quidquid sit de Episcopis, deueniendo ad Prælatos Regulares, & nostra priuilegia, nimisq. probabiliter dici potest, quod priuilegia illis concessa, quo dispensare possint cum sibi subditis, in omnibus irregularitatibus (exceptis tribus, nempe homicidio voluntario, bigamia; & matilatione membrorum) facultatem illis faciunt, ad dispensandum in dicta irregularitate, quartæ speciei, quæ prouenit, ex defectu lenitatis. Nam id quod dicitur de homicidio voluntario, non est intelligendum, de quocumque homicidio voluntario, sed de homicidio voluntario iniusto, illicito, atque prohibito, vt modo diximus, quod pertinet ad irregularitatem quintæ speciei, non vero de homicidio voluntario, facto iuste à iudice, eiusq. Ministris, seu ab existentibus in bello, nam huiusmodi improprie, & non proprie, dicuntur homicidæ, vt dictum est.

Prælati Regulares, per sua priuilegia, dispensare possunt cum sibi subditis, in irregularitate prouenient ex homicidio voluntario, non iniusto, neq illicito, sed iusto, & licito.

Et idem dico, de mutilatione membrorum, iuste etiam facta, cum huiusmodi occisiones, & mutilationes nullo modo sint contra quintum præceptii Decalogi. Quodnam dicatur, seu dici debeat bellum iustum, non est præsentis speculationis illud dicere, videatur hac de re, D. Thom. 2. 2. q. 40. art. 1. & q. 66. art. 8. & Bañes. 2. 2. q. 40. art. 1. & P. Ildefonsus, de Castro. lib. aduersus hæreses, *verbo bellum*. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS IX.

Vtrum Generalis Minister, dispensare possit, in irregularitate proueniente ex homicidio voluntario, publico, illicito, atque prohibito?

QVinta irregularitatis species est, quæ prouenit ex delicto, quale est homicidium illicitum, atq. prohibitum, & etiam omnis mutilatio illicita, atque prohibita. Sed cum hoc multifariam possit contingere, nam quandoq. delictum est notorium, & manifestum, interdum vero secretum, & occultu, vt maiori cum distinctione, & claritate procedamus, de his omnibus oportet agere seorsum, atque in præsenti Articulo agendum est, de irregularitate proueniente ex delicto, siue homicidio notorio, & publico, de qua quæritur, An Generalis Minister, seu aliquis Religionum Prælatus, summo Pontifice inferior, in ea dispensare possit? Cui difficultati breuiter respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Nullus, summo Pont. inferior, dispensare pōt in irregularitate proueniente ex homicidio voluntario illicito notorio, & publico.

NVllus, summo Pontifice inferior, dispensare potest super irregularitate proueniente ex homicidio voluntario illicito, notorio, & publico. Hæc conclusio est expressa Nauar. in suo Manual. cap. 27. num. 240. vbi & diffinit homicidium voluntarium, super cuius irregularitate dispensandi potestas excipitur in omnibus facultatibus, quæ conferuntur ad dispensandum, super irregularitatibus factis, tam summo Pœnitentiario, quam Legatis à latere, & Cruciatarum Commissarijs, & quibusuis alijs, dicens, *Esse homicidium illicitum intentum, siue volitum in se saltim æquipollenter, alias, quam vitandæ mortis causa ab oratore.* In qua diffinitione illa particula, *illicitum*, ponitur ad differentiam eius, quod neque est licitum, neque illicitum, quale est, vt supra etiam diximus, factum ab infante, vel furioso, *per cap. illud 15. quæst. 1.* item ad differentiam eius, quod est iustum, quale est, quod Iudices, siue Ministri Iustitiæ, vel milites in bello iusto, iuste faciunt, de quo dictum est in præcedenti Articulo. Dicitur, *intentum, siue volitum in se*, nam non sufficit, quod sit volitum in sua causa, quale est omne casuale producens irregularitatem, secundum Diuum Thomam communiter receptum, secunda secundæ quæstione 64. articulo vltimo, sed dicitur, *saltim æquipollenter*, ad includendum illud, quod non est quidem intentum, seu volitum in se, est tamen intentum, seu volitum in sua causa, adeo propinqua, vt, moraliter loquendo, vix sint compatibilia, velle illam causam, & nolle occidere, cuiusmodi est nolle occidere, & velle propinare venenum, quod quispiam scit esse mortiferum, aut ferire quempiam ense punctim circa caput, vel circa præcordia. Dictum est etiam, & appositа est illa particula, *alias, quam vitandæ mortis causa*, ad excludendum homicidium intentum ob defensionem propriam, & causa vitandæ mortis propriæ: & tandem vltimo est appositа illa particula, *ab oratore*. hoc est à petente dispensationem, quia non sufficit, vt intendatur ab alio. Sæpissime enim contingit, quod vnum, & idem homicidium sit voluntarium vni, & non alteri, quale est illud, quod facit, verbi gratia, Petrus percutiendo quempiam animo occidendi ipsum, mandante vero Ioanne, vt aliquam leuem ei in-

Diffinitio homicidij voluntarij, illicitj, atq. prohibiti.

ei ini uriam inferret, citra mortem, aut deformationem, huiusmodi homicidium, in Petro est voluntarium, in Ioanne vero non. E contra vero contingit in homicidio, quod facit famulus, propinando alicui potum veneno infectum, animo iocandi, mandato hæri sibi persuadentis, etiam solo sale consperſum, tale homicidium in famulo non esset voluntarium, In hæro vero, sic. Hæc est exacta homicidij voluntarij, illiciti, atque prohibiti diffinitio, & nimis consona Decretis Concilij Tridentini, quod sessione 14. cap. 7. de eiusmodi homicidio agens, semel, & iterum ac multoties repetit huiusmodi particulas, *per industriam, per insidias, ex proposito, propria voluntate*, &c. ad insinuandum, quod eiusmodi homicidium, de quo loquitur, & cuius irregularitas dicitur ibidem, quod sit summo Pontifici reseruata, debet esse illicitum, intentum, ac volitum, siue voluntarium, in se, aut saltim æquipollenter in sua causa, vt dictum est. Per quas etiam particulas, excluduntur à ratione talis homicidij, omnes occisiones, quæ fiunt à iudicibus, atque à Ministris iustitiæ iuridice, & ab existentibus in bello iusto. nam eiusmodi occisiones, quamuis alias sint voluntariæ, & propria voluntate fiant, non tamen fieri dicuntur, per insidias, nec per industriam propria voluntate, aut ex proposito, quæ omnia verba, aliquod malum prohibitum, atque illicitum insinuant, quod non contingit in supradictis. Et de prædicto homicidio voluntario, illicito, atque prohibito, ad sensum supradictum, intelligenda sunt omnia priuilegia Regularibus concessa, quando in facultatibus exhibitis, ad dispensandum in quibuscumque irregularitatibus, excipiuntur tres casus, de quorum numero; vna est irregularitas procedens ex dicto homicidio voluntario, & de tali homicidio voluntario, illicito, atque prohibito intelligenda sunt, non vero de alio licito. Similiter, & quando per Concilium Tridentinum, *sessione 24. de reformatione, cap. 6.* conceditur Episcopis, facultas absoluendi, & dispensandi in omnibus irregularitatibus, & suspensionibus, ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, de huiusmodi homicidio voluntario intelligendum, id est, modo iam explicato, quo fit, vt dispensare ipsi iure possint, in irregularitate orta ex homicidio casuali, vt in sequentibus dicemus, atque etiam in homicidio occulto, vt tenet supradictus Nauarro cap. 27. num. 240.

Nota hoc valde.

Et qui comprehenduntur, & sunt irregulares irregularitate proueniente ex supradicto homicidio voluntario, illicito, atque prohibito, non sunt solummodo irregulares quoad ordines, verum etiam, & quoad quascumque Prælaturas, & dignitates in Religionibus, quales sunt Guardianatus, Prioratus, & Prouincialatus. Nam quamuis olim contrarium fuerit determinatum, seu potius declaratum in quodam nostro Capitulo Generali Basilienſi, attamen nunc in Conc. Trid. *sessione 14. cap. 7. dicitur, quod huiusmodi nullo tempore, ad sacros Ordines promoueri possint, neque aliqua illis Ecclesiastica beneficia, etiamsi curam animarum non habeant, conferri liceat, sed omni ordine, ac beneficio, & officio Ecclesiastico perpetuo careant.* Vbi postquam per Concilium prohibentur supradicti, habere beneficia Ecclesiastica, perinde etiam prohibentur habere Prælaturas, & dignitates Ecclesiasticas in Religionibus.

Irregulares irregularitate prouenientes ex homicidio voluntario illicito, atque prohibito, non solum sunt irregulares, vt ad sacros ordines non possint promoueri, verum, neque ad dignitates, & Prælatias, & officia animarum curã habenda.

ARTICVLVS X.

Vtrum Generalis Minister dispensare possit, in irregularitate proueniente, ex homicidio voluntario iniusto, atque prohibito, sed omnino occulto?

Difficultas.

ANtequam ad huius difficultatis explicationem accedamus, & ipsius resolutionem afferamus, operæpretium est, explicare præuiam, aliam difficultatem, An homicidium omnino occultum, etiam illicitum, atque prohibitum, inducat irregularitatem? Et ne, vt dicitur, ad ignota per ignota procedamus, adnotare oportet, quod dupliciter stare potest, quod homicidium aliquod dicatur omnino occultum. Vno modo, ita quod nulla possit ratione probari, nec adduci in iudicium, aut in mentem, siue notitiam hominum venire, nisi ex sola propria occisoris confessione. Alio modo dicitur aliquod homicidium occultum, quod non est deductum in iudicium, neque in forum contentiosum, potest tamen deduci, denunciari, & accusari, quia nempe ad id sufficientia sunt indicia, aut forsan potest legitimis testibus comprobari. Et de homicidio occulto hoc secundo modo, certum est, & communis tenet opinio, quod inducit irregularitatem. Solummodo est difficultas, de homicidio occulto, primo modo, de quo sunt duæ extremæ opiniones.

An per homicidiū omnino occultum, etiā illicitū, incurratur irregularitas.

Quotupliciter contingat aliquod homicidium esse, aut dici occultum.

Prima opinio, dicentium, propter homicidiū omnino occultum, nullā irregularitatē incurri.

Prima opinio est asserentium, quod per homicidium omnino occultum primo modo, nulla irregularitas incurritur. Hanc sententiam, & opinionem tenuit olim Doctissimus P. F. Ildefonsus de Castro, libro 2. de lege poenali cap. vltimo, versiculo 3. ad principalem Conclusionem; nam quamuis illi placeat opinio Abbatis Panormit. dicentis, quod ex prædicto homicidio in foro conscientiæ, contrahitur irregularitas, sed tamen per Episcopum tantum dispensabilis: verumtamen si recte, ac penitus introspiciantur ipsius rationes, eo tendunt, vt per ipsas probare contendat, per suprædictum homicidium omnino occultum, nullam prorsus induci irregularitatem, nullaq. in eo casu esse opus Episcopi dispensatione. & hoc tenere, atque sentire prædictum Patrem de Castro, expresse dicit Couar. de homicidio 2. par. §. 3. num. 4. videlicet, quod nulla per ipsum contrahitur irregularitas. Probat suam sententiam, ex quadam decretali Alexandri III. *in cap. ex tenore, de temporibus ordina.* vbi habentur sequentia verba, *Verum quoniam peccatum ipsius fore occultum dixisti, mandamus, quatenus prædictam si congruam imponas, & suadeas, vt parte prouenta peracta, ordine suscepto viriliter quo contentus existens, ad superiores amplius non ascendat, verumtamen, quia peccatum occultum est, si promouere voluerit, cum non debes aliqua ratione prohibere.* Quæ verba sunt quàmaxime notatu digna, animique ponderanda, nam loquitur, vt constat ex ipsius decretalis initio, de delicto degradatione digno, & per quod, si esset publicum, degradaretur ab ordine, quem susceperit, & amplius non posset ad superiores ordines promoueri. Hoc certe argumentum est fortissimum pro hac parte, ad probandum quod irregularitas non contrahitur per peccatum, siue delictum omnino occultum.

Notabene hoc valde.

Circa homicidium omnino occultum.

Nota, & ponderā huius decretalis verba.

Sed præterea probatur id ipsum; nam irregularitas, vt communis tenet opinio, & Nauar. in sua summa cap. 27. nu. 144. contra Sotum, & Medina in sua sum. p. 1. cap. 11. §. 10. non incurritur nisi in casibus à iure expressis: sed nullus textus est expressus in iure, in quo sit determinatū, atq. decretū,

quod

quod per delictum omnino occultum, contrahatur irregularitas: ergo illud non est dicendum. Consequentia legitima est. Minor autem probatur, nam quamuis habeatur in iure in *cap. nisi. §. personæ. de renunciatione*, atque in Concil. Trid. *sess. 14. cap. 7. & sess. 24. cap. 6. de reformatione*, quod sit illata irregularitas, etiam quando culpa latet, & quando delictum est occultum, sed tamen, neque ibi, neque alibi, habetur, quod talis pœna sit inflicta, siue inferatur, quando culpa omnino latet, & quando crimen, siue delictum est omnino occultum, de quo loquimur in præsenti. Quinvero Conc. Trid. *vbi supra sess. 14. cap. 7.* dictæ sententiæ fauere videtur, vocans homicidium occultum, propter quod inducitur irregularitas, illud, quod quamuis non sit deductum in iudicium, seu ordine iudiciario probatum, potest tamen probari, aut aliqua ratione fieri publicum: ex quibus verbis satis colligitur, quod, quamuis per crimen occultum, secundo modo, de quibus diximus supra, irregularitas incurratur, non tamen per illud, quod est totaliter occultum, ita quod nullus omnino illud scit, nisi, qui commisit ipsum, nulloq. modo potest deduci in iudicium, aut vlla ratione fieri publicum, sed moraliter loquendo, de per se. & simpliciter est secretum, & occultum.

Nec ad hoc, vt videtur, valet dicere, quod nonnulli dicunt, scilicet, quod delictum quodcumq. exterius commissum, quamuis à nemine videatur, est publicum de per se, quamuis alias sit occultum per accidens, nam hoc verum habet loquendo metaphysice, non vero moraliter, nam hoc modo loquendo, illud est omnino secretum, & occultum per se, quod nullo modo potest deduci in iudicium, nec vlla ratione fieri publicum, moraliter loquendo: cum ergo Concilium Tridentinum, loco supracitato, non loquatur de crimine occulto, vel publico metaphysice, sed de occulto, vel publico moraliter, & quantum attinet, & spectat ad mores, manifeste sequi videtur, quod illud homicidium sit simpliciter, & absolute occultum, atque secretũ, quod nulla ratione potest deduci in iudicium exterius, nec aliquo modo fieri publicum, & quod homicidium, quod prædictum Concilium vocat occultum, & per quod dicit, irregularitatem incurri, est illud, quod quamuis sit occultum, potuit tamen aliqua ratione fieri publicum, & aliquo modo deduci in iudicium, atque iudiciario ordine comprobari. Nam Conciliorum verba moraliter, non vero metaphysice sunt intelligenda, secundũ communem vsum, ac morem loquendi hominum, & non secundum naturam à rebus, & moribus hominum abstractam.

Tandem vltimo, potest prædicta sententia, atque opinio comprobari, alia etiam efficacissima ratione. Nam ille, qui est excommunicatus, propter delictum omnino occultũ, aut suspensus, non tenetur, se abstinere ab officio, & exercitio ordinis suscepti, ne ea ratione se prodat, vt communis tenet opinio, cuius meminit Nauar. vbi supra num. 239. signum ergo est, quod Ecclesia, quæ est mater pietatis, non vult alicui pœnam aliquam exteriorem infligere, propter crimen omnino occultum, nam multa sunt delicta, quæ non sunt punienda, sed relinquenda, ac reseruanda diuino iudicio, vt probe notat, *Glossa in supradicto capite ex tenore, verbo occultum*, vbi inquit, *quod probatione cessante, vindicta ratio conquiescit*, & habetur, *in cap. Christiana 32. q. 5. Et quod secretorum, & cognitor, & index est Deus.* vt habetur, *in cap. erubescant. dist. 32. & in cap. consuluisti 2. q. 5.* & quod eiusmodi delicta solum Deum habent vltorem, vt habetur, *in l. iurisiurandi. C. de iureiurando.* Vnde & de Ecclesia, dicitur, quod non iudicat de occultis, nec vllam omnino huc usque intulit exteriorem pœnam, propter crimina omnino occulta. Quamuis enim de excommunicatione verum sit, atque de ipsa communiter dica-

Nõ oña delicta sunt punienda, sed quæ probari possunt, aut nõ sunt simpliciter secreta.

tur, quod posita ipso facto, statim incurritur, etiam propter crimen omnino occultum (exterius tamen commissum) quantum ad priuationem suffragiorum, quæ etiam est occulta, & secreta, non tamen quantum ad communicationem exteriorem, & participationem sacramentorum, nam in eo casu licitum est excommunicato, se ingerere ne se prodat, atque infamet. Hæc sunt, quæ pro hac opinione faciunt.

Nota hoc valde.

Secūda opinio. dicentium irregularitatem incurri propter homic diū, omnino occultū.

Sed contraria est aliorum opinio, atque sententia, asserentium, irregularitatem incurri, propter homicidium, etiam omnino occultum primo modo; estq. communis opinio, quam tenet Abb. Panorm. & multi alij grauissimi Doctores, quos breuitatis gratia omitto. Quæ & probari potest hac efficacissima ratione, nam irregularitatis pœna, ex homicidio voluntario, vtcūq. occulto prouenies, non solum infligitur propter homicidij delictum, atque in vindictam ipsius, verumetiam, & principalius, propter indecentiam, & propter defectum significationis, vt diximus supra in initio art. 8. de mente D. Tho. 2. 2. q. 40. art. 2. nam qui quempiam occidit, sanguinemq. sui proximi effudit, non potest congrue in altari, immaculatum Agnum repræsentare, qui pro nobis omnibus sanguinem suum fudit, quæ quidem repræsentatio necessaria est, in quolibet ordinando, cum omnes clericales ordines, ordinentur ad sacrum altaris mysterium, in quo Christus Dominus realiter cōtinetur, atq; à sacerdote repræsentatur. Quo fit, vt, quāuis in homicidio omnino occulto, irregularitas ratione delicti non incurratur, incurritur tamen ratione indecentiæ, & ob defectum significationis, eo modo, quo etiam supra in hac quæst. art. 2. diximus, de bigamis, qui contraxerunt matrimonium bis, seu cum vidua, aut prius corrupta ab alio, quibus in casibus, quamuis prior corruptio sit omnino occulta, adhuc bigamiæ irregularitas incurritur. Et hoc sufficit ad hoc, vt propter hanc solam rationem, prædicta opinio videatur probabilior, & tenenda, prout à nobis in præsentiarum tenetur. Nam, quamuis contraria, non sit omnino improbabilis, neque in conscientia videatur damnandus, qui eam secutus fuerit, adhuc tamen alia longe est probabilior, & quæ communiter ab omnibus tenetur, atque defenditur.

Nota hoc valde.

Resolutio supra positæ difficultatis est, quod hæc secunda opinio est, probabilior, & tenenda.

Quibus præmissis, vt ad propositam difficultatem deueniamus, quæritur nunc, Quisnam dispensare possit in supradicta irregularitate, prouenient ex homicidio voluntario, illicito atque prohibito, sed omnino occulto? Cui difficultati breuiter respondeo, per sequentes conclusiones.

Prima Conclusio.

In irregularitate prouenēte ex homicidio nō occulto, Epi dispensant cum sibi subditis.

IN supradicta irregularitate, prouenient ex homicidio voluntario, illicito, atque prohibito, sed omnino occulto, Episcopi possunt dispensare cum sibi subditis. Hanc conclusionem tenet expresse Couarr. *in Clement. si furiosus, de homicidio.* 2. *p.* §. 4. *nu.* 4. & probat eam ex multis Doctorum auctoritatibus, quos refert, & sequitur, sed præcipue ex Abbate, *in cap. ex tenore.* Eam etiam tenet, & approbat tamquam nimis probabilem, P. Ildefonsus de Castro loco supracitato, & Angelus in summa, *verbo homicidium.* §. q. 1. hi omnes dicunt, quod in irregularitate prouenient ex crimine omnino occulto; & quod nullis potest testibus comprobari, neque aliter, quam per propriam confessionem sciri, potest Episcopus dispensare, & quod quoad hoc, remansit ius commune omnino intactum, neq. per Concil. Trident. est, aliquid innouatum, nec prædicta irregularitas est summo Pontifici reseruata, sed Episcopo. Neq. obstant, prout obstare putauit Nauar. in dicto cap. 27. num. 239. verba, quæ habentur in eo loco supracitato; nam Concilium intelli-

Nota hoc valde.

intelligendum est, de homicidio occulto, quod quamuis actu non sit deductum in iudicium, neque ad forum contentiosum, est tamen ex se probabile, quamuis actu, in iudicio Ordinario non sit probatum, non autem de homicidio omnino occulto, quod probari nullo modo potest. Et quamuis Salzedo in sua practica criminali cap. 94. pag. 329. opinionem teneat contrariam, asserendo etiam in prædicto casu, necessarium esse recurrere ad Papam, ad huiusmodi dispensationem impetrandam; nihilominus nostra conclusio verissima, & probabilissima est, & Salzedo innititur fundamentis adductis pro alia in contrarium opinione. Sed loquendo de Prælatis Regularibus, sit secunda Conclusio.

Secunda Conclusio.

Generalis Minister, & Religionum Prælati, Episcopalem vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentes, bene possunt dispensare, cum sibi subditis, in irregularitate proueniente ex homicidio omnino occulto. Hæc conclusio satis colligitur ex supradictis: nam si Episcopi, vt dictum est, id possunt, eadem ratione & Generalis Minister, & Religionum Prælati, Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentes, poterunt id ipsum facere, cum aliquo sibi subdito, qui, cum esset olim secularis, homicida fuit, sed omnino occultus. Totale est huius sententiæ, & opinionis fundamentum, quia ex tali homicidio omnino occulto, vel nulla contrahitur irregularitas, vel saltim ea non est Papæ reseruata, sed Episcopis, ac proinde sicut Episcopus dispensare potest, cum sibi subditis, ita & Prælatus Regularis, iurisdictione Episcopalem, vel quasi Episcopalem habens cum suis. Et quando supradicta opinio cum secularibus practicari non posset, aut deberet, consentaneum nimis erat rationi, vt cum Religiosis practicaretur, ad tollendos multos inutiles discursus, & omnem diuagandi materiam.

Gen. Minister, & Prælati, Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentes, possunt dispensare cum sibi subditis, in irregularitate proueniente ex homicidio omnino occulto.

Sed præterea Religiosi, & Religionum Prælati, ad id faciendum, specialia habent aliqua priuilegia; nam in primis Martinus V. concessit Priori Monasterij S. Benedicti Vallisoletani, *quod in foro conscientiæ possit absolvere suos Monachos ab omni excommunicationis sententia, etiamsi tales essent, quam ipse summ. Pont. reseruare consueuit, & cum eis super omni irregularitate, etiam in illis casibus, in quibus Papa sibi vtrum reseruat (in morte videlicet, & in membrorum truncatione, & enormi sanguinis effusione) volens dispensare, dum tamen aliquod horum trium non sit notorium, & hoc propter scandalum.* Habetur hæc concessio in Compendio priuileg. Mendic. *verbo absolutio ordinaria quoad Fratres.* Vbi aduertit Collector, quod licet primo supradicta concessio facta fuerit soli Priori, seu Abbati Monasterij S. Benedicti Vallisoletani, postea tamen extensa, seu communicata fuit omnibus Prioribus, vel Abbatibus aliorum Monasteriorum, vt habetur *in verbo communicatio priuilegiorum.* §. 34. Et ait se præfatam concessionem vidisse, in prædicto Conuentu, sub sigillo authentico Vallisoleti, & inde eam fideliter extraxisse. Simile priuilegium concessum est à Iulio II. Ordini Prædicatorum, vt refertur in Compendio Societatis Iesu, *verbo dispensatio.* §. 1. & in Compendio Ord. D. Hieronymi Hispaniæ. *eod. verbo.* §. 24. & dicit Pater Corduba in addition. ad dictum Compendium, *verbo dispensatio.* §. 24. quod dicta dispensatio, intelligitur de quocunq; homicidio voluntario, vel casuali, directo, vel indirecto, dummodo iudicialiter non possit probari. Neque obstat, quod Sixtus IV. qui successit post supradictum Martinum V. concessit facultatem dispensandi, in homicidio casuali, excipiendo expresse homicidium voluntarium, vt patet ex supradicto

Nota specialia priuilegia, quæ ad hoc habentur.

Comp. priuil. mēd. verb. absol. ord. quoad Fratres. § 40

Mon. ord. 1. imp. 63. & 2. f 66. con. 111 suppl. 195. etc. 319. & refertur, in Comp. priu mand. §. 10. 12. & 13.

Compendio, priuileg. Mendicant. & habetur in Monumentis nostri Ordinis. Nã huic obiectioni respõdetur, omissis alijs multis solutionibus, quod prædicta exceptio, & limitatio, intelligitur, vt procedat solum, circa concessiones factas, ab eodem Sixto IV. & non, vt extendatur ad alias factas ab alijs summis Pontificibus: nam si prædictus Sixtus IV. hoc voluisset, id vtique expressisset, quod non fecit. Cum igitur priuilegium concessum, nullo modo abrogetur, nisi de illo fiat specialis mentio, aut generalis, quæ ipsum comprehendat, relinquitur, & supradictum priuileg. in suo remanet vigore. Neque etiam abrogatum est per Concilium Tridentinum in illo loco, quo concessa est facultas Episcopis, & consequenter Prælatis Ordinarijs, similem iurisdictionem habentibus, ad dispensandum in irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus, excepto homicidio voluntario, nam hæc exceptio solum procedit respectu illorum casuum, qui in eodem decreto conceduntur, non tamen respectu illorum, qui concessi sunt, per aliqua alia priuilegia, cũ in dicto Concilio, loco citato, nulla facta sit priuilegiorum abrogatio, & reuocatio. Ex dictis colligitur, quod si homicidiũ est occultum, secundo modo, solus Papa secundum ius, in dicta irregularitate dispensat, atque dispensare potest, si vero est occultum omnino, & primo modo, possunt super ea dispensare Episcopi, & Generalis Minister, & omnes alij Religionum Prælati, Episcopalem vel quasi Episcopalẽ iurisdictionem habentes. Et hoc duplici ex capite: primo, de iure communi, sicut & supradicti Episcopi, secundo de iure speciali, & ex speciali concessione supradicti Martini V. qua fruuntur omnes Religiones priuilegium habentes communicationis. Sed aduertendum est nimis, ad peccatum, siue delictum, quod sit omnino occultum, vt dictum est, & nullo modo notorium, nam tunc nihil valeret dispensatio, virtute supradicti priuilegij facta, cum non seruetur forma rescripti. Et dicitur notorium, quantum ad hoc propositum, quando sunt tot coniecturæ, vt non sit locus tergiuersationi, vt notat Panormit. *in cap. 1. decebat. Clericorum, num. 7.* & Angelus, *verbo conuenabinarius*; asserentes, tunc aliquid dici esse notorium, quando nullam habet tergiuersationem, aut dubietatem.

Priuilegiũ cõcessũ nullo modo abrogatur, nisi de eo, fiat mentio, aut specialis, aut generalis, quæ ipsum comprehendat.

Generalis resolutio.

Quodnã crimẽ dicatur, seu dici debeat notorium.

In calce huius Articuli libuit aduertere, quod supradicta concessio Martini V. optime practicari potest, quidquid alij dicant, dicentes, quod non est in vsu, nam re vera, vt dicitur, est in vsu, & P. Veracruz in suo Compendio manuscripto, refert quod hac facultate vsi sunt in Indijs Occidentalibus Fratres Prædic. in primo Cap. Prouinciali celebrato in Guatimala, anno Domini 1553. neq; vero constare cuipiam potest, quod dictum priuileg. non sit in vsu, cum Prælati eo vtantur non in plateis, nec vero in Monasteriorũ claustris, scientibus ac videntibus cunctis, sed in occulto, cum id ipsum concessum sit, tantũ pro casibus omnino occultis. & hæc de isto Art. sufficiant.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS XI.

Vtrum Generalis Minister, dispensare possit cum sibi subditis, in irregularitate proueniente ex mutilatione voluntaria alicuius membri?

Huic Articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

SI huiusmodi mutilatio sit occulta, nec deducta in iudicium, seu ad forum contentiosum, in irregularitate ex ipsa proueniente, Gen. Minister, & reli-

& Religionum Prælati, Episcopalem vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentes, optime dispensare possunt. Pro intelligentia simul, & probatione huius conclusionis, est notandum, quod olim solus Papa, poterat dispensare in irregularitate procedente ex mutilatione voluntaria membrorum, prout habetur in Iure, *cap. 1. de Clericis pugnant. in duello*: & tradunt communiter Doctores, quos refert Couar. *in clementina, si furiosus. 1.* par. §. 3. num. 7. & Mauar. in suo Mannali cap. 27. num. 206. Sed postea *per Concil. Tridentinum, sess. 24. cap. 6 de reformat.* iam id fuit sublatum, postquam conceditur Episcopis, vt possint dispensare, in omnibus irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentiosum, nam postquam solummodo excipitur, supradictum homicidium voluntarium, & irregularitas ab ipso proueniens, & aliæ deductæ ad forum contentiosum, manifestum sit, quod dispensare possunt Episcopi, in irregularitate prouenient ex mutilatione voluntaria alicuius membri, dummodo delictum sit occultum, nec requiritur, quod sit occultum primo modo, & ad modum supradictum in præcedenti Articulo, sed sufficit, quod sit occultum secundo modo, hoc est, non deductum in iudicium, neque ad forum contentiosum. Nec obstat, quod homicidium voluntarium, & voluntaria mutilatio, pro eodem accipiuntur in Iure, nam hoc ita intelligi debet, quod sicut ex homicidio voluntario, incurritur irregularitas, ita, etiam ex mutilatione voluntaria, incurritur irregularitas, & sicut ipsa non incurritur, quando occisio hominis, facta fuit ad propriam defensionem; ita etiam non contrahitur, quando & mutilatio ipsa necessaria fuit ad propriam defensionem. Ex hoc autem non sequitur, aut licet colligere, quod irregularitates ex prædictis delictis prouenientes, simili modo, & eodem rigore sint reseruatæ, & quod vni tribuitur, sit necessario tribuendum & alteri, nec de hoc talis regula generalis habetur in Iure, quin vero homicidium, & mutilatio, apud sacros Canones in diuersis titulis collocantur, vt constat ex Decretalibus, vbi diuersus est titulus, de homicidio, & de corpore vitiatis, atq; in clementina, si furiosus, de homicido, & de mutilatione membrorũ, separatim fit mentio, id quod, & fecit Alexander III. *in cap. 1. de Clerico pugna. in duello*, diuersimode loquens de homicidio, & membrorum mutilatione. Ex quo fit, quod cum in dicto Conc. Trident. facultas fiat Episcopis, dispensandi, vt dictum est, in foro conscientiæ, in omnibus irregularitatibus procedentibus ex delicto occulto, & non deductis in iudicium (excepto homicidio voluntario) homicidium voluntarium, dumtaxat excipientes supradicti Concilij Patres, satis clare innuere visi sunt, concessiam esse perinde licentiam, & facultatem prædictis Episcopis, ad dispensandum in irregularitate, procedente ex voluntaria mutilatione membrorum, dum tamen delictum sit occultum, & nullo modo deductum in iudicium, siquidem, vt notum est in Iure, exceptio firmat regulam in contrarium, neque enim ignorabant supradicti Patres, homicidij voluntarij nomine, non venire intelligendam, voluntariam mutilationem membrorum. Hoc supposito, atque constituto, manet simul probata, & declarata nostra conclusio: nam cum Generalis Minister, & Religionum Prælati (de quibus loquimur) iurisdictionem habeant Episcopalem, vel quasi Episcopalem, consequens perinde sit, quod etiam ipsi in supradicta irregularitate dispensare optime possunt cum sibi subditis. Quod & confirmatur ex speciali concessione Sixti V. facta Prouincialibus Ordinis Prædicatorum, de qua diximus supra, qua concessit illis circa sibi subditos facultatem,

Si mutilatio voluntaria est occulta, & nullo modo deducta in iudicium, seu ad forũ contentiosum, bene possũt super tali irregularitate, Prælati Regulares dispensare.

tatem, quam concessit Concil. Trident. Episcopis, circa suos diœcesanos. Id quod & Gregorius XIII. concessit, anno Domini 1574. Generalibus, & Abbatibus Cœnobij Cistercien. Congregationis Hispaniæ, vt refertur in Compendio dicti Ordinis, *verbo absoluto, quoad fratres. §. 11.*

In calce huius Articuli, breuiter adnotare libuit. Quænam sit mutilatio membrorum, inducens irregularitatem, in foro exteriori Papæ reseruatam? vt exinde scire, atque inuestigare possimus, quænam sit irregularitas prouenies ex occulta mutilatione membrorum, in qua Episcopi, & Religiosorum Prælati supradicti, in foro conscientiæ dispensare possunt, aut non possunt. Pro quo dico, de mente Nauarr. vbi supra, num. 206. quod mutilatio membrorum in hac materia, est diminutio alicuius membri totalis, ita quod quando vnus alteri debilitat aliquod membrum, si non totaliter aufertur, aut minuitur, non incurrit irregularitatem, etiamsi tale membrum debilitatum, ad suas exercendas operationes inutile reddatur. Nam non propterea desinit esse membrum, vtile saltem ad corporis ornatum, & certum est, quod pœnæ benigne debent interpretari, & cum ius iudicet, ac pronunciet irregulare, cõtra mutilantẽ membrum, hoc pœnale ius, non debet extendi ad debilitantem, & sic, qui deformauit gladio alicuius hominis faciem, aut qui læsit oculos alicuius, non totaliter excæcando, proculdubio non erit irregularis, prout tenet Couar. *in dicta clementina, si furiosus*, vbi supra, & Nauar. quamuis Salzedo in sua Practica criminali, cap. 90. teneat contrarium, allegando Syluestrum, *verbo, homicidium. 3. num. 4.* Secundo dico, quod non incurritur irregularitas, ratione mutilationis eorũ membrorum, quæ non sunt necessaria ad exercendas corporis operationes. Ex quo infertur, quod ex mutilatione alicuius digiti, non incurritur irregularitas, nam digitus non est proprie membrum, sed pars membri, vt dicit Nauarr. loco supra citato contra Caietanum, 2.2. quæst. 93. art. 1. quem sequitur Soto lib. 2. de iustitia & iure, quæst. 5. art. 1. quod late probat supradictus Nauar. addendo plura ad hoc propositum nimis necessaria, quæ, cum ibidem videri possint, ab eisdem consulto abstineo.

Quænã sit mutilatio mẽbrorum, inducens irregularitatẽ in foro exterio ri, Summo Pontif. reseruatã.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS XII.

Vtrum Generalis Minister, dispensare possit, cum sibi subditis, in irregularitate proueniente, ratione homicidij voluntarij, ad hoc vt ad Dignitates, & Prælatias in Religione promoueantur?

Nota hoc valde, quod secundum ius cõe antiquũ, bene poterant Epi dispensare, cum homicida voluntario, vt retinere posset beneficium curatum, obtentum ante irregularitatẽ, quãuis non vt obtinere illud posset de nouo.

PRo intelligentia huius Articuli, aliqua oportet aduertere. Et dico primo, quod olim de Iure antiquo bene poterant Episcopi dispensare, cum homicida voluntario, vt retinere posset beneficium curatum, obtentum ante irregularitatem, quamuis non possent dispensare, vt obtineret aliquod beneficium curatum de nouo, prout tradit Couar. *in clementina, si furiosus.* 2. par. §. 3. num. 6. Et Nauar. in Manual. cap. 27. num. 240. in fine, quod similiter poterant facere Prælati Regulares, Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentes, cum sibi subditis, vt in Religione obtinere posset Prælationes, quas ante irregularitatem obtinebant, quamuis non possent cum eisdem dispensare, vt aliquas de nouo dignitates acquirerent. Quapropter ex parte Ordinis impetratum fuisse dicitur priuilegium, à Sixto IV. *quo concessit Generali. & Prouincialibus Ministris Ordinis Minorum, & eorum Vicarijs, vt possent dispensare cum sibi subditis, irregularita-*

laritatem patientibus (præterquàm homicidij voluntarij, bigamiæ, & mutilationis membrorum) vt ad quæcumque administrationes, & officia dicti Ordinis, eligi, recipi, & assumi possent, illaq. gerere, & exercere libere, & licite valeant, &c. habetur in Monum. Ordinis, vbi etiam dicitur, quod idem Sixtus IV. hoc ipsum concessit Generali Magistro, & Prioribus Prouincialibus, & Cõuentualibus Ordinis Prædicatorum, & dicit P. Frater Emmanuel Rodriguez 1. Tomo suarum qq. Regular. quæst. 24. Art. 16. vbi hac de re agit, quod dictum priuilegium debet explicari, loquendo secundum ius antiquum, nempe quoad Prælationes de nouo obtinendas, nam ad hoc tantum, prædicta dispensatio erat necessaria, nõ autem ad retinendas Prælationes antiquas, ante irregularitatem obtentas, nã ad ipsas retinendas secundum ius commune antiquum, supradicti Prælati Regulares, cum prædicto homicida voluntario poterant dispensare. Sed re vera, si intime perspiciatur, atque consideretur, priuilegium supradictum, ad dictum propositum à prædicto Patre adductum, neque quoad hoc, neque quoad illud quidquam facit, cum expresse ibi excipiatur irregularitas, quæ prouenit ex homicidio voluntario, sicq. neque deseruiebat ad obtinendas Dignitates, & Prælationes antiquas (cum id posset concedi ab Episcopis, & Prælatis Regularibus secundum ius antiquum, vt dictum est) nec vero deseruiebat ad obtinendas illas de nouo, cum expresse in dicto priuilegio, excipiatur irregularitas, quæ contrahitur ex homicidio voluntario. Sed quidquid de hoc sit, iam vtrumque fuit sublatum *per Concilium Trident. sess. 14. cap 7.* vbi præcipitur, vt homicida voluntarius, etiamsi sit occultus, nullo tempore ad sacros Ordines possit promoueri, neque aliqua illi Ecclesiastica beneficia conferri, etiamsi animarum curam non habeant, sed omni ordine, ac beneficio, & officio Ecclesiastico perpetuo careat.

Monum. Ord. 1. impres. fol. 61. & 2. fol. 144. concess. 252 & fol. 240. conc. 575. & reseruntur in Comp. verbo.

Nota, quod de nouo circa hoc statuit Conc. Trident.

Secundo præmitto, quod sicut habens beneficium aliquod curatum, & committens aliquod homicidium voluntarium, non remanet ipso facto priuatus tali beneficio, sed per sententiam iudicis debet priuari, & quousque priuetur, cum suo remanet beneficio, vt tradit Nauar. in Manua. cap. 27. num. 249. *& in cap. si quando, de rescriptis, except. 9.* & Couar. *in clementina, si furiosus.* 2. par. §. 3. num. 6. dicentes Concilium Tridentinum, in hoc minime innouare, cum in eo solum diffiniatur, quod de nouo ipsi homicidæ nullum beneficium Ecclesiasticum conferatur, ita & eodem modo homicida Religiosus, non ipso iure amittit Guardianatum, siue Prælatiam Regularem, quam habet statim, ac homicidium committit, sed necessarium est, vt à suo regulari Prælato per sententiam priuetur, & licet non possit exercere in sua administratione ea, quæ irregularibus prohibentur, potest tamen retinere prædictum officium, & quæ ipsis minime sunt interdicta, opere consumare. Vnde, cum per irregularitatem solum interdicatur, vsus Ordinum Ecclesiasticorum, & acceptio ipsorum, & aliquod beneficium, seu officium de nouo obtinere, manifestum fit, quod reliqua omnia, quæ ad ista tria munera minime reducuntur, per prædictos homicidas Ecclesiasticos, siue Regulares, possunt exerceri, donec à proprijs Prælatis per tententiam arceantur. Itaquod poterunt percipere fructus, & prouentus, Clerici suorum beneficiorum, & Regulares suarum Prælationum, quas habent, etiq. frui in foro conscientiæ, nam ante latam sententiam minime ea tenentur restituere. Possunt præterea Prælati Regulares, quamuis fuerint homicidæ, in suis Conuentibus, & Monasterijs præsidere, præcipiendo, & mandando, non tamen possunt ponere præcepta spiritualia, nam ista minime possunt imponi, nisi ab habente sacros Ordines, & ab eo qui eisdem

Habens beneficium curatu & cõmittens aliquod homicidium voluntarium, nõ remanet ipso facto eo priuatus, sed debet prius per Iudicis sententiam priuari.

Nota pro Religiosis, aliquod homicidiũ cõmittentibus.

dem vti non est prohibitus, cum, vt de se constat, spiritualis iurisdictio potestatem Ordinis præsupponat. His præmissis, ad propositum Articulum, respondetur, per sequentem conclusionem.

Conclusio.

Episcopi, & Religionũ Prælati, dispẽsare nõ possunt vt homicida voluntarius, beneficium Ecclesiasticum, siue dignitatem obtineat.

Quamuis olim, secundum ius antiquum, Episcopi, ac consequenter Religionum Prælati, dispensare possent cum homicida voluntario, vt obtinere valeret beneficium Ecclesiasticum, siue Prælaturam, & dignitatem, ante irregularitatem obtentam, idipsumq. hodie facere possint, non tamen dispensare possunt, vt huiusmodi homicida voluntarius, de nouo, aliquod beneficium Ecclesiasticum, seu aliquam Prælaturam obtineat. Hæc conclusio satis constat ex supradictis in primo, & secundo notabili, & ex prohibitione expressa, quam hac de re facit Conc. Trid. vbi supra. Nam vt etiam diximus, prædictum priuilegium Sixti IV. nihil ad propositum facit, respectu Prælationum, ac Dignitatum de nouo obtinendarum, cum in eo expresse prædictum homicidium voluntarium excipiatur, sicq. necessario in tali casu ad Summum Pontificem recurrendum erit, etiamsi dictum homicidium voluntarium fuerit occultum, prout expresse habetur in supradicto Concilio Tridentino, loco supra citato, neque adductum fuerit in iudicium, nisi forsan, vt diximus in Art. 10. fuerit omnino occultum. Nam in tali casu, vt ibi dictum est, bene poterunt Episcopi, & Religionum Prælati cum sibi subditis dispensare, non solum quoad sacros Ordines, verumetiam quoad beneficia, dignitates, & Prælationes, tam iam adquisitas, quam de nouo obtinendas in foro conscientiæ tantum. Nam quando prædictus Sixtus IV. excipit in dicto priuilegio, homicidium voluntariũ, intelligendum est, de homicidio voluntario, publico, vel occulto secundo modo, non autem de omnino occulto, nam si illud sit omnino occultum, ita quod nullo modo possit probari, neque deduci in iudicium, bene possunt Religionum Prælati dispensare cum huiusmodi, non solum ad sacros Ordines, verumetiam vt ad Prælaturas promoueantur, vt in dicto priuilegio dicitur. Hæc dixerim nimis probabiliter, sub censura sacrosanctæ Matris Ecclesiæ, & cuiuslibet melius sentientis.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum Minister Generalis, dispensare possit cum sibi subditis in irregularitatibus, prouenientibus ex homicidio casuali, & facto, causa propriæ defensionis?

Quidnã sit homicidium casuale.

QVidnam sit homicidium casuale, & factum causa propriæ defensionis, iam satis constat, aut saltem constare facile potest, ex supradicta diffinitione homicidij voluntarij, illiciti, atque prohibiti, adducta in Art. 9. ad probationem conclusionis, sed nunc dico breuiter, quod homicidium casuale est, & dicitur illud, quod non est directe, neque per se volitum, sed indirecte, & per accidens, quia nempe, qui illud commisit, non ex proposito occidit hominem, dans operam rei illicitæ, vel non adhibendo diligentiam debitam, quamuis de facto occiderit, dando operam rei licitæ. Ex quo non incongrue oritur dubium, An sint omnino idem homicidium casuale, & homicidium factum ex causa defensionis, & quamuis Nauar. vbi supra dicere videatur, quod homicidium factum defensio-

Difficultas. An homicidiũ casuale, & factum defensionis causa, sint omnino idem?

fensionis causa, non sit casuale sed volitum in se, quamuis propriæ defensionis causa, melius tamen videtur dicendum, quod vtrumque vere, & proprie sit casuale, quia neutrum est directe voluntarium, sed indirecte, & per accidens, etiam factum ad melius se defendendum. Nec huic resolutioni obstat, quod habetur in Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. vbi sub disiunctione loquitur, de homicidio casuali, & de illo, quod fit defensionis causa, vim vi repellendo, vt quis se à morte liberet, quam ob causam, etiam ad sacrorum Ordinum, & altaris ministerium, & beneficia quæcunque, ac dignitates Iure quodammodo dispensatio debeatur, ex quibus verbis colligunt quidam esse diuersum, homicidium casuale, ab illo, quod fit defensionis causa, nam si essent omnino idem, superfluerent omnia illa verba, *vel vim vi repellendo, vt quis se à morte liberet*, &c. cum hoc etiam homicidium sub casuali contineretur. Nam respondeo, quod illa dictio disiunctiua non est adiecta à Concilio, causa distinctionis formalis, significandæ inter illa duo homicidia, sed causa maioris declarationis, atque adeo non superfluit illa distinctio à Concilio posita, præsertim quia in exemplis non est semper seruandus locutionis rigor. Vnde videtur dicendum, quod de mente Concilij non fuit docere, quod homicidium factum defensionis causa, sit voluntarium in se, imo contrarium omnino ex verbis eiusdem colligitur, & quod ipsum sit casuale etiam, nam de verisque dicit Concil. quod non sunt ex proposito facta. Cum igitur id, quod non est ex proposito factum, casuale sit, de sententia Aristot. 2. Physicorum manifestè profecto colligitur, quod homicidium defensionis causa factum, & perpetratum, vere, & proprie sit casuale. Sed, quidquid de hoc sit, parum enim hoc refert, de illo quæri solet, An irregularitatem inducat? Cui difficultati, breuiter respondetur, sub distinctione, nam si in tali homicidio defensionis causa facto, seruetur moderamen (quod dicitur) inculpatæ tutelæ, nulla per ipsum irregularitas incurritur, prout expresse diffinitur *in clementina vnica, de homicidio*. Si autem modum inculpatæ tutelæ excesserit occisor, quia nempe potuisset alio modo, & alia via mortem euadere fugiendo, (quauis ad id, si esset sæcularis, in conscientia nō teneretur) reuera manebit irregularis, atque in hoc casu intelligendum est prædictum decretum Concilij Tridentini, quando dicitur, quod qui occidit aliquem defensionis causa, vim vi repellendo, & vt se à morte liberet, iure etiam quodammodo dispensatione indiget ad depellendam irregularitatem.

Resolutio.

Difficultas. Vtrum homicidium causa defensionis facta irregularitatē inducat?

Nota, resolutiones dicę difficultatis.

His suppositis, atque constitutis, insurgit nostra difficultas, quis nam possit dispensare in prædictis irregularitatibus, prouenientibus ex homicidio casuali, & facto defensionis causa. Cui breuiter respondetur per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

SI supradictum homicidium casuale, aut factum defensionis causa, sit publicum, & manifestum, quantum ad ordines maiores, in irregularitate ex ipso proueniente, solus Papa dispensare potest. Hæc conclusio est communis sententia omnium Doctorum, de qua videndus est Couar. in *clementinam, si furiosus, de homicid.* 2. par. §. 3. num. 5. & satis colligitur ex supradicto decreto Concilij Tridentini in vltimis verbis, vbi ruam dicitur, quod eiusmodi dispensatio, non debet esse facilis, sed difficilis, nec fiat, nisi cognita causa, & probatis narratis precibus, & quod non aliter dispensatio fieri possit.

Si homicidium casuale, vel factum defensionis causa, sit publicum, & manifestum in irregularitate ex ipso proueniente, quantum ad ordinationes maiores solus Papa dispensat.

Secun-

Secunda Concluſio.

Ad minores Ordines, etiam & Religionũ Prælati, poſſunt diſpenſare in dicta irregularitate.

AD minores vero ordines, Epiſcopus & Religionum Prælati, bene poſſunt diſpenſare ſecundum ius, cum ſibi ſubditis in homicidio caſuali publico, ſiue facto defenſionis cauſa. Hæc etiam concluſio eſt ſententia omnium Doctorum communis, quos refert, & ſequitur Couar. loco ſupra citato.

Tertia Concluſio.

Si homicidium caſuale, ſiue factum defenſionis cauſa, ſit occultum, etiã Epiſcopi & Religionum Prælati poſſunt in eo diſpenſare in foro conſcientiæ, non ſolum quoad Ordines minores, verũ etiam, & quoad maiores.

Si homicidium caſuale, ſeu factum defenſionis cauſa ſit occultum, Epiſcopi, & Religionum Prælati bene poſſunt diſpenſare, in foro conſcientiæ in irregularitate ex ipſo prouenientẽ, cum ſibi ſubditis, non ſolum quoad ordines minores, verumetiam quoad maiores. Probatur hæc concluſio, nam in dicto Conc. Triden. ſeſſ. 24. cap. 6. expreſſe conceditur facultas Epiſcopis, diſpenſandi in omnibus irregularitatibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & alijs ad forum contentioſum deductis, vnde cum ſupradictum homicidium caſuale, ſeu factum defenſionis cauſa, non ſit proprie, ac directe voluntarium (vt dictum eſt) neque comprehendatur in ſupradicta exceptione, manifeſte colligitur, quod ſubeſt Epiſcoporum diſpenſationi, ac conſequenter Prælatorum ommum Regularium, ſimilem auctoritatem habentium. Qui, & hoc ipſum facere poſſunt, alia ſpeciali ratione, nempe ex ſpeciali priuilegio, & conceſſione Sixti IV. qui (vt ſupra diximus) Generalibus, & Prouincialibus Ordinis Minorum, ac Prædicatorum conceſſit, vt diſpenſare poſſint cum ſibi ſubditis in omni irregularitate, exceptis tribus, nempe ea, quæ procedit ex homicidio voluntario, bigamia, & mutilatione membrorum, prout habetur in Monum. Ordin. primæ impreſſionis, fol. 61. & ſecundæ, fol. 149. conceſſ. 252. & refertur in Compend. Priuileg. §. 12. & 13.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum Generalis Miniſter diſpenſare poſſit in omnibus alijs irregularitatibus, ex culpa, ſiue delictis prouenientibus, exceptis tribus ſupradictis?

Difficultas. An per Bullam Cruciatæ diſpẽſari poſſit in omnibus irregularitatibus, ex culpa, ſiue delicto occulto prouenientibus.

ANtequam prædictæ difficultati reſpondeam, & ad ipſius explicationem accedam, explicare libuit, quandam aliam præuiam, cuius hic mihi locus proprius eſſe videtur, an ſcilicet per Bullam, quæ communiter dicitur Cruciatæ, in partibus vbi publicatur & viget, diſpenſari poſſit in omnibus irregularitatibus, ex culpa, ſiue ex delicto occulto prouenientibus? vt v. g. illius, qui exiſtens excommunicatus celebrauit, ſeu Ordines ſuſcepit, aut cum eſſet tantum Diaconus, præſente Presbytero, baptizauit cum ſolemnitate, & abſque neceſſitate, in quo caſu irregularitas etiam incurritur, ſecundum Sylueſtrum, *verbo, Baptiſmus 3. num. 1.* & Nauar. in Manu. cap. 22. num. 6. & Sotus in 4. diſt. 4. quæſt. vnica. Et ratio dubitandi eſt, nam in dicta Bulla ſequens apponi conſueuit clauſula, quod, *Facultas conceditur omnibus idoneis Confeſſoribus, abſoluendi a quibuſcumque peccatis, & cenſuris, etiam Papæ reſeruatis, & contentis in Bulla Cœna Domini, excepto crimine, ac delicto hæreſis.* In cuius prædicto verbo, *cenſuris*, includi, &

Ratio dubitandi.

conti-

contineri videntur irregularitates omnes, à culpa & delicto occulto prouenientes, ac perinde, quod per eam prædicti Confessores in foro conscientiæ, ab eisdem possunt absoluere.

Hac de re, est duplex opinio. Prima Canonistarum, quam refert, & tenet Nauar. in Manua. cap. 27. nu. 254. & Suarez 5. Tomo in 3. par. D. Thom. disput. 1. sectio. 3. num. 3. Sayrus lib. 1. sui thesau. cap. 1. num. 3. cum sequentibus, qui partem tuentur negatiuam, & dicunt quod Confessarij electi per supradictam Bullam Cruciatæ, cum nullo irregulari possunt dispensare, quamuis habeat clausulam absoluendi à qualibet censura, & ratio eorum est, quia (inquiunt) irregularitas non est censura, neque eius absolutio est necessaria ad peccatorum absolutionem. Quod dicit supradictus Nauar. esse verum, etiamsi prædicta Bulla clausulam habeat, dispensandi in quibuscumque votis, & absoluendi à quibuslibet censuris, & pœnis: tum, quia stylus Curiæ habet, quod per eam non intelligatur data facultas, dispensandi super irregularitate, nisi exprimatur, quod colligitur ex eo, nam aliquoties exprimitur: tũ etiam, quia quoties exprimitur, concedendo facultatem expressam dispensandi super irregularitate, solet Pontifex excipere illam, quæ ex bigamia, atque ex homicidio nascitur, ac propterea ex contrario facto sequeretur, quod facultas absoluendi, simpliciter ab omnibus censuris, & pœnis, quæ passim in Iubilæis, & Bullis Indulgentiarum apponitur, sine clausula & irregularitatis expressione, maioris esset virtutis, quam cum ea, quia in hoc casu semper accipitur irregularitas, quæ ex bigamia, & homicidio voluntario emanat, in illo vero non. Tandem dicit Nauar. hoc esse tenendum, nam alias pari ratione, quis posset absolui à pœna pecuniaria, pro aliquo peccato à Iudice sibi imposita, vel imponenda, quod quidem est plusq; falsum. His omnibus addit, quod facultas illa absoluendi à censuris, & pœnis, quæ ponitur in dictis Iubilæis & bullis Cruciatæ, solum videtur respicere illas censuras, & pœnas, quæ impediunt absolutionem à peccatis, nã & in eũ finem dantur. Vnde cum absolutio peccatorum recte fieri possit, sine ablatione irregularitatis, non videtur eius sublatio concessa, nisi exprimatur ex fine enim (inquit) desumenda est intentio Auctoris, siue legislatoris. Hæc supradictus Nauar. & est opinio communis omnium Canonistarum. Prima opinio.

Sed alia est Theologorum sententia, quam tenet, & refert Soto in 4. dist. 22. quæst. 3. Art. 1, & tenuit eam olim, doctissimus Magistr. Cano, quos etiam sequutus postea fuit P. Medina, in Summa 1. par. cap. 11. §. 9. & eandem tenent omnes recentiores Thomistæ, vt videre est apud Bañes 2. 2. q. 64. Art. 8. Hi omnes defendunt partem affirmatiuam, & dicunt posse quemquam absolui per supradictam Cruciatæ Bullam, ab irregularitatibus, ex culpa, & delicto occulto prouenientibus. Et ratio est, nam per dicta Bullã facultas conceditur Confessoribus, absoluendi à quibuscumque pœnis, & censuris Ecclesiasticis, cum igitur dicta irregularitas, quæ ortum, & originem habet à culpa, vere, & proprie sit censura, & pœna Ecclesiastica, liquidum profecto fit, quod à tali irregularitate per dictam Bullam, recte quispiam possit absolui. Neque (inquiunt) huic resolutioni obstat dicere, quod irregularitas non est censura, neque eius absolutio necessaria, ad peccatorum absolutionem, aut ipsa vere dicatur absolui: nam dicunt, quod irregularitas vere est censura, & pœna, & quamuis eius absolutio, seu potius dispensatio, non sit necessaria ad peccatorũ absolutionem, parum hoc refert. Neq. etiam quicquam facit, quod cõmuniter non dicatur absolui, sed dispensari, nã in Iure respectu irregularitatis idem est, & idem pollet, quia Secũda opinio.

nulla

nulla sint in Iure determinata verb, ad tolleudã irregularitatem, quia vero per quæcumque tolli potest, & liberũ est cuilibet Confessori, dicere, *Ego tibi remitto hanc irregularitatem*, aut, *dispensa tecum in omni irregularitate*, vel etiã, *absoluo te ab omni irregularitate*. Solum enim est necessarium, quod per actũ aliquem iurisdictionis illa tollatur, ab habente auctoritatem & potestatẽ, siue per hęc, siue per illa verba tollatur, aut remittatur. Vnde (inquit) ex eo, q̃ in Bullis non haberetur, quod daretur facultas ad dispensandum, sed solũmodo ad absoluendum ab omni pœna, & censura, non recte colligitur, q̃ irregularitas ibidem non cõprehendatur; nã tollitur, atq. tolli potest, per dispensationem, & per absolutionem, & quocumque alio simili modo, & qualiacumq. verba. Neque etiam obstant omnia alia, quæ adducit Nauar. de stylo Curiæ, & de bigamia, & homicidio voluntario, &c. nam de his lõge aliud diuersum est iudicium. Hæc sunt, quæ circa hanc difficultatẽ, dicuntur à Doctoribus. Ego vero hac in re, nolo iudicem agere, sed summodo dico, q̃ hęc vltima sententia & opinio benignior est, & æquitati cõformior, neque videtur omnino improbabilis. Vnde pro ea seqq. statuo cõclusiones.

Prima Conclusio.

Nõ est improbabile omnino quod habẽtes Bullã Cruciatæ, possunt absolui, ab irregularitatibus, ex culpa, siue delicto occulto prouenientibus, tamẽ semper exceptis.

NOn omnino est improbabilis opinio, quæ dicit, q̃ habentes Bullam, quæ communiter dicitur Cruciatæ, per eã possunt absolui, ab irregularitatibus ex delicto occulto, & culpa prouenientibus, excepta bigamia, & homicidio voluntario, & voluntaria, & publica mutilatione membrorũ. Hanc sententiam, & opinionẽ tenent Soto, & Medina, & Bañes, locis supra citatis, & Corduba in suo quæstionario. q. 43. dubio 4. & Ioannes Gutierr. in suis qq. cano. c. 3. nu. 5. & nouissime P. Fr. Eman. Rodrig. in explicatione eiusdem Bullæ Cruciatæ. §. 9. dubitat. 2. agendo de irregularitate, quamuis ab ea postmodum recesserit, in qq. Regul. 1. Tomo, q. 20. art. 27. Fundatur hęc sententia in argumentis & rationibus supradictis. Sed excipitur (vt dixi) ab hac generali Regula, bigamia, & homicidium voluntariũ, & voluntaria mutilatio membrorum; nam in his, vt supra diximus, aliud est iudiciũ, & non tam contrahitur, atque incurritur irregularitas, propter culpã, seu propter delictũ, quam propter indecentiã, atq. defectum significationis, in præsentiarũ autem non fit sermo de illis irregularitatibus prouenientibus ex culpa, atque ex delicto, vbi similis indecentia, & defectus significationis reperitur, sed solũmodo de pœna, & censura irregularitatis illatæ propter culpam, vtpote, quia quispiam excõmunicatus celebrauit, aut in excommunicatione existens, Ordines sacros suscepit, & similes. Et quod dicta opinio sic explicata, & declarata nõ sit improbabilis, præter fortissimas & probabilissimas rationes, quas pro se habet, superq. satis constat, postquam à tot, tantisq. grauissimis Doctoribus comprobatur, & sustinetur, & quod sustineri, & practicari possit asseritur, & cõgruentissimum, atque conuenientissimum existimant, vbique vt practicetur, ad tutandas, & quietandas multorum Sacerdotum conscientias, qui forsan celebrauerunt, nescientes se esse excõmunicatos, ex quo proinde irregularitatem incurrunt, quos durũ esset nimis, pro dispensatione Romam velle mittere, seu ad Episcopos. Sed quicquid de hoc sit, pro maiori resolutione supradictæ difficultatis, & vt sciatur, quid, secluta prædicta speciali Bulla, practicari possit, de iure, siue ex priuilegio, sequentes statuo conclusiones.

In irregularitate proueniente ex delicto occulto Episcopi & Prælati Regulares possunt dispensare in foro cõscientiæ.

Secunda Conclusio.

Si delictum, propter quod irregularitas incurritur, omnino sit occultum primo modo, & etiã si sit occultum secundo modo, ita quod possit deduci ad iudi-

ad iudiciũ,tñ de facto non sit deductũ,ad forũ litigiosum,bene possunt Epi scopi,& consequenter omnes Religionũ Prælati,similem auctoritaté habẽtes,in irregularitatibus ex huiusmodi delictis prouenientibus,in foro conscientiæ dispensare.De Episcopis habetur hoc expresse in Cõc.Trid.sess.24. de reform.c.6. vbi ad eiusmodi propositũ,sequentia habentur verba: *Liceat Episcopis,in irregularitatibus omnibus,& suspensionibus,ex delicto occulto prouenientibus,excepta ea,quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forũ contentiosum dispensare.* Id ꝙ & videri potest, esse etiã de iure cõi antiquo,ex iuribus adductis in margine præfati decreti Conc.Trid.vbi ad hoc propositũ allegatur *cap.miror,& cap.contumaces,dist.50. & cap.erga.1,q.1. & cap.at si clerici,de iudic. & cap.nuper,de sentẽ.excom.*quibus habetur cõcessum esse Ordinarijs,quidquid non expresse,& specialiter Papæ reseruatur. Sed quidquid de hoc sit, quod Religionũ Prælati, similẽ iurisdictionem habentes,hoc ipsum possint efficere cum sibi subditis, patet ex verbis supradicti Conc. Vt enim tenet expresse Panorm.ab omnibus receptus, & iã pluries à nobis allegatus, quidquid in iure cõceditur Episcopis,& locorũ Ordinarijs,respectu suorum subditorum, conceditur etiã Religionũ Prælatis, iurisdictionẽ Episcopalem,vel quasi Episcopalem habentibus,circa sibi subditis,eo quod, quoad iurisdictionem,sunt omnino similes, de quo,vt credo, nullum est, aut esse potest dubium.

Quidquid non expresse,atque specialiter Papæ reseruatur, concessum Episcopis,& Prælatis Regularibus, Episcopalem iurisdictionem habentibus, de iure communi.

Tertia Conclusio.

Si autem delictũ, propter ꝙ excommunicatio lata fuit, sit occultum, vt dictũ est,quamuis celebratio Missæ,seu aliud quodlibet opus, ratione cuius irregularitas contrahitur,sit publicũ & manifestũ,in tali casu etiam possunt Episcopi,& Religionũ Prælati,cum sibi subditis dispensare,in irregularitate ex ipso proueniente.Hanc conclusionẽ quantũ ad Episcopos,expresse tenet Nauar.in Manu. c.27.nu.241. sed eadẽ est ratio de Religionũ Prælatis,propter rationẽ supradictã. Probat suã sententiam Nauar. argumento *legis. in delictis. § si extraneus. ff.ad legẽ Aquiliã.* Et quia,quãuis actus celebrandi sit publicus, non est tamen publica eius malitia: diciteq. hoc in sacro Pœnitentiario Prætorio fuisse olim diffinitum,atque determinatum. Quod quidem est multum notandum, atque memoriæ commẽdandum.

Si delictũ propter ꝙ excommunicatio est lata, sit occultum, quamuis celebratio sit publica, etiam possunt supradicti dispẽsare

Quarta Conclusio.

Si tamen delictum,ex quo incurritur,atque contrahitur irregularitas,est publicũ,aut saltem probabile, & quod potest deduci in iudicium, veluti si quis Ordines susciperet,aut exequatur,dum esset suspensus,interdictus,seu excõmunicatus,vel si alia diuina officia celebret solemniter, existendo excommunicatus,vel si quis est notorius criminis patrator, propter quod sit dignus depositione, in his,& similibus irregularitatibus, non possunt Episcopi,nec Religionũ Prælati,de iure cõmuni,dispensare,quia huiusmodi dispensationes soli sunt Papæ reseruatæ. Hanc conclusionẽ tenet expresse supradictus Nauar. in d.cap.27.nu.241. Et est omniũ DD.communis.Sed difficultas est de iure speciali, an sint aliqua specialia priuilegia, Religionum Prælatis concessa,ad dispensandum in quibuscumque irregularitatibus, ex delicto prouenientibus(excepto homicidio voluntario,bigamia, & voluntaria mutilatione membrorum)non solum in foro conscientiæ,verumetiam in foro exteriori? Cui difficultati respondeo,per sequentem Conclusionem.

Si delictum,ex quo dicta irregularitas incurritur,sit publicum, nõ possunt Epi,neque Religionũ Prælati, de iure cõi in tali irregularitate dispensare.

Quinta Conclusio.

Religionũ Prælati, priuilegia habent ad dispensandum cum sibi subditis, in omnibus irregularitatibus,in vtroq. foro,tribus semper exceptis. Pro-

Cum sibi subditis Religionum Prælati, priuilegia habẽt ad dispensandũ,in omnibus irregularitatibus, tribus semper exceptis, in vtroq. foro.

batur hæc concluſionem in Monumentis Ordinis habetur, quod Sixtus IV. *conceſſit generali Miniſtro & Prouincialibus Miniſtris Ordinis Minorum, ac eorū Vicarijs, vt diſpenſare poſſint cum Fratribus dicti Ordinis, in quibuſcumque irregularitatibus ante ingreſſum Religionis, vel poſt ingreſſum contractis, excepta irregularitate bigamia, & homicidij voluntarij, & mutilationis membrorum.* Idē cōceſſit Magiſtro generali, & Prioribus Prouincialib. & Cōuentualibus Ordinis Prędicatorum, vt habetur in eiſdem. Et quod huiuſmodi conceſſiones procedant, fieriq. poſſint in vtroque foro, non ſolum in foro conſcientiæ, verum etiam in foro iudiciario atque exteriori, præterquam quod conſtat ex ipſarum verbis expreſſis, tenet illud doctiſſimus P. Corduba in annotation. ad dictum Compen. *verbo, diſpenſatio.* §. 24. Dicitur præterea in eiſdem Monumen. & idem Sixtus IV. *conceſſit omnibus Religioſis Minoribus de Obſeruantia, qui valeat cum illis diſpēſare, in omni irregularitate, excepta ea, quæ prouenit ex homicidio voluntario, & mutilatione membrorum, & eis remiſſionem generalem, & plenariam, omnium peccatorum impertiri, & quod hoc idem poſſit in mortis periculo.* Vbi ponitur in forma propriæ ſupplicationis, & excipitur etiam irregularitas proueniens ex bigamia, vt aduertit Collector Priuilegiorum in Compen. *verbo, abſolutio extraordinaria quoad Fratres.* §. 5. dicens, quod prædicta irregularitas ex bigamia prouenies, quamuis expreſſe non excipiatur, ſemper tamen debet haberi pro excepta, cū ſit cæteris grauior ad diſpenſandum, ſicq. moris eſt, vt in qualibet ſimili conceſſione, ſemper apponantur ſubſequentia verba: *Exceptis tribus, ſcilicet homicidio voluntario, bigamia, & mutilationis membrorum.*

Præter priuilegia ſupradicta, habetur & aliud Clemen. IV. *quo conceſſit, quod Magiſter Ord. Prædicatorum, & Priores Prouinciales, & Conuentuales, atque eorum vicem gerentes in Conuentibus, poſſint diſpenſare cum Fratribus ſibi commiſſis, necnon cum Fratribus ſui Ordinis ad eos declinantibus vndecumque, abſolutione, & diſpenſatione indigentibus, in irregularitatibus, quas contraxerunt, ante, vel poſtquam Ordinem intrauerunt à iure, vel à iudice generaliter promulgatas, ex eo quod excommunicati, vel ſuſpenſi, vel interdicti celebrare, aut in locis interdictis ſuppoſitis diuina officia exercuerunt, vel ſic ligati Ordines ſuſceperunt.* Habetur hæc conceſſio in Monum. Ordin. Idem conceſſit Generali, & Prouincialibus Miniſtris Ord. Minorum, & idem habetur conceſſum, quoad Carmelitanos. Omnia iſta habentur in dictis Monum. & referuntur in Compend. *verb. abſolutio ordinaria quoad Fratres.* §. 7. Vbi dicit Priuilegiorum Collector, dicta priuilegia eſſe omnino idem, præterquam quod Prædicatorum priuilegium, extenditur etiam quoad Priores Conuentuales, in noſtro vero nulla fit mentio de Guardianis: circa quod ponit adnotationem quandam, de qua infra, ſuo proprio loco dicemus.

Sed modo circa prædictas conceſſiones, eſt aduertendum, quod in ipſis expreſſe cōceditur facultas, ad diſpenſandum in irregularitate, cum hoſpitibus per illa verba: *Fratribus ibidem conſiſtentis, necnon aliis Fratribus eiuſdem Ordinis, ad eos declinantibus, abſolutionē, & diſpenſatione indigentibus.* Quod eſt maxima animaduerſione dignum: non enim ſemper fit, aut vbique conceditur in priuilegijs, quod Prælati vnius Prouinciæ, diſpēſare poſſint cum Fratribus alterius Prouinciæ, aut Prælati vnius Conuentus, cum Fratribus alterius, nam omnes conceſſiones, quæ communiter reperiuntur, & facultatem faciunt ad diſpenſandum, dicunt, vt diſpenſare poſſint cum ſibi ſubditis, aut cū proprijs Fratribus, non vero cum Fratribus ad eos vndecumque declinantibus, ſiue cum hoſpitibus. Nec obſtat dicere, quod hoſpites, ad quæcumque loca declinantes, dicuntur eſſe ſubditi Prouincialium, & Prælatorum

Monu. Ord. 1. impr. f. 64. & 2. fol. 58. cōc. 252. item fol. 240. conc. 57. & refertur in Compen. ver. diſpenſatio. §. 12. & 13.

Nota valde.

Monu. Ord. 1. impr. f. 64. & 2. f. 58. conc. 131. & Suppl. f. 96. cōc. 341. & refertur in Compen. ver. abſolutio extraordinaria quoad fratres. §. 5.

Nota valde, q bigamia, quamis in priuilegijs aliquando nō excipiatur, ſemper tamen intelligitur excepta.

Nota valde hoc priuilegiū.

Monu. Ord. 2. impr. fol. 236. conſeq. 48. item Monu. Ord. 1. impr. f. 57. & 2. f. 140. conc. 318. & 319. item 2. impr. f. 180. conſeq. 432. & refertur in Cōp. verb. abſolutio ordinaria quoad Fratres. §. 7.

Nota pro hoſpitibus abſoluendis, & diſpēſando cū illis in irregularitatibus.

latorum localium, vbi eos declinare contigerit, & vbi hospitantur: nã hoc est ex speciali Constitutione aliquarũ Religionũ, prout habetur in nostra, posset q. hoc intelligi, & interpretari, ad hoc tantum, vt Prælati possint illis aliquid per obedientiam, seu forsan per excõmunicationem præcipere, non vero, vt cũ eisdem possint dispensare in irregularitatibus, imo nec ipsos absoluere, nisi in illis casibus, in quibus secundum ius, & secundum generales Constitutiones, & consuetudinem recepeam, & priuilegia Apostolica, dicti hospites possunt dispensari, & absolui, sicq. supradictum priuilegium est maxime memoriæ commendandum. Atque hæc dicta sufficiant circa po testatem, & auctoritatem dispensandi Generalis Ministri in irregularitatibus. Ad alia procedamus.

QVAESTIO IX.

Circa Iurisdictionem, auctoritatem, & potestatem supradicti Generalis Ministri in sibi subditos, in qua etiam ponuntur plures casus, & causæ, in quibus nihil potest, eo quod de iure communi, sint Summo Pontifici reseruatæ, in decem Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Generalis Minister, Religionumq. Prælati, dispensare possint in impedimentis matrimonij cum secularibus.

HAc de re, iam plura diximus supra in præced. Tomo, quæst. 47. per plures Articulos, vbi latissime egimus de auctoritate, quam habent Cõfessores Regulares per suos Prælatos expositi, atque ab Episcopis approbati, ad audiendas Confessiones, ad dispensandum cum sæcularibus coniugatis, incestuosis, seu castitatis voto adstrictis, ad hoc vt possint petere debitum; sed nihilominus, vt modo etiam aliquid dicamus, atque præ manibus habeantur omnia, quæ ad hoc attinet propositum, pro totius materiæ resolutione, sequentes statuo conclusiones.

Prima Conclusio.

LOquendo de iure cõmuni, omnibus Episcopis, ac Religionum Prælatis prohibitũ est dispensare in gradibus prohibitis consanguinitatis, & affinitatis; nam horum dispensatio de iure ad solum spectat Roman. Pont. Hæc conclusio est omnium DD. communis, de qua & videndus est Sylvest. *verbo, casus. q. 1. casu 41.* quam & probat per *cap. litteras. de restitut. spoliat. & per cap. non debet, de consang. & affinit.* facit & *cap. cuncta per mundum. 9. q. 3. & cap. proposuit, de concess. præben.* Vnde secundum ius commune, nec Episcopi, neque Religionum Prælati, dispensare possunt cum incestuosis secularibus, nec ante matrimonium contractum, neque post contractum, nam ad id ex iure, nullam habent iurisdictionem. Solum est difficultas, An de iure speciali, & ex aliquo speciali priuilegio, ad id habeant aliquam auctoritatem, & potestatem? Cui respondeo per sequentem Conclusionem.

Loquendo de iure communi, omnibus Epis, ac Religionum Prælatis, prohibitũ est dispensare in gradibus prohibitis, sed dispensatio expectat ad Summ. Pont.

Secunda Conclusio.

Ni forsan de nouo reperiantur reuocata, in nostri Ord. Monum. aliqua sunt priuilegia, per quæ Religionum Prælati, & Confessores ab eisdem expositi, atque ab Episcopis approbati, ad audiendas secularium Confessiones, quantum

Nisi sint reuocata, de iure speciali, Religionũ Prælati aliqua priuilegia habent ad dispensandum cũ supradictis.

quantum ad petitionem debiti, dispensare possint, cum coniugatis incestuosis. Supradicta priuilegia ad vnguem referuntur in quæst. præd. 47: præced. Tom. Art. 1. nec libet ea iterum in præsentiarum referre, seu quod dicitur, hinc inde transcribere. Solum aduerto, quod ea omnia intelliguntur de his, qui post matrimonium contractum, consanguineum aut consanguineã sui coniugis cognouerunt, quod est impedimentum, vt dicitur impediens tantum. Secus est autem, quando talis copula carnalis, matrimonium præcessit, tunc enim est impedimentum, non tantum impediens matrimonium contrahendum, verumetiam & dirimens, post contractum, si sit intra gradus prohibitos, vt ibidem est dictum, & super tali impedimento, communis est sententia, & opinio, qnod nullus inferior Papa dispensare potest, nec ad id, vllum dicunt esse priuilegiũ Regularibus concessum, ad hoc vt matrimonium, quod alias erat nullum, & inualidum, fiat validum & efficax. Pro difficultatibus autem, quæ circa hoc negotium occurrere possunt, notandum est, quod doctissimus Doctor Nauar. in suo Manua. cap. 22. num. 85. dicit hoc facere posse Episcopos, & illud eos habere quasi de iure, cuius verba quammaxime sunt notatu digna, vt videantur, atque hic haberi possint, libuit hinc inde transcribere. Agendo de prædicta dispẽsatione, post alia subdit: Non potest autem, inquit, Episcopus dispensare in aliquo impedimento, quod impedit, & dirimit secundum omnes, nisi quando impedimẽtum est occultum, & matrimoniũ publicum, & separatio magno scandalo foret, & ad Papam, aut eius Nuncium confugi non potest propter magnam paupertatem, aut alia legitima impedimenta, vt affirmant Angel. & Sylvest. quorum dictum, primi euulgauimus Salmanticæ, & propter quorũ sententiã demonstratam, sed non approbatam, nec reprobatam à nobis, nonnulli Episcopi aliquoties dispensauerunt, quam tamen sententiam, tandem approbauimus per argumenta neruosa, in *cap. at si clerici. §. de adult. de iudic.* secuti Ioan. de Ligna, & Panorm. ibidem. Hæc supradictus Nauar. Cuius quidem sententia, vt dicitur, egregios alios habet patronos, quam sequentes olim multi grauissimi Doctores, tenuerunt, atque dixerunt, quod hac etiam speciali ratione, Religionum Prælati (qui similem Episcopis auctoritatem, & potestatem habent) & maxime si habebant auctoritatem in casibus Episcopis reseruatis, dispensare poterant cum supradictis coniugatis, qui scienter, vel ignoranter contraxerunt in gradibus prohibitis consanguinitatis, & affinitatis, non solum impedientibus, verumetiam dirimentibus matrimoniũ, quando impedimentũ est occultum, & matrimonium est publicum, & separatio fieri non potest, sine magno scandalo, nec fieri potest recursus ad Papam, siue ad eius Nuncium, propter magnam coniugatorũ paupertatem, & alia impedimenta. Sed iã id, vt videtur, facere non licet, cũ facultas dispensandi in casibus Episcopis reseruatis, sublata fuerit ex decreto Clementis VIII. de quo mentione fecimus supra in 1. Tom. q. 46. Ar. 2. Tandem est notandum id, quod etiam aduertit Nauar. vbi supra, quod matrimonium, quod alias ob aliquod impedimentum erat nullum, non incipit valere, propter solam dispensationem Papæ, seu aliorum, superuenientem, nec per solam cohabitationem, & copulam subsequentem, imo necessum est, quod de nouo contrahatur de facto, quod nõ debet fieri publice, sed clam, & secrete, modo tradito ab eodem Nauar. in d. cap. 22. num. 69. Imo quando alter coniugũ ignorat impedimentum, & forsan timetur de non præstando nouo consensu, eiusmodi consensus per industriam est petendus ab eo, aliquo congruenti modo, vt vel sic secreto consentiant, ac de nouo contrahant. Hæc omnia sunt valde memoriæ commendanda.

Nota hoc valde.

Nota hoc valde ex Nauar.

Tertia

Tertia Conclusio.

Iure etiã cõi prohibitum est dispensare, super voto simplici castitatis, & quidã ante matrimonium contractum emiserunt; quia hoc etiã est Summo Pont. reseruatũ; sed ex speciali priuilegio nõ desunt, qui dicãt, & id possunt facere Episcopi, & Religionũ Prælati, quinvero, & Cõfessores approbati, ad audiendas sæcularium confessiones, ad hoc, vt sic coniugati, licite possint petere debitũ. Hæc conclusio est expressa, quantũ attinet ad Episcopos, supradicti Doct. Nauar. in suo Manu. c. 16. nu. 3. & c. 22. nu. 73. quantũ vero attinet ad dictos Prælatos Regulares, siue Confessores ab eisdẽ expositos, & à supradictis Episcopis approbatos, ad audiendas secularium confessiones, probata est latissime a nobis supra in præced. Tom. q. 47. Art. 2. vbi, & ad hoc retulimus, concessionẽ quandam, specialiter factã à sanctiss. P. Pio V. P. F. Ioanni de Aguilera, viuæ vocis oraculo, anno 1569. quæ concessio nullibi reuocata reperitur, ni forsan etiã intelligatur reuocata in generali clausula Clementis VIII. qua prohibuit Regularibus, virtute quorumcumq. Priuilegiorũ, absoluere à casibus Episcopis reseruatis, sed hæc non est absolutio, sed dispensatio. At ego hac in re, nolo iudicem agere. Cõsulatur S. D. N. vel Illustriss. Sacræ Congreg. Cardinales, & videantur quæ diximus supra, in Primo Tomo, loco citato.

Episcopi & Religionũ Prælati, & Cõfessores approbati, dicitur quod dispẽsare possũt super impedimento voti simplicis, quantum ad petitionem debiti.

ARTICVLVS II.

Vtrum Generalis Minister, & Religionum Prælati, facultatem habeant concedendi Indulgentias?

Respondetur huic Articulo, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

IVre prohibitum est, Episcopis, & Religionũ Prælatis, Indulgentias plenarias, etiã suis subditis concedere, quia hoc est Summo Pont. reseruatũ. Hanc conclusionẽ tenet expresse Sylvest. *verb. casus, q. 1. casu 43.* vbi dicit, & solus Sũmus Pont. potest concedere Indulgentias plenarias, & generales, certis locis, atq. personis, & eas extendere etiã ad animas existentes in Purgatorio, secundũ S. Tho. & alios. Et conclusio est vera, nam quamuis certũ sit, Episcopos, & Archiepiscopos iure diuino, auctoritatem ordinariã habere, concedendi indulgentias sibi subditis, vt cõis tenet opinio, & late probat Doctiss. P. Corduba in suo quæstionario de Indulgentijs, q. 12. proposit. 2. limitata autẽ est eorum potestas, atq. facultas per ius, vt cõstat ex *cap. cum ex eo, de panit. & remiss. & ex clandulgentia, eod. tit. lib 6.* vbi taxatur, & limitatur eorum facultas, vt non possint concedere, nisi Indulgentiam vnius anni, in dedicatione Basilicæ, siue Ecclesiæ, & quadraginta dierum in Anniuersario eiusdem Dedicationis. Et in fine dicitur, quod solus Summus Pontifex, quoad hoc, obtinet plenitudinem potestatis. Quæ limitatio facta Episcopis, & Archiepiscopis, procedit etiam quoad Religionum Prælatos, in casu, quo etiam ipsi de iure, possent aliquas concedere Indulgentias.

Iure prohibitũ est Episcopis, & Religionũ Prælatis, Indulgentias plenarias, etiam suis subditis cõcedere.

Sed, An Religionum Prælati supradicti, de iure cõmuni, & secluso speciali priuilegio, possint concedere aliquas Indulgentias, eo modo, quo Archiepiscopi, & Episcopi? inter Doctores controuertitur: Doctissimus P. Corduba in suo quæstionario supradicto, vbi supra, tenet partem negatiuam, pro qua multos Auctores adducit.

Difficultas. An Religionũ Prælati, concedere possint Indulgentias de iure cõmuni, & secluso priuilegio.

Sed doctissimus etiã P. Medina nostræ huius sacræ Religionis etiã alumnus, lib. illo suo, quẽ inscripsit de Indulgentijs, disput. 6. c. 29. parti adhæret affir-

Prima opinio.

Secũda opinio.

affirmatiuę,quã & probare contendit,ex eo ꝙ huiusmodi Religionum Præfecti,& Prælati.secundũ suã opinionem,atque sententiã,nimis probabilem, vere sunt Ecclesiæ Prælati, de iure diuino constituti,ex quo de iure diuino institutũ fuit à Christo Dño,vt in Ecclesia essent Religiones, quæ proprios haberent Prælatos. Cũ etiam eiusmodi Prælati iurisdictionem Episcopalẽ, vel quasi Episcopalem habeant,quinvero,& ampliorẽ,quam Episcopi,circa sibi subditos,cũ aliqd possint facere circa illos, ꝙ nõ possunt Episcopi circa

Nota hoc valde.

suos,quia non solũ possunt eos excõmunicare, verumetiã & eorũ intentionem applicare,& ipsorũ bona opera,vt dicemus infra, cum agemus de benefactoribus. Ex his colligit prædictus Auctor, quod,cũ potestas,& facultas cõcedendi indulgentias,vere sit iurisdictionis Episcopalis,aut quasi Episcopalis,& Prælati prædicti eandẽ,aut similem iurisdictionẽ habeant, circa sibi subditos,de iure diuino,ꝙ possunt etiam de iure diuino ipsis Indulgentias concedere. Neque,inquit,obstat decretum Innocentij III. *in cap. accedentibus,de excessib. Prælator.* in quo reprehenduntur quidã Abbates,quia indulgentias concedebant,& dicitur, ꝙ erat quasi mittere falcem in messem alienã, cum id sit tantũ muneris Epis,nam ad hoc Capitulum respondetur, quod supradicti Abbates non erant exempti,sed Episcopis subiecti,& dato, ꝙ essent exempti, non habebant iurisdictionem Episcopalem,vel quasi Episcopalẽ,quia solũ erant Præfecti locales; aut forsan concedebant indulgẽtias sine limite,& sine modo,vel nõ solũ Religiosis sibi subditis,verumetiã viris secularibus. Non etiam,inquit,dictis obstat,consuetudo *in contrariũ*, qua dicitur, quod Religionũ Prælati nunquam consueuerunt ex officio suo concedere indulgentias, nam dici,& responderi potest, quod ista cõsuetudo tollit quidem vsum, non tamen ius vtendi, siue potestatem illas concedendi, nã contra ius diuinũ,nulla est præscriptio . Ex omnibus supradictis infert prædictus Medina,quod, si Religionũ Prælati supradicti attentassent concedere Indulgentias,factum teneret. Sed intelligendum (inquit) est de Prælatis Episcopis similibus,seu coæqualibus,Episcopalẽ,vel quasi Epalem iurisdictionẽ habentibus,non vero de alijs Episcopis inferioribus, quales sunt Prælati locales,vtpote Priores,& Guardiani,qui in Ecclesia correspondent Curatis,& animarum curam habentibus.Nam isti ex officio suo, nullam potestatẽ ordinariam habent, iure diuino concessam, ad concedendas indulgẽtias,cum eiusmodi potestas pertineat præcisè ad iurisdictionẽ Episcopalem, vt constat expresse ex dicto *c. accedens*.vbi dicitur,ꝙ Abbates,de quibus ibi loquitur,extendebant manus suas ad ea,quę sunt dignitatis Episcopalis.Sed quamuis supradicta opinio Medinæ non omnino sit improbabilis,nihilominus contraria opinio, atque sententia est probabilior, nempe quod Religionum Prælati, ex officio suo,atque de iure diuino,non possunt cõcedere indulgentias,nisi ex particulari priuilegio, & cõcessione speciali, vt habetur in dicto *cap.accedentibus*.Sed an tale aliquod habeatur priuilegiũ in Religionibus,quæritur. Cui difficultati respondeo per seq. conclu.

Difficultatis resolutio est negatiua.

De iure speciali, aliqua sunt priuilegia Regularibus Prælatis concessa, ad concedendas indulgentias. *Supplem.fol.93. conc. 285. & refertur in Cõpend.verb.indulg plen.quo ad fratr. §.16*

Secunda Conclusio .

Aliqua sunt Regularibus Prælatis, concessa priuilegia, ad concedendas indulgentias. Hæc conclusio probatur adducendo aliqua ex dictis priuilegijs, atque in primis Leo X. *concessit omnibus Prouincialibus Fratrum Minorũ de Obseruantia,quod facta visitatione ordinaria in Conuentibus,seu Prouincia, facultatẽ habeant concedendi indulgentiam plenariam,omnibus Fratribus , cuiuslibet Conuentus sic visitatis,& idem intelligatur de Monialibus S.Clarę, & de Tertiarijs in Congregatione conuentibus.*Habetur in Supplem.& refertur in Cõpend. Priuileg. Mendicant. *verb.indulgentia plenaria quoad Fratres.§.16.* Circa quã

concef-

conceſſionē eſt notandū,quod quamuis ea directe conceſſa ſit Prouincialibus Miniſtris,in praxi tamen,& conſuetudine poſitū eſt,vt ea vtantur Miniſter Generalis,& eius Cōmiſſarius generalis,& merito quidem,nam quoad hunc effectū recte ſub nomine Prouincialium comprehendi poſſunt, & ꝙ inferioribus conceditur,ſuperioribus & potioribus non videtur eſſe denegatū,maxime quando vtrobique eadē militet ratio,ſeu potior. Idē Leo X. *conceſſit indulgentiā plenariam, omnibus morientibus, & ſepelientibus ſe in habitu S. Franciſci, confirmando omnes indulgentias, quas ſui predeceſſores Clemens IV: Nicolaus III. & Vrbanus V. conceſſerunt eiſdem.* Habetur in dicto Supplem. ꝙ poſtea extendit,& ampliauit,ad mulieres morientes,& ſepelientes ſe in habitu Sororū Tertiæ Regulæ eiuſdem S.Frāciſci,ſub obedientia Miniſtrorum generalis, & Prouincialium degētium,vt habetur in eodem Supplem. ac declarauit ſufficere petere prædictū habitum,ac ſuper ſe vſque ad mortem illū habere,ac in eo ſepeliri, etiāſi ante mortem non induatur.Omnia dicta Priuilegia referuntur à Collectore in Compend. Mendicant. *verb. indulgentiæ, quoad ſeculares. §. 6.7 & 8.* Aduertendum eſt tamen, quod prædicta Indulgentia non valet,niſi prædictus habitus concedatur , per Guardianū Conuentus,aut per Superiorem Prælatum, vt decreuit, atque determinauit,expreſſe Sixtus IV. quadam ſua Bulla, quæ dicitur, Aurea,vbi etiā ſtatuit,*quod illorum ſic indutorū cadauera, diſcoperta, nullo pallio, vel tegumento ſuperimpoſito, cū habitu huiuſmodi ad ſepulturā deferri poſſint, non obſtante Ordinariorum locorū,etiam ſub cenſuris prohibitione, & ordinatione qualibet in contrarium edita.* Habetur in Monum. Ordin. & refertur in Compendio,*verbo, habitus Fratrum , & Monialium. §. 11.*

Nota, ꝙ indulgentia, quam cōſequuntur ꝙ in noſtro ſācto habitu ſepeliuntur. *Suppl. fol. 61. conc. 185. & f. 61. conc. 21. & refertur in Comp. ver. indulgētia, quādo ſeculares. 6. §. 6. 7. & 8.*

Nota, quod habitus concedi debet ꝙ Guardianum, ſiue Prælatum ſuperiorem.

Nota,quod qui ſepeliuntur in noſtro ſancto habitu, poſſunt deferri diſcooperta facie. *Monu. Ord. 1. imp. fol. 65. & 2. fol. 149. cōc. 364. refertur in Comp. ver. habitus. §. 11.*

Aliæ multæ indulgentiæ,ſunt Prælatis Regularibus conceſſæ,in ordine ad ſeculares,noſtras viſitantes Eccleſias, ſiue audientes noſtras conciones in eis.Sed quia pene ſunt innumeræ, breuitatis cauſa eas prętermitto,vel forſan alio in loco fiet,per tēpus ſi licuerit . Hæc ꝙ ſito Art. dicta ſufficiāt.

ARTICVLVS III.

Vtrum Generalis Miniſter diſpenſare poſſit,in legibus latis à ſuis Superioribus , nempe à Papa , ſiue à Concilio generali , aut Prælati inferiores,in legibus latis, ab alijs ſuis Superioribus ?

Difficultati propoſitæ,per ſequentes reſpōdetur Concluſiones.

Prima Concluſio.

DE iure cōmuni,certiſſimum,atque conſtitutiſſimū eſt,ꝙ nullus inferior diſpenſare poteſt,in legibus latis à ſuo Superiore. Hæc concluſio eſt generalis omnium DD. reſolutio,& habetur expreſſa in Iure canonico,*cap. inferior, diſt. 21. & in clem. vno Romani, de elect.* & in Iure ciuili, *l. 1. C. de legib.* Videatur hac de re Sylueſt. *verb. diſpenſatio, nu. 13. 14. 15. & 16.* & Nauar. in Summa c. 22. nu. 81. & Medina. 1. 2. q. 97. art. 4. Ex qua concluſ. plane colligitur,ꝙ Epiſcopi,& Religionū Prælati,diſpenſare non poſſunt, in legibus latis à Sūmo Pont. ſeu à Conc. generali.Sed pro maiori intelligētia ſupradictæ concluſionis,adnotare oportet ex ſupradicto Medina, loco ſupra cit. concluſ. 2. ꝙ aliud eſt diſpenſare in lege,aliud vero diſpenſare in pæna legis iā contracta:diſpenſare enim in lege,eſt obligationē eius tollere ab aliquo in particulari propter aliquā cauſam ; diſpenſare vero in pœna legis eſt,tollere pœnā iā contractam,propter legis tranſgreſſionē. Hoc ſuppoſito,dico, ꝙ quando dicit noſtra concluſio, quod inferior nō poteſt diſpen-

Nullus inferior, de iure cōmuni diſpenſare poteſt in legibus latis à ſuo Superiore.

Nota valde, ꝙ aliud eſt diſpenſari in lege, aliud vero in pœna legis.

ſare, regulariter loquendo in lege ſui Superioris, intelligenda eſt in ſubſtantia legis à Superiore latæ, tollendo ipſius obligationem, neque in cõmuni, neque in particulari, quia nequit inferior diſpoſitionem ſui Superioris tollere, niſi ab eo fuerit ſibi expreſſe, vel interpretatiue conceſſum: verumtamen longe alia, atque diuerſa eſt ratio, quoad abſolutionem, & diſpenſationem pœnæ. De quo ſit ſecunda concluſio.

Secunda Concluſio.

Prælati bene poſſunt diſpenſare in pœna legis, latæ à ſuis Superioribus, dummodo id non ſit etiã ſpecialiter reſeruatum.

Quamuis Prælatus inferior, nõ poſſit tollere obligationẽ, legis latæ à ſuo Superiore, bene tamen poteſt pœnã iam contractã propter legis tranſgreſſionem, dũmodo talis pœna non ſit ſpecialiter reſeruata. Hæc concluſio eſt ſupradicti Medina, cuius & rationẽ reddit; nam, vt pluries ſupra dictũ eſt, Prælati ordinarij, poſſunt omnia, in quibus à Superiore non ſunt ſpecialiter prohibiti, & ponit exemplũ, adducendo generale documentum ex iure, nã quando excõmunicatio aliqua eſt lata in canone, etiamſi lata ſit à Summo Pont. ſi nominatim non eſt eidẽ reſeruata, Epiſcopus, vel etiã Parrochus ab ea poteſt abſoluere, vt hac de re eſt expreſſa determinatio *in cap. nuper, de ſenten. excom.* Vbi habetur, quod cõmunicans cũ excommunicato, eſt ipſo facto excõmunicatus, per iuris diſpoſitionẽ, ſed dicitur, quod, quia conditor canonis, eius abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit, ſiue reſeruauit, eo ipſo videtur facultatem conceſſiſſe alijs. Ex quibus verbis conſtare poteſt veritas vtriuſque concluſionis ſupra poſitæ. Primo, quod Prælatus inferior diſpenſare non poteſt, cũ aliquo in lege ſui Superioris, quantum ad ſubſtantiã ipſius, nullus.n. inferior Papa diſpenſare poteſt, vt non quis in excõmunicationem incidat, cõmunicando cum excõmunicatis, id enim eſſet diſpenſare in ſubſtantia legis, vt dicit prima concluſio, poteſt tñ prædictus Prælatus inferior, à ſupradicta excõicatione abſoluere, cũ nõ fuerit ſpecialiter reſeruata, ℘ eſt pœnam legis tollere poſt iam contractam. Et hæc eſt generalis omniũ DD. reſolutio. Quã applicando ad noſtrum propoſitũ, dico, quod. quãuis Generalis Miniſter diſpenſare non poſſit in legibus ſui Superioris, vtpote Summi Pont. atque generalis Concilij, quantum attinet, & ſpectat ad ipſorũ ſubſtantiã; poteſt tamen diſpenſare in earum pœnis; quæ ſibi non fuerint ſpecialiter reſeruatæ. Sed difficultas eſt, in quibus pœnis Generalis Miniſter, & Religionum Prælati poſſint diſpenſare de iure? & quænã pœnæ, de iure etiam ſint Summo Pontifici reſeruatæ?

Nota hoc valde, quod Prælati ordinarij poſſunt circa ſibi ſubditos cũ. in quibus ſpecialiter nõ ſũt prohibiti.

Tertia Concluſio.

Pœnæ, atq. irregularitates de iure cõmuni Summ. Põt. reſeruatæ, ſunt omnes, quæ cõtrahuntur per omnia crimina adulterio maiora.

Pœnæ, & irregularitates de iure cõmuni, Summo Pont. reſeruatæ, ſunt omnes contractæ ex criminibus, adulterio maioribus. Hæc cõcluſio eſt Sylueſtri, *verbo, caſus. q. 1. caſu* 13. 14. & 15. Vbi & enumerat multas pœnas, ſiue irregularitates, quarũ crimina eſſe dicit adulterio maiora, quarũ etiam diſpenſatio ad ſolũ Rom. Pont. ſpectat, ℘ & probat in primis *per cap. ai ſi clerici. §. de adulter. de iudicijs*, vbi habentur ſequentia verba: *De adulterijs vero, & alijs criminibus, quæ ſunt minora, poteſt Epiſcopus cũ Clericis poſt peractam pœnitentiã diſpenſare.* Ex quibus à contrario ſenſu colligitur, ℘ in his, quæ adulterijs ſunt maiora, diſpenſare nõ poteſt. Et conſequenter nec Generalis Miniſter, aut Religionũ Prælati id poſſunt facere, cũ in iuriſdictione Epiſcopis ſint ſimiles, aut æquales. Videatur hac de re Couar. in 4. par. c. 6. §. 8. nu. 2. & ſeqq. & Salzedo in pract. c. 86. qui ponunt multa crimina, in quibus Epiſcopi de iure cõmuni diſpenſare nõ poſſunt, vt eſt inter alia peccatũ Sodomiæ. Et vt præ manibus habeãtur, quæ dicit prædictus Syluester, eſſe crimina adulterio maiora, libet ea nũc breuiter referre. In primo loco ponit binam

nã baptizationẽ,seu rebaptizationẽ,factã scienter,*per c. eos. & cap.qui bis,de consecr.dist.4* Et idẽ intelligendũ esse dicit,si ignoranter, & postea ratificetur.Secundo binam receptionẽ eiusdem ordinis,per *cap saluberrimum.1.q.7.* & idem est etiam dicendum de Confirmatione, seu recrismatione , per *cap. dictum, de consecratione dist.5.* Tertio susceptionem ordinis ab hæreticis, ad fidei subuersionem , *per cap. conuenientibus 1. quæst. 7.* in quibus criminibus solus Papa dispẽsat. Itẽ quarto in suspẽsione contracta ex ordinatione simoniaca ex parte ordinatoris , & ordinati, *per cap. ab excommunicatis.9.quæst.1. & cap si quis Episcopus.1.quæst 1.*& hoc qualitercumq. interuenerit simonia, per Extrauagan. Martini V. quæ incipit , *Damnabile* , & aliam Eugenij IV. quæ incipit, *cum detestabile*,& eadem est ratio in retentione beneficij simoniace obtenti,vel alterius dignitatis.Item quinto solus Pontif.dispensat cum bigamo, vt possit ordinari, *per cap. nuper,& cap. fin.de bigam.*Item sexto cum clerico non ordinato,ministrante in ordine sacro,quem non habet , qui sine Papæ dispensatione ad superiorem ordinem non potest promoueri, & si in suscepto per Episcopum possit tolerari, per *cap. 1.2.& 3.de clerico non ordin. Ministr.* item septimo cum excommunicato excommunicatione maiori , recipiente ordines , *per cap. cum illorum , de sent. excommun.* & eodẽ modo si existens Apostatà à Religione recipit ordines, *per cap. fin. de apost.*Vltimo cũ excõmunicato excõmunicatione maiori , suspenso, vel interdicto ministrante, in aliquo ordine sacro.Hi vltimi casus ponuntur à prædicto Syluestro,vbi supra casu 18.& 19.in quibus omnibus criminibus,dicit Sylu.quod incurritur irregularitas, per solum summ. Pont. dispensabilis,cum omnia , sint adulterio maiora . Sed,vt supra diximus quæstione præcedenti per plures Artt. ex speciali priuilegio , facultatem habet Generalis Minister , omniumque Religionum Prælati , dispensandi in omnibus irregularitatibus, summo Pontifici reseruatis,exceptis tribus,nẽpe homicidio voluntario, bigamia , & mutilatione membrorum . Plura, quæ ad hanc dispensationis materiam spectant,latius dicentur in propria quæstione , quæ hac de re , infra est facienda .

Quanã sint crimina adulterio maiora summo Pont.reseruata

ARTICVLVS IV.

Vtrum Generalis Minister, dispensare possit in eo , quod mulieres interiora, nostrorum Monasteriorum ingrediantur?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Conclusio .

PRohibitum est sub grauissimis pœnis, omnibus in vniuersum Religiosis subditis , siue Prælatis, ne mulieres introducere, vel admittere præsumant,in eorumdem Religiosorum Monasteria . Hic casus apponitur,quia , est vnus ex his, qui prohibiti sunt Generali Ministro,& omnibus in vniuersum Prælatis, ac subditis, quæ prohibitio habetur in quadam Extrauaganti Pij V. data Romæ apud sanctum Petrum,sub annulo piscatoris . 18. die , Octobris.Anno 1566. Pontificatus sui anno primo,quæ incipit , *Regularium personarum,* Cuius meminit,& de ea longissimam tractationem facit Nauar. *in cap. statuimus,num.16.*Sed quia circa explicationem prædictæ Extrauagantis peculiarem infra facturi sumus quæstionem, & circa innumerabiles difficultates quas habet, ab hac re, pro nunc consulto supersedeo,hoc solummodo

Prohibitum est sub grauissimis pœnis ingressus mulierũ in Monasteria virorũ.

summodo contentus dixisse, quod is sit vnus ex casibus prohibitis Generali Ministro, de cuius potestate,& auctoritate agimus in præsentiarum.

ARTICVLVS V.

Vtrum Generalis Minister dispensare possit, in personali Residentia Prælatorum Regularium?

Huic articulo respondetur, per sequentem conclusionem.

Conclusio.

Null⁹ inferior Papa,dispẽsare põt in persona li residentia Prælatorũ, nisi ad certũ tepus

OMnes in vniuersum Prælati, animarum curam habentes, residere personaliter tenentur,inter suas oues, & intra suas diœceses,nec in hac personali residentia, nisi forsan ad certum, & determinatum tempus, Generalis Minister,aut vllus Papa,& summo Pontif. inferior,potest dispensare. Hęc conclusio habetur expressa in Concil.Trident. *de reformatione c.1.* vbi hoc ipsum stricte præcipitur, Episcopis, & cunctis Ecclesiæ Prælatis, habetur etiam *sess 6.cap 1. & 2.* iuntq. ad id innumera alia iura, *cap. extirpanda.§. quia vero de prabend.&c. nonnulli, de Cleric. non resident,cap. peruenit,* & *cap. non oportet cum multis seqq. 7. quæst.* 5. Qua de re, videatur Caietan. 2.2.quæst.81. art.5.& Soto de iustitia,& iure lib.9.quæst.2.art.1.& 2.Cou. lib.3.variarum resolution.cap.3.nu.9. qui omnes probare contendunt,Prælatorum Residentiam esse de iure diuino,licet in aliquibus casibus,& casibus excusetpropter vniuersalem, vel particularem Ecclesiæ vtilitatem,iuxta *cap. Prælatum,de Cleric. non resident.* de quo videatur Soto in 4.dist.28.quæst. 1.art.2. Ad quas duas causas reducendæ sunt duodecim, quas ponit Abb. *in cap.extirpanda.§. quia vero, de prabend.* qua de re, videatur etiam Nauarr. in Manual.cap.25.nu.125.Vtilitas autẽ vniuersalis,vel particularis Ecclesiæ dicitur,ea quam ius talem esse interpretetur,*per cap.licet,de præben.& cap fin. de Magistr* & talis reputatur absentia docentis sacram Theologiam, seu ius Canonicum,vt communis tenet opinio per Abbatem, *in rubrica, de clericis non residentibus, num. 6. & per Glossam in Clement. 1. de rescript.* receptam per Iasonem, *in l. cum conditio.ff. si certum petatur.* Et hoc idem insinuare videtur Concilium in illis verbis, quæ habentur dicta sess. 23. cap. 1. ibi, *nam cum Christiana charitas, vrgens necessitas, debita obedientia, ac eiusdem Ecclesiæ, vel Reipub. vtilitas,aliquos nonnunquam abesse postulant, & exigant, &c.* quo casu recurrendum est, inquit Concil. ad summ.Pontif. seu Metropolitanum,&c.Quæ omnia, quamuis in dicto Concil. ac supradictis iuribus,expresse loquantur de Episcopis, Archiepiscopis, Primatibus,& in vniuersum de omnibus Presbyteris Curatis,animarum curam habentibus,non dubium est, quin etiam comprehendant Religionum Prælatos, similem curam habentes,cum sit eadem omnino ratio.Vnde Generalis Minister,absque iusta, & legitima causa,in hac personali Residentia Prælatorum dispensare non potest, ipsiq. Prælati non residentes intra oues suas,& intra proprias diœceses, sine legitima causa mortaliter peccant, & si sunt tales, qui temporales habeant fructus,aliqua sibi ratione deputatos,illos ipso facto,& absque vlla declaratione amittunt, neque vlla ratione eos faciunt suos.Hoc dixerim propter aliarum Religionum Prælatos, qui aliquos habent reditus annuos. Quod ex decreto præfati Concilij,verum habet in omnibus Ecclesiæ Prælatis generaliter.

Quod Prælatorum Residentia sit de iure diuino, multorũ est opinio.

Quænã sit causa ligitima dispensationis in Residentia Prælatorum.

Sed

Sed adnotare oportet, quod Generalis Minister nostri sacri Ordinis, cum vt nomen ipsum sonat, Generalis totius Religionis sit, suæ Residentiæ non habet determinatum locum, sed residere potest, in omnibus totius mundi partibus, tenetur autem residere in eo loco, siue locis, vbi magis ipsius præsentia fuerit necessaria, & quo facilior patere possit aditus, ad expedienda occurrentia negotia. Sed posset quæri, an ad aliquorum Regum, siue Principũ instãtiã, & propter aliqua ardua negocia, ad partes aliquas remotas extra limites, & confines suæ Religionis possint accedere, verbi gratia, ad Constantinopolim? Cui difficultati breuiter dico, quod, si ipsius absentia vltra tres menses debet durare, crediderim esse certum, quod absque speciali summi Pont. licentia, id non poterunt efficere, neque fungi tali legatione, iuxta id quod in Concil. Trident. est cautum de Episcopis, & Archiepiscopis, nam de similibus simile est iudicium; at si non per multum temporis, durare debet eorumdem absentia, non in eo quidquam erit inconuenientis. De Residentia Gen. Ministri, & de eius absentia.

Hæc omnia dicta sint de Prælatorum residentia in communi, atque in generali, sed descendendo ad particularia, dico, quod licet prædictus Generalis Minister, & Commissarius Generalis, cum sint generales, residere possint, vbicũq. voluerint, seu necessitas exegerit in suis propriis districtis, at Ministri Prouinciales, sine eorum speciali licentia, a suis Prouincijs abesse non possunt, nisi ad celebrationem Capituli Generalis, vel ad aliquod negotium totam Prouinciam concernens, quo casu bene poterunt egredi. Nam facultas collata Episcopis à Conc. Tridentino posse discedendi à propriis Episcopatibus, propter munera eisdem adiuncta, concessa etiam intelligitur, Prouincialibus supradictis, cum vtrobique eadem sit omnino ratio. Sed tamen, si alia ratio, aut particularis causa occurrat, non coniuncta, neque annexa propriis finis prælaturis, siue officijs, sed suarum personarũ propria, vt propter aduersã consanguineorũ suorũ valetudinẽ, ad videndos, & visitandos ipsos, vel aliquid simile, crediderim prædictos Prouinciales Ministros, abesse posse à suis terminis, & Prouincijs, per duos, vel per tres menses, sed non amplius, sine speciali licentia Ministri Generalis, siue ipsius Commissarij Generalis. Ad quod dicendum mouetur, nam prædictum Concilium loco supracitato, similem facit facultatem Episcopis, vt possint abesse sine speciali licentia summi Pontif. per tres menses, quibus, cum ipsi sunt similes in iurisdictione, de similibus simile videtur esse iudicium. Vnde dico, quod per idem Capitulum, quo prohibentur Episcopi egredi, & iubentur intra proprias dioceses habere residentiam, conceditur etiam sibi, vt per tres dictos menses possint abesse, illis commendando, vt fiat absque suarum ouium detrimento, quod & dictum Concilium Episcoporũ conscientiæ relinquit. Sed tamen si maior futura sit absentia, & non propter aliquam causam suis propriis officijs annexam, etiamsi sit ad charitatem concernens, necessaria proculdubio erit ipsis licentia, Papæ, vel Generalis Ministri, siue ipsius Commissarij Generalis. De Residentia Minist. Prouin.

Prælati vero locales, vt sunt Guardiani, Priores, &c. tenentur eodem iure, quoad culpam, & quoad poenam, in suis Conuentibus residere, iuxta decretum supradicti Concil. Trident. cum sint vere Prælati, animarum curam habentes, vnde nec ab ipsis possunt recedere, propria auctoritate, sine licentia suorum Prouincialium, aut Generalis Ministri, nisi per paruum tempus, quod quidem cum Concilium non determinet, aut taxet de curatis, id, vt videtur, relinquitur Episcoporum iudicio, idemq. est dicendum de Prælatis Regularibus. De Residentia Prælatorum localium.

Hac

qui aliquantisper absunt à suis administrationibus, secundù ius, non dicùtur abesse.

Hac de re peculiares habentur constitutiones, & prohibitiones, vt credo, in cunctis Religionibus, & ad easdem me remittendo, concludendo, dico, quod Prælatorum absentia debet esse parua, nec fieri sine magna, atque legitima causa, & absque ouium vllo detrimento, cum quo tamen stat, quod de iure communi loquendo innouato per Concil. Trident. supradictum, qui aliquantisper absunt, secundum ius non dicuntur abesse. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Generalis Minister, dispensare possit, in obseruantijs Regularibus?

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Religioni Prælati iure prohibentur dispensare in tribus votis Religionis essentialib.

IVre prohibitum est omnibus Religionum Prælatis, dispensare in obseruantijs Regularibus, statui Religionis essentialibus, quales sunt, quæ cõmuniter dicuntur tria Religionis essentialia, & substantialia vota, Obedientiæ, scilicet, paupertatis, & castitatis. Hæc conclusio est certa, & communis omnium Doctorum resolutio, adeoq. vera, vt etiam communis Doctorũ sit sententia, quod in prædictis tribus essentialibus, atque substantialibus Religionis votis, nec ipse summ. Pontif. potest dispensare, nisi forsan ex aliqua magna, atque vrgentissima causa, & faciendo de Religioso, non Religiosum. Hac de re, latissimam habuimus disputationem in præcedenti Tomo quæst. 25. art. 13. vbi hoc ipsum luculenter ostendimus. Sed modo probatur Conclusio ex quadam Decretali Innocentij III. & habetur *in cap. cum ad Monasterium, de statu Monachorum*, vbi inquit, in fine, *Nec æstimet Abbas, quod super habenda proprietate, possit cum aliquo Monacho dispensare, nam abdicatio proprietatis, sicut, & custodia castitatis, adeo est annexa Regulæ Monachali, vt contra eam nec ipse summus possit licentiam indulgere*. Super quæ verba notat, & aduertit Glossa ibi, *abdicatio proprietatis*, quod multa sunt, in quibus non potest Papa, & inter alia ponit exemplum, in prædictis. Circa quod Capitulum est notandum, id quod semel & iterum in præcedenti Tomo memini me dixisse, quod quamuis in eo summus Pontif. de obedientia expressam mentionem non faciat, sed solummodo de abdicatione proprietatis, & custodia castitatis, eadem ratione, quinvero & potiori, de obedientia idipsum est intelligendum, cum & ipsa ita intrinseca, & essentialis sit, Religionis statui, atque alia duo vota; quinvero inter ipsa principem locum obtineat, vt tradit, & docet D. Thom. 2.2. quæst. 185. art. 5. cum seqq. & maxime art. 8. Nec obstat exceptio supradicta, de duobus tantum votis, castitatis, & paupertatis, nam iuxta communem iuris Regulam, exceptiones in iure extenduntur ad omnes similes, prout tradit, & probat Couarr. ex multis textibus lib. 3. var. resolution. cap. 5. num. 6. Sed præterea supradicta nostra probatur Conclusio ex Concil. Trident. sess. 25. cap. 1. vbi cunctis Prælatis, ac subditis præcipitur, tam viris, quam mulieribus, vt ad Regulæ, quam professi sunt, præscriptum, vitam suam instituant, atque componant, & in primis, vt ea, quæ suæ professionis sunt, obedientiam scilicet, paupertatem, & castitatem obseruent. Et post alia loquens cum Prælatis,

prædictis,

prædictus subdit, quod ea, quæ ad substantiam Regularis vitæ pertinent, nullo modo possunt ab eis relaxari, ad quod allegat *supradictum Cap. cum ad Monasterium, de statu Monachorum*, hoc itaque est certissimum, atque constitutissimum. Sed difficultas est, an supradictus Minister Generalis, & Religionum Prælati dispensare possint cum sibi subditis, in alijs obseruantijs Regularibus obligatorijs, exceptis tribus essentialibus supradictis? Et pro maiori horum intelligentia, & explicatione aduertere libuit, quod triplex esse potest Obseruantia Regularis, vt clare colligitur ex supradicto Concil. Trident. loco supracitato.

Obseruantia Regularis est triplex.

Prima dicitur essentialis, atque substantialis in genere, seu absolute, quia nempe est de intrinseca ratione, cuiuscumque Religionis in communi, & talis est obseruatio supradictorum trium votorum essentialium.

Secunda dicitur obseruantia etiam essentialis, & substantialis, sed non in genere, & in cõmuni, atque absolute, sed solũmodo in specie, & in particulari, siue respectiue, quia nempe ex speciali institutione, seu constitutione alicuius Religionis, omnes suos alumnos, & professores specialiter obligat, ad culpam mortalem. Talia sunt in sacro nostro Ordine Fratrum Minorum de obseruantia, vigintiquatuor præcepta, quæ communiter dicuntur nostræ Regulæ obligatoria, obligantia ad culpam lethalem, & mortalem, quamuis non omnia omnes obligent, vt quidam putant, sed hæc quosdã, illa vero alios in particulari, quædam subditos, quædam vero prælatos, &c. Idem est etiam dicendum de Religione Clericorũ Societatis Iesu, vbi vltra tria essentialia, & substantialia Religionis vota, dicuntur esse alia specialia, quæ obligant ad peccatum mortale, vt est votum obediendi summo Pont. in suis Missionibus, itẽ de non immutando statu paupertatis, in eadem Religione instituto, item de non procurando directe, aut indirecte aliquod officium, in eadem Religione, & de detegendo eo, qui aliquod ministerium procurasse fuerit repertus, & de non acceptanda aliqua dignitate extra eandem Religionem, nisi coacti fuerint per obedientiam, ab eo, qui eiusdẽ Ordinis professores possit ad culpam obligare. Idem dicendum est de obseruantia Carthusianorum, de quibus dicitur, sub lethalis culpæ noxa, obligatos esse ad perpetuam carnium abstinentiam, & ad alia, &c. idem & de abstinentia Fratrum Minimorum, seu, qui communiter dicuntur S. Francisci de Paula, qui, vt dicitur, quartum quoddam emittunt votum, de abstinendo à carnibus, atque lacticinijs, semperq. vtendo cibis Quadragesimalibus, excepto infirmitatis tempore, & de similibus obseruantijs specialibus, & particularibus, aliarum Religionum, si quæ sunt.

Tertia obseruantia Regularis est, quæ nullo modo est, aut esse dicitur essentialis, sed quodammodo accidentalis, quæ suos professores ad nullam culpam mortalem obligent, quales sunt omnes communiter obseruantiæ Fratrum Prædicatorum, Augustinianorum, & aliorum, quorum statuta, & constitutiones ad nullam, vt dicitur, culpam obligant, quinvero, nec tota ipsorum Regula, præter tria essentialia, & substantialia Religionis vota. Tales etiam sunt, aliquæ obseruantiæ nostræ, quæ pertinent ad communem victum, & vestitum, & regularem vitam, quæ habentur in nostris constitutionibus generalibus, quibus dicitur, quod per eiusmodi statuta, Fratres non adstringuntur ad culpam, nisi alias per ius diuinum, vel humanum ad idipsum fuerint obligati, & nisi in illis casibus, in quibus excommunicationis censura, aut obedientia ponatur. Hoc præmisso, ac præsuppositio, quæritur, an Generalis Minister, & Religionum Prælati, dispensare possint in dictis obseruantijs Regularibus, secundi & tertij generis, nam de primis

Constit. gener. cap. 8. §. de constitutionib.

primis iam in prima Conclusione diximus, quod non. Cui difficultati respondeo, per sequentes Conclusiones.

Secunda Conclusio.

Religiosi Prælati nō possunt dispensare in obseruantijs regularibus secundi generis in cōmuni, atq; in vniuersali.

Si sit sermo de dispensatione in communi, & pro toto Ordine facta, Generalis Minister, & Religionum Prælati, dispensare non possunt, in illis obseruantijs Regularibus, quæ sunt secundi generis, & continentur in suis Regulis, transgressores obligantibus ad mortale. Ratio huius Conclusionis in promptu est, nam dispensatio sic in communi facta, & absque legitima causa, non esset proprie dispensatio, sed dissipatio, vt dicit D. Bernard. lib. de dispensatione, & præcepto, & refertur à Syluestr. *verbo dispensatio, num.* 2. vbi dicit, quod Prælati dantes pro sua voluntate, licentiam veniendi contra legem, & contra præcepta, sine iusta, & rationabili causa, dissipatores sunt non dispensatores. Quod & confirmatur, quia nulla est, aut esse potest iusta, & rationabilis causa dispensandi, in aliqua tota Regula, alias per sedem Apostolicam, vt perfecta, ac perfectionis via, confirmata, & approbata, aut in ipsius obseruantijs secundi generis essentialibus, & obligatorijs, professoresque suos obligantibus ad mortale: & dato, quod talis esset iusta, & rationabilis causa, non possunt ipsi Regulares Prælati, qui Regulam ipsam non condiderunt, per se, & absque speciali licentia, & facultate summi Pontificis, leges, & præcepta, in ea posita, vt præmittitur, obligatoria, propria sua auctoritate abrogare, quia esset totam ipsam Regulam destruere, quod solummodo pertinet ad Papam, cui sicut conuenit omnium Religionum Regulas approbare, *per cap. ne nimia, de Religiosis Domibus, & cap de Religionum eodem tit. in 6.* ita etiam ipsi soli conuenit, eadem ex causa, & cum sibi opus visum fuerit, reprobare, abolere, & derogare, atque in totis earumdem præceptis dispensare; sicut & ex communi omnium sententia, dispensare potest in omni voto, & iuramento, ex iusta, atque rationabili causa, dummodo non vergat in præiudicium tertij. Vt enim habetur in iure, per quascumq. causas vnaquæq. res nascitur, per easdem dissoluatur necesse est: quo fit, vt cum Prælati supradicti suarum regularum, & legum in ipsis contentarum, non fuerint institutores, aut inuentores, nec vero confirmatores, & approbatores, sed solummodo professores, non ad ipsos pertinet, easdem in totum destruere, quod esset in omnibus suis obseruantijs essentialibus, & obligatorijs dispensare, sed hoc solummodo, vt dixi, soli reseruatur summo Pontifici. Et hic est vnus ex casibus sibi reseruatis, & in quibus ipsi inferiores non possunt, vt tradit Syluester in summa, *verbo casus quæst.* 1 *sect.* 45. de mente Paludani in quarto.

Nota hoc valde.

Quisnam possit Regulā aliquā destruere, seu in tota aliqua Regula, vt ne obliget dispensare.

Tertia Conclusio.

Religiosi Prælati bene possunt dispensare in obseruātijs Regularibus secundi generis cum aliquo vel aliquibus in particulari, atque ex causa legitima.

Si vero fiat sermo, de dispensatione non in communi, sed in particulari, Generalis Minister, & Religionum Prælati Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentes, iusta existente, & rationabili causa, bene possunt dispensare, cum aliquo Religioso in particulari, in aliquibus, seu in omnibus, obseruantijs Regularibus, & essentialibus secundi generis, etiamsi alias omnes suos professores obligent ad mortale, dummodo non sit aliqua specialis prohibitio, per summum Pontificem, seu ipsius auctoritate speciali statuto facta. Hæc Conclusio, vt credo, veriſſima est (quidquid alij dicant) cuius & præcipuum fundamentum est, nam nulla hac de re, facta reperitur prohibitio, qua Generalis Minister, & præfati Religionum Prælati

idipsum

idipsum non possint facere, quinvero ex ipso iure clare colligitur, quod (vt dictum est) iusta, & rationabili interueniente causa, & in aliquo particulari casu, in omnibus obseruantijs supradictis, vtcumq. essentialibus, & obligantibus,ad mortale (exceptis tribus votis essentialibus) non inquam in communi, sed in particulari,cum sibi subditis possunt dispensare. Et probatur aperte, & manifeste ex supradicto *cap. cum ad Monasterium,de statu Monachorum*,ex illis verbis,quæ dixit Innocent.III. *Neque æstimet Abbas, quod super habenda proprietate, possit cum aliquo Monacho dispensare,nam abdicatio proprietatis, sicut, & custodia castitatis,adeo est annexa Regulæ Monachali, vt contra eam, nec summus ipse Pontif. possit licentiam indulgere*. In quibus verbis,quā maxime pensanda,& ponderanda sunt illa,*nec æstimet Abbas,&c.* quod fuit,ac si expressius diceret:Etsi tota potestas Monasterij ad Abbatem pertineat (*per cap. nullam 18. quæst.2.* quod est Pelagij Papæ) possitq. proinde Abbas,cum sibi subditis in omnibus obseruantijs, vtcumque essentialibus, dispensare, non tamen æstimet quod dispensare potest, super habenda proprietate.&c. Nam abdicatio, inquit, proprietatis, sicut & custodia castitatis, adeo est annexa Regulæ Monachali, vt contra eam nec summus ipse Pontifex possit licentiam indulgere. Per quæ dicta verba, excipiendo prædictus summus Pontifex dumtaxat, prædicta tria vota essentialia, quæ sunt statui Monachali annexa, & vt dicitur, de essentia,& substantia,atque intrinseca,& formali ratione cuiuslibet Religionis,seu status Religiosi,plane concedere perinde visus est,quod in omnibus alijs, non ita intrinsecis, vtcumque essentialibus, dispensare possit Abbas, cum exceptio semper in iure,firmet Regulam in contrarium, & faciat formam contrariam, in omnibus, quæ non sunt excepta, vt luculenter probat ex multis iuribus Doctissimus Couar.lib.2.variarum resolution. cap.5. num.6. quam nimirum regulam, non solummodo dicit esse approbatam à Dino, quinvero ait esse omnium concessione receptam.Sed hanc eandem veritatem, & prædictam Conclusionem, libet etiam probare ex alio decreto Concil.Trident. *sessione 25.cap.1.* vbi agens de votorum Regularium custodia,& obseruantia,differentiam,atque distinctionem facit, inter supradicta tria Religionis essentialia, & substantialia vota (obedientiam nempe, paupertatem,& castitatem) & alia cuiuslibet Regulæ,& Ordinis peculiaria vota,& præcepta(respective)pertinentia ad supradictorum obseruantiam, necnon ad communem vitam,victum,atque vestitum .Et tandem verba faciens,de tribus votis supradictis, compertum esse dicit, quod ea, quæ ad substantiam regularis vitæ pertinent,non possunt per Superiores relaxari, cuius & rationem reddens, inquit. *Etenim si illa, quæ bases sunt, & fundamenta totius regularis disciplinæ, exacte non fuerint conseruata, & custodita, totum statum corruat ædificium necesse est*.Ex quibus Concilij verbis,sic colligo argumentum:Omnia,quę non sunt de substantia regularis vitæ, de mente Concilij, ex causa, per Superiores possunt relaxari, atque in eis dispensari : sed obseruantiæ,quæ sunt secundi generis(de quibus supradiximus)vtcūq.essētiales,& obligatoriæ sint,suosq. professores ad peccatum obligent, non tamen sunt de essentia,& substantia regularis vitæ,liquidē sine ipsis aliæ Religiones reperiri possunt:ergo obseruantiæ prædictæ ex causa,& in casibus particularibus, Superiorum subsunt dispensationi.Consequentia certa,atque legitima est,& tenet manifeste, per illam generalem iuris regulam superius allatam,qua dicitur,quod exceptio firmat regulam in contrarium. Cui etiam nostræ sententiæ, & Conclusioni fauet Angel. in sua summa,*verbo dispensatio.§.8.* & Syluester,*eodem verbo, nu. 20.quæst.14.in 7.edit.* Vbi dicunt,quod iusta existente, & rationabili causa,

Nota hoc valde.

Exceptio firmat semper regulā in contrariū.& formam facit contrariā in eibus, quæ excepta non sunt.

Reli-

Religionum Prælati dispensare possunt in omnibus spectantibus ad Regulam, exceptis tribus votis essentialibus, quod probant argumẽto à contrario deducto, *ex dicto cap. cum ad Monasterium*, dicuntq. id tenere Panorm. modo id fiat debite; ita vt sit dispensatio, non vero dissipatio. Ad quod facit etiam expressa sententia D. Bernardi lib. de præcept. & dispens. Cuius verba sunt, quæ sequuntur. *Quandiu*, inquit, *cum charitate non militant statuta Regulæ, immobiliter fixa sunt. At si forte contra charitatem aliquando visa fuerint, ijs dumtaxat, quibus hoc posse videre datum est, nonne iustissimum est, vt aliqua verba si expedire videbitur, vel omittantur, vel in aliud forte tempus cõmodius dimittantur?* Hæc D. Bernard. qua de re videatur D. Tho. 1.2.q.97. art.4. & P. Medina ibidem, & Magister Soto lib. 1. de iustitia, & iust. q.7. art.7. vbi proposita difficultate, & quæstione, Vtrum in legibus humanis Rectores multitudinis, possint ex causa dispensare? affirmatiue respondet, vtendo prædicta distinctione, qua & nos vsi sumus, de dispensatione facta super aliqua lege, aut regula, non quidem in communi, sed in particulari, & iusta existente, & rationabili causa: quod & probant multis, & validissimis rationibus, quas ego in præsentiarum breuitatis gratia omitto, & quia hac de re, iterum redibit sermo in propria quæstione, quæ exstruenda à nobis est infra circa materiam dispensationis.

Circa vero obseruantias tertij generis, quæ minoris sunt, aut certe nullius prorsus obligationis, quid sit dicendum, & respondendum, iam ex supradictis compertum est, & satis constare potest. Sed quia eiusdem rei pertractatio ad leges, & statuta pertinet, horum omnium resolutio illuc vsque reseruatur, quia de his omnibus in particulari, speciales infra à nobis constituendæ sunt quæstiones.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Generalis Minister, dispensare possit cum sibi subditis, super translatione ad alios Ordines?

AB hac difficultate breuiter me expediam, cum hac de re, in præcedenti Tomo quæst. 31. per 24. art. longissimum habuerim sermonem, agendo in communi, atque in vniuersali, de Religiosis iam professis, quantum attinet ad transitum ad alias Religiones, vbi, ni fallor, dicta sunt, quæ circa hanc materiam, & hoc propositum desiderari possunt. Ne tamen in præsentiarum locus iste intermissus videatur, aut difficultas supradicta totaliter oblita, & derelicta, & quia hoc vnum est ex his, quæ traduntur Generali Ministro, & Prælatis Regularibus prohibita, eidem difficultati breuiter, & resolutiue respondeo, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Qualiter se debeant habere Prælati Regulares, in præstanda licentia ad transeundũ ad alium Ordinem.

QVamuis de iure communi antiquo, multa fuerint ordinata, & stabilita circa Monachorum, atque Religiosorum transitum ad alios Ordines, neque facultas præstandi licentiam ad id Superioribus, atque Prælatis olim fuerit interdicta, in quibusdam casibus, & cum certis quibusdam limitationibus; hodie tamen per Conc. Trid. & per speciales summ. Pontif. Constitutiones, nullus Prælatus Regularis, prædictam facultatem potest facere, nisi seruata forma ibidem contenta. Hac de re, videãtur ea, quæ dicta sunt à nobis supra in præcedenti Tomo q.31. & maxime art.2. & Conc. Trid. *sess.* 14. *cap.* 11.

cap. 11. vbi statuitur, *quod nullus Religiosus, translatus de vno ad alium ordinem, ibidem suscipiatur, nisi perpetuam obedientiam in clausura seruaturus, & quod taliter sic translatus, etiamsi fuerit canonicorum Regularium, ad obtinenda secularia beneficia etiam curata, omnino incapax existat.* Videatur etiam *sess.* 25. *cap.* 19. eiusdem Concilij, *vbi sancte præcipitur, vt nullus regularis cuiuscumque facultatis vigore ad laxiorem Religionem transferatur.* Videatur etiam Motus proprius, hac de re, editus à Pio V. anno Domini 1569. pridie Idus Octob. Pontificatus sui anno quarto, qui incipit, *Quæcumque sacrarum Religionum*, vbi generaliter, atq; vniuersaliter reuocantur, & abolentur omnia, & quæcumque priuilegia, facultates, dispensationes, & indulta (præter iuris communis dispositionem emanata) recipiendi, vel retinendi Fratres, Monachos, Canonicos, & alios, etiam laxiorum Ordinum professores, concessa quibuscumque Ordinibus, Monasterijs, hospitalibus, militijs, & pijs locis, per quoscumque Rom. Pont. suos prædecessores, & per seipsum. In compendijs etiam priuilegiorum regularium, habentur ad id ipsum innumera priuilegia, religionibus aliquibus in particulari concessa, quibus præcipitur, vt ipsorum alumni, nullatenus recipiantur. Habentur, *verbo Apostata, & verbo obedientia, & verbo obseruantes Fratres, & verbo recipere Fratres, seu transire ad alios Ordines*, de quibus omnibus in particulari innumera diximus supra.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Generalis Minister, dispensare possit cum sibi subditis, in voto Hierosolymitano, Sancti Iacobi, & visitandi limina SS. Apostolorum Petri, & Pauli, & S. Mariæ Lauretanæ?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Conclusio.

GEneralis Minister de iure communi, dispensare non potest in supradictis votis, atque in alijs specialiter summo Pontifici reseruatis. Hæc Conclusio est expressa Syluestri, *verbo casus q.* 1. *casu* 11. & Nauar. in suo Manua. cap. 12. nu. 75. vbi inquit, quod solus Papa, vel qui potestatem ab ipso peculiarem habet, dispensare potest, super quinque votis, scilicet super voto perpetuæ continentiæ, religionis, peregrinationis in Hierusalem, vel in Romã, seu ad sanctum Iacobum Compostellanum, quibus, & de nouo additum est votum visitandi Sacellum, dictum S. Mariæ Lauretanæ, & dicit, quod quamuis nullus textus reperiatur expressus, quo omnia ista vota soli Papæ reseruentur, præter votum Hierosolymitanum, *per cap. ex multa, de voto, iuncta Glossa singulari, verbo incumbit*, quinimmo neque hoc, quando ex deuotione fit, & non in subsidium Terræ sanctæ, secundum Panorm. *in d. cap. ex multa*, secundum tamen stylum Romanæ Curiæ, omnia hæc sunt summo Pontifici reseruata, vt satis colligitur ex extrauag. Sixti IV. *in cap. ei si Dominici, de pœnis. & remissio.* Idem etiam dicit Syluester, vbi supra, & addit dictus Nauar. quod qui inferior Papa, ab aliquo istorum votorum tentaret absoluere, præterquamquod peccaret mortaliter, pœnam etiam excommunicationis incurreret, secundum aliquos per supradictam Extrauag. quod quidem ille credit non esse verum, nisi in illis tantum, qui ex facultate, vel concessione eiusdem Papæ Sixti IV. absoluuntur, quoniam de his tantum ipsa loqui-

Religiosi Prælati de iure cõi dispensare non possunt in voto Hierosolymitano, & S. Iacobi, & visitandi limina Apostolorum.

Nota.

loquitur, quod probat ex Syluestro, *verbo excommunicatio. 7. casu 31.* & ex Angel. *eodem verbo excommunicatio.* 5. §. 31. & tandem subdit, quod in cæteris alijs votis, omnes Prælati inferiores, vtpote Episcopi, & qui potestatem, & iurisdictionem Episcopalem habent, possunt dispensare, quamuis Panorm. *in cap. proposuit, de concessione prabend.* solam commutandi potestatem illis tribuat, atque concedat, quod (inquit) non esse verum, propter ea, quæ idem Panorm. docuit, *in cap. 1. de voto*, à quo in præsentiarum consulto abstineo, cum etiam hac de re, infra specialem facturi simus quæstionem. Solummodo in calce, atque fine huius articuli libuit aduertere, quod supradicta omnia sunt vera, non de iure communi solummodo, verum etiam de iure speciali, nam hucusque nullum est visum speciale priuilegium, Regularibus concessum, ad dispensandum cum sibi subditis in supradictis votis, verum est tamen, quod poterunt patria potestate illis irritare, votum cuiuscumque peregrinationis, de quo agemus infra in speciali quæstione, circa votorum dispensationem, commutationem, vel irritationem.

ARTICVLVS IX.

Vtrum Generalis Minister, potestatem habeat concedendi sibi subditis, licentiam veniendi contra iuramentum licitum?

Hic etiam vnus est ex casibus, qui communiter dicuntur etiam summo Pont. reseruati, de quo agit Syluester, *verbo casus 9. 1. casu. 12.* Cui difficultati breuiter, ac resolutiue respondeo, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Religiosi Prælati nó possunt licentiam præstare sibi subditis, veniendi contra iuramentum licitum.

GEneralis Minister, non potest facultatem concedere sibi subditis, veniendi contra iuramentum licitum. Hæc Conclusio est Syluestri, vbi supra, & probat eam, *per cap. venientes, de iureiurand.* dicitq. prædictum casum, esse specialiter summo Pontifici reseruatum, non solum quando certo scitur, iuramentum esse licitum, verum etiam, quando est dubium, an sit licitum, quod probat, *ex cap. venerabilem, de electione, §. idem etiam.* Et addit Syluester, quod nec ipse Papa sine rationabili causa, idipsum debet facere, aut licentiam cuipiam concedere, veniendi contra iuramentum licitum. Multa hac de re, forent dicenda, quæ breuitatis causa à me in præsentiarũ omittuntur, videatur supradictus Syluest. loco citato, & *verbo iuramentum. 3. 9. 7.* vbi quærit, Vtrum inferior Papa iuramentum possit interpretari? & *verbo iuramentum. 4. 9. 14.* & *15.* vbi quærit, vtrum obliget iuramentum, quando mandatum legis, aut Superioris contrarium vult? & an etiam obliget, quando factum est in alterius præiudicium? quæst. etiam *16.* in eodem loco quærit, vtrum obliget quando factum est contra legem positiuam, aut contra statutum? quibus omnibus in locis ad hoc propositum dicuntur plura maxime notatu digna, & etiam *verbo iuramentum 5. num. 2. 3.* & *4.* vbi quatuor famosissimas quæstiones proponit, circa hanc materiam; Prima, an liceat iuramento propria auctoritate contrauenire? Secunda, an iuramentum possit dispensari, aut absolutio super eo impendi? Tertia, an hoc ipsum Episcopus facere possit? Et tandem quarta, qualiter Papa ab Episcopo differat in iuramenti dispensatione? quæ omnia maxime erant tractatu digna, nisi breuitati studerem, & aliarum rerum desiderium me aliò auocaret,

taret, quam ob causam, & quia istæc non tam sunt Regularium propria, quam omnium communia, ab his in præsentiarum consulto supersedeo.

ARTICVLVS X.

Vtrum Generalis Minister, possit absoluere sibi subditos, à casibus specialiter summo Pontifici reseruatis, etiam à contentis in Bulla Cœnæ Domini, & ab interdicto, & suspensione à diuinis?

PRo huius Articuli intelligentia, præmitto, ex Nauar. in suo Manu. c. 27. num. 254. quod casus reseruatus, est peccatum, cuius absolutio iure humano est prohibita presbytero, qui stando in solo iure diuino, ab omnibus peccatis posset absoluere, iuxta illud Ioan. 20. *quorum remiseritis peccata.* &c. vt late probat idem Nauar. *in rap. placuit, de pœnit. dist. 6. nu. 2. 11. & 17.* Ex quo infert, aliud esse casum reseruatum, aliud vero censuram, quæ est ipsius peccati pœna, prout latius explicat ipse, *in eodem cap. 27.* dicti Manual. nu. 3. & nu. 151. & 164. quibus in locis agit, de Ecclesiæ censuris, quæ sunt excommunicatio, suspensio, à diuinis, & interdictum, quorum quodlibet est pœna, correspondens alicui speciali culpæ, ac tandem subdit, quod nullus est casus Papæ, seu summo Pontifici reseruatus, cui non sit annexa aliqua censura, vt etiam tenet D. Antoninus 3. p. tit. 2. cap. 11. *verbo casus*, quo fit, vt bulla, quæ concedit facultatem absoluendi à casibus Papalibus, perinde videatur concedere potestatem absoluendi, ab omnibus censuris Papæ reseruatis, nempe excommunicatione, suspensione à diuinis, atque interdicto, quod non est verum in casibus reseruatis Episcopis, prout ibidem supradictus Nauar. dicit, rationem differentiæ reddens. Quo præmisso notabili, quæritur in præsentiarum, vtrum Generalis Minister, stando in iure communi, potestatem, & facultatem habeat, absoluendi sibi subditos à casibus Papæ reseruatis, & casu, quo id non habeat de iure communi, an saltim illam habeat & possit id, ex aliquo priuilegio speciali facere? Cui difficultati, respondetur per sequentes Conclusiones.

Quidnã sit casus reseruatus.

Prima Conclusio.

A Casibus Papæ reseruatis, & contentis in Bulla Cœnæ Domini, & ab interdicto, & suspensione à diuinis, secluso priuilegio, nullus omnino absoluere potest. Hæc Conclusio est omnium Doctorum communis. Et eam tenet expresse Syluest. *verbo casus, casu. 33.* vbi inquit, quod solus Papa absoluit, à sententijs excommunicationis, suspensionis, & interdicti, per iuris constitutiones, vel specialem Extrauagantem sibi reseruatis. Quod etiam dicit, & tenet Nauarr. in suo Manuali cap. 27. numero 72. agendo specialiter de excommunicationibus Papæ reseruatis, per Bullam Cœnæ Domini, seu aliter à iure, vbi & ad literam ponit omnem supradictam Bullam Cœnæ Domini, atque in fine, post alia, inquit Pontifex: *A quibus sententijs nullus per alium, quam per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus absolui possit, neque etiam tunc, nisi suffi cienti cautione præstita, de stando sacræ Romanæ Ecclesiæ mandato, & satisfaciendo parti etiam p atexta Confessionalium, seu quarumuis facultatum, quibuslibet personis, cuiuscumque præeminentiæ, & quibuslibet Collegijs. & Ordinibus, etiam militarium concessarum à nobis, vel à prædicta sede, ac cuiuslibet Concilij generalis canonibus, &c.*

A casibus Papæ reseruatis, secluso priuileg. nullus omnino absoluere potest.

Nau. in Man. c. 27. nu 72.

illos autem, qui contra tenorem præsentium, talibus absolutionis beneficium impendere de facto præsumpserint, excommunicationis sententia innodamus, eisque prædicationis, lectionis, administrationis Sacramentorum, & audiendi confessiones, officia interdicimus, denunciantes eisdem graviter contra nos spiritualiter, & temporaliter processuros, & quidquid egerint, nullius sit roboris, vel momenti. Hæc in supradicta Bulla.

Sed loquendo de iure speciali, atq; ex priuilegio difficultas est, An aliqua fuerint olim priuilegia, Prælatis Regularibus concessa, quibus sibi subditos absoluere possent, à casibus etiam Papæ, & summo Pontifici reseruatis? de quo sit secunda Conclusio.

Secunda Conclusio.

Aliqua fuerũt olim priuileg. quibus Regulares absolui a casibus Papæ reseruatis potuerant à suis Prælatis.

Aliqua referuntur, olim fuisse priuilegia, Prælatis Reg. concessa, quibus sibi subditos absoluere poterant, a casibus Papæ reseruatis, saltim ab his, qui continentur in iure, seu ponuntur in specialibus Extrauagantibus, siue constitutionibus, atque ab interdicto, & suspensione à diuinis. Hæc Conclusio non aliter potest probari, quam adducendo, & referendo supradicta priuilegia, & in primis Clemens IV. *Concessit, vt Generalis, & singuli Provinciales Ministri, Ordinis Minorum, & eorum Vicarij, ac etiam Custodes, in Provincijs, & Custodys sibi commissis, Fratribus ibidem constitutis, necnon Fratribus alijs eiusdem Ordinis, interdum ad eos declinantibus, undecunque absolutionis, & dispensationis indigentibus, siue prius quam intrauerint ordinem, siue post, in casibus excesserint, pro quibus excommunicationis, vel interdicti, aut suspensionis incurrant sententias à iure, vel à iudice generaliter promulgatas, & huiusmodi sententijs innodati, aut in locis suppositis interdicto, diuina officia celebrantes, vel suscipientes ordines sic ligati, notam irregularitatis incurrerint, absolutionis, & dispensationis beneficium valeant impartiri, nisi adeo fuerit grauis, & enormis excessus, quod sint ad sedem Apostolicam merito destinandi, &c. similiter concessit, quod Fratres, quos Generales, & Provinciales Ministri, & eorum Vicarij, ac etiam Custodes in propries habuerint Confessores, possint eis absolutionis, & dispensationis beneficium impartiri.* Habetur dicta concessio in Monumentis Ordinis. Circa quod priuilegium notandum est, quod in eo generalis conceditur facultas, absoluendi à qualibet excommunicatione generaliter, atque ab interdicto, & suspensione à diuinis, & dispensandi in omni irregularitate.

Nota pro suspensione, atque interdicto.

Monu. ord. 1. imp. f. 57. & 2 f 140. cõs. 36. & 319 & refertur in Cõpend verb. ab sol. ord. quoad Fratres. §. 7. Quoad Fratr. Prædi. Monu. ord. 2. impr. f. 236. concess. 548. & refer. in Cop. verbo supra quoad Carmel. Mon. ord. 2. impr. f. 180. conc. 432 & refertur in Cõp. ver. supr.

Nota hoc valde.

Similem concessionem habent Fratres Prædicatores, nisi quod sua extenditur ad Priores Conuentuales. habetur in Monum. Ordinis. Idem habetur quoad Carmelitas in eisdem Monum. Et referuntur hæc priuilegia in Compend. *verbo absoluto Ordinaria quoad Fratres. §. 7.* vbi in fine dicit Collector, quod casus, pro quibus Fratres ad sedem Apostolicam sunt merito destinandi, specificantur à Sixto IV. & ponuntur ab ipso infra eodem verbo. §. 13. vbi dicit, quod Sixtus IV. circa literas Clement. IV. suprapositas, quibus concesserat Ministris, Vicarijs, & Custodibus Fratrum Minorum facultatem absoluendi, & dispensandi Fratres eiusdem Ordinis, nisi talia perpetrassent, propter quæ essent merito ad sedem Apostolicam destinandi, declarauit, *dumtaxat visse ad sedem Apostolicam merito destinandos, hæreticos relapsos, scismaticos, & qui literas Apostolicas falsificassent, aut ad infidales prohibita detulissent, sed in reliquis omnibus etiam simonia prauitate irretitis, posse per illos, quibus id pariter conceditur absolutionis, & dispensationis beneficium, iuxta casuum exigentiã impartiri.* habetur expresse in Monu. Ord. Circa quã cõcessionem aduertit Collector ea, quæ diximus supra quæst. 7. art. 3. de reuocatione supradicti priuilegij,

Et om-

& omnium similium per nouum processum Bullæ Cœnæ Domini, quæ quotannis prædicatur, cum noua reseruatione omnium casuum, qui in ipsa continentur, quod dixit, ad propositum de absolutione ab hæresis occulto crimine. Præter supradictum priuilegium Clement IV. olim concessum nobis Fratribus Minoribus, Prædicatoribus, & Carmelitanis, explicatum, & declaratum per supradictum Sixtum IV. fuit, & ad id etiam aliud, Leonis X. *Quo concessit, generalibus singulorum Ordinum Mendicantium, & eorum Vicarijs, ac etiam illis, quibus ipsi Generales duxerint specialiter committendum, vt possint absoluere suos subditos (respective) ab omnibus, & singulis casibus, & censuris secundum concessiones, & declarationes Sixti IV. & Iuly II. & aliorum Romanorum Pontificum, non obstantibus reuocationibus, restrictionibus, reseruationibus, constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nuper in Lateranensi Concilio, vel alias quomodolibet factis, vel si in posterum fierent.* Habetur hoc priuilegium in supplement. priuileg. Ordinis, & refertur in Compen. Mendicantium, *verbo absolutio ordinaria quoad Fratres.* §. 25. Præter supradicta priuilegia, fuit aliud Martini V. concessum viuæ vocis oraculo, Priori Monasterij S. Benedicti Vallisoletani, *vt in foro conscientiæ posset absoluere Monachos ab omni excommunicationis sententia, etiamsi talis esset, quam ipse summus Pontifex reseruare consueuit. Et cum eis supra omnes irregularitates valeat dispensare, etiam in illis casibus, in quibus Papa sibi vicem reseruat, in mortis videlicet, & in membrorum truncatione, & enormis sanguinis effusione, dum tamen aliquid horum ipsum non sit notorium, & propter scandalum.* Refertur in Compendio priuileg. *verbo absolutio ordinaria quoad Fratres.* §. 40 vbi dicit Collector, quod quamuis dicta concessio, primo facta fuerit soli Priori, seu Abbati Monasterij S. Benedicti Vallisoletani, postea tamen extensa, seu communicata fuit, omnibus Prioribus, vel Abbatibus aliorum Monasteriorum, per priuilegium communicationis eiusdem Ordinis, quod refertur ab ipso in eodem Compend. *verbo communicatio priuilegiorum.* §. 34. quam concessionē dicit, se ipsum vidisse sub sigillo authentico, in præfato Conuentu Vallisoletano, & inde supradicta fideliter extraxisse. Sed aduertit ibi supradictus Collector, vt supra, quod dicta concessio non etiam se extendit ad casus, & censuras, qui in Bulla Cœnæ continentur, propter rationem superius dictā, & à se positam in eodem loco. §. 13. Circa quam Collectoris sententiam, & opinionem, & circa prædicta priuilegia, specialiter pro Religiosis concessa, quibus Religionum Prælati, absoluere poterant sibi subditos, etiam à casibus Papæ, ac summo Pontifici reseruatis, quinvero & contentis in Bulla Cœnæ Domini, exceptis supradictis, an censeantur, atque censeri debeant reuocata, & annullata, per annualem publicationem prædictæ Bullæ, aut vero per generalem priuilegiorum quorumcūq. reuocationem, factam à Clemente VIII. de qua plura diximus supra, in primo Tomo q. 46. art. 2. nihil se se offert in præsentiarum dicendum de nouo, præter ea, quæ ibidem dicta sunt, & in art. 3. 4. & 5. vbi hac de re, latissime egimus. Videatur etiam in hoc Tomo. quæst. 7. art. 3. vbi concludendo diximus, nolle nos iudicis officium hac in re agere, & quod aliorum sit iudicium, seu potius consulatur Sanctissimus D.N. & Illustrissimi Cardinales. Et hactenus de isto Articulo.

Suppl. fol. 29. conc. 89. & refertur in Cōp. verbo absolu. ordin. quoad Fratres. §. 25

QVÆSTIO X.

De alijs ſpectantibus ad iuriſdictionem, auctoritatem, & poteſtatem ſupradicti Generalis Miniſtri in ſibi ſubditos, & ad obedientiam illi debitam, & ad depoſitionem ipſius, cum deliquerit, ſeu viſum fuerit non expedire, & ſubrogationem alterius, in ſeptem Articulos diuiſa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Fratres Minores ſpeciali ratione, atque ſtrictiori obligatione, quam alijs quibuſcumque Prælatis, Generali Miniſtro teneantur obedire?

Huic Articulo reſpondetur, per ſequentem Concluſionem.

Concluſio.

Obedientia Generalis Miniſtri, noſtri ordinis Minorum ſtrictior eſt, & maiori vinculo obligat, quàm aliorum quorúcúq. Prælatorum.

OBedientia Generalis Miniſtri, in noſtro ſacro Minorum Ordine, arctior eſt, atque maiori, & ſtrictiori vinculo obligat, quam aliorum Prælatorum quorumcumque. Hæc Concluſio eſt expreſſa Doctiſſimi Patris Fr. Antonij de Corduba, in expoſitione noſtræ Regulæ, cap. 8. quæſt. 1. vbi tractans illa verba eiuſdem Regulæ, qua vniuerſi Fratres præcipiuntur, vnum de Fratribus iſtius Religionis habere ſemper Generalem Miniſtrum, & ſeruum totius fraternitatis, & quod ei teneantur firmiter obedire, dicit hoc eſſe maxime obligatorium ex vi regulæ, quamuis non computetur inter alia obligatoria ipſius, vt diſtinctum ab alijs, quia includitur in alio præcepto obligatorio, poſito in eadem regula cap. 10. quo cunctis ſubditis firmiter præcipitur, vt obediant ſuis Miniſtris, in omnibus, quæ promiſerunt Domino obſeruare, & non ſunt contraria animæ, & regulæ noſtræ. Dicit etiam quod nihilominus fit ibi mentio de obedientia Generalis Miniſtri, repetiturque hoc præceptum iterum atque iterum, in dicta Regula, vt fieret liquidum, atq; perſpicuum, eidem obediendum eſſe fortius, firmiuſque, quam cæteris alijs Prælatis Ordinis, tamquam ſummo totius nſræ Religionis Capiti, verba ſunt expreſſa ſupradicti Patris Corduba. Quæ autè ſint illa, in quibus Fratres ſubditi, prædicto Generali Miniſtro, ac alijs Religionum Prælatis teneantur obedire, ſatis explicatur, per illa verba, quibus dicitur, quod generaliter in omnibus, quæ promiſerunt Domino obſeruare, & non ſunt contraria animæ, & regulæ noſtræ. Circa quæ verba, ac debitam Prælatorum obedientiam, multa forent dicenda, niſi ea de re, in præcedenti Tom. quæſt. 16. longiſſimum habuiſſemus ſermonem, agendo de Religioſis profeſſis, quantum attinet ad votum obedientiæ & obligationem ſtrictiſſimã, quæ ex huiuſmodi voti profeſſione reſultat, vbi per duodecim continuos Articulos, latiſſime egimus de dignitate, & excellentia obedientiæ, atque in particulari de omnibus, in quibus ſubditi tenentur, aut non tenentur, ſuis Prælatis, & Superioribus obedire, in his, quæ ſunt iuxta regulam, aut vero ſupra ipſam, vbi etiam explicauimus, quænam præcepta dicantur eſſe contraria animæ & regulæ noſtræ, & omnia, quæ ad hoc propoſitum ſpectant.

ARTI-

ARTICVLVS II.

Vtrum Generalis Minister per seipsum, & sine consilio Patrum, atque Prælatorum Ordinis, statuta, seu Constitutiones aliquas, possit efficere?

Respondetur huic Articulo, per sequentem Conclusionem.

Prima Conclusio.

PRohibitum est Generali Ministro, in nostro sacro Minorum Ordine, vt sine consensu Generalis, aut Prouincialis Capituli, per seipsum statuta, aut Constitutiones aliquas possit efficere, quæ vim legum habeant, aut in posterum cæteros obligare possint. Hæc Conclusio habetur expressa in nostris Generalibus constitutionibus Toletanis, seu Barchinonensibus Toleti reformatis, vbi hoc expresse cauetur, atque vt res certa, & indubitata ibidé declaratur. Dicitur tamen, quod poterit Generalis Minister in toto Ordine, & Prouincialis in sua Prouincia, siue districtu, si sibi opus visum fuerit, aliqua præcepta ponere, quæ vim, & robur habebunt obligandi, pro tempore Prælati ipsa statuentis; consulitur autem, vt idipsũ non passim fiat, & vt caueant Prælati in Capitulis à multiplici legum constitutione, & à nimia præceptorum, atque censurarum impositione, vt non multiplicitas contemptum pariat, & vt euitetur imminens periculum transgressionis, atque obliuionis ipsorum. Sed aduerto, quod constitutiones prædictæ, si quæ à Generali Ministro per se ipsum, & sine maiori consensu Generalis Capituli, aliquando fierent, seu à Ministro Prouinciali sine consensu sui Prouincialis Capituli, non dicentur leges, aut statuta, nec legum, aut statutorum vim, & robur habebunt, sed præceptorum dumtaxat, ac particularium quarundam constitutionum, siue mandatorum: inter quæ, & illa, hoc versatur discriminis, quod statuta rite, ac recte semel edita, & approbata, fixa sunt, & firma, atque permanentia, obligantq. in posterum successores etiam post mortem prædictorum Prælatorum Generalium, siue Prouincialium, ad ipsorum obseruantiam, & executionem; at vero mandata, & præcepta, statim spirant per mortem illa facientium, atque terminationem suorum officiorum.

Generalis Minister per seipsum, & sine consensu Gen. aut Prouin. Capituli, non põt statuta, aut Cõstitutiones cõdere, quæ vim legis habeãt.

Constitutiones Generales Barchinon. Toleti refer. c. 1. § de constitutionib.

Gen. Minister põt facere aliqua mandata, quæ pro suo tẽpore obligent, idemq. facere potest Minister Prouincialis in sua Prouincia.

Secunda Conclusio.

Etiam supradicta præcepta, atque mandata, Generalis Minister efficere non debet, sine consilio aliquorum saltim Patrum, præsertim in casu, quo præcipienda sunt aliqua ardua, & difficilia. Hæc Conclusio est etiam certa, & multum iuri communi, & rationi naturali consona, quæ & probari potest ex multis iuribus. Sed probatur in primis exemplo Dei Opt. Max. qui quantumuis supremus Iudex sit, summus, absolutus, atque independens ab aliquo in cunctis suis operibus & cõsilijs, quo tamen omnia, iuxta Sapientis dictum congrue ac suauiter, immensa, atque infinita sua sapientia disponat, quidquid in rebus ordinario modo operatur, nonnisi per causas secundas, atque cum ipsarum ministerio id ipsum efficit, tamquam per instrumenta quædam, quibus quasi adiuuari vult; quo fit, vt omnia perfectissime, atque prudentissime, attingat, vt dicitur, à fine vsque ad finem fortiter,

Etiã supradicta mandata à Generali, siue Prouincialibus Ministris, fieri nõ debent sine aliquorum Patrum consilio.

Sapien. 8.

Nota hoc valde.

titer. Quem in omnibus, ſed in hoc quammaxime, Generalis Miniſter, & Religionum cuncti Prælati debent ſequi, atque imitari, nihil omnino ſtatuentes ſine aliquorum Patrum conſilio, quorum opera, & induſtria in ſuis adminiſtrationibus adiuuétur. Facit etiã ad hoc, & dixit Salomon Prou. 24. quod Ibi eſt ſalus, vbi multa conſilia: id quod & Chriſtus Dominus olim in Euangelio, exemplo ſuo nos docuit, qui cum ſapientia eſſet plenus, quinvero, & ipſa ſapientia Dei Patris, à ſuis etiam proprijs diſcipulis interdum conſilium expoſtulauit, vt habetur Ioannis cap. 6. & in multis alijs locis, quo facto, de petendo, atque expoſtulando conſilio, maxime in rebus arduis, & difficillimis, qualis fuit ſaturatio quinque millia hominum, quamuis alias ipſe ſciret, quid eſſet facturus, mirificum cunctis tradidit exemplum. Sed præterea probatur, & confirmatur ſupradicta Concluſio, exemplo omnium fere ſummorum Pontificum, qui ſemper, ſed maxime in rebus arduis, & difficillimis, omnino nihil ſine conſilio operantur, ordinant, atque ſtatuunt, vt facile videre licebit, ex eorum Cõſtitutionibus, in quibus fere ſemper ſequentia reperientur verba, *de conſilio noſtrorum Fratrum Cardinalium*, &c. Exemplũ quidem magnũ, atq; mirabile, à cunctis tã Prælatis, quã Iudicibus, atque Superioribus (vtcumque grandibus) imitandum. Præterea ſtudere debent ſummopere omnes Prælati Generales & Superiores, in efficiendis, atque multiplicandis conſtitutionibus, vt non ſint nimium faciles, & procliues, ſed omne ipſorum ſtudium verſetur, in procurando, vt quæ ſemel recte ordinata, & ſtatuta ſunt, inuiolabiliter obſeruentur, atque exſecutioni tradantur, exemplo eorumdem ſummorum Pontificum, quorum vſus ordinariæ poteſtatis, nihil omnino aliud eſſe videtur, quam procurare, vt re & opere ſeruentur, quæ ſemel ſacri Canones, aliorumq. Pontificum decreta, & iuris conſtitutiones, determinarunt, & declararũt, vt habetur *in c. cum dilecti, de dolo, & contumacia, & in cap. cum nobis olim, in fine de elect.* Et hæc de iſto Articulo dicta ſufficiant.

ARTICVLVS III.

Vtrum Generalis Miniſter, per ſe ipſum ſolum, ſtatuta in Capitulis Generalibus ſemel facta, poſſit immutare, aut derogare?

Huic articulo reſpondetur, per ſequentem concluſionem.

Prima Concluſio.

Gen. Miniſter per ſeipſum, nõ põt ſtatuta generalia immutare, quæ Auctoritate Apoſtolica ſunt ſacta, neque in ipſis diſpenſare ſine Papæ licẽtia ſpeciali

LOquendo de ſtatutis generalibus, in quibus etiam continentur cõſtitutiones Apoſtolicæ, ſeu Apoſtolica auctoritate factæ, ſine eiuſdem ſedis Apoſtolicæ ſpeciali licentia, Generalis Miniſter, in ipſis non poteſt diſpenſare, ſeu illa vllo modo immutare. Hæc Concluſio habetur expreſſa in noſtris conſtitutionibus generalibus Toletanis cap. 8. §. de diſpenſatione earumdem conſtitutionum, quæ Deciſio, & conſtitutio, nimium eſt iuri conſona, & decretis ſacroſancti Conc. Trid. quod nuperrime, *ſeſſ 25. cap. 18.* hac de re agens, decreuit, & ſtatuit, *quod ſacri canones exacte, & indiſtincte ab omnibus obſeruentur, quodq. ſi quando vrgens neceſſitas, iuſta ratio & maior quandoq. vtilitas expoſtulauerint, vt in aliquo caſu cum aliquibus diſpenſetur, id cauſa cognita, ac ſumma maturitate fiat, per illos ad quos diſpenſatio pertinebit, aliterq. facta diſpenſatio ſubreptitia cenſeatur.* Et eadem prorſus verba apponuntur in noſtris conſtitutionibus, loco ſupracitato, vbi hoc ipſum ſtricte cauetur.

Secun-

Secunda Conclusio.

In cæteris Constitutionibus, quæ præcisè à nostra Religione sunt conditæ, Generalis Minister etiam prohibetur dispensare, nisi in scriptis, & cum consilio Discretorum Patrum Prouinciæ alicuius. Hæc etiam conclusio habetur expressa in dictis Constitutionibus, loco supra citato, vbi & additur, quod dicta dispensatio non suum sortiatur effectum, quousque fuerit subscripta, & sigillo autentico munita, & quod aliter facta nullius sit effectus, roboris, atque momenti. Circa quam conclusionem est notandum, vt aduertit doctissimus Pater Corduba, in expositione nostræ Regulæ, cap. 8. quæst. 3. quod secundum quatuor Magistrorum, atque Hugonis, & aliorum expositionem, id quod de consensu Superiorum, nempe Vocalium, & inferiorum per compromissum, in Capitulo Generali nostri Ordinis generaliter fuerit ordinatum, & maxime si fuerit per Papam approbatum, & præsertim tangens ad Regulæ nostræ puritatem, seu in quo fit ordinatio, aut limitatio potestatis Ministri generalis, nullo modo potest infirmari, aut immutari per eundem Generalem Ministrum, sine assensu, & consensu Capituli generalis, seu maioris partis, quod etiam expresse habetur in alia expositione nostræ Regulæ, quæ dicitur, Serena conscientia. quæst. 90. atque in Constitutionibus Martini V. & in alia expositione, quæ communiter circumfertur sine titulo. Hoc etiam tenet dictus Pater Corduba, ac dicit esse verum, tunc vel maxime, quando constat, quod talium statutorum mutatio, non est relicta arbitrio supradicti Generalis Ministri; sine præfato assensu, & cõsensu Capituli generalis, q̃ asserit nostræ Regulæ quãmaxime esse consentaneũ, nam ex quo Regula ponit absolutionẽ Generalis Ministri, in iudicio, & potestate Capituli generalis, iuxta ea, quæ inferius sunt dicenda, & expresse cõtinentur in dicto cap. 8. manifeste, inquit, sequitur, atque colligitur, quod Regula præponit generale Capitulũ Generali Ministro, ac proinde, quod plus tenemur obedire Capitulo generali, atque statutis ab ipso factis, quam prædicto Generali Ministro. Hæc prædictus Pater Corduba, & expositio sine titulo. Vnde in tabula 5. Ministri Generalis, habetur, quod potestas ipsius, & cæterorum Prælatorum, potest per Capitulum generale coarctari, id quod esse rationi consonum, patet ex dictis, & ex quotidiana practica generalium Capitulorum comprobatur.

In alijs Constitutionibus, quæ præcesserũt Religionis statuta, potest generalis Minister dispensare, sed id fieri non debet, nisi in scriptis, atque de consilio Patrũ sine Discretorum Prouinciarum.

Nota hoc valde, quod potestas generalis Ministri, potest per Capitulo generali limitari, & coarctari.

Tertia Conclusio.

In casu speciali, iusta existente, & rationabili causa, licitum est generali Ministro, cum consilio Discretorum Prouinciæ pœnas in nostris Statutis generalibus positas commutare, atque etiam mitigare. Hæc conclusio etiam habetur in dictis Constitutionibus, in fine. Vbi additur, quod si ex eorum remissione soluatur Ordinis disciplina, accusentur, poterunt. ea de re accusari, in Capitulo generali. Et additur etiam quod si quos ipsi Prælati, Fratres inuenerint discolos, & contumaces, eosdem poterunt grauioribus pœnis cogere, quam sint in nostris generalibus Constitutionibus taxatæ, & constitutæ, cum consilio aliquorum Discretorum Patrum Prouinciæ.

In casu speciali, & iusta existente, & rationabili causa, licitũ est generali Ministro, cũ consilio Discretorũ Prouinciæ pœnas in nostris generalibus Constitutionibus appositas commutare, iuc etiã mitigare.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Generalis Minister, ex officio teneatur totum Ordinem visitare?

Difficultas præsentis Articuli, in duplici sensu potest intelligi, atque inuestigari, primo, An teneatur ad visitationem faciendam, ex vi nostræ

nostræ Regulæ, per illa verba, quæ ponuntur in cap.10. vbi dicitur, quod Fratres, qui sunt ministri, & serui aliorum Fratrum, visitent, & moneant Fratres suos, humiliter, & charitatiue corrigant eos, non præcipientes eis aliquid, quod sit contra animam suam, & Regulam nostram. Secundo, an saltem teneantur ad id, ex iure diuino, & naturali, qua ratione sunt Pastores, atque Prælati, astringunturq. proinde visitare suas oues? Circa primum statuitur prima conclusio.

Prima Conclusio.

Generalis Minister ex officio suo, atque ex vi nostræ Regulæ, non tenetur ex præcepto, visitare totum Ordinem, nec vero aliquam ipsius partem, nisi tantum ex consilio. Hanc conclusionem tenet expresse P. Corduba supra cap.10. nostræ Regulæ, quæst.1. & eamdem sententiam tenet Diuus Bonauentura, qui explicando supradicta verba nostræ Regulæ, *Fratres, qui sunt Ministri*, &c. dicit, quod loquitur specialiter cum Ministris Prouincialibus, quinvero addit, quod nec ipsis ex vi Regulæ, id est obligatorium, sed solummodo admonitio quædam, vt constat ex declaratione Clementis V. *in clem. exiui de paradiso, de verborum significat.* art.2. vbi referendo obligatoria nostræ Regulæ præcepta, hoc ministerium visitationis, non inter alia computauit, aut enumerauit, sed inter consilia & admonitiones, quæ ex vi supradictæ Regulæ sub consilio, non vero sub mortali obligant. Sed quamuis ex vi Regulæ, hoc non sit specialiter obligatorium prædicto Patri Generali Ministro, nec vero Prouincialibus Ministris, est tamen id ex alio capite, nempe ex iure naturali, atque diuino, quo tenentur cuncti Prælati, atque Pastores proprias oues visitare. De quo sit secunda conclusio.

Generalis Minister nostri Ordinis, ex officio suo, atq. ex vi nostræ Regulæ, non tenetur ex præcepto totũ Ordinem visitare, seu aliquã ipsius partẽ, sed tantum de consilio.

Secunda Conclusio.

Generalis Minister, similiter & Prouinciales, qua ratione sunt Prælati, atque Pastores, tenentur pro suo posse, sibi subditos visitare, emendare, atque corrigere. Hæc conclusio est supradicti P. Corduba, & sententia omnium Doctorum communis, nam iure naturali & diuino, omnes Pastores tenentur agnoscere vultum pecoris sui, & curare, & prouidere ea, quæ sunt de ratione sui officij, maxime quibus animarum cura est annexa, iuxta illud Salomonis, Prouer.27. *Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosq. greges considera.* Qua de re videatur D. Thom. 2.2.quæst.83. art.2. & Caietanus ibidem, Hadrianus etiam in 4. de correctione fraterna, Gabriel super Canon. lect.74. & Syluester *tit. correctio*, & latius *tit. inquisitio, per totum*. Per quas supradictas conclusiones, possunt ad concordiam reduci, aliqui expositores nostræ Regulæ, dicentibus quibusdam, hoc esse obligatorium Prælatis, negantibus vero alijs: concordantia eorũ stat in hoc, quod id quidem non est obligatorium ex vi Regulæ per supradicta, est tamen obligatorium de iure naturali, atque diuino, quo generaliter tenentur omnes in vniuersum Prælati, & Pastores, oues suas visitare, & vultum pecoris sui agnoscere per illa verba, quæ dixit Christus Dominus olim D. Petro Lucæ 22. sub eius nomine, cunctos alloquens in vniuersum Prælatos, Pasce oues meas. Et alibi: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Quæ verba ad omnes Prælatos, animarum curam habentes, merito referuntur. Hoc quoque iure etiam positiuo, Ecclesiastico, est cautum, ac summopere commendatum in Conc. Trid. sess.25. de Regular. cap.8. & 20. vbi statutum est, *Vt omnes Religiosum Superiores, qui Episcopis non subduntur, ex officio*

Generalis Minister, & omnes Prælati, inquãtum sunt Prælati, atq. Pastores, oues suas tenentur visitare.

alio visitent inferiora Monasteria. Atque ordinarijs Prælatis, quales sunt Prouinciales, præcipitur sess.7. cap.8. *Vt ea singulis annis visitare teneantur.* Generalis vero Minister, sat erit si totum Ordinem visitauerit, in suo sexennio, & hoc est, quod in nostris generalibus Constitutionibus cap.6. de correctione delinquentium. §. de visitatione, mirum in modum ab eisdem expostulatur, vt id faciat quantum commode fieri possit, & vt interesse conetur, in omnibus Capitulis Prouincialibus. Hac de re, & circa formam seruandam in dicta visitatione, multa forent dicenda, quæ sciens, & prudens in præsentiarum omitto, satis cum explicata iam sint in nostro libro Ordinis iudiciarij, & de modo procedendi in causis criminalibus, tam in foro Ecclesiastico, quam seculari agitandis.

ARTICVLVS V.

De conditionibus, & qualitatibus Generalis Ministri.

IAm supra quæst.4. & 5. per plures Articulos latissimam egimus mentionem, atque disputationem, circa conditiones, & qualitates, morum, scientiæ, bonitatis, & prudentiæ, atque aliarum, quas oportet habere omnes in vniuersum Religionum Prælatos, in communi, sed tamen quia, vt legitur in nostris Chronicis. 1. parte. lib. 2. cap. 13. Seraphicus Pater noster Franciscus, iamiam morti proximus, & ex hoc mundo discessurus, in particulari circa conditiones, & qualitates prædicti Generalis Ministri, profusis lacrymis, & neque sine crebris, ac magnis suspirijs, nonnulla dixit, quammaxime notatu digniffima, & de futuro sibi successore, qui & eiusdem locum teneret, specialem habuit sermonem, de quo ibidem extructum est peculiare Capitulum, non incongruum visum fuit, illud summatim complectendo, aliqua in præsentiarum dicere, circa supradictas Generalis Ministri qualitates, & conditiones, quas beatissimus, atque Seraphicus Pater noster, quammaxime desiderabat in eisdem. Quæ omnes satis colliguntur ex specialibus nominibus, quibus supradictus Minister in Regula nostra appellatur, atque insignitur. Quæ quidem omnia breuiter complectuntur in sequenti conclusione.

Conclusio.

QValitates, & conditiones, quas Seraphicus Pater noster Franciscus, specialiter in Generali Ministro, atq. generaliter in cunctis sui Ordinis, & Religionis Prælatis desiderabat, facile ex ipsius Regula, atque ex nominibus ibidem eisdem traditis licebit colligere. In primis considerandi sunt, & quammaxima animaduersione digna, duo illa nomina, *Seruus, & Ministri*, quibus Beatissimus noster Pater cap. 8. de supradicto Generali Ministro verba faciens, eundem insignuit: *Vniuersi*, inquit, *Fratres, curam de Fratribus istius Religionis, teneantur semper habere Generalem Ministrum, & seruum totius fraternitatis, & ei teneantur firmiter obedire.* Quæ verba expendens, ac tractans Seraphicus Pater noster Bonauentura, ea multum extollit, nimiumq. ponderat, non fuisse vsum sanctissimum Patrem nostrum Franciscum, in omni sua Regula Prælatis nomine, aut illud vnquam sibi in mentem venisse, sed dumtaxat Seruis, atque Ministri, ad expellendam, ac penitus relegandam è sua Religione, omnem extollentiam, atque arrogantiam, & vt sciret sanctæ huius Religionis Generalis Minister,

De qualitatibus, quas Pater noster S. Franciscus, desiderabat in Generali Ministro.

vtcum-

vtcunque summus, maximus, supremus, æquè Generalis sit; non esse se Religionis, seu suorum Religiosorum dominum, quinverò è contra Ministrum, & seruum, debereq. proinde omnibus Fratribus sibi subiectis, seruire & ministrare humilitate quammaxima, relegataq. procul, omni extollentia, superbia, & iactantia, instar illius, qui de seipso in Euangelio dixit, Matthæi 20. & Lucæ 22. quod non venit ministrari, sed ministrare. *Quis* (inquit) *maior est in vobis, qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat.* Hoc dixit Christus Dominus suis Discipulis, & addidit: *Principes Gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt, & potestatem habent super eos, benefici vocantur, vos autem non sic, sed quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister. & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus. sicut Filius hominis, qui non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam in redemptionem pro multis.* Verba quidem sunt ista notatu dignissima. Ex quibus secundum omnes Regulæ nostræ Expositores, Seraphicus noster P. deprompsit, supradicta nomina, Serui, & Ministri, quibus Generalem Ministrũ insigniuit, & generaliter omnia alia nomina, quibus in sua Regula fuit vsus ex Euãgelio illa desumpsit. Atque ita summopere oportet prædictũ Generalem Ministrum ea memoria retinere, ac plane recordari, iuxta superius dicta, se non quidem Dñm suorũ subditorum, sed ministrum, ac seruũ huius totius Fraternitatis, ita vt sicut dicit Diuus Bonauent. loco supra citato, qui antea, dum erat subditus, obediebat tantum vni, aut alteri, in Generalem Ministrum iam electus, sciat se obedire debere Fratrum omnium necessitatibus, tantaq. modestia, affabilitate, charitate, atq. si ita loqui decet, familiaritate, omnes sibi subditos tractare, vt non Prælatus, sed omnium subditus, & seruus ipse omnino esse videatur, cum sit alias omnium amplissimus, dignissimus, atque reuerendissimus Pater. Quã hoc totis præcordijs Seraphicus noster Pater ardenter desiderauerit, facile etiã erit colligere ex illis verbis, quæ habentur in eadem Regula cap. 10. vbi postquam dicitur, quod vbicumque sunt, & se inuenerint Fratres, qui scirent, & cognoscerent, se non posse Regulam spiritualiter obseruare, ad suos Ministros debeant, & possint recurrere, subditur statim: *Ministri vero charitatiue, & benigne eos recipiant, & tantam familiaritatem habeant circa ipsos, vt dicere possint eis, & facere sicut domini seruis suis, nam ita debent esse, quod ministri sint serui omnium Fratrũ.* Hæc de supradictis nominibus Serui & Ministri. Dicamus modo aliquid de nomine Custodis, quo interdum in eadem Regula, Generalis Minister insignitur.

Desiderabat præterea Beatissimus Pater noster Franciscus, in Generali Ministro supradicto, atque in cunctis suæ Religionis Prælatis, siue Ministris, summa in custodiendo proprio oculi vigilantia atq. diligentiã, quapropter ad hoc significandũ, & insinuãdum, in eadem Regula sæpissime vsus est Custodis, siue Custodum nomine. Quod quidem nomen (vt inquit Seraphicus Pater noster Bonauent.) est Angelorum nomen quod dicit, actum, & non gradum; sicut & nomen Seraphim in sacra pagina dicit ardentis dilectionis, & amoris in eisdem Angelis actum, & non gradum, siue ordinem. Est igitur officium, & obligatio Custodis, siue custodum semper inuigilare; ac si opus fuerit, numquam dormire, ita vt iure optimo Generali Ministro applicari sibi possit illud, quod ad simile propositum dixit Isaias olim, cap. 21. *Custos quid de nocte? custos quid de nocte?* &c. additurq. ibi, *Respondebit custos, venit mane, & venit nox, si quæritis, quærite, convertimini, & venite.* Omnia ista sunt mysterijs plena, & quam-

maxima

maxima animaduersione digna. Hac igitur ratione in prædicta Regula promiscue omnes huius nostræ Seraphicæ Religionis Prælati, tam Generales, quam Prouinciales, atque etiam locales, quales sunt Guardiani, dicuntur, & nuncupantur Custodes, propter eorum vigilantiam maximam, quã sanctissimus Pater noster Franciscus in ipsis desiderabat tantopere, quam etiam ipsos habere oportet super commissum sibi gregem, quasi rationem reddituri de animabus sibi commissis, iuxta præscriptum Diui Pauli ad Hebræos 13. & sæpe alibi.

Voluit præterea Seraphicus noster Pater (vt huic rei finem faciamus, ac paucis dicamus, quæ multis dicenda forent, neque sufficerent) nostri sacri Ordinis Generalem Ministrum, summopere esse prudentem, sobrium, iustum, pudicum, ornatum, modestum, moderatum, & castum, non vinolentum, non percussorem, non litigiosum, sed hospitalem, benignum, non cupidum, sed domui, siue Religioni bene præpositum, & præterea testimonii habere bonum ab his, qui foris sunt, vt non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli, &, vt non vituperetur eius ministerium. Insuper & habentem atque amplectentem eum, qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, vt potens esset exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt arguere. Supradicta omnia, summatim comprehenduntur in supradicto capitulo, de conditionibus requisitis in Generali Ministro, quod habetur in nostris Chronicis. & originaliter desumpta, atque deprompta sunt, ex doctrina D. Pauli in epistola 1. ad Timotheum cap. 3. & ad Titum cap. 1. A quorum omnium ampliori, atque specialiori tractatione consulto abstineo, quia non id est præsentis speculationis, & vt non multũ excrescat hic noster labor. Et tandem tot, ac tanta sunt, quæ in ipso desiderabat Seraphicus Pater noster Franciscus, ac necessaria esse dicebat, vt proprio suo posset incumbere muneri, & officio, vt vix crederet, ac difficulter diceret, in suo Ordine, & Religione, inueniri posse virum quempiam, qui, ijs qualitatibus, & cõditionibus, ac virtutum insignibus, ad id muneris necessarijs præfulgeret, essetq. insignitus, quod sæpissime iterum, atque iterum dicebat, non quidem sine magnis suspirijs, & lacrymarum imbribus. Sed tamen quamuis hoc ita sit, vixq. inueniri, atque reperiri possit, qui ad vnguem satisfaceret votis, atque desiderijs tanti viri. ac sanctissimi Patris, multi tamen habiti sunt Patres Generales grauissimi, atque sanctissimi, & religiosissimi, neque desperandum est, Dei optimi maximi opitulante gratia, quod eis similes reperiantur in dies. Et hæc hac de re, dixisse sufficiat.

ARTICVLVS VI.

De depositione, atque priuatione Generalis Ministri, cum deliquerit.

PRouidentissimus Seraphicus Pater noster Franciscus, ex præscripto, atque institutione suæ Regulæ, perpetuum videns esse suum Generalem Ministrum, neque, nisi ex causa ipsum esse remouendum, alterumve fore eligendum, nisi forsan propter eiusdem ad maiora officia, & munera, electionem, seu promotionem, aut tandem per obitum, siue decessum, vt omnia necessaria in sua Regula sapientissime, atque prudentissime, prouisa, atque constituta remanerent, suis Fratribus præceptum indixit, &

formam

formam ſeruandam præſcripſit, circa depoſitionem ſeu priuationem Generalis Miniſtri, quando ſcilicet appareret vniuerſitati Miniſtrorum Prouincialium, & Cuſtodum, aliquo tempore, eundem non eſſe ſufficientem ad ſeruitium, & communem vtilitatem Fratrum. Qua quidem de re in iſto Articulo inueſtigandum eſt, ad quosnam pertineat ſupradicta priuatio, ſeu depoſitio? & quænam cauſæ ad id ſint ſufficientes, atque neceſſario requiſitæ? Quibus omnibus per ordinem fiet ſatis per ſequentes concluſiones.

Prima Concluſio.

Priuatio, ſeu depoſitio Generalis Miniſtri, ex vi noſtræ Regulæ ſpectat ad Vniuerſitatem Miniſtrorum Prouincialium & Cuſtodum, in Capitulo generali congregãdorum,

Priuatio, atque depoſitio, ſupradicti Generalis Miniſtri, ex vi noſtræ Regulæ ſpectat ad vniuerſitatem Miniſtrorum Prouincialium, & Cuſtodum in Capitulo Generali congregatorum. Hæc concluſio habetur expreſſa in cap. 8. eiuſdem Regulæ, vbi poſt alia ponuntur ſubſequentia verba: *Et ſi aliquo tempore appareret Vniuerſitati Miniſtrorum, Prouincialium, & Cuſtodum, prædictum Miniſtrum non eſſe ſufficientem ad ſeruitium, & communem vtilitatem Fratrum, teneantur prædicti Fratres, quibus electio data eſt, in nomine Domini aliũ ſibi eligere in Cuſtodem.* Quæ verba, dum dicit, *teneantur*, iuxta explicationem Clementis V. *in clementina, exiui de paradiſo, art. 2.* præceptum indicant, ſuntq. præcepti vim habentia, atque ſub mortali obligantia, ſupradictos Prouinciales Miniſtros, & Cuſtodes, quibus ex præſcripto eiuſdem Regulæ, electio data eſt. Quæ quidem electio, ſeu vero depoſitio, fieri non poteſt niſi in Generali Capitulo, in die feſto Pentecoſtes, in quo ſupradicti Prouinciales Miniſtri, & Cuſtodes (vt ibidem dicitur) tenentur ſemper inſimul conuenire, vbicumque à Generali Miniſtro fuerit conſtitutum. Quod quidem quammaxime eſt iuridicũm, atque iuri, & rationi conſonum, nam ſecundum ius, per quaſcumque cauſas vnaquæque res naſcitur, per eaſdem diſſoluatur neceſſe eſt, ficq. ad eoſdem pertinere debet, abſoluere, ſiue deponere Generalem Miniſtrum, ad quos ſecundum Regulam, etiam pertinet eiuſdem electio; nec depoſitio fieri poteſt, aut debet, niſi in Capitulo generali, celebrato in feſto Pentecoſtes, vbi etiam & dicta electio facienda eſt. Videantur hac de re, quæ latiſſime dicit Pater Corduba, ſuper dictum cap. 8. noſtræ Regulæ, quæſt. 2. in 1. puncto, & q. 1. puncto 3. vbi & ad hoc propoſitum dicit, quod in caſu quo dictus Generalis Miniſter diſcedat, ſeu promoueatur, alterius electio non ſtatim fieri debet, niſi in Capitulo generali, conſtituto & aſſignato in feſto Pentecoſtes. Sed de hoc dicemus ſtatim in Articulo ſequenti.

Circa vero cauſas priuationis, ſeu depoſitionis ſupradicti Generalis Miniſtri, ſit ſecunda concluſio.

Secunda Concluſio.

De cauſis depoſitionis, ſeu priuationis Generalis Miniſtri.

Cauſæ depoſitionis, ſeu priuationis Generalis Miniſtri ſupradicti, ad duo capita reducuntur, nempe ad inſufficientiam, & ad ſeruitium & communem vtilitatem Fratrum. Hæc concluſio ſatis colligitur, ex verbis ſupradictis, appoſitis in eadem Regula. Et quidem inſufficiens Generalis Miniſter eſſe dicitur, quotieſcumque in eiuſdem perſona, aliqua notabilis inſufficientia reperitur, vtputa ratione infirmitatis, ſeu alterius impotentiæ, propter quam non poſſet commode exercere ſuum munus, & officium, aut debite intereſſe, quibus tenetur, & viſitare perſonaliter, quæ viſitanda ſunt. Hæc eſt prima cauſa depoſitionis eiuſdem. Sed ſecunda ſufficiens

eſſe

esse iudicatur, quando prædictus Minister est insufficiens, seu potius non aptus, aut conueniens, ad seruitium, & communem vtilitatem Fratrum, vtpote si esset (quod absit) notorius Regulæ suæ, aut iuris diuini, seu Apostolicarum Constitutionum transgressor, aut notorie criminosus, seu scandalosus, aut forsan si esset onerosus, & grauis nimis Fratribus, in expensis superfluis, atque scandalosis, aut tandem si careret alijs conditionibus necessario requisitis, de quibus videndus est latissime supradictus Pater Corduba loco supra citato, q. 2. secundo puncto, & serena conscientia, q. 93.

Sed circa sufficientiam supradictarum causarum, & quibus conueniat examinatio, decisio, & determinatio, de insufficientia dicti Generalis Ministri, & quinam hac de re diffinitiuum ferre possint iudicium? fuit olim inter Patres Ordinis nonnulla differentia, fundata in illis verbis: *Et si aliquo tempore appareret Vniuersitati Ministrorum Prouincialium, & Custodum, &c.* quid esset intelligendum per hæc verba. Quidam enim dicebant, esse ad id necessarium consensum duarum partium Vocalium, nec medietatem sufficere. Sed in contrarium est veritas, nam secundum ius commune, in omni priuatione, seu depositione cuiuscumque gerentis aliquod officium, seu electione alterius, si via iuridica id est faciendum, maior pars medietate vocum, siue Vocalium, Vniuersitas nuncupatur. Sicq. cum Seraphicus noster Pater Vniuersitati Ministrorum Prouincialium, & Custodum, idipsum in sua Regula cõmisserit, quæcumq. maior pars erit sufficiés ad depositionem ipsius, sicut & ad alterius cuiuslibet electionem, vt dicit Pater Corduba loco supra citato. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS VII.

Quidnam sit faciendum, superueniente vacatione Generalis Ministri, per mortem, promotionem, seu renuntiationem, aut aliam quamcumque causam?

De Vicario generali Ordinis, & quisnam secundu nostras Generales Constitutiones, et modi insignia-tur nomine.

IN hoc Articulo venit tractandum, de Vicario Generali totius Ordinis, & de ipsius electione, seu nominatione, potestate, & iurisdictione, quod, vt plenius notum fiat, aduertere libuit, quod secundum nostras Generales Constitutiones, Vicarius generalis Ordinis dicitur, & nuncupatur ille, qui ex decreto & generali Constitutione totius Ordinis, sufficitur, & subrogatur, in locũ præcedentis Generalis Ministri, defuncti, impediti, aut vero forsan depositi, siue priuati. Cuius quidem Vicarij generalis iurisdictio, non proinde delegata, sed ordinaria censenda est, atque ordinariam iurisdictionem habet, vt satis colligitur ex quadam *glossa in l. 2. C. de offic. eius, qui vices alterius gerit.* Vbi Bartol. & omnes communiter Iurisconsulti, affirmanter dicunt, eiusmodi iurisdictionem esse ordinariam, & non delegatam, nam, vt etiam constat *ex cap. sane, el 2. de offic. delegati, & l. 1. C. de offic eius, qui vicem alterius gerit, & ex l. 1. §. 2. ff. delegatis. 3.* Delegatus ille dicitur, cui Iudex, & ordinariam iurisdictionem habens, aliquam causam committit, eundem sufficiendo, & subrogando loco sui ipsius, & vt vicem eius gerat. At Ordinarius ille est, cui non ab homine, sed à iure, potestas & iurisdictio ad aliquod munus peragendum est concessa. Quo fit, vt dictus Generalis totius Ordinis Vicarius, pro tempore, quo eius durat officium, à iure nostrarum Constitutionũ sibi concessum, Ordinarius sit dicendus, & nõ subdelegatus. Quo præmisso, atque supposito, dico quod Nicolaus IV. olim *statuit, & ordinauit,*

Quisnã dicatur Iudex delegatus, quis vero Ordinarius.

Vicarius generalis Ordinis est ordinarius, non vero subdelegatus.

nauit, ac districte inhibuit nobis Fratribus Minoribus, ne deficiente Generali Ministro possemus eligere aliquem Fratrem in Vicarium Ordinis, absque Romani Pontificis, & Protectoris eiusdem Ordinis licentia speciali, per ipsius Rom. Pont. patentes litteras concedenda, facientes plenam & expressam mentionem de huiusmodi litteris, vt habetur in Monum. Ordin. & refertur in Comp. Priuileg. Mendic. *verbo, Vicarius.* § 1. Sed postea Clemens V. in Conc. Viennen. *in clem. exiui de paradiso, de verbor. significe.* iterum decreuit, & statuit, quod si contigerit Ministro Generali carere, per Vicarium fiat, quod per Ministrū erat faciendum, & hac de re, & circa constitutionem, electionem, siue nominationem Vicarij supradicti, plura facta sunt statuta generalia, auctoritate Apostolica, primum Barchinonæ, cuius statuta proinde Barchinonensia olim sunt appellata, quæ & postmodum acceptata fuerunt ab omnibus familiæ regularis Obseruantiæ Patribus, in Capitulo Parmensi, sed correcta, & emendata fuerunt, in Capitulo generali Tolosano, anno Domini 1532. at multo melius in celebrato Toleti apud S. Ioannem Regium, anno Domini 1583. De quorum Statutorum diffinitione, & determinatione, circa prædictum Vicarium generalem totius Ordinis, quid sit tenendum & sentiendum, sequentes explicabunt Conclusiones.

Monum Ord. 1. impres. f 3. & 2. f. 32. conc. 33. & refertur in Comp. verbo, Vicarius. §. 1.

Prima Conclusio.

Quisnā debeat tenere sigillū Ordinis, & registrū, interim q̄ Vicarius generalis eligitur, superueniēte vacatione Generalis Ministri.

SVperueniente vacatione generalis Ministri, per mortem, promotionē, renuntiationem, vel ex quacumque alia ratione & causa extra Capitulum, si prædicta vacatio sit in partibus familiæ, ex qua dictus Generalis Minister assumptus fuit, tenere debet registrum, & Ordinis sigillum ille, qui fuerit antiquior Pater, & Discretus Ordinis, degens in illa natione, in qua præfata vacatio contigit. Hæc conclusio habetur expressa, in prædictis Cōstitutionibus cap. 7. de electionibus, & institutionibus officiorum. §. de Vicario Ordinis. Vbi ad tollendam è medio omnem ambiguitatem, declaratur ad hunc effectū, tres esse nationes in Vltramontana familia (sic loquor, quia hic liber typis mandatur in Italia) nempe Hispaniam, Galliam, atque Germaniam, tam superiorem, quam inferiorem. Declaratur præterea, Patres, & Discretos Ordinis esse, & appellari, qui quondam fuere Generales Ministri, aut Cōmissarij generales, electi secundum Bullam Vnionis, aut qui actu sunt Diffinitores generalis præcedentis Capituli, inter quos illi dicūtur esse antiquiores, qui primo ad prædicta ministeria fuerunt electi, atq; assumpti. Ad quorum obseruantiam præcipitur, vt quamprimum facta fuerit vacatio (si Prouincialis abfuerit) Guardianus loci coram Discretis Conuentus, & Secretario illius familiæ, registrum claudat, & sigillo muniat, idemq. faciat de omnibus litteris, & scripturis, nihil omnino legendo, & Ministro Prouinciali deferat, siue præsentet, & tradat simul cum sigillo Ordinis. Prouincialis vero Minister illius Prouinciæ, in qua vacatio contigit, sine aliqua mora statim mittat sigillum, registrum, & scripturam, ad prædictum antiquiorem Patrem, & Discretum. Hoc habetur in dictis Constitutionibus generalibus, vbi supra.

Ad Cismontanam nostrā familiā pertinēt tres nationes, nempe Hispania, Gallia, atque Germania tam superior, quā inferior.

Quinam dicantur Patres, atque Discreti Ordinis.

In casu, quo in dicta natione nullus sit Discretus Ordinis, tenebit sigillum Minister Prouincialis illius Prouinciæ, vbi vacatio cōtigit.

Secunda Conclusio.

Si in prædicta natione, nullus sit Pater, siue Discretus Ordinis, Minister Prouincialis, in cuius districtu prædicta vacatio contigit, tenebit sigillum. Hæc conclusio habetur etiam expressa, loco supradicto, vbi, & præcipitur omnibus, ad quos spectat tenere sigillum, & registrum Ordinis, & scripturas, vt nullum Ordinis negotiū expediant, sed statim, nulla dilatione interposita,

posita,is qui tenet sigillum;cõuocet sex Ministros Prouinciales, & sex Custodes,siue Discretos Prouinciarum,ex vicinioribus Prouincijs,respectu illius Prouinciæ,in qua moratur is,ad quẽ pertinet tenere sigillum,ita, vt ex qualibet Prouincia ex prædictis vicinioribus veniat,is qui actu est Minister Prouincialis, & si forsan sit Custos electus ad Capitulum generale mittendus,is cũ Prouinciali conuocetur, sin minus,Discretus antiquior illius Prouinciæ cum Ministro citetur, & vltra præfatos conuocabuntur omnes Discreti Ordinis in illa natione tantum degentes, tenens autem sigillum assignabit locum, & diem,in quo facienda est electio Vicarij generalis supradicti, & præsidebit huic Congregationi,habebitq. in ea votum actiuum,& passiuum, & ad hunc effectum fungetur potestatis plenitudine. Hæc in dictis Constitutionibus vbi supra.

Qualiter est facienda cõuocatio ad electionẽ Vicarij generalis.

Tertia Conclusio.

Die ad faciendam prædictam electionem assignata, solemniter prius cãtata Missa de Spiritu sancto, conuenient ad Capitulum prędicti Prouinciales,& Discreti,& à Congregationis Præside cum aliquorum consilio, vnus Secretarius,& duo testes eligentur ex seipsis,vel ex alijs,de eorum consensu,qui omnes procedent ad electionem Vicarij supradicti canonicam, ficut dictum est de electione canonica Generalis Ministri, & ille,qui maiorem partem votorum illius Congregationis habuerit,ipso facto est confirmatus in Vicarium generalem totius Ordinis, habebitq. in vniuersam Religionẽ, potestatis plenitudinem,ac si esset Generalis Minister,continuabitq. officiũ suum,vsque ad sequens generale Capitulum,in quo complendum erat tempus Ministri Generalis,qui vt prædictum est vacauit. Hæc conclusio habetur expressa loco supra citato. Et quod officium supradicti Vicarij Generalis durare debeat,vsque quo fuerit prouisum de alio Generali Ministro,habetur expresse *in clement. exiui de paradiso,de verbor. signific.* facta in Concilio Viennensi.;Et in supradictis Constitutionibus dicitur quod in dictã electionem Vicarij generalis supradicto modo factam, vniuersus noster Ordo intelligatur cõpromisisse,ita,vt quod egerint Suffragatores supra memorati, tota Religio illud habebit fixum, & ratum.Nam,quemadmodum familia Vltramontana in suis statutis generalibus à Iulio II. confirmatis,cap.8.fol. 41. compromisit in familiam Cismontanam,in casu,in quo Generalis Minister ibidem vacauerit,ita & è conuerso familia Cismontana compromittit in Vltramontanam:& ad maiorem firmitatem declaratur, quod electio Vicarij generalis facta à prædictis Suffragatoribus tantum, ita sit fixa, & firma, ac si facta fuisset à tota nostra Religione:nã generale Capitulũ, omnes suas vices compromittit in Prouinciales,& Discretos supradictos,quod statuendum esse duxit, ne totus in tam breui tempore spatio commoueatur, & conturbetur vniuersus Ordo, seu tota familia,cum summa sæcularium admiratione, atque immensis expensis. Ob quam eandem rationem statuitur, quod si Generalis Minister vacet in partibus, in quibus præest Cõmissarius generalis,electus secundum formam,& Bullam Vnionis, ipse teneat sigillum, & registrum, qui tamen nullum expediet negotium, concernens ad illam familiam, ex qua erat Generalis defunctus, sed statim conuocabit omnes Discretos, & Patres nostri Ordinis,degentes non in tota familia, sed in illa natione tantum, in qua prædictus Generalis obijt, & sex proximiores Prouinciales, ac totidem Discretos earumdem Prouinciarum, & ille Frater, in quem maior pars illorum consenserit, erit Vicarius generalis, vt dictum est, dummodo is, qui in Vicarium totius Ordinis

Qualiter fit facienda electio Vicarij generalis Ordinis.

De durationc officij prędicti Vicarij generalis Ordinis.

Familia Cismontana, atq. Vltramontana cõpromiserunt in se inuicem circa electionẽ Vicarij generalis faciendam.

Omnia hæc sũt valde notãda, & ad vnguem obseruanda.

fuerit electus, sit ex illa familia, in qua erat Generalis Minister, qui vacauit. Qui nimirum Vicarius generalis Ordinis, exercebit suum officium, vt superius dictum est, vsque ad complementum temporis Generalis illius, qui vacauit, nam, seruata hac forma, familia Cismontana compromittit in supradictos Suffragatores, sicut in substantia, Vltramontana compromisit in Cismontanam, & vtraque habet pro rato, & fixo, quod per illos fuerit effectum, ac si à toto Ordine fuisset factum. Hæc in supradictis Constitutionibus. Et quod dicitur de familia Cismontana, vel Vltramontana, intelligendum est, habito respectu ad Hispaniam, & Toletanam ciuitatem, vbi factæ, atque constitutæ sunt. Tandem in dictis Constitutionibus concluditur, quod si Prouincia, in qua prædicta vacatio contigerit, orbata fuerit Prouinciali Ministro, Commissarius illius Prouinciæ in prædictis, eandem habebit auctoritatẽ, ac si esset Prouincialis Minister, & quod si prædicta vacatio fiat in terminis communibus pluribus Prouincijs, præferatur Minister prioris, & antiquioris Prouinciæ in ordine Prouinciarum. Ex dictis omnibus colligitur, quod non propter vacationem Generalis Ministri supradicti, abbreuiandum est Capitulum generale, sed faciendum est suo loco, & tempore, prout prius fuerat ordinatum, & quo tempore Generalis supradictus explebat suum ministerium, & officium, prout etiam determinauit Martinus V. in suis Constitutionibus cap. 8. & multis tradit Pater Corduba super cap. 8. nostræ Regulæ quæst. 1. puncto 3. Et hæc de isto Articulo, & de tota hac quæstione, & ijs, quæ ad Generalem Ministrum spectant, dicta sufficiant, nam iam tempus præfert, vt progrediamur ad alia, & agamus de Commissario Generali Ministro electo, secundum formam, & Bullam Vnionis.

QVAESTIO XI.

De Commissario Generali Cismontano, vel Vltramontano instituto, seu electo secundum formam, & bullam Vnionis, & de Capitulo Generali intermedio, & alijs ad eius auctoritatem, & inrisdictionem pertinentibus, in Nouem Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

De institutione Commissarij Generalis, & de ipsius electione, atque confirmatione.

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Institutio Commissarij generalis incepit à Leone X. anno Dñi 1517. vt habetur in Bulla Vnionis.

INstitutio Commissarij generalis, facta est à Leone X. Pont. Max. anno Domini 1517. in Capitulo generalissimo, Romæ celebrato in Conuentu de Aracæli eodem anno, in festo Pentecostes. Hæc cõclusio constat ex Bulla Vnionis, quæ, vt supra diximus, incipit, *Ite & vos in vineam meam.* Et habetur in Supplem fol. 28. Causa huius institutionis fuit, quia vt ibidem dicitur, noster sacer Ordo mirum in modũ, per vniuersum Christianum orbem est di-

est dilatatus, ne ob huiusmodi amplitudinem, debito pastoralis regiminis careret beneficio. Hinc auctoritate Apostolica decretum est, quod si Generalis Minister de Vltramontanis fuerit electus, vnus sit Commissarius generalis, in partibus Cismõtanis, à Ministris Prouincialibus, & Custodibus Cismontanæ familiæ in Capitulo generali eligendus. Et quod eodem modo fiat in familia Vltramontana, quando Generalis Minister fuerit de Cismontana. Visum est enim Pontifici Maximo, quod nostra sacra Religio vix poterat, propter maximam eius amplitudinem, congrue, & commode, ab vno Generali Ministro regi, & gubernari, ac propterea voluit, vt esset Cõmissarius quidam Generalis, qui eundem in suo ministerio adiuuaret.

Secunda Conclusio.

Quinã sint electores Commissarij generalis, & quando eiusmodi electio fit facienda.

Electores supradicti Cõmissarij generalis, iuxta Apostolica instituta, sunt & esse debent, Vocales illius familiæ, de qua dictus Commissarius generalis assumẽdus est. Qui nimirum eodem die, quo Generalis ipse eligitur, nẽpe Sabbato ante Pentecostem post prandium, iterum ad Capitulum cõuocãtur, illi nempe Vocales, qui fuerint de familia, ex qua erat Generalis Minister, qui in eo Capitulo complet suum officium. Et simul iuncti eligunt suum Commissarium generalem, cui electioni præest Generalis totius Ordinis Minister, de nouo electus, peractaq. electione ab ipso confirmatur, & postmodum eliguntur duodecim Diffinitores, sex ex vna familia, & sex ex altera, vt statim dicemus, suo proprio loco, qui etiam à dicto Generali Ministro confirmantur. Hæc omnia constant ex supradicta Bulla Vnionis, atque ex nostris Constitutionibus generalibus Toletanis cap. 8. §. de Capitulo generali totius Ordinis, ibi, *post prandium*. Visa institutione, electione, & confirmatione supradicti Commissarij Generalis Ministri, reliquum est, vt de eius auctoritate agamus, de quo fit secundus Articulus.

ARTICVLVS II.

Quænam sit auctoritas, Commissarij generalis Ministri?
Respondetur huic Articulo, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Auctoritas, siue potestas, iurisdictionis prędicti Commissarij generalis, plenissima est, eademq. omnino in sua familia, quã Generalis Minister habet in totum Ordinẽ.

AVctoritas supradicti Commissarij Generalis Ministri, plenissima est in sua familia, quia est eadem met, quam habet Minister Generalis in vniuersum nostrum Ordinem. Hæc conclusio habetur expressa in supradicta Bulla Vnionis, atque etiam in nostris Constitutionibus generalibus Toletanis cap. 7. de electionibus, & institutionibus officiorum. §. de Commissario generali, vbi hoc ipsum habetur expresse. Et additur, ita tamen quod prædictus Cõmissarius generalis, Ministro Generali omnino subijciatur, vt cæteri dicti Ordinis Prælati illi subijciũtur, ac ipsi per omnia secundũ Regulam obedire teneatur. Poterit tamen idem Commissarius generalis suũ munus exercere, etiamsi Gener. Minister maneat in familia, in qua idẽ Cõmissarius electus est, nisi Generalis Minister aliqua negotia, vel nonnullas Prouincias sibi reseruauerit. Habetur in supradictis Cõstitutionibus Tolet. Circa quã conclusionem est notandum, quod nomine Fratrum in dicta Cõstitutione comprehenduntur, etiam Moniales, cum sit vulgatum in Iure, appellatione masculini generis, comprehendi etiam femininum, id quod verũ habet, nõ solum in concessionibus, & priuilegijs, verumetiam in Correctorijs, vt ferunt omnes communiter Iurisconsulti scribentes, sed in nostro ca-

Commissarius gener. obedire tenetur Gener. Ministro in omnibus.

ſu vſus,& conſuetudo id iam declarauit omnino,nam eandem poteſtatem, quam dictus Cómiſſarius generalis,& Miniſter Generalis habet in Fratres, exercet etiam & in omnes Moniales ſuæ familiæ, vt experimento conſtat.

ARTICVLVS III.

Vtrum prædictus Commiſſarius generalis ſit ordinarius Prælatus, an vero ſubdelegatus?

Prima opinio.

HAc de re fuit olim aliqualis differentia inter Patres noſtri Ordinis, nam Collector Priuileg. in Compend. *verbo, Commiſſarius, num. 3.* circa eiuſdem auctoritatem & poteſtatem,nónulla proponit dubia, quorum primum eſt,An prædictus Commiſſarius generalis,electus ſecúdum formam,& Bullã Vnionis,ſtando in ipſius verbis,ſit Iudex, & Prælatus ordinarius, an vero ſubdelegatus? & reſpondendo tenet,ipſum habere poteſtatem, non quidem ordinariam, ſed ſubdelegatam, & proponit ſuæ opinionis fundamenta,quorum eſt primum. Nam delegatus dicitur, qui vices alterius gerit,vt notatur *in rubrica de offic. deleg. & in l. 1. ff. de officio eius, cui mandata eſt iuriſdictio* : ſed talis eſt(inquit)Commiſſarius generalis prædictus : ergo intentum. Minorem probat ex prædicta Bulla Vnionis. *§. verum.* vbi habentur hæc verba:*Generalis Miniſter inſtituet vnum Commiſſarium generalem,cui vices ſuas cõmittat.*'Ecce qualiter Miniſter Gener. vices ſuas Cómiſſario generali cõmittit,ipſeq. illius vices gerit:videtur ergo dicendũ, ꝙ ſit delegatus,non vero Ordinarius. Secundo probat idipſum,quia Cõmiſſarius gener.prædictus,non poteſt iuriſdictionem habere ordinariam,ſed ſubdelegatam, cum non eligatur ab vniuerſitate Ordinis,ſed tantum à Ciſmontanis,vel ab Vltramontanis reſpectiue,atq; diuiſiue,vt dictũ eſt.Et certum eſt,inquit,quod Ciſmontani,& Vltramontani ſimul,faciunt vnum corpus,vnum Collegium, atque vnam Vniuerſitatem, attamen Ciſmontani, aut Vltramontani tantũ non vnum corpus, Collegium, ſiue Vniuerſitatem poſſunt efficere, præſertim poſt præfatam Bullam Vnionis, quæ ex Ciſmontanis,& Vltramontanis fecit corpus vnum. Quamuis igitur dictus Cõmiſſarius generalis, eligatur canonice,vt revera ſit,cum tamen ſua electio,vt cõſtat ex dictis,non ſit ab Vniuerſitate,ſed à parte Collegij,& à quibuſdam particularibus pro vtilitate,& cõmodo ſibi particulariter tangente, ſequitur quod non poteſt dici vera electio, nec proinde eius auctoritas ordinaria,ſed ſubdelegata, cũ non fiat à toto Collegio, & à tota Vniuerſitate, ſed à quadã Collegij parte.Qua ratione dicit prædictus Collector,quod verbum illud,*elegendum*,poſitum in dicta Bulla,in ſupradicto *§. verum.* non ſapit electionem iuridicã, ſiue canonicam,iuxta id quod habetur in *tit. de elect.* ſed ſapit quendã conſenſum,ſeu approbationem illorũ,quibus prædictus Cõmiſſ.Gener. præponitur. Fuit, enim inquit,viſum vtile,concedere prædictũ Cõmiſſarium propter latitudinem Ordinis: fuit etiam viſum conueniens, quod Cõmiſſarius eiuſmodi daretur ad beneplacitũ & conſolationẽ eorum, quibus dabatur, ac ideo fuit illis conceſſum,vt eumdẽ eligerent,hoc eſt,vt pro voluntate,& conſolatione ſua in illũ conſentirent,argum. deducto *ex cap. ſuper quæſtionũ. §. verum de offic. deleg.* Quinvero addit ſupradictus Collect. ꝙ etiã poſito, ꝙ ſupradicta eſſet vera electio,adhuc non ſequitur,ꝙ dictus Commiſſarius ſit Ordinarius,quod probat ex alia peculiari ratione. Et ſit tertium argum.

Quiſnã dicatur iudex delegatus, quis verò Ordinarius.

Nam ad conſequendam ordinariam iuriſdictionem, duo tantũ requiruntur, nempe electio Collegij,& confirmatio Superioris, quibus peractis, ſtatim

statim electus, & confirmatus, ordinariam consequitur iurisdictionem, legis ministerio, & operatione, nec opus est alia commissione hominis, vt habetur *in cap. transmissam, de elect.* vnde supradicta iurisdictio dicitur ordinaria, quia conceditur à lege. Attamen in nostro casu, supradictus Commissarius generalis, non statim consequitur suam iurisdictionem, ex duobus supradictis, scilicet electione, & confirmatione, sed necessarium est tertium, scilicet, quod Generalis Minister illi vices suas committat, prout Bulla ipsa disponit, per illa verba superius dicta: *Cui vices suas committat.* Itaquod iurisdictionem recipit ab homine, vices suas sibi committente, & non à lege ministrante, seu operante, sequitur ergo, quod est delegatus, & non ordinarius.

Quæ nã requirantur ad ordinariã, iurisdictionẽ, quæ vero iurisdictio dicatur subdelegata.

Quarto, & vltimo sic argumentatur ad idem, nam quamuis Vicarius generalis Episcopi (licet recipiat iurisdictionem ex ipsius commissione) ordinarius tamen sit, ordinariamq. dicatur habere iurisdictionem, per glossam *in cap. 2. de officio Vicarij, lib. 6 cum similibus*, attamen Vicarius Episcopi non generalis, sed particularis, & qui ponitur, & residet in certa parte Diœcesis, seu Episcopatus, qui alio nomine dicitur, & vocatur Vicarius foraneus, non habet iurisdictionem ordinariam, sed delegatam, *per glossam, & Doctores in clementina: Et si principalis, de rescriptis, cum similibus*, cum igitur supradictus Commissarius generalis, nõ constituatur generaliter, à Generali Ministro in toto Generalatu, sed in quadam ipsius parte, nempe in familia Cismontana, seu Vltramontana respectiue, liquidum fieri videtur, quod ipsius iurisdictio, auctoritas, atque potestas, non ordinaria dici debeat, sed vere subdelegata. Multa alia ad hoc propositum dicit supradictus Collector, quæ breuitatis gratia omitto, & quia dicta sufficiunt. Sed his nihilominus non obstantibus, contraria sententia est verior, atque tenenda. De qua sequens statuitur conclusio.

Nota quod Vicarius generalis Episcopi, ordinariã habet iurisdictionẽ, non tamen Vicarius foraneus, non generalis, sed particularis, qui residet in aliqua parte diœcesis.

Conclusio.

Iurisdictio supradicti Cõmissarij generalis est ordinaria, & non subdelegata.

IVrisdictio supradicti Commissarij generalis Ministri, est ordinaria, & non subdelegata. Hæc conclusio probatur multis, atque efficacissimis rationibus. Et primo nam ad hoc, quod huiusmodi iurisdictio sit ordinaria, & non subdelegata, sufficit quod dictus Commissarius Generalis Ministri, eligatur ab vniuersitate vnius familię, quę facit, ac veluti constituit vnũ corpus. Licet enim Cismontani, & Vltramontani simul, & non seorsum, faciant vnum Corpus, vnum Collegium, atque vnam Vniuersitatem respectu totius Ordinis, in generali, & vniuersali Ordine totius Franciscanæ Religionis; per hoc tamen non tollitur, quod Cismontana, seu Vltramontana familia, respectiue & seorsum, cum Generalis Minister eligitur ex alia, non faciat vnum Corpus, vnum Collegium, & vnam Vniuersitatem respectu electionis vnius Cõmissarij Generalis Ministri, quamuis & ipse cum omni sua familia non diuidatur ab obedientia Generalis totius Ordinis. Et quod electio facta ab Vniuersitate vnius familiæ, sufficiat ab efficiendam ordinariã iurisdictionẽ, expresse tenet celebris *glossa in cap. cum ab Ecclesiarum prælatis. de offic. Ordin.* & illud etiã tenet Panorm. *in c. suspicionis. de offic. de leg. nu. 9.*

Nota hoc valde, quod electio facta ãb Vniuersitate vnius familiæ, sufficit ad præstandam ordinariam iurisdictionem.

Sed præterea probatur nostra Conclusio: nam ad hoc, vt supradicti Cõmissarij Generalis Ministri iurisdictio, ordinaria & nõ subdelegata dicatur, secũdum Innocentiũ *in cap. 1. & in cap ad hoc, de offic. Archidiac.* sufficit, quod suam auctoritatem habeat beneficio legis, & non ex commissione hominis; sed talis est iurisdictio supradicta, cũ tradatur eidem, ex beneficio, constitutione, & determinatione legis seu nostrarũ Constitutionum, quæ quidẽ dispo-

disponũt.quod dictus Cõmissarius generalis canonice, per supradictos Patres cuiuslibet familiæ eligatur, vt habetur in dictis Constitutionibus de electione canonica, & sic electus à Ministro Generali confirmetur,qua electione,& cõfirmatione peracta,absq. vlla alia vlteriori diligentia,seu noua commissione,suam assequatur iurisdictionem : ergo dicenda est ordinaria, & non subdelegata prædicta iurisdictio .

Iam habetur determinatum, q̃ iurisdictio Cõmissarij generalis ordinaria sit,non vero subdelegata .

Tandem tertio idipsum probatur ex facto, nam hoc iam expresse est determinatum in quodam Capitulo generali Pinciano, anno Dñi 1565. celebrato,atque auctoritate Apostolica confirmato . Cuius verba sunt, quæ sequuntur: *Commissarius generalis tamquam Ministrorum Prouincialium minister, Ordinarius est sua familiæ, atque adeo iure optimo sine speciali commissione, potest Commissarios creare,& delegare suã auctoritatem,quoties sibi videbitur expedire* . Quod nimirũ efficere non potuisset,si esset tantũ delegatus, vt cõtendebat Collector,nã iuxta vulgatam iuris regulam,Iudex,siue Prælatus delegatus non potest subdelegare, nisi id illi à suo Superiore concedatur . Vnde infertur,quod prædictus Cõmissarius generalis,habet ampliſſimã dignitatem, & Prælaturam Ecclesiasticam,iurisdictionemq. ordinariam, potestq. iure optimo esse Legatus Apostolicus, illiq. conueniunt omnia,quæ à iure , seu Papalibus Constitutionibus,conueniunt alijs Prælatis Ecclesiasticis , in dignitatibus constitutis. Sed intelligendum hoc est,solummodo de Commissario generali prædicto, electo secundũ modum , & formam traditã in supradicta Bulla Vnionis, nã alias,si alio modo eligeretur,Commissarius generalis à Generali Ministro,ex eo quod propter bella,aut propter aliquod aliud impedimentũ,non potuit congregari generale Capitulum, eiusmodi Commissarius generalis sic electus,non erit ordinarius Prælatus, nec dicetur habere dignitatem Ecclesiasticam, neque habebit votum , & vocem in generali Capitulo, neque illas præeminentias,quæ secundũ nostras Constitutiones cõueniunt, prędicto Cõmissario generali Ministro , electo secundũ formam , & Bullam Vnionis, vt expresse habetur in supradictis nostris generalibus Constitutionibus, nisi forsan is,qui instituitur, fuisset olim Minister,aut Commissarius generalis , vt latius infra dicemus . Superest ergo modo respondere ad argumenta proposita pro parte Collectoris .

Nota casum,in quo Cõmissarius generalis, non habebit iurisdictionem ordinariã, sed subdelegatam.

Ad primũ respondeo,concessa maiori,negando minorem,nec satis colligitur,ex eo quod habetur in prædicta Bulla Vnionis.§. *verũ*. nam, quamuis ibi dicatur,quod Generalis Minister instituat vnum Cõmissarium, cui vices suas cõmittat,non sic tamen est intelligendũ,quod eiusmodi cõmissio sit libera & voluntaria, & solius Generalis Ministri, nam statim additur , *prout generali Capitulo videbitur expedire*;quo fit,vt cõmissio non sit solũ Generalis Ministri , sed eiusdẽ cum Capitulo, & facta iuxta legem cõstitutam in eodem Capitulo,& sic non est cõmissio hominis,sed commissio tradita à lege, & à Iure,& totius Ordinis statuto,ac pinde ordinaria.& nõ subdelegata.

Ad secundũ dico,quod ad hoc vt cõmissio Commissarij generalis supradicti,sit ordinaria,& non subdelegata,& sit propria,& vera electio, nõ est necessum, vt fiat, atque eligatur ab Vniuersitate totius Ordinis, quinvero sufficit , superq. satis est , quod fiat ab Vniuersitate totius vnius familiæ , quæ recte valet constituere vnum Collegium, & vnum corpus, vt diximus in prima ratione, posita ad supradictam conclusionem. Nec electio, quæ fit in generali Capitulo, seu intermedio supradicti Commissarij Generalis Ministri,est voluntaria,aut solum quædam consultatio,sed reuerae,si propria, & vera electio canonica,vt docet communis praxis,& expresse habetur in supradictis nostris generalibus Constitutionibus .

Ad

Ad tertium etiã reſpondeo, negando præter ſupradictam Cõmiſſarij generalis electionem, & confirmationem, eſſe aliud tertium de nouo requiſitum, ſcilicet, quod Miniſter Generalis illi vices ſuas committat, per quemdam nouum actum, in ipſo voluntariũ; quinvero ſtatim, ac eo ipſo, quo confirmatur, diſpoſitione legis & ex vi, & virtute earumdem ſupradictarum Conſtitutionum, eiuſmodi vices cenſentur ſibi commiſſę, & conceſſæ, non tam à prædicto Miniſtro Generali ſolum, quam ab ipſo ſimul cum toto Capitulo, ita diſponente, & ordinante.

Ad quartum, & vltimum dico, quod non eſt eadem ratio, de Cõmiſſario generali prædicto, & de Vicario foraneo Epiſcopi, nõ quidem generali pro toto Epiſcopatu conſtituto, ſed ſpeciali pro aliqua parte ipſius. Nam, licet ſimilitudo aliqualiter currat, reſpectu generalitatis ſeu ſpecialitatis, non tamen currit reſpectu modi eligendi, nam electio prædicti Vicarij foranei, in Epiſcopo, eſt, merè libera, & voluntaria, eligiturq. ſeu potius nominatur ab eo ſolummodo; at vero electio Cõmiſſarij generalis ſupradicti, de quo loquimur, electo ſecundum modum, & formam contentam in Bulla Vnionis, & ſecundum modum, quo fit in Generali Miniſtro, non eſt libera, & voluntaria, nec ſolummodo eligitur, aut nominatur ab ipſo, ſed ab ipſo ſimul cum toto Capitulo, per electionem canonicam, vt dictum eſt, qua facta, atque peracta, & confirmato ſupradicto Commiſſario generali, ſtatim transfunditur in ipſum, omnimoda atque plenaria iuriſdictio pro tota ſua familia, quam habet Generalis in toto Ordine, vt diximus ſupra, diceturq. amplius in ſequenti Articulo.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Generalis Miniſter, per ſe ſolum amouere poſſit prædictum Commiſſarium generalem, aut ipſius iuriſdictionem, ſiue poteſtatem limitare?

Reſpondetur huic Articulo, per ſequentes Concluſiones.

Prima Concluſio.

QVamuis Cõmiſſarius generalis ſupradictus, in omnibus & per omnia ſit ſubditus, atque ſubiectus generali Miniſtro, non tamen poteſt ipſe per ſeipſum ſolum, illum amouere, aut eius auctoritatem, & iuriſdictionem limitare. Hæc concluſio quantum ad primam partem, habetur expreſſa in ſupradicta Bulla Vnionis, & in noſtris Conſtitutionibus generalibus, loco ſupra citato. Quantum vero ad ſecundã probatur, nam modus, & forma inſtitutionis ſupradicti Cõmiſſarij generalis, traditur a Summo Pontifice in ſupradicta Bulla Vnionis, quo fit, vt electione ſemel facta, nullo modo alterari, ſeu immutari poſſit, nec ab alio, quam ab eodem Summo Pont. prædictus Cõmiſſarius generalis remoueri ſine culpa, & vt dicitur, cauſa cognita, diiudicata, atque diffinita. Et eadem omnino ratio currit de limitatione, ſeu diminutione ſuæ poteſtatis, & iuriſdictione: nam generalis Miniſter (vt conſtat ex dicta Bulla) reſpectu totius ſuę familię, tenetur illi vices ſuas cõmittere, prout Capitulo generali videbitur expedire: ergo ſemel facta electione, per Capitulum generale ſupradictum, nullaq. antea vel poſt, facta, in eodẽ Capitulo poteſtatis, & iuriſdictionis ſupradictæ coarctatione, & limitatione, nõ erit liberũ Gen. Miniſtro ipſam poſtea limitare, & coarctare, quinvero ſicut nõ poteſt facere, ſic dictus Cõmiſſarius ſemel electus, & cõ-

Generalis Miniſter per ſeipſum ſolum non poteſt remouere Cõmiſſariũ generalem, aut ipſius iuriſdictionem limitare.

firmatus non sit Commissarius, sic nec potest efficere, vt minorem potestatem habeat, quam per Capitulum, & generales Constitutiones habet pro tota sua familia.

Nec dictis obstat, quod Generalis Minister, illi vices suas committat (iuxta dictam Bullam Vniouis) nā non ipsas illi committit voluntarie, & ad libitum (vt dictū est) sed iuxta Capituli generalis præscriptum, quæ quidem concessio, cum non fiat in fauorem propriæ personæ dicti Cōmissarij generalis, sed totius suæ familiæ, fauorabilis est, & nō odiosa (quidquid alias velit Priuileg. Collector) ampliandaq. proinde est, non vero restringenda, eo, vel maxime, quia alias nō plene prouideretur necessitati, atque vtilitati suæ propriæ familiæ, si non ipse haberet in ipsa omnē auctoritatem, & potestatem, quā Generalis Minister habet in totum Ordinem, cū sæpissime refideat Generalis Minister in partibus adeo longe distantibus. Et ea certè fuit intētio supradicti Papæ Leonis Pont. Max. in supradicta Bulla Vnionis, vt propter amplitudinem nostræ Religionis, non careret ipsa debito beneficio pastoralis regiminis, & quidem si dicta iurisdictio restringeretur, atque limitaretur, haud dubium est, quin multiplices sæpissime euenirent defectus, sicq. Pontificis intentio frustraretur, & quassinanis redderetur. Vnde omni proculdubio tenendum est, quod omnia, quæ in iure, priuilegijs, atq. Constitutionibus, conceduntur supradicto Generali Ministro, conceduntur perinde, & dicto Cōmissario generali, respectu suæ familiæ, nisi aliquando in aliquo speciali casu, in supradictis dispositionibus, aliquid sibi fuerit specialiter prohibitum, nam eius auctoritas, & iurisdictio, non datur sibi ratione suæ personæ, sed ratione sui officij, transeuntq. proinde cuncta in dictum Commissariū generalem, respectu suæ familiæ, quæ pertinent ad Ministrum Generalem respectu totius Ordinis, & Religionis, cuius personā repræsentat, viceq. eius gerit in omnibus, quæ ad eius pertinent officium.

Omnia, quæ in iure, priuilegijs, siue Cōstitutionibus conceduntur Gen. Ministro, respectu totius Ord. concedūtur etiam prædicto Cōmissario generali respectu suæ familiæ, nisi sibi sit aliquid specialiter prohibitum. Nota hoc valde.

Neque etiā dictis obstat, quod, vt dictum est, in omnibus, atque per omnia sit illi subditus, & subiectus, Generalisq. Minister illi Superior, nam nō ex hoc colligitur, quod ipsius possit pro libito restringere, aut limitare iurisdictionem. Est quidē superior ad puniendum, & corrigendum ipsum, si deliquerit, causa cognita, & seruato ordine iuris, & etiā ad hoc, vt possit sibi reseruare aliqua specialia negotia, & prohibere illi, si causam dederit sufficientē, atque legitimā, non tamen ita, vt ad libitū limitare possit illi, suā iurisdictionē & potestatē, aut sine iusta causa, prohibere illi visitationem alicuius Prouinciæ: quod si de facto fuerit effectum, peccabit supradictus Generalis Minister, dignusq. erit, vt in Capitulo Generali ea de re conuictus corrigatur, tum quia fecit contra iustitiam, & contra ius commune, limitando sine causa auctoritatem, & potestatem Iudicis, atque Prælati ordinarij, tum etiam quia fecit contra prædictam Bullam Vnionis, in qua expresse dicitur, vt dictus Cōmissarius generalis in sua familia, habeat omnes vices, & omnem auctoritatem, quam habet Minister Gener. in toto Ordine.

Iusta existente causa, & de cōsensu generalis Capituli, vel ex speciali licentia Apostolica, bene pōt Minister generalis limitare Cōmissarij generalis iurisdictionem.

Secunda Conclusio.

Generalis Minister, iusta existente atq. legitima causa, de cōsensu Gener. Capituli, vel ex speciali licentia Summi Pont. bene potest in aliquo casu limitare, atq. restringere Cōmissarij generalis iurisdictionē. Hęc concl. cōstat expresse ex his, quæ dicuntur in supradicta Bulla Vnionis, vbi habetur, ꝙ supradictus Gen. Minister, cōmittat vices suas dicto Cōmissario, prout Gener. Capitulo videbitur expedire. Ex quo infertur, ꝙ præcedēte cōsensu Gener. Capit. limitari potest, atq. restringi supradicti Cōmissarij gen. iurisdictio, ꝙ

adeo

adeo verum est, quod quia Capitulum Generale statuit, vt dictus Commissarius vltramontanus, non se intromittat, & nullam habeat iurisdictionem in Fratres, & Prouincias Indiarum, seu noui Orbis, id necessario sit adimplendum. Nam quamuis Generalis Minister, & totum simul Capitulum, non possint efficere, vt dictus Generalis Commissarius, Generalis non sit respectu suæ familiæ, cum id habeatur ex præscripto Apostolico, posito in dicta Bulla vnionis, possunt tamen ipsius auctoritatem, & iurisdictionem limitare, iuxta ipsam, prout expresse habetur ibidem, sicq. nullo enus potest in illis rebus se intromittere.

Difficultas. Quænã sint causæ iustæ ad restringendã iurisdictionẽ interdum Commissarij Gen.

Sed si quæratur, quænam sint causæ iustæ ad faciendam prædictam restrictionem, atque limitationem? Respondeo, quod hac de re, non potest certa præscribi, & tradi regula, sed relinquitur boni viri arbitrio. Hoc solummodo est certum, quod non ad id sufficiunt quæcumque Fratrum querimoniæ, aut memorialia, quæ interdum exhibeantur, quæ quia, vt plurimum, sunt falsa, non semper sunt admittenda, nisi magnum aliquod malum contineret, aut graue aliquod scandalum timeretur, non enim est rationi consonum, vt propter quorumdam Fratrum querimonias, ordinaria Ordinis gubernatio euertatur, imo vero per hoc quod admittuntur, tales rumores amplius inualescunt, magisq. debet inclinari Generales Ministri, ad patrocinium Prælatorum Ordinariorum, quam ad suscipiendas querelas contra ipsos, cum sint positi tamquam signum ad sagittam, & quia quandoque aliquos reprehendunt, nec omnibus placere possunt, multorum odium incurrunt, vt habetur *in cap. qualiter, & quando, el 2 de accus.*

Difficultas. An Generalis Ord. possit constituere Commissariũ Gen. alium in ea natione, vbi est Commiss. Gen.

Sed restat difficultas, An dictis nihilominus non obstantibus, Generalis Minister per se solum, possit constituere Commissarium quemdam Generalem, alicuius nationis in ea familia, in qua est Commissarius Generalis Cismontanus, vel Vltramontanus? Cui difficultati respondetur, ab aliquibus Ordinis Patribus, quod sic, quia hac de re, nulla reperitur specialis facta prohibitio, non tamen (inquiunt) poterit Generalis Minister excludere prædictum Commissarium Cismontanum, vel Vltramontanum, sine causa à gubernatione dictę Nationis, quia de hoc specialis est prohibitio, per ea, quæ supradiximus, atque adeo quamuis Generalis Minister, in Francia, & Prouincijs Belgicis, constituerit vnum Commissarium Generalem illarum nationum, non propterea potest excludere Commissarium Generalem supradictum, à visitatione, & gubernatione illarum partium, id quod vsu, & consuetudine est receptum, & confirmatum. Nam quando olim primo, Generalis Minister constituit Commissarium Generalem Indiarum, qui in Curia Regia resideret, de quo infra dicemus, non propterea amouit Commissarium Generalem Vltramontanũ, qui tunc erat, à gubernatione illarum partium, quia nempe, reuera ipse per se solum, id minime facere poterat. & hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS V.

An sit modo de facto aliqua Prouincia, seu aliquis Conuentus in Vltramontana familia, exemptus à iurisdictione supradicti Commissarij Generalis Ministri?

Opinio Patris Fratris Ioãnis à Bobadilla.

CIrca hanc difficultatem, non desunt aliqui nostri sacri Ordinis Patres, qui in ea fuerint opinione, vt dicant, nullam fuisse factam hucusque iuri-

iuridicam exemptionem, Prouinciarum noui orbis, à iurisdictione supradicti Commissarij Generalis Vltramontani, ac proinde etiam nunc omnes Indiarum Prouincias, esse pleno iure illi subditas, atque subiectas, non obstante, quod habent ex vi nostrarum Generalium constitutionum, suum propriũ Commissarium Generalem, qui in Curia Regia residet, præter duos alios Commissarios, qui etiam dicuntur Generales, qui residents in illis partibus. Hanc sententiam, & opinionem tenuit olim, Doctissimus P. Bobadilla in suo Enchiridione, siue Manuali manuscripto, quam & multis rationibus, & argumentis probare contendebat, & satisfacere omnibus, quæ in contrarium adducebantur. Sed eo nihilominus non obstante, contraria sententia est verior, atque tenenda, & quam auctoritate etiam Regia, obseruat hodie communis praxis, pro qua sequens statuitur Conclusio.

Conclusio.

Prouinciæ Indiarum, & noui orbis, exemptæ sunt à supradicti Commissar. Gen. iurisdict.

PRouinciæ Indiarum, seu noui orbis, ex vi nostrarum constitutionum, exemptæ sunt à supradicti Commissarij Generalis Vltramontani iurisdictione. Hæc Conclusio probatur

Primo, nam in constitutionibus Generalibus factis pro Indiarum Prouincijs, cap. 1. de Commissario Generali Indiarum, sequentia habentur verba. *Commissarius Generalis Indiarum immediate sit subditus Generalis Ministro, in omnibus, & per omnia, & nulli alteri Prælato, & Superiori erit subditus, & subiectus.* & præterea infra agendo de socijs eiusdem dicitur, *qui nimirum socij, erunt subditi tantum Ministro Generali, & Commissario Generali Indiarum.* Ex dictis superq. satis colligitur supradicta Conclusio. Etenim si Indiarum Prouinciæ essent subditæ, atque subiectæ Commissario Generali Vltramontano, non videtur qualiter dictus Commissarius Generalis Indiarum, ciusque socij ab ipsius iurisdictione, commode esse possent exempti.

Nota hoc valde.

Secundo probatur idipsum, nam prædictæ constitutiones sæpissime dicunt, quod Indiarum negocia referantur, ad Generalem Ministrum, vel ad suum Commissarium Generalem Indiarum: at numquam dicunt, quod referantur ad dictum Commissarium Generalem Vltramontanum: signum, ergo est, quod illæ Prouinciæ non sunt illi subditæ, atque subiectæ, immo vero, omnino exemptæ ab ipsius iurisdictione.

Tertio probatur idipsum, ex vsu, experientia, & communi praxi, nam, ex quo supradictæ constitutiones Generales Toletanæ conditæ sunt, Commissarius Generalis Vltramontanus, numquam se intromisit, seu quempiam actum iurisdictionis exercuit, in supradictas Indiarũ Prouincias, neq. in Fratres in illis partibus existentes, neq. in causis, & negocijs illinc venientibus, & ad Indias supradictas pertinentibus, neque vero si vellet, illudq. facere attentaret, vllo sibi modo permitteretur, cum præter generalia statuta, id multis Regalibus mandatis, & prouisionibus Indiarum Regij Senatus, sit omnino vetitum, atque prohibitum: dicendum igitur est, firmiterq. tenendum, quod nullam omnino illic habet iurisdictionẽ, & quod quamuis in toto orbe antiquo, nulla sit nostri ordinis Prouincia, in tota Vltramontana familia, quæ non sit subdita supradicto Commissario Generali Ministro, attamen in nouo orbe, seu in Indiarum partibus, & Prouincijs, quæ noui orbis esse dicuntur, nullam prorsus ipse habet iurisdictionem, sed immediate, in omnibus, & per omnia, subduntur suo Commissario Generali, in Regali Curia residenti, de quo dicemus statim. Sed dixi notanter, nulla Prouincia, non autem, nullus Conuentus, nam vt dicitur, idq. accepi à testibus fide dignis.

gnis, Parisiensis sacer noster Conuentus, exemptus est à iurisdictione prædicti patris Cõmissarij Generalis, & immediate subiectus Generali Ministro, iuxta quandam antiquam concordiam, quæ hac de re, olim facta fuit, quæ hucusq. vt dicitur, obseruatur.

Parisiensis Conuentus exemptus est à Iurisdictione Cõmissarij Generalis Vltramontani, & immediate subijcitur Generali Ministro

ARTICVLVS VI.

De duratione officij supradicti Commissarij Generalis.

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

OFficium prædicti Cõmissarij Generalis est triennales. Pro huius Concl. declaratione, adnotare oportet, quòd duratio officij supradicti Cõmiss. Generalis, olim fuit per triennium tantum secundum supradictam Bullam vnionis, sed postmodum eius officium extensum fuit, ad quadriennium per Constitutionem Pij V. quæ incipit, *Pastoralis officij*, publicata in Capitulo Generali Romæ celebrato, anno Domini 1571. at nunc de nouo redactum est ad triennale tempus, per nouam aliam Constitutionem Sixti V. quæ incipit. *Et communis cura pastoralis officij.* Data Romæ die 29. Iulij, anno 1587. Pontificatus sui anno 3. Et hoc seruatur in communi praxi, quamuis in nostris Generalibus Constitutionibus Toletanis, cap. 7. agendo de eiusmodi Commissario Generali, dicatur, quod eius officium durat per quadriennium; sed loquuntur iuxta id, quod eo tempore obseruabatur, per supradictam Constitutionem Pij V. Dicitur etiã ibi, quod dicto tẽpore elapso, nouus Cõmissarijs Generalis est eligendus in Capitulo generali intermedio, à Ministris Prouincialibus, & Custodibus, & à reliquis Vocalibus illius familiæ, qui secundum Ordinis statuta, vocem habent in Capitulis Generalibus, & quod dictus Commissarius Generalis in eo Capitulo, in quo suum expleuerit officium, & deinceps in omnibus Comitijs Generalibus, vocem habebit, in omnibus electionibus, tam in Discretorio, quam in Diffinitorio.

Officiũ supradicti Commissarij Generalis hodie durat per triennium tantum.

Notanda circa prædictũ Commissarium Generalem Ministrum.

Ordinatur vlterius, quod dictus Commissarius Generalis, non possit ad idem officium, nec ad ministerium Generalis Ministri eligi, nisi post 16. annos, sed modo dicendum est, post 12. per nouam Constitutionem Sixti V. postquam suo fuerit functus officio, secundum Apostolicas Constitutiones, nisi aliter à Sede Apostolica fuerit ordinatum. Vicarius tamen Ordinis, aut Vicecommissarius Generalis esse poterit, qui olim fuit Commissarius Generalis, etiamsi huiusmodi anni nondum fuerint finiti, atq; expleti.

Statuitur præterea, quod si prædictus Commissarius Generalis, electus secundum formam, & Bullam vnionis, per mortem vacauerit, aut ex quacumque alia causa, & ratione, idem omnino fiat, quantum ad Vicecommissarium Generalem, quod dictum est, de vacatione Generalis Ministri, & Vicarij Ordinis, nam ille, qui fuerit canonice electus à Discretis Ordinis existentibus in ea natione, & sex Prouincialibus, & totidem Discretis Prouinciarum ex vicinioribus Prouincijs conuocandis, erit Vicecommissarius Generalis vsque ad Capitulum, quod erit celebrandum, habens plenitudinem potestatis. Et dicitur, quod virtute eiusdem Constitutionis, erit ipso facto confirmatus, & statim exercebit suum munus, & officium, sine alia vlteriori diligentia. Hæc in supradictis Constitutionibus Generalibus Toletanis.

ARTI-

ARTICVLVS VII.

Vtrum in nostris Generalibus Constitutionibus, sint aliqua interdicta, atque prohibita, supradicto Commissario Generali, Ministro, & solummodo Ministro Generali reseruata?

ET videtur ex vna parte, quod non, nam vt supradictum est, Commissarius Generalis prædictus, ex Decreto, & Constitutione Apostolica, tradita in supradicta Bulla vnionis, habere debet in omni sua familia quidquid & Generalis Minister in toto Ordine, suasq. Vices illi debet transfundere, ex quo videtur, quod quidquid cõceditur Generali Ministro, ratione sui officij, omne illud omnino habere debet prædictus Commissarius, eo ipso quo eligitur, & confirmatur, ratione sui ministerij. Et confirmatur, nam institutio Commissarij Generalis supradicti, vt etiam dictum est supra, facta fuit in fauorem, & beneficium totius Ordinis, & præsertim propriæ suæ familiæ respectiue: ergo non oportuit ipsius auctoritatem restringi, quin vero potius ampliari, siquidem expedit, vt in vnaquaque familia, habeatur tota potestas Generalis Ministri, vt ne ipsius iurisdictio in suo ministerio sit mãca, atque defectuosa. Sed his nihilominus non obstantibus, certissimum est esse aliqua dicto Commissario Generali prohibita, & solum Generali Ministro reseruata, quæ vt præ manibus habeantur, sequens de eis statuitur Conclusio.

Conclusio.

Quæ dicantur esse prædicto Cõmissario Generali prohibita.

QVamquam in Constitutionibus Generalibus, nihil reperiatur expresse, Ministro Generali reseruatum, & Commissario Generali prohibitum, nihilominus aliqua ibidem sunt verba, ex quibus idipsum, non incongrue colligitur, & sunt, quæ sequuntur.

Primo habetur in Constitutionibus Toletanis, cap. 1. de receptione Nouitiorum. §. de Laicis, quod nullus post professionem de Laicatu ad Clericatum ascendat, nisi de licentia Capituli, vel Ministri Generalis, ex quo colligunt quidam, id esse prædicto Commissario Generali prohibitum.

Secundo in eisdem Constitutionibus cap. de modo interius conseruandi, §. de incorporatione habetur, quod nullus incorporetur in aliena Prouincia, nisi ex licentia vtriusque Prouincialis, vel Generalium Prælatorum, & ex consensu Capituli Prouincialis, quo dissentiente, nulla alicuius Prælati licentia suffragetur, nisi Minister Generalis ex officio id effecerit. Et additur ibidem: Monemus tamen eundem Reuerendissimum Ministrum Generalem, ne id vnquam faciat, nisi magna, & notoria efflagitante ratione. Ex his etiam verbis colligunt, id esse solummodo Ministro Generali reseruatũ.

Tertio, in cap. 9. earumdem Constitutionum, agendo de suffragijs defunctorum, habetur vt nullus Prælatus possit, in Dominicis diebus, pro aliqua occasione, etiam pro expensis Capituli Generalis, vel Prouincialis aliquas Missas dicendas distribuere, nec alicui Fratri concedere, vt pro sua, vel alterius intentione possit celebrare. Hoc dicitur esse etiam supradicto Commissario Generali prohibitum.

Quarto dicitur, quod Commissarius Generalis supradictus, non potest celebrare Capitulum Generale, ad eligendum successorem, quia id omnino pertinet ad Ministrum Generalem, vt constat ex communi vsu, & consuetudine.

Quinto

Quinto dicitur, quod Commissarius Generalis, non potest mittere Fratres ad partes Hierosolymitanas, per expressam prohibitionem sibi factam in Capitulo Generali Burdegallēsi celebrato anno Domini 1520. cuius meminit Enchyridion fol. 101. pag. 1.

Sexto, in eodem Capitulo prohibitum fuit eidem, & cunctis Prouincialibus Ministris, vt non mittant Fratres ad Romanam Curiam, sine manifesta necessitate, & cum consilio Patrum &c.

Septimo, dicitur, esse sibi prohibitum ex consuetudine, habere votum &c. in electionibus Prouinciarum, nempe Prouincialium, Diffinitorum, Custodum, & Discretorum, neque in electione Guardianorum, & in reliquis omnibus electionibus, pertinentibus ad Prouincias.

Octauo, dicitur, esse sibi prohibitum dispensare, in omni dispositione, qua in nostris Generalibus Constitutionibus dicitur, quod aliquid possit facere Generalis Minister, seu conceditur Generali Ministro, in singulari, quia inquiunt, quando dictæ Cōstitutiones volunt, vt Commissarius Generalis prædictus id possit facere, vtuntur plurali numero, & vniuersali Prælatorum nomine, dicendo, nulli Prælati hoc possint facere, nisi fuerint Prælati Generales, vel hoc non fiat, sine expressa Prælatorum Generalium licentia &c.

Quæ incōmuni atque in generali conueniāt Cōmissario Generali prædicto.

Hæc sunt, quæ dicuntur prohibita supradicto Commissario Generali Ministro, in reliquis autem omnibus potest in sua familia, quidquid Ministri Generales in toto Ordine, & electus iuxta modum, & formam contentam in Bulla vnionis, atque eligitur modo, habet vocem, & votum in cunctis electionibus Capituli Generalis, quando incipit, & desinit suum officium, actiuam, & passiuam, tam in Diffinitorio, quam in Discretorio, immo vero, peracto suo officio, habet votum in omnibus Capitulis Generalibus suæ familiæ, tam quoad electionem Commissarij Generalis, quam quod omnes alias electiones, quæ fiunt in Discretorijs, & Diffinitorijs, nam vt habetur in supradictis Constitutionibus Toletanis cap. 8. §. de Capitulo Generali totius Ordinis, post peractum suum officium, prædicti Commissarij Generales, sunt perpetui Vocales, & perpetui Diffinitores ad omnia Capitula Generalia suæ familiæ, & qui fuit Commissarius Generalis electus modo prædicto, habet etiam vocem ad electionem Vicarij Generalis totius Ordinis.

ARTICVLVS VIII.

De Capitulo Generali intermedio qualiter, & quando sit celebrandum &c.

Huic articulo respondetur, per sequentes conclusiones.

Prima Conclusio.

Finito trienio Cōmissarij Generalis, cogendum est Generale Capitulum intermedio, ad electionem alterius.

FInito triennio Commissarij Generalis, electi secundum Bullam Vnionis, cogendum est Generale Capitulum, per Ministrum Generalem, aut per Vicarium totius Ordinis, ad electionem alterius. Hæc Conclusio habetur expressa in supradicta Bulla vnionis, & in nostris Generalibus Constitutionibus Toletanis. cap. 8. §. de Capitulo Generali intermedio, vbi dicitur, quod ad hoc Capitulum, accedere tenentur omnes Prouinciales, & Custodes, & cæteri Vocales totius familiæ, pro qua eligendus est Commissarius Generalis supradictus, & quod huiusmodi Capitulum intermedium celebrandum est, in Capitulo Pentecostes, vbi fuerit statutum, & Vocales tenentur

nemur accedere ad locum, in quo dicta Comitia celebranda sunt, Feria sexta, ante dictum festum ad horam prandij.

Secunda Conclusio.

In dicto Capitulo Generali intermedio, eligendus est denuo nouus Commissarius Generalis, & sex Diffinitores de eadem familia, neque reeligi possiunt, qui in præcedenti Capitulo totius Ordinis fuerunt Diffinitores ab eadem familia electi, & huiusmodi Diffinitores Generales non possunt eligi, nisi sint de corpore Capituli, quamuis sint præsentes. Hæc Conclusio habetur expressa in supradictis Constitutionibus Generalibus Toletanis cap. 8. §. de Capitulo Generali intermedio, & cap. 7. de Electionibus, & Institutionibus Officiorum. §. de Diffinitoribus Generalis Capituli, & ibidem §. de Commissario Generali. Vbi etiam dicitur, quod si propter Bella, aut propter aliquod aliud impedimentum, non possit commode prædictum Capitulum Generale intermedium conuocari, in eo casu Generalis Minister, de cõsilio aliquorum Patrum, poterit eundem Commissarium continuare, vel alium de nouo instituere. Statuitur tamen, & declaratur, quod Commissarius Generalis, sic institutus, non erit Prælatus ordinarius, nec habebit votum in Capitulo Generali, neque habebit easdem præeminentias, quas habent Commissarij Generales electi secundum Bullam vnionis, nisi forsan is, qui instituitur, fuisset olim Minister, aut Commissarius Generalis: habebit tamen plenitudinem potestatis, ad gubernandam totam suam familiam.

In dicto Capitulo Generali intermedio, eligendus est, nouus Commissarius Generalis & sex Diffinitores ex eadẽ familia.

Tertia Conclusio.

Reliqua omnia, spectãtia ad electiones, sindicationes, Constitutiones, Concluſiones, Prædicationes, & quoad Congregationẽ Discretorij, & Diffinitorij, & Tabulæ confectionem, simili modo debent fieri, sicut est dictum supra de Capitulo Generali. Hæc Conclusio habetur vbi supra cap. 8. §. de Capitulo Generali intermedio, vbi etiam dicitur, quod ordo sedendi seruetur, sicut dictum est supra de Capitulo Generali, & quod si commode fieri potest, omnes Ministri Prouinciales, sedeant ad manum dexteram, & Custodes ad læuam, ne Ministri Custodibus, & Custodes Ministris commisceantur.

ARTICVLVS IX.

Vtrum Generalis Minister, si à sua familia velit discedere, possit in illis partibus Commissarium Generalem instituere?

Huic Articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

SI Generalis Minister, propter aliquam rationem, & causam, a sua familia velit discedere, poterit pro tempore, quo fuerit absens, loco sui alium Commissarium instituere, de consilio & assensu Diffinitorum, seu aliquorum Patrum Discretorum alicuius Prouinciæ. Hoc concessit expresse Leo X. in supradicta Bulla vnionis. Verum est tamen, quod ibi dicitur, *vt fiat de consilio, & consensu Diffinitorum Capituli Generalis domaxat*, sed in nostris Constitutionibus Toletanis, cap. 7. §. de Commissario Generali, vbi hac de re agitur, dicitur quod id poterit facere, *cum consilio aliquorum Discretorum alicuius Prouincia*, cum difficile, seu potius impossibile censen-

Si Generalis Minister à sua familia velit discedere, poterit loco sui de cõsilio patrũ aliquem Commissarium instituere.

censendum sit, ad hunc effectum, & ad consimiles causas, Discretos, & Patres Ordinis, & Diffinitores cõuocare. Sed aduerto, quod huiusmodi Commissarius Generalis sic institutus, nominatus, siue suffectus, expleto officij sui ministerij, & adueniente Generali Ministro, nullam propterea exemptionẽ, seu præeminentiam assequetur, cum non sit electus secundum Bullam vnionis, vt in præcedenti Articulo dictum est. hactenus de isto Articulo, & de tota Quæstione.

QVÆSTIO XII.

De Diffinitoribus Capituli Generalis, & intermedij, in duos Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quotnam sint eligendi Diffinitores in Capitulo Generali, totius Ordinis, siue in intermedio?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

In Capitulo Generali totius Ordinis duodecim Diffinitores vtriusque familiæ sunt eligendi, sex ex vna familia, & totidem sex ex alia, & vnaquæque familia, quæ respectiue Cismontana, vel Vltramontana appellari debet, suos tantum eligit Diffinitores.

IN Capitulo totius Ordinis Generali, vtriusque familiæ duodecim Diffinitores sunt eligendi, sex ex vna familia, & totidem sex ex alia, & vnaquæque familia, quæ respectiue Cismontana, vel Vltramontana appellari debet, suos tantum eligit Diffinitores.

Hæc conclusio habetur expressa in nostris Constitutionibus Generalibus Toletanis cap. 7. de Electionibus, & Institutionibus officiorum. §. de Diffinitoribus Capituli Generalis, vbi & dicitur: vt vnitas, & vera fraternitas diutius in Ordine conseruetur, declaratur ad familiam Vltramontanam, quæ talis esse dicitur respectu existentium Toleti, sequentes pertineant Prouinciæ.

Prouinciæ pertinentes ad familiã Vltramõtanam, suntque sequuntur.

1 Prouincia Franciæ
2 Prouincia Franciæ Parisiensis
3 Prouincia Castellæ
4 Prouincia Saxoniæ, Sancti Ioannis Baptistæ
5 Prouincia Saxoniæ Sãctæ Crucis
6 Prouincia Turoniæ
7 Prouincia Turoniæ Pictauiensis
8 Prouincia Aragoniæ
9 Prouincia Argentinæ
10 Prouincia Aquitaniæ
11 Prouincia Sancti Iacobi
12 Prouincia Coloniæ
13 Prouincia Sancti Bonauenturæ
14 Prouincia Portugalliæ
15 Prouincia Sancti Ludouici
16 Prouincia Hyberniæ
17 Prouincia Scotiæ
18 Prouincia Conceptionis
19 Prouincia Daciæ
20 Prouincia Britanniæ
21 Prouincia Angliæ
22 Prouincia Bethicæ
23 Prouincia Burgensis
24 Prouincia Angelorum
25 Prouincia Pietatis
26 Prouincia Sancti Gabrielis
27 Prouincia Carthaginensis
28 Prouincia Flandriæ
29 Prouincia Germaniæ inferioris
30 Prouincia Algarbiorum
31 Prouincia Sancti Euangelij de Mexico
32 Prouincia Maioricarum
33 Prouincia Aquitaniæ Reformat.
34 Prouincia Sancti Michaelis

35 Pro-

35 Prouincia Cantabriæ
36 Prouincia duodecim Apostolorum Lima
37 Prouincia Canariæ
38 Prouincia Sancti Andreæ
39 Prouincia Sardiniæ
40 Prouincia Valentiæ
41 Prouincia Cathaloniæ
42 Prouincia Sancti Ioseph, in noua Hispania, alias de Yucatam
43 Prouincia Arauidorum
44 Prouincia Sancti Ioseph, in Castella
45 Prouincia Sancti Ioannis Baptistę
46 Prouincia Sancti Petri, & Pauli Mechocam in noua Hispania
47 Prouincia nominis Iesu de Guatimala
48 Prouincia Sanctæ fidei nouæ Regni Granatensis
49 Prouincia Sanctissimæ Trinitatis de Chille.
50 Prouincia Sancti Francisci de Quito
51 Prouincia Sancti Antonij Charcarum
52 Prouincia Sancti Georgij Nicaraguæ in noua Hispania
53 Prouincia Sanctæ Crucis Insulæ Sancti Dominici, Hispaniolę nuncupatæ
54 Prouincia Granatensis
55 Prouincia S. Pauli in Castella
56 Prouincia siue Custodia S. Thomæ in India Orientali
57 Custodia Terræ firmæ Indiarum

Prouinciæ pertinentes ad familiã Cismontanã sunt quæ sequuntur.

Ad custodiam vero Cismontanam sequentes Prouinciæ spectant.

1 Prouincia Sancti Francisci
2 Prouincia Romana
3 Prouincia Marchiæ
4 Prouincia Tusciæ
5 Prouincia Bononiæ
6 Prouincia Sancti Antonij
7 Prouincia Genuæ
8 Prouincia Mediolani
9 Prouincia Principatus
10 Prouincia septem Martyrum
11 Prouincia Siciliæ
12 Prouincia Sancti Nicolai
13 Prouincia Sancti Bernardini
14 Prouincia Sancti Angeli
15 Prouincia Dalmatiæ
16 Prouincia Candiæ
17 Prouincia Bosnæ Croatiæ
18 Prouincia Austriæ
19 Prouincia Bohæmiæ
20 Prouincia Poloniæ
21 Prouincia Corsicæ
22 Prouincia Ragusij
23 Prouincia Brixiæ
24 Prouincia Basilicatæ
25 Prouincia Vngariæ Saluatoris
26 Prouincia Bosnæ Argentinæ
27 Prouincia Vngariæ Sãctæ Mariæ
28 Prouincia Terræ laboris
29 Prouincia Lituaniæ
30 Prouincia Custodiæ Terræ Sãctæ
31 Prouincia Custodiæ Albaniæ
32 Prouincia Tirolensis
33 Prouincia Calabriæ
34 Prouincia Sancti Didaci.

Qualiter fiat eligedi Diffinitores Familiæ Vltramontani.

Sex Diffinitores Vltramontanæ Familiæ sic eligentur, ab omnibus Vocalibus prædictæ familiæ; duo Diffinitores eligentur ex Prouincijs Hispaniæ, & noui Orbis.

Vnus vero ex quatuor Prouincijs reformatorum in Gallia, quæ sunt sequentes, videlicet Prouincia Franciæ, Prouincia Turoniæ, Prouincia S. Bonauenturæ, Prouincia Aquitaniæ recentioris.

Alius Diffinitor eligetur ex quinque Prouincijs de familia, quæ sunt in Gallia, & sunt sequentes, videlicet, Prouincia Franciæ Parisiensis, Prouincia Turoniæ Pictauiensis, Prouincia Aquitaniæ, Prouincia Britanniæ, Prouincia Sancti Ludouici.

Alius Diffinitor eligetur ex sex Prouincijs Belgicis, & ex alijs, quæ sunt cum illis aggregatæ, quæ sunt sequentes. Prouincia Hyberniæ, Prouincia Scotiæ, Prouincia Angliæ, Prouincia Flandriæ, Prouincia Germaniæ inferioris, Prouincia Sancti Andreæ.

Alius Diffinitor eligetur ex Prouincijs Germaniæ superioris, quæ sunt sequentes.

quentes. Prouincia Saxoniæ Sanctæ Crucis, Prouincia Saxoniæ S. Ioannis Baptistæ, Prouincia Argentinæ, Prouincia Coloniæ, Prouincia Daciæ.

Si vero cõtingat, quod ex prædictis nationibus, vnus aut alter tm̃ venerit, ille eligatur, si vero nullus ex prædictis nationibus venerit, ex alijs Prouincijs sufficiantur prædicti Diffinitores, ad arbitrium Capituli Generalis.

Qualiter sint eligendi diffinitores huius familiæ Cismontanæ.

Quantum vero attinet ad Diffinitores huius Cismontanæ familiæ, præcipitur, vt seruentur vbique partium consuetudines, & statuta. Hæc quantum ad Diffinitores Capituli Generalis, quantum vero attinet ad Diffinitores Capituli Generalis intermedij, sit secunda conclusio.

Secunda Conclusio.

In Capitulo generale intermedio sunt eligendi sex diffinitores.

In Capitulo Generali intermedio, sunt etiã eligẽdi denuo sex Diffinitores, nec reeligi possunt illi, qui in precedenti Capitulo totius Ordinis, fuerũt Diffinitores ab eadem familia electi. Hæc conclusio habetur in supradictis Cõstitutionibus Generalibus cap 8. §. de Capituli Generali intermedio, & in cap. 7. præcedenti titulo de Diffinitoribus, Capituli Generalis in fine, vbi habetur, quod quando Capitulum Generale intermedium sit celebrandum, vacabunt sex Diffinitores pro illa familia electi, in præcedenti Capitulo Generali, & alij sex secundum prædictum Ordinem de nouo eligentur, & etiã statuitur, vt omnes Diffinitores Generales non possint eligi, nisi sint de corpore Capituli, quamuis sint præsentes.

ARTICVLVS II.

Quodnam sit supradictorum Diffinitorum munus, & officium?

Respondetur huic Articulo, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Diffinitorum generalium munus & officium est simul cum generali Ministro, diffinire atque expedire omnia ordinis negotia, seu cuiuslibet familiæ respectiua.

SVpradictorum Diffinitorum Generalium, munus & officium, vt nomen ipsum sonat, est in Capitulo Generali, seu intermedio, congregati simul cum Generali Ministro, diffinire atque expedire omnia, quæ ad bonam, atq; exactã gubernationem totius Religionis, seu cuiuslibet particularis familiæ respectiue pertinent. Hæc conclusio satis constat ex supradictis. Sunt itaque supradicti Diffinitores, ad Senatorum modum, à quibus in Romana olim Republica, cuncta cuiusuis ponderis atque momenti negotia expediebantur, & diffiniebantur, quibus etiã incõsultis nihil omnino agebatur æstimatione dignum. Hoc etiam ex praxi, & consuetudine positum fuit, à nostri sacri Ordinis nascentis exordio, & statutum atque ordinatum, vt simul cum Generali Ministro, essent quidam alij nostræ Religionis Patres, & Fratres, Assistentes eidem ad diffiniendas, decidendas, atque determinãdas res omnes ad nostrum sacrum Ordinem spectantes, & pertinentes, qui & proinde vocantur Diffinitores. Quod & credo obseruari in Religionibus cunctis quamuis non eodem nomine nuncupentur, sed alibi Consiliarij, alibi vero assistentes nonnumquam Consultores, vtcũq. id sit, officium tamen atque ministerium eorum, vt credo, est omnino vnum, & idem, & sola est differentia in nomine, secundum varias, atque diuersas Religionum earundem Constitutiones.

Secunda Conclusio.

Diffinitores actuales supradicti, sunt actu discreti & Patres Ordinis.

Diffinitores prædicti, dum actu sua munera, & officia exercent, hoc est, à Capitulo, in quo electi sunt, vsque ad sequẽs Capitulum, sunt Discreti, & patres Ordinis, habentq. votum, & vocem in cunctis electionibus, tàm Ministri,

Nota, quod sit specialiter munus, & officiū dictorum diffinitorum.

stri, quam Commissarij Generalis. Vocarique debent ad electionem Vicarij Generalis,& ad quodcumque negocium totum Ordinem concernens, si id commode fieri possit,& in Diffinitorio habent vocem electiuam, consultiuam, atque diffinitiuam, tam in Capitulo Generali, quam in Capitulo, siue Congregatione intermedia,ad decidendas omnes res graues,quæ illuc deferuntur.Quorum consilium non solum petere, verumetiam & sequi, tenentur Generales Ministri,in his,quæ ad agendum cum consilio sunt obligati, quæ omnia Diffinitores prædicti fideliter tenentur præstare. Habetur hæc conclusio, in varijs nostrarum Generalium Constitutionum partibus, sed præcipue.cap.7.de electionibus.§.de discretorum electione, & §. de Commissario Generali Ministro, & de Vicario Ordinis, & §. de Capitulo Generali totius Ordinis, vbi habetur quod in singulis diebus durante dicto Capitulo,Diffinitorium congregetur, in quo fiat collatio super his,quæ de Prouincijs ad Capitulum sunt transmissa, & ordine suo videantur in Diffinitorio, & illic omnes causæ diffiniantur. Sed additur ibidem, quod nulla statuta valeat Diffinitorinm efficere, sine consensu maioris partis Capituli, nec totum Capitulum, valeat aliquid determinare,sine approbatione maioris partis Diffinitorij. Hoc est,supradictorum Diffinitorum Generalium munus, & officium. Et hæc de isto Articulo, & de tota hac Quæstione dicta sufficiant; reliqua enim,quæ in communi ad Diffinitorum omnium munus, & officium spectant, congruentiori loco dicentur infra; quando agemus de Prouinciarum Diffinitoribus.

QVÆSTIO XIII.

De Procuratore,& Commissario Romano,& de Commissario in Curia Regis Hispaniarum residente,in Tres Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Videnam ortum, & originem habuerit, officium Procuratoris Romani in nostro sacro Minorum Ordine, & quodnam sit eius munus, & officium?

ALij duo Officiales, constituuntur in nostro sacro Minorum Ordine,ad absoluenda,& peragenda negocia, quæ in Romana Curia solent occurrere, quorum alter Procurator appellatur generalis Ordinis, alter vero Commissarius Romanæ curiæ. De quibus in hac quæstione agendum est à nobis per ordinem, & postmodum de Commissario in curia Regis Hispaniarum residēte.Et primo dico,quod de primæua institutione prædicti Procuratoris Generalis,nihil in Ordine habetur exploratum omnino,nam in Regula Seraphici Patris nostri Francisci, nulla huius muneris, & officij fit mentio, immo vero nec in constitutionibus antiquis, solummodo in libro,cui titulus Supplementum,in principio,fit mentio cuiusdā Patris F.Martini à Garibay olim in Romana curia nostri Ordinis Minorum S. Francisci Commissarij, seu Procuratoris,fratrum Cismontanorum. Ex quo colligitur primo, quod saltem hoc munus,& officium in Ordine,non est nouum,quinvero antiquum, nam quamuis ibidem non præfigatur annus,neque de ipsius initio dicatur; constat tamen fuisse ante tempora Sixti IV. qui, vt dicitur in Chronicis, & refertur in Catalogo Summorū Pontificum, præfuit Ecclesiæ,

anno

anno Dom. 1471. Itaque hoc officium antiquitatis habet, ad minus 140. annos. Secundo colligitur, quod olim munus, & officium, Procuratoris & Cómissarij Romani, vnum erat, & idem, vtroque enim nomine nuncupatur supradictus Frater Martinus à Garibay, indistincte, loco supra citato, iam Procurator, iam vero Cómissarius Rom. Quo fit, vt non essent duo distincta prædicta officia, sed tantum vnum, & idem. At modò duo sunt distincta officia, & deseruit eorum vnum, pro Cismontanis; aliud verò pro Vltramontanis, modo infra dicendo. Et si quæratur, ad quem pertineat institutio prædicti Procuratoris Generalis Ordinis? Respondetur, quod de iure pertinet ad solum Generalem Ministrum; nam reuera Procurator Ordinis supradictus, est verus Procurator, Vicarius & substitutus Generalis Ministri, ad causas peragendas, ab eo sibi commissas, ac propterea ad ipsum pertinet eiusdé institutio, cum quilibet Prælatus secundum ius, possit, & debeat Procuratorem, & Vicariú suum instituere; id quod vsu, & consuetudine est confirmatum, cum aperte constet, solum Generalem Ministrum, per suas patentes litteras, Procuratorem Generalem Ordinis semper instituisse. Neque obstat consuetudo, qua introductum est, vt Procurator Ordinis eligendus, proponatur in Diffinitorio Generali à Ministro, & quod legatur in Tabula Capituli Generalis, inter reliqua officia, quæ per veram electionem fiunt: nam quamuis id ita fit, & Generalis Minister, ex consuetudine, soleat consulere Diffinitores, & Discretos Ordinis, congregatos in Diffinitorio Capituli Generalis, ad eligendum prædictum Procuratorem; non tamen eorum tenetur sequi consilium, imo vero secundú multos, si totum Diffinitorium nominasset aliquem in Procuratorem Romanæ Curiæ, & solus Generalis Minister aliú instituisset, ille esset verus Ordinis Procurator, nam nulla lex est in Ordine, obligans Generalem Ministrum, vt eligat dictum Procuratorem, ex consensu Diffinitorum. Nec dictis obstant, Constitutiones Generales Toletanæ, cap. 8. §. de Capit. Gener. totius Ordinis, *vbi Procurator Ordinis*, vbi habetur, *quod Procurator Ordinis, & Romana Curia Commissarius, debent in Diffinitorio eligi, & nominari*. Nam dicunt, qd cũ dictę constitutiones non fuerint factæ in Capitulo Gener. totius Ordinis, sed solummodo Vltramontanæ familiæ, non potuerũt obligare Gener. Ministrũ, atq; adeo & verba illa, *debent eligi, & nominari in Diffinitorio*, non dicunt debitum necessitatis, sed honestatis tantummodo. Vel secúdo dicũt, quod, quamuis verba prædicta obligarẽt sub debito necessitatis, non inde sequitur, quod Diffinitores debent necessario eligere canonice prædictum Procuratorẽ, quia id in eo loco nõ dicitur, atque adeo sufficit, quod Minister Gener. proponat ipsum, eligatq. eũ solus, nam verbum *eligere*, in illo loco non significat canonicã electionẽ, sed simplicem dumtaxat nominationẽ, ex consilio factam, quæ enim, etiá secundũ ius, ex consilio sunt facienda, non necessario obligant ad sequendum consilium, vt dicit Sylvest. *verbo consilium*. §. 2. & tenent DD. communiter.

Ad quem pertineat de iure instituere prædictum procuratorem Romanum.

His de institutione officij Procuratoris Romani, totius Ordinis dictis, reliquum est, vt de ipsius auctoritate, & potestate dicamus, & de alijs, quæ ad eius munus, & officium spectant, quod fiet per sequentes Conclusiones.

Auctoritas, & potestas iurisdictionis, procuratoris Romani, est illa, quam Generalis Minister illi contulerit, oportet autem vt ipsa sit plenaria.

Prima Conclusio.

AVctoritas, & potestas iurisdictionis Procuratoris Romani supradicti in particulari non est determinata in nostris gener. constitutionib. sed erit illa, quam Minister Gener. sibi contulerit. Oportet autem, vt sibi eam conferat plenariam, quoad omnia ad suum munus, & officium spectantia. Hæc Conclusio habetur expressa, in nostris generalib. constit. c. 7. §. de Procurat.

gener. Rom. Curiæ, ibi, *Huic Procuratori Rom. totius Ord. Gen. Minister in suis literis, atq. patentibus, auctoritatem plenariam conferet, super omnes hospites eiusdem familiæ ad Rom. Curiã venientes; item ad absolvendos apostatas, remittendosq. ipsos ad proprias provincias, item ad peragenda, & dirigenda omnia negocia, quæ in Rom. Curia occurrerint. præterea, quæ in eisdem constitutionibus specialiter sunt sibi prohibita*, quor ũ est primũ, vt nullo modo se intromittãt in negocijs de fratribus pertinentibus ad regimen Prouinciarũ, neque intentare audeant aliquod negocium, totum Ordiné concernens, & eius libertaté coarctans, absq. Gener. Ministri scitu, consensũ, atq; expressa licentia, nec illud procurari permittãt, neque etiam se ingerant in agendis negocijs secularium. Hæc vbi supra.

Quænam sint prohibita prædicto Procuratori Romano.

Secunda Conclusio.

Præeminentia Procuratoris Romani est maxima, & ipse est tertia persona totius Ordinis.

PRæeminentia Procuratoris Romani supradicti. est maxima, cum eius officium, ad q̃ assumitur, tantæ sit auctoritatis, vt tertia sit persona in vniuerso Min. Ord. nam post Generalé Ministrũ, & Cõmissarium Gen. statim succedit Procurator Gen Ord. Et præterea ad ipsum pertinet orare in Capella Dñi Papæ & eidem Capellæ debito tempore interesse, vt ibidé repræsentet personã Generalis Ministri, habetq. vocem actiuam, in electione Generalis Ministri, atque alijs, & in Diffinitorio, & in reliquis omnibus actibus, vt cautum est auctoritate Apostolica. Hæc omnia habentur in supradictis constitutionibus Gen. loco supracitato, vbi etiam dicitur, quod supradictus Procurator Gen. Ord. semper instituatur de eadé familia, ex qua assumptus est Gen. Minister, & quod omnes hospites suæ familiæ, ad Rom. curiam venientes, in Conuentu de Ara Cæli coram ipso se præsentent, eidéq. sua negocia exponant, quæ habent peragenda, quo facto post triduum omnino à Curia recedant, relinquentes prædicta negocia eidem Procuratori Romano expedienda. Et præcipitur, quod nullus omnino frater, cuiuscumq. gradus, & conditionis extiterit, sub pœna priuationis actuum legitimorum, se intromittere possit, in negocijs Ordinis, vel procurare audeat aliquã gratiam, in præfata Rom. Curia, statum familiæ nostræ concernentem, aut aliquod negociũ in dicta Curia expedire, sine illius assentu, & licétia. Et quod Ministri Prouinciales hoc obseruent, & in suis Prouinciis obseruari faciant, tam quoad fratres, quã quoad Moniales, & oppositũ facientes per Prælatos Gen. puniantur. Præcipitur etiam, vt Procurator Ordinis supradictus, Fratres sine obedientia ad eius præsentiã venientes, ad nullam aliã Prouinciã, præterquã ad propriã, possint destinare. Ex dictis omnibus sequitur, qualis esse debeat, & quantæ auctoritatis Religiosus dicto muneri præficiendus, nã esse debet vir literatus, atque aptus negocijs gerendis, bonæ personæ, bene natus, amabilis, affabilis, & qui apparere possit conspectui Sũmi Pontificis, & Illustriss. Cardinalium, & inter seculares conuersari, & de se, & negotijs Ordinis, sibi commissis, exactam rationem reddere. Hinc in Capit. Gener. Romano, habito anno 1587. statutum fuit, vt ad id muneris, nullus assumatur, nisi Prouincialatus officio functus fuerit.

Quæ nam spectent ad officium Procuratoris Romani.

Procurator Ordinis siue Romanæ curiæ, nulli subijcitur nisi generali Ministri, & Commissario Generali illarum partiũ in absentia generalis Ministri.

Tertia Conclusio.

Procurator Ordinis supradictus, nulli omnino subijcitur, nisi Gener. Ministro, & Commissario Gen. illarum partium, dum ab eisdem partibus abierit Gener. Minister, ita quod ab ipso Commiss. Gen. poterit corrigi, si delinquerit, etiã vsque ad suspensioné sui Officij, saltẽ quoad vsque, ea de re certior fuerit factus, supradictus Gen. Minister. Hoc habetur in dictis Constit. Gen. loco supracit. vbi & dicitur: Alteri autẽ Prælato, siue locali, siue Prouinciali, vna cũ duobus socijs, quos secũ habere pôt, nõ subijciatur, atq; in

Capi-

Capitulo Generi habet maximã præcedentiã, dictus Ordinis Procurator, nã præcedit omnes Prouinciales Ministros suæ familiæ, excepto Ministro Prouinciali illius Prouinciæ, in qua celebratur Capitulum, vt disponitur in dictis Constitutionibus Generalibus; ipsum tamen Procuratorem solummodo præcedunt illi, qui fuere olim Ministri, aut Commissarij Generales, & qui sunt actu Diffinitores Capituli Generalis, expletoq. suo Ministerio, & officio secundum in confessu locum tenet, estq. eiusdem Prouinciæ perpetuus Discretus, vt habetur ex Capitulo Generali Romano, habito anno 1587.

Quarta Conclusio.

CIrca durationem, auctoritate Apostolica decretum est, vt ipsius officiũ durare non possit vltra trienniũ, nec postea ad dictum officium iterum eligi, neque in Ministrum, aut Commissarium Generalẽ, nisi post duodecim annos, vt constat ex quadam Constitutione Pij V. quæ incipit *pastoralis*, & alia Gregorij XIII. quæ incipit, *Consueuit*. Vbi aduertendum est, ibidem dici, quod debet officium prædictum durare, per quadriennium, & quod postea suo functi officio nõ possint reeligi nisi post sexdecim annos, sed loquuntur iuxta id, quod in consuetudine positum erat illo tempore, at postea immutatum fuit, per aliam Bullam Sixti V. quæ incipit, *Et communis cura pastoralis officij*, Vb, prædictæ durationis tempus, redactum est ad triennium, iuxta formam antiquam traditã à Leone X. in Bulla vnionis, pro Cõmissario Generali, exclusionis vero ab alio officio, ad duodecim annos, vt supra dictum est. Ad prædicto Commissario Generali, ẽt diximus. Sed quia hæc mutari, & variari solent, obseruandum erit, quod ea de re, pro tempore à summo Pontifice fuerit constitutum, atque determinatum. Tandem dicitur in nostris Constitutionibus, quod quia Procurator prædictus, plures facit expensas, in administratione sui officij, Prouinciales Ministri illius familiæ, teneantur eidem secundum possibilitatem Prouinciarum, competentem eleemosynam mittere, & quod, vt hoc debitum sortiatur effectũ, Ministri Generales id obnixe curabunt. Hactenus de officio Procuratoris Ordinis, siue Romanæ Curiæ.

Officiũ Procuratoris Romani non durat vltra triennũ.

ARTICVLVS II.

Vnde ortum, & originem habuerit, officium Commissarij Romani, & quodnam sit eius munus, & quanta ipsius auctoritas?

EX dictis in præcedenti Articulo constat, quod licet modo Commissarij Romani, & Procuratoris Ordinis, officia sint distincta, olim tamen erat vnum, & idem, sed postea ex quo status Regularis obseruantiæ cæpit multiplicari, & habere Prælatos ex seipsis, exeomet tempore, cepit etiam esse officium Commissarij Romani, seu Romanæ Curiæ, nam Vicarij Generales Regularis obseruantiæ, non contenti ad prædictum Procuratorem suas causas remittere (erãt enim tũc Conuentuales Fratres) pro peragendis suis negocijs, instituebant in Romana Curia suos peculiares Commissarios. Hoc esse verum constat ex libro Ordinis nuncupato, Supplementum fol. 96. quo loco dicitur, quod P. Fr. Ioannes Philippus, Vicarius Generalis Fratrum Minorum Regularis obseruantiæ, tempore Sixti IV. cõstituit suum Commissarium in Romana Curia, P. Fr. Natalẽ de Pomier. Sed à tempore Leonis X. quo sigillum Ordinis, & Generalatus ministerium, fuit translatum ad obseruantiam, Generalis Minister, non solum instituit Procuratorem Generalem

Quo tẽpore cœperit officium Cõmissarij Romanæ Curiæ.

Ad quẽ spectat prædictum, Cõmissarium Romanæ Curiæ cõstituere.

Ordinis, verum etiam & Commissarium Romanæ Curiæ, secundum eam formam, quâ obseruat in Constitutione Procuratoris Generalis, proponendo scilicet prædictum Commissarium, in Diffinitorio Capituli Generalis, vt cum Consilio Diffinitorum, & Discretorum fiat talis institutio, & etiam ponitur in Tabula officiorum Ordinis, quę in Capitulis Generalibus confici solet. Qui quidem prædictus Commissarius Romanæ Curiæ, necessario eligendus est, ex illa familia, de qua assumptus est Cõmissarius Generalis, ita quod Procurator Generalis Ordinis debet esse de familia, ex qua sumptus est Generalis Minister, vt dictum est, Commissarius autem Curiæ ex altera familia, ad quem etiam pertinet omnia familiæ suæ negocia peragere, sicut & de Procuratore Generali totius Ordinis dictum est. Circa vero ipsius munus, auctoritatem, & potestatem, & reliqua omnia, sequentem statuo Conclusionem.

Conclusio.

Auctoritas & potestas Commissarij Romani, est omnino eadẽ, cũ auctoritate, & potestate Procuratoris Ordinis, in sua familia.

AVctoritas, atque potestas Commissarij Romani supradicti, respectu suæ familiæ, est eadem omnino cum auctoritate, & potestate Procuratoris Generalis totius Ordinis in sua familia. Hæc Conclusio constat ex nostris Constitutionibus generalibus, loco supradicto in præcedenti Articulo, vbi de eis indistincte, & sub vno dumtaxat. §. loquuntur, ac proinde omnes qualitates, & Conditiones, quas necessarias esse diximus, in Procuratore Generali totius Ordinis, eædem omnino in dicto Commissario Romano, seu Romanæ Curiæ sunt necessario requisitæ, & omnem auctoritatem, potestatem, & præeminentiam, quam Procurator supradictus Ordinis habet in sua familia, atq; in Conuentu de Aracæli, & vbique, eandem omnino habet Commissarius Romanæ Curiæ supradictus; omnesq. prohibitiones, & obligationes, quæ vni conueniunt, conueniunt & alteri, & etiam secundũ habere locũ in confessu, & suæ Prouinciæ Patrem esse perpetuum expleto suo officio, vna sola dempta obligatione, orandi coram summo Pontifice, & facultate interessendi in Cappella ipsius, nam hęc præeminentia solum competit Procuratori Romano supradicto, qui in cappella Domini Papæ, vt dictum est supra, repræsentat personam Generalis Ministri. Et hæc de isto officio, & Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS III.

Vtrum expediat bonæ gubernationi, vt in Curijs regum constituatur vnus Commissarius, ad peragenda Ordinis nostri negotia, qui dicatur Commissarius Regalis Curiæ?

HÆc difficultas varie agitata, atque controuersa fuit olim, inter Patres nostri sacri Ordinis, affirmantibus quibusdã id esse expediens, multũq. necessariũ, negantibus vero alijs. Et vt ex oppositione contrariorum, veritas plenius elucescat, pro parte negatiua, aliquot proponam rationes, & argumenta quæ afferebantur à quibusdam.

Primo, quia non videtur expedire bono regimini, & gubernationi, vt in aliquo Conuẽtu, sit aliquis Religiosus, qui neque Guardiano, nec vero Prouinciali sit subditus, atque subiectus, quæ sunt prædicti Commiss. Regalis Curiæ exemptiones, quinvero id esse videtur contra ius, & contra omnẽ prorsus rationem, & contra ea quæ à nobis superius sunt dicta, de exemptione Religiosorũ à Prælatorũ ordinariorũ iurisdictione. Nam & in præcedentibus

tibus Articulis dictum est, de Procuratore Generali Romano, & Commissario Generali Romanæ Curiæ, haud dubie credendum est, quod non id fuerit effectum, nisi ex auctoritate Apostolica, & expressa, aut tacita licentia summorum Pontificum.

Secundo, ad idem sic argumentabantur, nam experientia compertum est, nullam omnino moraliter loquendo, pacem conseruari posse in Conuentibus, inter Guardianos, & prædictum Commissarium Regalis Curiæ, si habeatur, quinuero nec inter Prouincialem Prouinciæ, cum & ab ipsius etiam sit obedientia, & iurisdictione exemptus, sed continua futura bella, & diffidia, immortales lites, cum magno scãdalo Religiosorum, atque secularium, monstruosum est enim, aiebant, in vno corpore, in vno & eodem Conuẽtu, duo esse distincta capita, & quod Commissarius prædictus, absolute præcipere, atq; imperare posset, liberamq. & absolutam iurisdictionem exercere, in suos hospites.

Tertio, ad idem dicebant, quod ex eo tota Regularis disciplina dissoluebatur in Conuentu, nam Religiosi alias dissoluti, irreligiosi, & discoli, ad postulandam licentiam, & egrediendum Conuentus limites, modo in Commissarium prædictum, modo in Guardianum declinabunt, nullaq. omnino erit clausura, atq; si delinquant, cum iurisdictio sit distincta, remanebunt quamplura delicta impunita, aliaq. innumera afferebant incõuenientia, quæ referre, in præsentiarum non libet, neque per tempus id licet, aut expedit, cũ supradicta sufficiant. Dicebant præterea in confirmationem suæ sententiæ, & opinionis, quod apud cæteras Relig. nullus talis regalis Curiæ Commiss. reperiebatur, qui non esset Priori, siue Guardiano, aut locali præfecto, pleno iure subiectus, atq. in Rom. Curia, quãuis id vtcumq. tolerari possit, propter negotiorum difficultatem, officiorum antiquitatem, rerum ipsarum necessitatem, & propter alias causas, at in Hispania (aiebant) id nullo modo videtur esse permittendum. Hæc pro hac parte. Sed multi alij in contraria erant sententia & opinione, asserentes, & dicentes, quammaxime bono Regimini, atque gubernationi expedire, vt in Curijs Regum, & maxime in Hispaniarum partibus, aliquis constitueretur Commissarius, negotijs hospitum, & totius Religionis specialiter deputatus, qui super eadem inuigilet summo studio, postquam ei competit ex officio, & afferebant in confirmationem suæ positionis, communem vsum, & antiquissimam praxim, nam postquam id antiqui Patres statuerunt, atq. decreuerunt, haud quaquã credendum est, id sine magno fundamento atque vrgenti ratione fecisse. Vt igitur hac in re, quid sentiam paucis dicam, sequentem statuo conclusionem.

Conclusio.

Si debito modo fiat, atq. vti par est, imminentibus sẽper occurratur inconuenientibus, quæ exinde interdum possunt exoriri, conuenientissimũ, & congruentissimum videtur, bonæ gubernationi atque regimini, vt in Regali Curia, vnus constituatur Pater, Religiosus, doctus, modestus, grauis, & prudens, qui super negocijs illic occurrentibus inuigilet, cui etiam omnes hospites, quadam ratione sint subditi, atque subiecti, ipsãmq. eidem reddere teneantur de rebus a se gestis. Ad ponendam, atque statuendam, conclusionẽ prædictam, moueor in primis, propter auctoritatem tantorum grauissimorum Patrum, de quibus credendum est, quod nisi rebus omnibus intime pensatis, atq. consideratis, id ipsũ ordinauerunt, atq. statuerunt, vt de facto modo fit, & habetur in communi praxi, nam certe interim, quod contrarium non aperte, & manifeste constiterit, præsumptio stat, stareq. debet pro ipsis. Præterea

Si debito modo fiat ac vti par imminentibus inconuenientibus, occurratur, nõ videtur incommodum, vt in Regali Curia vnus constituatur Commissarius.

terea positę nostræ conclusioni fauet, quia non noua, hæc est consuetudo, sed antiqua nimis, vt satis constat ex Capitulo Tolosano celebrato anno Domini 1532. & alio Vallisoletano, seu Congregatione Generali ibidem habita, anno Domin. 1534 Vbi hac de re, loquendo sequens habetur statutum. *Strictissime seruetur statutum Tolosanum, quod Commissarium Regalis Curiæ, super quas re Ministri, & Guardianus Conuentus, vbi Curia agitur, simul & Reuerendus P. Fr. Gundisaluus Continuus. Seren. Imperatricis Confessor iuxta suam Commissionem inuigilarunt, vt omnes euagatores expellantur exinde. Ministri vero, & Fratres qui negocia habent, per eundē Cōmissarium expedire ea debent, & illis semper primo se repræsentent*, hæc vbi supra. Et quidem maximæ auctoritatis est, supra dictum statutumq. facit, ad credendum, & persuadendum id semper visum fuisse rationi consonum, & expediēs, atq. cōuenies, vt in Regia Curia peculiaris quidam Commissarius existeret, qui hospitum omnium curam gereret, & ibidem negocia omnia occurrentia per semetipsum expediret. Hoc ipsum statutū postea confirmatum, atque innouatum est, in Capitulo Generali Romano, habito anno 1587. & alio Vallisoletano, habito anno 1593. vbi concessum est, dictis Commissarijs Regiæ Curiæ, vt dum actu munus suū exercent, voce actiua, & passiua gaudeāt in Capitulo, in suis Prouincijs.

Multæ etiam ad hoc propositum rationes possent adduci, quas breuitatis gratia prætermitto. Nec minima est, aut inter ipsas infimum locum tenet, vt euitetur Fratrum discursus, & Religiosorum distractio, & ne tot Fratres ad dictam Regalem Curiam accedant: sed per dictum Commissarium solūmodo, expediantur illic omnia negocia occurrentia. Hac etiam ratione, & causa, statutum semper fuit, & in communi praxi obseruatum, vt hospites omnes illuc vsque, vndequaque aduenientes supradicto Commissario, primo post loci Guardianū se repræsentent, & suis expositis negocijs, eidemq. ea relinquentes, post triduum, statim à Regali Curia recedant, quod quam sit vtile bono regimini, atque gubernationi expediens, ad euitanda innumera inconuenientia, & scandala, nemo est qui dubitet, & illud qui non videat, si recte, limpidisq. intueatur oculis, ac bene consideret. His omnibus accedit indefessa, atque vigilantissima cura, quam semper prædicti Commissarij habent, in inquirendis tā Apostatis Fratribus, quā deperditis, & discolis, qui vt plurimum sine Prælatorum suorum licentia, ad supradictā Regalem Curiā solent accedere, quæ omnia, & plura alia quæ prudēs silentio prætereo Guardiani, etiamsi velint, per seipsos non quidem possent explere.

Neque rationes, & argumenta in contrarium adducta, adeo concludunt, vt non facile supradictis omnibus inconuenientibus, prouideri possit, statuendo, vt dicitur in conclusione, quod Commissarius Curiæ supradictus, sit Pater quidā Religiosus, doctus, modestus, grauis, & prudens, qui interioris, atque exteriorispacis, quammaximam curam gerat, & super negocijs gerendis occurrentibus summopere inuigilet, taliterq. sit, esseque velit a Prælatorum iurisdictione exemptus, in rebus ad suum munus, & officium spectantibus, vt alias in his, & in alijs, eisdem exoptet, & cupiat quammaxime esse subiectus, ac valde amicus, quique causam Dei, & totius Religionis agat, non vero propriam suam vtilitatem quærat: sic fiet, vt euitentur incōuenientia omnia, pro alia in contrarium parte allata, & inter Prouincialē Guardianum, & Comissarium prædictum, optata pax omnino conseruetur, Regularisq. disciplina non dissoluatur, nihil abstonum, dissonum, siue à Religiosis moribus alienūm in Conuentu vmquam contingat, sed omnia debite fiant ad Dei gloriam, & laudem. Et hęc de isto Articulo, ac de tota hac quęstione dicta sufficiant.

QVÆ-

QVÆSTIO XIV.

De Commissario generali Indiarum, in Regali Curia residente, ac de alijs Commissarijs generalibus noui orbis, & specialibus quibusdam, missis pro Fratribus ad Indos colligendis, in tres Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

De institutione Commissarij generalis Indiarum, in Regia Curia residentis, ac de omnibus ad suum munus, & officium spectantibus.

De multiplici differentia Commissariorũ Indiarum,

VArios atque multiplices, in nostro sacro Minorum Ordine, olim fuisse, quinvero & modo esse, Indiarum Commissarios, ex nostris vt credo, nemo est qui ambigat, aut dubitet. Nam quidam est supremus Commissarius generalis omnium Indiarum, qui in Curia Regis Catholici semper tenetur residere; alij autem constituuntur, vt sint Commissarij etiã generales, sed in noua Hispania, aut in noua Castella, quæ alio nomine dicitur, Regnum Perù; alij vero constituuntur Commissarij, non quidem generales, sed particulares, vt discurrant per Prouincias, ad excitandos, exhortandos, atque colligendos Fratres, qui ad ipsorũ Indorum conuersionem procurandam velint ire, & deducendos ipsos ad illas partes, siue vero inde extrahendos, & reducendos illos in Hispaniam. De quibus omnibus in particulari, summa breuitate, atque resolutione est à nobis in præsenti quæstione agendum. Sed primo de supremo Commissario generali omnium Indiarum, in Regia Curia residente, de quo præsens instituitur Articulus.

Quàliter ceperit Fides in Indijs prædicari, & dilatari, ibique Monasteria, & Prouinciæ fundari.

Et dico primo, quod postquam non sine superni numinis ope, Catholicorum Hispaniarum Regum, industria & potentia, barbaras noui orbis sub Euangelio deuinxit nationes, anno scilicet Domini 1517. statim in ipso operis initio, huic adeo sancto, ac pio operi, Fratres Minores sunt destinati, pluraque Monasteria in illis partibus, & regionibus, Regijs sumptibus, pro eisdem & ipsorum habitatione constructa, atque ædificata. Quibus multiplicatis, ex his tandem sunt erectæ primo Custodiæ, postmodum vero Prouinciæ, vt Fratres illic degentes, & commorantes, prædicationi, atque Euangelio promulgando, & propagando vacarent, & in omnibus, & per omnia Dei Opt. Max. gloriam & obsequium, & Catholicorum Regum obedientiam, commodum, atque vtilitatem quammaxime procurarent. Experientiaq. ipsa, rerum omnium magistra, comparatum fuit, quod supradictæ Prouinciæ sustentari commode nullo modo poterant, nisi ex his, Hispaniarum Prouincijs, congruis temporibus interdum illic Fratres transportarentur, & adducerentur, factis ad id expensis à Regia, & Catholica Maiestate. Hanc ob causam ad instantiam Caroli V. Catholicissimi Regis, postea Imperatoris, in nostro sacro Ordine cautum, atque ordinatum fuit, vt vnaquæque Hispaniarum Prouincia, tertio quoque anno, tres, aut quatuor Fratres ad Indos destinaret, probandos per Diffinitores, & Ministrum Prouincialem, simulq. statutum est, vt Guardianus

dianus Hiſpalenſis in abſentia ſui Prouincialis, Commiſſarius eſſet cum plenitudine poteſtatis, ſuper omnes Fratres ad Indos euntes, & redeuntes, dummodo non ſe ingereret, in negotijs Fratrum exiſtentium in Indijs. Hęc omnia ordinata, atque ſtatuta ſunt, in Capitulo generali Toloſano, celebrato anno Domini 1532. vt patet ex tabula eiuſdem Capituli, & hæc eſt prima Conſtitutio, quæ reperitur facta in noſtro ſacro Ordine Minorum, pro Fratribus pergentibus ad Indos, eademq. fuit poſtea confirmata, & innouata in Capitulo generali Nicæno, anno Domini 1535. celebrato à P. F. Vincentio Lunello Generali Miniſtro, & ibidem ordinatum fuit, vt vnus Frater per ordinationem Guardiani Hiſpalenſis, aut Miniſtri Prouinciæ Bethicæ, aut per electionem Fratrum ad Indias euntium eligeretur, qui eſſet illorum Prælatus, vſque dum ad Indias peruenirent.

Quiſnã fuerit primus Cõmiſſarius, pro Fratribus ad Indos proficiſcẽtibus.

Ex dictis colligitur, primum Commiſſarium pro Fratribus ad Indos proficiſcentibus, ſeu vero pertinentibus, fuiſſe Miniſtrum Prouincialem Prouinciæ Bethicæ, & in abſentia illius Guardianum Hiſpalenſem. Poſtea vero in Congregatione generali, celebrata Vallisoleti anno Domini 1538. per Patrem Fratrem Nicolaum Herbonium Commiſſarium generalem Vltramontanæ familiæ, inſtitutus fuit in Cõmiſſarium Indiarum P. F. Chriſtophorus Anguix, Prouinciæ Bethicæ Alumnus, cui & data eſt facultas, vt ex omnibus Hiſpaniarum Prouincijs (demptis Prouincijs Portugalliæ) colligere poſſet, Fratres ad Indos mittendos, & vt ſimul cum ipſis ad nouam Hiſpaniam ſe transferret, ad viſitandos omnes Fratres illic exiſtentes. Hic eſt primus Commiſſarius, qui ſolemniter inſtitutus eſt, ad regendos Fratres habitantes apud Indos.

Quiſnã fuerit primus Cõmiſſarius gener. Indiarum, pro Fratribus ibidem exiſtentibus.

Poſtea vero in Capitulo generali Mantuæ celebrato, anno Domini 1541. inſtitutus eſt in Commiſſarium generalem, omnium Fratrum exiſtentium apud Indos, ſubditos Cæſareæ Maieſtati Caroli V. Imperatoris Maximi, P. F. Iacobus de Teſtera, ea tamen lege, vt eſſet ſubditus Miniſtro, & Commiſſario generali in Hiſpania exiſtenti. Et hic eſt primus Commiſſarius generalis Indiarum, inſtitutus in noſtro Ordine Minorum, nam reliqui non fuerunt Commiſſarij generales, ſed particulares. Qui nimirum Fr. Iacobus de Teſtera ad Indos profectus, & omnes, qui eidem ſucceſſerunt, apud illos reſidebant, & omnia negotia illi occurrentia, circa mittendos Fratres ad Indos, vel circa illos, qui in illis partibus reſidebant, ad Miniſtrum, ſeu Commiſſarium generalem referebant. Sed in hoc plura, nec ferenda incommoda, atque inconuenientia experimento ſunt deprehenſa, in damnum, atque perniciem nõ ſolum Fratrum, verumetiam & Catholicæ Maieſtatis; nam Fratres ex Indis venientes, interdum cogebantur totam fere Hiſpaniam peragrare, ad conquirendum Generalem Miniſtrum, ſeu eius Commiſſarium generalem. Sæpe etiam compellebantur extra Hiſpaniam euagari ad dictos Prælatos generales perquirendos, interimq. Indica claſſis, quæ tarda molimina neſcit, vela tendebat ventis, & eiuſdẽ rei gratia, negotia alioquin grauia, ardua, & valde neceſſaria Religioni, & Catholico Regi, omnino peribant. Hac de cauſa Catholiciſſimus Rex Philippus II. in animum ſibi induxit procurare, vt ex noſtro ſacro Ord. Cõmiſſarius quidã generalis crearetur, atq. inſtitueretur pro omnibus Religioſis, quoquomodo ad Indos pertinentibus, qui in Curia eiuſdem Regis Catholici reſideret, ne cum tanta rerum pernicie illarum partium negotia dilatarentur, & ſi quæ eſſent ardua, & eidem Regi cõmunicanda forent, obſeruata, qua decet, concordia inter Catholicum Regem, & noſtrum ſacrum Ordinem, ſumma cum facilitate abſoluerentur. Nam Hiſpaniarum Re-

ges

ges Catholici, præterquam quod ex auctoritate Pontificia, vt iam supra in primo Tomo satis diximus, vniuersales sunt patroni totius noui orbis, etiam habent Ius quæsitũ, vt nulli Fratres cuiuscumq. Ordinis & Religionis sint, ad Indias adiportentur, nec in illis commorentur, contra ipsorum Regum voluntatem & consensum. Hanc ob causam Pater Fr. Christophorus de Capite Fontium, Generalis olim Minister totius nostri Ordinis, libentissime annuit, atque cõcessit supradicto Regi Philippo II. vt aliquis ex nostris Fratribus, Pater doctus, religiosus, & grauis, in negocijs gerendis exercitatus, quem ipse vellet & eligeret, esset Cõmissarius generalis Indiarum, cum plenitudine potestatis, qui & in ipsius Curia resideret, eius expensis alendus, vt constat ex litteris patentibus eidem directis à prædicto Generali Ministro, anno Domini 1572. quæ quidem litteræ habentur in Archiuio Supremi Regalis Indiarum Consilij, quarũ virtute, & facultate prædictus Catholicus Rex, matura habita deliberatione, elegit in Commissarium generalem Indiarum, Ordinis nostri sacri Minorum P. Fratrẽ Franciscum de Guzman, olim Ministrum Prouincialem Prouinciæ S. Michaelis, & Procuratorem generalem Cismontanæ familiæ, filium, & alumnũ Illustrissimi nostri Conuentus S. Francisci Salmanticensis. Hunc præclarissimum virum in multis, ac grauissimis rebus probatum, tamquam primum lapidem, non minorem quempiam, voluit Catholica Maiestas, in huius ministerij prima electione, siue constructione constituere, qui litteris, & morum obseruantia, & rerum gerendarum experientia, plane erat insignis, & in eo officio, & ministerio exercendo, tanta fuit vsus prudentia, atque modestia, vt nullam prorsus Hispaniarum Prouincijs (vt dicitur) molestiã vnquam intulerit. Eiusmodi enim officia, potius prudentia, suauitate, & modestia, quam austeritate, & potentia exercenda sunt, quod & fecit prædictus grauissimus, atque religiosissimus vir, feceruntque semper alij, qui eumdem sunt subsecuti.

Primus Cõmissarius generalis Indiarum, qui in Regali Curia resideret, institutus est anno Domini 1572.

Hic igitur fuit primus Commissarius Generalis Indiarum, in Regia Curia residens, cuius officium in Capitulo, seu Congregatione generali, habita Toleti anno 1583. ipso iubẽte Catholicissimo Rege, atque efflagitante necessitate, confirmatum est, sicq. in Constitutionibus generalibus ibidem factis, cap. 10. §. de Commissario generali Indiarum, simile habetur statutum. *Pro Fratribus Indiarum, vnus Commissarius generalis constituatur à Reuerendissimo Patre Generali ex assensu, & beneplacito Regis Catholici præficiendus, qui & in ipsius Curia resideat.* His dictis de supradicti Commissarij generalis Indiarum institutione, reliquum est, vt de ipsius auctoritate, potestate, & iurisdictione, ac de alijs ad eius munus, & officium spectantibus, per conclusiones aliquas breuiter, & resolutiue dicamus.

Prima Conclusio.

CErtissimum, atque constitutissimum est, & omni dubio procul, quod supradictus Commissarius generalis, est immediatus Generali Ministro, in omnibus, & per omnia, & nulli alij Prælato, vel Superiori subditus, siue subiectus. Hæc conclusio habetur expressa, in supradictis Constitutionibus generalibus, loco supra citato. Circa quam mox, exorta fuit difficultas, his, atq. controuersia, An Commissarius generalis supradictus, esset subditus Commissario generali Cismontano? De qua difficultate iam nos diximus supra quæst. 11. Art. 5. agendo de potestate prædicti Commissarij generalis, & posuimus conclusionem negatiuam, dicentes solummodo esse subiectum, immediate Generali Ministro, tam quoad suam personam, quam quoad

Cõmissarius generalis Indiarum, in Regia Curia residens est Ministro generali immediate, & nulli alij subiectus.

quoad personas sociorum suorum, & omnium Fratrum ad Indias pertinentium, ac denique quoad omnia spectantia, ad suum munus & officium. Et hoc est certissimum, atque in communi praxi obseruatum, de quo nulli est omnino dubium. Sit secunda conclusio.

Secunda Conclusio.

Quanta sit auctoritas Cómissarij generalis Indiarum, & super quibus illam habeat.

Auctoritas prædicti Commissarij generalis Indiarum, quammaxima est, quia habet plenitudinem potestatis, in omnes Fratres, & Sorores in Prouincijs noui orbis consistentes, & ad illas partes quoquomodo pertinentes, & in vniuersos Fratres, qui ex Hispaniarum Prouincijs sunt ad Indos transmittendi, & in reliquos omnes Religiosos, tam subditos quam Prælatos, qui ausi fuerint impedire Fratres ad Indos proficisci volentes. Hæc conclusio habetur expressa in dictis Constitutionibus generalibus, vbi supra, vbi etiam additur, quod habebit plenitudinem potestatis ad puniendos prædictos perturbatores.

Tertia Conclusio.

De socijs, quos secum habere potest Cómissarius generalis Indiarum.

Prædictus Commissarius generalis Indiarum, facultatem habet eligendi socios sibi necessarios, quos quidem ad arbitrium suum ex quibuscumque Prouincijs poterit eligere, qui nimirum socij tantummodo sunt subditi Ministro generali, & Commissario generali Indiarum supradicto. Hæc conclusio habetur expressa in dictis Constitutionibus generalibus, vbi supra.

Quarta Conclusio.

De alijs spectantibus ad auctoritatē, & potestatem Cómissarij generalis Indiarū.

Habet præterea Commissarius supradictus, auctoritatem & facultatem remittendi Fratres venientes ex Indijs, ad suas natiuas Prouincias, quarum tenentur Prouinciales Ministri illos recipere. Si vero tales Religiosi in Indiarum partibus, atque Prouincijs habitum nostræ Religionis induerint, & non sunt iterum ad illas partes reuersuri, potest Commissarius generalis supradictus, illos ad quam voluerit Prouinciam remittere, tenenturq. Ministri eos recipere: sed quantum attinet, & spectat ad ipsorum incorporationem, seruari habent Generales nostræ Constitutiones cap. 4. vbi agunt de Fratrum incorporatione. Hæc conclusio habetur etiam expressa in dictis Constitutionibus generalibus Indiarum cap. 4.

Quinta Conclusio.

Commissarius generalis Indiarum vocem habet in omnibus Capitulis generalibus.

Prædictus Commissarius generalis Indiarum, est Vocalis ordinarius ad omnia Capitula generalia, in quibus omnibus electionibus, & actibus Capitularibus, habet vocem. Hæc conclusio etiam habetur expressa, in dictis Constitutionibus generalibus cap. 1. vbi dicitur, quod cum propter nimiam distantiam, ex Indiarum partibus, pauci Fratres accedere soleant, ad dicta generalia Comitia, necessarium fuit visum, vt prædictus Commissarius generalis, tamquam Minister Ministrorum Indiarum, in prædictis Capitulis generalibus sit præsens, non solum vt vocem habeat, sed etiam vt possit rationem reddere, eorum omnium, quæ ad prædictas Prouincias pertinent. Dicitur tamen, quod si prædicta Comitia generalia, celebranda fuerint extra Hispaniam, non poterit Commissarius generalis Indiarum prædictus, ad illa se conferre, sine speciali licentia Regij Senatus Indiarum. Et cum postea inter nonnullos sacri nostri Ordinis Patres suborta fuisset lis, & controuersia, An prædictus Commissarius generalis Indiarum

diarum vocem haberet, in electione Generalis Ministri. Eiusmodi tamen difficultas, iam omnino sublata est, nam in Capitulo generali Romano, habito anno 1587. quo electus fuit in Generalem Ministrum, P. Frater Fräciscus a Tolosa, pro Indis inter alia, sequens fuit factum statutum. *Generalis Indiarum Commissarius, nunc ac pro tempore existens, tum vocem activam, tum vero passivam, in Capitulo & Congregatione generalibus habeat, atque etiam in Capitularibus actionibus, ex præsenti declaratione, quia in hoc Cismontana, & Vltramontana familia consenserunt. Et S. D. N. Sixtus Papa Quintus ex proprio Motu id vult, præfatoq. Commissario, atque generalibus Indiarum Commissarijs debitum assignat.* Per hoc fuit supradicta difficultas absoluta, de qua etiam nulli est dubitandum.

Potestas prædicti Cómissarij generalis Indiarum, est ordinaria, & non subdelegata.

Rursus circa potestatem Commissarij generalis Indiarum prædicti, dubitatum extitit, An ea esset ordinaria, an vero subdelegata? & asserentibus quibusdam, negantibus vero alijs, eam esse ordinariã, tandem ex mente & sententia melius sentientium, & Superiorum diffinitione, atque determinatione, conclusum est, quod est ordinaria, non vero subdelegata. Cuius & ratio in promptu est, nam quamuis non instituatur per electionem, atque communia suffragia, sed per nominationem Generalis Ministri, atq. ex beneplacito & assensu Catholici Regis, siue ipsius supremi Indiarũ Regalis Consilij, vt dictum est, habet tamen suam auctoritatem, non tam ex commissione ipsius, quam ex beneficio legis, & Constitutionis Toletanæ, vnde cum non sit Commissio specialis hominis, sed legis, fit clarum profecto, atque perspicuum, quod est ordinaria. Multumq. probabile, quin vero & certissimum, quod semel electus, & nominatus ab ipso Generali Ministro, citra culpam, atque defectum notabilem & legitime probatum, quod hoc ipsum promereatur, non potest ab officio suo remoueri. Saltem absque assensu, & consensu prædicti Regalis Consilij, res est, quæ nullum omnino patitur dubium. Ex quo etiam infertur, quod prædictus Commissarius generalis Indiarum, potest subdelegare, & creare alios Commissarios inferiores, speciales, & particulares, ad diuersa munera obeunda, ad suũ officium spectantia, non solũ quia est Cómissarius ex commissione perpetua, & ad vniuersitatem causarum, de quibus certissimum est in Iure, quod possunt subdelegare, & quia ad abundantiam in suis patentibus literis habet, idipsum vt possit facere: verumetiam quia reuera est Iudex ordinarius, supremus in suo officio, ac proinde potest suã auctoritatem, ad particularia, quæ se offerunt, alijs committere, atque demandare.

Mortuo, promoto, vel amoto Generali Ministro, aut expleto suo officio, non cessat, aut spirat officium Commissarij generalis Indiarum.

Sequitur vlterius, quod Generali Ministro mortuo, promoto vel amoto, aut expleto, & absoluto sui Generalatus officio, non cessat, neque expirat prædictum Commissarij generalis officium, propter rationem nunc dictam, quia nempe est ordinarius, non vero subdelegatus; & quia facta prædicta nominatione à Generali Ministro (quod dumtaxat eidem commisit generale Capitulum) iam non tam auctoritate hominis (vt sic loquamur) quã ex auctoritate & beneficio legis, suum exercet munus, & officium. Quę omnia sunt multum iuridica & Iuri, atque rationi consona, ac proinde multum memoriæ commendanda.

Sed numquid supradicto Commissario generali Indiarum, sint aliqua interdicta, atque prohibita? Respondetur per sequentem conclusionem, quæ erit sexta in ordine.

Sexta

Sexta Conclusio.

Aliqua sunt interdicta, atque prohibita, prædicto Commissario generali Indiarum.

Aliqua sunt interdicta & prohibita, in nostris generalibus Constitutionibus, prædicto Commissario generali Indiarum, & sunt quæ sequuntur. Primo, quod non possit ire ad Capitulum extra Hispaniam celebrandum, sine assensu, & consensu Regij Senatus Indiarum, habetur in cap. 1. statutorum generalium pro Fratribus ad Indiarum Prouincias pertinentibus, in fine eiusdem Capituli. Et ratio huius prohibitionis est, nam, cum dictus Commissarius sit institutus ad instantiam Regis Catholici, & eius expensis sustentetur, indecens omnino videtur, quod sine eius assensu, & licentia, aut Regij sui Senatus, tam prolixam faceret absentiam, absque eo, quod sui ipsius, eisdem rationem redderet.

Secundo prohibetur, ne Fratres vllos ad Indos mittat, nisi qui à Regio Indiarum Senatu, fuerint expostulati, aut sine ipsius assensu, & licentia, nec maior mittatur numerus Fratrum, quam à prædicto Senatu fuerit cõsignatus, atque taxatus, habetur in cap. 2. earumdem Constitutionum.

Tertio, ne cogat aliquem Fratrem, ad hoc vt vadat ad Indiarum partes, habetur etiam in eodem cap. 2. Cuius prohibitionis ratio est, quia secundum nostram Regulam, Fratres non sunt cogendi, neque possunt cogi, vt vadant ad commorandum inter infideles, sed hoc debet procedere ex eorum libera voluntate. Quod Regulæ nostræ præceptum, atque supradicta prohibitio, quammaxime est iuri, & rationi consona: nam humana præcepta non debent imponi, nec obligant cum discrimine vitæ: nemo autem est, qui nesciat, cum quammagno vitæ periculo fiat transitus ad Indos, propter immensam tam vasti, atque profundissimi maris nauigationem. Præterea, quia nemo debet cogi inuitus crescere, nec obligari ad tantam perfectionem, nec vero expedit, vt Fratres coacti ad Indos vadant, sed liberi, & spontanei, vt merito de eis sperari possit, quod sedulo, & diligenter sua exequentur ministeria. Propter has rationes, & plures alias pertinentes ad bonam gubernationem, numquam in nostra sacra Religione permissum est, aut in consuetudine est positum, vt Fratres ire cogantur ad Indos.

Nemo potest cogi ad eundum inter infideles.

Quarto, prohibetur prædictus Commissarius, præstare facultatem per seipsum, alicui Fratri particulari, ad Indos tranſmigrandi, sed omnes Fratres illuc mittendi, per speciales Commissarios, ad id muneris deputandos per ipsum, debent nominari. Et ratio huius prohibitionis est, nam Commissarius generalis Indiarum prædictus, importunis sæpe precibus cogebatur, extra tempus extrahere Fratres à suis proprijs Prouincijs, prætextu, & sub colore eundi ad Indos, ex qua re non solum Regularis disciplinæ, & obedientiæ oriebatur contemptus, verumetiam multi inutiles sequebantur discursus, & vagationes scandalosæ. Habetur hæc prohibitio in cap. 2. dictarum Constitutionum.

Quinto, prohibetur Commissarius generalis prædictus, vt non possit licentiam præstare alicui Fratri, qui venerit ex Indis, vt iterum illuc possit redire, sine licentia & consultatione Regij Consilij, nisi fuerit ab illarum partium Prælatis, missus in Hispaniam, ad expedienda aliqua interdum Indiarum negotia. Habetur hæc prohibitio in eodem dicto cap. 2. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

AR-

ARTICVLVS II.

De Commissarijs generalibus Indiarum, nouæ Hispaniæ, & nouæ Castellæ, siue de Peru, & de ipsorum potestate, & auctoritate.

ALij duo instituuntur Commissarij generales Indiarum, vt vnus eorum resideat in Prouincijs nouæ Hispaniæ, alter vero in Prouincijs nouæ Castellæ, quæ alio nomine dicuntur de Perù, qui prædicti Commissarij, institui debent à solo Generali Ministro, vt habetur in cap. 3. supradictorum Statutorum generalium Indiarum. Auctoritas vero ipsorum, qua debent pollere, non dicitur, aut declaratur in dictis Constitutionibus, sed erit ea, quam sibi Generalis Minister contulerit, & quæ fuerit specificata in suis patentibus litteris. Et si quæratur, quantam illam esse oporteat? respondetur per sequentem conclusionem.

Conclusio.

QVammaxime oportet, vt auctoritas & potestas, supradictorum Commissariorum generalium, in Indiarum partibus existentium, pro suorum officiorum munere, sit summa, atque suprema, & ita plenaria, vt possint ipsi in illis partibus, quidquid & Generalis Minister potuisset, si ibi præsens assuisset. Hæc conclusio probatur, & satis apparet esse vera, ex nimia illarum partium distantia, atque ex innumeris inconuenientibus, quæ exoriri possent ex contrario facto, cum magno dispendio, & detrimento animarum salutis, multorumq. aliorum negociorum, si eorum auctoritas non ita esset plenaria. Et quod talis esse debeat, Constitutiones ipsæ generales, satis videntur innuere, cum & hac ratione ipsi, in eisdem expresse Commissarij generales vocentur, per quos debent expediri, & absolui negotia omnia illic occurrentia.

Quammaxime oportet, vt potestas, atque auctoritas prædictorum Commissariorum sit plenissima pro suis Fratribus.

Sed statim occurrit dubium, An Commissarij generales prædicti, in Indiarum partibus existentes, sint subditi Commissarij generalis Indiarum in Regia Curia residentis, eique teneantur in omnibus obedire? Cui difficultati breuiter respondetur affirmatiue, & in hoc nulli potest esse dubium, postquam id docet, & ostendit communis praxis, atque ordinaria consuetudo ab institutione officiorum eorumdem: nam, quamuis à solo Ministro Gener. (vt præmittitur) sint electi, nó propterea eidé sunt immediate subiecti, sed obedire tenétur supradicto Indiarũ Commissario generali. Ad quod etiam potest adduci exemplum familiare, nam quamuis in casu aliquo Generalis Minister, per seipsum immediate quempiam instituat Guardianum, non propterea Guardianus ille sic institutus, immediatus erit ipsi Generali, aut exemptus à iurisdictione sui Ministri, & oppositum dicere, magnus esset error in materia gubernationis, & in rebus moralibus. Tandem quod hoc ita sit, expresse colligitur ex supradictis Statutis, atque Constitutionibus Generalibus Indiarum, cap. 3. vbi habetur, quod dicti Commissarij generales non possint recedere ab illis partibus, sine expressa licentia Generalis Ministri, aut sui Commissarij generalis Indiarum, in Regia Curia residentis. Ex quibus verbis satis colligitur, quod sint sibi subditi.

Difficultas. An Commissarij generales, in Indiarum partibus existétes, sint subditi Cõmissarij generalis Indiarum, in Curia Regia residentis.

Præterea circa dictorum Commissariorum auctoritatem, & iurisdictionem dubitatur, An sit ordinaria, an vero subdelegata? Cui difficultati breuiter respondetur, quod est delegata; id quod & euidenter constat ex supradi-

Difficultas. An prædictorũ Commissariorũ auctoritas, & iurisdictio sit ordinaria, an vero subdelegata.

prædictis Constitutionibus, vbi habetur, quod creatio, iurisdictio, auctoritas, atque potestas supradictorum Commissariorum, totaliter pendet à dicto Ministro Generali, qui potest ad libitum, non solum eorum iurisdictionem limitare, verumetiam eosdem Commissarios prorsus, atque totaliter amouere. Nec inde sequitur, q̃ non possint ipsi subdelegare, & cum opus fuerit, in illis partibus ad aliquod speciale negotium Commissarium quempiam constituere, nam ad hoc specialis sibi facultas conceditur, in suis patentibus litteris, quæ semper dantur cum clausula posse subdelegandi.

His breuiter sic dictis, atque præmissis, reliquum est, vt eadem breuitate dicamus, quænam sint prohibita, ex vi nostrarum Constitutionum supradictis *Commissarijs generalibus Indiarum, quod fiet per sequentem conclusionem.

Secunda Conclusio.

Aliqua sunt prohibita supradictis Cõmiss. generalibus, existentibus in partibus Indiarum.

Aliqua sunt prohibita Commissarijs generalibus Indiarum supradictis, & sunt quæ sequuntur. Primo, tenentur dicti Commissarij generales, in illis partibus respectiue residere, nec ab illis possunt recedere, sine expressa licentia Generalis Ministri, aut sui Commissarij generalis Indiarum in Regia Curia residentis, sed tenentur expectare Visitationem inibi de suis officijs, & personis faciendam. vt habetur in cap. 3. earumdẽ Constitutionũ.

Secundo, prohibentur Commissarij prædicti, vt non semper hæreant vni loco & Prouinciæ eidem, sed per omnes Prouincias, seu districtũ suũ circumeant, visitando, monendo, & corrigendo, & pastorale munus & officium exercendo, ouiumq. suarum vultum inspiciendo, idq. præsertim ad visitandas Prouincias, quando celebrandum erit Capitulum, in quo sit eligendus Minister Prouincialis. vt habetur in eodem cap. 3.

Tertio, quod quando Fratres ex illis partibus ad Hispaniam venerint, non sinant ipsos venire solos, sed vnum Religiosum illis præficiant, qui omnibus præsit, quousque ad Conuentum Hispalensem peruenerint, dicitur tamen, quod cum âcceſſerint ad Conuentum de la Auana, Guardianus illius loci, tali Præsidenti, & reliquis forensibus Religiosis præsidebit, quandiu ibidem moram traxerint, habetur in cap. 4.

Non esse põt Cõmiss. gener. in Indiarũ partibus, qui ad minus nõ prius fuerit in sua Prouincia Diffinitor.

Quarto, prohibentur Commissarij prædicti, Fratres euntes ex Hispania ad certam Prouinciam destinatos, ad aliam transportare, nec debent Fratres incorrigibiles, & scandalosos in Hispaniam mittere, maxime si apud Indos detumpserunt habitum, siquidem hoc est valde periculosum, ne dum vnam intendunt purgare Prouinciam, vniuersam inficiant Religionem. habetur in cap. 2. & in cap. 4.

Supradicti Cõmiss. qui suum munus, & officium, per trienniũ laudabiliter exercuerit, ad suas Prouincias reuersi, potiũtur prærogatiuis, & priuilegijs eorum, qui fuerunt Prouinciales.

Quinto, tenentur facere, vt obseruentur in illis partibus & Prouincijs, Constitutiones Barchinonenses, in Concilio generali Toletano, reformatæ in omnibus rebus, quæ non sint contrariæ Constitutionibus factis specialiter pro Prouincijs Indiarum. habetur in cap. 5.

In calce, & fine huius Articuli libuit aduertere, quod auctoritas dictorum Commissariorum est maxima, ac propterea in Constitutionibus factis in Capitulo generali, seu Congregatione celebrata in Conuentu de Victoria anno 1596. statutum est, *vt nullus Frater Commissarius generalis ad illas partes mittatur, qui in sua Prouincia, non prius fuerit functus ad minus Diffinitoris officio, & qui hac lege, & conditione per trium annorum spatium, prædictum Commissariatus generalis officium laudabiliter, ac cum Superiorum approbatione, & satisfactione, exercuerit, ad propriam postmodum reuersus Prouinciam, illis*

illis præmijs, priuilegijs, ac præeminentijs potiatur, quibus vtuntur, & fruuntur, qui ibidem olim fuerunt Prouinciales.

Aduerto etiam, quod non expirat prædictorum Commissariorum generalium auctoritas, per mortem seu vacationem Generalis Ministri, neq. per quodcumq. aliud, quousque noua fiat promotio, & electio aliorum Commissariorum, tum propter speciale priuilegiũ, quod hac de re habetur, tum etiam quia beneficio legis, vt videtur, ipsi suam auctoritatem, & potestatem habent. Si vero contigerit, quod Commissarij prædicti ibidem moriantur, interim quod prouidetur de alio, tenebit sigillum & scripturas, Minister Prouinciæ in qua morietur, & prædictus Minister occurrentia absoluet negotia, habebitq. plenitudinem potestatis. Sed tenebitur statim, aut cum primum oportunitas occurrerit, certiorem facere Generalem Ministrum, aut eius Cõmissariũ in Curia residentem, de obitu dicti Commissarij: si vero illa Prouincia, in qua mori cõtigerit Cõmissarius generalis supradictus, careat Prouinciali Ministro, qui fuerit Cõmissarius illius Prouinciæ, exercebit officium prædicti Cõmissarij generalis, & hactenus de isto Articulo.

Quid sit faciendum, quando moritur ibidẽ aliquis supradictorum Commissariorum.

ARTICVLVS III.

De Commissarijs Specialibus, & particularibus Indiarum, creatis & constitutis, ad colligendos, & illuc transportandos Fratres.

ALij, vt supra diximus, constituuntur Indiarum Commissarij, non quidem generales, sed speciales, & particulares, ad discurrendum per Prouincias, excitandos, atque exhortandos Fratres, qui velint ire ad Indos, & ipsos illuc vsque transportandos, qui quidem Commissarij instituuntur à Commissario generali Indiarum, in Regia Curia residente, & quia circa huiusmodi Cõmissarios aliqua sunt instituta, & ordinata in nostris Constitutionibus generalibus, libuit ea in sequentibus conclusionibus, summatim complecti, vt præ manibus habeantur.

Prima Conclusio.

IN primis statuitur, quod Generalis Minister, aut eius Commissarius generalis, qui in Curia Regia residet, ad id muneris eligat, cum sibi opus visum fuerit, Commissarios particulares, viros probos, qui per Prouincias discurrant, exhortantes, & excitantes Fratres, ad profectionem, adeò sanctam, atque laudabilem. Habetur in cap. 2. dictarum Constitutionum, quibus Commissarijs dantur & conferuntur patentes litteræ, quibus numerus Fratrum ad Indos mittendorum, assignatur atque taxatur. Similiter & nominantur Prouinciæ, ex quibus colligendi sunt supradicti Fratres; similiter etiam assignantur Prouinciæ Indiarum, ad quas mittuntur: postmodum vero à prædicto Commissario generali Indiarum, datur prædictis Commissarijs particularibus, compendiaria quædam instructio omnium agendorum, monetq. illos, & aduertit, omnia, quæ animaduersione digna occurrunt.

Quinã sint deligendi, ad dictum ministerium, & officium.

Secunda Conclusio.

Commissarij prædicti, in singulis Conuentibus, cum primis suas patentes litteras, Guardianis ostendunt, ipsosq. inducunt, vt publice coram Fratribus,

Quid debẽt facere Commiss. Indiarum, qui mittuntur pro colligẽdis Fratribus.

tribus, & tota communitate legantur, atque vt moneant Fratres suos, illosq. exhortentur ad suscipiendam tam sanctam, piam, atque laudabilem peregrinationem. Hoc etiam habetur expresse in dictis Constitutionibus Indiarum, cap. 2. Idem habetur statutum in Capitulo Vallisoletano, habito anno 1593. diciturque, vt non munus, & officium suum, dicti Commissarij exerceant, nisi prius per se, vel per alium, Prouincialem Ministrum, suarum litterarum, & commissionis certiorem faciant, sub pœna priuationis ab officio, præcipitur etiam Commissarijs particularibus supradictis, vt nō Fratres discolos eligant, sed probatæ vitæ, & bonæ æstimationis. In quorū consequentiam statuitur, quod si forsan aliquis Frater, ob sua demerita fuerit aliqua pœnitentia mulctatus, nullo modo possit eiusmodi ad Indos] destinari: & quod idem sit intelligendum de quocūque Fratre, qui crimen aliquod commiserit, propter quod à suo Prælato in breui credatur puniēdus. Iniquum enim omnino esset, vt sub prætextu, & colore, quod prædicti Fratres volunt ire ad Indos, crimina atque delicta, remaneant impunita. Hoc etiam multum commendant Constitutiones factæ, in Congregatione generali, habita in Conuentu de Victoria, anno 1596. & in Capitulo Romano habito anno 1600. eadem de re, multa habētur statuta, quæ breuitatis gratia à me omittuntur, cum facile possit videri ibidem. Non tamen prætermittam dicere, quod in dictis Constitutionibus generalibus Toletanis, factis pro Indiarum Prouincijs, cap. 2. impositum est obedientiæ præceptum, vt nullus Frater, subditus siue Prælatus, vllo pacto impediat, seu impedire audeat, Fratres volentes ire ad Indos, quinvero exhortantur omnes, vt omnē fauorem impendant Commissarijs particularibus supradictis, cum ad id muneris per alienas discurrunt Prouincias.

Nota valde.

Tertia Conclusio.

Cōmissarij prædicti, nō possūt Cōfessores, aut Prædicatores cōstituere, neque quempiam ad sacros Ordines promouere.

Nota hoc valde.

COmmissarij particulares supradicti, non possunt Confessores, aut Prædicatores instituere, neque quempiam ad sacros Ordines promouere. Habetur in cap. 2. earumdem Constitutionum, sed per hoc non prohibētur, Cōmissarius generalis Indiarum, vt postquā iam dicti Fratres ad Indos fuerint destinati, nō possit eos promouere, atq. in Prædicatores, & Confessores instituere, sed si retro aspiciant, aut retrocedant, eorum institutio erit nulla, nam Commissarius generalis, nō potuit illos instituere, nisi in ordine ad illas partes, vt Prælatus illarum, atque ita consuetudo id declarauit. Attamen illi Prædicatores & Confessores, qui in Indiarum Prouincijs constituti sunt, si postea ad Hispaniā redeant, haudquaquā dubium est, q̄ eorum institutio sit valida, nec opus est illis, alia noua institutione, postquam via ordinaria, à suo ordinario Prælato fuerunt instituti. Statutum est tamen in dictis Constitutionibus cap. 4. quod si prædicti Fratres, fuerint reuersi, ante decēnium expletum in illis partibus, per quadriennium careant voce actiua, & passiua, in omnibus electionibus. Et quia interdū contingit, quod postquam Fratres sunt à suis Conuentibus egressi, vt iter ad Indiarū partes arripiant, temere, & absque rationabili causa, ab incæpto opere deficiunt, præcipitur in dictis Constitutionibus cap. 2. vt prædicti Fratres retro aspicientes, per quinquennū sint ipso facto, actibus legitimis priuati, & omnino cogantur reddere expensas, quas ex pecunijs Regijs pro itinere acceperunt. Hoc habetur in dicto cap. 2. vbi etiam in fine præcipitur, quod nec in Prouincia Canariæ, neq. in Insula S. Dominici, nec in Conuentu Carthaginensi Terræ firmæ, possint Fratres ad alias partes Indiarū euntes, detineri per Prælatos illarum regionum, omni fraude cessante, & quod oppositum facientes, sint

Pœna Fratrum venientium ex Indias, ante decennium expletum, & eorū, qui à simul cœpto itinere retrocedunt, postquam sunt assignati.

suis

suis officijs priuati. Tandem præcipitur, quod si aliqui Fratres propter sua demerita fuerint ab Indijs reiecti, Superiores eorum teneantur certiorem facere, Commissarium generalem Indiarum, de illorum defectibus, vt si non fuerint puniti, debite puniantur. Venientes autem in Hispaniam ad aliqua negocia ad Prouincias illarum partium spectantia, præcipiuntur, vt nullo pacto possint apud Catholicũ Regem, aut eius Regium Senatum, nec in aliquo Tribunali, negotia prædicta tractare, aut proponere, sine licentia Ministri generalis, vel eius Commissarij generalis Indiarum in Curia residentis. Et hæc de isto Articulo, & de tota hac quæstione dicta sufficiant.

QVÆSTIO XV.

De Commissarijs Prouincialibus, & particularibus, & de his quæ ad ipsarum munus, & officium spectant, in tres Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

De Commissario Prouinciali, instituto in absentia Prouincialis Ministri.

POstquam egimus de Commissarijs generalibus, iam tempus fert, vt agamus de particularibus Prouinciarum, qui, vt statim patebit, sunt in triplici differentia. Quidam enim dicuntur Commissarij Prouinciales, qui eliguntur ad regendas Prouincias, per mortem, absentiam, seu vacationem Ministrorum Prouincialium: alij sunt Commissarij Prouinciales, seu Prouinciarum, qui eliguntur, vt vadant ad generale Capitulum, nomine eorumdem Prouincialium: & tandem alij dicuntur Commissarij Prouinciales, qui alio nomine vocantur Prouinciarum Visitatores, pro eo quod eliguntur ad visitãdas Prouincias, ante celebrationẽ cuiuslibet Capituli Prouincialis. De quibus omnibus, agendum est à nobis in præsentiarum per ordinem, & primo de Commissarijs, electis ad regendas Prouincias, per mortem, absentiam, seu vacationem cuiuslibet Prouincialis Ministri. Qua de re, dico, quod huiusmodi Commissarij, eligendi sunt secundum formam traditã in vnaquaque Prouincia, vt cautum est in Cõstitutionibus generalibus Toletanis cap. 7. §. de Commissarijs Prouinciarum, vbi habentur sequentia verba: *Si Minister Prouincialis moriatur, vel si à Prouincia recesserit, vel ex quacumque alia ratione vacauerit, erit Prouincia Commissarius, cui prædicta Commissio conueniet, secundum Statuta vnius cuiusque Prouincia: nam quidquid vnaquaque Prouincia, hac de re constitutum habuerit, vel in posterum voluerit constituere, illud ratum, & firmum haberi volumus.* Hæc in dictis Constitutionibus generalibus vbi supra. Verum si aliqua Prouincia in his nihil habuerit constitutum specialiter, circa modũ, & formam eligendi huiusmodi Cõmissarium, seruanda erit forma tradita in statutis generalibus antiquis, vt etiam habetur in dictis Constitut. generalibus Tolet. cap. 8. §. de Constitutionibus. Vt tamen hæc forma præ manibus habeatur, sequentes statuo conclusiones.

Trilex differentia Cõmissariorum Prouincialium.

Prima Conclusio.

Quid sit faciendum, quãdo alicui Prouinciali mori contigerit.

SI Prouincialis Minister, moriatur in Prouincia aliqua, in qua adhuc sunt Custodiæ, Custos illius Custodiæ, in qua mori contigerit, tenere debet si-

gillum, & ſtatim Diſcretos Prouinciæ conuocare,& ille,in quem eorũ maior pars conſenſerit,erit Prouinciæ Commiſſarius. Si vero in tali Prouincia non ſunt Cuſtodiæ,Guardianus,in cuius Conuentu mortuus fuerit Prouincialis,idipſum efficiet,quod de Cuſtode eſt dictum, & dictus Cuſtos, ſiue Guardianus, habebit vocem actiuam, & paſſiuam in electione dicti Cõmiſſarij. Hoc ſtatutum eſt in Conſtitutionibus Salmantinis, ſeu Monelianis,cap.8. de Miniſtro Prouinciali, quæ nimirum Conſtitutio,reformauit aliam factam in Capitulo Toloſano,eodẽ cap.8.in qua diſponebatur,quod Guardiani,in quorum Conuentu, ſiue Guardianatu, Prouincialis Miniſter à vita deceſſiſſet,regerent,atque gubernarent Prouincias. Quæ quidem Conſtitutio innumera cõtinebat inconuenientia, nam contingere poterat, quod Conuentus,in quo Prouincialis Miniſter mortuus fuiſſet, eſſet paruus, haberetq. Guardianum,ero tali quidem Conuentu aptum, ſed ad regendam, & gubernandam Prouinciam (etiam ad modicum tempus) minus idoneũ, ſeu inſufficientem omnino, & qui cæteris Religioſis eſſet probro, ac ludibrio, quam ob cauſam in præfato caſu,ſupradicta Conſtitutio Salmantina obſeruanda eſt, nam quamuis illæ Conſtitutiones non ſint admiſſæ in familia Vltramontana abſolute, in caſu tamen aliquo ſunt receptæ, præſertim quia hæc eadem Conſtitutio fuit antea facta in Capitulo generali, Aſſiſijs celebrato,anno 1547.

Secunda Concluſio.

Quid ſit faciendũ,quando officiũ Prouinc. Miniſtri vacauerit, non per mortem,ſed ob aliã cauſam.

Si officium Prouincialatus vacauerit, propter aliquam aliam cauſam, quomodolibet,vel quia Miniſter incidit in amentiam, vel quia fuit promotus ad Epiſcopatum. idem omnino eſt faciendum,quod in præcedenti concluſione eſt dictum: nã promotus ad Epiſcopatum,ab eo die, in quo Bullæ ſunt eidem conceſſæ,expirat ſui Prouincialatus officiũ,quamuis non ſit cõſecratus, nam ab eo die incipit eſſe verus Epiſcopus, atque ideo eſſe nequit Prouincialis, nam Prouincialatus, & Epiſcopatus,ſunt duæ dignitates incompatibiles, vt de ſe patet.

Tertia Concluſio.

Quid ſit faciendũ,quando Prouincialis abſcedit à Prouincia, per multũ temporis.

Nota.

Si Miniſter Prouincialis,abſcedat à Prouincia, & abſentia futura ſit per paucum tempus,ſeu ad locum non multo diſtantem,non erit neceſſe in tali caſu,conſtituere Commiſſarium, nam iuxta Conc.Trident.ſeſſ.23.de Refor. cap.1. qui aliquantiſper tantum abſunt, ex veterum Canonum ſententia, non cenſentur abeſſe, ſiquidem ſtatim ſunt reuerſuri. Si tamen per multum tempus recedat,& abſentia futura ſit magna, idem Prouincialis cum conſilio Diſcretorum, eliget Commiſſarium, & ſi Prouincialis mori contigerit extra Prouinciam, idem Commiſſarius reget ipſam, vſque ad Capitulum Prouinciale futurum. Hæc concluſio habetur expreſſa in quodã Capitulo generali Aſſiſijs celebrato,anno 1526. Sed difficultas eſt,quid ſit faciendũ in caſu,quo omnes Diſcreti, vel eorum maior pars diſſentiat, a Miniſtro Prouinciali prædicto,in electione Commiſſarij? Reſpondeo,& dico, quod tunc ſtandum eſt determinationi Miniſtri Prouincialis, nam cum ad eum pertineat huius rei vltima reſolutio, cum ſecundum iura, *cap.ne pro defectu. & cap.cum ex veteri, de elect.* qui tenentur aliquid facere cum conſilio, non tenentur de neceſſitate ſequi conſilium,ſed ſolũ ex honeſtate, vt etiam tenet Sylueſt. *verbo, conſilium, q.1.* Hinc eſt,quod in tali caſu, erit ſtandũ iudicio,& determinationi ſupradicti Prouincialis Miniſtri. Quinvero dicũt quidã, & ſi Prouincialis,qui ex lege tenetur petere conſilium,noluiſſet tale conſilium requirere, male quidem faceret, ſed nihilominus Commiſſa-

Nota hoc valde, circa electionem Commiſſ. Prouinc.

Nota,quod qui tenetur agere cum cõſilio nõ tenetur ſequi conſilium, niſi ex honeſtate.

missarius ab eo nominatus est validus, atque ab omnibus obediendus, ex eo quod quando statutum prædictum fuit factum, de captando consilio in electione Commissarij, tam Prouinciales habebant potestatem ordinariam, ad eligendum Cõmissarium, ac ideo actus gestus ab eis est validus, vt probat Sylvest. vbi supra, q. 1. & 2. in alio simili casu, quod etiam tenet expresse P. F. Ioannes a Bobadilla in suo Enchyridione, siue Manuali manuscripto. Si vero quæratur, quanta sit potestas Commissarij supradicti? Respondeo, & sit quarta conclusio.

Nota, q̃ qui tenetur agere cũ consilio, nõ necessario tenetur sequi cõsilium.

Quarta Conclusio.

Potestas Commissarij supradicti, est omnino eadem cum potestate Prouincialis Ministri, nec possunt Iure ipsi Prouinciales arctare, siue limitare auctoritatem ipsorum Cõmissariorum. Hæc cõclusio probatur ex eo, quod nõ possunt Prouinciales prædicti recedere à suis Prouincijs, nisi fuerit prius sufficienter prouisũ de suarũ ouiũ gubernatione, vt habetur expresse in prædicto *Conc. Trid. sess. 23 c. 1. §. interea.* Vbi agendo de Episcoporum absentia, sequentia ponuntur verba: *Interea meminerint discessuri, ita ouibus suis prouidendum, vt quantum fieri potuit ex ipsorum absentia nullum damnum recipiant.* Sed si Prouinciales prædicti limitarent, & coarctarent suam auctoritatem, & iurisdictionem dictis Cõmissarijs, iniuria nec modica eorum ouibus esset illata, cũ caruissent debito remedio in multis casibus occurrẽtibus, propter absentiam dictorum Prouincialium: ergo id facere non licet. Verumtamen quamuis id ipsi facere non possint, Statuta tamen generalia, & quidem iure optimo in aliquibus limitauerunt supradictorum Cõmissariorum auctoritatem, & iurisdictionem, quæ restrictio, & limitatio statuitur in seq. concluſ.

Quænam sit potestas Cõmissarij Prouincialis, neque Prouinciales arctari, seu limitare eam possunt.

Quinta Conclusio.

Commissarij Prouinciales in absentia Prouincialium, & interim quod Vocales ad Capitulum generale missi, fuerint reuersi, nullum Capitulum Prouinciale, nec vero congregationem habentem vim Capituli, possunt celebrare, & si contrarium fuerit factum, est irritum, & inane, dummodo mora prædictorum, & ipsorum regressus, non fuerit culpabilis, seu impossibilis. Hæc conclusio habetur expressa in Constitutionibus generalibus Tolet. cap. 8. §. de Capitulo Prouinciali, & Congregatione habente vim Capituli. Quinvero alia antiqua Statuta, facta in Capitulo generali Lugdunensi, anno Dñi 1538. quorum meminit Enchyrid. fol. 106. quæ etiam sunt hodie seruanda, decreuerunt, quod interim quod prædicti Vocales non fuerint reuersi, nihil notabile in Prouincia fiat, aut innouetur per Ministrum remanentem, seu per eius Commissarium. Si tamen aliquod scandalum euenerit, propter quod Guardianus, siue Cõfessor Monialium sit puniendus, & mereatur priuari, & punitionem differri non expediat, tunc præsidens Prouinciæ, cum Discretorum consilio, poterit prouidere de remedio, vt statuta Salmantina disponunt, in cap. 8. §. de Ministro Prouinciali, priuando criminosum, seu alium ipsius loco substituendo, vsque ad reditum Vocalium.

Quænã sint ex statutis prohibita Commissarijs Prouincialibus.

In calce huius Articuli, duo libuit aduertere, primo, quod litteræ, & patentes Prouincialis absentis, omnino sunt obseruandæ, ac si esset præsens, non enim propter absentiam amittit iurisdictionem, cum nulla sit Constitutio. quæ id expresse dicat, imo semper est suæ Prouinciæ verus, atque legitimus Prælatus.

Nota hoc valde.

Secundo aduerto, & est valde notandum, quod quandoq. Ministri Prouinciales in suis proprijs Prouincijs solent constitui, & nominari Commis-

Quid habeat Prouinc. Minister, qui a Generali Ministro cõstituitur, suæ Prouinciæ Commissarius cum plenitudine potestatis.

sarij Prouinciales, in sua Prouincia cum plenitudine potestatis, sibi concessa, ab aliquo Ministro Generali, quæ quidem commissio ad multa deseruit, quæ cum subiecta sint Ministrorum Generalium ditioni, alias erant interdicta, atque prohibita supradictis Ministris Prouincialibus, vnde valde ad id conducit plenitudinem habere potestatis, posseq. omnia in sua Prouincia, quæ in toto Ordine possunt Ministri Generales. Sed non propterea eximuntur à potestate, & iurisdictione Commissariorum generalium, vt expresse est determinatum in Capitulo generali Assisij, celebrato anno Dñi 1526. in quo sequentia habentur verba: *Declaratur, quod per commissiones Ministris Prouincialibus dari solitas à Generali, non soluantur quouis modo pradicti Ministri à Commissariorum generalium subiectione, sed ipsi Ministri prafatis Cõmissarijs subijciantur, ac si eisdem nulla data fuisset commissio, & idem est dicendum de Commissarijs, seu Visitatoribus missis à Generalibus ad visitandas Prouincias, nam predictis Prouinciales tenentur illis obedire, ac si nullam habuissent Commissionem talem.* Hoc etiam habetur in Constitutionibus Salmantinis, siue Monelianis *cap. 8. de Ministro Prouinciali, vers. nullus Minister*. Et nuperrime hoc idem habetur expressum, atque determinatum in quodam Motu proprio Gregorij XIII. Dato Romæ 8. die April. anno 1575. Pontificatus sui anno 3. qui incipit: *Quoniam*, & continetur in Manipulo Fratrum Minorum, par. 10. fol. 325. *Vbi per excommunicationem ipso facto Sedi Apostolicæ reseruatam, & sub pœna priuationis perpetuæ officiorum, per eos obtentorum, & inhabilitatis ad illa, vel alia quæcumque dicti Ordinis officia exercenda, ac vocis tam activa, quam passiua, eo ipso incurrendis pœnis, præcipitur, ne quis Prouincialis, aut Guardianus, vel cuiuscumque alterius gradus Religiosus, aut Religiosa Ordinis Minorum ab ipso Generali Ministro missis ad visitandas Prouincias, Commissarijs predictis resistere, nec eis se opponere, aut contradicere, seu rebellem exhibere ipsis, quacumque de causa, aut quæsito colore non recipiendo audeat, nec debeat.* Hæc Gregorius in dicta sua Bulla. Quidnam veniat intelligendum per illa verba, quæ apponi consueuerunt, *cum plenitudine potestatis*, &c. explicabitur inferius in Art. 3. Hactenus de isto Articulo.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS II.

De Commissarijs Prouincialibus, missis ad Capitulum generale.

ALij sunt Commissarij Prouinciarum, qui Prouincialium nomine mittuntur ad Capitulum generale, pro eo quod ipsi impediti sunt illò ire, in quo casu Commissarij instituendi sunt, per Ministrum, & Discretos Prouinciæ, vt cautum est in Constitutionibus Toletanis *cap. 7. §. de Ministris Prouincialibus*. Quæ quidem electio, non pendet à solo Ministro Prouinciali, sed ab ipso, & Discretis Prouinciæ, & ille in quem maior pars consenserit, erit Commissarius ad dictum Capitulum generale, vt etiam determinatum est in Capitulo generali Parisiensi, celebrato anno Domini 1579. quinvero etiam in alio celebrato Naualis anno Domini 1505. cuius meminit Enchyridion fol. 106. pag. 2. idipsum erat statutum, sed forma seruanda in hac electione, non est determinata in dictis Capitulis, vnde oportet, vt statuamus eam, quod & fiet in sequenti conclusione.

Quænã sit forma eligẽdi Cõmissarium Prouincialem, mittendum Prouinciales loco ad gener. Capit.

Prima Conclusio.

FOrma seruanda in supradicta electione Commissarij Prouincialis, mittendi ad generale Capitulum, est, vt fiat per schedulas secretas. Hæc forma

forma traditur in nostris generalibus Constitutionibus Toletanis c.7. dum agitur de electionibus. Vbi etiam dicitur, quod omnes electiones in nostra sacra Religione sint canonicæ, ita vt maior pars suffragiorum in electum, libere cõsentiat, ad maiorem autem partem dicitur, quod sufficit quicumq. excessus, quantumuis minimus, supra medietatem suffragiorum, cuius dictæ electionis, dari debent litteræ testimoniales, à Præsidente in tali electione. Quod si roges, quanta sit auctoritas, & quod sit munus, & officium supradictorum Commissariorum? respondeo per sequentem conclusionem.

Secunda Conclusio.

Quodnã sit munus, & officiũ dictorũ Cõmissariorũ Prouincialium, in generali Capitulo.

Munus, & officium supradictorum Cõmissariorum, est habere in generali Capitulo, vocem actiuam, & passiuam in omnibus electionibus, ac si essent veri Prouinciales, & simul afferre excusationem autenticam sui Prouincialis, Capitulo generali præsentandam, qua constet fuisse ipsum legitime impeditum: nam, cum ex Regula teneantur Prouinciales Ministri, ad Capitulum generale accedere, si sine legitimo impedimento, illo ire prętermittãt, à suis officijs sunt absoluendi, atque priuandi. Sed cõtra hoc, quod dicitur, quod Cõmissarij prædicti, vocem habebunt actiuam & passiuam, in electione Generalis Ministri, sicut cæteri Vocales duplex insurgit difficultas. Et primo, quia id videtur obstare, & contrarium esse nostræ Regulæ, in qua dicitur, quod electio Generalis Ministri, fieri debet à Ministris Prouincialibus & Custodibus: sed prędicti Cõmissarij non sunt Prouinciales, neque Custodes: ergo non possunt habere vocem in tali electione. Secundo obijcitur, nam id etiam videtur esse contrariũ decreto eiusdem *Conc. Trid. sess. 25. de Regularib. cap. 6* Quo prohibetur in electionibus absentium voces, & suffragia suppleri. Sed ad has duas instantias breuiter respondetur per ordinẽ, ad primã, quod reuera suffragium supradicti Cõmissarij Prouincialis, est quasi eiusdem Prouincialis, cum in ea electione suffragetur ex ipsius cõmissione, quam dare optime potuit, cũ certum sit in Iure, & secundum sacros canones *in cap. quapropter, de elect.* quod absens iusto impedimento detentus, potest constituere procuratorẽ, qui eius nomine eligat, qui nimirũ procurator potest esse etiã extraneus a Capitulo, si in idipsum consentiat, vt decreuit Bonifac. VIII. *in cap si quis iusto. de elect. lib. 6.* Secundo dico, q; auctoritate Apostolica id etiã optime fieri potuit, quod prædicti Cõmissarij haberent vocem in tali electione, vt & illam habent eadem auctoritate, Cõmissarius generalis Indiarum, & Procurator generalis Ordinis, & Cõmissarius gener. Rom. Curiæ, qui nec sunt Ministri, nec Custodes, & nihilominus possunt eligere Ministrũ Generalẽ, habentq. vocem in tali electione: ita & in proposito dicendum est de supradictis Cõmissarijs Prouincialibus, quod id possunt, quamuis non essent prædictorũ Prouincialium Procuratores, nã statuta generalia hoc statuẽtia, & præcipientia, auctoritate Apost. sunt confirmata.

Nota, quod in electionib' absens, & iusto impedimento detẽtus, potest cõstituere procuratorem loco sui.

Ad secundam instantia respondeo, quod hoc nullo modo est contrarium decretis Conc. Trid. nam in supradicto decreto, non prohibetur, quod absentes procuratorem, possint ad eligendum suo nomine constituere, cum sic secundum sacros Canones, nec per hoc dici possunt absentiũ vota suppleri. Hæc enim non est suppletio, sed vera commissio. Voti namque suppletio tunc est, quando Prælati Generales, ad effectum alicuius electionis, eos, qui non sunt Prouinciales, neque Custodes, neque Discreti, nec habent auctoritatem, aliquam ad ferenda suffragia pro absentibus, assignantur, vt ipsa suffragia ferant. Ista est propria suppletio, illa vero non, sed vera commissio, atque ita esse declarauerunt Illustriss. Cardd. anno Domini 1570. die 2. Augusti,

Nota pro electionibus, quando dicuntur vota suppleri, qñ vero non, licet mittatur aliqs procurator.

gusti, prout refert P.Fr.Gaspar Parasellus, Ordinis Minimorum quondam Generalis Minister, in suo Compendio Priuilegiorum.

Tertia Conclusio.

Pœna Prouincialis Ministri, qui celebrauerit Prouinciale Capitulum, interim, & Cõmissarius Prouincialis, & Custos fuerint ad Capitulũ gener.

Constitutionibus generalibus antiquis statutum fuit, quod in casu, quo Minister Prouincialis, ausus fuerit celebrare Prouinciale Capitulum, antequã fuerint reuersi, Vocales Capituli generalis, eo ipso per tres menses sit suspensus à suo officio, & durante tempore talis suspensionis, Commissarius Prouincialis, qui erat ad Capitulũ generale, debet Prouinciã gubernare. Hoc cautũ, & statutum fuit in Capitulo generali Carpensi, anno Dñi 1521. Cuius meminit Enchyrid. fol. 106. pag. 2. Sed notandum est opus esse, vt prædictam suspensionem, præcedat sententia declaratoria Iudicis competentis, vtputa Ministri, aut Commissarij generalis; facta tamen declaratione de dicta suspensione, sine noua commissione, prædictus Cõmissarius Prouincialis, ipso facto regere, & gubernare poterit Prouinciã, auctoritate supradicti Capit. gener. sed antequam, dictus Commissarius id faciat, oportet, ne succedant scandala, vt fiat prius supradicta declaratio per iudicem competentem, siue Diffinitores virtute supradictæ Constitutionis.

ARTICVLVS III.

De Commissarijs, seu Visitatoribus Prouinciarum.

Quales esse debeant Visitatores Prouinciarum.

COmmissarij, seu Visitatores Prouinciarum appellantur, qui ex commissione Prælatorum generalium, mittuntur ad visitandas Prouincias. De quibus habentur in Constitutionibus Tolet. c. 7. §. de Visitatoribus Prouinciarum, sequentia verba: *Admonemus omnes Prælatos generales, vt quantum commodè fieri possit, non mittant Visitatores, præsertim ad celebranda Capitula, sed per seipsos visitent Prouincias, & intersint Capitulis celebrandis. Quod si necessitas exegerit, vt Visitatores mittantur, ordinamus, vt non possint assumi ex eadem Prouincia, sed ex alienâ, & quod sint ex grauioribus, & probatioribus Patribus.* Ideo est consuetudine positũ, vt ad id muneris nõ mittantur, siue instituantur, nisi qui vel aliquando fuerunt Prouinciales, vel qui proborum iudicio tantæ sint auctoritatis, vt de eis certa sit spes, quod statim futuri sunt Prouinciales. Nam qui actu sunt Prouinciales, non sunt ad hoc munus eligendi, vt supra dictum est, agendo de residentia Prælatorum, ne à suis Prouinciis absint, in quibus diuino iure tenentur residere. Neque etiam huic muneri sunt præficiendi illi, de quibus suspicari possit & valeat, fauore potius, quam meritis ad tale officium fuisse promotos, vnde olim in Capitulo generali Tolosano, celebrato anno Domini 1532. statutum fuit, vt in Capitulo generali assignarentur huiusmodi Visitatores, & ex eis tantum, non vero ex alijs, assumendos esse prædictos Prouinciarum Commissarios, quod quidem statutum, an modo etiam esset innouandum, atque executioni mandandum, aliorum esto iudicium. Hoc vnum solum dicere non præteribo, ex sinistra, seu minus recta horum Visitatorum interdum promotione, Religionem nostrã grauem quandoq. passam fuisse iacturam, dolendumq. quammaxime esse, vt ij censores, gubernatores, inquisitores, & officiorum promotores, & tandem Prouinciarũ iudices constituantur, qui integritatis suæ vitæ, bonum non habent testimoniũ, nec vllam prorsus rerũ experientiã. Sed missa hæc faciamus, & deueniamus ad ea, quæ ad prædictorum Cõmissariorum, seu Visitatorum Prouinciarum munus, & officium spectant, quod,

Nota hoc etiã valde.

vt præ

vt præmanibus habeatur, & melius memoriæ commendari possit, explicabitur per sequentes conclusiones.

Prima Conclusio.

IN primis supradictorum Commissariorum auctoritas plenaria est, & talis ea esse debet, vnde & consuetudine est positum, vt illis literæ patentes dentur, cum plenitudine potestatis. Quod qualiter sit intelligendum, inferius explicabitur, in vltima conclusione. Sed quamuis eorum auctoritas plenaria sit, merito tamen per Constitutiones Generales in aliquibus sibi restringitur, atque modificatur, & aliqua prohibetur eisdem, de quibus per Ordinem dicemus in sequenti conclusione.

Auctoritas dictorũ Commissariorũ plenaria est, & talis ea esse debet.

Secunda Conclusio.

Inprimis prohibitum est Commissarijs, seu Visitatoribus Prouinciarum supradictis, Vt non exerceant suum munus & officium, donec Prouinciali, constent suæ commissiones. Hoc statutum fuit in Cap. Generali Romano celebrato anno Domini 1571. Et innouatum in Congregatione Generali Tolet, habita anno Domini 1583. vt habetur in Constitutionibus ibidem factis c. 7. §. de Visitatoribus Prouinciarum. Facta tñ Prouinciali Ministro suarum litterarum ostensione, accipiunt ab eo Prouinciæ sigillum paruum, quo vtuntur, in executione sui officij. Hoc etiam statutum fuit in Capitulo Generali Romano habito anno 1587.

Comissarij Prouinciarũ non possunt exercere munus, & officium suũ, donec suas patentes literas Prouinciali Ministro repræsentent.

Secundo, prohibitum est eisdem, vt non possint statuta aliqua condere extra Capitulum, nec aliquid immutare in Prouincia, totam ipsam Prouinciam concernens absque assensu Ministri Prouincialis, & Discretorum Prouinciæ. Hoc fuit statutum, atque determinatum in Capitulo Generali Parisiensi celebrato anno Domini 1578. & postmodum in Congregatione Generali Toletana, & habetur loco supracitato.

Non possunt statuta facere extra Capitulum neque ea, quæ sunt Prouinciarum immutare.

Tertio, Prohibentur prædicti Visitatores, vt non possint confessores, nec Prædicatores instituere, nec Nouitios recipere, nec fratres extra Prouinciã sibi commissam mittere, nisi specialiter hoc illis fuerit commissum, vel nisi forte eos mittant ad Superiores, & Generales Prælatos, ad notificandum illis eiusdem Prouinciæ statum, habetur vbi supra.

Nõ possunt cõfessores, & Prædicatores instituere nec Nouitios recipere neq; fratres extra Prouinciã mittere.

Quarto, Prohibentur in eisdem Prouincijs, quas visitant, eligi in Prouinciales Ministros, atque præcipitur illis, vt in promotionibus ad Officia Ordinis faciendis, & in correctionibus criminum, & in alijs grauioribus negocijs semper consilium requirant, & seruent patrum Discretorum Prouinciæ, vel maioris partis eorum, & quod omnino caueant à verbis superfluis, & prouocatorijs in consilijs tribuendis. habetur vbi supra.

Non possunt eligi Prouinciales in eisdem Prouincijs quas visitant.

Quinto, est ipsis prohibitum habere votum in Electionibus vllis, nec in Diffinitorio, sed tantum habent auctoritatem, ad confirmandas electiones, si Minister Generalis fuerit absens, à Capitulo, vt dicitur in Constitutionibus Salmantinis, & tenet expresse Pater Ioannes Bobadilla in suo Manuale siue Enchrid. manuscripto, cap. 8. Sed de alijs, quæ conueniunt Commissarijs, seu Visitatoribus Prouinciarum supradictis, statuamus aliam conclusionem quæ erit tertia in Ordine.

Non habent votum in Electionibus vllis, neque in Diffinitorio.

Tertia Conclusio.

Prædictis Commissarijs est obediendum in omnibus, & per omnia, absque vlla prorsus contradictione, & in ipsos rebellantes, aut eisdem contradicen-

Commissarijs Prouinciarum prædictis, obediendum est in omnibus, & per omnia, absque vlla prorsus contradictione.

tradicentes, sunt ipso facto excommunicati, per quandam extrauagantem Greg.XIII.quæ incipit, *quoniam*, relata supra in art.1.vbi etiã habetur, quod *Statuta facta per Commissarios supradictos in c. cum consensu discretorum patrum, reuocandi, mutari, aut contemni nullo modo possint, sine expressa licentia, & permissione Generalis Ministri, qui solus ea immutare potest & valet, & decernitur irritum, & inane, quidquid secus super his, à quocumque quauis auctoritate scienter, vel ignoranter attentari contigerit* Hæc Greg.XIII. vbi supra. Cuius quidem decretum & Constitutio est, valde iuridica, nam quidquid prædicti Commissarij faciũt auctoritate Ministri Generalis, à quo missi sunt id efficiunt. Vnde licet eorum extinguatur potestas, expleto visitationis tempore, durat tamen potestas Generalis Ministri, cuius auctoritate, prædicta statuta sunt facta.

Quæ sint firmanda Statuta facta in Capitulo à Commissarijs Prouinciarum.

Præterea supradicti Commissarij præsidere debent, in omnibus Communitatibus, & Hospitijs, vbicumque fuerint, si fuerit absens Generalis Minister, duratq. ipsorum auctoritas, vsque ad 20. dies post celebrationem Capituli, quibus transactis tenentur statim à Prouincia recedere, vt cautum est in Constitutionibus Salmantinis.cap.8.de Commissarijs Prouinciarum, & in Capitulo Generali Vallisoletano habito anno 1593. statuitur, *quod nulli Commissario, seu Visitatori Prouinciarum liceat vltra 3. menses in visitatione sibi commissa Prouincia immorari, quo elapso tempore, si statim Capitulum celebrandum non sit ex illa Prouincia egredi teneatur, neque ad eam egredi valeat, quoad vsque à Patre Generali prædictum Capitulis tempus supperuenerit*. Sed hãc constitutionem hucusque, nunquam vidi obseruari in communi praxi, aut ipsam positam fuisse in consuetudine.

Nota quod Cõmissarii Prouinciarũ præsidẽt in omnibus Cõtentibus suæ visitationis.

Nota hoc valde de tempore quo durat offi. cium prædictorum Commissariorum.

Aliqua sunt summa animaduersione digna, atque supradictis Commissarijs nimis proficua, quæ explicabuntur per sequentem conclusionem.

Quarta Conclusio.

Aduertant summopere, oportet Commissarij Prouinciarum supradicti, rectæ gubernationi non expedire, vt Guardiani priuentur, aut suspendantur, cum actu ipsorum Conuentus visitantur, sed quod id reseruetur, vsque ad Capitulum, nam ex priuationibus huiusmodi extra Capitulum factis, vt plurimum inter seculares innumera exoriuntur scandala, existimantes, & arbitrantes plura, exorbitantia crimina, & scandalosa ab eisdem fuisse commissa, à quibus proinde omnino debent abstinere, & omnino curare, vt ipsorũ vindicta, & priuatio reseruetur, vsque ad Capitulum Prouinciale, vbi id cõmodius fieri poterit. Quod semper est intelligendum, nisi rei, aut alicuius scandali grauitas, aliud exposcat, alias finant eosdem permanere in Conuẽtibus, vsque ad Capitulum, et si quæ occurrunt, Reformatione digna, prouideant de conuenienti remedio.

Quæ summopere debẽt aduertere supradicti Commissarii Prouinciarum.

Secundo, etiã oportet summopere animaduertat, qđ nec Prouincialis Minister, nec vllus alius Pr. Prouinciæ qualificatus, expedit etiamsi deliquerit, vt puniatur per solum arbitrium prædictorum Commissariorum, sed per arbitrium, atque consensum omnium Discretorum, vel maioris partis Prouinciæ, quod in quampluribus Capitulis est statutum, & ordinatum, & præterea, vt non se ingerant siue intromittant in visitationibus, siue Electionibus Monialium, nisi forsan in aliquo necessario casu, quia hæc magis pertinent ad Prouinciales, quam ad Commissarios. Vt autem sciatur, quid intelligendum veniat, per illam clausulam Generalem communiter in patentibus litteris dari consuetam, *cum plenitudine potestatis*, &c. sequentem statuo conclusionem.

Quinte

Quinta Conclusio.

Per supradictam clausulam *cum plenitudine potestatis*, &c. in primis nō eximuntur supradicti Commissarij, seu Visitatores Prouinciarum, a iurisdictione, & obedientia Commissariorū Generalium, etiamsi suæ patentes litteræ fuerint illis concessæ ab ipso Ministro Generali. Hoc fuit expresse determinatum *in Capitulo Generali celebrato Assisij*, anno Domini 1526. Et idem habetur *in Constitutionibus Salmantinis, seu Monelsanis, cap.* 8. agendo de Prouinciali Ministro. *versiculo, nullus Minister*.

Quidnam intelligatur, seu venire intelligēdum pro illa clausulā cōiter poni consuetā in Patētibus litteris dictorum Commissariorū cum plenitudine potestatis, &c.

Secundo, prædicta commissio *cum plenitudine potestatis*, non suffragatur habentibus ipsam, nec valet ad eos casus, in quibus tota Prouincia, vel Diffinitores, simul cum Prouinciali habent potestatem, vt expresse decretum est *in cap. Burdegalensi* celebrato anno Domini 1528. Vnde sequitur, quod virtute dictæ Commissionis, in nostro Ordine Minorum Regularis obseruantiæ, non possunt Commissarij prædicti, Prędicatores, nec Confessores instituere extra Capitulum, neque eijcere ab ordine Fratrem Religiosum incorrigibilem, quia hæc omnia, & similia pertinent ad totam Prouinciam capitulariter congregatam: & propter eandem rationem per dictam commissionem, non datur facultas ipsis Commissarijs, vt possint aliqua in Prouincia ordinare, aut ordinata immutare, vel contra statuta Prouincialia facere, sine consensu Patrum Discretorum Prouinciæ, pro tempore existentiū, vel maioris partis eorum, declaratum est in Constitutionibus Salmantinis, dicto cap. 8. verficulo item nullus.

Prodest tamen commissio, cum clausula supradicta ad hoc, vt Commissarius Prouincialis supradictus, possit d spensare in omnibus Statutis Generalibus, in quibus ipse Generalis Minister dispensare potetat, & in casibus qui specialiter non sunt reseruati ad totam Prouinciam in Capitulo, seu Congregatione Capitulari congregatam. Non autem in illis casibus, qui in dictis Statutis, siue Constitutionibus specialiter sunt sibi prohibiti. Quinuero addo, quod si contra prædicta Statuta aliquid intentare velint, non obstante plenitudine suæ potestatis, Fratres non tenebuntur illis obedire, & inobedientes. & contradictores non incident in pœnas positas, in dicta Extrauaganti, siue Constitutione Gregorij XIII. nam licet dictus summus Pontifex præcipiat, vt nullo modo contraueniatur suis ordinationibus, hoc intelligēdum est, de illis ordinationibus, & mandatis, quæ iuste & iuridice possūt efficere, non excedendo limites nostrarum Constitutionum, atque Statutorum Generalium. Haud enim credibile est, velle summum Pontificem, per Generalem concessionem, & commissionem, derogare alijs Statutis cum consilio, & rationabiliter factis, vt habetur *in cap. 1. de Constit. in 6* & in nostris Cōstitutionibus Generalibus Toletanis, vbi supra habetur, quod Visitatores Prouinciarum, excedentes limites suarum commissionū, aut non seruantes ordinationes generales, pœna puniantur Talionis.

Nota hoc valde.

In calce huius Articuli libuit aduertere, quod supradictum Commissarij non mittuntur ad Prouincias regulariter, nisi quando occurrit tempus Capituli, in quo eligēdus est Minister Prouincialis, vel nisi Prouincia, aut Prouincialis illud petierit. Fratres vero particulares ub pœna carceris prohibentur Visitatorem petere à Prælatis Generalibus, poteruut tamen ipsis humiliter suas necessitates, & vexationes, si quas patiuntur exponere, & Prælatorum Generalium iudicio relinquitur, in quo casu prædicti Commissarij, mitti debeant an non. Hoc cautum est in pluribus Capitulis Generalibus, sed præsertim in Tolosano celebrato anno Domini. 1532. Cuius me-

Quando mittēda sunt Visitatores ad visitandas Prouincias.

Quando & quinam possint petere Commissarium pro visitanda aliqua Prouincia.

minit Enchiridion fol. 107. pag. 2. Et in Salmantino, siue Constitutionibus Monelianis, factis anno 1553. cap. 8. de Commissarijs. Verum si roges, quid intelligatur in prædictis statutis, nomine Prouinciæ, ad petendum Cõmissarium? dico, quod ad hunc casum, Discreti Prouinciæ quamuis non sint congregati, Prouinciam repræsentant, & sufficiunt, ad petendum Commissarium in casu, quo Prouincialis ad id aliquam sufficientem causam dederit.

Forma seruanda in Visitatione, traditur in Constitutionibus Generalibus Toletanis, c. 6. §. 1. Et in Salmantinis, eodem loco: à qua ego tractatione, in præsentiarum supersedeo, quia hac de re in subsequentibus longior futurus est sermo. Hactenus de isto Articulo, & de tota hac Quæstione.

QVAESTIO XVI.

De Capitulo Prouinciali, & electione Prouincialis Ministri, & ijs, quæ ad eius munus, & officium spectant; in nouem Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quidnam sit Capitulum Prouinciale, & quis dicatur Prouincialis Minister?

Quidnã sit Capitulum, & intelligatur Prouinciæ nomine.

PRo huius Articuli intelligentia, oportet breuiter præmittere, quidnam sit Capitulum; quid etiam intelligatur nomine Prouinciæ. Et de primo dico, quod Capitulum, quantum attinet ad præsens propositum, est locus, in quo Vocales, siue Capitulares congregantur, ad aliquid agendum, Vocales autem voco, qui habent vocem in Capitulo. Vel dicamus, quod Capitulum est congregatio illa multorum Vocalium, siue Capitularium, & præcipue Religiosorum, qui certo aliquo, & determinato tempore, & loco, ad aliquid agendum congregantur, siue conueniunt in vnum, si eiusmodi Congregatio sit generalis, atque ex omni parte etiã ipsum Capitulum est generale, si vero non fuerint ex omni parte, sed ex aliqua vna Prouincia, dicitur Prouinciale. Pro cuius pleniori intelligentia, videamus oportet, quidnam sit Prouincia, seu quid veniat intelligendum Prouinciæ nomine? Et vt rem hanc fusius, atque ex suis principijs eruamus, dico quod apud Romanos, olim Prouincia dicebatur, regio illa, quæ ab Italia erat procul posita, armisq. deuicta, cui & Præfectum constituebant Romani, qui eam gubernaret pleno iure. Ita docet Egesippus. Et Cicero in Verrem, inquit, quod Regio prima, quæ olim appellata fuit Prouinciæ nomine, fuit Sicilia. In Hierarchia vero Ecclesiastica, Prouincia, idem pollet, quod Metropolis; Metropolis autem, est ciuitas præcipua aliquarum plurium ciuitatum mater, & caput. Ex quo infertur, quod proprie loquendo, Prouincia est districtum, in quo sunt plures ciuitates, Diœceses, siue Episcopatus, subditi atque subiecti, vni Archiepiscopo Metropolitano, quoad appellationis refugium, & ad celebranda Prouincialia Concilia. Hæc omnia satis colliguntur, *ex cap. scitote. 6. q. 3.* vbi latissime dicitur, quid sit intelligendum Prouinciæ nomine, & quot ciuitates habeat, seu habere debet vnaquæque Prouincia? Qua de re videatur etiam Syluester, *verbo Prouincia.* Ad eundem igitur modum apud Regulares, & Religiosos, sed præsertim apud nos fratres Minores, Prouincia dicitur, districtum, in quo multa

Quidnã sit Prouincia, & quid veniat intelligendũ Prouinciæ nomine.

sunt

ta sunt oppida, seu Ciuitates, & in ipsis plures Conuentus, diuersaq. Monasteria, quæ omnia subduntur vni Prouinciali Ministro. Quo præmisso, haud difficile erit colligere, quidnam dicatur Prouinciale Capitulum, & quisnam sit, ac dici debeat Prouincialis Minister? quod & explicabitur per sequentem conclusionem.

Conclusio.

Prouinciale Capitulum est illud, in quo multi vnius Prouinciæ Vocales, siue Capitulares, conueniunt ad electionem vnius Prouincialis Ministri, seu ad aliquid aliud peragendum, in casu quo ille nõ sit eligendus. Prouincialisq. Minister dicitur, qui præest multis Monasterijs, atque Conuentibus vnius, & eiusdem Prouinciæ. De huiusmodi Prouincialibus Ministris, fit expressa mentio in nostra Regula, quæ pluribus in locis loquitur de ipsis, tanquam de Prælatis Ordinarijs Superioribus, Præsidentibus, Guardianis, & Custodibus, & reliquis Religiosis, subditis tamen, & inferioribus Ministro Generali. Sed aduertẽdum est, quod in dicta Regula, prædicti Prouinciales, non hoc insigniuntur nomine, sed absolute vocantur Ministri, eam credo ob causam, quia quando supra dicta Regula constructa fuit, aut etiam confirmata, nondum erant diuisæ Prouinciæ, uam vt constat ex historijs, & chronicis nostri Ordinis, prima Prouinciarum diuisio, facta est à Seraphico Patre nostro Francisco, in primo Capitulo Generali, Assisijs celebrato, anno Domini 1217. vbi dicitur, quod totus Ordo Minorum diuisus est in duas familias, Vltramontanam, & Cismontanam, & rursus quælibet familia, in plures Prouincias, nam hæc Cismontana diuisa est in Prouincias Italiæ, & Germaniæ, Vltramontana vero in Prouincias Galliæ, Hispaniæ, & Angliæ, atque in eodem Capitulo, instituti sunt Ministri Prouinciales, qui præessent prædictis Prouincijs, & inde cœperunt Prouinciales Ministri nuncupari.

Prouinciale Capitulu est illud, in quo multi vnius Prouinciæ Vocales, conueniunt ad eligẽdum vnũ eiusdem Prouinciæ Ministrum qui oibus Monasteriis præsideat.

Quare in Regula non dicãtur Prouinciales, sed Ministri.

Quando fuerit facta in nostro Ordine, prima Prouinciarum diuisio.

ARTICVLVS II.

De electione supradicti Prouincialis Ministri.

PRo huius Articuli intelligentia, oportet præmittere, quod in Regula Seraphici Patris nostri Francisci, nihil prorsus disponitur, circa electionẽ Prouincialium Ministrorum, atque adeo non satis constat, quænam forma fuerit obseruata olim in ipsorum electione, in nostro sacro Ordine. Nam quamuis secundum iuris dispositionem, instituendi illi essent, per suorum subditorum Canonicam electionem, nulla tamen hac de re, fit mentio in nostris Chronicis, & Monumentis nostri Ordinis, imo vero creditur, quod auctoritate Apostolica instituebantur, in Capitulis Generalibus, vt constat ex prima parte nostrarum Chronicarum, cap. 48. factum fuisse per Seraphicum Patrem nostrum Franciscum, in supradicto primo Capitulo Generali, Assisijs celebrato anno 1217. Tamen Clemẽs V. in Concilio Viennensi, celebrato anno 1311. *in Clementina, quæ incipit exiui de Paradiso, posita in titulo, de verborum significa. art. 9. §. demum*, videns quod Seraphicus Pater noster Franciscus, in sua Regula, nullam prorsus de Ministrorum Prouincialium electione, & institutione mentionẽ fecerat, & quod super hoc poterãt oriri dubitatio inter Fratres, aut forsan iam suborta fuerat, *decreuit, & statuit, vt electio supradictorum Ministrorum Prouincialium, pertineret ad Capitulum Prouinciale, ita quod ille, in quem maior pars Capituli consensisset, esset Prouincialis Minister, confirmandus tamen per Ministrum Generalem, aut per eum, qui eius vices haberet,*

De forma seruanda, in electione Ministrorum Prouincialium, nihil omnino habetur in Regula nostra.

Clemens V. in Concil. Viẽnen fi tradidit formam seruandã in electione Prouincialis Ministri.

bereat: addiditq. *quod si electio fuisset infirmata, reuertatur ad dictum Capitulum, si tamen in die ad eligendum assignata, Capitulum eligere pretermittat, quod prouisio pertineat ad supradictũ Generalem Ministrũ. Tamen in Prouincys Cismontanis maximis, si Capitulo, & Ministro Gener. expedire fuerit visum, atque ex rationabili causa, concessit, vt Prouinciales Ministri possint institus, per Ministrum Generalem, cum aliquorum proborum Ordinis consilio*, hæc in dicta Clementina, vbi supra, de qua plura dicturi sumus infra, in quæstione, quam in communi, atque in generali facturi sumus, de electionibus. Sed nunc iam expresse tradita est, forma seruanda in electione Prouincialis Ministri, quam non licet præterire, de qua sequens statuitur conclusio.

Conclusio.

Quęnam forma obseruanda sit nunc, in electione Prouincialis Ministri.

In electione Prouincialis Ministri, seruandæ sunt omnes conditiones prę scriptæ à Concilio Tridentino, & à Constitutionibus nostris Generalibus Toletanis, quarum trãsgressio electionem reddet irritam, & nullam. Vt autem hoc sciri possit dico, quod *in Concilio Tridentino sess. 25. cap. 6.* præcipitur in primis, *vt electiones omnes per vota secreta fiant, ita vt singulorum eligentium nomina, nunquam publicentur, praterea, vt nullo modo liceat ad effectum electionis faciendæ, aliquos titulares constituere, aut voces, & suffragia absentium supplere, & dicitur, quod si contra huius decreti Constitutionem, aliquis electus fuerit, electio ipsa irrita sit, & nulla.* Idem habetur in supradictis Constitutionibus Generalibus Toletanis. cap. 7. §. de Electionibus, & §. de Prouincialibus Ministris. Et ad maiorem supradicti Concilij obseruantiam statuitur, vt electiones fiant per schedulas secretas, quod necessario faciendum est, atque obseruari oportet. Sed tamen, si electio aliqua fieret per vota, vocaliter exhibita, coram scriba, & testibus, vti antea fieri solebat, multorum fert opinio, quod talis electio non esset irrita, & nulla, quia non est contra Concilium prædicta eligendi Vocalis forma, neque vlla est lex irritans, & annullans electionem Prouincialium, seu quorumcumque Superiorum, sic vocaliter facta. Huius opinionis, & sententiæ fuit Doctiss. Pater Frater, Ioannes de Bobadilla in suo Manuali, seu Enchyridione manuscripto.

Difficultas. An Prouincialis Minister eligi necessario debeat de corpore Capituli.

Sed breuiter quæritur: An prædictus Prouincialis Minister, eligi necessario debeat de corpore Capituli? & dico quod non, quinvero de tota Prouincia potest eligi, quemadmodum, & Minister Generalis, quamuis non sit vocalis. Nã nullus, qui habuerit partes ad id muneris requisitas, à voto passiuo est exclusus, imo omnes, qui sunt de Prouincia, iure possunt eligi, id qđ & multoties contingit. Et quamuis Capitulum Prouinciale, non possit eligere Prouincialem, qui sit alterius Prouincię, pro eo ꝙ non habet potestatem, ad cogendum ipsum, vt acceptet præfecturam, verumtamen si Prælati Generales id ipsum concesserint, poterit quidem Capitulum Prouinciale, in Prouincialem sibi eligere, Fratrem qui alterius sit Prouinciæ. Nam nulla est lex, quę huiusmodi electionę prohibeat, quinuero ita fuisse factũ ab hinc 43. annis, ex quo desumpsi sacrę huius nostræ Religionis habitũ practicari multoties, & vidi, & audiui. Attamen Prælati Gener. sine vrgentissima causa, & vt crediderim, sine speciali licẽtia, & facultate summi Pontif. nõ debent aut possunt, Capitula Prouincialia ad idipsum cogere, nam talis coactio nimis est odiosa, atq. iniuriosa, facereq. id prohibentur iure, per quamdam nostrã Constitutionẽ, factam in Capitulo Generali Romano, celebrato anno 1600. vbi habetur, *quod Ministri Prouinciales non eligantur ex aliena Prouincia, nisi magna, & vrgenti necessitate, & ex consensu totius Diffinitorij.* Prohibetur etiam

idipsum

idipsum per specialem Constitutionem Pij V. quæ incipit: *Pastoralis*, quæ hac de re disponit. Nec etiam facile debent licentiam præstare, ad eligendum Fratrem extra Prouinciam in Prouincialem, nisi cum magna causa, & nisi talis licentia fuerit ab ipso Capitulo petita, atque accedente eiusdem Capituli consensu. Panorm. inquit quod ad eligendum extraneum, non sufficit consensus maioris partis Collegij, siue Capituli, sed omnes debent conuenire, nemine discrepãte, vt habetur *in cap. cũ Vinoniensis Ecclesia, de elect.* & in casu quo omnes vellent, atq. consentiant, poterunt nominari tres, aut quatuor Patres à Ministro generali, vt ex ipsis ab eis eligatur vnus, nec tunc dicetur electio limitari, aut coarctari. Sed de his plura post modum dicturi sumus infra, quando in communi agemus de electionibus. Hæc pro nunc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS III.

De modo & forma celebrandi Prouincialia Capitula, ad eligendum Prouincialem Ministrum?

MOdus & forma celebrandi Prouincialia Capitula, ad vnguem ponitur, *in nostris Generalibus constitutionibus, Toletanis cap. 8. §. de Prouinciali Capitulo*, vt tamen omnia, quæ illic dicuntur, per ordinem, clarius, atque distinctius, hic præ manibus habeãtur, libuit ea diuidere, in sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

IN primis, absoluto olim quadriennio, nunc vero triennio, cuiuslibet Prouincialis Ministri, inuiolabiliter præcipitur, celebrari Prouinciale Capitulũ. Hoc vero Capitulum, in quo eligendus est Prouincialis Minister, haberi nullo modo potest, nisi præsente Ministro, aut Commissario Generali, seu alio aliquo Visitatore, eorum auctoritatem habente, & si aliter dictũ Capitulum celebretur, est irritum, & inane, quidquid ibidem factum fuerit. Hæc Conclusio habetur, vbi supra, quapropter in eisdem constitutionibus, cap. 7. §. de Prouincialibus Ministris, præcipitur, vt omnes Ministri Prouinciales ante sex menses suæ Vacaturæ, teneantur Prælatos generales certiores facere, de die, in qua suum quadriennium, siue triennium expletur, vt possit commodius, de illius Prouinciæ Visitatore deliberari.

Quonam tẽpore celebrandũ sit Prouinciale Capitulum.

Nota quod Prouinciales Ministri, tenẽtur certiorẽ facere Generale, aut Cõmissarium Generalem, determinatione sui officij.

Secunda Conclusio.

Supradictum Capitulum Prouinciale, hoc ordine celebrandum est, quod interim dum visitatur Prouincia, assignetur à Visitatore, seu Præsidente Capituli dies, in quo celebrandum est, ac præcipitur in constitutionibus Generalibus, quod sit dies Dominica, quãtum commoditas tulerit, & quod Visitator Prouinciæ, & Prouincialis Minister, Diffinitores, siue Discreti Prouinciarũ, accedant ad locum Capituli, tribus diebus antequam accedant reliqui Vocales, vt in hoc tempore, si quæ fuerint culpæ graues, ex Visitatore Prouinciæ resultantes, contra Ministrum Prouincialem, illi in scriptis tradantur, atque audientia præbeatur eidem, & coram Præside, & Discretis Prouinciæ, accusationes, & excusationes discutiatur, & illud circa correctionem, vel liberationem Ministri Prouincialis fiat, quod maiori parti fuerit visum. Hæc etiam conclusio habetur, vbi supra.

De assignatione diei in quo celebrandum est Prouinciale Capitulum, & qua die debent cõuenire patres & discreti Prouinciæ.

Tertia

Tertia Conclusio.

Qua die Vocales oēs debent intrare, siue ad Capitulum conuenirent de ordine agendorum.

Vocales dicti Capituli Prouincialis, accedere debent, vigilia vigiliæ Capituli celebrandi ad horam prandij, & deliberare vsque ad sequentem diem, in quo post Primam decantatur missa de Spiritu sancto, & statim pulsatur ad Capitulum, in quo conueniunt omnes, & primo dicitur Hymnus. Veni Creator. qui ab omnibus decantatur, & dicta oratione, fit sermo corā omnibus, qua peracta concione, egrediuntur omnes, qui non sunt de corpore Capituli, & fit exhortatio à Præside, de his, quæ conueniunt ad electionem. Hæc etiam conclusio habetur vbi supra.

Quarta Conclusio.

Quilibet Prouincialis præteritus culpas suas debet recognoscere.

In dicto Capitulo, antequam deueniatur ad electionem futuri successoris, Minister Prouincialis, qui suum iam expleuit officium, debet coram toto Capitulo, officij sui renunciationem præmittere, & sigillum, & registrum Præsidi conferre, ac suas culpas de more recognoscere, & veniā precari genuflexus, & vbi à Præside laudetur, vel corripiatur. Qui si liber euaserit, in omnibus electionibus, habebit vocem, non solum in Discretorio, verum etiam & in Diffinitorio, ni forsan ob sua, merita priuetur. Habetur hæc conclusio locis supra citatis.

Quinta Conclusio.

De nominatione disquisitorū pro dicta electione faciēda, & fratrum absolutione.

Supradictis peractis, si qui sunt alij corripiendi. & priuandi, tunc priuantur. Et statim eliguntur à Præside, & Discretis Prouinciæ, de corpore Capituli, vnus Secretarius, & duo testes, qui & Disquisitores solent appellari, nam electio sine huiusmodi Disquisitoribus facta, erit nulla, vt habetur in dictis Constitutionibus. cap. 7. §. de electionibus, & antequam ad electionem procedatur, absoluuntur omnes Vocales à censuris, suspensionibus, & irregularitatibus cunctis, præuia cōfessione Generali, & deinde proceditur ad electionem Successoris, quæ & facienda est, modo dicendo, in sequenti conclusione.

Sexta Conclusio.

Obseruanda in electione Prouincialis Ministri.

In dicta electione, sequentia sunt obseruanda. Primo, quod voces, & suffragia absentium, nullatenus possunt suppleri. Secundo, quod electio debet fieri per vota secreta, ita vt singulorum eligentium nomina, nunquam publicentur, ad quod, sunt faciendæ secretæ quædam schedulæ. Tertio, quod huiusmodi electio debet esse canonica, ita vt maior pars Capituli libere in aliquem consentiant. Ad maiorem autem partem, sufficit quicumq; excessus quantumuis minimus, supra medietatem Capituli, quare si omnia capituli suffragia, fuerint viginti & vnum, & vndecim in aliquem consenserint, electio erit canonica, & valida. Quarto, quod supradicti Disquisitores, debent poni in loco patenti, ita vt, si commode fieri possit, valeant videri (non tamen audiri) à Vocalibus in Capitulo congregatis. Ad quos disquisitores, singuli electores, suo ordine accedent, portantes schedulas suas, à se factas suisque nominibus consignatas, & obseratas, ita vt eligentis nomen videri non valeat, & hic est vnus supra dictarum schedularum faciendarum modus. Vel si placet, eiusmodi schedulæ scribantur, à Secretario, suoque nomine obsignabuntur, totq. schedulas cuilibet exhibebit Secretar. scriptas, quot fuerint nomina eligendorum petita. Ad quos supradictos Disquisitores accedentes electores, & vocales, ad minus petant duo nomina, vel duas

Modus faciēdæ schedulas pro dicta electione faciendā.

schedu-

schedulas supradictas,& hic est secũdus,supradictarũ schedularũ faciendarum modus. Ex quibus schedulis, Electores siue suffragantes, vnam secreto eligunt, quam coram Præside, & toto Capitulo apponunt, in vase pro eligendo præparato,atque in alio vase reliquæ schedulæ inutiles reponuntur, & statim vota regulantur à Præside, & Diffinitoribus simul existentibus in mensa coram Præside,in loco Capituli præparata, vbi sedere debet ipse Prælatus,qui electioni præest,& Diffinitores supradicti,reliqui autem Vocales in suis locis sedent,interim quod vota,siue suffragia regulantur,& facta electione,promulgatur & publicatur,modo dicendo,in sequẽti. Concl.

Septima Conclusio.

Facta electione, surgit Secretarius & dicit: *In nomine Patris, &c. hæc est electio canonica N. facta in hoc Conuentu N. tali die, mense & anno,hoc ordine P.F.N. habuit tot suffragia*, & incipit ab his,qui pauciora suffragia habeant, & cum venerit enunciare nomen illius,qui canonice est electus, iterum dicit: *In nomine Patris,& filij, & Spiritus sancti. Amen. Ego Fr. N. nomine meo, & nomine omnium vestrum, qui mecum consensistis, eligo P. Fr. N. cum tot suffragijs, in Prouincialem Ministrum huius Prouintiæ, &c.* Et deinde fit electio quatuor Diffinitorum eodem modo,& ordine quo dictum est,diceturque amplius in propria ipsorum quæstione. Hic est modus eligendi Prouincialẽ Ministrum, sed aduertendum est, quod electus nullam habet auctoritatem quousque fuerit confirmatus,ab eo qui electioni præest, qui nimirum, nisi iusta subsit causa,cõtinuo electũ confirmabit,& electus tenebitur etiam statim electionem de se factam acceptare, sed confirmatio & acceptatio,non statim facienda est in Capitulo,sed in Ecclesia;nam supradictis peractis, solemniter cantatur: *Te Deum laudamus*, & pulsantur omnes campanæ Conuentus, vaduntq. omnes fratres in processionis forma, ad Ecclesiam, vbi dicta oratione, Prouincialis & Diffinitores electi, à Præside Capituli confirmantur.

Forma promulgandi electionẽ Prouincialis Ministri nouiter electi.

Minister electus nullã habet auctoritatẽ,antequã confirmetur à Præside, qui necessario ipsum debet cõfirmare,nisi sublit iusta, & legitima causa.

Reliqua omnia, quæ pertinent ad Congregationem Discretorij, & Diffinitorij, & quoad constitutiones faciendas, prædicationes, conclusiones,& tabulæ confectionem,fieri debent suo modo,sicut dictum est supra quæst. 6. art.2.agendo de Capitulo generali,concl. 11. quæ non libuit in præsentiarum referre,vt non iste Articulus nimium excrescat.

Quæ sint obseruanda in congreg. Discretorij,atq. Diffin.

His omnibus sic constitutis, & peracta officiorum tabula, omnes iterum ad Capitulum conuocantur,& in eo Præsidens,facit exhortationem quandã paruam, admonendo omnes fratres ad Regularem obseruantiam, & Prouinciæ defectus generaliter reprehendendo, & statim denunciabit, seu denunciari corã se,& omnibus faciet,quæ sunt à toto Cap.ordinata,& tabula officiorum, & dictarum ordinationum promulgabitur, atque concessa auctoritate,vt per aliquos dies generaliter absolui possint fratres,& data sua benedictione, & licentia redeundi, dissoluitur supradictum Prouinciale Capitulum. Hæc omnia habentur,in constitutionibus generalibus, vbi supra vbi etiam dicitur,quod postquam capitularis tabula fuerit promulgata, Diffinitorium non possit dilatari vltra dies octo, quibus transactis,ipso facto manet supradictum Diffinitorium dissolutum,& sine vlla auctoritate capitulari. Hactenus de isto Articulo.

Qualiter pronunciandæ sit, Capituli tabula & de aliis ibidẽ faciẽdis.

Quo tẽpore dissoluitur Diffinitorũ Capituli.

ARTICVLVS IV.

Quanto tempore duret officium Prouincialis Ministri?

Prouinciales olim erant perpetui in initio noſtri Ordinis.

PRo intelligentia huius Articuli oportet præmittere, quod, vt colligitur ex Chronicis, & Monumentis noſtri Ord. & expreſſius ex bulla, quæ cõmuniter dicitur Vnionis, Prouinciales Miniſtri, olim erant perpetui, nec expirabat eorum officium, niſi per mortem, ſeu vero promotionem, vel amotionem. Sed Leo X. in ſupradicta bulla vnionis, *ſtatuit, & decreuit, vt dicti Prouinciales eſſent triennales, & quod vltra triennium in ſuis officijs non poſſent continuari, quo triennio elapſo, præcipitur, vt pro abſolutis ab officio, à cunctis fratribus habeantur*; hæc in ſupradicta bulla Vnionis. Sed poſtmodum Pius V. in alia bulla, quæ incipit, *Paſtoralis*, publicata in Capitulo Generali Romano, habito anno 1571. *ſtatuit, vt eſſent quadriennij*, quod & durauit toto ſuo tẽpore, & Greg. XIII. Attamen Sixtus V. in alia ſua bulla, quæ incipit, *Ex commiſſa curæ Paſtoralis officij*, data Romæ anno Domini 1587. *decreuit, vt iuxta antiquam poſt à Ordinis conſuetudinem, tempus durationis Prouincialis Miniſtri, dumtaxat eſſe triennium*, & idem dicendum eſt de Guardianis, & de omnibus alijs officijs, (excepto Generali Miniſtro) cuius officium voluit eſſe ſexennium, & ſic obſeruatur modo. Vnde propoſitæ difficultati, reſpondendo per ſequentem ſtatuo, Concluſionem.

Quo tempore Prouinciales eſſe cœperint triennales.

Concluſio.

Tempus durationis officij Prouincialis Miniſtri, dumtaxat eſt triennium.

TEmpus durationis officij Prouincialis Miniſtri, dumtaxat eſt triennium. Sed aduertendum eſt, non ita præciſe hoc eſſe intelligendum, interpretandum, ſiue declarandum, quin poſſit per menſes, ſiue per menſem, huiuſmodi officium prolongari, ſeu abbreuiari, ſecundum quod & ipſa Capitula Prouincialia protrahuntur, ſiue accelerantur: quod & expreſſe diffinitũ, atque determinatum fuit, in Capitulo Valliſoletano, celebrato anno 1593. quinvero & multo antea, in quodam Capitulo generali, celebrato in Conuentu Laballis, Prouinciæ Turoniæ, anno Domini 1503. vbi habentur ſequentia verba: *Non autem ita præciſe intelligendum eſt huiuſmodi triennium, quin poſſit per menſem, vel per menſes prolongari, ſeu abbreuiari, ſecundum quod Capitula Prouincialia accelerantur, vel protrahuntur*. Refertur huiuſmodi ſtatutum in memoriali Ordinis, agendo de vigeſimoprimo Vicario generali, fol. 249. refertur etiam à Collectore priuilegiorum in Compendio, *verbo officia Ordinis*, §. 2. *in fine*. Vnde dico, quod quamuis per Bullam vnionis, expleto triennio ſupradicto, auctoritate Apoſtolica, ipſo facto Prouinciales prædicti, abſoluti erant à ſuo officio, & ab illo die auctoritate Cap. generalis, iam non erant Prouinciales, ſed Commiſſarij Prouinciæ, modo tamen non ſtatim vacat, quantum ad rem attinet, & quantum ad ſubſtantiam, ſupradictum Prouincialium officium, quamuis ſit expletum, atque completum triennium, quia de hoc auctoritate Apoſtolica nulla reperitur facta conſtitutio, ſed tamen vacat, quantum ad nomen, ſeu denominationem, auctoritate multorum Capitulorum gener. ſed præcipue Salmanticenſis, celebrati anno Domini 1553. & Toletani, ſeu Congreg. generalis Toletanæ, habitæ anno 1583. Vbi in c. 7. §. de Commiſſarijs Prouinciarum, habetur, quod poſtquam Miniſter Prouincialis, ſuum quadriennium ſiue triennium expleuerit, ſi Viſitator Prouinciæ nondum ad illam acceſſerit, ipſe Miniſter ſit ipſius Prouinciæ Cõmiſſarius, auctoritate Cap. generalis, qui & ab eo die, in quo quadrienniũ fuerit

Tempus durationis officij Miniſtrorum Prouincialium modo eſt per triennium tantum.

Non ita præciſe prædictũ durationis tẽpus intelligendum eſt, quin poſſet per vnum, vel duos, aut tres menſes, abbreuiari, aut prorogari.

fuerit completum, non appellabitur Minister Prouincialis, sed Commissarius Prouinciæ. Hæc in dicta Congregatione generali. Sed quæstio hæc videtur, non tam de re quam de nomine, & certum est, quod etiamsi quadriennium fuerit expletum, si Visitator Prouinciæ aduenit, nuncupandus erit Prouincialis, & non Commissarius Prouinciæ.

ARTICVLVS V.

De reelectione Prouincialis Ministri, & quantum tempus debeat eius officium vacare?

PRo intelligentia huius Articuli, præmittendum est, quod tacito quodam totius Ordinis consensu, receptum fuit statutum Reuerendissimi Patris Lunelli. Generalis Ministri, quo cautum est, vt qui semel fuisset Prouincialis, non posset ad idem Prouincialatus Munsterium, assumi aut eligi, nisi transacto sexennio. Sed per sexennium secundum Ordinis statuta, & consuetudinem, non intelligebatur tempus completum sex annorum, sed tempus medium inter duas electiones, duorum Ministrorum Prouincialium, ita quod pater ille, qui Prouincialis olim fuisset, poterat iterum ad idem officium eligi, & assumi, si interea alij duo Prouinciales fuissent electi, & à suo officio absoluti, quamuis inter duos illos Prouinciales, non esset completum prædictum sex annorum tempus. Triennium enim olim, seu triennale tempus, in nostro sacro Minorum Ordine, non sumebatur, nisi pro tempore quo aliquis Prouincialis eligebatur, vsque ad Capitulum, in quo à suo officio absolnebatur, quamuis illud esset modicum & paucum, vt expresse constat ex cõstitutionibus Salmantinis, seu Monelianis, c. 8. vbi fit mentio de Prouincialibus Ministris. Sed postea Pius V. in supradicta sua Bulla, quæ incipit *Pastoralis*, publicata anno Domini 1571. *statuit, vt Prouincialis Minister, postquã suo fuisset functus officio, non posset iterum ad id munus eligi, nisi post 16. annos.* Hoc autem statutum, siue constitutionem, postmodum Greg. XIII. reformauit, in quadam alia sua Bulla, quæ incipit *Consueuit*, publicata in Cap. generali Parisiensi, celebrato anno Domini 1578. *statuens, vt Prouinciales nostri Ordinis post functum sus Prouincialatus officium, vacare debeant, nec iterum eligi possint, nisi post duplum temporis, quo illud exercuerunt.* Per duplũ vero temporis, constitutiones Toletanæ c. 7. §. de Prouinc. Ministr. declararunt, tempus 8. annorum expletum, siue post 8. annos expletos, erant enim tunc Prouinciales supradicti, quadriennij siue quadriennales.

Olim Prouinc. nõ poterat reeligi in dicto officiũ, nisi post sexenniũ transactum.

Qualiter olim computabatur sexennium.

Hoc præmisso, est modo quæstio, & difficultas, an supradicta declaratio fuerit iuridica: Qua de re, doctissimus P. F. Ioannes de Bobadilla, pluries ita citatus, in suo Manuali, seu Enchyridione manuscripto, dicebat, per duplũ temporis, intelligi debere tempus duarum electionum, qualecumq. illud sit, & non tempus 8. annorum completorũ esse intelligendum. Et ratio est, nam cum dicta constit. Greg. XIII. facta sit pro nostro sacro Minorum Ord. intelligenda est secundum constitutiones eiusdem Ord. oportet enim iura concordari iuribus, vt habetur in Iure. Cum igitur in nostris constitutionibus general. Salmantinis, siue Monelianis (vt dictum est) constitutum fuerit, vt Prouincialis Minister, suo functus officio, nõ iterum eligatur, seu posset eligi, nisi postquam alij duo Prouinciales, eiusmodi functionem subierunt (aiebat supradictus Pater) quod manifeste sequitur, per duplum temporis, non esse intelligendum, tempus octo annorum expletum, sed tempus duarũ electionum. Id q; & confirmare volebat, ex alia Extrauag. Gregorij XIII. quæ incipit,

Difficultas.

Consuit Rom. Pont. data Romæ apud S. Marcũ die 8. Septẽb. anno Dom. 1573. vbi expresse dicit, quod per duplum temporis intelligatur, secundũ ordinis statutã, tempus duarum electionum. Et quia hoc magnam difficultatẽ habet, & non omnes capiunt verbũ istud, verba expressa supradictæ Extrauag. libet referre. Inquit Greg. supradictus post alia. *Et quod dispensebatur, de officio gener. Ministri, quod per octo annos duraret, Commissarij vero, & Procuratoris generalis, necnon Provincialis per quatuor, ipsiq. semel officio functis, ad idem eligi non posse, nisi post 16. annos, &c. nos ad statutorum generalium dicti Ord. seriem, & formam reducimus, quibus dicitur expresse, quod officia semel exercentes, ab eis qui ea gesserunt, per duplum temporis vacare debent, ita vt duæ electiones celebrentur, antequam ad eadem officia iterum eligantur.* Hæc Greg. Cuius verbis innixus, dicebat supradictus P. Bobadilla, quod prædicta declaratione, Congreg. genet. Toletanæ non obstante, si quis Religiosus, eligeretur in Ministrũ Prouincialem, post duas electiones duorũ Prouincialiũ, postquã desijt esse Prouincialis, prædicta electio non solum esset licita in conscientia, verumetiam firma & valida, quãuis nõ essent cõpleti supradicti octo anni. Nam supradicta declaratio non fuit iuridica, quia fuit contra legem expressam, & cõtra formã nostrarũ constitutionũ, ac proinde nullã aliã vim habuit, nisi eã, quã sortiuntur cæteræ constitutiones, & cum nulla sit constitutio ex generalib. nostris, quæ sua vi obliget ad culpã, nisi in casu, quo ponatur obedientia, aut censuræ (vt in eisdẽ cõstitutionib. Toletanis expresse continetur) manifeste, inquit, sequitur, q; in casu quo eligendus, esset pater quidã multũ conueniens, nimisq. vtilis futurus Prouinciæ, tuta conscientia prædicta declaratio posset violari, ipseq. in Prouinciali Ministrũ præfici, post duas trãsactas prædictas electiones, quãuis non essent expleti, & completi supradicti octo anni. Hæc supradictus P. Bobadilla. In qua adeo magna, & graui difficultate, nolle cõtra ipse, iudicẽ agere, sed aliorũ expectare iudicium. Sed tamẽ, si mea resolutio alicuius est ponderis, ac momenti, sequentem pro ea statuo Conclusionem.

Conclusio.

Non est necessũ, quod octo, seu tex annorũ tẽpus sit physice expletũ, vt possit quis iterum eligi in Prouincialem, dummodo trãsactæ fuerint duæ electiones

QVamuis qui olim fuit Prouincialis Minister, iuxta superius dicta, reeligi, atq. iterũ præfici non posset, nisi post duplũ tẽporis sui officij, si tamen defectus tẽporis sit paruus, haud dubito, quod ipsius electio sit firma, & valida, etiãsi tẽpus non sit omnino expletũ, cum tamen interea trãsactæ fuerint duæ electiones. Pro huius Conclus. intelligentia aduerto, q; hucusq. locuti sumus de octennio, & quadriennio, iuxta id, q; positũ erat in praxi, tẽpore supradictorũ Pij V. & Greg. XIII. quo tẽpore Prouinciales (vt diximus) erant quadrienni; & postea per octienniũ à prædicto suo officio debebant vacare, sed postmodũ hæc ōia immutata sunt per Sixtũ V. (vt etiam supradiximus) ac durare debet supradictorũ Ministrorũ Prouincialũ officium, per triennium: vtide & eiusdem vacatio, vsque ad sexennium, tantum protrahitur. Quo præmisso, atq. supposito, dicit modo nostra concluſ. q; licet hoc ita sit, si tamen defectus tẽporis vacationis, sit paruus (sit octenniũ, sit vero sexennium) cum trãsactæ fuerint duæ electiones, qui olim fuit Prouinc. Minister, iterũ poterit reeligi, etiãsi vacationis tẽpus, physice consideratũ, nõ sit omnino expletũ. Ad quã tenendã concl. moueor in primis propter supra positã Greg. XIII. Constitutionẽ, quæ, vt expresse patet, duplũ tẽporis exponit, per celebrationẽ duarũ electionũ, antequã Prouinciales ad eadẽ officia iterum eligantur, q; dicit se facere reducendo, quæ antea dixerat Pius V. ad seriem, & formã nostrorũ generaliũ statutorũ. Et præterea facit ad idẽ, quia in Iure, quod parum est, pro nihilo reputatur, paruum aũt dico, tẽpus vnius

mensis

menſis, & etiam trium menſium, iuxta declarationem ſuperius factam, in præcedenti Articulo, de tempore durationis Prouincialis Miniſtri, ex decreto Capituli generalis celebrati in Conuentu Laballis. Id quod & in alio ſimili caſu, dicit, atque determinat, doctiſſimus Doctor Nauar. lib. 1. conſiliorum tit. de ætate, & qualitate, conſ. 7. nu. 2. vbi inquit quod conſtitutiones non habent locum, in paruo temporis defectu, quod & multis iuribus, auctoritatibus, & rationibus comprobat. Vnde cum in noſtro caſu, ſpecialiori etiam ratione, eadem omnino currat ratio, tenendum proculdubio videtur, id quod in Concluſione dictum eſt, ſemper tamen ſalua correctione Superiorum, & Capitulorum generalium, ſi quod me præterit, alicubi aliud fuerit declaratum, ſiue determinatum, nam in tali caſu, in eo erit ſtandum.

Conſtitutiones non habent locum, in paruo tẽporis defectu quãdo expreſſe non apponitur, quod ipſum ſit expletum.

ARTICVLVS VI.

De Poteſtate Prouincialis Miniſtri, in omnes ſibi ſubditos?

Quæ ad hunc Articulum ſpectant, reſoluentur breuiter per ſequentem Concluſionem.

Concluſio.

AVctoritas, & poteſtas Miniſtrorum Prouincialium, ad exequendum ſuum munus & officium, eſt pleniſſima, & omnino eadem in ſuis Prouincijs, quam habet generalis Miniſter in toto Ordine, in quibus ſpecialiter non ſunt prohibiti. Hæc concluſio eſt communis omnium Doctorum reſolutio, & de mente Panorm. ab omnibus recepti, & in hoc à nemine reprobati, *in cap. at ſi Clerici, de iudicijs*, poſſunt prædicti Prouinciales Miniſtri, circa ſibi ſubditos in ſuis Prouincijs, quidquid & Epiſcopi in toto ſuo Epiſcopatu. Sunt tamen ſupradictis Prouincialibus prohibita, quæ ſupra q. 7. cum ſeqq. per plures Articulos, interdicta eſſe diximus, etiam ipſi Miniſtro generali, & ſolũmodo ſummo Pont. reſeruata, quæ oportet videre ibidem. vbi hac de re longiſſimum, atque copioſiſſimum fecimus Elenchum, quæ vero omnia Miniſter generalis poteſt efficere, ſiue ex iure, ſiue ex priuilegio in toto noſtro Ordine, eadem omnino, & ipſe Prouinciales Miniſtri facere poſſunt, in omnibus ſuis Prouincijs reſpectiue, vbi ſpecialiter non ſunt prohibiti. Vt autem præ manibus habeantur, ea quæ ſupradictis Prouincialibus ſunt prohibita, in ſequenti ponentur Articulo.

Auctoritas Prouincialis Miniſtri in ſibi ſubditos eſt pleniſſima, & omnino eadem, cũ poteſtate generalis Miniſtri in toto ordine, in quibus non eſt prohibitus.

ARTICVLVS VII.

Quænam Miniſtris Prouincialibus ſunt interdicta, & prohibita, ex vi noſtrarum generalium conſtitutionum?

QVæ Miniſtris Prouincialibus ſunt de iure prohibita, iam ſuperius ſunt poſita, in q. 7. cum ſeqq. vbi appoſuimus omnia, quæ ſunt prohibita Miniſtro generali, nam quod Generalibus nó conceditur ex iure, multo minus conceditur Prouincialibus Miniſtris. Et generaliter dico, quod eiſdem ſunt interdicta omnia, quæ in iure, Epiſcopis ſunt prohibita, nam eorum auctoritas, atque facultas, ad ſummum, eſt Epiſcopalis, vel quaſi Epiſcopalis. Sed præterea in noſtris conſtitutionibus generalibus ſunt etiam multa, quæ, cum generales Prælati facere poſſint, ſupradictis Prouincialibus ſunt interdicta, de quibus dicemus, in ſequenti concluſione.

Concluſio.

Miniſtri Prouinciales, non poſſunt diſpenſare in conſtitutionibus generalib. ni forſan, in caſu quo aliquid ibi ſibi ſpecialiter cõmittatur.

QVæ Prouincialibus Miniſtris ſunt prohibita, ex vi noſtrarum generalium conſtitutionum, ſunt, quæ ſequuntur.

Primo prohibentur, Miniſtri Prouinciales diſpenſare, in conſtitutionibus generalibus, niſi in illis caſibus, in quibus illis expreſſe & ſpecialiter, huiuſmodi conceditur facultas. Habetur hæc prohibitio, in cap. 8. conſtitutionum generalium Toleti reformatarum. §. de diſpenſatione conſtitutionum, *verbo, Miniſtri vero Prouinciales.* ſed tamen ibidem ſibi conceditur, vt in caſu aliquo ſpeciali, atque ex rationabili cauſa, cum conſilio Diſcretorum Prouinciæ, commutare poſſint, atque etiam mitigare pœnas in eiuſmodi Conſtitutionibus poſitas. At ſi ex eorum remiſſione, propterea ſoluatur Ordinis diſciplina, ſtatuitur, vt accuſentur in Capitulo Prouinciali.

Non poſſunt diſpenſare cum Religioſo laico vt aſcendat ad Clericatum.

Secundo, prohibentur diſpenſare, cum Religioſo laico, vt aſcendat ad Clericatum. Habetur hæc prohibitio, in c. 1. earumdem Conſtitutionum. §. de laicis. vbi hoc reſeruatur ſolum Capitulo, vel Miniſtro Generali.

Non poſſunt licentiam præſtare, vt fiat ſcriptura, qua proprietas Capellæ, ſiue ſepulturæ, in aliquem transferatur. Poteſt tamen prædicta ſcriptura fieri per findicũ, ex conſenſu Fratrum per aliquẽ modum licitum.

Tertiò, prohibentur ſuprædicti Prouinciales, licentiam ſiue facultatem præſtare, vt fiat inſtrumentum ſeu ſcriptura, a Fratribus capitulariter congregatis, in qua dominium, ſiue proprietas alicuius Cappellæ, vel ſepulturæ, transferatur in aliquam perſonam. Hoc habetur in c. 3. de obſeruantia pauperratis. §. de redditibus annuis, quia, inquiunt Conſtitutiones, hoc eſſe omnino contra regulam, & contra noſtrum inſtitutum, nam repugnat, vt aliquis det quod non habet. Si tamen occaſio ſe ſe obtulerit, in qua oporteat ſatisfacere deuotæ fidelium voluntati, præcipitur, ſeu potius permittitur, vt id fiat per modos noſtræ regulæ, & inſtituto congruentes. Circa hanc prohibitionem multa ſeſe offerrent dicenda, niſi latiſſime à me, ſuperque ſatis, dicta fuiſſent in explicatione noſtræ Regulæ. Videantur ibidem.

Non poſſunt de nouo recipere aliquem Conuentum.

Quarto prohibentur prædicti Prouinciales, de nouo recipere aliquem Conuentum, Fratrum, vel Monialium, nam id pertinet ad ſolos Prælatos Generales. Habetur hæc prohibitio, in cap. 3. §. de ædificijs.

Non poſſunt recipere laicos, ad Tertiariorũ habitum.

Quinto prohibentur recipere ad habitum, Tertiarios viros ſiue mulieres vt in domibus ſuis in ſeculo habitent, nam id ſolum modo pertinere dicitur ad prælatos generales. Habetur in cap. 5. §. de Tertiarijs. Sed de hoc iam aliter eſt ordinatum.

Prohibentur à carcere liberare, falſificatorẽ ſigilli Miniſtro in generali.

Sexto prohibẽtur Prouinciales prædicti, abſoluere ab excommunicatione illata contra ſubornatores, nam id ſolum reſeruatur Prælatis generalibus. Habetur in cap. 6. §. de ſubornatoribus, vbi etiam dicitur, & explicatur, quinam dici debeant ſubornatores.

Septimo prohibẽtur, liberare à carcere eum, qui ſigillum, vel literas generalium Prælatorum falſauerit. Habetur hæc prohibitio, in cap. 6. §. de falſificatoribus, vbi aduertendum eſt, quod Prouinciales non prohibentur prædictos falſarios carceri mancipare, & reos punire, & ſententiare, ſed ſolum prohibentur eoſdem à carcere liberare, ſine aſſenſu, & expreſſo conſenſu Prælatorum generalium.

Nõ poſſunt apponere excõicationis ſentẽtiam, niſi in ſcriptis.

Octauo prohibentur Prouinciales, & quicumque alij Prælati, ſententiam excommunicationis imponere, per modum ordinationis, vel ſtatuti ad præcauenda delicta, vt eſt prohibitio ingreſſus in cellas, ſiue in aliquas ſeculatium domos, & id generis alia, niſi in ſcriptis. Habetur hæc prohibitio in ſuprædicto cap. 6. §. de pœna excommunicationis, & decernitur, quod excõmunicatio aliter lata, ipſo facto ſit nulla, & vt talis declaratur.

Nono

Nono prohibentur Prouinciales supradicti, celebrare Capitulum, in quo fit eligendus nouus Minister Prouincialis, nam ad id necessario requiritur, Prælatorum generalium præsentia, vel suorum Commissariorum, seu Visitatorum Prouinciarum. Habetur hæc prohibitio, in cap. 8. §. de Capitulo Prouinciali: & si aliter Capitulum fuerit celebratum, irritum est, & inane, quidquid ibidem fuerit factum. Attamen Capitulum intermedium, seu congregationem intermediam habentem vim Capituli, celebrare poterunt sine speciali Prælatorum generalium licentia, vt ibidem disponitur loco supra citato.

Non possūt celebrare prouinciale Cap. abiq. præsentia Prælatorū generā. seu Cōmiss.

Decimo prohibentur Prouinciales, & quicumque alij Prælati, facere constitutiones sine consensu Capituli Prouincialis, siue generalis, possunt tamen præcepta iusta ponere, quæ quidem expirant ipsorum completo officio. Habetur hæc prohibitio, in cap. 8. §. de Capitulo generali, & §. de Capitulo Prouinciali.

Non possunt facere constitutiones & ordinationes sine consensu Cap.

Vndecimo prohibentur, dispensare in missis, quæ dicuntur, & dici debent in diebus Dominicis, pro benefactoribus. Hæc prohibitio habetur in cap. 9. §. de suffragijs Defunctorum.

Non possunt dispēsare in missis dicēdis diebus Dominicis.

Duodecimo prohibentur, Guardianos priuare per se ipsos, & sine consensu maioris partis Discretorum Prouinciæ, nisi in casu quo per ordinationem essent probati. Habetur in cap. 6. de correctione delinquentium. §. de pœnis imponendis Prælatis. Item prohibentur instituere Prædicatores, & confessores extra Capitulum, etiam ex ipsius Capituli commissione. Habetur in cap. 4. §. de Prædicatoribus, & in cap. 5. §. de confessoribus sæcularium. In Supradictis addunt quidam, quod Prouinciales prædicti, prohibiti sunt licentiare fratres suos, ad visitandam terram sanctam, & beatam Mariam de Angelis, & sanctum Iacobum in Compostella, absque assensu Prouincialis Capituli, vt statutum fuit, in Capitulo Burgensi Anno Domini 1564. idemque fuit statutum in Capitulo Romano anno 1578. & idem est intelligendum, atque dicendum, de quacumque alia longa peregrinatione, vt habetur in Enchiridione fol. 100. & in prædicto Capitulo generali Romano, admonentur prædicti Prouinciales Ministri, vt abstineant, quantum in Domino poterunt, à mittendis fratribus ad peregrinandum per alienas Prouincias, vt euitentur vagationes indignæ, & alia inconuenientia innumera. Sed in Capitulo Vallisoletano, habito anno 1593. adhuc hoc strictius præcipitur, & ponitur pœna suspensionis ab officio, contrarium facientibus.

Nō possunt per seipsos Guardianos priuare neq. Prædicatores, & Confessores instituere.

Non possunt licentiā suis fratribus præstare vt vadant, ad terrā Sanctā, seu extra Regnū, atque ad alienas regiones, siue Prouincias.

ARTICVLVS VIII.

De Capitulo Prouinciali intermedio, seu Congregatione habente vim Capituli.

PRo huius Articuli intelligentia, est aduertendum, quod olim singulis annis Capitulū Prouinciale celebrabatur in qualibet Prouincia, sed Sixtus IV. *Concessit, & ordinauit, quod fratres Minores, non tenerentur celebrare, nisi duo tantum Prouincialia Capitula, de triennio in triennium, non obstante Bulla Eugenij IV. statuentis, vt in qualibet Prouincia singulis annis Capitulum Prouinciale celebraretur.* Habetur in Monum. Ord. Quinvero postea Leo X. *Capitulo generali concessit, vt præmissa debita discussione, posset concedere illis Prouincijs, quibus id vtile, atque expediens visum fuerit, vt semel tantum de triennio in triennium celebrent Prouinciale Capitulum.* habetur in Supplemento. Sed tamen in nostris constitutionibus generalibus Toletanis, quantum attinet ad Capitulum intermedium, relinquitur ad dispositionem Ministrorum Prouincialium, & dicitur,

In initio Religionis singulis annis Cap. Prouinciale celebrabatur, in qualibet Prouincia. *Monm. ord. I. impr. f. 45. & 2. f. 129. etc. 153. & f. 56. conc. 168. & refertur.*

In Cap. prim. verb. Capitu. Gen. & trau. §. 1. & 2. Conſtit. Tolet. c. 8. §. de Cap. Prouin. & Cõgreg. habente vim Capituli.

citur, quod ſi illis viſum fuerit, vt in Regula habetur, poterunt in quoctiq. biennio Capitulum cogere, non expectata generalium Prælatorum, vel Viſitatorum præſentia, vel licentia. Præcipitur tamen, quod ſi prædictum Capitulum intermedium, non fuerit celebrandum, in complemẽto biennij (modo dicendum eſt, expleto anno cum dimidio, plus minusve) celebretur à Prouinciali, Congregatio quædam, quæ habeat vim Capituli Prouincialis, ad pergenda ea negocia, quæ fieri ſolent in Capitulis Prouincialibus. Hoc idem ſtatutum olim fuit, in Capitulo generali Romano, celebrato anno 1571. Sed poſtmodum in alio gener. Capitulo ſimiliter Romano, celebrato anno Dom. 1587. ſtatutum fuit, vt nullum, de cætero Capitulum intermedium celebretur, cum in cõgregatione capitulari, & quæ capituli vim obtinet, omnia negocia prouinciæ, diffiniri optime poſſint. Celebranda aũt eſt prædicta Congregatio, modo, & ordine dicendo, in ſequentibus concluſionibus.

Prima Concluſio.

Quid debeat præcedere celebrationẽ Capituli intermedij, ſiue cõgregationis intermediæ.

ANtequam prædicta Congregatio celebretur, Prouincialis Miniſter, viſitare debet totam ſuam Prouinciam, intermedioq. ſui officij tempore, plus minusve, aſſignabit tempus congregationis celebrandæ, de quo certiores faciet omnes Conuentus, atq. Guardianos Prouinciæ. Hoc ſtatuitur in dictis conſtitutionibus generalibus, vbi ſupra, & obſeruatur in cõi praxi, vt Guardiani ad dictam congregationem, quæ remittenda ſunt, mittant.

Secunda Concluſio.

Quinã conueniant, ſeu cõuenire debeãt, ad congregat. intermediam.

Ad ſupradictam congregationem, ſolummodo vocantur, conuenireque debent, Diffinitores actuales, & Prouinciæ patres (ſi habuerint vocem) qui fuere olim Miniſtri prouinciales, aut Miniſter prouincialis modernior, ex his, qui fuerũt prouinciales, nam hæc omnia multoties immutata ſunt, atq. mutantur in dies, & præter ſupradictos nullus alius cogitur, nec venire ad dictam congregationem permittitur. Hæc etiam concluſio, conſtat ex ſupradictis cõſtitutionibus loco ſuperius citato, & circa ipſam obſeruabitur. quod poſitum fuerit in communi praxi, in qualibet Prouincia. Nam & in noſtra Salmanticenſi, ſeu S. Iacobi, in conſuetudine eſt poſitum, vt etiam cõuocentur & veniant, ad congregationem prædictam, illi patres, qui dicuntur Commiſſarij nationum, Guardianus ſcilicet Conuentus Salmanticenſis, Guardianus Compoſtellanus, ſimiliter & Ouetenſis, qui ex particularibus conſtitutionibus eiuſdem Prouinciæ, ſunt Commiſſarij, alter Caſtellæ, alter vero Galliciæ, alter autem Principatus Auſturicenſis.

Tertia Concluſio.

Quid debeant Conuentus mittere ad congregationẽ prdictã

Ad dictam congregationẽ, ſinguli Conuentus debent remittere, petitionẽ Guardiani clauſam, Conuentus ſigillo munitã, & omnes Guardiani per ſcriptum ſuis Officijs renunciant, & ſuorum Conuentuum ſtatum, atque diſpoſitionem ad congregationem referunt. Hæc concluſio habetur, in dictis conſtitutionibus vbi ſupra, & de more Prouinciarum, in quibuſdam Prouincijs fieri ſolet, quædã alia noua viſita, Guardiani, & Prouincialis, atq. Prælatorũ gener. coram ſcriba, & teſtibus à tota communitate, ad id muneris ſelectis.

Nota pro Guardianis, ſi non continuãtur in congregatione

Sed quia hæc particularia ſunt, particularibus etiã pro more ſuo relinquuntur prouincijs. Solũmodo aduerto, id quod in ſupradictis conſtit. generalib. habetur, quod Guardiani ſupradicti, poſt præfatam renuntiationẽ ſui officij, & congreg. peracta, non erunt vlterius Guardiani ſui Conuentus, niſi de nouo cõtinuetur, atq. adeo noua tabula officiorũ, in d. congr. fieri præcipit.

Quarta

Quarta Conclusio.

In hac Congregatione Capitulari, non possunt condi Cõstitutiones, quæ vim legis habeant, nam ad hoc necessario requiritur, vt tota sit Prouincia Capitulariter congregata, & quod maior pars consentiat. Possunt tamen constitui Prædicatores, & Confessores secularium, & eligi Custodes, mittendi ad Capitulum generale, auctoritate Capituli generalis supradicti. habetur vbi supra.

In dicta Congregatione intermedia, non possunt, aut debeat fieri, nouę Constitutiones & Statuta, possunt tamen fieri Prædicatores, & Confessores sæcularium.

Quinta Conclusio.

Interim quod prædicti Custodes, & Vocales Prouinciarum, ad Capitulum generale transmissi, non fuerint reuersi, nullum Capitulum Prouinciale, nec dicta Congregatio habens vim Capituli Prouincialis, celebrari potest, & quidquid secus fuerit factum, est irritum & inane, dummodo mora prædictorum Vocalium non fuerit in culpa, aut impossibilis ipsorum regressus. Habetur in dictis Constitutionibus generalibus, vbi supra. Et hæc de isto Articulo dixisse sufficiat, nam reliqua, quæ spectant ad munus, & officium Diffinitorum, in Diffinitorio constitutorum, & ad electionem Guardianorum, & Constitutionem aliorum officiorum ab eisdem faciendam, statim dicentur.

Interim quod Vocales vadũt ad Capitulum generale, prædicta Congregatione nõ potest celebrari.

ARTICVLVS IX.

Dé institutione atque informatione compendiaria, Prouincialis Ministri, circa agenda, ab initio, vsque ad finem sui officij, vt debito suo fungatur munere?

ISte Articulus proponitur, ad hoc, vt præ manibus habeantur, quæ à Ministris Prouincialibus, quammaxima sunt animaduersione digna, ac summopere præ oculis habenda, ex mente, atque sententia grauissimorum Patrũ, qui multotiẽs eodẽ fuerunt dicto officio functi, atque in hisce rebus multum sunt versati, & exercitati, quæ omnia breuiter, ac summatim complectemur sequentibus Conclusionibus.

Prima Conclusio.

PRouincialis Minister, cum primum electus fuerit & confirmatus, honoris Dei, atque animarum zelo succensus, breuem quandam ad Fratres, collationem debet efficere in Refectorio post prandium, in qua postquam ostensionem fecerit, grati animi sui, officij etiam difficultatem, atque grauitatem suis viribus imparem debet ostendere, atque exaggerare, petereq. proinde obnixe, suorum subditorum precibus, & orationibus adiuuari, monstrando se omnibus gratum, atque ab omni prorsus odio, amore, affectione aut æmulatione alienum. Quod in hac conclusione habetur, semper fuit consuetudine positum, atque in cõmuni praxi obseruatum, ad quem effectum Generales Prælati (si adsunt) & in eorum absentia Commissarius, qui electioni præfuit, cum alijs Patribus, ea die ad prandendum in hospitio vocantur, & Prouincialis de nouo electus, cum Diffinitoribus nouiter etiam electis, Refectorio assistit, vt post prandium supradictam collationem possit efficere.

De platica, siue collatione, quam Minister nouiter electus debet efficere.

Secun-

Secunda Conclusio.

De Regiſtro faciendo, a ſupradicto Miniſtro Prouinciali.

In Conſtitutionibus generalibus ſtatuitur, vt Prouinciales nouiter electi, à die electionis ſuæ, Regiſtrum faciant, in quo ordinate ponantur eæ quæ in eodem Capitulo Prouinciali fuerint ordinata, vbi etiam ſcribuntur omnia alia Prouinciæ negocia, quæ alicuius ſunt ponderis, & momenti, & pœnæ, quæ aliquibus Fratribus ſunt impoſitæ, crimina etiam, propter quæ eiuſmodi pœnis fuere mulctati, cum die, menſe, & anno. Hæc omnia in ſupradicto libro debent ſcribi, atque conſtitui, vt memoria teneantur, ſciriq. poſſit, quinam Fratres ſunt voce actiua, & paſſiua, ſeu actibus legitimis priuati, quantumq. temporis interceſſerit, vt commode poſſit, & valeat cum illis miſericorditer diſpenſari. Inſuper debet, ſupradictus Miniſter electus curare, vt dentur ſibi Statuta generalia, & Prouinciæ particularia, quæ ſecum ſemper habere debet, atque in eis ſæpiſſime perlegere, vt ſciat quid ſibi incumbat, ac pro officij ſui munere agere debeat, ne de illo perperam dicatur, quod ad ſimile propoſitum, de quopiam alio dixit olim Regius Pſaltes, ***quod noluit intelligere, vt bene ageret.***

Tertia Conclusio.

Quantũ debeat Fratres omnes conſolari, congruam, & conuenientem præbendo habitationẽ cuilibet.

Mirum in modum curare debet, Miniſter Prouincialis electus, vt omnes ſuos Fratres, & ſibi ſubditos in omnibus, atque per omnia, quantum tuta conſcientia fieri poterit, conſoletur, præbendo illis habitationem congruã, & ſuis neceſſitatibus conuenientem, in quo nullo modo ſe debet difficilem oſtendere, quinvero facilem, Guardianis ſtatim ac ſine dilatione vlla, prouidendo de Vicarijs, qui ſint ſibi grati, atque in conditione conformes, dum tamen ſint conuenientes, idemq. eſt dicendum de alijs officialibus, & ſibi etiam prouidere debet, de ſocio grato, qui Secretarij officio fungatur, & alio, qui illi deſeruiat, atque officia charitatis impendat.

Quarta Conclusio.

Qualiter primo fit tota Prouincia peragranda, ad domus componendas, & ordinandas.

Cum primum tempus ſeſe obtulerit, ſupradictus Prouincialis Miniſter, abſque vlla mora, per totam ſuam Prouinciam, celeriter debet diſcurrere, non quidem viſitando, ſed Conuentus dumtaxat omnes componendo, cunctos quantum fieri poterit, cõſolando, ſed poſtquam omnes Religioſos ordinate iam in ſuis proprijs Conuentibus collocauerit, ſi aliquis illorum, ad alium aliquem Conuentum ſe transferri poſtulauerit, nullatenus illico acquieſcendum eſt illi, nec ſine magna, atque legitima cauſa, ſed differendum, atque dilatandum id eſt, contingit enim ſæpiſſime, ex aliquo accidenti, quandoq. ſine vlla prorſus cauſa, & quidem inſtanter eoſdem petere, quæ poſtea vellent nimis non petijſſe; ſi tamen cauſa videatur legitima, atque ſufficiens, Fratreſq. multum inſtiterint, eoſdem vt conſoletur, neceſſe eſt. Quantũ vero attinet ad Fratrum numerum, aduertere debent, iuxta Concilij Tridentini decretũ, ne vnuſquiſque Conuentus plures habeat Fratres, quam ex quotidianis eleemoſynis poſſint ſuſtentari; regulariter tamen loquendo omnes cuiuſlibet Monaſterij habitatores, in tres ſolent diuidi partes, quarum duæ conſtare debent ex Sacerdotibus, tertia vero reliqua, ex Acolithis, iuuenibus, ſiue laicis.

Nota hoc valde.

Qualiter ſe gerere debet in Cõuentibus Miniſter Prouincialis.

Quinta Conclusio.

Si ſupradictus Miniſter Prouincialis, pro ſua conſolatione & commoditate, Conuentum quempiam particularem eligat, in quo poſſit commorari,

rari, interim quod negotia occurrunt, aut opportunum est tempus Prouinciam visitandi, curare debet quammaxime, vt in dicto Conuentu, nullo modo se ingerat, particularibus negotijs Guardianorum, sed libere eos finat, atque permittat, munus, & officium suum exercere, sequaturq. quãmaxime fieri poterit Chorum, atque Refectorium, quantum officij sui commoditas id tulerit. In Refectorio autem non semper loquatur ad Fratres, sed solummodo in certis quibusdam diebus, ac magnis festiuitatibus, quibus breuem quandam debet efficere collationem, aduertendo ne Fratribus nimium sit prolixus, & onerosus, nam prolixitas semper tædium, & multoties contemptum parit. In prædictis autem magnis festiuitatibus, Fratribus concedere debet suos casus, & vt plenarie possint absolui, sua auctoritate.

Sexta Conclusio.

Occurrentibus negotijs, supradictus Prouincialis Minister, personaliter debet adire, quocumque eum necessitas vocauerit. Haud enim congruum visum est, nec in nostro sacro Ordine in consuetudine est positum, vt Prouinciales passim constituant Commissarios, nisi extrema, aut saltem vrgentissima, id exposcente necessitate. In eisdem vero negotijs, quantum fieri poterit, taliter se gerat, vt euitentur tumultus, & nulla scandala exoriantur. Guardianos semper debet fouere, nimiumq. curare vt non à sibi subditis contemnantur. Quod si aliquis Guardianus causam dederit, suoq. muneri, & officio visus fuerit minus aptus, non statim eum ab officio amoueat, priuet, seu suspendat, sed id vsque ad Capitulum, siue Congregationem differat, nisi excessus adeo fuerit notabilis, vt ex ipsius tolerantia, graue aliquod periculum siue scandalum immineat. Peccata secreta, si certa sunt, secreto sunt corripienda & increpanda, publica publice; si vero dubia fuerint, & quæ satis bene probari nequeunt, in meliorem semper sunt partem interpretanda, secundum D. Thomam, quantum attinet ad iudicium diffinitiuum, quantum autẽ attinet ad præsuppositiuum, ex suppositione quod esse potuerunt, prouideatur semper de congruo, & sufficienti remedio. At peccata publica. & scandalosa, quorum notitia, vsque ad sæculares peruenit, & in oppidis atque ciuitatibus sunt notoria, exemplariter sunt corripienda & punienda, ita vt quantum prudentia permittit, congrua omnibus satisfactio reddatur. Hæc etiam omnia sunt maxime obseruanda, in Visitationibus, quas congruis temporibus facere haudquaquam debet præterire; quinvero, si fieri potest, quolibet in anno, seu ad minus quolibet anno cum dimidio, totam suam prouinciam, omnesq. illius Conuentus per seipsum debet visitare. In qua Visitatione quænam sint obseruanda, dictum est in libro nostri Ordinis iudiciarij, & inferius aliquid dicetur. Neque obliuiscatur supradictus Minister, suo tempore, vti tenetur ex Regula, ad Capitulum generale ire, seu mittere Commissarium suo nomine, & qui ipsum excuset, propter peccatum, & pœnam positam non euntibus. Congregationem intermediam; congruo etiam tempore celebrent, modo & ordine supra dicto, in Artic. 6. & quod sex menses ante, Prælatos Generales certiores debent facere, de vacatione sui officij, vt disponitur in Constitutionibns generalibus Toletanis cap. 7. §. de Prouincialibus Ministris.

Qualiter ad occurrentia negotia, adire debet personaliter.

Nota hoc valde.

Qualiter se debeat habere Prouincialis Minister, circa Magnates, & Principes.

Septima Conclusio.

In illis vero negotijs, quæ pertinent ad Principes, siue personas in aliqua

qua magna dignitate constitutas, Ecclesiasticas, siue sæculares, supradictus Prouincialis Minister, cum maxima humilitate, humanitate, & Religiosa vrbanitate se gerat, congruis temporibus eosdem visitando, & quæ ab eis fuerint petita (dum tamen sint licita, & honesta) libenter concedendo, sin vero minus, discrete, & prudenter negando, adducendo incõmoda, atque inconuenientia, quæ exinde possent exoriri, summa modestia adducendo causas, quare idipsum facere nõ expediat. Sit semper vrbanus, & honorificus in litteris, quas ad personas sęculares trãsmiserit, quoad maxime fieri poterit, imponendo illis debitos titulos & honorificos, iuxta earumdem qualitatem, in illis vero litteris, quas ab eisdem receperit, titulorum honorificorum, haudquaquam se ostendat quam maxime cupidũ, nec illis hilarem faciem ostendat. Si Domini Nuncij, & Sedis Apostolicæ Legati, in negotijs Religiosorum, quandoque se ingesserint, atq. intromiserint, & ad id præbeantur ab ipsis patentes litteræ, vt illi præsententur scriptorum transumpta, petat modeste, & vrbaniter, absque vlla prorsus iracundia, protestatione facta, interim ne terminus illi currat, ac facta postmodum consultatione cum Religiosis grauibus, siue iurisprudentibus, atque peritis, respondeat iuri dice cum maxima humilitate, & modestia, iurisdictionem in casu quo liceat, declinando, nostras exemptiones, & priuilegia allegando. Id ipsum & facere oportebit, cum Dominis Episcopis, si quado in re aliqua limites excesserint suæ iurisdictionis. Quoad vero præsentationem Prædicatorum, & Confessorum, prudenter se gerant Prouinciales Ministri, & si ita rigidi fuerint supradicti Domini Episcopi, vt licentiam absque præuio examine, eisdem dare noluerint, vt ne lites, & contentiones inter Fratres nostros, ipsosq. Episcopos exoriantur, eosdé examinari permittant. Cum reliquis vero sæcularibus, si quispiam eorum accedat, ad Ministrum Prouincialem cum querela, circa aliquam sepulturam, siue Capellam, & res sine strepitu, & figura iudicij possit componi, obnixe id procuret, & controuersiam diluere, ius suum vnicuique tribuendo, & partes ad pacem, siue concordiam prouocando. Quod si id nullo modo fieri possit, sed deducenda sit res ad iudicium, in ea re Prouincialis non se iudicem præbeat, sed conseruatorem assignet, iuxta Religionis nostræ priuilegia. Idipsum faciat, quandocumq. quilibet sæcularis, petit à Prouinciali prædicto aliquid contra aliquod Monasterium Monialiũ, & quando Prouisores, siue Episcoporum Vicarij, se ingerunt ad compellendum Religiosos, vt quippiã soluant, aut aliquam citationem illis faciunt, circa aliquam litem, nam statim (nihil aliud respondendo) iurisdictionem debent declinare, iudicem conseruatorem assignando, & constituendo, qui eosdem audiat, iustitiam partibus tribuat, atque negocium absoluat.

Nota hoc valde.

Octaua Conclusio.

Qualiter se gerere debeat Prouincialis Minister circa Moniales.

Circa Moniales, summopere aduertere oportet, Prouinciales Ministros, vt non multum in ipsarum negocijs, & litigijs sese ingerant, cum, vt dicitur, sint bis mulieres, & qua facilitate rixantur, eadem statim ad inuicem coniungantur. Vnde & sufficit easdé visitare, quotiescumque electio Abbatissarũ facienda est, in qua etiam visitatione, non multum debent immorari, sed breuiter eamdem absoluere, vt disponitur in ipsa Regula B. Claræ,

Nota hoc valde.

& vt hac ratione omnem à se repellant suspicionem, communesq. querelas, & rixas, & contentiones supradictas, prudenter deuitando, vel componendo, & non se illis ingerendo. Quæ tamen ad honestatem ipsarum pertinent, summopere curent, nulloq. pacto huius rei quidquam dissimulent,

lent, sed prouideant diligenter de remedio. Idemq. faciant in administratione bonorum suorum temporalium, ad quod oportebit, Religiosum quempiam prouidum, atque prudentem constituere, qui exacte ipsorum bonorum, suis temporibus rationem petat ab Oeconomo, & de consensu Prouincialis Ministri, quæ sunt facienda disponat. Venditiones, seu alienationes bonorum fieri, Prouinciales Ministri, nullo pacto permittant, sine euidenti Conuentus vtilitate, facta etiam prius informatione ea de re, si opus fuerit, apud Iudicem sæcularem ad ipsorũ instantiã, antequam ab eisdem præstetur licentia. Intrantium dotes, vt non statim consumantur, obnixe curare debent, quantum fieri poterit, sed vt in redditus annuos conuertantur, ac postremo quantum attinet ad ipsarum Monialium consolationem spiritualem, curare debent Prouinciales prædicti, vt congruis tẽporibus, Monasteria omnia prouideantur, de Confessoribus annuis, præsertim cum ab illis hoc fuerit petitum, & demandatum. Et hactenus de spectantibus, ad prædictum Prouincialem Ministrum.

QVAESTIO XVII.

De Diffinitoribus Prouinciarum, & eis, quæ ad ipsorum munus, & officium spectant, in octo Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

De electione Diffinitorum Prouincialium, & ipsorum duratione, aut subrogatione.

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

IN quibuscumque Comitijs Prouincialibus, etiamsi in illis non sit eligendus Prouincialis Minister, eligendi sunt quatuor Diffinitores, qui non esse debent de illis, qui in præcedenti Capitulo fuerunt electi, aut postea subrogati. Hæc conclusio habetur expressa, in Constitutionibus generalibus Toletanis, vbi etiam dicitur, quod quia solent nonnumquam in primo scrutinio, plures quam quatuor Diffinitores eligi, declaratur, quod illi sint præferendi, qui plura habuerint suffragia. In casu vero quo vota sint paria, præcipitur, vt præferatur antiquior, secundum Ordinis statuta in Religione. Quantum vero attinet ad illud, quod dicitur in conclusione, vt non possint eligi, qui postea fuerint subrogati, quid nunc obseruandum sit, in quarta Conclusione dicetur statim. Solum aduerto, quod ad huiusmodi diffinitionis munus, non possunt in Diffinitores eligi, qui non fuerint de corpore Capituli, etiamsi sint præsentes. Habetur vbi supra, & idem dicitur in eodem Capitulo de Diffinitoribus generalibus, agendo de illis in proprio §. de Diffinitoribus Capituli generalis.

In quibuscumque Comitijs Prouincialibus eligendi sunt quatuor Diffinitores.

Constit. gen. Tolet. c. 7. de electionib. & institutionib. officiorum. §. de Diffinitoribus Prouincialium.

Secunda Conclusio.

Ex determinatione Capituli generalis, Assisijs celebrati, anno Domini 1578.

Quinam etiam fungantur in Capitulo Diffinitorum munere.

1578. qui olim fuerunt Ministri Prouinciales, si sint præsentes, vocem habent in Diffinitorio, in Prouinciali Capitulo, cui & adesse poterunt si voluerint. Id quod & eisdem concessum fuit, in Capitulo generali Romæ celebrato, anno Domini 1587. quod & extenditur ad illos, qui dicuntur Patres Ordinis, qui etiam statuitur, vt habeant semper in suis Prouincijs, illamet priuilegia, quæ habent, qui fuere olim Ministri Prouinciales: quo dicto priuilegio potiuntur, qui per triennium sunt aut erunt, Secretarij Reu. Generalis Ministri, qui & cõputantur inter Prouinciarum suarum Patres, & Procurator generalis Ordinis, & Commissarius Romanæ Curiæ in Capitulo, siue Congregatione generali creati, per triennium q. officio suo functi. Sed specialiter de supradictis Ministris Prouincialibus, in Capitulo gener. Vallisoletano, celebrato anno Domini 1593. statutum fuit, vt omnes, qui Prouinciali munere fuerint functi, sint perpetuo Patres suarum Prouinciarum, & in omnibus Congregationibus, & Diffinitorijs, etiam Capitularibus voce decisiua gaudeant in eadem Prouincia, in qua officio suo functi sunt; hac tamen lege, vt ad Guardianatus officium assumi non valeant, nisi de manifesta, & vrgente necessitate constiterit, quod si in Guardianos assumpti fuerint, toto illo tempore ad Diffinitorium non admittantur. Hæc vbi supra. Sed supradicta Constitutio, reuocata fuit in Capitulo generali Romano, habito anno 1600. At postmodum in Capitulo generali Toletano, celebrato anno 1606. iterum est reualidata, suoq. pristino robori restituta, & hoc est quod in Hispaniarum saltem partibus, nunc communiter obseruatur in praxi.

Tertia Conclusio.

Quis sit subrogandus, quãdo Diffinitor aliquis, mori contigerit.

Constit. gener. Toler. c. 7. §. de Diffinitoribus Prouinciarum.

Si Diffinitor aliquis actualis, mori contigerit, eius loco subrogandus est, ac præcipitur, vt pro subrogato habeatur ipso facto, qui olim fuit Diffinitor, & est antiquior in Diffinitionis officio. Hæc conclusio habetur expressa, in supradictis Constitutionibus generalibus Toletanis, vbi etiam dicitur, quod si Diffinitores antiqui defuerint, in dicto casu, subrogentur Guardiani præcipui secundum ordinem tabulæ. Circa hanc Diffinitorum subrogationem, multa, ac varia inuenio esse decreta, & statuta, in diuersis Capitulis generalibus. Nam in generali Parisiensi, celebrato anno Domini 1578. habetur, *quod renouatur statutum Metinense de Diffinitore subrogando, per Prouincialem, & Diffinitores, vbi vnus Diffinitor obierit.* At in Capitulo generali Romano, celebrato anno 1600. sequens habetur Constitutio: *Si quis ex quatuor electis, Prouinciarum Diffinitoribus vita excesserit, in demortui locum subrogetur, qui ex Prouincia Patribus, Ordine antiquior fuerit, is videlicet, qui prior fuit Minister Prouincialis electus, vel Diffinitor, & si nullus sit talis, tunc principalioris Conuentus Guardianus subrogetur, qui subrogatus, si in eo munere integro biennio extiterit, in sequenti Prouinciali Capitulo, non poterit eligi Diffinitor, & idem ordo seruatur, si per renuntiationem, vel aliter Diffinitoriatus officium vacauerit.* Hæc vbi supra, quod vltimum in Capitulo generali etiam Romano, habito anno 1587. prius extiterat ordinatum, vbi facta fuit sequens Constitutio, *quod suffectus defuncto Diffinitori, ad huiusmodi Diffinitoriatus munus, in Prouinciali Capitulo proxime subsequenti, minime assumi valeat, & quod nullus Guardianus, defuncto Diffinitori sufficiatur, quod si secus factum fuerit, Guardianatu se abdicet*, & tandem dicitur, *quod huiusmodi Diffinitores subrogati, vltimum inter reliquos Diffinitores locum teneant.*

Nota circa Diffinitoris subrogationem.

Diffinitor subrogatus, vltimum locũ, inter alios Diffinitores tenet.

Quar-

Quarta Conclusio.

Quodnam sit munus, & officium prædictorum Diffinitorum.

Ad prædictos Diffinitores, in Capitulo cum Prouinciali Ministro congregatos, pertinet diffinire, & expedire omnia, quæ ad Prouinciæ bonam, & exactam gubernationem spectant, atque expedire videbuntur, dummodo nullas ordinationes constituant, sine assensu, & consilio maioris partis Capituli. Hæc etiam Conclusio habetur, in Constitutionibus generalibus, vbi supra. Vbi etiam dicitur, quod Diffinitorium debet Prædicatores, & Confessores sæcularium instituere, & Guardianos eligere, & Monialium Confessores, & consignare Lectores Theologiæ, & Magistros Nouitiorum nominare: & additur: quod Diffinitorium non possit, postquam Capitularis tabula fuerit promulgata, vltra octo dies dilatari, quibus tranſactis, ipso facto maneat Diffinitorium omnino dilutum, & sine vlla auctoritate Capitulari. Hæc ibidem. Et aduerto quod supradictorum Diffinitorum votum, in Diffinitorio non solum est consultiuum, verum etiam decisiuum, prout expresse fuit determinatum in Capitulo generali Romano, habito anno 1587. vbi loquendo de Congregatione facta, & conuocata ad eligendum Commissarium Prouincialem, in absentia Prouincialis Ministri, quando vadit ad Capitulum generale, sequens facta est Constitutio. *In qua tamen Congregatione, sicut in quacumque alia, in Prouincia habita, prafati Diffinitores, & Discreti, non solum consultiuum, verum etiam decisiuum habeant votum, non obstantibus quibuscumque ordinationibus, in contrarium facientibus.* Hæc vbi supra.

Supradictorum Diffinitorũ votum, non solum est consultiuũ, verumetiam diffinitiuum.

Quinta Conclusio.

De præcedẽtia Diffinitorũ inter se, & quoad alios.

Circa supradictorum Diffinitorum præcedentiam, in Capitulo Vallisoletano, habito anno 1593. statutum est, quod Diffinitores actuales, inter se præcedentiam habeant, non secundum numerum suffragiorum, sed iuxta annos susceptionis habitus, & præcipitur, vt hoc idem seruetur à Diffinitoribus præteritis inter se. Sed hæc Constitutio postmodum reformata est, in Capitulo generali Romano, habito anno 1600. vbi ad aliud propositum, præcedentia conceditur ei, qui prior in Diffinitorem fuit electus, quod intelligendum est, de præcedentia seruanda inter Diffinitores præteritos, nõ autem de actualibus, nã ij alios præcedunt, per statuta facta in Congregatione generali Victoriæ, habita anno 1596. An autẽ supradicti Diffinitores actuales, actu etiam esse possint Guardiani? Difficultatem habet, ex vi nostrarum generalium Constitutionum; nam in Capitulo generali Romano, habito anno 1571. expresse dicitur, *quod Diffinitores generales, sine Prouincialis Capituli, non priuentur officijs Ordinis, nam oppositum vix posset obseruari, ob penuriam Fratrum.* Sed postmodum in alio celebrato etiam Romæ, anno 1587. dicitur, *quod nullus Guardianus defuncto Diffinitori sufficiatur, & quod, si secus fuerit factum, Guardianatu se abdicent.* Id quod & statutum fuit, in Capitulo Vallisoletano, celebrato anno 1593. *De Prouincia Patribus, vt non fiant Guardiani, nisi constiterit de manifesta, & vrgente necessitate, quod si in Guardianos assumpti fuerint, toto illo tempore ad Diffinitorium non admittantur.* In Constitutionibus autem generalibus Toletanis, cap. 7. §. de Guardianis habetur, *quod Diffinitores supradicti, dum actu suo munera exercent; hoc est, à Capitulo, in quo electi sunt, vsque ad sequens Capitulum exclusiue, non possint, nisi ex dispensatione Ministri, aut Commissarij generalis, eligi in Guardianos.* Hæc sunt, quæ circa hanc rem, in dictis Constitutionibus generalibus

Difficultas. An Diffinitores actuales simul esse possint Guardiani.

neralibus habentur. Et hoc vltimum est, quod nunc positum est in consuetudine, & communiter obseruatur in praxi.

ARTICVLVS LI.

Vtrum Prouincialis Minister, teneatur non solum petere, atque requirere, verumetiam & sequi, Diffinitorum consilium, in rebus arduis & difficilibus, quæ proponũtur in Diffinitorio?

LAtissima est, multumq. controuersa inter Doctores, huius Articuli materia, communiter, & generaliter loquendo, an, qui tenetur aliquid agere cum consilio, teneatur necessario sequi consilium? qua de re nos in præcedenti Tomo quæst. 15. art. 2. aliquid diximus, agendo an Prælati Regulares, per se solos possint recipere Monachos, & incorporare eos Religioni, absque assensu, siue consensu sui Capituli, sed quia difficultas hæc, scitu necessarijssima est, & ad quamplures casus deseruit, haudquaquam fuit visum incongruum, quæ in hoc negotio tenenda, & practicanda sunt, breuiter, ac summatim in præsentiarum dicere, ex communiori omnium Doctorum resolutione, quod fiet per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Quilibet tenetur petere, & quærere consilium, vbi id iure cauetur, & si contrarium fiat, actus est nullus.

CErtissimum est & omni proculdubio, quod quilibet tenetur petere, & quærere consilium, vbi id à Iure expresse cauetur, & in contrarium factum, actus erit nullus atq. inualidus. Hæc conclusio cõmunis est omnium Iurisconsultorum resolutio, sed præcipuè eam tenet Panormitanus in *cap. ad Apostolicam, de Regularibus*, vbi expresse dicit, *quod quando à iure requiritur consilium, nisi adhibeatur, actus est nullus.* Quod probat ex *cap. nouit, iuncta glossa, de his quæ fiunt à Prælatis.* Qua de re videndus est Syluester, *verbo consilium, quæst. 1. & verbo Religio, 3. quæst. 3.* Vbi etiam dicitur, quod Prælati in rebus grauioribus quæ occurrunt, semper tenentur agere cum consilio, per supradictum *cap. nouit, cap. quanto, cap. ea noscitur, eodem tit. vbi glossa, in dicto cap. nouit*, hoc latissime prosequitur, estq. res certissima, & manifestissima, & de qua non est, aut esse potest dubium. Solúmodo est difficultas, an, præsupposito, quod tenentur agere cum consilio, teneantur sequi consilium? Et huic difficultati respondetur, per sequentem conclusionem.

Nota valde, q Prælati in rebus grauioribus, quæ occurrũt, semper tenentur agere cum consilio.

Secunda Conclusio.

Regulariter loquendo, qui tenentur agere cũ consilio, nõ tenentur sequi consilium, nisi specialiter id per aliqua verba exprimatur.

Regulariter loquendo, qui tenetur agere cum consilio, non tenetur sequi consilium, nisi in decreto, siue mandato, per aliqua verba idiptum exprimatur, seu quod dicitur, ex antecedentibus, & subsequentibus colligatur. Ita quod, licet sequi consilium sit honestum, & congruum, non est tamen simpliciter necessarium, nisi simul addatur in Iure, siue rescripto, de consilio, & consensu, &c. Hæc conclusio est etiam Panormitani, qui & probat eam, per *textum, & glossam in cap. cum in veteri, de electione, & cap. cum olim, de arbitris*, facit & *cap. ne pro defectu, de electione*, & ibi glossa, *verbo consilio*. Et hoc esse dicit de iure communi, & Iurisperitorum commune est axioma, quod qui tenetur quærere, & requirere consilium, non tenetur sequi illud, neque ex consilio ad aliquid faciendum, quispiam

Nota hoc valde.

obliga-

obligatur, *iuxta textum in cap. qui/quis. 14. quæst. 1. & cap. denique, 4. dist.* Videatur hac de re Sylvester vbi supra. Et glossa in supradicto *cap cum olim, de arbitr.* difficultat, & quærit, ad quid petitur, seu iubetur peti consilium, si illud sequi non est necesse? Et respondet, quod nihilominus tale consilium est vtile, quia potest mouere petentem ad aliquid faciendum, quod forsan per se non fecisset, argum. petito *ex cap. Nicæna, dist. 31. & ex l. si intres. ff. de probation. §. item si vnus.* Et præterea, quia quod a pluribus quæritur, facilius inuenitur, *per cap. de quibus, dist. 20. & l. vlt. C. de fideicommissis, in fine*, argumento etiam deducto *ex cap. extra conscientiam, dist. 64.* Et certum est, quod in rebus grauibus, & præsertim in materia de electione, diligens inquisitio facienda est, *per cap. cum terra, de elect.* Et prodest insuper requirere consiliũ, vt eo habito deliberet Prælatus, an sequi illud expediat, nec ne? *iuxta l. 2. in fine. ff. mandati.* Quibus omnibus addit Panormit. *in cap. ad nostram, de consuetud.* esse nimis vtile, in facto dubij, à pluribus requirere cõsilium, sapientibus, & insipientibus, quia interdum parum sapientes, & scientes in re aliqua habent intellectum eleuatum, & acutius omni sapiente discurrunt, sicut narrat Ioan. And. adducens in id iocosum exemplum, de quodam fatuo Parisijs, qui tabernario cum paupere contendente, & extorquente pecunias, quia panem comederat ad odorem assati, determinauit fatuus, vt etiã solueretur ei, per sonitum monetæ. De Bartolo etiam dicitur, quod daturus consilium, super aliquo articulo ad merces spectante, semper rem conferebat cum mercatoribus de illa materia. Ex quibus omnibus cõcluditur, quam vtile sit, in rebus omnibus desumere consilium, non solum à sapientibus, verumetiam & quandoq. ab insipientibus, quia multoties contingit, quod dum stulti loquuntur, insurgant sapienti noui conceptus subtiles, quamuis certum sit, quod supradictum consilium petens, atque requirens, non semper, imo vero, neque regulariter loquendo, teneatur sequi illud, vt dictum est. Quod latissime probat supradictus Sylvester, *verbo consilium*, vbi supra. vbi in num. 4. quæstionem mouet, atque difficultat, certum ne sit, ex propria significatione vocabuli, quod adstrictus petere consilium, non teneatur sequi illud? Et respondet de mente Hostiensis, quod sic, quia consilium ex proprio significato, non obligat ad hoc, vt sequatur, secus est autem, quando in iure, siue rescripto apponitur verbũ *assensus*, siue *consensus*, seu dicitur, vt aliquid fiat de assensu, & consensu alterius. De quo sit concl. tertia.

Nota valde, ad quid iuuetur peti consilium, etiam si illud sequi nõ sit necesse.

Tertia Conclusio.

Quando in Iure siue rescripto, dicitur atque præcipitur, vt aliquid fiat cum consilio, assensu, siue consensu aliquorum, non solum est requirendũ, atque petendum consilium, verum etiam sequendum, & contrarium factum est irritum, & inane. Hæc conclusio est supradicti Sylvestri, vbi supra, num. 4. quæst. 2. Pro cuius intelligentia, & probatione, supponit ex Panorm. *in supradicto cap. cum olim, de arbitris*, & de mente Bartoli *in l. 1. §. si plures. ff. de exercit. act.* quod quandoq. in Iure fit verborum impropriatio, vrgente subiecta materia, & apponitur verbum consilij, pro consensu, & è contra, quod quando contingat, multis iuribus, & exemplis comprobat, primo *ex l. impuberibus. ff. de suspectis tutor.* vbi statuto cauetur, *vt pupillus certum quid faciat, cum duorum agnatorum consilio*, & quia loquitur de pupillo non habente discretum, nec integrum iudicium rationis, inquit certum esse, quod ibi consilium, capitur pro consensu, nam supradictus pupillus (vt supponitur) consilium habere non potest, quia qui non habet plenum rationis iudicium, nec etiam potest habere consilium. Secundo probat

Quando in Iure, siue rescripto, apponitur, vt aliquid fiat cum consilio, assensu, siue cõsensu alicuius, tunc nõ solum est requirendũ consilium, verum etiam sequendũ, & contrarium erit irritum, atque inane.

idipsum *ex cap. venerabilis, de officio delegati*, vbi habetur, quod Prælatus, cui datus est coadiutor, nihil debet facere, sine coadiutoris consilio, vbi etiam consilium sumitur pro assensu, siue consensu, alias officium supradicti coadiutoris, esset omnino superuacaneum. Ex quo colligit, quod quando is, qui habet impendere consilium, est eiusdem officij particeps, in tali casu consilium idem valet, & pollet, quod assensus, siue consensus, nec solum est petendum, & requirendum, verumetiam sequendum. Multa alia ad hoc propositum dicit supradictus Syluester, quæ à me breuitatis causa omittuntur. Solummodo dico resolutiue, quod quando in iure, siue rescripto apponitur clausula, qua dicitur, vt aliquid fiat cum consilio, assensu, siue consensu alicuius, seu aliquorum, in tali casu, consilium non solum est petendum, & requirendum, verumetiam sequendum, atque etiam in casu, quo prætermissis illis verbis, *assensu, siue consensu*, apponatur solummodo verbum, *consilium*, nam si illud iubeatur peti ab aliquo tanquam à collega, & comparticipe officij, sequendum est: vt de mente Bartoli *in supradicta l. 1. §. si plures. ff. de exercitor. act.* expresse tenet Nauar. lib. 1. Consiliorum, tit. de Constitutionibus, cons. 9. num. 13. loquendo ad aliud simile propositum, de receptione Monachorum ad Ordinem, quos contra Panorm. tenet, non posse recipi à Prælatis sine assensu, & consensu Capituli, nec in tali casu (inquit) sufficit consilium requirere, verumetiam necessario tenentur ipsum sequi. Ex dictis, superq. satis constat, quid ad nostrum propositum sit dicendum, & respondendum, quando quæritur, an Prouincialis Minister teneatur non solum petere, & requirere, verumetiam sequi consilium Diffinitorum, existentium in Diffinitorio? Cui difficultati respondeo, per sequentem conclusionem.

Quando consilium peti iubetur, a cócollega, siue eiusdē officij cōparticipe, non solū est petendum, verūetiam est necessarius, alterius assēsus.

Quarta Conclusio.

In nostro sacro Minorum Ordine, certissimum est, & omni dubio procul, quod Prouincialis Minister, tenetur non solum petere, & requirere, verum expectare, & sequi consilium Diffinitorum, in illis rebus, quæ proponuntur in Diffinitorio, & in Capitulo, siue quacumque Congregatione, & in illis, quæ, vtpote arduis ac difficilibus, expendi, & determinari iubentur cum consilio Patrum, siue Discretorum Prouinciæ in nostris Constitutionibus. Hæc conclusio est certa, & manifesta, & de ea nulli potest esse dubium, primo per omnia supradicta. Secundo, quia in nostris Constitutionibus, vt in præcedenti Articulo dictum est, expresse habetur quod supradicti Diffinitores, in Diffinitorio non solum Capitulari, verumetiam in quacumque alia Congregatione Capitulari, siue particulari, habent votum non solum consultiuum, verumetiam diffinitiuum, seu decisiuum, vt constitutum fuit in Capitulo generali Romano, celebrato anno Domini 1587. & præterea, quia, vt dicit Nauarr. supra citatus, quamuis id expresse non diceretur, cum tamen iubeatur expoſci, & expostulari consilium à supradictis Diffinitoribus, sicq. id tanquam à concollegis, & comparticipibus officij, necessario illud sequendum est, & in contrarium quidquid fuerit factum, erit irritum, & inane, & nullius prorsus valoris, atque momenti. Sed maiorem difficultatem habet, in alijs Religionibus, si quæ sunt, vbi supradicti Diffinitores, siue Patres, qui quandoq. dicuntur Discreti, interdum vero Consultores, non habent, vt dicitur, votum diffinitiuum, & decisiuum, sed dumtaxat consultiuum. De quibus sequens statuitur Conclusio.

Prouincialis Minister teneatur non solum petere consiliū Diffinitorū, verumetiā sequi in ijs, quę proponuntur in Diffinitorio, seu iubētur expendi cum consiliu Patrum Prouinciæ.

Nota hoc valde.

Quinta

Quinta Conclusio.

Si votum supradictorum Patrum sit dumtaxat consultiuum, & non pro forma requisitum, & ab eis consilium petatur, sed non sequatur, sententia erit quidem iniusta, sed non prorsus irrita, & nulla. Attamen si prædictum votum consultiuum apponatur pro forma, & tanquam præcise requisitum, necessario sequendum est, & sententia aliter lata, erit irrita, & nulla, nec solum iniusta. Pro huius conclusionis intelligentia præmitto, quod non statim, ac aliqua sententia est iniusta, est proinde omnino nulla. Aliud est enim aliquem actum esse iniustum, aliud vero esse omnino nullũ: atque in Iure reperitur sententia aliqua iniusta, alia vero nulla, & excommunicatio iniusta, & excommunicatio nulla, testamentum iniustum, & testamentum nullum. Inter quæ est latissima differentia, nam multa fieri prohibentur, quæ facta tenent. Iniustum est, & dicitur illud, quod peccat in alijs rebus, sed non contra formam substantialem legis. Nullum vero est id, quod expresse militat contra expressam formam substantialem legis, contingereq. potest, idq. sæpissime, vt Iudex aliquis faciat aliquid iniuste, peccando in aliquibus circumstantijs, non ita substantialibus, & essentialibus, & quod eius factum sit validum, & non omnino nullum, cum non sit factum contra formam substantialem legis. Hoc suppositio, dico, quod quando in alijs Religionibus, Prælati exposcunt cõsilium à Diffinitoribus & Patribus Discretis, Consiliarijs, siue Consultoribus, non habentibus votum ex vi suarum ordinationum, & Constitutionum, diffinitiuum & decisiuum, sed tantum consultiuum, & post petitum, quantumuis sit iustum, non illud sequantur, peccabunt quidem, & iniuste facient, & ea de re Deo rationem reddent, quia coram ipso sunt culpabiles, verumtamen sententia ab eis lata, & prolata, quamuis iniusta, non tamen erit omnino nulla, si non fuerit contra formam substantialem legis. Si tamen fuerit contra formam substantialem legis, & petitio consilij apponatur pro forma, & pro conditione necessario requisita, vt si apponatur in lege, siue in rescripto, *dummodo hoc fiat de consilio Diffinitorum, Discretorum, Consiliariorum, siue Consultorum Patrũ*, in tali casu, non solum est petendum, & requirendum consilium, verumetiam, & necessario sequendum, & sententia aliter lata, non solum erit iniusta, verum omnino nulla, & irrita. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

In illis Religionibus, quibus Patrũ Discretorum, siue Consultorum, aut Cõsiliariorum votum, est tantum consultiuum, non vero decisiuum, non est necessario consilium eorum sequendum, nisi ponatur pro forma.

Nota differentiã, quæ versatur inter sententiam iniustam, & sententiam nullam.

ARTICVLVS III.

Quonam modo sint suffragia & vota, requirenda à Patribus in Diffinitorio? & an sit incipiendum à senioribus, an vero à iunioribus?

CIrca hunc Articulum multa forent dicenda, iuxta diuersum modum, & formam, quæ in Senatibus; atque Consistorialibus Congregationibus cunctis, obseruatur in exposcendis, & requirendis suffragijs, & votis, à Senatoribus, seu oppidorum, & ciuitatum Rectoribus, & gubernatoribus. Vt enim audio, & apud scriptores exaratum reperio litteris, quibusdam in partibus, & Rebuspublicis, rerum iudicium, atque determinatio, à senioribus, & proximioribus Præsidi, tam à dextris, quã à sinistris incipit, ita vt proximus Præsidi, à dextris eius sedens, primum dicat, quid sibi visum fuerit, propriumq. ferat suffragium, & statim post eum, antiquior alius suffragetur, qui ad eius sinistram fuerit collocatus. Sicq. ordinate procedendo à

De diuersis modis suffragãdi, ac ferendi vota, & suffragia.

primo, vsque ad vltimum suffragantur omnes, id quod & ratio ipsa vtcumque expostulare videtur, vt eo pacto, senioribus, dignioribus, & antiquioribus debitus honor, & præeminentia deferatur, & vt ex maioribus minores addiscant, discereq. possint, quid dicere, & respondere debeant proposito negotio, iuxta illud Poeticum dictum: *A bene maiore, si sit arare minor.* Sed in alijs partibus, Senatibus, siue Congregationibus, contrarium omnino obseruari, & practicari dicitur, nam incipiunt suffragia, & vota, rerumq. iudicium, atque determinatio, non quidem à maioribus, & antiquioribus, sed à minoribus, nouioribus, & minus antiquis, ne forte, si maiores supradicti, propriam iam sententiam protulerint, non audeant illis minores contraire: qui suffragandi modus, & praxis, vt dicitur, communiter obseruatur in Rota, & in Parlamẽto Galliæ, in Neapolitano Senatu, & in Consilijs Regalibus Hispaniæ, & Lusitaniæ ferturq. olim id fuisse consuetudine positũ, vt quando totus populus congregabatur ad aliquid agendum, siue determinandũ, minores, atq. particulares suffragarentur prius, postmodum vero Maiores, & Magistratus, vt magis libere suam mentem, atque sententiã, quisque proferre posset, ne forte si contrarium fieret, contra suam propriam mentem, atque sententiam, dicere cogerentur, dum Maioribus, & Magistratibus non auderent contraire. Sed, quidquid de hoc sit (nam hæc omnia hinc inde, pro vtraque cõtradictionis parte, suas habent rationes probabiles) quod à nobis Minoribus Fratribus in Diffinitorio, atque alijs Cõgregationibus gerendũ est, iam est expresse diffinitum, atque determinatum, in nostris generalibus Constitutionibus. De quo sequentem statuo Conclusionem.

Conclusio.

In nostro Minorum Ordine, tam in Diffinitorio, quam alibi, suffragia sæpe incipiũt à dignioribus, exceptis Superioribus.

IN nostro sacro Minorum Ordine, in Diffinitorio, & in quacumque alia Congregatione, suffragia incipiunt à maioribus, atque dignioribus, exceptis Prælatis, & Superioribus. Hæc conclusio habetur expressa in Constitutionibus generalibus Tolet. c. 7. §. de Prouinciarum Diffinitoribus, vbi pronuntur sequentia verba: *Ordinamus, vt in Diffinitorio, & in alia quacumque Congregatione, suffragia incipiant à dignioribus Discretis, expresse tamen prohibemus, vt Prouincialis, nec Prælati generales, sint primi, qui in electionibus, vel in rebus agendis suffragentur, aut suam aperiant voluntatem, vt antiqua volunt statuta.* Et additur ibidem, quod nullo modo aliquod negotium arduum proponatur, & decidatur simul, sed semper deliberatio intermedia fiat, & hoc est quod communiter obseruatur in praxi.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Diffinitores teneantur sub mortali, in Diffinitorio libere dicere, & proferre, quod sentiunt, non obstante cognita Superiorum Prælatorum contraria voluntate?

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur per sequentes Conclusiones.

Qualiter Diffinitores in Diffinitorio, sua debeant ferre suffragia libere, non obstante quacumque cognita Prælatorum contraria voluntate.

Prima Conclusio.

DIffinitores in Diffinitorio constituti, in causis ad Dei gloriam, & Religionis commune bonum spectantibus, in administratione iustitiæ, & cuiuslibet negotij grauis sibi propositi, expostulato eorũ cõsilio, libere proferre tenentur, quod sentiunt, secundum propriã cuiusq. conscientiã, non obstãte quacumq. Prælatorũ, siue Superiorũ in contrariũ cognita volũtate, & contrariũ facientes omni proculdubio peccant mortaliter. Hæc concl. est commu-

communis omnium Doctorum, & Summistarum resolutio, & pro ea facit, quod habetur Ecclesiastici cap.7. vbi eorum cuilibet, atque omnibus in vniuersum, Magistratus officium gerentibus, dicitur: *Noli quærere fieri iudex, nisi & virtute valeas prorumpere iniquitates, ne forte extimeas faciem potentis, & ponas scandalum in æquitate tua.* Pro quo etiam adduci potest cõmunis ratio, nam contra conscientiam non licet facere, præsertim in rebus ad Dei gloriam, & Reipublicæ commune bonum, siue ad iustitiam spectantibus, qua in re duplicatur, ac crescit peccatum, dum supradicti Patres, iudicum, atque Diffinitorum officio gerẽtes, aliter faciunt, quã ipsorum fides, & officium postulat, & obligatio quam habent in omnibus, iuxta scientiã, & conscientiam suam, dicendi, & propalandi veritatem. Nec supradictis obstat, quod cõmuniter dicitur, nempe, q; subditi suorũ Prælatorum, & Superiorũ voluntatem habere debẽt pro lege, & vtcumque, & quomodocumque sibi innotuerit, eidẽ tenentur se cõformare: nam respondetur, quod in tali casu, supradicti Diffinitores, in conclaui, atque Diffinitorio constituti, quamuis re vera sint subditi, teneanturq. in omnibus suos Superiores, atque Prælatos reuereri, in eiusmodi tamen rebus, & negotijs, ad suum munus, & officium pertinentibus, non tam subditorum vicem gerunt, quam Assessorum, & Consultorum, peccabuntq. proinde grauissime, si non clare, libere atque distincte dixerint, quod secundum suam conscientiam, eisdem videbitur expedire. Est enim diuersa omnino ratio & conditio, subditi, atque Consiliarij, siue Consultoris. Subditus enim, perspecta Superioris voluntate, non est sui muneris nisi parere, & obedire; at Consiliarius, Assessor, siue Consultor, (quæ omnia pertinent ad munus & officium Diffinitorum) non eligitur, vt obediat, nec vt dicat, aut proferat, quod Prælato siue Superiori gratum futurum existimauerit, sed vt res omnes examinet, discutiat, atque in iustitiæ libramine perpendat, & postmodum quod verius, vtilius, rectæq. rationi conformius, atque eidem iustitiæ magis consonum viderit, proferat, & in medium producat. Hoc est Diffinitorum munus & officium.

Secunda Conclusio.

In supradictis casibus, non sat est Diffinitoribus tacere, seu, vt nonnulli faciunt, caput Superiori inclinare, quinvero tenentur aperte veritatem dicere, etiam si id existiment inuisum, atque ingratum futurum esse Prælatis, quod ni fecerint, coram Deo non erunt immunes à peccato. Hæc conclusio constat satis ex supradictis, & probari potest præterea, ex sententia D. Augustin. in epist. ad Casulanũ, & habetur *in cap. quisquis.* 11. *q.* 3. Vbi ad simile propositũ ponuntur sequẽtia verba: *Quisquis meum cuiuslibet potestatis, veritatem occultat, iram Dei super se prouocat, quia magis timet hominem, quam Deũ.* Et post pauca, addit: *Vterque reus est, qui veritatem occultat, & qui mendacium profert, ille, quia prodesse non vult, iste, quia nocere desiderat.* Ad quod etiam facit, & aliud dictum D. Chrysostomi, homilia 25. super Matthæum, & habetur in *cap. nolite timere, eadem causa, & quæst.* Vbi inquit, *non solum ille proditor est veritatis, qui transgrediens veritatem, palam pro veritate mendacium loquitur, sed etiam ille, qui non libere veritatem defendit, quam libere defendere tenetur.* Verba sunt notatu dignissima. Quod & hac peculiari ratione confirmari potest, nam ad Diffinitorium non vocantur supradicti Patres, vt taceant, sed vt consentiant, aut contradicant, quod quidem non facere, sed tacere, caputq. Superiori inclinare, quasi duplicatum est peccatum, duplexq. deformitas reperitur, altera omissionis, dum tacet quis, tempore quo locuturus est, debitumq. suum munus, & officium prætermittit; altera

Quod non sufficit Diffinitoribus tacere, quando intelligũt aliquid esse rõni, ac veritati contrarium. Nota hoc valde.

vero commissionis, dum per actum exteriorem assurgendi, & caput inclinandi, cum aliorum scandalo, quasi consentire videtur, & annuere ei, quod iniquum, & iniustum esse credit, tunc præsertim quando silentij sui nullam iustam causam affert. Vnde resolutiue est dicendum, quod in supradicto casu, non sat est prædictis Diffinitoribus tacere, immo vero tenentur veritatem & id quod sentiunt, palam propalare ac dicere, etiam si propterea intelligant, quod Superiores, & Prælati ipsi contristabuntur, ægreq. & molestè ferent. Quod adeo verum est, vt quamuis certo sciant, satisq. compertum habeant Prælatos, & Superiores, iam in suo animo statuisse, decreuisse, atque determinasse, quid ab eis faciendum sit, in electione aliqua, seu quouis negocio alio peragendo, & quod etiam si dissentiant & contradicant, adhuc ipsi in sua sententia persistent, & nihil prorsus sunt profecturi, eo nihilominus non obstante, tenentur palam veritatem dicere, nam id non ad ipsos Diffinitores spectat, sed ad Prælatos: ipsi sibi viderint, atq. de seipsis ratione reddent. Consiliũ enim, quod à supradictis Diffinitoribus exposcitur, non est de fine, sed de medijs ad finem, dicant ipsi veritatem, & id, quod iustum, ac rectum esse crediderint, de alijs autem nihil curare debent. Hæc omnia sunt maxima obseruatione digna.

Tertia Conclusio.

Diffinitorũ suffragia, & vota, ferenda sunt maxima cum libertate Christiana, sed magna modestia, humilitate grauitate, atque vrbanitate.

Supradicta omnia fieri debent à Diffinitoribus prædictis, cum maxima spiritus libertate, sed cum summa simul modestia, humilitate, grauitate, & vrbanitate, qua decet viros graues, doctos, & religiosos, loquentes, atque mentem, & sententiam suam proferentes, in tam graui Senatu, & in conspectu tantorum Patrum. Hæc conclusio est adeo iuri, & rationi consona, vt probatione nulla indigeat, debent enim Religiosi viri, esse graues, atque modesti, & in omnibus suis actionibus, & operationibus ita modeste, & temperate se gerere, quò omnia ab eis quammaxima prudentia fiant, atque in publicis consultationibus, incolumi semper, atque inuiolata permanente veritate, sententiam suam proferre, cum magna reuerentia, humilitate, grauitate, atque verborum lenitate, ita vt ex verbis ipsis, omnibus in vniuersum notum fiat, quod eorum procedunt iudicia, sententiæ, diffinitiones, atque determinationes, ex Dei, & iustitiæ zelo, & ex spiritus feruore, nõ vero ex carnis libertate, aut ex animo & voluntate cuipiã nocendi, siue contradicendi, sed suo muneri, & officio in omnibus, atque per omnia satisfaciendi. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS V.

An sit præcisa obligatio, seruandi secretum in Diffinitorio, de omnibus quæ ibidem aguntur, & dicuntur, & an contrarium facientes, peccent mortaliter?

Respondetur huic Articulo, per sequentem Conclusionem.

Stricta, atque præcisa est obligatio seruandi secretum, de rebus, quæ agũtur in Diffinitorio, & Congregationibus cunctis.

Conclusio.

OBligatio seruandi secretum, & maxime in Diffinitorio, in Capitulis, & Congregationibus cunctis, est præcisa, & illud non seruantes in rebus grauibus, absque dubio peccant mortaliter. Hæc conclusio est expressa Patris Fratris Dominici de Soto, in sua relectione de tegendo secreto,

creto, q. 1. & 2. vbi hoc argumentum latissime prosequitur, & dicit ibi, quod propalare, & reuelare secretum, est peccatum ex genere suo mortale, leuius quidem, quam homicidium, & adulterium, sed grauius, quã quodlibet furtum, idq. præsertim in Senatoribus, & Magistratibus, & omnibus alijs, qui gerunt aliquod officium publicum, ad quos spectat administrare iustitiam, quales sunt Diffinitores, qui quidem reuelando ipsum, faciunt non solum contra charitatem, verumetiam contra legalem iustitiam, & cõtra fidelitatem suo muneri, & officio debitam. Hac de re, videndus est Simancas lib. suo de Catholicis Institutionibus, tit. 41. nu. 31. & 32. vbi ad hoc propositum, dicit etiam plura, eaq. notatu dignissima, circa obligationem, quam habent, Inquisitores, Consultores, & reliqui omnes sanctæ Inquisitionis officiales, & Ministri, seruandi, & celandi fideliter omnia eiusdem sancti Officij arcana, & secreta, quod & iurant. Et inquit, quod si quis eorum, secretum aliquod ausus fuerit propalare, dignus profecto est, qui officio priuetur, & alijs pœnis grauissimis, pro criminis qualitate puniatur, atque mulctetur. Ad hoc propositum affert multa de secreto, quorum aliqua in præsentiarum libet referre, vt præ manibus habeantur, & quia sunt notatu dignissima. Dicit in primis, apud veteres Persarum Reges, silentium vitæ periculo esse præceptum, & q; apud eosdem nemo consiliorum erat cõscius, præter Optimates fidos, & taciturnos, & primam sapientiam, antiqui priscis temporibus dicebant, nullam ob causam prodendum esse secretum. Quintus etiam Curtius, ad hoc propositum, libro suo 4. refert, quod apud veteres, lingua grauius castigabatur, quam vllum probrum aliud, nec magnam rem sustineri ab eo posse credebant, cui graue esset tacere, quod homini natura facillimum esse voluerit. Ex dictis infertur atque colligitur obligatio stricta, quam habent supradicti Patres Diffinitores, celandi omnia Diffinitorij arcana, & secreta, & nullo modo, nullamq. ob causam reuelandi, siue propalandi ipsa, etiam cum discrimine, dispendio, & periculo propriæ vitæ, tunc vel maxime, quando magni sunt momenti, vergereq. possunt in infamiam, seu detrimentum alicuius, & quorum reuelatio, & propalatio, rixas, atque discordias, capitalesq. inimicitias, immortaliaq. odia interdum, valẽt inter Fratres disseminare. Quod quidem secretum obseruandum, obnixe & stricte est, non solum durante Diffinitorij tempore, & celebrationis Capituli, siue Congregationis, verum etiam & post quodcumq. aliud, si vt dictum est, ex ipsius reuelatione, merito timeatur, quod euenire possunt aliqua ex supra dictis. Hæc inquam obligatio est præcisa, secluso quocumque alio præcepto, vel iuramento: sed nihilominus de more, & consuetudine, in Diffinitorijs, & in Senatibus cunctis, alijsq. Congregationibus habetur, vt iuramento ad id cogantur, & adstringantur Assistentes. Apud Religiosos autem, iuramenti loco imponitur præceptum obedientiæ, quod idem pollet; quam quidem non seruantes, præterquam quod mortaliter peccant, digni profecto sunt, qui cum dedecore, & ignominia officijs priuentur, alijsq. pœnis arbitrarijs pro criminis qualitate puniantur, atque mulctentur, siquidem, vt dictũ est de mente Soti, non seruare secretum, ex genere suo peccatum mortale est, leuius quidem, quam homicidium, & adulterium, sed grauius quam furtum.

Nota valde.

Nota, quod arcana, & secreta Diffinitorij, non solum celanda sunt eo tempore, quo celebratur Capitulum verum etiã & postea.

ARTICVLVS VI.

Vtrum sententia prolata à Diffinitoribus, simul conuenientibus, ab omnibus sit subscribenda?

Huic articulo respondetur, per sequentem Conclusionem,

Conclusio.

Quælibet sententia in Diffinitorio prolata, ab omnibus est subscribenda.

QVælibet sententia in Diffinitorio prolata, ab omnibus est subscribenda, & omnes etiam causæ, quæ ibidem deciduntur, diffiniuntur, atque determinantur pro maiori parte, etiamsi in suo particulari voto, & suffragio ipsorum quispiam dissentiat. Hęc conclusio est manifesta, & in Iure determinata, in multis locis, & eam expresse tenet Abbas in *cap. 1. de his, qua fiunt à maiori, & in cap. ex parte, de concess prabend. num. 3. & cap. postulasti, eod. tit. nu. 14.* Et ratio eius in promptu est, nam cum omnes in Diffinitorio constituti, vnum Collegium, & vnum veluti constituant corpus, quod à maiori parte fit, ab omnibus fieri videtur, à cunctisq. proinde debet subscribi, & scripto probari, ne dissonantia videatur, & suffragiorum differentia publicetur. Quinvero, & rationi ipsi consonum quammaxime est, vt consultatione facta, quod à maiori parte quispiam probatum fuisse videt, probet & ipse, & etiam dissentiens, propria manu subscribat, proprium iudicium aliorum existimationi postponendo. Ad quod propositum facit quammaxime, quod dicit Abbas loco supra citato, nempe quod ille, qui dissentit, siue contradicit, & nihilominus firmat sententiam, à maiori parte prolatam, priorem suam propriam ipso facto deponere videtur, cum humilitate, vti decet, captiuando proprium intellectum in obsequium Christi, & aliorum sententiæ, tanquam probabiliori adhærendo, iuxta illud, quod habetur *in l. si patres. ff de arbitr.* Qua etiam ratione de Lacedæmonijs, refert Plutarchus in Lycurg. quod postquam lex aliqua erat à concilio firmata, seu quodlibet aliud negotium, non amplius de eo disputabant, quinvero postea, & illi quidem, qui antea repugnabant, atq. contradicebant, decretum à maiori parte factum, tamquam propriam sententiam defendebant. Quod etiam legitur in Annalibus Religionis sancti Dominici lib. 2. cap. 62. fuisse factum, atque constitutum à Diuo Thoma, cum esset eiusdem Religionis Diffinitor, in Capitulo quodam generali Lodini celebrato, anno Domini 1263. vt quod à maiori Diffinitorum parte esset determinatum, atque decretum, ab omnibus subscriberetur, etiamsi eorum quispiam contrariæ fuisset sententiæ, vt ne constare vllo modo posset, quis affirmauerit, vel contradixerit, & id quod de se erat occultum, atque secretum, ea de causa perperam in publicum prodiret. Tandem dico, quod hæc est communis Doctorum omnium resolutio, & obseruatur in communi omnium Senatuum, & Iudicum praxi. Qua de re videatur Symanc. de Cathol. instit. tit. 60. de sententijs, num. 10. Vbi & ad propositum Officij sanctæ Inquisitionis, inquit, quod cum aliqua causa in eodem Senatu diffinitur, & Inquisitores dissentiunt, quod à maiori parte fuerit determinatum, omnes subscribere debent, etiam ij, qui contrariam, vel diuersam sententiam, siue opinionem sunt sequuti.

Nota hoc valde, pro ferendis suffragijs in Diffinitorio.

Nota hoc valde de mente D. Thomæ.

ARTICVLVS VII.

De modo, & forma, qua congregandum est Diffinitorium supradictum, & de his quæ in eodem sunt facienda?

Quæ

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur breuiter, ac resolutiue, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Quo tempore sint Diffinitores congregàdi ante congregationem Prouinc. Capituli.

QVotiescumque celebrandum erit Capitulum Prouinciale, pro electione Prouincialis Ministri, Visitator Prouinciæ, Prouincialis, & Diffinitores, ac Prouinciæ Discreti, siue Patres tribus diebus, antequam reliqui Vocales, ad locum Capituli accedere debent, vt eo tempore, si quæ fuerint culpæ graues ex visitatione prouenientes, contra Prouincialem, seu contra Guardianos, in Diffinitorio discutiantur, & examinentur, visisq. omnibus determinetur, quod vtilius fuerit maiori parti, ea propter feria tertia ante præfati celebrationem Capituli omnes supradicti patres conuenire debent, ad Diffinitorium, quod congregandum est, modo, & ordine dicendo, in sequenti Conclusione.

Secunda Conclusio.

De Diffinitorij præparato loco, qualis esse debet.

De modo, & ordine sedèdi in Diffinitorio.

Ad celebrandum supradictum Diffinitorium, in communi praxi est positum, & obseruatum, vt in id sit decens quidam secretus locus præparatus, quo supradicti Diffinitores Collegialiter conueniant, ad paratam etiam sibi mensam, seu tabulam, super qua commode scribere possint, vbi etiam sint omnia ad huiusmodi munus, & officium exequendum necessaria, & ad ipsam sedere debent, hoc ordine. Primum locum tenebit inter omnes, Capituli, siue Diffinitorij præses, qui solus sedere debet in capite, seu in titulo Tabulæ. Postmodum a dextris eius, sedet Prouincialis Minister, qui actu est, atque in illo Capitulo suum explet munus, & officium, à sinistris autem, qui primus fuerit, & antiquior inter supradictos Patres, & Diffinitores, & iuxta Ordinis statuta præcedentiam habet, quos reliqui postea sequentur per ordinem, quidam à dextris, alij vero à sinistris. Quibus sic circumsedentibus, atque congregatis, Diffinitorij præses, incipit, & dicit: ***Adiutorium nostrum in nomine Domini***, vel, ***sancti Spiritus adsit nobis gratia.*** Et dicentibus omnibus, ***Amen***, eisdem subinde breuem quandam collationem facit, qua ipsos ad secretum seruandũ exhortatur, & vt in omnibus, & singulis, in eodem Diffinitorio tractandis, gerendis, & diffiniendis, sedatis passionibus, pulsisq. procul oĩbus, odio, amore, amicitia, seu inimicitia, affectionibus, & simultatibus, solũmodo Deum, ipsiusq. zelũ præ oculis habentes, ea quæ ad Dei gloriam, & honorem pertinent, & ad animarum salutem, morum correctionem, regularis vitæ reformationem, religionis augmentum, conseruationem, atque propagationem, profectumq. omnium in Domino viderint expedire, fideliter (vti tenentur) exequantur. Præcipue vero quatenus id congrue efficere valeant, quod sit eis omnibus animus, in consulendo liber, nec alicui priuato commodo, seu affectui obnoxius, vtq. melius, atque strictius seruetur secretum, ea specialiter de re, imponitur omnibus obedientiæ formale præceptum, quod vt diximus supra, omnes obnixe obseruare tenentur. Præceptum vero sit, sub hac forma, vt nullo modo, absque totius Diffinitorij speciali commissione, & licentia, alicui reuelent arcana, & secreta, durante tempore celebrationis Capituli, nec vero vllo alio tempore, si ea quæ ibidem dicta fuerint, vergant in detrimentum, aut infamiam alicuius, seu rixas, & discordias inter fratres vllo pacto possint dissemina-

Qualiter incipi debeat Diffinitorium, quę ibidem fieri solet.

Qualiter imponitur seruandi secreti præceptũ.

re, quod præceptum omnes obseruare promittunt, vti tenentur.

Tertia Conclusio.

De ostiarijs, q̃ assistũt ad portam Diffinitorij, quid agere debeant.

Ad maiorem atque congruentiorem, rerum gerendarum expeditionem, constituendi sunt vnus, aut duo peruigiles Ostiarij Diffinitorij, quorum alter prope ostium præsto sit, ad parendum mandatis, atque iussionibus, alter vero qui per domum discurrat vocando, & inquirendo fratres, quos vocari oportuerit ad Diffinitorium, in quo erit etiam quædam arca obserata cum claui, ad seruanda omnia Diffinitorij scripta, & acta, ad custodiendos etiam processus, interim dum Diffinitorium celebratur, & causæ discutiuntur, atque sententiæ pronuntiantur. Quibus omnibus non obstantibus, semper quod Diffinitorij Collegium dissoluitur, & Diffinitorij locum exire necesse fuerit, vtputa, ad chorum, vel ad conciones, siue conclusiones, ad cœnam, seu ad prandium, qui inter prædictos Diffinitores vltimum tenuerit locum, fideliter, & diligenter custodire debet supradictæ arcæ, atque Diffinitorij claues, ne fraus aliqua interim fieri possit, & Diffinitorij secreta propalentur, & publicentur.

Quarta Conclusio.

De ijs, quæ adduci debẽt ad Diffinitoriũ

Ad prædictum Diffinitorij locum, adduci debent, omnes processus, siue causæ ex Prouinciæ visitatione prouenientes, insuper, & omnes Conuentuum omnium dispositiones, Guardianorum postulationes, ipsorumq. renunciationes, de suis officijs in scriptis, omnes etiam epistolæ, & litteræ, quæ ex diuersis partibus ad dictum Diffinitorium mittuntur. Quæ omnia in Diffinitorij mensa posita per ordinem, seu vt res ipsa, vel necessitas postulauerit, in præsentia omnium congruenti tempore debent aperiri, ad quorum omnium aptiorem dispositionem, statuet Diffinitorij præses, vt ex Diffinitorij patribus vnus, omnes & singulas litteras ad Diffinitorij missas legat, similiter, & Conuentuum dispositiones, reliquaq. omnia alia. Alter vero in papyro ad id præparata, scribat in summa, quod in dictis litteris continetur, quid etiam cuilibet sit respondendum, quod munus, & officium alteri etiam committetur, vt ordinate omnia fiant, atque procedant, prout rerum gerendarum congruentiori dispositioni, magis videbitur expedire. Hæc omnia facienda sunt in Diffinitorijs, quæ de more congregantur, tribus vel quatuor illis diebus, ante celebrationem Capituli. Sed præcipue, quæ pertinent ad determinationes processuum, atque causarum, & ad probationem sententiarum; nam reliqua omnia futuris Diffinitoribus reseruantur, reseruariq. solent, vt videantur sequenti sabbato post prandiũ. Quibus peractis expletur munus, & officium præteritorum Diffinitorum.

Nota hoc valde.

Pro distribuendis muneribus pertinentibus ad Diffinitoriũ

Quinta Conclusio.

Qualiter fit etiã Diffinitoriũ congregãdum, sabbato post Ministri Prouincialis electionẽ, cæteris q. alijs diebus, vsq. ad tabulæ confectionem.

Sabbato sequenti post prandium, competenti hora, ad Diffinitorium vocantur ij, quibus de more, vt supra dictum est, atque ex consuetudine, & ex vi nostrarum constitutionum, votum & vocem in eodẽ habere conuenit, simul cum Præside, siue Prouinciæ Visitatore, nempe Prouincialis Minister, & qui Prouinciales fuere olim, & quatuor de nouo electi Diffinitores, Custos etiam Prouinciæ, si iam fuerit electus, in eademq. Prouincia statutum est, quod in Diffinitorio habeat vocem. Quibus sic constitutis ordinate, si quæ dicta sunt in præcedenti conclusione, non prius fuere facta, eisdem exacte expletis, antequam ad vlteriora procedatur, nempe ad constructionem, siue confectionem tabulæ officiorum, Visitator Prouinciæ, seu qui præfuerit Diffinitorio, breuẽ aliam quandam collationem, siue exhortationem ipsis facit,

De collatione in Diffinitorio faciẽda a Præside ante tabulæ confectionẽ.

facit,inducendo,& exhortando illos ad hoc, vt in distributione officiorum, & constitutione Guardianorum,omni postposito odio, vel amore, seu quocumque alio humano affectu, Deum solummodo præ oculis habentes, ipsiusq. gloriam,& honorem, & animarum salutem, Religionis commodum, facultate sibi tradita,atque concessa, ita debite vtantur,vt in Guardianos, atque Conuentuum Prælatos,eligant atque præficiant,non quidem eos, qui familiaritate, & amicitia, sibi magis fuerint coniuncti, sed religiosos, graues, probos, prudentes, bonæ existimationis,& famæ, zelatores ordinis, & quos morum grauitas, ætatis maturitas, literarum peritia,ceteraq. id generis alia, commendatos habeant,vti expedit, ad morum correctionem, regularis vitæ reformationem, religionis augmentum,conseruationem, atque propagationem,ne ex contrario facto,in religione aliquod suboriatur scãdalum, dum viderint præfici, & honorari, quos alias corrigere,& punire deberent, è contrario autem,quos pro meritis honore conueniret afficere; deprimere, & conculcare. Quibus peractis, genuflectentes omnes dicunt Hymnum: *Veni Creator spiritus*,cum Versu,& Oratione consequẽtibus,præmissaq.generali confessione,ad effectum faciendi electionem,eos plenarie, ab omni excommunicatione, & irregularitate aliisque censuris Prælatus absoluit.

Sexta Conclusio.

Qualiter Diffinitorij tabula fit struẽda, atque cõficiẽda.

Supradictis omnibus peractis,statuitur coram Præside,quædam cartha, siue papirus, in qua sint per ordinem, omnes Conuentus Prouinciæ descripti, præmissoq. Conuentu, cuius facienda est electio, interrogatur, & consulitur, qui inter prædictos Patres, atque Diffinitores fuerit antiquior,quinam Fratres ex Prouincia, eidem Conuentui præficiendi, apti esse videantur, qui iussis obtemperans, duos ad minus proponit,dicendo, ad hoc munus N. N. aptus,& idoneus mihi esse videtur. Iterum consulitur Diffinitor, seu Pater antiquior à sinistris assistens, qui alios duos,vel eosdem proponit, & sic de alijs per ordinem. Qua facta consultatione,iterum interrogantur, cui eorum resolutiue, atque diffinitiue,præbent suum suffragium, siue votũ, quod illi facientes, qui inter nominatos plura habuerit suffragia, seu vota, canonice erit electus in Guardianum propositi Conuentus : & eodem modo, & ordine,procedendum est in alijs omnibus electionibus, & constitutionibus aliorum officiorum, vsque ad consumationem tabulæ;qua facta, publicatur eo modo, quo diximus supra agendo,de Capitulo Prouinciali, & congregatione intermedia. Hactenus de isto Articulo.

ARTICVLVS VIII.

Qualiter se gerere debeant, supradicti Patres Diffinitores, in officiorum prouisione, & Guardianorum electione?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter per sequentem Conclusionem.

Prima Conclusio.

Diffinitores tenẽtur in Guardianos eligere meliores,& proposito fini cõgruentiores.

PAtres Diffinitores,in prouidendis officijs, & Guardianorum electione, eligere tenentur meliores, & proposito fini magis congruentiores,quod si non fecerint, omni proculdubio peccabunt mortaliter. De hac conclusione

sione plura sumus dicturi in particulari infra, in quæstione longissima, quam sumus facturi, de electionibus, & rebus spectantibus ad ipsas. Quapropter pro nunc ab ipsius probatione supersedeo, statuendo supradictam sententiam, vt rem notam, omnibusq. peruiam, absque vlla fere contradictione. Solummodo dico, quod in distribuendis premijs, & honoribus, æqualitas seruari debet, quæ vt amicitiæ auctrix & conseruatrix est, secundum Platonem, ita & inæqualitas, est omnium discordiarum, & seditionum causa. Neque æqualitas est, vt æqualia omnibus, doctis atq; indoctis, senioribus, & iunioribus, sapientibus, & insipientibus reddantur, sed vnicuiq. pro sua dignitate & merito. Quod ad iustitiam distributiuam pertinet, secundum Arist. 5. Ethic. cap. 2. & 3. qua honores, & premia, & pœnæ distribuuntur secundum proportionem meritorũ vniuscuiusque, alioquin æqualitas erit inæqualitas, dum inæqualibus dantur æqualia, sed de hoc infra dicentur plura. Solum sese offert in præsentiarum difficultas, an quando fit consultatio inter ipsos Diffinitores, de aliquo, seu aliquibus, circa prouisionem cuiuspiam officij, possint Diffinitores supradicti, in eodem Diffinitorio detegere crimina, atq; impedimenta, quæ forsan sibi obstant, ne possint eligi, & præfici in Prælatos, si eiusmodi crimina, & impedimenta sunt occulta? Et quamuis res sit inter DD. nimis hincinde controuersa, propositæ tamen difficultati, breuiter sub distinctione respondeo, per sequentem Conclusionem.

Secunda Conclusio.

Crimina occulta, & quæ solùmodo nocẽt peccãti, nõ vero reipublicæ, nullatenus sũt in Diffinitorio propalanda.

SI eiusmodi crimina, & impedimenta sunt occulta, & quæ solummodo nocent peccanti, neque exinde vllum imminet periculum religioni, non sunt (etiam in Diffinitorio) publicanda, sed secreto iuxta Euangelium, iuris, atque eiusdem Euangelij, seruato ordine corripienda. Si autem fuerint talia, quod ex eis Religioni, & communi bono, aliquod damnum euenire possit, & maxime si præuia facta correctione fraterna, nullatenus fuerint emendata, statim sunt denunciãda coram Prælato, & Patribus in Diffinitorio. Hæc conclusio, quoad vtramque ipsius partem, videtur satis esse aperta, & manifesta, nam quod in prima parte dicitur, exigit atque exposcit, ordo correctionis fraternæ, positus à Christo Domino in Euangelio, Matthæi. 18. de quo late agit D. Thom. 2. 2. q. 33. per plures Articulos, & nos latissime egimus in nostro libro Ordinis iudiciarij, quæst. 11. per plures Articulos. Quantum vero attinet ad secundam partem, est etiam ratio manifesta, nam vt etiam ibidem diximus, quotiescumque reipublicæ imminet periculum, secreta admonitio, & correctio omnino est prætermittenda, & maxime quando proceditur ad effectum electionis, nam vt non eligatur indignus, multa licite fieri possunt, quæ alias essent prorsus illicita. Videatur D. Thom. vbi supra & Soto de secreto, membro 2. quæst. 6. conclu. 3. in primo casu, & Syluester *verbo inquisitio* 1. q. 8. *nu.* 14. & Nauar. in suo Manu. cap. 18. nu. 30. & 56. & cap. 24. num. 14. & D. Antoninus 2. parte tit. 9. cap. 6. §. 4. versu, item quæritur, vbi ad hoc propositum dicuntur, plura eaq. notatu digniſſima. Sed maior difficultas est, An supradicti Patres Diffinitores, propter delicta, & crimina, quæ alias nouerunt in confessione, & quæ nullo alio modo sciuerunt, aut sciri possunt, alicui, seu aliquibus denegare possint suum votum, atque suffragium, in aliqua electione? non quæro, neque in controuersiam adducitur, an reuelare, & propalare possint crimina, quæ alias nouerunt in confessione? Nam de hoc nulli est dubium, quod non possunt id facere, omnibusq. est peruium, quod ob nullam causam, etiam propter periculum vitæ, nec propter totam republicam seruandam, licitum est delictum in confes-

confessione cognitũ reuelare, sed quod sollùmodo quæritur est, an propter crimen, quod quispiam Diffinitorum, forsan secreto, nouit in confessione, nihil dicendo, aut quidquam reuelando, possit alicui denegare suum votum & suffragium, in aliqua electione. Res est nimis controuersa, & de qua multi negatiuam afferunt responsionem, dicendo, quod neque id facere vllo modo licet. Qua de re videatur Pater Fr. Emmanuel Rodriguez in suis quæstion. regu. 2. Tomo. q. 53. art. 4. Sed nihilominùs contraria sententia, videtur verior & est probabilior, de qua sequentem statuo conclusionem.

Tertia Conclusio.

Quamuis licitum nullo modo sit reuelare, aut propalare secretum cognitum in confessione, ob vllum finem, nec ob vllam causam, vt dictum est, non tñ est illicitum cuipiam, denegare suffragium siue votum, sumpta occasione ex eo, quod alias quispiam sciuit in confessione: Volo dicere, quod si quispiam in alicuius confessione resciuit, ipsum non esse timoratæ conscientiæ, quinuero omni ex parte vitiosum, & ad carnis vitia procliuem, eisdemq. quammaxime deditum, in Diffinitorio constitutus, bene potest propterea, ea de re nihil alijs dicendo, in electione aliqua, votum atque suffragium suum illi prudenter denegare, ad euitandum damnum & detrimentum, quod ex tali electione posset prouenire. Hæc sententia est expressa Doctissimi Nauar. *in cap. fater. de pœn. d. 6. num. 147. cum sequentibus*, vbi eam constantissimè defendit, quidquid alij dicant; quin vero dicit, quod contrarium faciens & huiusmodi indignum eligens, incurrit suspensionis pœnam quæ posita est in *cap. cum inuentis, § fin. de electione*, etiamsi huiusmodi indignitatem & inidoneitatem in confessione secretissime nouerit. Nec dictis inquit, obstat, quod iuxta Euangelium Ioannis 11. duodecim horæ sunt diei, vt dixit Christus Dominus, ad propositum de Iudeis, & qui olim erat malus, hodie forsitan erit bonus, nam respondetur, quod non in ea opinione, & sententia est Nauarr, vt dicat vel credat, quod propter vnicum, aut alterum actum siue peccatum, in secreto siue in confessione cognitum, cuipiam debeat denegari suffragium in electione, cum vt supponitur, iam possit esse emendatus, sed tunc solummodo, quando certo de aliquo cognoscitur inueterata ipsius peccandi consuetudo, & firmitas in malum, & deprauata inclinatio ad carnis vitia seu (quod absit Sodomiæ) in tali casu, inquit, quod hæc & his similia, bene possunt retrahere electorem à faciendo electione de aliqua persona tali, etiamsi illud cognitum fuisset in confessione, non aliquid dicendo, sed tacendo, & denegando illi suffragium.

Non est illicitum, alicui derogare votum, propter id qđ alias fuit cognitum in confessione, modo de hoc nihil dicatur.

Nota hoc valde.

Quarta Conclusio.

Si quispiam in aliquo Diffinitorio, olim repulsus fuerit ab aliqua electione, propter aliquod habituale crimen, seu propter aliquam infirmitatem seu ægritudinem qua laborabat, & obstabat sibi ad effectum electionis, non potest aut debet, in altero Diffinitorio eligi, nisi constet de ipsius emenda, aut infirmitatis probetur conualescentia. Hæc conclusio habetur expressa *in Glossa in cap. cum inter, el 3. de electione verbo recusatus*, vbi expresse tenet, quod defectus siue crimen, in modum exceptionis impositum, & probatum contra aliquem in vno iudicio, præiudicat ei etiam in alio, nisi legitimis testimonijs habeatur contrarium, quod & probat argumento deducto *ex c. super eo, eodem tit. & c. prohibentur.* 2. q. 1. & ex multis alijs iuribus, quæ breuitatis causa omitto. Et est glossa nimis notabilis, pro materia de testibus, & alijs. Ex qua conclusione infero, quod qui olim ab aliqua electione fuit repul-

Qui in aliquo diffinitorio pp aliquod peccatũ siue crimen fuit repulsus ab electione non debet in alio admitti nisi de emenda cõstet. Nota quod delictum, in vno iudicio impositum contra aliquem, semper obstat, in

alio iudicio, nisi legitimis testibus probatur contrarium. Nota hoc valde.

repulsus propter aliquod habituale crimen, vtpote quia vinolentus, vel quia laborabat aliqua infirmitate, obquam non poterat vtram communem sequi, vt tenetur de iure nostrarum constitutionum, non potest, seu debet in prælatum præfici, nisi euidentibus testimonijs probetur contrarium. Multa alia forent dicenda pro hac materia, quæ congruentiori loco reseruantur tradenda in quæst. quæ facienda est de electione in cõi. Nunc supradictos Patres Diffinitores vehementer admoneo, Primo, vt videant quos eligunt, ne forte indignos ad Ordinis officia assumentes, eorum peccatis inuoluantur, in magnam Dei Optimi Maximi offensionem, Religionis detrimentum, & graue multorum scandalum. Secundo, vt non sint faciles, seu nimis proclines ad dicenda, reuelanda, siue propalanda fratrum, & proximorum suorum secreta crimina, nec vllo modo id faciant, nisi qñ certo sciuerint, ea vergere in damnum, atque præiudicium reipublicæ Religionis, ad quod faciendum quammaxima prudentia opus est. Omniaq. mature ac sapienter prius sunt consideranda, & cum ratione consulenda, vt charitate duce, quæ cuncta ordinat, ac dirigit, simul consulatur quammaxime fieri poterit, & vtilitati publicæ, & famæ atq; opinioni proximi. Et hæc de isto Articulo, & tota quæstione dicta sufficiant.

QVÆSTIO XVIII.

De Custodibus antiquis nostræ sacræ Religionis, & his, qui modo eliguntur, mittendi ad Generale Capitulum, in duos Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quinàm dicantur Custodes, ex nostra Regula, atque in nostro sacro Minorum Ordine?

Primo nota. Custodis nomẽ frequens est in Regula B P.N. Franc.

PRo huius Articuli intelligentia aliqua sunt præmittenda, & primo præmitto, quod Custodum fit mentio a B. Patre nostro Francisco, in sua Regula in multis locis, sed maxime in cap. 4. & 8. vt tamen melius deprehendere possimus, officij huius institutionem, auctoritatem, & potestatem, & quid custodis comprehendatur nomine, oportet aduertere, quod hoc nomen, custos & custodia, in nostra Regula, sumitur dupliciter, primo generaliter & communiter, secundo specialiter, & proprie. Generaliter sumptum custodis nomen, competit etiam Generali Ministro, vt constat ex cap. 8. eiusdem Regulæ, vbi tractando, quando Generalis Minister sit priuãdus, & deponendus, dicitur, quod in eo casu, fratres illi quibus electio data est, in nomine, Domini alium sibi eligere possint in custodem, quo loco custodis nomine, ntellig iur supradictus Gener. Minister. Quandoque etiam sumitur pro Prouinciali Ministro, vt cõstat ex eodem capitulo: ibi: & si aliquo tẽpore appareret vniuersitati Ministrorum Prouincialium, & custodum, &c. possint eodem anno in suis custodijs semel Fratres suos ad cap. conuocare, vbi per custodiam intelligitur Prouincia, & custodis nomine Prouincialis Minister. Rursus sumitur etiam nomẽ custos, pro Guardianis, vt constat ex cap. 4. eiusdem Regulæ, vbi habetur, quod Ministri, & custodes, circa infirmos sollicitam cura gerant, &c. quo loco Ministrorum, & custodũ nomine intelligun-

Nomen custodes dupliciter sumitur.

liguntur Guardiani, sumpto custodis nomine, vt dictum est, communiter, & generaliter. Sed alio modo, sumitur specialiter, & proprie, & supponit pro quodam ordinario Prælato nostri Ordinis, distincto à Generali, & à Prouinciali, atque etiam a Guardianis, vt constat ex cap. 8. eiusdem Regulæ, vbi dicitur, quod Ministri Prouinciales, & Custodes sunt quibus competit eligere, & deponere Ministrum Generalé, quo loco per custodes, intelliguntur Prælati quidam, qui præsidebant olim, certis quibusdam Guardianis, & subdebantur etiam ipsis Prouincialibus Ministris. Qui quidem custodes, ex Regula, duo habebant munera, & officia, primum horum pertinebat ad potestatem iurisdictionis, nam erant vere Prælati, & habebant vere, & proprie animarum curam, quibus proinde omnes Guardiani, & subditi existentes in eorum custodijs, tenebantur firmiter obedire, iuxta præceptum Seraphici Patris Nostri Francisci, in sua Regula cap. 10. in illis verbis: Præcipio firmiter Fratribus vniuersis, vt obediant suis Ministris, &c. Quo loco Ministrorum nomine, intelliguntur omnes in vniuersum Prælati nostri Ordinis, siue Generales, siue Prouinciales, siue locales, quales sunt Guardiani, atq; etiam custodes supradicti, vt dicunt omnes communiter expositores nostræ Regulæ. Secundum officium supradictorum custodum, pertinebat olim, pertinetque hodie, ad potestatem actiuam eligendi, & deponendi Generalem Ministrum, per verba supradicta, quæ habentur in d. cap. 8. eiusdem Regulæ, vt dictum est.

Quinam olim secundum nostram Regulã dicebantur custodes, & quod eorũ erat munus & officiũ.

Secundo, pro pleniori dicendorum intelligentia præmitto, quod vt constat ex supradictis, custodia in nostro sacro Ordine dicebatur olim, quidam districtus vbi erant plures Guardianatus, & plures Guardiani, qui omnes vni subijciebantur custodi, secundum Regulam, qui & eorum omnium erat ordinarius Prælatus, quamuis alias, ipse & omnes sui Conuentus, Prouinciali subijcerentur Ministro. Ita quod in vna Prouincia erant plures custodiæ, ex quibus tanquam ex partibus Prouincia ipsa constabat, & componebatur. Quod voluit forsan, Seraphicus Pater noster Franciscus, vt commodius Fratres gubernarentur, atq. vt dicitur, magis ad manum haberent suos Prælatos, & Ministros, ad meliorem, & congruentiorem rerum agendarum dispositionem. Qui quidem omnes custodes, vniuscuiusque Prouinciæ, quotquot erant, tenebantur ire ad comitia, & Capitula Generalia, cum suo Prouinciali Ministro, & singuli in electione seu depositione Ministri Generalis, sua ferebãt suffragia, quod & durauit vsque ad tẽpora Nicolai IIII. qui præfuit Ecclesiæ anno Domini 1288. vbi ad euitandos magnos sumptus, & alia multa incommoda, atq; inconuenientia, auctoritate eiusdem cautum fuit, vt omnes Custodes vnius Prouinciæ, vnum ex seipsis custodem constituerent, cui vices suas committerent, qui omnium custodũ illius Prouinciæ nomine, iret ad Generale Capitulum, vocemque haberet in Generalis Ministri electione, ita quod si quando contingeret omnes custodes simul adesse & præsentes reperiri in Generali Capitulo, vnus tantum ex eis votum, & suffragium haberet, vt constat ex monumentis nostri Ordinis, & refertur in compendio priuilegiorum, verbo Custodes, à quo tempore custos custodum appellatus fuit, is qui pro se, & alijs custodibus vnius Prouinciæ, vocem habebat in Capitulo Generali.

Secundo nota. Quenam olim in nostro sacro Minorum Ordine dicebatur custodia.

A quo tempore ceperint antiquicustodes, vocari custodes custodum.

Tertio, & vltimo est notandum, quod cum per multum temporis, sigillũ Ordinis, & officium Generalis Ministri, & Prouincialium, atque Custodum, quod Seraphicus noster Franciscus instituerat in sua Regula, perseuerauerit apud Fratres nostros Conuentuales, qui etiam de Communitate dicebantur, Fratres Minores reformati, in Concilio Constantiensi celebrato, per

Tertio nota.

per Eugenium IIII. anno Domini 1431 obtinuerunt, vt ex se ipsis, etiam suos haberent Vicarios Generales, & Prouinciales, qui sua comitia celebrarent. Qui & à dicto Consilio vocati sunt Fratres Minores Regularis Obseruantiæ, quod & ipsi ab eo tempore fecerunt, & statutis temporibus supradicti Vicarij Prouinciales, celebrabant etiam sua comitia Prouincialia, ad quæ ex quolibet Conuentu, conueniebat ipsius Guardianus, & vnus discretus à Fratribus electus, qui postea in d. cap. constituti, e supradictis Guardianis, & Vocalibus, siue discretis, eligebant vnum, qui Discretus discretorum dicebatur, pro eo, quod nomine omnium discretorum Proninciæ, deferebat votum, & vocem ad Capitulum Generale, proxime celebrandum pro electione Vicarij Generalis supradicti, eligendi pro Fratribus reformatis, seu Regularis obseruantiæ, & interdum Ministri Generalis eligendi pro toto Ordine. Hoc durauit vsque ad annum 1517. vbi Leo X. decreuit & statuit, vt sigillum totius Ordinis, vniuersalisque gubernatio Religionis, Seraphici Patri nostri Francisci, omnino esset apud Fratres Obseruantes, ac voluit, quod Vicarij Generales, & Prouinciales Obseruantium, essent vere, & proprie Ministri, & Prælati totius nostræ Religionis, dicerenturque ipsi, Ministri Generales, & Prouinciales, Conuentuales autem dicerentur Magistri, quo etiam tempore statutum fuit, vt Discreti discretorum mittendi, ad Capitulũ Generale, qui ante eligebantur ab Obseruantibus, & Reformatis, ab eo die essent, & dicerentur veri custodes, secundum nostram Regulam, eo fine, & animo, vt sicut sigillum totius Ordinis transierat ad Obseruãtes, ita & reliqua omnia officia, Ministeriatus Generalis, & Prouincialatus, & Custodiatus, quæ continentur in dicta Regula, omnino essent ac remanerẽt inter Fratres Minores obseruantes, atque Regularis Obseruantiæ, vt latius constat ex Bulla vnionis, quæ habetur in supplemento Ordinis. Ex dictis superq. satis colligitur, quidnam sit respondendum proposito Articulo, quando quæritur, qui dicantur custodes in nostro sacro Minorum Ordine? sed vt simul habeantur, omnia quæ ad hoc munus, & officium spectant, sequentes statuo Conclusiones.

Quo tpe nostri Ordinis Fratres ceperint nominari, fratres Regularis obseruantiæ.

Quo tempore, custodes, ceperint vocari discreti discretorum, mittẽdi ad Generale Capitulum.

Quo tpe sigillũ & gubernatio totius Ordinis, a Conuentualibus translata est ad obseruãtes.

Supple. fol. 29. conc. 94.

Prima Conclusio.

Quinam dicebatur custodes olim in nostro sacro Minorum Ordine.

CVstodes in nostro sacro Minorum Ordine, dicebantur olim, qui præsidebant custodijs, & sub se, & sua iurisdictione habebant aliquos Guardianatus, in certo aliquo districtu, & Ministris Prouincialibus subijciebantur, habebantq. vocem & votum, ex Regula in electione, & depositione Generalis Ministri. Hæc Conclusio satis constat ex supradictis. Solum aduertere oportet, quod vsus prædictarum Custodiarum, iam fere in toto Sacro nostro Ordine, disueuit post reformationem. Nam cum olim nulla esset Prouincia, quæ vnam vel plures non haberet Custodias, pauciſſimæ & rariſſimæ iam sunt, in quibus aliqua Custodia reperiatur, neque credo, quod hodie sit in consuetudine positum, etiamsi aliqua reperiatur Custodia, quod ipsius Custos post Bullam vnionis, deferat votum ad Capitulum Generale, ad electionem Generalis Ministri, sed ad hoc eligitur alius, iuxta formam ibidem traditam, qui dicitur, Discretus Discretorum, seu Custos Custodum, electus ad id ab omnibus Vocalibus, in Prouinciali Capitulo, eo modo, quo statim dicetur in sequenti Articulo. Sed in casu, quo reperiantur nunc aliquæ Custodiæ, in nostro Sacro Ordine, non erit ab re, quærere, atq; inuestigare, an prædicti Custodes, sint proprie, & vere Prælati? Cui difficultati, respondeo sub distinctione, per sequentem Conclusionem.

Se-

Secunda Conclusio.

SI reperiantur aliquæ Prouinciæ, in quibus nunc sint actu Custodiæ, secundum antiquum morem, illarum Custodes, vere & proprie sunt Prælati, in alijs vero vbi actu non sunt Custodiæ, sed eliguntur Custodes, nomine, tantũ vt mittantur ad Capitulum Generale, huiusmodi non sunt vere, & proprie Prælati in actu exercito, quamuis aliqualiter dici possint tales in actu signato. Hæc conclusio, quoad primam partem, satis de se patet, ex supradictis, cum habeant ipsi ordinariam iurisdictionem, atque animarum curam, & plures Fratres, & Guardianatus, qui sibi subdũtur, & quibus præsunt actu. Quoad secundam vero partẽ, probatur, quod dicti Custodes, qui modo eliguntur mittendi ad Capitulũ Generale, quantum ad actum exercitum, non sint veri Prælati, quod exinde patet, quia nullam habent animarum curam, neque actualem iurisdictionem, cum vt supponitur, nulla ibidem sit actualis Custodia, cui præsint actu. Possunt tũ dici aliqualiter Prælati in actu signato, quia habent iurisdictionem quasi habitualem. Quod si quæras, quid sit habere iurisdictionem quasi habitualem, & Prælaturam in actu signato? respondeo, nihil esse aliud, quam habere in se dispositionem & sufficientem titulum, sine vlteriori prouisione, atque institutione, ad gubernandas oues in casu, quo in dicta Prouincia aliqua erigeretur custodia. Et potest adduci exemplum, de Episcopis Titularibus, qui habent suos Episcopatus in terris Infidelium, vt est Salaminæ Episcopatus, & reliqui eis similes, certum est, quod quamuis nunc non habeant iurisdictionem actualem, habent tamen illam habitualem, ad hunc sensum, quod si contingat, quod infideles suorum Episcopatuum, conuertantur ad fidem, ipso facto habebunt iurisdictionem actualem in ipsis. Idem dicere possumus, de summo Pontifices, qui quamuis actu non habeant iurisdictionem, in infideles in illis partibus existentes, habet tũ illam habitu, ad hunc sensum, quod si conuertantur, statim poterit exercere in eos plenitudinem suæ potestatis, cum sit vniuersalis Pastor, & Prælatus totius Ecclesiæ. Eodem modo possumus philosophari de supradictis Custodibus, qui eliguntur modo in nostra obseruantia, vt deferant votum, ad Cap. Generale, qui & hac ratione loquendo licet actualem iurisdictionem modo non habeant, habent tamen illã habitualem: nam si Custodia aliqua erigeretur in Prouinciã, eo ipso haberent actualem iurisdictionem in ipsa. Ex quibus constat veritas nostræ conclusionis, & qualiter supradicti Custodes sint, & esse possint, Prælati in actu signato, non vero in actu exercito, quia habent iurisdictionem non actualem, sed habitualẽ. Quod amplius cõstat ex determinatione Leonis X. in suprad. Bulla Vnionis, vbi decreuit, quod Discreti discretorum, qui eligun tur in obseruantia, sint veri Custodes secundũ nostram Reg. Vnde cum munus, & officium eorum, secundum eandem Reg. non sit solum habere votũ, & vocem in electione siue depositione Generalis Ministri, verum etiam, & habere ordinariam iurisdictionem, & potestatem in sibi subditos, vbi est aliqua actualis Custodia, manifestum est, quod eo ipso, quo eliguntur supradicti Custodes, datur sibi vtraque potestas, siue facultas, non solum habendi votum, & vocem in Generali Cap. verum etiã regendi, atque gubernandi Custodiam, si aliqua tũ eligatur in Prouinciam, quæ quidem iurisdictio, cum non sit actualis, vbi nulla est actualis Custodia, dicenda est habitualis, & non in actu exercito, sed in actu signato. Sed si quæratur in casu, quo aliqua sit actualis Custodia, quanta sit iurisdictio prædicti Custodis in ipsa? Respondetur, per sequentem conclusionem.

In illis Prouincijs, in quibus actu sunt forsan custodiæ, hodie, earum Custodes sunt veri Prælati de facto, non vero alij Custodes, qui sic modo nominantur, & eliguntur, vt ad Cap. Generale mittantur.

Tertia Conclusio.

Quænam sit iurisdictio Custodū, vbi actu modo est aliqua Custodia.

Potestas Custodis, vbi actu est aliqua Custodia, est omnino eadem, cum potestate Prouincialis Ministri in tota Prouincia, in quibus supradicti Custodes, non sunt specialiter prohibiti. Hæc conclusio, est certa & manifesta, cum vt dictum est, sint ipsi proprij, & vere Prælati. Si vero quæratur quænā sint illis specialiter prohibita: Respondeo dico, quod in foro conscientiæ, sunt reseruati ab illis casus, qui cōiter dicuntur Prouincialium, qui sunt num. 14. de quibus dicemus, statim suo proprio loco. In foro vero exteriori prohibentur illis, oēs casus enormes, & pro quibus infligēda est pœna carceris, vt constat ex Constitutionibus antiquis Barchinon. cap. 6. §. Capitulum Generale versiculo omnes. Si tū quæratur, an prædicti Custodes visitare possint Cōuentus sibi commissos, vt Prouinciales? Respondetur, quod sic, neque id vllo modo est sibi prohibitum, quin vero specialiter cōcessum, nam cum sint veri Prælati, vt supponitur, & habeant oues, & actualem iurisdictionem, iure naturali, diuino, & humano, tenentur visitare sibi subditos, vt expresse tenet D. Tho. 2. 2. q. 82. art 2. & ibidem Caietanus, & Cordu. supra nostram Regul. cap. 10. Neque obstat, quod in eadem Reg. dicatur, quod Ministri visitent, & moneant Fratres suos: quibus verbis datur intelligi, quod actus visitandi conuenit dumtaxat Ministris, non vero Custodibus. Nam respondetur, quod ibi Ministrorum nomine, comprehenduntur etiam Custodes, qui sunt veri Prælati, & habent iurisdictionem, non solum localem vt Guardiani, verum etiam quasi Episcopalem, cum præsint multis Guardianis, & sint ipsorum Prælati. Et si quæratur, an præfati Custodes, possint celebrare cap. Custodiale? Respondetur, quod sic, dummodo non sit Capitulum, in quo sit eligendus prædictus Custos, nam in tali casu ad Ministrum Prouincialem pertinebit tale Capitulum celebrare, vt tenet communis praxis, & consuetudo, & idem habetur in nostris Const. Gene. Tolet. cap. 8. §. de Capitulo Prouinciali, quod Prouinciales Ministri celebrare non possunt Capitulum, in quo eligēdus est Prouincialis, nisi præsente Ministro, aut Commissario Generali: Si vero in dicto Cap. non sit eligēdus Custos, sed celebretur ad agendū de alijs negocijs, ad Custodiam pertinentibus & spectantibus, poterunt præfati Custodes illud celebrare, vt expresse colligitur ex nostra Reg. cap. 8. in illis verbis, post Capitulū Pentecostes Ministri, & Custodes possint singuli si voluerint, & eis expedire videbitur, eodem anno, in suis Custodijs semel Fratres suos ad Cap. conuocare, vbi notanda, & ponderanda sunt, verba illa, possint singuli si voluerint, ex quibus constare videtur, quod non solum Prouinciales, verum etiam & Custodes, possunt Capitulum celebrare. Et nomen Custodia in dicto loco, non solum significat id quod sonat, nempe districtum in quo præest aliquis Custos, verum etiam & Prouinciam, quæ respectu prouincialium etiam dicitur Custodia. Aduerto tamen, quod in dicto Capitulo Custodiali, non poterunt institui Confessores, nec Prædicatores, neque Guardiani nisi modo aliquid habeatur aliter ordinatum, & nisi ad id habeatur facultas Apostolica, nam prædicta omnia pertinent ad Prouinciales, & ad Diffinitores congregatos in Capitulo Prouinciali.

Quænā sint dictis Custodibus concessa, quæ vetoprohibita.

ARTICVLVS II.

Quonam modo nunc sit eligendus Custos Custodum, qui alio nomine dicitur Discretus discretorum, mittendus ad Capit. Generale?

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

CVstos Custodum eligendus est, in Capitulo Prouinciali, præcedente ad Capitulum Generale, vel in congregatione habente vim Capituli. Hæc conclusio habetur expressa, in nostris Const. Tolet. cap. 7. de Electionibus, §. de Custodibus, ad Capitulum Generale, idem fuit institutum in Capitulo Generali Romano, habito anno 1571. Electio autem facienda est, per scrutinium eo modo, quo cæteræ electiones, tempore quo Præsidi Capituli visum fuerit accommodatum.

Quo tẽpore eligendus sit Custos Custodum.

Secunda Conclusio.

Si prædictus Custos fuerit impeditus, quominus ire possit ad Generale Capitulum, ipso facto vacat eius officium, & ab ipso sit absolutus, & eligendus est alius, à Prouinciali, & Discretis Prouinciæ simul congregatis, per scrutinium. Hæc conclusio habetur in supradictis Const. Gen. vbi supra. Sed dubitare quispiam possit, an si per mortem, vel per longam absentiam vacauerit custodiatus, idipsum sit faciendum, possintque Prouinciales Ministri, & Diffinitores extra Capitulum, seu Congregationem habentem vim Capituli, alium sibi eligere in Custodem? Cui respondetur affirmatiue, nam si vt dictum est, ex nostris Const. id facere possunt, quandocumque fuerit impeditus, multo ergo melius in casu mortis, seu longæ absentiæ, iusta de causæ factæ. Hæc enim omnia comprehenduntur impedimenti nomine: intentio enim generalis ordinationis ea fuit, prouidere de Custode in casu cuiuscumq, vacationis, iuste, atque legitime factæ, & dicitur ibidem, quod qui cessante legitimo impedimento, non accesserit ad Generale Capitulum, actibus legitimis priuetur per biennium. Quod si vlterius quæratur, quisnam dicatur legitime impeditus? dico quod nõ solum ille, qui actu habet aliquã ægritudinem, verum etiam qui iudicio medicorum, ex longo itinere habebit periculum vitæ, seu grauis cuiusdam infirmitatis, similiter dicitur, impeditus legitime, qui addictus est alicui negocio magni ponderis, & momenti, à quo nõ potest dimoueri aut diuerti, sine nocumento notabili, vtpote si custos esset destinatus obsequio alicuius Regis, aut magni cuiusdam Principis, in quibus casibus & similibus, procedi debet ad electionẽ alterius Custodis, secundum nostras Generales, Const. etiam extra Capitulum, siue Congregationem habẽtem vim Capituli. Sed oportet, vt de impedimento legitimo semper habeatur testimonium authenticum, mittendum ad Capitulum, vt ad aliam electionem Custodis possit procedi; nam si nullum sit legitimi impedimentum, ex eo solo, quod quis libere velit renuntiare suo Custodiatui, crediderim, quod in tali casu Prouincialis, & Discreti non habent facultatem, & auctoritatem eligendi alium Custodem, cum electus nullo modo sit impeditus, quod tenet expresse Pater Bobadilla, loco iam superius pluries citato. Si vero iterum quæratur, quodnam sit munus, & officium supradicti Custodis? respondeo, & sit tertia coficlusio.

De alio Custode eligendo, qñ Prior fuerit impeditus & qualiter id fieri debeat.

Nota hoc valde.

Nota hoc valde.

Tertia Concluſio.

Quodnã ſit munus,& officium Cuſtodis q. ad Cap. Generale mittitur.

Munus,& officium Cuſtodis ſupradicti eſt,habere votum & vocem in Generali Capitulo,vt verus, & legitimus Vocalis, in electione ſeu depoſitione Generalis Miniſtri.Hæc concluſio habetur vbi ſupra , vbi etiam dicitur, quod dicti Cuſtodes debent deferre litteras teſtimoniales, ſuæ electionis, præſentandas in dicto Generali Capitulo : litteras etiam teſtimoniales, ſubſcriptas a Prouincialı,& diſcretis Prouinciæ , & ſigillatas , quibus Prouincia teſtificetur nullam ſe habere viſitam , ſiue ſindicationem contra Miniſtrum Generalem,ſeu eius Commiſſarium,vel contra aliquem alium Religioſum, quod quidem teſtimonium,tenetur Cuſtos publice in Diffinitorio præſentare,quia ſic eſt ordinatum , vt non poſſint Cuſtodes,diſſimulare viſitationem a Prouincijs tranſmiſſam,& ſecus facientes ſunt per triennium actibus legitimis priuati. Idem eſt iudicium ſi fuerit viſita , aut ſindicatio à Prouincijs contra prædictos,ad Capitulum Generale mittenda.

Solum ſupereſt nunc difficultas inueſtiganda, circa durationem prædicti Cuſtodis . Cui breuiter reſpondetur per ſequentem concluſionem.

Quarta Concluſio.

Quorum duret Cuſtodum ſuprædictorum Officium.

Circa durationem Cuſtodis,nihil reperitur decretum,ſiue determinatum in ſtatutis Apoſtolicis,ſeu Generalibus noſtris Conſtit.ſed ſolum dicitur, vt eligatur in Cap.proximo Prouinciali,ante Capitulum Generale , ideoq; dicendum exiſtimo, quod ſtando in puncto,& apicibus iuribus,officium Cuſtodis durat vſque ad Capitulum in quo eligitur alius Cuſtos, ſicut & officium Prouincialis Miniſtri,non ſpirat vſque ad electionem ſucceſſoris,nam & ad bonam gubernationem conducit,vt in Prouincia ſit ſemper cuſtos ad omnem euentum . Quæ quidem ſententia practicata fuit in Comitijs Gene. Tolet.vbi interfuit quidam Doctiſſimus Pater,nomine Porteſius , natione Gallus , qui fuerat olim electus in Cuſtodem ſuæ Prouinciæ , vt peteret ad Capitulum Generale Pariſienſe,accidit autem , quod in ſua Prouincia propter bellicos tumultus,non potuit celebrari Prouinciale Capitulum, neque Congregatio habens vim Capituli,vt eligeretur Cuſtos mittendus ad prædicta Comitia Generalia Toletana, quo exiſtente ibi, dubitatum fuit,an officium Cuſtodis in eo duraret, & facta conſultatione decretum fuit , quod ſic,& quod habebat ſuffragium actiuum,& paſſiuum , vt cæteri omnes Vocales,& Cuſtodes in electione Commiſſarij Generalis , atque Diffinitorum, & in omnibus actibus Capitularibus.Hoc tradit prædictus Pater Bobadilla, vbi ſupra.Hactenus de ſto Articulo,& de tota hac quæſtione.

QVÆSTIO XIX.

De Guardianis,& his,quæ ad eorum munus , & officium ſpectant,in octo Articulos diuiſa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Guardiani in noſtro ſacro Minorum Ordine, ſint vere,& proprie Prælati ?

Guardiani nomen nõ peritur in Regula B. P. N.Franciſci.

PRo huius Articuli intelligentia præmitto,qđ quãuis Guardiani nomẽ,nõ reperiatur in Reg.B.P.N. Franc. ex teſtamẽto tamen ipſius ſatis conſtat domo-

domorum Præfectos, vocatos esse Guardianos, per illa verba, quæ ibidem habentur, ab ipso prolata, *& ego firmiter volo obedire Generali Ministro, huius Fraternitatis, & illi Guardiano quem sibi placuerit mihi dare.* Quod & obseruatum fuit ab institutione Ordinis, vt constat ex nostris monumentis & Chronicis, atque ex Constitutionibus antiquis, & ex aliquibus summ. Pont. Priuilegijs, quæ expressam mentionem faciunt de supradictis Guardianis. Quare non sunt audiendi, hi qui dicunt, non esse eos appellandos tales, sed Custodes, seu Ministros Domus, hæc enim omnia, sicut & alia noua sunt, ac nouitatibus plena. Sed quidquid de hoc sit, propositæ difficultati, & Articulo, respondetur per sequentem conclusionem.

Conclusio.

Guardiani in nostro sacro Minorum Ordine, & Priores in Ordine Prædicatorum, vere & proprie sunt Prælati. Hæc conclusio constat in primis ex declaratione Clem. IV. & Sixti IV. super hac re facta, quę habetur in monu. Ordi. & refertur in Compendio *verbo absolutio, quoad Fratres*, in multis locis, quibus huiusmodi Præfecti locales, à sum. Pontif. vocantur Prælati. Id quod & expresse declaratum fuit, in Cap. Generali Florent. celebrato anno Domini 1493. vbi habentur sequentia verba. *Declaratur, quod Prælati nomine, intelligitur Generalis, & Prouincialis, Custos, & Guardianus, ita quod quandocunque in Regula, & declarationibus Summ. Pontif. in Statutis, & Ordinationibus, continetur aliquid faciendum vel non faciendum, per Prælatum, siue Prælatos, aut de eorum licentia & concessione, intelligitur de aliquo prædictorū, qui sunt vere Prælati ordinarij, si non exprimitur alter eorum per quem tale quid sit faciendum, vel non faciendum.* Hæc ibi, qua de re videatur Syluester *verbo Prælatus §. 2.* & summa Angelica *verbo delegatus §. 3.* Pater Cord. in annotationibus ad Compendiū, verbo Guardianus, quibus in locis habentur plura, in confirmationem supra positæ conclusionis, de qua nulli esse potest dubium, cum omnes hi dicantur habere dignitatem Ecclesiasticam, & habeant ordinariam animarum curam, esseque possint Iudices delegati, & habere omnia, quæ non conueniunt, nisi vere, & proprie Prælatis.

Guardiani in nostro sacro Minorum Ordine, vere & proprie sunt Prælati. *Monu. Ord. 2. impr. f. 139. & refertur in compen. verbo absolutio quo ad Fratres.*

ARTICVLVS II.

Quonam modo Guardiani sint eligendi, in nostro Sacro Ordine Minorum?

PRo huius Articuli intelligentia præmitto, quod de iure cōi, electio omniū Abbatum & Prælatorū Regularium, pertinet ad eius Conuentum, & Fratres in ipso consistentes, per maiorem suffragiorum numerū, vt constat expresse *ex c. fin. 16. q. vlt. & c. 1. de elect. c. cum dilectus de consuetud. c. nobis de iure patron.* qua de re videndus est Nauar. *in cap. nullam 18. q. 2.* commen. 3. de Regul. nu. 2. sed tñ pro meliori gubernatione multoties in Religionibus contrarium auctoritate Apost. reperitur constitutum, vt scilicet Guardianorum, Priorum, siue Prælectorum localium prouisio, non fiat per electionem Conuentus, ad euitādas multas rixas, contētiones, discordias, atq; diuisiones, sed per Diffinitores, siue discretos Prouinciæ, in Capitulo Prouinciali, seu Congregatione aliqua constitutos, in modum cuiusdam compromissi. Vt autem constet, qualiter hoc fiat in nostro sacro Minorum Ordine, sequentes statuo Conclusiones.

Electio Prælatorum Ordinariorū ad quos pertinet de iure communi.

De iure speciali electio Prælatorū Ordinariorum fit, per compromissum in Diffinitorū.

Prima Concluſio.

De poſtulatione Guardianorum, in Conuẽtibus facienda, ante Capitulũ ſiue Congregationem.

OMnes Prouinciarum Viſitatores, cum Prouinciam aliquam viſitant, ſimiliter & Prouinciales Miniſtri, ſi velint Capitulum intermediũ celebrare, ſeu intermedium Congregationem, curare debent, vt in ſingulis Conuentibus fiat Guardiani petitio, per ſcrutinium mittenda, ad Capitulum, clauſa & Conuentus ſigillo munita. Hæc concluſio habetur expreſſa in noſtris Gener. Conſt. Tolet. cap. 7. de electio. §. de Guardianis, vbi etiam dicitur, quod Miniſtri Prouinc. & Diffinitores in capitulo cõgregati, & conſtituti, ad quos pertinere dr̃ vera Guardianorum electio, per compromiſſum omnium Prouinciarũ, non eligant Guardianos prædictos, quouſque per eos fuerint aperte & viſæ omnium Guardianorũ petitiones, & poſtulationes à Conuentibus ad Capitulum tranſmiſſæ; & quod ſi Conuẽtus petitio fuerit rationabilis, & à maiori parte facta, eundem eligant, quem Fratres petierint, niſi aliud ſecũdum Deum ipſi iudicauerint expedire, nam in eo caſu, ille erit verus Guardianus, qui à maiori parte Diffinitorij fuerit electus. Hæc vbi ſupra.

Secunda Concluſio.

Si Guardiani extra Capitulũ vacauerint, qualiter faciẽda ſit electio p̃ Diffinitores.

Si Guardianus extra Capitulum quacũque ratione vacauerit, Prouincialis Miniſter, ſi illi expedire videbitur, cum diſcretis Prouinciæ Guardianum poterit eligere. Hæc etiam concluſio, habetur vbi ſupra, id quod & ſtatutum fuiſſe dicitur olim, in noſtro Ordine, & Generalibus noſtris conſti. ad quod citatur Capitulum Generale Burdegalenſe, & Capitulũ Generale Mechlenſe, quorũ ſit mentio in Enchiridione, f. 104. & 105. ſed dicetur qd̃ nullus Prælatus per ſeipſum, & ſine diſcretis Prouinciæ, ſecundũ antiqua Ordinis Statuta, poterit Guardianũ aliquo inſtituere, neque in cap. neq; extra Capitulũ.

Tertia Concluſio.

Quod Guardianorum electio p̃t & cõmitti Fratrib. & Conuentui vacanti.

Si prædicta forma eligendi Guardianũ, ex aliqua cauſa nõ expediat, poterit Prouincialis Miniſter, cõmittere electionem Guardiani, qui extra Capitulum vacauit, Conuentui vacanti, vt Fratres in illo cõmorantes ſibi Guardianum præficiãt. Ex dictis ſequitur, q̃ electio Guardiani in noſtro ſacro Ordine Minorum, in Capitulo pertinet ad Diffinitores, extra Capitulum vero ad Diffinitores, & ad Conuentum. Hæc concluſio habetur etiam vbi ſupra, vbi dicitur, quod in electione prædicti Guardiani poterunt ſuffragari, & habent votum, & vocem, oẽs Sacerdotes, & Fratres Clerici, in ſacris Ordinibus cõſtituti, habentes duos cõpletos profeſſionis annos, & quod habẽtes has qualitates, niſi propter demerita à ſuffragandi munere nõ poſſint repelli. Dicitur præterea, quod Guardiani prædicti, in eodem neque in alio Conuẽtu, vltra triennium non poſſint continuari, niſi prius per annum expleũ vacauerint, & quod Miniſtri Prouinciales in eo Capitulo, in quo eorum ſpirat officium, non poſſint eligi in Guardianos, nec Diffinitores ipſi, dum actu ſua munera exercent, hoc eſt, à Capitulo in quo electi ſunt, vſque ad Capitulũ ſequens excluſiue, niſi ex diſpẽſatione Miniſtri, aut Commiſſarij Generalium. Et additur, quod Fratres, qui præſident in locis, & Conuentibus, in quibus duodecim Fratres ad minus commode viuere poſſunt, appellentur & ſint Guardiani, ſin minus dicantur Vicarij. Hæc vbi ſupra. In calce huius are, habent aduertere, quod Clem. IV. *decreuit, & ſtatuit, vt Guardiani, qui ſecundum noſtri Ord. ſtatuta alterq̃ quem per electionẽ inſtituuntur, poſt ipſam inſtitutionẽ, ſeu prouiſionem de ipſis factam, curam animarum Fratrum ſibi ſubditorum habeant, ipſiſque ligare, ac ſoluere poſſint iuxta eiuſdem Ordinis inſtituta.* Habetur in monu. ord.

Quinam fratres habeãt votũ, & vocem in electione Guardianorum. Notanda circa Guardianos, & ipſorum durationem, & alia. Nota pro Guardianorum authoritate.

Monu. Ordi. primo impreſ. f. 65. & 2. f. 139. con. 309. & reſertur in compẽn. verbo Guardianus. §. 1.

Ord.& refertur in Compẽdio Priuileg.*vers Guardianus* §.1.Similem cõcessionem fecit Sixtus IV.Prioribus Conuentualibus Fratrum Ord.Carmelitarum,vt habetur in ſuo mari magno,& refertur in ſupradicto Copendio vbi ſupra §.1.Circa quos diuerſos modos eligendi Guardianos, ſiue Præfectos locales, dicit Nauar.in ſuprad.commen.3.de Reg.nu.3. quod conuenientiſſimus modus electionis eſt,vt Guardiani Priores,& Abbates Conuentuales non eligantur à ſuis Conuentibus,ſed à Capitulis Prouincialibus,ſeu Generalibus, & ab Aſſiſtentibus ibidem, habita ſecreta informatione,de perſonarum omnium qualitatibus,vt euitentur rixæ,æmulationes,& contẽtiones, ſubornationes, & alia damna ſpiritualia,quæ ex ipſorum Conuentuum electionibus,vt plurimum ſolent exoriri , quod eſt multum notandum ac memoriæ commendandum .

Monu. ord. 2. impreſſ. f. 182. conc. 446. & refertur in cãpan. verbo. vbi ſup. §. 2. Nota dictũ Nauarr. pro elect.

ARTICVLVS III.

De auctoritate & poteſtate, quam habent Guardiani, de iure communi , circumſcriptis Priuilegijs .

HIc Articulus proponitur ad inueſtigandũ,quid poſſint ſupradicti Guardiani,ſecundum iuris communis diſpoſitionem,ſecluſis,& circumſcriptis omnibus Priuilegijs?an ſcilicet habeant plenitudinẽ poteſtatis,circa ſibi ſubditos, eo modo,quo & Prælati Generales,& Prouinciales?& ratio dubitandi eſt,nam cũ ipſi verè ſint Eccleſiæ Prælati,vt dictum eſt, conſequenter perinde videtur dicendum,quod omnem poteſtatem habeant,de iure naturali,& diuino, circa oues ſibi commiſſas , quam habent alij Prælati Superiores, in quibus non ſunt a ſpecialiter iure prohibiti . Sed nihilominus in contrarium ſtatuitur concluſio .

Prima Concluſio.

GVardiani,ac Priores,& cæteri Prælati Conuentuales,quamuis ſint vere Prælati, non habẽt tantam plenitudinem poteſtatis circa ſibi ſubditos, quantam alij Prælati Generales, & Prouinciales . Hæc concluſio, probatur uam cum prædicti Prælati locales ſubdantur Prælatis Generalibus, & Prouincialibus,ab ipſo iure eorum iuriſdictio limitatur , & coarctatur , vt non habeant iuriſdictionem Epiſcopalem,nec illam plenariam iuriſdictionem quam habent Epiſcopi,neque exercere poſſint actum vllum pertinentem ad ſupradictam poteſtatem.Hæc concluſio probatur à ſimili,nam ſicuti Archipresbyteri,& plebani , quibus per omnem modum aſſimilantur Guardiani, & Priores,& cæteri præfecti locales, ex eo,quod ſunt Epiſcopis inferiores, quamuis vere ſint Prælati,non poſſunt maiora negotia per ſe abſoluere,quæ poſſunt Epiſcopi,quin vero eorum iuriſdictio coarctata,& limitata eſt à iure,vt conſtat *ex cap fin.de off Archipresb.*& ea lege præſunt plebibus,vt cũcta referant ad Epiſcopos,neque aliquid contra ipſorum decretum præſumant ordinare;ſuper quibus verbis dicit *Gloſſa in eodem cap.verbo referat*, quod minora negocia,ipſe Archipresbyter determinet, quia habet iuriſdictionem ordinariam,maiora vero ad Epiſcopum referat,ita etiam,& prædicti Guardiani,& Priores,& cæteri Præfecti Locales,cum ſint Prælatis Generalibus, & Prouincialibus inferiores, iuriſdictionem ſuam,præciſam,determinatam, & coarctatam habent à iure,vt per ſeipſos non poſſint, niſi tantum minora determinare,maiora vero ad Prælatos Superiores referant , qui habent iuriſdictionem Epiſcopalem,vel quaſi Epiſcopalem . Nec dictis obſtat decre-

Guardiani, & Præfecti locales,de iure cõi non habent tãtã auctoritatẽ quantã Gñralis & Prouincialis quamuis vere ſint Prælati.

tum Pelagij Papæ, *in cap. nullam 18. q. 2.* dicentis, quod tota potestas Conuentus ad Abbatem pertinet, nam dicendum est, quod illud decretum intelligi debet, de Abbatibus non recognoscentibus Superiorem, præter Papam, seu de Abbatibus iurisdictionem habentibus Episcopalem, vel quasi Episcopalem, quales olim erant multi in Ordine Sancti Benedicti, quin vero & sunt hodie, qui præsentantur à Regibus, & præficiuntur, à summo Pontifice, cui subsunt immediate, & hi dicuntur Prælati maiores, quæ ratio non currit in Guardianis, & Prioribus, & cæteris Præfectis localibus. Si vero quæratur, quæ sunt illa minora, quæ Guardiani possunt ex iure, quæ vero illa maiora, quæ non possunt, sed tenentur ea ad Superiores remittere? respondeo, & sit secunda conclusio.

Secunda Conclusio.

Quænam possint Prælati Ordinarij, de iure communi.

Guardiani possunt ex iure, omnia quæ pertinent ad obseruantiam Regularis disciplinæ, & quæ spectant ad ordinariam suorum Conuentuum gubernationem, pro quibus possunt sibi subditos obedientia, & censuris cogere, non vero possunt ea quæ pertinent ad iurisdictionem Episcopalem, vel quasi Episcopalem, qualia sunt licentiare ad sacros Ordines, instituere Prædicatores, & Confessores, dispensare in aliquibus casibus, qui solum sunt Episcopis reseruati, seu Prælatis Superioribus, absoluere à casibus eisdē reseruatis, approbare, seu reprobare contractus, & alienationes rerum temporalium, grauiora supplicia infligere, & id genus alia, quæ solum pertinēt ad Prælatos Superiores, & hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS IV.

De auctoritate, & potestate Guardianorum ex priuilegijs.

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur breuiter per sequentes conclusiones.

Prima Conclusio.

De auctoritate & potestate, quā habent Guardiani, ex priuilegijs.

GVardiani, & Priores, & alij Præfecti locales, priuilegium habentes communicationis, ex eisdem priuilegijs Apostolicis, tantam auctoritatem, & potestatem habent, circa sibi subditos Conuentuales, quantam Ministri Generales, in totum Ordinem, & Ministri Prouinciales in totam Prouinciam, in quibus specialiter non sunt prohibiti. Hæc Conclusio constat primo, ex innumeris priuilegijs concessis Prælatis Religionum, quæ habentur in Monum. Ordin. & referuntur in Compendio, *verbo Prælati*, & *verbo Guardians*, & in multis alijs titulis, quibus conceditur auctoritas, ad absoluendum, & ad dispensandum, & ad correctiones, & ad alia similia, in quibus apponitur ad marginem hoc nomen, Prælati, sub quo nomine comprehenduntur, non solum Prælati Generales, & Prouinciales, verum etiam Præfecti locales, quales sunt Priores, & Guardiani, vt declarauit Clemens Quartus, & Sixtus Quartus, vt dictum est supra, in præcedenti Articulo. Constat etiam eadem Conclusio, ex Decreto Iulij Secundi, cuius meminit Collector priuilegiorum, in Compend. *verbo Guardian.* §. 4. quo concessit,

ceſſit, *Quod omnia priuilegia, & indulta Apoſtolica, conceſſa Ordini Fratrum Prædicatorum, ſpectantia ad Priores Conuentuales dicti Ord. pertineant etiam ad Guardianos Conuentuum Ord. Minorum*. Habetur in Supplem. Quo præmiſſo, oportet aduertere, quod auctoritas Priorum Conuentuum, Ordin. Prædicatorum, ita magna eſt, vt pariſicetur, ſeu potius æquetur, auctoritati Priorum Prouincialium, vt dicit ſupradictus Collector loco ſupra citato, conſtare ex mari magno prædicti Ordinis, & ex multis alijs priuilegijs, eidem Ordini conceſſis, atque ita concludit ſupradictus Collector, quod virtute ſupradictæ conceſſionis Iulij II. poterunt Guardiani, vti omnibus priuilegijs, conceſſis Prioribus Fratrum Prædicatorum, ſaltem in quantum non fuerit eis reſtrictum per Superiores, de quo ſtatim dicemus. Et quamuis idem Collector in alio loco, *verbo, abſolutio quoad Fratres. §.7.* videatur coarctare prædictam auctoritatem Priorum & Guardianorum, ad ſolos Priores, & Guardianos Lombardiæ & Caſtellæ, hoc eſt intelligendum virtute illius Conſtitutionis ſpecialis, de qua ibi. Sed in virtute communicationis priuilegij, ad omnes extenditur Guardianos, & Priores, vt dictum eſt de mente ipſius Collectoris, attenta dicta Conſtitutione Iulij II. Vnde eſt corrigendus prædictus Collector in eo, quod dixit in alio loco, *verbo, abſolutio quoad Fratres, circa finem, in primo dubio*, nempe quod poteſtas abſoluendi & diſpenſandi, conceſſa Prælatis per priuilegia, hodie ſolum manet in Generalibus & Prouincialibus, & Cuſtodibus, nam addendum erat, quod etiam manet in Guardianis, vt optime adnotauit Pater Corduba, in annotationibus ad dictum Compendium, *verbo, abſolutio ordinaria, quoad Fratres*, & idem Collector videtur ſe correxiſſe poſtea in multis locis, præſertim *verbo, Guardianus, in dicto §.4.* Atque ita certiſſima eſt ſuprapoſita noſtra Concluſio, qua diximus, quod virtute Priuilegiorum habent prædicti Guardiani, ita plenariam auctoritatem circa ſibi ſubditos, ac Generalis in toto Ordine, & Prouincialis in tota Prouincia, in quibus eorum poteſtas non eſt limitata & coarctata. In quibus rebus ſit limitata & coarctata, dicetur inferius. Dicamus modo, an prædictorum Guardianorum & Priorum poteſtas, ſit ordinaria an vero ſubdelegata? De quo ſit ſecunda Concluſio.

Supplem. fol. 3. conc. 222. Nota hoc valde.

Secunda Concluſio.

Poteſtas Guardianorum, & Præfectorum localium, eſt ordinaria, & non ſubdelegata.

Quinam dicatur Iudex Ordinarius, quis vero ſubdelegatus.

Prædictorum Guardianorum, atque Priorum poteſtas, eſt ordinaria & non ſubdelegata. Hæc Concluſio probatur à definitione Iudicis ordinarij, & etiam ſubdelegati. Nam Iudex ordinarius eſt, & dicitur ille, qui ſuã auctoritatem habet beneficio legis, & non immediate ab homine, vt docent omnes communiter ſcribentes, & *gloſſa in cap. cum ab Eccleſiarum, de offic. iud. ordin. verbo, Eccleſia, in fine*. At vero delegatus dicitur, qui vices alterius gerit, ex commiſſione, & non ex lege, vt colligitur ex iure in *rubric. de offic. deleg. & ex l. 1. ff. de offic. eius cui man.* Sed prædicti Guardiani & Priores, habent ſuam iuriſdictionem, beneficio legis, & non ſolum ex cõmiſſione: ergo eſt ordinaria, & non ſubdelegata. Quod & confirmatur, nam quamuis eorum dicta iuriſdictio, eſſet ſolummodo ex commiſſione, cum tamẽ commiſſio prædicta ſit perpetua, cenſetur quaſi ordinaria, vt tenent omnes communiter ſcribentes, & apprime, atq. docte, notat & tractat Collector Priuilegiorum in Compend. *verbo, abſolutio ordinaria quoad Fratres, dubio ſecundo*.

ARTI-

ARTICVLVS V.

Vtrum Capitulum generale seu Prouinciale, restringere, limitare, & coarctare potuerint, ordinariam Guardianorum, & Priorum auctoritatem siue iurisdictionem?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Capitulum generale & Prouinciale, bene possunt limitare Guardianorum iurisdictionem.

CApitulum Generale, atque Prouinciale, bene possunt limitare, restringere, & coarctare ordinariam Guardianorum, & Priorum auctoritatem & iurisdictionem, & tollere ab eis vsum aliquorum priuilegiorum, si ad id habeant à Sede Apostolica licentiam atque permissionem. Hæc conclusio probatur, primo ex facto, nã videmus, quod in Constitutionibus Barchinonensibus, & Toletanis, sunt limitati atque restricti plures casus, & prohibiti Guardianis, qui sibi poterant competere, & de facto competebant ex priuilegijs, & solummodo Ministris Prouincialibus, & Generalibus sunt reseruati, quæ quidem prohibitiones, & reseruationes cum fuerint factæ auctoritate Apostolica, proculdubio sunt validæ. Quod tamen facere non possent Generalis & Prouincialis, nec prædicta Capitula generalia, aut Prouincialia, si in id non haberent Apostolicam auctoritatem, nec tollere à prædictis Guardianis, & reliquis Prælatis, vsum prædictorum priuilegiorum Apostolicorum, cum certum sit, quod minores non possunt tollere, aut abrogare, quod factum & gestum est à maioribus, nisi in casu, quo ipsi Guardiani & Fratres abuterentur eiusmodi priuilegijs. Tunc enim certum est de Iure, quod bene eorum vsum possent sibi suspendere, interim dum Sedes Apostolica consulitur, vt latius infra dicemus, cum agemus de Priuilegijs, nam iuxta commune dictum, *Priuilegium meretur amittere, qui male sibi tradita vtitur potestate*. Nec valet dicere, quod inferior non potest tollere, quod concessum fuerit à superiore, iuxta communem regulam, nam dico, quod prædicta regula habet verum, quando priuilegium tollitur contra voluntatem concedentis, & etiam contra voluntatem illius, cui concessum est: at in casu proposito, vtrunque deficit, nam primo iam supponitur, quod eiusmodi limitatio & coarctatio fuit facta ex voluntate, licentia, & permissione Summi Pontificis, & de ipsius auctoritate, & licentia expressa, & ad hoc forsan sufficeret præsumpta, vel interpretatiua. Secundo, quia neque hoc fuit factum contra voluntatem eorum, quibus eiusmodi priuilegia concessa sunt, nam omnes Fratres compromittunt in Capitula generalia & Prouincialia, vt faciant, atque disponant, pro suo arbitrio & voluntate (sed rationabiliter) de omnibus, quæ pertinent, & spectant ad bonum, & regimen totius Ordinis, siue illud sit circa priuilegia concessa, siue vero circa quodcumque aliud. Quo fit, vt voluntate saltem interpretatiua totius Ordinis, per Capitula generalia, aut Prouincialia (respectiue) Prælatorum quorumcumque potestas, & iurisdictio potuerit, & possit limitari, restringi, & auferri ab eis vsus quorumcumque Priuilegiorum. Vnde Guardiani & cæteri Præfecti, tenentur abstinere ab vsu eorum Priuilegiorum, quæ per Capitula generalia, aut Prouincialia sunt sibi prohibita, nam contrarium faciendo peccabunt mortaliter,

Nota hoc valde.

Priuilegium meretur amittere, qui male sibi tradita vtitur potestate.

taliter. Vt tamé certo sciri possit, ac præ manibus haberi, quænam sint prædictis Guardianis prohibita, per nostras generales Constitutiones, sequens instituitur Articulus.

ARTICVLVS VI.

Quænam sint prohibita Guardianis, ex nostris generalibus Constitutionibus?

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Quæ sunt prohibita Guardianis, per nostras Constitutiones.

QVamuis Guardiani ex priuilegijs, plenariam habeant auctoritatem & potestatem, circa sibi subditos, illa tamen per multa Capitula generalia & Prouincialia, & ipsorum Constitutiones, est restricta, & limitata, à quibus proinde Guardiani, omnino debent abstinere, & sunt quæ sequntur, quamuis de eis non possit certa tradi regula, aut certa lege definiri, cum hoc pendeat ab statutis humanis, quæ quotidie variantur, secundum varia atque diuersa tempora.

Primo, prohibentur Guardiani recipere Nouitios venientes ad Ordiné, sine expressa auctoritate & licentia Ministrorum Prouincialium, & receptio, ac professio aliter facta, est nulla & inualida, cum fuerit auctoritate illius, qui non habebat potestatem recipiendi, & incorporandi ad Ordinem. Habetur in Constitutionibus generalibus Tolet. cap. 1. §. de receptione ad Ordinem. b

Secundo, prohibentur, absoluere seu dispensare, cum venientibus ad Ordinem, virtute concessionis factæ à Clemente IV. & in eisdem Constitutionibus insertæ, nisi in tribus casibus ibidem expressis. Habetur vbi sup. §. de absolut. Nouitiorum. Sed aduertendum est, quod Guardiani virtute alterius concessionis, factæ à Iulio II. de qua diximus supra, auctoritatem & potestatem habent, ad absoluendum a censuris, & dispensandum in quibuscumque irregularitatibus, sicut Prouinciales.

Tertio, prohibentur præstare licentiam sibi subditis iuuenibus, vt ordinentur. Habetur in dictis Constit. cap. 2. §. de ordinandis.

Quarto, prohibentur debita facere, & Sindicum constituere & assignare, atque permittere, vt pecunia recipiatur domi. Habetur vbi sup. cap. 3. §. de pecunia, & §. de Sindico.

Quinto, prohibentur Guardiani, & reliqui Prælati, Missas pro libris commendare alicui Religioso subdito, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ. Habetur vbi supra cap. 3. § de Missis.

Sexto, prohibentur ædificium sumptuosum, vel notabile construere, vel destruere, sine licentia & dispensatione Prouincialis Ministri. Habetur vbi supra cap. 3. §. de ædificijs.

Septimo, prohibentur distribuere libros, & supellectilia preciosa, atque res magnæ æstimationis, Fratrum decedentium, nam hoc reseruatur Prouincialibus Ministris. Habetur vbi supra cap. 3. §. de libris.

Octauo, prohibentur, dare licentiam infirmis Fratribus, vt curentur in domibus secularium, nisi ex magna & vegenti causa, iudicio Prouincialis Ministri determinanda. Habetur vbi supra cap. 4. §. de infirmis.

Nono,

Nono, prohibentur arbores euellere, seu scindere; sine consensu & licentia Prouincialis Ministri, obtenta in scriptis, sub pœna priuationis actuū legitimorum per biennium; Ministris vero Pronincialibus præcipitur, vt non concedant ipsam, sine assensu Discretorum Conuentus. Habetur vbi supra cap. 4. §. de arborum incisione.

Decimo, prohibentur, Confessores Fratrum instituere, nam hoc reseruatur Prouinciali Ministro. Habetur vbi supra cap. 4. §. de Confessoribus Fratrum.

Vndecimo, prohibentur, mittere Fratres extra Prouinciam, quin vero ex consuetudine, nō possunt Guardiani mittere suos subditos extra Guardianatum, nisi pro negotijs domus, siue Conuentus. Habetur vbi supra cap. 5. §. de Discursibus.

Duodecimo, prohibentur Guardiani, in præsentia Prouincialis Ministri, præstare licentiam sibi subditis ad equitandum, siue deferendum bursarium in via. Habetur vbi supra cap. 5. §. de non equitando.

Tertiodecimò, prohibentur dare licentiam sibi subditis ad accedendum ad Monasteria Monialium, etiam ad loca vbi sæculares accedunt. Hæc vbi supra cap. 5. §. de Monasterijs Monialium. Hoc autem est intelligendum, quando sit sine iusta & legitima causa, nam causa prædicationis, & eleemosynæ, & similium, non est dubium, quod possunt Guardiani licentiare suos subditos & hospites, & seipsos, imo eandem licentiam possunt præstare supradictis, quacumque alia existente licita & honesta causa, veluti si quis haberet sorores Moniales, vel occurreret negotium arduum, & magnæ charitatis, in quibus casibus, non est dubium, quod nulla sit facta prohibitio, nec per Regulam, nec per Summos Pontifices, sed suam vim & robur habet explicatio & declaratio Sixti IV. posita in Compendio, *verbo, accedere ad Monasteria Monialium*. §. 11. quæ habetur originaliter in Monumentis Ord. 2. impress. fol. 69. concess. 142. & in Supplem. fol. 10. concess. 388.

Nota.

Quartodecimo, prohibentur, ne possint instituere Prædicatores & Confessores secularium, vel eos præsentare auctoritate propria, nec permittere, vt antequam Confessores, quadraginta annos compleant, mulierum confessiones audiant, nec possunt præstare licentiam Auctoribus librorum, vt eos imprimant. Habetur vbi supra cap. 5. de Prædicatoribus, & §. de auctoribus librorum, & §. de Confessoribus secularium. Quibus omnibus in locis, supradicta omnia reseruantur Prouincialibus Ministris.

Quintodecimo, prohibentur recipere ad Ordinem, Tertiarios viros, & mulieres, sub pœna priuationis actuum legitimorum. Habetur vbi supra cap. 5. §. de Tertiarijs.

Decimosexto, prohibentur visitare suos Conuentus ad modum, quo eos visitant Prouinciales. Nam hoc ipsis dumtaxat conceditur. Habetur vbi supra cap. 6. §. de Visitatione.

Decimoseptimo, prohibentur aliquem Religiosum carceri mancipare, sine habitu, non tamen prohibentur aliquem reum in loco carceris includere, atque si opus fuerit, catenis constringere, & etiam prohibentur reos actibus legitimis priuare, aut aliquam grauiorem pœnam infligere, nam grauiores pœnæ, ad solos Ministros Prouinciales reseruantur, possunt tamen suspendere, atque excommunicare. Habetur vbi supra cap. 5. §. de pœna carceris.

Decimooctauo, prohibentur excommunicare, in tribus casibus specialiter prohibitis, nempe ad finem reuelationis, aut pro rebus deperditis, siue sub-

subtractis, quia hoc in Concilio Trid. solis Episcopis conceditur, & secundum nostras Constitutiones, Prælatis iurisdictionem quasi Episcopalem habentibus. Habetur vbi supra cap.6.§.de pœna excommunic. Sed circa prohibitionem supradictam,est aduertendum, quod illa intelligitur de excommunicatione lata in communi,non vero in particulari, vt si Guardianus quispiam,in communi præceperit, id,quod solent Prouinciales in suis visitationibus efficere, quod reuelent sibi subditi, quidquid nouerint emendatione dignum, vel delictum, quod alias probari non possit; vel si contigerit crimen aliquod publicum,in Conuentu fuisse cõmissum,& ignoraretur omnino quisnam esset illius sceleris patrator, in isto casu, seu casibus, non potest Guardianus præcipere in communi,sub excommunicatione, vt scientes reuelent sibi in iudicio eiusdem sceleris patratorem. Et hoc est, quod dicitur in dictis Constitutionibus, quod Guardiani excommunicare non possunt, ad finem reuelationis in iudicio. Attamen si sit sufficiens indicium, aut semiplena probatio contra reum, omni proculdubio potest Guardianus,reum ipsum cogere, & testes in particulari per excommunicationem, vt veritatem fateantur, quod & ipsi tenentur efficere. Quantum vero attinet,ad excommunicationes latas pro rebus deperditis, seu subtractis, quamuis Guardiani supradicti, non possint præcipere sub excommunicationis pœna, vt res deperditæ, aut furto sublatæ restituantur, quia istæ excommunicationes reseruantur Episcopis de iure, & Prouincialibus Ministris, qui iurisdictionem quasi Episcopalem habent, verumtamen si de facto,ipsi Guardiani idipsum efficerent, & excommunicarent, facti proculdubio teneret,licet male facerent,quia nulla facta est lex prædictas excommunicationes irritans, seu annullans. Verum secundum nostras Constitutiones,si Guardianus, aut quilibet alius Prælatus Superior, solo verbo præcipiat per excommunicationem latæ sententiæ, per modum ordinationis, vel statuti, vt nullus hanc vel illam rem facere audeat, nisi per scriptum illud præcipiat, excommunicatio erit omnino irrita & nulla, vt habetur vbi supra. Nota hoc valde.

Decimonono, prohibentur Guardiani,reseruare sibi casus,vt constat ex Compen. *verbo, absolutio ordinaria quoad Fratres.* §.17. vbi citatur statutum hac de re factum Assissij, anno 1526. vbi habentur sequentia verba: *Ordinatur, & mandatur auctoritate Apostolica, & totius Capituli generalis, quod nullus Guardianus possit sibi aliquem casum reseruare, sed solus Minister Prouincialis id possit.*

Vigesimo, prohibentur absoluere à casibus reseruatis, per Constitutiones nostri Ordinis, qui quidem casus, & eorum reseruatio,atque prohibitio,habetur vbi supra,cap.6.§.de casibus reseruatis.

Vigesimoprimo, prohibentur legitimare aliquem religiosum,seu dispensare cum illegitimo, vt habeant Prælaturas intra Ordinem, vt notatur in Compend. *verbo, absolutio ordinaria quoad Fratres.§.7. in fin.* quia hoc pertinet ad Generales,& Prouinciales, vt etiam habetur in nostris generalibus Constitutionibus,vbi supra cap.7.§.de qualitate eligendor.

Vigesimosecundo, & vltimo prohibentur, Moniales existentes intra suos Guardianatus gubernare, absque speciali commissione,iurisdictionem in ipsas exercendo. In rebus tamen arduis in absentia Prouincialis Ministri, tenentur Abbatissas admonere,ipsas consulendo & dirigendo. Possunt tamen ordinare in Conuentibus Monialium,quæ spectant ad pulpitum & cõciones,siue alia similia. Hæc sunt, quæ de iure nostrarum Constitutionum, Guardianis sunt prohibita. Solum restat inuestigare, an supradicta obligent Difficultas.

An supradictæ prohibitiones obligent Guardianos in conscientia?

gent eos in conscientia? Et ratio dubitandi est, nam in dictis Constitutionibus cap. 8. §. de Constitutionibus, habetur & declaratur, quod per illa statuta, & alia quæcunque, Fratres non adstringantur ad culpam, nisi alias per ius diuinum, seu humanum ad id fuerint obligati, & nisi in illis casibus dumtaxat, vbi obedientia & censuræ fuerint appositæ. Sed nihilominus communis est resolutio, quod supradictæ prohibitiones, non solum habent vim ratione supradictarum Constitutionum, verum etiam ratione vniuersalis consuetudinis, quæ nimirum consuetudo inducit legem, obligantem in conscientia secundum omnes, & præcipue illud tenet D. Thom. 1.2.q.92.art.3. ad tertium, quia consuetudo est species iuris, vt habetur *in Instit. de iure naturali. §. constat.* Vnde quamuis in dictis Constitutionibus generalibus declaratum sit, quod non obligant ad culpam, quia additum etiam fuit, nisi ratione iuris diuini vel humani, Fratres aliter obligentur, ibi sub illo diuisionis membro, *humani*, vniuersalis comprehenditur consuetudo. Quod si quæratur, an eiusmodi obligatio sit sub mortali, an vero tantum sub veniali? Respondetur & dicitur, quod aliquæ ex dictis prohibitionibus obligabunt sub mortali, aliæ vero tantū sub veniali. Sub mortali obligabunt illæ, quæ concernunt materiam grauem, veluti recipere & admittere Nouitios ad Ordinem, iuuenes ordinare, Prædicatores & Confessores instituere, casus reseruare, à reseruatis absoluere, Conuentum iudicialiter visitare, Fratres legitimare, carceribus mancipare, Sindicum constituere, Missas pro libris commendare subditis. Sub veniali vero obligabunt reliqua, quæ spectant ad leuem materiam, qualia sunt, arbores euellere, ædificia sine licentia facere, siue destruere, infimum aliquem vt curetur extra Monasterium licentiare. Hæc, & his similia, non videntur ad læthalem culpam obligare, sed tantum ad venialem, vel solum ad pœnam in eisdem Constitutionibus appositam, eo quod neque sunt grauia, nec vergunt in alicuius iniuriam. Supradicta omnia desumpta sunt ex generalibus nostris Constitutionibus, & referuntur à supradicto P. Bobadilla. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

Resolutio.

Consuetudo habet vim legis, & inducit legē obligantem in conscientia.

Nota.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Guardiani, possint secum dispensare, & licentiam sibi præstare in illis casibus, in quibus illam possunt præstare sibi subditis, atque dispensare cum illis?

CIrca hanc difficultatem, Priuilegiorum Collector in Compendio, *verbo, accedere ad Monasteria Monialium*, §. 13. mouet peculiarem quamdam quæstionem, an generaliter loquendo, quæ Prælatus potest facere erga suos subditos, possit simil ter facere erga seipsum? Quam docte & curiose satis, hinc inde difficultat, & tenere videtur partem negatiuam. Sed nihilominus contrariam omnino sententiam tenet doctissimus Pater Corduba, in additionibus ad dictum Compend. eodem verbo, de qua seq. statuo conclusionem.

Guardiani bene possunt licentiare seipsos, in quibus licentiam possunt præstare sibi subditis.

Conclusio.

GVardiani bene possunt licentiare seipsos, in illis casibus, in quibus facultatem possunt præstare sibi subditis. Hæc conclusio est supradicti Patris Cordub. vbi supra, vbi eam multis & efficacissimis rationibus cō-

probat,

probat, ostendendo qualiter, eo ipso quo quis habet auctoritatem ordinariam vel delegatam ad alios, habet illam & in ordine ad se, quod probat ex sententia Caietani 22. q.96. art.5. vbi ponit quamdam regulam magistralem, nempe, quod qui habet auctoritatem ad dispensandum cum subditis, habet eandem ad dispensandum secum. Quis enim dubitat, quod si Guardianus potest præstare licentiam subdito, vt iuret in iudicio, aut quod exeat foras, poterit etiam & ipse iurare in iudicio, & foras exire, sine licentia Prouincialis Ministri? Idem dicendum est de alijs, &c. Ex quibus infertur, quod Guardiani, & Priores, possunt sibi eligere Confessores, vbicunque fuerint, vt conceditur in Iure, per *cap. fin. de pœnit. & remiss.* Prælatis exemptis, quamuis sint ipsis Episcopis inferiores, de quorum numero sunt supradicti Guardiani, & Priores. Quæ iuris concessio eisdem facta, cum non sit illis ablata, nec per Constitutionem, neque per consuetudinem, sequitur, quod illa vti possunt, & quod quamuis sint hospites, non indigent licentia ad eligendum Confessorem. Videatur supradictus Corduba vbi supra, vbi ad hoc propositum dicit plura, eaq. notatu dignissima.

Nota hoc ex Caietano, quod generaliter loquendo, qui habet auctoritatem ad dispensandū cū alijs, potest etiā secū dispensare.

ARTICVLVS VIII.

De duratione officij Guardianorum, in nostro sacro Minorum Ordine.

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur breuiter, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

GVardiani nunc in nostro sacro Minorum Ordine, omnes sunt triennales, expletoq. triennio, neque in eodem, neque in alio Conuentu possunt continuari, nisi prius per annum expletum vacauerint. Hæc conclusio habetur expressa in nostris Constitutionibus generalibus Tolet. cap. 7. de electionibus, §. de Guardianis. Circa quam Conclusionem notandum occurrit, quod (vt pluries iam diximus) officiorum duratio in nostro sacro Ordine, magnam olim habuit mutationem. Aliquando enim Guardiani & Prouinciales, & Definitores, & omnes alij Prælati (præter Generales) fuerunt triennales, postmodum vero quadriennales, per Constitutionem Pij V. publicatam in Capitulo generali, celebrato Romæ anno Domini 1571. Sed tandem Sixtus V. in alia sua Bulla, siue Constitutione, multoties iam repetita, in quæstionibus de Prouinciali, Ministro, & de Definitoribus, & sæpe alibi, reduxit durationem supradictorum officiorum ad triennium, iuxta antiquam nostrorum Statutorum formam, traditam; primum à Iulio II. in quadam sua Bulla, quæ habetur in Monum. Ord. cuius fit mentio in Compen. Priuileg. *verbo, officia ordin.* §.2. deinde vero à Leo.X. in Bulla, quæ communiter nuncupatur Vnionis, & habetur in Supplem. & refertur in dicto Compend. verbo vbi supra, §.3. Et hoc est, quod obseruatur hodie in communi praxi, & Guardiani, expleto suo triennio, nec in eodem Conuentu, nec in alio continuantur, aut continuari possunt, nisi per annum etiam expletum vacauerint. Et hæc de isto Articulo, & de tota Quæstione dicta sufficiant.

Guardianorum tempus, quantū duret in nostro sacro Minorū Ordine.

Monu. Ord. 2. impr. f. 226. conc. 531. & refertur in Cō pen. verb. offic. ordin. §.2. Supple. f. 29. conc. 93. Compen. vbi sup. §.3.

QVÆ-

QVÆSTIO XX.

De Vicarijs Conuentuum, & his, quæ ad ſuum munus & officium ſpectant, in duos Articulos diuiſa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Vicarij Conuentuum, ſint vere & proprie Prælati?

Vicarij nomen multipliciter ſumitur apud nos Fratres Minores.

PRo huius Articuli intelligentia, & vt certa ab incertis ſeparemus, aduertere oportet, quod ſecundum noſtras generales Conſtitutiones, Vicarij nomen multipliciter ſumitur, quandoque enim dicuntur Vicarij, Guardiani, qui præſunt Conuentibus, vbi non ſunt duodecim Fratres, vt habetur in cap. 7. §. de Guardianis, in fin. Interdum vero dicuntur Vicarij, qui apponuntur in aliquo Conuentu, Guardiano emortuo, aut propter longam eiuſdem abſentiam à Prouincialibus, qui & alio nomine dicuntur Præſidentes. Et tandem ſunt, & dicuntur Vicarij, qui communiter conſtituuntur à Guardianis, vt vicem eorum gerant, id quod & ſonat nomen ipſum Vicarij, & vt adiuuentur eorum miniſterio, in rebus tam ſpiritualibus, quam temporalibus, de quibus omnibus longe alia, atque diuerſa eſt ratio, ſicq. vt ambiguitas omnis tollatur, propoſito Articulo, & difficultati per ſequentes reſpondetur concluſiones.

Prima Concluſio.

Illi Guardiani, qui dicũtur ſolummodo Vicarij, ob defectũ numeri Fratrũ, vere & proprie ſunt Prælati.

ILli Vicarij, qui aliàs veri ſunt Guardiani, & ob ſolum defectum numeri Religioſorum, Vicarij dicuntur, præſuntq. Conuentibus, non habentes duodecim Fratres, vere & proprie ſunt Prælati, ſicut cæteri Guardiani, & ſolo nomine differunt ab eis. Hæc concluſio eſt certa & manifeſta, ſatiſq. colligitur ex eiſdem noſtris generalibus Conſtitutionibus, vbi ſequentia verba habentur: ***Fratres, qui præſident locis, in quibus duodecim Fratres ad minus commode viuere poſſunt, appellentur & ſint Guardiani, ſin minus appellentur Vicarij.*** Vbi notanda veniunt illa verba in priori parte poſita, ***appellentur & ſint Guardiani***, & iterum illa poſita in ſequenti parte, ***ſin minus, appellentur Vicarij***. Nam non dicitur, quod non ſint Guardiani, & veri Prælati, ſed tantum quod appellentur Vicarij. Ex quo infero, quod ſupradicti poſſunt nominari Iudices conſeruatores, & habere omnia alia, quæ proprie conueniunt Prælatis, de quo, vt credo nulli poteſt eſſe dubium. Videatur hac de re Pater Frater Emman. Rodrig. tomo 1. qq. Regul. q. 17. art. 6. in fine.

Illi Vicarij, q apponuntur, vt præſint Conuẽtibus, in abſentia Guardianorũ, qui & alio nomine dicuntur, & ſunt Præſidentes, tẽpore quo durant, ſunt veri Prælati.

Secunda Concluſio.

Illi etiam Vicarij, qui apponuntur in Cõuentibus à Prouincialibus, propter mortem Guardianorum, aut propter longam eorundem abſentiam, qui alio & congruentiori nomine dicuntur, dicq. debent Præſidentes, tẽpore quo eorum durat officium, videntur eſſe vere & proprie Prælati. Hanc concluſionem videtur tenere Pater Bobadilla, in ſuo Manuali, ſeu Enchirid. manuſcripto, agens de eiuſmodi Vicarijs, inquit enim, quod ſi Guardianus ſit abſens, Vicarius ipſo facto, in vtroque caſo habet eandem auctoritatem, quam habent Guardiani, ac propterea poſſunt abſoluere ſibi ſubdi-

subditos,ab illis casibus reseruatis,super quibus cõmissionem habent, prædicti Guardiani,ratione sui officij, nam in eorum absentia, Vicarij censentur esse Præsidentes beneficio legis,vt non remaneat Conuentus sine Prælato,ac propterea inquit,quod possunt dare professiones, & facere cætera omnia,quæ Guardiani potuissent efficere:nec possunt Guardiani limitare supradictorum Vicariorum auctoritatem , quia in absentia eorum habent eandem potestatem , quam ipsi, per concessionem Iulij II . & Capituli generalis Albiensis, cuius meminit Collector Priuileg. in Comp. *verbo, Vicarius.§.5.*vbi ponuntur sequentia verba. *Vicarij habeant auctoritatem Guardianorum, in absentia eorum*, habentur in Monum. Ord.Deinde in seq. Capitulo generali,celebrato Labalis,facta est sequens declaratio supradicti Statuti , *Declaratur quod illa clausula in Capitulo generali Albiensi inserta,videlicet, quod Guardiani,& eorum Vicarij,habeant auctoritatem Prælatorum in foro conscientiæ , &c. sic debet intelligi,quod auctoritas per Patrem Prouincialem concessa Guardianis,remaneat semper penes eorum Vicarios, seu Vicariorum Vicarios,ipsis Guardianis suum Conuentum pro suis negotijs exequendis* , habetur vbi supra . Et de huiusmodi Vicarijs,constitutis in Guardianorum absentia,siue propter eorum mortem,intelligit Priuileg. Collect, & intelligendam esse dicit,illam ampliſſimam concessionem, quam fecit Iulius II. in communicatione Priuilegiorum Ord. Prædicatorum,facta Ord. Min. quando dixit, *quod ea,quæ spectant ad Vicarios Conuentuum , & singularum domorum præfati Ord. Prædicatorum similiter spectent,& pertineant ad Vicarios Conuentuum, & domorum Ord. Minorum* , quæ habetur in Monu.Ord.2.impres.fol.228. conc.533. & in Suppl.fol.74.conc.222.& inquit supradictus Collect.vbi sup.*verbo, Vicarius.* §.5. quod appellatione Vicariorum,apud Fratres Prædicatorum , non veniunt intelligendi Vicarij cõiter vsitati inter ipsos, sed solummodo illi, qui propter absentiam,aut carentiam Prioris,eliguntur,seu instituũtur ad præsidendum, velut Priores , & consimiliter inquit intelligendum est , quoad nos Fratres Minores, de illis dumtaxat Vicarijs:, qui apud nos vocantur Præsidentes, quando scilicet abest, aut deest Guardianus. Et de his intelligenda est prædicta conclusio .

Nota,q Guardiani absentes nõ possunt suorũ Vicariorũ , seu potius Cõuentuum Præsidentium auctoritatem limitare . *Monum.Ord. 2. impres fol. 248.& refertur in Comp. verb. Vicarij.* §.1.

Tertia Conclusio .

Illi Vicarij,qui ponuntur & constituuntur à Guardianis,vt vices eorum gerant, & adiuuentur ab ipsis,non sunt vere & proprie Prælati. Hæc conclusio de se patet,& satis constat ex supradictis,atque ita prędicti Vicarij, in Guardianorum præsentia,nullam habent auctoritatem, nisi quam Guardianus illis contulerit,& totaliter dependent in sua administratione,& regimine à dictis Guardianis . Dicitur autem Guardianus esse præsens in suo Conuentu (quamuis aliàs sit absens)quando intra 24. horarum spatiũ,eius præsentia haberi potest,vt communis consuetudo declarauit,& cautum est, statutumq. in multis Constitutionibus generalibus .

Illi Vicarij, q ponuntur , & cõstituuntur à Guardianis, vt vices eorum gerant, non sunt vere Prælati .

Dico vlterius,quod si Guardianus moriatur, seu priuetur, statim secundum ius,eius Vicarius desinit esse Vicarius, vt notant scribentes *cum glossa in clemen.fin de Procur. verb.contestata*, & Panorm. ibid. *& in cap.exiimpenna. §.quod vero,de præben. & dign.* & Nauar. *in cap nullam, num 22. vers ad primo autem* ; ac ideo tenetur statim per suas literas,recurrere ad Prouincialem Ministrum, vt prouideat Conuentui de Prælato . Interim tamen nullam habet supradictus Vicarius, auctoritatem in foro conscientiæ , neque in foro exteriori,sed tantum præsidebit in Conuentu,ne tumultus fiat, quod nimirum munus præsidendi habent supradicti Vicarij in nostro sacro Ordine ,

Nota hoc valde .

ex vsu & consuetudine. Quousque tamen Prouincialis respondeat, non poterit Vicarius à reseruatis quempiam absoluere, nec tenere Capitulum, neque alicui professionem dare, nec alia id generis efficere. Supradicta omnia, dicit prædictus P.Bobad. in suo Enchirid. quod & P.Fr.Emman.Rodr. vbi supra, limitat in casu, quo aliquis Vicarius, in tabula Capitulari à Prouinciali & Definitoribus instituatur, quam consuetudinem vidi in aliquibus partibus obseruari, vt dicemus statim, tunc enim licet per talem institutionem non efficiantur Prælati, sed tantum Vicarij prædictorum Guardianorum, ea tamen institutio erit efficax, & efficiet, vt mortuo Guardiano, ipse fungatur officio Vicarij, ex præsumpta voluntate Patrum Diffinitorum, qui eum simul cum Prouinciali instituerunt, & in quibus est ius gubernationis totius Prouinciæ, quemadmodum ex morte domini, extinguitur iurisdictio auditorum, nisi Princeps specialiter ipsos auditores constituerit, tunc enim ab ipso Principe videntur habere iurisdictionem, ita quod morte dominorum, non extinguitur, neque expirat eorum iurisdictio; ita speculandum esse dicunt de Vicarijs, mortuis Guardianis prædictis, nam quamuis secundum ius, statim eorum spiret officium, hoc tamen non habet locum, quando prædicti Vicarij, instituti sunt à Prouinciali, & Definitoribus, & ab ipsis immediate, & nō a Guardianis suam habent auctoritatem & iurisdictionem. Qui dicendi modus satis placet, mirumq. in modum mihi probatur, & concordat cum doctrina Nauarri lib. 1. Consil. tit. de elect. conf. 12. num. 2. vbi hoc ipsum dicit in alio simili proposito.

Nota hoc valde.

In calce huius Articuli libuit aduertere, quod quando officium Guardiani, vacat in Capitulo, quousque nouus Guardianus eligatur, & veniat, Conuentus Vicarius est verus & legitimus Præses ipsius, & verus Prelatus, & valet efficere omnia, quæ ad præfatos Præsidentes spectant, ex beneficio legis, & vniuersali consuetudine in nostro sacro Ord. introducta, ne aliquis Conuentus vnquam reperiatur sine Prælato. Et hactenus de isto Articulo.

ARTICVLVS II.

A quibus sunt instituendi Conuentuum Vicarij, & an Guardiani pro libito possint illos amouere?

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur breuiter per sequentes conclusiones.

Prima Conclusio.

Stando in Iure communi, Vicarij instituendi sunt, per ipsos Guardianos.

STando in Iure communi, & de Iure ordinario loquendo, Conuentuum Vicarij, instituendi sunt per Guardianos, & non per Ministros Prouinciales. Hæc conclusio est P.Bobad. in suo Enchirid. supradicto, quam & probat ex definitione, & etymologia huius nominis Vicarij: nam Vicarius dicitur, qui vicem alicuius gerit, seu obtinet, & in alicuius locum succedit: sed Prouinciales Ministri nō sunt Guardiani, quin vero nec possunt, aut debent munus & officium Guardianorum exercere, nec dicti Vicarij vices eorum gerunt, aut illorum personam repræsentāt, neque in eorum locum succedunt: ergo nulla exiſtit causa, ob quam ipsi Vicarios velint constituere, sed eorum constitutio ad Guardianos debet spectare, non vero ad dictos Ministros Prouinciales. Id quod videtur esse de iure, vt constat ex *cap. 1. & cap. licet, & cap. vlt. de offic. Vicar. lib. 6.* & tenet Nauar. *in cap. nullum.* 18. q. 2. *num.* 22. Vnde neque opus est, vt à Prouinciali confirmentur, suprà-

dicti

dicti Vicarij,vt fit in Guardianis,quia prædicti Vicarij,nõ fiunt per electionem Conuentus, nec sunt veri Prælati, sed tantum Vicarij Prælatorum, nempe Guardianorum,& ita eos vocat Capitulum generale Albiẽse, cuius meminit Compend. *verbo, Vicarius* §.5. vbi & ipsi vocantur Vicarij Guardianorum. Sed quamuis omnia supradicta vera sint,in aliquibus Prouincijs fertur, quod Vicarij etiam nominantur in tabula Capitulari,cum suis Guardianis,à Prouinciali & Definitoribus. Quam consuetudinem,non reprobo, quinvero ex parte approbo, atque probanda & laudanda videtur, & vbi talis consuetudo non viget, expedit quammaxime, vt Guardiani in huiusmodi Vicariorum constitutione, semper consulant Ministros Prouinciales,vt melius dirigantur,& vt sciant ipsi,quos eligũt,ne in re tanti momenti eos errare contingat; & præterea,vt Prouinciales ipsi sciant,quinam sint Conuentuum Vicarij, ne ipsos de vno ad alium locum transferant ex ignorantia, ac si essent alij Fratres particulares. Sed circa supradictorum Vicariorum ablationem, seu amotionem fit secunda conclusio.

Nota hoc valde.

Secunda Conclusio.

In illis partibus,in quibus Vicarij,constituuntur & assignantur in tabula Capitulari, simul cum Guardianis, & non immediate ab ipsis Guardianis ponuntur,Guardiani per se non possunt illos amouere,inconsulto Superiore. Hæc conclusio est certa & manifesta, & ratio eius in promptu est, & traditur à *glossa in l.solet.ff.de offic.procon.* vbi dicitur, quod Prorex non potest amouere,officialem electũ à Principe Superiore.Eadem ergo ratio militat in supradictis Vicarijs, nam si instituti fuerint immediate à Guardianis,ex causa poterunt illos amouere; si vero à Prouinciali cum Definitoribus,etiam ex causa amoueri non poterunt inconsulto Superiore.

Vicarij,qui de more instituuntur à Prouinciali, & Definitoribus, atq; leguntur in tabula,nõ possũt remoueri ab ipsis Guardianis, inconsulto Prouinciali.

In calce huius Articuli libuit aduertere, quod si forsan in aliquo Conuentu,non fuerit Vicarius ordinarius, & Guardianus grauiter fuerit infirmatus,ante mortem cum consilio Discretorum,debet Vicarium siue Præsidentem nominare, qui ab eo nominatus erit Præses, vsquequo Prouincialis Minister, de ipsius morte certior factus, prouideat de Prælato; quod si forsan à supradicto Guardiano fuerit prætermissus,antiquior Pater Conuentus,ad sonum cymbali congreget Fratres in Capitulo,vt eligant siue nominent Vicarium, qui ab eis nominatus, omnem auctoritatem habebit Guardiani, vsquequo Prouincialis prouideat,vt dictum est, quod & multũ conforme est, his, quæ resoluunt Doctores circa Correctorem ciuitatis, si mori contingerit,& non habuerit vicem tenentem Ordinarium.Tunc enim ante mortẽ,potest ipsũ nominare, & talis nominatus ab eo exercebit Correctoris officium,quousque consilium Regale aliud prouideat; quod si facere prætermiserit,& decedente nõ nominato ab eo tenente,eiusdem prouisio ad Consistorium pertinet,& tunc Consistorij antiquior,conuocare debet Senatum, & prouidere de Correctoris vicem tenente, quousque consulatur Consilium Regale, & aliud prouideatur.Hactenus de isto Articulo.

Nota hoc valde.

QVÆSTIO XXI.

De Vicarijs Monialium, & his, quæ ad ſuum munus & officium ſpectant, in quatuor Articulos diuiſa.

ARTICVLVS PRIMVS.

A quibus ſunt inſtituendi, Vicarij Monialium?

Prima Concluſio.

A quibus ſint inſtituendi Vicarij Monialiũ in Capitulo, ſiue Congreg.

VIcarij Monialium, in Capitulo Prouinciali, ſeu Congregatione intermedia, inſtituendi ſunt, a Miniſtro Prouinciali & Definitoribus ſimul congregatis, ad modum quo Guardiani. Hæc concluſio habetur expreſſa in Conſtit. gener. Tolet. cap. 5. §. de Confeſſoribus Monialium, id quod & ſtatutum olim fuit, in Capitulo generali Lugdunenſi, confirmato per Leo. X. cuius meminit Compen. *verbo, Moniales*, §. 23. atque ita obſeruauit communis vſus & praxis, & conſuetudo immemorabilis.

Secunda Concluſio.

A quibus ſint inſtituendi prædicti Vicarij Monialium extra Capitulũ.

Si officium Vicarij Monialium, quacumque ratione & cauſa, extra Capitulum ſiue Congregationem vacauerit, alterius prouiſio & electio, pertinet ad Prouincialem Miniſtrum. Hæc concluſio habetur ex ſola conſuetudine, nam hac de re, nihil ordinationes diſponunt. Dicitur tamen in ſupradictis Conſtit. gener. Tolet. vbi ſupra, quod prædicti Vicarij, ſiue Confeſſores Monialium, in eodem Monaſterio vltra triennium non poſſunt continuari, niſi per annum ad minus vacauerint. Vbi & notanda veniunt illa verba, in eodem Monaſterio, quibus inſinuatur, ac datur intelligi, quod in alio idipſum facere non ſit prohibitum. Sed hac de re, quamdam prohibitionem inuenio factam à Iulio II. cuius fit mentio in Compend. Priuileg. *verbo, Vicarius*. §. 4. & habetur in Suppl. fol. 49. conc. 145. vbi dicitur abſolute, & abſque vlla limitatione, quod prædicti Vicarij Monialium S. Claræ, & aliarum Religioſarum, ſub cura Fratrum Minorum in Regnis Hiſpaniarum degentium, non poſſint vltra triennium huiuſmodi officia exercere. An vero hoc ſit intelligendum, in eodem Conuentu tantummodo, an vero etiam in alio? aliorũ eſto iudicium, videantur quæ hac de re, dixit Priuilegiorum Collect. in Comp. *verb. officia ordin.* §. 2. circa officiorum Ordinis durationem. Aduerto tamen quod loco citato, dicit prædictus Iulius II. quod ſi ſupradicti Vicarij intra triennium deliquerint, à Prouinciali Miniſtro poſſunt abſolui. Ex quibus verbis colligitur, quod illa Conſtitutio, qua dicitur, quod Prouinciales per ſe ſolos non poſſunt amouere, vel priuare Guardianos, non extenditur ad ſupradictos Vicarios, nam ſine Diffinitorio poſſunt per Prouincialem amoueri. In ſupradictis autem Conſtit. gener. Tolet. loco ſupra citato admonetur, vt curet Prouinciale Capitulũ, quod prædicti Confeſſores Monialiũ ſint ſenes, & moribus conſpicui, diſcreti, & exemplares, ac præcipitur, quod qui non ſunt idonei ad audiendas Confeſſiones mulierum ſecularium, numquam Monialium Confeſſores inſtituantur. Vlterius vero ordinatur, quod vltra Confeſſorem ordinarium, alius extraordinarius bis, aut ter in anno ſibi præſtetur, ſiue offeratur, iuxta Conc. Trid. decretum, ſeſſ. 25. cap. 10. qui Confeſſor extraordinarius, earum omnium Confeſſiones debeat audire.

De durationè prædictorũ Vicariorum Monialium.

Nota hoc valde.

ARTI-

8. ARTICVLVS II.

An supradicti Vicarij, siue Confessores Monialium, sint aliquo modo Prælati?

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Vicarij Monialiũ, simpliciter & absolute loquendo, non sunt Prælati.

SImpliciter & absolute loquendo, Vicarij & Confessores Monialium, non sunt dicendi Prælati. Probatur hæc conclusio, quia nullam ipsi habent, potestatem ordinariam iurisdictionis, in nostro sacro Ordine, neque ad regendas & gubernandas ipsas Moniales, neque ad corripiendos & puniendos socios secum commorantes, atque adeo, nec Monialibus, nec prædictis socijs, possunt aliquid per obedientiam præcipere, nec censuram aliquam imponere. Loquor de Vicarijs Monialium, qui tantum sunt Vicarij, & ex ratione sui officij præcise, nam si simul sunt Guardiani Fratrum, qui ibidem secum cõmorantur, ex Constitutione aliqua generali, seu Prouinciali, vt alicubi esse circumfertur, & vt veri Guardiani, atque Prælati, votum & vocem habent in Capitulo Prouinciali, de eis aliud erit iudiciũ, in præsenti tamen, solummodo fit sermo de Vicarijs Monialium præcise.

Secunda Conclusio.

Vicarij Monialium, dici possunt Prælati, secundũ quid.

Huiusmodi Vicarij aliquo modo dici possunt Prælati, non simpliciter & absolute, sed secundum quid. Hæc conclusio constat ex determinatione Capituli Vallisoletani, celebrati anno 1575. vbi facta est sequens Constitutio: *Confessarij Monialium censentur esse Prælati, in suis locis respectiue, & nullus Frater illis subditus, pro aliqua re possit à Monasterio exire, sine expressa eorum licentia.* Esse Prælatum respectiue, est esse Prælatum secundum quid, id est, in aliquo casu, siue casibus. Nam respectu Monialium habent prædicti Vicarij, auctoritatem Prælatorum in foro conscientiæ, quo ad casus & censuras, vt fuit expresse determinatum in Capitulo generali Albiensi, cuius meminit Comp. *verbo, Vicary. §. 5.* vbi ponuntur sequentia verba: *Vniuersi Confessores Monialium nostra familiæ habeant præsenti decreto semper actiuã authoritatem Prælatorum super Moniales in foro conscientiæ, quoad casus & sententias, siue censuras.* Atque adeo si Religiosa quæpiam apostatauerit, vel manus violentas in aliam religiosam iniecerit, poterit Vicarius solemniter, & publice illam absoluere ab excommunicatione, & si crimen fuit publicũ, dicendo Psalmum *Miserere mei Deus*, & orationes consuetas, & facere quod interim super vestes, seu aliter, alia Monialis illam Virgis cedat, vti fieri consueuit. Reliqua vero omnia, quæ ad punitionem eiusdem pertinent, secundum negotij qualitatem, Ministro Prouinciali sunt reseruanda.

Nota.

Respectu etiam sociorum, habent prædicti Vicarij, in Conuentibus Monialium commorantes, aliqualiter etiam Prælatorum modum, nempe quoad præstandam licentiam ad exeundum foras eisdem, vt dictum est, non tamen si quispiam foras sine licentia exeat, poterunt illum absoluere, nec punire, sed Superiorem debent adire, vt Prælatus eorum (cui tam Vicarij, quam socij subsunt, in Capitulo Conuentuali, quæ corrigẽda sunt, corrigat & puniat. Et præterea prædicti Vicarij in Conuentibus Monialium cõmorantes, possunt aliqualiter dici Prælati, pro eo quod non indigent licentia, ad exeũdum foras, cum ipsi se possint licentiare, sicut & alijs, ad sua peragenda negotia

Nota.

negotia, in villa, oppido, siue ciuitate vbi commorantur, & ad exeundum in agrum, & ad alia huiusmodi.

Difficultas. Sed dubitabit quispiam, an prædicti Vicarij, possint se & socios licentiare, ad exeundum extra oppidum? Cui respondetur, in hoc standum esse consuetudini, secundum quam videtur dicendum, quod si absentia non sit notabilis, neque multum egrediantur terminos consuetos, poterunt se, & suos socios licentiare. Nec videbitur absentia notabilis, si nō excedat vnū, aut alterum diem, nam vt habetur in Conc. Trid. sess. 23. cap. 1. qui aliquantisper tantum absunt, non existimantur abesse. Item prædicti Vicarij cēsentur Prælati respectiue, seu secundum quid; quia in rebus minimis non indigent licentia Superioris, quale est litteras recipere, & easdem scribere, & similia, in rebus tamen grauibus ad Regulæ obseruantiā, & forū contentiosum spectantibus & concernentibus, qualia sunt vsus pecuniæ, accessus ad Monasteria aliarum Monialium, iurare in iudicio, & similia, nō possunt prædicti Vicarij aliquid efficere, sine suorum Superiorum licentia. Sed quisnam sit eorum Superior? est difficultas, de qua dicemus in seq. Articulo.

Nota.

ARTICVLVS III.

Quisnam sit immediatus Superior, Vicariorum, seu Confessorum Monialium?

Huic Articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Circa ordinarium Prælatum Vicariorū Monialium, standum est cōsuetudini.

DE immediato Prælato & Superiore, Vicariorum, seu Confessorū Monialium, non potest reddi & tradi certa, atque determinata regula, sed standum est in hoc consuetudini Prouinciarum. Probatur hæc conclus. nam in Constit. gener. antiquis, & nouiter factis, nihil hac de re habetur expresse determinatum: quamuis enim Capitulū generale Rothomagense, cuius meminit Enchirid. statuerit, quod Prouincialis exerceat sua officia & munera, quoad Confessores Monialium, non tamen dicit, quod ipsi sint exēpti à Guardianis immediatis, sicut dicitur ibi expresse de Monialibus. Quin vero multæ sunt Prouinciæ, in quibus non solum ex consuetudine, verum etiam ex expressa Constitutione, & determinatione earum, cautū est, vt Vicarij Monialium subsint & sint subiecti, immediate Guardianis, in quorum districtu sunt ipsa Monasteria, qui quidem vsus obseruatur in nostra alma Prouincia D. Iacobi, & in Prouincia Castellæ, & in multis alijs, & videtur satis consonus bono regimini, & rectæ gubernationi. In his omnibus excipiuntur, & semper intelliguntur excepti, illi Monialiū Vicarij, qui sunt quasi Guardiani, qui vocem habent in Capitulo Prouinciali, huiusmodi enim non subduntur Guardianis immediatis, sed dumtaxat Ministris Prouincialibus. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS IV.

In quibus casibus Vicarij Monialium, intrare possint clausuram ipsarum?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter per sequentem Conclusionem.

Con-

Concluſio.

SVpradicti Vicarij Monialium, facultatem habent ingrediendi clauſuram ipſarum, in ſequentibus caſibus. Primo, ad adminiſtranda Sacramenta infirmis Sororibus, quę commode ad locutorium venire non poſſunt, & tunc debent intrare comitati vno, aut altero ſocio, induti alba, vel ſuperpelliceo, vt ſtatuit Vrbanus IV. in cap. 7. ipſarum Regulæ, & habetur in Conſtit. Tolet. factis pro Monialibus, cap. 10. Ex quibus colligunt nonnulli, quod ſocij Vicariorum clauſuram intrantes, debent eſſe Clerici, & non laici, ſi quidem Papa dixit, vt intrent induti alba, vel ſuperpelliceo, q̃ nimirum tantũ conuenit Clericis, & non laicis, id quod & expreſſe (vt dicitur) Gregor. IX. in quadam ſua Bulla declarauit. Habetur in Monum. Ord. 1. impreſſ. fol. 48. & 2. fol. 131. conceſſ. 295. Sed tamen conſuetudo eſt in contrarium, quia nec ſocij vbique ſunt Clerici, nec ſemper ingrediuntur induti, an vero iſta conſuetudo ſit bona, dicit Clypeus Monialium in Enchir. fol. 139. pag. 2. quod aliorum ſit iudicium. Certum vero eſt, quod quamuis eſſet melius, quod ſic induti intrarent, & ſeruarentur omnes conditiones ibidem appoſitæ, conſuetudo tamen contraria, cum ſit ſcita & tolerata, excuſat à peccato.

Vicarij Monialium intrare poſſunt clauſuram Monialiũ in ſequentibus caſibus.

Secundo, poſſunt intrare clauſuram, Vicarij Monialium, quando Monialis vult exhalare ſpiritum, ad commendandam ipſius animam, & aſſiſtendum ibidem.

Nota, circa modum intrandi in clauſuram Monialium.

Tertio, in die funeris, ad exequias celebrandas ſuper ſepulturam, cum duobus ſocijs, & ſi viſum fuerit Abbatiſſæ & Conuentui conuenire, poſſunt intrare plures, quam duo. Sed in contrarium videtur, quod non, nam Regula non plures permittit, & Clypeus Monialium in Enchirid. fol. 136. pag. 1. caſu 3. dicit, quod conſuetudo in contrarium, intrandi plures, non excuſat ab excommunicatione. Sed nihilominus iam multoties prælegat. P. Frater Ioannes à Bobadilla in ſuo Manuali, ſiue Enchirid. manuſcripto, aſſeuerantèr dicit, quod ſi plures ſint neceſſarij, iudicio Abbatiſſæ & Conuentus, plures intrare poterunt, propter imbecillitatem Sororum, cũ experimento cõſtet, Moniales, quia ſunt mulieres, atque vt plurimum delicatæ, non eſſe aptas ad deferendam defunctam, neque ad diſtrahendam & collocandam eandem in ſepulturam, neque ad id habebunt animum: cum igitur ratio concedendi, vt intrent duo, quæ eſt imbecillitas Sororum Monialium, eadem omnino currat, vt intrent plures, dicendum proculdubio videtur, id eſſe licitum, maxime cum ſit conſuetudine firmatum & roboratum, quæ quidem conſuetudo in ratione legis fundatur. Probatur propterea idipſum, nam in prima Regula B. Clarę, cap. vlt. non limitantur perſonæ, quæ debent intrare, ſed relinquitur prudentiæ Abbatiſſæ, non ſolum quoad numerum, ſed etiam quoad qualitatem, an ſcilicet debeant eſſe Religioſi, an vero ſeculares; verum eſt tamen, quod cum ibidem dicat Regula, quod tales perſonæ ſint idoneæ, manifeſte datur intelligi, quod eſſe debent Religioſi, non vero ſeculares. Confirmantur omnia ſupradicta ex decreto Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 5. vbi habetur, *quod Superiores in caſibus neceſſarijs, poſſint licentiam præſtare ad intrandum clauſuram Monialium*. Ex quo infertur, quod Miniſter Prouincialis, ſi fuerit præſens, & in ipſius abſentia Guardianus, poterunt facultatem facere, vt intrent Religioſi neceſſarij ad exequias, & ſepulturam Monialium, nam in eo caſu Guardianus, beneficio legis, eſt præſumptus Commiſſarius Prouincialis.

Quiã Fratres debeant intrare ad ſepelienda Monialem.

Nota hoc valde, pro Monialibus primę Regulæ, ſiue Diſcalceatis.

Quarto, poſſunt ingredi prædictam clauſuram, ad aperiendam ſepulturã,

& postmodum coaptandam ipsam,cum vno,vel duobus socijs, si Abbatissæ & Conuentui visum fuerit necessarium. Isti quatuor casus continentur in supradicta Regula S.Claræ cap.7 & in Constit.Tolet. Qui quidem sunt intelligendi,non solum pro Monialibus S.Claræ,verumetiam pro alijs,& Vicarij, & Fratres sic ingredientes, habent & dicuntur habere à Sede Apostolica specialem licentiam ingrediẽdi Monasteria Monacharum, prout requiritur ex nostra Regula.Nam Greg.IX.expresse voluit,quod Confessores Monialium S.Claræ essent Minores Fratres,& sim liter alij Pontt. statuerũt specialiter,vt omnes Religiosæ sub nostra cura existentes,auctoritate Apostolica gubernarentur,per Prælatos nostri Ordinis,ac ideo licentia specialis Prælatorum,est quasi licentia specialis Papæ. Sed circa supradictos casus,dubitare quis possit,an sit necessaria licẽtia Superioris in scriptis,prout disponit Conc.Trid. vbi supra? Et respondeo in his casibus,quod non,nam Conc. ibidem nõ loquitur de casibus in Iure expressis, siue in Regula,atq; Constitutionibus,nam isti æquiualent,quinvero superant licentiam scriptã, cuiuscumque Superioris.Et similiter dico,quod ad extinguendum incendiũ, & similes casus, quotquot fuerint necessarij, intrare possunt sine licentia Superioris in scriptis tradita,& idem est dicendum de Medicis,Barbitonsoribus,& similibus, nam Conciliũ solum loquitur de casibus necessarijs extraordinarijs, quales sunt plures declarati ab Illustriss. Cardinalibus, vt educatio puellarum, & receptio mulierum litigantium cum suis maritis, de quibus,atque de alijs plura diximus in proprijs Quæst.in præced.Tom. agendo de clausura Monialium. Solũmodo dico in calce huius Articuli,ꝙ quando in aliquo casu,aliqua ex secularibus supradictis, moriatur intra dictam clausuram (vt contingere potest)tunc Fratres poterunt ingredi ad eandem sepeliẽdam,ac si esset vna ex reliquis Monialibus, nam supradictus Vrbanus IV. non dixit, quod solum ingrediantur ad sepeliendam Monialem, sed absolute quod ingrediantur ad exequias & sepulturas, siue Monialium,siue vero aliarum,quæ ibidem moriantur.Id quod vsu est receptũ, & consuetudine comprobatum. Et hæc de isto Articulo, & de tota Quæstione dicta sufficiant.

Nota, circa explicationem Conc. Triden. agẽdo de clausura Monialiũ.

Nota.

QVAESTIO XXII.

De Discretis nostri sacri Ordinis, seu de his, qui in nostro Ordine sacro,Discreti dicuntur, & nuncupantur, in septem Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quinam in nostro sacro Ordine dicãtur,& nũcupentur Discreti?

Huic articulo respondetur,per sequentem conclusionem.

Conclusio.

IN nostro sacro Ordine Discreti dicuntur,quidam Fratres,& Patres,qui (vt nomen ipsum sonat)secundum nostras gener. Constit. & statuta; ad certa aliqua munera sunt selecti,segregati,& destinati. Hæc conclusio potius est explicanda & declaranda, quam probanda, aut potius vtrumque simul fiet. Pro cuius intelligentia aduertere oportet,quod in nostris gener. Constit.Tolet.c.6.§.de Discretorũ electione, quadruplex reperitur Discretorũ genus:Quidã enim dicuntur Discreti Conuentuũ,seu pro Conuentibus destinati.Alij Discreti etiam Conuentuũ,mittendi ad Capitulũ Prouinciale.

Discreti in nostro sacro Ordine dicuntur, qui ad aliqua officia, & munera, sunt selecti,segregati, atq. destinati.

Discretorum quadruplex differentia.

Alij

Alij dicuntur Prouinciæ Discreti, alij vero totius Ordinis, de quibus omnibus in particulari aliquid dicamus oportet. Discreti Conuentus sunt quidã Fratres, qui ex præscripto earumdem Constitutionum, in singulis nostræ Religionis Conuentibus eliguntur, vt sint Discreti, & destinati ad hoc, vt ipsorum consilio Guardiani Conuentuum, grauiores causas tractent cum illis, quorum Discretorum numerus, & modus eligendi, relinquitur ad dispositionem Prouinciarum. Alij sunt Discreti etiam Conuentuum particularium, sed mittendi ad Capitulum Prouinciale, nam in supradictis nostris Constit. statuitur, vt in vnoquoque Conuentu, vnus eligatur Discretus ad Capitulum Prouinciale tranſmittẽdus, qui simul cum Guardiano illius loci, omnium Fratrum ibidem commorantium, voces & vota deferat, ad omnia quæ in eodem sunt peragenda. Alij autem sunt Discreti, siue Patres Prouinciarũ, qui ipso facto, & absque vlla alia electione, sunt perpetuo ex ui earundem Constitutionum, omnes, qui fuerunt olim Ministri Prouinciales, qui inter Discretos Prouinciæ primum locum obtinent, & qui sunt actualiter Diffinitores, & Custodes Custodum, seu Discreti Discretorum, qui omnes etiã sunt Discreti Prouinciæ, sed ipsorum officium, quoad discretionem Prouinciæ, durat tantum à Capitulo Prouinciali, in quo sunt electi, vsque ad aliud Capit. Prouinc. proxime celebrandum, & si forsan ipsorum aliquis vacauerit, eiusdem loco est alius subrogandus, & huiusmodi subrogatus etiam est, & dicitur Discretus Prouinciæ. Tandem vltimo sunt alij, qui dicuntur totius Ordinis Discreti, siue Ordinis Patres, quales sunt ipso facto oẽs, qui fuerũt olim Ministri Generales, aut Commissarij Generales, electi secundum Bullã vnionis, & omnes Diffinitores actuales cuiuscũque Capituli Generalis, tempore, quo eorum durat officium, qui omnes vocari debent ad electionem Vicarij Generalis, in casu quo Generalis Minister moriatur, siue promoueatur, & ad quodcunque negotium totum Ordinem concernens, si id commode fieri possit. Supradicta omnia habentur in dictis nostris Generalibus Constit. per quæ satis patet solutio ad id, quod quæritur in præsenti Articulo.

Quinam dicantur Conuentus Discreti.

Quinam dicantur Discreti mittendi ad Capitulum.

Quinam dicantur Discreti Prouinciarum.

Quinam dicantur discreti totius Ordinis.

ARTICVLVS II.

Vtrum sit expediens, quod in cunctis Religionis nostræ Conuentibus, eligantur Discreti, mittendi ad Capitulum Prouinciale, qui simul cum Guardianis, omnium Fratrum ibidem commorantium, voces & vota deferant ad Capitulum?

QVæstio hæc antiquissima est, nimiũque controuersa, & agitata, inter Fratres, & Patres nostri sacri Ordinis, approbantibus quibusdam, condemnantibus vero alijs, eiusmodi Discretorum eligendorum consuetudinẽ, mouenturq. verique, vt videtur, non quidem sine magno, congruo, & sufficienti fundamento. Et quod habent, qui contrariæ sunt sententiæ, & opinionis, affirmantes ac mordicus tenentes, non esse expediens, vllaue ratione conuenire, quod huiusmodi Discreti eligantur in Religionibus, est, quia inquiunt, experientia ipsa docente, quæ omnium rerum est magistra, innumera exinde in Religiosorum statu, vitia spiritualia, atque inconuenientia exoriuntur, quæ extirpare, & penitus e medio tollere, conuenit quammaxime. Inde enim oritur ambitio, atque insatiabilis cupiditas, qua maxima Religiosorum pars, per totum anni circulum, quin vero & per totam vitam ad huiusmodi munus, & officium eligi anhelat, atque procurat. Inde pro-

Prima opinio.

cedunt

cedunt inuidiæ, iræ, rixæ, contentiones, simultates, & æmulationes continuæ inter Fratres, quas vix intellectus vllus capere potest, neque lingua humana sufficeret ad narrandum. Inde etiam exoriuntur cõuentiones interdum simoniacæ, quibus pretio, aut saltem pactis ad, inuicem promittunt alij alijs suam industriam, & fauorem in alio simili euentu. Oritur præterea exinde, totalis eneruatio Regularis disciplinæ, quia Prælati, vt subditis cõplaceant, & vt ad effectũ electionis prædictæ, gratos illos habeant, etiam si in multis delinquant, haudquaquam eos audent corripere, castigare, atque punire. In Conuentibus insuper quibus præfari sunt eligendi Discreti, subornatio suffragiorum est subinde perpetua, interminata etiam collusio, qua alij alijs, vota atque suffragia procurant, innumeraque alia nascuntur inconuenientia, ad quæ dicta mala, & damna vitanda, qui huius fuere sententiæ, & opinionis, totis curauerunt viribus, prædicti Discreti vt ex medio penitus tollerentur, id quod & obtinuerunt. Nam in Capitulo Generali, Romæ habito, anno 1600. pro cœnobiorum, atque Conuentuum pace, & tranquillitate, vt ibidem dicitur, statutum, atque decretum fuit, supradicti Discreti in Conuentibus, vt vlterius non eligerentur, ac declaratum fuit, quod electiones omnes, fierent per reliquorum patrum suffragia, qui iuxta Generalia Ordinis statuta, vel particularia cuiuscumque Prouinciæ, debita auctoritate facta, vocem actiuam habere soliti sunt, in electione Prouincialis Ministri. Hæc sunt, quæ pro hac parte faciunt.

Secunda opinio. Sed pro alia in contrarium, non etiam desunt argumenta, & rationes efficaciſſimæ, atque fortiſſimæ. Nam dicunt, qui contrariæ adhærent opinioni, diuersamque tuentur sententiam, quod ex sublatione prædictorum Discretorum, maxima ex parte (occasionaliter saltim) sublata est Custodia, & obseruantia supradictæ Regularis disciplinæ, nam quamuis Discreti prædicti, vt dictum est, non eligerentur sine aliquo inconuenienti, seu inconuenientibus aliquibus, ex contrario tamen facto, vsu &, experientia etiam ipsa docente, multa spiritualia vitia, mala, & damna, atque inconuenientia nascuntur grauissima, quinvero & maiora omnibus supradictis. Inquiunt enim, quod ex eo, quod huiusmodi Discretorum electio, per Fratrum vota, atque suffragia facienda erat, in Conuentibus, cautius ipsi Fratres viuebant, strictiusq. & obseruantius custodiebantur Regulæ nostræ præcepta, & Generalium Constitutionum mãdata, vt non propterea si delinquerẽt, seu aliquid prætermitterent, ab alijs sindicarentur Fratribus in ordinaria eorundem Conuentuum visita, & punirentur à Prælatis, ac priuarentur in electionibus supradictis, voce actiua, & passiua. Habebant præterea Fratres præmium, & pœnam, hanc, quam timerent, illud quod sperarent, quæ sunt veluti duo totius mundi cardines, quibus sustentatur, ac sustinetur, tota Monastica disciplina. Nam quid boni inquiunt, sperari potest ex illa Republica, & Congregatione, in qua idem est finis boni, ac mali, sapientis, & insipientis, & deficiũt duo isti stimuli præmij, & pœnæ, quibus omnis in vniuersum stimulantur homines, ad omne peragendum bonum, & deuitandum malum, recedendumq. ab omni peccato? Dicunt præterea qui in contraria sunt sententia, & opinione, quammaxime esse vero consonum, atque rectæ rationi conforme, bono regimini, & gubernationi, vt ex Conuentibus cunctis, per electionem, & omnium Fratrum suffragia, supradicti Discreti mittantur, ad Prouinciale, Capitulum, qui sint eorumdem Conuentuum, & Fratrum, veluti Procuratores & defensores, & omnium ibidem commorantium causas agant, voces etiam & vota ad dictum Capitulum deferant, vt vel sic, à minimo vsque ad maximum, omnes Fratres partem habeant in electione

Pro-

Prouincialis Ministri,necnon & Diffinitorum,& eorum,qui dicuntur Custodes Custodum. A quibus cum postmodum Minister Generalis in Capitulo Generali sit eligendus,Diffinitores etiam Generales, & reliqua Ordinis officia,ex eo quod supradicti Conuentuum Discreti,ad Prouinciale Capitulũ mittendi eligantur,videtur inquiunt,quod cuncta recte sint ordinata,& disposita,ac bene procedant,dum omnes Fratres vnanimiter,ad omnium Prælatorum electionem conueniunt, & concurrunt à minimo Laico, vsque ad supremum totius Religionis Patrem,& omnes votum,& vocem habent,nó solum in electione supradicti Prouincialis Ministri,& Diffinitorum,a quibus postmodum constituuntur Guardiani,verum etiam in electione Ministri Generalis,& Diffinitorum Generalium, & consequenter omnium Prælatorum totius Ordinis,quæ nimirum omnia rationi videntur quammaxime consona,atque conformia,& expedire bono totius Ordinis reginuni, ac rectæ gubernationi.Quibus etiam omnibus(inquiũt)accedit vniuersalis consuetudo, quæ vt dicitur,viget in omnibus Ecclesiæ Ordinibus, & Religionibus approbatis, bene institutis & gubernatis,ex quorum Conuentibus ad Capitula,siue Generalia, siue Prouincialia,semper mittuntur Discreti supradicti,licet non in omnibus eo appellantur nomine, sed interdum Abbatum, aut Priorum socij, aut Conuentuum Procuratores. Sed tandem, quod omnes in vniuersum Cõuentus,quarumcumque Religionũ illos habere debeãt, in omnibus suis Capitulis,Comitijs,& Congregationibus,tam Generalibus quam Prouincialibus, & particularibus, sitque hoc expedientissimum, & conuenientissimum,adeo certum, & perspicuum esse credunt,& dicunt qui contrariæ sunt sententiæ,& opinionis, vt asserant,quod hoc negare vix vllus sanæ mentis possit, cum experientia ipsa rerum omnium magistra,videamus in Comitijs Regalibus totius Regni,ciuitates omnes proprios suos habere Procuratores, actumq. esse censeatur de illa ciuitate,quæ in eisdem proprium Procuratorem non habet,qui eam tueatur,ciusdem causam agat, atque defendat. Hoc ipsum inquiunt, suo quoque modo, dici debet de illis Religionum Conuentibus, qui proprium suum in Capitulis præsertim Prouincialibus,non habet Procuratorem,siue hoc,aut illo appelletur, & nuncupetur nomine, Hæc sunt rationes, & argumenta,quæ pro hac parte possunt,& solent adduci. Quibus hinc inde relatis,certe nollem Iudicem hac in re agere,sed in quæstione,& difficultate adeo intricata,& controuersa, aliorum expectare resolutionem, & sententiam, cum tñ dicere, quod sentio, constrictus sim, proposito Articulo, & difficultati, Respondeo per sequentem conclusionem.

Conclusio.

Quamuis in omnibus fere mundi rebus, quæ reperiuntur sub sole, vix quippiam reperiri possit, ex quo non aliquod sequatur incommodum, & quo humana creatura si voluerit, abuti non possit, cum tamen ex duobus inconuenientibus minus sit eligendum,inter supradicta minimum videtur, quod Discreti, & Procuratores in Conuentibus eligantur, secundum antiquum morem nostrę Religionis,& communem Religionum omnium.Ad tenendam dictam conclusionem moueor,in primis propter ea,quæ adducta, sunt, pro hac sententia & opinione,quæ meo quidem videri, sunt rationes fortissimæ,atq; efficacissimæ magni quidẽ momẽti ac ponderis.Et præterea, quia præter antiquissimam consuetudinem, & fere immemorabilem,quæ de ea re viget in omnibus in vniuersum Ecclesiæ Religionibus,mittẽdi, ad sua Capitula Procuratores prędictos,supradictorum Discretorum munus,& officium

Ex duobus inconuenientibus minimũ reputatur,quòd prædicti Discreti eligantur.

ficium in nostro sacro Ordine ortum, & originem ducit, à primæua Regularis Obseruantiæ institutione, cum primum nostra sacra Religio cœpit reformari, tempore quo in eadem, quammaxima vigebat, & relucebat sanctitas, tunc enim quando ex Decreto, & Beneficio Concilij Constantiensis, Fratres nostræ Religionis reformati, obtinuerunt, vt proprios suos haberent Vicarios, Generales & Prouinciales, qui eosdem regerent, atque gubernarent, vt vel sic aliqualiter eximerẽtur à Fratribus Claustralibus, & Conuentualibus, & vt etiam habere possent sua Capitula Generalia, & Prouincialia, quo etiam tempore ad differentiam, & distinctionem aliorum, cœperunt dici, & nuncupari Fratres Regul. Obseruantiæ, eo inquam, tempore, ab ipsis supradictorum Decretorum institutio facta est, vt constat ex nostris Chronicis, & Monu. nostri Ord. vbi cautum est, vt ex vnoquoque Conuentu, simul cum Guardiano per aliorum electionem, vnus Frater mitteretur, qui diceretur Discretus, qui etiam voces, & vota omnium ibidem commorantium ad Capitulum Prouinciale deferret, ad procurandum commodum, & vtilitatem sui Conuentus, & ad cætera in eodem Capitulo peragenda. Quis igitur nunc propter aliqua inconuenientia, vtcumque grandia, condemnare audeat, quod tot, ac tanti sanctissimi Patres, eo tempore peregerunt, quo maxime apud ipsos vigebat Regularis Obseruantia? Quod si e contra dicatur, non fuisse plane ab ipsis perspecta supradicta innumera inconuenientia: nonne 200. annorum spatium sufficiens fuit ad hoc, vt prospicerentur? nihilominus videmus nihil hucusque fuisse factum vsque ad annum 1600. quo patribus antiquis, & maioribus nostris penes hoc quasi effici voluimus maiores, atque meliores. Certum esse credo, supradicta inconuenientia ab antiquis Patribus fuisse plene, ac plane prospecta, considerata, atque in rationis libramine, æqua lance perpensa, & hinc inde ponderata, quod si in tanto temporis spatio, & curriculo, supradictos Discretos non e medio tulerunt, pro eo vt credo factum fuit, quia omni ex parte innumera exoriri videbantur inconuenientia, perpensisque omnibus, quod minus diiudicarunt, atque crediderunt, semper elegerunt. Sciebant enim supradicta omnia inconuenientia, quæ ex dictorum Discretorum electione nascuntur, comparatione aliorum censenda esse quidem minima, atque occasionaliter tantum, non autem ex natura rei euenire. Et quidem si rationes adductæ, ad tollendos e medio Discretos, quidquam ponderis, & auctoritatis habẽt, ob easdẽ certe oporteret, electiones omnes tollere, non solum Guardianorum, qui interdum eliguntur in Conuentibus particularibus, quin vero, & Prouincialium, & Diffinitorum, & eorum qui dicuntur Custodes Custodum; siquidem vtrobique reperitur ambitio, & insatiabilis cupiditas, qua omnes, aut certè maxima Religiosorum pars, ad eiusmodi munera, & officia eligi, & præfici anhelant, atque procurant. Vtrobique etiam reperiuntur inuidiæ, iræ, rixæ, contẽtiones, simultates, æmulationes, & omnia illa inconuenientia, quæ contra præfatam Discretorum Conuentualium electionem possunt, & solent adduci. Neque deest in illis electionibus occasio, vt propterea eneruetur Regularis disciplina, & vt Prælati superiores, ad effectum supradictarum electionum, vt sibi subditis votũ, & vocem habentibus cõplaceant, non ipsos castigare audeant, corrigere, atque punire. Desunt ne in electionibus prædictis colluſiones? suffragiorum subornationes? & illa mala damna, & inconuenientia, quæ pro alia in contrarium parte sunt adducta? Si igitur ijs omnibus non obstantibus, in nostro sacro Ord. & in Religionibus cunctis, fiunt generalium Prouincialium Diffinitorum, & aliorum officiorum electiones, quid causæ est, vt nõ etiam

Nota quod hęc ratio est fortiss. ab antiquitate desumpta, & à tẽpore quo magis splendebat sanctitate, & virtute nostra sacra Religio.

Nota Hac ratione etiam est fortissima a destructione contrariæ rationis.

etiam in Conuentibus particularibus, supradictorum Discretorum electiones fiant, cum de similibus rebus simile quoque esse debeat iudicium, & tot ac tanta commoda, conuenientia, & vtilitates ex prædicto officio, & ministerio alia ex parte videantur exoriri? Si sola malorum occasio, sufficiens causa est, vt supradictorum Discretorũ electiones tollantur, amoueatur etiã & aliæ, in quibus eadem est omnino ratio, quin vero, & multo viget maior: quod si hoc non est dicendum, aut faciendum: ergo nec Discreti erunt tollendi, & Procuratores Conuentuum, propter quorumdam inordinatum affectum, seu ob huiusce rei malum, atq. inordinatum vsum, cum iuxta mentem, atque sententiam. D. Thom. nihil in toto mundo adeo bonum est, quo creatura humana abuti non possit, siquidem & ipsa Dei bonitate abutitur. Supradictis omnibus accedit alia congruentia & ratio, vt prædicti Discreti in particularibus Conuentibus eligantur, & ea est, nam quauis ex eo, vt præmittitur, tam multa incõuenientia resultent occasionaliter (vt dixi) eueniunt tamen ex alia parte innumera bona, nam eorundem occasione, & ex eo, & huiusmodi electiones faciendæ sunt in Conuentibus, Fratres, vt supradictum est, cautius ac religiosius viuunt, strictiusque, & obseruantius custodiunt suæ Regulæ præcepta, & ea, quæ sunt ordinata, & statuta in nostris Generalibus Constit. vt non puniantur tanquã ipsarum transgressores. Præterea hac occasione, in singulis Cõuentibus etiam minimis cõmorantur, atq. inhabitare volunt, Fratres, & Patres benemeriti, & honorati, vt postmodum honorificentur, dum eliguntur Discreti, quò votum, & vocem deferant ad Capitulum alias ibidem non habitaturi, quod quam sit, & eisdem Conuentibus, & secularibus circumstantibus commodũ, nemo non videt, adeoq. est notum, vt in controuersiam adduci non debeat, aut possit. Præterea ex multitudine suffragiorum, atq; maiori eorum numero, innumera prouenient bona, & conuenientia, in cunctis electionibus, quæ non facile enumerari poterunt, cum ex eo difficilior reddatur, earundem suffragiorum subornatio, vnde fiet, vt ambitiosi forsan Superiores, non tantam habeant manum in electionibus, neque ita facile Prouincias omnes opprimere, & ad suam voluntatem reducere possint. Propter rationes prædictas, oês Italiæ, & Cismontanæ huius familiæ nationes, noluerunt acceptare prædictã Constitutionem, sed etiam modo ibidem eliguntur Discreti, vt consuetum fuit ab antiquo tempore in nostra sacra Religione. Hæc sunt, quæ sese mihi obtulerunt dicenda, pro breuitate, & angustia temporis, circa difficultatẽ præsentis Articuli, quæ facillimo negocio dilatari, & prolongari possent, sed pro nunc dicta sufficiant. Procedamus ad alia, quæ esse videntur maioris momenti, ac ponderis.

Nota.

ARTICVLVS III.

Quonam pacto sint eligendi supradicti Discreti, mittendi ad Prouinciale Capitulum, secundum nostras Generales Constitutiones, & quod sit eorundem munus, & officium?

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Supradicti Discreti, casu quo eligantur, fieri id debet per scrutinium.

SVpradicti Discreti, secundum nostras Generales Constitutiones, eligendi sunt per scrutinium Canonice, ita quod ille, in quem maior pars Capituli libere

libere consenserit, Canonice est censendus electus. Hæc conclusio, habetur in eisdem Constitutionibus *cap. 7. §. de electionibus*, vbi dicitur, quod ad maiorem partem sufficit, quicumque excessus, quantumuis minimus supra medietatem Capituli: Vnde si omnia Capituli suffragia fuerint viginti, & vnum & vndecim vota tantum in aliquem consentiant, ipsius electio est valida, atque Canonica. Sed statuitur, & ordinatur, in dictis Constit. *vbi supra §. de Discretorum electione*, quod non possit eligi in Discretum alicuius Conuentus, ad Capitulum Prouinciale transmittendus, Frater qui non fuerit Sacerdos, & qui in eodem Conuentu, per quinque menses immediate ante electionem, non fuerit commoratus, poterit tamen eligi in illo Conuentu, à quo recessit immediate, dummodo in eo moratus fuerit per quinque menses, quamuis non ibi actu moretur. Statuitur præterea, vt confessores Monialium, qui in earum Conuentibus, & Monasterijs commorantur, habeant vocem actiuam, non vero passiuam in electione Discreti. Et vt aliquorum ambitio euitetur, & insolentia non crescat, ordinatur, quod nullus Frater in eodem anno, habeat vocem nisi vnam in electione supradicti Discreti.

Quinam fiat in discretos eligendi.

Suffragatores sunt omnes Fratres Sacerdotes, qui propter aliquod crimē non fuerint voce actiua mulctati, & priuati, Iuuenes præterea, qui habuerint Ordinem sacrum, & duos professionis annos expletos, & qui dictis qualitatibus fuerint destituti, suffragari non valent in dicta electione, nec vero Fratres Laici, qui non habuerint quinque annos suæ professionis.

Quinam habēt vocem in dicta electione.

Secunda Conclusio.

Munus & Officium supradictorum Discretorum, est simul cum Guardiano illius loci, omnium Fratrum ibidem commorantiū voces, & vota deferre ad Prouinciale Capitulum, ad omnes electiones, & ad omnia in eodem Capitulo peragenda. Hæc conclusio, habetur in dictis Constit. vbi supra, vbi etiam dicitur, quod electus Discretus ad Capitulum, debet deferre litteras testimoniales suæ electionis, & quod ad eundem spectat deferre ad Capitulum, Guardiani petitionem, & postulationem à suo Conuentu factā, sub sigillo eiusdem Conuentus munitam, curareq. debet in Discretum electus, prudenter indagare, quæ sint negotia in Capitulo proponenda, pro sui Conuentus religiosa conseruatione, ac totius Prouinciæ statu. Hæc libuit dicere, atque apponere, nam quamuis tempore, quo ista scribuntur, in Hispaniarum partibus, iam sint è medio sublati supradicti Discreti, per Constitutionem factam Romæ prædicto anno 1600. ea tamen est rerum omnium inconstantia, mutatio, ac vicissitudo, vt quod in crastinum mittantur, præcipi, ac statui, facile fieri possit, vt fit in Italia, & hac Cismontana natione, quapropter non ab re visum fuit, in præsentiarum apposuisse, modum, quo secundum nostras generales Constitut. fieri debent, supradictorum Discretorum electiones.

Quod nam sit præfatorū Discretorum munus, & officiū.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Fratres Laici, esse possint Discreti, ad Capitulum Prouinciale mittendi, in nostro sacro Ordine?

RAtio dubitandi est, quia secundum nostram Regulam, vt constat ex ipsius capitulo decimo, dicti Fratres Laici in nostro sacro Ordine, esse possunt Prælati, & Guardiani, & de facto in multis Conuentibus nostri Ordinis

dinis hodie sunt Guardiani, maxime in hac familia Cismontana, & partibus Italiæ, Guardianorumque munus, & Officium exercent, & votum & vocē habēt in Capitulo, in electione Prouincialis Ministri, & aliorum officiorum: ex quo videtur nihil obstare, quod etiā eligantur Discreti in Conuentibus, & mittantur ad Prouinciale Capitulum, ad faciendas dictas electiones. Sed his tamen non obstantibus, saltun pro Vltramontana natione, & Prouincijs, ad Hispaniam pertinentibus, in contrarium statuitur conclusio.

Conclusio.

In familia Vltramontana, & Prouincijs ad Hispaniam pertinentibus, Fratres Laici in nostro sacro Ord. non possunt, aut debent eligi, vt sint Discreti ad Capitulum Prouinciale mittendi. Hæc conclusio probatur, in primis ex nostris Gen. Const. Tolet. *cap. 6. §. de Discretorum electi.* vbi habetur *quod eligendi in Discretos sint Sacerdotes.* Sed præterea eadem probatur conclusio, alia vlteriori ratione desumpta quasi à priori, ex eo, quod habetur in Concil. Trid. sess. 22. cap. 4. vbi dicitur, *quod non tantum is sacro Ordine & ad minus constitutus in Subdiaconatu, vocem non habere possit in Capitulo, etiam si hoc sibi libere ab alijs fuerit concessum*, sed supradicti Discreti eliguntur, vt vocem habeant in Capitulo in electione Prouincialis, Ministri, atque Diffinitorum & Custodis Custodum, & hoc est, eorum munus, & officium: ergo supradicti Fratres Laici, cum non sint, neque esse possint, sacro Ordine insigniti, non poterūt perinde esse Discreti, vt mittantur, cum voto, & voce ad Prouinciale Capitulum. Sed quod Laici supradicti in electionibus Canonicis, non possint habere votum, & vocem, præter auctoritatem supradictam Concil. Trid. videtur esse de iure cōmuni antiquo, *per Cap. ex eo quod §. in Ecclesijs de electione lib. 6.* vbi habetur, *quod Conuersi Laici cum Clericis electionibus interesse non possunt.* Super qua re videatur *ibidem gloss. verbo electionibus*, vbi hanc materiam late prosequitur. Videatur etiam Pater Frater Emmanuel Rodriguez, 1. Tomo qq. Reg. q. 15. ar. 1. in fi. & 2. tom q. 51. ar. 5. etiam in fin. & quæ diximus nos supra q. 3. art. 2. agentes, vtrum eiusmodi Fratres Laici esse possint, & debeant Prælati.

In familia vltramontana, Fratres Laici, non esse possunt Discreti, vt ad Capitulum mittantur.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS V.

Vtrum illegitime nati possint, esse Discreti, mittendi ad Prouinciale Capitulum?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

SI in supradictis Discretis, consideretur tantummodo votum, & vox actiua, quam habent deferre, ad Prouinciale Capitulum, non videtur illegitimis esse prohibitum, quod esse possint Discreti, sine aliqua dispensatione. Probatur hæc conclusio, nam supradictis illegitimis, iure dumtaxat est prohibitum, habere dignitates, & Prælatias, quæ annexam habent animarū curam, sed supradictorum Discretorum officium, neque est Prælatio, nec vero dignitas, siue personatus, cui iurisdictio aliqua ordinaria sit annexa: ergo ex iure communi nihil sibi obstat, quod esse possint Discreti. Loquor de Discretis particularibus, qui eliguntur in Conuentibus, vt deferant votum, & vocem

Illegitimequā tum attinet ad vocem actiuam nihil obstat, quin esse, & eligi possint discreti.

Nota hoc valde.

vocem ad Prouinciale Capitulum,nam de Discretis Prouinciarum, qui Discreti Discretorum,aut Custodes Custodũ,longe aliud diuersum est iudiciũ, nam vt supradiximus in propria eorum quæstione,ex primæua institutione sui officij,animarum curã,& iurisdictionem ordinariã habebant,nunc autẽ qnamuis,vt plurimum illam non habeant , in actu exercito , seu quod dicitur in exercitio, habent tamen illam in actu signato , & in potentia , quasi habituali, ad sensum explicatum ibidem. Quapropter dico , quod illegitimi non possunt eligi aut mitti,vt sint Discreti Discretorum, siue Custodes Custodum,in Generali Capitulo,sine speciali dispẽsatione, & in hoc(vt credo) nulli est,aut esse potest dubium . Sed vt non etiam eligantur illegitimi in Discretos ad Capitulum Prouinciale, videtur alia speciali ratione dicendum. De quo fit secunda conclusio .

Secunda Conclusio .

Nõ videtur ẽs nentes, q̃ prædicti illegitimi in Discretos eligantur, cum nõ habere possint,in electionibus Capitularibus, vocem passiuam .

Quamuis ex ui vocis actiuæ præcise, illegitimi iure non videantur prohibiti , vt sint, aut esse possint Discreti,mittendi ad Prouinciale Capitulum, quia tamen ex institutione supradicti officij,in nostra Religione,atque in omnibus,cum supradicta voce actiua indiuisibiliter coniuncta est vox etiã passiua, qua in Guardianos, atque etiam interdum in Diffinitores , seu Prouinciales eligitur ijdem:nam ad supradicta munera,& officia,vt plurimum eliguntur,qui sunt de corpore Capituli, inde est, vt veriſſimum,atque probabiliſſimum iudicem,quod supradicti illegitimi,non esse possunt discreti,vt ad dictum Capitulum Prouinciale mittantur, nisi ab habente auctoritate cum illis specialiter fuerit dispensatum . Hanc sententiam etiam tenet P.Fr. Emmanuel Rodriguez,1. tomo qq.Regu.q. 13.ar.19.& ratio in conclusione insinuata videtur esse appositiſſima, & satis legitima.Nec valet dicere,quod supradicti illegitimi,poterunt cedere & renuntiare iuri suo,& habere dumtaxat vocem actiuam,renunciando passiuam , quam vt dictum est , sine dispensatione non possunt habere,nam dico, quod supradicti Discreti , nullo modo possunt renuntiare iuri suo,quantum adhoc,vt non possint eligi,quia est ius commune totius Prouinciæ,& non ipsorum in particulari.Vnde pro isto casu & alijs ad hanc materiam pertinentibus, dico,quod quamuis vulgare sit in iure,quod vnusquisque potest renuntiare iuri suo,vt habetur in multis legibus,& iuribus, & tradit Syluest. *verbo exemptio* §. 8. & summa Angelica *verbo renuntiare* , hoc tñ intelligi debet , quando tale ius, fauor & priuilegium,est introductum in commodum priuatæ personæ,secus est autẽ si fuerit introductum in fauorem alicuius communitatis , seu officij, tunc enim non est liberũ cuilibet,renuntiare iuri suo.Ad hoc propositũ sit exemplum, status clericalis habet hoc speciale priuilegium, in fauorem omnium Ecclesiasticorum concessum , vt non possit quis Clericus coram Iudice seculari conuenire,*per Capitulũ diligenti, & toto titulo de foro comp.* procul dubio huic iuri & priuilegio fori,nullus Clericus renunciare potest , quia tale ius non est solum in fauorem ipsius concessum , sed in fauorem totius Ordinis Clericalis sine speciali licentia Papæ,aut saltem Episcopi,vt habetur *in c.cum tẽpore de arbitris. & in cap quã periculosum 7.q. 1.*vbi dicitur *quod in rebus diuinis periculosum est, quam piam cedere iuri suo* . Sic ergo in nostro proposito,dico,quod supradicti Discreti non possunt cedere , & renuntiare iuri suo , qd habent ad vocem passiuam , & ad hoc , vt eligantur,cum id sibi conueniat quasi ex propria ratione sui officij,cuius est ex lege,aut saltim ex consuetudine legis vim habente,vt actiue eligant,& passiue possint eligi, quod vltimum cum sine speciali dispensatione,supradictis illegitimis non possit conuenire,

Non põt quis renunciare iuri suo quando tale ius est introductũ in fauorem alicuius communitatis, siue officii alicuius.

uenire', sequitur quod non etiam possunt in Discretos eligi. Vergeret enim in damnum Conuentuum, quod in Discretos eligantur, mittendi ad Prouinciale Capitulum, qui non vocem passiuam habere possint in ipso, sicut & aliorum Conuentuum Discreti.

ARTICVLVS VI.

Vtrum descendentes ex maculato genere, Iudæis, Sarracenis, siue Hæreticis, intra quartum gradum, in nostro Ordine, Discreti esse possint?

HVius Articuli quidam tenent partem affirmatiuam, ea ratione fundati quia dictorum Discretorum officium, non est aliqua dignitas siue Prælatia, quæ tantum munera ex Constitutionibus, Clemen. VII. Pauli IV. & aliorum summorum Pont. supradictis sunt interdicta, atque ita inquiunt, qd cum Decretum prædictarum Constit. sit pœnale & odiosum, potius debet restringi, quam ampliari. Videatur hac de re P. Emmanuel Rodr. 1.to. qq. regul. q. 14. ar. 11. vbi tenet supradictos ex infecto genere, intra quartum gradum descendentes, eligi posse in Discretos, quinvero, & in Diffinitores, & habere omnia Religionis officia, quæ non sunt veræ Prælationes, nec habēt ordinariam, vel quasi ordinariā iurisdictionē, qualia sunt esse Magistros Nouitiorum, Vicarios Conuentuales, Confessores Monialium, & similia. Sed reuera, quamuis hæc opinio sit pia, & fauorabilis, & probabiliter sustineri possit, nihilominus rationes præcedentis Articuli adeo vrgent, & mouent, vt contrariæ adhæream sententiæ, & opinioni. Etenim si, vt dictum est, in præcedenti Articulo, illegitimi Discreti esse non possunt, quia quamuis possint habere vocem actiuam, non tamen passiuam, neque in Prælatos præfici, absque speciali dispensatione, cui voci passiuæ, & iuri suo renuntiare nequaquā possunt, cum non fit concessum in fauorem suæ priuatæ personæ, sed totius communitatis & prædicti Discretorum officij, cum hæc eadem omnino ratio, currat in præsenti casu, quia nec ipsi ex dicto genere infecto, & maculato, intra quartum gradū descendentes, possunt in Prælatos eligi, & de similibus simile videatur esse iudicium, consequens est, quod non esse possunt Discreti, quod pp rationem dictam probabilius esse credo, de quo fit concl.

Conclusio.

Supradicti ex genere infecto, & maculato, intra quartū gradū descendentes, non esse possunt Discreti ad Capitulum Prouinc. mittendi, & multo minus Discreti Discretorū, siue Custodes Custodū, mittēdi ad Capitulū gener. Hæc concl. satis de se patet, ex dictis in præcedenti Artic. & quod supradicti non esse possint Diffinitores, firmius teneo, nam quamuis supradicta munera, & officia, non sint vere, & proprie Prælationes, neque habeant annexam animarum curam, quadam ratione dici possunt Prælationes, saltem habitualiter, inquantum ex ui nostrarum Constitutionum, & consuetudine vim legis habente, voci suæ actiuæ in electionibus correspōdet, atque conuenire videtur ex propria ratione prædictorum officiorum, etiam vox passiua, ad dignitates, & Prælaturas, quas cum supradicti ex infecto, & maculato genere descendentes, vt dictum est, non possint habere neq; esse Discreti, multominus Diffinitores, quod munus, & officium in Religione grauissimum est. Et si in supradictis Constitutionibus Clem. VII. & Pauli IV. & aliorū summorum Pont. interdictum ac prohibitum est prædictis, vt non sint, nec esse

Descendentes ex maculato genere, intra quartum gradum, non esse possunt discreti.

Nota hoc valde.

Nota hoc valde.

possint Prædicatores, vt ibidem habetur expresse, quãuis id non vsquequaque fuerit exequutioni mandatum, neque obseruetur, nunc in cõi praxi; multo, ergo melius censeri debet, esse illis interdictum, & prohibitum, quod nõ sint Discreti, & Diffinitores, quæ in Ordine sunt magnæ quædam dignitates. Et quia ex æquiuocatione, forsan quispiam decipi poterit existimando, quod cum supradictis non sit interdictum, esse Conuentuum Vicarios ordinarios Guardianorum, quod possunt perinde esse Conuentuum Præsidentes, seu Vicarios illorũ Conuentuum, qui propter particulares causas, & rationes, & propter defectum nu. 12. Fratrum, dicuntur Vicarij, cum reuera sint Guardiani, dico hoc etiã illis esse prohibitũ, cum prædicta munera & officia, ordinariam iurisdictionem habeant, vt tradit Sylvest. *Verbo Prælatus num. 3.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum Vicarij ordinarij, sicut Præsidentes Conuentuum, eligi possint, & debeant in Discretos?

QVamuis hac de re nihil habeatur in nostris Gener. Const. constitutum, atque determinatum, in aliquibus Prouinciarum Constitutionibus particularibus, cautum inuenio, quod supradicti Vicarij, & Præsidentes, non esse possunt Discreti, in illis Conuentibus, in quibus commorantur, & quia ratio, super qua huiusmodi statutum fundatur, satis placet, pro ea sequentem libuit statuere Conclusionem.

Conclusio.

Vicarij ordinarij Cõuentuum etiam Præsidentes non esse possunt Discreti.

MVltum conueniens est, & rationi quammaxime consonum, vt Vicarij ordinarij Conuentuum, & Præsidentes, qui in eisdem aliquam iurisdictionem exercent, non possint eligi in Discretos, ad Capitulum Prouinciale mittendi. Hæc Conclusio probatur, quia cum de ratione electionis cuiuslibet sit, quod sit libera, & spontanea, atque ab ea omnis coactionis metus procul absit, & violentia quælibet omnino relegetur, conuenientissimũ proculdubio est, quod supradicti, in prædictam Discretorum electionem, nullo modo possint intrare; nam cum, vt supponitur, in Conuentibus habeant, & exerceant iurisdictionem, eadem abutentes, iam vi, iam prece, seu precibus, exquisitisque alijs modis, auferent, auferreq. poterunt, liberam, & spontaneam electionem suffragiorum. Quis enim non videat, quod Vicarius Ordinarius Conuentus, & qui eiusdem nuncupatur Præses, facillimo negotio, subditorum suorum beneuolentiam captare possit, quosdam licentiando, vt foras extra Monasterij septa egrediantur, alijs errata, delicta, & crimina, quantumuis grauia indulgendo, donis, minis, atque terroribus eorum vota, & suffragia procurando, quod quidem haud quaquã esse poterit absque magno pacis, & iustitiæ, charitatis, ac rectæ gubernationis, & consequenter totius Ord. & Religionis detrimento. Quapropter supradictorum electio, iure optimo præsumenda est in foro exteriori, nõ quidem spontanea, & voluntaria sed violẽta, & metu, minis, seu aliquibus medijs illicitis facta, meritoq; proinde annullanda, & irritanda. Quod vt non fieret, caute, & prudenter satis, in aliquibus Prouincijs statutum, & ordinatũ est, vt Vicarij, & Præsidentes supradicti, in prædictorum Discretorum electione, habeant tm vocem actiuam, & nullo modo passiuam, ne propterea in damnum, & detrimentum totius Religionis, sua iurisdictione abutantur, & gratia captandæ beneuolentiæ subditorum, & suffragiorum, euenire possint

Nota hoc valde.

sint omnia, supradicta inconuenientia. In quo quidem statuto, & ordinatione quantumuis particulari, & dumtaxat Prouinciali, non possunt, aut debẽt Prouinciarum visitatores dispensare, etiamsi habeant plenitudinem potestatis, & facultatem ad dispensandum, in Ordinationibus gener. & Prouinciarum particularibus, sine magna, & satis vrgenti & multum legitima causa, cum huiusmodi ordinatio sit adeo iusta, & rationi consona, factaque ad cõseruationem boni communis, & in bonum publicum totius Religionis. Hactenus de isto Articulo, & de tota hac quæstione.

QVAESTIO XXIII.

De Electione omnium Prælatorum in communi, & de his omnibus quæ ad electionis materiam spectant, in quadraginta Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quidnam sit Electio?

Proposito Articulo, & difficultati breuiter, & resolutiue, Respondeo, per duas sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

ELectio vt communiter sumpta, vt nomen ipsum sonat, & vt sub se comprehendit, rei cuiusque electionem, est multorum placentium in ordine ad finem vnius præacceptio. Hæc definitio desumpta est ex Arist. 5. Ethic. & eam tradit D. Th. 12. q. 13. ar. 5. eamq. possumus explicare sequenti exemplo v. g. ad iter faciendum occurrunt simul alicui duo media, equus ad id faciendum per terram, nauis vero ad nauigandum per mare, & vtrumque placet, ac rationi vt medium congruum, repræsentatur, præeligitur tamen à voluntate nauis, vt eius fiat iter, tunc & in tali casu, nauis dicitur eligi. et iste actus eligendi nauem, conuenientissime dicitur electio, quia nempe est multorum placentium in ordine ad finem vnius præacceptio. Sed loquendo de electione, non ita communiter, vt de ea loquuntur Philosophi, sed stricte, & specialiter, prout ad præsens attinet propositum, & descendendo ad electionem Canonicam, sit secunda conclusio.

Electio vt communiter sũpta est multorum placentium, in Ordine ad aliquem finem, vnius præacceptio.

Secunda Conclusio.

Electio est idoneæ personæ ad aliquam dignitatem, vel fraternam societatem vocatio, facta seruata Canonica forma. Hæc conclusio, & electionis definitio, est Hostien. & Io. Andr. *in initio tit. de elect. lib. 6.* vbi & dicunt electionem multum differre à collatione, & à præsentatione, nam electio fit per eligentium suffragia & vota, ad aliquam dignitatem, seu fraternam societatem, seruata Canonica forma, & confirmatur à Papa, seu ab alio in id auctoritatem habente; at vero collatio, est alicuius beneficij simplicis, siue curati, cuius prouisio pertinet ad Episcopum, seu ad alium, qui ad id plenũ ius habet, ac proinde cui ipsa facta est, non alia vlteriore indiget confirmatione. Differt etiam electio à præsentatione, nam præsentatio pertinet

Electio proprie & stricte sumpta, pro electione Canonica, est idoneæ personæ vocatio ad aliquã dignitatẽ vel Societatẽ seruata Canonica forma.

ad patronum, qui non dat plenum ius præsentato, sed vlterius requiritur, institutio & inuestitura Episcopi, vt habetur *in toto tit. de iurepatro. lib. 6.* Multa hac de re forent dicenda, quæ breuitat s causa omitto, videatur Sylvest. *verbo. elect. 1. nu. 1.* & hæc de electione in communi, breuiter dicta sufficiant, ac de electione Canonica, etiam in communi.

ARTICVLVS II.

Quotuplex sit Electio Canonica?

Proposito Articulo ac difficultati, Respondetur per sequentem conclusionem.

Conclusio.

Omnis in vniuersum electio Canonica, est triplex, quædam per modum scrutinij, quędam per modum compromissi, alia vero per modum communis spirationis. Hæc conclusio habetur expresse, *in cap. quia propter de electione*, vbi supradictæ tres traduntur electionis Canonicæ formæ: Et quia capitulum prædictum est notabile, ac totale fundamentum huius materiæ de electione, ipsius verba ad vnguem in præsentiarū libet referre, vt præmanibus habeantur, scirig. melius possit, quænam debeant concurrere, & sint de essentia, atque substantia electionis Canonicæ, Inquit, Innocent. III. in dicto *cap. quia propter* facto in Concilio generali Lateranen. *Quia propter diuersas electionis formas, quas quidam inuenire conantur, & multa impedimenta prouenirunt, & magna pericula imminent Ecclesiis viduatis, statuimus, vt cum electio fuerit celebranda, præsentibus omnibus, qui debent, & volunt, & possunt commode interesse, assumantur tres de Collegio fide digni, qui secrete, & sigillatim vota cunctorum diligenter exquirant, & in scriptis redacta, mox publicent in communi, nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto, vt is collatione habita eligatur, in quē omnes, vel maior, & sanior pars capituli consensit, vel saltim eligendi potestas aliquibus viris idonsis committatur, qui vice omnium Ecclesia viduata prouideant de pastore, aliter electio facta non valeat, nisi forte communiter esset ab omnibus, quasi per inspirationem absque vitio celebrata.* Verba sunt quidem notatu digniſſima. Circa cuius Decretalis interpretationē, innumeræ sese offerunt difficultates à nobis explicādę, quibus penitus cōprehēdatur & explicetur totus titulus, & materia de electionibus. Sed quantum attinet ad propositum Artic. iam ex dictis satis constat, id quod in conclusione est dictum, nempe quod omnis in vniuersum electio Canonica, est triplex, seu tres tantum sunt in iure, traditæ nobis Canonicæ electionis formæ, quarum prima est per modum scrutinij, secunda per modum compromissi, tertia per modum cōmunis spirationis, quæ facit̄ tres electionis species, & electio, omnis quæ non fuerit facta, secundum vnam illarum, est ipso iure nulla, prout habetur in supradicta Decretali, ibi *qui vero contra predictas formas, eligere attentauerint, eligendi ea vice priuentur potestate, electioque sit ipso iure nulla.* Superest nunc Decretalem supradictam, per Articulos membratim decerpere vt illam commodius, possimus explicare. Sed prius præmittere libuit peculiarem quandam difficultatem, an scilicet dispositio Decretalis supradictæ, locum habeat & seruanda sit, in omnibus in vniuersum electionibus, non solum Episcoporum & Prælatorum, verum etiam quarumcumque dignitatum, & quorumcumq; officiorum? de quo sequens instituitur Art. 3. in Ordine.

Omnis in vniuersum electio Canonica, ē triplex, quædam per scrutinium alia vero per modū compromissi, alia autē, per viam communis spiratio nis.

AR-

ARTICVLVS III.

Vtrum dispositio supradictæ Decretalis, Quia propter, locum habeat, & obseruanda sit, in omnibus electionibus, quorumcumque Prælatorum, & omnium officiorum Ecclesiasticorum?

HAc de re, est opinio Panor. *in d.c. quia propter vbi de mente glossæ, ibi, Eccle siis viduatis*, dicit, quod dispositio Decretalis supradictæ non est seruanda in omnibus electionibus, sed solummodo in electione Episcoporum, & aliorum Prælatorum Collegiatarum Ecclesiarum, habentium generalem iurisdictionem. Quod probat ex verbis eiusdem, quando dicit supradictus Innocen. III. quod intendit prouidere Ecclesijs viduatis, Ecclesiæ autē non dicuntur viduatæ, nisi per mortem Episcoporum, & propriorum Pastorum. Nam soli Epi, sunt proprie sponsi suarum Ecclesiarum, vt habetur, *in cap. sicut 7. q. 1.* cæteri autem Prælati, si quandoque dicuntur sponsi, id est, ratione generalis iurisdictionis, *per capitulum, sicut in vna quaque 21. q. 2.* Ad alias aût dignitates, Canonicatus, & personatus Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum, inquit, prædictus Panor. quod non extenditur Decretalis supradicta, neque in eis habet locum ipsius dispositio, cū per illorum mortem non remaneant Ecclesiæ viduatæ, nec ipsi sint veri Ecclesiarum spōsi. Quā eandē opinionem sequens Goffredus, dixit in quodā suo opere, eandem non habere locum in electionibus Abbatum, quia inquit, Abbates non sunt sponsi, & proprie Pastores, & Abbatis nomen potius sonat solitudinē, quā honorē. Sed nihilominus contraria sententia est verior, atque tenenda, & quod hac in re faciendū est, & cōiter obseruatur in praxi, explicabitur per seqq. cōcl.

Prima Conclusio.

NOn solum in electione Episcoporum, & Prælatorum generalem habentium iurisdictionem, in Ecclesijs Collegiatis, seruanda est & locum habet dispositio Decretalis supradictæ, verum etiam in electione Abbatum, & quorumcumque Prælatorum Regularium, ordinariam habentiū iurisdictionem. Hæc conclusio est expressa Sylu. *verbo electio 2 q. 1.* vbi hanc tenet sententiam, & eam confirmat de mente, & sent. Io. And. *in c. officij eod. tit.* vbi dicit, quod Abbates dicūtur Pastores, quin vero etiā & Abbatissæ, & habent, habereq. dicuntur dignitates, *per cap. indemnitatibus eod. tit. lib. 6.* & præterea quod electiones Abbatum, in multis comparantur, quin vero æquiparantur electionibus Episcoporum, vt etiam constat *ex c. cupientes eod tit. lib. 6.* & etiā Ecclesiæ mortuis Abbatibus, proprijsq. Prælatis, esse dicuntur viduatæ. Ex quibus infertur, quod dispositio Decretalis supradictæ, non solum habet locum in electionibus Episcoporum, & aliorum Prælatorum generalē iurisdictionem habentium, verum etiam in electionibus quorumcumque Prælatorum Regulariū, per quorum mortem Ecclesiæ remanent sine Pastore, & quasi viduatæ. Ad quod facit *cap. ne pro defectu* positum in eod. tit. vbi idem supradictus Pontif. æquiparat, quoad hoc Ecclesias Cathedrales, & Regulares, quarum omnium Prælati appellantur Pastores, & ipsarum Ecclesiæ dicuntur viduatæ per illorū mortē. Dicit præterea Sylu. vbi sup. quod nomen viduatæ in supradicto loco, siue locis, non debet ita stricte sumi, vt solummodo dicantur viduatæ Ecclesiæ, quæ carent Epis, qui solum proprie, & in rigore iuris loquēdo, dicūtur earundē mariti, & spōsi, immo vero cū supradictæ Decretales sint fauorabiles, vt colligitur ex ipsarū principio, emanauerintq. ad tollenda pericula, & impedimenta Ecclesiarū, potius debēt ampliari

Decretalis prędicta locū habet, atque seruanda est, in electione quorumcumq; Prælatorum, etiam si non sint Epi, aut Prælati Generales.

pliari,quam restringi,& sic locum habere non solum in electione Episcoporum præcise,verum etiam & in electione Abbatum,& quorumcumque Prælatorum Regularium, ordinariam habentium iurisdictionem.

Secunda Conclusio.

Decretalis supradicta, non habet locũ, in electionibus aliorum Beneficiatorũ,& Prælatorum inferiorum.

Dispositio Decretalis supradictæ, *Quia propter*,non necessario seruãda est in electionibus aliorũ Beneficiatorum, seu Prælatorum inferiorũ à supradictis, sed sufficiunt ad id singulares consensus existentium in cap. dummodo præstetur in cõi , & omnibus Collegialiter cõgregatis,nã sic electus simpliciter à maiori,& saniori parte,ius habebit in electione.Hęc cõc.est d.Sylu. loco supracit.vbi improbat,& reijcit sentent.& opin.Host. qui dixit supradictam Decretalẽ habere locum,in electionibus beneficiorũ spectantibus, ad Collegiũ,& cõsequenter quod ad dictum textũ, dum mentionẽ facit de Ecclesijs viduatis,addendum est,seu Ministris destitutis, sed inquit Sylvest. hoc esse destruere litterã, & non necessarium,neque conueniens . Nam vbi agitur de modico præiudicio,non necessaria est tanta solemnitas,præsertim in casu,quo non deficiat superior,qui possit inconuenientibus,occurrẽtibus prouidere,argumento deducto,*ex c. vbi periculũ in principio,eod. tit. lib. 6. c. licet in fi. eod. tit.* Sed quod dispositio Decretalis supradictæ,& forma ibidem tradita,aut aliqua ipsarum trium,non necessario seruanda sit in alijs electionibus aliorum Beneficiatorum, & Prælatorũ inferiorum a supradictis,probat Sylu.*ex gloss. in c. sicut eod. tit. lib. 6. & ex alia gloss. in c. si cui, eod. tit.*& dicit esse expressã sent.Panor.*in c. Ecclesia extra eod. tit.*vbi etiã tenet,quod in electionib.in quibus non est necessario seruanda forma *d.c. quia propter*, non etiam necessaria sunt verba, modo constet de consensu eligentiũ, & consequenter multo minus est necessaria ibidem scriptura aliqua.Hęc Sylu.vbi supra . Ac tandem concludendo dicit,qd in Ecclesijs Regularibus Religionũ approbatarũ. electiones oĩum Prælatorum,habentiũ iurisdictionem ordinariam , & generalem,fieri debent secundũ prædictam formã,& ponit exemplũ in Ordine Prædicatorũ,in Magistro, & Prioribus Prouincialibus,siue Conuẽtualib.& in alijs Religionib.in Officijs , & præfecturis supradictis correspondentibus.Dicit tñ,qd in electione aliorum Superiorũ, atq; Diffinitorum,seu Discretorum,& huiusmodi,non est necessaria tanta solemnitas,nec vox,aut Scriptura,sed sufficit,quod huiusmodi electiones fiant collegialiter.Hoc forsan obseruatũ fuit tpe Sylu.supradicti,sed nunc iam post Conc.Trid. vt credo,atq; indubitanter teneo,id facere haudquaquam licet , nam sess. 25. c. 6. agẽdo de modo in electionib. seruando,*statuitur, vt in electione Superiorũ quorumcumq; & Abbatũ temporalium,& aliorũ Officialium,ac Generaliũ,et Abbatissarum,atque aliarum præpositarum quò omnia recte,& sine vlla fraude fiant,eès supradicti eligantur,per vota secreta, ita vt singulorum eligentium nomina nunquam publicentur.* Circa quod decretum aduertere libet, quod per ipsum nullatenus derogatur,irritatur siue annullatur,Decretalis Innoc.*in d.c quia propter*, quin vero præsupponitur,ipsaq; præsupposita,tradit Concilium modum, & formam obseruãdam,in ferendis votis,& suffragijs,in electione faciẽda per scrutinium,nempe vt vota sint secreta, ita vt singulorum eligẽtium nomina nunquam publicẽtur,quibus verbis iam præsupponit,quod in dicta electione facienda per scrutinium,interuenire debet scriptura,& quod vota,& suffragia redigi debent in scriptis. Quod qualiter sit faciendum infra suo proprio loco dicemus .Neque etiam Conc.Trid. per supradictũ Decretum,tollit,aut amouere intendit,electionẽ factam per modum compromissi,nec factam per viam cõmunis inspirationis, quin vero omnes isti tres, supradicti

Nota hoc ex Syluestro.

Nota valde ex Conc.Trid.pro forma seruanda in electionibus cunctis.

eligendi

eligendi modi, hodie sunt in vsu, & permanent in suo proprio vigore, de quibus omnibus in particulari dicendum est inferius.

ARTICVLVS IV.

Vtrum eligendi Canonica forma, tradita in supradicta Decretali, Quia propter, locum habeat, & obseruanda sit, etiam in postulatione, & collationibus?

Huic Articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Forma tradita in dicto c. qa propter, nõ necessario seruanda est, in postulatione, & collatione.

FOrma Decretalis supradictæ, non habet locum, nec necessario seruanda est, in postulatione, & collatione. Hæc conclusio est expressa Syluest. *verbo electi. 1. q. 2. & verbo postulatio q. etiam* 2. quam & esse dicit Panor. *in d. c. quia propter*, & de collatione specialiter probatur, *ex gloss. in c. sicut eod. tit. lib.* 6. vbi habetur, quod si ad plures spectat collatio alicuius beneficij, possunt omnes simul conferre, nec est necesse, quod id fiat per scrutinium secretum, nec per compromissum, hoc est, per vnum nomine omnium, sed sufficiunt singulares assensus, ad quod citatur, atq; adducitur, *lex per fundum ff. serui. rustic. prædio.* Sed de postulatione probatur id ipsum, nam si in postulatione, esset, necesse formare Decretũ, & facere reliqua omnia, quæ in electione, non possent resilire postulantes Decreto formato, sicut neque in electione, aut inominatione facta per scrutiniũ electionis, resilire possent Electores: sed hoc non ita est, nam potest resiliri à postulato: ergo in postulatione non habet locum, nec necessario seruanda est forma tradita ad electionem, *in d. c. quia propter* Multæ aliæ rationes diuersitatis possent adduci, sed breuitati studemus, ideo hæc pro nunc dicta sufficiant.

ARTICVLVS V.

A quibus facienda est electio, vt sit Canonica, & talis censeatur atque existimetur?

INnocentius III in Decretali supradicta, statuere volens modum, & formam seruandam, in omni Canonica electione, in primis, inquit, *vt cũ electio fuerit celebranda, sint præsentes omnes qui debent, & volunt, & possunt commode interesse.* Circa quæ verba plures insurgunt difficultates, de quibus dicemus per ordinem. Sed nunc in cõmuni, atq; vniuersali quæritur, à quibus de iure faciẽda sit electio? Cui difficultati resolutiue Respon. per seqq. concluſ.

Prima Conclusio.

Electio de iure cõi, ad Collegia pertinet.

Electio quælibet de iure communi, ad Collegium pertinet, ita quod, quælibet Congregatio de iure, habet sibi eligere Prælatum, nisi vel consuetudo, aut Priuilegium sibi obstet. Hæc conclusio est expressa Sylu. *verbo electio 1. q. 1. & habetur in cap. 1. de elect.* in cuius tittulo apponitur, quod nulli Ecclesiæ collegiatæ, prouideri debet de Prælato, per collationẽ seu prouisionem, sed per electionem Canonicam, fiendam per ipsum Collegium, vbi hoc ipsum tenet glossa ibidem. Habetur hoc idem *in c. congregatio. 15. q. vlt.* vbi dicitur, quod congregatio debet sibi eligere Abbatem, post Abbatis sui mortem, vel eo viuẽte, si ipse deliquerit, vel peccauerit. Idem *habetur in c. Abbatem 18. q. 2.* idem dicitur *in c. cum dilectus de consuet. & in c. nobis de iure patron.* & sæpe

Nota hoc valde.

alibi. Sed si Clerici nõ sunt in Ecclesia,vt Collegium,sed vt singulares personæ, in tali casu prouidebit Superior per se, vel per præsentationem patroni, vt habetur *in cap.pastoralis de iurepatr.*

Secunda Conclusio.

Adeo de iure cõi electio ad Collegiũ pertinet, quòd & si in Collegio nõ sint nisi duo, aut tres collegæ,electio pertinet ad eosdẽ.

Adeo Prælatorum electio,de iure communi pertinet ad Collegium,quod si in aliquo Collegio,seu Congregatione,non sint nisi duo, aut tres collegæ electio etiam pertinet ad eosdem. Hæc etiam conclusio est Sylvest. vbi supra,quam & probat *ex c.1.de electione cum glossa,bi duo vel tres,& ex c. cum dilectus de consuet & cap. cum Adrianus dist.63* immo tenet *etiam gloss in c. 2. de postul. Prælatorum*, quam sequuntur Innoc.& Host.& omnes DD. communiter,quod ius vniuersitatis potest remanere in vno solo,omnibus alijs mortuis,priuatis,suspensis, vel excommunicatis: nam quamuis nullum Collegiũ Ecclesiasticum,possit constitui in vno,quia iure ciuili requirũtur saltim tres *per legem Neratius, ff.de verbo.sign.* & de iure Canonico saltim duo,*per d.1.c. de elect.* constitutum tamen semel in multis,potest totum ius Collegij venire ad vnũ,& cõseruari in illo.Pro quo facit tex. notabilis *in l.sicut §.si ff. quod cuiusq. vniuer. & gloss.in. cap. gratum,verbo maiorem par. de postul. Prælatorum*, quam sequitur Panor.ibid.*& in d.c.1.de elect* & hac de re videndus est specialiter.Nauar.lib.1.Consiliorum de elect.cons.6. nu.1. vbi dicit, adeo hoc verum esse & cretum, quod si omnes Cardinales exirent è Conclaui, postquam ad eligendum Papam in eo conuenerunt,vno dumtaxat excepto, ille solus posset eligere Papam,vt expresse tenet glossa memorabilis *in clem. ne Romani §.porro,verbo omnes,de elect.* quam cõiter receptam magnificãt DD. Et generaliter verum est, quod quando maior pars Collegij est inhabilis ad eligendum,potestas eligendi pertinet ad pauciores, & illi repræsentant totum Collegium, cum inhabiles non computentur in numero,ad quod facit *cap. illa de elect.& gloss.in clem.quod circa,eod.tit.* Verum est tamen,quod in casu,quo Collegium redactum esset,solummodo ad vnum,ille talis solus nõ posset eligere se ipsum,prout tradunt supradicti Sylvest.& Nauar. locis supracitatis, *per cap. per nostras de iure patr.* quia notaretur ambitiosus,& vt inquit glossa ibidem,*verbo ingerere*,tanquam talis deberet repelli *per capitulum in scripturis,8.q.1.& cap.si is qui 1.q.6.& per legem si quemquam,C.de Epis. & cler.& l.qua omnia ff.de procurat.* & quamuis in casu, quo totum ius Collegij redactum esset ad tres,haberi posset electio, dum suffragarentur duo in fauorem tertij,non tamen si esset redactum ad duo, quia nullus posset suffragari sibi ipsi,nec suffragando vnus alteri,esse poterit maior pars,quod ad rationé electionis necessario requiritur per capitulũ *quia propter* supradictum. Sed difficultas est scire,& inuestigare, ex mẽbris Collegij,quinã possint aut non possint eligere,& vocem,& votum habeant in electionibus supradictis? Quibus difficultatibus, per ordinem fiet satis per seqq. concluſ.

Nota hoc valde.

Tertia Conclusio.

Si aliqui de Collegio pp aliquid,potestate eligendi sint priuandi, pro ea vice,dicta potestas non deuoluitur ad reliquos,antequã priuentur,secus est aũt si iã sunt priuati.Hãc concl.tenet supradictus Sylu.loco supracit.verbo elect.1.q.2.in primo dicto,quam & probat *ex gloss in c.2.de postul. Prælat.*& dicit esse de mente Panor.*in eod.cap.* vbi post Innoc. ponit Regulam, quod valet electio facta,non vocatis illis,qui sunt priuati,vel inhabiles ad eligendum, quinuero addit,& dicit,quod valet,licet primo non sit discussum,an sint priuati, nam satis est, quod postea conuinci possint.

Si aliqui de Collegio sunt priuati, electio deuoluitur ad reliquos.

Quarta

Quarta Conclusio.

Conuersi siue Laici, non habent vocem, & votum in electionibus Canonicis Prælatorum. Hanc conclusionem tenet etiam Sylvest. vbi supra in secundo dicto, & eam probat, *ex cap ex eo de electione lib. 6. §. in Ecclesiis*, vbi habetur, *quod Conuersi Laici cum Clericis non debent electionibus interesse*. Hoc est de iure communi, secus autem erit de consuetudine antiqua, vt dicit Innocentius *in cap. 2. de institu.* & idem tenet Federicus concluſ. 107. Nec sunt supradicti laici de corpore Capituli, etiam quando tractantur in Capitulo temporalia, vt idem ipse dicit, per textum *in cap. & si Christus, de iureiur. verbo, vos & Monasterij vestri Conuersi*. Qua de re videatur *glossa in dicto cap. ex eo, de electio. verbo, electionibus*, vbi ad hoc proposita dicuntur plura, eaq. notatu dignissima.

Conuersi siue Laici, de iure cõi non habent vocem, & votũ in electionibus Prælatorũ Canonicis.

Quinta Conclusio.

Qui sacro Ordine non sunt insigniti, & saltem Subdiaconi, non habent votum & vocem in Capitulo, in Ecclesijs Cathedralibus, Collegiatis, sæcularibus, vel Regularibus, quæ Canonice fiunt, etiam si ab alijs libere sibi concedatur. Hanc etiam concluſ. tenet expresse supradictus Sylvest. loco supra citato, in dicto quarto, & probat eam *ex clementina, vt y qui, de ætate, & qualit.* quod de nouo innouauit *Concil. Triden. sess. 23. de reformat. cap. 4.* vbi hoc idem decernitur, & statuitur, atque ita obseruatur in cõmuni praxi, in omnibus Ecclesijs Cathedralibus, Collegiatis, secularibus, & Regularibus, quidquid dicat P. F. Emman. Rodrig. tomo 2. suarum qq. Regular. q. 51. art. 5. defendere volens, quod verba supradicti Conc. Trident. non intelliguntur, nec debent intelligi, de Ecclesijs Regular. Religiosorum Ordinis Mendicantium, sed de Ecclesijs Canonicorum Regular. & de cæteris Ecclesijs Cathedralibus, & Collegiatis secularibus, propter vltima verba, quæ ibidem ponuntur, de mulctatione præbendarum, quæ locum non habent in Monasterijs Religiosorum. Sed quidquid de hoc sit, contrarium est verius, quod & obtinuit, consuetudo, quæ optima est legum interpres, atque inuiolabiliter est obseruanda, cum Concilium supradictum generaliter, atque vniuersaliter loquatur, & vt dicitur, in expressis non est locus coniecturis.

Qui non sunt sacro Ordine insigniti, non habent votum & vocem in Capitulo, & in electionib⁹ Ecclesiarum Cathedralium, siue Collegiatarum, quæ canonice sunt.

Sexta Conclusio.

Generaliter loquendo, non habent votum & vocem, in electionibus Ecclesiarum Regularium, qui ipsarum Regulas, tacite vel expresse non sunt professi. Hanc conclusionem tenet etiam supradictus Sylvester loco supra citato, in tertio dicto, & probat eam ex prædicto *cap ex eo, de electio. §.* in Ecclesijs, vbi supradicta verba habentur expresse, in quibus videnda est glossa, ibi, *tacite, vel expresse*. Et dicit Sylvest. hoc idem esse intelligendum, de illis, qui per ipsorum Regulas & Constitutiones approbatas, votum, & vocem prohibentur habere in Capitulo, & in electionibus: sed limitat supradictam conclusionem in casu, quo ex priuilegio, seu consuetudine, alicui extraneo etiã conueniat eligere, nã ex dictis priuilegio, siue consuetudine, ad electionẽ alieni plerumq. vocantur, vt constat *ex cap. Cumana, eod. tit. de electione*. Quin vero & pro pace seruanda, interdum admittuntur laici, maxime Principes, vt defendant electores ab oppressoribus, secundum glossam ibidem, & Doctores communiter, vnde, qui est in possessione, vel quasi possessione iuris eligendi, etiam potest eligere, etiamsi postea

Non habent votum, & vocem in electionibus Ecclesiarum Regularium, qui tacite, vel expresse in eis de non fuerint professi.

ſtea amittat poſſeſſionem, *per cap. conſultationibus, de iure patron. & cap. cum propter, & cap. querelam, eodem tit.* Et hæc de iſto Articulo dicta ſufficiant.

ARTICVLVS VI.

Quinam ſint vocandi, ad electionem canonicam?

Reſpondetur huic Articulo, per ſequentes Concluſiones.

Prima Concluſio.

Ad electionem vocandi ſunt, omnes præſentes, ad quos de iure pertinet eligere.

AD electionem in primis, vocandi ſunt omnes præſentes, ad quos de iure pertinet eligere. Hæc concluſio eſt Sylueſtri, *verbo, electio. 1. q. 5. in primo dicto*, quam & probat *ex cap. coram, & cap. quia propter, de electio.* & præſentes eſſe exiſtimantur omnes, qui ſunt in ciuitate, vel in hortis ciuitatis, *per legem 1. ff. de procur.* Et ſi quis eorum ſit in ciuitate, vel in Monaſterio aliquo infirmus, ſecundum Hoſtien. ſcrutatores ire debent ad eum, & inquirere votum eius, ſicut vota aliorum præſentium, quia præſens eſſe cenſetur, qui in hortis eſt, *per ſupradictà l. 1. iuncta etiam lege 5. eff. vbi ſupra.* Nec erit neceſſe, huiuſmodi in collatione, aut in alijs, quæ ſequuntur, iterum requirere, ſed ſufficit conſenſus ſemel habitus in ſcrutinia. Poſſet autem iſte talis, in tali caſu conſtituere procuratorem, vnum de Collegio, cum iuſto eſſet impedimento detentus.

Secunda Concluſio.

Ad electionem etiam vocandi ſunt, omnes abſentes, qui ſunt in Prouincia.

Ad electionem etiam vocandi ſunt, omnes abſentes, qui ſunt in Prouincia. Hæc concluſio eſt ſupradicti Sylueſtri vbi ſupra, dicto ſecundo, quam & probat *per cap. coram, eodem tit.* vbi hoc ipſum expreſſe dicitur. Sed dupliciter limitatur, primo ſecundum gloſſam ibidem, quando diſtantia non eſt ita magna, quin commode etiam ipſi vocari poſſent. Secundo etiam limitatur, vt hoc ſit obſeruandum, ſecundum quod habet conſuetudo ibidem, nam licet de iure vocandi ſint omnes abſentes, qui ſunt in Prouincia, vt dictum eſt, conſuetudo tamen poteſt introducere, vt non vocentur, & nihilominus valeat electio. Hæc ſupradictus Sylueſter.

Tertia Concluſio.

Ad electionem generaliter vocandi ſunt, omnes qui debẽt, volunt, & poſſunt commode intereſſe.

Generaliter ad electionem vocandi ſunt omnes, qui debent, & volunt, & poſſunt commode intereſſe. Hæc etiam concluſio eſt Sylueſtri vbi ſupra, dicto tertio, & eſt expreſſa ſupradicti *cap. quia propter, de elect* vbi per illa verba, *qui debent*, excluduntur qui de iure non debent intereſſe, per illa vero, *qui volunt*, excluduntur qui intereſſe nolunt, qui quidem non debent compelli, niſi interſit Eccleſiæ, nam ſi interſit, pro ipſius intereſſe bene poterunt compelli, & nolentes intereſſe in numero duarum partium computari non debent. Per illa autem verba, *qui poſſunt commode intereſſe*, excluduntur, qui commode vocari nequeunt, in quo bonus iudex arbitrabitur, & decreto, atque determinato, quod commode vocari nequeunt, ſine illorum præſentia celebrari poterit electio. Sed aduerto, quod huiuſmodi commoditas, refertur atque referenda eſt, ad commoditatem Eccleſiæ, non autem ipſius perſonæ, vt tenent omnes vnanimiter Doctores, & bene. Aduerto etiam, quod vocati omnes ſupradicti, intra competentem termi-

Nota hoc valde.

terminum assignatum, si non compareant, neque veniant, non oportet eos vlterius expectare. vt habetur expresse *in cap. cum inter, & cap. cum nobis, eodem tit. de elect.* Vltimo aduerto, quod qui priuati sunt, vel alias inhabiles, etiam si non vocentur, tenet nihilominus electio, & omnia alia capitularia, secundum Panorm. *in cap. 2. de postula. Prælato.* licet nondum sit discussum, an sint priuati, quia, vt supra diximus, sufficit, quod possint postea conuinci. Nota hoc valde.

Quarta Conclusio.

Ad electionem, vocandi sunt omnes supradicti, verbo vel signo consueto campanæ, seu scripto aliquo secundum consuetudinem, & qui sunt absentes per litteras, aut per nuntium. Hæc conclusio est supradicti Syluestri, loco supra citato in quarto dicto, quam & probat per *dictum cap. coram, de elect.* Et notat secundum Panor. *in cap. in causis, eodem tit.* quod in negotijs, quæ possunt expediri per præsentes, quod est regulare, iuxta *glossam in cap. 2. de testibus, lib. 6.* sufficit vocatio per sonitum campanæ, cuius sonus venire possit ad intelligentiam existentium in loco, vt valeat, quod fit, etiamsi minor pars, sit quæ conuenit. Attamen in negotijs arduis, in quibus vocandi sunt absentes, hoc non sufficit, sed debent vocari per nuncium, vel per litteras, vt habetur *in cap. cum inter, & cap. quia propter, eodem tit.* Quod & sentire videtur Innocen. in supradicto *cap. in causis, & in cap. 2. de nouæ operis nuntiatione. Et Bartol. in l. omnes populi. ff. de iustitia, & iure,* tenet expresse, quod quantumcumque pulsetur campana, nisi conueniant saltem duæ partes Vniuersitatis, non valet quod fit, *per l. nominationem. C. de Decurio. & l. nulli. ff quod cuiusque vniuer. & l. fin. C. de priuil. Decurionum. lib. 10.* quod & communiter tenent omnes Legistæ. Sed Syluester vbi supra dicit, quod hoc procedit, & est verum, quando campana pulsatur ab eo, qui non habet potestatem, vt puta, si pulsetur per aliquem, seu per aliquos de vniuersitate, qui non faciant maiorem partem, nam minor pars de duabus vniuersitatis, non habet potestatem conuocandi; vel procedit, quando pulsatio non intelligitur, pro vocatione ad tale opus peragendum, & sic concordari possunt Legistæ cum Canonistis. Et certum est, quod vocati nolentes venire, eo ipso faciunt se alienos, *per cap. cum nobis, eodem tit.* & quia, vt inquit *glossa in clementina, quod circa, eodem tit.* absurdum est, quod vocati nolentes venire, computentur in numero, quæ omnia sunt intelligenda, nisi in casu, quo esset lex, aut consuetudo, quod nihil fieret, nisi duæ partes sint præsentes, nam tunc talis cõsuetudo seruanda esset, vt late tradit, & probat supradictus Syluester, *verbo, statutum, nu. 2.* Qualiter electores, vocãdi sunt ad electionem. Nota hoc valde.

Quinta Conclusio.

Si quis electorum legitimorum fuerit contemptus, & ad electionem non vocatus, ad ipsius petitionem, electio cassanda est & cassari debet, nisi forsan ipse consentiat, & velit eam ratam habere. Hæc conclusio est supradicti Syluestri vbi supra, in quinto dicto, & probat etiam *ex cap. si cui, eodem tit. lib. 6.* quia non est ipso iure irrita sed irritanda, illo prosequente suam iniuriam, & non alias, per *cap. bona memoria, eodem tit.* quia quilibet potest renuntiare iuri suo, *per l. si quis in conscribendo, C. de pactis.* Quod est intelligendum, quando renuntiatio non præiudicat bono communi, secus est autem, si fit cum præiudicio illius, quia tunc tenetur non renuntiare, aliter præponeret bonum proprium bono communi, atq. in tali casu posset compelli. Vnde male faciunt, qui renuntiantes voci suæ, ne notentur, vel

Si quis electorum legitimorum, non fuerit vocatus, ad ipsius instãtiam & requisitionẽ, electio cassanda est, nisi forsan & ipse consẽtiat, vellitq. ipsam ratam habere.

alio

Nota hoc vide, q nó qs p libito in electione aliqua renuntiare poteſt voci ſuæ.

alio humano reſpectu, permittunt eligi indignos, & inſufficientes, & inquit Sylueſt. quod hoc faciliter eſſe poſſet peccatum mortale, nam, qui habet votum, & vocem, tenetur illam non renuntiare, ſi id intelligit intereſſe bono communi. Si autem non interſit bono communi, ſed ſuo priuato, & particulari, quilibet poteſt iuri ſuo renuntiare, vt dictum eſt, & facta ſemel renuntiatione, non poterit poſtea impugnare, quod factum fuerit per alios. Si autem quis ad electionem non vocatus accedat, electione nondum facta, admittendus eſt in omnibus, quæ reſtant facienda circa illam, vt habetur *in cap. Eccleſia veſtra, eodem tit.* & tenet illud Archidiaconus, & omnes Doctores communiter.

ARTICVLVS VII.

Vtrum abſentes conſtituere poſſint procuratorem, ad electionem canonicam?

Quæ ad hunc Articulum ſpectant, explicabuntur breuiter, per ſequentes Concluſiones.

Prima Concluſio.

Electores abſentes, ad electionē poſſunt cōſtituere procuratorem.

Nota, pro declaratione Cōcil. Trid. de nō ſupplendis ſuffragijs.

ELector ſi fuerit abſens, & iuſto impedimento detentus, eligere & inſtituere poteſt vnum, vel plures procuratores ad electionem. Hæc concluſio eſt Sylueſtri, *verbo, electio.* 1. q. 3. Nec huic reſolutioni obſtat, quod nuperrime habetur determinatum in Conc. Trid ſeſſ. 25. de reformat. cap. 6. vbi ſtricte prohibetur, *vt in poſterum non liceat voces, & ſuffragia abſentium ſupplere*, nam intentio ſupradicti Concilij, non fuit reuocare ius antiquum, iuxta quod abſens conſtituere poteſt procuratorem ad electionem, cum iuſto fuerit impedimento detentus, per ſupradictū *cap. quia propter, §. illud autem. de electio.* quod & declaratum eſt per Illuſtriſſimos Cardinales Congregationis Regularium, qui prædictum decretum explicantes, & declarantes, dixerunt, non ſuæ fuiſſe intentionis tollere, quin ex inſtitutis alicuius Religionis, licitum ſit Superioribus abſentibus, atque legitime impeditis, conſtituere aliquem procuratorem ad generale Capitulum, qui eorum loco, & nomine vocem ſuam deferat, & præbeat votum in quacumque electione. Ita refert Paraſellus in ſuo Compendio Priuilegiorum Minimorū, reſponſum fuiſſe à dictis Illuſtriſſimis Cardinalibus anno 1570. octaua die Auguſti. Mens ergo, atq. intentio ſupradicti Conc. loco prælegato, tantum fuit tollere, ac penitus amouere, deprauatam quandam antiquam conſuetudinem, quam habebant Superiores, & Præſidentes in Capitulis, ad effectum ſuarum faciendarum electionum, abſentium vota ſupplendi, & votum & vocem cui volebant tribuendi, propria ſua auctoritate, dicendo illi, Tu eſto Prouincialis, talis Prouinciæ loco abſentis, nam ego te ſubſtituo, & ſic de alijs, &c. quod quidem vergebat in magnam electionum fraudem, atq. Religionum omnium detrimentum. Hoc itaque tantummodo fuit vetitum, atque prohibitum per ſupradictum Conc. Trid. non vero abſentes, iuxta ius commune antiquum, Procuratorem, ſeu Procuratores ſui loco conſtituere, prout in dicto *cap. quia propter*, ſibi conceditur expreſſe. Sed aduerto cum ſupradicto Sylueſtro, quod ſi abſens, ad electionem plures conſtituit Procuratores, quilibet eorum debet eſſe in ſolidum,

solidum, & si non concurrunt simul, potior erit conditio præoccupantis; quod si nullus eorum præoccupat, sed simul concurrunt, Capitulum admittet quem voluerit, & in casu, quo maior pars Capituli non concordat, admittetur ille, qui prior fuit institutus. Aduertit præterea supradictus Syluester, quod oportet, vt Procurator institutus, sit de Collegio, quod habetur expresse in *dicto cap quia propter. §. illud autem. in fin.* ibi, *vnus de Collegio committat vicem suam*, & si nullus esse velit, nolente Capitulo, non potest extraneum deputare, nec per litteras exprimere votum suum. Tertio etiam notat, & aduertit, quod oportet, vt Procurator non eligat vnum suo, & alium Procuratorio nomine, quia nihil valeret electio, nisi dominus, & substituens speciale mandatum sibi dedisset, de aliquo nominando, quia tunc illum nomine ipsius, & alium suo nomine poterit nominare, *per cap. siquis, de elect. lib. 6.* vbi etiam dicit & aduertit, quod licet possit committi Procuratori expressio alicuius personæ, si tamen ipse dominus, & substituens, per litteras aliquem in electionem nominaret, non valeret, vt expresse habetur *in dicto cap. si quis. in textu, & in glossa.* Hæc omnia sunt valde notanda, atque memoriæ commendanda.

Secunda Conclusio.

Ad hoc vt Elector absens, Procuratorem loco sui possit constituere, necessum est, quod sit iusto impedimento detentus, & impeditus, alias nullo modo poterit. Hæc conclusio habetur expressa, *in dicto cap quia propter. § illud autem.* vbi additur, quod si opus fuerit, ea de re iuramento fidem faciat, super quo videatur latissime *glossa, verbo, venire*, & Panorm. tenet hoc ipsum ibidem, vbi dicit, quod licet in alijs negotijs explicandis per Capitulum, vel per Vniuersitatem, possit quispiam constituere procuratorem loco sui, etiam non impeditus, non tamen ad effectum electionis, nam hoc est speciale in electione, siue seruanda sit forma *dicti cap. quia propter*, siue non, cum ibidem hoc sit simpliciter interdictum, & in negotio electionis videtur particulariter electa industria personæ, argumento desumpto *ex cap. is cui, de offic. deleg. lib. 6.* Dicit tamen Syluest. loco supra citato, in secundo dicto, quod si alij de Capitulo admittere velint ad electionem procuratorem, non impediti, hoc optime, facere possunt, non obstante dispositione *dicti cap. quia propter*, nam licet textus dicat ibi, *interdicimus*, cum hoc interdictum emanauerit in fauorem illorum, poterunt in hoc casu, iuri suo renuntiare. Quod & præterea patet, quia si supradicti de Collegio, possent communicare ius eligendi penitus extraneo, per *cap. scripsum extra, eodem tit.* quamuis ad id non possent compelli, per *cap. cum Ecclesia Suttrina, de causa poss. & propriet.* & quia vtens iure suo nemini facit iniuriam, per *cap. cum Ecclesia Vulterrana, de elect.* multo ergo melius, & à fortiori, si velint, possunt admittere procuratores eorum, qui sunt de Collegio, quamuis non sint impediti. Videatur hac de re Syluest. vbi supra.

Ad hoc, vt elector absens, procuratore loco sui posset substituere, necessum vt iusto sit impedimento detentus.

Tertia Conclusio.

Si alicubi est consuetudo, quod absentes ad electionem non vocentur valet, & è conuerso valet etiam consuetudo, vt absentes vocentur, & in his omnibus standum est consuetudini, dummodo non cedat in magnum damnum Ecclesiarum. Hæc conclusio est Syluestri vbi supra, & probat ea de mente, & sententia Panorm. & Ioannis Andreæ, *in cap. coram, de elect.* vbi etiam dicit, quod non valet consuetudo, quæ Ecclesijs est multum dànosa, & grauosa, aut saltim est tollenda *per cap. 1. de consuetudine*, si tamen (inquit)

In hisce electionū rebus, quammaxime standū est consuetudini, quoad vocandos, vel non vocandos absentes.

(inquit) consuetudo haberet, vt cum parua incommoditate vocari deberent, valeret talis consuetudo, de quo casu intelligendum venit *cap. in Genesi, extra eodem tit.* Quantum valeat, & possit in huiscè rebus consuetudo, dicemus infra in particulari Articulo, qui hac de re fiet.

ARTICVLVS VIII.

Quinam non possint eligere, seu iure priuati sint, potestate & facultate eligendi?

Huic articulo respondetur, per sequentem conclusionem.

Conclusio.

Multi iure priuati sunt potestate, & facultate eligendi.

MVlti iure priuati sunt potestate, & facultate eligendi. Hæc conclusio est Innocen. & Panormit. *in cap. 2. de postulat. Prælat.* & eam tenet Syluest. *verbo, electio. 1. q. 4.* vbi & enumerat tredecim casus, in quibus priuati sunt, tredecim hominum genera, potestate, & facultate eligendi, primo excommunicati excommunicatione minori, per *cap. vltimum de clericis excomm. ministr.* Secundo, suspensi ab officio, per *cap. cum dilectus, de consuet.* Tertio, interdicti, per *cap. cum inter, de elect.* Quarto, quibus interdictum est eligere sine licentia Superioris, *per cap. sin. de electio.* Quinto, qui scienter celebrauerunt in loco interdicto, nisi super hoc sint priuilegiati, *per cap. is qui, de sentent. excomm. lib. 6.* Item sexto, si qui in aliqua vacatione elegerunt scienter indignum, *per cap. cum in cunctis, & cap. cum inuotuit, in fin. de elect.* Et idem est dicendum, si peccauerunt in postulando, *per cap. scriptum, eodem tit.* quia pro ea vice, sunt priuati potestate eligendi, si facta nominatione sequuta est postulatio, vel electio, secus autem, si non sit sequuta, per *cap perpetuo, eodem tit. lib. 6.* Septimo, pupilli, & impuberes, id est, qui sunt intra quartumdecimũ annum in viris, & duodecimũ in fœminis, *per d. cap. ex eo, eod. tit.* Octauo, laici & Conuersi, *per d. cap.* Nono, non professi, tacite, vel expresse, *per d. cap.* Decimo, non Subdiaconi, aut non insigniti ordine sacro, *per clemen. vt qui, de etate, & qual.* Vndecimo illi, qui per laicalem abusum elegerunt, *per cap. quis, quis, de elect.* Duodecimo, non eligentes intra tempus à Iure statutum, *per cap. ne pro defectu, eod. tit.* & tandem. Tertiodecimo, omnes irregulares, *per cap. is qui, de sentent. excom. lib. 6.* vbi hoc habetur expressum, quamuis Archidiaconus dubitauerit, ac dixerit, quod de hoc in Iure nullus reperitur textus expressus.

ARTICVLVS IX.

In quonam loco, facienda sit Electio canonica?

Huic articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Omnis electio canonica, facienda est in aliquo loco sacro, aut saltem honesto.

QVælibet electio canonica, facienda est in loco sacro, nempe in Ecclesia, vel Capitulo, aut alio loco simili honesto. Hanc conclusionem tenet Syluest. *verbo, electio. 1. q. 8.* quamuis dicat in hoc standum esse consuetudini, iuxta *cap. in causis, de elect.* modò locus non sit locus clandestinus, quia

quia electiones, quæ fiunt in locis clandestinis, & in cameris, per occulta conuenticula, reprobantur in Iure, *per cap. 2. & cap. si transitus, dist. 79. & in cap. quia propter, de elect. §. electiones*, hoc ipsum habetur expresse, ibi, *Electiones clandestinas reprobamus*. Vnde inquit dictus Syluester, quod electiones Episcoporum, præcipue in Ecclesia fieri consueuerunt, *per cap. quod sicut, extra, eodem tit.* quamuis ex causa etiam extra ciuitatem fieri possent, *iuxta cap. in nomine. 23. dist.* Electio autem Papæ facienda est in conclaui, iuxta *cap. vbi periculum, de elect. lib. 6.* Dicit autem supradictus Syluest. quod electio facta, in loco interdicto non valet, secundum Archidiac. *in d. cap. in nomine, dist. 23.* Sed contrarium tenet Ioannes Andr. & Doctores communiter, qui dicunt, quod valet postulatio, & electio facta in loco interdicto, quia ista nihil aliud sunt, quam quidam contractus, quod & probant per textum in *cap. 1. de postulat. prælat.*

ARTICVLVS X.

Quodnam tempus sit statutum à iure, Electionis canonicæ celebrandæ?

Difficultati propositæ, per sequentes respõdetur Conclusiones.

Prima Conclusio.

Electio fieri non debet, ante sepulturam prædecessoris, si autem de facto fiat, nihilominus valet. Hæc conclusio habetur *in cap. bona memoria, el 2. de elect.* & quod valeat, dicit expresse ibi glossa, quam sententiã tenet etiam Syluest. *verbo, electio. 1. q. 6.* quamuis multi Doctores Iurisperiti dicant contrarium, & expectandam esse tertiam diem Prælationis, siue dignitatis vacantis, & postquam cadauer prædecessoris fuerit sepultum, ac terræ traditum, & electionem aliter factam dicunt esse nullam. Quod quamuis verum habeat, loquendo de congruentia, non tamen stando in rigore iuris. nec talis electio propterea dicenda est nulla, quinvero tales accidere possunt circumstantiæ, quod electio statim, etiam ipsa eadem die sit facienda, & omnis cunctatio abijcienda, & repellenda, non expectata corporis sepultura, vt in casu, quo timeatur aliqua magna vis, & violentia alicuius magni Principis, aut aliquæ ipsius litteræ, quæ valeant, aut possint, iustam atque legitimam impedire electionem. In quo quidem casu, & ad maiorem abundantiam nos Fratres Minores specialem habemus priuilegium Clementis IV. quod habetur in Monum. Ord. & refertur in Compend. Priuileg. *verbo, electio §. 4. quod in huiusmodi electionibus, tempus super hoc à Iure statutum, nobis non currat, nec in hac parte iuris huiusmodi regulis coarctemur*. Quod quidem Priuilegium deseruit, prodesseq. potest ad multa, quæ statim dicentur.

Electio fieri nõ debet, ante sepulturam prædecessoris, sed si de facto fiat, valet.

Monum. Ord. 1. impres. fol. 56. & 2. fol. 134. cõc. 302. & refertur in Comp. verbo. Electio. §. 4.

Secunda Conclusio.

In Ecclesijs Cathedralibus, & etiam Regularibus, cessante legitimo impedimento, tenentur electores, intra tres menses eligere, alioquin deuoluitur electio ad Superiorem proximum, & si ipse intra dictum terminum non elegerit, deuoluitur ad alium Superiorem, & sic vsque ad Papam. Hæc conclusio habetur expresse, *in cap. ne pro defectu, de elect.* & eam tenet Syluest. vbi supra. Sed ad hoc deseruit supradictum priuilegium, Clementis

Tempus trium mẽsium, est determinatum à iure, pro quali. bet electione facienda, alioquin deuoluitur ad superiorem electio.

tis IV. vt prædicta non habeant locum apud nos Minores Fratres, nec apud Regulares omnes, priuilegium habentes communicationis.

Tertia Conclusio.

Quo tempore post electionẽ factam, tenentur Electores ipsam electo præsentare.

Post electionem factam, tenentur Electores, electionem præsentare electo, & petere consensum eius intra octo dies, postquam commode potuerint, alioquin negligentes excluduntur à prosequutione processus, & sunt suspensi per tres annos, ab omnibus beneficijs ipsius Ecclesiæ. Habetur hæc conclusio in *cap. cupientes, §. ceterum, de elect. lib. 6.* & eam tradit Sylvest. vbi supra, ad quod etiam deseruit supradictum priuilegium, vt non currat nobis, penes hoc, à iure statutum tempus, neque in hac parte supradictis iuris regulis grauemur.

Quarta Conclusio.

Intra quod tempus, electus tenetur electioni de se factæ cõsentire, aut renuere.

Electus intra mensem à præsentatione, consentire tenetur, aliàs est priuatus electionis iure, nisi forte ea sit electi conditio, quod consentire non possit, absque licentia Superioris, quo casu tenetur ipse, & Electores licentiam petere, cum ea celeritate, quam patitur absentia, vel præsentia Superioris, & si non habeatur licentia, ex tunc ad aliam electionem debent procedere. Hæc conclusio est expressa Sylvestri, loco supra citato, vbi etiam dicit, quod quilibet Clericus electus, intra tres menses post cõsensum, tenetur petere confirmationem, aliàs cassatur electio, vt in *cap. quam sit, de elect. lib. 6.* Immo vero si confirmatio petenda est à Papa, electus tenetur intra mensem post consensum, vel si non fuerit ei electio præsentata, intra mensem à notitia, iter versus curiam arripere, & confirmationem petere, & negotium prosequi, vt habetur in *cap. cupientes, de elect. lib. 6.* In alijs vero Ecclesijs, inquit, quod prouideri debet intra sex menses, aliàs electio deuoluitur ad Superiorem, modo supra dicto, vt habetur in *cap. de multa, de præben. & in cap. nulla, de concession. præben.* Hæc supradictus Sylu. vbi supra, & statim quæstione sequenti quærit, Vtrum statui possit minor terminus, quàm trium mensium, in quo si non conueniant vocati, licite procedatur ad electionem? & dicit, quod sic, si duæ partes sint præsentes, & assignetur sufficiens causa coarctationis, quod probat ibidem concordando circa hoc, diuersas Doctorum sententias, in *cap. cum inter vniuersas, & cap. cum à nobis, de elect.*

Nota hoc valde.

ARTICVLVS XI.

Quinam possint, aut non possint eligi, ita quod electio de eis facta, sit ipso iure nulla, & inualida?

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Eligendorum qualitates, qualem esse debeat.

ELigi potest, qui ex legitimo matrimonio fuerit natus, & legitimæ ætatis, id est triginta annorum completorum, quantum ad Episcopatum, & alias dignitates Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentes, viginti vero quinque annorum, quantum ad alias inferiores

res,animarum curam habentes,& alias eligentes,sunt priuati illa vice, potestate eligendi, sufficit tamen illos attigisse. Hæc conclusio est expressa Sylvestri, *verbo,electio.1.q.3.* de qua & nos multa diximus supra quæst.2.& 3. per plures Articulos, quam ob causam, nunc ab ampliore eiusdem tractatione supersedemus.

Secunda Conclusio.

Qui ad vnam dignitatem reperitur dignus, si postea eligatur ad aliam, debet etiam dignus reputari, regulariter loquendo. Hæc conclusio est expressa Sylvest. loco supra citato,& probat *ex cap.gesta,dist 74.* Sed dicit, quod quandoq. fallit, nam licet interdum quis toleretur in officio minori, non propterea in maiori indignus debet tolerari, iuxta *cap. nos consuetudinem, habetur, dist.12.*

Qui ad vnam dignitatē reperitur dignus, regulariter loquendo, est etiā dignus ad aliā.

Tertia Conclusio.

Abbas exemptus,bene potest eligi in Episcopum, siue vero in Abbatem eiusdem Regulæ,& habitus, sed transire non potest,nisi de licentia Papæ, vel Legati de latere, si sit in Prouincia. Hæc conclusio habetur expressa, *in cap si Abbatem,de elect.lib.6.* & eam tradit Sylvest. vbi supra, q.13. circa quam nihil aliud dicendum occurrit.

Abbas exēptus bene potest eligi in Episcopū, siue in Abbatē alterius Conuētus eiusdem Regulæ.

Quarta Conclusio.

Licet quilibet Religiosus, etsi non sit expresse professus, quin vero Nouitius,posset eligi in Episcopum, ad Prælaturas tamen suæ, vel alterius Religionis,assumi non potest, nisi sit expresse professus, imo nullus Religiosus potest eligi, & assumi in Abbatem, aut Prælatum alterius Religionis, seu habitus, & contrarium facere est ipso iure irritum,& inane, Hæc conclusio,est etiam expressa Sylvest. vbi supra, & quæ in ipsa dicuntur, constant per ordinem ex *cap.nullus,de elect.lib.6. & clement.1.extra,eod.tit.* qua de re, nos multa diximus supra, q.3.art.4. Quapropter ab ampliore illius tractatione abstineo.

Quilibet Religiosus,licet nō expresse professus, quinvero & Nouitius, eligi potest in Episcopum, ad Prefecturas autem suæ,vel alterius Religionis,assumi non potest, nisi sit professus.

Quinta Conclusio.

De iure communi, multi prohibentur, in Superiores & Prælatos eligi, propter impedimenta quamplurima,quę ponuntur in Iure,quæ ad octo capita reducuntur. Primo, is qui fuerit notorie malus. Secundo, qui fuerit excommunicatus excommunicatione maiori.Tertio,etiam si est excommunicatus excōmunicatione minori. Quarto,qui fuerit suspensus, vel interdictus,aut non seruauit interdictum. Quinto, qui non fuerit legitime natus, aut debitæ ætatis,vel sufficientis litteraturę,vel simile aliud impedimentum habet circa ordinationē. Sexto,si semel fuit reprobatus vitio personæ. Septimo,si est Episcopus. Octauo,si non est in Religione professus. Hæc conclusio est expressa supradicti Sylvestri,loco supra citato, q.14. vbi in fine, inquit, quod omnis electio facta de eo, qui habet aliquod prædictorum impedimentorum,nulla est ipso iure, excepto primo & tertio impedimento, in quibus non est ipso iure nulla, sed cassanda & annullanda, vt patet,*per cap fin.de cler.excom.ministr.* & inquit, quod huiusmodi Electores,ipsa vice sunt priuati electione, & suspensi per triennium ab Ecclesiasticis beneficijs ipso facto, vt habetur in *cap.cum in cunctis, de elect.* Sed oportet vlterius supradicta amplius indagare, & quidem de primo impedimento, nempe si eligendus fuerit notorie malus, plura sumus infra dicturi,in pro-

Multi iure prohibentur in superiores,siue Prælatos eligi.

prio,& ſpeciali Articulo,quem hac de re facturi ſumus. Solum nunc breuiter dico,ꝙ ſecundum D. Tho.quodlib.8.q.4.art.1.in publico peccato mortali exiſtens,indignus eſt,ad quodlibet opus ſpirituale exequendũ, ac proinde iure optimo caſſanda,& irritanda eſt ipſius electio. Circa ſecundum impedimentum,de excommunicato excõmunicatione maiori, habetur expreſſa conſtitutio,quod non eligatur,*in cap.conſtitutus,de appell.*& electio de illo facta eſt irrita,& nulla.Circa tertium de excommunicato excommunicatione minori,iam adduximus *cap.fin de cleric.excomm.miniſt.* vbi habetur, quod ſi ſcienter eligatur,excommunicatus excommunicatione minori, electio eſt caſſanda. Circa quartum impedimentum,ſi ſit ſuſpenſus, vel interdictus,eſt expreſſum,*in cap.1.de poſtul.Prælat.& c.cum dilectus,de conſuet.*Circa quintum, ſi non eſt legitime natus,debitæ ætatis,&c. dictum eſt ſupra in Quæſtionibus particularibus, quas hac de re egimus quæſt.2. & 3. per diuerſos Articulos. Circa ſextum, ſi fuit ſemel reprobatus,vitio perſonæ, quod neque ibi neque alibi, huiuſmodi poſſit eligi, habetur expreſſe, *in cap. ſuper eo, extra de elect.* ſecus eſt autem,ſi electio caſſata fuit,propter vitioſum proceſſum, quia tunc eius promotio non impeditur,etiam in eadem Eccleſia, vt habetur *in dicto cap. ſuper eo,& in cap.in nouat,eodem tit.* Circa ſeptimum impedimentum, nempe ſi eſt Epiſcopus, cum iam alteri Eccleſiæ alligatus ſit, certum eſt, quod non poteſt eligi, licet poſtulari poſſit] à Papa, vt abſoluatur ab Epiſcopatus onere, per *cap. fin. de poſtul. Prælat.* & tandem circa octauum impedimentum, ſi non ſit in Religione profeſſus, iam dictum eſt ſupra,concluſ.4. quod non poteſt eligi, & quòd alias electio facta non valet,*per cap. nullus,de elect. lib. 6.* neque aliquis exiſtens alterius Religionis, ſeu habitus,*per clement. 1. de elect.* qua de re peculiarem etiam fecimus Articulum ſupra quæſt. 3. art.4. Nec religioſus tranſiens de Mendicantibus ad non Mendicantes, ibidem poteſt eligi, per aliam Clementinam, quæ incipit,*Vt profeſſores,de Regularibus.* De quibus omnibus videatur Sylueſt. vbi ſupra quæſt.14.

Difficultas. Solummodo ſupereſt,in calce huius Articuli inueſtigare, quid ſit faciendum, in caſu quo, in Capitulo, ſiue Collegio ſunt aliqui excommunicati, vel ſuſpenſi, aut ſaltim dubitatur, & ſine ſcandalo expelli non poſſunt, vel quando dubitatur de aliquibus, an iure intereſſe debeant electioni? Quam difficultatem mouet Sylueſt. *verbo. electio. 1.quæſt.11.* & reſpondet cum Panorm. *in cap. Cumana, extra eodem tit.* quod admittantur cum proteſtatione, vt eorum voces valeant, ſi, & in quantum appareat, eoſdem poſtmodum debuiſſe intereſſe & non alias, & quod non noceat electioni, aliàs legitimæ, quod non habentes vocem,fuerint admiſſi vna cum aliis. Idem dicit Panorm. eſſe faciendum, quando aliqui excommunicati, ingerunt ſe electioni, vbi imminet ſcandalum, inquit, quod poſſunt admitti cũ proteſtatione, ne videantur ſcienter admiſſi,nam ſic corrueret tota electio,*per cap.fin.de procurat.* Ad quod comprobandum adducit ſupradictus Sylueſt. ſingularem theoricam Innocentij,*in cap.illa extra, eodem tit.* quam (inquit) omnes Doctores ſequuntur, quod ſi inhabilis ad electionem admittitur, idq. fit ignoranter, valet electio, etiam ſi vnus ſolus ſit habilis, & loquitur proprie de excommunicatis, ſecus tamen eſſet, ſi alias inhabilis,ſcienter admiſſus fuiſſet. Quæ pro iſto Articulo dicta ſufficiant.

ARTI-

ARTICVLVS XII.

Vtrum Electiones canonicæ, fieri possint de nocte?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

COmmuniter & regulariter loquendo, & vt obseruetur forma tradita in *d. cap quia propter*, electiones canonicæ, nullatenus fieri debent de nocte. Hæc concl. colligitur expresse, ex *d. cap. quia propter*, vbi habetur subsequétia verba, *Electiones quoque clandestinas reprobamus*. Idé habetur *in c. si quis, dist. 79.* quæ verba explicans Panor. *in cap. 1. vt Ecclesiastica beneficia* (inquit) quod electiones nullatenus fieri debent de nocte. Idem tenet Felin. *in cap. consuluit, de offic. deleg.* & Nauar. vtrumque sequutus, lib. 1. Consil. de elect. consil. 8. nu. 2. vbi, inquit, quod idem videtur tenere communis opinio, de omnibus actibus iudicialibus, & quod ad hoc propositum dies solum videtur durare, quamdiu Sol lucet super terram, secundum Decium, & per eum allegata, *in d. cap. consuluit*. Quod & quammaxime verum habet, si electio facienda sit, per schedulas manuscriptas, & secretas, quod fieri in tenebris haudquaquá potest cómode, nisi adducantur multa luminaria artificialia. At hæc conclusio, vt dixi, intelligenda est, regulariter loquendo, nam in casu magnæ alicuius necessitatis, bene potest electio fieri nocte, si necessitas multú vrgeat, vt quando Electores per diem, nó potuerunt se concordare, & electio debet per eos finiri, tunc ne protrahatur & dilatetur, deturq. occasio fraudibus & subornationibus, bene poterit fieri noctu, vt tenent omnes cómuniter DD. *in d. cap. quia propter, §. fin.* & Abb. *in c. 1. de clan. sponsi.* Sed túc tria debent peti, atque afferri luminaria, vt in dandis suffragijs, & votis ferendis, nullú vitium contingere possit. Neque prædicta electio, si absque aliqua fraude fuerit facta, dicenda est irrita, & nulla, pro eo quod facta fuit nocte, nam sicut dicit Innocen. *in cap. quod sicut, de elect.* valet electio facta non seruata forma iure humano introducta, si concurrunt omnia iure naturali & diuino requisita: qua etiam ratione sententia iudicum, & omnes alij actus iudiciales, noctu facti valent, si de consensu partium fiant, secundum Io. And. relatum per Felin. *in d. cap. consuluit, nu. 18. vers. tertio fallit.*

Regulariter loquendo, electiones non debent fieri de nocte.

Nota valde, quod valet electio, facta non seruata forma iure humano introducta, si concurrút omnia, iure naturali, & diuino requisita.

Secunda Conclusio.

Electiones, quæ nó sunt faciendæ per vota secreta, nec per schedulas, sed solum per vocalia suffragia, nihil prohibet fieri nocte. Probatur hæc concl. nam in tali casu, non currit eadem prohibitionis ratio, cú cesset omnis metus, & suspicionis occasio; & præterea, quia omnia, quæ non habent speciale rationem prohibitionis, possunt quocumque tempore fieri, qua ratione omnes contractus, & omnes vltimæ voluntates, possunt fieri nocte, vt post alios tradunt Felin. & Decius *in d. cap. consuluit*, & collatio beneficij noctu facta valet, vt tradit Panor. *in cap. 1. vt Ecclesiastica beneficia*, vbi etiam dicit, quod valet noctu facta, omnis electio, in qua non est necessario seruanda forma, *d. cap. quia propter*. qua ratione valídæ sunt electiones, quæ fiunt, per viam compromissi noctu peractæ, quales sunt electiones Diffinitorum, quæ fiunt in Diffinitorio interdum noctu, ad eligendos Guardianos, siue Priores, & alia id generis officia, quæ cum non fiant per schedulas secretas, nullo iure prohibentur fieri nocte.

Electiones, quę nó sunt faciendæ per vota secreta, neq. per schedulas nihil prohibet fieri de nocte.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum Electores, ex eligibilibus, teneantur semper eligere digniorem?

Difficultati propositæ, per sequentes respõdetur Conclusiones.

Prima Conclusio.

Dignior semp est eligẽdus, & contrarium facere, est peccatum mortale.

QVammaxime curandum est, vt in electionibus cunctis semper eligantur digniores, & contrarium facere, omni proculdubio est peccatum mortale. Hæc conclusio est expressa D.Tho.2.2.q.63.art.2. & in quodlibetis q.6.& 8. quem cõmuniter omnes sequuntur Thomistæ, de qua re videndus est Magister Soto lib.3.de iust.& iure.q.6.art.2.conc.9.vbi pro hac sententia, citat innumeros alios DD.diciteq. id esse de iure diuino, contra quod vsque adeo nullo tempore præscribitur, vt quo longior fuerit eius abusus, eo fiat grauius delictum. Probatq. hanc conclusionem & sententiam, multis auctoritatibus & rationibus, à me breuitatis gratia omissis, cum hæc omnia ex professo, atque ad vnguem pertractare, non sit mei muneris, nec præsentis speculationis, sed dumtaxat apponere conclusiones & resolutiones. Solũmodo dico, quod vsque adeo in electionibus cunctis, curandũ obnixe est, vt semper eligantur doctiores, sanctiores, atque digniores, vt iuxta mentẽ, & sententiam D.Hierony.in epist.ad Oceanum (quæ numero est 83.) quãuis res fere contra naturam sit (quæ omnium hominum communis est fragilitas atque miseria) vt aliquis sit sine peccato, tales tamen eligi debent, in Prælatos, & Pastores (quoad maxime fieri poterit) vt ipsorum cõparatione, cæteri sint, & esse videantur veluti grex, & bruta pecora, siue animalia: quæ verba quãmaxime sunt notatu digna. Videatur *cap. licet ergo.8.q.1.* quod est eiusdem D.Hieronymi, vbi etiam dicitur, quod non eligatur, nisi qui cæteris fuerit doctior, & sanctior. Facit ad hoc *cap. vnum, d. 25. §. nunc autem.* vbi dicuntur ad hoc propositum, plura notatu digniſſima: *& in cap. constitutus, de appellationibus. & in cap. Metropolitano, dist. 63.* quod est D. Leonis Papæ, dicitur, vt semper eligatur, qui inter omnes fuerit melior, siue optimus, iuxta scientiam eligentis. Ad hoc propositum plura alia possem adducere, quæ breuitatis gratia omitto, cum supradicta (si fieri volunt) superq. satis sufficiant, sin autem, frustra hac in re tempus insumitur, Deus prouideat.

Secunda Conclusio.

Ad hoc, vt in foro exteriori, aliqua electio sit valida, satis est, vt eligatur dignus, & electus sit bonus.

Ad hoc, vt saltem in foro exteriori, aliqua electio sit valida, satis est, quod eligatur dignus, & electus sit bonus. Hæc conclusio est expressa supradicti D.Thom.locis supra citatis, & Magistri Soti, loco etiam supra dicto, concl. 8. & eam tenet expresse Sylvest. *verbo, electio. 1.q. 16.* quam, & probat, *ex cap.cũ olim, & cap.cum dilecti, & cap.cũ inter canonicos, de elect.cũ suis glossis ibid.* Nam aliàs omnes electiones calumniã paterẽtur, cum non facile possint in foro exteriori, expendi & librari meritorũ momenta, & cõstare, quis bonus, quis melior, quis vero optimus. Verũ est tamen, q̃ in foro conscientiæ eligentis, semper requiritur, vt eligatur melior, & ille qui iuxta suã conscientiam, sanctior fuerit inter omnes, & aliter facere est peccatum mortale, vtpote in re graui, committere vitium acceptionis personarum. De quo locis supra citatis latissime agit D. Thom. Videatur hac de re Nauar. lib. 5. Consiliorum de Simonia consil. 8. num.1. & 2. vbi statutis duabus conclusionibus supradictis, addit, & dicit, quod qui prætermisso di-

so digniore elegerint indignum, peccant quidem, at quamuis peccent mortaliter, electio tamen facta valet, nec tenentur ad restitutionem, secus autem est, si elegerint indignum, & inde aliquod malum fuerit subsequutum, nam tunc præterquam quod peccant mortaliter, tenentur ad restitutionem faciendam, non quidem digniori prætermisso, sed Ecclesiæ læsæ, vt latius dicit in suo Manua. cap. 17. num. 72. & 73. videatur hac de re Soto loco supra citato.

Tertia Conclusio.

Huiusmodi maior, vel minor dignitas in ordine ad electionem, non solum consideranda est, secundum bonitatem simpliciter, sed etiam secundum alias circumstantias necessarias, ad propositum electionis finem. Hæc conclusio est expressa Diui Thomæ loco supra citato, & Magistri Soto concluſ. 4. 5. & 6. vbi hac de re latissime agit, & de conditionibus, & qualitatibus ad Prælationis munus, & officium requisitis. In substantia autem est dicere, quod stare optime potest, vt quis sit melior simpliciter, secundum proportionem charitatis, quia nempe est maioris charitatis, non tamen sit melior, quātum ad finem, & propositum electionis, si alias nesciat oues regere, & gubernare, sibique deficiant multa alia, ad id muneris requisita. Pro quo facit id, quod dixit D. Augustin. in Enchirid. nempe contingere frequenter, vt illi, qui perfectissimus est in charitate, multa deficiant, quæ in Prælato sunt summopere necessaria, vt puta scientia, prudentia, valetudo corporis, &c. videatur hac de re D. Antoninus 3. par. tit. 22. cap. 2. §. 4. & supradictus Pater Dominicus de Soto lib. 3. de iusti. & iure. q. 6. ar. 2. & 4. vbi ad hoc propositum dicuntur plura, eaq. notatu digniſſima. Quando igitur in supradictis Constitutionibus dicitur, in electionibus semper esse eligendos meliores, intelligendum est, perpensis, & consideratis omnibus circumstantijs, & non sola idoneitate, dignitate seu bonitate simpliciter, nam (vt inquit Arist.) electio eorum, quæ sunt ad finem, semper debet fieri secundum conditionem finis. Hæc de isto Articulo dicta sufficiant, videatur Sylueſt. vbi supra.

Maior vel minor dignitas in ordine ad electionem, non cōsideranda est secundū bonitatem simpliciter, sed secūdū alias circūstantias requisitas, ad propositū electionis finem.

Nota.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum Religioso electo in discordia, acquiratur aliquod ius electionis, extra Ordinem suum?

Huic Articulo breuiter, & resolutiue respōdeo, per seq. Concl.

Conclusio.

NVlli Religioso Ordinis Minorum, seu Prædicatorum, & quorumlibet Mendicantium, acquiritur aliquod ius, ex postulatione, vocatione, prouisione, seu electione in discordia facta, ad aliquam Prælaturam extra suum Ordinem. Hæc conclusio est expressa Sylueſt. *verbo, electio. 1. q. 17.* & probat eam, ex *cap. quorundam, de elect. lib 6.* & dicit, quod debet intelligi de discordia, siue sit de iure, siue vero de facto, ex quo textus ibidem indistincte loquitur, *iuxta element. quod circa, eod. tit.* Alijs vero Religiosis Ordinū non Mendicantium, non etiam acquiritur ius in electionibus, nec consentire eis possunt, si fuerint electi à minori parte numero, vt habetur in *d. cap. quorundam.* Et notandum est, quod si Religiosus electioni de se factæ, ad Prælaturam extra suum Monasterium, vel Ecclesiam, non petita & obtenta licen-

Quibus Religiosis, non acquratur ius, ex electione de se facta, ad aliq̄ Prælaturam in discordia.

tia consenserit, cõsensus præstitus non valet, & electio ipsa viribus euacuatur. Possunt tamen Religiosorum Prælati huiusmodi licentiam dare, Conuentibus irrequisitis, prout habetur *in cap. si Religiosus, extra, eod. tit. lib. 6.* sed non valeret licentia, si concederetur pro futura electione, quam fieri contingeret, vt habetur *in element. cum contingat, eod tit.* neque potest aliquis Religiosus præfici in aliqua Ecclesia, quæ Clero careat, & populo Christiano, vt habetur *in element. in plerisque, tit. eodem*. Hæc de electione canonica in communi sint dicta: accedamus iam ad declarandam electionem, quæ est per scrutinium, quod fiet in sequentibus Articulis.

ARTICVLVS XV.

Quonam pacto sit facienda electio canonica, quæ est per scrutinium?

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

In electione, quæ est per scrutinium, Scrutatores debent esse tres.

IN primis in electione facienda per scrutinium, Scrutatores debent esse tres. Hæc conclusio habetur expressa, *in d. cap. quia propter, de elect.* ibi, *assumantur tres*, & eandem tenet Sylvest. *verbo, electio, 2. q. 4.* Et vtrobique dicitur, quod isti tres, esse debent de Collegio, & fide digni, qui secrete & figillatim, vota cunctorum diligenter exquirant, & in scriptis redacta, mox publicent in communi. Circa illud, quod dicitur, vt Scrutatores sint fide digni, addunt quidam, quod non prius debent incipere scrutari, quam iureiurando se adstrinxerint in manibus Præsulis Collegij, de suo munere fideliter exercendo, seruanda fide & secreto, cui quidem iuramento, in Religionibus correspondet obedientiæ præceptum, quod ponitur à Prælato, quo ad id similiter astringuntur. Et dicitur, quod Electorum vota, debent exquiri secrete & figillatim, vt libera sit cuique facultas præbendi, & dandi suum votum & suffragium, cui maluerit. Quapropter semper in electionibus cunctis cautum est, vt Electores ad Scrutatores accedant, & vocentur figillatim, & non bini, vel trini, de quibus latius infra sumus dicturi in quæstione, quæ specialiter facienda est, de omnibus, quæ pertinent ad substantiam Electionis factæ per Scrutinium. Fuit autem conuenientissimum, vt in electionibus trium Scrutatorum assignaretur numerus, quia is numerus magis perfectus esse videtur, magisq. fraudem, & suspicionem excludit, & quia tres facilius concordes fiunt, cum facile duo discordes esse valeant, & vix possit contingere, quod non duo ex tribus inter se conueniant. Sed qualiter isti tres, se inuicem debeant perscrutari, difficultatem habet. De qua sit secunda conclusio.

Secunda Conclusio.

Qualiter scrutatores, debent dare sua vota, & suffragia. Nota hoc valde.

Communis practica ferendi Scrutatores sua suffragia, est, vt duo scrutentur tertium, & sic deinceps ad inuicem. Hanc praxim tradit Panorm. & Ioannes Andreas, *in dicto cap. quia propter*, & dicunt hoc esse nimis vtile, vt primo ipsi Scrutatores semetipsos scrutentur, & ferant sua suffragia, nec reseruentur in finem, quia, inquiunt, cum aliorum vota sint eis nota, possent

posset electio dependere ab eorum potestate, quapropter dicunt hoc esse faciendum in Capitulo, in electionis principio. Loquuntur isti auctores, iuxta antiquam scrutandi formam, expressam *in dicto cap. quia propter*, in qua Electores ferebant olim, sua vota, & suffragia, coram dictis Scrutatoribus, & ipsi ea redigebant in scriptis: quæ ferendorum suffragiorum forma, sublata est modo per Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 6. *vbi districte præcipitur, vt electiones omnes, fiant per vota secreta, ita, vt singulorum eligentium nomina, numquam publicentur*. Sicq. nunc communiter obseruatur in praxi, vt suffragia ferantur per schedulas secretas, de quibus statim dicemus, quod si fiat, cessat inconueniens, quod adducunt Panorm. & Ioannes Andreas supradicti; sed eo nihilominus non obstante, vtile est ipsorum consilium, nempe quod Scrutatores sint primi, qui sua vota, atque suffragia ferant, & sic communiter obseruatur in praxi. Concludendo igitur dico, quod Scrutatores in electionibus cunctis, esse debent tres, quorum duo tertium debent scrutari, & sic de alijs per ordinem.

Sed quid si Electores sunt tantum tres, vel duo, aut solus vnus? Huic difficultati respondet Syluest. vbi supra, secundum Innocentium, quod si Electores sunt tantum tres, duo ex eis scrutabuntur tertium, & sic faciendo de alijs, per ordinem procedent ad electionem. Si vero sunt tantum duo, vnus scrutabitur alium, & quamuis ambo possint eligere tertium extraneum, neuter tamen potest eligere seipsum, nec pro se suffragari, vt diximus supra de mente Nauarri lib. 1. Consiliorum, de electio. cons. 6. num. 4. & sic non eligendo extraneum, non esse poterit electio, cum non esse possit maior pars, quæ est necessariò requisita ad valorem electionis. Et multo minus si Elector est solus vnus, quia nec ipse potest eligere semetipsum, aut pro seipso suffragari, sed necessario debet eligere extraneum, quod debet facere vocatis prius testibus, & tabellione, & exprimendo coram ipsis votum suum, & eligendo & publicando electionem à se factam. Videantur prædicti Syluester, & Nauarro vbi supra, & hactenus de isto Articulo. Difficultas.

ARTICVLVS XVI.

Per quem in electionibus debeant, singulorum Electorum vota conscribi?

CIrca hunc Articulum est notandum, ex Syluest. *verbo, electio, 2. quæst. 5. & 6.* quod cum textus supradicti *cap. quia propter*, impersonaliter loquatur, solummodoq. dicat, cunctorum Electorum vota esse diligenter exquirenda, atque in scriptis redigenda, magna fuit olim lis & controuersia inter Doctores, circa personam, quæ deberet singulorum Electorum vota conscribere. Quidam dicebant, esse ipsos Scrutatores, alij vero ipsos Electores, alij autem, quod hoc fieri debebat per tabellionem: & an prædictus tabellio, scriba, siue notarius, deberet esse Clericus, an etiam esse posset laicus? magna inter supradictos erat lis, & controuersia, à quibus angustijs iam nos liberauit decretum Concilij Tridentini, positum in supradicto Articulo, quod habetur sess. 25. cap. 6. vbi stricte præcipitur, vt omnia vota sint secreta, ita, vt singulorum eligentium nomina numquam publicentur. Ad cuius decreti obseruantiam, quod nunc communiter seruatur in praxi, dicetur in sequenti conclusione.

Conclusio.

In nostro sacro Min. Ord. omnes electiones fiunt per schedulas secretas.

In nostro sacro Minorum Ordine, & secundum nostras generales Constitutiones, decretum & statutum est, vt omnes Superiorum electiones, fiant per schedulas secretas. Hæc conclusio habetur in Constitutionibus generalibus Tolet. cap. 7. §. de electionibus, vbi dicitur, quod constitutis à Præside, & Discretis Prouinciæ, supradictis tribus Scrutatoribus, quorum duo sint testes, alter vero Secretarius, qui sint de corpore Capituli, ad dictos Scrutatores, siue Disquisitores, in loco patenti existentes, qui licet videri, non tamen audiri possint, accedant suo ordine singuli Electores, petentes ad minus duo eligendorum nomina, quæ à Secretario scribantur, & sua rubrica notentur, qui etiam tot schedulas scriptas exhibeat, quot fuerint nomina eligendorum petita. Ex quibus schedulis, Electorum singuli, vnam eligentes, coram Præside & Scrutatoribus apponent in vase ad id muneris præparato, reliquas autem inutiles in alio vase collocabunt. Hęc est forma supradicto loco statuta, pro ferendis suffragijs & votis, quam licet pluries viderim practicari, & obseruari in cómuni praxi, multoties etiam vidi, quod Electores ipsi supradictas schedulas secretas seorsum faciant, atque ad Capitulum deferant, proprio nomine subscriptas, & obsignatas, ita vt Electorum subscriptiones videri non possint. Quas prædictas schedulas suo ordine deferunt, cum proceditur ad electionem, ponentes eas coram Præside, & Disquisitoribus, siue Scrutatoribus prædictis, in dicto vase, in idipsum præparato, quæ eligentium vota statim in mensa coram Præside, & alijs regulantur. Hanc duplicem eligendi, & ferendorum suffragiorum praxim, & formam, obseruari vidi in nostro sacro Minorum Ordine, eadémque, seu ipsarum alteram, obseruari credo in Ordinibus, & Religionibus cunctis, nam illa, quæ est, & fieri solet per calculos siue per fabas, quamuis locum habeat in alijs, non tamen potest illum habere in huiusmodi electionibus Canonicis, quæ fiunt per scrutinium, propter rationem statim dicendam in sequenti Articulo.

Nota formam, quæ obseruatur in efficiendis schedulis pro electione per scrutinium facienda in nostro sacro Ord.

ARTICVLVS XVII.

Quonam modo sint danda & ferenda suffragia, in Electionibus quæ fiunt per scrutinium?

Respondetur huic Articulo, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Vota, & suffragia, in electione, quæ fit per scrutinium, debent esse absoluta, certa, & determinata, & non sub conditione data.

VOta & suffragia in electionibus, esse debent absoluta, certa atque determinata. Hæc conclusio est expressa Syluest. *verbo, electio* 2. q. 3. eamq. tenet Ioannes Andr. *in dicto cap. quia propter.* & omnes Doctores communiter. Volo dicere, quod in schedula, qua continetur suffragium, siue votum eligentis, siue suffragantis, debent poni, & constitui huiusmodi verba, *nomino, vel eligo N. ad talem Præfecturam, aut, consentio in N.* & quolibet istorum modo dicatur, nihil refert, vt colligitur ex *cap. in Genesi, extra, de elect. verbo, ne vel idem repeti videretur.* Non tamen suffragia, & vota ferri debent sub conditione aliqua incerta, & ambigua, neque sub disiunctione, de quo fit secunda conclusio.

Secun-

Secunda Conclusio.

Si vota & suffragia in electionibus, ferantur conditionata, & sub conditione aliqua, incerta atque ambigua, aut sub disiunctione, nihil prorsus valent, debentque haberi pro non adiectis. Hæc conclusio est etiam supradicti Sylu. loco supracitato, & probat eam *per cap. in electionib. extra eod. tit. lib. 6.* ita quod si quis in sua schedula, suffragio, siue voto, dixerit: Consentio in Petrum, siue in Paulum, aut in Petrum si Paulum habere nō potero, aut, cōsentio in eum quem Ioannes, vel maior pars, siue præses Capituli consenserit, huiusmodi suffragium nihil prorsus valet, immo est omnino irritum, & inane, & non modo cæterorum suffragiorum, vim non impediret, quin vero accrescerēt voces illorum, qui pure, simpliciter, absolute, & determinate consenserunt, iuxta determinationē Innocen. IV. positam *in cap. in electionib.* quod est secūdum in ordine *eod. tit. lib 6.* Vnde si suffragia electorum omnis, essent tantum 12. & ipsorum quatuor, sua suffragia ferrent indeterminate, seu cum aliqua ex conditionibus supradictis, haberi deberent pro nō adiectis, & totum ius electionis remanebit in reliquis octo, ita quod illud quod ipsorum maior pars statuerit, erit firmum & validum, ac si quatuor supradicti in Collegio, seu ex Collegio nullatenus essent, quod est valde notandū, ac memoriæ commendandum. Sed intelligenda est conclusio, de conditionibus, quæ reddunt electionem incertam, perplexam, & dubiam, non vero de alijs, quæ nihilominus sunt ex natura actus, suffragia certa & determinata, quamuis & hæc perperam ponantur, & excusari debeant, sed non propterea huiusmodi suffragia censeri deberent inania, cum actus pure, & simpliciter factus esse dicatur, ac seruata sit forma, etiamsi inepte ponatur, & exprimatur, id quod etiam non expressum, eiusmodi actus valeret, vt si v.g. impertinenter quis diceret, eligo talem in hanc, aut illam Prælaturam, si vere vacat, aut quidpiam simile, nam vt habetur in iure *in l. actus legitimi ff. de reg. iur.* conditio de præsenti non est proprie conditio, nec vitiat actum.

Vota & suffragia, si ferantur in electionibus sub conditione aliqua, incerta & ambigua, aut sub disiunctione nihil prorsus valent, & haberi debent, pro non adductis.

Nota hoc valde.

Tertia Conclusio.

Vota, & suffragia in electionibus Canonicis, necessario ferri debent, per aliqua scripta, siue hoc, siue illo modo confecta, & nullo modo electiones Canonicæ fieri possunt per calculos siue per fabas. Hæc etiā concl. est supradicti Sylu. & satis colligitur, ex conclusionibus supradictis, postquam dictum est, quod vota, & suffragia esse debent certa, & determinata, quæ certitudo, & determinatio, cum electio facienda sit de pluribus, seu inter plures, haberi non potest per calculos, siue per fabas. Et præterea probat id ipsum Sylu. ex alia peculiari ratione, desumpta *ex c. Ecclesia vestra el 2. eod. tit.* vbi habetur quod ad validitatem electionis, non sufficit, quod à maiori parte fiat, nisi etiam illa maior pars sit sanior, quod per dictas fabas, calculos, siue lupinos, apparere non potest. Quod esse dicit necessarium, etiam in vniuersitate seculari, quod sit maior pars, & maior pars consistit non in solo suffragiorum numero, verum etiam in dignitate, auctoritate, & merito personarum, vt notat Bar. *in l. Pompon. ff. de iudicijs*, quamuis vt dicit Panorm. *in d. c. Ecclesia vestra*, hoc communiter non aduertitur. Concludendo ergo dicit Sylueſt. quod in electionibus illa duo copulatiue, *scilicet maior, atque sanior pars*, debent simul interuenire, quæ magis sana pars, percipi non potest per calculos, nec per fabas, neque cognosci aliter quam per voces, seu per scripta, quibus modis fiunt notæ personæ consentientes. Hęc quidem doctrina Sylu. quamuis quoad supradictos calculos, siue fabas, ingeniosa satis sit, &

Vota & suffragia, in electione Canonica necessario fieri debent, per aliqua scripta, siue hoc vel illo modo, & nō fieri possunt per calculos siue fauas.

Nota.

sit & acuta, atque vt credo, communi antiquæ praxi nimium conformis, vt potest colligi ex multis iuribus, de quibus infra suo proprio loco dicemus, nunc tamen hoc non est in vsu, neque ego hucusq. vidi, eiusmodi doctrinā practicari, de magis sana parte, vt latius dicemus, quando agemus, an ad electionem Canonicam, sufficiat & sit satis, quod habeatur maior pars suffragiorum Capituli.

ARTICVLVS XVIII.

An fuerit magis conueniens, electiones fieri per scrutinium, quam per sortes, & an per sortes fieri possint?

Nota de antiquo vsu sortiū seu faciēda electione per sortes.

DIFFICVLTAS præsentis Articuli, & ratio dubitandi ex eo augeri videtur, quia videmus quamplures electiones olim, per sortes fuisse factas, fuisseq. sortes nimium vsitatas in electionibus, quod & exemplo esse potest, electio Sancti Matthiæ Apostoli, de quo legitur Actuum cap. 1. in Iudæ locum, per sortes fuisse electum & subrogatum, supradictaq. sortes ab Apostolis missas fuisse inter ipsum & Ioseph, qui alias vocabatur Barsabas, qui etiā cognominatus erat Iustus dicitur ibi, & quod orantes dixerunt. Tu domine, qui corda nosti omniū, ostende quem elegeris ex his duobus, vnum accipere locum ministerij huius, & Apostolatus de quo præuaricatus est Iudas, vt abiret in locum suum: additurq. quod sortes dederunt eis, & cecidit sors super Matthiā, & annumeratus est cū vndecim Apostolis. Cuius quidem electionis factæ per sortes, fit mentio *in cap. clerous 1. dist.* quod est D. Isidori, vbi inquit D. Isidorus, clericos hinc appellatos credimus, quia Matthias sorte electus est, quem primum in Clericum per Apostolos legimus fuisse ordinatum, Cleros enim Græce, sortem Latine significat. *In cap. sicuti sors, 26. q. 2.* dicitur quod sors non est aliquid mali. Atque vt rem hanc sortiumque antiquum vsum, longius ex sacræ Scripturę visceribus eruamus, atque protrahamus lib. 1. etiam regum cap. 10. legimus Saulem in Regem Israelitici populi fuisse electum, quodammodo per sortes, dum Samuel Propheta, diuina admonitione motus, omnes tribus Israel applicuisse dicitur, ce cidisseq. sortem super Tribum Beniamin, de qua erat supradictus Saul, qui vt dictum est, in Regem Israelitico populo fuit electus, & constitutus. Sed de sortium vsu, atque ad probandum, quod olim nimium fuerit consuetudine positus, & quod sit licitus, multa ex eadem sacra Scriptura possunt adduci exempla, & testimonia, quæ licet facili negotio, valerent referri, haud quaquam tamen ita breuiter finiri quapropter, vt res pene infinitę à me in præsentiarum prætermittuntur. Ex his tamen omnibus non incongrue licebit colligere, primo sortium vsum esse licitum: secundo in multis electionibus obseruatum, ac proinde vt videtur, quod fuerit magis conueniens, atque congruentius, electiones fieri per sortes, quam per scrutinium. Quibus, & accedere potest peculiaris etiā quædam ratio nam vitarentur, vt videtur, multa inconuenientia, si dictę electiones fierēt per sortes, quæ modo vix possunt euitari, dum fiunt per scrutinium. Nullum enim esset periculū reuelādi suffragia, & suffragatorū nomina. Nec minis, & terroribus, vt fieri perperam multoties consueuit, mouerentur, & terrerentur electores. Non odium, non inimicitias, & simultates expaueſcerent. Non vindictam, quæ interdum exercetur contra eos, qui in electionibus etiā factis per scrutinium alicui, seu aliquibus non deferunt suum suffragium, siue votum. Hæc & alia innumera, vt videtur, euitarentur, & prę scinderentur inconuenientia,

si ele-

si electiones supradictæ fierent per sortes. Cui consuetudini nec modicum fauet Romanorum antiqua consuetudo, qui, referente Cornelio Tacito, lib. 20. suorum annalium, in rebus arduis, atque difficillimis olim, sæpissime in Senatu prædictis vtebantur sortibus, vt ne ambitioni, seu inimicitijs, vllus relictus esset locus. *Non tot*, inquit, *nominatim siebant, sed vnus, quid esset agendum deterrebat*. Id quod & præscriptum reperitur multis legibus, *in l. cum prætor. l. sed cum ambo. ff. de iudicijs. l. ex eo ff. de testib. l. si qui sunt. ff familiæ ercis. l. si duobus, C. communia de leg.* & in multis alijs hac de re breuitatis causa omissis atque etiam in aliquibus iuris Canonici, Capitulis *cap. qualiter d. 25. in c. diffinimus. 15. q. 3. in c. non exemplo 26. q. 2.* & sæpe alibi. Si id igitur ita est, vt ex tam multis exemplis, legibus, atque Capitulis constat, quod sortium vsus, nihil in se illiciti continet, quin vero ex omni parte est licitus, vsitatus, & vt videtur, alias conueniens ad vitanda omnia inconuenientia supradicta, dicendum proinde videtur, quod electiones fieri per supradictas sortes, multo congruentius, atque conuenientius foret, quam fieri per schedulas, & per scrutinium. Sed his nihilominus non obstantibus, in contrarium est veritas, de qua fit conclusio.

Conclusio.

Electiones, saltim dignitatum Ecclesiasticarum, & Prælationum, nullatenus fieri possunt, aut debent per sortes, sed necessario faciendæ sunt per scrutinium, compromissum, aut per communem inspirationem. Hæc conclusio in primis colligitur *ex d. cap. quia propter de elect.* Sed habetur expressa, *in cap. Ecclesia vestra de sortilegijs*, vbi sortium vsus ab Honor. III. in electionibus, perpetua prohibitione damnatur; reprobatur etiam, & prohibetur eiusmodi vsus, a *glossa in supradicto c. Clarus dist. 21.* vbi in margine habentur hæc verba. *Sors in electionibus, reprobata est.* & dicit ibi prædicta glossa, sortes nullatenus esse permittendas nisi in certis quibusdam casibus, de quibus dicemus statim, in solutione ad rationes & argumenta in contrarium proposita, siue rationes dubitandi. Sed quod eiusmodi sortes in dictis electionibus, nullatenus debeant admitti, hac vel vnica, eaq. efficaciissima ratione probatur. Nã nihil est ex se, atq; ex sua ratione, incertius sorte, nihil sine ratione minus cæcius nihil, ac prorsus rationis oculis carens. Si igitur id ita est, quis tam erit amens, destitutusque omnis rationis iudicio, vt id, ad quod recte per agendum, admodum fabulosi cuiusdam Argois apud Ouidium olim, centum oporteret habere oculos, quales sunt dignitatum Ecclesiasticarum, & Prælationum electiones, cæcæ, atque incertæ committendum iudicet sorti, qua magis à ratione alienum nihil esse prorsus potest? Hinc sapientes, & prudentes quique, & qui res omnes intime, hinc inde considerarunt, & penetrarũt, inuisum nimis, atque exosum semper habuerunt, atque diiudicarunt, eiusmodi incertum, cæcum, atque indeterminatum sortium vsum, & vt diximus de iure, iam reprobatus est in electionibus cunctis, quæ nullo modo debent, aut fieri possunt per sortes. In hoc persistendo, superest nunc respondeamus ad argumenta, siue rationes dubitandi, quæ adductæ sunt pro alia in contrarium parte. Quibus apprime per ordinem respondet glossa in supradicto *cap. Ecclesia vestra, de sortilegijs, verbo electionibus*, ac in primis dicit, quod quamuis D. Matthias, & alij, electi fuerint per sortem, non tamen ipsorum exemplo, per sortem, est aliquis eligendus. Ad quod probandum adducit, *Capitulum non statim, & Capitulum non exemplo 26 q. 2.* vbi habetur, q̃ non exemplo Matthiæ, nec pro eo, quod Ionas Propheta sorte sit deprehensus,

Electiones nullatenus fieri debent per sortes.

Nota hoc valde.

Nota dicta sortis quod non fi dēdam illis fit.

ſus,indifferenter ſortibus eſt vtendum, ſiue illis credendum, nam vt inquit, D.Hierony.priuilegia ſingulorum, communem legem facere non poſſunt.Et ſubditur, ſi qui tamen aliqua neceſſitate compulſi, Deum putant ſortibus exemplo Apoſtolorum eſſe conſulendum, videant hoc ipſi Apoſtolos non egiſſe, niſi collecto Fratrum cætu,fuſiſque ad Deum præcibus. Quod etiam exemplum,inquit,ſupradicta gloſſa non eſſe imitandum, nam illud factum fuit diuina inſpiratione,vt & illud, quod habetur, *in cap. dixit Dominus ad Moyſen* 14 *q.* 5. quæ quidem non trahenda ſunt ad conſequentiam, vt dicit Beda ſuper actus Apoſtolorum,cap.1.nam priuilegia ſingulorum,vt dictum eſt de mente Hieronymi,communem legem facere non poſſunt, habetur *in cap. hinc eſt.* 16.*q.*1.*& in cap. Priuilegia diſt.* 3. Nec per hoc reprobantur omnes in vniuerſum ſortes. Nam ſors in ſe, & natura ſua conſiderata, non eſt aliquid mali,vt habetur *in c.ſors* 26.*q.*2. ſed nihilominus prohibetur ex cauſa,vt dicitur,quia propter aſſiduitatem,interdum labitur in idololatriam,& in aliqua, quæ nōnūquā exiſtimātur mala, quorum eſt vnum,ſortes mittere in electionibus.Nam eiuſmodi conſuetudo,vt ſupra diximus ex mente gloſſæ. *in d. cap. Cleros diſt.* 21. ipſo iure eſt reprobata. Poſſunt tamen prædictæ ſortes aliquando permitti,& illis vti,nec iure videntur reprobari in aliquibus caſibus,vt tradit gloſſa *in d.cap. Eccleſia noſtra de ſortilegijs* in fine,propter diſſenſiones,& ad dirimendas aliquas lites in iudicijs, de quibus ſunt intelligendæ ſupradictæ leges,& antiquorum Romanorum cōſuetudines, & alia omnia,quæ ad hoc propoſitum ſunt adducta,& pro eis facit ſupradictum capitulū *ſors* 26.*q.*2. vbi dicitur, quod ſors non eſt aliquid mali,ſed res in dubitatione humana diuinam voluntatem indicans: cum hoc tamen ſtat, quòd in electionibus id facere non licet, quamuis aliàs ſit, aut timeatur diſcordia, per iura ſupradicta. Hactenus de iſto Articulo. Videatur hac de re Gratianus 26.q.1.& 2. vbi latiſſime tractat,de huiuſmodi ſortibus,& ſortilegijs,& de pęna,qua ſecundum ius,huiuſmodi ſunt puniendi,& afficiēdi.

Singulorū priuilegia commu nem legem facere nō poſſūt.

Quamuis ſortes ex ſe non ſint aliquid mali, nihilominus ꝓhibētur ex cauſa.

In quibus caſibus mēti debeāt, & poſſint ſortes.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum valeat electio, in qua ſcriba, ſiue Secretarius, abſque fraude & malitia, per errorem ſchedulam, ſiue ſuffragium, & votum, alicuius electoris promulgauit?

ET ratio dubitandi eſt,nam in Concil.Trid.ſeſſ.25.cap.6. habetur, *quod electiones fiant, per vota ſecreta,ita vt ſingulorum elegentium nomina nunquā publicentur*. Sed nihilominus pro reſolutione propoſitæ difficultatis, ſtatuitur concluſio.

Concluſio.

Non annullatur electio,pro eo quod ſcriba ſiue Secretarius abſque fraude & malitia, votum,ſiue ſuffragium alicuius reuelauerit.

NOn irritatur aut annullatur electio,pro eo quod ſcriba ſine fraude, & malitia,quin vero etiam cum illa,alicuius electoris ſchedulam monſtrauerit,continentem nomen ipſius,& illius pro quo ſuffragabatur.Hæc cōcluſio probatur: nam defectus particularis, vnius de Capitulo,factus ſine fraude,& ſine malitia, quinvero etiam cum illa, nocere non debet,aut poteſt toti Capitulo, & actui aliàs ab eo legitime facto, *per cap. firma cum ei adnotatis de Procura.* nam peccatum vnius non debet imputari alijs, neque aliorum electionem valet vitiare.Quod etiam exinde patet,quia aliàs poſitum eſſet in voluntate cuiuslibet,non timendo ob venturam pœnā,propter parti-

particulare & priuatum suum commodum, electionem quamlibet, vtcumque aliàs legitimam vitiare, illegitimam redderet, & nullam facere, si expediret eidem, ostendendo alteri, suum seu alterius votum atque suffragium, & propalando illud, ac postea dicere, quod electio est nulla, & irrita, pro eo quod, contra supradictum Concilij Decretum, secreta vota fuerunt publicata. Non quidem ea fuit mens, & intentio Concilij, sed tantum determinare, atque statuere, vt electiones omnes secreto fierent, ad hunc sensum, vt non permitteretur singulorum eligentium nomina publicari, & id perperam qui faceret, non relinqueretur sine supplicio, at non propterea voluit electiones irritari, & annullari, dum tamen id non fieret ab omnibus in cõi. Videatur hac de re Nauarr. lib. 1. Consiliorum de elect. vbi supradicta omnia expresse dicit, & solummodo in eo casu, electionem fore nullam, quando vota, & suffragia fuissent publicata, & manifestata in communi, & quando, casu quo, solum esset manifestum aliquod suffragiũ in particulari, ipsius manifestatio esset, aut præsumeretur causam fuisse, ob quam talis electio facta fuisset, & quod aliàs non fieret. & hactenus de isto Articulo.

ARTICVLVS XX.

Vtrum valeat, & teneat electio, in quo quis per errorem, aut forsan per malitiam, miſit in vrnam ſchedulam quandam albam, & an ſit computandum huiuſmodi votum?

HAnc difficultatem tractat, & mouet Nauarr. vbi supra Conſ. 7. num. 1. de cuius sententia & resolutione, sequentem statuo conclusionem.

Concluſio.

SVpradicta electio valet, & votum illius, qui in vrnam misit præfatam schedulam albam, non est computandum inter alia. Quod supradicta electio valeat, nulli est dubium, atque ex eo constat, quia prædictum suffragium vt dictum est in conclusione, non est inter alia computandum, nec de eo maior mentio facienda, quam si numquam in vrnam fuisset missum, nam per illud factum, qui misit ipsum, voci suæ renunciasse videtur, quod facere licitum est cuilibet, & cedere iuri suo, quando id non vergit in damnum, atq; præiudicium communitatis. Sed præterea probatur conclusio, nam quando electores conueniunt ad eligendum, & aliqui eorum exeunt ex loco electionis, non computantur, in electorum numero, iuxta *cap. quod nobis de elect.* quod multum commendat ibidem Panorm. & facit ad hoc glossa notabilis, *in clementina, quod circa eod. tit.* vbi dicitur, quod qui renunciat voto suo, non est magis de electorum numero, quàm sit absens non vocandus, vel vocãdus, sed nolens venire vocatus. Quam supradictam glossam ex professo approbat Bonifacius, *in d. cap. quod nobis*, & hæc de isto Articulo, dicta sufficiant, propter breuitatem, cui quammaxime nos studemus.

Electio in qua reperitur vna, aut altera schedula alba, valet, & tenet, & huiusmodi suffragium inter alia non computatur.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum electiones neceſſario fieri debeant, de aliquo qui ſit de Collegio, & omnino libere ſint faciendæ?

Huic articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima

Prima Concluſio.

Quãuis ſimpliciter neceſſarium non ſit vt electus ſit de Collegio id tamen facere videtur melius.

AD electiones de iure communi loquendo, nõ eſt neceſſarium, q̃ electus ſit de Collegio ad hoc, vt valeant, quamuis id facere multo ſit melius, ſanctius, atque honeſtius. Hæc concl. eſt ſupradicti Nauar. lib. 1. Conſiliorum de elect. conſ. 6. nu. 1. reſpondendo ad quamdam quæſt. de electione facta, cuiuſdam abſentis, & extra Conuentum exiſtentis, nec vllo modo pertinentis ad dictum Conuentum, quam & probat *per cap. nullus nuntis, & cap. obitum, 61. diſt.* ſed quod electio facta de extraneo, idoneo à toto Collegio, vel à maiore ipſius parte, valeat, ſatis efficaciter probatur. *per cap. cum inter Canonicorum, & cap. quia propter de elect.* vbi hoc ipſum expreſſe tenet gloſſa, quam ſequuntur Innocen. Hoſtien. Panorm. & omnes Doctores communiter.

Secunda Concluſio.

Electiones neceſſario debẽt eſſe liberæ, & omnis electio metu facta, eſt ipſo iure nulla.

Electiones neceſſario, debẽt eſſe liberæ, & omnis electio metu facta, eſt ipſo iure nulla. Hæc etiam concl. eſt Nauarr. vbi ſup. conſ. 5. num. 2. quam & probat, per textum ab ipſo, & à pluribus putatum ſingularem *in cap. vbi periculum §. caterum de elect. lib. 6.* vbi habetur loquendo de electione Papæ, quod neceſſario requirit, eligendi voluntatem liberam, ita quod aliàs nullatenus erit valida, quæ communis eſt Doctorum ſententia. Probat vlterius dictam concl. ex eo, quod etiam matrimonium carnale, ſi metu contrahatur, eſt ipſo iure nullum, *per cap. cum locum de ſponſalibus*, multo ergo melius, & matrimonium ſpirituale, quod in electionibus contrahitur, inter Prælatum & ſubditos, nam quantum ad hoc matrimonium ſpirituale excellit, aut ſaltim æquiparatur, matrimonio carnali, per gloſſam notabilẽ, & ab omnibus receptã, *in cap. bona memoria de elect.* Quod & cõfirmatur. Nam generaliter loquendo omnis metus non iuſtus, reddit actum nullum, atque inualidum, etiam quo ad forum conſcientiæ, ſi principaliter, aliquid fiat, ob metum ſupradictum, vt tenet communis opinio, & latiſſime probat ſupradictus Nauar. in ſuo Manual. cap. 17. nu. 29. & efficacius. c. 22. nu. 51. quinuero, & metus reuerentialis Patris, efficit profeſſionẽ filij in Religione, omnino nullam, ſi per metum fiat, per textum *tuncta gloſſa, in cap. præſens verbo patrem, 20 q. 3.* ſi igitur id ita eſt, dicendum proculdubio videtur, quod etiam electiones omnes metu factæ, ſunt ipſo iure nullæ, & quod electiones neceſſario debent eſſe liberæ. Quod ſpecialiter, pro nobis Fratribus Minoribus, Regularis obſeruãtiæ determinauit, & declarauit Pius V. in quadam ſua bulla, quæ incipit, *paſtoralis officy* data Romæ, apud ſanctum Petrum, die 28. Maij, anno Domini 1571. Põtificatus ſui anno 6. vbi inter alia ſtatuit, atq; decreuit, *quod Prouincialiũ Miniſtrorum electio, libere per vota ſecreta fiat, ita vt Commiſſarius Generalis, & qui electioni præſidet, ſi formam præditam tranſgredi, ſeu electores quominus libere eligant, quouis modo impedire conatus fuerit, officio priuatus exiſtat.* Hoc etiam habetur in noſtris gen conſt. Tolet. *cap 7. §. de electionib. verbo inſuper.* Circa quam Conſtitutionem, quamuis quidam dicant, quod illa ſolummodo habet locum, in electione Prouincialis Miniſtri, de qua Pontifex ibi expreſſe loquitur, nam cum ſit lex pœnalis, non debet extendi ad alias electiones, & ad Prælatos præſidentes in ipſis, impedientes libertatem electionis, alijs tamen contrarium omnino videtur dicendum, cum eadem ſit omnino ratio, & cauſa prohibitionis, & certum eſt, quod cum eadem ratio viget, bene poſſunt leges, etiam pœnales, ad ſimiles, caſus extẽdi, prout tradunt Doctores, & eſt compertum in iure. Verũ eſt tamen, quod Prælati ſupradicti, ante latam ſententiam, non erunt ipſo facto, priuati ſuis officijs, nam quamuis

Nota valde, q̃ Electiones omnes debent eſſe liberę, & nullo modo coarctatæ.

Cum eadẽ omnino ratio, & cauſa prohibitiones vigeat, leges pœnales bene poſſunt extende ad caſus ſimiles.

ibi

ibi supradictus Pontifex apponat,illa verba,*qui contrariam conuictus fuerit fa cere,& libertatem quouis modo impedire,ipso facto officio priuatus existat*. oportet tamen vt prius fuerit conuictus , nec erit ipsofacto priuatus, antequam conuincatur .

ARTICVLVS XXII.

Vtrum electiones in aliquo casu , & ex causa,possint coarctari,& restringi ?

IAm vtcumque presens difficultas videtur absoluta in supradicto Articulo,sed maiori indiget discussione,cui respondendo, quæ ad hunc Articulum, spectant, resoluentur breuiter per sequentes conclusiones .

Prima Conclusio .

APud nos Minores Fratres,& secundum nostras Generales Constit.nulla electio potest restringi,aut coarctari, & si fuerit coarctata, est ipso iure nulla,& irrita.Hæc conclusio habetur expressa, in supradictis Constit. Gener.Tolet.*cap.7.§. de electionib.* in fine , quin vero videtur expresse determinata in dicta bulla, *Pastoralis* , de qua mentionem fecimus in præcedenti Articulo,cum per huiusmodi restrictiones , & coarctationes,tollatur omnimoda libertas in electionibus,quapropter,si præsidés alicuius Capituli Prouincialis,sine præuia auctoritate Apostolica summi Pont. vel ipsius Legati de latere,electionē Prouincialis coarctauerit,electio erit ipso iure nulla,ipseque,postquam eadem de re fuerit conuictus, suo officio priuatus existet, & idem dicendum esse credo de omnibus alijs electionibus, in quibus eadem currit omnino ratio . Quidquid alij dicant .

Apud nos minores Fratres, nulla electio potest restringi aut coarctari, & si fuerit coarctata , est ipso iure nulla.

Secunda Conclusio .

Non videtur,electionem coarctare Prælatus, qui in aliquo casu , arq; ex causa, eam ad aliquod genus hominum , seu personarum limitat , siue restringit,dummodo non sit ad certas,& determinatas personas . Volo dicere,quod qui Prælatus,seu alicuius Capituli præses,in aliquo casu, iusta existente de causa,diceret,vt ad talem præfecturam,siue Prælationem,non eligerentur iuuenes,aut minoris ætatis quā 50.annorum , vel ꝙ ad Prouincialatus officium,non assumantur,qui prius nō fuerint Diffinitores,aut ad Diffinitorum munus,quia prius semel,aut bis nō fuerint Guardiani,quæ quidem omnia rationi sunt satis consona : aut qui pro bono pacis diceret,& statueret,vt pro illa vice ad aliquod officium, non eligeretur nisi quoddā certum hominum genus,aut Fratres certæ cuiusdam nationis , huiusmodi Prælatus non videretur,aut iure dici deberet,electionem vllo modo coarctare . Hæc conclusio est expressa Nauar.lib. 1.Consiliorum tit.de Constit cons.7.agendo,an sit valida Constitutio,cuiusdam Ordinis multarum nationum, quæ cautum fuit,ne in Priores Monasteriorum eligerētur , plures quam tres de vna natione?& respondet quod sic,& dicit,quod multis de causis ciusmodi constitutio esse potest rationabilis.Primo, ne detur alijs causa , seu occasio superbiendi,alijs vero murmurandi,alijs autem tribuendi nimium suæ genti,siue nationi.Secundo,quia id ipsum videmus fieri,statutis multorum Collegiorum,quibus cauetur,ne ex eadem Ciuitate eligantur plures Collegæ, quam vnus,aut ex eadem diœcesi plures,quam duo.Tertio,quia valet consuetudo,

In quo casu electio nō dicatur restringi , aut coarctari .

Nota hoc valde .

ſuetudo,vt Abbas certi Monaſterij,eligatur ſolum de certo quodam Monaſterio,*per cap. cum dilectus de conſuetudine*. Quarto,quia poteſt inſtitui, vt beneficium non conferatur,niſi alicui propinquo patroni illius,iuxta Dominicum communiter receptum *in cap. cum in Eccleſia tua, de præben. lib. 6. num. 5.* Quinto, nam in Eccleſia Toletana, eſt ſtatutum per ſedem Apoſtolicam approbatum,ne ibidem fiat Beneficiarius,deſcendens ex Iudæis,Sarracenis,vel Hæreticis,quod & modo multæ aliæ Eccleſiæ habent. Sexto,quod non per hoc,quod electio reſtringatur ad certum quoddam genus hominum,cenſetur tolli eligendi libertas,vt tradit Panor.communiter receptus, *in cap. cum terram,de elec num. 4.& in cap.licet eodem tit.nu.12.* nam & Papa non eligitur niſi tantum de Collegio Cardinalium, neque in Hiſpania fiunt Beneficiarij niſi Hiſpani, & in Gallia,nonniſi Galli. Neque obſtat, quod in electionibus, debet eſſe plena libertas eligendi,vt dictum eſt ſupra, & ſtatuit expreſſe Concil. Trid. *ſeſſ. 25. de reform. cap. 6.* nam multis modis poteſt reſtringi libertas electionis,dummodo maneat tanta,quanta eſt neceſſaria ad hoc, vt electio valeat, & nullatenus cenſeatur coacta: ſicut & in matrimonio carnali debita eſt plena libertas,& tamen poteſt iure optimo aliquo modo reſtringi,remanente libertate ad id neceſſaria,vt tradit Panorm.vbi ſupra,& de facto reſtringitur ad certum genus perſonarum, ideſt,ad fideles tantum, atque vt non fiat intra talem,vel talem gradum. Nec per hoc electores videntur conſtringi,ad hoc,vt propterea eligant indignos, nam in caſu, quod in ſupradictis non reperiantur aliqui digni, tunc ceſſat ſtatuti, ſiue præcepti ratio, poteruntq. recurrere ad eligendos homines alterius nationis, cũ nunquam,ſiue in nullo caſu,licitum ſit eligere indignum, vt tradit D.Tho. 22.q.63.art.3. & Soto lib.3.de iuſti. & in q.6. art. eodem,de quo videndus Nauar. Miſcellaneor. 34. num. 3.

Tertia Concluſio.

Si electionis coarctatio,fiat non ad certum perſonarum genus,ſed ad certas aliquas,& determinatas perſonas,in tali caſu electio eſt ipſo iure irrita, & nulla.

Si electionis coarctatio fiat,non ad certum perſonarum genus,vt in præcedenti concluſione eſt dictum,ſed ad certas aliquas,& determinatas perſonas,tres,vel quatuor iuxta Superioris,ſiue Præſidentis placitum, vt interdum fieri conſueuit, ſine ſpeciali licentia Apoſtolica, eiuſmodi electio eſt ipſo iure irrita, & nulla. De hoc coarctationis genere, loquuntur noſtræ gener.Conſtit.vt diximus in prima concluſ. & probatur modo, nam huiuſmodi electio eſt contra ſacros Canones,ſuper quibus nullus inferior Papa, auctoritate propria poteſt diſpenſare,iuxta ea,quæ habentur in iure, *in cap. quod ſuper his de maior & obed.* Quod vero ſit contra ſacros Canones,conſtat expreſſe *ex cap. cum terra*, vbi habetur,quod electio debet eſſe in libertate eligentium, ita vt conſuetudine aliud introduci non poſſit, vt late probat Panorm.ibidem,qua de re videatur. Sylueſ. *verbo electi. 1.q. 23.* Sed vlterius probatur concluſio:nam eiuſmodi electio,ſeu electionis modus, quando ad tres,ſiue quatuor perſonas reſtringitur,limitatur,& coarctatur, vt videtur, omnino contrarius eſt bono regimini, & rectæ gubernationi,quin vero bono publico:ergo eiuſmodi electio nullo modo debet Canonica, & valida reputari, cum tot ſit inconuenientibus plena, & contra libertatem tantopere in cunctis electionibus requiſitam. Quibus & accedit,nam cum ſubditi à Superioribus, & præſidentibus Capitulis Prælatos eligere coguntur inuiti,moraliter loquendo,fere impoſſibile eſt, ipſos diligere & amare, & vice verſa,amari ab ipſis, cum iuxta commune dictum, ardeat amore pari qui ſcit ſe amari,& è cõtra. Quos autem ſubditos non amant Prælati,quonam pacto regere, & gubernare recte poterunt, cum amor ſit, atque

eſſe

esse debeat, totius boni regiminis, ac recte gubernationis exordium? Vice etiam versa, quos subditi non amant, haudquaquam reuereri, debitamque obedientiam illis præstare poterunt. Hæc, & alia innumera damna, & mala ex supradictis coarctationibus subsequuntur, quapropter in electionibus, iure summopere habentur exosæ. Quibus rationibus permotus, resolutiue dico, quod in tali casu, non obstantibus restrictionibus, & coarctationibus, prædictis, subditi procedentes ad electionem, iure suo, vtentes eligere poterunt, quem maluerint, modo sit dignus, electioq. ab eis facta valebit, eritq. confirmanda, etiam ipsis Prælatis, & Superioribus renuentibus, si nullam pręstiterint legitimam cassationis causam. Neque supradictæ resolutioni obstat, *capitulum gratum positum, in tit. de postul. Prælat.* vbi quidam electores, iure eligendi priuatur: nam dico, quod est multum dispar ratio, quia ibi electores priuantur ab eligendo, pro eo q cuiusdam postulationem, alias cassatam à Papa, innouare denuo procurauerunt, & de facto elegerunt, quendam sententia lata, iam indignum declaratum; at in nostro casu præsupponitur, quod eligitur dignus, quamuis non fuerit ex nominatis in restrictione, siue coarctatione, quæ exclusio cum non fuerit in particulari, sed in communi & generali, nec facta propter aliquam ipsius culpam, electioni taliter factæ nihil obest, nam electores vtuntur iure suo, nullo modo restringibili, ab alio quam à Papa, cum sit contra ius commune.

Nota hoc valde, pro electionibus faciedis.

Vnde non satis mirari queo abusum, ac deprauatam consuetudinem, quam multoties in aliquarum Religionũ Capitulis, Generalibus, & Prouincialibus practicari vidi, qua Superiores & Præsidentes, prędictis Capitulis, nescio quo iure, aut qua auctoritate, & potestate, electiones limitant atque coarctant, ad tres, vel quatuor personas, iuxta ipsorum libitum, & voluntatẽ, interdũ priuãdo aliquos grauissimos, Religiosos viros, voce passiua sine proprijs demeritis, & absque eo, quod intimetur ipsis, aliquid quod fuerit probatum contra illos, vt sese defendere possint, & quod peius est, dicunt se illud facere pro bono pacis, ex sola forsan sinistra informatione, aliquorum Religiosorum ambitiosorum, qui pro eo, quod non promouentur ad officia ord. pro suis demeritis, nihil non molisitur, cõtendunt, atque procurant, quam vt prædicti Patres principaliores, graues, experti, prudentes, & Religiosi, quique illos intus, & in cute, vt dicitur, cognoscunt, non ascendant ad præfecturas, & aliquo quæsito colore priuentur suffragijs, & voce saltim passiua in electionibus.

Hæc inquam, deprauata consuetudo, merito longe releganda foret, nullaq. id auctoritate, & potestate deberet permitti, cum sit contra omnem prorsus rationem, contra ius commune, quinuero & quadam ratione esse videatur contra ipsum ius naturale, ac diuinum, stricte prohibens, vt non innocentes sine iusta causa, & propria culpa damnentur, & ne quis voce actiua, & passiua, seu pœna aliqua mulctetur, absque eo, quod prius citetur, audiatur, deturq. sibi copia, eorum quæ contra ipsum fulminata sunt, locusq. defensioni, & tempus quo se defendere possit. Id quod & Deus ipse maximus, exemplo suo nos docuit, qui nõ prius Adamum primum nostrum Parentem condemnauit, quam ipsum ad suum conspectum vocaret, & audiret, vt habetur Genesis 3. & refertur *in cap. Deus omnipotens. 2. quæst. 1.* quod idem fecit cum Sodomitis, & existentibus Gomorræ, vt habetur in cap. 19. eiusdem Genesis, & plura iura id ipsum nos docent, quæ breuitatis gratia omitto. Neque dictis obstat, aut vllo modo sat est dicere, prædictamue difficultatem euacuat, si dicatur interdum, quod id sit auctoritate

Notandũ valde pro Prælatis coarctantibus electiones.

Regia, aut quacumque alia, quæ non fit ſummi Pontificis, ſeu eius Illuſtriſſ. ſui Nuntij, in id poteſtatẽ habentis: nam nullus præcipere poteſt, vt non ſeruetur, id quod adeo eſt rationi, & iuri naturali conforme, aut quod cõdemnetur aliquis, abſque eo quod prius audiatur, & conuincatur, cum contra inauditam partem, iure nihil poſſit diffiniri. Et quando expedire videretur, quod aliqui Religioſi, ex aliqua iuſta cauſa, voce actiua, & paſſiua, priuarentur, id eſſet faciendum iuris prius ſeruato ordine, aut ſaltim veritate inſpecta, ſimpliciter, & de plano, ſeruata ſaltim ſubſtantiali forma iuris, de cuius ratione eſt, vt prius citatio præcedat, & vt detur locus defenſioni, nec reus condemnetur antequam audiatur. Vnde reſolutiue dico, quod ſi aliter fiat, cum ſit contra ius commune, in his ſubditi non tenentur parere, & obedire eiuſmodi Superioribus, electionem coarctantibus, abſque licentia, & facultate Summi Pontificis, ſiue ſui Nuncij. Id quod & conſtat ex multis iuribus, ſed maxime *ex c. inter quatuor. de maior. & obed. & ex c. iniuſtum*, 11. q. 3. *& ex c. 1. de ſent. & re iudicata*, & ex multis alijs, quæ breuitatis cauſa omitto, in re adeo clara, & manifeſta; quinuero electio facta, adeo indebite, atque iniuſte, excluſis ſupradictis Patribus, irrita eſt, & nulla, aut ſaltem debet irritari, & annullari, & quidquid virtute eius fuerit effectum, vt dicunt DD. communiter *in c. quod ſicut, & in c. bona memoriæ, de elect.* Et hæc de iſto Articulo dicta ſufficiant.

ARTICVLVS XXIII.

Vtrum valeat conſuetudo, aliquarum Religionum, quibus cautum eſt, vt tantum prudentiores, ſenes, & ætate prouectiores, vocem habeant in Capitulis, & admittantur in electionibus Superiorum?

Huic articulo reſpondetur, per ſequentem concluſionem.

Concluſio.

Non eſt laudabilis conſuetudo, vt ſolùmodo ſeniores, & prouectiores, votum & vocẽ habeant in Capitulo.

SVpradicta conſuetudo, quamuis boni aliqualem habeat apparentiam, non tamen eſt talis, quinuero eſſe videtur contra ius, aut ſaltim eſt præter ipſum, neque illi conformis, multisq. inconuenientibus plena. Hanc ſententiam, & concluſionem tenet Nauar. lib. 1. Conſiliorum de conſuetudine, conſil. 2. & ꝙ dicta conſuetudo non ſit bona, exinde probat, quia inquit, vel eſt cõtra ius Canonicum, aut præter illud: ſi contra illud, ad hoc, vt ſit bona oportet, quod ſit rationabilis, & præſcripta ſpatio ſaltim quadraginta annorum *per cap. fin. de conſuet. cum ſi adnotatis* per Doctores: ſi vero eſt præter ius, ad hoc etiam vt ſit bona, in rebus Eccleſiaſticis, & iure Pontificio, præter hoc, quod ſit rationabilis, requiritur, vt ſit continuata, ſaltim per decem annos, vt concludit Panor. communiter receptus, *in d. cap. fin. de conſuet.* quorum aliquo deficiente, eiuſmodi conſuetudo non eſt bona, quinuero inualida, ad hunc effectum, vt tamquam lex iuſta liget, ſeu obliget ſibi ſubditos. Præterea inquit, videtur huiuſmodi conſuetudo, non ſolum eſſe præter ius, quinuero etiam contra ius Canonicum, nam iure communi Canonico, omnis Religioſus, profeſſus tria ſubſtantialia vota in Religione aliqua per ſedem Apoſtolicam approbata, ſimul ac profeſſus eſt,

Quænam requirantur, & ſint neceſſario requiſita, ad hoc, vt aliqua conſuetudo ſit bona.

De iure cõi Canonico, quinam Religioſi votũ, & vocẽ habeat in Capitulo.

est, & Subdiaconatu insignitus, vocem habet in Capitulo, in electionibus cunctis Prælatorum, *per cap ex eo §. 1. de electio. lib. 6.* & *Clementina, vt hi, qui de ætate, & qualit.* cum multis alijs, quæ ibidem citantur à Doctoribus, nisi cõtrarium fuerit ob rationem aliquam statutum auctoritate Pontificia. Et quãuis dicta consuetudo, vt prudentiores, senes, & ætate prouectiores tantum, vocem habeant in Capitulo, & admittantur in electionibus, aliqualem boni apparentiam, & colorem præseferat ex vna parte, ex alia tamen multum videtur habere mali. Primo, quia est contra consuetudinem omnium Religionum antiquarum, ab antiquis Partibus inuentarum, & per sedem Apostolicam approbatarum, & certum est, quod consuetudo vim habet legis, *per capitulum consuetudo. dist.* 1. Secũdo, quia perdictã consuetudinẽ, quodammodo electiones videntur coarctari, saltim quantum ad suffragia, & tandem Tertio, nam aliquam continere videtur rationem malitiæ, ac fieri in eum finem, vt cum electores, & suffragatores sint pauciores, facilius subornari possint. Nec negare quis potest, inquit, Nauar. vtile esse in rebus omnibus, quod multa sint consilia, plures consultores, & plures vocem habentes in Capitulis. Hac enim ratione, leges, & plebiscita Romanorum, in quibus condendis, maiores simul cum minoribus concurrebant, firmiora dijudicabantur olim, prout nobis scriptum reliquerunt sacri Canones, *in cap. plebiscita. et cap. lex dist.* 2. id quod, & experientia semper docuit, in omnibus per orbem dispersis Academijs, in quibus electiones Gymnastarum & Prælectorum, factæ à pluribus, meliores semper fuerunt, quam factæ à paucioribus. Propter omnia supradicta, cõcludendo dicit prædictus Nauar. melius esse atque securius, iuri ac rationi multo conformius, vt omnes professi, & sacro subdiaconatus ordine insigniti, vocem habeant in Cap. & in electionibus cunctis, quam vt solummodo illam habeant, maiores, & ætate prouectiores, siue discretiores, quia illis fit causa, & occasio superbiendi, alijs vero inuidendi, & omnibus non modica, vota & suffragia subornandi.

Nota hoc valde.

Vtile est in rebus omnibus, vt plura sint vota, & plures suffragatores.

ARTICVLVS XXIV.

Vtrum suffragium siue Votum semel datum, possit reuocari, vel etiam mutari?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Conclusio.

SVffragium semel datum, adhuc potest reuocari, alium eligendo, dum res adhuc integra est, quamuis fuerit scrutatoribus exhibitum. Probatur hæc conclusio, *ex cap. publicato Scrutinio, de electio.* ex quo à contrario sensu, ipsa plane colligitur; nam si publicato scrutinio, vt dicitur in dicto Capitulo, electores variare nequeunt: ergo ante ipsius publicationem, id optime facere possunt. Sed intelligenda est conclusio, quandiu scrutatores, nondum sese electoribus permiscuerunt, sed ab alijs seiuncti, & separati, officio suo obeundo adhuc incumbunt. Tunc enim bene posset quis, ad eos accedendo, expostulare suum suffragium siue votum, & maxime si per imperitiam, seu errorem, illud præstitit alicui alias inhabili; sed non id facere esset licitum, postquam suffragia iam sunt permixta, quamuis scrutato-

Quamdiu res integra est, adhuc põt suffragium, semel datum mutari, & reuocari.

res, nondum recitare ea cœperint, sera enim esset tunc, talis voti & suffragij mutatio, nec audiendus, qui omisso priore alium eo tempore vellet eligere, iuxta Glossam, & Ioann. Andream, & Abbatem, *in cap. unico, vt Ecclesiastica beneficia, verbo occultis*.

Secunda Conclusio.

Publicato scrutinio, aut postquam vota, & suffragia cęperunt regulari, nõ est licitum, suffragium semel datum immutare, aut reuocare. Hæc conclusio constat ex *supra d. c. publicato scrutinio*, & ex his, quæ ibidem dicit glossa, *verbo variare*, reddẽs rationem, & causam, ob quam electores tunc non possunt variare, cum tamen nondum sit electus, imo necessaria sit subsequẽter electio, quinuero, & confirmatio, aliàs electio facta non valeret, *per cap. in Genesi*, & *c. Ecclesia vestra, eod. tit.* & ratio est, quia iam res non videtur esse integra, *per dictum c. Ecclesia vestra, & c. in causis eod. tit.* & quia nemo potest mutare consilium, in alterius præiudicium, *per l. nemo ff. de Reg. iur.* præterea talis mutatio esse posset Ecclesiæ damnosa, quia sic protraheretur electio, vbi mora est periculosa, *per cap cum inter vniuersas eod. tit & c. quoniam frequenter. §. porro vt lite nõ contest.* quibus omnibus accedit, quia per votorum, & suffragiorum regulationem, & maxime per huiusmodi scrutinij publicationem, iam quodammodo electio videtur initiata, sicut & per citationẽ negotium est quasi cęptum, *per cap. gratum de offic. deleg. & cap. prouisti de foro comp.* & adducit supradicta glossa ad id, quoddã simile, vt si quis alicui cessisset seruitutem, ipse quidem sententiam mutare non potest, licet ex toto illi ius non sit acquisitum, nisi cum omnes cesserint, *iuxta legem per fundum ff. de seru. rust. prædio*, ita inquit, in proposito, licet per supradictum consensum, & publicationem, non sit electo ius plenum acquisitum, variare tamen electores non possunt, imo per Superiorem possunt compelli, ad hoc vt electionem factam habeant ratam, & firmam, vt habetur *in supr. cap publicato scrutinio*, vbi videnda est glossa, *verbo compellantur*. Videatur etiam hac de re, Sylvest. *verbo elect. 2. q. 7.* vbi quærit, quid operetur publicatio scrutinij, Vbi ad hoc propositum dicit plura, eaq. notatu digniſſima. Et hactenus de isto Articulo.

Publicato scrutinio, & iã post quam suffragia ceperunt Regulari, nõ licet votum siue suffragium immutare, aut reuocare.

Nota quod per citationem in Iudice delegato, iam negotiũ ceptum esse videtur.

ARTICVLVS XXV.

Vtrum electio Canonica, collatis suffragijs, statim sit publicanda?

Huic articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

STatim post suffragiorum collationem, electio est coram omnibus existẽtibus de Collegio publicanda. Hæc conclusio est certa, & manifesta, & eam tenet expresse Nauar. lib. 1. Consiliorum de elect. consil. 7. nu. 2. vbi de mente Hostien. Ioannis Andreæ, & Panormit. & fere omnium communiter tenet, quod electio debet publicari, & fieri mox, atq; incontinenti post collationem suffragiorum, & quod hoc est de forma essentiali, & substantiali electionis, *per c. quia propter de elect.* & electionem aliàs factam inquit, esse declarandam cassam, & nullam, quamuis alij dicant non esse cassam, & nullam sed cassandam, & annullandam. Sed intelligenda est conclusio supradicta, cũ duabus limitationib. prima, vt nõ ita pũctualiter, & metaphysicè supradicta intelligantur, vt si ex aliqua causa, vt puta ex ignauia, aut ignorantia electorum, & suffragatorum, vel scrutatorũ electio nõ statim fuerit publicata,

Statim post suffragiorũ collationẽ electio ẽ publicanda.

sed

sed ad alios extraneos se diuerterint actus, proinde sit diiudicanda vitiosa, nulla, & cassa, aut cassanda, & annullanda. Secunda, vt non id procedat ex fraude, siue malitia electorum, qui pro eo forsan, quod non placuit eis electio facta, noluerunt ipsam statim publicare, sed vt irritetur, procrastinare, & dilatare, haud enim debet vlli, per alterum, inferri iniqua conditio, nec sine culpa quispiam iure suo debet priuari, *iuxta legem non debet ff. de regul. iuris, & cap. denique 14. quæst. 5. & cap. sine culpa de reg. iur. lib. 6.* Cognita tamen fraude & malitia, ille qui Collegij suffragia, & vota consequutus est, compertumq. illud habet, & electionem expectat, si eam viderit in suam fraudem procrastinari, iam quodammodo ius habet, vt Superiorem adeat, & Capituli Præsidentem requirat, vt electionem faciat publicari, *per Capitulum compellat, iuncta glossa, de elect.* id quod tenent omnes Doctores communiter, nam à publicatione scrutinij, vt publicatio impediatur, certum, atque compertum est, nullatenus posse appellari, cum eiusmodi publicationis actus, nullam admittant dilationem, per ea quæ tradunt Doctores, *in cap quia propter de electio.* vbi statuitur, vt quamcito electio fuerit celebrata, solemniter publicetur.

Nota hoc valde.

Nulla debet per alterũ inferri iniqua conditio aut sine culpa, quispiam iure suo priuari.

ARTICVLVS XXVI.

Vtrum Decretum publicationis, electionis & scrutinÿ, plenam faciat fidem pro electo?

HAnc quæstionem, atque difficultatem, tractat & mouet Sylvest. *verbo electio. 1. quæst.* 18. vbi hac de refert diuersas Doctorum opiniones, quarum vna est. Innocentij *in cap. innotuit de electione*, asserentis, quod huiusmodi Decretum, non plenam facit fidem pro electo. Alteram vero Antonij dicentis, id esse verum, quando confectum fuit manu priuata, secus autem si fiat per personam publicam, attestantem omnia fuisse gesta in ipsius præsentia, quæ opinio etiam placet Panorm. qui eam dicit esse veram, dummodo in tali scriptura interueniant omnia requisita, ad substantiam scripturæ publicæ, vt testium præsentia, & similia; in quo quidem casu, quando Decretum fit per personam publicam, inquit, quod non est necessarium apponi sigillum Capituli, quia scriptura publica per se fidem facit, sine alio quocumque adminiculo, est tamen necessarium sigillum, quando scriptura est priuata, & electionis Decretum manu priuata confectum. Sed quidquid de hoc sit, supradicti Auctores loquuntur, iuxta consuetudinem antiquam, qua electorum, & suffragatorum suffragia, à publico Notario in scriptis redigebantur, cuius consuetudinis meminit Sylu. *verbo electio 2. quæst.* 1. loquendo tamen de Decreto publicationis scrutinij, quod nunc fit, ac post Concilium Tridentinum fieri consueuit, pro resolutione Articuli, & difficultatis supra propositæ, sequentem statuo conclusionem.

Conclusio.

DEcretum publicationis scrutinij, & suffragiorum, quæ in scrutinio collata sunt, a scrutatoribus factum, plenam facit fidem pro electo, eidemque standum est, & à maiori suffragiorum parte electus, statim confirmandus, nisi aliquid sibi obstet. Hæc conclusio, est fere omnium Doctorum communis, & quæ communiter obseruatur in praxi, in electio-

Decretũ publicationis scrutinij, plenam facit fidem pro electo.

nibus Canonicis cunctis. Quæ & probatur hac efficaciſſima ratione, nam conſtituris, ac prænominatis à Capitulo, ex conſenſu omnium, ſiue maioris partis, aut Diſcretorum, ſecundum conſuetudinem cuiuſque Religionis, ſupradictis tribus ſcrutatoribus, quorum alter exerceat munus, & officium Notarij, reliqui vero teſtium, nihil deficit prædicto publicationis Decreto, vt plenam fidem faciat, facereq. poſſit in quolibet iudicio, & maxime in eodem Capitulo pro electo. Sicq. eidem Decreto firmiter ſtandum eſt, nec vllo modo contradicendum, ni forſan aliunde habeatur, quaſi euidentia de aliqua fraude, ordinata inter ſuperiorē, & ſcrutatores. De quo caſu meminit Nauar. in ſuis Conſil. lib. 1. tit. de elect. conſ. 4. vbi refert cōſilium, quod Generalis quidam, cuiuſdam Ordinis, & ſcrutatores machinati ſunt in electione cuiuſdam Prouincialis Miniſtri, vt ſcilicet ſcrutatores ſupradicti non verè, ſed falſo dicerent, quot ſuffragia habuit is, in quem maior pars Capituli conſenſit, ſed maiorem partem ſuffragiorum tribuerent alteri, qui media ſupradicta fraude electus fuit, fuit autem fraus ſtatim detecta ab ipſis electoribus, & ſuffragatoribus. In quo caſu dicit ſupradictus Nauarr. quod electio facta, coram Deo nihil valuit, quodque tam Generalis prædictus, quam ipſi ſcrutatores grauiſſime peccauerunt mortaliter, & tanquam fraudatores digni fuerunt magna quadam grauiſſima pœna, quia in re grauiſſima falſarij fuerunt, & quamuis pœna magni huius, atque grauiſſimi delicti, vt videtur, non ſit iure communi determinata, ſed relinquitur viri prudentis arbitrio, argumento deducto *ex l. 1. ff de iure delibe. & cap. de cauſis, de off. dele.* ex alia parte videtur iure expreſſa, & determinata *in d. cap. quia propter, de elect.* nam ſi ibi Concilium ſtatuit, vt poteſtate eligendi priuentur electores, qui contra formam dicti capituli, electionem aliquam celebrarent, etiam ſine vlla fraude, quanto magis eadem pœna, aliaue maiori digni ſunt, qui in publicatione ſcrutinij fraudem adeo grauem fecerunt, & commiſerunt? Omiſſa ſupradictæ fraudis, atque delicti pœna, et vt illuc vnde digreſſi ſumus reuertamur, dico, quod niſi euidenter electoribus, & ſuffragatoribus de fraude aliqua conſtet, ſtandum firmiter eſt ſcrutatorum Decreto, facto de publicatione ſcrutinij, cui nullatenus licebit contraire, quinuero fides omnino adhibenda eſt eidem. Supradictum Decretum olim, quando ſuffragia erant publica, publiceq. redigebantur in ſcriptis, publice etiam dabatur à Notario, ſeu ab ipſis ſcrutatoribus, & erat ſcriptura quædam, ſeriem continens totius electionis. & ipſius diſcurſus a principio vſque in finem. Quæ fiebat, vt appareret, formam debitam in electione fuiſſe ſeruatam, & vt eligentes amplius negare non poſſent, electioni ſe conſenſiſſe. Mittebaturq. prædictum Decretum ad Superiorem, quando erat abſens, dicebaturque eſſe de ſolemnitate, non vero de neceſſitate electionis *ſecundum gloſſam cap. 1. diſt. 6 §. ſed alind*, quando vero Superior erat præſens electioni, verbo tantum fiebat, Decretum prædictum, & ſimiliter ſi erat abſens in domo, tunc enim per vnum eligentium, ſiue ſcrutatorum, verbo recitabantur ſibi, quæ geſta erant in electione.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS XXVII.

Vtrum ad validitatem electionis Canonicæ, ſufficiat maiorem habere partem ſuffragiorum?

Ad validitatem electionis olim

PRo huius Articuli intelligentia, antequam reſolutiue, propoſitæ faciamus ſatis difficultati, & quæſtioni, aduertere oportet. quod ad validitatem

ditatem electionis olim, non sufficiebat habere maiorem suffragiorum partem, sed requirebatur vlterius, eandem esse saniorem. Hoc constat ex multis Capitulis & iuribus, positis in toto titulo, de electione, sed maxime *in dicto cap. quia propter*, vbi habetur, *vt publicatis suffragijs in communi, nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto, is collatione habita eligatur in quem omnes, vel maior, & sanior pars Capituli consenserit*. Quæ verba explicans, & tractans Panormit. *in dicto cap. quia propter* notabili quinto, inquit, quod non valet electio facta, nisi fiat per maiorem, & saniorem partem Capituli, nec sufficit sanioritas, nisi etiam simul concurrat maioritas, & probat ex proprietate, & natura illius coniunctionis copulatiuæ, &, cuius est copulare, vtrumque extremorum principaliter, iuxta Glossam *in cap. querelam de simonia*. Ad sciendum, autem atque inuestigandum, quænam esset maior, & sanior pars, multa olim exoriebantur inconuenientia, nam vt idem ipse Panormit. inquit ibidem, cum contingebat plures simul electiones concurrere, hoc est, tres simul habere vota, & suffragia, in aliqua electione, triplex etiam suffragiorum collatio fieri debebat, scilicet numeri ad numerum, meriti ad meritum, & zeli ad zelum, ex quibus omnibus intime perpensis, atque consideratis inspicieudum, & considerandum erat etiam, & apparere debebat, Primo, quis electorum haberet maiorem suffragiorum numerum? Secundo, quis esset maioris meriti? Tertio, quis melioris zeli, hoc est, ex quo zelo, seu animo electores moti fuerunt ad electionem faciendam? Ex quibus tribus subinde constabat, & apparebat, olim quis habuisset maiorem, & saniorem partem, cum maioritas consistat respectu numeri, sanioritas vero respectu meriti, & zeli. Ad quod decidendum, atque determinandum, innumera, vt dixi, exoriebantur inconuenientia, multæ & graues controuersiæ inter Doctores, super qua electionum deberet valere, quando duæ, aut tres simul concurrebant, aut contingebat, quod duo, aut tres, vota & suffragia haberent simul in aliqua electione. Quidam enim dicebant, quod illa electio debebat prævalere, quando in scrutinio diuisa erant vota, quæ meritis melioribus, & maioribus adiuuabatur, *iuxta cap. licet, & cap. dudum, extra de electione*. Alij vero, quod illa, quæ excedebat in suffragiorum numero, quæ etiam simul dici debebat maior, & sanior pars, nisi probaretur contrarium, *per dicto cap. dudum & cap. Ecclesia vestra eodem titulo*. Hinc q. continua, & interminata iurgia procedebant atque immortales tes. Quod & in causa extitit, vt ad Summos Romanos Pontifices, circa electionum diuersarum materiam, tot consultationes referrentur, in diesq. fierent, ab ipsisque procederent super eadem re, tot decisiones, determinationes, atque Decreta, quæ inueniuntur sub titulo de electione, quæ longum esset nimis omnia in præsentiarum recensere. Dabantur enim olim, omnia suffragia & vota (vt supra diximus) coram scrutatoribus publice, ab eisdemq. publice etiam redigebantur in scriptis, coram omnibus etiam postmodum publicabantur, non solum quoad numerum, verum etiam quoad personas ipsas suffragantes, quo facto constare poterat, & in quem consenserat suffragiorum maior pars, quantum ad numerum, & ex alia parte, quænam esset censenda, & existimanda, maior pars, seu potius sanior, quantum ad meritum, & quantum ad zelum. vnde & prodijt, quod electionis titulus in Iure, nimium excresceret, adeoq. latissimus fuerit.

non sufficiebat habere, maiorē suffragiorū partem, sed oportebat, eandem esse saniorem.

Nota hoc valde.

A supradictis omnibus ergo iurgijs, litibus, & angustijs, liberauit nos Decretum

cretum Concilij Tridentini, quod *sess.25. c.6.* paci, & quieti omnium studens, ac tot quæstionibus finem imponere volens, districte præcepit, *vt in posterum electiones omnes fierent, per vota secreta, ita vt singularum eligentium nomina, nunquam publicentur.* Quo statuto, atque decreto, iam nullus relinquitur locus, disquirendi & sciendi, quænam pars suffragiorum sit sanior, neque vt ad merita, siue zelum electorum, & suffragatorum, ullus habeatur respectus, sed solummodo ad maiorem, vel minorem ipsorum numerum, dum tamen aliàs vota ipsa, & suffragia sint legitima, & hoc est, quod nunc habetur in communi praxi. Quo præmisso, proposito Articulo atque difficultati, resolutiuè respondeo, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Ad validitatē electionis cuiuslibet, sufficit maiorem habere suffragiorū numerum, dum modo ipsa sint legitima.

AD validitatem electionis cuiuslibet, sufficit habere maiorem votorum, atque suffragiorum numerum, dum tamen ipsa sint legitima, nullamq. patiuntur exceptionem.

Hæc conclusio est communis omnium Doctorum resolutio, & præsupposito, vt dictum est, in præmisso notabili, quod iam diffueuit antiquus ille vsus disquirendi, quænam Capituli, & suffragiorum pars sit sanior, quod ipsis existentibus secretis iuxta dictum, Cōcilij Tridentini Decretum, & nullo modo publicatis, nullatenus sciri potest, quod maior suffragiorum pars sufficiat, quantum ad numerum, innumera iura proclamant, sed maxime supradictum *cap. quia propter, verbo, in quem omnes, vel maior pars capituli consenserit*, id quod habetur etiam, *in cap. dudum eodem titulo*, & in pluribus alijs, quæ breuitatis gratia omitto. Solum est difficultas scire, atque inuestigare, an sufficiat ad hoc, vt quis eligatur, quod collatione facta habeat maiorem partem suffragiorum, respectu aliarum partium minorum, an vero vlterius requiratur, quod habeat maiorem partem totius Capituli? cui difficultati, respondeo per sequentem conclusionem.

Secunda Conclusio.

Ad validitatē electionis Canonicæ, nō sufficit habere maiorem partem, suffragiorū respectu minorū, sed requiritur, vt sit maior, respectu totius Capituli.

In electionibus Canonicis, ad validitatem ipsarum, non sufficit habere maiorem partem suffragiorum, respectu minorum, sed vlterius necessario requiritur, habere maiorem partem, respectu totius Capituli, in quo distinguuntur electiones Canonicæ à non Canonicis. Volo dicere, quod si electores, & suffragatores sunt viginti, electo ad hoc, vt ipsius valeat electio, ad minus debent suffragari vndecim, quæ est maior pars, respectu suffragiorum omnium (nam medietatem faciunt decem) nec sufficeret, quod eidem suffragati fuissent decem, cum in tali casu nihil haberet supra medietatem Capituli, & suffragiorum, quod non est necessarium in alijs electionibus, non Canonicis, nam ille, in quem plures voces conueniunt, etiamsi medietatem non excedant, habendus est pro electo. Hæc conclusio & sententia, est etiam communis omnium Doctorum resolutio, & eam tenet expresse Panorm. *in dicto cap. quia propter & in cap. Ecclesia vestra, el primes extra eodem titulo*, & Ioannes Andreas. Sed tamen in isto numero, computari non debent, qui nolunt interesse Capitulo, nec illi, qui propter aliquam rationem & causam, priuati sunt suffragio siue voto, sed illi solummodo, qui in eadē electione habuerūt votū, *iuxta glossam in clementina quo cir ca eod. tit.* & Panor. vbi supra, qui dicit hoc vniuersaliter esse tenendū & dicendū, in oībus casib. vbi suffragiorū maior pars requiritur. Et qñ *in l. nulli*

& in

& in l. plane ff. quod cuiusque uni. nomin. dicitur, quod ad hoc, vt constituatur Vniuersitas, est necessaria præsentia duarum partium vocandarũ, & quod ab initio debent duæ partes, Vniuersitatis conuenire, & quod fit à maiori parte ipsarum, est firmum atque validum, intelligendum est de duabus partibus illorum, qui volunt, debent, & possunt commode interesse Capitulo, iuxta formam dicti *cap. quia propter*, pro quo faciunt *cap. cum nobis, & cap. cum in causis, extra eod. tit.* Et dicit vlterius Panor. ibidem, quod non solum in electionibus, in quibus necessario seruanda est forma, dicti *cap. quia propter*, verum est, quod oportet maiorem esse partem totius Capituli, nec sufficit esse maiorem respectu minorum, verumetiam in omnibus casibus explicandis per Vniuersitatem, & spectantibus ad aliquos iure Collegij, & non vt singuli, sed vt Collegium, qua de re videatur Sylvest. *verbo, electio.* 2. q. 9. vbi prædictam doctrinam statuit tanquam certam, veram, atque indubitabilem. Cui resolutioni, inquit, non obstat, *cap. quoniam, de iure patronatus*, vbi valuit præsentatio, facta à maiori parte patronorum, licet non concurrerit maior pars omnium: nam ad hoc dicunt cõmuniter Doctores, quod illud procedit in patronis, qui præsentant vt singuli, & non vt Collegium, secus tamen esset, si præsentarent vt Collegium, aut præsentatio spectaret ad illos iure Collegij. Vnde hæc sit regula generalis, quod vbi actus spectat ad plures, vt ad Collegium, requiritur ad validitatem ipsius, dispositio maioris partis Collegij, id est, existentium tunc in Collegio; at vero vbi actus spectat ad plures, non vt ad Collegium, sed vt ad singulos, sufficit maior pars respectu minoris, vt habetur in *cap. quoniam, de elect.* & sic valet etiam statutum, factum à maiori parte, respectu minoris, quamuis non sit à maiori parte totius Capituli, siue Collegij, vt expresse tenet *glossa fin. in cap si cui, extra eod. tit. lib. 6. & in cap. 1. ne Sede vacan. lib. 6.* Per quæ manet satis probata & explicata, conclusio supradicta, quæ vniuersaliter est vera in electionibus cunctis canonicis, nulla excepta Religione. Qua ratione merito venit reprehendendus supradictus Sylvest. qui loco supracitato in fine dicit, quod fallit supradicta Regula, in electione Prouincialis Ministri, nostri sacri Ordinis Minorum, in qua (inquit) valet electio, facta à maiori parte, partium comparatione minorum, allegans ad id *clementina, exiui de paradiso. §. demum, de verb. sign.* fallitur tamen supradictus Sylvest. neque in dicta Clementina quidquam tale reperitur, quinvero vt manifeste ex ipsa constat, & patebit intuenti, expresse ibidem dicitur, quod valeat electio, quæ à maiori parte Capituli numero fuerit celebrata, nulla zeli, vel meriti collatione, aut consideratione habita: & quando dicitur, à maiori parte Capituli numero, non intelligit Sum. Pont. Clemens V. (vt dicit Sylvester) à maiori parte partium comparatione minorum, sed à maiori parte totius Capituli, & omnium suffragiorum. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

Nota hoc valde.

Vbi actus spectat ad plures, vt ad Collegiũ, ad ipsius validitatẽ requiritur, dispositio maioris partis Collegij, secus est vbi spectat ad plures, non vt ad Collegiũ, sed vt ad singulos.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS XXVIII.

Vtrum ante confirmationem Electi, post scrutinium sit aliqua consultatio facienda?

ET ratio dubitandi est, nam Clemens V. in supradicta *clementina, exiui de paradiso*, facta in Concilio Viennensi, agens de electione Prouincialis Ministri Ord. Minorum, postquam dixit, statuit, atq. ordinauit, vt electio

ctio Ministri Prouincialis, ad Capitulum Prouinciale pertineat, quam idem Capitulum die sequenti, qua fuerit congregatum, facere teneatur: post-
Nota hoc valde. quam etiam dixit, & similiter statuit, quod huiusmodi electionis confirmatio, pertineat ad Generalem Ministrum, & quod ad electionem huiusmodi, per formam scrutinij procedatur, ac votis in diuersa diuisis, si electiones plures in discordia celebrari contigerit, illa, quæ à maiori parte Capituli numero, nulla zeli, vel meriti collatione, siue consideratione habita, fuerit celebrata, exceptione, seu cõtradictione quacumque alterius partis non obstante, per dictum Generalem Ministrum de consilio Discretorum Ordinis confirmetur, vel etiam infirmetur, prout eis secundum Deum visum fuerit expedire, inquit, prius tamen ex officio, prout spectat ad ipsum, diligenti examinatione præmissa. Ex quibus verbis plane colligitur, ac satis insinuari videtur, quod vltra collationem suffragiorum supradictam in præcedenti Articulo, necessario faciendam, quantum ad numerum dumtaxat, nulla zeli, vel meriti collatione, seu consideratione habita, debet supradictus Generalis Minister, ad quem confirmatio Ministri Prouincialis spectat, antequam eundem confirmet, vt videat, an prædictam electionem confirmare, vel infirmare debeat, prius ex officio suo, diligentem examinationem & consultationem facere, eadem de re cum Discretis Ordinis, siue Prouinciæ. Id quod & videtur esse expresse determinatum *in cap fin. de elect. lib 6*, vbi Bonifacius VIII. præcipit, vt post electionem factam, & ante ipsius confirmationem, fiat publicatio in eadem Ecclesia, vbi dicta electio facta est, vt si qui velint se opponere, aut aliquid contra ipsum allegare, ac dicere, intra peremptorium assignatum terminum com-
Nota hoc valde, ex Priuileg. Collectore. pareat. Quas quidem ob causas & rationes, Priuilegiorum Collector, in Compend. *verbo, electio* §.8. dicit necessario ante confirmationem, supradictam examinationem, & consultationem faciendam esse, & inquit, se non videre quomodo aliter fieri possit iuridice. Sed nihilominus Pater Frater Emmanuel Rodriguez, in suis quæstionibus Regul. tomo 2. q. 51. art. 5. agens de electione Prouincialis Ministri, in nostro sacro Ordine Minorum, postquam omnia supradicta retulit, contrariæ assentitur parti, & tenet huiusmodi examinationem, & consultationem non esse præcise necessariam, etiam in electione Ministrorum Prouincialium, de qua expresse supradicta Clementina loquitur, & in dicto etiam *cap. fin. de electio. lib. 6.* comprehenditur, quin vero ea prætermissa, procedi posse ad confirmationem: fundatus in communi praxi, & consuetudine, quæ hac de re apud viros doctos & graues iam diu inoleuit, quam, inquit, praxim non est cur vt minus iuridicam condemnemus. Sed nihilominus non obstante ea praxi, & consuetudine, quam potius corruptelam dixerim, ipse non video, qualiter eiusmodi consultatio, & examinatio de dignitate, seu indignitate electi, saltim verbalis, & summaria, ante ipsius confirmationem debeat, aut possit prætermitti, cum id facere adeo sit iuridicum, ac rationi consonum, & sit expresse præceptum, & determinatum in Iure, in dicta Clementina, & dicto *cap fin. de elect. lib 6.* Vnde pro resolutione supradictæ difficultatis, sequentes statuo conclusiones.

Ante cõfirmationẽ electi, de iure, necessario facienda est cõsultatio de ipsius dignitate, vel indignitate.

Prima Conclusio.

ANte confirmationem Electi, à Præsidente Capituli, necessario facienda est, saltim verbalis, & summaria quædam examinatio, & consultatio cum Discretis Prouinciæ, super eius dignitate, seu indignitate, & an seruata sit omnino forma seruari debita in Scrutinio. Ad ponendam, atque statuen-

ſtatuendam ſupradictam concluſionem, moueor, ex expreſſa ipſius determinatione, poſita in ſupradicta *clementina, exiui de paradiſo*, relata in initio huius Articuli, vbi Summus Pontifex Clemens V. agens de electione Prouincialis Miniſtri in noſtro Ordine Minorum, dicit, atque determinat, quod facta electione, & ante ipſius confirmationem Generalis Miniſter de conſilio Diſcretorum Ordinis, ex ſuo officio prius, prout ad ipſum ſpectat, diligentem examinationem faciat, atque præmittat, an electio ſit confirmanda, vel infirmanda, prout ſecundum Deum ſibi videbitur expedire. Quid obſecro, expreſſius, aut clarius dici vnquam potuit? & quonam modo Summi Pont. decretum, ſiue mandatum, pro libito, & abſque vlla prorſus cauſa licebit præterire? Nec valet dicere, quod prædictum decretum, modificatur per illa ſubſequentia verba, *prout ſecundum Deum videbitur ſibi expedire*, nam dicta verba, non cadunt ſuper prædicto mandato, nec per ipſa permittitur vllo modo, vt dicta conſultatio, & examinatio non fiat, ſed hac præmiſſa, Generalis Miniſtri, ſeu Præſidentis Capituli, ſimul & Diſcretorũ Prouinciæ, conſcientiæ relinquitur, vt videant, an dicta electio ſit confirmanda, vel infirmanda, prout ſibi ſecundum Deum melius videbitur expedire. Confirmatur prætorea ſupradicta concluſio, ex *dicto cap. fin. de elect. lib. 6.* Nec valet dicere, vt dicit ſupradictus P. F. Emmanuel Rodriguez, quod ibi loquitur Summus Pont. de electione non in concordia celebrata, nam quamuis verum ſit, quod ipſe dicit in principio, in fine tamen Capituli ponit ſubſequentia verba, *Quæ omnia, etiam ſi electio in concordia celebrata, fuerit, volumus obſeruari*. Potuit ne aliquid clarius, aut expreſſius dici? Facit etiam pro dicta noſtra concluſione; *cap poſtquam, de elect.* vbi hoc ipſum præcipitur fieri ante cõfirmationẽ, & eſt etiam ratio appoſitiſſima, poſtquã quod in ea dicitur, valde eſt iuridicum, & quammaxime rationi conſonũ, vt patebit ex dicendis in ſeq. Concluſ. Videatur etiam hac de re Nauar. lib. 1. Conſiliorum, tit. de elect. conſ. 2. num. 2.

Secunda Concluſio.

In dicta conſultatione, atq. examinatione, Generalis Miniſter, ſiue Commiſſarius, qui ipſius nomine Præſes eſt Capituli, id quod cũ Diſcretis Prouinciæ conferre debet, eſt, an electus prædictus ſit dignus, ſeu indignus, & an omnino ſeruata ſit ſubſtantialis forma, ſeruari debita in Scrutinio, vt ex eo ſibi conſtet, an electio facta, ſit confirmanda an vero annullanda, & caſſanda. Supradictæ concluſionis ratio eſt, nam in caſu, quo electus fuiſſet indignus, electio de illo facta eſt ipſo iure irrita, & nulla, & deuoluitur ad Superiorem, vt tenet communis Doctorum doctrina, & habetur ſtatutum multis iuribus, *in cap. cum in cunctis, cap. quoniam, eod. tit. lib. 6. cap. quia propter, extra de elect.* & ſæpe alibi. Si autem electus ſit dignus, licet fuerit prætermiſſo digniori, non propterea electio eſt irrita, & nulla, nec deuoluitur ad Superiorem, quamuis Electores peccauerint mortaliter, non eligendo digniorem, iuxta *cap licet*, 8. q. 1. & multa alia capitula, quæ à gloſſa allegantur ibidem, & nos latius diximus ſupra Art. 13. huius Quæſtionis. Debet prætera ſupradictus Generalis Miniſter, ſiue ipſius Commiſſarius, conſultationem facere, an fuerit ſeruata ſubſtantialis forma, ſeruari debita in Scrutinio, nam per ipſius omiſſionem, electiones aliter factæ, ipſo iure irritæ, & nullæ, aut ſaltim annullandæ, & caſſandæ, vt dicemus ſtatim. Sed quænam ſint de eſſentia, atque ſubſtantia electionis Scrutinialis, ſeu, quæ fit per Scrutinium, quod ſcire & aduertere, oportet ſummopere, dicetur in ſequenti Articulo.

Quid faciendũ ſit, in conſultatione ſupradicta.

Nota hoc valde, pro electionibus, in quibus eliguntur indigni.

ARTI-

ARTICVLVS XXIX.

Quænam sunt de essentia, & substantia electionis, quæ fit per scrutinium?

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

De ijs, quæ pertinent ad essentiam, atq. substantiã electionis, quæ fit per Scrutinium.

MVlta sunt, quæ ex communi omnium Doctorum sententia, pertinent ad essentiam, atque substantiam electionis, quæ fit, fieriq. debet per Scrutinium. Sed de mente, & opinione Panormitani, *in cap. quia propter, de elect.* ad decem & octo capita reducuntur. Primo, substantiale est in electione, quæ fit per Scrutinium, vt electiones fiant per congregatos in vnum, quia, inquit, non sufficeret consensus eligentiũ singulariter præstitus, vt puta, si quilibet in sua camera consentiret, sed oportet, quod collegialiter consentiant, *per cap. in Genesi, eodem tit. & glossa in cap. 1. de rebus Eccl. non alienan. lib. 6.* Et hoc non est speciale solum in electione, vt ibidem dicit glossa, sed regulare & generale, in omnibus explicandis per Vniuersitatem, vt dicit idem Panorm. *in cap. cum omnes, de Constitutionibus.* Ad quod facit, quod notat *glossa in l. sicut. ff. quod cuiusq. vniuer. nom.* Et inquit prædictus Panorm. non velim per hoc intelligas, quod præsentia omnium Electorum sit de substantia, quia contemptus aliquorum, non inducit nullitatem electionis, vt habetur *in cap. quod sicut, cap. bona, cap Ecclesia, el 2. eodem tit.* Neque præsentia, & vocatio absentium, est de forma substãtiali electionis, sed de iustitia, ita quod retractabitur electio, non vocatis prosequentibus contemptum, & hoc etiam voluit prædallegata glossa. Aduertendum tamen, inquit, est, quod ad validitatem electionis, requiruntur duæ partes vocandorum, aliàs non consistet ibidem Vniuersitas. Existentibus tamen valebit, quod disposuerit maior pars, vt notatur *in l. nulli, & l. plane. ff. quod cuiusq. Vniuers. nom.* Ad quod facit, quod dixit etiam idem Panorm. in *cap. cum nobis, & in cap. in causis, eodem tit.* Nec valeret, inquit, statutum Episcopi, & Capituli inducens nullitatem, propter defectum aliquorum non vocatorum, vt notat Ioannes Andr. in additionibus, eod. tit. quia Constitutio inferioris immutare non potest aut valet, Constitutionem Superioris, vt habetur in *element. ne Romani, eod. tit.* sed est de iustitia, quia retractabitur electio, si illi suum prosequantur contemptum.

Nota valde.

Quod electio fiat per cõgregatos in vnũ.

Quidnã vocetur Vniuersitas, sitq. necessario requisitũ ad hoc, vt Collegiũ possint procedere ad electionem.

Secundum, substantiale est, vt Scrutatores assumantur per Collegium, non enim debent se ingerere, quia per hoc redderentur suspecti, vt habetur *in l. qua omnia. ff. de procurato. & facit textus in dicto cap. quia propter. verbo, assumantur.* Quod tamen dicit idem Panorm. esse tutum, sed non simpliciter necessarium, quia si tres incipiunt scrutari alijs videntibus, & tacentibus, credit electionem valere, seruatis alijs, quia cum agatur de re meritoria, & concupiscibili, tacentes habentur pro consentientibus, sicut in simili notauit glossa *in cap. sicut cum, eod. tit. lib. 6.* & notat Innocen. *in dicto cap. in Genesi.*

Quod Scrutatores assumantur per Collegiũ.

Tertio est substantiale, vt Scrutatores assumantur tres, & non plures, neque pauciores, & hoc cõmuniter tenetur, imo vero habetur expresse in *dicto cap. quia propter.* Sed hoc Archidiac. limitat, dicendo verum esse, quando ser-

Quod Scrutatores sint tres.

do seruari potest,aliàs propter Electorum paucitatem, sufficiunt duo Scrutatores,secundum opinionem multorum Doctorum, imo vnus solus, vocatis testibus,secundum opinionem Innocentij , quinuero & in casu nullus , secundum mentem eiusdem, nam si ius eligendi sit tantum penes vnum , hunc nullus scrutabitur,sed ipse vocatis testibus,exprimet suam voluntatẽ, & conferet , cui voluerit suum suffragium , nullo existente Scrutatore.

Quod Scrutatores sint de Collegio .

Quarto, substantiale est, vt dicti Scrutatores sint de Collegio , quamuis aliqui Doctores teneant contrarium, & dicant hoc non esse substantiale , sed primum est verius , & magis congruit litteræ , quinvero colligitur ex textu *in dicto cap.quia propter.* Et dicit Innocen. hoc esse intelligendum de collegio eligentium, non vero de collegio Ecclesiæ vacantis , quia fidelius electionis negotium prosequuntur illi , ad quos spectat , quam alij , quod forsan dicit, quia nonnumquam electio, spectare potest ad aliud collegiũ , quàm Ecclesiæ vacantis, ex consuetudine siue ex priuilegio, vt *in cap. Abbate, de verborum significa. & in cap.cum dilectus,de censet.*

Quod singulorum Electorũ exquirãtur vota .

Quinto,substantiale est, vt singulorum Electorum vota,exquirantur secrete, vnde si vnum ex præsentibus non scrutaretur ; vel aliquis ex Scrutatoribus omitteretur, electio non valeret. Quod intelligit Panorm. quando contemnitur,vel prætermittitur,aliquis ex vocatis,quia contemptus nõ vocatus,non reddit electionẽ nullam.Et sic intelligendus est Archidiac.dicens. non obesse si præsentes non respondeant , vel respondeant captiose, nec si aliqui de Capitulo non requirantur, dummodo ipsi suum contemptũ non prosequantur , loquitur enim de vocandis , non vero de vocatis . Requiritur,inquam,vt singulorum Electorum vota exquirantur secretè , quia secundũ Archid. si votorum inquisitio fuerit in publico,electio nõ valeret, etiãsi omnes consentirent, *per cap.in Genesi,extra eod tit.*Sed Panor.post Innoc. intelligit, verbum illud, secrete, id est,seorsum , ab alijs de collegio , quia bene possunt esse alij testes , non de Collegio , sicut & testes examinari possunt coram alijs testibus, in re graui & causa ponderosa,vt possint conuinci de falso, si probaretur postea veritas in contrarium, & ipsi negarent se deposuisse,sicut reperitur scriptum , vt tenent multi grauissimi Doctores, allegantes textum *in cap.vt officium,d. haereticis,lib.6.* Sed intelligendum hoc est, dum alij testes ad Scrutinium vocati, essent tales , qui non possent eligentibus timorem incutere , quia tunc recusari possent , sicut & ipsi Scrutatores , si tales essent , vel aliqui ipsorum , & esset iusta causa appellandi, vt dicit prædictus Panor. *in d cap.quia propter .*

Quod inquisitio fiat sigillatim.

Sexto, est substantiale, vt inquisitio fiat sigillatim, & non accedant Electores, aut vocentur ad Scrutatores, bini vel trini, sed singuli vel quilibet singulariter per se, vt colligitur *ex dicto cap.quia propter*, ibi, *sigillatim* , sicut etiam obseruatur in testibus, quia in examinatione non debent plures simul commisceri,aliàs non valeret depositio, vt notatur *in cap.venerabili,& in cap cum causam,eodem tit.*

Quod singulorum desideria exquirantur,& depositiones .

Septimo, substantiale est, vt vota omnium exquirantur, vbi per verbum illud,vota, intelligi debent depositiones, & animorũ desideria, aliter enim non fieri posset plena collatio , meriti & zeli , prout præcipitur *in d. cap. quia propter*, ibi, *cunctorum vota diligenter exquirant.* Super quæ verba (inquit Panor.) quod debent Scrutatores,interrogare Electores, & Suffragatores, in quem consentiant, & quare, & quo zelo , & de meritis , & qualitate eius, secundum omnes Doctores communiter. Quinvero & aliqui dicunt , quod possunt supradicti Scrutatores,singulos Electores ad id aditringere iuramento, quod tamen,inquit,secundum alios,non est necesse, cum non

fit

sit iure cautum. Poterunt tamen eos adiurare sub animæ suæ periculo, & per Deum, vt in illum consentiant, quem putant esse meliorem. Sed hæc omnia, vt diximus in præcedenti Articulo, iam sunt sublata, cum iuxta Concilium Tridentinum, vota esse debeant secreta, ita, vt nullatenus publicentur.

Quod vota rediganturin scriptis.

Octauo, substantiale est, vt vota exquisita, redigantur in scriptis publicis, aut priuatis, quod dicit Panor. esse de substantia Scrutinij, & hunc esse casum inter alios, in quo scriptura est de substantia actus, & colligitur *ex d. cap. quia propter*, ibi, *in scriptis redacta*. Plures alios casus, in quibus scriptura sit de substantia actus, ponit *glossa in cap. 1. de constitut. lib. 6* Sed ex hoc casu per locum ab speciali, colligit supradictus Panor. quod regulariter loquendo, in alijs quæ fiunt per Vniuersitatem, non est opus, vt vota singulorum redigantur in scriptis, nisi id etiam habeatur specialiter. Supradicta etiam consuetudo redigendi vota, & suffragia in scriptis, publice, iuxta morem antiquum, sublata est etiam per supradictum Concilium Tridentinum.

Quod vota scripta in cõmuni, in Capitulo publicentur.

Nono, substantiale est, vt vota scripta in communi, id est, in Capitulo, publicentur. Hæc conditio etiam colligitur *ex dicto cap. quia propter*, ibi, *mox publicentur in communi*.

Quod votorum publicatio, & suffragiorũ statim fiat.

Decimo, substantiale est, vt ista publicatio votorum, & suffragiorum fiat mox, id est, incontinenti, nullo actu contrario interueniente, post scripturam, & postquam vota fuerint redacta in scriptis, quod etiam colligitur, ex verbis supradicti *cap. quia propter, mox publicent in communi*. Quam quidem particulam *mox*, & aliàs, nempe *statim*, & *illico*, & similes, explicat & declarat supradictus Panor. in fine dicti *cap. quia propter*, dicendo, quod capiuntur in Iure diuersimode, nam quandoque verificantur in modico tempore, quandoq. vero in minori, ad quod probandum, adducit quasdam regulas, quas ipse breuitatis gratia omitto.

Quod facta votorũ, & suffragiorum publicatione, statim fiat collatio.

Vndecimo, substantiale est, vt facta votorum, & suffragiorum publicatione, statim fiat collatio suffragiorum, respectu numeri, meriti, & zeli ad sensum supra dictum in initio præcedentis Articuli, ad inquirendum, & inuestigandum, quisnam haberet maiorem, atque saniorem suffragiorum partem. Dicit tamen Panorm. quod dicta collatio meriti, & zeli cessabat, neq. erat necessaria, quando electio fiebat à duabus partibus, ad quod probandum inducit textum, *in cap. si quando, de elect. lib. 6*. In casu vero, quo vnus solus fuisset electus, non tamen electio fuisset à duabus partibus, etiã, inquit, quod fieri debebat collatio, non quidem numeri ad numerum (cum cessaret alia electio) sed de numero, merito, & zelo, considerando, vtrum habuerit sufficientem numerum, cum præsentes non faciant duas partes, prout deberent, vel quia forte non omnes habent vocem. Item (inquit) quod fieri debebat collatio de merito electi, an scilicet esset idoneus ad illam dignitatem, & de zelo, an scilicet Electores bono animo, an vero per illicitas preces in illum consenserint. Sed hæc iam omnia sublata sunt, per Conc. Trident. vt pluries est dictum, cum vota, & suffragia esse debeant secreta, nullaq. proinde ratio haberi possit, de Electorum merito, & zelo.

Quod dicta collatio fiat statim.

Duodecimo, substantiale erat, vt dicta collatio fieret, mox post suffragiorum publicationem, nullo actu extraneo intermisso, quod voluit glossa in *supradicto cap. quia propter*, & idem Panor. ibidem, *& in l. cum antiquitas. C. de testam.* licet in hoc aliqui varient, ac sint diuersi.

Quod electio fiat per vnum nomine omniũ existentium in Capitulo.

Tertiodecimo, substantiale erat, vt collatione facta, fieret communis electio,

ctio, per vnum nomine totius Capituli, & per verba singularis numeri, vt habetur *in cap. sicut, de elect. lib. 6. & in cap. cum ab vno, de re iudicata, lib. 6.* Circa personam, quæ vice omnium supradictam electionem debebat efficere, erat olim controuersia inter Doctores, de qua meminit Sylvest. *verbo, electio. 2. q. 10. in 13. dicto*. Sed nunc communiter obseruatur in praxi, vt is eam efficiat, qui inter Scrutatores exercuit officium Notarij. Is autem voce intelligibili debet dicere: *Hac est electio N. facta in hoc Capitulo, siue Congregatione, &c.* vt supra dictum est, dum ageremus, de electione Generalis, & Prouincialis Ministri, & dicit Sylvest. vbi supra, quod esse potest electionis pronuntiator, etiam vnus ex his, qui eidem non consenserunt, & nihilominus dicere, eam pronuntiando: *Ego N. vice mea, & omnium Electorum, qui mecum consenserunt, eligo N. &c.*

Quartodecimo, substantiale erat, vt electio supradicta, fieret statim post collationem, id est, nullo actu extraneo interueniente, ad quod probandum adducit supradictus Panor. *cap. cum postposita, extra eod. tit.* Quod dicta electio fiat statim post collationem.

Quintodecimo, substantiale erat, vt electio fieret de eo, in quem maior, & sanior pars totius Capituli consensisset, iuxta sensum dictum, & explicatum in præcedenti Articulo, & dicit Panor. quod sufficiebat, quod esset maior pars, si non probaretur contrarium, nam maior pars, si non probetur contrarium, semper præsumitur sanior, per *cap. dudum, eod. tit.* & maioris zeli, per *cap. Ecclesia vestra, etiam eod. tit.* Quod electio fiat de eo, in quo maior pars Capituli consenserit.

Decimosexto, erat substantiale, quod dicta electio, esset verbalis, per *cap. Ecclesia vestra, cap. sicut, & cap. cum ab vno, eod. tit.* Quod electio fiat verbaliter.

Decimoseptimo, vt dicta electio solemniter publicaretur, quia non debebat esse clandestina, per dictum *cap. quia propter*, & publicari debebat in Capitulo, & secundum aliquos etiam coram populo, per illud quod legitur & notatur, *in cap. cum dilectus, eod. tit.* Quod electio solemniter publicetur.

Decimooctauo, vt seruaretur ordo omnium prædictorum successiue, & per ordinem, vt enumerata sunt, alioquin si præposterarentur, nihil valeret electio. Hæc omnia desumpta sunt ex Panorm. in dicto *cap. quia propter*, vbi in fine (inquit) quod supradictis aliqui volunt addere, vt Scrutatores essent fide digni, per illud, quod ibi dicitur *in dicto cap. quia propter, fide digni*, sed (inquit) quod communius tenetur, quod hoc non est de substantia, sed de iustitia, fuit enim dictum potius admonendo, quam substantiale aliquid inducendo, & dicta idoneitas Scrutatorum, præsumitur *per cap. fin. de præsumptio.* Item, inquit, addunt aliqui, vt electio fiat in Ecclesia, de cuius Prælato fit electio, *vt in cap. sicut, eodem tit.* sed dicit, quod quamuis hoc sit honestum, & iustum, locus tamen non est de electionis substantia, nisi aliud haberet consuetudo, argumento deducto ex *cap. quia fronte, de appell.* Tandem subdit, quod additur etiam per aliquos, vt electio fiat, postquam corpus defuncti traditum fuerit sepulturæ, sed ipse parti adhærere videtur contrariæ, & remittit se ad dicta *in cap. bona, el 2. de electione*, & concludendo dicit, quod ex prædictis constat difficultas maxima seruandæ formæ, supradicti Scrutinij, in qua multi viri etiam perfecti deficiunt, ignorantes practicam, vt dicit *glossa in cap. cum expediat, de elect. lib. 6.* Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant. Quod prædicta omnia fiat per ordinem.

ARTI-

ARTICVLVS XXX.

Quænam electio sit cassanda, & annullanda, aut vero ipso iure sit cassa, & nulla?

DE hac difficultate agit Sylvest. *verbo, electio. 1. q. 10. & electio. 2. q. etiam* 10. De cuius resolutione, sequentes statuo conclusiones.

Prima Conclusio.

Cassanda, & annullanda est electio illius, qui etiam requisitus, antequam esset electus, consensit electioni de se fiendæ.

CAssanda est & annullanda, electio illius, qui requisitus, antequam esset electus, consensit electioni de se fiendæ, quia præsumitur ambitiosus. Hæc conclusio probatur expresse ex *cap. cum post petitam, extra de elect.*

Secunda Conclusio.

Omnes electiones clandestinæ, cõmuniter reprobantur in Iure, veniuntq. cassandæ, atque annullandæ. Nota hoc valde.

Omnes electiones clãdestinæ, cõmuniter reprobantur in Iure, veniuntq. cassandæ, & annullandæ. Nota hoc valde.

Omnes electiones clandestinæ, cõmuniter reprobantur in Iure, veniuntq. cassandæ, & annullandæ. Probatur hæc conclusio ex *cap. quia propter, de elect. & ex cap. 1. & 2. & cap. si transitus, dist. 79.* Et idem dicit Archidiac. esse dicendum, de illis electionibus, quas Electores inter se tenent secretas, cum celebratæ, deberent solemniter publicari per dictum *cap. quia propter.* Quod dicit Sylvest. esse notandum propter Religiosos aliquos, apud quos completa electione, fit præceptum, vt nemini dicatur, quod non magno caret fraudis suspitione & fundamento.

Tertia Conclusio.

Omnis electio facta, contra formã substantialem Scrutinij, est cassanda & annullanda.

Generaliter loquendo, omnis electio facta, contra formam substantialem Scrutinij supradictam, & omissa aliqua prædictarum conditionum, est irritanda, & annullanda per sententiam Superioris. Hanc conclusionem tenet Sylvest. vbi supra, & dicit esse sententiam communem Doctorum, quinvero quidam dicunt, quod in aliquibus est ipso iure nulla, imo vero in omnibus positis in præcedenti Articulo, & quod per ista verba, non valeat electio, inducitur nullitas ipso facto. Sed Sylvest. componit hanc differentiam, dicendo, esse loquendum sub distinctione, sicut distinguit, *glossa in cap. Cumanus, de elect.* nam si Electores peccant in materia, id est, in persona electa, eligendo scienter indignum, ipso iure sunt priuati potestate eligendi, & electio ipsa est nulla, per *cap. cum in cunctis, eod. tit.* Si vero non peccant in materia, sed contra formam, non sunt ipso facto priuati, sed priuandi per sententiam Superioris, per dictum *cap. quia propter*, ibi, *ea vice eligendi potestate priuantur*, nec electio facta est ipso iure nulla, sed annullanda, & cassanda. Sed dicit Sylvest. quod si electio tenuit iure naturali, quia nempe interuenit consensus eligentium, sed non tenuit iure positiuo, quia omissa sunt aliqua substantialia, secundum Innocentium, quem sequuntur omnes communiter Doctores, *in cap. quod sicut, de elect.* si confirmetur electus, est verus Prælatus, & non tenetur in foro conscientiæ resignare. Hæc regula est multum notanda, & valde memoriæ commendanda, & videantur quæ hac de re diximus supra de mente Nauarri in Artic. 12. huius quæstionis, concluſ. 1. in fine.

Nota, quando electio sit nulla, quando vero cassanda, & annullanda.

ARTI-

ARTICVLVS XXXI.

Vtrum electus teneatur, electioni de se facta consentire, & an melius faciat assentiendo, quam dissentiendo?

HAnc etiam difficultatem mouet, & tractat supradictus Syluest. *verbo, electio.2.q.19.& 20.* de cuius mente, & resolutione, sequentes statuo conclusiones.

Prima Conclusio.

Electus tenetur, electioni de se factæ cõsentire.

ELectus tenetur, electioni de se factæ cõsentire, aliàs peccat mortaliter, cũ sit dignus ad Prælaturã, & maxime si scit, quod non est alius æque idoneus, per quem illi Ecclesiæ possit consuli. Hanc conclus. probat Syluest. de mente Geminiani *in cap. si electio. eod. tit. lib. 6.* vbi refert Archid. idem tenentem, *per cap. in scripturis. 8. q. 1.* & Io. And. putat hoc idem esse verum, cum limitatione, & modificatione posita in conclus. sed Ricardus in 3. Quodlib. q. 21. dicit, quod solummodo in tribus casibus, electus tenetur consentire, sub pœna peccati mortalis: Primo quando cogeretur ad id per obedientiam à Superiore, *per cap nisi cum pridem, de renunt.* Secundo, quando secundũ iudicium suæ conscientiæ, videtur sibi verisimiliter, quod non est, qui velit, & possit, melius salutẽ animarum procurare, quã ipse, & ex hoc videt probabiliter Ecclesiæ notabile imminere dispendiũ, atq. periculum, nisi assentiatur, per dictum *cap. in scripturis, & cap. olim, eadem causa, q. 2.* Quod fallit in Religioso, in electione facta extra suum Monasterium, & in Mendicantibus, qui non possunt electionibus de se factis consentire, nisi de licentia suorum Prælatorũ, & cum limitationibus, & conditionibus positis in Art. 14. Tertio peccat mortaliter, quando refugit per viam illicitã, vt puta abscõdendo se, nisi ex speciali instinctu Spiritus sancti. Hæc Ricard. vbi sup. Dicit tamen, q. si quis per obedientiã non cogitur, nec imminet probabile periculum Ecclesiæ, si refugit per viã licitã, propter pigritiam, peccat mortaliter, si autem id faciat propter humilitatẽ, reputans se indignũ, non peccat, quinvero meretur, & cũ omnibus supradictis concordat D. Thom. Quodlib. 5. art. 22.

Nota hoc valde, in quibus casibus electus teneatur consentire electioni de se factæ sub pœna peccati mortalis.

Secunda Conclusio.

Canonice electus ad aliquod officium regulariter loquẽdo, melius faciet assentiendo, quã dissentiendo.

Qui canonice est electus (regulariter loquendo) multo melius faciet, electioni de se factæ assentiendo, quã dissentiendo, etiam in casu, quo non tenetur ex necessitate consentire. Hæc cõclusio est D. Tho. Quodlib. 5. ar. 23. vbi pro explicatione suæ sententiæ dicit, quod si electus intendit aliquid tẽporale, vt puta honorẽ, diuitias, & excutere se à iugo Religionis, & eiusmodi, melius faciet dissentiendo, quã assentiendo, quia talis electio & intẽtio praua est: si tamen intendit non supradicta, sed profectum Ecclesiæ, & animarũ, in eo casu intentio illius bona est, & melius faciet assentiendo, quã dissentiendo. Ad quod probandum inducit D. Augustin. 19. de ciuit. Dei, dicentem, *quod in electione non est amãdus honor in hac vita, sine potentia, sed opus ipsum, si recte, atque viriliter fiat, id est, si valeat ad salutem subditorũ.* Ad quod inducit illud Apostoli 1. ad Timoth. 3. *si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.* Sed ad hoc, inquit, D. Tho. maxima idoneitas requiritur, quia secundum D. Greg. in Pastorali: *Tantũ actio Prælatis debet transcendere, actionem populi, quantum distare solet, à grege vita pastoris, ad quod humana fragilitas non sufficit.* Pro quo adducit illud Pauli 2. Corint. 2. vbi de Apostolorũ omnium obligatione agens, post multa alia, inquit, *Sed ad hæc, quis tam idoneus?*

Nota hoc valde, pro fine, & intentione, quẽ electi debent habere.

Sed postea in cap. seq. dicit? *Fiduciam tamen habemus ad Deum, per Iesum Christum, non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. qui & idoneos nos fecit ministros noui Testamẽti, &c.* Sic in proposito, inquit D. Tho. quod ex auxilio diuinæ gratiæ, homines reddũtur idonei & sufficientes, ad dicta munera Prælationis subeunda. Et concludendo dicit: Potest ergo quis laudabiliter, considerans proprium defectum, ex humilitate officium Prælationis recusare, sicut fecit Hieremias cap. 1. officium prædicationis, & prophetiæ dicendo, *A, a, a, Domine Deus, ecce nescio loqui. quia puer ego sum*. Potest etiam laudabiliter consentire, ex fraterna charitate, vt salutem proximorum procuret, sicut fecit Isaias cap. 6. quando dicente Domino, *Quem mittam? & quis ibit nobis?* ipse respondit, & dixit, *ecce ego, mitte me*. Sed addit D. Thom. de mente, & sententia D. Gregorij, in d. Pastorali, quod in vtroque subtiliter intuendum est, quia & is, qui recusauit, plene nõ restitit, & is qui mitti voluit, ante se per altaris calculum purgatum vidit; ne aut non purgatus, adire quisque sacra mysteria audeat, aut quẽ superna gratia eligit, sub humilitatis specie supernæ dispositioni contradicat: quia ergo valde difficile est, purgatum se quemlibet posse cognoscere, Prælationis officium tutius declinatur, non tamen pertinaciter, cum ad suscipiendũm hoc superna voluntas agnoscitur. Hæc D. Thom. vbi supra, quæ sunt valde notanda, & memoriæ commendanda, & pro isto Articulo dixisse sufficiat.

ARTICVLVS XXXII.

Vtrum in electionibus, sit necessaria confirmatio Superioris?

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur breuiter, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

In quacumque electione necessaria est Superioris confirmatio.

IN quacumque electione, necessaria est confirmatio Superioris. Hæc cõclusio notissima est in iure, de qua videndus est Sylvest. *verbo, confirmatio humana electionis. & alibi, q. 1.* vbi dicit, quod adeo de iure communi, in electionibus est necessaria confirmatio, quod si quis ad regimen cuiuscumq. Ecclesiæ electus, siue Religionis administrationem, aut dignitatẽ, ante confirmationẽ se ingerit, tamquã Prælatus, vel Procurator, aut œconomus, aut alio nouo quæsito colore, in spiritualibus, aut temporalibus, per se, vel per alium, in toto, vel in parte, ipso facto priuatur omni iure, quod per electionem in ipsa dignitate habebat, vt habetur *in cap. auaritiæ, de elect. lib. 6.* Sed ponit supradictus Sylvest. quatuor fallentias, siue exceptiones, in quibus fallit prædicta doctrina, primo in Papa, qui eo ipso quo eligitur, confirmatur *per cap. in nomine, dist. 24.* Secundo, quando sic administranti parcitur, *per cap. nosti, extra de elect.* Tertio, quando Abbatissa, electa à maiori parte, non tamen à duabus partibus, impugnatur, ne confirmetur, quia interim potest administrare, *per cap. indemnitatibus. §. si vero. de elect.* Quarto, quando confirmatio, petenda est à Papa, & electus est valde remotus, scilicet vltra Italiam, quia tunc ante confirmationem, administrare potest in temporalibus, & in spiritualibus, excepto quod nullam alienationem potest facere, vt habetur *in cap. nihil, de elect.* Quod est intelligendum, quando non est in mora petendæ confirmationis, alias habebit locum pœna *d. cap. auaritiæ*. Et quod dicitur de Vltramontanis, secundum Hostiensem, habet locũ etiam, in Cismõtanis, quando Curia est vltra montes, & idem tenet Io. And. *in d. cap. nihil.* Sed

Nota valde.

diffi-

difficultas est à quo sit petenda, & quis facere debeat prędictam confirmationem ? Cui respondeo per sequentem Conclusionem.

Secunda Conclusio.

Si electus est exemptus, & subest immediate Papæ, ab ipso Papa est petenda confirmatio, vel ab ipsius Legato de latere, si quis est in illa Prouincia, secus autem, si habet alium Prælatum immediatũ. Hæc cõclusio est Syluestri loco supra citato, q. 3. quam probat *per cap. si Abbatem, de elect. lib. 6.* vbi dicit, quod Prouinciales exempti in Mendicantibus, confirmari habent per Generales, & non per Papam, propter rationem dictam, quia non sunt illi immediati, & Panor. *in cap. 1. de suppleu. neglig. Prælat.* tenet, quod Abbates, etiam exempti, sunt confirmandi per Episcopos; & de non exemptis, inquit supradictus Syluest. generaliter, quod confirmari debent per suum Superiorem & Prælatum immediatum, nam Episcopus confirmat sibi subiectos, *per cap cum ad Monasterium, de elect.* Archiepiscopus Episcopos sibi suffraganeos, *per cap cũ dilectus, de elect. & cap. illud, dist. 64.* Archiepiscopum nõ exemptum confirmat Primas, vel Patriarcha, *per cap. bona, el 1. de elect.* Patriarchã vero Papa, & similiter Imperatorem, *per cap. venerabilem, eod. tit.*

Electi confirmatio facienda est per Papam, aut per immediatũ suũ Prælatum.

Tertia Conclusio.

Generalis Minister, statim ac in nostro sacro Ordine Minorum, canonice fuerit electus, sine aliquo alio per Sedem Apostolicam est confirmatus. Probatur hæc conclusio ex priuilegio Clementis IV. quod habetur in Monum. Ord. & refertur in Compen. *verbo, electio. §. 3.* quod etiam habent Generales Ordinis Cistercienſis, ex priuilegio Eugenij IV. & refertur in Compen. eiusdem Ord. *tit. de elect. §. 1.* atque, vt credo, habent idipsum omnes omniũ Religionum Prælati Generales, qui sunt immediati Papæ, ex diuersorum Summorum Pontificũ concessione, vt eorum electio non dilatetur, aut protrahatur: & quamuis de iure communi, confirmatio Ministrorum Prouincialium, pertineat ad supradictos Generales Ministros, sibi immediatos, ad maiorem tamen abundantiam Clemens V. *in clementina, exiui de paradiso. §. demum, de verbor. significat.* hoc ipsum statuit, & habetur in Monum. Ordinis, & refertur in Compend. *verbo, confirmatio Prælatorum. §. 2. & verbo, electio. §. 8.*

Generalis Minister, eo ipso, quod eligitur canonice, absq. vllo alio, est à Papam confirmatus. *Monu. Ord. 1. impr. f. 56. & 2. f. 139. conc. 307. & refertur in Comp. verb. Electio. §. 3. Monu. Ord. 1. impr. f. 15. tract. 3. & 2. f. 16. tract. 2. & refertur in Cõpen. verb. Confirmatio Prał. §. 2. & verbo electio. §. 8.*

ARTICVLVS XXXIII.

In quibus casibus, electiones deuoluantur ad Superiores, seu ad ipsos Electores, & in quibus electionibus ipsi priuentur facultate eligendi ?

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

QVando electus non vult consentire, electioni de se factæ, vel postquã consensit, renuntiat iuri suo, vel moritur, aut propter eius occultum vitium, electio irritatur, in omnibus supradictis casibus, deuoluitur ad Electores, qui & reeligere possunt, quem maluerint, sibiq. videbitur expedire, dummodo ipsi nihil egerint fraudulenter. Hæc conclusio est Syluest. *verb. electio. 1. q. 12.* & probat eam *per cap. si electio, extra eod. tit. lib. 6.*

In sequentibus casibus electio deuoluitur ad Superiorem.

Secunda Concluſio.

In ſequentibus caſibus, electores priuantur facultate eligendi.

Multi ſunt caſus, in quibus Electores, priuantur poteſtate eligendi, & electio deuoluitur ad Superiorem. Hæc concluſio explicanda eſt, afferendo ſupradictos caſus, & Primo in Eccleſijs Cathedralibus, & Regularibus, ſi Electores non eligant intra tres menſes, electio deuoluitur ad proximum Superiorem, vſque ad Papam, vt diximus ſupra Art. 10. & habetur *in cap. ne pro defectu, de elect.* Secundo, ſi Electores eligant ſcienter indignum, priuati ſunt iure eligendi, & ſi non ſeruant formam debitam, & poſitam *in cap. quia propter*, in Eccleſijs Cathedralibus electio deuoluitur ad Papam, in inferioribus vero ad proximum Superiorem, habetur *in cap. quamquam, extra eodem tit. lib. 6.* Tertio, quando maior pars Capituli, in electione deficit, ſcilicet committendo vitium, electio deuoluitur ad pauciores, habetur *in cap. 2. extra, de poſtulat. Prælat.* atque etiam deuoluitur ad vnum propter omnium aliorum delictum, atque defectum, *per cap. ſi forte. diſt. 65. & cap. bona, extra eodem tit.* quod notat *gloſſa in dicto cap. 2. de poſtulat Prælat.* & inquit Sylueſt. quod hoc videtur intelligendum, quando peccauerunt eligendo indignum, ſecus autem eſſet, ſi peccauerunt ex contemptu aliorum habentium vocem, nam tunc non deuoluitur poteſtas, ſed ſufficit ſi caſſetur electio, quia propter defectũ formæ non ſubſtantialis, non ſunt ipſo iure priuati, ſed priuandi, iuxta *cap. quia propter, extra de elect.* facta tamen priuatione per iudicem, propter defectum formæ, poteſtas deuoluitur ad non culpatos, ſecundum Innocen. *in d. cap. quia propter.* quod ſi omnes deliquerunt, deuoluitur ad proximum Superiorem. Et ſi quęratur, quando eligentes ſunt priuati poteſtate eligendi? reſpondet Sylueſt. cum Panor. poſt Innocen. *in cap. gratum, de poſtulatione Prælat.* hoc eſſe, Primo quando poſtulant, vel eligunt ſcienter indignum. Secundo, quando innouant poſtulationem, vel electionem caſſatam vitio perſonæ. Tertio, quando eligunt per abuſum ſæcularis poteſtatis, de qua *in cap qui ſquis, de elect.* Quarto, quando eligunt ineligibilem. Quinto, quando recipiunt, vt Prælatum, electum, vel poſtulatum, cuius electio, vel poſtulatio eſt nulla. Sexto, ſi ſunt excommunicati, vel ſuſpenſi. Septimo, quando non eligunt intra tempus præfixum, de quo *in cap. ne pro defectu, de elect.* Octauo, quando poſtulant poſt appellationem, etiam ex cauſa fruſtratoria, in omnibus his caſibus electio deuoluitur ad Superiorem.

Tertia Concluſio.

In noſtro ſacro Minorum Ordine, electio deuoluitur ad Superiorem, ſi Electores non conformantur in vna die.

In noſtro ſacro Minorum Ordine, in electione Prouincialis Miniſtri, ſi Capitulum Prouinciale, ad quem pertinet electio, ea die qua ad id congregatum fuerit, non habuerit electum, ex tunc electio ſupradicti Prouincialis Miniſtri, ad Generalem deuoluitur. Hæc concluſio habetur expreſſa *in clementina, exiui de paradiſo, de verbor. ſignific. §. demum.* Circa cuius determinationem, & ipſius declarationem, dubitatur inter Patres noſtræ ſacræ Religionis, an intelligi, & practicari debeat, tantum in electione ſupradicti Prouincialis Miniſtri noſtri Ord. Min. de qua expreſſe ibid. clem. loquitur, an vero etiam in quacunque alia electione Conuentuali alicuius Guardiani, ſiue Abbatiſſæ, ita ꝙ non eligente, concordante, & conſentiente Conuentu in aliquem, intra vnũ diem naturalem, & 24. horarũ ſpatium, electio, & prouiſio pertineat ad Superiorẽ immediatum? Quidã enim dicunt, ꝙ non, & parti adhærent negatiuæ, nã cũ diſpoſitio ſupradictæ Clementinæ ſit odioſa,

Difficultas.

Nota valde.

Prima opinio.

odiosa,& ipsa tñmodo loquatur de dicta electione Prouincialis Ministri,in eadé solum debebit habere locum,potiusq. limitari,& restringi, quam extendi,& ampliari ad alias electiones.Eo præsertim,quia non in alijs eadem omnino militat ratio : nam causa,& ratio ob quam,Clemens V. supradictũ decretum instituit,fuit,vt non dilataretur,seu protraheretur,de die in diem electio dicti Prouincialis Ministri,quæ dilatatio maximum nocumentum afferre posset,toti Prouinciæ ad id,in vnũ congregatæ, maximis sumptibus, & expensis:quæ quidem ratio cessat,nec eadem currit,in electione Conuẽtuali Guardiani,seu alicuius Abbatissæ. Nam licet ex dilatatione,in his aliquod incommodum , atque inconueniens subsequatur , non tamen ita magnũ,aut tantæ considerationis,quin possit Conuentibus aliter prouideri,cõstituendo interim aliquem Præsidentem , & reseruando Guardiani electionem ad Diffinitorium, cum iuxta nostras generales Constitutiones , duplex hic constituatur modus,supradictos Guardianos eligendi,atque constituendi,per Conuentũ concessa illi electione,aut reseruando ipsam ad Diffinitorium . Alij vero contrariam tenent sententiam,dicunt̃q. practicari posse prædictum Clementis V. decretum , etiam in omni alia quacumq. electione Conuentuali,Guardiani siue Abbatissæ alicuius, & non solũ in electione Prouincialis Ministri, nam in illis etiam fere omnino eadem militat ratio , quamuis non in omnibus. Quorum sententiæ & opinioni fauere videntur nostræ general.Constit.Tolet.cap.7.§.de electionibus,vbi subsequentia ponuntur verba: *Si tamen Electores in varia placita diuisi,in vnius diei spatio non elegerint,Præsidens Capituli poterit secundum iuris dispositionem,quem voluerit secundum Deum eligere,etiam si electio sit Prouincialis Ministri.* Vbi per illa verba,*etiam si electio sit Prouincialis Ministri*,satis indicant,atq. insinuare videntur prædictæ Constitutiones,& ipsarum Auctores.Quod etiam in alijs electionibus Guardianorum,& Abbatissarum, debet practicari supradictũ decretum Clemen. V. & quod de illis etiam venit intelligenda,prædicta *clem. exiui de paradiso*, maxime cũ ibidem ponatur ad marginem, dicaturq. id fieri debere secundum iuris dispositionem, etiamsi electio sit Prouincialis Ministri. P.F.Emman.Rodrig.tom.2.qq.Regular.q.52.art.5. agens de electione Prouincialis Ministri,& tractans prædictam difficultatem,inquit,hãc vltimã sententiam esse probabilem,posseq. hoc practicari & fieri, virtute supradictæ ordinationis,quãuis non virtute prędictæ Clementinæ.Sed reuera ordinatio dicta innititur Clementinæ prædictæ,ac propterea id ibidem statutum fuit,quia intellexerunt Definitorij Patres (vt ibidem dicitur)id fieri posse,& debere secundum iuris dispositionẽ.Cui dubio,atq. difficultati,facillimo negotio remedium adhiberi posset,vel consulendo hac de re Rom. Pont.vel declarãdo hoc ipsum expresse,& explicite p aliquod gener. Capitulũ,quod quidem virtute cõpromissi generalis , quod habẽt respectu omnium spectantium ad cõmune bonum Religionis , proculdubio Diffinitorij Patres optime facere poterũt. Sed aduerto,quod supradicta deuolutio,electionis ad Superiorẽ,non habet locum in electionibus Discretorũ, qua fiũt aut fieri consueuerant olim,mittendi ad Prouinciale Capit. in nostra sacra Religione, nam etiãsi Fratres Cõuentuales,siue Electores alicuius Conuentus,per vnum naturalem diẽ non concordent, conueniant,atq. consentiant in vnum,non propterea deuoluitur electio supradicti Discreti,ad Præsidentẽ Capituli,siue electionis, cũ in hac non currat eadẽ ratio,quæ in alijs supradictis electionibus. Nã prædictus Discretus,reuera est quasi Procurator Conuentus,atq. ad id ad Capitulũ mittitur,in quem si non conueniant,nec ipsum cõstituant,sibi imputetur, nã per id videntur ipsi renuntiare iuri suo.

Secũda opinio.

Resolutio propositæ difficultatis.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS XXXIV.

Vtrum possit aliqua electio, fieri per compromissum?

POstquam in præcedentibus Articulis, latissime egimus de omnibus his, quæ pertinent & spectare vllo modo possunt, ad electiones canonicas in communi, atque in particulari de illa quæ fit fieriq. debet per modum Scrutinij, supereſt nunc, quo debite absoluantur omnia, vt tractemus, & agamus, de alijs electionibus, quæ fiunt, & fieri possunt per modum Compromissi, & etiam per modum communis inspirationis. De quibus omnibus breuiter aliquas proponemus difficultates, & vt propositæ satisfiat, sequentes statuo conclusiones.

Prima Conclusio.

Certissimũ est, quod aliquę etiã electiones fieri possunt p cõpromissum.

CErtissimum est, & omni procul dubio, quod electiones fieri etiam possunt, per modum Cõpromissi, cõmittendo aliquibus viris idoneis, qui dicuntur Compromissarij, eligendi potestatem, & facultatem, vt nomine, & vice omnium, prouideant de Prælato Ecclesiæ alicui vacanti, atq. viduatæ. Hæc conclusio habetur expressa, in *cap. quia propter, de elect. §. vel saltem.* vbi dicunt DD. quod huiusmodi Cõpromissarij congruentius, erunt in numero impari, quam pari, quod est dicere, quod congruentius, erunt tres quam duo, vt si forsan discordet alter, duo ipsorum electionem faciant, cũ sit maior pars, per *cap. in causis, cap. cum dilectus, & cap. cum in iure, extra eod. tit.* nec oportet illos necessario esse de Collegio, *per cap. causam quæ, extra eod. tit.* Oportet tamẽ, quod sint viri religiosi, vt dicit *glossa in d. cap quia propter, verbo, viris,* & dicit etiam quod potest id committi vni, quinvero, & melius potest expediri per vnum, quam per plures, & habetur *in d. cap. causa qua.* Potestq. fieri Cõpromissum etiam masculo, à Monialibus, etiam habenti electionem confirmare, vt habetur ibidem, & etiam in non Prælatum, per *cap. post translationem, de renun.* Et Panorm. *in d. cap in causis,* tenet, quod Capitulum, non solum potest compromittere certis personis, potestatem eligendi, verumetiam potest eligere aliquos, per quos eligantur Compromissarij, electuri postmodum vice omnium, & nomine totius Capituli.

Secunda Conclusio.

Compromissum fieri debet ab omnibus, votũ atque suffragiũ habentibus in Capitulo.

Ad hoc, vt supradictum compromissum valeat, necessum est, vt fiat ab omnibus, votum atque suffragium habentibus in Capitulo, nemine discrepante. Hæc conclusio est expressa Syluest. *verbo, electio.* 2. q. 11. & eam expresse tenet *glossa d. cap. quia propter, verb. vice omnium.* Quam quidẽ ob causam, si vnus eorum dissentiat, nolens compromittere, compromissum non valebit, & ratio ad id est appositissima, quia nullius cogitur inuitus iuri suo

Nemo cogitur inuitus iuri suo renunciare.

renũciare, *per cap. Abbas, & cap. ad audientiam, extra quod metus causa*: facit *& l. inuitum. C. de contrahenda emptione.* Neque etiam valebit cõpromissum, si fiat sub hac forma, vt quis quæsitus votis in secreto, illum eligat, in quem plures consentiunt, si non sit maior pars Capituli. *per cap. si cui, extra eod. tit.* Nec si fiat de eligendo certam personam, secundum omnes DD. cõmuniter, vt latius inf. dicemus Art. 37. agẽdo de duplici modo faciẽdi cõpromissum.

Re integra, & antequã incipiatur, etiam facta cõmissione reuocari potest cõpromissum.

Tertia Conclusio.

Re integra, & antequam incipiatur, etiã facta commissione, reuocari potest compromissum. Hæc etiam concl. est Syluest. vbi supra, & probat eam

per

per cap. in causis, extra eodem tit. vbi & dicit, rem non dici integram, quando cæperunt Compromissarij habere tractatũ de persona eligenda, quod verum est in omni negotio extraiudiciali, prout latius prosequitur Innocen. *in d. cap. in causis*, dicens, quod cum attinguntur substantialia negotij, desinit negotium ipsum esse integrum, vtputa cum cæperunt tractare, de persona eligẽda. Secus est autẽ, si tantũmodo sunt expleta aliqua pertinẽtia ad actus solemnitatem, vt quia dixerunt Missam de Spiritu sancto, & similia.

ARTICVLVS XXXV.

Vtrum valeat Compromissum, factum ab vno, nomine & vice omnium, alijs præsentibus, & non contradicentibus?

Respondetur huic Articulo, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

NOn valet compromissum, factum ab vno, nomine & vice omnium, alijs præsentibus tacentibus, & non contradicentibus, quin vero omnes expresse debent consentire. Hæc concl. est expressa Sylvest. *verb. electio, 2. q. 12.* & dicit eam esse Innocen. & omnium DD. communiter, in *d. cap. in causis, de elect.* Quia cum res ista non sit leuis, sed grauis, & magnæ importantiæ, omnes ad quos pertinet, sigillatim debent inquiri, & expresse cõsentire, quod dicit Sylvest. esse maxime notandum, & tenendum in omni re ardua, explicanda per Vniuersitatem, quia in re onerosa & graui, taciturnitas non habetur pro cõsensu, vt tenet *glossa in regula, qui tacet, consentire videtur, lib. 6.* secus est in re leui, & maxime concupiscibili. Hæc omnia dicit etiam Panor. *in d. cap. in causis*, vbi inquit, quod ex his potest sumi singularis limitatio, ad dictum Innocen. *in cap. 1. de his, quæ à maiori par. cap.* vbi notanter dicit, quod si in Capitulo tractatur aliquid illicitum, atque damnabile, tenentur qui sunt de Capitulo, de necessitate contradicere, aliàs si nõ contradicunt, habentur pro consentientibus, & inuoluuntur peccato, & pœna peccati, cum alijs consentientibus expresse; vt istud dictũ procedat, quoad euitandum peccatum, ne sub velamine taciturnitatis peccatum nutriatur, sed tamen quoad validitatem actus, non est necessarium, quod expresse contradicant, nec sufficit, quod taceant, imò in re graui, & onerosa, necessum est, q; expresse cõsentiant; quod si nõ faciunt, nihil omnino valet actus. Videatur hac de re Sylvest. vbi supra, & *verbo consensus. §. 3. in fine*.

Non valet compromissum, factum, ab vno vice omniũ, alijs tacentibus, & non contradicentibus, imo omnes debent simul compromittere.

Nota, quod in re ardua & graui, omnes expresse debẽt cõsentire, neque taciturnitas, sufficit, seu habetur pro consensu, secus est in re leui. Nota hoc valde.

ARTICVLVS XXXVI.

Vtrum potestas data compromissarijs, eligendi Prælatum, seu aliquem officialem, intelligenda sit, atque intelligi semper debeat de idoneo?

Huic Articulo breuiter, & resolutiue respõdeo, per seq. Concl.

Conclusio.

POtestas data Compromissarijs, eligendi Prælatum, seu officialem, semper intelligenda est de idoneo, ita quod si electus non sit idoneus, nõ tenentur ipsum Electores recipere. Hæc conclusio est expressa Sylvestri,

Potestas data cõpromissarijs, semper intelligitur de idoneo.

verbo, electio.2.q. 13. & probat eam ex *cap.causam quæ,de elect.* & ibi glossa, *verbo, si tamen existat idonea*, vbi elicit regulam, quod cum aliquod generale,committitur arbitrio alicuius, non valet nisi legitime sit factum, *per cap.Quintanadlis,& cap.veniens,de iureiuran. & l.quamquam. ff. de vitu nup. & l.unde si Nerua. ff pro socio, & in authentico de hæreticis, & falsa. §. his igitur, collat.1. & l.2. §.si quis à Principe . ff. ne quid in loco publico . & l. si libertus ff. operis liber. l.si quando.C.de ineffic. testam. cap.ex parte, de officio delegati, cap.& temporis. 16.q.1. & cap. postquam hoc ibidem.* Quod si contra, arguatur,ex *cap.vltimo, 32.q.vltima, & cap.à iudicibus, 2.quæst.6.§ arbitrarys, & cap. si vere de iureiurando. & l. quisquis ff.de reg.iuris, & l qui bona. §.cum inter. ff damno infec. & cap. displicet tibi in princip. 23.quæst.4.* Respondet supradicta glossa, quod si arbiter est Compromissarius,eius arbitrio est standum, siue æquum, siue iniquum sit quod arbitratur, *per l diem.§ fieri.ff de arbitris*, nisi arbitrium sit latum,contra ius scriptum, vel contra formam compromissi, quia tunc non tenetur, *per cap ei qui, §. definitiua. 2.quæst.6. & cap.examinata,de confirmatione vtili, vel inut. & l si cum dies . §. compromissio. ff de arbitris. & l. 1. C. qua sententia sine appellat.* Si vero tamquam vir bonus arbitrari debet, tunc non valet dictum suum, nisi sit æquum,& hoc est,quod dicitur in supradictis capitulis, *veniens,& Quintanadlis*,& alijs iuribus,& legibus allegatis, & secundum Panorm. *in dicto cap. causa qua, de electione*. Supradicta faciunt ad quæstionem, quando Communitas eligit duos ciues, vt vadant ad eligendum Potestatem, siue Capitaneum, qui si eligant indignum, ciuitas non tenetur illum acceptare, nam in generali mandato,non venit, vt eligant indignum, quod est multum notandum.

Nota valde.

ARTICVLVS XXXVII.

Quibus modis, fieri debeat & possit, supradictum Cõpromissum?

Huic Articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Compromissum fieri potest duobus modis,primo simpliciter & absolute,secũdo vero limitate, & sub conditione.

COmpromissum fieri potest duobus modis,primo simpliciter & absolute,secundo limitate & sub conditione. Hæc conclusio est etiam supradicti Sylvest. loco supra citato,q.14.& cõis omnium DD.Exemplũ primi est,quando simpliciter & absolute,conceditur potestas, & facultas Cõpromissarijs,vt eligant, quem voluerint,& secundum Deum melius sibi videbitur expedire.Exemplũ vero secundi est,quando non simpliciter & absolute,prædicta potestas,atque facultas conceditur dictis Cõpromissarijs, sed limitate & quodammodo sub conditione,ita,vt teneantur eligere eum, in quem maior pars totius Capituli consenserit,scrutatis votis omnium de Capitulo sigillatim, & secrete ab ipsis, & ista est forma, de qua habetur *in cap. cum dilectus,de elect.& in cap.cum expediat,eod.tit lib 6.* Sed aduertendum est,quod vt habetur *in cap.si cui, eod.tit.lib.6.* non valeret supradictum Cõpromissum cõditionale,si fieret alicui, seu aliquibus,sub hac forma,vt ipse, seu ipsi,secreto,& sigillatim,& à fortiori,si non secreto (secũdum glossam) exquisitis votis singulorũ de Capitulo,& in scriptis redactis,illũ eligerent, in quem plures de Capitulo conuenirent,partium comparatione minorum, licet cõsentientes maioré partem,totius Capituli nõ excederent, nec attingerent

gerent,& dicit, ibi glossa, quod dicta electio nihil valeret, quia esset contra formam *Capituli quia propter de elect.*& licet omnes consenserint in dictũ compromissum,si non seruatur forma tradita in iure,electio non tenet.Si tamen compromissi forma,sit superiori modo dicta,ita,vt teneantur eligere illum, in quem maior pars c.cõsenserit inquit *glossa,in d.c.cum expediat verbo inquisitis*,quod ista est melior omnibus formis,quæ in cõpromissis dari possunt,quia in hac electores nõ omnino abdicant a se potestatem nominationis, quinvero dicta forma,vtrumque comprehendit,nam partim est ex scrutinio,partim vero ex compromisso, quamuis principaliter dicatur forma compromissi,sed determinati. Cum enim graue sit seruare ad vnguem formam scrutinij, quam non omnes bene sciunt, imo & multi Iuristæ,ipsius practicam ignorantes,in ea deficiunt, cum etiam graue sit, electoribus ius suum in alios transferre, & dare illis potestatem præficiendi sibi Prælatum, ex hac,& illa forma aliquid desumentes,inquit supradicta glossa,expedientius esse seruare prædictam formam,in qua vt diximus,electores non omnino à se nominationis potestatem abdicant, sed ex parte nominant, ex parte vero compromittunt.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS XXXVIII.

Quænam sint de essentia,et substantia,electionis Compromissariæ, siue factæ per compromissum?

Huic articulo respondetur,per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

De essentia,& substantia electionis Compromissariæ,siue factæ per compromissum,generaliter loquendo,sunt quæ sequuntur.Primo,quod seruentur generaliter omnia supradicta,loquendo de electione in genere, atq; in communi, nam secundum bonam Logicam, quod conueniens est Superiori,necessarium est etiam inferiori;v g. quod animali conuenit,conuenire debet etiam & homini.Sic in proposito,quidquid conuenit electioni in genere,& in communi,necessario conuenire debet eidem in specie,atq;in particulari. Secundo,quod tenuerit compromissum, factumq. fuerit in forma licita,iuxta ea,quæ dicta sunt in præcedentibus Articulis. Tertio,quod non excedatur forma compromissi, *per cap cum dilectus,extra eidem titulo.* Quarto,quod electio fiat per verba singularis numeri, etiamsi Cõpromissarij sint plures,& aliter facta,non valet *per c.sicut extra eod.tit.* Hæc omnia sunt Sylu. verbo electio 2. quæst.15.

De essentia,atque substantia electionis per compromissum sunt quæ sequũtur.

Secunda Conclusio.

Si compromissum sit factum limitate, necessario requiritur, primo quod compromittentes sint simul omnes congregati,qui volunt, & debent interesse.Secundo, quod omnes compromittant in vnum,vel duos,tres,aut quot volunt, siue sint de Collegio,siue non sint de Collegio, dummodo sint Clerici,& non Laici,*per cap.contingit,de arbitris*. Tertio,quod Compromissarius, siue Compromissarij, scrutentur vota singulorum secrete, & sigillatim. Quarto,quod eligant illum,in quem maior pars totius Capituli consenserit, dicendo *Ego N.Compromissarius de consensu,& voluntate Compromissariorum meorum* (si alios Compromissarios habet) *virtute compromissi in me,vel in nos facti,*

Quid requiratur ad essentiã compromissi qñ ipsum est limitatum.

eligo

eligo in Episcopum, sine Prælatum talis Ecclesiæ, N. in quem maior pars Capituli consensit. Quod si non factum fuerit prima vice, debet reiterari, & si opus fuerit, triplicari, quousque maior pars Capituli consentiat *per capitulum, cum terra extra, de elect.* Quod si de Compromissarij, seu Compromissariorum fide dubitatur, & timetur de aliqua fraude, poterunt, inquit Sylvest. electores facere scripta, in quibus scribatur nomen eius in quem consentiunt, dantes illa Cõpromissario, seu Compromissarijs, qui ea in præsentia omnium recipiat, & taliter implicet, vt comprehendi non possint cuius sint, & deinde coram omnibus legant, eumque eligant, in quem maior pars totius Capituli consentit. Hactenus Sylvest.

Tertia Conclusio.

Quid requiratur ad compromissum quando factum est illimitate, atque simpliciter.

Si vero compromissum, fiat non limitate, sed simpliciter, & absolute, solũ requiruntur duo prima supradicta in præcedẽti conclus. quibus adstãtibus, Compromissarius, seu Compromissarij debent eligere, dicendo ipsorum alter, *ego N. Compromissarius, &c. eligo in Episcopum, sine in Prælatum* &c. excepto, quod nõ debet dicere, in quem maior pars Capituli consentit, cum id simpliciter, & absolute, positum sit in sua, seu ipsorum voluntate, & arbitrio. Hactenus de isto Articulo.

ARTICVLVS XXXIX.

Vtrum si Compromissarius sit vnus solus, semetipsum possit eligere?

Huic Articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

In casu quo cõ promissarius sit tantũ vnus, non potest semetipsum eligere.

IN casu, quo Compromissarius sit vnus solus, non semetipsum poterit eligere. Hæc conclusio est expressa Sylvest. *verbo elect. q. 16.* & probat eam *ex glossa, in cap. cum in ure, extra de electione, & ex c. per nostras de iur. patr. c. cũ ad nostrum de institutionibus, & ex l. Prætor ff. de tuto. & cura. & ex cap. dicimus.* 24. *q.* 1. & ratio est, quia nemo debet oriri à se ipso. *per cap. in scripturis.* 8. *q.* 1. vnde etiamsi iurasset eligere meliorem, & ipse esset melior, secundum multos, non posset se eligere, quia inconueniens, & inhonestum esset, quod ipse semetipsum eligeret, esse enim videretur ambitiosus, meritoq. proinde repellendus, per dictum *cap. in scripturis* 8. *q.* 1. vnde dicunt, quod fatuus esset sic iurans, si credit se esse meliorẽ, vt nõ semetipsum posset eligere, in quo casu renunciare deberet tali eligendi potestati. Vel dicendum est, quod tunc ipse intelligitur exceptus, nam in generali sermone, persona loquens, non comprehenditur, *per l. inquisitio C. de solutio. & l. qui hæreditas ff. de condit. & demonst. & cap. petitio. de iurepatron.* Hæc omnia habentur, *ex glossa in d. cap cum in ure, extra de elect.* vnde secundum Panor. *in cap licet eod. tit.* si in Consistorio Cardinalium supereſſet vnus solus Cardinalis, ille haberet Papæ electionem, non tamen posset eligere semetipsum, vt habetur *in cap. per vestras de iurepatr.* possit tamen nomine totius Collegij, alteri dare hanc potestatem, & ille alius nomine eiusdẽ Collegij ipsum eligere, dum tamen cessaret fraus, & ambitio. Hæc Sylvest. vbi supra de mente Panormit. quæ pro isto Articulo dicta sufficiant.

Nota hoc valde.

ARTI-

ARTICVLVS XL.

Vtrum quando Compromissarij sunt plures, possint eligere vnum ex seipsis?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

SI ex forma Compromissi habetur, vt Compromissarij possint eligere vnũ ex se ipsis, omni proculdubio, atque in omni opinione, id poterunt efficere. Hæc conclusio est, Sylu. *verbo electio* 2. q. 17. & probat eam ex textu *in cap. cum in iure, extra de elect.* vbi confirmatur electio, facta ex tribus de septem Compromissarijs, de vno ipsorum, si ille electioni consentiat, quia scilicet, vt dicit glossa ibidem, tunc sua persona computatur inter eligentes, argumento illius, quod habetur *in l. planè ff quod cuius vniuer. & l. si consul. ff. de adop.* atque ita quatuor esse intelliguntur, & sic maior pars Capituli. Propter modestiam autem, inquit Sylvest. quod poterit consentire, postquam prius in alium consenserit, atque ipsius consensus in alium, non fecerit maiorem partem, cum talis consensus illi non profit, tunc poterit in se ipsum consentire, vt habeatur electio. Neq; obstat huic resolutioni, id quod habetur apud D. Paulum ad Hæbr. 5. nempe, quod nemo debet sibi honorem, ideſt Prælaturam, assumere, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron: nam respondetur, quod dupliciter, potest quis sibi Prælaturam assumere; primo inchoatiue, se primo, atq; immediate eligendo, seu quod peius est, de se practicando, secundo, completiue, consentiendo practicæ factæ, sicut qui consensit electioni de se factæ, vel quasi factæ in scrutinio, vt in supradicto Compromisso, in quo sua vox nõ inchoat electionem, sed veluti perficit, & complet illam. In primo casu illicitum videtur, quempiam sibi honorem, & Prælaturã assumere, non autem in secundo, si id faciat, seu potius consentiat bono fine, ad obediendum Spiritui sancto, & subueniendum Ecclesiæ. Hoc seruandum est in casu, quo in forma compromissi habetur, vt Compromissarij, quempiam ex semetipsis possint eligere.

si in forma cõpromissi habetur, vt possint eligere vnũ ex seipsis, optime id poterunt efficere.

Maior difficultas est in casu, quo id in forma Compromissi non habeatur: circa quod duæ sunt extremæ Doctorum opiniones, quas latissime refert Sylvest. loco supracitato, adducendo singulorum rationes, quæ à me breuitatis gratia in præsentiarum omittuntur. Quidam dicunt, quod non possunt vnum de se ipsis eligere, alij vero in contraria sunt sententia. Et prædictus Sylu. ibidem subobscure, atq; intricate loquitur, ita vt ipsius mens, & opinio, cui adhæret, vix percipi possit. Visis tamen, atque perspectis omnibus, pars affirmatiua magis placet, de qua sequentem statuo conclusionem.

Secunda Conclusio.

Quando plures sunt Compromissarij, bene possunt vnum de se ipsis eligere, quamuis id non habeatur expresse in forma Compromissi, cum tamen non sit expresse prohibitum. Hæc conclusio est Panorm. Archid. Innoc. Hostien. & Ioann. Andreæ *in cap. quis Episcoparum 8. q. 1.* & eam tenet Accursius, *in l. planè ff quod cuius vniuer.* & probatur multis rationibus. Primo, nam ex contraria opinione, posset sequi fraus, & consulto atque ex proposito, nominari inter Compromissarios fraudulèter aliquis, de quo posset Ecclesiæ vtiliter

Quãuis expresse nõ habeatur in compromisso vt compromissarij vnũ ex se ipsis possint eligere, poterũt id facere, dummodo non habeatur contrariũ.

liter prouideri. Secundo, quia Deputati ad distribuenda bona, in aliquas causas pias, possunt eadē distribuere, & diuidere, etiā in aliquem ex se ipsis similiter egentem, atque necessitatem patientem. Præterea certi Officialis deputati ad eligendos aliquos Officiales, ad aliquod opus, possunt aliquem ex se ipsis eligere, nisi forma potestatis sibi traditæ resistat: si hoc ita est, qd igitur obest, quod supradicti Compromissarij, similiter vnum eligant ex se ipsis, quamuis id non habeatur expresse in forma compromissi, dum tamen nō sit expresse contradictum? Aduertendum est tamen, secundum Panor. supradictum, quod huiusmodi electus, ad augendum numerum, non debet in se consentire, dicendo: Ego eligo meipsum, ne principaliter disponat in se, contra *cap fin. de instit.* sed dicendo: Consentio electioni de me factæ, licet enim adhuc non sit facta à maiori parte, est tamen in fieri, & omnino fienda, & cum consentiat intra tempus à iure statutum, ad electionem faciendam, atque appositum in compromisso, electio cæpta, & inchoata suo consensu consumatur, & perficitur, *argum. ex l. bonorum. ff. rem ratam.* ad quod facit, quod notat *glossa, in cap. quam sit de elect. lib. 6.*

Difficultas.

Quare in elect. quæ est per cō promissum, possit quispiā pro se ferre suffragium, non autē in illa, quæ est per scrutinium.

Sed est difficultas, quare in hac electione, quæ fit per compromissum, in dicto casu, possit quis suffragari pro se, votumq. suum conferre sibi, vt electionem de se factam compleat, atque perficiat, cum tamen in electione, quæ est per scrutinium, nullus possit sibi suffragari? Hanc difficultatem tractat, & mouet supradictus Syluest. loco supracitato, quæst. 18. vbi duplicem constituit rationem diuersitatis. Primo, quia compromissum non debet Compromissarijs, esse officium onerosum, esset autem onerosum, si propterea excluderentur ab electione passiua, & in prædicto casu non possent suffragari pro se. Secundo, quia in eodem electio, non incipit, siue inchoatur primo à prædicto Compromissario, seu ab alijs, à se vero ipso tantum perficitur, & consumatur, quod non contingit in electione, quæ fit per scrutinium, quod est multum notandum, & memoriæ commendandum. Io. Andr. *in cap. per nostras de iure patron.* assignat aliam diuersitatis rationem, quam videre poteris apud Sylu. loco supracitato. Hactenus de isto Articulo.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS XLI.

In casu quo ex tribus Compromissarijs, duo eligant indignum, vnus vero idoneum, & dignum, quænam harum electionum valeat, & an teneat electio vnius?

CIrca hanc difficultatem, Sylu. loco supracitato q. 19. dicit, Doctores esse varios, duasq. refert opiniones. Quidam, inquit, dicunt, quod in dicto casu, tenet & valet electio vnius, quia potestas duorum delinquentium, eligendo indignum, deuoluitur ad vnum, qui non deliquit. Alij vero omnino tenent contrarium, dicendo, quod neutra electio valet; non duorum, propter rationem dictam, quia elegerunt indignum, nec vero vnius, quia est contra formam compromissi, ac si compromittentes compromiserunt in tres, non vero in vnum, atque compromittentes in tres, visi sunt voluisse, quod electio vnius non valeret. Primam sententiam tenet Panor. *in cap. cum in iure de elect.* secundam vero Host. *in cod. cap.* propter formam appositam in compromisso, quia scilicet appositum fuit, quod electio fieret ab omnibus siue à maiori parte, quo deficiente, inquit, potestas deuoluitur ad electores. Ex quibus duabus opinionibus, quia opinio Panor. magis placet, de ea sequentem statuo conclusionem.

Con-

Conclusio.

IN casu supradicto,& cõstando manifeste de indignitate electi,à duobus ex tribus Compromissarijs, valet & tenet electio vnius facta, de digno. Hæc conclusio,vt inquit Panor. pendet ex resolutione alterius difficultatis, an scilicet potestas Compromissariorum delinquentium, deuoluatur ad Capitulum,an vero ad non delinquentes? Sed ipse constanter tenet,quod potestas delinquentium Compromissariorum,non deuoluitur ad Capitulum,sed ad alios non delinquentes : vnde cum in proposito casu vnus non deliquerit,postquam elegit idoneum & dignum,dicendum proinde videtur, quod tota eligendi potestas,deuoluitur ad illum,nec delictum maioris partis,nocere debet minori,vt potestas deuoluatur ad Capitulum. Nec dictis obstat, *cap. si Compromissarius, de elect. lib.6.* vbi habetur, quod electio quorundam Compromissariorum,reuersa est ad omnes electores,siue ad Capitulum,nam ibi loquitur in casu, quo omnes Compromissarij elegerunt scienter indignum,at in casu proposito,supradictus vnus Compromissarius, vt supponitur,elegit dignum,nulloq. iure priuari potest, potestate & facultate eligendi. Et quamuis in forma compromissi habeatur, quod electio fieret ab omnibus,seu à maiori parte,hoc nihil obstat,nam electio facta ab vno, facta censetur à maiori parte,ex quo alij Compromissarij sunt priuati, quinuero alijs priuatis,dici potest facta ab omnibus,postquam facta est ab illo,in quẽ tota potestas deuoluta est,vt habetur in simili casu *in cap. cõgregato extra eod. tit.* ergo intentum. Reliqua videantur apud Syluest. loco supracitato, vbi latissime agit de Compromissarijs, & eorum potestate, & quantum se extendat,& qualiter eligere debeant,intra tempus à iure statutum,siue positum in compromisso, & de pœna eligentium indignum.

Si cõpromissarij sunt tres,& duo eligantindignũ, vnus vero dignũ? valet electio vnius.

Difficultas, An potestas compromissariorũ delinquentiũ deuoluatur ad Capitulum, an vero ad nõ delinquentes. Nota hoc valde.

ARTICVLVS XLII.

De electione, quæ est per uiam communis spirationis, qualiter & quibus modis fieri possit, & quænam sint de essentia, & substantia ipsius?

HActenus egimus de electionibus,que fiunt per scrutinium,atque etiam per Cõpromissum,superest, vt huic electionis tractationi,vltimam imponamus manũ,agamus modo de electione, quæ fit, aũt fieri põt per viam cõis inspirationis. Hanc quæstionem tractat,& mouet Syluest. *verbo elect.* 2. q.20.& 21. de cuius mente, & resolutione,sequentes statuo conclusiones.

Prima Conclusio.

QVamuis in iure non reperiatur,expressa,& determinata forma,electionis,quæ fit per viam communis spirationis, illa tamen talis esse censetur,quæ fit ab omnibus nemine discrepante,absque vllo vitio,& fraudis suspitione.Hæc conclusio satis colligitur ex *suprad. c. quia propter de elect.* Talis fuit electio,B. Nicolai,Ambrosij,& Seueri,de quibus habetur *in c. statuimus §. his omnibus,61. dist.* & quando id certo creditur,q̃ electio fit Deo auctore, non alia indiget cõfirmatione, in alijs vero,licet hoc non ita certo constet, colligi satis & præsumi potest, quod aliqua electio facta sit auctore Deo, quando omnes de Collegio,nullo præcedente tractatu, vno ore in aliquem conueniunt, atque consentiunt. Vt autem sciri possit, quænam sint de essen-

Electio quæ fit per viam cõis spirationes, est illa quæ fit ab omnibus nemine discrepante.

tia

tia & substantia, eiusmodi electionis, quæ fit per dictam viam communis spirationis, sequentem statuo conclusionem.

Secunda Conclusio.

Quænã sint de essentia, atque substantia electionis, quæ est per viam cõis spirationis.

Multa sunt de essentia atque substantia electionis, quæ fit per viam cõis spirationis. Primo, requiritur ꝙ omnes simul cõgregentur. Secũdo, ꝙ omnes in istam viam procedendi, vltro conueniant, & consentiant, quia si vnus dũtaxat nolet, eo contradicente electio nõ valeret, quia non videretur facta à Deo inspirante, argumento *Capitulo si ergo 8. q. 1.* In quo quidem casu necessario oporteret procedere ad viam scrutinij, sicut supra de Compromisso dictum est, nam dicta via electionis scrutinij, apposita est *in d.c. quia propter*, tãquam principalis, & quasi ordinaria. Tertio, quod omnes consentiant in vnã personam, nam si conueniant, & consentiant in duos, non valet electio, nec dici potest, communis inspiratio conueniens omnibus. Quarto, quod fiat sine vitio simoniæ, vel alicuius tractatus specialis præcedentis, in quo nominetur certa persona. Nõ autem oberit, quinuero fieri poterit, secundum Ioan. And. tractatus generalis, hortando omnes ad orationem, & electionem, pro bono Prælato. Hæc de isto Art. & tota quæst. dicta sufficiant, circa electionum materiam in communi, nam de electionibus particularibus, Papæ, Cardinalium, & Imperatorũ, qualiter fieri debeant, non libet in præsentiarum dicere, cum non id sit mei muneris ac propositi. Videatur supradictus Sylu. *verbo electi. 3. nu. 1.* cum sequentibus.

Via electionis quæ ꝙ per scrutiniũ est inter cõs principalior, & quasi ordinaria.

QVAESTIO XXIV.

De Iustitia, & Iure, Legibus, & Statutis, atque Constitutionibus iuris Canonici, & Ciuilis in communi, in quinque Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quidnam sit Iustitia, & de multiplici ipsius acceptione, ac diuisione.

PRæsupposito ex D. Thom. in innumeris suæ doctrinæ locis, quod Iustitiæ virtus, dupliciter sumitur, vno modo communiter, & generaliter, alio vero specialiter, atque particulariter, quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur per sequentem Conclusionem.

Prima Conclusio.

Iustitia vt communiter sũpta, & generalis virtus ordinãs hominis actus, in bonum cõe humanum.

IVstitia, ve communiter sumpta, est quædam generalis virtus, ordinans hominem, ad commune bonum, & versatur circa referendos omnes omnium virtutum actus, in bonum humanum, sicut & charitas versatur circa referendos eosdem, in bonum commune diuinum. Hæc conclusio est expressa D. Thomæ, 2. 2. q. 58. art. 5. & 6. & eam probat de mente, & sentent. Arist. lib. 5. Ethic. c. 1. & 2 vbi dicit, loquendo de prædicta iustitia, ꝙ *communis est virtus* id quod pro eo dicitur, quia ipsa inclinat hominẽ, ad omnem virtutem, ac per suum imperium, mouet virtutes alias, & ordinat ipsarum

ſarum actus ad ſuum debitum finem. Qua etiam ratione à prædicto D. Tho. in art. 12. dꝫ eſſe maximã inter omnes virtutes morales, & quod tanto eſt cæteris virtutibus altior, atque præclarior, quanto bonum commune, præeminet bono particulari, cuiuſque & ſingularis perſonæ. Dicitur etiam ipſa iuſtitia legalis, quia quantum eſt de ſe, atque ex ſua natura propria, inclinat hominem ad obſeruantiam omnis legis, & cuſtodiendum omne præceptũ. De qua etiam loquens Cicero lib. 1. Offic. c. de iuſtitia, inquit, *quod maximus virtutis iuſtitiæ ſplendor eſt, quod ex ea vori boni nominãtur iuſti*: Cui & cõcinit illud D Iſidori, lib. 10. Etymologiarum c. 9. vbi ait, quod iuſtus dicitur, quaſi qui ius cuſtodit, qua etiã ratione in ſacris litteris, iuſtitia, ſtatera, nuncupatur iuxta illud Iob. 31. *appendat me in ſtatera iuſta, ideſt iuſtitia*, & Prou. 11. *quod ſtatera dolioſa abominatio eſt apud Deum*, vbi ſtateræ nomine intelligitur iuſtitia, & dꝫ iuſtitia ſtatera, quia ipſa eſt pondus, & menſura, qua generaliter, & ſuũ eſt redditur vnicuique. De qua etiam intelligendum, atque interpretandum venit, ſymbolũ illud Pythagoricum, *ſtateram ne tranſiueris*, ac ſi diceretur *nullum iuſtum prætermittas, ſed in omnibus, quod æquum, & iuſtum eſt, operaberis*. De hac iuſtitia, communiter & generaliter ſumpta, intelligenda ſunt verba Chriſti Domini Matth. 7. quando dixit, *niſi abundauerit iuſtitia veſtra, plus quã ſcribarum, & Phariſeorum, non intrabitis in regnum Cælorum*, vbi iuſtitiæ nomine, non intellexit iuſtitiam ſpecialem, & particularem commutatiuam, ſiue diſtributiuam, quæ ordinat hominem ad alterum, & qua quod ſuũ eſt, redditur vnicuique, ſed generalem, atque vniuerſalem ſupradictam, quæ ex ſui ratione, ad peragendam omnem virtutem inclinat, cuius quidem virtutis, vt ſic conſideratæ, non eſt conſtituere, aut aſſignare, aliquod proprium, & particulare obiectum, ſed ipſius commune, ſunt particularia omnium virtutum obiecta, ad quæ ipſa, omnes in vniuerſum homines mouet, & inclinat, vt operentur illud, quod æquum, & iuſtum eſt, ſeu vero tale eſſe apparet.

Nota multa de iuſtitia virtute vt cõiter, & generaliter ſũpta.

Secunda Concluſio.

Iuſtitia non generaliter & ſpecialiter ſed particulariter ſumpta, eſt peculiaris quædam virtus, quæ ſpecialiter verſatur circa ea, quæ ſunt ad alterum, mouetq. & inclinat hominem, ad hoc, vt quod ſuum eſt, reddat vnicuique. Hæc concluſio, eſt etiam D. Tho. vbi ſupra q. 58. art. 1. vbi & approbat diffinitionem, quam Vlpian. Iuriſconſ. *in l. iuſtitia ff. de iuſtitia & iu.* tradit de ſupradicta iuſtitia, ſpecialiter, & particulariter ſumpta, dicendo, *quod ipſa eſt perpetua, & conſtans voluntas, ius ſuum tribuens vnicuique*. Quam iuſtitiæ diffinitionem tradit etiam Iuſtin. in ſua Inſtit. & D. Ambr. lib. Officiorum c. 24. dicens, *quod eſt virtus quædam moralis, qua quod ſuum eſt, redditur vnicuique*. Eandem diffinitionẽ approbat D. Aug. lib. 1. c. de lib. arb. 13. & lib. de quantitate animæ c. 9. & lib. 8. de Trinit. c. 6. & lib. 83. quæſtionum q. 31. & ſæpe alibi. Hæc iuſtitia eſt ſummopere in Prælatis, atque Iudicibus cunctis requiſita, quam & oporteret eoſdem in ſe habere, quaſi imbibitam, cum de mente, atque ſententia Ariſt. lib. 5. Ethic. c. 4. ad ipſos debeant confugere homines, cum aliquod patiuntur incommodum, veluti ad quandam animatam iuſtitiam, qua ratione inquit D. Th. vbi ſupra q. 60. ar. 1. quod ipſorum iudicium debet ſemper procedere, ex habitu, & inclinatione iuſtitiæ, & loquitur de iuſtitia, non ſolum in prima & generali acceptione, ſed de hac ſpeciali, & particulari, qua quis propenditur, & inclinatur ad hoc, vt quod ſuum eſt, reddat vnicuique.

Iuſtitia vt ſpecialiter, & particulariter ſumpta, eſt peculiaris quædã virtus qua homo mouetur, & inclinatur ad hoc, vt qđ ſuũ eſt reddat vnicuique.

Nota.

Tertia Conclusio.

Iustitia specialiter, & particulariter sumpta, est duplex, alia commutatiua, alia vero distributiua.

Supradicta iustitia, specialiter & particulariter sumpta, est duplex, quædã commutatiua, alia vero distributiua, quod est dicere, quod quædam pertinet, ad rectam & æqualem rerum commutationem, alia vero ad iustam bonorum communium distributionem. Hæc conclusio est etiam D. Tho. vbi supra q. 61. art. 1. vbi agit de partibus iustitiæ, & necessario dicit esse ponendos diuersos iustitiæ habitus, ad supradicta duo munera, cum sint eorum distincta obiecta, & iuxta veram philosophiam, habitus distinguantur per actus, & actus per obiecta. Quod & confirmat de mente, atque sententia Arist. 5. Ethic. c. 2. vbi constituit prædictas duas iustitiæ partes, quarum vna est directiua, in bonorum distributionibus, altera vero in rerum commutationibus. Semper enim iustitia reddit vnicuique, quod suum est, seu inclinat, & mouet hominem, ad hoc, vt quod suum est, reddat vnicuique, sed aliter id facit iustitia commutatiua, aliter vero distributiua, versatur enim cõmutatiua circa emptiones, venditiones, atque contractus, qui circa res huiusmodi fiunt, & isti sunt proprij ipsius actus. At vero distributiua versatur, circa bonorum, & malorum distributionem, circa virtutum præmia, & vitiorum pœnas, qui etiam sunt proprij eiusdem actus: cum igitur actus sint diuersi, atque diuersa obiecta, liquidum profecto fit, quod etiam ponendi atq; constituendi sunt, diuersi habitus. Vnde cõgruenter iustitia specialis, & particularis, qua ius suum redditur vnicuique, diuiditur in commutatiuam, & distributiuam. Hæc breuiter, atque resolutiue dixisse sufficiat, circa iustitiæ virtutem, vt generaliter sumptam, & specialiter atque particulariter, quorum oportebat Prælatos Regulares, aliqualem saltem habere notitiam. Reliqua, quæ ad eandem spectant, dicentur in suis proprijs locis, prout ipsarum rerum ordo expostulauerit. De hac virtute, videatur D. Th. 12. q. 69. & 22. q. 58. & 61. per plures Articulos. Soto de iustitia, & iure lib. 3. q. 2. per totum & Sylues. *verbo iustitia.* Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

Nota valde quam sint actus Iustitiæ cõmutatiuę, qui vero distributiuę.

ARTICVLVS II.

Quidnam sit Ius, & quotuplex, ac de multiplici Iuris acceptione, siue diuisione?

HÆc quatuor nomina, Ius, lex, statutum, & constitutio, quamuis secundum vocem, sint diuersa, atque ex diuersis nominibus, & rationibus desumpta, instituta tamen sunt, ad idem significandum, & reuera idem prorsus designant, soloq. nomine, & vocabulo differunt. Vt tamen plenius propria cuiuslibet horum nota fiat, ac percipi possit significatio, & etymologia, de singulis in particulari speciales libuit proponere Articulos, & primo de Iure, quod est obiectum iustitiæ, quo omnia magis ordinate fiant. Quæritur ergo in præsenti Articulo, quidnam, & quotuplex sit Ius? quo simul dicemus de multiplicibus iuris acceptionibus, atque diuisionibus. Cui difficultati breuiter, & resolutiue respondeo, per sequentes conclusiones.

Prima Conclusio.

IVs quantum ad præsens attinet propositum, idem est quod iustum, quod est obiectum iustitiæ, & quod primo ipsa per se respicit; diffiniturq. per hoc, quod est, esse artem boni, & æqui. Pro huius conclusionis intelligentia

tia aduertendum est, quod hoc nomen Ius, diuersimode sumitur à Doctoribus, variasq. habere dicitur significationes. Primo enim sumitur, pro auctoritate alicui concessa ad aliquid agendum, ex consensu reipublicæ. In qua significatione, loquutus est Cicero de iure, in Oratione pro Archia, dũ dixit, iure suo noster Ennius, sanctos appellat poetas. Secundo sumitur pro eo, quod alicui ex iudicis sententia tribuitur, in qua significatione communiter loquuntur homines, quando dicunt, eos vti iure suo. Et ius dicitur, quod redditur ab eo, ad cuius officium pertinet facere iustitiam, licet interdum, id quod decernitur, sit iniquum. Sed omissis his, & alijs innumeris iuris significationibus, de quibus agunt DD. Thom. 2.2.q.57.art. & Soto lib.1. de iustitia & iure q.1.art.1. & Iurisperiti, in titulis de iustitia, & iure, prædictum ius principaliter dupliciter sumitur. Primo pro arte, & peritia, prudentiæq. dictamine, siue rationis regula, per quam æquitatem, atque iustitiam perpendimus. Secundo pro eadem æquitate, quæ est obiectum iustitiæ, quam iustitia ipsa in rebus constituit, ad illaq. actio ipsa iustitiæ terminatur. Inter quę duo, hoc vltimũ quasi per antonomasiá, Iustitiæ sibi vendicat nomen, quamuis, vt plurimũ DD. in priori sensu, etiá de iure loquantur, cuius rei appositissimum exemplum tradit D. Thom. 2.2.quæst.57. art.1. in solut. ad primum, vbi inquit, quod sicut medicinæ nomen, primo & principaliter, impositum est ad significandum remedium, quod præstatur infirmo, ad eumdem sanandum, deinde secundario, & minus principaliter tractum est, ad significandam artem, qua idem remedium conficitur, ita (inquit) in proposito, & hoc nomen ius primo & principaliter, institutum est ad significandam rem iustam, & æquitatem ipsam, quam iustitia in rebus constituit, quæ est obiectum ipsius iustitiæ, & ad quam iustitia ipsa terminatur. Secundario vero, ac minus principaliter, deriuatum postmodũ est ad significãdam artem, qua cognoscitur, id quod est iustum, & rationis regulam, prudentiæq. dictamen, per quam regulam, æquitatem iustitiæ perpendimus, quales sunt omnes leges communiter. Quo præmisso notabili, facile erit intelligere, id quod à nobis in conclusione est dictum: nam quando dicimus, quod ius idem est, quod iustum, quod est obiectum iustitiæ, & per se primo iustitia respicit, loquimur de iure in hac vltima acceptione, quæ (vt diximus) prædicti nominis est principalis significatio. Quando vero dicitur, quod est ars boni, & æqui, intelligitur de eodem iure, in prima sed minus principali, significatione, in qua ipsum definiuit Celsus Iurisconsultus, *in l.1.ff.de iust. & iur.* cuius diffinitionis meminit D. Isidorus lib.5. Etymologiarum, cap.3. in principio, & habetur *in cap. ius dictum cum gloss. de verbo sig. & in gloss. in rubrica ad titulum, de regul. iuris lib.6.* Videatur hac de re, Soto de iustitia, & iure lib.3.q.1. per totam, & Sylvest. *verbo ius, & verbo lex.* vbi ad hoc propositum dicuntur plura, eaq. notatu dignissima.

Ius idem est q. iustum, seu q. est obiectu iustitiæ, & dicitur etiam regula, per quã iustitiã siue æquitatem perpendimus.

Secunda Conclusio.

Omne ius, aut est naturale, aut positiuum.

Quamuis ius in communi, & generaliter sumptum, prima sui diuisione, diuidatur à Iureperitis, in ius naturale, ius gentium, & ius ciuile, siue positiuum: multo tamen melior est illa Theologorum diuisio, qua omne ius in communi, atque in generali, simpliciter, & absolute sumptum, immediate, solummodo in duo membra diuiditur, nempe in ius naturale, & ius positiuum. Pro intelligentia, simul & probatione huius conclusionis, est notandum, quod Vlpianus, *in l.1. ff. de iustit. & iure*, ius in communi sumpti in tria prædicta membra diuisit, in ius naturale, ius gentium, & ius ciuile.

Differentia inter Theologos & Iurisperitos circa iuris diuisionem,

Hanc eandem iuris diuisionem, tradidit D. Isidorus lib. 5. cap. 4. & refertur a Gratiano in Decreto, *in cap. ius autem dist.* 1. cuius expressa sunt quæ sequuntur, verba. *Ius autem naturale est, aut ciuile, aut gentium.* Sed Theologi sequentes D. Thom. 2. 2. q. 57. ar. 2. alia procedentes via, aliter ius diuidunt, non quidem in tria membra, sed tantum in duo immediate, scilicet in ius naturale, & ius positiuum. Proposita namque quæstione à D. Thoma, an ius conuenienter diuidatur in naturale, & positiuum? eidem respondendo, conclusionem adhibet affirmatiuam, dicendo, quod omne ius in vniuersum ius, siue illud sit humanum, siue vero diuinum, diuiditur in naturale, & positiuum, ius gentium sub iure positiuo comprehendēdo, licet alij ipsum constituant sub iure naturali. Sed quidquid de hoc sit, nam speciale habet difficultatem, de qua infra à nobis est agendum, probat D. Thomas suam doctrinam, primo ex sententia Aristot. 5. Æthic. c. 7. vbi hac de re agendo, inquit, quod Politici iusti, hoc quidem naturale est, illud autem legale, siue lege positum. Secundo, probat idipsum, & colligit sufficientiam, supradictæ bimembris diuisionis, peculiari ratione, ex eo, quod ius, siue iustum, est & dicitur illud, quod est alteri adæquatum secundum aliquem æqualitatis modum: sed hoc, inquit D. Thomas, non contingit, sed nec potest contingere, nisi tantum duobus modis, nam quidquid est alteri adæquatum, vel est illi adæquatum ex natura rei (quod pertinet ad ius naturale) vel ex aliqua lege positiua, siue ex humano condicto, & communi hominum beneplacito: ergo omne in vniuersum ius, vel pertinet ad ius naturale, vel ad ius positiuum. Hanc rationem libet exemplo aliquo illustrare, & declarare. Qui credito aliquid recipit, quod tantundem restituat, de iure naturali est, & ad ipsum pertinet, & natura ipsa rerum hoc exposcit: quemadmodum, & quod fœmina generationis gratia adiungatur viro; at quod frumentum, siue triticum, 14. dragmis veneat, & non pluris diuendatur, non natura quidem rerum hoc fecit, aut constituit, sed ius positiuum atque humanum condictum, veputa consensus reipublicæ, siue principis; constat ergo qualiter æqualitas in primo casu oritur ex natura rei, atque ad ius naturale pertinet; non autem in secundo casu, nisi ex humano condicto, & positiua lege, & consequenter, quod omne ius, quod est alteri quacumque ratione est adæquatum, conuenienter immediate diuiditur in ius naturale & positiuum. Adeo D Thom. supradictam doctrinam credit esse veram, vt dicat loco supra citato, in solutione ad tertium, quod non solum ius humanum, diuiditur per supradicta duo membra, verum etiam, & ius diuinum, & quod sicut omne ius humanum, aliud est naturale, aliud positiuum, ita & ius diuinum aliud est etiam naturale, aliud positiuum: quod in summa est dicere, quod alia sunt prohibita, quia mala, alia vero mala, quia prohibita; & sub alijs verbis alia sunt iussa, quia bona, alia vero bona, quia iussa, & præcepta, seu quod in quibusdā rebus bonitas, siue malitia ex natura rei, & secluso quocumq. positiuo præcepto reperitur, in alijs vero non ita, sed inquantum sunt præcepta, aut prohibita per legem positiuam.

Ius diuinum aliud est naturale, aliud vero positiuum.

Sed vlterius inquiramus oportet, quænam sint huiusmodi iura, & quid sit, siue esse dicatur, de iure naturali; quid vero de iure positiuo? quod fiet in sequenti conclusione, singulorum adducendo proprias diffinitiones.

Tertia Conclusio.

Id est, atq; esse dicitur de iure naturali, quod natura ipsa docet, seu quod procedit a natura, idipsum inspirante; id vero de iure positiuo, quod non proce-

procedit à natura; sed à lege, siue ex humano condicto. Pro huius conclusionis intelligentia, simul & probatione, præmitto, quod Vlpianus, *in l. 1. ff. de iust. & iur.* Ius naturale definiens (inquit) *Quod ius naturale est commune omnium nationum, & quod vbique instinctu naturæ, non constitutione aliqua habetur.* Refertur hæc iuris naturalis definitio à Gratiano, *in cap. ius naturale distinct. 1.* vbi si rectè superadictæ definitionis verba perpendantur, simul, & sub eadem verborum serie, & ius naturale, & ius positiuum definitur. Nam è regione opponens, naturæ instinctum, & humanam constitutionem, aperte demonstrat, quod vnum horum alterum excludit; & id de iure naturali est, quod procedit ex naturæ instinctu, & non ex aliquo humano condicto; de iure vero positiuo, quod ortum, atque originem ducit, ab humana constitutione, & non a naturæ instinctu. Quod & Cicero in libris de lege, & inuentione, expressius declarauit, dicens: *Quod natura ius est, quod nobis non opinio, sed quædam vis innata declarauit.* Quod sub alijs verbis, esse omnino videtur illud, quod dixit D. Paulus in Epistola ad Romanos cap. 2. vbi agens, de antiquis Philosophis, qui nullam legem positiuam habuerunt, præter naturalē, inquit, *Cum gentes, quæ legem non habent, nempe positiuam, naturaliter ea, quæ legis sunt faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente, siue dictante illis conscientia ipsorum.* Sed Aristot. 5. Ethicor. cap. 7. simul ius naturale, & ius positiuum definiens, dixit: *quod ius naturale est, quod vbique eandem vim habet & non quia videtur.* Quod est dicere, quod ius naturale est, quod natura ipsa constat, & vbique apud omnes eandem habet vim, & non quia videtur, seu non habet vim, quia aliquo humano iudicio, & arbitramento ponitur, quod vltimum soli iuri positiuo competit, etenim, quod qui centum accepit, totidem reddat, natura ipsa constat, & non est iustum, quia id ita hominibus visum est, sed natura sua; sicut & ignis est calidus; at quod triticum, seu vinum tanti, vel tanti vendatur, non est iustum ex natura sua, sed ex humana voluntate, atque humano condicto. Quod expressius, explicans atque declarans, idem Arist. inquit: *Quod ius positiuum, siue legale est illud, quod à principio nihil refert, quod sic, vel aliter fiat, sed constituta lege, multum refert.* Ex quibus omnibus superq. satis manifestè colligitur, quæ sit iuris naturalis, & positiui definitio, & differentia quæ verisimiliter inter vtrumq. quæ meo quidem videri ad quatuor capita, vt methodicè loquamur, potest reduci. Primo differunt ius naturale, & positiuum ex parte causæ efficientis; nam causa efficiens iuris naturalis, est Deus naturæ auctor, qua simul nobis impressit, naturale quoddam lumen, dictans, ac referens, quod naturæ ac rationi est consonum, iuxta illud, Psalm. 4. *Signatum est super nos, lumen vultus tui Domine*; at vero causa efficiens iuris humani positiui, est homo, ciuitas, siue populus, vt dicitur, *in cap. ius ciuile dist. 1.* vbi habetur, *quod ius ciuile, est illud quod quisq. populus, vel quæque ciuitas, sibi proprium diuina, humanaq. causa constituit.* Secundo differunt ius naturale, & ius positiuum, ex parte causæ formalis, seu exemplaris; nam iuris naturalis exemplar, est lumen naturalis rationis, à Deo deriuatum; exemplar vero & regula, iuris humani positiui, est ipsum ius naturæ; nam in tantum ius humanum est rectum, in quantum est iuri naturæ consonum. Tertio differunt ex parte obligationis, nam iuris naturalis obligatio, est amplissima, ligarque omnes vbique & semper, est enim ius naturale generale, atque immutabile; at vero obligatio iuris positiui est strictior, nam ius positiuum non omnes obligat, nec semper, nec idem est apud omnes, quinvero

Id est, de iure nāli, q̄ natura ipsa docet, id vero de iure positiuo q̄ procedit ex humano condicto.

Nota diffinitiones & differentias multiplices iuris nāli & positiui.

Ius naturale, & positiuum differunt.

frequentissime mutatur. Quarto differunt ius naturale,& positiuum,nam ad hoc, vt aliquid sit de iure naturali, necessum est, quod pertineat ad generalia illa principia cunctis peruia, quæ de iure naturali esse dicuntur, aut saltem,quod per bonam, atque euidentem consequentiam,deducatur ex illis primis principijs practicis; at vero ius positiuum, non id necessario requirit, sed satis est,quod sit iuri naturali consonum,quales esse debent omnes leges positiuæ,ad hoc vt sint iustæ,vt latius suo proprio loco dicemus. Sed iam tempus præfefert, vt deueniamus ad explicandum, ac declarandum, quidnam sit Ius gentium, quod vt supradiximus ex Doctoribus, quidam sub iure naturali constituunt; alij vero sub iure positiuo, de quo sit quarta Conclusio.

Quarta Conclusio.

Ius gentiũ est, & dicitur illud quod vniuersæ gentes, quatenus rationales sũt sibi fecerint atq; cõstituerũt

Ius gentium est, & dicitur illud, quod gentes vniuersæ, quatenus rationales sunt, sibi fecerunt,atque constituerunt. Hæc iuris gentium definitio, est Vlpiani, *in l. 1. ff. de iust. & iur.* vbi inquit, *ius gentium est,quo omnes gentes humana vtuntur*, & in Instit.de iure.natur. habetur, *quod ius gentium omni humano generi commune est*. idem habetur, *in cap. ius gentium dist. 1.* vbi & eiusdem quamplurima adducuntur exempla, ac dicitur, quod ius gentium est,sedium occupatio, ædificatio, munitio,bella, captiuitates, seruitutes, postliminia, fœdera, paces, inducię, legatorum non violandorum religio, connubia inter alienigenas prohibita,& subditur,quæ proinde ius gentium appellantur, quia eo iure omnes fere gentes vtuntur. Hoc præmisso dico, quod inter Doctores, tam Theologos, quam Iureperitos, magna est lis, & controuersia; an supradictum ius gentium,pertineat ad ius naturale;an vero ad ius positiuum, quidam enim dicunt, quod pertinet ad ius naturale,innixi sequentibus rationibus.

Difficultas valde notanda. An ius gentiũ pertineat ad ius naturale,an vero ad ius positiuum.

Primo, quia illud, quod per bonam & euidentem consequentiam, deducitur, atque colligitur ex principijs naturæ, pertinere videtur ad ius naturale,& contineri sub illo:sed tale est ius gentium: ergo intentum.Consequentia cum maiori est legitima, nec negari vllo modo potest, solum restat probare minorem, in qua tota difficultas consistit.

Prima opinio.

Quæ & probabitur simul, atque explicabitur, nam de iure gentium est rerum diuisio,quæ per bonam, & euidentem consequentiam deducitur ex his naturæ principijs, nempe,quod agri sunt diligenter colendi, pax,atque tranquillitas reipublicæ cõseruanda, etenim si non fieret supra dicta rerum diuisio, neque agri colerentur, nisi segniter, aut vmquam pax, & tranquillitas reipublicæ conseruaretur, quinvero in ipsa, innumera essent, & continua bella & iurgia, si igitur supradicta rerum diuisio, de iure gentium est, eaq. deducitur, atque colligitur ex supradictis principijs naturæ, per bonam, & euidentem consequentiam, sequitur, quod ius gentium, ad ius naturale pertinet,ac sub illo debet comprehendi.

Secundo probatur id ipsum, nam secundum veram Philosophiam, eodem præcepto,& iure, quo præcipitur finis, præcipiuntur & media,ad consequutionem talis finis necessaria: v. g. quia iure naturæ tenemur conseruare vitam, eodem etiam tenemur,sumere alimenta,ad vitæ conseruationem necessaria: sed ius gentium est necessarium ad conseruationem iuris naturalis, & ordinatur ad ipsum: ergo ius gentium pertinet ad ius naturale,ac sub illo comprehenditur.

Tertio

Tertio & vltimo ad idem sic argumentari potest, nam si ius gentium pertineret ad ius positiuum, & dependeret ex beneplacito, & voluntate Principum, sequeretur quod posset a Principibus, siue à Republica abrogari, & facere in suis Regnis ac Ditionibus, vt non essent rerum diuisiones, sed possiderentur omnia in communi: consequens autem videtur absurdum: ergo id nullatenus est dicendum, quin vero quod ius gentium, pertinet ad ius naturale, super quod nulla cadit abrogatio, aut dispensatio. Ijs argumentis fulcitur prima prædicta opinio.

Sed alij Doctores, diuersa procedunt via, & dicunt, quod ius gentium non pertinet ad ius naturale, quin vero ab illo est distinctum, atque diuersum. Quod probant, primo ex mente, & sententia D. Isidori lib. 5. Etymologiarum c. 4. & refertur, *in Decreto, in cap. ius autem dist. 1.* vbi ponuntur sequentia verba, *Ius autem, aut naturale est, aut ciuile, aut gentium.* Cum igitur, inquiunt, D. Isidorus prædictum ius gentium, contra naturale diuidat tria membra constituendo, manifeste vt videtur sequitur, quod non ad ius naturale pertinet, nec sub illo comprehenditur, sed est quid ab illo distinctum, aut comprehenditur sub Iure positiuo. Quod, & confirmant ex sententia Ciceronis lib. 2. de inuentione. c. 5. vbi rerum, & dominiorum diuisionem, iuri positiuo adscribendam esse dicit: sed hæc omnia sunt de iure gentium: ergo potius ad ius positiuum, quam ad naturale ipsum pertinere est dicendum. Secúda opinio.

Secundo probatur id ipsum, ratione vt videtur efficaciissima, nam ea, quæ sunt de iure naturali, seu ad ius naturale pertinent, ita sunt intrinsece bona, vt eius opposita sint intrinsece mala, secluſa quacunque omni alia lege, & antequam per aliquam legem positiuam præcipiantur, aut prohibeãtur, vt tenet communis Theologorum sententia: sed quæ sunt de iure gentium, non sunt intrinsece bona, neque eius opposita intrinsece mala, vt probabitur: ergo, ius gentium non pertinet ad ius naturale, neque sub ipso comprehenditur. Consequentia cum maiori est legitima: minor autem probatur. Nam rerum diuisio, & proprietas bonorum, quamuis modo bona, sit & licita, non tamen adeo bona, vt oppositum eius, nempe cõmunitas, sit mala, & non etiam possit esse bona, cum in primitiua Ecclesia olim, omnia fuerint communia, id quod, & in Religionibus seruatur hodie, & multa alia exempla, in idipsum possent adduci, nam & in extrema necessitate omnia sunt communia, ergo rerum proprietas non est semper, atque intrinsece bona. Hæc & alia quæ ad hoc probandum, possent adduci, breuitatis gratia facio missa.

Sed tertio, & vltimo, pro hac parte sic argumentari potest. Nam illa, sola pertinent ad ius naturale, ac de iure naturali esse dicuntur, vt supradictum est, quæ pertinent ad prima principia naturalia practica, omnibus peruia, aut ex illis per bonam, & euidentem consequentiam colliguntur, & deducuntur: sed ea, quæ sunt de iure gentium, non sunt huiusmodi, nam nec seruitus, nec rerum diuisio, pertinent ad prima principia practica, nec vero ex ipsis per bonam, & euidentem consequentiam absolute, & immediate colliguntur, aut deducuntur, sed facta quadam suppositione, vt statim dicemus, præterea ius gentium habetur ex consensu, & beneplacito hominum, & non absolute ex dictamine naturæ: Item ius gentium, potest per legem positiuam aboleri, quinuero de facto abolita est rerum diuisio apud Religiosos, & seruitus apud Christianos: ergo quæ sunt de iure gentium, non sunt præcise de iure naturali, nec ius gentium sub iure naturali comprehenditur. Hæc sunt, quæ hinc inde, à Doctoribus Scholasti-

eis traduntur, ad inuestigandum, verum Ius gentium sit omnino idem, cum Iure naturali, an vero ab illo distinctum. Vt autem hac in re, quod sentio, paucis dicam, ex multorum resolutione sequentem statuo conclusionē.

Quinta Conclusio.

Ius gentiū, neque mere de Iure naturali, neque mere de Iure ciuili, & positiuo, sed qd ex vno, & altero commixtum atque compositum.

Circa hanc difficultatem, quod verius, & certius apparet, est dicere, quod Ius gentium, nec mere est de iure naturali, nec mere de iure positiuo, sed mixtum, & quasi ex vtroque compositum. Per hanc conclusionem & resolutionem, conciliari atque ad concordiam possunt reduci, hac de re variæ multorum Doctorum opiniones, qui confuse, & intricate nimis loquuntur, & ve videtur, non satis sibi constant, qua ratione ius gentium quandoque appellant ius naturale, aliquando vero ius ciuile, siue positiuum, quod ex eo prouenit, quia vt dictum est in conclusione, est veluti ex vtroque cōmixtum, & cum vno & altero, maximam similitudinem habet, & vt supraposita conclusio, simul probetur, & intelligatur, dico, quod ius gentium cum iure naturali, similitudinem habet in multis. Primo, quia sicut ius naturale, commune est omnibus hominibus, ita, & ius gentiū, omnibus est hominibus commune. Secundo, sicut ius naturale, non habetur in scriptis, neque inuenitur, quando, aut vbi fuerit institutum, ita & ius gentium, nescitur quando, & vbi cœperit, fueritq. institutum. Tertio, sicut ius naturale, ad sui promulgationem, non indiget vt conuocentur homines, ita neque ius gentium ad sui promulgationem indiguit, vt fierent hominum Conuentus. Quarto, & vltimo, sicut ea, quæ sunt iuris naturalis, vel sunt prima principia, vel conclusiones, per euidentem, & necessariam consequentiā ex eisdem deductæ, ita etiam, & quæ sunt iuris gentium, sunt veluti conclusiones, deductæ ex primis principijs naturæ, quamuis non eodem modo, sed alio longe diuerso, vt dicemus statim. Constituto, in quo ius gentium, cum iure naturali conueniat, dicamus oportet, in quibus ab eo differat. Primo, differunt, nam quæ sunt de iure naturæ, vel sunt prima principia, vel conclusiones, per euidentem & necessariam consequentiam deductæ, ex primis principijs naturæ, immediate & absolute; ac vero, quæ sunt de iure gentium, non sequuntur ex illis immediate, & absolute, sed facta quadam suppositione. Pro cuius intelligentia est aduertendum, quod dupliciter potest contingere, quod aliquid necessario deducatur ex principijs naturæ, vno modo absolute, atque immediate, alio vero non absolute, nec immediate, sed facta aliqua suppositione. Id dicitur deduci, ex principijs naturæ, absolute & immediate, quod est simpliciter necessarium ad comparandam rectitudinem naturalem, considerata hominis natura absolute; id vero dicitur deduci ex principijs naturæ, non absolute, sed facta suppositione, quod quidem est necessarium, ad comparandam rectitudinem naturalem, non considerata hominis natura absolute, sed suppositā tali, vel tali hominis conditione. Hoc oportet, vt exemplis fiat clarius. Considerata hominis natura absolute, ad conseruandam speciem humanam, necessaria est generatio, & ad generationem necessaria coniunctio maris, & fœminæ, quæ in hominibus fit per matrimonium perpetuum, atque indissolubile, vt proles sic suscipi, & recte educari possit. Hæc omnia proprie pertinent ad legem naturæ, & sunt de iure naturali, quia deducuntur ex principijs illius, natura hominis absolute considerata. Cæterum quia interdum homines, maiori ex parte sunt perfidi, & matrimonij bonis abuti solent, hac conditione suppo-

Ius gentium cū Iure naturali cōuenit in multis.

In quo Ius gentium a Iure naturali differat.

Nota hoc valde, quia ex eo pendet tota huius difficultatis resolutio.

sita,

sita; & non absolute natura hominis considerata, necessarium etiam fuit, quod matrimonium fieret cum debita solemnitate, & sic de iure gentium introducta fuit lex de matrimonijs contrahendis, adhibitis testibus, & cum debita solemnitate, vt sic homines mali, perfidiæ argui possent, si ab vxoribus discedere vellent. Ex hoc constat, qualiter lex, quæ præcipit matrimonia solemniter contrahi, non proprie pertinet ad ius naturale, sed ad ius gentium, quia deducitur ex principijs naturæ, non quidem immediate, & absolute considerate, sed facta aliqua suppositione. Sit aliud exemplum: Natura hominis absolute considerata, necessarium fuit, quod pecora alerentur, & agri colerentur, vt vel sic, ad vitæ humanæ conseruationem, hominibus suppeteret cibus, qua ratione hæc omnia ad ius naturale simpliciter, & absolute pertinent: at quod rerum diuisiones fierent, non sic absolute ad ius naturale pertinet, sed ex suppositione, quod eadem natura hominis, post primi nostri parentis peccatum, remansit corrupta, & magis ad bonum proprium, quam ad commune inclinata, qua ratione rerum diuisiones iure gentium sunt introductæ. Multa alia exempla ad hoc propositum possent adduci, sed ista sufficiant, ad hoc vt inspiciatur, atq; intelligatur differentia, quæ est inter ius naturale, & ius gentium, nam ea, quæ sunt iuris naturalis, vel pertinent ad prima naturalia principia, aut deducuntur, ex illis absolute, atque immediate per necessariam consequentiam, natura hominis absolute considerata, & nulla facta suppositione; at vero, quæ ad ius gentium pertinent, quamuis etiam deducantur ex primis principijs naturæ, non tamen immediate, & absolute, nec natura hominis absolute considerata, sed media aliqua suppositione, vt dictum est. Ex quo sequitur vlterius secunda differentia, nempe, quod ius gentium est, ex hominum beneplacito institutum, quo fit, vt respublica, iusta existente, atque interueniente causa, potest illud abrogare, & derogare, quod in iure naturali nullatenus potest contingere. Quod ius gentium abrogari possit, patet: nam & id factum fuit in initio nascentis Ecclesiæ, vbi abrogata fuit rerum diuisio, vel proprietas, quæ fuerat introducta iure gentium, factumq. & constitutum, quod omnia essent omnibus communia, vt in Actibus Apostolorum cap. 4. legitur. Similiter & abrogatum est, aliud ius gentium, quo victi seruire debebant victoribus, secundum D. Isidorum, & habetur *in cap. ius ciuile, & cap. ius gentium distinct. 1. & institut. de iure personar. §. serui autem*, quæ quidem seruitus inter Christianos, penitus est sublata, & abrogata, nam Christianus capiens Christianum, etiam in bello iusto, non potest illum habere pro seruo, vt optime tractat Bart. *in l. hostes ff. de captiu. & post limit. reuer.* Tertio & vltimo, differunt ius naturale, & ius gentium, in hoc, quod ius gentium, nullo modo potest, iuri naturali præiudicare, atque in omnibus præualet, & præponderat illud, quo fit, vt in casu extremæ necessitatis, quo de iure naturali omnia sunt communia, & si quis indiget, & tenetur propriam vitam conseruare, nihil obesse sibi possunt rerum proprietates, & diuisiones, quæ fuerunt introductæ iure gentium, vt tenet communis omnium DD. opinio.

Nota hoc valde.

Quod est de iure gentium pōt iusta existente causa abrogari non autē id, q̄ est simpliciter de iure naturali.

Ex supradictis constat superq. satis, veritas nostræ conclusionis, quam diximus, ius gentium esse quasi mixtum, ex iure naturali, & positiuo, & cum vtroque habere quammaximam similitudinem, atque propinquitatem, conuenire q. cum ipsis, & differre. Postquam autem diximus de conuenientia, atque differentia, quam supradictum ius gentium, cum iure naturali habet, reliquum est, vt eadem breuitate dicamus de illa, quam habet, cum iure Ciuili positiuo, & dico, quod conueniunt in hoc, quod simpliciter, & abso-

In quibus Ius gentiũ cõuenit cũ lure ciuili, seu ab eo differat.

lute loquendo, vtrumque & ius gentium & ius ciuile, est de iure positiuo, & ad ius positiuum spectat, & non tam natura, quam hominũ beneplacito, fuit institutum, vt dictum est. Sed differunt in eo, quod ius ciuile, est proprium alicuius gentis, vt dixit D. Isidorus, & habetur *in cap. ius ciuile dist. 1.* ibi, *ius ciuile est illud quod quisque populus, seu quæque ciuitas sibi proprium constituit*, at vero ius gentium est generale & commune, pertinetq. ad omnes in vniuersum gentes, neque ad constituendum ipsum necessarium fuit, vt homines in vnum Conuentum, siue locum conuenirent, sed ratio ipsa in singulis id instituit, quod non contingit in iure ciuili. Multa alia possent dici, sed hæc dicta sufficiant, neque rationes adductæ ad probandum contrarium, quidquam conuincunt, nam ex alijs etiam adductis satis dissoluuntur, vt facile constare poterit intuenti.

ARTICVLVS III.

Quidnã sit Lex? & de multiplicibus legũ differẽtijs, & diuisionibus.

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Lex in cõi & absolute consi derata, est mensura humanorum actuum, & secundum quã aliquis ad operandum inducitur, vel ab eo retrahitur.

LEx in communi & absolute considerata, est quædam Regula, & mensura humanorum actuum secundum quam quispiam ad aliquid agendum inducitur, vel ab agendo retrahitur. Hæc concl. est expressa D. Th. 12. q. 90. art. 1. vbi etiam dicit, quod dicitur lex, à ligando, eo quod hominem ligat, atque constringit, vt aliquid agat, vel non agat. Quæ quidem nominis etymologia, satis consonat cum eo, quod in multis locis sacræ Scripturæ habetur, vbi diuina lex sumi, siue vinculo comparatur, tale est illud Hieremiæ 2. *à seculo confregisti iugũ meum, rupisti vincula mea, & dixisti, non seruiã*, &c. & illud Psal. 2. *dirumpamus vincula eorum, & proyciamus à nobis iugum ipsorum*: quibus in locis diuina lex, vinculo comparatur. Ex quo infertur, q. secundum hanc etymologiã recte lex deducitur, & dicitur à ligando, pro eo quod ligat, atq; constringit hominẽ ad aliquid agendũ, vel non agendũ, & licet prædictis in locis sermo fiat, de lege diuina, simili seu eadem prorsus ratione, hoc ipsum legi humanæ potest cõuenire. Alij dicunt legẽ deduci, & deriuari à legẽdo, eo quod leges, publico scripto traduntur, siue scriptis mandantur, vt ab omnibus obseruentur, sed quidquid de hoc sit, certissimum est, quod supradicta lex absolute, & in communi considerata, est Regula, & mensura humanorum actuum, secundum quam aliquis ad aliquid agendum, inducitur, vel ab agendo retrahitur. Aliam tradunt Doctores Scholast. cj legis diffinitionẽ, dicentes, quod lex est ordinatio rationis in commune bonum promulgata, facta ab eo, qui auctoritatem habet. Quæ diffinitio desumpta est à D. Tho. vbi supra art. 4. in qua legis diffinitione plures ipsius exprimuntur conditiones, quæ ad rationem iustæ legis debent concurrere, nempe quod esse debeat actus rationis siue prudentiæ, & q. in commune bonum ordinata, & sit facta, & promulgata ab eo qui potestatẽ habet Reipublicæ. Sed de his latius dicemus infra in particulari, quam hac de re, facturi sumus quæstione, quando agemus de legibus humanis, nunc enim tantummodo agimus de lege in communi sumpta, atque absolute considerata, & vt abstrahit à diuina, vel humana. Eandem ob causam, & quia non est præsentis speculationis, etiam nunc supersedeo, à tractatione alterius cuiusdam Metaphysicæ quæstionis, quam hic solent mouere, & disputare Doctores,

Lex vnde dicatur siue deriuetur?

An-

An scilicet supradicta lex, sit actus intellectus, an vero voluntatis, & dato ꝙ sit actus intellectus & rationis, an sit actus rationis speculatiuæ, an vero rationis practicæ? Quidquid de hoc sit, pro nunc certissimũ est, ꝙ ipsa neque est actus solius rationis siue intellectus, nec vero solius voluntatis, sed ad vtrumque pertinet, seu potius ab vtroque procedit, potestq. recte, ac congrue diffiniri, sicut & ipsam diffinit Syluest. *verbo, lex*, dicendo, quod est ordinatio actiua rationis practicæ, ad commune bonum promulgata, ab eo, qui curam gerit Reipublicæ. Quo supposito, dico, quod supradictæ legis actus, atque eius munus, & officium, est præcipere, siue prohibere, vt dicit D. Thom. loco supra citato. Sed *glossa in cap. omnis autem lex, posito in decreto, dist. 3.* plura ipsius enumerat officia, & ad quatuor illa capita reducit, dicendo, quod omnis lex, aut aliquid permittit, vt quod vir fortis præmium petat, aut aliquid vetat, vt quod virgines Deo sacræ, & Moniales contrahant nuptias, aut vero punit, dicendo, quod qui eadem fecerit, plectatur & capite, aut præcipit, vt quando dicit, quod Deus ex toto corde diligatur. Sed hæc omnia eodem reuocant, satisq. congruenter legis munera, & officia à D. Thom. comprehenduntur, & explicantur, per hoc quod est prohibere, atque præcipere. Videatur dictus D. Thom. 1.2.q. 92.art.2.

Lex neque est actus solius rationis, neq. solius voluntatis; sed vtriusque; sicq. dicitur actus rationis practicæ.

Quænã sint legis actus, officium, & munera.

Secunda Conclusio.

Supradicta lex in communi sumpta, atque absolute considerata, recte, & sufficienter diuiditur, in legem æternam & naturalem, diuinam veterem, & diuinam Euangelicam, & in consuetudinem vim legis habentem, & in legem canonicam, atque ciuilem. Hæc conclusio ponitur expressa à Syluestro, *verbo, lex.* vt satis colligitur ex D. Thom. 1.2.quæst. 91. vbi per plures Articulos, omnium supradictarum legum, expressam facit mentionem; & quamuis nos infra idipsum simus facturi, & maxime de illis, quæ ad nostrum præsens attinent propositum, vt tamen non iste locus vacuus, siue intermissus videatur, & vt aliqualis horum habeatur notitia, singularum supradictarum legum breuiter in præsentiarum adducere libuit diffinitiones. Atque vt ab æterna exordiamur, dico cum D. Thom. loco supra citato Art. 1. quod lex æterna est, ordinatio rationis Dei, ad commune bonum totius mundi, seu sub alijs verbis: Conceptus gubernationis rerum in Deo, vel potius Ratio diuinæ sapientiæ, qua cuncta ad suos debitos fines ordinat, atque mouet. Oportet etenim in quolibet gubernatore, atque rectore, rationem præexistere ordinis, eorum quæ agenda sunt ab his, qui suæ gubernationi subduntur, sicut & in quolibet artifice præexistit ratio eorum, quæ à se per artem sunt facienda, & constituenda. Ad hunc igitur modum Deus, vniuersarum rerum conditor, & omnium actuum, ac motuũ suarum creaturarum gubernator, per æternam suam sapientiam, rationem habet, omnium quæ à suis creaturis sunt agenda, quæ diuinæ Sapientiæ ratio, qua cuncta ad suos debitos fines ordinat, & mouet, in Deo lex æterna nuncupatur. Quod & fidei lumine carens cognouit olim Cicero, postquam libro de legibus, definitus legem dixit, *Quod lex est æternum quoddam, quod vniuersum mundum regit, imperandi, prohibendiq. sapientia.* Quæ quidem legis diffinitio, haudquaquam alij, quàm supradictæ legi æternæ, valet, aut potest conuenire. Est autem lex naturalis, vt inquit idem D. Thom. art. 2. vbi supra, participatio quædam, supradictæ legis æternæ, & impressio diuini luminis, in creaturam rationalem, qua inclinatur ad suũ debitum finem: & sub alijs verbis dicitur, quod est ordinatio rationis in homine, impressa à Deo, in ordine ad suum debitum finem, quam etiam supradictus Cicero cogno-

Lex in cõmuni sumpta, diuiditur in legem æternã, & naturalem, diuinã veterem, & diuinam Euangelicam, & in consuetudinem vim legis habentem, & in legem canonicam, atque ciuilem.

Quidẽ sit lex æterna?

cognouit, postquã etiam in 1. lib. de leg. legẽ definiens dixit, *quod lex est, ratio summa insita in natura, quæ iubet ea, quæ facienda sunt, prohibetq. contraria*, subintellige in ordine ad suum debitum finem. Lex vero diuina vetus, est illa, quam olim Deus Optimus Maximus, per Moysem famulum suum, Israelitico populo præstitit, cuius fit mentio Exodi cap. 20. & Deuteronomij cap. 5. & sæpe alibi, & eius etiam meminit Apostolus in epistola ad Galatas cap. 3. vbi de eadem agens dicit, quod fuit ordinata per Angelos in manu Mediatoris: De qua, quia iam abolita atque abrogata est, nec hodie viget, nisi in quantum continet ius naturale, seu quod in ea præcipitur, ad legem naturalem spectat, in præsentiarum nihil oportet dicere. Lex vero diuina Euangelica est, quam Christus Dominus & Seruator noster, vnigenitus Dei filius, factus homo, nobiscumq. conuersatus, immediate per semetipsum condidit atque mundo promulgauit, & continetur in quatuor Euangelijs, seu potius in quatuor libris vnius Euangelij, vt verbis D. Augustini vtar, ad cuius obseruantiam fideles cuncti tenentur: nam, & in Baptismo Christiani omnes illam profitentur. Omnes supradictæ quatuor leges sunt diuinæ, reliquæ vero tres legum species, sunt humanæ, inter quas, quæ prima connumeratur est longa, ac diuina consuetudo, quæ, vt suo proprio loco dicemus, legitime introducta, vim etiam & robur obtinet legis, & est quædam humana lex, in quantum viget & substinetur, ex Principis, seu populi voluntate, cuius meminit D. Isidorus lib. 5. Etymologiarum cap. 2. & Gratianus *in cap. humanum genus, dist. 1.* vbi inquit, *quod duobus regitur humanum genus, videlicet naturali iure, & moribus*. Et infra *in cap. consuetudo*, inquit, *quod consuetudo est ius quoddam, moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex*. Et in fine dicit, quod vocatur consuetudo, pro eo quod est in communi vsu. Lex autem canonica, si definienda sit in communi, atque in vniuersali, est ordinatio rationis, ad commune bonum Ecclesiasticum totius orbis, à Summo Pont. seu ab habente auctoritatem promulgata, quæ in quatuor voluminibus, seu Iuris canonici libris continetur, de quibus infra latius dicemus. Solum superest, vt dicamus, quidnam sit lex ciuilis, siue politica? Et quidem si diffiniatur etiam vt communiter sumpta, & vt se extendit ad iustam, & iniustam, vniuersalem, atque municipalem, Lex ciuilis est constitutio populi, qua maiores natu, simul cum plebe, aliquid sanxerunt. Quæ legis definitio est D. Isidori lib. 5. Etymologiarum cap. 10. & refertur à Gratiano *in Decreto, dist. 2. capitlax est*. Alij Iurisconsulti aliam tradunt legis in communi sumptæ definitionem, dicentes, quod lex est commune præceptum, & virorum prudentium consultũ, habetur *in l. 1. ff. de legibus, & Senatus*. Sed persistendo in supradicta doctrina D. Thom. dicere possumus, quod lex, si sit vniuersalis, & iusta, est ordinatio rationis ad commune bonum, ciuile totius vrbis à tota multitudine, seu à vicem eius gerente promulgata; si autem sit particularis, erit etiam ordinatio particularis eiusdem rationis, ad commune bonum alicuius Prouinciæ, loci, seu ciuitatis, à tota multitudine, seu eius vicem gerente promulgata. Et hæc de legibus in communi breuiter dixisse, sufficiat.

Quidnã sit lex naturalis.

Quidnã sit lex diuina vetus.

Quidnã sit lex diuina Euangelica.

Quidnã sit consuetudo vim legis habens.

Quidnã sit lex canonica.

Quidnã sit lex ciuilis, siue politica.

ARTICVLVS IV.

Quidnam sit Statutum? ac de Statutorum multiplici diuisione, & differentia.

Quæ

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur breuiter per sequentes conclusiones.

Prima Conclusio.

Statutum est quasi ius ab homine positum.

STatutum, vt nomen ipsum sonat, est quasi ius ab homine positi, vel dispositio, ex qua ius ipsum producitur. Hæc Statuti diffinitio, ponitur à Syluest. *verbo, Statutum, in principio*, & habetur *in tit. Instit. de iure naturali gentium, &c.* Dicitur autem statutum ab statuendo, quia res aliqua, præuia deliberatione, statuto firmatur in statu, & quasi in gradu firmo, atq. immobili ponitur. Quæ quidem statuta, vt inquit supradictus Syluest. *verbo, lex. q. 4.* illi solummodo facere possunt, qui & possunt condere leges. vt enim supra diximus lex, & statutum, idem omnino sunt secundum rem, soloq. nomine differunt, licet interdum diuersimode accipiantur.

Secunda Conclusio.

Statuta, alia sũt generalia, alia vero particularia, alia iusta, alia iniusta.

Statuta esse possunt in multiplici differentia, nam quædam sunt generalia, quæ omnes generaliter concernunt; quædam vero particularia & Prouincialia, de quibus infra suo proprio loco dicemus; quædam etiam sunt iusta, quæ ad ipsorum obseruantiam obligant; quædam vero iniusta, & iniqua, quibus proinde nulli tenentur; quædam obligant ad culpam, & ad pœnam, quædam vero solummodo ad pœnam; quædam debito modo, & legitimâ auctoritate facta, obligant vt lex, quædam tantum, vt particularia præcepta, quæ & finiuntur & terminantur morte statuentium, seu cum finitur ipsorum officium. De quibus omnibus, quia particulares difficultates sunt à nobis infra mouendæ, & speciales Articuli constituendi, ab ijs pro nunc consulto supersedeo.

ARTICVLVS V.

Quidnam sit Constitutio, & de Constitutionum multiplici diuisione, & differentia?

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Constitutio est id, quod ordinat Princeps, animo condendi legem.

COnstitutio proprie, & stricto modo sumpta, prout differt ab alijs partibus Iuris scripti, nihil est aliud, quam id, quod statuit, atque ordinat Princeps, animo condendi legem. Hæc conclusio probatur *ex Instit. de iure naturæ, gen. & ciu. §. sed & quod Principi placuit*. Pro cuius conclusionis intelligentia est notandum, *ex glossa in tit. 2. de Constitutionibus, lib. 6. decretalium*, quod Constitutio in iure accipitur dupliciter, vno modo stricte, prout differt ab alijs partibus iuris scripti, vt puta à lege, plebiscito, & alijs partibus iuris, quarum mentionem facit Gratianus *in Decreto, dist. 2.* & in hac acceptione nihil est aliud, quam illud, quod Princeps statuit, & ordinat, animo condendi legem, vt ea subditi vtantur, tam in scholis, quam in iudicijs; in scholis DD. legendo, in iudicijs vero iudices ordinando, & iudicando, & aduocati allegando. Alio modo sumitur large Constitutio, de quo sit secunda conclusio.

Secun-

Secunda Conclusio.

Constitutio vt cõmuniter sumpta, sumitur pro omnibus partibus iuris scripti.

Constitutio largo modo sumpta, sumitur pro omnibus partibus iuris scripti, siue sit lex, siue plebiscitum, siue Senatusconsultum, Principis placitum, aut dicta Prætorum, responsa prudentum, siue etiam sit ius commune, siue vero particulare, vt sunt statuta Episcoporum, Vniuersitatis, Collegij, siue alterius cuiuscumque corporis approbati. Hæc conclusio habetur ex *glossa vbi supra, in tit. de Constitutionibus*.

Tertia Conclusio.

Vnde deriuetur, Constitutionis nomen.

Constitutio, prædicto largo modo, & generaliter sumpta, dicitur & deriuatur, à *cum*, quod est simul, & verbo *statuo*, & est, quasi simul, multorum aliqua statutio. Hæc conclusio habetur à glossa, vbi supra, & etiam est Syluest. *verbo, constitutio*, vbi dicit eam esse Panorm. *in rubrica, & tit. de Constitut.* quam pro eo, inquit, Constitutionem dici, & appellari, quia olim Constitutiones fiebant à Principibus, cum suis familiaribus, siue vero à plebibus & ciuitatibus, in quibus multi erant simul iuncti, & ad aliquid deliberandum siue, statuendum congregati. Et dicit supradicta glossa, quod non potest dici Constitutio, illa quæ non fuerit multorum, nam lex debet esse communis, & generalis omnibus, & communi omnium consensu fabricata, & quæ in particulari facta est, siue in fauorem huius, vel illius, inquit, quod non proprie est lex, siue Constitutio, aut tale promeretur nomen, ad quod probandum inducit illud, quod adducitur à Gratiano in Decreto, *dist. 4. in cap. erit autem lex, & cap. cum omnes, de Constitutionibus*, vbi habetur, quod Statutum factum, ab aliquibus Canonicis alicuius Ecclesiæ, etiam de consensu Episcopi, non valuit, nec Statuti, aut Constitutionis promeruit nomen, pro eo quod non commune fuit omnibus Canonicis. De hoc latius dicemus infra, cum agemus in particulari de Statutis, & Constitutionibus.

Quarta Conclusio.

Constitutiones sunt multiplices differentiæ.

Constitutiones in genere, atque in communi sumptæ, & consideratæ, sunt in multiplici differentia, quædam sunt generales, quædam vero particulares; quædam iuris canonici, quædam iuris ciuilis. Inter Constitutiones autem iuris canonici, quædam dicuntur Decreta, aliæ vero Decretales, aliæ Clementinæ, sic dictæ à suo auctore Clemente V. Aliæ Extrauagantes, pro eo quod extra corpus iuris communis vagantur, aliæ habentur in Summorum Pontificum Motibus proprijs. De quibus omnibus infra in particulari, speciales sunt instruendi Articuli, atque Quæstiones, nunc hæc dixisse sufficiat, de Iustitia, Iure, Legibus, Statutis, & Constitutionibus in communi, atque in generali, vt horum omnium aliqualis habeatur notitia, procedamus ad alia.

QVÆ.

QVÆSTIO XXV.

De Legibus in particulari, & his, quæ ad totam legum materiam & tractationem spectant, in vigintisex Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Lex sit actus intellectus, an vero voluntatis?

IAm supra in Art. 3. præcedentis quæstionis, agentes de legibus in communi, aliqualem huius rei mentionem fecimus, & ipsarum adduximus diffinitionem, quæ communiter traditur à Doctoribus, sed vt, quod ibidem dictum est, plenius elucescat, legisq. rationé amplius percipere possimus, operepretium v sum fuit, in initio huius tractationis hanc quæstionem, atque difficultatem in medium proponere, & fusius atque expressius elucidare. Et dico primo, quod circa materiam præsentis Articuli, magna est lis, & controuersia inter Scholasticos Doctores, asserentibus quibusdã, quod lex est actus intellectus, alijs vero, quod est actus voluntatis. Et vt vtrorumq. rationes, & argumenta, vtcumque appareant, prout angustia téporis exposcit, dico, q̃ qui legem actũ esse intellectus, nõ vero voluntatis tenent, huic inituntur fundamento: nam lex (inquiunt) vt tenet communis sententia, & habetur *in l namque ff. de legibus*, est æquitatis, iniquitatisq. regula, & rei cuiuslibet agendi mensura: sed regula & mensura, nostrarum actionum est ratio, quæ actiones nostras dimetitur & regulat, atque in debitum suum finem dirigit: ergo lex ad intellectum, & rationem, non vero ad voluntatem pertinet, ipsa enim potentia quædam cæca est; & nisi ab intellectu ducatur, atque dirigatur, nescit, quid sit faciendum, vel non faciendum, odiendum, siue amplexandum. Quod & confirmari potest ex illo, quod habetur *in l. legis virtus. ff. de legibus, & Senatusc.* vbi dicitur, quod legis munus est prohibere & præcipere: sed hæc sunt propria munia, atque officia rationis, non vero voluntatis: ergo lex ad rationem pertinet, & actus est intellectus, non vero voluntatis. Plura alia ad propositum possem adducere, sed hæc breuiter dixisse sufficiat. Prima opinio.

Qui vero è contrario dicunt, legem esse actum voluntatis, non vero intellectus, sequentibus inituntur fundamentis: nam vbicumque à Iureconsultis, seu à sanctis Patribus, adducitur exacta legum diffinitio, earum substantiam, siue essentiam, æquitatem, vel iniquitatem Legislatorum voluntati tribuunt, non vero eorundem intellectui, quo ipsas tamquam iustas & rationi consonas finxerunt, atque fabricarunt, quod constare facile potest ex diuersis Iurisconsultorum diffinitionibus, quæ diuersis in locis, de supradictis legibus traduntur. Habetur enim *in l. 1 ff. de Constitut. Principum & refertur instit. de iure natur. & gentium*, quod illud, quod Principi placuit, legis vigorem habeat & alibi: quod lex est, recta voluntas eius, qui vicem gerit populi; à qua doctrina non discedit D. Augustinus, quinvero 4. lib. de ciuitate Dei, expresse dicit, antiquitus arbitria Principum pro legibus fuisse: sequitur ergo, quod lex proprie sumpta, potius est actus voluntatis Principis præcipientis, quàm rationis, seu intellectus ipsius, ipsam iustam, atque rationi consonam existimantis, atque diiudicantis, Secũda opinio.

tis. Quod & confirmari potest ex eo, quod legum munus, & officium, est mouere subditos ad id, quod Principi, seu Principibus est placitum. Reges enim per leges, mouent subditos suos ad operandū: sed mouere, voluntatis est, seu ad voluntatem pertinet, non enim mouetur homo, nisi à re appetibili, & sub aliqua ratione boni, & bonum obiectum est voluntatis, vt tenet communis philosophia, & multis in locis tradit Arist. ergo & lex potius ad voluntatem pertinet, quam ad intellectum. Hæc sunt breuiter, quæ pro vtraque parte traduntur, circa hanc difficultatem à Doctoribus Scholasticis, qui meo quidem videri, in re non multi ponderis, ac momenti, plus satis digladiantur. Vt tamen opiniones supradictas, ad vnitatem, & concordiam reducamus, atque expendamus breuiter & resolutque, quid hac in re tenendum sit, sequentes statuo conclusiones.

Prima Conclusio.

Lex, neque solum est actus intellectus, neque vero solius voluntatis, sed vtriusque potentiæ.

Si legis ratio plene, atque perfecte consideretur, neque est actus solius intellectus, nec vero solius voluntatis, sed vtriusque potentiæ; initiatur enim lex in ratione & intellectu, sed perficitur, terminatur, atque completur in voluntate: quod sub alijs verbis est dicere, quod lex est actus intellectus, non quidem speculatiui, sed practici. Hæc conclusio, meo quidem videri, negari nullatenus potest, in vtraque opinione, quinvero est expressa mens & sententia Aristot. 6. Ethicorum cap. 10. vbi agens de intellectu practico, constituit tres illius actus, siue virtutes, quarum primam vocat, *Euboulian*, quæ est virtus bene consultandi, hoc est indagandi media accommodata ad finem, nam de fine, inquit, nulla est consultatio, eo quod omnes homines suapte natura felicitatem appetunt. Secundam vocat *Synesin*, quam Latini vocant sagacitatem, quæ est virtus recte diiudicandi, sunt enim multi ingenio acuti ad disquirendum media, non tamen ita iudicio valent, vt ipsis adinuentis, de optimo recte sentiant. Sed præter supradictos, intellectus siue prudentiæ actus, vlterius requiritur alius & vltimus, qui est imperium, qui quidem actus, electionem voluntatis præsupponit, per quam, quæ meliora media visa sunt, ad consequendum aliquem finem, exequutioni traduntur, in quo ratio practica differt à speculatiua. Hæc enim quia non ordinatur ad opus, præcise habet duos priores actus, qui sunt discurrere, atq. diiudicare; sed practica præter illos, habet imperium, ad quod præcedentes duos actus tamquam ad finem ordinantur, quem actum idem Arist. inter omnes, inquit, esse summum, atque perfectissimum, & à quo potissimum Prudentia virtus denominatur. Cum igitur huiusmodi actus, præsupponat actum voluntatis (vt dictum est) nam quod intellectus discurrendo fieri oportere dijudicat, & voluntas approbat vt fiat, hoc lex per imperium præcipit; euidentissime, & manifestissime sequitur, quod legis ratio plene, atque perfecte considerata, neque est actus solius intellectus, nec vero solius voluntatis, sed vtriusq. potentiæ, & licet lex initietur in ratione & in intellectu, perficitur tñ, terminatur, atque completur in voluntate, haud enim solum lex dictat, quod bonum est, sed simul præcipit, vt illud exequutioni mandetur. Per quæ concordantur, & ad pacem atque concordiam reduci possunt, quæ multis verbis dicunt Doctores Scholastici, affirmantibus quibusdam, quod lex est actus rationis & intellectus; dicentibus vero alijs, quod est actus voluntatis. Vt tamen legis diffinitiones in promptu, ac præ manibus habeantur, libet ipsas in præsentiarum adducere, secundum vtramque opinionem, quæ si recte

Quinam sint actus intellectus practici.

Nota hoc valde.

recte expendantur, idem omnino insinuabunt, quod fiet in sequenti Conclusione.

Secunda Conclusio.

Qui tenent legem esse actum rationis, & intellectus, hanc eiusdem constituunt diffinitionem. Lex est quædam rationis ordinatio ad bonum commune, promulgata ab eo, qui curam gerit Reipublicæ. Hæc legis diffinitio est expressa D. Thom. 1.2.q.90. art.4. in corpore quæstionis in fine. Cui diffinitioni, vt iuxta prædicta nihil omnino deficiat, verbo illi rationis ordinatio, addendum est simul, & præceptio, nam lex, vt diximus, non simpliciter ordinat, & dirigit; veluti qui digito demonstrat viam, sed ordinando præcipit, & præcipiendo ordinat, quod, vt de se patet, præsupponit electionem, & actum voluntatis. Nota, legis multiplices diffinitiones, secundum vtramque opinionem.

Qui vero in illa sunt sententia & opinione, vt dicant, legem esse actum voluntatis, sic ipsam diffiniunt: Lex est recta voluntas eius, qui vicem populi gerit, voce, aut scripto promulgata, cum intentione obligandi subditos ad parendum illi. Hæc legis definitio, secundum nostri Scoti viam, adducitur à doctissimo P. F. Ildefonso de Castro, lib. illo suo de lege pœnali, cap. 2. in qua quamuis legis actus voluntati tribuatur, non propterea excluditur intellectus, cum iuxta mentem, atque sententiam Philosophi, nihil fit volitū, quin præcognitum, & certum est, quod voluntatis actus, quo aliquid fieri præcipitur, præsupponit, vt supra diximus, illos duos actus intellectus, disquirendi, & dijudicandi, media accommodata ad finem, sine quo haudquaquam esse posset recta, voluntas legislatoris, & eius, qui curam Reipublicæ gerit, condentis legem. Relinquitur ergo, quod lex in sua perfecta, & completa ratione, vtrumque includit actum, intellectus, & voluntatis, nam non est tantummodo apprehensio eorum, quæ facienda sunt, fieriq; oportet, verumetiam & præceptio, quæ iudicium sequitur, & fit per voluntatis imperium. Nec propositiones legis, aut legum, fiunt per modum præsentis indicatiui, indicando quod bonum est, sed per modum imperatiui, præcipiendo, vt id fiat, & vt quod malum, & prauum est, nullatenus fiat. Qui hac de re plura videre desiderat, consulat supradictum P. Castrum vbi supra, & Magistrum Sotum lib. 1. de iustitia, & iure q. 1. art. 1. & Medinam super 1.2. D. Thom. q. 90. art. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrum omnis Lex, ad hoc vt sit licita & iusta, debeat semper ordinari in bonum commune?

VT ab hac difficultate breuiter me expediam, omissis multis, varijs, ac fere inutilibus, quæ hac in re traduntur à DD. Scholasticis, pro resolutione propositæ difficultatis, sequentes statuo conclusiones.

Prima Conclusio.

ADeo de ratione legis est, vt respiciat bonum commune, vt quæ in priuatum commodum, tantummodo instituatur, legis nullo modo nomen promereatur. Hæc conclusio probatur in primis ex mente, & sententia D. Isidori lib. 5. Etymologiarum cap. 21. & refertur a Gratiano, *in Decreto* De ratione legis est, vt respiciat bonum commune.

Legis differentia lata ab Isidoro.

certe, dist. 4. in cap. erit autem lex, vbi legis conditiones & qualitates, necessario ad eamdem requisitas, describens, inquit, *Erit autem lex honesta, iusta, possibilis, secundum naturam, secundum patriæ consuetudinem, loco, tempori conueniens, necessaria, utilis, manifesta quoque, ne aliquid per obscuritatem inducat in captionem continens, nullo priuato commodo, sed pro communi ciuium vtilitate conscripta.* In cuius vltimis verbis, nostræ conclusionis veritas diffinitur; nempe quod lex ad hoc vt sit licita, iusta, solida, & firma, &c. non in aliquod priuatum, sed in commune bonum debet ordinari, ipsumq; habere pro fine. Quod & Aristot. ipse cognouit, postquam 1. Ethicorum, agens de legibus ciuilibus dixit, *quod iusta legalia* (hoc est ciuiles leges) *factiua, atque conseruatiua esse debent, felicitatis Reipublicæ.* Et 4. Politicorum cap. 1. inquit, *quod leges omnes ad communem salutem Reipublicæ sunt accommodandæ.* Et 10. Ethicorum, agens de bello, inquit, *bellum gerimus, vt in pace degamus.* Quum vero Plato idipsum cognouit, ac dixit Dialogo 1. de legibus. *Legum latores pacis publicæ gratia, debere omnes leges condere.* Et Cicero lib. 1. & 2. de legibus dicit, *nemini ad salutem ciuium, ciuitatumq; incolumitatem, vitam quietam, atque beatam ducendam, conditas esse leges.* Ad hoc etiam facit, quod dixit olim Iurisconsultus, in *l. iura. ff. de legibus, nempe legis commune esse præceptum, & iura non in singulas personas, sed generaliter esse constituta.* Sed vt res hæc certa magis, aperta, & manifesta fiat, & non auctoritatibus solis, verumetiam & rationibus comprobetur, libet eam fulcire & corroborare illis efficacissimis, quibus ad idem comprobandum, vtitur D. Thom. 1. 2. quæst. 90. art. 2. vbi proposita quæstione, ac difficultate, vtrum lex semper ad commune bonum ordinetur? conclusione adhibita affirmatiua, pro ipsius probatione, inquit, quod leges (vt pluries dictum est) nihil sunt aliud, quam quædam primæ regulæ humanarum actionum: sed regularum munus, & officium est regulata in suum finem, ac proprium scopum dirigere: ergo & legum, bonum commune respicere. Vt autem hæc ratio plenius intelligatur, oportet aduertere, quod bonum hominum commune, dupliciter sumitur, vno modo pro naturali felicitate, quam suapte natura omnes homines in vniuersum procurant, & quæ in hoc sæculo potest adipisci, quæ est quietus, tranquillus, atque pacificus status Reipublicæ. Secundo sumitur bonum commune, pro vltimo fine supernaturali, hoc est, pro vltimo vitæ humanæ felicitate, & beatitudine, quæ non in hoc sæculo, sed in altero consequenda est. Lex ergo, vt licita, iusta, bona, solida, ac firma sit, in alterutrum horum communium bonorum debet ordinari, ac dirigi, vt legis promereatur nomen, nam vel debet homines promouere, & ordinare, in bonum supernaturale, & vltimum omnium nostrum finem, quem constat esse vitam beatam, atque supremam felicitatem, & beatitudinem (si spiritualis est) aut saltim debet promouere, & ordinare eosdem, in cõmune bonum naturale, quod consistit in humana & naturali felicitate, scilicet, in vita quieta, & statu tranquillo, quieto & pacifico totius Reipublicæ: quinvero & hoc vltimum ad illud primum debent ordinari, quod Platonem minime latuit, siquidem dialogo 1. de legibus dixit, *oportere, vt legum lator, hunc ordinem sequatur, quod humana ad diuina vbique referantur.* Ex quibus omnibus manifeste constat, legum omnium vltimatum finem, debere esse bonum commune, supernaturale aut naturale, siue potius vtrũque: nam cum leges (vt dictum est) sint primæ quædam regulæ humanarum actionum, & regularum munus & officium sit regulare in suum proprium finem, atque scopum dirigere, quæ leges hoc non præstiterint, sed respexerint aliquod priuatum, & particulare commodum, haudquaquam

Nota, quod bonum hominum commune, dupliciter sumitur.

Nota hoc valde.

quàm legum promerebuntur nomen, sed tyrannidis, atque totius inordinationis. Qui hac de re plura videre voluerit, consulat Magistrum Sotum lib.1.de iustitia,& iur.q.1.art.2. & Medinam in 1.2.D.Tho.q.90.art. etiam 2. Nec dictis obstat, quod in iure,interdum aliquæ reperiantur leges, in quibus,vt videtur, non commune bonum, sed vtilitas quædam priuata habetur pro fine, quales sunt leges,*qua toto tit.ff.& C.penuntur de muneribus, & de muliebribus,&c.*nã dico,quod quamuis huiusmodi leges,quadam ratione, ordinari videantur in bonum prædictorum priuatum, secundum finem minus principalem, & priorem secundum ordinem exequutionis, attamen reuera secundum finem principaliorem, & priorem ordine intentionis, non ordinantur in bonum priuatum & particulare, sed in bonum commune, & publicum, vt præclare notat, & tradit Bart. *in l.ambitiosa.num.19.ff. de decretis ab ordin. faciend.* Qua de re videatur doctissimus Doctor Nauar. in Commentario, *in cap.cum Minister,.23.q.5. num.28. cum sequentibus*, vbi supradicta distinctione præmissa, de fine principali,& minus principali,mediato, vel immediato, priori ordine exequutionis, aut secundum ordinem intentionis, plures componit iuris antinomias, & controuersias, quæ hac de re traduntur à DD. quas facile cum possem referre, breuitatis gratia in præsentiarum facio missas.

ARTICVLVS III.

Vtrum leges condere, pertineat ad quamlibet personam particularem, an vero solummodo ad Rempublicam, seu illum, qui curam gerit Reipublicæ?

CIrca hunc Articulum,vt ex oppositione contrariorum,veritas plenius eluceſcat,libet breuiter aliquot argumenta proponere,ad probandũ, quod leges condere,pertinere possit etiam ad personas particulares, & nõ solum ad Rempublicam, seu illum qui curam gerit Reipublicæ. & Primo sic argumentor ex Arist.10.Ethic.circa fin.vbi comparat patremfamilias in sua domo, Principi in sua ciuitate, siue Republica, in hoc, quod sicut hic ciuitatem, aut Rempublicam, ita & ille propriam domum gubernat: sed Principes in suis ciuitatibus,& Rebuspublicis,leges possunt cõdere:ergo similiter & patresfamilias pro suis proprijs domibus. Secundo sic argumentor ad idem, nam Christus Dominus, fuit vniuersalis nouæ legis conditor, & Summus etiam Pont. eiusdem Vicarius, omni procul dubio leges potest condere, neuter tamen, vt videtur, vicem gerit Reipub. neque in id auctoritatem, & potestatem habet à Republica: ergo non solius est Reipub. seu eius vicem,& potestatem gerentis,leges condere. Tertio & vltimo, ad idem sic potest argumentari, nam de mente, & sententia Philosophi, lib.2. Ethic.cap.1. mens,& intentio Legislatoris, est per leges inducere homines ad virtutem: sed quilibet homo in propria domo, quinvero extra, hoc ipsum potest præstare: ergo & leges condere,non solum pertinet ad Rempublicam,seu illum, qui vicem gerit Reipublicæ, sed etiam pertinere potest ad alios. In contrarium tamen est veritas, de qua sit conclusio.

Conclusio.

Leges cõdere, est solius Reipub. vel eius, qui curã ipsius gerit.

NOn cuiuslibet ratio,est effectiua legis, sed solius Reipub. vel eius,qui curam & personam gerit Reipublicæ. Hæc conclusio est expressa D. Tho.1.2. q.90.art.3. quam & probat auctoritate D.Isidori lib.1.Etymolog.

cap. 10. & refertur à Gratiano in Decreto, *in cap. lex est, dist.* 2. vbi inquit, *quod lex est Constitutio populi, quæ maiores natu, simul cum plebibus, aliquid sanxerunt.* Probatur insuper eadem conclusio, auctoritate Platonis in Dialogo de Regno, vbi agens de Rege, inquit, *quod Regis munus est, leges condere.* Idem sensit Arist. 10. Ethic. & habetur *in l. si Imperialis. C. de legib. & Constit.* vbi dicitur, *quod soli Imperatori concessum est leges, tum condere, tum vero etiam interpretari.* Sed probatur præterea supradicta conclusio ratione, nam lex, vt supra dictum est, est quædam regula, quæ respicit bonum commune, atque ad ipsum, tamquam ad finem ordinatur: sed dirigere & ordinare, in bonum commune, non est cuiuslibet personæ particularis, sed Reipublicæ, vel totius multitudinis, aut illius ad quem spectat regere, & gubernare multitudinem, cuius eiusmodi commune bonum finis est proximus: ergo ad illam, seu istum tantum, spectat leges condere. Quod, & confirmatur hac peculiari ratione, nam de ratione legis est, habere vim coercitiuam (vt 10. Ethic. tradit Arist.) & dixit etiam Papinianus *in l. 1. C. de legibus*, vbi, *legem appellat correctionem*: sed hæc vis coercitiua & vigor, non existit nisi in sola Republica, vel Principe, qui curam illius gerit: ergo ad istos tantummodo, spectat leges posse condere. Multæ aliæ rationes ad hoc ipsum possent adduci, sed dictæ sufficiant pro temporis angustia.

Ad argumenta igitur in contrarium adducta respondeo. Ad primũ, quod quamuis paterfamilias in sua domo, aliqua possit constituere præcepta, & obligare suos filios, sub aliquibus pœnis ad eorum adimpletionem, quas, & exigere paterna sua auctoritate poterit, vsque ad verbera, teneanturq. illi eiusmodi præcepta seruare, cum præceptum sit de obediendis parentibus, vt constat ex Scriptura sacra Deut. 6. atque ex D. Paulo ad Ephesios 6. & ad Colossenses 3. sed tamen huiusmodi præcepta proprie loquendo, non habent rationem legis; tum quia non dirigunntur, neque ordinantur in bonum commune, quod est de ratione legum, sed in bonum priuatum, & particulare propriæ familiæ; tum vero etiam & potissime, quia sicuti domus non est perfecta Respublica, ita nec ipsius gubernator, nempe paterfamilias, plenam vim, & potestatem habet coactiuã, seu coercitiua. Licet enim possit leues pœnas infligere, nõ tamen grauiter, & seuere punire propriam familiam, neque quempiam in carcerem conijcere, aut in exilium mittere, quantũ ergo gubernatio domestica domus distat à ratione perfectę reipub. tantũ patrisfamilias præcepta, distant à propria & perfecta rationis legis.

Quãtum distet paterfamilias à Principe, seu gubernatore Reipublicæ.

Ad secundum respondeo, quod Christus Dominus, iure optimo potuit legem condere, cum in id à Deo Patre fuerit constitutus, ac missus in hunc mundum, qua ratione in sacra Scriptura præceptor, & legislator passim nuncupatur; & præterea, quia secundum naturam diuinam, erat humanæ naturæ auctor, conditor & dominus, cui proinde curæ erat gubernatio publica, neque ad id opus erat, vt à Republica potestatem acciperet, cum à Deo Patre data illi fuisset omnis potestas in cælo, & in terra, prout Matth. 28. habetur. Similiter & Summus Pont. ad condendas leges, nulla indiget potestate Reipublicæ, cum idipsum possit auctoritate, supradicti Christi Domini, immediate Diuo Petro, tamquam totius ecclesiæ capiti, & ipsius Vicario, ac deinde successoribus suis omnibus concessa; & quamuis non habeat potestatem à Republica, habet tamen potestatem supra illam, auctoritate Christi, tamquam ipsius Vicarius, cuius vice fungitur, quod sufficit, superq. satis est ad hoc, vt quas voluerit, conuenienq. sibi visum fuerit, pro Christianæ Reipublicæ gubernatione, possit condere leges.

Ad tertium respondeo, quod quamuis quilibet priuatus homo, ciuium quem-

quemlibet,ad officia virtutis possit inducere, monitis,atq; consilijs inducēdo,& persuadendo,non tamen cogendo, & obligando ad suorum consiliorum adimpletionem, quo fit,vt ipsius monita atq. consilia , nullatenus habeant seu habere possint rationē legis,cum illis deficiat vis,& virtus coercitiua quæ necessaria est,vt diximus in concl.Propter eandē rationē dico, quod non omnia Iurisconsultorum dicta,& placita,vim,robur,& rationem habent legis,nam licet Iurisconsulti,ē visceribus naturalis philosophiæ,ratione & iudicio ducti, elicuerit,quæ recta,& iusta sunt,cum tamen ipsi firmitatē, & coercendi vigorem, suis responsis non potuerint dare, nam hoc non possunt,nisi illi,qui auctoritate,potestate,ac iurisdictione pollent, inde est, quod legis rationem per se, nullatenus habere poterant, nisi Principes, & Imperatores,id feciſſent postea,vt satis constat ex illo,quod dixit D.Isidorus lib.5.Etimolog.cap.14. & refertur à Gratiano *in cap. responsa*, 2. *dist.* Concludendo igitur dico , quod cum ad rationem legis duo spectent . primo ordinare,& dictare legum substantiam in cōmune bonum; secundo, illis vim,roburq. tribuere,& facultatem obligandi,primum Iurisconsulti, siue prudentes fecerunt,alterum vero non,nisi Principes & Imperatores, & illi ad quos spectabat gubernatio Reipublicæ,id statuissent .

ARTICVLVS IV.

Vtrum promulgatio sit de ratione Legis ?

DIfficultas præsentis Articuli,maxima est,multasq. in se habet incidentes quæstiones,atque difficultates,quę proinde altiori,& longiori aliquantum indigent discussione , & indagine , atque vt in his clarius, & distinctius procedamus,pleniusq. veritas eluceſcat,ex contrariorum oppositione,libet breuiter & resolutiue,aliquot proponere argumenta,quibus satis apparenter probari videatur,promulgationem nō esse de legū ratione .

Primo sic argumentor,nam lex naturalis est vere,& proprie lex,quinvero & quæ maxime legis habet rationem , quæ cunctos in vniuersum obligat, & à qua omnes leges iustæ emanant, atque deriuantur : sed huiusmodi lex naturalis,nulla indiguit promulgatione , neque in statu innocentiæ, neque post lapsum, & naturam corruptam, ante Moysen legitur promulgata : ergo promulgatio non est de ratione legis .

Secundo, probatur idipsum,de lege diuina veteri,quæ vt inquit D.Tho. 1.2.q.103.art.4.cessauit in illo Christi mortis articulo,quo Redemptor noster dixit, Consummatum est,in quo subinde credendum est,cœpisse nouæ legis obligationem, nam cessatio vnius legis, fuit alterius inchoatio , aliàs mundus absque lege diuina obligante , per aliquam temporis moram exstitisset : sed promulgatio nouæ legis,tunc non fuit facta,sed postea,post festum Pentecostes : ergo legis obligatio non pendet ex ipsius promulgatione .

Tertio ad idem sic argumentor, nam lex ciuilis, quinvero & canonica, obligat, loco absentes , coram quibus non promulgatur , & similiter tempore futuros, apud quos non est amplius necessaria alia promulgatio:ergo promulgatio non est de ratione legis.Plura in id,argumenta possem adducere, sed hæc dicta sufficiant, nam omnia quæ communiter adducuntur, in idem redeunt,& eandem difficultatem exposcunt . Sed ijs nihilominus non obstantibus,in contrarium est veritas, quæ explicabitur per seqq. concl.

Prima Conclusio.

Nulla lex vim, & robur habet obligandi, ante ipsius promulgationē, imo vero tunc intelligitur instituī, cum actu promulgatur. Hæc conclusio est expressa D.Tho. 1.2.q.90 art.4. vbi & probat eam, *ex cap. in istis*, quod habetur *in decr. 4. dist.* vbi dicitur, *quod leges tunc instituuntur, cum promulgantur*; & est desumptum est D. August. lib. de vera Relig. cap. 31. Sed probatur præterea, ex *l. leges. C. de legib.* vbi habetur, *quod leges sacratissimæ, quæ constringunt hominum vitas, intelligi ab hominibus debent. Et in authent. vt facta noua Constitutiones*, dicitur, *Tunc leges valere, cum in communi facta sunt manifesta*. Quæ omnia, vt de se patet, præsupponunt earum promulgationem: idem habetur in Iure canonico, *extra de postulatione Pralat. cap ad hæc, & in cap. cognoscentes, de Constit.* Et probatur præterea conclusio, ratione D. Thom. nam lex, vt supra pluries dictum est, nihil est aliud, quam regula, & mensura humanarum actionum: sed regula, & mensura, nisi applicetur ad mensurandum, quod fit per sufficientem legis promulgationem, & ipsius communem notitiam, vana est & inutilis: ergo promulgatio est de ratione legis, & ad hoc, vt lex ipsa obligare possit, necessarium est vt promulgetur. Sed est difficultas, quid intelligendum sit, nomine promulgationis, & an lex pro non promulgata sit habenda, quousque in omnium peruenerit notitiā, fueritq. per totum orbem dispersa? Et videtur, quod sic, ex ratione supradicta, nam si lex est regula, quæ per sui notitiam applicatur, consequens fieri videtur, quod non liget, seu obliget, quousque fuerit omnibus nota, atque adeo in tali casu pro non promulgata sit habenda. Sed nihilominus in contrarium statuitur conclusio, quæ sit secunda in ordine.

Nulla lex vim, & robur habet obligandi, ante ipsius promulgationem, quin vero leges tunc dicuntur instituī, cum actu promulgantur.

Difficultas, qñ lex dicatur ꝑmulgari, & quę sint de ratione dictæ promulgationis?

Secunda Conclusio.

Ad hoc, vt lex promulgata censeatur, non est necessum, vt ad singulorum peruenerit notitiam, sed sat est, quod solemniter promulgetur in Principis Curia, atq. in alijs locis, vbi de more, & cōsuetudine leges consueuere promulgari. Hæc conclusio habetur expressa in supradicto *authent. vt facta noua Constit. colla. 5. & incap. 1. de postul. Pralat.* vbi ponūtur subsequentia verba: *Quando lex publice editur, non est necessarium, quod per speciale mandatū singulorum auribus inculcetur*. Ratio huius in promptu est, nam tunc lex sufficienter promulgata censetur, quando sub præcepti forma, publice, ac solemniter constituitur: sed hoc fit, cum primum præconio, seu alia legitima via, manifestatur in Curia, atque in locis alijs solitis, & consuetis: ergo ad ipsius manifestationem, & sufficientem promulgationem, non est necessariū, quod ad singulorum peruenerit notitiam, alias enim nulla fere lex vniuersos obligaret, siquidem moraliter loquendo, effici non posset, quod in tot Regnis, Prouincijs, ac millibus hominum, deesset qui ipsam ignoraret, quatumuis in Curijs promulgaretur. Aduerto tamen quod facta supradicta promulgatione in Curia, leges non statim obligant, nisi post à Legislatore præfixum, & statutum terminum, nam *in supradicta authent. vt facta noua Constit.* expresse cauetur, *vt Constitutiones nouæ facta non valeant, nec obligent, nisi post duos menses elapsos à die, quo fuerint pronuntiata*. Quod & fuisse constitutum, quammaxime extitit rationi consonum, nam cum leges sint quædam Regulæ vniuersales, ad omnes pertinentes, necessum fuit, vt commodum atque congruum præfigeretur tempus, quo ad omnium possent notitiam peruenire. Sed de legibus Pontificijs, & à Romano Pont. editis, est specialis difficultas, an hoc idem sit dicendum, & an satis sit ad earū sufficientem, & debitam promulgationem, atque obligationem, vt in Rom.

Ad hoc, vt censeatur promulgata, non necessum est, vt ad singulorū notitia perueniat, sed sat est, ꝙ ꝑmulgetur in curia, & vbi de more leges promulgari solēt.

Intra ꝙ tēpus leges obligare incipiunt.

Curia

Curiâ publicentur ? Sed de hac statim infra dicemus . Redeuntes modo ad leges in communi, est etiam difficultas,nec parua , an sufficienti facta promulgatione in Curia , transactoq. supradicto duorum mensium præfixo termino, statim obligent omnes in vniuersum homines,etiam habitantes in remotissimis regionibus & Regnis , ad quos earum nondum fama peruenit ? Videtur enim iuri , ac rationi contrarium , illos ad legum obseruantiâ obligare, ad quos ipsarum,nulla omnino peruenit notitia . Circa hanc difficultatem est magna lis,& controuersia inter DD. Scholasticos,Iurisperitos,atque Theologos, nam Panor. & Io.Andr. super *d cap. cognoscentes, de Constit.* & super illo postremo verbo libri sexti Decretalium, data Romæ, &c. & Bal.supra legem superius citatam , *l. sacratissimos. C. de legibus* , licet fateantur,vt tenentur,legem tunc promulgari,quando solemniter editur in Curia, neminem tamen putant, ipsa teneri & obligari, quousque illam audierit,& ad suam peruenerit notitiam,nisi forsan ex ignorantia crassa,atque culpabili eamdé ignoret , ita vt ignorantia ipsa eúm accuset, quod pro eo dicunt Iurisperiti, quia idem omnino esse reputant , quempiam ignorantia excusari , & legi non obligari.Quorum sententiæ & opinionisfauere videtur Caietanus 1.2.q.90.art.4. explicando D. Thom. in solutione ad secundum argumentum, vbi inquit,quod lex tantum obligat,quando peruenit ad notitiam eorum,ad quos pertinet, vel per ipsos steterit, quominus peruenirat . Sed nihilominus in contrarium est veritas , de qua sequens statuitur conclusio, tertia in ordine .

Difficultas.

Diuersæ hac de re opiniones.

Prima opinio Canonistarum.

Secúda opinio Theologorum.

Tertia Conclusio .

Cum primum lex,fuerit solemniter promulgata in Curia , seu Metropoli alicuius Regni , fuerintq. transacti supradicti duo menses , aut terminus ibidem præfixus, ab ipsius promulgatione, statim obligat vniuersos,quamuis illam citra culpam ignorantes, à culpa excusentur. Volo dicere , quod legis obligatio, ex tunc à sufficienti promulgatione incipit, quamuis ignorantia subditi , aut subditorum, ad quorum notitiam non peruenit , à culpa excuset . Hæc conclusio est communis omnium Theologorum, & probatur quoad vtramque ipsius partem , nam quando aliqua lex promulgatur, in vniuersum intimatur, ac dicitur , Præcipimus vniuersis,sub nostra ditione degentibus, &c. & non dicitur hoc, scientibus, seu ad quos huius nostræ legis notitia peruenerit : ergo statim omnes à præfata promulgatione obligat , quamuis alias (vt dixi) aliqui ex ignorantia excusentur . Probatur idipsum expressius , nam si post sufficientem factam promulgationem, supradictos dictam legem ignorantes , aliqua persona fide digna de eadem faceret certiores , iam deinceps,non ignorantia excusarentur , sed reuera obligarentur, vt cæteri , quod certum est , certum est etiam quod hanc obligationem,non de nouo illis imposuit, ille qui ab ignorantia eosdem exemit : ergo ante obligabantur, à supradictæ legis facta sufficienti , & solemni promulgatione . Confirmatur vlterius , nam vt dicitur in conclusione, supradicti ignorantia laborantes, excusantur, ac excusari fatentur opinionem tenentes contrariam : sed nemo dicitur excusari , nisi ab obligatione quam habet : ergo obligatio iam præcessit , cum facta fuit legis solemnis promulgatio. Videtur enim quasi cótradictionis implicatio, id quod Iurisperiti asserunt, nempe,quod excusentur legem aliquam ignorantes, & quod non obligentur : nam si non obligantur,à quo excusantur, & si excusantur,quonammodo non obligabantur; obligabantur quidem , sed excusantur. Et hoc est, quod nos Theologi dicimus,quod sufficienti facta

Facta legis solemni promulgatione, ac trâ facto termino ibidem constituto,statim obligat, quamuis eam ignorantes excusetur.

Nota hoc valde .

cta legis promulgatione, ad sensum supra dictum in conclusione, ad ipsius obseruantiam tenentur cuncti, excusantur & liberantur tamen à culpa, laborantes ignorantia inuincibili, nam iuxta commune Theologorum axioma, nemo obligatur ad impossibile, neque quis peccat in eo, quod vitare non potest. Sed insurgit modo, alia noua difficultas, an satis sit, legem aliquam solemniter promulgari in vno loco alicuius Regni, vt statim illi subdantur, & obligentur vniuersi, qui illius sunt iurisdictionis, vt si verbi gratia, Philippus Catholicissimus noster Hispaniarum Rex, de nouo aliquã conderet legem, siue Constitutionem efficeret, quæ omnes in vniuersum sibi subditos obligaret, an sufficiat Matriti eam esse publicatam, vt ad ipsam tenerẽtur etiam statim, Vallisoletani, seu etiam Lusitani, an vero requiratur, quod eiusdem vlterius Vallisoleti, aut Vlyssipponæ, noua fiat publicatio? Quod & maiorem habet difficultatem in legibus Pontificijs, factis à Papa, & Romano Pont. totius orbis vniuersali Pastore, ac de vniuersali Concilio, in quo solemniter aliqua feratur lex, vt quidpiam fiat, aut non fiat, maxime si per ipsam irritetur, siue annulletur aliquis contractus? & vt ad particularia descendamus, sit exemplum, quod Papa prohiberet, nunc matrimonium intra quintum gradum, vel si nondum essent positæ leges, irritantes actiones pupillorum, & alienandi sua bona, quod nunc fierent, atque constituerentur de nouo, quæritur, Vtrum facta Romæ dictarum legum sufficienti promulgatione, statim obligent, & supradicti contractus, ex tunc irriti essent, celebrati etiam inter ignorantes? Et vt difficultatibus propositis, congruentiori modo satisfiat, eisdem respondeo per ordinem, & sit quarta conclusio.

Difficultas.

Quarta Conclusio.

Leges necessario debent promulgari in propria Curia, cuiuslibet Regni.

Loquendo de Regalibus legibus, non satis est, quod aliqua lex, solemniter promulgetur in Curia alicuius Regni, seu in toto Regno, ad hoc, vt obliget vniuersos Regis subditos, extraneos à prædicto Regno, quinvero necessium est, vt in singulis Regnis, solemniter promulgetur, ac si essent diuersorum Regum. Hanc conclusionem tenet expresse Magister Soto, lib. 1. de iusti. & iure, quæst. 1. art. 4. concluſ. 3. in quadam quæstiuncula incidenti, quam & probat hac speciali ratione, nam non propterea, quod aliqua regna, in eiusdem Regis ditionem inciderint, esse censentur vna Respublica, neque amittunt ius, quod habent, vt leges in vnoquoque eorum publicentur: quinvero, inquit supradictus Soto, si in eodem Regno, diuersæ sunt Prouinciæ, longo interuallo separatæ, non sufficienter existimaretur publicata aliqua lex, antequam in singulis publico edicto ediceretur. Haud enim æquum est, ac rationi vllo modo esse videtur consonum, vt leges in abditissimis partibus publicatæ, aliorum Regnorum, siue Prouinciarum habitatores perstringant, & illos ad quorum nondũ peruenerunt notitiam, obligent. Sed de legibus, & Constitutionibus Summi Pont. est maior difficultas, an sufficiat, satisq. sit, vt Romæ publicentur, ad hoc vt facta ibidem publicatione, statim obligent? Circa quam difficultatem, refertur opinio Panor. *in capitulum, de fontem. extrem.* asserentis, satis esse, vt Pontificiæ leges Romæ publicentur, vt statim, seu post præfixum ibidem terminum, cunctos obligent, nec vlterius esse requisitam, vlteriorem aliam publicationem: quem quidem Panor. nonnulli Canonistæ sequuntur, dicentes Summum Pont. plumbeos habere pedes, quibus discurrere nequit. Quorum sententiæ, & opinioni subscribere videtur Syluest. *verbo, lex. q. 6.* vbi dicit

Difficultas.

sic

sic communiter obseruari in praxi. Sed supradictus Panor. *in cap. cognoscentes, de Constitut.* semetipsum exponens, ac magis sententiam suam declarans, inquit, quòd lex à Summo Pont. facta, statim, & ab articulo promulgationis habet vigorem, non quidem quantum ad culpam, & ad pœnam, sed quantum ad rescissionem contractuũ. Vt tamen ea breuitate & resolutione qua nitor, quid circa propositam difficultatem tenendum sit, plenius, atque expressius habeatur, sequentem statuo conclusionem.

Quinta Conclusio.

Si fiat sermo de legibus Pontificijs, quantum ad culpam, & ad pœnam, non statim obligant, post factam promulgationem in Curia, nisi post elapsum terminum ibidem præfixum, seu supradictum duorum mensium, positum in supradicto *authent. vt facta noua Constitutiones*. Hanc conclusionem & sententiam tenet supradictus Soto, loco supra citato, multiq. alij grauissimi DD. quos breuitatis gratia referre omitto: sed specialiter tenet eam doctissimus Doctor Nauar. lib. 1. Consil. de Constit. cons. 1. num. 17. vbi dicit, Constitutiones Pontificias, attento iure scripto, non ligare, etiam scientes eas factas esse, & promulgatas, ante elapsum terminum duorum mensium, quod dicit se tenere contra Panor. Imolam, Felyn. & alios, idque probat ex *glossa vltima, in data sexti lib. Decretalium*; & quia *in d. authent.* tam in rubro, quam in nigro, expresse habetur, legem illam post duos menses, & non antea valere, & consequenter non obligare, aut ligare ante eiusmodi præfixum terminum. Præterea probat Nauar. idipsum, quia, inquit, & si bona pars causæ, ob quam datur dilatio supradictorum duorum mensium, sit, vt ne legem ignorantes obligentur, non sola ea causa est, ob quam datur supradicta dilatio, sed vt ne quosdam liget, antequam alios, & vt omnes incipiat eodem tempore ligare, & vt tollatur confusio, rixa, atque imparitas subditorum, dum alij ante alios ligantur, & perstringuntur aliqua lege. Facit etiam ad hoc, quia sicut scientia particularis legis, non ligat, donec promulgetur: ita eadem fere ratione, eiusdem legis promulgatæ scientia, ligare non debet, etiam scientes eam esse promulgatam, antequam labatur tempus in eadem præfixum ad ligandum. Hæc supradictus Nauar. vbi supra, sed dicit se ea dixisse attento iure scripto supradicti authentici, nam, inquit, quamuis hæc pars verior videatur, attento tamen stylo, & consuetudine Ecclesiæ Romanæ, contrarium omnino in Vrbe seruatur. Nam transgredientes leges Pontificias, publicatas, etiam ante duos menses elapsos puniuntur, non solum illi, qui confitentur, vel probantur scisse illarum promulgationem, verumetiã & qui non probantur iuste illam ignorasse, præsupponendo, ꝙ iure præsumuntur scire. Quæ consuetudo, & stylus, inquit dictus Nauar. forte posset restringi, quoad forum exterius, non tamen quoad interius. Sed quidquid de hoc sit, probabiliſſimum videtur, & quammaxime rationi consonum, quod nisi Papa, & Summus Pont. in suis litteris aliter expresserit, ac dixerit, numquam intendat obligare per solam suarum legum promulgationem, factam in Romana Curia, nec ibidem statim, nisi post transactum in eisdem præfixum terminum, aut communem supradictorum duorum mensium; & quod nec isti currant, nisi à tempore promulgationis factæ in eadem Prouincia, vbi habitatores vigent. Nã quando Pont. ad irritandum aliquem contractũ, seu inhabilitandum quempiam, ob aliquem defectum, siue culpã, contrarium obseruari, & practicari vult, id ibidem exprimit, ac expresse dicit, addendo illa consueta verba, *ex nunc, prout ex tunc*, prout appositа sunt *in capitulum singula, de præbend. lib. 6.*

Leges Pontificiæ, quantũ ad pœnam & culpam, non obligãt statim post ipsarũ promulgationẽ factã in Curia, sed post duos menses, aut ad tempus ibidem præfixũ terminum.

Nota hoc valde.

vbi constituit, obtinentem duas præbendas, ex tunc reddi inhabilem. Idipsum habetur, *in clemen. nolentes, de haret.* Et ad comprobandum supradicta, accedit alia ratio efficacissima, nam si imperium Summi Pont tam late patet, vt imperium Regis, & multo amplius, & leges ipsius non sunt minus vniuersales, quinvero vniuersaliores, & vt dictum est in præcedenti conclusione, leges à Regibus constitutæ, non satis est vt promulgentur in Curia Regia, verumetiam alibi, nec ibidem statim obligant, sed post transactum præfixum in eisdem terminum, cur & Pontificiæ leges, non id omnino obseruabunt, ac de illis dici debet, quod statim obligent, cum primum in Rom. Curia proponantur? non id certe videtur rationi consonum, saltem quantum ad culpam, & ad pœnam. Sed loquendo de legibus prædictis, & Constitutionibus Pontificijs reuocatorijs aliquorum contractuum, sequentem statuo conclusionem.

Sexta Conclusio.

Leges Pontificiæ, reuocatoriæ, & quæ fiũt ad rescindendos aliquos cõtractus, statim ab articulo promulgationis, factæ in Curia obligant.

Leges Pontificiæ reuocatoriæ, & pertinentes ad rescissionem aliquorum contractuum, statim ab articulo promulgationis, factæ in Romana Curia, suum habent vigorem. Volo dicere, quod si in aliquo Concilio, facta esset aliqua lex, vt matrimonium non contraheretur intra quintum gradum, vel ne deinceps illegitime nati, ad sacerdotia promouerentur, aut quod tales præbendæ, nõnisi tali hominum generi prouiderentur, & irritaretur factum ab illo momento, quo huiusmodi lex publicata esset in Romana Curia, omnia matrimonia, seu promotiones, & collationes in contrarium factæ, irritæ essent. Hanc conclusionem tenet expresse Panor. in supradicto *cap. cognoscentes, de Constitut.* quam & ex parte approbare videtur Magister Soto loco supra citato: quamuis ex alia parte ab eadem discedere videatur, dicendo, quod quia matrimonia, & si quæ sunt id genus alia pacta, dissolui non possunt sine iniuria, interdici nullatenus deberent, nisi lege, quæ vigere incipiat, dum fuerit in Prouincia promulgata, alias enim res esset (inquit) periculis, & maximis inconuenientibus plena. Sed quidquid sit de opinionibus, nostra conclusio est certa & vera, nempe quod leges Pontificiæ reuocatoriæ, quantum ad rescissionem actuum contrariorum, obligant ab articulo promulgationis earumdem in Curia, si id expresse ibidem habeatur, alias vero non. Nam vt supra dixi, quando Pontifices id volunt, expresse innuunt, verbaq. apponũt idipsum significantia, qualia sunt illa superius posita, *ex nunc, prout ex tunc*, nec aliud de Summis Pontt. est credendũ, cum sint, atque esse debeãt, magis quam sæculares Principes proni, & propensi ad misericordiam & clementiam, & de animarum salute magis soliciti: & quidem si contrarium daretur, multa pericula, peccata, atque scandala exorirentur. Quod si ex factis, eorum mens inuestiganda & percipienda est, ex multis eorumdem Cõstitutionibus, hoc ipsum facile licebit colligere ex prælegato *cap. cum singula, de prab. lib. 6. & ex clem. nolentes, de haret.* vbi expresse apponuntur irritantia verba, annullantia, & rescindentia certos contractus, quod & faciunt semper, quando id in aliquo casu fieri volunt. Quod etiam constat ex *Conc. Trident. sess. 24. de refor. c. 1.* vbi irritare volens sancta Synodus omnia matrimonia clandestina taliter, apposuit huiusmodi decretum, vt robur habere inciperet post triginta dies, numerandos, à die prima publicationis, factæ in eadem parochia, ex quo satis innui videtur, quod ad eorum irritationem, de mente Pontificis, & Conc. Patrũ, non sufficiebat promulgatio facta in Curia, quia non id fuit dictum, sed cõtrarium. Videatur Soto vbi supra, & Caiet. 1.2.q.60. art.4. in solut. ad 2.

Nota hoc valde.

Septi-

Septima Conclusio.

Generaliter & vniuersaliter loquendo,& quantum attinet ad effectum peccandi mortaliter,facientes, seu contrauenientes,contra aliquam legem, necessum est, quod ad eorum notitiam perueniat, nec sufficit,vt fuerit in curia, seu alibi promulgata, nisi per eos steterit, quominus in eorum peruenerit notitiam. Hæc conclusio est certa, & manifesta, & constat satis ex doctrina,à nobis superius tradita.Diximus enim longe aliud esse,quempiam per legem obligari, & ab ipsius transgressione excusari, & dicimus modo obligare quidem leges, ab earum facta sufficienti promulgatione in Curia, seu alibi,ad sensum supradictum, sed tamen quantum attinet ad effectum peccandi, ob illarum transgressionem, hoc non esse sufficiens, quinvero esse necessarium, vt ad singulorum perueniant notitiam. Nam si nullo modo peruenerint,& hoc per ipsos non steterit, quominus perueniant,quamuis re vera obligent,vt dictum est, excusabuntur tamen per ignorantiam inuincibilem, quæ secundum communem doctrinam, vbique ab omni peccato excusat, cum eiusmodi ignorantia causet inuoluntarium, & quod simpliciter inuoluntarium est,peccatum minime esse potest, nam peccatum est voluntaria legis transgressio, quæ non reperitur in ignorante eandem legem inuincibiliter.Hic multa sese offerebant dicenda,de ignorantia,& de multiplicibus eius speciebus, nam alia est inuincibilis,alia vero crassa, alia affectata,siue supina; sed hæc consulto in præsentiarũ prætermittuntur,cum non sint præsentis speculationis, facileq. videri possint,apud DD.Scholasticos, & Summistas proprijs in locis. Qua de re latissime agit supradictus Nauar. in d.consil.1.de constitutionibus, nu.1.cum sequentib.& in Manual. cap.23.num.45.

Generaliter loquendo,nõ peccãt,quæ faciũt cõtra legẽ,antequã ad eorũ notitiã ueniat

Nunc supereſt respondere ad argumenta, proposita in principio huius Articuli.

Ad primum de lege naturali dico, quod lex naturalis, nulla indigebat promulgatione,quia naturali luce, atque ex naturali instinctu fuit promulgata, si quidem inscripta fuit in mentibus, & cordibus nostris, iuxta illud Psalm.4. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine*, quod naturale lumen, culpæ caligine quamuis per peccatum fuerit obscuratum; non tamen vsque adeo,vt de primis principijs naturalibus,vlli mortales prætexere sibi potuerint excusationem, siue ignorantiam. De alijs vero quæ altiori indigebant discursu, & indagine,quamuis aliqui, vtcumque se possent excusare, numquam tamen defuerunt,in statu naturæ sancti Patres, qui verbo, & exemplo, patria traditione,eamdem legem naturalem explicarent,atq; declararent, quod & expressius postea factum fuit,per veterem scriptam legem, à Deo latam tempore Moysi, vbi supradicta naturalis lex, latissime explicata est per Decalogum.

Ad secundum de lege veteri,dico,quod hoc argumentum,in longissimam nos ducebat disputationem,circa cessationem legalium, de qua latissime agunt DD. Scholastici cum Magistro in 4. sententiarum, distinct.3. in materia de baptismo,& D.Thom.3.par. quæst.66. ar.2.& ibidem omnes communiter Thomistæ, sed cum hoc præsentis non sit speculationis, consulto prætermittitur, contentus dixisse, legem Christi,sufficientissime fuisse promulgatam,à die Pentecostes,vbi Apostoli virtute induti ex alto,ipsam prædicare cœperunt.Qualiter autem ante obligauerit, à tempore mortis Christi, non est meum in præsentiarum dicere, cum breuitati studeam,neque id pos-

id possit paucis explicari, ficq. remitto lectorem, vt DD. consulat Scholasticos, locis supracitatis.

Ad tertium & vltimum iam satis patet solutio, ex his, quæ in conclusionibus diximus, circa obligationem legum ciuilium, & canonicarum ergà absentes, & qualiter ipsarum publicatio facienda sit. Videatur hac de re D. Thom. 1.2.q.90.art.4.& ibidem, Medina, & Soto de Iustitia, & Iure lib. 1.q.1.art.4.& Syluester, *verbo lex q. 7.*

ARTICVLVS V.

Vtrum præter legem æternam, & naturalem mentibus nostris impressam, & diuinam illam, quam Christus Dominus in hoc mundo existens docuit, & promulgauit, fuerit necessarium, siue conueniens, vt aliquæ leges humanæ, pro bono hominum regimine fierent, conderentur, atque instituerentur.

HAnc quæstionem, atque difficultatem nolui in præsentiarum prætermittere, vt huiusce rei rationem genuinam traderem, simulq. breuiter, atq; compendiosè, penitus exterminarem, & exploderem duos errores pestilentissimos, atque pernicioſissimos, qui circa hanc legum humanarum materiam versantur, aut saltim exorti fuerunt olim. Alter est antiquissimus, cuius meminit Aristot. 1. Ethicorum, cap. 4. & 5. Ethicorum, cap. 7. & 4. Metaphysicæ textu 22. temere, atque stultissime asserentium, nullum esse ius naturæ, nullamq. humanam legem esse sequendam, sed id esse iustum, quod cuilibet tale esse videretur. Cuius stultissimi erroris; mentionem facit D. Augustin. lib. 3. de doctrina Christiana, cap. 14. Alter est hæreticorum nostri temporis, negantium Ius positiuum, nullamq. agnoscentium potestatem ad iura condenda, & ad constituendas humanas leges. Huius erroris auctor fuit Ioannes Vuicleph, quem postea fuit subsequutus, Martinus Luterus, vt refert Clitoueus in sua historia, qui quidem eò audaciæ, atque temeritatis deuenit, vt publice adhibito igne combusserit multos Iuris canonici libros, & bullas summorum Pontificum, eadem omnino, seu potius peiora facturus de iure ciuili, ni magis timuisset sæcularem gladium, quam summorum Pontificum censuras, & excommunicationes. De quo Luteri errore videndus est Rossensis ar. 27. & 37. & aliqualem de ipso facit mentionem Magister Soto lib. 1. de iust. & iur. q. 6. ar. 4. & Pater Frater Petrus de Aragon. lib. etiam suo, de iust. & iur. 22. q. 57. ar. 2. & proprius huius tractationis locus est 12. q. 95. & 96. vbi D. Thom. agit de legibus humanis. Sed his breuitatis causa, in præsentiarum omissis, vt ex oppositione falsitatis, & contrariorum, veritas plenius eluceſcat, libet paucis aliquot argumenta proponere, ad probandum, apparenter saltim, quod præter legem Dei æternam, & naturalem diuinam, mentibus nostris impressam, diuinam etiam veterem, & Euangelicam per Christum Dominum pronunciatam, & promulgatam, pro bono hominum regimine, nullis alijs opus fuit humanis legibus, nec necessarium, aut conueniens, quod aliquæ aliæ instituerentur, aut conderentur.

Nota quorũdã hæreticorũ errores, circa cõstitutionem humanarum legũ

Nota. Argumẽta, quę contra humanas leges adducuntur, siue possunt adduci

I. Argumentũ. Primo sic argumentor, nam de mente, & sententia D. Augustin. lib. 1. de libero arbitrio, cap. 6. omnia sunt ordinatissima, atque constitutissima, per legem æternam: hæc autem lex æterna, mentibus nostris, in naturam nostram per naturalem rationem deriuatur, inditaq. atque impressa est, in cordibus nostris,

nostris. Lex enim naturalis', vt pluries dicit idem D. August. & communis tenet Theologorum doctrina,& maxime D.Thom.1.2.q.91.ar.2.in solutione ad primum,nihil est aliud, quam quædam participatio legis Dei æternę: ergo præter supradictas; legem Dei æternam,& naturalem mentibus nostris impressam, nulla alia opus fuit humana lege, qua homines in cunctis suis actionibus,& operibus rectissime, atque ordinatissime, gubernarentur, & regerentur.

Secundo confirmatur idipsum,nam hoc facere, atque humanas leges cõstituere,quadãtenus videtur contra diuinam voluntatem,expressam ab ipso Deo,in veteri testamento, Deutero. 4. vbi alloquens cum suo Israelitico populo, cui veterem dederat diuinam legem, & vt apparet cum omnibus hominibus, qui postmodum futuris temporibus erant venturi (postquam est præceptum morale, seu ad mores pertinens)dixit: *Custodite mandata mea, quæ ego præcipio vobis,& non addetis verbum ad legem meam, nec auferetis ex ea*. Sed humanæ leges,vt videtur,nihil sunt aliud,quam additiones quædam ad diuinam legem:ergo humanas leges constituere nullo modo licuit, quinvero diuino videtur esse iure prohibitum. Quod etiam confirmari potest,exemplo, & sententia Christi Domini, qui Matth. cap.15. cum Scribis, & Pharisæis alloquens,eosdemq. reprehendens,propter quasdam humanas traditiones quas fecerant, inquit, quod sine causa ipsum colebant,docentes doctrinas, atque mandata hominum, quibus verbis, quodammodo visus est Christus Dominus, discipulos suos, atque in ipsis cunctos homines deobligare, ab obseruatione quarumcumque humanarum legum, seu statutorum. II. Argum.

Tertio sic argumentari potest ad idem, nam id facere, atque humanas leges instituere,quodammodo videtur,derogare & præiudicare,perfectioni legis Euangelicæ Christi, quæ quidem perfectissima est; ac de se sufficientissima ad peragendum omne opus bonum,iuxta illud dictũ D.Pauli in epist.2.ad Timotheum cap.3.vbi de ea loquens,inquit,quod omnis scriptura diuinitus inspirata,vtilis est addocendum, & ad arguendum, & corripiendum, & erudiendum iniustitia, vt perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus. Si igitur id ita est,superfluunt omnes humanæ leges, vanumque videtur, & inutile eafdem efficere, atque constituere. III. Argum.

Quarto probatur hoc ipsum, nam id facere videtur contra Euangelicam libertatem,& contra doctrinam ex institutione Christi, traditam ab Apostolis, qui vbique legem Euangelicam, legem vocant libertatis, atque incunctanter proclamant,perEuangelium fideles esse liberos factos,à iugo,& seruitute veteris legis,tale est illud D.Pauli 2.Corinthiorum 3. *Vbi spiritus, ibi libertas*,& 1.ad Tim.1.dicitur,*quod iusto non est posita lex*,& ad Galat.etiam cap.5. *Si spiritu ducimini, non estis sub lege*:cum igitur fideles,& omnes in vniuersum Christiani, spiritu ducantur,consequens fieri videtur, quod liberi sint à quacumque lege, ac proinde,quod superfluum est & vanum, humanas leges constituere. Et dato casu, quod prædicta omnia,locum non habeant, nam tantummodo apposita sunt ad confutandos, & conuincendos nostri temporis Luteranos hęreticos, ad ipsorum argumenta respondendo, vt compertum fiat,quam à ratione absint,& ad augendam difficultatem supradictam, præsiusq. veritatem indagandam, libet aliud argumentum proponere, quod erit quintũ in ordine,ad persuadendum apparenter,quod nullis fuerit opus humanis legibus, quodq. foret congruentius, & expedientius, vt per optimos iudices, quam per leges, vt fieri consueuit in humani IV. Argum.

mani generis primordijs, humana reſpublica gubernaretur. Ad quod probandum ſic argumentor.

V. Argum.

Nam ſi leges, vt ſuperius dictum eſt, tenetq. communis doctrina, ſunt noſtrarum humanarum actionum regulæ,& menſura, per quam omnium hominum vita,in rectitudine ſui ſtatus regulari,atque menſurari habet,multo præſtantius,congruentius,& cõuenientius,videtur, id vt fieret per optimos Principes, Iudices,atque Gubernatores viuos, quam per humanas leges mortuas. Sunt enim, inquit Ariſt. 5. Ethicorum cap. 4. Iudices animatum quoddam Ius, ſiue iuſtum, ad quos tamquam ad iuſtitiam quandam animatam,miſeri homines,qui iniuriam patiuntur, debent confugere, leges autem ſunt quaſi mortuæ,vt de ſe patet, niſi à Iudicibus viuificentur, atque exequutioni tradantur. Et quidem ſiue earundem vim directiuam, ſiue vero coercitiuam,inſpiciamus & conſideremus, multo præſtantius, vt videtur,atque efficacius reperitur iuſtitia ipſa in Principibus, Iudicibus, & optimis Gubernatoribus animatis,quã in inanimatis legibus, cum lex quaſi mortua iaceat, iudex autem viuus, vt dicitur,non ſine cauſa gladium portet: ergo magis expediens, atque conueniens foret reipublicæ, optimos habere iudices, quam humanas leges conſtitui, cum præterea leges non agant, nec ſtatuere aliquid poſſint, niſi de rebus in communi, & vniuerſali, iudices autem optimi, ſua prudentia omnes rerum circunſtantias perluſtrent,&caſus incidentes in particulari cõſiderent. Hæc ſunt,quæ contra humanas leges,atque ipſarum inſtitutionem, ſiue conſtitutionem, ſolent & poſſunt adduci, & communiter exercitij gratia,& ad indagandam veritatem adducuntur à Doctoribus: quibus tamen non obſtantibus, in contrarium eſt veritas,pro cuius reſolutione,ſequentes ſtatuo Concluſiones.

Nota hoc valde.

Prima Concluſio.

Conuenientiſſimũ,atq. vtiliſſimũ fuit,ac sõmopere neceſſarium, in humana, ſed præſertim Chriſtiana republica, leges fieri.

VTiliſſimum,atque conuenientiſſimum fuit, quinvero & ſummopere neceſſarium,vt præter æternam Dei legem,& naturalem mentibus noſtris impreſſam,diuinam veterem olim & Euangelicam, à Chriſto Domino pronuntiatam. & promulgatam,ad decidendos, atque determinandos particulares caſus,& pro bono hominum regimine,aliquæ humanæ leges, Canonicæ, & Eccleſiaſticæ, ſiue ciuiles,& ſæculares inſtituerentur,quibus homines ad optatum ſuæ felicitatis, ſiue beatitudinis finem perducerentur. Hæc concluſio eſt certiſſima, & quammaxime rationi conſona, quæ & à nullo fidelium, & Catholicorum negari poteſt. Et de neceſſitate, atque vtilitate, ſiue conuenientia ſupradictarum humanarũ legum,latiſſime agunt DD.Scholaſtici ſequentes D. Thom. 1.2.q.91.art.3.& q.95.ar.1.quibus in locis de hac materia diſſertiſſime agit,& ad probandam ſuprapoſitam concluſionem vtitur in primis ſupradictus D.Thom. auctoritate D. Iſidori lib. 5.Etymolog.cap.20.vbi inquit, *quod facta ſunt leges, vtarum metu, humana coercerentur audacia,tutaque eſſet inter improbos innocentia, atque in ipſis improbis formidato ſupplicio, refrenaretur nocendi facultas.* Ad quod propoſitum, cum plures auctoritates poſſem adducere, breuitatis gratia facio miſſas, hoc contentus ſolummodo,ſi ſuprapoſitam concluſionem aliquibus efficaciſſimis rationibus comprobem,deductis ex naturali Philoſophia, atque ex ipſarum rerum natura. Pro cuius rei intelligentia libet præmittere vnum valde notandum. Illud eſt,quod ſicut in ſpeculabilibus, ita & in rebus practicis, innata eſt nobis vis ex à natura, vniuerſalibus atque in demonſtrabilibus princi-

Nota valde proprietatem humanarum legum.

principijs,medio discursu, deducere atque elicere conclusiones,alias quidē necessarias(vt in scientijs mathematicis)alias vero nō necessarias, sed probabiles siue opinabiles,propter ineuidentiam medij & consequentiæ,& pro qualitate cuiuslibet scientiæ. Sit exemplum, in speculabilibus. Ex hoc generali vniuersali, atque indemonstrabili principio, nempe, quod homo est animal rationale, medio syllogismo,atque discursu,infertur hæc conclusio, quod homo sit risibilis, etenim si homo est animal rationale, & omne animal rationale est risibile, bene sequitur, quod homo etiam sit risibilis, quæ propositio est necessaria & euidens, stando in lumine naturali, in virtute præmissarum: attamen si præmissæ,non ita necessariæ fuissent, sed tantum opinabiles, siue probabiles, aut aliqua conclusio ex eisdem,non ita euidenter eliceretur & concluderetur, eiusmodi conclusio, non quidem esset euidens, & necessaria, sed tantum opinabilis, atque probabilis,vt de se patet. Hęc omnia fiunt medio syllogismo, atque discursu.Hoc idem reperire licebit,in rebus practicis & operabilibus,nam ex hoc naturali,& generali,vniuersali, atque indemonstrabili naturæ principio, quod tibi non vis, alteri ne feceris,medio syllogismo, & discursu, per euidentem consequentiam deducitur, quod nemini sit facienda iniuria, non surripiendum alienum, nec inferendum malum,ac denique omnia præcepta Decalogi, quasi quædā necessariæ conclusiones,ex dictis primis principijs naturalibus,per euidentem consequentiam exprimuntur, & deducuntur,ac ideo omnia ista sunt de iure naturæ. Sed tamen si dicta principia, non ita essent euidentia & manifesta, aut conclusiones elicitæ, non ita euidenter deducerentur ex ipsis, eiusmodi conclusiones non essent de iure naturali, & diuino, sed de iure tantum humano,deductæ ex dictis principijs naturalibus,medio syllogismo, atque discursu. Hoc præmisso notabili,ex ipso facile erit colligere,fuisse non solum vtile, atque conueniens, verum etiam & admodum necessariū, præter legem æternam, & naturalem mentibus nostris impressam, & diuinam Euangelicam, quam nobis Christus Dominus tradidit, pro rerum varietate & emergentibus casibus,atq; negotijs, leges aliquas humanas fieri, & conditas fuisse: nam sicut in rebus speculabilibus, & intellectu speculante, medio discursu, ex cognitione primorum principiorum, per euidentem consequentiam,aliquæ cognoscuntur conclusiones, aliæ vero non ita euidenter, sed ineuidenter, probabiliter,atque opinabiliter, propter ineuidentiam medij,& consequentiæ; quia non ita necessario inferuntur, seu deducuntur ex principijs, sed per multas consequentias, & post longum discursum,ita etiam in rebus practicis & operabilibus,quamus ex principijs naturalibus, euidenter & necessario aliquæ inferantur conclusiones, quales sunt præcepta Decalogi, quæ continentur in ipsis expressæ, ac proinde sunt de iure naturali; aliæ tamen sunt conclusiones, quæ non ita euidenter,& necessario inferuntur ex eisdem principijs naturalibus,sed obseruatis quibusdam circumstantijs,loci & temporis,& post longum discursum. & hoc est, quod faciunt leges humanæ,atque ad hoc deseruiunt legislatores, & regulæ quæ in hunc finem, medio discursu, & rationis adminiculo constituuntur,ab ipsis nuncupantur humanæ leges, sine quibus humanum genus, haudquaquam posset vitam transigere. Ex his superque satis constat,veritas nostræ conclusionis,&vtilitas,conuenientia,quinvero & præcisa necessitas humanarum legum.Probatur vlterius conclusio,& dicta præcise necessitas humanarum legum, nam quamuis Deus Opt. Max. humanam nostram condiderit naturam, rationis capacem, indideritq. ipsi, vt quidam dixit, quasi quædam omnium virtutum semina,quo posset homo medio discursu,

Nota pro ortu, atq. origine humanarum legum.

Nota valde, q̃ habet homo in mente, & ratione quasi impressa omniũ virtutum semina.

scursu, id quod bonum, æquum & iustum est, per semetipsum indagare, & cognoscere, non tamen decuit, aut vero expediens fuit, vt id relictum esset in cuiuslibet hominis voluntate, quinvero quammaxime fuit necessarium, vt à legislatoribus, ingenio, experientia, atque prudentia valentibus, aliquæ communes leges fierent, instituerenturq. & conderentur, per quas homines gubernarentur, atque in officio continerentur. His accedit, & alia peculiaris ratio. Ea est, nam quamuis æterna lex, mentibus hominum esset impressa, lex etiam naturalis, & diuina vniuersalis esset, humanorum actuũ regula, neutra tamen adhibebat pœnas compulsorias, quæ pro rerum varietate, in emergentibus casibus & negocijs, in statu naturæ lapsæ, infligendæ erant hominibus à supradictis legibus deuiantibus, seu aliquid contra ipsas facientibus; ea propter necessarium, quammaxime fuit, humanas leges adhiberi, quibus supradictæ instituerentur, atque constituerentur pœnę, sine quibus vix aut nullatenus, humana respublica posset regi, & gubernari. Ad quod propositum facit, quod dixit olim Aristo. 10. Ethicorum c 9. nempe, *alios natura, alios consuetudine, alios disciplina bonos fieri*, & 1. Politicorum, cap. 2. dixit: *quod sicut homo perfectissima suscepta, est cunctorum animantium optimus, ita si alienus fiat à lege, & à iudicijs, omnium est pessimus. Quapropter inquit, oportuit hominum naturam diris legibus, & metu coerceri, atque in officio contineri.* Quæ omnia quammaxime faciunt, ad legum humanarum necessitatem præcisam ostendendam, atque monstrandam.

Nota peculiarem vtilitatem prouenientẽ ex humanis legibus.

Secunda Conclusio.

Multo melius, atq. vtilius fuit humanũ genus gubernari optimis legib⁹, quã bonis (etiamsi essent) gubernationibus atque principib⁹. Nota hoc valde.

Multo vtilius, atque conuenientius fuit reipublicæ, gubernari optimis legibus, quam optimis Principibus, Gubernatoribus siue Iudicibus etiam si semper fuissent, absque vlla humanarum legum positione. Hæc conclusio est expressa Arist. 3. Politicorum c. 11. & 12. & 5. Ethicorum cap. 6. vbi supradictam quæstionem difficultat, & mouet, & propositis in contrarium aliquibus apparentibus rationibus, tandem concludit, *quod qui dicit, leges imperare debere, dicit Deum mundo præesse debere; qui vero dicit regem imperare debere, dicit belluam imperare debere.* verba sunt expressa Aristo. loco supracitato, quod meo quidem videri pro eo dicit, nam leges si iustæ sunt, à Deo sunt, atque ab æterna ipsius lege, & voluntate deriuantur, & à naturali lege, quam Deus in cordibus nostris impressit. Homines autem, interdum licet boni sint, quandoque tamen à ratione deuiant, & talis est, inquit, libidinis natura, vt optimos etiam viros contorqueat, & incuruet. Ad hoc probandum aliquæ etiam rationes, satis apparentes, quinvero & fere euidẽtes possunt adduci. Atq; imprimis, nã leges secluſa omni cupiditate, amore, siue odio, & omni humana affectione, statuunt, atque diffiniunt, quid faciendum, quid vero fugiendum sit; homines autem, vtcumque perfecti, carne cum sint induti, sapissime passionibus perturbantur, multisq. alijs rebus, quæ ipsos à recto, & à ratione deflectere faciunt. Secundo probatur idipsum, quia facilius est inuenire vnum, aut alterum prudentissimum legislatorem, quam innumeram iudicum multitudinem, qui rempublicam regant, atque gubernent, non tam pro suo arbitrio, quam secundum rationẽ. Tertio, nam ea quæ disponunt leges, & de quibus leges constituuntur, longo discursu, & post longi temporis diuturnam considerationem, stabiliuntur; at iudicia humana, & quæ iudices, vt plurimum pronunciant in dies breuissime excogitantur, in eisq. proinde nec modicum subesse potest erroris, nam vt dicitur, omnia subita probantur incauta. Tandem quarto & vl-

Aristot. melius esse leges habere bonas, quã interdũ principes bonos esse.

timo

timo, expediens atque conueniens fuit, humanas leges instituí, & non iudicia iudicum arbitrio committi, nam leges cum sint vniuersales, & in communi atque in vniuersali constituantur, omni prorsus suspitione carent, quod ex odio, vel ex amore procedant, nulliq. irrogant iniuriam, si aliquid arduum, atque difficile præcipiant, nemo fere illud ægre fert, quod in iudicibus, non ita facile licebit reperire. Vnde & iure, multis in locis cautum est, vt quam pauciſſima iudicum arbitrio relinquantur, quinvero debent ipsi secundum leges, & iura iudicare, & pronunciare, vt habetur, *in cap. omnes. 18. q. 1. & in cap. iudicet 3. q. 7. & in cap. summopere 11. q. 3. & in l. illicitas. ff. de offi. præs.* qua de re videatur D. Thom. 2. 2. q. 67. art. 2. vbi agit an debeant semper iudices, secundum leges scriptas iudicare. Et hæc de legum humanarum vtilitate, conuenientia, & præcisa necessitate dicta sufficiant.

Iudices non proprio suo arbitrio debent duci, sed secundū leges scriptas iudicare.

Ad argumenta in contrarium adducta respondetur. Ad primum, quod quamuis per legem æternam, cuncta sint recte & congrue disposita, atque constitutissima, & ordinatissima, quamuis etiam ipsa in mentibus nostris deriuetur, & in natura nostra per rationem naturalem sit indita, atq; impressa, adhuc tamen summopere necessarium fuit, pro emergentibus casibus, atque particularibus negocijs, diuersas leges humanas fieri, atque constitui, nam sicuti in rebus speculabilibus, etiāsi ex parte rationis speculatiuæ, per naturalem participationem, diuinæ sapientiæ insit nobis, cognitio quorumdam communium principiorum, & conclusionum, quæ ex eisdem per euidentem consequentiam deducuntur, non tamen illarum, quæ non euidenter inferuntur, neque cuiuslibet veritatis propria cognitio, sicut in diuina sapientia continetur, quinvero necessum est, vt eiusmodi conclusiones vlterius inferantur, & deducantur per discursum, ad particularia descendendo, ita etiam & in rebus practicis, & operabilibus, quamuis ex parte rationis practicæ, naturaliter participet homo legem æternam, secundum quædam communia principia, & conclusiones, quæ ex eisdem principijs per euidentem consequentiam deducuntur, atque inferuntur, non tamen illa, quæ non sic euidenter inferuntur, neque singulorum casuum directiones in particulari, prout in æterna lege, & naturali ratione continentur. Vnde, & necessum fuit, quod humana ratio, descendendo ad magis particularia, easdem inuestigaret, quæ particulares dispositiones, adinuentę secundum humanam rationem, obseruatis quibusdam conditionibus, quæ sunt de ratione legis, dicuntur humanæ leges, quas necessarijssimum fuit, in humana republica fieri, atque constitui, propter rationes positas in probatione suprādictarum conclusionum. Vnde Cicero in sua Rethorica lib. 1. de inuentione, loquens de legibus, dixit: *Quod institum totum iuris fuit a natura perfectum, deinde quadam in consuetudinem, ex vtilitatis ratione venerunt, ac postea res à natura profectas, & à consuetudine probatas legum metus, & religio sanxit.*

Respōdetur ad argumenta in contrarium adducta. Ad Primum.

Nota hoc valde.

Ad secundum respondeo, quod humanas leges factas fuisse, atque in republica humana cōstitutas, nullo id modo fuit contra voluntatem diuinam, quinvero maxime ad ipsam conformiter, dum tamen ipsę sint iustæ. Neque id facere fuit, quidpiam ad diuinam legem addere, sed tantum ipsam, quoddamodo, qualiter fuerit obseruanda, explicare & declarare, & contra ipsius transgressores pœnas, minas atque terrores apponere, quibus homines in officio contineantur, & ab ipsius diuinæ legis transgressione retrahantur. Neque de his legibus iustis at recte factis, intelligenda vllo modo sunt, verba supracitata, quæ apud Matthæum, cap. 15. reperiuntur dixisse Christum Pharisæos reprehendendo, & redarguendo, haud enim ibi reprobauit

bauit, aut condemnauit omnes humanas leges, ſed tantum illas, quæ factæ fuerant ab eiſdem, cõtra legem diuinam, & contra particulare præceptum de honorandis parentibus, vt facile conſtare poterit, legenti eiuſdem literæ contextum. Condemnauit itaq. ibi Chriſtus Dominus mandata Phariſaica, & carnales traditiones, diuinæ legi contrarias, cuiuſmodi erant illæ, ſed non perinde humanas leges, iuſtas & recte factas, pro bono reipublicæ regimine, & gubernatione, nec fideles deobligauit, aut exemit ab ipſarũ obſeruantia, & ſtricta cuſtodiendi illas obligatione, quam omnes habent.

Ad tertium reſpondeo ſimiliter, quod humanas leges conſtitutas, atque in Republica Chriſtiana factas fuiſſe, non fuit vllo modo derogare, aut præiudicare Euangelio Chriſti Domini, ſeu Euangelicæ legis perfectioni, quæ, vt recte probat argumentum, perfectiſſima eſt, multumq. vtilis, & neceſſaria, ad omnia quæ ibidem dicuntur; ſed cum hoc ſtat, quod ad particulares caſus, & ad ſpecialia negotia emergentia, vtiliſſimum, conuenientiſſimum, atque neceſſariſſimum fuerit, humanas leges fieri, atq; conſtitui, quod minime eidem Euangelicæ legi contrariatur, quinvero nimis eſt conforme, cum ibidem contineatur, vt obediatur Prælatis. & quod Reges, & Iudices honorificentur, & ipſorum legibus, & præceptis pareatur.

Ad quartum reſpondeo, quod libertas Euangelica & Chriſtiana, & de qua in dictis locis loquitur D. Paul. non ſtat, aut conſiſtit, in eo quod argumentum prætendit, ſed in hoc quod per Euangelium, & legem Chriſti, & ſpecialiter per eiuſdem redemptionem, & copioſiſſimam ſatisfactionem factam Deo patri, facti ſumus liberi à peccato, & ab æterna morte, atque ab obſeruantia Moſaicæ legis, de quibus veniunt & ſunt intelligendæ, omnes auctoritates ibidem adductę D. Paul. & hoc voluit dicere, & inſinuare D. Paulus, & non aliquid amplius, vt falsò garriunt, atque proclamant hęretici ipſi.

Ad quintum, & vltimum reſpondeo, per ea quę dicta ſunt in probatione ſecundę concluſionis, vbi adductę ſunt rationes & cauſæ, quibus magis expediens atque conueniens fuit, Reſpublicas regi, & gubernari per leges, quam per optimos etiam Iudices, aut humana iudicia relinqui iudicum arbitrio, qua de re, videatur ſpecialiter D. Thom. 1.2.q.96.ar.1. in ſolut. ad ſecundum. Et quando dicitur, quod leges ſunt veluti mortuę, iudices autem viui, poſtquam vt dicit Ar. ſto. eſſe debent, quaſi iuſtitia quędam animata, inquit D. Thom. quod hæc iuſtitia animata, vt plurimum non inuenitur in multis iudicibus, & regulariter loquendo, neque inueniri poteſt; iudicumq. iuſtitia, ex multis cauſis flexibilis eſt, quapropter neceſſariſſimum fuit in Republica leges fieri atque conſtitui, quibus diffiniretur atque determinaretur, in rebus omnibus aut ſaltim quoad maxime fieri poſſet, quid iudicandum eſſet, & pauciſſima hominum, atque iudicum arbitrio, & iudicio committerentur. Hactenus de iſto Articulo.

ARTICVLVS VI.

Vtrum omnes humanæ leges, à lege Dei æterna, atque naturali deriuentur, ſeu potius habeant deriuari?

IAm ſupra quęſtione precedenti, Articulo tertio diximus, quatuor diuinas eſſe leges, Dei ęternam, naturalem humanis mentibus impreſſam, diuinam veterem, atque diuinam Euangelicam, quarum omnium in particulari

lari, congruentissimas adduximus diffinitiones; at nunc pro maiori dicendorum intelligentia, in quæstionem libuit adducere; an omnes humanæ leges à supradictis diuinis deriuentur, & maxime ab æterna Dei lege, & naturali mentibus nostris indita, atque impressa; & vt pro more nostro, clarius, atque distinctius procedamus, & ex oppositione contrariorum, veritas plenius eluceſcat, pro alia in contrarium parte, aliquot visum est proponere argumenta.

Primo sic argumentor, ad probandum apparenter, quod humanæ leges, non à lege Dei æterna, neque naturali humana deriuentur, nam certum est, quod à lege Dei æterna nihil iniquum, seu iniustum potest procedere, cum sicut dictum est, de mente, & sententia D. Augustin. lib. 1. de libero arbitrio, cap. 6. *Lex æterna sit, secundum quam, omne iustum est, & à qua procedit, vt omnia sint ordinatissima*: sed multæ leges sunt iniquæ, atq; iniustæ (vt de se patet) contra quarum latores exclamauit olim Isaias cap. 10. dicendo: *Væ qui condunt leges iniquas, & scribentes iniustitiam scripserunt, vt opprimerent in iudicio pauperes, &c.* Ergo non omnes humanæ leges, à lege Dei æterna deriuantur. Quod & confirmari potest ex eo, quod dicit D. Augustin. lib. etiam 1. de libero arbitrio cap. 5. quod lex, quę interdum populo regendo præscribitur, multa recte permittit, quæ per diuinam prouidentiam vindicantur: sed ratio diuinæ prouidentię, est lex æterna: ergo non omnis lex, etiam recta, procedit à lege Dei æterna.

Secundo probatur idipsum de lege naturali; quod non omnes leges humanæ, à naturali lege procedant, nam lex naturæ, eadem est apud omnes, & ius naturale eandem semper & vbique vim habuit: sed leges humanæ non semper & vbique eandem vim habuerunt, nec vero habent: ergo non omnes leges humanæ à naturali deriuantur. Consequentia est legitima: minor autē probatur, ex Aristo. 5. Ethicorum, cap. 7. vbi diffiniens iustum naturale, & legale, inquit, pęnes hoc differre, *quod iustum naturale à principio semper fuit & obligauit, iustum autem legale, à principio nihil differt, verum sic, vel aliter fiat, sed postquam est positum, oportet, vt fiat*: sequitur ergo, quod non omnes humanæ leges, sunt de iure naturali, aut deriuantur à iure naturali. Quod & confirmatur ex eo, quia idem Aristot. quinvero D. Isidorus lib. 5. Etymologiarum, cap. 4. diuidunt ius positiuum (quales sunt omnes humanæ leges) contra ius naturale: ergo vnum non deriuatur ex alio. Hæc sunt potissima argumenta, quæ pro hac parte solent, & possunt adduci. Sed nihilominus in contrarium est veritas, quæ & explicabitur per sequentes conclusiones.

Prima Conclusio.

Omnis lex humana, si ea iusta, & recta est, ab æterna Dei lege deriuatur, deriuariq. habet necessario. Hæc conclusio est expressa D. Thom. 1. 2. q. 93. ar. 3. quâ & probat primo, auctoritate diuinæ sapientiæ, quæ Prouerbiorum 8. inter multa alia de se dicit, quod per ipsam reges regnant, & legum conditores iusta decernunt: quod & confirmat D. Augustin. sententia, qui primo libro, de libero arbitrio, cap. 5. & 6. dicit: *quod in temporali lege, nihil est iustum atque legitimum, quod non ex æterna Dei lege, homines sibi deriuauerint*. Quod & probari etiam potest multiplicibus rationibus, & primo ex ordine, & dispositione causarum naturalium, quæ quidem ita sunt dispositæ, vt inferiores dependeant à superioribus, operariq. minime possint, aut se mouere, nisi superiorum virtute adiutæ, & admotæ.

Omnis lex humana, si ea iusta est & recta ab æterna Dei lege, habet deriuari.

Hac enim ratione Aristot. 8. Physicorum cognouit, ac dixit, necesse esse, cunctos vnum primum motorem confiteri, à quo inferiores omnes moueantur, atque dependeant, si enim, inquit, primus non moueret, reliqui neutiquam se, aut alios mouere valerent. Eundem ordinem ponit idem Aristot. primo Ethicorum, inter artes & causas artificiales; nam, inquit, illa quæ maxime est architectonica, reliquis veluti Princeps imperat: si igitur hoc reperitur in causis, & motus cuiuslibet mouentis secundi, necessario deriuatur à primo motore, in artificialibus etiam ratio actuum, artis inferiorum artificum, à superiori procedit artifice: ergo & in mundi huius gubernatione, hoc ipsum necessario erit confitendum, nempe, quod omnia recta, & iusta ab vno, Deo recto & iusto, supremo legislatore, procedant, atque ab æterna ipsius lege, in qua continentur, & à qua procedunt rationes omnium rectorum inferiorum. Hoc est adeo verum, vt teste D. Thom. loco supracitato, omnes aliæ diuinæ leges, naturalis nempe, & positiua vetus, quæ Israelitico populo per Moysen tradita fuit olim, & Euangelica ore Christi Domini mundo, constituta, pronunciata & promulgata, à prædicta Dei æterna lege deriuantur, & vt diximus in præcedenti Articulo, sunt eiusdem quasi quidam riuuli, siue deriuationes, effectus atque participationes. Ipsa enim æterna, atque immota persistens, in naturalem nostram influit, & ab eadem, diuina vetus atque Euangelica sunt deductæ, in nullo alio, à naturali differentes, nisi penes hoc, quod naturalis ineffabili quodam modo, mentibus nostris est impressa, & naturalis cum sit, ad naturalem finem, homines ordinat; diuinæ vero illę, hominibus positæ (pro eo enim dicuntur positiuæ) supernaturales cum sint ordinant eundem, & dirigunt in finem supernaturalem, quæ omnia sunt valde notanda, & memoriæ commendanda.

Secunda Conclusio.

Leges humanę si iustæ sunt, à naturali etiam lege deriuàtur deuentq. deriuari.

Supradictæ humanæ leges, si iustæ sunt, etiam à lege naturali deriuantur, deriuarique habent. Hæc etiam conclusio est D. Thom. 1. 2. quæst. 95. art. 2. quam & probat, primo ex auctoritate Ciceronis lib. secundo, de Inuentione, dicentis: *Initium iuris fuisse à natura profectum, & quod deinde, quædam in consuetudinem ex vtilitatis ratione venerunt, postea q. res à natura profectas, atque à consuetudine probatas, legum metus & religio sanxit.* Sed vlterius probat eandem conclusionem ratione, & ratio est, quia, iuxta mentem atque sententiam Diui Augustini, libro primo, de libero arbitrio, lex nisi iusta fuerit, lex non est, nec legis promeretur nomen, in tantumque habet virtutem legis, in quantum participat rationem iustitiæ: sed lex naturalis, est rationis regula, à qua deuiare iniquitas est, & ad quam veluti ad exemplar quoddam, in cunctis suis actionibus, & operationibus, homines debent intueri: ergo omnes humanæ leges, si iustę & rectæ sunt, à naturali lege deriuantur, ab ipsaque ratione debent fabricari. Nec vero refert siue vllum inconueniens est, humanas leges duabus regulis mensurari, æterna scilicet & naturali, quarum hæc deriuatio & participatio illius est, quinvero id necessarium est: etenim vt architectus ex præconcepta domus forma, lineas in lapide, seu in ligno ducit, quæ quidem suo ministro, atque officiali regulæ sunt, quas cudendo, & serrando, ipse sequi debet, sicque domus quoddammodo à duabus regulis procedit, nempe ab architecto atque ab officiali, ex eiusdem directione: sic etiam & Deus Optimus Maximus, æternam suam legem mentibus

tibus nostris impressit, quæ diuinę suę voluntatis esset certum signum, quapropter dum legem naturę, tenemus & sequimur, æternamque Dei legem imitamur, operationes nostrę si rectæ sunt, à duabus supradictis procedunt regulis. quod etiam contingit in humanis legibus. Qua quidem ratione: Cic. lib. 2. de legibus, dixit, olim, *quod lex est iussa, prohibitio, ad illam antiquissimam, & verum omnium principem expressam naturam, ad quam leges hominum diriguntur, quæ supplicio improbos afficiunt, defendunt, atque tuentur bonos.*

Sed est notandum, quod dupliciter contingit, aliquid à naturali lege deriuari, vno modo, vt conclusio ex suis principijs deducta; alio vero, vt specifica determinatio, al cuius communis generis. Statuamus aliquod exemplum, vt quæ dicuntur, clariora fiant. Ex hoc, verbi gratia, communi & generali principio legis naturæ, quod tibi non vis, alteri ne feceris, sequuntur tamquam conclusiones certæ, non esse occidendum, neq; esse furandum, &c. Item ex hoc communi, & generali principio, quod virtus est digna præmio, vitium autem pœna & supplitio, intulit humana lex, latronem esse suspendendum, & hæreticum igne comburendum, &c. Sed aliter & aliter, inferuntur supradictæ duæ conclus. nam in primo adducto exemplo, inferuntur per viam syllogismi, & tamquam conclusiones deductæ ex suis proprijs principijs, nam si, quod mihi non volo, non alteri est faciendum, bene sequitur per bonam consequentiam, non esse furandum, neque occidendum, & vtraque præmissa est nota naturaliter. At in secundo exemplo, conclusiones seu illationes inde deductę, non inferuntur tamquam conclusiones, ex suis proprijs principijs, sed tamquam specificę determinationes alicuius communis generis. Volo dicere, quod ex hoc, quod virtus sit præmio digna, vitium autem pœna & supplitio, non per viam syllogismi & bonę consequentię, sequitur latronem esse suspendendum, aut hæreticum igne comburendum, sed solummodo, quod qui fuerit malus puniatur; at humana lex, commune illud supplicij genus, ad particularia traxit, atque determinauit, dicendo, id vt fiat suspendendo latronem, & comburendo hæreticum, eo modo, quo & artifex, domus formam in communi conceptam, ad peculiares fabricas accommodat, dicendo, vt hoc fic, illud vero aliter fiat, siue construatur. Quod quidem vt dixi, non fit per viam syllogismi, sed per viam specificę determinationis, siue applicationis alicuius communis & vniuersalis generis, ad suas species particulares, & per legem humanam, quam pœnam cum culpa dimetimur, faciendo huiusmodi collectionem, si malus est puniendus, latroni congruum supplitium est suspendium, hæretico vero incendium, taliterque puniantur. In qua lege, atque constitutione, licet prima præmissarum lumine naturali sit cognita, non tamen secunda, neque ex ipsa per euidentem consequentiam sequitur, sed est quoddam humanum arbitramentum. Ex quo præsuppositio notabili, manifeste sequitur, quod deriuatio legis humanæ, quę fit ex naturali lege, seu ex principijs legis naturæ, per viam conclusionis & syllogismi, non est noua constitutio talis operis, in genere virtutis, sed deductio & explicatio virtutis, quæ in principijs naturalibus latebat; nam totus Decalogus, & illius omnia præcepta, non furtum facies, non fornicaberis, &c. ante omnem humanã legem, & ratiocinationem, erant virtutes, existentes & latentes in suis proprijs naturalibus principijs, sunt autem explicata, atque exterius posita, vt ne quis sibi eorum ignorantiam prætexeret. At vero illa deriuatio legis humanæ, quæ fit

Nota hoc valde, qualiter humanæ leges deriuentur à lege naturali.

Nota valde. Differentiaque versatur inter præcepta iuris naturalis, & ea quæ sunt de iure gentium, siue ciuili.

ex lege naturali, atque ex ipſius principijs, non per viam concluſionis & ſyllogiſmi,ſed per viam ſpecificę cuiuſdam determinationis,& applicationis alicuius communis generis.ad aliquod particulare, prout dictum eſt in exemplis poſitis, noua eſt conſtitutio operis in eſſe virtutis,nam iure naturæ non erat virtus, ſuſpendere latronem, aut hæreticum comburere; lex enim nature tantũ dicebat,quod mali punirentur,&c.quando ergo lex humana, conſtituit atque determinauit, horum particulare ſupplicium, commune ſupplicij genus ad caſus particulares determinando & applicando, tunc fecit ſuſpenſionem latronis, & combuſtionem hęretici eſſe actus virtutis. Hoc eſt,ſummopere notandum, atque memoriæ valde commendandum,ad intelligendam & percipiendam, differentiam humanarum legum, & quia vt inquit D.Thom. leges humanę, quę ſunt prioris generis habent ſuum vigorem & virtutem, a lege,& naturali iure; illę vero quę ſunt poſterioris ordinis,minime, ſed tantum à iure ciuili,quamuis ſint multum iuri naturali conformes.

Ad argumenta in contrarium adducta reſpondetur. Ad primum, quod erat de lege Dei æterna,dico, quod lex humana,in tantum habet rationem legis, in quantum eſt iuſta & ſecundum rectam rationem, & ſecundũ hoc certum eſt,quod à lege æterna deriuatur, ſi tamen à recta ratione recedit, iam non promeretur rationem legis, ſed magis cuiuſdam violentiæ, & tales ſunt omnes leges, quæ dicuntur iniquæ, de quibus nos non loquimur, ſed de legibus humanis iuſtis & rectis. Et addit D.Thom. loco ſupracitato,in ſolutione ad ſecundum,quod etiam in ipſis legibus iniquis, in quantum reperitur ibi aliquid de ſimilitudine legis, propter ordinem poteſtatis eorum, qui fecerunt ipſas, adhuc dicere poſſumus, quod ab æterna Dei lege deriuentur, ſiquidem, vt dixit D.Paul. ad Romanos 13. *Omnis poteſtas à Domino Deo eſt*, & etiam infidelium principum poteſtas, à Deo deriuatur, iuxta illud, quod dixit Chriſtus Dominus ad Pilatum, *non haberes in me poteſtatem,niſi tibi datum fuiſſet deſuper*, ſed hæc eſt alia deriuatio,de qua alias. Ad confirmationem vero dico,quod lex humana, quæ malum permitteret, approbando illud, vt bonum, vt quæ fornicationem pronuntiaret eſſe bonam,nequaquam à lege æterna diceretur deriuari, ſeu ab ipſa proflueret; at vero illa,quæ impunè permittit aliqua mala,vt forſan euitentur maiora, aut quia non poteſt omnia cohibere & coercere flagitia, in hoc quod non conatur, ad id quod perficere nequit, & moraliter loquendo explere, impoſſibile eſt, non eſt mala,ſed recta ac prudens,& à diuina, æternaque Dei lege deſcendit & deriuatur, quamuis vt inferior ac debilior, illam perfectè non adæquet. Videatur hac de re D.Thom.loco ſupracitato in ſolutione ad tertium.

Nota hoc valde.

Ad ſecundum argumentum, adductum de lege naturali, reſpondetur, quod Ariſtot. in illo loco, nuncupauit iuſtum legale,illud,quod eſt mere ciuile, & quod ſecundo modo ex lege naturali deriuatur, de quo etiam diximus, quod antequam ſtabiliretur, non erat virtus, ac proinde nec referebat, ſic vel aliter fieri, ſecus eſt autem de deriuatis ex iure naturali, primo modo.Et vtcumque illud ſit,de his omnibus verum eſt dicere, quod à iure naturali deriuantur, mediatè vel immediatè, per modum concluſionis ſyllogiſmi,atq; euidentis conſequentiæ,aut per modum alterius deriuationis, applicando, & determinando aliquod commune ad ſuum particulare. Et ſimiliter reſpondetur ad confirmationem, quod quando D.Iſid. in 5.Ethym.diuidit ius naturale,contra Ius poſitiuum,intelligit de poſitiuo, ſecun-

secundo modo dicto, hoc est de positiuo mere ciuili, de quo etiam verum est dicere, quod deriuatur à iure naturali, saltim secundo prędicto modo deriuationis, & in quãtum Ius positiuum ciuile, si illud est iustum, conforme esse debet iuri naturali. Hęc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS VII.

Quisnam sit effectus humanarum legum? an effectus legum humanarum, sit bonos homines facere?

VT, quod quæritur, plenius eluceſcat, pro parte contraria, aliquot libet proponere argumenta. Et primo videtur, quod effectus legis non sit homines bonos facere, nam de mente, & sententia Aristo. 2. Ethicorum cap. 6. *Sola virtus est, quæ bonum facit habentem*, quæ & donum, & munus Dei est, iuxta illam celebrem sententiam D. Augustin. lib. 2. de libero arbitrio, qua definiens virtutem dixit: *Quod virtus est bona qualitas mentis, quam Deus in nobis, sine nobis operatur*: sed legislatores per suas leges, non valent homines virtuosos efficere: ergo neque bonos, ac proinde non ipse est effectus humanarum legum.

Secundo sic argumentor ad idem, nam nullus hominum est, aut esse potest simpliciter bonus, sine gratia & charitate, vt tenet communis omnium Theologorum sententia: sed leges ciuiles nihil dictant, aut præcipiunt de gratia, & charitate, sed vt plurimũ ordinantur in bonum vtile, & in id quod respicit solam vtilitatem Reipublicæ: ergo ipsarum effectus, non est facere homines bonos.

Tertio probatur idipsum. Nam leges non prosunt hominibus, nisi illis obediant, atque eisdem sint obsequentes, quod facere nec ipsi possunt, nisi sint boni: ergo bonitas saltim obedientiæ, iam præsupponitur in hominibus ad ipsas leges, sicq. videtur, quod earum effectus non sit homines facere bonos.

Pro resolutione suprapositæ difficultatis, sequentem statuo conclusionẽ.

Conclusio.

OMnis lex, intendit suos subditos facere bonos, ea bonitate, quæ congruit, atq; conuenit suo proprio fini. Hæc conclusio generalis est, atq; vniuersaliter comprehendit omnes leges, diuinas, & humanas, seculares, & Ecclesiasticas, & dicimus, quod secundũ finem, quem quælibet lex habet, est & effectus quem intẽdit, atq, procurat in homines inducere, nam lex diuina intendit efficere homines simpliciter bonos, quod solum fit per gratiam, & charitatem, & hoc ipsum suo quoque modo, & ordine, intendunt, atque procurant leges humanæ, Canonicæ, & Ecclesiasticæ, sed ciuiles intendunt effectus proprio ipsarum fini congruentes, & conuenientes. Sic explicata, & declarata dicta conclusio, est D. Thom. 1. 2. quæstione 92. art. 1. vbi & probat eam, primo auctoritate Philosophi, lib. 1. Ethicorum cap. 14. vbi inquit: *Quod voluntas cuiuslibet legislatoris hoc est, vt homines boni faciat*. secundo probat eandem ratione, & ratio hæc est, nam cum lex (vt supradictum est) nihil sit aliud, quam dictamen rationis in Præsidente, quo subditi reguntur, & gubernantur, & subditorum virtus in eo consistat, vt bene subdantur ei, à quo gubernantur & reguntur, manifeste

Omnis lex intendit ciues facere bonos, ea bonitate, quæ suo proprio fini congruit.

sequitur, quod proprius effectus legis erit inducere supradictos subditos ad propriam ipsorum virtutem: quæ quidem virtus, cum bonos faciat habentes eam, vlterius sequitur, quod lex, quæ ordinat subditos ad propriam virtutem, consequenter proinde illos ordinat, vt eos bonos faciat, ea bonitate, quæ fini suo fuerit expediens, atque conueniens. Sed vt hoc plenius intelligatur, adnotare oportet ex eodem D. Thom. loco supracitato, quod si intentio ferentis, & statuentis legem, tendat in verum bonum, quod est simpliciter bonum, & secundum iustitiam, per talem legem homines efficientur boni simpliciter, aut saltim idipsum, lex procurabit, & per eam non stabit, quin boni simpliciter efficiantur. Si vero bonum in quod lex tendit, non est verum & simpliciter bonum, & secundum iustitiam, sed bonum quoddam vtile, vel delectabile, per ipsam quidem efficientur homines, non boni simpliciter, sed boni secundum quid, & in ordine ad tale regimen, & secundum finem, quem ipsa lex intendit. Ex quo sequitur, quod quælibet lex quantum est ex ratione sua, intendit facere bonos, eos quibus datur, aut bonitate simpliciter, aut bonitate secundum quid. Sed inter leges omnes, nulla est quæ suos obseruatores simpliciter, & absolute, quantum est de se, bonos faciat, nisi lex Christi, per cuius obseruantiam præstatur gratia, & ipsa est, quæ homines facit vere, & perfecte virtuosos simpliciter, reliquæ vero non, nisi secundum quid, & inquantum ordinantur ad ipsam, & eam habent pro fine.

Nota.

Ad argumenta in contrarium adducta respondetur. Ad primum patet solutio ex supradictis, & nihil aliud occurrit dicendum.

Differentia, quæ versatur inter bonum ciuem, & virum bonũ.

Ad secundum similiter, patet solutio ex dictis, nec nostra conclusio fatetur aliud, sed tantum dicit, esse proprium effectum legis, facere homines virtuosos, aut simpliciter, aut secundum quid. Quæ fuerit simpliciter perfecta, & lata in bonum simpliciter, faciet obseruatores suos bonos, & virtuosos simpliciter, quæ vero non ita, faciet illos bonos, & virtuosos secundum quid, bonitate quadam Politica: ex quo infertur, quam lata sit differentia inter virum bonum, & bonum ciuem, & quam alia sit virtus huius, atque illius, sed de hoc alias.

Ad tertium & vltimum respondetur, quod quamuis, qui obedit legi, id facere intelligatur, ex bono virtutis obedientiæ, non tamen semper id ita est, sed quandoque ex metu, & timore pœnæ, quam lex ipsa comminatur, & per quam inducitur, vt prompto animo legi obtemperet: quamuis etiam dici possit, quod id faciat ex solo dictamine rationis, quod est, quoddam principium virtutis; sunt enim nobis à natura, & ante legem, insita quædam virtutum semina, vt diximus supra, per quæ inclinamur ad recte agendum, & ad obediendum legibus, per quarum obedientiam, atque obseruantiam, postmodum virtutes perfecte comparantur. Et sic argumentum nihil concludit. Hactenus de isto Articulo.

ARTICVLVS VIII.

Quinam sint Legis actus? & an Legum actus sint imperare, vetare, permittere, atque punire?

Huic articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Con-

Conclusio.

LEgum actus in communi considerati, sunt imperare, vetare, permittere, atque punire. Hæc conclusio est expressa D. Thom. 1. 2. quæst. 91. art. 2. vbi, & probat eam, ex auctoritate D. Isidori lib. 5. Etymolog. cap. 19. quæ & refertur à Gratiano, *in decreto. distinct. 4. in cap. omnis autem lex*. vbi adnotare oportet, quod quamuis D. Isidorus ibidem (vt quibusdam videtur) non constituat, nisi tantú tres legis actus, nempe permittere, vetare, & punire, re tamen vera non ponit nisi supradictos quatuor, nam etiam addit præcipere, vt patebit intuenti. Sed quidquid de hoc sit, quatuor legum actus sunt ponendi, & quatuor ponit D. Thom. loco supracitato, similiter, *& glossa in supradicto cap. omnis autem*, quinvero & Modestinus Iureconsultus, *in l. legis virtus. ff. de legibus, & sena.* Et quod quatuor supradicti actus sint ponendi, necessario dicendum videtur, vt expresse constat ex ratione, quam adducit D. Thom. loco supracitato, præsupponendo, quod omnis lex ordinatur ad humanos actus dirigendos, quorum quidam ex genere suo sunt boni, quales sunt actus virtutum, & horum respectu ponitur præcipere, & imperare, & constituitur tamquam proprius legis actus; alij vero ex genere suo sunt mali, vt actus vitiosi, & istorum respectu, ponitur alius legis actus, qui est prohibere, & vetare, alij autem sunt, ex se indifferentes, qui parum, vel nihil in se bonitatis, aut malitiæ continent, & respectu illorum, ponitur permittere, tamquam alius proprius legis actus. Sed quoniam quandoq. supradicta omnia non sufficiunt, oportuit etiam, vt lex ad sui obseruantiam, & obedientiam, timorem pœnæ induceret, quo homines incitarentur atque prouocarentur, ad bene agendum, & se retrahendum à malo; ad quem effectum additur alius legis proprius effectus, siue actus, qui est punire, & sic sunt quatuor. Nec de hoc est dubitandum.

Legis actus in cõi considerati sunt imperare, vetare, permittere, atque punire.

Nota hoc valde.

Sed quamuis supradicta vera sint, maioris tamen explicationis, & declarationis gratia, in contrarium libet, aliquot adducere argumenta, vt quæ dicta sunt, clariora fiant.

Et primo probatur, quod sint otiosi, excusariq. possint primus, atq; secundus legis actus, qui est præcipere, & vetare, nam quæ genere suo sunt bona, vel mala, quidnam opus est alia præceptione, aut prohibitione, cum ipsa per se, sint satis iure naturæ præcepta, aut prohibita?

Secundo probatur idipsum, de tertio legis actu, qui est permittere, quod eiusmodi actus non sufficienter fuerit appositus, cum vt de se patet, per humanas leges, non solum permittantur interdú indifferentia, vt ociari, ludere, & venari, quantum eutrapelię virtus indulget, verum etiam, & quæ interdum sunt de se intrinsece mala, vt scortari, & ioci causa mentiri, & id generis alia.

Tertio: nam supradictæ legis actuum enumerationi, videtur consilium defuisse, quod quidem nec minimum, interdum conducit ad legum obseruantiam, & ad operandum id, quod est bonum, & similiter ad recedendum à malo. Quod ipsum iure optimo, dici etiam potest de pręmio, quod iuxta sententiam Iurisconsulti, *in l. 1. ff. de iust & iur.* ad virtutem sectandam multum conducit, & pari ratione pœna, siue pœnarum metus, quę omnia videtur fuisse prætermissa, atq; in supradicta actuum legis enumeratione defuisse. hęc sunt quę contra supradictam nostram conclusionem possunt adduci. Sed nihilominus dico, per supradictos quatuor legis actus, omnia fuisse congruentissime, atque conuenientissime dispositа, & prouisa, nam si qui alij deesse videntur, vt statim patebit, continentur in prædictis.

Vnde ad primum argumentum,in contrarium adductũ reſpondetur,quod quamuis ea,quæ ex genere ſuo ſunt bona, aut mala, per legem naturæ ſatis videantur eſſe præcepta, aut prohibita,reſpectiue, adhuc tamen amplioris luminis, & maioris claritatis,atque explicationis gratia, oportuit omnia ſupradicta voce proferri, & ſcriptis prohiberi , & mandari.Qua etiam ratione olim,in lege Moyſis poſitus fuit Decalogus , quorum præcepta nihil ſunt aliud,quam quædam expreſſio earum concluſionum , & veritatum, quę implicite continebantur in lege naturali , & principijs naturalibus . Dico vlterius, quod per humanas leges , non ſolum præcipiuntur ea , quæ ex genere ſuo ſunt bona,nec ſolum vetantur,atque prohibentur,ea quæ ex genere ſuo ſunt mala , verum etiam, & multa alia conſtituuntur de nouo , per leges,virtutum loco,& vętantur,quæ alias erant licita,quę poſt legum prohibitionem efficiuntur mala.Vnde prodijt celebris illa Theologorum diſtinctio,quod multa ſunt mala, quia prohibita,alia vero prohibita,quia mala . Ex quibus conſtat qualiter fuerit neceſſarium, apponere ſupradictos duos legis actus, qui ſuut præcipere,atque vetare.

Multa ſunt,mala quia prohibita, alia vero prohibita,quia mala.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur , quod quantum attinet ad legẽ humanam, etiam dicuntur indifferentia,ea quæ non ſunt valde mala,vtpote ex quibus nulla grauis alicui emergit iniuria , aut non intolerabilis ſequitur abſurditas, quia cum omnia mala cohibere,non ſit in poteſtate Reipublicæ , impune ea permittit vt fiant , haud quamquam tamen approbat, quaſi licita, id enim facere nequit lex, quæ fuerit iuſta, nam omnis talis,vt dictum eſt ſupra, à lege ęterna diuina, & naturali deriuatur.

Ad tertium reſpondetur , quod quamuis conſilium,interdum multum conducat, vt argumentum prætendit , non tamen enumeratur inter legis actus, cum conſilium de ſe non vim habeat coercitiuam,quã ſupra diximus eſſe de ratione legis, ſicq. conſilium non eſt proprium munus principis, ſeu legislatoris, quinvero ipſum cuilibet priuatæ perſonę poteſt competere . Propter eandem rationem prȩmium, & pœna, ſeu ipſorum propoſitio,non enumeratur inter proprios legis actus, nam quamuis quantum eſt de ſe,inducant, & prouocent,ad legum obedientiam & obſeruantiam, ad virtutis ſtudium,& vitiorum odium,cum tamen non habeant coerctionem,ſed cuilibet, etiam priuatæ perſonæ poſſint competere , non id ſpectat ad proprios legis actus .

ARTICVLVS IX.

Quænam eſſe debeant Legum conditiones, & qualitates , ad hoc, vt ſint iuſtæ ?

Huic articulo reſpondetur,per ſequentem concluſionem.

Concluſio.

Legum conditiones, & qualitates deſcribũtur à D.Iſidoro congruẽtiſſime & à Gratiano in cap.erit autẽ lex, d.4.

LEgum conditiones & qualitates , recte deſcribuntur à D. Iſido. lib.5. Etymol.cap.3.& 21.& referuntur à Gratiano,*in decret.d.4.in c.erit autem lex.* vbi dicitur,quod lex debet eſſe,honeſta,iuſta,poſſibilis,ſecundum naturam,ſecundum patrię conſuetudinem, loco,temporiq. conueniens,neceſſaria,vtilis,manifeſta quoque,vt ne aliquid per obſcuritatem incaptionẽ contineat,nullo priuato commodo,ſed pro cõi ciuium vtilitate conſcripta.

Pro

Pro cuius conclusionis intelligentia, aduertere oportet, ex D. Thom. 1. 2. q. 95. art. 3. quod idem D. Isidorus ante prædicta verba, præmiserat aliam breuiorem legis definitionem, seu descriptionem, qua breuiter, atque compendiose, eiusdem descripserat conditiones, & qualitates, dicens, *Quod lex esse debet, qua Religioni conueniat, disciplinæ congruat, atque saluti proficiat.* Quæ verba explicans supradictus D. Thom. inquit, pro eo fuisse dictum, legem esse debere, *qua Religioni conueniat*, in quantum esse debet proportionata diuinæ legi, *qua disciplinæ congruat*, in quantum oportet eam esse proportionatam legi naturæ, *atque vt saluti proficiat*, in quantum esse debet proportionata vtilitati humanæ: & addit, quod ad dicta tria reducuntur, omnes aliæ cõditiones, quæ postea posuit dictus D. Isidorus expressius atque explicatius, Oratorum more, ad depingendam legis pulchritudinem, & perfectionem.

Nota multa circa cõditiones, & qualitates legum.

Sed ne dum ista sic generaliter, atque in vniuersali dicuntur, minus sint audientibus, siue legentibus vtilia, atque proficua, libet in præsentiarum prædicta omnia, in particulari iterum explicare, & declarare per singula. & dico ex supradictis D. Isidori verbis, manifeste colligi, quod ad hoc, vt aliqua lex sit recta, & iusta, septem debent conditiones, & qualitates concurrere. Primo, quod ipsa sit honesta, per quod secundum D. Thom. intelligi debet, quod Religioni congruat, atque conueniat, nam quæ non conuenit Religioni, qua Deus colitur, qui primus est, esseq. debet humanarum actionum finis, honesta esse nullatenus potest. Quam prædictam conditionem explicans Magister Soto lib. 1. de iustitia & iure, quæst. 5. art. 3. inquit, quod in hoc, quod dicitur, legem debere esse honestam, atque Religioni congruentem, manifeste datur intelligi, quod debet referri, ordinari, & dirigi in legem Dei æternam, quæ est fons, & origo totius rectitudinis. Ex quo à contrario sensu colligitur, quod leges turpes, & quæ in supradictam legem Dei æternam non diriguntur & ordinantur, quinvero oculos, & aures audientium omnium offendunt, quales erant olim apud Ethnicos antiquos, leges & ritus suorum templorum, nempe leges bacchanaliorum, quæ crapula, & ebrietate, & obscœna hominum nuditate celebrabantur, nimium distabant à vera, & propria ratione legum, cum prima, atque potissima legis conditio sit, quod ipsa sit honesta. Quam etiam conditionem explicans, atque exaggerans, glossa supradicti, *cap. erit autem lex, verbo, honesta, dist. 4.* inquit, quod in lure non tam desideratur iustitia, quam honestas, ad quod probandum inducit *cap. porro. 35. q. 3.*

Omnis lex debet esse honesta, & quæ talis non fuerit, nomen legis immeritò habebit.

Secunda legis conditio est, vt sit iusta, quod adeo in legibus summopere est necessarium, vt iuxta mentem, atque sententiam D. Augustini, lib. 1. de libero arbitrio cap. 5. quæ lex iusta non fuerit, non est lex, nec legis quidem promeretur nomen, & tantum habent leges de virtute legis, quantum habuerint de iustitia. Ad quod etiam probandum & confirmandum, facit quammaxime auctoritas D Isidori, lib. 5. Ethymolog. cap. 3. quæ & refertur à Gratiano *in Decreto, dist. 1. in cap ius generale*, vbi inquit, quod ius, generale nomen est, lex autem iuris species, & quod ius est dictum pro eo, quia iustum est; ex quo à contrario sensu colligitur, quod lex, quæ iusta non fuerit, lex non est. Debet igitur quælibet lex, esse honesta & iusta, quorum primum refertur ad Deum, reliquum vero ad proximum, & leges quibus supradictæ duæ conditiones, & qualitates defuerint, quæcumque illæ sint, longe absunt, & distant à ratione legis.

Omnis lex debet esse iusta, & leges iniquę longe distant à ratione legis.

Tertio dicit D. Isidor. quod lex debet esse possibilis secundum naturam, quæ quidem possibilitas, vt inquit Magister Soto loco, supra citato, debet pensari,

Lex, vt sit iusta, debet esse obseruatu possibilis, & non multum difficilis.

pensari, & considerari, ex varijs hominum ingenijs, atque diuersa ciuium conditione; & q possibile, in hoc loco accipitur pro eo, quod non est valde difficile, & non solum pro eo, quod non est impossibile simpliciter: qua prædicta conditione atque legis qualitate, datur intelligi, quod illud, quod lex præcipit, debet esse factibile, & non nimium difficile, secundum naturam eorum, quibus leges apponuntur, atque constituuntur. Sunt enim pensandæ personarum differentiæ, & qualitates, subditorumq. natura, & conditio, id quod insinuare voluit D. Isidor. per supradicta verba, possibilis secundum naturam (quamuis & alij dicant, per supradicta verba insinuari, quod leges humanæ à lege naturæ debent deriuari) haud enim expediens est, vt pueris, & ætate nondum firmis, seu infirmis, ac senibus vetustate confectis, eadem grauamina præcipiantur, quæ alijs firmioribus & validioribus, & idem dico in simili proposito de alijs. Ad quod facit quâmaxime, quod dicit glossa, explicando supradictam particulam, & legis cõditionem, & qualitatem, nempe, quod si propter ipsius impossibilitatem aliqua lex transgrederetur, frustra & sine causa, ad pœnam imputaretur, ad quod probandum inducit *cap. non est, 15. quæst. 1. & cap. Nabucodonosor. 23. q. 4. & l. 1. §. dies autem istos. ff. quando appellat.* Ad probandum etiam, quod lex esse debet secundum naturam, id est, naturalem rationem adducit *cap. consuetudo, dist. 1.* vbi habetur, *quod lex erit omne illud dumtaxat, quod rationi constiterit.*

Mota hoc valde.

Lex esse debet secundum consuetudinem patriæ, loco, & tempori congruens.

Quarto dicitur, quod esse debet lex, secundum consuetudinem patriæ, loco, temporiq. conueniens, quo datur intelligi, quod ad constitutionem legis, pensari debent, & considerari, tum consuetudo patriæ, tum etiam circumstantiæ, loci, & temporis, nam lex, quæ vno loco, seu vno tempore, & secundum alicuius patriæ consuetudinem fuerit iusta, censebitur iniusta, quolibet horum deficiente; etenim cum natura mutari non possit, & in diuersis regionibus diuersa sint hominum ingenia, mores, & conditiones, regionis moribus quammaxime leges debent aptari, multumq. perpendi, atque considerari, omnes circumstantiæ loci, & temporis, alias non promerebuntur nomen legis. Circa quam conditionem, & qualitatem est notandum, quod dicit glossa loco supra citato, *verbo, secundum patriæ consuetudinem*, quod si lex fuerit stabilita, contra consuetudinem inhabitantium, per contrariam consuetudinem abrogatur, *per cap. statuimus, & cap. in istis. § leges, dist. 4.* Et præterea quia consuetudo interpretatur legé, *per cap. Abbate, extra de verb. significat. & l. cum de consuetudine, & l. si de interpretationes. ff. de legibus.* Dicit vlterius supradicta glossa, quod debent multum considerari, circumstantiæ loci, & temporis, quia in aliquibus locis aliqua statuuntur, quæ alibi non reciperentur, *per cap. ante, cap. aliter, dist. 31.* & quia omnia debent conuenire suis temporibus, iuxta *cap. si Ecclesia. 23. q. 3. & cap. si peccauerit. 2. quæst. 1.* Item quia in Iure constituendo, consideranda est vicinitas, vel remotio locorum, iuxta *cap. cum longe. dist. 63.*

Lex esse debet necessaria, & vtilis, neque sine necessitate vrgẽti fieri debet leges.

Quinto, debet esse lex necessaria, & vtilis, necessaria ad cauendum aliqua incommoda & nocumenta, quibus forsan Respublica peruerteretur, vtilis ad aliquem finem, & commune Reipublicæ bonum consequendum: per quod datur intelligi, quod non sine causa, & necessitate, atque euidenti vtilitate, leges debent fieri & statui, quod & probat, multumq. commendat supradicta glossa, ad idemq. probandum inducit, *cap regula, dist. 29. & cap. Corepiscopi. dist. 68. & cap. omnia, dist. 12.* quibus in locis dicitur, quod lex non necessaria, atque inutilis, omnino est abijcienda. Per quod & merito reprehenditur, quorumdam Iudicum, atque Prælatorum facilitas, & pro-

& propensio nimia ad condendas, & faciendas leges, quarum proinde obseruatio, quasi impossibilis reddatur, quæ & ad nihilum deseruiunt, nisi, vt paruipendantur, seu efficiantur aranearum telæ, quibus non leones, sed tenues muscæ capiantur.

Sexto oportet, vt lex sit manifesta, ne aliquid per obscuritatem in captionem contineat. Expedit enim quammaxime, vt nulla sit lex, obscuritate obuoluta, ne hac de causa ad captandos pusillos, & ignorantes muscipula fiat, sed vt sit manifesta vsque adeo, vt transgressorum nullus, ignorantiam possit prætexere, ac dicere se eam non intellexisse: quod, & commendatur nimium *in l. leges sacratissimæ. ff. de legib. & Constit.* vbi habetur, *quod leges sacratissimæ, quæ constringunt hominum vitas, intelligi ab omnibus debent, vt vniuersi præscripto earum manifestius cognito, vel inhibita declinent, vel permissa sectentur*. Quod etiam multum commendat supradicta glossa, explicans prædicta verba, ad quod probandum inducit, *cap. non in testibus, 4. quæst. 3. & cap. de viduis. 27. quæst. 1. & cap. plerique. 14. quæst. 3. & l. contra legem. ff. de leg.*

Lex esse debet manifesta, ne per obscuritatē occasio sit, vt ignorantes illam transgrediantur.

Septimo & vltimo, dicitur ab Isidoro, quod lex debet esse conscripta, nullo priuato commodo, sed pro communi vtilitate ciuium. Circa quam qualitatem & conditionem, quia multa diximus supra in huius Quæstionis Art. 2. plura in præsentiarum dicere prætermitto. Videatur hac de re D. Thom. vbi supra, & Medina ibidem, & Magister Soto vbi supra, lib. 1. quæst. 5. art. 3. vbi ad hoc propositum non modica reperientur notatu quammaxime digna.

Lex non esse debet conscripta, aliquo priuato cōmodo, sed pro communi bono.

ARTICVLVS X.

Vtrum conuenienter D. Isidorus, & Iurisperiti, Ius humanum, & ciuiles leges diuidant?

CIrca hunc Articulum, vt ratio dubitandi amplius appareat, atque ex huius difficultatis resolutione, aliquid commodi & vtilitatis emergat, libet præmittere, quod D. Isidor. lib. 5. Etymolog. cap. 4. & refertur à Gratiano *in Decreto dist. 1. in cap. ius autem*, omne ius in communi sumptum, diuisit in naturale, gentium, ac ciuile, vbi etiam contraponere videtur ius gentium, & ciuile, contra ius omnino naturale: quod & multi Iurisperiti sæpissime faciunt, super dictum *cap. ius naturale, dist. 1. & l. 1. ff. de iustitia & iure*, vbi ius omne diuidunt, in ius naturale, & ius humanum, siue positiuum, ac subinde prædictum ius humanum & positiuum, subdiuidunt in ius gentium, & ius ciuile, quod secundū aliquos fecisse, non apparet rationi consonum, cum ius gentium, potius ad ius naturale, quam ad ius positiuum, & ciuile pertinere videatur. Siquidem ius gentium est quasi deriuatio, & conclusio quædam, iuris naturalis: id quod & insinuare visus est supradictus D. Isidor. loco supra citato, & habetur *in cap. ius naturale, & cap. ius gentium, eadem dist.* dicens, ius naturale commune esse omnium nationum, & subdit, ius gentium sic appellari, quia eo fere omnes vtuntur gentes. Præterea supradictus D. Isidorus, iurisq. periti, vt videtur, sine causa multiplicant legum diuisiones, in leges sacerdotum & militum, quæ desumuntur ex diuersis officijs, & in Senatusconsulta, & plebiscita, & multa id generis alia, quæ cum non formaliter, sed materialiter differant, non deberent multiplicari. Imo videtur esse diuisio, facta sine arte, nam

mate-

materialis diuiſio,non cadit ſub arte. Sic enim eſſe poſſet proceſſus in infinitum , nam & eadem ratione dicere poſſemus , quod aliæ fuerunt leges Athenienſium , aliæ Lacedæmoniorum , aliæ Romanorum , &c. quid ergo opus fuit dicere, quod alia eſt lex Cornelia,alia Iulia, alia Sempronia , & ſimiles,quæ à ſolis Auctoribus diuerſa ſortiuntur nomina ? Ad inueſtigandam igitur horũ rationẽ & cauſam,quare prædictus D.Iſidorus vſus fuerit eiuſmodi diuiſionibus , ſequens inſtitutus fuit Articulus . Quibus difficultatibus breuiter & reſolutiue, reſpondeo per ſequentes concluſiones .

Prima Concluſio.

Diuiſio Iuris tradita à D.Iſidoro, congruẽtiſſima eſt .

DIuiſio iuris,facta à D.Iſidoro , iureq. peritis , in ius naturale , & ius humanum, ſiue poſitiuum , item & ſubdiuiſio iuris humani,& poſitiui, in ius gentium , atque ciuile, optima eſt , & congruentiſſimas rationes habet . Hæc concluſio eſt expreſſa D.Thom.1.2.q.95.art.4.& fundatur in ſupradicta auctoritate D. Iſidori . Et ad probandum , quod ius gentium diſtinguatur à iure naturali,ſimpliciter & abſolute, iam nos plura diximus ſupra in Art.2. huius Quæſtionis concluſione 2.3. & 4. Nec neceſſe eſt eadem, iterum in præſentiarum dicere . Solum oportet modo , vt oſtendamus, qua ratione Ius gentium , & Ius ciuile diſtinguantur . Pro cuius intelligentia, ſuppono ex D.Thom.loco ſupra citato, quod ius humanum diuiditur, in ius gentium,& ius ciuile, eo fere modo , quo & hoc nomen animal,in rationale, & irrationale . Certum eſt enim , quod genus vnumquodq. formaliter, & per ſe diuiditur, in ea quæ in eius ratione continẽtur, non autem penes ea,quæ ſibi forinſecus accidunt,quia enim animal in ſe continet animam, quæ ex ratione ſua intrinſeca,eſt vel rationalis,vel irrationalis, inde eſt,quod per ſe & formaliter diuidũtur in rationale, & irrationale, non autem in album,vel nigrum,&c. nam hæc ſibi de foris accidunt. Hoc ſuppoſito,probatur,quod ius humanum poſitiuum,recte diuidatur in ius gentium , & ius ciuile , nam vnumquodque poteſt diuidi in ea quæ in ſui ratione continentur, ex ſupradictis: ſed ius humanum,& poſitiuum includit in ſui ratione , vt deriuetur à lege naturali diuina , vel tamquam concluſiones,deductæ ex ſuis principijs, vel per modum cuiuſdam particularis determinationis, ex quodam communi & generali ad ſuum particulare, eo modo, quo diximus ſupra in Art.6. concl.2. ergo & omne ius humanum,& poſitiuum, recte & congrue diuiditur in ius gentium , & ius ciuile. Eſt enim ius gentium,quidquid mortales ex principijs naturalibus,ratiocinati ſunt per modum concluſionis , ius vero ciuile , quod ex eiſdem principijs procedit, non quidem per modum concluſionis , ſeu naturalis illationis , ſed per modum deriuationis , & arbitrariæ cuiuſdam determinationis. Videatur hac de re D.Thom. loco ſupra citato , & Soto lib.1. de iuſtitia, & iure,q.6.art.4.

Nota hoc valde .

Secunda Concluſio .

Leges ciuiles congruenter diuiduntur,in leges Sacerdotũ, & Militum , & aliàs quæ deſumuntur ex diuerſis officijs .

Leges etiam ciuiles, congruenter etiam diuiduntur,in leges Sacerdotũ , Militum, & alias , quæ deſumuntur ex diuerſis officijs . Hæc concluſio eſt etiam D.Thom. loco ſupra citato, quam & probat hac ratione , nam cum de ratione legum ſit, quod ordinentur ad bonum commune , ſecundum diuerſum ordinem eorum, qui ſpecialiter dant operam bono communi, bene potuerunt fieri, atque conſtitui leges hac ratione, reſpectu diuerſorum officiorum , ac miniſtrorum Reipublicæ , qui egregiam operam nauabant

eidem

eidem communi bono, hac ratione institutæ sunt ab antiquis olim, leges Sacerdotum, qui Religionis cultui consecrantur, leges militum, qui Reipublicæ sunt veluti custodes, ipsamq. defendũt, leges Magistratuum, qui eandem gubernant, & iustitiæ administrandæ præficiuntur, & sic de alijs. Neque exinde sequitur, quod pari ratione possent multiplicari leges, quasi in infinitum ad alios legum conditores, qui fuerunt in Republica, nam supradicta diuisio, legumq. distinctio, non est ira materialis, sed multum formalis, vt de se patet, nam omnes supradicti, sunt Ministri publici, communi bono deputati, non vero alij, sed Reipublicæ particularibus necessitatibus inseruientes.

Tertia Conclusio.

Leges etiam ciuiles, congrue diuiduntur in Senatusconsulta, & plebiscita, & id generis alia.

Etiam ciuiles leges, congrue diuiduntur, in Senatusconsulta, & plebiscita, & id generis alia. Hæc conclusio est etiam D. Thom. loco supra citato, vbi & probat eam, ex tertia legum conditione, nempe, quod leges debent fieri ab auctoritatem habente à Republica, seu eius vicem gerente, secundum quem particularem respectum, vt Reipublicę gubernatores sunt diuersi, & diuersus est modus regendi, & gubernandi Rempublicam: nam quædam Respublica est *Aristocratia*, id est optimatum Principatus, quędam vero *Politarchia*, id est, Principatus paucorum, diuitumque, & potentum; quædam vero *Democratia*, hoc est popularis potentia; quædam vero *Monarchia*, quod est regimen vnius Regis: secundum hos diuersos regendi, & gubernandi modos, diuersæ fieri, atque constitui potuerunt leges, quarum primæ dicerentur Senatusconsulta, siue prudentum responsa; secundæ vero leges Prætoriæ, quæ ab alijs nuncupantur ius Prætorium, siue honorarium; tertiæ Plebiscita, & tandem vltimæ Regales Constitutiones, seu leges Principum, de quibus extat, *tit. primi lib. Digestorum*, cuius prima lex est, *vt quod Principi placuit, legis vigorem habeat*.

Quotuplex sit modus regendi, & gubernandi Rempublicam.

Quarta Conclusio.

Leges etiam ciuiles, cõgrue diuiduntur, secundum earum auctores, aut illa, de quibus agunt, & tractant.

Congrue etiam aliæ leges, olim fuerunt constitutæ, & diuisæ, ita vt quædam diceretur, Cornelia, alia Iulia, alia vero Sempronia, &c. Hæc conclusio est etiam D. Thom. loco supra citato, vbi & probat eam ex eo, quod de ratione legum humanarum est, quod sint directiuæ humanorum actuum; quo fit, vt secundum diuersa, de quibus leges feruntur, diuersæ etiam fieri, atque constitui potuerint leges, quæ ex suis auctoribus interdum sortitæ sunt nomina, & sic distinguitur inter se, Lex Iulia de adulterijs, lex Cornelia de sicarijs, & sic de alijs, non tam propter ipsarum auctores, quam propter specificam actionum distantiã, de quibus latæ sunt. Per quæ omnia patet solutio ad difficultatem propositam, & ad rationem dubitandi, nec rationes in contrarium adductæ, quidquam concludunt. Et sic imponitur finis præsenti Articulo.

ARTICVLVS XI.

Vtrum humanæ leges, in communi debeant fieri, atque constitui?

FOrsan apparere posset cuipiam, quod humanæ leges, non in communi, sed in particulari deberent fieri, atque constitui, ex eo quod leges, vt multoties dictum est, sunt de actionibus nostris, quæ quidem cum in sin-

in singulari fiant, consequens etiam fieri videtur, quod & humanæ leges, non in vniuersali, sed in singulari, atq. in particulari deberent constitui. Quod & confirmari potest, ex eo quia vt etiam supra dictum est, leges sunt quædam mensuræ humanarum actionum, quæ quidem humanæ actiones (vt de se patet) ex se sunt lubricæ atque incertæ: consequens ergo fieri videtur, congruentius fuisse, quod leges fierent, & instituerentur de casibus singularibus, quam quod in communi, vt vel sic regula, & mensura, rebus regulandis & mensurandis proportionaretur. Sed his non obstantibus, in contrarium statuitur conclusio.

Conclusio.

Leges non in particulari, sed in communi debent constitui.

Leges non in particulari, sed in communi debent constitui. Hæc conclusio est expressa D. Thom. 1.2.q.96.art.1. Quam & probat, primo ex auctoritate Pomponij Iurisconsulti, *in l. iura. ff. de legib.* vbi inquit, *quod iura oportet constitui, in his, quæ accidunt* (hoc est, in his quæ vsu euenire solent) *non tamen in his, quæ præter opinionem & insperato contingunt, nam de his, inquit, quæ forte vno casu accidere possunt, iura non constituuntur.* Quod & prosequitur in tribus legibus subsequentibus. Estq. ad id apositissima ratio, quam adducit D. Thom. loco supra citato, nam cum leges, vt multoties dictum est, non pro bono aliquo priuato, sed pro communi vtilitate ciuium, debeant constitui, respicere q. habeant bonum commune, hoc autem bonum commune, ex multis constet, atque ex varijs, & multiplicibus actionibus hominum procuretur, vt medium fini congruat, manifestum est, quod leges non in particulari, sed in communi debent constitui, communiaq. respicere, quæ diuersa sunt, ratione diuersarum personarum, temporum, atque locorum, vt vel sic optimæ sint, longoq. tempore durent. Ad hoc probandum & confirmandum, facit quammaxime, quod dicit Magister Soto, lib. 1. de iustitia, & iure, q. 6. ar. 1. scilicet, quod accidentales circumstantiæ, nequeũt sub lege concludi, sed per prudentiam sunt postea perpendendæ, & sicut in speculatiuis, quemadmodum iubebat Plato olim, docetq. Aristot. in speciebus est quiescendum, pro eo quod de singularibus, quæ caduca sunt, nulla esse potest scientia sed experientia; ita etiam in practicis, de singularibus, & quæ casu & forte accidunt, nulla esse potest lex, sed sola prudentia. Cui etiam & accedit noua alia ratio, nam vt inquit D. August. lib. 1. de ciuit. Dei, cap. 21. & lib. 22. cap. 6. leges non instituuntur, aut debent instituí, vt paruo tempore durent, sed vt longissimis sæculis, & per longam ciuium succession perseuerent. Ex hoc etiam fit consequens, quod non in particulari, sed in communi sunt constituendæ, cum particularia omnia sint temporalia & caduca; & si de casibus particularibus & singularibus, leges ponerentur, illis mutatis continuo subinde, deberent & leges ipsæ mutari, ex qua frequenti legum mutatione, Respublica non modicum quidem, sed magnum pateretur damnum & detrimentum. Ex quibus omnibus comprobatur commune illud Theologorum, & Iurisperitorum axioma, nempe quod leges non respiciunt ea, quæ particularia, sed quæ communia, non quæ raro, sed quæ sæpe, atque vt plurimum contingunt. Qua etiam ratione grauiter sunt reprehendendi, & damnandi iudices, atque Prælati, qui singulis occurrentibus casibus, per nouarum legum constitutionem, statim occurrere contendunt, cum huiusmodi casus, non per nouas leges, sed per antiquas, & per prudentiam veniant decidendi.

Nota hoc valde.

De particularibus non est lex, neque scientia, sed experientia & prudentia.

Nota hoc valde.

Ad argumenta, siue rationes dubitandi adductas, respondeo, ad primũ per illud, quod dicit Arist. 10. Metaphysices, tex. 4. nempe, quod illud quod est lex,

est lex & mensura, & aliorum directiuum, plurium oportet esse directiuum, & omnia, quæ sunt vnius generis, aliquo vno mensurari, quod est primum eorum, quæ continentur in tali genere, si enim essent tot regulæ siue mensuræ, quot essent regulanda & mensuranda, iam vtique cessaret in eis vtilitas, & ratio regulæ siue mensuræ, quæ est, vt ex vno plura cognoscantur, seu possint cognosci; sic inquam cessaret, aut nulla esset vtilitas legum, si non ipsæ se extenderent, nisi ad vnum singularem actum, cum igitur leges sint regulæ, & mensuræ, non esse debent tot leges, quot sunt & humanæ actiones, quinvero sicut vna, & eadem regula, artifex plurimos disponit lapides, sicut etiam eadem vlna, multæ dimetiuntur rerum quantitates, sic & eisdem legibus, seu ipsarum aliqua vna communi, regulandæ sunt humanæ actiones, quod etiam pertinet ad perpetuitatem ipsarum legum, & per hoc respondetur ad confirmationem. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS XII.

Vtrum ad leges humanas pertineat, omnia vitia cohibere?

ET quidem prima facie, primoq. intuitu, forsan videri posset, quod sic, nam vt dicit D. Isidor. lib. 1. Etymologiarum, cap. 20. leges humanæ in id sunt factæ & constitutæ, vt earum metu humana coerceatur audacia: sed hoc non potest sufficienter fieri, nisi quælibet mala prohibeantur per legem: ergo leges humanæ, omnia debent vitia cohibere. Quod & confirmari potest ex eo, quia, vt supra dictum est, finis Legislatoris est, ciues suos bonos, & virtuosos facere: sed hoc effici nullo modo potest, nisi ab omnibus vitijs compescantur & refrenentur per leges, neque enim esse potest quispiam dimidiate bonus: ergo ad leges humanas pertinet, omnia vitia cohibere. Quod & naturalis ipsa ratio confirmat, nam per legem naturæ, omnia vitia & mala cohibentur, ipsiq. rationi naturali repugnant: cum igitur omnes leges humanæ, vt supra dictum est, à naturali deriuentur, aut saltem habeant deriuari, consequens sit, quod & ipsæ hoc ipsum debeant efficere. Sed nihilominus in contrarium est veritas, de qua sequens statuitur conclusio.

Conclusio.

Per leges humanas, non omnia vitia debent cohiberi, sed ea solum, quæ grauiora sunt, & à quibus Communitatis maior pars, per legem poterit abstineri. Hæc conclusio est expressa D. Thom. 1. 2. q. 96. art. 2. quam, & probat, primo ex auctoritate D. Augustini, lib. 1. de libero arbitrio cap. 5. vbi, inquit, humanas leges multa concedere, atque impunita relinquere, quæ per diuinam prouidentiam vindicantur. Secundo probat idipsum ratione, & ratio est, quoniam humanæ leges debent hominibus imponi, iuxta eorum conditionem atque capacitatem, sunt enim humanæ leges, vt dictum est, mensuræ humanarum actionum, debetq. mensura cum rebus mensurandis proportionari, qua etiam ratione dixit D. Isidor. quod lex ad hoc vt recta sit, esse debet possibilis secundum naturam: sed secundum hominum naturam, ac labilem & fragilem ipsorum conditionem, non possunt omnes in vniuersum homines, ab omnibus vitijs abstinere, nam id solummodo reseruatur iustis, & perfectis: ergo per leges non omnia debent vitia cohiberi, sed maiora & grauiora, & ea à quibus multitudinis siue Com-

Per leges humanas, non omnia vitia cohiberi debèt, sed grauiora, & à quibus maior Communitatis pars poterit abstinere.

Communitatis maior pars, per legem poterit abstinere. Quod & confirmatur etiam à simili, nam sicuti pueris plura permittuntur, quæ in adultis non sunt innoxia, quinvero vituperantur & puniuntur, & propter hoc non eadem omnino lex ponitur pueris, & adultis, quia ratio dictat, quod nō est idem omnino possibile puero, quod adulto, & viro perfecto; ita etiam in Republica, imperfectis atque infirmis, deficientibusq. virtute, plura permittuntur, & tolerantur sine pœna, quorum vitio diuino iudicio reseruatur, quæ aliàs permittenda, & toleranda non essent, in hominibus perfectis & virtuosis. Ex quo infertur, quod humanæ leges non omnia vitia debent prohibere, sed ea solūmodo, quæ grauiora sunt, & quæ in aliorum nocumentum vergunt, & sine quorum prohibitione, humana societas nullatenus posset conseruari, & à quibus maior multitudinis pars facile possit abstinere.

Ad argumenta, siue rationes dubitandi, in contrarium adductas, respondetur, ad primum, quod satis sufficienter per humanas leges humana reprimitur audacia, si arceantur homines à criminibus grauioribus, & quæ vergunt in aliorum nocumentum, siue iniuriam, & sine quibus humana societas non posset conseruari. Alia vero minora, humanæ leges non prohibent, ne forte homines, dum nimium legibus præmuntur, in grauiora, & deteriora prosiliant. Est enim scriptum Prouerb. 30. *Quod qui nimis emungit, elicit sanguinem*. Et per hoc respondetur etiam ad confirmationem, & quia iuxta sententiam Christi Domini, Matthæi 9. *Non oportet mittere vinum nouum in vtres veteres, rumpuntur enim vtres, & vinum effunditur, & vtres pereunt*: sic nec oportet leges & mandata, ardua atque calore feruentia, & quæ viris iustis atque perfectis conueniunt, mittere in vtres veteres, hoc est, in homines impuros, corruptisq. moribus & affectibus laceratos, nam vinum effundetur, peribuntq. vtres, hoc est, contemnentur præcepta, atque ex contemptu, ipsi iniqui in peiora, atque deteriora prosilient. Ad illud vero, quod dicitur de lege naturæ, respondetur, quod lex naturalis, vt supra dictum est, est quædam deriuatio, siue participatio legis æternæ, & quamuis ab vtraque, humanæ leges deriuentur, non tamen possunt, nec debent ipsas adæquare, vitando & prohibendo omnia, quæ æterna, & naturalis leges vetant, nam id facere, moraliter loquendo, & pensata, & cōsiderata hominum conditione, nec esset vtile, neque possibile propter rationes dictas. Vnde satis est, quod per dictas humanas leges, maiora crimina prohibeantur atque cohibeantur, ad sensum supradictum.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum humanæ leges, debeant præcipere omnium virtutū actus?

ET videtur quod non, nam virtutum officia, vitiorumq. opera contraria sunt: sed ad humanas leges non pertinet, omnia vitia cohibere, vt in præcedenti Articulo est dictum: ergo, neque ad easdem spectat præcipere omnium virtutum actus. Quod & confirmatur, nam leges humanæ, vt supra etiam dictum est, ordinantur, debentq. ordinari in bonum commune: sed multarum virtutum actus, non ordinantur in bonum commune, sed in bonum priuatum atque particulare: ergo huiusmodi actus, præcipi non debent per humanas leges. Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur per sequentes conclusiones.

Prima

Prima Conclusio.

HVmanæ leges, omnium virtutũ actus, præcipere debent, ad hunc sensum, quod nulla sit virtutis species, de cuius actibus in communi, humanæ leges non constituantur. Hæc conclusio est expressa D. Thom. 1. 2. q. 96. art. 3. & eandem tenet Magister Soto lib. 1. de iust. & iur. q. 6. art. etiam 3. & probatur in primis, auctoritate Philosophi 5. Etic. c. 1. vbi ait, *Leges ob communem omnium vtilitatem constitui, de omnibusq. debere dictare.* Et subdit: *Lex præcipit fortis opera facere, & quæ temperati, & quæ mansueti, similiter & alia secundum alias virtutes, & malitias, quædam quidem iubens, quædam autem vetans & prohibens.* Eadem fere omnino verba, dixit Plato dialogo 1. de legib. vbi ait, *Eos qui de diuina Repub. differunt, non ad particularia virtutis, & præsertim ad vagationem, sed ad vniuersam ipsos virtutem respexisse putandum, & per singulas earum species leges quæsisse.* Verba sunt Platonis. Et ratio huius in promptu est, nam cum virtutum omnium species, ratione obiectorũ distinguantur, nullumq. sit obiectum virtutis, quod non ad bonum commune referri possit, leges etiam pro communi bono instituantur, instituiq. debeant, vt dictum est, manifeste sequitur, quod leges de omnium virtutum actibus, debent præcipere, saltim in communi.

Humanæ leges omnium virtutum actus, debent præcipere.

Secunda Conclusio.

Leges non debent præcipere, de omnibus singularum virtutum actibus, in particulari. Probatur hæc conclusio, nam leges, vt dictum est, ad cõmune bonum ordinantur, & non ad bonum priuatum & particulare: ergo nõ debent præcipere de actibus singularum virtutum in particulari, sed tantũ de illis, qui ordinabiles sunt ad bonum cõmune immediate, aut saltim mediate. Supradictæ duæ conclusiones, expositione atque explicatione aliqualiter indigent, & dico quod sensus earum est, dicere, quod leges debẽt quidem præcipere, poni, siue statui, de aliquibus actionibus singularũ virtutum, non tamen de omnibus, aut de singulis in particulari, vt v.g. in materia fortitudinis, præcipit humana lex, etiam cum mortis periculo, Remp. esse defendendam, non sic autem amicũ, quamuis & hoc spectet, seu spectare possit, etiam ad fortitudinem, sed hoc relinquit legi naturæ. Item in materia temperantiæ, præcipit Ecclesia, lege sua Ecclesiastica, certis diebus ieiunare, at quod reliquo temporis anno, temperate, & moderate comedatur, hoc lex Ecclesiastica non præcipit, sed illud relinquit naturæ legi. Idẽ dico de alijs virtutibus, & in summa, quod lex humana ea dumtaxat officia præcipit, debetq. præcipere, quæ ad commune bonum ordinantur, referriq. possunt mediate, vel immediate; immediate, vt ad publicum bellum armis indui, mediate, vt illa quæ ad bonam pertinent disciplinam, per quam ciues sint informati, forsan ad bellum gerendum tempore pacis.

Leges non debẽt præcipere, de omnibus virtutum actibus in singulari.

Sed pro maiori præsentis Articuli declaratione, & vt, quæ ad humanarũ legum materiam & tractationem pertinent, apertiora, & manifestiora fiãt, aliquot notatu digna libet in præsentiarum præmittere, atq. in compendio dicere. Et primo id, quod iam supra aliqualiter est dictum, nempe quod humanæ leges cumprimis debent esse rationabiles, atque Reipublicæ vtiles, quorum altero deficiente, procul aberunt à ratione legis. Etenim præceptum, quod sine ratione fuerit impositum, neque vtilitatem aliquam attulerit Reipublicæ, saltim ad euitandum, vel remouendum aliquod damnum, non quidem iusti præcepti, sed iniusti, & iniqui nomen promeretur. Quod & generaliter atque vniuersaliter est verum, quando etsi aliquod speci-

Nota valde.

Humanæ leges esse debent rationabiles, Reipublicæq. vtiles.

men commodi, & vtilitatis præseferat, non tantum boni affert, quam mali, quin vero plus mali, quam boni. Sed ne ex hoc quisquam cogitare possit aut dicere, aliquot præcepta siue leges non esse bonas, quinvero malas, quià forsan ex eis aliqui homines in singulari, damnosam interdum occasionem assumunt, efficiendi, & perpetrandi aliquot mala; aduertendum est, quod Legislatores non respiciunt, nec respicere habent singularia, & particularia, sed communia, & commune Reipublicæ bonum, neque ad ipsos spectat, considerare aut respicere id, q̃ per accidens, & in raris, aut paucioribus fit, sed quod per se, vt plurimum atque in multis. Vnde quamuis legis, seu Legislatoris intentio, non perficiatur seu verificetur, in quolibet singulorum, non propterea immutanda lex est, aut iudicandum de illa, quod sit mala, inutilis, siue iniusta. Non enim possunt leges, sic prudenter præscribi, vt per eas omnes particulares casus comprehendantur, qui raro in vno, aut in altero possunt accidere, sat est vt per ipsas comprehendantur quæ vtplurimum, & frequenter accidunt, quod insinuare visus est D. Thom. loco supradicto, quando dixit, quod leges debent præcipere atque disponere, de omnium virtutum actibus, in communi, non verò de singulis in particulari. Secundo præmitto, esse latissimam differentiam, inter diuinam & humanas leges, nam cum ea, quæ per diuinam legem, naturalem, aut positiuam, præcipiuntur aut prohibentur, secundum se bona, aut mala sint, vt diligere Deum, charos venerari parentes, non mentiri, non falsum testimonium dicere, inde est, quod diuina lex immutabilis, & inuariabilis est, semperq. & vbique obseruanda, nec vllo modo eam licet præterire; at verò humanæ leges, cum ea quæ per ipsas præcipiuntur aut prohibentur, vt plurimum ex se non sint simpliciter bona, nec simpliciter mala, sed quasi in medio constituta, sicq. bona & vtilia, vt interdum esse possint mala atque damnosa, propter incidentes, & adiacentes circumstantias, loci, personarum, & temporis, inde est, quod humanæ leges, nõ possunt sic vniuersaliter accipi, quin quandoq. liceat cõtra ipsarum tenorem facere, ad conseruandam fortiorem æquitatem, & obligationem naturalem, interdum emergentem, in quibus casibus, sequenda potius est legum ipsarum intentio, quam littera, seu illud, quod in cortice habent, & multoties ipsas moderari, & mitigare oportet, & benignius sunt interpretandæ, quàm ipsa verba sonant. Hoc nos docuit Imperator Iustinianus, *in l. nulla. ff. de leg. & senatusconf.* vbi dixit, *nulla ex eis regula, aut æquitatis benignitas patitur, vt quæ salubriter pro hominum vtilitate introducuntur, ea nos duriori interpretatione, contra ipsorum commodum, ad seueritatem producamus; in fraudem namque legis facit, qui saluis ipsius verbis, sententiam legis circumuenit.* Verba sunt quammaxime notanda, atque memoriæ commendanda.

Nota hoc valde.

Lex diuina est immutabilis, atque inuariabilis, secus autem humana.

Nota hoc valde.

Tertio noto, id quod ex supradictis notabilibus sequitur, quammaxima opus esse sapientia, & prudentia, in Iudicibus. Legislatoribus, atque Prælatis, quos & expediret tantum in his omnibus, illuminationis fuisse assequutos, quantum requiritur in illis qui nati sunt, non solum ad regendos & gubernandos seipsos, verumetiam & ad dirigendos alios. Oportet enim summopere, vt in condendis legibus, ipsisq. obseruandis, perpendant atque considerent supradicta, & quid inesse debeat legibus, ad hoc, vt dici debeant iustæ, rationabiles, simul & vtiles, longeq. esse aliud legem aliquam esse iniquam & iniustam, aut inutilem, seu minus vtilem, nam cum iniusta sit lex omnis, quæ diuino, aut humano bono contrariatur, inutilis diuidicari debet, quæ quamuis diuino, aut humano bono non con-

Maxima sapientia & prudentia opus est in Prælatis atque Iudicibus, pro constituendis legibus.

contrarietur, nihil tamen commodi, seu vtilitatis affert: quod & in communi, non vero in particulari debet considerari & pensari, iuxta ea quæ supra diximus in primo notabil. Vnde nec mox pro arbitrio, reijcienda aliqua lex est, ex eo, quod nullam præferre videatur vtilitatem, cum multæ sint leges, quarum vtilitates, & rationes non sunt omnibus peruiæ, & manifestæ, nec proinde debét è medio tolli, aut mutari. Quod & exemplo esse poterit, diuina vetus lex, olim Israelitico populo tradita, in qua, vt videre intuenti licebit, præter præcepta cærimonialia, & figuratiua, erant etiam multa moralia, occultæ cuiusdam æquitatis, quorum rationem inuestigare vix quispiam posset, vt fuerunt illa de non induenda veste, lino, lanaq. contexta, de non arando simul in boue, & asino, &c. quorum rationes, quamuis vtcumque videantur ignotæ, non propterea eiusmodi præcepta existimata fuere, æstimarive haben:, inutilia & vana, cum à Deo Opt. Max. fuerint proposita, & ab æterna ipsius lege deriuata: quod suo quoque modo similiter dicendum est de multis legibus humanis, quæ pro isto Articulo, vt credo, dixisse non erit iniucundum, hactenusq. de illo.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum humanæ leges, imponant subditis necessitatem, in foro conscientiæ?

CIrca hunc Articulum, vt magis ac magis, appareat ratio dubitandi, pro parte negatiua, libet aliquot argumenta proponere.

Et primo, quia potestas inferior, non potest imponere legem, in iudicio potestatis Superioris, nec ipsam attingit, vt in eius foro atque iudicio quempiam obligare possit: sed potestas humana, qua leges humanæ feruntur, est inferior potestate diuina: ergo non potest suorum subditorum conscientias ligare, quantum ad diuinum iudicium, seu quo ad forum diuinum.

Secundo probatur idipsum, nam sicut in diuina lege, præceptum est obedire Superioribus, sic etiam & præceptum est honorare parentes, vbi sub honoris nomine, secundum omnes, obedientia etiam comprehenditur: sed parentes & patresfamilias, suis filijs atque domesticis, non possunt imponere aliquot præcepta, siue aliquas leges, quæ ipsos ad peccatum, seu in foro cõscientiæ obligent: ergo neque Principes & Legislatores, sibi subditis per humanas leges idipsum facere possunt.

Tertio sic argumentor, nam iudicium conscientiæ, maxime dependet ex diuinis mandatis, quæ documenta, atque inditia quædam sunt diuinæ voluntatis: sed multoties contingit leges humanas cum diuinis pugnare, & quod per ipsas diuina mandata euacuantur, iuxta illud Matthæi 15. *Vos irritum fecistis mandatum Dei, propter traditiones vestras*: ergo saltem in isto casu, & similibus, humanæ leges non obligabunt in foro conscientiæ, & idem dico de alijs legibus, in quibus importatur calumnia, aut hominibus infertur siue irrogatur iniuria, de quibus olim Esaias c. 10 *Væ, qui condunt leges iniquas, & scribentes iniustitiam scripserunt, vt opprimerent in iudicio pauperes, &c.* in quibus videtur non esse illis obediendum, cum iure naturæ licitum sit vnicuique, violentiam siue oppressionem euitare.

Quarto & vltimo sic argumentor ad idem, nam casus potest contingere, in

Nota valde.

re, in quo ſententia Iudicis, quæ eſt quædam legis applicatio, non obliget, ſed nec obligare poſſit in foro conſcientiæ, etiamſi aliàs ipſa, in foro exteriori ſit iuſta; vt dum Iudex iudicans, ſecundum allegata & probata, contra veritatem, aliquem condemnat innocentem, vel quando aliquis cõdemnatus iuridice, nullatenus poteſt ſententiæ parere, vt qui clam duxit vnam vxorem, & palam alteram, tunc quidem iuſte, atque iuridice iubetur debitum reddere ſecundæ, quod tamen ipſe nullatenus poteſt facere, potiuſq. debet mori, quam in eo Iudici obtemperare, eſſet enim fornicatio, ſeu potius adulterium: ergo non ſemper, omnis lex iuſta obligat in foro conſcientiæ. Pro huius Quæſtionis reſolutione, ſeqq. ſtatuo concluſ.

Prima Concluſio.

Omnis lex humana ciuilis, ſiue canonica ſiue ciuilis, dummodo ea iuſta ſit, poteſtatẽ habet ob ligãdi ſibi ſubditos in foro conſcientiæ.

OMnis lex humana, ſiue canonica ſiue ciuilis, dummodo ea iuſta ſit, ſubditos ligat, aut ſaltim poteſtatem habet illos ligandi, etiam in foro conſcientiæ. Hæc concluſio eſt expreſſa D. Thom. 1. 2. q. 96. art. 4 vbi, & eam probat, ex auctoritate D. Petri in 1. ſua epiſt. canonica, cap. 2. qua cunctos Chriſtianæ familiæ admonet, *vt Regem honorificent, ſuíque ſint in omni timore Dominis, non tantum bonis, & modeſtis, verum etiam diſcolis.* Et ſubdit: *Hæc eſt enim gratia, ſi propter Dei conſcientiam, ſuſtinet quis triſtitias patiens iniuſte.* Secundo probat eandem concluſionem ratione, nam ſicut ſupra dictum eſt, omnes leges humanæ, ab æterna Dei lege, per naturalem deriuantur, iuxta illud Prouerbiorum 8. vbi Sapientia diuina inquit, *Per me Reges regnant, per me Principes imperant, & Legum conditores iuſta decernunt*, in quorum verborum priori parte, deſignatur regnandi poteſtas Principibus diuinitus conceſſa, iuxta illud Pauli ad Roman. 14. *Omnis poteſtas à Domino Deo eſt*, in poſteriori vero prudentia, per quam ijdem Principes leges condunt, atque exequutioni eas mandant: ergo ex eadem æterna, & naturali Dei lege, deriuatur poteſtas & virtus, qua Legiſlatores per humanas ſuas leges, obligare poſſunt ſibi ſubditos, etiam in foro conſcientiæ. Diximus autem hoc eſſe intelligendum de legibus iuſtis, nam de iniquis & iniuſtis, aliud eſt iudicium, vt ſtatim dicemus in ſequenti Concluſione. Debet autem penſari legum iuſtitia, vel iniuſtitia, ex omnibus ſuis cauſis, nempe finali, efficiente, materiali, atque formali. Finali, inquam, ita, vt pro communi bono, & non priuato aliquo commodo ſit conſtituta. Iam enim diximus ſupra, hoc intereſſe inter Regem & tyrannũ, & illius & iſtius leges, nam quæ pro communi vtilitate lex fuerit lata, pro iuſta eſt habenda, atq. exiſtimãda, quæ vero pro priuato, & particulari aliquo commodo, vt iniuſta, & tyrannica. Ex parte item agentis, ſeu cauſæ efficientis, iuſtitia item legis debet penſari, & conſiderari, & ea iuſta exiſtimari, in qua, qui illã tulerit, non ſuam fuerit tranſgreſſus facultatẽ. Item & ex parte materiæ, nam lex, quæ pro tempore, & loco, interdum fuerit bona & iuſta, alio etiã tẽpore & loco, erit iniuſta, præterquã & mala opera nõ eſſe poſſunt alicuius legis, ſiue præceptionis materia, nec bona vllo modo debent prohiberi. Tandem ex parte formæ, debet idipſum penſari, & conſiderari, nam cum lex, vt dictum eſt, ſit regula & menſura humanarum actionum, ea debet rectitudine & æquitate ſplendere, vt talem ſeruet rã in honoribus, quã in oneribus proportionẽ ad ciues, qualẽ & ipſi habẽt ad corpus Reipub. cuius ſunt veluti partes ad totum, ob idq. ſicut & partibus diuiſa ſunt à natura munera, ſic & onera ſecundũ proportionem facultatũ ciuium,

Ex quibus cauſis debeat penſari legum iuſtitia, ſiue iniuſtitia.

ciuium, imperanda sunt singulis, honores similiter secundum eandem proportionem, atque personarum dignitatem, sunt impertiendi & distribuendi. Omnia supradicta desumpta sunt ex D. Tho. loco supra citato, vbi & notanter ad propositum præsentis Articuli, concludendo dicit, quod leges, quæ fuerint iustæ, & his omnibus suis numeris absolutæ, obligatoriæ sunt etiam in foro conscientiæ.

Secunda Conclusio.

Leges humanæ iniustæ, neutiquam obligant in foro conscientiæ. Hæc conclusio, constat ex supradictis, nam lex iniusta, cum recta non sit, non potest à lege Dei æterna atque naturali deriuari, neque esse rationis regula, ac proinde neque lex, & quæ non est lex, neminem obligat. Consistit autem legis iniustitia, in eo quod diuino aut humano bono aduersetur; aut quod sibi deficiant, aliquæ ex qualitatibus & cõditionibus supradictis ad legem iustã, siue hoc proueniat ex defectu debiti finis, seu agẽtis, materiæ, aut formæ ad sensum supradictũ, de quo videndus est latissime Sylu. *v tribo, lex. q. 5.* vbi quærit, quæ & quot requirantur ad legem esse iustam? & q. 6. vbi quærit, quæ & quot requirantur ad hoc, quod lex vim habeat obligandi in se, siue in cõmuni? & q. 9. vbi quærit, vtrum leges humanæ canonicę, siue ciuiles, obligent in foro conscientiæ, sic quod semper sint seruandæ? Quibus in locis ad hoc propositum dicit plura, eaq. notatu digniſſima.

Leges humanę iniustæ, nõ obligant in foro conscientiæ.

Sed dices, Vnde prouenit, aut qua ratione, humanæ leges & potestas humana, inducere potest obligationem in foro conscientiæ? Respondeo, & dico, quod potestas humana, habet huiusmodi vim obligandi, in quantum descendit, & deriuatur à lege Dei æterna, & naturali diuina, nam quemadmodũ in rebus physicis, causæ naturales secundę, producunt suos effectus, non absolute & per se, sed in quantum subduntur efficaciæ primæ causæ, sic & in moralibus, humana potestas habet huiusmodi vim obligandi, in quantum subditur æternæ Dei legi, & naturali diuinæ, ita quod ciusmodi vis obligandi, è duplici voluntate dimanat, ex voluntate potestatis humanæ, instituentis, & præcipientis aliquid in particulari, tanquam ex causa secunda, atque ex voluntate, diuinæ & æternæ potestatis, ordinantis vt illud quod auctoritate humana fuerit institutum, ratum, ac firmum habeatur, nisi apertam contineat iniustitiam. Hoc est valde notandum, & memoriæ commendandum.

Vnde proueniat, aut qua ratione, humanæ leges obligationẽ possint inducere in foro cõscientiæ.

Nota hoc valde.

Tertia Conclusio.

Leges, quæ humano tantum bono aduersantur, licet in conscientia de se nõ obligent, obligant tamen & ligant, quandoq. ratione scandali; illæ vero leges, quæ diuino bono repugnant, nullatenus obligant, quinvero aperte est obuiandum illis. Pro huius conclusionis intelligentia præmitto, quod humanæ leges, aliquando aduersantur tantũ humano bono, tunc scilicet, quãdo illis deficiunt aliquæ ex conditionibus, & qualitatibus supradictis, ad hoc vt leges sint iustæ; aliquando aduersantur etiam bono diuino, vt quãdo præcipiunt aliquid, quod est contra diuinã voluntatem. Hoc præmisso dicit modo nostra conclusio, quod quando leges sunt iniustæ, in priori casu, etsi in cõscientia nõ obligent, seruari tamẽ debent, ratione scandali, at vero quę sunt iniustæ in secũdo casu, diuinoq. aduersantur bono, nullatenus obligãt, nec obseruari habent, sed aperte illis est obuiandũ & repugnandũ. Probatur cõclusio quoad primã partẽ, nã in his, quæ non expresse ferũt manifestã tyrannidẽ, non est possibile potentibus resistere citra scandalũ, sicq. ratione scandali vitandi, parendũ est huiusmodi legibus, & ferendi præfati Le-

Quæ leges obligent in foro cõscientiæ, quæ vero non.

Quando liceat non obedire Principibus & tyrannis.

gistatores tyranni, interim & leniori aliqua via ad saniorem mentē reducātur. Ad quod facit illud, quod dixit Christus Dñs olim Matt. 5. *Qui te angariauerit mille passus, vade cum illo & alia duo. & qui abstulerit tibi vnam tunicā, dimitte ei & pallium.* At vero in secūdo casu, si tyranni ad idolatriam (v.g.) iniquis suis legibus, nos vellent inducere, seu arcere nos à nostris Sacramētis, aut prouocare ad aliquos mores, & ritus nostræ Fidei contrarios, nullatenus est illis obtemperandum, sed firmiter resistendum, nullumq. est formidandum scandalum, quinvero scandalum esset grauissimum, si non statim illis, posthabita vita, & quocumq. alio periculo, resisteremus. Quod & exēplo suo nos docuit D. Petrus Act. 5. qui præcipientibus sibi Principibus Sacerdotum, ne in nomine Christi prædicarent, audacter respondit, *Obedire oportere Deo magis, quam hominibus.* Hæc de legibus humanis in communi sint dicta, & de ipsarum obligatione in foro conscientiæ, quæ & maiori indigebant explicatione, & declaratione. Nam quamuis supradicta omnia verum habeant, non sunt tamen in eodem certitudinis, ac firmitatis gradu, nam magis certa sunt, loquendo de legibus Ecclesiasticis, Summorū Pontt. & Conciliorum, quā de legibus ciuilibus. Sed ne omnia confuse, atq. inuolute dicerētur, de his omnibus specialem decreui facere tractationem, singularesq. Articulos in suis proprijs locis infra, cum seorsum Deo dante, de legibus canonicis, & ciuilibus egerimus, in suis peculiaribus Quæstionibus, pro nunc hæc dicta sufficiant, loquendo de legibus humanis in generali atque in communi. Nunc superest respondere ad argumenta proposita in initio Articuli.

Ad primum respondeo, quod quamuis potestas humana, ex se non possit attingere forum potestatis diuinæ superioris, potest tamen illud, in quantū deriuatur ab æterna, & naturali Dei lege, & ipsius ministerio fungitur, nā, vt inquit D. Paulus ad Rom. 13. *Deus præcipit, vt omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non enim* (inquit) *est potestas nisi à Deo, & qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit*, atque ad insinuandum, qualiter humana potestas obligare possit sibi subditos, etiam in foro conscientiæ, subdit, *Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.*

Nota hoc valde, pro obligatione legu, etiā in foro conscientiæ.

Ad secundum dico, quod etiam patresfamilias, obligare possunt suos filios ad mortale, in casu quo illis præciperent, rem aliquam magni ponderis, ac momenti, æquissime, & rectissime, cum animo, & intentione ad idipsum obligandi, nam & eorum potestas à Domino Deo est, & vt argumentum prætendit, non minus præcipitur in diuina lege, honorari & venerari parentes, quam obedire Prælatis. Ad quod propositum facit quammaxime illud, quod dicit D. August. super Psal. 70. hac de re agens, *Vbi pater iubet, quod non est contra Dominum, sic audiendus est quomodo Deus.* Facit, & id, quod dixit Salomon Prouer. 6. *Conserua fili mi, præcepta patris tui*, quinvero & Apostolus Paulus ad Rom. 1. inter alia multa crimina, enumerat non obedire parentibus. Qua de re videatur Magister Soto vbi supra, in solut. ad primum, vbi ad hoc propositum dicit plura, eaq. notatu dignissima.

Nota, pro obedientia parētibus debita sub mortali.

Ad tertium iam responsum est, in 2. & 3. concluſ. quod leges iniustæ, & maxime, quæ diuinis aduersantur mandatis, non habent legum vim, & robur, & idem dico de omnibus alijs legibus iniquis, quæ graue damnū, siue iniuriam inferunt subditis, ad quas non se extendit ordo diuinæ potestatis, Principibus concessus, nec in his tenentur subditi obedire, si id fieri potest cessante scandalo, vt supra diximus.

Ad quartum respondeo, quod sententia Iudicis, quę ex eo tantū iusta est, quia secundum forū exteriorē, fundatur in falsa præsumptione, non obligat

in foro

in foro conscientiæ, cũ sit veritati contraria ; nec in tali casu, subditus tenetur Iudici obedire,si id excusare potest sine scandalo,nam lex naturalis, & diuina aliud continet.Sed est in hoc differentia,quod quando sententia, diuinæ legi non est omnino contraria,licet condemnatus possit quomodocumque, citra scandalum & vim illatam Iudici, à iudicio suo se eximere, poterit nihilominus si voluerit,& eidem auscultare , vt contingit , quando quis innocens condemnatur,& ipse patienter consentit. At vero si sententia est omnino diuinæ legi contraria,vt dum quis cogitur per sententiã,illam cognoscere,quæ vere non est sua vxor,propter rationem in argumento insinuatam,in tali casu, nec cum scandalo , nec sine illo tenetur , quinvero nec potest iudici obedire, sed potius est sibi moriendum,quam quidquam tale facere . Hactenus de isto Articulo .

In quo casu nõ est Iudici parẽdũ, & reus potest fugere absque peccato .

ARTICVLVS XV.

In quonam est dignoscendum, an leges humanæ obligent ad culpam , nec ne ?

HÆc difficultas grauissima est, & de qua magna lis est, & controuersia inter DD.Iurisconsultos,atque interpretes communiter.Dicunt enim quidam,humanas leges,quibus subnectitur temporalis pœna,non obligare ad culpã,sed tantum ad pœnam. Sed hæc sententia,vt inquit Magister Soto,lib.1.de iusti.& iure,q.6.art.4.quæstiuncula 1.falsa est,& ab omni prorsus ratione aliena,vt latius patebit,ex dicendis in isto Art. & seq. Caiet.in materia de ieiunio,insinuare videtur,quod leges, quæ non feruntur cũ tali additamento, vt obligent sub reatu mortali aut veniali , non obligant ad culpam,& sic de ieiunio, inquit, non satis constare , an lex ieiunij obliget sub peccato mortali. Sed hanc opinionem,& sententiam, etiam refutat & impugnat,prædictus Magister Soto loco supra citato , & Magister Medina in 1.2.D.Tho.q.96.art.4. vbi etiam refutat,& impugnat duas regulas Canonistarum,quas ad hoc propositum affert Sylvest. *verbo,lex. q.8.& 17.* & *verbo,præceptum,& verbo,obedientia,seu inobedientia*, vbi & fatetur, hac de re se nihil exploratum habere,sed nec habere potuisse . Et quamuis ipse circa propositam difficultatem,mallem potius aliorum auscultare sententiam , quam propriam meam statuere,nihilominus tamen ex his,quæ ex multorũ doctrina, veriora atque probabiliora esse potui colligere , sequentes statuo conclusiones, quibus breuiter & resolutiue , aliquot proponam regulas, quibus id,quod quæritur, vtcunque possit dignosci .

Prima Conclusio.

SVpposito,quod aliqua humana lex sit iusta, & rationabilis,atque communi hominum vsu recepta, post ipsius solemnem promulgationem , si proponatur per verba præceptiua,& constet de mẽte,& intentione Legislatoris, quod vult per ipsam ad peccatũ obligare , omni proculdubio obligabit,si sit in materia graui. Hæc conclusio,receptissima est apud omnes, & est quædam cõmunis & generalis regula, de qua nulli dubitare licet, & habetur expressa in glossa *in cap.qua in Ecclesiarũ,de constit.* & eam tenet D. Tho.1.2.q.96.art.4. & omnes sui expositores,& Castro lib.1. de lege pœnali,c.5. Sed quia hæc doctrina est nimium vniuersalis, & quadam ratione quasi videtur petere principium,cum neque ex ea possimus colligere sufficienter,quando humanæ leges obligent ad mortale, cum vt dicitur id dependeat ex Legislatorũ voluntate, operæpretium est, eiusdem Legislatoris

Leges iustæ, & rationabiles tã receptæ,& promulgatæ , quæ proponuntur g verba præcepti ua,& cõstat de mente Legislatoris, & voluit per ipsas obligare, ad peccatum proculdubio obligant.

mentem & intentionẽ,ex verbis aliquibus inueſtigare atque conijcere, in quo tota huius rei difficultas cõſiſtit, etenim ſi Legiſlator id expreſſe dicit,in expreſſis,& claris non eſt opus coniecturis, prout habetur in Iure, *in l.contingit, ff.de verb.oblig.* Sit ergo ſecunda concluſio.

Secunda Concluſio.

Omnis lex,quę abſolute fertur, per verba præceptũ indicãtia,ſiue æquipollentia,& in quibus non explicatur cõtrarium, obligant ad peccatum mortale, vel veniale,ſecundum operis exigentiam.

Omnis lex,quæ abſolute fertur,per aliqua verba indicantia ſiue inſinuãtia præceptum, aut illis æquipollentia,& in qua non explicatur contrariũ, obligat ad culpam mortalem,ſiue venialem ſecundum operis exigentiam. Hæc concluſio eſt expreſſa Magiſtri Soti,loco ſupra citato, vbi & dicit, quod quicumque Principes ſæculares, aut Præpoſiti Eccleſiaſtici, vellent leges ferre,& conſtituere,quæ non obligent ad culpam, illud, inquit,debẽt dicere,atq. explanare, & in caſu,quo illud nõ dicant, videntur ad culpam velle obligare, neque aliud,inquit,conſtitui poteſt ſignum. Hæc Soti ſententia nimium diſtat à mente,& ſententia Caietani,ipſe enim dicebat,quod ad hoc, vt humanæ leges obligent ad culpam, Legiſlatores habebant illud dicere, & leges ſuas ferre, cum tali additamento, vt obligarent ſub reatu mortali,& quod alias non obligant ad culpam, Soto vero è contrario dicit,quod ſemper videntur obligare ad culpam, quando leges abſolute feruntur,nec expreſſe cõtrarium explicatur. In quo(inquit)grauiſſime lapſus eſt Caietanus, quia nunquam leges ferri conſueuerunt, cum tali additamento, *Præcipimus hoc, vel illud, ſub reatu culpæ mortalis, ſeu venialis*, ſed abſolute, atque ex operis natura, & grauitate illud perpendendum eſt.

Nota hoc valdę.

Omnis lex ſecũ affert obedientiæ præceptum.

Probatq. Soto ſuam ſententiam, quia omnis lex, ſecum affert obedientiæ præceptum,& quia obedientia virtus eſt per ſe,cuius contrarium,nempe inobedientia,ſemper eſt peccatum.Quod & confirmat ex communi vſu,& practica, deducta ex ſuis Conſtitutionibus Dominicanis, atque ex multis alijs aliarum Religionum, quibus quando Legiſlatores nolunt obligare ad culpam,ſed ad pœnam tantum,id expreſſe atque explicite exprimũt,quod inquit, manifeſtiſſimum eſt inditium & documentum, quod niſi eiuſmodi fieret expreſſio & adiectio,non poſſent ad culpam non obligare.Vt tamen præ manibus habeatur,quænam verba ſint præceptoria,dico,quod verba, quæ indicant legem aliquam eſſe præceptiuam,& Legiſlatoris mentem efficacem,ad obligandum tranſgreſſores ad culpam, communiter & regulariter loquendo,ſunt hæc, quæ ſequuntur: *Præcipio,mando,iubeo,prohibeo,inhibeo, veto interdico*,& his ſimilia, aut illis æquipollẽtia,de quibus idẽ omnino eſt iudicium,& ſunt etiam quæ ſequũtur: *Debeant,teneantur neceſſario,neceſſe eſt, non licet,non poteſt*,& maxime ſi alicui ex ſupradictis verbis,adderẽtur verba illa, *In virtute ſanctæ obedientiæ, aut ſub pœna excommunicationis, aut ſub interminatione gehẽnæ* Supradicta omnia deſumpta ſunt ex doctiſſimo P.Caſtro,lib.1. de lege pœnali cap.5. vbi reprobat Abbatem,aſſerentem & dicentem, quod omne illud,quod ponitur per verbum imperatiui, æquipollet præcepto. Videatur etiam hac de re,Nauar.in ſuo Manu.cap.23.nu.50. & 52. vbi limitat ſupradicta,ad hoc,vt nõ procedant in legibus ciuilibus, ſed in hoc non tenetur,quinvero cõmuniter reprobatur, vt infra ſuo proprio loco dicemus. Aduerto etiam,quod quamuis omnia ſupradicta,regulariter loquendo ſint vera,aliquando tamen verba impropriantur in iure, vt tenet communis Iuriſconſultorum ſententia, & tradit Caſtro & Nauar. loco ſupra citato, & Sylueſter,*verbo,præceptum,nu.*1. & apponitur verbum *mandati*,pro verbo*precario*,& verbũ *rogo*, loco *mandati*,& *precipi*, vt conſtat ex multis iuribus, ſed maxime *ex cap.mandaſtis*,2.q.5.& *ex cap.rogo*,11. q.3.Sit tertia concluſio.

Nota valdę, quod aliquãdo verba impropriantur in iure, & ponitur verbũ mandati, pro precario, ſiue e contrario.

Tertia

Tertia Conclusio.

Quando ex verbis legislatoris colligitur, quod aliqua lex humana obligat ad culpam, ignoratur autem & dubitatur, an illa sit mortalis, seu venialis, id ex materiæ grauitate, seu leuitate perpendendum, atque inuestigandum est. Hæc conclusio est expressa Medinæ in 1. 2. D. Thom. q. 93. art. 4. in 1. regula. vbi inquit, quod si res, quæ præcipitur, grauis est, atque ad bonum commune maxime conducens, obligat ad peccatum mortale, sin minus ad veniale. Quod specificando probat, & ostendit in alia sequenti regula dicendo, quod quando legis humanæ transgressio, contrariatur charitati, aut iustitiæ, tunc talis lex obligat ad mortale; sin autem, ad solũ veniale, & ponit exempla; nam si v. g. in Hispania esset penuria tritici, & statueretur lex, qua præciperetur, ne triticum deferatur extra regnum, in tali casu, huiusmodi lex obligabit ad peccatum mortale; nam contrariũ facere vergeret in graue damnum & detrimentum Reipublicæ, & proximi; & idem est dicendum de lege, qua præciperetur tempore belli, ne arma defferantur extra regnum. Cæterum leges, quæ statuuntur ad præcipiendũ, quo genere vestium cuiquam sit vtendum, & similes, vt plurimum, inquit, non obligant ad mortale, nisi forsan ex aliqua causa vergerent in damnũ Reipublicæ. Sed aduerto, quod multoties contingit, vt res, quæ in se ipsa considerata, videtur esse exigui momenti, & ponderis, in ordine tamen ad aliquem finem, multum referet, atq; efficitur maximi momenti, & materia grauis, obligans proinde ad mortale. Et pono exemplum, quando Religiosorum Prælati, præcipiunt sibi subditis, vt non aliquam domum ingrediantur, aut quod non pertranseant per aliquam viam, seu vicum, huiusmodi præcepta obligant ad mortale, nec huiusmodi res possunt dici parui momenti; nam in ordine ad honestatem, & commune Religiosorum bonum, sunt momenti quammaximi, & idem dico de similibus alijs.

Quãdo ex verbis legislatoris colligitur velle per suam legẽ ad culpã, obligare, ignoratur, autẽ an ea sit mortalis seu venialis, id perpendendum est ex materiæ grauitate, aut paruitate.

Nota hoc valde.

Nota hoc valde.

Quarta Conclusio.

Omnis lex humana, quæ transgressoribus minatur pœnam capitis, aut perpetui exilij, & similium, obligat ad peccatum mortale, & idem dico, si imponatur pœna excommunicationis latæ sententiæ, vel ferendæ. Hæc conclusio est supradicti Medinæ loco supracitato in 3. & 4. reg. & Sylvest. *verbo præceptum, nu.* 3. & expressius tenet eam Pater Castro, loco supracitato lib. 1. de lege pœnali, cap. 5. vbi inquit, quod quando verba legis sunt talia, quod præceptum aperte non indicant, neque æquipollent verbis præceptiuis, tunc diligenter aduertendum est ad pœnas, quæ in eiusmodi legibus statuuntur, contra transgressores; nam si pœnæ sunt tales, quod non nisi pro peccato mortali infligi possunt, aut consueuerunt, tunc ex tali pœna adiuncta, conjcitur mentem & intentionem legislatoris fuisse, transgressores ad peccatum mortale obligare, & pœnæ (inquit) hoc significantes sunt, quæ sequuntur, *excommunicatio, degradatio, priuatio Ecclesiastica sepultura, mors, carcer perpetuus, bonorum omnium confiscatio*, & similes, non autem, *irregularitas, suspensio, sive interdictum*, nam hæc multoties sine peccato infliguntur, iuxta id quod habetur in iure, *in cap. si cuitas, cap. si sententia, de sententia excomm.* Hæc supradictus Castro. Ex cuius verbis colligitur, quod seueritas pœnæ argumentum est, quod res, quæ præcipitur, sit grauis, obligetq. proinde ad mortalem culpam.

Omnis lex humana, quæ trãsgressoribus minatur pœnã capitis, aut perpetui exilij, obligat ad mortale idẽq. est iudicio de similib.

Nota.

Quænam pœnæ non ponantur, nisi pro peccato mortali.

Quinta

Quinta Conclusio.

Trãſgreſſio cuiuſcumq. legis humanæ, ex cõtẽptu facta, ex genere ſuo obligat ad peccatum mortale. Nota hoc valde.

Tranſgreſſio cuiuſcumq. legis humanæ, ex contemptu facta, ex genere ſuo eſt peccatum mortale; nam quodammodo eſt contemnere ſuperiorem, & legislatorem quod eſt mortale. Hæc concluſio eſt expreſſa ſupradicti Medinæ, loco ſupracitato in 5. reg. vbi poſtea modificat eam, de mente, & ſententia Caietani in ſua ſumma, *verbo contemptus*, vbi inquit, quod contemnere aliquam legem intra limites leuis legis, & non maximi momenti, non eſt peccatum mortale, ſed veniale. De veritate ſupradictæ concluſionis videndus eſt D. Thom. 2.2. q. 186. art. 9. in ſolutione ad tertium, vbi inquit, quod tunc aliquis committit, vel tranſgreditur aliquam legem ex contemptu, quando voluntas eius renuit ſubijci ordinationi legis, atq; ex hoc procedit ad faciendum contra ipſam, attamen quando quis propter aliquam particularem cauſam, vtputa propter concupiſcẽtiam, ſeu iram, vel aliquid aliud, inducitur ad faciendnm aliquid contra legem, tunc non peccat ex contemptu, ſed ex illa alia cauſa, etiamſi frequenter eadem cauſa, vel alia ſimili, iterum atque iterum peccatum cõmittat. Videatur hac de re, Sylu. *verbo contemptus, num.* 1. 2. & 3. & Nauarr. in ſuo Manual. cap. 23. num. 42. cum ſequentibus.

Quãdo diceretur quiſpiã peccare cõtra leges ex cõtẽptu

ARTICVLVS XVI.

Vtrum humanæ leges, obligent ſemper ad ſui obſeruantiam, cum diſpendio & periculo propriæ vitæ?

CIrca difficultatem huius Articuli ſunt tres opiniones, duæ extremæ, & vnã media.

Prima opinio.

Prima opinio eſt quorumdam dicentium, quod nulla lex humana, obligat cum diſcrimine propriæ vitæ, & probatur ſic, nam vnuſquiſque iure naturali tenetur tueri, & conſeruare ſuam propriam vitam, cui iuri naturali, nullum ius humanum derogare poteſt. Huius opinionis facit mentionem Caietanus 1.2.q.96.ar.4.vbi eam multis & magnis argumentis improbat, ac dicit eſſe erroneam.

II. opinio.

Alia opinio in alio extremo, eſt eiuſdem Caiet. eodem in loco, vbi inquit, quod omnis lex humana, quæ obligat ad peccatum mortale, obligat etiam ad ſui obſeruantiam, cum diſcrimine propriæ vitæ, quod & probat ſequentibus rationibus.

Primo, nam quilibet homo, quidquid habet, & quidquid eſt, eſt Reipublicæ, ſicuti & pars, quidquid eſt, totius eſt: ergo lex humana, & legislator, qui reſpicit bonum commune, in ordine ad idem commune bonum, poteſt diſponere de vita hominis, vt voluerit.

Secundo probatur, nam potius homo debet mori, quam contrahere, ſeu celebrare matrimonium, cum conſobrina ſua, aut in gradu aliquo prohibito, vt plane conſtat, cum hoc ſit tantum iure poſitiuo prohibitum; item ſacerdos potius debet mori, quam celebrare, ſine corporali, calice, altari, lumine, atque veſtibus ſacerdotalibus & alijs de iure humano requiſitis: Item *in cap. ſacris, de his quæ vi, metus.* aperte definitur, quod ſacerdos potius debet mori, quam communicare cum excommunicatis, cum hoc ſit tantum iure humano prohibitum: ergo humanæ leges, bene poſſunt obligare ſibi ſubditos, cum diſpendio, & diſcrimine propriæ vitæ.

Tertio probatur idipſum, nam mors animæ, potius fugienda eſt, quam

mors

mors corporis: ergo cum aliqua humana lex ad sui obseruantiam obligat sub mortali, potius caput submittendum est gladio, quam eidem legi obuiandum. Vnde inquit Caietanus, idem omnino esse dicere, legem humanam non posse obligare, aliquem ad mortem pro sui obseruatione, ac dicere, non posse constituere actum obligantem ad culpam mortalem. Inter has duas extremas opiniones, est altera media, & vt apparet, verior, quæ & explicabitur per sequentes conclusiones.

Prima Conclusio.

OPinio Caietani moderatione indiget, & intellecta vt iacet, omnino falsa videtur. Probatur: nam lex naturalis, & lex diuina obligant ad mortale, & non cum tanto rigore, neque cum tanto dispendio & periculo: ergo multo minus humanæ leges id efficere valent. Consequentia cum maiori est legitima, minorem probo. Et primo de lege naturali; nam eadem tenemur subuenire pauperi, in extrema necessitate constituto, sed non obligamur ad id, cū discrimine propriæ vitæ, vt de se patet. Probatur etiam de lege diuina, nam lege diuina prohibitum erat olim, comedere de panibus propositionis Deo sacratis, qui solis sacerdotibus erant dicati, & tamen Dauid necessitate compulsus, de eisdem comedit, vt habetur 1. Regum cap. 22. nec in eo peccauit, vt dixit Christus Dominus Matth. cap. 12. Rursus Mathathias pugnauit in die Sabbati, vt habetur 1. Machabeorum, cap. 2. existimans se non teneri ad ipsius obseruationem cum tanto periculo, atq; in tanta necessitate constituto ergo intentum.

Humanę leges quinvero neq; lex diuina, & nãlis, nõ sẽper obligat ad sui obseruantiã cũ dispẽdio, & periculo propriæ vitæ.

Secunda Conclusio.

Certissimum est, quod leges humanæ in aliquo casu possunt sibi subditos ad sui obseruantiã obligare, cum discrimine, & periculo propriæ vitæ. Hanc conclusionem tenet expresse Soto lib. 1. de iust. & iur. q. 6. ar. 4. quæstiunc. 2. & Medina. 12. q. 96. ar. 4. in quodam dubio, & probatur, nam tanti potest referre Reipublicæ, id quod præcipitur, vt lex pro sui obseruatione obliget vsque ad mortem, & sit exemplũ, cum Princeps in bello alicui, præcipit militi, vt locum suum obseruet, quia præsentaneum periculum Reipublicæ existit, si non id faciat, in tali casu potius debet mori, quam locum deserere. Idipsum dicit Soto in casu, quo quidpiam præcipitur sub pœna capitis, periculum subeundum est capitis, pro legis custodia; nam etsi Princeps non sit absolutè dominus vitæ, vti Deus, ex causa tamen & ex aliquo accidenti casu, potest sibi subditos morti exponere, sicut & totum particulares corporis sui partes. Probatur præterea, nam homo non solum quantum ad ea, quæ possidet, verum etiam quantum ad se ipsum, est Reipublicæ, & peculiaris quædam ipsius pars: ergo potest Respublica, & qui illius curam gerit, ipsum exponere mortis periculo, pro tuendo, & conseruando bono communi, & publico. Videatur hac de re, Medina loco citato, vbi ad hoc propositum plures adducit casus.

In aliquo casu bene possũt humanæ leges obligare cum discrimine, & periculo propriæ vitæ.

Tertia Conclusio.

Regulariter loquendo, humanæ leges, non obligant ad sui obseruantiam, cum mortis dispendio, & vitæ periculo. Hæc conclusio est expressa supradictorum Soti, & Medinæ locis supracitatis. Pro cuius explicatione, ac pleniori intelligentia, adducit supradictus Medina generalem illam Theologorum regulam, qua dicitur, quædam esse prohibita, quia mala; alia vero mala, quia prohibita; primi generis sunt, quæ habent intrinsecam malitiã, vt men-

Regulariter loquendo humanæ leges, non obligat ad sui obseruantiã cũ mortis dispendio, & vitæ periculo.
Nota hoc valde.

vt mendacium,adulterium,&c. Secundi vero generis sunt,quæ non habent intrinsecã malitiã, vt frangere ieiunium, comedere carnes die veneris:&c. quo præmisso dicit, quod in illis,quæ primi generis sunt,potius debet homo mori, aut mortem subire, quam legem frangere, potius inquam debet mori,quam adulterari, aut mentiri, quamuis mendacium si leue sit,solummodo sit peccatum veniale, quoniam illa quæ intrinsece sunt mala,nulla ratione rectè fieri possunt. In illis vero quæ sunt secundi generis,ad inuestigandum, quando obligent cum discrimine propriæ vitæ,attendenda & cõsideranda est,grauitas materiæ eius rei,quæ præcipitur;nam si v.g. lex Ecclesiastica præcipit quadragesimale ieiunium, seu abstinentiam à carnibus, & infirmatur aliquis,non tenetur ieiunare, sed excusatur, quoniam Ecclesiæ non tanti refert ieiunium,ac salus hominis. Sed tamen si incutiatur alicui metus mortis si ieiunet, aut à carnibus abstineat, & illud fiat in odium & contemptum legum Ecclesiasticarum,seu ad ostendendum fidem,& legẽ nostram esse falsam, & nullius valoris, in tali casu potius deberet homo subire mortem, quam legem Ecclesiasticam frangere; nam tunc præualet ius diuinum, quo tenemur fidem nostram profiteri,& confiteri. Secus autẽ esset, si propter aliam causam id fieret, ex sola malitia & nequitia hominis scelerati, vt si tyrannus mortem minaretur alicui,nisi ieiunium frangeret,aut carnes comederet, non quidem in odium fidei, sed propter aliam rationem siue causam,in tali casu licitum esset id facere; nam leges humanę non obligant cum tanto dispendio, & periculo. Videantur Soto, & Medina locis supracitatis, vbi ad hoc propositum plures alios congerunt casus. Solum superest respondere ad argumenta in contrarium adducta.

Ad argumentum primæ opinionis respondetur non semper teneri,& obligari hominem ad conseruandam vitam suam,quinvero,quandoq. tenetur eam periculo exponere, tum pro amico, tum etiam & maxime pro Republica, & conseruando bono communi.

Ad argumentum primum opinionis Caietani,respondetur,quod quamuis Respublica, & legislator in particulari aliquo casu, id possit facere, quod argumentum prætendit, vt dictum est in secunda conclusione, non tamen in vniuersis suis legibus,obligant cum tanto dispendio, & periculo, vt dictum est in tertia,nisi etiam in casibus ibidem assignatis.

Ad secundum respondeo, quod quamuis contrahere,aut celebrare matrimonium,in gradu prohibito, sit tantum de iure positiuo, cum tamen ex eodem iure,supradictum matrimonium sit irritum,& nullum,præsuppositio, quod hoc ita est, nullo modo licet, cum consanguinea contrahere sine dispensatione, non tam pro eo,quod est contra ius positiuum,quam ex eo, quod id facere,est fornicationem committere, quæ prohibita est de iure diuino,& naturali. Ad alia exempla,quæ ibidem adducuntur,dico,quod sacerdos non tenetur potius mori, quam celebrare, sine corporali, seu calice,&c. nam præcepta Ecclesiæ non obligant cum tanto dispendio, & periculo,& idem dico,de illo præcepto non celebrandi coram excommunicato: & ad *d. cap. in sacris*, dico, quod intelligendum est, quando id fit in contemptum legum Ecclesiasticarum, ad sensum dictum in tertia conclusione, vel quando sacerdos cogitur communicare cum excommunicato, in crimine criminoso,de qua re videndus est Syluest. *verbo excomm.* 5. §. 6. *in fi.* & Soto, & Medina locis supracitatis.

Ad vltimum respondetur, quod quamuis mors animæ potius sit fugienda, quam mors corporis,& nullum peccatum mortale admittendum, pro vitando quocumq. mortis periculo, hoc tamen non facit ad propositum in no-

in nostro casu ; nam non dicimus nos , quod qui frangit legem humanam pro vitando mortis periculo , peccat mortaliter , quinvero nec forsan venialiter, immo dicimus, quod adueniente mortis periculo , cessat obligatio legis humanæ , ac ideo. non committitur peccatum mortale , nec veniale .

ARTICVLVS XVII.

Vtrum humanæ leges , siue sententiæ iudicum , fundata in præsumptione, obligent in conscientia, veritate in contrarium inspecta ?

Huic articulo respondetur, per sequentem Conclusionem .

Prima Conclusio .

HVmanæ leges in præsumptione fundatæ , & quæ solummodo iustæ sunt, quia in supradicta præsumptione fundantur, non obligant in cõscientia, veritate in contrarium inspecta . Hæc conclusio est manifesta, & probatur ; nam nulla lex quantumcumque iusta, obligat in conscientia , quando id legislator non intendit : sed legislator condendo legem iustam, secundum æquitatem, non videtur velle suos subditos obligare , si veritas in contrarium sit inspecta : ergo intentum . Consequentia videtur legitima; nam secundum Ius per *cap. veritate, distinct.* 8. *& lege ex facto. ff. de vulgari*, intentio legislatoris, secundum æquitatem est semper interpretanda . Id quod & confirmatur ex eo, quia sæpissime, quinvero passim, legislatores contra huiusmodi leges, fundatas in præsumptione, probationem admittunt, quod quammaximum indicium est, fuisse ab eis quasi conditionaliter latas, ita vt tantum obligent, dum in contrarium veritas non fuerit inspecta, vt tradit Abbas, & DD. communiter, *in cap. 1. de constitutionibus*, qua de re, videndus est Sylvest. *verbo lex, quæst.* 9.

Humana leges in sola præsũptione fundatæ, non obligãt in conscientia veritate in cõtrarium inspecta.

Secunda Conclusio .

Sententiæ etiam Ecclesiasticæ , latæ contra innocentes , per falsas aliquas informationes siue probationes, non etiam obligant in foro conscientiæ . Hæc conclusio est Caietani. 22. quæst. 7. art. 4. ad secundum, & Magistri Soto in quarto distinctione 22. quæst. 1. ar. 3. & in relectione de secreto, membro 3. quæst. 1. conclusione 4. & eandem tenet Ledesma in secunda parte sui quarti, quæst. 23. art. 4. & Couarr. *in cap. alma mater 1. parte. §. 7. consid.* 1. qui omnes dicunt , sententias, & censuras iniustas , ex aliqua causa, non ligare innocentes in foro conscientiæ, & ratio est illa, quæ adducta est in præcedenti conclusione, nempe, quia secundum æquitatem , non potest aut debet præsumi, in eiusmodi casibus, quod iudices velint innocentes suis sententijs, atque censuris ligare. Nec obstat, quod communiter contra præfatam resolutionem adducitur, nempe esse magnam differentiam & discrimen, inter decisionem legis, & sententiam diffinitiuam , censuram aliquam imponentem; nam sententiæ (inquiunt) trahunt secum exequutionem, & maxime, quando est sententia excommunicationis , iuxta *cap. Pastoralis. §. verum de appellat.* quo fit , vt licet per falsas informationes &

Sententiæ etiã Ecclesiasticæ latæ cõtra innocentẽ p falsas informationes, nõ obligãt in foro conscientiæ.

Nota hoc valde .

nes & probationes contra innocentes sint latæ, obligent nihilominus in foro conscientiæ, cum vicem gerant, quasi ministri exequentis, & sicuti innocentes parere tenentur, ministris exequentibus ipsas sententias, etiam iniustas, ita plane tenentur parere censuris iniustis, quousque ab illis absoluantur, quod non reperitur in legibus; nam cum ipsæ suos habeant ministros, ideſt magistratus, vt decernitur in iure, *l. 1. §. magistratus. ff de orig. iur.* non ita præcise continent sua præcepta, vt contra veritatem inspectam obligent, seu velint obligare. Hæc inquam, instantia non obstat, sed neque obstare potest; nam licet verum sit, quod sententiæ latę, trahant secum suam exequutionem, non tamen potest negari, quod cum sint fundatæ in falsa præsumptione, secundum æquitatem debet præsumi, quod si iudices veritatis fuissent informati, numquam eadem tulissent, & quod nullatenus vellint obligare cum tanto rigore, vt teneant, & ligent in foro conscientiæ, etiam veritate in contrarium inspecta, semper enim legum, & iudicum intentio, interpretanda est secundum æquitatem, neque vllo modo est presumendum, quod ipsi velint, vt falsa præsumptio, in qua fundantur (vtcumque illa pro veritate habeatur) veritati ipsi præferatur. Hoc est valde notandum, & memoriæ commendandum.

Tertia Conclusio.

Lex fundata in præsumptione falsa, non quidem diffinitiua sed præsuppositiua, seruãda est in conscientia, etiã veritate in contrariũ inspecta.

Nota

Quod duplex est iudicium aliud diffinitiuũ aliud vero præsuppositiuum.

Quando lex aliqua fertur, fundata in præsumptione falsa, non quidem diffinitiua, sed vt dicitur, præsuppositiua, necessaria ad bonam gubernationem Reipublicę, seruanda est, obligatque in conscientia, etiam veritate in contrarium inspecta. Pro intelligentia huius conclusionis adnotare oportet, de mente, & sententia D. Thom. 2. 2. quæst. 60. art. 4. in solutione ad tertium, quod duplex est iudicium, quoddam definitiuum, & determinatiuum, quoddam vero suppositiuum, seu quod dicitur, ex suppositione: Diffinitiuum & determinatiuũ est illud, quod diffiniendo atq; determinando aliquid dicitur, formando assensum, ac dicendo, hac in re, fiat hoc, aut illud, propter hanc, aut illam causam, quæ interdum esse potest vera, interdum vero falsa, atque in falsa præsumptione fundata. Iudicium vero suppositiuum, siue ex suppositione, est illud, quod adhibetur, quando agitur de remedio super aliqua re, & prouidetur de cautela, ne mali aliquid in Republica contingat. Et sit exemplum, si apud seculares fieret aliqua lex, vt cum infidelibus nullo modo communicarent, ne forte ab eis peruerterentur, seu apud Religiosos (vt fieri consueuit) vt non ingrediantur alteri aliorum cellas, propter mala, quæ forsan exinde possent obuenire, dico, igitur, quod quamuis in primo casu, atque in iudicio diffinitiuo, humanę leges non obligent in conscientia, veritate in contrarium inspecta, propter rationem in prima cõclusione adductam, obligant tamen in secundo casu, & in iudicio presuppositiuo; nam ad iustificationem huiusmodi legum, quæ fundantur in præsumptione præsuppositiua, sufficit superq. satis est, vt factum sit dubium, atque ex illo, mali aliquid possit euenire, & contingere. Hinc consequens fit, quod factis supradictis legibus, quamuis secularis aliquis sciret, atque pro certo haberet, quod ex conuersatione sua cum infidelibus, nullo modo peruerteretur, adhuc nihilominus tenetur in conscientia abstinere, propter factum dubium, & quia id potest esse, & non esse, in quo facto dubio, supradicta lex fundata iustissime est. Idem dico de alia lege, facta pro Religiosis, quod tenentur abstinere ab ingressu in cellas aliorum Religiosorum, quamuis certo sciant, aut præsumant, quod in ipsis

ipsis cessat ratio legis, seu constitutionis supradictæ; nam sat est, quod factum sit dubium, & quod possit esse, & non esse. Hactenus de isto Artic.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum leges pœnales, obligent etiam ad culpam? ?

PRimo quidem intuitu, seu prima facie videtur, quod non, nam multæ sunt leges pœnales in iure, quæ ad nullam obligant culpam, quales sunt multæ leges, irregularitatis pœnam continentes. Iudex enim qui iuste malefactores occidit, & est causa effusionis sanguinis, iure fit irregularis, vt constat, *ex toto tit. de homicidio voluntario, & ex cap. aliquantos distinct. 51.* cum tamen in eo nullam committat culpam, quinvero potius promereatur. Bigamus similiter, iure est irregularis, vt constat, *ex cap. si cuius distinct. 34.* & tamen illic nulla ineſt culpa. Quæ forte vna est ex causis, ob quam iuris regula, exceptionem fecit, dicendo, quod sine culpa, non est aliquis puniendus, nisi subsit causa, ex qua regula, ortum atq; originem duxit, commune illud axioma, *Etsi sine causa non possit infligi pœna, potest tamen sine culpa*, non igitur omnes leges pœnales: obligant etiam ad culpam.

Nota q̃ etsi sine causa non possit infligi pœna, pót tamen sine culpa.

Secundo sic argumentor ad idem, nam sunt multę leges, tam diuinæ, quã humanę, quę nullam prorsus induunt præcepti formam, sed tantum pœnę, vt est illa Exod. 22. *Si quis furatus fuerit bouem, aut ouem, quinque boues pro vno bouę, & quatuor oues pro vna ouę reſtituet.* Similiter, *& 2. quæst. 3 cap. qui non probauerit*, habetur, *quod qui non probauerit, quod obiecerit, pœnam, quam ipſe intulerit, patietur: & in l. capitalis. ff. de pœnis.* habetur, *quod incendiarij capite puniuntur*, similiter & fęnerarij, & multę alię similes sunt leges, quibus nihil prorsus præcipitur, aut prohibetur, sed tantum pœna statuitur, vt leges populorum, quibus cauetur, ne oppidani cedant syluam communem, sub tali vel tali pęna; leges etiam multarum religionum, in quibus pęna solummodo statuitur, contra illos, qui quidpiam tale vel tale fecerint: ergo in his omnibus quamuis supradictę leges, obligent ad pœnam, non tamen ad culpam. Multa alia argumenta ad hoc propositum possunt adduci, sed ista sufficiant. Circa hanc difficultatem varias atque diuersas reperio DD. opiniones.

Prima opinio est communis, multorum Iurisconsultorum asserentium, leges obligantes ad pœnam, non obligare ad culpam. Hanc sententiam refert Magister Soto lib. 1. de iust. & iur. q. 6. ar. 5. & dicit eam esse plusquam vulgarem, tamen ipsam vocat errorem. I. opinio.

Alia est sententia, aliorum etiam Iurisconsultorum, quos idem Soto refert, & Syluest. *verbo inobedientia, in fine*, qui aliquanto melius, sub distinctione loquuntur, dicentes, quod illę leges pęnales, quę pręcipiunt & prohibent aliquid, & postea adhibent pęnam in transgressores, obligant ad culpam & simul ad pęnam; at vero illę quæ nihil pręcipiunt, aut prohibent, sed tantum pęnam adhibent, non obligant ad culpam, sed solummodo ad pęnam, tales inquiunt, sunt omnes in secundo argumento propositæ. Sed nihilominus supradictus Magister Soto, contrariam omnino sententiã tenet, quę & mihi videtur vera, multumq. probabilis, quamuis & aliquali indigeat modificatione, siue limitatione. Pro cuius resolutione sequentes statuo conclusiones. II. opinio.

Prima

Prima Concluſio.

Stando in ipſa rerum natura, nulla lex obligat ad pœnã, q̃ non etiã obliget ad culpam niſi cõtrarium exprimatur ibi dem.

STando in ipſarum rerum natura, naturaliq. ratione, nulla prorſus eſſe videtur lex pœnalis, quę ſi verè ac propriè pœnalis ſit, obligando ad pœnam, non ſimul etiam obliget ad culpam, niſi expreſſe legislator indicauerit aliam eſſe ſuam intentionem. Hanc ſententiam & concluſionem, tenet mordicus ſupradictus magiſter Soto, vbi ſupra, & eandem tenet Medina 1.2.queſt.96. art.4.dubio 2.& eam eſſe dicunt, expreſſam D. Tho. 1.2.q.87. art.7.& 22.queſt. 108. art.4. quam & probant multis, & efficaciſſimis rationibus, ipſamq. conſtare dicunt lumine naturali. Nam ſtando in lumine naturali, pœna & culpa, ſi propriè pœna eſt, tantam inter ſe habent connexionem, ſiue correſpondentiam, vt vna alteri neceſſario correſpondeat, ipſamve præſupponat, & addunt eſſe prorſus contra rationem pœnę, vt culpa non præcedat ipſam, & contra omnem prorſus rationem, vt princeps alicui pœnam capitis imponat, niſi propter præcedentem culpam, idipſum promerentem, quod quidem argumentum multis proſequuntur. Eamdem eſſe dicunt expreſſam ſententiam D. Auguſt. lib.1.retract. cap.9. vbi inquit, ***quod omnis pœna, ſi iuſta eſt, pro peccato imponitur.*** Confirmant etiam ſuam ſententiam & opinionem, hac efficaciſſima ratione, nam leges humanæ iuſtæ, ſi abſque cõminatione pœnę, abſolute ponantur, obligant ad culpam, vt ſupradictum eſt: ſed cõminatio pœnę legi appoſita, non eſt ſignum contrariæ voluntatis, quinvero ſi recte perpendatur, potius eſt ſignum eiuſdem, propter rationem dictam: ergo leges pœnales, ſimul obligant & ad pœnam, & ad culpam. Sed aduertunt ſupradicti DD. quod loquuntur de pœna, quę proprie habet rationem pœnę, hoc eſt, de pœna iuridica, quæ idem pollet, atque vltio, ſiue vindicta; non autem de pœna phyſicè ſumpta, pro cruciatu, quẽ quis voluntariè patitur, ab alio, v.g. a febre, aut alio quouis modo dolorem afferente; nec de pœnis quibus à Deo interdum flagellamur, non ſolum ob delicta præterita, verum etiam, vt in futurum cautiores viuamus, hæ enim (inquiunt) pœnę & flagella, non tam pœnę ſunt, quam præſeruatoriæ quędam medicinæ, loquendo tamen de pœna iuridice ſumpta, pro eo quod eſt vltio & vindicta, adeo dicunt, vnum eſt alteri connexum, ſibiq. intrinſece, atque ex ſua intrinſeca, & formali ratione correſpondet, vt contra omnem ſit prorſus rationem, legem, ſeu principem aliquam imponere pœnam, ſaltim grauem, quam non præceſſerit culpa. Sed Nauar. loquendo ſpecialiter de legibus humanis, contraria omnino procedit via, inquit enim, humanas leges pœnales, & obligantes ad pœnam, non ſemper obligare ad culpam, quinvero in dubio, interim quod ã ſancta Sede Apoſtolica non declaratur contrarium, probabilius credit, humanas leges, præſertim quæ temporalem pœnam aliquam conſtituunt, non obligare ad culpam, & conſequenter, neque ad pœnam æternam. Hanc ſententiam tenet in multis ſuæ doctrinæ locis, ſed præſertim in ſuo Manual.c.23. quod eſt de inobedientia, à nu.48. vſque ad nu. 66. vbi eam multis, & efficaciſſimis rationibus comprobat. De cuius doctrina, & reſolutione, moderando & limitando, ſententiam ſupradictam Soti, & Medinæ, & aliorum, ſequentem ſtatuo concluſionem.

Nota hoc valde circa correſpondentiam quam inter ſe habent pœna, & culpa.

Nota opinionẽ ſingularem doctoris Nauarri

Secunda Concluſio.

Quando pœnales leges obligẽt ad culpam, quãdo vero nõ.

Quando ex generali vſu, & communi hominum conſuetudine, receptum eſt, quod aliquæ humanæ leges obligent ſolummodo ad pœnam, & nullo modo

modo ad culpam, in tali casu leges pœnales, ad culpam non obligabunt. Hanc Conclusionem teneo propter fortissimas atq; efficacissimas rationes supradicti Doct. Nauar. & dico, quod quamuis opinio Soti, & aliorum, sit vera, stando in ipsa rerum natura, naturaliq. ratione, atque intime considerata & perpensa, ratione pœnæ, quæ ex se & ex sua intrinseca ratione necessario præsupponit culpam, sed tamen ex communi vsu, & consuetudine, quæ optima est legum interpres, & ex voluntate tacita, seu interpretatiua legislatoris, contrariũ omnino potest contingere atque euenire. Et quod hoc sit in proposito dicendum, probatur primo, quia Reges & Principes, siue seculares iudices, nunquam expresserunt neque interpretati sunt, in suis legibus, maximè pœnalibus, mentem & intentionem suam esse aut fuisse, per ipsas obligare sibi subditos ad culpam, neque consuetudo ipsa id vnquam fuit interpretata, nisi simul cum eis, seu ipsarum aliqua, esset lex aliqua diuina naturalis, aut Euangelica, aut constitutio Canonica, ex qua id ipsum colligeretur: signũ igitur est consuetudine ipsa, supradictas leges interpretante, quod per eas homines non obligentur ad culpam, sed solummodo ad pœnam in eisdem appositam. Quod & hac ratione confirmatur, nam gentiles infideles, olim legumlatores, nihil minus quam de culpa, pœnaq. æterna cogitarunt, siue curarunt, sed solummodo de temporali, & ex fidelibus Christianis, si consulantur hodie seculares principes, forsan nullus omnino erit, id qui dicat, mentem & intentionem suam esse, quando aliquam statuit legem, cui apposita est temporalis pœna, velle per ipsam sibi subditos simul obligare ad culpam: ergo saltim ex voluntate interpretatiua principum, eiusmodi leges mere pœnales, non simul obligant ad culpam. Et confirmatur secundo, nam vt efficacissime probat supradictus Nauar. lib. 1. cons. de constitutionibus, con. 1. num. 23. & con. 3. num. 1. & in d. Manual. cap. 23. num. 41. & sequentibus, & nos latè dicemus infra, ad hoc vt leges, quantumuis iustæ, obligent ad culpam & in conscientia, necessum est, quod recipiantur, ita quod leges non receptæ nullo modo obligant, quia semper præsumitur legislatores, eas ferre sub hac conditione, si fuerint receptæ, & in tantũ & non plus obligant receptę, in quantum fuerint receptæ, possuntq. esse receptæ, quantum ad vnam partem, & non quantum ad aliam, vt dicit idem Nauar. eodem lib. 1. consil. de consuetudine consil. num. 1. & lib. 3. de celebrat. missa. consil. 4. nu. 1. sed quod supradictæ leges pœnales, simul obligent ad culpam, hucusque non est vsu receptum, aut positum in praxi, neque in communi hominum consuetudine: dicendum igitur est, quod leges humanæ, quæ fuerint huiusmodi, obligabunt quidem ad pœnam, sed nullo modo ad culpam, nisi illud ipsum, quod præcipiunt, vetant aut prohibent, fuerit etiam alia lege diuina, aut naturali siue Canonica prohibitum, vel nisi ex communi vsu & consuetudine, & interpretatiua saltem principum voluntate, in communi praxi fuerit positum atque receptum, vt simul obligent ad pœnam & ad culpam. Omnes rationes supradictæ valde notandæ sunt, quia meo videri sunt fortissimę, & concludunt intentum. Solum superest modo, respondere ad argumenta proposita in initio Articuli.

Nota hoc valde.

Nota hoc valde.

Ad primum respondetur, quod leges pœnales, irregularitatis & bigamię, de quibus fit mentio ibidem, neutiquam induunt rationem pœnæ, sed solum cuiusdam indecentiæ, quæ homines ad sacrorum Ordinum functiones reddit inhabiles, de quibus nos non loquimur, sed de illis pœnis, quæ correspondent culpis, quæ alio nomine nuncupantur, vltiones, siue vindictæ, de quibus vt constat ex dictis in prima conclusione, verum

est ex natura rei dicere, quod non correspondent nisi præcedenti culpæ; neque nisi propter præcedentem culpam iustè, à principibus possunt apponi.

Ad secundum respondetur, per illud, quod dictum est in prima conclusione, nępe quod pœna ex natura rei nonnisi culpæ correspondet, si tamen ex consuetudine, aut voluntate principum, expressa seu interpretatiua, aliud habeatur, vel quia leges sic, & non aliter fuerunt receptæ, hoc nihil facit contra nos, aut contra resolutionem nostram. Videatur hac de re, Soto loco supracitato, & Medina similiter, & Nauar. nam horum quilibet pro sua tuenda, & defendenda opinione ac sententia, dicit plura, eaque notatu digniffima.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum legum pœnalium transgressores, in foro conscientiæ, & ante latam iudicũ sententiam, siue condemnationem, teneantur pœnam subire? quod est dicere, an leges pœnales, sicuti ad culpam, ita & ad pœnam, obligent ante iudicis condemnationem?

HÆc quæstio grauissima & difficillima est, atque ex grauissimis, & difficillimis, quæ in præsentiarum possent adduci, de qua, & DD. Scholastici multa dicunt, varia atque diuersa argumenta pro vtraque huius quæstionis parte, hincinde afferentes, quæ longum esset nimis, velle in præsentiarum recensere, cum adeo breuitati studeam. Quapropter ab ipsius prolixiori tractatione supersedendo, ea solummodo contentus ero dicere, quæ præcise ad eiusdem exactam intelligentiam spectant. Et difficultatis punctus stat in hoc, vtrum eo ipso, quo quis transgreditur legem, quæ ipso facto transgressorem suis priuat bonis, teneatur in conscientia Fisco eadem bona mancipare, an vero citra culpam, ea retinere possit, vsque ad sententiæ condemnationem, ob id quia illuc vsque dominium retinet, & possessionis iure potitur.

I. opinio. Dico igitur, quod hac de re, sunt duæ extremæ opiniones, vna dicit, quod legum pœnalium transgressores, in foro conscientiæ, & ante iudicis condemnationem, tenentur ad earumdem subeundas pœnas. Hanc opinionem tenet doctissimus Pater Fr. Ildefonsus de Castro, nostræ huius Religionis magnum decus & ornamentum, sed præcipuæ Prouinciæ D. Iacobi, & nostri Salmanticensis Conuentus, lib. 2. de iusta hæreticorum punitione, cap. 6. & lib. etiam quem inscripsit, de lege pœnarũ, quam & multis grauissimis, atque efficacissimis argumentis, & rationibus comprobat, & re vera est opinio Panormit. *in cap. canonum, de constit. & in cap. dilecti, de arbitr.* vbi inquit, quod ille, cuius bona sunt ipso facto confiscata, non potest illa cum bona conscientia retinere, quia statim (inquit) sunt acquisita Fisco.

II. opinio. Alia est aliorum opinio & sententia, asserentium, quod legum pœnalium transgressores, peccant quidem, si sint leges, quæ simul obligent ad culpam, non tamen tenentur, seu statim obligant ad subeundam pœnam, in foro conscientiæ, ante latam sententiam, & iudicis condemnationem. Hanc opinionem tenet D. Thom. 2. 2. quæst. 62. art. 3. & Caietanus ibidem & in summa, *verbo pœna*, Sylu. *verbo assassinus*, Adrianus Quodlibeto 6. art. 1. Conrra. lib. 1. de contract. quæst. 7. Soto. lib. 1. de iust. & iur. quæst. 6.

art.6. Medina 1.2.quæst.96.art.4.in quadam quæstione incidenti. Pro cujus quæstionis resolutione,& vt ab ea breuiter,atq; celeriter me expediã, præmittendum duxi, quod vniuersæ pœnæ, quæ legibus decernuntur, ad tria genera, siue capita reducuntur.

Primum genus est,earum pœnarum,quę nullam actionem requirunt,nec ex parte Iudicis,nec ex parte delinquentis,sed solũmodo consistunt in priuatione,vt excõicatio, irregularitas, & priuatio vocis actiuæ,& passiuæ. Pœnarum omnium genus ad tria capita reducitur.

Secundum vero genus est earum,in quibus actio delinquentis, miscetur etiam passioni, vt pœna exilij, & pœna pecuniaria, nam in pœna exilij necessaria est etiam actio delinquentis, nempe,vt in exilium proficiscatur, & in pecuniaria, etiam vt nummos soluat.

Tertium pœnarum genus est, in quibus actio requiritur,ex parte exequentis iustitiam, ex parte vero delinquentis,tantummodo requiritur passio,vt contingit in pœna mortis, & abscissionis membrorum. His igitur sic præmissis, propositæ difficultati, breuiter atque resolutiue, respondeo per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

TRansgressores earum legum pœnalium, quæ dicuntur ipso iure, seu ipso facto, & in sola priuatione consistunt, cuiusmodi sunt excommunicatio, & irregularitas, & priuatio vocis actiuæ & passiuæ, ante iudicis sententiam & condemnationem,in earũdẽ pœnas incurrunt.Hæc conclusio est ab omnibus Theologis iurisq. peritis vnanimiter recepta, quãuis aliqui diuersi sint, in constituenda & assignanda ipsius ratione. Caietanus etenim ita esse existimat, quia prædictæ pœnæ in sola priuatione consistunt, ex quo fit consequens, quod absque alia præuia actione, & iudicis admonitione, incurruntur. Soto vero loco supracitato, alia procedit via, dicens id ita esse, quoniam excommunicatio, irregularitas, & aliæ similes pœnæ, non sunt priuatio alicuius boni proprij, quod legis transgressor prius possederat, sed priuatio bonorum communium, quæ ab Ecclesia erat recepturus, quorum proinde Ecclesia,optime illum non participem facere potest, & reddere inhabilem omnino,eo ipso, quo illius leges transgreditur,absq. aliqua desuper facta declaratione. Vtraque ratio est probabilis, sed ratio Caietani est vniuersalior. Ex qua conclusione sequitur, quod si aliqua lex ponit pœnam excommunicationis, ipso facto incurrendam, siue irregularitatis, aut priuationis vocis actiuæ & passiuæ, ij qui tale commiserint crimen, continuo & statim ac crimen patrarint, in easdem incurrunt, absq. alia iudicis declaratione,quamuis de priuatione vocis actiuæ Magister Soto vbi supra,aliquantulum dubitet sed immerito profecto, videatur hac de re,dictus Soto,& Med. locis supracitatis. Intelligenda est autẽ dicta concl. cum tribus conditionibus siue limitationibus. Prima, quod lex dicat ipso iure,seu ipso facto, nam si dicat,sub pœna excommunicationis, &c. intelligendum est comminatorie, tantum de excommunicatione ferenda, & non lata,& idem dico de alijs,nam leges pœnales,cum sint odiosæ,in mitiorem partem sunt interpretandæ, & potius restringendæ, quam ampliandæ. Secunda conditio est,,vt actus qui præcipitur aut prohiberur, sit exterior, nam actus interiores non subduntur censuris Ecclesiasticis, propter quod si quis (quod absit) hæresim mente conceperit, non autem ore,aliove modo ipsam protulerit, non erit excommunicatus. Tertia conditio est, quod actus, ratione cuius talis pœna imponitur, sit perfectus, nam si quis verbi

Leges pœnales quæ in sola priuatione consistunt, obligant ante iudicis condẽnationẽ.

Supradicta Conclusio intelligenda est cum tribus conditionibus siue limitationibus

gratia, emisit sagittam, animo interficiendi clericum, & errauit ictum, non erit excommunicatus, similiter neque qui propinauit venenum, si mors inde non est subsequuta, non efficitur irregularis: Hæc omnia vera sunt omnibusq. peruia.

Secunda Conclusio.

Leges pœnales quæ in actione & passione cõsistunt, nõ obligant ante iudicis condemnationem.

Transgressores earum legum pœnalium, quæ in actione & passione consistunt, non tenentur earum pœnas subire, ante iudicis condemnationem, & multo minus illas pœnas, quæ in sola passione consistunt. Hæc Conclusio est expressa Magistri Soti, loco supracitato, conclusione prima, & Medinæ conclusione secunda, vbi eam multis, atque efficacissimis rationibus comprobant, quarum ea potissima est, quia pœna, vt nomen ipsum sonat, ex eo pœna dicitur, quia passio est, & natura ipsa abhorret, vt idem sit omnino agens & patiens, ex quo sit consequens, quod lex, quæ efficeret meipsum exequutorem propriæ pœnæ, non esset naturæ conformis, neque iusta sed iniusta, ac proinde neque obligatoria, cum omnis lex iusta, vt supra diximus, à naturali lege habeat deriuari. Videantur, quæ hac de re latissime dicunt, supradicti Soto & Medina, vbi supra.

Tertia Conclusio.

Lex pœnalis, quæ cõsistit in passione, seu bonorũ amissione quãuis nõ obliget ante iudicis condẽnationem retrotrahitur tamẽ, ad tempus cõmissi delicti.

Quando aliqua lex imponit pœnam ipso facto incurrendam, quæ consistit in passione, seu bonorum amissione, quamuis non obliget ante iudicis condemnationem, vt dictum est, retrotrahitur tamen sententia iudicis, & eius exequutio, vsque ad illum articulum, quo eiusdem legis transgressor crimen admisit. Volo dicere, quod lex, quæ ponit hæreticis, pœnam amissionis bonorum ipso facto, quo hæretici fuerint, quamuis non obliget illos in conscientia, ad spoliationem & expropriationem eorumdem bonorum ante iudicis condemnationem, atque sententiam, post ipsam tamen retrotrahitur sententiæ ipsius exequutio, vsque ad illum articulum quo hæresis crimen voluntarie admiserunt. Hæc conclusio est supradicti Magistri Soto, loco supracitato, conclusione 4. vbi & probat eam, *ex cap. cum secundum leges, de hæreticis, & ex l. post D. Marty. C. ad legem Iulli. maies*, & dicit, quod iste est vniuersalis vsus, & practica, senatus sanctæ inquisitionis, vt habetur ex directorio inquisitorum lib. 3. tit. 9. adeoq. vera est, inquit, prædicta sententia, vt omnes contractus, nempe donationis seu venditionis, atque alij, facti etiam causa dotis, quos hæretici ab illo articulo fecerunt, habendi sunt pro infectis, & si apud dictos hæreticos, non adhuc inueniantur pretia, nihilominus Fiscus, nullo emptoribus pretio restituto, sibi adiudicabit dicta bona. Neque ex dicta (inquit) conclusione inferri potest, quod leges pœnales, quæ consistunt in actione & passione, obligent ante iudicis condemnationem (vt contraria tenet opinio) nam aliud est amittere bonorum dominium, quantum ad hunc effectum, propter admissum crimen, vt non possint ab illo articulo illa alienare, aliud vero seipsos expropriare, atq: spoliare ipso dominio, ante iudicis condemnationem. Bene enim stat, ac rectè se compatitur, vt quis simul suorum bonorum habeat dominium, nec illa possit alienare, vt patet in habentibus primogenituras, & in pupillis ante legitimam ætatem, & in multis alijs, quæ latissime prosequitur prædictus Soto loco supracitato.

Quarta

Quarta Conclusio.

In supradicto casu, quando lex ponit pœnam amissionis bonorum ipso facto, tunc non est necessarium, vt sententia iudicis feratur super dictam pœnam, sed sat est, vt feratur super crimen, & declaretur, quod hæreticus conuictus est de tali crimine à tali die. Hæc Conclusio est etiam supradicti Soto, loco supracitato, concluſ. 3. vbi & probat eam, *ex d. cap. cum secundum leges, de hæreticis*, ex vltimis verbis, & ex multis alijs rationibus & iuribus, quæ à me breuitatis gratia omittuntur, vt ne longiorem protraham sermonem, breuitatiq. studeam.

In supradicto casu, nō est necessaria sententia Iudicis declaratoria, circa pœnam, sed sat est, vt per sentētiā declaretur, quēpiam cōmisisse tale, delictum, tali die, &c.

Quinta Conclusio.

Quotiescumque iudex, sua iusta atque iuridica sententia, reum aliquem condemnat ad pœnam, quæ non est mortis, seu corporalis læsionis inflictiua, reus parere tenetur, etiamsi ipsum aliquid agere oporteat, secus autem, si corporali supplicio condemnetur; nam tunc tantum obligatur ad pati, non vero ad agere. Hæc Conclusio est supradicti Soto, loco supracitato concluſ. 5. cuius primam partem probat, nam vnusquisque tenetur, potestatibus sublimioribus obedire, nisi aliquo diuino aut naturali iure excusetur, at in dicto casu, postquam iuste ac iuridice (vt supponitur) reus condemnatus est, nullo modo excusatur, quare non alius requiritur legis exequutor, quam ipse iudex, sententiā ferens, siue pronuntians, ipsiq. sententiæ prolatio, vbi non est de corporali supplicio, legitima est eiusdē exequutio, cui proinde reus tenetur parere. Secundā vero partē conclusionis probat, quia nullum ius permittit, aut patitur, vt idem simul ac respectu sui ipsius, sit agēs & patiens, & vt videtur, natura ipsa abhorret, atq. ipsa inclinatio, quam natura nobis indidit, tuendi & conseruandi propriam vitam Ius dat, & excusatos nos habet, vt nulla obedientia cogere possit, vt in nos metipsos, manus vltrices conijciamus. Multa ad hoc propositum inducit supradictus Soto, vbi supra, varia contra se, suasq. assertiones adducendo, & asserendo argumenta, quibus meo quidem videri, satis dilucide atque per docte respondet, vt videri poterit ibidem. Hæc de isto Articulo breuiter ac summatim dixisse sufficiat.

Quādo reus tenetur parere Iudicis sententiæ, quando vero non.

ARTICVLVS XX.

Vtrum humana leges respiciant præterita; an vero solummodo futura?

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur per sequentes Conclusiones.

Conclusio.

REgulariter & communiter loquendo, humanæ leges solummodo respiciunt futura; non vero præterita. Hæc Cōclusio est expressa Panor. *in cap. cognoscentes de constitutionibus*, & communis omnium Iurisconsultorū, pro qua facit, *cap. fin. de constitut. & cap. leges. C. de legibus & leg. de vsuris. C. de vsuris, & cap. ante triennium, dist. 31. & c. proposuistis, dist. 82.* quam solum-

Regulariter loquendo humanæ leges respiciunt, futura, non vero præterita.

modo limitant Doctores, in eo casu quo in aliqua lege expresse,ac nominatim de præteritis aliud decernatur,siue caueatur,per dictum *cap. fin. eod. tit. de const.* Et addit dictus Panor.quod lex siue constitutio,iuris antiqui declaratoria, addens nouam pœnam, non extenditur respectu pœnæ ad præterita, quinvero respectu dictæ pœnæ censetur, quasi lex, & constitutio noua. Quod & probat, *ex cap.quoniam simoniaca, de simonia*, nam licet ante constitutionem Concilij Generalis,cuius ibi fit mentio,committeretur simonia in receptione Monialium pretio dato, non tamen erat pœna constituta, quæ statuitur in dicto capitulo, nempe, quod Moniales simoniam committentes, in earum receptione, è Monasterio expellerentur, detrudendæ in aliud arctius,ad agendam pœnitentiam.Quæ pœnæ,inquit supradictus Panorm. non extenduntur ad Moniales ante dictam constitutionem per simoniam receptas,vt constat ex eodem capitulo,& ex alijs multis,quę ad hoc propositum possent adduci, à me breuitatis gratia omissis, vbi cõstitutiones iuris antiqui declaratoriæ, addentes nouam pœnam, respectu dictæ pœnæ,non extenduntur ad præterita, & censentur quasi constitutiones nouæ. In fin.d.cap. addit Panor. quod vbi lex,siue constitutio, est iuris naturalis declaratoria,extenditur etiam ad præterita, quia ibi solummodo declarat, & nihil de nouo inducit, iuxta id, quod habetur in iure, *in l. hæredis palam. ff. de testamentis.* vbi potius ligat constitutio antiqua, quam noua declaratoria.Circa prædictam difficultatem videatur Nauar.relectione, *super cap. si quando de rescript. excep. 21. nu. 3. cum seq. & nu* 48.vbi latissime tractat hanc materiam,Vtrum lex noua,saltim quoad aliquos effectus,respiciat præterita. Videatur etiam Sylvest. *verbo lex,q.23.*

Nota hoc valde.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum necessum sit, quod leges humanæ recipiantur,& an non receptæ ligent?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Humanæ leges non ligant, nisi recipiantur, & iusta aliqua de causa, non receptæ sunt nullæ.

CErtissimum atque constitutissimum est,quod humanæ leges,debent recipi, & quod iusta aliqua de causa non receptæ non ligant. Hanc cõclusionem tenet expresse Nauar. in suo Manual.cap.23.nu.41.& lib.1.consil. de constit.con.1.num.23 & con.3.nu.1.& lib.3.consil.de stat.Mona.consil.28. nu.1.quam & probat primo,*ex §. leges, dist.4.* vbi ponuntur subsequentia verba, & sunt D. Aug. lib. de vera Relig.cap.31. *Leges*, inquit, *instituuntur cum promulgantur, firmantur cum moribus vtentium approbantur. Sicut enim moribus vtentium in contrarium,nonnulla leges hodie abrogatæ sunt,ita moribus vtentium ipsæ leges confirmantur.* Et addit ; *vnde illud Telesphori Papæ, qui decreuit, vt generaliter clerici à quinquagesima, à carnibus,& delitijs ieiunent, quia moribus vtentium approbatum non est,taliter agentes transgressionis reos non arguit.* Verba sunt expressa supradicti Augustin. Alia duo exempla ponit Gratianus, *in cap. statuimus,& cap.denuq. dist.4.* & facit, *cap.2.de tregua & pace*, vbi statutũ fuit, vt ne bellum fieret etiam iustum,in Aduentu vsque ad Epiphaniam,neque à Septuagesima, vsque ad octauam Paschæ, & tamen quia non fuit receptum,non ligat,pro quo etiam facit,*lex de quibus. ff. de legibus*, vbi habentur

tur sequentia verba, *cum ipsa leges nulla alia ex causa nos teneant, quam quod iudicio populi recepta sunt &c.* Vnde inquit supradictus Nauar. in d. Manual. loco supracitato, quod leges, antequam recipiantur, saltim per maiorē partem vniuersitatis, cuius est pars transgressor, eundem non ligant, quoniam promulgari videntur cum ea conditione si recipiantur, saltim per maiorem partem. Ad quod probandum inducit, Dominicum singulariter ab omnibus receptum, *in d. §. leges dist. 4. & in cap. 2. de constit. & Felinum in cap. 1. de treuga & pace, à nu. 12. verbo intelligo*. videatur hac de re, Castro de lege pœnali, lib. 1. cap. 8. Sed insurgit modo difficultas, an primi legem aliquam humanam non recipientes, sine iusta atque legitima causa, peccent mortaliter? cui quæstioni, atque difficultati, respondeo per sequentem conclusionem.

Secunda Conclusio.

Certissimum etiam, atque constitutissimum est, quod primi non recipientes humanas leges, mortaliter peccant, nisi excusentur ex aliqua iusta & rationabili causa, aut nisi id faciant ex voluntate expressa, vel saltim tacita, atq; interpretatiua Principum seu Legislatorū. Hæc etiam conclusio est expressa Nauar. lib. 1. consil. de const. con. 1. nu. 23. cum seq. & in Manu. cap. 23. nu. 35. vbi agit de obligatione, qua tenentur subditi, obedire suis Superioribus, quando eis aliquid præcipiunt animo obligandi ad mortale, *per cap. 2. de maiorit. & obed & cap. secundum 8. q. 1.* Sed quod excusentur seu excusari possint, aliqua existente iusta & rationabili causa, probat idem Nauar. locis supracitatis ex D. Thom. 1. 2. q. 96. art. 6. in corpore artic. vbi inquit, quod si emerserit casus, in quo obseruatio alicuius legis, sit damnosa communi saluti, non est obseruanda. Idem tenet 2. 2. q. 47. ar. 3. & dicit supradictus Nau. quod iustam causam non seruandi aliquam legem, videtur quis habere, quādo cernit, quod huiusmodi lex non seruatur, nec cœpit obseruari ab alijs, maxime à maioribus, seu à maiori parte illorum, quibus posita est; nam cum lex (inquit) respiciat vtilitatem communem, nō videtur velle eius legislator, vnum vel alterum ligare ad seruandum, quod alij consubditi non seruant, nec seruare cœperunt. Item habent iustam causam, illam non seruandi, qui id faciunt ex voluntate expressa vel tacita, seu interpretatiua principum & legislatorum, vnde qui sciente id Superiore & potente cogere, & non cogente, aliquam legem seruare, eandem non seruant (inquit prædictus Nau.) non peccare ex eo, quod superior per eiusmodi taciturnitatem, videtur ipsā suspendere, aut tollere, iuxta Gloss. singularem, & celebrem, *in cap. 1. de treuga & pace*, quam approbant Panor. & omnes communiter DD. quos refert Felin. *in* eod. cap. Sed difficultas est: inuestigare, an per id solum, lex siue constitutio aliqua, videatur derogata, & quid sit necessarium ad hoc, vt aliqua lex siue constitutio dici possit non recepta? Cui quidem difficultati, respondeo per sequentem Conclusionem.

Primi non recipientes leges, nisi iusta causa excusētur peccāt mortaliter

Nota, q̄ quādo legislator videt legem aliquā, non seruari, & tacet, videtur ipsam tollere, aut suspēdere.

Tertia Conclusio.

Renuente populo, ex aliqua iusta causa, legem aliquam recipere, tunc vere censetur, atque iudicatur non recepta, viribusq. eneruata, quando vidente, aut sciente Principe siue Legislatore, & tacēte, contra eam aliqui efficiuntur actus contrarij. Hanc Concl. tenet Gloss. *in cap 1. de treuga & pace*, affirmans quosdam Episcopos, non teneri de transgressione cuiusdam canonis, qui moribus vtentium non fuit receptus. Idem tenet alia gloss. *in l. rem*

Quādo lex aliqua iuste, & legitime dicitur, non recepta.

nouam. §. patroni.C.de iudicijs, & secundum Abb. *in d.c.1.de treuga,& pace*, sufficit binus, aut trinus actus contrarius,sciente legislatore,ad hoc vt lex non habeat,seu amittat suam vim,quæ etiam fuit doctrina Bart.*in l.de quib. nu.*10 *de legib.* Quod & hac ratione confirmatur, nam ad inducendam consuetudinem, ad quod vt dicitur,requiritur frequentia actuum,sufficit binus actus,nam quod bis fit, frequenter fieri dicitur, iuxta Gloss.singularem,& communiter receptam,*in rubrica.C.qua sit lon.consue.* vbi & addunt quidam DD.non esse necessarium,quod huiusmodi bini actus,sint iuditiales,imo vero, neque quod id fiat in præsentia Principis siue Legislatoris, sed sat esse, quod ipsi sciant, aut illi ad quos spectat punire eiusmodi delicta, quando infringuntur leges, nam sicuti consuetudo potest induci,& valet secundum aliquos,inscio & ignorante Principe siue Legislatore,quod tenet Abbas. *in cap. fi. de consuet.nu.*13. ita etiam,& desuetudo (vt sic loquamur) introduci etiam potest in eiusdem absentia,quinvero & sine ipsius scientia,satis enim est,vt illud sciant illi,ad quos spectat in Republica,eiusmodi delicta punire, nam si non id faciunt, tacite censentur consentire. Sed pro maiori horum explicatione & declaratione,sequens statuitur conclusio.

Quot actus sint necessarij ad hoc, vt aliqua lex dicatur nõ recepta.

Quarta Conclusio.

Lex etiam humana dicitur non recepta,quãdo etiam ignorante Principe siue Legislatore,per decennium non seruatur,sed negligitur atq; omittitur. Hæc Conclusio statuitur à Nauar.in d.lib.1.consi.de const. consi.1.num.24. quam dicit esse Felin.& multorum Iurisconsultorum,*in c.1.de tregua,& pac.* vbi,& communiter reijcitur Abbatis opinio,qui existimabat, 40. annorum spatium ad id esse necessarium. Sed Felin. opinionem, vt magis veram, & communem, refert & recipit Couarr.lib.2.variarum,cap.16.nu.6.& ponitur in num.opinionum communium, vt constat ex 3. Tomo dictarum opinionum commu. f.561. & extendenda est supradicta Conclusio, ad hoc vt locum habeat, non solum in legibus ciuilibus, verum etiam in canonicis, & in quibuscumq. statutis,siue decretalibus,aut Extrauagantibus Summorum Pontificum, quæ nisi receptæ fuerint, & per decennium fuerint omissæ & neglectæ, vim & vires amittunt, nec seruare ipsas aliquis tenetur.Quod etiam est intelligendum,etiamsi lex de nouo emergens, deroget omni contrarię cõsuetudini;non enim inquã,habebit locũ eiusmodi dispositio,si ipsa ab initio non fuit recepta. Nam licet verum sit, quod non valet consuetudo,contra legem consuetudinem derogantem, vt tenet Abbas,*in cap. fin.de consuet.nu.*22. & Bart. *in l.de quibus.ff. de legib. num.*4. debet tamen intelligi dicta clausula,consuetudinis derogatoria, respectu præteritæ consuetudinis,antecedentis ipsius legis promulgationem, & hac conditione, vt lex ipsa fuerit recepta, non tamen de consuetudine futura ipsam subsequente, aut si numquam fuit recepta; nam corruente aliqua dispositione per contrariam consuetudinem, corruunt etiam, & omnes clausulæ in ipsa dispositione insertæ, vt tradit Glossa notabilis & communiter recepta, *in l. si patronus. §. patronum verbo fabianæ. ff. si quis in fraud. patron.* Sed intelligenda est supradicta conclusio,quod lex tollitur per non vsum per decennium, si intra idem decennium occurrit casus, in quo ipsa exequutioni mandetur, nam si non occurrit,non tollitur per non vsum per decenniũ, neque per multum maius tempus: hoc tenet expresse supradictus Nauarr. *in d.con.1.de const.num.*25. vbi inquit, quod desuetudo, quæ non implicat

Ad hoc vt lex humana dicatur nõ recepta, sufficit q̃ p tẽpus decẽ anno rũ nõ seruetur.

vsum

vsum contrarium legi, non tollit eam. Sicut non tolleretur dispositio, *l. quæritur. ff. de statu homin.* vbi habetur, quod Hermaphroditus habeatur pro viro, siue pro femina iuxta sexũ, qui in eo præualet, etiamsi per mille annos, in aliqua Prouincia nullus nasceretur Hermaphroditus. Videatur hac de re Sylvester, *verbo, lex q.* 26. In supradicto loco num. 25. prædictus Nauar. mouet quandam quæstionem quotidianam in vsu, & vt inquit, nouam in resolutione, & ea est, an lex non recepta ab eam ignorantibus, ita enerueturi, sicut non recepta ab eam scientibus? Qua hinc inde discussa, parti adhæret affirmatiuæ, quam & dicit esse veriorem, nam iustior est causa non obseruantium legem aliquam, eo quod ignorant eam, quam eorum qui scientes, eam nolunt recipere. Et ratio, quare lex non recepta non ligat, quæ est, quia non est vsu firmata, vt habetur in *l. de quibus. ff. de leg.* hæc inquam ratio æque militat, cum desinit seruari per ignorantiam, ac si desineret seruari per renutum, siue per voluntatem contrariam. Videatur etiam num. 26. & 27. vbi ad hoc propositum dicit plura, eaq. notatu dignissima.

Quinta Conclusio.

Omnis lex, siue humana constitutio, in dubio præsumitur esse vsu recepta. Vnde qui legem aliquam in suum fauorem allegat, habet suam intentionem pro se fundatam, & ille contra quem allegatur, probare debet minime esse receptam. Hæc conclusio est expressa Bartoli *in l. illa. num. 5. ff. de verb. oblig.* quem omnes in hoc sequuntur communiter Iurisperiti. Hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

Omnis lex, siue humana Cõstitutio, in dubio videtur esse recepta.

ARTICVLVS XXII.

Vtrum omnes homines subijciantur Legibus?

HAnc quæstionem, atque difficultatem, tractat D. Tho. 1.2.q.96. art. 4. quam & pro more suo difficultat, vt veritas plenius eluceſcat. Et quidem videtur, quod non omnes homines subijciantur legibus: nam illi solum eisdem subijciuntur, quibus ponuntur: sed iusto, vt inquit D. Paulus 1. ad Timot. 1. non est posita lex: ergo iusti non subijciuntur humanis legibus. Quod & confirmari potest ex eo, quod dixit Vrbanus Papa, & *habetur in cap. duæ sunt. 19. quæst. 2.* vbi dicitur, *quod qui lege priuata ducuntur, nulla ratio exigit, vt publica constringatur*: sed iusti, & omnes spirituales viri, qui sunt filij Dei, lege priuata Spiritus sancti ducuntur, iuxta illud Pauli ad Roman. 8. *Quicumque Spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei*: ergo non omnes homines subijciuntur humanis legibus. Et confirmatur secundo: nam vt dixit Vlpianus Iurisconſ. & habetur *in l. Princeps. ff de legibus. Principes soluti sunt legibus*: ergo saltem isti non subijciuntur ipsis. Sed in contrarium est, quod dixit D. Paulus ad Roman. 13. quod, *omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*: sed non videtur esse subditus potestati, qui non subijcitur eius legi, quam fert potestas: ergo omnes homines debent legibus esse subiecti.

Pro resolutione, & explicatione præsentis Articuli, oportet aduertere, seu potius in memoriam reducere, id quod diximus supra, nempe, quod duplex est legis virtus: prima est directiua, alia vero coercitiua: prima dirigit, quia de ratione legis est, quod sit regula & mensura humanorum actuum: secunda vero reprimit, & corrigit, quidquid in contrarium legis

gis

gis fit. Hoc præmisso, ac supposito, propositæ difficultati respondetur per sequentes conclusiones.

Prima Conclusio.

Quantũ ad vim directiuã, oẽs in vniuersum subduntur legibus, nõ solum subditi, verum etiã Principes atq. Prælati.

QVantum ad vim directiuam, omnes in vniuersum homines, subijciuntur humanis legibus, siue subditi, siue vero Principes, atq. Prælati. Probatur hæc Conclusio, nam legibus subijci, quantum ad præfatam vim directiuam, vt ex supradictis constat, nihil est aliud, quam per easdem ordinari, & dirigi in debitum finem, cum de ratione legum sit, quod sint regula & mensura humanorum actuum, à qua quidem obligatione, & directione, nulli eximuntur subditi, siue Principes, atque Prælati. hoc est certum & clarum.

Secunda Conclusio.

Loquendo de vi legum coerciua, siue coactiua Principes & Prælati, quinvero & isti quadam ratione eximuntur a legibus.

Loquendo de legibus, quantum ad vim coactiuã, siue coercitiuam, quãuis illis sint subiecti omnes in vniuersum subditi, non tamen Principes, siue Legislatores, à qua etiam coerctione, peculiari ratione eximuntur iusti. Probatur hæc conclusio, nam Principes, & Legislatores, vt supponitur, non habent Superiores, à quibus possint cogi, siue constringi ad earumdem legum obseruantiam, siue propter ipsarum transgressionem, pœnis multari atque puniri, cum ipsi sint legumlatores, & vltores, & coactio fieri non possit eiusdem ad seipsum. Non enim capit intellectus, aut videtur vllo modo possibile, vt quis vim sibiipsi inferat, aut semetipsum sua lege cogat, & si id fecerit, certe erit extra rationem Legislatoris, siue Principis. Simile quadam ratione dicitur de iustis, quod non sunt legibus subiecti, quantum ad vim coercitiuam, nam cũm virtutum habitibus ducantur, nihil coacte agunt, quod ad virtutẽ pertineat, sed omnia sua sponte ac delectabiliter perficiunt, vt enim inquit Arist. 2. Eticor. id est de ratione virtutis, nam virtus facit, vt studiosus prompte, & cum delectatione operetur, Ex dictis patet solutio ad argumenta, siue rationes dubitandi, in contrarium adductas, nam omnes illæ auctoritates D. Pauli, & Vrbani Papæ, intelligendæ sunt de legibus quantum ad vim coercitiuam, non vero quantum ad directiuam, quinvero ista Spiritus sancti flamine adiuta, potius viget in iustis, vigereq. debet, ac prævalere in Legislatoribus & Principibus, in quibus præ alijs ratio dictat, vt faciant ipsi quod facere præcipiunt subditis. Nam quanto Principes & Legislatores, magis exempti sunt, & liberiores eosdẽ Deus fecit à coactione, eo vigilantius obsequentes esse debent legibus, eisdemq. parere, ne merito de ipsis dicatur, quod de Scribis, & Pharisæis olim dixit Christus, Matth. 23. nempe, quod dicunt, & non faciunt, imponuntq. alijs onera grauia, & importabilia, ipsiq. nec digito volunt ea mõuere. Vnde in *cap. cum omnes, extra de Constit.* habetur, *vt quod quisque iuris in alium statuerit, eodem vtatur & ipse*, & citatur ad hoc propositum illa Sapientis auctoritas, *Patere legem quam tuleris. & in l. 4. C. de legibus, & Constit* dixere olim Imperatores ipsi, *Quod digna vox est maiestate regnantis, legibus se Principem alligatum profiteri.* Ex hijs omnibus colligitur, quod Principes, & Legislatores, subijciuntur & alligantur legibus, quantum ad vim directiuam, licet non quoad coercitiuam, nam licet non timeant humanas pœnas, debent tamen timere Deum, qui iuxta Regium Psaltem Psalmo 81. Constitutus in medio Deorum, hoc est Iudicum, siue Principum, eosdem dijudicat. Debent etiam qui alios illuminant, & ipsi lucere, sibiq. ipsis lumen præbere. Hac de re videatur supradi-

pradictus Soto loco supra citato, & Medina 1.2. quæst.96. art.5. vbi ad hoc propositum dicuntur plura, eaq. notatu dignissima. Videatur etiam Nauar.lib.5.Consil. de pœnit.& remiss. cons.18. num.1. vbi agit de obligatione, quam habent Principes, & Monarchæ seruandi leges, atque eisdem subdi, quantum ad earum vim directiuam.

ARTICVLVS XXIII.

Vtrum liceat subditis, quandoq. agere præter Legis verba, aut vero contra ipsam, quod est dicere, an Epicheia sit omnino subditis interdicta?

ET vt veritas plenius eluceſcat, pro parte affirmatiua, volo argumentari: & videtur, quod Epicheia ſit ſubditis penitus interdicta, & quod nullo modo liceat ſubditis, agere contra legis verba. Primo, quia, vt inquit D.Auguſt.lib.1.de vera Relig.cap.31. *In temporalibus legibus, quæ-nis homines iudicent de illis, cum eas inſtituunt, poſtquam tamen inſtituta, & firmata ſunt, nullo modo licet, de illis iudicare, ſed ſecundum ipſas.* Sed ſiquis ſubditus vteretur Epicheia, verba legis interpretando, ſeu potius prætermittendo, & dicendo, ſe intentionem Legiſlatoris velle ſeruare, iam videretur de lege ipſa iudicare: ergo id ſubditis facere nullo modo licet Cõfirmatur, nam ad quem pertinet Leges condere, ad eumdem ſpectat ipſas interpretari: ſed ſolis Principibus, competit leges condere, nullo vero modo ſubditis: ergo neque ipſas interpretari, quinvero clauſis, vt aiunt, oculis, obedire atq. ſecundum ipſas facere. Cui & ratio ipſa naturalis accedit, nam de omnibus ſapientibus præſumendum eſt, quod recte nouerint ſuis verbis mentem, & intentionem ſuam explicare: ſed legum conditores, vt plurimum, ſunt ſapientes, diuinoq. lumine illuſtrati, vtpote de quibus dicit Sapientia Prouerb.8. Per me Reges regnant, per me Principes imperant, & legum conditores iuſta decernunt: ergo de intentione Legiſlatoris, nullo modo licet ſubditis, iudicare, aliter quam per verba legum fuerit explicatum, & declaratum.

Sed in contrarium eſt, quod dixit D.Hilarius 4.lib.de Trinitate cap.12. nempe quod intelligentia dictorum, ex cauſis deſumenda eſt, quia non ſermoni res, ſed rei debet eſſe ſermo ſubiectus: ergo ſecundum hanc doctrinam, prudentius atque conſultius eſt, attendere ad cauſam, quæ Legiſlatorem induxit, ad faciendam atque condendam aliquam legem, quam materialiter ad verba ipſius legis.

Pro intelligentia & reſolutione, huius difficultatis de epicheia, licet plura ſuperius dixerimus, viſum tamen eſt dictis aliqua ſuperaddere, & dico primo, quod ſicut iuſtitia legalis, in legibus condendis, atque ſtatuendis, reſpicit caſus communes, communiter conſuetos, & magna ex parte incidentes, ſic eſt & alia particularis virtus, quam Græci *Epicheiam* vocant, Latini vero, *Æquitatem*, quæ reſpicit caſus particulares, & ſpeciales rerum circumſtantias, de qua agit D.Thom. 2.2. quæſt.120. per plures Articulos, & de ipſa intelligendum eſt, quod dixit Sapiens Sap.11. loquens cum Deo: *Tu autem dominator virtutis, cum tranquillitate iudicas, & cum magna reuerentia diſponis nos.* Vbi Græce, *tranquillitatis*, loco & nomine, habetur, *epicheia*, ac ſi diceretur, iudicas nos, ex æquo & iuſto, *reuerentia* etiam nomine, habetur, *indulgentia*, id eſt, diſponis nos, cum multa indul-

Quidnam ſit epicheia, & eius munus & officium.

indulgentia, ad hunc sensum, id est, non seuere, aut crudeliter nos iudicas, siue nostra disponis. Huius virtutis epicheiæ, seu æquitatis, munus & officium est, dirigere, & moderari legem positiuam, propter defectus, quos habet, cum posita sit in vniuersali, & casus vniuersos particulares, non potuerit comprehendere; hoc facit æquitas, siue epicheia, respiciendo casus particulares atque extraordinarios, qui per legem communem non potuerunt prouideri. Cui quidem virtuti duo aduersantur extrema vitia, quorum est alterum, legum superstitiosa obseruatio, quod tunc fit, quando quis in legum obseruatione, est nimis iustus, etiam contra intentionem Legislatoris. Alterum vero est, fraudulenta legis verborum interpretatio, etiam contra mentem legis, & ipsius latoris. Primo vitio peccauit Iephte, vt refertur apud sacram Scripturam, Iudicum 11. qui vt nimis seuere seruaret iuramentum à se factum, occidit filiam suam: idem & potest dici de Saule Rege, qui voluit occidere Ionathan filium suum, eo quod contra suum præceptum, summitatem virgæ parum faui mellis deguſtasset. Præceperat enim, vt nemo militum suorum, ante Solis occasum, cibi aliquid deguſtaret, vt habetur 1. Regum cap. 14. De hoc vitio multa traduntur Prouerbia, qualia sunt illa, *Summum ius, summa iniuria, & Ne quid nimis*. Prouerbiorum etiam 30. habetur: *Noli esse nimium iustus, nam qui vehementer emungit, elicit sanguinem*. De secundo vero vitio item dicitur, *in l. non dubium. C. de leg. quod non dubium est in legem committere, qui verba legis amplexus, contra Legislatoris nititur voluntatem, & in l. contra. ff. e. d. tit.* habetur, *quod fraudem facit legi, qui saluis eiusdem verbis, mentem eius circumuenit*. Hoc vitio sæpe peccatur in Republica, nam præcipit lex, v. g. vt ne filij Clericorum paternam hereditatem obtineant, at certum est, quod concredere illam amico, vt postmodum det eam filio, est saluis verbis legis mentem eius circumuenire. Item est lex Ecclesiastica, vt sacerdos in fauorem filij, beneficium non renuntiet, sed si conueniunt duo Presbyteri, vt alter in alterius filium suum conferat beneficium, & alter viciſſim mutuo faciat idipsum, isti duo amplecti videntur verba legis, sed tamen contra ipsius nituntur mentem & voluntatem, ac ideo eiusdem sunt transgressores. Sunt hæc quammaxime notanda, & memoriæ commendanda.

Quænam vitia aduersentur æquitati & epicheiæ.

Dico secundo pro intelligentia eiusdem Articuli, & epicheiæ prædictæ, quod legem deficere in particulari propter incidentes speciales casus, contingit dupliciter, vno modo negatiue, alio vero contrarie. Tunc deficit lex negatiue, quando deficit ratio ipsius in particulari, sed tamen non est incommodum seruare ipsam, vt, verbi gratia, fertur lex, vt quilibet Sacerdos tali die celebret in satisfactionem peccatorum suorum, cognoscit quis, aut certo credit, abunde se pro suis delictis satisfeciſſe, & cum hoc celebrat, in tali casu dicitur lex cessare negatiue, & non contrarie, quia non est incommodum, eo nihilominus obstante, seruare ipsam. Dicitur autem lex cessare contrarie, quando ipsam obseruare, est facere contra Legislatoris intentionem, & voluntatem, vt patet in lege de reddendis depositis, si exposcantur, vel à furioso, seu ad destructionem Reipublicæ, in quo quidem casu, talis redditio esset iniqua, mala, atq. dolosa. His præmiſſis notabilibus, propositæ difficultati, respondetur per sequentes concluſiones.

Nota, quotupliciter cõtingit legem deficere in particulari.

Lex, quæ à cõmuni bono deficit, nõ inducit obligationem ipsam obseruandi.

Prima Concluſio.

Omnis lex, quæ à communi bono deficit, nullam habet vim, neque inducit

ducit obligationem, ipsam obseruandi. Hæc conclusio, est certa & manifesta, & fundatur in ratione desumpta ex ratione ipsius legis, nam cum iuxta superius dicta, lex omnis institui, atque constitui debeat, nonnisi pro bono communi, ciuiumq. communi salute, quæ ab hac ratione deficit, nullam vim, aut robur habebit obligandi. Quæ quidē concl. & ipsius ratio est D.Tho. 1.2.q.196.art.6. quam & confirmat auctoritate Iurisconsulti, *in l. nulla.ff. de legib.* vbi inquit, *quod nulla ratio iuris, aut æquitatis benignitas patitur, vt ea, quæ salubriter pro hominum vtilitate introducuntur, duriori nos interpretatione, contra ipsorum commodum ad seueritatem perducamus*. Ex hoc infertur, quod quamuis lex in communi lata, pluribus casibus contingentibus vtilis sit, nihilominus in casu quo noscitur aduersari bono communi, atque communi saluti, non est obseruanda. Adducit exemplum D.Thom. in obsidione ciuitatis, quo tempore salutiferum est lege caueri, ne portæ ciuitatis aperiantur, sed nihilominus si tunc ciues, quorum vita adeo Reipublicæ est necessaria, hostes fugientes, in vrbem se vellent recipere, contra legis verba aperiendæ sunt illis valuæ, quia id expedit bono communi, & contrarium facere, esset contra mentem legis, illam nempe, quam haberet Legislator si adesset, atque ea de re consultus fuisset. Leges enim ponuntur in communi, nec possunt satis perspicere casus particulares, vt habetur *in l. nec leges, & in l non possunt. ff. de legib.* ex quo fit consequens, quod quotiescumque occurrerit casus, quem si Legislator prospexisset, exemptum à legis obseruantia iudicaret, in tali casu lex non est obseruanda. Et hæc est propria ratio, epicheiæ, siue æquitatis supradictæ.

Nota hoc valde.

Secunda Conclusio.

Quando lex deficit, in particulari tantum negatiue, non cessat obligatio ipsius, nec in tali casu, licet subdito, contra verba legis agere. Probatur & declaratur simul supradicta conclusio, & est notissimum exemplum in lege ieiunij, cuius finis est extenuare corpus, & habere pacatas passiones, sed demus casum, quo quis satis alia via eadem haberet pacatas, certum est, quod eo non obstante, teneretur lege ieiunij, cuius & ratio est, quia quamuis in ipso deficiat, ratio legis in particulari, cessante ratione legis in particulari, tantummodo negatiuè, non cessat obligatio legis, vt dictum fuit supra. Ponuntur enim leges humanæ, & ordinantur in commune bonum, & bonum commune, & publicum conseruatur, per communē legum obseruantiam, necessumq. est, vt obseruentur, quando sine incommodo seruari possunt, nam, per hoc quod si ipsarum ratio deficiat in aliquo particulari casu, vtcumque contrarium facere liceret, propter huiusmodi particulares exceptiones, nunquam leges humanæ obseruarentur, quod quidem Reipublicæ & communi bono, valde esset nociuum atque damnosum.

Quando lex deficit, in particulari tantū negatiue, nō cessat obligatio ipsius.

Tertia Conclusio.

Quando lex deficit in particulari, non solum negatiue, verumetiam contrariè, & subditus hoc certo scit atque cognoscit, non tenetur seruare ipsam, imo vero potest, contra ipsius verba agere, vtendo epicheia, & æquitate, nec tenetur ad Superiorem pro legis interpretatione recurrere. Probatur & declaratur simul, supradicta conclusio exemplo: Est lex, v.g. de reddendo depositō, vt dictum etiam fuit, exposcit quis furiosus depositum, seu quispiam alius, ad destruendam Rempublicam, certum est, quod in tali casu, nemo tenetur illud reddere, *ex epicheia*, id est, *ex æquo, & iusti*

Quando lex deficit in particulari, non solum negatiue, verū etiā contrariè, cessat obligatio ipsius.

& iusti interpretatione. Sit aliud exemplum: est lex ieiunandi in Quadragesima,& quod omnes à carnibus se abstineant eo tempore,cogitur autem quis egestate nimia, nec habet aliquos alios cibos, quos comedat præter carnes, absque dubio in tali casu, extremæ aut quasi extremæ necessitatis, potest ipsas comedere, nec tenetur præfatam abstinentiæ legem seruare, nam vt habet communis regula, *Quod pro charitate institutum est,contra charitatem militare non debet*.

Quando est dubiu, an aliqua lex obliget, nec ne, in aliquo casu particulari, & est oportunitas ad consulendũ Superiorẽ, tenetur subditus ipsum consulere, & si nõ fuerit oportunitas, in dubio legẽ seruare,si non adest periculum.

Quarta Conclusio.

Quando est dubium, an lex in aliquo particulari casu obliget, nec ne, & opportunitas est consulendi Superiorem, tenetur subditus eumdem consulere, qui est legitimus legum interpres, & si non fuerit oportunitas, in dubio tenetur legem seruare. Hæc conclusio est certa, & manifesta,& quidem quod epicheia, legumq. interpretatio & declaratio, vbi non adest periculum, solis Principibus conueniat, tradit expresse Aristot.5.Ethicor. cap. 10. vbi & dicit, quod non competit subditis, nisi in illis dumtaxat casibus, quibus adeo instat subitum periculum, vt si ad Principem,vel ad eius vicem gerentem,recurrendum esset,damnum interim timeretur Reipublicæ, tunc enim licitum esset eisdem, contra verba legis agere, & hæc necessitas est, de qua dicitur, quod non habet legem. Sed quod extra eiusmodi casum, seruanda lex sit, probatur, nam vt tenet communis doctrina,in rebus dubijs, tutior pars est eligenda, atque vt de se patet, tutior pars est,legem obseruare, quam illam non obseruare. Hic etiam habet locum illud, quod communiter dicitur de rerum dominio, quod in dubijs,melior est conditio possidentis,& lex semper est,veluti in possessione, vt obseruetur, sicq. obseruanda est.

Lex non obligat in particulari, qñ verisimiliter creditur,quod si Legislator adeẽt, non obligaret.

Quinta Conclusio.

Quando est dubiũ, An lex in aliquo particulari casu obliget aliquem, nec ne, & ex alia parte, sit vero simile viro prudenti, quod si Legislator adesset, non illum obligaret, non remanebit obligatus. Hæc conclusio est expressa Caietani 1.2.q.96.art.6.& eandem tenet Medin.eodẽ in loco, quam & probant ex eo, quia licet sit dubium speculatiuum, est tamen certitudo moralis, prudentialis, & practica, quod in tali casu licitum est vti epicheia, & æquitate. Idem propter eandem rationem & causam,dico esse faciendum, atque dicendum, quando dubium est ex vna parte, an lex aliqua obliget, & ex alia parte dubium etiam est, an ex legis obseruatione, periculum salutis immineat, certum est, quod in tali casu non tenetur quis illam seruare, & ratio est, nam recta ratio dictat,quod quando res est dubia, & vtrinque imminet periculum, minus periculum est eligendum, & minus periculum est,legem non seruare, quam subire vitæ discrimen. Omnia supradicta dicit Medina vbi supra, & quidem sunt valde notanda, & memoriæ commendanda,pro assecurandis conscientijs.

Nota hoc valde,qualiter cũ dubio speculatiuo se compatiatur certitudo practica.

Sexta Conclusio.

Verba legis in cortice seruare,& contra intentionem ipsius agere,vel a legis prauaricatio est.

Et si in casibus supradictis,propter epicheiam,liceat contra verba legis, secundum mentem & intentionem ipsius agere, extra prædictos vero, vice versa,illam in cortice tantum & secundũ verba seruare, corrupta legis mente, vera eiusdem legis prauaricatio est. Hæc conclusio est expressa Magistri Soti lib.1.de iustitia & iure, q.6.art.4. in fin. quam & probat *in*

l. con-

l. contra. ff. de legib. vbi habetur, *quod in fraudem legis facit, qui saluis verbis legis, mentem eius circumuenit, & l. sequenti dicitur, quod fraus fit legi, vbi fit, quod fieri noluit, fieri autem non vetuit*. Huius rei varia à Doctoribus adducuntur exempla, quæ breuitatis gratia facio missa, cum supra dicta, superq. satis sufficiant. Per quæ etiam fit satis, ad argumenta siue rationes adductas pro ratione dubitandi, nam vt ex dictis constat, nullo modo concludunt, cum in dictis casibus, non sit subditorum de legibus iudicare, sed secundum ipsas, nec vero eaſdem interpretari, sed ipsæ per se satis interpretatæ sunt, vt non obligent in dictis casibus particularibus, quos quãtacumq. pollerent sapientia atque prudentia, Legislatores prospicere aut prouidere non potuerunt. Hactenus de isto Articulo.

ARTICVLVS XXIV.

Vtrum humanæ Leges debeant mutari?

VT veritas plenius eluceſcat, volo rem hanc difficultare. Et quidem, quod humanæ leges, non debeant mutari, multis, vt apparet, rationibus poteſt comprobari. Primo, nam lex vt multoties dictum eſt, de mente & sententia Aristot. eſt regula, & mensura nostrarum humanarum actionum: sed regula, vt idem dicit Aristot. 5. Eticorum cap. 5. solida & firma, atque constans esse debet, & immobilis: ergo humanæ leges mutari non debent. Quod & confirmari poteſt ex eo, nam vt etiam supra dictum eſt, humanæ leges à naturali lege deriuantur: sed lex naturalis, eſt immobilis, inuariabilis, semperq. permanens: ergo humanæ leges mutari non debent. Et confirmatur secundo, ex auctoritate Nicolai Papæ, & habetur *in cap. ridiculum eſt*, 12. *diſt.* vbi dicitur, *quod ridiculum eſt, & satis abominabile dedecus, vt traditiones, quas antiquitus à Patribus ſuſcepimus, infringi patiamur*. Sed in contrarium, quod leges quandoq. mutari oporteat, confirmant & probant, argumenta nõ minoris ponderis atq. momenti. Et primo, nam ratio ipsa expoſcere videtur, vt quoties melius quidpiam occurrerit, toties lex humana immutetur. Leges enim humanæ, veluti, & cæteræ omnes artes, humana ratione sunt excogitatæ atque adinuentæ: sed in alijs artibus, si aliquid melius occurrat, id quod prius tenebatur mutatur: ergo idem omnino eſt faciendum, in legibus humanis. Et confirmatur, nam de præteritis debemus prouidere futura, atque ex eis desumenda eſt ratio, & cautio agendarum rerum: sed nisi multæ humanæ leges, superuenientibus melioribus adinuentionibus, mutatæ fuiſſent, multa inconuenientia in Christiana, ac ciuili Republica fuiſſent subsequuta, cum nonnullæ leges antiquæ, inueniantur ruditates multas continere, minusq. esse accommodas siue sculptas: ergo quotieſcumque meliores occurrerint, priſtinis antiquatis, humanæ leges sunt mutandæ atq. innouandæ. Quod & confirmatur secundo, nam leges humanæ, quamuis instituantur in communi, versantur tamen atque instituuntur circa singulares hominum actus, quorum Legislatores non possunt perfectam cognitionem adipiſci, nisi per experientiam, quæ longo tempore indiget, vt dicit Aristot. 2. Eticor. ergo quotieſcumque per temporum succeſſionem, atque curriculum, aliquid melius occurrerit, expediens erit humanas leges mutari. Confirmat D. Auguſt. hoc ipsum lib. 1. de libero arbitrio cap. 6. dicens, *Quod temporalis lex, quamuis iuſta, per tempora commutari iuſte poteſt*. His pro vtraque

que parte argumentis adductis, quid in hac re dicendum, atque tenendum est, explicabitur per sequentes conclusiones.

Prima Conclusio.

Licitè est, quinvero cõdecès, & quãmaxime necessariũ, iusta exigente causa, interdũ humanas leges mutari.

Licitum est, quinvero condecens,& quammaxime necessarium, iusta exigente causa, interdum humanas leges mutari. Hæc conclusio expressa D. Thom. 1.2.q.97. art.1. vbi & probat eam aliquibus ex rationibus,adductis pro parte affirmatiua, quæ omnes deducuntur ex duabus radicibus, & ex natura rationis humanæ, qua leges conduntur,& ex natura nostrarũ actionum, de quibus fiunt,atq; statuuntur. Ex parte quidem rationis humanæ, est ratio appositissima, nam cũ natura nostra sit rationalis, & discursiua, & nonnisi discursu & successu temporis,veritatis indagatrix,non enim potest homo sicut Angelus,qui naturalia omnia simul cognoscit,subito veritatis intima penetrare, quinvero procedit,vt dicitur, ex imperfecto ad perfectum, naturalis ipsa ratio dictat, vt sicut in scientijs speculatiuis,repertus fuit huiusmodi processus, etiam in practicis idem reperiretur, mutarenturq. leges, melioribus superuenientibus siue occurrentibus, causaq. iusta id exigente. Videatur hac de re Soto lib. 1. de iustitia & iure q. 7. art.1. & Medina 1.2.q.97.art. etiam 1. Secunda vero ratio,desumitur ex natura nostrarum humanarum actionum,nam cum ipsæ sint variæ & singulares, adeoq. mutationi subiectæ, expediens etiam est, vt & leges pro ipsarum ratione quandoque mutentur. Videatur hac de re Syluest. *verbo, lex,q.25. latissime.*

Secunda Conclusio.

Non sæpe, neq; ob quamcumq. causam humanæ leges sunt mutandæ.

Quamuis supradicta vera sint, non tamen sæpe, neque ob quamcumque causam, leges humanæ sunt immutandæ. Hæc conclusio est etiam D. Thom.loco supra citato art.2. vbi & probat eam per supradictum *cap. ridiculum est, dist.* 12. & alias rationes,quas adduximus pro parte negatiua. Vnde nisi lex aliqua detrimentum afferat, aut contra communem vtilitatem publicam,aliqua ratione esse videatur, haudquaquam est mutanda. Videatur D.Thom.Soto, & Medina locis supra citatis, vbi latissime,& disertissime tractant de damnis, atque inconuenientibus, quæ resultant ex mutatione humanarum legum. Vnde Vlpianus *in l.2.ff. de constit.princip* inquit, *quod in rebus nouis constituendis, euidens debet esse vtilitas, vt recedamus ab eo iure, quod diu æquum visum est*. Facit ad hoc, quod dicunt Doctores omnes, nempe quod valet ad sui obseruantiam, legum veneranda canicies, quæ diuturna sua consuetudine, faciliorem multo ipsam reddit & facit, & nescio quo amore trahit ad se humanos animos, vt prompte, atque lætabiliter obseruetur, quod de nouo institutum,forsan non ita visum fuisset gratum. Multa ad hoc propositum possem adducere, quæ breuitatis gratia facio missa, vt ad alia progrediamur. Ad argumenta, siue rationes dubitandi, patet solutio ex supradictis.

ARTICVLVS XXV.

Vtrum Principes, & Rectores multitudinis, in legibus humanis possint dispensare?

QVamuis circa dispensationis materiam in communi, infra specialis à nobis Quæstio fit facienda,vbi per plures etiã Articulos explicabitur quid-

quidquid ad ipsam pertinere visum fuerit, ne tamen locus iste intermissus, supradictaq. difficultas oblita videatur, pro complemento huius materiæ, siue tractationis de legibus, libuit in præsentiarum, breuiter atque resolutiue, circa legum dispensationem aliquid dicere. Et vt more solito procedamus, atq. ex oppositione contrariorum veritas plenius eluceſcat, aliquas proponam rationes, & argumenta, quibus probari videtur, quod Principes, & Rectores multitudinis, non valeant, aut possint, in legibus humanis dispensare. Primo probatur idipsum, nam leges humanæ (vt pluries supra dictum est, de mente, & sententia D. Isidori) pro communi bono sunt factæ & constitutæ; sed commune bonum, pro bono priuato non est omittendū, aut prætermittendum, cum teste Philosopho 1. Eticor. cap. 2. bonum gentis diuinius sit, quam bonum cuiusq. hominis particularis: ergo contra legem communem, cum nullo homine particulari, vt contra legem faciat, licet dispensare. Quod & confirmatur, nam Deuter. 1. illis qui præsunt, atque super alios, in Iudices siue Prælatos constituuntur, præcepit olim Deus Opt. Max. vt non essent personarum acceptatores, & nullam facerent hominum distinctionem, *Ita*, inquit, *parvum audietis, ac magnum, neque accipietis cuiusque personam, quia Dei iudicium est*: sed dispensare cum aliquo, quod est concedere alicui in particulari, id quod communiter denegatur omnibus, maxima esse videtur acceptio personarum: ergo id facere nullo modo licet. Quod & confirmatur secundo, nā lex humana, vt recta sit, debet conformari legi naturali & diuinæ, aliter enim non congrueret Religioni, nec conueniret disciplinæ, aut proficeret humanæ saluti, quod de ratione legis esse dixit D. Isidorus, vt habetur in *cap. consuetudo, dist.* 1. sed super legem naturalem, & diuinam, nulla cadit dispensatio: ergo neque in legibus humanis, iuste fieri potest. Sed contrarium constat, ex doctrina Apost. Pauli 1. Corint. 9. in illis verbis: *Dispensatio mihi credita est.* Quæ verba explicando & declarādo, dicunt omnes cōmuniter Doctores, quod super legibus fieri potest dispensatio. Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur breuiter per sequentes conclusiones.

Prima Conclusio.

Principes, & Rectores multitudinis, iusta existente causa, in legibus humanis possunt dispensare.

CErtissimum est, quod Principes & Rectores multitudinis, iusta existente atque interueniente causa, dispensare possunt in legibus humanis. Hæc conclusio est expressa D. Thom. 1. 2. q. 97. art. 4. quā & probat ex eo, ꝙ leges humanæ, cum in communi sint positæ, nullo modo possunt comprehēdere omnes singulares & particulares casus, vsuquè venire potest, vt lex quæ in communi posita, ac vt plurimum, congruentissima est, in certo particulari casu, & determinata persona deficiat, ita vt ipsius obseruantia, obstaculum sit alteri meliori bono, seu occasio alicuius magni mali: ergo in eiusmodi casibus, id iusta exigente & rationabili causa, Principes & Rectores multitudinis, bene possunt dispensare. Cōsequentia videtur legitima, nā secundū ius, ac iustam rationem, ad eosdem pertinet dispēsatio in eiusmodi casibus, cū ipsi curam gerant Reipub. & vniuscuiusq. saluti teneantur cōsulere atque prospicere. Dispensatio enim nihil est aliud, quā commensuratio alicuius communis, ad singularia, quod facere spectat ad gubernatores Reip. & vt cum pondere, ac mensura disponant & ordinent, qualiter aliquod commune præceptum, à particularibus personis sit adimplendum.

Secunda Conclusio.

Iusta non existente causa, Principes & rectores multitudinis, nullo modo possūt in legibus humanis dispensare.

Iusta non existente & rationabili causa, in commune bonū ordinata, pro

ſuo libito, Principes & Rectores multitudinis, nullo modo poſſunt, in legibus humanis diſpenſare, & contrarium facientes, committunt delictum imprudentiæ atque infidelitatis, & peccant mortaliter. Hæc concluſio eſt etiã D. Thom. loco vbi ſupra, & dicit eiuſmodi peccatum, eſſe quidem infidelitatis, in quantum ipſi, non vt tenentur, proſpiciunt bono communi, ſed ſuo priuato atque particulari, ſeu alterius priuatæ & ſingularis perſonæ: imprudentiæ vero, quia zelus & affectus boni publici in ipſis, nõ vti par eſt, prudentia exornatur, dum contra legem diſpenſant, priuſquam habeant perſpectam & exploratam, diſpenſationis faciendæ iuſtam & rationabilem cauſam. Quæ duo vitia magna ſunt, & quammaxime pugnant contra duas virtutes, in cunctis Principibus & Rectoribus multitudinis, ſummopere neceſſarias, nempe fidelitatẽ & prudentiam, quarum meminit Chriſtus Dñs, in Euangelio Lucæ c. 12. vbi de ipſis agendo, dixit, Quis putas, eſt fidelis diſpenſator & prudens, quẽ conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, vt det illis in tempore tritici menſuram. Ac ſi expreſſius diceret, vt communes leges, atque ad commune bonum ordinatas, diſponat & ordinet ad particularia, & ſtatuat qualiter obſeruandæ ſint, à ſingularibus perſonis. Hac de re multa forent dicenda; ſed proprio & congruentiori loco reſeruantur, quando mentionem fecerimus, de rebus omnibus ſpectantibus ad diſpenſationis materiam.

Ad argumenta igitur ſiue rationes dubitandi, reſpondetur, ad primum quod quando diſpenſatio fit cum iuſta & rationabili cauſa, non obſtat, aut præiudicat bono cõmuni, nec fit vt eidem noceat, quin vero pro eiuſdem conſeruatione, & vt in ipſius augmentum cedat. Similiter reſpondetur ad primam confirmationem, quod in iuſta & recta diſpenſatione, nulla reperitur perſonarũ acceptio, nec ſemper æqualia, inæqualibus perſonis ſunt impendenda, nam iuxta commune dictum, nihil eſt iniquius ſeu inæqualius æqualitate, quando perſonæ non ſunt æquales. Ita reſpondet Soto lib. 1. de iuſt. & iur. q. 7. ar. 3. in ſolut. ad 1. & eſt ſolutio valde notanda atque memoriæ cõmendanda. Ad ſecundam confirmationẽ dico, quod expoſtulabat longam & peculiarem quamdam difficultatem, an ſcilicet ſuper lege naturali & diuina, cadat diſpenſatio? à qua proinde conſulto abſtineo, cum non ſit præſentis ſpeculationis, nec mei propoſiti, agitare in præſentiarum Scholaſticas quæſtiones, quæ communiter tractantur in Scholis. Videatur D. Thom. & Soto, locis ſupra citatis.

Nota, nihil eſſe inæqualius æqualitate, vbi perſonæ ſunt inæquales.

ARTICVLVS XXVI.

De diuerſis Iuris regulis, ad exactam & perfectã, atque genuinã legum & ſacrorum Canonum, & Conſtitutionum Apoſtolicarum intelligentiam, quammaxime neceſſarijs.

POſt traditam in communi, iuſtitiæ ac legum omnium, aliqualem cognitionem, acturi de iure canonico atque ciuili in particulari, de conſuetudinibus, ſtatutis, atque Cõſtitutionibus Apoſtolicis, & rebus omnibus, ad diſpenſationis materiã ſpectantibus, & de Eccleſiaſticis cenſuris, quod fiet in ſubſequentibus quæſtionibus, non ab re in præſentiarũ viſum eſt, ex ijs, quæ ex aliorũ cõtinua lectione percepimus, pro inſtituẽdis Prælatis Regularibus, atque Eccleſiaſticis iudicibus cũctis, aliquot Iuris regulas cõſtituere, quæ haud dubiũ, quammaximum emolumentũ eiſdem ſunt allaturæ, viſæq. ſunt ſummopere neceſſariæ, pro his maxime, qui Iuri Canonico aut ciuili, neq. vero ſacræ Theologiæ, vllo vnquam tempore operam dederunt.

Miran-

Mirandum certe est,quinvero & multis gemitibus,atque irremediabilibus lacrymis deplorandum, idq. cum video siue audio, obstupesco , ac viscera mea contremiscunt ,quod præsenti hoc sæculo, multo malo nostro experimur,quamplurimos,quidem scientiæ ac literarum fere prorsus ignaros , in hisce rebus se immiscere nó vereri,ac temere, Prælationis & iudicâdi munus & officium assumere sibi, Religiosorum & Ecclesiasticorum causas , intricatas interdum velle cognoscere,iudicare,atque determinare,ius suũ quod virtutis Iustitiæ est propriũ, vnicuique reddere, cum neque ipsi quid Ius sit,plene norint , seu quod dicitur , vmquam ipsum à primis liminibus salutauerint . Cum igitur in eum ego finem, post meam institutionẽ, hunc laborem assumpserim , & huic Manuali struendo operam dederim,vt prædicto malo & damno,quod multorum aliorum, atque innumerabilium iniuriarum est causa,vtcumque possem mederi , sequentes Iuris regulas, ad legum & sacrorum Canonum intelligentiam summopere necessarias , non incongruum existimaui in medium producere, quæ ad 22.capita reducentur, vt ex sequentibus Conclusionibus,constabit per ordinem .

Prima Conclusio.

OMnis lex vniuersalis & generalis , generaliter etiam atque vniuersaliter intelligenda est,locumq. habet in omnibus contentis in tali genere, etiamsi non in omnibus eadem militet ratio,sed alia, aut aliqualiter videatur diuersa,in vna specie,& in altera . Hæc conclusio est communis omniũ resolutio, & de ea videndus est doctissimus Doctor Nauar. *in* innumeris suæ doctrinæ locis,sed maxime lib.3.Consil.de Cler.non resid.cons. 2.nu.1.& de testam.cons.10. nu.3. & de Reg. cons. 48. nu. 1: & 5. & cons. 79.nu.1.cum seq. & de cens. cons. 8.nu.2.& sæpe alibi, quã & probat primo,ex *cap.solita,de maior.& obed. & ex l.1.§.& generaliter.ff.de leg.præfect.& ex l.1. §.quod autem ff de alea lusu, & aleato. & l. de pretio ff. de publi.in rem actio.* Tradit hoc etiam Decius post alios,cons.669.nu.3. quod adeo verum est,vt etiam lex odiosa & pœnalis,loquens in communi,atq. in generali,cõprehendat omnes species,quæ sub propria verborũ significatione continẽtur,prout habetur *in l.cum lege. ff. de testa.* & tradit supradictus Decius in *l.fallum.§.in pœnalib.nu.12.ff de reg iur.* & sæpe alibi , & Alciat. *in rubr.de verb signific.pag.1.* Sed fallit supradicta regula, quando prædicta lex generalis,per specialem aliam limitatur,seu in ea aliquis casus excipitur, iuxta glossam communiter receptam, *in l.de pretio.ff. de publi. in rem actio.* & hoc, siue lex excipiens atque limitans,generalem legem præcedat,siue vero sequatur, *iuxta l. sed & posteriores ff de leg. & glossa in l.sciendum.ff.qui satis cogantur,inducta glossa in auten.offeratur.C.de litis contest.*

Leges generales qualiter sit intelligendæ , atque interpretandæ .

Quando fallit prędicta Regula .

Secunda Conclusio .

Sicut leges priores,generales atque vniuersales, non tolluntur sed limitantur & modificantur,per posteriores speciales,in aliqua specie illis contraria,& quoad illam speciem, ita etiam & leges generales posteriores,interdũ modificantur & limitantur,per speciales priores,similiter contrarias quoad illam speciem. Hanc conclusionem tenet etiam Nauar. in innumer. suę doctrinę locis,sed maxime lib.3.Consil.de Cler.non residen.cons.2.nu. 2. & lib.3.de regul.Consil.cons.79.nu.2.& sæpe alibi, & habetur expressa *in l.sed & posteriores.ff.de leg.& in l.in toto.ff de reg.iur.*& ibi Decius,*& in cap. generi per speciem, eod.tit.lib.6.* cuius ordinariũ & quotidianũ exemplũ, adducitur *ex l.sciendum.ff.qui satis cogun & ex authen offeratur.C.de litis contest.* quarum glossæ cõmuniter receptæ, dicunt legem illã authentici prædicti,

Sicut leges priores generales atq. vniuersales,interdum limitantur, & modificãtur p posteriores speciales, ita etiã & leges generales posteriores, limitantur & modificãtur interdũ,per speciales priores.

nouã & posteriorẽ, generaliter loquentẽ, quæ disponit debere actorẽ præstare fideiussores reo, licet sit posterior, limitari & modificari, per prædictã *l. sciendum*, quæ disponit, eum qui bona habet immobilia, non teneri ad dãdum fideiussores, quamuis sit prior, quamuis etiam in neutra earum de altera mentio fiat, quod & identidem dicendum est in alijs similibus casibus, siqui occurrerint. Quæ conclusio, vt inquit supradictus Nauar. loco vbi supra, procedit etiamsi in lege posteriori & noua, apponeretur clausula communiter consueta, non obstantibus quibuscumque legibus contrarijs, vt expresse tenet, & probat Bart. ab omnibus receptus, *in extra. ad reprimendum, verbo non obstantibus*, quem etiam refert, & sequitur Decius in Regula in toto. ff. de Regul. Iuris, num. 7.

Tertia Conclusio.

Semper in legibus, sacrisq. canonibus, iurium correctio est vitanda, concordia autem, quammaxime quærenda, oporteq. nimiũ, quantum fieri possit, iura concordari iuribus, & conciliari si possunt rationabiliter. Habetur dicta conclusio, *in cap. cum expediat, de elect. lib. 6. & in l. 1. C. ineff. dotibus. & in l. siquando. C. de inoffic. testam. & in cap. Ecclesia vestra. el 2. de electio.* vbi & redditur ratio, quia non est præsumendum, velle Legislatorẽ vnico verbo, antiqua omnia iura destruere. Facit & ad hoc, *cap. quæ à iure, de reg. iuris, lib. 6.* vbi dicitur, *quod quæ à iure communi exorbitant, non sunt in consequentiam trahenda*. Qua quidem regula ad plurimorum casuum decisionẽ vtitur Nauar. sed maxime in Consil. lib. 1. de tempo. ordin. cons. 14. nu 4. in fine. Facit etiam ad hoc, id quod communiter dicitur à DD. quod antiquę & cõmunes leges quammaxime conseruari debent, & ꝙ quando reperitur aliqua lex, quæ sit contra iuris regulas, sic debet intelligi atque interpretari, vt quanto minus fieri possit, corrigat ius commune. Pro hac etiam ratione, omnes leges exorbitantes & correctorię, existimantur odiosæ, & dicunt Doctores, eas stricte esse interpretandas, atque intelligendas, locumq. non habere, nisi in eo casu quo loquuntur, prout habetur in iure in *l. quod vero ff. de legibus*. Adduntq. omnes cõmuniter Iurisperiti, quod sufficit legi correctorię atque exorbitanti, vt in aliquo casu operetur, cum sicut dictum est, non sit præsumendum, velle Legislatorem, vnico actu, omnia antiqua iura destruere. Videatur hac de re specialiter Decius *in cap. fin. de rescript. in fine*.

Semper in legibus, sacrisq. canonibus, iurium correctio est vitanda, cõcordia autem quammaxime quærenda & procurãda.

Quarta Conclusio.

Mens & ratio legis, est anima ipsius legis. Hæc concl. celebris multum est in Iure, & habetur in *cap. fin. de reg. iuris, lib. 6.* adiuncto dicto, Dyni ibidem ab omnibus recepti: & *in cap. Marcion. 1. quæst. 1.* quod est D. Hieronym. dicitur, *quod non putare debemus, Euangelium, positum esse in solis Scripturarum verbis, sed in sensu, non in superficie, sed in medulla, non in sermonum solis, sed in radice rationis*. Pro quo facit, *l. scire leges. ff. de legibus.* vbi habetur, *quod scire leges, non est ipsarum verba tenere, sed vim & potestatem*. Et Paulus Iurisconsultus, in *l. penul. ff. ad exhiben.* dixit, non oportere ius ciuile calumniari neque verba, sed qua mente, quid dictum sit animaduertere. Facit & id quod dixit Imperator olim, *in l. non dubium. C. de legibus. Non dubium est in legem impingere, qui verba legis amplexus, contra Legislatoris uidetur voluntatem*. Quo fit, vt in omni iuris dispositione recte intelligenda, mens, & voluntas disponentis, habere debeat primum locum, & ipsa eam debeat regere, per *l. in condicionibus. ff. de conditionib. & demonstr.*

Mens & ratio legis, est anima ipsius legis.

cum ei concordatis, & plus mens & ratio legis attendi debent, quam verba, per *l.1.C,qua sit longa consuetudo*, eo vel maxime, quia semper præsumendũ est,legem duci ratione, iuxta *cap.consuetudo*, vbi dicitur: *& lex est quidquid rationi consistit.*Et Baldus in *cap.1.de Constit.*etiã dicit, *&* lex consistit in substantia rationis, & *in cap.dilectus, el 2.de rescript. & in l. siquis seruo* C.*de furtis.* inquit,quod ratio legis,& mens legis,idem sunt,& quod ratio finalis legis, est anima ipsius legis, sicq. lex omnis, habito respectu ad hoc, intra suos limites limitari, aut extendi debet, *argumento l. cum pater. §.dulcissimis.ff.de legat.2. Facit,& cap.ratio nulla, de præben.*& tradita per Panor. *in cap.subiectum, & in cap. meminimus, de appell.* Vnde & generalis est regula,quod semper habendum est pro lege, id quod Legislator intendit, quodq. interrogatus dixisset & respondisset, cum ipsam ferebat, vt late tradit & probat supradictus Nauar.lib.3. Consil.de decimis, cons. 2.nu.1. per glossam singularem,*in l.talo pactum.§.fin ff de pact.*Et quod leges secundum mentem,atque intentionem Legislatorum,ligent & non amplius, doctissime probat idẽ Nauar. in tract.de reddit.Eccles.q.1.in penult.summario,num.2. id deducendo ex omnibus supradictis iuribus. Ex qua conclusione colligitur,quod vbicũque habet locum ratio legis, illic habebit illũ & ipsa lex, non vero aliter, per *l.1. C. de interdictis.*& secundũ Archidiac. quem sequitur Geminian. *in cap.vbi periculum,de electio.lib.6.* & hoc etiamsi verba ipsa legis contradicant, *per l.scire oportet. §.aliud in verbo, sed & si maxime verba legis. ff.de excusa.tuto.* quia vt dictum est, non in folijs,sed in sensu consistit lex,siue Euangelium, *iuxta cap.Marcion.1.q.1.* facit *& cap.intelligentia, de verbor. signific.* facit *& tex. in l.3. C. de libe.* Facit etiam ad hoc,quod ex communi Iurisperitorum resolutione,in testamentis, vbi manifestissimus est sensus testatoris, interpretatio verborum nusquam tantũ valet,vt sensu melior existat. Bal.etiam in *l.commissoria.*C.*de pact.inter empt.* dicit, quod licet iudici sit imposita necessitas seruandi statutum, secundum formam,prout iacet ad literam, argum. *l.1. §. si is qui nauem. ff. de exercito.* non tamen habet locum hæc necessitas, nisi saluo semper legis intellectu, nam,vt inquit D. Paulus 2.Corint.13. *Littera occidit, spiritus autem vinificat.* Videatur hac de re glossa *in cap.illo vos, verbo pignus, de pigno.* & Panor. in *cap. tua, de vsuris. in fin.* quæ omnia sunt valde notanda, atque memoriæ commendanda.

Quinta Conclusio.

In legum quarumcumque humanarum, ac sacrorum Canonum, Pontificaliumq. Constitutionum, interpretatione atque declaratione, quammaxime debet attendi,ad proœmia & præfationes,quę vt plurimum Legislatorum,finalem causam continent. Habetur hæc conclusio *in l fin.ff.d. bare.insti.* vbi hoc ipsum notant, & aduertunt Bar.Bal. Angel. & alij Iurisperiti, sed præsertim Panor. *in cap.aduersus,nu.2.de immun. Eccle.* & Imol. *in d.l.fi.* Qui omnes vnanimiter dicunt, quod ex verbis proœmij, colligitur mens & intentio disponẽtis, sicut & ex præfationibus,probatur intentio contrahentium, *per l.Titia.§.idem respondit ff.de verb.oblig. & l.item quia. §.fi. ff de pact.* & Bar.*in l.ambitiosa,col.penul.de decr. ab ordine faci.* inquit,ad proœmiũ semper recurrimus,quo disponentis volũtatem conijciamus. Ad quod probandum inducit *l.1.in princ ff.ad Senat.Maced. & l.cum hi,in princ.ff.de transact. & l.cum inter dilectos.§.caterum.ff.de fide instru* & multa alia iura, quæ breuitatis gratia facio missa. Quæ quidem conclusio & regula est maxime notanda,& considerandа,ad intelligendas leges,& canones, statuta,& priuilegia

In legũ,ac canonum, & Constitutionũ Apostolicarum interpretatione, & declaratione,ad proœmia atque præfationes, quammaxime aduertere oportet.

uilegia, nam à præfationibus & procœmijs, reſtringenda ſiue amplianda eſt, ſequens diſpoſitio, cum exinde perſpiciatur & intelligatur, mens & intentio Legiſlatoris, cauſaq. finalis, qua fuerunt moti ad aliquam legem cõdendam, ad quod magis eſt attendendum quam ad ipſius verba, etiam expreſſa, per omnia ſupradicta. Faciunt etiam pro hac regula *cap. fin. de verb. ſignific. & cap. intelligentia. eod. tit.*

Sexta Concluſio.

Ad intelligendã mentem, & intentionẽ Legiſlatorum, & conceſſionem quarumcumq. gratiarũ & priuilegiorum, ad verba quæ ponuntur, præceduntq. in ſupplicatione, quammaxime oportet aduertere.

Ad intelligendam etiam mentem, & intentionem Legiſlatoris, & maxime in conceſſione aliquarum gratiarum, ſiue Priuilegiorum, quammaxime aduertendum eſt ad verba, quæ præcedunt ſupplicantium, recipiuntq. ipſa interpretationem & declarationem à ſupplicatis, cum præſumendum ſit, velle Legiſlatores, ſiue Priuilegiorum conceſſores, cum mente ſupplicantiũ ſe conformare, & tantummodo concedere, quod ipſi petierunt atque ſupplicauerunt, & non amplius. Hæc concluſio eſt certa & manifeſta, iuxta quandam decretalem *in cap. inter dilectos. §. ceteri, de fide inſtrum.* vbi hoc ipſum notat Felin. & omnes communiter Iuriſperiti. Aduertendum præterea eſt, ad id, ad quod verba legum, canonum, ſiue priuilegiorum principaliter proferuntur à Legiſlatoribus, nam vt inquit Vlpian Iuriſconſultus in *l. non autem. ff. de flumin.*, illa Prætoris verba in principio legis poſita, *ne quid in flumine, ripave fiat, quo ſtatio, nauigio deterior ſit*, de flumine nauigabili ſunt intelligenda; quoniam ad id principaliter proferuntur, & verba poſita ad vnum finem, ad illum ſunt interpretanda, & nõ aliter, vt habetur *in cap. fi. de verb. ſign.* Itẽ quia verborũ intelligentia, vt inquit D. Hilarius, excauſis deſumenda eſt, vt habetur *in c. intelligentia, eod. tit.* Idem habetur *in l. non omnes. ff. de rebus credi. & in l. in agris. ff. de acquir. rer. dom.* facit ad hoc, quia, vt inquit Philoſophus, actus agentium non ſe extendunt, neque operantur vltra volũtatem ipſorum. Quod commune principium & Iuris axioma, vnanimiter tradunt omnes Iuriſconſulti, & ponunt illud pro generali, & magiſtrali regula, ſumma animaduerſione & conſideratione digna. Aduerto etiam, quod in verborum cognitione, non ſolum eſt attendendum ad ſolam vnã legis partem, verumetiam & ad alias præcedentes, ſiue ſubſequentes, nam vt inquit D. Auguſt. lib. 3. de doctr. Chriſt. cap. 26. & ſuper Geneſim ad literam cap. vlt. *Vna ſcriptura, non ſolũ declaratur per aliam eius partem, verumetiam quandoq. per alias, ab ea omnino ſeparatas, & cũ verba ſcripturæ apertius in vno loco ponuntur, exinde diſcendum eſt, quomodo in alijs locis obſcuris intelligantur.* Et in eod. lib. 3. de doctr. Chriſt. cap. 2. inquit, *Quod cum verborum ambiguitas occurrit, contextus ipſe ſermonis, à precedentibus, & ſubſequentibus partibus, quæ ambiguitatem illam in medio poſuerunt, conſulendum eſt, vt videamus, cuinam ſententiæ de plurib. quæ ſe offendunt, feratur ſuffragium.* Quibus conſonat & illud, quod tradidit olim Cicero lib. 2. de inuent. vbi agens de verborum controuerſia, quæ interdum reperitur in ſcripturis, inquit, *quod ſi ipſa ſeparata verba ex ſe cõſiderentur, omnia plerag. videbuntur ambigua.* Facit & ad hoc, quod dixit Vlpia. *in l. 1. ff. de reb. dub.* nempe *alteram partem alternatiua, per alteram debere interpretari.* Idem dixit Iulian. *in l. ſi ſeruus. §. ſi. ff. de poſtlim. reuer.* ad ſummam nũmorum legatorum conficienda, ea quæ præcedũt, & quæ ſequũtur ſcripta eſſe attẽdenda. Cuius ſimilia verba paſſim reperientur apud Iuriſconſultos. Cæleſtinus etiã Papa, *in cap. ſecundo requiris, de appell.* inquit, *quod vtriuſque iuris argumenta nos docent, ea quæ in principio ad medium & ad finem, & vice verſa eſſe referẽda.* Quod omnino idẽ, & expreſſius dixit Nicolaus III. *in cap. exit qui ſeminat. §. in primis. de verb. ſignif.*

Nota hoc valde.

gnif.lib.6. explicando nostram Fratrum Minorum Regulam,qua etiã de re videndus est Bal. *in d. cap. secundo requiris.* vbi inquit, *quod per medios declarantur extrema, & per vnum extremum declaratur & aliud.* Verba sunt omnia ista maxime notanda,atque memoriæ commendanda,ad legum,& sacrorũ Canonum,statutorũ,atq. Priuilegiorum interpretationẽ,atq. declarationẽ.

Septima Conclusio.

In supradicta legum,sacrorumq. Canonũ declaratione, modis omnibus curandum est,idq. præcipue præ oculis habendũ, vt nõ ipsarum frustretur intẽtio,aut verba otiosa siue inutilia vllo modo reddãtur,quinvero semper debent aliquid operari,suumq. habere effectum, etiamsi sit in materia stricta,odiosa,& correctoria.Hæc conclusio est omnium Iurisperitorum cõis, & habetur in multis iuribus,sed maxime *in cap. in his,de priuileg. & in cap si ciuitas,de sent.excom. lib 6.* vbi ad hoc propositum dicitur,ꝙ interdictum latum contra ciuitatem,quod quia est odiosum,consequenter proinde erat limitandum & restringẽdum,& nullo modo ampliandum, aut extendendũ, late nihilominus interpretandũ est,ita,vt etiam includat suburbia,quæ non esse partem ciuitatis constat,ex *cap. Rodulphus,de rescrip.* nullã aliam ob causam,nisi vt eiusmodi interdictũ,non suo frustretur effectu.Et glossa ab omnibus recepta,*in cap.quamquam,de vsur. verb.testamentum,lib.6.* eandem ob causam,illum tex.exorbitantem,atq. corrigentem ius cõmune, & antiquũ de solo testamento loquentem, extendi etiam debere dicit,ad codicillos, cum tamen codicilli longe aliud sint à testamentis, vt habetur *in l. si idem. C.de codicillis,* non ob aliud,nisi vt non suo etiã frustretur effectu.Quod est valde notandũ,atq. memoriæ cõmendandum,quo habito semper respectu, ad mentem atq. intentionem Legislatorum,vt dictum est, verba legum suũ semper sortiantur effectum,in eisdem à Legislatoribus intentum.

Verba legum, siue canonum, numquam esse debent otiosa, semperq.aliqd debẽt operari.

Octaua Conclusio.

Pro eadem legum interpretatione,atque declaratione, aduertere quammaxime oportet, quod duplex est mens, atque intentio legum, quædam comprehensiua,alia vero extensiua. Hæc conclusio & sententia,est Iurisperitorum cõmunis,de qua specialiter videndi sunt Ioan. de Imol. & Gemnianus *in cap.si postquam,de electio.lib.6.*& Sylvest.*verbo,lex.q.18.* vbi aduertit,non sic hoc esse intelligendum, vt existimemus duas esse legis mentes, siue intentiones, nam non est nisi vna,& eadem omnino, sed dupliciter cõsiderata,aut comparata ad duo, nempe ad rem, de qua agitur in lege, cuius est ratio,siue ad casum in ea comprehensum,quæ dicitur intentio legis comprehensiua, vel ad aliam rem similem, siue alium similem casum, qui dicitur ratio legis extensiua. Sed inter prædictos DD. Iurisperitos,est magna lis & controuersia, in definiendo & determinando,quomodo mõstretur, aut deprehendatur mens siue intentio legis comprehensiua,& extensiua? Cui difficultati respondens supradictus Sylvest.loco supra citato,q.20. de mente, atque sententia prædictorum Imolæ & Geminiani,*in d. cap.postquam,* inquit, quod mens Legis comprehensiua monstratur & comprehenditur ex quatuor. Primo ex communi vsu verborum,quia præualet omni rigori & significationi verborum,iuxta *l.librorum.§.quod tamen Cassius.ff. de legat.3. & cap.cum dilectus,de consuet.* Secundo,si aliter intelligendo, sequeretur aliquis intellectus absurdus, cum lex debeat esse possibilis,honesta, &c. iuxta superius dicta,ex *cap.erit autem lex, dist.4.* & tradit Bart.*in l. omnes populi.ff.de iustit. & iure.* Ad hoc explicandum & declarandum po-

Legum duplex est mens,siue intentio,quę dã comprehẽsiua, altera vero extensiua.

Nota hoc valde.

Quomodo deprehendẽda sit mens,& intentio legis, comprehensiua,atque extensiua.

nit exemplũ,& dicit ꝙ lex, vt qui occiderit hominem,capite plectatur, si ad litteram deberet intelligi, sequeretur, quod occidens alterum,seipsum defendendo,vel etiam furiosus, si quempiam occiderit,deberet occidi, cõtra *Clemen. si furiosus, de homicid.* quod est absonum . Tertio,quando in lege est expressa ratio legis, quia ex illa, vt dictum est, colligenda est mens legis,& ipsius latoris, *iuxta clement. 1. de electio. & cap. ex parte, de postul.* vbi prohibitio de aduocando,facta Monachis , extenditur etiam ad Canonicos, licet sint diuersi, quia Constitutio fundat se super Religione, & omnis Constitutio, quæ habet respectum ad Religionem, licet loquatur de Monachis,comprehendit etiam prædictos Regulares Canonicos,cum sint veri Religiosi,& emittant tria Religionis essentialia, & substantialia vota. Secus esset,si loqueretur de Religione cum aliquo addito , seu aliqua qualificatione,vt dicendo,Monachi nigri,& huiusmodi . Quarto, quando per eandem Constitutionem vel per aliam, appareret id quod ibi est positum , gratia exempli fuisse positum, sicut *in l. 1. ff. vti possid.* dicitur, ꝙ licet verba edicti loquantur de æde, tamen in fundo,etiam habent locum, *vt in §. hoc interdictum omnibus.* Mens autem extensiua secundum eosdem, comprehenditur,ex identitate rationis non scriptæ, *vt in l. 1. C. de interd. & releg.* facit *& cap. inter cetera, de rescript. & cap. 2. de translat. Prælat.* quia de similibus ad similia idem est iudicium , vt habetur *in d cap.* Videatur hac de re Syluester vbi supra.

Nona Conclusio .

Ex legũ mẽte, atq. intẽtione cõprehensiua , sic sunt leges interpretãdæ & declarandæ, vt locũ habeãt in omnibus similibus,non solum fauorabilibus, verum etiam odiosis , atque pœnalibus.

Ex legum mente atque intentione comprehensiua , sic sunt leges interpretandæ,declarãdæ,atque intelligendæ, vt locum habeant,in omnibus similibus,non solum fauorabilibus , verumetiam odiosis atque pœnalibus . Hæc conclusio duas habet partes, & quidem quoad primam partem,de similibus fauorabilibus, paruam aut nullam cõtinet difficultatem. Constat enim apud omnes,compertissimumq. est in iure,quod ex dicta mente atq. intentione legum comprehensiua, hoc est,quando casus incidentes seu occurrentes, comprehenduntur in ratione legum ipsarum , licitum est argumentari ex similibus ad similia,prout habetur *in cap multi , 2. q. 1. cum gloss. & in cap. translato, de Constitut.* Super quod dicit Panormit. quod vbi casus est similis, & habet casum specialem in contrarium, extensio fieri non debet, quia non debet fieri correctio legum ex similitudine rationis ; at vbi contrarium non reperitur, bene potest fieri dicta extensio, & sic venit intelligenda, *l. non possunt. ff. de leg.* quod & notat Bar. *in l. non dubium.* C. *de leg.* vbi dicit,idem esse in consuetudinibus & statutis , *per l. de quibus. ff. de leg.* & Syluest. *verbo , argumentatio iuridica , q. 1.* hac de re agens , inquit , quod statutum municipale & consuetudo , possunt ad alios casus extendi, ex identitate rationis,dummodo illi casus non habeant legem contrariam, & sic dicit esse intelligendum *cap . nostrũ, de inim.* vbi tenuerunt multi, sed male , quod statutum non debet extendi , quia est stricti iuris , sed illud procedit,quando fieret extensio,cum legis correctione, alias vero non .

Secunda vero conclusionis pars,nempe quod secundum mentem cõprehensiuã,fiat extensio legis ex similibus,non solum in fauorabilibus,verum etiã in pœnalibus & in odiosis,maiorẽ habet difficultatẽ: sed nihilominus hanc sententiam tenent,Ioan. de Imola, & Geminianus,*in l. si postquam . de elect. lib. 6.* relati à Sylueſtro *verbo , lex. quæst. 18.* vbi hoc idem tenet , sed inquit, ꝙ hæc proprie non est extensio.Et sic intelligendum esse dicit,illud,

quod

quod dixit Pano. *in c. quia in insulis, de statu Monach.* quod lex debet ampliari & restringi, ad limites rationis expressę, etiamsi verba nō patiantur, iuxta *l. adigere. §. quamuis ff. de iurepatr & l. cum pater. §. dulcissim. ff. de leg. 2. & l. pater. §. fundum ff de leg. 3. & c. suggestum, c. me minimus, de appell.* facit, *& c. cum dilecta, de confir. vtili. vel inutil.* & inquit, ꝙ est bonus textus ad idē, *in reg. fin. de reg. iuris lib 6.* & quod notat Bart. *in l. item quæritur. §. qui impleto. ff. loca.* Quinvero & idem Panor. *in c. 1. de sur. calu.* dicit, quod etiam in pęnalibus, seu odiosis, quando ratio est expressa, extenditur atque ampliatur dispositio legis ad limites rationis expressæ, quod & notat Gloss. *in Clem. 1. verbo eligatur, de elect & in Clem. 2. verbo pilium, de vita & honestat. cler. & in d. reg. fi.* secus autem esset secundum eundem Panor. *in c. 1. de sent. & re iudicata*, in dictis pęnalibus, vbi allegaretur simile sub terminis facilioribus, vel paribus, vt notat Innoc. *in c. cum speciali, de appell.* Videatur hac de re, Nauar. *in c. pœna, de pœnit. d. 2. nu. 4.* vbi hoc arg. latè prosequitur, dicens, quod omnis lex etiam odiosa & pęnalis, extendenda est ad omnia quæ verba illius, ex propria significatione comprehendunt, quam dicit esse celebrem doctrinam, Aretini, *in l. cum lege ff. de testam.* approbatam à Decio, & ab Alciato, & alijs quos ibi citat, & ratio inquit est, quia extendere legem ad omnia illa, quæ proprie verba eius significant, non est extendere illam ad casum non comprehensum in ipsa, nam omnia significata proprie per verba legis, in ea censentur contenta, quod est valde notandum, ac memorię cōmēdandū.

Nota hoc valde, in quib⁹ casibus leges pęnales possunt extēdi ad oīa quæ sub ꝓpria verborū significatione cōprehenduntur.

Decima Conclusio.

Secundum mentem siue intentionem legum extensiuam, non fit extensio legis, ex identitate rationis in pęnalibus, sed solum in non pęnalibus, seu potius fauorabilibus. Hæc Conclusio est expressa supradictorum Imolæ, & Geminian. loco supracitato, & refert eam Syluester, vbi supra, aduertendo, quod circa hoc est magna lis, & controuersia inter Canonistas, nam Io. Andr. (vt videtur) aliqualiter est sibi contrarius in suis Glossis, nam in *c. dispandia, de rescript. lib 6.* dixit, quod per identitatem rationis, habet locū legis dispositio, sed non pœna, *& in Clem. 1. de elect.* aliter sentire videtur. Gloss. vero dicti, *c. sæpe, de tempo. ord. lib. 6.* dicit, quod constitutio pęnalis, extenditur ad alium casum, quam comprehensum, quando est eadem ratio, & omnimoda similitudo, & quod tunc proprie non dicitur extēsio, quia quod est ex ratione legis, est ipsa lex; quod & multis iuribus, & rationibus comprobat, & inquit, ꝙ Dominus Petrus dixit, hanc Gloss. esse singularem. Sed nihilominus Io. de Imola, & Gem. dicunt non fieri extensionem legis, seu constitutionis pęnalis, ad alium casum, quam ad comprehensum; etiamsi sit omnimoda similitudo, & subsit eadem ratio, quod etiam tenet Io. Andr. *in reg odia de reg. iuris lib. 6.* & hoc est, quod communiter tenetur à Doctoribus pro conclusione, & reg. vera. Quod & probari videtur, *ex c. constitutionem, de regular. lib. 6.* vbi constitutio loquens de Prædicatoribus, & Minoribus, ex communi resolutione non habuit locum in alijs Ordinibus Mendicantibus, licet eadem subesset, omnino ratio, ex quo factum fuit, vt propter identitatē rationis, prædicta lex prorogata fuerit ad alios Mendicantes. Supradicta omnia refert dictus Syluester, loco supracitato, sed postmodum à dicta doctrina recedit, & dicit, quod magis sibi placet opinio supradictæ Glossæ, *in dicto c. sæpe*, cum hac limitatione, quod ratio sit expressa, vel saltim indubitate præsumpta: & ait consequenter, quod omnis constitutio pęnalis, cuius ratio est expressa per legem, extenditur ad alium casum similem non expressum, si ratio sit par simpliciter, seu eadem aut maior, & legislator nō dispo-

Secundū mentē siue intentionē legū extensiuā, non fit legum extēsio ex identitate rationis in pœnalibus, sed solūmodo in nonpœnalibus.

Nota hoc valde.

disponat aliquid particulariter in contrarium, declinando à ratione legis, propter aliquam particularem,& priuatam considerationem. Quia inquit, sicut philosophice loquendo, est impossibile esse eamdem causam, quin idem sequatur effectus; ita & iuridice loquendo, est impossibile esse eandē rationem & nō esse idem ius, cum ratio ipsa sit formaliter ius, quinvero & & ipsa lex, nisi aliud habeatur ex voluntate legislatoris,quam etiā inquit, sequi non tenemur,nisi exprimatur.Hæc supradictus Sylvester,vbi supra, & & probat ex multis iuribus,à me breuitatis causa omissis,videantur ibidē: Et concludendo inquit, quod non potest proprie dici,& dicta fit interpretatio extensiua,sed potius intensiua, seu intellectiua, quia lex non est aliud quā ratio ipsius legis,vt habetur,*in l.non dubium.C.de leg.*In his oībus.Sylu. recedit à conclusione, & regula superius posita,sed contrarium est verius, & quod tenetur communiter, loquendo de mente & intentione legis extensiua, eligat vnusquisque,quod voluerit,aut magis probabile sibi visum fuerit,iam enim ipse apposui,meam opinionem,atque sententiam.

Vndecima Conclusio.

Quāuis cōiter, & regulariter loquendo,odia restringi, fauores vero conuenit ampliari in aliquibus tā mē caūb' leges pēnales sunt & ampliandæ.

Quamuis generalis sit regula,quod odia restringi,fauores conuenit ampliari,quodq. ea, quæ à iure communi exorbitant,sunt restringenda, quod etiam in pēnis benignior interpretatio est facienda, vt habetur, *in c. odia de reg.iur.lib.6 & in c pœna,de pœnit.d.1.* & quod in interpretatione legū pēnæ potius molliendæ sint,quam exasperandæ, nihilominus aliqui sunt casus, in quibus leges & constitutiones pēnales, latè sunt interpretandæ. Hæc conclusio est expressa Sylvest.*verbo lex,q.29.* vbi adducit ex Bart.vnum casum singularem, *in l.quemadmodum. C. de agri. & cens.lib.11.*vbi inquit,quod licet lex pēnalis & odiosa, extra proprium significatum nullatenus extendatur per supradicta,tamen vbi extensio tendit in fauorem Reipub. ita debemus ipsam extendere,sicut legem fauorabilem.Vnde inquit, quod cum ad fauorem Reip.pertineat maleficia puniri,vt vel sic prouincia quieta permaneat, iuxta *l.congruit.ff de offi.præt.*si per legem aliquam punitur quidpiam faciens, per eandem punitur & fieri mandans:cuius rationem quamuis non adducat supradictus Bart.adducit tamen illam Sylvest.ac dicit,id ex eo esse, quia pars totum illud,quod est, totius est; vnde cum stricta interpretatio in pēnalibus, introducta sit in fauorem particularis hominis, qui est pars totius multitudinis,siue Reip. in supradicto casu, contemni debet ille fauor, propter fauorem totius communitatis,quod est multum notandum.Panor. etiā *in c. ex tenore, qui filij sint legit.* dicit, quod constitutio pēnalis debet & potest extendi,& largo modo interpretari, quando emanat, vt euitentur animarum pericula,nam pro salute animæ contemnenda est salus corporis.Ex quo colligit,& infert Sylvest. vbi supra, genera'em quandam philosophicā regulam,quod quotiescumq. illud in cuius fauorem tendit, larga interpretatio constitutionis pēnalis,est fauorabilius eo,in cuius fauorem tendit,interpretatio stricta,larga facienda est interpretatio, nam secundum Philosophum,eius quod magis diligimus,oppositum magis odimus,regulariter loquendo.Hæc Sylvest.vbi supra.

Multū oportet scire ad legū interpretationē, atq declaratiōnē,quę nā leges sint fauorabiles,q̄ vero odiosę,atq.pēnales, vt exinde sciatur, quanā sint restringendæ, quæ autem ampliandæ.

Duodecima Conclusio.

Ad legum & sacrorum canonum,constitutionumq. Apostolicarum,interpretationem,atque declarationem,quammaxime scire oportet,quænam dicantur fauorabilia,quæ vero odiosa, atque pēnalia,vt exinde percipi possit,atq; constare,quænam debeant limitari & restringi,quæ vero extendi & amplia-

ampliari. Hæc conclusio est omnium Iurisperitorum communis, quamuis in constituendo, & determinando hoc, ipsi nimis inter se varient, sinteq. diuersi, asserentibus quibusdã, aliqua esse fauorabilia, quæ aliys nimiũ esse videntur odiosa. Pro quorum omnium intelligentia, dico secundum magis cõem sententiam, quod semper lex dicitur fauorabilis, ac consequenter ampliãda (idemq. est iudicium de sacris canonibus & constitutionibus Apostolicis) per quam res aliqua, redit ad ius antiquum, quod omnes leges desiderare videntur: nam de facili res reuertitur ad suum pristinum statum, vt constat *ex c. cum ab exordio, d. 35. & ex l. si vnus. § pactus, ne peteret. ff. de pact.* Videatur hac de re, Naua. lib. 5. consil. de pœnit. & remiss. cons. 19. nu. 4. vbi hoc ipsum probat, ex multis iuribus, allegando in id Iasonem, varia ad hoc adducentẽ exempla, & plures alios DD. Item semper dicitur fauorabilis, lex quæ respicit vtilitatem publicam, *per c. erit autem lex 4. dist.* nam hoc est intrinsecũ, & de ratione omnis legis, vt pluries est supra, iam dictũ, quod qualiter sit intelligendum, perdocte satis explicat supradictus Nauar. lib. 1. consil. de constit. consil. 3. nu. 2. cum sequentibus. vbi inquit, quod lex dicitur fauorabilis semper, quando principaliter intendit fauorem, licet minus principaliter, & per quandam consequentiã vergat in præiudicium alterius, iuxta *c. non dubium, de sent. excom.* & alia tradita ibi late per Felin. *ex gloss. putata singulari, in c. sciant cuncti, de elect. lib. 6.* Dicitur autem lex odiosa, & consequenter restringenda, quando facta est in odium aliquorum seu alicuius, iuxta *glos. in l. qui de except. ff. de cond. indeb.* qua de re, videndus est etiã supradictus Nauar. loco quo supra, vbi hac de re, latissime agit, & dicit, quod lex siue constitutio, quę partim est fauorabilis, partim vero odiosa, debet odiosa reputari, si principaliter facta sit in odium, licet minus principaliter respiciat alicuius fauorem, *arg. l. quæsitum. ff. de statu homi.* vt & notant Doctores in dicto *cap. sciant cuncti, de elect. lib. 6.* vnde Nauar. lib. 4. consil. tit. de consang. & affin. cons. 4. num. 9. inquit, quod sublatio potestatis dispensandi, est odiosa, & restringibilis, quia contrarium eius, scilicet facultas dispensandi, est fauorabilis, per Gloss. solemnem cõiter receptam, *in Clem. 2. de offi. Vicary*, quam nimis extollit Felin. *in c. postulasti, de rescript. nu. 10.* quamuis ipsa dispensatio sit restringenda, quia contra Ius; qua etiã ratione dicunt Doctores, quod dispensatio illegitimi est odiosa, sed potestas legitimandi fauorabilis, atque ampliabilis.

Quænã lex fauorabilis sit dicenda.

Quænã lex odiosa dicatur, seu dici debeat

Tertiadecima Conclusio.

Lex noua, nouam pœnam inducens, non tollere censetur aliam seu alias, per priores leges inductas. hanc regulam tradit Imola relatus à Dominico, *in c. eos, de temp. ord.* est q. communis omnium Iurisperitorum, & probari potest, *per legem quoties. ff. de actio. & oblig.* vbi habetur, quod nouæ actionis inductio, veterem non tollit. Hac etiam ratione, *gloss. in c. sicut quorundam, de Iudæis.* inquit, quod excommunicationis sententia, lata ab Alexandro III. in Concil. Later. per dictum capitulum, contra deferentes arma Saracenis, non est sublata, sed potius duplicata, per Clementem III. *in c. olim, eod. tit.* imo vero dicit, verbo *crebra excommun.* quod huiusmodi arma deferentes duplici excommunicatione sunt excommunicati, illa videlicet, quam intulit olim Alexander III. supradictus, & illa quam tulit postmodum, Clemens etiam III. in quod allegat multa iura, & plura dicit notatu dignissima, quæ videri poterunt ibidem. Videatur etiam hac de re, Nauar. *in d. cap. sicut quorundã, de Iudæis, nu. 24. & 30.* vbi ponit aliquas exceptiones notatu dignas ad dictam generalem regulam. Eadem etiam ratione dicendũ est, quod

Lex noua inducens reuã pœnã, non censetur tollere aliã seu alias priores.

quando

quando aliqua lex noua inducit aliquod nouum remedium, non videtur per id tollere, aut reuocare alia remedia, per alias leges inducta, *per legem quoties ff. de action. & oblig.*

Quartadecima Concluſio.

Sola voluntas, & actus interior nó punitur per aliquã legem etiãſi aliquo exterior actus ſit probatus, niſi id habeatur expreſſe, & in caſibus à iure expſſis.

Nulla pœna impoſita per humanam legem pro quocumq. delicto, debet quiſpiam puniri, propter ſolam voluntatem, etiam actu exteriori, ſeu aliquo conatu, aut præparatione monſtratam, atque probatam, niſi in caſibus à iure expreſſis. Hæc concluſio eſt valde notanda, & eam tenet expreſſe ſupradictus Nauar. *in cap. pœna, de pœnitent. diſt. 1. nu. 22.* vbi probat eam, in primis auctoritate Gratiani, loco ſupracitato, *& ex cap. cum in cunctis § fin. de elect. adiuncto. c. perpetuo, eod. tit. lib. 6.* vbi hæc duo capitula iuncta, probant pœnam impoſitã contra male eligentem indignum prælatum non eſſe, inferendam illi qui ſuffragium ſiue votum ſuum indigno dedit, ſi non ſequatur electio, quæ conſequi debet publicationem ſuffragiorum, *per cap. publicata, de elect.* cuius & hæc ratio eſt, nam lex pœnalis, vt ſupradictum eſt, non extendenda eſt de vno ad alium caſum regulariter, niſi ille ſit, eadẽ in lege comprehenſus, iuxta Gloſſ. *in Clem. 1. de ſepul. & Clem. 1. de conſang.* & vt de ſe patet, aliud eſt facere delictum, aliud vero velle illud facere, attentare vel incipere illud, aliud vero ſe ad illud præparare: ergo pœna impoſita facienti aliquod delictum, non eſt imponenda volenti, attentanti, ſeu incipienti illud facere. Quæ quidem doctrina intelligenda eſt cum duabus limitationibus.

Nota hoc valde.

Prima, vt procedat in foro exteriori, & quoad pœnam ordinariam, pro aliquo delicto humana lege impoſitam; non autem quoad forum conſcientiæ, & quoad pœnam æternam, nam proculdubio eam incurrit, qui abſolutè in aliquod conſenſit peccatum, vt habetur, *in d. cap. perpetuo, de elect. lib. 6.*

Secundo, intelligenda eſt dicta doctrina, vt non procedat etiam in foro exteriori, quoad pœnam extra ordinariam, qua debet puniri voluntas illa, per actum exteriorem attentationis, vel conatus patefacta plus minusve, prout magnitudo, vel paruitas id exegerit, iuxta *l. 2 ff. de va. & extraor.* qua de re, videatur ſupradictus Nauar. *in cap. ſi quis non dicam à nu. 12. & ſeq.* vbi inquit, quod licet regulariter loquendo, conatus vel attentatio ad delinquendum, non debeat puniri pœna ordinaria, impoſita per humanam legẽ, facienti aliquod delictum, debet tamen puniri, pœna, ordinaria impoſita illud facienti, in caſibus à iure expreſſis, & in alijs pœna extra ordinaria iudicis arbitrio imponenda, videatur etiam hac de re, ſupradictus Nauar. *in cap periculoſo, de pœnit. diſtinct 1. num. 3.* & in Manu. cap. 27. nu. 51. vbi ad hoc propoſitum dicit plura, notatu digniſſima.

Nota q conatꝰ ſiue attẽtatio, alicuius delicti licet nó punia tur pœna ordinaria, niſi in caſibus à iure expreſſis, punitur tamẽ pœna extraordinaria

Quintadecima Concluſio.

In ſentẽtia excommunicationis, niſi apponatur clauſula latæ ſententiæ vel ipſo facto, aut ipſo iure, non ſtatim incurritur, ſed ſolummodo ſit comminatio.

Loquendo de ſententia excommun. in aliqua conſtitutione, ſiue canone appoſita, certiſſimum atque conſtitutiſſimum eſt, niſi aliquid aliud addatur, & apponatur clauſula latæ ſententiæ, ſeu ipſo facto, aut ipſo iure, quod eiuſmodi conſtitutio ſeu prohibitio, non excommunicat tranſgreſſorem ipſo iure, ſed ſolum illum efficit excommunicatione dignum. Hæc Concluſio eſt communis omnium Iuriſconſultorum atq. Summiſtarum, de qua ſpecialiter videndus eſt ſupradictus Nauar. in ſuo Manu. cap. 27. num. 12 & lib. 5. conſil. de ſententia excommun. conſil. 2. nu. 1. vbi & probat eam, ex Gloſſa, vt ipſe inquit, celebri & communiter ab omnibus recepta, *in c. 1. de ſagit.* cui & alia ſimilis eſt, *in cap. 2. de matri. contra. & ex cap. in pœnis, de reg. iuris*

reg.iur.lib.6. vbi habetur, quod in pœnis semper, benignior & mitior interpretatio est facienda, cuius benignitatis vnum exemplum ponit Glossa prædi.cap. ab omnibus recepta, & dicit, quod in dubio pœna non est censenda, ipso iure imposita, sed per iudicem imponenda, circa quam rem vti notam, & peruiam plura dicere consulto supersedeo.

Decima sexta Conclusio.

In legum humanarum atque sacrorum canonum, constitutionum, & statutorum, sed maxime, quæ ad personas regulares pertinent, interpretatione & declaratione facienda, hoc summopere est aduertendum & curandum obnixe, vt non adeo stricta & rigorosa interpretatio fiat, quod omnes iuris apices seruétur, quinvero interpretari & declarari debét, ex bono & æquo. Hæc resolutio communis est omnium Iurisconsultorum, qui in hisce rebus quammaxime sunt exercitati, quam & colligunt ex multis iuribus. Sed præsertim, *ex l. si seruum. §. sequitur ff de verb. oblig.* vbi habetur, quod sæpe sæpius pernicioſe erratur, allegata solum auctoritate scientiæ iuris. Quod est dicere, non semper debere iudices iudicare, & casus & causas determinare, secundum rigorem iuris, ipsiusq. apices, sed interdum ex bono & æquo, & secundum æquitatem naturalem. Quod vt plenius intelligatur, est notandũ, quod isti termini, *rigor & iuris apices*, etiamsi contraponantur, istis terminis, *bonum & æquum*, non proinde dijudicandum est, rigorem & iuris apices, esse mala atq; iniusta, & ꝙ solũ iustitia stat siue consistit, in bonitate & æquitate, haudquaquam, hoc existimãdum est, quinvero iustissimum est rigoré, iurisq. apices seruari, vbi ius illud disponit, aut vero cõtrarium non statuit. Multi enim sunt casus, in quibus secundum rigorem & apices iuris, debét iudices iudicare, & in qbibus si sic non procederent, sed ex bono & æquo, iniustitiã quammaximã cõmitterét. Nam prudentissime interdũ, apices iuris cum suo rigore, ad euitanda aliqua mala, & hominum calumnias iubentur seruari. sicut & videmus in humanis, hominem habentem inimicos, caute viuere, atque armatum incedere, qui & cessante necessitate, postmodum arma deponit. Ita & iura considerando multorum hominum calumnias, & mala quæ fieri solent, solemnitates adinuenerunt, quibus veluti armis, contra hominum calumnias forent munitæ. Hac de causa in solemnitate testamentorum, contractuum, atque similium, statuerunt multa, quæ solemnitates, & iuris apices nuncupantur, quæ & iubentur seruari, vbi necessitas id expostulat, & similiter deponi in alijs casibus, quando nulla necessitas illud exigit, in quibus procedendum est ex bono & æquo, secundum naturã & ius gentium, & quod dicitur simpliciter, & de plano. Ita videmus, quod in testamẽto ad pias causas, iubet ius deponi solemnitatem septem testium, statuens, quod in eo casu sufficiat, vt procedatur secundum naturam, ac secundum ius diuinum, iuxta quod, *in ore duorum, vel trium stat omne verbũ*. Hoc est procedendo de bono, & æquo, ideſt, sin̄ æquitatẽ, & non sin̄ Iuris rigorẽ, prout habetur, *in l. bona fides. ff de posse*. Et his constat qualiter æquitas procedit sin̄ simplex Ius gentium, rigor autem & iuris apices, significant cerimonias & solemnitates iuris positiui, prædicto Iuri gentium superadditas. Hoc igitur præmisso dicit prædicta regula, procedẽdũ esse in explicatione, & declaratione humanarum legum, constitutionum & statutorum, respicientium personas Religiosas & Regulares, & pertinentium ad statum Monasticum, depósito omni iuris rigore, eiusque apicibus, & solummodo, ex bono & æquo, & secundum æquitatem naturalem. Sed aduertendum est, vt & aduertit Bal. *in rubrica C. de constit.* quod non sic procedendum est ex bono & æquo, vt procedatur secũdum cuiusq. imaginationem, atq; vt dicitur, ad li-

In legũ interpretatione, nõ sunt sẽper oẽs Iuris apices seruandi, sed interpretãdæ sũt interdũ ex bono & æquo.

Nota valde.

Quando procedendu fit secundũ Iuris rigorem & iphus apices sint seruandæ, qñ vero ex æquitate & bonitate.

Non sic Iudices procedere debent ex bono, & æquo, vt proinde procedãt secundũ cuiuslibet arbitriũ, siue imaginationem.

ad libitum, sed prudenter, semperq. habito respectu ad terminos iuris, vnde & dixit idem Bal. *in c. 1. §. qui vllam, de his qui fundadare possunt*, quod humanæ æquitates, in se vim statuti minime habent, nisi aliquo statuto, vel consuetudine legitime præscripta sint munitæ; quod ipsius dictum magni faciunt Tiraquel. & alij Iurisperiti. Itaq. concludendo dico, quod humanæ leges & constitutiones, quæ pertinent ad Regulares personas, non secundum rigorem, & iuris apices sunt interpretandæ & declarandæ, sed ex bono & æquo, sed non ad libitũ & secundũ vniuscuiusq. imaginationem, sed iuridice atque habito respectu ad terminos Iuris naturalis & gentium, quod est valde notandum.

Decimaseptima Conclusio.

Quãdo duæ leges, altera affirmatiua, altera vero negatiua simul cõcurrunt, vna per alterã, non derogatur, nisi sint cõtrariæ.

Quando duæ leges, altera affirmatiua, altera vero negatiua, simul concurrunt, non videtur vna per alteram derogari, nisi sint contrariæ. Hæc conclusio & regula, est multum notanda, valdeq. necessaria ad explicationem multarum legum, humanarumq. constitutionum, atque ex ea pendet vera interpretatio & declaratio, *cap. licet, de const. lib. 6.* vbi insinuari videtur (quin vero & expresse dicitur) quod Papa siue Princeps, faciens aliquam legem siue constitutionem posteriorem, videtur proinde omnem derogare priorẽ, quamuis de ipsa non expressam faciat mẽtionem, cum vt ibidẽ dicitur, totũ ius præsumatur habere in scrinio pectoris sui. Quod quidem capitulum intelligendum est, de lege & constitutione noua posteriori, contraria, non tamen quando simul inter se sunt compatibiles, vt notatur ibidem in summario dicti capituli, etiamsi vna sit generalis affirmatiua, altera vero generalis negatiua, & multo minus, si earum vna fuerit generalis, altera vero particularis, & non de ipsa specialẽ mentionem facit. Cuius cõclusionis ratio est, nam vt habetur, *in l. præcipimus. C. de appell* Ius antiquum numquam censetur sublatum, nisi quatenus ius nouum, illud expresse tollit. Qua generali regula sæpissimè vtuntur DD. Iurisperiti, quando quærunt, vtrum lex posterior deroget priuilegijs inserris in corpore iuris, nulla de illis facta mentione? etenim si semper, ex hoc quod Princeps aliquam edit, seu condit legem negatiuam, derogare perinde videretur omnes alias affirmatiuas, factas in eadem materia, multa quidem & grauia sequerentur inconuenientia & absurda, vanaq. profecto esset, illa iuris regula, qua dicitur, *quod generi per speciem derogatur*, vt igitur ipsa in suo robore permaneat, dicendũ est, quod supradictũ c. licet, tunc solummodo habet locum, quando eduntur duæ leges siue constitutiones contrariæ. Neque in propositio secundum ius, duæ leges dicuntur contrariæ, ex eo solum, quod vna sit affirmatiua, altera vero negatiua, vt dicunt aliqui Iurisperiti, toto cælo aberrantes, & rem hanc non perfecte callentes, sed vlterius requiritur, quod sint incompatibiles, vt si v.g. facta fuisset lex, qua diceretur, vt compatres possent matrimonium contrahere, & postea fieret altera, qua diceretur vt non possent ipsi matrimonium contrahere: in hoc casu verum haberet, quod dicitur, in d. c. licet, nẽpe, quod Papa siue Princeps, edens vnam legem contrariam, videtur proinde derogare alteram priorem, quamuis de ipsa mentionem non faciat. Attamen quando leges non sunt contrariæ, sed simul sunt compatibiles, quamuis vna sit vniuersalis negatiua, altera vero specialis seu particularis affirmatiua, fundata in aliquo speciali & particulari priuilegio, hæc non excluditur seu derogatur per illam, nisi in negatiua de ea specialis mentio fiat. Hæc inquam regula est valde notanda, atque memoriæ commendanda.

Nota hoc valde.

Decima-

Decimaoctaua Conclusio.

Concurrentibus duabus legibus contrarijs, & incomparibilibus, maior præualere debet, ac minor cedere maiori. Hæc conclusio est certa, & probatur argumento desumpto, *ex cap. sicut, de consecratione, dist. 2. & l. contra pupillum §. si qui ad minis. ff. de re iudic.* sed expressius & apertius, *ex c. si dominus & c. Iulianus 11. q. 3.* potestq. adduci exemplum, in duabus legibus naturalibus simul concurrentibus, v. g. lex naturalis illa, de non infamando proximum, contenta in octauo præcepto Decalogi, & illa de seruanda Republica, seu vita spirituali eiusdem proximi, in hoc casu est certissimum, quod ista præualet quia fortior, cum bonum commune sit diuinius, & præponendum bono cuicumque priuato, & particulari, & vita spiritualis præferenda vitæ temporali. Circa quam regulam videnda sunt atque maxime notanda, quæ dicit Nauar. in Commentario, in rubrica, de iudi. agendo de inquisitione, & determinando, quando & qualiter sit facienda, à nu. 92. vsq; ad 96. quo loco ad hoc propositum, varia adducit exempla, circa modum quo præualere debent duæ leges contrariæ & incompatibiles, simul concurrentes, quod & facit lib. 5. consil. de pœnit. & remiss. cons. 6. num. 7. tractando illam celeberrimam quæstionem, an damnatis ad mortem sit Eucharistia ministranda, & administrari possit, pridie eius diei quo occidendi sunt, etiamsi non sint ieiuni? Vbi ad hoc propositum dicuntur plura, eaque notatu dignissima. Videatur etiam in Manu. cap. 7. nu. 1. & in cap. sacerdos, de pœnit. & 6. nu. 25.

Concurrentibus duabus legibus contrarijs, atq. incompatibilibus, maior debet præualere, ac minor cedere maiori.

Decimanona Conclusio.

Certissimum atq; constitutissimum est in iure, quod qui iure suo vtitur, nemini facit iniuriam. Habetur hac regula, *in cap. cum Ecclesia Volaterrana, de elect. & l. iniuriam. §. 1. ff. de iniur.* vbi etiam dicitur, quod potest quilibet renunciare iuri suo, & legibus ac iuribus in fauorem iuum factis, vt habetur, *in l. quod fauorem. C. de leg. & in c. quod ob gratiam, de regul. iuris lib. 6. cum suis glossis,* vbi ad hoc propositum dicuntur plura, eaq. notatu dignissima. Sed hoc vltimum est intelligendum, de iure fauorem alicuius priuatum concernente, non autem de iure concernente bonum publicum, & facto principaliter in fauorem boni publici; nam in tali casu, non potest quis, pro suo libito tali iuri renunciare, *per leges publicum, & cap. si diligenti, de foro, compet.* Qua de re, videndus est Nauar. in Commentario, *in cap. cum minister, 23. q. 5.* de finibus humanorum actuum, à nu. 28. vsque in fin. vbi per supradicta componit quamplures iuris antinomias, & controuersias, monstrando quibus in casibus, licitum sit cuilibet, renunciare aut non renunciare iuri suo.

Hoc est certissimum atq. constitutissimum, qui iure suo vtitur, nemini facit iniuriam.

In quo casu nō possit quis, renunciare iuri suo.

Vigesima Conclusio.

Certissimum etiam est in iure, quod lex aliqua potest permanere & obligare quoad vnam partem, & esse sublatam, & non obligare, quoad aliam. Hæc conclusio est certa & manifesta, & omnium Iurisperitorum communis, quod & contingere potest, multiplici ex capite, sed primo in casu quo supradicta lex, quoad aliquam sui partem non sit recepta, est enim (vt supra diximus) de ratione legum, ad hoc vt obligent, quod recipiantur, & vt habetur, *in §. leges. 4. d. nam leges omnes confirmantur, cum moribus vtentium approbantur,* id quod & habetur, *in l. de quibus. ff. de leg.* in illis verbis, *nam cum ipsæ leges nullam aliam ex causa nes tenant, quam quod iudicio populi receptæ sunt.* Qua de re, videndus est Nauar. lib. 1. consil. de constit. consil. 2. nn. 11. &

Bene pōt aliqua lex permanere, quoad vnam partem, & esse sublatam quoad aliam.

12. & 23. & in Manual. cap. 23. à num. 41. cum sequentibus, vbi hac de re, latissime agit, sed maxime, num. 62. vbi multis demonstrat, qualiter leges obligare possint, quoad vnam partem, non vero quoad aliam. Quod etiam secundo fieri potest per non vsum, siue contrariam consuetudinem, iuxta supradictam, *l. de quibus. ff. de leg. & d. §. leges, distinct. 4. & Gloss. singul. in cap. 1. de treuga & pace.*

Vigesimaprima Conclusio.

Omnis lex siue cõstitutio interpretans, secũdũ terminos legis interpretandæ, intelligenda & declarãda est.

In legum seu constitutionum humanarum interpretatione atque declaratione, summopere aduertendum est, quod omnis lex siue constitutio interpretans, secundum terminos legis interpretandæ, est intelligenda & declaranda. Hæc conclusio habetur expressa, in Gloss. à Cardinali pro singulari recepta, *in Clem. pænult. verbo consuetudine, de elect.* Habetur etiam, *in Authent. hac constitutio. §. vnde collat. 3.* videatur etiã hac de re, Felinus, *in c. 1. de iureiuran. nu. 5.* vbi ad hoc propositum dicit plura, eaque notatu dignissima. Facit & ad hoc quia vt dictũ est, expedit iura concordari iuribus, per *cap. cum expediat, de electione, lib. 6.* cum ei adnotatis, & quia lex generaliter loquens, vt etiam dictum est, siue præcedat siue sequatur, limitari debet, per aliam legem specialiter illam limitantem, per *leg. 1. & toto titul. ff. de regul. iuris, & cap. generi per speciem derogatur*, quod & efficacissime probatur per duas Glossas solemniter receptas, quarum altera est, *in l. faciendum. ff. qui satisdare cogan.* altera vero in Authent. *offeratur C. de litis contestatione.* Qua de re, videatur Nauar. lib. 5. Consil. cons. 1. de Apostasia, nu. 10. & vt lite pendente, cons. 1. num. 2.

Vigesimasecunda Conclusio.

Non per hoc q lex aliquid nõ prohibet, intelligitur perinde, id esse cõcessũ sed maxima in hoc consideratione opus est.

Aduertere etiam oportet, quod non per hoc, quod aliqua lex aliquid non prohibet, intelligitur seu proinde intelligendum est, id esse concessum, sed in hoc, magna consideratione vti oportet. Hæc conclusio est Syluestri, *verbo lex, q. 21.* vbi supradicta quæstione proposita, vtrum ex eo, quod lex aliquid non prohibet, intelligatur esse concessum, vt eidem respondeat, aduertit, *quod in c. inter corporalia, de translat. Episcop.* habentur duo, ex quibus colligi possunt argumenta contraria. Alterum est, quod prohibita intelliguntur omnia, quæ non sunt concessa, per illa verba, quæ ibidem continentur, quod *numquam intelligitur prohibitum, quod non est concessum*, aliud vero quod concessa intelligũtur omnia, quæ non sunt prohibita, prout ibidem habetur, & vtrumq. argu. ibi Gloss. latè prosequitur. Tandem dicit, quod primum habet locum in iudicijs, & in contractibus stricti iuris, vt in arbitrijs, & priuilegijs, secundum vero in iudicijs & contractibus bonæ fidei, & alijs, in quibus quilibet admittitur, qui nõ prohibetur. Sed d. Sylu. sequutus Hostien. vt hanc difficultatem absoluat, inquit, quod si constitutio promulgata, est affirmatiua, oĩa quæ continet, & ex eis consequentia, videntur concessa, nisi reperiantur prohibita, vt si v. g. concessum est contrahere matrimoniũ, cuilibet semper licitum erit illud contrahere, nisi reperiatur prohibitum; si vero cõstitutio promulgata sit negatiua, omnia ex ea cõsequentia intelligũtur prohibita, nisi reperiantur concessa, vt quando v. g. prohibetur, ne quis occidat, semper & vbiq. intelligitur id esse prohibitum, nisi aliquando reperiatur concessum, vtputa iudici & Reipublicæ curam gerenti. Et hæc dicta sufficiant, pro intelligentia aliquarum legum, & sacrorum Canonum Apostolicarumq. constitutionum; reliqua suis proprijs locis dicentur, prout tractandarũ rerũ exegerit materia. Hactenus de isto Artic. & de tota Quæst.

QVÆSTIO XXVI.

De iure Canonico, atque ipsius partibus, & his quæ ad Iuris Canonici, & Constitutionum Apostolicarum materiam & tractationem spectant, in duodecim Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quidnam sit ius Canonicum, & quæ eius partes, in quas diuiditur?

PRo huius Articuli, ac dicendorum intelligentia, oportet in memoriam reducere, id quod supra q. 24. ar. 2. diximus, hoc nomen *Ius*, quod secundum D. Isidorum, æquitatem, atque iustitiam designat, seu potius, id quod æquum est, & iustum, esse nomen quoddã generale, quod quidem sub se varias, atque diuersas continet species, vt habetur *in c. Ius generale, d.* 1. Diuiditur enim primo, secundum aliquos, in Ius naturale, Ius gentium, & Ius Ciuile, iuxta *cap. Ius autem, dist. eod.* Sed melius diuiditur (vt supra diximus) in Ius naturale, & positiuum, tamquam in duo immediate opposita diuidentia membra, ac subinde, Ius positiuum, in Ius gentium, & Ius ciuile, propter rationes, & causas ibidem assignatas. Sed quidquid de hoc sit, in præsentiarum dico, quod supradictum Ius positiuum, adhuc vlterius subdiuiditur, in Ius canonicum & Ecclesiasticum, & Ius ciuile, siue laicum, quod ex eo, quod humanam, atque ciuilem hominum conuersationem, & gubernationẽ respicit, & eam pro principali fine habet, ex cõmuni omnium placito, Iuris ciuilis sibi nomen vindicauit. De quibus omnibus suo ordine sumus dicturi. Sed nunc de Iure Canonico, quæstio insurgit, in sequenti vero fiet sermo de Ciuili. Quæritur ergo nunc, quidnam sit Ius Canonicum, & quæ sint eius partes, in quas diuiditur? Cui quidem difficultati, vt pro meo more, breuiter, ac resolutiue respondeam, sequentes statuo Conclusiones.

Prima Conclusio.

IVs Canonicum in communi sumptum, dicuntur Constitutiones, factæ & ordinatæ ad regimen, atque gubernationem Ecclesiasticæ Reipublicæ. Hæc Conclusio, satis colligitur, ex Gratiano in decreto, *in cap. omnes, d.* 3. vbi post multa alia, quæ de Iure ciuili, ibidẽ dicit, ad Canonicum deueniendo, ait esse quasdã Constitutiones factas arq; ordinatas, ad regimẽ & gubernationem Ecclesiasticæ Reipublicæ, nam Ecclesiasticæ Constitutiones, insigniuntur, & appellantur Canonum nomine, & Canones, nihil sunt aliud quã Ecclesiasticæ quædam Constitutiones, & Regulæ rectè viuendi, ad christianam Religionem conformiter. Pro cuius intelligentia, incipit inuestigare, quidnã sit Canon, & tradit definitionẽ positam à D. Isid. lib. 6. vbi inquit, *quod Canon Græce, Latine regula nuncupatur.* Et regulæ etiam definitionem constituens, dicit ex eodem, *quod regula dicta est, eo quod rectè ducit, neque aliquem, aliorsum trahat*, seu vt alij dixerunt, *eo quod regat, vel quod normam rectè viuendi, alijs præbeat, & quod distorsum prauumq; erat, corrigat.* Sunt igitur Canones (iuxta supradicta) quædam Ecclesiasticæ regulæ, siue Constitutiones, ad regendam atque gubernandam Ecclesiasticam Rempub. constitutæ

Ius Canonicum in cõmuni sumptum, dicuntur Constitutiones, ordinatæ, ad regimen, & gubernationem, Ecclesiasticæ reipublicæ.

Quidnã sit Canon, quid vero Regula, & vnde deriuatur vtrumque.

stitutæ atque ordinatæ. Vt enim in arte medicinæ, sunt (vt dicitur) quidam Canones regulantes in medicando, quibus physici atque medici ducuntur in medicando, sicut etiam Scriptura sacra, dicitur Canonica, quia regulat circa credenda & agenda, sic & generaliter loquendo, omne quod habetur in corpore Iuris Canonici, dicitur Canon, siue regula. Sed stricte & proprie loquendo, non nisi Constitutionibus Ecclesiasticis, factis in aliquo Concilio vniuersali, seu Prouinciali, supradictum Canonis competit nomen, & sic sumitur nomen Canonis, *in cap. Canonum, de Constit.* quando dicitur, quod *Canonum statuta custodiantur ab omnibus*. Sed quantum attinet ad obligationem custodiendi ipsos, idem dicendum est, etiã de alijs Decretalibus, atque Constitutionibus summorum Pontificum, postquam factæ sunt ab habentibus auctoritatem, faciendi atque condendi Ecclesiasticas leges, & maxime loquendo de illis, quæ sunt practicatæ, & receptæ, atque inclusæ in corpore Iuris, de quibus dicemus postmodum. Ad propositum nostrum reuertentes dico, quod communi, & generali nomine loquentes, omnia quæ continentur in d. corpore Iuris Canonici, Canones nuncupantur, prout aduertit Glossa, *in d. cap. omnes, d. 3.* quamuis & ibidem contineantur aliqua, quæ proprie & in rigore loquendo, non sunt Canones, sed Decreta, siue Constitutiones Decretales, dogmata, mandata, interdicta, sanctiones, quorum omnium definitiones ibidem traduntur à Glossa, in quæ omnia, veluti in partes, dicere possumus, quod diuiditur atq; secatur supradictum Ius Canonicum, sed proprie principales eius partes, nõ sunt nisi quatuor, de quibus 2. statuo Concl.

Secunda Conclusio.

Ius canonicũ in quatuor principales diuiditur partes, in decretũ Decretales, Sextum, & Clementinas.

Quidnã sit decretũ, & quid contineatur in ipso.

Quidnam sint Decretales, seu Decretalium liber.

Quidnam sit Sextus liber Decretalium.

Supradictum Ius Canonicum, in quatuor principales diuiditur partes, contentas in quatuor ipsius libris, nempe in Decretum, Decretales, Sextum, & Clementinas. Hæc Conclusio, omnibus est peruia, atque notissima. Decretum est & dicitur, illud volumen, quod compilauit Gratianus sacræ Theologiæ Magister, Religiosus quondam Ordinis S. Benedicti, prout refert D. Anton. de Flor. 3. p. tit. 17. cap. 6. suæ historiæ Ecclesiasticæ: compilauit autem illud ex multis sanctorum Patrum decretis. Et hanc ob causam appellatus fuit Decretorum liber, quia ex sanctorum Patrum decretis fuit cõpilatus. Decretales vero dicuntur Constitutiones, quæ à diuersis summis Pontificibus, diuersis temporibus emanarunt, ab Innocent. III. in Concil. Later. vsque ad Greg. IX. qui eas quinque libris, sub diuersis titulis distributas in vnum compilauit, vt constat ex ipsarum proœmio, quod incipit: *Rex pacifícus*, qui quidem liber, *Decretalium*, sibi nomen retinuit, atque vendicauit. Post quem etiam sequitur Sextus, sic dictus, pro eo quod fuerit editus, seu additus, post quinque libros Decretalium supradictos. Quem quidem compilauit Bonifac. VIII. vt etiam constat ex eiusdem proœmio, quod incipit: *Sacrosanctæ*. Postmodum subsequuntur Clementinæ, quæ etiam sunt quædam Decretales, a proprio suo Auctore Clem. V. desumentes nomen, sicq; dicitur, *Clementinarum liber*, ex eo quod Clementis V. Constitutiones contineat. Aliæ ponuntur, etiam in iure Constitutiones Extrauagantes, quædam propriæ, & speciales, Ioannis 22. aliæ vero communes, quæ quantæ sint auctoritatis, & ponderis, dicetur inferius, cum de supradictis omnibus, specialiorem, magisq. expressam fecerimus mentionem. Sed nunc pro pleniori supradictorum intelligentia, saltim summatim, atque in Compendio, dicamus oportet, quidnam supradictorum vnumquodq. contineat? De quo sequentem statuo Conclusionem, quæ erit tertia in ordine.

Tertia Conclusio.

GRatiani Decretum, in tres partes principales diuiditur. Prima subdiuiditur in centum, vel centum & vnam Distinctiones, secundum eos qui vltimam etiam subdiuidunt, atque distinguunt. Secunda in 36. causas, distinctas per quæstiones, & adhuc distincta per Capitula, excepta 3. quæstione, causæ 33. quæ distinguitur per 7. distinctiones. Tertia in tractatum de consecratione, distinctum etiam per quinque distinctiones, atque diuersa Capitula. Quorum omnium qui videre voluerit ampliorem rationem, & tractationem, variam, atque diuersam Capitulorum allegationem, seu diuersum citandi & allegandi modum, circa decreta ibidem contenta, consulat Syluestrum, *ver. Ius*, q. 2. vbi hac de re latissime agit. Hæc, quantum ad Decretum attinet. Liber vero Decretalium (vt dictum est) in quinque libros diuiditur, subdiuisos in rubricas, siue titulos & tractatus, etiam per diuersa Capitula, quæ quidem capita, quonam modo sint citanda, atque allegandа, tradit prædictus Syluest. vbi supra, latissime, aduertendo, quod quamuis de more & consuetudine, cuilibet Capitulo apponatur, seu apponi soleat; hæc dictio & particula, *extra* (quæ idem pollet, ac si diceretur extra Decretum) melius tamen omittitur, nam secundum Panor. in proœmio dictarum Decretalium allegatio quanto breuior, tanto & melior, modo intelligatur. Sextus vero totidem quinque continet libros, digestos, siue subdiuisos, etiam in duodecim rubricas siue titulos, qui etiam in diuersa capita subdiuiduntur, vt dictum est supra, quorum etiam allegatio fit similiter: excepto, quod additur hæc particula, *libro sexto*; seu *in sexto*, ad insinuandum, quod eiusmodi caput, non in quinque primis libris Decretalium, sed in Sexto lib. reperiatur. In cuius fine apponuntur etiam regulæ Iuris à supradicto Bonifac. VIII. compilatæ & abbreuiatæ, quibus continentur veluti in compendio, omnia, quæ late atque diffuse in toto libro sexto. Post supradicta omnia, sequuntur Clementinæ, sic dictæ & nuncupatæ, vt dixi, à suo Auctore, siue latore, Clem. V. quas cum morte præuentus, in lucem edere non potuisset, hoc fecit, ipsius successor Ioannes 22. vt constat, atque constare facile potest ex earumdem proœmio, quod incipit: *Quoniam nulla*. Diuiduntur autem supra dictæ Clementinæ, etiam in quinque libros, in vndecim rubricas, siue titulos diuisos, & in etiam in diuersa capita, quorum allegatio fit modo, quo dictum est, de libro sexto Decretalium: hoc solo excepto, quod loco capitis, nomen Clementinæ apponitur. Post quas sequuntur Extrauagantes Ioan. 22. diuisæ in quatuordecim rubricas, siue tractatus; tractatus etiam in diuersa capita. Quæ & allegantur modo supradicto, excepto, quod loco capitis, apponitur, hæc dictio, *extra*, quod etiam seruatur in alijs Extrauagantibus communibus, quæ quidem sunt diuersæ Decretales, editæ à diuersis Romanis Pontificibus, post sextum, quæ etiam diuiduntur in totidem, quinque libros sub diuersis titulis, diuersa capita, seu diuersas Extrauagantes continentes. Ex quibus dictis, manet absolutum, & vtcunque veluti compendio explicatum & declaratum, totum Iuris canonici corpus, & quatuor principales ipsius partes, diuisæ atque partitæ in supradictos quatuor libros, vt vel sic, saltim in communi, de eo aliqualis habeatur notitia, & quod continetur in singulis. Quæ cum à me tantummodo sint dicta pro instituendis tyronibus, qui ea perlegerit obsecro, æqui boniq. consulat, neque otiosè, atque in vanum, tradita fuisse existimet.

Decretum Gratiani in 3. præcipuas partes diuiditur, Decretalium liber in quinque libros, Sextus vero Decretalium in totidé quinque.

Nota hoc valde pro allegandis Capitulis iuris Canonici.

ARTICVLVS II.

De differentia quæ versatur, inter Ius Canonicum, & Ius Ciuile, & an vtriusque sit vnus, & idem finis.

Prima opinio.

DIfficultas præsentis Articuli, latissima est, & de qua magna est lis & controuersia inter Doctores Iurisperitos. Quidã enim sequentes Glos. *in cap. cum contingat, de iure iuran. ver. debent*, inquiunt, quod Iuris Canonici, atque ciuilis, non est vnus, & idem finis, nam finis (inquiunt) Iuris ciuilis, est dirigere homines, tantum in bonum publicum & honestum, non curando de salute & vtilitate animæ, at vero Iuris canonici finis est, eosdem dirigere in bonum publicum honestum, sed curando simul de salute & vtilitate animæ, iuxta *cap. 2. de constit. lib. 6.* ibi, *vt animarum periculis caueatur.*

Secũda opinio.

Alij vero dicunt, quod vtriusque, scilicet Iuris canonici, atque ciuilis, vnus & idem est omnino finis. Quam sententiam & opinionem præ alijs defendere conatur Fortunius, lib. 6. quem inscripsit de vltimo fine vtriusque Iuris in principio. At ego omissis, hac in re breuitatis gratia variis argumentis, quæ facile adduci possent, difficultati propositæ, respondeo per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Si consideretur Ius ciuile, tantum in quantum est tale, & quatenus constitutur per potestatem secularẽ, quæ ratione naturali tantum ducitur, diuersum habet finẽ à fine Iuris Canon.

SI consideretur Ius ciuile, tantum in quantum est tale, & quatenus constitutur per potestatem secularẽ, quæ ratione naturali tantum ducitur, diuersum habet finẽ à fine Iuris Canon. Hæc Conclusio est certa & manifesta, nam vt sic consideratum, Ius ciuile non habet, sed nec habere potest pro fine, beatitudinem & felicitatem æternam, ad quam nos christiani & fideles omnes tendimus, quamq. præuia Dei gratia, diuinoq. adiutorio adipisci speramus. Quod & hac ratione, atque irrefragabili argumento probatur, quia nihil esse potest finis, alicuius libere agentis, nisi fuerit prius ab eodem cognitum, cum nihil sit volitum, quin præcognitum, vt inquit Aristoteles in quampluribus suæ doctrinæ locis, D. etiam Aug. sæpissime, ait, quod voluntas non fertur, sed neque ferri potest in incognitum, & certum est, quod potestas secularis, quatenus tantum secularis est, & naturali ratione tantum ducitur, non cognoscit, sed neque cognoscere potest, prædictum supernaturalem finem, cum ad id naturalis rationis lumen haud quaquã pertingere valeat. Qua ratione D. Tho. 1. p. q. 1. & omnes cõmuniter Doctores Theologi Scholastici, in prologo sententiarum concludunt, simpliciter fuisse necessariam homini scientiam reuelatam & supernaturalem, vt saluaretur, atque consequi posset vitam æternam, & suum supernaturalem finem. Hoc itaq. est certissimum, atque constitutissimum.

Secunda Conclusio.

Finis Iuris ciuilis quatenus tale est, legumq. omnium secularium humanarum quatenus tales sunt, & ferentur à potestate seculari, & laica, sola ratione naturali ducta, est humana felicitas, vitæ huius temporalis, quæ consistit in vita virtuosa morali, & naturali, quæ tunc solummodo dicetur talis, cum fuerit naturali rationi conformis.

Finis Iuris Ciuilis, quatenus tale est, ac naturali ratione, secundum ducitur est humana felicitas, vitæ huius temporalis.

Hæc Conclusio est expressa Aristotelis, lib. 5. Ethicorum, cap. 10. & Diui Thomæ, 1. 2. q. 95. artic. 2. & q. 96. ar. 3. & satis colligitur, atque probatur ex proœmio Decretalium, vbi habetur agendo de humanis legibus: *Quod lex proditur, vt appetitus nostros*,

xiur, sub iuris regula limitetur, per quam humanum genus, vt honeste viuat, alterum non ladat, ius suum vnicuique tribuat, informatur, & in cap. facta, 4. d. dicitur, *quod facta sunt leges, vt earum metu, humana coerceatur audacia, iustitia sit inter probos innocentia, atque in ipsis improbis formidato supplicio refrenetur audacia, nocendiq. facultas.* Omnia ista sunt notatu dignissima.

Nota valde ad quid cõdĩtę fuerint humanæ leges, & quis sit earum finis.

Tertia Conclusio.

Finis iuris Canonici, siue Pontificij, etiam quatenus humanum est, sed diuina luce illustratum, supernaturaliq. fide perfusum, atque per potestatem Ecclesiasticam supernaturalem conditum, est fœlicitas æterna, quam christiani & fideles cuncti fide media quærimus, & diuina mediante gratia, cum Dei adiutorio bonis operibus consequi, & adipisci speramus. Hæc Conclusio, expresse colligitur ex supradicto *cap. cum contingat, de iure iuran. verb. debet, & ex cap. 2. de constit. lib. 6.* & etiam *ex cap. 1. de pactis,* & *ex cap. quamuis pactum, eod. tit. lib. 6.* & *cap. licet mulieres, de iure iurand. eodem libro, atque ex toto titulo de summa Trinit. & fide Catholica, posito in Decretalibus, & etiam in sexto & Clementinis, & ex titulis de baptismo, de celebration. Missarum, de pœnit. & remiss & ex multis alijs canonis, & quæstionibus* quæ ad idem propositum, afferuntur à Gratiano, *& ex Extranagan. Vnam sanctam, de maior. & obedient.* Item ex multis Canonibus Apostolorum, atque Oecumenicis Concilijs, & Prouincialibus, quæ in eum finem sunt habita diuersis temporibus. Et quia Ecclesia Christiana fuit à Christo Domino in eundem finem instituta, à quo D. Petrus potestatem accepit, summam, plenam, perfectam, atque supernaturalem, ligandi, atque soluendi, aperiendi, & obserandi ianuas cælorum, vt habetur Matthæi, cap. 16. & refertur *in cap. quodcumque, 24. q. 1. & in Extranag. quia quorundam Ioannis 22. de verborum signif.* Ex quibus omnibus, superq. satis constat, quod Ecclesia sancta Dei, supernaturali potestate, legibus à se latis, homines dirigit in supernaturalem finem, supernaturaliter à se cognitum lumine fidei, & consequenter, quod secundum hoc, diuersus est finis iuris Canonici, atque ciuilis.

Finis iuris Canonici, est felicitas, non tẽporalis tãtummodo, sed æterna.

Quarta Conclusio.

His nihilominus non obstantibus, non inconuenit dicere, quod Iuris Ciuilis, quatenus est à christianis Imperatoribus, & Regibus magna ex parte constitutum, etiam à naturali potestate compilatum, compositum, siue compactum, finis sit, atque esse possit, felicitas æterna, quam Christiani cuncti credimus, & consequi speramus. Hæc Conclusio, etiam videtur clara & manifesta, nam licet potestas supradictorum, sit in totum naturalis, & in quantum talis est, non possit ad supernaturalia se extendere, habuerunt tamẽ multi ex supradictis nihilominus fidei cognitionẽ infusam, siue acquisitam, qua crediderunt, & cognouerunt vitam, quam nos christiani credimus, & speramus æternam, potueruntq. suarum virtutum opera, in eamdem referre actu, aut saltim virtute, & consequenter ius suum ciuile, suasq. humanas leges, in supradictum supernaturalem finem dirigere. Quod & credendum est eorum multos fecisse, constatq. id satis *ex inscriptione Codicis incipientis, In nomine Domini nostri Iesu Christi, & Digesti, In nomine Domini.* Sed clarius, *ex l. 1. & 2. & l. inter claras*, cum alijs quæ ibidem ponuntur, & *ex epistola Iustiniani, de summa Trinit. & fide Catholica, & ex l. 1. & 2. de vet.*

Finis iuris Ciuilis, quatenus est a christianis Imperatoribus & Regibus conditum, etiam potest dici, & sic felicitas æterna, neque solum temporalis.

iure enucl. atque ex titulis de Episcopis, & Clericis, & de Episcopali audientia. aliisq. multis à me breuitatis causa omissis. Ex quibus omnibus supradictus Fortunius, persuadere, atque probare conatur, quod ius ciuile à Iustiniano compositum, ex mente & intentione ipsius, explicita aut saltim implicita, ita est interpretandum, vt nulla fuerit ei contrauentendi sacris Canonibus, legitime ab Ecclesia, & à Papa, & Concilijs Oecumenicis ante illũ latis, aut postea ferendis, quoad ea quæ ad vitam æternam consequendam attinent, & sunt necessaria, quod etiam aduertit doctissimus D. Nauar. in comment. *in cap. cum minister*, 23. q. 5. Quamuis autem hoc ita sit, non tamen negari vllo modo potest, inter Ius Canonicum, & Ciuile esse expressam differentiam, vt summopere aduertit Glos. *super Reg. iuris*, 2. qua dicitur, *quod possessor mala fidei, nullo tempore præscribit*, ex qua Reg. infert differentiam clarissimam atque patentissimam, inter ius Canonicum, & ius ciuile, nam contrarium procedit de iure ciuili. Et addit, *quod lex cum notissimi, C. de præscip.* 30. & 40. annorum, non habuit respectum ad salutem animarum, sed dumtaxat ad bonum commune, ideoq. cum mala fide procedebat, præscriptio lõgissimi temporis, sed ius Canonicum in supradicta Reg. habuit respectum, non solum ad bonum commune, sed etiam ad salutem animarum. Ex hoc vltimo infert, quod subiectum scientiæ, Iuris Ciuilis est homo rationabilis, dirigibilis in bonum sibi secundum rationem proportionatum, & in bonum commune, at vero subiectum Iuris Canonici, est homo dirigibilis, non solum in bonum commune, verum etiam in Deum supernaturalem finem. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

Nota patentissimam differentiam inter ius Canonicum, & ius Ciuile.

ARTICVLVS III.

Vtrum omnia quæ continentur in Iure Canonico, ad sui obseruantiam obligent?

Huic Articulo respondetur, per sequentes conclusiones.

Prima Conclusio.

Qualiter Decretorum liber ad sui obseruãtiam obliget.

DEcretorum liber à Gratiano compositus, & compilatus, quamuis communiter inter volumina Iuris Canonici connumeretur, magnaq. ex parte, quamaximæ sit auctoritatis, non tamen ad sui obseruantiam obligat, cum non fuerit conditus ab habente auctoritatem. Pro intelligentia & probatione huius Cõclusionis, est notandum, quod vt supra diximus, Decretorum liber compositus, siue compilatus fuit, à quodam magistro Gratiano Ord. S. Bened. qui ipsum ex diuersis Sanctorum dictis, & decretis compilauit, inter quæ multa alia adiecit de suo, quæ nullam maiorem habent auctoritatẽ, quam suam, cum supradictus liber non fuerit approbatus per aliquem summũ Pontificem, quamuis nõ desint qui dicant, fuisse postea approbatum à quodam Papa Eugenio, sed de hoc non satis constat, qua propter nec dici potest authenticus, prout aduertit Abbas Panor. *in proœmio decretalium*. Aduertere etiam oportet, quod ea, quæ in supradicto libro Decretorum continentur, sunt in quadruplici differentia, nam primo continentur auctoritates quamplurimæ sanctorum Patrum, quæ ad proposita diuersa afferuntur ibidem. Et quantum ad hoc supradictus liber magnam habet auctoritatem, atque ex diuturna Ecclesiæ approbatione, quadamtenus censetur Authenticus, sicq. eiusmodi auctoritates, & Sanctorum Patrum dicta

Nota quod. Quæ in Decretorum libro, cõtinentur sũt in 4. differentia, & quam auctoritatem habeant.

atque

atque decreta, communiter allegantur ad multarum causarum decisionem, prout aduertunt Abbas,& Felinus,*in cap. 1. col. fin. de rescript. ver. liber decretal.* Secundo continentur in d. Decretorum libro, multa dicta & placita eiusdem Gratiani, quæ & in eodē caractheribus diuersis apponūtur,quando ipse loquitur, aliquid addens de suo, ablque aliqua, alicuius Sancti auctoritate, sed vt illis viam paret. Quæ quidem dicta, & placita (vt dixi) non maiorem habent auctoritatem, quam sit auctoritas eiusdem Gratiani, quæ nullibi reperitur approbata,ac proinde neqs sunt Authentica. Tertio continentur ibidem, auctoritates cuiusdam Paleæ, qui fuit quidam discipulus ipsius Gratiani, qui sua etiam auctoritate inseruit nonnulla capitula supradictis decretis, quod fit quando in Rubrica alicuius Capituli decretorum scriptum reperitur hoc nomen *Palea*, quæ quidem etiam non sunt Authentica, nec vllam faciunt fidem, & multo minus quam dicta sui Magistri Gratiani, cum neutra fuerint edita & condita ab habente auctoritatem,nec postea per aliquem summum Pontificem fuerint confirmata, aut approbata. Quarto, & vltimo continentur in præfato Decretorum libro, auctoritates multorum Iurisconsultorum, & Imperatorum secularium, & leges multæ ciuiles, quæ insertæ sunt in decretis, quæ etiam non per hoc censentur approbatæ,neque pro eo quod Gratianus eas inseruit in d.decretorū libro,tales habent auctoritatem, vt seruari præcipiantur, tamquam de iure Canonico, quinuero dictæ leges remanent ciuiles, prout antea erant, & perinde habentur,ac si inibi non fuissent insitæ & insertæ, prout aduertit Abbas loco supracitato, nec seruantur, vt Canones, siue vt leges Canonicæ. Quæ omnia sunt quammaxime notanda, atque memoriæ commendanda.

Secunda Conclusio.

Constitutiones & leges Canonicæ,Pontificales Authenticæ,atque approbatæ,quæ pro legibus Canonicis habentur, atque vt tales,indubie ab omnibus iubentur obseruari, cum sint conditæ ab habente auctoritatem, & potestatem faciendi, & condendi Ecclesiasticas leges, sunt, quæ continentur in volumine Decretalium,& in Sexto,& Clementinis,& alijs Extrauagantibus, siue Constitutionibus, quæ reperiuntur insertæ in corpore Iuris Canonici, & alijs etiam Constitutionibus aliorum summorum Pontificum, qui postea successerunt, quæ & congruentiori vocabulo præ alijs,Extrauagantes dicuntur, pro eo quod extra ius commune vagantur, quæ omnes ad sui obseruantiam obligant, cum fuerint factæ ab habente auctoritatem, & solemniter promulgatę,ab omnibusq. receptæ,& auctoritate Apostolica,cautum, atque præceptum in eisdem, vt ab omnibus obseruentur, cum clausulis solutis, ac sublata auctoritate & potestate aliter diffiniendi & declarandi.Hæc sunt in summa,quæ in iure Canonico ad sui obseruantiā obligāt.

Quæ nam leges, & Constitutiones Canonicæ,ad sui obseruantiam obligent.

ARTICVLVS IV.

Vtrum in iure Canonico, sint aliqua non ligantia,nec tenenda, quantum ad textum, & quantum ad Glossam.

HAnc quæstionem, atque difficultatem, tractat, & mouet Sylu. *verb. l. q. 13.* & pro ipsius resolutione, præmisso quod Ecclesia errare non potest in determinando ea, quæ pertinent ad fidem & mores, vt latius ipse tractat, *verb. Ecclesia*, 1. §. 2. similiter, neque Papa, vt Papa est, vt latius explicat etiam, *verb. Papa*,§. 5. sequentes statuit Conclusiones.

Prima Conclusio.

Loquendo de iure Canonico, quantum attinet ad textum, multa reperiuntur in ipso, quæ iam non ligant neque sunt tenenda pro eo, quod, aut per summos Pontifices sunt immutata, aut per contrariã consuetudinẽ abrogata, seu reuocata.

LOquendo de iure Canonico, quantum attinet ad textum, multa reperiuntur in Decretorũ libro, quæ iam non ligant, nec sunt tenenda, pro eo quod sunt abrogata, seu reuocata, per contrariam consuetudinẽ, aut postea per summos Pontifices immutata. Hæc Conclusio, est expressa supradicti Syluest. loco supracitato. Et quantum ad reuocata, seu abrogata per contrariam consuetudinem, ponit exemplum, *in cap. statuimus, d.* 4. cum duobus sequentibus, vbi præcipitur, quod Clerici inchoent Quadragesimale ieiunium, immediate post Sexagesimam, hoc est, à Dominica Quinquagesimæ, & tamen vt habetur in ead. dist. §. vlt. facere contrarium non est peccatum, pro eo quod vt ibidem dicitur, id communi vsu non fuit approbatum. Alia etiam ponit exẽpla, quæ intuenti facile licebit videre, à quibus omnibus ego in præsentiarum breuitatis gratia abstineo. Vbi etiam simul plura adducit capitula multorum Decretorum, quæ edita fuerunt iure antiquo, & postmodum per subsequentes Pontifices sunt immutata, quale est illud, vt electio Papæ fieret non solum à Cardinalibus, verum etiam ab alijs Religiosis, & Clericis, vt habetur *in cap in nomine, dist.* 23. quæ tamen hodie fit per solos Cardinales, vt dicitur *extra de electione, per totum, & in cap. vbi periculum, eodem tit. lib.* 6. à quibus etiam breuitatis gratia abstineo, neque enim omnia possunt simul dici in tam breui Compendio.

Secunda Conclusio.

Multa inferuit de suo Gratianus, in Decretorum libro, in quibus communiter non tenetur,

Multa etiam reperiuntur in supradicto Decretorum libro, quæ Gratianus supradictus inseruit de suo, quæ modo communiter non tenentur. Hæc Conclusio, est etiam supradicti Syluestri, loco supracitato, vbi & enumerat 14. casus, in quibus modo doctrina supradicti Gratiani non sustinetur, sed nec sustineri potest. Quæ pro eo, quod longa, atque prolixa sunt, nec mei propositi, aut præsentis speculationis, non libet in præsentiarum referre, patere, cum possint facile intuenti, ab ipsis consulto, vnde breuitatis etiam gratia abstineo. Videantur ibidem, si placuerit.

Tertia Conclusio.

Loquendo de Decretorum libro, quantum ad Glossam, quamuis multæ Glossæ teneantur, atque obseruentur, multæ tamen, non sunt tenendæ, nec sequendæ.

Quantum attinet ad Glossam supradictorum Decretorum, quamuis aliquæ bonæ sint & necessariæ, & similiter Glossæ summariæ, quæ ponuntur in distinctionum, aut quæstionum principio, in quibus cum multæ opiniones reciteṅtur vltima semper est melior: Multæ tamen sunt Glossæ in diuersis decreti Capitulis, quæ non sunt veræ, nec tenendæ. Hæc Conclusio, est etiam supradicti Syluest. loco supracitato. num. 13. vbi & enumerat, sex peculiariter loca, in quibus Decretorum Glossæ, non sunt sequendæ, nec tenendæ, a quorum peculiari tractatione consulto etiam abstineo, quia nec sunt mei propositi, nec præsentis speculationis, videantur apud Syuest. supradictum. Qui post prædicta omnia, vsque ad sequentem numerum 14. latissime agit de diuersa Doctorum doctrina, constituendo hac de re triplicem differentiam, & dicendo, quod ex doctrinis Doctorum quædam sunt, tamquam fallæ, & hæreticæ reprobatæ, quædam vero apocryphæ, idest, occultæ & secretæ & paruæ, aut nullius auctoritatis, quædam autem communiter per Ecclesiam approbatæ, de quibus omnibus adducit exempla, quæ facile licebit videre intuenti. Et hæc de isto Articulo breuiter dicta sufficiant.

ARTI-

ARTICVLVS V.

Quisnam possit facere & constituere ius Canonicum, siue leges Canonicas?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Ius canonicũ, canones, siue constitutiones canonicas, generales, atque vniuersales, non nisi solus summus Pontif. efficere potest.

CAnones siue Ecclesiasticas constitutiones, generales atque in vniuersum omnes obligantes, solus Papa, atque summus Pontifex efficere potest. Hæc Conclusio est Syluestri, *verbo, lex, nu. 4.* & generalis omnium Doctorum & turisconsultorum, quæ & facis colligitur ex *cap fin. de constit.* vbi hoc idem aduertit glossa, traditq. pro regula, nempe, quod solius Papæ constitutio, generalis est, omnesq. generaliter ligat, cum ipse solus sit iudex generalis omnium. Quod & quammaxime verum habet, de Constitutionibus spectantibus ad fidem, quas solus summus Pontifex condere, atque efficere potest, vt tradit alia glos. *in Extrauag. quia quorundam, de verbor. signif. verbo, quod falsum est.* Vbi inquit, quod ad solum D. Petrum, & Pontifices eius successores, spectat, super rebus fidei aliquam constitutionẽ siue declarationem efficere. Ad quod probandum inducit *cap. quotiens ratio*, & *cap. hæc est fides, 24. quæst 1.* Facit & *cap. quoniam vetus ovens. eadem causa & q. & cap. exyt, §. vlt. de verbor. signif. lib. 6. & clem. §. in c. fides, de summa Trin. & fide Cath.* ibi, *nos igitur*, vtpote ad quos superna dispositione nulla sunt referri maiora Ecclesiæ negotia, facit & *cap. rogamus, 24. q. 2. & cap. nec licuit, 17. dist. & cap. hunc Sedi ibidem, extra de appell. cap. vt debitus honor, in fin. & cap. maiores, de baptismo.* Per hoc autem non tollitur, quin hoc ipsum possit facere generale Concilium, auctoritate Apostolica legitime congregatum, prout constat *ex cap. regula, §. porro*, vbi habetur, quod Canonum alij sunt Pontificum decreta, alij vero vniuersalium Conciliorum statuta. Supradicta omnia dicta sunt de canonibus & constitutiombus & legibus canonicis generalibus & vniuersalibus. Sed loquendo de specialibus & particularibus, sit secunda Conclusio,

Constitutiones pertinentes ad fidem, solus summus Pont. efficere potest.

Secunda Conclusio.

Constitutiones speciales, atq; particulares in propriis diœcesibus, etiam Episcopi efficere possũt cum Concilio Prouinciali, siue Synodali.

Constitutiones & Canones speciales, prouinciales, siue particulares possunt efficere Legati in sua Prouincia, similiter & Metropolitani cum suo Concilio Prouinciali, de paruis negotijs, spectantibus ad onus suum, non autem de magnis & spectantibus ad fidem, similiter & Episcopi in sua diœcesi & Episcopatu, saltem in suo Concilio Synodali. Hæc Conclusio est etiam Syluestri loco supracitato. Et quantum ad Legatos, probat eam *ex cap. de loca. de off. d leg. & ex eo quod dicitur dist. 26.* quantum vero ad Metropolitanos, *ex cap. multi., dist. 27.* & quoad Episcopos, *ex cap. si quis, de maiorit. & obedientia, & ex glos in §. 2. d. 28.* quamuis proprie loquendo statuta facta in Concilio Synodali, non proprie consueuerint dici Canones, sed constitutiones Synodales. Postmodum agit D. Syluester de constitutionibus siue statutis, quæ fiunt à Capitulis Ecclesiarum Cathedralium, & quærit, An id possint facere, sine consensu & licentia Episcoporum? De quo etiam ipse agit, *verbo, excommunicatio, 1. nu. 5.* latissime. Sed difficultas hæc infra, in peculiari

peculiari Quæstione, quæ facienda est de Statutis, congruentiorem habebit locum. Hactenus de isto Articulo.

ARTICVLVS VI.

Vtrum lex, siue Constitutio canonica, obliget semper, seu obligare possit, ad peccatum mortale, & in foro conscientiæ?

Error quàmaximus circa Ecclesiæ potestatem.

CIrca hanc difficultatem, in primis fuit error Vbaldensium, quem postea tutati sunt Ioannes Vuiclef, & Lutherus eorumdem legitimi hæredes, asserentes & dicentes, neque in Pontifice Maximo, neque in tota Ecclesia, esse auctoritatem & potestatem, statuendi articulos fidei, aut condendi aliquas humanas leges, obligantes ad peccatum mortale, neque in foro conscientiæ. Quorum errori subscribere visus est Ioannes Gerson, vir alias egregiæ notæ, atq; in alijs valde Catholicus, in lib. quem inscripsit de vita spirituali, lectione 4. qui dixit, quod nulla humana potestas, noua potest instituere præcepta, præter ea, quæ Deus alioquin præcepit. Quam eamdem sententiam postea tutatus est Almain, lib. de potest. Eccles. c. 10 & 12. dicebantq. isti Auctores, quod in Ecclesia nulla erat potestas, ciuilis neque Ecclesiastica, quinuero nec naturalis, quæ vim haberet obligandi homines ad culpam & in conscientia, nisi solum interpretando & declarando, alioquin, siue ex alia parte ad id eos esse obligatos per legem naturalem, siue diuinam positiuam. Ita quod quando lex Ecclesiastica præcipit, esse ieiunandum, aut legem statuit de ieiunio, non de nouo eiusmodi legem instituit, sed tantum declarat, diuina lege alias esse præceptum ieiunium. Eoq. dementiæ deuenerunt, vt auderent dicere, quod si constaret aliquid esse præceptum ab Ecclesia, & nonalias, naturali aut diuina lege constitutum, nullatenus obligaret in conscientia. Nam dicebant, quod humanæ leges per se, & in quantum sunt humanæ, ideſt conditæ potestate humana hominibus concessa, non obligant, sed neque obligare possunt quempiam ad peccatum, neque in conscientia, nisi solum quatenus alias diuino, aut naturali iure sunt roboratæ, atque stabilitæ. Huius opinionis, seu potius erroris mentionem facit Mag. Soto lib. 1. de iust. & iure, quæst. 6. ar. 4 concl. 4. & Medina in secundam secundæ D. Thom. quæst. 96. art. 4 quæstiun. 1. vbi ponuntur ipsius rationes & fundamenta, quibus etiam respondet: à quibus quidem ego breuitatis gratia abstineo, quia id in præsentiarum dicere, neque est mei propositi, nec præsentis speculationis, neque breuitas, cui studemus, id vllo modo permittit. Vnde his omnibus omissis, vt congruentiori loco & tempore disputentur in scholis, propositæ difficultati, per sequentem respondeo Conclusionem.

Conclusio.

Firma fide tenendum est, in Ecclesia sacra esse potestatē condendi Ecclesiasticas leges, quæ ad peccatum obligent, atque in conscientia.

FIrma fide tenendum est, in Ecclesia esse facultatem, condendi Ecclesiasticas leges, obligareq. ipsas ex genere suo, sub reatu peccati mortalis, atque in foro conscientiæ. Hæc Conclusio est expressa Mag. Soto, loco supracitato, & Medinæ, qui & asserunt Gersonis & Almaini sententiam esse falsissimam, nihilq. differre, aut parum certe distare à Lutherana hæresi, & ab eo quod primitus dixerunt Ioannes Vuiclef, & Vbaldenses, quorum hæresis iamdiu condemnata fuit in Concilio Viennensi, & habetur in Clement. *ad nostram, de hæreticis*, & in Concil. Constanti. *sess.* 13. *art.* 15. & tandem in Lateran. celebrato, sub Leone X. Sed supradicta nostra Conclu-

sio

sio probatur, comprobariq. potest apertissimis Sacræ Scripturæ testimonijs, sed maxime ex illo, quod habetur Lucæ 10. vbi Apostolis legitur, dictum fuisse à Christo Domino: *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit*, & Matthæi 18. postquam etiam dictum fuit: *Si peccauerit in te Frater tuus*, &c. *dic Ecclesiæ*, subditur: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tamquam ethnicus & publicanus.* Ex quo loco apertissime Ecclesiæ iurisdictio designatur. Sed expressius in illis verbis, quæ dicta fuerunt D. Petro ibidem: *Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælo.* D. etiam Chrysostomus explicans illa Christi Domini verba, Ioannis 20. *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra, sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remissa erunt, & quorum retinueritis, retenta sunt*, inquit, quid euidentius, quam illic collatam fuisse à Christo Apostolis, ac subinde Ecclesiæ potestatem, quam ipse attulerat à Patre? eo præcipue, quia retinere peccata, functio est habentis potestatem obligandi. Probatur præterea nostra Conclusio ex eo, quod Deutero. 17. lex à Deo Optimo Maximo constituta erat, *vt qui non obediret Sacerdoti, morte moreretur*, qua mortis pœna in lege illa antiqua, aut etiam in noua, nemo nisi propter peccatum mortale plectitur, aut plecti potest, ex quo fit cõsequens, & à fortiori ratione, in lege noua, & in Christi Domini Ecclesia esse facultatem & potestatem, sed maxime in Romano Pontifice statuendi & condendi leges, obliganres ad peccatum mortale, atque in foro conscientiæ. Quæ omnia confirmantur per illa D. Petri verba, quæ habentur Actuum 15. vbi dixit: *Viri Fratres, vos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire gentes verbum Euangelij & credere.* Et infra: *Visum est Spiritui sancto, & nobis, nihil vltra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria*, &c. Et tandem vltimo confirmantur hac ratione supradicta: Etenim nisi Christus Dominus potestatem supradictam, Ecclesiæ sanctæ suæ reliquisset, condendi, atque statuendi leges, quæ obligare possent fideles ad peccatum mortale, omni procul dubio, & in foro conscientiæ, non satis illi prouidisset, aut consuluisset, neque eius status fixus esset & firmus, pro temporum, locorum, ac personarum differentia, quæ sine tali potestate haudquaquam possent in officio cõtineri. Quando vero eiusmodi leges Canonicæ obligent sub mortali, quando vero sub veniali, & vnde hoc dignosci possit, dictum fuit iam supra in Art. 15 præcedentis Quæstionis. Videaturq. hac de re Syluester, *verbo, lex, q.* 8. & 9. latissime.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ad hoc vt lex, siue Constitutio canonica, vim & robur habeat obligandi, sit expectandus populi consensus?

HAc de re, omissis opinionibus, ac varijs dicendi modis, Doctorum Iurisperitorum, circa publicationem legum ciuilium, & canonicarum constitutionum, earumq. receptionem, & an sit expectandus populi consensus, ad hoc vt vim & robur habeant obligandi, quod melius, verius, atque tenendum videbitur, breuiter & resolutiue explicabitur per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

AD hoc, vt lex, siue constitutio canonica, vim & robur habeat obligandi, nullatenus expectandus est populi consensus; quinuero potest Papa

Ad hoc vt leges canonicæ vim & robur

habeant obligandi non est expectãdus populi consensus

Papa suis legibus, modo sint iustæ & rationabiles, statim cunctos fideles sub peccato ad sui obseruantiam obligare. Hæc Conclusio certissima est, adeo vt fere nulla indigeat probatione. Sed probatur ex innumeris Capitulis, quæ habentur 25. q. 1. & 2. *per totam*, vbi ad hoc propositum dicuntur multa. Sed probatur præterea ratione, nam quamuis supra Quæstione præcedenti, Art. 21. dictum sit, multisq. monstratum, atque probatum, quod leges omnes humanæ, tam ciuiles, quam canonicæ, ad hoc vt obligent, debent recipi, quodque non obligant, si existente aliqua iusta, atque legitima causa, non fuerint receptæ: Ibi etiam dictum est, quod eadem absq; iusta, & legitima causa non recipientes, peccant mortaliter, ita quod non positũ est in arbitrio, liberaq. ciuium voluntate, ipsas recipere, aut repellere, quinuero possunt cogi & compelli ad seruandum ipsas, modo sint iustæ & rationabiles, vt dictum est. Neque ad hoc vt vim legum habeãt, expectandus vllo modo est populi consensus, vt tenet communior Iurisconsultorum opinio, & tradit late Burgos de Paz *in proœmio legum Tauri, nu.* 299. Quod si hoc de legibus humanis ciuilibus, verum est dicere, quod (inquam) necessario sunt recipiendæ, nisi adsit aliqua iusta & rationabilis causa, neque ad hoc vt obligent, aut vim, & robur habeant obligandi, expectandus est populi consensus, quanto ergo melius, atque fortiori & præstantiori ratione idipsum erit dicendum de legibus & constitutionibus Apostolicis & Ecclesiasticis, factis à summis Pontificibus, qui immediate à Christo Domino, & non à populo Christiano, receperunt ad gubernandam Ecclesiam, condendasq Ecclesiasticas leges, suam auctoritatem, potestatem & iurisdictionem? Ex contraria etiam positione, multa & grauia sequerentur inconuenientia & absurda. Sequeretur enim, quod condendi leges potestas, non tam esset, seu resideret penes Romanum Pontificem, quam penes populum sibi subiectum, postquam vis & robur, quod habent obligandi, penderet ex eiusdem populi consensu, quod dicere est absurdum. Et idem dico suo modo de legibus ciuilibus, factis à secularibus Principibus, quod indirecte potestas condendi leges, remaneret penes populum, cum tamen contrarium sit certum, nam non competit, nisi solis Principibus, ex quo tempore populus in eos suum imperium, atque potestatem contulit, vt colligitur ex iure, ex §. *sed & quod & Principi placuit, Institut. de iure natu. & gen.* Et hæc circa hunc Articulum breuiter dixisse sufficiat.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum liceat supplicare Papæ, & summo Pontifici, vt suas leges atque constitutiones moderetur, aut reuocet, & An per huiusmodi supplicationem, suspendatur interim ipsarum effectus?

Licitũ est supplicare Papæ, vt suas leges, aliqua existente iusta & rationabili causa, reuocet, aut moderetur.

IN hac re, vt certa ab incertis separemus. Dico, quod certissimum est, licitum esse supplicare Papæ, vt suas leges, aliqua existente iusta & rationabili causa, moderetur, aut reuocet, prout insinuatur in iure, in *cap. ex litteris, de in integrum restit. cap. pastoralis, de appell. & in Authen. qua supplicatio, C. de precibus Imperato. offerendis.* Facit & *cap. si quando, de rescript.* vbi idipsum magis expresse habetur, ac dicitur, quod si quis ex aliquibus Papalibus litteris, læsum atque grauatum se senserit, intelligatque ipsas ex falsa & subreptitia relatione processisse, suam Sanctitatem supplicare potest, vti decet humiliter, vt prædictas litteras moderari, aut reuocare dignetur,

gnetur, supplicando de ipsarum executione ad eumdem Papam, bene, seu melius informatum. Quæ quidem supplicatio hunc habebit effectum, vt ipse bene informatus in melius sententiam commutet, estq. communis Doctorum resolutio, quod supplicatus Sanctissimus de præfati rescripti reuocatione, aut moderatione, si petitio fuerit iusta, neque id faciat, peccabit illam non admittendo. Hæc sunt certa, & comperta apud omnes. Quod autem in præsentiarum in dubium vertitur, maioremq. habet difficultatem, est scire, atque inuestigare, An eiusmodi supplicatio habeat effectum suspensiuum, ita quod non parendo, nec obediendo, quis prædictis litteris Apostolicis, præmissa supplicatione, non peccet, nec remaneat excommunicatus, etiam si in Rescripto eiusmodi apponatur censura? Cui difficultati respondeo per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

SI Rescriptum summi Pontificis, sit priuatum atque particulare, emanatum super aliqua re particulari, interposita supplicatione prædicta, eius executio suspendi potest, obediendo tamen reuerenter, vti decet, Apostolicis litteris, & allegando cum debita reuerentia, atque humilitate, causas & rationes, ob quas eiusmodi litteræ non possunt, aut debent executioni mandari. Hæc Conclusio habetur expressa *in prædicto cap. si quando, de rescriptis*, cuius sunt sequentia verba Alexandri III. Raben. Archiepiscopo: *Si quando aliqua tua fraternitati dirigimus, quæ animum tuum exasperare videntur, turbari non debes.* Et infra: *Qualitatem negotij, pro quo tibi scribimus, diligenter considerans, aut mandatum nostrum reuerenter adimpleas, aut per litteras tuas, quare adimplere non possis, rationabilem causam prætendo: quia patienter substinebimus, si non feceris, quod prauæ nobis fuerit insinuatione suggessum.* Ex quibus verbis vltimis, *quia patienter substinebimus, si non feceris, &c.* infert Glossa ibidem argumentum, quod ponit pro Regula, nempe, quod non tenemur adimplere mandatum Prælati & Superioris, si causa redditur. Ad quod probandum inducit *cap. quoniam quidam, distinct. 75. & cap. cum teneamur, de præben.* & addit supradicta glossa, quod non immerito supradictus Pontifex apposuit illa verba, *quia patienter substinebimus, si non feceris*: cum etiam Imperator, vbi per consultationem rescribit, non velit suam responsionem esse sequendam, si quis non recte responsum fuisse putauerit, vt habetur in *l. nemo, C. de sent. & interlo. omnium iudicum.* Ex quibus colligitur, quod in eiusmodi rescriptis, allegando prædictas causas & rationes, ob quas non possunt, aut debent adimpleri, litteræ, non sunt executioni mandandæ. sed expectanda est secunda iussio ipsius Papæ, prout habetur *in textu, iuncta glo. in Authen. de mandatis Princip. §. si quis autem cella. 3.* quam glossam Felinus, Bald. & Innocen. sequuntur & approbant, ac reputant singularem *in d. cap. si quando, de rescript.* Quinuero & alia glos. *in l. puniri, ff. si contra ius, vel vtilitatem publicam*, inquit, quod Prælati non debent timere de eiusmodi rescriptis supplicare, & ipsa non executioni mandare, sed veritatem sequi. Nam, inquit, sic faciendo, cum conuenit, atque expedit, magis placebunt Deo & Papæ. Non enim facere dicitur contra mandatum Regis, aut Papæ, qui pro maiori vtilitate & honore eorumdem, non facit, quod in aliquo ipsorum rescripto, imponitur sibi faciendum. Vt etiam pulchre notat Bal. *in l. fin. C. de negot. gestis*, & Alexan. cons. 106. Et communis est omnium Theologorum, quinuero & Iurisconsultorum sententia, quod executio cuiuslibet præcepti Superioris, potest prorogari & differi, quotiescumque

Si rescriptum est priuatū & particulare, interposita supplicatione, ei⁹ executio suspenditur.

Nota hoc valde, quando licear nō statim parere, aut obedire Superioris mandato, & supplicare de ipsius executione.

cunque maius dānnum timetur ex executione, quam ex dilatione, quod sic vīque, dum appareat de vera præcepti iustitia. Quod & verum est, etiamsi in eiusmodi rescripto, seu Apostolicis litteris, contineatur mandatum cum pœna excommunicationis latæ sententiæ, prout expresse tenet Anchar. cons. 253. nam hæc etiam in tali casu non ligat, quinuoro eiusdem etiam executio suspenditur.

Secunda Conclusio.

Quando rescriptum Sūmi Pōtificis est generale, non suspēditur executio per supplicationem.

Si vero Rescriptum summi Pontificis, & litteræ Apostolicæ, non sint priuatæ & particulares, emanatæ à Sede Apostolica, super aliquo particulari negotio, sed leges & Constitutiones communes atq; vniuersales, factæ ad conseruationem Ecclesiasticæ Reipublicæ, & Regularis disciplinæ in communi, licet de ipsis etiam possit fieri supplicatio, vt reuocentur, siue moderentur, non tamen possunt inferiores Papa, quibus tales litteræ diriguntur, earumdē executionem suspendere, etiam interposita supplicatione, expectando eiusdem secundam iussionem. Hæc Conclusio probatur, nam à lege, atque ordinatione edita ab eo, qui auctoritatem & potestatem habet condendi leges, sicut non potest appellari, vt habetur in iure, *in l. si res, ff. de appe. & cap. quia nos, eod. tit.* vbi hoc ipsum asserunt omnes vnanimiter Doctores, ita neque supplicatione interposita, earum legum executio suspendi potest, nam suspensio executionis in hoc casu, est veluti effectus ipsius appellationis. Et grauamen legis vniuersalis non est, aut vero existimari potest grauamen, vt notat Bald. *in cap ad nostram, de appell.* quia omnes legibus obedire tenentur, prout habetur *in Authen. Sacramenta, vt omnes obedient iudici, collat. 7.* & leges debeant ab omnibus custodiri, *iuxta l. legem, C. de legibus.*

Nota hoc valde.

Difficultas. Quænā sit causa, ob quam in Re scripcis particularibus, interposita supplicatione suspenditur executio, non autem in Rescriptis continentibus leges & Constitutiones vniuersales? Cui difficultati vt respondeam, præmitto breuiter, hoc esse discrimen inter rescripta particularia, & leges communes atque vniuersales, quod (vt nomen ipsum sonat) rescripta particularia, non respiciunt ius generale, sed particulare cuiuspiam, aut quorumdam, specialiaq. negotia, pertinentia & spectantia ad particulares personas, at vero leges & Constitutiones vniuersales, respiciunt ius generale, bonumq. commune, vt dictum est supra, licet enim præcipiāt, aut prohibeant operationes, quæ fiunt in particulari, ipsæ tamen referuntur ad bonum commune, possuntq. dici communes, non communitate generis, seu speciei, sed communitate vnius causæ finalis, in quantum finis dictarum legum est bonum commune. Hoc præmisso, propositæ difficultati perfacilis est solutio, & dico, quod ex eo interposita supplicatione suspendi permittitur executio alicuius rescripti particularis, quia præceptū contentum in tali rescripto, spectat ad ius particulare ipsius impetrantis, ex cuius parte in his quæ fuerunt Papæ proposita, potuit esse error, propter malam, atque sinistram informationem, voluitq. propterea, non incongrue summus Pontifex, vt interposita supplicatione, suspendatur eius executio, & vt non statim executioni mandetur, sed expectetur secunda iussio, post aliam relationem, atque informationem meliorem sibi traditam. At cum lex, siue Constitutio, respiciat bonum commune. & si vti par est, lata & facta sit iuxta dictamen rationis, rectissime voluit summus Pontifex, vt etiamsi aliqui propter aliquam causam, ex ea grauatos

Nota hoc valde.

tos se sentiant & intelligant, humiliter nihilominus obediant, & nec etiam interposita supplicatione ipsius executio suspendatur & differatur. Non enim debet summus Pontifex, neque alius legislator, qualibet ex causa suam legem positiuam mutare, & accommodare diuersitati & varietati singulorum hominum & temporum, sed ipsam firmiter obseruari facere, quamuis aliàs alicui, seu aliquibus videatur disconueniens. Ex dictis colligitur, quod quando summus Pontifex, per aliquod suum rescriptum, legem aliquam edit vniuersalem, ad commune bonum pertinentem, quamuis aliqui per ipsam se sentiant grauatos, possintq. proinde eumdem supplicare, vt dignetur sua Sanctitas, illam reuocare, aut moderari, non tamen possunt (etiam interposita supplicatione) ipsius executionem suspendere, & secundam iussionem expectare, quinuero ijdem (maxime ex contemptu) non statim obtemperantes & obedientes, sed contrariantes, mortaliter peccabunt, pœnasque in eadem appositas, incurrent, cum sit facta in bonum commune, & non sit rescriptum priuatum, atque particulare. Quod maxime est notandum, atque memoriæ commendandum. Nam vidi ego nonnullos (alioquin doctos) qui præfatam differentiam, atque diuersitatem non intelligentes, callentes, neque penetrantes, in ea fuerunt sententia & opinione, vt dicerent, & affirmarent, cuiuslibet rescripti Apostolici, etiam respicientis bonum commune, vimq. legis habentis, executionem posse suspendi, per interpositam supplicationem, donec aduenirent secunda iussio Pontificis, in hoc toto cælo aberrantes. Hactenus de isto Articulo.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS IX.

Vtrum suspensio litterarum Apostolicarum, fieri possit absque iusta & rationabili causa, per interpositam supplicationem?

Huic articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

CErtissimum est, quod suspensio executionis, cuiuscumque Rescripti Apostolici, etiam priuati & particularis, fieri non potest, sine iusta & rationabili causa, propter solam interpositam supplicationem. Hæc Conclusio satis constat ex dictis in præcedenti Articulo. Solum oportet constituere & assignare, quænam censenda sit iusta & rationabilis causa, suspensionis, siue detentionis supradictæ? Et dico, quod Doctores id relinquunt viri boni & docti arbitrio, sicuti & reliqua, quæ in iure non habent certam, expressam, atque determinatam causam, quæ determinanda sunt, vt dicitur, ex bono & æquo, ad arbitrium boni viri, vt habetur *in l. 1. ff. de inre deliber. & in cap. de causis, de officio Iudicis delegati*. Vt tamen aliquid determinatum in præsentiarum habeatur, dico quod generalis, iusta & rationabilis, ad id videtur esse causa, quotiescumque ex eiusmodi rescripto læditur ius alicuius tertij & personæ particularis, maxime in dignitate constitutæ; qualis est Episcopus, aut quandocumque vergit in damnum & præiudicium alicuius Congregationis. Non enim præsumitur, seu præsumi potest, aut debet, per quodcumque Rescriptū, velle summum Pontificem alicui præiudicare, & tollere sine causa ius quæsitum alicuius tertij, vt tradunt vnanimiter omnes iurisperiti Doctores, & Soto lib. 4. de iustitia, & iure, quæst. 6. art. 3. vnde quotiescumque in aliquo Rescripto Apostolico reperiuntur verba,

Suspensio Rescripti Apostolici, etiam priuati, & particularis, fieri non potest absque iusta & rationabili causa, etiam interposita supplicatione.

Quænā sit censenda iusta, atque rationabilis causa, suspensionis alicuius Rescripti Apostolici.

per

per quæ ius tertij videatur auferri, censeri debent superflua, aut extorta, per circumuentionem, seu per importunitatē, etiamsi ibidem dicantur, facta fuisse ex Motu proprio, siue ex certa scientia, vt tradunt omnes communiter Doctores Iurisperiti, idque multo melius, quando eiusmodi Rescriptum, sub quibuscumque verbis & clausulis exhibitum, cedit in damnum & præiudicium alicuius Congregationis. Quod oportet aduertere summopere, pro multis casibus, qui occurrere possunt quotidie. Quapropter si dari contigerit aliquod rescriptum à Papa, & summo Pontifice, & sit exemplum, verbi gratia, quo præciperetur, vt aliquis Prælatus reeligeretur, seu continuaretur in officio, idq. aliqua ex causa videretur bono communi non expedire, eiusmodi rescriptum & merito, iudicari deberet subreptitium, atq; impetratum per subreptionem, siue importunitatem aut circumuentionem, & contra voluntatem concedentis, ac proinde non necessario esset executioni mandandum, sed supplicandum de illo, suspendendamq. ipsius executionem, interposita prædicta supplicatione. Non enim præsumendum est velle summum Pontificem, præiudicare bono totius communitatis, & electorum iuri quæsito, eorum, inquam, qui in dicta electione habent vocem actiuam & passiuam. Eo præsertim, quia secundum iuris regulam, *quod ad omnes attinet, ab omnibus approbari habet*. habetur *in cap. quod omnes, de Reg. Iuris, lib. 6.* Quod & faciendum est, etiamsi in eiusmodi rescripto, apponatur clausula, vt id fiat sub pœna excommunicationis, non obstantibus quibuscumque ordinationibus, &c. nam, vt inquiunt Doctores, per nulla verba, cuiuscumque plenitudinis verborum, in rescriptis apposita, tollitur ius quæsitum tertij, & multominus cuiuscumque communitatis, nisi aliud expresse appareat, ficq. de eiusmodi rescripto & ipsius executione, cum debita reuerentia, est supplicandum, ipsumq. suspendendum, & nullatenus executioni mandandum, donec facta supplicatione & informatione de præiudicio supradicto aduenerit summi Pontificis secunda iussio. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS X.

Vtrum declaratio sacrorum Canonum, pertineat ad solum Romanum Pontificem?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Interpretatio, & declaratio iudicialis diuinæ legis, atq; sacrorum canonum, de iure ad solum spectat Rom. Pontificem. Cuius est legē condere, ipsius est ipsam etiā interpretari.

INterpretatio & declaratio iudicialis diuinæ legis, atq; Sacrorū Canonū, de iure ad solum spectat Romanū Pontificē. Hæc Conclusio est Syluestri *verbo, interpretatio, q. 1.* vbi & dicit, hoc idem esse intelligendum, de legibus ciuilibus, in quantum concernunt clericos, *per cap. 1. de iura. calum.* licet in quantum concernunt laicos, id pertineat ad Imperatorem, *per l. fin. C. de legib. quia eius est legem interpretari, cuius est & condere, de regul. iuris, lib. 6.* Sed probatur præterea dicta Conclusio ex multis iuribus, & primo ex Gratiano *in decreto, §. ex his omnibus, 11. q. 1.* vbi inquit, *quod ille solus ius habet interpretandi Canones, qui habet potestatem condendi illos.* Quæ quidem verba expendens glossa ibidem, adducit *cap. inter alia, de sent. excommunic.* vbi habetur, *quod vnde ius prodijt, eius quoque interpretatio procedere debet.* Facit & *cap. 1. de*

de translat. Prælator. & cap. cuncta per mundum 9. q. 3. & §. qui autem, 17. q. 4. & in l. vltima, C. de legibus. Et de hac iudiciali declaratione, generali & iuridica, intelligenda sunt verba, quæ apponunt Pontifices in suis constitutionibus Pontificalibus, quando dicunt, quod nemini liceat ipsas aliter interpretari, vel quod sit sublata potestas aliter diffiniendi, interpretandi, & determinandi, &c. nam prædicta interpretatio & declaratio, facit ius quoad omnes, *per cap. fin. de constitutionibus*.

Sed loquendo de alijs declarationibus, & interpretationibus particularibus non iudicialibus, sit secunda Conclusio.

Secunda Conclusio.

Interpretatio particularis & doctrinalis sacrorum Canonum, bene potest fieri à Doctoribus, Prælatis, siue Iudicibus inferioribus. Hæc Conclusio est supradicti Syluestri loco supracitato, & probat eam, ex Innocentio *in cap. cum speciali, de appell. & ex gloss. in cap. 1. de postula. Prælat.* Facit & *l. vnica, C. de profs. qui in Vrbe*, quod intelligendum est, nisi esset aliquid ita arduum, vt cercus intellectus dari non posset, nam tunc recurrendum erit ad Principem, *per legem pen. & fi. C. de legi.* Qua de re videndus est Panor. *in cap. 1. de iura. calu. & in cap. etiam 1. de postul. Prælat.* vbi tractatur, An Legatus possit rescriptum interpretari? In fine dictæ quæstionis aduertit Sylu. ex D. Tho. quod lex humana non debet seruari, quando est in damnum, sed tunc pro interpretatione recurrendum est ad Principem, si eius præsentia haberi potest de facile, & nisi sit periculum imminens. Videatur D. Tho. 1. 2. q. 66. ar. 6. & 2. 2. q. 60. ar. 5. Et hactenus de isto Articulo.

Interpretatio particularis & doctrinalis sacrorum canonum, bene fieri potest a Doctoribus, Prælatis atque Iudicibus inferioribus.

ARTICVLVS XI.

Vtrum declarationes Cardinalium, teneant & obligent, in foro interiori, atque exteriori?

PRo huius Articuli intelligentia, oportet præmittere, quod cũ circa Conc. Trid. decreta multa fuerint exorta dubia, quæ nullo modo, nec sine magna difficultate decidi & explicari poterant, nisi ad Sedem Apostolicam fieret recursus, quod & factum est multoties, tempore Pij V. vt constat ex varijs eius Constitutionibus, declarationibus, & interpretationibus præfati Concilij Trid. super impedimentis Matrimonij, & alijs, vt ne summi Pontifices grauarentur, propter nimiam dubiorum multitudinem, quæ ad dictam Sedem concurrebant in dies, & maxime in materia Religionum, & ad Religiosos & Regulares personas spectantibus causis, constituerunt quandam Cardinalium Congregationem, ad supradicta dubia Concilij Trid. explicanda & declaranda, & aliam pro Consultationibus Regularium, vt constat ex duabus Constitutionibus Sisti V. quæ circumferuntur in Bullario magno, vbi vtriusque Congregationis Cardinalibus, ampla præbetur facultas, interpretandi & declarandi omnia supradicta dubia, vt ex eisdem constat. Quo præmisso, atque supposito, quæritur nunc, quantam vim, atque auctoritatem habeant, huiusmodi Cardinalium declarationes interpretationes, siue diffinitiones? &, an teneant & obligent tam in foro interiori, quam exteriori?

De origine sacræ Congreg. Cardin. interpretatio sacri Conc. Trid. & causarum Regularium.

Nota quorumdam Doctorū placitum & opinionem.

Circa quam difficultatem, non modica dubitatio exorta est olim Romæ, & in nostra Hispania fuit placitum, quorumdam doctissimorum virorum, quorum meminit doctissimus P. Fr. de Bobad. in suo Enchiridione, siue Manuali manuscripto, asserentium per eiusmodi declarationes, non obligari quempiam in foro interiori, neque exteriori, neque propter ipsas esse vllum in iudicio damnandum, si opposita sententia idoneo & iuridico fundamento fuisset fulcita. Cuius rei rationem esse dicebant, quia prædictæ interpretationes & declarationes, non habent vim legis, cum non sint solemniter promulgatæ, & sit de intrinseca ratione legis, quod promulgentur, iuxta decretum & celebre illud dictum D. Aug. quod habetur *in c. in istis, d.* 4. vbi inquit. *quod tunc leges incipiunt tum habere, cum promulgantur & moribus vtentium approbantur.* Et præterea aiebant, quod prædictæ declarationes non habent, sed neque habere possunt, vim sententiæ diffinitiuæ, cum communiter fiant, parte non audita. Neque ex dictis inferri dicebant, quod inutilis fuisset supradictarum Congregationum institutio, siquidem ipsarum decreta, & quæ à Cardinalibus ipsis erant diffinita, nullam vim & robur habebant obligandi in conscientia, neque in foro exteriori: nam quamuis id ita esset, multum tamen easdem valere asserebant, ad tollendos multorum scrupulos, quos quotidie circa præfati Concil. decreta videbantur exoriri. Tandem dicebant supradicti Auctores, quod præfatæ declarationes, potius erant doctrinales, quam iudiciales, cum nulla adhuc esset promulgata lex, quæ eas suscipi iuberet tamquam regulas & leges certas & infallibiles, quinuero sicut dubia omnia, absolui possunt à Doctoribus Iurisperitis, & Theologis, tantum doctrinaliter (quod interdum à quibusdam summis Pontificibus factum legimus) ita & summi Pontifices voluerunt, certos quosdam atque determinatos, fieri, & constitui sacri Concilij Tridentini interpretes, & causarum pertinentium ad Regulares, quorum responsa, quamuis solummodo doctrinalia, maximi fierent, æstimarenturq. ab omnibus, interim quod à summo Pontifice conditur, atque promulgatur declaratio iudicialis totius Concilij Trident. Quam etiam iuridicam declarationem, necessariam nimium esse dicebant, adeo vt nihil fieri posset magis opportunum, ad veram intelligentiam, & efficacem executionem supradicti Concilij, quam etiam dicebant, ad tollenda è medio omnia dubia & difficultates omnes, oportere solemniter, ac sub litteris authenticis promulgari. Hoc fuit olim quorumdam sapientissimorum virorum placitum. Quorum opinio breuiter resoluta stat, atque consistit in hoc, quod declarationes supradictorum Cardinalium, potius sunt doctrinales, quam iudiciales, neque ad sui obseruantiam quempiam obligant, in foro interiori, neque in exteriori, propter rationes dictas, Sed eis nihilominus non obstantibus, contrarium videtur verius dicendum, atque tenendum, de quo sequens statuitur Conclusio.

Conclusio.

Declarationes & interpretationes Cardin. modo sint authenticæ, in vtroque foro obligant.

DEclarationes & interpretationes Cardinalium supradictæ, modo sint authenticæ, & authentico sigillo munitæ, non solum sunt habendæ vt doctrinales & doctorales, verum etiam vt iudiciales, & in vtroque foro obligant, & secundum ipsas (modo sint authenticæ, vt dictum est) in Tribunalibus cunctis debet iudicari. Hæc Conclusio probatur, atque insinuatur apertissime ex litteris Sixti V. & ex commissione, auctoritate & facul-

cultáte, prædictis Cardinatibus tradita ibidem, per illa verba, *interpretandi facultatem, nobis tamen consultis, impartimur*. Neque in contrarium adducta quidquam faciunt, nó enim necessum est ad hoc, vt supradictæ declarationes obligent, in foro conscientiæ & exteriori, quod solemniter promulgentur: licet enim id in legibus cunctis sit necessariú, non tamen in declaratione ipsarum legum, iam publicatarum & receptarum, à Principe, vel eius vicem gerente iuridice facta, similiter opus est, quod solemniter publicetur: Sufficit enim, quod leges ipsæ sint promulgatæ & receptæ, & quod earum declaratio, fiat à Principe, vel ab eius vicem & auctoritatem habente. Vnde supradictorum Cardinalium declaratio, non tantum habenda est, vt doctrinalis, verum etiam, vt re uera iudicialis, facta ab ipso legislatore, seu ab eius vicem gerente, eo vel maxime, cum supradicti Cardinales, vt ibidem dicitur, præsertim in rebus arduis & difficillimis, nihil faciãt, sed neque facere possint, inconsulto summo Pontifice, vt patet ex litteris suæ commissionis, ibi, *nobis tamen consultis*. Nec dictis obstat, quod dicebant præfati Doctores, nempe, nullam esse promulgatam legem, quæ iubeat supradictas declarationes & interpretationes suscipi & haberi tamquam regulas, & leges certas atque infallibiles: nam quamuis id ita sit, quod nulla expresse hoc iubeatur speciali lege, at præsuppositio, quod dicti Cardinales tradunt, & faciunt prædictas declarationes & interpretationes ex speciali summi Pontificis commissione, & ipsius auctoritate & nomine, eadem lege qua iubemur Papalem declarationem recipere, tamquam certam & veram, cum ad legislatorem pertineat leges suas interpretari & declarare (per ea quæ dicta sunt in præcedenti Articulo) eademmet lege, tenemur recipere declarationes supradictas, tamquam certas & veras, explicantes & declarantes mentem & intentionem legislatoris. Quæ omnia intelligenda, sunt modo sint authenticæ, nam si non sunt authenticæ, nemo obligatur ad ipsas recipiendas. Et hactenus de isto Articulo.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS XII.

Vtrum liceat Doctoribus, Iurisperitis, siue Theologis, Ius Canonicum, & Constitutiones Apostolicas interpretari & declarare?

Huic articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

QVamuis verus sensus & declaratio, atque interpretatio iudicialis Concilij Tridentini, & Sacrorum Canonum & Constitutionum Apostolicarum, ad solum summum Romanum spectet Pontificem, & ad sacram Congregationem Cardinalium ad id constitutam, atque destinatam, interpretatio tamen doctrinalis, siue doctoralis, bene fieri potest à Doctoribus, Iurisperitis & Theologis, quorum auctoritas multum valet, quamuis ipsorum declaratio non sit iudicialis. Quod huiusmodi declaratio fieri possit à supradictis Doctoribus Iurisperitis, atque Theologis, constat expresse ex eodem Concilio Tridentino *sessione 25. cap. 2.* vbi id tamquam certum

Doctores Iurisperiti, atque Theologi, bene possunt Ius Canonicum, & Constitutiones Apostolicas doctrina iter interpretari & declarare.

præsupponitur, atque eo supposito ipsis præcipitur, *vt mysteria fidei ad normam præfati Concily Tridentini, & non aliter, doceant, siue interpretentur*. Et præterea id semper obseruatum fuit & positum in communi praxi, non obstante Bulla Pij IV. posita in fine eiusdem Concilij, quæ incipit, *Benedictus*, qua hoc ipsum videbatur prohiberi, atque interdici, nam semper apud omnes compertum fuit, id esse intelligendum de Commentarijs & Glossis extortis, & supradicto Concilio vim, ac violentiam inferentibus, illiusquè mentem in alium sensum detorquentibus, non autem de Glossis & Commentarijs, genuinis & litterarijs, eiusdem sententiam ad litteram & (vt dicitur) de verbo ad verbum explicantibus & declarantibus. Quod & probari potest præterea, hac speciali ratione, nam etiam legum regni, iudicialis interpretatio & declaratio ad solos Reges spectat, seu ad ipsorum Regium Senatum, & nihilominus eo non obstante, Doctores in Scholis & Academijs, & Iudices in suis Tribunalibus, multoties leges ipsas interpretantur, quinuero earum rigorem per æquitatem seu epicheiam interdum temperant, iuxta ipsorum legislatorum veram, siue præsumptam intentionem: quod & fecisse hos & illos, Reipublicæ atque communi bono, summopere extitit necessarium, vtpote sine quo, vix aut nullatenus posset Regnum gubernari, manerentq. cuncta in ancipiti, si pro quolibet occurrenti casu, recurrendum foret semper ad Principem. Dicendum est igitur, quod licita est declaratio, atque interpretatio supradicti Concilij Tridentini & aliorum Sacrorum Canonum & Constitutionum Apostolicarum, doctoralis & doctrinalis facta, seu quæ communiter fit, ac fieri consuevit à Doctoribus Iurisperitis & Theologis, quodque ipsa quammaxime est facienda & æstimanda, ad veram eorum intelligentiam, quamuis, vt dictum est in Conclusione, declaratio supradicta non sit iudicialis, sed solummodo doctoralis & doctrinalis.

Secunda Conclusio.

Doctrinales declarationes Conc. Trid. & sacrorum Canonum, non obligant vt stetur illis, neq; vt tamquam certæ regulæ, atque infallibiles recipiantur.

Supradictæ interpretationes & declarationes, quãuis, vt dictum est, multum valeant, & pluris sint æstimandæ, non tamen tenent, seu obligant vt stetur illis, seu, vt ab omnibus tamquam regulæ certæ atque infallibiles recipiãtur, cum sicuti præmissum est, sint tantum doctrinales, seu doctorales, & non iudiciales. Hæc Conclusio probatur, nam quamuis Doctoribus supradictis liceat iuris Canonici, similiter & Ciuilis leges, atque constitutiones declarare & interpretari, doctoraliter & doctrinaliter, non tamen auctoritatiue & potestatiue, hoc enim, vt supra diximus, ad solos spectat Principes, & constat *ex cap. 1. de iuramento calumnia, & l. fin. C. de legibus, & c. 1. de regulis iuris, lib. 6.* vbi habetur, *quod cuius est legem condere, eius est ipsam interpretari, ac declarare*. Ad quod facit quammaxime sententia D. Augustini in epistola decimanona, quæ est ad D. Hieronymum, vbi agens de sacrosanctæ Scripturæ libris Canonicis, post alia, in hæc verba prorumpit: *Ego solis Scripturarum libris, qui iam Canonici appellantur, didici hunc timorem & honorem deferre, vt nullum eorum scribendo erraſſe credere audeam. Alios autem ita lego, vt quantalibet sanctitate, doctrinaque polleant, non ideo verum putem, quod ille dixerunt, vel quia ipſi ita senserunt, sed quia id mihi per alios Auctores, vel Canonicas, siue probabiles rationes, quod à vero non abhorreant, persuadere potuerunt.* Et in epistola ad Fortunatum, inquit

Nota valde circa legũ interpretationẽ, atq; declarationem.

idem

Idem D. Augustinus post alia: *Neque quorumlibet disputationes, quamuis Catholicorum & laudatorum hominum, velut Scripturas Canonicas habere debemus, vt nobis non liceat, salua honorificentia, qua illis debetur hominibus, aliquid in eorum scripturis improbare, atque respuere, si forte inuenerimus, quod aliter sentiant, quam veritas habet, diuino adiutorio ab alijs intellecta, vel à nobis. Tales ego sum in scripturis aliorum, quales & esse volo intellectores meorum scriptorum.* Hæc supradictus Augustinus. Quæ si vera sunt, loquendo de sacræ Scripturæ interpretibus & Doctoribus, sanctissimis ac doctissimis; quanto melius, potiorique ratione, idipsum erit dicendum, de Iurisperitis, aut Theologis, Iuris Canonici, siue Ciuilis interpretibus & declaratoribus, quorum sententia, atque doctrina, quamuis pluris sit æstimanda, non tamen tamquam regula certa, atque infallibilis habenda, cum, vt præmittitur, sit tantum doctrinalis & non iudicialis, nec facta ab habentibus auctoritatem. Hactenus de isto Articulo, & de tota hac Quæstione.

QVÆSTIO XXVII.

De Iure ciuili, atque ipsius partibus, & his quæ ad Iuris ciuilis, materiam & tractationem spectant, in Octo Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quidnam sit Ius ciuile, & quænam sint ipsius partes?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

IVs ciuile est, quod quisque populus, vel quæque ciuitas, sibi proprium, diuina, humanaq. causa constituit. Hæc Iuris ciuilis diffinitio, est Diui Isidori, libro 5. Ethim. cap. 5. & refertur à Gratiano *in cap. Ius ciuile, distinctione* 1. quod sub alijs clarioribus verbis, est dicere, quod Ius ciuile, sunt illæ leges, seu constitutiones ciuiles, quæ varijs temporibus, atque à diuersis personis, factæ, ordinatæ, atque constitutæ sunt, ad regimen, & gubernationem laicæ & secularis Reipublicæ. Huiusmodi autem Ius ciuile, supradictus D. Isidorus loco supracitato, diuidit in Ius militare, Ius publicum, & Ius Quiritum, siue Romanorum, & hoc iterum subdiuidit in Leges, Plebiscita, Senatusconsulta, Constitutiones & Edicta, prudentum responsa, & alias particulares leges, Tribunitias, siue Consulares, Satyras, atque Rhodias, quorum omnium diffinitiones ex eodem Isidoro, adducit Gratianus per ordinem in decreto, distinctione prima & secunda, quas & ipse in præsentiarum referre prudens omitto, cum non sit id mei propositi, nec præsentis speculationis, neque vero id per tempus supperat. Quapropter contentus ero, hæc breuiter tantum in communi dixisse, vt horum saltem aliqualis habeatur notitia.

Ius ciuile est id quod quisque populus, vel quæq; ciuitas sibi proprium diuina humanaq causa constituit.

Secunda Concluſio.

Ius ciuile diuiditur, in Digeſtum, Codicem atque Volumé.

DIuiditur autem ſupradictum Ius ciuile, in tres partes, ſiue libros principales, nempe in Digeſtum, Codicem, ſiue Volumen, quæ, vt ſtatim dicemus, iterum ſubdiuiduntur. Hæc Concluſio liquido & manifeſte patebit, ſupradictum Ius ciuile, inſpicienti atque intuenti. Qua de re, qui plura videre voluerit, eaque notatu digniſſima, & multiplices modos referendi & allegandi leges, quæ in præfato Iure ciuili continentur, conſulat Sylueſtrum, *verbo, lex, queſt.* 2. vbi hac de re tractationem longiſſimam facit. De cuius mente & reſolutione dico, quod Digeſtum continet quinquaginta libros, in tria volumina diuiſos, nempe in Digeſtum vetus, Infortiatum, & Digeſtum nouum. Quorum quodlibet etiam diuiditur, per libros, & libri per rubricas, ſiue titulos, rubricæ autem per leges, ſiue capitula, & hæc aliquando per §§. Continet autem Digeſtum vetus viginti tres libros, & partes, ſiue rubricas vigintiquatuor, Infortiatum vero continet quatuordecim libros, & rubricam vnam. Digeſtum autem nouum, continet duodecim libros, qui ſuperioribus additi, efficiunt quinquaginta, quos continet ſupradictum Digeſtum. Secunda vero Iuris ciuilis pars, quæ dicitur Codex, continet tantum nouem libros. Tertia vero, quæ dicitur Volumen, quatuor in ſe continet volumina, ſiue diſtincta opera, quorum primum dicitur, Inſtituta. Secundum continet tres libros Codicis, qui numerati cum nouem prioribus, faciunt duodecim, quamuis in alio diſtincto contineantur volumine. Tertia pars appellatur Authenticum, in quo varia, atque diuerſa continentur Authentica. Quarta & vltima pars, appellatur Liber, ſeu Vſus feudorum, quorum omnium, vt dixi, qui videre voluerit longiorem tractationem, & varios atque diuerſos allegandi modos, ſupradictorum librorum, & characteres, quibus in ſcholis allegantur communiter, & apud Doctores Iuriſperitos, conſulat ſupradictum Syluest. in loco ſupra allegato. Et hactenus de iſto Articulo.

Digeſtum continet 50. libros in tria diuerſa volumina diſtinctos, & qd vlterius, vnùq. quod eorũ continet.

Codex cõtinet tantum nouem libros. Volumen continet quatuor volumina.

ARTICVLVS II.

Quiſnam poſſit facere, ſiue condere Leges ciuiles?

Huic Articulo breuiter reſpondetur, per duas ſequentes Concluſiones.

Prima Concluſio.

Ciuilem generalem legem, in temporalibus, ſolus Imperator facere poteſt.

CIuilem generalem legem, in temporalibus, ſolus Imperator facere poteſt. Hæc Concluſio eſt expreſſe ſupradicti Syluestri, *verbo, lex, queſt.* 4. *in fine*, vbi quærit, Quiſnam legem Canonicam, ſiue Ciuilem facere poſſit? & loquendo de lege ciuili generali, inquit quod ſolus Imperator eam poteſt condere, quod & probat *in l.* 2. *& fin.* C. *de legibus*, & addit, quod etiam Prætectus in Prætorio, & omnes hi, quibus Imperator mandat, & Romanus populus, atque Romanus Senatus, & omnis ciuitas, ſiue Populus, ſibi legem facere poteſt, quod probat per §. 1. & 2. *Inſtit. de iure nat.*

Secun-

Secunda Conclusio.

Generaliter loquendo, quantum quisque habet de iurisdictione, tantum habet de auctoritate & facultate condendi leges & statuta, nec vlterius extenditur, nisi hi, quorum interest, consentiant, vel ad minus sint præsentes. Hæc etiam Conclusio est supradicti Sylvestri loco supracitato, & dicit eam esse Baldi in *l. omnes populi, ff. de iustit. & iure*, & etiam Innocentij *in cap. 1. de locato & condit. & in cap. à nobis, al 1. de sententia excommunicat.* Facit ad idem *cap. final. de his quæ fiunt à Prælat.* Et ratio est, vt dicit Anton. in *cap. cum laicis, de rebus Ecclesiæ non alienandis*, quia potestas statuendi leges, dependet à iurisdictione & imperio in statuente, & à subiectione quoad eos, in quos statuitur, vt constat ex *cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, de constitut. & ex cap. bene quidem, cum glossa, & cap. si Imperator, 96. distinctione*, quod etiam tenet Bartol. *in l. 1. ff. iurisdictione omnium Iudicum.* Faciunt etiam & ad hoc, quæ dicta sunt supra Quæstione 25. Art. 3. vbi diximus, debere fieri leges, nonnisi ab auctoritatem & potestatem habentibus. Videatur Sylvest. vbi supra, & *verbo, excommunicatio, 1. num. 5.* Et hæc de isto Articulo, breuiter dicta sufficiant.

Quantum quisque habet de iurisdictione, tantum & non plus, habet de auctoritate & potestate condendi leges & statuta.

ARTICVLVS III.

Vtrum ciuiles leges, ex sui transgressione, obligent seu obligare possint, ad peccatum mortale?

IAm supra Quæstione 25. Art. 14. difficultatem hanc in medium protulimus, agentes de legibus in communi, id quod & in præcedenti Quæst. Art. 6. fecimus loquendo de legibus & constitutionibus canonicis, in particulari. Sed nunc ad maiorem magisque exactam, rei huius cognitionem, atque explicationem, idipsum in quæstionem adducere libuit, agendo de Legibus ciuilibus etiam in particulari, quod quidem maiorem habet difficultatem. Potestq. supradicta quæstio, in duplici sensu quæri, & inuestigari. Primo loquendo de possibili, An scilicet in potestate ciuili laica, facultas sit obligandi per suas leges ad peccatum mortale sibi subditos. Secundo an ita fuerit effectum de facto, ita quod reuera, omnes ciuiles leges, transgressores suos ad peccatum mortale obligent, seu obligare possint. Et vt à facultate exordiamur, videtur, quod in potestate ciuili & laica, nulla sit huiusmodi facultas. Primo, nam id videtur pertinere ad solam potestatem spiritualem, obligare sibi subditos ad culpam, atque vt dicitur, in foro conscientiæ, non autem ad potestatem ciuilem & laicam. Quod & confirmatur ex eo, nam cum in potestate ciuili & laica, nulla sit facultas ad remittenda peccata & culpas, dicendum prius videtur, quod neque in eadem vlla sit facultas, ad conijciendum sibi subditos in aliquod peccatum, cum ad eamdem pertineat, seu pertinere videatur, soluere & alligare. Quibus & accedit, nam (vt supra diximus) finis potestatis secularis & laicæ, non est aliquid supernaturale, sed tantum temporale bonum, & quietus atque pacificus status Reipublicę, non tam quoad animam, quam quoad corpus: ex quo videtur, quod potestas, quæ non protenditur, nec extenditur ad æterna, proinde nec extendatur, aut protendatur ad inducendam mortalem culpam, cum ex ea, æternæ pœnæ obligatio exoria-

tur. Et tandem vltimo, hoc ipsum confirmatur, & corroboratur, nam obligatio ad culpam, in legibus ciuilibus, aut posita est in arbitrio Principis ferentis legem, aut præter voluntatem suã, sequitur ex natura ipsius legis. Si primum dederis, sequitur, quod nulla sit ciuilis lex, quæ obliget sub reatu mortalis culpæ, cum in nulla à Principe constituente, eiusmodi circumstantia exprimatur: si vero secundum dicatur, hoc est, quod obligatio ad culpã, sequitur ex natura ipsius legis, sequeretur, quod non posset Princeps aliquam condere legem, quæ ad culpam, seu sub reatu mortalis culpæ non obligaret. Hoc autem dicere est falsum, cum ex communi omnium sententia, multæ leges inueniantur, aut saltem inueniri possint, quæ ad culpam nullam obligant: dicendum est ergo, quod in supradicta potestate seculari & laica, nulla est facultas, per suas leges, siue constitutiones ad peccatum obligandi, sed dumtaxat ad pœnam temporalem. His tamen non obstantibus, in contrarium est veritas. Pro cuius pleniori resolutione, sequentes statuo Conclusiones.

Prima Conclusio.

Etiam in potestate ciuili & laica, est facultas condẽdi leges, quæ obligẽt in foro cõscientiæ, atque ex genere suo ad peccatum mortale.

CErtissime tenendũ est, quod in potestate ciuili & laica, etiã est facultas, atque potestas, faciendi & condendi leges, quæ obligent in foro conscientiæ, atque ex genere suo ad peccatum mortale. Hanc Conclusionem ponit expresse Magister Soto, lib. 1. de iust. & iure, quæst. 6. art. 4. vbi & tenendam eam dicit firmissime, quamuis non eadem firmitate, seu eodem certitudinis gradu, quo hoc ipsum supradictum est de legibus Ecclesiasticis, & de potestate summorum Pontificum, ad obligandum cunctos fideles per suas leges ad peccatum mortale. Probatq. suam sententiam & Conclusionem sequentibus rationibus, nam quamuis, inquit potestas secularis & laica, differat à spirituali, & Ecclesiastica, penes hoc, quod hæc collata est immediate à Christo Domino Ecclesiæ suæ diuina lege, illa vero, non sed per rationẽ naturalem descendit, qua quælibet Respublica, cum auctoritatem & potestatem haberet, seipsam regendi & gubernandi, sua voluntate in Reges eamdem transferre voluerit; attamen, tam in vna quam in altera, considerata ratione finis, necessaria fuit facultas & potestas obligandi sibi subditos, non solum ad pœnam temporalem, verum etiam & ad æternam, quod fit per culpam, alias enim manca & defectuosa ad sui regimen & gubernationem esset huiusmodi Respublica. Sed quod per ciuiles leges, obligentur homines ad culpam, aut saltem obligari possint, probat supradictus Soto alia peculiari ratione: & ea est: Nam omnis lex humana si ipsa fuerit iusta, vti par est, à naturali lege deriuatur, est enim lex, quædam regula rectæ rationis, & quædã recte viuendi norma: sed deuiare à recta ratione (vt inquit D. Th. 1. 2. quæst. 21.) ex natura sua peccatum est: ergo & facere contra legem, etiam erit peccatum, siquidem est facere contra ipsam rationem, seu contra rationis regulã, nisi aliud Princeps in lege sua exprimat. Adeo supradictus Soto credit prædictam Conclusionem esse veram, vt dicat, quod licet negare hanc veritatem, & potestatem & auctoritatem, atque vigorem legibus ciuilibus, non sit ita manifesta hæresis, ac esset hoc ipsum negare in legibus Ecclesiasticis, esset tamen valde temerarium, inquit, & contra communem Doctorum consensum, eorum præcipue, qui alicuius sunt momenti & nominis.

Difficultas. Prima opinio.

Sed, An semper ciuiles leges, de facto ad peccatum obligent? est magna lis & controuersia inter DD. nam doctissimus Doctor Nauar. in suo Manuali, cap. 23. à nu. 48. cum seqq. & lib. 1. Consil. de constit. cons. 3. num. 1. quamuis

conce-

cõcedat, quod principes per ciuilẽ suam legem obligare possint, sibi subditos ad peccatum, de facto tamen, inquit, non ita est, nisi hoc ab eodem expresse, in eadem lege habeatur, & exprimatur, aut nisi illud quod fieri præcipitur, siue prohibetur, per aliam legem naturalem, siue diuinam, sub pœna peccati mortalis fuerit prohibitum, quod dicit esse verum, quantumcumque pœna grauis in aliqua lege apponatur, etiam amissionis bonorum, famæ, seu vitæ. Cuius potissimum, ac præcipuum fundamentum est, quia inquit, consuetudo, quæ optima est legum interpres, hoc ipsum est interpretata, quod nullæ ciuiles leges, ad culpam siue ad peccatum obligent, vtcumque grauis in eisdem apponatur pœna, nisi in casu supradicto, quo id ipsum per aliam naturalem, aut diuinam legem, sub pœna peccati fuerit prohibitum. Et præterea, quia de ratione legum humanarum est, vt recipiantur, nec si non fuerint receptæ, inquit, obligant, quantumuis fuerint iustæ, atque receptæ non obligant, nisi quoad illud tantummodo, secundum quod sunt receptæ. Ex quibus infert, quod cum ciuiles humanæ leges, non fuerint receptæ, quoad pœnam æternam, sed tantummodo, quoad pœnam temporalem (quod & semper interpretata est antiqua, & diuturna consuetudo) quod nullæ tales leges de facto obligant ad culpam, sed tantum ad pœnam, quod dicit esse tenendum & dicendum interim, quod sacra Sedes, aliud non determinauerit. Quæ quidem opinio Nauarr. cum sale, & sano sensu intellecta, meo quidem videri, probabiliſſima est, fortissimoq. innititur fundamento. Vnde pro huius rei resolutione, atque vtcumque concordanda, opinione prædicti Nauarr. cum opinione Soti, sub censura sacræ Romanæ Ecclesiæ, atque doctissimorum virorum, & cuiuslibet melius sentientis, sequentem statuo secundam Conclusionem.

Secunda Conclusio.

Quamuis ciuiles leges, & maxime illæ, quæ grauem aliquam imponunt pœnam, ex natura sua obligent ad culpam, vt recte tenet & dicit supradictus Magister Soto, ex consuetudine tamen, atque ex voluntate, expressa, seu interpretatiua principum, bene fieri potest, atque de facto in multis legibus ita esse videtur, vt tantum obligent ad pœnam, præsertim si solummodo quantum ad hoc fuerint receptæ, & in hoc verum habet supradicta opinio Doctoris Nauarr. Per hanc Conclusionem, opiniones prædictæ vtcumque concordantur, nam prima Soti respicit naturam pœnæ, quæ, vt dictum est, supra quæst. 25. artic. 18. conclusione secunda, ex sua propria ratione respicit culpam. Secunda vero opinio Nauarr. loquitur de eo, quod cõmunis consuetudo est interpretata, & de eo, secundum quod humanæ leges sunt receptæ, ex quo videtur, quod nulla sit inter ipsos contradictio, cum alter loquatur de legum pœnalium natura, alter vero de eo, quod eorum vsus recepit, atque interpretata est antiqua, & diuturna consuetudo. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant; nam reliqua, quæ ad hoc propositum spectant, videri poterunt in locis supracitatis in initio huius Articuli.

Quamuis ciuiles leges, & maxime illæ, quæ grauem pœnam imponũt, ex nã sua obligẽt ad culpam, ex voluntate tamen expressa, aut tacita & interpretatiua principum, bene contrarium fieri potest.

ARTI-

ARTICVLVS IV.

Vtrum sint aliquæ Imperiales leges, in corpore Iuris Ciuilis contentæ, ex materia sua iniustæ, & quæ non obligent in foro conscientiæ, ad sui obseruantiam?

Hanc quæstionem mouet, & tractat Sylvest. verb. lex, q. 10. vbi sequentem ponit Conclusionem.

Conclusio.

Multæ sunt Imperiales leges, ex materia sua iniustæ, quæ proinde non obligant in foro conscientiæ.

MVltæ sunt Imperiales leges, ex materia sua iniustæ, quæ proinde non obligant secundum animam, neque in foro conscientiæ sunt obseruandæ. Ponit exemplum prædictus Sylvest. in illa lege, quæ concedit filium vnius germani, contrahere posse matrimonium cum filia alterius germani, vt habetur *Instit. de rapt. §. inter eas, & in l. nemini, C. de nupt.* qui tamen secundum diuinam legem, & sacros Canones, debent penitus separari, vt habetur *in cap. non debet, de cons. & affin. & in cap. progenies, 35. q. 3.* Item ponit exemplum in illa lege, quæ concedit homini soluto, tenere mulierem solutam in concubinam, vt in Authentico, *quibus modis naturales efficiantur sui, §. si quis, colat. 7.* quod quidem in foro Dei, & Ecclesiæ non est licitum, quia committitur ad minus simplex fornicatio, quæ vel est contra naturam, seu ad minus, est peccatum excludens á Regno Dei, iuxta illud D. Pauli 1. Corinth. 6. vbi inter alia vitia & peccata, fornicationem enumerat, atque inquit, *quod qui talia agunt, Regnum Dei non possidebunt.* Etiam adducit exemplum de illis legibus, quæ damnant tenentem in vxorem mulierem deprehensam in adulterio, vt habetur *in l. crimen, & l. castitati, C. de adulterijs.* Quod tamen secundum Deum, & Iura canonica, facere non est licitum, quinvero, & potest quis illam tenere sine pœna & culpa, modo velit ipsa ab adulterio recedere, vt habetur *in §. obauditur, 31. q. 1.* Supradictas leges Imperiales, quæ ex materia sua sunt iniustæ, ac propterea in foro conscientiæ non ligantes, nec obseruandæ, reducit supradictus Sylvest. ad 19. capita, quas cum facile esset referre, sciens & prudens in præsentiarum omitto, cum non sit id mei muneris, nec præsentis speculationis, & vt etiam breuitati studeam, quia facile possunt videri ibidem. Hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS V.

Vtrum Leges, & Constitutiones Iuris Ciuilis, generaliter & indistincte loquentes, obligent absque discrimine, etiam personas Ecclesiasticas & Regulares?

HÆc quæstio celebris, atq; famosissima est, & ab vtriusque Iuris peritis nimium multis in locis agitata, in qua omissis varijs opinionibus, ac dicendi modis, qui hinc inde afferuntur, quod verius, atque tenendum videbitur, explicabitur, per sequentes Conclusiones.

Prima

Prima Conclusio.

Leges contentæ in corpore Iuris ciuilis, quæ communiter Imperiales appellantur, deficiente Iure canonico, seu Ecclesiastica lege, quæ eadem de re tractet, etiam in foro Ecclesiastico sunt obseruandæ. Hæc Conclusio est fere omnium Iurisperitorum communis, cuius ea potissima ratio est, nam eiusmodi leges per summos Pontifices, reperiuntur approbatæ, adiuuandos sacros Canones, vt constat ex multis Iuribus, atque sacris Canonibus, sed maxime *ex cap. de capitulis, & cap. certum, cum seqq. d.* 10. *& ex cap.* 1. *de noui oper. nunt.* vbi habentur sequentia verba. *Quod sicut leges non dedignantur sacros Canones imitari, ita & sacrorum statuta Canonum, principum Constitutionibus adiuuantur.* Super quæ dicta verba, videatur Glossa, *verbo. non dedignantur, & verb. adiuuantur.* Vbi ad hoc propositum dicuntur plura, eaq. notatu dignissima, ostendendo qualiter leges non dedignantur sacros Canones imitari, qualiter etiam sacrorum Canonum statuta, principum Constitutionibus adiuuantur, ita quod in Ecclesiasticis causis leges possunt allegari, atque cum Canones deficiunt, secundum ipsas potest iudicari, iuxta *cap. leges, d.* 10. *& cap. si in adiutorium,* 23. *q.* 2. *cap. historia, & cap. ex antiq. d.* 74. Quidam limitant Conclusionem suprapositam, dicuntq. illam procedere, in legibus Imperialibus fauorem concernentibus, non tamen in odiosis. Sed reuera, eiusmodi limitatio, quamuis plurimum pietatis afferat, in rigore tamen loquendo, non est vera, nec tenenda, nam si penitus introspiciantur supradicta Iura, approbantia Imperiales leges, id absque vlla distinctione faciunt, non reijciendo odiosas, aut fauorabiles tantummodo admittendo. Quod & probatur præterea, nam ex numero legum, quæ communiter dicuntur odiosæ, est, *Interdictum vnde vi*, quod in odium spoliantium fuit institutum, quod tamen obtinet in foro Ecclesiastico, vt constat ex Iuribus quampluribus, sed maxime *ex cap. in literis, cap. grauis, cap. cum ad Sedem, de rest. spol.* Similiter & edictum noui operis, censetur communiter lex odiosa, constituta in odium contemnentis præcepta iudicum, iuxta *l. Prætor ait, §. ait prætor, ff. de noui operis nunciat.* & tamē obtinet etiam in foro Ecclesiastico, vt constat etiam ex multis Capitulis eodem titulo. Cui & peculiaris alia accedit ratio, nam causa, ob quam ciuiles leges in Canonum adiutorium adducuntur & approbantur, nulla alia est, nisi ob iustitiam, quam in se continent, in ordine ad bonum commune, vt colligitur *ex cap. fin. ibi diuinitus, 16. q.* 3. sed hæc eadem iustitia, non minus reperitur in legibus odiosis, quam in fauorabilibus, vt constat *ex cap. facta,* 4. *dist. atque ex l.* 1. *ff. de legibus.* ergo idem dicendum est vtrobique, nempe quod Imperiales leges, clausæ in corpore Iuris ciuilis, siue odiosæ, siue vero fauorabiles, deficiente Canone, qui specialiter eadem de re tractet, etiam in foro Ecclesiastico obtinent.

Leges Imperiales, ciuilis Iuris, in foro Ecclesiastico, sunt obseruandę deficiēte Ecclesiastica lege, quæ eadem de re tractet.

Nota hoc valde.

Imperiales leges contēte in corpore Iuris ciuilis, siue odiosæ, siue fauorabiles, deficiente Cānone qui ea de re tractet, & agat sunt recipiendę, atque in foro Ecclesiastico praticandæ.

Secunda Conclusio.

Vbi Ius Canonicum, in aliqua materia tradit regulam specialem, seruanda ipsa est, nec illam debemus per Ius ciuile distinguere. Hæc Conclusio, est Sylvest. *verb. lex, q.* 11. quam & esse dicit Innoc. *in cap. fin. de rebus Ecclesiæ non alienan.* & Panor. *in cap.* 1. *de rest. integ.* Et statuens exemplum, inquit, quod ex eo, quod Ius canonicum inducit solemnitatem seruandam, in alienatione rei Ecclesiæ, per totum titulum, de rebus Ecclesiæ non alienand. non debemus in eiusmodi, seruare illam Iuris ciuilis solemnitatem, positam

Vbi Ius canonicū tradit regulam specialem, ipsa seruanda, nullo habito respectu ad Ius ciuile.

tam in Authent. *hoc Ius, C. de sacros. Ecclesiis*. Ex qua generali regula, elicit supradictus Sylvest. vnum corollarium valde notandum, nempe quod in foro Ecclesiastico, nulla valet lex ciuilis, cui specialiter aliquis Canon contrariatur, quod constat ex multis Iuribus, quæ habentur distinct. 10. per totam, sed maxime *in cap. constitutione*, vbi dicitur, *Constitutiones contra sacros Canones, & decreta Præsulum Romanorum, seu contra bonos mores, nullius esse ponderis, & momenti.* Super qua re videatur Glos. *in d. cap. Constitutiones*, & Glossa etiam, *in cap intelleximus, verb. adiuuantur, de noui operis nuntiat.* Et hoc adeo generaliter verum est, quod seculares leges legibus Canonicis contrariæ, nullius sunt momenti, quodq. leges, sacros Canones non dedignantur imitari, sed præcipue in matrimonijs, vsuris, & huiusmodi, vt in Authent. *vt non luxurientur contra naturam, col. 6.* & in Authent. *vt Clerici apud proprium Episcopum conuen. collatione eadem.* Quod saltim in foro Ecclesiastico est indubitatum, quamuis Ioan. And. *in Reg. possessor, lib. 6.* sub dubio relinquat, an idem omnino sit dicendum de foro ciuili, & an Papa ciuiles leges auferre possit, vel saltim corrigere? Sed Panor. *in cap. Clerici, de iudic.* expresse dicit, quod in materia Ecclesiastica, nulla datur contrarietas inter Canones & leges ciuiles, pro eo quod leges succumbunt Canonibus, in materia vero indifferenti (inquit) quod seruantur Canones in suo foro, & leges in suo. Sed, An in foro ciuili, sint seruandæ leges, quibus contrariantur Canones? maiorem difficultatem habet. Qua de re sunt tres opiniones, duæ extremæ, & vna media. Quidam enim indistincte dicunt, quod Papa potest leges quoad vtrumque forum tollere, & consequenter, quod edendo Canones contrarios legibus, eaſdem corrigit, atque deponit, ad quod adducunt supradictum Capitulum, *Constitutiones, dist. 10 & cap. cum esses de testibus*. vbi hoc determinari videtur.

Nota valde, quod in materia Ecclesiastica, leges succumbunt Canonibus, neque dedignantur sacros Canones imitari.

In foro saltim Ecclesiastico ciuiles leges, sacros Canonibus contrariæ, nullius sunt poderis, ac momenti.

Difficultas.

Opiniones diuersæ.

Alij vero indistincte dicunt, non posse illum, ciuiles leges tollere, nisi tantummodo, quoad suum forum, nempe quoad forum Ecclesiasticum.

Vera resolutio

Sed inter ipsos Ioan. And. in Glos. 3. *Regul. possessor*, dicit medium esse tenendum, mediaq. via incedendum, in his dicendo, quod potest Papa eas tollere, quoad forum ciuile, solummodo in illis terris, in quibus temporalem iurisdictionem habet, quia potestates sunt distinctæ, vt habetur *in cap. cum ad verum, 96. d. & in cap. quantum, dist.* 10. In illis etiam, in quibus verſatur periculum animarum, inquit, quod eas potest tollere, quantum ad vtrumque forum vbique, vt probatur *in cap. nouit, de iudic. & in cap. fin. de præscript. & cap. pen. de secund. nupt.* quia in his, leges ciuiles non dedignantur sacros Canones imitari, vt pluries est iam dictum. Sic respondet Ioan. And. difficultati supradictæ, cuius solutio placet Sylvestro, loco supracitato. Sed addit, quod loquendo de potestate absoluta, existenti rationabili causa, Papa vbique ciuiles leges, quoad vtrumque forum potest corrigere, quia omnia iura positiua subsunt eius voluntati, secundum D. Thom. & omnes communiter Theologos, quibus (inquit) non obstat, id quod communiter dicitur, nempe, quod Papa, & Imperator sunt distinctæ potestates, quia non id dicitur quasi sint disparatæ, ita vt vna alteri esse possit contraria, sed quia sunt subordinatæ, ita quod vna simpliciter, aut saltim secundum quid, dependet ab alia, vt latius explicat prædictus Sylu. *eod. verb. lex*, q. 15. post med. & *verb. obedientia, num.* 10.

Tertia Conclusio.

Leges, siue Constitutiones seculares & laicæ, expresse atque specifice disponentes de personis Ecclesiasticis, & ipsorum bonis, nullæ sunt, nec in

foro

foro Ecclesiastico obseruandæ, cum fuerint factæ à non auctoritatem & potestatem habente. Hæc Conclusio est expressa supradicti Sylvest. *verb. lex, q. 15.* vbi hac de re agit. Et dicit eam esse expressam Panor. *in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, de constit.* cui & duas apponit exceptiones. Prima, nisi forte supradictæ leges, contineant aliquod priuilegium, in fauorem personarum Ecclesiasticarum, tunc enim prædictæ leges valerent, nam ad fauendum, & priuilegiandum, bene potest quis priuilegiare quandoq. non sibi subditum, vt constat *ex cap. nouit. de iudic.* vbi ad simile propositum allegatur lex & priuilegium Imper. Theodosij. Secunda, quando supradictæ leges, fuerint fundatæ super ratione naturali, quia tunc seruari debent, non quidem ratione legis, & quatenus procedunt à non auctoritatem & potestatem habente, sed ratione iustitiæ naturalis, quam continent, per *l. scire oportet, §. qui non iussu, ff. de excusatione tutorum.* Pro quo est aduertendum, quod Ecclesiasticorum exemptio à legibus ciuilibus, siue laicis, non ita late, atque indistincte protenditur, vt eximat ipsos ab obligatione, qua alias tenentur ex iustitia, atque ratione naturali, esset enim huiusmodi exemptio, adeo lata & ampla, quod immodo irrationabilis, per quam Reipublicæ membra (quales sunt Ecclesiastici, & Regulares) in nulla re subderentur Principibus, & potestatibus sublimioribus, saltim vt alij ciues, in his, quæ spectant ad iustitiam naturalem, contra præscriptum D. Pauli in epist. ad Rom. 13. vbi præcepit, *quod omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit.* Dico igitur, quod huiusmodi leges ciuiles, specialiter & expresse de personis Ecclesiasticis loquentes, comprehendunt etiam ipsos, quantum ad illas res, quæ fundatæ sunt in iustitia, æquitate, & ratione naturali. Quo fit vt supradicti Ecclesiastici subdantur illis, in his quæ ordinantur ad bonum commune, & quæ nullatenus dedecent personas Ecclesiasticas, vt quod certo tempore à venatione abstineant, quod triticum non vendant, vltra taxatum pretium, &c. in his, & similibus rebus, quæ fundatæ sunt super ratione naturali, Ecclesiastici legibus ciuilibus tenentur obedire, etiamsi de illis expressam, & specialem mentionem faciant, nam quantum ad hoc, seculares Principes ex naturali ratione, & ratione æquitatis, & iustitiæ, auctoritatem habent & potestatem, faciendi & condendi leges, quæ ipsos etiam Ecclesiasticos obligent.

Leges, siue Constitutiones seculares, & laicæ, expresse, atque specifice disponentes de personis Ecclesiasticis, & ipsorum bonis, nullius sunt valoris & momenti

Nota hoc valde, pro obligatione, qua tenentur Ecclesiastici, seruandi ius naturale.

Quarta Conclusio.

Si Leges, & Constitutiones seculares & laicæ, nihil disponant expresse & specifice de Ecclesiasticis, atque ipsorum bonis, sed generaliter loquantur, sintq. rationabiles, & non contradicentes sacris Canonibus, seruandæ sunt etiam à Clericis, & personis Ecclesiasticis. Hæc Conclusio, est supradicti Sylvest. loco supracitato, & eam tenet expresse Panor. *in cap. sanctæ Mariæ, de constit.* Sed intelligenda est cum duplici limitatione. Primo ea lege, & conditione, vt seruari possint supradictæ leges absque peccato, etenim si absque peccato seruari non possunt (vt contingit in præscriptione malæ fidei) non sunt seruandæ à personis Ecclesiasticis, iuxta *cap. fin. de præscript. Fassi, & cap. licet mulieres de iur. iurand. lib. 6.* Secunda, limitatio est, quando prædictæ leges personis Ecclesiasticis fuerint fauorabiles, iuxta *cap. requisiti, el. 2. de appellat.* vnde statutum, vt existentibus masculis, mulier non succedat, extenditur etiam ad Clericos, vt expresse tenet Abb. loco supracitato, & *in cap. statuimus, de restitutione in integrum.* Idemq. est dicendum, quando priuilegium est concessum hominibus alicuius loci, nam comprehendit Clericos etiam illius loci, licet id non exprimat, ad quod

Leges, atque Constitutiones seculares, & laicæ, non expresse, aut specifice disponentes de personis Ecclesiasticis, & suis bonis, si alias sint rationabiles, seruandæ sunt ab ipsis, dummodo non contradicant Canonibus sacris.

quod facit, *cap. dilecti, de foro comp.* & notata per Ioan. de Lignan. *in cap. Clericis, eodem titulo,* & per Bald. *in l. cunctos populos, C. de summa Trinit.* Circa quod est notandum, quod quando talis lex, siue statutum, generaliter disponens, potest se habere ad commodum, & ad incommodum, non propterea potest dici præiudiciale, quale est statutū disponens, quod primogenitus succedat, nā in tali casu secundo genitus, etiā si sit Clericus, non succedet. Similiter, & in statuto, quo masculi excludunt mulieres, comprehenduntur etiā Moniales, vnde nec succedet mulier, licet si sit effecta religiosa, & vniuersaliter verum est, quod omnia statuta & leges disponentes generaliter super contractibus emptionis, venditionis, locationis, conductionis, commodati, &c. si non contradicunt aut legi naturæ, aut sacris Canonibus, seruandæ sunt à quibuscumque personis Ecclesiasticis, iuxta *c. 1. de noui operis nunciatione*, & tenent omnes Doctores communiter, *in cap. Ecclesia, vt lite pendente*, sed maxime Ioan. Andreas, & Hostiensis. Vno solo excepto casu, quando tales leges, eisdem Ecclesiasticis afferrent præiuditium simpliciter, vt est lex, quod qui non fecerit inuentarium, aut intra tale tempus adierit hæreditatem, sit ipsa priuatus. Et similiter lex, qua disponitur, siue statuitur, vt non possit aliquid vendi non subditis; hæc & huiusmodi, quæ numquam esse possunt in commodum Ecclesiasticorum, sed simpliciter afferunt ipsis præiuditium, non necessario seruandæ sunt ab illis. Quod est valde notandum, & illud oportet multum memoriæ commendare.

Nota, quando lex, siue statutum Ecclesiasticis dicatur præiudiciale.

Quinta Conclusio.

Si leges ciuiles generales, quantumcumque rationabiles deuiant, aut contrariæ sunt sacris Canonibus, quorum est exemplum *in cap. 2. de arbitris, in 6.* tunc in foro seculari sunt seruandæ, sed non in Ecclesiastico, nec in terris subiectis dominio Ecclesiæ, in quibus Canonica lex, seruari habet in vtroque foro. Hæc Conclusio, est etiam Sylvest. loco supracitato, & etiam Panor. *in d. cap. Ecclesia sancta Maria, de constit.* & pro ea facit, *cap. si duobus, de appellat.* & notata a Doctoribus *in cap. quod Clericis, de foro comp.* Huius rei quamplurima adducit exempla supradictus Sylvest. loco supracitato, à quibus breuitatis gratia consulto abstineo, vt ad alia procedam, cum etiam facile videri possint ibidem.

Leges ciuiles generales, vtcūque rationabiles, à sacris Canonibus deuiantes, vel ipsis contrariæ, in foro ciuili, licet sint seruandæ, non tamen in Ecclesiastico neque in terris subiectis Romano Pontifici

Sexta Conclusio.

Leges ciuiles, non comprehendunt personas Ecclesiasticas, & Regulares, in illis rebus, in quibus ipsi specialiter sunt exempti, & potiuntur priuilegio. Hæc Conclusio, est certa & manifesta, pro qua & multi faciunt sacri Canones, qui habentur *in titulo de immunit. Ecclesiarum*, qua ratione Ecclesiastici (vt amplius in Articulo sequenti dicemus) exempti sunt à contributionibus, & tributis, ad quæ tenentur alij seculares, licet enim (vt supra diximus) prædicti Ecclesiastici sint ciues, membraq. Reipublicæ, in prædicta tamen materia odiosa, per exemptionem sibi factam, & speciale priuilegium quod habent, non censentur quasi ciues, nec in his subduntur principibus secularibus, sed solummodo Papæ, vt habetur expresse *in cap. quamquam, de censibus, in 6.* & facit, *cap. Constantinus, 69. dist.* Neque contrarium facere, est Principibus, & potestatibus sublimioribus resistere, contra doctrinam Diui Pauli, nam in tali casu, præualet constitutio Ecclesiæ, & præceptum summi Pontificis, cui magis est obediendum, iuxta *cap.*

Leges ciuiles, non cōprehendunt Ecclesiasticos, & Religiosos, in illis rebus, in quibus ipsi specialiter sunt exempti, potiūturq. priuilegio.

qui

qui resistit, 11. *quæstione* 3. quod etiam est valde notandum, atque memoriæ commendandum.

Septima Conclusio.

Quantumcumque, atque vndecumque, Clerici & personæ Ecclesiasticæ, legibus ciuilibus sunt subiectæ, quoad directionem, tamen quoad coactionem, & pœnas in eisdem contentas, non subduntur Principibus secularibus, sed earum transgressores ad proprios Iudices remitti debent. Hæc Conclusio, est certa & manifesta, & communiter ab omnibus Doctoribus recepta, de qua, & quamplures habentur sacri Canones, *in prædicto titulo, de immunitate Ecclesiarum*, & ratio eius est appositissima. Nam vel prædictæ pœnæ decernuntur ipso iure per leges, aut sunt per Iudicem imponendæ. Et siue hoc, siue illud sit, in vtroque casu imponi non possunt Clericis, & personis Ecclesiasticis, per Principes, & Iudices seculares, eum nemo possit pœna aliqua ligari, & affici, à non suo Iudice, contra sacros Canones, & maxime, contra *cap. si Clerici, de iudic. & cap. Sacerdotibus*, 11. *quæst.* 1. *& cap.* 1. *de constit.* vbi habetur, *quod remittantur supradicti ad proprios Iudices, qui suo arbitrio, perpensa criminis grauitate & materia constitutionis violata, ac scandalo exinde suborto, illos pro modo culpæ debent punire. Quod si aliter factum fuerit, Principes, & Iudices seculares, Clericos, & personas Ecclesiasticas ad sua secularia Tribunalia trahentes, in excõmunicationem incidunt quæ quotannis publicantur in Bulla Cœnæ Domini.* Ex supradictis Conclusionibus satis colligitur, qualiter leges & Constitutiones Iuris ciuilis, personas prædictas Ecclesiasticas obligent, & in quibus rebus ipsi, Principibus atque Iudicibus secularibus, teneantur obedire, & in quibus non.

Essi Ecclesiastici, atque Religiosi subdantur legibus ciuilibus iustis, quoad directionem, nõ tamẽ, quantũ ad coactionem.

ARTICVLVS VI.

Vtrum valeant Ciuiles Leges, & Statuta, facta contra immunitatem Ecclesiasticam?

PRo huius Articuli intelligentia & dicendorum resolutione, libet præmittere breuiter, quidnam sit, aut dicatur, immunitas siue libertas Ecclesiastica? & quas res in se contineat? & ad quæ se extendat? Dico primo, quod *immunitas seu libertas Ecclesiastica, est exemptio Ecclesiæ, seu personarum Ecclesiasticarum, in personis, rebus, & turibus, facta sibi à Deo, aut à Papa, siue Imperatoribus, aut Ecclesiasticis Principibus.* Hæc diffinitio immunitatis, siue libertatis Ecclesiasticæ, desumpta est ex Syluest. *verb. immunitas*, 1. *num.* 1. & 2. *q.* 1. in qua comprehenduntur omnia Ecclesiæ priuilegia, quæ collata sunt ei à Deo, vel à Papa, seu ab Imperatoribus, & Ecclesiasticis Principibus. A Deo, vt generalis præeminentia, quam habet summus Pontifex supra totam Ecclesiam, ita quod cuncti fideles (vtcumque maximi, atque supremi) illi teneantur obedire, & esse subiecti, ille vero nulli in terra. Et fundatur in illis verbis, quæ dixit Christus Dominus D. Petro, Matth. 18. promittens illi claues Regni Cælorum, & dicens, *quod quæcumque ligasset supra terram, essent ligata & in cælo, & quæcumque soluisset super terram, essent soluta & in cælo*, & refertur *in cap. quodcumque*, 14. *q.* 1. Hæc Ecclesiastica libertas, siue præeminentia ortum habuit à Deo. Alia sunt Ecclesiæ priuilegia, concessa à prædicto Papa, quale est illud, vt percutiens quemcumque Clericum, ipso facto sit excommunicatus, vt habetur *in cap. si quis suadente diabolo*

Quid sit libertas, siue immunitas Ecclesiastica.

Quotuples sit libertas, seu immunitas Ecclesiastica.

bolo, 17. q. 4. Quædam vero priuilegia sunt ab Imperatoribus concessa, aliquando generaliter, id est, toti generali fidelium congregationi, vt constat, *ex l. 1. C. de sacrosanct. Ecclesijs*, aliquando vero minus generaliter, vt pro solis Ecclesijs, vel Episcopis, seu alijs Clericorum ordinibus, iuxta *l. nemo, C. de Episcopis, & Clericis*, aliquando etiam locis sacris, vt quod eisdem non irrogetur iniuria, &c. quæ omnia late prosequitur Innoc. *in cap. noueris, de sentent. excommunicat.* Quædam alia sunt priuilegia, data ab inferioribus, *vt in cap. auditis, de restit. in integ. & cap. inter, de fide inst. & cap. dudum, de decim.* Pro quibus datur generalis regula, quod quilibet potest Ecclesiæ dare priuilegium, in his quæ ad ipsum spectant, iuxta *cap. cum dilecti, de donat.* sed generale priuilegium dare, siue concedere, ad solum Papam, siue Imperatorem pertinet, cum ad eos dumtaxat spectet, vniuersaliter disponere de toto Orbe, vt colligitur *ex cap. cuncta, & cap. per principalem. 9. q. 3. & cap. ad honorem, de auctorit. & vsu pal.* Hæc omnia sunt valde notanda.

Generale dare priuilegium ad solum Papam, & Imperatorē spectat, quilibet tamen potest priuilegiare in his, quæ spectāt ad ipsum.

Secundo præmitto, quod quamuis ex Doctoribus Iurisperitis, nonnulli dixerint, Clericorum, & personarum Ecclesiasticarum exemptionem, tam in bonis, quam in personis, sibi competere absolute de Iure diuino, sequentes Glossam, *in cap. si Imperator, ver. discuti, 96. dist.* contrarium tamen est verius, certius, atque tenendum, nempe quod non competit eis absolute, de Iure Diuino, sed de humano & positiuo, at diuino multum conformi, vt tenent alij multi Iurisperiti, & omnes Theologi communiter, qua de re videndus est Victoria, de potestate Ecclesiæ, cap. 97. & Sot. in 4. dist. 25. q. 2. ar. 2. & Couar. in pract. qq. cap. 31. col. 2. num. 3. quo fit, vt non sit amplior eorum exemptio à potestate ciuili, quam in Iure fuerit expressum, & cautum. Et licet huiusmodi exemptiones sint multiplices, omnes tamen ad quinque capita siue genera reducuntur. Primo quantum ad forum, hoc est, quod in omnibus casibus, in quibus actor sequi tenetur forum rei, Clerici, & Ecclesiasticæ personæ, non possunt coram Iudicibus secularibus conueniri, neque ad ipsorum Tribunalia trahi, prout habetur expressum & determinatum in Iure, *in cap. 1. & cap. si diligenti, de foro comp. & in cap. experientia, 11. q. 1.* Secundo quantum ad capturam, hoc est, quod Clericorum, seu personarum Ecclesiasticarum captura, in nullo casu est licita, si fuerit facta auctoritate Iudicum laicorum, vt expresse determinat Ius canon. *in cap. 2. de foro comp.* Tertio quantum ad tributa, nam Clerici & personæ Ecclesiasticæ onerari non possunt tributis, & oneribus laicorum, vt habetur expressum, *in cap. quamquam, de censibus, in 6.* Quarto, quantum ad regimen & gubernationem, nam res, & personæ Ecclesiasticæ, nequaquā subijciuntur regimini & dispositioni laicorum, vt expresse habetur *in cap. bene quidem, 96. dist. & in cap. vlt. de rebus Ecclesiæ non alien.* Et tandem quinto, & vltimo, quantum ad loca Ecclesiastica, nam ad Ecclesias confugientes, in casibus, quibus exemptio sibi valet, haudquaquam exinde extrahi possunt, vt habetur expresse *in cap. inter alia, de immunit. Eccles.* Ad quæ quinque capita reducuntur, omnes Clericorum & personarum Ecclesiasticarum exemptiones, à potestate ciuili. Circa quas, quia interdum contingit leges & laica fieri statuta aliqua, quæritur in præsentiarum, An valeant, & sint obseruanda? Cui difficultati resolutiue respondeo, per sequentem Conclusionem.

Clericorum, & personarum hæc Ecclesiasticarum exemptio, quo Iure illis competat.

Exemptiones Clericorum ad quinque capita siue genera reducuntur.

Conclusio.

LEges & statuta laicorum, & secularium Principum, facta contra libertatem & immunitatem Ecclesiasticam, nihil omnino valent, eaq. facientes

cientes, ipso sunt facto excommunicati. Hæc Conclusio, est communis omnium Doctorum resolutio, & eam tenet expresse Sylvest. *verb. immunitas, 2. num. 9. & 10. & verbo, excommunicatio, 9. num. 12.* & habetur *in cap. noverit, cap. graues, de sententia excommunicat.* vbi post alia verba, postquam excommunicantur hæretici omnes, vtriusque sexus, quocumque nomine nuncupentur, & eorum fautores, receptatores, & defensores, subditur, *Necnon excommunicamus eos, qui de cætero seruari fecerint statuta edita, & consuetudines introductas, contra Ecclesiæ libertatem, nisi ea de capitularibus suis, infra duos menses post huiusmodi publicationem sententiæ fecerint amoueri. Item statutarios, & scriptores statutorum ipsorum, nec non Potestates, Consules, Rectores, & Consiliarios locorum, vbi de cætero huiusmodi statuta, & consuetudines edita fuerint, vel seruata, necnon & illos, qui secundum eam præsumpserint iudicare, vel in publicam formam scribere iudicata.* Hæc in dicto *cap. noverit*, & eadem fere verba habentur *in cap. graues*, quibus in locis videatur Glossa, vbi ad hoc propositum dicuntur plura, eaq. notatu dignissima. Videatur etiam supradictus Sylvest. locis supracitatis, sed maxime *verb. excommunicatio, 9. num. 12.* vbi difficultatem hanc ex professo tractat.

Leges, & statuta laicorum & secularium principum, facta contra libertatem Ecclesiasticã, nihil valent, eaq. facientes sunt excommunicati.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS VII.

Vtrum sit licita lex, aut ciuilis constitutio, alienari prohibens bona immobilia Ecclesiis, siue personis Ecclesiasticis?

HÆc quæstio difficillima est, & quæ longiorem requirebat disputationem, sed tamen resoluetur breuiter, id quod tenendum est, magisq. rationi videbitur esse consonum. Sed vt hoc plenius fiat, libet prius quæstionem prædictam, hinc inde paucis discutere, atque pro meo more, vtrinque difficilem reddere.

Primum Arg.

Et quidem pro parte affirmatiua, quod huiusmodi lex, siue constitutio sit licita, facere in primis videtur, nam de facto in Regno Portugalliæ, lib. 2. Ordinationum, titulo octauo, prohibentur seculares alienare bona immobilia Ecclesijs, Monasterijs, siue personis Ecclesiasticis, quæ quidem constitutio cum fuerit facta auctoritate Christianissimorum Regum eiusdem Regni, haudquaquam est credendum, id fuisse determinatum, absque maximo fundamento, & absque consilio grauissimorum virorum, Theologorum, & in vtroque Iure peritorum, quod pro hac parte quamplurimum facit, & hoc sit primum Argumentum.

Secũdum Arg.

Secundo, nam re penitus introspecta, non videtur, quod prædicta Constitutio, siue lex egrediatur limites suæ potestatis, disponendo de bonis temporalibus suorum subditorum, in ordine ad bonum commune, cum & quilibet priuatus de populo prohibere possit alienationem rei suæ immobilis, in Clericos, Ecclesiam, siue Monasteria, vt patet in contractu emphyteutico, vbi hoc licite sæpissimè fit, vt tenet communis opinio: nec dicendum videtur, quod non possit Respublica, siue Princeps, sua lege, in proprio ipsius Regno facere, quod quilibet in re sua particulari. Certe hoc non est infimum, aut inualidum ad hoc propositum argumentum.

Tertium Arg.

Tandem tertio probatur idipsum, nam Bald. *in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, de constitutione, num. 6.* in ea est opinione, vt credat, eiusmodi Constitutionem esse validam & licitam, id quod & tenere dicit multos doctissimos,

& grauissimos Doctores, quod etiam argumentum ab auctoritate tantorum virorum desumptum, maximas vires habet, magniq. est ponderis, ac momenti. Sed his nihilominus non obstantibus, in contrarium est veritas, de qua sequentem statuo Conclusionem.

Conclusio.

Lex, siue Constitutio ciuilis, alienari prohibens bona immobilia Ecclesijs, siue personis Ecclesiasticis, absque summi Pontificis permissu, & licentia, exhibita aliqua rationabili causa, & ratione, non est licita, sed omnino illicita. Hæc Conclusio, probatur expresse. Primo, quia omnino est contra libertatem, atque immunitatem Ecclesiasticam, quæ ex huiusmodi Constitutione, non modicum patitur præiudicium, siue detrimentum. Secundo, nam quamuis Constitutio supradicta, vt volunt Doctores contrariæ opinionis, directe non respiciat personas Ecclesiasticas, sed dumtaxat seculares, quibus prohibet alienare sua bona, certis quibusdam personis, ac perinde, nec directe aduersari videatur libertati, & immunitati Ecclesiasticæ, sufficit tamen, vt id fiat indirecte, vt ad aliud simile propositum, tenet doctissimus Doctor Nauarr. libro 3. Consiliorum, de immunitate Ecclesiarum, consil. 2. num. 4. dicens, quod qui vult antecedens, necessario vult etiam & consequens, & id quod ad illud necessario consequitur, iuxta *l. illum, ff. adquirend. hared.* & *l. 2. ff. iurisdictionem omnium ind.* & *cap. præterea, de officio deleg.* Ex quo videtur, quod supradicta Constitutio sit illicita, quinvero ipso facto irrita, & nulla, *per cap. fin. de immunitate Ecclesiasticarum, in* 6. Immo vero etiam videtur, quod statuentes eiusmodi Constitutiones, siue leges, ipso sint facto excommunicati, per supra dictum *cap. nouerint, & cap. graues, de sententia excommunicat.*, adducta in Articulo præcedenti, quibus excommunicantur, eiusmodi statuta facientes absolute, nullaq. facta distinctione, de directe, aut indirecte. Vnde ad rationem dubitandi, seu ad argumenta in contrarium adducta, facile responderi potest, dicendo.

Lex, siue Constitutio ciuilis, alienari prohibens, bona immobilia Ecclesijs, siue Ecclesiasticis personis, absque summi Pontificis permissione, & licentia, omnino est illicita, & nulla.

Ad Argumenta posita.

Ad primum, de statuto facto in Regno Portugalliæ, pie esse credendum fuisse factum de licentia, & permissione summi Pontificis, quam iusta existente causa, potuit & ipse concedere, & ab eo etiam approbatum statutum, tenebit, iuxta Glossam, *in cap. Ecclesia Sancta Maria, de constit.* qua de re videatur Syluest. *verbo, immunitas*, 1. *num.* 9. *& verbo, statutum, num.* 2. quibus in locis expresse tenet, quod statuta aliqualiter facta contra immunitatem Ecclesiæ, valent & tenent, si per summum Pontificem fuerunt approbata.

Ad primum.

Ad secundum, respondeo negando consequentiam, & dicendo, quod Principes, Constitutionem, siue legem eiusmodi statuentes, proculdubio excedunt limites suæ potestatis, contra immunitatem, & libertatem Ecclesiæ quod quidem facere per Ecclesiasticam legem sunt prohibiti, directe, atque indirecte. Nec eadem ratio est de personis particularibus, in contractu Emphyteutico, de quo adducitur exemplum, nam eiusmodi, in re propria non sunt prohibiti facere, quod sibi libuerit, diuersaq. est ratio de bonis proprijs, & de bonis Reipublicæ, quæ cum communia sint, in communi & absque distinctione omnibus debent destribui, nec in hac distributione personæ Ecclesiasticæ, deterioris esse debent conditionis. Quibus rationibus adducti, hanc sententiam & opinionem, tenent Bart. *in l. filiusfam. §. Diui,*

Ad secundum.

num.

num. 12. *ff. legatis* 1. & Alexander, & alij grauissimi Doctores Iurisperiti, *in dicto cap. Ecclesia Sancta Maria, de constit.* Et hæc de isto Articulo dicta breuiter sufficiant, non enim per tempus licet, vt in his amplius immoremur, tantumq. intendimus, vt horum omnium aliqualis habeatur notitia.

ARTICVLVS VIII.

In quas pœnas incidant, facientes Leges, & Constitutiones iniquas?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

FAcientes leges, & Constitutiones iniquas, & quæ sunt simpliciter contra legem Dei, siue Ecclesiastica mandata, peccant mortaliter, & eiusmodi leges, siue statuta facta, ipso iure nihil valent. Hæc Conclusio, est expressa Sylvest. *verb. lex, q.* 12. & probat eam per *cap. quæ contra, dist.* 8. *& cap. flagitia, 32. quæst. 7. & cap. cum in Ecclesia, & cap. non satis, extra de simon. & cap. quæ in Ecclesiarum, de constit.* Nec solum facientes, verum etiam inducentes, & consentientes, & seruantes ipsas leges, mortaliter peccant, per dictum *cap. cum in Ecclesia, & cap. non satis, de simonia.* Qua de re videatur Sylvest. loco supracitato.

Facientes leges iniquas, grauiter peccant, ipso iure nullæ.

Secunda Conclusio.

Si eiusmodi Leges, & Constitutiones, sint contra immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam, præter hoc, quod mortaliter peccant, ipsas condentes, atque seruantes, ipso sunt facto excommunicati. Hæc etiam Conclusio, est Sylvest. loco supracitato, *& verb. excommunicatio, 9. num.* 12. & facit ad hoc *cap. nouerit, & cap. grauem, de sententia excommunicat.* de qua excommunicatione, videatur dictus Sylvest. locis supracitatis, vbi ad hoc propositum dicit plura, eaq. notatu dignissima. Et hæc de isto Articulo, & tota Quæstione breuiter dicta sufficiant.

Si supradictæ iniquæ leges, sint cõtra libertatẽ Ecclesiasticam, ipsarum cõditores, præter hoc, quod mortaliter peccant, sunt ipso facto excõmunicati, ipsaq. seruantes.

QVÆSTIO XXVIII.

De Consuetudinibus, & his, quæ ad Consuetudinum materiam spectant, in quatuordecim Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quidnam sit Consuetudo?

PRo huius Articuli, ac sequentium faciliori intelligentia, adnotare oportet, ex Gratiano in Decreto, *§. humanum genus, distinct.* 1. quod duobus

Ius regitur humanum genus, iure, & moribus.

duobus regitur humanum genus, nempe, iure, & moribus. Quod quidem dictum originaliter, desumptum est ex Diuo Isidoro, lib. 5. Ethymologiarum, cap. 3. & habetur *in cap. Ius generale, eadem distinctione*, vbi inquit, *quod omne ius legibus, & moribus constat*. Quod sub alijs verbis, videtur esse omnino idem, quod dixit Glossa, *in rubrica ad titulum, de constitut. in 6. ex institut. de iure naturali, gentium, & ciuili*, nempe, *quod duplex est ius, aliud scriptum, aliud vero non scriptum*. Ius scriptum, leges & constitutiones scriptæ nũcupantur, Ius autem non scriptum, consuetudines sunt præscriptæ. Quo præmisso notabili, postquã in præcedentibus Quæstionibus, Iuris ordinem insequentes, latissime egimus, de iure scripto, hoc est de legibus, atque Constitutionibus scriptis, Iuris tam canonici, quam ciuilis in communi breuiter, quidem atque resolute, prout libri huius exiguitas exposcit; reliquum est, vt nunc de iure non scripto, hoc est, de moribus, & consuetudinibus, aliquid eadem breuitate, & resolutione dicamus. Quapropter à Consuetudinis diffinitione exordientes, quæritur in præsentiarum, quidnam sit Consuetudo? Cui difficultati, per sequentem Conclusionem respondeo.

Duplex est Ius aliud scriptũ, aliud vero non scriptum.

Conclusio.

Consuetudo est Ius quoddam, moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cũ deficit lex.

COnsuetudo est, Ius quoddam, moribus institutum & comprobatum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex. Hæc consuetudinis definitio affertur à Gratiano in Decreto, & habetur *in cap. consuetudo, dist.* 1. quæ & originaliter est desumpta, ex supradicto Diuo Isidoro, vbi supra. Et addit dictus Diuus Isidorus, quod non differt, an lex scriptura, an ratione consistat, quando & legem ratio ipsa commendat, & si ratione lex constat, siue constare debet, lex (inquit) erit omne, quod ratione constiterit, quod Religioni conueniat, disciplinæ congruat, & saluti proficiat. Quibus verbis, Diuus Isidorus paucis comprehendit, omnia quæ spectant ad essentiam, atque rationem legis, tam scriptæ, quam non scriptæ, sub quo nomine intelliguntur consuetudines. Tandem subdit, quod mores vocantur consuetudines, pro eo quod communi vsu sunt receptæ, quæ verba versans, & explicans supradictus Gratianus, inquit, quod dum dicit Diuus Isidorus, nil differre, vtrum lex, aut consuetudo, scriptura, an ratione consistat, liquido constat, quod lex, siue consuetudo, partim est redacta in scriptis, partim vero non, sed moribus tantum vtentium comprobata. Quæ in scriptis redacta est consuetudo, constitutio, siue lex, aut Ius scriptum vocatur, quæ vero in scriptis non est redacta, consuetudinis generali censetur nomine. Hæc ex supradicto Gratiano. Ex quibus omnibus colligitur, exacta consuetudinis diffinitio, ea est, *quod Consuetudo est ius quoddam, non quidem scriptum, sed moribus, id est, assiduis actibus comprobatum, & constitutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex*. Tantumq. differt ab ipsa, penes hoc, quod lex scripto traditur, consuetudo vero non scripto, sed vsu. Circa quam consuetudinis, diffinitionem adnotandum est ex doctissimo Doctore Nauarro, in commentario, *in cap. non liceat, 12. quæstione 2. de spol. Clericorum, §. 14. numero 7.* quod multo ante tempore, humanum genus, regi, atque gubernari cœpit, & consueuit, consuetudinibus, quam legibus, & prius homines vixerunt consuetudinibus, & moribus tacite traditis, quam legibus expresse constitutis, vt ab orbe condito ex omnibus Scripturis sacris, atque profanis facile licebit colligere. Ad quod facit quammaxime illud, quod in sacra pagina, Genesis, cap. 29. legitur, dixisse

Nota breuem, hanc, sed compendiosam legis disceptionem.

xisse olim Laban Iacob genero suo, non esse in illa regione Mesopotamiæ consuetudinem, maritandi prius filias minores, quam maiores, quod dixit ad se excusandum, rationemq. illi reddendum, ob quam Rachel filiam minorem suam, non prius quam Liam maiorem sibi traderet in vxorem, quasi in id allegans legem, communemq. consuetudinem, quæ eadem de re vigebat in illa regione. Ad quod etiam facit, quod ad idem propositum olim quidam dixit Iurisconsultus, & habetur *in l. omnes populi, ff. de iust. & iure, nempe quod omnes resp. politice viuentes, non solum legibus scriptis, sed etiam consuetudinibus regantur, & gubernantur, quodq. prius fuerunt consuetudines, quam leges*, & *l. diuturna, ff. de leg. dicitur, quod consuetudo pro iure, & lege in his, quæ non ex scripto descendunt, obseruari solet*, & additur, *magna auctoritatis hoc ius consuetudinis habetur, quod in tantum probatum est, vt non fuerit necesse, illud scripto comprehendere*. Atque ita indubitate tenendum est, vt recte probat supradictus D. Nauarr. loco supracitato, quod, quidquid humana lege introduci potest, potest & consuetudine, iuxta *cap. Ius ciuile, cap. consuetudo 1. d.* iunctis *cap. erat autem lex, & cap. quæ contra mores. 8. dist.* & quod eadem potestate nituntur & lex humana, & consuetudo. Solumq. differunt in eo, quod illa nititur expresso consensu potentis facere legē; hæc vero, non consensu expresso, sed tacito eiusdem, iuxta *l. de quibus, ff. legibus, & c. consuetudo, dist. 1.* & tradit late Innoc. *in cap. expeditione, de consuetud.* id quod, & satis significat dictum, *cap. omnes, dist. 1.* ibi *humana leges, moribus constant*, quibus verbis significatur morem (qui consuetudo est) eiusdem esse potentiæ, cuius est lex, vt etiam amplius infrà dicemus. Hæc pro nunc de isto Articulo dicta sufficiant.

Nota hoc valde pro vi, & vigore cuiusq. approbatę consuetudinis.

Differētia, quæ versatur inter legem scriptā, & consuetudinem.

ARTICVLVS II.

Vtrum consuetudo aliqua vim legis possit obtinere?

DIfficultas hæc iam aliqualiter constat ex dictis, sed quià præcipua est huius materiæ, libet eam amplius inuestigare, & sequutus D. Thomam argumentis quibusdam hinc inde propositis, vt veritas plenius elucescat, discutere, seu quod dicitur, illam difficilem reddere. De hac quæstione, atque difficultate, agit supradictus D. Thom. primæ secundæ, quæstione 97. articulo 3. vbi pro parte negatiua sic argumentatur, ad probandum, quod nulla consuetudo vim legis possit obtinere, nec legem amouere.

Primo, nam omnis lex humana (vt supra diximus) deriuatur, deriuariq. habet, à lege naturali, & Diuina: sed consuetudo nulla immutare valet legem naturalem, & Diuinam, nec contra ipsas obtinere: ergo nec etiam humanam legem potest immutare, aut tollere, nec contra ipsam, vim legis habere. Quod & confirmatur hac potissima & efficacissima ratione, nam ex multis malis actibus, fieri non potest aliquod vnum bonum, quinvero malum, quo amplius fuerit multiplicatum, eo ipso peius efficitur: sed qui primo agere incipit contra legem, male facit, & peccat, vt amplius postea dicemus: ergo ex similibus multiplicatis actibus, nihil potest fieri bonum. Ex quo vlterius infertur, quod cum lex sit quoddam bonum (est enim regula & norma humanorum actuum) nulla deprauata consuetudo causata, & coaceruata ex multiplicatis malis actibus, vim legis poterit habere, nec legem prius positam tollere vllo modo, siue amouere.

Primum Arg.

Secūdum Arg.

Tertium Arg.

Quod & confirmatur secundo, nam leges ferre & instituere, non pertinet ad personas particulares & priuatas, sed ad personas communes, Reipublicæ, atque communitatis personam gerentes, nã personæ priuatæ & particulares non possunt legem facere aut constituere: sed consuetudo introducitur, & inualescit, ex priuatis & particularibus ciuium actibus: ergo consuetudo nulla vim legis potest obtinere, & per quam lex prius posita tollatur, ac remoueatur. Hæc argumenta adducit D. Thom. vbi supra ad difficultandam hanc quæstionem. Quibus nihilominus non obstantibus, in contrarium statuitur Conclusio.

Conclusio.

Si consuetudo fuerit legitime præscripta, ac debitis circumstãtijs vestita, vim habet legis, legemq. positam potest tollere & amouere.

COnsuetudo, si fuerit legitime præscripta, & debitis circumstantijs vestita, vim habet legis, legemq. positam potest tollere & amouere. Probatur hæc Conclusio, imprimis auctoritate D. August. in epistola ad Casulanum, quæ est 86. in ordine, & habetur in secundo Tomo, vbi inquit, *quod mos populi Dei, & institutia maiorum pro lege tenenda sunt.* Et addit, *quod sicut prænaricatores legum diuinarum, ita & contemptores consuetudinum Ecclesiasticarum coercendi sunt.* Hæc supradictus Augustinus, & quod ille dixit de consuetudinibus Ecclesiasticis suo quoque modo, & ordine pariter intelligendum est de consuetudinibus secularibus, & laicis, si legitime fuerint introductæ. Quod & probatur hac efficacissima ratione, deumpta ex D. Thom. vbi supra, nam certum est (inquit D. Thomas) quod omnis lex, siue humana, siue Diuina, à ratione & voluntate legislatoris proficiscitur, lex quidem naturalis & diuina à rationabili Dei voluntate, lex autem humana, à voluntate hominis ratione regulata: hæc autem voluntas legislatoris, non vno tantum modo manifestari potest, sed duplici, nempe, verbo atque facto, nam sicuti quis verbo ostendit & manifestat suam voluntatem & intentionem alteri, quia voces sunt signa conceptuum, vt inquit Aristoteles, ita etiam, & facto potest illam manifestare, nam quod vnusquisque bonum esse videt & eligens, id opere complet, seu operibus ab alijs fieri & compleri finit, & permittit: ergo sicut lex verbo potest statui & introduci, ita & consuetudine effici potest idipsum, per exteriores actus multiplicatos, qui consuetudinem efficiunt, quatenus per huiusmodi actus, mens & intentio, & voluntas ipsius legislatoris exprimitur & declaratur, quod ita vult fieri. Hęc supradictus D. Thom. Ex quo argumento colligitur, quod consuetudo legitime præscripta, non solum valet legem præteritam tollere & amouere, nouamq. efficere & immutare, verum etiam, quod ipsa est, quæ meliori modo, legis, & eiusdem latoris mentem & intentionem interpretatur, vt patebit amplius, ex infra dicendis. Sed nunc ad argumenta in contrarium adducta, respondetur.

Nota hoc valde, quod sicuti lex fieri potest verbo, ita & consuetudine introduci.

Ad primum.

Ad primum, quod lex naturalis, & diuina, pro eo quod procedit (vt dictum est) à voluntate diuina, non potest mutari per vllam consuetudinem procedentem à voluntate hominis cuiuscũque, sed solum per auctoritatem & voluntatem Dei, quo fit, vt consuetudo nulla contra legem naturalem, & diuinam, vim legis possit obtinere, vt tenet communis sententia Theologorum, & Canonistarum, asserentium, quod lex naturalis, & diuina, est immutabilis, de qua re videatur Diuus Thomas, vbi supra, *& cap. mala, cap. veritate, cap. si consuetudine, distinct. 8.* Secus est autem de lege humana, nam sicuti lex humana, verbo tenus, Principis, seu legislatoris volun-

Nota hoc valde, quod lex naturalis, atque diuina omnino est immutabilis.

voluntatem significante, potest, statui, atque institui, ita etiam & facto, eodem Principe, seu legislatore vidente, consentiente, atque dissimulante, & consuetudinem introduci permittente, quæ quidem permissio est, quidam ipsius tacitus consensus, atque manifestatio suæ propriæ voluntatis. Et sic non valet Argumentum adductum ad probandum, quod consuetudo prævalere non possit contra legem humanam, ex eo quod ipsa prævalere non potest contra legem naturalem, & diuinam.

Ad primam confirmationem, siue secundum Argumentum, respondeo primo, quod non semper consuetudo introducitur per actus illicitos, quinvero & introduci potest per actus licitos, & factos absque peccato: nam cum leges (vt supradictum est) non instituantur de actibus in particulari, sed in communi, stare optime potest, quod humanæ leges in aliquibus casibus deficiant, nec obligent, in illis nempe, in quibus eas seruari non expedit bono communi, atque ita tunc contra ipsas, seu præter ipsas agendo, actus facti non erunt mali, cum in ipsis leges deficiant, in quibus casibus consuetudo contra ipsas per actus licitos potest inchoari, qui quidem actus frequentati, vim obtinebunt legis, cum per illos satis ostendatur legem aliquam antiquam fuisse inutilem, sicut & manifestaretur, seu manifestari posset idipsum, si contraria lex fieret verbo, quod publicaretur. Hæc solutio est Diui Thomæ, vbi supra, in solutione ad secundum. Addit tamen, quod si manet eadem ratio, propter quam prima lex constituta, vtilis erat, in tali casu non quidem consuetudo legem vincit, sed lex ipsa consuetudinem, nisi forte eadem lex propter hoc, inutilis esse videatur, quia non est possibilis secundum consuetudinem patriæ, quæ est vna de conditionibus legis, vt supra diximus, & constituitur *in cap. erit autem lex, 4. distinct.* Difficile est enim, inquit Diuus Thomas, consuetudinem multitudinis remouere. Hæc supradictus Diuus Thomas. Sed tamen in hac sua solutione, diminute videtur processisse dicendo, qualiter consuetudo aliqua per actus licitos possit inchoari, & nihil respondendo ad id, quod petit argumentum, siue Confirmatio supradicta, in casu quo inchoetur consuetudo per actus illicitos. Cui difficultati, Caietanus ipsius commentator respondet, quod etiamsi tunc incipiat, & inchoetur consuetudo per actus illicitos, lapsu temporis potest vim, & robur legis obtinere, peccabunt quidem ipsam introducentes, absque iusta legitima causa, sed tamen posteri non peccabunt, eadem consuetudine vtentes, & existimantes, atque credentes, bonum ipsam habuisse principium. Qua de re videndus est Magister Soto, lib. 1. de iustitia & iure, quæst. 7. artic. 2: in solutione ad secundum, vbi hac de re agens, sequenti distinctione vtitur. Inquit enim, quod considerare debemus binos consuetudinis effectus, quorum est primus, vt lex pristina antiquetur, cuius respectu dicit, quod etiam illa consuetudo, quæ illicitum habuit ortum, siue principium, vim legis potest obtinere, si non apud eosdem homines ipsam introducentes, saltim apud posteros, & subsequentes. Et ponit exemplum, in casu quo cœperunt antecessores nostri praue agere contra aliquam legem, certum est, quod quamuis illi peccauerint, nos tamen in nostro seculo inuenientes eiusmodi legem consuetudine abrogatam, non tenemur scrutari de illa, quale habuerit initium, sed liberi omnino sumus ab illa lege. Alter vero effectus consuetudinis est obligare, cuius respectu consuetudo, inquit Soto, non sortitur vim legis, quamdiu per actus illicitos increbuerit (cum lex esse iusta debeat, & æqua) sortietur tamen illum postmodum, quando legitime fuerit introducta, & respectu posterorum, & subsequentium

Ad secundum

Consuetudo nō semper introducitur per actus illicitos, quandoque per licitos.

Nota hoc valde.

Nota hoc valde, quod etiāsi consuetudo interdum incohitur per actus illicitos lapsu tamen temporis vim legis potest obtinere.

Nota hoc valde, qualiter peccent introducētes deprauatam aliquā consuetudinem non vero posteri, qui ipsam sequuntur.

Nota hoc valde, ex Magistro Soto.

tium. Hæc valde sunt notanda, atque memoriæ commendanda.

Ad tertium argumentum.

Ad secundam confirmationem, siue tertium Argumentum respondeo; cum eodem Diuo Thoma, vbi supra, quod multitudo priuatorum hominum, introducentium consuetudinem, dupliciter potest considerari, ac duplicis esse conditionis possunt, nam vel liberam constituunt Rempublicam, quæ seipsam gubernet sine Principe, & tunc mos & consuetudo populi, erit quasi constitutio legis, nec huiusmodi censentur, aut censeri debent personæ particulares, sed publicæ, cum sint ipsa Respublica; aut vero non liberam constituunt Rempublicam, sed degunt sub Rege, aut sub aliquo alio Principe, in quo quidem casu censentur personæ particulares, & currit, quod prætendit Argumentum, sed dico, quod in tali casu consuetudo ipsa introducta non est per se lex, nisi quatenus sustinetur à Principe, & est veluti interpretatio voluntatis ipsius Principis. Sed de hoc infra dicemus amplius. Hactenus de isto Articulo.

ARTICVLVS III.

Quænam sint de essentia, & ratione consuetudinis, ad hoc, vt vim legis possit obtinere, & priorem legem tollere?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Consuetudo ad hoc, vt vim legis possit habere, debet esse rationabilis.

INter conditiones requisitas ad rationem consuetudinis, & ad hoc, vt ipsa vim legis possit obtinere, & priorem legem tollere, prima, atque potissima est, quod sit rationabilis. Hæc Conclusio, habetur expressa *in cap. cum tanto, de consuet.* de qua videndus est Sylu. *ver. consuetudo, q.* 4. & Sot. lib. 1. de iust. & iur. q 7. ar. 2. & Med. in 1. 2. D. Tho. q. 97. ar. 3. & ratio huius Conclusionis in promptu est. Nam cum consuetudo (vt supra in 1. art. dictum est) æquipolleat legi, sitq. lex quædam non scripta, sed moribus hominum introducta, & de essentia, atque ratione cuiuslibet legis sit, vt ea sit rationabilis, iuxta id, quod habetur *in cap erit autem lex, d.* 4. manifeste colligitur, quod consuetudo, quæ fuerit iniusta & irrationabilis, siue ratione carens, nullatenus vim & robur legis poterit obtinere. Sed in constituendo, & assignando, quænam consuetudo sit, diciq. debeat rationabilis, est magna lis & controuersia inter DD. Iurisperitos. Quidam enim dicunt, illam consuetudinẽ esse rationabilem, quam iura non improbant, sed sustinent, irrationabilis vero, quæ nullo Iure sustinetur. Sed iste dicendi modus non placet Sylu. *ver. consuetudo, q.* 1. quia neque per id consuetudo rationabilis sufficienter describitur, & est regula multũ vniuersalis, vt intuenti patebit. Alij dicunt, quod hac de re, non potest sufficiens ferri iuditium, sed relinquendum id est Iudicum arbitrio, quæ consuetudo sit, & dicatur rationabilis, quæ vero non. Sed inquit supradictus Sylu. quod neque hoc videtur bene dictum, nam stare poterit duorum Iudicum esse contrarium arbitrium de rationabilitate consuetudinis aduersantis legi, possentq. subinde eadem de re, contrarias sententias ferre, vnus secundum legem, alter vero secundum cõtrariam legi consuetudinem. Qua propter quidam alij DD. Iurisperiti, nẽpe, Ant. *in c. fin. de consuet.* & Gemin. *in c. licet, de constitut. in* 6. inquiunt, quod consuetudo in tantum est rationabilis, in quantum participat de fine iuris, siue legis,

Nota hoc valde.

Quænam consuetudo censeatur rationabilis.

qui

qui finis in iure Canonico, est felicitas animæ, in ciuili vero, bonum Reipublicæ publicum, vt notat glossa *in cap. cum contingat, de iure iur.* quo fit, vt consuetudo, sicuti & lex, iuxta mentem, atque sententiam D. Isido. *in cap. consuetudo, dist.* 1. debet esse, quæ Religioni conueniat, disciplinæ congruat, atque saluti proficiat, quibus si in aliquo fuerit contraria, vtpote si per ipsam peccatum nutriatur, aut disciplinæ non congruat, nec communi saluti proficiat, censeri debet de se irrationabilis, nec seruari poterit sine peccato, *iuxta cap. qua contra mores, dist.* 8. etiamsi aliàs conueniret Iuri ciuili, qualis est consuetudo mutuandi sub vsuris, quæ pro bono publico olim permittebatur, nam bonum animæ præponderat cuicumque bono temporali. Vnde Panor. in *d. cap fin. eod. tit.* inquit, quod consuetudo dicitur rationabilis, quando aliquo bono fine instituitur, licet alias sit contra Ius, quod est rationabile: nam quamuis considerata vnica ratione, & vnico fine, consuetudo quæ est contra legem, non esse possit rationabilis, sub diuersis tamen rationibus, bene potest consuetudo, etiam contra legem esse rationabilis. Et ponit exemplum, nam Ius & rationabile est, quod Episcopus tractet negotia suæ Ecclesiæ cum consilio Capituli, *per cap. nouit, cap. quanto de his quæ fiunt à Prælatis,* & quia firmius iudicium est plurimorum, *iuxta cap. prudentiam de off. deleg. & cap. de quibus, dist.* 20. & tamen consuetudo potest contrarium introducere, vt habetur *in cap. non est, de consuetudine, lib.* 6. quæ consuetudo, alia ratione erit etiam rationabilis, vt negotia eiusdem in aliquo casu citius expediantur. Sit ergo generalis regula, quod consuetudo in eo casu est rationabilis, quo rationabilis esset etiam lex, si de nouo conderetur, mutata lege priori, si qua erat, vel non mutata, si non erat; Itaque consuetudo habens cõditiones optimæ legis superius positas, Quæst. 29. Art. 9. cui etiam non defuerint aliæ conditiones inferius ponendæ (nam bonum est ex integra causa, malum ex quocumque defectu) dicenda est rationabilis. Hoc valde aduertendum, atque considerandum est, nam non modica difficultate caret, qualiter consuetudo aliqua contra Ius, esse possit rationabilis, cum Ius fundetur super ratione, vt habetur *in cap. erit autem lex, 4. dist. & in l. leges sacratissimæ, C. de l eg & cap. consuetudo, dist.* 1. ex quo videtur, quod consuetudo Iuri contraria, non esse possit rationabilis, quia si vnum est bonum & rationabile, aliud debet esse malum & irrationabile, iuxta *cap. intellecto, de iureiuran. & cap. hospitalem 32. dist.* Sed standum est in supradictis, de quo videatur Panor. vbi supra.

Consuetudo, vt sit rationabilis debet habere conditiones legis iustæ, tũcq. vim legis obtinebit.

Secunda Conclusio.

Secunda conditio requisita ad hoc, vt consuetudo vim legis possit obtinere, & priorem legem tollere, est quod legitime sit introducta & præscripta, id est, obtenta per cursum temporis ad præscriptionem requisiti. Hæc Conclusio etiam habetur *in d. cap. cum quanto, de consuet.* & de ea videndus est Syluest. *verbo, consuetudo, q.* 4. Sed circa tempus requisitum ad præscribendam consuetudinem, inter Doctores Iurisperitos sunt variæ, atque diuersæ opiniones. Panor. enim *in cap fin. de consuetud.* inquit, quod ad introducendam consuetudinem, de iure ciuili videtur sibi sufficere tempus 10. annorum; nã ad introducendam huiusmodi consuetudinem, iura ciuilia solum requirunt longum tempus, vt habetur *C. qua sit longa consuetudo, in rubro & nigro,* & argumento deducto *ex l.* 2, *C. de seruit.* longum autem tempus, secundum eadem iura, est decem annorum, vt habetur *C. de præscript. longi temp. per totum, & in gloss. dicta rubrica,* C. *qua sit long. consue.* hoc etiam tenet Bart. *in l. de quibus, ff. de legibus,* & Cynus *in d. l.* 2. Alij dicunt spectandum esse tempus tantum,

Consuetudo vt vim legis habeat, debet esse legitime introducta & præscripta.

Quantum tempus sufficiat ad præscribẽdam consuetudinẽ, tam de iure ciuili, quam canonico.

tum, quod in contrarium memoria hominum non existat. Alij autem, & verius, dicunt, quod sufficit prædictum tempus decem annorum inter præsentes, viginti vero annorum inter absentes, vt habetur expresse, C. *de præscript. longi temp.* vbi longum tempus, in quo inducitur præscriptio, dicitur esse decem annorum inter præsentes, viginti vero annorum inter absentes, qua de re videatur Sylvester vbi supra, quæst. 2. Hoc quantum ad Ius ciuile.

De Iure ciuili ad præscribendam consuetudinē inter præsentes, sufficit decem annorū tempus, viginti vero inter absentes.

De iure vero Canonico, inquit supradictus Panorm. vbi supra, quod si consuetudo est præter Ius, sufficit tempus decem annorum, ad quod facit gloss. *in cap. fin. de consuetud. in 6. & cap. consuetudo, dist.* 12. quod limitandum est secundum Innocen. *in cap. cum dilectus, de consuetud.* nisi detraheretur Iuri alicuius Ecclesiæ particularis, tūc enim requiritur tempus debitum ad præscriptionem requisitum, quod eadem, & fortiori ratione, dicendum est de iure Ecclesiæ vniuersalis, iuxta dictum Panor. vbi supra, quia non minus debet esse fauorabile totum corpus Ecclesiæ, quam particulare ipsius membrum. Si vero consuetudo fuerit contra Ius, requiritur tempus quadraginta annorum, nam oportet eam esse præscriptam, vt habetur *in d. cap. fin. & in cap. 3. de constit. in 6.* & quia in minori tempore non præscribitur. Quod venit etiam limitandum, nisi Papa id sciret, & scienter dissimularet, tunc enim dicunt quidam Doctores, quod sufficeret prædictum tempus decem annorum. Sed contrarium est verius, atque communius, nam, vt dicit Innoc. consuetudo debet esse præscripta, & secundum Canonistas, consuetudo præscripta non iudicatur, nisi illa quæ fuerit quadraginta annorum, *per cap. Cumana, de elect. c. olim, de consibus, cap. auditis, de præscript.* quod intelligendum est in præscriptione rei, aut Iuris Ecclesiastici, vt constat ex omnibus supradictis Iuribus allegatis. Si vero consuetudo sit contra ea, quæ seruata sunt Principi, in signum specialis priuilegij, tam Iure ciuili, quam Canonico, requiritur tempus, de cuius initio memoria hominis non sit, vt est textus expressus in *cap. super quibusdam, de verbor. sign.* Quæ omnia sunt valde notanda, & memoriæ commendanda.

De Iure Canonico, si consuetudo est præter Ius, sufficit tempus decem annorum, si vero fuerit contra, requiritur 40. annorum.

Tertia Conclusio.

Tertia conditio requisita est, quod mores, siue actus hominum, per quos supradicta inducitur consuetudo, sint tot, atque ita notorij, quod verisimiliter transeant in notitiam Principis, siue populi, sintq. tales vt eiusdem Principis, siue populi arguant consensum, siue voluntatem, nam tacitus Principis, siue populi consensus, est qui solum inducere potest consuetudinem vim legis habentem. Hæc Conclusio colligitur expresse ex *d. l. de quibus, ff. de legibus,* & est expressa sententia Panorm. loco supracitato, & ratio huius in promptu est, nam consuetudo de se ipsa vim legis non potest habere, nisi quatenus à Principis, siue populi consensu dimanat, qui quidem consensus debet esse expressus, aut saltem tacitus, siue interpretatiuus, cuius tunc euidens argumentum est, si Princeps videat violari legem, nec puniat eius transgressores & violatores & introductores deprauatæ consuetudinis, nam ex quo videt & tolerat, non videtur velle injcere vinculum. Sed circa actus, qui ad hoc requiruntur, est etiam magna lis, & controuersia inter Doctores Iurisperitos. Nam Panor. vbi supra, dicit, quod secundum Cardinalem *in d. l. de quibus,* non sufficit vnus actus, quantumcumque sit notorius, nam consuetudo introducitur ex frequentia actuum, & cessat, vbi actus est tantum vnicus. Est enim contra essentiam & rationem consuetudinis, atque significationem dicti vocabuli, quod introducatur per vnicum

Quot esse debent actus ad hoc vt consuetudo censeatur introducta, vimq. legis, habere.

Nota valde consuetudo nō potest vim legis habere, nisi quatenus à Principis, siue populi consensu dimanat.

vnicum tantum actum, dicitur enim consuetudo, quasi communis assuetudo, quæ plures requirit actus. Et præterea, quia ex vnico tantum actu, quantumcumque notorio, non potest dici, quod habeatur Principis, aut populi consensus, nam forte per errorem, vel gratia scandali euitandi, pro prima vice non contradixit. Ex quo videtur, quod male dixerunt illi, qui tenuerunt per vnum actum introduci posse consuetudinem, si appareat de expresso consensu Principis, siue populi, volentis per illum actum induci consuetudinem. Nam quidquid de hoc sit, de ratione tamen consuetudinis (vt dictum est) est pluralitas actuum, vt patet ex ipsius diffinitione, atque in eo casu non esset consuetudo, sed principium consuetudinis. Soium hoc limitat Panor. vbi supra, in casu quo huiusmodi vnicus actus causam habet successiuam & continuationem temporis sufficientis ad inducendam consuetudinem, in tali (inquit) casu induceretur, & sufficit, & adducit exemplum *ex cap. cum de beneficio, de prabend. in 6.* vbi si beneficium seculare confertur Regulari, & ab eo possidetur tempore prædicto, ad inducendam consuetudinem præscriptam, efficitur regulare, licet vnica tantum interuenerit collatio. Et idem est dicendum, si ædificaretur pons in aliquo loco publico, & haberet causam successiuam per dictum tempus. Et ratio huius est, nam quamuis illi actus sit tantum vnus (ratione rei factæ, quæ fuit vnica) est tamen multiplex, saltem virtualiter, propter temporis diuturnitatem, in qua actus esse possent multiplices, & si de facto non sint, sed nihil (inquit) obstat, cum neque artifices semper & continue operentur.

Nō sufficit vnicus actus vtcunque notorius ad introducendam consuetudinem vim legis habentem.

Alij vero Doctores dicunt, quod sufficiunt ad introducendam consuetudinem, duo actus, quod & probant *ex cap. ita nos 25. q. 2.* Sed nihilominus hoc non est verum in nostro proposito, cum consuetudo esse debeat rationabilis & præscripta, vt dictum est *per cap. fin. extra eodem tit.* nisi eiusmodi actus essent etiam permanentes, & haberent causam successiuam & continuationem temporis necessario requisiti ad præscriptionem. Et credo quod fautores prædictæ opinionis sunt decepti, atque in eo errore, vt credant, illos tantum actus sufficere ad introducendam consuetudinem, & ad abrogandas leges, quæ sufficiunt ad hoc, vt aliquid non sit lex, seu ad hoc, vt aliqua lex dicatur non recepta, in quo est lariissimum discrimen. Nam plus requiritur ad abrogandam legem, quam ad impediendum inductionem ipsius, seu ad hoc, vt non habeat vim aliqua lex. Vnde asseueranter dicendum est, quod duo tantum actus non sufficiunt ad abrogandam legem, & ad introducendam consuetudinem, vim legis habentem. Sufficient quidem in criminalibus, vt dicit *glos. in d. cap. ita nos*, non autem in ciuilibus. Qua de re videatur Sylu. *verbo, consuetudo, q. 4.* vbi ad hoc propositum plura dicit, eaq. notatu dignissima, in nu. 7. Concludendo ergo dico, quod ad introducendam prædictam consuetudinem, requiritur frequentia actuum, siue actuum pluralitas, ad quod faciunt *l. sed & ea. ff. de legibus & l. nam Imperator ibidem, & l. sed & si pupillus, ff. de institu. & substit.* in quo multum valet arbitrium boni viri, qui & in hoc aduertere debet, quod sicut ad acquirendum Ius itineris per aliquem locum priuatum, plusquam triginta actus requiruntur (vt dicit quidam Iurisconsultus) *in l. 1. §. hoc interdicto, ff. de itinere, actuq priuato*, ita & ad introducendam consuetudinem contra legem, vimq. legis habentem, plures sunt actus requisiti, ita vt præsumi possit consensus Principis, siue populi.

Nota hoc valde, quod ad introducendam consuetudinem non sufficiunt duo tantum actus, maximè in ciuilibus.

Plus requiritur ad abrogandā legem, quā ad impediendā introductionem ipsius.

Ad introducendam consuetudinē requiritur frequentia actuum.

Quarta Conclusio.

Quarta Conditio requisita, etiam est, quod eiusmodi actus & mores hominum,

Quo animo & qua intentione fieri debent actus ad inducē dam consuetudinem.

minum, per quos introducenda est consuetudo, fiant eo animo, eaq. intentione, qua lege, siue Principe præcipiente fierent. Volo dicere, quod ad hoc, vt consuetudo vim legis habeat, obligationemq. aliquid faciendi possit inducere, necessum est, quod illi actus, per quos introducenda est, tali animo fiant, vt obligationem inducant, eo modo quo illam induceret scripta lex, si eadem de re fieret, siue statueretur. Etenim si huiusmodi actus non ea intentione & eo animo fier[illegible], vt sint obligatorij, sed ex mera & libera voluntate procederēt, per tales actus numquam introduceretur consuetudo, quæ vim legis habeat, & obligationem inducat. Pono exemplum de quibusdam Religionibus, in quibus consuetudo introducta fuit, recitandi officium paruum Dominæ nostræ, non quidem per viam obligationis, sed per viam deuotionis, dico quod in tali casu eiusmodi consuetudo, non habet vim legis, nec obligationem inducit. Idem dico de illis hominibus, siue mulieribus, quæ pietatis gratia & deuotionis (non quidem obligationis) celebrare incipiunt aliquem diem festum, aut seruare aliquod ieiunium, non tamquam de præcepto, sed ex quadam animi pietate, vt feria quarta abstinere à carnibus, in his omnibus & similibus casibus, si consuetudo, vt præmittitur, processit ex libera deuotione, numquam vertitur in præceptum, nec vim legis, aut robur habet obligandi; nam ad id requiritur, quod actus, per quos introducenda est consuetudo, animo obligandi fiant, & eo animo & intentione, qua lege, siue Principe præcipiente fierent. Videatur hac de re Sylvest. *verbo, consuetudo. quæst.* 14. vbi ad hoc propositum plura exempla adducit.

Quinta & vltima Conclusio.

Cōsuetudo ad hoc, vt vim legis habeat, debet esse vniuersalis & nō particularis potentium ipsam introducere.

Quinta conditio, vt consuetudo vim habeat legis, roburq. obligandi, prioremq. legem tollat est, vt ipsa sit vniuersalis & non particularis. potentium eā facere, atq; introducere. Hæc Conclusio est certa & manifesta, quo fit, vt festa quæ interdum seruantur à quibusdam, ab alijs autem non obseruantur, interim dum hæc cōsuetudo permixta est, non habet, nec habere potest vim legis, nam ad id necessarium est, quod maior pars populi. tali vtatur consuetudine, aut eiusmodi consuetudinem approbarit, tacite, vel expresse. Immo quidam dicunt oportere, vt sint duæ partes populi, siue Collegij, *iuxta l. nulli, & l. plane, ff. quod cuiusque vniuersitatis*. & quod aliter, sicut neq; legem, ita neque consuetudinem facere possunt. Et quod dicitur de maiori parte, intelligendum est de maiori parte, habente consensum habilem ad instituendam, atque condendam legem, nam pueri, mulieres, furiosi, & huiusmodi, non computantur quoad hoc, quia legē ipsi possunt constituere, iuxta *l. 1. ff. de legibus*. Multa alia secundum aliquos, dicuntur requiri ad ad introducendam consuetudinem, vim legis habentem, de quibus videatur Panor. in *d. cap. fi. de consuetud.* Sed hæc pro nunc de isto Art. dicta sufficiant.

ARTICVLVS IV.

Quinam possint introducere consuetudinem, vim legis habentem, & priorem legem abrogantem?

HAnc difficultatem tractat Sylvest. *verbo, consuetudo, quæst.* 4. & de mente, atque sententia D. Thomæ 2. 2. q. 97. art. 3. in solutione ad 3. voca distinctione præmissa, respondet per duas Conclusiones.

Prima

Prima Conclusio.

SI multitudo, cuius consensu, consuetudo introducitur, libera est, & quæ possit sibi legem facere, plus valet consensus alicuius multitudinis, ad aliquid obseruandum, quod consuetudo manifestat, quam consensus & auctoritas ipsius Principis. Hæc Conclusio est expressa D. Thom. & Syluest. locis supracitatis. Et probatur, nam ex suppositione, quod multitudo, siue Respublica libera sit, maior est ipsius potestas ad faciendam legem, introducendamq. consuetudinem, quam auctoritas Principis, qui non habet eiusmodi potestatem, nisi ab ipsa Republica, & in quantum gerit personam totius multitudinis: quo fit, vt quamuis singulares & priuatæ personæ, non possint condere legem, neque consuetudinem introducere (vt supradictum est) multitudo tamen & totus populus, siue Respublica, id optime facere potest, & multo meliori, ac potiori iure, quam Princeps, cum, vt inquit Aristoteles: *Propter quod vnumquodque tale, & illud magis.*

Plus valet consensus multitudinis, si libera est, ad introducendam cõsuetudinem, vim legis habentem, q̃ consensus etiam ipsius Principis.

Secunda Conclusio.

Si autem multitudo, qua consuetudo introducitur, non habet liberam potestatem condendi legem, vel legem à superiori potestate positam, remouendi, non potest per se consuetudinem introducere, vim legis habentem, & priorem legem abrogantem, nisi in quantum toleratur per eum, siue per eos, ad quos pertinet eidem multitudini legem imponere. Hæc etiam Conclusio est D. Thom. & Sylu. locis supracitatis. Et ratio eius in promptu est, cum dicta multitudo non sit libera ad condendam legem, ac proinde nec ad introducendam consuetudinem, quinuero ex eo solo consuetudo videtur esse introducta legitime, quatenus à Principis & Reipublicæ curam gerentis voluntate, tacita vel interpretatiua dimanat, nam ex hoc solummodo approbare videtur id quod consuetudo introduxit. Ex quibus duabus Conclusionibus infertur, quod consuetudinem vim legis habentem, & priorem legem abrogantem, potest facere solummodo multitudo libera ad condendam legem, aut non libera ex sola tolerantia illius, qui potest condere legem. Nam secundum ius & veram philosophiam, à quo remouetur genus, id est, potestas condendi legem, remouetur & species, id est, potestas inducendi consuetudinem, facit & *l. filius, ff. de donation. & l. iuris gentium, ff. de pactis*, & quod consuetudo sit species iuris, patet ex *Inst. de iure naturali, §. constat*. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

Si multitudo, qua consuetudo introducitur, non est libera, non potest per se introducere consuetudinẽ, vim legis habentẽ, nisi in quãtum toleratur per Principem.

Nota hoc valde, quod in tãtum cõsuetudo videtur introducta legitime, inquãtum à voluntate Principis tacita, vel interpretatiua dimanat.

ARTICVLVS V.

Vtrum quæcumque inueterata consuetudo, vim habeat legis, & priorem legem tollere & abrogare possit?

POstquam in Superioribus Articulis, luculenter ostendimus, quid sit Consuetudo, & qualiter ipsa vim legis habere possit, & conditiones, & qualitates ad id ipsum requisitas, & quinam sint illi, per quos introduci potest consuetudo, ad particularia descendendo, non ab re erit, in præsentiarum dicere, eadem breuitate & resolutione, qua supra, Vtrum quæcumque inueterata consuetudo vim legis habeat, prioremq. legem tollere & abrogare possit? De qua difficultate latissime agit supradictus Syluest. *verbo, consuetudo, q. 6.* verbis desumptis & mutuatis ex Panor. *in cap. fin. de consuetud. in fin.* vbi quæstionem proponit de effectu consuetudinis. Ad cuius resolutionem

Nota, quod cõsuetudo, est species legis, vnde qui non potest facere legem, neque potest introducere consuetudinem, vim legis habentem.

nem præmittit quandam distinctionem, dicendo, quod consuetudo omnis esse potest, aut secundum legem, aut præter legem, aut vero contra legem. Qua distinctione præmissa, de mente & sententia eiusdem Panor. & aliorum, propositæ difficultati, resolutiue respondeo per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Consuetudo, quæ est secundum legem, valet in omni casu, & ipsa est optima legum interpres.

IN casu, quo consuetudo fuerit secundum legem, omni proculdubio valet, vimq. habet legis, quinuero ipsa est optima legũ interpres. Hæc Conclusio probatur expresse *ex cap. cum dilectus, de consuetud. & ex l. si de interpretatione, & ex l. minime, ff. de leg.* quod adeo verum est, vt consuetudo legem ipsam confirmet. Qua ratione sæpissime in Iure allegatur, textus, & consuetudo circa idem, vt patet ex supradicto *cap. cum dilectus, de consuetud. & cap. sopite, de consilijs*, & facit ad hoc, quod notat gloss. *in cap. 1. de const. in 6.* vbi quærit. Numquid si consuetudo habet, id quod lex. sublata lege, tollatur consuetudo? & respondet, quod non. Qua de re videatur, quod dicit supradictus Panorm. *in cap. 1. & cap. super eo, de cognat. spirituali*, & Bart. & communiter Legistæ *in l. 1. §. lex Falcidia, ff. ad l. Falcidiam*. Sed aduertendum est, quod ad hoc, vt consuetudo aliqua legem interpretetur, duæ sunt conditiones necessario requisitæ, vna quod dicta consuetudo sit publica, & nemini lateat, nam si à multis aliquid seruatur, in occulto tantũ, sic vt ad notitiam Principis non perueniat, sed neque peruenire valeat, eiusmodi consuetudo, non est fida legum interpres. Secunda conditio est, quod eiusmodi Princeps, expresse, vel interpretatiue approbet dictam consuetudinem, ita quod sciat, & non puniat, etiam si delictum deferatur in iudicium, nam si consuetudo per Principem non fuerit approbata, quinuero contradicta, non erit etiam fida legis interpres. Ex quibus colligitur, qualiter valeat consuetudo, sumendi collationem in diebus ieiunij, nam quamuis sit lex antiquissima, vt non comedamus in diebus ieiunij, nisi semel in die, idque hora nona, seu sexta pomeridiana hora, computando horas ad modum quo computantur in Hispania, quia tamen consuetudine introductum est, quod noctu aliquid sumamus, & hæc consuetudo est publica, ita vt neminem lateat, & approbata à Principe, hoc est, à Romano Pontifice expresse, aut saltim interpretatiue, cum id sciens non puniat, nec prohibeat, quinuero consentiat, valet eiusmodi consuetudo, estq. optima supradictæ legis interpres. A contrario autem sensu, non valet consuetudo, quæ introducta est, à Tabellionibus, exigendi aliquid vltra taxatum pretium, & idem dico de similibus, vt de Scabularijs & alijs, cum eiusmodi consuetudo, non sit publica, ita vt neminem lateat, & quamuis sit publica idq. frequentissime fiat, atque ita fieri Princeps cognoscat, non tamen approbat, cum puniat eiusmodi delictum, si in iudicium deferatur, quod est argumentum efficax, non approbandi consuetudinem prædictam, sed velle seruari legem à se positam. Quo fit, vt dicta consuetudo, non sit legitima legis interpres, nec deobliget in conscientia.

Cõsuetudo, cõ firmat legem, & in id ipsum allegatur interdum, simul cum lege.

Nota hoc valde.

Quænam conditiones requirantur, ad hoc vt consuetudo legẽ interpretetur, seu vim legis obtineat

Nota hoc valde.

Pro consuetudine faciendi collationẽ, vel comedendi ex carnibus die sabathorum.

Nota hoc valde.

Secunda Conclusio.

Consuetudo, quæ est præter legem, valet, si optimis circũstantijs fuerit vestita.

Si consuetudo fuerit præter legem, etiam valet, vimq. legis habet, si, vt supradiximus, debitis conditionibus & circumstantijs fuerit vestita. Hæc Conclusio est Panormitani, loco supracitato, & probat eam *ex cap. Catholica, cap. in his, distinct. 11. & ex cap. consuetudo, dist. 1.* de quo nulla esse potest ratio dubitandi, ac propterea circa prædictam Conclusionem, nihil aliud in præsentiarum dicendum se se offert. Maior difficultas est in casu, quo consuetudo

tudo prædicta fuerit contra leges, & cum leges sint multiplices, quædã naturalis diuina, alia vero diuina sed positiua, quædã humana; & hæc, alia ciuilis, alia vero Canonica, & inter Canonicas, alia contra libertatem, & immunitatem Ecclesiæ, seu illi contraria, & eodem iure prohibita, de his omnibus in particulari, peculiares sunt statuendæ Conclusiones, & primo de consuetudine, si quæ fuerit contra legem naturalem & diuinam introducta, de qua sit Tertia Conclusio.

Tertia Conclusio.

Si consuetudo aliqua, contra legem naturalem & diuinam fuerit introducta, & talis quod ipsius transgressio inducat peccatum, nihil omnino valet, nisi forte in casu, quo procedat, rationabiliter dictam diuinam legem explicando, distinguendo, aut limitando. Hæc Conclusio est supradicti Panor. loco supracitato. Et quod consuetudo contra legem naturalem, atque diuinam positiuam, nihil valeat, præter rationem, quam adduximus supra ad id de mente, atque sententia D. Thomæ 1.2. quæst. 97. art. 3. in solutione ad primum, ratio etiam est appositissima, nam consuetudo (vt etiam supradiximus) debet esse rationabilis, & certum est, quod non esse potest rationabilis consuetudo, quæ quoquomodo, directe vel indirecte, fuerit contra legem naturalem, vel diuinam, quo fit, vt Ius naturale & diuinum per nullam consuetudinem possit immutari, iuxta *cap. fin. de consuetud. & §. hæc. dist. 5. & §. sed naturalia, Instit. de Iure naturali*, sed potius talis consuetudo censenda atq; æstimanda est corruptela, *iuxta cap. quæ contra, & cap. mala, dist. 8.* Pono exemplum, si consuetudo aliqua introduceretur, vt filij non educarentur à parentibus, eiusmodi consuetudo nihil valeret, quia de iure naturali sunt eis debita alimenta, *iuxta cap. Ius naturale, dist. 1.* Idemq. dicendum est de alijs similibus. Sed apposui in Conclusione, limitationem de casu, in quo consuetudo prædicta, procederet diuinam, aut naturalem legem rationabiliter interpretando, exponendo, siue limitando, nam in eo casu eiusmodi consuetudo valeret, vt expresse tenet Innocen. in d. *cap. fin. de consuetud.* dicens, quod consuetudo interpretatur, potestq. interdum augere, & diminuere, atque distinguere Ius naturale & diuinum, quemadmodum & lex positiua idem potest, cum consuetudo nihil sit aliud, quam lex quædam non scripta, vt habetur *in l. de quibus ff. legibus, & in cap. consuetudo, distinc. 1.* Quod autem Ius positiuum, etiam ciuile, interpretari, distinguere, & limitare possit Ius naturale & diuinum, certissimum est, potestq. multis exemplis comprobari; nam v. g. hoc generale præceptum, *non occides*, naturale atque diuinum est, & tamen in Iure reperitur, varijs modis interpretatum & limitatum, atque in multis casibus hodie permissum est occidere, qui non sunt expresse prohibiti à Iure diuino, quia ratio ipsa naturalis id suadet. Facit ad hoc *cap. pro humani, de homicidio, in 6. & l. 1. & 2. cum seqq. C. quando licet, sine iud. vend.* Similiter & illa Iuris diuini regula, *quod in ore duorum vel trium testium stat omne verbum*, per Ius ciuile, atque Canonicum, reperitur multipliciter limitata, nam in multis casibus requiruntur plures testes, in aliquibus autem sufficiunt pauciores, vt constat *ex cap. 1.2. quæst. 4. & in cap. licet vniuersis, de testibus, & in cap. cum esset, cap nuper, eodem tit. & in l. hac consultissima, & l. sancimus, C. de testam.* Vnde concludendo dicit supradictus Pano. quod vbi rationabilis causa id suadet, quod Ius naturale diuinũ debere interpretari, distingui, aut limitari, tunc consuetudo illud facit, nec ipsorum transgressio inducit peccatum, quoniam præsumitur hoc voluisse, ipsum Deum, auctorem prædictorum iurium, cum non potuerit ipse omnes casus

Consuetudo contra legem naturalem & diuinam, nihil omnino valet, nisi forsan in aliquo speciali casu.

Consuetudo interdum interpretatur auget, & diminuit, siue etiã distinguit, Ius naturale & diuinũ, quemadmodum & lex positiua, idem valebit efficere.

Nota hoc valde.

Circa potestatem, quam habet Pontifex interpretandi, distinguēdi, ac etiam limitandi ius diuinū, & naturale.

casus distinguere in particulari, sed dedit regulam generalem, & potestatem etiam vniuersalem suo Vicario in terris, vt quodcumque ligaueris super terram, sit ligatum & in cœlo, & contra, vt habetur Matth. 16. & refertur *in cap. quodcumque*, 24. q. 1. Vbi tamē nulla ratio naturalis suadet, ius naturale aut diuinum debere mutari, seu limitari, tunc nulla lex, nullaq. consuetudo id valebit efficere. Sicq. nulla esset consuetudo, si introduceretur, vt liceret non honorare patrem aut matrem, quia nulla ratio naturalis id suadere potest. Qua ratione inquit supradictus Panorm. quod Papa potius diceretur errare, quam legem condere, quando disponit aliquid circa ius diuinum sine causa. Et sic intelligit *cap. sunt quidam*, 25. *quæst.* 1. Videatur hac de re Sylvest. *verbo, consuetudo, quæst.* 18. vbi plura alia adducit exempla ad hoc propositum, & generaliter, An & quando lex positiua, possit distinguere & disponere circa ius diuinum, tradit Bart. *in l. fin. C. si contra ius, vel vtilitatem publ.* & dictus Panorm. *in cap. qua in Ecclesiarum, de constit.* videatur Sylvest. *verbo consuetudo, quæst.* 9. latissime. Eadem ratione dico, quod nulla consuetudo introduci, aut prævalere potest, contra ea, quæ sunt fidei, aut contra bonos mores, *per cap. illa*, 12. *dist.* ibi, *neque contra fidem, neque contra bonos mores*, & idem dico de his, quæ sunt de iure gentium. Nam ius gentium etiam pertinet ad ius naturale, quia iure naturali est inductum, vt constat *ex l. l. omnes populi, ff. de iustitia & iure.* Quod est intelligendum, sicut supra, nisi forte consuetudo aliqua rationabiliter aliquid disponeret contra dictum ius gentium, ipsum interpretando, distinguendo, aut limitando, quod facere similiter posset, sicut & ius positiuum ex causa potest disponere contra ipsum, atque de facto disposuit contra ius gentium, & contra ius naturale inducendo seruitutem, *vt in cap. ita quorundam, de Iudæis*, item priuando aliquos dominio suæ rei, vt patet *ex titulo de præscription. per totum*, quod & facere potest etiam rationabilis consuetudo, cum sit quædam lex.

Consuetudo nulla introduci potest contra fidem, neq; contra bonos mores.

Quarta Conclusio.

Nulla consuetudo, quæ fuerit contra legē, concernentem libertatē, siue immunitatem Ecclesiasticā, quidquā valet.

Si consuetudo fuerit contra legem positiuam publicā, hoc est, contra leges ciuiles, siue canonicas, seu cōtra humana statuta, & etiam quæ fuerit contra libertatem & immunitatem Ecclesiasticam, eiusmodi cōsuetudo nihil valet. Hæc Conclusio est Panor. & Sylu. locis supracitatis, sed præcipue quæst. 6. in fin. & probat eam quoad primam partem, *ex authent. cassa & irrita, C. de sacros. Eccles. & ex c. 1. & cap. cum inter, de consuetudine.* Et idem omnino inquit, esse dicendum, si eiusmodi consuetudo fuerit contra vtilitatem publicam, quia non valet, sicut neque valeret, aliqua lex facta contra ipsam, *iuxta l. fin. C. si contra ius, vel vtilitatem publicam.* hoc etiam tenet Bar. *in l. de quibus, ff. de legibus.*

Quinta Conclusio.

Consuetudo etiam contra legem continentem vtilitatem priuatam, non valet, si, habeat clausulā derogatoriam talis consuetudinis.

Si autem consuetudo fuerit contra leges, Canones, siue statuta, respicientia non quidem vtilitatem publicam, sed priuatam, & habuerit clausulam derogatoriam ad consuetudinem, dicendo, quod nulla in contrarium introducta consuetudo valeat, eiusmodi decretum, consuetudinem irritat, ita vt per illam numquam abrogetur lex vlla. Hæc Conclusio etiam est expressa supradictorum Panor. & Sylvest. locis supracitatis *quæst.* 6. *in fin.* & probant eam ex Bart. *in l. eos. C. de vsuris. & in authentico, nauigia, C. de furtis*, facit & *l. Arriani, C. de hæret.* nam lex semper loquitur. Qua de re videatur Mag. Soto, lib. 1. de iust. & iure, q. 7. art. 2 vbi inquit, quod in tali casu consuetudo nihil operatur, eo quod numquam iudicium esse potest, voluntatis

tis Principis, postquam per legem suam expresse dixit, consuetudinem nullam contra ipsam valituram. Ex dictis infert Panor. vbi supra, quod consuetudo semel lege reprobata, nou potest amplius induci: ad quod probandum adducit gloss. *in Clem. statutum, de electione.* Sed postea limitat suum dictum, nisi in casu, quo subsit nona ratio, quæ non suberat tempore legis damnantis consuetudinem, nam tunc poterit de nouo induci, & est optimum argumentum, ex *l. si hominem, ff. mandati, & ex cap. non debet, de consanguinit. & affinit.* Qua de re videatur supradictus Panor. *in cap. 2. de probation.* & Sylvest. loco supracitato, vbi ad hoc propositum dicit plura, eaq. notatu dignissima, quæ breuitatis causa omitto.

Nota, quod consuetudo semel recte reprobata, numquam amplius induci potest.

Sexta Conclusio.

Si consuetudo fuerit contra legem, Canonem, siue statutum, non habens clausulam derogatoriam, sub distinctione loquendum est, nam aut lex præcedit & consuetudo sequitur, an vero è contra. In primo casu, consuetudo vincit, in secundo vero non. Hæc Conclusio est supradicti Panormit. & Sylvest. in dicta quæst. 6. Sed indiget explicatione, nam circa aliquam ipsius partem inter Legistas & Canonistas sunt diuersæ, atque contrariæ opiniones. Et loquendo de primo casu, inquit prædictus Panorm. quod consuetudo vincit, *argum. l. ex facto, ff. de vul. pupil substit.* & quod si consuetudo est generalis & vniuersalis, vincit generaliter, atque vniuersaliter; si vero non est vniuersalis, sed particularis, non vincit legem vniuersaliter, iuxta *l. 2. C. quæ sit longa consuetudo*, sed vincit legem solummodo, vbi consuetudo viguerit, iuxta *l. venditor, §. si constat, ff. communia prædiorum.* Vnde etiam prædictus Panormitanus *in cap. cum olim, de consuetudine*, inquit, quod eiusmodi consuetudo solummodo locum habet, vbi viget, & etiam nocet priuilegijs studij generalis, vbi viguit, non autem in alio loco. Addit etiam Panorm. quod prædicta victoria intelligenda est, dummodo consuetudo sit rationabilis & præscripta, quantum ad tollendum ius Canonicum, vt constat *ex cap fin. de consuetudine*, quantum vero attinet ad abrogationem Iuris ciuilis (inquit) quod non oportet eam esse præscriptam, sed sufficit populi tacitus consensus. Et ratio (inquit) differentiæ est, nam seculares habent Ius condendi legem, etiam contrariam legi Imperatoris ab ipso Imperatore, *iuxta l. omnes populi, ff. de iust. & iure*, ideoque possunt inducere consuetudinem absque eo quod sit præscripta, non sic autem est circa Ius Canonicum, sed oportet consuetudinem esse præscriptam, & non esse tale Ius, vt contra ipsum præscribi non possit. Ex quo infertur, quod quia laici non possunt præscribere spiritualia, etiam non possunt inducere consuetudinem, quæ sit lex, *iuxta cap. Messana, de elect.* etiamsi non esset memoria de eius initio, vt notat Ioann. Andr. *in cap. 2. de prabend. in 6.* Hæc quantum ad primum casum, in quo lex præcessit, & consuetudo subsequuta est.

Si consuetudo fuerit contra legem, non habentem clausulam derogatoriam, quid est inspiciendũ ad videndum, an valeat, vel nõ?

Nota valde.

Sed tamen in secundo casu, in quo consuetudo præcessit, & lex contraria subsequitur, tenet Bart. quod tunc consuetudo non vincit legem, quinimmo tollitur per legem sequentem, ad quod allegat *l. 3. ff. de sepulchro violato*, dicit tamen Canonistas tenere contrarium. Et certe videtur casus expressus, *in cap. 1. de const. in 6.* vbi dicitur, quod lex Papæ, non tollit consuetudinem rationabilem certi loci contrariam, nisi de ea fuerit mentio facta, quia Papæ non præsumitur scire omnes istas consuetudines. Sed quidquid de hoc sit, Panor. sequitur sententiam Bart. atque ex illa infert, quod si Ciuitas facit statutum contra suam consuetudinem, tollitur dicta consuetudo, licet de ea mentio non fiat, nam Ciues præsumuntur scire suam consuetudinem, vt notatur

tur, *in l. omnes populi, ff. de iust. & iure*, & facit *cap. quod dicitis, dist. 16.* & sic cessat ratio dicti *cap. 1. de consuet. in 6.* Hactenus de isto Articulo, qui certe longiorem requirebat tractationem, sed per tempus non licet.

ARTICVLVS VI.

Vtrum consuetudo derogare possit, legi positiuæ, etiam præceptiuæ?

HAc de re, sunt variæ, atque diuersæ Doctorum opiniones. Panor. enim *in cap. 1. de treuga & pace*, sequutus glos. ibidem, inquit, quod lex positiua etiam præceptiua, non obligat ad peccatum, si moribus vtentium non fuerit recepta, aut si per desuetudinem abijt. Quam opinionem dicit tenere Goffredum, Inno. & Hostien. in summa, licet prius in d. cap. 1. contrarium tenuerit, ea ratione motus, quia lex præceptiua à principio ligauit contrauenientes ad peccatum, & consequenter per non obseruantiam, tolli non potest eius dispositio, quia tempus non est modus tollendi obligationem, *per l. obligationum, §. placet, ff. de act. & oblig.* idq. præsertim, cum principiũ fuerit vitiosum, & peccauerint contrauenientes legi. Et dicit, quod alij, vt refert Ioan. And. distinguunt inter leges, quæ apponunt pœnas ipso facto, & illas, quæ non apponunt eas ipso facto, sed solummodo mandant infligi, & dicunt, quod in primis, non habet locum consuetudo contraria, cum statim contrafaciendo, incidant in dictas pœnas, & in factum damnatum, *iuxta cap. audiuimus, 24. q. 1.* secus tamen est in alijs, quæ solummodo mandant pœnas infligi, sed non ipso facto imponunt eas.

Antonius etiam distinguit loquendo hac de re, & dicens, quod aut lex præceptiua est, & emanauit in fauorem priuatũ, & tunc potest tolli consuetudine, sicut potest tolli pacto & renũciatione, vt habetur *in d. l. de quibus, ff. legibus*, aut vero emanauit in honorem Dei, & in fauorem publicum, & tunc inquit, quod si subditi non seruauerunt illam, sciente Superiore, & patiente, talis lex non ligat, neque requiritur aliqua alia præscriptio, nam ex quo superior videt, patitur & tacet, non videtur velle, quod lex sua iniçiat vinculum: sed si superior ignorat, dicit, quod contrauenientes legi, peccant. Sed dicit Panor. loco supracitato, quod contra hoc vltimum dictum, obstare videtur *cap. 1. de consuet.* vbi habetur, quod consuetudo rationabilis & præscripta tollit omnem humanam legem, non quod eam tollat priuatorũ consuetudo, sed ipse Superior, præstando consensum eidem consuetudini, pro eo quod omnia iura statuunt, vt per consuetudinem tollatur omne ius positiuum. In qua tantorum Doctorum diuersitate, vt quod verius, atque tenendum est, constare possit, sequentes statuo Conclusiones.

Prima Conclusio.

Si lex positiua & præceptiua, numquam fuit seruata, sciente & non contradicente Superiore, cum posset, eiusmodi lex non ligat.

arg. l. 3. C. de Episc. aud. & s. ita not, 25. §. 2.

SI lex positiua & præceptiua, numquam fuit seruata, sciente & non contradicente Superiore, cum posset, eiusmodi lex non ligat, neque ad id requiritur tempus præscriptionis, sed sufficit binus, vel trinus actus in contrarium, cum in præsenti nõ agatur de præscribendo contra legẽ, sed solummodo de impediendo vinculum legis, ne liget, mutato Superioris consensu, qui per binum, vel trinum actum, satis constare potest. Hæc Conclusio est expressa Panor. loco supracitato, & Sylu. *ver. consuetudo, q. 7.* vbi inquit, hoc esse dicendum, etiamsi aliqui legem ipsam seruauerint, alij qui vero non, in eodem loco: nam si qui illam seruauerunt, fuit minor pars, non introducunt consuetudinem, nec faciunt quidquam ad receptionem legis; secus esset, si seruan-

seruantes fuissent maior pars, nam tunc non seruantes non excusarentur à peccato, *iuxta cap. cum iamdudum, de præbn.* in quo casu locum habet illud, quod habetur in d.c.ad finem, quod multa per patientiam tolerantur, quæ si deducta fuissent in iudicium, non tolerarentur. Sed adhuc nihilominus lex nõ ligabit, si namquã fuerit seruata, sciente & non contradicente Superiore.

Secunda Conclusio.

Si vero lex positiua, & præceptiua, non fuerit seruata ignorante Superiore, ad hoc vt consuetudo eidem derogare possit, necessum est, quod sit præscripta simul & rationabilis ad sensum supradictum in 3. Art. in 2. Conclus. & si fuerit talis, abrogabit legem, sed non sufficit altero modo tantũ. Hæc etiam Conclusio est supradictorum Panor. & Sylu. locis supracitatis, nec inquiunt, obstat, quod contrauenientes & non seruantes, in principio peccauerint. Tum, quia negari hoc potest, si ex rationabili causa moti sunt, quia vt inquit Archid. *in cap. vtilem, dist. 26.* potuerunt præsumere, quod ipsemet Superior in tali casu, si sciuisset, indulsisset; tum etiam quia quamuis primi non seruantes peccauerint, non tamen peccant successores primo peccantiũ, nam poterunt existimare illos ex aliqua rationabili causa motos fuisse, ad non seruandam eiusmodi legem, argumento eorum quæ notantur à gloss. *in cap. de quarta, de præscript.* & quod lex præceptiua non liget sciente Superiore & non contradicente, probat supradictus Panor. *ex cap. 1. in fin. gloss. dist. 20. & ex cap. cum olim, de clericis coniug.* & multa alia dicit, circa introducendam consuetudinem in sacramentalibus, ad quod inquit requiritur tacitus consensus Papæ, vt voluit gloss. *in cap. vir, de secund. nupt.* De qua re videatur ipse & Sylu. locis supracitatis. Videatur etiam circa hoc Mag. Soto lib. 1. de iust. & iure, q. 7. ar. 2. quæstiunc. 1. & Medina 1. 2. q. 97. art. 3. ibi, circa secundum.

Si lex positiua & præceptiua non fuit seruata, ignorante Superiore, ad hoc vt consuetudo ei deroget, necessum est, quod sit præscripta & rationabilis.

ARTICVLVS VII.

Vtrum per solum non vsum, introducatur consuetudo, quæ vim habeat auferendi legem?

HAnc quæstionem mouet & tractat Sylu. *verbo, consuetudo, q. 8.* & Panor. *in cap. Ioannes, de cleric. coniug.* de quorum mente & sententia, pro resolutione huius Articuli, sequentes statuo Conclusiones.

Prima Conclusio.

QVando non vsus, non habet tacitum actum in substantia, seu in forma, contra dispositionem legis, siue Iuris, pet talem non vsum, non inducitur, nec induci potest consuetudo, quæ vim & robur legis habeat. Hæc Conclusio est supradicti Panormit. & Ioann Andr. & omnium Iurisperitorum communis, qui hac ratione moti dicunt, quod etiamsi per mille annos, non accideret casus hermaphroditi, adhuc nihilominus non esset abrogata lex, disponens eum esse iudicandum secundum sexum prævalentem, vt habetur *in l. quæritur, ff. de stat. hom.* quia nihil est actum cõtra legem, sicuti etiamsi passus damnum, agere noluit contra damnationem, non proinde erit abrogata lex concedens illi posse agere, actione legis Aquiliæ, neque contra illam inducta esse videtur consuetudo, siquidem lex ad vsum non necessitat quempiam, sed tantum dat agendi facultatem. Vnde concludendo supradict. Panor. inquit, quod in his quæ sunt meræ facultatis, non inducitur consuetudo, quia in huiusmodi casibus, nihil agitur contra legem punientem.

Quãdo nõ vsus non habet tacitum actum in substantia contra dispositionem legis, per non vsum, non induci potest consuetudo, quæ vim habeat ad tollendam legem.

Secunda Conclusio.

Quando non vsus in se habet actum tacitum, contra dispositionem legis, in tali casu inducitur consuetudo, quæ vim habeat ad tollendam legem.

Si vero non vsus habet in se actum tacitum, contra dispositionem iuris, siue legis, in tali casu inducitur consuetudo. Hæc Conclusio est supradicti Panor. & Sylu. loco supracitato, & probant eam *ex d. c. Iohannes*, nam ibi non deferendo tonsuram, committi videtur contra legem, quæ tonsuræ delationem iniungit, & cum plura dicere per tempus non liceat, hæc de isto Articulo breuiter dicta sufficiant.

ARTICVLVS VIII.

Qualiter consuetudo aliqua interrumpatur, siue tollatur, aut possit tolli, & interrumpi?

HAnc quæstionem tractat, & mouet Sylu. *verbo. consuetudo, q. 5.* & Panor. *in cap. fin. de consuetud.* de quorum mente, atque sententia propositæ difficultati, respondeo per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Si consuetudo non fuerit completa & perfecta, ad ipsam interrumpendam sufficit vnicus actus contrarius.

SI consuetudo non fuerit completa & perfecta, ad ipsam interrumpendam, sufficit vnicus tantum actus contrarius, ita quod ad hoc vt introducatur, opus est, quod de nouo incipiatur. Hanc Conclusionem tenet supradictus Panor. vbi supra, & probat eam arg. *l. vbi duo, ff. de reg. iur. & ex cap solicitudinem, de appellat. in fin.* & probatur ratione, nam ex eo, quod interuenit contrarius vnicus actus, satis apparet de tacito consensu populi, quod noluerit eiusmodi introducere consuetudinem, postquam contrauenit eidem, fecitq. actum contrarium.

Secunda Conclusio.

Si consuetudo est iam completa & perfecta, ad interrumpendam eam, non sufficit vnicus actus, sed requiritur tempus à Iure præscriptum.

Si consuetudo est iam completa & perfecta, non tollitur, aut interrumpitur per vnicum actum contrarium, sed oportet, quod tollatur eo tempore & modo, quibus fuit introducta, cum iam sit & tolli debeat tamquam lex. Hæc etiam Conclusio est supradicti Panor. qui & dicit, quod ad interrumpendam consuetudinem, indifferenter sufficit, tempus decem annorum, & sic esse intelligendam gloss. *in l. nemo, alieno nomine, §. 1. ff. de iust. & iure.* & Ioan. Andr. idem tenet *in d. cap. fin. de consuetud.* dicens, quod alias etiam per plures actus, consuetudo non frangitur, neque interrumpitur.

ARTICVLVS IX.

Quam ob causam contra Canones, valeat consuetudo, & non statutum? laicis etiam personis, liceat statuere contra leges Imperiales, non autem Ecclesiasticis, contra leges Canonicas & Pontificales?

HAnc etiam quæstionem tractant & mouent Syluester *verbo, consuetudo, quæst. 1.* & Panorm. *in d. cap fin. de consuetudine*, quæ, vt patebit intuenti, vnum quærit, aliud vero tamquam certum præsupponit. Præsupponit quidem tamquam certum, atque indubitatum, contra sacros Canones prævalere posse consuetudinem, non vero statutum aliquod, contra eosdem fieri posse, cuius rei inquirit rationē & causam: Item quærit causam, cur interdum laicis

laicis liceat contra leges Imperiales interdum aliquid statuere, non vero personis Ecclesiasticis contra sacros Canones, quorum omnium, vt aliqualis habeatur notitia, proposito Articulo breuiter, atque resolutiue, respondeo per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

CErtissimum est & omni dubio procul, quod contra sacros Canones, nullum omnino fieri potest statutum, quod valeat & teneat. Hæc Conclusio est expressa Syluestri, & Panormitani, vbi supra, & probat eam latius Panorm. *in cap. cum dilectus, de consuetud. ex cap. super his, de maior. & obed. & cap. institutionis, 25. q. 2.* vnde inquit, quod si inferiores Ecclesiastici, contra aliquem sacrum Canonem, quidpiam velint moliri, siue attentare, necessum est, confugiant ad consuetudinem, seu quod id fuerit consuetudine introductum, ac oportet eiusmodi consuetudinem, esse legitime præscriptam, quæ nisi talis fuerit, nihil etiam omnino valebit, quod habetur expresse determinatum in multis iuribus, sed maxime *in cap. cum esset, de testam. cap. Cumanus, de elect. cap. fin. in princ. de officio Ordin. in 6. & cap. non est, de consuet. eodem lib.* quibus dicitur, consuetudinem contra sacros Canones, esse necessum, vt sit legitime introducta, & præscripta, nec aliter valere quicquam. Quod quidem non est de iure ciuili. Non enim ius ciuile requirit consuetudinem contra ipsum esse præscriptam; quinuero hoc est speciale de iure canonico, quod solummodo mentionem facit de huiusmodi consuetudine præscripta. Sed nunc redit quæstio: Quænam sit causa, ob quam contra sacros Canones prævaleat, seu prævalere possit interdum consuetudo præscripta legitime, non autem fieri aliquod statutum? Cui difficultati respondeo, & sit secunda Conclusio.

Certissimũ est, quod cõtra sacros Canones, nullum potest fieri statutum, quod valeat & teneat.

Secunda Conclusio.

Ratio ob quam contra sacros Canones, prævalere interdum potest consuetudo, si fuerit legitime præscripta, non autem fieri aliquod statutum, est, quia consuetudo desumit vires, non tam ex voluntate, seu tacito consensu contrauenientium legi, quam ex voluntate & auctoritate Papæ, permittentis introduci consuetudinem: at statutum si fieret contra ipsos, haberet vires ab ipsis statuentibus, quod in proposito casu esse non potest, cum idipsum illis omnino, atque expresse fuerit prohibitum. Hæc Conclusio est etiam expressa Panorm. vbi supra, nec maiori aliqua indiget probatione, quam supradicta, nempe, quod Ecclesiasticis viris, aliquid contra sacros Canones statuere, iure Canonico, per multa iura, est omnino prohibitum: & ꝙ non sic est prohibita cõsuetudo, si fuerit præscripta, & legitime introducta. Nec immerito quidem: nam non tanta malitia, aut temeritas præsumitur in consuetudine introducta, licet semper malum sit, sacris Canonibus contraire, ac præsumeretur in statuto aliquo facto contra ipsos, & maius scandalum sequeretur ex reprobatione consuetudinis præscriptæ, quam ex reprobatione alicuius statuti. Sed prædictus Panor. de mente Baldi *in l. omnes populi. ff. de iust. & iure, verbo sed his dubitatur*, & Bart. *in l. si hominem, ff. mandati*, inquit, quod aliqua existente, vrgente, iusta atq; rationabili causa, verisimiliter non præuisa a Canone, bene fieri potest aliquod statutum contra ipsum, pro quo allegat *d. l. hominem*, qua dicitur, quod si datum fuerit speciale mandatum alicui, vt aliquem seruum manumittat, bene potest procurator generalis domini, ex noua causa, non considerata per ipsum dominum, interdicere procuratori speciali, ne eumdem manumittat, veniendo contra speciale manda-

Ratio, ob quã contra sacros Canones, interdum prævalere possit consuetudo; non autem fieri aliquod statutũ

tum. Ita in proposito, inquit præd. Panorm. in aliquo casu bene potest fieri interdum aliquod statutum, contra aliquem Canonem, ex causa non præuisa, aut considerata per Papam. & ex eadem noua causa, asserit, quod potest Legatus generalis interdum prohibere delegato speciali, ne procedat in causa sibi commissa, quamuis in ea Delegatus specialis, maior sit generali, pro quo allegat *cap. studuisti, de off. deleg.* Sed hoc, vt dictum est, non admittitur, nisi rarissime, atque ex noua causa, non considerata per Papam, quod est multum notandum, atque memoriæ commendandum. Sed nunc superest, etiam reddamus causam, ob quam laicis personis interdum liceat, contra leges Imperiales, aliquid statuere, cum non id ipsum permittatur, vllo modo Ecclesiasticis personis, contra sacros Canones, de quo sit tertia Conclusio.

Tertia Conclusio.

Ratio ob quã secularibus interdum liceat, aliquod statutum siue legẽ facere, contra leges Principum; non vero Ecclesiasticis, contra sacros Canones.

Ratio, ob quam secularibus est licitum, interdum contra leges Imperiales, aliquam legem statuere, seu statutum facere, non autem Ecclesiasticis personis, contra sacros Canones, est propter diuersum eorumdẽ finem. Hæc Conclusio est etiam Sylu. & Panor. vbi supra, quia inquiunt, Ius ciuile, licet habeat pro fine, bonum publicum, respicit tamẽ priuatorum ciuium temporalem commoditatem, siue vtilitatem. Vnde si condita aliqua lege, vtcumq; bona, sancta, & iusta, edendo aliam in contrariũ populus voluerit sibi præiudicare, de hoc Imperator nihil curat, modo non sit contra honestatem, aut contra ea, quæ sunt ipsius Principis propria, aut sibi specialiter reseruata. At Ius Canonicum, cum non habeat pro fine temporalem, & priuatam ciuium vtilitatem, sed bonum commune publicũ, eosdemq. in Deum, supernaturalem finẽ dirigere studeat, etiamsi ipsi velint, aliquod statutũ, siue legem, contra sacros Canones constituere; nullatenus id sibi permittitur, quinuero strictissime prohibetur, & contrariũ factum reijcitur, tamquam temerarium, atq; contrarium æterno fini. Hæc etiam est causa, ob quam contra Ius ciuile non necessum est, consuetudo introducta vt sit præscripta, cum absolute Ciues ipsi, facere potuerint statutum contra ipsum, vt dictum est, directe tollendo legem, per in contrarium factum statutum, modo non sit contra honestatem, aut contra ea, quæ sunt specialiter Principi reseruata, sed in suum commodum, aut forte præiudicium, vt satis constat *ex l. omnes populi, ff. de iust. & iure.* Et si populus voluerit sibi præiudicare, sibi videat, nam cuilibet licitum est, fauori suo particulari renunciare, iuxta *cap. Apostolicam, de Regul.* quinuero & de iure communi ciuili, ad introducendam consuetudinem, sufficit tacitus consensus populi, nec requiritur, vt ipsa sit præscripta, prout habetur expresse *in l. de quibus, ff. de legib.* & hæc de isto Art. dicta sufficiant.

ARTICVLVS X.

Vtrum lex, siue statutum habens annexam sententiam excommunicationis, tollatur per consuetudinem?

CIrca hunc Articulum, quidam dicunt, quod non tollitur, nec contrafacientes excusantur ab excommunicatione, etiamsi lex sit tantum præceptiua, non vero prohibitiua, ex quo in principio obligauit ad peccatum, iuxta *cap. 1. de treuga, & pace*, nam inquiunt, non videtur, quod per non obseruantiam legis tollatur ipsius dispositio, & pœna ibidem apposita, nam tempus non est modus tollendi aliquam obligationem, iuxta id, quod diximus in Art. 6. Videatur hac de re P. Castro, lib. 2. de leg. pœnal. cap. 11. vbi dicit

cit contra legem habentem annexam excommunicationis pœnam, nullam introduci posse consuetudinem. Excommunicatio enim (inquit) trahit secum suam executionem, *iuxta cap. pastoralis, S. verum, de sent. excommun.* Sed contrarium nihilominus tenet Sylu. *ver. consuetudo, q.* 11. vbi hac de re agit, de cuius mente & resolutione, sequentem duco Conclusionem.

Conclusio.

Lex, siue statutum, annexam habens sententiam excommunicationis, tolli potest per consuetudinem & contrafacientes non incurrunt eam. Hæc Conclusio est Sylvest. vbi supra, qui & dicit, quod ex quo per aliquos contra aliquam legem, etiam habentem annexam excommunicationis pœnam, per binum, aut trinum actum factum, sciente legislatore, & valente contradicere & non contradicente, introducta est consuetudo, ad modum quo supra diximus in Art. 6. Conclusione 1. licet primi peccent, atque in excommunicationem incidant, contrauenientes legi, antequam consuetudo fuerit introducta, si id fecerunt absque iusta & legitima causa, posteri tamen & subsequentes, prioribus contrauenientibus, consuetudine iam introducta, nec peccant, nec in excommunicationem incidunt, siue eiusmodi consuetudo vincens legem, iuste siue iniuste fuerit introducta. Hæc Conclusio colligitur expresse *ex d. cap. 1. de treuga & pace*, vbi etiam apponitur sententia excommunicationis, in illos qui treugas ibidem constitutas frangere, atque violare præsumpserint, in quam excommunicationis sententiam, non incidunt modo, nec inciderunt dimicãtes & belligerantes olim, post dictã legẽ, consuetudine iam introductã, pro eo quod introducta fuit legitime, hoc est sciente & consentiente legislatore, & valente contradicere, & non contradicente. Secus esset in casu, quo legislator id ignoraret, vt supra etiam diximus Art. 6. Conclusione 1. nam ad id requiritur tempus necessario requisitum, ad præscribendum contra Ius Canonicum, nempe quadraginta annorum. Confirmatur supradicta Conclusio, nam sicuti potest consuetudo præscribi, contra legem non habentem annexam excommunicationis pœnam, ita & contra habentem ipsam: quinuero quando id, quod lege præcipitur, est abrogatum per contrariam consuetudinem, etiam excommunicatio, super eo lata, videtur abrogata & nulla, nam sublata principali obligatione legis, tollitur & obligatio pœnæ ibidem appositæ. Sicq. videmus excommunicationes multarum Extrauagantium, esse sublatas, neque ligare hodie, quia ea quæ ibi præcipiebantur, abrogata sunt per contrariam consuetudinem, & sic modo non obligant. Dicit tamẽ Sylu. in fi. suprad. q. quod si statutum fuerit Episcopi, ad introducendam consuetudinem contra ipsum, sufficiet decem annorum spatium, ante quo ligabuntur pœna & culpa, delinquentes & contrauenientes legi, absque iusta & rationabili causa, non vero post eam legitime introductam, atque præscriptam.

Etiãsi lex, aut statutum, annexã habeat sententiam excõmunicationis, tolli potest p consuetudinẽ

ARTICVLVS XI.

Vtrum omnis communis consuetudo proprie dicta, obliget ad sui obseruantiam sub peccato mortali?

Hanc quæstionem, atque difficultatem, mouet & tractat Sylu. *verbo, consuetudo, q.* 13. & 9. 14. 15. 16. & 17. mouet etiam alias incidentes difficultates, circa diuersas consuetudines, quæ ad varia proposita, possunt introduci, quas omnes in compendium redigentes, propositæ difficultati respondeo, per sequentem Conclusionem.

Concluſio.

Quilibet ſub peccato tenetur, ſuæ patriæ obſeruare conſuetudinem, legitime introductam, atque præſcriptam.

CErtiſſimum eſt, quod quilibet ſeruare tenetur, communem conſuetudinem vigentem in ſua patria, legitime introductam, atque præſcriptam, idq. ſub peccato. Hæc Concluſio de ſe patet: nam, vt ſatis ex dictis conſtat, omnis conſuetudo ſi fuerit legitime introducta, atque debitis circumſtantijs ornata & veſtita, æquipollet legi, vimq. habet legis, quo fit vt non minus quilibet teneatur ſeruare illam, quam legē, ſi eadem de re ſtatuta fuiſſet. Hoc eſt certiſſimum, & nulli de eo eſſe poteſt dubium. Sed aduertendū eſt, quòd non omnes obligantur ad ſeruandam vnā & eamdem conſuetudinem, etiamſi ſit Romanæ Eccleſiæ, in his quæ ſunt extra fidem, & articulos eius, & niſi Papa mandaret, vt ſeruetur, quod expreſſe dicit gloſ. *in c. 1. de ſumma Trin. in 6. & cap. nolite, diſt. 2.* facit & *cap. quoniam, de feriis*, quod & tenet expreſſe Panor. ibidem. Item eſt aduertendum, quod conſuetudo non ſemper obligat ſub mortali, quamuis, vt præmiſimus, ſit lex, vimq. legis habeat, quia nec omnis lex obligat ad mortale, niſi tunc ſolummodo, quando ea intentione introducta eſt, atq; eſt præceptiua, ſeu prohibitiua rei alicuius ſub mortali, quod inquit Sylu. ex eo perpendi poteſt, quando communiter tenetur ab omnibus ſapientibus, quod faciens contra prædictam legem, ſeu conſuetudinem peccat mortaliter, quod & maxime habet verum, quando conſuetudo fuerit, de his, quæ homo libere facit, vt dicit ſupradictus Sylueſt. vbi ſupra, q. 14. de conſuetudine dandi aliquid libere, & per ſeruitij viam, ſiue donationis alicui domino, ſiue Principi, aut recipiēdi aliquē in domo ſua hoſpitij gratia, dum facit iter. Ad quod propoſitum licebit ibidem, & in quæſtionibus ſubſequentibus, videre plura, eaq. notatu digniſſima, quæ ipſe breuitatis gratia in præſentiarum conſulto prætermitto.

Nō ſemper cō ſuetudo, ſiue lex obligat ſub mortali, niſi ſolūmodo, quando tali intentione introducitur.

ARTICVLVS XII.

Vtrum ſi conſuetudo ſit prauа & mala, excuſet à peccato & à pœnis huius ſeculi?

AD reſoluendam propoſitam difficultatem, vtendum eſt diſtinctione, qua vtitur *gloſſa in cap. denique, diſt. 4.* nempe, quod conſuetudinis prauitas, aut eſt declarata per ius, aut non eſt declarata per ipſum, quo ſuppoſito reſpondetur breuiter, per ſequentem Concluſionem.

Concluſio.

In quo caſu cō ſuetudo depraуata excuſet à peccato, atque à pœnis huius ſeculi.

SI conſuetudinis prauitas, numquam eſt declarata per Ius, nec ſcita, ſed ignorata, & non ignorantia craſſa, excuſat à peccato quoad Deum, & etiam à pœnis huius ſeculi. Secus autem eſt in caſu, quo ſupradictæ conſuetudinis prauitas, per ius fuerit declarata, & ſcita, aut ignorata ignorantia craſſa. Hæc Concluſio eſt expreſſa dictæ gloſſæ *in cap. denique, diſtinct. 4.* & Sylueſt. *verbo, conſuetudo, q. 12.* vbi inquit, quod contra Ius naturale, nulla admittitur ignorantia, quod & probat *ex cap. flagitia, 32. q. 7.* & tandem concludens inquit, quod vbi eſſet probabile dubium, ſuper alicuius cōſuetudinis validitate, tunc ignorantia legis non eſt peccatū, quod & probat ex *lege regula. ff. de iuris & facti ignor. & ex c. cum dilectus, de conſuetud.* quod etiam notat Innoc. *in cap. per tuas, de ſimonia. & gloſſ. in cap. vnico, de poſtulat. Prælator. in 6. verbo, de cætero.* Et hæc de iſto Art. dicta ſufficiant.

ARTI-

ARTICVLVS XIII.

Vtrum in Iudicio contentioso, iudicandum sit secundum consuetudinem, etiam contrariam Iuri scripto, & secundum quam consuetudinem sit iudicandum?

HAnc Quæstionem tractat, & mouet supradictus Sylvest. *verbo, consuetudo, quæst.* 19. 20. & 21. de cuius mente, & resolutione, sequentes statuo Conclusiones.

Prima Conclusio.

SI consuetudo fuerit rationabilis, & præscripta, iudicandum est secundum ipsam, in iudicio, & foro contentioso, etiam si interdum sit contraria Iuri scripto. Hæc Conclusio, est supradicti Sylvest. loco supracitato, & probat eam ex Glossa, super *cap. consuetudo, d.* 1. vbi id expresse habetur, & addit supradictus Sylvest. id etiam esse dicendum, etiamsi eiusmodi consuetudo non sit præscripta, dummodo sit à Principe scita, & sponte tolerata, quia inquit, in eo etiam casu derogat legi, vincitq. legem scriptam, ac proinde secundum ipsam iudicandum est. Sed ad quam consuetudinem recurrendum sit, vtrum ad consuetudinem terræ, aut loci, seu vicinarum prouinciarum, vel ad consuetudinem Romanæ Ecclesiæ? est inter Doctores differentia, de quo secundam statuo Conclusionem.

Iudicãdum est secundum consuetudinem, si sit rationabilis & præscripta, etiamsi interdũ iuri scripto ea sit cõtraria.

Secunda Conclusio.

Iudex, & maxime delegatus, iudicare debet, primo secundum Canones, quibus deficientibus iudicabit secundum leges, sed deficiente Canone, & lege, iudicabit secundum consuetudinem generalem, vel particularem, si generalis deest. Hæc Conclusio, est supradicti Sylvest. loco supracitato, & probat eam ex supradicta Glossa *in cap. consuetudo, d.* 1. & etiam *ex cap. intelleximus, de noui operis nuntiatione, & ex cap. si in adiutorium, d.* 10. Sed addit Sylvest. quosdam dicere, quod deficiente generali consuetudine recurrendum est ad consuetudinem Romanæ Ecclesiæ, & quod deficiente iure, & consuetudine, Iudex debet procedere de similibus ad similia, iuxta *cap. de quibus, d.* 10. & *l. non possum, ff. de legib.* Omnibus autem deficientibus, inquit, quod ad Romanam consuetudinem debet recurrere, iuxta *l. de quibus. ff. de legib. & Sac. conf.* licet ex alia parte, non desint, qui asserant, quod in tali casu sit recurrendum ad consuetudinem vicinarum Prouinciarum, pro quo allegant *cap. super eo, de censibus*, cum pluribus alijs, quæ ibidem citantur & allegantur à Glossa, *verbo, in vicinis*.

Iudices, & maxime delegati, qualiter iudicare habeant, secundum consuetudinem.

Tertia Conclusio.

Si Iudex sit delegatus, & sit alia & alia consuetudo, delegantis, actoris, & rei, si Iudex per appellationem obtinetur, sequi debet consuetudinem eius loci, à quo appellatur, si vero sine appellatione impetretur, sequenda est consuetudo delegantis. Hæc Conclusio, est supradicti Sylvest. loco supracitato, q. 20. vbi hac de re, refert opinionem Glossæ *in cap. illud, d.* 12. dicentis, quod simpliciter, & absolute iudicandum est in eo casu, secundum consuetudinem delegantis, quando litigantes lese sponte subijciunt alicui, vel petierint delegatum, atq; secundum consuetudinem litigantium, si Iudex datur inuitis, & tunc potius secundum consuetudinem rei, quam actoris, nam

Cuiusnam consuetudinem teneatur sequi, Iudex delegatus, quando diuersa est consuetudo, delegantis, actoris, & rei.

nam causa rei, fauorabilior semper est quã actoris, nisi forte in duobus casibus, quos limitat Archid. primo cum actoris consuetudo est magis consona iuri & veritati; secundo si magis absolutionem, quam condemnationem adducit, quia magis sequendum est, quod consonat negotij veritati, iuxta *cap. iudicent, 3. q. 7.* & promptiores esse debemus ad absoluendum, quam ad condemnandum, iuxta *cap ventant, 35. q. 9.* Sed supradicto Syluest. melius videtur vti distinctione præmissa, quam posuimus in Conclusione, nempe, quod si Iudex delegatus per appellationem obtinetur, sequi debet consuetudinem loci, à quo appellatur; si vero sine appellatione impetretur, debet sequi consuetudinem delegantis: quorum primum probat ex eo, quod Iudex appellationis, tenetur sequi consuetudinem prioris sententiæ, à qua appellatur, vt in Authent. *vt cum de appellatione cogn. in princ. collatione 8. arg. etiam cap. Raynutius, de testibus*, vbi Iudex secutus est consuetudinem loci *à quo appellatum fuit*. Secundum vero probat argumento deducto, ex *l. qua conditio, ff. de condit. & demonst.* Alij dicunt, quod iudicare debet secundum consuetudinem rei, cum actor sequi debeat forum rei, iuxta *cap. cum sit generale, de foro comp.* nisi ratione contractus, seu maleficij sit factus de foro alterius, nam tunc seruabitur consuetudo loci, vbi contraxit, vel deliquit, iuxta *cap. qua contra morem, d. 8. & cap. fin. de foro comp.* hæc Glossa, *in dicto cap. illud, d. 12. verb. contrario more*. Quæ omnia longiorem requirebant tractationem: sed sat sit, hæc vtcumque breuiter, atque succincte dixisse, vt eorum aliqualis habeatur notitia, reliqua reperiuntur in nostro libro, ordinis iuditiarij, & de modo procedendi in causis criminalibus, tam in foro Ecclesiastico, quam seculari agitandis. Sed mouetur vlterius difficultas, Vtrum Iudex arbiter, in quem compromissum est, vt secundum iura pronuntiet, iudicare possit, secundum consuetudinem, & particularia statuta? Et dicunt quidam, quod non, saltim, si eiusmodi consuetudo iuri fuerit contraria, nam appellatione Iuris, ius commune Romanorum intelligitur, iuxta *inst. de Iure naturali*. Sed contrariam sententiam tenent alij, quam sequitur Syluest. vbi supra, de qua sequentem statuo Conclusionem.

Iudices promptiores esse debent ad absoluendum, quam ad condemnandum.

Quarta Conclusio.

Iudex compromissarius, in supradicto casu, iudicare poterit, etiam secundum consuetudinem, & particularia statuta. Hæc Conclusio est Syluest. loco supracitato, q. 21. & dicit eam esse Anton. *in cap. Quintauallis, de iure iurand.* & placet Panorm. & probatur, nam consuetudo, vt pluries supradictum est, est ius quoddam non scriptum: ergo Iudex prædictus iudicans secundum consuetudinem, stat promissis, & iudicat secundum iura. Quod ea ratione præsertim tenendum videtur, nam cum simus in materia odiosa, verba generalia debent verificari, & sufficit, vt verificentur in qualibet specie contenta sub tali genere, per *cap. suscitatus, de rescript.* & certum est, quod consuetudines sunt quædam iura. Quibus addit Syluest. quod consuetudines, quæ sunt contra aliquod Ius commune Romanorum, sunt secundum aliud Ius, hoc est, *secundum legem, omnes populi, ff. de iust. & iure*, qua conceditur populis, posse condere statuta etiam contra legem, ac proinde & consuetudines, & sic iudicando iuxta ipsas, iudicat & pronunciat secundum iura, & stat promissis. Hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

Iudex compromissarius iudicare etiam potest secundum consuetudinẽ.

ARTI-

ARTICVLVS XIV.

Quænam sit differentia inter Præscriptionem, & Consuetudinem?

Huic articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

COnsuetudo & præscriptio, multis modis differunt, sed omnes differentiæ ad sex capita reducuntur. Hæc Conclusio, est Sylu. *ver consuetudo, q.* 22. & dicit eam esse H ist. Primo differunt, nam præscriptio habet locum in rebus mobilibus, & immobilibus, corporalibus, & incorporalibus, vt constat *ex c. auditis, & sequentibus, de præscript.* consuetudo autem solum habet locum in rebus incorporalibus, vt in seruitutibus, iurisdictionibus, electionibus, & huiusmodi. Secundo differunt, nam præscriptione, adquiritur ius alicui singulari & priuato, siue illud ius trahatur ex aliquo publico, siue ex aliquo priuato, consuetudine vero non adquiritur ius alicui priuato, nec mag s isti, quam illi, sed publico, etiamsi trahatur ex aliquo priuato, secundum Panorm. vt in *l. venditor, §. si constat, ff. communia prædiorum*, quod qualiter sit intelligendum prosequitur idem Panorm. *in cap. fin. de consuetudine, num.* 20. eadem de re plura adducens exempla, quæ breuitatis causa facio missa. Tertio differunt, quia in præscriptione, exigitur titulus & bona fides, iuxta *cap. si diligenti, de præscriptione*, in consuetudine autem non requiritur titulus & bona fides, sed solummodo tempus, iuxta *l. cum de in rem, ff. de vsuris, & in l. de quibus, ff. de legibus*. Quarto d fferunt, quia præscriptio & priuilegium, non concurrunt, iuxta *cap. in dilectos, §. cæterum, de fide instrument. & cap. veniens, de præscriptione*, consuetudo autem & priuilegium, bene concurrunt, iuxta *cap. cum dilectus extra, eodem titulo, & cap. si Abbas, de verb. significatione*. Quinto differunt, quia præscriptio est exclusio actionis, siue petitionis, consuetudo vero est actionis, siue iuris adquisitio, *per cap. constituto, de electione, & cap. in Genesi, ibidem, in fine*, licet & ipsa possint negatiuam respicere, vbicumque probari potest, allegando, quod tale quid fieri non debeat, argumento deducto, *ex cap cum Ecclesia Volaterrana, de electione*. Sexto & vltimo differunt, nam consuetudo erronea nihil iuuat, secus vero est in præscriptione, quia titulus putatiuus, etsi verus non sit, dum tamen probabilis error excusset, dat causam præscribendi, iuxta *l. vltima, ff. pro soluto*. Et hæc de isto Articulo, ac proinde de tota hac Quæstione, dicta sufficiant.

Inter consuetudinē, & præscriptionē ex cuplex differētia versatur.

QVÆSTIO XXIX.

De Statutis particularibus, & generalibus, & his quæ ad Statutorum materiam & tractationem spectant, in duodecim Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quidnam sit Statutum, & a quo, seu a quibus fieri possint statuta?

Statutū est ius ab homine positum, seu dispositio, ex qua ius producitur.

IAm supra Quæstione 24. Artic. 4. diximus, aliquid in summa, atque in compendio, de statutis in communi, explicantes & declarantes, vnde de-

de deducatur, seu deriuetur nomen statuti, constituentes etiam differentias multiplices statutorum. Sed vt non iste Articulus intermissus videatur, & vt plenior rerum omnium habeatur notitia, propositæ difficultati breuiter, respondeo per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

STatutum (quod ab statuendo dicitur) est ius ab homine positum, vel dispositio, ex qua ius producitur. Hæc Conclusio, est Sylvest. *verb. Statutum, num. 1.* vbi & probat eam *ex institutis, de iure naturali gentium, & ciuili*, dicens, quod statutum à lege, siue a Constitutione, solo vocabulo differt, quamuis in communi acceptione, lex tantummodo municipalis, statuti sibi nomen vendicauerit.

Secunda Conclusio.

Statuta facere possunt omnes, qui & facere possunt legem Canonicam, siue ciuilem respectiue. Hæc etiam Conclusio est supradicti Sylvest. vbi supra, & quinam sint illi, qui possunt facere legem, siue leges, tradit late supradictus Sylvest. *verb. lex, q. 4.* & nos ea de re plura diximus supra, q. 25. ar. 3. & q. 26. ar. 9. & q. 27. ar. 2. Sed vt hic aliquid præ manibus habeatur, dico breuiter, quod statuta, siue Constitutiones, & leges Canonicas generales Ecclesiasticas, & spirituales, solus Papa facere potest, *per cap. fin. de constit.* & Generale Concilium eius auctoritate factum, *per cap. regula, dist. 3.* & Legatus in sua Prouincia, *per cap. de loco, de offic. deleg. & cap. ex rescripto, de condit. appos.* item potest facere statutum, Concilium Prouinciale, siue Legatus ad illud faciendum specialiter designatus, *per cap. quod dicitur, d. 16.* & Metropolitanus cum suo Concilio Prouinciali, de paruis negotijs, & spectantibus ad onus suum, non autem de magnis, neque de spectantibus ad fidem, *per cap. multis, d. 17.* Sed huiusmodi statuta obligabunt solummodo sibi subditos, siue Prouinciales. Præterea potest facere statutum Episcopus in sua diœcesi, siue Episcopatu, *per cap. si quis, de maioritate, & obed.* saltem in Concilio Synodali, *secundum Glossam, d. 18. §. 1.* sed eiusmodi statuta proprie, non dicuntur Canones, sed Constitutiones Synodales. Similiter, & Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, potest sibi, statutum, & Constitutionem efficere, *per cap. cum accessissent extra, de constit.* & vniuersitas Clericorum, & Magistrorum, *per cap. ex literis extra, eodem titulo*, & statuere aliquod ius, *per cap. Catholico, d. 11.* Sed aduertit Archid. quod Ecclesia Cathedralis, & quæcumque alia, sine consensu Episcopi, nullum potest facere statutum, nisi forte de aliqua re minima, *per cap. cum consuetudinis, de consuet. & cap. nouit, de his qui fiunt à prælat.* & ratio est, quia Episcopis est caput Cathedralis ecclesiæ, & aliarum, *per cap. requisisti, de testibus*, & sine capite, nihil est omnino faciendum, secundum Innocent. *in d. cap. cum accessissent, de constit.* Vnde ad illa iura, quæ huic resolutioni videntur contradicere, nempe *cap. cum omnes, eod. tit. & c. cum dilectus, de Cler. non resid.* aiunt Doctores prædicti, esse dicendum, quod illa iura intelligenda sunt, quando Constitutio aliqua facta fuerit, auctoritate Episcopi expressa, vel tacita, vel quia non erat, qui illam impugnaret, alias enim (inquiunt) non valeret, nisi forsan Papa ex certa scientia illam confirmasset, quod notant communiter Doctores, *in d. c. cum omnes.* Supradicta omnia dicta sunt in cómuni de statutis, & Constitutionibus Canonicis, siue Ecclesiasticis, qua de re videatur etiam Sylvest. *verb. excommunicatio, 1. nu. 5.* latissime. Loquendo vero de ciuilibus, generale statutum in temporalibus, solum potest facere

Statuta facere possunt omnes, qui & leges Canonicas, seu ciuiles respectiue.

Impe-

Imperator *per l. 2. & l. fin. C. de legibus*. Sed potest etiam statutum facere Præfectus Prætorio, & omnes quibus Imperator, hoc mandat, & populus Romanus, & Roman. Senatus, & omnis Ciuitas, siue Populus, quæ omnia probantur *per instit. de Reg. iure naturali*, §. 1. & 2. & dicit Bald. *in l. omnes populi, ff. de iust. & iure*, quod quantum quis habet de iurisdictione, tantum habet de auctoritate condendi legem, siue statuta, nec vlterius extenditur, nisi ij, quorum interest, consentiant, vel ad minus sint præsentes, secundum Innoc. *in cap. 1. de locato & conducto*, & *cap. à nobis*, el 1. *de sentent. excommunicat.* Facit, & *cap. fin. de his quæ fiunt à Prælatis*; quorum ratio est, quia potestas statuendi, dependet ab Imperio, & iurisdictione statuentis, & subiectione eorum, pro quibus fit statutum, iuxta *cap. Ecclesia, de constit. & cap. bene quidem, dist. 69.* quod & tradit Bartolus, *in l. 2. ff. de iust. & iure*. Iud. Sed deueniendo ad statuta regularia, quod mei muneris est magis proprium, sequentem statuo Conclusionem, quæ erit tertia in ordine.

Tertia Conclusio.

Statuta generalia in Religionibus, solo modo Capitulū generale facere potest, Prouincialia autē Prouinciale, sed non sine licentia Ministri Generalis, aut Prouincialis.

Statuta generalia, solum facere potest Capitulum Generale, repræsentans totum Ordinem, & Prouincialia, Capitulum Prouinciale totam repræsentans prouinciam, sed hoc non sine licentia Ministri Generalis, siue Prouincialis. Hæc Conclusio, satis constat ex supradictis, ex & iuribus allegatis, sed facit quammaxime, *cap. cum accessissent, de constit. & cap. ex literis eodem, & cap. cum consuetudinis, de consuetud. & cap. nouit de his, quæ fiunt à Prælat.* Et ratio est, nam Minister Generalis, est caput totius Ordinis, & Prouincialis similiter suæ Prouinciæ, eo modo, quo & Episcopus suæ Ecclesiæ Cathedralis, atque vt dictum est, sine capite nihil est omnino faciendum, secundum Innoc. & communem, *in d. cap. cum accessissent*. Aduerto etiam, quod ad hoc vt statutum, siue Generale, siue Prouinciale valeat, necessum est, vt fiat per maiorem partem Capituli, secundum supradictum Innoc. & communem, *in cap. 2. de nouis operis nuntiat.* & Bart. *in l. omnes populi, ff. de iust. & iure*. Et ratio huius rei in promptu est, cum statutum fieri debeat in vtilitatem publicam, & bonum totius Religionis. Sed dixi consulto, atque ex proposito, *valeat vt statutum*, nam Generalis, & Prouincialis, bene possunt facere & statuere aliqua præcepta, siue mandata, sine consensu sui Capituli, quæ tamen non erunt statuta, sed dumtaxat præcepta, aut mandata, inter quæ, est quammaxima differentia, nam præcepta finiuntur morte præcipientium, at vero statuta legitime facta, durant etiam post mortem statuentium, nisi expresse reuocentur, vt tenet Panorm. *in cap. nobis, el 1. de sentent. excommunic.* & facit *cap. fin. de offic. deleg.* quinvero secundum Federicum, cons. 16. statutum factum à Capitulo, Sede vacante, durat, creato nouo Episcopo, nisi expresse per eundem reuocetur, sed de hoc alias.

Ad hoc, vt statutum, siue Generale, siue Prouinciale valeat necessum est, vt accedat consensus maioris partis Capituli.

Quænam differentia versetur, inter statuta & præcepta, siue mandata.

ARTICVLVS II.

Vtrum valeat Statutum, factum sola voluntate Statuentium?

Huic Articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Statuta, siue mandata, non debent fieri sola voluntate statuentium, quinvero esse debent ratione regulata, alias non valent, neque obligant.

Hæc

regulata, nec fieri possunt ex sola voluntate statuentium.

Hæc Conclusio, probatur primo à diffinitione legis. nam vt dictum est, Statutum est quædam lex, & de mente atque sententia D. Isidori, lib. 5. Ethymolog. cap. 3. & habetur *in cap. consuetudo, d. 1. lex erit omne, quod ratione constituerit.* Ex quo infero, quod si statutum, siue lex sola voluntate, & libero statuentis arbitrio fuerit facta, rationeq. caruerit, non legis, nec statuti promerebitur nomen, nec valebit, aut ligabit, ad sui obseruationem, quod latissime prosequitur D. Thom. 1. 2. q. 90. ar. 1. in solutione ad 3. hac de re agens. Vbi tractans de essentia, & ratione legis, inter alias conditiones, inquit, quod esse debet ratione regulata, nam ex quo aliquis vult aliquem finem, ratio ipsa imperat de medijs, & de his, quæ sunt ad finē: Et addit, quod secundum hoc, est intelligendum illud, quod communiter dicitur, quod voluntas Principis est lex, vimq. legis habet, *inst. de iure naturali, & l. 1. ff. de const. Principum*, intelligendum, inquit, est, de voluntate Principis ratione regulata, alias non, sed magis esset iniquitas, quam lex. Verba sunt expressa D. Thom. Nec dictis obstat, quod dixit D. Augustin. lib. 4. de Ciuitate Dei, nempe *antiquitus arbitria Principum pro legibus fuisse habita*, nam id etiam intelligendum est ad sensum supradictum, non de quolibet arbitrio, sed de voluntate Principum ratione regulata. Quibus etiam non obstat, quod dixit olim quidam Iurisconsultus, *in l. non omnium, ff. de legibus*, nempe *non omnium, quæ à maioribus nostris dicta sunt, ratio reddi oportet, aut posse*, nam id non ita intelligendū est, quasi ipsa rationem non habeant, aut prorsus ratione careant, sed in hoc dumtaxat sensu, vt non omnium, quæ à maioribus nostris constituta sunt, rationem, & causam perquiramus, vt recte explicat Magister Sot. lib. 1. de iust. & 2. q. 5. art. 1. assignans rationem, desumptam ex Arist. lib. 6. Ethicorum; cap. 5. nam in dubio habenda est fides experientiæ, atque prudentiæ maiorum, vt de rationabilitate suorum statutorum præsumamus, quamdiu non liquido constat, seu omnino apparet contrarium, stare enim optime potest, ea fuisse regulata ratione, sibi ipsis nota, nobis autem ignota, atque incognita.

Nota quonam modo sit intelligēdum, quod dicitur, quod voluntas Principis est lex.

ARTICVLVS III.

Vtrum Statuta iniusta, obligent in foro exteriori, & etiam in foro conscientiæ?

Leges secundū quadruplicem causarum genus dicūtur iustæ vel iniustæ, ex parte finis, ex parte causæ efficientis, materialis, & formalis.

PRiusquam huic Articulo solutionem adhibeamus, præmittere oportet ex D. Tho. 1. 2. q. 96. art. 4. quod leges secundum quadruplex causarum genus, dicuntur iustæ, vel iniustæ, quod est dicere, ad ipsarum iustitiam requiri, quod secundum quadruplices causas simul sint iustæ, ad iniustitiam vero sufficit, quod aliqua ipsarum illis deficiat, aut in ipsis aliqua reperiatur iniustitia, nam iuxta D. Dionysium, bonum est ex integra causa, malum vero ex quocumque defectu, & quod dicitur de legibus, intelligendum perinde est de statutis. Qua de re videndus est Sylvest. *verb. lex, q. 5.* Primo dicuntur leges iustæ ex fine, quando ordinantur ad bonum commune, qui esse debet finis cunctarum legum; iniustæ vero, quando sunt contrariæ bono communi, vt si fiat aliqua lex ad priuatam vtilitatem imponentis, seu ad cupiditatem, vel ob inanem gloriam, talis lex erit iniusta. Ex parte vero causæ efficientis, sunt leges iustæ, si non excedunt potestatem statuentis, nec ponuntur, nisi sibi subditis; iniustæ vero, si ferantur super eos in quibus nullam habet potestatem, vtpote si laicus faciat legem super Clericos, vt compareant in suo foro, vel vt soluant tallias, & aliquid huiusmodi.

Quænam requirantur ad legū iustitiam, siue iniustitiam, & quando leges dicuntur iustę, quando vero iniustæ. cadēq. est ratio de statutis.

di. Ex forma sunt leges iustæ, quando secundum æqualitatem proportionis, imponuntur onera subditis, in ordine ad bonum commune, nam cum quilibet homo sit pars multitudinis, & id quod habet, sit eiusdem multitudinis, (sicut & quælibet pars, id quod est, totius est) ex iusta causa arctoribus bene possunt imponi collectæ, sed debent imponi secundum proportionem. Vnde tunc leges sunt iniustæ, quando huiusmodi onera imponuntur, non proportionabiliter, vtpote si aliqui alleuiantur, aliqui vero grauantur nimis notabiliter. Tandem vltimo, leges dicuntur iustæ ex materia, siue ex natura sua, quando fiunt de rebus in se iustis, è contrario vero iniustæ, quando fiunt de rebus illicitis, vtputa contra ius naturale, vel diuinum, quorum multa exempla qui videre voluerit, consulat D. Thomam, vbi supra. Hoc præmisso notabili, propositæ difficultati respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Statuta, quæ fuerint patenter iniusta, nullo modo obligant in foro conscientiæ, nec in foro exteriori.

STatuta, quæ fuerint patenter iniusta, nullo modo obligant in foro conscientiæ, nec in foro exteriori. Hæc Conclusio est D. Thom. loco supracitato, & omnium Theologorum, & etiam Iurisperitorum communis, qua de re videatur supradictus Syluest. vbi supra, q. 6. & q. 9. Et probatur ratione, nam de ratione legis, vt supradictum est, ad hoc vt obliget, necessum est, quod sit iusta, iuxta *cap. erit autem lex, 4. d.* & præterea quod deriuetur à lege Dei æterna, & naturali: sed statuta, quæ patenter sunt iniusta, neque in se continent iustitiam, non deriuantur à lege Dei æterna, aut naturali: ergo eiusmodi statuta nullo modo obligant in foro conscientiæ, nec in foro exteriori. Dixi, de statutis patenter iniustis, nam de aliis non sic patenter iniustis, seu quorum non est ita patens iniustitia, aliter est dicendum, nam quamuis etiam ipsa, si fuerint iniusta, non obligent in foro conscientiæ, & interiori, obligant tamen in foro exteriori, quandiu non fuerit patens eorum iniustitia, ad modum, quo dicunt Doctores communiter, de excommunicatione iniusta, & nulla, nam eo ipso, quod sustineatur aliqua lex, præsumptione iuris, censetur quod sit iusta, iuxta ea, quæ notantur in iure *in cap. in ostis, d. 4.* secundum, quam præsumptionem tenetur iudex iudicare, eiq. fauere, & eamdem executioni mandare, quantumcumque alias sciat, eam esse iniustam. Ad quod facit *cap. pastoralis, §. quia vero, de offic. dulog.* vbi idem omnino dicitur de sententia iniusta, & est communis Doctorum resolutio, asserentium quod lex etiam iniusta obligat in foro exteriori. Sed loquuntur non de lege patenter, & euidenter iniusta, sed de iniusta, non ita patenter, aut euidenter.

Secunda Conclusio.

Statuta, quæ fuerint iniusta non patenter & euidenter, quamuis obligent in foro exteriori, non tamen obligant in foro conscientiæ, nisi quando ex ipsorum transgressione, aliquod imminet scandalum.

Statuta, quæ fuerint iniusta non patenter, & euidenter, quamuis obligét in foro exteriori, non tamen obligant in foro interiori, & conscientiæ, nisi immineat scandalū. Quantū teneantur cuncti, ex naturali iure scandalum vitare.

Hæc Conclusio, est D. Thom, loco supracitato, vbi expresse dicit, quod si immineret aliquod scandalum, aut timeretur aliqua perturbatio populi, *in* tali casu tenetur homo etiam in foro conscientiæ, supradictam legem, etiam iniustam obseruare, iuriq. suo cedere, propter vitandum scandalum, ad quod de iure naturali omnes tenentur. Vt late probat idem D. Tho. 2. 2. q. 43. ar. 1. & 2. ad quod probandum, adducit illud, Matth. 5. *qui te angariauerit mille passus, vade cum eo, alia duo, & qui abstulerit tibi tunicam, da ei, & pallium.*

ARTI-

ARTICVLVS IV.

Vtrum Superiores atque Prælati, teneantur suarum Religionum Statuta obseruare?

DE hac difficultate, iam aliqua diximus supra, quæst. 25. art. 22. vbi in controuersiam adduximus, agentes de legibus in communi, Vtrum omnes homines subijciantur legibus? Sed nihilominus, vt ne ille locus maneat intermissus, & ad maiorem huius rei explicationem, breuiter, & resolutiue, sequentem statuo Conclusionem.

Conclusio.

Superiores, & Prælati seruare tenentur statuta suarũ Religionum, subduntur q. illis, quantũ ad vim directiuam, quamuis non quoad coercitiuam.

SVperiores atque Prælati, quamuis non subdantur suis legibus, quantum ad vim coactiuam, siue coercitiuam, subduntur tamen eisdem, quantum ad directiuam, ac proinde seruare tenentur statuta suarum Religionum. Hæc Conclusio, clarissime constat ex his, quæ latissime diximus in supradicto artic. 22. quæst. 25. Sed probatur modo præterea, nam omnes quotquot sunt membra Reip. quantum ad vim directiuam, subijciuntur eiusdem legibus, modo ratio ipsarum in eisdem non deficiat, nam subijci legibus, quoad dictam vim directiuam nihil est aliud, quam obligari ab eisdem, in quantum sunt regulæ rectæ rationis: sed hæc ratio non deficit, quinvero quantum ad hoc crescit, & augetur in supradictis Superioribus, atque Prælatis, quorum operationes, magis esse debent ratione regulatæ: ergo non sunt soluti ab obligatione seruãdi suas leges, siue statuta. Et si qui sunt Doctores contrarium asserentes, nempe Principes solutos esse legibus, iuxta id, quod habetur *in l. Princeps, ff. de legibus*, intelligendi & explicandi sunt, ad sensum supradictum, hoc est, quantum ad vim coactiuam, non vero, quoad directiuam. Supradicta omnia sunt quammaxime rationi consona, & contrarium velle sustinere, vergeret in maximum damnum, & detrimentum, atque in totale excidium totius Reip. Vt enim inquit, Plato, lib. 4. de Repub. *euidenter constat Rempublicam illam esse beatam, in qua non leges principibus, & Magistratibus, sed Principes, & Magistratibus legibus obediunt.*

Quidnã sit Superiores atque Prælatos teneri legibus, quãtum ad vim directiuam.

Nota hoc valde.

Sed circa illud, quod diximus Superiores, atque Prælatos esse subditos suis legibus, & statutis, quoad vim directiuam, non vero quoad coactiuam, & coercitiuam, insurgit difficultas, qua ratione si id ita est, quandoq. Generales Ordinum, & qui nulli præter Papam immediate sunt subiecti, in suis Visitis, siue sindicationibus puniuntur propter transgressiones, aliquarum legum, & statutorum, siue ordinationum, quæ factæ fuerunt ab ipsis, si vt supradictum est, nulli sunt subiecti, vi legis coactiuæ, siue coercitiuæ? Cui difficultati breuiter, respondetur, quod punientur, debiteq. possunt puniri, propter culpam, quam commiserunt, non sequentes directionem legum à se factarum, & non se conformando cum vi ipsarum directiua, in magnum scandalum suorum subditorum, & damnum suarum Religionum. Quod si eo tempore, quo erant Superiores, atque supremi Prælati, non experiebantur, sed nec experiri poterant, propter suam præeminentiam, & quia non habent superiorem, vim suarum legum coercitiuam, ratio ipsa fert, ac nimium expostulat, eandem vt experiantur, quando depositi fuerint, in sua residentia, tyndicatione, siue visita, & tunc habeant debitas pœnas, correspondentes culpis, quas commiserunt, non se conformando cum recta ratione, atque cum vi legum suarum directiua.

Difficultas. An Superiores supremi, & qui nulli subsunt, puniri possint pro eo, quod non subduntur suarum legum vi directiuæ.

ARTI-

ARTICVLVS V.

Vtrum sine speciali licentia Papæ, in Religionibus fieri possit, aliquod statutum contra Ius commune?

ET videtur, quod sic: nam si respiciamus ad factum, in quampluribus Religionibus aliqua reperientur statuta, quæ aduersari videantur Iuri communi, quod quidem, vel maximè reperire licebit in sacro nostro Minorum Ordine, vbi vt in initio huius operis diximus, habetur quoddam statutum, vt descendentes ex conuersis Iudæis, vel Mahumetanis, seu hæreticis quantumuis remotis, vel ex gentilibus modernis, nullatenus ad eandem admittantur, vel admissi obtinere possint Ordinis officia. Neque credendum est tot eruditissimos, atque Religiosissimos Patres, qui in Generalibus nostris Comitijs congregantur, vt plurimumq. conueniunt, aliquid quod facere sibi non liceret statuisse. Cui simile statutum esse fertur, etiam in Religione Minimorum, vt constat ex Consilio 5. Nauar. lib. 3. de Regularibus. Et præterea probatur idipsum ex facto, nam multa Iura communia, arcent quamplurimos ab Ordine, & Religione Clericali, & à beneficijs Ecclesiasticis, vt habetur *in cap. 1. & cap statutum, de hæret. in 6.* & etiam Pius V. felicis recordationis, in quadam sua Extrauaganti, excludit à Religione, nonnullos ab hæreticis descendentes. Quinvero, & Paulus, 1. ad Timotheum 3. etiam arcet Neophytos ab Episcopatu, in illis verbis: *non neophytum, ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli*, quod argumentum late prosequitur Gratianus, dist. 48. Et tandem vltimo confirmatur idipsum, nam multæ hodie sunt Ecclesiæ, in quibus nulli recipiuntur Neophyti, nec descendentes ab infidelibus. Multa etiam Collegia secularia, habent eiusmodi statuta, à Sede Apostolica approbata & confirmata, quæ omnia sunt contra Ius commune; nam de Iure communi omnes sunt illarum rerum capaces, & omnium illorum, in quibus expresse non sunt prohibiti: ergo idipsum facere licebit Religionum Superioribus, atq; Prælatis, attento quod minores debent, & possunt, maiores suos imitari, iuxta illud, quod habetur *in c. ea quidem ind.* scilicet vt à boue maiori discat arare minor. Hæc argumenta disputationis gratia, pro hac parte adducit supradictus Nauarr. loco supracitato. Quibus nihilominus non obstantibus, ipse contrariæ adhæret sententiæ, de cuius mente & resolutione, sequentem statuo Conclusionem.

Condere aliq statutum, contra ius commune, nullus inferior Papa potest, aut sine speciali licentia ipsius. *Nauarr. vbi supra.*

Conclusio.

NVllus inferior Papa, aut sine eius speciali licentia, potest aliquod condere statutum, quod sit contra Ius commune. Hæc Conclusio, est supradicti Nauarr. & constat expresse, *ex cap. super his, de maioritate, & obedientia*, cum eis adnotatis communiter à Doctoribus, vnde & idem Nauar. respondendo dubio, siue difficultati sibi propositæ, circa supradictum statutum prædictorum Fratrum Minorum, affirmanter dicit, num. 4. & 8. illud esse omnino nullum, cum sit contra Ius commune Canonicum, nam Iure communi Canonico, omnes communiter Christiani, regulariter loquendo, sunt apti ad intrandam & profitendam, quamcumque Religionem à Sede Apostolica approbatam, si alias non eis obstet aliquod Canonicum impedimentum, cuius resolutionem latissime ibidem prosequitur, respondendo ad argumenta, siue rationes dubitandi, ab ipso in contrarium adductas. Et ad

Iure communi Canonico, & nisi in contrariũ, aliquod habeatur statutũ auctoritate Apostolica factum omnes communiter christiani baptizati, sũt apti ad intrandam quamcumque Religionem.

primum Argumentum dicit, quod quamuis in dicto Capitulo, vbi facta fuisse fertur præfata constitutio, adfuerint viri grauissimi, atque religiosissimi, non tamen inde sequitur, quod condendo eiusmodi statutum, non peccauerint, aut potuerint peccare: Aut melius forsan (inquit) dici potest, quod illud fecerunt, absque vllo prorsus peccato, nam quamuis errauerint, id faciendo, errare tamen circa Ius humanum dubium, nō est semper peccatum, mortale iuxta Gloſſam communiter receptam, *in c. 1. de postulatione Prælatorum, verbo, de cætero*. Hæc dicit prædictus Nauarr. de supradicto statuto Fratrum Minorum, quod forsan factum fuit sine speciali licentia Apostolica. Longe tamen alia ratio est, de simili prædicto statuto, nostri sacri Ordinis Minorum, vtpote, quod factum fuit auctoritate Apostolica, quod & dici potest, quod non tam statutum nostrum est, quam Pauli IV. Clementis VII. & aliorum summorum Pontificum, qui iustis moti de causis, pro nostro sacro Ordine, illud specialiter fecerunt, atque statuerunt. Qua de re plura, etiam diximus supra in præcedenti Tomo, q. 19. art. 7. atque in alijs locis. Cum quo tamen stat, vt vera, atque tenenda sit suprapositа Nauarr. conclusio, nempe, quod nullus inferior Papa, potest aliquod condere statutum, quod sit contra Ius commune Canonicum, sine speciali licentia ipsius. Et quantum attinet ad dictam licentiam, inquit, supradictus Nauarr. ibidem, num. 10. quod non sufficit licentia Generalis, condendi aliqua statuta, sed requiritur specialis, ad derogandum seu vt derogari possit Iuri communi: nam quando (inquit) datur licentia generalis faciendi & condendi statuta aliqua in communi, atque in generali confirmantur à Papa, id semper intelligendum est, quatenus, sunt licita & honesta, & dummodo non fuerint Iuri communi, ac sacris Canonibus contraria, non vero aliter, quæ etiā clausula in principio confirmationis, statutorū prædictorū semper consueuit apponi. Ad primam confirmationem, respondet supradictus Nauar. concedendo, multos quidem de Iure factos fuisse inhabiles, ad Ordines & ad beneficia, & etiam ad Religiones, negando tamen eosdem factos fuisse inhabiles ab inferioribus Papa, de quibus in præsentiarum est controuersia, an idipsum facere potuerint, sine speciali ipsius licētia, & hoc est certum, & absque omni prorsus dubio, quod non ipsi possunt facere aliquod statutum, quod sit contra Ius commune & Canonicum, quantumuis Generales sint, generaliaq. Capitula, in quibus efficiantur. Ad vltimam confirmationem similiter respondetur concedendo, quod multæ etiam Ecclesiæ & Collegia secularia & Regularia, habent eiusmodi statuta, negando tamen, quod valeant & teneant, si non fuerint specialiter cōfirmata per Papam, aut ex speciali ipsius licentia & auctoritate facta, aut nisi Collegia sint fundata a patronis laicis, siue Ecclesiasticis sub hac conditione, nā in eo casu de Episcorum licentia, licebit eis, apponere suæ donationi, & fundationi, quascumque voluerint conditiones, esto si Iuri cōmuni contrarias, arg. *c. cum dilectus, de consuet.* vbi hoc notatur cōmuniter à DD. Et hæc de isto Art. dicta sufficiāt.

Nota hoc valde, quod errare circa Ius cōmune dubium, non semper est peccatum mortale.

Ad faciendum siue condendū statuta contra Ius commune, non sufficit Generalis licentia Papæ, sed requiritur specialis.

Nulla statuta, quibus aliqui ludæi, vel similes excludūtur à Religionibus, Ecclesijs & huiusmodi sunt licita, nisi fuerint specialiter per Papā approbata, & confirmata.

ARTICVLVS VI.

Vtrum statuta particularia vnius Prouinciæ, obligent hospites aliarum Prouinciarum, pro tempore, quo ibidem commorantur?

PRo intelligentia huius Articuli, vt plenius eluceſcat, libet præmittere, quod in aliquibus Prouincijs nostræ sacræ Religionis, interdum fiunt

aliqua

aliqua statuta pro maiori reformatione, quibus sub grauibus pœnis, præcipiuntur subditi aliquid obseruare, idq. sub præcepto obedientiæ, quinvero & adiecta quandoq. pœna excommunicationis, vt (verbi gratia) quod Fratres noctu & silentij tempore, nō ingrediantur aliorum cellas, seu quod talibus diebus ieiunent, aut à carnibus abstineant. Quæritur nunc: An hospites aliarum Prouinciarum ibidem existentes, seu per aliquod tempus commorantes, teneantur ad seruanda eiusmodi statuta, incidantq. in pœnas, atque censuras, ibidem contentas & constitutas? Et vt ex oppositione contrarij, veritas planior fiat, pro parte contraria, volo vnicum proponere argumentum. Et illud sit, nam si respiciamus ad alios casus similes, ex quibus præsens vtcumque possit deduci, videbimus, quod hospites seculares & peregrini, per terras transeuntes, & in alienis Prouincijs, per aliquod tempus commorantes, nisi alias ibidem habeant domicilium, neque quoad vim coercitiuam, nec vero quoad directiuam, tenentur, earum Prouinciarum legibus, cum non sint eiusdem Reipublicæ membra, prout expresse tenet Glossa communiter approbata, *in l. sanctos*, C. *de summa Trinitate*, & Gloss. *verb. aut peregrini, in cap. quæ contra mores*, 8. *d.* & Bart. *in d. l. cunctos populos, num.* 14. & *l. 1. C. de emancipationi-bus liberorum*, inquit, quod eiusmodi lex nequit ligare forenses, & probatur ex *d. cap. quæ contra mores*. Idem ergo erit dicendum de hospitibus vnius Prouinciæ, transeuntibus per alias, seu in alijs per per aliquod tempus commorantibus. His tamen non obstantibus, in contrarium statuitur Conclusio.

Nota. Pro ratione dubitandi.

Hospites, & peregrini per alienas terras transeuntes ad quid obligentur.

Conclusio.

HOspites vnius Prouinciæ in foro exteriori, compelli possunt ad obseruanda statuta, illarū Prouinciarum, in quibus commorantur, atq; etiam in interiori foro, propter scandalum, nisi aliqua legitima causa eos excusset. Hæc Conclusio, colligi videtur expresse, *ex d. cap. quæ contra mores, d.* 8. *& ex cap. illa, d.* 10. *& ex cap.* 1. *d.* 41. quibus omnibus in locis dicitur, quod peregrini sequi tenentur consuetudines illorum, inter quos commorantur, vt etiam notat & aduertit Glossa, in supradicto *cap. quæ contra mores*, ibi, *peregrini*. Sed inter supradicta capita, est quammaxime notandum, cap. illa, quod est D. Augustini. vnde deducitur illud vulgare dictum, *dum fueris Romæ, Romano viuito more*, & plura alia ibidem dicuntur, maxime notatu digna. Et præterea ratio ipsa idipsum suadet; nam contrarium prorsus esse videtur, vt membra non suo conformentur capiti, seu membris alijs eiusdem corporis assimilentur; faceret enim quammaximam deformitatem, & dissonantiam, ex quo sequi videtur, quod leges morum, quales sunt illæ, quæ ciuibus viuendi formam & modū præscribunt, præcipiendo illas virtutes, quæ spectant ad conseruationem eiusdem Reipublicæ, aut prohibendo illa vitia, quæ quoquo modo facere possunt ad ipsius destructionem, absque delectu, & discrimine, obligent quoscumque ciues, peregrinos seu hospites ibidem commorantes. Quod & confirmatur præterea, nam certum est, ad potestatem quamlibet pertinere, non solum disponere & ordinare, quæ recta sunt, verum etiam, & resistere omnibus, quæ tali Reipublicæ esse possunt nociua & cōtraria, sicut & in corpore naturali experimur, quod inest facultas ad sui conseruationē & resistēdi suis contrarijs, etiam exteris: idem ergo omnino dicendum est de habente, & gerente potestatem Reipublicæ, etiam respectu hospitum & peregrinorum. Hac ratione, communis est Doctorum sententia, quod potest Ecclesia exercere potestatem, etiam in sibi non subditos, vtputa in infideles, quando obstaculo & impedimento

Hospites vnius Prouinciæ obseruare tenentur statuta illarum Prouinciarum, vbi cōmorantur, siue per quas transeunt.

De obligatione qua tenentur omnes conformandi se moribus illarum regionum & prouinciarum, in quibus degunt. Nota hoc valde.

sunt fidelibus, seu illis contradicunt prædicationem Euangelij? Idem ergo dicendum est in casu proposito. Facit & ad hoc, quod secundum communem sententiam, aut saltem verioremi, hospites forenses, & peregrini tenentur abstinere à carnibus in eo loco, in quo abstinentia indicta fuerit de præcepto, insuper & obseruare festa, & ieiunia, quæ fuerint illius loci, in quo per aliquod tempus commorantur, & hoc non solum in foro exteriori, ita vt subijciantur pœnis, quibus subduntur alij violantes dicta statuta, siue consuetudines, verum etiam in foro interiori propter scandalum, nisi subsit aliqua iusta atque legitima causa, ob quam cesset dictum scandalum, vt dictum est in Conclusione.

ARTICVLVS VII.

Vtrum statutum fundatum in præsumptione, obligans ad peccatum, seu etiam annexam habens excommunicationis pœnam, obliget in conscientia, veritate in contrarium inspecta?

CIrca hunc Articulum, iam aliqua diximus supra, quæst. 29. artic. 17. sed tamen, vt veritas plenius elucescat, nec iste locus videatur intermissus, libet eadem de re in præsentiarum, breuiter aliquid etiam dicere. Et pro eius intelligentia præmitto, quod in Religionibus interdum fiunt aliqua statuta, quæ fundantur in præsumptione, hoc est, quæ fiunt ad obuiandum aliquibus malis, quæ ex contrario facto forsan possent euenire. Tale est statutum, quo prohiberi consueuit, vt Fratres noctu, silentij tempore, non ingrediantur in aliorum cellas, propter aliquas legitimas causas, interquas illa sola valde efficiens, vt eo tempore cuncta sint quieta atque pacata, & vt non rumpatur silentium. Sed cum hac causa sunt etiam plures aliæ, quæ mouere solent Prælatos ad condenda eiusmodi statuta, quæ vt dixi, fundantur in præsumptione, atque præsuppositione illorum malorum, quæ ex contrario facto possent euenire. Cui simile est statutum, quo in Ecclesia fideles omnes communicare prohibentur cum infidelibus, ne forte ab eis peruertantur, atque inuitiam sacræ fidei seducantur. Sit igitur modo casus, quod aliquis Religiosus, certo sciat ex suo ingressu in aliquam alterius Fratris cellam, nihil omnino mali euenturum, seu quod aliquis fidelis de se cum diuina gratia confidat, quod loquendo, & conuersando cum infidelibus, non abeis scandalizabitur siue peruertetur, quæritur nunc, An isti etiam nihilominus, teneantur seruare eiusmodi statuta, in prædictis præsumptionibus fundata, veritateq. in contrarium inspecta? Et videtur quidem, quod non, nam vt dicitur, finis & ratio legis, est anima legis: sed in supradicto casu (vt supponitur) finis & ratio legis, & statuti cessat, ergo cessabit perinde obligatio ipsius. Hoc est, quod facit hanc quæstionem dubiam. Sed his non obstantibus, in contrarium est veritas, de qua fit Conclusio.

Quæuis in præsumptione fundata supradicta statuta, obligat ad sui obseruantiam, etiam veritate in contrarium inspecta.

Conclusio.

PRædicta statuta, obligant ad sui obseruantiam, etiam veritate in contrarium inspecta. Probatur hæc Conclusio, nam certum est, quod omnis lex iusta, & statutum iustum, atque iustificatam habens causam, obligat ad sui

ad sui obseruantiam: sed in proposito casu, eiusmodi statuta, iustam habent causam, licet fundatam in præsumptione: ergo illi, ad quos pertinent, obseruare tenentur illa. Consequentia est legitima. Minorem autem sic probo, in qua tota huius rei consistit difficultas, nam ad hoc, vt causa prædictorum statutorum censeatur iusta, sufficit, superq. satis est, quod factum sit dubium, & possibile ad esse & non esse, id quod prohibetur statuto, siue lege, nam ex suppositione, quod potest esse, ad obuiandum eiusmodi malo, iustissima est eiusdem prohibitionis causa. Hæc doctrina est expressa sententia D. Tho. 1. 2. q. 60. ar. 4. in solutione ad 3. vbi hac de re agit, tractans de iuditio, distinctionemq. faciens atque constituens, inter iuditium diffinitiuum, seu determinatiuum, & iuditium præsuppositiuũ, seu quod dicitur ex suppositione, vt latius constat ex his, quæ diximus supra loco citato. Sed præterea probatur supradicta Conclusio, nam lex, siue statutum plura respiciens aut plures habens suæ institutionis rationes, & causas, vna, aut pluribus earum cessantibus, non cessat obligatio ipsius, si altera remaneat: ergo etiam in prædictis casibus, obligatio remanet seruandi statuta prædicta, nam quamuis, vt supponitur, cesset vna ratio, siue causa, remanet tamen alia, (verbi gratia) in fideli periculum maximum tractando cũ infidelibus, in Religiosis vero, faciendi aliquid, quod non conueniat, nam causa prohibitionis, vt non ingrediantur alij in aliorum cellas, non solum sunt peccata, quæ inde possent exoriri, verum etiam & vitare colloquia etiam licita, & honesta, in illo silentij tempore. Quo fit, vt teneantur Fratres ad obseruantiam statuti prædicti, etiam si nullum peccatum exinde timeatur. Hoc est certum. Sed est intelligendum, cum sale, & nisi adsit iusta aliqua, & legitima causa, pietatis, charitatis, & necessitatis, vtpote recreandi hospites, & cellas ingrediendi, ad curandum, & visitandum aliquem infirmum. In quo casu videtur, quód peccatum non committatur, nam nullæ leges, sed maxime Ecclesiasticæ obligant in eiusmodi casibus ad sui obseruantiã, vt patet de obseruatione festorum, & de præcepto audiendi missam diebus festiuis, quæ quidem non obligant, quando ex hoc, officium charitatis circa infirmos impeditur. Hæc de isto Articulo.

Nulla statuta, & leges obligãt contra charitatem & pietatem,

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Capitulum Generale possit tollere, atque abolere, facta & statuta in alio Capitulo Generali, auctoritate Papæ?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

CApitulum Generale, vtcumque sit totius Ordinis repræsentatiuum, sine expressa, & speciali licentia Papæ, non potest tollere, aut abolere, ea quæ in alio Capitulo Generali, sunt decreta & statuta, auctoritate eiusdem Papæ. Hæc Conclusio, est expressa Nauarr. in quodam suo consilio, vbi supradicta difficultate sibi proposita, eidem respondendo dicit, id quod positum est in Conclusione, cuius rationem reddens, dicit eam esse, quia statuta facta auctoritate Papæ, iam non censentur, esse tam Religionis statuta, quam ipsius Papæ: certum est, etiam (inquit) quod inferior non po-

Nullum Capitulum Generale, sine speciali licentia Papę, potest tollere, aut abolere, ea quæ in alio fuere statuta auctoritate ipsius

Nota, quod statuta facta in Capitulo Generali, auctoritate Papæ, non tam censentur Religionis statuta, quam ipsius Papæ.

est tollere facta Superioris, seu quæ per Superiorem sunt decreta, statuta, atque ordinata, vt late probat Felinus, *in cap. cum accessissent, de constitut. num. 9.* & idem ait esse, dicendum de alijs irreuocabilibus statutis, factis in aliquo Capitulo Generali, qualis est sententia diffinitiua, prolata à toto Capitulo, contra aliquem Fratrem iuridice, quam stando in rigore iuris, secundum veriorem, atque communiorem sententiam, non potest abolere, siue reuocare aliud Capitulum Generale eiusdem repræsentatiuum. Nam sententia diffinitiua irreuocabilis est, maxime ab eo qui illam tulit, vt constat expresse, *ex cap. in literis, de offic. deleg. & ex lege iudex, ff. de re ind.* cum ibi annotatis. Secus est de alijs statutis reuocabilibus, seu non auctoritate Apostolica factis, quæ certum est, reuocari posse, per aliud subsequens Capitulum Generale, præcedentis repræsentatiuum, cum eandem omnino habeat potestatem quam prius; sed tamen si male reuocauerit, potest appellari ad Papam, cui ambo subijciuntur immediate. Supradicta Conclusio est Doctoris Nau. quæ & verum habet, præsertim in illis statutis, quæ auctoritate Papæ fiunt, in bonum publicum atque fauorē totius Religionis, magis quam ipsorum statuentium, in his certissimum est, quod non possunt Vocales, aut Diffinitores illa reuocare, seu ab ipsis recedere, sine speciali licentia Apostolica. Secus autem esset, quando prædicta statuta, non fuissent facta ex prædicta auctoritate Apostolica, aut principaliter concernerent fauorem ipsorum statuentium, nam tunc libere possent ab ipsis recedere, vt tenet Bart. *in l. omnes populi, ff. de iust. & iure.* Et ratio differentiæ est, nam in vno casu, auctoritas siue confirmatio Papæ, solummodo habet vim cuiusdā priuilegij ipsis facti, cui & proinde optime ipsi possunt renūtiare, vt latius dicemus infra cū agemus de priuilegijs: At in alio, casu auctoritas siue cōfirmatio Papæ, non solū habet vim priuilegij, verū etiā cuiusdam mandati, siue decreti. Facit ad hoc suprad. *cap. cum accessissent, de const.* vbi statutum factum, & confirmatum per Papam, de certo numero Canonicorum, non tenuit & ab eo potuerunt Canonici, ibidem contenti recedere, quia non habuit, nisi vim priuilegij. Nec dictis obstat, id quod communiter dicitur, quod statutum factum auctoritate Papæ, vel confirmatum per Papam, efficitur Papæ, iuxta illud vulgare dictum, *l. 1. C. de veteri iure enucleando, & cap. si Apostolica, de prebendis, in 6. quod omnia nostra facimus, quæ auctoritate facimus*, nam hoc intelligendum est, ad sensum supradictum, quando scilicet auctoritas, siue confirmatio Papæ, vim habuit mandati, siue decreti, vt dicemus statim in sequenti Conclusione, & non solius priuilegij: Vel quantū ad hoc, quod est habere robur firmitatis, ita vt actus cōfirmatus à Principe, perinde censeatur firmus, ac si fuisset gestus per Principem. Exinde autem nō sequitur, quod amittat suam naturam primordialem, quam habebat ex se, seu ex parte ipsorum statuentium: nam confirmatio est tamquam, quid accessorium, quod cōsequitur naturam principalis, *per cap. cum dilectis, cum similibus, de fide instrum.* Et sic concludendo dico, quod quando statutū factum fuerit auctoritate Papæ & concessum, per modū priuilegij, non vero mandati, siue decreti, aut respexerit magis, siue principalius fauorem statuentium, quam bonum publicum & vtilitatem totius Religionis, in tali casu bene poterunt statuentes ab illo recedere, etiam si sit confirmatum per Papam, nam illa confirmatio vtcumque firma, vicem gerit causæ accessoriæ, non vero principalis, argumento, *l. omnium, C. de testibus*, & tradit Decius, *in d. cap. cum accessissent*. Sed loquendo de statutis factis auctoritate, siue confirmatione Papæ per modum mandati, siue decreti, sit secunda Conclusio.

Sententia diffinitiua, est irreuocabilis ab eo qui illam tulit.

In quibus Religionum Prælati possint recedere, aut contrauenire statutis à se factis auctoritate Papæ.

Nota, q̄ quando statutum Papę, confirmatū à Papa efficitur Papæ.

secun-

Secunda Conclusio.

Statutum factum in aliquo Capitulo Generali, quando summus Pontifex determinando, illuc mittit aliquid, per modum cuiusdã decreti, siue mandati, ordinationis, seu constitutionis, ab omnibus inuiolabiliter obseruandum, sine speciali licentia Papæ, non potest per aliud Capitulum Generale immutari. Hæc Conclasio, est certissima, & satis colligitur ex supradictis. Nam huiusmodi statuta, siue leges, semper respiciunt bonum commune, distinctum à bono priuato, quo fit, vt in damnum, & præiuditium totius Religionis, per Capitulum Generale, nullatenus tolli possint, quia nemo ius alterius valet remittere, iuxta *l. 1. & totum titulum, Cod. de reb. alien. & l. ius publicum, ff. de pact. & cap. si diligenti, de foro comp.* vbi habetur, quod ius publicum Vniuersitatis, vel Collegij constitutum, per legem Superioris, non potest per eandem communitatem remitti. Quod & tenet communis Doctorum opinio, *in cap. cum accessissent, de constit. & cap dilecto, eodem tit.* ea scilicet ratione, nam dum Princeps edit aliquam specialem legem, circa communitatem inferiorum, eo ipso se facit rectorem eiusdem communitatis, quantum ad effectum conseruandi bonum illud, per eandem legem, siue statutum prætensum, ac subinde reseruat sibi potestatem dispensandi in illa lege, siue statuto, aut immutandi ipsum, quasi ipse solus dictam Vniuersitatem repræsentet, solusq. ipse possit ius illud remittere, non autem inferiores. Hoc est valde notandum, atque memoriæ commendandum, nam interdum summi Pontifices confirmando Religionum statuta generalia, præcipiunt aliqua specialia, quæ sibi videntur communi bono, earumdem Religionum expedire, in quo quidem casu, licet circa ea, quæ sunt primi generis, sequens Capitulum Generale aliquid possit immutare, & maxime quando id fuerit confirmatum, non tam in bonum, & fauorem totius Religionis, quam in bonum & fauorem ipsorum statuentium, vt dictum est, non tamen in his, quæ sunt secundi generis. Et pono exemplum, in Bulla Sixti V. quæ incipit: *Etsi communis cura*, data Romæ apud S. Marcum, sub Annulo Piscatoris, die 29. Iulij, anno 1587. Pont. sui, anno 3. missa ad Capitulum Generale, ibidem celebratum eodem anno, in Conuentu de Aracæli. In qua duo continentur, primo confirmatio statutorum dicti Capituli Generalis; secundo assignatio durationis temporis, & officij Abbatissarum Monialium, sub nostra cura degentium, necnon & modus suffragandi in electionibus, vt scilicet fiat semper, per schedulas obsignatas, ita vt suffragia, & nomina ipsorum elegentium omnino sint occulta, & secreta, &c. Quorum primum (hoc est, statuta ibidem facta) cum tantum sint per Papam confirmata, per modum cuiusdam priuilegij, non vero decreti, siue mandati, potest per aliud simile Capitulum Generale reuocari, prout, optimo regimini Ordinis visum fuerit expedire; non vero secundum, cum sit statutum condictum, & factum immediate ab ipso Papa, per modum decreti, & mandati, respiciendo ad bonum commune, & missum ac propositum ab eodem, toti Ordini, vt ab omnibus inuiolabiliter obseruetur, hoc inquam sine speciali licentia Sedis Apostolicæ, reuocari, aut mutari minime potest. Nota hoc valde, & hactenus de isto Articulo.

Quando Pontifex ad Capitulum Generale mittit aliquid, & stricte præcipit obseruari nullo modo potest, sine speciali licẽtia ipsius vel successoris, per aliud; Capitulum Generale immutari.

Nota valde, quod ius commune, seu ad communitatem pertinens, non potest per particulares remitti, atque immutari.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS IX.

Vtrum Generales & Prouinciales Ministri, declarare possint statuta facta, in suis Capitulis Generalibus, siue Prouincialibus respectiue?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Ministri Generales, & Prouinciales, per seipsos solummodo, declarare non possunt, statuta facta in suis Capitulis Generalibus, siue Prouincialibus, declaratione iudiciali, stando in iure communi.

STando in iure communi, Ministri Generales, siue Prouinciales per seipsos solùmodo declarare nō possunt statuta facta in suis Capitulis Generalibus, siue Prouincialibus, declaratione iudiciali, quæ vim, & robur obligandi habeat. Hæc Conclusio, satis colligitur ex doctrina Panor. & Ioan. And. *in cap. ex parte, de verber. signif.* & Bart. *in l. Omnes populi, ff. de iust. & iure*. Et ratio eius in promptu est, nam cum ipsi per se solos, non condiderint aut condere potuerint, ejusmodi statuta, sed totum Capitulum Generale, seu Prouinciale respectiue, vt supra diximus; ad idem Capitulum est recurrendum, secundum ius commune pro vera, atque iuridica eorumdem statutorum declaratione, nam iuxta commune dictum, *Eius est legem interpretari, cuius est condere*. Quod limitat Panor. quādo interpretatio est valde dubia, atque ex tali interpretatione, sequi posset, aliquod arduum, circa ius legē, siue statutum, secus autē quando fuisset clara, ac iuri consona, tūc enim bene possunt Generales, & Prouinciales respectiue, hoc ipsum efficere, & statuta sua interpretari, eo modo, quo & aliquam communem legem, siue priuilegium, prout tradit Innoc. *in cap. cum speciali, de appell.* & Bart. *in d. l. omnes populi*. In nostris autem priuilegijs nullum inueni, quod ad hoc faciendum, peculiarem facultatem præbeat, quod fuisset valde necessarium, pro vitandis multis scrupulis, qui ex huiusmodi interpretationibus, & declarationibus interdum possunt exoriri. Sed in compendio Ordinis Cisterc. *tit. Constitutiones, sive diffinitiones*, §. 1. habetur ad hoc, specialis facultas, concessa Prælatis, à Martino V. & Eugenio IV. qua etiam vti possumus nos, & omnes Ordines, & Religiones priuilegium habentes communicationis, quæ est tenoris sequentis: *Quod Generalis Reformator, & Capitulum Generale, huius congregationis, pro directione, ac subditorum animarum salute, stabilitateq. Monasteriorum, saluis regula substantialibus, quascunque in spiritualibus, & temporalibus, circa ipsam regulam, & eius obseruantiam occurrentes ambiguitates, obscuritates, & dubia, declarandi, interpretandi, & dispensandi, statuaq. & ordinationes, seu eiusdem diffinitiones etiam interpretandi, modificandi, dirigendi, & reformandi, mutandi, variandi, tollendi, renouandi, cassandi, & alienandi, necnon noua edendi, condendi, & faciendi plenam & liberam auctoritate Apostolica habeant facultatem & potestatem*. Quæ quidem facultas est magna, multumq. memoriæ commendanda, nam deseruire potest, & necessaria erit pro multis casibus.

Nota quod eius est legē interpretari, cuius est eam condere.

Nota speciale priuilegium Cistercienſiū ad explicanda, & declaranda à Prælatis eiusdem Ordinis statuta.

ARTI-

ARTICVLVS X.

Vtrum nostræ Religionis Statuta, obligent ad culpam, an vero solummodo ad pœnam?

Huic articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

OMnia Religionis nostræ statuta, obligantia ad culpam, vsque ad tempora Sixti IV. per eumdem sunt sublata & reuocata, & redacta, vt solummodo obligent ad pœnam. Hæc Conclusio, non aliter potest probari, quam adducendo ad litteram Sixti IV. constitutionem prædictam, quæ habetur in Monumentis Ordinis, vbi dicitur, quod *statuit, atque decreuit, quod Ministri & Custodes, ac Guardiani & Fratres Ordin. Min. qui pro tempore fuerint nulla Ecclesiastica censura, nulleq. mortalis peccati vinculo, ligari valeant ex statutis, consuetudinibus, vel declarationibus dicti Ordinis, præter regulam quomodolibet, & à quibuscumque editis etiam confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, illis contrafaciendo, nisi tales essent casus, vel excessus, qui diuina lege, aut præcepto Romana Ecclesia, merito inducerent ad mortale, ac etiam censuras & pœnas aliter latas reuocauit & annullauit, illasq. ad vim comminationis pœnarum comminatoriarum & inferendarum, seu ad corporales & temporales pœnas per Prælatos supradictos ferendas & infligendas reduxit. Voluitq. similiter, quod Ministri, Custodes, Guardiani, & alij prædicti Ordinis Prælati, possint ferre & promulgare corporales & temporales, seu alias pœnas pro non observatione dictorum statutorum, secundum qualitatem personarum, locorum, & temporum, ac alias secundum quod videbitur saluti animarum Fratrum eorumdem in Domino expedire, ac etiam delinquentes ab illis absoluere*. Hæc supradictus Sixtus IV. Circa quam concessionem, aduertit priuilegiorum Collector, quod non obstante præfata ordinatione, seu constitutione, tenentur Fratres Minores ad statuta, quæ postea auctoritate Apostolica facta reperiuntur, ac de cætero fiunt. Nã (inquit) Pontifices præcedentes nequeunt ligare manus suorum succedentiũ, & quod præsertim tenentur ad ea statuta generalia, quæ tempore generalis reformationis, facta sunt virtute præcepti Leonis X. pro toto Ordine, quæ habentur in Supplemento fol. 30. concessione 107. cuius præcepti fit etiam mentio in d. Compendio, *verbo, statuta Ordinis*, §. 2. Aduertit etiam supradictus Collector, quod illud quod ait Sixtus, declarationibus, intelligendum est, de factis per Fratres, & postmodum per Papam approbatis, non autem de declarationibus Regulæ, factis à Summis Pontificibus, & præsertim à Nicolao III. & Clemente V. quæ existunt in corpore iuris, *in cap exijt. de verb sig. in 6. & in Clemen. exiuit*, *eodem tit.* quidquid alij senserint sed male. Sed doctissimus Pater Corduba, in additionibus ad dictum Compendium, *verbo, statuta Ordinis*, contrarium omnino dicit, & tenet, probatq. ex multis. A cuius difficuleatis tractatione, consulto supersedeo, breuitati studens, cum hæc facile ibidem videri possint, & hac de re videndus est Pater Fr. Emmanuel Rodriguez, 1. tom. suarum quæstionum reg. quæst. 11. art. 8. vbi hanc quæstionem tractat, atque resoluit. Videantur supradicti Auctores, & nos etiam in explicatione nostræ Regulæ, quam fecimus, hac de re plura diximus, quæ etiam poterunt, si placuerit, ibidem videri.

Sixtus IV. reuocauit omnia nostri Ordinis statuta, obligãtia ad culpam & statuit, vt solummodo obligarent ad pœnam.

Mon Ord. t. imp. f. 22. & 2. f. 106. cour. 229. quæ refertur in Comp. prin. ver. Statuta Ord. §. 2 Nota valde hanc Sixti IV. cõstitutionem.

Nota hanc doctrinam Collectoris priuilegiorum circa statuta, quæ modo fiunt auctoritate Apostolica.

Secun-

Secunda Concluſio.

Religionis noſtræ ſtatuta, nunc ſolummodo obligant, ad pœnas in eiſdem conſtitutas. Hæc Concluſio conſtat ex ſupradictis & habetur expreſſa *in noſtris Conſtitutionibus generalt. Tolet. cap. 8. §. de conſtitut.* & idem omnino tenent (vt dicitur) Fratres Prædicatores in ſuis ordinationibus & conſtitutionibus. Sed modo inſurgit difficultas, quæ tractata eſt à nobis ſupra Quæſt. 25. Art. 18. Quonam pacto ſupradicta ſtatuta, obligare poſſint ad pœnam, ſi non obligant ad culpã, cum ex natura rei, pœna & culpa ſibi inuicé ſint correlatiua, atque intrinſecam & naturalem habeant correſpondentiam? De hac re plura dicta ſunt à nobis loco citato, & de ea videatur Magiſt. Soto lib. 1. de iuſt. & iure, q. 6. art. 5. in fin. vbi dicit eiuſmodi pœnas, in ſui ſacri Ordinis conſtitutionibus contentas, non tam proprie eſſe pœnas, quam conuentiones quaſdam & pacta, quibus eiuſdem alumni & profeſſores, ſuo voto ſe aſtrinxerunt, vt ſi hæc, aut illa fecerint, talia vel talia patiantur, quæ non inepte dicuntur pœnæ, pro eo, quod exiguntur, ac rependuntur propter res vetitas, atque prohibitas, ad modum quo, quando quis ſe aſtringit, vt quoties iuramento aliquo fuerit abuſus, tantum perdat. Videatur hac de re D. Tho. 1. 2. quæſt. 96. art. 4. & 2. 2. q. 186. art. 9. & ibi Caiet. & P. Caſtro lib. 1. de lege pœnali, cap. 8. & ſupradictus P. Emanuel Rodrig. vbi ſupra, Art. 6.

Religionis noſtræ ſtatuta, nunc ſolummodo obligãt ad pœnas in eiſdẽ conſtitutas.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS XI.

Vtrum aliquis Religioſus in particulari, impetrare & procurare poſſit, priuilegium contra ſuæ Religionis ſtatuta?

Huic Articulo breuiter reſpondetur, per ſequentem Concluſionem.

Concluſio.

NVllus Religioſus in particulari, impetrare, aut procurare poteſt, neque debet, priuilegium aliquod contra ſtatuta ſuæ Religionis. Hæc Concluſio eſt certa & manifeſta, etiam ſtando in iure communi, nam iuxta iuris regulam: *Quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari, ſeu improbari*, & eadem eſt ratio de priuilegio in contrarium impetrando. Sed de iure ſpeciali, in quampluribus Religionibus, impetrata ſunt priuilegia ad idem, vt ſcilicet contra ſua ſtatuta, nulla poſſint impetrari priuilegia, vt patet ex ipſorum Compendijs, *verbo, priuilegium*. Atque in primis Vrbanus IV. *conceſſit Fratribus Vramonſtratenſ. quod nullus Frater priuilegium aliquod, contra communia ſua Religionis ſtatuta audeat poſtulare, aut obtentum obtinere, & ſi quæ impetrabuntur huiuſmodi à Sede Apoſtolica, vel eius Legatis ſub quacumque forma & expreſſione verborum, irrita ſint & inania*, quod idem Clemens VII. *conceſſit Abbati & Conuentui Ciſterc. Cabilonenſis diœceſis*. Hoc etiam idem conceſſit Leo X. pro Eremitis S. Auguſtini, quibus facultatibus & priuilegijs, & nos Minores Fratres vti poſſumus, poſtquam habemus priuilegium communicationis, & omnes, qui illud habuerint, quod eſt magni ponderis ac momenti multumq. neceſſariũ Religionibus. Ad hoc etiam facit quædam conceſſio Alexand. VI. quod habetur in noſtris Monumentis, *qua decreuit & ordinauit, quod Minores Fratres, vti nequeant gratijs, vel facultatibus in forma Breuis dumtaxat conceſſis, qua per quendam Bartolum Floridum, olim Secretarium ſuum*

Nullus Religioſus in particulari, impetrare poteſt, aut debet, priuilegium aliquod contra ſtatuta ſuæ Religionis. Nota priuilegia quibuſdã Religionibus conceſſa, vt cõtra communia ſtatuta nullus Religioſus priuilegium aliquod impetrare poſſit. *Mon. Ord. 2. imp f. 55. con. 64. & reſertur in Comp. ver. priuilegia Fratrũ. § 14.*

suum, subscripta fuerunt, nisi ad id suorum Superiorum Generalium & Provincialium, pro tempore existentium accedat assensus, perinde ac si in litteris prædictarum facultatum & gratiarum adiecta foret prædicta conditio, & idem videtur dicendum de qnocumque priuilegio, à quacunque persona particulari impetrato, contra nostri Ordinis statuta.

ARTICVLVS XII.

Vtrum Summus Pontifex, confirmando Religiosorum aliqua statuta, ab eisdem facta, reseruet aut intendat eos reseruare à stricta, seu strictiori suæ Regulæ obseruantia?

Respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

SVmmus Pontifex, confirmando Regularia aliqua statuta, quorumcumque Religiosorum in suis generalibus Capitulis facta, non intendit, nec videtur proinde reseruare, aut remouere eos à stricta, seu strictiori suæ Regulæ obseruantia. Hæc Conclusio est certa & manifesta, atque ipsius ratio in promptu est, nam Summi Pontifices Sanctitatis & totius reformationis semper amatores, quamuis fauorem beneuolum Religiosis cunctis velint, ac soleant impartiri, non tamen vllo modo volunt, seu intendunt, formam & vitam religiosam relaxare, quinuero recollectionem semper studeut, atque prætendunt promouere. Vnde neque aliqua statuta confirmando, approbare censeri debent, quæ Regulæ & Religionis alicuius fuerint relaxatiua, sed solummodo ea, quæ eidem sunt consona atque conformia, cuius certissimum, atque euidentissimum signum & indicium est, quod statuta aliqua confirmando, semper vtuntur hac clausula, *quatenus licita & iuri communi, & sacris Canonibus non contraria*. Id quod Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 22. etiam clare innuit, nam postquam in communi statuit, aliqua ad regulares personas pertinentia, tandem subdit: *Si qui vero Regulares, tam viri, quam mulieres sunt, qui sub arctiori regula, vel statutis viuunt (excepta facultate habendi bona stabilia in communi) eos ab eorum instituto & obseruantia. Sancta Synodus amouere non intendit.* Per quæ dicta verba, clare datur intelligi, quod quando summi Pontifices, concedunt Regularibus & Religiosis, auctoritatem & facultatem faciendi & condendi aliqua statuta, in suis Comitijs generalibus, per ipsam non intendunt, vt sub strictiori vita viuentes à suis institutis remoueantur. sed liberam eisdem facultatem tribuunt, in suo laudabili, ac magis recollecto statu permanendi, & in tantum ea confirmant, in quantum sunt licita, iusta, & vtilia, suæq. Regulæ consona, atque conformia, & in nullo eidem contraria, quod si aliter fuerit munita, eiusmodi statutorum confirmatio, censenda est per subreptionem, siue obreptionem fuisse impetrata, quibuscumque clausulis fuerint facta, etiam ex certa scientia, quia non est verisimile, Papam voluisse eiusmodi statuta confirmare: neque sub generali statutorum confirmatione, confirmata intelliguntur, quæ vllo modo fuerint iniusta, seu Iuri, aut rationi contraria, aut quæ contra aliquem tertium, possunt nouum Ius inducere. Hactenus de isto Articulo, & de tota hac Quæstione.

Pontifices Summi, confirmando aliqua Religionum statuta, non intendit per id remouere Religiosos alios, à strictiori suæ Regulæ Obseruantia.

QVAE-

QVÆSTIO XXX.

De Dispensatione in communi & his quæ ad Dispensationis materiam & tractationem spectant, in Duodecim Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quidnam sit dispensatio?

OMissis varijs, atque innumeris alijs, Dispensationis, acceptionibus descriptionibus, siue diffinitionibus, quæ traduntur à Doctoribus, proposito Articulo fiet satis solummodo afferendo, quæ inter ipsas videbuntur meliores, quod fiet per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Dispensatio in communi sumpta est iuris communis relaxatio facta ab habente auctoritatem & potestatem.

DIspensatio in communi sumpta, & vt sub se comprehendit licitam, atque illicitam, est iuris communis relaxatio, procedens ex mera disponentis misericordia, facta ab habente auctoritatem & potestatem. Hæc dispensationis diffinitio, est Raymundi, & refertur à Syluestro, *verbo, dispensatio, num.* 1. vbi & dicit, quod dispensatio hac ratione sumpta, interdum dicitur *vulnus*, pro eo quod quasi vulnerat ius commune *per capitulum, ipsa pietas, 23. quæst. 4.* & addit, quod dispensatio vt sic, in dispensante est potestas, seu actus potestatis iure concessus: in dispensato vero, est quoddam ius priuatum; siue licentia, aut permissio, facta contra rigorem iuris, sed non ius commune *per cap. interfectores, 32. q. 2.* Ista dispensationis descriptio, aut diffinitio, est nimis ampla, atque vt dictum est, complectitur sub se, dispensationem licitam & illicitam. Quapropter Hostiens. restringens se ad solam dispensationem licitam, aliam ponit, de qua secunda sit Conclusio.

Nota, quod dispensatio dicitur vulnus, pro eo quod quasi vulnerat ius commune.

Secunda Conclusio.

Dispensatio in particulari sumpta est misericors, seu canonica rigoris iuris communis relaxatio, facta cum causa per eum, ad quem spectat.

DIspensatio licita, est misericors, seu canonica rigoris iuris communis relaxatio, facta cum causa per eum, ad quem spectat. Hæc diffinitio adducitur à Sylvest. vbi supra, & colligitur ex Gratiano *in cap. requiritis, §. nisi rigor, 1 q. 7.* vbi eam multis exemplis illustrat, atque declarat. Cui etiam diffinitioni correspondent multæ aliæ, quæ communiter traduntur à Doctoribus, inter quos Bald. *in addition. ad Speculat. cap. 1. de treuga & pace*, agens de dispensatione, inquit, quod Dispensatio est rigoris mitigatio, vel moderatio pœnæ, facta per habentem auctoritatem, ex publica vtilitate, vel alia rationabili æquitate, quam lex ciuilis. Indulgentiam appellat. Et paulo inferius inquit, esse seueritatis & excessus mitigationem, vel remissionem, subdens, quod iura ciuilia raro dispensationes admittunt, quia, inquit, non debent indulgentia crimina subleuari. Alciatus etiam agendo de eadem dicit dispensationem, nihil esse aliud, quam iuris communis in fauorem particularem, quamdam relaxationem, seu correctionem, quæ & priuilegium iure optimo dici potest. Alij tradunt aliam dispensationis diffinitionem, dicentes, quod dispensatio licita est, prouida iuris communis relaxatio, facta ab habente auctoritatem, pensata vtilitate & necessitate. Hanc diffinitionem

Nota hoc valde. Iura ciuilia raro dispensationes admittunt.

tionem ponit gloss. *in cap. requiritis, §. nisi rigor disciplina, 1. quæst. 7.* Sed D. Thom. alia procedens via, alteram dispensationis diffinitionem adducit, 2.2. quæst. 97. art. 4. & 2.2. q. 88. art. 10. De qua fit tertia Conclusio.

Tertia Conclusio.

Dispensatio est commensurata applicatio, vel distributio alicuius communis ad singularia & particularia. Hæc diffinitio etiam adducitur à Sylvestro loco supracitato, vbi inquit, quod dispensatio proprie, atque originaliter loquendo, importat pecuniarum pensionem diuersis factam, & dicitur à *dispenso*, quod est idem ac, *diuersis penso*. Vnde secundum Panorm. dispensator, dicitur administrator pecuniarum, nam pecuniæ olim non numerabantur, sed appendebantur, seu pensabantur: sed deinde translatum est prædictum nomen, ad omnem distributionem, in qua significatione Romanus Pontifex à D. Bernardo, lib. 3. de consideratione ad Eugenium, dispensator nuncupatur. Quo etiam nomine quilibet Prælatus insignitus fuit à Christo Domino in Euangelio, dicente, Lucæ 12. *Quis putas est fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, vt det illis in tempore tritici mensuram*. Stando igitur in hac significatione, dispensatio in præcepto legis communis, est applicatio illius ad hũc vel ad illũ, secundum eorum proportionem, ita vt iste astringatur ad totum, ille ad partem, alius vero ad nihil, secundum ipsorum conditiones. Quibus omnibus in vnum redactis, ex ipsis manifeste colligitur, vera, breuis, atque compendiosa dispensationis diffinitio, nempe, *quod ipsa est iuris communis relaxatio, facta cum cognitione causæ ab eo qui potestatem & auctoritatem habet ad dispensandum*. Cuius proprius effectus est efficere, vt fiat licitum quod alias de iure erat illicitum, prout tenet *glossa in cap. non debet, de consang. & affinit.* Hactenus de isto Articulo.

Dispensatio est commensurata applicatio, seu distributio alicuius communis ad singularia, & particularia.

De originaria significatione huius nominis dispensatio.

Vera, exacta, atque compendiosa dispensationis diffinitio.

ARTICVLVS II.

Quotuplex sit Dispensatio?

Multiplices Dispensationis species, seu diuisiones, tradunt Doctores, sed inter ipsas, quæ magis ad nostrum attinent propositum, explicabuntur breuiter per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Dispensationum, aliæ sunt licitæ & iustæ, aliæ vero illicitæ, atque iniustæ. Hæc Conclusio est omnium Doctorum communis resolutio, de qua videndus est Syluester *verbo, dispensatio, nu. 2.* Illa dispensatio est licita & iusta, quæ fit ex iusta & rationabili causa. Illa vero illicita & iniusta, quæ fit sine iusta & rationabili causa, quæ potius dicitur dissipatio, quam dispensatio, de qua videndus est supradictus Syluest. qui loco supracitato de mente & sententia D. Bernardi, *libro de dispensatione & præcepto*, inquit, quod Prælati pro suo arbitrio & voluntate, sine causa iusta & rationabili, vel saltem dubia, dantes licentiam veniendi contra legem, dissipatores sunt non dispensatores. Et addit, quod si dispensatio impetretur ex causa falsa, vel ficta veritate, nulla est, vt constat *ex cap. 2. de filijs presbyterorum in 6.* & idem inquit, est dicendum de qualibet alia gratia, vt notatur communiter, in *cap. ad audientiam, el 2. de rescriptis, & in cap. non potest, de prebend. eodem libro 6.*

Dispensationũ aliæ sunt licitæ & iustæ, aliæ vero illicitæ atque iniustæ.

Quænam dispensatio dicatur iusta, quæ vero iniusta.

Nota quod dispensatio impetrata ex causa falsa, vel ficta veritate, nulla est, & idem est iudicium de quacũque grãtia.

Secun-

Secunda Conclusio.

Dispensatio alia est tacita, alia vero expressa.

Inter dispensationes etiam, aliæ sunt tacitæ, aliæ vero expressæ. Dispensatio tacita est, quæ æquipollet expressæ, quamuis & ipsa expressa non sit, iuxta gloss. *in cap. qui in aliquo, dist.* 51. & est, verbi gratia, quando Papa alicui indigno, vel inhabili, scienter prouidet, aut inhabilem, seu indignum ad beneficium, vel officium admittit, seu promouet, informatus de ipsius inhabilitate. Expressa vero est, quæ fit sub expressis verbis, appositis in litteris Apostolicis, dicendo, *dispensamus, seu aliquando permittimus*, aliisve verbis vtendo, vt colligitur *ex cap. litteras, de filys presbyter. & ex cap. vnico de cens. & qual. in 6.* Circa quam Conclusionem, aduertendum est, secundum Doctores Iurisperitos, & maxime Innocen. *in cap. super, de off. deleg.* quod est magna differentia inter modum dispensandi Papæ, & modum dispensandi aliorum Prælatorum inferiorum. Nam Papa, cum sit super omne Ius, dispensare potest sine præuia causæ cognitione, quo fit, vt in eo dispensatio etiam tacita, magni sit ponderis & momenti, nam causa semper præsumitur in Papæ dispensationibus, & in indulgentijs ab eodem concessis, & emanatis, atq; secundum multos liberalitas, sola sufficit interdum pro causa: at vero Prælati inferiores dispensare non possunt, sine præuia causæ cognitione, quapropter tacita dispensatio in eisdem parum, aut nihil operatur. Hinc fit, quod si Papa assumeret ad aliquam dignitatem homicidam, apostatam, seu indignum scienter, cum ipso dispensare videretur, atque ad id ipsius sufficeret voluntas, *iuxta Inst. de iure nat. §. sed & quod Principi placuit.* secus vero Episcopus, nam non videtur tacite Episcopus dispensare, etiã si excommunicatum, aut indignum ad sacros Ordines scienter promoueat, quæ est cõmunis Iurisperitorum resolutio. Supradictis omnibus addunt nõnulli, quod dispensationum prædictarum tria sunt genera, alia est enim legis, alia vero hominis, quædam vero mixta, quando scilicet lex concedit, vt homo dispensare possit, & homo ipse dispensat, vt notatur *in cap. de multa, in fin. de prabend.* Sed hæc breuitati studens, missa facio, quia non sunt præsentis speculationis. Videatur Sylvest. *verbo, dispensatio, quæst.* 15. *num.* 21.

Quid sit dispensatio tacita, quid vero expressa.

Nota quod Papa, cum sit super omne Ius, dispẽsare potest quandoq. absque præuia causæ cognitione, non vero alij inferiores Prælati.

Dispensatio alia est legis, alia vero hominis, quædã vero mixta, & quasi ex vtroque posita.

ARTICVLVS III.

Vtrum dispensatio sit idem, quod priuilegium, declaratio aut aut Epicheja?

Huic Articulo iuxta tria quæsita, per tres sequentes respondetur Conclusiones.

Prima Conclusio.

Dispensatio nõ est idem, quod priuilegium, sed multum ab eo differt.

DIspensatio non est idem, quod priuilegium, sed multum ab eo differt. Probatur hæc Conclusio, nam primo differunt penes hoc, quod priuilegium interdum conceditur, concediq. consueuit, sine vlla prorsus causa, at dispensatio non conceditur sine ipsa, quinuero adhuc cum ipsa concessa, si non est legitima, aut narratiua facta fuerit falsa, dispensatio erit omnino nulla. Secundo differunt, nam dispensatio non conceditur, neque concedi consueuit, nisi ad petitionem partis, non autem ex proprio motu, secus autem est de priuilegio, quod ex proprio motu conceditur interdum, iuxta *cap. innotuit, in fine, de electione, & cap. fin. de schismaticis.* Cuius ratio est, nam

Quænam differentia versetur inter dispẽsationem & priuilegium.

lex

lex non debet solui, vel relaxari, nisi ex iusta & rationabili causa, & parte petente, instante & supplicante, vt deducitur *ex l. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de damno infecto*, quod non est necessarium ad concedendum priuilegium. Tertio differunt, nam dispensatio non recipit, nisi strictam interpretationem, cum sit iuris relaxatio. & omnis recessus à iure communi, sit odiosus, iuxta textum *in cap. fin. de filijs presbyterorum in 6. & in cap. quod dilectio, de consang. & affinit.* at vero priuilegium secundum Doctores communiter, potest & debet ample interpretari, nisi in aliquo particulari casu, de quo suo loco dicemus.

Secunda Conclusio.

Dispensatio non est idem, quod legis interpretatio, aut declaratio, sed multum ab ea differt. Probatur hæc Conclusio, nam declarare est in iure, dispensare vero circa ius, & ius interpretatur quotiescumque explicatur, obliget ne, an non, iuxta *l. fin. ff. de legibus, & cap. cum venissent, de iudic.* atque in eo dispensatur ex suppositione, quod obligat. Hoc clarius fiet exemplo, lex naturalis præcipit, vt non occidamus, quod naturale præceptum, leges humanæ explicant variis modis, sed inter alia dicendo, quod per illud non prohibetur homicidium, ad propriam defensionem, commissum cum moderamine inculpatæ tutelæ, nam ratio naturalis dictat defensionem omnibus esse permissam, iuxta *l. vt vim, ff. de iust. & iure*, hoc est, legem naturalem interpretari & declarare, dicendo quod in eo casu non obligat lex de non occidendo, Sed dispensare est suppositâ obligatione, & quando præceptum obliget, priuatim aliquem ab illa obligatione eximere. Cuius exemplum tradit D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 10. dicendo quod lex imponitur, respiciendo ad id quod, vt in pluribus est bonum commune, sed quia contingit eiusmodi in aliquo casu, non esse bonum, oportuit per aliquem determinari, in illo particulari casu, legem non esse seruandam, & hoc est proprium in lege dispensare. Sit exemplum illud, quod habetur *in cap. de multa, de præbend.* nam omnes iure humano prohibentur, duo obtinere beneficia, animarum curam habentia, quæ lex rectissima est, respiciendo ad bonum commune, at Summus Pontifex dispensando aliquando dicit, quod aliquis nobilis, siue literatus, plura possit beneficia obtinere, quod est propriè dispensare in dicta lege, & supradictos ab illa generali obligatione, seu prohibitione eximere.

Dispensatio nõ est idem, quod legis interpretatio, aut declaratio, sed multum ab ea differt.

Quænam differentia versetur inter dispensationem legis, & interpretationem & declarationem ipsius.

Tertia Conclusio.

Dispensatio non est omnino idem quod Epicheija, sed multum ab ea differt. Probatur hæc Conclusio, nam epicheia est declarare legem, in aliquo casu locum non habere, at dispensatio est subditorum quempiam, iusta de causa à communi legis obligatione excipere atque eximere, concessa illi licentia & facultate, sine qua, legi esset obnoxius. Sed vt hoc plenius notum fiat, & ne per incognita procedamus, aduertendum est, quod epicheia, idem est quod æquitas. Quæ quidem æquitas, nihil est aliud, quam iustitia dulcore misericordiæ temperata, pensatis omnibus circumstantijs, cuius officium & proprius actus, in casibus specialibus, est discedere à verbis generalis legis, seruata tamen eiusdem intentione, & attentis quibusdam circumstantijs. Ita quod æquitas, siue epicheija, est quando prætermisso verborum legis rigore, præfertur id quod recta ratio dictat, atque expoſcit, & quod legislator in tali casu consultus dixisset, & eligi voluisset. Cum leges (vt pluries dictum est) respiciant bonum commune, & ferantur

Dispensatio nõ est omnino idẽ quod epicheia, sed multum ab ea differt. Nota valde. Quidnã sit epicheia & æquitas.

Nota differentiam, quæ versatur inter dispensationé legis & epicheiam.

rantur de his, quæ vt plurimum accidunt, quorum obseruantia in quibusdam casibus, propter incidentes circumstantias, manifeste foret pernicioſa prædicto bono communi. Tunc atque in tali casu æquitas & epicheija, facit vt à verbis legis recedatur; dum tamen eius finis eodem, seu meliori modo consequatur, idq. optime, nam quod propter aliquem finem statutum est, contra ipsum militare non debet, alias enim potius censendus esset quis transgressor & præuaricator legis, quam zelator, & obseruator ipsius, cum iuxta communem iuris regulam, *ex l. non dubium. ff. de leg. is in lege committat, qui verba legis amplexus contra legislatoris manifestam voluntatem*, & commune est in iure, quod leges ipsæ cupiunt, vt iure regantur. Est itaque æquitas, siue epicheia, medium quiddam inter ius & rigorem, siue excessum eiusdem iuris. Nam ius est iusta ordinatio generalis ad bonum commune, iuris autem rigor est excessus & austeritas nimia eiusdem iuris, multoties ad terrorem posita, inter quæ duo, media est æquitas, siue epicheia, quæ non sicut dispensatio per licentiam eximit subditum ab obseruantia legis, quam tenebatur, sed solummodo explicat, quod in illo casu non tenetur, neque id fuit de mente & intentione legis, aut legislator, in quo casu consultus, quidquam tale voluisset, respondisset, aut dixisset. Ex ijs constat clarissime, differentia quæ versatur inter dispensationem & epicheiam, & quod dispensatio tantum conuenit Prælatis; epicheia vero Prælatis & subditis, propter rationem dictam, de quo videatur D. Thom. 2. 2. q. 129. art. 11. & Soto lib. 1. de iust. & iur. q. 6. art. 3.

Nota, quod dispensatio tantummodo competit Prælatis, at epicheia locum habet, & in Prælatis & subditis.

ARTICVLVS IV.

Vtrum ad dispensandum semper causa requiratur?

IAm supra Quæst. 25. Art. 25. ostendimus, qualiter Principes & Rectores multitudinis, in legibus humanis possint dispensare. Sed nunc ad maiorem eiusdem rei explicationem, atque declarationem, in quæstionem adducere libuit, vtrum ad dispensandum, semper causa requiratur? Cui difficultati, respondeo per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Nulla dispensatio facta etiam à Papa sine iusta & rationabili causa, in foro conscientiæ est licita, quamuis sit circa legem pure humanam & à iure naturali & diuino independentem.

NVlla dispensatio, facta etiam à Papa & summo Pontifice, sine iusta & rationabili causa, est licita in foro conscientiæ, quamuis sit circa legem pure humanam & à iure naturali & diuino independentem. Hæc Conclusio est communis omnium Doctorum resolutio, sed maxime Theologorum. De qua videndus est D. Thom. 1. 2. quæst. 96. art. 9. & quæst. 97. art. 4. & q. 100. art. 8. & 2. 2. q. 88. art. 1. & q 89. art. 9. & q. 147. art. 4. quibus omnibus in locis hac de re agit, idq. expresse dicit, & idem tenet Caietanus ibidem, & Victoria lib. de potestate Papæ & Concilij, quæst. 7. Soto lib. 1. de iust. & iur. quæst. 7. art. 3. & Iuris interpretes idipsum tenent, *in cap. cum omnes, de constit.* & Nau. *in cap statuimus, nu.* 10. idem tenet Medina 1. 2. quæst. 97. art. 4. vbi & probat hanc Conclusionem, ex eo quod Summus Pontifex, vt constat ex D. Paulo 1. Corinth. 10. *Potestatem & facultatem accipit dispensandi, sed in ædificationem Ecclesiæ, non vero in destructionem.* Quapropter (inquit) si aliquid dispensarit sine iusta & rationabili causa, atque pro libito, committet peccatum, quod quidem ex suo genere est mortale, & similiter peccauerunt, qui eandem dispensationem procurauerunt cooperando ipsius peccato. Cui & accedit alia peculiaris ratio, nam di

spensare

spensare in lege, cum aliquo in particulari, nihil est aliud, quam ipsum eximere à vinculo & obligatione, qua tenentur alij de Vniuersitate: sed hoc non fieri potest, sine causa iusta & rationabili, quin aliqualiter vergat in eorumdem iniuriam & præiudicium: ergo nullatenus facere id licebit absq; peccato. Hoc itaque est certissimum atque constitutissimum, & communis Doctorum resolutio,

Secunda Conclusio.

Si supradicta dispensatio, sit circa legem naturalem & diuinam, seu rem aliquam ab ipsis dependentem, vt in votis, iuramentis, & similibus, quæ esse dicuntur de Iure diuino, & fiat sine iusta & rationabili causa, non solum peccabit summus Pontifex illam faciens, & eamdem procurantes, atque expostulantes, verum etiã & dispensatio ipsa in se, erit omnino nulla quoad Deum, & dispensatus illa vtens, haudquaquam erit tutus & securus in conscientia, quinuero ea vtendo, mortaliter peccat. Hæc Conclusio est communis omnium Doctorum resolutio, de qua specialiter videndus est Soto lib. 1. de iustitia & iure, quæst. 7. art. 3. & Caiet. 1. 2. quæst. 96. art. 5. & quæst. 97. art. 4. & Medina loco supracitato, vbi & dicit idem esse iudicium si Papa dispensasset cum Episcopo, vt potestatem habeat testandi, de bonis Ecclesiasticis, quæ pauperibus erant distribuenda, nam omnes huiusmodi dispensationes, factæ sine legitima, iusta & rationabili causa, sunt prorsus inualidæ coram Deo. Et ratio (inquit) euidens est, nam Summus Pontifex non habet auctoritatem & potestatem supra Ius diuinum & naturale, vt illud pro sua voluntate abroget, annullet, aut seruari non faciat. Hoc etiam est certissimum, atque constitutissimum.

Dispensatio facta à Papa circa ius naturale & diuinum sine causa est nulla, & illa vtens non est securus in conscientia, quinuero mortaliter peccat.

Tertia Conclusio.

Si dispensatio sit in lege pure humana, & nullo modo dependente à naturali & diuino Iure, vt est dispensatio in gradibus prohibitis matrimonij, & in ieiunijs, si fiat sine iusta, atque legitima causa, peccabit Papa dispensans, atque id solicitantes (vt dictum est) non tamen eiusmodi dispensatio erit omnino nulla, quoad Deum ipso iure, quinuero factum tenebit, & illa vtentes, non peccabunt mortaliter, sed solummodo venialiter. Hanc sententiam & Conclusionem tenent Magister Soto lib. 1. de iust. & iure, quæst. 6. art. 4. & Nauar. in Man. cap. 23. nu. 42. & Victoria de potestate Papæ, nu. 15. hoc dicentes contra Caietanum 1. 2. quæst. 97. art. 4. innuentem, vtentes tali dispensatione peccare mortaliter, & contra Panormitan. & alios Canonistas, asserentes atque dicentes, eadem dispensatione vtentes, nullo modo peccare, neque mortaliter, nec venialiter. De quorum sententia & opinione, videatur Syluester *verbo, dispensatio, q. 3.* videndus est etiam Medina 1. 2. quæst. 97. art. 4. prope finem, vbi prædictam Conclusionem probat ex hoc, quod obligatio illa dependet à Iure humano, super quod Summus Pontifex cum causa potest dispensare, & dispensando tollit obligationem, quamuis id faciendo sine causa (vt dictum est) peccet ipse mortaliter, & dispensationem procurantes, & solicitantes; vtens vero illa non ita, sed venialiter tantum, vt dictum est. Sed loquendo de alijs dispensationibus in communi. Sit quarta Conclusio.

Dispensatio facta à Papa in Iure pure humano & positiuo, sine iusta & rationabili causa, quãuis peccetur, est tamen valida, illaq. vtentes, non peccabũt mortaliter, sed solũ venialiter.

Quarta Conclusio.

Communiter & generaliter loquendo, omnis dispensatio inferioris, circa legem Superioris, facta sine iusta, legitima & rationabili causa, nihil va-

Dispensatio inferioris, circa legem Superioris, facta sine iusta & legitima causa, nihil valet.

let. Probatur Conclusio, primo ex dictis, nam dispensatio Superioris Papæ circa legem Dei, sine iusta causa non valet: ergo nec dispensatio inferioris circa legem sui Superioris, sine eadem iusta causa, aliquid valebit. Consequentia inde patet, nam sicut se habet vnum ad alterum, ita & alterum ad aliud. Et secundo probatur supra dicta Conclusio, nam quandocumque inferiori conceditur facultas dispensandi, intelligendum est, atque intelligi debet, vt id fiat cum iusta, atque legitima causa, vt tenet Innocent. *in cap. cum ad Monast. de stat. Mona.* Videatur Sylvest. *verbo, dispensatio*, vbi supra. Ex quibus omnibus infertur, ad dispensationem, vt licite fiat, ac fieri debet, necessariam esse causæ cognitionem, quidquid dicat Panorm. *in cap. diuersis, de clericis coniugatis*, & Innocent. *in dicto cap. cum ad Monasterium, de statu Monachorum*, asserentes, quod in Principe non requiritur eiusmodi causæ cognitio, sed sufficit sola eius voluntas, in his quæ sunt Iuris positiui, quod & nos etiam supra probabiliter diximus, sed contrarium est verius, atque tenendum, propter omnia supradicta, aut saltem est securius, & de Prælato, siue Iudice inferiore, communis est omnium sententia, & resolutio, vt notat gloss. *in § nisi rigore 1. quæst. 7.* vnde si fiat ab eo dispensatio, pro libito & sine cognitione causæ, non dispensatio, sed dissipatio dicenda est, venietq. puniendus, quia egit contra legem. Ad quod facit gloss. *in cap. 2. de schismaticis*, vbi hoc tenent omnes vnanimiter Doctores. Tenebit tamen eiusmodi dispensatio, quoad eum, qui dispensauit, quantum ad hoc, quod non potest contrauenire, nec ipsam reuocare, ex quo egit actum, in quo potuit dispensare, licet non teneat quoad Superiorem, vt notat glossa *in d. cap. diuersis, de clericis coniug.* Videatur hac de re Sylvest. *verbo, dispensatio, quæst. 2.* & Nau. in Manu. præludio 9. nu. 13. & 14.

Dispensatio ad hoc, vt debite fiat, prærequirit causæ cognitionem.

ARTICVLVS V.

Quænam sint causæ requisitæ & sufficientes, ad iustam dispensationem?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Conc. Trid. ponit quatuor, iustas dispensationis causas.

SEcundum Concilium Tridentinum, quatuor, vt plurimum sunt, iustæ dispensationis causæ, nempe Christiana charitas, vrgens necessitas, debita obedientia, ac euidens Ecclesiæ, siue Reipublicæ vtilitas. Hæc Conclusio habetur expressa *sess. 23 cap. 1. agendo de residentia Prælatorum, & sessione 25.* per plura capita. Sed quamuis hæc causæ sint potissimæ, Doctores tamen plures alias assignant, de quibus secundam statuo Conclusionem.

Secunda Conclusio.

Cõmuniter & regulariter loquendo iustæ dispensationis causæ, ad septẽ capita reducũtur.

Præter supradictas, plures sunt aliæ, iustæ dispensationis causæ, quæ ad septem capita reducuntur. Hæc Conclusio est expressa Sylvest. *verbo, dispensatio, q. 1.* vbi quærit, Quænam sint iustæ causæ dispensandi, septemq. constituit. Prima tempus, pro quo facit *cap. necessaria, & cap pro remedio, 1. q. 7. & cap. fraternitatis. dist. 34* vbi habetur quod defectus nostri temporis, quibus non solum merita, verum etiam & corpora ipsa defecerunt, districtionis illius non patitur manere censuram. Secunda causa est vtilitas, vt scilicet alij facilius reuertantur ad dominum, pro quo facit *cap. ipsa pietas, 23. quæst. 4.*

quæst.4.& cap. tali,1. quæst.3. Tertia est qualitas personæ, meriti & scientiæ, facit supradictum *cap.tali,& cap.didici,eadem causa,& quæstione*, tunc vel maxime, cum alius non sit æque dignus. Quarta causa est necessitas corporalis seu spiritualis ipsius dispentandi, aut necessitas communis Reipublicæ. Pro quo facit supradictum *c.p necessaria,& cap.pro remedio,cap.tali, 1.q.7. & d.c fraternitatis,dist.34.* Quinta causa est pietas. Sexta euentus rei. Septima multitudo, siue scandalũ multitudinis, pro quibus faciunt omnia capitula supradicta, sed maxime *cap. vt constituerentur,dist.50.* vbi habetur indulgendum esse multitudini, & cum timentur populorum strages, detrahendum esse aliquid seueritati, vt maioribus malis tanandis, charitas sincera subueniat. Super quæ verba videnda est glossa, *verbo, detrahendum*, vbi ad hoc dispensationis propositum, dicuntur plura, eaq. notatu digniſſima, sed cauendum est, inquit Syluester, vbi supra, ne quis alatur in scandalo. Vt igitur omnia vnico verbo concludam, dico cum Syluest. quod cum casus dispensationis sint innumerabiles, in hoc dari non potest certa & generalis regula, sed pensatis omnibus circumstantijs, rebusq. supradictis, standum est arbitrio boni viri, qui si iudicauerit causam esse rationabilem, dispensatio erit nedum licita, verum etiam & debita, iuxta *cap. domino sancto, distinctione 30.* ita quod Prælatus non dispensando peccabit, arg. *cap.in quanto, 2. q.5.* quamuis subditi Ius petendi non habeant, nisi tantum deprecatiue, vt iam etiam supra diximus.

Quæ sint iustæ dispensationis causæ.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Prælati esse debeant faciles, an vero nimium difficiles, ad dispensandum?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

LEgum dispensationes, non sunt faciendæ, absque vrgenti & multum iusta, atque rationabili causa Hæc Conclusio est communis resolutio omnium Doctorum, hac de re recte sentientium, sed maxime tenet & probat eam Victoria lib. quem inscripsit de potestate Ecclesiastica, propos.7.& 8. vbi & dicit quod sunt in Ecclesia aliquæ leges pure humanæ, adeo necessariæ ad Christianæ Religionis obseruantiam, quod expediret, vt numquam in eisdem dispensaretur. Nam etsi aliquando in aliquo casu dispensatio videatur rationabilis, multo tamen inquit vtilior esset Ecclesiæ, ipsarum inuiolabilis obseruatio, quam vt aperiatur ianua tot dispensationibus, interdum cum tanto fidelium atque infidelium scandalo. Idem fere omnino dicit Magister Soto lib.1.de iust.& iure, quæst.7.art.3. agendo de causis legitimæ dispensationis, vbi inquit, quod dispensationes fieri nullatenus debent, nisi in commune bonum cedant, pro quo communi bono omnes leges constituuntur. Et addit, quod quantum periculi & damni, Christianæ Reipublicæ euenerit ex eo, quod legum dispensatio alijs priuatis respectibus, & sibendis causis fieri cœperit, locus in quem Ecclesia Dei nunc iacet, apertissimo est inditio & documento. Nam inquit si leges nihil aliud emolumẽti in Rempublicam conferunt, quam quod Principibus sunt fructuosæ, pernicies potius & labefactatio boni publici censendæ sunt, quàm leges in bo-

Prælati non multũ esse debẽt faciles ad dispensandum, nec legum dispẽsationes faciendæ sunt absque iusta & rationabili causa.

Nota valde verba Mag. Victoriæ, notatu digniſſima pro legum inuiolabili obseruantia.

Dispẽsationes legum fieri nõ debent, nisi in commune bonum cedant.

num publicum & publicam vtilitatem confectæ, inde enim fit, vt soli pauperes legibus coerceantur, diuites vero & qui illis magis indigebant, non subijciantur eisdem. Verba sunt Magistri Soto notatu digniſſima, & quæ quammaxime faciunt ad nostrum propositum. Quid enim (inquit) prodest bigamos, & homicidas per legem à Sacerdotio arceri & prohiberi, si omnes illi qui volunt & possunt, dato pretio, statim per dispensationem promouentur, & qui alias per legem inhabiles erant, per dispensationem habiles fiunt? leges enim non ideo latæ sunt, vt sine licentia & dispensatione non aliquid fiat, sed propter commune bonum & publicam vtilitatem, vt simpliciter & absolute non id fiat. Ex quibus colligit, quod Prælati, quinuero & ipse summus Pontifex, in legibus iuste latis, non esse debent faciles ad dispensandum, nec sine vrgenti nimis & iusta atq; rationabili causa, in eisdem dispensare. Etenim si, vt dictum est, neque eidem Papæ & summo Pontifici licet Ecclesiæ leges, sine iusta & rationabili causa omnino derogare, tollere, aut abolere: ergo neque licebit sine ipsa, passim in eisdem legibus dispensare, cum vtrumque eo tendat, & idem fere sit iudicium. Facit ad hoc quædam Iuris regula ad hoc propositum nimis notabilis, qua dicitur, *vt cum aliquid vna via fieri prohibetur, id alia via non admittitur*, si igitur idem omnino effectus, qui sequitur ex legum derogatione, sequitur etiam ex dispensatione, si fiat passim & cum omnibus, & absque iusta & rationabili causa, nam tunc frustra esset lata lex, nullusq. prorsus eiusdem esset effectus, ergo id nullatenus est faciendum. Quibus accedit & alia ratio, nam si vt supra diximus, dispensatio nihil est aliud, quam vulnus legis, quia vulnerat ius commune, iuxta *cap. ipsa pietas, 23. quæst. 4.* ergo id nonnisi raro & existente vrgenti iusta & rationabili causa est faciendum. Hoc aduertere oportet summopere, cunctos Prælatos, & maxime Regulares, quibus subest facultas & potestas dispensandi, qui non pro suo arbitrio, atq; facilitate nimia debent in legibus dispensare, sed raro, atque cum discretione magna, attendentes & respicientes, commune Reipublicæ bonum, non vero priuatum singulorum & particularium, cum vt dicitur, omne bonum commune, sit præferendum & anteponendum priuato & particulari. Quod si aliquis casus succedat, in quo ratio ipsa dispensationem exposcat, non nimis faciliter idipsum debent facere, cum melius sit, & magis Reipublicæ commodum, vt aliquis in particulari interdum detrimentum aliquod patiatur, quã quod ex nimia & facili dispensatione, via & porta aliqua aperiatur, qua tota Religionis obseruantia in dies destruatur, tantumq. detrimentum substineat. Hac de causa Gerson, alijque grauissimi Doctores, laudant, nimisque extollunt, Carthusiensium statuta, quia sunt fere indispensabilia, & in sua ciborum carnalium abstinentia, nullam prorsus, vnquam, admittunt dispensationem, non obstante quacumque necessitate, etiam periculo mortis. Quod ex vna parte, durum, ac rigidũ licet esse videatur, ex alia fieri apparet, nonnisi rationabiliter, & cum iusta, multumq. rationabili causa, etenim si semel in ipsis ceperit dispensari, latius certe se extendet dispensatio, quam legum & suorum statutorum obseruantia. Qua ratione minus malum existimant, detrimento esse particulari alicui, ex rigorosa ipsorum obseruantia, viuendo sine vlla prorsus dispensatione, quam per eamdem viam aperire, ad infirmandas leges adeo valde necessarias, ad sui status & Religionis conseruationem. Hoc aduertant cuncti Prælati Regulares oportet summopere. Sed his nihilominus non obstantibus, secundam statuo Conclusionem.

Cũ aliquid vna via fieri prohibetur, id alia via non admittitur.

Hæc sunt valde notãda, maxime à Prælatis Regularibus circa dispensationem legum.

Secun-

Secunda Conclusio.

Per ea quæ in præcedenti Conclusione dicta sunt, non tollitur, quin iusta existente & rationabili causa, cuncti Prælati possint, quinuero & quandoque teneantur, & debeant cum sibi subditis misericorditer dispensare. Hæc Conclusio iam constat ex supradictis. Sed quod idipsum quodammodo sit debitum, expresse tenet glossa solemnis & communiter recepta *in cap. vt constituatur, dist. 50. verbo, detrahendum*, vbi pro conclusione ponitur, quod dispensatio quandoque est debita, idq. probat ex *d. cap. vbi stragem multorum iacet, & ex cap. licet, distinct. 45. cap. dispensationes, 1. quæst. 7. cap. plerumque, 11. quæst. 3. cap. nouit, in fin. 23. quæst. 1. cap. considerandum, eadem dist. 50.* Eo vel maxime, quia dispensatio est quasi quædam misericordia, & quilibet in casu, vrgente ex causa tenetur esse misericors, iuxta *cap. non satis, dist. 46.* Addit tamen supradicta glossa, quod quamuis dispensatio in casu sit debita, non tamen debet peti, nec subditi habent ius petendi, nisi deprecatiue, quod etiam dicit Sylu. *verbo, dispensatio, quæst. 1. in fin.* & ponit glossa exemplum in Episcopatu, nam etiam Episcopatus debetur bono, & tamen non potest peti per eum, iuxta *cap qui Episcopatum, 8. quæst. 1.* quod est multum notandum. Denique vt omnia vnico verbo concludam, dico, quod in dispensationibus summopere habenda est ratio boni communis, & omnes iustæ dispensationis causæ, reducuntur reduciq. debent ad bonum commune, & sicuti lex non esse potest iusta, nisi ad bonum commune & publicum ordinetur, ita & suo modo, neque dispensatio. Sed pro Principibus & Iudicibus secularibus aduerto, cauendum quammaxime esse, ne vllo modo occasionē præbeant suspicandi, quod eorum leges sint statutæ, propter turpe lucrum, & vt legislatorum augeatur peculium. Quapropter consuetudinem illam non dispensandi in tali, vel tali lege, nisi pro tanta, aut tanta pecunia omnino à Republica abolendam esse censeo, sicut & aboleuit eam Concilium Trident. *sess. 24. & 25.* per multa capita. Habeant igitur præ oculis cuncti Prælati, tam Ecclesiastici, quam seculares, iuxta præscriptum D. Pauli, quod acceperunt auctoritatem & potestatem, non in destructionem, sed in ædificationem suæ Reipublicæ, atque ex hoc fiet illis compertum, quando, & in quibus casibus debeant, aut non debeant in legibus dispensare. Hactenus de isto Articulo.

Iusta existente atque rationabili causa, Superiores & Prælati, bene possunt, quinuero quandoq. debent, cum suis subditis misericorditer dispensare.

Dispensatio quandoque est debita, sicut & eleemosyna, seu aliud misericordiæ opus.

Omnes iustæ dispensationis causæ reducūtur, reduciq. debent ad bonum cómune.

Nulla dispensatio est licita pro aliquo tēporali lucro, facta sine alio respectu.

ARTICVLVS VII.

Vtrum petens dispensationem & ea vtens, sine iusta & rationabili causa, peccet mortaliter?

Huic Articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

CErtissimum est, quod petens dispensationem, eaq. vtens, absque iusta & rationabili causa, committit peccatum, quod ex genere suo est mortale. Hæc Conclusio iam superq. satis constat ex supradictis, potestq. de nouo comprobari ex doctrina D. Pauli ad Roman. 1. vbi in simili casu, agens de quibusdam legis naturalis violatoribus, inquit, *quod digni sunt morte, non solum qui ea faciunt, verum etiam qui consentiunt facientibus.* Quod si gene-

Dispensationē petens, eaq. vtens absque iusta & rationabili causa, peccat mortaliter

neraliter, atque vniuersaliter loquendo, mortaliter peccant, malo cuipiam & peccato cooperantes, quanto magis & qui causa sunt iniustæ dispensationis, ipsam sine iusta ac rationabili causa procurantes, eaq. vtentes? Quod & confirmari potest præterea, alia peculiari ratione, quia nempe per huiusmodi dispensationes alijs semper irrogat iniuriam, eximendo aliquos à lege omnibus communi, absque iusta rationabili causa: sicuti enim si Rex eximeret sine causa iusta, aliquos à communi contributione tributorum, certum est, quod non solum ipse peccaret, verum etiam & ipsi exempti partem sui oneris non subeuntes, quia alios grauarent, ita ergo dicendum est in proposito casu. Videatur hac de re Caietanus In Summa, *verbo, dispensatio*, vbi asseueranter dicit, non esse pacatas eorum conscientias, cum quibus sine causa dispensatur, & reddit rationem, nam licet per dispensationem quæ fit non tollatur, nisi tantummodo ius positiuum, supereſt tamen nihilominus vis legis naturalis, quæ est, vt ne quis absque causa à Reipublicæ oneribus se subducat. Quam Caietani rationem expendens Soto, lib. 1. de iust. & iure, quæst. 72. art. 3. in fin. inquit verum habere, si dicta exoneratio vergit in aliorum damnum & detrimentum, vt si quis procuraret priuilegium, quo absque causa à soluendis tributis se subtrahat, ex quo vergit aliorum grauatio, tunc (inquit) peccatum est mortale, secus est autem in dispensatione iuris positiui, quod versatur circa ieiunia & similia, in quo quidem casu, exemptus non peccabit mortaliter, nisi forsan scandalum daret, illo autem cessante, dicit quod non erit culpa maior, quam venialis. Hactenus Soto, cuius doctrina est vera & satis notabilis.

Nota rationē Caiet. ad probandum, quod petentes dispēsationem alicuius legis absque iusta & rationabili causa, peccāt mortaliter, neque sunt securi in conscientia.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum sit tutus in conscientia, qui dolo & fraudibus, dispensationem obtinuit subreptitiam?

HAec difficultas iam aliqualiter constat ex supradictis, sed iterum idipsum quæritur, vt hac occasione dicantur aliqua, quammaxime notatu digna, & respondeo per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

In gratijs & dispensationibus obtinendis expressio causæ non vere facit gratiam, seu dispensationē subreptitiam.

IN gratijs, atque dispensationibus obtinendis, quæcumque expressio rei siue causæ, quæ mouere potuit Principem, ad facilius aliquid concedendum, si non est verum id quod exprimitur, facit gratiam, siue dispensationem subreptitiam. Hæc Conclusio expressa D. Nauarr. *in cap. si quando, de rescriptis, excepi. 3. num. 3.* & præterea facit *cap. super litteris, & cap. postulasti, de rescript.* quod dicit esse verum, etiamsi expressum non contineat causam finalem, sed tantummodo, impulsiuam, per textum, vt ipse inquit, omnium iuris optimum *in c. postulasti, ibi, non tam de iure concessissemus*, prout etiam ibidem adnotauit Panormitanus communiter receptus, & Decius *in cap. cum cessante, de appellat. num. 2.* Quod qualiter veniat intelligendum, & de qua causa impulsiua loquatur, latissime explicat supradictus Nauarr. loco supracitato, concordando opinionem Decij, à cuius rei ampliori tractatione ego in præsentiarum breuitati consulens, supersedeo, & vt ad alia procedamus. Solum dico, hoc esse quammaxime iuri ac rationi consonum, nam iuxta iuris regulam *in l. itaque fallo, ff. de furtis*, & *in cap. 1. de postulationē*

lationi Prælatorum, nemo debet ex delicto, atque ex sua iniquitate reportare commodum. Quo fit vt fraudolosus, siue qui fraude & dolo gratiam, seu dispensationem aliquam obtinuit, dignus sit vt ipsa priuetur, ad quod facit *cap. lege*, 16. *quæstione* 1. quod est D. Augustini ad Aurelium, vbi inquit, *quod non est danda via seruis Domini, vt facilius possent eligi ad aliquod melius, si fuerint deteriores*. Quæ verba sunt quammaxime notanda, & memoriæ commendanda.

Nota quod nemo debet ex delicto & culpa reportare commodum.

Secunda Conclusio.

Non solum expressio falsi, verum & taciturnitas veri, quod iura iubent exprimi, facit gratiam, atque dispensationem esse subreptitiam, atque inualidam. Hæc Conclusio, est etiam supradicti Nauarri loco supracitato, exceptione quinta, num. 1. & in Manuali cap. 22. num. 86. vbi latissime hac de re agit, dicendo ad hoc propositum, quod olim facilius dispensabatur cum impeditis, qui iam (etiam scienter) contraxerunt, & matrimonium consumauerunt, quam cum alijs, at modo per Conc. Trident. *sessione 24. cap. 5.* difficilius dispensatur; & consummatio illiciti matrimonij, quæ olim inclinabat Papam ad dispensandum, hodie retrahit ipsum à tali dispensatione, & de facto concessa, nullius est momenti, aut valoris, si fuerit tacita prædicta circumstantia. Ad quod propositum inquit, quod in dispensationibus obtinendis, non solum nocet quæcumque expressio falsi, mouentis, seu quod mouere posset Principem ad concedendam gratiam, verum etiam & quęcumque taciturnitas veri idipsum facientis, quando tacetur verum, quod iura ipsa iubent exprimi, secundum Rotam in nouis, decisione 32. de rescriptis, & Bellamera decisione 698. & Felinus *in dicto cap. postulastis, de rescriptis*. Ex quo infert, quod qui sciens Principem concedere aliquam gratiam, in remedium necessarium obuiandi alicui delicto, & admittit illud, vt illam impetret, & petit eam, quia contingit eum sic delinquere, non facta mentione finis, cur deliquit, non solum videtur verum tacere, verum etiam æquipollenter exprimere falsum, scilicet, quod non deliquit eo animo, vt ei fieret illa gratia. Et addit hac de re esse appositissimum exemplum, quod prius posuit in prælectione *dicti cap. si quando, de rescriptis, exceptione* 5. de Monacho monito à Banchario, quod Papa non concedet ei gratiam, ad transeundum ad Ordinem & regulam laxiorem, nisi nouerit eum habitu dimisso apostatare, qui dimisso eo, vno vel altero die, se præsentat Banchario, quo informet Papam de eius apostasia, vt moueatur ad concedendam ei illam gratiam. Is enim licet expresse non exprimat falsum, tacite tamen sic, subindicando, quod non dimisit habitum, vt impetraret illam, sed ob alias causas, quibus multi temere dimittunt ipsum, Is, inquit Nauarr. nisi exprimat prædictam circumstantiam, eius dispensatio est penitus subreptitia, atque inutilis. Quæ doctrina quammaxime est notanda pro apostatis, & petentibus eiusmodi dispensationes, dolo & fraudibus, expressis falsis, vel tacitis veris, quæ iure exprimi iubentur, & his, quæ si exprimerentur, eiusmodi dispensationes non concederentur.

Nō solum expressio falsi, verum & taciturnitas veri, facit gratiā, atq; dispensationē subreptitiā, & inualidam.

Nota hoc valde ex Nauarr.

Nota valde p apostatis dimittentibus habitum, quo facilius cum eisdē dispensetur.

ARTICVLVS IX.

Vtrum Papæ, ac Summo Pontifici conueniat, generaliter atque vniuersaliter, in omnibus spiritualibus dispensare, & maxime cum Regularibus & Religiosis?

Huic articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Suprema potestas dispensandi in rebus spiritualibus, residet penes Papam & Romanum Pontificem, qui dispensare potest in omnibus, quæ sunt de iure positiuo, arq; in quibusdam pertinentibus ad Ius diuinum & naturale. Hæc Conclusio est expressa Syluestri, *verbo, dispensatio, quæst. 4. & verbo, Papa, quæst. 2.* vbi hac de re latissime agit, & de omnibus, ad quæ se extendit Papæ & Summi Pontificis potestas. De quo etiam dicitur *in cap. licet, de constit. in 6. quod omnia iura habet in scrinio pectoris sui*; quantum attinet ad interpretationem, atque dispensationem, quamuis in aliquibus dispensare non possit, aut consueuerit, vt late prosequitur supradictus Syluester *verbo, Papa*, agens de eius potestate per varias quæstiones, & *verbo, casus, quæst. 1.* ponit etiam eos casus, qui soli Papæ reseruantur.

Suprema potestas dispensandi, in rebus spiritualibus, residet penes Roman. Pont.

Secunda Conclusio.

Ad prædictum Summum Romanum Pontificem, specialiter spectat suprema sua auctoritate & potestate, dispensare cum omnibus Regularibus & Religiosis in casibus & causis sibi occurrentibus. Hæc Conclusio constat ex eo, quia diuino iure ipse est, non solum caput totius Ecclesiæ vniuersalis (vt omnes Catholici docent, estque de fide tenendum) verum etiam speciali quadam ratione, est Religiosorum, & omnium Religionum Pater Prælatus, & quasi vniuersalis Generalis, Prouincialis, Prior, siue Guardianus Religiosorum omnium, vt quamdoctissime tradit & docet Magister Soto libro 8. de iustitia & iure, quæst. 3. art. 1. & noster Corduba lib 4. sui quæstionarij, quæst. 1. propositione 8. Qua ratione, inquiunt, quod omnes Religiosi in suis Obseruantijs Regularibus, ratione sui status, ex æquo eidem tenetur obedire, ac si re vera, iure, & speciali obedientiæ voto se se illi cõsecrassent, vt facimus nos in professione nostræ sacræ Regulæ, id q; & ego latissime dixi, atque probaui explicando, & declarando ipsam, & illud facere dicuntur Religiosi Societatis Iesu, qui vltra tria essentialia Religionis vota, aliud speciale emittunt, quo se profitentur Summo Pontifici in suis missionibus obedire. Quod speciale votum, licet sit quammaxime laudandum, atque commendandum, quia vt dicitur, abundans cautela non nocet, omnes tamen Religiosi, quamuis idipsum expresse non faciant, ex ratione sui status (vt dixi) obedire tenentur eidem, ac si per votum ad illud se obligassent, cum ipse sit vniuersalis omnium, sed specialis Religiosorum pater, & Prælatus. Quod & probatur præterea, nam cum nulla sit vera Religio, quæ non fuerit per summum Pontificem approbata & confirmata, manifeste conuincitur, quod omnes omnium Religionum professores tenentur illi, tamquam suo vero Prælato obedire, postquam ab eo pendet tota obedientia & obseruantia Regularis, ac proinde ipse est ad quem specia-

Ad prædictum Rom. Pont. specialiter spectat dispensare cũ Religiosis in casibus sibi occurrentibus.

Omnes Religiosi ratione sui status, ex æquo obedire tenentur Romano Pontifici, ac si eidẽ se specialiter astrinxissent per votum.

specialiter spectat suprema sua auctoritate & potestate, in causis & casibus occurrentibus cum Religiosis dispensare.

ARTICVLVS X.

Vtrum Episcopis etiam conueniat, cum sibi subditis dispensare?

CIrca hanc difficultatem, multa & varia dicunt Doctores Iurisperiti, sed breuitati studendo qua nitor, quæ ad ipsam spectant, resolutiue dicentur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

QVamuis suprema dispensandi potestas solum resideat penes summũ, ac supremum vniuersalis Ecclesiæ Principem, nempe Rom. Pont. nihilominus in omnibus casibus, in quibus specialiter non sunt prohibiti, Episcopi cum sibi subditis possunt dispensare. Hæc Conclusio, est omnium Doctorum communis, & de ea videndus est Syluest. *verb. dispensatio, q. 4. & verb. Episcopis, q. 8. & 9. cum sequentibus*, & Magister Sot. lib. 1. de iust. & iure, q. 7. art. 3. & re vera est sententia D. Thom. & Caietan. 1. 2. q. 97. artic. 4. vbi Quæstionem proposuit, non in particulari de Rom. Pont. sed in cõmuni, de omnibus, Vtrum rectores multitudinis in legibus humanis possint dispensare? Cui difficultati solutionem adhibet affirmatiuam dicendo, quod sic, & satis clare constat, quod Rectores multitudinis non solum dicuntur Principes & legislatores, verum etiam alij Prælati inferiores, qui auctoritatem & potestatem habent, ad gubernandum sibi subditos. Sed circa ea, quæ possunt, aut non possunt Episcopi, pro eo, quod sunt sibi prohibita, magna est lis & controuersia inter Doctores, de quo secundam statuo Conclusionem.

Quamuis suprema potestas dispẽsandi penes Romanum residеat Pont. Episcopi tamen in multis casibus possunt cum sibi subditis dispensare.

Secunda Conclusio.

Episcopi dispensare possunt cum sibi subditis auctoritate Ordinaria, tam in suis proprijs legibus, quam in legibus Papæ in his, quæ eis à iure, seu ab eodem Papa non sunt prohibita. Hæc Conclusio, est supradicti Sylu. *verb. dispensatio*, loco citato, & probat eam *ex cap. nuper de sententia excommunicat. & ex cap. mirer cum glossa, d. 50.* vbi latissime prosequitur, quænam sint illa, quæ Episcopi iure possunt, aut non possunt facere, quod latius prosequitur eodem verbo, q. 9. & 10. 11. 12. & 13. vbi hac de re facit disputationem longissimam, dicendo omnia ea, quæ ad hoc propositum possunt desiderari, à quorum ego tractatione consulto abstineo, pro eo, quod non sunt præsentis speculationis. Sed an dicti Episcopi, in rebus grauibus aliquid facere possint sine consensu, siue consilio sui Capituli? controuertitur inter supradictos Doctores, qua de re videatur supradictus Syluest. *ver. dispensatio, q. 4.* vbi hoc argumentum late prosequitur, asserendo quod in rebus grauibus, atque ponderosis, & in quibus Vniuersitati, siue Ecclesiæ fieri posset præiuditium, tenentur dicti Episcopi dispensare cum consensu, siue consilio sui Capituli. Secus est autem in non præiuditialibus, & in causis minoribus, & non ponderosis, vt in dispensando circa ieiunia, atque vota, & similia.

Episcopi dispẽsare possunt, cũ sibi subditis auctoritate ordinaria in leuibus, & in quibus iure non sunt prohibiti.

Difficultas, an Episcopi, aliquid possint sine consensu, siue consilio sui Capituli.

ARTI-

ARTICVLVS XI.

Vtrum Prælati Regulares, summo Pontifici inferiores, sed Episcopis coæquales, aut saltem similes in iurisdictione (quales sunt Generales, & Prouinciales) dispensare possint, cum sibi subditis in legibus, & ipsarum pœnis?

HAc de re, iam supra, quæst.6. ar.3. specialem fecimus quæstionem, agentes de auctoritate & potestate Generalis Ministri, ad dispensandum in legibus, latis à suis Superioribus, nempe Papa, & Concilijs, & simul de auctoritate omnium Prælatorum inferiorum, ad dispensandum in legibus suorum Superiorum: sed vt non iste locus intermissus remaneat, atque vt hac de re, aliquid etiam in præsentiarum habeatur, postquam agimus de materia dispensationis, pro resolutione suprapositæ difficultatis, sequentes statuo Conclusione.

Prima Conclusio.

In Iure cõmuni stando, certissimũ, atque constitutissimũ est, quod Prælati inferiores dispensare non possunt, in legibus latis à suis Superioribus.

CErtissimum atque constitutissimum est, stando in Iure communi, quod Prælati inferiores dispensare non possunt, in legibus latis a suis Superioribus. Hæc Conclusio, habetur expressa, *in cap. inferior, d.* 21. & in Clementina, *ne Romani, de elect. & l.*2. *C. de legibus*. Et tenet expresse Sylu. *verb. dispensatio, q.*4. *& 9. cum sequentibus*. Et Nauar. in suo Manul. prælud. 9. num.15. & Medin. 1.2.q 97. ar. 4. atque adeo Religionum Prælati dispensare non possunt, in legibus latis à summo Pont. seu à Concilio Generali; & generaliter loquendo, nec Prælati inferiores, in legibus suorum Superiorum, nisi quando expresse, vel tacite, aut interpretatiue, hoc illis fuerit concessum. Sed pro maiori horum intelligentia, adnotare oportet (vt iam etiam supra diximus) quod aliud est dispensare in lege, aliud vero in pœna legis iam contracta: nam dispensare in lege, est obligationem eius tollere, ab aliquo particulari, propter aliquam specialem & particularem causam, at dispensare in pœna, non id est, sed tantummodo est, tollere prædictam pœnam iam contractam, per alicuius legis transgressionem. Quo supposito, dico, quod Conclusio intelligenda est, in primo sensu, nempe, quod Prælati inferiores, dispensare non possunt, in lege suorum Superiorum, tollendo ipsius obligationem ab aliquo particulari, nisi hoc expresse, aut tacite illis fuerit concessum. Non autem Conclusio intelligenda est, in secundo sensu, nam bene possunt Prælati inferiores tollere pœnam iam contractam, per transgressionem legis suorum Superiorum, dum tamen eiusmodi pœna non sit actualiter reseruata. Et ratio est, quia cum huiusmodi Prælati, sint Ordinarij circa sibi subditos, bene possunt omnia, in quibus Iure non sunt prohibiti, vt tenent omnes communiter Doctores, & affert prædictus Medina exemplum, *ex cap. super, de sententia excommunicat.* vbi communicans cum excommunicato, est ipso iure excommunicatus, per iuris determinationem, attamen, quia conditor Canonis, eius absolutionem, sibi non specialiter reseruauit, est communis Doctorum resolutio, quod concessisse videtur alijs, ipsius dispensationem, pœnam excommunicationis iam contractam, tollendo, relaxando, vel absoluendo. Quo fit, vt Prælati inferiores supradicti, licet dispensare non possint in hoc, vt non incidat in excommunicationem, communicans cum excommunicato (nam id esset dispensare

Nota hoc valde. Differẽtia, quæ versatur inter hoc, quod est dispensare in lege, & dispensare in pœna legis.

spensare in legis substantia, quod ipsis minime conceditur) attamen dispensare possunt, in pœna excommunicationis iam contracta, tolliq. potest per ipsos, siquidem superior eam sibi minime reseruauit. Eadem ratione loquendo in particulari, de Prælatis Regularibus, possunt Prælati inferiores, vt (verbi gratia) Prouinciales, ex iusta causa dispensare in pœnis positis, & taxatis à Generalibus Ministris, Constitutionibusq. generalibus si ipsarum dispensationem, atque mitigationem ipsi sibi non specialiter reseruarunt, cum ipso iure, atq; eo ipso quod sunt Prælati Ordinarij, possunt omnia, in quibus specialiter non sunt prohibiti. Sed aduertendum est, hoc esse intelligendum de pœnis positis, & inflictis à Iure siue ab ipsis legibus, non autem de pœnis impositis specialiter à Iudicibus, & Prælatis Ordinarijs, nam in his etiam Prælati Superiores, sine nimiam iusta atque vrgenti & rationabili causa, non possunt aut debent dispensare, aut illas tollere contra voluntatem ipsorum Prælatorum Ordinariorum, vt expresse innuitur, quinvero mandatur, in Concilio Tridentino, *sess. 14. cap. 1.* & idipsum habetur in nostris Constitutionibus Generalibus, cap. 6. de correctione delinquentium, §. de pœnis impositis non reuocandis. Et sit exemplū de pœna iuste imposita, per Prouincialem Ministrum alicui Religioso, dico, quod contra ipsius voluntatē, Generalis Minister non potest iuste in ea dispēsare, aut ipsam tollere, nisi per viam appellationis seu supplicationis, aut in casu quo illam iniustam esse reperierit. Quod fuisse statutū, quammaxime extitit rationi consentaneum, vt non Prælati Ordinarij despiciantur & contemnantur à subditis, quod certe in magnum Religionum vergeret damnum & detrimentum. Verum est tamen, quod transacto aliquo tempore, & postquam dictus Prouincialis functus fuerit officio suo, bene poterit prædictus Generalis Minister aut Prouincialis, ipsius successor, iusta aliqua de causa occurrente, super tali pœna dispensare, cum iam dictus Prælatus functus fuerit officio suo, nec in hoc ipsius auctoritas contemnatur, neque contraueniatur decreto Conc. Trid. Quod est notandum. Sed difficultas est, an in aliquo casu, possint dicti Prælati inferiores dispensare, etiam in substantialibus legis latæ à suis Superioribus, omnino tollendo ipsius obligationem in particulari? Cui difficultati, respondeo per sequentem Conclusionem.

Nota, quod Prælati Superiores sine iusta & legitima causa, dispensare non possūt in pœnis latis ab inferioribus cōtra ipsorum voluntatem.

Difficultas.

Secunda Conclusio.

Prælati inferiores, in aliquibus casibus, bene etiam possunt dispensare in substantialibus legis latæ à suis Superioribus, omnino tollendo ipsius obligationem in particulari. Hanc sententiam & Conclusionem tenet Medina supracitatus, 1. 2. q. 97. ar. 4. concl. 3. Et probat eam, primo ex consuetudine, quæ optima est legum interpres, & vt dicunt Doctores, dare potest iurisdictionem, iuxta *cap. cum contingat, de foro comp. & cap. duo sunt, de officio ordinar.* Et hac ratione Episcopi possunt dispensare, & dispensant, in vniuersis votis, exceptis tribus, Religionis & castitatis & Hierosolymitanæ peregrinationis, quibus de nouo additi sunt, peregrinationis etiam Romanæ, Compostellanæ, & Dominæ nostræ Lauretanæ, quod & facere possunt Religionum Prælati, in votis emissis à suis Religiosis. Secundo probatur prædicta Conclusio, quia in leuibus casibus, recurrere ad summum Pontificem, seu ad alium Superiorem, videretur omnino intolerabile, & per consequens ad id teneri & obligari, non est dicendum. Idem est iudicium de legibus ieiunij, & obseruationibus Festorum, & alijs casibus similibus, in quibus dicere, quod ad summum Pontificem esset recurrendum, durum videretur nimis, atque intolerabile, facereq. aspetum, ac incomportabile Christi Domi-

Prælati inferiores, in aliquibus casibus, bene etiam possunt dispensare in legibus latis à suis Superioribus.

Domini iugum, quod aliàs ipse dixit esse suaue, Matth. 10. vnde resolutiue dicendum est, quod in dictis casibus, Prælati inferiores, & habent auctoritatem concessam à iure etiam à suis Superioribus (saltem interpretatiue) ad dispensandum cum sibi subditis. Videatur hac de re dictus Medina, & Sylu. *verb. dispensatio, q. 9.* & Nauar. in Manual. cap. 21. num. 21. vbi post alia in hæc verba prorumpit. Solus Papa circa ieiunia generaliter dispensat & absolute, vt ne quis ieiunij lege teneatur, aut non illis, & illis diebus, argum. Clement. *ne Romani, de elect. & cap. ex insinuatione, de appell.* sed singulariter cum hoc, aut illo, & ne in hac, aut illa die, aliquis ieiunet, etiam Episcopus iusta de causa potest dispensare, imo & eo absente Parrochus, & quilibet Prælatus Regularis cum suis Religiosis, iuxta D. Thom. in 4. d. 15. q. 3. ar. 2. ad vltim. & 2. 2. q. 147. ar. 4. & ibi Caietanus, qui hac de re agens inquit, quod non debent Prælati relinquere suæ conscientiæ, sibi subditos petentes ab ipsis dispensationem, vt aliqua de causa in die ieiunij, sibi liceat cœnare, aut ante horam consuetam comedere, sed potius debent eisdem compati, ac benigne cum ipsis dispensare, liberando eos suis scrupulis, aut ieiunium in aliquod pium opus commutando.

Nota, circa facultatem, quã habent Prælati ad dispensandũ cum sibi subditis.

Difficultas.

Sed dices, quonam iure hoc possunt Prælati Regulares, Diuino an Papali humano? De hac difficultate iã memini, me supra aliquid dixisse, sed breuiter nunc & resolutiue, dico, quod id facere possunt non solum Iure Papali humano, verum etiam, vt videtur, tenentq. id multi Doctores, & iure ipso diuino, qua ratione sunt vere Ecclesiæ Prælati, & possunt circa sibi subditos, omnia quę Episcopi cum suis, cum habeant iurisdictionem Episcopalem, vel quasi Episcopalem,

ARTICVLVS XII.

Vtrum potestas & facultas dispensandi, late sit, an vero stricte interpretanda.

DE hac quæstione, & difficultate agit Sylu. *verb. dispensatio, q. 5.* de cuius sententia & resolutione, sequentes statuo Conclusiones.

Prima Conclusio.

In quo casu potestas dispensãdi late sit interpretanda.

QVando potestas & facultas dispensandi, datur non expressis personis, sed tamquam Principis beneficium, late est interpretanda. Hanc Conclusionem tenet expresse Sylvest. loco supracitato, & probat eam de mente Panor. *in cap. fin. de simonia*, & idem sentit, ibi Glossa, & Bart. *in l. 3. ff. de verborum oblig.* vbi inquit, quod si datur alicui potestas legitimandi filium adulterinum, item & incestuosum, legitimare poterit adulterinum, & incestuosum simul, nam in materia larga, sub simplicibus veniunt intelligenda & mista, iuxta *l. si ita, ff. de lib. & posth.*

In materia larga, sub simplicibus veniunt intelligenda, etiam mista.

Secunda Conclusio.

In quo casu dispensandi potestas non late, sed stricte sit interpretanda.

Si in facultate & potestate dispensandi, exprimantur personæ, cum quibus fit dispensatio, non late, sed stricte est interpretanda. Hanc Conclusionem, tenet etiam dictus Sylvest. loco supracitato, & probat eam, argumento deducto, *ex cap. si cui, de prabend. in 6.* & quia omnis recessus à Iure communi est odiosus, iuxta textum, *in cap. fin. de filys Presbyt. eodem lib. & in capp quod dilectio, de consang. & affinit.* & sic inquit, concordandi sunt Canonistæ

nistæ, tenentes contra Bart. *in cap. per venerabilem, qui filij sunt legitimi*. Sed aduertendum est, quod licet dispensatio sit stricti iuris, vtpote contra ius, & stricte interpretanda, quando exprimuntur personæ, per capita supradicta, nihilominus extenditur ad necessario consequentia, & ad dependentia ex eo, super quo dispensatum est, quando aliter non exprimeret actum validum, super eodem quo dispensatur. Pro quo facit Glossa, & Panorm. *in cap. quia in tantum, de prabend.* & Gloss. *in cap. si quis in Clero, 7. q. 1.* vbi dicitur, quod dispensatus super beneficiorum pluralitate, videtur perinde dispensatus super residentia. Videatur hac de re dictus Sylvest. loco supracitato, & *verb. beneficium, 3. q. 7. & 10. & verb. matrimonium, 8. q. 6. particula vlt.* quibus in locis ad hoc dispensationis propositum, dicuntur plura, eaq. notatu dignissima. Et hæc isto Articulo, ac de tota hac Quæstione dicta sufficiant.

Licet dispensatio, quando exprimitur persona, sit stricti iuris, bene tamen se extendit ad necessario consequentia, & ad illa, sine quibus non exprimeret actum validum.

QVÆSTIO XXXI.

De Dispensatione in particulari, & de modo quo Prælati Regulares dispensare possunt, aut debent, cum sibi subditis, in casibus occurrentibus, in duodecim Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Prælati Regulares, dispensare possint, cum suis subditis in obseruantijs Regularibus?

IAm supra quæst. 9. art. 6. hac de re plura diximus, agentes de Generali Ministro, & de ipsius auctoritate & potestate, ad dispensandum cum sibi subditis, in obseruantijs Regularibus. Vbi & constituimus triplicem obseruantiam Regularem, nimis inter se differentem, quarum prima est, essentialis & substantialis, in genere siue absolute, Religioni siue Religioso statui, quia nempe est de intrinseca ratione ipsius, & sine qua Religionis status non potest constare, qualis est obseruantia trium votorum, quæ communiter dicuntur essentialia & substantialia: in cuius obseruantiæ genere diximus Religionum Prælatos, nullo modo posse dispensare, quinvero nec ipsum summum Pontificem, vt latius diximus in præcedenti Tomo, q. 25. ar. 13. Secunda obseruantia, est etiam essentialis & substantialis Religioni alicui, sed non in genere, nec in communi, seu absolute, sed dumtaxat in specie atq; in particulari, ex speciali institutione eiusdem, qualia sunt particularia aliquarum Religionum præcepta, siue vota, quæ ex vi Regulæ, seu aliunde professores suos obligant ad mortale: in quo secundo obseruantiæ genere, diximus Religionum Prælatos, posse quidem dispensare, non simpliciter & absolute, in communi, & pro toto Ordine, sed aliqua existente causa, cum aliquo Religioso in particulari. Tertia obseruantia Regularis est, non essentialis, sed quodāmodo accidentalis, quæ tales dicuntur, quia nullo modo professores suos obligant, ad culpam mortalem, sed solum ad venialem, vel forsan ad nullam culpam, sed tantumodo ad pœnam, quales sunt multarum Religionum obseruantiæ, in quibus nihil est obligatorium præter tria supradicta essentialia Religionis vota, in cuius obseruantiæ

seruantiæ genere diximus, ex leuiori causa, Religionum Prælatos posse cum sibi subditis dispensare. Quibus omnibus habitis pro præmissis, siue expressis, vt non semel, & iterum eadem dicere cogamur, difficultati propositæ breuiter & resolutiue respondeo, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Religionũ Prælati, bene possunt, cum sibi subditis in obseruantijs Regularibus dispensare.

Monum Ord. 1. impr. f 62. & 2. fol. 65. nunc 92. & in suppl fol. 100. conc. 382. & refertur in cõpend priuileg. ver. dispensatio. §. 8.

Nota circa facultatẽ dispensandi à Prælatis, cũ sibi subditis in obseruantijs Regularibus.

Primil. Collector, vbi sup.

Quando Prælati dispensant, cum sibi subditis ex aliquali rationabili causa, iam sit sufficiens, quæ alias nõ esse, videbatur esse talis.

REligionum Prælati, bene possunt, cum sibi subditis in obseruantijs Regularibus dispensare. Hæc Conclusio intelligenda, & explicanda est ad sensum supradictum, estq. id intelligendum de iure communi, vt euidenter ostendimus, atque probauimus, loco supracitato. Sed de Iure speciali, atque ex priuilegio, pro nostro sacro Minorum Ordine, habemus ad id concessionem specialem Pij Secundi, quæ habetur in Monumentis nostris, qua concessit, *quod Prælati Ordinis Minorum de Obseruantia, circa subditos suos possint condescendere, seu dispensare cum debilibus, & infirmis in his, quæ non sunt contraria Regulæ, & exprimuntur ibi aliqui casus, vt de seculoribus in itinere, ac de equitando, licet non sit arcta necessitas, vel infirmitas, & de receptione frumenti pro induendis Fratribus, vbi non est alius modus habendi, & de procurandis in die Sabbati elemosynis pro carnibus, vbi consuetum est, & similibus, neque propter hoc dicantur facere contra Regulam.* Circa quam concessionem, inquit, priuilegiorũ Collector, quod est velut propositio seipsam falsificãs, cũ primo dicat, quod possint dispensare, in his, quæ nõ sunt cõtraria Regulæ, & postea explicet aliqua, quæ manifeste sunt contra ipsam, ponit enim exemplum in equitando, & calceamentis portandis, quæ sunt manifeste de obligatorijs Regulæ. Propterea, inquit, videri sibi, quod debuit potius dici de his, quæ non sunt contra substantialia vota, vel intellexit non esse contra Regulam, quando est necessitas talis, quæ bono modo aliter fieri non potest, & Frater est dubius. Hactenus Collector. Sed Pater Corduba, in additionibus ad dictum Compendium, *tit. dispensatio, §. 8.* dicit corrigendo Collectorem supradictum, quod saluo meliori iuditio, prædicta verba melius possunt & debent intelligi sic, nempe, quod Papa concedit ibi nostris Prælatis, etiam Guardianis, posse condescendere, & dispensare, seu compati infirmis & debilibus, in his, quæ non sunt contraria Regulæ, ideſt in his, quæ non sunt omnino contra substantiam obligatoriorum Regulæ, neque contra, nec extra totam latitudinem ipsorũ præceptorum, seu obligatoriorum: quod pro eo dicit, quia ex aliquali causa portare calceamenta, & equitare, existente aliqua necessitate, siue causa, quamuis non sic vrgente, licet aliqualiter fit contra substantiam obligatoriorum Regulæ, & eiusdem præcepti, non tamen simpliciter, sed contra aliquam conditionem, siue circumstantiam requisitam, ad plenam & debitam obseruantiam ipsius præcepti, requirentis manifestam & vrgentem necessitatem, siue infirmitatem, ad hoc, quod quis licite possit calceari, & equitare. In his ergo, quæ sic sunt contra Regulam, quod tamen non omnino sunt contra ipsam substantiam principalem, præceptorum seu obligatoriorum Regulæ, neque contra, seu extra totam latitudinem ipsorum, sed solum sunt contra aliquam circumstantiam, seu conditionem requisitam, ad plenam obseruantiam ipsorum, concedit Papa, vbi supra, quod nostri Prælati (quorum nomine etiam Guardiani comprehenduntur) possint dispensare, non quidem ad libitum (hoc enim esset potius dissipare quam dispensare, sed ex causa aliqualiter rationabili, quamuis non omnino sufficiente: condescendere, seu aliqualiter relaxare, non autem omnino tollere prædictam obligationem dictorum præceptorum. Et talis dispensatio in prædictis ex tali causa facta, quæ aliàs esset insufficiens, sine dispensatione, ad

ne ad licite faciendum prædictam relaxationem contra talia obligatoria Regulæ, iam facit causam prædictam esse sufficientem, ad hoc, vt licite quis faciat prædictam relaxationem contra præfata obligatoria Regulæ, & sic faciendo non potest dici facere simpliciter, aut illicite contra Regulam. Et hoc inquit, voluit Papa concedere, loco supracitato, vt ex verbis eiusdem concessionis facile potest elici. Hæc supradictus Corduba. Et tandem dicit, quod præfata concessio multum valet, his temporibus, vbi refrigescente feruore charitatis, sumus infirmi corpore & spiritu, ad serenãdas conscientias Fratrum, in multis impuritatibus, & relaxationibus ex aliquali (licet non omnino sufficienti causa siue necessitate) comissis, contra multas conditiones & circumstantias, requisitas ad debitam obseruantiam præceptorum Regulæ, vt patet in articulo de pecunia, de paupertate, de vsu paupere siue moderato, de non equitando, non calceando, & cæteris huiusmodi, dũmodo non ad libitum & sine vlla causa fiat prædicta dispensatio, relaxatio, seu transgressio in prædictis. Sic enim non excusarentur Fratres, nec Prælati, quia non conceditur hoc posse ad libitum fieri, sed ex aliqua causa aliqualiter rationabili (vt dictum est) & patet ex prædicta concessione, & dummodo ex hoc non accipiatur occasio, ad alias dispensationes seu relaxationes irrationabiles, & excusabiles. Hactenus supradictus Corduba. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS II.

Vtrum nostræ Minorum Fratrum Regulæ præcepta, debeant dici vota, an vero solummodo præcepta? Et an ad dispensandum in ipsis, requiratur ita stricta & arcta necessitas, sicut ad dispensandum in votis?

CIrca hanc difficultatem, iam plura diximus supra, in præcedenti Tomo, q. 25. ar. 2. referentes, quorumdam Fratrum nostræ Religionis placitum, quæ in ea fuerunt opinione, & sententia, vt dicerent, quod omnia nostræ Regulæ præcepta, non tam sunt præcepta, quam vota, quinvero omnia sunt vota solemnia, ita fere indispensabilia, ac tria, quæ communiter circũferuntur essentialia, & substantialia Religionis vota, quorum fundamenta ibidem sunt posita, atque impugnata, vnde quæ ibidem dicta sunt, habitis pro expressis, propositæ difficultati breuiter, respondeo per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

REligionis nostræ præcepta, præter tria, quæ omnium Religionum sunt essentialia & substantialia vota, non sunt dicenda vota, nec simplicia, nec solemnia, sed re vera præcepta, instar præcepti Quadragesimalis ieiunij, cũctis Christianis positi ab Ecclesia, in quibus proinde summus Pontifex, faciliori de causa dispensare potest, quam in votis. Hæc Conclusio, satis manet probata ex supradictis. Sed præterea probatur, nam cum ad dispensandum in votis maior fit necessaria causa, & necessitas, quam ad dispensandum in præceptis, vt tenet communis opinio, ex Glossa, *in cap. non est, de voto*, & Caiet. in Summa, *verb. dispensare*, & Nauarr. cap. 12. num. 76. & Couar. in 4. 2. par. §. 9. & Soto, lib. 1. de iust. & iure, quæst. 1. art. vlt. cum prædicta non sint vota, sed tantummodo præcepta, plane sequitur, quod

Religionis nostræ præcepta præter essentialia tria Religionis vota, nõ sunt vota, sed præcepta.

Nota, quod ad dispensandum in votis, maior est necessaria causa, & necessitas, quam ad dispensandum in præceptis.

quod non tanta, siue tam vrgens requiritur necessitas, ad dispensandum in supradictis præceptis, ac si fuissent vota, quorum obligatio, & adimpletio est de iure diuino, adeo vt quidam dicant, quod in his etiam Papa, non tam dispensat, quam declarat. Nec proinde velim cogites, quod potest Papa in supradictis præceptis, pro libito, & sine vlla iusta, & rationabili causa dispensare, nam iam supra diximus, quæstione præcedenti, ar. 4. & 5. quod ad dispensandum in quacumque lege (& eadem est ratio de quocũque præcepto) requiritur causa, & non quæcumque, sed iusta & rationabilis. quapropter dispensatio aliter facta, etiam in his, quæ sunt Iuris positiui, non videtur, quod absque peccato fieri possit, & quod ea vtens, sit nimis tutus in conscientia. Quo circa Fratres, qui fraudibus, mendacijs, siue dolosis relationibus, à Sede Apostolica, interdum impetrant aliquas gratias, siue indulgentias, quæ alio nomine dicuntur Bulletta, quibus sine iusta causa eximuntur ab obseruantia supradictorum præceptorum, meo quidem iuditio, minime sunt tuti, & securi in conscientia, quia nec summus Pontifex, id pro libito facere potest, neque credendum est, quod id fecerit, nisi deceptus relatione falsa, & commentitia, non iusta atque sufficiente ad dispensandum cum eisdem. Non enim aliunde, quam ex nimia, eorum relaxatione prouenit difficultas, quam patiuntur in obseruanda nostra Regula, & certum est, quod difficultas, quæ procedit ex habitu vitioso ipsius dispensati, non est iusta causa ad dispensandum. Videatur hac de re Pater Frater Emmanuel Rodrig. 1. tom. quæstionum Regul. 26. artic. 7. & 2. tom. q. 46. artic. 5. in fine.

Nota hoc valde, pro Fratribus impetrantibus dispensationes, absque vlla iusta & rationabili causa.

ARTICVLVS III.

Vtrum Prælati nostri Ordinis Minorum, dispensare possint cum sibi subditis, vt recipiant triticum, siue frumentum, & alia superabundantia, vt postea diuendantur, & pro alijs rebus necessarijs commutentur?

Huic Articulo breuiter, & resolutiue respondetur, per sequentem Conclusionem.

Prælati nostri Ordinis, bene possunt dispensare, cum sibi subditis in eo, quod possint petere triticum, & alia similia, vt vendantur, & ex pretio eorum necessaria emãtur, aut pro alijs rebus necessarijs commutentur. *Mon. Ord. 1. imp. f. 62. & 2 f. 69 conc. 32 & in supp. f. 100. concess. 361.*

Conclusio.

PRælati nostri Ordinis, bene possunt dispensare cum sibi subditis, in eo, quod possint petere & recipere quandoq. triticum, & alia, vt postea diuendantur, & ex pretio eorum necessaria emantur, arq; pro alijs rebus necessarijs commutentur. Hæc Conclusio, probatur expresse ex supradicta concessione Pij II. relata in primo Articulo, nam quamuis diminute referatur ibi à Collectore, re tamen vera, verbis ab eodem positis addendum est, vt & nos addidimus, *item de receptione frumenti pro induendis Fratribus, vbi non est alius habendi modus, & de procurandis in die Sabbati eleemosynis, pro carnibus, vbi est consuetum, & similibus, nec propter hoc dicantur facere contra Regulam.* Omnia supradicta verba omissa fuerunt à Collectore, nostrorum priuilegiorum, hac, vt reor de causa, quia existimauit, & intellexit prædictus Collector, eiusmodi concessionem esse relaxatiuam Ordinis, ac propterea ipsam silentio præterire, ac subticere voluit. Sed reuera habentur in concessione originali, vt constat ex Monumentis nostri Ordinis. Sed quod

dicta

dicta concessio non sit relaxatiua Regulæ, tenet expresse Pater Corduba, in annot. ad dictum Compendium, *verb. dispensatio*, §. 8. quia inquit, ex aliquali causa, recipere frumentum per Sindicum nomine Papæ, aut per alium nomine dantis, non est omnino contra præceptum, de non recipiendo pecuniam, quamuis forte aliquando sit contra aliquam circumstantiam, seu conditionem requisitam, ad plenam & rigorolam obseruantiam, illius præcepti, sicq. in hoc non fit omnino contra, seu extra totam latitudinem illius præcepti, quamuis fiat aliqualiter, in quibus Papa dispensat, seu potius declarat non violari Regulam. Habent enim hæc, sicuti & omnia præcepta moralia suum magis, & minus, intra latitudinem obseruantiæ ipsius Regulæ, quod non aduertunt, neque considerant, aliqui Fratres non multum sapientes, sed nimium scrupulosi, asserentes & dicentes, nostræ Regulæ præcepta, vt in præcedenti Articulo retulimus, non esse præcepta, sed vota, & vota quidem omnia solemnia, in quibus proinde, cum sint de Iure diuino, non potest etiam ipse summus Pontifex dispensare. Sed falluntur quidem, & grauiter, quia nos Minores Fratres, promittentes nostram sacram Regulam seruare, ratione voti non astringimur, nisi tantùmodo ad tria essentialia, & substantialia, quæ communiter dicuntur, Religionis vota, tamquam ad vota; ad alia vero in eadem Regula contenta, obligamur, sed non tamquam ad vota, sed tamquam ad præcepta, ad instar præcepti Quadragesimalis ieiunij, cunctis fidelibus christianis positi ab Ecclesia, in quo iusta existente causa, vt de se patet, bene potest summus Pontifex dispensare, & similiter in alijs, quod proprie loquendo, vt dixi, non tam est dispensare, quam declarare, Regulam in his casibus non obligare. Quod prædictos Fratres oporteret aduertere, cum etiam stando in Iure communi, in aliquo casu particulari, vt supra superq. satis dictum est, idipsum possint facere Episcopi, cum sibi subditis, & pari ratione, cum suis omnes omnium Religionum Prælati.

Nota hoc valde, pro Fratribus plus nimio scrupulosis circa obseruantiã præceptorum Regulæ.

Sed præter dictam Pij Secundi concessionem, habemus ad idem aliam Leonis Decimi, quæ habetur in Supplemento: *Qua concessit, quod Fratres Minores possint recipere triticum, ac alias res superabundantes, quibus in propria specie Fratres non habent vti necesse, aut non in tanta quantitate, vt pro vino, carnibus, ac alijs rebus victui necessarijs, per Sindicum. Romana Ecclesia eisdem Fratribus datum, commutentur, & permutentur, seu vt triticum, & alia huiusmodi vendantur, & ex pecunia inde proueniente, vinum, & carnes, & alia res necessaria emantur.* Sed supradictus priuilegiorum Collector in sua scrupulosa sententia perseuerans, inquit, cauendum esse omnino ab ista concessione, quia est expresse contra declarationem Nicolai Tertij, & relaxatiua, & destructiua strictæ nostræ paupertatis, quam in Regula promisimus, cum talia sic recepta sint manifeste pecunia, cuius receptio notorium est, esse proh bitam in nostra Regula. Nec inquit, sufficit dicere, quod Papa dispenset in hoc, nam per similes dispensationes, vel potius dissipationes, destrueretur nostra Religio, in altissima paupertate fundata. At Pater Frater Antonius de Corduba, in additionibus ad dictum Compendium, *verb. commutare*, §. 3. doctissimus, scrupulosissimus, atque rigidissimus cum esset, vt ex sua nostræ Regulæ expositione, satis constare potest, abstinendum esse dicebat, ab hac tam rigida Collectoris censura, ab eaq. Iure optimo ipse discedit, asserendo, hoc non esse contra Regulam, & aduertendo, quod Papa, non absolute, sed cum duabus limitationibus, id concedit. Prima, quod eiusmodi triticum possit peti, & recipi pro rebus necessarijs,

Suppl. fol. 23. conc. 66. & refertur à Collectore in compendio, verb. commutare, §. 3.

Nota hoc valde.

ceſſarijs, quæ alias ſine pecunia commode haberi non poſſunt. Secunda, quod per Sindicum talia diuendantur pro eiuſmodi rebus neceſſarijs. Quibus ſuppoſitis, inquit, quod non eſt, ibi aliqua maior diſpenſatio, neque fit aliqua maior Regulæ relaxatio, quam cum conceditur, quod per dictum Sindicum procurentur, ſiue recipiantur pecuniæ, pro ſupradictis rebus neceſſarijs, quod cum non ſit contra Regulam, vt tenent grauiſſimi, atque doctiſſimi eiuſdem expoſitores, illudq. habeant noſtri Fratres Ciſmontani, ſecundum Conſtitutiones Martini Quinti, non videtur, quare id nobis facere, non ſit etiam licitum, & quod ſit licitum, latiſſime probat in cap. 4. expoſitionis noſtræ Regulæ, quæſt. 16. Sed adhuc inſtabunt aliqui Fratres, nimium ſcrupuloſi, & illic forſan timentes, vbi non eſt timor, & dicent, quod neque ſummus ipſe Pontifex id poteſt facere, aut ſuper hoc, vllo modo diſpenſare, quia (inquiunt) eſt contra ſolemne votum, & contra Ius diuinum, & dicunt plura alia, quæ referre pudet, pro libito circa hoc, & Eccleſiæ auctoritatem. Sed quam hæc ſint à ratione aliena, ac maiori, & rigidiori cenſura digna, nemo non videt. Et certe ego ex duobus inconuenientibus prædictis magis vellem in leuem aliquam Regulæ relaxationem incidere, quam temere de Papæ auctoritate, & poteſtate dubitare, atque in Fraticellorum olim morem in aliquam hæreſim incidere. Sed de hoc latius habetur in expoſitione, & declaratione noſtræ Regulæ, quam feci. Hactenus de iſto Articulo.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Prælati noſtri ſacri Ordinis, ex iuſta, & legitima cauſa, interdum diſpenſare poſſint, in præceptis, de non equitando, neque portandis calceamentis, & quiſnam Prælatus poſſit in hiſce rebus diſpenſare?

Huic Articulo reſpondetur, per ſequentes Concluſiones.

Prima Concluſio.

Prælati noſtri ſacri Ordinis, iuſta exiſtente cauſa, bene poſſunt diſpenſare, cum ſibi ſubditis, iuſta exiſtente, & rationabili cauſa, in præceptis de non equitando, & de non portandis calceamentis, etiamſi non nimis arcta, & manifeſta neceſſitate, aut infirmitate cogantur. Hæc Concluſio, iam ſatis patet ex ſupradictis, in articulo primo, & ex ſupradicta conceſſione Pij Secundi, explicata & declarata ad modum, quo ipſam explicat, atque declarat ſupradictus Pater Corduba. Sed ſecundo probatur, nam etiam de Iure communi, id facere poſſunt ſupradicti noſtræ Religionis Prælati, quamuis non ſimpliciter, & abſolute, & vt dicitur, ad ſemper, ſed in vno, aut altero caſu, & iuſta, atque legitima exiſtente neceſſitate, pro vt ibidem diximus. Et de nouo dico, quod hoc ipſos facere poſſe, tenent expreſſe Sot. lib. 1. de iuſtitia, & iure, quæſt. 7. art. 3. & Nauar. in ſuo Manual. cap. 11. nu. 21. vbi ſimili quæſtione propoſita, inquit, quod Epiſcopi poſſunt diſpenſare, cum ſibi ſubditis, tam in ſuis proprijs legibus, quam in legibus Papæ, vel Iuris conceſſione, vel conſuetudine introductis, & maxime in triplici rerum ordine, nempe, vbi materia leuis eſt, aut frequens caſus, vel vbi

Prælati noſtri Ordinis iuſta, exiſtente cauſa, bene poſſunt diſpenſare, in præceptis de nõ equitando, & de non portandis calceamentis, atque alijs.

lex

lex proprium bonum suæ ciuitatis respicit, quam esse dicit sententiam Caiet. 2. 2. quæst. 147. art. 4. Et addit, quod eo absente, idipsum potest facere Parrochus, & quilibet Prælatus cum suis Religiosis, quod latius prosequitur supradictus Soto, vt supra diximus, artic. 1. Sed cuinam competat eiusmodi facultas, & quisnam sit Prælatus, qui eiusmodi dispensationem possit facere, Generalis, vel Prouincialis, an vero etiam Guardiani? Difficultatem habet, de qua sit secunda Conclusio.

Nota hoc valde.

Secunda Conclusio.

Non solum Generalis, aut Prouincialis Minister, dispensare possunt ex causa, cum sibi subditis, in præceptis de non equitando, & de non portandis calceamentis, & similibus, verum etiam, & Guardiani, & Ordinarij Prælati. Hæc Conclusio, constat in primis ex supradicta concessione Pij Secundi, vbi hoc ipsum Prælatis cunctis conceditur, absque delectu, & discrimine, & certum est, quod Guardiani, vt ex Superioribus constat, sunt vere, & proprie Prælati, quod sentiens supradictus Pater Corduba, in explicatione dictæ concessionis, posita in primo articulo, pluries illud repetiuit, atque inculcauit, vbi post expressionem Prælati, sæpissime subdit, *quo nomine etiam comprehenduntur Guardiani*. Sed præterea est expressa sententia supradictorum Soti, & Nauarr. locis supracitatis, quod in absentia Episcopi in similibus rebus, dispensare potest Parrochus, cum suis Parrochianis, & in absentia Prioris Prouincialis, id potest Prior Conuentualis: ergo idipsum dicendum est de Guardianis. An vero idipsum possint Præsidentes, siue Conuentuum Vicarij, maiorem difficultatem habet, cum ipsi non sint Prælati Ordinarij. Qua de re videatur Pater Frater Emmanuel Rodriguez, tom. 1. quæstionum Regularium, quæst. 26. artic. 5. vbi hac de re agit. Et qualiter subditi in absentia Prælatorum in imminenti, aut vera existente necessitate, dispensare possint cum sibi ipsis, vtendo epicheija, seu recurrendo ad epicheijam, quæ vt supra diximus, non est proprie, & in rigore dispensatio, cum non sit eximere subditum per licentiam à lege, in casu quo tenetur, sed explicare & declarare, quod non tenetur. Quæ supradicta epicheija, vt certum & manifestum est omnibus in vniuersum competit, & subditis & Prælatis, constitutis in aliqua necessitate.

In supradictis præceptis dispensare possunt, non solum Generales, & Prouinciales, verum etiã Guardiani, & Ordinarij Prælati.

ARTICVLVS V.

Vtrum Prælati Regulares, dispensare possint cum seipsis, in casibus, in quibus dispensare possunt, cum sibi subditis?

ET pro ratione dubitandi, videtur quod non, quia nullus potest in sua propria causa esse Iudex, & vt videtur, secum dispensare, est actus iurisdictionis, quam nemo in semetipsum potest exercere. Qua ratione Abbas, *in cap. magna, de voto*, inquit, quod Episcopus, & similes Prælati, non possunt in votis à se emissis secum dispensare, ac dispensare possunt in votis suorum subditorum. Quinvero, & eadem ratione, nostrorum priuilegiorum Collector, in Compendio, *verb. accedere ad monasteria Monialium, circa finem*, inquit, quod Prælati in dicto casu, potentes dispensare cum

alijs, non possunt dispensare cũ semetipsis. Ex quibus colligitur intentũ Sed reuera hæc opinio, & sententia nimis videtur stricta, & rigorosa, quinvero & falsa, contrariumq. obseruatur in communi praxi, vnde contra eam sequentem statuo Conclusionem.

Conclusio.

Prælati Regulares potentes dispensare cũ sibi subditis, etiam possunt secum dispensare.

Prælati Regulares, potentes dispensare cum sibi subditis, etiam possunt secum dispensare. Hanc Conclusionem tenet expresse Pater Corduba, contra Collectorem supradictum. *eadem verba, accedere ad Monasteria Monialium*, vbi inquit, quod saluo meliori iudicio, Generales, & Prouinciales, quinvero, & Custodes, & Guardiani, bene possunt dispensare cum seipsis, aut semetipsos licentiare, in illis casibus, in quibus licentiare possunt sibi subditos. Et ratio inquit est, quia in actibus, qui non sunt iurisdictionis, vel iudiciariæ potestatis, sed tantummodo superioritatis, bene potest quis licentiare seipsum, sicut & subditos suos, quomodocumque habeat talem potestatem, siue ordinariam, atque ex officio, aut ex commissione, siue concessione facta, sibi ratione officij, sed maxime per Papam. Nam eo ipso, quo sibi confiditur, vt possit alios licentiare, confiditur, atque conceditur, quod & seipsum possit licentiare similiter, nisi id ei specialiter prohibeatur & ex causa. Quod & probat dictus Pater Cordubã in multis casibus, vt in licentiando ad Ordines & ad itinerandum, seu vt Religiosus exeat extra Claustrum, vel ad studia, aut quod sit testis in testamento, vel vt recipiat legata, vt procuret pecuniam pro necessitatibus, in his, & similibus, inquit, communis est Doctorum resolutio, quod potest secum dispensare, & quod Prælatus concedens alicui indulgentias, potest eas sibi lucrari, quemadmodum, & ipse alijs concessit. Similiter Caiet. secunda, secundæ quæstione 46. articulo 5. inquit, quod in suis legibus potest superior secum etiam dispensare eo modo, quo & potest cum suis subditis. Facit etiam ad id, *cap. fin. de pœnit. & remiss.* ibi habetur, *quod Episcopi, & alij, qui licentiare possunt sibi subditos, vt confiteantur alys, licentiare etiam possunt semetipsos ad idem, seu potius sibi prouidum eligere confessorem sine licentia suorum Superiorum*. Nam licet textus loquatur de confessione, idem etiam dicendum, videtur de dispensatione in supradictis Obseruantijs Regularibus, cum de similibus simile fit iuditium, & vnus casus transferatur ad alium. Ex quibus omnibus manifeste colligitur, nostræ Cõclusionis veritas, & quod non substineri debeat opinio supradicta Collectoris. Et ad argumenta, siue rationes dubitandi adductas respondetur, quod dispẽsatio in supradictis, non est proprie actus iurisdictionis, aut iudiciariæ potestatis, vt argumentum prætendit, nam in his certum est, quod nemo potest in semetipsum exercere huiusmodi actus, nec secum dispensare in votis, vt recte tenet Abbas cum communi; secus est autem in his, quæ sunt superioritatis solummodo, quam auctoritatem in semetipsum, bene potest quispiam exercere, eo modo, quo in alios sibi subditos. Id quod explicauit, & declarauit, quinvero & confirmauit antiqua consuetudo, quæ optima est legum interpres, & æquiualet legi, vnde recedendum est in hoc, à nimium scrupulosa opinione Collectoris, & tenenda nostra Conclusio. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

Nota, quod generaliter loquendo, & nisi expresse prohibeatur, Prælatus potens dispensare cum alio, in aliqua lege, siue præcepto, potest etiam cum semetipso.

In his, quæ sunt iurisdictionis, seu iudiciariæ potestatis, non possunt secum Prælati dispẽsare, sed bene in his, quæ solummodo sunt auctoritatis, siue superioritatis.

ARTI-

ARTICVLVS VI.

Vtrum sit verum, & certum, seu vti interdum expediat, quodam viuæ vocis oraculo, quod concessum fuisse dicitur, pro nostro sacro Minorum Ordine, à Pio V. Patri Fratri Ioanni de Aguilera, olim Commissario Romano?

PRo huius Articuli intelligentia, & ipsius resolutione, præmittere oportet, apud quamplures Religiosos, esse quoddam transumptum, non quidem authenticatum, sed simplex, manuscriptum, & nullius sigillo, seu subscriptione obsignatum, cuiusdam viuæ vocis oraculi, quod concessum fuisse dicitur, à S. P. Pio V. anno Domini 1566. die 26. Augusti, ad instantiam, & supplicationem, Patris Fratris Ioannis de Aguilera, Commissarij Romani, toto nostro Ordini Minorum, & omnibus Fratribus, tenoris sequentis: *Quod tantum teneantur seruare sub pœna peccati mortalis, præcepta Regulæ, quæ sequuntur, scilicet, tria vota essentialia, obedientiæ, castitatis, & paupertatis, necnon prohibitionis recipiendi denarios, vel pecunias, & præceptum de dicendo officio diuino secundùm Ordinem Romanæ Ecclesiæ, & præceptum de ieiunijs in Regula inditis, & quod quis calceamenta de corio, quibus omnino pedes cooperiantur, sine necessitate, aut dispensatione Superioris non portet, aut iter faciat equitando sine manifesta necessitate, seu dispensatione Superioris, quibus sua Sanctitas id committit, onerando tamen eorum conscientias, licet non sit arcta necessitas, & quod intra clausuram quarumcumque Monialium non intrent extra casus in earum Regula, & Apostolicis Constitutionibus contentos, & quod Electores, quibus incùbit, teneantur eligere Ministrum Generalem in Festo Pentecostes, & petere à Domino Papa vnum Cardinalem Protectorem Ordinis, & tandem quod à debita obedientia, & reuerentia Domini Papæ quispiam non recedat. In cæteris autem præceptorum transgressionibus, nullus incurrat aliquod peccatum mortale, nisi quatenus aliquod Ius, vel præceptum diuinum naturale, vel humanum fuerit transgressus, aut contemptum habuerit, & ista omnia in foro conscientiæ tantum, sua Sanctitas concesserit, non obstantibus quibuscumque literis, & declarationibus, necnon Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, & dicti Ordinis statutis, & consuetudinibus, & alijs quibuscumque.* Circa quam concessionem, & viuæ vocis oraculum, est magna lis, & controuersia inter Patres nostri sacri Ordinis, an scilicet illud sit certum & verum, atque reputari debeat authenticum, & an eo vti expediat interdum, nec ne? Et prospectis, pensatis, atque intime consideratis, rationibus, & fundamentis, quæ hinc inde pro vtraque huius difficultatis parte adducuntur, quod verius esse credo, & dicendum, atque tenendum, explicabo per sequentem Conclusionem.

Viuæ vocis oraculum, quod à Pio v. P. F. Ioãni de Aguilera dicitur concessum.

Conclusio.

SVpradictum viuæ vocis oraculum, vt credo, non est certum, nec authenticum, neque nobis vllo modo eo vti expedit. Huic Conclusioni adhæreo, propter fortissimas rationes, & primo, quia pro certo habetur, & vero similius est, quod dictum viuæ vocis oraculum, eidem Patri Fratri Ioanni de Aguilera, à quibusdam Fratribus falso fuit impositum, cuius magnum, atque euidentissimum inditium est, quod in libris Ordinis, nullum omni-

Supradictũ viuæ vocis oraculum, non videtur esse certum & authenticũ, neque eo licet nobis vti.

no ipſius reperitur veſtigium, vt habetur firma traditione grauiſſimorum Patrum, qui fuerunt Romæ, & ſumma diligentia illud exquiſierunt, cupientes ea de re certiores fieri. Quibus & accedit, nã etiam ipſa tranſumpta, quæ vulgo circumferuntur, non ſunt ſibi cohærentia, aut conuenientia, ſed quædam feruntur vno modo, alia vero altero, quod ipſorum falſitatis nouum, & nec paruum quidem eſt inditium. Secundo nam dato caſu, quod dictum viuæ vocis oraculum, eſſet certum, verum, & authenticum, adhuc ipſo non expedit nobis vti, ſeu vllo modo eſt vtendum, cum ſit Regulæ noſtræ adeo relaxatiuum, & quammagna ſit differentia, latiſſimumq. diſcrimen inter ipſum, & præfatam conceſſionem Pij Secundi, de qua ſuperius diximus. Nam in dicta conceſſione, nulla ſit Regulæ noſtræ relaxatio, quinvero ſecundum ipſam, Regula noſtra integra, atque intacta permanet, ſolumq. conceditur Prælatis facultas, vt in præceptis non eſſentialibus eius, diſpenſare poſſint cum ſibi ſubditis, iuſta interueniente cauſa, etiamſi non ſit arcta neceſſitas, quod etiam ſtando in Iure communi, vt dictum eſt ipſa ex cauſa facere poſſent: at vero ſecundum præfatum viuæ vocis oraculum, Regula noſtra remanet truncata, nimiſq. relaxata, multaq. ex ipſa detrahuntur per illa verba ibidem poſita, *in cæteris autem præceptorum tranſgreſſionibus, nullus aliquod mortale peccatum incurrat*, quod reuera eſt diſpenſatio facta in ipſa, Regula ſimpliciter & abſolute, vt de ſe patet, quod longe diſtat, ab eo, quod ſupradictus conceſſit Pius Secundus, quod vt dixi, abſque ſpeciali aliquo priuilegio, ipſis Prælatis conueniebat ex Iure communi. Quibus omnibus, & accedit alia noua ratio, quæ erit tertia in ordine, & ea eſt, nam nullo viuæ vocis oraculo, nos Minores Fratres vti poſſumus, ſine aſſenſu, atque ſpeciali licentia Generalis Miniſtri, de quo plura habentur in libris Ordinis viuæ vocis oracula, conceſſa Ordini noſtro, à diuerſis ſummis Pontificibus. Quinvero, & Leo Decimus, hoc ipſum conceſſit Fratribus Auguſtinenſibus, & Eugenius Secundus, & Clemens Quartus Ciſtercienſibus, prout refertur in eorumdem priuilegiorum Compendio, *verbo, priuilegium*, §. 6. & in Compendio Societatis Ieſu, eodem verbo, § 3. Ex quibus infertur, quod quando prædictum viuæ vocis oraculum, eſſet certum, & verum, & alicubi inueniretur authenticum, adhuc eo non eſſet à nobis vtendum, aut nobis licitum vti illo, cum non fuerit per Ordinem receptum, neque ad id habeatur licentia, & conſenſus Generalis Miniſtri, vt præmittitur, neceſſarius per ſupradicta viuæ vocis oracula, ſpecialiaq. priuilegia. Eo vel maxime, cum ſupradictum viuæ vocis oraculum, non ſit perſonale priuilegium alicui perſonæ particulari conceſſum, ſed toti Ordini, vt ex ipſius verbis conſtat, quo fit, vt non poſſit à Fratribus in particulari recipi, nec eo ipſi poſſent vti, quin prius per totum Ordinem recipiatur, aut ſaltim per eiuſdem caput Generalem Miniſtrum. Non enim credendum eſt velle ſummum Pontificem, aut tale vnquam ipſius fuiſſe intentum, quod in vno, eodemq. Ordine diuerſus eſſet viuendi modus, & quod quidam Fratres adunguem obſeruent ea, quæ ſunt ſuæ Regulæ, alij vero minime, & in eodem Conuentu qui ſpiam ſtricte, alter vero laxe, ſeu relaxate viuat, ita vt de eo Iure optimo dici poſſit, illud Ieremiæ: *Numquid auis diſcolor hæreditas mea mihi?* Non (inquam) hoc de tanto ac tam magno Pontifice eſt credendum. Tandem vltimo probatur ſupradicta Concluſio, nam dato caſu (vt præmittitur) quod dictum viuæ vocis oraculum eſſet verum, certum, & authenticum, adhuc illo minime eſt vtendum, cum ſit expreſſe, atque ex diametro pugnans, cum Concilio Tridentino, *ſeſſ. 25. de Regul. cap. 1.*

Nota hoc valde, quod Religioſi, non vti poſſunt viuæ vocis oraculis, ſine aſſenſu, & ſpeciali licentia Generalis Miniſtri.

Ierem. 9.

cap. 1. & 6. vbi decernitur, & statuitur, *quod Regulares omnes tam viri, quam mulieres ad Regulæ, quam professi sunt, præscriptum, vitam suam instituant, atque componant,* & inferius, *sess.* 25 *cap.* 2. dicitur, *vt hoc exequutioni mandetur, reuocando omnia priuilegia in contrarium*. Et licet dicatur, quod dictum indultum à Pio Quinto, fuit post prædictum Concilium Tridentinum concessum, ac proinde per ipsum non esse sublatum, aut derogatum, adhuc tamen sublatum, atque derogatum esset, per Constitutionem, & Extrauagantem Gregorij XIII. datam Romæ, Pontificatus sui anno primo, quæ incipit: *In tanta negotiorum mole*, qua expresse reuocauit omnia concessa à prædicto Pio Quinto, quoquo modo contraria dicto Concilio Tridentino, & hoc sufficit.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Prælati Regulares, volentes cum sibi subditis dispensare, hoc alij possint committere?

DIfficultas præsentis Articuli, pendet ex resolutione alterius difficultatis, an scilicet delegatus à Papa, vel à Principe, indistincte possit totam causam, vel ipsius partem alteri delegare, & committere? Qua de re latissime agit Syluester, *verbo, delegatus, num.* 10. & 11. explicando, in quibus casibus Delegati possunt subdelegare, & in quibus non. De quo longissimam ipse iam habui disputationem, in quæstione secunda, mei ordinis iuditiarij per plures Articulos, quam ob causam, & quia hoc non est præsentis speculationis, ab ipsa consulto supersedeo, propositæq. difficultati breuiter respondeo per sequentem Conclusionem.

Prima Conclusio.

PRælati Regulares, volentes cum sibi subditis dispensare, bene possunt hoc alijs committere, & delegare. Hæc Conclusio, habetur expressa, *in l. Iudice, C. de iudic.* & *in cap. finali, de officio delegati*, & tradit eam Innocent. *in cap. Pastoralis, eodem titulo*, quod est quammaxime verum, cum in dicto casu, non intelligatur electa fides, siue industria eius, cui negotium committitur. Cui Conclusioni fauet, etiam vniuersalis consuetudo, quæ legem interpretatur, estq. multum rationabilis, qua Prælati eiusmodi dispensationes, solent alijs committere, idq. merito, nam vt plurimum subditi Prælatos verentur, vnde & rationi est consonum, quod præ nimia verecundia non ipsi patiantur, quinvero alijs viris Religiosis, & doctis committatur, vt cum eisdem possint dispensare. Facit ad hoc, nam & priuilegium concessum Prælatis pro tempore existentibus, vt possint cum sibi subditis dispensare, est perpetuum, datq. proinde iurisdictionem ordinariam, ex natura sua alijs delegabilem, vt expresse tenent Glossa, *in cap. finali, de officio ordinarij*, quæ ad hoc propositum est singularis. Et hæc de isto Articulo breuiter dixisse sufficiat.

Prælati Regulares, volentes cum sibi subditis dispensare bene possunt hoc alijs committere, & delegare.

Nota, quod priuilegium perpetuum, dat iurisdictionē ordinariā, & subdelegabilem.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum quando Prælatus mandat, fieri aliquid contra Regulam, seu contra aliquod præceptum Regulæ, censeatur proinde in ipso dispensare?

HAnc difficultatem mouet Caiet. 2. 2. quæst. 104. artic. 5. in solutione ad tertium, & intelligenda est de Prælatis potentibus dispensare, nam in alijs, qui eiusmodi non habent facultatem, minime locum habet. Et præmissa distinctione, de dispensatione, quæ interdum fit, fieriq. solet, absolute, & sine causæ discussione, quia nempe sic videtur Prælato, superficie tenus, aut quãdo sine causa dispensatur, vt cõmuniter fieri solet in rebus leuibus, & de dispensatione, quæ fit, fieriq. solet, cum causæ vrgentis discussione, & cognitione, de mente supradicti Caiet. propositæ difficultati respondeo, per duas sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Si Prælatus eũ subdito adhibitũ, & sine causa dispẽset, in his, quæ sunt cõtra vel præter Regulam, non tenetur subditus ei obedire.

SI Prælatus præcipiat aliquid contra, vel præter Regularem vitam, dispensando primo modo, non tenetur subditus ei obedire, sed sequi debet potius, statũ suæ Religionis. Ratio huius Conclusionis est, quia dispensatio facta sine causa legitima, sufficiente ad relaxationem legis, in hoc casu non est dispensatio, sed dissipatio, nisi forte dispensans sit Princeps, & fit in his, quæ sunt mere de iure positiuo.

Secunda Conclusio.

Quando Prælatus dispensat, cum subdito eũ causa legitima, tenetur subditus eidẽ obedire.

Si vero Prælatus præcipiat aliquid subdito, dispensando secundo modo, hoc est, cum causa legitima, in tali casu tenetur subditus illi obedire. Hæc Conclusio probatur, nam ex quo accessit legitima dispensatio, opus illud pro tunc, non est contra, aut præter Regularem vitam: & si ex alia parte subest causa præcipiendi, & fiat propter aliquem finem subordinatum Regulari conuersationi, seu vitæ, ad quam omnia præcepta ordinantur in Religionibus, faciendum id est, & non vlla ratione excusatur, subditus ab eiusmodi adimplectione. Pro quo facit dictum Diui Bernardi, lib. dè dispensat. & præcepto, ibi inquit: Votum meum non augeat, nec minuat Prælatus sine necessitate. His verbis insinuans, quod quando necessitas adest, potest illud augere, atque minuere Prælatus, ac præcipere aliquid, quod alias sit, aut esse videatur contra Regulam. Nam præcipiendo dispensat, aut saltim dispensare videtur, cum possit, & ita subditi in hisce rebus, quando Prælati aliquid eiusmodi sibi præcipiunt, attendere debent, an in eo casu sit sufficiens causa ad dispensandum, & si eam viderint esse talem, clausis oculis debent obedire, quia non debent præsumere, quod Prælati prædicti contra conscientiam, & animam suam, idipsum sibi præcipiant, nisi dispensando cum eisdem. Attamen si viderint, nullam esse prorsus dispensationis causam, nec Prælatum, hac de re multum curare, non illi in eo casu contra Regulam, seu Regulæ præcepta, tenentur obedire, neque eius iussa exequutioni mandare, nisi vt dictum est, iusta interueniente causa cum ipsis dispenset.

Nota hoc valde, pro dispensatione Prælatorum, cum sibi subditis, & qualiter in hisce rebus ipsi se habere debeant.

ARTI-

ARTICVLVS IX.

Quænam sit iusta causa, dispensandi cum aliquo Religioso, vt ad aliam Religionem laxiorem se transferre possit?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

AD hoc, vt aliquis Religiosus se transferat, ad aliam Religionem strictiorem, sufficiens esse causa videtur, zelus perfectioris Religionis, vel declinatio sui Ordinis à debita perfectione. Hæc Conclusio est expressa D. Thomæ 2. 2. quæst. 189. art. 8. & Syluest. *verbo Religio*, 4. §. 1. & 2. & Nauarr. *in cap. statuimus, nu.* 4. & Cordub. super nostram regulam Fratrum Minorum, cap. 2. quæst. 17. à cuius Conclusionis probatione, & ampliori tractatione consulto supersedeo, quia hac de re in præcedenti Tomo, quæst. 31. per plures Articulos plura diximus, agendo de Religiosis professis, quantum attinet ad transitum ad alios Ordines.

Sufficiens causa transeundi ad aliam strictiorem Religionem, est zelus maioris perfectionis, seu declinatio suæ Religionis, à debita perfectione.

Secunda Conclusio.

Ad hoc, vt aliquis Religiosus se transferat, ad alium ordinem laxiorem, iusta & sufficiens causa esse videtur, infirmitas, siue debilitas, & delicata complexio, ad obseruandas austeritates suæ Religionis. Hæc Conclusio est etiam D. Thom. loco supracitato, & Sylueſtri, & Nauarri. De qua etiam plura diximus supra, loco citato in præcedenti Tomo, vbi etiam diximus ad id esse iustam, atque sufficientem causam, vrgens parentum necessitas, vtpote si in Ordine proprio, non sit commoditas ad subueniendum illis, per modos licitos & congruentes suæ Regulæ. In tali casu communis est Doctorum opinio, quod est sufficiens causa ad dispensandum cum dicto Religioso, vt se transferat ad aliam Religionem laxiorem, etiam Monachalem, dummodo eiusmodi Religiosus non sit ex Mendicantibus, quia talis transitus est sibi prohibitus per Extrauagantem Martini IV. quæ incipit, *Viam ambitiosæ cupiditatis*, nisi forte quis dicat, supradictam prohibitionem esse intelligendam, quando fit sine iusta causa, aut cum illa, virtute alicuius licentiæ specialis, & non ex concessa à iure facultate.

Ad hoc vt Religiosus se trãsferat ad Religionem laxiorem, sufficiens esse causa videtur, infirmitas, corporis debilitas, aliaq. huiusmodi ad seruandas austeritates prioris Religionis.

Tertia Conclusio.

Erit etiam sufficiens causa ad dispensandum, in eo vt quis se transferre possit ad laxiorem ordinem, iusta ignorantia de his, quæ profitentur in tali Religione. Hæc Conclusio est expressa Patris Cordub. loco supracitato, & probatur & declaratur Conclusio, nam si quis v. g. propter suam ignorantiam, atque simpliciratem, non intellexit regulam, & eius obligatoria, tempore professionis, & postea videt se strictius obligari, & quod alumni illius Religionis laxius viuunt communiter, licite posset cum illo dispensari, vt ad alium Ordinem se transferat, seruatis seruandis, quæ supra in præcedenti Tomo diximus esse obseruatu necessaria, ad hoc, vt licite fieri possit eiusmodi transitus. Et ratio dictæ Conclusionis est, nam cum intentio & voluntas supradicti, non fuerit se obligare in professione sua, ad tantam vitæ rectitudinem, perfectionem, siue austeritatem, quanta in illa Religione,

Ad hoc, vt Religiosus se trãsferat ad laxiorem Religionẽ etiam sufficiẽs esse causa videtur iusta ignorantia de his, quæ profitenda erant in tali Religione

ne, iuxta regulam obſeruari præcipitur, ex præceptoque obſeruari habet, ſufficiens eſſe cauſa videtur ad diſpenſandum cum illo, vt ad laxiorem Religionem ſe transferat. Sed difficultas eſt, an ad idipſum ſufficiat difficultas, & moleſtia, quam quis patitur, ad obſeruanda ſuæ Religionis præcepta? De quo ſit quarta Concluſio.

Quarta Concluſio.

Difficultas, quæ ſe tenet ex parte diſpẽſati, aut ex illius prauo habitu, nõ eſt ſufficiens cauſa diſpẽſandi, ad hoc, vt quiſpiã ſe trãsferat ad laxiorem Religionem.

Si difficultas ſit in re ipſa, vtpote, quia inconſulta prudentia, non commenſurando vires ſuas & Religionis aſperitates cum ſua delicata complexione profeſſionem emiſit, in tali caſu dicta difficultas, atque temeritas, ſufficiens eſt cauſa diſpenſandi, ſecus eſt autem, ſi difficultas illa ortum habet à prauo ſuo habitu, & deprauata conſuetudine, nam in tali caſu non erit cauſa ſufficiens. Hæc Concluſio iam ſatis patet ex ſupradictis, & quia nemo debet ex delicto reportare commodum. Sit quinta Concluſio.

Quinta Concluſio.

Difficultas, quæ ſe tenet ex parte Religionis ex aliquo incidenti caſu poſt factã profeſſionem, vtpote infirmitas ſuperueniens, non eſt ſufficiens cauſa diſpenſandi vt quis ſe trãſferat ad laxiorem Religionẽ

Si vero difficultas ex aliqua cauſa obueniat, poſt profeſſionem factam, vtpote ex aliqua infirmitate, vel quacumque alia ratione, non eſt ſufficiens cauſa ad diſpenſandum, vt quis tranſeat ad aliam Religionem, nam in tali caſu Religionum Prælati cum ipſo diſpenſare poſſunt, & debent in eiuſdem aſperitatibus. Hanc Concluſionem tenet expreſſe, Magiſter Soto lib. 1. de iuſt. & iur. quæſt. 7. art. 3. reſpondendo ad prædictam dubitationem, in caſu tamen quo dicti Prælati diſpenſare nolint, & Fratres murmurent, dicendo illum relaxare Religionem, magis præ oculis habentes literalem ſenſum, ſeu potius exteriorem auſteritatem, quam pietatem & charitatem, crediderim ſufficientem eſſe eam cauſam, ad diſpenſandum cum illo. Item, & perſequutio magna ſi ſuboriatur alicui in aliqua Religione, cui ille nullam dedit cauſam, ſed vt dicitur, odio habetur gratis. Et tandem vt hæc omnia vnico concludamus verbo, dico, quod hac de re, non poteſt tradi regula certa & determinata, ſed maxima ex parte, id relinquendum eſt arbitrio æqui & boni viri, quapropter ab huius rei ampliori tractatione ſupерſedeo, cum in præcedenti Tomo loco ſupracitato, & in præcedenti Quæſt. Art. 4. & 5. de hoc argumenti genere, plura dixerimus.

ARTICVLVS X.

Vtrum quando Papa, aut eius Legatus, conceſſam à ſe diſpenſationis gratiam, alicui committunt Ordinario, vt verificata narratiua diſpenſet cum aliquo, morte Papæ, aut Legati concedentis, finiatur eiuſmodi delegatio?

Sæpiſſime contingit, quod Papa, ſiue ipſius Delegatus, conceſſam à ſe diſpenſationis gratiam, alicui committũt Ordinario, vt verificata narratiua, diſpenſet cum aliquo, atque ita fieri præcipit Concil. Trid. *ſeſſ. 22. de reformat. cap. 5.* & idipſum contingit in Religionibus, cum Fratres, ſiue Moniales expoſcunt à Papa, ſeu ab eius Apoſtolico Nuncio, diſpenſationes aliquas, ſuper aliqua re, quam ipſi narratiuam Prælatis Regularibus committunt, vt ipſa verificata cum eiſdem diſpenſent: quæritur nunc, an eiuſmodi delegationes, finiantur morte concedentium? Cui difficultati breuiter, atque reſolutiue reſpondeo per ſequentem Concluſionem.

Concluſ-

Conclusio.

DIspẽsationes, siue delegationes supradictæ, morte Papæ, aut Nuntij Apostolici concedentis, minimè spirant, aut exstinguuntur. Hanc sententiam & Conclus. tenet expresse Sylvest. *verba gratia.* §. 2. & est communis omnium Doctorum Iurisconsultorum resolutio. Qui omnes eam intelligunt, atque intelligendam esse volunt, etiam vt dicitur, re integra, & quamuis prædicti Prælati non dispensauerint, aut nondum gratiam dispensationis acceperint. Nam dicta dispensatio, quantum est ex parte Papæ, siue eius Nuntij Apostolici, iam plene facta est, in gratiam, atque in fauorem petentis, dum tamen vera sit narratiua, dictisque Prælatis, siue Ordinario tantum cõmittitur, aut demandatur, exequutio gratiæ iam factæ, nec ipsis committitur substantia, aut aliquid substantiale causæ, an expediat, vel non expediat id facere, tanquam Iudicibus delegatis, sed solummodo, an sit vera facti præteriti enarratio, qua stante, iniusti essent eiusmodi Prælati, si non dispensarent. Sed quidquid de hoc sit, certissimum est, redeundo ad nostrum propositum, quod exequutio gratiæ iam factæ, non spirat morte concedentis, vt late prosequitur Couarr. in pract. qq cap. 11. nu. 2. colum. 3. Nec dictis obstat *cap. si cui, de prabend. in 6.* ex quo nonnulli volunt colligere contrarium. Nam respondetur, quod ibi illa gratia facta est, si in vita eiusdem Papæ, vacaret præbenda in communi, quam ipse iure ordinario poterat conferre, at in proposito est singularis dispensationis gratia (vt supponitur) iam à Papa facta, eiusmodi priuatæ & particulari personæ, & Prælatis Regularibus, siue Ordinario tantummodo conceditur exsequutio. Quæ pro isto Articulo dicta sufficiant.

Non extinguũtur, nec expirãtur morte Papæ delegationes, quæ concedũtur ad dispensandum cum aliquibus.

Executio gratiæ iam factæ, non expirat morte concedentis.

ARTICVLVS XI.

Vtrum Prælati Regulares, in foro exteriori dispensare possint, cum sibi subditis committentibus aliqua delicta, propter quæ in aliquibus constitutionibus Apostolicis, apposita est pœna, vt ipso facto sint priuati omnibus officijs, & inhabiles ad alia in futurum?

PRo huius Articuli intelligentia, & resolutione, oportet in memoriam reducere, quæ dicta sunt supra, nempe, quod Prælati generales & Prouinciales, Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentes, possunt circa sibi subditos, quidquid Episcopi circa suos, per gloss. singularem, & communiter receptam *in Clem. 1. de reb. Eccles. non alienand.* de, qua supra pluries diximus, in multis occurrentibus casibus. Secundo est aduertendum, quod Alex. III. *in cap. at si Clerici, §. de adulterijs, de iudic.* concedit Episcopis, vt in adulterijs, alijsq. minoribus delictis, cum Clericis peracta pœnitentia dispensare possint. Hic inquirendum, atque disputandum se se offerebat, de grauitate huius criminis, & quænam dicantur, seu dici debeant crimina, siue delicta adulterio minora, quæ vero maiora? Sed hæc res propriam habebit sedẽ, & locum in alio Tomo, vbi Deo dãte, agendum erit à nobis, de pœnis correspondentibus, omnibus in vniuersum delictis. Pro nunc dixisse sufficiat, quod inter maiora delicta à Doctoribus, simplex fornicatio enumeratur, qua maius est adulterium, vt docet D. Augustinus, & habetur *in cap. adultery malum, 32. quæst. 7.* vincitur autem adulterium

terium ab incestu, prout ibidem dicitur, sed omnibus his grauiora, atque maiora sunt Sodomia, & crimen assassinatus, & homicidium qualificatum, vt habetur *in d.cap.adulterij malum, & in cap.ille qui*, 22 q.5. Ex quibus omnibus colligitur, quod Episcopi cum Clericis, peracta pœnitentia, dispensare possunt, in pœnis correspondentibus delicto adulterij, ipsoq. minoribus, non autem in maioribus, nam hæc specialiter Papæ reseruantur, His vtcumque sic dictis, atque præmissis, difficultati propositæ, breuiter respondetur per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Prælati Regulares in exteriori foro dispensare possunt cum sibi subditis peracta pœnitentia in omnibus pœnis delictorum adulterio minorum, non autem in maioribus.

PRælati Regulares, in exteriori foro dispensare possunt, cum sibi subditis, peracta pœnitentia, in omnibus pœnis quæ fuerint positæ, propter aliqua crimina, atque delicta adulterio minora, non autem in maioribus. Hæc Conclusio iam plane constat ex supradictis. Sed intelligenda est Conclusio, non reseruante sibi specialiter Papa pœnam alicuius delicti. Sicq; possunt prædicti Prælati dispensare cum sibi subditis, in omnibus irregularitatibus, atque depositionibus verbalibus, & priuatione officij, siue beneficij, & inhabilitatibus ad ea, siue alia, peracta pœnitentia, quando resultant ex delictis, non adulterio grauioribus. Quod fuisse per Summum Pontificem determinatum & statutum, rationi fuit quammaxime consonum, nam licet eiusmodi delicta sunt grauia, multa item animaduersione digna, frequenter tamē committuntur. graoeq. esset nimis, propterea semper ad Sedem Apostolicam recurrere, ad dispensationem impetrandam. Ad consulendum ergo tanto Clericorum damno & labori, Alexan. III. eiusmodi dispensationes, Episcopis peracta pœnitentia commisit, & dico, peracta pœnitentia, quia ita habetur ibidem, & quia nemo præter Pontificem Maximum dispensat, aut dispensare potest, absque causæ cognitione. Circa hanc materiam iterum redibit sermo, quando agemus de pœnis contractis à Religiosis, introducentibus mulieres in Monasteria virorum. Atque ita pro nunc hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS XII.

Qualiter in negotijs, causis, & necessitatibus occurrentibus vtendum sit Epicheya?

Quidnam sit epicheija, & qualiter ista competat, non solum Prælatis verum etiam subditis.

IAm supra semel atque iterum dictum est, quod epicheija propriè, atque in rigore loquendo, non est dispensatio, sed multum ab ea differt. Non enim est eximere subditum per licentiam à lege, in casu quo illam obseruare tenetur, iusta & rationabili interueniente aliqua causa (quod proprie, ad dispensationem pertinet) sed explicare, atque declarare, quod in illo casu nō teneatur obseruare legem. Quo fit, vt epicheia non solum competat Prælatis, verum etiam subditis, in quo etiam a dispensatione differt, quæ solum Prælatis conuenit. Vt igitur sciri possit, qualiter dicta epicheija sit vtendum, tam à subditis, quàm à Prælatis, quod maxime cognitu est necessarium, ad regimen Reipublicæ, & ad pacandas & quietandas multorum Religiosorum conscientias, qui plus nimio interdum innumeris agitantur & molestantur scrupulis, quæstionem hanc in præsentiarum in medium libuit producere, vt præ manibus habeantur, quæ ad hoc propositum visa fuerint necessaria,

necessaria, cui vt debite satisfaciam pro meo more, resolutiue respondeo per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

QVamuis præcepta Dei nostri, Optimi Maximi, stricte, & ad vnguem sint obseruanda, quoad maxime fieri poterit, vtpote in quorum stricta & rigorosa obseruantia, ipse Deus sum opere delectatur, iuxta illud Psalmi 118. *Tu mandasti mandata tua custodiri nimis*. Non tamen hoc ita est intelligendum, vt existimemus, quod velit nos Deus obligare ad vix possibile, seu ad nimis difficilia, nam ciuiliter & moraliter loquendo, quæ talia sunt, secundum iura, censentur & reputantur impossibilia. Hæc Conclusio cum multis & argumentis & auctoritatibus posset comprobari, hoc solummodo ero contentus dixisse, quod iuxta Sapientis dictum *Sentiendum est de Domino in bonitate, atque in simplicitate cordis quærendus est*. Cui concinit illud, quod Lucæ 10. dixit Christus Dominus, nempe, *ipsius iugum esse suaue, & onus eius leue*. Quod haudquaquam recte dici posset, si obligaret nos Deus, vt præmissum est, per legem suam ad impossibilia, seu nimis difficilia, vel ad id, quod ciuiliter & moraliter loquendo, censeretur, & reputaretur impossibile Quibus & accedit aliud eiusdem Sapientis dictum, quo dixit Prouerbior. 30 *Noli esse nimium iustus, nam qui vehementer emungit, elicit sanguinem*. Hinc fit, vt in obseruantia supradictæ legis, & quorumcumque aliorum præceptorum, generale & vniuersale sit omnium Doctorum consilium, recte hac de re sentientium, quod potius est declinandum ad æquitatem, quam nos in præsentiarum vocamus epicheiam, quam ad rigorem. Aiunt enim, Ius esse medium quoddam, inter æquitatem & rigorem, atque inter hæc duo extrema, potius ad æquitatem, quam ad rigorem oportere declinare. Ad quod propositum dicunt Iurisconsulti, quod rigor est excessus, siue austeritas iuris, siue legis aliquoties ad terrorem tantum scriptus, qui seruandus non est, nisi vbi exemplum mali timetur, *per cap. sed & illud, dist. 47*. Equitas vero, inquiunt, est iustitia dulcore misericordiæ temperata, quam semper Iudices, atque Prælati habere debent præ oculis, nam melius est de misericordia, quam de seueritate reddere rationem, iuxta *cap. alligans, 26. quæst. 7.* Facit & *l. quod si effici, ff. de ea quod certo loco, & cap. disciplinæ, dist. 45. cap. pondera, dist. 50.* quo fit, vt semper iura humana intendant cum misericordia pugire, *iuxta regulam in pœnis, in 6.* Idq. merito, cum à diuino deriuentur iudicio, in quo, vt ex sacra pagina frequentissime habetur, iustitia semper cum misericordia est temperata. Ex qua Conclusione, atque generali regula, elicere poterunt omnes tam Prælati, quam subditi, qualiter se gerere debeant in diuinæ legis, atque aliorum præceptorum obseruantia, ita vt quamuis sint nimis obseruantes, non tamen nimis rigidi, aut scrupulosi. Sed sciant, multoties, quinuero & frequentissime, aut saltem quotiescumque necessitas id exposcit, vtendum esse ab ipsis epicheija & æquitate, quæ est interdum à verbis legis discedere, seruata tamen eiusdem intentione & respectu habito ad illud, quod dicere, & determinare, atque diffinire Deus ipse, & quilibet legislator consultus in tali casu. Sed vt ad magis particularia descendamus, sit secunda Conclusio.

Præcepta Dei quãuis stricte sint obseruanda, non tamen obligãt ad vix possibile.

Sapien. 1.

Qualiter sit intelligendum, quod Ius est quasi medium inter æquitatẽ & rigorem.

Iudices & Prælati semper esse debent proni & propensi ad æquitatem, potius quam ad rigorem.

Secunda Conclusio.

Haudquaquam credendum est, quod velit Deus Optimus Maximus, aut Ecclesia, quæ Spiritu Sancto regitur & gubernatur, per leges Iuris obligare nos

Non est credẽdũ, quod Deus siue Ecclesia per sua præcepta obligare nos velit ad aliquid stultum atque inurbanum, seu per quod stulti & fatui reddamur.

Psal., 30.
Eccles. 15.

nos ad exequendum ea, quæ adimplentes stulti & fatui omnino redderemur, seu ex quorum obseruantia omnino tolleretur vrbanitas & honestas, & communis hominum conuictus. Hæc Conclusio satis est clara & manifesta, nam non credendum est de Deo, aut eius Ecclesia, quod imponere voluerint nobis onera grauia, atque incomportabilia, quæ nullo modo portare possimus. Id quod Christus Dominus in Pharisæis acriter reprehendit olim Matth. 23. Non etiam Deus, aut eius Ecclesia vult, aut nobis consulit nenias, aut quod sic se habeat homo, vt alijs sit ludibrio & opprobrio. Pro quo facit quammaxime illud quod dixit Regius Psaltes olim, Psal. 30. nempe, *quod odit Deus obseruantes vanitates supernacuas*. Sapiens etiam Ecclesiast. 15. inquit, *quod displicet eidem infidelis & stulta promissio*, & alibi dicitur, *quod omnia Domini mandata, iustitia sunt, æquitas & iudicia*. Qua de re videatur glossa & Innocen. *in cap. nouit, de sententia excommunicationis*. Eadem ratione, nec etiam vult ipse Deus, aut Ecclesia, obligare nos ad quippiam, ex quo graue aliquid immineat malum probabiliter, & quod nonnisi cum magno damno, atque detrimento nostro fieri possit, aut ex quo necesse sit, quod aliquod sequatur scandalum. Quæ omnia sunt maxime notanda, atque consideranda, vt sciamus qualiter nos obligent leges diuinæ, siue Ecclesiasticæ, & quorumcumque aliorum præceptorum obseruantia. Sed tamen vt ne ex his quispiam decipiatur, aduertere etiam libuit, quod non de facili iudicare debemus, quamcumque causam in diuinis præceptis, siue Ecclesiasticis adimplendis, difficultatem esse quammaximam, meritoque proinde iniquitas sibi, vt dixit Regius Psaltes, olim Psalm. 76. fingendo necessitatem, vbi forsan nulla est omnino necessitas; quinuero oportere, quod necessitas sit certa & manifesta, aut saltem multum apparens, repræsenteturq. imminentia inconuenientia, mala & scandala, seu incommoda, quæ ex alicuius legis obseruantia possunt exoriri. Quibus in rebus vt non errare contingat, optimum erit consilium in negotijs dubijs, vt semper aliorum desumatur consilium, & Sapientum, atque Religiosissimorum hominum stetur iudicio. De quo etiam sit tertia Conclusio.

Tertia Conclusio.

Quantũ valeat Sapientium cõsilium ad pacãdas conscientias, & qualiter qui illud sequitur, tutus remanet in conscientia.

Ad pacandas, atque quietandas, nimium timoratas, & scrupulosas conscientias, magni refert, multumq. valet sapientum & Religiosissimorum hominum spectare consilium, nam qui cum consilio aliquid agit, deponendo conscientiam erroneam, tutus remanet in conscientia. Hæc Conclusio est expressa D. Antonini de Florentia 1. part. tit. 3. cap. 10. & Gerson 5. par. de remed. contra pusillanimitatem, alphabeto 69. littera Q. & in tractatu de diuersis Diaboli tentationibus, alphabeto 70. littera etiam Q, vbi latissime agit de hac materia, nempe de quietanda conscientia dubia, & tollendis multorum scrupulis. Pro quo supradictam tradunt generalem regulam, vt qui huiusmodi habent conscientias inquietas, dubias, atque scrupulosas, exposcant, semper aliorum consilium, illudq. sequantur, quantumcumque aliud sibi videatur. Nam (inquiunt) in his quæ rationabiliter dubitamus, non peccamus alijs acquiescendo, etiamsi alias erroneum aliquid committatur, nam inuincibiliter excusamur per ignorantiam eiusmodi, quinuero potius mereri poterimus interdum, propter humilitatem, dum captiuamus intellectum & voluntatem nostram, in obsequium Christi. Hæc omnia sunt valde notanda, atque memoriæ commendanda. Videatur hac de re D. Gregorius in Moralibus, explicando illa verba Iob, cap. 1. quibus dicitur *quod boues arabant, & asinæ pascebant iuxta illos*, vbi ad hoc propositum dicit

Nota valde q̃ disponenda cõ scientia dubia.

sit plura, eaq. notatu dignissima. Pro qua etiam facit illud, quod dixit olim Thobias filio suo cap. 1. *Semper consilium à Sapiente perquire*, & Salomon Prouerb. 3. & 22. *Ne innitaris prudentiæ tuæ, & ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt tibi patres tui*. Videatur etiam hac de re Nauarr. in suo Manuali cap. 27. nu. 286. vbi agit de opinione eligenda, & de quibusdam conscientiæ nimis scrupulosæ medicinis. Quæ omnia multum proderunt ad pacandas, atque assecurandas, multorum scrupulosorum conscientias.

Quarta Conclusio.

Quid sit inspiciendum in rebus dubijs, ad faciendum quæ iter Ecclesiæ præcepta præticari debeat.

Ad sciendum in rebus dubijs, qualiter Dei & Ecclesiæ præcepta exequi & practicari debeant, summopere oportet respicere, ad communem viuendi modum, virorum bonorum, prudentum, & peritorum, atque timoratorum, ex quibus desumi debet exemplum, quorum vita esse nobis debet viuendi regula, nam qui tales sunt, rectum præsumuntur habere iudicium, sicut & rectum habent affectum. Hæc Conclusio est valde notanda, atque memoria commendanda, pro qua facit *& cap. sit vius, 16. quæst.* 1. quod est. D. Hieron. ad Rusticum Monachum, vbi illi consulit, vt inter bonos semper obseruet meliores. Certum etiam est, quod in omnibus, sed maxime in legibus humanis, & his quæ iure humano tantum sunt prohibita, multum prævalet consuetudo, vt supradiximus. Etenim si ea fuerit præscripta, atque legitime introducta, est optima legum interpres, quinuero & tollit legem, excusatq. à peccato, in totum. Tunc vel maxime, quando id quod videmus maiores nostros facere, dum tamen ipsi sint sapientes, atque timorati, communiter exequutioni mandatur. Vt itaque omnia vnico concludam verbo, dico quod in quolibet casu, prætermittens facere, id quod lex aliqua imponit, atque faciendum præcipit, excusari potest à peccato, saltem mortali, quamuis non semper veniali, si id faciat bono, æquo, & simplici animo, ex epicheija, vti dicitur, siue æquitate, siue legis, vel præcepti contemptu, ratione alicuius euitandi periculi, infirmitatis, siue necessitatis, aut cuiuscumque alterius causæ, siue circunstantiæ, recte consideratæ, existimando se non peccare mortaliter, paratus nullo modo id facere, si existimaret id esse tale peccatum. Hæc regula est valde generalis, multumq. notabilis, rationabilis, pia, & fructuosa pro timoratis conscientijs. De qua videantur supradicti D. Anton. de Florent. & Gerson locis supracitatis, & Caieta. in Summa, *verbo, iejunium, & verbo contemptus*, & præceptum, atque detractio, vbi ad hoc propositum plura licebit adinuenire. Et hæc de isto Articulo, ac de tota Quæstione dicta sufficiant.

Nota generalem regulam ad pacãdas & quietãdas scrupulosorum timoratas conscientias.

QVÆSTIO XXXII.

De Prælatis Regularibus, quantum attinet ad facultatem dispensandi, commutandi, atque irritandi suorum subditorum vota, in Sex Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Prælati Regulares dispensare possint, in votis suorum subditorum?

PRo huius Articuli intelligentia, & vt paremus viam ad ea, quæ in subsequentibus sunt dicenda, oportet breuiter præmittere, quod quin-

cupli-

Nota 5 quinquipliciter tolli potest cuiuslibet obligatio voti, & qualiter id fiat.

quipliciter, siue quinque modis, tolli potest cuiuslibet obligatio voti. Primo per interpretationem. Secundo per cessationem. Tertio per dispensationem. Quarto per commutationem, & tandem quinto & vltimo per irritationem. Per interpretationem tollitur votum, quando per epicheijam, quæ (vt supra diximus) est iusta legis interpretatio, euidenter constat ipsum non obligare, vt si verbi gratia, emisit quis votum ieiunandi, postmodumq. in aliquam incidit infirmitatem, per epicheijam, atque iustam legis interpretationem, absolvitur à ieiunij vinculo & obligatione. Per cessationem vero tollitur votum & obligatio ipsius, tunc quando extinctum, atque adimpletum est tempus sibi positæ obligationis, vt si verbi gratia, emisit quispiam, votum ieiunandi per spatium vnius anni, singulis sextis ferijs, expleto anno, extinguitur eiusmodi obligatio. Per dispensationem tollitur, quando iusta existente causa, Superior, siue Prælatus dispensat, eximendo subditum à tali obligatione. Per commutationem autem, quando non simpliciter & absolute dispensat, sed emissum votum commutat in aliud æquale, siue melius, ad modum infra dicendum. Tandem vltimo tollitur votum, & obligatio ipsius per irritationem patriæ potestatis, quando pater, Prælatus, siue Superior, inferioris sibi subditi obligationem tollit, non sinendo illum votum adimplere, vt etiam statim dicemus.

De differentia quæ versatur inter dispensationem, commutationem, atq; irritationem votorum. Irritatio votorum non aliam requirit causã quam solã meram & liberã voluntatem, illius, qui in id ipsum auctoritate & potestate pollet. Nota valde differentiam quæ versatur inter dispensationem & commutationé votorum.

Sed aduerto etiam, maximam esse differentiam & latissimum discrimen, inter dispensationem, commutationem, atque irritationem votorum, nam irritatio non aliam requirit causam, quam meram voluntatem illius qui ad irritandum facultate & potestate pollet, *per cap puella*, 20. *quæst.* 2. *cap. misericordiam*, 33. *quæst.* 5. & omnes Doctores communiter. Dispensatio vero requirit causam iustam & rationabilem, quam qui habet & auctoritatem dispensandi, potest omnino votum tollere, & obligationem ipsius relaxare, absque eo quod loco emissi voti aliquid iniungat vouenti, & tam vouens, quam ille qui dispensat, manent in conscientia securi. Quod aliter contingit in commutatione, nam commutatio quæ est, quasi redemptio voti, exigit, vt id, in quod votum est commutandum & redimendum, sit æque bonum, aut melius ac illud quod quis vouit. Tunc requiritur, quod sit æque bonum, quando ex aliqua rationabili causa fit commutatio, tunc vero melius quando fit sine aliqua causa, sed solum ex mera voluntate commutantis, vt recte tradit Caietanus 2. 2. quæst. 88. ar. 12. Ex qua doctrina infert Nauar. in suo Manuali, cap. 12. num. 63. quod qui potestatem habet simul ad dispensandum & commutandum, potest partim dispensando, partim vero commutando votum relaxare, sine causa omnino iusta, ad ipsum votum omnino relaxandum, imponendo ei etiam simul aliquid loco eiusdem voti, licet sit minus eo quod vouit, nam dispensatio aliquid debet operari. Hæc sunt valde notanda, atque memoriæ commendanda. Quibus sic præmissis, vt propositæ difficultati satisfaciam, ac simul breuiter & resolutiue complectar omnia fere ea, quæ ad hanc materiam votorum spectant, proposito Articulo respondeo per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Soli Prælati Ecclesiastici de iure, auctoritatem & facultatem habent dispensandi, & commutandi vota suorum subditorum

SOli Prælati Ecclesiastici de iure, auctoritatem & facultatem habent dispensandi, & commutandi vota suorum subditorum. Hæc Conclusio est certa & manifesta, constatque expresse ex doctrina D. Thom. 2. 2. quæst. 88. art. 12. vbi eam multis & efficacissimis rationibus comprobat, sed maxime ex doctrina D. Pauli 2. ad Corinth. 2. vbi de dispensatione agens, inquit, *nam*

&c.

& ego quod donaui, si quid donaui, propter vos in persona Christi. Ex quibus infert D.Thom. quod soli Prælati Ecclesiastici, dispensant, dispensareq. possunt, in votorum obligatione, facereq. ipsorum commutationem, vtpote qui auctoritatem gerunt Ecclesiasticæ Reipublicæ, vicesq. Dei habent in Ecclesia, quæ mystice est corpus Christi. Quo fit, vt quamuis multi alij potestatem & facultatem habeant, irritandi vota suorum inferiorum, vtputa pater, & eo deficiente mater, quæ tutelam filiorum susceperit, ipsiq. tutores & curatores, pupillorum seu minorum suorum, mariti etiam suarum vxorum, & domini seruorum, non tamen dispensandi, aut commutandi vota, facultatem habent, nisi solummodo Prælati Ecclesiastici, vt tenet communis Doctorum sententia, cum D.Thom. vbi supra, & cum sententiarum Magistro in 4. sentent. dist 38. Qua de re videatur suprad. Nauarr. vbi supra nu.68.& 75.

Secunda Conclusio.

Solus Papa, Romanusq. Pontifex, dispenset, atque dispensare potest super quinque votis, hoc est super voto perpetuæ Continentiæ, Religionis, Peregrinationis in Hierusalem, vel Romam, & ad S. Iacobum de Compostella, cui & de nouo vt dicitur, additum est, votum dominæ nostræ Lauretanæ. Hæc Conclusio est omnium Doctorum communis, de qua videndus est suprad. Nauar. loco supracitato num.75. vbi inquit, quod quamuis nullus textus reperiatur, qui omnia dicta vota soli Papæ reseruet, præter votum iu Hierusalem, *per cap. ex multa, de voto, iuncta gloss. singulari, verbo, incumbit*, quinimo neque hoc, quando ex deuotione, & non in subsidium Terræ Sanctæ fit, secundum Pano. *in d.c. ex multa*, quem multi ibi sequuntur, tamen iuxta stylum Romanæ Curiæ, omnia suprad. dicta quinque vota, sunt summo Pontifici reseruata. Quod satis colligitur ex Extrauaganti Sixti IV. *cap. Etsi Dominici, de pœnit. & rem.* Vnde secundum multorum opinionem, quicumque inferior ab aliquo istorum votorum tentaret absoluere, præter quam quod peccaret mortaliter, pœnam etiam excommunicationis incurreret, per dictam Extrau. quod quidé dictus Nau. non credit esse verum, nisi in illis, qui ex facultate, vel concessione eiusdem Papæ Sixti IV. absoluuntur, quoniã de ipsis, ea tantummodo loquitur, vt sequutus Sylu. *verbo, excommunicatio, 7. casu* 32. & Ang. *verbo, excommunicatio, 5. §. 31.* suprad. Naua. tenet super Extrau. dictam. Videantur hac de re, quæ diximus supra Quæst. 9. Art. 8.

Solus Papa, Romanus Pontifex dispensare potest super quinque principalibus votis

Tertia Conclusio.

In cæteris autem votis, præter suprædicta, generaliter possunt dispensare Episcopi cum sibi subditis & Prælati Regulares Episcopalem, vel quasi Episcopalem habentes iurisdictionem cum suis. Hæc Conclus. est omnium DD. communis, & eam tenet expresse D.Thom. 2.2.q.88.art.12.in solut.ad 3. & Mag.Soto lib.7.de iust.& iur.q.4.art.1.& 3.& Nau.loco supracit.n.75. & in c.21.n.21.& 22.quam dicit esse tenendam, & si Panor. *in c. prepositus, de concess. præben.* suprædictis solum commutandi potestatem concedat. Quod inquit Nauarr. non est verum, propter ea quæ ipse Panormitan. *in cap. 1. de voto*, docuit. Et addit, quod Prælati inferiores Episcopis, non habentes iurisdictionem Episcopalem, vel quasi Episcopalem, nihil tale possunt efficere, secundum Innocentium *in dicto cap. 1. de voto*, communiter receptum ab Hostiense, & à reliquis Iuris Doctoribus, nisi ad id præscriptione, vel particulari priuilegio muniantur, possunt tamen dicti Prælati suorum Religiosorum vota irritare, vt amplius infra suo proprio loco dicemus. Quod solum forsan fallere dicit, in aliquibus Abbatibus, si sint exempti, qui etiam

In reliquis autem votis, à suprædictis principalibus dispensare possunt Episcopi, alijq. Prælati Regulares cũ sibi subditis.

cum ſuis ſubditis poterunt in votis diſpenſare, quoniam ipſorum iuriſdictio quaſi Epiſcopalis reputatur, per gloſſam ſingularem, & communiter receptam *in Clemen. 1. de rebus Eccleſiæ*, alias vero minime, quidquid aliqui ſenſiſſe videantur.

Quarta Concluſio.

Ad diſpenſandum in ſupradictis votis neceſſario requiritur cauſa iuſta & rationabilis, & qui ſine ipſa diſpenſat, peccat, nec diſpenſatus, manet in conſcientia ſecurus. Hæc Concluſ. eſt etiam omnium DD. communis, & eam tenet expreſſe D. Th. 2. 2. q. 88. art. 12. adeoq. vera eſt, vt nec ipſe ſummus Pontifex pro mera ſua voluntate, & ſine vlla iuſta cauſa vota poſſit diſpenſare, aut commutare, vt expreſſe tenet ſuprad. Nau. in d. Man. c. 12. n. 76. quod & probat per *gloſſ. ſingularem, in c. non eſt de voto*, & inquit, quod diſpenſatus ſine iuſta cauſa, etiam à Papa, non eſt in conſcientia ſecurus, *per d. gloſ. & c. non eſt de voto*. Ad quod probandum & confirmandum, adducit *c. venientes, de iureiur.* vbi dicitur, quod in quocumque iuramento (id quod & de votis pariter intelligendum eſt) debet ſemper intelligi, ſalua auctoritate ſummi Pontificis, vbi notat, quod non dixit, ſalua ſua voluntate, vt recte etiam loco ſupracitato ponderauit D. Th. 2. 2. q. 80. ar. 12. ſed, ſalua auctoritate. Nec prædictum capitulum innuit, vota & iuramenta non obligare, ſi Papæ diſpliceant, aut ſi ſua Sanctitas contradixerit, ſed potius nullo iuramento, aut voto poſſe detrahi, aut derogari, iuri & auctoritati prædicti ſummi Pontificis, quominus cum rationabili cauſa poſſit in illis iuſte diſpenſare. Sed quænam ſit, aut cenſeri debeat hæc iuſta & rationabilis cauſa? dicetur in ſeq. Articulo.

Ad diſpenſandum in ſupradictis votis neceſſario requiritur cauſa iuſta & rationabilis, & qui ſine ipſa diſpenſat, peccat, nec diſpenſatus, manet tutus in conſcientia.

ARTICVLVS II.

Quænam ſit iuſta & rationabilis cauſa, ad diſpenſandum in votis?

Quæ ad hunc Articulum ſpectant, reſoluentur breuiter per ſequentes Concluſiones.

Prima Concluſio.

QVælibet cauſa reddens complementum alicuius voti, malum aut inutile, vel maioris boni impeditiuum, eſt ſatis iuſta & rationabilis ad diſpenſandum in ipſo. Hæc Concluſ. eſt communis omnium Doctorum reſolutio, de qua videndus eſt D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 10. & 12. & Caietanus, ibi & Nau. loco ſupracitato, c. 12. nu. 76. in fin.

Quælibet cauſa, reddens cõplementum alicuius voti malum, aut inutile, vel maioris boni impeditiuum, ſufficiens eſt ad diſpenandum in ipſo.

Secunda Concluſio.

Vna etiã ex iuſtis cauſis, ad diſpenſandum eſi Religioſo in aliquo voto, eſt leuitas, ſeu nimia facilitas, quam habuit in vouendo. Hæc Concluſ. eſt ſupradicti Nau. loco ſupracit. nu. 77. & probat eam ex Panor. *in c. 2. de voto*, & per ea, quæ dicit expreſſe textus ibidẽ, idem tenet D. Ant. 2. p. tit. 11. c. 2. in prin. Quibus addunt prædicti DD. eſſe etiam iuſtam cauſam, ad diſpenſandum imbecillitas eius qui vouit, ad exequendum illud, quod vouit, vtpote ad ieiunandum, vel ſimile quidpiam faciendum, nam de ſimilibus ſimile eſt iudiciũ. Nec in hiſce rebus reddi poteſt, aut tradi certa omnino regula, quinuero relinquuntur Prælati, & Superioris prudentis arbitrio, iuxta quorum pietatẽ atque

Leuitas, ſeu nimia facilitas, quam quiſpiã habuit, in vouendo ſufficiẽs etiam videtur eſſe cauſa diſpenſandi in voto.

De alijs cauſis ſufficientibus ad votorum diſpenſationem.

atque prudentiam, prædicta omnia diffiniri, atque determinari debent, iuxta Panor. *in c. 1. de voto*, & idem tenet *in c. ex multa, eodem tit.* addens, quod ad dispensandum in votis, requiritur necessitas, vel vtilitas publica: quod vltimum improbat D. Nau. loco supracit. n. 77. dicens, quod non necessario requiritur vtilitas publica, sed satis est, quod sit vtilitas priuata, argu. desumpto *ex cap. 1. & 2. de voto.* Sed difficultas est, an sufficiat, siq. idonea causa, dispensandi in aliquo voto, quod qui fecit illud, nequit sine graui difficultate, atque molestia adimplere? Quam difficultatem mouet Soto lib. 1. de iust. & iure, q. 7. art. 3. dubitatione vltima, de cuius mente, atque sententia, propositæ difficultati, per sequentem respondeo Conclusionem.

Tertia Conclusio.

Si difficultas sit in re ipsa, scilicet, quia inconsulta prudentia, nec re satis perpensa, votum ieiunij denouit in pane & aqua, aut pedestrem peregrinationem, suis imparem viribus, huiusmodi temeritas sufficiens est causa dispensandi: at vero si difficultas non ex natura ipsius rei, sed ex prauo habitu vouentis proficiscitur, cum difficultas ipsa abstinendi ab iniqua consuetudine, causa fuerit vouendi, non est, aut esse potest, sufficiens causa dispensationis & obligationis relaxandæ. Hæc Conclusio est supradicti Sot. loco supracitato, vbi hac de re agit, & assignat aliquas alias causas, quæ sufficientes esse possunt, ad dispensandum in votis. Hæc de isto Art. dicta sufficiant.

Si quis inconsulta prudẽtia nec re satis pẽsa aliquid denouit eiusmodi temeritas sufficiẽs est causa dispẽsationis.

ARTICVLVS III.

Vtrum Prælati Regulares, suorum subditorum vota, possint commutare?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Religionum Prælati, optime possunt suorum subditorum vota commutare. Hæc Conclusio est expressa D. Tho. 2. 2. q. 88. art. 12. & omnium Doctorum communis in 4. sent. dist. 38. vbi hac de re agunt, & Magist. Soto lib. 8. de iust. & iur. q. 4. art. 3. inquit, quod generaliter loquendo, omnis ille, qui potestatem habet ad dispensandum vota, quod est ampliùs, habet etiam illam ad commutandum, quod est minus. Sed Nauar. in Man. cap. 12. nu 79. omnino tenet contrarium, & dicit, quod ille, qui non habet ampliorem auctoritatem, quam commutandi, non potest dispensare, & qui non pollet potestate, nisi ad dispensandum, non potest commutare, quia ista inter se sunt valde diuersa, & potestas, & priuilegium dispensandi potest aliquid operari, absque eo, quod ad commutationem extendatur. Et addit, quod opinio Soti supradicta, verum habere potest in illis, qui sunt eiusmodi auctoritatem sortiti, ex iure communi, & tamquam ordinarij, non autem in his qui priuilegiorum vi, & tamquam delegati eamdem adepti sunt, quod probat argumento deducto *ex cap. priuilegia, distinct. 3. & cap. sane, & cap. porro, de priuileg.* & per notata *in cap. 1. de rescriptis*, vbi post alios resoluit Decius, priuilegium ita esse interpretandum, vt aliquid operetur contra ius, sed dato aliquo tali, in reliquis est restringendum; quia priuilegia sunt restringenda per dictum *cap. porro.* Sed difficultas est, qualiter dicta commutatio à dictis Prælatis Regularibus sit facienda? de quo sit secunda Conclusio:

Religionũ Prælati optime possunt suorum subditorum vota commutare

Priuilegiũ ita est interpretãdum vt aliquid operetur contra ius, eo tamen dato, sem per est restringendum, non vero ampliandum.

Secunda Concluſio.

Quid debeant Religionũ Prælati, in commutatione votorũ conſiderare.

Religionum Prælati, in commutatione votorum, debent conſiderare & aduertere, vt illud, in quod aliquod votum commutatur, ſit melius, aut ſaltem æque bonum. Hæc Concluſio eſt generalis D. Thom. omniumque Doctorum loco ſupracitato, vbi inquiunt, quod tunc ſufficit, quod ſit æque bonum, quando votum ex aliqua rationabili cauſa commutatur; tunc vero requiritur quod ſit melius, quando ſine aliqua cauſa, ſed ſolum ex mera voluntate facienda eſt commutatio. Sed aduerto, vt etiam dixi in principio Articuli primi huius Quæſtionis, quod quando Prælatus diſpenſat cum ſuo ſubdito (& idem eſt iudicium de quolibet alio, qui poteſtatem habet ſimul ad diſpenſandum & commutandum) vtendo partim diſpenſatione, partim vero commutatione, poteſt tollere & relaxare votum, ſine cauſa omnino iuſta, ad ipſum omnino relaxandum, & abſque eo quod loco ipſius imponat vouenti, ſeu illi qui votum emiſit, aliquid aliud melius, ſeu æquale, ſed minus eo quod vouit, vt diximus de mente Nauarr. loco ſupracitato cap. 12. num. 63. in fine.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Religionum Prælati, ſuorum ſubditorum vota, poſſint irritare, & quonam iure?

IAm ſupra diximus differentiam, quæ verſatur inter diſpenſationem, commutationem, atque irritationem votorum, & ex parte, quibus competat, ſeu competere poſſit, quodlibet iſtorum. Sed nunc pro reſolutione ſuprapoſitæ difficultatis, ſequentes ſtatuo Concluſiones.

Prima Concluſio.

Summus Pontifex generaliter loquendo Religioſorum omnium vota poteſt irritare.

GEneraliter loquendo, ſummus Pontifex, Religioſorum omnium vota irritare poteſt. Hæc Concluſ. eſt expreſſa Mag. Sot. lib. 7. de iuſt. & iur. q. 3. art. 1. cuius rationem reddit, quia ſummus Pontifex eſt veluti Generalis, Prouincialis, Prior, ſiue Guardianus cunctorum Religioſorum, cui ſpecialiter ſunt ſubiecti, ac proinde omnium eorum vota, iure optimo poteſt irritare, & hoc communiter tenetur ab omnibus. Sed addit ſupradictus Soto, quod idem Pontifex non poteſt irritare vota ſecularium, quia inquit licet habeat ſuper omnes fideles, plenam poteſtatem iuriſdictionis, non tamen ſuper ſeculares habet poteſtatem dominatiuam, quæ requiritur ad irritandum vota, ſicut habet illam ſuper Regulares. Sed hæc Soti opinio reprobatur à doctiſſimo P. F. Michael. à Medina lib. 5. de ſacrorum hominum continentia, cap. 44. & 45. vbi dicit, quod in ordine ad fidem, & ad Euangelium omnes ſeculares pariter, atque Religioſi, ſubduntur ſummo Pontifici, atque ideo ſi quis ſecularis votum emiſiſſet, etiam intrandi in Religionem, quo inutilem ſe reddidiſſet ad fidei obſequia, dicit ſupradictus Doctor, quod poſſet ſummus Pontifex, ſi hic homo ad propulſandos fidei hoſtes in bello, eſſet valde neceſſarius, eiuſmodi votum irritare, ipſumq. ad delumenda arma cogere: nam propter baptiſmum ſit Papa dominus voluntatis omnium Chriſtianorum, in ordine ad ſpiritualem finem. Sed re vera, hoc nõ eſt ſimpliciter votum irritare, ſed tantum ſecundum quid, & cõmutare ipſum in ordine ad altiorem finẽ. At Prælati Regulares ſimpliciter irritant, ſeu irritare poſſunt,

An ſũmus Pontifex ſeculariũ vota irritare poſſit.

ſuorum

ſuorum ſubditorum vota, ex hoc ſolum, quod ſunt Domini voluntatis eorum, quod etiam reſpectu ipſorum ratione particulari, & ſpeciali iure poteſt facere ſummus Pontifex, quod non concedit ſupradictus Soto reſpectu virorum ſecularium.

Secunda Concluſio.

Religionum Prælati, Iure ordinario, irritare poſſunt ſuorum ſubditorum vota. Hæc Concluſio eſt omnium Doctorum communis, conſtatq. *ex cap. puella, & c. illud, 20. q. 2. & c. multæ, 32. q. 2. c. manifeſta, c. nolunt, 33. q. 5. cum ſuis gloſſis*, cuius rationem reddit D. Th. 2. 2. q. 88. art. 8. dicens, quod nullus, qui alterius ſubditur poteſtati, poteſt emittere votum, quod ſit validum, in illis, in quibus ipſi ſubijcitur, abſque eius conſenſu & voluntate, quod ſi contrarium fiat, poteſt qui eiuſmodi habet poteſtatem dominatiuam, tale votum irritare, idq. pro mera ſua voluntate, ſine vlla alia ratione, & nullum ipſum reddere. Quod expreſſe tenet Innocent. in hoc communiter receptus *in cap. ſcriptura, de voto.* Vnde ſi Religioſus quiſpiam emittat aliquod votum, de his quæ non ſunt ſuæ Regulæ, nec diuinis præceptis, aut ſuorum Superiorum ſtatutis contraria, quamuis eiuſmodi votum validum ſit, interim quod à ſuis Superioribus non reſcinditur, aut irritatur, poteſt tamen ab ipſis pro mera ſua voluntate, ſine vlla ratione irritari. Sed eſt aduertendum, vt optime aduertit Nauarr. loco ſupracitato cap. 12. nu 69. in fi. quod quamuis quoad effectum, ne Monachus teneatur votum aliquod adimplere, ſatis ſit quod Superior illi iubeat, ne faciat id quod vouit, aut nolit ſibi facultatem concedere ad id agendum, eſto prius non ſit certior effectus de voto ab illo emiſſo, attamen quoad effectum, vt votum ſit irritum & inane, non ſatis eſt hoc, ſed neceſſarium eſt præterea, quod Prælatus de voto ipſo iam præmonitus, ipſum voluntate & auctoritate ſua omnino caſſet, irritet, & nullum faciat, vt optime docet Caietanus 2. 2. quæſt. 88. art. 8. Hæc dicta ſunt de voto emiſſo ab aliquo Religioſo, de his quæ ſunt bona & honeſta, & nec ſuæ Regulæ, aut diuinis præceptis, aut Superiorum ſtatutis contraria, quod eſt validum quamdiu per Superiorem non irritatur. Secus eſt autem de illis, quæ fiunt contra prohibitionem Regulæ, ſeu Prælatorum voluntatem, nam eiuſmodi vota, non tenent, nec valent, niſi Prælati conſenſerint, etiamſi Monachus ignoret, rem aliquam eſſe à Prælato prohibitam, ac proinde cum nulla ſint, irritatione non indigent, prout aduertit Soto lib. 7. de iuſtit. & iure, quæſt. 3. art. 1. dubio 3. & Nauarr. in *cap. non dicatis, num. 74.* & Aragon. 2. 2. quæſt. 88. art. 8. Concluſ. 1. & 2.

Religionū Prælati, iure ordinario irritare poſſunt, ſuorū ſubditorū vota.

Nota valde, p irritatione votorum, quæ cōmuniter fiunt à Religioſis:

Nota, quæ vota à Religioſis facta valeant, quæ vero non.

Tertia Concluſio.

Religionum Prælati, etiam irritare poſſunt ſuorum ſubditorum vota, (ſi quæ fecerunt) de non committendo tale, vel tale peccatum. Hæc Concluſio ponitur contra Caietanum, aſſerentem eiuſmodi vota à Prælatis Regularibus non poſſe irritari, quia inquit eiuſmodi materia non eſt illis ſubiecta, ait nihilominus Caietanus, quod poſſunt Prælati, eiuſmodi vota in nomine domini commutare. Sed contrariam omnino ſententiam, tenet Soto libro 7. de iuſtitia & iure, quæſt. 3. art. 1. quæſt. 3. art. 1. & Nauarr. in Man. cap. 12. num. 65. quia inquit, quamuis Prælatus non poſſit tollere obligationem, quam ſubditus habet ad non committenda illa, vel illa peccata, ad quæ alijs legibus tenebatur, poteſt tamen tollere nouam obligationem, quam ſibi ad id de nouo impoſuit, non habens ſufficientem libertatem, abſque ſuorum Superiorum voluntate. Quantum enim ad ſpontanea, domi-

Religionū Prælati irritare poſſunt, ſuorū ſubditorum vota, ſi quæ fecerunt, de non committendo tale, vel tale peccatum.

ni sunt Superioris, suorum subditorum voluntatum, ad quod habent etiam Prælati, priuilegium quoddam speciale, Eugenij IV. concessum Monachis S. Benedicti Obseruantiæ Italiæ, quod refertur a Collectore priuilegiorum, in Compendio, *verbo, dispensatio*, §. 25. Videatur ibidem.

Quarta Conclusio.

Omnia Religiosorum vota quorum materia, nec in genere, nec in specie non est prohibita, valida sunt, quamuis a Prælatis irritari possint

Omnia vota, quorum materia, nec in genere, nec in specie, Religiosis sunt prohibita, sunt valida, quamuis, vt prædictum est, a Prælatis irritari possint. Hæc Conclusio est Nauarri loco supracitato, cap. 12. num. 67. vbi inquit, quod non debent existimari Religiosorum vota esse nulla, ac nullius vigoris & momenti, pro eo quod sint à Prælatis irritabilia, quinuero si non sint de rebus in genere, aut in specie sibi prohibitis, valida sunt, & ad sui obseruantiam obligant, quousque irritentur ab illis, qui idipsum possunt facere, etiamsi prius ea numquam approbauerint. Et ratio est, quoniam semper fieri videntur sub ea conditione, si Superior non contradixerit, quæ quidem conditio semper impleta manet, donec Superior contradicat. Secus tamen est de votis, quæ ab ipsdem fiunt, de rebus sibi à Superioribus prohibitis, alioquin tamen licitis, nam eiusmodi vota non valent, nec obligant, donec Prælatus ea approbauerit, quoniam semper fieri videntur sub hac conditione, si videlicet Superior annuerit, aut licentiam præstiterit. Quæ doctrina est Caietani loco supracitato, quo modo venit limitandum atque interpretandum dictum Concilij Agathensis, quod habetur *in cap. Monachis, 20. q. 4.* vbi dicitur, quod Monachis non licet vouere.

Nota hoc valde pro votis, quæ fiunt à Religiosis.

Quinta Conclusio.

Superiores & Prælati potestatem habentes irritandi, & annullandi suorum subditorum vota, si postquam semel in ipsa consenserunt, sine iusta & rationabili causa, pro libito, aut ex malitia illa irritauerint, peccabunt mortaliter. Hæc Conclusio adducitur à Nauarr. loco supracitato, nn 73. & dicit eam esse Caietani, 2.2. quæst. 88. art. 8. & ratio est, nam quamuis irritare possint suorum subditorum vota, pro libito, & absque vlla ratione & causa, antequam approbentur, quoniam in hoc iure suo vtuntur, *per cap. puella, cap. illud*, 20. *quæst. 2. cap. manifestum*, 33. *quæst. 5.* at postquam semel consenserunt, non possunt ea irritare, absque iusta & rationabili causa, & multo minus ex mera malitia, proprioq. impulsu affecti, fingentes eiusmodi vota in maximum præiudicium vergere, cum tamen parum, aut nihil inde vergat damni, aut nocumenti. Hoc multum pro irritatione votorum est notandum, valdeq. memoriæ commendandum. Et licet non desint qui dicant, quod etiam à principio, non possunt dicti Prælati pro mera sua voluntate suorum subditorum vota irritare, & quod contrarium faciendo, sine aliqua causa ad minus peccant venialiter, quam sententiam tenet Sot. lib. 7. de iust. & iure, quæst. 3. art. 1. & Syluest. *verbo, votum*, & neque caret multo fundamento, nam ad minus eiusmodi irritandi actus esset otiosus & inutilis, teneret tamen dicta irritatio, nec peccarent subditi, qui non adimplerent votum, perperam & sine causa irritatum, vt optime docet Caietanus loco supracitato: in casu tamen quo Prælati bono aliquo fine, præuiaq. deliberatione, & cum aliqua causa suorum subditorum vota irritauerint, non peccabunt, nec mortaliter, nec venialiter.

Superiores & Prælati potestatem habentes irritandi suorum subditorum vota, postquam semel in illa consenserint, sine iusta & rationabili causa, non ea possunt irritare.

Nota valde Prælatis Regularibus, an pro libito irritare possint, omnia suorum subditorum vota.

Sexto

Sexta Conclusio.

Eiusmodi facultas, atque potestas irritandi vota, competit Prælatis de iure diuino & naturali, nam ratione voti Prælati efficiuntur domini voluntatis suorum subditorum. Hanc Conclusionem tenet expresse Mag. Soto, lib. 7. de iust. & iur. q. 3. art. 1 vbi miris eam, atque efficacissimis rationibus comprobat, ostendendo qualiter Religiosi, postquam semel professionem emiserunt, ita per obedientiam astringuntur suorum Prælatorum arbitrio, fiuntq. ipsorum, ac desinunt esse sui, vt naturæ iure non possint inde absque eorum iniuria, vllo modo suam voluntatem dimouere, non minus, ac naturales filij, nihil valent efficere contra parentum suorum voluntatem. Quapropter, inquit, non modo tamquam spirituales Prælati, super subditorum suorum votis possunt dispensare, ex vi iurisdictionis quam habent, verum etiam & tamquam veri domini suarum voluntatum, eorum dem vota pro libito possunt irritare.

Potestas & facultas irritandi suorum subditorum vota competit Prælatis de iure diuino & naturali.

Nota hoc valde pro irritatione prædictorũ votorum.

ARTICVLVS V.

Vtrum Prælati Regulares, dispensare possint in votis, volentium intrare suum Ordinem?

Huic Articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

REligionum Prælati, ex speciali iure dispensare possunt, in votis volentium intrare suum Ordinem. Probatur hæc Conclusio, nam ad id habent speciale priuilegium, concessum ab Eugenio IV. Prælatis Congregationis S. Benedicti, quo fruuntur, potiriq. possunt, omnes Ordines & Religiones priuilegium habentes communicationis, quod quidem priuilegium habetur in Compendio priuilegiorum, *verbo, dispensatio*, §. 18. vbi dicitur, quod *Eugenius IV. concessit Prælatis dictæ Congregationis S. Benedicti, personas volentes eorum Congregationi sociari, quæ Religionem, locum & Ordinem alium quemcumque etiam arctiorem vouissent, tali voto non obstante ad probationem, professionemq. recipere, eisq. auctoritate Apostolica ab ipso voto absoluere, & cum ipsis dispensare, dummodo in tali Religione, seu Ordine, de quo vouissent, professionem non emiserint. Quod si tamen ante professionẽ emissam ab ipsa recesserint Congregatione, huiusmodi dispensatio, nullius sit roboris, vel momenti.* Hæc concessio magni est facienda, plurimiq. æstimanda, nam virtute ipsius, vt videtur, Regulares Prælati dispensare possunt, cum illis, qui emiserunt votum ingrediendi, etiam Carthusiam, vt ante ibidem professionem emissam, intrare possint quemlibet Ordinum Mendicantium. Sed aduertendum est, quod ad id faciendum, requiritur aliqua causa, quæ videatur legitima, nam summus Pontifex non concedit, nisi id quod habet, & id quod potest, & communis est sententia, quod nec ipse potest dispensare sine causa legitima, vt aliquis Religiosus transeat ad Religionẽ laxiorem, vt tenet Panor. *in c. non est de voto*, & Sylu. *verbo, votum*, §. 3. Sed causa videtur esse iusta & rationabilis ad id, si quis putet & existimet, se melius ibidem posse Deo deseruire, quam in arctiori Religione. Qua de re videatur Mag. Soto, lib. 7. de iust. & iur. q. 4. ar. 3. Aduertendum etiam est, quod suprædicta procedunt, quando aliquis post emissum votum, strictioris Ordinis siue Religionis, transfert se in aliam laxiorem, virtute suprædictæ dispensationis; at quando non virtute dispensationis, sed ex sua voluntate, aut virtute alicuius

Religionũ Prælati ex speciali iure & priuilegio dispensare possunt in votis volentiũ intrare suum Ordinem.

Nota hoc valde. Proijs qui vouerũt ingredi Religionẽ aliquam strictiorem, ingredium turq. laxiorẽ.

ius communis priuilegij, in aliam laxiorem se transfert, profiteturq. in ipsa, licet profitendo satisfaciat voto (nam in quolibet voto solemni includitur atque continetur votum simplex) non tamen liberatur à culpa mortali, quam commisit, intrando & suscipiendo Religionem laxiorem, cum promisisset strictiorem, vt tenet D. Th. 2.2. q. 189. art. 10. in solut. ad 3. & Nau. c. 12. n. 48. Quæ de re plura, nos diximus in præced. tom. q. 10. ar. 8 agendo de Nouitijs, ante emissam professionem in fine. Hæc de isto Art. dicta sufficiant.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Prælati Regulares dispensare, commutare atque irritare possint, suorum Nouitiorum vota?

Huic articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Omnia vota Nouitiorũ realia personalia & mixta includuntur in solẽni voto Religionis, quod emittitur in professione.

OMnia Nouitiorum vota, realia & personalia & mixta, vt sunt peregrinationes, includuntur & commutantur in solemne votum Religionis; ita quod professione emissa in aliqua Religione per Sedem Apostolicã approbata, omnia supradicta vota cessant. Hæc Concluſ. est expressa D. Th. 2.2. q 88. art. 12. ad 1. & q. 185. art. 8. ad 2. & q. 189 art. 3. ad 3 & communis omnium DD. resolutio, de qua nos latissime egimus supra in præced, tom. q. 25. art. 7. ostendentes qualiter omnia vota simplicia, includantur & commutentur optimein solemne, votum Religionis, cuius rei multiplices, appotissimas atque efficacissimas adduximus causas, & rationes, quas iterum referre breuitatis gratia omitto. Solũ dico, quod inter omnes ipsas principalissima est, quia solemniter profitens, totaliter mundo moritur, viuit autem Deo, ad quã vitam solemnis illa professio dirigitur, quo fit vt cessante præterita vita, cessent etiam omnia vota in ipsa facta, non solum personalia & mixta, verum etiam & realia, quod maiorem difficultatem videbatur habere. Et ratio est, nam cum ipsa etiam ad regimen spirituale, vitæ prioris fuerint emissa, & isto finis iam cesset, per translationem professentis in aliam vitam magis spiritualem, quod fit per emissionem solemnis professionis, inde est, quod etiam dicta vota realia, peracta professione cessant. Sed quid dicendũ est de eiusmodi votis ante professionem emissam, tenenturne Nouitij ea, dum existunt in Religione, adimplere? Dico, quod minime adimplere tenentur, illa vota quæ non cum suo se compatiuntur statu, vt latius etiam diximus in præced. Tom. loco supracitato. Quinuero etiamsi se compatiantur, non tenentur illa adplere, sed iure optimo commutari, & compensari possunt, in eos labores & asperitates, quas patiuntur in probationis anno, surgendo ad matutinas horas, assistendo prope semper in choro, vocali & mentali orationi, & in ieunia, disciplinas, mortificationesq. alias innumeras, quas patiũtur. In quæ omnia ipsorum vota in seculo facta, magistrorum suorum, atque Prælatorũ auctoritate, tamquam in aliquid melius & magis Deo gratum, possunt commutari. Sed aduerto, quod Religionum Prælati, quamuis possint dispensare & commutare suorum Nouitiorum vota, non tamen ea possunt irritare, vt optime dicit & notat Nau. in suo Manu. cap. 12. nu. 63. & 65. & ratio est, quia quando adhuc sunt in Nouitiatu, non habent super eos potestatem dominatiuam, sicuti super professos, nec illorum voluntas tunc à dictorum Prælatorum & Superiorum pendet voluntate, argumento deducto *ex cap. 1. & cap. beneficium, de Regular. lib. 6.* Hactenus de isto Articulo & tota Quæstione.

Nota hoc valde.

Difficultas. Nouitij, dũ in probatione existunt, non adimplere tenentur illa vota, quæ non cum suo se compatiuntur statu.

Nota hoc valde, p magistris Nouitiorum.

QVAE-

QVÆSTIO XXXIII.

De Prælatis Regularibus, quantum attinet ad facultatem absoluendi sibi subditos, à quibuscumque casibus, peccatis, & censuris, in duodecim Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Fratres teneantur de Iure, suis proprijs Prælatis confiteri?

Huic Articulo breuiter, & resolutiue respondetur, per duas sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Omnes omnium Religionum alumni, & professores, de Iure communi suis proprijs Prælatis tenentur confiteri, nec alteri quam ipsis, aut de ipsorum licentia confiteri possunt, & confessio aliter facta, nisi ex speciali priuilegio, aut in articulo mortis, est ipso iure nulla. Hæc Conclusio, est communis omnium Doctorum resolutio, & habetur expresse in Extrau. *inter cunctas, de priuileg.* Facit, *& cap. si Episcopus, de pœnit. & remiss.* quatenus habet, quod nulla consuetudine introduci potest, vt quis confessorem valeat sibi eligere, absque licentia sui Superioris. Quinvero eadem ratio generalis est, de omnibus in vniuersum christianis, atque fidelibus, *per cap. omnis vtriusque sexus, de pœnit. & rem.* quod communiter intelligunt Doctores, tam Iurisperiti, quam Theologi, non solum de annuali confessione facienda proprio Prælato, & non alteri, nisi de illius assensu & licentia, verum etiam de quibuscumque alijs confessionibus, quæ fieri non possunt, nisi proprio Parrocho, aut alteri de illius assensu & licentia, quod vt dixi, intelligendum est secluso aliquo Superioris priuilegio, quod habeat pœnitens, aut Confessor, & extra casum extremæ necessitatis, atque articulum mortis. Et ratio huius Conclusionis in promptu est, in communi & in generali, tam pro Religiosis, quam pro omnibus alijs fidelibus & christianis, nam absoluere est actus iurisdictionis, quam nisi in proprium subditum, nemo vllo modo exercere potest, vnde quamuis Sacerdotes omnes in sua ordinatione, facultatem accipiant absoluendi à peccatis, iuxta Conc. Trident. *sess. 23. cap. 15.* & quia potestas super corpus Christi misticum, deriuatur à potestate super corpus Christi verum, nullum tamen possunt absoluere, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habuerint iurisdictionẽ. Videatur hac de re D. Thom. in additionibus ad 3. partem, quæst. 8. art. 4. & 5. & Magister Sot. in 4. dist. 18. q. 4. art. 1. 2. & 3. vbi hac de re latissime agit, & Sylvest. *ver. Confessor, 1. num. 1. & 2. cum sequentibus*, & Nauarr. in suo Man. cap. 2. de confessione, num. 1. cum sequentibus.

Omnes omnium Religionum alumni, & professores, de Iure communi tenentur proprijs Prælatis confiteri.

Quod Religiosi non confiteantur, nisi proprijs Prælatis, habetur etiam ex speciali priuilegio, quod habent ad hoc omnes fere Religiones.

Secunda Conclusio.

Quod Religiosi, & Regulares, proprijs Prælatis cõfiteantur, & nõ alijs, nisi de ipsorũ licentia, assensu & voluntate, est etiam de Iure speciali omnium fere Religionũ, quæ ad id priuilegium habent, vel vtuntur & fruuntur aliarũ Reli-

Religionum priuilegijs per communicationem. Hæc Concluſio, non aliter poteſt, aut debet probari, quam adducendo & referendo eiuſmodi priuilegia: Atque imprimis, *Clemens IV. inhibuit vniuerſis Eccleſiarum Prælatis, & aliis quibuſcumque, ne confeſſiones Fratrum Minorum præſumant eorum Prælatis inuitis audire, & eiſdem Fratribus, ne aliquis eorum, niſi neceſſitatis vrgente articulo aliis, quam Prælatis ſuis, peccata ſua confiteri præſumant, vel aliis eiuſdem ordinis Sacerdotibus, niſi ſecundum Regulam, & ipſius Ordinis inſtituta.* Habetur hæc conceſſio in Monumentis Ordin. & idem habetur, quoad Fratres Prædicatores in eiſdem Monumentis, & quoad Carmelitas, & refertur in Compend. priuilegiorum, *verb. abſolutio ordinaria, quoad Fratres, §. 5. & 6. & verb. confeſſiones, & Confeſſarij, §. 1.* idem priuilegium habent Fratres Eremitæ Diui Auguſtini, conceſſum per Innoc. VIII. & refertur in Compend. verbo vbi ſupra, vbi aduertit Collector, quod huiuſmodi conceſſio eſt iam communicata toti Ordini, per Iulium II. vt habetur in eodem Compendio *verb. communicatio priuilegiorum, §. 22.* Idem priuilegium habent Ciſtercienſes, & Monachi Ordinis S. Bernardi Hiſpaniæ, prout refertur in ipſorum Compendio, *verb. Confeſſores, §. 3. & 4.* Hoc idem conceſſit Gregorius XIII. pro Religioſis Societatis Ieſu, prout habetur in ipſorum Cõpendio, *tit. abſolutio, fol. 11.* quæ omnia priuilegia iuri communi ſunt, quammaxime conſona, atque conformia, cum ſicut dictum eſt, ſecundum ius commune, nullus Sacerdos, neque ſecularis, neque Regularis, audire poſſit confeſſiones eorum, in quos ordinariam, aut ſubdelegatam non habuerit iuriſdictionem: ſicuti igitur nemo audire poteſt confeſſiones fidelium alicuius Epiſcopatus, niſi ab Epiſcopo, aut à Papa ſuper ipſos fideles actualem habuerit iuriſdictionem, prout tradit Nauarr. in Man. cap. 4. num. 1. & eſt communis omnium Doctorum reſolutio, ita etiam nullus Sacerdos, nec ſecularis, nec Regularis, audire poteſt confeſſiones Fratrum alicuius Religionis, niſi, vel à Papa, vel à proprijs Prælatis ſuper ipſos actualem etiam habeat iuriſdictionem. Vnde dico, quod Confeſſores approbati ab Epiſcopis, licet audire poſſint confeſſiones aliorum Presbyterorum ſecularium, non tamen audire poſſunt confeſſiones Fratrum cuiuſcumque Ordinis, niſi vt dictum eſt, ſuper ipſis prædictam habuerint iuriſdictionem. Ex quibus infert ſupradictus Nauarr. vbi ſupra, quod ad audiendas confeſſiones quorumcumque Fratrum, ſufficit approbatio ſuorum Prælatorum, cum conceſſione iuriſdictionis, nam quamuis in Concilio Tridentino, *ſeſſ. 23. cap. 15.* habeatur, quod nullus Sacerdos etiam Regularis, poſſit ſecularium etiam Sacerdotum confeſſiones audire, aut ad id idoneus reputari, niſi per Epiſcopum diœceſanum fuerit approbatus, hoc tamen decretum locum non habet in confeſſionibus Religioſorum, quia ipſis poſſunt confiteri alij Religioſi, etiamſi ab Epiſcopis non ſint approbati, ſi habuerint ſuorum Prælatorum approbationem, cum conceſſione iuriſdictionis, ſicut fieri ſolebat antiquitus ante Concilium Tridentinum. Nam Concilium Tridentinum, hac de re nihil de nouo ſtatuit, ſiue ordinauit, neque à Iure antiquo eſt recedendum, niſi quatenus in nouo aliter inuenitur expreſſum, *per l. præcipimus, C. de appellat. & cap. 2. de translatione Prælat.* Et quod in dicto Concilio Tridentino, nihil circa hoc pro Religioſis innouetur, ſed ſolummodo circa audiendas confeſſiones ſecularium, etiam Sacerdotum, conſtat ex ipſius expreſſis verbis, & ratio differentiæ eſſe videtur, quia ſeculares Sacerdotes, regulariter loquendo ſunt diſtractiores, & negligentiores in rebus, ad ſuam conſcientiam ſpectantibus, quod non præſumpſit Concilium de Religioſis, qui vt plurimum, ſunt circumſpectiores, & diligentiores in his, &

ita

Mon. Ord. 1. imp. fol. 58 & 2. f. 144. conc. 338 pro Minoribus, pro Prædicatoris' Mom. Ord. 2. imp. fol. 238. conceſſ. 563: quoad Carmelitanos, 2. impreſſ. fol. 168. conc. 475. & refertur in cõpend. ver. abſolutio ordinaria quoad Fratres, §. 5. & 6. & ver. confeſſiones, & Confeſſores, §. 1. quoad Auguſtinianos, 2. imp. fol 264. conc. 683.

Nota hoc valde, pro confeſſionibus Religioſorum, non faciendis Clericis ſecularibus, ſine licentia Prælatorũ.

Ad audiendas cõfeſſiones Fratru ſufficit approbatio Prælatorum ſuorũ, eũ iuriſdictionis cõceſſione.

A Iure antiquo nõ eſt recedendum, niſi aliquid innouatũ inueniatur determinatum.

ita cessant prædicti Concilij verba, quinvero, & ratio, qua sola cessante, ipsa quoque cessant *per l. adigere, §. quamuis, ff. iure patr. & cap. cum cessante, de appellat.* etiamsi verba non cessauerint, quæ tamen, vt diximus in prædicto casu cessant.

Nota hoc valde, quod cessante ratione legis, cessat & dispositio ipsius.

ARTICVLVS II.

Vtrum prædicti Fratres, ex præcepto & sub mortali teneantur, certis quibusdam diebus confiteri?

NOn est in votis in præsentiarum agere de Generali obligatione, qua cuncti Religiosi, & similiter Clerici, & seculares tenentur semel in anno confiteri, vel antequam ad sacramentum Altaris accedant, de qua agunt omnes communiter Doctores Scholastici, cum Magistro, in 4. sententiarum, dist. 18. vbi videndus est Magister Sot. quæst. 1. per quatuor continuos Articulos, de qua etiam agit D. Tho. in addition. ad tertiam partem, quæst 6. per sex etiam continuos Articulos, & Syluest. *verb. confessio*, 1. *num.* 3. & Nauarr. in Man. cap. 2. quod est de confessione, à num. 1. cum sequentibus. Sed loquor de alia speciali obligatione, quam dicuntur præ alijs, Religiosi habere, confitendi certis quibusdam diebus, seu mensibus anni. Et ratio dubitandi est, nam *in Clement. ne in agro, §. hanc do Statu Monach.* iubentur Monachi semel in mense sua peccata confiteri. Circa quam Clementinam, Caiet. 2. tom. de confessione, quæst. 1. & in paruis opusculis, tom. 1. tract. 5. quæst. 1. inquit Monachos, etiam nulla peccata mortalia habentes, teneri ad venialia confitenda, vt supradictum præceptum adimpleant: quinvero & Nauarr. in Man. cap. 2. de confessione, num. 6. innuere videtur, omnes Religiosos, saltim Ordinis sancti Benedicti, astringi ad confitendum sua peccata, duodecim vicibus in anno, id quod & expressius dicit cap. 21. num. 57. fundatus in supradicta *Clement. ne in agro*, quam & extendit ad Moniales cuiuslibet Ordinis, diciq. eas peccare mortaliter, si non id fecerint, allegando ad hoc Concil. Trident. *sess. 25. cap. 10. de Regul.* Sed nihilominus in contrarium est veritas, de qua statuitur Conclusio.

Conclusio.

REligiosi de Iure communi, & secluso speciali Regulæ præcepto, non tenentur sub peccato, nisi semel in anno confiteri, aut quando habent communicare, seu mortis imminet periculum, sed solummodo ex æquitate, vel de consilio. Hanc Conclusionem, tenet expresse Magister Sot. in d. 4. Sententiarum, dist. 18. quæst. 1. art. 3. & 4. vbi hac de re latissime agit, & Nauarr. *in cap. placuit, de pœnit. dist. 6. num. 110. cum sequentibus*, quam & probant hac efficacissima ratione, quia secluso speciali præcepto Regulæ, non tenentur ad id, nec Iure diuino, neque ex Iure Ecclesiastico humano, ac proinde nullo Iure tenentur. Solum est difficultas de dicta *Clement. ne in agro*, qualiter sit intelligenda, & an ipsa omnes in vniuersũ Religiosos comprehendat, Religiosasque pariter, an vero solummodo Monachos Ordinis Sancti Benedicti, pro quibus fuit constructa, & an ipsos obliget ad mortale, an vero solum ad veniale? Et quidem Nauarr. locis supradictis, & maxime, cap. 21. num. 57. ibi tertiodecimo, in ea esse videtur opinione, vt credat prædictam Clementinam, Monachos Ordinis Sancti Benedicti, & Moniales cuiuslibet Ordinis, obligare sub mortali ad communicandum, consequenterq. confitendum, semel in mense. Sed contraria sententia communiter

Religiosi & Regulares, de Iure communi, & secluso aliquo speciali Regulæ præcepto non tenentur, nisi semel in anno confiteri sed solummodo ex æquitate & de consilio.

muniter teneatur, tantummodoq. id esse, & obligare de consilio, etiam Monachos Ordinis Sancti Benedicti, vel ad summum sub veniali. Ita tenet expresse Henriquez, lib. 1. de sacramento Pœnit. cap. 4. num. 10. in textu, & in Glossa, & Sot. in 4. Sententiarum, dist. 18. q. 1. ar. 3. ibi, neutiquam tamen, & Vivaldus in suo lib. de Confessione, num. 51. Quod & potiori ratione, & Iure, dicendum est de alijs Monachis & Religiosis, & de Monialibus, quamuis ea de re speciale habeant statutum, non enim statuta omnia obligant sub mortali, sed multa sub veniali, vel ad nullum peccatum obligant. Et ad locum quem adducit prædictus Nauarr. ex Concil. Trident' *sess. 25. cap. 10.* ad id probandum de cuiusuis Ordinis Monialibus, dico, Et respondeo, quod ex eo potius sequitur contrarium, cum ibidem Concilium nullum tale apponat præceptum, sed solum præcipiat Episcopis, & cæteris Monialium Prælatis, vt in suis Constitutionibus admoneantur, vt saltim semel singulis mensibus, suorum peccatorum confessionem faciant, & sacrosanctam Eucharistiam suscipiant. Vnde vt huic Articulo vltimam imponam manum, resolutiue dico, quod nec dictæ Moniales, nec Monachi, qui dicuntur nigri, seu potius Ordinis Sancti Benedicti, & multo minus aliarum Religionum alumni, & professores, secluso alio speciali præcepto, confiteri tenentur singulis mensibus sub mortali, sed solummodo, ad summum sub veniali, aut ex quadam honestate, & de consilio, nam dicta Clement. *ne in agro*, vel tantum comprehendit supradictos Monachos nigros, vel quamuis extendatur ad alios, non obligat sub mortali, sed tantum sub veniali, nihil enim aliud ibidem innuitur, & vt dicitur, odia restringi, & fauores conuenit ampliari. An vero in casu, quo dicti Religiosi, siue Moniales, nullum habeant peccatum mortale, sed solummodo venialia, teneantur eadem confiteri, prædicti præcepti adimplendi causa? Dicetur in Articulo sequenti.

Nota pro essentione faciēda à Monachus siue Monalibus, seu in mente, qualiter obligentur.

ARTICVLVS III.

Vtrum Religiosi, ad implendum prædictum præceptum, siue consilium de confitendo, aut in aliquo alio casu, teneantur peccata venialia sub mortali confiteri.

HÆc Quæstio, & difficultas multum celebris est, apud Doctores Scholasticos, agendo de confessionis materia, siue sacramento Pœnitentiæ, & an omnes in vniuersum fideles, ad adimplendū præceptum confitendi semel in anno, positum *in cap. omnis vtriusque sexus, de pœnit. & remiss.* teneantur prædicta peccata venialia, sub peccato confiteri? Qua de re videatur Magist. Sot. in 4. Sent. dist. 18. quæst. 1. art. 3. vbi refert sententiam, & opinionem multorum Doctorum asserentium, quod dum quis non habet peccatum mortale, quod confiteatur, tenetur venialia confiteri, vt adimpleat præceptum Ecclesiæ statuto tempore. Hoc tenuit olim Richardus, in 4. dist. 16. art. 2. quæst. 4. & D. Bonauentura, eadem distinctione, in 2. par. art. 2. quæst. 1. & Alex Alensis. 3. par. quæst. 77. memb. 1. vbi in eadem sententia persistens, inquit, quod homo quantumcumque perfectus, nullam habens peccati mortalis, aut venialis conscientiam, tenetur confiteri, non quidem propter præceptum diuinum, quod tantum obligat de mortalibus, sed propter præceptum Ecclesiasticum, ita quod dum nullius est conscius peccati, tenentur Sacerdoti confiteri in genere, dicendo, ego sum peccator, idq.

idq. ad dandam gloriam Deo, & præstandam obedientiam Ecclesiæ: Sed nihilominus hæc sententia nullatenus est tenenda, & contraria est communior, & verior, de qua statuitur Conclusio.

Conclusio.

PEccata venialia, quamuis aliàs legitima sint confessionis materia voluntaria, salutareq. consilium illa confiteri, in nullo tamen casu, sunt materia necessaria, necessarioq. & sub mortali confitenda. etiam ratione adimplendi cuiuscumque præcepti. Hanc Conclusionem tenet expresse supradictus Mag. Sot. loco supracitato, concl. 4. Et quidem prima ipsius pars, nempe, quod peccata venialia, legitima sint sacramenti pœnitentiæ, & confessionis materia, adeo de se patet, cunctisq. est peruia, vt probatione nulla indigeat, hæc enim sunt, quæ viri iusti, & boni, & omnes communiter Religiosi, vt plurimum confitentur, cum enim sacramentum pœnitentiæ institutum sit in remissionem omnium peccatorum, & venialia vere sint peccata, liquidum fit, quod ipsa sunt sufficiens, atque legitima sacramenti Pœnitentiæ, & confessionis materia, quamuis non præcisa & necessaria, neque necessario, & ex præcepto confitenda (vt dicemus) sed voluntaria, multumq. meritoria, vtpote quorum confessio, quia legitima est, gratiam auget, quinuero & aliquando primá gratiam confert, aut saltim conferre potest attrito, si aliquod habet peccatum mortale, cuius citra culpam fuerat prorsus oblitus; prætèrquam quod prædictorum peccatorum venialium confessio, plurimum confert, ad puritatem conscientiæ procurandam, & ad cautelam non peccandi in futurum. Sed quod dicta peccata venialia, in nullo casu, etiam ratione adimplendi cuiusuis præcepti, sint materia necessaria, necessarioq. & sub mortali confitenda, probat multis, & efficacissimis rationibus supradictus Soto, & primo dicit eam esse sententiam D. Thom. 3. p. q. 65. art. 1. vbi ait, ad delectionem peccati venialis, nullum esse directe institutum sacramentum, cuius rationem reddit, nam sacramenta omnia ad infusionem gratiæ sunt instituta, venialia autem peccata, absque infusione gratiæ possunt remitti per actum charitatis. Idipsum docet in eadem 3. p. q. 84. art. 2. vbi inquit, quod sacramentum Pœnitentiæ non est contra peccata venialia, principaliter institutum. Eamdem opinionem tenet Scotus, in 4. dist. 17. & Durandus, ibidem, q. 9. & Caiet q. 1. earum quas de confessione adiecit, ad tertiam partem, vbi ait, quod licet alia opinio sit tutior, hæc tamen est verior: quod ipsius dictum reprehendit Soto, loco supracitato, dicens, quod melius dixisset, quod confiteri libere peccata venialia, est tutius, quam quod opinio ad id obligans est tutior, quia multos, atque inumeros ingerit scrupulos. Sed quidquid de hoc fit, ratione probatur Conclusio, nam ad confitenda venialia, non tenemur Iure diuino, cum sacramentum Pœnitentiæ teste D. Hieronymo *sit secunda post naufragium tabula*, & peccatum veniale non est, aut dici potest, perfecte spirituale naufragium, quia non frangit innocentiæ nauim, nec vero separat à Deo, nec vero tenemur ad illa confitenda ex Iure humano Papali, & Pōt. ficio, per dictum, *c. omnis vtriusque sexus*, nam tantūmodo loquitur de habentibus peccata mortalia, quæ confiteantur, vt ex ipsius verbis patet, ibi, *omnia sua peccata*, quod de mortalibus debet intelligi, vt ibidem dicit Glossa: ergo nullo Iure diuino, nec humano ad eadem confitenda tenemur. Alia plura argumenta ad id ipsum probandum, & confirmandum, adducit supradictus Soto, quæ breuitatis gratia facio missa, & quia hæc res, communis est omnium resolutio, de qua videndus est Nauarr. in suo Man. de cap. 2. de confessione, num. 8. 9. & 10. & cap. 21. nu. 7.

Peccata venialia, licet sint sufficiens confessionis materia in nullo tamen casu sunt sub mortali cōfitenda.

Nota hoc valdé, quantum proficiat peccatorum venialium confessio.

Nota, quod peccatum mortale dicitur animæ spirituale naufragium, & pœnitentia, secunda post naufragium tabula.

num.7. & *in cap. placuit, num.* 110. *de pœn.* & sæpe alibi, & Henriquez, lib. 9° de sacramento Pœnit. cap. 4. num. 10. Vnde concludendo, dico, quod ad confitenda prædicta peccata venialia, nec seculares, nec Religiosi, vllo modo ex præcepto, & sub mortali tenentur, etiam ratione adimplendi alicuius præcepti, nisi forsan ad id obligarentur ex aliquo statuto, facto de eorumdem Religiosorum consensu, tunc enim & in tali casu obligarentur eadem confiteri sub veniali, vt dicit supradictus Henriquez, loco supracitato. Sed de hoc maior est difficultas, ampliusq. inuestiganda, quod fiet in Articulo sequenti.

ARTICVLVS IV.

Vtrum fieri possit, & sit licitum statutum, quo Religiosi, & Regulares obligentur ad confitenda peccata venialia, & mortalia, aliàs confessa?

HÆc Quæstio & Difficultas, etiam, multum celebris est, atque inter Doctores Scholasticos nimium hinc inde exagitata, de qua latissime agit & tractat d. Nauarr. *in cap. placuit, de pœnit. dist.* 106. in adnotatione in primam Glossam, vbi discutit sententiam & opinionem dictæ Glossæ, An scilicet possit quispiam lege aliqua Canonica, ad bis eadem peccata confitenda astringi? Et vt ex oppositione falsitatis, siue contrarij, veritas plenius eluceſcat, pro parte affirmatiua sic argumentor. Primo, nã ad id potest quis, si velit, voto se obligare, cum res de se bona sit, & laude digna, *per c. quem pœnitet, de pœnit. dist.* 1. ergo & potest similiter lege humana astringi ad eadem peccata bis confitenda. Consequentia inde patet, nam ad quod quis voto potest se obligare, bene etiam potest per obedientiæ præceptum adstringi.

Secundo sic arguitur ad idem, nam multorum est sententia, quod etiamsi quis intra annum peccata sua Sacerdoti subdelegato confiteatur, tenetur eadem proprio Parrocho postmodum confiteri, vt præceptum adimpleat Ecclesiæ, positum *in dicto cap. omnis vtriusque sexus*: ergo saltim in isto casu, lege humana, eadem peccata bis quispiam tenetur confiteri. Ad quod facit textus (vt videtur quibusdam singularis, & à paucis cognitus) in Extrau. *vices de treuga, & pace*, quæ habet *Religiosos Mendicantes, non debere prædicare, quod Parrochiani non tenentur, saltim in Paschate, proprio Sacerdoti confiteri, quia de iure tenentur*, quibus verbis datur intelligi, teneri ipsos ad confitenda peccata; quæ ipsi semel Religiosis confessa sunt, iterum suis Parrochis in Paschate. Ad quod etiam facit Extrauag. *inter cunctas*, Ioan. 22. §. *cæterum, de priuileg.* vbi habetur, *monendos esse Fratres, vt in suis concionibus populum exhortentur, quo suis Parrochis, saltem semel in anno confiteantur, asserendo id pertinere multum ad animarum profectum*.

Tertio argumentantur ad idem, nam hac de re statutum est inter Monachos Cistercienses, vt omnes semel in anno suis Abbatibus confiteantur ea peccata, quæ alijs confessarijs, etiam sui Ordinis à suis superioribus deputatis, prius confessi sunt, & ab eisdem absoluti, quod etiam statutum in multis alijs Religionibus etiam habetur, vt amplius infra dicemus: ergo asserendum est id licitum esse, optimeq. fieri posse. Et quod est dictum de peccatis mortalibus bis confitendis, intelligendum perinde est, de peccatis venialibus confitendis, in casu quo non habeantur mortalia, ad implendum

dum eiusmodi statutum, siue præceptum. Vt autem quid hac in re tenendum est, dicamus, quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Licitum est, fieriq. potest statutum, quo Religiosi obligentur ad eadem peccata mortalia in fine anni proprio Prælato confitenda, sed cum moderatione sequenti. Hanc sententiam, & conclusionem expresse tenet Enriquez, lib. 2. de sacramento Pœnit. cap. 16. & 17. limitando eam, cum conditione, vt eiusmodi statutum fiat cum expresso consensu ipsorum Regularium, siue Religiosorum, in quo sensu, & non aliter etiam illâ approbat Nauarr. *in cap. placuit, de pœnit. dist. 6. num. 112.* & in Manuali, cap. 9. num. 1. & probari potest prædicta Conclusio, primo ex facto, nam multi sunt in Ecclesia Ordines & Religiones, in quibus habetur huiusmodi statutum, & in primis illud dicuntur habere Monachi Ordinis S. Benedicti, atque etiam D Bernardi Cistercienses, similiter & Carthusienses, prout refert Gerson, 2. tomo, tract. 5. de statu Carthus. & alphabeto 25. litera f. quinvero & Pater Frater Ferdinandus de Castillo, lib. 3. Cronicæ B. Dominici, cap. 46. refert, quod Albertus Magnus, cum esset suæ Religionis Prouincialis, simile in ea fecit statutum, de repetendis confessionibus ad finem anni, & de confitendo proprio Prælato omnia peccata mortalia, quamuis reseruata non essent, à quibus aliàs per hebdomadas, aut per menses à proprijs Confessarijs Religiosis directe fuerant absoluti. Et simile statutum refert Enriquez, loco suptacitato, haberi in Religione Fratrum Carmelitarum Discalceatorum, qui omnes ad id obligari arbitratur, si eiusmodi statutum fiat cum ipsorum subditorum expresso consensu, vt dictum est. Secundo probari potest eadem Conclusio ratione, nam cum Religiones nihil sint aliud, quam scholæ quædam virtutis, & perfectionis, multa imponi possunt Regularibus & Religiosis, onera atque præcepta, de rebus difficilioribus, quæ alias sunt de consilio respectu aliorum, possuntq. & solent Regulares prædicti, in his, atque in alijs similibus rebus, renuntiare iuri suæ libertatis, cum totali abnegatione suorum ipsorum. Nam quo pacto per vota paupertatis, & castitatis renuntiant omnibus bonis temporalibus, propriæq. suæ voluntati, carnalibusq. delitijs, aliàs licitis, eadem prorsus ratione, renuntiare possunt iuri, quod habere poterant, de non repetendis iterum in confessione peccatis mortalibus semel confessis, obligariq. per statutum ad eadem in fine anni, quantumuis legitime confessa, & absoluta, Prælatis supradictis confitenda, & repetenda. Quod & hac ratione confirmatur, & sit tertia, & noua ratio, nam cum Confessores annuales, seu quibus Religiosi confitentur per annum, etiam eiusdem Ordinis, non ex se, super ipsos habeant iurisdictionem, sed tantummodo delegatam ab eisdem Prælatis, quid obstat quominus ipsam sibi possint tribuere, hac lege, pacto & conditione, vt peccata semel eisdem confessa, in fine anni, iterum Prælatis supradictis confiteri teneantur? Etenim si ipsi ex se iurisdictionem non habent, nisi delegatam (vt dictum est) & Prælati ad nutum possunt illis ipsam amouere, restringere, atque limitare, siue ampliare, quid obstat quominus ob eamdem rationem, prædictum statutum possint condere, & statuere? Quibus accedit, quod cum Prælati (vt infra dicemus) facultatem & potestatem habeant casus sibi reseruandi, concedere etiam, vt videtur, perinde possunt confessarijs delegatis iurisdictionem prædictam, sub hoc onere & pacto, siue lege pactionali, vt ab ipsis à peccatis absoluti, teneantur etiam subditi eadem

Licitum est, fieriq. potest statutum, quo Religiosi obligentur, ad eadem peccata mortalia in fine anni proprio Prælato confitenda, sed cum moderatione sequenti.

pecca-

peccata in fine anni prædictis Prælatis repetere, vt & tenetur quis, dum aliquis est casus reseruatus, & ab ipso indirecte absoluitur. Certum est enim quod tenetur eiusmodi, postea comparere coram Prælato, iterumq. confiteri eidem, aut saltim ab eo petere, vt ipsum absoluat à prædicto casu reseruato. Hæc sunt fortissima quæq. argumenta, quæ pro hac parte faciunt. Et aduertit supradictus Enriquez, quod si eiusmodi statutum fiat in Capitulo Generali, vt dicatur fieri cum Religiosorum, siue Regularium consensu, satis est, quod eiusmodi consensus præstetur à Prælatis, ius suffragij habentibus in eodē Capitulo, nomine omnium, nec requiritur singulorū subditorum præsentium, aut futurorū expressus cōsensus, præsertim postquā à Papa fuerit confirmatum, sic enim inquit, leges Concilij generalis à Papa confirmati, dum a Patribus eiusdem Concilij nomine omnium acceptantur, omnes obligant, absque illorum expresso consensu. Quod confirmat Nauarr. *in dicto cap. placuit, de pœnit. dist. 6. num.* 118. asserens ad id sufficere consensum tacitū, vel implicitum, nec necessario requiri explicitū, siue expressum, quia (inquit) qui Ordinem aliquem profitetur, tacite videtur, se velle subijcere omnibus eiusdem Ordinis, & Religionis statutis, & consequenter tacite saltim, videtur consentire statuto, quo astringuntur eiusdem Religionis alumni, ad eadem mortalia peccata bis, seu semel & iterum confitenda, primo confessario, postea vero Prælato. Et adducit exemplum de eo, qui se Ordine sacro initiare permittit, nam tacite obligatur ad seruandam castitatem, siue illud appellemus votum tacitum, cum quibusdam, siue vero legis obligationem ex illo consensu tacito, resultantem, cum alijs, iuxta varias, quæ hac de re versantur opiniones, relatas per Glossam, *in cap. de illo, dist.* 32. ergo illud omnino idem dicendum est in proposito, de eo qui profitetur Religionem, in qua simile habetur statutum.

Nota hoc valde, pro consensu necessario ad faciendum in Capitulo ali quod statutum.

Qui sacris Initiatur, quamuis id non exprimat facto obligatur ad seruandam castitatem.

Secunda Conclusio.

Non solum est licitum, fieriq. potest statutum, ex expresso, aut tacito Regularium, atque Religiosorum consensu, quo obligentur ad eadem peccata mortalia bis confitenda, semelq. confessa & absoluta iterum in fine anni proprio Prælato confitenda, verum etiam, & quo obligentur ad confitenda peccata venialia, ratione adimplendi eiusmodi statuti, siue præcepti, etiamsi ipsa non sint necessaria, sed libera sacramenti Pœnitentiæ, & Confessionis materia. Hanc Conclusionem tenet expresse supradictus Enriquez, lib. 1. de sacramento Pœnitentiæ, cap. 4. num. 10. & lib. 2. cap. 16. & 17. à nu. 1. cum sequentibus, à qua sententia non videtur discedere Nauarr. *in dicto cap. placuit, de pœnit dist.* in solutione ad quintum argumentum, num. 121. & 122. quamuis eidem non multum expresse adhæreat: sed quidquid de hoc sit, pro hac Conclusione faciunt omnes rationes, & argumenta adducta, ad probandam supradictam Conclusionem. Sed dicit supradictus Enriquez, loco supracitato, multum differre obligationem repetendi peccata mortalia, semel confessa ratione statuti alicuius, ab ea qua peccator ex iure Diuino tenetur confiteri omnia peccata mortalia, quia inquit ab eo præcepto Diuino, quamuis contritus esset, non potest vlla dispensatione, aut commutatione à Papa liberari, & qui ob impedimentum aliquod fuit indirecte absolutus, per inferiorem ab aliquo casu reseruato, cessante eodem impedimento, tenetur quærere directam absolutionem, aut certe in mortis articulo illum casum iterum confiteri, vt tunc directe absoluatur. At vero qui ex solo statuto, & voto implicito, seu pacto, tenetur eadem peccata repetere Prælato, satis est si facta commutatione, illa dicat eidem extra confessionem, ad eum modum,

Etiam licite potest fieri statutum, quo Religiosi obligetur ad confitenda peccata venialia, ratione alicuius adimplēdi statuti.

quo

quo qui directe in mortis articulo, est absolutus à reseruatis, habentibus annexam excommunicationem, satis est, vt sine confessione se præsentet Prælato & Superiori, & peccata sua manifestet, quia cum in mortis articulo, directe fuerit à suis culpis absolutus, non tenetur iterum ea subijcere Confessario, vt absoluatur. Sic inquit, qui voto se astringit ad repetendas confessiones, legitimas seu legitimè factas, aut ad confitenda venialia, potest facta commutatione liberari à confessione eorum, siquidem non sunt materia necessaria sacramenti Pœnitentiæ.

Addit Enriquez, vbi supra, quod dicta omnia intelligenda sunt, loquendo de possibili, ad hunc sensum, quod in rigore loquendo fieri posset, licitumq. esset eiusmodi statutum, at de facto (inquit) non videtur statuta prædicta, si quæ facta sunt in Religionibus aliquibus, obligare ipsarum alumnos, sub peccato mortali, ad repetenda eadem peccata Prælato, à quibus directe fuerunt absoluti, nec etiam ad confitenda venialia. Et ratio est, quia si directe quispiam, à proprio Generali, seu a Papa, fuisset absolutus absque eo onere, certum est, quod non teneretur repetere dictam confessionem, in fine anni Prælato Monasterij, sed qui in articulo mortis, aut virtute alicuius priuilegij, directe absoluitur à priuato Sacerdote vice Christi, non minus manet liber, quàm si à Papa, seu à proprio generali Prælato absolueretur, cum quilibet Confessarius in his non reseruatis, sit supremus Iudex, vice Christi: ergo bene sequitur, quod præfata statuta dictarum Religionum, non obligant suos alumnos de facto, ad confitendum iterum peccata mortalia Prælatis, a quibus fuerunt directe absoluti, aut venialia sub mortali. Nec inquit, dictis obstant earumdem Religionum priuilegia, quibus habent à diuersis summis Pontificibus, vt Religiosi teneantur dicta statuta seruare, nam interpretanda sunt, mensq. eorum limitanda ad hunc sensum, quod sicuti seculares tenentur semel in anno confiteri proprio Parrocho, ea nempe tantum peccata, de quibus non fuerunt per aliquem alium Sacerdotem legitimè, atque directè absoluti, ita etiam & Regulares consimilia peccata Prælatis prædictis teneantur confiteri, & ab illis ad id compelli possint, non vero de alijs. Hæc supradictus Enriquez, vbi supra, & ad hoc propositum dicit plura, eaq. notatu dignissima.

Tertia Conclusio.

Modo de facto (vt dicitur) nullum est in aliqua Religione statutum, obligans sub mortali, repetere peccata mortalia, semel confessa, atque absoluta iterum Prælatis, nec venialia necessario confiteri, etiam ratione adimplendi alicuius statuti, siue præcepti. Hanc Conclusionem tenet Enriquez, loco supracitato, lib. 2. de sacramento Pœnitentiæ, cap 17. num. 5. quia inquit, dicta consuetudo Prælatis confitendi, prout fatentur Prælati Ordinis Cistercienfis, & aliorum Ordinum, iam dissuenit, atque omnino cessauit, & Prælati ipsi detrectant suorum subditorum confessiones audire, ne dum postea reos puniunt, haberi possint suspecti de violato sigillo sacramenti Pœnitentiæ. Et quamuis in aliquibus Religionibus, etiam modo vigeat, seu habeatur eiusmodi statutum, non (inquit) est credendum, quod obliget sub mortali, sed tantum sub veniali, aut forsan solummodo erit de consilio: quod maxime verum habet, in illis Religionibus, quarum Constitutiones expresse habent, per eas non obligari quempiam Religiosorum ad mortale. Sed quidquid de hoc sit, prædictus Navarr. *in dicto cap. placuit*, non bene videtur sentire de eiusmodi statutis, dicq.

Modo de facto vt dicitur, nullum est in aliqua religione statutum, obligans sub mortali, ad iterum confitenda peccata, semel cõfessa, & absoluta venialia, neque mortalia etiam ratione alicuius adimplendi statuti.

citq. eiusmodi leges esse duriſſimas & rigidiſſimas, & O vtinam non plus satis, meritoq. abolendas, atque è medio tollendas, vtpote, quæ hac nostra ætate magis nocere possint, quam prodesse, propter innumera, quæ ex eisdem sequentur inconuenientia, potius silentio obuoluenda, quam dicenda. Et de Prælatis, qui nimium sunt soliciti, pro audiendis suorum subditorum confessionibus, & non de facili concedunt eisdem suam auctoritatem, vt ab alijs possint absolui, male & praue sentit dictus Nauarro, diciteq. illos peccare: ad quod propositum adducit mira quædam verba D. Thom. in quarto sententiarum, dist. 17. quæst. 3. artic. 3. quæstiuncula 4. ad sextum, vbi post alia in hæc prorumpit verba: *Peccabit Sacerdos, si non sit facilis ad præbendam licentiam confitendi alteri, quia multi sunt adeo infirmi, quod potius sine confessione morientur, quam tali Sacerdoti confiteantur.* Et subdit, *vnde illi Prælati, qui nimis sunt solliciti, vt conscientias subditorum per confessiones sciant, multis laqueum damnationis injciunt, & consequenter sibi ipsis.* Hactenus Diuus Thomas.

Nota hoc valde, quid sentiat Nauarrus de eiusmodi statutis, & de Prælatis nimium, satagentibus scire suorum subditorum culpas.

Aduerte hæc notanda verba D. Thomæ.

Ad argumenta in contrarium adducta in initio Articuli, de mente supradicti Nauarr. respondetur.

Ad primum, concedendo quempiam se voto posse obligare, ad id quod argumentum prætendit, inde tamen non infertur, quod lege humana, aut statuto ad idem possit astringi, sine suo proprio consensu, & est simile de castitate, nam ad castitatem & virginitatem seruandam, potest quis voto se obligare, non tamen ad id humana lege astringi, quia vt inquit, D. Ambrosius, & habetur *in cap. integras, 30. q. 1. vos magis voti est quam præcepti.*

Ad secundum respondetur negando, quod qui semel intra annum sua peccata, Sacerdoti subdelegato legitime fuerit confessus, ab eisdemq. absolutus, teneatur eadem postmodum proprio Parrocho confiteri, ratione adimplendi præcepti Ecclesiastici, nec vlla alia ratione. Nec Extrauagans ibidem adducta, ad hoc propositum quidquam facit, nec aliud dicit, aut probat, quam Capitulum omnis vtriusque sexus, nempe, quod tenetur omnis vtriusque sexus, semel in anno proprio Sacerdoti confiteri, proprio inquam Parrocho, seu alij, qui de ipsius aut Superioris licentia potestatem habeat, & facultatem absoluendi à peccatis. Videatur Nauarr. loco supracitato, num. 117. nec aliud vult, aut aliud probat Extrauag. *inter cunctas*, sed tantum contendit id vtile esse, & eadem de re per Fratres debere fideles cunctos admoneri, tamquam, quid vtile, non tamen necessarium.

Ad tertium, de statuto Ordinis Cistercienſis, aliarumq. Religionum, quod eadem de re habetur, iam dictum est in Conclusionibus supradictis, & ipsarum probationibus, atque adnotationibus, quid sit dicendum, & tenendum. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS V.

Vtrum expediat, interdum à Religiosis fieri, generalem omnium peccatorum suorum confessionem, semel aut bis in anno, seu in vita, ad idq. obligari possint statuto, in aliquibus Religionibus?

HAnc quæstionem, latissime tractat supradictus Enriquez, lib. 2. de sacramento Pœnitent. cap 16. ad quod propositum multa dicit, ex quibus quæ veriora, & probabiliora visa fuerunt, resoluentur breuiter, per sequentes Conclusiones.

Prima

Prima Conclusio.

Cõfessiones ĝe nerales omniũ peccatorum interdũ fieri expedientissimum est, quando de altarũ confessionum integritate & validitate aliquis remanet scrupulus.

CONfessiones omnium peccatorum generales, quandoq. fieri, expedientissimum est, & maxime, vbi aliquis remanet scrupulus, de aliquibus peccatis, minus bene confessis, aut de integritate & validitate præteritarum confessionum. Hæc Conclusio, receptissima est apud omnes, atque est antiqua consuetudo multarum, quinvero & fere omnium Religionum. Inquarum ingressu statim post assumptionem habitus, consulere, aut præcipi sæpe consueuit nouitijs, & de nouo conuersis, vt confessionem quandam generalem faciant, suorum omnium peccatorum, quæ existentes in seculo commiserunt, propter prædictum scrupulum vitandum, & ad pacandas, & quietandas ipsorum conscientias, vtq. peccata sua omnia præterita confiteantur, maiori cum animi deuotione & præparatione, cum suis Magistris, viris Doctis, atque expertis, & in hisce rebus nimium exercitatis, qui cognoscere valeant omnes omnium peccatorum species, & circumstantias, & ipsorum grauitatem, & in quibus rebus ipsi conuersi teneantur ad faciendas aliquas restitutiones, siue satisfactiones, si quippiam in omni anteacta sua vita, meminerint se debere proximis, quos forsan verbo aut facto offenderunt. Sed tamen multorum fert grauissimorum Doctorum opinio, non esse expediens neque vtile, huiusmodi generales confessiones iterum, atque iterum multiplicare, dum omnia sua peccata, integre, atque cum debita animi præparatione, & dispositione Confessori alicui idoneo, docto, & in hisce rebus satis versato, & exercitato, semel fuerint confessa, propter inconuenientia innumera, quæ exinde multoties solent euenire. De quibus inconuenientibus latissime videndus est, doctissimus Pater Frater Bartolomeus de Medina, in sua instructione Confessorum, lib. 1. cap. 12. vbi hac de re agit, quinvero & Pater Frater Ludouicus Granatensis, Ordinis Dominicani, vir vndequaque perfectissimus, nec minus spiritualis, quam doctus & eruditus, in suo Memoriali, vulgari sermone conscripto, tractatu secundo, cap. secundo, vbi eadem de re agens, pœnitentes consulit, vt semel in vita suorum omnium peccatorum, cum debita animi præparatione, confessionem generalem faciant, iuxta modum & formam ab eo, ibidem illis præscriptam, non tamen dicit illam pluries esse iterandam, nam id, inquit, sine necessitate facere, & absque vrgenti causa, non multis inconuenientibus caret. At in casu quo id facere expediret, maiorem difficultatem habet etiam in Religionibus, an ad subeundum huiusmodi onus, possint earum professores, & alumni, sub pœna peccati mortalis, statuto, aut lege aliqua obligari, & an eiusmodi statutum esset licitum, atque laudabile? De quo fit secunda Conclusio.

An expediat semel, & iterum generales confessiones multiplicare.

Secunda Conclusio.

Quidsit sentiendum de statutis quibus Religiosi astringuntur ad repetenda in fine anni suis Prælatis, peccata, semel iam confessa, & absoluta.

QVamuis damnare non audeam, statuta quæ haberi dicuntur, in certis quibusdam Religionibus, per Sedem Apostolicam (vt dicitur) approbata quibus earum alumni & professores, astringuntur atque obliganter, vt in fine anni repetant suis Prælatis, omnia peccata mortalia, quamuis non sint reseruata, aut forsan venialia, à quibus per hebdomadas, siue per menses singulos, ab ordinarijs confessarijs, etiam directe fuerunt absoluti, non tamen verebor dicere, quod eiusmodi statuta, his nostris temporibus, non innumeris inconuenientibus careant, & quibus occasionaliter multis sacrilegijs paratur via, ac proinde potius renocanda, quam practi-

canda. De huiusmodi statutis videndus est Enriquez, lib. 2. de sacrament. pœnitent. cap. 16. num. 1. & 2. cum sequentibus, vbi plura ad hoc propositum dicit. Sed tandem num 6. & 7. multis demonstrat, qualiter non peccant, qui in eiusmodi generalibus confessionibus, aliqua reticent peccata. Quod si hoc facere possunt, quid obsecro prodest, eiusmodi statuta, & cõfessiones generales fieri, & ad eas faciendas, cum tot inconuenientibus obligari? Nolo hac de re amplius quidquam dicere, vnusquisque in suo sensu abundet, solummodo dico, vt consulatur hac de re Doctissimus D. Nauarr. vir omni virtute, scientia, atque doctrina magna præstantissimus, nec minus spiritualis, quam doctus, *in cap. placuit, de penitent. dist. 6. nu. 119.* vbi sentit huiusmodi statuta, & similia esse penitus abroganda, & reuocanda. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

Nota valde.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Religiosi itinerantes, possint quibuscumque Confessarijs, Religiosis siue secularibus confiteri?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Religiosi itinerantes de licentia suorũ Prælatorũ, sed non aliter, bene possunt quibuscumque Confessarijs Religiosis, siue secularibus confiteri.

SVpradicti Religiosi itenerantes, de licentia suorum Prælatorum, sed non aliter, bene possunt quibuscumque Confessarijs Religiosis, siue secularibus confiteri. Hæc Conclusio, est certa, & manifesta, & habetur expressa *in cap. si quis, de pœnit. & remiss. in 6.* & ratio eius in promptu est, nam cum absoluere à peccatis (vt pluries iam dictum est) actus sit iurisdictionis, exerceri non potest in non subditum, siue in alienas oues, absque suorum Pastorum, & Prælatorum licentia & assensu, absolutioq. aliter facta, est ipso iure irrita & nulla, ob defectum iurisdictionis, de quo nulli dubium. Nec etiam esse potest dubium, quod Religiosi supradicti itinerantes, confiteri non possint alijs Religiosis eiusdem Ordinis, siue Religionis, nisi à suis Prælatis licentiam & facultatem habuerint, ad audiendas eorumdem Fratrum confessiones. Licet enim ante Concilium Tridentinum, Sacerdotes seculares, eligere possent in Confessorem quemlibet simplicem Sacerdotem, quod modo iam non possunt, post dictum Concilium Tridentinum, sessione 23. cap. 15. nisi ille talis Sacerdos, siue sit secularis siue Regularis, ad id per Episcopum fuerit approbatus, atque idoneus reputatus, attamen quantum attinet ad Regulares, & Religiosos, nec ante dictum Concilium Tridentinum, nec post, Religiosi eligere poterant, aut possunt, in Confessorem simplicem Sacerdotem, etiam Religiosum eiusdem Ordinis, nisi ad id à suis proprijs Prælatis fuerit approbatus, quæ quidem consuetudo semper viguit in omnibus Religionibus bene ordinatis, atque vt credo, in cunctis Ordinibus, à qua nullatenus est recedendum.

Ad supradictos igitur Religiosos itinerantes reuertendo dico, quod dicta Conclusio intelligenda est, & intelligi debet, de Religiosis subditis, non vero de Prælatis, nam Prælati etiam inferiores vt sunt Guardiani, & Priores,

res, sine suorum Superiorum licentia, possunt sibi eligere Confessorem, beneficio Iuris communis, *per cap. fin. pro dilatione, de panit. & remiss.* quod hoc illis concedit (quidquid nonnulli dicant) de quo videatur Pater Frater Emmanuel Rodriguez, 1. tom. quæst. Regul. quæst. 20. art. 28. Sed loquendo de subditis, & infimioribus, dico, quod semper fuit consuetudine positum, vt incipientes aliquod iter, prius à proprijs suis Prælatis, facultatē expostularent, vt occurrente sibi necessitate, oblataq. occasione, Confessorem possent eligere, quam licentiam facillime, ac libenter Prælati ipsi præstant eisdem, id quod & iure optimo facere possunt, cum sit actus iurisdictionis, propriasq. oues, cui voluerint pastori, alias idoneo, possint committere. Sed Fratres Ordinis Prædicatorum, ad id habent speciale priuilegium, concessum per Sixtum IV. quod habetur in Monumentis Ordinis, & refertur in Compendio, *verb. absolutio ordinaria quoad Fratres, §. 39. quod possint concedere Fratribus suis, vt dum itinerauerint, vel fuerint extra Conuentus suos dumtaxat, valeant confiteri quibuscumque Sacerdotibus Regularibus, seu secularibus, & quod similiter id facere possint ipsi Prælati.* Hoc idem concessit Leo X. vt habetur in Supplement. & refertur in eodem Compendio, vbi supra, §. 23. *nempe, quod Fratres Prædicatores, & alij Fratres, quando sunt extra Conuentum, & non possunt habere copiam Sacerdotis, quia non habent proprium Confessorem, possint confiteri peccata sua, alteri Religioso alterius Ordinis, vel Presbytero seculari, dummodo hoc fiat sine fraude, & dicant Prælato suo.* Quæ quidem vtraque concessio, intelligenda est de Sacerdotibus Regularibus, siue secularibus, alias idoneis, & approbatis à proprijs ipsorum Prælatis, ad hunc sensum, quod si Sacerdos fuerit Regularis, per proprium Prælatū ad audiendas saltem aliorum Religiosorum confessiones, sit approbatus, & expositus, si vero secularis, similiter per proprium suum Episcopum, siue Prælatum ad id muneris sit etiam expositus, & approbatus. Sed difficultas est, an sat sit, quod Sacerdotes Regulares prædicti, per proprios Prælatos ad audiendas aliorum Religiosorum confessiones, sint expositi & approbati, an vero requiratur vlterius, quod sint approbati per Episcopum diœcesanum? Quod est dicere, an Religiosi itinerantes licentiam habentes à proprijs Prælatis, ad eligendum, quemcumque voluerint Confessorem Regularem, extra Ordinem, eligere possint eum, qui tantum est approbatus à proprio Prælato, pro audiendis confessionibus Religiosorum, non tamen ab Episcopo pro audiendis confessionibus secularium? Cui difficultati breuiter respondeo, & dico, quod possunt eligere in Confessorem, eum, qui Confessor fuerit aliorum Religiosorum, quamuis ipse non sit Confessor secularium. Huius resolutionis ratio est, nam Prælatorum licentia intelligenda est, regulariq. debet secundum Ius commune, & ex Iure communi, Religiosi non astringuntur confiteri, Confessarijs dumtaxat per Episcopum approbatis, id enim Conc. Trident. loco supracitato, tantum limitauit ad audiendas confessiones secularium, etiam Sacerdotum, quæ quidem exceptio firmat Regulam in contrarium, atque per illa verba datur intelligi, quod Religiosi a proprijs Prælatis dumtaxat approbati, possunt alias aliorum audire confessiones, secluſa quacumque Episcoporum approbatione. Sed aduerto, quod quamuis de iure, supradicta vera sint, nos tamen Minores Fratres habemus specialem prohibitionem, & inhibitionem à Clemente IV. & à Bonifacio VIII. ne aliquis (excepto necessitatis vrgente articulo) alijs quam nostri Ordinis Sacerdotibus, secundum nostram Regulam, nostriq. Ordinis statuta, peccata nostra confiteri possimus, vt habetur in Monumen-

Mon. Ord. 1. imp. fol. 45 & 2. f. 129. conc. 288. & refertur in comp. verb. absolutio ordin. quoad Fratres, §. 35. Suppl. fol. 94. conc. 301. & refertur in cōpend. vbi sup. §. 23.

Difficultas. Nota pro Religiosis itinerantibus, qualiter & quibus possint confiteri.

Nota hoc valde.

Mon. Ord. 1. imp fol 58. & 2 f. 142. conc. 337. & refertur in cõp. ver. absolutio ord. quoad Fratres §. 5. quoad Carmelitanos 2 imp. fol. 18. conc. 475. quoad Prædicatores vero, 2. imp. f. 238. conc. 536.

tis nostri Ordinis, & refertur in Compendio, *verbo, absolutio ordinaria*, *quoad Fratres*, §. 5. vbi & dicitur, quod idem habetur, quoad Fratres Carmelitanos in eisdem Monumentis & quoad Fratres Prædicatores. Qua concessione fruuntur, perfruiq. possunt omnes etiam Religiones, priuilegium habentes communicationis, & secundum ipsam, sine speciali suorum Prælatorum licentia, confiteri non potest quispiam Religiosus, nisi Religioso sui proprij Ordinis. Sed an eiusmodi licentia debeat esse expressa, an vero sufficiat præsumpta, valde controuertitur inter Doctores. Quidam enim dicunt, non sufficere præsumptam, sed necessario requiri expressam, id quod & colligi videtur ex Concilij Lateranensis diffinitione, vbi habetur, quod ad hoc, vt aliquis confiteatur cum eo, qui secundum ius, & consuetudinem toleratam, non est suus legitimus Confessor (quia nempe super eum non habet iurisdictionem) necessarium est, quod priusquam ipsi confiteatur, licentiam ad id à suo proprio Prælato obtineat. Sed contraria sententia est probabilior, nempe quod sufficit licentia præsumpta, quam tenere videtur Syluester, *verbo, Confessor, 1. num. 6. in octauo dicto, ibi, si Sacerdos, in fine*. Videatur hac de re Pater Corduba, super nostram Regulam, cap. 7. quæst. 3. in primo puncto, in fine. Sed maior est difficultas, an Prælati supradicti, licentiam & facultatem possint facere sibi subditis, vt absoluantur virtute generalis concessionis, à peccatis reseruatis, idq. à quocumque Sacerdote Confessore Regulari, siue seculari? Cui difficultati, respondeo per sequentem Conclusionem.

Secunda Conclusio.

In generali concessione, facta Religiosis à Prælatis, vt possint eligere Confessorem quem voluerint, non comprehenditur absolutio à peccatis reseruatis, nec eiusmodi facultas absoluendi à reseruatis, potest aut debet committi Confessario seculari. Hæc Conclusio, quoad primam partem colligitur, *ex cap. fin. de procuratoribus*, vbi habetur, quod in concessione generali, non veniunt ea, quæ si specialiter peterentur, non essent concedenda, idem habetur *in cap. si opus, de pœnit. & remiss.* Qua de re videatur Nauarr. in Manuali, cap. 27. num. 261. vbi inquit, quod Episcopus etiam concedendo suos casus sibi reseruatos, non videtur concedere absolutionem à censuris reseruatis, cum à diuersis non fiat illatio. Videatur etiam hac de re Pater Frater Emmanuel Rodriguez, 1. tomo, quæstionum Regularium, quæst. 2. artic. 27. Quoad secundam vero partem, est expressa sententia Patris Corduba, super Regulam nostram Minorum Fratrum, cap. 7 quæst. 3. vbi dicit, literis Apostolicis esse cautum, vt in nostro Ordine Minorum, absolutio à reseruatis, Confessarijs extra Ordinem non committatur, & quod ita ordinauit Bonifacius VIII. prout continetur in cap. 7. ordination. generalium Barchinon. nec etiam vllo modo credendum est, quod quispiam sanctæ mentis Prælatus, sic indiscriminatim suam auctoritatem concedat alicui sibi subdito, vt absoluatur à casibus reseruatis, præsertim Clericis secularibus, nec id vmquam fuit consuetudine positum, Et certe consuetudo hac in re multum præualet, vimq legis habet, eo præsertim cum sit de rebus honestis, & necessarijs, honestati & decori Religionis, non enim conuenit peccata grauia, alijs extra Ordinem propalare, aut reuelare. Sed præterea id esse videtur expresse contra nostram Regulam, habetur enim in Regula, loquendo de dictis casibus reseruatis, quod

In generali concessione, facta subditis à Prælatis, vt possint eligere Cõfessorẽ, non cõceditur facultas, vt absoluantur à reseruatis, neque hoc committi debet alicui Confessori seculari

quando

quando Fratrum quispiam in aliquem eorum inciderit, Ministri, si Presbyteri sunt, cum misericordia iniungant illis pœnitentiam, si vero Presbyteri non sunt, iniungi faciant per alios Sacerdotes Ordinis. Vbi notanda sunt hæc vltima verba, ex quibus colligitur, quod absolutio à reseruatis secundum Regulam fieri non possit, aut debeat, nisi per Confessores nostri Ordinis, non vero per Confessores seculares. Vide Cordubam, vbi supra. Nec prædictis obstat, quod dicti Fratres itinerantes sint Sacerdotes, necessarioq. propter scandalum, debeant celebrare, & per consequens ante celebrationem præmittere confessionem omnium suorum peccatorum, iuxta Concilium Tridentinum, *sessione 13. cap. 7.* ad proinde debere præsumi in dicta generali concessione, intelligendam esse facultatem absoluendi à quibuscumque reseruatis, vt ne contra Concilij præscriptum, Religiosus indigne accedat, ad celebrandum, & communicandum, nam dico, quod si eiusmodi Religiosus extra Monasterium se inuenerit, sine expressa & speciali licentia sui Prælati, vt absoluatur à casibus reseruatis, atque sine scandalo non potest non celebrare, in tali casu, si adeo vrgens sit necessitas, bene potest accedere ad celebrationem. Nam existimandum de illo est, ac si non haberet copiam Confessoris, satisq. illi est, vt procuret habere contritionem. Nam dictum Concilium, licet diffiniat ante celebrationem, & sacram communionem, præmittendam esse sacramen talem confessionem, addit tamen conditionem, modo non desit illi copia Confessoris. Et subdit, quod si necessitate vrgente Sacerdos, absque præuia confessione celebrauerit, post celebrationem, quamprimum confiteatur. Iuste autem dicitur, quod in dicto casu, Religioso prædicto deest copia Confessoris, neque iniuste à Superioribus, est illi talis facultas ad id denegata, ne peccata adeo grauia reuelentur extra Religionem.

Nota hoc vide.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Confessores per Prælatos Regulares deputati, absoluere possint Fratres nostri Ordinis, in aliquibus casibus plenarie ab omnibus peccatis, excommunicationibus, pœnis, atque censuris?

DE auctoritate & potestate, quam habent prædicti Regulares in communi, ad absoluendum sibi subditos ab omnibus peccatis, vtcumque grandibus, & pœnis, atque censuris, iam supra diximus multa, quæstione nona, articulo decimo, agendo de de potestate Generalis Ministri. In isto Articulo agemus tantummodo, de auctoritate & facultate, quam habent Confessores Regulares, per supradictos Prælatos deputati, ad absoluendum Fratres suos, semel in vita, & iterum in articulo mortis plenarie, concedendiq. eisdem indulgentiam plenariam, & remissionem omnium suorum peccatorum, de quo sit Conclusio.

Confessores Regulares, per Prælatos deputati, facultatē habent specialem, vt semel in vita, atque iterum in morte Fratres nostros plena-

Conclusio.

CONfessores Regulares, semel in vita, atque iterum in morte, facultatem habent, absoluendi plenarie Fratres nostros, concedendiq. illis

rie possint absolnere, eisq. indulgentiam plenariam concedere.

Nota valde priuilegiu Sixti IV pro absolu. vndis plenarie, Fratrib⁹ semel in vita, & concedenda eis remissione plena tia omnù peccatorum, itesumq. in morte.

Mon. Ord. 1. imp. fol. 64. & 2. fol. 68. cone. 131. & in sup plem. fol. 96. cone. 341. & refertur in cõpen. ver. absolutio extraordinar. quoad Fratres, §. 5.

Nota hoc valde.

Nota aliud priuilegium eiusdem Sixti IV. ad idem.

Mon. Ord. 1. imp. f 65. & 2. f. 148. cone. 360. & refertur inc ompen. vbi supra.

Aliud priuilegium Eug. IV. specialiter pro mortis articulo.

Mon. Ord. 1. imp. fo. 61. & 2. fo 64. cone. 77. & refertur in comp. verb. absolutio extraordinar. quoad Fratres §. 2.

Aliud eiusdem priuilegium ad idem, sed ampliatum.

indulgentiam plenariam, & remissionem omnium suorum peccatorum. Hæc Conclusio, non aliter potest, aut debet probari, quam adducendo specialia priuilegia, quibus hoc expresse continetur. Et omissis multis alijs, quæ longum esse nimis velle in præsentiarum recensere, de quibus plena sunt nostri Ordinis Monumenta, & referuntur in Compendio priuilegiorum, *verbo, absolutio ordinaria, & extraordinaria quoad Fratres*, per plures paragraphos, Sixtus Quartus, *concessit omnibus Fratribus Minoribus de Obseruantia præsentibus, & futuris, tam Professis, quam Nouitijs (qui tamen habeant propositum profitendi) necnon Sororibus Sanctæ Clarę, & Tertiarijs vtriusque sexus, & Famulis, & Seruitoribus predictorum omnium, vt quilibet eorum possit semel eligere Confessorem de eiusmodi Obseruantia, qui audita eius confessione, pœnitentiam salutarem iniungendo, absolnat eos ab omnibus criminibus, excessibus, & censuris Ecclesiasticis, & dispenset cum eis in omnibus irregularitatibus, si quas forte contraxerint (homicidio voluntario, & mutilatione membri semper exceptis) & eis remissionem generalem, & plenariam omnium peccatorum impartiri valeat, & quod idem possit in mortis articulo*. Habetur in Monumentis Ordinis, & aduertit Collector in Compendio, *verbo, absolutio extraordinaria, quoad Fratres*, §. 5. quod licet hic Sixtus Quartus non excipiat irregularitatem ex bigamia prouenientem, debet tamen pro excepta semper haberi, quia est grauior reliquis ad dispensandum, & quia in alia concessione infrapositą, *verbo, dispensatio*, §. 2. illam expresse excipit. Aduertit etiam, quod à casibus reseruatis Ministris, non potest quis per prædictam concessionem, siue per aliam, sine sua licentia absolui, & minus à censuris auctoritate Apostolica postea latis, & reseruatis. Hæc supradictus Collector, vbi supra. Et statim in sequenti §. 6. refert similem aliam concessionem, siue priuilegium, eiusdem Sixti Quarti, factum omnibus & singulis Prædicatorum, & Minorum Ordinum professoribus, qui tunc erant, & pro tempore perpetuo erunt, *vt Confessor idoneus eorumdem Ordinum, quem quilibet pro se, de sui Superioris licentia duxerit eligendum, eorumdem confessione diligenter audita, pro commissis per eos excessibus & peccatis, semel in vita in forma confessionali per ipsum edita, & in mortis, articulo plenariam absolutionem, & peccatorum huiusmodi remissionem impendere valeat, etiam si ante factam eorumdem Ordinum professionem eos decedere contigerit*. Habetur in Monumentis. Et aduertit supradictus Collector, quod istud intelligitur sub forma confessionalis per ipsum edita, in qua reseruantur certi casus cuiusdam Bullæ eiusdem Sixti, quæ incipit: *Et si Dominici gregis*, & habentur in summa, in eodem Compendio, *verbo, excommunicatio, notabili secundo*. Sed pro dicto articulo mortis habetur alia concessio, Eugenij Quarti: *Qua concessit omnibus Fratribus Minoribus, ac etiam Nouitijs in Religione perseuerare volentibus, quod possint eligere Confessorem idoneum, qui auctoritate Apostolica, absolnat eos in articulo mortis, ab omnibus peccatis, & censuris Ecclesiasticis etiam Sedi Apostolicæ reseruatis, siue ex alia quacunque causa prouenientibus, & plenariam omnium peccatorum indulgentiam largiatur, quam indulgentiam prædicti Fratres consequantur, etiam si prædictum Confessorem eligere non potuerint, seu obliti fuerint, dummodo moriantur in Dei gratia*. Habetur in Monumentis Ordinis, & refertur in Compendio, *verbo, absolutio extraordinaria, quoad Fratres*, §. secundo, vbi etiam, §. quarto, habetur aliud simile priuilegium eiusdem Eugenij Quarti, *vbi iterum concedit idipsum, addens, quod si in illo reputato mortis articulo, dicti Fratres non decesserint, semper in-*

dulgentia

dulgentia prædicta intelligatur reseruari ad verum mortis articulum. Habetur in Monumento Ordinis. Sed adiecit supradictus Pontifex, quod ne (quod absit) propter huiusmodi gratiam Fratres reddantur procliuiores ad illicita in posterum committenda, volebat, eratq. suæ intentionis, quod si ex confidentia huiusmodi, aliqua forsan committant, ad talia prædicta indulgentia nullatenus suffragetur. Apposuitq. præterea certam quandam conditionem, vt potiri possent prædicto priuilegio Fratres, quod singuli eorum, qui sufficientis fuerint litteraturæ, per vnum annum à tempore quo concessione huiusmodi gaudere voluerint, singulis septimanis legitimo impedimento cessante, semel Septem Psalmos Pœnitentiales, cum Litanijs recitent siue legant, alij vero non sufficienter litterati, alias orationes teneantur dicere, iuxta suorum Confessorum arbitrium, prout animarum suarum saluti viderint expedire. Quod si forsan impedimento detenti, in dictis anno & septimanis, orationes prædictas commode dicere non potuerint, vel ex inaduertentia, aut obliuione omiserint, ex tunc in alia Septimana sequentis anni, supplere teneantur. Circa hanc concessionem aduertit Collector, quod eam postea Pius II. extendit ad totam familiam, de quo habetur transumptum, licet non impressum, & ait, quod ista concessione communiter non vtuntur Fratres, quia nolunt laborare in dicendis Septem Psalmis, & quia credunt, quod quidquid in ea continetur, est sibi aliàs sine tali onere concessum. Habet tamen, inquit, dictum priuilegium, vnum singulare, nempe, quod Indulgentia Plenaria de dicto mortis articulo, semper intelligatur reseruata, pro vero articulo, quod est magni effectus, & nullibi in nostris priuilegijs reperitur concessum. Etenim si huiusmodi verba non apponerentur, dicta indulgentia non reseruaretur, ad verum mortis articulum, cum in præsumpto, suum iam fuerit sortita effectum, prout contra Gersonem tenet Corduba in suo quæst magno de indulgent. q. 38. & Nauarr. in Summa cap. 26. nu. 31. Sed hoc ipsum de reseruatione dictæ indulgentiæ pro vero mortis articulo, concessit Benedictus XIII. Monachis S. Benedicti de Obseruantia, prout refertur in Compendio, *verbo, absolutio extraordinaria, quoad Fratres, §. 11. vbi concessit prædictis Monachis, pro articulo mortis Plenariam Indulgentiam, seu absolutionem, & quod si infirmarentur & crederentur morituri (puta quia viderentur agonizare) & absoluti plenariè, iterum conualescerent, quod iterum & in mortis articulo valerent absolui.* Eamdem indulgentiam pro dicto mortis articulo, concessit Innocen. VIII. Monachis Congregationis Casinensis Ordin. S. Benedicti, prout refertur in libro suorum priuilegiorum, & constitutionum eiusdem Congregationis, fol. 47. § 1. & fol. 48 §. 2. *addens quod Confessor ab eisdem electus, in dicto mortis articulo, plenarie possit eosdem absoluere ab omnibus casibus, nullo excepto, cum omnimoda auctoritate, ac si in illo casu esset summus Pontifex, & eadem auctoritate eisdem indulgentiam plenariam concedere.* Quæ quidem concessio magna est, plurimiq. æstimanda, propter dicta verba ibidem apposita, *ac si in illo casu esset summus Pontifex*: & quia in dicta concessione committitur dicta auctoritas cuilibet Confessori, absque eo quod restringatur ad Confessorem proprij Ordinis, quod non reperitur in alijs, quapropter virtute ipsius possunt Fratres in dicto articulo mortis, plenarie absolui à quocumque Confessore, etiam seculari, dummodo sit approbatus ab Ordinario.

Non est silentio prætereunda, quædam alia concessio Nicolai V. quæ refertur in Compendio Ordinis D. Hieron tit. Indulgentia Plenaria, §. 7. *qua concessit, quod cum aliquis Fratrum in dementiam incurrerit, siue in lathargiam, vel amiserit expressionem loquelæ, propter infirmitatem, vel alias, antequam absolu-*

Mon. Ord. 1. imp fo. 62. & 2. f. 65. cons. 86.

Nota hoc valde pro his, qui ex confidentia prædictorũ priuilegiorũ peccant.

Nota pro absolutione, atque indulgentia prædicta reseruanda *p* vero mortis articulo.

Priuilegiũ aliud Innocentij VIII. speciali ssimum pro mortis articulo.

Priuilegiũ Benedicti XIII. speciale pro mortis artic.

Nota hoc valde.

Nota valde. Priuilegiũ speciale Nicolai V. pro ijs, qui in mortis art. antequam ab-

Soluantur in lethargiam incidunt, aut loquelam amittunt.

soluatur, & illi fiat plenaria remissio, vel quia non fuit copia Confessoris, cum talis casus, seu similis euenerit in dicto mortis articulo, quicumque presbyteri seculares, vel Regulares, cum valeant absoluere, & huiusmodi omnium peccatorum suorum plenariam remissionem, auctoritate Apostolica possint & valeant illis impendere; quod si talis infirmus superuixerit, nihilominus dicta plenaria remissio, quoties sibi facta fuerit, perinde valeat, ac si de huiusmodi infirmitate decederet. Hæc concessio magna est, pluriſque æstimanda. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum absolutus virtute dictorum priuilegiorum, in mortis articulo, si non decedat, teneatur peccata reseruata iterum suo Superiori confiteri?

Quisnam sit, diciq. debeat mortis articulus.

MAgna est inter Doctores controuersia, circa determinationem huius difficultatis, quisnam sit & dici debeat mortis articulus? Quidam enim dicunt, quod ille dumtaxat dicitur mortis articulus, in quo quispiam constitutus, mortem non euadit: sed vera opinio, atque resolutio est, quod dicitur & dici debet, mortis articulus ille, in quo quispiã constitutus probabiliter timetur, seu dubitatur eius mors à medicis, seu ab alijs viris cordatis, etiamsi postea mortem euadat & conualescat, vt colligitur *ex cap. eos, de sententia excommunicat. in 6. & ex cap quod de eis, eod. tit.* quod & tenet Abbas *in cap. pastoralis, §. præterea, de off. Ordinary, nu. 3.* & Bald. nu. 4. & Nauarr. in Manuali, cap. 2. nu. 8. Qua de re videatur Cano. de pœnit. 5. par. & Soto in 4. sententiarum, distin. 18. q. 4 art 4. & Couarr. *in cap. alma mater, 2. par. §. 11. n. 8.* & Pater Frater Emmanuel Rodriguez, 1. tomo quæstionum Regularium, quæst. 62. art. 7. quo præmisso, atque præsuppositio, quæritur in præsentiarum, An absolutus à peccatis & à censuris in mortis articulo, virtute supradictorum priuilegiorum, si non decedat, teneatur peccata reseruata, iterum suo Superiori confiteri? Cui difficultati respondetur per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Peccata in mortis articulo semel confessa, atque virtute priuilegiorum absoluta, etiam si sint reseruata, nõ tenetur quispiã, ea iterũ Superiori confiteri. Nota hoc valde.

PEccata, virtute supradictorum priuilegiorum, in mortis articulo semel confessa & absoluta, etiamsi sint reseruata, non tenetur quispiam iterum suo Superiori confiteri. Hæc Conclusio est expressa & communis omnium Doctorum. Et de ea videndus est Mag Soto in d. 4 sentent. dist. 18. quæst. 4. art. 4. In solutione secundi argum. vbi dicit hanc esse mentem & sententiam D. Thom. quinuero ait, quod absolutus in mortis articulo, à simplici Sacerdote absoluitur subinde, ab Ecclesiæ præcepto confitendi pro toto illo anno, & quod non tenetur iterum proprio Sacerdoti confiteri, sed certiorem solummodo ipsum facere se fuisse confessum & absolutum. Et idem esse dicit D. Thom. de absolutione ab excommunicatione, nam quacumque excommunicatione quispiam detineatur, si in articulo mortis ab ipsa absoluitur, non tenetur ad Iudicem excommunicantem recurrere, vt iterum eum absoluat, sed satis est satisfacere debito, pro quo lata est excommunicatio. Post quæ dicta verba ponit, & mouet supradictus Sotus, quandam dubitationem, An scilicet prædictus, si satisfacere noluerit, in eamdem incidat excommunicationem? Et videtur (inquit) quod non in ipsam reincidat

Difficultas. An absolutus in mortis articulo ab excommunicatione, ea conditione & restituat, si

cidat, postquam absolutio simpliciter ei facta fuit, & D. Thom. non meminit de dicto relapsu. Sed vera resolutio est quod reincidit, de quo extat expressum decretum Bonifacij VIII. *in cap. eos qui, de sententia excommunicat.* quo iubet, vt huiusmodi per simplices Sacerdotes absoluti in articulo mortis, si periculum euaserint, cum primum potuerint, se Iudici repræsentent, satisfacturi, prout iustitia suadet, ne censuram eludant Ecclesiasticam, quod si non fecerint, ipso iure in eamdem excommunicationis sententiam reincidant. Sed hoc est speciale in isto casu, quia remanet obligatio satisfaciendi parti, sed tamen qui eiusmodi obligationis vinculo non tenetur, postquam semel virtute dictorum priuilegiorum, legitime in articulo mortis fuerit absolutus, minime tenetur iterum se suo Prælato, siue Superiori exhibere, vt iterum eum absoluat, postquam semel fuit absolutus ab eo, qui pleno iure poterat illum absoluere, absolutioque præstita fuit valida, nam semel extincta, non potest amplius reuiuiscere.

id non faciat iterum in excõmunicationem incidat?

Vera resolutio

Sed modo insurgit difficultas circa ordinem seruandum, in dicta plenaria absolutione, facienda in articulo mortis? Circa quod breuiter dico tria. Primum, quod ipsa absolutio necessario à Confessore facienda est, & in ipsa dicta plenaria indulgentia concedenda. Etenim si non concesserit illam, quamuis facultatem habeat & potestatem ad ipsum, non eam lucrabitur infirmus. Hoc tenet expresse Collector in Compendio, *verbo, Indulgentia, in fine materia, in secundo notabili*, asserens, quod Fratres Minores & alij Mendicantes, potentes concedere in suis concionibus, suis auditoribus tot annos, siue dies indulgentiæ, si non ipsas concedunt, non illas auditores ipsi lucrabuntur. Secundo dico, quod dicta indulgentia plenaria, peccatorum omnium non debet concedi, antequam infirmus probabiliter videatur esse in extremis, sed eo temporis momento, quo moraliter loquendo, credatur ipsum iam non amplius, ad minus mortaliter peccaturum. Etenim si ante dictum tempus concedatur, casus poterit contingere, quo mortaliter peccet. & postea dicta indulgentia, non ei profit ad remissionem pœnæ, eiusmodi peccato correspondentis, & alia indulgentia, siue satisfactione indigebit, quam forte in tam breui temporis momento, non ei poterit applicari, sicque eiusmodi pœnam in Purgatorio luet. Sed non in hoc Confessores prædicti, adeo esse debent circumspecti, vt etiam expectent, quod infirmi ipsi moriantur repente, & non possit illis dicta indulgentia concedi. Tertio & vltimo dico, quod quamuis forma seruanda, in supradicta absolutione & concessione indulgentiæ, communiter habeatur in Confessionalibus, adducaturq. à Summistis, quia tamen sæpe Confessores ignari, multa solent adijcere inutilia, atque impertinentia, libuit in præsentiarum ipsam paucis explicare ac dicere. Et præmisso quod pœnitens iam fuerit confessus, & petat vt à Confessore, seu ab alio absoluatur, in virtute suorum priuilegiorum, secundum summorum Pontificum intentionem, Sacerdos debet dicere: *Auctoritate Domini nostri Iesu Christi, & Sanctorum Petri & Pauli Apostolorum eius, & auctoritate in hac parte mihi commissa & tibi concessa, ego te absoluo, primo ab omni sententia excommunicationis maioris, vel minoris, suspensionis, & interdicti, si quam, aut si quas contraxisti, & dispenso tecum in omni irregularitate, vel irregularitatibus quomodolibet contractis, in quantum possum & valeo, & restituo te sacramentis Ecclesiæ & vnitati fidelium, item & eadem auctoritate te absoluo ab omnibus peccatis tuis* (in casu quo ea fuerit confessus & non prius absolutus) *& concedo tibi indulgentiam plenariam, & remissionem omnium tuorum peccatorum, secundum summorum Pontificum priuilegia: quod si forte hac vice non morieris, auctoritate prædicta reseruo tibi istam indulgentiam pro*

Difficultas. Qualiter fit absolutio plenaria in articulo mortis facienda?

Nota hoc valde p Prædicatoribus.

De forma seruanda in absolutione facienda in articulo mortis.

vero

vero mortis articulo, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti Amen. Hactenus de isto Articulo.

ARTICVLVS IX.

Vtrum præter dictas concessiones & indulgentias, sint aliquæ aliæ, quibus Fratres per annum per suos Prælatos, aut per Confessores ab eisdem deputatos, plenarie possint absolui?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Omnes Fratres nostri Ordinis atque aliorum priuilegiũ habentium communicationis, quatuor diebꝰ in anno plenarie possunt absolui. *Suppl. fol. 93. conc. 190.*

OMnes Fratres nostri sacri Ordinis Minorum, & communiter & generaliter loquendo, omnes Religiosi priuilegium habentes communicationis, quatuor diebus in annno, quibus maluerint, ab omnibus suis peccatis & censuris plenarie possunt absolui. Hæc Conclusio est certa, in virtute priuilegij & concessionis, quam fecit Leo X. Monialibus S. Claræ, quæ in Supplemento habetur, & refertur à Collectore priuilegiorum, *verbo, absolutio extraordinaria quoad Fratres, §. 7.* in cuius fine inquit supradictus Collector, *quod placuit Sanctitati suæ, de benignitate Apostolica pietatis, concedere facultatem prædicandi Monialium Confessoribus, de licentia suorum Prælatorum eisdem audientibus, quod ea plenitudine eas absoluant, & illi statui innocentiæ restituant, cui Sanctitas sua faceret. si ipsamet in confessione peccata auscultaret, & quod post hoc eadem auctoritate Apostolica omnibus & singulis sanctam benedictionem impartiantur nomine Sanctitatis suæ.* Hæc quidem concessio magna est, plurisq. æstimanda, ipsaq. fruuntur omnes Minores Fratres, & quicumque alij Religiosi priuilegium habentes cõmunicationis, vt amplius dicemus infra, cum hac de re agemus in propria materia. Formam vero seruandam in dicta absolutione & largitione Papalis benedictionis, ponit dictus Collector, vbi supra, §. 10. & est, quæ sequitur: *Auctoritate tibi concessa & mihi commissa, ego te absoluo, &c. & sic plenarie illi statui innocentiæ te restituo, quomodo Sanctitas Domini nostri Papæ N. faceret, si ipsemet in confessione tua peccata auscultaret. Et eadem auctoritate Apostolica tibi impartior sanctam benedictionem Papalem in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti Amen.*

Nota hoc valde.

Secunda Conclusio.

De pluribus alijs diebus, quibus Fratres plenarie possunt absolui.

Suppl. fol. 42. con. 133. & f. 43. con. 137. & refertur in Comp. verbo. vbi supra, §. 8. & 9.

Præter quatuor dies supradictos, possunt Fratres plenariè etiam absolui, in omnibus diebus Domini Sabaoth, & Beatæ Mariæ semper Virginis omniumq. Sanctorum, & Apostolorum Petri & Pauli, ac Sancti Francisci, & Sanctæ Claræ, & per totam Maiorem hebdomadam. Hæc etiam concessio est supradicti Leonis X. facta eisdem Monialibus S. Claræ & ancillis Beatæ Mariæ Virginis, sub cura Minorum Fratrum de Obseruantia existentibus, & habetur in Supplemento, & refertur in Compendio, vbi supra, §. 8. & 9. quæ etiam concessione fruuntur, perfruiq possunt, omnes supradicti positi in præcedenti Conclusione. Formam etiam seruandam in dictis absolutionibus, ponit supradictus Collector loco supracitato, quæ est eadem cum præcedenti, & nihil continet de nouo, nisi solummodo dicere: Auctoritate tibi concessa, & mihi commissa, ego te absoluo plenarie ab omnibus peccatis tuis in quantum prædicta auctoritas se extendere potest, in nomine Patris, &c.

Tertia Conclusio.

Idem Leo X. concessit omnibus Fratribus Minorum Regularis Obseruantiæ, quod semel in quolibet anno, vltra alias indulgentias, quas à Sede Apostolica habent, plenarie possint absolui, & indulgentiam plenariam consequi, in festo S. Catherinæ Virginis & Martyris. Habetur hæc concessio in Supplemento, & refertur in Compendio, vbi supra. §. 10. qua etiam perfruuntur propter eandem rationem & causam, omnes Moniales S. Claræ, & ancillæ Conceptionis Beatæ Virginis, & similiter omnes Religiosi priuilegium habentes communicationis. Forma autem seruanda in d. absolutione ponitur à supradicto Collectore, vbi supra, & est tenoris sequentis: *Auctoritate tibi concessa & mihi commissa ego te absoluo plenariè ab omnibus peccatis tuis, in quantum huiusmodi auctoritas se extendere potest, & concedo tibi indulgentiam plenariam omnium peccatorum tuorum, in nomine Patris, &c.* Circa dictas indulgentias nihil sese offert dicendum, præterquam quod omnibus absolutionibus, quibus possunt absolui Fratres Minores, in die Beatissimi Patris nostri Francisci, & S. Claræ, possunt vti & frui Fratres Prædicatores, in die S. Dominici & S. Catherinæ de Senis, similiter & Augustinienses in die S. Augustini, & S. Monicæ, & idem dicendum est de alijs aliarum Religionum Patronis, & Festis præcipuis.

In festo etiam S. Catherinæ possunt etiam Fratres plenarie absolui. *Suppl. fol. 94. con. 299. & refertur in Compen. vbi supra §. 10.*

Forma seruanda in hac absolutione.

Nota pro Fratribus Dominicanis & Augustinianis.

ARTICVLVS X.

Vtrum Religiosi prædicti, vti & frui possint, absolutionibus plenarijs supradictis, absque suorum Superiorum licentia?

Hanc quæstionem, atque difficultatem tangit priuilegiorum Collector, in Compendio, *verbo, absolutio extraordinaria quoad Fratres*, §. 10. & dicit, quod nonnulli Fratres decipiuntur, credendo quod possunt vti supradictis priuilegijs & gratijs, absque suorum Superiorum licentia. Sed in contrarium est veritas, de qua sequens statuitur Conclusio.

Conclusio.

Religiosi non possunt frui, supradictis absolutionibus plenarijs, & indulgentijs concessis à Leone X. absque suorum Superiorum licentia. Hanc Conclusionem tenet supradictus Collector, vbi supra. & probat ea ex tenore dictarum concessionum. Nam in omnibus ipsis (vltima dumtaxat excepta) semper appositum est à summo Pontifice, quod solum possunt prædicti Fratres, siue Moniales, sic plenarie absolui à Prælatis suis, vel à Confessoribus per eos deputatis, de eorumdem licentia. Et addit, quod ad omnem ambiguitatem circa hoc tollendam, scilicet quod absque licentia Superiorum, & non quorumcumque, sed saltem Prouincialium, non potest quis præfatis absolutionibus plenarijs gaudere, quoad casus reseruatos, notanda est, ac menti commendanda, quædam clausula, posita in tabula Congregationis generalis Burdegalensis, quæ est tenoris sequentis: *Vt Fratribus iuxta regulæ puritatem, maior recipiendi sacramentum Pœnitentiæ tribuatur occasio, Reuerendissimus Pater Minister generalis, tam quoad Fratres, quam quoad Moniales, reuocat omnes gratias, facultates, confessionalia, & indulgentias & quaslibet litteras, sub quacumque verborum forma, etiam à Sede Apostolica concessas, siue vigore Bullæ Cruciatæ, vel fabricæ S. Petri de Vibe, aut quorumlibet Confraternitatum, pro quanto sunt in præiudicium casuum Minoritis reseruatorum,*

Religiosi non frui possunt, supradictis indulgentijs, plenarijsq. absolutionibus, absq; suorum Superiorũ licentia.

Nota hoc valde pro absolutione à casibus reseruatis virtute supradictorum priuilegiorum q fieri non possunt, absque licẽtia Superiorum.

rum, declarando esse contra Sanctissimi Domini Papæ voluntatem, tam Fratres, quam Sorores, vti prafatis gratijs, quoad confessiones faciendas de casibus pradictis contra instituta Ordinis, absque licentia prafati Reuerendissimi Ministri generalis, aut Prouincialium Ministrorũ, & quouis modo sit etiam irritum & inane, quidquid alias fuerit attentatum, & hoc vigore cuiusdam Bremis premissorum declaratorij ab Alexandro Papa olim concessi, & Bremis specialis Leonis X. Reuerend. Patri Ministro generali missi, & in hoc Capitulo publicati. Circa prædictam opinionem Collectoris, dicit Pater Corduba in additionibus ad Compendium, eodem verbo, *absolutio extraordinaria, quoad Fratres*, §. 9. quod quantum attinet ad lucrandum indulgentias & similiter quoad absolutiones à censuris, secundum quod conceditur in ipsis priuilegijs, bene possunt vti Fratres, saltem in foro conscientiæ, præfatis concessionibus, sine licentia suorum Prælatorum, non autem quoad absolutionem à casibus reseruatis, Prouincialibus in Ordine Minorum, quia sic declarauit Reuerendissimus Pater Frater Franciscus de Angelis Minister Generalis, in quodam Capitulo Prouinciali Prouinciæ Castellæ, Toleti celebrato anno Domini 1524 præsente ipso Patre Corduba, dicens, quod sic erant intelligendæ enunciationes præfatæ, non vero aliter. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

Nota hoc etiã valde.

ARTICVLVS XI.

Vtrum per dicta priuilegia, possint etiam Fratres absolui, ab irregularitatibus, seu potius cum eis in irregularitatibus dispensari?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Qualiter Fratres, possint absolui plenarie ab omnib' culpis & peccatis virtute suprædictorum priuilegiorum, in quatuor prædictis plenarijs absolutionibus

VIrtute primæ concessionis Leonis X. pro quatuor plenarijs absolutionibus, probabilissimum est, quod possint Fratres absolui, non solum ab omnibus peccatis, verum etiam à quibuscumque censuris. Probatur hæc Conclusio, per illa verba in dicta concessione, expresse contenta, quibus dicitur, quod possint absolui ea plenitudine, & illi statui innocentiæ restitui, quo Sanctitas sua faceret, si ipsemet in confessione auscultaret peccata. Quæ verba magnam habent emphasim, atque efficaciam, in tantum vt quidam dicant, quod virtute dictarum absolutionum Religiosi contriti & debite confessi, non solum liberantur ab omni culpa, sed etiam ab omni pœna, vtcumque pro peccatis debita, ac denique ab omni eo, à quo ipse summus Pontifex de plenitudine suæ potestatis liberare eos posset. Hoc enim sonant prædicta verba, & significat status innocentiæ, cui, vt præmittitur, auctoritate Apostolica, per dictas absolutiones Fratres restituuntur. Videatur hac de re Pater Frater Emmanuel Rodriguez 1. tomo quæstionum Reg. quæst. 62. art. 12.

Secunda Conclusio.

In alijs autem festiuitatibus nonne plenarie absolutio fieri potest, nisi in festo S. Catherinæ.

Virtute alterius, seu aliarum concessionum eiusdem Leonis X. pro alijs festiuitatibus (præter festiuitatem S. Catherinæ Virginis & Martyris) non est ita certum, quod Fratres ita plenariam indulgentiam suorum peccatorum consequantur, quin aliquid pœnæ luendum, per proprios actus, aut

in

in Purgatorio remaneat. Ad hoc dicendum moueor, etiam propter verba in eisdem apposita, quibus dicitur, vt imponatur ipsis salutaris pœnitentia, quæ quidem verba innuunt, indulgentiam quidem sibi plenariam concedi, omnium peccatorũ, non tamen ita plenariam, quin aliquid pœnæ hic sibi per proprios actus luendum, aut in Purgatorio remaneat. Dixi, præter absolutionem, quæ semel in quolibet anno, exhibenda est in festo S. Catherinæ, nam in dicta indulgentia plenaria, & in ipsius concessione, nihil tale expressum reperitur, & sic credi ac præsumi potest, quod non eadem sit ratio de ea, atque de supradictis.

Tertia Conclusio.

Loquendo de absolutione, siue dispensatione irregularitatum, crediderim, quod in prædictis festiuitatibus, virtute prædictarum concessionum, Fratres non possunt in irregularitatibus dispensari. Huius Conclusionis ratio est, nam quamuis habeatur ibidem, quod à peccatis plenarie possint absolui, nulla tamen fit ibi mentio de absolutione, siue dispensatione ab irregularitatibus & censuris, vt patebit, seu patere potest intuenti & legenti. Et præterea quia quamuis ibidem diceretur, quod possent absolui virtute earum concessionum à quibuscumque censuris, multorum grauissimorum Doctorum fert opinio, quod censurarum nomine, non comprehenduntur irregularitates, etiam contractæ ratione alicuius peccati, seu culpæ, ac proinde per huiusmodi priuilegia & concessiones, quinuero & per quascumque Bullas Cruciatæ, non posse super eisdem dispensari, cum irregularitas non sit censura, prout expresse tenet Soto lib. 5. de iustitia, & iur. quæst. 1. art. 4. & Nauarr. in suo Manuali, cap. 27. num. 191. cum sequentib. & Enriquez lib. 7. de indulgent. cap. 13. num. 6. & Sahagun. *in cap. at si Clerici, §. adulterijs, de iudicijs*, & Pater Frater Emmanuel Rodriguez tom. 2. qq. Regul. quæst. 62. art. 12. Videatur ibidem.

In supradictis festiuitatibus, nõ possunt Fratres dispensari irregularitatibus, virtute dictarum priuilegiorum.

Nota circa absolutionem ab irregularitatibus.

Nota, quod irregularitas nõ est censura, sed pœna.

ARTICVLVS XII.

Vtrum sint aliqua priuilegia, per quæ Fratres Confessores dispensare possint, cum alijs Fratribus in irregularitatibus?

IAm supra Quæst. 8. diximus multa circa materiam dispensationis, in irregularitatibus, per quatuordecim continuos Articulos, agendo de auctoritate & potestate generalis Ministri, ad dispensandum cum sibi subditis, in omnibus irregularitatibus, quacumque ex causa prouenientibus (tribus dumtaxat exceptis, nempe homicidio voluntario, bigamia, & membri mutilatione) & quod ibidem de generali Ministro est dictum, intelligendum subinde est, etiam de Ministris Prouincialibus, alijsq. Prælatis ordinarijs, qui quidem in hisce rebus iure ordinario, atque speciali, ex nostris priuilegijs, id ipsum omnino possunt, in quibus non sunt prohibiti. Sed quia in priuilegijs allatis ibidem, tantum fit sermo & mentio de Prælatis, non vero de subditis, videndum restabat, esset ne aliquod priuilegium, quo saltem in aliquo casu, idipsum facere possent Confessores subditi? de quo agendum est in præsenti Articulo. Vt igitur propositæ difficultati satisfaciam, sequentem statuo Conclusionem.

Nota circa materiam absolutionis ab irregularitatibus, ita potius dispensationis in eisdem.

Conclu-

Conclusio.

Cõfessores subditi per suos Prælatos ad audiendas Fratrum confessiones semel in vita possunt cũ eisdem in omnibus irregularitatibus (tribus exceptis) dispensare. *Mon. Ord. 1. impr. f 61. & 2. fol. 64. col. 87. & refertur in Comp. ver. absolutio extraordinar. quoad Fratres §. 3.* Nota valde.

CONfessores subditi, per suos Prælatos deputati, ad audiendas Fratrum confessiones, semel in vita, cum eisdem dispensare possunt in omnibus irregularitatibus, tribus dumtaxat supradictis exceptis. Hæc Conclusio non aliter potest probari, quam adducendo ptiuilegium, quo eiusmodi facultas sibi conceditur, & habetur in Monumen. Ordinis, & refertur in Cõpendio, *verbo, absolutio extraordinaria quoad Fratres, §. 3.* vbi dicitur, quod Eugenius IV. *concessit Fratribus Minoribus Obseruantiæ Prouinciarum Regni Castellæ, quatenus singuli Prælati dicti Ordinis quocumque nomine censeantur & Confessores per ipsos Prælatos deputati, vel pro tempore deputandi, singulorum Conuentuum, locorum, domorum, & Eremiteriorum huiusmodi, possint semel tantum absoluere omnes & singulos Fratres professos, conuersos, atque Nouitios habentes propositum profitendi, necnon perpetuo donates, oblatos, præsentes & futuros, ipsorum Conuentuum, locorum, domorum, & Eremiteriorum eiusmodi ab omnibus & singulis suis peccatis, excessibus, & delictis, etiam quantumcumque enormibus, & à quacumque simonia, in Curia, vel alias vbicumque ante & post ingressum Religionis commissa, necnon à quibuscumque excommunicationum, suspensionum, & interdicti, aliisq. Ecclesiasticis censuris & pœnis à iure, vel ab homine Apostolica, vel Sedis Apostolicæ Legatorum, Delegatorum, vel Subdelegatorum, ordinaria, vel alia quauis auctoritate, etiam per Synodales, aut Prouinciales, aut Generalium Conciliorum constitutiones, & quoscumque processus Apostolicos, & quascumque Extrauagantes, vel iuxta ipsius Ordinis Regularia Instituta, quomodolibet promulgatis, in genere, vel in specie, si quas incurrerint ante & post ingressum Religionis, etiamsi talia sint propter quæ Apostolica Sedes, expresse & specialiter sit merito consulenda, necnon cum singulis supradictis, super quibuscumque irregularitatibus & inhabilitatibus quouis modo contractis in omnibus & singulis etiam Sedi prædictæ specialiter & expresse reseruatis (bigamiæ, homicidij voluntarij, mutilationis membri, casibus dumtaxat exceptis) semel similiter dispensare, ac eos habilitare, vt non promoti ad sacros omnes Ordines & Missarum celebrationem peruenire possint & ipsi promoti in eisdem ministrare valeant. Et quod ad quascumque dignitates, administrationes & officia dicti Ordinis (etiamsi curam animarum habeant) recipi illisque præfici & assumi Apostolica auctoritate valeant & possint. Et volunt quod si prædictas censuras, vel earum aliquem ignoranter, vel inaduertenter incurrere contigerit, à talibus Prælatis & Confessores supradictis, quoties opus fuerit & opportunum, absolutre ac super irregularitate, vel irregularitatibus ex talibus censuris postea celebrando, vel præcando, vel diuinis se immiscendo, vel alias contracta, vel contractis quoties opus fuerit, vt similiter dispensare auctoritate prædicta valeant misericorditer de gratia speciali concessit.* Hæc vbi supra. Circa quam concessionem, sunt aliqua aduertenda. Et primo, quod Eugenius IV. videtur sibi aliqualiter contraire, concedendo in principio generaliter, quod Confessores prædicti dispensare possint, in quibuscumque irregularitatibus, & inhabilitatibus quoquomodo contractis, & dicendo postea in fine, quod dispensare possint in irregularitatibus ortis propter censuras ignoranter, vel inaduertenter incursas. Sed huius difficultatis vera resolutio est, quod in primis irregularitatibus (exceptis tribus illis ibidem positis) semel tantum in vita dispensare possunt, in alijs vero incursis propter ignorantiam, seu inaduertentiam, non semel, sed quoties opus fuerit.

Cõfessores subditi per suos Prælatos ad audiendã Fratrũ confessiones deputatos, semel in vita possunt cũ eisdem in omnibus irregularitatibus (tribus exceptis) dispensare.

Notanda circa concessionem prædictam.

Secundo est aduertendum, quod licet Eugenius IV. fecerit supradictam concessionem, Fratribus Minoribus de Obseruantia, Prouinciarum Regni Castellæ, postea tamen Pius II. eam extendit ad totam nostram familiam

Vltra-

Vltramontanam, de quo habetur transumptũ, licet non impressum, vt aduertit Collector loco supracit. §. 4. in fi. sed ait quod voluit suprad Eugenius ꝙ ad gaudendum concessione prædicta, dicantur à Fratribus semel septẽ Psalmi Pœnitentiales, singulis septimanis vnius anni, prout ibidem latius dicitur, quæ est causa, ob quam Fratres cõmuniter non vtuntur ea, quia nolunt laborare in dicendis septem Psalmis prædictis, & quia credunt quod quidquid in ea continetur, est alias nobis sine tali onere concessum. Sed iã hodie huiusmodi onus sublatum est, per participationem alterius concessionis, factæ per eumdem Eugenium, Confessoribus deputatis, vel deputandis in Monasterio S. Mariæ de Guadalupe, vt habetur in Compen. Ord. D. Hieron. qui ipsis concessit illud ipsum, quod antea concesserat Confessoribus Fratribus Minorum ad litteram, prout habetur in concessione prædicta, & ibi non apposuit onus dicendi supradictos Psalmos & Litanias. Licet enim eiusmodi priuilegium fuerit particulare, atq; specialiter concessum, pro Confessoribus S. Mariæ de Guadalupe, & pro Fratribus eiusdẽ Monasterij, postea tamen per Pũ IV. & Pium V. fuit deriuatũ ad omnia Monasteria eiusdem Ord. sicq. cum iã sit priuilegium totius Ord. eo vti & frui possunt omnes alij Ordines & Religiones, priuilegia habentes communicationis. Alia sunt priuilegia concessa nostro Ordini & Confessoribus ipsius, ad dispensandum cum Fratribus, in omnibus irregularitatibus, si quas forte contraxerint (exceptis supradictis tribus) & maxime in articulo mortis, quale est illud Sixti IV. quod habetur in Mon. Ord. 1. imp. f. 64. & 2. f. 68. conc. 131. & in Supplem. f. 96. conc. 341. & refertur in Comp. *verbo, absolutio extraordinaria quoad Fratres*, §. 5. sed habet suas limitationes, vt patet ibidem. Sed per communicationem frui possumus ampliſſimo quodam priuilegio, concesso Ord. S. Hiero. in Hispania, quo quilibet Mendicantium semel in vita dispensari potest in foro conscientiæ, à Confessario per Superiorem deputato super irregularitate, quacumque occasione contracta. Habetur in libro priuilegior. d. Ord. tit. 12. f. 36. & refertur à Collectore Compen Societ. Iesu, tit. dispensatio, §. 6. Circa quam concessionem est difficultas, An virtute ipsius dispensari possit in irregularitate proueniente ex homicidio voluntario? & videtur, quod non, quia per Conc. Trid. *sess. 12. de refor. c. 7.* videtur sublata eiusmodi facultas, etiam Episcopis, sed P. F. Emma. Rodrig. tom. 1. qq. Reg. q. 62. art. 13. tenet contrarium, & quidem nimis probabiliter, dicendo, quod in foro conscientiæ, nos possumus vti dicto priuilegio, cum in eodem foro conscientiæ, nostra priuilegia etiam contraria dicto Concilio Trident. sint reualidata per Pium V. Et hæc dẽ isto Articulo, ac de tota Quæstione dicta sufficiant.

Nota hoc valde.

Nota hoc valde.

QVÆSTIO XXXIV.

De Prælatis Regularibus, quantum attinet & spectat ad potestatem & facultatem reseruandi sibi casus, & absoluendi ab eis, in Sexdecim Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Prælati Regulares facultatem habeant reseruandi sibi casus?

PRo huius Articuli intelligentia, & vt paremus viam, ad ea quæ in subsequentibus sunt dicenda, oportet breuiter aliqua præmittere, seu potius

Quidnã sit casus reseruatus.

in memoriam reducere. Et dico primo, quod *casus* iuxta Calepinũ, dicitur à *cadendo*, quod nomen generaliter, atq; vniuersaliter sumptũ, significat omnem inopinatum euentum, alicuius ruinæ, in quam miser quispiam à feliciori aliquo statu decidit. In proposito tamen vsurpatur, pro graui aliquo crimine, cuius absolutio Superiori reseruatur: qui si fuerit Papa, dicitur casus Papalis, si Episcopus, Episcopalis. At apud Regulares casus reseruati, cõmuniter dicuntur prouincialiũ, nam generales vt plurimum, nullos sibi speciales reseruant casus. Sed aduotare oportet, quod non dicitur aliquis casus reseruatus, ex eo solummodo, quod non quilibet Sacerdos eumdem possit absoluere, si super pœnitentem ordinariam, aut saltem subdelegatam non habuerit iurisdictionem, hoc enim commune & generale, est omnibus peccatis, & maxime mortalibus, vt luculenter ostendimus in primo Art. præced. Quæst. vbi diximus, quod nullus Sacerdos, siue Confessor, potest absoluere non sibi subditum, & eum, in quem ordinariam, aut saltem subdelegatam non habuerit iurisdictionem Licet enim (vt ibidem etiam diximus) Sacerdotes omnes, atque Presbyteri in sui ordinatione, virtualem seu habitualem, facultatẽ & potestatẽ accipiant, absoluendi à peccatis, vt habetur in Conc. Trid. *sess.* 23. c. 15. & potestas supra corpus Christi mysticũ (& est Ecclesia) deriuetur à potestate supra corpus Christi verũ, qui est character sacerdotalis; attamẽ vt huiusmodi potestatẽ exerceant, per modũ actus secundi (vt à Theologis dicitur) necessum est, vt à Superiore proprias ones habente, & potestatem super eas, detur & tribuatur illis actualis iurisdictio. Non igitur dicitur aliquis casus reseruatus, ob solam rationem prædictam, sed quia sublata est dicta iurisdictio & potestas, absoluendi ab aliquo casu, seu ab aliquibus casibus, etiam his qui ordinariam, aut subdelegatam aliàs absoluendi potestatem & iurisdictionem habebãt. Nam delegatio est volũtaria, & ideo sicut posset omnino non fieri, ita etiam potest expresse fieri, circa aliquas causas, & ex parte non fieri circa alias, quæ proinde manebũt reseruatæ, cum ille cui delegatur iurisdictio, ex se non habeat ius ad illas, sed ab alio libere id sibi concedatur, vnde fit, & & maior & minor iurisdictio possit dari voluntarie. Hoc in subdelegatis iudicibus & Confessoribus, nullam difficultatem habet, maiorem illam videtur habere in ordinarijs, sed in veritate verum est, quod dicitur, ve amplius patebit in seq. Conclus. Ex supradictis tamen constat, quod casus reseruatus est, & dicitur ille, cuius absolutio est prohibita iure humano, non solum cuilibet Presbytero, qui diuino iure, ab omnibus peccatis poterat absoluere, iuxta illud Ioan. 20. *Quorumcunque solueritis, &c.* verum etiam & Sacerdoti aliàs exposito, atque approbato, qui ab alijs peccatis absoluere potest. Hoc præmisso, atque præsuppositio, sit Conclusio.

Vera & propria diffinitio casus reseruati.

Conclusio.

Certissimũ est, quod Prælati Regulares Episcopalẽ, vel quasi Episcopale iurisdictionem habentes, potestatem, atq; facultatem habent, reseruandi sibi casus. Hæc Conclus. tenenda est tamquam de fide, cum fere saltem à rationis paritate, determinata sit in Concil. Trid. *sess.* 14. c. 7. vbi habetur de Episcopis, idipsum sibi licere, in propria cuiusque dioœcesi, & in canone 13. anathematizantur qui contrarium ausi fuerint asserere. Et rationem reddens supradictum Concil. eiusmodi reseruationis casuum, inquit, sanctissimis Patribus, magnopere ad Christiani populi disciplinam, semper fuisse visum pertinere, vt atrociora quædam & grauiora crimina, non à quibusuis, sed à summis dumtaxat sacerdotibus absolverentur, vt scilicet fideles ab eiusmodi peccatis, magis continerentur, saltem

propter

propter difficultatem obtinendi absolutionem,& vt à proprijs pastoribus,siue Prælatis,melius corrigerentur, & ad emendam iuuarentur. Hac ratione Papa, summus Ecclesiæ Pontifex, pro sua suprema auctoritate & potestate, aliquorum criminum graviores causas,suo semper peculiari iudicio reseruare consueuit,alias vero iuri cõmuni,seu Episcopis,atq; ordinarijs Prælatis commisit, qui etiam ratione prædicta, peculiares alias sibiipsis reseruant,de quibus nihil libet in præsentiarum dicere,cum facile videri possint in Summistis.Solummodo dico,ex eodem Conc. loco supracit. hanc casuum reseruationem,consonam esse Diuino Iuri,& Sacræ Scripturæ auctoritati,& non tantum in externa politia,verum etiã & coram ipso Deo vim habere.Sed tamen inquit Conc. pie admodum in Ecclesia semper custoditum fuit, vt ne hac ipsa occasione aliquis pereat,in mortis articulo, quod nulla sit alicuius peccati reseruatio,quinuero in eo omnes Sacerdotes, pœnitentes quoslibet à quibusuis peccatis,& censuris possent absoluere, extra quem articulum præcipitur ibidem,quod dicti Sacerdotes, cũ in casibus reseruatis nihil possint,id vnum pœnitentibus persuadere nitantur, vt ad Superiores, atq; legitimos iudices accedant, pro beneficio absolutionis,hæc Concil. vbi sup. Ad prædictos Prælatos autem Regulares reuertendo,cum Ministri generales & Prouinciales,vt sæpe sæpius dictum est,& habetur expressum in iure,iurisdictionem Episcopalem,vel quasi Episcopalem habeant,definiatq. Concilium, hæreticum esse negare, Episcopos posse sibi casus reseruare,in foro interiori,atque exteriori,idipsum consequenter saltem à paritate, vel similitudine rationis,dicendum videtur de supradictis Prælatis, atque ita *in nostris generalibus Constitutionibus,cap. 6.§. de casibus reseruatis*, iubetur, *vt si quis contrarium ausus fuerit affirmare,& correctus palinodiam voluerit recantare,tamquam errans, & subuersor puniatur,carceribusq. mancipetur*. In fine huius Articuli aduerto, prædictos Prælatos,non solum iure communi, vti supradicta reseruatione, verum etiam ex iure speciali,atque particulari priuilegio, quod in id ipsum omnes fere Religiones habent, aut directe sibi concesso,aut quo potiuntur, & perfruuntur,per generale priuilegium communicationis. Sed nos Minores Fratres, habemus speciale priuilegium Alexan. VI.quod habetur in Monumen. Ordin.& refertur in Compend.*verbo,absolutio ordinaria, quoad Fratres*,§. 17.quo *declarauit & decreuit,quod Generales & Prouinciales,ac Guardiani nostri Ordinis,reseruare sibi possent casus de occultis, intra Religiosos, & quod absoluentes à talibus post huiusmodi reseruationem,nullam faciunt absolutionem & incidunt in pœnam absoluentium à casibus non concessis*. Circa quam concessionem aduertit priuilegior. Collect. vbi sup.in Compen. quod præfata declaratio,seu decretum,quoad Guardianos,non permanet in suo vigore, quia in Capitulo generali,Assisij celebrato,anno Domini 1526. sequẽs statutum auctoritate Apostolica fuit factum: *Ordinatur, & mandatur auctoritate Apostolica, & totius Capituli generalis, quod nullus Guardianus possit sibi aliquem casum reseruare, sed solus Minister Prouincialis id possit*. Quæ quidem constitutio,siue statutum,merito fuit factum, estq. iuri communi nimis conforme, nam cum Guardiani supradicti, iurisdictionem non haberent Episcopalem, vel quasi, sed inferiorem, correspondentem Curatorum, siue Parochorum auctoritati, non expediebat vt ipsi etiam sibi casus reseruarent, sicut nec Parochi & Curati ipsos possunt reseruare, ne res tanti ponderis atque momenti,posita esset in cuiusuis voluntate. Sed de hoc latius dicemus statim.

Casuum reseruatio, non solũ in externa politia, verum etiam & coram Deo vim habet.

In artic. mortis, nullus est casus reseruatus.

Prælati Regulares,non solũ ex diuino Iure, verum etiã ex speciali priuilegio, casus sibi possunt reseruare.

De speciali priuilegio & facultate ad reseruandum casus.

Mon. Ord. 2. impr. fol. 56. Suppl. fol. 3. col. 2. & refertur in Comp. ver. absolutio ordinaria, quoad Fratres §. 17.

Soli Generales & Prouinciales reseruare sibi possunt casus, non vero Guardiani.

ARTICVLVS II.

Virum Prælati Regulares, pro libito sibi possint casus reseruare?

HAnc Quæstionem, atque difficultatem, mouet Soto in 4. sent d. 18. q. 2. art. 5. in solut. ad 2. argum. quæstiun. quadam incidenti. Cui & breuiter sub distinctione respondet, atque vt nos idem faciamus, & cum maiori distinctione & claritate procedamus, sequentes statuo Conclusiones.

Prima Conclusio.

Si Confessores sint subdelegati, & non ordinarij, bene possunt Prælati ab ipsis quoscumque voluerint casus reseruare.

SI Confessor sit delegatus à Superiore, & qui per se non habet absoluendi ordinariam iurisdictionem, quos voluerint, possunt Superiores casus sibi reseruare. Hæc Conclusio est certa & manifesta, de qua videatur dictus Soto, vbi supra, & Suar. 4. tom. super 3. p. D Tho. disput. 28. sect. 4. vbi ad hoc propositum dicit plura, eaq. notatu dignissima. Et ratio eius in promptu est, nam cum casus reseruatio (vt præmissum est) nihil sit aliud quam ablatio, seu non concessio iurisdictionis, ad absoluendum ab aliquo peccato, quamuis circa alia concedatur, & dictus Cõfessor, vt præmissum est, per se ordinariam non habeat absoluendi iurisdictionem, quid obstat, quominus Superior pro libito, illam sibi possit ampliare, restringere, & limitare? hac ratione Episcopi, illam limitare possunt pro libito, si voluerint, atque expediret, Sacerdotibus qui non sunt Parochi, & Religionum Prælati, suis etiam Sacerdotibus, cum nullam ipsi iurisdictionem habeant, nisi illam, quam à Superiore suscipiunt, quam Superior ipse pro libito, potest illis taxare & limitare.

Secunda Conclusio.

Si Confessores sunt Parochi, aut Ordinarij, non pro libito Superiores, ab eisdem casus sibi possunt reseruare.

Si vero Confessor, potestatem habeat ordinariam, vt sunt Parochi, seu Parochiarum Curati, non pro libito, sed ex causa, Episcopi possunt illis iurisdictionem limitare. Hæc Conclus. est suprad. Soto, loco supracit. cuius & rationem reddit, nam cum ipsi sint ordinarij, qui nisi impediantur, ab omnibus possunt peccatis absoluere, quam ordinariam potestatem, non habent ab Episcopis, sed à iure diuino, non possunt ipsi Episcopi, illos sua potestate priuare, atque fraudare, nisi ex causa, & nisi communi bono id viderint expedire. Et addit d. Soto, quod tantus esse posset reseruationis abusus, vt Parochi ipsi, non tenerentur eisdem parere, quinuero ipsis inconsultis, ab illis etiam reseruatis possent absoluere, eo præsertim, quia nimiæ reseruationes sunt in magnum grauamen populi. Vnde inquit, magna prudentia adhibenda est, atque consilium, super huiusmodi minutioribus casibus reseruatis, ne sine causa inferiores inobedientes iudicentur. Quę doctrina est maxime notanda, & valde memoriæ commendanda, ab omnibus Religionum Prælatis. Sed tamen rationabili existẽte causa, certissimum est, posse Superiores Prælatos, respectu inferiorum, speciales sibi casus reseruare, etiam respectu eorum, qui ordinariam habent iurisdictionem. Quam doctrinam prosequitur late Pater Suarez Societatis Iesu, tomo 4. in tertiam partem D Thom. disputatione 29. sect. 1. Conclus. 2. asserens, quod quamuis in potestate Ordinis, omnes Sacerdotes sint æquales, in potestate tamen iurisdictionis, sunt valde inæquales, ac ideo etiam inter ipsos Ordinarios pastores est subordinatio in vtroque foro, prout ad bonum regimen Ecclesiæ visum fuerit expedire. Qua ratione (inquit) Summus Pont. reseruat sibi, semperq. reseruare consueuit, specia-

Nota quantum sit cauendum à reseruatione casuum in rebus minimis, seu minutioribus.

speciales casus, respectu Episcoporum & quorumcumque Ordinariorum Prælatorum, & similiter Episcopi respectu Parochorum. Et idem est dicendum de Prælatis Regularibus Superioribus, respectu Guardianorum. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS III.

Vtrum actus interni, siue interiores, qui sola cogitatione, seu voluntate consumantur, possint à Superioribus & Prælatis Regularibus reseruari, an vero solummodo actus externi & exteriores?

ET vt veritas plenius eluceſcat, volo difficultatem hanc, hinc inde discutere. Et videtur quod actus interni & interiores, non possint à Superioribus & Prælatis reseruari, ratio est, nam, vt dicitur, de occultis non iudicat Ecclesia, neque directe circa dictos actus interiores, iurisdictionem habet, nec aliquid circa actus merè internos, per se potest præcipere, nec propter eiusmodi peccata, censuras aliquas potest imponere: ergo nec illa reseruare. Quibus omnibus accedit, quod Ecclesiæ consuetudo, iamdiu semper obseruauit, vt eiusmodi peccata non reseruentur: ergo, &c. Sed his nihilominus non obstantibus, in contrarium est veritas. Pro cuius resolutione sequentes statuo Conclusiones.

Prima Conclusio.

LOquendo de potestate absoluta, certissimum est posse Ecclesiam, & subinde Episcopos & Prælatos superiores, interiores actus sibi reseruare. Hanc sententiam & Conclusionem tenet expresse Mag. Sot. in 4. sent. d. 18. q. 2. art. 5. in solut. ad 2. arg. & est desumpta ex Caiet. 2. 2 q. 11. art. 3. & in Summa, tit. *hæresis, & tit. bona canon.* & idem Sot. lib. 10. de iust. q. 5. art. 5. & Castro de iust. hæreticorum, lib. 2. c. 18. & de lege pœna. lib. 2. c. 15. Nau. de tymonia, nu. 20. & 21. & Couar. in Reg. peccatum, 2. p. in princ. Eamdem tenet etiam P. Ledesma 2. p. sui quarti, q. 8. art. 2. dubio 10. & P. Suar. 4. tom. in 3. p. D. Th. disp. 28. sect. 3. & ratio Conclusionis est, nam omnis iurisdictio in hoc foro, communicatur inferioribus, per superiores Pastores, tam ad absoluendũ ab externis, quã ab internis culpis: ergo circa vtraſq; possent, si vellent, illam iurisdictionem limitare, atque ita peccata etiam interna sibi reseruare. Secundo probatur Conclusio, nam licet Ecclesia in foro interiori nihil possit, circa dicta peccata, ac ideo nec specialiter illa prohibere, aut punire valeat, tamen in hoc etiã foro iurisdictionem habet, vt de eis iudiciũ ferat, & ipse peccator iure diuino tenetur ea deferre ad hoc iudicium, & in eo esse accusator sui ipsius, & testis contra se ipsum, quod cum ita sit, quid obstat, quominus Ecclesia possit iudicium de dictis peccatis, etiam internis, designatis iudicibus committere, cum hoc non sit iurisdictionem in actus interiores exercere, sed illam non alteri conferre? Cum enim omnis Ecclesiastica iurisdictio, originaliter deriuetur à Christi Vicario, certum est quod si ipse absolute diceret, nolo vt quispiam facultatem & potestatem habeat, absoluendi eum qui etiam mente, in aliquod grauissimum hoc, vel illud, aut hæresis crimen inciderit, quod talis reseruatio teneret, & de hoc nulli dubium. Sed nihilominus, id non est in praxi, vnde sit secunda Conclusio.

De potestate absoluta loquẽdo, certissimũ est, posse Ecclesiam etiam interiores actus reseruare.

Nota hoc valde.

Secunda Conclusio.

De facto loquēdo, Eccl. actus interiores nūquam sibi reseruare cōsueuit, neque id Superiores & Prælati facere debent.

Loquendo de facto, nunquā Ecclesia reseruare consueuit, interiores actus, nec prædicta peccata interna, & Episcopi, Prælati & Superiores, nullo id pacto facere debent. Hæc Conclus. est suprad. Sot. loco supracit. vbi inquit, quod nō bene esset factum, talia peccata reseruare, tum quia peccata cordis sunt frequentissima, tum etiam quia occultissima, ita vt vix homo secum discernere possit, consenserit ne, an non; Intolerabileq. esset onus, cum eiusmodi scrupulis ad Papā semper recurrere. Quapropter (inquit) opinio quorumdam Canonistarum, asserentiū hæresim mentalem, esse Summo Pontifici reseruatā, ac excommunicationi subiectam, non, inquit, est vera, neq; probabilis. Idem tenet suprad. P. Suar. sed cum aliquali moderatione, & constare dicit ex Summorū Pontificum, & Ecclesiæ vniuersalis voluntate, hanc interiorum actuum non esse materiam capacem reseruationis, & in hoc credo firmiter esse standum. Videatur hac de re Simancas, de Catho. instit. c. 42. vbi ad hoc propositum plura dicit, ostendens, quando, & in quibus casibus, Ecclesia iudicet de occultis & interioribus, in quibus vero non. Quæ pro isto Articulo breuiter dicta sufficiant.

ARTICVLVS IV.

Vtrum omnia & sola peccata mortalia, reseruari possint, an vero tantummodo illa, quæ annexam sibi habent sententiam aliquam excommunicationis, suspensionis, interdicti, siue irregularitatis?

CIrca hanc difficultatem, Duran. in 4. sent. dist. 17. q. 15. in ea est sententia & opinione, vt dicat Romanam Ecclesiam non habere consuetudinem, reseruandi sibi, nisi censuras, videlicet, excommunicationis, suspensionis, interdicti, siue irregularitatis, non autem culpas, quantumcumque graues, nisi ratione alicuius censuræ. Qua ratione dicit, esse abusum Episcoporum, & aliorum Prælatorum, reseruantium sibi absolutionem peccatorū, non habentium annexas censuras, in quo inquit, malefaciunt Ecclesiæ Romanæ non se conformando. Et addit, quod secundum Romanum morem, nulla est necessitas confitendi duobus, nempe Superiori reseruanti casum, & inferiori Ordinario, seu Subdelegato, nam, inquit, satis est à Superiore extra confessionē à censuris absolui, & postea inferiori Ordinario, aut Subdelegato omnia peccata integre confiteri. Hanc sententiam & opinionem Durandi, refert Soto in 4. senten. dist. 18 q. 2. art. 5. in solut. ad 2. argum. illamq vituperat atque condemnat, & dicit morem vniuersalis Ecclesiæ esse contra ipsam. Quapropter pro resolutione propositæ difficultatis, seqq. statuo Cōclusiones.

Prima Conclusio.

Prælati & Superiores reseruare sibi possint peccata, etiamsi nullā habeant censuram annexam.

CErtissimum est, tam Summum Pontif. quam Episcopos, & cæteros pastores, atq; Prælatos Ecclesiæ, Ordinarios, reseruare sibi posse, non tantum censuras, verum etiam & culpas, etiamsi nullam habeant censuram annexam. Hanc Conclus. tenet expresse Sot. loc. supracit. & Suar. 4. tom. in 3. p. D. Th. disp. 28. sect. 2. quam & probat multis rationibus, & argumentis, sed præsertim ex Conc. Trid. vbi fere id expresse dicitur, aut saltem satis colligitur, *ex sess. 14. c. 7. in illis verbis, præsertim quoad illa, quibus annexa est excommunicationis censura*, vbi supponere videtur, quod idipsum fieri possit, etiam quoad

alia

alia, id quod & probatur *ex Extravag. inter cunctas, de priuil.* vbi enumerantur aliqui casus reseruati, in quibus nulla est annexa censura. Et Soto loco supracit ad hoc propositum refert aliquos sacros canones, nempe *cap latorem, 33. q. 2.* vbi memoriæ proditum est, Ratholdū Argentoratensem Episcopum, parricidam quemdam, Nicolao Summo Pontifici remisisse, vt ab ipso absolueretur, licet nulla illic excommunicatio interueniret. *Et in cap. si Episcopus, de pœnit. & rem. lib. 6.* sancitur, quod dum Episcopus facultatem alicui concesserit, eligendi Confessorem, electus ab illo possit eum à peccatis absoluere, exceptis casibus ab Episcopo reseruatis, de quibus, inquit, nullam potestatē habet electus. Quinuero & decreto Sixti IV. in Extrau. *Etsi Dominici*, excommunicantur illi, qui absoluunt à casibus Romano Pontifici reseruatis: & præter iura supradicta, est etiam ad probandam eamdem Conclusionem, ratio appositissima, quæ meo quidē iudicio conuincit, nā iurisdictio necessaria, ad absoluendū à culpa, & à peccatis, cōmunicatur per Rom. Pont. Episcopis & cæteris Ecclesiæ Prælatis, etiam circa ea peccata, quę nullā habent annexā censuram: ergo hæc potestas bene potest limitari & restringi, & consequenter reseruari casus quoad culpam, independenter à quacumque censura.

Secunda Conclusio.

De facto tamen loquendo certum est, aut saltem magis probabile, quod Summus Pont. non reseruat, nec reseruare consuevit, sibi aliqua peccata, quę non simul habeant annexam censuram. Hanc Concluſ. tenet suprad. Suar. loco supracit. concl. 2. vbi eam multis iuribus & rationibus comprobat, exēplis illustrat, atq; declarat, & eam tenet etiam expresse Enriq lib. 3. de sacramento Pœnit. c. 14. n. 1. allegando pro se innumeros Auctores eiusdē opinionis, quos referre in præsentiarum, breuitatis gratia omitto. Sed non prætermittam dicere, quod inter alios tenet eam Nau. in suo Man. c. 27. n. 254. vbi dicit eam esse sententiam D. Antonini, ex qua infert, quod in Bulla, quæ concedit facultatem absoluendi à casibus Papalibus, proinde videtur concedi absoluendi à censuris Papæ reseruatis. Et suprad. Enriq. loco supracit. ad idem dicit, quod absolutus per Papam, seu per illius commissionem, aut per Iubileum, ab ea excommunicatione, quam Papa sibi reseruauit, potest subinde à culpis non reseruatis absolui, per Confessarios inferiores.

De facto loquendo, non reseruantur, nisi peccata annexam habentia censuram, saltem à Papa.

Tertia Conclusio.

De facto etiam loquendo certum est, quod Episcopi interdum reseruant, reseruareq. semper consueuerunt, aliqua peccata, quæ alias nullā habent annexam sententiam excommunicationis, id quod & faciunt multoties Prælati & Superiores omnium Religionum. Hanc sententiā & Concluſ. tenet Suar. suprad. loco supracit. in 2. Concluſ. & Enriq. vbi supra nu. 2. allegando ad id quamplurimos DD. sed inter alios Nau. vbi sup. eod. nu. 254. & pro hac Conclusione facit d. Conc. Trid. *sess. 14. c. 7.* in supradictis verbis, *præsertim quoad illa, quibus annexa est excommunicationis censura*, vbi specialiter loquitur de Episcopis, & eadem est ratio de cunctis Prælatis Regularibus, Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentibus. Et tandem constat idipsum ex communi vsu & consuetudine, dictorum Episcoporum & Prælatorū, quo fit, vt dubitare non liceat, quin hoc licite & valide fieri possit. Faciunt etiā ad hoc omnia iura quæ adducta sunt ad confirmandam suprad. primā Concluſ.

Episcopi & alij Superiores Prælati, Papa inferiores, multoties reseruāt sibi peccata nō habentia annexam censurā.

Quarta Conclusio.

Si fiat sermo de peccatis venialibus, quāuis simpliciter & absolute loquendo,

Peccata venialia, ieum sint confessionis & sacramenti Pœnitentiæ, materia voluntaria & non necessaria, numquam reseruantur, aut reseruari possunt.

do, à Prælatis & Superioribus reseruari possint, quantum ad hoc, vt non possint sacramentaliter absolui, aut remitti, nisi à tali, vel tali ministro: & proin de est, ac si diceretur, quod non possit ex confessione eorum peccatorũ, confici sacramentum Pœnitentiæ, nisi coram tali, vel tali iudice, non tamẽ possunt reseruari, vt maneat obligatio ea confitendi Superiori reseruanti, cum sint materia voluntaria, & non necessaria. Hæc Conclus. est expressa suprad. P. Suar. loco supracit. sect. 3. vbi & eam probat multis rationibus, sed præcipue ex eo, quia simpliciter & absolute loquendo, nulla est obligatio confitendi dicta peccata venialia, possuntq. multis alijs modis tolli, sine vllo ordine ad sacramentũ Pœnitentiæ, nec in hoc potest tota Ecclesia aliquid præcipere, mutare, aut impedire, est enim magnum discrimen, inter peccata mortalia & venialia. Ex quo vlterius infert, quod reseruatio eorumdem peccatorum venialium, esset fere inutilis, ideoq. numquam vsu Ecclesiæ recepta, nam licet reseruarentur, possent à pœnitẽte, in confessione sine culpa taceri, atq; etiamsi dicerentur, & Confessor nollet ab illis ipsum absoluere, poterit nihilominus cogi à pœnitente, vt eum ab alijs absoluat, quod satis erit illi, cum non maneat ei obligatio talia peccata venialia iterũ confitendi: merito igitur talium reseruatio non est in vsu. Præterquam quod esset improportionata pœna, cum tali genere cuiuscumque peccati venialis, vtcũque grauis, & certum est, quod reseruatio introducta fuit, vt ex supradictis constat, propter delictorum grauitatem. Addit suprad. Suar. quod prædicta doctrina, locum etiam habet, in peccatis mortalibus semel confessis, quæ quidem simpliciter reseruari non possunt, quantũ ad hoc, vt pœnitens maneat sub obligatione illa iterum confitendi, ex suppositione, quod absolute, ac per se fuerint iam remissa, vnde inutilis esset, atq; infructuosa eiusmodi reseruatio, vt per absolutionem talis Sacerdotis, sacramentaliter iterum remittantur, nam postquam peccatum etiam reseruatum, per absolutionem, per se, & absolutè, semel est iam remissum & ablatum, non manet amplius reseruatũ, sed neque reseruari potest. Quæ doctrina est valde notanda, & memoriæ cõmendanda.

Nota hoc valde pro casuum reseruatione.

Quinta Conclusio.

De iure communi & de facto, atque regulariter loquendo, sola peccata mortalia reseruantur, reseruarij. in Ecclesia consueuerunt, siue illa annexam habeant aliquam censuram, siue non, maxime tamen quæ annexam habent talem censuram. Hæc Conclusio constat satis ex suprad. dictis, & de ea videndus est Suar. loco supracitato, sect. 3. nu. 4. & Enriq. num. 3. & vbi aduertunt huiusmodi reseruationes fieri non debere, nisi cum causa legitima, & propter instantem necessitatem, atque in Ecclesiæ ædificationem, non vero in destructionem.

De iure cõmuni & regulariter loquẽdo in Ecclesia sola peccata mortalia reseruari consueuerũt illa, vel maxime quæ annexam habent censuram.

ARTICVLVS V.

Quinam sint de facto, casus Papæ & Summo Pontifici reseruati, & maxime in Bulla Cœnæ?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

CAsus & causæ magis, seu principaliter Papæ & summo Pont. reseruatæ sunt, quæ cõtinentur in Bulla Cœnæ Dñi, & vt plurimũ sunt, numero 17.

Hæc

Hæc Concl. est communis omnium DD. & Summistarum resolutio, agẽdo de excommunicationibus supradictæ Bullæ Cœnæ Domini. Quarũ prima est in hæreticos quocumque nomine nuncupentur, & cuiuscumque sectæ existant, & in credentes, receptatores, fautores, & generaliter quoslibet defensores eorumdem, ac ipsorum libros, sine auctoritate Sedis Apostolicæ scienter quomodolibet legentes, aut tenentes, imprimentes, seu quomodolibet defendentes, ex quauis causa, publice, vel occulte, quouis ingenio vel colore. Secunda in scismaticos, & eos qui in animarum suarum periculum, à Romani Pontificis, pro tempore existentis, obedientia se pertinaciter sub trahere, seu quomodolibet recedere præsumpserint. Tertia, in appellantes ad futurum Concilium, vel ad id consilium, auxilium, vel fauorem dantes. Quarta, in omnes pyratas, & latrunculos maritimos, qui nauigantes prædari, mutilare, interficere, ac rebus & bonis suis spoliare præsumunt. Et in omnes receptatores eorum, ac eis auxilium scienter dantes, vel fauorem. Quinta, in accipientes naufragorum bona. Sexta, in imponentes noua pedagia. Septima, in falsarios. Octaua, in deferentes arma Turcis. Nona, in impedientes necessaria Romã adducentes. Decima, in male tractantes venientes, & recedentes à curia. Vndecima, in male tractantes Romipetas. Duodecima, in iniurios Cardinalibus. Decimatertia, in impedientes cursus causarum Curiæ. Decimaquarta, in vsurpantes fructus. Decimaquinta, in laicos cognoscentes de criminibus Clericorum. Decimasexta, in occupantes bona Sedis Apostolicæ. Decimaseptima, in male absoluentes à dictis censuris Bullæ, quæ vltima, vt dicitur, non est Papæ reseruata. Hæ sunt excommunicationes Bullæ Cœnæ Domini, quarum absolutio summo Pontifici reseruatur in fine eiusdem. Quarũ omnium explicationes, atque declarationes, qui latissime videre voluerit, interim dũ in lucem prodit noster liber de delictorum omnium pœnis, consulat Sylvest. *verb. excommunicatio*, 7. per totam, & Nauarr. in suo Manuali, cap. 27. num. 54. vsque ad num. 73. & omnes communiter Summistas, sed nunc nouissime Suarez, 5. tom. in 3. par. D. Thom. disput. 41. per plures sectiones. Et dixi, quod supradictæ censuræ sunt magis, ac principalius Papæ, & summo Pontifici reseruatæ, quia, concessis aliis excommunicationibus eidem reseruatis, non censetur concessa absolutio à supradictis excommunicationibus, contentis in dicta Bullâ Cœnæ Domini, nisi de eis specialis & expressa mentio fiat.

Casus magis, & principaliter Papæ reseruati, sunt contenti in Bulla Cœnæ Domini, qui vt plurimum sunt 17.

Quænam sint excommunicationes contentæ in Bulla Cœnæ Domini.

Secunda Conclusio.

Præter supradictos casus, & excommunicationes, contentas in dicta Bulla Cœnæ Domini, sunt & aliæ Papæ, & summo Pontifici reseruatæ, quæ continentur in corpore Iuris communis, quæ vt fertur sunt num. 31. Hæc Conclusio, est communis omnium Doctorum resolutio, sunt autem illæ, quæ sequuntur. Prima, in Canonum transgressores. Secunda, in percussorem Clerici. Tertia, est ea, quæ lata est à delegato Papæ, elapso iam anno ad exequendam suam sententiam diffinitiuam sibi concesso. Quarta, in falsarios. Quinta, lata ab Episcopo in habentes Bullas falsas. Sexta, in Clericos admittentes excommunicatos à Papa. Septima, in incendiarios post denuntiationem. Octaua, in sacrilegos infringentes Ecclesias. Nona, in male eligentes Senatorem Romanum. Decima, in Clericos soluentes tallias. Vndecima, in insequentes Cardinales. Duodecima, in vexantes excommunicantium cognatos. Decimatertia, in Inquisitores male procedentes. Decimaquarta, in Religiosos absque facultate administrantes certa Sacramenta. Decimaquinta, in percussores Episcoporum. Decimasexta, in

Præter supradictos casus, & excommunicationes, contentas in dicta Bulla Cœnæ Domini, sunt & aliæ Papæ, & summo Pontifici reseruatæ, quæ continentur in corpore Iuris communis, quæ, vt fertur sunt numero 31.

in facientes eligere sepulturas. Decimaseptima, in eos qui cogunt celebrare in locis interdictis. Decimaoctaua, in absoluentes per confessionalia Sixti IV. Decimanona, in exenterantes mortuos. Vigesima, in dantes, seu recipientes aliquid ob ingressum Religionis. Vigesimaprima, in committentes simoniam in ordine, vel beneficio. Vigesimasecunda, in eos qui ab vno Ordine Mendicantium transeunt ad alium. Vigesimatertia, in eos qui largiuntur, aut recipiunt aliquid, aut promittunt in Romana Curia, ad obtinendam iustitiam seu promerendam gratiam alicuius rei. Vigesimaquarta, in eos qui asserunt hoc, aut illud de Conceptione Virginis Mariæ. Vigesimaquinta, in delegatos, qui male auctorant alienationes Ecclesiasticas. Vigesimasexta, in septem genera personarum violantium Monasteria. Vigesima septima, in peregrinantes in Hierusalem absque licentia & facultate Papæ. Vigesimaoctaua, in appellantes à Papa ad futurum Concilium. Vigesimanona, in Cardinales, qui secreta manifestant. Trigesima, in prædicantes miracula falsa. Trigesimaprima, in Cardinales Sede Vacante, simoniam committentes. De quarum explicatione, atque declaratione, qui plura videre voluerit, consulat Sylvest. loco supracitato, & Nauarr. etiam in supracitato loco, à num. 75. vsque ad numerum 111. Consulat etiam omnes communiter Summistas, sed præsertim videat doctissimum Patrem Suarez, 5. tom. ex his quos edidit, in 3. par. D. Thom. disp. 22. per plures sectiones. Sed prædictus Nauarr. loco supracitato, num. 112. ponit alias excommunicationes, partim Papæ, partim Episcopis, partim vero neutris reseruatas. De quibus dicere in præsentiarum supersedeo, quia de eis fiet mentio in sequenti Articulo.

ARTICVLVS VI.

Quinam sint casus de Iure, vel de Consuetudine, Episcopis reseruati?

PRo intelligentia huius Articuli præmitto, quod tribus modis fieri solet reseruatio Episcopis, aliquorum casuum, Primo, ex Iure communi, secundo, ex consuetudine generali, aut quasi generali, tertio, ex aliquo Statuto ipsorum speciali. De quibus omnibus dicemus, per ordinem, in sequentibus Conclusionibus.

Prima Conclusio.

In Iure cõmuni, aliquæ reperiuntur excõmunicationes, partim Papæ, partim vero Episcopis reseruatæ, quæ communiter esse dicuntur tres aut quinque numero.

IN Iure communi aliquæ reperiuntur excommunicationes, partim Papæ, partim vero Episcopis reseruatæ, quæ communiter esse dicuntur numero tres, ab alijs vero dicuntur esse quinque. Hanc Conclusionem, tenet expresse Nauarr. in suo Man. cap. 27. num. 118. Et prima est excommunicatio incursa ob leuem percussionem Clerici, vel Monachi, de qua *in cap. perueniit, de sentent. excommunicat.* Secunda, quam fert Episcopus per suum statutum, reseruando sibi absolutionem, argumento deducto, *ex cap. super eodem tit.* Tertia est excommunicatio Papalis, cuius absolutio ob aliquam iustam causam, siue impedimentum, conceditur inferiori, quia illam debet dare Episcopus, & non eius inferior, secundum Innocent. communiter receptum, *in cap. 1. & cap. Monachi, de sentent. excommunicat.* quia quæ dispensatio, vel absolutio reseruata Papæ, priuilegio iuris conceditur inferiori, videtur concedi Episcopo, & non alij eius inferiori, iuxta eumdem Innocent. *in cap. 2.*

de re-

de eo qui furt. ord. fuscepit, probatum per Panor. ibi, & in dicto *cap. Monachi*, qua etiam ratione, supradicta prima excommunicatio censetur Episcopo reseruata. Quarta, quæ partim est Episcopalis, partim non, excommunicat eum, qui scienter participat cum excõmunicato, in crimine, ob quod est excommunicatus, cum reseruatione absolutionis, ei cui esset eiusmodi reseruata absolutio excommunicati, *per dictum cap. nuper, & cap. si concubina, de sententia excommunicat.* Quinta, partim etiam Episcopalis, & partim non, excommunicat eum, qui ob periculum mortis, vel aliud iustum impedimentum, absolutus ab eo, qui aliter non potuisset, recuperata valetudine, & sublato impedimento quamcito commode potest, non se præsentat Superiori, à quo debet absolui, quò obediat eius mandatis, *per cap. eos de sententia excommunicat. in 6.* & etiam eum qui absolutus à Sede Apostolica, aut ab eius Nuntijs præcipientibus, vt se præsentet ordinario, seu alijs iudicibus, quò eorum exsequatur iussa & mandata, vel quo satisfaciat læsis, & his ob quos fuit excommunicatus, non facit illud, quamcito commode potest. De dictis excommunicationibus, ipsarumq. explicationibus, atque declarationibus videatur supradictus Nauarr. dicto cap. 27. num. 112. & 113.

Secunda Conclusio.

Præter dictas excommunicationes, totidem tres, aut quinque casus de Iure communi dicuntur Episcopis reseruati, absque excommunicatione. Hæc Conclusio, est expressa Enriquez, lib. 3. de sacramento Pœnitent. cap. 14. nu. 4. vbi eam multis auctoritatibus comprobat, dictosq. casus enumerat, quorum primus est peccatum percussionis Clerici, cui annexa est irregularitatis pœna, nec sola reseruatur irregularitas, sed ipsum peccatum, à quo tamen reus absolui potest ante irregularitatis dispensationem. Secunda, peccatum ob quod, olim imponebatur solemnis pœnitentia, quæ tamen hodie non est in vsu. Tertia, in incendiarios domus, frugum, aut aliorum ex proposito, & in eũ qui in dictum incendium, dat consilium, vel auxilium, quo moraliter loquendo, iniuste influit in ipsum. Quarto, blasphemia, quæ olim, reseruabatur ratione solemnis pœnitentiæ, sed in Iure non reseruatur, nisi sit publica, & pro foro exteriori. Quinto, dispensatio in voto, vel iuramento, quæ solis Episcopis reseruatur. Sed hoc proprie, & in rigore loquendo, non pertinet ad casum reseruatũ. His addit Nau. sextum absolutionem excommunicationis maioris, per *cap. 1. de pœnis, & remiss. in 6.* sed hic non est propriè casus reseruatus, quia non est peccatum, sed illius pœna. Si quis de dictis casibus communi Iure Episcopis reseruatis plura videre voluerit, consulat supradictum Enriquez, loco supracitato, & Nauar. in Manuali, cap. 27. à num. 256. vsque ad num. 257. inclusiue: consulat etiam supradictum Patrem Suarez, tom. 4. in 3. par. D. Thom. disp. 18. sect. 3. in conclusione, num. 6. videatur insuper *Extrauag. super Cathedram, de sepulturis*, vbi omnes isti casus enumerantur, &c.

Præter dictas excommunicationes totidem tres, aut quicumque casus de Iure cõmuni dicũtur Episcopis reseruati absque excõmunicatione.

Tertia Conclusio.

De consuetudine etiam generali, vel quasi generali, quatuor etiam casus Episcopis reseruantur, quos refert *Glossa, in Extrauag. inter cunctas, de priuileg.* Hæc Conclusio, est Nauarr. loco supracitato, num. 258. cum sequentibus, quorum primus est homicidium voluntarium, aut realis membri abscissio. Secundus, peccatum falsitatis, falsandi scripturas, vel dandi testimonium falsum, aut tacendi verum coram Iudice. Tertius, violatio libertatis,

De consuetudine etiam generali, vel quasi generali, quatuor etiam casus Episcopis reseruantur.

aut

aut immunitatis Ecclesiasticæ. Quartus, peccatum retinendi bona aliena incerta, quos casus explicat dictus Nauarr. & Enriquez, vbi supra, num. 5. vbi plures casus ponit & enumerat, inuoluendo aliquos ex supradictis reseruatis de Iure communi, cum reseruatis ex dicta generali consuetudine. Videatur ibidem.

Quarta Conclusio.

De consuetudine speciali, multi etiam, alij casus, solet Episcopis reseruari.

De consuetudine speciali, & per specialia statuta, atque Constitutiones aliquorum Episcopatuum, alij etiam casus interdum Episcopis reseruantur, de quibus non potest certa tradi regula, cum dependeant ex facto, nam vnaquæque Prouincia in suo sensu abundat, iuxta *cap. vtilem, dist. 76.* Hæc Conclusio, est supradicti Nauarr. loco vbi supra, num. 259. in fin. idemq. dicunt supradicti Enriquez, & Suarez, quapropter in his non immoror, nec ipsi voluerunt immorari. Et hæc de isto Articulo, breuiter dicta sufficiant.

ARTICVLVS VII.

Quinam sint casus, qui communiter Prælatis Regularibus reseruantur?

Nota, quinam sint casus quos Clemens VIII. statuit communiter esse reseruatos, seu quod cõmuniter possint reseruari, non vero alij.

PRo intelligentia huius Articuli adnotare oportet, quod olim Religionum Prælati, plus nimio erant prolixi, ac rigidi in reseruandis sibi casibus. Qua propter Clemens VIII. anno Domini 1593. Constitutionem fecit quandam, pro cunctis Regularibus, vbi per publicum decretum, infrascriptos dumtaxat casus, reseruãdos fore præscripsit. Primus maleficia, incantationes & sortilegia. Secundus, apostasia à Religione, siue habitu dimisso, siue vero retento, quando eousque peruenerit, vt extra septa Monasterij, seu Conuentus fiat transgressio. Tertius, nocturna, ac furtiua à Monasterio, seu Conuentu egressio, etiam facta non animo apostatandi. Quartus, proprietas contra votum paupertatis, quæ sit peccatum mortale. Quintus, lapsus carnis voluntarius, opere consumatus. Sextus, occisio, aut vulneratio, seu grauis alicuius personæ percussio. Septimus, malitiosum impedimentum, aut retardatio, seu apertio literarum directarum à Superioribus, ad inferiores, vel è contra. Octauus, iuramentum falsum, in iudicio Regulari seu legitimo. Nonus, auxilium, seu consilium, aut procuratio ad aborsum faciendum post animatum fœtum, etiam effectu non subsequuto. Decimus, falsificatio manus seu sigilli officialium Monasterij aut Conuentus. Vndecimus, furtum de rebus Monasterij, seu Conuentus, in ea quantitate, quæ sit peccatum mortale: hoc fuit à Pontifice declaratum debere etiam intelligi de rebus particularibus, & ad particularem vsum alicuius Fratris concessis. Circa quam Clementis VIII. Constitutionem est aduertendum, quod non ibi statuitur à summo Pontifice, vt omnes ij casus sint in Religionibus reseruati, sed tantum permittit, vt Superiores Religionis, hos sibi casus possint reseruare, aut omnes, aut aliquos eorum, prout subditorum vtilitati prudenter in Domino iudicauerint expedire. Prohibet autem summus Pontifex, vt Superiores Regularium, præter dicta peccata, alia sibi reseruent, quod intelligendum est propria auctoritate. Addit enim statim, quod si aliquod aliud præterea peccatum graue, pro Religionis conseruatione, aut pro conscientiæ puritate, reseruandum videbitur, id non aliter fiat quam Generalis Capituli in toto Ordine, aut Prouincialis in Prouincia, matura

Nota hoc valde.

discus-

discussione & consensu. Ex quibus verbis satis colligitur, non relinqui potestatem Religionum Superioribus, vt pro aliqua particulari Domo casum aliquem reseruent, sed tantum pro tota Religione, seu pro tota aliqua Prouincia, & nec tum conceditur dicta potestas, Generali, aut Prouinciali Ministro per se, sed cum consensu Generalis, aut Prouincialis Capituli, per quod videtur moderata, & limitata facultas Alex. VI. concessa nobis Fratribus Minoribus, de qua mentionem fecimus supra in art. 1. qua Generales, & Prouinciales per se, sibi casus poterant reseruare, quinuero & Guardiani, quod neutri iam possunt facere (vt dixi) nisi in Generalibus, aut Prouincialibus Capitulis, & cum consensu Patrum Vocalium, ibi pro electione facienda conuenientium. In dictis tamen Capitulis, poterunt alij casus reseruari, etiam eiusdem materiæ casuum supradictorum, vtputa in materia lapsus carnis, reseruari possunt etiam tactus impudici, ea tamen lege, vt in supradictis casibus Clementis VIII. firmiter sit semper standum, in nullo mutatis, quia id voluit, & statuit Pontifex. Et cum singulæ Religiones peculiaria quædam sibi habeant statuta, singulares etiam casus semper, ibidem consueuerunt reseruari (de quibus longum esset nimis, atque difficile in præsentiarum particulariter & specialiter dicere) dicamus dumtaxat, qui reseruati sunt, reseruariq. iubentur in nostro sacro Minorum Ordine. De quibus sit Conclusio.

Conclusio.

Quinam sint casus communiter in nostro sacro Ordine Minorũ reseruati.

IN nostro sacro Ordine Minorum, nullus Frater inferior Prouinciali Ministro, nisi ex speciali Generalis, vel Prouincialis Ministri licentia, potest aliquem Fratrem absoluere à peccato inobedientiæ contumacis, proprietariæ rerum detentionis, lapsus carnis, furti rei notabilis, seu frequenter iterati, iniectionis manus violentæ, falsi testimonij in iuditio facti, compositionis, vel proiectionis, aut publicationis libelli famosi, falsificationis sigilli, cuiuscumque personæ notabilis, & falsi criminis in infamiam cuiuscumque. Hæc Conclusio, habetur expressa in nostris Constitutionibus generalibus Tolet. cap. 6. §. de casibus reseruatis. Vbi etiam dicitur, quod nullus Confessor possit absoluere à tactibus impudicis, & enormibus, nisi qui licentiam habet absoluendi de lapsu carnis, & quod de solicitantibus ex certa scientia ad peccatum carnis idem iuditium habeatur. De explicatione, atque enumeratione supradictorum, casuum videatur latissime Pater Corduba in explicatione, quam fecit super nostram Regulam, cap. 7. quæst. 4. vbi addit aliquos alios casus, qui communiter consueuerunt in nostro sacro Ordine reseruari, sed cum in dictis Constitutionibus generalibus, vltimo factis, supradicti dumtaxat habeantur, & per dictas Constitutiones, omnes alij præcedentes reuocentur, in eis firmiter est standum. Videantur hac de re Pater Frater Emmanuel Rodriquez, tom. 1. quæstionum Regul. q. 20. art. 1. & 2. cum sequentibus, & Pater Suarez, 4. tom. in 3. par. D Thom. disput. 28. sect 3. num. 11. vbi hac de re latissime agit, & in fine mouet quandam difficultatem, An Rectores, Abbates, Priores, siue Guardiani, possint aliquid præcipere, sub excommunicationis pœna, ipso facto incurrenda, eiusdem absolutionem sibi reseruando specialiter, quod sapit naturam cuiusdam casus reseruati? Cui difficultati, hinc inde discussæ, affirmatiue respondet, propter rationes ibi factas, quas breuitatis causa in præsentiarum referre, omitto. Videantur ibidem.

ARTI-

ARTICVLVS VIII.

Quinam facultatem habeant, absoluendi à casibus reseruatis, Prælatis Regularibus?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

A casibus reseruatis in toto Ordine, absoluere possunt Ministri Generales, & in proprijs Prouincijs Prouinciales, & qui eorum habuerint auctoritatem & potestatem respectiue. Hæc Conclusio, est certa & manifesta, quo circa, qui auctoritatem & potestatem habuerit, à Generali Ministro absoluendi, à casibus reseruatis actiue & passiue, non solum ipse poterit absolui ab huiusmodi, à quolibet Sacerdote totius Ordinis, auctoritatem habente, ad audiendum Fratrum confessiones passiue, verum etiam, & actiue poterit absoluere, quemlibet eiusdem Ordinis Fratrem, cum omnes sint eiusdem subditi. Idem dico de habente prædictam auctoritatem, & potestatem à Commissario generali, in sua familia respectiue, & propter eamdem rationem & causam, & de habente illam à Prouinciali Ministro, respectu suæ Prouinciæ. Solum est difficultas circa hospites ad diuersas Prouincias euntes, seu redeuntes, quando incidunt forsan in aliquem casum reseruatum ex supradictis, à quo possint absolui? De quo fit secunda Conclusio.

A casibus reseruatis in toto Ordine, absoluit Generalis Minister, & in proprijs Prouincijs Prouinciales Ministri, & eorũ auctoritatem habentes, non vero alij.

Secunda Conclusio.

Fratres cuiuslibet Prouinciæ, auctoritatem & potestatem habentes, ad absoluendum à casibus reseruatis absoluere possunt Fratres hospites, ad easdem Prouincias declinantes, & in aliquem reseruatum casum incidentes. Hæc Conclusio, est certa & manifesta, multumq. notanda, quoniam contrarium dicendum videbatur de Iure communi; nam iuxta Ius commune, *in cap. si Episcopus, de pœnit. & remiss. in 6.* nulla consuetudine introduci potest, vt præter sui Superioris licentiam, quispiam sibi possit Confessorem eligere, & cum Prouincialis dignitas Episcopali dignitati comparetur, ipsaq. cuiuslibet Prouincia, peculiari cuipiam Episcopatui, sicut non potest quispiam vnius Episcopatus, confiteri cum alio Sacerdote alterius Episcopatus, etiam approbato, de materia peccati mortalis, nisi habeat licentiam specialem sui Episcopi, aut nisi sit aliquod speciale priuilegium, in contrarium concessum, pariter de Iure communi dicendum videbatur, quod Fratres de vna Prouincia, confiteri minime poterant, cum Sacerdotibus alterius Prouinciæ, etiamsi sint vnius, & eiusdem Ordinis, sine speciali suorum Prælatorum licentia, aut nisi in contrarium, speciale aliquod haberetur priuilegium. Sed nos Minores Fratres, speciale in id habemus priuilegium, Clementis IV. quod habetur in Monumentis nostri Ordin. & refertur in Compend. *verb. absolutio ordinaria, quoad Fratres*, §. 7. & illud etiam habent Fratres Prædicatores, prout habetur in supradictis Monum. & Carmelitæ, vt habetur etiam ibidem, & refertur in Compendio, vbi supra. Et præterea supradicti Fratres Prædicatores, habent ad id, aliud quoddam speciale priuilegium Gregorij XI. quod habetur in dictis Monumentis, & refertur in dicto Compendio, vbi supra, §. 30. quibus in locis: *Facultas datur Superioribus, & Confes-*

Hospites absolui possunt, à casibus reseruatis, à quocũque Fratre Confessore, ad idipsum auctoritatem habente.

87. *& refertur in Comp. 2. fo. 140. tit. 318. & 319. & refertur in comp. ver. absolutio ordinaria, quoad Fratres*, §. 7. &

Confessoribus per eosdem deputatis, quo absoluere possint Fratres sui Ordinis (respective) interdum ad eos declinantes, & absolutione sua dispensatione indigentes. Et sic in nostris Constitutionibus generalibus Barchinonens. antiquis, cap. 6. ex decreto Bonifacij VIII. habetur, quod omnes nostri Ordinis Sacerdotes, approbati à suis Superioribus, ad audiendas Fratrum confessiones, sunt idonei Confessores, pro omnibus Fratribus eiusdem Ordinis. Quo supposito, cum etiam, vt supponitur, supradicti auctoritatem & potestatem habeant absoluendi à casibus reseruatis alios Fratres, bene sequitur, quod eamdem auctoritatem & potestatem exercere poterunt in hospites. Verum est tamen, quod in aliquibus Prouincijs, & inter Fratres maxime recollectos, adhuc extat laudabilis consuetudo, quod hospites confitendi licentiam petant à Prælatis, siue casum habeant reseruatum, siue non, sed hoc, nō ita positum est in praxi, nec præcise ita necessarium est, maxime quando hospites sunt Prælati, vt dicit Pater Corduba in additionibus ad Compendium, *verb. accedere ad Monasteria Monialium, in fine.* Et hac de isto Articulo dicta sufficiant.

pro Prædicatoribus, 2. imp. fol. 236 conc. 548. & pro Carmelitanos etiam 2. imp. fol. 180. conc. 432. & referuntur in comp. vbi supra pro ducatores habent aliud in Ord. 2. imp. f. 236. concis. 148. & referuntur in cap. vbi supra, §. 30.

ARTICVLVS IX.

Vtrum Prælati Regulares, debeant esse faciles, an vero difficiles in præstanda, & concedenda sua auctoritate & potestate pro absoluendis Fratribus à casibus reseruatis?

Huic articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Prælati Regulares non esse debēt difficiles rigidi, siue rigorosi, in concedēda sua auctoritate, ad absoluendos Fratres a casibus reseruatis.

REgulares Prælati, non esse debent difficiles, rigidi, atque rigorosi, quin-uero benigni & faciles, in præbenda & concedenda licentia siue auctoritate pro absoluendis Fratribus à casibus reseruatis. Probatur primo, hæc Conclusio, ex innumeris periculis, atque inconuenientibus, quæ ex contrario facto possunt exoriri, vt patet intuenti, constabitq. amplius ex infra dicendis. Sed probatur præterea & expressius, ex quadam constitutione Pij V. in quadam sua Bulla, quæ incipit: *Romani Pontificis circumspecta benignitas*, vbi prohibens ne Fratres Ordinis Prædicatorum possint eligere Confessorem, & absolui à peccatis reseruatis, virtute Bullæ Cruciatæ, sine suorum Prælatorum licentia, addit, *eisdem tamen Prælatis in vsu huiusmodi potestatis, cum sibi subditos benignos, & faciles se exhibeant præcipimus.* Vbi, & notandum venit valde, verbum, *præcipimus*, quod cum præceptum insinuet, seu importet, sitq. in materia graui, videntur peccare mortaliter, Prælati & Superiores, in hisce rebus se exhibentes difficiles & rigorosos, & non potius benignos & faciles, & sine causa negantes supradictam auctoritatem, & maxime si intelligant, quod ex negatione eiusdem, suorum subditorum animæ graue aliquod dispendium patientur. Sed aduerto, quod non in alio extremo ita esse debent faciles, atque remissi, & salutis animarum suorum subditorum parum soliciti, vt prædictam auctoritatem de facili committant cuilibet, absque delectu & discrimine. Pro quo facit statutum quoddam nostri Ordinis Minorum, factum in Conuentu Palenzuelæ, qui nunc est Prouinciæ Conceptionis, tunc autem erat Prouinciæ Castellæ, in Capitulo Generali celebrato, anno Domini 1470. vbi inter alia statutum est, *vt Prælati non leuiter, sed aliquibus Fratribus maturis & discretis, committant casus sibi reseruatos, eisdem quibus cum viderint, fulciendo fidelibus consilijs, prout secundū Deum saluti ani-*

Nota.

Fratres Prædicatores specialē prohibitionem habent à Pio V. vt non vti possint Bullis Cruciatæ, vt absoluantur à casibus reseruatis, sine suorum Prælatorum licentia.

Qualiter se habere debeant Prælati in concedēda sua au-

Auctoritate ad absoluendū a casibus reseruatis.

animarum viderint expedire. Habetur in memoriali Ordinis in electione nouī Vicarij Generalis. Et certe contrarium facere, esset omnino contraire, & contrauenire intentioni, quam semper Ecclesia habuit in supradictorum casuum reseruatione: erit etiam conuertere auctoritatem, quam acceperunt in ædificationem, in excidium, atq; destructionē totalem totius Religionis. Videatur hac de re, Magister Sot. in 4. Sententiarum, dist. 18. q. 2. art. 5. in solutione ad secundum argument. vbi ad hoc propositum, inquit, quod Prælati in prædicta facultate & auctoritate concedenda, non esse debent faciles nec nimium difficiles, sicq. communi bono debent prospicere, vt confessionis religionem non grauissimam reddant, ad quod consulit illis, vt personis circumspectis, & doctis, cum expostulatum à se fuerit, supradictos suos casus facile committant.

Nota valde ex Magistro Soto.

ARTICVLVS X.

Vtrum Religiosus pœnitens, cuius magni refert non reuelare in confessione sacramentali, sua peccata reseruata Superiori præsenti, propter maximum periculum, quod exinde, ex tali reuelatione resultare potest, nolente ipso Superiore concedere sibi licentiam & auctoritatem, vt cum alio confiteatur, propter euitandum scandalum, cum sola contritione licite possit celebrare?

Huic Articulo breuiter, & resolutiue respondeo, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

In casu prædicto supradictus Religiosus licite celebrare potest cōtenendo de peccatis absque confessione.

IN casu prædicto, supradictus Religiosus, licite celebrare potest. Hanc sententiam & conclusionem tenet expresse Victoria in sua summa de confessione. Et est ferè omnium Doctorum Theologorum, & Iurisperitorum communis resolutio, & fundatur in hac ratione, nam in tali casu existimandum est de illo, ac si nullo modo haberet copiam Confessoris. Sed intelligenda est Conclusio, cum duplici limitatione. Prima est, quod non adsit alius Confessor, cui confiteri possit, saltim peccata non reseruata, nam si esset præsens alius Confessor, teneretur eidem de alijs peccatis mortalibus confiteri, antequam ad communicandum, siue celebrandum accedat, iuxta præscriptum Concilij Tridentini, *sess. 13. cap. 7.* qui quidem Confessor directe absoluet eum à peccatis mortalibus, indirecte vero à reseruatis, ratione quorum solummodo, non habet copiam Confessoris, & iudicatur ac si omnino esset absens à suo Superiore. Quod etiam intelligendum est, quando peccata reseruata, non habent annexam excommunicationem, etenim si annexam habeant excommunicationem, minime poterit etiam a non reseruatis absolui, quia nullus potest absolui à quocumque peccato, nisi prius absoluatur ab excommunicatione, cum extra Ecclesiam non sit salus, & à dicta excommunicatione, si (vt supponitur) est reseruata, inferior minime potest absoluere. Verum est tamen, quod instante maxima necessitate, communicandi aut celebrandi, ad vitandum magnum aliquod scandalum siue periculum, poterit eiusmodi Religiosus contritione præuia, communicare,

& celebrare, prout expresse tenet Soc. in 4. dist. 18. q. 2. ar. 5. §. *Hoc autem dubium*, & Couar. *in cap. alma Mater*, 1. p. §. 2. *num.* 11. & Medina in summa, 1. lib. cap. 11. §. 1. Ledesma in 2. p. 4. q. 25. art. 1. circa finem, Castro lib. 2. de lege pœnali, cap. vltimo. Iuxta quam doctrinam intelligendus est, & glosandus idem Sot. in d. 4. d. 12. q. 5. art. 4. §. quartus casus, vbi dicit, quod in nullo casu, nec ad euitandum scandalum, licitum est excommunicato celebrare, quod, intelligi debet, quando scandalum fuerit paruum, non tamen si fuerit magnum, aut maximum, indeq. aliquod timeatur periculum. Et ratio est, nam præceptum de non scandalizando proximũ, est diuinum, & naturale, ac proinde fortius, & præualet præcepto non communicandi cum excommunicatione, etiam cum debita præparatione, & contritione, quod tantum est humanum. Quæ doctrina est valde notanda, propter quam, Ledesma loco supracitato, & Sylvest. *verb. Eucharistia*, 2. q. 7. §. *quantum vero*, inquiunt, quod licitum est pœnitenti excommunicato, ad Eucharistiam accedere, cum debita contritione, quandocumque Prælatus non vult sibi concedere suam auctoritatem, ad casus reseruatos, & si non accedat, maximam infamiam timet sibi inde posse prouenire. Quod & hac ratione etiam probatur, nam etiam præsente Parrocho, & Confessore, qui eum legitime absoluere posset, si ex confessione timeret magnũ periculum sibi imminere, celebrare, aut communicare posset: ergo idem dicendum est in proposito casu.

Nota hoc valde.

Secunda limitatio est, quod dictum scandalum, siue periculum sit magnum, ob cuius defectum dico, quod propter scandalum paruum, nec ratione verecundiæ, aut alicuius malæ famæ, quam apud suum Prælatum, & Superiorem, ex reuelatione alicuius peccati reseruati incurrere posset, non poterit quispiam, sine prævia confessione & absolutione celebrare, nec illud erit causa sufficiens, vt Religiosus, seu alius quispiam, ad communionem seu celebrationem cum sola contritione possit accedere. Hoc multum aduertit Soto, locis supracitatis, dicitq. valde esse memoriæ commendandum, vt non propter quamcumque causam, quispiam audeat ad communionem, siue celebrationem, sine sacramentali confessione, atque absolutione accedere. Ex quo infero, quod nulli occulto excommunicato, licitum erit celebrare, ad implendum præceptum Ecclesiæ, aut aliquod aliud præceptum, aut obligationem suo muneri & officio annexam, quando ex commissione horum præceptorum nullum graue sequitur scandalum, nec magna timetur infamia. Nam in his casibus, nec lex diuina, nec humana permittit aliquem excommunicatum, seu cum peccato mortali, ante prævium confessionem, & sacramentalem absolutionem celebrare, aut communicare. Ex suppositione tamen, vt dictum est, quod scandalum sit magnum, aut magna aliqua infamia timeatur, si Prælatus non vult suam concedere auctoritatem, & pœnitens scit probabiliter, quod si illi confiteatur, impediet sibi aliqua magna bona spiritualia, aut temporalia, quæ consequi sperat, seu quod in electione aliqua non sibi præstabit suffragium; in his omnibus casibus, & similibus, communis est sententia omnium Doctorum, quod poterit cum prædictis casibus reseruatis, quinuero, & excommunicatus (si alias adsit contritio) communicare, aut celebrare. Quod in tantum est verum vt dicat Nauarr. cap. 27. num. 239. quod in huiusmodi casibus, etiam irregularis ad euitandum simile scandalum, siue periculum, potest celebrare, & quod celebrando Religiosus excommunicatus cum excommunicatione reseruata, ad cuius absolutionem sibi auctoritas à Superiore est denegata, si hoc facit necessitate compulsus, non potens aliter scandalum euitare, aut alia pericula effugere, minime incurrit irregularitatem, quam incurrunt

Non propter quãcumq; causam siue confessione, etiam cum contritione, licet ad celebrãdum, siue ad communionem accedere.

currunt excommunicati, cum excommunicatione celebrantes, cum iste talis minime peccet celebrando.

ARTICVLVS XI.

Vtrum denegata à Superiore iniuſtè auctoritate, & in caſu, quo Religioſus quiſpiam, copiam habet Confeſſoris, ſed non qui auctoritatem habeat, abſoluendi eum à reſeruatis, teneatur eidem omnia ſua peccata confiteri, reſeruata & non reſeruata, an vero ſolummodo non reſeruata?

ET ratio dubitandi eſt, nam in tali caſu videtur, quod non teneatur illi integre confiteri, ſed ſolummodo peccata non reſeruata, reſeruata autem minime, poſtquam (vt ſupponitur) prædictus Confeſſor, non auctoritatem habet, illa abſoluendi, vnde & videtur otioſum, atque ſuperfluum, quinuero vanum, & iniurioſum, ſibi illa eidem propalare, ac dicere. Sed his nihilominus non obſtantibus, in contrariam eſt veritas. De qua ſit Concluſio.

Concluſio.

In omnib⁹ occaſionibus, in quibus Religioſus, caſus habēs reſeruatos, inferiori poteſt cōfiteri, etiam nō habenti potestatem, abſoluendi ipſum à dictis caſibus, tenetur eidem inferiori, omnia ſua peccata integre confiteri, reſeruata, & non reſeruata.

IN omnibus occaſionibus, in quibus Religioſus, caſus habens reſeruatos, inferiori poteſt confiteri, etiam non habenti potestatē abſoluēndi ipſum à dictis caſibus, tenetur eidem inferiori, omnia ſua peccata integre confiteri, reſeruata, & non reſeruata. Hanc ſententiam & concluſionem tenet expreſſe Magiſter Sot. in 4. Sentent. diſt. 18. q. 2. ar. 5. quam eſſe dicit D. Thom. & eamdem tenet Caiet. *verb. confeſſio, concluſ.* 10. & Ledeſma, 2. p. 4. q. 8. art. 1. dub. 4. & ratio Concluſionis eſt in promptu, nam pœnitens diuino iure tenetur integram facere confeſſionem, in quantum fieri poterit, ac proinde peccabit mortaliter ſi non id faciat, abſque iuſta & legitima cauſa. Neque obſtat, quod in dicto caſu, Confeſſor inferior (vt ſupponitur) pœnitentem non poteſt à peccatis reſeruatis abſoluere, & quod poſtea teneatur iterum confiteri reſeruata auctoritatem habenti, nam hoc per accidens eſt; per ſe autem eſt, quod tenetur peccata ſua omnia, confeſſario integre confiteri, etiam non habenti auctoritatem directe, ad eorum remiſſionem, nam habet illam indirectam. Sed eſt difficultas, An dictus pœnitens abſolutus à Confeſſore inferiori, directe à mortalibus non reſeruatis, indirecte autem à reſeruatis, quando poſtea ſuperior, ſeu alius ipſius auctoritatem habens, abſoluit eumdem directe à reſeruatis, recipiat vnum ſacramentum tantum, an vero plura? Hanc difficultatem tangit Sot. in d. 4. diſt. 18 q. 2. art. 5. in 2. dubio, cui reſpondens dicit, quod forſan eſt potius, quæſtio magis de nomine quam de re, nam imprimis certum eſt, quod per abſolutionem primi abſoluentis, ſiue ſit inferior, ſiue ſuperior, confertur ſacramentalis gratia, & quod ſecunda confeſſio & abſolutio eſſe videtur, quaſi prioris perfectio: qua ratione dici poteſt, quod ſit vnicum tantum Sacramentum, & ſuſtineri, quod per ſecundum Sacramentum, non augetur ſacramentalis gratia, quia prior data fuit in virtute ambarum abſolutionum. Attamen ſiue ſit vnum, ſiue duo Sacramenta, vero ſimilius eſt, quod per ſecundam abſolutionem augetur gratia, qua propter ſi forſan pœnitens in priori confeſſione, non erat ſatis contritus, quia non habebat ſufficiens propoſitum, vt gratiam reciperet, & in poſteriori legitime fuerit attritus, tunc

Difficultas.

Nota hoc valde.

tunè proculdubio illam recipiet. Hæc prædictus Soto. Sed in fine huius articuli aduerto, vt notat Ledesma, vbi supra, dubio 3. propositione 3. & Nauarr. cap. 16. num. 14. quod in casu, quo pœnitens Religiosus, solummodo haberet reseruata, & reuelaret illa Confessario inferiori, si nulla haberet alia, absolutio foret nulla, ex defectu iurisdictionis. Et idem dico in casu, quo simplex Sacerdos, in absentia alterius Confessoris, absolueret aliquem Religiosum indirecte à reseruatis, directe autem à solis venialibus, licet enim huiusmodi, iurisdictionem habeat directam, ad absoluendum à venialibus, intelligendum id est, quando solummodo ibi venialia confitentur, aut mortalia iam semel confessa, non autem quando illi venialia, simul cum mortalibus (cuiusmodi sunt reseruata) sacramentaliter reuelâtur. Nota hoc valde.

ARTICVLVS XII.

Vtrum Superior siue Prælatus, teneatur audire omnia peccata, eius qui habet aliqua reseruata, vt integre subditum à reseruatis, & non reseruatis absoluat, in casu quo pœnitens velit eidem confiteri?

HOc dubium etiam mouet Soto. Et pro ratione dubitandi, videtur quod sic, cum integritas confessionis (vt diximus) sit de Iure diuino, & non sit confessio diuidenda sine magna, atque vrgenti necessitate, cum igitur superior in tali casu possit facere, vt non diuidatur, videtur quod ad id Iure possit compelli, eo præsertim cum peccatum reseruatur, confitendum iterum Confessori inferiori, ad quem ipsum vult remittere, à quò grauamine, atque molestia, par est vt velit ipsum liberare, maxime cum sit Dei minister, quem ipse debet imitari, in hoc vt omnia audiat, quo vt ipsum simul ab omnibus peccatis absoluat. Quibus omnibus accedit, quia si ex quacumque causa, Papa, Episcopus, siue Regularis Prælatus, subditi sui posset confessionem diuidere, pari modo, & eadem fere ratione Parrochi idipsum sibi vellent arrogare, aliqua peccata suorum Parrochianorum, audiendo & absoluendo, pro alijs vero, ad alios delegatos remittendo, quod nemo audebit dicere, nec videtur esse verum.

Circa hanc difficultatem, Soto refert diuersas Doctorum opiniones, Adriani, Durandi, & Caietani, statuentium diuersos absoluendi modos, & formas à casibus reseruatis, sed Nauarr. *in cap. Sacerdos, §. quantus, de pœnit. dist. 5. num. 12.* dicit, quod Superior potest audire, peccata tantum reseruata, & ab eis pœnitentem absoluere, & remittere ipsum ad Confessorem inferiorem, vt ille auditis eius peccatis non reseruatis, eum de illis Sacramentaliter absoluat, & consequenter dicit, quod dictus pœnitens, duo recipit Sacramenta, vnum à Superiore absoluente à reseruatis, alterum vero ab inferiori absoluente à non reseruatis, & quod Superiores, & Prælati, iure optimo facere possunt dictam diuisionem, sicut illam faciunt Papæ Pœnitentiarij. Sed nihilominus contraria sententia, videtur esse verior atque tenenda. De qua sit Conclusio. Variæ hæc de re Doctorum opiniones.

Conclusio.

SVperiores atque Prælati, prædictam confessionis diuisionem, nullo modo facere possunt aut debent, sed vel sibi subditos pœnitentes, integre Superiores, & Prælati prædictam confessio-

vis diuisionem nullo modo facere possunt, aut debeat, sed in totum pœnitentes absoluere, aut suam auctoritatē ad id, alijs cōmittere.

omnia sua peccata debent audire, atq; ab eisdem ipsos absoluere, aut suam auctoritatem & potestatem alteri Confessario inferiori committere, qui illos plenarie, & simul ab omnibus suis peccatis reseruatis, & non reseruatis absoluat. Hæc Conclusio, est Magistri Victoria, in sua summa de confessione, & eamdem tenet Ledesma, secunda parte, 4. quæstione octaua, articulo secundo, dubio tertio, conclusione quinta, & fundatur hæc sententia, in hac efficacissima ratione, quia integritas confessionis est de Iure diuino, in quo dicti Superiores, atque Prælati, minime dispensare possunt, præsertim nulla existente iusta atque legitima causa, siue necessitate, & cum in dicto casu, sibi subditos ad Confessores possint remittere, cum auctoritate & facultate, vt ipsos integre audiant, ac plenarie, absoluant, non est cur confessionem dimidiatam esse velint. Eo vel maxime, quia si expediat scire peccata, quæ ipsi compiserunt reseruata, id optime facere possunt extra confessionem, remittendo eos ad inferiorem pro absolutione, dummodo sigillum confessionis obseruent, quod & ipsi facere necessario tenentur. Nec Pœnitentiarij Papæ, confessionem diuidunt, vt dicunt Doctores contrariæ opinionis, sed tantum absoluunt pœnitentes, à censuris Papæ reseruatis, non potentes, implicati maximis negotijs, pœnitentium integras audire confessiones, sublatis autem censuris, iam peccata non remanent Papæ reseruata, nam Papa (vt dictum est) solummodo reseruat, reseruareq; consueuit censuras, quibus sublatis peccata, à quolibet Confessore possunt absolui.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum confessio reseruatorum facta Superiori, aut ipsius auctoritatem habenti, sine debita contritione, seu dispositione, saltim valeat, vt postea pœnitens cuicumque alij Confessori approbato, cui voluerit, ea confiteri possit?

Hac de re sunt duæ opiniones.

HAc de re sunt duæ opiniones. Prima opinio dicit, quod quandocunque, pœnitens Religiosus, fuit sacramentaliter absolutus, à casibus reseruatis per Superiorem, aut ipsius habentem auctoritatem siue potestatem, nulla existente absolutione, propter defectum contritionis, attritionis, seu debitæ dispositionis, sufficit dicta absolutio, quantum ad ablationem reseruationis, nec tenetur dictus pœnitens amplius dicta peccata reseruata confiteri Prælato, siue ipsius auctoritatem habenti, nam sufficit ea confiteri cuicumque legitimo Confessori. Hanc sententiam & opinionem, tenet Caietanus, in summa, *verbo, casus reseruatus*, vbi dicit, quod reseruatio prior tollitur, nam sufficit peccatum reseruatum esse cognitum, & reuelatum Prælato, seu alteri ipsius auctoritatem habenti, vt cesset eius reseruatio. Eamdem opinionem tenet Sylues. *verb. confessio*, 1. q. 19. & est communis fere omnium Doctorum, affirmantium, idem omnino esse dicendum, quandocumque pœnitens, aliquod peccatum mortale malitiose tacuit, dummodo omnia peccata reseruata reuelauerit, & idipsum dicunt quando penitens tempore Iubilei, aut Bullæ, concedentis absolutionem à reseruatis, propter ipsius culpam, & propter aliquam causam, & rationem ex supradictis, aut quia peccatum aliquod

Prima opinio Caietani.

Nota hoc valde.

mor-

mortale tacuit, inualide fuit absolutus, omnia tamen peccata mortalia reseruata confitendo. In quo casu (inquiunt) quod finito tempore dicti Iubilei aut Bullæ, illa confessio, siue absolutio inualida, hunc operabitur effectum, vt reseruatio dictorum peccatorum reseruatorum tollatur.

Secunda opinio aliorum.

Sed alij grauissimi Doctores, contrarium omnino dicunt, suntq. in ea opinione atque sententia, vt credant, quod absolutio à censura facta in virtute alicuius Iubilei, aut Bullæ est nulla, in casu, quo propter aliquam pœnitentis indispositionem, confessio ipsa nulla reddatur, quia (inquiunt) conceditur in ordine ad absolutionem peccatorum, quo fit, vt nulla existente absolutione peccatorum, nulla etiam sit censurarum absolutio. Quinuero, dicunt, peccabit mortaliter Confessarius, qui virtute dicti Iubilei, aut Bullæ, pœnitentem sine debita dispositione à censuris absolueret, quod non contingeret in Superiore, ab eisdem absoluente subditum aliàs indispositum, cum potestatem ipse habeat absoluendi eum, nulla præuia dispositione, quinuero, vt dicitur in materia de excommunicatione, ipsum etiam inuitum posset absoluere. Hæc sunt opiniones, quæ hac de re versantur, pro quarum concordia, & resolutione, sequentes statuo Conclusiones.

Prima Conclusio.

Quid operatur absolutio, facta ab excommunicatione, & reseruatis, quando pœnitês propter indispositionem, nõ fuit consequutus effectum absolutionis.

SI peccata reseruata, annexam habeant censuram aliquam excommunicationis, confessione existente inualida, propter pœnitentis indispositionem, absolutio facta hunc operabitur effectum, vt ipsorum reseruatio tollatur, posseq. postmodum pœnitens, alij cui voluerit legitimo Confessori, eadem confiteri, ab eisdemq. absolui, & hoc siue absolutio prima facta fit virtute alicuius Bullæ, aut Iubilei, siue vero facta fit à Superiore, vel illius auctoritatem habente. Hæc Conclusio, est certa & manifesta, & in hoc sensu verum dicunt Doctores primæ opinionis, & ratio est, quia censurarum ablatio, quocumque modo, etiam extra sacramentalem confessionem fieri potest, nec dependet ab absolutione peccatorum, cum semper ipsam præcedat, & absolutio à censuris facta in dicto casu, si non valet, vt absolutio sacramentalis, propter pœnitentis indispositionem, valebit tamen, saltem vt absolutio extra confessionem, ad cuius validitatem non requiritur tanta dispositio, quinuero nec vlla dispositio, cum vt dictum est, à Superiore conferri possit, etiam in inuitum, pro quo facit iuris Regula, quæ habetur *in cap. vnico, de dispensatione vmpub. in 6.* vbi sequentia verba habentur, *si non valet, quod ago, vt ago, valet, vt valere possit.*

Secunda Conclusio.

Quid operatur prædicta absolutio, in dicto casu, quando peccata reseruata non habentia annexã censuram excommunicationis.

Si peccata reseruata, nullam habeant annexam censuram excommunicationis, ipsorum confessione & absolutione existente inualida, propter quacumque causam, siue propter pœnitentis indispositionem, non desinunt esse reseruata, nec absolui possunt postmodum, nisi à Superiore, vel ipsius auctoritatem habente, ad reseruatorum absolutionem, quod etiam intelligendum est, siue absolutio prima facta fit à Superiore, seu ab ipsius auctoritatem habente, aut vero virtute alicuius Bullæ, siue Iubilei. Huius Conclusionis ratio est, nam dicta absolutio fuit collata ad absolutionem peccatorum, nec in ipsis peccatis fuit aliquod annexum, quod tolli posset præter ipsa peccata: sed ipsa peccata (vt supponitur) non fuerunt sublata propter pœnitentis indispositionem: ergo remanent, si ergo remanent, &

antea erant reseruata, sequitur, quod nec absolui possunt, nisi a Superiore, aut ipsius auctoritatem habente. Supradicta omnia confirmantur, quia nec Superiores, nec Bullæ, siue Iubileum concedunt, aut concedere intendunt, peccatorum reseruatorum absolutionem, nisi vere pœnitentibus, vereq. dispositis, vt sæpissime in eisdem dicitur, cum igitur, vt supponitur, in præsenti casu, pœnitens non sit vere pœnitens, nec sufficienter dispositus, manifeste sequitur, quod non consequitur dictam absolutionem, qua non consequuta, peccata ipsa reseruata remanent sicut antea.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum Guardiani, quibus Prouinciales committunt suos casus, suamq. auctoritatem, per eamdem ipsi possint absolui, illamq. in hunc effectum committere, & subdelegare alijs?

PRo huius Articuli intelligentia, libet in memoriam reducere, id quod iam in superioribus diximus, esse nempe consuetudine positum, in nostro sacro Minorum Ordine, quod Guardiani in Conuentibus, sibi subiectis, auctoritatem habeant Prouincialium Ministrorum, in foro conscientiæ, ad absoluendum sibi subditos, à casibus reseruatis, eamdemq. in eorum absentia habent sui Vicarij, siue Præsidentes Conuentuum, vt diximus in proprijs quæstionibus, quas fecimus de officijs dictorum Guardianorum, seu Vicariorum. Iterum præmitto, quod dicti Guardiani, quamuis (vt etiam supra diximus) beneficio Iuris communis, possint sibi eligere Confessores, *per cap. fin. de pœnit. & remiss.* non tamen possunt eligere Confessores, qui ipsos possint absoluere, à casibus reseruatis Ministris Prouincialibus, sine sua ipsorum licentia & auctoritate, nam in supradicto Capitulo, siue Decretali, nihil tale decernitur. His igitur sic præmissis, quæritur nunc, An per auctoritatem communem, & generalem, quam ipsi habent absoluendi sibi subditos, possint & ipsi absolui, illamq. in hunc effectum committere, & subdelegare alijs Fratribus? Pro resolutione quarum difficultatum, sequentes statuo Conclusiones.

Prima Conclusio.

Guardiani habentes auctoritatem absoluendi sibi subditos à casibus reseruatis, per eamdem possunt, & ipsi absolui per Confessorem ab ipsis electum.

GVardiani habentes auctoritatem, absoluendi sibi subditos, à casibus reseruatis, per eamdem possunt & ipsi absolui, per Confessorem ab eisdem electum in hunc effectum. Hæc Conclusio est certa & manifesta, & fundatur in doctrina, quam supra q. 31. art. 5. tradidimus, resoluentes, quod Prælati Regulares auctoritatem & potestatem habentes, ad dispensandum cum sibi subditis, possunt etiam secum dispensare, fruiq gratijs, atque priuilegijs, quibus alij vtuntur, cum non esse debeant peioris, & deterioris conditionis, iuxta doctrinam traditam a Caiet. t. 2. q. 96. artic. 5. in fin. vltimi dubij, atque in hoc nulla est difficultas. Sed difficultas est, circa concessionem, seu communicationem prædictæ suæ auctoritatis & potestatis, ad absoluendum alios, qualiter conferri possit? De quo sit secunda Conclusio.

Secunda Conclusio.

Guardiani habentes auctoritatem, absolué-

Guardiani, non possunt subdelegare, seu committere alijs, suam auctoritatem & potestatem ad absoluendum sibi subditos à casibus reseruatis, vt dicitur

dicitur ad semper, & pro semper, sed tantum in occurrentibus casibus, nisi quando sunt Commissarij suorum Prouinciarum, cum plenitudine potestatis. Hæc Conclusio, ponitur à Collectore priuilegiorum in Compendio, *verb. absolutio ordinaria, quoad Fratres, §.40. in 3. dubio*, cuius rationem reddit, quia delegatus ab inferiori à Principe, secundum iura subdelegare non potest, nisi sit delegatus ad vniuersitatem causarum, vel nisi hoc sibi specialiter concedatur, secundum Ioan. And. *in cap, is cui, de offic. delegati, in 6.* Sed Nauarr. in Manuali, cap.27. num.45. videtur ab hac sententia discedere, loquendo de excommunicatione, dicendo, quod qui possunt absoluere ab excommunicatione, virtute iurisdictionis delegatæ à Principe, aut concessæ, in priuilegium perpetuum, ratione dignitatis, aut officij, aut virtute alterius ordinariæ potestatis, possunt id committere alijs, iuxta Glossam receptam, *in cap fin. de offic. ordin.* quæ conciliat illud Capitulum *cum, cap. fin. §. fin. de offic. delegati*, vbi habetur contrarium, dicens illud procedere in illis, quibus solum simplex ministerium absolutionis conceditur, sine alia iurisdictione. Et addit dictus Nauarr. quod simplex ministerium absoluendi potest delegari, etiam à delegato ordinarij, & à subdelegato delegati Papæ, quamuis non possint ipsi delegare suas iurisdictiones, ratione quarum id sibi competit, nec etiam aliquem articulum iurisdictionalem, *per cap. super quæstionum, §. quam vero, de offic. delegati, cum sequentibus*, & ea quæ ibi notat Felin. num.4. & 19. Sed quidquid de hoc sit, ad tollendam eiusmodi æquiuocationem, ego dicam, quod in nostro sacro Ordine, communiter obseruatur in praxi. De quo sequentem statuo Conclusionem.

di, sibi subditos a casibus reseruatis, non illam possunt, ad sepe alijs cõmittere, sed tantũ in occurrentibus casibus, nisi sint cõmissarij suorũ Prouinciarum.

Nota in quo casu delegatus potest subdelegare, in quo vero non.

Tertia Conclusio.

In nostro sacro Minorum Ordine, Guardiani non possunt suam auctoritatem subdelegare, quia in dicto casu non habent, seu habere videntur, nisi solummodo nudum ministerium respectu absolutionis subditorum suorum à reseruatis, & sic, nisi sint Commissarij suarum Prouinciarum, cum plenitudine potestatis, non possunt committere alteri suam auctoritatem, nisi pro vno, aut altero casu. Hæc Conclusio est certa & manifesta, & obseruatur in communi praxi, de qua videatur Pater Corduba, in explicatione nostræ Regulæ, cap. 7. quæst. 2. & in adnotationibus ad Compendium, *verb. absolutio ordinaria, quoad Fratres, §. vbi quoad tertium dubium*. Et hactenus de isto Articulo.

Guardiani nostri Ordinis, in dicto casu, non videntur habere, nisi tantum ministeriũ, nec possunt alteri subdelegare suam auctoritatem, vt prædictum est, nisi sint Commissarij suarum Prouinciarum.

ARTICVLVS XV.

Vtrum Regulares, siue Religiosi, accipere possint Bullas Cruciatas, generaliter omnibus Christianis concessas, in partibus quibus publicantur, eisq. vti quoad omnia ibidem contenta, & maxime, quoad facultatem eligendi Confessorem, & absoluendi à casibus reseruatis?

HAnc quæstionem, atque difficultatem, tangit Collector priuilegiorum in Compendio, *verb. Cruciata*, §. 5. & latius Pater Corduba in explicatione nostræ Regulæ, cap. 7. q. 3. & in adnotationibus ad dictum Compendium, *eodem verbo Cruciata*, §. 5. & nunc nouissime eamdem difficultatem mouet & tractat P. F. Emmanuel Rodriguez, in explicatione dictæ Bullæ Cruciatæ, §. 9. num. 22. & in quæstionum Regul. 1. tom. q. 21. ar. 30. de quo-

rum omnium doctrina, & resolutione, quod verius, atque tenendum videbitur, breuiter, & resolutiue explicabitur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Religiosi, & Regulares, de suorum Prælatorum licentia, bene possunt sumere Bullã Cruciatæ, ad vtendum pluribus priuilegijs, ibidem contentis, quæ statui regulari contraria non fuerint.

CErtissimum est, quod de suorum Prælatorum licentia, Religiosi & Regulares, possunt sumere Bullas Cruciatas, eisq. vti & frui, quantum ad plures effectus ibidem contentos, vtpote frui gratijs, & indulgentijs, & multis priuilegijs ibidem conceßis, dummodo illa non sint statui Regulari contraria. Hanc Conclusionem esse veram, constat ex eiusdem Bullæ contextu, dicitur enim ibi, *quod Monasteria Religiosorum virorum, ac mulierum etiam Mendicantium, quæ quorumlibet decem personarum respectu, suis expensis ad debellandum contra infideles, militem vnum constituerint, indulgentiam plenariam lucrentur*. Quod infra sublimitans, extendit etiam, non solum ad eos, qui dictum militem constituerint, verum etiam & ad illos, qui cum aliàs, id non possint, pro sua possibilitate, contributionem aliquam fecerint. Quibus verbis clare & manifeste datur intelligi, non fuisse alienum à mente summorum Pontificum, supradictas Bullas concedentium, quod de suorum Prælatorum licentia, Religiosi & Regulares ipsas accipiant, & indulgentias ibidem contentas lucrentur, vtanturq. atque fruantur omnibus alijs priuilegijs ibidem conceßis, quæ statui Regulari contraria non fuerint. Sed intelligendum id est, vt diximus in Conclusione, dummodo id fiat de suorum Prælatorum licentia, cum non sit verisimile, aut præsumendum, de intentione summorum Pontificum, quod velint ipsi Regularem obseruantiam dissipare, atque destruere, subditosq. eximere à vera suorum Prælatorum obedientia. Quod & inditio esse potest, nam cum anno Domini 1564. in Bulla concessa à Pio Quarto, haberetur, quod possent Religiosi, etiam sine suorum Prælatorum licentia, ipsam accipere, adeo id absonum omnibus visum est, vt sequenti anno eiusmodi clausula omnino fuerit è dictis Bullis sublata, quod & obseruatur vsque hodie, nam ea de re nihil ibi omnino dicitur, sed relinquitur dispositioni Iuris communis, iuxta quod subditi, à Prælatis prædictam debent expostulare licentiam, ipsamq. illi faciliter dare, pro re adeo sancta, vtili, atque honesta, ex suppositione, quod nihil inde eueniat, quod contrarietur statui Regulari. Verum est tamen, quod non desunt qui dicant, non esse ad id adeo necessariam dictorum Prælatorum licentiam, ad desumendas dictas Bullas, pro visitandis altaribus & lucrandis indulgentijs, & alijs quæ statui regulari minime aduersantur, aut contrariantur. Quod & fundare conantur, super doctrina D. Tho. 2, 2. quæst. 104. art. 5. & in additionibus ad 3. par. quæst. 27. art. 3. & in epistola ad Romanos cap. 13. vbi dicitur, quod subditi non tenentur in omnibus obedire suis Prælatis, sed tantum in his quæ spectant, seu ordinantur, aut ordinari possunt, ad obseruantiam Regularem, quo facto, suæ satisfaciunt obedientiæ, obligationi & muneri. Si tamen, inquit, in alijs obediunt, aut obedire voluerint, id erit via perfectionis, non vero præcisæ obligationis. Quam doctrinam sequitur & tradit Nauarr. in suo Man. cap. 23. num. 38. Sed nihilominus multo melius est, quod dicta licentia petatur, quam & ipsi Prælati faciliter præstare tenentur. Nec circa hoc timendum est periculum, vt aliqualiter fiat contra votum paupertatis, etiam strictissimæ nostri sacri Ordinis Minorum, vbi strictissime prohibitum est, recursum habere ad pecunias, nisi pro rebus necessarijs, nam dico, quod ad id necessaria & sufficientissima causa est, sumere prædictas Bullas, ad lucrandas indulgentias, quidquid dicat priuilegiorum Collector, quem in hoc carpit, atque reprehendit, & merito

Nota hoc valde.

Nota hoc valde.

Nota hoc valde pro petenda licentia à Prælatis ad sumendam Bullã Cruciatæ.

merito, suprad. P. Corduba loco supracitato. Sed si qui huius rei habuerint scrupulũ, poterunt confugere, ad quamdã concessionem, quã olim fecit Paulus III. quodam viuæ vocis oraculo, cuius meminit dictus P. Corduba in adnotationibus ad Compendium, *verbo, Cruciata, §. 1.* & eam refert P. Frater Emman. Rodriguez 1. tom. qq. Regul quæst. 21. art. 10. Qui quidem concessit, cuidam grauissimo P. Fratri Antonio Ortiz, *vt ne Fratres Minores quærerent pecunias pro Bullis lucrandis, possint lucrari omnes gratias spirituales & corporales, seu temporales, quæ de cætero concedantur in omnibus Bullis Cruciatarum quarumcumque, & comedere oua & lacticinia in diebus ieiunij, excepto quod non possint absolui à casibus reseruatis, dummodo loco pecuniarum, quæ deberent dari pro ipsis Cruciatis lucrandis, Sacerdotes dicant duas Missas, Clerici autem bis Psalmos Pœnitentiales, laici vero ducentes Pater noster, cum totidem Aue Maria, pro intentione, pro qua conceditur ipsa Bulla, & quod sic faciendo lucrari possent talem Bullam Cruciatam, & ea gaudere omnino, ac si darent summam pecuniarum, quæ in ipsa Bulla taxatur.* Hanc concessionem habent Fratres Minores nostri Hispani in Conuentu del Abrojo, subscriptam manu & signo, grauissimi atque Religiosissimi P. F. Garzia del Castillo.

Nota hæc valde.

Amplissima cõcessio, qua vtendo, vtcumque excusari potest à Religiosis Bulla Cruciatæ.

Religiosi sine expressa ad id suorum Prælatorum licentia dicti possunt sumere Cruciatæ Bullam, vt per ipsam absoluãtur à casibus reseruatis.

Secunda Conclusio.

Religiosi siue Regulares, non possunt sumere Bullam Cruciatæ, ad eligendum Confessorem per eam, nec ad hoc, vt absoluantur à casibus reseruatis, sine habita & expressa ad id suorum Prælatorum licentia. Hæc Conclusio constat in primis, ex multis prohibitionibus, quæ ea de re habentur expresse, à diuersis summis Pontificibus, à Sixto IV. Innocentio VIII. Alexand. VI. Iulio II. Leone X. Pio V. Gregorio XIII. & nunc nouissime à Clemente VIII. Et quia res est tanti momenti, vt non in ipsa errare contingat, seu affectare quispiam possit ignorantiam, libet supradictas omnes prohibitiones, ad vnguem in præsentiarum referre. Dico igitur, quod Sixtus IV. qui præfuit Ecclesiæ anno Domini 1471. Pontificatus sui anno 3. *ordinauit quod Fratres Minores, Regularis Obseruantiæ, non possent absolui à casibus reseruatis Ministris, nisi de licentia Generalis, aut eorumdem Ministrorum, seu Vicariorum Prouincialium, non obstantibus litteris eiusdem Sixti, sub quacumque verborum forma, eisdem Fratribus concessis.* Habetur in Monument. nostri Ordinis, & refertur in Compendio, *verbo, absolutio ordinaria quoad Fratres, §. 15.* Hoc idem concessisse dicitur, idem Sixtus IV. pro Ordine D. Hieron. anno Domini 1482. prout refertur in Compendio eiusdem Ordinis, *tit. Confessionale*, sed postea Innocent. VIII. qui sequutus fuit prædictum Sixtum, anno Domini 1489. Pontificatus sui anno 1. *idipsum declarauit & statuit, non Minores Fratres non posse, nec debere eligere Confessores, nec à casibus reseruatis absolui, virtute Bullæ Cruciatæ, quam ipse dederat in Hispania, nisi de consensu & beneplacito suorum Prælatorum Prouincialium, seu generalium, & quod quæcumque alia absolutio facta, quoad Fratres, irrita esset & inanis.* Habetur in supradictis Monumentis nostri Ordinis, & refertur in supradicto Compendio, vbi supra, §. 16 & *verbo, Cruciata, §. 2.* Sed postmodum Alexand. VI. qui præfuit Ecclesiæ post dictum Innocent. anno Domini 1492. concessit hoc ipsum, Fratribus Ordin. Cistercien. prout habetur in ipsorum Compendio, *verbo, Cruciata, §. 1. & 4.* vbi dicitur, *non esse sua mentis, propter Bullas Cruciatæ, aut Iubilæorum, aut alias similes concessiones, sub quacumque derogatione, aut tenore (etiam cum clausulis quacumque prohibitione sublata, atque etiam viuæ vocis oraculo, Pœnitentiarys S. Petri, aut quibusuis aliis hactenus factis, vel faciendis, velle derogare indultis & concessionibus dictis Ordinis.* Hoc ipsum postea concessit Iulius II. Fratribus Præ-

Nota diuersas Summorũ Pontificum prohibitiones, vt non Fratres possint sumere Bullas Cruciatæ, vt absoluantur à casibus reseruatis, sine expressa ad id suorum Prælatorum licentia Pro Ord. Min. in particulari. *Mon. Ord. 1. imp. f. 54. & 2. f. 50. conc. 55. & refertur in Comp. ver. absol. ord. quoad Fratres, §. 15.*

Pro Ordine D. Hieron.

Pro Ord. Min. in particulari. *Mon. Ord. 1. imp. f. 56. & 2. f. 52. conc. 57. & refertur in Comp. ver. vbi sup. § 16 & verb. cruciata, §. 2.*

Pro Ordin. Cistercien. sium.

sensum, quod velit summus Pontifex per eam, quod indulgentiæ Fratribus Mendicantibus concessæ, minime per dictam Bullam suspendantur, non vero ad alia priuilegia, non eligendi Confessorem, aut absoluendi à casibus reseruatis, sine expressa suorum Prælatorum licentia, certius est, quod ad vtrumque refertur, nam dicta clausula exceptiua, ponitur in fine Bullæ, per quam suspenduntur omnia alia priuilegia & indulta, & cum excipiantur concessa Superioribus Ordinum Mendicantium, quoad eorum Fratres, liquidum profecto fit, quod remanent in suo vigore, priuilegia concessa dictis Superioribus, de non eligendo Confessorem, nec absoluendis à casibus reseruatis subditis, absque expressa suorum Prælatorum licentia. Tritum est enim in iure, quod clausula posita in fine cuiuslibet Bullæ, siue priuilegij, reducitur ad omnia præcedentia, *iuxta l. tali scriptura ff. de leg. 1. & l. si peperit §. filia ff. de lib. & posthum.* quod etiam tradit Bart. ibidem, & multi alij Iuriperiti. Quinuero & Abb. *in cap. secundo requiris, nu. 10. de appell.* inquit quod clausula posita in fine cuiuslibet dispositionis, refertur ad omnia præcedentia, etiam si diuersa contineant. Nec dictis obstat, quod nonnulli dicunt, nempe quod ad accipiendas supradictas Bullas, vtendumq. ipsis, etiam quoad prædictos duos effectus, eligendi Confessorem, & absoluendi à peccatis reseruatis, sufficit tacitus Prælatorum consensus, qui illud fieri vident, & tacent. Vident enim suos subditos & Religiosos, diebus ieiunij extra Quadragesimam, ipsarum Bullarum virtute vesci ouis & lacticinijs, & nemo illos reprehendit, nec propterea redarguuntur de peccato, etiamsi illud sit contra omnes prohibitiones supradictas, vnde videretur esse necessarium, quod Bullæ & concessiones aliarũ reuocatoriæ notificarentur eisdem, quo obligare illos possint, & quod antequam hoc fiat, quod nullo modo obligent. Nam respondetur, quod hac de re, & circa prædictos duos effectus, eligendi Confessorem, & absoluendi à casibus reseruatis, nullus vmquam fuit, aut esse potuit tacitus Prælatorum consensus, cum in contrarium, per tot & tantos annos à summis Pontificibus, in dictorum Prælatorum fauorem, omniumq. Religionum, tanta fuerint exhibita priuilegia, quibus id ipsum cunctis subditis strictè adeo prohibetur, id vt nullo modo fieret, sine expressa ipsorũ Prælatorum licentia & consensu. Quibus prohibitionibus existentibus, nullo modo dici poterat, aut potest, quod esset tacitus in id eorumdem Prælatorum consensus, non enim esse potest consensus tacitus, vbi alias habetur expressa prohibitio. Vnde dicendum est, quod hac de re, nullus vmquam fuit, aut esse potuit, tacitus Prælatorum cõsensus, sed subditorum relaxatio nimia, fuit in causa, quod ab aliquibus, quamuis falso & absque vllo fundamento, eiusmodi consensus præsumeretur, nec necessarium fuit quod supradicta priuilegia id statuentia atque declarantia, ad modum legum subditis eisdem notificarentur, seu quod dicitur, autenticè promulgarentur, non inquam, necessaria fuit prædictorum priuilegiorum admodum legum, solemnis promulgatio, nam ipsa non sunt leges, sed statuta, decreta & priuilegia; nec vero absolutè priuilegia, sed priuilegia declaratoria, quod Fratres & Religiosi, contra obedientiam suorum Prælatorum, & contra expressam voluntatem summorum Pontificum, non vti possunt, eiusmodi priuilegijs, siue Bullis Cruciatæ, quantum ad prædictos duos effectus, scilicet eligendi Confessorem, & absoluendi à casibus reseruatis. Nec valet dicere, quod Prælati vident suos subditos Religiosos, virtute dictarum Bullarum ieiunij diebus, extra Quadragesimam, vesci ouis ac lacticinijs, & tacent, ac veluti consentire videntur, vt proinde consentire etiam videantur, in alijs Bullarum ipsarum effectibus, & priuilegijs, nam est multum

Nota hoc valde.

Nota, q clausula posita in fine cuiuslibet Priuilegij, siue Bullæ, reducitur ad omnia ibidem præcedentia, etiam si sint diuersa.

Nota, q esse potest tacitus consensus respectu illius, cuius alias est prohibitio expressa.

multum dispar ratio, & bene stat, vt sin vno consentiant, in altero vero dissentiant, cuius non consensus, siue dissensus, euidentissimum & manifestissimum est indicium, supradicta prohibitio expressa, cum qua, vt dixi, nullo modo se compatitur consensus tacitus. Concludendo igitur dico, quod licet Religiosi & Regulares, de suorum Prælatorum licentia, licite possint sumere Bullas Cruciatæ, vt diximus in prima Conclusione, & ipsarum virtute vti gratijs & priuilegijs ibidem contentis, & nullo modo contrariantibus statui Regulari, seu a Prælatis numquam expresse prohibitis, non tamen possunt vti & frui supradictis Bullis, quantum ad prædictos duos effectus, eligendi Confessorem, & absoluendi à casibus reseruatis (de quibus tot ac tantæ sunt Summorum Pontificum prohibitiones) sine expressa & speciali, ad id suorum Prælatorum licentia. Concedo tamen, quod ipsi poterunt, si voluerint, eam illis præstare, an vero id facere expediat, indistincte omnibus, cum re vera sit idem omnino, ac suam auctoritatem & potestatem concedere cunctis, vt à casibus reseruatis possint absolui? aliorum esto iudicium. Quinuero asseueranter dico, id nullo modo expedire, vt fiat absque personarum delectu & discrimine, sicut nec expedit, vt omnes subditi indiscriminatim supradictorum Prælatorum habeant auctoritatem, & potestatem, sed illi dumtaxat, quibus suffragantibus meritis, scientia, discretione, experientia, ac maturitate, animarum saluti, & communi Religionum bono, Prælati ipsi, vt committantur illis, secundum Deum, viderint expedire. Hac de re plura alia possem dicere, sed breuitatis gratio facio missa. Dicta sufficiant.

Vera resolutio omnium supra dictorum.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum Nouitij Religionum, incidant in casus, in eisdem Religionibus reseruatos, ab eisq. sine Prælatorum licentia, non possint absolui?

HAc de re multa & fere inutilia, atque à proposito aliena, dicunt Doctores, asseuerantibus quibusdam, quod Religionum Nouitij, antequam profiteantur, obligantur constitutionibus Regularibus, astringunturq. casibus in eisdem solis Prælatis reseruatis, & quod sine eorumdem expressa licentia, sicuti & cæteri professi, ab eisdem non possunt absolui. Qua de re P. Corduba in suo Quæstionario magno, lib. 1. q. 30. duas refert contrarias sententias & opiniones. Sed his omnibus breuitatis gratia omissis, propositæ difficultati, breuiter & resolutiue respondeo, per sequentem Conclus.

Conclusio.

REligionum Nouitij, antequam profiteantur, nullo modo incidunt in casus ibidem reseruatos, quapropter ab illis peccatis, sine suorum Prælatorum licentia, à suo ordinario Confessore possunt absolui. Hæc Conclusio, meo quidem videri, est multum consona iuri, nam antequam prædicti Nouitij, probationis suæ annum expleant, professionemq. emittant, nullo modo dici potest, quod sint vere & proprie Religiosi: ergo non possunt vt alij Religiosi, ligari censuris, & constringi casibus in eisdem Religionibus reseruatis. Pro quo facit *cap. Religiosos, de sententia excomm. lib. 6.* & id quod dicunt communiter Doctores, sed præsertim Ioann. Andr. & gloss. *in cap. beneficio, de Regular. in 6.* Nec dictis obstat, quod dicunt Doctores contrariæ opinio-

Religiosi Nouitij, antequã profiteantur, nõ incidunt in casus ibidẽ reseruatos, quapropter ab illis pẽcatis, p̃ quemcumque idoneum Confessorem poterunt absolui.

opinionis, nempe quod bene stat, vt dicti Nouitij non sint vere & proprie Religiosi, nisi tantum reuocabiliter, & quasi in via ad Religionem, seu ad professionem status Religiosi, & quod ex alia parte, astringantur Regularibus statutis, ac subdantur Prælatorum Regularium iurisdictioni, ad eum modum quo & seculares, qui habent pro Curato, Prælatum aliquem alicuius Religionis, cui licet non subdantur & astringantur, vt Religiosi, subduntur tamen & astringuntur vt tali Prælato Curato. Nam respondetur, quod hæc instantia nihil valet, nec exemplum est ad propositum, quamuis enim seculares, dioecesani alicuius Prælati Religiosorum, illi sint subditi, non tamen obligantur proinde ad statuta Religiosorum, nec sibi sunt reseruati casus qui pro Religiosis reseruantur. Vnde dico, quod supradicti Nouitij, subduntur quidem Prælatis Regularibus, sed tantum vt Nouitij, non vero vt professi; vt Nouitij etiam obligantur ad Religionis asperitates, & ad procurandam ex decentia, atq; ex congruentia suæ Religionis perfectionem, sed tamen non sub pœna peccati mortalis, aut sub aliqua lege obligante ad culpam, sed solummodo ad pœnam, seu ad expulsionem à Religione. Quapropter etiamsi quispiam Nouitius, sit inobediens siue incontinens, non propterea incidit in casum reseruatum, & idem dico de alijs, ac proinde de huiusmodi peccatis, si deliquerint publicè, poterunt puniri, pœnis debitis arbitrio Prælatorum, si vero occultè & secretè, absolui per illos Sacerdotes & Confessores, per quos si in seculo remansissent, possent absolui, vt enim habetur in *cap. ad Apostolicam, de Regularibus, & in cap. Monasterijs, 19. quæst. 3.* Nouitij ingrediuntur Religiones, non vt statim profiteantur, seu eorundem statutis obligentur, sed ad hoc vt probent & experimentum faciant. an earum mores & statuta illis placeant, probenturq. ad inuicem à Monasterio. Et hæc de isto Articulo, ac de tota Quæstione dicta sufficiant.

Nota quod Nouitij nõ ingrediuntur Religionem, vt illã statim profiteãtur, sed vt probent, atque ipsius experimẽtum faciant.

QVÆSTIO XXXV.

De Excommunicatione, & facultate quam Prælati Regulares habent, excommunicandi & absoluendi sibi subditos, in Vigintiquatuor Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quidnam sit Excommunicatio?

AB hac materia breuiter me expediam, cum sit communis & peruia, & quia quæ cognitu & scitu necessaria sunt, communiter traduntur à Summistis. Non tamen dicere præteribo, ea quæ præcise sunt necessaria, nec vllo modo excusari possunt, vt huius rei præ manibus, aliqualis habeatur notitia. Sicq. proposito Articulo breuiter, atque resolutiue respondeo, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

EXcommunicatio in communi sumpta, & prout sub se comprehendit, maiorem atque minorem, est Ecclesiastica censura, priuans hominem, aut communione Sacramentorum tantum, aut Sacramentorum & hominum simul, communiumq. Ecclesiæ suffragiorum. Hæc excommunicationis diffinitio, est omnium Doctorum communis, & de ea videndus est Sylu. *verbo,*

Quid sit excõmunicatio in communi sumpta, & prout sub se cõprehendit maiorẽ atque minorẽ.

verbo, excommunicatio, 1. nus. 1. Mag. Soto in 4. sent. dist. 22. q. 1. art. 1. & Nau. in Manuali cap. 27. nu. 1. Suar. 5. Tom. in 3. par. D. Thom. disput. 8. sect. 1. nu. 1. cum sequentibus, Sayrus, lib. 1. sui thesau. cap. 4 nu. 10. Pro cuius intelligentia, præmitto ex eisdem, quod hoc nomen, *censura*, significat dignitatem censoris, seu potius eiusdem coercitionem, aut correctionem, in qua posteriori significatione sumitur in præsenti, at non pro quacumque correctione, sed pro illa qua vtitur Ecclesia, ad corrigendos rebelles & contumaces, quæ est vnus ex effectibus potestatis clauium, quas Christus Dominus eidem contulit. Quæ quidem censura, vt habetur *in cap. quærenti, de verbor. signif.* est triplex, nempe, excommunicatio, suspensio, atque interdictum, de quibus in præsentiarum per ordinem sumus dicturi, atque de illis videatur latissime Suar. tom. 5. in 3. par. D. Thom. disput. 1. cum seqq. per plures sectiones. Est igitur excommunicatio supradicta, *Correctio, atque censura, qua homo priuatur communicatione, aut Sacramentorum tantum, aut Sacramentorum & hominum simul, communibusq. suffragijs*. Excommunicari enim nihil est aliud, quam extra communionem fieri, atque, vt inquit Soto loco supracitato, in nostra primitiua Ecclesia, excommunicationis nomen, à sacræ communionis priuatione, ortum, atque originé duxit. Pro eo, quod fidelium peccantium correctio, ab hac censura incipiebat olim, & qui manifestum aliquem peccatum committebat, primum communione sacra, & passiua participatione Sacramentorum priuabatur, qui proprius est effectus minoris excommunicationis. Postmodum vero si relabebatur, aut si peccatum aliquantulum erat grauius, siue delinquens, contumax, & pertinax, trina canonica monitione præmissa, plectebatur priuatione communionis, non solum sacræ Eucharistiæ, verum etiam actiua, atque passiua omnium Sacramentorum, atque à fidelium cœtu repellebatur, & insuper priuabatur communibus suffragijs & orationibus, qui est proprius effectus excommunicationis maioris. Qui etiam sic excommunicatus olim dicebatur anathema, quod nomen idem pollet & significat, ac suspensum, seu semotum, & à sacra communione Ecclesiæ separatum, vt constat *ex cap. certum*, 24. q. 3. Est ergo anathema idem prorsus, quod excommunicatio maior, nisi quod anathema per se maiorem incutit, seu incutere videtur terrorem. Quod iste excommunicandi mos, obseruatus in Ecclesia sacra fuerit olim, multis probat supradictus Soto, loco præallegato, constatq. expresse ex supradicto *cap. de presbyterorum*, 17, q. 4. vbi habetur, quod *primi Fratres delinquentes à sacra communione prohibentur, deinde si obstinati fuerint, ab Ecclesia compage sub anathemate interdictione reiecentur*. Idem habetur *in cap. nemo Episcoporum*, 11. q. 3. vbi dicitur, *quod nemo Episcoporum sine certa & manifesta peccati causa, quempiam primum communione Ecclesiastica (hoc est Eucharistia)* Et additur: *sub anathemate autem, sine consensu Archiepiscopi, aut Episcoporum, nullam præsumat ponere, nisi vbi Canonica docet auctoritas*. Cuius rei rationem reddens, addit textus: *quia anathema est æterna mortis damnatio, & nonnisi pro mortali crimine imponi debet*. Facit etiam ad hoc *c. Engeltrudam*, 3. *quæst.* 4. vbi Papa Ioannes dicit, *Forcussisse se prædictam Engeltrudam, non solum excommunicatione, qua fraterna societate separat*) quo nomine secundum Glossam ibidem, intelligitur excommunicatio minor) *verum etiam & anathemate, quod ab ipso corpore, quod est Ecclesia recidit* (per quod secundum eamdem glossam, intelligitur excommunicatio maior) de quibus omnibus in particulari, statim plura sumus dicturi, in propriis ipsarum articulis, qui hac de re à nobis struendi sunt. Solum pro nunc oportet aduertere, vt huic vltimam imponamus manum, quod excommunicatio minor, multum differt à peccato mortali, longe-

Quid sit censura & quotuplex.

Fidelium olim correctio, incipiebat a priuatione sacræ cõmunionis, indeq; ortum duxit excommunicatio.

Excommunicatio maior, anathema dicebatur olim, dicitq. debet etiam hodie.

què

Excommunicatio minor, multum differt à peccato mortali.

què alia, est ipsius essentia & diffinitio, quidquid alij dicant, cum Gabriele in 4. sententiarum, distin. 18. quæst. 2. diffinitionem excommunicationis minoris, in cortice tantummodo considerantes, & non secundum rem, & asserentes, excommunicationem minorem, esse nudam separationem à communione Eucharistiæ, ac proinde per quodcumque peccatum mortale incurri, eo quod per ipsum homo, fit indignus Eucharistia, & reliquis Sacramentis percipiendis. Sed re vera hoc dicere, non est huiusce rei penetrare medullam, excommunicatio enim minor, vt statim dicemus, est Ecclesiastica censura, qua homo à participatione passiua Sacramentorum priuatur, & separatur; nec solum significat, aut sonat, indignitatem quamcumque accedendi ad Ecclesiastica Sacramenta, & præsertim ad Eucharistiam, sed illam, quæ fit per Ecclesiasticam censuram. Vnde longe alia, atque diuersa est ratio ipsius, à ratione peccati mortalis. Qua de re videatur Magist. Soto loco supracitato, & Suarez & Sayrus locis etiam superius citatis. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS II.

Quotuplex sit Excommunicatio?

DE multiplicibus excommunicationis speciebus, siue differentijs, diuisionibus, atque subdiuisionibus dicturi, quo breuiter, atque resolutiue procedamus, sequentes statuo Conclusiones.

Prima Conclusio.

Omnis in vniuersum excommunicatio, est duplex, quædã minor, alia vero maior.

OMnis in vniuersum excommunicatio, in communi atque in generali sumpta, est duplex, quædam maior, alia vero minor. Hæc Conclusio communis est omnium Doctorum resolutio. De qua videndus est Sylvest. *verbo, excommunicatio*, 1. *nu.* 1. *cum seqq.* Soto in 4. sent. dist. 22. quæst. 1. art. 1. Nauarr. in suo Manual. cap. 27. nu. 1. & Suar. 5. tom. in 3. par. D. Thom. disp. 8. sect. 10 par. 3. per totam, & Sayrus lib. 1. cap. 4. nu. 18. Maior excommunicatio, est censura priuans hominem, participatione tam actiua quam passiua Sacramentorum & hominum, prout amplius statim dicemus. Minor vero, est censura, priuans eumdem, sacramentorum solummodo participatione passiua, iuxta *C. si celebrat, de Cle. excommuni. mini.* Hac de re specialiter videatur Nauarr. vbi supra.

Excommunicationum, alia est generalis, & vniuersalis, alia vero specialis & particularis. Excommunicatio generalis, quædam est lata à iure, siue à Canone, alia vero lata ab homine. Differẽtia, quæ versatur, inter excõmunicationem, latam à iure, & latã ab homine.

Secunda Conclusio.

Excommunicationum, alia est generalis & vniuersalis, alia vero specialis & particularis. Hæc Conclusio est etiam communis omnium Doctorum, & constat *ex cap. à nobis, el primo, de sonten. excommunicat. & ex cap statuimus, c. constitutionem, eod. tit. lib. 6.* Generalis rursus excommunicatio est duplex, quædam lata à iure, quædam vero lata ab homine. Lata à iure est illa, qua generaliter, Canon, constitutio, siue statutum, excommunicat eum, vel eos, qui hoc, aut illud fecerint, aut non fecerint, *per cap. 2. de constit. lib. 6. & Clem. 1. §. verum, de hæreticis*. Lata vero ab homine est, quam Iudex generaliter fert, similiter in eum, vel eos, qui hoc aut illud fecerint, vel non fecerint. Inter quas duas excommunicationes, vt inquit Nauarr. in Manual. cap. 27. nu. 2. & num. 40. & 41. versatur latissimum discrimen, nam lata ab homine, moritur mortuo homine, aut ablato ab officio, qui eam tulit, iuxta glossam solemnem, *in d. cap. à nobis, el primo*, quam Hostiensis, Panormit. & Felin.

Felin. & communis sequuntur, idemq. tradit D Antoninus 3. par. tit. 24. c. 74. Pro quibus etiam facit textus *in l. fin. ff. de pœnis*. Moritur, inquam, quoad eos, qui eam non incurreruſt, antequam ille moreretur, aut priuaretur, secundum Panorm. & communem ibidem, at vero lata à iure, minime moritur, vt diffinitur *in cap. fin. de officio legati*. Ex quo colligi potest, quid dicendum sit, de excommunicationibus, & alijs censuris latis, in mandatis Visitationum, quæ non sunt statuta, sed mandata generalia, aut specialia, priuatorum hominum. De quibus omnibus videantur omnes Doctores superius citati, sed maxime Suarez disput. 3. sect. 1. per totam, & Sayrus vbi supra nu. 18. & 19.

Tertia Conclusio.

Excommunicationū, alia est iusta, alia vero iniusta.

Diuiditur etiam excommunicatio, in communi & generaliter sumpta, in iustam & in iniustam. Hæc Conclusio est etiam generalis & communis resolutio, & habetur ex glo. *in summa*, 11. q. 3. Excommunicatio iusta est, quam fert is qui potest, & propter quod potest, & quomodo debet. Quæ quidem, vt inquit Nau. loco supracit. nu. 2. nihil operatur, quoad Ecclesiam triumphantem, & quoad Deum, sed tantummodo quoad militantem, *iuxta gloss. singulariter, in cap. quodcumque*, 24. q. 1. Quamuis & hoc aliqua modificatione, atque explicatione indigeat, vt dicemus statim. Iniusta vero est, quam fert is qui non potest, seu aliter, aut ob aliud quam debet. Videatur Nauarr. vbi supra, nu. 3. & Suar. 3. tomo disputat. 4. sect. 1. cum sequentibus, & Sayrus vbi supra nu. 20.

Quarta Conclusio.

Subdiuiditur excommunicatio iniusta adhuc, in iniustā validam & iniustam inualidam.

Subdiuiditur etiam excommunicatio iniusta, in iniustam validam, & iniustam inualidam. Pro cuius Conclusionis intelligentia, oportet præmittere, quod sicut in alijs sententijs quædā sunt, quæ licet iniustæ sint, valent tamen regulariter, saltem quantum ad forum exterius, & earum virtute in eo tanta fit executio, ac si essent iustæ, *per cap. cum inter, de re iudic. & l. res iudicata, ff. de regul. iuris*, aliæ vero quæ sic sunt iniustæ, quod etiam sunt nullæ & irritæ, nihilq. omnino valent, *iuxta l. prolatam, C. de sententijs*. Sic etiā & in excommunicationis sententia, aliqua reperitur, quę quamuis interdum iniusta sit, valet tamen regulariter, & virtute ipsius tanta fit executio, ac si esset valida, & de tali excommunicatione intelligendus est D. Gregor. *in cap. 1. 11. q. 3* quando dixit, quod sententia pastoris, siue iusta, siue iniusta, est timenda. Sed tamen alia est non solum iniusta, verum etiam nulla, prorsusque inualida, quæ & nihil operatur omnino aliud, in foro interiori, atque in exteriori, præterquam obligare excommunicatum, ad seruandam eam, quousque populus sibi persuadeat, aut persuadere debeat, suæ nullitatis causam, ad euitandum scandalum. Qua de re videatur Nauarr. in Man. cap. 27. n. 3. & in *cap. cum contingat, de rescriptis, & in cap. pen. de sentent. excommunicationis*. Sed prætermissa excommunicationis sententia iniusta, & nulla, dicamus oportet nūc, quænam sit sententia excommunicationis iniusta valida, & quotupliciter id possit contingere? Pro cuius resolutione, dico, quod sententia excommunicationis iniusta valida, diuiditur in eam, quæ est iniusta, ob defectum rectitudinis animi Iudicis, aut formæ, quæ non est essentialis, & in iniustam ex defectu cautæ iustæ ad excommunicandum: quæ excommunicationes multum quidem inter se differunt, quamuis vtraque valeat, nam prima tantum ligat quantum iusta in foro interiori & exteriori, secunda vero parum plus nihilo, nisi in foro exteriori, quia non

Aliquæ sunt sententiæ iniustæ validæ, saltem quoad forum exterius, quarum virtute fit executio, ac si essent iustæ.

Quæ sit sententia excommunicationis iniusta & valida, quæ vero inualida omnino.

adimit communionem, quæ est omnino interior, nec suffragia generalia, quæ Ecclesia, eiusq. ministri faciunt, quatenus sunt tales. Qua ratione Caietan. in tractatu 10.q.2. agens de effectu dictæ excommunicationis, dicit, eiusmodi excommunicationem iniustam, non esse proprie excommunicationem, sicut neque homo mortuus est proprie homo. Sed Nauarr. loco supracitato, *& in cap. pen. de sentent. excommun.* non omnino approbat eiusmodi doctrinam: quia, inquit, vere & proprie est excommunicatio, & eidem conuenit tota excommunicationis diffinitio, cum separet à communione sacramentorum & hominum, quantum ad forum externus, atque etiam quoad internus, vbi scitur illum esse excommunicatum, & ignoratur eius iniustitia, quantum ad effectum peccandi, nisi eum euitent, qui euitare tenentur. Et quamuis supradicta excommunicatio, non efficiat omnia, quæ facit excommunicatio iusta, facit tamen aliqua, propter quæ vere, inquit, & proprie potest & debet appellari excommunicatio, atque ita communis Doctorum tenet sententia, *in cap* 1. 11. *quæst.* 3. quod dicta excommunicatio, sententiaq. Pastoris (etiam si iniusta) est timenda, valetq. & ligat, multumq. differt ab ea, quæ est omnino nulla. Sed de hoc latior infra futurus est sermo, quando agemus in particulari, verum supradicta excommunicatio iniusta, aliquem operetur effectum. Videatur Nauarr. vbi supra, Suar. etiam vbi supra sect,6. & 7. per totam, & Sayrus etiam vbi supra nu. 20.

ARTICVLVS III.

De excommunicatione maiori in particulari, & ijs quæ ad ipsam spectant.

Quæ ad hunc pertinent Articulum, explicabuntur per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Quid sit excommunicatio maior, & ipsius propria & vera diffinitio.

EXcommunicatio maior, est censura Ecclesiastica, qua priuatur homo, non solum actiua, verum etiam & passiua, participatione Sacramentorum & hominum, communibusq. suffragijs & orationibus. Hæc Conclusio est communis omnium Doctorum resolutio, de qua & videndus est Nauar. in Manuali cap. 27. nu. 1. & 17. vbi aduertit de mente D. Thomæ in expositione Symboli, explicans illa verba, *Sanctorum communionem*, Quod triplex est Ecclesiæ sanctæ communio, prima omnino interior, charitatis & gratiæ, qua efficimur membra corporis Christi mystici, à qua solummodo per peccatum mortale separamur, iuxta *cap. resuscitatur, de pœnit. d. 1. cum duobus seqq.* De qua charitatis & gratiæ communicatione, videatur Sot. in 4. sent. distin. 22. q. 1. art. 1. in probatione Conclusionis. Suar. 5. tomo disputat. 9. sectio. 3. nu. 5. & Sayrus lib. 2. sui thesau. cap. 1. num. 2. Secunda est omnino exterior, qua inter nos inuicem, alij cum alijs communicamus, comedendo, bibendo, colloquendo, &c. Tertia vero media, siue mixta, quæ est sacramentorum & suffragiorum generalium, siue communium, quæ facit, atque fieri præcepit Ecclesia. Dicit itaque supradictus Nauarr. quod excommunicatio maior prædicta, ijs omnibus priuat, sed esse notandum, quod non tollit primam communionem, siue communicationem proprie, quinuero supponit, eam iam esse per mortale peccatum sublatam, atque ita operatur primum in homine, non quidem exclusionem à gratia Dei, sed declarationem

Quotuplex sit bonum communio.

Quibus rebus priuet maior excommunicatio.

nem exclusionis gratiæ, iam factæ per supradictum peccatum mortale. Secundo vero, supradicta excommunicatio, excludit à sacramentis Ecclesiæ actiue & passiue, ita quod excommunicatus, nec potest ipsa dare, nec vero recipere, *iuxta cap. Engeltrudam, 3. quæst. 4.* Tertio priuat dicta excommunicatio maior, suffragijs generalibus & communibus Ecclesiæ, adeo vt Ecclesia, in nulla re excommunicato, intendat per illa subuenire, quod quammaximum damnum est, ob quam causam, inquit Nau. dici solet, excommunicatū possideri à Diabolo, vt habetur *in cap. audi, & cap. omnis, 11. quæst. 3.* Diabolumq. ipso vti, sicut mulio iumento suo vtitur, vt dicit glossa *in d. cap. audi*, quod intelligendum est de excommunicato, non vere contrito, secus autē de illo, qui iam est vere contritus, procuratq. absolutionem pro viribus, argumento deducto, *ex cap. dixi, cap. magna, de pœni. dist. 1.* eiusmodi enim coram Deo, iam est in statu gratiæ, & fruitur communione prima, & tertia ex supradictis, quamuis non secunda. Idem dicit Nauarr. de excommunicato, absque iusta causa, & de illo, qui non potuit soluere ad præstitutum tempus, intra quod iussus fuit, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ. Ij enim omnes, non sunt excommunicati, quoad Deum, quia forsan non peccauerunt mortaliter, quamuis sint excommunicati quoad homines, secundum Caret. tom. 1. tit. 19. & Nauar. in Man. c. 27. n. 8. & Soto vbi supra, art. 2. concluſ. 4. vbi plures adducit casus, in quibus excommunicatio non tenet, neque ligat excommunicatum. Quarto excludit & priuat supradicta excommunicatio maior, à diuinis officijs, & ab alijs precibus, simul cum alijs faciendis, vel audiendis, *per cap. quod in te, de pœni. & remiſ.* quamuis bene possit excommunicatus solus orare, Deumq. precari, etiam in Ecclesia, licet alij etiam precentur seiuncti & separati ab eo, iuxta Innocent. communiter receptum, *in cap. nuper, de sent. excommun.* Tandem quinto & vltimo, excludit & priuat, supradicta excommunicatio maior omnibus contentis in illo versiculo, adducto à glossa *in cap. statuimus, de sent. excomm. lib. 6.* nempe, *os, orare, vale, communio, mensa negatur.* Quem quidem versiculum, infra explicaturi sumus, vbi de ijs omnibus ampliorem faciemus mentionem. Videatur Nauar. vbi supra & Soto in 4. sentent. d. 22. q. 1. art. 1. & Suar. d. 9. tomo in 3. p. D. Tho. disp. 9. cum seqq. & Sayrus lib. 2. sui thesau. cap. 1. cum seqq.

Secunda Conclusio.

Nemo potest, aut debet excommunicari excommunicatione maiori, nisi propter peccatum mortale, siue ob inobedientiam, & contumaciam mortalem, qua perstitit in peccato mortali præterito, aut in futura inobedientia, non comparendi, siue non obediendi, iusto iudicis præcepto, facto cum sufficienti causa, debitaq. præcedente mora, atque interuallo. Hæc Conclusio est etiam communis omnium Doctorum resolutio, & de ea specialiter videndus est supradictus Nauarr. in d. Man. cap. 27. nu. 9. & Suar. vbi agit de censuris in communi, disp. 4. per plures section. Sayrus lib. 1. sui thesauri, c. 9. à nu. 3. cum seqq. sed præsertim nu. 4. Pro qua facit *cap. nullus, cap. nemo, 11. q. 3. & cap de Iudæis, cap. à nobis, el primo, & cap sacro, de sententia excommun. & cap. Romana, §. cæterum, eodem tit. lib. 6.* Ex quo consequenter colligitur, quod nemo incurrit excommunicationis maioris pœnam, impositam à canone, siue ab homine in generali, neque in particulari, nisi peccando mortaliter, quæ est regula quammaxime consolatoria, quam tradidit Paluda. in 4. d. 18. q. 1. ar. 2. & Nauar. loco supracit. *& in c. inter verba, 11. q. 3. n. 480.* applicando eā multis casibus, sed præcipuè pro parua, aut minima furantibus. Videatur etiam hac de re, Sot. vbi supra, ar. 2. concl. 1. & 2. vbi hoc argumentum latiſ-

Nemo potest, aut debet excōmunicari, ex communicatione maiori, nisi ꝓ peccato mortali, siue contumacia, atque inobedientia mortali.

sime prosequitur, multis & magnis rationibus ostendens, qualiter sententia excommunicationis maioris, ferri non possit, aut debeat, nisi pro peccato mortali, siue inobedientia & contumacia mortali, quod est idem. Vnde fit regula generalis, quod in omnibus casibus, in quibus quis non peccat mortaliter, non parendo Prælati præcepto, propter aliquam causam, non etiam incurrit sententiam supradictæ excommunicationis maioris, quamuis de facto in ipsum feratur. Qua de re Nauarr. vbi supra, nu. 19. quamplures ponit ac refert casus, in quibus propter rationes particulares ibidem contentas, multi quoad Deum non sunt excommunicati, pro eo quod, aut parere non potuerũt ad tempus præfinitũ, vel quia in eo, ob quod sunt excommunicati, non ipsi peccauerunt mortaliter, quamuis in foro exteriori, sint excommunicati quoad homines, quod est valde notandum, atque memoriæ commendandum. De quo videatur Soto vbi supra, d. 22. q. 1. art. 2. concl. 3. & 4.

Tertia Conclusio.

Ob nullam culpam præteritam, ferri potest excõmunicatio maior, nisi trina canonica monitione præmissa. Hæc Concl. habetur expressa, *in c. sacro, de sent. excommun.* vbi Prælatis cunctis prohibetur, ne aliquem excommunicationis sententia feriant, nisi competenti admonitione præmissa, & ex causa manifesta, & rationabili. Debentq; supradictæ monitiones fieri, præterea cum interuallo, saltem duorum dierum, inter vnam & aliam monitionem, aut faciendo vnam monitionem pro tribus, concedendo sex dies pro illis, quando non est periculum in mora. Qua de re videatur Suar. disp. 3. sect. 8. & 9. agendo de censuris in communi, per plures sect. & suprad. Nau. vbi sup. n. 11. vbi & hoc probat ex *c. constitutus, de sent. excomm. lib. 6. adiuncto d. c. sacro,* & inquit quod quando tale periculum interuenerit, potest supradictum tempus diminui, quantum oportuerit, sed non plus, siue amplius. Quod adeo esse verum dicit, quod excommunicatio esset omnino nulla, si Prælatus aliquis iuberet aliquid circa præterita, nisi præuia aliqua saltem monitione & cum causæ cognitione, & clausula iustificatiua, hoc est, assignando terminum ad allegandas causas, si quas habuerit reus, contra mandatum eiusmodi, ob quas non possit, aut debeat parere, iuxta Innoc. *in c. proposuit, de concess. prabend. col. 2. & in c. 1. eodem tit, lib. 6.* Videatur etiam hac de re latissime Mag. Sot. in 4. d. 22. q. 1. art. 2. concl. 4. vbi circa hoc multum carpit Caiet. contrarium sentientem, ipsumq. multis iuribus & rationibus impugnat. Videatur etiam Suar. 5. tomo in 3. p. D. Th. disp. 3. sed specialiter sect. 12. per totam, à quibus omnibus ego breuitatis gratia, in præsentiarum supersedeo.

Ob nullam culpam præteritã, excommunicatio maior ferri potest, nisi trina canonica monitione præmissa.

Quarta Conclusio.

Quando excommunicatio fertur à canone, siue statuto in futurũ, hoc facto, vt qui illud, aut illud fecerit, sit ipso facto excõmunicatus, seu quod hoc, aut illud non fiat, sub excommunicationis pœna, & adiungitur latæ sententiæ, non requiritur præcedens canonica admonitio. Hæc Concluſ. est etiam omnium communis, & de ea videndus est Suar. vbi sup. sect. 1. n. 6. cũ seqq. & disp. 3. sect. 8. nu. 1. cum seqq. & Sayrus lib. 1. sui thesauri cap. 7. n. 13. etiam cum sequentibus, & supradictus Nauar. vbi supra, nu. 10. *& in cap. cum contingat, de rescriptis, in quinta causa nullitatis,* & Innocentius *in cap. sacro, de sententia excommunicationis, in principio,* & Mag. Soto vbi supra, art. 2. conclusione 3. vbi huius rei pulchram reddit rationem, dicens, quod cum obedientia non sit nisi respectu præcepti superioris, qui vicem gerit Ecclesiæ, sit vt nisi admonitio præcesserit, nemo esse censeatur rebellis Ecclesiæ; at vero

Quando excõmunicatio, est à iure, seu a Canone, nõ est opus supradicta trina monitione.

dum

dum admonitio fit à iure, non requiritur alia admonitio, quã ipsum ius, siue præceptum ipsum iuris, nec opus est, vt ea bina, aut trina sit, nam admonitio iuris solemnis est, vnaq. valet pro tribus. Quo fit, vt qui contra statutum, canonem siue legem, atq; admonitionẽ iuris, in aliquod peccatum incidit, seu quidpiam in contrarium facit, vbi apposita est prædicta excõmunicationis sententia latæ sententiæ, siue ipso facto, statim atq; eo ipso, excõmunicationẽ incurrit. Talis est excõmunicatio apposita *in c. si quis suadente diabolo*, 17. q. 4. *& in c. à nobis, el 2. de sent. excommun. & c. 2. de consti. lib. 6.* Hoc autem fuisse constitutum, quãmaxime fuit rationi consonum, & vt in excommunicationibus, quæ fiunt ab homine, Trina prius admonitio requireretur, quamuis non in his, quæ fiunt à canone, siue à iure, propter rationes superius dictas, & propter maturitatem iudicij, quæ ante excommunicationem, quamplurimum est necessaria, cum sit maxima pœna, qua maior in Ecclesia excogitari non potest. Vnde per trinã prius admonitionẽ, explorare oportet, an inobedientia & contumacia subditi tanta sit, vt id mereatur, fuerit q. dignus, vt eiusmodi mucrone confodiatur. Videatur hac de re suprad. Sot. loco quo supra, vbi ad hoc propositum, dicit plura eaq. notatu dignissima, & de pœnis, quas incurrunt huiusmodi admonitiones prætermittentes, de quibus aliquid nos dicemus infra. Videatur etiam Suar. disp. 3. sect. 3. vbi etiam adducit varios modos, quibus dicta excommunicatio latæ sententiæ, apponi solet in iure, id quod & facit Sayrus lib. 1. sui thesau. cap. 11.

Nota rationẽ, & causam, ob quam admonitio non præquiritur, in excommunicationibus latis à iure, vel statuto, requiritur autem in latis ab homine.

Quinta Conclusio.

Multi sunt casus, in quibus excommunicatio maior, etiam lata, cum suprædictis binis admonitionibus, non incurritur, seu potius excommunicatus ab ea excusatur. Hæc Conclusio est D. Nauar. in Man. c. 27. nu. 14. cum seqq. & Mag. Sot. in 4. d. 22. q. 1. art. 2. concl. 4. in fine, vbi hac de re plures casus ponunt supradicti Auctores, quorum est primus, quando in excommunicatione generali lata à iure, seu particulariter ab homine, aliquid præcipitur, quod quispiam facere non possit, nec potest parere, siue iusta de causa ad id non tenetur, vt si quis non potest restituere, vel denunciare furtum, aut iusta de causa ab eo excusatur, modo adhibeatur remedium, quod commode adhiberi potest, vt cessante necessitate, siue causa satisfiat. Huius resolutionis ratio est, quia ad impossibile nemo obligatur, quare si excommunicatus est occultus, absque scrupulo potest interesse diuinis, cauenda est tamen omnis fraus in suprædictis. Videatur Sot. vbi supra. Secundus, si excommunicatio contineat, manifestum, intolerabilemq. errorem, vt si feratur pro re minima, aut si feratur pro re alias notabili, quæ tamen in tali casu sit parua, non incurritur. Qua de re exemplum satis notabile tradit Sot. vbi sup. dicendo, quod quamuis percussores Clericorum sint excommunicati, & qui in Ecclesia sunt humanum sanguinem, nihilominus tamen, si pueri Clerici in Ecclesia conrixantes, mutuo se pugno percusserint, & sanguinẽ forsan è naribus emiserint, seu ex capite, in parua tamen quantitate, inquit suprædictus Soto, quod nulla innodantur excommunicationis censura. Tertius casus est, quando excommunicatio fertur sub conditione, nam non ligat ante impletam conditionem, *per c. præterea, el 2. de appell.* Neque etiam excommunicatio appositа, sub forma, si quis non soluat ad præscriptum terminum, ligat, aut erit quispiã excommunicatus, ipso prorogato, antequam excommunicatio incurratur. In quo conueniunt omnes DD. vnanimiter, quamuis sit differentia inter ipsos, à quo fieri debeat eiusmodi prorogatio. Sed Nau. vbi sup. nu. 15. dicit hoc esse intelligendum, quando tempus prorogatum fuit ex consensu iudicis, secus

Multi sunt casus, in quibus excommunicatio maior non incurritur, seu potius excommunicatus ab ea excusatur.

Nota hoc valde.

tamen alias. Ad quod suum propositum adducit Sylu. *ver. excommunicatio*, 2. *notab.* 1. *casu* 13. nam inquit, licet excommunicatio lata ad petitionem partis, tolli possit antequam incurratur, de consensu eiusdem partis, non tamen suspendi, neque differri, nec ita mutari, vt semel sublata, iterum incurratur, nisi id fiat à Iudice, nam hoc iurisdictionis est, quam pars non potest tribuere, iuxta *l primatorum, C. de Iuris, omnium iudi.* Quartus casus, in quo non incurritur excommunicatio est, quando excusat ignorãtia, facti probabilis, ab excommunicatione, secundum omnes, & etiam iuris illius, quo fertur excommunicatio, propter aliquod opus aliàs de se licitum, quod quispiam ignorabat, neque tenebatur scire esse prohibitum. Hoc tenet expresse Nau. loco supracit. n. 19 & idem dicitur, de ignorantia eius, qui facit opus de se illicitum, cui adiuncta est excommunicatio, per statutum alicuius inferioris Papa, quod ipse quidem ignorabat, nisi ignorantia sit crassa, aut supina, *per c. 2. §. vlt. de constitut. lib. 6.* secus tamen est, si excommunicatio esset posita lege Papæ, vt est percussio Clerici, *argum. d. c. 2. per locum à speciali.* Alijs vero videtur contrarium verius cum Sylu *ver. excommunicatio, 2. notab. 3. & ver. excommunicatio, vlt. q. 3.* quia (inquiunt) eadem omnino ratio, in vtroque inuenitur, vtraque enim est ignorãtia iuris humani, nullumq. aliud in hoc est discrimen, nisi quod ignorantia pœnarum legum Papæ, non præsumitur, nec tam facile probari potest, quoad forum exterius, ac pęnę statutorum ordinariorum. Videatur hac de re suprad. Naua. vbi sup. & in c. 23. n. 41. *& in c. fraternitas*, 12. *q.* 2. vbi hac de re latissime agit. Videatur etiam Sot. in 4 d. 22 q. 1. ar. 2. con. 4. in 4. casu, vbi circa hoc propositum, de ignorantia iuris, ponit disputationẽ longissimam, quã propterea in præsentiarum sciens & prudens omitto, sed dicere non prætermittam, quod excommunicatio nulla ligat, si qui eam tulit, non habuit intentionem ligandi, aut qui eam petijt, intentionem non habuit, vt ligetur quispiam, quia excommunicatio totum suum robur. habet à voluntate excommunicantis, vel illius, qui eam petiuit, de quo videatur Nauarr. vbi supra, nu. 11. in fine.

Sexta Conclusio.

Ad ferendam excommunicationem, nulla sunt expressa, determinata verba in iure.

Ad ferendam suprad. excommunicationem maiorem, nulla sunt expressa, atque determinata verba in iure. Hanc Conclus. tenet expresse Nau. loco supracit. in Man. c. 27. n. 12. vnde fit, quod cum nulla sit præscripta in iure, excommunicationis substantialis forma, qualitercumque poni potest, nihilq. refert, an iudex, siue Prælatus dicat, excommunico te, aut separo te à fidelium communione, vel quidpiam simile, modo proferat aliqua verba, quibus declaret suam voluntatem excommunicandi aliquem, seu aliquos de præsenti, quod non fit quando in canone ponuntur aliqua verba, quæ solummodo cõminationẽ denotant, seu denotare videntur, vt si iudex, siue Prælatus, iubeant aliquid fieri, vel non fieri, tantummodo sub excommunicationis pœna, non additis illis verbis, *lata sententia*, nam non propterea statim erit quispiam excommunicatus, quia dicta verba non significant actualem voluntatem excommunicandi ipso facto, sed solummodo cominationẽ excommunicandi aliquem, si non paruerit, *iuxta gloss. celebrem in c. 1. de sagitta*, cui est alia etiam similis *in c. 2. de matri contrah.* Videatur hac de re Suar. 3. tom. disp. 3. sect. 2. per tot. & disput. 18. sect. 4. etiam per tot. & Sayrus lib. 1. c. 11. à nu. 1. cum seqq. & hæc circa istum Articulum dicta sufficiant, nam reliqua, quæ supersunt, dicentur postmodum in subsequentibus. Sed nunc dicamus aliquid de excommunicatione minori, de qua sit Quartus Articulus.

ARTI-

ARTICVLVS IV.

De his quæ pertinent, ad excommunicationem minorem in speciali.

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Quid sit excõmunicatio minor, & quinam ipsius effectus.

EXcommunicatio minor (vt supra dictum est) est censura Ecclesiastica, priuans hominem, solùmodo communicatione passiua sacramentorum. Hæc Concl. est expressa omnium DD. resolutio. De qua videndum est *cap. si celebrat, de Clerico excommunic. ministrante*, & Sylu. *ver. excommunicatio 4. nu. 1. cum seqq.* & Sot. in 4. d. 22 q. 1. art. 1. Suar. 3. dicto tom. in 3. p. D. Tho. disp. 8. sect. 1. 2. & 3. latissime, & Sayrus lib. 2. c. 22 à nu. 1. cum seqq. De qua dicta excommunicatione minori loquendo, inquit Nauar. in Man. c. 27. nu. 1. quod quamuis in iure, dispositiones pœnales, in dubio semper intelligantur, atq; intelligi debeant de minori pœna, per *c. in pœnis, de reg. iur. lib. 6.* attamen cum iudex excommunicat aliquem simpliciter, & sine expressione maioris, vel minoris excommunicationis, semper intelligitur de maiori, *per c. penult. de sent. excommunic.* Dicitur autem prædicta excommunicatio minor, vt inquit Mag. Sot. in 4. d. 22. q. 1. art. 1. non pro eo, quod contemnenda sit, aut paruum nocumentũ inferat, sed per comparationem, ad maiorem, & quia excommunicatio maior, prædictam minorem in se includit, & aliquid aliud addit, non vero propter paruitatem obiecti, atque etiam quia propter minora peccata incurritur. Ex suprad. excommunicationis minoris diffinitione colligitur, quod qui ipsam incurrit, quamuis non possit eligi, potest tamen eligere, & vti sua iurisdictione per suprad. *c. si celebrat, de Cler. excommun. ministr.* potest etiam actiue ministrare sacramenta, dummodo alijs dando, ipse non recipiat. Vnde qui Missam dicit ad communicandum alios, & Episcopus celebrans ad dandos ordines, non peccant, qua parte dant sacramenta, sed peccant qua ratione ipsa sumunt. Qui est verus intellectus rationis dicti celebris, *cap. si celebrat.* Vnde excommunicatus prædicta excommunicatione minori, potest absoluere non solum à peccatis, verum etiam ab excommunicatione maiori vel minori, *argum. c. duobus, de sent. excommun. & dicti c. si celebrat.* item & ministrare, siue dare Sacramenta Eucharistiæ infirmis, sine Missæ celebratione, quidquid alij dicant: neque peccat, qui sic est excommunicatus, audiendo Missam, nec sumendo pacem, quæ in ipsa datur, *per c. is cui, de sent. excomm. lib. 6.* De quibus omnibus videatur Nauarr. vbi supra & Soto in 4. senten. dist. 22. quæst. 2. art. 3. in prin. & Suar. vbi supra, & disp. 24. sect. 2. per totam, & Sayrus vbi supra, lib. 2. cap. 22. per totum,

Quibus priuat excommunicatio minor, quibus autem nõ.

Secunda Conclusio.

Quamuis excõmunicatio minor, ferri possit per sententiam iudicis, numquam tamen fertur, neque incurritur nisi in casibus expressis in iure.

Quamuis supradicta excommunicatio minor, ferri possit per sententiam iudicis, communiter tamen, & regulariter loquendo, non fertur, nisi in casibus, qui in iure sunt determinati & expressi. Hæc Conclusio est expressa supradicti Nauarr. vbi supra, nu. 25. vbi & refert Innocentium *in cap. 1. de sentent. excommun.* ponentem octo casus, in quibus de iure incurrebatur olim, quod & facit Suar. vbi supra, disput. 24. sect. 3. à nu. 1. cum sequentibus, & Sayrus lib. 2. cap. 23. nu. 4. Sed tamen quia hodie vnum solum videmus in vsu, dicit. solet, in alijs numquam fuisse veram excommunicationem mi-

norem, ideo in præsentiarum illos referre consulto prætermitto. Casus autem hodie vsitatus, per quem incurritur prædicta excommunicatio minor, est, Participatio cum excommunicato, excommunicatione maiori, in casibus prohibitis. Dixi, *excommunicatione maiori*; nam non incurritur ob participationem cum excommunicato excommunicatione minori, neque ipsa transit in tertiam personam, *iuxta gloss. communiter receptam, in cap. excellentissimus*, 11. q. 3. Sed de hoc statim dicemus amplius. Quæ de re vide Sotum in 4. d. 22. q. 1. art. 4. & q. 2. art. 3. Doctoresq. omnes supracitatos, locis prædictis.

Tertia Conclusio.

Quis possit ab excommunicatione minori absoluere.

A supradicta excommunicatione minori, quilibet simplex Sacerdos potest absoluere, dummodo ipse sit expositus & approbatus, per Ordinarium, etiamsi non ipse sit Parochus. Hæc Conclusio est expressa supradicti Nauar. loco supracitato, nu. 25. & 39. & dicit eam esse Caietani, qui inquit, quod sicut prædictus potest absoluere à venialibus, non habentem mortalia, ita etiam potest absoluere à supradicta excommunicatione minori. Qua de re videndus est supradictus Nauarr. in *cap. placuit, de pœnitent. d. 6. nu. 25.* & Mag. Sot. vbi supra dist. 22. quæst. 2. art 3. concl. 1. vbi huius rei pulchram rationem reddit, & Sayrus locis supracitatis. In calce huius Articuli dico, quod (sicut supradictum est) post dictam minorem excommunicationem incursam, qui ea innodatus est, antequam absoluatur, nullum sacramentum potest recipere, non quod ipsa æquetur peccato mortali (vt dixerunt Panormit. & alij *in cap. si celebrat, de Cler. excommun. ministr.* siquidem in multis excedit, atque in multis exceditur ab illo) sed propter rationem dictam, in prima Conclusione. An vero si de facto quispiam ipsum recipiat, sacramentum teneat, controuertitur inter Scholasticos DD. quammaxime. De qua quæstione & controuersia, videatur Soto in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 1. in quodam incidenti dubio, circa finem, nam non breuitas, cui tantopere studemus, fert in omnibus hisce rebus immorari. Hæc de isto Art. succincte dicta sufficiant.

ARTICVLVS V.

An sit licitum communicare cum excommunicato, excommunicatione maiori?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Non est licitum communicare cum excommunicato excommunicatione maiori, nisi in certis quibusdam casibus.

NOn est licitum communicare, cum excommunicatis excommunicatione maiori, nisi in certis quibusdam casibus, & qui contrarium facit, regulariter loquendo, incurrit excommunicationem minorem. Hæc Conclusio est expressa Nau. in Manu. c. 27. nu 26. & est communis omnium Doctorum, de qua & videndus est Mag. Sot. in 4. dist. 22. q. 1. ar. 4. vbi hac de latissime agit, & Suarez in dicto 5. tomo, disput. 9. cum sequentibus, per plures disputationes, atque sectiones, quod etiam facit Sayrus libro 2. sui thesauri, à cap. 1. cum sequentibus, & probatur expresse *ex cap. nuper, & cap. cum voluntate, in principio, & §. 1. de sententia excommunicationis*. Casus tamen, in quibus cum eisdem communicare est licitum, duobus versiculis comprehenduntur à glossa, *in cap. cum desideres, de sententia excommun.* & sunt ij, qui sequuntur.

Vtile

Vtile lex humile, res ignorata necesse,
Hæc quinque faciunt, anathema ne possit obesse.

Per *vtile* excluditur à dicta prohibitione, qui participat cũ excommunicato, excommunicatione maiori, ad ipsius animæ vtilitatem, prædicando, vel admonendo, quod illi conuenit, quamuis etiam interponat nonnulla aliqua verba, vt facilius, atque commodius persuadeat, *per cap. responso, & cap. cum voluntate, de sentent. excommunicat.* atque etiam si id faciat, ad vtilitatem propriam etiam temporalem, præsertim sibi debitam, vt petendo ab eo debitum, *in iuditio*, seu extra illud, *per cap. intelleximus, de iudicijs*. Vnde non incurritur dicta excommunicatio minor, per hoc, quod quis petat consilium spirituale, pro se, aut pro alijs, ab aliquo excommunicato, neque etiam si sit temporale, valde necessarium, quando non occurrit aliquis similis à quo petatur. Per illam autem particulam *lex*, excluditur vxor excommunicati, quæ cum eo tractando, & conuersando, nullam excommunicationem incurrit, nam lex coniugij ad communicandum cum eo illam obligat. Per illam vero, *humile* excluduntur filij, quos excommunicatus secum habet, similiter serui, & famuli, vrbani & rusticani, qui ante excommunicationem erant illi subiecti; qui omnes bene possunt eidem seruire, vt tenentur, *per cap. quoniam multos*, 14. q. 3. nisi eorum consilio, fauore, seu auxilio ipse in sua contumatia perseueret, per dictum *cap. quoniam, cap. inter alia, cap. si vero, de sentent. excommunic.* Diximus autem hæc esse intelligendum de illis, qui ante excommunicationem erant eidẽ subiecti, nam qui post excommunicationem, idipsum scientes, cæperunt cum eo viuere, non excusantur ab ea. Per verbum *res ignorata*, excluditur à supradicta etiam prohibitione, ignorans, per dictum *cap. quoniam*, quando ignorantia est facti, secundum omnes, atque etiam quando est iuris dubij, per notata, à Doctoribus, *in cap. ignorantia, de regul. iurisp. lib. 6. & §. notandum, 5. q. 4.* Dicitur autem iusta ignorantia, eius qui ignorat excommunicatum esse denuntiatum, per Extrauag. *ad euitanda*, de qua statim dicemus. Verum est tamen, quod qui à fide dignis audiuit illum, siue illam esse denuntiatam, tenetur ipsum euitare, argumento *cap. illud, de Clerici, excommunic. ministr.* sed qui dubitat, non ad id tenetur, præsertim in præsentia aliorum, nam inferret eidem iniuriam, vt tenet Ioan. Maior, in 4. d. 18. q. 2. Per illam vltimam particulam *necesse*. excipitur, is qui participat cum prædicto excommunicato, propter magnam necessitatem, propriam, vel ipsius excommunicati, vt quia alter alterius indiget eleemosyna, quam ab alijs commode habere non potest, per dictum *cap. quoniam*, qua de re videatur Mag. Sot. vbi supra, concl. 5. vbi omnes supradictos casus quamlatissime explicat, quod & facit etiam Suarez, 5. tom. disp. 15. per totam, & Sayrus, lib. 2. cap. 14. per totum. Ex quibus etiam colligitur, quod particularia, atque specialia quædã priuilegia, quę in aliquibus Religionibus habentur, à quibusdam summis Pontificibus cõcessa, quo eorum alumni, & professores, euntes, seu existentes, in terris & partibus infidelium, licite ibidem cum excommunicatis possint communicare, in his, quæ ad salutem animarum pertinent, seu quod, quando per ipsorum terras transire contigerit, necessaria vitæ ab eis possint, & poscere, de quibus extant priuilegia Gregorij IX. Clementis IV. nobis Fratribus Minoribus concessa, & habentur in Monumen. nostri Ordinis, & referuntur in Compendio, *ver. excommunicatio, §. 1. & 2.* hæc in quam priuilegia, reuera cõtinent ius commune, parumq. vel nihil deseruiunt, nisi ad pacandos, & quietandos scrupulosorum animos: idemq. dico de alia concessione Eugenij IV. quæ habetur in Supplemento, qua concessit,

Mon. Ord. 1. imp. f. 20. & 2. f. 22. conc. 3. iterum 1. f. 56. & 2. fol. 140. cõc. 317. & refertur in Comp. verb. excommunicatio, §. 1. & 2. Suppl. fol. 93. concess. 29.

ceſſit, quod ſi tempore noſtro contigerit (quod abſit) in Eccleſia eſſe ſchiſma, poſſint minores Fratres, participare cum ſchiſmaticis, neque teneantur ijdem à ſuis locis recedere. Hæc inquam conceſſio, vere etiam continet Ius commune, nam ſecundum ipſum, propter magnam neceſſitatem (vt ſupradictum eſt) licitum eſt cum excommunicatis, etiam ſchiſmaticis communicare, vnde nec fideles Catholici, qui modo in Gallia, & Germania, earumq. Prouincijs, in externo conuictu, cum manifeſtis hæreticis communicant, in nullam incidunt excommunicationis pœnam, excuſanturq. à peccato, propter præciſam neceſſitatem prædictam, neque enim tenentur ſua Regna, ac Prouincias deſerere, atque idipſum poſſunt facere etiam propter conſuetudinem, quæ vt dicitur optima eſt, legum interpres, quæ quidem conſuetudo, cum ſciatur, atque toleretur à ſummis Pontificibus, qui propter ipſorum multitudinem, non audent, aut non volunt procedere contra eos, excuſat ſupradictos fideles, atque Catholicos, ab omni culpa, & pœna, vt expreſſe tenet Nauarr. in Man. cap. 27. num. 35. & 55.

Secunda Concluſio.

In quinque caſibus prohibitum eſt, fidelibus communicare, cum excommunicatis. Hæc Concluſio, eſt communis omnium Doctorum reſolutio, de qua videndi ſunt omnes Doctores ſupracitati, ſed maxime, quamlatiſſime Suarez, comprehenduntur q. ſupradicti caſus ſequenti verſiculo,

Os, orare, vale, communio, menſa, negatur.

In quinque caſibus prohibitum eſt fidelibus, communicare cum excommunicatis.

De quo videnda eſt Gloſſa, *in cap. ſtatuimus, de ſentent. excommunic.* Per illam particulam *os*, intelligitur, atque prohibetur, participatio cum prædictis excommunicatis, colloquendo, oſculando, amplexando, recipiendo, mittendo, vel dando litteras, *per cap. cum excommunicato, & ſequentibus*, 11. q. 3. Per illam vero *orare*, prohibetur participatio cum eiſdem, in ſacrifitijs, diuiniſq. officijs, communibuſq. præcibus, in Eccleſia, vel extra eam, iuxta Innocentium, *in cap. nuper, de ſentent. excommunicat. & cap. quod in te, de pœnis. & remiſſ.* quamuis oratione priuata, & quæ non ſit totius Eccleſiæ nomine, licitum ſit pro ſupradictis excommunicatis orare, vt late proſequuntur ſupradicti Nauarr. & Sot. locis ſupracitatis. Per illam vero particulam *vale*, prohibentur mutuæ ſalutationes, quæ fiunt colloquendo, ſeu literas mittendo, aut recipiendo, & aſſurgendo, caput diſcooperiendo, &c. quamuis licitum ſit eiſdem dicere, *Deus te conuertat*, vel quidpiam ſimile, *arg. l. non omnis, ff. ſi certum petatur, & l. in agris, ff. de acquiren. rerum domin.* Per illam autem part. *communio*, prohibetur participatio, quæ habetur ſimul cum eis, operando, exercendo, aut faciendo aliquid, ſeu habitando in eadem domo. Per vlti. vero parti. *menſa*, intelligitur etiam ipſa menſa, quolibet modo prohibita cum eiſdem, ſimul comedendo in eadem domo, quamuis domus ſit aliena, ſecundum ſanctum Antoninum, 3. p. tit. 24. cap. 2. & Innocent. in dicto *cap. nuper*. De quibus omnibus amplior videatur tractatio, fuſiorq. ſermo, apud Nauarr. & Sot. ſupradictis locis prælegatis, Suarez, 5. tomo, diſput. 15. ſect. 1. per totam, & Sayrus, lib. 2. ſui theſauri in præludio, & à cap. 10. cum ſequentibus, nam vt dixi, breuitas cui tantopere ſtudemus, non finit nos in hiſce rebus amplius immorari. Non tamen dicere prætermit tam. cum Mag. Sot. quod in his omnibus, ita, quinuero & magis peccant, ipſi excommunicati, tractando, & communicando cum alijs, quam alij viciſſim tractando, & communicando cum eiſdem, cum vtriq. ſint inobedientes Eccleſiæ, cæteriſq. paribus, prædictorum excommunicatorum, maius atque grauius ſit peccatum, cum etiam ipſi in id omnino cauſam dederint.

Ita peccat excommunicati, quinuero magis, tractando cum alijs, quã è contra.

Sed

Sed intelligenda est, dicta Conclusio iuxta sensum in prima iam Cõclusione explicatum, & nisi in casibus ibidem exceptis, atque explicatis. Pro quorum omnium pleniori intelligentia sumopere est notandum, quod ad pacandas, atque quietandas multorum scrupulosorum conscientias, & ad euitanda multa scandala, mala, atque pericula, quæ ex contrario facto poterant euenire, in Concilio Constantiensi, constituta est, quædam Extrauag. quæ incipit: *Ad euitanda*, relata per D. Antoninum, 3. p. tit. 25. cap. 2. qua decretum fuit, *vt nullus teneatur euitare excommunicatos, nisi sint excommunicati, altero duorum modorum, nempe, vel nominatim, vel quia sunt, aut fuerunt, percussores Clericorum, & hoc adeo notoria, quod nulla possit tergiuersatione celari.* Circa explicationem, atque declarationem Extrauagantis prædictæ, videatur supradictus Nauarr. in Man. cap. 27. num. 35. & Mag. Sot. in 4. sent. d. 1. q. 5. ar. 6. loquẽdo de ministris præcisis, circa administrationem Sacramentorum, & d. 22. q. 1. ar. 4. agendo de communicatione prohibita in rebus corporalibus, & externis, cum prædictis excommunicatis, & Suarez, disp. 9. sect. 2. vbi plura dicit, eaq. notatu dignissima, & P. Frater Emmanuel Rodriguez, 2. tom. quæstionum Regul. q. 61. ar. 2. late explicat, quando dicta Clerici percussio, dici debeat notoria, videatur ibidem, vbi etiam adhoc propositum dicuntur plura, eaq. notatu dignissima, in quibus propter temporis angustiam, haud quaquam licet immorari.

Nota circa Extrauag ad euitanda.

Tertia Conclusio.

Quamuis communicare, atque participare, cum excommunicatis excommunicatione maiori (etiam extra casus supra dictos) communiter, & regulariter loquendo, non sit culpa plusquam venialis, in aliquibus tamen casibus est ipsa mortalis. Hæc Conclusio, est expressa Nau. vbi supra à num. 28. vsque ad 35. & Mag. Sot. vbi super concl. 2. vbi & refert opinionem quorumdam asserentium, semper atque in vniuersum, peccatum esse mortale, extra casus exceptos, seu in casibus prohibitis, communicare cum prædictis excommunicatis, pro eo quod sit contra præceptum Ecclesiæ. Sed contrariæ ipse adhæret sententiæ, & opinioni, quam & dicit esse D. Thom. in 4. sent. d. 18 q. 2. art. 4. cui omnes consentiunt Theologi, & Iurisconsulti recentiores, & sapentiores, qui vnanimiter tenent, quod communicare cum excommunicatis, non semper est peccatum mortale, sed id æstimari debet, ex quantitate materiæ, sit ne grauis, an vero leuis? Casus autem, in quibus dicta communicatio, & participatio, est mortalis (secundum Nauarr. vbi supra) reducuntur ad sex. Primus est participatio in Sacramentis, vel diuinis officijs. Secundus, participatio nimis frequens. Tertius, participatio facta in contẽptum clauium. Quartus, facta contra speciale præceptũ Iudicis. Quintus, facta cum excõmunicato à Papa, cum participibus. Sextus, participatio in peccato mortali, quarum omnium rationem specialitatis, esse dicit, quia quælibet participatio illarum est, principaliter prohibita, vel coniuncta, cum aliqua malitia mortali. Prima enim (inquit) est mortalis, quia cõmunio sacramentorũ, & diuinorum officiorum est, principaliter vetita. Secunda vero etiam est mortalis, quia intelligitur de frequentia, quæ habet coniunctam malitiam mortalem, animandi excommunicatum, ad delinquendum, contra *l. consuluit, ff. de pact. dotal. & cap. ex parte, de consuetudine*. Tertia quia habet etiam coniunctam malitiam mortalem, & inobedientiam. contra *cap. 13. epist. D. Pauli, ad Roman. & cap. solita, de maiorit. & obedient.* Quis autem dicatur contemnere, tradit prædictus Nauarr. in dicto Manuali, cap. 23. num. 40. Quarta, est etiam mortalis, quia est duplex

Communicare cum excommunicatis excommunicatione maiori, quamuis loquendo, regulariter tãtum sit peccatum veniale, in aliquibus tamẽ casibus erit mortale.

Nota casus, in quibus cum excommunicatis communicare est mortale.

duplex inobedientia, nempe iuris, & Iudicis, per dictum *cap. fin. de maior. & obedient.* Quinta, eadem ratione qua quarta, quinuero, & potiori, cum fit excommunicatio lata à Papa cum participibus, qualem (inquit Nauarr. excõmunicationem, solus Papa ferre potest, vt amplius dicit, nu. 36. & tandem sexta, est mortalis, quia miscetur ei malitia mortalis, eiusdem peccati. Qua de re videatur Sot. vbi supra, concl. 3. vbi sex casus supradictos ad quatuor tantum reducit, ipsosq. explicat, ea eminentia, qua solet, quod & similiter facit Suarez, disp. 9. supradicta, cum sequentibus, per plures disputationes, & Sayrus, lib. 2. sui thesar. à cap. 1. cum sequentibus. Hactenus de isto Articulo.

ARTICVLVS VI.

Vtrum metus mortis excuset à peccato, communicando cum excommunicato, excommunicatione maiori?

HAnc quæstionem mouet, & quamlatissime tractat, Mag. Sot. in 4. d. 22. q. 1. art. 4. dub. vltimo, referens hac de re plurium Doctorum opinione, nimis perplexas, & controuersas, circa potestatem Ecclesiæ, ad faciendas, atque ponendas leges, obligantes ad peccatum mortale, & an Ecclesia ipsa, intentionem habeat sub tali culpa, sibi subditos obligare, ad non communicandum cum supradictis excommunicatis, & dato quod ea fuerit eiusdem intentio, an excuset à tali culpa & peccato, mortis metus? Sed quia pertractatio hæc longissima est, quamplureſq. in se continet incidentes difficultates, & de ea plura supra diximus, in quæst. de legibus in communi, quæ est 25. in ordine, sed maxime artic. 14. 15. & 16. ab ipsa in præsentiarum breuiter me expediam, & pro propositæ difficultatis resolutione, sequentem statuo Conclusionem.

Conclusio.

Qui timore mortis alloquitur excommunicatum, non peccat, neque excommunicationem incurrit, modo id nõ fiat in contemptum fidei.

QVi timore mortis, alloquitur excommunicatum, participatq. cum eo, etiam in diuinis officijs, non peccat, neq; incurrit excõmunicationem, modo non participet in peccato mortali, neque cum negatione, saltim tacita Catholicæ fidei. Hæc Conclusio, est expressa Nauar. in suo Manuali, cap. 27. num. 36. & dicit eam esse Innocentij, *in cap. si iuro, de sentent. excommunicat.* & Maior. in 4. dist. 18. q. 4. & Syluestri, *verb. excommunicatio, 5. q. 4.* & eamdem tenet Mag. Sot. loco supracitato, & Suarez, 5. tom. disput. 4. sect. 3. num. 12. & Sayrus, lib. 1. sui thesaur. cap. 18. num. 42. Esset autem communicatio, quæ resultaret in contemptum fidei, si quis communicaret, cum aliquo excommunicato, propter metum mortis, incussum in vilipendium eiusdem excommunicationis, siue facultatis excommunicandi, in quo quidem casu (inquit supradictus Nauarr.) quod oportet potius mori, & tenetur quispiam magis, vitam contemnere, quam sic communicare cum tali excommunicato, nam magis tenetur defendere articulum fidei, de auctoritate & potestate Ecclesiæ, circa ferendam excommunicationem illiusq. valorem, quam vitam ipsam corporalem, *per cap. Presbyteros, dist. 5. & cap. illa ne, 32. q. 5.* & hoc modo, inquit, limitandum est, quod communiter dicunt Doctores, *in cap. in sacris, de his quæ vi*, de quo etiam videatur dictus Nauarr. *in cap. sicut, de consecratione, dist. 1.* & Ioan. Maio. & Syluester, & Soto, vbi supra. In calce huius Articuli libuit aduertere, quod qui semel est excommunicatus,

nicatus, atque denuntiatus, semper debet vitari, quousque constiterit de absolutione, per Glossam, *in cap. proposuit, de Cler. excommunicat. ministr.* nisi sit persona tantæ auctoritatis, vt affirmanti sibi, se esse absolutam, possit & debeat credi probabiliter. Videatur hac de re Angelus, *verb. excommunicatio, 8. §. 16.* & Nauarr. vbi supra, num. 36.

ARTICVLVS VII.

Quinam sit effectus excommunicationis, & pœna, in quas incidunt excommunicati?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Quibus rebus priuantur, qui sunt excommunicati, & quinam sunt excõmunicationis effectus.

PRæter illa quinque supradicta, quibus art. 3. concl. 1. diximus, excommunicatos excommunicatione maiori priuari, sunt etiam, & quædam alia, sibi prohibita, de quibus dicemus per ordinem. Hæc Conclusio, non aliter potest aut debet probari, quam adducendo & afferendo, excommunicationis effectus, & ea, quibus dicta excommunicatio maior priuat. Primo, actu & exercitio cuiuscumque ordinis sacri, & facit irregularem quemcumque, vtentem aliquo actu ordini suo peculiari, *per cap. si celebrat, de Cler. excommunic. minist.* Secundo, priuat collatione cuiuscumque beneficij Ecclesiastici, & facit ipsam adeo nullam, vt non conualescat per absolutionem, nisi renouetur *per cap bona, de præb. & qualit. & cap. postulasti, cum Glossa, & ei adnotatis, de Cler. excommunic. minist.* & consequenter, tenetur illud relinquere, & restituere fructus, ad id vsque tempus perceptos. Tertio, priuat, facultate eligendi actiua, & passiua, *per cap. constitutus, el primero, de appellat.* Quarto, suspendit ab officio & beneficio, *per cap. pastoralis, § verum, eodem titulo*, quamquam si habet officium publicum, valebit quod per illud fecerit ratione eius, quousque toleratur, *per cap. ad probandum, de rescindenda.* Quinto, exuit, atque eximit subditos ab onere seruiendi, ratione fidelitatis, aut subiectionis iurisdictionalis, quamdiu fuerit excommunicatus, *per cap. penult. & vlt. 15. q. 6.* Item sexto, annullat rescripta obtenta à summo Pontifice, præterquam super articulo eiusdem excommunicationis, *per c. 1. de rescriptis, lib. 6.* Hac de re, quod de more fit, est, vt detur absolutio ad effectum illorum consequendum, si non insorduerit per annum, *per cap. ita quorumdam, de Iudæis.* Super quod capitulum, videnda est, repetitio solemnis Doctoris Nauarri vbi in Glossa vltima, num. 16. ponit tenorem Regulæ Cancellariæ de eiusmodi insurdescentibus. Septimo repellit à iuditio, vt non possit esse actor, neque procurator actoris, nec rei, potest tamen esse reus, ad se defendendum, *per cap. intelleximus, de iudiciis*, vt tenet communis opinio, & etiam constitui procurator, vt absolutus procurare possit, vt tenet Nauarr. *in cap. post cessionem, de probationibus*, post Dec. contra communem. Octauo, priuat à sepultura loci sacri, *per cap. sacris, de sepult.* [Nono, facit vt perseuerans] in excommunicatione per vnum annum, in causa criminali, videatur crimen confiteri, *per cap. cursus, & cap. quicumque, 11. q. 3.* quinuero Glossa finalis, *in cap. 1. de iudiciis*, tenet quod priuari debet suis beneficijs, sed Nauarr. dicit hoc non esse verum, id quod, & latissime probat ibidem. Sed nunc nouissime per Concilium Tridentinum, *sess. 25. cap. 3. de re-*

de reformatione, in excommunicatione insurdescens, atque perseuerans per annum, de hæresi habetur suspectus. Decimo, excommunicatio, secundum aliquos, excommunicatum facit infamem, si ea est manifesta, *per cap. infames, 6. q. 1.* sed hoc limitatur ab alijs, vt solum procedat in excommunicato, ob causam afferentem infamiam iuris, seu ob contumaciam in causa infamiam afferente. Et tandem, vndecimo & vltimo, obligat excommunicatum per aliquod tempus manentem in ea, ad soluendam pœnam constitutam, in aliquibus Episcopatibus, atque etiam per seculares leges, antequam absoluatur. Qua de re videatur Angel. *verb. excommunicati, vlt. §. 13.* & de supradictis omnibus Nauarr. in Man. cap. 27. à num. 21. vsque 24. & Sot. in 4. dist. 22. q. 1. ar. 4. concl. 2. & Suarez, etiam 5. tom. à disp. 9. vsque ad 17. per plures sectiones, & Sayrus, lib. 2. sui thesaur. à cap. 1. cum sequentibus latissime.

Secunda Conclusio.

Omnes actus excommunicati, etiam denuntiati, regulariter valent, quamuis ipse peccet mortaliter.

Quamuis supradicta omnia vera sint, omnes tamen actus excommunicati, etiam denuntiati, regulariter valent, atque alterius non excommunicati, quamuis in agendo ipsos, si fuerint ex supradictis, peccet mortaliter. Hæc Conclusio, est expressa supradicti Doctoris Nauarr. vbi supra, num. 36. in responsione ad sextum, cuius rationem reddit, nam excommunicatus, propter excommunicationem, non definit esse verus homo, nec liber, aut perdit, seu amittit potestatem naturalem, atque ita potest contrahere regulariter, sicut & quilibet alius, quamuis in contrahendo, recipiendoq. prædictum sacramentum, in eo statu, peccet mortaliter. Potest præterea facere omnia ea, quæ iuri naturali gentium, siue ciuili nituntur, argumento, *cap. Ius naturale, & cap. Ius gentium, 1. d. & l. 1. §. Ius naturale, & l. ex hoc iure, ff. de iust. & iur.* & consequenter potest testari, secundum cõmunem, contra Glossam, *in cap. decernimus, de sentent. excommunic. lib. 6.* quod præsertim procedit, verumq. habet, in actibus quos lex humana non potest annullare, quales sunt actus sacramentales. Vnde baptismus, confirmatio, atque ordo, collata excommunicato, vel ab excommunicato, valent secundum omnes, & matrimonium, *per cap. significauit, de eo qui duxit in matr.* Non autem valent regulariter, actus pertinentes ad potestatem & iurisdictionem Ecclesiasticam humanam, per quam ipsi annullantur, annullariq. possunt, qualia sunt, præsentatio ad beneficia, electio, postulatio confirmatio, institutio, collatio, prouisio, & nominatio, *per cap. si celebrat, cap. postulasti, de Cler. excommunicat. minist.* De quibus omnibus videantur latissime Suarez, & Sayrus, locis supracitatis.

ARTICVLVS VIII.

Quinam possint excommunicare?

Huic Articulo breuiter, & resolutiue respondeo, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Qui possunt excommunicare, sunt Papa Archiepiscopi, & Episcopi, alijque Prælati.

CAusa efficiens excommunicationis, esse possunt, Summus Pontifex, Archiepiscopi, & Episcopi, & alij Prælati, etiamsi sint Episcopis minores, qui Episcopalem, vel quasi Episcopalem habent iurisdictionem, quales

les sunt in Religionibus, Generalis, & Prouincialis, quales etiam sunt multi Abbates, præpositi, & Priores aliquarum Ecclesiarum Collegiatarum, Regularium, vel secularium, etiam si non sint ipsi consecrati, neque benedicti, modo sint confirmati, atque prouisi, quia hi omnes excommunicare possunt sibi subditos, de Iure communi. Hæc Conclusio, est expressa Nauarr. in suo Manuali, cap. 27. num. 5. & probat eam, *per cap. transmissam. cap. suffraganeis, de electione, & cap. cum ab Ecclesiarum, de offic. ordin.* & idem dicit esse intelligendum de alijs, qui consuetudine præscripta, iurisdictionem sibi compararunt, *per cap. duo simul, de offic. ordin. & cap. cum contingat, de foro competenti.* Et aduertit posuisse se consulto, particulam illam, *Ecclesiarum Collegiatarum*, nam alij, qui vocantur Abbates, & Priores, in multis regionibus, eo, quod sunt Rectores Ecclesiarum, habentium sub se multos beneficiarios, non viuentes collegialiter, non possunt excommunicare, Iure communi, quia nullam ab eo habent iurisdictionem fori exterioris, secundum notata, *in cap. licet, Canon, & Glossa, in cap. statutum, verb. collegiatis, de elect. lib. 6. & Panor. in cap. nobis, de immunitat.* Nota.

Capitulum etiam Sede vacante, potest excommunicare, *per cap. cum olim, de maiorit. & obed.* Item & delegatus summi Pontificis, *per cap. de his, 12. d.* & etiam delegati omnium prædictorum, excõmunicare possunt eos, in quos delegatam habent iurisdictionem. *per cap. P. & G. de offic. deleg.* Ex quibus omnibus sequitur, quod Parrochi Ecclesiarum simplicium Parrochialium, non possuot excommunicare suos Parrochianos, Iure communi, neque speciali, quia facultas excommunicandi non oritur ab Ordine, in ò est pars quædam iurisdictionis fori exterioris, iuxta Glossam receptam, in dicto *cap. transmissam*, quam ipsi non habent, possunt tamen eam habere, ex consuetudine præscripta, argumen. *dicto cap. duo simul, & cap. cum contingat*, & tunc tantam iurisdictionem habebunt, quantam consuetudo dederit, neque ampliorem. Videatur hac de re Sot. in 4. sent. dist. 22. q. 2 art. 1. per totum, & Sylvest. *verb. excommunicatio, 1. num. 5.* & Suarez, 5. tom. disp. 2. sect. 2. num. 1. & disp. 18. sect. 1. num. 1. & Sayrus, lib. 1. cap. 5. latissime.

Secunda Conclusio.

Episcopi excommunicare non possunt, extra suum Episcopatum, etiam sibi subditos. Hæc Conclusio etiam, est supradicti Nauarr. vbi supra, num. 6. quam & probat *per cap. Episcopum, 11. q. 3.* quam dicit esse veram, etiam si Episcopus, vi fuisset expulsus, nisi in loco viciniori suo Episcopatui, iuxta Clementinam 1. *de foro competenti*, aut nisi de consensu Episcopi, vbi manent, atque domicilium habent, aut in re adeo manifesta, quæ non requirat causæ cognitionem, argum. *cap. cum sit, §. fin. de appellat.* Cuius rei ratio est, quia ad excommunicandum requiritur locus, in quo sedeant pro Tribunali, quem ipsi non habent extra suum territorium. Hac de re videatur, *cap. nouit, de offic. deleg.* cum Glossa, vbi ad hoc propositum dicuntur plura, eaq. notatu digniſſima, atque allegantur plura iura, sed præcipue, *cap fin. de constit. lib. 6.* Videatur Nauarr. vbi supra, Sot. etiam loco præallegato, & Sayrus, & Suarez etiam, locis supracitatis. Episcopi excõmunicare non possunt extra suum territorium, etiam sibi subditos.

Tertia Conclusio.

Prælati Regulares, Episcopalem vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentes, quales in Religionibus exemptis, sunt Generales, & Prouinciales, de Iure communi, & ex priuilegijs particularibus possunt, sibi subditos excommunicare, sed non nisi in suis locis, siue territorijs. Pro huius Conclusionis, Priam Prælati Regulares, excõmunicare nõ possunt, nisi in suis locis, & territorijs respectiue.

cluſionis intelligentia præmitto, quod Pater Frater Emmanuel Rodriguez, 2.tom. quæſtionum Regul. q.59 art.1. hac de re agens, conſtituit huiuſmodi differentiam inter Epiſcopos, & ſupradictos Prælatos Regulares, dicens, quod Epiſcopi (vt in præcedenti Concluſione eſt dictum) excommunicare non poſſunt ſibi ſubditos extra ſuum territorium, niſi in caſibus ibidem exceptis, id quod eſt de Iure communi: at vero Prælati Regulares prædicti, inquit, iuriſdictionem habent ſine territorio, ac proinde in alieno territorio, poſſunt illam exercere, atque ſibi ſubditos excommunicare, vt de Iudice arbitro, habetur in iure, *in l. ſi cum ædes, §. ſi arbiter, ff. de arbitris*, nam ex quo ipſis in alterius territorio iuriſdictio conceditur, etiam conſequenter, & eiuſdem iuriſdictionis vſus concedi videtur, argumento multorum iurium, *l. ad legatum, & l. ad rem mobilem, ff. de procur. & l. cui iuriſdictio, ff. de iuriſd. omni iud.* Sed hæc doctrina, & ſententia, non mihi ſatis placet, quinuero crediderim, ſupradictos Prælatos Regulares, intra limites ſuarum Religionum. proprium habere territorium. Et vt loquamur de Prouincialibus Miniſtris, qui limitatam habent iuriſdictionem, intra talem Prouinciã, negare quis poteſt, quod Miniſter Prouincialis, verb. grat. Prouinciæ D. Iacobi proprium habeat territorium, quod eſt ipſa Prouincia, ſic denominata? Idemq. dico de Miniſtro Prouinciali, Prouinciæ Beticæ, & cuiuſcumque alterius, in quibus ſunt ſubditi, atque ſubiecti illis, omnes earum Conuentus, & tamquam in proprio territorio reſident, vnde neque extra ipſum, quempiam poſſunt excommunicare ſicut neque Epiſcopi. Neque obſtat, quod in contrarium adducitur, nempe, quod omnia ſupradicta loca, vbi dicti Conuentus ſunt ſtructi, ſunt Epiſcoporum territorium reſpectiue, non vero dictorum Prouincialium, vt conſtat, *ex cap. cum Epiſcopus, de offic. ord. lib.6.* nam bene ſtat, optimeq. ſe compatitur, quod Eccleſiæ alicuius Prouinciæ, & loca ibidem non exempta, ſubdantur prædictis Epiſcopis, & ſint ipſorum proprium territorium, Monaſteria autem ibidem exempta, ex priuilegijs, & auctoritate ſummorum Pontificum, ſint etiam territorium ſupradictorum Miniſtrorum Prouincialium. Neque etiam quidquam valet, ratio alia, quæ adducitur ab eodem Roderico de præcedentia in ſupradictis locis, etiam exemptis, quando ſupradicti Epiſcopi, & Prouinciales, quinuero, & Generales Miniſtri, ſimul conueniant in proceſſionibus, ſeu alijs, quo quidem caſu, Epiſcopi debent præcedere, nam id non obſtat ſupradictis, cum reuera ipſi Epiſcopi ſint vere in ſuo territorio, quamuis in Monaſterio alias exempto, cum ſit, vt ſupponitur, eiuſmodi Monaſterium conſtructum in tali loco, nec de Iure communi conſtrui, atque ædificari potuerit ſine licentia, & conſenſu prædictorum Epiſcoporum, quomodo ſit, vt Iure optimo, debeant præcedere, prædicta ratione, alijſq. multis titulis, neq; dicta ratio quicquã valet. Qua de cauſa ſupradicto dicẽdi modo prætermiſſo, circa præſentem Concluſionem reſolutiue dico, quod ſupradicti Miniſtri Generales, & Prouinciales, de Iure communi, atque ex ſpeciali, excommunicare poſſunt ſibi ſubditos, ſed non niſi in ſuis locis, ſeu proprijs territorijs, eo modo, quo & Epiſcopi, niſi in caſibus ſuperius exceptis, id quod eſt de Iure communi; per iura in præcedenti Concluſione allegata. Neque hac in re vllã prorſus inuenio differentiam inter ſupradictos Prælatos Regulares, & Epiſcopos. Neque prædictis obſtat, quod dicit Ioan. Andreas, *in cap. cum contingat, de foro compet.* & Geminianus, *in cap. vt animarum. de conſtit.* vbi dicunt Prælatos, Epiſcopis inferiores non habere territorium, nam hoc limitandum eſt, niſi ipſi ſint exempti ſimul cũ ſuis ſubditis, de quo videndus Syl. *verb. excommunicatio, 3. num. 15. & verb. excommunicatio, 1. num. 6. in fine*, vbi &

abſolute

absolute dicit, citans Hostiensem, quod nec Episcopi excommunicare possunt, extra suam diœcesim, neque alij Prælati extra territorium suæ iurisdictionis, quod valde facit pro hac opinione.

Quarta Conclusio.

Multi etiam iure prohibentur excommunicare, de quibus in hac Conclusione, dicemus per ordinem. Primo, mulieres excommunicare non possunt, argumento, *cap. nona, de pœnit. & remiss.* Qua de re plura diximus, in 1. tomo, agendo de Abbatissis, siue præpositis Monialium. Secundo, nec layci, sine priuilegio Apostolico, quempiam excommunicare possunt, *per cap. prater, adiuncta Glossa, verb. ducibus, 32. d.* Tertio, neque quisquam seipsum potest excommunicare, iuxta *l. qui iurisdictioni, ff. de iure omnium iud.* Quapropter Episcopus, qui excommunicat generaliter quemcumque, qui aliquid furatus fuerit, aut furabitur, luserit, aut ludet, licet ipse idipsum faciat, aut fecerit, non erit excommunicatus, secundum Hostiensem, in summa, *de sentent. excommunic. §. quis valeat*, & S. Thom. in 4. dist. 18. quæst. 2. ad secundum, & Ioan. Andreas, *in Regula, cui licet, de regulis iuris, lib. 6.* communiter receptos. Sed si Episcopus solummodo esset denunciator, excommunicationis summi Pontificis, aliquid prohibentis fieri, aut non fieri, comprehendet etiam ipsum excommunicatio, secundum communem mentem omnium. Quarto, neque consuetudo sola, absque sententia, & absque Constitutione aliqua, quempiam valet excommunicare, nisi sit legitime præscripta, aut approbata à summo Pontifice, aut ab alio Prælato, quantum ad suos subditos, quia tunc vim haberet statuti, secundum Angel. *ver. excommunicatio, 1. §. 6.* Quinto, neque excommunicatus potest excommunicare, quamuis sit occultus, secundum Glossam, *& cap. audiuimus, 24. q. 1.* verius tamen est, quod si non est denunciatus, potest excommunicare, & valet excommunicatio lata ab eo, secundum Panorm. *in cap. ab excommunicato, num. 5. de rescriptis, & cap. cum dilecti, de dolo, & contum. sub fine*, & Felinus, *in cap. ad probandum, colum. 3. de re iudicata*. De quibus omnibus videatur Nauarr. in suo Manuali, cap. 27. num. 6. & 7. *& in cap dilectas, el segundo, de prabendis*, in responsione ad argumenta contraria, vbi id probat per supradictam Extrauagantem, *ad euitanda*, & idem tenet Soto, in 4. dist. 22. q. 2. art. 2. in vltimo dubio. Et aduerto, vt dicit Nauarr. in Manuali, vbi supra, num. 8. quod qui sciens, aut scire debens, se non posse alium excommunicare, de facto illum excommunicat, peccat mortaliter, propter iniuriam quam illi irrogat, & quia vsurpat alterius iurisdictionem, quod est mortale, secundum S. Thom. 2. 2. quæst. 60. art. 6. quibus de rebus videatur Sylvest. *verb. excommunicatio, 1. num. 5. & 6.* latissime, & Suarez 5. tom. disp. 2. sect. 3. & disp. 18. sect. 1. & Sayrus, lib. 1. cap. 5. à num. 1. cum seqq.

Multi iure prohibentur excõmunicare, & quinam sint illi, dicitur per ordinem.

ARTICVLVS IX.

Vtrum excommunicatio, ferri possit diebus feriatis, & An sit necessario ferenda in scriptis?

Quæ ad hunc pertinent Articulum, explicabuntur per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

EXcommunicatio, regulariter loquendo, ferri non potest diebus feriatis. Huius Conclusionis ratio est, nam cum excommunicatio (vt supra

Excõmunicatio regulariter loquendo, ferri nõ debet diebus feriatis, nisi in casibus infra dicendis.

diximus) ferri non possit aut debeat, nisi causa cognita, præuiaq. sententia, & iustificatione causæ, vt habetur *in cap. sacro, de sentent. excommun. lib. 6. & cap. nemo*, 2. q. 1. diebus autem feriatis eiusmodi causæ, non etiam debeant, aut possint cognosci, vt definitum habetur in iure, *l. actus, de feriis, & in cap. fin. eodem tit.* inde est, quod excommunicatio diebus feriatis ferri non possit. Verum est tamen, quod si eiusmodi diebus feratur, valebit excommunicationis sententia, vt tenet Abbas, *in cap. fin de feriis, nu.* 13. & omnes communiter Doctores. Qua eadem ratione, valebit excommunicationis censura, diebus festiuis, lata contra eum, qui in Ecclesia eodem tempore, dum diuina celebrantur, obstrepit, & admonitus, nō quieſcit, arg. deducto *ex c. veniens, de sentent. excommunic.* cuius & præterea ratio est, nam cum eiusmodi contumacia sit notoria, non indiget causæ cognitione. Vnde Prælati, Regulares supradictis diebus feriatis, excommunicare possunt sibi subditos rebelles, & contumaces, quia non procedunt cum strepitu, & figura Iudicij, sed simpliciter, & de plano. Possunt etiam ferre, siue proponere, excommunicationem generalem, contra aliquos prohibitum aliquid facientes, & generaliter excommunicatio diebus feriatis ferri potest, in omnibus casibus, in quibus nulla cognitio causæ requiritur, nec nimium diuinus cultus impeditur, atque etiam noctu excommunicationes ferri possunt ipso facto, licet aliæ sententiæ, noctu latæ nullæ sint, sed in censuris dicendum videtur contrarium, vt tenet Federicus de Senis, conſ. 2. num. 3. versu, item si quis quocumque die, & Vgolin. de censuris Ecclesiasticis, Tabula 1. cap. 27. §. 2. Videatur etiam hac de re Emmanuel Rodrig. in suis qq. Regul. tom. 2. q. 59. art. 2. & Suarez, 5. tom. disp. 18. sect. 3. & Sayrus, lib. 1. sui thesaur. cap. 14. num. 7. 8. & 9.

Excommunicatio fieri nō potest, nisi causa cognita, præuiaq. sententia, iustificationis causæ.

Excommunicatio lata etiam diebus feriatis valida est.

Excommunicatio etiā noctu ferri potest, licet aliæ sententiæ noctu latę, nullæ sint.

Secunda Conclusio.

Excommunicatio, regulariter loquendo, ferenda est in scriptis, & qui sine Canonica monitione præmissa, vel solo verbo, sine aliqua scriptura excommunicat (nisi iusta de causa id omittat) mortaliter peccat, quamuis excommunicatio liget. Hæc Conclusio, est omnium Doctorum communis, & de ea specialiter videndus est, supradictus Doctor Nauarr. in suo Man. cap. 27. num. 8. vbi & dicit, quod huiusmodi excommunicans solo verbo, & sine scriptura publica, aut priuata (vt dictum est) manet suspensus per vnum mensem ab ingressu Ecclesiæ, & à diuinis officijs. *per cap sacro, de sentent. excomm. & cap. 1 eod. tit. lib. 6.* intra quem, si celebrauerit aliquod officium diuinum, alicui ordini peculiariter addictum, erit irregularis, per dictum *cap. 1. de sentent. excommunic. lib. 6.* Dicit tamen, quod huiusmodi pœna non afficit Episcopos, quia non ibi fit eorum particularis mentio, quod est necesse, vt ipsi suspensionem incurrant, *per cap. quia periculosum, eod. tit. & lib.* Item, neque comprehendit Religiosorum Prælatos, quando est periculum in mora, aut quando Constitutiones alicuius Ordinis, præscribunt aliam formam, quoad primum facit, *cap. Constitutionem sub fine, de sentent. excommunic. lib. 6* quoad secundum vero de Constitutionibus (inquit) esse necessarium, quod huiusmodi Constitutiones sint confirmatæ à summo Pontifice, nam alias non possunt derogare iure communi, *per cap. quod super his, de maior. & obed.* Sed quid, si quis Prælatus Regularis, propter ignorantiam iuris, sine scripto excommunicet, peccabit ne? Gabriel. in 4. dist. 18. q. 2. Can. 7. inquit, quod non, sed supradictus Nauar. loco supracitato, dicit, quod ignorantia prædicta, nisi esset multum iusta, eiusmodi non excusaret, *per cap ignorantia, de regul. iuris, lib. 6.* præsertim, quod Religiosorum Prælati, in hisce rebus cautius

Excōmunicatio regulariter loquēdo, ferenda est in scriptis, & qui sine scriptura excōmunicat, mortaliter peccat, licet excommunicatio valeat.

Pœna excommunicantis sine scripto, quænam sit, & an locum habeat in Episcopis.

Episcopi suspēdi non possunt de iure, nisi de eis fiat specialis mentio.

tius se debent habere, atque cum maiori iustificatione excommunicare, quam alij, propter maiorem charitatem, quam habere debent erga Fratres suos, argumento eorum, quæ notat Panor. *in cap. cum sum, qua de iudicijs*, Ad euitanda eiusmodi inconuenientia, Leo X. *Concessit, quod Prælati Ordinis Minorum Regularis Obseruantiæ, cum aliquem Fratrem, propter apostasiam, vel aliam causam excommunicant, in Capitulo Fratrum, vel in communitate, non teneantur proferre sententiam excommunicationis in scriptis, prout sub pœna suspensionis, præcipitur proferentibus in iure*, ita habetur in Supplemento Ordinis, & refertur in Compendio, *verb. absolutio ordinaria*, §. 26. & refert illud Gabriel, in 4. dist. 18. quæst. 2. & Syluest. *verb. excommunicatio*, 1. §. 14. & Panorm. *in cap. cum speciali. de appellat.* Sed aduertendum est, quod in nostris generalibus Constitutionibus Toletanis, præcipitur, *vt nullus nostræ Religionis Prælatus, inferat sententiam excommunicationis, per modum ordinationis, vel statuti, ad præcauenda delicta, vt est prohibitus ingressus in cellas, siue in aliquas secularium domos, & id genus alia, nisi in scriptis, & quod prædicta excommunicatio aliter lata, præsenti Constitutione nulla esse decernitur, & declaratur*. Circa quam ordinationem, est aduertendum, quod ipsa non intelligitur, neque habet locum, in excommunicatione lata à Prælatis, per modum præcepti, vt quando Prælati præcipiunt, aliquibus Fratribus in particulari, vt quod non certas domos ingrediantur, seu quod quando vadunt extra ciuitatem ad prædicandum, non transeant per mediam ciuitatem, & alia similia, & hoc tantum voluit dicere Leo Decimus, non enim ipse concessit vniuersaliter, vt Prælati non teneantur sententiam excommunicationis in scriptis proferre, sed tantum illam, quæ per modum præcepti fulminatur contra aliquem Fratrem in particulari, vt constat ex ipsius verbis, ibi, *cum aliquem Fratrem excommunicant, &c.* nam excommunicationem, quæ est per modum statuti, & ordinationis, semper tenentur, iuxta terminos iuris, & suprædictæ Constitutionis Toletanæ, in scriptis proferre. Erit autem illa excommunicatio per modum statuti, quæ apponitur omnibus alicuius Prouinciæ, siue Conuentus aut cómunitatis, Conuentualibus Fratribus, permanenter, & non ad certum tempus, etenim si ad certum tempus apponatur, per modum præcepti esse cēsebitur. Ad cuius supradictæ Constitutionis generalis, maiorem obseruantiam, in ordinationibus particularibus nostræ S. Prouinciæ D. Iacobi, habetur, *quod vt Superiorum præcepta, atque mandata strictius obseruentur, & ne quis eorum ignorantiam præsumat, quotiescumque aliquid per obedientiam, siue vero per excommunicationem fuerit præceptum, eiusmodi mandatum apponatur ad refectorij portas interius, subscriptum, atque firmatum, Superioris nomine, cuius fuerit mandatum, siue præceptum, quodq. aliter factum, in conscientia non obliget, dummodo sit positum toti communitati permanenter, & per modum statuti, & ordinationis, absque vlla temporis limitatione, attamen cum huiusmodi præceptum alicui Religioso in particulari fuerit impositum, statim obligat, quamuis in scriptis, non feratur, & idem intelligendum est, quando fuerit impositum toti communitati per modum præcepti, non vero statuti, & per aliquod certum, atque determinatum tempus*. Circa quam Constitutionem, notanda sunt verba illa, *in conscientia, seu foro conscientiæ*, nam in foro exteriori, obedientia certe apposita à Prælatis sine vllo scripto valet, ita vt ipsam transgrediens ab eisdem puniri possit, quod est valde notandum.

In calce huius Articuli, aduertere libuit (vt amplius infra dicemus) quod excommunicatio est nulla, quandocumque Prælatus illam fert, non seruata necessaria iuris forma, quæ requirit monitionem aliquam iuris, siue Iudicis,

Nota priuilegium, quod habēt Regulares ad excommunicandū interdum, sibi subditos sine scripto. *Suppl. fol. 93. conc. 41. & refertur in cōp. ver. absolutio, §. 26.*

Nota pro excōmunicationib⁹ quæ ponuntur in nostro sacro Ordine per modum statuti, qualiter sint ponendæ. *Ord. gen. Tol. cap. 6. de cōst. delinquen. tit. de pœna excōmunica.*

Nota hoc valde.

Nota hoc valde.

Excommunicatio lata, nō seruata substātiali forma est nulla.

cis, vt si post eam quispiam fuerit inobediens, & contumax, & Ecclesiam non audierit, excommunicari possit, atque haberi sicut ethnicus, & publicanus, vt habetur Matth. 18. quæ quidem forma ibi tradita est à Christo Domino. At vero aliæ solemnitates iuris, si perperam, & sine causa omittantur, vt quod prædicta admonitio sit trina, quod dicta excommunicatio, non diebus feriatis, aut nisi in scriptis feratur, &c. quamuis contrarium facientes peccent, puniriq. possint & debeant, non tamen ipsarum defectus annullat excommunicationis sententiam, vt tenet communis opinio. De qua specialiter videndus est Magister Soto, in 4. dist. 22. quæst. 1. artic. 2. in quodam incidenti dubio, & Corduba, *in cap. alma Mater*, 1. p. §. 9. num. 7. & Nauarr. in suo Manuali, cap. 27. num. 8. Suarez, 5. tomo, disput. 3. sect. 13. à num. 1. cum sequentibus, & Sayrus, lib. 1. sui thesauri, cap. 13. num. 1. cum sequentibus. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS X.

Vtrum Monasteria, Collegia, siue Communitates, possint excommunicari?

POst considerationem illorum, qui excommunicare possunt, aut non possunt, sequitur congruenti ordine, pertractatio eorum, qui possunt, aut non possunt excommunicari, qua de re latissime agit Sylvester, *verbo, excommunicatio, 1. num. 7. cum sequentibus*, & Suarez, 5. tomo, disput. 5. sectione 1. & disputat. 18. sect. 2. & Sayrus, lib. 1. cap. 8. per totum, & Magister Soto, in 4. dist. 22. quæst. 2. artic. 2. & Nauarr. in suo Manuali, cap. 27. num. 13. vbi resolutiue dicunt, *quod excommunicari non potest*, nisi homo baptizatus, mortalis, adultus, Superiorem habens, ac proinde Papa, nec diabolus, neque infideles, excommunicari non possunt, neque vero locusta, & id generis aliqua alia, quamuis possint adiurari, vtendo contra ea, aqua benedicta, & aliquibus precibus, & adiurationibus sanctis, fundatis in diuina misericordia, & bonitate, verbisq. sanctissimis, ad id ex Ecclesiæ Catholicæ institutione constitutis. Quibus omnibus prætermissis, nam hæc speculatiua, atque Scholastica potius sunt, quam practica, siue moralia, ad propositam difficultatem reuertendo, pro illius resolutione, sequentem statuo Conclusionem.

Nota quinam excommunicari non possunt.

Conclusio.

Monasteria cõmunitates, & Collegia, excõmunicari non possunt.

SEntentia excommunicationis, ferri & pronuntiari non potest, in Monasteria, Vniuersitates, siue Collegia. Hæc Conclusio, est expressa Magistri Soti, loco supracitato, conclusione secunda, quam esse dicit Diui Thomæ, & communem omnium in vniuersum, cuius & rationem reddit, nam nemo potest excommunicari (vt pluries dictum est) nisi propter peccatum inobedientiæ, atque contumaciæ: peccare autem est actus personalis, & non vniuersitatis, nã vniuersitas non peccat, nisi quia singuli peccant: ergo excommunicationis sententia, ferri non potest, nisi in singulos Monasterij, Vniuersitatis, siue Collegij inobedientes. Dicit tamẽ supradictus Soto, aliquos esse in ea sententia, vt credant, quod licet talis excommunicationis sententia, in Communitatem ferri non possit, nihilominus lata teneat. Sed nihilominus cõtrarium asserit esse tenendũ, nam esset periculum, quod aliquis

ibidem

ibidem citrà culpam excõmunicaretur, & roganti, quid si sententia excõmunicationis ferretur, vt nemo de Collegio exiret, eligeret seu eligeretur, aut quidpiam ageret, quid in tali casu esset faciendum? Respondet ibidem, quod quicumque eidem non pareret, eam incurreret, si esset per viam statuti ipso facto posita; sed tamen, si esset monitoria, non posset postmodum proferri sententia, tamquam in contumacem, in totum Collegium, quousque singuli audirentur, an haberent causam legitimam excusandi se à peccato. Aduertendum tamen est, quod quamuis Monasterium, Vniuersitas, siue Collegium excommunicari non possint, possunt attamen interdici, neque consequentia valet, possunt interdici: ergo, & possunt excommunicari: nam interdictum non semper ponitur pro culpa eorũ, qui interdicuntur, sed in odium illius, qui in Vrbe est excommunicatus, at excommunicatio semper ponitur pro culpa, inobedientia, & contumacia illius, qui excommunicatur. Hinc fit, vt interdicti si non sint in culpa, quæ excommunicationi subiecta est, licet arceantur ab audiendis sacris, non tamen priuantur Ecclesiæ suffragijs, quod est valde notandum, atque memoriæ commendandum. De quibus videatur Suarez, 5. tom. disput. 5. sect. 2. num. 29. & disput. 10. sect. 2. num. 2. & Sayrus, lib. 1. cap. 8. à num. 15. cum sequentibus. In calce huius articuli est notandum, quod excommunicatus vnica excommunicatione, eiusq. censuris innodatus, potest iterum, atque iterum excommunicari, non solum propter nouum crimen, sed etiam propter idem, aggrauando censuras, ad maiorem eiusdem terrorem, & confusionem, neque absolutus ab vna excommunicatione, censetur statim absolutus ab alijs, vt latius infra dicemus. Qua de re videatur Soto, loco supracitato, concl. 3. & Nauarr. in suo Manuali, cap. 27. num. 26.

Monasterium, cõmunitas, siue Collegiũ, quãuis excommunicati non possint, attamen non possunt interdici.

Excommunicatus vnica excommunicatione, potest iterum excommunicari.

ARTICVLVS XI.

Vtrum Religiosi, siue Regulares, possint excommunicari, ab Ordinarijs Prælatis?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

LOcorum Ordinarij, excommunicare non possunt Religiosos, siue Regulares exemptos. Hæc Conclusio, non aliter potest probari, quam adducendo, & referendo, ad hoc indulta atque concessa esse Religiosis varia & diuersa priuilegia, & in primis, Martinus Quintus pro maiori Fratrum quiete: *Concessit, nobis Fratribus Minoribus, quod Ordinarij, & Prælati alij, siue, quauis alta persona, generaliter, vel specialiter, aut communiter, aut diuisim, non possint quauis auctoritate, excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententias, in nos promulgare*, ita habetur in Monumentis Ordinis, & id ipsum habetur sub nomine Eugenij Quarti, & refertur in Compendio. Clemens etiam Quartus *Concessit eisdem Fratribus Minoribus, ne ab aliquo Legato (nisi de latere Sedis Apostolicæ missus) vel delegato, aut subdelegato, & auctoritate literarum prædicta Sedis, possint excommunicari, suspendi, vel interdici, nisi ipsa litera, plenam & expressam, de ordine præfato, & indulto huiusmodi faceret mentionem.* Ita habetur in supradictis Monumentis, & refertur in

Locorum Ordinarij excõmunicare non possunt Religiosos, siue Regulares exẽptos.

Mon. Ord. 1. imp. fol. 262. conc. 681. & in suppl. f. 80. conc. 240. & refertur in cõpend. ver. excõmunicatio, §. 1. & 2.

Mon Ord. 1. imp. fol. 29. & 2. fo. 26. conc. 25. & in sup. fol. 3. concef. 1. & refertur in comp. ver. excommunicatio, §. 3.

Compendio, *verbo, excommunicatio*, §. 3. Sed præterea facit ad hoc propositum, id quod etiam conceſſit Sixtus Quartus: *Qui ſtatuit, ne locorum Dioceſani, ſeu Ordinarij, vel alij quicumque in perſonas, aut loca Fratrum Minorum, contra priuilegium exemptionis, ſibi quamcumque iuriſdictionem, aut Superioritatem vendicare præſumant, ac diſtricte inhibuit, ne quiſquam abſque Sedis Apoſtolicæ ſpeciali conceſſione, & auctoritate, in perſonas, domos, & loca dicti Ordinis Minorum (vtpote prorſus exemptas) aliquas cenſuras, vel ſententias, ſpecialiter, vel generaliter promulgare audeat.* Habetur in ſupradictis Monumentis, & refertur in Compendio, *verb. exemptio*, §. 23. & in ſequenti §. 24. dicitur, quod hoc ipſum copioſiſſime conceſſit, idem Sixtus Quartus, Fratribus Carmelitanis copioſiſſimam illis faciendo exemptionem, & dicens in ſumma: *Quod nullus Ordinarius, ſeu Legatus quauis auctoritate vtens, quamcumque ſuperioritatem, ſuper pradictos Fratres ſibi vendicare præſumat, neque aliquis, abſque ſpeciali commiſſione Sedis Apoſtolicæ, faciente mentionem de verbo ad verbum, de huiuſmodi indulto, valeat pronunciare, ſiue promulgare aliquas ſententias excommunicationis, ſeu alias cenſuras, ſuper eoſdem, & voluit, quod proceſſus facti contra Fratres prafatos pro inficiis habeantur, etiam ſi eorum exemptio (vtpote notoria) non fuerit allegata.* Habetur etiam prædictis Monumentis. Circa quæ ſupradicta priuilegia, notandum eſt, quod ſi aliquis Ordinarius per cenſuras contra Religioſos, & perſonas Regulares, habentes eiuſmodi priuilegia, ſeu eorum communicationem, procedat, apponendo excommunicationem, ſuſpenſionem, ſiue interdictum, in Eccleſia, aliqua Regulari, quamuis ipſe ignoret exemptionis priuilegium, cenſura eſt ipſo iure nulla, & ſine effectu, & in nullo foro ſeruanda, vt tradit Couar. *in cap. alma Mater, 11. par. §. 7. num. 5.* & Corduba, lib. 3. ſui quæſtionarij magni, quæſt. 43. & Pater Frater Emmanuel Rodrigiez, 2. tom. quæſtionum Regularium, quæſt. 59. art. 5. cuius rationem reddit, nam Religioſorum exemptio eſt, iam omni populo notoria, atque etiam Ordinarijs, vt habetur in iure, *in cap. ex parte, el ſecundo, de priuileg.* quod maxime verum habet in Fratribus Mendicantibus, quorum exemptio ab Ordinarijs, ita eſt publica, & notoria, vt neque teneantur ipſam allegare. Sed hac de re Ricardus, in 4. diſt. 18. loquendo dicit, quod Ordinarius non poteſt excommunicare Regulares, ſi ante ſententiam, in ſuam defenſionem allegauerint exemptionis priuilegium, ſintq. parati ipſam oſtendere; ſi vero illud non allegauerint, nihilominus etiam excommunicatio non valet, ſi ipſum priuilegium eſt iam publicatum. ſi vero non ſit publicatum, etiam excommunicatio non valet, ſi ipſum priuilegium ſit notum Iudici, argumento cuiuſdam Decretalis, *cap. ſi duobus de appellat. iuncta Gloſſa*. Si autem non eſt Iudici notum, nec priuilegiatus fuit in longo libertatis tenore, tunc ſententia tenet, argumento eiuſdem Decretalis, quod intelligit Sylueſter, *verb. exceptio, num. 9.* niſi in priuilegio eſſet clauſula irritans, quia tunc non valeret ſententia. Si vero priuilegiatus alleget priuilegium, non publicatum, neque Iudici notum, nec fuit in longo libertatis tenore, & Iudici petenti, priuilegium ſibi oſtendi, & nō vult illud oſtendere, neque clauſulam continentem ſuam libertatem, tenebit excommunicatio, ſi de facto feratur contra eum, iuxta quamdam aliam Decretalem, *in cap. cum perſona, de priuileg. lib. 6.* neque per oſtenſionem priuilegij poſtmodum factam, cenſebitur excommunicationem fuiſſe nullam, vel eſſe reuocandam. Quod eſt maxime notandum, atque memoriæ commendandum.

Mon. Ord. 1. imp. fol. 60. & 2. f. 144. conc. 347. refertur in comp. verb. exemptio, §. 23. & 24.

Mon. Ord. 1. imp. fol. 94. & 2. f. 183. conc. 444 & habetur in comp. ibi ſup. §. 24.

Nota, quod excommunicatio lata ab Epiſcopis, in Religioſos notorie exēptos eſt ipſo iure nulla.

Nota qualiter ſe habere debeant Regulares exempti in oſtenſione ſuæ exemptionis.

Secun-

Secunda Conclusio.

Religiosi & Regulares, excommunicari non possunt, nisi nominatim exprimantur. Probatur hæc Conclusio ex priuilegio, & concess. Nicolai V. cuius fit mentio, in Compendio Societatis Iesu, *titulo, excommunicatio, §. 3.* qui quidem Pontifex, *voluit Fratres ligari aliqua censura excommunicationis, suspensionis, aut interdicti cuius, vel hominis, nisi eorum nominatim fiat mentio.* Neque sufficit, quod dicatur in sententia generaliter, vt perinde valeat, ac si essent expresse nominati, nam contrarium est omnino declaratum, atque determinatum, & habetur hæc summi Pontificis declaratio, in Ceremoniali, seu Pontificali in Bibliotheca Vaticana, vt refertur in dicto Compendio, quod quidem priuilegium est maxime notandum, etenim si aliquæ Paulinæ ab aliquo Legato (etiam à Latere) contra Fratres publicarentur, excommunicationis pœnam continentes, minime censuræ ibidem appositæ, Religiosos prædictos comprehendent, iuxta supradicta, nisi de eisdem in eis specialis, atque expressa mentio fiat.

Religiosi, & Regulares excommunicari nó possunt, nisi nominatim exprimantur.

Nota hoc valde.

Tertia Conclusio.

Milites, & personæ Ordinum Militarium, D. Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ, & S. Ioannis Baptistæ, non etiam possunt ab Ordinarijs excommunicari, aut interdici. Hæc Conclusio, satis constat ex innumeris dictarum Religionum priuilegijs, quæ propterea in præsentiarum referre breuitatis causa omitto. Solummodo dico breuiter, quod ob quãcumque causam excommunicatio feratur, contra priuilegiatum, seu habentem exemptionis priuilegium, erit omnino nulla, cum deficiat in tali casu Ordinario contra exemptos iurisdictio, ad quam pertinet potestas ligandi, atque apponendi censuras, atque vt dicitur in iure, sententia à non suo Iudice lata nulla est. Sed aduerto, quod quamuis supradicti Milites, professi Ordinum Militarium, ab Ordinarijs excommunicari non possint, vt singulares personæ, si tamen ipsi induant personam publicam, habeantq. officia publica, vt si sint Correctores ciuitatum, atque in aliquo delinquant, seu Episcoporum iurisdictionem perturbent, iuxta tenorem sacrorum Canonum (vt si Clericos, & Presbyteros, conijciant in carcerem) in tali casu & similibus, locorum Ordinarij, possunt procedere contra eos, vt contra personas publicas, declarando eos esse excommunicatos à Canone, & interdicendo ipsos, atque apponendo cessationem à diuinis, propter eorum insulta, & etiam ipsos excommunicare, casu quo ratione delicti ab eisdem commissi, nulla in Iure habeatur excommunicatio; nam priuilegia ipsis concessa, ne scilicet possint excommunicari, atque interdici, intelligi debent, de ipsis, vt sunt Milites, & singulares personæ, professæ dictorum Ordinum Militarium, non autem, vt sunt personæ publicæ, Rectores, siue Correctores, & Magistratus, sic enim deficeret in eis gladius Ecclesiasticus, & Episcoporum mucro in Ecclesia, pro huiusmodi casibus constitutus, nec possent Ordinarij ab eorum vexationibus se liberare, quod minime est credendum voluisse, siue intendisse summos Pontifices, prædicta priuilegia concedentes. Quod etiam probatur à simili, ex definitione Cælestini III. idipsum decernentis, & respondentis, in alio simili casu, in quadam Decretali, quæ incipit *Cum Capella, de priuilegio.*

Milites, & personæ Ordinum Militarium D. Iacobi, Calatrauæ, & Alcãtaræ, & S. Ioannis, excommunicari non possunt ab Ordinarijs, neque interdici.

Quamuis Milites Ordinum Militarij, excommunicari non possint, vt singulares personæ, bene tamen si personã communem induant, vt si sũt, ciuitatum Correctores, & similia officia habeant.

ARTICVLVS XII.

Quænam de nouo ſtatuerit, atque determinauerit Concilium Tridentinum, circa ferendam ſententiam excommunicationis?

Huic Articulo reſpondetur, per ſequentes Concluſiones.

Prima Concluſio.

Excommunicatio non eſt ferenda, ſine magna cauſa.

QVamuis excommunicationis gladius, neruus ſit Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ad continendos in officio populos valde ſalutaris, ſobrie tamen, magnaq. circumſpectione exercendus eſt, cum experientia doceat, ſi temere, aut leuibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quam formidari, & perniciem potius parare, quam ſalutem. Hæc Concluſio, atque ſententia, eſt expreſſa ſupradicti Concilij Tridentini, *ſeſſ. 25. cap. 3. de reformatione*, vbi proſequendo etiam dicitur: *Quod excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmiſſis, ad finem reuelationis (vt aiunt) aut pro deperditis, ſeu ſubtractis rebus ferri ſolent, à nemine prorſus præterquam ab Epiſcopo decernantur, & tunc non alias quam ex re non vulgari, cauſaq. diligenter, ac magna maturitate per Epiſcopum examinata, qua eius animum moueat, neque ad eas concedendas cuiuſuis ſecularis etiam Magiſtratus, auctoritate adducatur, ſed totum hoc in eius arbitrio, & conſcientia ſit poſitum, quando ipſi pro re, loco, perſona, aut tempore, eas decernendas eſſe iudicauerint.* Ad cuius quidem Decreti obſeruantiam in noſtris Conſtitutionibus generalibus Toletanis, dicuntur plura, ſed inter alia, quod cum prædictum Concilium dicat, excommunicationes latas ad finem reuelationis, aut pro deperditis, ſeu ſubtractis rebus, à ſolis Epiſcopis imponi debere: *Præcipitur, vt Guardiani, cum non habeant iuriſdictionem Epiſcopalem, non poſſint excõmunicare in tribus ſupradictis caſibus, videlicet ad finem reuelationis in iudicio, & pro deperditis, aut pro ſubtractis rebus, nam in his tribus caſibus, ad maiores noſtræ Religionis Prælatos ſolum, iuriſdictionem Epiſcopalem habentes, pertinet excommunicationem inferre.* Additur tamen, quod non propterea liceat cuicumque Fratri, excommunicationem Guardianorum contemnere, aut non formidare, ſub prætextu, quod contenta in hac Conſtitutione non ſint obſeruata, cum non ad ſubditos, ſed ad Prælatos, hæc cognitio pertineat. Habentur in dictis Conſtitutionibus, vbi ſupra.

Conc. gener. Toled. cap. 6. de cõceſſio delinquen. §. de pœnis excommunicationis.

In quibus caſibus Guardiani non poſſunt excommunicare.

Secunda Concluſio.

In caſibus iudicialibus, mandatur omnibus Eccleſiaſticis iudicibus, cuiuſcumque dignitatis exiſtant, vt quandocumque executio realis, vel perſonalis in qualibet parte iudicij, propria auctoritate, ab ipſis fieri poterit, abſtineant ſe, tam in procedendo, quam in definiendo à cenſuris Eccleſiaſticis, ſeu interdicto. Hæc Concluſio, habetur etiam expreſſa in dicto Concilio Tridentino, vbi ſupra, ſed additur: *Quod liceat eis, ſi expedire videbitur, in cauſis ciuilibus, ad forum Eccleſiaſticum, quomodolibet pertinentibus contra quoſcumque etiam laycos, per multas, pecuniarias, quæ locis pijs, ibi exiſtentibus eo ipſo, quod exacta fuerint, aſſignantur, ſeu captionem pignorum, perſonarumq. diſtrictionem per ſuos proprios, aut alienos executores faciendam, ſine etiam per priuationem beneficiorum, aliaq. iuris remedia procedere, & cauſas definire. Quod ſi executio realis, vel perſonalis aduerſus reos hac ratione*

In cauſis iudicialibus, ſi excommunicatio realis, vel perſonalis fieri poteſt, abſtinendum eſt à cenſuris.

fieri

fieri non poterit, stq. erga Iudicem contumacia, tunc eos etiam anathematis mucrone, arbitrio suo præter alias pœnas, ferire poterunt. Hæc Concilium, vbi supra.

Tertia Conclusio.

In causis quoque criminalibus, vbi exequutio realis, vel personalis, vt supra fieri poterit, à censuris est abstinendum. Habetur hæc Conclusio etiam vbi supra, & additur, *quod si dicta exequutioni facile locus esse non possit, tunc licebit iudici spirituali gladio in delinquentes vti, si tamen delicti qualitas, præcedente saltem bina monitione, etiam per edictum, id postulet,* & dicitur etiam ibi, *quod nefas sit seculari cuilibet Magistratui, prohibere Ecclesiastico Iudici, ne quem excommunicet, aut mandare, vt latam excommunicationem reuocet, sub prætextu quod contenta in præsenti decreto non sint obseruata, cum non ad seculares, sed ad Ecclesiasticos hæc cognitio pertineat.* Quæ omnia sunt quammaxime aduertenda, & notanda.

In causis criminalibus, etiã abstinendũ est à censuris, quãdo exequutio realis, aut personalis fieri potest.

Quarta Conclusio.

Excommunicatus quicumque, si post legitimas monitiones non resipuerit, non solum ad sacra, & communionem fidelium, ac familiaritatem non recipiatur, sed si obdurato animo, censuris annexus, in illis per annum inforduerit, etiam contra eum tamquam de hæresi suspectum possit procedi. Hæc etiam Concilium Trid. vbi supra. Ex quibus omnibus tria præcipue notanda eliciuntur. Primo quod solus Episcopus, aut Episcopalem iurisdictionem habens, afferre potest excommunicationes generales in casibus supradictis. Secundo, quod in causis ciuilibus nullus Iudex debet vti excommunicatione, nisi in subsidium aliorum Iuris remediorum, neque in criminalibus, nisi cum exequutio personalis, vel realis fuerit valde difficilis. Tertio quod inforderens in excommunicatione per annum, habetur de hæresi suspectus. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

Inforderens in excommunicatione per annũ habetur de fide suspectus.

Notanda specialiter circa supradicta.

ARTICVLVS XIII.

In quibusnam casibus, excommunicationis sententia censetur non solum iniusta, verum etiam nulla, & an dicta excommunicatio nulla, aliquem operetur effectum?

HAc de re latissime agit Mag. Soto in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 3. & Nauar. in suo Manuali, cap. 27. num. 4. De quorum omnium resolutione, sequentes statuo Conclusiones.

Prima Conclusio.

EXcommunicationis sententia, est non tolum iniusta, verum etiam nulla, in multis casibus, qui tamen omnes ad quinque reducuntur. Primus est ex parte ipsius excommunicantis, quando is qui excommunicat, non est iudex excommunicati, *per cap. nullus, de sent.* aut non est toleratus, qualis est excommunicatus, suspensus à iurisdictione, aut interdictus, & vt talis denunciatus, vel si est Iudex delegatus, & excessit fines sui mandati, *per cap. vltimum, de restit. spoliat.* Secundus est ex parte eiusdem excommunicationis, quando fertur excommunicatio contra tenorem priuilegiorũ, *per cap. quanto, de priuil. & cap. 1. §. ex parte, de concess. præben. lib. 6.* Tertius, ex parte

Excommunicationis sententia in quinque casibus est iniusta, & nulla.

te excommunicati, vt quando fertur excommunicatio, post legitimas appellationes, *per cap. tuas, de sententia excommunic. & cap. cum contingat, de officio delegati, & cap. ad præsentiam, de appellat.* Quartus, quando excommunicatio continet intolerabilem errorem, qualem habet illa, quæ datur contra aliquem, eo quod fecit aliquid recte, vt puta, quia dedit eleemosynas pauperi, aut quia non fecit aliquid illicitum, seu impossibile, vel quia fecit aliquid, quod erat alias de se licitum, vt si Iudex Ecclesiasticus, in odium priuilegiorum quæ habent Mendicantes, vt sibi possint omnes confiteri, excommunicaret eos, qui accederent ad Eucharistiam, neque essent proprio Parocho, aut Sacerdoti parochiali confessi, *per cap. venerabilibus, §. fin. de sentent. excommuni. lib. 6. & c. qui præsti, 11. q. 3.* Quintus, quando excommunicator, excommunicat eos, qui participant cum excommunicato à se, non nominando eos expresse, trina monitione præuia, cum interuallo aliquot dierum, *per cap. præsenti, cap. statuimus, & cap. constitutionis, de sent. excommun. lib. 6.* Pro cuius casus intelligentia est notandum, quod in prædictis capitul. præcipitur, quod participantes cum excommunicatis, non excommunicentur excommunicatione maiori, ante præuiam monitionem canonicam, & quod excommunicatio aliter lata, non teneat. Circa quod dicit Mag. Soto vbi supra, conclus. 3. in 4. casu, quod eiusmodi excommunicatio in participantes, ferri non potest, aut debet, nisi explicentur sub proprijs & certis nominibus, illi excommunicati, cum quibus participatio prohibetur. Etenim (inquit) si Iudex sic diceret, præcipimus sub censura, aut sententia excommunicationis maioris, vt nemo communicet cum excommunicatis huius ciuitatis, eiusmodi sententia esset nulla, quamuis exprimeret, cum illis qui sunt nominatim excommunicati, aut manifesti percussores Clericorum, quos alias ipsi tenerentur vitare; esset enim hoc confusionem parere, & laqueos timoratis conscientijs injicere, siue obtendere. Sed forma censuræ excommunicationis maioris, de participantibus, debet esse talis, ac poni sub hac forma, vt scilicet, nemo participet cum Petro, aut Paulo excommunicato, aut saltem, Iudex debet nominare eos de officio, seu alia qualitate manifesta, vt dicendo, quod nemo participet cum Prætore; quod in tantum credit esse verum, vt dicat, quod si diceret, nemo participet cum omnibus ministris Iustitiæ, adhuc eiusmodi sententia, videretur esse illicita, quia vix noti esse possunt omnes Ministri iustitiæ. Secus autem esset, si diceret, cum Senatoribus, aut Scribis, casu quo eorum numerus esset certus, idemq. notissimus, ac præterea (inquit) vt talis sententia sit legitima, debet ipsam præcedere canonica admonitio, aliter vero esset nulla, vt sancitur in supradicto *cap. statuimus, de senten. excommun.* Cui quidem doctrinæ consentit etiam Doctor Nauarr. in suo Manuali, vbi supra nu. 4. vbi addit, prædicta omnia intelligenda esse, cum excommunicato à se, hoc est ab eodem Iudice, qui sententiam excommunicationis tulit, nam secus inquit esset, in excommunicatione lata contra participantes, cum excommunicatis ab alio, pro quo citat Petrum *in cap. peruenit, el segundo, de appell.* qui dixit esse id singulare dictum, quod colligitur ex supradicto *cap. præsenti, verbo, à se.* Neque obstat (inquit) quod prædicta capitula videntur, esse derogata consuetudine, cum de more non dentur litteræ contra participantem nominatim, tum quia id in Lusitania passim fit, tum etiam quia in terris, in quibus id non faciunt iudices, subditi etiam non seruant eorum præcepta, & vt illi sunt in possessione ferendi litteras, contra participantes, sine solemnitate prædictorum iurium, ita isti sunt in possessione, non parendi illis, & non habendi se pro excommunicatis excommunicatione maiori,

Nota q participantes cum excommunicatis debent excommunicari nominatim, alias excommunicatio nihil operatur.

Nota hoc valde.

Qualis esse debeat forma excommunicationis, contra participantes.

Nota hoc valde.

maiori, ad effectum se abstinendi à diuinis, & obtinendi absolutionem, à tali excommunicatione maiori, quapropter per id non videtur esse derogatum prædictis capitulis, argumento eorum quæ notantur *in cap. fin. de consuetudine*. Neque etiam obstat (inquit dictus Nauarr.) quod consequeretur, illas litteras superuacaneas esse: quia potest dici, quod prosunt ad effectū perueniendi ad interdictum & brachium seculare, *iuxta cap. 1. cum ei admot. de offic. Ordin.* Non etiam obstat, quod in aliquot regionibus est consuetudo, dandi denunciatoriam contra eos, qui non sunt confessi ante Pascha, excommunicando vicinos participantes cum eis, & quod illa excommunicatio censetur valida, & ligare prædictos vicinos, cum eisdem participantes, nam illa non datur contra participantes cum excommunicatis ab ipso denunciante, sed cum excommunicatis à constitutione Synodali, quo casu denuncians, non excommunicat, sed tantum declarat, *iuxta l. heredes palam, §. sed si notam, ff. de testamentis*. Hæc omnia sunt valde notanda, & multum memoriæ commendanda, atque in supradictis tantum casibus, excommunicationis sententia est non solum iniusta, verum etiam nulla. Sed an hæc aliquem operetur effectum? per sequentes Conclusiones respondetur.

Secunda Conclusio.

Quę operetur effectum, sentẽtia excommunicationis, quæ est iniusta & nulla.

Sententia, quæ aliquo prædictorum modorum, est iniusta & nulla, non alium operatur effectum in foro interiori, neque in exteriori, quam quod obligat excommunicatum ad seruãdam eam, quoad populus sibi persuadeat, aut persuadere debeat nullitatis causas, ad euitandum scandalum. Hæc Conclusio est expressa supradicti D. Nauarr. vbi supra nu. 3. in fine, vbi probat eam ex dictis à se *in cap. cum contingat, de rescriptis, & in cap. penul. de sententi. excomm.* & eamdem sententiam tenet Soto vbi supra, explicando conclusionem secundam, vbi inquit, quod sententia excommunicationis, quæ aliquo prædictorum modorum est nulla, non habet causam, vt timeatur, neque de illa loquitur D. Gregorius, quando dixit, quod sententia pastoris, siue iusta, siue iniusta est timenda, quod & ex ipsius verbis potest colligi; postquam dicit, pastoris sententiam esse timendam, quo quidem dicto, iam præsupponit, quod sententia debet esse pastoris, atque legitimi iudicis, & à contrario, quod illa, quæ nō fuerit pastoris, ac legitimi iudicis, timenda non est, & præterea debet esse sententia, non continens intolerabilem errorem, aut alia, de quibus supra, nam quæ talis est, non potest, aut debet dici sententia, loquendo proprie, atque in rigore. De quibus omnibus videatur Suarez 3. tom. disput. 4. sect. 5. à nu. 1. cum seqq. & disput 18. sect. 3. à nu. etiam 1. cum sequentibus, & Sayrus lib. 1. cap. 16. à nu. 1. & seqq. latissime.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum sententia excommunicationis iniustæ, quæ tamen non est omnino nulla, sed valida, semper aliquem operetur effectum?

PRo huius Articuli intelligentia, atque pleniori resolutione, oportet aduertere, seu potius in memoriam reducere, id quod iam diximus supra art. 2. huius Quæst. Concluſ. 4. nempe, quod excommunicatio iniusta, sed valida, diuiditur in eam, quæ est iniusta ob defectum rectitudinis animi iudicis, aut formæ quæ non est essentialis; & in iniustam, ob defectum causæ iustæ ad excommunicandum, quæ quidem multum inter se differunt, ac de illis

illis magna est lis & controuersia inter Doctores, quemnam operentur effectum? Cui quidem difficultati vt breuiter, atque resolutiue satisfaciam, sequentes statuo Conclusiones.

Prima Conclusio.

Excommunicationis sententia iniusta, ex defectu rectitudinis animi Iudicis, suũ semper sortitur effectum.

EXcommunicationis sententia, quæ nullo alio vitio polluitur, quam corrupta intentione Iudicis, qui non sana mente, sed ex ira, vel odio sententiam profert, valida est, suumq. semper sortitur effectum, quamuis ipse Iudex quoad Deum sit iniquus, atque peccatum committat. Hæc Concluſ. est expressa Mag. Soto in 4. distin. 22. q. 1. art. 3. concluſ. 1. & eamdem tenet Nauarr. in suo Manuali, cap. 27. nu. 3. & probatur hac ratione, nam corruptio illa mentis Iudicis, vbi æquitas iustitiæ seruatur, non tollit etiam æquitatem iustitiæ à sententia, neque facit, quod peccatum proferentis eam, ira, odio, pretio, aut præce, seu intentione quacumque nocendi, iustitiam eiusdem vitiet. hoc certissimum atque constitutissimum est. Sed tamen secundo modo prædicta sententia potest esse iniusta, ex parte ipsius excommunicationis, vel quia causa non fuit iusta, vel quia iuris ordo fuit in eadem prætermissus, de quibus omnibus dicendum est per ordinem. sit modo secunda Conclusio.

Secunda Conclusio.

Sententia excõmunicationis iniustæ ob defectum formæ, quæ nõ est essentialis, suũ semper sortitur effectum.

Nota hoc valde.

Sententia excommunicationis iniustæ, ob defectum formæ, quæ non est essentialis omnino, suum etiam operatur effectum. Pro huius Concluſ. intelligentia, oportet etiam in memoriam reducere, id quod diximus supra, quod quamuis defectus formæ, quæ est essentialis, quamliber sententiam annullet, & faciat ipsam, nullum prorsus habere effectum, sed reddat omnino nullam: attamen defectus formæ, quæ non est essentialis, quamuis faciat esse iniustam, & quod peccet, qui eam tulit, cum tamen id non tam pertineat ad essentiam rei, quam ad solemnitatem iuris, non ita eamdem vitiat, vt reddat illam omnino nullam, & priuet eam suo proprio effectu. Et vt hæc clariora fiant, pono exemplum in illa iuris solemnitate, qua dicitur, vt excommunicationem quamlibet trina admonitio præcedat, aut vna, cum legitimis interuallis, quæ valeat pro tribus, *iuxta cap. sacro, de senten. excommunic.* aut illa, vt eiusmodi sententia non proferatur, nisi in scriptis, *iuxta cap. medicinalis, eodem tit. lib. 6.* In his igitur casibus & similibus, vbi ordo iuris prætermittitur, qui non est essentialis, sed spectat ad solemnitatem eiusdem iuris, excommunicatio lata (quamuis alias iniusta) valida est, suumq. sortitur effectum, & idem est dicendum, quotiescumque error fuerit repertus in causa, non ita magnus, vt sententiam omnino annullet. Hæc Conclusio sic explicata est Magist. Soto, vbi supra concl. 2. vbi inquit, quod qui sic, & absque iustitia in prædictis casibus fuerit excommunicatus, debet humiliter obedire, cuius obedientia ei cedet in meritum, & potest, atque debet absolutionem ab excommunicante petere, & à Superiore implorare; quod si facere contemneret, peccaret proculdubio mortaliter, si nihil duceret in excommunicatione manere, & si esset Clericus & celebraret, maneret irregularis. Nam dicta excommunicatio, quamuis iniusta, non tamen est omnino nulla, cum non contineat intolerabilem errorem. Et ideo quãuis quis suorum aduocatorum consilio, iudicet causam esse iniustam, debet illam timere, quia prædictum operatur effectum, priuandi orationibus & suffragijs Ecclesiæ; atque de ea intelligenda sunt prædicta verba D. Gregorij, quæ referuntur *in cap. 1. 11. q. 4.* vbi inquit, quod *sententia pastoris, sive iusta, sive iniusta est timenda.* Quod maiorem difficultatem habet, est, quidnam sit dicendum,

cendum circa excommunicationis sententiam, iustam quidem ex parte excommunicantis, atque eiusdem excommunicationis in se, quia nempe iuste & secundum formam iuris data est, iniustam vero ex parte ipsius excommunicati, vt cum quis pro falso crimine in iudicium defertur, & reus criminis idoneis testibus etiam comprobatur, ac demum de facto excommunicatur? Quæritur, an eiusmodi sententia, fundata in falsa præsumptione, & cum Iudex illam secundum allegata & probata, contra eiusmodi innocentem pronunciat, totum suum sortiatur effectum; ita vt talis excommunicatus, non solum in foro exteriori, à sacris debeat abstinere, verum etiam & in interiori, communibus suffragijs & orationibus Ecclesiæ sit priuatus? Hæc est grandis difficultas, & de qua magna est lis & controuersia inter Scholasticos Doctores, refertq. Mag. Soto, loco supracit. hac de re multiplices opiniones. Quidam enim tenent, quamcumque excommunicationis sententiam, dummodo à legitimo iudice proferatur, & errorem intolerabilem non contineat, suum habere effectum, etiam quantum ad suffragiorum priuationem. Alij vero è contrario dicunt, quod quamuis huiusmodi excommunicatus, in foro exteriori se debeat habere pro tali, propter rationes supradictas (agendo de excommunicatione nulla) attamen in foro interiori, non priuatur orationibus Ecclesiæ, ac communibus suffragijs. Quæ quidem sententia, quia benignior est, atque sufficientibus rationibus comprobatur, magis placet & arridet, ac pro ea sequentem statuo Concluſ.

Difficultas notabilis.

Doctorum opiniones de hac re.

Tertia Conclusio.

Ille qui certus est se esse innocentem, neque deliquisse in ea re, qua reus esse comprobatur, quamuis legitime à Iudice, secundum allegata, & probata excommunicetur, in rei tamen veritate non erit excommunicatus, nec suffragijs & orationibus communibus Ecclesiæ priuatus. Hanc Conclusionem tenet ex parte supradictus Mag. Soto, vbi supra concluſ. 4. & dicit eam esse Caietani 2. 2. q. 70. ar. 4. ad 2. & Adria. in quodlib. quæst. 6. quam & multis, atque fortissimis rationibus comprobat, constituendo, atque assignando, differentiam & discrimen, inter excommunicationem iniustam per se, & simpliciter, & excommunicationem iniustam per accidens, & dicendo, quod excommunicatio est iniusta per se, quando est iniusta totaliter ex parte causæ, & quando ad eam ferendam nulla omnino interfuit, æqua & iusta causa, sed vel iniqua, aut solummodo præsumpta, vt quando innocens iniuste damnatur, vt contingit in proposito casu. Iniusta vero est per accidens, quando ipsa processit, ex corrupto affectu Iudicis, aut ex odio, vel ira, aut prætermisso iuris ordine, qui non est essentialis & substantialis: inter quas duas excommunicationes, hanc esse dicit differentiam, quod illa, quæ est iniusta per se, idem est ac si esset omnino nulla, nullumq. operatur effectum in foro interiori, nec priuat communibus suffragijs Ecclesiæ, at vero illa, quæ est iniusta per accidens, cum non sit simpliciter iniusta, semper ligat, suumq. operatur effectum. Et præter innumeras alias rationes, quas ibidem ad hanc conclusionem comprobandam, adducit prædictus Mag. Soto, appositissima est, quam adducit de mente D. Thom. 2. 2. q. 60. art. 1. vbi definiens iudicium, inquit, quod est determinatio iusti; nam iniusti (inquit) non est iudicium, & vbi non est æqua lex iusti, non est lex, qua quidem ratione, & iniquæ leges in genere non sunt leges. Ex hoc colligit supradictus Soto, quod supradicta excommunicatio, quæ totaliter est iniusta ex parte causæ, non est excommunicatio, atque adeo quantum est ex natura sui, nec ligat, nec seruanda est. Quod si in contrarium adducatur, dictum D. Greg. quod

Sententia fundata in falsa præsumptione, & quando reus est omnino innocens in foro interiori, nullum operatur effectum.

Nota hoc valde.

quod ſententia paſtoris iuſta, vel iniuſta eſt timenda, reſpondet, eiuſmodi dictum eſſe intelligendum, quando talis ſententia, non continet intolerabilem errorem, ſed eſt aliquale dubium & ambiguitas, an ſit iuſta, vel iniuſta, nam qui certus eſt ſe eſſe innocentem, vt in caſu propoſito, non habet cauſam timendi prædictam excommunicationis ſententiam, cum re vera, ſit omnino nulla. Sed nihilominus (inquit) ratione ſcandali, in foro exteriori eidem obtemperandum eſt, nec ſolum ratione ſcandali, verum etiam ratione obedientiæ, quæ Prælato in foro exteriori debetur, poteſt enim tunc eum eijcere ab Eccleſia, cui ſi reſiſteret, proculdubio peccaret mortaliter, ſed tamen ſi peregre proficiſceretur, vbi non poſſet venire in notitiam Iudicis, neque eorum, qui audierunt ſententiam, poteſt (inquit) ſe tuto, tamquam non excommunicatum gerere. Et idem ipſum dicit Soto, fere eſt de ſententia aliàs iniuſta, quæ non contineat intolerabilem errorem, etenim ſi re vera iudex, nullam habuit iuſtam cauſam excommunicandi, nulla eſt, & in rei veritate eiuſmodi ſententia, neque ligat in conſcientia, aut priuat communibus Eccleſiæ ſuffragijs, ſed quia non incumbit priuato homini iudicare, an ſententia contra ipſum lata iuſta ſit, necne parendum eſt ei, donec procuretur iuris remedium. Hæc ſupradictus Soto, quæ & mihi videntur ſatis iuri conſona, & notatu digniſſima, de quibus omnibus videatur latiſſime Suar. 3. tomo, diſput. 4. ſect. 7. per totam, & Sayrus lib. 1. ſui theſauri, cap. 16. & 17. vbi ad hoc propoſitum dicuntur plura.

ARTICVLVS XV.

Quænam ſint excommunicationes Papales, & ſolummodo ſummo Pontifici reſeruatæ?

QVæſtione præcedenti, Art. 5. agendo de caſibus Papæ, ac ſummo Pontifici reſeruatis, diximus, quod in iure nulli reperiuntur caſus, ſummo Pontifici reſeruati, qui non etiam habeant annexam ſententiam excommunicationis. Quapropter difficultati ibidem propoſitæ, vtcumque cupientes ſatisfacere, egimus de excommunicationibus eidem reſeruatis, quas & diximus in duplici eſſe differentia, quædam enim continentur in Bulla, quæ communiter dicitur Cœnæ Domini; aliæ vero in corpore iuris communis, & tam iſtæ, quam illæ, per ordinem appoſitæ fuerunt ibidem. Sed ne locus iſte intermiſſus, aut forte oblitus videatur, ſupradictorum omnium, quæ dicta ſunt in ſupradicto Articulo in Summa, atque in Compendio, breuem libuit hic quandam facere mentionem, quod fiet per ſeqq. Concluſiones.

Prima Concluſio.

Excommunicationes Bullæ Cœnæ Domini ſunt numero 17.

EXcommunicationes Papæ, ac ſummo Pontifici reſeruatæ, quæ communiter circumferuntur in Bulla Cœnæ Domini, ſunt numero decem & ſeptem, quæ referuntur ad vnguem in ſupradicto Articulo 5. Quæſtionis præcedentis, in prima Concluſione.

Secunda Concluſio.

Excommunicationes iuris cõmunis, ſummo Pont. reſeruatæ, ſunt numero 31.

Excommunicationes ſummo Pont. reſeruatæ, contentæ in corpore iuris communis, ſunt etiam numero 31. Quæ etiam ad vnguem referuntur, vbi ſupra concl. 2. vbi etiam latiſſimam fecimus mentionem, de auctoribus & locis vbi omnes eiuſmodi excommunicationes, explicantur atque declarantur, & qualiter veniant intelligendæ. Et hæc de iſto Art. breuiter dixiſſe ſufficiat.

ARTI-

ARTICVLVS XVI.

Quænam sint excommunicationes, partim Papæ, partim vero Episcopis reseruatæ?

DE hac etiam difficultate latissime egimus in dicta præcedenti Quæst. Art. 6. Conclus. 1. sed vt hic etiam aliquid dicatur, sequentem statuo Conclusionem.

Conclusio.

EXcommunicationes partim Papæ, partim vero Episcopis reseruatæ, sunt tres, aut quinque, secundum aliquos. Hæc Conclusio habetur expressa loco citato, vbi & ad vnguem ponuntur & referuntur excommunicationes prædictæ, & aliqua ipsarum declaratio. Hactenus de isto Articulo.

Excommunicationes partim Papæ, partim Episcopis reseruatæ, sunt tres, & secundum aliquos quinque.

ARTICVLVS XVII.

Quænam sint excommunicationes iuris communis, nulli reseruatæ?

Huic articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

EXcommunicationes iuris communis, nemini reseruatæ, sunt num. 67. Hæc Conclusio est expressa D. Nauarr. in suo Manual. cap. 27. vbi ipsas enumerat, exponit, atque declarat doctissime, à nu. 124. vsque ad 151. exclusiue, quas cum facile esset in præsentiarum referre, sciens, & prudens breuitatis gratia prætermitto, cum non sit in votis aliorum membranas, vt dicitur hinc inde transcribere, & quia communiter excommunicationes prædictæ, tam quæ Papæ sunt reseruatæ, quam aliæ, ponuntur & referuntur à Summistis in hac materia de excommunicatione. Qua de re & specialiter videndus est Sylvest. *verbo, excommunicatio*, 6. 7. 8. & 9. per plures numeros, Sot. & Nauarr. vbi supra, & Suar. 5. tomo, disp. 21. 22. & 23 per plures sectiones, & Sayrus lib. 3. sui thesauri, per totum, vbi ad hoc proposita dicuntur omnia quæ desiderari possunt. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

Excommunicationes iuris cõmunis, nemini reseruatæ sunt num. 67.

ARTICVLVS XVIII.

Quænam sint in iure Canonico excommunicationes, in quas Religiosi incidunt ipso facto?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

MVltæ in Iure Canonico, reperiuntur excommunicationis sententiæ, specialiter latæ, pro Fratribus Mendicantibus, quas incurrunt ipso facto. Hæc Conclusio non aliter potest, aut debet probari, quam adducendo & referendo ipsas, quod fiet per ordinem.

Arque in primis Honorius III. protulit excommunicationis sententiam in Religiosos, de Clausiris ad audiendum leges, vel physicam exeuntes, & infra duos menses ad clausirum non redeuntes. Quam sententiam, vel pœnam

Multæ reperiãtur in iure canonico excommunicationes, ipso facto latę contra Religiosos, & specialiter Mendicãtes.

Contra exeuntes a clauſtris ad audiendas leges, vel phyſicam.

nam voluit ipſo facto incurrere, ac diſtricte præcepit, tam à Diœceſanis & Capitulis ipſorum, quam à cæteris Epiſcopis, in quorum diœceſibus huiuſmodi ſtudent, vt tales excommunicati publice nuncientur. Habetur *in cap. ſuper ſpecula. extrauag Clerici, vel Monachi.*

Contra dimittentes habitū, & accedentes ad ſtudia ſine Superiorum licentia.

Bonifacius VIII. vt periculoſa Religioſis vagandi materia ſubtrahatur, diſtrictius inhibuit, ne de cætero aliquis, quamcumque Religionem tacite, vel expreſſe profeſſus, in ſcholis vel alibi, temere habitum Religionis ſuæ dimittat, nec accedat ad quæuis ſtudia litterarum, niſi à ſuo Prælato, cum conſilio ſui Conuentus, vel maioris partis eiuſdem, ſibi eundi ad ſtudium licentia primitus ſit conceſſa. Si quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis ſententiam voluit incurrere ipſo facto, doctores quoque, ſiue magiſtros, qui Religioſos habitu ſuo dimiſſo, leges, vel phyſicam audientes, ſcienter docere, aut in ſcholis ſuis præſumpſerint retinere, ſimiliter eo ipſo ſunt ſententiæ vinculo innodati. Habetur *in cap. vt periculoſa, ne Clerici, vel Monachi, lib. 6.*

Contra vſurpãtes decimas.

Clemens V. in Concilio Viennenſi, protulit ſententiam excommunicationis, contra Religioſos ſimplices, ſeu ſubditos, non habentes aliquam adminiſtrationem, vel beneficium, qui decimas Eccleſijs debitas, vſurpare præſumunt, niſi poſt requiſitionem deſiſtant, à præmiſſis infra menſem, & damnificatis Eccleſijs emendam infra duos menſes faciant. Habetur *in Clemen. Religioſi, de decimis, & primit.*

Contra inducẽtes ad vouendum, vel iurandum, vt in eorum Eccleſijs eligant ſepulturas.

Idem Clemens, temerarios violatores illius conſtitutionis, quæ Religioſis & Clericis ſecularibus prohibet, ne aliquos ad vouendum, vel fide interpoſita, ſeu aliàs promittendum, inducunt vt ſepulturas apud eorum Eccleſias eligant, vel iam electam, vlterius non mutent, ſententiam excommunicationis (pœna in dicta conſtitutione contenta, in ſuo perdurante robore) incurrere voluit ipſo facto, ab alio quam à Sede Apoſtolica, præterquam in mortis articulo, nullatenus abſoluendos, nullis priuilegijs, aut ſtatutis, cuiuſcumque tenoris exiſtant, in contrarium ſuper his valituris. Habetur *in Clem. cupientes, de pœnis.* Hæc conſtitutio de qua hic fit mentio, eſt etiam Bonifacij VIII. & habetur *in cap. animarum periculis de ſepult. lib 6*

Contra accedentes ad Curias, ſine ſuorũ Prælatorum licentia.

Idem Clemens prohibuit, ne Monachi, aut Regulares Canonici, adminiſtrationem aliquam non habentes, ad Curias Principum, abſque ſpeciali Prælatorum ſuorum licentia ſe conferant, quod ſi vt damnum aliquod inferant ſuis Prælatis, aut Monaſterio ſe conferre præſumpſerit, excommunicationis ſententiam, eos incurrere voluit ipſo facto. Habetur *in Clement. ne in agro, de ſtatu Monachorum.*

Contra armatenentes intra ſepta Monaſterij ſine ſuorũ Prælatorum licentia.

Idem Clemens, Monachos intra ſepta Monaſterij, ſine licentia Abbatum ſuorum arma tenentes, excommunicationis ſententiæ ipſo facto, decreuit ſubiacere. Habetur *in Clem. ne in agro, §. præfatis, de ſtatu Monachor.*

Contra adminiſtrantes ſacramenta Euchariſtiæ, Extremæ Vnctionis, & Matrimonij, ſine licentia Parochorum.

Idem Clemens ſtatuit, quod Religioſi, qui Clericis, aut laicis, ſacramentum Extremæ Vnctionis, vel Euchariſtiæ miniſtrare, vel Matrimonium ſolemnizare, non habita ſuper his parochialis presbyteri licentia, aut quemquam excommunicatum à canone, præterquam in caſibus à iure expreſſis, vel per priuilegia Sedis Apoſtolicæ conceſſis eiſdem, vel à ſententijs per ſtatuta Prouincialia, aut Synodalia promulgatis, ſeu ſi à culpa & pœna abſoluere quemcumque præſumpſerint, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto, à Sede Apoſtolica dumtaxat abſoluendi. Habetur *in in Clement. Religioſi, de priuil.*

Contra retrahentes à deci

Idem Clemens, Religioſos, qui aliqua, vt audientes, à decimarum Eccleſijs debitarum ſolutione retrahant, in ſermonibus ſuis, vel alibi proferre

præſu-

præsumunt, excommunicationis subiacere sententiæ decreuit ipso facto. Habetur *in Clement. cupientes, de pœnis*.

marum solutionibus, in concionibus, seu alibi.

Idem Clemens statuit, quod Religiosi, qui scienter post posuerint confitentibus, conscientiam facere, de soluendis decimis Ecclesijs debitis, ab officio prædicationis tandiu maneant ipso facto suspensi, donec confitentibus ipsis (si hoc ipsum eis dicendi commode facultatem habuerint) conscientiam fecerint, excommunicationis incursuri sententiam ipso facto, si prædicare præsumpserint, prædicta negligentia, vt præmittitur, non purgata. Ad Religiosos tamen Monasteriorum, vel Ecclesiarum decimas percipientes, noluit hoc extendi. Habetur *in dicta Clemen. cupientes, de pœnis*.

Contra consulentes, vt decimæ non soluantur, vel non id præcipiétes in confessionibus suis pœnitentibus.

Idem Clemens circa interdictorum obseruantiam generalium, auctoritate Sedis Apost. aut locorum Ordinariorũ positorũ, districte præcipiendo mandauit, quatenus Religiosi quicumque, tam exempti quam nõ exempti, cuiuscumq; ordinis & conditionis existant, cum primum Cathedralé, vel matricẽ, seu parochialem loci Ecclesiã illa viderint, aut sciuerint obseruare, non obstantibus quibuscumque appellationibus, ante etiam ad eamdem Sedem vel alium, seu alios interiectis, & alijs obiectionibus quibuscumque absque dolo & fraude cũ moderatione, *capitulo alma mater*, inuiolabiliter ea obseruent: alioquin, non seruantes, excommunicationis sententiæ voluit subiacere; quod etiam in interdictis, & in cessationibus à diuinis, indictis per Prouincialium Conciliorum statuta, vel ipsorum auctoritate voluit obseruari. In cessationibus vero generalibus à diuinis, Ciuitatum, Terrarũ, & aliorum locorum, quas aliquando ex consuetudine, vel aliàs Capitula, Collegia, vel Conuentus secularium, aut Regularium Ecclesiarum sibi vendicant, idem voluit intelligi. Habetur *in Clem. ex frequentibus, de sent. excommun.*

Contra non seruantes interdicta, & cessationes à diuinis.

Martinus V. statuit, vt nullus ex professoribus, alicuius ex Ordinibus Mẽdicantium quorumcumque, in aliquem Monasticum Ordinem, tam S. Benedicti, quam Cisiercienfis, Camaldulenfis, Vallis Vmbrosæ, Canonicorum Regularium, S. Augustini. vel aliorum Monasticorum Ordinum (Carthusienfium dumtaxat excepto) possit, aut debeat per quemcumque recipi, vel admitti, virtute alicuius indulti, absque Sedis Apost. licentia speciali, sub excommunicatione latæ sententiæ pœna incurrenda, Papæ reseruata, quam tam recipientes, quam recepti ipso facto incurrant, & secus facta, non teneant ipso iure. Habetur in Extrauag. quæ incipit, *Viam ambitiosa*.

Contra Mendicantes transeũtes ad Ordines Monachales, Carthusia excepta.

Paulus II. protulit sententiam excommunicationis, in eos, qui bona Ecclesiastica quæcumque alienant, vel pactum, per quod ipsorum dominium transfertur, faciunt, etiam in illos, qui ipsa alienata recipiunt, ipsasq. alienationes nullius voluit esse momenti. Habetur *in Extrau. ambitiosa, de rebus Ecclesiæ non alienandis*.

Contra alienãtes res Ecclesiast. bona, vel recipientes ea.

Sixtus IV. statuit, quod excommunicationem incurrant ipso facto, Fratres & Sorores Tertij Ordinis, qui collegialiter viuentes, post factam professionem & emissionem trium votorum essentialium, solemniter in manibus sui Ministri, vel Ministræ, matrimonium contrahunt, seu ante contractum consumant, aut Religionem ipsam dimittunt, ad secularem vitam euntes, & tale matrimonium est nullum, nec possunt absolui, nisi habitu reassumpto, eam professionem collegialiter viuentes obseruent, & à suis Superioribus absolui meruerint. Habetur in Extrauag. quæ incipit, *Ad Christi Vicarij præsidentis*.

Cõtra Fratres & Sorores Tertiarias matrimonium contrahentes post professionẽ emissam.

Idem Sixtus statuit, quod excommunicationẽ incurrant, Fratres Minores, & Prædicatores, recipientes siue admittentes ad priuilegia & immunitates Ordinum suorum, quoscumque laicos vtriusq; sexus, prætextu Tertij Ordinis,

Contra admittentes Tertiarios, vel Tertiarias ad cõmunicationem priuilegiorum, nisi gestauerint habitũ & professionẽ emittant.

nis, seu alterius modi, nisi gestauerint habitum, prædicti Tertij Ordinis solitum, & professionem emiserint solitam, & in aliqua domo, seu Congregatione, dictorum Fratrum vel Sororum, vitam duxerint in communi, non obstantibus quibuscumque litteris Apostolicis, habetur in Bulla, quæ incipit, *Detestanda nullorum ambitio*. Supradictæ omnes excommunicationes referuntur à Collectore priuilegiorum, in Compendio, *verbo, excommunicatio, in fine*, quarum explicatio & declaratio inuenietur apud Nauarr. in suo Manc. cap. 27. inter explicationem aliarum excommunicationum, quæ sunt de iure communi, aut Papæ, summoq. Pontifici reseruatæ, extra Bullam Coenæ Domini, à nu. 75. vsque ad 151. exclusiue, quærantur ibidem.

De alijs excõmunicationibꝰ latis cõtra Religiosos, in Cõci. Trid. alijsq. Summ Pontificum constitutionibus.

Secunda Conclusio.

Præter excommunicationes supradictas, contentas in iure Canonico, atq; communi, ipso facto contra Religiosos, sunt & aliæ appositæ in Conc. Trid. & in aliquibus Extrauagantibus, atque Constitutionibus Pontificalibus impressis, ac fide dignis, & sunt eæ, quæ sequuntur.

Contra recipiẽtes aliquid à Nouitijs, dum sunt in probatione.

In primis excommunicantur in Concilio Triden. Religiosi & Religiosæ, qui recipiunt aliquid à Nouitijs, dum sunt in probatione, vel à parentibus propinquis, & curatoribus suis, excepto victu, atque vestitu. Habetur in supradicto Concilio *sess. 25. de regu. cap. 16.*

Cõtra introducentes mulieres in Monast. virorum.

Item Pius V. & Gregor. XIII. apposuerunt excommunicationem ipso facto, ac summo Pontifici reseruatam, contra Prælatos & Religiosos introducentes & admittentes mulieres in Monasteria virorum, prout continetur in proprijs Extrau. quarum prima quæ est Pij V. incipit *Regularium personarum* altera vero quæ est Gregor. XIII. incipit *Vbi gratia & indulta.*

Cõtra introducentes, vel admittẽtes viros in Monast. Monialium.

Item supradictus Gregorius XIII. apposuit excommunicationis sententiam, contra Prælatos & Prælatas, Religiosos & Religiosas introducentes, & admittentes viros, aut mulieres intra Monasteria Monialium quarumcumque, prout continetur in sua Bulla, quæ incipit, *Vbi gratia, & indulta.*

Contra Moniales exeuntes à suis Monasterijs, nisi in tribus casibus exceptis.

Item suprad. Pius V. apposuit etiam excommunicationis sententiam, ipso facto, contra omnes Abbatissas, atque Moniales exeuntes à suis Monasterijs, quacumque de causa etiam infirmitatis, *excepta magni incendij, vel agritudinis, lepra, vel epidimiæ*, probatæ litteris Superioris & Episcopi, prout constat ex ipsius Extrau. siue Motu proprio, qui incipit, *Decori & honestati.*

Supradictæ excommunicationes, impositæ ipso facto, contra Religiosos explicantur & declarantur in hoc Manuali semper à nobis, dum sese obtulit occasio, libuit tamen, hic eas breuiter, atque in Compendio in præsentiarum apponere, vt præ manibus à Religiosis omnibus habeantur, faciliusq. memoriæ commendentur.

ARTICVLVS XIX.

Quinam possint à supradictis omnibus excommunicationibus absoluere?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Ab excommunicatione minori

AB Excommunicatione minori, quilibet Sacerdos Parochialis, iurisdictionem habens, absoluendi à peccatis mortalibus, potest absoluere.

Hæc

Hæc Conclusio iam iterum apposita est supra in Art. 4. sed libuit hic etiam iterum transcribere, vt omnia habeantur per ordinem. Tenet illam expresse Mag. Soto in 4. sent. dist. 22. q. 2. art. 3. 1. concl. & Nauar. in suo Man. cap. 27. nu. 25. & nu. 39. vbi & probat eam *ex cap. nuper, de sentent. excomm.* & idipsum tenet in eodem Manual. cap. 4. nu. 1. & *in cap. placuit, de pœnit. dist. 6.* & nu. 25.

nori, quilibet Sacerdos iurisdictionem habens, absoluendi ab alijs peccatis potest absoluere.

Secunda Conclusio.

Ab excommunicatione maiori, lata ab homine, siue à Iudice, ipse solus potest absoluere, aut successor Superior, siue delegatus. Hanc Conclusionem tenet expresse Mag. Soto loco supracitato, concluſ. 2. & Nauarr. in suo Manuali, cap. 27. nu. 40. & probat eam *ex cap. pastoralis, §. præterea, de offic. delegati*, potestq. alijs multis iuribus comprobari, quæ & breuitatis gratia omitto, cum ad eamdem probandam, superq. satis sit, commune ac vulgare dictum, nempe, *quod cuius est ligare, eiusdem etiam est absoluere*, quod intelligendum est de potestate ordinaria, nam aliàs bene potest aliqua excommunicationis sententia, lata esse à iudice inferiori, & nihilominus, quod ipsius absolutio sit Papæ reseruata, vt est illa de incendiarijs, quæ habetur *in cap. tua nos, de sent. excommun.* in qua, vt bene notat Caiet. *verbo, excommunicatio, cap. 22.* Summus Pontifex non illic fert excommunicationis sententiam, in incendiarios, sed inquit quod si fuerint per Ecclesiæ sententiam, nempe ab Episcopo, seu ab alio, ad id auctoritatem habente, excommunicati & publicati, non possunt ab eisdem absolui, post denunciationem, sed debent remitti ad Sedem Apostolicam pro beneficio absolutionis, vt iustam illi cautionem præstent, sicuti & Clericorum percussores. Præterea delegatus Papæ, qui excommunicare potest intra vnum annum, post sententiam diffinitiuam, eoque transacto, ab eadem non potest absoluere, *iuxta cap. quærenti, de officio delegati*, vbi hoc tenet singulariter Panorm. qui & dicit id etiam esse intelligendum, de quolibet alio delegato, facultatem tantum habente exequendi suam sententiam. Item & iudex excommunicans, qui postea excommunicatur & ipse, excommunicatione maiori, absoluere non potest à sua priori excommunicatione, si est denunciatus, *per cap. audimus, 24. q. 1.* Item & excommunicatio, quæ pronunciata est ab inferiori, sed post modum confirmata est à Papa, ex certa scientia, absolui non potest ab eo, qui eam tulit, secundum Ioann. Andream communiter receptum *in cap. ex frequentibus, de instit.* Videatur hac de re Nauar. & Soto vbi supra. Solummodo aduerto, quod si excommunicatio lata fuerit, ab homine generaliter, ab ipsa absoluere potest, etiam quicumque potest ab excommunicatione lata à Iure, de qua statim dicemus, vt late probat supradictus Nau. vbi supra, nu. 44. citando ad id plures DD. *in cap. grauè, de prebendis*, vbi etiam ipse hoc expresse tenet.

Ab excommunicatione maiori, lata ab homine, siue Iudice, solus ipse potest absoluere, aut Superior, siue delegatus.

Nota hoc valde.

Tertia Conclusio.

Ab excommunicatione maiori lata à iure, & nulli reseruata, absoluere potest proprius Prælatus sibi subditum, cuiuscumque generis illa sit, siue sit lata, & appositа per Concilium, aut specialiter per quemcunque summum Pontificem. Hanc Concluſ. tenet expresse Mag. Soto vbi supra concl. 3. & Nauar. etiam vbi supra nu. 39. & probat eam *ex cap. nuper, de sent. excomm.* & inquit, quod per proprium Prælatum intelligitur, non solum Papa, aut Episcopus, & Capitulum Sede vacante, verum etiam quilibet alius Prælatus exemptus, Ecclesiæ cuiuscũque Regularis siue secularis, ex his qui habere dicuntur iurisdictionem Episcopalem, vel quasi Episcopalem, secun-

Ab excommunicatione maiori lata à iure, & nulli reseruata, quilibet Prælatus absoluere potest sibi subditum.

dum gloſſam communiter receptam, *in Clem. 1. de reb. Eccl. non alien.* & etiam quilibet alius Prælatus non exemptus, iuriſdictioné habens in foro exteriori, & etiã Parochus, atque Sacerdos ſimplex, qui poteſt abſoluere à peccatis mortalibus. Quã dicit eſſe communem ſententiam Innoc. & Hoſt. *in d. c. nuper*, & omnium Theologorum in 4 d. 18. atque etiam Summiſtarum, quos late citat Sylueſt. *verb. excommunicatio*, 1. *notab.* 2. Et probat prædictam Concluſ. Soto ratione manifeſta, nam excommunicatio eſt cenſura, quæ à iure imponitur ratione peccati, atque ratione illius incurritur: ergo quantũ eſt ex ratione & natura ipſius excommunicationis, quicumque auctoritatem & iuriſdictionem habet, abſoluendi ab illo peccato, habet etiam illã, abſoluendi ab illa excommunicatione, ſalutari pœnitentia impoſita, cum vt ſupponitur, nulli ſit reſeruata, nam iure diuino, nihil eſt reſeruatum, niſi reſeruetur de nouo, nempe à Papa, ſeu Epiſcopo, aut alio Prælato. Et confirmatur, nam ſi excõmunicatio quælibet, propterea quod lata eſt à iure, Concilio, ſiue Papa, eidem ſtatim eſſet reſeruata, non opus eſſet, vt ipſi in quibuſdam excommunicationibus dicerẽt, atque exprimerẽt, quarum abſolutiones nobis reſeruamus, ſeu quod pro beneficio abſolutionis, ad Sedem Apoſtolicam recurratur: cum igitur per huiuſmodi clauſulas, ſummus Pontifex excommunicationes aliquas, reſeruare ſibi conſueſcat, ſignum igitur eſt, quod vbi id non facit, iure diuino, atque humano ordinario, excommunicationis cuiuſcumque latæ à iure, abſque reſeruatione, abſolutio ad proprium Prælatum pertineat: proprij autem Prælati nomine, intelligendi ſunt omnes ſupradicti.

Nota hoc valde.

Quarta Concluſio.

Ab excommunicationibus Papæ, ſeu Epiſcopis, aut Prælatis Regularibus ſpecialiter reſeruatis, ipſi dumtaxat poſſunt abſoluere, non vero alij, niſi ex priuilegio, aut ex ſpeciali, aut particulari commiſſione. Hæc Concl. compertiſſima eſt apud omnes, & in excommunicationibus Bullæ Cœnæ Domini, in fine, appoſita eſt ſpecialis pœna, contra abſoluentes à cenſuris, atque excommunicationibus ibidem appoſitis, id quod & fieri conſueuit in aliis excommunicationibus. Sed quamuis hoc non fiat, eiuſmodi excommunicationis reſeruatæ abſolutio, ſine auctoritate & facultate facta, non tenet, nam erit ſicut ſententia lata à nõ ſuo iudice, quę nulla eſt. Certumq. eſt in iure, quod ſi excommunicatio eſt reſeruata, ſecluſo priuilegio, is, cui reſeruatur, ab eadẽ debet abſoluere, non vero alius omnino. De quibus omnibus ad hanc materiam ſpectantibus, videatur Suar. 5. tom. diſput. 7 ſect. 2 cum ſeqq. agendo de cenſuris in communi, & diſp. 19. agendo de excommunicatione. Sayrus lib. 2. ſui theſauri, cap. 19. 20. & 21.

Ab excommunicatione, Papæ, ſiue Epiſcopi, vel Prælatis Regularibus reſeruatis ipſi dumtaxat poſſunt abſoluere, non vero alij, niſi ex priuilegio, aut particulari, ſiue ſpeciali cõmiſſione.

Quinta Concluſio.

Multa erant olim ſpecialia priuilegia, quibus Religioſi, & Regulares, & maxime Mendicantes, & quicumque priuilegium habentes communicationis, abſoluere poterant, non ſolum alios Fratres, ſibiq. ſubditos, verum etiam & ſeculares quoſcumque, ab excommunicationibus ſummo Pontifici, & Epiſcopis reſeruatis, ſed iam hæc reuocata, & moderata ſunt per Clem. VIII. Circa hanc Concl. nihil de nouo dicendum occurrit, nam de ea & ijs quæ ad eiuſdem materiam ſpectant, longiſſimum fecimus ſermonẽ ſup. q. 7. art. 2. 3. & 4. agendo de auctoritate, & poteſtate Generalis Miniſtri, ad abſoluendum ſibi ſubditos ab hæreſis occulto crimine. & q. 9. ar. 10. agendo etiam de auctoritate & poteſtate ipſius, ad abſoluendũ eoſdẽ à cæſibus ſpecialiter ſummo Pont. reſeruatis, etiam contentis in Bulla Cœnæ Dñi, niſi vt prædictũ eſt,

Multa erãt olim priuil. ad abſoluendũ ab excommunicationibus etiam Papæ & Epiſcopis reſeruatis, ſed iam hæc reuocata & moderata ſunt p Clem. VIII.

est, fuissent hęc postmodũ per Clem. VIII. reuocata & moderata, atque ab interdicto & cessatione à diuinis, & q. 33. art. 7. agendo in communi de auctoritate Prælatorum, ad absoluendum sibi subditos, à quibuscumque peccatis, excommunicationibus, pœnis, atque censuris, & in præced. Tom. Quæst 46. per plures Artt. latissime egimus, de eiusmodi priuilegijs, quæ prædicti Regulares & Religiosi, habebant olim ad absoluendum seculares quoscumque, ab omnibus casibus, excommunicationibus, & censuris summo Pontifici, atque Episcopis reseruatis, vbi poterunt supradicta omnia latissime videri. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS XX.

Quænam sint obseruanda necessario, in absolutione ab excommunicatione maiori, facta virtute priuilegiorum, seu aliter?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

SI excommunicatio fuerit lata ab homine, & qui excommunicat, non est Sacerdos, non potest ipse excommunicatum sacramentaliter absoluere, bene tamen extra sacramentaliter, etiam in foro conscientiæ, & nec solũ in foro exteriori. Hanc Concl. tenet expresse Nau. in suo Man. c. 27. n. 41. cuius quidem prima pars, de se est clara & manifesta, certissimum etenim est, quod qui non est sacro sacerdotali ordine insignitus, nec proinde claues habet Ecclesiæ, neq; facultatẽ ligandi, atque absoluendi in Pœnitentiæ sacramento, neminem potest sacramentaliter absoluere. Sed secunda pars, nẽpe, quod extra sacramentum possit Prælatus, siue Iudex, qui non est Sacerdos, a se excõmunicatum absoluere, etiam in foro conscientiæ, & non solum in foro exteriori, quamuis sola tonsura prima sit initiatus, probatur à præd. Nau. ex auctoritate atque sententia D. Tho. in 4. sent. d. 18. art. 4. & S. Antonin. 3 p. tit. 24 c. 77. & ex Summa Tabien. *verbo, absolutio ab excommunicatione*, & dicit, quod contrarium tenentes, intelligendi, atq; interpretandi sunt, de absolutione excommunicationis, coniuncta cum peccatorum absolutione, nam de absolutione ab excommunicatione sola, etiamsi Iudex non sit plus quã prima tonsura initiatus, absoluere (inquit) potest, etiam quoad conscientiæ forum. Addit tamen fore commodius, vt idipsum alicui committat presbytero, quãuis vt ibidem dicit, non hoc etiam aliquo inconuenienti vacet, nam multi ignorantes, quærere omittunt à suis Parochis absolutionem, existimantes remissionem præfatam iudicis fuisse vere absolutionem. Et præterea, quia pauci sunt, qui probare possint suam absolutionem, ab excommunicatione factam à Parocho, per prædictam commissionem, cum ille excommunicatum absoluat secreto, ac sine Notario & testibus. Ad quæ vitanda inconuenientia, tradit ibidem, prædictus Nau. seruandam regulam, atque absolutionis formam, vt constare, iure possit post modum, de absolutione prædicta in foro exteriori.

Si excommunicatio fuerit lata ab homine, & qui excommunicat, non est Sacerdos, non potest ipse excommunicatum sacramentaliter absoluere, bene tamẽ extra sacramentaliter, etiam in foro conscientiæ, & nec solũ in foro exteriori.

Qui iurisdictionem habet delegatã a Principe, vel ratione alicuius priuilegij perpetui, seu officij, aut suæ dignitatis ad absoluendum, bene ipsam delegare potest.

Secunda Conclusio.

Quicumque possunt ab excommunicatione absoluere, virtute subdelegatæ iurisdictionis à Principe, aut concessæ, in priuilegium perpetuũ, ratione alicuius dignitatis, seu officij, aut alterius cuiuscumque ordinariæ potestatis, bene possunt hoc ipsum alijs committere, atque subdelegare. Hanc etiam Conclus. tenet expresse suprad. Nau. vbi sup. n. 41. & probat eam ex gl. communiter

muniter, recepta in cap. fin. de off. Ord. quæ conciliat dictum capitulum, cum. fin. §. fin. de offi. deleg. dicens aliud procedere, in illis quibus solummodo, simplex ministerium absolutionis concèditur, sine alia quacumque iurisdictione, secus tamen est in proposito. Vnde resolutius dicit prædictus Nau. quod simplex ministerium, absoluendi ab excommunicatione, potest delegari, etiam à delegato Ordinarij, & à subdelegato delegati Papæ, quamuis non possint ipsi delegare suas iurisdictiones, quarum ratione id ipsum illis competit, neque etiam aliquam articulum iurisdictionalem, *per cap. super quibus, §. quem vero, cum seqq. de offic. deleg.* vbi hoc omnes tenent communiter DD.

Tertia Conclusio.

Excommunicati à iure, vel ab homine, qui ob grauem morbum, seu ob aliud iustum impedimentum faciunt se absoluere, ab eo qui sine illo nequa quam posset, quam citius commode poterunt, ac cessante impedimento prædicto, tenentur se præsentare coram eis, qui iure ipsos poterant absoluere, alioquin recident in eandem excommunicationem. Hæc Concluſ. habetur expressa *in cap. eos, de sent. excomm. lib. 6.* & de ea videndus est Nau. vbi supra, n. 46. vbi dicit, idipsum esse intelligendum de illis, quos absoluunt Legati. Sedis Apostolicæ, cum onere se præsentandi suis Ordinarijs, aut quibuslibet alijs, ad suscipiendam pœnitentiam, seu debitè satisfaciendum ei, quem iniuria aliqua affecerunt. Sed non (inquit) tenentur regulariter se præsentare personaliter, sed sat est ad id mittere procuratorem idoneum, secundum Caiet. in summa, *verbo, excommunicatio, cap. 69.* Ad quem autem spectet determinare tempus, intra quod absolutus ab excommunicatione se debeat coram Prælato præsentare, saltem quoad forum conscientiæ? non vacat per temporis angustias, in præsentiarum dicere, aut tractare: Caiet. inquit, quod ad ipsum absolutum, alij vero ad prædictum Prælatum, ego dico, quod horum vtrumque sustineri valet.

Excommunicatus à iure, vel ab homine, qui ob morbū grauem, seu ob aliud iustum impedimentū, sine auctoritate absoluitur, cessante eiusmodi impedimento, tenetur se Prælato statim præsentare.

Quarta Conclusio.

Omnia iura, atque priuilegia, quæ iubent ante absolutionem, satisfactionē esse faciendam, intelligenda sunt ea lege, vt excōmunicatus congrue, ac cōmode possit satisfacere, alias enim si non potest, satis erit, quod ipse præstet cautionem. Hæc Concl. habetur expressa *in gl. penult. Clem. 1. §. verum, de hæreticis*, vbi & hoc tenent communiter omnes DD. quamuis non desint, qui asserant, satisfactionem realiter procedere debere, quotiescumque pœnitens absoluitur virtute alicuius priuilegij, hoc ipsum præcipientis, nec sufficere, quod ipse alleget se non posse realiter satisfacere, sed contrarium tenetur magis communiter, & nouissime tenent hanc sententiam Medin. in sua summa 2. p. §. 12. & Ledesma in 2. p. sui quarti, q. 16. ar. 1. dub. vlt. & P. F. Emmanuel Rodrig. in explicatione suæ Bulæ, §. 9. n. 52. & 53. & suprad. Nau. constanter tenet, prædictam cautionem sufficere in Man. cap. 27. n. 47. dicit. eam suo iudicio sufficientem esse, si fiat cum aliquo pignore, aut fideiussore, si eiusmodi præstari potest, sin minus inquit, sat erit quod præstet cautionem, saltem iuratoriam, siquidem ad impossibile nemo tenetur, *iuxta l. impossibilium, ff. de reg. iuris.* Quinuero addit, quod ille, qui potest satisfacere, sed non commode, nisi notabiliter, vilius vendendo bona sua, si eiusmodi satisfactio differri potest, absque aliquo magno damno alieno, non tenetur ad aliud, quam ad dandam prædictam cautionem sufficientem, de eo quod satisfaciet, primo quoque tempore potuerit, quod idem tenet, multisq. rationibus comprobat in dicto Man. cap. 27. nu. 56. & 57.

Omnia iura, quæ dicunt, satisfactionē debere præcedere absolutionē intelligenda sunt, dummodo id commode fieri possit, alias non sufficit præstare cautionem.

Quomodo cautio sit præstanda ante absolutionem.

ARTI-

ARTICVLVS XXI.

Vtrum absolutio ab excommunicatione, virtute Bullæ Cruciatæ, seu aliorum priuilegiorum, extra sacramentum fieri possit?

ET ratio dubitandi est, quia cõmuniter in prædicta Bulla, alijsq. priuilegijs, apponi solet clausula, *vt absolutio fiat in foro conscientiæ tantũ*, seu aliter dicendo, *quod fiat audita earũ confessione*. propter quæ dicunt quidã DD. quod Prælati, neque Confessores per dictam Bullam, seu aliqua alia priuilegia, non queunt possunt absoluere extra sacramentum, ab aliqua excommunicatione. hanc sententiam & opinionem tenet Nauarr. in Man. cap. 26. nu. 31. & Corduba in summa, quæst. 19. & Suar. 5. tom. dispu. 7. sect. 5. num. 35, cum seqq. Sed contraria sententia est verior, atque tenenda, de qua sequentem statuo Conclusionem.

Conclusio.

ABsolutio ab excommunicatione, per Bullam Cruciatæ, siue per alia priuilegia, extra sacramentum fieri potest. Hanc Concluſ. tenet expresse Enriq. lib. 3. de indulgẽtijs, c. 3. littera, R, & eam dicit, tenuisse olim grauissimos, atque doctissimos Patres Dominicanæ Familiæ, Victoriam, Penam, atque Medinam, & insuper quod quidam Commissarius generalis Bullæ Cruciatæ, consultus ea de re, hoc ipsum explicauit & declarauit, circa illa verba in eadem contenta, *in foro conscientiæ tantum*. Quæ quidem verba non obstant, neque ex eis inferre licet, nostræ Conclus. contrarium, etenim si summus Pont. per dicta verba vellet, quod in foro sacramentali tantum, atque in sacramento solum Pœnitentiæ, prædicta fieret excommunicationis absolutio, non contentus dicere, *in foro conscientiæ tantum*, adderet, atque diceret *& sacramentali*: quo quidem dicendi modo, vsus est olim Pius V. in quodam Iubileo ab ipso concesso, anno Domini 1568. 5. Kalen. Nouemb. Pontificatus sui anno 3. vbi postquam concessit Confessoribus approbatis ab Ordinarijs, auctoritatem absoluendi, per dictum Iubileum à quacunque censura, apposuit sequentem clausulam, *declarantes insuper tam præsentes, quam alias quascunque super concessione similium, vel dissimilium indulgentiarum, à nobis & prædecessoribus nostris hactenus emanatas, vel in futurum quomodolibet emanaturas litteras, Christifidelibus ipsis, nisi ad earum effectum in foro conscientiæ & pœnitentiali consequendum duntaxat, non autem in foro fori, aut contentioso, nisi satisfecerint, nullatenus suffragari.* Hæc suprad. Pius V. Per quæ verba satis dedit intelligi, quod absolutio faciendo tunc, virtute prædicti Iubilei, erat faciendo non solum in foro conscientiæ, verum etiam & pœnitentiali, hoc est, in sacramento Pœnitentiæ, simul cum aliorum peccatorum absolutione: at dicendo Pontifices, quod per aliquam Bullam, siue priuilegia, absoluatur quispiã ab aliqua censura, in foro conscientiæ tantum, non id insinuare volunt, sed solũmodo, quod dicta absolutio (siue in sacramento, siue extra sacramentum facta) suffragabitur eidem in foro conscientiæ tantum, non autem in foro exteriori, nisi fiat prius parti satisfactio, itaque non significant eiusmodi verba, quod absolutio præstari debeat, in foro sacramentali tantũ. & hoc est tenendum vniuersaliter, quotiescunque in aliqua Bulla, siue priuilegio, apponuntur eiusmodi verba. Neque etiam dictis obstat, quod in eisdem apponantur illa alia verba, quæ apponi etiam consueuerunt, *auditis eorum Confessionibus*, ex quibus colligi videtur, quod fieri non possit absolutio virtute eorum, nisi prius pœnitentes

Absolutio ab excommunicatione, per Bullam Cruciatæ, siue per priuilegia, extra sacramentum fieri potest.

Nota hoc valde.

peccata sua confiteantur, simulq, absoluantur à peccatis, & à censuris, nam ibidem summi Pontifices, nihil tale intendunt dicere, sed solum facultatem concedere, vt Confessores possint absoluere pœnitentes, & à peccatis, & à censuris Sed intelligendum idem est respectiue, & secundum terminos iuridicos, ac dispositionem iuris, ita vt absolutio à peccatis fiat in sacramento Pœnitentiæ, vt iura disponunt, absolutio vero à censuris fiat, etiam extra prædictum sacramentum, si placuerit, aut libuerit, & in hoc conueniunt fere communiter omnes Summistæ, Armilla. *ver. excommunicatio*, §. 20. & Sot. in 4. d. 18. q. . art. 5. & Ledesma 2. p. sui quarti, q. 19 ar. 9 & alij multi.

Nota hoc valde.

Difficultas. Quid significet absolutio in foro conscientiæ.

Sed ne iste intermissus videatur locus, libet vlterius inuestigare, quid importet, veniatq. semper intelligendum, per absolutionem ab excommunicatione, seu ab alijs censuris in foro conscientiæ? & ad quid sic absoluti, solummodo obligentur, obligatiq. remaneant? Cui difficultati breuiter atque resolutiue respondeo, quod absoluere quempiam virtute alicuius Bullæ, siue priuilegij, in foro conscientiæ, nihil est aliud, quam exercere potestatem in tali Bulla, siue priuilegio concessam, in salutem animæ illius, qui absoluitur, ita vt absolutio valeat tantum coram Deo, non autem coram Ecclesia, vt tradit Couarr. *in c. alma mater*, 1. p §. 1. n. 6 Et quamuis prædicta absolutio fiat in publico, atque videntibus multis, non propterea esse definit in foro conscientiæ, cum fiat sine strepitu & figura iudicij, neque per eam tollatur ius tertij, sed tantum hunc operatur effectũ, quod anima illa, aliàs excommunicationis & censurarum vinculis illigata, remaneat absoluta coram Deo. Potest nihilominus offensus, petere à sic absoluto, in iudicio suum interesse, & damnum, quod alias fuerit passus, nam prædictæ absolutiones (vt diximus) in foro conscientiæ tantum factæ, nullo modo tollunt ius tertij. Sed dices qualiter in foro exteriori sic absolutus ab excommunicatione se debet habere? Respondeo, quod se debet habere omnino, ac si iniuste in foro exteriori fuisset excommunicatus, de quo latissime agit suprad. Couar. in d. *c. alma mater*, 1. p. §. 9. nn. 7. & Sot. in 4. d. 22. q. 1. ar. 3. & Nau. in c. 27. n. 3. & n. 38

Difficultas. Qualiter absolutus in foro conscientiæ tãtum, se debet habere.

agendo de excommunicatione iniusta, de quo nos etiã diximus supra, sed vt modo etiã aliquid afferamus, dico quod etiam si celebret publice, atque cum scandalo, in foro interiori non remanebit irregularis, siquidem iã est ab excõmunicatione liberatus & absolutus, nec publicitas facti, & multorũ scandalũ, sunt causa iuridica, ratione cuius, eiusmodi irregularis efficiatur, nam irregularitas non cõtrahitur, nisi propter causas in iure expressas. Erit tamen irregularis in foro exteriori, & pro tali reputabitur, atque dijudicabitur, stando in iuris rigore, secundum tamen æquitatem, atque benignitatem, & si iudici constet ipsum iam fuisse absolutum, non debet ipsum vt irregularem reputare, neque vt talem, tractare & condemnare, maxime si celebrauit sine magno scandalo, vt tradit Nauar. in suo Manual. cap. 27. nu. 43. Ac denique sicuti excommunicatio iniusta, atque inualida, parum plus nihilo operatur, nec nocet, nisi in foro exteriori, quia non adimit communionem interiorem, nec suffragia generalia, quæ Ecclesia & ministri ipsius faciunt, ita excommunicatus, & absolutus in foro conscientiæ, nisi in foro exteriori non reputatur pro excommunicato, quia non adimitur sibi communio, quæ ei omnino interdicitur, neque prædictis priuatur suffragijs.

De differentia quæ versatur, inter absolutionem in foro cõscientiæ, & absolutionem in foro pœnitentiali.

In calce etiam huius Art. libuit aduertere, quod aliud est priuilegium concessum, in foro conscientiæ tantum, aliud verò in foro pœnitentiæ, siue pœnitentiali, nam primum, quod est absolutio in foro conscientię tantum, fieri potest, & à Sacerdotibus & à non Sacerdotibus, vt dictum est, & si fiat à Sacerdotibus, fieri potest in sacramento, & extra sacram. at vero secundũ, nempe

absolu-

absolutio in foro pœnitentiali, fieri non potest, nisi à solis Sacerdotibus, neque extra sacramentum, vt late tradit Syluester, *verb. absolutio*, 1. §. 1. & Nauarr. vbi supra, cap. 27. num. 41. quo fit, vt si in priuilegio dicatur, quod absolutio fiat in foro pœnitentiæ, siue pœnitentiali, fieri nullo modo possit, nisi à Sacerdotibus Confessoribus, non vero ab his, qui non sunt Sacerdotes. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS XXII.

Vtrum per aliqua priuilegia absolui possint, nominatim à Iudice excommunicati, saltim in foro conscientiæ?

CIrca hanc difficultatem, sunt variæ, atque diuersæ Doctorum opiniones, Collector Compendij priuilegiorum Mendicantium tenet, quod Confessores Mendicantes virtute suorum priuilegiorum, non possunt absoluere, à Iudicibus nominatim excommunicatos, in foro conscientiæ, multoq. minus in foro exteriori. Cuius opinionis fundamentum est, nam alias perturbaretur omnis Ecclesiasticus ordo, & etiam ordo iuris, atque bonum Reipublicæ, quod in foro exteriori prætenditur, omnino detrimentum pateretur; & præterea, quia (inquit) Mendicantium priuilegia, cum sint concessiones Ordinarijs ipsis præiuditiales, atque odiosæ, potius sunt restringendæ, quam ampliandæ, iuxta ea, quæ notantur in iure, *cap. porro, de priuil. & cap. quæ à iure, de regul. iuris, lib. 6.* Eamdem opinionem tenet Collector priuilegiorum Societatis Iesu, *tit. absolutio ordinaria, quoad seculares*. *Priuileg. Coll. in comp. verb. absolutio ord. quoad seculo, §. 19.*

Sed alij Doctores nouissimi, sequuti Couaruuiam, *in cap. alma Mater, 1. par. §. 11. num. 16.* dicunt, quod virtute supradictorum priuilegiorum, nominatim excommunicati, absolui possunt in foro conscientiæ, satisfacta prius parte, non tamen in foro exteriori, etiam satisfacta parte, nisi Iudex excommunicans prius consentiat. Hanc sententiam, & opinionem etiã tenet Ioannes Guttierrez, in quæstionibus Canonicis, cap. 5. iuxta finem, sed non desunt alij, qui dicant, quod satisfacta parte, in vtroque foro absolui possunt; quæ sententia probabilis est, propter auctoritatem maximam supradictorum auctorum, & fortissimas, quas habet rationes. De qua sequentem statuo Conclusionem.

Conclusio.

PRobabile est, & si non aliud obstet (quod nescio) sustineri potest, quod nominatim excommunicati, per Bullam Cruciatæ, in partibus quibus viget, siue per priuilegia, satisfacta prius parte possunt absolui, non solum in foro conscientiæ, verum etiam in exteriori. Hanc sententiam & opinionem, tenent in primis Medina, in sua institutione Confessorum, 2. p. cap. 12. Ledesma, 2. par. sui 4. q. 16. art. 1. dubio vltimo, & Nauarr. lib. 9. Consiliorum, tit. de sentent. excommunic. consil. 47. num. 4. & 5. & probatur in primis à simili, ex prælegato Iubileo, Pij V. concesso anno 1568. quintodecimo Kalendas Nouembris, Pontificatus sui anno 3. cuius supra fecimus mentionem, art. 10. in conclusione, vbi post alia ponuntur sequentia verba in fine, *nisi ad earum effectum in foro conscientiæ, & pœnitentiali consequendum dumtaxat, non autem in foro fori, aut contentioso (nisi satisfecerint) nullatenus suffragari*. Vbi notanda sunt verba illa, *nisi satisfecerint*, ex quibus

Probabile est, quod nominatim excommunicati, satisfacta prius parte per Bullã Cruciatæ, atque per priuilegia absolui possunt in foro interiori, & exteriori. Nota hoc valde.

bus manifeſte colligitur, voluiſſe prædictum Pium V. quod per dictum Iubileum, excommunicati etiam nominatim (ſi ſatisfeciſſent) in vtroque foro abſolui poſſent. Idemq. videtur dicendum de Bulla Cruciatæ, alijsq. quibuſcumque priuilegijs. Quod & confirmari poteſt, etiam ex Concilio Tridentino, *ſeſſ. 25. de reformatione, cap. 12.* vbi mandatur, *quod nominatim excommunicati, ex quo fraudant decimas, vel impediunt, vt non ſoluantur, donec partis ſatisfaciunt, non abſoluantur*, vbi notanda ſunt verba illa, *donec parti ſatisfaciant*, quibus ſatis innuitur, quod præmiſſa ſatisfactione partis, ſecundum idem Concilium nominatim excommunicati prædicti, bene poſſunt abſolui. Quod vt dixi conſtantiſſime tenet ſupradictus Nauarr. vbi ſupra, aſſerens, quod virtute Bullæ Cruciatæ (& perconſequens virtute priuilegiorum Apoſtolicorum quorumcumque, idipſum concedentium) ſatisfacta prius parte, Confeſſores, non ſolum in foro interiori, verum etiam in exteriori, pœnitentes poſſunt abſoluere, ab excommunicatione quacumque lata ab homine. Et idem eſſe dicendum, non ſatisfacta realiter prius parte, propter inopiam, vel impotentiam, ſeu ob aliam cauſam, præſtita tamen legitima cautione de ſatisfaciendo, de qua diximus ſupra, in art. 2. concl. 4. Videantur quæ hac de re dicuntur, 1. Tom. quæſt. 46. ar. 6. & in alio Tomo, de pœnis delictorum, q. 6. art. 16. Sed ait prædictus Nauarr. quod vt ipſi excommunicati, non cuitentur poſtea per Iudicem, non ſufficit eos habere ſchedulam Confeſſoris, qua dicatur ſe eſſe abſolutos, ſed neceſſarij (inquit) ſunt duo teſtes, quibus probetur pœnitentem parti ſatisfeciſſe, & ab excommunicatione abſolutum fuiſſe, prout notatur in iure, nam non ſufficit Confeſſoris dictum, contra id quod in foro exteriori aduerſus excommunicatum ſic abſolutum poteſt opponi, ſi non adſint alij teſtes, qui de hoc ipſo teſtificentur: ſicut allegando Concilium Tarraconenſe, & Concilium Narbonenſe, cum alijs affirmat Salzedo, in ſua practica criminali, cap. 109. Vnde vt prædicta Schedula Confeſſoris ab ipſo obſignata, in foro exteriori fidem faciat, neceſſum eſt, vt ipſa tradatur pœnitenti coram Notario, & teſtibus, & quod Notarius ſubſcribat eam rogatus à Confeſſore, ſeu ab alio, coram prædictis teſtibus, vt contentum in ea, in foro exteriori recipiatur, & admittatur. Hæc tradit ſupradictus Nauarr. & Salzedo, vbi ſupra. Et ad argumenta in contrarium, ſiue rationes dubitandi, Reſpondetur, quod non in eo peruertitur, aut perturbatur iuris Eccleſiaſtici ordo, neque Reipublicæ bonum aliquod detrimentum patitur, cum in eo iudicibus ipſis, ſatisfacta prius parte, aut cautione præſtita (ad ſenſum ſupradictum) nulla prorſus irrogetur iniuria, poſtquam, & ipſi tulerunt excommunicationem prædictam, ad inſtantiam eiuſdem partis, qua ſatisfacta, atque contenta, videntur & ipſi etiam eſſe contenti, & ſatisfacti, de eadem abſolutione legitime alias à Confeſſoribus facta. Ex quo patet, quod nullum ſibi infertur præiudicium, ſiue iniuria. Addo, quod quamuis aliquod præiudicium exinde eiſdem inferretur, bene poteſt Papa, cum paruo alterius præiudicio, in fauorem animarum, atque alicuius cauſæ piæ, quæcumque priuilegia concedere, iuxta ea, quæ notantur in iure, *in l. quotiès, C. de prec. Imper. offeren.*

Nota hoc valde.

Papa in fauorē animarum, & alicuius cauſæ pię, bene poteſt quæcūque priuilegia concedere, cum aliquo paruo, alicuius tertij præiudicio.

ARTI-

ARTICVLVS XXIII.

Vtrum nominatim excommunicatus, ad petitionem partis, absolutusq. ex consensu ipsius, aut concedente ipsa parte prorogationem, vsque ad certum tempus, finito tali tempore, reincidat in prædictam excommunicationem, etiamsi non fuerit à Iudice iterum excommunicatus?

CIrca hanc difficultatem sunt variæ atque diuersæ Doctorum Iuris Consultorum opiniones, nam Abbas, *in cap. præterea, de appellat.* quem sequitur Decius, ibidem, num. 4. & Felinus, *in cap. de causis, num. 2. de offic. delegati*, tenent, quod absoluti ab excommunicatione nominatim, facta ad supplicationem alicuius partis, ipsa parte concedente prorogationem, vsque ad certum tempus, eo finito non reincidunt in prædictam excommunicationem, nisi à Iudice iterum fuerint nominatim excommunicati, quod & probare contendunt, multis rationibus. Sed contraria est aliorum sententia & opinio & verior. Pro qua sequentem statuo Conclusionem.

Conclusio.

NOminatim excommunicati, atque absoluti, ad instantiam & supplicationem partis, ipsa parte concedente prorogationem termini, finito tali termino, statim ipso iure reincidunt in eamdem excõmunicationem, etiam si Iudex non eos iterum excommunicet, & etiamsi dicta prorogatio, auctoritate Iudicis fuerit facta. Hanc sententiam tenet Hostiensis, in dicto *cap. præterea, de appellat.* etiam est communis Canonistarum, atque Legistarum, de qua videndus est Couaruuias, *in cap. quamuis pactum, 1. p. in princ. num. 5.* Et probatur hac efficacissima ratione, nam supradicta excommunicatio lata à Iudice nominatim, facta est ad instantiam, atque ad supplicationem partis, & prorogata etiam de consensu ipsius, ad certũ vsque terminum: ergo finito tali termino, optime & neq; incongrue colligitur, quod sit etiam intentio eiusdem Iudicis, vt statim ac nullo alio prævio incurratur ipsa, & sic censendum est, de tali excommunicatione, ac si reuera ab ipso Iudice, fuisset lata atque concessa, ipsiq. iterum nominatim excommunicati. Et hæc de isto Articulo breuiter dixisse sufficiat. Videatur hac de re Nauarr. in suo Manuali, cap. 27. num. 15.

Nominatim excommunicati, atque absoluti ex cõsensu partis, vsque ad certum terminum, eo elapso, statim reincidunt.

ARTICVLVS XXIV.

Vtrum virtute Bullæ Cruciatæ, seu aliquorum priuilegiorum, absolui possint manifesti percussores Clericorum?

HÆc difficultas non magna est, apponitur tamen, vt incidenter dicantur, alia quæ sunt maxima animaduersione digna. Pro cuius pleniori intelligentia suppono, quod percussio Clericorum, vna est de excommunicationibus Papæ, ac Summo Pontifici reseruatis, quæ habetur *in cap. si quis suadente diabolo, 17. q. 4.* vbi sequentia apponuntur verba, *si quis suadente diabolo, huius sacrilegij reatum incurrit, quod in Clericum vel Monachum violentas manus iniecerit, anathematis vinculo subiaceat, & nullas Episcopi illum præ-*

Nota, quod de Iure communi Clericorũ, seu Monachorum violẽta processio Sum. Pont. est reseruata.

sumat

sumat absoluere (nisi mortis vrgente periculo) donec Apostolice conspectui præsentetur, & eius mandatum susciperit. Quod quidem Capitulum doctissime atque latissime explicat Nauarr. in suo Man. cap. 27. vsque ad num. 91. inclusiue, dicens omnia, quæ ad ipsius explicationem pertinent. Quosnam comprehendat? quid intelligatur per manus violentas, seu quænam percussio dicatur violenta? quis Clerici nomine, vel Monachi, sit intelligendus? & reliqua, quæ ad hoc propositũ à quouis desiderari possunt. Sed specialiter, nu. 87. inquit, quod quamuis dicta excommunicatio, de Iure communi Papæ, ac Summo Pontifici sit reseruata, in aliquibus tamen casibus, & propter nonnullas causas, ipsius absolutio etiam de Iure communi committitur Episcopis, ad quod propositum citat, *cap. quoniam, de vita & honestate Clericorum*, vbi habetur, *quod Clerici, simul in Collegio commanentes, absolui possunt per Episcopum, à percussione leui, vel mediocri, non vero enormi.* Similiter & Religiosi, idipsum facere possunt, *per cap. Monachi, de sentent. excommunic.* facit, & *cap. Canonica*, vbi habetur de vtrisque, *quod Monachi, & Canonici Regulares, quocumque modo se percusserint, non sunt ad Apostolicam Sedem mittendi, sed secundum discretionem, & prouidentiam sui Abbatis, disciplinæ subdantur.* Et additur, *quod si Abbatis discretio ad eorum correctionem non sufficiat, prouidentia est Diœcesani Episcopi adhibenda, nisi excessus difficilis fuerit, & enormis, propter quem merito ad Ecclesiam Romanam sit habendus recursus.* Verba sunt Hon. III. in d. *cap. Canonica*, in quibus ipse refert se ad illud, quod habetur in prædicto *cap. Monachi*, vbi, similia habentur omnino verba. Ex quibus omnibus Iuribus clare colligitur, quid proposito Articulo, secundum supradicta Iura, sit respondendum & conformiter ad ea, sequentem statuo Conclusionem.

In aliquibus casibus, Clericorum siue Monachorum absolutio cõmittitur Episcopo.

Prima Conclusio.

NOn solum de Iure speciali, virtute Bullæ Cruciatæ, atque aliorum priuilegiorum, manifesti Clericorum percussores, per suos Prælatos possunt absolui, verum etiam & de Iure communi, omnes per Episcopos & Prælatos ipsos, dummodo percussio supradicta non sit enormis. Hæc Conclusio, iam satis constat ex supradictis, & quia constitutissimum est in iure, quod Episcopi ab excommunicatione incursa ob leuem percussionem Clerici, sibi subditos absoluere possunt, eademq. est omnino ratio, de Prælatis Regularibus, Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentibus, respectu etiam suorum subditorum. Sed pro ipsis specialiter facit, *cap. Religioso, de sentent. excommunic. in 6.* vbi Bonifacius VIII. pro absolutione Religiosorum à dicta excommunicatione, sequentia verba ponit, *Religiosus, qui manus violentas in Clericum secularem iniecit (ne hoc prætextu materiam habeant euagandi) poterit ab Episcopo eo casu absolutionis beneficium exhiberi, quo secularis Clericus posset si alium Clericum percussisset.* Super quæ verba adnotare libet, quod quamuis in dicto Capitulo, expresse non fiat mentio nisi de percussione Clerici facta à Religioso, quo casu dicit ibi Pontifex, quod ipsius absolutio fiat ab Episcopo, dummodo læsio non sit enormis, ne hoc prætextu materiam habeant euagandi, idem omnino atque eadem ratione dicendum videtur, de leui percussione Religiosorum in inuicem, nempe quod id fieri possit per proprium eorumdem Prælatum, cuius iurisdictio Episcopali est similis, siue æqualis, ne etiam materiam habeant euagandi. Etenim si Religiosi in dicto casu absolui etiam non possent à suis proprijs Prælatis, magna atque ingentia exinde sequerentur inconuenientia, atque incommoda, cumq. ob nimiam, atque assiduam familiaritatem, & conuersationem, quam inter se se communiter habent Religiosi prædicti, vt dicitur plurimum

Si Clerico, aut Monachi percussio non sit enormis, etiam de iure cõmuni, per Episcopũ, atque Prælatum Ordinarium, absolui potest.

Nota hoc valde.

plurimum parere soleat contemptum, frequentius in dictum peccatum percussionis, atque excommunicationem incidunt, & sæpe sæpius quinuero sæpissime, oporteret eos extra Monasterium euagari, vt præsentarentur conspectui Romani Pontificis, ab eodemq. absoluerentur, quod quidem non esset rationi consonũ, dicendumq. proinde est, quod virtute prædicti *cap. Religioso*, à dicta excommunicatione, de iure etiam communi, per proprios Prælatos possunt absolui. Sed quamuis hoc ita sit, vt non in has redigeremur angustias, multi iam summi Pontifices, ad id specialia priuilegia Religiosis concesserunt, quæ habentur in Monumentis nostri Ordinis, atque in primis habetur priuilegium Innocentij IV. *Quo concessit Generali, & Prouincialibus Ministris, vt eos, qui ex Fratribus suis, pro iniectione manuum in seipsos, incurrerunt in excommunicationis vinculum, aut in id ante susceptum habitum inciderunt, vel alias sunt excommunicati, valeant absoluere, nisi adeo graues & enormes sint excessus, quod merito sint ad Sedem Apostolicam destinandi.* Præterea Clemens IV. (vt pluries dictum est, iam supra) ad id ampliſſimam fecit concessionem, quæ habetur in eisdem Monumentis, *qua concessit, omnibus Prælatis nostri Ordinis Minorũ, vt generaliter possint, absoluere sibi subditos, à quacumque censura, siue excommunicationis.* De qua concessione videantur ea, quæ dicta sunt supra, q. 7. ar. 2. 3 & 4. & q 9. ar. 10. & q. 33. ar. 7. Solum superest inuestigare, an supradicta priuilegia prosint, atque deseruiant, solummodo quando prædicti Religiosi, mutuo intra Claustrum se percusserint, an vero etiam quando sunt extra Claustrum? Et ratio dubitandi est, nam *in cap. Monachi, de sentent. excommunic.* quo conceditur faculeas, vt Regulares à suis Prælatis, vel ab Episcopis possint absolui, tantum habetur, vt id fiat, quando intra Claustrum mutuo se percusserint, & priuilegia explicari debent iuxta terminos Iuris communis. Sed nihilominus certum est, idipsum esse intelligendum, atque dicendum, etiam si Religiosi prædicti mutuo extra Claustrum se percusserint, nam priuilegia supradicta, hac de re nullam prorsus faciunt mentionem, sed ampliſſimam concessionem faciunt, non restringendo absolutionem, vt fiat, quando delinquunt in Claustro, aut extra Claustrum, & quamuis, in prædicta Decretali habeantur verba supradicta, non per id restringere, aut limitare voluit Summus Pontifex, quod si Religiosi prædicti, extra Claustrum se percusserint, à Prælatis, seu Episcopis absolui nõ possint; sed dixit id quod crebrius, atq; frequentius contingere solet, prout aduertit, & notat Panorm. *in cap. cum illorum, de sentent. excommunic.* allegans in id aliqua iura, ex quibus colligitur, Prælatos Regulares posse absoluere sibi subditos, etiam extra Claustrum se mutuo percutientes, quale est, *cap. Canonica, eodem titulo.*

Aduertendum est, quod si Superior aliquis subditum suum percusserit, potest & ipse secundum supradicta priuilegia, absolui à quolibet subdito, in Confessorem sibi electo, & si subditus, atque Prælatus, se mutuo, atque inuicem percusserint, & in Conuentu non sit alius, qui eos possit absoluere, in tali casu est etiam grauissimorum Doctorum opinio, quod se inuicem possunt absoluere. Licet enim secundum Ius cõmune, excommunicatus excommunicatione maiori (qualis est percussor Clerici) non posset alium simili excommunicatione excommunicatum absoluere, prout habetur in sacris Canonibus, & maxime *in cap. audiuimus, 24. q. 1.* in casu tamen prædicto necessitatis, vbi non est alius Frater, qui prædictos possit absoluere, & ne cogantur ipsi Confessorem quærere extra Ordinem, probabiliſſimum est, quod ipsi se inuicem possunt absoluere, quia necessitas non habet legem. Hoc tenet specialiter Ioannes Fabianus, *verb. absolutio, 2. § 6.* probatq. illud

Nota, pro absolutione Religiosorum, manus violentas, injicientium inuicem, siue in aliquem Clericum. *Mon. Ord. 1. imp. fol. 104. conc. 219. & habetur in cõpen. ver. absolutio ordinaria, quoad Fratres, §. 1. Mon. Ord. 1. imp. fol 57. & 2. f 140. conc. 318. & 319. & refertur in comp. vbi sup. §. 7.*

Difficultas. Per dicta intra atque priuilegia Religiosi, possunt absolui non solũ quando se percutiũt intra Claustrũ, verum etiam si extra Claustrũ id fiat.

Nota hoc valde.

illud à maiori, quia inquit, si excommunicatus excommunicatione maioris in casu necessitatis à peccatis potest absoluere, vt tenet communis opinio, multo ergo melius, atque à fortiori, poterit, & ab excommunicatione. Sed vt fiat liquidum, qualiter eiusmodi absolutio sit facienda, sequentem statuo Conclusionem.

Secunda Conclusio.

Si excommunicatio propter percussionem Clerici vel Monachi, est occulta, & secreta, absolutio etiam in secreto est facienda, sin vero aliter seruanda est iuris forma.

Si excommunicatio propter percussionem Clerici, siue Monachi, est occulta atque secreta, eiusdem absolutio etiam in occulto & secreto est facienda, & sine iuris solemnitate, sin vero fuerit publica, seruanda est forma Iure communi tradita. Hæc Conclusio, est certa & manifesta, & colligitur, *ex cap. à nobis, el segundo, de sentent. excommunic.* atque ex traditis à D. Antonino, 3.p. tit. 24. cap. 77. Qua de re videatur Nauarr. in suo Manuali, cap. 26. num. 18. & 19. vbi & tradit modum & formam in eiusmodi absolutione publica seruandam, vt scilicet excommunicatus humeros nudatus, cum Psal 50. *Miserere mei Deus*, seu alio pœnitentiali, absoluatur & virgis fune, aut flagello cedatur, & post Gloria Patri, & Kyrie eleyson, & Pater noster, & cum versiculo, Saluum fac, &c. absoluatur, dicendo orationem consuetam. Sed in fine aduertit, huiusmodi solemnitatem, non esse semper seruandā, propterea quod nos Fratres Mendicāres, priuilegium ad hoc speciale habemus, vt audiendo confessiones, atque absoluendo in foro conscientiæ excommunicatos, non teneamur seruare formam, quæ communiter obseruatur in publicis absolutionibus, quod priuilegium est Leonis X. & habetur in Supplemento, & refertur in Compendio, *verb. absolutio, quoad Fratres*, 1. §. 18. & quamuis Pontifex expresse, ibi loquatur de absolutionibus ab excommunicatione factis, siue faciendis secularibus, non vero ibi fiat sermo de Fratribus, nihilominus quando prædicta excommunicatio est occulta atque secreta, non incongrue hoc ipsum, cum eisdem potest obseruari, id quod etiam communiter habetur in praxi: secus est tamen, quando percussio & absolutio prædicta est publica, atque in publico facienda, tunc enim iuris forma omnino, atque ad vnguem seruatur. De quo videantur generales nostræ Constitutiones, cap. 6. de correctione delinquentium. Et hæc de isto Articulo, atque tota Quæstione dicta sufficiant.

Nota formam seruandam, in absolutione ab excommunicatione.

Suppl. fol. 59. concef. 174. & refertur in eōpend. ver. absolutio, quoad seculares, 1. §. 18.

QVÆSTIO XXXVI.

De Suspensione, & ijs quæ ad materiam Suspensionis spectant, in sexdecim Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quidnam sit Suspensio?

PRo huius Articuli, ac sequentium intelligentia, præmitto, quod suspensio dupliciter accipitur, vno modo, large, communiter, atque generaliter, & vt sic accepta, *est prohibitio vsus officij, siue facultatis alicuius*. Quidquid illud sit, de quo multiplici suspensionis genere, videnda est Glossa solemnis, *in Clement. Cupientes de pœnis, verbo suspensio, & in rubrica, de sentent. excomm. & in cap. si aduersus, de hæreticis*, & Glossa, *in cap. ad reprimendam, de offic. ord.* In quo quidem sensu, appellatio etiam dicitur suspendi, *per cap. venientes, de*

de iure iurando, & petitorium per possessorium, *per cap. Pastoralis, ol primo, de causa possess.* Quæ de re videatur Nauarr. in suo Man. cap.27. num.151. Sed secundo modo sumitur suspensio, proprie, stricte, & in rigore, & ve sic supponit specialiter, pro quadam specie Ecclesiasticæ censuræ, cuius fit mentio, *in cap. quærenti, de verborum significatione*, in qua etiam significatione accepta, licet etiam sit lis & controuersia, inter Doctores, quidnam sit, & quis eius effectus, sed nihilominus, pro nunc breuitati studendo, pro resolutione huius difficultatis, sequentem statuo Conclusionem.

Conclusio.

Quidnam sit suspensio proprie dicta, atque in rigore & stricte sumpta.

SVspensio proprie dicta, stricte & in rigore sumpta, est censura Ecclesiastica, qua alicui personæ Ecclesiasticæ, prohibetur exercitium sui officij, aut beneficij Ecclesiastici, in totum, vel in partem, in certum tempus, aut in perpetuum, seu quoad partem, idq. ob suam culpam. Hæc suspensionis definitio, adducitur à doctissimo Doctore Nauarr. vbi supra, qui etiam ipsam explicat, atque declarat, per omnes ipsius particulas, & inquit, quod apponitur ibi *hæc particula censura* pro genere, siue loco generis, nam omnis suspensio est censura, non vero è contra, iuxta dictum *cap. quærenti, de verborum signif.* Ad significeandum etiam, quod ipsa non potest ferri, nisi ab habente iurisdictionem Ecclesiasticam exteriorem, ad quam solam pertinet ferre censuras, arg. *cap. dudum, ol secundo, de electione.* Dicitur præterea, *qua prohibetur persona Ecclesiastica exercitium sui officij ac beneficij Ecclesiastici*, ad excludendas prohibitiones aliorum exercitiorum, seu factas aliis personis, prophanis, seu Ecclesiasticis, sed alio respectu, quam quia sunt personæ Ecclesiasticæ. Dicitur etiam in dicta definitione, quod *id sit in totum, vel in partem, in certum tempus, vel in perpetuum, in perpetuum (sed quoad partem)* nam prohibitio totius exercitij, officij, vel beneficij, in perpetuum, est depositio, vel priuatio ipsius, non vero suspensio, iuxta Cardinalem *in Clement. 1. §. cæterum, de priuileg. num.6.* & Panorm. *in cap. si Clerici, de iudicijs, num.7.* & Bonifac. *in Clement. Cupientes, de pœnit. num.43.* Et tandem vltimo apponitur, ibi, *ob suam culpam*, nam licet suspensio, ob qualemcumque culpam mortalem ferri possit, secundum Areti. *in cap. cum non ab homine, de iud.* imò vero ob venialem, secundum Caiet. in summa, *verb suspensio*, non tamen potest poni absque vlla propria culpa, cuius ipsa sit pœna, arg. *cap. 2. de constitutionibus.* Nam quæ ponitur ob senectutem, lepram, vel debilitatem, seu ob aliam causam, iuxta *cap tuo nos, & cap. de Rectoribus, & cap. final. de Cler. ægrotante, & cap. 2. eodem titulo, lib.6.* licet possit dici generaliter suspensio, non tamen est stricte censura, de qua loquimur. Videantur hac de re Suarez, tom. 5. in 3. par. D. Thom disp.25. sect.1.

Ex dicta suspensionis definitione, sequuntur plura, eaq. notatu dignissima. Primum, quod prohibitio, siue suspensio, Confessarij à celebrando, non est propria suspensio, quia non est facta ab habente iurisdictionem, quæ est vera ratio, cur contraueniens illi, non fit irregularis, secundum Gloss. receptam, *in cap. is qui, de sentent. excomm. lib. 6.* post Specul. tit. de dispen. §. 10. nu. 32. Secundo, quod quidquid ferè omnes incogitanter dicant, licet prohibitio qua mortali peccato infectus, prohibetur celebrare, dicatur generaliter suspensio, quia per ipsam impeditur Sacerdos, ne sacrum faciat, donec absoluatur ab illo, *per cap. fin. de cohabitatione Cleri, & cap. fin. de Cler. excommunic.* non tamen est suspensio stricte accepta; tum, quia suspensio non est peccatum, sed eius pœna, iuxta omnes; tum etiam quia peccatum mortale, antiquius est omnibus iuribus Canonicis, quorum institutum est suspensio,

sio; & tandem vltimo, quia peccatum mortale priuat vsu, non solum actiuo, verum etiam passiuo Sacramentorum, non in quantum est vsus potestatis Ecclesiasticæ, sed in quantum sunt quædam res sacræ, quæ ab indignis ministris contrectari non debent: at suspensio priuat illis sub alia ratione, de qua statim dicemus; ac tandem, quia non est censura, qualis esse debet suspensio proprie dicta. Tertio infertur, quod neque excommunicatio maior, nec minor est suspensio, tum quia est species diuersa censuræ, tum etiam quia ipsa non vetat exercitium, quatenus est tale, sed quatenus est species communicationis humanæ, & christianæ. Quarto, quod quamuis quodlibet peccatum mortale, atque etiam excommunicatio minor, generaliter loquendo, suspendat à perceptione Sacramentorum, in hoc sensu, quod percipiendo ipsa, peccetur mortaliter, non tamen propterea incurritur irregularitas, quia non contrauenitur suspensioni, prout est species censuræ, proprie dictæ, sed solummodo, prout est prohibitio resultans ex natura illorum. Quinto, quod neque irregularitas, nec depositio verbalis, nec degradatio realis, est suspensio, licet Innocent. *in cap. final. de excess. Prælat.* & multi alij eas appellent suspensiones, quod est verum capiendo verbum suspensio generaliter, non tamen stricte, atque in rigore, vt in proposito; tum quia ipse non sunt censuræ, iuxta *cap. quærenti, de verborum significatione*; tum etiam quia sunt priuationes, vel inhabilitationes, quæ priuant officio, & inhabilem faciunt omnino, ad obtinendum, vel exercendum aliquem Ordinem, at vero suspensio proprie dicta, solum est impedimentum exercitij officij, vel beneficij Ecclesiastici, iuxta mentem Panorm. *in dicto cap. ut si Clerici, de iudicijs, num. 7.* Videatur hac de re Syluest. *verb. degradatio, num. 1.* & Suarez, 5. tom. in 3. p. disp. 30. sect. 1. Sexto & vltimo infertur, quod nec proprie est suspensio, de qua in præsentiarum loquimur, vlla suspensio laici, neque suspensio officij aduocandi, etiam in foro Ecclesiastico, quia non est proprie officium Ecclesiasticum; nec suspensio facultatis dandi aliquos gradus, concessæ per Regem, siue Imperatorem, quidquid dicat & sentiat supradicta Gloss. *in dicta Clement. Capientes, de pœnit.* Videatur hac de re supradictus Nauarr. vbi supra, à num. 51. vsque ad 54. exclusiue. Videatur etiam Mag. Sot. in 4. dist. 22. q. 3. ar. 1. & Sylu. *verb. suspensio, num. 1.* & Suarez, 5. tom. in 3. p. D. Thom. disp. 25. sect. 1. Et hæc de isto Articulo, dicta sufficiant.

ARTICVLVS II.

Quotuplex sit Suspensio proprie dicta, atque in rigore sumpta?

VAriæ à Doctoribus traduntur Suspensionis differentiæ, diuisiones, atque subdiuisiones, sed quæ reuera conueniunt ipsi, vt generaliter sumptæ, non vero proprie, stricte, atque in rigore. Quibus omnibus breuitatis gratia prætermissis, ne in longum nostra protrahatur oratio, propositæ difficultati breuiter, & resolutiue respondeo, per sequentes Conclusiones.

Omnis vniuersum suspensio, proprie & stricte sumpta, est triplex, quædã ob officio tantum, quædam à beneficio tãtum, alia vero ab officio & beneficio simul.

Prima Conclusio.

COnsiderando suspensionem, quantum ad effectum, & quantum ad rem à qua suspendit, omnis in vniuersum suspensio proprie dicta, stricte & in rigore sumpta, est triplex, quædam ab officio tantum, quædam à beneficio tantum, alia vero ab officio & beneficio simul. Item aliquando fit in totum, aliquo vero secundum partem, aliquando ab omni officio & exercitio

citio Ordinum, aliquando autē ab vno Ordine tantū, atq; etiam interdum fit, non ab Ordine, sed ab alio, vtputa ab ingressu Ecclesiæ, vel à prædicationis actu, & huiusmodi, de quibus omnibus habētur exempla in Glossa, *in Clement. cupientes, de pœn.* Hæc Conclusio, communis est DD. omnium resolutio, & de ea videndus est Nau. in suo Man. cap. 27. num. 154. Quorum omnium exempla, vt dixi, ponuntur, & referūtur à Gloss. *in d. Clem. cupientes, de pœnis*, latissime, & Sylu. *ver. suspensio, num.* 1. tractat hoc ipsum, & Suar. 5. tom. in 3. p. D. Tho. disp. 25. sect. 2. vbi & latissime explicat, quidnam sit suspendi quempiam, ab officio tantum, quid vero à beneficio tantū, quid autem ab officio & beneficio simul, de quibus omnibus nos etiā infra, aliquid dicemus, agendo de suspensionis effectibus. Sed aduerto, quod prædicta suspensionis diuisio, desumpta est (vt diximus) ab eiusdem effectibus, attendendo & considerando, ea quibus priuat, seu priuare potest. Sed considerari etiam potest habito respectu ad suspendentem, & etiam quantum attinet ad ipsius durationem. De qua re ponuntur aliæ ipsius diuisiones, de quibus dicemus per ordinem: sit secunda Conclusio.

Secunda Conclusio.

Si consideretur suspensio habito respectu ad suspendentem, omnis in vniuersum suspensio est duplex, quædam lata à iure, alia vero lata ab homine. Hæc etiam Conclusio, est communis omnium Doctorum resolutio, & de ea videndus est Nau. vbi supra, & Sylu. & Suar. locis supracitatis, quæ quidem diuisio communis est omni censuræ, & de qua pro nunc, nil speciale dicendum occurrit. Solum aduerto, id quod iam supra diximus, quod suspensio à celebrando, quæ interdum in foro interiori, & pœnitentiæ à Confessario præcipitur, non est proprie suspensio, quia nec est censura (de qua in præsentiarum loquimur) nec est talis, vt si quis contra illam agat, irregularitatem seu pœnam aliquam Ecclesiasticam incurrat, vt probe notat Ioan. And *in cap. is qui, de sentent. excommun. lib. 6.* & Gloss. ibidem, *ver. in iure*, & Nauarr. in suo Man. cap. 27. num. 151. & Suar. loco supracitato, num. 4.

Si consideretur suspensio habito respectu ad suspendentem, omnis in vniuersum suspensio est duplex, quædam lata à iure, alia vero ab homine.

Tertia Conclusio.

Si consideretur suspensio, quātum attinet ad durationem, omnis in vniuersum suspensio, est vel perpetua & simplex, vel temporalis, & determinata ad certum, atque limitatum tempus. Hæc Conclusio, est etiam supra dictorum omnium, circa quam nil de nouo dicendum occurrit, præterquam, quod in suspensione summopere, aduertere atque considerare oportet, ad verba quæ, in eadem ponuntur, nam cum suspensio sit penalis, atque odiosa, potius restringenda, atque limitanda est, quam extendenda, & amplianda, prout probe aduertit & notat, traditq. latissime supradictus Suar. loco supracitato, disp. 25. sect. 2. num. 3. & Medina in sua Summa. siue instit. Confessorum, 1. p. cap. 10. § 8. vbi huius rei plura adducit exempla.

Si consideretur suspensio, quantum attinet ad durationē, omnis in vniuersum suspensio est, vel perpetua, vel temporalis.

ARTICVLVS III.

Quinam sint Suspensionis effectus?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

SVspensio, quæ simpliciter est, ab Ordine siue ab officio, priuat hominem vsu omnis Ordinis, & iurisdictionis spiritualis, ac cuiusuis muneris

Suspensio, quæ simpliciter est, ab officio pri-

uat hominem vſu omnis Ordinis, & iuriſdictionis ſpiritualis, & cuiuſuis muneris Eccleſiaſtici, quibus perſona ipſa poteſt priuari.

neris Eccleſiaſtici, quibus perſona ipſa, quæ priuatur, eſt capax. Hæc Concluſio, eſt communis omnium Doctorum reſolutio, & de qua ſpecialiter videndus eſt Nauar. loco ſupracitato, cap. 27. num. 160. cum ſequentibus, & Sylu. *verb. ſuſpenſio, num.* 1. & Suar. vbi ſupra, diſp. 26. ſect. 1. vbi hac de re agit latiſſime, & Medina etiam loco ſupracitato. Pro cuius pleniori intelligentia dico, quod ſuſpenſio quamuis ſit lata ab officio ſimpliciter, non tamen priuat hominem ipſomet officio, a quo ſuſpendit illum, nec tollit ipſam poteſtatem quaſi radicaliter, ſed tantum impedit vſum ipſius (id quod & nomen ipſum ſuſpenſionis ſonat) non enim ſignificat ablationem, ſeu deſtitutionem officij, ſed tantum ipſius veluti detentionem, & patet à ſimili de ſuſpenſione à beneficio, quæ quidem nō aufert à ſuſpenſo beneficium ipſum in totum, ſed tantummodo remouet vſum, & exercitium ipſius. Ita quod, poſſumus dicere, quod per dictam ſuſpenſionem, remanet quidem ſpiritualis iuriſdictio, quaſi in habitu, non tamen in actu, quod eſt dicere, quod tollit iuriſdictionis exercitium, non tamen officium, ſiue dignitatem cui annexa eſt talis iuriſdictio. Licet enim Epiſcopus ſuſpendatur, vt non poſſit Ordines conferre, non tamen priuatur Epiſcopatu, ſimiliter & Sacerdos, licet ſuſpendatur ab Ordine, & ab ipſius exercitio & vſu, non tamen priuatur Ordine ipſo, quia, nec priuatur charactere (vt tenendum eſt de fide) nec perpetuo excluditur ab eo munere, quo per Eccleſiam ſuſpenditur, quinuero de ratione ipſius ſuſpenſionis eſt (aut ſaltim eſſe videtur) vt non includat perpetuitatem poſitiuam, ſic enim eſſet omnino idem, ac depoſitio ſimpliciter. Quando ergo in concluſione dicitur, quod ſuſpenſio ab officio ſimpliciter, priuat hominem omni vſu Ordinis, ac iuriſdictionis ſpiritualis, & cuiuſuis muneris Eccleſiaſtici, inquantum eiuſmodi perſona eſt capax, intelligendum eſt, quod priuatur omnium ſupradictorum vſu, exercitio, & actu, non tamen habitu, ſeu officio, & dignitate ſimpliciter & abſolute. Priuatur tamen omnibus ſupradictis in totum, nec ſolum ſecundum aliquam partem, ſi ipſa ſuſpenſio eſt ſimpliciter, quidquid alij dicant ſequentes Gloſſam, *in cap. audiuimus, 24. quæſt.* 1. quæ ait, quod per hæc verba *ſuſpenſionis ab officio*, ſolummodo deſignatur, atque ſignificatur, ſuſpenſio ab Ordine, non vero à iuriſdictione, ſeu ab aliqua alia Eccleſiaſtica adminiſtratione. Sed contrarium eſt verius, & quod communiter tenetur, de quo videatur Panorm. *in cap. cum dilectus, de conſuet. & cap. ſi celebrat, de Cler. excommunicat.* vbi inquit, quod ſuſpenſus ab Ordine, ſeu ab officio ſimpliciter, eſt proinde quaſi per conſequentiam, ſuſpenſus omnibus fundatis ſuper tali Ordine, vel officio. De quibus omnibus videatur latiſſime Suarez, loco ſupracitato, diſp. 26. ſect. 1. & Sylueſt. vbi ſupra, q. 5. num. 5.

Nota, q̄ ſuſpenſio ab officio, nō priuat hinc officio ſuo, neque eum amouet radicaliter ſed tantū vſum & exercitium ipſius.

Secunda Concluſio.

Suſpenſio, quæ eſt ab officio ſimpliciter, extenditur atque protrahitur, ad omnem locum.

Supradicta ſuſpenſio, quæ eſt ab officio ſimpliciter, extenditur, atque protrahitur ad omnem locum, ita vt, eiuſmodi ſuſpenſus, ſimpliciter ab officio, & abſque aliqua loci determinatione, vniuerſaliter, & pro omni loco, eſt ſuſpenſus. Hæc Concluſio (vt credo) eſt communis omnium Doctorum reſolutio, & patet à ſimili de excommunicatione, nam ſicuti excommunicatus in vno loco, quouſque abſoluatur, excommunicatus cenſetur vbiq. ita ſimiliter & ſuſpenſus, ſi ſuſpenſio fiat ſimpliciter. Pro hac Concluſione videatur Gloſſa, *in cap. Paſtoralis, §. verum, verbo, ſubtrahuntur, de appellat.* vbi dicit, quod prædicta cenſura non reſpicit vnum tantum locum, ſed ſimpliciter omnem locum. Videatur etiam Abbas, ibidem nu. 20.

Nota hoc valde.

& De-

& Decius, num. 9. Nec dictis obstat, *cap. 2. de constitut. lib. 6.* vbi habetur, quod qui limitatam habet iurisdictionem, extra ipsam nihil operari potest, nam id intelligendum est directe, & per communem legem, siue statutum, non posse quempiam aliquid operari extra suum territorium, de quo sit sermo, *in dicto cap. 2. & in l. 2. de iurisd. omnium iudic.* vbi habetur, *quod extra territorium ius dicentis, non paretur impune*, Attamen per particularia præcepta, quæ immediate aliquas personas respiciunt, bene potest quispiam, præcipiendo, aut iudicando intra suum territorium, aliquam pœnam constituere, quam subditus teneatur adimplere, etiam extra ipsum, & vbicumque vagetur, sicut est commune atque vniuersale, in materia de censuris, patetq. expresse de excommunicatione, quæ in proprio territorio posita, quasi inseparabiliter inhæret, & quocumque defertur, quousque excommunicatus absoluitur, & idem dicitur de depositione, *in cap. si quis Presbyter, 7. quæstione prima.*

Tertia Conclusio.

Supradicta suspensio, quæ est ab officio simpliciter, & ponitur siue profertur, absque aliqua limitatione & determinatione temporis, semper durat, donec auferatur ab auctoritatem & potestatem habente. Hæc Conclusio, est communis omnium Doctorum resolutio. De qua & videndus est Innocentius, *in cap. cum bene, de etat. & qualitat. ordinandorum, & cap. ad hæc, de appellationibus, & cap. ex literis, de constitut.* & Glossa, *in cap. si autem, eodem titulo.* Quibus in locis quamuis, vt apparet fiat sermo de suspensione lata per sententiam hominis, est tamen eadem (vt videtur) omnino ratio, de lata à iure, quamuis raro, isto modo deferatur.

Suspensio, quæ est ab officio simpliciter, semper durat, quousque auferatur, ab auctoritatem & potestatem habente.

Pro quorum omnium intelligentia (vt diximus) summopere aduertendum est, atque adnotare oportet quammaxime, tenor positæ suspensionis, & verba quibus apponitur, si dicatur, vsque ad nostrum beneplacitum, seu, vsque ad hoc, quod aliquid, vel aliquid fiat, aut si apponatur forsan, vsque ad certum atque determinatum tempus, nam tunc eo finito, per se definit, & exspirat ipsa suspensio, quæ omnia sunt maxime notanda, atque memoriæ commendanda. Et circa hoc videndum est, quod latissime tractat, & dicit supradictus Pater Suarez, loco supracitato, disputatione 26. sectione 1. à num. 13. cum sequentibus, vbi ponit varias atque diuersas suspensionis formas, quibus eiusdem sententia solet apponi, & luculenter dicit atque explicat, quid vnicuique conueniat. In calce huius Conclusionis libuit aduertere, id quod dicit Glossa, *in cap. sane, vl secundo, de officio delegati, & cap. 2. eodem titulo*, quod plus extenditur suspensio ab officio simpliciter, quam à Sacerdotali officio, & ratio est, nam officium simpliciter latius patet, quam officium seu ministerium sacerdotale, vt de se constat.

Nota hoc valde.

Quarta Conclusio.

Suspensus ab officio, non simpliciter & absolute, sed à quibusdam duntaxat actibus, non est proinde suspensus, ab alijs eidem non annexis. Hæc Conclusio, est communis omnium Doctorum resolutio, estq. ea quammaxime aduertenda atque considerandа, postquam vt diximus, suspensio multipliciter imponatur, seu imponi soleat. Qua quidem ratione, & Diuus Thomas, in additionibus, ad tertiam partem, quæstione 22. artic. 3. & in quarto, distinct. 18. quæst. 2. artic. 2. dixit suspensionem, aliquam esse

Suspensus ab officio non simpliciter, & absolute, sed à quibusdã actibus, nõ est proinde suspensus ab alijs eisdẽ non annexis.

integram & totalem, aliam vero partialem; & quamdam priuare ab Ordine, non vero à iurisdictione; aliam vero à iurisdictione, & non ab Ordine: aliam autem ab vtroque, quæ tamen omnes sunt suspensiones ab officio, sed duæ primæ sunt partiales, tertia vero & vltima, integra atque totalis, quorum omnium varia exempla adducuntur à Glossa, *in supradicta Clementina, cupientes, de pœnis*. Atque in iure, inuenire & reperire licebit, aliqua loca & capita, quibus interdum Episcopi suspenduntur tantum, à consecratione alterius Episcopi, vt in *cap. 1. de translatione Episcoporum, & in cap. pronida, de electione, lib. 6.* aliquando vero à collatione Presbyterij, vel Diaconatus, vt in *cap. literas, de temp. ordinand.* aliquando autem à collatione Ordinum simpliciter, vt in *cap. penultimo, de simonia, & cap. dilectus, de temp. ordinar. & cap. eos qui, eodem titulo, in 6.* interdum autem, à collatione solius primæ Tonsuræ, *vt in cap. nullus de temp. ordinar. in 6.* Similiter & inferiores Clerici, si Sacerdotes sunt, suspenduntur interdum, ab officio Sacerdotali absolute, *vt in cap. sane, el segundo, de officio delegati, & cap. 2. eodem titulo, in 6.* Interdum vero, solum à celebratione Missæ, aliquando autem solummodo à munere confessiones audiendi, &c. Et eodem modo fieri contingit in suspensione, quæ est à iurisdictione, nam *in Clementina secunda, de stat. & qualitat.* delinquens priuatur voce in Capitulo quæ ad iurisdictionem reuocatur; aliquando vero suspensio fertur tantum à collatione beneficiorum, *vt in cap. graue nimis, de prabend. & cap. vnico Sede vacante, in 6.* & sic de alijs actibus. Item & aliquando contingit, suspendi quempiam simul, ab vsu partiali iurisdictionis, & ordinis, *vt in dicto cap. secundo, de translatione Episcoporum, ibi, à consecratione & confirmatione Episcopi*. Ex quibus duobus, consecratio est actus Ordinis, confirmatio vero iurisdictionis, quæ omnia oportet summopere aduertere, nam ex his omnino pendet vera resolutio, omnium quæ spectant ad materiam prædictæ suspensionis. De quibus omnibus in particulari videatur Suarez, loco supracitato, disputatione 26. sectione 4. num. 1. cum sequentibus. Et vt præ manibus aliqua habeantur exempla, libuit in præsentiarum referre, quæ ad hoc propositum adducit Syluester, *verb. suspensio, quæst 5. num. 5.* vbi de his agens, inquit, quod; si Episcopus suspendatur ab Ordine Episcopali, solum est suspensus ab his, quæ sunt illius Ordinis, non autem ab his, quæ sunt iurisdictionis. Et si suspensio fiat tantum à Pontificalibus, tantum censetur suspensus ab his solum, quæ dependent à dicto Ordine Pontificali, non vero ab alijs. Vnde in tali casu, exercere optime poterit iurisdictionalia, quæ separata sunt ab his quæ sunt Ordinis Pontificalis, iuxta *cap. transmissa, de electione*, neque ex eo efficietur irregularis.

Nota hoc valde.

Sed si celebret in Pontificalibus, est inter Doctores differentia, an efficiatur irregularis? Quidam enim tenent & dicunt, quod sic, quia sunt in ea opinione, quam sequuntur omnes communiter Canonistæ, dicentes & asserentes, quod Episcopatus est Ordo distinctus ab alijs. Sed alij diuersa, procedunt via, & dicunt, quod in tali casu Episcopus celebrando in Pontificalibus non efficitur irregularis, tũ quia Episcopatus non est Ordo, vniuoce cum alijs, idest, in ordine ad corpus Christi verum, tum etiam quia Pontificalia, non sunt de substantia celebrationis, nec debemus quempiam irregularem iudicare, nisi inueniatur expressum *argumento deducto, ex §. pœna, de pœnitent. distinctione prima*. Circa hanc differentiam videatur Panormitanus, *in cap. cum dilectus, de consuetudine*, & Syluester, vbi supra, nam ego in præsentiarum nihil volo diffinire, requirebat enim maiorem indaginem atque disputationem. Syluestro hoc vltimum magis arridet, vbi etiam

Difficultas, an Episcopatus sit Ordo.

agendo

agendo, de suspensione aliorum inferiorum, inquit: quod si suspensio sit ab Ordine simpliciter, suspensus eiusmodi est à quolibet Ordine, & per quamdam consequentiam, vt supra diximus, de mente Panormitani, ab omnibus fundatis super tali Ordine, & ab omni iurisdictione spirituali, & similibus, de quibus diximus supra. Si vero suspensio sit tantum ab Ordine Subdiaconi, siue Subdiaconatus, intelligendum est, quod etiam est ab omnibus Ordinibus superioribus suspensus, quamuis non è contrario, si quispiam sit suspensus ab Ordine Superiori, vtputa Sacerdotali vel Episcopali, non proinde sequitur, quod sit ab inferioribus, quinuero sic suspensus, poterit exercere officia Ordinum inferiorum, *per cap. significauit, de corp. vitia.* Similiter, si fiat suspensio à collatione Ordinum simpliciter, intelligendum est, quod est suspensus per eam, à collatione cuiuslibet Ordinis, sed tamen si sit tantum à collatione Ordinis inferioris, de ea intelligenda est suspensio, & de collatione etiam Ordinum superiorum, quamuis non è contrario, secundum Hostiensem, & omnes communiter Doctores, *in cap. dilectus filius, de temp. ordin.* Videantur quæ hac de re dicit latissime Nauarr. in suo Manuali, cap. 27. num. 160. & 161. vbi inquit, hac de re regulam tradens generalem, quod suspensus à iurisdictione, non est suspensus ab Ordine, qui est diuersus ab ea, *per cap. aqua, de consec. Eccl. & Alt. & cap. transmissa, de elect.* & multa alia, quæ illic licebit videre: post quæ dicit, quod suspensus ab ingressu Ecclesiæ solummodo, potest excommunicare, & absoluere, quia non priuatur, nisi supradicto ingressu Ecclesiæ tantum, & quia adhuc retinet vsum suæ iurisdictionis, *per cap. sacro, de sentent. excommunicationis.*

Quinta Conclusio.

Suspensio, quæ est à beneficio simpliciter & absolute, priuat hominem dominio, atque possessione sui beneficij, ita quod non potest vti, iure quod habebat percipiendi fructus supradicti beneficij, & non amplius aliquo alio priuatur. Pro huius Conclusionis intelligentia oportet præmittere, quod in beneficio duo licet reperire, quorum est alterum, functio spiritualis aliqua, ad quam vt plurimum beneficium obligare solet, & pertinet ad Ecclesiasticum officium, nam officium Ecclesiasticum, nihil est aliud, quâ potestas quædam spiritualis, ad exercendum aliquê actum, siue Ordinis, siue iurisdictionis, aut alicuius administrationis Ecclesiasticæ; alterum vero temporale emolumentorum, ad quod suscipiendum, beneficium ipsum, ex se confert ius quodammodo perpetuum, nam beneficium etiam nihil est aliud, quam ius ad perpetuo percipiendos Ecclesiasticos fructus, siue prouentus, ob aliquem spiritualem titulum. Dubitariq. solet, an prædicta suspensio, quæ est à beneficio simpliciter, vtroque priuet, an vero altero tantum? Et ratio dubitandi est ex vna parte, quia ex illis duobus veluti permixtim integratur supradictum beneficium; ex altera vero parte, videtur quod non, nam alias suspensio, quæ esset à beneficio simpliciter, esset etiam suspensio, & ab officio simul. Dicimus ergo in nostra Conclusione, quod suspensio supradicta, solummodo priuat hoc secundo, nempe dominio & possessione beneficij, & iure quod alias habebat quispiam percipiendi aliquos Ecclesiasticos fructus, ratione alicuius beneficij, non tamen officio, seu obligatione prædicta, quæ annexa est ipsi beneficio, ita quod tenetur inseruire beneficio, quamuis non eius possit percipere fructus. Et quod hoc sit dicendum, ex eo probatur, nam communiter in iure, beneficium condistinguitur contra officium, & quasi distincte proponuntur pœnæ, suspendi quempiam ab officio,

Suspensio, quæ est à beneficio simpliciter, & absolute, priuat homine dominio, atque possessione beneficij, ita q̃ non potest, vti iure, quod habeat percipiendi fructus illius.

quando absolute & simpliciter, & absque vlla temporis determinatione, fertur suspensio, sensus esse videtur, quod voluntas, atque intentio eam inferentis, sit vt semper duret, donec auferatur per potestatem habentem, id quod & expresse tenet Abbas, *in cap. ex literis, de const. num.* 10. quem omnes Doctores sequuntur communiter. Videatur hac de re prædictus Suarez, vbi supra, vbi & quasdam mouet incidentes difficultates, an scilicet per suspensionem supradictam, priuetur quis fructibus beneficij, habiti tempore suspensionis: an vero etiam fructibus beneficij nondum habiti? & an sic priuatus, siue suspensus, de nouo possit aliquod obtinere, seu acquirere beneficium; & quibus fructibus priuetur, quibus etiam actionibus? quas omnes difficultates docte, & erudite, satis resoluit pro suo more, à quorum omnium ego tractatione, consulto etiam abstineo, nam breuitas, cui studeo, nil aliud permittit, videantur ibidem. In calce huius articuli, tantum aduertere libuit id quod, & diximus supra agendo de suspensione, quæ est non ab officio simpliciter, atq; in totum, sed ex parte, & cū speciali aliqua limitatione, & determinatione, quod si supradicta suspensio fuerit à beneficio non simpliciter & absolute, sed solummodo ex parte, & cum dicta limitatione, specificatione, & limitatione, habebit effectum eo modo quo fuerit apposita, & non amplius, nam pœnæ in iure, vt pluries dictum est, potius sunt restringendæ, atque limitandæ, quam ampliandæ. Et de partiali effectu suspensionis a beneficio supradictæ, qui plura videre voluerit, consulat supradictum Suarez, loco supracitato, disp. 27. sect. 2. à num. 1. cum sequentibus, vbi & in fine dicit, qualiter beneficiarius prædictus, sic priuatus atque suspensus, nihilominus fructibus sui beneficij sit alendus, id quod tenet Panor. cum communi, *in cap. Pastoralis, §. verum, de appellat.* nec priuatus sit censendus, quoad ea quæ dantur, etiam diuinis officijs non interessentibus, nisi suspensio sit, tam diuturna, vt tacite, vel expresse vim priuationis habeat, seu habere videatur, id quod, etiam tenet Nauarr. in suo Man. cap. 27. num. 160. Et hæc de isto Articulo breuiter dixisse sufficiat.

ARTICVLVS IV.

Quisnam possit suspendere, seu Suspensionis censuram apponere?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

COmmuniter & regulariter loquendo, omnes & illi soli, qui possunt excommunicare, possunt etiam suspendere. Hæc Conclusio, est omnium Doctorum communis, & eam tenet Syuest. *verb. suspensio, q.* 2. & Nauarr. in suo Man. cap. 27. num. 159. & Suar. 5. tom. in 3. p. D. Thom. disp. 28. sect. 1. num. 2. & latius disp. 2. agendo de censuris in communi, sect. 2. per totam, & est communis omnium Summistarum, *verb. suspensio*, cuius & ratio in promptu est, nam vna & eadem, est potestas iurisdictionis, ad ponendas Ecclesiasticas censuras, communiter dictas, excommunicationis, suspensionis, atq; interdicti, de quibus habetur *in c. quarens, de verb. sig.* Licet enim per Ecclesiā, eiusmodi iurisdictio, restringi & limitari posset, quatū ad hunc actum, non vero quantum ad illum, regulariter tamen non fit, nec fieri debuit, cum omnes censuræ supradictæ, ad eumdem finem sint ordinatæ, seq. mutuo iu-

Qui excommunicare possunt, regulariter loquēdo, possunt etiam suspendere.

uent, atque adiuuare debeant, ad frenandam & reprimendam rebellionem contumaciam. Vnde communiter & regulariter loquendo, quicumque potestatem habet ad excommunicandum, habet etiam eam, ad suspendendum, & è conuerso. Eadēq. est ratio de interdicto, vt expresse tenet Sylu. loco supracitato, vbi etiam dicit, quod laicus, nec mulier, cum non ipsi excommunicare possint, nisi ex commissione speciali Papæ, iuxta §. *verū, in Gloss. d.* 32. nec etiam possunt suspendere. Potest tamen secundum Innocentium, Abbatissa suspendere à beneficio, Clericos Ecclesiarum, sibi subditarum, si hoc ex consuetudine habet, non tamen ab officio, vt tenet supradictus Sylu. loco supracitato, & Suarez, loco etiam supracitato, num. 30. vbi & ad hoc propositum explicat doctissime, *cap. dilecta, de maior. & obedient.* quo affirmari videtur, Abbatissam quandam suspensionis sententiam tulisse, & inquit, non eam valide tulisse, neque vere sententiam suspensionis fuisse, sed aliud præcepti genus, qua ratione Pontifex ibidem, præcipit cuidam Abbati, vt per censuras compellat, quosdam dictæ Abbatissæ obedire in his, quæ iuste præcipiebat.

Secunda Conclusio.

Sicut excommunicatio, quædā est à iure, alia vero ab homine immediate, ita etiam & suspensio. Quod est dicere, quod prædicta censura apponi potest, & à iure, & ab homine immediate, de quibus omnibus in particulari inferius est dicēdum. Solum superest in calce huius Articuli inuestigare, & quærere, an Episcopi sine Capitulo, Clericos possint suspendere? & videtur, quod non, *ex cap. penult.* 15. *q.* 7. vbi dicitur, quod si contrarium fiat, suspensio sit irrita. Et præterea, *in cap.* 1. *de excess. Prał.* mandauit, Alex. III. Episcopis, ne sine iudicio Capituli Presbyteros attentatent suspendere, seu illorū Ecclesiam interdicere. Sed contrarium tenetur, & communiter obseruatur in praxi: neque eiusmodi solemnitas, vllo vnquam fuit tempore recepta, immo vero contraria consuetudine præscriptum fuit contra illam, iuxta *cap.* 3 *de consuetud. lib* 6. Vnde Episcopi libere vtuntur iure suo, & absoluta iurisdictione suspendendi, sicut & excommunicandi Clericos, quod & facere posse tenet Panorm. & omnes Doctores communiter, de quo videatur Suarez, vbi supra, num. 4. Et hæc de isto Articulo breuiter dixisse sufficiat, vt procedamus ad alia.

Sicut excōmunicatio, quædā est à iure, alia vero ab homine, immediate ita etiam suspensio.

ARTICVLVS V.

Quinam sunt, qui possunt suspendi?

POstquam in præcedenti Articulo, breuiter & resolutiue diximus, quinam sint qui possunt suspendere, actiue, seu suspensionis censuram apponere, rectus, ac debitus ordo exigit, vt vice versa quæramus, quinam sunt, qui possunt suspendi passiue, seu quibus suspensionis censura possit apponi, quod & specialiter in controuersiam adducitur, vt sciamus, an suspensionis censura, sit peculiaris Clericorum, an vero etiam laici possint suspendi. Postmodum dicemus de peculiaribus personis, in quibusdam dignitatibus constitutis, qui etiam videntur non posse suspendi, saltim per sententiam generaliter latam, & nisi de illis specialis mentio fiat. Et quidem, quod laici etiam possint suspendi, colligi videtur prima facie ex Extrauaganti, *Vnica, de cession.* inter communes, vbi sequentia verba

Difficultas. An suspensio sit solūmodo Clericorum, an vero etiam laicorum.

Argumentum ad probandum quod etiam laici possint suspēdi.

ba habentur post alia: *Alioquin ex tunc accipiens, si Clericus fuerit, tamdiu ab officio & beneficio sit eo ipso suspensus; si vero laicus tandiu ingressum Ecclesiæ sibi nouerit interdictum & à communione Eucharistiæ ipso facto nouerit se suspensum, donec &c.* Ecce qualiter laicus in prædicto loco suspenditur, id quod & fieri posse rationi videtur conforme, cum suspensio interdum non tantum priuet vsu, officij, vel ordinis, aut beneficij iam obtenti, & recepti, verum etiã obtinendi, & recipiendi nouum ordinem, nouum officium, siue beneficium: ergo horum respectu, bene poterit laicis apponi suspensio, qua suspendantur, impediantur, atque priuentur, vt ne ordinentur, aut aliquod officium Ecclesiasticum, siue beneficium consequantur & recipiant, quæ quidem est pœna, nec vt videtur, parua, sed maxima. Propter hoc argumentum, nonnulli in ea sunt opinione & sententia, vt credant laicos, etiam posse suspendi. Huius opinionis videtur esse Abbas, qui ait, esse suspensionis genus quoddam, à participatione passiua Sacramentorum, quæ laicis est communis. Idipsum sentire videtur Armilla. in sua summa, *verbo, suspensio, num. 17.* vbi ait, omnem illum posse suspendi, qui & potest excommunicari. Sed nihilominus contrarium est tenendum, atque dicendum, Pro quo sequentem statuo Conclusionem.

Prima Conclusio.

QVamuis omnes Christiani possint excommunicari, solæ tamen personæ Ecclesiasticæ possunt suspendi. Hanc Conclusionem tenet expresse Nauarr. in suo Manuali, cap. 27. nu. 159. vbi & probat eam, per diffinitionem suspensionis superius positam, qua diximus, esse censuram qua alicui personæ Ecclesiasticæ, prohibetur vsus, siue exercitium sui officij, vel beneficij Ecclesiastici in totum, vel in partem, &c. Eamdem sententiam tenet Sylu. *verbo, suspensio, nu. 1* & Angelus *eodem verbo, in princ.* & Caiet. similiter. In qua conueniunt, atque consentiunt, omnes communiter Canonistæ, cum gl. *in cap. quicumque, verbo, ministris, de sent. excommun. in 6.* Innocentius *in cap. vlt. de excess. Prælat.* & Abb. *in cap. dura de crimine falsi, num. 10.* qui omnes dicunt, suspensionis censuram esse propriam Clericorum. Qua de re videatur Suar. tom. 5. in 3. par. D. Thom. disp. 25. in princ. & disput. 28. sect. 2. nu. 1. vbi & dicit probari posse, supradictam Conclusionem inductione facta, ex omnibus locis iuris Canonici, in quibus supradicta censura fertur, siue ferenda præcipitur, vbi dumtaxat ad Clericos solummodo dirigitur. Vnde illa suspensio, quæ apponitur in *Extrauag. vnica Ioann. XXII. de sentent. excommunic.* pro impedimento vtendi certo temporali munere, neque est pœna spiritualis, nec censura, de qua loquimur, nec propria Clericorum, sed alterius generis, vocatur autem suspensio, lato vocabulo, atque generali nomine. Sed an omnes in vniuersum Clerici possint suspendi, & maxime Episcopi, explicabitur per sequentem Conclusionem.

Omnes Christiani possunt excõmunicari solæ tamen Ecclesiasticæ personæ, possunt suspendi.

Secunda Conclusio.

Omnes personæ Ecclesiasticæ, excepto Romano Pontifice, sicut possunt excommunicari, sic etiam possunt suspendi. Hæc Conclusio est communis omnium Doctorum resolutio, & de ea specialiter videndus est Suar. vbi supra sect. 2. nu. 4. vbi & eiusdem rationem reddens, inquit, quod solus Romanus Pontifex, est incapax prædictæ censuræ, quia ipse solus in terris non habet, seu recognoscit Superiorem, à quo suspendi possit. Reliqui autem omnes, etiam Cardinales, Archiepiscopi, atque Episcopi, cum Superiorem habeant, prædictum Romanum Pontificem, suspendi possunt, nam ordo, & digni-

Omnes Ecclesiasticæ personæ (excepto Rom. Pont.) sicut possunt excommunicari, sic etiam possunt suspendi.

dignitas ipſorum, quæ maxima eſt, non reddit illos incapaces prædictæ pœnæ, ſeu potius medicinæ, nec facit illos ab omni humana ſubiectione liberos. Hoc itaque generaliter, atque vniuerſaliter verum eſt, quod quilibet habens ſuperiorem, habentem Eccleſiaſticam iuriſdictionem, poteſt ab alio ſuſpendi, aut iure ordinario, aut vero ex priuilegio. Sed Cardinales à ſolo Papa, Archiepiſcopi & Epiſcopi ab illo & à Concilio, ſibiq. ſubditi ab illis, & omnes exempti à ſuis proprijs Prælatis. Sed aduerto, quod Epiſcopi non poſſunt ſuſpendi, per ſententiam latam generaliter, & niſi de illis fiat mentio ſpecialis, licet ſecus ſit de excommunicatione, *per cap. quia periculoſum, de ſent. excom. lib. 6.* Qua de re videndus eſt Nauarr. vbi ſupra, nu. 160. & 161. & Suar. etiam, vbi ſupra ſect. 2. num. 1. vbi & dicit hanc eſſe vnam differentiam inter alias multas, quæ verſatur inter excommunicationem & ſuſpenſionem, quod etiam aduerit glo *in dicto cap. quia periculoſum.* Demptis, atque exclusis prædictis Epiſcopis, eorumq. Superioribus, vt etiam dicitur *in d. cap. quia periculoſum*, reliqui omnes inferiores Clerici, ſuſpendi poſſunt per generalem ſententiam, nam ſuſpenſio, ſicut & alia quælibet cenſura, per generalem clauſulam poteſt apponi & ferri, qua poſita, omnes in illa comprehenduntur, qui non ſunt ſpecialiter exempti.

Epiſcopi non poſſunt ſuſpendi, per ſententiam latam generaliter, & niſi de illis ſpecialis fiat mentio, ſecus vero excommunicari.

Sed dubitari ſolet, an prædictum Epiſcoporum priuilegium, poſitum *in d. cap. quia periculoſum*, intelligendum ſit, atque intelligi debeat, etiam de Epiſcopis electis & confirmatis, ſed nondum conſecratis? Quam difficultatem mouet & tractat ſupradictus Suar. loco ſupracitato, num. 7. & propoſitis aliquibus rationibus dubitandi, tandem reſoluit, quod fauet etiam ipſis prædictum priuilegium, propter rationes quas ibi adducit, & quia ſecundum ius, odia reſtringi, fauores conuenit ampliari.

Difficultas. Quid dicendũ ſit, de Epiſcopis electis & cõfirmatis, nõ tamen conſecratis.

Mouet etiam ibidem num. 8. prædictus Suarez, aliam difficultatem, An ſcilicet in ſuſpenſione generali, lata in omnes Clericos, abſque delectu & differentia, comprehendantur etiam Regulares, ſiue Religioſi Clerici, atque alij Clerici ſeculares? Cui etiam difficultati, propoſitis hinc inde rationibus dubitandi, reſolutiue reſpondens, inquit, quod ſub dicta clauſula, niſi aliud exprimatur, ſeu addatur, ex quo colligi, atque inferri poſſit, ipſam tantummodo ad Clericos ſeculares pertinere, comprehenduntur etiam Religioſi, ſiue Clerici Regulares, quemadmodum & alij ſeculares. Quæ quidem ſententia, propter rationes ibidem adductas, ſatis placet, atque videtur probabilis.

Difficultas. An ſuſpenſione lata generaliter in omnes Clericos, comprehendantur etiã Religioſi.

Tertia Concluſio.

Quamuis Monaſteria, Collegia, atque Communitates, excommunicari non poſſint, vt dictum eſt, agendo de excommunicatione, poſſunt tamen ſuſpendi. Hanc Concluſionem tenet expreſſe ſupradictus Suar. loco ſupra citato ſect. 2. nu. 1. & ſect. 3. à nu. 1. cum ſequentibus, quam & probat rationibus, atque exemplis. Rationibus quidem, quia ex parte Communitatis nulla repugnantia eſt, quominus ſuſpenſionis cenſura affici & plecti poſſit, cum & Capitulum, & quælibet Congregatio humana, eſſe poſſit capax culpæ, ſicut & eſt capax officij, ſeu Eccleſiaſtici beneficij; ex quo proinde ſequitur, quod & ſit capax priuationis, ſeu ſuſpenſionis à dicto officio, ſiue beneficio. Nec eſt eadem ratio de excommunicatione, nam dicta ſuſpenſionis pœna, non eſt ita ſpiritualis, ac pœna excommunicationis, nec priuat internis bonis, ſeu Eccleſiaſticis auxilijs, quæ ad interiorem animæ ſalutem ordinantur, quod facit ſupradicta excommunicatio. Quapropter in dicta ſuſpenſionis pœna, non imminet illud animarum periculum, quod in excom-

Monaſteria, Collegia, atq; Communitates quamuis excõmunicari non poſſint, bene tamen ſuſpendi.

excommunicatione, propter quod prohibitum est, vt ne excommunicatio in Communitatem feratur, nec ita videtur absurdum, quod innocentes aliquando suspensione ligentur, ac indecens videtur, vt ipsi feriantur & puniantur excommunicatione. Videatur etiam supradictus Suar. disput. 4. sect. 2. vbi agit de censuris in communi, num. 1. cum seqq. Sed ad hoc etiam in iure, innumera reperiuntur exemplа, quibus Capitula, & Communitates suspenduntur quandoque, ab actu collationis beneficiorum, vt habetur *in cap. vnico, ne Sede vacante, in* 6. vbi collatio Capitulo conueniebat. Item & *cap. Romana, & in cap. si sententia, de sent. excommunic. in* 6. Hoc idem habetur & in Conc. Trid. *sess.* 24. *cap.* 16. vbi suspenditur Capitulum, quod Sede vacante nō constituit Oeconomum. Quorū alia multa exempla, adducit supradictus Suarez loco supracitato, & nimis docte explicat, atque declarat, qualiter veniant intelligenda, & an prædicta suspensio in Capitulum generaliter lata, omnes etiam particulares personas comprehendat, à quibus omnibus, ipsorumq. tractatione abstinere compellor, quia non aliud patitur temporis angustia, & breuitas, cui tantopere studeo. Solummodo aduerto in calce huius Articuli, quod quando in prædicta Conclusione est dictum, Monasteria, Collegia, atque Communitates posse suspendi, intelligendum id est, de Collegijs, siue Communitatibus Ecclesiasticis, siue Clericorum, tam Religiosarum personarum, quam Ecclesiasticarum, nam, vt pluries diximus, eiusmodi dumtaxat sunt capaces censuræ prædictæ suspensionis, de quo videatur D. Suar. vbi supra n. 9. & quæ nos diximus supra Quæstione 35. Art. 10.

ARTICVLVS VI.

An suspensio ferri non possit, nisi propter culpam, & an necessario ipsa esse debeat mortalis?

CIrca hanc difficultatem sunt variæ Doctorum sententiæ & opiniones. Quidam enim dicunt, posse contrahi prædictam censuram, absque vlla prorsus culpa, & fundantur *in cap. 1. de ordin. ab Episc. qui renunc. Episcop.* vbi qui ignoranter & sine culpa, ordinatur ab eiusmodi Episcopo, suspenditur, vt videtur, ob illius culpam. Facit & ad hoc *cap. vel non est compos, de tempo. ordin.* vbi puer ordinatus in ætate tredecim annorum, suspenditur ab executione officij Diaconi, vsque ad ætatem legitimam, vt ibidem dicitur, in iniuriam ordinantis, propter quæ loca & aliquas alias rationes, nonnulli Doctores tenent, suspensionis sententiam incurri posse, atque imponi sine culpa. Quam opinionem atque sententiam, tenere videtur D. Tho. in 4. dist. 18. q. 2. art. 3. quæstiunc. 2. ad secundum, & Sylvest. *verbo, suspensio, nu.* 4. vbi ait, suspensionem aliquando imponi posse, ex causa sine culpa, vt patet, inquit, ex practica currenti. Idem tenent omnes communiter Canonistæ. Vnde Abbas *in cap. si celebr. de Cleric. excommunic. ministrau. nu.* 4. ait suspensionem quamdam ferri propter delictum: aliam vero propter defectum: aliam autem propter infamiam, quorum omnium adducit exempla.

Alij sunt Doctores tenentes, quod necessaria sit culpa ad suspensionem, & inquiunt sufficere, quod ipsa sit venialis, nec necessario requiritur, quod sit mortalis. Hanc sententiam & opinionem, tenet Caietan. in summa, *verbo, suspensio*, vbi ait, suspensionem incurri posse ex solo peccato veniali: quod & probat, quia est minor pœna, quam excommunicatio minor (cum hæc priuet maximis & valde necessarijs bonis, nempe sacramentis) sed excommunica-

municatio minor, incurritur propter solum peccatum veniale: ergo & suspensio. Idem tenet Armilla. *verbo, suspensio, in princ.* à quibus nec dissentire videtur Nauarr. in suo Manuali, cap. 27. nu. 151. & nu. 159. & num. 165. Sed nihilominus in contrarium est veritas. Pro cuius resolutione sequentes statuo Conclusiones.

Prima Conclusio.

Suspensionis censura, nullo modo imponi potest, sine culpa propria eius qui suspenditur.

SVspensionis censura, nullatenus ferri potest, sine culpa propria eius qui suspenditur, siue illa sit mortalis, siue vero venialis, nam de hoc pro nunc nihil dico, in sequenti Conclusione dicetur statim. Hæc Conclus. est expressa Nauarr. loco supracitato, num. 151. & Caietani in Summa, *verbo, suspensio.* Idem tenuit Aretinus secundum suprad. Nauarr *in cap. cum non ab homine, de iudicijs*, & probatur ratione, nam prædicta suspensio, vt sæpe dictum est, est censura, quæ & proprijssime habet rationem pœnæ, sed pœna imponi nullo modo potest sine culpa, imo vero intrinsece est contra rationem pœnæ, quod imponatur, vbi nulla præcessit culpa, *iuxta cap. 2. de consist* vbi habetur, rem quæ culpa caret, in damnum vocari non conuenire, *& in cap. 2. de his quæ fiunt à maiori parte Capituli*, dicitur, quod peccata suos auctores tenere debent, nec pœna est vlterius protrahenda, quamuis delictum fuerit in excedente repertum: ergo nulla existente culpa, imponi non potest prædicta suspensionis censura. Videatur hac de re Suar. d. 5. tom. in 3. p. D. Thom. disput. 28. sect. 4. à nu. 1. cum sequentibus, & latius agendo de censuris in communi, disput. 4. sect. 1. 2. 3. & 4. per totas.

Secunda Conclusio.

Ad suspensionē ponendam, culpa debet esse mortalis, neque sufficit, quod sit venialis.

Non sufficit venialis, imo vero necessario requiritur, quod sit mortalis culpa, ad hoc vt ferri & imponi possit, prædicta suspensionis censura. Hæc Conclusio, vt refert Nauarr. est Aretin. *in cap. cum non ab homine, de iudicijs*, & etiam tenere videtur Soto in 4. dist. 22. q. 3. art. 1. Concluſ. 2. & nouissime tenet eam Suar. vbi supra disput. 28. sect. 4. nu. 6. & 7. vbi dicit esse hoc tempore communiter receptam, nam suspensio, vt modo est in vsu Ecclesiæ, grauior, atque acerbior pœna, atque censura est, quam, vt pro sola veniali culpa, secundum æquitatem, atque Ecclesiasticam pietatem imponi possit. Videatur etiam disput. 4. sect. 4. per totam. Videatur etiam Sayrus lib. 4. sui thesauri, cap. 1. nu. 19. & 20.

Vnde ad argumenta in contrarium adducta, respondeo, *ad cap. 1. de ordinat. ab Episc. qui renun Episcopa.* dico quod ibi, suspensio, non accipitur proprie & stricte, & prout est censura, quæ vt plurimum fertur ob contumaciam, sed late pro prohibitione vtendi aliqua facultate, ob aliquam causam, in quo sensu, non semper requiritur culpa eius qui suspenditur, sed causa legitima vt suspendatur, & nō aliud conuincit dictum *cap. vel non est compos, de tempor. ordinan.* nam ibi ante legitimam ætatem ordinatus, non fuit suspensus propter culpam propriam, sed in iniuriam ordinantis, & in confusionem ipsius, atque vt euidenter constaret, quantum ille Episcopus errauerat, ordinando eum, qui defectum patiebatur ætatis: & hoc est. & non amplius, quod ex prædictis capitulis colligitur, seu colligi potest Qua de re videatur suprad. Suar. loco supracit. nu. 2. cum seqq. Et hactenus de isto Articulo.

ARTI-

ARTICVLVS VII.

Quænam sint in Suspensione seruanda, & qualiter Suspensionis censura sit ponenda ?

Quæ ad hunc pertinent Articulum, explicabuntur per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

SVspensio pro nullo actu vel crimine, incurritur ipso facto, nisi id sit expressum in iure, aut exprimatur à Iudice Ecclesiastico, à quo imponitur. Hæc Conclusio est communis omnium Doctorum resolutio, & generaliter, verum habet in omnibus censuris, quæ, vt diximus supra, agendo de excommunicatione, nullatenus ipso facto incurruntur, nisi id in Iure sit expressum, aut expresse & specialiter exprimatur ab homine, qui eandem ponit. Qua de re videatur Nauarr. in Manual. cap. 27. nu. 159. & Suarez loco supracitato, disput. 28. sect. 5. nu. 1.

Suspensio pro nullo actu, vel crimine, incurritur ipso facto, nisi id in iure, vel sententia expresse habeatur.

Secunda Conclusio.

In omni suspensione, quæ propter contumaciam imponitur, ad hoc vt incurratur, necessum est, vt ipsam admonitio præcedat, eo modo quo supradictum est, agendo de excommunicatione. Circa hanc Conclusionem, videantur quæ diximus supra Quæst. 35. Art. 3. Concluſ. 2. & 3. Circa quod nihil amplius occurrit dicendum, videatur hac de re Suar. loco supracitato, nu. 2. & Nauar. loco supracitato nu. 159. vbi dicit hoc habere locum in suspenſione, quæ ponitur ob contumaciam, non autem in illa, quæ est pœna, seu ponitur in pœnam, iuxta Innocen. *in cap. fin. de excess. Prælat.* & Panor. cum communi, *in cap. reprehensibilis, de appellat.* Videatur etiam Sylvest. *verbo, suspensio, nu. 4.*

In omni suspensione, quæ ponitur ob contumaciam, necessum est, vt admonitio præcedat.

Tertia Conclusio.

Ad ponendam suspensionem, nulla sunt in iure determinata verba, quibuero suspensio ferri, atque imponi potest, quibuslibet verbis idipsum significantibus. Hæc Conclusio est communis omnium Doctorum resolutio, & de ea videndus est Nauarr. cap. 27. nu. 161. & Suar. loco supracitato nu. 3. qui omnes conueniunt in hoc, quod suspensionis nulla est in iure præscripta, substantialis forma suæ impositionis, siue absolutionis. Videantur hac de re quæ dixi supra. d. Quæst. 35. Art. 3. Concl. 6.

Ad ponendam suspensionem, nulla sunt in Iure determinata verba.

Quarta Conclusio.

Suspensionis sententia, necessario ferenda est in scriptis. Hæc Conclusio est etiam communis Doctorum resolutio, sicut supra etiam diximus agendo de sententia excommunicationis, *per cap. 1. eod. tit. lib. 6.* Qua de re videantur, quæ dicta sunt supra Quæst. 35. Art. 9. Concluſ. 1. & 2. & Nau. vbi supra, cap. 27. nu. 159. & Suar. etiam vbi supra, nu. 3. & Sylvester, *verbo, suspensio, nu. 4.*

Suspensionis sententia, necessario ferenda est in scriptis.

Quinta Conclusio.

Si suspensionis sententia, feratur post legitimam appellationem, est nulla, atque

Si suspensionis cēsura, feratur post legitimā appellationē, nulla est atq; inualida.

atque inualida. Hæc Conclusio est etiam communis resolutio, de qua videnda sunt quæ diximus in prædicta Quæst. 35. loco iam pluries citato, & quæ dicit Nauar. loco etiam supracitato nu. 159. in 2. dicto, vbi probat hoc ipsum, à simili de excommunicatione, lata post legitimam appellationem, quæ est nulla, atque inualida, & inquit, quod sicut appellatio non suspendit excommunicationem præcedentem, sic nec suspensionem. Quod probat ex Dominico cum communi, *in cap. 1. §. & hæc, de sententia excommun. lib. 6. & ex cap. ad hæc quoniam, de appellat. & ex cap. is cui, §. fin. de sententia excommun. lib. 6.* Qua de re videantur, quæ dicit Suar. loco supracitato, nu. 3. allegando Abbatem *in cap 2. de Cler. excommun. ministran. nu. 2. & in cap. sæpe, de appellat. nu. 16* qui hoc limitat, seu limitare voluit, vt tantum verum habeat, loquendo de illa suspensione, quæ proprijssime est censura, & pro contumacia fertur, nam illa (inquit) quæ est pure pœna, imponi etiam potest post appellationem, sicut & aliæ pœnæ. A qua tamen sententia prædictus Suarez recedit, & inquit quod absque distinctione intelligenda est nostra Conclusio, de quacumque suspensione, nam in iure, suspensionis nomen, indifferenter ponitur, atque significat, eam quæ est pro contumacia, & quæ fertur pro aliquo commisso delicto, & quia ratio ob quam suspensio, non suspenditur per sequentem appellationem, eadem est vtrobique, quia nempe suspensionis sententia, sicut & excommunicationis, secum trahit suam executionem, *iuxta cap pastoralis, §. verum, de appellat.* quod tam verum est in suspensione, quæ est pure pœna, & fertur pro aliquo commisso delicto, atque in ea quæ fertur pro contumacia.

Sexta Conclusio.

Quamuis suspensionis denunciatio, necessaria non sit, quoad ipsum suspensum, ad hoc vt in eo omnes ipsa suos operetur effectus, necessaria tamen est quoad alios, vt ipsi teneantur vitare eumdem. Hæc Conclusio. vt videtur, est communis omnium Doctorū resolutio, & pro ea facit, aut saltem facere videtur *Extrauagans ad euitanda*, de qua diximus supra agendo de excommunicatione, cuius etiam latissimam mentionem facit Nauarr. in suo Manuali, cap. 27. nu. 35. & nu. 165. inquit, quod sicut tenemur vitare excommunicatum in omnibus, quæ ab ipso ponuntur in eodem cap. nu. 26. ita etiam & tenemur vitare suspensum, in eo à quo fuerit suspensus, & inquit, quod non vitando eum in diuinis officijs, atque in actibus deputatis suis Ordinibus, peccamus mortaliter, si est denunciatus, alias non, per dictam *Extrauag. ad euitandam*, & per alia, quæ idem ipse dicit *in cap. 1. §. laboret, de pœnit. dist. 6.* De quibus omnibus videatur supradictus Suarez loco supracitato disputat. 28. sect. 5. num. 4. cum sequentibus. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

Quamuis suspēsionis denunciatio, necessaria non sit in suspenso, ad hoc, vt ipsa in eo, omnes suos operetur effectus, est tamen necessaria quo ad alios, ad hoc, vt ipsum vitare teneantur.

ARTICVLVS VIII.

Quænam sit differentia inter Suspensionem, prout est pœna, & prout est censura?

HAnc quæstionem, atque difficultatem mouet Suarez 5. tom. in 3. par. D. Thom. disput. 25 sect. 1. & 2. & dicit, quod multi nullam agnoscunt differentiam, inter suspensionem, prout est pœna, & prout ipsa est censura, quia inquiunt, in iure simpliciter & absolute, omnis suspensio nuncupatur & appel-

& appellatur censura, *in cap. quærenti, de verborum signific.* vbi Pontifex Innocentius III. doctrinaliter procedens, ac propositæ difficultati respondens, inquit, *censura nomine intelligendam esse sententiam, non solum interdicti, verum etiam suspensionis, & excommunicationis*. Sub quo suspensionis membro, docent comprehendi quamcumque suspensionem, & eam quæ est pœna, & eam quæ communiter appellatur & nuncupatur censura. Sed nihilominus supradictus Suarez sentit & dicit, quod quantum ad rem pertinet, duo sunt suspensionum genera, altera quæ est pœna, altera vero censura, quæ & alio nomine dici & nuncupari possunt, suspensio vindicativa, atque medicinalis, inter quas hanc solam & vltimam, nempe medicinalem, credit proprie, atque in rigore nuncupandam esse censuram. Vtque ipsas explicet, atque declaret, inquit, quod quotiescumque suspensio imponitur, solum vt aliquod puniatur delictum, & non vt a contumacia recedatur, nomen habet solius pœnæ, nec tunc rationem habet, aut habere potest censuræ. Quam considerationem latissime prosequitur disput. 4. sect. 5. à nu. 10 cum sequentibus, vbi agit de censuris in communi, vtriusque adducens exempla, & dicit, quod suspensionis vsus per modum pœnæ, non vero per modum censuræ, frequentissimus est in iure, sed maxime *in cap. tam litteris, de testibus, cap. cum in cunctis, §. vlt. de elect. lib. 6. & Clement. 1. §. pen. de hæreticis. & in Clem. 2. de pœnis*, traduntq. id Doctores Canonistæ in supradictis locis, & Innocent. *in cap. 1. de excessibus Prælatorum, nu. 3.* & Abb. *in cap. reprobensibilis, nu. 3. & cap. sæpe, nu. 16. de appellat.* De illa vero suspensione, quæ est per modum censuræ, non est, cur aliqua afferamus exempla, cum ipsa in iure sint frequentissima, quod tunc semper fit, quando apponitur prædicta suspensionis pœna, donec hoc, aut illud fiat, & semper propter contumaciam & rebellionem, donec eiusmodi sic suspensus resipiscat, quam ob causam, eiusmodi suspendendi modus, medicinalis nuncupatur, eademq. suspensio medicina, & quamuis in loquendi modo, non omnes communiter conueniant Doctores, quia tamen sententia supradicti Patris Suarez satis placet & arridet, pro ipsius explicatione & propositæ difficultatis resolutione, sequentem statuo Conclusionem.

Nota hoc valde.

Conclusio.

SVspensio quæ est pœna, & prout est vindicativa, multum differt à suspensione, quæ est censura, & inquantũ est medicinalis. Hanc Conclusionem constituit supradictus Suarez loco supracitato sect. 1. nu. 3. vbi & inter ipsas triplicem constituit differentiam. Prima, quia illa suspensio, quæ est pœna & non censura, imponitur ad certum tempus, quæ vero est censura, non habet, sed neque habere potest præfixum terminum, quorum priorem partem probat, ex omnibus supradictis iuribus, *ex cap. 1. de sentent. excomm. lib. 6. & cap. 2. de tempor. ordin. eam in 6.* & ratione, quia cum supradicta suspensio sit pœna, esse debet proportionata culpæ, & quo maior fuerit culpa, diuturnior debet esse & pœna, ac proinde pro ratione culpæ, ipsa suspensio habebit præfixum terminum. In quo etiam, vt idem inquit, differt à depositione, quæ est veluti quædam suspensio perpetua, & absque vlla prorsus spe restitutionis, quod quidem ex se non habet dicta suspensio, vt est pœna, nam pro ratione culpæ vendicat sibi certum atque determinatum tempus, & cum tantum respiciat præteritam culpam, non vero resipiscentiam in futurum, non repugnat sibi, vt huiusmodi terminus sit determinatus, atque præfixus. In quo differt à suspensione, prout est censura, quæ quidem, vt talis est, vt supra diximus, non habet, sed neque habere potest

Suspensio, quæ est pœna, & prout est vindicativa, multum differt à suspensione, quæ est medicinalis & censura.

præfixum

præfixum, atque determinatum terminum, quod erat id, quod remanebat probandum. Et probatur hac, vt videtur, euidenti ratione, nam cum eiusmodi suspensio quæ est censura, feratur præcipue, & vt plurimum, ad reprimendam contumaciam, & ad hoc, vt per ipsam recedat homo ab aliqua culpa, non potest alium habere terminum, nisi recessum ab ipsa, duratque quousque recedatur ab ea, & non amplius.

Secunda differentia est, quod suspensio, quæ est tantum pœna, non requirit monitionem præuiam, cum feratur propter culpam præteritam, etiamsi, vt quidam aiunt, non habeat tractum successiuum; at vero suspensio, quæ est censura, semper requirit monitionem præuiam, saltem illam quæ includitur in hac conditione, *si hoc feceris, vel non feceris, aut nisi satisfeceris*, vt communiter ferri consueuit supradicta suspensio, quæ est censura.

Tertia & vltima differentia, suspensionis prædictæ stat in hoc, quod suspensio, quæ est pura pœna, & ad certum vsque tempus apponitur, eo elapso per se cessat, sine vlla alia absolutione, nam causa non operatur vltra sibi præfixum terminum, neque prohibitio facta ad certum tempus, obligat extra illud. Sicut enim qui relegatus est ad certum tempus, eo elapso, libere potest ad patriam redire, quia iam pœnæ sibi impositæ satisfecit, ita etiam & qui suspensus est ad certum tempus, eo elapso, absque vlla alia absolutione potest munus suum & officium exercere, vt tenent omnes Doctores communiter *in Clement. 1. de decimis, verbo, donec, & in cap. sacro, de sentent. excommunic. verbo, per mensem*, at vero quando suspensio est vere & proprie censura, vt tollatur, necessaria est absolutio, vt traditur à supradicta gloss. & expressius à glos. *in cap si quorumdam, de solut.* Qua de re aliquid nos dicemus infra. Videatur Suar. vbi supra, & disp. 26. sect. 1. nu. 14. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS IX.

De differentia, quæ est inter excommunicationem minorem, & suspensionem, & quanam harum sit grauior pœna?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Suspensio, quæ est censura, in multis differt ab excommunicatione minori.

SVspensio prout est censura, in multis differt ab excommunicatione minori. Hæc Conclusio est communis omnium Doctorum resolutio, & de ea videndus est Nauarr. in suo Manuali, cap. 27 nu. 151. & 152. vbi diffinitionem suspensionis constituit. Et Suar. disp. 25. sect. 1. nu. 4. vbi inter alia dicit excommunicationem minorem à suspensione differre, in eo quod excommunicatio minor, priuat solummodo participatione & susceptione passiua sacramentorum, at vero suspensio non consistit in priuatione solum passiua, verum etiam ad alias functiones se extendit, de quibus diximus supra; priuat enim interdum officio, interdum vero beneficio, seu vtroque simul. Vnde Abbas *in cap. vlt. de Cler. excommuni. ministran.* constituens vnam suspensionem minorem, alteram vero maiorem; priorem q. dicens esse eam, quæ priuat solummodo participatione & susceptione passiua sacramentorum; maiorem vero quæ priuat actiua & passiua, proculdubio confundit, inuoluereq. videtur, suspensionem cum excommunicatione; nam si recte

Nota hoc valde.

omnia

omnia inspiciantur, quæ reperiuntur in iure, nullum est censuræ seu suspensionis genus, quod talem operetur effectum, distinctum ab excommunicatione minori, sicq. confundit supradictas censuras, appellans suspensionem, excommunicationem minorem, & vtitur prædictis vocibus, præter communem morem, quod est maxime notandum atque memoriæ commendandum.

Secunda Conclusio.

Quælibet suspensio, loquendo secundum cõmunem Ecclesiæ vsum, grauior est pœna, quam sit excõmunicatio minor. Hæc Conclusio cõstituitur contra Caiet. in Summa, *verb. suspensio*, vbi dicit, grauiorem esse pœnam, excommunicationem minorem, quam suspensionem, quia priuat (inquit) vsu maiorum bonorum, nempe spiritualium, qualia sunt Sacramenta, ipsorumq. vsu passiuo, qui nobis quammaxime est necessarius, quod quidem non semper facit suspensio. Sed quamuis id ita sit, contrarium tamen vbiq. tenetur. Qua de re videndus est specialiter Suarez, loco supracitato, vbi dicit, secundum communem vsum Ecclesiæ, contrarium omnino videri dicendum, quodq. suspensio grauior est pœna, quam excommunicatio maior, atque ex communi vsu Ecclesiæ, pro grauioribus criminibus imponi solet: vt enim supra diximus, art. 6. concl. 2. excommunicatio minor, propter peccatum veniale, vt plurimum incurritur, at vero suspensio ad hoc, vt imponatur iuste, non sufficit, quod culpa sit venialis, quin vero requiritur, quod sit mortalis. Et quamuis excommunicatio minor, priuet (vt dictum est) vsu passiuo Sacramentorum, qui nobis quammaxime est necessarius, suspensio vero actiuo, qui non est ita necessarius, neque ita videtur esse utilis ex opere operato, est tamen ex se valde vtilis ex opere operantis, pro eo quod requirit maximam sanctitatem in ministro operante, tantam nec minorem, quanta requiritur in suscipiente ipsa Sacramenta; ac denique excommunicatio minor, iuxta communem Ecclesiæ vsum, & regulariter loquendo, facilius tollitur, quam suspensio, & numquam reseruatur, quod tamen in suspensione frequenter contingit. Reliquæ rationes differentiæ, siue maioritatis, atque grauitatis huius pœnæ, videantur apud Suarez, loco supracitato.

Quælibet suspensio, grauior est pœna, quam excommunicatio minor.

ARTICVLVS X.

De differentia, quæ est inter excommunicationem maiorem, & suspensionem, & quænam harum grauior sit pœna?

Huic Articulo fiet satis, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

EXcommunicatio maior, & suspensio, præcipue differunt in tribus. Primo differunt, in eo quod se habent, tamquam includens & inclusum, seu tamquam pars, & totum, & tamquam magis vel minus prohibens. Volo dicere, quod excommunicatio maior, operatur quidquid suspensio, & multo plura atque maiora, quod tenet D. Tho. in addit. ad 3. p. q. 22. ar. 3. nam priuat omni Ecclesiastica functione, tam pertinẽte ad officium, quã ad beneficium Ecclesiasticum, nec solũmodo illa, sicuti suspensio, sed præterea multis alijs modis, atque cõmodis spiritualibus & temporalibus, quæ facile colligi possunt reducendo ad memoriam, ea quæ superius sunt dicta, de excõmunicatione maiori, & suspensione prædicta. Secundo differunt, quia illosmet effectus quos habet excommunicatio maior, nempe priuationis Ecclesiasticarum

Excommunicatio maior & suspensio differũt in tribus.

ſticarum functionum(de quibus diximus ſupra)habet & prædicta ſuſpenſio, ſed ſub alia diuerſa ratione,nam excommunicatio maior,priuat omnibus illis actibus,vt rationem communicationis participant,at ſuſpenſio priuat eiſdem,non vt participant rationem cómunicationis formaliter, ſed quatenus ſunt vſus alicuius poteſtatis Eccleſiaſticæ, & ratione officij, ſiue beneficij, alicui conuenientis, quæ eſt quaſi formalis ratio obiectiua prædictæ cenſuræ, in qua fundantur aliæ differentiæ quaſi materiales, vt verbi gratia,quod excommunicatio maior priuet Eccleſiæ ſuffragijs, non vero ſuſpenſio, quod aduertit D.Thom.in addit. ad 3.p.q.ſupradicta 22.art.5. ad 2. de qua differentia videatur Nau. in ſuo Man. cap.27.nu.152. & Suarez ſuprad. 5. tom. in 3. p. diſp.25.ſect.1.num.6. in fin. Tertia & vltima differentia eſt,quia vt iam diximus,prædicta ſuſpenſio, eſt propria cenſura Clericorum,non ſic autem excommunicatio maior,quæ communior eſt,& laicos etiam comprehendit, de quibus accidentalibus differentijs,nihil amplius libet in præſentiarum dicere.

ARTICVLVS XI.

In quo differat, atque conueniat, prædicta ſuſpenſio, cum depoſitione verbali, qua eſt via ad degradationem?

Quæ ad hunc Articulum ſpectant, reſoluentur breuiter per ſequentes Concluſiones.

Prima Concluſio.

Suſpenſio conuenit cum depoſitione verbali, in quatuor.

SVſpenſio conuenit cum depoſitione verbali,in quatuor præcipuè rebus. Primo conueniunt in hoc, quod vtraque eſt pœna quædam Eccleſiaſtica, vt de ſe patet, quapropter vtrique communia ſunt, ea omnia quæ ſupra diximus,eſſe de ratione pœnæ Eccleſiaſticæ,nimirum,quod ille ſolus illam poteſt imponere,qui iuriſdictionem habet Eccleſiaſticam, atque auctoritate Eccleſiaſtica pollet, & ſubinde,quod nonniſi propter proportionatam culpam imponatur; & quamuis depoſitionis pœna ſupradicta, non habeat rationem cenſuræ,propter rationes ſupradictas,nihilominus tamẽ, conuenit cũ dicta ſuſpenſione,quæ eſt cenſura,& etiã prout eſt pœna in omnibus prædictis. Secundo conueniunt,quia etiam depoſitio, ſicuti & ſuſpenſio,priuat omnibus functionibus Eccleſiaſticis, de quibus ſupradiximus,qui ſunt proprij ſuſpenſionis effectus. Tertio conueniunt in hoc, quod vtraque eſt propria pœna Clericorum,non vero laicorum, propter rationes etiam ſuperius dictas,quod & colligitur expreſſe *ex cap. qui ſemel, diſt. 50. & cap. 2. de pœnis, in 6.* & alijs à me breuitatis cauſa omiſſis. Qua de re videatur Nau. in ſuo Man.cap.27.num.151.vbi citat Panorm.Card.& alios idem tenentes,ſed præcipuè Decium, *in cap.at ſi Clerici, de iudicijs, num.5.* Videatur hac de re Salzedo in pract. Bernardi Diaz de Lugo. cap.153. & Suar. loco ſupracitato, diſput. 30. ſect. 1. num. 2. vbi inquit, depoſitionem prædictam, extendi etiam ad Religioſos,etiam ſi Clerici non ſint,quatenus ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ,quod etiam ſupradiximus de ſuſpenſione, vnde & Abbatiſſæ ſuſpendi, atque deponi poſſunt, & ſolent. Quarto & vltimo conueniunt, in eo quod ſicuti ſuſpenſio eſſe poteſt, vel ab officio tantum, vel à beneficio tantum, ſeu ab vtroque ſimul, ita etiam & verbalis prædicta depoſitio, quibus etiam & addere poſſumus,quod alia eſt à iure, alia vero ab homine,eo modo quo etiam diximus ſupra de ſuſpenſione. Circa hoc videantur Nauar. & Suar. locis ſupracitatis, & Sylueſt. *verb.depoſitio, ſius degradatio.*

Secun-

Secunda Conclusio.

Supradicta suspensio, differt à verbali depositione in tribus. Primo, nam quamuis vtraque esse possit a beneficio, tamen suspensio non priuat beneficio ipso, in totum siue radicaliter, vt supra diximus, sed solum ipsius fructibus, aut iure percipiendi fructus illius; at vero depositio priuat beneficio ipso in totum, quod & nomen ipsum significat, ex proprietate sermonis, siue eiusdem vocis. Qua ratione Abbas, depositionem prædictam indistincte interdum vocat depositionem, interdum vero beneficij priuationem. Ex quo vlterius nascitur secunda differentia, & ea est, quod depositio, ex vi sermonis, videtur esse perpetua, non vero suspensio, saltim illa quæ est pœna, vt supra diximus, neque etiam illa, quæ est censura, sed solum quousque recedat contumacia, & adsit pœnitentia, siue resipiscentia. Tertio differunt, nam quamuis suspensio & depositio, esse possint, & ab officio & ab ordine, atque iurisdictione, iuxta *cap. 2. de pœnis, in 6.* aliter tamen, & aliter, nam prædicta depositio, cum est à iurisdictione, priuat non tantum vsu (vt sic loquamur) iurisdictionis, verum etiam & ipso munere, ipsaq. iurisdictione, in quo differt à suspensione, quæ vt supra diximus, tantummodo priuat vsu iurisdictionis. Quæ vero depositio est ab ordine, quamuis conueniat cum suspensione in hoc, quod non priuat Ordine ipso, neque enim potest cum imprimatur per characterem indelebilem, quem proinde tota Ecclesia auferre non potest, quamuis etiam conueniat cum suspensione in eo, quod omnes actus Ordinis, seu pertinentes ad Ordinem, depositi atque suspensi, sint validi, quando iurisdictionem non requirunt (vt excludamus sacramentalem absolutionem) ita quod Sacerdos depositus, sicuti & suspensus, si attentet cõsecrare, vere consecrat si id faciat legitima intentione, & legitima vtatur materia & debita forma, quamuis id faciendo, peccet grauiter atque mortaliter, quia retinet eamdem Ordinis potestatem, à qua ex diuina institutione, si cætera necessaria adsint, atque concurrant, omnes illius actus suam habent efficaciam atque valorem; & præterea quamuis depositio prædicta conueniat cum suspensione, in eo quod neutra per se, atque ex vi sua, priuat priuilegio clericali, nisi hoc expresse atque specialiter adiungatur in pœnam, vt notat Abbas, *in cap. si Clerici, §. de adulter. de iudic. num. 2.* colligiturq. ex eodem textu, vbi dicitur Clericum depositum non esse tradendum Iudici seculari, quia videlicet persona depositi non amittit priuilegium fori, nisi specialiter priuetur illo, propter nouum delictum vel contumaciam, ita vt perueniatur ad degradationem, quamuis (inquam) depositio prædicta, & suspensio in omnibus supradictis conueniant, nihilominus tamen, depositio & suspensio ab Ordine, diuersæ sunt pœnæ, distinctaſq. habent rationes formales, quibus adinuicem distinguuntur, & hæ sunt, quod depositio ab Ordine, ex sua propria significatione, significat priuationem perpetuam atque irremissibilem, suspensio vero minime. Qua de re videantur latissime Abbas, *in cap. veritatis, de dolo & contumacia, num. 13.* Sylu. *verb. degradatio, num. 1.* Nau. in Man. cap. 27. num. 151. & Suar. loco supracitato, num. 10. 11. & 12. vbi & ponit diuersos modos & formas, ponendi seu inferendi supradictas pœnas, & declarat, quænam sint cuilibet ipsarum propriæ, aliasq. mouet quæstiones & difficultates circa materiam depositionis atque degradationis, à quorum omnium tractatione, consultò abstineo propter temporis angustiam, vtquè breuitati studeam, & quia Deo dante, de his omnibus dicturi sumus, in alio Tomo, dum agemus de pœnis omnium delictorum.

Suspẽsio differt à verbali depositione in tribus.

ARTICVLVS XII.

In quibus casibus à iure, incurratur suspensio?

IAm supra diximus, quod suspensio, vt communiter sumpta, est duplex, alia lata à iure, alia vero ab homine, atque explicauimus, quæ sint necessario obseruãda in eiusdem positione: Superest modo vt dicamus, quænã sint suspensiones, latæ à iure. Qua de re videnda est Glossa illa magna & singularis, *in Clement. Capientes, de pœnis*, & Angelus, *verbo, suspensio, à num.* 2. vbi omnes suspensiones in Ordinem redigit, quod & Syluester similiter fecit, in eodem verbo, q. 6. & Nauarr. in suo Manuali, cap. 27. à num. 154. cum sequentibus, & omissis nonnullis raro contingentibus, aliisque quæ modo non sunt in vsu, pro huius Articuli resolutione, sequentem statuo Conclusionem.

Conclusio.

Suspensiones, quæ modo sunt in vsu ad 16. capita reducuntur.

SVspensiones, quæ reperiuntur in iure & sunt in vsu, ad 16. capita reducuntur. Primo, suspenduntur Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi, fornicarij notorij, donec pœniteant & habetur *in cap. nullus, cap. prater, dist.* 32. *& cap. suscitantibus*, 15. q. 6. *& cap. si qui sunt, dist.* 81. De qua suspensione, videatur Nau. vbi supra, vbi inquit, quod sicut ipso iure incurritur per notoriam fornicationem, ita & ipso iure tollitur per pœnitentiam, iuxta Glossam receptam, *in dicto cap. si qui sunt*. De quo etiam videatur prædictus Nauarr. in eodem Man. cap. 25. num. 77. vbi etiam dicit, quod huiusmodi fornicarius, vtens Ordine suo ante pœnitentiam, fit irregularis, pro eo quod infringit prædictam suspensionis censuram. Secundo, suspenduntur per triennium à beneficijs, Clerici eligentes in Episcopum, eum qui non est legitimus, vel legitima ætate, scientia, vel moribus præditus, habetur *in cap. cum in cunctis, §. fin. de elect.* quæ quidem suspensio, comprehendit etiam eos, qui eligunt tamquam compromissarij, *per cap. si compromissarius, eodem tit. lib.* 6. Tertio, suspenduntur qui sine legitima facultate, vel ætate, vel extra legitimum tempus, Ordinem sacrum accipere præsumpserint, habetur *in Extrauaganti, Cum ex sacrorum*, quæ est Pij II. & facit irregularem Ordine vtentem, quamuis ob ignorantiam illius Extrauagantis, & *per cap. licet, non est, compos, de temp. ordin.* quod non suspendit, sed suspendi iubet, oppositum dixerunt multi, sequentes Glossam, *in Clement. generalem, de etat. & qualitat. & in d. cap. licet, non est compos*. Qua de re videatur Nauarr. loco supracitato, num. 155. vbi plura dicit ad hoc propositum, eaq. notatu digniffima, vim faciendo, atque explicando, verbum illud, *præsumpserunt*, quod & significat dolum, per quod videtur, non comprehendere (saltem quoad forum conscientiæ) eum qui bona fide, & simplicitate animi ordinatus est, existimans se esse legitimum, vt latius dixit in repetitione, *capituli accepta, de restit. spoliat. oppos.* 8. *num.* 32. Quarto, suspenduntur Clerici, qui prouocant ad duellum, vel acceptant eiusmodi prouocationem, seu in arenam descendunt, habetur *in cap.* 1. *de Clerico pugnante in duello*, & tenet Syluester, *verbo, suspensio*, loco citato, quamuis Nauarr. etiam vbi supra, num. 156. dicat, hoc non esse verum, quia textus, in dicto cap. 1. solum dicit eiusmodi fore deponendos. Quinto, suspenduntur per vnum mensem, ab ingressu Ecclesiæ, excommunicantes, absque monitione præmissa, vt habetur *in cap. sacro, de sententia excommunicationis*, quæ quidem admonitio qualis

lis esse debeat, diximus supra, q. 35. art. 3. & 9. & hac de re videndus est Nauarr. in suo Manuali, cap. 27. num. 10. & 11. Sexto suspenduntur etiam, ab ingressu Ecclesiæ, diuinisq. officijs, illi qui excommunicant, interdicunt, aut suspendunt aliquem, solo verbo & sine scripto, aut expressa causa, nec dant copiam censurarum prædictarum requisiti, vt habetur *in cap. 1. de sent. excomm. lib. 6.* Septimo, suspenditur à quolibet officio & benefic. Capitula & singulares personæ, quæ vacante sede Episcopali vel Collegiata, vsurpant sibi aliqua bona, ex his quæ reliquit vita functus, aut collecta fuerunt tempore vacationis, habetur *in cap. sape, de electione, lib. 6.* quod etiam habet locum, in redditibus sigilli, & in quolibet alio emolumento, per Clementinam *Statutum, de electione*. Octauo, suspenduntur Episcopi & Superiores eorum ab ingressu Ecclesiæ, & inferiores ab officijs & beneficijs, qui vsurpant aliquid ex redditibus dignitatum & Ecclesiarum vacantium, & illis subditarum, quos reliquerunt mortui, vel collecti fuerunt durante vacatione, nisi habeant speciale priuilegium, vel consuetudinem præscriptam, ad hoc, vt habetur *in cap. presenti, de officio ordin. lib. 6.* Nono, suspenditur per vnum annum, ab officio, conseruator Sedis Apostolicæ, qui scienter cognoscit causas, quæ non sunt notoriæ, vt habetur *in cap. finali, de officio delegati, lib. 6.* quod est intelligendum, de his quæ conceduntur sine clausula, quod possit cognoscere etiam de alijs. Cum qua quidem clausula, ante Concilium Tridentinum, concedebantur multæ huiusmodi Conseruatoriæ, per ipsum tamen, statutum fuit, vt in his restrictior longe esset vsus, vt habetur *sess. 14. cap. 5.* Decimo, suspenditur etiam per vnum annum, Iudex Ecclesiasticus, qui contra ius, & cõtra suam conscientiam, aggrauat aliquam partem gratia, vel sordibus, vt habetur *in cap. 1. de reiud. lib. 6.* sed vt inquit, Nauarr. vbi supra, num. 157. debent concurrere quinque, vt dicta suspensio incurratur. Primo, quod non sit Episcopus, per Gloss. *verb. ordinarius*, & argumento deducto, *ex cap. quam periculosum, de sententia excommunicat. lib. 6.* Secundo, quod aggrauet contra iustitiam. Tertio, quod faciat etiam contra conscientiam. Quarto, quod sit Iudex, quia non satis est, quod sit merus executor. Quinto, quod id fiat pretio, amore, timore, vel odio, vt ex eadem Glossa communiter recepta colligitur. Vndecimo, suspenduntur ab ingressu Ecclesiæ, quousque satisfaciant, hi qui admittunt ad diuina officia, aut sacramenta vel Ecclesiasticam sepulturam, excommunicatos, aut interdictos publicos, vt habetur *in cap. Episcoporum, de priuileg. lib. 6.* sed Nau. in Manuali, cap. 25. num. 94. & cap. 27. num. 157. inquit, hoc non habere locum, nisi contra exemptos, iuxta communem contra Glossam eiusdem capituli. Duodecimo, suspenduntur hi, qui admittunt aliquem ad professionem, ante finitum annum probationis in aliquo Ordine Mendicantium, vt habetur *in cap. 18 solum, & cap constit. de regul. lib. 6.* Tertiodecimo, suspenduntur per sex menses, Clerici beneficiarij, qui gestant vestes partitas, vel coloribus distinctas, & sacro Ordine initiati, qui non sunt beneficiarij, & minoribus insigniti, qui cum prima Tonsura gestant huiusmodi vestes, inhabiles efficiuntur, ad beneficia in idem tempus, vt habetur in Clement. 2. *de vit. & honest. Cler.* non tamen incurrunt illam, qui ob celebrationem nuptiarum, vel doctoratus, aut alicuius alterius similis festi, vel aliqua iusta causa, id faciunt, iuxta Card. in dicta Clement. q. 3. Quartodecimo, suspenditur quilibet Religiosus, qui habens aliquam administrationem, alienat aliquam rem, ad ipsam pertinentem, etiam solummodo præbendo alicui ad vitam, absque necessitate & vtilitate, & absque facultate sui Capituli, si illud habet, vel sui Prælati, si Capitulum non habet, vt habetur *in Clement. de reb. Ec-*

cles. non alienan. Sed inquit Nauarr. loco supracitato, num. 157. quod non eam incurrunt, qui in modicum tempus, locant aliquos fructus per finem eiusdem Clementinæ, licet incurrant aliam excommunicationem Extrauagantis, 2. *de rebus Ecclesiæ non alienan.* de qua videndus est idem Nauarr. in eodem cap 27. num. 149. Quintodecimo, suspenduntur Papaliter, qui sacris initiantur sine patrimonio, cum pacto non petendi ab Episcopo victum, vel qui ordinatur ad præsentationem alicuius beneficij, cum pacto nihil petendi de eo, vt habetur *in cap. pen. de simonia.* Circa quam suspensionem videndus est Nauarr. vbi supra, num. 150. vbi ad hoc propositum dicit plura, eaque notatu digniſſima. Et tandem Decimosexto & vltimo, suspenduntur Episcopi ordinantes absque titulo, Clericum Religiosum, Ordinis in quo solum fit totum tẽporale Religionis, quia is quoad hoc, reputatur quasi secularis, vt habetur *in quadam Constitutione Pij V.* quæ circumfertur in Constit. Pontific. fol. 207. Supradictas suspensiones ponit, supradictus Doctor Nauarr. sed Syluester, loco supracitato, *verb. suspensio, q. 6.* extendit eas ad quadraginta, quas nolui ad vnguem in præsentiarum referre, propter nimiam prolixitatem, & quia earum plures, iam non sunt in vsu. De quibus omnibus videatur latissime Suarez, 5. tom. in 3. p. D. Thom. disp. 31. sect. 1. 2. & 3. cum sequentibus, vbi & ad hoc propositum inuenire licebit omnia, quæ desiderari possunt.

ARTICVLVS XIII.

In quas pœnas incidant, violantes suspensiones prædictas, antequam absoluantur ab eis, seu super ipsis dispensetur?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Omnis qui violat suspensionẽ peccat mortaliter.

OMnis qui violat suspensionem, proprie dictam atque stricte acceptam, pro vna specie trium censurarum Ecclesiasticarum, peccat mortaliter, siue illa sit ab officio, siue vero à beneficio. Hæc Conclusio, est communis omnium Doctorum resolutio, de qua videndus est Syluester, *verb. suspensio, q. 5.* & Nauarr. in suo Manuali, cap. 27. num. 163. & Suarez, 5. tom. in 3. p. D. Thom. disput. 26. sect. 2. num. 1. & probatur hac speciali ratione, nam cum prædictis, per suspensionem prædictam sit prohibitum agere seu exercere aliquid, quod spectet ad suum officium Ecclesiasticum, siue beneficium, sitq. eiusmodi prohibitio, ex genere suo de re graui, liquidum profecto fit, quod talis violatio, siue transgressio præcepti Ecclesiastici, ex genere etiam suo, est peccatum mortale. Quod & confirmatur exinde, nam & propter hanc causam, cõmunicatio in sacramentis, cum excõmunicato, ex genere suo, est etiam peccatum mortale, quia materia illa est grauis, à qua prædictus excommunicatus per censuram Ecclesiasticam, est etiam suspensus: facit ad hoc *cap. 2. de maior. & obed. & cap. 1. de sent. excommun. lib. 6. & cap. 2. de re iud. eod. lib. & cap. sacris, de his, quæ vi,* & per argumentum à fortiori, *cap. vltimum, de Clerici excommunicat. mixtæ.* Sed quod id procedat, non solum in suspensione, quæ est ab officio, verum etiam in illa, quæ est à beneficio, probat latissime prædictus Suarez, loco supracitato, disp. 27. sect. 1. num. 7. vbi inquit, eum qui cum suspensus sit à beneficio, fructus benefi-

eij vsurpat, mortaliter peccare, teneriq. ad eorum restitutionem, absque aliqua sententia iudicis.

Secunda Conclusio.

Omnis qui violat suspensionem prædictam, exercendo aliquem actum peculiarem alicuius Ordinis, maioris siue minoris, præter hoc quod mortaliter peccat, incurrit irregularitatem. Hæc etiam Conclusio, est communis omnium Doctorum resolutio, & probatur expresse, *ex cap. 1. de sententia excommunicatione, lib. 6. & cap. 1. de vsu. eodem lib. & cap. si quis Episcopus in Concilio, & cap. si quis Episcopus damnatus, 11. q. 3.* quibus in locis habetur, suspensum à iure siue ab homine, ministrantem in aliquo Ordine irregularitatem incurrere. Qua de re videatur Sylvester, & Nauarr. locis supracitatis, & Suarez, loco etiam supracitato, disput. 26. sect. 2. nu. 3. cum sequentibus, vbi hac de re latissime agit, probans multis rationibus, prædictam irregularitatem incurri, in omni suspensione, tam à iure, quam ab homine, si ante absolutionem, exerceatur aliquis actus alicuius Ordinis, maioris, vel minoris. Quod & similiter prosequitur, prædictus Nauarr. ponens nonnullas aduertentias. Et primo, quod si quispiam exerceret aliquem actum, qui non sit peculiaris alicuius Ordinis, etiamsi sit Ecclesiasticus, atque ad diuina officia pertinens, qualis est psallere, etiam in choro cum alijs, responsa defunctorum canere, vel litanias, baptizare sine solemnitate, vt alius laicus id facere posset, & id generis alia, quæ non sunt peculiariter alicui Ordini deputata, non incurreret irregularitatem prædictam: & inquit, illa esse ac dici, alicui Ordini deputata, quorum faciendorum, specialis potestas traditur in ordinatione, vt in sacerdotio siue presbyterio, potestas consecrandi, baptizandi solemniter, dicendi collectas in Choro. In Diaconatu autem, potestas canendi solemniter Euangelium. *In* Subdiaconatu vero, canendi solemniter epistolam, in Acolitatu ferendi cereos, &c. Quo fit, quod psallere in Choro (vt dictum est) non facit quempiam irregularem, qua ille actus non est peculiaris alicui vero Ordini, nã licet peculiaris esse videatur, psalmistatui, siue primæ Tonsuræ, illa tamen non est verus Ordo. Secundo, inquit, esse necessarium, ad hoc vt prædicta irregularitas incurratur, quod eiusmodi actus exerceatur solemniter, nam si fiat aliter, & quis cantet epistolam non solemniter, sed vt tamquam laicus, non incurrit irregularitatẽ prædictam. Tertio, dicit illam incurrere, non Episcopum, celebrantem in apparatu Pontificali, quia (inquit) id est actus peculiaris ordinis Episcopatus, quem ipse credit esse verum ordinem, distinctum ab alijs, significasseq. illud Concilium Tridentinum, *sess. 23. c. 4.* vt latius ipse prosequitur in cap. 22. num. 17. agens de sacramento Ordinis. Quarto, quod suspensus à perceptione Sacramentorum, quamuis mortaliter peccet, in percipiendo ea, non tamen est irregularis, *per cap. si celebrat, de Cler. excommunicat. ministr.* & quia perceptio eorum, non est officium diuinum, neque opus alicui Ordini specialiter destinatum. Quod etiam dicitur de suspenso ab eorum collatione, dando illa, non tamquam ad suum Ordinem pertinentia, sed vt alius quilibet laicus, non (inquit) incurrit eam, iuxta Ostiensem, *in cap. 1. de sententia excommunicat.* Quinto, quod Sacerdos tantum, suspensus ab officijs sacerdotalibus, administrando in Ordine inferiori, non peccat, neque efficitur irregularis. Sexto, quod licet suspensus ab officio prædicandi, celebrando non peccet, nec fiat irregularis, secundum Panorm. & communem, in dicta *Clement. Cupientes, de pœnis*, concionando tamen peccat, atque efficitur irregularis, secundum opinionem, quam ipse sequitur

Omnis qui violat suspensionẽ prædictã, exercedo aliquem actu Ordinis, præter hoc, & peccat mortaliter incurrit irregularitatẽ

Nauarr. ac latius prosequitur, in cap. 25. num. 141. vbi tenet, quod actus prædicandi est diuina lege, vel humana, aut saltim consuetudine actus peculiariter deputatus Ordini Diaconatus. Quia licet institutione diuina, sit soli Sacerdotio peculiaris, iuxta *cap. adgemmas, 16. q. 1.* lege tamen & consuetudine humana, videtur esse iam Ordini Diaconatus deputatus, vt tandem concludit Caiet. 3. p. quæst. 64. art 6. & 2. 2. q. 187. art. 1. quod dicit esse verum saltim quando quis solemniter, vtens officio suo, & tamquam Sacerdos prædicat, quæ omnia sunt valde notanda, vt præ manibus habeatur, quando incurrat quis irregularitatem, dum exercet suspensus aliquem actum, deputatum alicui Ordini, maiori vel minori. Nam sicuti violans suspensionem, exercendo solemniter aliquem actum deputatum alicui Ordini maiori, sic etiam & minori, secundum Innocent. & omnes Doctores communiter, de quo videatur prædictus Nauarr. vbi supra, cap. 27. num. 163.

Tertia Conclusio.

Suspensus ab officio, quamuis mortaliter peccet, exercendo actus qui solius sunt iurisdictionis, non tamen incurrit pœnam irregularitatis, neque vllam habet pœnam specialiter ipso iure impositam, sed arbitrio Iudicis puniri debet. Hæc Conclusio, est communis omnium DD. resolutio, & de ea videndus est Panorm. *in cap. cum dilectus, de consuetudine, & cap. si celebrat, de Cler. excommunicat. ministr.* & Sylvest. *verb. suspensio, q. 5. num. 5.* vbi de mente eiusdem Panormit. inquit, quod cum suspensio aliquando sit à iure, vt constat ex casibus supra adductis, aliquando vero ab homine; & harum quædam, ab eo quod non pertinet ad actum alicuius Ordinis, quædam vero ab eo quod proprie est actus alicuius Ordinis, vtputa à celebratione, ab officio diuino, & ab Ordine, & huiusmodi, in primo casu contrafaciens, quamuis peccet, non efficitur irregularis, sed alio modo puniri debet, cap. autem 1. *de sententia, & de re iudic. lib. 6. & cap. 1. de sentent. excommunicat. eodem lib.* quæ videntur dicere oppositum, loquuntur atque intelligenda sunt, quando exercetur aliquid deputatum certo Ordini, vt notatur *in cap. cum dilectus, de consuetud. & cap. si celebrat. de Cler. excommunicat. ministr. & in Clement. cupientes, de pœn.* Hactenus Sylu. idemq. omnino tenet Nauarr. vbi supra, num. 163. in 7. dicto, vbi inquit, quod suspensus ab officio peccat, sed non incurrit irregularitatem, eligendo & acceptando electionem de se factam, *per cap. cum dilectus, de consuet.* iuncta Glossa, neque excommunicando, & conferendo beneficia, *per cap. quia diuersitatē, de concessione præbendarū.* Quod etiam tenet Suarez, vbi supra, disp. 26. sect. 2. num. 3. cum sequentibus, sed maxime num. 6. vbi inquit, quod nulla omnino inuenitur censura in iure posita, pro vsu solius iurisdictionis, qui non includat actum Ordinis, ac propterea propter hui usmodi actum, non incurritur irregularitas, iuxta generalia principia, posita in matera de irregularitate & censuris. Idem tenet sect. 4. num. 19. vbi prosequitur hoc argumentum latissime, & disp. 27. sect. 1. nu. 8. dicit hoc idem esse intelligendum, de eo qui suspensus est à beneficio, violatq. prædictam censuram, vsurpando fructus eiusmodi beneficij: videatur ibidem. De quo suspenso à beneficio, Nauarr. vbi supra, cap. 27. num. 163. in 7. dicto inquit, quod non peccat eligendo, si ius eligendi, non competit sibi ratione eiusdem beneficij, ad quod probandum allegat, *cap. cum in cunctis, 5. fin. de electione.* Qua de re videatur supradictus Suarez, vbi supra, per totam sectionem, vbi ad hoc propositum dicuntur plura, eaq. notatu digniffima, à quibus omnibus breuitatis causa abstineo.

Suspensus ab officio, quamuis mortaliter peccet, exercēdo actus qui solius sunt iurisdictionis, non tamē efficitur irregularis.

Quarta Conclusio.

Qui suspensus est à diuinis, quamuis non proinde, videatur suspensus ab ingressu Ecclesiæ, prohibitus tamen est exercere solemniter omnia diuina, seu spectantia ad omnes sacros Ordines, atque diuinum officium, & contrarium faciens, efficitur irregularis. Hæc Conclusio, quo ad eius primam partem, est contra glossam in Clemen. *cupientes, de pœnis verbo, suspensio*, vbi enumerando omnes suspensionis species, pro vna, & eadem, sub eodemq; membro, ponit simul suspensionem ab ingressu Ecclesiæ, atque à diuinis, quasi suprædicta duo, sint vna dumtaxat pœna, solo nomine differentia, nihilq; sit aliud suspendi à diuinis, quam suspendi ab ingressu Ecclesiæ. Huius positionis fundamentum est, decretalis quædam Innocentij IV. in Conc. Lugdunensi, quæ habetur *in cap. 1. de sententia excommunic. lib 6.* vbi Iudices excommunicantes, suspendentes, vel interdictum ponentes, verbo, & non scripto, suspenduntur ab ingressu Ecclesiæ, simulq. à diuinis officijs, quasi nimirum has duas pœnas, solo nomine differre, & secundum substantiam, vnam atque eandem rem esse. Quod & videtur rationi consonum, nam certum est, quod suspensio, ab ingressu Ecclesiæ, non prohibet omnem introitū in Ecclesiam, sed eum tantum, qui est ad celebrandum diuina officia. Qua etiam de re, videtur esse textus expressus Bonifacij VIII. & habetur *in cap. is cui, de sentent. excommunic. lib. 6.* vbi sequentia ponuntur verba: *Is, cui Ecclesia ingressus est interdictus, per consequens censetur sibi ipsa diuinorum celebratio interdicta, irregularisq. efficitur, si contra interdictum huiusmodi, diuinis in ea se ingerat, in suo agens officio, sicut prius.* Ex quibus videtur, quod hæc vtraque censura sit vna, & eadem, nihilq; aliud sit suspensio ab ingressu Ecclesiæ, quam suspensio à diuinis, & prohibitio celebrandi diuina officia in Ecclesia tantum. Sed quamuis hæc Glossæ opinio, sua probabilitate non careat, tamen communis DD. sententia tenet omnino contrarium, dicitq. huiusmodi pœnas, siue censuras, secundum rem, atque substantiam esse distinctas, & quod suspensio à diuinis, non solum prohibet diuina celebrare in Ecclesia, verum etiam extra ipsam. Vnde resolutiue dico, primo, quod non omnis qui suspensus est à diuinis, censetur proinde suspensus ab ingressu Ecclesiæ; & secundo, quod funt distinctæ pœnæ, atque censuræ, & quod per suspensionē à diuinis, solummodo intelligitur prohibitio celebrandi diuina officia, aut aliquid pertinens ad Ecclesiasticos Ordines, de quibus diximus supra in secunda Conclusione, & cum eisdem limitationibus, quæ resolutio colligitur expresse *ex cap. si quis Episcopus, 11. q. 3. & c. 1. de sentent. excommunic. lib. 6.* Vnde consequenter tertio dico, quod suspensus à diuinis, potest sua confiteri peccata, communicare, horas Canonicas seorsum dicere, assistere sacris, cantare in Choro, baptizare sine solemnitate, benedicere priuatam mensam, quia hæc & similia non deputantur alicui Ordini, seu officio Ecclesiastico speciali, à iure constitutione, siue consuetudine, quinuero ad hæc quilibet Christianus habet potestatem. At vero vsus solemnis etiam Acolithorum, deferendos cereos, Subdiaconorum, & Diaconorum, Presbyterorum, & hebdomadariorum, atque Cantorum in Officio diuino, prohibitus est per prædictam suspensionem à diuinis, quia nempe vsus omnium prædictorum, iure, constitutione, siue consuetudine, deputatus est alicui Ordini, seu officio speciali, & contrarium faciens, efficitur irregularis, cætera vero quamuis sint diuina, atque de rebus diuinis tractent, non tamen proprie loquendo, censentur esse officia diuina, vt latius diximus supra Conclusione 2. de mente Nauarri.

Suspensus à diuinis, quamuis non proinde suspensus sit ab ingressu Ecclesiæ, prohibitus tamen est omnia officia diuina solēniter celebrare.

Difficultas. Vtrum suspensio ab ingressu Ecclesiæ, & à diuinis sit vna & idem.

Quænā sint cessa, vel prohibita per suspensionem à diuinis.

Aduerto

Quidnã requiratur, ad hoc, vt quispiam efficiatur irregularis, exercendo diuina.

Aduerto etiam, quod ad incurrendam irregularitatem prædictam, necessum est, vt quis exerceat supradicta officia, eo modo, quo & prius non habito respectu ad suspensionem ipsam, per verba illa: *sicut prius*, posita *in d. cap. 1. de sentent. excommun. lib. 6.* nam si quis, v.g. ingerat se rebus diuinis proprie sumptis, atque ad officium diuinum & Ecclesiasticos Ordines pertinentibus, nec tamen id faciat ex officio, quod prius habebat, vt si quis, qui non est Acolithus, Subdiaconus, aut Diaconus, deferat cereos, aut Epistolam, siue Euangelium solemniter dicat, quamuis incurrat aliam irregularitatem alterius speciei, pro eo quod exercet solemniter officium, & ordinem, quem non habet, non tamen incurrit irregularitatem prædictam, illatam in d. cap. contra transgressores prædictæ censuræ, quæ est suspensionis à diuinis, vt probe notat Nauar. in suo Manu. cap. 27. nu. 163. Cui etiam & ego addo, quod si Religiosus, quispiam, seu aliquis alius, faciat officium Acolithi, deferendo cereos, aut Subdiaconi, dicendo Epistolam, non quidem solemniter, sed vt quilibet alius laicus, quamuis ingerat se rebus diuinis proprie sumptis, cum tamen non ea faciat solemniter, neque ex officio, quod antea habebat, non incurrit pœnam irregularitatis prædictam, positam in d. cap. contra transgressores prædictæ suspensionis, quæ est à diuinis, nec vllam aliam irregularitatem, quod oportet multum memoriæ commendare.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum omnia gesta à suspensis, seu suspensionis censura innodatis, sint valida?

Huic Articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Omnes actus solius Ordinis, qui efficiuntur à suspensis, & ad suum valorem non requirunt iurisdictionem, sunt validi, at vero, qui ex se expostulant, atque requirunt iurisdictionem, per se loquendo, inualidi sunt, cũ eiusmodi suspensi, prædicta sint priuati iurisdictione. Hæc Conclus. est communis omnium DD. resolutio, & ipsius est eadem ratio, ac de innodatis censura maioris excommunicationis. Qua de re latissime agunt Doctores, in materia de excommunicatione, atque in materia de sacramentis in genere, sed præsertim de sacram. Baptismi, inter disputandum, vtrum Baptismus collatus ab hæreticis, schismaticis, excommunicatis, atque suspensis, sit validus, de quo specialiter videndus est Mag. Soto in 4 sentent. dist. 1. q. 5 ar. 5. & 6. per totos, & Sylu. *verbo, Baptismus*, 3. q. 3. nu. 5. & Nau. in suo Man. cap. 22 nu. 7. sed præsertim atque specialiter, Suar. 5. tom. in 3. p. D. Th disp. 11. sect. 2. nu. 1. cum seqq. vbi hanc quæstionem tractat in cõmuni de omnibus sacramentis, & in speciali tractat hoc ipsum disput. 26. sect. 2. num. 2. agendo de prædicta suspensione, vbi & constituit supradictam Conclusionem, cuius & rationem reddens, probat eam, quoad ipsius primam partem, nam Ecclesia non potest impedire valorem, atque efficaciam supradictorum actuum, si fiant à ministro habente veram potestatem Ordinis, & cum vera, atque legitima intentione, in debita materia, & sub legitima forma, vt de se constat. Quoad secundam vero partem probat idipsum, nam si eiusmodi actus, vt supponitur, tales sunt, qui ex se postulent iurisdictionem, cum eiusmodi suspensi priuati sint omni actuali iurisdictione, vt constat ex supradictis, liquidum profecto fit, quod per se loquendo, sunt prorsus inualidi, cum fuerint effecti à non habente iurisdictionem. Ex quo colligitur,

Omnes actus suspensi, qui nõ requirũt iurisdictionem, validi sunt, secus est autem, de ijs, qui iurisdictionem requirunt.

quod

quod sacramentalis absolutio, facta abexcommunicatis, siue suspensis, nullius sit prorsus valoris, cum sit actus iurisdictionis, qua ipsi priuati sunt. Sed intelligendum est hoc, de excommunicatis & suspensis, publicis & manifestis, non autem de eisdem in suo publico ministerio, seu officio, ab Ecclesia toleratis, nam in his, eorum acta valent, quia Ecclesia supplet eiusmodi defectum, propter commune bonum, & de eisdem intelligitur, Extrauag. *ad euitanda*. De qua videndus est specialiter Nauar. in suo Manu. cap. 27. n. 35. & Suar. suprad 5. tom. disp. 11. sect. 1. & 2. per totas, & disp. 26. sect. 2. nu. 2.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS XV.

In quas pœnas incidant, participantes cum suspensis in diuinis?

Huic articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

CErtissimum est, quod sicuti tenemur vitare excommunicatum, sic etiam & suspensum, in eo, a quo suspensus est, & quod non vitando eum, in diuinis officijs, atq; in actibus suis Ordinibus deputatis, est peccatum mortale. Hæc Conclusio est communis omnium Doctorum resolutio, & de ea videndus est Nauarr. in suo Manu. cap. 27. nu. 163. in 9. dicto, vbi & dicit intelligendam eam esse, si eiusmodi suspensus est denunciatus, aliàs vero non, per Extrauagan. iampluries relatam, *ad euitanda*, de qua agit idem ipse in eodem cap. nu. 35. *& in cap. 1. §. laberet, de pœnit. dist. 6.* Videatur etiam hac de re Suar. vbi supra, dist. 26. sect. 2. nu. 7. vbi & aduertit quod supradicta suspensio, non priuat per se communicatione aliorum, sicut excommunicatio maior; quinuero inquit, in hoc præcipuè differunt supradictæ duæ censuræ, vt docent omnes Auctores cõmuniter, neque vllum est ius, in quo eiusmodi effectus suspensioni tribuatur. Quapropter communis confabulatio, aliæq. actiones vsuales, communicationis hominum, humaniq. contractus, actionesq. forenses, tam in agendo, quam in se defendendo, aut etiam testificando, non prohibentur per suspensionem per se loquendo, licet prohibeantur, per excommunicationem maiorem; neque quidquam tale reperitur in iure, vt tenent Innocentius & Abbas, & omnes Doctores communiter *in cap. intelleximus, de iudic. & in cap. venerab. de sent. excommunic.* sed solummodo prohibetur cum suspensis, illa participatio, quæ est communicatio, vel cooperatio, cum eisdem in delicto, vel malo vsu officij, à quo suspensi sunt: hæc enim per se & intrinsece sunt mala, atque proinde prohibita, nec pro tali delicto, vlla est in iure imposita pœna, aut censura, his qui communicant cum suspensis prædictis, nec incurritur propterea excommunicatio minor, sicut incurritur à participantibus, seu communicantibus, cum excommunicato excommunicatione maiori. Videatur supradictus Suarez vbi supra num. 8.

Suspensum, sicut & excommunicatum vitare tenemur sub mortali, in diuinis officijs & alijs actibus suo Ordini deputatis.

Non tenemur vitare suspensum, in ciuili cõmunicatione, humanisq. contractibus.

Ob communicationem cum suspenso in rebus ciuilibus, humanisq cõtractibus, non incurritur excommunicatio minor.

ARTICVLVS XVI.

Quinam possint, à supradicta suspensione absoluere?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

SVspensio lata ad certum tempus, eo elapso, ipso iure tollitur, absque vlla prorsus absolutione, siue dispensatione. Hæc Conclusio est communis omnium

Suspensio lata ad certũ tem-

Pus, eo elapso, ipso iure tollitur absque vlla prorsus absolutione, siue dispensatione.

omnium Doctorum resolutio, & de ea videndus est specialiter Nauar. in suo Manuali, cap. 27. nu. 161. in 6. dicto, vbi dicit, hoc locum habere, in omni suspensione, lata tam à iure, quam ab homine, quæ certo tempore, aut facto, aut omissione facti alicuius terminatur, nam tollitur lapso tempore, vel adueniente termino, ipso facto, absque vlla absolutione, quod probat ex gl. in Clement. 1. *de decimis, verbo, donec*, communiter recepta & putata pro singulari à Panor. *in c. 1. de ind. notabili 6.* idem tenet Panor. *in c. fin. de matrim. contracto contra interd. eccl. nu. 4. & in c. ad aures, de simonia, nu. 3.* vbi & pro hac sententia citat Ioann. Andream & Innoc. *in cap. cum bona, de stat. & qualit.* Idem omnino tenet Sylvest. *verbo, suspensio, q. 8. in 1. dicto*, vbi inquit, quod si suspensio imponitur à iure, vel ab homine, sic, *donec satisfeceris, vel pœnituerit*, facta satisfactione, vel pœnitentia, relaxatur ipso facto, ad quod probandum, citat eumdem Panorm. *in cap. cum in. de vsur. & in cap. non est, de sponsal.* Videatur hac de re Suar. 5. tom. in 3. par. D. Th. disput. 29. sect. 1. nu. 1. vbi etiam dicit hanc esse communem sententiam, & pro ea adducit aliqua alia capita, *cap. sacro, de sentent. excommunic. verbo, per mensem, & d. Clement. 1. de decimis, verbo, donec*, & citat etiam Innocentium, Abbatem, & alios *in cap. cum bona, de stat. & qualit.* & D. Antoninum 3. par. tit. 18 cap. 4. circa finem, & Nau. Angel. Sylu. Armil. & omnes communiter Summistas, *verbo, suspensio*, cuius & appositissimam rationem reddit, nam cum prædicta suspensio, vim habeat ex institutione Ecclesiæ, ipsiusq. prohibitione, & prohibitio ad certum, atque determinatum tempus sit facta, ipso elapso, per se cessat suspensio, quia non operatur vltra voluntatem prohibentis, & cum ipse suam voluntatem definierit, atque declarauerit ad tempus ibidem prohibitum post permissum esse censetur ipsum *per l. Imperator, ff. de postul.* Vnde inquit, fit, vt qui sic suspensus erat, possit deinceps suo officio fungi, vel fructibus sui beneficij frui, absque alia facultate, vel declaratione Superioris, nam ablato impedimento, res per se ipsam ad suum pristinum reducitur statum, & vnusquisque qui impeditus non est, iure suo vti potest. Quod videtur esse dicendum, atque tenendum, tam in foro interiori, quàm in exteriori, quamuis de foro exteriori loquendo, aliqualem difficultatem habeat, tunc præsertim quando prædicta suspensio lata est ab homine, nam propter ipsius satisfactionem, necessaria videtur saltem aliqua declaratio; sed tamen, inquit, si hoc ipse iudex siue Prælatus, in sua sententia non expressit, sat erit, vt cum oportuerit, constet illum suæ sententiæ paruisse, ac dictis obtemperasse. Videatur Suar. vbi supra, & Sayrus in suo thes. 1. tomo, lib. 4. cap. 17. nu. 1. & 2. & Couar. *in cap. alma mater, 1. p. §. 11. nu. 5.* vbi & plures citat Auctores pro hac opinione.

Secunda Conclusio.

Suspensio quocumque modo lata, tolli potest per dispensationem Superioris.

Certissimum est, quod siue suspensio sit ad certum tempus, vel etiam in perpetuum vtcumq; lata, per dispensationem Superioris tolli potest, nondum termino elapso, & etiamsi illum non habeat. Hanc Conclusionem tenet expresse supradictus Suarez, vbi supra, nu. 13. & ipsam dicit esse communem sententiam, & probat eam, quia (inquit) designatio, atque determinatio temporis, pro quo suspensio fertur, hoc solum operatur, vt eiusmodi pœna, tanto tempore duret, si nulla causa superior impediens, seu illam auferens intercedat, sed suo veluti ordinario cursui relinquatur, non tamen facit, vt talis pœna pro eo tempore irremissibilis sit, neque à Superiore aufert potestatem dispensandi, aut absoluendi sibi subditum a tali pœna. Et idem dicit propter eamdem rationem, etiamsi prædicta suspensio apposita sit

perpetua,

perpetua, nam adhuc non est irremissibilis, in quo dicta suspensio differt a depositione verbali, & degradatione, de quibus diximus supra, & hoc etiam est intelligendum, de suspensione simpliciter lata, propter aliquod delictum commissum, absque vlla adiecta conditione, vel temporis determinatione, vt late probat Suarez supradictus loco supracit. nu. 14. dicens illam posse tolli per absolutionem. Solum superest, nunc quærere atque inuestigare, quisnam sit, qui hoc facere potest? in quo stat tota huius rei difficultas, & oportet procedere cum magna distinctione, distinguendo, inter suspensionem latam a iure, & latam ab homine, & latam in puram pœnam alicuius commissi delicti, propter contumaciam, & loquendo de potestate ordinaria, & etiã de subdelegata, seu ex priuilegio, de quibus oĩbus dicemus per Ordinẽ.

Tertia Conclusio.

Suspensio lata ab homine, in puram pœnam alicuius delicti, siue illa sit temporalis, siue vero perpetua, certissimũ est, quod ab eo solo tolli potest, qui eam posuit, seu à Superiore. Hæc conclusio cõmunis est omnium DD. sententia, *in c. tam literis, de testibus*, & colligitur *arg. deducto ex c. Pastoralis. § praterea de offic. ord.* & probat eam efficaciter Panor. *in c. 2. de solutionibus*, quem sequũtur Aretinus, & Felyn. & alij *contra glossam in Clement. 1. de hæret. § fin. verbo excomm. & cap. cupientes. § caterum verbo suspensus, de elect. lib. 6.* de qua conclusione videndi sunt omnes cõmuniter Summistæ, *verbo suspen.* & Nauar. in suo Man. c. 27. nu. 162. & Suar. 5. to. in 3. p. D. Tho. disp. 29. sect. 2. nu. 14. in finem.

Suspensio lata ab homine in pœnam alicuius delicti, ab eo solo tolli põt, vel à Superiore.

Quarta Conclusio.

Suspensio etiam lata a iure, in puram pœnam alicuius delicti, siue illa sit temporalis siue vero perpetua, ante elapsum tempus, tantum ab Auctore Canonis dimitti potest. Hæc conclusio, est etiam communior sentẽtia, quam tenent omnes supradicti locis supracitatis, & probat eam efficacissime Suar. vbi sup. nu. 15. *ex gloss. in c. cupientes 5. caterum, verbo suspensos, de elect. lib. 6.* atq; ex Abbate *in c. tã literis de testib. nu. 4. & d. c. 2. de solutionib.* & ibi Felyn. & alij. Et probatur præterea ex eo, quod huiusmodi suspensio, sic imposita, durante eadem voluntate Superioris, perpetua est, atque stabilis, quo fit vt ante elapsum tempus, per illum solum dimitti possit, non vero per inferiorẽ. Quod & confirmatur, nam si suspensio fertur, cũ determinatione, vt sit perpetua, iam ipsum perpetuitatis nomen declarat, quod ipsius lator voluit eam esse immutabilem, sicut & ipsum ius quo eam tulit, atque in virtute visus est, ibidem inclusisse reseruationem, vt à nemine tolli posset, nisi tantum ab eo, qui idem ius potuit condere, seu ipsum auferre, si vero lata sit ad certum atque determinatum tempus, etiam per huiusmodi designationem, atque determinationem, Auctor eiusdem iuris, insinuare voluit suam fuisse voluntatem, vt ante illud tempus non auferatur, atque virtualiter etiam illam sibi reseruauit, vt pro illo tempore non absoluatur, sed neque absolui possit ab inferiori. Hæc conclusio certissima est, quidquid alij dicant, nam certe si eiusmodi suspensionis pœna, ante elapsum terminum, ab ordinario Episcopo tolli posset, facile contemneretur, ficque delicta non pro dignitate punirentur, quod nullo modo est dicendum. Quam rationem adeo efficacem supradictus Suar. existimat, vt credat neque ipsum summum Pont. Auctorem Canonum, faciliter ab eiusmodi suspensionibus posse absoluere, neque id licite facere absque iusta, & rationabili causa, sicut dictum est supra, agendo de dispensatione in legibus à se latis, quia eadem est vtriusque ratio, & quia id facere, quammaxime expedit bono communi. Videatur hac de re Sylu. *verbo*

Suspensio lata à iure, in puram pœnam alicuius delicti, ante elapsũ tempus, tantum ab auctoritate canonis, seu Iuris dimitti potest.

Nota hoc valde.

suspen-

suspensio.q.8. in 3.dicto,& Enriquez lib. 13. de excom. & suspen. c. 35. & Sayr. de censuris 1.to.lib.4. c.17. nu. 10. Contra hanc conclusionem arguunt nonnulli, argumento desumpto, *ex cap. nup. de sent. excom.* vbi habetur, quod quando Auctor Canonis, nō sibi reseruat absolutionem alicuius censuræ, perinde videtur eam concedere pastori ordinario inferiori, & adducunt exemplum de excommunicatione maiori, ad tempus lata, nā ante illud tēpus expletum, per Episcopum ordinarium auferri potest, idemq. inquiunt esse dicendum de prædicta suspensione, & quod eadē est veriusque ratio. Sed a tractatione huius difficultatis consulto abstineo, quia longā requirit disputationē, de qua videatur Couar. in suo 4. decreta. 2.p. c. 6 in prin. nu. 16. vbi hac de re, latissime agit, & negat, eandem esse rationem de excomm. & suspensione, id quod & negandū est, quāuis ipse rationē differentiæ nō cōstituat, sed affignat illam doctissime supradictus Suar. de mente Panor. loco supracitato nu. 16. videatur etiam ibidem & sect. 2. nu. 2. cum sequentibus latissime, nam in his breuitas cui studemus, non amplius nos finit immorari. Solum supereſt nunc difficultas, & nec parua, sed magna, quid sit dicendum, de illa suspensionis censura, lata a Iure pro aliquo delicto præterito, sed indefinite, & sine temporis determinatione, neque cum determinatione perpetuitatis, sed absolutè qua de re est magna controuersia inter Doctores, an sequatur conditionem puræ pœnæ, an vero potius censuræ, de qua supradictus Suarez nu. 18. duas refert Iurisconsultorum opiniones; dicentibus quibusdam, suspensionem prædictam, sequi naturam purarum pœnarum, & quod à prædicta censura non possunt Episcopi absoluere, nisi positiue sibi concedatur; neque esse satis, vt non reseruetur, quia ipsa est perpetua, aut saltem id esse videtur, ex intentione ferentis, nam ideo illam absolute, & sine vlla conditione, aut restrictione posuit, & talis pœna intelligitur ferri secundum ius, atque in iure, pœna indefinite lata, censetur esse perpetua, *per l. seruus, Codice de pœnis.* Et notat *gloss. in cap. si autem de cohabitatione clerí. & mulier.* & Felyn. *in cap. ex litteris de constitution. nu. 11.* Affirmantibus vero alijs, quod huiusmodi suspensio sic proposita, sequitur conditionem censurarum, possitque tolli ab Episcopis, eo ipso quod non reseruatur. Qua prætermissa controuersia, quod verius, atque tenendum videbitur, explicabitur per sequentem cōclusionem.

Difficultas. Quid sit dicendum de suspēsionis pœna, seu censura lata indefinite.

Quinta Conclusio.

Suspēsio lata à iure, indefinite & sine temporis determinatione, neque cū determinatione perpetuitatis, tolli potest per Episcopum, eo ipso quod non reseruatur. Hanc concl. *tenet glossa in Clement. §. verum de haret. verbo excomm.* vbi distinguit inter suspensionem latam, ad certum tempus, atque indefinite, & de priore dicit sequi naturam, & conditionem pœnarum, de posteriori vero censurarum, posseq. proinde ab Episcopo tolli, eo ipso quod non reseruatur, quam etiam sententiam sequutus est Panor. *in cap. quam sit de except. Prælat. in fine* & Innoc. *in cap. 2. de solut.* & eam sequitur Couarr. vbi supra, & Suarez, etiam vbi supra nu. 19. cuius rationem reddit, quia eiusmodi suspensio, sic indefinite lata, pro aliquo commisso delicto, regulariter ferri videtur pro contumacia, *arg. deducto ex c. ex litteris de const.* ac proinde non censetur perpetua, vt colligitur *ex illo cap. ex litteris.* sed poterit dispensatione tolli, si persona sufficienter disponatur, & Ecclesiæ satisfaciat, & sequitur Regulam *cap. nuper de sentent. excomm.* Quod autem prædicta suspensio, sic lata, ferri videatur pro contumacia, probat latissime supradict. Suar. loco supracitato, qui de mente Couar. vbi supra, ponit Regulam, quod omnis suspēsio indefinite lata, censetur restricta ad tempus, pro quo durat contumacia, cui

Suspensio lata à Iure indefinite, & sine tēporis determinatione, si nō reseruatur, per Episcopum tolli potest.

cui fauet *d.cap. ex literis*. Videatur Suarez vbi supra qui & de mente Panor. dicit, quod in suspensionibus, atque censuris, quando forma verborum fuerit dubia, præsumendum est latas esse semper pro contumacia, quia in pœnis benignior interpretatio est adhibenda: benignior est autem pœna illa, quæ est medicinalis, ea quæ est vindicatiua, cæteris paribus, vt de se constat, ex quo vlterius infert, quod cum illa suspensionis forma sit indifferens, si aliunde non constiterit, legislatorem aliud voluisse, præsumendum semper est, concessisse illius pœnæ relaxationem Prælatis ordinarijs, quando illam non sibi reseruauit, iuxta conditionem cuiuscumque pœnæ medicinalis, de quibus dicemus infra. Videatur Suar. vbi sup. & Sayr. etiam vbi sup. n. 14. 15. 16. & 17.

Sexta Conclusio.

Quamuis Episcopi, non possint absoluere regulariter, à suspensionibus positis in puram pœnam, alicuius commissi delicti, tam à iure, quam ab homine, possunt tamen in eisdem dispensare, si fuerint positæ ob adulterium, seu in alijs delictis adulterio minoribus. Hanc conclusionem tenet expresse, Panormit. *in d. cap. tam literis de testibus, & in cap. 2. de solutionibus*. Quæ de re videndus est Nauarr. in suo Man. cap. 27. num. 162. in medio, & Suarez vbi supra disp. 29. sect. 1. nu. 21. vbi agit de delictis, in quibus de iure possunt Episcopi dispensare, & inquit, quod si in ipsis possunt dispensare, multo melius, atque à fortiori, & in pœnis pro eisdem positis, quia non requiritur maior iurisdictio ad vnum quam ad aliud. Quænam vero sint eiusmodi delicta, seu casus in quibus de iure possunt Episcopi dispensare, tractat latissime supradictus Panorm. *in cap. si clerici. §. de adulteris, de iudicijs*, de quo videatur *glossa in cap. in quibusdam de pœnis, & D D. ibidem*, & Innoc. *in cap. dilectus de temp. ordin.* & Dec. *in d. §. de adulteris num. 8.* Videatur hac de re etiam Sayrus, vbi supra, num. 18. & 19. cum sequentibus, & addo quod Episcopi habent de iure communi, ex speciali Concilij Tridentino conceff. sess. 24. cap. 6. de reform. quod possint dispensare in omnibus suspensionibus, ex delicto occulto prouenientibus, dummodo fuerint occultæ, & nullo modo deductæ ad forum contentiosum. Qua concessione fruuntur omnes Prælati Regulares habentes iurisdictionem Episcopalem, vt iam multoties supradictum est, & præter hoc habentur plura priuilegia, quæ posita sunt supra q. 9. art. 10. agendo de eorum potestate.

Quamuis Episcopi, regulariter non possint absoluere, à suspensionibus positis in puram pœnam, tam à iure, quam ab homine, possunt tamen in eisdē dispensare, si positæ sint ob adulteriū, seu pro alijs crimi nibus adulterio minoribus.

Nota hoc valde, pro dispensatione in omnibus suspēsionib⁹ occultis.

Septima Conclusio.

Ab omnibus suspensionibus, positis ob contumaciam, recedente ipsa, Episcopi, & Prælati ordinarij, etiam possunt absoluere. Pro huius conclusionis intelligentia præmitto, quod durante contumacia, nullo modo dari debet absolutio suspensionis, esset enim & contra rigorem Ecclesiasticæ disciplinæ, atque in magnum detrimentum communis boni, qua de re videatur Suarez supradictus loco supracitato a nu. 2. cum sequentibus, sed recedente contumacia, congruaq. satisfactione exhibita, dicit quod magna est inter Doctores controuersia, an in tali casu, aliqua absolutio sit necessaria? dicunt enim quidam, quod non, sed quod ipso facto, atque iure, qui ob eam causam, erant suspensi, censentur absoluti, & quod æquiparatur eiusmodi suspensio illi, quæ lata est ad certum tempus, quo elapso, cessat absque vlla prorsus solutione. Alij vero, contrarium tenent omnino, & inquiunt post prædictam satisfactionem, & recessum à contumacia, necessariam esse absolutionem, quam controuersiam latissime discutit supradictus Suarez, vbi supra, & Sayrus, de censuris Ecclesiasticis, libro 4. capite 17. numero tertio, sed ea præter-

Ab omnibus suspensionibus positis, ob contumaciā, ipsa recedēte, Episcopi, & Prælati ordinarij possunt absoluere.

termissa,& suppositio quod hæc sententia magis placet, & quod necessaria, est absolutio,dico vt in conclusione,quod eam Episcopi, atque alij Prælati ordinarij,sibi subditis dare possunt,si ea est à iure, & nulli reseruata. Hanc sententiam multis probat,supradictus Sayrus loco supracitato nu. 12. Quam etiam sententiam, tenet supradictus Suarez vbi supra num.15.& concludendo inquit,quod in suspensione,quæ est ab homine,absolutio iure ordinario ab eo tantum dari potest qui eam tulit, vel à Superiore;in ea autem,quæ est a iure,si sit reseruata,ab Auctore tantum iuris,seu etiam à Superiore;si autē non sit reseruata,dari poterit ab Episcopo, seu Prælato ordinario, quam dicit esse communē sententiam,quæ licet ex iure,non euidenter probetur, habet tamen nihilominus magnum fundamentum in eo,& communi consensu recepta est,ac practice certissima, quia in hisce rebus, vt dicitur, sola consuetudo interdum dat iurisdictionem.Sed vt huic Articulo, ac toti quæstioni vltimam imponamus manum, dicamus supereſt,quonam pacto eiusmodi suspensionis absolutio sit facienda?de quo sit octaua conclusio.

Octaua Conclusio.

Ad suspensionē tollendam, nulla sunt in iure determinata verba.

Ad tollendam suspensionem, seu suspensionis censuram,nulla sunt in iure determinata verba,neque ulla præscripta substantialis forma, sed quibuslibet verbis,id significantibus fieri potest. Hæc conclusio est communis omnium Doctorū resolutio & de ea specialiter videndus Nauarr. in suo Man. cap.27.nu.161. in 6. dicto & Suarez disp.29.sect.3.art. 1. cum sequentibus vbi & ponunt consuetam prædictæ absolutionis formam,quæ esse solet,post alia: *Ego te absoluo,ab omni suspensionis vinculo,in quam incurristi*,ob talem,vel talem causam *& restituo te pristinæ executioni*, & si fuerit dubia, aut sub dubio, dicendū est sic: *si teneris aliquo vinculo suspensionis,a quo te possim absoluere,ego te absoluo*. Videantur Doctores supradicti, & Sylu. *verbo absolutio*, 6. *num.*2. & aduertit supradictus Nau. in eiusmodi absolutione,necessarium esse iusiurandum, vt in absolutione excommunicationis, iuxta *c. super eo, c. venerabili, de sent. excommunic.* De quo etiam agit Couarr. *vbi sup. n.*3. & Sayrus etiam *vbi sup. n.*29. *cum seqq.*

QVÆSTIO XXXVII.

De Interdicto, & his quæ ad Interdicti materiam spectant, in duodecim Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quidnam sit Interdictum?

CIrca hanc Interdicti materiam, videndus est in primis Syl. *verbo, interdictum*, latissime per plures quæstiones, & Articulos, & Soto in 4. sent. d.22. q.3. art.1. Couar. *cap. alma mater*, 2.p. §.1.*nu.*2. cum seqq. & D.Anton. 3.p. tit.26. & Nauar. in suo Manual. c.27. an.164. cum seqq. & Suar. 5.tom. in 3.p. D. Thom. disp. 32.33.34.35.36.37.38. vbi latissimè per plures etiam sectiones, siue quæstiones, hac de re agit doctissimè, expendens omnia, quæ ad prædicti Interdicti materiam, spectant. Sayrus etiam 1.tom. lib.5. c.1. cum seqq. Vt autem ipse, pro meo more breuitati studeam, omissis varijs supradicti nominis acceptionibus, descriptionibus, siue

sue definitionibus, desumendo tantummodo, quod ad nostrum attinet propositum, huic art. respondeo per sequentem conclusionem.

Conclusio.

Interdictū Ecclesiastica censura, qua prohibentur diuina officia, nonnullaq. Sacramēta, atque Ecclesiastica sepultura.

INterdictum, aceptum pro vna trium censurarum Ecclesiasticarum, est censura Ecclesiastica, qua prohibentur diuina officia, nonnullaque Ecclesiæ sacramenta, & Ecclesiastica sepultura, actiue & passiue, nisi in certis quibusdam casibus. Hæc diffinitio est communis omnium DD. resolutio, de qua videndum est. *cap. nō est vobis dispensa. & c. quod in te, de pœnit. & remiss.* & eam tradit expresse Nau loco supracit. vbi & ipsam explicat per omnes suas particulas, dicendo qđ ibi, *censura Ecclesiastica*, ponitur pro genere, reliqua vero pro differentia, & per illam particulam, interdictū, distinguitur a cessatione, à diuinis, de qua *in c. irrefragabilis de off. ord. & c. quamuis eod. tit. lib. 6.* quæ quidem, quamuis sit pœna, non tamen est censura Ecclesiastica, contra Panorm. *in c. dilectus de appell. nu. 18.* nec est aliud, nisi ipsa cessatio diuinorū officiorū. Dicit etiam quod reliqua in dicta diffinitione adducta, ponuntur, ad differentiam, inter interdictum ex vna parte, & inter excōicationem, & suspensionē, ex altera. Quæ tres censuræ, seu censurarum species, differunt, atque conueniunt inter se. Conueniunt quidem in nouem, contra Calderinum tract. de Eccl. interdicto, membro primo cōl. 2. communiter receptum. Primo, in hoc, quod quælibet illarū est censura Ecclesiastica, *per c. quærēti de verb. signif.* Secūdo, quod quælibet ferri debet in scriptis, & cum causa, ibidem expressa *per c. primum de sentēt. excom. lib. 6.* Tertio, quod nullam earum suspendit appellatio subsequuta, & quamlibet ipsarū appellatio præcedēs annullat. *per c. bis cui §. fi. eod. tit. & lib. & c. ad hæc quoniam, de appell.* Quarto, quod quamlibet ipsarum, debet præcedere admonitio. *per c. reprehensibilis de appell.* cum fertur ob contumaciam, non tamen qñ in pœnam, *per c. 2. de sent. lib. 6. & c. quamquam de censibus eod. lib.* Quinto, quod quælibet ipsarum est nulla, cum fertur sine Canonica monitione, ab excommunicatore contra participantes cū excōicatis à se, *per c. statutum, & c. statutum, de sent. excomm. lib. 6.* Sexto, quod quælibet ipsarum, impedit & priuat à diuinis, excepta illa suspensione, quæ non fit ab eis, *per c. pastoralis. §. verum de appell. & c. is cui, de sent. excom. lib. 6.* Septimo, quod in absolutione omnium prædictarum censurarum, iuratur *per cap. venerabili. & c. ex tenore de sent. excom.* Octauo, quod nulla earum, ferri potest ab ordinario, contra receptos à Papa in speciales filios suos, *per c. 1. de verber. signif. lib. 6.* Nono, quod quælibet earum, est à superiore seruanda, *per cap. cum ab Ecclesiarū, de off. ord.* immo vero a ferente ipsam, quousque eam tollat, contra Calderinum, loco supra citato. In dictis nouem, supradictæ censuræ conueniunt. Differunt autem in septem precipue. Primo, quia excommunicatio directe priuat communicatione quatenus est communicatio humana, suspensio autem directe priuat vsu facultatis Ecclesiasticæ, interdictum vero sacramentis, diuinisque officijs directe, & dictū est, directe, quia indirecte, & per consequentiā, supradicta omnia, priuant etiā omnibus consequentibus ad illa, quæ sunt directe prohibita. Secundo, differunt, quia excommunicatio secundum aliquos, non potest suspendi, aliæ vero sic, *per d. c. ad hæc quoniam, de appell.* quamuis alij, cum Decio idem esse dicant, de excommunicatione. Tertio, quod Episcopus nō incurrit suspensionem, nec interdictum latum a iure, nisi exprimatur in eo, *per c. quia periculosum, de sent. excomm. lib. 6.* excōicationem vero sic, vt ibidem aduertit glossa. Quarto, quod Vniuersitas non potest, excōicari, *per c. Romana, § in vniuersitatem, de sent. excomm. lib. 6.* suspendi autē, & interdici potest Vniuersitas, *per c. fi. sentēt. eod. tit. & lib.* Quinto, quod excō-

Ceſſatio à diuinis, non eſt cēſura Eccleſiaſtica.

In quibus conueniant excōmunicatio, ſuſpenſio, & interdictum.

In quibus differant excommunicatio, ſuſpenſio atque interdictum.

municati numquã admittuntur ad diuina officia, alij vero interdũ sic. *per c fi. de sent. excom. eod lib.* Sexto, quod excommunicatio, & suspensio, non feruntur nisi ob culpam propriam, & excommunicatio maior, ob mortalem, minor autem & suspensio, saltim ob venialem, interdictum vero etiam ob alienam, *per dictum c si sponte.* Tertio, quod absolutio excõicationis, semper requirit, aliqua verba, suspensionis vero, atque interdicti non semper, vtputa quando feruntur ad certũ tempus, seu quousque aliquid fiat; nam sufficit, vt fiat, iuxta glossam singularem *in Clement. 1. de decimis, verbo donec.* Qua de re videatur Nauar. vbi supra & *in c. 1 de iudicijs notabili* 6. & Sylu. Soto & Suar. vbi sup. sed maxime Soto, qui concl. 1. euidẽtissime probat, fuisse in Ecclesia summopere necessariam, supradicti interdicti censuram, pro Ecclesiæ gubernaculo, pro his qui obstinato sunt animo, & quibus excõicatio non sufficit, cum sit tam grandis pœna, qua Ecclesia non habet maiorẽ, vt ipsi in sua obstinatione non insordescerent. Præterea decens fuit, vt Ecclesia, per supradictũ interdictum, sensum mœroris, atque tristitiæ, quẽ habet, repræsentaret, & quasi totum populum indignatione commoueret aduersus eum, qui eiusdem est causa, ipsumq. suspẽderet, etiam a iure quod habet, audiendi sacra, vt vel sic prædicta populi indignatione commotus, atque sacrorum silentio perterritus & stupefactus, resipiscat & Ecclesiæ sanctæ obediat.

Quam fuerit in Ecclesia necessaria, interdicti cẽsura, pro vale de obstinatis.

ARTICVLVS II.

Quotuplex sit Interdictum?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Interdictum, generaliter loquẽdo est triplex, aliud locale tantũ, aliud personale tantũ, quoddã locale & personale simul. Hæc concl. est cõis omnium DD. resolutio, de qua videndus est specialiter Sylu. *verbo interdictũ 1. nu. 6. & seqq.* & Soto in 4. dist. 22. q. 3. ar. 1. concl. 1. Nau. in suo Man. c. 27. a num. 166. cum seqq. Suarez 3. to. in 3. p. D Th. disp. 32. sect. 3. per totã. Sayr. dicto 1. to. lib 7. c. 1. nu. 10. Sed supradicti Soto & Suar. inquiunt, non fuisse necessũ, supradictum interdictum in tria membra diuidere, cum tertium diuisionis mẽbrum, non sit ab alijs distinctum, sed veluti ex vtroque commixtum, quod quamuis ita sit, nihilominus cõis sententia tenet, & interdictum de quo supra, in cõi, atque in generali sumptum, est triplex, vt dictum est. Quo supposito, oportet quodlibet horum in particulari definire. Interdictum loci siue locale tũ, est quod tantum respicit locũ, & tunc fit quando interdicitur ciuitas aliqua, ne illic diuina audiantur officia, & additur illa particula tantum, nam tũc populus, præter personas illas, quæ causam interdicto prædicto dederunt, extra dictam ciuitatem atque suburbia, illa potest audire, nam nomine ciuitatis, etiã suburbia intelliguntur, *per c si Ciuitas de sent. excom. lib. 6.* propter rationem superius dictam, vlteriusq. inferius dicendam. Interdictum personale tantũ est, & respicit tantum personam, & quo interdicitur populus, aut aliqua eius particularis persona, nam etiam populus citra propriam culpã, põt interdici, in odiũ excommunicati, præsertim si sit rector, vel Princeps, vt constat *ex c minor* 17. q. 4. vbi D. Aug. propter delictum cuiusdã Bonifacij, interdixit eum sacris, totamq. eius domum, atque familiam. Quinoero interdici põt populus sine Clero, & Clerus sine populo, & tunc personæ interdi-

Interdictum generaliter loquẽdo, est triplex, quoddam locale, aliud personale, quoddam verò locale, & personale simul.

Quid sit Interdictum locale.

Quid sit Interdictũ personale.

terdictæ nullibi, neque in illo neque in alio loco, sacra, aut diuina officia possũt audire, quæ oĩa habentur *in c. si sententia, de sent. excom. lib. 6.* Ex quo fit, vt interdicto loco, non censeatur interdictus populus, nisi hoc solum, ne in illo loco, sacra atque diuina audiat, neque e cõuerso, interdicto populo, censetur interdictus locus, quare excluso populo, in præsentia aliquorum peregrinorum, poterunt illic, etiam solemniter, sacrá atque diuina celebrari, de qua re vide Sayr. vbi supra c. 2. nu. 1. cum seqq. Interdictũ autem locale, & personale simul, vtrumque comprehendit, nempe locum atque personas simul, cuius DD. reddunt exemplũ in interdicto, quod appellãt ambulatorium, illud nempe, quo interdicitur aliqua persona, & simul locus vbi ipsa fuerit, & quamdiu ibi fuerit, aut pro certo atque determinato tempore, quousque ab aliqua inobedientia, siue contumacia recesserit, sub qua forma latum est interdictũ *in c. dilectis filys de appell. & in c. non est vobis de sponsa.* de quo quatenus est locale, iudicandũ est, vt de interdicto locali tm; quatenus vero personale, vt de personali tantum, argumento l. *qua de toga ff. de rei vend. & cap. pastoralis. §. item cum totum de offi deleg.* de quibus omnibus videantur Nau. & Suar. locis citatis, & Sayrus vbi supra a nu. 10. 11. & 12.

Interdicto loco, nõ censetur interdictus populus, neque è contra.

Quid sit Interdictum locale, & personale simul.

Secunda Conclusio.

Verumque autem istorum Interdictorum, iterum potest subdiuidi, in generales & in particulare. Hæc conclusio est etiam omnium DD. communis resolutio, & sunt qui diuidant supradicta Interdicta, in tria membra scilicet Generale, speciale, atq; particulare, sed hoc facere non est necesse, prout aduerit Soto loco citato, cum sint idem. Generale Interdictum loci est, quando interdicitur totum Regnum, aut tota Ciuitas, seu totum aliquod Castrũ iuxta Dom. *in c. præsenti de sent. excom. lib. 6.* quod & generale pro eo nuncupatur, quia nulla excipitur Ecclesia, *iuxta cap. cum in partibus de verber. significat.* Est autem Interdictum locale, speciale, siue particulare, quando aliqua Ecclesia, vel Ecclesiæ Ciuitatis, vel Castri interdicuntur, non vero omnes, & tunc interdicta Ecclesia, interdicuntur omnes etiam eius Cappellæ, vt constat, *ex d. cap. si Ciuitas de sentent. excomm. lib. 6.* non tamen censetur interdictus Clerus eiusdem Ecclesiæ, siue Ecclesiarum, nam alibi poterunt celebrare. Videatur hac de re Nauar. vbi supra num. 163. latissime, & Sayrus num. 13. 14. & 15. Pari modo, & eadẽ ratione, interdictum personale, dicitur generale, qñ propter peccatum alicuius Regis, interdicitur populus totius Regni, aut propter delictum alicuius Domini, totus populus alicuius ciuitatis, Castri, siue oppidi; speciale autem, quando interdicitur aliqua persona, siue personæ alicuius Ciuitatis, Castri, siue oppidi, nam & imponi potest propter specialia peccata aliquarum personarum, quæ nominatim interdicuntur, de quibus omnibus, innumeras faciunt diuisiones, iurisperiti Doctores, iuxta specialia capitula, quæ circa hoc reperiuntur in iure, diuersosque causus multiplicant, quos in speciali referre, cui studemus breuitas non permittit, videantur apud supradictum Suarez vbi supra, & Sayrum num. 15. & 16. Solum aduerto ex Magistro Soto, loco supra citato, quod eiusmodi interdicti pœna, minor est quam excommunicationis maioris sententiæ, nam minor pœna est arceri tantum a sacris audiendis, quam priuari suffragijs Ecclesiæ, atque conuictu fidelium. Quo circa Rom. Pontif. sæpissime Episcopis, prius præcipit sub comminatione, vt arceantur ab ingressu Ecclesiæ, quam sub comminatione excommunicationis latæ sententiæ.

Interdictum aliud est generale, aliud verò particulare.

Quid sit Interdictũ generale, quid verò speciale, locale.

Quid sit Interdictum personale, generale, vel speciale, & particulare.

ARTICVLVS III.

Vtrum interdicto Clero censeantur interdicti Religiosi, & omnes Ecclesiasticæ personæ, & maxime exempti?

Prima opinio.

HAc de re est duplex opinio. Prima est, quam refert, & sequitur Couarr. *in c. Alma mater p.1. §. 1. num.* 8 quam dicit esse communem sententiam, & ea est, quod interdicto Clero, intelliguntur interdicti, & generaliter comprehenduntur omnes Religiosi, & Ecclesiasticæ personæ, quæ gaudent priuilegio Clericali, non solum professi, verum etiam nouitij, & conuersi vtriusque sexus, etiam feminæ. Videatur etiã Sayr. lib. 5. de interdicto c. 4. nu. 29.

Secunda opinio.

Secunda sententia est, quam tenet Sylu. *verbo interdictum* 2. *num.* 17. & *verbo Clericus* 1. *nu.* 1. quã etiam tenẽt nonnulli iurisperiti, quos ipse citat ibidem, qui dicunt, quod *in odiosis* Clericorum nomine, non veniunt intelligendi Religiosi, etiãsi id intelligatur in fauorabilibus. Quod & cõfirmant ex eo, nã si interdicantur Religiosi, non propterea censentur interdicti, Clerici seculares, etiam si lato modo Religiosi etiam sint, vt notatur *in rubrica de Regularibus*, ergo neque à contrario, interdicto Clero, interdicti intelligendi sunt Religiosi. Circa quam difficultatem est magna diuersitas sententiarum, vt videre est apud supradictum Sayrum, & certe Nauarr. in suo Man. c. 17. nu. 167. inclinare videtur, in hoc quod interdictum cleri, includat Religiosos, Conuersos & Conuersas, Nouitios atque Nouitias, pro quo adducit Dominicum *in d. c. si sententia de excessibus Prælatorũ*, & Calderinum de interdicto, nu. 2. sed tamen Suarez 5. to. in 3. p. D. Thom. disput. 32. sect. 2. nu. 17. hac de re agens dubius est, & fere nescit, quo se vertat, quia inquit de hoc, non habemus in iure, specialem declarationem, quo fit, vt nihil possit constanter dici, nam cleri vox, procul dubio capax est vtriusque significationis, & sæpe sumitur pro solo clero seculari, interdum autem pro toto Ecclesiastico cœtu. Quapropter dicit, quod ad huius rei verum sensum intelligendum, attendendæ sunt circumstantiæ, sententiæ interdicti, ipsiusq. materia, atque vbi res fuerit dubia, sequenda est generalis regula, vt pœna seu sententia interdicti pœnalis, mitiori modo exponatur, & interpretetur. Hæc prædictus Suar. Sed nihilominus ex prædictis duabus sententijs, prima videtur, iuri & communi praxi conformior, de qua sequentem statuo conclusionem.

Conclusio.

Interdicto clero simpliciter, & absolute, etiam Religiosi exempti, & omnes Ecclesiasticæ personæ, censentur interdici. Hanc conclusionem multis probat supradictus Couar. & Suarez locis supracitatis, & ad eam tenẽdam, præter auctoritatem Dominici, & Calderini quos refert Nau. vbi supra, esse videtur efficacissimum argumẽtum, desumptum ex supradicto, *c. si sententia*, vbi tota communitas oppidi siue Ciuitatis, in duas partes diuiditur, atque distinguitur, nempe in populum, & clerum: ergo sub altera ipsorum necessum est, vt comprehendantur Religiosi: sed non comprehenduntur sub populo, quia hoc minus fauorabile esset ipsis Religiosis, atque interdicto populo, intelligerentur interdicti Religiosi ipsi, quod dici non potest, vt recte probat Sylu. vbi supra. num. 9. ergo comprehenduntur sub Clero, nam quod sub neutra parte includantur, & comprehendantur, non vĩ dicendũ, cum sit a iure atque a rõne alienum. Tandem tenet hanc sent. & opin. D. Ant. 3. p. tit. 26. & multi alij Doct. quos refert Sayr. supradictus. Videantur ibidẽ nu. 29.

Interdicto Clero, simpliciter & absolute, & intelligũtur interdicti Religiosi, & quæcũque personæ Ecclesiasticæ.

AR-

ARTICVLVS IV.

Quinam possint interdicere, seu interdici?

Huic Articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

COmmuniter atque regulariter loquendo, omnes qui possunt excommunicare, & suspendere, possunt & interdicere, & qui possunt excommunicari, & suspendi, etiã possunt interdici. Hanc concl. tenet expresse Nau. vbi sup. nu. 168. & De ea videndus est Sylvest. verbo interdictum 3. q. 2. num. 2. & Magister Soto. in 4. d. 22. q. 3. ar. 1. concl. 2. vbi inquit, quod omnes Prælati Ecclesiarum Cathedralium, atque Collegiatarum, nempe Episcopi, & Abbates qui præsunt Ecclesijs collegiatis, ibidemq. iurisdictionem habent, possunt interdicere, tam personas quam loca, in quibus habent ordinariam iurisdictionẽ, vt notatur in Iure *in c. cum inter de consuetudine, & c. cũ Ecclesiarum de off. ord.* & præterea Concil. Generale interdicere pôt, & Capitulũ sede vacante, licet quoad Capitulum etiam sede vacante, multi contrarium teneant, de quibus videndus est Suarez 5. to. in 3. p. disp 36. sect. 1. nu. 5. Minores autem Prælati, qui excommunicare possunt, vt Prælati Religionum, eadem ratione, possunt interdicere sibi subditos, idest ab audiendis diuinis eosdẽ cohibere, vt colligitur *ex d. c. cum ab Ecclesiarum*, & quia hoc minus est, quam excõmunicare, interdicere autẽ Ecclesiam vel locũ dicit, quod non est in consuetudine positum, nisi habeant iurisdictionem in aliquod oppidum, siue castrum. Videatur hac de re Suarez 5. to. in 3. p. disp. 36. de causis interdicti, sect. 1. & 2. per totas, vbi dicit consequenter ad supradicta, quod interdictum in genere est duplex, aliud à Iure, aliud vero ab homine, eo modo quo diximus de excommunicatione, & suspensione, vbi etiam latissime agit, atque declarat, qui nam sint illi, qui possunt interdici. Sed Nauarr. loco supracit. inquit, quod Vniuersitas, quæ non potest excommunicari *per c. Romana. §. in vniuersitatem de sent. excomm. lib. 6.* & locus qui non pôt suspendi, iuxta ea, quæ supradicta sunt, possunt tamen interdici *per c. si ciuitas c. si in causa de sent. excom. lib. 6.* & addit quod quamuis aliud sit populus, seu Vniuersitas, aliud vero personæ particulares eiusdem, argum. *cap. denique 7. q. 1. & l. proponebatur. ff. de iudic.* interdicto tũ populo, censentur interdicti & omnes particulares ipsius, sontes, & insontes, *per d. c. si sententia*, vbi id affirmant, omnes DD. communiter, quia vt supradiximus, bene quispiã sine propria culpa interdici pôt, propter culpam alterius, licet non excommunicari, aut suspendi. Quæ tamen debeat esse eiusmodi culpa, ob quã apponi possit interdictum dicetur statim in art. sequenti. De prædictis omnibus videatur Sayrus lib. 5. de interdicto c. 4. latissime, & c. 10. nu. 1. cum sequentibus etiam latissime.

Cõmuniter, & regulariter loquendo, quicũque possunt excõmunicare, & suspẽdere possunt etiam interdicere, & q etiam possunt excõmunicari ac suspẽdi, possunt interdici.

ARTICVLVS V.

Quænam causa sit necessaria, atque sufficiat ad ponendum Interdictum?

Huic articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

AD ponendum interdictum, necessaria est causa, & nec modica, sed multũ grauis requiritur, quinuero & grauissima, & quod ea condigna sit delicto.

Ad ponendum interdicti ne. cessaria & cau

&,eaq. grauiſſima atque condigna delicto.

licto. Hanc ſententiam tenent omnes DD. cõiter de qua videndus eſt, in primis Sylu. *ver. interdictum* q. 5. nu. 5. & Soto in 4. d. 22. q. 3. ar. 1. concl. 3. & Nauar. c. 27. nu. 188. & Suar. latiſſime ſuprad. 5. to. diſp. 36. ſect. 3. per totam, vbi & ad hoc propoſitum reperire licebit multa, eaq. notatu digniſſima. Pro quo ſupradictus Sylu. allegat. *cap. cum medicinalis, de ſent. excommun. lib. 6. & c. quæſiui, de his quæ fiunt à maiore par. c.* vbi Inroc. & Oſtien. dicũt, interdicti ſententiam, non eſſe ferendam propter culpam particularis perſonæ, ſed Vniuerſitatis, vel niſi ſit Dominus loci, *per c. non eſt vobis, de ſponſ. & c. ſane, de off. deleg.* & prædictus Sylu. vbi ſup. addit, quod nullus locus poteſt interdici, auctoritate ord. vel deleg pro debito pecuniarum & cuiuſuis pecuniæ quantitate, aliàs non tenet, niſi fiat de ſedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali, atque expreſſa. Quod itidem tenet Nana. vbi ſupra *per extrauag. prouide, de ſent. excom.* quod Archidiaconus limitat de interdicto generali, & dicit poſſe poni ſpeciale pro ſupradicta cauſa, quod & tenet Calderinus vbi ſupra tract. de interdicto memb. 1. colum. 4. & Dominicus *in c præſent. de ſent. excomm. lib. 6.* in quo ſupradictus Sylu. inquit ſtandum eſſe conſuetudini. Videatur Soto vbi ſupra, quo loco graniter reprehendit, iudices ſiue Prælatos, ponentes frequenter interdicta, abſque iuſta, eaq; grauiſſima cauſa, in graue omnium fidelium damnum, atque Eccleſiaſticarum cenſurarum iniuriam. Videatur etiam Sayrus. lib. 5. cap. 11. nu. 1. cum ſequentibus latiſſime.

ARTICVLVS VI.

Quænam forma ſit ſeruanda, in poſitione Interdicti?

Quæ ad hunc Articulum ſpectant, reſoluentur breuiter, per ſequentes Concluſiones.

Prima Concluſio.

Ad poſitionem interdicti nulla ſunt in iure determinata verba, ſed imponi poteſt, quibuſcumque verbis, ſufficienter explicantibus, mentem & intentionem latoris. Hæc concluſio eſt communis reſolutio, de qua & videndus eſt Sylueſter, verbo interdictum q. 7. & Soto in 4. ſententiarũ d. 21. q. 3. ar. 1. Nau. in Manua. c. 27. nu. 164. & Suar. diſp. 36. ſect. 4. nu. 1. & diſp. 3. ſect. 2. agendo de cenſuris in communi, & de forma ſeruanda in ponendis eiuſmodi cenſuris. Quibus in locis inquit, quod duplex reperitur forma in prædictis, alia eſſentialis & ſubſtantialis, quæ ſunt ſupradicta verba, quibus cõtinetur mens, intentio, atq; voluntas latoris; alia vero accidentalis, & quæ ad ſolemnitatẽ accidẽtalẽ ſpectat, de qua dicemus ſtatim. & de prima inquit, quod quamuis ſupradicta verba ſint neceſſaria, quò eiuſmodi voluntas exprimatur, vt *conſtat ex c. ſacro. c. à nobis el primo de ſent. excommun. & cap. 1. eidem tit. in 6. & cap. vlt. de inſtitutionibus*, etiam *in 6.* non tamen expreſſe habetur diffinitum in iure, quibuſnam verbis eiuſmodi ſententia interdicti, ſeu aliarum cenſurarum ſit ponenda: quin vero vti poteſt iudex quibuſcumque verbis, mentem atque intentionem ſuam ſignificãtibus, vt dictum eſt, nulla habita ratione, ſiue reſpectu ad nomina, ſiue verba, quibus hoc ipſum fit: nam ſæpiſſime verba impropriantur in iure, & ponitur verbum, *interdico*, pro eo quod eſt *ſuſpendo*, & ecõtra in quo conueniunt omnes Doctores communiter. Verum eſt tamen quod prædictus Soto vbi ſupra, cõcluſione 3. inquit, quod ſolet communiter ſub hac forma poni. *Huiuſmodi populum ſiue locum interdicto ſupponimus*, ad quod allegat, *c cum in partibus, de verb. ſignif. & c. ſane, el 2. de off. delegat.* Sed loquendo de forma accidentali, ſeu pertinente ad accidentalem, cenſurarum prædictarum ſolemnitatem, aduertit ſupradictus Suar. vbi ſupra, quod hæc eſt in triplici differentia; quæ-

Ad poſitionem interdicti nulla ſunt in iure determinata verba, ſed quibuſcumque imponi poteſt.

enim

enim antecedit, quædam comitatur, alia vero subsequitur, supradictas censuras, de quibus omnibus dicendum est breuiter, in præsentiarum per ordinem, sit secunda conclusio.

Secunda Conclusio.

Ad interdicti solemnitatē spectat, vt ipsum admonitio præcedat, eo modo quo supra dictum est, de excommunicatione, & suspensione. Hæc conclusio habetur expresse, *in c. reprehensibilis de appel.* atque vt supradiximus, intelligenda est cū fertur ob contumaciā, non autem quando fertur in pœnā. *per c. 2. de const. lib. 6. & c. quamquam de censibus eod. lib.* Circa quam conclusionē, nihil de nouo occurrit dicendū, præter ea quæ dicta sunt supra q. 35. ar. 3. cōcl. 3. agēdo de excom. & q. 36. ar. 7. agendo de suspēsione. Qua de re videatur latissime, supradictus Suar. vbi sup. disp. 36. sect. 4. nu. 10. & latius disp. 3. sect. 2. cum seqq. vbi disertissime tractat. quęnā, & qualis debeat esse eiusmodi admonitio & quando ipsa spectet ad solemnitatem accidentalem, quando vero sit substantialis, vbi inuenire licebit omnia quæ ad hoc propositum desiderari possunt. Videatur etiam Sayrus. lib. 5. cap. 11. num. 24.

Ad interdicti solemnitatē, necessum est, q admonitio præcedat.

Tertia Conclusio.

Ad solemnitatem etiam accidentalem prædicti interdicti spectat, vt ipsius sententia non feratur, nisi in scriptis, & cum causa ibidem expressa. Hęc cōclusio habetur expressa. *in c. 1. de sent. excom. lib. 6.* & de ea nihil etiā de nouo occurrit dicendū, præter ea quæ diximus supra q. 35. art. 9. concl. 2. agēdo de excomm. & q. 36. ar. 7. concl 4. agendo de suspensione. Qua etiam de re præter DD. ibidē citatos, videatur supradictus Suar. disp. 36. sect. 4. num. 3. & latius disp. 3. sect. 13. art. 1. cum seqq. Vbi hac de re latissime agit tractando de censuris in communi, & hæc est secunda solemnitas, quæ debet comitari oēs prædictas censuras. Videatur etiam supradictus Sayrus vbi supra nu. 25.

Ad interdicti etiā solemnitatem spectat, vt ipsius sentēcia feratur in scriptis.

Quarta Conclusio.

Ad solemnitatē etiā interdicti prædicti spectat, vt ipsum denunciatio subsequatur. Hæc concl. est cōis etiam omnū DD. resolut. ad hoc vt supradicta interdicti censura liget personam, contra quam fertur, seu alias quæ interdictum vitare tenentur, qua quidē de re nihil etiam de nouo occurrit dicendū, præter ea, quæ dicta sunt supra agendo de excommunicatione, & suspēsione, & obligatione qua cuncti tenentur, euitandi eiusmodi excommunicatos, atq; suspensos, eademq. omnino ratio currit de interdictis, modo omnes supradicti sunt denunciati *iuxta Extrau. ad euitanda*, quæ intelligenda est de omnibus censuris supradictis. Qua de re videatur etiam supradict. Suar. disp. 37. sect. 2. per totam & disp. 3. sect. 14. etiam per totam, agendo de censuris in communi, & Sayrus loco supracitato num. 32. latissime.

Ad solemnitatem etiam interdicti spectat, vt ipsum denūtiatio subsequatur.

ARTICVLVS VII.

Quanam sint Interdicta posita a Iure.

IAm ex supradictis constat, quod interdictum, cum sicuti, dictum est, sit quædam Ecclesiastica censura, eo modo quo dictum est supra de excommunicatione, & suspensione, in communi sumptum, aliud est a Iure, aliud vero ad homine; quæ feruntur ab homine, cum particularia & contingentia sint, ponanturq. quotidie, non cadunt sub scientia, solum superest, vt paucis explicemus, atque referamus modo, quæ reperiuntur in iure, quod fiet per sequentem conclusionem.

Conclusio.

Interdicta ipso facto posita, nonnulla reperiuntur in iure.

NOnnulla reperiuntur in iure interdicta, ipso facto posita. Hæc cõclusio non aliter potest, aut debet probari, quam adducendo, & afferendo ipsa. Atque in primis ciuitas, vbi Papa moritur, eo ipso interdicto subijcitur, si non illico, ad electionẽ successoris procedatur, seruatis iuris conditionib. vt *habetur in c. vbi periculum de elect. lib. 6* Præterea fertur ipso facto generale interdictum, contra Vniuersitatẽ, quæ facit solui portoria illicita Clericis, vt habetur *in c. causam quæ de censibus. lib. 6* & eadem est ratio, de alijs pedagijs, atque tributis. Item & fertur generale interdictum cõtra eam Vniuersitatẽ, quæ facit, vt capiatur, percutiatur, seu in exiliũ mittatur suus Episcopus, *per Clement. 1 de pœn.* item & cõtra eam, cuius Dominus impedit ingressum, aut negotia Nuntij Apostolici *per extrauag. super gentes de consuetudine.* Plura alia sunt in iure interdicta, generalia, & particularia, & personalia, quæ ponũtur à Sylu. *verbo interdictum 4. num. 1. cum sequentibus*, & referuntur etiam latissime a Suar. disp. 37. sect. 1. a Sayro lib. 5. cap. 12. nu. 1. cum sequentib. à quibus omnibus breuitatis gratia abstineo, vt ne nimium tomus iste excrescat, de quibus etiam, videatur Nauarr. in suo Man. cap. 27. nu. 169. vbi in fine aduertit, quod in omnibus casibus, in quibus a iure fertur interdictum, generale locale, ob delictum Populi, in eisdem etiam fertur generale, personale contra eundem populum, quamuis non ita sit, quando fertur ob delictum solius hominis, si non expresse exprimatur ibid. *per cap. si sententia, de sent. excom. lib. 6.*

Nota, q̃ quotiescumq; fertur generale Interdictu locale a iure, ob delictum populi, fertur etiam personale locale in eumdẽ populum, quamuis non ita sit, quando fertur ob delictum personale alicuius hominis, nisi exprimatur.

ARTICVLVS VIII.

Quinam sint effectus interdicti, seu quæ sint interdicti tempore prohibita?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Interdicti tempore, trina fit prohibitio, intercssendi diuinis officijs, & suscipiẽdi certa quædã Sacramenta, & sepeliendi in Ecclesiastica sepultura.

INterdicti effectus sunt multiplices, sed in cõmuni, atq; in generali loquendo, trina fit prohibitio, interessendi, diuinis officijs, atque suscipiendi certa Ecclesiastica sacramenta, & sepeliendi in Ecclesiastica sepultura. Hæc conclusio habetur expresse, *in c. non est, de sponsalib. & in c fin. de excessib. prælat. & c. quod inter. de pœn. & remiss. c. responso. de sent excom. c. quoniam, & c fi. eod. tit. lib. 6.* satisq. constat, ex supra adducta interdicti definitione, posita in art. 1. Circa quam conclusionem consulendus est Sylu. *verbo interdictum 5.* nu. 1. cum sequentibus, & Soto in 4 dist. 22. q. 3. art. 1. concl. 4. Nau. in Man. c. 27. nu. 171 Suarez 1. to. in 3. p. d. 1h. disp. 33. sect. 1. per totam latissime, & disp. 34. sectio 1. 2. & 3 per totam etiam latissime Sayrus lib. 5. cap. 5. 6. 7. 8. & 9. per omnes numeros. Pro cuius pleniori intelligentia, oportet adnotare, ex Soto supradicto, quod antiquitus interdictum, nihil fere differebat a cessatione a diuinis, nam interdicti tempore, cum sacris interesse non liceret Clerici ab eis celebrandis omnino abstinebant, vt colligitur *ex cap. non est vobis, de sponsalibus, & cap. quod in te de pœn. & remiss.* & tantum semel celebrabant in Hebdomada, atque celebrari permittebatur sacramenti conficiendi causa, vt constat. *ex c permittimus de sentẽ. excom.* permittebatur etiã iure antiquo baptism. & sacramentũ pœnitentiæ, & viaticũ pro moriẽtibus

Nota, quænam erãt olim permissa Interdicti tempore.

per

per supradictum *cap. non est vobis, de sponsal.* non vero pro alijs, & confirmatio in fronte, vt constat, *ex cap. responso, de sentent. excommunic.* At vero Bonifac. VIII. *in cap. alma Mater, eod. tit.* referens antiquum morem, & quod olim interdicti tempore, nulla diuina celebrabantur officia, ac subdens, quod ex districtione huiusmodi statutorum, minuebatur, atque decrescebat populi deuotio, pullulabantq; hæreses, & infinita insurgebant animarum pericula, atque Ecclesijs, Ecclesiasticisq. personis, sine ipsarum culpa debita subtrahebantur obsequia, concessit atque statuit, vt prædicti interdicti tempore, siue ab homine siue à iure prolati, possent homines, non solum in articulo mortis & morientes vt antea, verum etiam sani, quotiescumque vellent, Sacramentum Pœnitentiæ suscipere, dummodo non essent excommunicati his enim præter quam in articulo mortis, ad eiusmodi Sacramentum nō admittuntur, & nisi essent illi, qui & eidem interdicto causam dederunt. Concessit præterea vt exclusis interdictis, atque excommunicatis, quotidie in Ecclesijs diuina officia submissa voce, ianuis clausis, & non pulsatis campanis celebrarentur, insuper vt in quatuor festis anni, nempe in die Natalis Domini, Paschæ, & Pentecostes, & Assumptionis Beatæ Virginis Mariæ, in omnibus Ecclesijs, pulsatis campanis, apertisq. ianuis officia diuina alta voce, & solemniter fierent. Hæc in d. cap. Quibus exceptis, omnia alia in suo antiquo vigore manere voluit, sicq. de iure communi loquendo, effectus interdicti (vt dictum est in prædicta Conclusione) est supradicta trina prohibitio, interessendi diuinis Officijs, & percipiendi certa quædam Sacramenta (nempe omnia præter ea, quæ supra diximus) atque sepeliendi in Ecclesiastica sepultura. Vt autem hæc plenius atq; expressius habeantur, facileq. cuipiam possit constare, quid omnium supradictorum trium, veniat intelligendum nomine, & quid omnino sit prohibitum, aut non prohibitum, libuit hoc ipsum amplius explicare per sequentes Conclusiones.

Quæ sint reformata atque stabilita per *alma mater* interdicti tempore.

Secunda Conclusio.

Diuinorum Officiorum nomine, quæ interdicti tempore dicūtur esse prohibita, intelligenda sunt, ea omnia, quæ in Missali siue Breuiario Romano pontur, tāquam spectantia & pertinentia ad diuinum Officium. Hanc Conclusionem, tenet Angelus, *verb. interdictum, num. 4. & 5.* & Nau. in suo Man. *cap. 27. num. 171.* quamuis ib dem aliqualiter reprehendat Angelum prædictum, quasi male diffinierit diuinum Officium, dicens ea omnia esse diuina Officia, quæ in prædictis Missali & Breuiario continētur, sed addita illa particula, tamquam spectantia ad diuinum Officium, omnis prorsus auferetur supradictæ reprehensionis occasio & causa, & hoc est, quod Angelus intendit dicere ibidem. Sed vt hoc adhuc specialius dicamus, dico, quod diuinorum Officiorum nomine, intelligenda sunt omnia quæ pertinent ad sacros Ordines, & ipsorum vsum, diuinorumq. Sacramentorū, atq; Sacramētalium, & ad horas Canonicas, qua propter regulariter loquendo, prohibentur per supradicta, tēpore interdicti, omnia exercitia specialiter deputata alicui Ordini, maiori siue minori, vt deferendi vrceolos Acolyto, dicendi epistolam solemniter & cum manipulo Subdiacono, Euangelium Diacono, Missam Presbytero, & agendi Officium Hebdomadarij, quando peragitur Matutinum, aut dicuntur aliæ horæ Canonicæ, & idem est iudicium de officio, seu exercitio ordinandi in Episcopo, nam supradicta omnia exercitia, dicuntur diuina Officia. Vnde etiam dico, quod interdicti tempore, nemo debet, aut potest audire Missam, nisi Clerici, etiam primæ Tonsuræ, dummodo non sint coniugati: hi enim, vt habetur *in cap. Ioannes, de Cler. coniug.* omnia priuilegia

Quid intelligatur, diuinorum officiorum nomine.

Nota hoc valde.

uilegia Clericalia amittunt, præter duo, vt decreuit Bonif. VIII. *in cap. vnic. eo, eod. tit. lib. 6.* nam si tonsuram deferunt, gaudent priuilegio Canonis, *si quis suadente diabolo*, 17. q. 4. & neque coram Iudice seculari conueniri debent, sed priuilegium audiendi Sacra tempore interdicti perdunt, neque immerito, cum iam non sint ministri Altaris neque Ecclesiæ, possunt tamen audire prædicta Sacra, quicumque per Pontificis diplomata sunt priuilegiati, & qui eiusmodi priuilegium habent, possunt familiã suam, & qui eos comitantur, in Ecclesiam secum introducere, per concessionem supradicti Bonifacij, *in cap. licet nobis, de priuil. lib. 6.* nisi ipsi vel interdicto causam dederint, aut in fraudem, hanc ob causam, in eamdem familiam fuerint assumpti, *per cap. vlt. de vsur. significe eod. lib. 6.* quæ omnia qualiter debeant practicari, & intelligi, disertissime tradit supradictus Nau. loco præallegato, nu. 180. & 181. & Sylu. *verb. interdictus*, 5. q. 1. *in 4. dicto*, ad quæ lectorem remitto. Et aduerto quod quamuis supradicta omnia tempore interdicti sint prohibita de iure communi antiquo, de speciali vero nouo, prædicti Bonif. VIII. posito, *in cap. alma Mater*, ea omnia sunt concessa sicut prius, dummodo fiant cum moderatione posita ibidem, nempe *sanuis clausis, submissa voce, non pulsatis campanis, & exclusis excommunicatis & interdictis, per cap. fin. §. adijcimus, de sentent. excommunic. lib. 6.* expulsis etiam non habentibus priuilegium iuris communis, aut specialis, iuxta *Gloss. dict. §. adijcimus, verb. interdictis*, dicitq. Nau. loco vbi supra, nu. 173. quod hoc est intelligendum, de loco generaliter interdicto, non tamen inquit, habet locum in interdicto specialiter, iuxta Gloss. receptam, *in d. cap fin. verb. Ecclesia*, quod est valde notandum atque memoriæ commendandum. Reliqua autem ad diuinum Officium spectantia, vel non spectantia, quæ prædicti interdicti tempore facere licet, vel non licet, videantur latissime apud prædictum Nau. vbi supra à num. 174. cum sequentibus, vbi ad hoc proposita dicuntur plura, eaq. notatu dignissima, & similiter apud Sylu. *verb. interdictum*, 5. à num. 1. cum sequentibus, similiter & apud Suar. 5. tom. in 3. p. D. Thom. disp. 33. sect. 1. & disp. 34. sect. etiam 1. 2. & 3. & apud Sayrum, lib. 5. cap. 5. cum sequentibus per plures numeros, vbi & ad hoc propositum reperire licebit omnia quæ desiderari possunt.

Nota, quod supradicta omnia intelligenda sunt de loco generaliter interdicto, non vero specialiter.

Tertia Conclusio.

Illa sola Sacramenta, quæ aut priuilegium exprimit, aut tacite permittit, sunt permissa in loco interdicto, seu interdicti tempore, siue interdictum sit generale, siue vero speciale, & particulare. Et hic est secundus interdicti effectus, siue secunda facta prohibitio. Hæc Conclusio est etiam, certa & manifesta, & eam tenet expresse Nauarr. loco supracitato, num. 178. & ponit exemplum in Sacramento Baptismi pro paruulis, *per cap. non est, de sponsalibus, & etiam pro adultis, per cap. quoniam, de sentent. excommun. lib. 6.* quod esse dicit extendẽdum etiam ad sacramentalia, qualia sunt Cathechismus & Exorcismus, & Vnctio olei, & Chrisma, siquidem in Baptismo iubentur hæc fieri, *per cap. accepisti, de consecrat d. 4.* ponit etiam exemplum in sacramento Confirmationis, *per cap. responso, de sent. excommunic.* & consecratione Chrismatis, quæ est ad id, atque ad Baptismum necessaria, *per d. cap. quoniam*, & eadem ratione, consecratio Olei Baptizandorum. Ponit etiam exemplum in sacramento Pœnitentiæ, pro infirmis, *per d. cap. non est, de sponsal.* & etiam pro sanis, *per d. cap. fin. de sentent. excommunic. lib. 6.* qui non fuerint excommunicati, neque interdicti, seu ipsi interdicto eidem, causam dederint sua culpa, vel fauorem, auxilium, atque consilium præstiterint, seu delicto, ob quod positum fuit. Hi enim nequaquam sunt ad sacramentum Pœnitentiæ admittendi, nisi

Illa sola Sacramenta, quæ aut priuilegiũ exprimit, aut tacite permittit, aut promissa in loco interdicto, interdicti tempore. Nota hoc valde.

nisi satisfaciant prius, si possunt; sin minus, idoneam præbeant cautionem, iurando se operam daturos fideliter, vt satisfiat per se, aut per alios, *per d. cap. fin. §. illis, de sent. excom lib. 6.* Ponit etiam exemplum, in Eucharistia siue Viatico recipiendo, *per d. c. quod in te, de pœn. & remiss* solum in articulo mortis, & per gloss. *d. cap fin. communiter receptam*, sicq. seclusio priuilegio, & secundum Ius commune, non potest dari sanis, quamuis sint Clerici & Religiosi, licet secundum Ius commune antiquum, possent dictum Sacramentum sumere, quando celebrabatur semel in Hebdomada ad renouandum ipsum, vt supra diximus, *per cap. permittimus, de sentent. excommun.* Ponit tandem exemplum in sacramento Matrimonij, per glos. *d. cap fin. de sent. excomm. lib. 6.* quod fieri potest, etiam inter interdictos personaliter & specialiter, iuxta Calderi tract. de interdicto, memb. 16. col. 21. quamuis non sit conferenda ipsis benedictio nuptialis. Solúmodo duo Sacramenta sunt, homini interdicti tépore absolute prohibita, nẽpe sacramentum Ordinis, & sacramentum Extremæ vnctionis, vt notant Doctores communiter, *in cap. responso, de sentent. excommun.* & pro sacro Extremæ vnctionis, facit specialiter, *cap. quod in te, de pœnit. & remiss.* vbi id expresse habetur, nam quamuis Clerici & Religiosi sint priuilegiati, quoad sepulturam, non tamen quoad Extremam vnctionem, secundum Ius commune: an vero id habeatur secundum aliqua priuilegia dicetur inferius. Longiorem enim supradicta omnia requirebant tractationem, sed temporis angustia, libriq. exigua capacitas, non id permittit. Videatur hac de re Sylu. latissime, *verb. interdictum, 5. num. 5.* & Suar. vbi supra, disp. 33. sect. 1. Sayr. d. lib. 5. cap. 7. num. 1. cum sequentibus, vbi hæc omnia disertissime tractant, inquirendo de omnibus Sacramẽtis, in particulari ibiq. poterunt videri. Solum aduerto, quod ab hac generali regula posita in prædicta Conclusione, semper intelliguntur excepti quicumque Religiosi, aut forsan Clerici, vel etiam seculares, ratione alicuius Bullæ, priuilegij, siue concessionis sibi factæ, aliquod habuerint priuilegium speciale, quod videre oportebit, eiusdemq. tenorem attendere, atque obseruare.

Quarta Conclusio.

Interdicti tẽpore, nõ conceditur Ecclesiastica sepultura, nisi tantummodo Clericis.

Tertius effectus, seu tertia prohibitio, tempore interdicti facta, est vt defuncti gaudere non possint Ecclesiastica sepultura præter Clericos. Hæc Conclusio, habetur expressa, *in cap. quod in te, de pœnit. & remiss.* & quamuis illic addatur, quod Clerici sepeliantur sine solemnitate, & cum silentio, iam vero hodie vt ait Sylu. *verb. interdictum, 5. num. 10.* conceditur, vt Missa & officium funeris celebretur, celebrariq. possit, cum moderatione supradicti *cap. alma Mater*. Videatur hac de re Mag. Soc. vbi supra, concl. 4. in fine, & Nau. etiam vbi supra, num. 176. & Suar. disp. 35. sect. 1. 2. & 3. per totas, Sayr. lib. 5. cap. 8. nu. 1. cum sequentibus, vbi & ad hoc proposita dicuntur plura, eaq. notatu digniſſima, & in disputatione eadem, sect. 4. tractat supradictus Suar. an ingressus Ecclesiæ sit prohibitus ex vi interdicti, an vero constituat aliam differentem interdicti speciem? vbi latissime explicat, quem habeat effectum interdictum ab ingressu Ecclesiæ, & circa hoc, & pulsationem campanarum, dicit plura supradictus Sayrus, cap 9. per totum, à quorum tractatione ipse in præsentiarum consulto supersedeo, propter temporis angustiam, & quia, de his aliquid dictum est supra.

ARTI-

ARTICVLVS IX.

In quam pœnam incidant, seu quodnam sit peccatum, violare supradictum interdictum?

Quæ ad hunc pertinent Articulum, explicabuntur per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Violatio interdicti, in supradictis casibus est peccatum mortale.

CErtissimum est, quod violare interdictum, in aliquo ex tribus supradictis, nempe in materia diuinorum Officiorum, aut Sacramentorum, atque in eo quod est sine licentia seu priuilegio, sepeliri in Ecclesiastica sepultura, est peccatum mortale. Hæc Conclusio (vt credo) communis est omnium Doctorum resolutio, quæ vel maxime locum habet in Clericis & Religiosis, nam de laicis (vt statim dicemus) aliqualis est difficultas, sed loquendo de Clericis, supradictam Conclusionem tenet expresse Mag. Sot. in 4. sent. d. 22. q. 3 ar. 1. vbi & dicit, quod præterquam quod violantes interdictum, peccant mortaliter, fiunt etiam irregulares, atque vt verbis iuris vtamur, ineligibiles, atq; impostulabiles, ita quod neque eligere valent, neque eligi, neque postulari, suntq. ipso facto suspensi, ab officio & beneficio. Et quantum ad primam partem, nempe quod violando interdictum Clerici peccent mortaliter, quamuis Caiet. in summa, *verb. interdictum*, hoc absolute concedere renuat, probat tamen illud prædictus Sot. vt videtur, efficacissime, atque euidentissime, ex eo quod mandatum interdicti imponitur proprie, & præcipuè Clericis, secundum ius antiquum, vt non celebrent absolute, secundum autem ius nouum, vt non celebrent, nisi cum moderatione posita, *in cap. alma Mater*, excluso populo, ianuisq. clausis, &c. estquè id præceptum de re graui, ex quo fieri videtur consequens, quod illud violantes, peccent grauiter atque mortaliter. Quod & confirmatur, ex pœnis, quæ violantibus interdictum prædictum, in iure decernuntur, vt irregularitas, & aliæ, qua tam graui censura in iure, non plectuntur, nisi deliquentes mortaliter. Qua de re videatur Suar. latissime, loco supracitato, disp. 33, sect. 2. & 3. & disput. 34. sect. 4. per totam, & disp. 35. sect. 1. num. 18. vbi ad hoc propositum multa, eaq. notatu dignissima licebit reperire. Videatur Sayrus, lib. 5. cap. 24 per omnes numeros latissime, videatur etiam Nauarr. in suo Man. num. 27. num. 187. in 19. dicto, vbi extendendo hoc etiam ad Monachos, & Moniales, qui nullum Ordinem habent, inquit, quod peccant mortaliter, faciendo interdicti tempore, officia prohibita Clericis. Sed quod supradicti Clerici interdictum violantes, incurrant irregularitatem, fiantq. ineligibiles, atque impostulabiles, probat supradictus Sot. loco superius allegato, Suar. & Nau. *ex cap. si qui, & cap. is cui, de sent. excomm. lib. 6. & ex cap. cum æterni tribunal, de sentent. & de re iud. eod. lib. & cap. 1. de postulat. Prælat.* & quod sint suspensi ab officio & beneficio, probant *ex cap. tanta, de excess. Prælat.* quinuero beneficijs sunt expoliandi, vt constat, *ex cap. postulastis, de Cler. excommunic.* & si sit Religiosus, & sciat matrem Ecclesiam seruare interdictum, neque ipsum obseruet, est excommunicatus, per Clement. *ex frequentibus, de sentent. excommun.* Et est notandum, quod supradicti Clerici dupliciter possunt interdictum violare. Primo, dum ipsi sunt interdicti, tunc enim nullibi (vt dictum est) sacrorum Ordinum officia, possunt exercere, & si sic decedant interdicti, carent Ecclesiastica sepultura, vt habetur

in

in d. cap. si cui. Secundò, si locus sit interdictus, licet Clerici ipsi non sint interdicti, exercendo Ordines in eodem loco, violant interdictum. Et sunt semper quammaxime notanda, verba capitulorum irregularitatem decernentium, quia non loquuntur, nisi de Clericis qui sunt in sacris, & celebrant, seu officia diuinorũ Ordinum exequuntur. Quare Moniales & Religiosi qui non sunt in sacris, interdictum prædictum violantes, licet mortaliter peccent (vt dictum est) non tamen fiunt irregulares, vt non possint ad sacros Ordines promoueri; sunt tamen acriter puniendi; & recludendi in aliquod arctius Monasterium, quò ibidẽ intrusi agant pœnitentiam, vt dicunt omnes Doctores supracitati, *per cap. pestulastis, §. qua is iustis, de Cler. excomm. ministr.* nam & Moniales, & Religiosi non Clerici, Clericorum nomine in hoc casu intelliguntur, vtpote quibus competit diuina Officia solemniter facere, vt censeantur violatores interdicti, quantum ad effectum peccandi mortaliter, licet non quantum ad effectum incurrendi irregularitatem. Qua propter simplex Clericus primæ Tonsuræ, imò qui minoribus Ordinibus sunt initiati, vt tenet Sylu. *verb. interdictum, 5. num. 6.* cum Theologis, contra quosdam Canonistas, quamuis solemniter in Ecclesia canãt, & sua munera exerceant, deferendo cereos, aut legendo, seu alia agendo, quæ sunt sui muneris, non fiunt irregulares, vt non possint ad maiores Ordines promoueri, quia prima Tonsura, & Minores Ordines, secundũ magis probabilem opinionẽ, non sunt Ordines sacri, sed dispositiones ad illos, qua ratione matrimonium non est eis etiam interdictum. Hoc etiam tenet expresse Sot. vbi supra, qui & addit quod quamuis Presbyteri, interdicti tẽpore, in Ecclesia aliqua munera exerceant, quæ non sunt propria sacrorum Ordinum, sed possunt etiam per laicos exerceri, vt responsoria canere & Psalmos dicere, non ideo fiunt irregulares, vt cum Panorm. tradit, vbi supra, Sylvest. Vnde hæc sit generalis regula, quod illi tantum Clerici irregularitatem incurrunt, qui in sacris constituti, exercent aliquod officium, quod sit alicui Ordini annexum, vt sunt Officium Subdiaconi, illiq. superiores, quinuero addo, quod quamuis Subdiaconus sine apparatu epistolam dicat, non efficietur irregularis, nam epistolam dicere illo pacto, etiam permittitur seculari; secus autem, si cum apparatu, & tamquam Subdiaconus eam diceret.

Nota hoc valde.

Nota hoc valde.

Quinam Clerici incurrant irregularitatẽ violando interdictum.

Solum superest nunc difficultas. In quam pœnam indcidant laici, interdictum prædictum vllo modo violantes, vel se ingerentes ad audiendum sacrum, seu ad alia diuina Officia, quod est grande dubium. Vtrum ij etiam peccent mortaliter? Qua de re est duplex Doctorum opinio, quidam enim dicunt, quod talia facientes, non peccant mortaliter, nam interdicti violatio, est pœna propria Clericorum, non vero laicorum. Hanc sententiam & opinionem tenet Caiet. *verb. interdicti violatio*, cui etiam & subscribere videtur Nauarr. in suo Manuali, cap. 27. num. 187. & Soto in 4. sent. dist. 22. q. 3. art. 1. concl. 6. secundum quam sententiam laici, si sine dolo, aut violentia, vel cooperatione, cum Clericis sese ingerant ad audiendum sacrum, vel diuina officia, non peccant, saltim mortaliter. Sed contraria opinio atque sententia, videtur verior, pro qua sequentem statuo Conclusionem.

Difficultas. In quam pœnã incidant laici interdictũ violantes.

Prima opinio.

Secũda opinio.

Secunda Conclusio.

Multo probabilius est, atq; veritati & rationi magis conforme, videtur & etiam laici interdictum prædicto modo violantes, peccãt mortaliter, quamuis ipsi non incurrant irregularitatem. Hanc sententiam tenere videtur Sylvest. *verb. interdictum, 6. q. 7.* vbi citat Innocent. & Archidiac. quod & probant, ex eo quia faciunt contra obedientiam Ecclesiasticam, *per cap. si quis, d. 81.*

Probabilissimũ est, quod etiam laici interdictũ violantes, peccãt mortaliter quãuis non ipsi incurrant irregularitatem.

d.85. & dicunt eiusmodi esse puniendos per Iudicem Ecclesiasticum, pœna arbitraria, *per Clement. grauis, de sentent. excomm.* dicit tamen prædictus Sylu. eam habere locum quammaxime, quando id faciunt ex contemptu, quod nõ contingit, nisi in quatuor casibus, positis, *in Clem 1. de sepulturis, & in suprad. Clement. grauis, de sent. excommun.* quos etiam casus ponit, & refert ipse, *verb. excommunicator 7. excommunic. 7. & verb. excommunicatio, 9. excomm. 35.* De qua controuersia videndus est specialiter, latissime supradictus Suar. vbi supra, disp. 34. sect. 5. per totam, & Sayr. d. lib. 5. cap. 14. num. 1. cum sequentibus, vbi meo quidem videri reperire licebit omnia, quæ ad hoc propositum desiderari possunt, à quorum ampliori tractatione, consulto supersedeo, studens breuitati.

ARTICVLVS X.

De suspensione Interdicti, & quibus competat ipsum suspendere?

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur breuiter per sequentes conclusiones.

Prima Conclusio.

Interdictũ non suspẽditur pro appellationem factam post latam sentẽtiam eiusdem interdicti.

CErtissimum est, quod interdictum non potest suspendi, per appellationem interpositam, post latam sententiam eiusdem interdicti. Hæc Conclusio, habetur expressa *in cap. is cui, de sent. excommun. lib. 6.* vbi in hoc, interdictum excommunicationi æquiparatur, idem habetur *in cap. ad hæc quamuis, de appell.* vbi hoc ipsũ absolute dicitur de quolibet interdicto. Circa quã Conclusionem, nihil de nouo occurrit dicendum, præter ea quæ dicta sunt supra, agendo de excommunicatione & suspensione. Nam horum omnium eadem est ratio, quod ipsorum sententia per appellationem postpositam, non suspenditur. De quibus videatur Nauarr. in suo Man. cap. 27. num. 165. & Suar. disp. 38. sect. 3. num. 5. & disp. 3. sect. 15. num. 17. latissime, & Sayrus, cap. 13. num. 30.

Secunda Conclusio.

Interdictũ generale, tam locale, quam personale, & interdictum particulare locale suspendi potest, ad tempus vel simpliciter, ab eo, qui illud tulit.

Certissimum etiam est, quod interdictum generale, tam locale, quam personale, & interdictum particulare locale suspendi potest, ad tempus vel simpliciter, ab eo qui illud tulit, & etiam quoad aliquem particularem effectum. Hæc Conclusio, est communis omnium Canonist. *in d. cap. ad hæc quamuis, de appellat.* quam sententiam refert, & sequitur Couar. *in cap. alma Mater, 2. p. §. 2. nu. 4.* contra Abbatem & Dec. quos ibidem refert, quamquam Abbas fateatur, hanc sententiam in praxi seruari posse. Videatur hac de re supradictus Suar. disp. 38. sect. 3. num. 5. in vltimo dubio, vbi plures alios refert Auctores, sed maxime Sylvest. *verb. interdictum, 3. q. 8.* vbi ad id citat Innocent. & Hostiens. idem tenet Angelus, *verb. interdictum, 8. num. 3.* qui etiam pro eadem sententia plures alios refert Auctores, & quædam iura, nempe *cap. ad hæc, el 3. de appellat. & cap. directo, cap. præterea, eod. tit.* & facit ad id, *cap. dilectis, eod. tit.* in illis verbis, *cuius effectum ad tempus duximus suspendendum.* Videatur etiam Sayr. lib 5. cap. 13. num. 27. Est igitur certissima supradicta Conclusio, propter tantorum Doctorum auctoritatem, & quia, quamuis hoc in iure, non specialiter concedatur, nullo tamen iure id fieri prohibetur, cumq. tota interdicti sententia, atque effectus dictæ censuræ, pendeat ex voluntate ferentis, liquidum profecto fit, quod sicut potest, seruando

do ea quæ sunt de iure, interdictum prædictum simpliciter auferre, multo ergo melius idipsum faciendo atque ex causa, poterit illud suspendere. Sed aduertendum est (vt diximus in concl.) quod hæc interdicti suspensio, fieri non potest, nisi ab eo qui illud tulit, nam inferior in hoc non potest, cum non habeat iurisdictionem, neque ab illo pendeat effectus sententiæ interdicti, seu voluntatis Superioris. Ex quo inferunt Sylvest. & alij, Episcopum non posse suspendere interdictum positum à summo Pontifice, quod inquit supradictus Suar. verum esse, de interdicto reseruato, nam si fiat de interdicto absque reseruatione, credit posse suspendi ab Episcopo, ex legitima causa, ex concessione & remissione illi facta a iure, ad relaxandum eiusmodi interdictum, de quo dicemus in sequenti Articulo. Supradicta omnia intelligenda sunt, de interdicto generali, locali, atque personali, & etiam de particulari locali. Maior tamen est difficultas, de interdicto particulari, personali, & posito contra aliquā particularem personam, siue personarū genus, quæ & eidem causam præstiterunt, an possit suspendi? Et Sylvest. vbi supra tenet, quod non potest eiusmodi interdictum suspendi, nisi per solum summum Pontificem, nam ille solus, inquit, in hoc dispensare potest, cum sit iuris humani, quinuero addit, quod si adhuc duret culpa, pro qua positum est eiusmodi interdictum, non potest iure, summus Pontifex in eo dispensare, vt suspendatur, saltim quoad celebrationem, licet possit quoad alia. Sed nihilominus contraria sententia est communior, pro qua sequentem statuo Conclusionem.

Nota.

Tertia Conclusio.

Etiam interdictum particulare personale, potest suspendi ab eo, qui illud tulit. Hanc Conclusionem, nouissime tenet supradictus Suar. loco supracitato, disp. 38, sect. 3. nu. 8. & adducit pro hac sententia Nau. in Man. cap. 27. num. 165. vbi hoc idem dixit de excommunicatione, quod à fortiori (inquit) tenendum est de interdicto, vt expresse docet Couar. loco supracitato. Et ratio huius in promptu est, nam eadem prorsus videtur esse ratio de prædicto interdicto, & de aliis supradictis, quoad eorum suspensionem, cum id nullo iure reperiatur prohibitum, & alioquin veluti ex natura rei, effectus sententiæ interdicti prædicti, pendeat ex voluntate ferentis, quare inquit, dictus Suar. nulla ad hoc requiritur iuris dispensatio, quæ summo Pontifici reseruata sit. Videatur hac de re Sayr. lib. 5. cap. 13. nu. 28. vbi de hoc agit latissime. Aduerto tamen, quod non hic agimus de priuilegio perpetuo celebrandi, aut participandi diuina, tempore interdicti (quod solus summus Pontificex concedere potest) sed agimus de suspensione alicuius effectus, interdicti prædicti, qui omnino pendet, vt prædictum est, à voluntate ferentis. Quo circa inquit, Suar. loco vbi supra, non solum potest interdictum prædictum suspendi, postquam interdictus ipse à contumacia recessit (tunc enim potius est auferendum, quam suspendendum) verum etiam & ipsa durante, nam sæpe sæpius occurrere possunt plures rationabiles causæ, ad prædictam suspensionem faciendā, vt de se patet. Nec solūmodo potest huiusmodi interdictum suspendi, quoad alios effectus, verum etiam, quoad Missæ celebrationem, non quod per hoc sibi concedatur, vt celebret sine peccato, qui alias est in peccato, sed tantum vt suspensio talis interdicti efficiat, quod non celebret, per Ecclesiam specialiter interdictus, atque prohibitus, quo fiet, vt licet peccet celebrando, non tamen efficiatur irregularis, siquidē non celebrat aliqua censura Ecclesiastica irretitus, neque agit contra aliquam Ecclesiasticam censuram. Quinuero & casus poterit contigere, vt forsasse non peccet,

Etiam interdictum particulare personale, potest suspēdi, ab eo qui illud tulit.

Nota hoc valde.

peccet, si ipse coram Deo sit bene dispositus, atque ab iniquitate recesserit, quamuis quoad Ecclesiam non potuerit plene satisfacere. Hæc omnia sunt valde notanda, ac multum memoriæ commendanda.

Quarta Conclusio.

Interdictum ipso iure suspenditur in 4. festiuitatibus, positis in cap. alma Mater.

Interdictum ipso iure suspenditur, in quatuor festiuitatibus, nempe Natalis Domini, Paschæ, & Pentecostes, & Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis, quibus diebus pulsatis campanis, apertisq. ianuis, alta & sonora voce, officia diuina possunt solemniter fieri. Hæc Conclusio, habetur expressa, in supradicto *cap. alma Mater, de sent. excommun. lib. 6.* sed intelligenda est de interdicto generali loci prout ibidem dicitur, nam particulare nō suspenditur, vt tenent omnes Doctores communiter, de quo videndus est Nau. in Man. cap. 27. num. 173. Couar. in *d. cap. alma Mater, 2. p. §. 4. num. 1.* de quo Sayr. lib. 5. cap. 3. num. 1. Sic autem intellecta conclusio est vera, & certa & omnium Doctorum communis resolutio, quamuis nonnulla sit differentia inter eos, circa explicandum modum, quo supradicta debent fieri, nam Sot. in 4. dist. 22. q. 3. art. 1. concl. 4. inquit, quod illa quatuor solemnia festa, incipiunt à primis Vesperis, sed festum Paschatis, à Missa Vigiliæ, saltim ab initio Gloriæ, quando pulsantur campanæ, finiuntur tamen in vltimo completorio, vltimi diei Paschatis, seu festi Assumptionis. Quæ quidem doctrina non multum placet Suar. nam de his agens, disp. 34, sect. 1. num. 37. & disput. ead. sect. 3. num. 18. circa eiusmodi computationem, & quando incipiant, aut finiantur supradicti dies, & an tres primæ festiuitates Paschales, sint singulæ vnius diei tantum, an vero plurium, longe alia procedit via, & tenere videtur contra Sotum, quod & facit Sayr. lib. 5 cap. 13. num. 4. ad quam suam sententiam probandam, plura adducit, quæ à me iam pluries dictæ, brevitatis gratia, consulto omittuntur, & credo quod sententia Soti sit magis probabilis, & quæ communiter obseruetur in praxi, saltim vero est magis pia, cui & assentit, seu assentire videtur Nau. in suo Man. num. 182. vbi tantùmodo excipit octauas prædictorum Festorum. Ex quo videtur innuere, quod suspensio interdicti, in supradictis tribus Paschalibus diebus, sit non per vnicum diem tantum, sed per tres continuos dies festiuos atque solemnes, qui communiter Paschales nuncupantur. Hanc sententiam & opinionem, tenet etiam Viuald. in suo candelabro, de interdicto, nu. 237. cum sequentibus. Addit supradictus Nauar. quod idem omnino intelligendum est, de festo Corporis Christi, & tota ipsius octaua, per Extrauag. Martin. V. & Eugen. IV. quæ legi solent infra octauam eiusdem festi, & de die Conceptionis Virginis Mariæ, etiam cum sua octaua, per speciale priuilegium ad idem concessum, per Sixtum IV. de quo agit prædictus Nauarr. in repetitione *cap. quando, de consecrat. dist. 1. cap. 10. num. 86.* in quibus omnibus diebus fieri possunt sacra, & omnia diuina officia, absque aliqua modificatione, sed cum magna solemnitate, apertisq. ianuis, & pulsatis campanis, & alta atque sonora voce, admissis interdictis, exclusis tamen excommunicatis, ita vt ij quorum culpa eiusmodi interdictum positum fuit, non accedant ad altare. Et hæc de dicta suspensione interdicti sufficiant, reliqua videantur, apud Sy. uest. *verb. interdictum, 5. num. 1. cum sequentibus*, & apud Nauarr. solum, & Suar. locis supracitatis.

ARTI-

ARTICVLVS XI.

De relaxatione Interdicti, & à quo Interdictum possit tolli seu relaxari?

SVpposito, quod interdictum numquam est, neque esse debet perpetuum, quæritur, quisnam illud possit tollere, aut relaxare? Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur breuiter per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

SI Interdictum positum, siue latum sit, vt pura pœna, & pro certo fini-to, atque determinato tempore (quale est interdictum ab ingressu Ecclesiæ per mensem) tunc nulla est necessaria eiusdem absolutio aut relaxatio, sed elapso tempore, cessat interdictum ipso facto, eo modo, quo supradictum est de suspensione. Hæc Conclusio, satis manet probata, ex his quæ supra, agentes de suspensione diximus, q. 36. ar. 16. & eam tenet expresse Sylu. *verb. interdictum*, 3. q. 9. afferens pro se Panorm. *in cap. non est vobis*, *de sponsal.* quod est verum, siue interdictum fuerit à iure, siue vero ab homine, & idem etiam intelligendum est, de qualibet suspensione. Et ratio eius in promptu est, quia lex aut sententia, non plus operatur, quam eius verba significent: ergo si verba limitantur ad certum tempus, pro illo tantum durabit interdictum, & non pro aliquo vlteriori tempore, & consequenter eo elapso, pro futuro tempore non erit necessaria ipsius absolutio aut relaxatio; nam vbi interdictum non est, neq; absolutio necessaria erit. Vnde dico, quod est dispar ratio de absolutione interdicti ante elapsum tépus, pro quo ipsum latum est, & de ablatione ipsius post tempus transactum: nam in primo casu auferri non potest, absque relaxatione potestatem habentis, ob contrariam rationem; quia nempe pro toto illo tempore, lex siue sententia lata est, semperq. suum operatur effectum, cũ verba ipsa id præseferant, atque ad ipsum sint efficacia, vtq. impediatur eiusmodi effectus, necessaria est contraria voluntas, potestatem habentis, qui eiusmodi interdictum relaxet; at vero in secundo casu, nihil tale est necessarium, nam interdicti sententia, non plus operatur, quam eius verba significent, cûque tempus, pro quo interdictum fuit, positum, sit expletum iam atque transactum siue elapsum, ipso facto interdictum cessat, absque eo quod necessaria sit aliqua absolutio, aut relaxatio. Videatur hac de re Sayr. 1. tom. sui thesauri, lib. 5. cap. 15. num. 2.

Si interdictum sit positum pro certo atque determinato tempore, eo elapso nulla est necessaria eiusdem absolutio aut relaxatio.

Secunda Conclusio.

Quando interdictum, non est positum pro aliquo certo & determinato tempore, sed indiffinite, absque vlla adiecta conditione, quæ pendeat ex voluntate eius qui interdicitur, & est pure pœna pro aliquo præterito delicto, absque temporis limitatione, tunc eiusmodi interdictum auferri non potest, nisi per relaxationem Superioris potestatem habentis. Hæc Conclusio, est certa & manifesta, & probatur hac efficaci ratione, nam cum interdictum in dicto casu sit pura pœna, & non sit limitata ad certum tempus; liquido constat, quod de se est indiffinita, seu perpetua negatiue, hoc est quod de se non habet certum tempus, & consequenter tolli aut finiri non potest, nisi ex voluntate Superioris, in id potestatem habentis. Inuoluit enim prædicta interdicti sententia, dicto modo posita, hanc conditionem, *donec auferatur*, *vel*

Quando interdictum non est positũ pro certo & determinato tempore, sed indiffinite, estq. pure pœna, pro aliquo commisso delicto, necessaria est relaxatio Superioris.

vsque ad beneplacitum ferentis, eo modo & forma, quo supra de suspensionis simili sententia est dictum. Circa hanc Conclusionem, atque præteritam videatur Suar. disp 38. quæ est de relaxatione interdicti, sect. 1. num. 2. & 3. & etiam Sayr. vbi supra, num. 3. cum sequentibus, vbi plura ad hoc propositum valde notanda licebit reperire. Maior difficultas est, de interdicto quando ponitur seu fertur, vt recedatur ab aliqua contumacia, vel sub hac conditione, tacita seu expressa, donec quis satisfaciat, vel restituat, an tunc necessaria sit absolutio, seu interdicti relaxatio? Multi enim dicunt non esse necessariam in dicto casu, quia inquiunt, si conditio non est adimpleta, interdictum nullatenus est tollendum, imò vero, nec relaxari potest, cum duret contumacia, nisi forte per absolutam voluntatem eius, qui possit reuocare sententiam, seu in lege dispensare. Si autem conditio est adimpleta, dicunt, quod nec sic necessaria est absolutio, vel interdicti relaxatio, nam ipso facto, interdictum cessat, cum ille terminus sit positus, in illa lege & sententia, vltra quem non operatur, quandocumque lex sibi præscribit certam temporis durationem, nam proinde videtur esse limitare, durationem censuræ, per expressum temporis terminum, & per quamcumque aliam æquiualentem conditionem. Hac de re est magna lis & controuersia inter Doctores, de qua videndus est supradictus Suar. dicta disput. 38. sect. 1. num. 4. cum sequentibus & ipse in contrariam omnino inclinat sententiam, quæ & mihi magis placet, pro qua sit tertia Conclusio.

Difficultas.

Tertia Conclusio.

In omni censura, siue sententia interdicti, quæ fertur ob contumaciam, vel quousque recedatur à contumacia, seu hoc aut illud fiat, etiam sublata contumacia, necessaria est interdicti absolutio siue relaxatio, facta ab eo, qui potestatem & iurisdictionem habet. Hanc Conclusionem tenet expresse supradictus Suar. loco supracitato, & est conformis ad ea, quæ dicta sunt supra de excommunicatione, & suspensione, probatq. illam multis, & iuribus & rationibus, inter quas ea mihi videtur potissima, quam adducit à paritate rationis, de supradicta excommunicatione. Excommunicatio enim, vt plurimum fertur ob contumaciam, & donec ab illa recedatur, siue hæc conditio expresse ibidem exprimatur, siue non, & nihilominus ipsa impleta conditione, sequitur eiusdem excommunicationis absolutio, vt constat *ex cap. cum desideres, cap à nobis, el 2. cap. quod in dubijs, de sentent. excommunic*: ergo idem dicendum est, de censura interdicti, cum eadem sit vtriusque ratio, & in his, in quibus non apparet manifestum discrimen, solent in iure dictæ censuræ æquiparari, *per cap. is cui, cum similibus, de sentent. excommun. lib. 6.* Hoc itaq. est tenendum. Solum superest scire atque inuestigare, quibusnam cōpetat huiusmodi interdictum relaxare, seu ab eo absoluere? de quo sit quarta Conclusio.

In omni censura siue sententia interdicti, positi ob contumaciam, necessaria est relaxatio, facta ab auctoritatem habente.

Quarta Conclusio.

Si interdictum latum est ab homine, per particularem sententiam, solus ille qui eam tulit, vel eiusdem Superior, potest ipsum relaxare, seu auferre, vel aliquis alius ex ipsius commissione. Hæc Conclusio est communis omnium Doctorum resolutio, de qua videndus est Sylvest. *verb. interdictum, 3. nu 16.* & Sot. in 4. d. 22. q. 3. ar. 1. concl. 3. & Suar. disp. 38. sect. 2. num. 2. cum sequentibus, tenentq. id communiter omnes iuris interpretes, *in cap. si sententia, cap. si ciuitas, de sent. excommun. lib. 6.* Videatur hac de re Sayr. vbi supra, num. 19. vbi inquit, quod quamuis interdictum hominis tolli possit, ab ipsius

Interdictum latum ab homine, ab eo solùmodo relaxari potest, seu a Superiore.

Supe-

Superiore, non tamen id fieri debet, nisi prævia satisfactione & de consensu eius qui illud tulit, *per 6. cum ab Ecclesiarum de offic. ordin.* quod & tenet Archidiaconus, *in cap. si civitas, de sent. excommunic. lib. 6.* versu in gloss. 1. & Sylu. *verb. interdictum, 3. num. 16. q. 10.* pro quo etiam videndus est D. Anton. 3. p. tit. 27. de interdicto, c. 5. post medium, & Sot. in 4. sent. 22. q. 3. ar. 1. concl. 3. versic. atque illud. Et addit supradictus Sayr. quod neque Archiepiscopus, relaxare valet interdictum, latum à suis suffraganeis, nisi vbi hoc illi ex præscripta consuetudine competit, *per cap. Romana, de sent. excommun. lib. 6.* facit, *& cap. venerabilibus, eodem tit. & lib. multa gloss. ibidem*, quam & esse dicit communem Doctorum sententiam, pro qua citat supradictum Sylvest. loco superius allegato, q. 11. num 17. quod est valde notandum atque memoriæ commendandum. Sed difficultas est de interdicto lato à iure. De qua vt distincte procedamus, distinguendum est, nam aut fertur in pœnam tantum, alicuius commissi delicti, aut vero fertur ob contumaciam: atque in primo sensu adhuc subdistinguendum est, nam vel fertur ad certum atque determinatum tempus, aut vero indiffinite, & sine vlla temporis limitatione. Et iterum, vel loquendum est, de prædicto certo atque determinato tempore elapso, an vero antequam finiatur, de quibus omnibus, summa brevitate agendum est per ordinem, in sequentibus Conclusionibus. Sit quinta Concl.

Nota hoc valde.

Difficultas.

Quinta Conclusio.

Si interdictum latum sit a iure, pro certo atque determinato tempore, & in pœnam alicuius cõmissi delicti, ipso tempore elapso, per se finitur, absque eo, quod necessaria sit in eo aliqua Superioris dispensatio aut relaxatio. Hæc Conclusio, iam satis manet probata in 1. concl. nam quæ ibi dicta sunt intelligenda esse diximus, de quolibet interdicto siue lato a iure, siue vero ab homine, de quo nunc nihil vlterius sese offert dicendum. Sed quid est sentiendũ, si prædictum interdictum sit tollendum ante elapsum prædictum tempus, quisnam super eo poterit dispensare, seu illud relaxare? Respondeo, & sit sexta Conclusio.

Si interdictum latum sit, a iure pro certo, atque determinato tempore, eo elapso per se finitur absq. eo, quod necessaria sit aliqua relaxatio.

Sexta Conclusio.

Si interdictum positum à iure, sit tollendum ante elapsum prædefinitum atque determinatum tempus, nullatenus tolli potest, nisi à legislatore, vel eius Superiore, seu ab eo qui potestatem habet dispensandi in tali lege. Hanc Conclusionem tenet expresse Sylu. *verb. interdictum, 3. q. 10. num. 16.* vbi & probat eam, ex his quæ notat glossa, *in cap. cupientes, § cæterum, verb. suspensos, de elect. lib. 6.* Eamdem tenet Suar. 1. tom. in 3. p. D. Tho. disp. 38. sect. 2. nu. 2. vbi & probat eam à simili, ex his quæ supra dicta sunt de suspensione, cum Nauarr. & alijs quos ipse refert, cap. 27. num. 162. idem tenet Sayr. supradictus, loco vbi supra, num. 14. in fine, estq. huius rei, eademmet ratio, quæ adducta est supra, agendo de suspensione, siquidem vtraque censura fertur in pœnã, atque pro certo & determinato tempore, quo fit, vt ante ipsum elapsum, tolli non possit, nisi per conditorem Canonis, qui ipsas tulit, aut ipsius Superiorem, siue potentem dispensare in tali lege.

Quando interdictum, latũ est à iure, & tollẽdum ante elapsum tempus, non potest tolli, nisi à legislatore, vel Superiore.

Sed, quid si eiusmodi interdictum, non est positum pro aliquo certo atque determinato tempore, sed indiffinite, absolute atque in puram pœnam, pro aliquo commisso delicto, præsuppositio, quod auferri nõ potest aut tolli, nisi per relaxationem seu dispensationẽ Superioris in id potestatem habentis, quisnam est superior, qui facere id potest? Respondetur per sequentem Conclusionem, quæ erit septima in ordine.

Septima Conclusio.

Interdictum positum in puram pœnam, & nulli reseruatum tolli potest per Episcopum & Ordinarium.

Si interdictum prædicto modo, positum sit à iure indiffinite, & absque vlla reseruatione, tolli & relaxari poterit, per Episcopum seu Ordinarium, eo modo quo supradictum est de suspensione. Pro hac Conclusione videantur quæ dicta sunt supra, q. 36. ar. 16. concl. 5. agentes de suspensione, & præterea videatur Sylvest. loco supracitato, *verb. interdictum, q. 10. num. 16.* vbi sequentia verba habentur: Si interdictum sit à iure, & conditor Canonis nihil sibi reseruauit, tunc Episcopus ordinarius poterit illud relaxare, nisi esset latum ad certum tempus, tunc enim ante illud expletum non posset. Et addit, quod poterit hoc ipsum similiter, Legatus Sedis Apostolicæ, argum. deducto, *ex cap. nuper, de sentent. excommun.* imò & quilibet Ordinarius Prælatus, etiam Episcopo inferior, quantum ad personas suæ iurisdictionis, licet non quoad locum, argumento eorum quæ dicit supradictus Sylu. de absolutione excommunicationis, *verb. absolutio, 2, §. 1.* maxime vbi haberi non posset copia Superioris absoluentis, argumento etiam eorum, quæ dicit idē ipse, *verb. dispensatio, §. 9.* & tandem supradictam conclusionem tenet Sayr. supradictus, loco supracitato, num. 14. & eam probat ex multis Doctorum, auctoritatibus & iuribus, sed maxime, *ex d. cap. nuper, de sent. excommun.* vbi sequentia verba habentur, *quod hoc ipso, quod conditor iuris sine Canonis, sibi sententiam non reseruat, eam alys relinquit, seu relinquere videtur.* Videatur etiam hac de re Sot. d. 22. q. 3. ar. 1. concluſ. 3. versic. quinuero, vbi, inquit, quod quantum est ex tenore iuris, videntur interdicta omnia iure posita, cessante causa & facta satisfactione, per Ordinarium posse tolli, quoniam interdicta iure non reseruantur Papæ sicut excommunicationes: si autem inquit, alicubi interdictum reseruetur, standum erit verbis iuris, quia tunc nisi per eum cui reseruatur, aut per eum cui ipse mandauerit, relaxari non poterit, vt colligitur, *ex d. cap. nuper, de sentent. excommunic.* Addit etiam supradictus Soto, quod eadem manente causa, aut non facta satisfactione, non potest interdictum iuris, tolli aut suspendi, nisi per solum summum Pontificem. Sed quid dicendum est de interdicto posito ob contumaciam? Huic difficultati etiam respondere oportet cum distinctione, nam vel ponitur cum reseruatione, vel sine illa: de primo sit octaua Conclusio.

Octaua Conclusio.

Interdictum positum ob contumaciam, cum reseruatione tolli non potest nisi ab eo, qui illud sibi reseruauit.

Interdictum positum ob contumaciam, cum reseruatione tolli, aut relaxari non potest, nisi ab eo, qui illud sibi reseruauit. Hanc Conclusionem tenet Suar. disp. 38. sect. 2. num. 4. & disp. 7. sect. 3. num. 1. cum sequentibus, & sect. 5. per totam, agendo de censuris in communi, & præsupponit prædicta Conclusio, ferri posse interdictum ob contumaciam cum reseruatione, quod negare vitus est Sot. supracitatus, d. 22. q. 3. art. 1. concl. 3. in fine, dicens, quod interdicta iure non reseruantur Papæ, sicut excommunicationes. Sed contrarium omnino tenet Suar. loco supracitato, allegans seipsum in disp. 27. sect. 1. & 2. vbi agit de interdictis iure commune positis, quorum aliqua videntur esse reseruata, & inquit, quod saltem interdictum positum in Bulla Cœnæ Domini, reseruatum est, & quod negari non potest, quod interdicta ferri possunt à iure cum reseruatione, eo modo, quo & ab homine. Quo supposito, tamquam certo, inquit, quod huiusmodi interdictum, tolli non potest, nisi ab eo, qui illud sibi reseruauit, quod probat, ex *cap. nuper, de sententia excommunicationis*, nam ex quo ibidem habetur, quod quando lator Canonis aliquam censuram non sibi reseruat, eo ipso vide-

videtur eam alijs concedere, à contrario sensu, exinde colligitur, quod per reseruationē, facultatem tollit ab ea absoluendi. Videatur Suar. vbi supra. Sed aduerto, quod Concil. Trident. sess. 24. cap. 6. de reformatione, facultatem concedit Episcopis, absoluendi à prædictis interdictis, summo Pontifici reseruatis, si casus sit occultus, nam quamuis in priori parte illius textus, quæ est de dispensatione, solummodo fiat sermo de irregularitate & suspensione, & ideo illa non extendatur ad interdictū, quod non est censura, neque absolutione tollitur, sed dispensatione, etsi in puram pœnam, & pro certo tēpore sit alicui personæ impositum, nihilominus tamen in posteriori parte, quæ est de absolutione, sermo fit absolutus de omnibus casibus reseruatis, vbi etiam comprehenditur prædicta interdicti censura, quod expresse tenet Suar. loco supracitato, dist. 38. sect. 2. num. 4. in fine, & Sayr. 1. tom. lib. 5. cap. 15. num. 16. allegando in id Enriquez, lib. 13. de excommunicatione, & interd. cap. 31. §. 3. Sed loquendo de interdicto, prædicto posito ob contumaciam, & sine reseruatione, sit nona Conclusio.

Nota.

Nona Conclusio.

Interdictum prædictum ob contumaciam positum, sine reseruatione, absolui potest per Episcopum siue Prælatum Ordinarium loci. Hæc Conclusio vt credo est communis, & intelligenda est, tam de interdicto locali, quam de personali generali siue particulari, etiamsi iure Pontificio sit latum, dummodo non sit reseruatum, vt dictum est. De qua Conclusione videatur Suar. disput. 38. sect. 2. num. 5. cum sequentibus, qui & probat eam, ex regula tradita, *in dicto cap. nuper, de sent. excommun.* vbi sicut prædictum est, habetur, quod illud quod legislator non sibi reseruauit, perinde videtur alijs Iudicibus ordinarijs concedere. Videatur prædictus Suar. vbi supra, vbi etiam quærit, an interdictum prædictum, quando fuerit personale speciale, & vt prædictum est, positum sine reseruatione, auferri possit à quolibet proprio Sacerdote, siue ordinario Confessore, qui absoluere potest à peccatis mortalibus, eo modo quo fit in excommunicatione, per supradictum *cap. nuper, de sentent. excommun.* vbi absolutio excommunicationis non reseruatæ, censetur concessa, non solum proprio Episcopo, verum etiam proprio Sacerdoti, quod idem esse dicendum videtur de absolutione interdicti personalis specialis, siue particularis, nam hæ duæ censuræ, quoad hoc, videntur æquiparari, iuxta Glossam, *in cap. præsenti, verb. personaliter, de sentent. excommun. lib. 6.* Et difficultate, hinc inde discussa, argumentisq. pro vtraque parte propositis, inclinari videtur in hanc partem, quod prædicta interdicti censura, absolui potest ab eodem Sacerdote, ordinarioq. Confessore, à quo & auferri potest excommunicatio iuris, non reseruata, dummodo sit latum propter contumaciam. Contrariā tamen sententiam, tenet Sayr. supradictus, loco supracitato, num. 22. allegando pro se Enriquez, lib. 13. de excommunicat. & interd. cap. 31. §. 3. & vterq. pro parte sua satis probabiles adducit rationes. Qua in re, atque inter auctores adeo graues, nolo ipse in præsentiarum Iudicem agere, sed quamlibet harum opinionum in sua cuiusq. probabilitate relinquere. Solum aduerto, quod in omni casu necessum est, in prædicta absolutione, vt tollatur prius omnino interdicti causa, sufficiensq. satisfactio fiat, aut cautio detur, eo modo quo supradictum est de excommunicatione, id quod aduertit Suar. loco supracitato, num. 9. & Sayr. loco etiam supracitato, num. 26.

Interdictum positum ob cōtumaciam, & sine reseruatione, per Episcopum vel Prælatum Ordinarium tolli potest.

Nota.

Decima Concluſio.

Ad tollendum interdictũ, nulla ſunt in iure determinata verba.

Ad tollendum ſupradictum interdictum, nulla ſunt in iure determinata verba, neque ipſius relaxationis, ſeu abſolutionis aliqua ſubſtantialis forma, ſed ſufficiunt ad tollendum ipſum, illa quæ voluntatem explicent Superioris, ſeu in id auctoritatem & poteſtatem habentis. Hæc Concluſio eſt certa, omniumq. Doctorum communis. Circa quam, nihil de nouo occurrit dicendum, præter ea quæ diximus ſupra, q. 36. ar. 16. concl. 8. agendo de ſuſpenſione. Videatur hac de re Sylueſt. *verb. interdictum*, 3. q. 9. *in 1. dicto*, Sayr. lib. 5. cap. 15. num. 5. & Suar. diſput. 38. ſect. 3. à num. 1. cum ſequentibus, vbi & quærit: Vtrum in interdicto prædicto, locum habeat, relaxatio ſeu abſolutio, ad cautelam, eo modo quo in excommunicatione? à qua ego diſputatione conſulto ſuperſedeo, breuitati ſtudens, videatur ibidem, & Sayrus, 1. tom. lib 4. cap. 17. num. 36. vbi hoc ipſum quærit de abſolutione à ſuſpenſione, facta ad cautelam, quibus in locis reperire licebit omnia, quæ ad hoc propoſitum poſſunt deſiderari.

ARTICVLVS XII.

Vtrum per Concilium Tridentinum, ſint reuocata Regularium priuilegia, circa ſuſpenſionem Interdictorum, in certis quibuſdam diebus, ſiue caſibus?

Opinio Nauarri circa Regularium priuilegia, ad ſuſpendendum interdictum.

PRo huius Articuli intelligentia, oportet præmittere, quod Nauar. in ſuo Man. latino, cap. 27. num. 189. in fine, agens de ſupradictis Regularium ſiue Religioſorum priuilegijs, circa interdictorum ſuſpenſionem, inquit, ea eſſe reuocata per Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 12. in illis verbis, *cenſuræ & interdicta, nec dum à Sede Apoſtolica emanata, ſed etiam ab Ordinarijs promulgata, mandante Epiſcopo, à Regularibus in eorum Eccleſijs publicentur atque ſeruentur*. Quibus, inquit, verbis reducere videtur, ſupradicta priuilegia ad iura antiqua, quibus hoc ipſum erat præceptum, vt conſtat ex Clement. 1. *de ſent. excommun.* & Clement. *cum ex eo, eod. tit.* vbi & apponitur excommunicationis ſententia, ipſo facto incurrenda, contrarium facientibus, & maxime nobis Fratribus Minoribus, per d. Clem. *cum ex eo*, qua propter (inquit) curãdum eſt, vt ſummus Pontifex facultatem faciat, ſuſpendendi interdicta in diebus Sanctorum proprij cuiuſq. Ordinis, expedireq. dicit, vt id fiat in prædictis diebus tantum, non autem in eorum octauis, vt non nimis eneruetur nerous Eccleſiaſticæ diſciplinæ, ſeu cenſurarum Eccleſiaſticarum, & hoc etiam cum addito, vt eandem facultatem faciat, etiam Parrochis, quoad dies Sanctorum, ſuarum Eccleſiarum atque Patronorum, vt inter omnes ſeruetur æqualitas atque concordia, qua teſte D. Hieron. poſt Saluſtium, ſeruata, etiam parua res creſcunt, vt diſcordia maxima dilabuntur. Verba ſunt expreſſa ſupradicti Nau, quæ quamuis veræ pietatis ſpecimen, & aliqualem apparentiam præſeferant, ſecundum tamen multos atque grauiſſimos Auctores & Doctores, ab omni prorſus ſunt veritate aliena. Pro quorum reſolutione, ſequentem ſtatuo Concluſionem.

Regulariũ priuilegia circa interdictorum ſuſpenſionem, nullatenus ſũt per Conc. Trid. reuocata.

Concluſio.

REgularium priuilegia per ſupradictum Concilium Tridentinum, quoad interdictorum ſuſpenſionem, non eſſe credo annullata & reuocata. Hanc Concluſionem tenet expreſſe, doctiſſimus Pater Frater Bartholomeus

de

de Medina, in sua summa siue instructione Confessorum, cap. 10. §. 13. dub. 2. vbi asseueranter dicit, quod Regulares vti possunt supradictis suis priuilegijs, suspendereq. interdicta in festis Sanctorum, sui Ordinis, non obstante prædicto Concilij Tridentini decreto, nam id (inquit) non est non obseruare decretum prædictum, sed vti & frui, eo non obstante, priuilegijs sibi concessis, obseruando ipsa interdicta. Cuius quidem rei, quammaximum est inditium, postquam finitis supradictis festiuis diebus, statim iterum interdictum apponitur, quo facto euidenter ostenditur, suspensionem prædictam factam fuisse, non ex eo, quod interdicta non seruentur, sed propter speciale priuilegium, atque ex particulari dispensatione. Quod quidem Concilium nequaquam prohibet, vt enim ex supradictis verbis apparet, tantum præcipit, quod censuræ & interdicta, à Regularibus in eorum Ecclesijs publicentur atque seruentur. Qua quidem ratione dicit supradictus Medina, quod per verba prædicta, illa tantum priuilegia reuocantur, quæ in certis quibusdam Religionibus habebantur olim, vt eorum alumni, & professores, nullatenus astringerentur, ad seruandum aliquod interdictum, cũ igitur interdicta seruẽtur regulariter, non contrauenitur decreto supradicto, si per aliquod speciale priuilegium, in certis quibusdam casibus atque diebus suspendantur ad tempus, neque per prædicta verba, vllo modo reuocata sunt, aut reuocari censentur supradicta priuilegia. Hanc Conclusionem, tenet etiam Pater Frater Emman. Rodrig. in explicatione sua Bullæ Cruciatæ, §. 1. dub. 3. atque in additione ad ipsam, eod. §. 5. num. 34. cum sequentibus, & 2. tom. qq. Regularium, q. 112. art. 2. & Enriq. lib. 13. de excommunicat. & interd. cap. 48. §. 1. & Sayr. lib. 5. cap. 13. num. 14. Fauet etiam huic sententiæ & opinioni, Motus quidam proprius Pij V. qui incipit, *Etsi Mendicantium*, datus anno Domini 1567. 17. Kalend. Iulij, Pontificatus sui anno 2. quo statuit atque declarauit, supradictum decretum Concilij Tridentini, sess. 25. cap. 12. locum non habere, nec debere intelligi, tempore celebrationis, alicuius ex festis Sanctorum Ordinum Fratrum Mendicantium, siue alias in alijs festiuitatibus, iuxta eorumdem Ordinum Apostolica priuilegia, nam etiamsi in eisdem diebus, interdictum aliquod Apostolica auctoritate, seu locorum Ordinariorum, ordinariè emanauerit, illud in præfatis festiuitatibus, atque eorum octauis suspendi voluit. Quem quidem Motum proprium, etsi postea Greg. XIII. alio simili exhibito, anno Domini 1572. Kalend. Martij, Pontificatus sui anno 1. qui incipit, *In tanta rerũ, & negotiorum mole*, secundum aliquos, in totum reuocauerit, re tamen vera, ac penitus introspecta, non ita esse videtur, nam certe non ipsum reuocauit, sed solummodo ibidem contenta ad terminos Iuris communis, & prædicti Conc. Trident. reduxit, eaq. tantum reuocauit, quæ eiusdem decretis contraria fuissent, non tamen illa quæ fuissent præter ipsum Concilium, & per aliquod speciale priuilegium, supradictis Regularibus, Fratribusq. Mendicantibus concessa, vt constare poterit cuilibet dictum Motum proprium intuenti. Quod quidem non considerauit supradictus Nauarr. eamq. ob causam, cum prius in prædicto suo Man. Hispano sermone conscripto, dixisset, iuxta præfatam concessionem Pij V. quod Fratres Mendicantes, in festis suorum Ordinum & eorum octauis, suspendere poterant interdicta, in alio postea, quẽ edidit latinum, loco supracitato, existimans prædictam Pij V. concessionem reuocatam, per Greg. XIII. prædictum, Fratrumq. Mendicantium priuilegia, non solũ esse præter, verum etiam contra Concilium, & aduersari supradicti Concilij decretis, omnino sententiam mutauit, eosq. asseruit, vt diximus, indigere noua concessione atque dispensatione, vt in prædictis

Quædam priuilegia reuocantur per Concil. Trident. circa interdictum.

Nota valde.

diebus festiuis suorum Ordinum, suspendere possint interdicta. Sed reuera, non ita esse videtur, nec vllo modo opus est prædicta noua concessione atque dispensatione, vt tenent Auctores supradicti. Pro quo etiam facit executoriale quoddam, quod hac de re extractũ fuit, in Hispania à Regali Consilio, anno Domini 1576. cum Toleti magnum fuisset subortum dissidium, inter Religiosos Illustrissimi Conuentus S. Petri Martyris, Prædicatorum Ordinis, cæterosq. eiusdem ciuitatis Ecclesiasticos, circa obseruantiam interdicti, cuiusdam volentibus supradicti Conuentus Fratribus, solemniter celebrare quoddam festum sui Ordinis, illis vero mordicus contradicentibus, affirmantibusq. ipsos nullo id iure facere posse & nullũ in id habere priuilegium, tandem cum causa esset delata ad Regale Consilium, prædicti Fratres, hac in re sententiam in suum fauorem obtinuerunt, quæ pro hac difficultate fuit, vt dixi, quasi executoriale quoddam, maximumq. atque euidentissimum argumentum, iuxta tantorum virorum atque senatorum placitum, quod prædicta priuilegia non sunt reuocata, per Conc. Trid. nec per Greg. XIII. quantum ad hoc, vt in diebus prædictis, suspendi possit interdictum. Concludendo igitur dico, quod per dictum Decretum, atque Motum proprium Greg. XIII. illa dumtaxat sunt priuilegia reuocata, quæ à quibusdam Religiosis habebantur olim, vt non ipsi tenerentur vnquam aliquod obseruare interdictum, qualia sunt, illa quæ referuntur in Compendio priuilegiorum Mendicantium, *verb. interdictum*, 1. §. 26. quæ ex concessione Anastasij IV. Alex. III. & Alex. etiam IV. & Vrban III. Clem. etiam III. & IV. habebant Fratres S. Ioannis Hospitalis Hierosolymitani, quæ postea Greg. IX. innouauit, vt habetur in eodem Compend. loco supracitato, nec non quibus simile etiam priuilegium habebant Fratres Minimi ex concessione Leonis X. quod habetur vbi supra, §. 22. Sed vt dixi, hæc omnia priuilegia iam sunt reuocata, per supradictum decretum Conc. Trid. Tandem in nostris constitutionibus generalibus Toletanis, cap. 2. de officio diuino, §. de interd. & festis, declaratur, *quod possumus nos Minores Fratres, vti supradictis priuilegijs tempore generalis interdicti*, quod quidem haud quaquam credendum est, quod tanti Patres nostri sacri Ordinis dixissent, nisi pro certo, compertissimum habuissent, priuilegia prædicta, per Concilium supradictum nullatenus esse reuocata. Hic dicendum restabat, quænam sint eiusmodi priuilegia, & qualiter nos habere debeamus tempore interdicti supradicti? sed quia vt plurimum ipsa loquuntur de interdicto & simul de cessatione à diuinis, sequenti quæstione, quæ erit de prædicta cessatione à diuinis, tamquam congruentiori loco, id dicendum reseruatur.

Nota hoc valde.

Nota hoc valde.

QVÆSTIO XXXVIII.

De Cessatione à diuinis, & his quæ ad huiusce rei tractationem spectant, in duodecim Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quidnam sit Cessatio à diuinis?

INter spirituales pœnas, aliaq. Iuris remedia, quibus Ecclesia Catholica vti solet, ad corrigendos siue corripiendos inobedientes atque contuma-

ces

cés, vna est, quæ communiter cessatio à diuinis nuncupatur, de qua agunt DD. iurisperiti & *in cap. dilectis filys, de appellat. & in cap. irrefragabili. §. cæterũ, de offic ordin. & in cap si Canonici. cap quamuis eadem tit. lib. 6. & in Clement. 1. de sent. excomm.* Theologi vero cum Magistro, in quarto sententiarum d. 22. Sylu. *verbo cessatio*, Soto in supradict. 4. sentent. dist. 22. q. 3. art. 2. Nauar. in suo Man. cap. 27. num. 188. de qua quæritur in præsentiarum, quidnam sit hæc tam prædicta pœna adeo similis interdicto, vt non defuerint multi viri, alioquin docti, & in hisce rebus exercitati, qui existimarint, cessationẽ a diuinis prædictam, idem esse omnino, atque interdictum antiquum strictissimum, quod poni consueuit olim, in quo solummodo expressum est in iure, licuisse ea conferre sacramenta, quæ necessaria erant simpliciter, seu in articulo mortis, qualia sunt baptismus, pœnitentia, atque Eucharistia, collata per modum viatici, vt colligitur *ex cap. non est vobis, de sponsalibus cap. quod in te. de pœnit. & remiss. cap. permittimus de sent. excomm.* extra quem mortis articulum in prædicto interdicto strictissimo, prohibitum erat adultis, etiam sacramentum pœnitentiæ & Eucharistiæ, nisi vrgente præcepto diuino, vt refert Enriq. lib. 13. de excomm. & interdicto cap. 45. §. 1. & Sayr. 1. tomo lib. 5. cap. 16. nu. 1. Sed reuera non ita est, vt amplius infra dicemus, quin vero supradicta pœna, seu, vt alijs placet, censura, cessationis a diuinis in multis differt, ab interdicto prædicto, etiam strictissimo. Vt autem sciri possit, quid ea sit, propositoq. articulo satisfiat, sequens statuitur conclusio,

Aliquorũ DD. placitũ, circa cessationem à diuinis.

Conclusio.

CEssatio a diuinis, vt nomen ipsum sonat, nihil est aliud, quã quædam desistentia a diuinis officijs, atque ab administratione sacramentorũ Ecclesiasticorum. Hanc diffinitionem tradit Nau. vbi supra, dicitq. eam esse Innocentij, & communem in prælegato *cap. dilectis de appell. & cap. irrefragabili, de offic ordin.* sed Magister Soto in 4. d. 22. q. 3. ar. 2, vocat eam suspensionem organorum, & Ministrorum Ecclesiæ silentium. Quæ diffinitio, seu potius descriptio, desumpta est, ex Panorm. *in d. cap. dilectis filys, de appellat. num.* 18. & Sylu. *verbo interdictum* 1. *q.* 1. *in fi.* & Couar. *in cap. Alma mater p.* 2. § 2. *nu.* 1. *de sent. excom.* redditq. prædictus Soto rationẽ sui dicti, & inquit, quod desumitur prædicta descriptio, ex illo *Psal.* 136. *in Salicibus in medio eius suspendimus organa nostra*, & per allusionem ad id quod veri Israelitæ eo tempore fecerunt, vt enim inquit Scriptura Israeliticus populus in Babyloniã captiuus adductus, organa quibus in templo tangebat, atque canebat, veroq. Deo suo sacrificabat, in Salicibus suspendit, petentibusq. Babylonijs, vt facerent quæ alioquin in templo facere consueuerant, responderunt, *quomodo cantabimus canticũ Domini in terra aliena?* ita etiã inquit, & Ecclesia præ mœrore, & angustia quam patitur, ex inobedientia, atque ob contumaciam interdum filiorum, a diuinis cessat, organaq. sua, & antiqua lætitiæ signa suspendit, hoc veluti typo ostendere volens, maximam suam afflictionem atque mœrorem, quod facit non permittendo in Ecclesijs fieri, & celebrari diuina, nec ministrari sacramenta, aut sacrificia offerri. Sed tamen quamuis prædicta Cessationis descriptio, ipsius q. allusio optima sit, congruentior nihilominus, atque frequentior est, diffinitio adducta a supradicto Nau. quam & tradit Enriquez lib. 13. de excomm. & interdicto. cap. 52. §. 1. & nouissime Pater Fr. Petrus de Ledesma. 2. par. 4. q. 26. art. 2 post tractatum de interdicto; Sed Suarez 5. tom. in 3. par. D. Thom. disput. 28. sect. 1. aduertit prædictam diffinitionem cessationis à diuinis, non esse traditam per causam, sed desumptam ab effectu, nam reuera illa organorum suspensio, seu desistentia a diuinis

Cessatio à diuinis, est desistentia à diuinis, officijs, atque administratione Ecclesiasticorum, Sacramẽtorũ.

Alia diffinitio seu descriptio cessationis à diuinis.

Explicatur prædicta diffinitio, siue descriptio.

uinis officijs, non est cessatio ipsa formaliter, sed veluti effectus pœnę supradictæ, ipsa vero formaliter cõsistit, in quodam Ecclesiastico vinculo, quo Ministri Ecclesiæ adstringuntur & obligantur, ad cessandum a diuinis, quã esse dicit propriam, atq; genuinam pœnę huius, siue censuræ definitionem, quod latissime prosequitur in tota prędicta sect. sed maxime nu. 14. in fine, & Sayrus 1. to. lib. 5. cap. 17. num. 1. & 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum supradicta cessatio a diuinis sit licita? ?

ET quidem prima facie, videri potest quod nõ: nam diuina officia, & missam potissimũ celebrari, est de iure diuino, vt tenet omnis Theologorũ schola communiter, est enim Missa proprium fidelium Christianorum sacrificium: sed per nullum ius humanum, derogari potest ius diuinum: ergo supradicta cessatio a diuinis, propter nullam causam siue rationem est licitum. Argumentum quidem est satis apparens. Sed in contrarium est veritas, pro qua sit conclusio.

Conclusio.

Cessatio à diuinis licita est & vna ex præcipuis pœnis spiritualibus, quas Ecclesia habet contra rebelles, atq; contumaces. Nota hoc valde.

CEssatio à diuinis licita ẽ, & vna eaq. potissima inter spirituales pœnas, aliaque iuris remedia, quibus Ecclesia iam olim vti solet, ad corripiendos inobedientes, & contumaces filios. Hæc conclusio constat *ex cap. irrefragabilis de off. ord. & cap. si Canonici cap. quamuis eod. tit. lib. 6. & Clement. 1. de sent. excomm.* vbi Clemens V. pœnam siue censuram supradictam, vocat *vnicum lumen ad repellendas iniurias Ecclesiis illatas.* Est itaque conclusio supradicta certissima, de qua specialiter videndus est Magister Soto, in quarto dist. 22. quæst. 3. ar. 2. conclusione secunda, vbi inquit, negari non posse, cessationem prædictam, si debite fiat, esse licitam, & conuenientem, ad hoc vt quos rebelles, & contumaces, Ecclesia iure & ordine vincere & cogere nequit, saltim hoc tam ingenti doloris sensu, a diuinis cessando, afflictionemq. suam ostendendo, exterreat atque contremiscere faciat.

Ad argumentum igitur in contrarium adductum, facili negotio Respondetur dicendo, quod supradicta cessatio à diuinis, nullatenus est contraria alicui diuino præcepto, licet enim diuina officia, ac potissimum missarum solemnia celebrare, sit de iure diuino, singulis tamen diebus siue mensibus celebrari, & vt hoc vbique & semper fiat, non est de iure diuino, neque est tam strictum ius, vt aliquando, atq; in aliquo loco, & casu, iusta existente causa, ab eo non possit cessare, neque vllo modo, id est per se malum, neque extra materiam Ecclesiastici præcepti, quinuero multum conformiter ad ipsum, ad ostendendam suam auctoritatem, & potestatem, quæ etiam est de iure diuino. Potest ergo iure Ecclesia, ad tempus & cum causa, lætitiæ signa, organaq. sua suspendere, atque à diuinis cessare.

ARTICVLVS III.

Quotuplex sit supradicta Cessatio à diuinis?

Huic articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Omnis in vniuersum cessatio

OMnis in vniuersum cessatio a diuinis, est duplex, alia generalis, alia vero particularis, semperq. est localis, non vero personalis. Hæc conclu-

sio

sio communis est omnium DD. resolutio, de qua videndus est Nauar. in suo Man. cap. 27. nu. 168. & Suarez 5. to. in 3. p. D. Thom. disput. 38. sect. 1. nu. 5. vbi de vtraque cessatione affert exemplà, & de generali inquit, loquitur *Glem. 1. de verbor. signific.* atque de eadem tacite exponere videtur alia iura, scilicet *cap. irrefragabili, § cæterum, de off. ord. & cap. si canonici. c. quamuis sed. tit. lib. 6.* Quibus in locis fit sermo de cessatione, quæ ponitur à Canonicis, seu à Capitulo, vel Collegio, habentibus ad hoc potestatem, ex consuetudine, seu alio modo, quæ quidem potestas interdum se extendit, ad ponendam cessationem generalem in Ciuitatibus, vel terris, vt dicitur *in d. Clem. 1. de verb. signif.* De speciali vero videtur esse sermo, *in c. dilectis, de appellat.* vbi solum in Ecclesia Altisiodorensi, dicitur fuisse cessationem latam, quod potest intelligi de tota Ciuitate, vt aliqui exponunt, sed proprius intelligitur tantum de Ecclesia matrice, vt exponit *gloss. in d. Clemen. 2. verbo generalibus*, Differunt autem hæ duæ cessationes, vt nomen ipsum sonat, in locis circa quæ versantur, generalibus seu particularibus, eo modo quo simili ratione interdicta etiam distinguuntur, interdumq. dicuntur generalia, quandoque vero particularia, de quo videatur Sylu. *verbo cessatio à diuinis, nu. 1.* Solum aduerto, vt prædictum est, in conclusione, quod nulla datur cessatio personalis, sed tantũ localis, generalis seu particularis, nam ex ui cessationis, numquam prohibentur personæ vbique celebrare diuina, sed tantum in aliquo loco seu locis, quos respicit cessatio prædicta, id quod etiam constat ex communi consensu Ecclesiæ, de quo videatur Suarez supradictus loco supracitato nu 4. & Sayr. loco etiam citato cap. 17. nu. 14.

tio à diuinis, & duplex, alia generalis, alia verò particularis, semperq. est locales, nó verò personalis.

ARTICVLVS IV.

Vtrum supradicta cessatio à diuinis, sit Ecclesiastica censura?

HAc de re est opinio Magistri Soto in quarto sententiarum d. 22. q. 3. ar. 1. vbi agens de censuris in communi, ipsas ad quinarium numerum reducit, inter eas vnam esse dicens cessationem a diuinis, ita quod ad tres censuras communiter dictas, quarum fit mentio *in cap. quærenti, de verb signif.* excommunicationem nempe, suspensionem, atque interdictum, duas alias addit ipse, irregularitatem contractam ex culpa, atque cessationem a diuinis, dicitq. censuras prædictas in communi, esse numero quinque. Cuius sententiæ, saltim quantum ad dictam cessationem a diuinis, subscribere visus est Couar. in *cap. alma mater, 2. p. §. in prin.* vbi vocat eam iuris Pontificij censuram, id quod esse tenendum apparet hac efficaciissima ratione probari, desumpta a diffinitione censuræ, ex eo q̃ cessatio prædicta videtur esse quædam pœna Ecclesiastica, priuans specialibus functionibus, quæ ponitur propter contumaciam, vt ab illa recedatur, quæ medicinalis pœna sicut per ordinariam Ecclesiæ potestatem imponitur, ita & per eamdem auferetur, siue tollitur, ex quo fieri videtur consequens, quod nihil omnino illi deficiat, ad veram rationem censuræ. Sed nihilominus contraria sententia communior est, quæ & videtur tenenda. De qua & sequentem statuo conclusionem.

Opinio Magistri Soto.

Conclusio.

CEssatio a diuinis, non est aliqua censura, distincta a supradictis illis tribus positis *in d. cap. quærenti de verb. signif.* Hæc conclusio patet in primis ex cap. prædicto, quod est vnicum, ac totale fundamentum huius opinionis, propter quod tenet eam, Nauar. in suo Man. cap. 27. num. 164. & num. 168. nullam

Cessatio à diuinis non est censura Ecclesiastica.

nullam aliam ad id rationem afferens, nisi quia cessatio supradicta, non est aliud, quam omissio ipsa, seu desistentia diuinorum officiorum iuxta Panor. *in cap. dilectus de appell. num.* 18. quæ quidem ratio videtur inefficax D. Suarez, 5. tom. in 3. p. D. Th. disp. 38. sect. 1. num. 2. ipsamq. impugnat ibidem. Sed quidquid de hoc sit, ipse tamen supradictam amplectitur, & tenet, atq; defendit, nostram conclusionem loco supracitato, & disp. 1. sect. 3. agendo de censuris in cõmuni, mordicus tenet cessationem a diuinis prædictam, non esse aliquam Ecclesiasticam censuram, distinctam à supradictis illis tribus, neque augere prædictarum censurarum numerum. Et peculiariter carpit prædict. Couar. pro eo quod dixerit ipsam esse aliam censuram, interdicto que similem, quia inquit si censura est, non est alia, sed omnino eadem, cum manifestum sit, eam non esse excommunicationem, nec suspensionem, quo fit, vt esse necessario debeat, idem quod interdictum, & si interdictum non est, inquit nec censura est, quia quod sub nulla specie inuenitur, sub nullo genere existit, qua propter affirmãter dicit, prædictam cessationem nõ esse speciem censuræ, nec vero pœnam, quamuis ipsius aliqualem præseferat apparentiam, sed tantummodo simplicem quandam prohibitionem, faciendi, & celebrãdi diuina. Esseque dicit magnum discrimen, inter generalem prohibitionem, atque censuram: quam quidem differentiam cognouerũt Innocen. Card. Zabarella, & Speculator quos refert, & sequitur Maiolus lib. 3. de irregular. nu. 10. Quod & confirmat al quibus rationibus, & maxime desumpto argumento a violatione Ecclesiarum, quæ vt in sequenti quæstione dicemus, violãtur per voluntariam seminis seu sanguinis effusionem, estq. prohibitum celebrari in eisdem, quousque tollatur violatio prædicta, & tamen certum est, quod celebrans ibidem non efficitur irregularis, quod tamen fieret, si celebraret in aliquo loco interdicto suppositio, & hoc certe nihil ob aliud, nisi quia illa nõ est cẽsura, sed nuda & simplex prohibitio, vt notauit Innocent. *in cap. vlt. de excessibus Prælatorum nu.* 7. signum ergo est esse maximã differentiã inter prohibitiones supradictas, atq; censurã. Nec fit bona consequutio ex vno ad aliud, quinuero ex carentia effectus huiusmodi irregularitatis, manifeste sequitur, quod nuda & simplex prohibitio nullatenus est censura. Huic similes sunt omnes aliæ prohibitiones, quæ reperiuntur in iure *in cap. 1. & 2. de iure patron.* celebrandi in aliqua Ecclesia, propter rationes ibidem adductas. Et similiter licet Prælatus prohibeat firmiter aliquem celebrare, seu confessiones audire, non statim censetur suspensionis cẽsuram apponere, nisi idipsum ibidem expresse exprimatur, quo fit, vt eiusmodi subditus, celebrando contra voluntatem prædictam Superioris, quamuis peccet, non tamen efficitur irregularis, nihil ob aliud, nisi quia illa fuit simplex quædam, & nuda prohibitio, non vero censura. Stat igitur differentia inter supradictam prohibitionem & censuram, in hoc quod simplex prohibitio, non inducit illos iuris effectus, quos inducit cẽsura, etenim censura existimatur veluti quædam moralis affectio iuris, tales habens effectus, quod ineſt personę ita intrinsecè, vt illam semper secum deferat, etiam extra territorium imponentis, simplex autem prohibitio, solummodo est præceptum quoddam extrinsecum, quod suis terminis conditur. Et præterea est alia differentia, inter simplicem prohibitionem, atque censuram, nam censura per se, atque formaliter est pœna, simplex autem prohibitio, per se formaliter non est pœna, neque ipsam includit, aut necessario requirit rationem pœnæ, sed sufficit sibi ratio præcepti. Quam considerationem late prosequitur, Suarez supradictus loco supracitato, num. 14. Propter quæ omnia in sua prædicta opinione persistit, quod prædicta cessatio a diuinis

uinis, non est aliqua Ecclesiastica censura. Idem tenet Sayrus lib. 5. cap. 17. nu. 8. & lib. 1. cap. 1. num. 4. agendo de censuris in communi.

ARTICVLVS V.

Vtrum Cessatio à diuinis sit idem, quod generale Interdictum?

HAs etiam de re, fuit quorundam opinio, asserentium cessationem prædictam a diuinis, saltim generalem, idem esse omnino, quod generale interdictum. Hanc sententiam tenere videtur. D. Anton. 3. p. tit. 27. tractatu de interdicto, ante medium, & Summa Angelica *verbo cessatio in princip.* Sylu. etiam eodem verbo nu. 1. Soto in 4. d. 22. q. 3. art. 1. concl. 4. Viuald. in suo candelabro aureo 3. par. tract. de cessatione à diuinis, num. 5. Priuilegiorum Collector *verbo interdict.* §. 17. qui & allegat pro hac parte duos DD. Salmanticenses, hoc idem tenentes. Huius opinionis fundamentum est, *Clement. 1. de senten. excomm.* vbi æquiparantur cessatio generalis, & generale interdictum: qua etiam ratione inquiunt, celebrantem tempore prædictæ cessationis generalis, fieri irregularem eo modo, quo qui celebrat tempore generalis interdicti. Qua de re videndus est etiam Villadiego tractatu de irregular. cap. de interdicto in fine, vbi hoc ipsum tenet, post Ioann. Andream *in cap. si Canonici de offic. ordin. lib. 6.* & Innocent. & plures alios iurisperitos, quos refert, & sequitur Maiolus lib. 3. de irregul. cap. 20. neque Couarr. vt videtur, à prædicta sententia, & opinione dissentit, *in cap. Alma mater. 2. p. §. nu. 4.* sed nihilominus contraria sententia videtur verior atque tenenda, de qua sit prima Conclusio.

Prima Conclusio.

CEssatio a diuinis supradicta, neque generalis neque particularis, non est idem quod interdictum, sed multum ab ipso distincta. Hanc sententiam, & conclusionem, tenet expresse Nauar. in suo Manual. cap. 27. num. 188. vbi dicit eam esse Calderini tract. de interd. membro. 3. col. 3. & Card. *in Clement. 1. de sentent. excomm. §. in cessationis*, & Bonifacij ibidem num. 4. de qua videndus est supradictus Suarez, loco supracitato disp. 38. sect. 1. nu. 4. cum sequentibus, vbi & probat eam, a destructione contrarij fundamenti, quod ad suum intentum probandum, omnino dicit esse inefficax. Nam in prædicta *Clement. 1. de senten. excomm.* quamuis cessatio generalis, interdicto generali, æquipararetur, in casu ibidem expresso, nempe in hoc quod Religiosi sub excommunicationis sententia, ipso iure incurrenda, obligantur ad seruandas, eodem modo cessationes generales, atque generalia interdicta, non tamen æquiparantur in alijs, seu in omnibus, quinuero ex eo, quod non æquiparantur quātum ad hoc, quod dicta cessatio generalis. sit generale interdictum; pro eo inquam, facta est ibidē prædicta extensio, ex mera voluntate summi Pont. vt scilicet Religiosi eodē modo obseruare teneantur vnum eorū, atque & reliquum. Præterea certum est, quod non æquiparantur in omnibus, sed tantummodo in obseruatione prædicta, ibidemque statuta, neque enim imponitur ibidē transgressoribus, irregularitatis pœna, sicut posita est in iure, violantibus interdictum, sed solummodo excommunicationis, quod quammaximum argumentum est, vtriusque rationem longe esse diuersam. Quapropter sit secunda conclusio.

Cessatio à diuinis, & Interdictum, non sunt idem omnino, sed multū distincta, atque diuersa.

Nota hoc valde.

Secunda Conclusio.

Supradicta cessatio à diuinis, siue ea sit generalis, siue vero particularis, Cessatio à di-

in

ualis, siue generalis, siue particularis, in multis ab interdicto differt.

in multis differt ab interdicto. Primo, differunt, quia cessatio a diuinis, quæcumque illa sit, & interdictum etiam generale, tamquam diuersa atque distincta, semper proponuntur in iure, vt constare licebit ex omnibus locis, iuribus, atque capitulis, quæ de his rebus loquuntur. Secundo, quia cessatio a diuinis prædicta, vt communiter dicitur, est quid facti, quod est dicere, quod non est aliud, quam ipsa desistentia a diuinis officijs, & pro omnibus ponitur, neque in hoc magis respicit delinquentes, quam ipsos innocentes, neque locum ipsum afficit, hoc est. non reddit locum ipsum, cui apponitur, interdictum; at vero interdictum, siue generale illud sit, siue vero particulare, est quid iuris, immediateq. locum ipsum afficit cui apponitur, & reddit ipsum interdictum, & ipsum delinquentem immediate prohibet celebrare, atque diuina officia eodem in loco exercere, non vero in alio, nisi fuerit personale. Tertio quia prædicta cessatio, numquam imponitur a iure, sed ab homine, & pro eo etiam dicitur quid facti, interdictum vero est quid iuris, atque vt plurimum imponitur ab ipso iure. Quarto, quod prædicta cessatio, cum ad factum pertineat, atque in eodē consistat, etiam post appellationem decreta, non sit nulla ipso iure, nam facta infecta esse non possunt, vnde non obstante appellatione prædicta, nihilominus à diuinis cessatur, at vero interdictum, cū sit quid iuris, & ad eiusdē effectus pertineat, si post appellationē decernatur, nullum est ipso iure, vt constat *ex c. ad hec quoniam, de appell. & c. is cui §. vlt. de sentēn. excomm. lib. 6.* Quinto, quia vt prædictum est in ar. præcedenti, prædicta cessatio non est censura proprie dicta, sed quædā nuda, & simplex prohibitio, siue præceptum, prohibens diuina celebrari, interdictum autem, est censura proprie dicta, & stricte, atque in rigore sumpta, vt constat *ex cap. quarenti de verb. signif.* Sexto, quia celebrans in loco interdicto, vt amplius inferius dicetur, incurrit irregularitatem, quia scilicet violat interdictum, per interdictum autem violatum, efficitur quis suspensus *per c. fin. de excess. Prælat.* suspēsus vero celebrās, irregularis efficitur, *per c. 1. de sent. & re iudic. lib. 6. & c. cū medicinalis. § fin. & c. is qui §. is vero de sent. excomm. lib. 6.* at qui celebrat, vel ministrat cōtra cessationem a diuinis, non fit irregularis *iuxta gloss. in cap. fi Canonici, verbo cessare, de offic. ordin. lib. 6.* Septimo, quia prædicta cessatio, vt supradictum est, numquam fertur directe, & absolute in personas, sed tantum in loca, vt videre licebit in omnibus iuribus, quæ de cessatione loquuntur, vbi solummodo fit mentio cessationis localis, solumq. iura distinguunt eā in ordine ad loca. Qua ratione iurisperiti ferūt vbique, nullam esse cessationē personalē ratioq; ipsa, id persuadet, nam ex vi cessationis, numquam prohibetur personæ vbique celebrare diuina, sed tantum in aliquo loco, quem respicit cessatio ipsa; at vero interdictū siue generale, siue particulare, sæpissime atque absolute, fertur in personas ipsas, inueniunturq. in iure quāplurima interdicta generalia, & particularia personalia, quibus ob quædam delicta interdicuntur personæ ipsæ, prohibenturq. vbique sacra atque diuina celebrare, vt constat ex multis iuribus & ex cōmuni Ecclesiæ vsu. Octauo, differt supradicta cessatio a diuinis, à quolibet interdicto generali siue particulari, nam priuilegia concessa ad audiendam Missam, officiaq. diuina, tempore interdicti, non intelliguntur concessa, ad eadem audienda tempore cessationis a diuinis, vt constat ex communi omnium intelligentia, & vt infra etiā dicemus, non omnia quæ nunc concessa sunt, *per cap. Alma mater* tēpore interdicti, extenduntur seu censentur extendi ad tempus cessationis a diuinis, quinuero e contrario, potest quispiam interdum cessationem a diuinis præcipere, qui non potest interdictum ponere, vt notat *glossa 2. in d. c. fi Canonici de offic. ordin. lib. 6.* nec priuilegium

ad po-

ad ponendam cessationem, per se extenditur, ad ponendum interdictum. Ex quibus omnibus plane colligitur, quod cessatio a diuinis prædicta, atque interdictum, siue generale illud sit siue vero particulare, in rigore iuris loquendo, & in omni ratione stando, ita sunt diuersa, atque distincta, vt vnum sub alio non comprehendatur, ex vi & proprietate verborum, nec tamquam æqualia, nec tamquam inferius sub suo superiore, quamquam in multis quâ maximâ similitudinem habeant. Hac de re qui plura videre desiderat, consulat Sylu. *verbo interdictum* 1. q. 1. Sotum in 4. sent. d. 22 q 3. art. 2. per totam, Nauar. in cap 27. sui Man. num. 188. & 189 Couar. *in cap Alma mater.* 2. p. §. 2. *nu.* 1. Medinam in sua instructione confessorum cap. 11. §. 14. Enriquez lib. 13. cap. 52. §. 2. Suarez 3. tom. in 3. par D. Thom. disp. 38. sect. 1. Sayrum 1. to. sui thesauri, lib. 5. cap. 17. an. 4. cum sequentibus.

ARTICVLVS VI.

Quinam sint effectus Cessationis à diuinis?

IN hoc Articulo breuiter, atque resolutiue dicendum a nobis est, quidnam liceat, aut non liceat facere, tempore cessationis prædictæ, stando in iure cõmuni. Nam quod fieri potest, ex speciali iure, seu particularibus Religiosorum quorumdam priuilegijs, in vltimo ac posteriori articulo dicetur. Vt autem hoc debite, atque ordinate fiat, propositæ difficultati Respondeo per sequentes conclusiones.

Prima Conclusio.

TEmpore cessationis a diuinis, celebrare non licet sacra, seu officia diuina, in ciuitate vel loco, vbi eiusmodi cessatio fuerit constituta, & omnes Ecclesiæ, si ipsa est generalis, cessare debent omnino. Hæc conclusio communis est, & generalis omnium DD. resolutio, de qua videndus est Magister Soto in 4 d. 22. q. 3. art. 2. & Nauarr. in suo Man. cap. 27. nu. 189. Suar. disput. 38. sect. 2. an. 2. cum sequentibus, Couar. *in cap. Alma mater. p. 2. §. 4. nu.* 7. Enriquez lib. 13. cap. 52. §. 1. Vualdus in suo candelabro aureo tract. de cessatione nu 6. & 14 Sayrus lib. 5. cap. 19. nu. 2. Et ratio huius conclusionis est, quia cessatio prædicta, vt nomen ipsum sonat, dictumq. est in 1. ar. inducit suspensionem diuinorum officiorum omnino, maiorq. rigor in hisce rebus seruandus est, hoc tempore quâ tempore cuiuscumque interdicti, quo fit, vt nec seruata forma, & quadruplici moderatione supra d. cap. *Alma mater*, dicere licebit, stando in iure communi, missam horasq. Canonicas, intono siue recitando, à multis, & coram alijs, et à in submissa voce, & ianuis clausis, & non pulsatis campanis, & eiectis atque exclusis excõicatis, & interdictis. Quæ quidem doctrina generalis fuit resolutio Senatus Doctorũ Academiæ Salmanticensis, facta anno Domini 1556. vt refert Pater Fr. Bartholomæus à Medina in sua instructione Confessorum cap. 11. §. 14. & Suarex. & Sayrus locis supracitatis. Cuius etiam conclusionis ratio, meo quidem videri apertissime comprobatur, *ex cap. si Canonici. §. si autem, de offi. ord. lib. 6.* vbi habetur, *eum cuius culpa cessatio indicta fuerit, teneri Canonicis, & Clericis, ad id quod eorum interest, ex eo, quod omnino cessantes à celebratione diuinorum officiorũ, distributiones quotidianas amiserint, aut saltem non acquisierint, quæ nonnisi interessentibus diuinis officijs dari debent, & solent*, vt habetur in *cap. cum sit de clerc. non resid. lib. 6.* & Conc. Trid. *sess. 21. de reform. cap. 3 & sess. 22. de reformat. c. 3. & sess. 24. de reformat. c.* 12. quas tũ tempore interdicti generalis, reci-

Tempore cessationis a diuinis, nõ licet sacra facere, neque diuina officia celebrare.

recitãtes in choro lucrantur *per d.c. Alma mater.§. adijcimus*, & ratio poteſt formari ſic, nam ſi prędicti Canonici, & Clerici tempore ceſſationis à diuinis prædictę, ſacra atque diuina poſſent celebrare & facere, etiam ſeruata forma ſupradicti cap. *Alma mater*, & præfati §. *adjcimus*, nulli dubium eſſet quin diſtributiones quotidianas lucrari etiã poſſent, & conſequenter, is cuius culpa ceſſatio prædicta indicta fuiſſet, non teneretur, vt diximus, Canonicis & Clericis, quorum intereſt, damna ſatisfacere, & reſarcire: ſed ſic eſt, quod tenetur, vt habetur *in d. cap. ſi Canonici*, ergo &c. Hæc quidem ratio fortiſſima eſt, quam & ſubtiliter aduerterunt DD. ſupradicti, & maxime Couar. loco ſupracitato, & Enriquez lib. 13. cap. 53, & Suarez diſp. 38. ſect. 2. nu 7. & Sayrus locis etiam ſupracitatis. Quod & confirmatur ex eo, quia ante conſtitutionem ſupradict. cap. *Alma mater*, penitus erat interdicta celebratio diuinorum officiorum, tempore ſupradictæ ceſſationis a diuinis, *per cap. nem eſt vobis de ſponſal.* ſed huic iuri veteri, nullibi derogatum eſt, cum *c. Alma mater*, tñmodo de interdicto generali loquatur, non vero de ceſſatione a diuinis: ergo tempore eiuſdem ceſſationis, celebrari non poterunt ſacra, atque diuina officia, ſtando in iure communi, vt dictum eſt, etiam cum illa quadruplici moderatione ſuprad. *c. Alma mater*. Quod intelligendũ eſt, de publicis officijs, & orationibus Eccleſiæ, nã priuatæ orationes, etiam in tẽplis, nõ ſunt prohibitæ, ex vi huius præcepti, quinuero perſonæ Eccleſiaſticæ, & Religioſi recitare tenentur ſuũ officium ſecrſum, iuxta cuiuſq: obligationem, quapropter prædicta ceſſatio, dicitur ſuſpenſio Miniſtrorum, & organorum Eccleſiæ, non vero perſonarum particularium, de quo videatur Suarez latiſſime ſupradicta diſput. 38. ſect. 2. an. 2. cum ſequentibus.

Secunda Concluſio.

Tempore ceſſationis à diuinis, ſtando in iure communi, bene poteſt vnus ſolus Sacerdos, cũ vnico miniſtro, ſecrete celebrare in Eccleſia, ad ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentũ renouandũ, & tanto quoque die. Hæc etiam concluſio, fuit etiam generalis reſolutio, atque Decretum ſupradicti Senatus DD. Academiæ Salmanticenſis, anno prædicto, vt tradunt ſupradicti Medina, Enriquez, Couarr. Suarez, & Sayrus locis ſupracitatis. Circa quod Decretum aduertit ſupradictus Sayrus, quod id fieri poteſt, non ſolum in ceſſatione generali loci, verum etiam in ſpeciali, ex conſuetudine, quæ tempus ceſſationis ad ius antiquum reducit, *per cap. non eſt vobis de ſponſalibus.* Quod non tam iure, quam æquitate probatur, de ceſſatione à diuinis, ex paritate rationis, qua quidem ducti DD. id quod de interdicto, ſiue generali ſiue ſpeciali, ibidem dicitur, ad tempus etiam ceſſationis, tam ſpecialis quam generalis, extendunt, vt ſpecies Euchariſtiæ reuerenter, & ſine putredine conſeruentur. Videatur hac de re ſpecialiter Suarez vbi ſupra, num. 19. & 20. & addit ſupradictus Enriquez lib. 13. de excommunicati. & interd. cap. 53. §. 2. quod licet ſufficiat vnus ſolus Miniſter, qui inſeruiat Sacerdoti celebranti, nihilominus tamen bene poſſunt intereſſe duo, maxime quia Sother. Papa *in cap. hoc quoque de conſecr. d. 1.* iubet in miſſis ad eſſe, ſaltem duos quibus Sacerdos dicat, Dominus vobiſcum, illiq. viciſſim reſpondeant, & cum ſpiritu tuo.

Tempore ceſſationis à diuinis, etiam ſtando in iure communi, bene poteſt vnus ſacerdos celebrare, pro renouãdo Sacramento Euchãriſtiæ ſemel in hebdomada.

Nota hoc valde, pro Miſſis Acoluthis.

Tertia Concluſio.

Tempore ceſſationis prædictæ, Eccleſiaſtici atque Religioſi in recitatione horarum ſoli ipſas debent recitare, non autem duo ſimul, aut plures exceptis priuilegiatis. Hæc etiã concluſio, fuit generalis reſolutio DD. prædictæ

Tempore ceſſationis, qualiter Eccleſiaſtici, & Religioſi debeant Horas canonicas recitare.

dictæ Vniuersitatis, vt constat ex Auctoribus supradictis, locis citatis, sed Sayrus num.4.inquit, hoc durum atque rigorosum nimis sibi videri, quidquid dicat Vival.vbi sup.nu.14. Qua ratione inquit, quod ficut olim iure antiquo tempore interdicti generalis licebat, *per cap.quod in te de pœnit.& remi.* etiam ante constitutionem *d. cap. Alma mater*, Clericis in Conuentualibus Ecclesijs binis, & binis, vel tribus simul, horas Canonicas recitare, submissa voce, ianuis clausis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis, & interdictis, ita hoc iuris priuilegium, tamquam fauor, ex paritate rationis, merito per DD. extenditur ad hoc, vt idipsum fieri possit tempore cessationis à diuinis, cum huiusmodi officij diuini recitatio, ad publicum officium pertinere non videatur. Ita etiam testatur Enriquez lib.13.cap.53.§.2. in fin. & Suarez.d.disp.38.sect.2.nu.2.& nu. 14. Aduertit tamen supradictus Suarez, quod laici etiam prohibentur audire diuina, etiam si in aliquo sacro loco fiant, nisi ad id speciale habeat priuilegiũ; quãuis enim cessationis prædictæ præceptum, diuinorumq. officiorum prohibitio, non tam directe pertineat ad illos, sicut ad Ecclesiasticos, seu Ecclesiæ Ministros, nihilominus tamen consequenter deriuatur ad eos, nam si celebratio prædicta prohibetur, participatio etiam celebrationis eiusdem, perinde censetur prohibita, cum vt habetur in iure, accessorium naturam sequatur principalis, ipsumque comitetur. Præterea probatur idipsum, quia prædicta cessatio à diuinis, simpliciter ponitur pro toto populo, quãuis specialiter explicetur in ministris Ecclesiæ, pro eo quod ad ipsos specialiter spectet ministerium prædictum, illisq. cessantibus, alios etiam laicos cessare necesse est, quo etiam fit, vt si ipsi Clerici cessare nollent etiam iniuste, & cõtra factam prohibitionem siue præceptum, nihilominus laici tenentur ipsos vitare in diuinis, illisq. non adesse, non solum quia tenentur non consentire, ac suo modo cooperari, eorum iniquitati, verum etiam quia & illos per se comprehendit præfata prohibitio, quod est maxime notandum, atque memorię commendandum. Ex quo etiam sequitur, quod si aliquis sacerdos, ex priuilegio celebret tempore cessationis prædictæ, laici nullo fruentes priuilegio, non possunt eiusmodi sacrificio interesse, propter rationem dictam, in quo omnes DD. conueniunt, constatq. id ex communi vsu, & praxi Ecclesiæ. Dictum est tamen semper, sed specialiter in conclusione, hæc omnia intelligenda esse, priuilegiatis exceptis, nam ex priuilegio, si habeatur, contrarium omnino erit dicendum, de quibus priuilegijs, inferius est agendum.

Laici diuina audire prohibentur tempore cessationis à diuinis, etiãsi in aliquo loco fiant, nisi etiã ipsi habeãt speciale priuilegium.

Sed specialis modo, sese offert difficultas, an tpe cessationis prædictæ, suspendi etiam possit ipsa cessatio, eo modo quo & suspenditur generale interdictum, in quatuor festiuitatibus, scilicet, Natalis Domini. Paschæ resurrectionis, & Pentecostes, Assumptionisq. Virginis Mariæ, *per supradict. cap. Alma mater de sen.excom.* Hanc quæstionem, atque difficultatem, tractat Suarez.disp.38.sect.2.nu.12.vbi in partem inclinare negatiuã videtur, pro qua nonnullas etiam affert rationes, quas breuitatis causa omitto, quibus non obstantibus, in contrarium statuitur conclusio, quæ erit quarta in ordine.

Difficultas.

Quarta Conclusio.

In illis festiuitatibus, in quibus suspenditur generale interdictum, quarum fit mentio *in d.c. Alma mater*, suspendi etiam potest prædicta cessatio à diuinis. Huius opinionis feruntur fuisse DD. Salmanticenses, tum Theologi, tũ Iurisperiti, idq. practicatum fuisse anno Domini, 1584. in festo Corporis Christi, non obstante cessatione generali à diuinis, quæ tunc temporis habebatur ibidem. Hanc sent. & opinionem tenet etiã Couar. *in c. Alma mater.*

Cessatio etiam suspenditur, in quatuor festis, positis in cap. alma mater.

p.2 §.5.nu.3.& Enriq.lib.13.c.53.§.3.in fine,cui & fauere vī ex parte fu-pradictum *c. Alma mater*,quod quidem quamuis nihil expreſſe concedat,pro tempore ceſſationis à diuinis,videtur tamen cōtinere, veluti quoddam abſolutum præceptum negatiuū,quo inhibetur,vt quę prohibita non ſunt interdicti generalis tempore,non prohibeantur tempore ceſſationis à diuinis, in ſupradictis quatuor feſtiuitatibus Paſchalibus,poſtquā præcipit,vt in eiſdem, pulſatis campanis, apertiſq. ianuis,& alta atque ſonora voce, officia diuina feſtiue,& ſolemniter celebrētur. Ex quo videtur, quod in omni proprietatea tque rigore ſermonis loquendo,mens & intentio Bonifacij VIII. fuit, vt feſta illa ſolemniter celebrētur,& vt verba illa ſua,etiam ad ceſſationem diuinam in prædictis feſtis extenderentur, quod & valde eſt conſentaneum ſanctitati,atque ſolemnitati tantorum dierum. Neque ex eo aliquod incommodū ſequi videtur,aut fieri contra ius,quin vero quod iuridice fieri poſſit. Sed nihilominus quamuis hoc non ita eſſet,ſat eſt,ad hoc vt prædicta fiant, iam diutina & antiqua conſuetudo,tantorum virorum DD.& ſapientium auctoritate confirmata, qui hoc vt dixi, ita interpretati ſunt. Vnde concludendo dico,quod ſupradictis diebus,ſicut tempore generalis interdicti, officia diuina poſſunt ſolemniter celebrari, ita etiam & tempore ceſſationis prædictæ,à qua etiam ſententia aliqualiter non recedit Suarez,vt videre licebit loco ſupracitato in fine.

Quinta Concluſio.

Tempore ceſſationis à diuinis, conferri poteſt baptiſmus, nō ſolum paruulis, verū etiam adultis, ſimiliter & Sacramentū Confirmationis.

Tempore ceſſationis a diuinis,ſacramentum baptiſmi conferri pōt,non ſolum paruulis,verum etiā adultis,etiam cum ſolemnitate,& catechiſmo,& ſimiliter ſacramentum confirmationis,item & conſecrari poteſt chriſma, & oleum neceſſarium,ac ſi nullum eſſet de ceſſatione præceptum.Hęc etiam conclufio, fuit generalis reſolutio.DD.Academiæ Salmanticenſis, vt videre eſt,apud Medinam in ſua inſtructione Confeſſorum loco ſupracitato,& Couar.*in c. Alma mater* p.2.§.4.nu.7.tenet id ipſum,ſimiliter & Enriq. lib.13.c. 55 §.4.& c.55.§.1.vbi docent iſti Auctores,illa ſacramenta quæ concedūtur tempore interdicti,cum debita illorum reuerentia,atque ſolemnitate, conceſſa etiam eſſe abſque vlla reſtrictione,tempore ceſſationis à diuinis. Hac de re videatur etiam Suarez diſp.38.ſect.2.num.18. & 22.& 23.vbi ad hoc propoſitum reperire licebit multa, eaque notatu digniſſima, & de ſacramento Confirmationis videatur nu. 24. cum quibus omnibus concordat Sayrus, in ſuo Theſauro 1.to. lib.3. cap. 19. nu.7.

Sexta Concluſio.

Sacramentum etiā pœnitētię, tempore, ceſſationis, miniſtrari pōt,non ſolū infirmis verum etiam ſanis.

Sacramentum etiā pœnitentiæ,tempore ceſſationis prædictæ, non ſolū infirmis, verum etiam & ſanis conferri poteſt. Hæc concluſio fuit determinata,à prædictis DD.huius Academiæ Salmāticenſis, vt videre licebit apud ſupradictum Medinam Cou.Enriq.Suar.& Sayr.locis ſupracit. ſolo numero differentibus. Quamuis enim iure antiquo,prædictum ſacramentum pœnitentiæ,interdicti tempore non concedebatur ſanis, iure tñ nouo,innouato *per ſupradictum capitulum Alma mater,& gloſſ.ibidem verbo ſani*, conceditur interdicti tempore,quæ conceſſio ex ſententia, & auctoritate ſupradictorum grauiſſimorum virorum, extenditur etiam ad tempus ceſſationis prædictæ, ſecundum praxim communiter vulgo receptam,& ab omnibus approbatam & quia præſumendum non eſt, quod voluerit pia, noſtra mater Eccleſia, filios ſuos tam ſalutari, ac neceſſario ſalutis remedio priuare, cum non ita facile adulti contritionē habere poſſint & ſoleāt,ſine qua extra ſacramentū iuſtifi-

iustificari non possunt, qui tamen cum sacramento prædicto iustificabuntur, atteriti fientq. contriti, quod est validissimum, atque firmissimum prædictæ resolutionis, atque conclusionis fundamentum. Videatur Suarez, vbi supra nu. 25. 26. & Sayrus num 8.

Septima Conclusio.

Sacramentum Eucharistiæ, prædictæ cessationis tempore, solum infirmis pōt dari, poteritq. portari, & deferri ad infirmos cum solemnitate, & cum pulsu campanellæ, dummodo non recitetur officiū diuinum. Hæc cōclusio similiter fuit decreta, a DD. supradictis Salmāticensibus, vt tradunt omnes auctores supracit eisdem in locis, quorum omniū ratio est, nam dum cōceditur pœnitentia infirmis, eisdem etiam concedi videtur, Eucharistia per modum viatici, vt habetur *in c. quod in te, de pan. & remiss. & ibi gloss. verbo concedimus, & gloss in c. non est vobis, de sponsal. verbo pœnitentias morientium*, & dum sacramentum prædictum, ad infirmos defertur, supradicta solemnitas perinde cōcessa videtur, cum pertineat ad reuerentiam Christi Domini, qui in eodem sacramento cōtinetur. Certum est: enim quod cum aliquid iure permittitur, concedi censetur ad modū quo conuenit, vtq; obseruatur cōiter, quo decenter deferatur non tamen, vt dixi, officia diuina per vias sunt publice recitanda, cum illa ad eundem actum, non necessario pertineant, & alias sint eo tempore prohibita, poterūt tamen priuate à sacerdote recitari aliqui Psalmi, & orationes, de quibus omnibus videatur Suarez vbi supra nu. 27. & Sayrus nu 9.

Sacramentum Eucharistiæ, prædicto cessationis tpe, de iure solis infirmis dari pōt.

Octaua Conclusio.

Sacramentum extremæ vnctionis, etiā Clericis presbyteris dari non pōt, tempore cessationis prædictæ, sine expresso priuilegio, vt nec licet tēpore generalis interdicti. Hæc conclusio similiter fuit decreta, à Doctoribus prædictis Salmant. Academiæ, de qua videantur omnes Auctores superius citati, neque enim quicquam de nouo dicendum occurrit. Et appositum fuit, id non licere sine expresso, atque speciali priuilegio, nam cum illo communiter confertur: quinam verò eiusmodi priuilegium habeant, in vltimo huius quæstionis articulo fusè dicetur.

Sacramentum extremæ vnctionis de iure et Clericis Presbyteris non datur tempore cessationis a diuinis neque interdicti.

Nona Conclusio.

Neque sacramentum ordinis, conferri pōt, tempore cessationis prædictæ à diuinis. Hæc cōclusio est certa, & manifesta, arq; vt videtur magis certa, quā aliæ, cum conferendi hoc sacramentum eo tempore, quo à diuinis cessatur, nulla sit necessitas, nisi forsan in aliquo extraordinario casu, quando deficerent sacerdotes, qui sacramenta necessaria eo tempore ministrarē: sin tali. n. casu liceret. De hac cōcl videatur Suar. vbi sup. nu. 27. & Sayr. vbi sup. nu. 11.

Sacramentum Ordinis nō cōferi pōt, tempore cessationis à diuinis.

Decima Conclusio.

Sacramentum matrimonij, tempore cessationis fieri potest, dummodo interueniat Parochus, seu alius Sacerdos de eiusdem licentia iuxta Cōc. Trid. decretum, benedictiones tamen nuptiales, siue velationes fieri non possunt. Hæc etiā conclusio, est generalis resolutio supradictorum DD. vt videri potest apud omnes Auctores supradictos, qui in hoc vnanimiter conueniunt, cum enim eiusmodi sacramentum, sit quidam contractus ciuilis, quocumque tempore contrahi potest, etiam tempore cessationis à diuinis, sicut & tempore interdicti. Qua de re specialiter videatur Enriquez lib. 13. cap. 53. §. 4. & Suar. vbi supra nu. 27. Sayrus etiam vbi supra nu. 12.

Sacramentum matrimonij, tēpore cessationis à diuinis celebrari potest, sed sine solemnitate, quæ cōsistit in benedictionibus.

Vndecima Conclusio.

Sepultura Ecclesiastica, tempore dictæ cessationis, præstari potest Clericis Sacerdotibus in cœmeterio, non vero intra Ecclesiã, neque vero laicis etiam in cœmeterio absque priuilegio.

Sepultura Ecclesiastica, præstari potest Clericis Sacerdotibus, in cœmeterio, non autem intra Ecclesiam, multoq. minus Laicis etiam in cœmeterio, sine priuilegio. Hæc conclusio fuit etiam resolutio DD. supradictorũ Academiæ Salmanticensis, & fundatur dicta cõcl. *in c. quod in te, de pœnit. & remiss.* vbi sequentia verba habentur, *licet autem per generale interdictum, denegetur omnibus Ecclesiastica sepultura, concedimus tamen ex gratia, vt Clerici decedentes, qui tamen seruauerint interdictum, in cœmeterio Ecclesiæ sine campanarum pulsatione, cessantibus solemnitatibus omnibus, cum silentio tumulentur.* Exquibus verbis, & maxime ex verbo illo, *ex gratia*, colligunt DD. quod Clerici prædicti sepeliri possunt in cœmeterio, non autem intra Ecclesiam. Item quod Laici, supradicto cessationis tempore, Ecclesiastica sepultura donari nõ possunt, etiam in cœmeterio, secluso priuilegio, siquidem ipsum prædictis Clericis ex gratia conceditur. Quod autem dicitur in conclusione, hoc intelligendũ esse, de Clericis sacerdotibus tantummodo, non placet Enriquez lib. 13. c. 53. §. 4 quia inquit dictum, *c. quod in te*, generaliter de omnibus Clericis loquitur: Clericorum autem nomine, etiam tonsurati intelliguntur, vt communis tenet sententia. Qua quidem ratione dicit, quod sicut iure antiquo, tempore interdicti, ita etiam & cessationis prædictæ tempore, non solum Clerici presbyteri siue sacerdotes, verum etiam primam tonsuram habentes, sub silentio, & absque funerali officio, sepeliri possunt, quod negat de laicis etiã si habeant Bullam, aut priuilegium sepulturæ, pro tempore interdicti, nam eiusmodi priuilegia, non extenduntur ad tempus cessationis à diuinis, nisi exprimatur ibidem, vt dictum est, cum sint priuilegia priuata, & tamquã in odium iuris concessa, seu iuri communi contraria, atque proinde non amplie, sed stricte interpretanda. Cui opinioni fauet Couar. *in c. Alma mater. p. 2, §. 4 nu. 7 & §. 5. nu. 6.* Addit autem supradictus Enriquez vbi supra, quod in festis contentis *in d. c. Alma mater*, licita est sepultura, cum solemni mortuorum officio, interdicti tempore, etiam laicis. Videatur hac de re, Sayrus loco supracitato nu. 13. & 14. & Suarez, loco etiam supracitato nu. 18. cum sequentibus.

Nota hoc valde.

Duodecima Conclusio.

Priuilegia, & Bullæ Apostolicæ, concedentes facultatẽ pro interdicti tempore nõ valent p tpe cessationis nisi exprimatur.

Priuilegia, & Bullæ Apostolicæ, concedentes facultatẽ audiendi Missam, diuinaque officia, si tantum sint quoad interdictum, non valent pro tempore cessationis à diuinis, generalis. Hæc conclusio fuit etiam expressa, atque generalis determinatio supradictorum DD. Salmanticensis Academiæ de qua etiam videndus est Medina, alijq. auctores supracitati: quapropter consultum fuit ab eisdem, quod si quæ Bullæ loquantur, etiam de tempore cessationis à diuinis, ostendantur prius viris doctis, atq; litteratis, vt sciri possit, quousq. prædicta priuilegia se extẽdant, & an forte reuocata sint, per Bullam Cruciatæ, seu alio modo, ne alias excedant formam dictorũ priuilegiorum, & vt omnia faciant ex consilio sapientum, prout debent, ne peccent. Et addiderunt, quod si qui priuilegiũ habeant, audiendi siue dicendi Missam, in aliqua domo, siue particulari loco, non nisi vnam Missam in die, audire, vel celebrare possunt. Supradictis omnibus addit Enriquez loco vbi supra, quod tempore cessationis prædictæ, licitum est pulsare campanas, ad conciones, & ad salutationem Angelicam, & ad omnia, quæ non sunt diuina officia. Quia de re videatur Couarr. *in cap. Alma mater p. 2. § 5. num. 4.* & Sayrus vbi supra num. 15. & 16.

Nota quod Tempore cessationes ad diuinis, pulsari possunt campanæ pro cõcionibus & ad salutationem Angelicã, & ad omnia alia, quæ non sunt diuina officia.

ARTI-

ARTICVLVS VII.

Quinam ponere possint, Cessationem à diuinis?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

NVlla cessatio à diuinis imponitur ipso iure, propter quodcumque crimen. Hæc conclusio ita constat ex supradictis, constituendo & assignando differentiam inter interdictum, & cessationem prædictam, qua quidē ratione diximus, ipsam in hoc quammaxime differre à cæteris censuris, quæ passim reperiuntur, atque imponuntur ipso iure, eamque ob causam communiter dici, dictam cessationē esse quid facti, pro eo quod numquā incurritur ipso iure, sed solummodo iure conceditur facultas, vt Iudex ipsam decernere possit, cum sibi expediens visum fuerit. Ita tenet Panor. *in c. dilectis filijs, de appel. nu.* 18 & Sylu. *verbo interdictum.* 1. q. 1. in fine; Cou. *in c. Alma mater* p. 2. §. 2. nu. 1. Soton 4. d. 22. q. 3. ar. 2. concl. 1. Videatur etiam hac de re Sayrus loco supracitato, 5. lib. cap. 17. nu. 6. & 7. c. 18. nu. 1.

Nulla cessatio à diuinis, imponitur ipso iure propter quodcūque crimen.

Secunda Conclusio.

Quicumque ferre potest interdictum, potest etiam ponere cessationem à diuinis. Hanc conclusionem tenent expresse, Soto in 4. d. 22. q. 3. ar. 2. concluſ. 3. Sylu. *verbo cessatione in princ.* Cou. *in cap. Alma mater.* p. 2. §. 2. nu. 6. Enriquez lib. 13. c. 54. §. 1. & omnes Summistæ communiter, verbo, cessatio, de qua etiam videatur Suarez, disp. 38. sect. 3. nu. 2. & Sayrus vbi supra nu. 3. Ex qua conclusione colligitur, quod Episcopus eam potest ponere, iure suo proprio, atq; ex ordinario officio, vt colligitur ex glossa *in c. si Canonici, verbo cessare, de off. ord. lib.* 6. vbi postquā habetur, Canonicos sede vacante, eā imponere posse, quia succedunt in iurisdictionem Episcopi ordinariam, multo ergo melius id facere possunt Episcopi, quorū prædicta iurisdictio, & auctoritas est propria. Et quod dicitur de Episcopis, intelligendum perinde est, de alijs Episcopalem iurisdictionem habentibus. Potest etiam eam ponere Capitulū, sed nō sine auctoritate atque consensu Episcopi. vt constat, *ex c. irrefrag. §. caterum de off. ord.* alioquin cessatio non erit valida, poteritq. Episcopus eam reuocare, nisi dictum Capitulum, sede vacāte cessauerit, seu consuetudine, aut priuilegio obtinuerit, vt etiam inconsulto Episcopo, cessare possit. Similiter potest dictam cessationē ponere, Conc. Prouinciale atq; Episcopale, argumento deducto *ex Clement. 1. de sent. excomm.* Qua de re videatur Suarez loco supracitato nu. 3. & Sayrus loco etiam supracit. nu. 3. 4. & 5.

Quicūque ferre potest interdictum, potest etiā ponere cessationem à diuinis.

Tertia Conclusio.

Ad ponendam cessationem prædictam, non quæcumque causa sufficit, sed ea esse debet maxima, multumq. legitima, qualem expoſcit incommodorum vrgentiſſima grauitas, quam præsefert cessatio prædicta. Hæc conclusio est communis omnium DD. resolut. de qua videndus est Magister Soto, loco supracit. concl. 3. & Enriq. lib. 13. c. 52. §. 2. Suar. loco supracitato sect. 3. nu. 4. Sayrus loco etiam supracit. nu. 9. cum sequentibus. Quibus in locis dicunt prædicti DD. quod ad ponendam cessationem prædictam, & ad hoc, vt ipsa sit legitima, decem debeant conditiones concurrere. Prima vt prædictam cessationem imponens, potestatem habeat a iure, vel à consuetudine, vt

Ad ponendam cessationē à diuinis, non quæcumque causa sufficit, sed ea esse debet grauiſſima atq; vrgentiſſima.

Ad ponendam cessationē prædictā decē conditiones debēt concurrere.

ceſſare poſſit, quæ conditio habetur *in c. ſi Canonici de off. ord. lib. 6.* Secunda vt ſi ceſſatio ponenda eſt à Capitulo, omnes Canonici, nemine dempto conuocentur, etiam abſentes qui conuenire poſſunt, ac ſi de electione aliqua eſſet agendum, vt habetur *in c. Coram dilecto, c. quia propter de elect.* & de ceſſatione, *in c. quamuis de off ord. lib. 6* Tertia, vt de cauſa ceſſandi, mature ac diligenter tractetur, priuſquam ceſſetur Quarta, vt fiat deliberatio, & hoc per maiorem partem Capituli, ſiue Conuentus, *per d. c. quamuis*, nam dicta ceſſatio ibidem electioni æquiparatur, certum eſt autem electionem faciendam eſſe à maiori parte, quo fit vt ſi ex Capitulo, vel Conuentu vna pars concordet in ceſſatione, alia vero contradicat, nullatenus erit ceſſandum. Quinta, quod offenſa, propter quam ceſſatur, ſit notoria & manifeſta, nec ſatis eſt, quod ſit probabilis, aut quod probabilibus rationibus agatur contra aliquē, contra quem volunt ceſſare, nec circa hoc vlla conſuetudo ſufficit, quia eſſet onerosa, vt habetur *in c. 1. & cap. cum Venerabilis, de conſuetudine*, videatur hac de re Sylu. *verbo ceſſatio* q. 1. Sexta, quod cauſa illa, propter quā ceſſatur, præterquam quod ſit notoria & manifeſta, ſit etiam rationabilis, quæ conditio ſatis per præcedentem explicatur. Nam vtraque eſt de iure, & quod nō ſufficit, quod cauſa ſit rationabilis, verum etiam requiritur, quod ſit apertis rationibus monſtrata. Quænam autem rationabilis cenſeatur, tradunt DD. dicendo, non eſſe ponendam ceſſationem, neq; pro penſione ſubtracta, neque pro aliqua minima offenſa, ſed pro graui Eccleſiæ iniuria, vtputa, quia fiunt ſtatuta contra libertatē Eccleſiaſticam, vel quia imponuntur Clericis talliæ, aut quia Canonicus aliquis per poteſtatem ſecularem detinetur. Septima, quod ante ceſſationem, inſtrumento aliquo publico, vel patentibus litteris authenticis, ſeu authentico ſigillo munitis, cauſa ceſſationis exprimatur. Octaua, quod illud inſtrumentum, vel litteræ tradantur illi, contra quem ceſſatur. Nona, quod ceſſaturi requirant ipſum, vt competenter emendet iniuriam, ſeu offenſam, propter quam volunt ceſſare, quod ſi ille facere renuerit, tunc locum habebit ceſſatio. Decimo, quod poſt ceſſationem vtraque pars, tam ceſſans, quam illa contra quam ceſſatur, infra menſem per ſe, vel per procuratorem iter arripiant ad Sedem Apoſtolicam, & competenti dierum ſpatio, ſe eidem repræſentent, vt cognita cauſa ſummus Pontif. remedium adhibeat. Supradictæ omnes conditiones afferuntur a DD. prædictis, de quibus etiam videndus eſt Sylu. *verb. ceſſatio* q. 1. nu. 2. & deductæ ſunt. *ex cap. ſi Canonici, & cap. quamuis de offic. ord. lib. 6.* vbi conſulendus eſt Ioan. Andr. & omnes communiter Iuriſperiti. Qui & circa illas nonnullas mouent difficultates, quarum eſt prima, an omnes ſupradictæ conditiones ſeruandæ ſint generaliter in omni ceſſatione, lata ab Epiſcopis, ſeu Iudicibus ordinarijs, ſeu ab aliquo Collegio, ſiue Capitulo, ex priuilegio ſeu conſuetudine, an vero ſolum & ſpecialiter in illis, quæ pronuntur à ſupradictis Collegio, ſiue Capitulo? Circa quam difficultatem, vera reſolutio eſt, quod conditiones prædictæ, contentæ in dictis capitulis, ſiue iuribus, principaliter habent locum, & intelligi debent de illis ceſſationibus, quæ feruntur à Collegijs, ſiue Capitulis prædictis, non vero ita de illis quæ ponūtur ab Epiſcopis, ſeu alijs Iudicibus ordinarijs. Quod & ex eo licet colligere, quia multæ ex conditionibus ibidem appoſitis, ita ſunt propriæ ſupradictarum ceſſationum, vt nullatenus locum habeant in iſtis: Etenim cum ceſſationis ſententia, fertur ab Epiſcopo, ſeu ab alio ordinario Iudice, cum feratur ab vna perſona tantum, non habet locum conuocatio, & conſultatio plurium, nec multa alia, quæ in dictis conditionibus continentur, & quamuis ibidem habeantur aliæ, quæ vtriſque poſſunt eſſe communes,

Difficultas. An omnes ſupradictæ conditiones, ſeruandæ ſint neceſſario in omni ceſſatione tam lata ab Epiſcopis q̄ à Canonicis.

nunes, certissimum est etiam, quod ex vi supradictorum Iurium, non requiruntur in Episcopis, aliisq. Iudicibus ordinarijs, cum supradicta iura, non de his omnibus generaliter loquantur, sed specifice de supradictis Collegijs, atque Capitulis. Quod si in illis etiam exiguntur, non id erit, tam ex vi supradictorum iurium, quam ex æquitate, seu ex quadam rationis paritate, vt dicunt omnes Doctores cõiter. Quod & quammaxime tunc habebit verum, quando id fuerit receptum, ac positum in consuetudine, non vero alias, nam sola similitudo rationis, vt credo, ad inducendam prædictam obligationem non sufficit. Qua de re videatur Suarez disp. 38. sect. 3. num. 6. & 10. vbi hac de re, agit latissime. Quod quidem non est intelligendum de illis Conditionibus, quæ necessario seruandæ præscribuntur à iure, in omni censura, siue sententia, quæcumque illa sit, de quibus habetur *in cap. 1. de sententia excommunicationis*, nam de his aliud atque diuersum est iudicium, vt dicetur amplius in sequenti articulo, nam nunc tantummodo loquor de alijs Conditionibus, non ita essentialibus, & substantialibus.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS VIII.

Quænam Conditiones, sint necessario seruandæ, in ponenda prædicta cessatione à diuinis?

HIc articulus proponitur, ad maiorem præcedentis explicationem, & ad inquirendũ, an omnes illæ supradictæ Conditiones, de quibus mentio facta est in præcedenti Articulo, adeo sint de essentia, atque substantia prædictæ pœnæ, seu censuræ, cessationis à diuinis, vt sic loquamur, vt qualibet earum deficiente, cessatio ipsa sit nulla, Et ratio dubitandi est, nam *in dicto cap. si Canonici*, nullum est verbum, ex quo colligi liquido possit, Conditiones prædictas, inducere formam substantialem, aut ita præcisam necessitatem, vt ex earum defectu, cessationis sententia censeatur esse nulla: sed hoc solummodo, quod iniuste sit lata, & qui illam tulerit, pœnam incurrat ibidem præscriptam. Pro alia vero parte videtur, quod conditiones prædictæ, sint de essentia cessationis à diuinis, quia *in c. quãuis de off. ord. lib. 6.* in finalibus verbis sequentia ponuntur verba. *Parte insuper à diuinis cessante, suprascripta tam in cessando, quam in manendo, siue mutando ad sedem Apostolicam non seruante, non seruetur cessatio, sed ea non obstante, vt prius in ipsa Ecclesia celebretur.* Ex quibus verbis, non incongrue colligitur, quod si conditiones ibidem præscriptæ, à parte cessante non seruentur, cessatio ipsa erit ipso facto nulla, si quidem præcipitur, vt non seruetur, & quod ea non obstante, in eadem celebretur Ecclesia sicut prius, quæ quidem verba magnam ingerunt dubitationem, & præterea an idem omnino intelligendũ, sit de Conditionibus appositis *in d. cap. si Canonici*, atque *in d. cap. quamuis?* Circa quæ magna est lis & controuersia, inter Iurisperitorum Doctores, quorum sententijs breuitatis gratia prætermissis, quæ ad hunc articulum spectant, breuiter atque resolutiue dicentur, per sequentes conclusiones.

Nota hoc valde.

Prima Conclusio.

LOquendo de cessationibus, positis siue ponendis à Collegijs, siue Capitulis, certissimum est, quod omnes Conditiones prædictæ sunt ab eisdẽ seruandæ, tamquam forma substantialis, ita quod cessatio aliter posita, erit ipso iure nulla. Hanc sententiam, & conclusionem tenet expresse, Io. Andr. *in d.*

Collegia siue Capitula in ponẽda prædicta cessatione, necessario obseruare habẽt omnes prædictas Conditiones.

in d.c.quamuis,& Sylu. *verbo ceſſatio*.q.2.nu.3.allegãdo in id ſuprad.*c. quamuis*,& verba à nobis ſuperius allegata,& poſita. Eamdem tenet Angel. *verbo ceſſatio*,& Suarez.diſp.38.ſect.3.nu.13.vbi & dicit,quod quamuis irritatio prædicta *in d.cap. ſi Canonici* expreſſe non habeatur,ſed ſolummodo illic dicatur, quod ibidem ſcripta nõ ſeruantes,ſubiaceant pœnis in eodem cap. poſitis, attamen cum ſuprad. *cap. quamuis* in principio mentionem faciat Conſtitutionis Greg. X. poſitæ,in d.*cap. ſi Canonici*. ipſamq. confirmet, & & confirmando,denuo addat alias Conditiones ibidem contentas, manifeſte ſequitur,quod illa vltima verba ibidem poſita, ac ſuperius à nobis relata,referri videantur ad totam formam,ferendi ceſſationem prædictam, ex vtroque Decreto reſultantem, & quod vtrobiq. loquendo de Collegijs, & Capitulis ſupradictis,Cõditiones prædictæ ſeruandæ ſunt,tamquã pro ſubſtantiali forma,ita,vt ceſſatio aliter poſita,ſit ipſo iure nulla. Quæ quidem reſolutio,extendi etiam poteſt & debet, ad ceſſationem quæ fertur à Capitulo ſede vacante, quia licet tunc eam ferat poteſtate ordinaria, iuret ordinario, quia ſucceſſit in locum Prælati,propter ſimilitudinem tamen rationis ex ui ſupradictorum verborum, videtur quod facienda ſit ſupradicta extenſio, quodque etiam in eis locum habeat prædict. *c. quis*,cum abſolute loquatur de Capitulis, atque *in d.c.Canonici*,quod expreſſe loquitur,de Capitulis quæ poteſtatẽ habent ceſſandi,ſiue ex conſuetudine,ſiue alias, ſub qua poſteriori particula alias comprehenditur,quilibet modus habẽdi prædictam iuriſdictionẽ,& conſequenter, & ſub illa dictum etiam Capitulum, ſede vacante cõcludatur. Quidã dicunt hoc non habere locũ,cum prædicti Capitulum ſede vacante,exercet ſuam iuriſdictionem per Vicariũ, ad id deputatum, atq; creatum,iuxta Concil.Trid.tunc enim(inquiunt) ab ipſo ſolo ferri poſſe ceſſationem prædictam, ſicut & à Vicario Epiſcopi, neque in eo locum habere ſupradictas Conditiones, ſed contrarium omnino verius eſſe credo,atque conuenientius putarem, vt in prædicto etiam caſu,ſupradictæ Conditiones ſeruarentur, quo omnia magis iuſtificata forent, atque maturiori conſilio in his ageretur.

Nota hoc valde.

Secunda Concluſio.

Epi & Iudices Ordinarij,in ferenda ſupradicta ceſſatione, non neceſſario tenentur ſeruare omnes prædictas Conditiones,ſed ſolũ illas quæ ſecũdũ ius,ſunt eſſentiales & ſubſtantiales.

Loquendo de Epiſcopis,alijſq. iudicibus ordinarijs,Cõditiones prædictæ non neceſſario ſunt ſeruandæ,aut habendæ omnes pro ſubſtãtiali forma,ſed illæ dumtaxat,quæ cõſtant cenſuris omnibus, atque in ipſis dijudicantur eſſentiales,& ſubſtantiales.Hæc cõcluſio, meo quidem videri,eſt certiſſima, & eam tenet prædictus Suar.loco ſupracit.nu.13. & eiuſdem ratio in promptu eſt,quia nullũ in iure reperitur fundamentũ,ex quo cõgrue colligatur, huiuimodi conditiones eſſe extendendas, ad ceſſationes Eporum,& Ordinariorum Prælatorum, cum de illis ibidem nullo modo fiat ſermo, ſitque res Prælatis ſupradictis valde odioſa & rigoroſa, ac proinde reſtringenda potius quam extendenda; vnde illæ dumtaxat conditiones ab eis neceſsario obſeruandæ ſunt, quæ eſſentiales dijudicantur in vniuerſum pro omnibus ſententijs atque cenſuris.Sed dices quænam ſunt illæ? Reſp.per ſeqq.concl.

Tertia Concluſio.

Ad ponendam ceſſationem ne ceſſaria ſunt aliqua verba, atque etiã admonitio.

Ad ponendam ceſſationem prædictam,quamuis in iure, non ſint aliqua expreſsa,atque determinata verba, neceſsaria tamen ſunt pro ſubſtantiali forma,verba aliqua,quibus mens,atque intentio,prædictam ceſsationis ſententiam ferentis explicetur, & quod prius aliqua ſaltem admonitio præcedat.Hæc concluſ.eſt generalis omniũ reſolutio,ſatisq. probatur, ex his quæ dicta

dicta sunt supra, agendo de excommunicatione, suspensione, & interdicto, & traduntur generaliter à Doctoribus agendo de censuris in communi. Quæ quidem non ita necessaria sunt, ex speciali ratione censuræ, quam ex generali ratione sententiæ, & ad hoc, vt ipsa sit iusta, non vero iniusta, irrita & nulla. Vnde omnia, quæ in iure ponuntur, tamquàm essentialia & substantialia, ad efferendam quamcumque censuram, atque essentialia & necessaria sunt, ad ferendam cessationis sententiam prædictam, necessarioq. obseruanda, non solum à supradictis Collegijs atque Capitulis, verum etiam à quibuscumque Episcopis & ordinarijs iudicibus, volentibus cessationem ponere, alias erit ipso facto irrita & nulla. Quod vel maxime verum habet, in admonitione prædicta, quæ necessario debet præcedere, & fieri à quocumque Prælato, cessationem ferente, nam cum dicta cessationis sententia, in eo cum censuris conueniat, quod non ponitur, nisi ad hoc, vt à contumacia recedatur, sicut & censuræ prædictæ, ita etiam, præuiam monitionem necessario requirit, aliqualé saltem. Quod verò ea fiat, tali tempore, seu tali modo (quod etiam iure præscribitur) quamuis necessarium sit, vt rectè fiat, non tamen, vt prædicta sententia sit valida, dummodo sufficiens aliqua admonitio præcedat, hæc enim simpliciter videtur necessaria, iuxta ea quæ supra diximus, de excommunicatione, aliisq. censuris. Videatur hac de re Suar. disp. 38. num. 5. & num. 11.

Nota hoc valde.

Quarta Conclusio

Illa quæ pertinent ad solemnitatem accidentalem, cuiuscumque censuræ, quæ & præscripta sunt, *in cap. 1. de sententia excommunicationis. lib. 6.* etiam sunt obseruanda, in ferenda prædicta cessatione a diuinis, quamuis non ita necessario, atque simpliciter. Hanc Conclusionem tenent omnes Doctores communiter, qui agunt de cessatione prædicta, probantq. illam, nam quamuis id non habeatur, ex vi atque rigore supradicti textus, atque capituli, quod solum loquitur de excommunicatione, præcipitq. illa seruari in ferenda ipsa, & extenditur a paritate rationis à Doct. ad suspensionem atque interdictum, sub quibus in rigore non comprehenditur cessatio prædicta, nihilominus tamen, iam id est consuetudine receptum, vt illa etiam forma seruetur, in hac sententia cessationis ferenda, vel propter similitudinem rationis, quæ sumitur ex principio illius textus, ibi, *cum medicinalis sit excommunicatio, & non mortalis*, quod etiam conuenire debet prædictæ cessationi, vel propter prædicta decreta atque capitula, *si Canonici, & cap. quamuis, posita in tit. de offic. ordin. in 6.* quibus idipsum insinuatur, atque in hoc conueniunt omnes vnanimiter Doctores.

Omnia illa, quæ ad solemnitatem pertinét cuiuscumque cèsuræ, obseruandà erit sunt, inferenda cessatione a diuinis.

Quinta Conclusio

Vltima etiam ex supradictis conditionibus, nempe vt post cessationem positam, nisi partes intra mensem in concordiam veniant, & cessatio cesset, quod teneantur, tam qui cessationem ponunt, quam illi quorum causa cessatur, per se, vel per idoneos procuratores suos, cum instrumentis, & actis, ad negotium spectantibus ad Sedem Apostolicam accedere, vt quod in eo casu agendum sit, ab ipsa declaretur, necessario seruanda est, alias prædicta cessatio, erit ipso facto nulla. Hæc Conclusio constat expresse, ex supradicto *cap. quamuis*, in finalibus verbis, ibi, *parte insuper à diuinis cessante.* Circa quæ verba, insurgit difficultas, quæ proponitur à Sot. in 4. d. 24 q. 3. ar. 2. concluf. 3. in decima conditione, an scilicet si transacto mente, partes in concordiam veniant, cessatio prædicta tolli possit, ante iussum, & fine mandato

Vltima ex supradictis conditionibus, necessario seruanda est, alias cessatio ipsa erit nulla.

Difficultas.

Nota hoc valde.

dato ſummi Pontificis? Quidam enim negant, & dicunt, quod non, ſed ſupradictus Sot. affirmanter reſpondet, quod partes poſt concordiam, optime ceſſare poſſunt, non expectato mandato ſummi Pontif. Cuius ſententiæ in hoc ſequuntur omnes communiter Doctores, Enriq. lib. 3. de excommun. cap. 52. §. 2. in fin. Suar. diſp. 28. ſect. 3. num. 12. Sayr. lib. 5. cap. 18. num. 19. & ratio huius in prõptu eſt, quia mens & intentio ſummi Pontificis, in d. *cap. quamuis, de offic. ordin. lib. 6.* non fuit Eccleſiam vllo modo grauare, reſeruando ſibi relaxationem talis ceſſationis, neque in illo textu, vllum eſt verbum, ex quo talis reſeruatio colligi poſſit, ſed eius intentio ſolummodo fuit, vt quamcito, prouideretur Eccleſiæ atque damnis, quæ ex eiuſmodi ceſſationibus ſolent euenire: ſi tamen partes inter ſe conueniant, non eſt cur Rom. Pontif. adire adſtringantur, ſed ſtatim cita ſummi Pontificis iuſſum, ceſſatio ipſa tolli poterit, auctoritate eius, qui eam poſuit. Cuius & quam magnum indicium eſt, quia textus, ibi, idipſum maxime de parte ceſſante aſſeruit, nempe quod ſi pars ceſſans, infra dictum menſem, non iter ad Sedem Apoſtolicam arripuerit, non ſeruetur ceſſatio, ſicus eſt autem, ſi pars contra quam ceſſatur, prædictum iter aggredi renuerit, nam propter ipſius cõtumaciam, non debet Eccleſia iure ceſſandi ſpoliari, vt probe notat Sylu. *verb. ceſſatio, q. 2. num. 3.* alioquin per ſuam contumaciam, reus irritaret actum iuridicum partis leſæ. Ex quo plane colligitur, qualis fuerit mens & intentio ſummi Pontificis, in d. *cap. quamuis*, & quod optima ſit prædicta reſolutio Soti.

In fine huius Arriculi aduertere libuit, id quod faciunt omnes ſupradicti Doctores, quod ſi pars quæ ceſſationem poſuit, eam non obſeruat, nec alij ipſam ſeruare tenentur, & à contrario, quod ſeruanda eſt (vt dixi) etiam ſi pars, propter quam ceſſatur, illam non ſeruet, nam nemo debet ex delicto reportare commodum, atque vt dixi, alias reus per ſuam contumaciam irritaret actum iuridicum Eccleſiæ, & partis læſæ, quod non eſt dicendum, neque admittendum vllo modo. Qua de re videatur ſumma Angelica, *verb. ceſſatio, nu. 3. in fin.* & Sylu. verbo etiam *ceſſatio, q. 2. nu. 2. etiam in fin. & q. 2.* & Sot. in 4. d. 22. q. 3. ar. 2. concl. 3. & Suar. loco ſupracitato, diſp. 28. ſect. 3. num. 14. & Sayr. lib. 5. cap. 18. num. 16. & 17.

ARTICVLVS IX.

Quanam ſit pœna, violantium prædictam ceſſationem à diuinis?

CIrca hunc Articulum, tres ſimul inſurgunt difficultates, quarum eſt prima, circa pœnam illius, qui cauſam prædictæ ceſſationi dedit. Secunda, circa pœnam eius, qui forſan iniuſte ceſſationem ipſam tulit. Et tandem tertia, circa pœnam illius, qui ceſſationem prædictam iuſte latam, violauit. De quibus omnibus agendum eſt per ordinem, in ſeqq. Concluſionibus.

Prima Concluſio.

Ad quam pœnã teneatur is, qui ceſſationi iniuſte cauſam dedit.

IS qui ceſſationi, iniuſte cauſam dedit, tenetur ad omne intereſſe Canonicis, & Clericis illius Eccleſiæ, ſeu Eccleſiarum, in quibus ceſſatum eſt, & inſuper ad aliquam ſatisfactionem faciendam Superioris arbitrio, in augmentum diuini cultus conuertendam. Hanc ſententiam & concluſionem tenet expreſſe Sylu. *verb. ceſſatio, q. 3. num. 4.* Sot. in 4. d. 22. q. 3. art. 2. concl. 3. Enriq. lib. 13. cap. 52. §. 3. in fin. Suar. diſp. 38. ſect. 3. num. 16. Sayr. lib. 5. cap. 19. num. etiam 19. & habetur prædicta Concluſio expreſſa, *in cap. ſi Canonici, de offic. ordin. lib. 6.* Circa quam Concluſionem, hoc ſolum notandum

dum est, quod quantum ad priorem partem, restitutio statim est facienda, quia non est tam propriè pœna, quàm restitutio damni illati: quantum verò ad secundam partem, necessaria est Iudicis condemnatio & sententia.

Secunda Conclusio.

Qui iniustè, & sine sufficienti atque legitima causa cessarunt, nõ seruantes conditiones necessario requisitas, & appositas, *in d. cap. si Canonici, & cap. quamuis, de offic. ordin. lib. 6.* & quandocumque causa, propter quam cessatur, non fuerit reperta canonica atque sufficiens, siue sit Episcopus, siue quicũque alius, aut Canonici qui cessarunt, tenentur restituere omnia damna illata, & interesse, seu lucrum cessans, partis læsæ, & insuper restituere omnes fructus, quos interim perceperunt ab Ecclesia, in qua cessatum est. Hanc Conclusionem tenent expressè, supradictus Sylvest. Sor. Enriq. Suar. & Savr. locis supracitatis, colligiturq. manifestè, *ex d. cap. si Canonici*, quod licet solum loquatur de Capitulo Canonicorum, ab omnibus tamen Doctoribus, extenditur etiam ad Episcopos, & ad quoscumque alios dictam cessationem iniustè, & absque iusta & legitima causa imponentes, qui & similiter puniri debent, ad arbitrium Superioris, vt dictum est supra. Qua in re non libet amplius immorari, sed videantur Doctores prædicti, qui omnia contenta in d. Conclusione explicant & declarant lattissime.

Ad quam pœnam teneantur ii, qui iniustè etiam ne legitima causa cessaruat.

Tertia Conclusio.

Violantes prædictam cessationem à diuinis, iustè positam, omni procul dubio, peccant mortaliter; & si sint Religiosi, & cessatio fuerit generalis, quæ vt dicitur, æquiparatur interdicto, incurrunt in excommunicationem, secus autem, si ea sit particularis. Hanc Conclusionem, tenent expressè etiam omnes supradicti Doctores, locis superius citatis, colligiturq. aperte *ex Clement. 1. de sent. excommun.* Solum est difficultas, atque controuersia, inter Doctores prædictos, an Clerici siue Religiosi, violando cessationem prædictam, atque celebrando in loco, vbi cessatur, incurrant irregularitatem? De qua difficultate agemus in sequenti Articulo.

In quam pœnã incidãt violantes cessationem iustè positam.

ARTICVLVS X.

Vtrum Clerici atque Religiosi, violantes cessationem prædictam, incurrant irregularitatem?

CIrca hunc Articulum, vt certa ab incertis separemus, aperiamusque viam, ad ea quæ postmodum sunt dicenda, nonnulla oportet proponere fundamenta.

Primo, præmitto tamquam certum atque indubitatum, quod celebrans in loco interdicto, seu in Ecclesia interdicto supposita, incurrit irregularitatem, ex eo quod violat interdictum & celebrat. Hæc est communis & generalis omnium Doctorum resolutio, cuius & ratio in promptu est, nam vt supra diximus, constatq. *ex cap. fin. de excess. Prælat.* per interdictum violatum, efficitur quis suspensus, suspensus vero celebrans, certũ est quod efficitur irregularis, *per cap. 1. de sentent. & re iud. lib. 6. & cap. cum medicinalis, § fin. cap. is qui, § is vero, de sent. excommun. eod. lib. 6.* tenetq. id Panor. *in cap. dilectis filijs, de appellat. num. 18. 19 & 20* & Sylvest. *verb. interdictum, 5. q. 4. in 1. dicto* Couar. *in cap. alma Mater, § 2. nu. 3.* Savr. lib. 5. cap. 17. num. 9. de quo nulli est dubium. Sed intelligendum hoc est, de eo qui ministrat in ordine

Primo nota. Certũ est, quod celebrans in loco interdicto, incurrit irregularitatem.

dine sacro, quem habet solemniter, & à cuius exequutione suspensus est, vt supra diximus, agendo de interdicto, & qui celebrauerit tempore interdicti generalis, quod in Ecclesia matrice seruatur, etenim si in ea non seruaretur, irregularis non efficeretur, vt notat Couar. *in d. cap. alma Mater*, §. 2. *num.* 3.

Secundo nota. Certum est etiã quod si cessatio est particularis, celebrãs ibidem, non efficitur irregularis, neque Religiosus ipsam non seruãs erit excommunicatus.

Secundo præmitto esse etiam certum, quod si cessatio est particularis, celebrans ibidem, non efficitur irregularis, nec Religiosus eam non seruans, erit excommunicatus, etiam si Ecclesia esset matrix, quia secundum omnes eiusmodi cessatio, non æquiparatur interdicto. Hæc est etiam communis omnium Canonistarum resolutio, vt constat *ex Gloss. 2. in cap. si Canonici, de offic. ord. lib. 6.* atque ex Hostiens. *in cap. irrefragabilis, eod. tit. in antiquis. nn.* 11. & Panor. *in cap. cum dilectis filys, de appellat.* quos sequitur Couar. vbi supra num 4. & Sylvest. *verb. interdictum, 1. num.* 1. & *verb. cessatio, q.* 5. & Nauarr. in Manuali, cap. 27. num. 188. quorum omnium fundamentum est, quia dicta cessatio particularis, non est interdictum particulare, multoq. minus generale, & consequenter nullum interdictum, & quia in iure tantum est cautum, vt qui celebrat in loco interdicto, fiat irregularis, ex quo subinde sequitur, quod qui celebrat non in loco interdicto, sed vbi est cessatio particularis, non irregularitatem incurrit, nam irregularitas non incurritur, nisi in casibus à iure expressis, iuxta *cap. is qui, de sent. excommun. lib. 6.* Cui & alia ratio peculiaris addi potest, & ea est, quod interdictum, ita afficit locum ipsum interdicto suppositum, vt qui in illo celebrauerit, in casu, aut modo, non sibi concesso, irregularis fiat, at cessatio non habet eiusmodi effectum, neque ita afficit locum, quo fit, vt licet quis peccet celebrando, in loco vbi est cessatio à diuinis, non tamen fiat irregularis, per supradicta, & inferius dicenda.

Nota hoc valde.

Tertio nota. Certissimũ est, quod si cessatio est generalis, Religiosi eam violantes, excommunicationem incurrunt. Religiosi eã violantes excõmunicationem incurrunt, non vero si sit particularis. Nota hoc valde.

Tertio etiam præmitto, esse similiter certum, quod si cessatio sit generalis, Religiosi eam violantes, excommunicationem incurrunt *per Clement. 1. de sent. excommun.* non vero si sit particularis. Hæc etiam est communis omnium Doctorum resolutio, de qua videndus est supradictus Sylu. *ver. cessatio, q. 5. num.* 5. & Suar. disp. 28 sect. 2. num. 36. & Sayr. lib. 5. cap. 17. num. 9. & 10 quod intelligendum est, dummodo cessationem præd. ctam seruet Ecclesia Cathedralis, vel matrix, seu Parrochialis loci. Et aduertit supradictus Suar. quod supradicta excommunicationis pœna, posita in d. Clement. non afficit mere laicos, nec ponitur contra ipsos, nec contra Clericos seculares, sed solum contra Religiosos, tam exemptos, quam non exemptos, cuiuscumque ordinis & conditionis extiterint, vt constare potest ex eiusdem verbis ibidem. His igitur sic præmissis atque suppositis, stat modo difficultas de cessationibus generalibus, an ipsas violantes, & Clerici siue Religiosi ibidem celebrantes, incurrant irregularitatem?

Qua de re non est concors Doctorum sententia, sed duæ communiter feruntur opiniones.

Prima opinio est, Ioan. Andr. *in d. cap. si Canonici*, & Innoc. Ancharani, & aliorum ibidem, & Calder. in tract. de interdicto, asserentium Clericos siue Religiosos violantes, huiusmodi cessationem generalem, fieri irregulares, quamuis aliud sentiant de cessatione particulari. Hanc sententiam tenere visus est D. Anton. 3. p. tit. 27. de interdicto, cap. 3. ante medium, & summa Angelica, *verb. cessatio, in princ.* Palud. in 4. d. 18. q. 8. ar. 3. in princ. concl. 4. Simon Maiolus, lib. 3. de irregularitate, cap. 20. nu. 11. Gonsaluus à Villa Diego, tract. de irregularitate, cap. de interdicto, in fin. in quam partem inclinare etiam videtur Couar. vbi supra num. 4. qui omnes fundantur,

in

in æquiparatione quam facit, *d. Clemens. 1. de sentent. excomm.* inter cessationem & interdictum generale, ex quo colligunt, quod eadem sit veriusque ratio, quantum ad incurrendam irregularitatem. Sed nihilominus contraria sententia, est verior atque tenenda, de qua & sequens statuitur Conclusio.

Conclusio.

Clerici siue Religiosi, violantes prædictas cessationes à diuinis etiam generales, celebrando, quamuis mortaliter peccent, non tamen fiunt irregulares. Hanc sententiam in primis tenet, gloss. *in cap. si Canonici, de off. ordin. lib. 6. verb. cessare*, & Panorm. *in cap. dilectis filijs, de appellat. num.* 18. & 19. & Innocent. innumeriq. alij Iurisperiti, *in d. Clement. 1. de sent. excomm.* Sylvest. *verb. interdictum*, 1. q. 1. *in fin.* vbi ait, ita communiter sentire omnes Doctores, *in cap. irrefragabili, §. cæterum, de offic. ord.* idem Sylu. *verb. cessatio*, q. 5. vbi etiam ad id plures, allegat atq; adducit Doctores. Sotetiã in 4. d. 22. q. 3. ar. 2. concl. 3. Ledesma, 2. p. 4 q. 26. ar. 2. post tractatum de interdicto. Nau. in Man. cap. 27. num. 188. Medina in sua summa, siue institutione Confessorum, lib. 1. cap. 11. §. 14. Enriq. lib. 13. cap. 52. §. 1. & cap. 54. §. 3. Couar. *in cap. alma Mater, 2. p. §. 2. num.* 3. Suar. disp. 38. sect. 1. nu. 8. & 9. Sayr. lib. 5. cap. 17. num. 9. & 10. Quorum etiam omnium fundamentum est, quia *in d. Clemen. 1. de sentent. excommunic.* cessatio generalis, atque interdictum generale, non æquiparantur quoad omnia, sed solum quoad effectum incurrendi Religiosos, sententiam excommunicationis ibidem positam. Vnde cum in iure expresse habeatur, quod irregularitas non incurritur, nisi in casibus à iure expressis, *per cap. is qui, de sent excommun. lib. 6.* manifeste concluditur, prædictam conclusionem atque sententiam esse necessario tenendam.

Clerici siue Religiosi, violantes prædictam cessationem generalem, celebrando, licet peccent mortaliter, non tamen incurrunt irregularitatẽ.

Nota valde.

Sed dicet aliquis, quod licet prædicta irregularitas non reperiatur in iure expressa, sub expresso nomine cessationis, nec particularis nec generalis, contra celebrantes diuina officia ibidem, seu eo tempore, sufficit, quod reperiatur expressa, sub nomine interdicti; cum certum sit, aut saltim probabile, secundum quamplures Doctores, quod cessatio prædicta, maxime generalis, est quasi interdictum quoddam generale. Sed nihilominus dico, non id sufficeret, ad hoc, vt dicamus incurri in eo casu irregularitatem prædictam, cum nullibi in iure sub proprio & expresso nomine cessationis, siue particularis, siue generalis reperiatur expressa, sitq. id odiosum, ac iuxta communem iuris regulam, odia restringi, fauores vero conueniat ampliari. Qua de re videantur plura, eaq. notatu dignissima, quæ afferuntur à Doctoribus supradictis, & à me breuitatis gratia prætermittuntur. sed maxime videatur Sylvest. *ver. cessatio, q. 5. in fin.* vbi horum omnium reddit rationem appositissimam, & Sayr. vbi supra num. 11. & 12. vbi & ad hoc propositum refert, esse scriptum memoriæq. traditum, de quodam Iurisconsulto, qui dicere solebat, quod qui dicit, aliquem irregularem esse, propter aliquam causam, casum legis debet adducere & ostendere, alias vero nihil faciet.

ARTICVLVS XI.

De relaxatione seu suspensione, prædictæ cessationis à diuinis.

IN hoc Articulo breuiter atque resolutiue, plures simul à nobis difficultates explicandæ sunt. Et primo, an cessatio aliqua feratur in pœnam ob culpam aliquam præteritam, atque ad certum & determinatum tempus? Secundo, an dato casu, quod non sic feratur, neque ferri possit, nisi ob contuma-

tumaciam, aut sub aliqua conditione, an ipsa sublata, seu conditione iam adimpleta, cessatio ipsa per se tollatur, absque vlla Superioris relaxatione. Tertio, à quo sit facienda eiusmodi cessationis relaxatio, & qualiter, & an ad id aliqua forma in iure reperiatur expressa? Et tandem vltimo, an cessatio prædicta, possit suspendi ad aliquod tempus, seu ad aliquem peculiarem effectum, atque determinatum locum? Quibus omnibus difficultatibus per ordinem fiet satis, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Cessatio numquam ferri consueuit, in pœnam ob aliquam culpam præteritam, neque vsque ad certum atque determinatum tempus, sed semper, quousque recedat contumacia. Hanc sententiam tenet expresse Suar. 3. tom. in 3. p. D. Thom. disp. 38. sect. 4. nu. 2. probatq. eam ex communi vsu Ecclesiæ, nullaq. alia (inquit) requiritur amplior probatio, præsertim cũ hac de re nihil expressum habeatur in iure. Vnde loquendum de ea est, vt communiter loquuntur Doctores, de alijs pœnis, & sententijs, siue censuris, quamuis cessatio (vt dixi) non sit censura, neque pœna, sed prohibitio diuina celebrandi.

Cessatio, numquam ferri consueuit, in culpam præteritã, neque ad certum atque determinatũ tempus, sed semper propter contumaciam tantũmodo.

Secunda Conclusio.

Cessatio, quæ ponitur ob contumaciam, & proposita aliqua conditione, tacita vel expressa, donec talis, vel talis satisfactio fiat, quamuis recedente contumacia, adimpletaq. conditione, tollenda sit statim, non tamen id fit ipso facto, etiam facta satisfactione, absque relaxatione Superioris. Hæc Conclusio, est etiam Suarez supradicti, loco supracitato, & ponit eam contra quosdam asserentes, quod cessatio lata ad certum tempus, aut sub aliqua conditione, donec hoc aut illud fiat, statim elapso tempore, vel adimpleta conditione, per se cessat, sed in contrarium, inquit, Suar. est veritas, quod similiter probat ex communi vsu Ecclesiæ, & quia prædicta cessationis sententia, quamuis feratur in eum finem, non tamen est prohibitio conditionalis, sed sententia absoluta, quæ tollenda & reuocanda est à Iudice, recedente contumacia, facta satisfactione, atque adimpleta conditione, aut quandocumque neceffitas illius cessauerit, non vero cessat statim cessatio per seipsam, vt commune est in omnibus alijs pœnis, sententijs, atque censuris.

Cessatio posita ob cõtumaciã, non tollitur ipso facto, etiam facta satisfactione absque Iudicis relaxatione.

Tertia Conclusio.

Cessationis prædictæ relaxatio, facienda est ab eo, qui illam posuit, aut ab ipsius successore, si ille decessit, vel à Superiore. Hæc Conclusio est communis atque generalis omnium Doctorum resolutio, de qua videndus est Suar. vbi supra, num. 1. & Sayr. lib. 5. cap 18. num. 7. Circa quam nihil de nouo occurrit dicendum, præter ea quæ dicta sunt supra, agendo de relaxatione interdicti, & sicut ad illud dictum est etiam supra, quod nulla sunt in iure præscripta, aut determinata verba, sed quod sufficit, vt id fiat quibuscũque verbis, sufficientibus ad hoc, vt Iudex & Prælatus voluntatem, atque intentionem suam explicet, ita etiam dicendum est de cessatione, nam horum omnium vna eademq. est ratio.

Cessationis relaxatio facienda est a Iudice qui eã posuit, vel a suo successore, aut à Superiore.

Sed maior difficultas est, circa suspensionem cessationis prædictæ, an suspendi possit ad tempus, vel ad vnum locum & non ad alium, veluti pro vna ciuitatis Ecclesia, siue Monasterio, aut pro vno tantum officio, scilicet pro Missa noua, aut pro sepultura, &c.? non enim desunt, qui dicant, quod

non

non, partemq. teneant negatiuam. De qua opinione videndus est Enriquez, lib. 13. cap. 32. §. 1. & cap. 54. §. 2. inquiunt enim, & maxime circa hoc vltimum, quod prædicta cessationis suspensio, à solo Papa fieri potest. Cuius rationem reddunt, quia cessatio, sicut & excommunicatio, ita habet à iure determinatum suum effectum, vt omnes ipsius effectus necessario debeant esse connexi. Sed nihilominus contraria sententia communiter tenetur, de qua fit quarta Conclusio.

Quarta Conclusio.

Cessatio bene potest suspendi, ex voluntate ferentis ipsam, ad certum tempus, seu ad vnum locum, & etiam quoad vnum effectum, nō vero quoad alium. Hanc sententiam tenet Suar. loco supracitato, num. 4. & Sayr. loco etiam supracitato, num. 8. Et quidem, quod hoc ita sit, quamuis hac de re nihil expresse habeatur determinatū in iure, ratio ipsa id satis suadet, quia per se atque ex natura rei, nulla est repugnantia, vt qui alias seu aliunde cessationem prædictam potest tollere, & relaxare in totum, non etiam possit secundum partem, idq. præsertim, cum prædicta cessatio (vt supra diximus) non sit censura Ecclesiastica, sed solum simplex quædam, & nuda prohibitio, in qua certum est, quod qui eam tulit, si causa adsit rationabilis, & aliunde non impediatur, sicut potest in totū dispensare, ita & in partem, seu respectu alicuius, potest ipsam auferre. Videatur hac de re supradictus Suar.

Cessatio bene potest suspēdi, ex voluntate ferentis ipsam, ad certum tempus atque ad vnum locum, & etiā quoad vnū effectum, nō vero quoad alium.

ARTICVLVS XII.

Qualiter Religiosi & Regulares, ex suis priuilegijs, se gerere debeant, tempore interdicti, & prædictæ cessationis à diuinis.

IAm supra Quæstione præcedenti, Articulo vltimo dictum est, & multis auctoribus, atque rationibus comprobatum, quod priuilegia Regularibus concessa, circa suspensionem interdicti, in certis quibusdam diebus, siue casibus, non sunt reuocata per Concil. Trident. Superest nunc inuestigare, & explicare, qualiter Religiosi prædicti, se gerere debeant, conformiter ad prædicta priuilegia, supradicto tempore interdicti, atque etiam tempore cessationis à diuinis; vt enim statim dicemus, concessum est ex speciali priuilegio, Regularibus prædictis, vt vtroque tempore se habere possint similiter, atque eodem prorsus modo. Pro quorum omnium pleniori intelligentia, sunt aliqua fundamenta præmittenda.

Primo præmitto, ex Auctore Supplementi & priuilegiorum Collectore, in Compendio, *verb. interdictum, 3. in fin.* quod omnes Constitutiones, siue concessiones iuris communis, aut etiam priuilegiorum particularium, factæ, & quæ communiter fiunt, intelligendæ sunt, pro interdicto generali. Nam & hoc est, quod communiter ponitur, & sic *cap. alma Mater, de sent. excomm. lib. 6.* vbi habetur, *vt tempore interdicti, celebrari possit ianuis clausis, &c.* communis est omnium Doctorum resolutio, quod intelligitur de supradicto interdicto generali, atque de interdicto locali, de quo similiter intelligenda sunt alia iura, quandocumque prohibetur celebrari. Quo fit, vt quando, non interdicitur locus, sed homines, videlicet communitas alicuius loci, ciuitatis, siue oppidi, ac denique Populus, & homines talis loci, aut etiam totius Regni; tunc cum non loca sint interdicta, sed homines, eiusmodi ciuitatis hominibus interdictis, celebrari poterit ibidem, apertis ianuis, ac si interdictum non esset ibi. Hæc omnia habentur ex Auctoribus supradictis, quæ dicunt

Primo nota, q omnes concessiones, & priuilegia iuris cōmunis siue particularis pro interdictis, vt plurimum concessa, intelligēda sunt pro interdicto generali & locali. Q ādocumque no interdicitur locus, sed homines alicuius loci, ipsis exclusis atque cuitatis celebrari potest, etiā apertis ianuis, &c. ac si nullum esset interdictū.

Secundo nota. Qualiter Clerici Regulares se habebāt interdicti tempo

re ante dictum c. alma Mater, de iure commu ni.

Quæ fuerint priuilegia Regularibus concessa, ante supradictum cap. alma Mater.

Mon. Ord. 1. imp fol. 21. & fol. 26. & 2. f. 105. cõc 220. & f. 140. cõc. 314 & refertur in comp. verb. interdictum, 1. §. 2. & §. 4.

Priuilegiũ pro festiuitatibus S.P.N. Francisci, Antonij, & Claræ, suarũq. octauarum.

Mon. Ord. 2. imp. fol. 257. conc. 642. & in sup. f. 344. conc. 154. & refertur in cõpend. ver. interdictum, 2. §, 1.

Simile priuilegium cõcessum pro S. Dominico, & Petro Martyre.

Suppl. fo. 115. conc. 510. & refertur in cõpend. vbi sup. §. 2.

Tertio nota. Concessa interdicti tempore de iure cõmuni per c. alma Mater, pro quatuor festiuitatibus Natiuitatis Domini, Resurrectionis, Pentecostes, & Assumptionis Virginis Mariæ.

cunt esse certa atque indubitata, licet aliqui Auctores oppositum dixerint.

Secundo præmitto ex eisdem, quod antiquitus, hoc est, ante editionem prædicti, *cap. alma Mater*, quod editum fuit à Bonif. VIII. anno Domini 1300. tempore prædicti generalis interdicti, solummodo erant à iure concessa sequentia, nempe, *quod possent celebrari semel in hebdomada, ad renouandum sacramentum, & quod possint administrari sacramenta Baptismi, pœnitentia, & Eucharistiæ pro infirmis, & quod sepultura præstari posset cum silentio Clericis morientibus, qui eiusmodi obseruassent interdictum*, ad modum explicatum in articulo. Item, *quod duo, vel tres insimul, possent in Ecclesiis, ianuis clausis, & cum moderationibus supradictis, dicere officium diuinum, taliter quod extra nequirent exaudiri.* Hæc erant solummodo de iure communi antiquo, & quicumque aliquid amplius habere volebat, oportebat, vt per priuilegium particulare, id obtineret, sibi concedi. Qua propter eo tempore concessum fuit nobis Fratribus Minoribus per Innocent. IV. & Clement. IV. ac postea per Nicol. etiam IV. *quod possemus in Ecclesiis atque Oratoriis nostris, & in quibuscumque aliis, ad quæ nos declinare contingeret, celebrare diuinũ officium, & Ecclesiastica recipere sacramenta, ianuis clausis, &c.* Item, *quod etiamsi appareretur interdictum, cum sequenti clausula, non obstantibus priuilegijs quibuscumque Religiosis concessis, prohibemus quod nulla Ecclesia sacramenta valeant ministrari, exceptis baptismate parulorum, & pœnitentia morientium, & quod nullum officium diuinum dici possit, &c. nihilominus omnia supradicta, possent predicti Fratres facere, exclusis omnibus personis, quæ non sunt de Ordine nostro, nisi de eiusmodi indulgentia fieret mentio expressa.* Habentur prædictæ concessiones in Monum. nostri Ord. & referuntur in Compendio priuilegiorum, *verb. interdictum, 1. §. 2. & §. 4.* Postmodum fuerunt aliqua alia priuilegia concessa, nempe, *quod possemus tali interdicti tempore, admittere ad diuina, fratres nostros seruitijs deputatos, ac negotiorum nostrorum Procuratores, & operarios*, de quibus postea dicemus. Item per Alex. IV. *concessum nobis fuit, quod possemus in vigilijs & festiuitatibus, ac per octauas Sancti Francisci, Antonij, & Clarę, una cum Religiosis, & Clericis, qui ad nostras Ecclesias conuenerint, publice ac solemniter diuina officia celebrare, nisi id specialiter nobis fuerit prohibitum, aut nos, siue prælati Religiosi & Clerici dedissemus causam interdicto*, habetur hæc concessio in dictis Monumentis, & refertur in Compendio, *verb. interdictum, 2. §. 1.* & similem concessionem fecit idem Pontif. Fratribus Prædicatoribus pro festis Sancti Dominici, & Petri Martyris, & habetur in Supplem. & refertur in supprad. priuilegiorum Compend *verb. interdictum, 2. §. 2.* quæ concessiones licet postea reuocatæ fuerint per Bonif. VIII. *cap. alma Mater*, postea tamen reualidatæ sunt, per alios summos Pontifices, aliæq. multæ de nouo concessæ, vt inferius in suo proprio loco dicemus.

Tertio præmitto, quod post hæc omnia, supprad. prædictus Bonif. VIII. edidit, atque promulgauit, dictum *cap. alma Mater*, quo concessit, *vt in omnibus Ecclesiis, & Monasterijs, possent officia diuina generaliter celebrari, ianuis clausis, & eo modo, quod dictum est supra, & administrari Sacramenta Baptismatis, & pœnitentia, celebrari etiam solemniter, in quatuor festiuitatibus, ibidem contentis.* Et reuocauit omnia priuilegia, super hac materia concessa, quibuscumque personis, ac etiam Religionibus, dicens, quod sufficere deberet, omnibus sua concessio, quam in suprad. cap. fecit. Sed post ipsum multi summi Pont. Regularibus plures fecerunt concessiones, statueruntq. multa, obseruanda circa modum, quo ipsæ habere se deberent in prædictis interdicto, & cessatione à diuinis, quæ omnia vt habeantur præ manibus, atque per ordinem, pro occurrentibus casibus & negotijs, hac de re sequentes statuo Conclusiones.

Prima

Prima Conclusio.

OMnes in vniuersum Regulares, & Religiosi, tam exempti, quam non exempti, cuiuscumque ordinis & conditionis extiterint, obseruare tenentur, interdicta generalia, tam auctoritate Sedis Apostolicæ, quam à locorum Ordinarijs posita, cum Cathedralem, vel Matricem, seu Parrochialem loci Ecclesiam, illa viderint obseruare, non obstantibus quibuscumque appellationibus, antea etiam, ad eamdem Sedem, vel alium, seu alios interiectis, & alijs obiectionibus quibuscumque, cum moderatione tamen Decretalis, atque *cap. alma Mater*, & ea non seruantes, excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt. Hæc Conclusio habetur expressa, *in Clement. 1. de sentent. excommunicat.* quæ incipit, *ex frequentibus*, & tenet illam expresse Syluester, *verb. excommunicatio 9. excommunicatione 45.* Circa quam constitutionem, sunt nonnulla obiter, sed necessario notanda.

Omnes Religiosi tenentur interdicta generalia obseruare, cum Ecclesia matrix illa seruauerit.

Primo, quod Concil. Trident. sess. 25. *de regul. cap. 12.* vbi hac de re agit, quamuis non ponat prædictã excommunicationis sententiam, præcipit tamen, seruari censuras atque interdicta, ne dum à Sede Apostolica, verum etiam ab Ordinarijs emanata & promulgata, mandante Episcopo. Quibus verbis (vt supra diximus) non reuocauit Regularium priuilegia, quæ habentur ad suspendenda interdicta, in aliquibus diebus, siue casibus, sed solummodo illa, quæ in quibusdam Religionibus habebantur, ad nullum seruandum interdictum, quod est maxime notandum, atque memoriæ commendandum.

Primo nota, pro explicatione Clementinæ ex frequẽtibus de sentent. excommun. quod Concilium Tridentinum, præcipit censuras & interdicta à Regularibus obseruari.

Secundo etiam est notandum, quod Pius Secundus, declarando qualiter nos Minores Fratres, habere debeamus, in obseruatione interdicti prædicti, statuit, *quod si interdictum fuerit Apostolicum, tunc postquam prædictis Fratribus, qui loca interdicta habitant, insinuatio fuerit facta, ad obseruantiam eiusdem interdicti, adstringantur nulla exceptione, aut excusatione admissa (etiam si cæteri Religiosi, ac seculares ex quacumque causa illud non obseruauerint) sed si interdictum fuerit ordinarium, tunc solum ad illius obseruantiam obligentur, quando matricem Ecclesiam illud viderint obseruare.* Habetur hæc constitutio in Monumentis nostri Ordinis, & refertur in Compendio, *verb. interdictum, 1. §. 9.* sed statim in §. sequenti, aduertitur, quod Innocent. VIII. reuocauit ordinationem supradictam, seu declarationem Pij Secundi, de obseruatione interdicti Apostolici, scilicet, quod etsi non seruetur ab Ecclesia Matrice, obseruari tamen debeat à Minoribus Fratribus, & reduxit eam ad ius commune. In quo stando, dico primo, circa Constitutionem prædictam Clement. Quinti, quod ipsa non ligat Clericos, neque seculares, prout aduertit glossa ibidem, *verbo, Religiosi*, sed tantum dicit, sub ea comprehendi omnes Religiosos, tam Mendicantes, quam non Mendicantes, postquam ibidem apponuntur illa verba, *Religiosi quicumque, tam exempti, quam non exempti, cuiuscumque ordinis & conditionis existant*, qui etiam, inquit, intelliguntur scire obseruantiam interdicti à Matrice Ecclesia, quandocumque viderint, seu alio corporis sensu, perceperint idipsum, etiam auditu, quod quidem est intelligendum de auditu probabili, quam etiam ratione in supradicta Constitutione statim additur, quod eam probabiliter ignorantes, non ipsa ligentur.

Secundo nota, pro explicatione d. Clement. quid statueret Pius II. circa interdictorum obseruationẽ, *Mon. Ord. 1. imp. fol 50. & 2. fo. 49 cons. 42. & refertur in cõpen. ver. interdictũ, 1. §. 9.*

Innocen. VIII. prad Pij II. cõstitutionem reuocauit.

Prædicta constitutio Clem. V. nõ ligat Clericos neque seculares, sed Religiosos tantũmodo, tã Mendicantes, non Mendicantes.

Tertio est notandum, quod ad obseruantiam Constitutionis prædictæ, ac sub pœna excommunicationis ibidem posita, astringuntur Religiosi, & Regulares prædicti (prout ibidem dicitur) etiam in interdictis, & cessationi-

Tertio nota, pro explicatione supradictæ Clement.

Ad seruandam constitutionem prædictam Clem. V. astringitur Religiosi etiam si interdictum sit positum per aliquam Prouinciale statuta, ité in cessationibus generalibus, &c.

Nota hoc valde.

bus à diuinis, indictis per Prouincialium Conciliorum statuta, vel ipsorum auctoritate positis. Item in cessationibus generalibus a diuinis, ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex consuetudine, vel alias, Capitula, Collegia, vel Conuentus secularium, aut Regularium Ecclesiarum apposuerint. habetur in dicta Clement. vbi supra. Quod & similiter est intelligendum de interdicto posito à iure, vt quando (verbi gratia) Canon imponit interdictum ciuitati, quæ insecuta fuit Episcopum, prout habetur *in cap. felicis, 5. ciuitas, de pœn. lib.6.* quod & notat, & aduertit gloss. in supradicta Clement. 1. Ex quibus colligitur, quod dicta Constitutio non habet locum, Primo, in interdicto posito à singulari persona, quæ speciali consuetudine potest interdicere, cum talis persona, id non faciat auctoritate Apostolica, nec sit Ordinarius, de quibus tantum duobus casibus, expresse ibi prædicta Constitutio loquitur. Verum est tamen, quod si ipsa ex consuetudine, ordinariam haberet iurisdictionem, iuxta terminos iuris positi, *in cap. cum contingat, de for. compet.* in tali casu, locus esset Constitutioni prædictæ. Nam textus, ibi, non loquitur solum, de interdicto lato à Diœcesano, tunc enim sub eo nomine solus Episcopus intelligeretur, argumento cuiusdam Decretalis, siue *cap. vnici, de vit. & honestat. Clericor. lib. 6.* sed loquitur, de interdicto lato ab Ordinario, ad quod sufficit, quod ordinariam habeat iurisdictionem. Idem dicendũ est de Delegato Apostolico, nam si habeat mandatum à Papa, poterit ponere interdictum, tenebitq. atque obligabit dicta Constitutio, alias vero non, nam Constitutio prædicta loquitur de interdicto posito Sedis Apostolicæ auctoritate, seu Ordinarij, aut Delegatorum specialiter ad hoc deputatorum, vt interdicant. Cuius quidem ratio est: nam quando talis potestas datur specialiter, ad interdicendum, aliquem, seu aliquos, eiusmodi Delegati potius ministre sunt, quam principalis, ipseq. Pontifex committens eiusmodi potestatem, per seipsum intelligitur id facere, argumento *cap. fin. de offic. deleg.* Circa obseruationem interdicti prædicti vide Sayr. cap. 3. num. 29.

Quarto nota, pro eadẽ Clement. seruandum esse interdictum, quòdcumque a matrice seruatur non vero aliter.

Religiosi seruare tenetur interdictũ a matrice positum, etiam si sit nullum, ad quod non obligantur Clerici.

Nota. Quænam dicatur Ecclesia matrix, & quid in his obseruandum sit.

Nota hoc valde.

Quarto & vltimo est notandum, eiusmodi interdictum esse seruandum, quandocumque seruatur ab Ecclesia Matrice, Cathedrali, seu Parrochiali loci, siue valeat, siue non, & quamuis alias ipsum interdictum existimetur, aut putetur esse nullum atque inualidum, vtputa, quia ab eo congruenti, & debito tempore fuit appellatum, seu alia afferatur nullitatis ratio & causa; quod non contingit in Clericis, ipsi enim non tenentur obseruare censuras, quas sciuerint esse nullas, etiam si Ecclesia Matrix illas obseruet, vt tradit supradicta gloss. in d. Clement. *verb. Religiosis*, docetq. D. Antoninus, 3 par. tit. 56. cap. 5. & Nauarr. *in cap. cum contingat, de rescript. remed. 2. num. 40* & dicitur Ecclesia Matrix, vt etiam ibidem dicit glossa, *in d. Clem. verb. Matricem*, Ecclesia maior siue baptismalis, quæ & Matrix dicitur, quia sicut mater generat, sic & illa per baptismum regenerat. Sed quia interdicuntur quandoq. loca, Ecclesiam Cathedralem non habentia, quæ tamen Ecclesiam Matricem habent, ideo summus Pontifex expressit, ibidem verbum illud, *siue Parrochialem loci*. At quia quandoq. in aliquo loco, sunt plures Ecclesiæ æqualiter Parrochiales, aduertendum est, quod si omnes illæ interdictum obseruent, obseruandum est à Religiosis, alias locus erit supradictæ Constitutioni, atque excommunicationi ibidem positæ: sed tamen, si aliquæ illud obseruant, aliquæ vero non, tunc non esset locus supradictæ pœnæ. Nec etiam supradicta Constitutio obligat quando interdictum fuerit positum, in Ecclesia Cathedrali, siue Metropolitana alicuius Prouinciæ,

nam

nam vt ex verbis ipsius Constitutionis constat, summus Pontifex ibidem, non loquitur, *nisi de Ecclesia Cathedrali Matrice ciuitatis, siue loci*: certumq. est, quod Ecclesia Metropolitana Camorensis (verbi gratia) non est Matrix ciuitatis Taurensis, ac proinde, nec Religiosi ibidem existentes, obseruare tenebũ ur interdictum positum in Metropolitana Camorensi, quod est valde notandum.

His omnibus addo, quod non propterea, quod Ecclesia Matrix aliquod interdictum non obseruet, tenentur Religiosi etiam ipsum non obseruare, prout etiam aduertit glossa, in dicta Clement. 1. & ratio est, quia Pontifex non dicit, ibi, quod in non obseruando interdictum, ipsi se conforment cum Ecclesia Matrice, quinuero, addere intendit, non vero minuere ad obseruantiam interdictorum prædictorum, & argumentum à contrario sensu cessat, vbi contrarium illius argumenti, reperitur expressum in iure, prout tenet glossa communiter recepta in *cap. significasti, de foro comp. & cap. à nobis, de sentent. excommunic.* facit, *& cap. ad hæc, cum gloss. de testam.* neque contrariorum eadem est disciplina, vbi mens & verba iuris resistunt, prout habetur ibidem: & excessus Clericorum Ecclesiæ Matricis, interdictum non seruantis, non ansam debet præstare Religiosis, siue materiam delinquendi, cum ipsi esse debeant sacris Canonibus magis obsequentes. In hoc tamen stat huiusmodi differentia, quod si interdicti sententia non ligat, & Ecclesia Matrix ipsum non obseruat, Religiosi ipsum etiam non obseruantes, non ligabuntur supradictæ excõmunicationis sententia, seu pœna, sed alijs, quæ in sacris Canonibus continentur, *cap. vltimo, de excess. Prælat. & cap. authoritate, cap. Episcoporum, de priuileg. lib. 6.* nempe quod erunt suspensi, eritq. eis interdictus ingressus Ecclesiæ, & fient irregulares, ineligibiles, actiue, & passiue. Sed tamen si Ecclesia Matrix interdictum prædictum obseruauerit, etiamsi sententia eiusdem interdicti fuerit nulla, impediente appellatione, seu aliqua alia nullitate, Religiosi illud non obseruantes, incurrent prædictam excommunicationis sententiam, in dicta Clement. positam, non vero ligabuntur supradictis alijs pœnis, cum sententia interdicti in se fuerit nulla, vt dictum est; in casu tamen quo fuerit valida, & Ecclesia Matrix illud obseruauerit, vtrasque pœnas supradicti Religiosi incurrent. Et hæc pro explicatione, atque declaratione supradictæ primæ Conclusionis, & Clementinæ 1. dicta sufficiant.

Non propterea quod Ecclesia matrix, interdictũ aliquod nõ obseruet Religiosi tenẽtur in hoc se illi conformare & ipsum non obseruare.

Nota hoc valde.

Secunda Conclusio.

Religiosi, obseruare tenentur, interdicta prædicta, & cessationes à diuinis, etiam si eorum Monasteria, constituta sint in suburbijs, ciuitatis, siue loci, cuius Ecclesia Matrix illa obseruauerit, seu in locis circumuicinis, dicunturq. talia, quando non plus ab eis distant, quam per spatium vnius milliarij cum dimidio, aut dimidiæ leucæ. Pro huius Conclusionis intelligentia oportet præmittere, nulli esse dubium, quod interdicta ciuitate, censeantur etiam interdicta Monasteria ibidem existentia, neque celebrari in eis posse diuina officia, vt satis colligitur, traduntq. id Doctores communiter, *in dicta Clement. 1. de sentent. excommunicat.* Sed difficultas est, an stando in iure communi, interdicta ciuitate censeantur etiam interdicta Monasteria existentia in suburbijs? Atque ex, vna parte videtur, quod sic, nam de iure, interdicta ciuitate, intelliguntur etiam interdicta suburbia, *per cap. si ciuitas, de sentent. excommunicat.* Ex alia vero parte, videtur quod

Religiosi & Regulares, obseruare tenentur, interdicta prædicta, & cessationes, etiamsi eorũ Monasteria, in suburbijs existant.

Interdicta ciuitate sub verbis etiam censentur interdicta.

non, nam ciuitatis nomine, vt apparet, non intelliguntur suburbia, est enim Ciuitas castrum, quod ambitu murorum continetur, vt satis colligitur, *ex l. nam quod liquide, §. si ita, ff. de pecu. lega. & ex l. 2. ff. de verborum significa.* Sed nihilominus, quidquid sit de nominis significatione, tenendum est firmissime, quod interdicta ciuitate, intelliguntur etiam Monasteria, in suburbijs existentia interdicta, nam in his rebus, loquendum est iuxta subiectam materiam, statum, & qualitatem, & conditionem loquentis, vt exinde eius mentem atque intentionem valeamus percipere. Qua propter licet alioquin appellatione ciuitatis, & supradicto ciuitatis nomine, non veniant intelligenda suburbia, nec Monasteria ibidem existentia, sed tantummodo, id quod muris cingitur, ad propositum tamen, interdicta ciuitate interdicta, suburbia etiam censentur interdicti, & Monasteria ibidem existentia, ne si aliter fieret, interdicto prædicto illuderetur, cum ibidem sacra, & diuina officia celebrari possent. Hanc rationem tetigit, quinuero expressit, summus Pontifex, *in dicto cap. si ciuitas*, vbi hoc etiam dicunt vnanimiter omnes communiter Doctores. Sed vt dixi, tunc Monasteria dicuntur ciuitatibus circumuicina, quantum ad effectum, & obligationem seruandi interdicta prædicta, quando non distant ab eis, amplius quam per spatium vnius milliarij cum dimidio, seu dimidiæ leucæ, etenim si distantia maior esset, nullatenus intelligerentur comprehensa. Quibus fraudibus obuiandis Iulius Secundus, nobis Fratribus Minoribus concessit, *quod si contingat aliquam Ciuitatem, seu oppidum, cum duobus, vel tribus milliaribus circumuicinis (infra qua milliaria domus Fratrum predictorum existunt) Ecclesiastico supponi interdicto, Fratres Ordinis huiusmodi (nisi causam interdicto dederint, vel ex specialiter ex causa legitima interdictum fuerit) huiusmodi interdictum seruare nullatenus teneantur, si alias domus ipsorum Fratrum, de iure talis oppidi interdicto non comprehendantur.* habetur in Monumentis Ordinis, & refertur in Compendio, *verbo, interdictum*, 1. §. 12. Ex quibus verbis, licet colligere, quod Monasteria ab vltra duo milliaria oppidis, siue ciuitatibus distantia, ipsis interdictis, non censentur interdicto suppositæ; secus vero, si non distarent vltra dicta duo milliaria, quod plus minusue, est spatium supradictæ dimidiæ leucæ. Et hoc est tenendum, atque in praxi seruandum, per quod manet explicata Conclusio supradicta.

Nota.

Mon. Ord. 1. imp. fol. 43 & 2. f. 126. conc. 287. & refertur in comp. verb. interdictum, 1. §. 12.

Tertia Conclusio.

Religiosi & Regulares priuilegium habent, vt non possint specialiter interdici.

Quamuis interdicto Clero, simpliciter & absolute, Religiosi etiam & Religiosæ censeantur interdicta, & non solum Clerici seculares, priuilegium tamen habent Religiosi exempti, vt nullatenus a locorum Ordinarijs possint specialiter interdici. Huius priuilegij fit mentio, *in cap. cum Capella, & cap. quanto, de priuilegijs.* Sed præterea nobis Fratribus Minoribus, concessit Clemens Quartus, *ne ab aliquo etiam Legato (nisi de Latere) Sedis Apostolicæ misso, vel Delegato, aut Subdelegato, auctoritate litterarum Sedis Apostolicæ, possimus excommunicari, suspendi, vel interdici, nisi littera ipsa plenam & expressam de ordine predicto, & indulto huiusmodi faceret mentionem.* Habetur hoc priuilegium in Monumentis Ordinis, & refertur in priuilegiorum Compendio, *verbo, exemptio*, §. 9 Similem concessionem fecit Horius III. & Vrbanus Quartus, Monachis Ordinis Cistercienſis, & Gregorius Nonus, Congregationi Montis Oliueti, & habetur in Mari magno seruorum Dei, prout refertur in Compendio eiusdem Ordinis Cistercienſis,

Mon. Ord. 1. imp. fol. 29. & 2. f. 129. cõc. 25. & in sup. f. 3. conc. 1. & refertur in cõpend. ver. exẽptio, §. 9.

titulo

titulo excommunicatio, §. 2. & in eodem Compendio, *titulo, exemptio*, §. 1. refertur prædictos Pontifices, aliosq. concessisse, *quod dictorum Monasteriorum res, & bona vbicumque existentia, & persona, benefactores, Capellani, familiares, aliaq. persona in eisdem Monasterijs degentes, ab omni etiam Legatorum, Delegatorum, & Subdelegatorum Sedis Apostolicæ, & quorumcumq; Iudicum Ordinariorū, quauis auctoritate fungentium, etiam ratione delicti, vel contractus, vbicumque commissi, vel initi, exempta prorsus censeantur, ita vt alibi quam in Romana Curia, & coram Sede Apostolica, conuenire non possint, neque excommunicationis, suspensionis vel interdicti, aut vlla quauis sententia, contra ipsas, nisi de speciali Sedis Apostolicæ concessione, in qua de hoc priuilegio specifica, & expressa, ac de verbo ad verbum mentio fiat, quomodolibet directe, vel indirecte proferri, seu promulgari non possit*. Quod quidem priuilegium, licet respectu benefactorum, Cappellanorum, familiarium, aliarumq. personarum in dictis Monasterijs degentium, vt videtur, reuocatum sit per Concil. Tridentinum, sess. 24. *de reformation. cap.* 11. per illa verba, *quoniam priuilegia, & exemptiones, &c.* quoad prædictos tamen Fratres, non id dicendum videtur, quinuero in suo vigore remanere prædictam exemptionem. Quod fallit in illis Religiosis exemptis, qui habent aliquod beneficium curatum, in diœcesibus Episcoporum, tunc enim ipsi, non quatenus exempti, sed qua ratione sunt beneficiarij & subditi, bene poterunt interdici, prout colligitur argumento deducto, *ex dicto cap. cum Capella, de priuilegijs*. Quod etiam similiter videtur dicendum, de eo Religioso, qui aliquod commiserit delictum, in aliqua diœcesi alicuius Episcopi, tunc enim poterit & ipse interdici, vt tenet Sylvest. *verbo, exemptio, num.* 8. & 9. Sed alij contrarium tenent, quia inquiunt, quamuis id esset de iure, tamen Clement IV. *reuocando quandam constitutionem Innocent. IV. eximit nos Minores Fratres, omnino à iurisdictione Episcoporum & Ordinariorum, ac statuit, quod non obstante Constitutione predicta, non teneamur etiam ratione delicti, contractus, seu rei, de qua agitur, locorum Ordinarijs subiacere, decernens irritum, & inane, quidquid secus attentari contigerit*. Habetur hæc concessio siue priuilegium, in Monumentis Ordinis, & refertur in Compendio, *verb. exemptio*, §. 8. *Mon. Ord. 1. imp. fol 59. & 2. f 141. conc. 342. & refertur in cõp. verbo exemptio*, §. 8.

Supradicta omnia confirmantur ex speciali alia concessione Leonis X. qui in quadam sua Bulla, nobis Fratribus Minoribus Regularis Obseruantiæ concessit, *quod Ecclesia Domorum nostrarum, interdici non possint, ad instantiam cuiuscumque personæ, etiam Cardinalatus honore, vel alia quauis dignitate fulgentis, vel per Auditorem sacri Palatij, aut quoscumque alios Iudices, nisi tota ciuitas seu oppidum, vbi domus huiusmodi consistit, Apostolica seu ordinaria auctoritatibus, Ecclesiastico supponatur interdicto, ac voluit, quod in eiusmodi domibus degentes Fratres, ad ipsius interdicti obseruationem minime teneantur, nec propterea irregularitatis maculam, aut aliquas sententias, censuras, & pœnas incurrant, dummodo causam non dederint huiusmodi interdicto, sed possint tamen apertis, & pulsatis campanis, Missam, & alia diuina officia celebrare, nisi persona, ad cuius instantiam interdictum fuit appositum, in eisdem domibus degentibus Fratribus, de alimentis, & alijs victui necessarijs rebus, competenter prouideri fecerit. Et decreuit irritum, & inane, si secus super his, à quoquam, quauis auctoritate scienter, vel ignoranter, actum fuerit*. Habetur hæc concessio in Supplemento, & refertur in compendio, *verb. interdictum*, 1. §. 15. ex quibus verbis infertur, quod loca Minorum Fratrum, non possunt ab Ordinarijs specialiter interdici, nec vero, à quibuscumque alijs, nisi cum conditionibus supradictis. *Suppl. fol. 55 conc. 156. & refertur in cõpend. verb. interdictum*, 1. §. 15.

Anastasius Papa IV. Alexand. III. & Alexand. IV. & Vrbanus III. &

Clemens III. Clemens etiam IV. succeſſiue, ac ſub eiſdem verbis ſtatuerunt, *vt nullis Epiſcopi in Eccleſijs, ſubditis Fratribus ſancti Ioannis Hoſpitalis Hieroſolymitani, interdicti, vel excommunicationis ſententiam valeant promulgare.* Et Gregorius IX. præfatum ſtatutum innouauit, ac vniuerſis Eccleſiarum Prælatis præcepit, *vt prefatos Fratres excommunicare, aut eorum Eccleſias interdicere, nullatenus præſumant.* Refertur in Compendio Mendicantium, *verb. interdictum*, 1. §. 26. & 27. Circa quas conceſſiones aduertit ſupradictorum priuilegiorum Collector, quod virtute ſupraſcripti ſtatuti, prædicti Fratres in nonnullis partibus, nullum obſeruabãt interdictum, etiam ſi Eccleſia matrix illud ſeruaret, credentes intelligi etiam de interdicto generali, & inquit, quod nuper in Vniuerſitate Salmantina declaratũ eſt, id debere intelligi de interdicto ſpeciali, ſeu particulari dumtaxat, ſcilicet quod Eccleſiæ præfatæ nequeant ſpecialiter interdici, ab ordinarijs Eccleſiarũ Prælatis, qua propter ab officiali Epiſcopi Salmantinæ diœceſis, diſtricte prohibitum ipſis fiet, ne de cætero violare interdictum generale attentarent, ſed illud ſicut alij Religioſi ſeruarent. Et addit ſupradictus Collector, quod ſic debere fuit, conſtat expreſſe, ex litteris præfatorum Pontificum, vbi ponuntur ſequentia verba, *verumtamen ſi generale interdictum, fuerit in eiuſmodi locis prolatum, excluſis excommunicatis, & nominatim interdictis, ianuis clauſis, abſque ſignorum pulſatione, plane diuina celebretis.* Addit etiam, quod dato caſu, quod priuilegium præfatum, foret ſufficiens tempore conceſſionis, tamen poſtquã *cap. alma Mater, de ſententia excommunicationis, lib. 9 & Clement. ex frequentibus, de ſententia excommunicat.* emanarunt, nullius eſt momenti. Et idem eſt dicendum, de conceſſione alia ſuprapoſita, ſcilicet, quod excluſis excommunicatis, & nominatim interdictis, poſſent, admiſſis cæteris generaliter interdictis, celebrare diuina, prout in quadam Eccleſia dicti Ordinis fieri conſueuit, & idem inquit iudicium eſt habendum, de ſimilibus priuilegijs antiquis. Vnde gloſſa in præfato *cap. alma Mater, verb conceſſis*, dicit. Per hæc verba generalia, reuocatum eſt priuilegium Templariorum, & Hoſpitalariorum Sancti Ioannis, quo in eorum iucundo aduentu, ſemel in anno aperiebatur vna Eccleſia, in loco tempore interdicti, & celebrabãtur ibi diuina. Hæc gloſſ. ac ſupradictus Collector, vbi ſupra. Ex quibus etiam conſtat, quod prædicti Religioſi & Regulares exempti, non poſſunt ſpecialiter interdici, non interdicto omni populo. Per quæ manet ſatis explicata, atque probata ſupradicta Concluſio.

Nota hoc valde.

Quarta Concluſio.

Quibus diebus apud nos Minores Fratres ſuſpendatur interdictum, & ſimiliter ceſſatio à diuinis.

Suſpenditur interdictum prædictum, apud nos Minores Fratres, & ſimiliter ceſſatio à diuinis, in die ſanctiſſimi Patris noſtri Franciſci, ſacrorumq. ſuorum Stigmatum, & in die ſancti Antonij de Padua, ſancti Bonauenturæ, Ludouici, & Bernardini, & Sanctorum quinque Martyrum, qui communiter dicũtur de Marruecos, & ſeptem Martyrum de Cepta, & in die ſanctæ Claræ, & per ipſorum octauas à primis Veſperis, vſque ad finitum Completorium diei octauæ. Circa quam Concluſionem occurrunt plura notanda.

Primo nota.

Et primo, quod pro feſtiuitatibus Sanctorum noſtri Ordinis, tempore interdicti, ante Bonif. VIII. plura fuerunt nobis conceſſa priuilegia, per Alexand. IV. de quibus aliqualem mentionem fecimus ſupra, in ſecundo notabili, & referuntur in Compendio, *verb. interdictum*, 2. §. 1. & 2. ſed quia illa poſt modum per dictum Bonifacium VIII. fuerunt reuocata, *per cap. alma Mater*,

Mater, de sentent. excommunic. lib. 6. oportet in medium adducere, alia priuilegia, per quæ supradictæ concessiones antiquæ, fuerunt innouatæ, ac de nouo confirmatæ. Quod vt fiat per ordinem dico, quod Iulius II. qui præfuit Ecclesiæ, circa annum, de 1503. *Confirmauit, & de nouo concessit priuilegia suorum prædecessorum, circa celebrationem festorum sancti Francisci, & aliorum Sanctorum Ordinis Minorum, tempore interdicti, extendens etiam eadem priuilegia ad festum Stigmatum Beati Patris Francisci, etiam tempore cessationis à diuinis, non obstantibus quibuscumque in contrarium facientibus, præsertim cap. alma Mater, de sententia excommunicationis lib. 6.* Habetur hæc concessio in Monumentis Ordinis, & refertur in Compendio, *verb. interdictum*, 2. §. 4. vbi & dicit priuilegiorum Collector, quod prædicta concessio, videtur solum pertinere ad Fratres Minores Prouinciarum Hispaniæ, quia ipsis solum directa est: sed reuera ad omnes extenditur, sicq. communiter obseruatur in praxi. Sed circa tẽpus intermedium, seu quod interfuit inter supradictum Bonif. VIII. qui prædictum *cap. alma Mater*, edidit (vt diximus) anno Domini 1300. & dictum Iulium II. qui vt etiam diximus, Ecclesiæ præfuit, circa annum 1503. & qualiter Fratres Minores, se habuerint illo tempore, circa celebrationem prædictorum festorum tempore interdicti, remittit se ibidem supradictus Collector, ad ea quæ latissime dicit in eodem verbo *interdicto*, 3. in fine, quæ quia iam nullius sunt prorsus momenti, cum alia specialia hac de re habeantur priuilegia, postmodum concessa ab alijs summis Pontiff. consulto à me in præsentiarum prætermittuntur, aduertendo, quod priuilegium prædictum Iulij II. tunc non extendebatur, nisi tantum ad ipsum diem prædictarum solemnitatum, Sanctorum nostri Ordinis (excepta solemnitate sancti Patris nostri Francisci, & sancti Antonij. & Beatæ Claræ) quibus festis solemnitas protendebatur, vsque per totas octauas, vt constat ex Monumentis Ordinis, & refertur in Compendio, *verb. interdictum*, 2. §. 3. non enim plus concesserat Alex. IV. quod & constat etiã ex alia speciali concessione, quam idem Iulius II fecit nobis Fratr. Minoribus, *quod in die S. Bonauenturæ si eadẽ die interdictum auctoritate Apostolica appositum fuerit, possint dicti Fratres in suis domibus, à primis Vesperis, vsque ad secũdas Vesperas eiusdem diei inclusiue, Missas & alia diuina officia celebrare, seu celebrari facere, sicut in dies sanctis Francisci*, quæ habetur in dictis Monumentis Ordinis, & refertur in dicto Compendio, vbi supra, §. 5. quæ quidem concessio pro eo forsan specialiter de prædicto D. Bonauentura facta fuit, quia ante illud tempus, nondum erat Canonicatus, neque solemniter celebrabatur. Sed quamuis hoc ita sit, postmodum facta est extensio, ad omnium supradictorum Sanctorum octauas, ad instar Fratrum Prædicatorum, qui ab Alexand. IV. priuilegium habebant, vt celebrare possent solemniter, interdicti tempore, in festiuitatibus, atque octauis sanctorum Dominici, & Petri Martyris, quod postea confirmatum fuit à Sixto IV. in Bulla dicta Aurea, hoc expostulantibus nobis Minoribus Fratribus, à prædicto Iulio Secundo, vt scilicet ea, quæ in in honorem sanctorum Dominici, & Petri Martyris, & Thomæ de Aquino, & S. Catherinæ de Senis, Fratribus, vel locis Ordinis Prædicatorum sunt concessa, intelligerentur similiter concessa nobis Fratribus Minoribus, & locis nostris, in festiuitatibus sanctorum Francisci, Antonij, Claræ, Ludouici, Bernardini, & Bonauenturæ, ac quinque Martyrum, atq; in alijs festiuitatibus nostri Ordinis, licet essent in maiori numero, quam festa Fratrum Prædicatorum, ita quod illud idem, quod conceditur omnibus Sanctis Ordinis Prædicatorum, iunctim & cuilibet eorum in particulari intelligeretur concessum

Mon. Ord. 2. imp. f. 70. con. 78. & in sup. f. 74. con. 223 & in eod. sup. f 81. con. 263 & refertur in comp ver. interdictum, 2. §. 4.

Nota, priuilegia pro octauis Sanctorum nostri Ordinis. *Mon. Ord. 1. imp. fol 66. & 2. fo. 70. conc. 171. & suppl. fol. 100. conc. 377. & refertur in compl. verb. interdictum, 2. §. 3. Mon. Ord. 1. imp. fo 44. & 2. f. 127. con. 286. & refertur in cõp. vbi supra, §. 5.*

omnibus Sanctis nostri Ordinis, etiam iunctim, aut seorsum, etiam si nostri sint in maiori numero, quod & ipse libenter concessit. Habetur in Supplemento, & refertur in Compendio, *verbo, communicatio priuilegior. §. 13.* Ex hac igitur concessione, inquit, priuilegiorum Collector, *verbo, interdictum, 3. notabil. 2. prope finem*, habemus, quod possumus solemniter celebrare omnes octauas Sanctorum nostri Ordinis, sicut (vt prædictum est) cõcessum fuit Fratrib. Prędicatoribus pro omnibus festiuitatibus suis. Sed tamen, quia in concessione prædicta, non immerito haberi poterat scrupulus, propter rationem ab eo ibidem dictam, quamuis ea non obstante in Ciuitate Salmanticensi, ex consilio Iurisperitorum, insignis illius Vniuersitatis, anno Domini 1522. in octaua sancti Bernardini, tempore interdicti Fratres Minores solemniter celebrauerunt diuina, id quod & Pater Corduba in annotationibus ad Compendium, *verbo, interdictum, 3. §. 2.* dicit, similiter factum fuisse Toleti, in quodam Capitulo Prouinciali ibidem celebrato, anno Domini 1524. præsente Generali Ministro, ad suspendendum interdictum prædictum, in dictis octauis Sanctorum nostri Ordinis, vti possumus alia concessione Leonis Decimi, facta prædictis Fratribus Ordinis Prædicatorum, quæ habetur in Supplemento Ordinis, fol. 121. concessione 154. *qua illis concessit, vt Sanctorum suorum, seu sui Ordinis, festa cum octauis possent celebrare*, prout latius ibidem continetur, vbi etiam refertur in principio, hoc idem nobis pro festiuitatibus nostri Ordinis esse concessum. De qua etiam concessione, licet supradictus Collector aliqualiter dubitet, an sit legitima & valida, tandem parti adhæret affirmatiuæ, in quo standum est, & hoc est, quod communiter obseruatur in praxi.

Suppl. fol. 74. conc. 263. & refertur in cõpend. verb. cõmunicatio priuilegior. §. 13.

Secundo nota. Secundo notandum est, circa Conclusionem prædictam, quod etiam suspenditur interdictum in die Portiunculæ, ac Sancti Didaci. Circa hæc duo festa, difficultas erat olim, an tempore interdicti, solemniter celebrari possent? quidam dicebant, quod sic, alij vero quod non. Sed tamen Sanctissimus Dominus Noster, Clemens Octauus ab his angustijs nos liberauit, qui anno Domini 1595. 17. Octobris, Pontificatus sui anno 4. per Breue suum speciale, quod incipit, *Clemens Octauus, &c. sacra Seraphici sanctis Francisci*, sequentem nobis concessionem fecit, *Cum sicut accepimus diuersorum Romanorum Pontificum concessionibus, sancti Francisci Religioni indultum sit, vt temporibus interdicti quacumque etiam Apostolica auctoritate apposita, festa Sanctorum eiusdem Ordinis, nimirum eiusdem sancti Francisci, Bonauentura, Antonij de Padua, Ludouici, Bernardini, Clara, Elisabeth, ac Martyrum solemni ritu celebrarentur, perinde ac si interdictum huiusmodi minime appositum esset, libere possint, festa vero sancti Didaci, & Portiunculæ in predicto indulto minime comprehendantur, nos Religionem prefatam, amplioribus fauoribus, & gratijs prosequi volentes, ac indultorum huiusmodi, ac litterarum Apostolicarum desuper expeditarum, teneres præsentibus pro expressis habentes, supplicationibus nomine dicta Religionis, per dilectum nostrum Hieronymum Presbyterum Cardinalem Matthæum, nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, Religioni prefata vniuersa, ac cuicumque illius Ordinis, siue familiæ Conuentui, vt in eorum Ecclesiis, festa etiam prefata, sancti Didaci, & Portiunculæ, temporibus interdicti prout alia festa prefata, ac iuxta indultorum illi concessorum seriem, & tenorem celebrare, libere & licite possint & valeant, auctoritate Apostolica tenore præsentium, concedimus, & indulgemus, ac indulta predicta ad prefatas SS. Didaci, & Portiunculæ, festiuitates extendimus, & ampliamus, non obstantibus &c.* Virtute huius priuilegij, interdictum suspenditur dictis diebus SS. Didaci, & Portiunculæ.

Priuileg. Clem. VIII. pro suspendendo interdicto in festo S. Didici, & Portiunculæ.

Pro

Pro festo etiam S. Elisabeth Vngariæ Reginæ, eiusdemq. octaua, etiam habetur priuilegium, suspendendi interdictum, concessum à Leone X. quod habetur in suppl. & refertur in Compendio, verbo interdicto 2. §. 6. vbi habetur *quod concessit Fratribus Minoribus de Obseruantia, ac Monialibus S. Clare, & tertia Regula, sub obedientia eorumdem Fratrum degentibus, vt in die Sancte Elisabeth filie Regis Vngarie, & per eius octauam possint tempore interdicti Missas, & alia diuina Officia celebrare, seu celebrari facere, quemadmodum possunt in diebus Sanctorum Francisci, Antonij, & Clare, & per eorum octauas.* Quapropter in quodam Capitulo Generali, Assisijs celebrato, anno Domini 1526. Statutum fuit, vt eiusmodi festum celebraretur solemniter, & cum Octaua, vtendo dicto priuilegio, quod quidem quamuis in Hispaniæ partibus non fuerit practicatum, fieri nihilominus, ac practicari posset, siquidem nostra priuilegia confirmata sunt, & approbata per Sixtum V. absque illa limitatione, & restrictione: quâ eadem confirmando, Greg. XIII. apposuit, in illis verbis *quatenus sunt in vsu*; quo fit, vt quamuis supradictum priuilegium, non sit in vsu, illud nihilominus practicari posset modo. Concessit etiam idem Leo X. *Quod in Hispaniarum partibus suspendi possit, quodcumque interdictum in festiuitate purissima Conceptionis Virginis Maria, & per eius octauam, à primis vesperis, diei festi vsque ad illius totalem octauum inclusiue, & quod Fratres Missas, & alia diuina officia apertis ianuis, & pulsatis campanis, atque alta voce celebrare possint, excommunicatis dumtaxat, & nominatim interdictis expulsis, & quod singuli Christifideles, non excommunicati, nec nominatim interdicti, ad Missam, & alia diuina officia audienda prefato tempore admitti libere, & licite possint.* Habetur hæc concessio, seu priuilegium, in d. supplemento, & refertur in compendio, verbo Conceptio Virginis §. 12. & verbo interdictum 2. §. 8. Et aduerto, quod licet in supradictis concessionibus, non fiat mentio Sanctorum septem martyrum, qui cõmuniter dicuntur decepta, quia ibidem pro Christo Domino, sanguinem suum fuderunt & glorioſum subierunt martyrium; non tamen est negandum, pro prædicta festiuitate, à sede Apostolica, in idipsum priuilegium esse concessum, nam huiusmodi festum comprehenditur in in illa concessione, quam fecit Iulius II. & habetur in monument. Ordin. & refertur in Compendio verbo commun. priu. §. 13. *qua ordinauit, & statuit, quod omnia priuilegia concessa, pro festiuitatibus Ordinis Predicatorum, censeantur etiam concessa pro festiuitatibus Ordinis Minorum, licet sint in maiori numero, quam festa ipsorum Fratrum Predicatorum.* Quapropter sicut Fratres prædicti Ordinis, celebrãt solemniter prædicto interdicti tempore, omnes festiuitates sui Ordinis, ita & nos facere possumus similiter, ac celebrare solemniter, eo tempore, prædictum festum sanctorum septem martyrum decepta, quamuis de hoc non speciale habeatur priuilegium. Aduerto etiã quod omnes supradictæ festiuitates, possunt solemniter celebrari, interdicti tempore, etiam si tranferantur in alium diem, & de eis fiat tantum commemoratio, de quo habetur speciale priuilegium Leonis Decimi, *quo concessit nobis Fratribus Minoribus, atque declarauit, quod priuilegium concessum de suspendendo interdicto, in festis Sanctorum nostri Ordinis, intelligatur de diebus quibus, & alia festa cadunt, etiam si propter alia maiora festa occurrentia eorum officia in alium diem transferantur.* Habetur hoc priuilegium in supplemento, & refertur in Compendio, verbo interdicto, secundo §. 7. simileque priuilegium habent Fratres Ordinis Prædicatorum, concessum ab eodem Leone Decimo, quod habetur in eodem supplemento, & refertur in dicto Compendio verbo interdicto 2. §. 9. *Vbi habetur, quod voluit predictus summ. Pontif. vt quoties dictarum festiuitatum, & octauarum earumdem celebrationes qualibet ex causa*

Priuilegium pro S. Elisabetha, & ipsius Octaua. *Supplem. f. 55 conc. 155. & refertur in cõpen. verbo interdictũ 2. §. 6 Nota.*

Priuilegiũ pro die Cõceptionis, & sua Octaua. *Supplem. f. 24 con. 67. & refertur in compen. verbo concept. Virginis §. 12. & verbo interdictũ 25.*

Pro sãctis martyribus, qui dicũtur decepta. *Monum. ordi. 2. impress. f. 60. & 2. fol. 122. conc. 284. & refertur in cõpen. communi priu. §. 13.*

Nota hoc valde, quod supradicta priuilegia valent, etiamsi dictæ festiuitates trãferantur. *Pro nobis Fratribus Minoribus suppl. f. 58. conc. 164. & refertur in compen. verbo interd. 2. §. 7. Pro Predicatoribus suppl. f. 82. & f. 121 conc. 154. et refertur in compend. vbi supra §. 9.*

causa, extra tempus interdicti transferantur, indulgentia etiam dictas Ecclesias in Festiuitatibus huiusmodi, & per eorum ostianas visitantibus, pro tempore concessa ad tempus celebrationis huiusmodi, sint & censeantur translata.

III. Nota. Priuilegia prædicta, intelliguntur non solum de interdicto, verumetiã de cessatione à diuinis.

Tertio, circa declarationem conclusionis prædictæ, est notandum, quod quamuis in supradictis concessionibus, nulla fiat mentio de cessatione à diuinis, sed tantummodo de interdicto, vt dictum est, generali, vtriusque tamen eadem est ratio, & idem iudicium, illudque omnino in cessatione prædicta debet obseruari, quod in dicto interdicto, & non amplius, per specialem concessionem nobis ad hoc factam, per Leonem X. quæ habetur in supplemen. & refertur in cõpendio, verbo interdicto 1. §. 17. vbi dicitur *quod supradictus Leo Decimus declarauit, & concessit nobis Fratribus Minoribus, quod in forma obseruationis nulla sit differentia inter cessationem a diuinis, & quod cumque interdictum.* Circa quam concessionem aduerti Pater Corduba, quod hoc est intelligendum, quoad nos, familiaresq. nostros, & qui nostris potiuntur priuilegijs, non vero quoad seculares, alias enim magis esset reuocatio nostrorum priuilegiorum, quã concessio aliqua. Circa seculares autem inquit, quod eodem modo, nos debemus cum illis habere quo in Ecclesia matrice. Circa quam concessionem dicit priuilegiorum Collector, quod duo olim insignes Doctores, Salmanticenses Vniuersitatis, in suis repetitionibus concluserunt, quod cessatio generalis à Diuinis, & interdictum loci, sunt omnino idem, & nulla est differentia inter ipsa, atque indistincte habet locum in eis *cap. Alma mater* penes hoc, quod etiam sic cessatio fuerit in toto oppido, vel alias generalis celebrabitur ianuis clausis. Quam sententiam, & opinionem existimo non veram latissimumque esse discrimen, vt supra dixi quæst. præced. art. 5. inter supradictã cessationem à diuinis, & interdictũ quodcumque, magisq; esse rigorosam sententiã vnius quã alterius, atque ad maiorem obseruantiam obligare, vt prædicto cessationis tempore cesserur à diuinis, quam tempore cuiuscumque interdicti. Quapropter vtilissima, atque necessarijssima fuit, supradicta concessio Leonis X. iuxta quam vt dixi quotiescumque per nostra priuilegia, possumus suspendere interdictum, possumus & cessationem à diuinis.

Suppl. fol. 59. conc. 165. & refertur in Cõpend. verbo interd. 1. §. 17.

Nota hoc valde, quod interdictorũ suspensio, fit a primis Vesperis, vsq; ad dictũ Completorium diei sequentis.

In calce huius notabilis aduertere etiam libuit, quod interdictorum suspensio, communiter & regulariter loquendo intelligenda est, à primis vesperis ipsius diei festi vsque ad secundas vesperas, vel octauæ, si id ipsum priuilegium contineat. Per vesperas autem, iam consuetudo declarauit, vt intelligantur, non illæ quæ iuxta cuiuique festi officium dicunter, sed vesperarum tempus, quo tempore apud Relig osos communiter Completorium dicitur. Quapropter licet Ecclesia matrix suo tempore vesperas, atque Completorium, vt moris est, solemniter celebrauerit, postmodumque apposuerit iterum interdictum, poterunt nihilominus Religiosi, suis fruentes priuilegijs, hora apud ipsos consueta, Completorium solemniter dicere, vt antea. Quam sententiam & opinionem tenet Medina, in sua summa siue institutione Confessorum 1. par. cap. 11. §. 13. & Enriquez lib. 13. de excommunic. & interd. cap. 47. num. 3. a qua non discedit Nauarr. in suo Manual. cap. 47. num. 184. postquam agens de quatuor diebus festis, quibus iuxta *cap. Alma mater* interdictum suspenditur, inquit, quod id fieri potest, à primis vesperis illorum, vsque ad completorium inclusiue, diei, aut octauã postremæ, allegando ad id *cap. 1. & 2. de feriis*, vbi habetur, *quod festa a vesperis vsque Vesperam debent celebrari*, allegando illud, quod sæpissime in sacra pagina refertur, Iudæis dictum fuisse olim. *a vespera vsque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra.* Sed non propterea existimet quis, licere sibi, dum

aliquod

aliquod in Ecclesia celebratur diuinum officium, seu aliqua cantatur missa, & in Ecclesia matrice pulsatis campanis, datur signum ad ponendum interdictum, cessandum ue, à diuinis, vlterius progredi, quousque finiatur prædictum officium, siue Missa, nam id nullatenus faciendum est, sed statim cessandum, vt communiter obseruatur in praxi, propter optimam rationem, quam in id adducit, Pater Frater Emmanuel Rodriguez in suis additionibus ab Bullam Cruciatæ, §. 5. par. 2. num. 36.

Quinta Conclusio.

Quibuscumq. diebus suspenditur interdictum cessatione à diuinis, siue hoc sit ex iure communi, siue vero ex speciali priuilegio, intra Religiosorũ, ac Regularium domorum Ecclesias, celebrari potest officium diuinum, cæteraq. alia ibidem fieri, ac si nullum omnino ibidem esset interdictum. Hoc habetur expresse ex speciali concessione Leonis X. facta nobis Fratrib. Minor. & ponitur in supplem. & refertur in compend verb. interd. 2. §. 7. vbi dicitur *quod concessit nobis, supradictus Leo X. quod in diebus huiusmodi suspensionum interdicti, tam virtute priuilegiorum nostri Ordinis, quam aliàs de iure generaliter concessis, possimus in domibus nostris intra, & extra Ecclesiam dicere, & facere omnia illa, quæ nullo existente interdicto fieri possunt, & hoc propter scrupulum aliquorum, qui dicunt, quod quando suspenditur aliquod interdictũ propter aliquod festum, non potest dici nisi officium, & Missa illius festiuitatis, sine aliis orationibus, & collectis.* Circa quam concessionem dicit priuilegiorum Collector, quod virtute ipsius, non possunt nostri fratres sepelirè seculares mortuos tempore talis suspensionis, aut alia similia facere, quod probat ex illis verbis, quæ post dictam concessionem ponuntur, *& hoc propter scrupulum, &c.* & addit: hæc enim fuit causa, propter quam ego, qui hoc opus collegi, præfatam concessionem procuraui, & non alia, si bene memini, Sed in hoc nimium videtur scrupulosus, cum concessio prædicta sit absoluta, & caussa assignata ab oratore, cum esset friuola, & à viris scrupulosis inuenta, sufficiens fuit, ad hoc vt ipse summ. Pontif. quo illam, aliasq. similes ignorantias tolleret, plus concederet, quam sibi etiam supplicatum fuisset. Præterea illud, quod dicit, quod virtute dictæ concessionis, non possunt fratres sepelire seculares mortuos, tempore talis suspensionis, aut alia similia facere, nullo nititur fundamento, cum etiam secundum ius commune, possent mortuos sepelire, tẽpore quo suspenditur interdictũ, pro celebratione diuinorũ; cũ communiter loquendo, concessa pro celebratione diuinorũ, concedantur etiam, & pro sepultura mortuorũ, quidquid alij dicant, asserentes quod sepultura distinguitur contra officia, quodque priuilegium priuatũ, pro diuinis officijs concessum, non extenditur ad sepulturã, sed tamquam odiosum stricte est interpretandũ. Sed reuera, in contrariũ est veritas, & priuilegium pro diuinis officijs concessum, extenditur ad sepulturam, quippe quæ præcipue pertinet ad diuinum officium, quod tenet expresse Syluest. *verbo interdictũ*. 5. §. 4. Et Angelus eodem verbo §. 5. Soto in quarto, dist. 22. quæst. 3. art. 1. Couarr. *in cap. Alma mater* 2 par. §. 6. num. 6 Nauarr. in Manual. cap. 27. num. 176. 179. & 181. Vnde dictum Collectoris quo ad hoc, nullatenus habet verum, nec vero quoad alia, quando dicit quod virtute supradictæ concessionis, non possunt fratres similia facere, per quod intelligere videtur sacramenta, nempe, quod non possint ministrari, & maxime Eucharistiæ sacramentum, secularibus tempore quo suspenditur inter-

Quibuscumq; diebus suspenditur interdictũ, cessatione à diuinis, celebrari possunt diuina, ac ẽ nullũ esset interdictum.

Suppl. fol. 58. con. 164. & vertur in cõp. verbo interdictum 2. §. 7.

Nota scrupulũ Collectoris, sed nõ tenetur

Nota hoc valde.

Nota.

Interdictum, siue cessatio à diuinis. Sed reuera in hoc proceſſit, vt plus nimio ſcrupuloſus, cū ſummus Pontifex abſolute dicat, quod ſibi liceat facere, omnia quæ fieri poſſent, nullo exiſtente interdicto. Qua ratione concludendo dico, quod per dictam Leonis X. conceſſionem, poſſunt Regulares diuina celebrare, & defunctos in domibus ſuis ſepelire, Euchariſtiæ ſacramentum fidelibus miniſtrare, tempore dictæ ſuſpenſionis, ac ſi nullum eſſet interdictum, idque ſpecialiter ex quadam alia conceſſione Pauli Tertij facta Clericis Societatis Ieſu, & refertur in eorum compendio, tit. interd. §. 1. *qua conceſſit Religioſis prædicta Societatis, in locis in quibus degunt, & eos pro tempore morari contigerit, tempore interdicti, quauis etiam auctoritate Apoſtolica appoſiti, ianuis clauſis, & excommunicatis & interdictis exclusis, ſubmiſſa voce, miſſas & alia diuina officia celebrare, ſacramenta recipere, & alijs adminiſtrare, dummodo ipſi cauſam non dederint interdicto, neque contingat idipſis ſpecialiter interdici.* Ex quo priuilegio colligitur, quod in feſtiuitatibus, in quibus de iure, vel ſecundum Regularium priuilegia, ſuſpenditur interdictum, ſiue ceſſatio à diuinis, poſſunt ipſi, & quicumque gaudent priuilegijs prædictæ Societatis conceſſis, fideles communicare, eiſque miniſtrare ſacramentum Euchariſtiæ, aliaque ſacramenta, nam ſi id conceditur Religioſis Societatis Ieſu, vt poſſint facere interdicti tempore, ianuis clauſis, &c. multo ergo melius, virtute communicationis prædicti priuilegij, poterunt id ipſum facere, in feſtiuitatibus, quibus ſuſpenſum eſt interdictum, ſiue ceſſatio à diuinis, etiam non ianuis clauſis, cum tunc apertis ianuis, diuina celebrentur, ac ſi nullum ibidem eſſet interdictum. Ad quorum omnium maiorem explicationem aduerto, quod ſupradicta omnia, ſunt intelligenda, non ſolum tempore generalis interdicti, verum etiam in interdicto ſpeciali, quod eſt maxime notandum, atque memoriæ commendandum. Quamuis enim in aliquibus ex ſupradictis priuilegijs, hoc non habeatur, nec fiat mentio, niſi tantum de interdicto generali, non vero de ſpeciali, aut quando Eccleſiæ aliquæ ſunt particulariter interdictæ, quinimmo communis ſit ſtylus Curiæ, & generalis iuris praxis, vt illud quod conceditur pro interdicto generali, ſecluſo priuilegio, non videatur conceſſum pro interdicto ſpeciali, vt notat gloſſa *in cap. Alma mater verbo Eccleſijs*, & Couarr. ibidem 3. par. §. 4. num. 1. quapropter in aliquibus priuilegijs apponi ſolet, ſequens clauſula, *niſi Eccleſia prædicta, vel eiuſmodi Fratres nominatim eſſent interdicti*; attamē ad id conceſſum eſt Fratribus Auguſtinienſibus, ſpeciale priuilegium, per Iulium Secundum, *vt quæ Ordini ſuo pro tempore generalis interdictis ſunt conceſſa, ea omnia in ſpeciali etiam interdicto cenſeantur conceſſa*, prout habetur in ſupplemen. & refertur in compend. verbo interd. 1. §. 14. quo priuilegio frui poſſunt, omnes Religiones, priuilegium habentes communicationis, nam quamuis prædictum indultum fuerit conceſſum ante Leon. X. cuius pro maiori parte ſunt omnia ſupra adducta priuilegia, nihilominus tamen extēditur, locumq. habet, etiam in priuilegijs conceſſis ab eodem Leone X. atque ab alijs, poſt ipſum ſuccedentibus, cum conceſſiones omnes, tam ſupradicti Iulij Secundi, quam Leonis X. quoad interdictorum ſuſpenſionem, & quoad alia Concilio Tridentino, non contraria, aut repugnantia his nouiſſimis diebus confirmatæ nobis ſint per Gregoriū XIII. & Sixtum V. Clement. VIII. & S. D N. Paulū V. ex quo proinde colligitur, quod licet Eccleſia Fratrum Mendicantium, & eorum qui Mendicantium perfruuntur priuilegijs, ſint ſpecialiter interdictæ, poſſunt nihilominus in eis officia diuina celebrari, cæteraq. alia

Nota valde. Supradicta omnia intelligenda ſunt, non ſolum tempore generalis interdicti verum & ſpecialis.

Suppl. fol. 95. conc. 310. & refertur in cōpen. verbo interdictum a 1. §. 14.

Nota valde, q priuilegia noſtra ſunt nouiſſime confirmata inquantum Conc. Trid. nō contrariantur.

alia fieri, eo modo quo per sua priuilegia conceditur, in generali interdicto, quod vt dixi, est multum notandũ, valdeque memoriæ commendandum. Qua ratione supradictus Collector, post cõcessionem prædictam, Iulij Secundi, Fratribus Augustinianis factam, sequentia ponit verba. Aduertendum, quod hæc concessio magna est, & valde magna, ac ideo valde notanda, & numquam alias concessa, vt credo.

Sexta Conclusio.

Præter supradicta priuilegia, nostro & Prædicatorum Ordini concessa, ad suspendendum interdictũ, & cessationem à diuinis, in festiuitatibus prædictis, sunt & alia multa, concessa alijs Ordinibus, & Religionibus, ex quibus quæ ad manus meas peruenerunt, nonnulla libet referre, vt cum opus fuerit, præ manibus habeantur, scirique possit, vtrum ipsorum virtute, & propter priuilegium quod habemus communicationis, in alijs festiuitatibus suspendere possimus interdictum.

Præter supradicta priuilegia, sunt alia, alijs Religionibus concessa ad suspendẽdum interdictum.

In primis habetur, priuilegium Leo. X. concessum Monachis Sancti Benedicti, cuius fit mentio in Compendio verbo interdicto 2. §. 10. quod est tenoris sequentis. *Leo X. concessit Generali, & alijs Abbatibus, Prioribus, & Abbatissis, Monachis, & Monialibus connexis, seruitoribus, & seruitricibus, Monasteriorum, & Prioratuum Ordinis Sancti Benedicti Congregationis Hispaniæ, pro tempore existentium, vt in Conceptionis, & Visitationis Beatissimæ Virginis Mariæ, & eiusdem Virginis, & Sancti Ioannis Baptistæ Natiuitatibus, necnon Sancti Benedicti Abbatis, Martini Episcopi, & Confessoris, translationum, & translationum, ac Sanctorum Gregorij Papæ, Ildephonsi Archiepiscopi Toletani: Antonij, & Bernardi Abbatum, & Beatorum Mauri, & Placidi Discipulorum, & Sanctæ Scholasticæ sororis eiusdem Sancti Benedicti, Adelelmi confessoris, necnon in quorumcumque aliorum Sanctorum, & Sanctarum, sub quorum inuocationibus Monasteriorum, Prioratuum, & locorum vtriusque sexus dicti Ordinis, & Congregationis, Ecclesia dedicata, & constructa, seu quorum corpora in ipsis Ecclesijs recondita, respectiue existunt, necnon Hebdomadarum Sanctæ, & Resurrectionis Dominicæ festiuitatibus, & per octauam earundem omnium supradictarum Festiuitatum, necnon quoties Monachi, Moniales, & alia vtriusque sexus religiosa persona, dicti Ordinis, & Congregationis professionem emiserint, aut primam Missam celebrauerint, seu eos, in Ecclesijs, vel Cœmeterijs, Monasteriorum, Prioratuum, & aliorum locorum dicti Ordinis, & Congregationis, humana cadauera, Ecclesiastica tradere sepultura contigerit, tempore interdicti, & cessationis à diuinis, quacumque auctoritate etiam Apostolica impositorum, dummodo huiusmodi interdicto causam non dederint, neque id eis contigerit specialiter interdici, apertis ianuis, pulsatis campanis, nominatim interdictis, & excommunicatis exclusis, Missas, Processiones, & alia diuina officia solemniter, & in cantu celebrare, possint, & valeant.* Priuilegium Leonis X. pro Monachis Benedictinis.

Quid sit notandum circa prædictum priuilegium, inferius dicetur, postquam apposuerimus alia similia priuilegia, vt de omnibus in simul dicamus, quid sit practicandum atque tenendum. Fratres Ordinis Diui Hieronymi, magnum aliud obtinuerunt priuilegium, concessum à Pio Quarto anno Domini 1566. Pontificatus sui anno sexto, Kalendas Augusti, quod refertur in eorum Compendio, tit. interdictum §. 8. nempe, *quod tempore interdicti quacumque auctoritate appositi, in Ecclesijs eorundem Monasteriorum, dummodo Fratres interdicto causam non dederint, ianuis apertis, & alta voce, in diebus Paschatis, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, Natiuitatis*

Priuilegia concessa Ordi. D. Hieronymi.

nitatis Dominicæ, & Circumcisionis, ac Epiphaniæ, necnon in quatuor Beatæ Mariæ Virginis, & singulorum Apostolorum, & Sancti Patris Hieronymi, & Dedicationum Ecclesiarum ipsius Religionis, Monasteriorum Festiuitatibus, à primis Vesperis, vsque ad Completorium diei sequentis, inclusiue Missam & alia diuina officia celebrare possint.

Quod ipsum Pius Quintus, similiter eidem Ordini concessit, Anno Domini 1567. Pontificatus sui anno secundo, vigesima tertia die Decembris, prout refertur in dicto Compendio tit. interdicto §. 10. *Quod tempore cuiuscumque tam generalis, quam specialis interdicti, quauis auctoritate, etiam Apostolica appositæ, & apponendi, illo non obstante, Officium diuinum, & Missam in Monasteriis, Domibus, & Ecclesiis eiusdem Ordinis, per Religiosos alta voce, & tanuis apertis, sequentibus diebus, videlicet Epiphaniæ Domini, atque Ascensionis, & Beatæ Mariæ Virginis Assumptionis, & singulorum Apostolorum, necnon in ramis Palmarum, Feria quinta, & sexta, in Cœna Domini, & Sabbati sancti, necnon Sanctissimæ Trinitatis, ac Conceptionis, Natiuitatis, Purificationis, & Visitationis Beatæ Mariæ, Natiuitatis Sancti Ioannis Baptistæ, & Translationis Sancti Patris Hieronymi, ac Augustini, & Paulæ Viduæ, ac omnium Sanctorum Festiuitatibus, & in Commemorationes omnium defunctorum pro Missa, & processione, & etiam in die obitus alicuius Religiosi, vel Religiosæ dicti Ordinis, pro missa, & officio pro ipso defuncto dicenda, publice dici, celebrari, & cantari, omnesque Christi fideles, illius concurrentes, illis interesse, & assistere, libere, & licite possint & valeant.*

Difficultas. Qualiter sit tendum priuilegijs aliarum Religionum, circa festa celebranda interdicti tempore.

Circa quæ prædicta priuilegia insurgit difficultas, quam loco supracitato, mouet prædictus priuilegiorum Collector, in appendice ad priuilegium Leonis X. superius positum, concessumque Monachis Ordinis Benedictinis ea est, an in omnibus festiuitatibus ibidem contentis, Fratres Minores, & alij qui eorum gaudent priuilegijs, virtute communicationis priuilegiorum in eisdem festiuitatibus ac diebus, tempore interdicti possint diuina solemniter celebrare? Cui respondendo dicit, quod quamuis in festiuitatibus Sancti Benedicti, & aliorum Sanctorum, sui Ordinis ibi nominatorum, scilicet Gregorij Papæ, Bernardi Abbatis, &c. nequeant Fratres Mendicantes, vti præfata concessione, quantum ad effectum in eadem contentum, attamen in reliquis festiuitatibus, & diebus in prædicta concessione expressis, non apparet cur Fratres Minores, non possint tunc solemniter celebrare diuina, sicut faciunt Monachi Sancti Benedicti, alias enim inquit, de nihilo deseruiret communicatio priuilegiorum supradicta, quo ad huiusmodi concessionem, & eadem est ratio de alijs. Cuius vtriusque dictum, & hac efficaciissima ratione probat, quia sic inquit, intelligi solent aliæ similes concessiones, & ponit exemplum, nam licet Fratres Ordinis Prædicatorum, & alij Mendicantes, plenissimam habeant priuilegiorum communicationem ad inuicē, non tamen vtuntur cōcessionibus factis Fratribus Minor um, pro festiuitatibus sui Ordinis, in eisdem festiuitatibus, sed in festiuitatibus sui proprij Ordinis. Et sic fore intelligendum, atque practicandum, inter prædictos Prædicatores & Minorum, declarauit, Iulius II. in quadam sua Bulla, siue priuilegio, quod habetur in supplem. & refertur in Compend. verbo communicatio priuilegiorum §. 13. Simili inquit, etiam ratione intelligendū est, & de alijs Ordinibus & priuilegijs, præsertim, quia sic habetur in cōi vsu, & praxi, & consuetudo est optima legum interpres, ac propterea obseruanda, tamquam si esset lex. Hæc supradictus Collector. Ex cuius resolutione dicendum videtur, quod virtute supradictarum concessionum, siue priuile-

Supple. f. 74. conc. 222. & fol. 81. conc. 263. & refertur in Comp. ver. communicatio priuilegiorū. §. 13.

Nota. In quibus diebus tuſ, ediſur interdictū, virtute priuilegiorum ſupradictorum.

priuilegiorum,ac generalis priuilegij,quod nos Mendicantes habemus,communicationis,priuilegiorum aliorum Ordinũ, quamuis alia non haberemus priuilegia, celebrare possemus solemniter diuina officia,prædicto interdicti tempore, in omnibus festiuitatibus nostri Ordinis, seu cuiuscumque Ordinis, vnusquisque Ordo (respectiue) festiuitates quæ sunt sui Ordinis propriæ, non autem illas, quæ sunt propriæ alterius Ordinis, sed tamen illas, quæ sunt omnibus Religionibus communes, & in dictis priuilegijs ponuntur, quales sunt festiuitates Domini Sabaoth, ac Dominæ nostræ, ab omnibus celebrari possunt cõiter,& solemniter prædicto interdicti tempore,virtute supradictorũ priuilegiorum, habentibus priuilegium cõicationis. Vtq; ipsæ præ manibus habeãtur, dico quod virtute supradictorũ priuilegiorũ,suspenditur interdictum,cessatioq. a diuinis, in festiuitatibus Natiuitatis Dominicæ, Circumcisionis, Epiphaniæ, necnon in ramis Palmarum, Feria quinta, & sexta, in Cœna Domini, & Sabbathi sancti,in diebus Paschatis. Resurrectionis,Ascensionis, Pentecostes, & sanctissimæ Trinitatis, & in quatuor Festiuitatibus Virginis Mariæ, & singulorum Apostolorum, & in Natiuitate Sancti Ioannis Baptistæ,& festo omnium Sanctorum, & in commemoratione omnium defunctorum,pro missa & processione, & in alijs diebus,& occurrentibus casibus, de quibus fiet mentio in seqq.concl.

Septima Conclusio.

Etiam suspenditur interdictum, cessatioque à diuinis, in festiuitatibus Sanctorum, quorum corpora, in Ecclesijs prædictorum Religiosorum requiescunt, & in festis Patronorum Ordinum, ipsorumque translationum. Hæc conclusio habetur expresse in supradicto priuilegio Leonis X. concesso Fratribus Benedictinis,ibi, *necnon in quorumcumque aliorum Sanctorum, & Sanctarum sub quorum inuocationibus Monasteriorum, Prioratuum, & locorum virtusque sexus, dicti Ordinis, & Congregationis, Ecclesia dicata & constructa, seu quorum corpora in ipsis Ecclesijs recondita respectiue existunt*. Ad quod etiam facit aliud priuilegium,cõcessum Ordini Diui Hieronymi, per Adrianũ VI. anno Domini 1522. Pontificatus sui anno 1. die 6. Iunij, cuius fit mentio in Compendio priuilegiorum eiusdem Ordinis,titulo interdictum §.6. *quo concessit Fratribus Monasteryꝰ Sancta Engratia,vt perpetuis futuris temporibus,tempore interdicti Ecclesiasticiquamuis etiam auctoritate Apostolica appositis, in diebus Sancta Engratia,& inuentionis eiusdem,ac S. Lamberti, nec non sanctorum innumerabilium martyrum,quorum corpora in predicta Ecclesia requiescũt, & in festo S. Hieronymi,Missas & alia diuina officia,apertis ianuis,& pulsatis cãpanis, alta voce decantando, excommunicatis & interdictis exclusis,celebrare possint*. Quod quidem priuilegium,quamuis sit particulare, & locale,cum tamen iam communicetur alijs monasterijs eiusdem Ordinis, per communicationem extendi potest,ad alios Ordines,& in eorum Monasterijs diuina solemniter celebrari,interdicti tempore in diebus Sanctorum, quorum corpora ibidem requiescunt. Sed aduerto,quod dicitur,*quorũ corpora*, non vero, *quorum reliquiæ etiam notabiles in dictis Ecclesijs requiescunt*, vt fiat perspicuum,quod non propterea interdictum suspenditur aut cessatio,etiamsi ibidem sint aliquæ reliquiæ notabiles, vtputa caput, brachium,seu crus alicuius Sancti.

Etiam suspenditur interdictum, & cessatio,in festiuitatibus Sanctorum,quorum corpora degũt in nostris Monasterijs, & in Festis Patronorum Ordinũ, ipsorumque trãslationibus.

Sed pro festis Patronorum,habetur aliud simile priuilegium,concessum eidem Ordini Diui Hieronymi,per Iulium III. anno Domini 1555. Pontificius sui anno 5. prima die Ianuarij,cuius fit mentio in Compen.eiusdẽ Ord. tit.interd.§. 7. *quo concessit Priori Generali,& alijs Prioribus, & Fratribus dicti Ordinis ,quod perpetuis futuris temporibus,in singulis S. Hieron.et etiam cuiusque*

Priuilegiũ ad suspendendum interdictum, pro festis Patronorum.

eumque Sancti incuius honorem quodlibet Monasterium Ordinis dedicatum fuerit festiuitatibus, tempore interdicti, quamuis austeritate etiam Apostolica appositis, & cessationis à diuinis pro tempore indicta, missas, et alia diuina officia, in singulis Monasterijs Ordinis, ianuis apertis, & pulsatis campanis, bis tamen qui interdicto causam prabuerunt exclusis, publica, & alta voce cũ omnibus illic interesse volentibus, celebrare, seu celebrari facere, libere, & licite valeant, in omnibus & per omnia, ac si interdictum huiusmodi positum non fuisset. Quod prædictis festiuitatibus tantum suspenditur, quibus elapsis in suo robore permanere voluit. Quo quidẽ priuilegio, omnes Ordines Mendicantes, perfrui possunt, quicumque priuilegium habent cõmunicationis, & quod possint vti priuilegijs concessis, & concedendis alijs Ordinibus, ficq. celebrare possunt solemniter, festiuitates suorum Patronorum, aut patronarum, sub quorum, aut quarum inuocationibus Ecclesiæ eorum vtriusque sexus dicatæ, atque constructæ fuerint, quocumque interdicti, & cessationis tempore. Idemq. dico de festis translationũ, patronorum Ordinum, per communicationẽ illius priuilegij, quod Pius V. vbi supra concessit prædicto Ordini D. Hieron. *quo ipsius translatio, etiam interdicti, & cessationis tẽpore solẽniter celebrari possit.* Qđ similiter debet extẽdi ad trãslationes aliorum Sanctorum, qui sunt aut Fundatores, aut Patroni ipsarum Religionum, hæc enim est vis communicationis priuilegiorum in Religionibus, vt quod vni conceditur pro Patrono, siue Fundatore ipsius, censeatur etiam concessum, pro Patronis, & Fundatoribus aliarum Religionũ, quæ cõmunicant in suis priuilegijs. Et hac ratione in festo Translationis S. P. N. Francisci, suspenditur interdictum, similiterq. cessatio à diuinis, siquidem, vt dictum est in forma obseruationis vtriusque, nulla est facienda differentia.

Pro celebrandis festiuitatibus trãslationum patronorum Ordinis.

Octaua Conclusio.

Suspendi etiam põt interdictũ, & similiter cessatio à diuinis in professione cuiuscumq; Religiosi. Pro hac conclusione, habetur expressa concessio, siue priuilegium, Leo X. quod ponitur in suppl. & refertur in Compend. verbo *interd.* 1. §. 19. quo conceßit, *quod tempore interdicti ordinaria auctoritate possiti possint Fratres Minores Obseruantiæ, dare publica professionem, Fratribus suis, & in ilia cantare Hymnũ. Veni Creator Spiritus, & alias cæremonias facere, prout in consuetudine habent.* Quod idem prædictus Leo. X. concesit Fratribus Benedictinis, vt constat ex indulto, siue priuilegio superius citato, in illis verbis, *necnon quoties Monachi, & Moniales, & alia vtriusque sexus Religiosa persona, dicti Ordinis, & Congregationis, professionem emiserint, aut primam missam celebrauerint.* Quod priuilegium adeo extendunt aliqui Religiosi, vt dicant, quod per totum diem, quo Professio prædicta alicuius Religiosi, siue Religiosæ celebratur, suspendi potest interdictum prædictum, aut cessatio, apertisq. ianuis, & pulsatis cãpanis (nominatim excõmunicatis, & interdictis exclusis) missas, & professionem prædictam, aliaq. diuina officia solemniter celebrari, cantando &c. id quod & practicari dicunt, apud Monachos Benedictinos supradictos, necnõ in grauissimo, atque Religiosiss. S. Stephani Salmanticensi Conuentu, Ordinis Prædicatorũ, quia inquisit aperte colligitur, ex clausula supradictæ concessionis Leonis X. *apertis ianuis, & pulsatis campanis, nominatim interdictis, & excommunicatis exclusis, missas, & Processiones, & alia diuina officia solemniter, & in cantu celebrare*, quæ quidẽ clausula, cum ponatur in fine, & respiciat multas concessiones, dicunt, quod debet omnes eas pariformiter determinare; nã vna determinatio respiciens plura determinabilia, debet ea pariformiter determinare, vt tradunt iurisperiti, *in l. iã hoc iure ff. de Vulg. & pup. et l. Titia. ff. de leg. 2.* quapp ficut in festiuitatibus ibi-

Interdictum, & cessatio, suspenditur in professione, cuiuscumque Religiosi, aut Religiosæ. *Supple. f. 62. conc. 197. & refertur in cõpen. verbo interd. 1. §. 19.* Nota hoc valde.

An interdictũ debeat suspẽdi per totũ diem professionis, an vero solum pro tempore quo durat.

dem

dem contentis, interdictum siue cessatio à diuinis, in totum suspenditur atque per totum diem, & diuina officia, tum temporis solemniter celebrantur, sic inquiunt, fieri potest prædicto professionis tempore, siquidem pro ea, idipsum ibidem conceditur. Sed nihilominus crediderim, hoc fieri nullatenus posse, quidquid sit de illa regula tradita à Iurisperitis; nam verba in Iure debent intelligi, secundum subiectam materiam, iuxta *cap. intelligentia, de verborum significatione, & l. si uno. §. uno. ff. locati*, & iuxta naturam & conditionem eorum, quæ in ipsis conceduntur. Quapropter resolutiue dico, saluo meliori iudicio, quod professionis tempore, suspendi non potest, interdictum siue cessatio à diuinis, nisi tantummodo pro illo tempore, quo durat dicta professio. Id quod in nostra sacra Religione inuiolabiliter communiter obseruatur in praxi, nec sine maxima ratione, cum eiusmodi priuilegia potius sint restringenda quam amplianda, ne neruus Ecclesiasticæ disciplinæ, tot suspensionibus prædictarum censurarum, eneruetur, atque debilitetur. Quod si apud Monachos Benedictinos, seu apud alios, quidquam in contrarium fiat, pro eo forsan erit, quia iuxta ipsorum cœremonialia, professionis solemnitas diu durat, atque expoſcit, vt interdictum & cessatio prædicta, per vnum integrũ suspendantur diem. Aduerto tamen quod Moniales, nisi simul tempore, quo datur velum, fiat professio, non possunt suspendere interdictum, vt notat Pater Corduba, nam pro sola professione facta fuit dicta conceſſio.

Nota hoc vsque de.

Nona Conclusio.

Etiam suspenditur interdictum, cessatio à diuinis, quotiescumque celebratur Missa noua, idque à primis vesperis prædictæ Missæ, vsque ad vesperas sequentis diei, quo festiuitas eiusdem finitur. Hoc etiam habetur in supradicto priuilegio Leo. X. in illis verbis, in præcedenti conceſſione relatis: *necnon quoties Monachi dicti Ordinis & Congregationis primam missam celebrauerint*, & quamuis quidam, eiusmodi tempus restringant, & dicant suspensionem prædictam fieri debere, tantum a primis vesperis Missæ nouæ, vsque ad meridiem sequentis diei, quo inquiunt tempore, Missa ipsa noua finitur & terminatur, probabiliſſimum credo, quod possit interdictum prædictum, cessatioue suspendi, vsque ad secundas vesperas eiusdem diei, sicut in alijs festiuitatibus fieri consueuit, cum hoc etiam pertineat ad solemnitatem prædictæ Missæ nouæ, & iuxta diuinum præceptum, olim fidelibus Israelitici populi traditum, à vespera vsque ad vesperam, celebrari habebant omnia sabbata, siue festa, hoc, inquam, est tenendum atque obseruandum, quidquid alij dicant.

Etiã suspenditur interdictũ aliq. cessatio, quotiescumq. missa aliqua noua celebratur.

Decima Conclusio.

Suspenditur etiam interdictum, & cessatio prædicta à diuinis, pro sepeliendis publice, ac solemniter Fratribus. Hoc habetur etiam, ex supradicta conceſſione Leon. X. facta Monachis sancti Benedicti, in illis verbis, *seu eos in Ecclesijs vel Cœmeterijs Monasteriorum, Prioratuum, & aliorum locorum dicti Ordinis, & Congregationis, humana cadauera Ecclesiastica tradere sepultura contigerit, tempore interdicti, & cessationis à diuinis, quacumque auctoritate etiam Apostolica impositorum, dummodo huiusmodi interdicto causam non dederint, neque id eis contigerit, specialiter interdici.* Huic alia similis conceſſio, eiusdem Leo. X. refertur in Compendio, verbo interdicto 1. §. 25.

Suspẽditur interdictũ, cessatioue à diuinis pro sepeliendis publice ac solemniter Fratribus.

Quod etiam per Pium Quintum, conceſſum fuit Fratribus Ordinis D. Hieronymi, in priuilegio ſuperius allegato, in illis verbis, *& etiam in die obitus alicuius Religioſi vel Religioſæ dicti Ordinis, pro miſſa & officio pro ipſo defunctis dicenda, publice dici, celebrari, & cantari, omnesque Chriſtifideles illuc occurrentes, illis intereſſe, & aſſiſtere libere, & licite poſſint, & valeant.* Sed multo ante Pontifices prædictos, hoc idem conceſſerat, nobis Fratribus Minoribus Iulius Secundus expreſſe, *quod tempore interdicti ordinaria auctoritate appoſiti, poſſent ſepelire in Eccleſiis ſuis libere, & licite corpora Fratrum eiuſdem Ordinis decedentium. Et hoc etiam cum ceremonijs ſolitis in ordine, ac pulſatis campanis, miſſas, & alia diuina officia, in ſimilibus celebrari conſueta, in omnibus, & per omnia, ac ſi interdictum huiuſmodi appoſitum non eſſet.* habetur prædicta conceſſio ſiue priuilegium, in Monumentis Ordinis, & refertur in Compendio verbo interd. 1. §. 13.

Monu. ord. 2. imp. fol. 212. con. §16. & in ſupp. f. 72 col. 219. & refer. in comp. verb. interd. 1. §. 13

Vndecima Concluſio.

Interdicti ipſe poſſunt fieri proceſſiones i claſtro, dicendo Litanias, & Hymnos, ſeu alia deuota carmina, dum tamen aliquod officiū diuinū non dicamus.

Etiam habemus priuilegium, nos Minores Fratres, & quicumque alij noſtris perfruuntur priuilegijs, vt tempore interdicti ordinarij, facere poſſimus, proceſſiones per claſtra, dicendo Litanias, & Hymnos, aut alia deuota carmina, dum tamen aliquod diuinum officium non dicamus. Habetur hæc conceſſio in Supplemento, & refertur in Compendio verbo interdict. 1. §. 21. quod priuilegium eſt Leonis X. Aduertit tamen Pater Corduba, hoc eſſe intelligendum, de interdicto ordinario, non vero Apoſtolico, prout ibidem dicitur. Qui dictus Leo ſimiliter, *conceſſit, quod prafati Fratres Minores, tempore ſuprædictis interdicti Ordinary, poſſint benedicere menſam, & poſt prandium, & cænam Deo gratias agere, ac ſi nullum eſſet interdictum*, habetur vbi ſupra paulo ante, num. 20. Idē ſummus Pontifex ſimiliter conceſſit præfatis Fratribus Minoribus, *quod tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis, poſſint duo vel plures Fratres, extra Eccleſiam in domibus ſuis, officium diuinum dicere, non obſtante cap. quod in te, de pœnitent. & remiſſion. & alijs quibuſcunque, & quod quando extra chorum, dicunt prædicti Fratres horas canonicas, ſi eius tranſeuntis perſona interdicta, aliquid audiuerint, non propterea incurrant aliquam cenſuram.* Habetur hæc conceſſio in Supplemento, & refertur in Compendio verbo interdict. 1. §. 18. Hæc omnia ſunt valde notanda, atque memoriæ commendanda, dicunturq. indifferenter, & abſque delectu, & diſcrimine pro Monialibus, & pro Fratribus noſtri ſacri Ordinis; ſiquidem & Moniales fruuntur omnibus noſtris priuilegijs, per ſpecialem conceſſionem ſibi factam per Sixtum Quartum, de qua inferius latius dicemus, quæ habetur in Monumentis Ordinis, & refertur in Compendio, verbo communicatio priuileg. §. 1.

Pro benedictione menſæ, & gratiarum actione.

Supplē. f. 62. con. 199 & refertur in cōp. verbo interd. 1. §. 21.

Nota valde.

Supplē. f. 59. con. 166. & refertur in cōp. verbo interd. 1. §. 18.

Monu. ord. 1. imp. f. 61. & 2 f. 144 cō. 354 & ref. in cōp. verb. cōicatio priuil. §. 1.

Duodecima Concluſio.

Sindici noſtri ſacri Ordinis Minorum, & ipſorum vxores, ac filij, admitti poſſunt ad diuina tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis. Hæc concluſio probatur ex ſpeciali priuilegio, ad idipſum conceſſo per Clementem Septimum, quod refertur in Compendio, verbo *Procuratores Fratrum. §. 12.* vbi ſequentia verba habentur, *Clemens Septimus conceſſit, vni Sindico & Procuratori, cum illius vxore & liberis, præſenti & futuro, ſingula domus, & Monaſterij Fratrum Minorum Regularis Obſeruantiæ, ac Monialium ſanctæ Clarę, Conceptionis, & Annunciationis Ordinum & Sororum Tertij Ordinis ſancti Francisci,*

Sindici noſtri ſacri Ordinis, & ipſorum vxores, & filij, poſſunt admitti ad diuina officia inter dicti tēpore.

Pro Sindicis Monialium.

pro tempore fuerunt, quod perpetuis futuris temporibus ipsi, & eorum quilibet omnibus, & singulis indulgentijs, & peccatorum remissionibus, fauoribus, & gratijs, quibus Fratres Ordinis de Obseruantia prædictorum vtuntur, potiuntur, & gaudent, seu vti, potiri, & gaudere poterunt, quomodolibet in futurum, vti, potiri, & gaudere possint, & valeant, quod priuilegium Sixtus Quartus in Bulla aurea, etiam ad Sindicos Monialium extendit. Ex quo indulto atque priuilegio colligitur, quod non solum tempore interdicti, possunt Procuratores & Sindici supradicti, vxor & filij, in Ecclesijs prædictorum Fratrum Minorum, admitti ad diuina, & Ecclesiastica recipere sacramenta, verum etiam, & tempore cessationis à diuinis, siquidem potiuntur priuilegijs dictorum Fratrum, qui, vt ex superioribus constat, ad omnia ista priuilegium habent.

Monu. ord. 1. imp. f. 66. & 2 f. 142. cō. 362

Quod quidem priuilegium, etiam extenditur ad Medicos ordinarios, Fratrum Ordinis Minorum, & Sororum prædictarum, per aliud priuilegium Alexandri Sexti, *Quo concessit, vt Medici ordinary Fratrum Minorum atque Sororum, habeant eadem priuilegia, & gratias, quibus gaudent Sindici & Procuratores locorum.* Habetur in Monumentis Ordinis, & refertur in Compendio verbo indulgentia quoad seculares 4. §. 8. Sed aduertendum est, quod dicta concessio, solummodo sit Medicis ordinarijs, vt ex eadem patet, sed Medicorum nomine, intelligendi etiam veniunt Chirurgi, licet ipsi non etiam sint DD. cum & Medici non à dignitate Doctoratus, sed à medendo nuncupentur, atque dicantur, prout allegando Bartolum, tradit Syluester verbo Medicus, nu. 2.

Pro medicis ordinarijs nostrorum Cōuentuū, seq. Monialiū.

Monu. ord. 2. imp. f. 70 cōc. 177. & in sup. f. 99. con. 376 & refertur in comp. verb. indulgen quoad secul. 4. §. 8.

Sed aduertendum est, quod non extenditur supradicta concessio, ad barbitonsores, seu sanguinis minutores, qui vulgo dicuntur, *barberos, o sangradores*, pro eis enim in priuilegijs, nullam inuenio concessionem factam, nisi etiam ipsi comprehendantur Familiarium, aut Seruitorum nomine, de quibus statim dicemus. Aduertendum etiam modo est, quod supradicti omnes Sindici siue Medici, humari seu sepeliri possunt, in nostris Monasterijs, interdicti & cessationis tempore, ad modum quo Fratres, siquidem vt præmissum est, potiuntur omnibus nostris priuilegijs.

Tertiadecima Conclusio.

Omnes nostri Ordinis Donati & Conuersi, supradicto interdicti, & cessationis tempore, possunt admitti ad officia diuina, & ad recipienda Ecclesiastica sacramenta, sepeliriq. in loco sacro, secreto tamen modo, & ianuis clausis, & non pulsatis campanis. Hæc conclusio constat ex concessione quadam, Eugenij Quarti, facta Monachis sancti Benedicti, quæ refertur in Compendio priuilegiorum, *verbo interd 3. §. 11.* vbi sequentia verba habentur, *Eugenius Quartus concessit Monachis sancti Benedicti Congregationis Hispaniæ, quod tempore interdicti generalis vel specialis, à Iure, vel ab homine quomodocumque lati, libere & licite in suis Monasterijs, siue Ecclesijs, aut capellis earundem, possint recipere ad audiendam Missam, & alia diuina officia, omnes & singulos donatos, oblatos, commissos aut quoscumque Familiares, Officiales, & Seruos eorum, quorumlibet Monasteriorum huiusmodi ac eis Eucharistiam, & alia Ecclesiastica sacramenta ministrare, eorumq. corpora tumulare, siue tumulari facere, dum tamen nullius eorum dederit causam interdicto, secreto tamen modo, ianuis clausis, & non pulsatis campanis.* Ex qua concessione & priuilegio constat, quod non solum prodest pro prædictis Conuersis, Donatis, & oblatis, verum etiam extenditur ad alios, quoscumque commissos, Familia-

Omnes nostri Ordinis donati & Cōuersi, interdicti, & cessationis tēpore possunt admitti ad diuina officia, & ad recipiendum Ecclesiastica Sacramēta, sepeliriq. in loco sacro, secreto tamen & non pulsatis campanis.

Dicta concessio extenditur, ad Familiares, Officiales ac Seruitores.

res, Officiales, & Seruitores Monasteriorum quorumlibet, & vt dicit Pater Corduba in sua tabella, quantum ad hoc quod est posse audire Missam, aliaq. diuina officia, in nostris domibus, & Monasterijs, extenditur etiam ad Officiales, & Operarios, diebus quibus laborant in eisdem, quamuis id fiat soluto pretio, neque ipsi sint operarij ordinarij. Item & ad famulos mercenarios, residentes in grangijs, atque cellarijs, quarumcumq. Religionum, priuilegium habentium communicationis, de quo in dicto Cõpendio, *verbo interd.* 3. plura habẽtur priuilegia, sed præsertim est ad id priuilegium *Leon. X. quo concessit nobis Fratribus Minoribus de Obseruantia, quod tempore interdicti, non teneantur cessare laborantes in suis domibus, diebus quibus laborauerint, etiamsi non sint Familiares & Seruitores & continui commensales Fratrum, ac eis soluatur salarium*. Habetur in Supplemento, & refertur in dicto Compendio, vbi supra, §. 10. Similiter & Innocentius Sextus, *concessit Fratribus Carthusiensibus, vt tempore generalis interdicti, liceat eis recipere ad diuina conuersos dicti Ordinis & Familiares suos, & alios seculares intra septa Prioratuum, & domorum suarum habitantium. Vrbanus etiam Quintus, concessit prafatis Carthusiensibus, vt etiam personas dicti Ordinis, cum Seruitoribus suis, alibunde venientes, & mercenarios ingrangijs, & cellarijs suis residentes, possint tempore interdicti recipere ad diuina, dummodo huiusmodi interdicto causam non dederint, neque eis contingat specialiter interdici.* Supradictæ duæ concessiones, referuntur in Compendio loco supracitato. verbo *interd.* 3. §. 12. & 13. Sed redeundo ad id vnde digressi sumus, de familiaribus & famulis Fratrum Seruitio deputatis, nos Minores Fratres, habemus speciale priuilegium, *Alex. IV. quo concessit, quod si quando in personas vel terras, vbi resident Fratres Minores, excommunicationis seu interdicti sententia contigerit promulgari, pueri Fratrum seruitijs deputati, negotiorumq. suorum gestores, seu Procuratores & Operarij, qui in locis Fratrum, huiusmodi operibus eorum, personaliter constituti fuerint, praedictis sententijs excommunicationis, vel interdicti, omnino nullatenus habeantur, ibiq. possint audire diuina, iuxta formam, quæ à sede Apostolica concessa est eo casu, scilicet, tempore interdicti, nisi predicta persona causam dederint, vel excommunicari, seu interdici contingat.* Habetur in Monumentis, & refertur in Compendio verbo *interd.* 3. §. 1. & *in sequenti.* §. 2. Refertur alia concessio, *Clement. IV. facta etiam nobis Fratribus Minoribus, quod ijs, qui in eorum morantur obsequijs tempore interdicti, libere possint ministrare cunctis Ecclesiasticis Sacramenta, & ipsos cum decesserint in suis Cœmeterijs sepelire*. Habetur in Monument. qui idem Clemens consimilem etiam fecit concessionem nobis Fratribus Minoribus, Fratribus etiam Prædicatoribus, & Carmelitis, diuersis in locis relatis, à priuilegiorum Collectore, vbi supra, verbo *interd.* 3. §. 3. quæ breuitatis gratia prætermittuntur, & quia continent omnino idem. Sed pro sepultura supradictorum Donatorum, Conuersorum, Familiarium, ac Seruitorum, facit quammaxime, priuilegium Leonis X. concessum Monachis sancti Benedicti, de quo mentionem fecimus supra, & refertur in Compendio, verbo *interd.* 2. §. 10. & aliud eiusdem Leonis, concessum Monachis etiam eiusdem Ordinis sancti Benedicti, Congregationis Hispaniæ; quod etiam refertur in Compendo, verbo *interdict.* primo, §. 25.

Nota. Pro audienda missa, diuinisq. officijs.

Supple. f. 59. conc. 167. & refer. in comp. verb. vbi sup. §. 10.

Monu. ord. 1. imp. f. 31. & f. 114. con. 251 & ref. in cõp. verb. interd. 3. §. 1.

Nota. Pro administratione Sacramẽtorum.

Monu. ord. 1. imp. f. 56. & 2 f. 140. con. 315 & ref. in cõp. vbi sup. §. 2.

Nota. Pro sepultura.

Quartadecima Conclusio.

Pro eligendis aliquibus per-

Nicolaus Quintus, concessit Priori Monasterij sancti Benedicti Vallisoletani, vt possit eligere sex personas inter viros & mulieres succedentes, quæ

quæ tempore interdicti generalis, siue specialis, aut quo cessatur à diuinis, in dicto Monasterio, quando missæ & alia diuina officia celebrantur, missas & alia diuina officia possint audire, & illis interesse, ac in ipso Monast. dicto tempore Ecclesiastica Sacramenta recipere. Etsi aliqua ipsarum sex personarum, mori contigerit, sepeliri valeat in Ecclesiastica sepultura, sine solemnitate tamen, dummodo dictus Prior, vel aliqua ipsarum sex personarum, dicto interdicto, aut cessationi à diuinis cautam non dederint, & ipsum interdictum, non sit positum vel confirmatum auctoritate Apostolica. *Refertur hæc concessio sine priuilegium in Compend. verbo interd. 1. §. 23. & in sequenti. §. 24. refertur etiam quod Nicolaus Francus Apostolica sedis nuncius, & orator, cum potestate legati de latere, à prædicta sede deputatus in Regnis, Castella, Legionis, & Aragonia, concessit Monachis sancti Benedicti obseruantiæ Hispaniæ, quod tempore interdicti Ordinarij, possint recipere ad Missas, & ad alias horas audiendas in suis Monasterijs, quindecim personas in qualibet die, de his, qui non dederunt causam interdicto.* Circa supra dictum priuilegium Nicolai V. aduertere libet, quod vt habetur in Compendio priuilegiorum, Ordinis Cisterciensis, *verbo interdictum. §. 13. quidam Ioannes Episcopus Prænestinus eiusdem Nicolai V. maior Pœnitentiarius concessit Congregationi sancti Benedicti Hispaniæ, vt tempore interdicti, & cessationis à diuinis, possint eligere successiue sex personas, viros, aut mulieres, & ad diuina illas admittere, eisque sacramenta conferre, & si à vita excesserint, illarum cadauera sepelire.* Quam eamdem concessionem, vt refert Enriquez lib. 13. de excommunicatione, & interdicto, c. 48. §. 3. ipsemet Ioannes Episcopus Prænestinus, concessit Priori de Monserrate, dū foras exit ad loca sic interdicta, vt eligat sex personas, &c. Cuius quidem concessionis, vt dicitur, ea ratio fuit, quia tunc temporis in Catalonnia prope Monserratum, adeo erat frequens interdictum, atque cessatio, vt vix auderet Prior, & Procurator de Monasterio exire. Circa quas concessiones est notandum, quod ipsarum virtute, possunt Priores Conuentuales, Ordinum Mendicantium, & alij qui eorum priuilegijs perfruuntur, tēpore interdicti prędicti, seu cessationis à diuinis, eligere supradictas sex personas, viros, aut mulieres successiue, quæ possint missas, diuinaq. officia audire, recipereq. Ecclesiastica sacramenta, etsi aliqua ipsarum interim mori contingerit, in Ecclesiastica sepultura sepeliri, dummodo eiusmodi interdictum, non sit positum, vel confirmatum auctoritate Apostolica, nec ipsi eidem interdicto, aut cessationi causam dederint. Sine solemnitate tamen, vt habetur in præfata concessione Nicolai V. quamuis in alia facta à prædicto Episcopo Prænestino, de hoc nulla mentio fiat, sed absolute dicatur, quod si vita excesserint, illorum cadauera possint sepeliri. Et circa verbum illud, *successiue*, aduertere licet, quod Pater Frater Emmanuel Rodriguez, in additionibus ad Bullam Cruciatæ. §. 5. nu. 46. & 2. Tom. suarum quæstionum Regularium, quæst. 112. art. 6. sic illud putat intelligi, vt non simul supradictæ sex personæ possint admitti ad superius dicta, sed vna post aliam, ita quod duæ simul personæ, non possunt diuinis officijs assistere, quod quidem meo quidem iudicio, longissime alienum est, à mente & intentione prædicti sumni Pontificis, nam per illud quod Nicolaus V. supradictus, dicit ibidem *successiue*, hoc tantummodo ipse intelligo, quod supradictæ sex personæ eligantur, etsi ipsarum aliqua ex hac vita decesserit, ipsius loco aliqua substituatur, ita quod semper habere possint sex supradictas personas exemptas, quæ prædicto priuilegio perfruanntur. Et aduerto quod eodem etiam perfruuntur omnes Moniales, præsertim nostræ sacræ Religionis, & aliæ quæcumque priuilegium habentes communicationis,

sonis, qui interdicti, & cessationis tpe. possint diuinis interesse, & Ecclesiastica recipere sacramenta, sepelireque in loco sacro.

Nota aliā concessionem, pro eodem ampliſſimam.

Nota hoc valde.

nam etiam in ipsarum Conuentibus, Abbatissæ siue Prioriſſæ, eligere possunt supradictas sex personas, quæ tempore interdicti, & cessationis à diuinis, perfruantur eiusmodi priuilegio, eo modo quo, & Priores Conuentuales seu Superiores Ordinum Mendicantium, easdem possunt eligere, nam communicatio priuilegiorum, inter Fratres & Moniales, vt dicitur, hoc idem omnino operatur, vt id quod conceditur Fratrum Superioribus, concedi perinde etiam videatur, Abbatissis & Prioriſſis Monialium, in quantum ipsarum sexus seu status non contradicit, & certum est, quod eiusmodi electio personarum, nec sexui, nec statui Monialium contradicit.

Quintadecima Conclusio.

Confratres siue Germani nostri sacri Ordinis, tempore interdicti prædicti, & cessationis à diuinis, sepeliri possunt in nostris Ecclesiis, siue Cœmeterijs. Hæc conclusio probatur, nam ad id speciale habent priuilegium, Fratres Ordinis Prædicatorum, concessum à Ioanne 23. quo & perfruimur nos Minores Fratres, & quicumque alij priuilegium habent communicationis, quod priuilegium habetur in Supplemento, & refertur in Compendio, *verbo interdictum. 3. §. 5.* vbi dicitur, *quod Ioannes 23. concessit Fratribus Ordinis Prædicatorum, quod Confratres & Germani dicti Ordinis, possint sepeliri tempore interdicti, in Ecclesia vel Cœmeterio eiusdem Fratrum, nisi fuerint excommunicati publice vel nominatim, ibique diuina celebrare, seu audire.* Circa quam concessionem, aduertit Collector priuilegiorum ibidem, quod per ipsam solummodo debent admitti illi Confratres, qui licet remaneant in seculo, & non mutent habitum secularem, sunt tamen vel fiunt oblati Ordinis prædicti, ac faciunt donationem inter viuos, omnium bonorum suorum dicto Ordini, reseruando sibi solum vsumfructum, quamdiu vixerint, & non de alijs Confratribus communiter vsitatis in Hispanarum partibus. Et dicit post longam ventilationem & discussionem inter DD. vtriusque iuris Vniuersitatis Salmantinæ, id fuisse determinatum & declaratum, & quod fundatur huiusmodi determinatio & declaratio, *in cap. vt priuilegia, de priuilegijs*, vbi ad literam dicitur, solummodo tales Confratres prænominatos, debere gaudere Ecclesiastica sepultura, nō vero alios. Sed quamuis hoc ita sit, per alia priuilegia Leonis X. concessa Fratribus Benedictinis, de quibus supra mentionem fecimus, & referuntur in Compen. *verbo interdictum. 1. §. 25. & 2. §. 10.* in illis verbis, *seu eos in Ecclesijs vel Cœmeterijs Monasteriorum, prioratuum, & aliorum locorum dicti Ordinis, & Congregationis, humana cadauera, Ecclesiastica tradere sepultura contigerit tempore interdicti, & cessationis à diuinis*, supradicti Confratres & Germani Religionum, sepeliri possunt in nostris Ecclesijs siue Cœmeterijs, & quidem solemniter, vt placet Patri Fratri Antonio de Corduba, in ea tabella, quam edidit, circa obseruantiam interdicti, §. 16. vbi inquit sic fuisse declaratum in Salmanticensi Academia, per supradictos Iurisperitos; quinvero, & vsu practicatum, quod omnes, qui in mortis articulo in nostris Monasterijs elegerint sepulturam, postquam tempore interdicti, & cessationis à diuinis sepeliri possunt ibidem, possunt etiam sepeliri solemniter, quidquid dicat Collector, in Compendio, verbo, *interdictum, 1. §. 7.* asserendo, quod hoc solummodo, Fratribus donatis siue Conuersis est concessum, vt scilicet cum solemnitate sepeliantur prædicto interdicti, & cessationis tempore. Sed nihilominus contrarium, inquit, est verius, & quod communiter tenetur, nam in prædictis priuilegijs Leonis X. cōcessis Fratribus Benedictinis absolute, & sine vlla distinctione concessit, vt cum solemnitate in eorūdē Monasterijs

Confratres siue Germani nostri sacri Ordinis, interdicti tpe & cessationis a diuinis, sepeliri possunt in nostris Ecclesijs siue Cœmeterijs.

Supplem f. 95. conc. 306. & refertur in Cō pend. verbo interdict. 3. §. 5.

Nota hoc valde.

nasterijs sepeliri possint quicumque, seu quod quotiescumque humana cadauera, Ecclesiasticæ sepulturæ tradi contigerit, tempore interdicti, & cessationis à diuinis, apertis ianuis, pulsatis campanis, exclusis nominatim interdictis & excommunicatis, missas, & alia diuina officia solemniter, & in cantu possint celebrare, quibus quidem priuilegijs, fruuntur omnes Ordines, qui priuilegium habent communicationis. Et præterea idipsum facere possunt, per communicationem alterius priuilegij, & specialis concessionis, Iulij II. factæ Fratribus Ordinis Minorum, quæ habetur in Suplement. & refertur in Compend. *verbo familiares, seu famuli Fratrum. § 7. qua concessit, quod famuli domorum dicti Ordinis, necnon cæteri eiusdem Ordinis habitum portantes, & in articulo mortis in dictis domibus sepulturam eligentes, omnibus, & singulis priuilegijs Ordinis Minorum huiusmodi, quemodolibet concessis, gaudere libere, & licite valeant.* Quo quidé priuilegio, sicuti prædicti Ordinis Fratres, & quicumque alij, supradicti, interdicti & cessationis tempore, sepeliri possunt cum solemnitate, ita & quicumque eodem perfruuntur, quales sunt supradicti Germani, & qui in articulo mortis sepulturam eligunt, in domibus prædictorum Fratrum, & qui ipsorum communicant priuilegijs. Ad hoc etiam facit, alia concessio seu priuilegium, Leon. X. & Adrian. VI. factum Ordini sanctissimæ Trinitatis, Redemptionis captiuorum, cuius fit mentio, in Compendio, *verbo communicatio priuilegiorum. §. 39.* vbi hoc ipsum inter alia, *concesserit pro illis, qui deuotionis feruore ducti, in habitu dicti Ordinis, sanctissimæ Trinitatis redemptionis captiuorum decesserint, aut eorum corpora, seu cadauera, dum ab hoc seculo migrauerint, in Ecclesijs eorundem Monasteriorum sepelirj ordinauerint.*

Supplem. f. 8. col. 22. & refertur in Cõp. verb. familia. siue famuli Fratrum. §. 7.

In fine huius Conclusionis, generaliter aduertere libuit, pro prædicta, mortuorum sepultura, ex Patre Corduba in tabella interdicti, quam edidit. §. 16. & 17. quod in omnibus festis, quibus in nostris domibus iure communi, seu ex aliquo priuilegio, interdictum siue cessatio à diuinis suspenditur, etiam & mortui sepeliri ibidem possunt solemniter, fieriq. omnia, quę ad funeris solemnitatē pertinent, ac si nullum ibidem fuisset interdictum, nominatim excommunicatis exclusis, quæ doctrina, etiam placet Nauarro, vt videre licet in suo Manual. cap. 27. num. 186. vbi & hoc idem dicit, esse consonum iuri, ac consuetudini.

Decimasexta Conclusio

Quæ superius sunt dicta, de cessatione à diuinis, intelligenda sunt de quacumque cessatione, etiam rigorosa & stricta. Hæc Conclusio est expressa supradicti Patris Corduba, in prædicta tabella quam fecit, circa obseruanda à Fratribus & Religiosis, tempore interdicti, & cessationis, §. 21. vbi aduertit duplicem in iure reperiri cessationē à diuinis; alteram communiter sumptam, & quæ secundum nouum Ius, positum, *in d. cap. alma Mater de sent. excommun.* æquipollet interdicto, neque amplius seu strictius obseruatur, quam ipsum interdictum; alteram vero strictam & rigorosam, quæ secundum Ius antiquum, vocabatur *interdictum strictissimum*, quo nec sacra fiebant, aut diuina officia celebrabantur, nec sacramenta publicè aut secretè ministrabantur, præter sacramētū baptismi pro paruulis, & pœnitentiæ pro adultis, vt habetur, *in cap. non est vobis de spons.* quo quidem cessationis genere Ecclesia, nunc quandoq. vtitur, soletq. dubitari, an eo tempore valeant priuilegia supradicta? Cui difficultati resolutiue respondet prædictus Pater Corduba, quod priuilegia Religiosis concessa, extendi ntur etiam pro tempore supradictæ cessationis rigorosæ, nam in fauorem Religionis etiā

Quæ superius sunt dicta de cessatione à diuinis, intelligēda sunt etiam de cessatione stricte, & rigorose sumpta.

Quod cessatio à diuinis dupliciter fieri consueuit.

modi priuilegia latè sunt interpretanda; at vero illa priuilegia specialia, & particularia, quæ interdum aliquibus conceduntur, vt tempore interdicti & cessationis à diuinis, in suis domibus seu in Ecclesijs, in altari portatili celebrare possint, aut celebrare facere, & missas, diuinaq. officia audire, non extenduntur ad cessationem prædictam rigorosam, sed solummodo ad cõiter sumptã, nam tamquam odiosa, potius debent testringi, quam ampliari, vnde aduertit quod prædicto rigorosæ cessationis tempore, Religiosi extra domos suas, non possunt facere sacra, quamuis seculares dicant, quod ad id priuilegium habent, nisi in huiusmodi priuilegijs, hoc expresse habeatur, & concedatur, vt idipsum possint facere tempore cuiuscumque interdicti, & cessationis, etiam stricte seu strictissime. Quod est multum notandum, atque memoriæ commendandum. Quæ supradicta omnia ad interdictum, siue cessationem, à diuinis spectantia intelligenda sunt, fieri posse ex priuilegijs superius allatis, & Religiosis concessis, nisi alicubi reperiantur reuocata, aut nisi vsus in contrarium obstet. Et hęc de isto Articulo, & de tota hac Quæstione dicta sufficiant.

Nota hoc valde.

Differẽtia, quæ versatur inter priuilegia Regularium ac secularium pro tempore cessationis adiuinis.

QVAESTIO XXXIX.

De Consecratione Ecclesiarum, & reconciliatione ipsarum, post earumdem violationem, in octo Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Qualiter Ecclesiæ consecrentur, & à quo habeant consecrari?

PRo huius Articuli ac dicendorum intelligentia, priusquam ad eiusdem resolutionem accedamus, præmittere libuit breuiter ex Sylueistro, *verbo Consecratio secunda*, quod locorum sacrorum consecratio, est triplex. Prima, Cœmeterij, de qua tractat idem Sylvest. *verbo Cœmeterium*. Secunda, altaris, de qua agit, *verbo altare*, & tandem Tertia Ecclesiæ, quæ est omnino alia ab omnibus supradictis, de qua vbi supra, atq; fieri vna potest sine alia, vt constat expresse, *ex cap. 1. de consecrat. Eccle. vel altaris*. Quid sit Cœmeterium, & vnde hoc nomen deriuetur, tradit prædictus Sylvester, verbo supradicto Cœmeterium, ex Gemiliano, *ex cap. vnico de consecrat. Eccle. vel altaris lib. 6.* & inquit, quod Græcè Cœmeterium, idem est, quod cinis, pro eo quod est dulcis statio animarum, seu potius corporum, seu quia ibidem cinis mortuorum detineatur. Vel dicitur, atq; deriuatur, à *cis*, quod est *ante*, quia communiter Cœmeteria antę Ecclesias fieri solent, in hoc immorari parum refert. Sed de altaribus dicit, *verbo altare*, quod ea sunt in duplici differentia, quædam enim sunt firma atque stabilia, alia vero viatica & portatilia, quæ alio nomine, Aræ nuncupantur, vt constat, *ex cap. quoniam, de priuilegijs, lib. 6.* & vtcumque illud sit, inquit, quod altare, non esse debet ligneum, aut terreum, sed lapideum, vt constat, *ex cap. altaria, et primero, de consecrat. dist. 1.* pro quo etiam allegat D. Thom. in 4. sententiarum, d. 13. & 3. par. quæst. 83. art. 3. vbi hac de re & de altarium consecratione latissime agit. Quid sit Ecclesia, adeo clare patet, vt explicatione non indigeat, atque ità ijs præmissis, vt propositæ difficultati satisfiat, sequentes statuo Conclusiones

Locorum sacrorum consecratio, est triplex.

Quid sit Cœmeterium.

Quid & quotuplex sit, altare.

Prima

Prima Conclusio.

Cœmeterium, generaliter loquendo, eodem modo benedicitur, violatur, & reconciliatur, quo & Ecclesia, atque ab eodem. Hæc conclusio est expressa supradicti Sylvestri, *verbo, cœmeterium*, vbi allegat pro ea Hostiensem, & Bartolum, & plures DD. antiquos, addens quod si cœmeterium est Ecclesiæ contiguum, ea polluta polluitur, non autem è conuerso, vt constat *ex cap. vnico, de consecrat. Eccl. vel altaris, lib. 6.* vbi pro ratione adducitur, ne minus dignum, maius, atque accessorium principale ad se trahere videatur. De forma benedicendi, seu consecrandi cœmeteria, & quomodo aut qualiter, eorum consecratio fieri debeat, habetur late in Pontificali, neque est mei propositi, aut per tempus licet id referre. Sed de consecratione altarium, sit secunda Conclusio.

Cœmeterium generaliter loquendo, eodem modo benedicitur, violatur, & reconciliatur, quo & Ecclesia atq. ab eodem.

Secunda Conclusio.

Altaria, siue illa sint firma & stabilia, siue vero portatilia, aut viatica, quæ alio nomine (vt diximus) dicuntur, aræ, solus Episcopus benedicere, atque consecrare potest. Hæc conclusio est expressa supradicti Sylvestri, *verbo, altare, num. 2.* quam & probat, *ex cap. nullus, el 2. de consecr. dist. 1.* facit & *cap. concedimus*. Quod autem is, qui solus est presbyter, id facere non possit, habetur expresse in *cap. ministrare. 2. q. 6.* Fit autem sermo de benedictione, seu consecratione altaris, nam quantum attinet ad ipsorum materialem structionem, siue erectionem, portatile quidem, quilibet lapicida potest efficere, cum nullo sibi sit idipsum iure prohibitum. Stabile vero licitum est etiam presbyteris erigere, vel instituere, in Ecclesia non consecrata, in consecrata autem, nonnisi de licentia Episcopi, argumento deducto, ex dicto *cap. nullus presbyter, de consecr. dist. 1. & ex cap quamuis. dist. 68.* Et eodem modo, inquit prædictus Sylvester, quod in Ecclesia consecrata, sine consensu Episcopi, non sunt altaria destruenda, argumento deducto ex *cap. Ecclesia, & cap. placuit, de consecr. dist. 1.* Secus est autem in non consecrata, argumento deducto ex eisdem locis, à contrario sensu, secundum glossam in prælegato *cap. quamuis*. Multa alia dicit prædictus Sylvester, circa prædictam materiam altarium, & qualiter ipsa fieri debeant, & an in ipsorum consecratione, necessario reliquiæ debeant apponi, quæ omnia breuitatis gratia facio missa, nec libet quidpiam dicere circa formam consecrationis eorumdem, cum hæc potius ad Episcopos, quam ad Prælatos Regulares pertineant, ad vnguemq. reperiantur in Pontificali. Sed de consecratione Ecclesiarum, sit tertia Conclusio.

Altaria, siue aras, solus Episcopus potest benedicere, & consecrare.

Tertia Conclusio.

Ecclesiæ consecrari non possunt, nisi ab Episcopis. Hæc conclusio est supradicti Sylvestri, *verbo, consecratio. 2. num. 2. q. 1.* quam & probat *ex cap. nemo, de consecr. dist. 1.* Et addit, Ecclesiarum consecrationem, non solum fieri debere ab Episcopo, verumetiam à proprio Episcopo, & non ab alieno, nisi de licentia proprij, quia extra propriam diœcesim, Episcopus Ecclesiam consecrare non potest, vt constat *ex cap. tua fraternitas, de consecr. Eccles. vel altaris*, ibi, *in tua diœcesi*, neque hoc Episcopus potest alteri delegare, nisi Episcopo, sicut nec reconciliationem, per *cap. aqua, eodem tit.* vbi hoc expresse cauetur, & prohibetur id cõmitti simplicibus Sacerdotibus, non obstante consuetudine Prouinciæ Bracharensis, quam dicit Gregorius IX. ibidem, potius esse dicendam corruptelam, quam consuetudinem, quia,

Ecclesiæ etiam consecrari non possunt, nisi ab Episcopis.

Episcopi non possunt cõmittere, consecrationem Ecclesiarum aliis q̃ Episcopis.

quia, inquit, licet Episcopus committere valeat quæ suæ iurisdictionis sunt, quæ tamen sunt ordinis Episcopalis, non potest inferioris gradus Clericis demandare. Sed secundum Innocent. inquit supradictus Sylvester, & de licentia Papæ, etiam simplices Sacerdotes, Ecclesiam possunt reconciliare, aqua prius per Episcopum benedicta: sed de hoc alias, cum agemus de dictarum Ecclesiarum reconciliatione. Aduertendum tamen est, quod quia, vt prædictum est, Ecclesiarum consecrationes, per proprium Episcopum fieri debent, non vero per alienum, nisi de licentia proprij, si tamen ipse à Fratribus requisitus, ipsorum Ecclesiam noluerit consecrare, priuilegium habetur, vt quilibet alius Episcopus, idipsum facere possit. Hac de re est specialis concessio, Honorij IV. quæ habetur in Monum. Ord. & refertur in Compendio, *verbo, altare. § 2. qua concessit, vt si Diœcesani requisiti à Fratribus Minoribus cum debita humilitate, noluerint in Ecclesiis eorum primarium lapidem ponere, ac Ecclesias, vel Oratoria, & altaria sua consecrare, vel id facere vltra quatuor menses distulerint, possint predicti Fratres per quoscumque voluerint Episcopos, gratiam & communionem Apostolicæ Sedis habentes, præmissa recipere.* Quod ipsum, Ioan. XXI. concessit Fratribus Carmelitanis, quinvero & aliquantulum latius, dicens, *quod si locorum Ordinarij, à predictis Fratribus humiliter requisiti, noluerint, seu recusauerint indebite, cœmeteria eorum benedicere, seu etiam consecrare, possint huiusmodi cœmeteria per aliquem Antistitem, gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentem, quoties opus fuerit, facere benedici, ac etiam consecrari.* Habetur in eisdem Monumentis, & refertur in Compendio, *verbo, benedicere Ecclesiastica. §. 3.* Quæ quidem priuilegia, non esse credo reuocata, per *Conc. Trident. sess. 6. cap. 5.* quando dicitur, quod nullus Episcopus in alterius Diœcesi Pontificalia possit exercere, sine ipsius expressa licentia, cuiusuis Priuilegij prætextu, &c. nam quantum ad hoc, priuilegia prædicta, non censentur esse priuilegia, sed ius commune continere, dummodo licentia fuerit petita, *iuxta cap. 1. de supplenda negligentia Prælat. & cap. nihil est. § vltimo, de electio.* vt amplius infra dicemus. Sed quamuis Ecclesiarum consecratio (vt prædictum est) ad solos Episcopos pertineat, earum tamen benedictio, etiam solemnis, per Prælatos Regulares fieri potest, per specialem quamdam concessionē, Iulij II. *qui concessit Ordini Minimorum, quod Generales & Visitatores (quos ipsi appellant Vigiles) ac Prouinciales, & eorum vicem gerentes, possint omnes & singulas eiusdem Ordinis Ecclesias, Cœmeteria, Capitula, & Oratoria solemni benedictione benedicere.* Habetur in Supplemen. fol. 8. concessio. 29. & refertur in Compend. *verbo, vbi supra. §. 12.* quod idem Leo. X. *concessit nobis Fratribus Minoribus,* vt habetur in eodem Supplemen. & refertur in dicto Compend. vbi supra. §. 14. vbi dicitur, *quod predictus Leo. X. concessit Generalibus, & Prouincialibus, ac Custodibus, necnon & Guardianis Fratrum Minorum Obseruantiæ, pro tempore existentibus, vt omnia & singula eiusdem Ordinis, de Obseruantia, Ecclesias, Cœmiteria, Capitula, & Oratoria vbicumque existentia, tam recepta quam recipienda, ac paramenta, & ornamenta, & alia quæcumque ad diuinum cultum, & vsum Fratrum necessaria, in quibus Chrisma non interuenit, pro eorumdem Fratrum vsu tantum, solemni benedictione valeant benedicere, & voluit quod hæc idem possint aly Fratres eiusdem Ordinis, qui ad hoc in Capitulis generalibus fuerint deputati.* Aliam concessionem etiam, circa hoc fecit prædictus Leo. X. quæ congruentiori loco referenda seruatur, quando agemus de reconciliatione Ecclesiarum, ac benedictione aliarum rerum Ecclesiasticarum. Circa modum quo Ecclesiæ debeant consecrari, nihil in particulari libet in præsentiarum dicere, cum latissime habeatur in Epi-

Monu. Ord. 1. imp. fol. 17. & 2. fol. 101. cōc. 112. & refertur in Comp. verbo, altari. §. 2.

Nota hoc valde.

Monu. Ord. 1. imp. fol. 89. & 2. fol. 172. cōc. 402. & refertur in Comp. verb. benedicere Ecclesiastica. §. 3.

Ecclesiarū benedictio nō necessario ab Episcopo, sed etiā à Prælatis Regularibus fieri potest etiam solemniter.

Supple. fol. 8. conc. 29. & refertur in Cōp. verb vbi sup. §. 12. & supplem. fol. 16. conc. 53. & refertur in Cōp. vbi sup. §. 14.

in Episcoporum Pastoralibus, à quibus non est recedendum. Solummodo dico, quod hæc de re fit mentio *in cap. omnes basilicæ, de consecr. dist.* 1. vbi dicitur, quod eiusmodi consecratio, fieri non debet sine Missa, id quod & dicitur in *cap. de fabrica, eodem tit. in fin.* quamuis Syluester, *verbo, consecratio.* 2. *num.* 1. dicat hoc non esse de substantia consecrationis, nam si aliter fiat, factum tenet. Potest etiam prædicta consecratio fieri omni tempore, tam festiuo, quam non festiuo, vt constat, *ex cap. tua fraternitas, de consecrat. Ecclesiæ, vel altaris,* vbi, *tam diebus Dominicis, quam primatis.* Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS II.

Qualiter Cœmeterium polluatur siue violetur, & in quibus casibus reconciliatione indigeat?

Proposito Articulo ac difficultati, Respondetur per sequentem conclusionem.

Conclusio.

Cœmeterium quatuor modis polluitur, siue violatur.

CŒmeterium quatuor modis polluitur, siue violatur, primo, polluta Ecclesia; secundo per sanguinis effusionem; tertio per effusionem seminis; quarto, quando in eo sepelitur infidelis, vel excommunicatus. Hæc conclusio est expressa Syluestri, *verbo cœmeterium, num.* 2. *q.* 1. Et quidem quantum ad pollutionem Ecclesiæ, habetur expresse, in *cap. vnico, de consecratione Ecclesiæ, vel altaris, lib.* 6. vbi sequentia habentur verba. *Si Ecclesiam pollui, sanguinis, aut seminis effusione contingat, ipsius cœmeterium, si contiguum sit eidem, censetur etiam ipsa pollutum. Vnde antequam reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis sepeliri, secus est autem si remotum fuerit ab eadē.* Quod vero cœmiterium etiam polluatur, per effusionem sanguinis humani iniurioſe, patet expresse ex *cap. tuarum, de priuilegys. & ex cap. Ecclesiis, dist.* 68. *& cap. Ecclesiis, de consecrat dist.* 7. *& cap. propositis, de consecratione Ecclesiæ, vel altaris.* Quod autem idipsum fiat, per effusionem humani seminis, constat ex glossa in *cap.* 1. *de consecratione Ecclesiæ, vel altaris, verbo, seminis.* Sed quod etiam polluatur cœmeterium, quando aliquis excommunicatus, vel infidelis in eo sepelitur, constat ex *cap. consuluisti, eod. tit. de consecratione Ecclesiæ, vel altaris.* Circa quam conclusionem, nihil aliud occurrit dicendum, præterquam id quod tangit Syluester, loco supra citato, quæst. 2. num. 3. an scilicet quando duo cœmeteria sunt contigua, interueniente tamen pariete, vno violato, alterum etiam violetur? Cui difficultati ipse negatiue respondet, quia, inquit, in tali casu censentur esse duo cœmeteria, vnde vno violato, aut polluto, non perinde aliud est pollutum, etiam si porta esset in pariete, per quam ab vno, ad aliud fiat transitus. Cuius resolutio habetur expresse, in supradicto *cap. vnico, de consecratione Ecclesiæ, vel altaris.* Alias subtilitates ad hoc propositum ibidem dicit Syluester, quas ipse in præsentiarum breuitatis gratia omitto.

ARTI-

ARTICVLVS III.

Qualiter exsecrentur altaria, ita vt de nouo sint consecranda?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Altare fixum, atque stabile quatuor modis execratur, & violatur.

SI altare sit fixum & stabile, quatuor exsecratur, seu violatur modis; Primo, si mensa penitus vel enormiter frangatur, sic vt deformitas appareat, vel vt quidam dicunt, vltra medietatem, vel etiam si fracta fuerit in cornibus, in quibus fieri consueuit consecratio, quod arbitrio Episcopi est determinandum, secus est autem, si fractura esset nimium modica. Hæc omnia constant ex *glossa in cap. 1. de consecratione Ecclesiæ, vel altaris. & ex cap. ligneis, eod. tit.* Secundo violatur & exsecratur altare, si mota fuit iunctura, qua mensa stipiti adhæret, & hoc siue sepulchrum sit in latere altaris, siue etiam & multo magis, si sit sub ipsa mensa: nam in illa coniunctione, præcipue intelligitur esse consecratio altaris, secundum Panor. in *cap. proposuisti, de consecratione Ecclesiæ, vel altaris.* Tertio violatur, & exsecratur, si quid de lapidibus stipitis, tangens ipsam mensam moueatur, vt constat, ex *cap. ad hoc. & cap. quod in dubys, eod. tit.* secundum Raymundum, quod tamen glossa, & alij intelligunt, quando mensa fundata est super quatuor columnas, quarum vna mouetur, secus est autem de lapidibus parietis, vel de ipso pariete, cui compaginatum est altare in quibusdã Ecclesijs, quia propter motionem talium lapidum vel parietis, altare manens immotum non execratur, nec reconsecratur. Et idem dicendum est de lapidibus stipitis non tangentibus mensam, quinvero, & de tangentibus mensam, sed non principalibus, nisi tot moueantur. quod altare formam amittat. Quarto, violatur, siue exsecratur altare, si moueatur, frangatur, vel minuatur, signum sepulchri, *per cap. si motum, de consecr. dist. 1. & cap. quod in dubijs, de consecratione Ecclesiæ, vel altaris*, & hoc vbicumque sit sigillum, etiam in latere, secundum Archidiaconum. Supradicta omnia sunt Syluestri, *verbo. altare, q. 8.* vbi dicit prædictos quatuor modos, esse de mente Panormitani, *in cap. ad hoc, & in cap quod in dubijs, de consecratione Ecclesiæ, vel altari.* Quibus ipse addit quintum, qui virtute reliquos omnes comprehendit, scilicet quando tantum augetur, vel minuitur altare, quod formam amittat, nam forma est quæ dat esse rei, vt dicunt communiter Doctores, & habetur *in cap. ea, num. 10 q. 2. §. hoc ius, & tradit glossa in d. cap. 1. de consecratione Ecclesiæ, vel altaris.* Quod etiam insinuat prædictus Panorm. *in cap. ligneis, eodem tit.* vbi inquit, quod vbicumque contingit enormis fractura in altari, exsecratur, quia videtur perdere formam; non autem si fractura non sit enormis, aut notabilis.

Secunda Conclusio.

Si altare sit mobile, atque portatile, siue viaticum, tribus modis communiter violatur.

Si altare sit mobile, atque portatile, siue viaticum, communiter exsecratur tribus modis, primo per remotionem lapidis à ligno, quando sepulchrum est in ligno, secundum mentem Ioan. Andreæ, in *cap ligneis. de consecratione Ecclesiæ, vel altaris.* Secundo, quando mouetur sigillum sepulchri, existentis in lapide, siue lapis sit in ligno, siue non, secundum Innoc. & Panormit. & omnes DD. communiter. Tertio, si lapis ipse notabiliter frangatur, vt constat ex supradicto *cap. ligneis*, & hoc solo modo violari

lari potest, quando non habet reliquias. Supradicta omnia sunt Syluestri, loco supra citato, in fine, vbi concludendo dicit, quod altare numquam exsecratur, propter hoc quod in eo celebrauerint degradati, & huiusmodi, ita vt indigeat reconsecratione, vt cõstat ex *cap. à nobis, extra de Sacram. non iter.* & idem dicendum videtur de reconciliatione, scilicet quod ea non indiget, cum nullo sit id iure cautum, *argumen. cap. is qui, de sentent. excomm. lib. 6.* In calce huius difficultatis aduerto, quod prædictus Syluester loco supra citato, q. 9. & 10. mouet duas difficultates, de quibus sunt diuersæ opiniones, inter Iurisperitos DD. Prima est, vtrum exsecretur altare portatile, si lapis sit in ligno, & sepulchrum in lapide, & amoueatur lapis à sigillo, stante sigillo sepulchri? Altera vero est, vtrum execretur altare stabile, mota tabula de loco ad locum? sed quia per tempus non vacat, in præsentiarum prædictas discutere difficultates, consulto ab earum tractatione supersedeo, videri cum possint ibidem.

ARTICVLVS IV.

Qualiter Ecclesia exsecretur, ita vt possit, seu indigeat de nouo consecrari.

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Ecclesia cum combustitur cõsecratione indiget.

SI Ecclesia fuerit combusta, ita quod ipsius parietes combusti sint, vel notabiliter decrustati, in toto seu pro maiori parte, Ecclesia aliàs consecrata exsecratur, indigetq. noua consecratione. Hæc conclusio est expressa Syluestri, *verbo, consecration. 2. q. 4.* quam & probat, ex *cap. ecclesiis, cum glossa de consecr. dist. 1.* Et ratio est secundum Panormitanum, & omnes DD. communiter, *in cap. proposuisti, de consecratione Ecclesiæ, vel altaris*: nam Ecclesiæ consecratio, in exteriori parte consistit, vbi linitiones & cruces fiũt. Secus est autem, si combureretur tectum, quia tunc non est reconsecranda, vt constat, ex *cap. in ligneis, de consecr. Ecclesiæ, vel altaris*.

Secunda Conclusio.

Quando Ecclesia in totũ, vel maiori parte corruit, etiam consecrationẽ indiget.

Si Ecclesiæ parietes in toto, aut in maiori parte corruerint, ita, vt oporteat eos nouiter simul reficere, etiam exsecratur, quamuis id fiat ex lapidibus eisdem. Hæc etiam conclusio est Syluestri vbi supra, quam & probat, per *cap. de fabrica, de consecr. dist. 1.* Secus est autem (inquit) si corruerit solum tectum, per supradictũ *cap. in ligneis.* Sed si parietes successiue ruant, & successiue etiam reparentur, per singulas partes paruas, siue minores: an in tali casu indigeat noua consecratione, sunt variæ, atque diuersæ DD. opiniones, quas refert ibidem prædictus Syluester, sed ipse adhærere videtur huic sententiæ, vt non indigeat noua consecratione. Sed difficultas est, quænam sint signa certa, ad hoc vt appareat aliquam Ecclesiam esse consecratam, aut non consecratam, vt consecrari ipsa possit? Hanc etiam difficultatem tangit prædictus Syluester, loco supra citato, q. 3. Cui satisfacere volens (inquit) secundum Innocentium, atque Raymundum, quod Ecclesia præsumitur consecrata, quando apparet de hoc aliqua scriptura, in dotationis instrumento, vel libris Ecclesiæ, aut in aliqua columna,

Difficultas. Quænam sint signa certa, ad hoc, vt appareat aliquã Ecclesiam esse consecratam.

aut

aut tabula marmorea, vel dictitijs, aut si sit ea de re, vnus testis de visu, vel de auditu, *per cap. solemnitas dedicationum, & cap. Ecclesia de consecratione, dist. 1. & cap. sane proferitur. 24. q. 2. ibi, in sacris dictitijs*, quæ dictitiæ, secundum glossam Raymundi, sunt columnæ Ecclesiæ, vel secundum glossam in dicto *cap. sane*, sunt quædam tabulæ, sic dictæ, à verbo, dico, dicis. Et inquit prædictus Sylvester, quod in prædictis rebus, vbi non agitur de præiudicio alterius, sculptura in lapide, vel vnus solus testis, fidem facit, & sufficiunt huiusmodi probationes semiplenæ: secus esset autem, vbi de hoc esset contentio, per quam eiusmodi probatio tolleretur. Quandocumque igitur, nescitur seu dubitatur, an aliqua Ecclesia fuerit consecrata, neque apparet aliqua probatio de prædictis, in tali casu consecrari potest, *iuxta cap. solemnitates, de consecrat. dist. 1.*

ARTICVLVS V.

Qualiter & in quibus casibus, Ecclesia aliqua polluta censeatur, ita vt non liceat in ea celebrare, indigeatq. reconciliatione?

Huic articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

In sex casibus intelligitur Ecclesia polluta, & violata, & reconciliatione indiget.

ECclesia in sex casibus habetur pro polluta & violata, indigetq. reconciliatione. Hæc conclusio est expressa Nauar. in suo Manu. cap. 27. num. 251. cum sequentibus, vsque ad 254. exclusiue, & Sylvestri *verbo, consecratio. 2. quæst. 5.* vbi hac de re latissime agit. Primus casus habetur in *cap. Ecclesiis, dist. 68. & in cap. Ecclesiis, de consecr. dist. 1. & in cap. propositi, de consecratione Ecclesiæ*, quando intra eam sanguis humanus iniuriose effunditur, aut causa naturalis eiusdem effusionis, seu mortis alicuius datur, quem quidem casum latissime explicant prædicti Sylvest. & Nauar. locis supra citatis, quod & similiter facit Sayrus lib. 5. sui thesauri, cap. 16. Secundus casus est, quando in Ecclesia semen humanum voluntarie effunditur. Et dixi, semen humanum, nam cæterorum animalium ad id nõ pertinet, *iuxta glossam in cap. 1. de consecratione Ecclesiæ, vel altaris, lib 6. verbo seminis*. Dixi autem voluntarie, quia non sufficit, quod idipsum fiat dormiendo, *iuxta glossam in dicto cap. Ecclesiis de consecrat. dist. 1. verbo, semine*. vbi etiam dicit Ecclesiam non violari, cum semen per coitum cum vxore emittitur: sed in hoc non tenetur, vt videre est apud Nauarrum loco supra citato, num. 252. in fine. Vbi & rationem differentiæ reddit, nam emissio seminis in dormiente, non continet illam irreuerentiam erga Ecclesiã, quam continet emissio seminis illius, qui in eadem, etiam cum vxore coit. Qua de re videatur Sylvest. loco supra citato in tertio casu, vbi ad hoc propositum dicit multa, eaq. notatu dignissima, & Sayrus loco etiam supra citato, num. 19. Tertius casus est, quando in Ecclesia sepelitur aliquis excommunicatus *per cap consuluit, de consecratione Ecclesiæ, vel altaris*, de quo casu videatur Sylvest. vbi supra in quarto casu, & Sayrus etiam vbi supra, num. 22. Quartus casus est, quando in Ecclesia aliquis infidelis sepelitur, *per cap. Ecclesia, el primero, y el segundo, de consecratione, dist. 1.* quamquam in hoc casu, non solum reconcilianda sit Ecclesia, verum etiam & illius parietes abradendi, licet in præcedenti casu sufficiat reconciliatio, iuxta Panormit. in prædicto *cap. consuluisti, de consecratione Ecclesiæ, vel altaris*.

Nota hoc valde.

vis. De quo casu videatur Sayrus, vbi supra, num. 23. Quintus casus est, quando Ecclesia consecratur aut benedicitur, per Episcopum publice excommunicatum, *argumento d. cap. consuluisti*, vbi hoc tenet expresse Panormitanus: & Hostiensis huius rei rationem reddit, quia, inquit, si sepultura corporis excommunicati, polluit ipsum locum, à fortiori polluitur cum consecratur per os, & manus eorum qui publice sunt excommunicati. Sextus casus est, quando omnes parietes Ecclesiæ renouantur, iuxta glossam, in *cap. in ligneis, de consecratione Ecclesiæ, vel altaris*. De quo videatur Sylvest. vbi supra, in sexto casu.

Secunda Conclusio.

Ad hoc vt Ecclesia in prædictis casibus, censeatur violata atque polluta, indigeatq. reconciliatione, necessum est, quod eiusmodi casus sint publici atque notorij, etenim si sint occulti, neque impediunt celebrationem Missarum, neque Ecclesia ipsa indiget reconciliatione, quia Ecclesia non iudicat de occultis. Hæc conclusio est expressa glossæ, in *cap. vnico, de consecratione Ecclesiæ, vel altaris, lib. 6. verbo, pollui.* & eamdem tenet Sylvest. vbi supra in tertio casu, in fin. & Soto in 4. Sentent. d. 13. q. 2. art. 3. in solut. ad 2. & Nauar. etiam vbi supra, nu. 251. in fine, vbi inquit, fieri posse, vt effusio sanguinis siue seminis, facta ab hinc octo diebus, hodie impedire incipiat, celebrationem Missarum in aliqua Ecclesia, efficiantq. ipsam pollutã, non vero antea, vt si v.g. facta sit duobus videntibus, & vsque illud tẽpus tacentibus, postea vero factum ipsum publicantibus, ita vt fama gignatur, in tali casu, eiusmodi effusio seminis, vel sanguinis impediet, seu impedire incipiet, non ex tunc (vt sic dicamus) sed ex nunc. Videatur hac etiam de re Sayrus vbi supra, nu. 10. & 11. vbi, inquit, quod fiunt prædicta publica, vel ex publica confessione eorum, qui ea fecerunt, vel ex facti euidentia. Quo fit, vt si Sacerdos in confessione, sciat Ecclesiam esse pollutam, nihilominus in ea celebrari potest, *argum. cap. cum non ab homine, de sententia excommunicationis*.

Supradicti casus, esse debẽt publici, ad hoc vt Ecclesia violata esse censeatur.

ARTICVLVS VI.

Vtrum celebrans in Ecclesia violata aut polluta, antequam reconcilietur, irregularis fiat?

Huic articulo respondetur, per sequentem conclusionem.

Conclusio.

QVi in Ecclesia publice violata, Missam celebrat, aut alia peragit diuina officia, seu defunctum sepelit, quamuis mortaliter peccet (nisi vrgente necessitate id fiat de licentia Episcopi) irregularis tamen, aut suspensus non efficitur. Hæc conclusio est expressa Syluestri, *verbo, consecratio, 2. q. 9.* & Soti in 4. dist. 13 q. 2. art. 3. in quarto dicto, & Enriquez lib. 9. de Missa, cap. 27. §. 7. & lib. 13. de excommunic. & interd. cap. 51. §. 5. & Sayri lib. 5. sui thesauri, cap. 16. num. 29. vbi ad hoc plures DD. refert, & inquit quod colligitur ex *cap. is cui, de sententia excommunicationis, lib. 6.* Et ratio ipsius est, nam pollutio Ecclesiæ, non est proprie censura, neque interdictum, quo fit vt in Ecclesia polluta celebrans, irregularis non efficiatur. Vnde, inquit supradictus Sayrus, quod falso Lapus, quem citant, & sequuntur

Qui in Ecclesia publice violata celebrat, quamuis peccet, irregularis tamen non efficitur.

quuntur Angelus, & Syluester, *verbo, Ecclesia consecratio*, dicit, celebrantem in Ecclesia polluta, suspensum esse ab ingressu Ecclesiæ, afferens pro se, *cap. Episcoporum, de primilog. lib. 6.* & dicens, quod si quis cum tali suspensione, diuina in Ecclesia celebrat, fungens officio suo vt prius, efficitur irregularis, per dictum *cap. is cui, de sentent. excom. lib. 6.* nam dictum cap. solùmodo loquitur de eo, q celebrat, aut celebrare facit in loco interdicto, nô autem de celebrante in Ecclesia polluta & violata, & sic tenendum est firmiter, quod in eadem celebrans, nisi id fiat ex vrgenti necessitate, atque de licentia Episcopi, quamuis mortaliter peccet, vt expresse tenet D. Tho. 3. par. q. 83. art. 3. irregularis tamen, aut suspensus non efficitur. Videatur prædictus Syluester, vbi supra.

ARTICVLVS VII.

Vtrum exsecrata Ecclesia, vel polluta, exsecrentur etiam, & polluantur altaria, ita vt reconciliatione indigeant?

Huic Articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Exsecrata Ecclesia non proinde exsecrantur altaria, neque reconciliatione indiget, secus est tamen, si fuerit polluta, nam altaria etiam polluuntur, indigentq. reconciliatione. Hæc conclusio est expressa Syluestri, *verbo, altare*, q. 11. vbi & dicit, hoc esse intelligendum de altare stabili, non autem de portatili, & conclusio sic intellecta, est expressa Panorm. in *cap. proposuisti, de consecratione Ecclesiæ, vel altaris.* Vbi assignat rationem diuersitatis & differentiæ, quia, inquit, consecratio Ecclesiæ consistit in parietibus, & separata est à consecratione altaris, vnde illa violari potest, combustis vel collapsis parietibus, consecratione altaris intacta remanente, & è contra, potest destrui altare, Ecclesiæ parietibus illæsis existentibus. Sed pollutio concernit totum corpus Ecclesiæ, ex homicidio enim commisso in Ecclesia, totum corpus eius, cum sit vnum individuũ, polluitur, vnde fit, quod polluta Ecclesia, polluantur etiam altaria, & ante Ecclesiæ consecrationem, seu potius reconciliationem, celebrari in eis non possit, cum sint in corpore Ecclesiæ. Ex quibus colligitur primo, quod quot modis Ecclesia polluitur, tot polluuntur & altaria, siquidem ea polluta, polluuntur. Secundo, quod neque altaria existentia in Ecclesia, sine Ecclesia, neque Ecclesia sine altaribus polluuntur, quia pollutis altaribus, seu aliquo altari, etiam Ecclesia polluitur, cum talis pollutio, in eadem fiat. Hæc autem omnia intelligenda sunt de altari stabili, non autem de portatili, vt supra diximus. Item & de altari, quod est intra Ecclesiam, non autem de eo, quod est ad extra. Qua de re videatur Syluest. vbi supra.

Exsecrata Ecclesia non proinde exsecrantur altaria, neque reconciliatione indigent, secus est autẽ si polluatur.

ARTICVLVS VIII.

Quomodo, & à quo Ecclesia polluta, siue violata, sit reconciliãda?

PRo huius Articuli intelligentia, aduertere libet ex Nauar. in Manu. cap. 27. num. 151. in princ. quod ea quæ supra dicta sunt, de violatione, seu pollutione Ecclesiæ, intelligenda sunt generaliter, atque indistincte,

tam

tam de Ecclesia nondum consecrata, quam consecrata, per *cap fin. de consecr. Ecclesiæ, vel altaris*, sed tamen quantum ad reconciliationem, maxima est inter ipsas differentia, sicq. proposito Articulo, respondere oportet, nó absolute, sed cum distinctione. Et loquendo de Ecclesia non consecrata, sit prima Conclusio.

Prima Conclusio.

Ecclesia non consecrata, sed solummodo benedicta, reconciliari potest per quemcumque simplicem sacerdotem.

SI Ecclesia non fuerit consecrata, sed tantummodo benedicta, reconciliari potest, per quemcumque simplicem Sacerdotem, & hoc per aspersionem aquæ lustralis. Hanc conclusionem tenet expresse Sylvest. *verbo, consecratio. 2. q 8.* & probat eam *ex cap si Ecclesia, cum glossa, verbo, lauetur, de consecr. Ecclesiæ, vel altaris*, vbi hoc expresse habetur. Eamdem sententiam tenet Soto in 4. dist. 13. q. 2. art. 3. in solut. ad 2. & Enriquez de excommunicatione & interdicto, lib. 13. cap. 51. §. 5. & lib. 9. de Missa, cap. 27. §. 6. & Sayrus lib. 5. sui Thesauri, cap. 16. nu. 31. & 32. & Nauar. in Manu. vbi supra, vbi pro hac sententia citat etiam *cap. aqua, eod. tit. de consecr. Ecclesiæ, vel altaris*, & dicit esse opinionem communem.

Secunda Conclusio.

Ecclesia cõsecrata, reconciliari non pót, nisi per proprium Episcopú, seu alium de licentia ipsius.

Si Ecclesia fuerit consecrata, reconciliari non potest, nisi per proprium Episcopum, seu alium de ipsius licentia, & hoc cum aqua, etiam ab Episcopo benedicta; per simplices autem Sacerdotes, reconciliari nõ potest, etiãsi in contrarium sit consuetudo, & reconciliatio fieri debet cum aqua (vt dixi) benedicta, quæ vinum admixtũ cum cinere habeat, & cum verbis, quę habentur in Pontificali, vel Manuali Romano. Hæc conclusio est expressa supradicti Sylvestri, vbi supra, & omnium supradictorum DD. & habetur expresse *in cap. proposuisti, & cap. aqua, de consecratione Ecclesiæ, vel altaris*. Quod autem id, per simplices Sacerdotes fieri non possit, etiamsi in contrarium sit consuetudo, habetur expresse in *d. cap. aqua*, vbi eiusmodi consuetudo, dicitur quod potius dicẽda sit corruptela, quia licet Episcopus committere valeat, quæ iurisdictionis existunt, quæ tamen sunt ordinis Episcopalis, non potest inferioris gradus Clericis demandare. Solummodo est difficultas, an Summus Pontifex, eiusmodi reconciliationem alicui simplici Sacerdoti possit committere? Cui difficultati respondet prædictus Sylvester, loco supra citato affirmatiue, secundum Innocentium, & *glossam in dicto cap. aqua*, vbi inquit, quod multoties Papa, idipsum pluribus, non Episcopis concessit, aqua tamen prius per Episcopum benedicta. Quam opinionem tenet etiam Panormitanus ibidem, vbi, & tradit generalem regulam, qua dicit idem esse dicendum, in omnibus quæ sunt iuris Episcopalis, ex dispositione humana, quia in his, inquit, habet Papa plenitudinem potestatis, vt constat ex *cap. proposuit, de conc. ff. prabenda*: secus est autem in his, quæ ex dispositione diuina, certo sunt alicui ordini commissa, nam non habenti talem ordinem, etiam per Summum Pontificem, committi non possunt, *iuxta glossam in c. p. peruenit. dist. 95*. Videatur Sylvester vbi supra, & Sayrus loco supra citato. Sed difficultas est, an Prælati Regulares, aliquod habeant priuilegium, per quod Ecclesias violatas, atque pollutas reconciliare possint? De quo fit tertia Conclusio.

Difficultas.

Nota hoc valde, & ea quæ sunt iuris Episcopa is, ex dispohtione humana, summus Pont. bene pót nó Epis cómittere, secus esb autẽ de illis, quæ sunt ex dispositione diuina, alicui certo ordini, seu ipsis commissa.

Tertia Conclusio.

Prælati Regulares ex priui.

Prælati Regulares, bene possunt reconciliare Ecclesias, quacumque

legio, reconciliare possunt Ecclesias pollutas, & violatas, si Eps distet extra duas dietas.

ex causa violatas, atque pollutas, aqua per ipsos Prælatos benedicta, si Episcopus, qui illam benedicat, distet vltra duas dietas. Hæc conclusio habetur expressa, ex quadam concessione Leonis X. facta Generalibus & Prouincialibus, ac Custodibus, necnon & Guardianis Fratrum Minorum Obseruantiæ, pro tempore existentibus, quæ habetur in Supplemento, & refertur in Compendio, *verbo, benedicere Ecclesiastica.* §.14. vbi post alia de quibus statim dicemus, inquit, *quod similiter supradictus Leo X. eisdem concessit, quod possint reconciliare, Ecclesias &c. quæ quomodolibet sanguinis, vel seminis effusione pollutæ fuerint. Sed hoc cum aqua per prædictos Prælatos benedicta, præsertim in locis remotis, vbi Episcopum aquam benedicentem, per duas dietas adire non potuerint.* Hæc supradictus Leo X. Quælibet autem dieta, vt inquit Enriquez lib. 9.cap.27.§.6. & lib.13.cap.51. §. 5. continet viginti milliaria, seu septem leucas, vt colligitur ex iure, *in cap. nonnullis, de rescriptis. & ibi glossa, in verbo, vltra duas dietas*, vltra quas si distauerit Episcopus, poterunt Prælati supradicti aquam ad id benedicere, & proprias Ecclesiat reconciliare, ac solemniter benedicere. Hoc ipsi m concessit Iulius II. vt habetur in eodem Supplemento fol.8. concessio. 30. & refertur similiter in Compendio, vbi supra. §. 13. Prælatis Ordinis Minimorum, *vt possint reconciliare suas Ecclesias, sanguinis, siue seminis effusione, seu alias quomodocumque pollutas, quotiès opus fuerit, aqua tamen prius per aliquem Catholicum Antistitem, vt moris est, benedicta.* Prædicta concessio non est ita ampla, atque præcedens, nam sicut prædictum est, per concessionem Leonis X. si Episcopus distet, vltra duas dietas, Prælati supradicti, poterunt ad id dictam aquam benedicere, & Ecclesias suas reconciliare. Quod idem intelligo, esse dicendum, & fieri posse, sede vacante, tunc enim Episcopus non est in Prouincia, & plusquam per duas dietas distat. Et hæc de isto Articulo, ac de tota Quæstione dicta sufficiant.

Suppl. fol. 16. cõc. 55. & refertur in Cõp. verbo, benedicere Ecclesiastica. §. 14.

Quantũ spatiũ contineat vna dieta.

Supple. fol. 8. conc. 30. & refertur in cõp. vbi sup. §. 13.

QVAESTIO XXXX.

De benedictione paramentorum, ac aliarum rerum Ecclesiasticarum, in sex Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Prælati Regulares, possint benedicere Ecclesiastica paramenta, siue ornamenta.

Prælati Regulares Generales, & Prouinciales, quinvero Custodes & Guardiani, siue Priores, & quicumq. alij, in alijs Religionibus illis correspõdent, bene possũt benedicere Ecclesiastica paramenta, siue ornamenta.

Prima Conclusio.

PRælati Regulares, Generales & Prouinciales, quinvero Custodes & Guardiani, siue Priores, & quicumque alij, in alijs Religionibus eisdem correspondent, bene possunt benedicere, omnia Ecclesiastica paramenta, siue ornamenta. Hæc conclusio habetur expressa, ex concessione Leonis Decimi, quæ habetur in Supplemento, & refertur in Compendio, *verbo, benedicere Ecclesiastica*, §.14. vbi dicitur, *quod supradictus Leo Decimus, concessit Generalibus & Prouincialibus, ac Custodibus, necnon & Guardianis Fratrum Minorum Obseruantiæ, pro tempore existentibus, vt omnia,*

nia, & singula eiusdem Ordinis, & Obseruantiæ, Ecclesias, Cœmeteria, Capitula, & Oratoria, vbicumque existentia, tam recepta, quam recipienda, & paramenta & ornamenta, & alia quæcumque ad diuinum cultum, & vsum Fratrum necessaria, in quibus Chrisma non interuenit, pro eorumdem Fratrum vsu tantum, solemni benedictione valeant benedicere. Et volens, quod hoc idem possint alij Fratres eiusdem Ordinis, qui ad hoc in Capitulis generalibus fuerint deputati. Quo quidem priuilegio, perfruuntur omnes alij Ordines, qui priuilegium habent communicationis, atque ex eo inferri, & colligi videtur, quod Prælati locales, quales sunt Guardiani, atque Priores, & similes, qui in alijs Religionibus eisdem correspondent, benedicere possent, etiam Corporalia, per illa verba ibidem posita, *paramenta, & ornamenta, & alia quæcumque ad diuinum cultum, & vsum Fratrum necessaria, in quibus Chrisma non interuenit.* Sed de hoc dicemus statim in Articulo sequenti.

Supple. f. 16. conc. 5. & refertur in cap. verbo, benedicere Ecclesiastica. §. 14.

Solummodo est difficultas, an hoc ipsum, possint alij simplices Sacerdotes, & qui non sunt Prælati? Et ratio dubitandi est, nam vt habetur in Monumentis Ordinis, & refertur in Compendio, *verbo, benedicere Ecclesiastica. § 4. Sixtus IV. concessit Fratribus Minorum Obseruantiæ, Sacerdotibus, vt possint benedicere paramenta Altaris, & Missalia, ac indumenta, exceptis Corporalibus dumtaxat.* Quam concessionem refert Summa Rosella, & eiusdem etiam meminit Syluester, *verbo, benedictio, quæst. 3. num. 4. in fine*, quinvero refert ibidem, Angelum dicentem simplices Sacerdotes secundum ius, posse benedicere omnia, in quibus Chrisma non interuenit, ad quod probandum plura iura atque rationes adducit, quas ego breuitatis gratia omitto. Quibus non obstantibus in contrarium, statuitur Conclusio.

Monu. ord. 1. imp. fol. 63. & 2. fol. 67. cæ. 107. Suppl. f. 96. conc. 322. Comp. verb. benedicere Ecclesiastica. §. 4

Secunda Conclusio.

Simplices Sacerdotes, præsertim nostri sacri Ordinis, & qui non fuerint Prælati, non possunt Ecclesiastica ornamenta & paramenta benedicere. Probatur hæc conclusio, quia licet verum sit, quod Sixtus IV. idipsum (vt præmissum est) omnibus Fratribus Minoribus Obseruantiæ Sacerdotibus concesserit (Corporalibus dumtaxat exceptis) nihilominus vsus eiusdem Priuilegij, fuit suspensus eisdem, per Capitulum generale Mechinense, vbi eiusmodi fuit factum statutum. *Generale Capitulum determinauit, & præcepit quod soli Prouinciales, habeant benedicere Corporalia, & ijdem Prouinciales, Custodes, & Guardiani, alia ornamenta, & non alij, & solum pro Fratribus, Monialibus, & Tertiarijs, & nullo modo pro alijs extra Ordinem. Sic enim fuit concessum per Summum Pontificem.* Habetur hoc statutum in Monumentis nostri Ordinis, & refertur in Compendio, *verbo benedicere Ecclesiastica, §. 16. prope finem.* Et præterea videtur hoc ipsum, quammaxime Iuri consonum, quia vt dicunt communiter Doctores, *in clementina, attendentes, de statu Monachorum, & in cap. Abbates, de priuilegijs, lib. 6.* ista videntur esse propria munia, ordinis Episcopalis, & ita habet consuetudo, & stylus Curiæ, siquidem dantur Regularibus specialia priuilegia, vt possint benedicere prædicta paramenta, & ornamenta, quod quidem frustra fieret, si simplices Sacerdotes, iure, vel consuetudine idipsum possent efficere. Vnde pro certo habendum est, vt tenet Syluester, *verbo, benedictio, quæst. 3. iam citata, num. 4.* quod simplices

Simplices sacerdotes, & qui nõ fuerint Prælati, nõ possunt Ecclesiastica benedicere, ornamenta & paramenta.

Monu. ord. 1. imp. f. 227. & 2. fol. 246. & refert. in Cap. verb. benedicere Ecclesiastica. §. 16.

plices Sacerdotes sæculares hoc non possunt, nec vero Regulares, qui sunt ex nostro sacro Ordine Minorum: nam quamuis (vt prædictum est) ad id habeatur supradictum priuilegium Sixti Quarti, ipsius tamen vsus, per dictum Capitulum generale Meclinense, fuit interdictus, atque suspensus.

Sed maior difficultas est, an prædicto Sixti IV. priuilegio vti possint & frui, simplices Sacerdotes aliorum Ordinum, & Religionum, quæ priuilegium habent communicationis, quamuis ipsius vsus, quoad nos Minores Fratres sit suspensus? Cui difficultati respondeo, per sequentem Conclusionem.

Tertia Conclusio.

Aliqui DD. tenent, q simplices Sacerdotes aliarũ Religionum, virtute prædicti priuilegij Sixti IV. possunt benedicere Ecclesiastica paramenta, sed contrariũ est verius, & tenendum.

Aliqui Auctores dicunt & tenent, quod simplices Sacerdotes, aliorum Ordinum & Religionum, virtute supradicti priuilegij Sixti Quarti, possunt benedicere Ecclesiastica ornamenta & paramenta; sed contrarium verius est atque tenendum. Primam conclusionis partem, tenet expresse Pater Ildefonsus à Veracruce, in suo Priuilegiorum Compendio, vbi dicit, quod quamuis prædictum Capitulum generale Meclinense, facultatem, vsumq. Priuilegij prædicti, restrinxerit in nostro sacro Minorum Ordine, ad solos Guardianos & Superiores, attamen non idipsum potuit facere, respectu Sacerdotum aliorum Ordinum, priuilegium habentium communicationis, ac propterea consequenter dicit, quod Fratres Sacerdotes, Prædicatores & Augustinenses, & alij qui illud habent, bene possunt virtute priuilegij prædicti, ornamenta & paramenta Ecclesiastica benedicere: nam illa, quæ alicui Ordini & Religioni conceduntur, per priuilegium communicationis, ita statim fiunt aliorum Ordinum Mendicantium propria, ac si illis fuissent specialiter concessa. Sed crediderim in omnibus Religionibus, hoc esse reuocatum priuilegium, per contrariam consuetudinem, & quod hæc sint propria officia & munia ordinis Episcopalis, neque conueniunt, nisi solis Ministris Prouincialibus.

Difficultas. An nostri Fratres, existentes in partibus Indiarum, possint benedicere Ecclesiastica paramenta. *Monu. Ord. 2. impr. fol. 257. conc. 641. & refertur in Cõpen. verbo, benedicere Eccles iastica. §. 1.*

Solummodo supereſt difficultas, de Fratribus Minoribus, existentibus in partibus Indiarum, qui quidem ad hoc speciale habent priuilegium, concessum per Gregorium IX. quod habetur in Monumentis Ordinis, & refertur in Compendio, *verbo, benedicere Ecclesiastica*, §. 1, vbi dicitur, *quod prædictus Gregorius IX. concessit, quod Fratres Minores presbyteri, in terris infidelium existentes, possint vestes sacerdotales, altaris pallas, & Corporalia (cum necesse eis fuerit) benedicere, vbi Catholicorum Episcoporum copia non habetur*, an scilicet eiusmodi priuilegium, fuerit etiam suspensum per Capitulum generale Meclinense supradictum? Et ratio dubitandi est, quia prædictus Pater Frater Ildephonsus à Veracruce, in rebus Indiarum calentissimus atque exercitatissimus, in suo Compendio, nullam facit mentionem de eiusmodi priuilegio, ex quo videtur colligi, quod in illis partibus non etiam sit in vsu: sed hæc ratio non omnino videtur esse sufficiens, nam forsan eo inscio, nostri Fratres ibidem, prædicto vtuntur priuilegio, quod & videtur esse rationi consonum, propter multoties instantem necessitatem. Sed quidquid de hoc sit, certissimum est, quod Prouinciales hoc eisdem possiunt concedere, per priuilegium supradictum Leonis X. etiam quoad benedicenda Corporalia, prout latius patebit ex dicendis in sequenti Articulo.

ARTI-

ARTICVLVS II.

Quinam Prælati Regulares, possint benedicere Corporalia?

Respondetur huic Articulo, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

CErtissimum est & omni dubio procul, quod Prælati Generales & Prouinciales,& simules Prælati, qui in alijs Religionibus eisdem correspondent,benedicere possunt Corporalia. Probatur hæc conclusio,primo ex concessione facta,nobis Fratribus Minoribus, qua etiam perfruuntur omnes,qui priuilegium habent communicationis, quæ habetur in Monum. Ord.& refertur in Cõpendio,*verbo,benedicere Ecclesiastica*, §.7. vbi dicitur, *quod Innocentius VIII. concessit, quod Generalis, & Prouinciales Fratrum Minorum Obseruantiæ, possint benedicere Corporalia*. Eamdem concessionem fecit idem Innocentius,Fratribus Augustinensibus,quarumdam Congregationũ Obseruantiæ, *quod Vicarius generalis illarum, & Visitatores,possint benedicere ornamenta Ecclesiastica,& etiam Corporalia*, vti habetur in Supplem.& refertur in Compend.vbi supra §.8. vbi etiam aduertit Priuileg.Collect. quod Iulius II. communicauit,toti Ordini Fratrum Augustinensium,similes concessiones,factas particularibus Congregationibus eorũ,vt habetur in dictis Monumentis,& refertur in d.Compend. *verbo, communicatio priuileg.* §. 23. Sed præterea ad benedicenda Corporalia,est & alia specialis cõcessio,Iulij II. facta Ordini Minimorum, quæ habetur in Supplem. & refertur in Compendio,*verbo,benedicere Ecclesiastica* § 11.vbi dicitur,quod supradictus Iulius II.*concessit prædicto Ordini Minimorum,vt Generalis illius, necnon & Prouinciales,& eorum Vicarij,possint & valeant benedicere Corporalia,& omnia alia ornamenta Ecclesiastica suorum locorum,& domorum, præter calices & patenas*. Hoc igitur constitutissimum est, & de eiusmodi Prælatis Generalibus, & Prouincialibus, eorumq. auctoritatem habentibus, nulli est dubium. Sed difficultas est de alijs Prælatis localibus, vt puta de Guardianis, & Prioribus, atque similibus, an etiam ipsi possint benedicere prædicta Corporalia? & ratio dubitandi est, nam vt supra diximus, Capitulum generale Meclinense,determinauit, atque præcepit, quod soli Prouinciales,possint benedicere Corporalia, quod quidem apud nos Minores Fratres,hucusque inuiolabiliter fuit obseruatum. Sed nihilominus sequens statuitur Conclusio.

Prælati Generales & Prouinciales, possunt benedicere corporalia, & qui cõsimilem auctoritatem habent. *Monu. Ord. 1. impr f. 65. & 2. fol 67. conc. 157. & refertur in Comp. verb benedicere Ecclesiastica § 7. Supple. f. 101. conc 399 & refertur in Cõpend. vbi sup. §.8. Monu. Ord. 2. impr. fol. 265. & refertur in Comp verbo, Cõmunicatio. priuil. §.23. Supple. fol 8. concs. 36. & refertur in Cõpen. verb. benedicere Ecclesiastica. §. 11.*

Secunda Conclusio.

Difficultas.

Etiam Guardiani, & Priores Conuentuales, alijq. Prælati locales,benedicere possunt prædicta Corporalia. Hæc conclusio probatur in primis,ex concessione Leonis X.de qua supra,in præcedenti Articulo mentionem fecimus, quæ habetur in Supplem. & refertur in Compendio, *verbo, benedicere Ecclesiastica.*§. 14. in illis verbis, *paramenta & ornamenta,& alia quæcumque ad diuinum cultum, & vsum Fratrum necessaria, in quibus Chrisma non interuenit,pro eorumdem Fratrum vsu tantum, solemni benedictione valeant benedicere*. Et certum est quod Chrisma,in benedictione Corporalium prædictorum,non interuenit,& sic per supradicta verba,tenet hanc sententiam Pater Ildefonsus a VeraCruce in suo Compendio, *verbo, benedicere*. §. 2.

Enã Guardiani & Priores locales,possunt benedicere corporalia. *Supple.fol. 16. conc 55 & refertur in Cõp. verb benedicere Ecclesiastica.§. 14.*

& Collector Compendij Ordinis Cistercienſis, eodem verbo, §. etiam 2. quamuis Collectori, vbi ſupra. §. 16. circa finem, contrarium fuerit viſum magis probabile. & magis tutum, ſed quidquid de hoc ſit, in confirmationem ſupradictæ appoſitæ concluſionis, facit quammaxime, quædam ſpecialis conceſſio Innocentij VIII. quam refert Collector Priuilegiorum Ordinis Cistercienſis, & etiam Pater Frater Ildefonſus de Caſarubios, in annotationibus ad noſtrum Compendium, qui dicunt, *Innocentium VIII. conceſſiſſe Prioribus Ordinis ſancti Hieronymi, & Vicarijs in abſentia Prioris, & cuilibet habenti principale regimen cuiuſcumque Monaſterij, poſſe benedicere Corporalia, veſtimenta, cæteraq. ornamenta Eccleſiaſtica, ad cultum diuinum pertinentia, tam ſui Monaſterij, quam etiam vndecumque ſint.* Quam conceſſionem, vt refert prædictus Pater Alfonſus à Caſarubios, Pius V. Pontifex Maximus eiſdem confirmauit, anno Domini 1566. per ſequentia verba: *Pius V. conceſſit Ordini S. Hieronymi Hiſpaniæ, vt Priores exiſtentes, Monaſteriorum Ordinis, non ſolum veſtes, & alia quæcumque ornamenta Eccleſiaſtica, ad cultum diuinum pertinentia, vt eis conceſſerat prius Innocentius VIII. verumetiam Corporalia, & omnia alia ſuorum Monaſteriorum, in quibus Chriſmatis vnctio non interuenit, licite, & libere poſſint benedicere.* Quæ quidem conceſſio Pij V. quamuis prioris ſit confirmatio, in aliquo claudicare videtur, atque in ea veræ relationis interueniſſe defectū, ſiquidem dicitur ibidem, quod concedit ipſis, vt poſſint benedicere, non ſolum veſtes, & alia ornamenta Eccleſiaſtica, ad diuinū cultum pertinentia, prout eis prius conceſſerat Innocentius VIII. verumetiam & Corporalia, &c. & vt patet ex ſupradicta concluſione, prædictus Innocentius VIII. vtrumque eiſdem ipſe conceſſerat, quinvero & ampliori modo, poſtquam conceſſerat, non ſolum Prioribus (vt fecit prædictus Pius V.) verumetiam, & Vicarijs in abſentia Priorum, & alijs quibuſcumque, habentibus principale regimen cuiuſcumque Monaſterij; Ex quo videtur, quod prædicta cōceſſio, quadam ratione fuit limitatio ſupradictæ, quamuis alias fuerit etiam e uſdem confirmatio. Sed quidquid de hoc ſit, certum eſt atq. indubitatum, quod per communicationem ſupradicti priuilegij, Innocentij VIII. Guardiani, & Priores, alijq. Prælati Conuentuales, quinvero & ipſorum Vicarij, in eorum abſentia, poſſunt benedicere Corporalia. Nec nobis Fratribus Minoribus, obſtat prohibitio facta, per ſupradictum ſtatutum generale Meclinenſe, nam poſt ipſum factæ ſunt conceſſiones ſupradictæ, quibus & nos perfrui poſſumus, per priuilegium quod habemus communicationis, quod ſi Meclinenſe Capitulum prædictum illud prohibuit, Capitulum etiam generale Toletanum, celebratum anno 1583. illud conceſſit, cum in Cæremoniali noſtræ ſacræ Religionis, ibidem recepto, atq. approbato, dicatur, *quod Guardianus habent prædictam facultatem benedicendi Corporalia, & quod ea vti poſſunt.* Quo innixus fundamento, hanc etiam ſententiam tenet Pater Frater Emmanuel Rodriguez 1. Tomo ſuarum Quæſtionum Regularium, quæſt. 19. art. 2. vbi & probe aduertit, quod quando dicitur in prædicta conceſſione Innocentij VIII. quod hæc etiam facultas, benedicendi prædicta Corporalia, conceditur Vicarijs, intelligendum eſt, non de quibuſcumque Vicarijs, ſed de illis dumtaxat, qui apud nos vocantur Præſidentes, & qui præſunt Conuentibus, in Guardianorum abſentia, quod ſatis clare colligitur ex verbis eiuſdem Innocentij, poſtquam dicitur ibidem, *Vicarijs in abſentia Prioris, & cuilibet habenti principale regimen, cuiuſcumque Monaſterij:*

Nota hoc valde.

Nota, quod Vicarij etiam in abſentia Guardianorū poſſūt benedicere ornamēta, & etiā Corporalia, qñ exiſtunt ſuorū Cōuentuū Præſidentes.

In

In calce huius Articuli, iterum libuit aduertere, id quod etiam diximus in fine Articuli præcedentis, nempe quod Minores Fratres presbyteri, in terris infidelium existentes, ex concessione Gregorij IX. possunt benedicere, non solum vestes sacerdotales, verumetiam & altaris pallia, & Corporalia, cum necesse eis fuerit, vbi Catholicorum Episcoporum copia non habetur. Quod quidem priuilegium, an ibidem sit in vsu, vel non, omnino me latet, solummodo dico, quod habetur ex priuilegio prædicto, quod vero attinet ad vsum vel non vsum, ipsi viderint.

ARTICVLVS III.

Vtrum supradicti Prælati Regulares, possint benedicere prædicta paramenta, & ornamenta Ecclesiastica, atque etiam Corporalia, non solum pro se & suis Fratribus, verumetiam & pro alijs?

PRo ratione dubitandi, facit in primis, statutum prædicti Capituli generalis Meclinensis, iam pluries citatum, vbi determinatum fuit, *quod solum Prouinciales, habeant benedicere Corporalia, & idem Prouinciales, Custodes, & Guardiani alia ornamenta, sed non alij, & hoc solum pro Fratribus, & Monialibus, & Tertiarys, & nullo modo pro alijs extra Ordinem.* Et subditur: *sic enim (inquit) concessum fuit per Summum Pontificem.* Et reuera Summus Pontifex Leo X. in concessione superius præmemorata, hoc idem determinauit, in illis verbis, *Pro eorumdem Fratrum vsu tantum.* Sed nihilominus, quamuis hoc verum sit, & virtute prædicti Priuilegij Leonis X. id non possint facere Prælati Regulares, nempe benedicere supradicta ornamenta, & Corporalia pro alijs, non desunt qui dicant, quod id possunt facere, virtute priuilegij supradicti Innocentij VIII. vbi hoc ipsum expresse conceditur, iuxta quod sequens statuitur Conclusio.

Conclusio.

MVltorum Doctorum fert opinio, quod Prælati Regulares, possunt benedicere prædicta paramenta, & ornamenta Ecclesiastica, atque etiam Corporalia, non solum pro se, & suis Fratribus, verumetiam pro alijs, sed an hoc practicandum sit, sub opinione relinquitur. Hæc conclusio constat quoad primam partem, ex verbis expressis ibidem positis, in fine, ibi, *benedicere Corporalia, vestimenta, cæteraq. ornamenta Ecclesiastica, ad cultum diuinum pertinentia, tam sui Monasterij, quam etiam vndecumque sint.* Quo priuilegio per participationem, perfruuntur omnes Ordines, & Religiones, quæ priuilegium habent communicationis, prout aduertunt Collector Priuilegiorum Ordinis D. Hieronymi, & supradictus Pater Ildefonsus à Casarubios, in additionibus ad Compendium Mendicantium, & Pater Frater Emmanuel Rodriguez, tomo 1. suarum Quæstionum Regularium quæst. 19. art. 2. in eadem est sententia. Pro qua etiam refert Patrem Fratrem Alphonsum à Veracruce, in suo Compendio, qui ad idem affert Priuilegium quoddam, Hadriani VI. quo concessit, *quod Prouinciales Indiarum, Ordinum Mendicantium, & Fratres eorum, habentes omnimodam auctoritatem dicti Priuilegij, possint benedicere omnia supradicta, etiam*

Multorum DD. fert opinio, q Prælati Regulares possunt benedicere ornamẽta Ecclesiastica, atque etiã corporalia, non solum pro se, & suis Fratribus, verũ etiam p alijs. *Collect. Priu. Ord. D. Hier. Ildefs à Casarub. in addit. ad Comp. Eman. Rodr. 1. to. qq. Reg. q. 19. art. 2.*

etiam pro vsu aliено, si distent ab Episcopis, vel eorum officialibus, per duas dietas, causa iusta intercedente, pro bono Iudorum, vt puta, quia deferendæ sunt ornamenta ad Episcopum distantem viginti leucas. Hæc prædicti Doctores vbi supra. Sed an id liceat, sitq. modo in consuetudine positum? nolo in præsentiarum differere, aut hac in re Iudicem agere, aliorum esto iudicium, tantummodo enim cordi est, referre quæ in ijs rebus communiter à Doctoribus traduntur.

ARTICVLVS IV.

Vtrum sint aliqui Prælati Regulares, qui possint benedicere, seu potius consecrare, Calices & patenas, pro Missis celebrandis?

Conclusio.

Multorum fert sententia, & opinio, & Abbates Conuentuales Ord. Cisterciensis, possunt benedicere calices & patenas, pro Missis celebrandis.

MVltorum fert sententia & opinio, quod Abbates Conuentuales, Ordinis Cistercienſis, benedicere possunt calices. siue patenas pro Missis celebrandis. Probant suam sententiam ex priuilegio quodam, Innocentij VIII. cuius fit mentio in libro Priuilegiorum Ordinis Cistercienſis, quod fuit expeditum, anno Incarnationis Dominicæ 1489. ad petitionem Ioannis Abbatis Cistercienſis, *quo concessit prædictus Innocentius, ipsi Abbati, & quatuor primis eo Abbatibus eius, tunc & pro tempore existentibus, vt de cætero perpetuis futuris temporibus, quæcumque vestimenta, ac ornamenta Ecclesiastica, Corporalia, vasculaq. ad reponendam sacram Eucharistiam, in locis, & domibus dicti Ordinis, benedicere, & Calices consecrare, tam de dicto Ordine, quam si ad eos aliunde nonnunquam deferantur, valeant, & possint.* Hæc prædictus Innocentius. Sed aduerto, quod supradicto Priuilegio, non perfruuntur, perfruivè possunt, aliæ Religiones, priuilegium etiam habentes communicationis, nam prædicti Abbates sunt benedicti, & in suis domibus, & Monasterijs habent iurisdictionem quasi Episcopalem, & secundum ius, ac priuilegia multa sibi conceduntur, quæ non conueniunt, nec conceduntur Prælatis aliarum Religionum, quod est multum notandum, ac memoriæ commendandum, nam in ijs & similibus non fit communicatio, cum non militet eadem ratio.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS V.

Vtrum Prælati Regulares, possint petere ab alieno Episcopo, benedictionem seu consecrationem, earum rerum, quæ ad diuinum cultum pertinent, Diœcesani Episcopi licentia minime requisita?

RAtio dubitandi est, nam Sixtus IV. conceſſit Fratribus Carmelitanis, *vt quando proprium Episcopum copiam non haberent, & aliqui Episcopi habentes gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ, de quibus plenam haberent notitiam, per eos transire contigerit, ab eis benedictionem vasorum & vestium, & consecrationem altarium, auctoritate Sedis Apostolicæ recipere valeant.* Habetur hoc Priuilegium in Monumentis Ordinis, & refer-

& refertur in Compendio, verbo *benedicere Ecclesiastica.§.6.* quod ipsum concessit Eugenius Quartus, Fratribus Augustinensibus, vt habetur in prædictis Monumentis, & refer ut in dicto Compendio, vbi supra §.10. quinvero, & Leo X. vt habetur in Supplemento, & refertur in dicto Compendio, vbi supra. §. 15. *Concessit Fratribus Minoribus, vt quilibet Catholicus Episcopus, possit consecrare Ecclesias eorum, & altaria, & cœmeteria, calices, & ornamenta, & omnes alios actus Episcopales exercere, in locis & personis Fratrum predictorum Obseruantia, Diœcesani loci, vel cuiusuis alterius licentia minime requisita.* Hæc deseruiant pro ratione dubitandi, quæ adduci posset, pro vna parte. Sed nihilominus in contrarium est veritas, de qua sit Conclus.

Monu. Ord. 1. imp f. 100. & 2. fol 183. cõc. 455. & refertur in Comp. verb. benedicere Ecclesiastica. §.6.

Etiã Mo. Or. 2. imp f. 147. cõc 607. & refertur in Cõp. verb. sup. § 10

Et in Suppl f. 60. cõ 179 & refert. in Cõp. vbi sup. §. 15

Prælati Regulares non possunt petere ab alieno Epõ, benedictionẽ eorũ, q̃ ad diuinũ cultu pertinẽt, Diœcesani Epi licentia minime requisita.

Nota hoc valde.

Conclusio.

PRælati Regulares, non possunt petere aut recipere, ab alieno Episcopo, benedictionem eorum, quæ ad diuinum cultum pertinent, Diœcesani Episcopi licentia minime requisita. Patet hæc Conclusio, nam quamuis habeantur priuilegia supradicta, verba intelligẽda tamen sunt iuxta terminos iuris cõmunis, nẽpe præcedente Episcopi Diœcesani licentia, nec aliud habetur in priuilegijs prædictis, concessis Augustinensibus & Carmelitanis. Et quamuis in priuilegio Leon. X. concesso nobis Fratribus Minoribus, èxpressa habeantur illa verba, *Diœcesani loci, vel cuiusuis alterius licentia minimè requisita.* Idem tamen Leo postea, in Concilio Lateranen: contrarium statuit, vt habetur in Supplemento, & refertur in Compendio, vbi supra. §. 16. vbi dicitur: *quod prædictus Leo statuit, quod supradicti Fratres, nequeant ab alieno Episcopo consecrationẽ Ecclesiæ, vel altaris, aut cœmeterij benedictionem petere, sed in Ecclesijs per eos pro tempore ædificandis, primum lapidem per aliũum Episcopum, poni facere possint, nisi vbi Ordinarius, bis, aut ter, cum debita reuerentia, & instantia, requisitus, sine legitima causa id recusauerit.* Et quamuis priuilegiorum Collector, vbi supra dicat, quod in foro conscientiæ possunt Fratres (non obstante huiusmodi prohibitione, & restrictione Concilij Lateranen.) vti concessionibus supradictis, quia idem Leo postea concessit, oraculo viuæ vocis, quod Fratres Minores Obseruantiæ, possint libere vti omnibus eisdem concessis, ante præfatum Concilium, prout habetur in Compendio, *verbo Concil.* §.7. nihilominus iam hoc non habet locum, post Concil. Tridentin. *sessione 6. de reformatione, cap. 5.* vbi pronuntur expressa sequentia verba. *Nulli Episcopo liceat cuiusuis priuilegij prætextu, Pontificalia in alterius Diœcesi exercere, nisi de Ordinarij loci expressa licentia, & in personas eisdem Ordinario subiectas tantum, alias secus fuerit factum, Episcopi ab exercitio Pontificalium, & sic ordinati ab executione ordinum, sint ipso iure suspensi.* Vbi per illa verba, *cuiusuis priuilegij prætextu*, reuocata sunt supradicta priuilegia, sicque sine Episcopi Diœcesani licentia, Prælati Regulares, ab alieno Episcopo, non possunt petere, aut accipere supradicta. Quamuis autem hoc ita sit, non tamen desunt, qui dicant, quod vbi Ordinarius, bis, aut ter, à Fratribus cum debita reuerentia requisitus, sine legitima causa, id facere recusauerit, in tali casu possunt ab alieno Episcopo, prædicta petere, atque recipere iuxta supradictam concessionem Leonis Decimi, factam in Concilio Lateranen. quam credunt non esse reuocatam per Concilium Tridentinum supradictum, neque comprehendi sub illis verbis, *cuiusuis priuilegij prætextu*, nam determinatio, atque decisio facta, in prædicto Concilio Lateranen. non tam esse videtur priuilegium, quam Ius

Supple. fol. 26. conc. 79. & refertur in Cõp. verb vbi sup. §. 16.

Nota hoc valde.

quam Ius commune, aut saltim concessio facta, multum ad ius commune, conformiter, & ad id quod habetur, *in cap. 1. de supplenda negli. Prælat.* vbi Alexander Tertius statuit, in quodam simili proposito, vt si Episcopus tertio, cum humilitate, & deuotione, sicut conuenit requisitus, subditos sibi Abbates benedicere renuerit, liceat eisdem Abbatibus, proprios Monachos benedicere, & alia quæ ad officium huiusmodi pertinent, exercere, donec ipsi Episcopi suam duritiem recogitêt, & Abbates benedicere non recusent. Quæ verba expendens Glossa, inquit, hoc fuisse concessum in odium Episcoporum, ne propterea in spiritualibus, vel in alijs patiantur Monasteria detrimentum, propter negligentiam Episcoporum, & similem ait indulgentiam concessisse Innocent. III. *in cap. nihil est. §. vltimo, de electione*. Qua pro isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Episcopi, pro benedictione dictorum paramentorum, seu ornamentorum, & Altarium, & aliorum ad diuinum cultum pertinentium, à Fratribus possint aliquid recipere, seu exigere?

Huic Articulo breuiter, & resolutiue respõdeo, per seq. Concl.

Conclusio.

Epi pro benedictione ornamentorum, & altarium, seu aliorũ ad diuinũ cultum pertinẽtium, nihil à Fratribus omnino possunt recipere.

Mon. Ord. 1. imp. f. 100. & 2. f. 183. conc. 454. & refer. in comp. verb. bened. Eccles. §. 5.

EPiscopi pro benedictione, supradictorum paramentorum & ornamentorum, & altarium, seu aliorum ad diuinum cultum pertinentium, nihil omnino à Fratribus possunt exigere, aut recipere. Hæc Conclusio probatur primo, ex quadam concessione Sixti Quarti, facta Fratribus Carmelitanis, quæ habetur in Monumentis Ordinis, & refertur in Compendio, *verbo benedicere Ecclesiastica. §. 5.* vbi dicitur, *quod pro consecrationibus altarium, vel Ecclesiarum, & pro oleo sancto, ac quolibet Ecclesiastico sacramento, nullus Episcopus, sub obtentu cuiuslibet consuetudinis, vel alio modo, quidquam audeat exterquere, sed hæc omnia gratis Episcopi Diœcesani, vt tenentur, libere, & gratiosè impendant, Alioquin liceat prædictis Fratribus Carmelitis, quoscumque maluerint Catholicos adire Antistites, gratiam, & communionem Apostolicæ sedis habentes, qui Apostolica freti auctoritate, eisdem Fratribus, quæ postulauerint impendant. Et quod si sedes Diœcesanorum Episcoporum forte vacauerit, interim omnia Ecclesiastica sacramenta, à vicinis Episcopis, libere, & absque contradictione susciperi possint, ita tamen, quod ex hoc in posterum propijs Episcopis nullum præiudicium generetur.* Hoc idem concessit Eugenius Quartus, Fratribus Augustinensibus, vt habetur in eisdem Monumentis, & refertur in Compendio, vbi supra. §. 9. Quibus priuilegijs perfruuntur etiam, omnes Ordines & Religiones, quæ priuilegium habent communicationis, & vt dixi, multorum fert opinio, quod priuilegia prædicta, reuocata non sunt per supradictum Concilium Tridentinum, si ter, requisiti, propri Episcopi idipsum facere recusauerint, propter rationem superius dictam, in præcedenti Articulo, nam in tali casu continere videntur Ius commune. Hæc de isto Articulo, ac de tota Quæstione.

Mon. Ord. 2 imp. fol 247. conc. 605. & refert. in cõp. vbi sup. §. 9.

QVÆ-

QVÆSTIO XLI.

De Priuilegijs in communi, in sex Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quidnam sit Priuilegium.

PRo huius Articuli intelligentia, breuiter præmitto, quod vt habetur, *in cap. priuilegia, dist. 3.* & desumptum est ex D. Isidoro, *lib. 5. Etim. cap. 18.* priuilegia, nihil aliud sunt, quam priuatorum leges, aut quasi priuatæ quædam leges; inde enim priuilegium dictum est, quia quasi in priuato feratur, & per illud eximatur quispiã ab ea obligatione, qua cæteri alij tenentur. Ad quod propositum, facit quammaxime, quod dixit olim Cicero lib. 3. de legibus, & refertur, *in d. cap. verbo priuilegium: Maiores nostri, in priuatos homines, leges ferri noluerunt: inde dictum est priuilegium, ac si priuata quædam lex decreatur.* Facit ad hoc, *& cap. non exemplo. 26. q. 2.* vbi habetur de mente D. Hieronymi, *quod priuilegia singulorum, communem legem facere non possunt.* Hoc præmisso, atque præsuppositio, propositæ difficultati, respondetur per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

PRiuilegium est priuatum Ius, & indultũ concessum à Principe, facere id potente, contra Ius cõe. Hæc priuilegij definitio, desumpta est, ex Sylu. *verbo priuilegium, nu. 1.* vbi & probat eam, *ex cap. Abbate, de verborum significatione, & ex cap. in his, de priuilegijs*, in cuius rei comprobationẽ dicit, quod quando aliquid conceditur alicui, quod sit præter Ius commune, sine præiudicio alterius, non est proprie, atque in rigore loquendo priuilegium, sed beneficium dicitur, vt notat Panormit. *in cap. olim. de verb. significat.* Dixi, proprie, atque in rigore loquendo, nam interdum conceduntur aliqua, quę sunt non quidem contra Ius, sed præter Ius commune, quinvero, & alias de iure communi, & nihilominus dicuntur priuilegia, sed improprie, & largo modo sumpta, cuius rei quamplurima in iure reperire licebit exempla, & facit ad hoc, *cap. si Christus. § fin. de iureiurando, & cap. quia in causis, de Procuratoribus*, & multa alia, quæ breuitatis gra, facio missa. Sed dicet aliquis, ad quid deseruiunt, seu conceduntur eiusmodi priuilegia, quæ alias sunt de iure cõmuni, ipsiq. conformia, & quam nam tunc operantur effectum, nam certum est, quod priuilegia omnia, semper debent aliquid operari? Hanc difficultatem tractant DD. Iurisperiti, diuersis in locis, & ipsius meminit etiam Sylvest. *verbo priuilegium, q. 4.* De cuius & aliorum resolutione dico, quod similia priuileg a continentia Ius cõmune, aliquando dantur, & conceduntur, neque id frustra, sed multis, atque iustissimis de causis, & Primo quia, vt experientia constat, dicuntq. id communiter Iurisperiti, magis solet timeri, quod specialiter cauetur, quam quod generaliter, *per cap quamquam, dist. 23.* Secundo, quia quæ generaliter dicuntur, neglecta esse videntur, nisi specialiter notentur, vt etiam habetur in iure, *l. item apud. §. ait prætor. ff. de iniurijs.* Tertio, quia cum plerũq. iura male seruentur, per priuilegia innouantur, *per cap. 2. de treuga & pace.* Quarto, quia multi sciunt talia priuilegia, ignorantes alias communia iura. Et tandem

Priuilegiũ est priuatũ Ius, indultum à principe cõtra Ius commune.

Quid interfit inter priuilegium, & beneficium.

Quid sit priuilegiũ propriet improprio modo sumptum.

Difficultas. Ad quid deseruiant priuilegia, eorum retum quæ alias sunt de Iure commune.

Nota hoc valde.

Tandem quinto & vltimo, deseruiunt priuilegia prædicta, nam licet non tribuant aliquod nouum Ius, aut præter Ius commune de nouo aliquid concedant, saltim operantur, vt per ipsa clarius, atque facilius tribuatur aliquod Ius, quam antea commune illud concedebatur, facit ad hoc, *cap. gratia, de rescript. lib. 6.* Qua quidem ratione apud Regulares, & personas Religiosas, sæpissime multa reperiuntur priuilegia impetrata, quæ si recte introspiciantur, mere continent Ius commune. Sed nihilominus non reputantur aut existimantur, inania & ociosa, nam ad minus hunc operantur effectū, quod clarius habetur per ipsa, id quod quæritur, quam antea per Ius cōmune concedebatur. Et deseruiunt, vt prouideatur eorumdem timoratis conscientijs, & vt forsan facilius litibus imponatur finis, quæ sub aliquibus dubijs oriri possent, quod in Regularium causis summi Pontifices, quammaxime volunt obseruari. Videatur hac de re, Nauar. lib. 3. consil. de statu Monacho. cons. 5. nu. 5. In calce huius Articuli aduertere libuit, ex prædicto Sylvest. loco vbi supra, nu. 1. quod priuilegia omnia in communi sumpta, sunt in duplici differentia. Quædam enim sunt concessa immediate a Deo, alia vero ab hominibus. De primo constituit exemplum, in priuilegio concesso D. Gregorio, vt oraret pro Traiano, & D. Martino pro eo, qui se suspenderat, & in priuilegio olim tempore veteris legis, concesso Oseæ, vt accederet ad fornicariam vxorem, & generaliter in omni inspiratione Spiritus sancti, contra Ius commune, quam qui habet, inquit, non est quoad hoc sub lege, scilicet communi, iuxta *cap. duæ sunt leges. 19 q. 2* Dicit tamen quod lex communis, nullo modo est dimittenda, nisi quis omnino certus sit de prædicta lege priuata, siue priuilegio, vt fuerunt sancti, nam iuxta sententiam D. Pauli, quandoq. Satanas transfigurat se in Angelum lucis, vt etiā habetur, *in cap. transferunt. 24. q. 3.* Hoc præmisso dico, quod in præsentiarum non est nobis sermo, de eiusmodi priuilegijs a Deo concessis, sed solūmodo de concessis ab hominibus, nempe à Papa, Imperatore, Regibus siue Principibus, de quibus in sequentibus Artic. futurus est sermo, sed primo quotuplicia sint illa, de quo in sequenti Articulo.

Priuilegia in cōsumpta, quædam sūt à Deo immediate cōcessa, alia vero ab hominibus, Papa scilicet, aut Imperatore, Regibus, siue Principibus.

ARTICVLVS II.

Quotuplex sit Priuilegium?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Priuilegiorum, quoddā est personale, aliud vero reale.

PRiuilegiorum, quoddam est personale, aliud vero reale. Hæc cōclusio est communis omnium DD. resolutio, de qua videndus est Sylvest. *verb. priuileg. n 1. q. 1.* vbi quærit, quot sint priuilegiorum species? vbi quatuor ponit, atque inter ipsas, duas prædictas enumerat, dicens quod priuilegiorū quoddam est personale, aliud vero reale. Personale est, quod est concessum personæ, quod etiam dicit esse duplex, quoddā mere personale, idest, singulariter, vt quod alicui, vel aliquibus personis, in singulari conceditur, certis, & proprijs nominibus expressis, de quo, *in c. volentes, de offi. leg.* & tale nō egreditur personam cui conceditur, nisi hoc expresse exprimatur, iuxta *cap. constitutus de concess. prab. de quo priuileg. est regul. nu. 7 super quam multa dicit, ibid. Ioss.* & si conceditur obtentu alicuius dignitatis, non debet quis vti eo, si aliam dignitatem adipiscatur, iuxta *cap. vnic. mem. de postulat. prælat. §. fin.* & est in-

Quid & quotuplex sit priuilegium personale.

& extinguitur cum persona, imo vero aliquando ante, vt cum eo abutitur, & sequitur personam, si fit concessum cum determinatione loci, vel temporis, nam extra illa, eam non sequitur, vt priuilegium vsus pallij, iuxta *cap. ex tuarum, de autho. & vsu pallij*. Aliud vero est personale communiter, id est, quod conceditur personis in communi, non expressis nominibus proprijs, vt priuilegium minorum, 20. annis, iuxta *l. 1. per totum ff. de minorib.* & multa alia similia, quæ breuitatis gratia facio missa. Priuilegium reale est, quod Ecclesiæ, dignitati, ciuitati, loco, aut aliquibus personis, ratione loci, seu alicuius rei est concessum, iuxta *c. cum olim, cum sequentibus, de priuileg.* Supradicta omnia sunt prædicti Sylvest. vbi supra, vbi etiam ponit aliam priuilegiorum diuisionem, de qua fit secunda Conclusio. Quid sit priuilegiũ reale.

Secunda Conclusio.

Priuilegiorum, quoddam est pure corporale, quoddam vero corporale communiter. Hæc Conclusio est supradicti Sylu. Purum corporale dicitur illud esse, quod conceditur corpori, idest Vniuersitati, vel Collegio, & quo solummodo, Communitas & non singulares personæ se possunt iuuare, iuxta *cap. qui manumittitur*, 12. *q. 1.* quod ideo dicitur corporale, quia cum corpore, idest, cum collegio perijt. Corporale communiter est illud, quod Vniuersitati seu Collegio alicui conceditur, ita tamen quod quilibet singulariter de illa vniuersitate, illo se potest iuuare, & etiam Vniuersitas ipsa, iuxta *cap. contingit, de sent. excomm.* cuiusmodi sunt omnia priuilegia concessa nobis Fratribus Minoribus, & Prædicatoribus, alijsque Ordinibus, & Religionibus, quæ sunt in Ecclesia. Priuilegiorum quoddã est corporale pure, quoddam vero corporale communiter.

ARTICVLVS III.

Quisnam possit concedere Priuilegium?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

PRiuilegium communiter, & generaliter loquendo, potest concedere quicumque, & legem potest facere. Hæc Conclusio est generalis omnium resolutio, de qua, & videndus est Sylvest. *verb priuileg. q. 2.* vbi ad hoc allegat Ostiens. & dicit esse opinionem communẽ. Videatur hac de re, Gloss. singularis, *in cap. quod autem. 25 q 2.* vbi ad hoc propositum dicuntur plura, eaq. notatu dignissima, & ratio huius cõclusionis in promptu est, nam cum priuilegium, vt supra diximus, nihil sit aliud, quam priuata lex, iuxta *cap. priuilegia d. 3.* seu leges priuatorum, liquidũ fit, quod quicumq. legem potest condere, priuilegium etiam potest indulgere, quod est, quempiam ab ipsius legis obligatione eximere, non vero alius. Sed ad particularia descendendo, sit secunda Conclusio. Priuilegiũ cãliter, & generaliter loquendo, põt concedere quicumq. & legẽ põt facere.

Secunda Conclusio.

Priuilegium in spiritualibus, concedere potest Papa in tota Ecclesia, & similiter Episcopus, in proprio suo Episcopatu, dum ipse viuit, dum tamẽ id faciat de voluntate sui Capituli, & multo fortius Archiepiscopus, & Patriarcha, &c. Hæc Conclusio est etiam supradicti Sylvest. de qua etiam videatur supradicta Gloss. *in d. c. quod autẽ*, vbi & dicit, quod Papa concedere potest priui- Priuilegium in spiritualibus solus concedit Papa, & Episcopus, de cõsensu sui capituli.

priuilegia,etiam in præiudiciũ alterius,ꝙ probat, *ex c.bene vol. 12.q.2.& ex conquestus,9.q.3.c.pronunciandũ,de consec.d.3.c.contra morem,d.100.* Sed quidquid de hoc sit,quod Papa in spiritualibus,in tota Ecclesia possit cõcedere priuilegia,adeo clarum est, vt probatione nulla indigeat. Aduertit tamen supradictus Sylu. quod numquã consueuit priuilegiare aliquem contra se, quod probat argumento deducto,*ex c.cum ex offic. de præscript.* & dicit esse hoc specialiter,contra fingentes, se habere priuilegia iudicandi de rescriptis Papæ, & quod secundum illa non sit fine eorum approbatione procedendum. Potest etiam Papa,quandoq. concedere priuilegia, etiam in temporalibus, vt notatur, *in c.per venerab.qui filij sint legit.* quod est intelligendũ in terris suæ temporalis iurisdictionis, aut quando in aliquo casu, deueniretur ad ipsum iurisdictio.Quod vero Episcopus etiam,in suo Episcopatu priuilegium possit concedere, constat,*ex cap institut. de Relig.domib & c.cum venerab.de cons.* dum etiam id faciat de consensu sui Capituli,vt dictum est, iuxta *cap.Pastoralis,de Iurepatr.& c.sicut vnire,de excess.Prel* qua etiam de re, videatur Ciloss.prædicta,vbi adducuntur plura,in quibus Episcopus potest, vel non potest priuilegium indulgere.Quod autem Archiepiscopus, & Patriarcha, à fortiori idipsum possit,habetur, *in c.ad hoc,de cler.non resid.* & de hoc nulli dubium, & sunt plura capitula in Iure.

Tertia Conclusio.

Priuilegium in temporalibus,concedere potest,solus Imperator,siue Rex superiorem non agnoscens,non autem in spiritualibus,quia de eis nihil possunt statuere. Hæc Conclusio est etiam supradicti Sylu.vbi supra, quam, & probat,*ex c.bene quidem. d.96.* vbi habetur,quod de rebus Ecclesiasticis disponendis,laicis nulla conceditur facultas.Videatur hac de re,Sylu.vbi supra,& verbo *lex,q 4.*verbo *etiam Papa,nu.10.11.& 12.*vbi ad hoc propositum,de potestate Papæ,Imperatorum,ac Regum,dicuntur plura,eaq. notatu digniſſima,quæ quia præsentis non sunt speculationis,consulto omittuntur,vt breuitati studeam.

Priuilegium in temporalibus, concedere pót Imperator, & Rex, seu Principes superiorem non agnoscentes.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Priuilegium, necessario debeat dari in scriptis?

CIrca hanc difficultatem,magna est lis,& controuersia inter DD. Iurisperitos,nam cum priuilegiũ,vt iam pluries diximus,nihil sit aliud quã quædam priuata lex, sicut de lege controuertitur à Iureperitis, vtrum ad essentiam ipsius,necessaria sit aliqua scriptura, seu quod feratur in scriptis, sic etiam est magna lis,& controuersia inter ipsos, an scriptura, vel bullatio sit de essẽtia,priuilegij Apostolici,siue Imperialis,qua controuersia breuitatis gratia prætermissa,propositæ difficultati breuiter,ac resoluitur,per sequentes Conclusiones respondetur.

Prima Conclusio.

Scriptura seu bullatio,simpliciter,& absolute loquendo,non est de essẽtia,priuilegij Apostolici,seu Imperialis.Hanc Conclusionem tenet Sylu. *verbo priuilegi.q.14.*& dicit esse eam Innoc.*in c.constitui.de rescript.* & Archidiaconi,& Ioan.Andr.in procem.6.decret.Eamdẽ sententiam tenet Panor. *in c.nostra,de rescrip.*vbi dicit,quod licet scriptura requiratur ad probationẽ gratiæ,non est tamen de substantia gratiæ,vnde mortuo Papa,qui fecit gratiam

Scriptura seu bullatio,simpliciter,& absolute loquẽdo, nõ est de essentia priuilegij Apostolici,seu Imperialis.

tiam,literis nondū extractis,non spirat ipsa gratia, sed successor dat literas facta mentione,de prędecessore, & hoc etiā est,ꝙ cōtes seruatur in praxi.

Secunda Conclusio.

Quamuis scriptura siue bullatio,simpliciter & absolute loquendo,non sit de essentia priuilegij Apostolici,est tamē necessaria ad ipsius cōprobationē, & ad euertenda quamplura incōuenientia,& absurda,quæ ex contrario facto possent exoriri.Hæc conclusio,est omnium DD.communis,& ratio eius in promptu est, nam siue bullis, vix, aut nullatenus priuilegia comprobari possent,sequerenturq. innumera inconuenientia & absurda, si priuilegiorum & gratiarum comprobatio,facienda esset per testes, quos fere impossibile esset,scire omnem continentiam gratiæ,& omnem ipsius formalitatē, cum hoc tamen stat,quod id non omnino est impossibile,alias in nullo priuilegio permitteretur,probatio tenoris per testes,quod tamen permittitur, vt constat, *ex c.cum olim,et 1.de priuil.* vbi dicitur,quod cōtenta in instrumento perdito,probari possunt per testes,qui illud perlegerunt,si deponant de tenore,& quod erat sine vitio, nec necesse est probare aliquid de veritate instrumenti. Est igitur scriptura siue bullatio, non quidem de essentia, & substātia priuilegij Apost.simpliciter,& absolute,sed necessaria est ad ipsius comprobationem. Ad quod propositum facit,quod dicit Bald.quod si Papa verbo tenus,aliquem pronunciaret Episcopum,seu Abbatē,statim esset Episcopus,seu Abbas,sed inquit,eiusmodi pro Prælatis non debent recipi, nisi gratiam probent,per litteras Apostolicas,alias enim tam recipientes,quam se ingerentes,graues incurrunt pœnas,vt patet per Extrau.Bonif.VIII quæ incipit, *Insuste,de elect.* quæ habetur inter cōes,vbi hoc strictissime cauetur. Quod & fecisse quammaxime fuit rationi consonum, quod scilicet priuilegia omnia,per scripturam,& bullas comprobarentur, nec aliter crederetur cuilibet asserenti,& dicenti se aliquod habere priuilegium, etenim si omnibus viuæ vocis oraculis,adhibenda esset eadem fides,quæ litteris Apostolicis datur,magnæ fraudes,& doli,in hisce rebu possent contingere,sicut & contigerunt tempore Sixti IV.vt constat ex quadam sua Extrauag.quæ incipit, *Etsi Dominici,de pœn.& remiss.* vbi hac de re agitur. Quam quidem ob causam,omnes facultates,& gratias à se factas reuocauit,nisi ex speciali licentia,atque ex certa scientia ipsius sum.Pont. fuissent emanatæ,de qua licentia constaret,cum signatura ipsius desuper manu scripta, addens quod contrarium facientes,excōicationem ipso facto incurrerent, à qua à nemine præterquam à Rom.Pont.possent absolui, nisi in mortis articulo fuerint constituti. Eapropter interdum à Regularibus,impetrata sunt specialia priuilegia,quibus conceditur,vt viuæ vocis oraculis,etiam sine bulla, & scriptura,plena fides posset adhiberi, eisdemq. vti saltim in foro conscientiæ. Ad hoc propositū reperiuntur duo priuilegia,Leo.X.quæ habentur in Supplem.& referūtur in Compen. *verbo,oracula viuæ vocis §.1.& 2.* vbi dicitur, *quod supradictus Leo X.concessit Fratribus Minoribus non Regularis Obseruantiæ, quod secura conscientia vti possint, omnibus concessis à sede Apost.& Rom. Pont.siue per Bullas,aut Breuia,aut viuæ vocis oracula,prout in libris Ordinis reperiuntur ac si omnia specifice fuissent tunc expressa, & pro maiori consolatione fratrum omnia de nouo concessit.*

Item eidem Leo X. concessit,quod non sint minoris efficacię & valoris, viua vocis oracula,quam si per Bullam,aut Breue,ad perpetuam rei memoriā essent concessa,& hoc in foro conscientiæ tantum. Hæc vbi supra.Et præter duo supradicta priuilegia,fertur aliud priuilegium Iulij II.concessum Fratribus Eremitis S Augusti-

Scriptura, siue bullatio, necessaria est ad priuilegiorū cōprobationem.

Interdum admittitur priuilegij probatio per testes.

Nota rationē, & causam, ob quā à Regularibus impetrata sunt priuilegia,quibus fidi conceditur, vt viuæ vocis oraculis,siue bulla, & scriptura fides adhiberetur. *Supplem.f.58 conc. 161.& referur in Cōpend.verbo viua vocis oracula. §.1.2.*

gustini,prout in eorum Monum.continetur,*quo concessit eisdem,quod illa priuilegia, facta Ordinibus Mendicant. & illis qui suis priuilegijs gaudent per se, siue per communicationem, siue sint facta in forma breuis, siue per supplicationem expedita, in quibus placuit, vt signatura sola sufficeret, eamdem omnino vim,& efficaciam habeant,tam in iudicio, quam extra iudicium,ac haberent si plumbeo sigillo essent consignata.* Id quod,& concessisse eisdem dicitur Leo X.

ARTICVLVS V.

Vtrum appellatione priuilegij,veniat etiam intelligenda,immemorialis possessio,aut consuetudo?

Huic Articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Priuilegij nomine,intelligēda etiam venit possessio, atque immemorialis consuetudo.

APpellatione priuilegij,etiam venit intelligenda possessio,siue immemorabilis cōsuetudo,si ea sit tanti temporis decursus,vt ipsius initij,nulla extet hominum memoria. Hæc Conclusio est communis omnium DD.resolutio,de qua videndum est,*cap.super quibusdam.§ præterea,de verborum signif. & c.nouit, iuxta gloss. verbo consuetudo,de iudi.*vbi cōsuetudo,& priuileg.æquiparantur Facit,*& l.hos iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua,quotis & sti.vbi habetur, quod consuetudo immemorialis,habet vim constituti,& priuile.ij,& quod pro illam probatur præsumptiue, quilibet titulus allegatus pro illa.* Videatur hac de re,Nau. lib.3.consil.de regular.consil.15.nu.4.vbi ad idem propositum,inquit,quod possessio , & consuetudo immemorialis vim habet priuilegij, ita quod, qui allegaret aliquid sibi cōpetere ex priuilegio Papæ,ad quod probandum literas Apostolicas non haberet,probando consuetudinem immemorialē,probaret titulum,& priuilegium à se allegatum,secundum omnes, pro quo allegat prædictam legem,*hos iure,& prædict. c. super quibusdam.* Idem omnino dicit eod.lib.3.consil.tit.de cens.consil.3.nu.2.facit,& ad hoc, *c.hac quippe. 3.q.6.* Aduertendum tamen est, quod consuetudo,ad hoc vt vim priuilegij habeat,debet esse præscripta;hæc enim proprie dicitur consuetudo, vt habetur,*in c.Cumana,de elect.* Quæ dicatur cōsuetudo præscripta,tradit Gloss. *in l.2.*& Bald.in Rubr.*c.qua sit longa consuet.* & Sylu. *verbo consuet.q.2.* & nos diximus supra,q.28.per plures artic.quorum omnium supradictorum ratio est,nam eiusmodi temporis præscriptio, consuetudo , & possessio,ex certa scientia principis,quasi quoddam ipsius solemne priuilegium esse videtur, ac pro tali communiter æstimari solet,vt tradit Decius, *in d. cap. super quibusdam,de verb. signific.* & est generalis omniū Iurisconsultorum resoluuo.

ARTICVLVS VI.

Quando priuilegium Apostolicum valere incipiat, & an ad hoc, vt valeat, necessum sit quod promulgetur?

CIrca hanc Quæstionem,magna est lis & controuersia inter Iurisperitos, an scilicet priuilegium, statim quod conceditur,omnes suos operetur effectus, & liget etiam ignorantes? à cuius ampliori tractatione,breuitatis gratia consulto supersedeo , non enim licet per tempus,ex professo omnia pertractare , vnde omissis varijs dicendi modis , proposito Articulo resolutiue, per sequentem respondeo Conclusionem .

Conclu-

Conclusio.

QVando statutum in fauorem priuilegiati, merum priuilegium continet, nec respicit præiudicium alterius, sola scientia priuilegiati sufficit, ad hoc, videlicet, vt omnẽ suum operetur effectum. Hanc conclusionẽ tenet Syl nest. *verbo priuilegium q. 16.* & ponit exemplum de priuilegio Apostolico cõcesso alicui, vt non excommunicetur, & dicit eam esse Geminiani, & aliorum, quos ipse refert, *in c. 1. de conces. prabend. lib. 6.* vbi dicit, priuilegium incipere statim post bullationem, hoc est, postquam quis per se, aut per Procuratorem ad hoc datum, priuilegium aliquod impetrauit, nã ex quo concurrit voluntas concedentis, & impetrantis, statim habet efficaciam, etiamsi aliqui habentes ius in eodem priuilegio, hoc ignorent, quia possunt esse plures. Ad quod propositum facit illud, quod dicit Bartholus, *in l. omnes populi. ff. de iust. & iur.* nempe quod statutum priuilegiatiuum, ligat etiam ignorãtes, & quod statim, quod conceditur, omnes suos operatur effectus, quod est intelligendum, quantum ad ius quæsitum, quod ex tunc eiusmodi priuilegiatus habet. Et potest poni exemplum in legatario, cui absenti statim est ius quæsitum, ad ea quæ continentur in Legato. Supradicta omnia inquit, prædictus Sylu. esse intelligenda, quando quis, per se vel per Nuncium impetrat priuilegium: sed tamen quãdo Papa ex proprio motu, vel ad instantiam alterius, priuilegium aliquod concedit, tunc nisi appareat de contraria voluntate concedentis, priuilegiatus non gaudebit beneficio priuilegij, nisi postquam ad ipsum peruenerit, quod inquit, tenere videntur Innoc. & Ost. vt latius tractat idem Sylu. *verbo renunciatio. q. 4.* & hæc de isto Articulo, ac de tota quæstione breuiter dicta sufficiant.

Quando statutum in fauorẽ priuilegiati, merum priuilegium cõtinet, neque vergit in alicuius præiudiciũ, solius priuilegiati scientia sufficit ad hoc vt omnem suum operetur effectum.

QVÆSTIO XLII.

De Priuilegijs, quantum ad suam validitatem, innouationem, atq; confirmationem, in septem Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Fratrum Minorum, & Prædicatorum, priuilegia, hucusque confirmata semper fuerint, per omnes summos Romanos Pontifices?

LAtissima atque amplissima est, huius Articuli materia, & quæ longam requirebat tractationem, quam proinde paucis perstringere libuit, breue quoddam faciendo Summarium, confirmationum priuilegiorum, quæ à principio institutionis, horum sacrorum Ordinum, facta fuere à Romanis Pontificibus, & hoc quibusdam appositis Conclusionibus. Quodquidem de nobis Fratribus Minoribus, haudquaquam nimium erit difficile, cum in nostris Monumentis, à Patribus antiquis factum reperiatur, Memoriale quoddam seu Summarium Pontificale, in quo referuntur per Ordinem, omnes concessiones, quæ nostro Ordini specialiter sunt factæ, à diuersis summis Pontificibus, per longum annorum curriculum, à tempore Innocentij III. sub quo, anno 1208. nostra sacra incœpit Religio, atque incidenter dicentur multa, circa confirmationem priuilegiorum, concessorum Ordini Prædicatorum: nam hæ duæ sacræ Religiones, vti notũ ac peruium

est, insimul & cœperunt & floruerunt, atque in Sancta Dei Ecclesia magnos semper fecere progressus. Hæc in præsenti Articulo. In sequenti vero, idipsum fiet, si non ita in particulari, saltim in cõi, circa confirmationẽ priuilegiorum aliarum Religionum, sed maxime Mendicantium. Omnes enim, vt ex earumdem constat Monumentis, à principio suarum institutionum, à summis Pont. honorari, atque condecorari cœperunt, non solũ honorificis titulis, verum etiã, vti par erat, innumeris, multumq. fauorabilibus priuilegijs. Vt igitur vnde digressi sumus, reuertamur, & quod promisimus, implea mus, sit prima conclusio.

Prima Conclusio.

Alex. IV. cõfirmauit Fratrum P. dicatorum, & Minorũ priuilegia. *Mon. Ord. 1. imp. fol. 22. & 2. f. 24. conc. 11. & refertur in comp. verb. priuilegia Fratrum, §. 3. Supple. f 115. conc. 509. & refertur in cõpen. verbo supra §. 4.*

ALex. Papa IV. qui præfuit Ecclesiæ, post suprà dictum Innoc. III. & Honor. III. Greg. IX. Cæleſt. IV. Innoc. etiam IV. anno Dominicæ Incarn. 1254. Pontificatus sui anno primo, quadam sua Bulla, quæ incipit, *Patris æterni benignitas, data Neapoli, 5. idus Aprilis Pontificatus sui, anno primo,* & habetur in Monum. ordin. & refertur in Compen. *verb. priuilegia Fratrum. §. 2. præcepit Ecclesiarum Prælatis, vt permitterent Fratres Minores, & Prædicatores, vti suis priuilegijs, & Indulgentijs, atque Regularibus obseruantijs, & Statutis, per sedem Apostolicam approbatis.*

Idem Alex. IV. in alia sua Bulla, quæ incipit, *Merita vestra Religionis, data Pontificatus sui anno sexto,* & habetur in supplem. & refertur in Compen. vbi supra §. 4. *Decreuit irritas, & inanes esse, omnes sententias, quas Archiepiscopi, Episcopi, & Prælati, Rectores, & Clerici ferre præsumpserint, contra Fratres Ordinis Prædicatorum, seu in eorum aliquem, aut in loca eorum, seu quoscumque alios, occasione ipsorum Fratrum, contra indulta concessa Ordini præfato, à sede Apostolica, vel in posterum concedenda.*

Clemens IV. cõfirmauit Fratrum Prædicatorum, & Minorũ priuilegia. *Mon. Ord. 1. imp. fol. 30. & 2. fo. 31. conc. 31. & refertur in cõpen. vbi supra §. 5.*

Secunda Conclusio.

Clemens IV. qui præfuit Ecclesiæ, anno Domini 1265. Pontific. sui anno 4. in quadam alia sua Bulla, quæ fuit, *Data Viterbij 9. Iulij, Pontificatus sui anno 4.* & habetur in monumentis, & refertur in Compen. vbi sup. §. 5. *Inhibuit districte, omnibus Ecclesiarum Prælatis, ne interpretari præsumant priuilegia, et indulta, concessa Fratribus Minoribus, & Prædicatoribus, sine clara, qua interpretatione non indigent, sine dubia contineãt. Et voluit, quod interpretatio super huiusmodi dubys & obscuris, referatur sedi Apostolicæ, cum eius sit ius interpretari, cui ius & condere.*

Eugenius IV. cõfirmauit Fratrum Prædicatorum priuilegia. *Suppl. fol. 75. conc. 239. & refer. in Compend. vbi sup. §. 6.*

Tertia Conclusio.

Eugenius IV. qui præfuit Ecclesiæ, anno Domini 1431. Pontificatus sui anno 9. in quadam alia sua Bulla, quæ incipit. *Sacra Religionis sinceritas, data Florentiæ, 5. idus Aprilis Pontificatus anno 9.* & habetur in supplem. & refertur in Compen. vbi supra. §. 6. *Concessit Fratribus Ordinis Prædicatorum, quod virtute quarumcumque litterarum Apostolicarum, concessarum, & concedendarum, non possit vllo modo præiudicari, seu derogari priuilegijs prædictorum Fratrum, nisi de ipso Ordine, & de eiusmodi litteris fiat de verbo ad verbum expressa mentio.*

Sixtus IV. confirmauit Minorum Fratrum priuilegia.

Quarta Conclusio.

Sixtus IV. qui præfuit Ecclesiæ, anno Domini 1471. Pontific. sui anno 1. in quadam alia sua Bulla, quæ alias dicitur Mare magnum, & incipit, *Regimini vniuersalis Ecclesiæ, data Romæ, apud S. Petrum, pridie Kalen. Septembr. Pontificatus sui anno 4.* & habetur in Monumen. & refertur in Compen. vbi sup.

§.10. *Motuproprio, & ex certa scientia, auctoritate Apostolica approbauit, & robur perpetuæ firmitatis obtinere decreuit, omnia & singula priuilegia, per quoscumque summos Pontifices prædecessores suos, Ordini Fratrum Minorum, & illius Domibus, & Professoribus in genere, sub quacumque verborum forma concessa, ac pro potiori cautela, omnia & singula prædicta de nouo concessit, & indulsit.*

Mon. Ord. 1. impr. fol. 59 & 2. f. 142. colo. 343. & refertur in Compend. vbi sup. §. 10.

Idem Sixtus IV. in eodem Mari magno, *districte inhibuit Prælatis ordinarijs locorum, sub interdicti ingressus Ecclesiæ, & suspensionis à regimine, & administratione suarum Ecclesiarum, ac Rectoribus Ecclesiarum, & alijs quibuscumque, sub excommunicationis latæ sententiæ, & priuationis earumdem Parochialium Ecclesiarum, ac omnium aliorum Ecclesiasticorum Beneficiorum, quæ obtinuerint, necnon inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda pœnis, eo ipso per eorum quos contrafecerint incurrendis, ne Ordines Fratrum Prædicatorum, & Minorum, & illorum Domos, & Professores frater, aut contra priuilegia, & indulta Rom. Pont. quorumcumque Prædecessorum eiusdem Sixti, vel contra suarum litterarum tenorem inquietare, seu molestare præsumant.* Habetur in monument. Ord. & refertur in Compend. vbi supra §. 11.

Item idem Sixtus IV. in alia quadam sua Bulla, communiter Aurea nuncupata, edita Romæ apud S. Petrum 7. Kalendis Augusti, Pontificatus sui anno 8. quæ incipit, *Sacri Prædicatorum, & Minorum Fratrum Ordines*, & habetur in monumentis, & refertur in Cõpendio, vbi supra §. 12. prope finem, *posuit graues pœnas & censuras, contra quascumque personas, inhibentes seu impedientes, quominus Fratres Ordinum Prædicatorum, & Minorum, utantur libere priuilegijs, & gratijs, sibi concessis*, & ponit ibidem nó obstantias notabiles, & postea quodam viuæ vocis oraculo, *confirmauit omnia priuilegia ab eodem, vel à Prædecessoribus suis, concessa Ordini Fratrum Minorum, & præsertim contenta in Bulla eiusdem, quæ incipit, Regimini vniuersalis Ecclesiæ, non obstantibus quibuscumque litteris, postmodum ordinatis à sua sanctitate, præsertim illis, quæ incipiunt, Super cunctam gregis Dominici.* Habetur hæc concessio in monum. Ord. & refertur in Compendio vbi supra §. 7. & in sequenti §. 8. refertur etiã, quod idem Sixtus *confirmauit omnia priuilegia, à sua sanctitate, vel à suis prædecessoribus concessa Ordini Minorum, exceptis Indulgentijs generalibus, quæ ad visitantes loca Fratrum, vel fororum, & hoc de concessis in genere. Addendo, quod non intendit sua sanctitas, quod Indulgentia prædicto Ordini concessa, pro personis Fratrum, siue sint generales, siue non, reuocentur per quascumque litteras Apostolicas, etiam Cruciatæ, & idem de alijs priuilegijs, nisi in talibus litteris Apostolicis, fiat expressa mentio de indulto huiusmodi, & ordine prædicto.* Habetur in monum. & refertur in Compend. vbi supra.

Mon. Ord. 2 impr. f. 148 & suppl. f. 150 colo. 308. & refer. in Compen. vbi supra §. 12.

Monum. Ord. 2. impr. colo. 127. & refertur Compend. vbi sup. §. 7.

Monu. Ord. 1. impres. f. 64. & 2. fol. 68. conc. 37. & refertur in Compen. vbi supra §. 8.

Quinta Conclusio.

Iulius II. qui præfuit Ecclesiæ, anno Domini 1503. quadam sua Bulla, data Romæ apud S. Petrum 15. Kalendis Iunij, Pontificatus sui anno 1. ad instantiam Christianissimorum Regum, Ferdinandi & Elisabeth, quæ incipit, *In militantis Ecclesiæ agro, Fratrum Minorum Regularis Obseruantia priuilegia confirmauit omnia, per suos Prædecessores concessa, cum magnis clausulis, executionem prædictæ suæ Bullæ, atque confirmationis, Archiepiscopo Compostellano, & Episcopo Pacensi, & Archidiacono Salmantino committendo*, quæ habetur originaliter in hoc Salmanticensi, D. Francisci Conuentu, & refertur in Bullario magno, seu noua compilatione Priuilegiorum, nunc denuo Salmanticæ impressa, anno 1605.

Iulius II. confirmauit Fratrum Minorum priuilegia.

Sexta Concluſio.

Leo X. confirmauit Fratrum Minorum priuilegia.

Leo X qui præfuit Eccleſiæ, anno Domini 1513. quodam viuæ vocis oraculo, *conceſſit, quod Fratres Minores Regularis Obſeruantiæ, ſecura conſcientia poſſint vti, omnibus eis conceſſis, à ſede Apoſtolica, & Romanis Pontificibus, ſiue Bulla, vel breuia, aut viua vocis oracula, prout in libris Ordinis reperiuntur, ac ſi omnia ſpecifice fuiſſent præfata ſummi Pontificis expreſſa, & pro maiori conſcientiarum ſecuritate, omnia prafato priuilegia de nouo conceſſit, voluitque etiam, quod non ſint minoris efficacia, & valoris, viua vocis oracula, quam ſi per Bullam, aut Breue ad perpetuam rei memoriam eſſent conceſſa, ſed hoc in foro conſcientiæ tantum.* Habetur in ſupplem. fol. 58. conc. 161. & refertur in Compend. verbo, vbi ſupra §. 22. Idem Leo, *conceſſit, quod virtute Bullarum Cruciatæ contra infidales, vel aliarum Indulgentiarum generalium, quaſcumque reuocationes, aut ſuſpenſiones priuilegiorum Ordinum etiam Mendicantium continentes, numquam intelligantur reuocata nec ſuſpenſa, indulta, priu legia, & gratiæ conceſſa, quoad perſonas, Fratrum Minorum Obſeruantiæ, & quoad ſuſpendendum interdictum in feſtiuitatibus Sanctorum, ſui Ordinis, niſi de his ſpecifice, & nominatim mentionem fecerint.* Habetur in Supplem. & refertur in Compend. vbi ſupra §. 23.

Suppl. fol. 57. conc. 161. & & refertur in Comp. verbo vbi ſup. § 22.

Idem Leo X.

Suppl. fol 60. conc. 177. & refer. in Compen. vbi ſupra §. 23.

Idem Leo poſtquam in Concilio Lateranen. moderauit, ſeu reuocauit, in aliquibus rebus, priuilegia Fratrum Mendicantium, *declarauit quod omnia, & ſingula priuilegia prædictorum Fratrum Mendicantium, qualitercumque eis conceſſa, permanſerunt & permaneant in ſuo robore, exceptis illis, in quibus fuerunt moderata, ſeu reuocata, & ad abundantiorem cautelam, priuilegia prædicta, cum dictis modificationibus, Motuproprio innouauit, ac diſtricte præcipit, & mandauit Eccleſiarum Prælatis, vt Religioſos prafatos, ſuper aliys priuilegijs non modificatis, moleſtare non præſumant, ſed ſua eis iura, & priuilegia inuiolabiliter obſeruent.* Habetur in quadam ſua Bulla, quæ incipit, *Superioribus diebus, data anno Domini 1517. Pontificatus ſui anno 5.* quæ ponitur in Supplem. & refertur in Compen. §. 27. & in ſequenti §. 28. dicitur, quod idem Leo poſtea, *reualidauit, ac in priſtinum reduxit ſtatum, omnia priuilegia Fratrũ Minorum Obſeruantiæ, quoad forum conſcientiæ tantum, & hoc ſolum oraculo viuæ vocis.* habetur etiam in eodem Compend. *verbo Concilium* §. 7. vbi & ad vnguem ponitur eiuſmodi reualidatio, & prædictorum priuilegiorum reſtitutio, & duo Collectoris notabilia adhoc propoſitum, quammaxime notatu digna. Quinuero & in eodem Compend. vbi ſupra §. 29. & *verbo communicatio priuilegiorum* §. 20. habetur quod idem Leo *reualidauit omnia ſupradicta priuilegia, etiam quoad forum iudiciale*, de quo videatur priuilegiorum Collector vbi ſupra.

Suppl. fol. 27. con. 88. & refertur in Compend. vbi ſup. §. 27. Compend. vbi ſupra §. 28. et verbo Concilium §. 7.

Septima Concluſio.

Clemens VII. cõfirmauit Fratrum Minorum priuilegia.

Clemens Septimus, qui præfuit Eccleſiæ, Anno Domini 1523. quadam ſua Bulla, quæ refertur in Compendios *verbo priuilegia Fratrum*, §. 31. & *verbo communicatio priuilegij* §. 19. & incipit, *Dum fructus vberes, data anno Domini 1525. Motuproprio, & ex certa ſcientia, omnia, & ſingula priuilegia, immunitates, exemptiones, Indulgentias, peccatorum remiſſiones, & gratias, ac omnia, & ſingula indulta, Ordinis Fratrum Minorum Regularis Obſeruantiæ, & Sanctæ Clara, ac tertio de pœnitentia nuncupate Ordinibus, illorumque Fratribus, Monialibus, ſororibus, vtriuſque ſexus perſonis, ac Monaſteryis, Domibus, Eccleſiis, & locis quibuſcumq., etiam per modũ extenſionis, ſeu cõcationis, & alias quomodo*

modolibet, per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores suos, ac per ipsum & sedem Apostolicam concessa, auctoritate Apostolica approbauit, ac innouauit, atque perpetuæ firmitatis robur obtinere, & inuiolabiliter obseruari debere decreuit. Non obstantibus quibuscumque litteris Apostolicis, per quoscumque Romanos Pontifices, etiam Motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, & cum quibuscumque irritatiuis, annullatiuis, cassatiuis, reuocatiuis, modificatiuis clausulis.

Octaua Conclusio.

Iulius III. qui præfuit Ecclesiæ, anno Domini 1550. in quadam etiam sua Bulla, quæ incipit. *Dum Regularis vita studium, data Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris Pontificatus sui anno primo.* & refertur in Bullario magno, seu noua recompilatione priuilegiorum Apostolicorum Regularium facta Salmanticæ, *concessit & confirmauit, omnia & singula priuilegia, immunitates, exemptiones, etiam ab Inquisitoribus, libertates, prærogatiua, fauores, conseruatorias, declarationes, facultates, gratias & concessiones, indulgentias, & indulta, spiritualia, & temporalia, etiam per modum communicationis, & extensionis, facta ordini Fratrum Minorum, & Sancta Clara, ac tertio de pœnitentia nuncupato Ordinibus, illorumq. Fratribus, Monialibus, & sororibus, ac vtriusque sexus personis, & Monasteriis, Domibus, Ecclesiis, & locis quibuscumque, in genere, & in specie, prout latius ibidem continetur non obstantibus quibuscumque, &c.* Sed notandum est, quod quæ de Inquisitoribus dicuntur, postmodum sunt reuocata, quod multum oportet aduertere.

Iulius III. confirmauit Fratrum Minor priuilegia.

Idem Iulius in alia sua Bulla, quæ incipit, *In sacra B. Petri sede, data Romæ, apud S. Petrum, sub annulo piscatoris die decima Iulij, anno Domini 1551. Pontificatus sui anno secundo, fere sub eisdem verbis, confirmauit priuilegia Ordinis Prædicatorum, prout latius ibidem continetur,* & habetur in supradicto Bullario.

Idē Iulius III. cōfirmauit Fratrum Prædicatorum priuilegia.

Nona Conclusio.

Paulus IV. qui præfuit Ecclesiæ, anno Domini 1555. in quadam alia sua Bulla, quæ incipit, *Ex clementi sedis Apostolicæ prouisione, data Romæ apud Sanctum Marcum, sub annulo piscatoris, die prima Iulij, anno Domini 1555. Pontificatus sui anno primo, confirmauit omnia priuilegia Fratrum Minorum de Obseruantia, Monialiumq. Sanctæ Clarę, necnon Fratrum de pœnitentia nuncupatorum, per alios summos Pontifices prædecessores suos concessa, cum magnis clausulis, & derogatoriis,* prout latius ibidem continetur, & habetur in Bullario supradicto.

Paulus IV. confirmauit Fratrum Minorum priuilegia, & Monialium S. Clarę, ac Terciariorum.

Decima Conclusio.

Pius etiam Papa IV. qui præfuit Ecclesiæ anno Domini 1560. in quadam etiam alia sua Bulla, quæ etiam incipit. *Ex clementi Sedis Apostolicæ prouisione, data Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris die 27. Aprilis anno Domini 1561. Pontif. sui anno secundo,* eadē priuilegia similiter confirmauit, ac sub eisdē fere, similibus verbis, vt latius patet ibidē, & habetur in Bullario supradicto. Sed postea in alia Bulla, quæ incipit, *in Principis Apostolorum,* posita in confirmatione Concil. Trid. reuocauit omnia priuilegia, quæ contrariantur dicto Concil. Trident.

Pius etiam IV. confirmauit supradicta omnia priuilegia.

Vndecima Conclusio.

Pius V. qui præfuit Ecclesiæ Anno Domini 1566. in quadam alia sua Bulla, quæ incipit, *Etsi Mendicantium, data Romæ, apud Sanctum Petrum, anno Domini 1567. 17. Kalendis Iulij Pontificatus sui anno secundo,* eadem priuilegia

Pius V. confirmauit omnium Mendicantium priuilegia.

uilegia & omnium Mendicantium similiter confirmauit, cum nouis quibusdam conceſſionibus, & certis declarationibus, decretis, & inhibitionibus, ſpectantibus ad obſeruantiam Concil. Trid. prout latius ibidem continetur, & habetur in ſupradicto Bullario.

Duodecima Concluſio.

Gregor. XIII. cõfirmauit omnia Fratrũ Minorum priuilegia, & Monialium S. Clarę, & Tertiariorũ.

Gregorius XIII. qui præfuit Eccleſiæ, anno Domini 1572. in quadam alia ſua Bulla, quæ incipit. *Ex benigna Sedis Apoſtolicæ prouiſione, data Romæ, apud Sanctum Petrum, die 21. Menſis Martij, anno Domini 1575. Pontificatus ſui anno tertio, eadem Fratrum Minorum priuilegia confirmauit, & Monialium Sanctæ Clarę, ac tertij Ordinis de pœnitentia, quatenus ſunt in vſu, & ſacris Canonibus, & decretis ſacri Conc. Trid. non aduerſentur*, prout latius ibidem patebit, & habetur in ſupradicto Bullario. Qui etiam antea, in alia ſua Bulla, quæ incipit. *In tanta rerum, & negotiorum mole, data Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Domini 1573. Kalend. Martij Pontificatus ſui, anno primo*, omnia prius per Pium V. conceſſa Fratribus Mendicantibus reuocauerat, & ad terminos iuris communis, ac decreta Conc. prædicti Trid. reduxerat.

Tertiadecima Concluſio.

Sixtus V. confirmauit ſupradicta omnia priuilegia.

Sixtus V. qui præfuit Eccleſiæ, anno Domini 1585. in quadam alia ſua Bulla, quæ incipit, *Mendicantium Ordines, data Romæ apud Sanctum Marcum ſub annulo piſcatoris, die tertia Octobris, anno 1587. Pontificatus ſui anno tertio, ſupradicta Minorum Fratrum de Obſeruantia, Monialium Sanctæ Clarę, necnon Fratrum de pœnitentia nuncupatorum, priuilegia confirmauit, & innouauit, & omnes facultates, & gratias per alios ſummos Pontif. prædeceſſores ſuos illis conceſſas, perpetuamq. roboris firmitatem obtinere, & firmiter obſeruanda voluit, in omnibus in quibus Concil. Trid. Decretis non aduerſantur*, vt fecerat ſupradict. Greg. ſubiicendo tamen illa verba, *quatenus ſunt in vſu*, prout latius ibidem patebit. Habetur in Bullario ſupradicto.

Quartadecima Concluſio.

Clemens VIII. confirmauit et ſupradicta priuilegia.

Clemens VIII. qui præfuit Eccleſiæ, Anno Domini 1591. in quadam ſua Bulla, quæ incipit, *Ratio paſtoralis officij, data Romæ apud Sanctum Petrum, ſub annulo piſcatoris, die 29. Decembris, anno Domini 1597. Pontificatus ſui anno 6. confirmauit etiam omnia priuilegia Fratrum Minorum de Obſeruantia, Monialiũq. Sanctæ Clarę, necnon Fratrum de pœnitentia nuncupatorum per ſummos Pontifices prædeceſſores ſuos conceſſa, ex certa ſcientia, in his omnibus in quibus decretis Conc. Trid. non aduerſantur*, prout latius patet in dicta Bulla, quæ habetur in ſupradicto Bullario.

Quintadecima Concluſio.

Sanctiſſimus D.N. Paulus V. quem Deus Opt. Max. in plures annos incolumem cõſeruet, qui & regnare cœpit, anno Domini 1605. Pontificatus ſui anno 5. ſimiliter noſtra Minorum Fratrum priuilegia confirmauit, quadam ſua Bulla, quæ incipit, *Iniuncti nobis Paſtoralis*, & hic eſt ſtatus, in quo ſunt nunc priuilegia Minorum Fratrum, & idem omnino eſſe credo, de priuilegijs Fratrum Prædicatorum, quorum confirmationes, & approbationes, nõ hucuſq. ad manus habere potui, ſiicq. eas tantummodo adduxi, quæ in antiquis monumentis Ordinum erant appoſitæ, & de nouo continentur in prædicto Bullario.

ARTI-

ARTICVLVS II.

Vtrum aliarum etiam Religionum priuilegia, fuerint per summos Pontif. confirmata?

Huic articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

ALiarum etiam Religionum priuilegia, sed maxime Mendicantium, varijs atque diuersis temporibus, per summos Pontifices concessa, etiã sunt, semel, & iterum ab eorum successoribus approbata, & confirmata. Hæc conclusio, non aliter posset probari, quam afferendo in particulari, priuilegiorum omnium approbationes, & cõfirmationes. Sed quia id non per tempus licet, immensumq. esset onus, & pondus, contentus ero dicere, quod fere Religiones omnes, sed maxime Mendicantes, circa hanc priuilegiorum materiam, singulæ habent suum Mare magnũ, quod dicitur, quoddam volumen, in quo mixtim, atque confuse continetur, compilatio multorum priuilegiorum, cuilibet earumdem diuersis temporibus, à varijs, atque diuersis Pontificibus concessorum, in quo eiusdem cõpilator, confirmat priuilegia, colligendo, & referendo ea, quæ fuerunt suorũ prædecessorũ, addendo, atq; adducendo sua propria. Sicque pro nobis Fratribus Minoribus Alexander IV. Innocent. etiam & Clemens IV. Honorius IV. Bonifacius VIII. & Eugenius IV. singuli fecerunt suum Mare magnum, vt videre licebit in Ordinũ monumentis, vbi pro nobis Fratribus Minoribus Sixtus IV. colligendo oĩa prædictorum Pontificum priuilegia, & insuper plura addendo de suo, edidit mare magnum, quod communiter circumfertur, & incipit, *Regimini vniuersalis Ecclesiæ*, de quo diximus supra. Pro Fratribus autem Prædicatoribus, suum etiam Mare magnum fecit Greg. XI. & Eugenius IV. & tãdem dictus Sixtus IV. qui prædictorum Pontificũ etiam priuilegia recollegit, *fuit edita prædicta Bulla, Romæ apud Sanctum Petrum, anno Domini. 1474. pridie Kalen. Septembris, Pontificatus sui anno 4.* & incipit, *In nomine Domini*, & habetur in supradicto Bullario, nuper edito Salmanticæ, & refertur summarie in suppl. f. 131. Pro Fratribus Augustinensibus, suum etiam mare magnum fecerunt, Innoc. IV. Eug. IV. Nicolaus III. & tandem Sixtus IV. quod incipit, *Dum fructus vberes, datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Domini. 1474. 7. Idus Febr. Pontificatus sui anno 4.* & habetur in supradicto Bullario. Pro Carmelitis etiã fecit Mare magnum, supradictus Sixtus IV. quod incipit, *Dum attenta meditatione, datum Romæ apud Sanctũ Petrum, anno Dominicæ Incarnationis, 1476. 4. Kalendis Decemb. Pontificatus sui anno 6.* quod etiam habetur in supradicto Bullario, & illi sunt quatuor Ordines, qui communiter atque à principio dicti sunt Mendicantes, quibus postmodum additus est Ordo Minimorum, pro quibus Iulius II. proprium suum etiam fecit mare magnum, quin vero duo hac de re priuilegia, ab eodem Iulio, eademq. die reperiuntur illis fuisse cõcessa, quorum alterum habetur, in suppl. f. 4. & incipit, *Dum ad sacrum Ordinem Minimorum, datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1506. 5. Kalen. Augusti, Pontificatus sui anno 3.* alterum vero habetur in Bullario magno, Salmanticę nouiter impresso, & incipit, *Virtute conspicuas, datum eodem die, & anno.* quam ob causam id fuerit effectum, omnino me latet, Solummodo dico, quod vtrobique multa, & varia priuilegia, pro dictis Minimis continentur, vt patebit intuenti.

Mendicantium priuilegia confirmata sũt per plures summos Pontifices.

Quidnam dicatur mare magnum.

Monu. ord. 2. impres. f. 139. & refertur in Compend. diuersis in locis.

De priuilegijs aliarum Religionum, & eorum cõfirmatione, & approbatione, nihil libet in præsentiarum dicere, quia opus esset immensum, atque

vt videtur interminabile, & quia omnia eiusmodi priuilegia, quæ ad meas hucusque manus peruenire potuerunt, iam in proprijs quibusque locis sunt allata, explicata, & declarata, prout rerum dicendarum exigebat ordo. Hactenus de priuilegiorum confirmatione.

ARTICVLVS III.

Vtrum omnia Regularium priuilegia, quæ sunt contra sacros Canones, aut contra sacri Conc. Trid. Decreta, sint per idem Concilium, & per summos Pontifices, abrogata, & reuocata?

Nota quod omnia Regularium priuilegia, in quibus Concil. Trid. non contradicunt per ipsum sunt confirmata.

PRo huius Articuli intelligentia, vt certa ab incertis separemus, aduertere oportet quammaxime, quod omnia Regularium priuilegia, in his, in quibus non cõtrariantur Decretis, prædicti Conc. Trid. per idem Concilium sunt approbata, & confirmata, per illa verba, quæ habentur sess. 25. de refor. cap. 20. vbi dicitur, *in cæteris omnibus, præfatorum Ordinum priuilegia, & facultates, quæ ipsorum personas, loca, & iura concernunt, firma sint, & illæsa.* Sed difficultas est, an priuilegia omnia, quæ continent aliquid contra sacros Canones, seu contra aliqua Decreta prædicti Concil. Trident. per ipsum & summos Pontifices, sint abrogata, & reuocata? Qua de re sunt duæ extremæ opiniones. Prima affirmat, secunda vero negat, & qui tenent omnia prædicta priuilegia esse reuocata, sequentibus innituntur fundamentis.

Prima opinio, & sententia.

Primo, nam in eodem Concilio supradicta sess. 25. cap. 22. de reformatione, habentur sequentia verba. *Hæc omnia, & singula, superioribus Decretis contenta, obseruari sancta Synod. præcipit, in omnibus Cœnobijs, ac Monasterijs, Collegijs, & Domibus, quorumcumque Monachorum, ac Regularium, necnon quarũcumque sanctimonialium Virginum, ac Viduarum, etiam si illæ sub gubernio militarium, etiam Hierosolymitana viuant, & quocumque nomine appellentur, sub quacumque Regula, vel Institutionibus, & sub custodia, & gubernatione, vel quouis subiectione, aut annexione, vel dependentia cuiuscumque Ordinis Mendicantiũ, vel non Mendicantium, vel aliorum Regularium Monachorum, aut Canonicorum quorumcumque, non obstantibus eorum omnium, & singulorum priuilegijs, sub quibuscũque formulis verborum conceptis, ac Mare magnum appellatis, etiam in fundatione obtentis, necnon Constitutionibus, & Regulis, etiam iuratis, atque etiam consuetudinibus, vel præscriptionibus etiam immemorabilibus.*

Secũdo, probãt id ipsũ, quia Pius IV. in quadã sua Bulla, de qua mentionẽ fecimus supra, posita in fine præfati Conc. Trid. quę incipit, *In Principis Apostolorũ, data Romæ, apud S. Petrum, anno Dominicæ Incarnationis 1565. 13 Kalen. Martij, Põtificatus sui anno 6.* confirmando prædictũ Concilium, *reuocat Motuproprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, omnia & singula priuilegia, exemptiones, immunitates, facultates, dispẽsationes, conseruatorias, indulta, confessionalia, mare magnum, & alias gratias, in his omnibus & singulis, in quibus illa, statutis & decretis, eiusmodi Concilij contrariantur, ac ipso iure reuocata, cassata, & annullata, ad ipsius Concilij terminos, atque limites, reducta sint, & esse censeantur, neque quidquam aduersus ipsa decreta, & statuta, quo minus vbique, & apud omnes obseruentur, in aliquo suffragari posse, sed ea prorsus haberi, & reputari debere, ac si numquã emanassent, auctoritate Apost. declarauit, statuit, & ordinauit.*

Tertio, probatur id ipsum, quia licet Pius V. eiusdem successor, in quadam alia sua Bulla, de qua etiam mentionem fecimus supra, quæ incipit, *Etsi Mendicantium*, data etiam Romæ, apud Sanctum Petrum, Anno Dominicæ Incarnat. 1567. 15. Kal. Iulij, Pontificatus sui, anno secundo, ex certa scientia, & de plenitudine apost. potestatis, Mendicantiũ priuilegia confirmauerit, & in-

& innouauerit, atque perpetuam roboris firmitatem obtinere, ac firmiter obseruari præceperit, vbi & expresse, multa eisdem, contra prædictum Concilium concessit, Gregorius tamen XIII. eiusdem successor, in alia sua Bulla, quæ incipit, *in tanta rerum, & negotiorum mole*, data etiam Romæ apud sanctum Petrum, anno Dominicæ Incarnationis 1572. Pontificatus sui anno 1. *Statuit de prædicta Bulla, & aliis omnibus Literis & Constitutionibus, quæ ab eodem suo prædecessore, eisdem de rebus, pro quorumcumque Regularium, etiam Mendicantium Ordinibus, & Congregationibus quomodolibet emanarunt, ac omnibus, & quibuscumque in eis contentis, eam deinceps dispositionem atque decisionem, pro subiecta materia, futuram esse, quæ sine ex iure veteri, sine ex sacris dicti Concily Decretis, sine aliàs legitime, ante dictarum Literarum & Constitutionum editionem erat, &, si ipsa non emanassent, futura fuisset, ad quam dispositionem & decisionem, sumq. præstinum statum illa omnia reduxit, irritando omnia alia decreta suo præsenti statuto aduersantia, &c.* prout latius ibidem continetur. Et quamuis postea in alia sua Bulla, de qua etiam mentionem fecimus supra, quæ incipit, *ex benigna Sedis Apostolicæ prouisione*, data Romæ apud sanctum Petrum, die 21. Martij, anno 1575. Pontificatus sui anno 3. nostra Minorum Fratrum, ac Monialium S. Claræ, ac Fratrum Tertij Ordinis, priuilegia confirmauerit, d tamen fuit addendo, apponendo, atque exprimendo sequentem clausulam, *quatenus sunt in vsu, & sacris Canonibus, & decretis sacri Conc. Trid. non aduersentur*. Quod & similiter fecit Sixtus V. in alia sua Bulla, quam eadem de re, edidit anno Domini 1587. Pontificatus sui anno 3. licet subticuerit, verba illa, *sacris Canonibus, & quatenus sunt in vsu*. Ex quibus omnibus plane, vt videtur, colligitur, quod priuilegia omnia supradicta damnata, sunt per supradictos Pontifices approbata & firmata, in quantum Conc. Trid prædicto non aduersantur, neque sunt contra aliorum summorum Pontificum, Bullas, Constitutiones, atque determinationes, & quod in cæteris omnibus, sunt abrogata & reuocata, hæc faciunt pro hac parte.

Quænam priuilegia sint per Conc Trid. reuocata.

Sed alij in alia omnino, contraria sunt sententia & opinione, & dicunt. Illa solummodo priuilegia, per supradictum Concil. Trid. esse abrogata & reuocata, quæ continentur in illis Decretis, in quibus formaliter, & expresse, reuocantur & derogantur Regularium priuilegia, & in quibus apponitur illa clausula, *non obstantibus quibuscumque priuilegijs in contrarium existentibus*, cætera vero non, etiamsi eidem Concilio, aut sacris Canonibus, aliàs esse videantur contraria. Hæc sententia & opinio, est quorumdam doctissimorum virorum, diciturq. fuisse olim, resolutionem habitam, à multis grauissimis Doctoribus Iurisperitis, & Theologis Ecclesiasticis, & Regularibus, vt refert Pater Frater Emman. Rodrig. 1. tom. suarum Quæstionum Regul. q. 8. ar. 6. vbi hac de re latissime agit, diciq. constare ex quamplurimis locis prædicti Concilij Tridentini, in quibus inuenire licebit, quod in vno eodemq. capite, interdum ponuntur diuersa Decreta, quædam absolute, & absque aliqua priuilegiorum derogatione, siue reuocatione, alia vero non ita, sed cum eorumdem derogatione & reuocatione expressa Quod factum fuisse inuenitur, in primis, *sess. 23. cap. 8. de reformat.* in cuius priori parte agendo de sacris Ordinibus, sequentia ponuntur verba. *Ordinationes sacrorum Ordinum, statutis à iure temporibus, ac in Cathedrali Ecclesia, vocatis, præsentibusq. ad id Ecclesiæ Canonicis, publice celebrentur*. Et vt patebit intuenti respectu præfati Decreti, nulla ibidem apponitur clausula, priuilegij alicuius derogatoria aut reuocatoria, quod tamen fit in seq. Decreto, quando dicitur: *Vnusquisque autem à proprio suo Episcopo ordinetur. Quod si quis ab alio promoueri petat, nullatenus id ei, etiam cuiusuis generalis aut specialis reseruatu, vel priui-*

legij prætextu, etiam statutis temporibus permittatur, nisi eius probitas, ac mores Ordinarij sui testimonio commendentur. Ecce, inquiunt, qualiter respectu præfati secundi Decreti, derogantur priuilegia & rescripta quæcumque, generalia & specialia. Ex quo, vt videtur, colligitur, quod aliud sit iuditium, de Decretis prædicti Concilij Tridentini, in quibus præfata derogatoria atque reuocatoria priuilegiorum clausula apponitur, aliud vero de illis, in quibus nihil omnino tale habetur. Quo fundamẽto inquiunt innixi DD. supradicti, Salmanticenses Theologi, & Iurisperiti, decreuerunt & subscripserunt olim, quod Religiosi & Regulares, etiam modo post Concil. Trid. virtute suorum priuilegiorum, ordinari possunt extra tempora, quia in supradicto Decreto, nulla apponitur clausula eorumdem reuocatoria, non tamen possunt ordinari ab alio, quam à proprio Episcopo, etiam statutis temporibus, & etiam prætextu cuiusuis generalis, aut specialis rescripti, vel priuilegij, nisi eius probitas, ac mores, proprij Ordinarij sui testimonio, cõmendentur, nam huius Decreti respectu, dicunt, quod priuilegia atq; rescripta, omnino reuocantur. Cui sententiæ & opinioni adhærentes, semel, & iterum, Hispanorum Episcoporum multi, visa dictorum DD. sententia & subscriptione, aliquos Religiosos ordinauerunt extra tẽpora. Præter locum supradictum adducunt ex eodem Concilio, aliqua Decreta, quibus hoc ipsum omnino insinuatur, & in quibus multa iubentur, simpliciter & absolute, absque aliqua priuilegiorum clausula, derogatoria & reuocatoria, vt constat, *ex sess. 4. in decreto de editione librorũ*, vbi dicitur, *quod non liceat etiam Regularibus imprimere libros de rebus sacris, sine approbatione Ordinarij, & licentia suorum Superiorum*, vbi cum non apponatur clausula derogatoria, dicunt Doctores supradicti, quod si aliquod in contrarium, Regularibus hac de re, concessum fuisset priuilegium, iure optimo eodem vti possent, & idem eadem ratione esset dicendum, de illo alio Decreto, posito in sequenti *sess. 5. de reformat. cap. 1.* vbi præcipitur, *quod in Monasterijs Monachorum, vbi id commode fieri poterit, habeatur semper lectio sacræ Scripturæ, ad quod possint cogi per Episcopos & Prælatos*, vbi similiter nulla apponitur clausula, priuilegiorum reuocatoria, quo fit, etiam inquiunt, vt si Monachorum aliqui, ad id in contrarium aliquod habuissent priuilegium, per supradictos Prælatos, cogi nullatenus possent, cum quantum ad hoc eorumdem priuilegia, non fuerint reuocata.

Secundo, ad hoc propositum, atque ad prædictam sententiam comprobandã, facere etiam videtur quãmaxime, quod in eodem Conc. habetur, *sess. 22. cap. 4.* vbi dicitur, *quod careat voce in Capitulo Ecclesiarum, qui sacris non fuerit initiatus, & saltim constitutus in Subdiaconatu. Ordine, etiam si hoc sibi, ab alijs libere fuerit concessum*, quod Decretum seruari iubet, in quacumque Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata, seculari, vel Regulari. Sed cum ibidem, nulla apponatur clausula priuilegiorum derogatoria aut reuocatoria, inquiunt etiam Doctores prædicti, quod si in Religione aliqua, in contrariũ aliquod fuisset priuilegium, quo etiam in sacris non constituti, vocem habere possent in Capitulo, eiusmodi priuilegium valeret, eoq. iure optimo vti possent. Circa quod, in facti contingentia, dicunt, quod est expressa declaratio Congregationis Illustrissimorum Cardinalium, deputatorum explicationi atque declarationi, præfati Concil. Trident. qui quidem, vt refert Parasellus Generalis olim Ordinis Minimorum, anno Domini 1573. eadem de re consulti declararunt, quod dictum Concilium non contrariatur Constitutionibus Regularium, si in aliquo Ordine, etiam non in sacris constituti, de consuetudine, aut constitutione, ad actus Capitulares admittantur: quæ responsio facta est prædicto Patri generalissimo, quia in suo Ordine & Religione

ligione, eadê viget consuetudo. Et quod hic dicitur, de cõsuetudine & Constitutione, dicendum esset pariter de priuilegio, si ad id aliquod haberetur, quo ad huiusmodi actus Capitulares, non in sacris constituti possent admitti, nam si non reuocatur per Decretum supradictum consuetudo, aut Constitutio, nec reuocabitur priuilegium, cum eadem sit vtriusque ratio. Idem videtur dicendum, de alio eiusdem Conc. Decreto, posito sess. 23. cap. 11. vbi traditur ordo seruandus, in conferendis Ordinibus, & ponuntur qualitates ordinandorum, atque præcipitur, vt ex vno ad alium Ordinem, non ascendatur, nisi transactis quibusdam interstitijs, ibidem appositis, vbi cum non apponitur clausula derogatoria aut reuocatoria, fieri videtur, quod si ad id Regulares, aliquod haberent priuilegium, eo iure optimo vti possent, ob rationem supradictã, nisi aliunde eis etiam obstaret Bulla, & Constitutio postea edita à Sixt. V. contra male promotos & ordinatos, de quo in præsentiarum non fit sermo; nam solùmodo hoc adducitur, ad probandum, quod Regulariũ priuilegia, quæ in prædicto Conc. Trid. decreto nõ expresse sunt abrogata & derogata, & in quibus nulla eiusmodi clausula apponitur, adhuc permanent in suo vigore; nam quando Concilium prædictum contrarium intendit, expresse ipsa reuocat, & clausula ibidem apponitur, vnde id liquido, & manifeste possit colligi, quod fieri solet, per illa verba, *priuilegijs quibuscumque, in contrarium non obstantibus, aliisue similibus*. Quod & fecisse, vt videtur, necesse fuit, nam sicuti priuilegia inserta in corpore iuris, non derogantur, sub generali derogatione aut reuocatione, vt dicunt communiter Doctores Iurisperiti, & quamplures allegando id concludit, Enriq. 1. to. lib. 7. cap. 28. num. 9. littera i, & cap. 31. num. 5. littera S, ita & de priuilegijs Regularium dicendum videtur similiter, quod per dictum Concilium non derogantur neque reuocantur, nisi de ipsis specifica & specialis mentio fiat, & apponatur aliqua clausula, ex qua idipsum liquido & manifeste possit colligi.

Tertio & vltimo probant suam sententiam, quia, inquiunt, argumenta in contrarium adducta non conuincunt. Vnde ad ea, quæ supra allata sunt, respondent per ordinem.

Ad verba adducta ex Conc. Trid *sess. 5. de reformat. cap. 22.* dicunt, quod in dicto capitulo, solummodo reuocantur priuilegia, quæ sunt contra Decreta, & determinationes ibidem positas in d. *sess. 25. de Regul.* non vero illa priuilegia, quæ sunt contra Decreta aliarum sessionum, in quibus non apponitur similis derogatio. & reuocatio expressa, seu aliqua alia clausula illi æquipollens. Et quod hoc ita sit, constare dicunt ex verbis positis, in dicto c. postquã, ibi dicitur. *Hæc omnia & singula superioribus Decretis, contenta obseruari præcipit sacrosancta Synodus, &c. non obstantibus.* Vbi, inquiunt, notandum est verbũ, *contenta in superioribus Decretis*, ac si diceretur, non autem in superioribus sessionibus. Ex quo datur intelligi, quod voluit sancta Synodus, contenta in d. sess. 25. ac in omnibus superioribus eiusdem Decretis, omnino obseruari, etiam contra Regularium priuilegia, non autem contenta in alijs Sessionibus, in quibus non similis habetur clausula, si alias in contrarium aliqua habeantur priuilegia, & eorum non fiat derogatio & reuocatio expressa,

Ad illud vero, quod adducitur ex Bulla Pij IV. posita in confirmatione supradicti Concilij Tridentini, ex cuius generalitate videtur colligi, quod per ipsam non solum reuocantur, annullantur, atque cassantur, a prædicto summo Pontifice, priuilegia, quorum in Decretis præfati Concilij, inuenitur reuocatio expressa, verum etiam, & alia quæ sunt quoquo modo contraria

Decre-

Decretis eiuſdem Concilij, etiamſi in ipſis Decretis eorum non fiat derogatio expreſſa, reſpondent Doctores prædicti, dicendo, quod ſecundum communem DD. Iuriſperit. ſentent. in dubio mens & intentio Principis, ſem per præſumitur talis fuiſſe, qualis & eſſe debet de iure. Quo fit, vt verba Pius IV. reuocantia in prædicta ſua Bulla, priuilegia quæ ſunt contraria Decretis prædicti Conc. Tridentini, intelligenda, reſtringenda, & determinanda ſint, iuxta terminos illorum Decretorum, & ad ea tantum, quæ per illa ſunt prohibita, & eo modo, quo ſunt prohibita, reuocando, vel non reuocando, quæ ſunt in contrarium priuilegia, & non eſt extendenda etiam ad illa, quæ quamuis per ipſum ſint prohibita, non tamen cum priuilegiorum derogatione & reuocatione. Et quod hoc ita ſit dicendum, aſſerunt ex eo conſtare, nam cauſa finalis ſupradictæ Bullæ, vt ex ea plane conſtat, fuit omnimoda obſeruantia prædictorum Decretorum, præfati Concilij Trident. cuius quidem obſeruantiæ ſatis locus datur, quoad ea quæ in ipſis Decretis ſpecialiter reuocantur, cætera vero, quæ non expreſſe atque ſpecialiter derogantur, cum non reuocentur, plane inquiunt datur intelligi, quod voluit prædictus Pontifex, atq; Concilium, vt obſeruarentur, ſi alias in contrarium aliquod habeatur priuilegium. Vnde fit, vt ceſſante cauſa finali, ſupradictæ Bullæ, ceſſet & diſpoſitio ipſius, iuxta id, quod habetur in iure, *l. adigere, §. quamuis, ff. de iure patron. & cap. cum ceſſante, de appellat.* Quod & confirmant ex eo, quia Conſtitutio, quæ fit ad roborandum aliam, ſecundum ius, & omnes communiter Doctores, intelligi debet ſecundum eam, & concludenda eſt terminis eius, iuxta id quod habetur in iure, *in Authent. conſtitutio qua ſummouat, §. inde, verſ. in illis, collat. 3.* & tradit gloſſ. & Cardinalis *in Clement. ſtatutum, verb. conſuetudine, de elect.* & Felin. *in cap. 1. de iure iur. num 5.* qui omnes dicunt, eaſdem limitationes, & extenſiones, quas recipit Conſtitutio corroborata, debere etiam recipere eamdem corroborantem, nam ſecundum ius, *in l. in tota, ff. de condit. & demonſtr.* referens ſe ad aliquid, intelligi debet, ſecundum illud, ad quod refertur. Cum ergo ſupradicta Bulla facta fuerit in robur, atque confirmationem, prædicti Concilij Tridentini, ſecundum illius terminos, inquiunt, debet intelligi, neque reuocat, niſi illa priuilegia, quæ in eodem expreſſe reperiuntur reuocata.

Cõſtitutio corroborans atq; confirmans, patitur omnes limitationes, & extenſiones, quas recipit Cõſtitutio corroborata.

Ad illud vero, quod adducitur, ex Bulla Greg. XIII. in confirmatione noſtrorum priuilegiorum, & ſimiliter Sixti V. dicunt, quod intelligendi ſunt, ad ſenſum ſupradictum, nempe quod confirmant Regularium priuilegia, quatenus non aduerſantur Decretis præfati Concil. Trid. Decretis (inquam) irritantibus expreſſe priuilegia prædicta, per non obſtantias priuilegiorum ibidẽ appoſitas, ſaluis tamẽ manentibus alijs, in quibus ſimilis clauſula omnino non inuenitur, quod ita eſſe dicendum, ſuperq. ſatis conſtare (aiunt) ex ſupradictis. Nec per illud, quod addidit prædictus Gregorius, *& ſacris Canonibus*, intelligendus eſt, quod omnes ſacros Canones voluerit generaliter comprehendere, ſic enim nulla proprie confirmaret priuilegia, cum priuilegium, vt de ſe patet, nihil ſit aliud, quam priuatum ius, ſiue indultum conceſſum à Principe, contra ius commune, & fere priuilegia omnia, in totum vel in parte, ſint contra ſacros Canones; ſed intelligendus eſt de illis ſacris Canonibus, quæ in eodem Concilio continentur, vt etiam aduertit & notat Pater Hieronymus à Soibo, noſtri ſacri Ordinis Minorum Capuccinus, in Compendio, quod fecit priuilegiorum, *tit. priuilegia Fratrum, pagina 329.* vbi inquit, prædictum Conc. Trid. conſtare Canonibus, atque Decretis, & quod illa dictio copulatiua, *&*, quando prædictus Pontifex dixit, quod confirmat prædicta priuilegia, *quatenus ſunt in vſu, & Decretis*

Conc.

Conc. Trid. & sacris Canonibus nō contradicunt, &c. copulat prædicta omnia, nēpe, & sacros Canones, & Concilij Decreta, ibidem contenta. Etenim si aliud dicere voluisset, expresse apposuisset, & dixisset cōfirmare se priuilegia prædicta, quatenus non contrariantur sacris Canonibus summorum Pontificum, & Decretis præfati Concilij Tridentini. Sed quidquid de hoc sit, concludendo dicunt, quod Sixtus V. ipsius successor, eadem priuilegia confirmando, subticuit prædicta verba, *sacris Canonibus, contraria*, solummodoq. apposuit, quod confirmat priuilegia, *dummodo Concil. Trid. Decretis non aduersentur*, id quod, & fecit in confirmatione Ordinis Cistercien sis, facta anno Domini 1586. die 25. Iulij, Pontificatus sui anno 2. vt habetur in Compendio priuilegiorum eiusdem Ordinis. His pro vtraque huius difficultatis parte argumentis adductis, fit Conclusio.

Conclusio.

IN hac difficultate, non visum fuit Iudicem agere, neque propriam meam sententiam statuere, sed illius decisionem atq; determinationem S. D. N. remittere, Illustrissimisq. Cardinalibus, præfectis explicationi atque declarationis Concil. Trid. quamuis vtraque videatur sententia, congruis inniti fundamentis. Hactenus de isto Articulo.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Regularium priuilegia, deperdantur per non vsum?

HÆc difficultas proponitur, ad explicandum & declarandum, tenorem aliquorum priuilegiorum, in quorum confirmatione apponi consueuit clausula, qua dicuntur confirmari, *quatenus sunt in vsu*, qualis fuit confirmatio, nostrorum priuilegiorum, olim facta per Greg. XIII. de qua diximus supra, quam quidem clausulam, consulto subticuisse dicitur Sixtus V. in eorumdem confirmatione. Ad explicandum igitur prædicta verba, vtq. notum fiat, quid sub hac clausula comprehendatur, sequens instituitur articulus. De qua difficultate & quæstione, agit Panorm. & Doctores communiter, *in cap. cum accessissent, de constit.* & dicit Panorm. circa eam, tot esse capita, quot sententiæ; at ego, pro eiusdem resolutione, breuiter me expediendo, sequentes statuo Conclusiones.

Prima Conclusio.

SI priuilegium est particulare, & concessum alicui priuatæ, ac particulari personæ, per non vsum, siue per vsum contrarium deperditur, quin uero, & per vnam solam eiusdem contrauentionem, si directe obuiatum est illi, secus autem si non directe, sed indirecte. Hæc Conclusio, est fere omnium Doctorum communis, quam & probant, *ex prædicto cap. cum accessissent, de constit. verb. conuenerint*, vbi glossa elicit hanc Conclusionem, quod priuilegium quandoq. vnico actu perditur. Ad quod propositum, adducit sequens *cap. cum M. Ferrariensis, & cap. pro illorum, de prebendis, cap. priuilegium, 11. q. 3.* & plura alia iura, quæ breuitatis gratia, facio missa. Sed alia glossa ibidem, distinguit quantum ad hoc, de priuilegijs, nam quædam (inquit) dantur ad faciendum, quædam vero, ad non faciendum, & dicit, quod si priuilegium datur ad faciendum, & is qui illud impetrauit, spatio decem annorum non eo vtitur, perdit illud, iuxta *l. 1. ff. de nundi.* Si vero datur ad non faciendum, & Papa sibi aliquid iuris in eo reseruauit, non potest

Si priuilegium est particulare & priuatæ cuipiam personæ concessum, per vnum actū contrarium deperditur, si directe obuiatum est illi.

test (inquit prædicta glossa) expresse eius modi priuilegio renuntiari, iuxta *cap. cum tempore, de arbitris*, si tamen nihil sibi Papa reseruauit, vtputa si priuilegium dedit, de non soluendis decimis, & nihilominus priuilegiatus soluit ipsas, amittit priuilegium, etiam per vnicum actum, iuxta *cap. quam periculosum, 7. q. 1.* quod intelligendum est, vt diximus in Conclusione, quando priuilegiatus, est persona priuata & particularis, secus est autem si sit Communitas, vel Ecclesia, tunc enim, vt statim in sequenti Conclusione dicemus: non deperditur, nisi legitimo tempore, hoc est quadraginta annorum spatio, præscribatur contra priuilegium, decimas soluendo, iuxta *cap. accedentibus, & cap. si de terra, eod. tit. de priuilegijs.* Et addit supradicta glossa, quod si priuilegium datur ad excipiendum, perpetuum est, quia, quæ temporalia sunt ad agendum, sunt perpetua ad excipiendum, iuxta *l. puto, §. vlt. ff. de dol. except.* quod dicit esse verum, si nemo agat, nam si agat, & non excipitur contra agentem, perditur priuilegium, iuxta *l. Pomponius, §. rati habitationis, ff. de procur. & l. si is quis, ff. de cond.* Vnde inquit exemptus, vt non coram Ordinario respondeat, respondens, & non allegando priuilegium, ipsum amittit, quæ omnia sunt quammaxime notanda atque memoriæ commendanda. Sed adnotandum est præterea, positum fuisse in Conclusione verbum illud, *directe, secus autem indirecte*, nam, vt dicit, alia gloss. *in d. cap. cum accessissent, de constit.* per contrauentionem indirectam, non deperditur, & magis delinquit, qui directe venit contra priuilegium, quam ille, qui non vtitur illo, argumento deducto, *ex cap. quisquis, d. 84. & contingit, el 2. de sent. excommun.* Videatur hac de re Sylu. *verb. priuilegium, q. 11.*

Secunda Conclusio.

Priuilegia Ecclesijs, siue Religionibus concessa, non amittuntur, nisi contra ea præscribatur legitimo tempore.

Si vero priuilegium, fuit concessum Ecclesiæ, seu alicui Comunitati, qualia sunt omnia priuilagia, quæ Regularibus conceduntur, non deperditur, per quemlibet non vsum, aut per vsum contrarium, nisi contra ipsum legitimo præscribatur tempore. Hæc Conclusio, est etiam omnium Doctorum communis, de qua videatur Syluester, vbi supra latissime, & satis colligitur ex omnibus iuribus, citatis pro præcedenti Conclusione. Pro cuius comprobatione, quammaxime facit quædam alia gloss, posita, *in d. cap. cum accessissent, de constit.* Vbi & ad hoc propositum afferuntur sequentes versus.

Priuatam legem, tollit contrarius actus, Si personales:
Si patet esse realis, Tunc non perditur, nisi præscripsisse probetur.

Quanto tẽpore contra Ecclesiã præscribatur.

Sed circa hoc præscriptionis tẽpus, adnotandũ est, quod quamuis olim Alexand. III. *in cap. de terra, de priuil.* decreuerit, vt præscriptio fieret, spatio triginta annorum, in rebus Ecclesiasticis, atq; in priuilegijs, attamen Innoc. III. postea *in cap. accedentibus, eod. tit.* determinauit, quod prædicta præscriptio non fieret, in minori tempore, quam quadraginta annorum spatio, quinuero & aliquæ Religiones, speciale habent priuilegium, vt contra ipsas, non possit præscribi, minori spatio, quam sexaginta annorum. Ad quod habetur particulare, quoddã priuilegium, Eugen. IV. concessum anno Domini 1434. 7. Kalend. Martij, Pontificatus sui anno 4. Ordinis sancti Benedicti Vallisoletani, quod refertur in lib. priuilegiorum eiusdem Ordinis, vbi habetur, *quod contra priuilegia dictæ Congregationis, non currat præscriptio, nisi post lapsum sexaginta annorum.* Sed ad supradictam Conclusionem redeundo, dico, quod Regularium priuilegia, non tolluntur per non vsum, aut vero per vsum contrarium, nisi per spatium quadraginta annorum, secundum ius commune, aut sexaginta, secundum prædictum priuilegium, contra ipsa præscribatur. Et si quæratur causa & ratio, ob quam priuilegium priuatæ personæ

Nota hoc priuilegium circa præscripcionẽ, minori tempore non fiendam quam sexaginta annorum.

conces-

conceſſum, per vnicum tantum actum, directe factum deperdatur, nõn vero cõceſſum Cõmunitati, & Eccleſiæ. Eius ratio in promptu eſt, nã priuilegium deperditur, ex tacita renunciatione illius cui conceditur, iuxta *l. voluntarie, C. de excuſationo tutorum, & ibi gloſſa*, & certum eſt, loquendo de priuilegijs Eccleſijs, ſiue Cõmunitatibus conceſſis, quod ſingulares perſonæ, per vnicum, neque vero per plures actus, renunciare poſſunt, tacite neque expreſſe, priuilegio ſuæ Communitati facto, iuxta *cap. cum renunciat, 3. q. 1.* Secus eſt autem ſi priuilegium ſit priuatum, & particulare, nam quilibet per contrauentionem eidem poteſt renuntiare, vt colligitur ex prælegato capitulo, inde eſt, ergo quod ad hoc ſufficiat vnicus dumtaxat actus, directe factus, non vero ad illud, etiam per quãcumque renuntiationem particularium, tacite vel expreſſe factam, niſi legitima accedat præſcriptio, iuxta *d. cap. accedentibus*. His appoſitis Concluſionibus, inſurgit modo difficultas, quid intendant ſummi Pontiff. quando confirmant Regularium priuilegia, apponendo clauſulam, *quatenus ſunt in vſu?* Cui difficultati reſolutiue reſpondetur, per Concluſionem, quæ erit tertia in ordine.

Tertia Concluſio.

Pontifices ſũmi confirmando priuilegia, quatenus ſunt in vſu, illa dũtaxat confirmare videntur, quæ non ſunt ſublata per contrarium vſum, legitimo tempore præſcriptum. Hæc Concluſio, probatur in primis, *ex c. quia diuerſitatem, de conceſſione prebendarum*, vbi Innoc. III. expreſſe diffinit, *quod Pontifex confirmando priuilegia ſub forma communi, non confirmat ipſa, niſi quatenus iuſte, & pacifice poſſidentur, & actu valent.* Facit ad hoc, *& cap. cum dilecta, de confirmat. vtil. & inutil.* Et generalis eſt Iuriſconſultorum Regula, quod qui confirmat aliquod priuilegium, ſub forma communi, non per id tribuit ius nouum, ſed antiquum tantummodo conſeruat, vt late probat gloſſa, *in ſuprad. cap. quia diuerſitatem, verb. ſub forma communi*, & gloſſ. etiam *in d. cap. cum dilecta, verb. nouum ius*, vbi ad propoſitum adducuntur plura alia iura. Sed facit ad hoc quammaxime, *cap. ex parte, de priuil.* vbi gloſſ. *verbo, antiquum ius*, notat, quod per innouationẽ priuilegij, nihil iuris de nouo acquiritur, ſed antiquum conſeruatur. Idem habetur *in cap. quia intentioni noſtræ, eodem tit.* vbi expreſſe Honorius III. inquit, *quod innouatio priuilegij, nec ius nouum confert, neque etiam vetus tollit*, quod eſt verum, & tenendum, etiamſi in priuilegio de nouo addantur illa conſueta verba, *de nouo concedimus*, cum id fiat ſub forma cõmuni, vt dictum eſt. Licet enim Princeps quandoq. confirmet illud, quod ipſo iure nullum eſt, quo caſu potius videtur dare, quam confirmare, cuius exempla aliqua reperiuntur in iure, *in l. adoptio, ff. de adoptionibus, & l. legata inutilia, ff. de legat. 1.* quandoq. etiam, licet non confirmet id, quod ipſo iure nullum eſt, confirmat tamen, id quod eſt imperfectum, vt ad perfectionem reducatur, vt quando ſuperior electionem aliquam confirmat, quo caſu quamuis non videatur dare, qui confirmat, videtur tamen imperfectum perficere, iuxta id quod habetur in iure, *in Authent. de defenſion. Ciuit. §. interim*, & notat Bartolus, & ſcribentes *in l. & quia, ff. de iuriſdictione omnium Iudicum*, attamen loquendo de confirmatione, facta in forma communi, qui confirmat aliquod priuilegium, ſecundum ius, nihil de nouo tribuit, ſed tantummodo antiquum ius conſeruat, neque confirmat, niſi ſolummodo id quod actu eſt, & actu valet. Supradicta omnia confirmantur per id, quod dixit olim Iulius Secundus, & habetur in Monumentis noſtri Ordinis, & refertur in Compendio, *verb. priuilegia Fratrum*, §. 15. vbi dicitur, *quod predictus Iulius Secundus declarauit, quod per con-*

Pontifices confirmando priuilegia, quatenus ſunt in vſu, illa dũtaxat confirmant, quæ nõ ſunt ſublata per contrarium vſum, legitimo tempore præſcriptũ.

Nota, quod cõfirmatio priuilegij, neque nouum ius confert, neque vetus tollit.

Monu. ord. 1. imp. f. 43. & 2. fo. 126 cõc. 277. & refertur in Comp. ver. priu. Fratrum, §. 15.

confirmationem priuilegiorum Fratrum Minorum, per Sixtum Quartum factam, ac eorumdem priuilegiorum, nouam concessionem, per hæc verba (de nouo concedimus) solummodo esse confirmata priuilegia dicto Ordini concessa, & non alias reuocata.

Nota hoc valde.

Sed supradictis obstat, quod circa prædictam Iulij declarationem, dicit Collector priuilegiorum in Compendio, vbi supra, nempe, quod prædicta declaratio creditur fuisse facta, sic absolute, & generaliter, propter defectum vere relationis, nam multi, inquit, famosi DD. Vniuersitatis Salmanticensis, declarauerunt & determinarunt, quod quandocumque aliqua priuilegia conceduntur de nouo, cum sequenti clausula, *non obstantibus reuocationibus Apostolicis*, prout in multis Bullis, confirmationis nostrorum priuilegiorum continetur, intelligenda sunt innouuata, & de nouo cõcessa etiam illa, quæ fuerunt reuocata, alias dicebant, omnino nihil operarentur prædicta verba, cum tamen verba posita in litteris Apostolicis, semper debeant aliquid operari. Quam opinionem atque sententiam, tenet etiam Pater Frater Antonius de Corduba in annotationibus ad dictum Compendium, quoad d. §. 15. vbi inquit, quod cum dicta opinione Collectoris, concordat Panorm. post Ioannem Andream de Lignano, *in cap. cum super de causa possessionis*, & gloss. *in cap. cum accessissent, de constit.* & diffuse, idipsum probatur à summa Rosella, *tit. absolutio*, §. 122. & §. 123. At hæc differentia meo quidé iudicio, concordari potest, dicendo, quod per confirmationem, seu etiam innouationem priuilegiorum, in dubio factam, seu in forma communi, solum-

Nota hoc valde.

modo confirmantur, atq; innouantur ea, quæ actu valent, nisi aliud exprimat confirmans seu innouans; attamen si aliud exprimit, vt & facere videtur quando addit summus Pontifex sequentem clausulam, *non obstantibus reuocationibus Apostolicis*, tunc confirmantur & innouantur, etiam illa quæ alias fuerant reuocata & abrogata, & per contrarium vsum cassata, tunc vel maxime, quando confirmatio fuerit facta cum clausula, *ex certa scientia*, nisi aliud etiam exprimatur expresse, vt & fecit prædictus Greg. XIII. dicendo, quod confirmabat nostra priuilegia, *quatenus sunt in vsu*, per quæ verba iuridice loquendo, vt dictum est in Conclusione, tantum confirmauit, ac confirmare vsus est, ea quæ erant in viridi obseruantia, & quæ actu valebãt, non autem ea, quæ per contrarium vsum, legitimo tempore præscriptum, fuissent abrogata & reuocata, quod est multum notandum atque memoriæ commendandum.

Difficultas.

Sed dices, quid intendit Sixtus Quintus, in confirmatione nostrorum priuilegiorum, subticendo atq; prætermittendo prædicta verba, *quatenus sunt in vsu*, contulitne aliquid amplius, seu aliquid de nouo concessit, quod non concesserat prædictus Gregorius XIII. apponendo eiusmodi clausulam? Hanc difficultatem tangit Pater Frater Emmanuel Rodrig. tom. 1. suarum qq. Regularium, q. 8. ar. 3. in principio. Cui respondens, inquit, quod sic, consultoq. hoc fecisse: neque desunt qui illum sequantur. Sed contrarium mihi dicendum videtur omnino, nam quamuis supradictus Pontifex Sixtus Quintus, consulto prædicta verba subticuerit (quod non constat) adhuc tamen semper Pontifices, confirmando priuilegia in forma cõmuni (vt dictum est) & nihil aliud exprimendo, iuridice loquendo, non confirmare videntur, nisi ea quæ actu valent, & quæ actu sunt in vsu, & quibus iure potest vti. Vnde quamuis absolute, & sine aliqua additione Pontifices summi, priuilegia quæcumque confirment, iuridice debent interpretari, ita vt tantummodo confirment ea, quatenus sunt in vsu, & iu quantum per contrarium vsum, legitimo tempore præscriptum, non fuerint abrogata & reuocata. Hoc dixi-

dixerim, de supradicta Bulla Sixti Quinti, confirmationis nostrorum priuilegiorum, ex vi illorum verborum, & quantum spectat ad subtractionem illius clausulæ, *quatenus sunt in vsu*, nam alias, an prædictus Sixtus Quintus, in dicta Bulla, & confirmatione nostrorum priuilegiorum, quatenus confirmauit ea ex Motu proprio, & certa scientia, aliquid amplius concesserit, seu de nouo addiderit: aliud est iudicium, & circa hoc diuersa est difficultas, quæ explicabitur inferius, quando agemus de explicatione & declaratione, priuilegiorum in particulari, dum dixerimus, quid significent illa verba, *Motu proprio, & ex certa scientia*, & quid concedatur amplius, per eiusmodi concessionis formam, vltra formam communem, seu communiter poni consuetam, ibi enim dicetur, quid sit sentiendum, & intelligendum de prædicta clausula.

Sed dices vlterius, si hoc ita est, quid operantur in supradictis Bullis, siue priuilegijs, illa verba, ibidem interdum apposita, *innouamus, seu de nouo concedimus*, si per ipsas, Pontifices de nouo nihil concedunt, sed tantummodo conseruant ius antiquum? Respondeo, & dico, quod adhuc ibidem, non apponuntur frustra, neque sunt otiosa, sed aliquid operantur: & illud est, quod si priuilegia prædicta non sunt in vsu, spatio viginti, aut triginta annorum, interueniente, post dictum spatium elapsum, eorumdem innouatione, incipiunt de nouo dicta priuilegia, ac si in eo instanti innouationis, fuissent de nouo concessa, quo fiet vt tollatur præscriptio legitima, quadraginta, aut sexaginta annorum, necessario requisita, & ad hoc vt præscribatur contra ipsa, oportet vt dictum temporis spatium, currat ab instanti innouationis prædictorum priuilegiorum, & tempus prædictum iam elapsum viginti, aut triginta annorum, ante prædictam innouationem, ad præscriptionem nihil proficiat, prout aduertit, & notat Pater Frater Antonius de Corduba, in annotationibus ad Compendium *verbo, absolutio, quoad seculares*, 1. §. 19. & est valde notandum atque memoriæ commendandum. De quibus modis priuilegium amittatur, vide glossam, *in cap. priuilegium*, 11. q. 3. *verb. priuilegium*, vbi etiam dicuntur multa, notatu digniſſima.

ARTICVLVS V.

Vtrum confirmatis, vel reprobatis Priuilegijs, alicuius Religionis, censeantur atque intelligantur, etiam confirmata vel reprobata, priuilegia ad instar illius, alteri Religioni concessa?

Quæstio subtilis & curiosa satis, cui respondetur breuiter, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

SVblatis seu reuocatis priuilegijs, vnius Religionis, non censentur neque intelliguntur sublata aut reuocata priuilegia, ad instar illius alteri Religioni concessa. Hæc Conclusio probatur à simili, de priuilegijs Vniuersitatibus concessis, certum est enim, quod priuilegia concessa (verbi gratia) Academiæ Complutensi, siue Vallisoletanæ, ad instar priuilegiorum, concessorum Vniuersitati Salmanticensi, si ob aliquam causam, prædicta Salmanticensis Academia, sua perderet priuilegia, aut (quod absit) ex-

Sublatis seu reuocatis priuilegijs vnius Religionis, non censentur reuocata priuilegia, ad instar illius alteri Religioni concessa.

tinguatur ipſa, quamuis extinctione rei, extinguatur priuilegium eidem concessum, iuxta *cap. placuit, de conſecratione, diſt. 1.* non tamen prædictæ Academiæ Complutenſis, aut Vallisoletana, amitterent, seu perderent ſua priuilegia. Hanc ſententiam & concluſionem, tenet Baldus communiter receptus, & eſt expreſſa ſententia Guillelmi, Doctoris antiqui, *in l. priuilegia, C. de ſacroſanct. Eccleſ.* vbi inquit, quod cum Papa conceſſerit Vniuerſitati Toloſanæ omnia priuilegia, quæ fuerunt Vniuerſitati Senenſi conceſſa, ſi poſtea eadem priuilegia, Senenſis Vniuerſitatis limitentur, reſtringantur aut reuocentur, non proinde cenſentur, aut intelliguntur limitata, reſtricta aut reuocata, priuilegia dictæ Vniuerſitati Toloſanæ conceſſa. Et ratio inquit eſt, quia iam eſt ius in re acquiſitum, prædictæ Vniuerſitati Toloſanæ, & certum eſt, quod priuilegia alicui conceſſa ad inſtar alterius, non dependent ab alijs, quoad ſuam conſeruationem, ſed ſolummodo quoad productionem, & ſtatim ac conceduntur, ita iam fiunt propria illius, cui conceſſa ſunt, vt amitti nullatenus poſſint, abſque propria culpa, ſiue per culpam alterius. Hinc fit, quod ſi in Religionibus, modo haberentur aliqua priuilegia, conceſſa ab aliquibus ſummis Pontificibus, ad antiquorum Templariorum inſtar, qui omnino iam extincti ſunt; ſeu ad inſtar Ordinis Humiliatorum, quem Pius Quintus Pontifex Maximus, elapſis annis extinxit, adhuc huiuſmodi priuilegia, alijs Religionibus per viam communicationis conceſſa, quantum ad dictas Religiones, quibus conceſſa ſunt, non cenſentur ſublata, reuocata, aut extincta, licet extincta fuerint, quantum ad alios Ordines priores, de quibus diximus. Cuius ratio præcipua eſt, nam ſtatim ac conceduntur, eorumdem efficiuntur propria, & independentia ab alijs, & quod dictum eſt de prædictorum priuilegiorum ſublatione, reuocatione, aut extinctione, dicendum perinde eſt de priuilegijs, etiam alicui Religioni conceſſis, ſi per non vſum, aut propter aliquam cauſam deperdantur, quod non proinde deperduntur, priuilegia ad inſtar illius alteri Religioni conceſſa, per generale aut ſpeciale priuilegium communicationis. Qua de re videatur Pater Corduba, in additionibus ad dictum Compendium, *verb. abſolutio, quoad ſeculares, primo quoad, §. 19.* vbi hac de re agit latiſſime, & dicit multa notatu digniſſima. Hæc quantum ad ſublationem priuilegiorum: ſed quantum ad confirmationem ipſorum, reſpondeo, & ſit ſecunda Concluſio.

Secunda Concluſio.

Si confirmatio priuilegiorum facta fuerit in forma communi, confirmatis priuilegijs vnius Religionis, non perinde confirmata eſſe cenſentur priuilegia alteri Religioni, ad inſtar eiuſdem conceſſa. Secus eſt autem, ſi prædicta confirmatio, facta fuerit ex certa ſcientia, & fuerit priuilegium conceſſum priuilegiato cum clauſula, quæ reſpiciat, non ſolum præterita, verum etiam futura. Probatur hæc Concluſio, quoad primam partem, nam ſi per reuocationem priuilegiorum alicuius Religionis (vt dictum eſt in præcedenti Concluſione) non intelliguntur reuocata priuilegia, alteri Religioni ad inſtar eiuſdem conceſſa: ergo neque per confirmationem, cenſentur confirmata, ſi confirmatio, vt prædictum eſt, fuerit facta in forma communi, nam contrariorum eadem eſt diſciplina. Nec vero ſufficit, quod confirmatio prædicta priuilegiorum facta fuerit ex certa ſcientia, niſi priuilegiato ad inſtar, conceſſum fuerit priuilegium, quod reſpiciat

Si confirmatio priuilegiorum facta fuerit in forma cõmuni, confirmatis priuilegijs vnius Religionis, non perinde intelliguntur confirmata ad inſtar illius alteri cõceſſa.

clat alterius Religionis priuilegia, non solum præterita atque præsentia, verum etiam futura. Et ratio est, nam licet priuilegij confirmatio, vim cuiusdam priuilegij habeat, at priuilegium concessum ad instar, tantum videtur extendi, ad præterita atque præsentia, nec apparet quod protrahatur ad futura, nisi ibidem exprimatur. Sed tamen si nedum præterita & præsentia, verum etiam futura fuerint concessa, vt dictum est, in secunda parte conclusionis, tunc confirmato priori priuilegio, confirmata etiam esse censentur, ad instar eiusdem concessa, nam eiusmodi generis confirmatio, est veluti noua quædam eiusdem concessio, vt tenet Bartolus, *in l. mores maiorum, ff. de iurisdictione omnium Iudicum*, præsertim quando additur illa clausula, *de nouo concedimus*, quæ à quibusdam nuncupatur, noua gratia. Ex quibus colligitur, quod quando aliquibus Religionibus, per viam communicationis, conceduntur aliarum Religionum priuilegia concessa & concedenda, in tali casu, per nouam confirmationem priuilegiorum factam alicui Religioni, confirmata etiam esse censentur priuilegia ad instar ipsius concessa.

Nota valde, quod quãdo alicui Religioni per viam communicationis conceditur, alterius Religionis vti posse priuilegijs, cõcessis & concedendis, per nouam eius confirmationem, cõfirmata etiã esse censentur priuilegia ad instar illius cõcessa.

ARTICVLVS VI.

Vtrum exemplar deductum, à Priuilegio originali, valeat parte non citata?

Huic Articulo fiet satis, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

DE iure communi loquendo, ad hoc vt exemplar, deductum ab originali priuilegio valeat, necessum est, vt citetur pars cuius interest, alias nihil valebit, neque fidem faciet in iudicio. Hæc conclusio, est omnium Doctorum communis, super *cap. Albericus, de testibus, & attestationibus*. De qua videatur Bartolus *in Authent. si quis, C. de eden.* & Innocent. in dicto *cap. Albericus*, Couar. in pract. quæstionibus, cap. 2. Bapt. de Salis, in summa, *verb. priuilegium*, sed specialiter videndus est Panormitanus, *in cap. cum olim, el primero, de priuilegijs*, vbi ad hoc propositum, dicit vnum valde notabile, nempe quod contra petentem innouationem alicuius priuilegij, seu instrumenti, potest is cuius interest, & de cuius præiuditio agitur, se opponere, atque impedire prædictam innouationem, si probet de suo iure, quia cum hoc tendat in præiudicium alterius, numquam debet innouari, priuilegium siue instrumentum, nisi citata parte cuius interest: quod adeo credit esse verum, vt si non apparet de interesse alicuius, debeat fieri edictum generale, vt quicumque putauerit sua interesse, compareat ad contradicendum. Addit tamen prædictus Panormitanus, *in cap. ex parte, eodem titulo, de priuilegijs*, quod quando innouatio priuilegij fit per eum, qui de nouo potest illud concedere, non est necesse citare aliquem, ad contradicendum ipsius innouationi, nisi hoc velit facere ad cautelam, sicut communiter fieri dicitur in Curia, non solum in innouationibus priuilegiorum, verum etiam quando fit transumptum, siue transcriptio cuiuslibet priuilegij. Secus est autem (inquit) si innouatio fiat per inferiorem, quia tunc non valet transumptio, seu innouatio, nisi citata parte, aut præmisso suprædicto

De iure communi loquẽdo, deductũ ab originali priuilegio, transcribi debet, citata parte, alias nõ valebit, neque in iudicio fidem faciet.

edicto generali, vt dictum est. Et si quæratur (inquit Panormitanus) quæ re eiusmodi citatio requiratur? respondet, *in dicto cap. Albericus, de testibus, & de attestationibus*, pro eo esse, quia in hac innouatione, seu transumptione priuilegij, ita magnum subest periculum, atque in testium examinatione, non minus quinuero & maius, cum instrumentum, & priuilegium esse possit falsum latenter, & Iudex, siue Notarius de facili, non perpendent illud, cum non sint de materia informati. Qua propter debet vocari is cuius interest, vt se opponat, si voluerit, alias exemplar non valebit. Sed an sufficiat priuilegium exemplatim exhibere, an vero requiratur, quod ostendatur originale? tractat latissime glossa, *in cap. contra eorum, verb. consuetudine, dist.* 100. videatur ibidem.

Secunda Conclusio.

De iure speciali atque ex priuilegio loquendo, non est necesse, vt deductum ab originali priuilegio transcribatur parte citata.

Quamuis supradicta vera sint, de iure communi, multæ tamẽ Religiones, speciale habent priuilegium, vt transumptis litterarum Apostolicarum sibi concessis, manu alicuius publici Notarij subscriptis, & sigillo alicuius Curiæ Ecclesiasticæ, seu personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus adhibeatur fides, in iudicio & extra, quæ ipsis litteris originalibus adhiberetur, si originaliter fuissent ostensæ atque exhibitæ: Hæc Conclusio constat in primis, ex priuilegio quodam Leonis X. quod refertur im Compendio, *verb. priuilegia Fratrum*, §. 31. & habetur in lib. Ordinis Italico, impresso Venetijs, in fine secundæ partis, & ante ipsum hoc idem concesserat Iulius Secundus, pro Fratribus Augustinensibus, vt habetur in Monumentis Ordinis, secundæ impressionis, fol. 267. concess. 698. & in Supplemento, fol. 76. concess. 229. & refertur in Compendio, verbo vbi supra, §. 18. vbi dicitur, *quod prædictus Iulius Secundus Motu proprio, ac de plenitudine suæ potestatis, voluit, & statuit, ac decreuit, vt quæcumque concessio Apostolica, facta Ordini Fratrum Augustinensium, vel eiusdem Ordinis Generali, siue directe, siue per communicationem priuilegiorum aliorum Ordinum eandem omnino vim, atque efficaciam perpetuo habeat, tam in iudicio, quam extra iudicium, ac si plumbeo sigillo obsignata esset, & hoc intelligi voluit tam de his, quæ in forma breuis, quam de his, quæ per supplicationes expedita sunt, in quibus plaquit, vt sola signatura sufficeret.* Et in sequenti, §. 19. habetur, *quod idem Iulius proprio Motu, & ex certa scientia, ac de plenitudine suæ potestatis, decreuit, & mandauit, vt quæcumque priuilegia, dicto Ordini Augustinensium, vel eiusdem Ordinis Generali, vtcumque concessa, siue ipsa exemplaria, siue eorum transumpta, ostendantur, Prælati alicuius, aut publici Notarij manu signata, aut etiam Generalis dicti Ordinis sigillo firmata, eandem omnino vim habeant, & illis fides adhibeatur, ac si plumbi signum haberent.* Habetur in supradictis Monumentis Ordinis, & in dicto Compendio, vbi supra, §. 20. dicitur, *quod Leo Decimus fecit consimilem concessionem, præfatis Fratribus Augustinensibus, prout Iulius Secundus fecerat, in concessione immediate supra posita, nullo immutato, neque addito verbo*, prout habetur in Supplemento. Et §. 30. refertur in eodem Compendio, *quod idem Leo statuit, & ordinauit, ac decreuit, quod in quibuscumque causis, per Fratres Minores Obseruantiæ, vel contra eos, in Romana Curia vel extra eam, pro tempore motis, ad quarum prosecutionem, & defensionem, aliqua clausula, vel clausulis, ex contentis in litteris Apostolicis, Motu magnum nuncupatis, & aliis quibuscumque in posterum forsan concedendis, indi-*

Mon. Ord. 2 fol. 267. conc. 698. & in Suppl. f. 76. conc. 229. & refertur in Comp. ver. priu. Fratrum, §. 18.

Mon. Ord. 2. impr. fol. 268. conc. 698. & in suppl. f. 76. conc. 230 & refer. in Comp. vbi supra §. 18.

Qualiter prouisus occurrentibus extrahi debeant priuilegia.

Suppl. fo 123. conc. 559. & 560. & refertur in Comp. vbi sup §. 20.

gatrint huiusmodi Fratres, mandata, citationes, & inhibitiones, qui earum vigore fieri contigerit, etiam illarum non inserto tenore, sed solum effectu clausulæ deputationis, seu concessionis, & iurisdictionis huiusmodi, vna cum clausula rei super qua agitur, ex ipsis litteris originalibus, aut earum transumpto authentico, de mandato Iudicis, coram quo fuerunt productæ, per Notarium publicum fideliter extractis, perinde eos, quos concernent, arctent, & processus earum vigore pro tempore habiti valeant, & eo pretextu, quod non inserto tenore delegationis, facti fuerint, de invaliditate impugnari nequeant, dummodo in primo actu coram ipso mandante, vel cstante, antequam ad vlteriora procedatur, ipsa littera originales, aut earū transumptum, autenticum exhibeantur. Quodq. solum clausula huiusmodi extracta, vt præfertur, & non totus ipsarum litterarum tenor, apud acta registrari, & quod ipsi Iudices, etiam Delegati Apostolici, iuxta clausulæ, vel clausularum, sic coram eis pro tempore productarum, continentiam, & tenorem, iudicare & definire debeant, ac si ipsa littera originales, seu earum transumptum autenticum productæ, & registrata forent. Et quod præmissis in aliquo, per quemcumque etiam ministris, & alijs Fratribus dicti Ordinis concedendo, nisi eis, & pro tempore existentibus generalibus, aut suis Commissarijs Romanam, Curiam sequentibus, vocatis, & auditis, & in illis contineatur Romanum Pontificem pro tempore existentem, eosdem desuper vocasse, & aduenisse, derogari non possit, nec derogatum censeatur. Habetur in libro ordinis Italico, impresso Venetijs, in fine secundæ partis. Quantum possint eiusmodi priuilegia, exinde facile licebit colligere, siquidem per indulta supradicta, liberantur Religiosi ab eo onere, quod subire tenebantur, secundum terminos iuris communis, de citatione partis interessentis, aut positione edicti generalis, ad robur & validitatem suorum priuilegiorum. Qua quidem ratione, iam in summorum Pontificum rescriptis, quacumque de causa, siue ratione factis, apponi consuevit, sequens clausula, *Volumus insuper, quod præsentium transumptis, etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ exhiberetur originalibus litteris, si essent ostensæ, atque exhibitæ.* Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS VII.

Vtrum priuilegiatus contra pariter priuilegiatum, vti & gaudere possit priuilegio?

Huic articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

CONstitutissimū est in iure, quod priuilegiatus, contra pariter priuilegiatum, non gaudet priuilegio. Hæc Conclusio habetur expressa, *in Authentico, de sanctis Episcopis, §. sed hæc præsentis, & in l. verum, §. vltimo, cum legibus sequentibus, ff. de Minoribus*, vbi dicitur, *quod priuilegium habens, non vtitur eo, contra habentem idem priuilegium.* Qua quidem ratione priuilegia, quæ secundum sacros Canones, seu Apostolica rescripta atque indulta, concessa sunt Ecclesijs, seu Monasterijs, non obijci possunt, aut debent, aduersus Monasterium, siue Ecclesiam, simile priuilegium habentem. Quæ quidem generalis Regula, intelligenda est & verum habet, quando priuilegiatus vterque, priuilegio gaudet, quod est dicere, quando simul concurrunt

Priuilegiatus contra pariter priuilegiatum non gaudet priuilegio.

duo, qui priuilegium habent, & sunt in casu, quo vtrumque priuilegium valet, qui quidem casus non dabitur de facili, nam regulariter loquendo, quando duo simul idem habent priuilegium, & contendunt de aliquo, is quidem præfertur alteri, qui priuilegium prius actu habuit, atque practice est in illius possessione, in ea re & specie de qua agitur. Pro quo facit *Regula iuris, num. 65. quod in pari delicto, vel causa, potior est conditio possidentis*, quod & notat Bartolus, *in l. vltima, ff. quibus ex causis*. Ex quo infertur, quod in specie præscriptionis, Ecclesia aut Monasterium, quæ rem alterius Monasterij, vel Ecclesiæ, præscribere contendit, non habet priuilegium, sed priuilegium habet, Ecclesia seu Monasterium, contra quam præscribitur, seu vult præscribi, vt minori tempore seu spatio, quam quadraginta annorum (secundum Ius commune) aut sexaginta (secundum particularia priuilegia) contra ipsam, non præscribatur. Vnde in proposito casu, proprie & in rigore loquendo, non esse videtur priuilegiorum concursus, nam priuilegium supradictum, tantum conuenit Ecclesiæ, seu Monasterio, contra quod intentatur præscriptio. Qui dicendi modus, placet summopere Couaruuias, in regula, possessor, 2. par. §. 2. num. 4. vbi & ad hoc propositum refert, & sequitur Abbatem, *in cap. super spoliatione, de ordine cognitionum, & in cap. ad aures, de rescriptis*. Aliud exemplum potest adduci, in casu ædificationis Monasteriorum seu Ecclesiarum, intra certas cannas, circa quod habentur diuersa priuilegia, Regularibus concessa, quibus omnibus communicant omnes Ordines priuilegium habentes communicationis, sed in tali casu, proprie etiam loquendo, non dici potest, quod sit priuilegiorum concursus, etenim si vnum Monasterium ædificari velit iuxta aliud, intra territorium dictarum cannarum, illud tantummodo in hac specie, habere dicetur priuilegium, quod ex tali ædificatione patitur læsionem siue damnum, illud nempe, quod prius eo in loco erat ædificatum, non vero aliud, & sic illud agere poterit iuridice contra ipsum, impediendo prædictam ædificationem. Quando igitur in conclusione dicitur, quod priuilegiatus contra pariter priuilegiatum, non gaudet priuilegio, intelligenda est dicta Regula, quando ex parte vtriusque priuilegiati, concurrit priuilegium, ita vt sit duplex priuilegium, vel duo, qui priuilegium habent, & sunt in casu, quo vtriusque priuilegium valet. Qua de re, meo quidem iudicio, est appositissimum exemplum, de illo Commendatario, seu professore alicuius Ordinis Militaris, qui occidit Clericum. In quo quidem casu quæri solet, an gaudeat exemptionis priuilegio? an vero debeat conueniri coram Iudice seculari? Qua de re, est communis Doctorum resolutio, quod non debet ad suum Superiorem remitti, sed puniri potest, per Iudicem secularem, nam priuilegiatus contra pariter priuilegiatum, non gaudet priuilegio, prout dictum est supra, & habetur expresse, *in l. 3. §. sed vtrumque, ff. de Minoribus*. Et etiam Clericus in iure vocatur miles cælestis exercitus, prout habetur, *in cap. Christianis*, & ibi *glossa, verbo, celestem*, 11. q. 1. *& in cap. reprehensibile*, 23. q. *vltima*, facit, *& cap. Clericum*, d. 50. vbi Clerici, milites Ecclesiæ vocantur. Alij plures casus ad hoc propositum possent adduci; sed hæc de isto Articulo, ac de tota Quæstione breuitate dixisse sufficiat.

Qualiter intelligenda sit Regula, quod priuilegiatus contra pariter priuilegiatum non gaudet priuilegio.

Nota specialè casum, in quo priuilegiatus, contra pariter priuilegiatum, non gaudet priuilegio.

QVÆ-

QVÆSTIO XLIII.

De priuilegijs, quantum ad eorum cessationem, abrogationem, siue reuocationem, in quatuor Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Priuilegia, siue rescripta Papæ, expirent per mortem concedentis?

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur breuiter per sequentes conclusiones.

Prima Conclusio.

SI gratia in priuilegio siue rescripto contenta, nondum erat facta, sed fienda, re integra, spirat per mortem concedentis, secus autem, si iam erat facta, atque perfecte concessa. Hæc Conclusio, est expressa Syluestri, *verb. gratia, num. 3.* quam & probat, *ex cap. si cui, in glossa, de præbend. lib. 6. & ex cap. si super gratia, de effic. delegat. lib. 6.* in quorum primo dicitur, quod gratia alicui concessa, vt prouidere possit idoneis personis, in certa Ecclesia, aliqua beneficia, quorum collatio spectet ad Sedem Apostolicam, personis non expressis, non spirat prædicta gratia, adhuc re integra, obitu concedentis; secus autem, si personæ fuissent expressæ, & gratia nondum facta. Cuius decisionis ratio est, nam in primo casu, cum gratia fuerit Episcopo facta, & iam per ipsum acceptata, mortuo Papa, etiam re integra non spirat. At vero in secundo casu spirat, cum eadem gratia, non fuerit tam Episcopo facta, quam personis in priuilegio contentis, in quibus nondum suum sortita fuerat effectum. Secus autem esset, si prædicto Episcopo, non fuisset gratia commissa, sed ipsius executio, etiam cum aliquali cognitione causæ, expressa tamen persona, tunc enim non spirat ipsius, vtpote executoris officium, morte mandantis, de quo est casus expressus, *in cap. si super gratia, de officio & potestate Iudicis delegati*, vbi dicitur, *quod executor super gratia facta, datus à Papa, mortuo Papa, etiam re integra, gratiam exequitur*. Ad hoc propositum plura adducit exempla, supradictus Syluester, loco supracitato. Primum de eo cui concedit Papa, vt dispenset cum tali, vel tali, in aliquo gradu consanguinitatis, seu affinitatis, vel in aliquo voto Religionis, & dicit, quod dispensare poterit, etiamsi non dispensauerit ante mortem concedentis, quod probat ex Federico in Consilijs, consil. 78. & secundum Ioannem Andream, & Antonium, *in cap. ex tua, de filijs Presbyterorum*. Dicit præterea Syluester, quod perpetuatur auctoritas dispensandi, concessa alicui, generaliter à Papa, per viam gratiæ, per vnam dispensationem factam in vita concedentis, secus autem (inquit) esset, si facta fuisset per viam commissionis, quia tunc, nisi fecisset actum communis dispensationis, vtputa ponere edictum generale, & commune, seu aliquid simile, expiraret quoad alios, cum quibus adhuc non dispensauit. Ex quibus etiam num. 5. colligit, quod si aliquis Prælatus alicuius Religionis, auctoritate Papæ dispensauit cum aliquo Religioso illegitimo, vt fieri posset Prælatus, & re integra, ideſt, antequam ille Frater in

Si gratia in priuilegio, siue rescripto concessa, nondum erat facta, sed fienda, re integra per mortē cōcedentis cessat, secus est, autem quando gratia, iā erat facta, ac perfecte concessa.

Executor super gratia facta, datus a Papa, mortuo Papa, etiam reintegra, gratiam exequitur.

Religiosus illegitimus dispēsatus super illegitimitate,

potest esse Prælatus, etiam si reintegra moriatur is qui cũ illo dispensauit.

Prælatum eligeretur, mortuus esset Papa, & Prælatus qui cum eo dispensauit, durat & valet dispensatio prædicta, & potest, quando casus sese obtulerit, executioni mandari, nam dispensatio semel canonicè facta, ex superuenienti facto, non retractatur, pro quo faciunt expresse supradicta capitula. *si cui, de prabendis, lib. 6. & cap. si super gratia, de officio delegat. eodem libro*, facit etiam, & est casus expressus *cap. ex tua, de filijs Presbyterorum*. Vbi videndus est Ioannes Andreas latissime.

Secunda Conclusio.

Facultates datæ a Papa nomine, quę persona spirant mortuo Papa, secus est de datis nomine suæ dignitatis.

Quando Papa concedit alicui aliquam gratiam, nomine suæ personæ, vt cum dicit, facias hoc, vel illud, ad beneplacitum nostræ voluntatis, ipso mortuo spirat eiusmodi gratia, secus est autem, si illam fecisset, nomine suæ dignitatis, seu officij, & dicendo ad beneplacitum Romani Pontificis, seu Sedis Apostolicæ. Hæc Conclusio, generalis est omnium Doctorum resolutio, quam & tenet expresse Syluester, loco supracitato, & *verbo, Confessor*, 1. num. 3. & Nauarr. in suo Manuali, cap. 27. num. 264. in editione Hispanica, & de redditibus Ecclesiasti, quæst. 3. monitione 8. latissime, & in §. in Iuitico, not. 3. & Soto, in 4. dist. 18. quæst. 4. artic. 3. Qua quidem ratione omnes Bullæ, quæ dantur in fauorem Religionis Christianæ, & personarum, ad quas diriguntur à Papa, non quidem nomine suæ particularis personæ, sed nomine suæ dignitatis & officij, mortuo ipso Papa, non spirant, nec facultas lucrandi aliquas indulgentias, seu eligendi Confessorem, & similia, in qua resolutione conueniunt vnanimiter omnes Doctores.

ARTICVLVS II.

Quibus modis, regulariter loquendo, Priuilegia fiant nulla atque inualida?

HAnc quæstionem, atque difficultatem tractat Syluester, *verbo, priuilegium, q.* 10. de cuius atque aliorum resolutione, sequentes statuo Conclusiones.

Prima Conclusio.

Priuilegium subreptitiũ est, nullum atque inualidum.

PRiuilegium sit nullum & inualidum, quotiescumque subreptitiè fuerit concessum, vtputa, quando impetrans, suggessit aliquam falsam causam, ex qua vt vera, huiusmodi priuilegium fuit concessum. Pro hac Conclusione facit, *cap. litteris, & cap. rescripta*, 25. *q.* 2. vbi habetur, quod in quolibet priuilegio, subintelligi debet (etiam si non sit expressa) hæc conditio, *si preces veritati nitantur*, prout dicitur, *in cap.* 2. *de rescript.* vbi videnda est glossa, *verbo, conditio*, & multa alia, quæ ad hoc propositum continentur, in dicto *cap. rescripta*, vbi etiam dicitur, *quod mendax precator, debet carere impetratis.*

Secunda Conclusio.

Priuilegium etiam est nullum, si sit contra cõstitutionem, & de ea non facit mentionem.

ETiam priuilegium, est nullum atque inualidum, si sit contra Constitutionem, nec de ea facit mentionem, & idem est dicendum, si sit contra consuetudinem, aut contra sententiam, & de neutro istorum faciat mentionem. Hæc Conclusio est supradicti Syluestri, loco supracitato, in secundo dicto, quam & probat, ex *cap. cum nos, de his quæ fiunt*

sient à Prælatis, & ex cap. 1. de constitutionibus, lib. 6. & ex cap. inter dilectos de fide instrumentorum, quibus in locis habetur, *quod priuilegium concessum contra constitutionem, aut contra consuetudinem, vel datum contra sententiam, nihil valet, si de illis non fiat mentionem.* Qua de re videnda est, *solennis glossa in summa, in cap. priuilegia* 25. q. 2. Vbi agitatur hæc difficultas, vtrum vnum priuilegium deroget alij, si de illo non faciat mentionem? Ad quod propositum, hinc inde adducuntur plura iura, & tandem concluditur, esse necessarium, quod priuilegium faciat mentionem, de iure siue constitutione, aut alio priuilegio, si fit in contrarium, & quod alias non valet, videatur ibi.

Tertia Conclusio.

Etiam amittitur, & euacuatur priuilegium, & fit inualidum, si priuilegiatus faciat contra illud, quod in eodem priuilegio exprimitur concessum, & quando cessat priuilegij causa, seu incipit esse iniquum, atque damnosum ei, in cuius fauorem conceditur. Hæc conclusio, est supradicti Sylu. vbi supra in 3. 4. & 5. dicto, & quoad primam ipsius partem, probat eam, *ex cap. porro, & cap. accipimus de priuilegijs*, vbi habetur *quod priuilegium ipso facto cessat, si priuilegiatus faciat, contra illud, quod in eodem exprimitur concessum.* Quoad secundā vero partem, probat eam, *ex cap. cum cessante de appellationibus* vbi dicitur, *quod cessante causa cessat effectus*. facit *& c. Sagestium de decimis.* Et tandem quod priuilegium sit nullum, atque inualidum, quando est iniquum & damnosum, probat *ex Reg. 61. de reg. iur. quod ob gratiam* vbi habetur, *quod illud, quod ob gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum.* facit, *& cap. quid per nouale de verborum signif.*

Etiā amittitur & euacuatur priuilegium, & fit inualidū, si priuilegiatus faciat contra illud, qđ in priuilegio exprimitur concessum & quando cessat priuilegij causa.

Quarta Conclusio.

Etiam priuilegium sit nullum, per concessionem secundi priuilegij, facientis plenam atque expressam mentionem de priori, secus est tamen si non facit mentionem, nam secundum non tollit primum, etiamsi primum sit generale, & secundum speciale. Hæc conclusio est supradicti Sylu. vbi supra in 6. dicto, quam dicit esse probabilē, licet aliqui teneant cōtrarium, circa hoc vltimum, si primum priuilegium sit generale, secundum vero speciale, an per id tollatur primum? qua quidem de re, magna est lis, & controuersia inter iurisperitos DD. *super cap. venens de præscripto*, sed hanc difficultatem non vacat per tempus, ad vnguem, atque ex professo in præsentiarum pertractare. Solummodo dico, quod regulariter loquendo, secundum priuilegium reuocat primum. faciendo expressam mentionem de ipso, non vero aliter, iuxta prædictum *cap. venens de præscriptione*, neque vero tollit ius commune nisi de illo etiam faciat mentionem. iuxta *c. cum Ordinem eodem tit.* si autem priuilegium concessum sit, cum huiusmodi clausula, videlicet, *quod non reuocetur, nisi de eodem expressa mentio fiat, de verbo ad verbum*, tunc necessum est, ad hoc, vt reuocetur, quod in secundo contineantur pleniſſime sequentia verba. *Non obstantibus quibuscumque priuilegijs, etiamsi de verbo ad verbum, de illis fieri deberet mentio expressa*, vt probe notat Panormit. *in cap. cum instantia de censibus*, & Sylu. vbi supra, *& verbo exemptio* §. 11.

Etiam sit nullū priuilegiū per cōcessionē secūdi priuilegij faciētis plenā, atque expressam mētionem de priori.

Quinta Conclusio.

Priuilegium quammaxime sit nullū, atque inualidum, per concedentis reuocationem, seu illius successoris. Hæc etiam conclusio, est omnium DD. communis, de qua, & videndus est supradictus Sylues. vbi supra in 7. dicto: vbi & probat eam, *argumento deducto, ex l. iudicium ff. de iudicijs*, Qua de re videatur

Priuilegiū potissime sit nullum, atq; inualidum, per concedētis, vel illius successoris reuocationem.

tur Felin. *in cap. qua in Ecclesiarum de constitutionibus*, vbi multis probat, qualiter Princeps, ex causa, reuocare possit suum priuilegium. Quidam dicunt, & etiam sine causa illud potest facere, & quod hoc est speciale in ipso, sed sine causa illud facere non debet, vt enim habetur, *in c. decet, de reg. iur. qua est reg. nu. 16. concessum à Principe beneficium esse decet permanens*, atque inconstantia nimium reprobatur, sed maxime in Principe, in quo tamquam in fonte, esse debet immobilis iustitia, quæ est constans, & firma voluntas reddendi vnicuique, quod suum est: & eadem est ratio, de priuilegio ab ipso semel concesso, quod immutari non debet sine causa. Facit & Regula 21. *vbi dicitur quod semel placuit, amplius displicere non debet.* Ex causa tamen reuocari potest, quinuero, & quandoque debet illud facere Princeps. Et causa legitima est, si exinde alijs læsio sequatur enormis, iuxta *cap. suggestum de decimis*, vbi priuilegiū quoddā reuocatur, quia ex post facto, incœpit enormiter esse nociuū, vel si is, qui accepit priuilegium, non seruat priuilegia sui Superioris, concessa suis subditis, iuxta *c. dilecti de priuilegijs*, vbi specialiter videda est *glossa, verb. decurtabimus, vbi ex decisione prafati c. elicit hanc conclusionē, quod non sunt ei seruanda iura seruāda, qui alienū ius violare nō metuit* Pro quo citat. c. vbi ipsa d. 74. & *cap. sic decet* 25. q. 2. & c. 1. & 2. *de mutuis petitionibus*, & c. *esto subiectus* 95. d. & *cap. omnes de constitutio*, vbi habetur, *quod quisque iuris in alterum statuti, ipse debeat ea vti.* Sed aduerto, quod ad hoc, vt priuilegiū m censeatur reuocatum, debet constare de voluntate Principis, volentis illud reuocare, ad quod communiter deseruit illa clausula, *non obstantibus*, &c. sed vt dictum est, priuilegij reuocati fieri debet mentio expressa, quam si non fiat, quamuis posterius sit speciale, prius vero generale, non censetur reuocatum, secundum multorum probabilem opinionem, *pro quo facit glossa, in c. venians de præscriptionibus, verbo nullam, & quæ tradit Abbas in c. 1. de præscripto, & in d. c. venians, Decius cons.* 147. & *Felinus in d. c. 1. de præscriptionibus*, de qua difficultate, vt supradixi, ob exiguitatem temporis tractare in præsentiarum non licet. Addo, quod non tm prioris priuilegij, fieri debet reuocatio, & mentio expressa, maxime si illud habeatur in corpore iuris communis, verū etiam clausulæ derogatoriæ, si qua ei inest, in tantum quod si duplex clausula derogatoria adsit, vtriusque mentio fieri debet, quod & obseruare solent in suis priuilegijs, Pontifices summi communiter, mentionē faciendo de priuilegijs, per noua rescripta derogatis, & non solum de clausulis derogatorijs, verum etiam de alijs clausulis, derogatoriarum derogatorijs. Item aduerto, quod si superior ex certa scientia, confirmauit priuilegium concessum ab inferiori, non poterit postea reuocari per inferiorem, iuxta *cap. priuilegia el 1. y el 2 25. q. 2* vbi habetur, *ex quo priuilegia Ecclesia concessa ab Imperatore siue Rege, ex certa scientia per Papam fuerint confirmata, non possunt Imperatores, siue Reges postmodum ipsa retractare*, quod est valde notandum, atque memoriæ commendandum.

Nota quod non sunt iura seruanda ei, qui alienū ius violare nō metuit.

Qualiter debeat constare de reuocatione priuilegij.

Priuilegia à Regibus, vel Imperatore cō cessa, & confirmata per Papā nō possunt postmodum ab eisdem Regibus, vel Imperatore reuocari.

Priuilegium amittitur per renunciationē illius cui concessum est.

Subditi nō possunt renunciare suum priuilegium, quādo tangit ius suorum Superiorū vel suæ Communitatis.

Sexta Conclusio.

Etiam amittitur priuilegium, per propriā atque expressam renunciationē illius cui factum est. Hæc etiam conclusio est suprad. Sylu. vbi supra in 8. dicto, & probat eam *ex c. nuper de decimis*, quod dicit esse intelligendum, quantum ad ius tangens ipsum renunciantem solummodo, secus est autem si tangat Papam, seu aliquem tertium, pro quo facit, quod dicit Panorm. *in c. si de terra, de priuilegijs*, nempe liberum esse cuiq. renunciare suo priuilegio, modo non tangat ius superioris, aut tertij, quo fit, vt priuilegio exemptionis renunciare non possit priuilegiatus, sine licentia Papæ, *per cap. cum tempore de arbit.*

arbit. neque Clericus potest renunciare cuilibet priuilegio suo, *per c. si diligenti de foro compet.* nec Abbas, sui Conuentus, secundum Bart. *in cap. cum dilectus, de Religiosis Domibus.*

Septima Conclusio.

Amittitur etiam priuilegium, per legitimam præscriptionem contrariam, congruo atque legitimo tempore habitam. Hæc etiam conclusio, est prædicti Sylues. vbi supra *in 9. dicto, & verbo præscriptio. 2. in fine* & pro ea facit, *conueniens de præscriptionibus*, qua quidem de re, nihil de nouo occurrit dicendum, præter ea quæ superius diximus, q. 42. ar. 5. concl. 2. circa tempus præscriptionis, seu ad præscriptionem necessario requisitum, tam de iure communi, quam de iure particulari, atque ex priuilegijs aliquarum Religionum & omnium priuilegium habent um communicationis.

Præscriptione contraria, etiã amittitur priuilegium, si fit habita congruo, ac legitimo tempore.

Octaua Conclusio.

Etiam amittitur priuilegium, per abusum, seu potius, per non vsum, aut per contrarium vsum. Hæc etiam conclusio est supradicti Sylu. vbi supra in 10. dicto, quam etiã probat *ex c. priuilegium 21. q. 3.* & ponit exemplum, in priuilegiato, vt decimas non soluat, & soluit ipsas, sicut alij. Item in Conuentu exempto, vt coram ordinario non respõdeat, & respondet, non allegans priuilegium, vel si allegat, non ostendendo ipsum, vbi adhoc propositum dicit plura, eaque notatu dignissima, excitando illam arduam, atque difficilem quæstionem, vtrum per vnum, actum contrarium, amittatur priuilegium? quam & latissime tractat, atque resoluit, sed quia hac de re, nos plura diximus supra, in prædicta q. 42. ar. 5. concl. 1. atque secũda, ab hoc negotio supersedemus, remittentes Lectorem ad prædictum Sylu. loco supracit.

Etiã amittitur priuilegiũ per abusum, seu potius per non vsum, & maxime per contrarium vsum.

ARTICVLVS III.

Vtrum priuilegia Regularium amittantur, & perdantur, non viuendo regulariter?

Ratio dubitandi est, nam secundum commune prouerbium, *si nomine priuatus, nec rem habere mereris*: quo fundamento innixi, dicunt communiter omnes DD. iurisperiti, quod si scholares in aliqua Vniuersitate commorantes. secularibus negotijs se immisceãt, & scholas non intrent, neque studeãt, neque ibidem assistant, siue cõmorentur studendi causa, sed ludendi, consumendiq. ad libitũ bona paterna & Ecclesiæ, non gaudent priuilegijs Vniuersitati eidẽ concessis. Quod & specificant in Vniuersitate Salmanticensi, circa Bullam Eugenianam, qua concessit fructus beneficij in absentia, ibidem existenti, causa studendi, & inquiunt, quod illos. Sic percipientes, non sunt tuti in cõscientia. Cui resolutioni ratio ipsa fauere videtur, nam cessante causa priuilegij cessat & priuilegium ipsum, vt supra conclusione 3. diximus, & tradit Sylu. *verbo priuilegium q. 10. in 4. dicto*, & constat, *ex cum cessante de appellationibus*, vbi habetur, *quod cessante causa cessat effectus.* Quod & confirmatur ex eo, nam qui sunt de Collegio alicuius artis, illam non exercentes, non gaudent priuilegio eiusdem artis, prout notat Bart. *in l. semper ff. de iure immunitatis*, & habetur a glossa *in c. generaliter 8 nõ denagãtes* 16. q. 1. vbi ad hoc propositum habentur plura, eaq. notatu dignissima, in idq. adducuntur, & allegantur plura iura. Ex quibus omnibus dicendum videtur, quod Religiosi similiter, irregulariter viuendo, si fuerint effrenati, & dissoluti, non vti possunt

Difficultas. An priuilegijs Eugeniæ Bullæ vti & frui possint Scholastici non studentes

possunt priuilegijs sibi concessis, sub tali nomine, atque prætextu Religionis, in maximum aliorũ præiudicium, vt scilicet non soluant decimas, neque compelli possint, ad solutionem aliquarum Collectarum, ob quorum exemptionem, alij pauperes, forsam iusti & boni, grauantur. Hæc est ratio dubitandi, & nec modica quidem, sed maxima. Sed quamuis id forsam in foro conscientiæ verum habeat, quinuero vt credo sine dubio, in eo foro dicta sententia vera sit, attamen in foro exteriori aliud est iudicium, de quo sequentem statuo conclusionem.

Conclusio.

In foro exteriori loquendo, Regulares non amittunt sua priuilegia, etiam irregulariter viuendo.

IN foro exteriori loquendo, Regulares non amittunt sua priuilegia, etiam irregulariter viuendo. Huius conclusionis ratio est, nam Ecclesia non iudicat de occultis: & licet generalis sit Regula, quod cessat effectus, & etiã priuilegiũ similiter, cessante eiusdem priuilegij causa, hoc autem intelligendum est, quando cessat causa in communi, vt dicunt omnes cõmuniter DD. iurisperiti, & nos diximus supra agendo de legibus, secus est autem, si cẽsset causa ex accidenti, arg; in aliquo casu, siue persona particulari, vt cõstat ex multis iuribus, *ex lege, nam ad eum de legatis & leg. si a fratre* C. *qui testa. facere possunt.* Qua de re videndus est Couar. *in c. cum esset de testam.* & Soto lib. 4. de iust. & iur. q. 5. ar. 3. Qua quidem ratione, inquiunt DD. iurisperiti quod priuilegia generaliter mulieribus concessa, propter liberos, vigebunt etiam in ea muliere, quæ ex accidẽti filios non habuerit, quia eius respectu ratio videtur cessare in particulari, quod vtique cessare non facit legis dispositionem. Sic in proposito dico, quod quamuis aliquis Religiosus in particulari irreligiose viuat, in foro exteriori, nõ amittit priuilegium, alijs Religiosis concessum, nam licet in eo, seu forsan in aliquibus alijs, priuilegiorũ ratio cesset, non tamen cessat in communi, quod sufficit ad ipsorum validitatem. Neque argumenta in contrarium adducta, siue pro ratione dubitandi, aliud concludunt, nam solummodo verum habent, in foro conscientiæ, quod nos minime negamus, quinuero constanter asserimus, id esse nimis probabile, multumque rationi consonum.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Religiosi, & Regulares, vti possint suis priuilegijs, absque suorum Prælatorum licentia, seu potius ipsis repugnantibus, & contradicentibus?

ET ratio dubitandi est, nam secũdum ius, inferior non potest tollere, seu abrogare id, q̃ à superiore est gestũ, nisi forsan in casu, quo quis abuteretur aliquo priuilegio, tunc enim posse videretur, nam iuxta *c. priuilegium 21. q. 3. priuilegium omnino meretur amittere qui male sibi permissa vitiat potestate*, & certum est, q̃ priuilegium propter delictũ deperditur, vt habetur *in c. ita nos 25. q. 2.* hoc autem non existente, non videtur, quod inferiores prælati tollere seu abrogare possint, id quod à Superiore, & supremo Prælato, nempe summo Pontifice est gestum, & restringere aut limitare sibi subditis priuilegiorum Apostolicorum vsum, eo vel maxime, cum priuilegium alicui Religioni, siue Collegio concessum, singularibus etiam personis eiusdẽ Regionis, siue Collegij concessum censeatur, præsertim quando priuilegiũ est eius generis, quod nisi per singulares personas exerceri nõ potest, alias enim in multis casibus priuilegia redderentur frustratoria, quod nullo modo est dicen-

dicendum, vt dicunt communiter omnes DD. iurisperiti. Sed quamuis hoc sit certum, & verum in alijs casibus, in proposito tamen contrarium videtur omnino dicendum, de quo sequentem statuo conclusionem.

Conclusio.

Superiores Prælati, & maxime Generales Ordinum, & Capitula Generalia & Prouincialia, bene possunt tollere, limitare, siue restringere, sibi subditis, vsum quorumcumque priuilegiorum Apostolicorum. Paret hæc conclusio, nam licet contrarium dicendum videretur de iure communi, propter rationes adductas pro ratione dubitandi, sed tamen ad id, iam omnes fere Religiones, speciale habent priuilegium. Et vt à nostra exordiamur, *Leo X. concessit quod Generalis Ordinis Fratrum Minorum, in suo Capitulo Generali, & quilibet Prouincialis in suo Capitulo Prouinciali, de consensu eiusdem Capituli, vel maioris partis, declarare possit, & valeat, vtrum ab vsu alicuius concessionis, viua voce oraculo facta, abstinere debeat: postquam quidem declarationem, tam Fratres, quam Moniales sua obedientia, concessione eadem in posterum non vtantur, ac si cessio huiusmodi per sanctitatē suam suspensa, vel reuocata fuisset.* Habetur in Supplemento, & refertur in Compen. *verbo priuilegia Fratrum.* §. 26 Similē concessionem habēt, vt dicitur, Fratres Augustinenses, per eundem Leonem X. & Cistercienses per Eugenium II. & Clem. IV. prout refertur, in Compen. Ordinis Cistercienſis, *verbo priuilegium* §. 6. & in Compen. Societatis, *eodem verbo* §. 3, & quia prædictum priuilegium Clement. IV. ad propositum quamplurimum facit, libet ipsum ad vnguem in præsentiarum referre.

Nota Concessionem Leo X. facta Superioribus nostri Ordinis, vt possint tollere, aut limitare priuilegiorum vsum.

Supple. fol 94. conc. 296. & refertur in compen. verbo priuilegia fratrū § 26.

Clemens Episcopus, seruus seruorum Dei, Dilectis filijs Abbati, & Conuentui Cisterc. Cabilonēsis Dioc. salutem, & Apostolicam benedictionem. Ne propter insolentiam aliquorum, quæ tantium quæ sua sunt, non quæ Dei, turbari contingat sancta contemplationis otium, cui vos specialiter deuouistis. Nos ex hoc pacē vestra, ac Ordinis vestri tranquillo statui paterna sollicitudine consulentes, Indulgentias omnes, & litteras, per quascumque personas eiusdem Ordinis, contra communia ipsius statuta à Sede Apostolica, vel eius Legatis, sub quacūque forma, vel expressione verborū impetratas, vel de cætero impetrandas, irritas, & inanes præsentium auctoritate decernimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hoc &c. datum Perusij, Idibus Iuly Pontificatus nostri anno 1. Habetur hoc priuilegium in Bulla dicti Ordinis, impressa Compluti, anno 1524. f. 33. vbi etiam dicitur, quod idem Clemens concessit eidem Ordini Cistertij, *quod Pater Abbas, subiectum sibi Abbatem, possit in certis casibus grauibus deponere, inter quos hunc tanquam grauissimum expressit, si contra cōmunia ipsius Ordinis instituta, priuilegia impetrauerit, vel retinuerit, aut vti præsumpserit impetratis.* Et nunc nouissime anno Domini. 1575. tertia die Maij. *Gregor. XIII. concessit, ac decreuit, ne persona Societatis Iesu, absque expressa Superiorum earundem licentia, vti possint facultatibus in Indulgentijs, bullis Crucia-*

Priuilegiū Clement. IV. pro Cisterciēsibus.

Similē priuilegiū habent Religiosi Societatis Iesu, concessū sibi per Gregor. XIII.

tis, confessionalibus, aut alijs quibuscumque Apostolicis indultis, quemodocumque hactenus concessis, & in posterum concedendis, & declarauit præterea posse Superiorem, dum huiusmodi licentiam concedit, limitare eam, ad vsum vnius, aut alterius facultatis, & prohibere vsum reliquarum, etiam in eadem bulla, aut indulto contentorum. Habetur in Compendio prædictæ Societatis, *in gratiarum vsu* §. 2. Quibus quidem indultis, ac priuilegijs, nos etiam Minores Fratres, possumus vti & frui, & quicumque alij Ordines, priuilegiū habentes communicationis. Sed quod hoc feciſſe prædictos summos Pontifices, iuri ac rationi fuerit quammaxime consonum, ex eo patet, nam cum Prælati suprad. cti, & maxime Generales, electi atque constituti fuerint, ad conseruandā obseruantiam, suarum Religionum respectiue, easdemque reformandas si opus fuerit,

Quam fuerit rationi & iuri cōsonum, eiusmodi Prælatis concessa fuisse dicta priuilegia

qua

qua quidem ratione, in quibusdam Ordinibus, dicuntur Reformatores expe-diebat quidem, quod restrictio, limitatio, seu potius declaratio, vsus quorũcumque priuilegiorum, & indultorum Apostolicorum, ad eosdem pertineret, neque credendũ vllo modo est, velle prædictos summos Pontifices, Regularis obseruantiæ tantopere zelatores, contra suorum Prælatorum voluntatem, ipsisque renuentibus, ac contradicentibus, vti Fratres in particulari, priuilegijs, eisdem Ordinibus concessis, neque id vllo pacto fuisset rationi consonum. Sicut enim leges, quia in commune bonum feruntur, respiciuntq. vtilitatem publicam, iuxta *cap. erit autem lex. d.* 4. non obligant, nisi in communi recipiantur, quia non videntur, velle legislatores, vnũ aut alterum obligare, ad obseruandum id, quod alij simul sibi subditi non seruant, vt optime notat, atque aduertit Nauar. lib. 1. consiliorum tit. de cõstitution. consil. 1. nu. 17. ita & dicendum videtur, de priuilegijs Religionum, quod cum in commune bonum concedantur, respiciantq. vt credibile est, vtilitatem semper publicam, non est præsumendum, aut credendum velle summos Pontifices, quod Fratres in particulari eisdem vtantur, nisi prius recipiantur in cõi, neque quod in Religionibus, & Conuentibus sit difformitas, disparq. viuendi modus. Vnde resolutiue dico, quod Prælati supradicti, Generales & Prouinciales, de consensu Generalis & Prouincialis Capituli, seu maioris partis, restringere & limitare possunt, quæcumque priuilegia, siue vocis oracula ipsorum Religionibus facta, prout in prædicto Leo. X. priuilegio continetur, ac si opus fuerit, eorumdem vsum ab eis tollere omnino. Id quod in nostro sacro Ordine Minorum, communiter obseruatur in praxi, in Capitulis Generalibus, & Prouincialibus, restringendo, & limitando, aut etiam omnino tollendo, ne dum à subditis, verumetiam à Prouincialibus, & Guardianis, quarũdam rerum vsum, qui alias, secundum priuilegia, & indulta Apostolica sibi foret licitus. Nam quod communiter dicitur, atque habet illa Regula generalis, & magistralis, nempe q̃ inferior non potest tollere id, quod à Superiore est concessum, intelligendum est, atque intelligi debet, nisi alias ad id speciale habeat priuilegium, restringẽdi & limitandi, aut forsan repudiandi priuilegia sibi, aut suo Ordini concessa, cum beneficium conferri non debeat in inuitum, neque inferior dicitur cõtra Superioris voluntatem facere, si nomine sui Ordinis, & Religionis repudiet, seu recipere renuat id, quod facere sibi non conuenit, atque ab eodem Superiore est sibi concessum. Et hæc de isto Articulo, atque de tota quæstione, breuiter dixisse sufficiat.

Nota valde, q̃ sicut leges non obligãt, nisi in communi recipiantur, ita neque priuilegia.

Qualiter sit intelligenda illa generalis Regula, quod inferior non potest tollere, id q̃ à Superiore est concessum.

QVÆSTIO XLIV.

De Priuilegijs, quantum ad ipsorum explicationem, declarationem, atque interpretationem in communi, in quatuor Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum explicatio, declaratio atque interpretatio Priuilegiorum, solummodo ad Principem, siue ad Rom. Pont. pertineat?

QVamuis de iure communi, atque regulariter loquendo, priuilegiorum sicut, & sacrorum Canonum explicatio, declaratio & interpretatio, ad solum spectet Romanum Pontificem, sicut & secularium legum ad Re-

ges,

ges,vel Imperatores,nam iuxta iuris Regulam cuius est legem condere,ipsius est eandem interpretari,iuxta *l. fin. C. de legibus*, & *habetur etiam de reg. iur. lib. 6* attamen proposito Art. atque difficultati,non congrue satisfieri potest,nisi loquendo sub distinctione, prout loquitur Panor. *in c. cum venissent de iudicijs*, vbi eandem proponit quæstionem. De cuius sententia & resolutione,sequentes statuo conclusiones.

Prima Conclusio.

SI dubiũ est super potestate Principis,an scilicet potuerit,vel non potuerit dare priuilegium,ipsius interpretatio,& declaratio,ad solum Principem spectat,& nulli inferiori à Principe id facere licet,Hæc cõclusio,est Panorm. vbi supra,de qua & videndus est Sylu. *verbo interpret. q. 2* vbi & probat eam,*ex cap. 1. de translatione Prælat. & ex § qui autem 17. q. 4 & c. tuncta per mundum. 9. q. 3* Quibus in locis ad hoc propositum,inuenire licebit multa notatu dignissima, ostendendo qualiter Romanus Pontifex, Ecclesiaque Romana,de omnibus iudicat, ipsa vero à nemine iudicatur.

Quando dubiũ est de potestate Principis,an potuit, vel non potuit dare priuilegium,tunc eius interpretatio ad solum eundẽ spectat.

Secunda Conclusio.

Si dubium est super validitate,aut subreptione alicuius priuilegij,sic bene potest inferior illud Iudex interpretari. Hæc conclusio est suprad. Panor. & Sylu. locis supracitatis, quam & Sylu. dicit esse opinionem communem, sed intelligenda est conclusio cum sale, ita vt Prælatus inferior, qui priuilegium habet interpretari & declarare, in eadem causa non simul agat officium actoris,siue partis,aut suspectus sit de eo,quod aliquo peculiari lucro,aut commodo moueatur. Qua quidem ratione,in fauorem multorum Regularium,à summis Pontificibus concessum est priuilegiũ, quod in causa dubia,an iurisdictio cõtra ipsos pertineat ad Episcopum,an vero ad proprios Iudices,& Prælatos Ecclesiasticos,& Regulares ? ipse Episcopus non possit Iudicem agere & ipsorum priuilegia interpretari,ne sint Iudices in propria causa, contra *l. qui iurisdictionem. ff. de iurisdict. omn. iudi. & cap. ex parte de verborum signif.* Quinuero, quando Episcopus cum sibi subditis litigat, multorum fere opinio,quod in eo casu,suspensam habet iurisdictionem,aut saltem hoc est certissimum,quod Papa exhibere solet suas litteras, quibus durante lite, eiusmodi subditos ab ipsius iurisdictione eximit. Ad hoc propositum, est peculiaris concessio Clement. IV. facta Fratribus Minoribus,atque Prædicatoribus,quæ habetur in Monumentis Ordinis & refertur in Compendio *verbo priuilegia Fratrum § 5.* vbi dicitur, *quod Clemens IV. inhibuit districte, omnibus Ecclesiarum Prælatis, ne interpretari præsumant, priuilegia, & indulta concessa Fratribus Minoribus, & Prædicatoribus, siue clara, quæ interpretatione non indigent, siue dubia contineant & velint, quod interpretatio super huiusmodi dubys, & obscuris, reseruetur sedi Apostolicæ, cum eius sit interpretari, cuius est condere.* Simile priuilegium habent, Religiosi Societatis Iesu, vt refert Collector Compendij eiusdem Societatis *in. priuilegium § 1. & 4.* qui etiam refert eosdem habere priuilegium, *quod quotiescunque dubium fuerit super intellectu priuilegiorum Societatis, inter superiores & alios Iudices, in fauorem eiusdem Societatis fiat interpretatio*, prout etiam concessisse dicitur Alexander VI. Congregationi Benedictorum Vallisoleti, quadam Bulla, data Romæ Kalendis Aprilis, anno Domini 1501. Pontificatus sui anno 8. quibus priuilegijs, atque indultis fruuntur omnes Ordines, & Religiones,qui priuilegium habent communicationis.

Quando dubiũ est super validitate priuilegij bene põt Iudex inferior declarare, & interpretari illud.

Nota hoc valde.

Nota Concessionem Clem. IV. pro Fratribus Minoribus,& Prædicatoribus, qua inhibentur omnes Ecclesiarũ Prælati,ne nostra præsumant interpretari priuilegia,sed interpretatio sede Apostolica reseruatur. *Monum. Ord. 1. imp. fol. 30. & 31. concil. 31. & refer. in Comp. verbo priuil. Fratrum. § 5.*

Simile priuilegium habet vti Societatis Iesu, & quod in casu dubio pro ipsis fiat declaratio.

Idem priuilegiũ habent Monachi Benedictini Conuentus Vallisoletani.

Tertio

Tertia Concluſio.

Si dubium ſit circa priuilegiorum verba ſolummodo, & caſus eſt clarus, ac deciſibilis de facili, bene poteſt inferior de eiſdem cognoſcere, etiam in præiudicium partium. Hæc concluſio eſt etiam ſupradicti Panor. & Sylu. quam dicit eſſe omnium DD. opinionem communem, nam inferior interpretatur legem Superioris, etiam in præiudicium partium, vt notat Innoc. *in c. cum ſpecialis de appel.* & determinatur in iure *in cap. inter alia de ſent. excomm.*

Si dubium ſit circa priuilegiorum verba, & caſus eſt clarus, & facilis, bene poteſt Iudex inferior, ipſum interpretari, etiã in præiudicium partium.

Quarta Concluſio.

Si dubium eſt, circa prædicta verba, & caſus non eſt facilis, tunc ad Principem, ſiue Rom. Pontif. pertinet priuilegiorum declaratio, & ad ipſum eſt recurrendum, ſi eius præſentia haberi poteſt de facili, & interim negotium eſt ſuſpendendum. Hæc etiam concluſio, eſt ſupradictorum Panorm. & Sylu. & probat eam, ex multis iuribus. & primo *ex c. cum venſſent de iudicijs, & dicto Capitulo, inter alia de ſententia excommunic. & ex l. ex facto §. 1. ff. de vulg. & pupi.* & addunt, quod ſi de facili non poteſt adiri Princeps propter longam diſtantiã, tunc fieri poterit prædictorum priuilegiorum interpretatio, per rationem naturalem, & vero ſimilem, quæ notari poteſt per expreſſa verba, ſicut & fecit Iuriſconſultus, *in d. l. ex facto. §. 2.* vbi legem interpretatur ex naturali ratione. Pro quo etiam facit, quod notat Innocen. *in d. cap. cum ſpeciali & textus in c. cum perſona de priuilegijs lib. 6.* & generaliter hoc eſt verum, quod cum dubium verſatur circa intentionem Principis, & decidi non poteſt ſine dubio magno, ipſius interpretatio eſt eiuſdem Principis, ad ipſumq. pertinet, quia vt diximus, cuius eſt legé condere, eius eſt interpretari, & interim negotium ſuſpendi debet, vt habetur *in d. c. cum venſſent de iudi. & cap. inter alia de ſentens. excommunic. Pro quo facit etiam cap. venerabilem de elect.*

Si dubium eſt circa priuilegiorum verba, & caſus eſt dubius ad Principem ſpectat illius declaratio & interpretatio.

ARTICVLVS II.

Vtrum Religionum Prælati facultatem habeant interpretandi Priuilegia, ſuis Ordinibus conceſſa?

Huic Articulo reſpondetur, per ſequentes Concluſiones.

Prima Concluſio.

PRiuilegiorum, & ſacrorum Canonum interpretatio, & declaratio iudicialis, ad ſolum Romanum Pontificem ſpectat. Hæc concluſio iam ſatis conſtat ex ſupradictis, & pro ea videnda ſunt, ea quæ latiſſime diximus ſupra, quæſt. 26. art. 10. concl. 1. circa interpretationem, atque declarationem iudicialem, ſacrorum Canonum, vbi & ad hoc propoſitum, ni fallor, adducta ſunt omnia, quę deſiderari poſſunt, & videantur *DD in c. cum venſſent de iudicijs.* Sed loquendo de alia interpretatione, & declaratione priuilegiorum particulari, magiſtrali, ſeu doctrinali, ſit ſecunda concluſio.

Priuilegiorum interpretatio, & declaratio iudicialis adſolum ſummum Pontificem ſpectat.

Secun-

Secunda Conclusio.

Priuilegiorum interpretatio, & declaratio doctrinalis & magistralis, bene potest fieri à Religionũ Prælatis, qua facta eorum subditi, tuta conscientia ipsorum sententiæ possunt stare. Hæc conclusio est communis omnium DD. resolutio, & pro ea videa etiã sunt, quæ diximus supra loco superius citato, concl. 2. Et ratio eius in prõptu est, nam eiusmodi declarationẽ, atq. interpretationem magistralem, & doctrinalẽ, etiam efficere possunt quicũq. alij litterati, Theologi, atque Iurisperiti, secundũ naturalem rõnem, & iuris fundamẽta, generalesq. regulas, quarũ aliquas nos apposuimus supra q. 25. art. 26. & alias, quas afferemus statim in seq. Artic. Solũmodo est differẽtia, quod Prælatorũ supradictorũ interpretatio, & declaratio facta, maioris est ponderis, amplioris q. auctoritatis, ad assecurandas conscientias Fratrũ, propter speciales, in id factas, aliquorum Summorum Pontificum concessiones. Qua quidem de re, in Monum. Ord. habetur, *quod Innocent. VIII. fratribus Ord. Prædicatorum Congregationis Hispaniæ, circa eorũ priuilegia, sequentem fecit concessionem. Quia nonnulla dubia occurrunt, & occurrere possunt Fratribus Ord. Prædicatorum, Congregationis Hispaniæ, super gratijs, & priuilegijs, tam Ordini, quam Congregationi prædictis concessis, idem Dominus Innocentius, pro securitate conscientiarum prædictorum Fratrũ, concessit facultatem Vicario Generali dictæ Congregationis pro tempore existenti, cum aliqua persona in dignitate Ecclesiastica constituta, & duobus alijs Iurisconsultis, interpretandi huiusmodi dubia, & quod Fratres dictæ Congregationis secure possint stare declarationibus per eosdem faciendis.* Refertur hæc concessio, in Compen. *verbo, priuilegia Fratrum. §. 14.* Circa quam aduertit ibidem Priuileg. Collector, quod illud quod conceditur hic, Vicario generali Fratrũ prædictæ Congregationis, debet intelligi etiã esse concessum, cuilibet Prouinciali Fratrũ Minorum Prouinciarũ Castellæ, & Legionis, & non aliarũ Prouinciarũ extra huiusmodi Regna. Et hoc, ratione cõmunicationis specialis, factæ huiusmodi Fratribus, quæ habetur in dictione, siue *verbo, communicatio Priuilegiorum. §. 13.* Sed nos non indigemus, eiusmodi cõmunicatione, siquidem Leo. X. concessit, *quod in rebus dubijs, & scrupulosis, conscientias Fratrum Minorũ subditorũ tangentibus, Generalis & Provinciales, seu Custodes, cũ consilio aliquorum Patrum (si res magna importantiæ fuerint) possint auctoritate sua Sanctitatis, determinare in scrupulis, & rebus huiusmodi, atque eorum determinationi subditi, secura conscientia possint & debeant stare.* Habetur in Supplem. & refertur in Comp. *verbo, declarare. §. 4.* vbi etiã dicitur, *quod idẽ Leo amplians prædictam concessionem, concessit quod Fratres, qui nimis sunt scrupulosi, possint in omnibus dubijs suam conscientiã tangentibus, secura conscientia stare, determinationi sui Guardiani, vel cuiuscunq. alterius Prælati.* Per quæ verba datur intelligi, quod etiã Vicarijs & Præsidentibus Conuentuũ, in absentia Guardianorũ, hoc ipsum conceditur, vt scilicet possint prædictã declarationem, atque interpretationem facere, quamuis ipsi proprie, & in rigore loquendo, non sint veri Prælati, attamen cũ eiusmodi Priuilegiũ in fauore publico fundetur, spectetq. ad salutem animarum, & priuilegia in fauore publico fundata, seu in aliqua causa pia & fauorabili, secundũ communiter DD. Iurisperitos, extensionem recipiant, de vna ad aliam personam ex paritate rationis, dicendũ proculdubio videtur, & huiusmodi auctoritas in prædicto casu concessa etiam sit prædictis Conuentuũ Vicarijs, seu Præsidentibus in suorũ Guardianorum absentia, alioquin non recte subditorũ Fratrum conscientiæ satis prouideretur. Supradicta priuilegia, quãmaximi sunt momenti, ad assecurandas, & quietandas timoratas scrupulosorum conscientias, qui & tenentur suorum Prælatorum declarationi

Priuilegiorum interpretatio, & declaratio doctrinalis & magistralis bene fieri potest à Religionũ Prælatis.

Nota, quod Religionũ Prælati specialẽ facultatẽ habent ad hoc, vt sua priuilegia possint interpretari & declarare. *Monu. ord. 2. imp. fol. 76. & Supple. f. 101. conc. 394. & refer. in comp. verb. priuilegia Fratrum. §. 13.*

Nota valde concessionem Leo. X. circa auctoritatẽ Prælatorũ ad interpretandũ dubia pro assecurandis cõscientijs Fratrum. *Supple. f. 59. conc. 172. & fol. 93. conc. 287. & refertur in Comp. verbo, declarat. §. 4. & 5.*

atque interpretationi, in rebus dubijs acquiescere, captiuando suũ intellectum in obsequiũ Christi. Circa quod multa diximus supra, in præcedenti tomo q.26. per plures Articulos, agendo de obedientia, & videndus est D. Tho. 2.2.q.96.art.5. in corpore Articuli, & ad 2. argum. & 2.2.q.147.ar.4. & Caiet. ibid. & Nauar. in Manuali cap.21.nu.22. vbi inquit male, atque imprudenter agere Prælatos, qui dubitantibus ipsorum subditis, an teneãtur ieiunare, hoc suis conscientijs relinquunt, cum potius deberent sententiam proferre, cui tuta conscientia ipsi subditi possint stare. Videatur hac de re Syluester, *verbo, obedientia, q.2.* & Caiet. *verbo, ieiunium.* & P. Corduba super nostram Regulam cap.10.q.2. in tertio puncto, vbi ad hoc propositum dicuntur plura, eaq. notatu dignissima.

ARTICVLVS III.

Qualiter Priuilegia, sint interpretanda & declaranda?

IN hoc Articulo, tantummodo est dicendum, de Priuilegiorũ interpretatione in cõmuni, nam de eorũdem interpretatione, atque declaratione in particulari, & diuersis ipsorum clausulis, quæ in eisdem communiter solent apponi, dicendũ est latissime, in seq. quæst. Vt autem quod quæritur in præsenti Art. plenius fiat, præter quamplures generales regulas, quas supra adduximus agendo de legibus q.25.art.26. quammaxime vtiles, & necessarias, ad legum omnium interpretationem, & declarationem, ad rem propius in præsentiarum accedendo, libet nonnullas alias, de nouo addu cere, quod fiet breuiter, atque resolutiue, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Quãuis in Priuilegiorũ interpretatione attendendus sit verborũ tenor, nihilominus tñ intentioni potius, quã verbis est insistendũ.

IN Priuilegiorum interpretatione atque declaratione, quammaxime debet attendi verborũ tenor, sed nihilominus intentioni potius, quã verbis est insistendũ. Hæc conclusio est expressa Syluest. *verbo, priuilegium, q.3.* & dicit eã sententiam esse Hostiensis, quam & probat *ex cap. porro. & c. ecce primus, de priuileg. & ex c. Marcion. 1.q.1. cap. fodule, d.32. & c. intelligentia, cap. in his, de verb. signific.* semper aduertendo, quod Priuilegiorum interpretatio, facienda est secundũ Canones, non vero secundum leges, vt de mente Baldi, *in l. si quando, la primera. C. de bo va. lib.10.* & clarissimi olim Iuris vtriusque Doctoris, Baptistæ de Frisco, in quodam suo opusculo, tradit Syluest. *verbo, priuilegium, q.3. in 5. concl.* ex his, quæ de mente ipsius ad hoc propositum ponit ibidem. Qui etiam prædictus Baptista de Frisco, in eodẽ opusculo de his agens, dicit, quod leges & Canones, rescripta, atque priuilegia, & statuta & vltimæ voluntates, & consuetudines, & etiam contractus, interpretationem recipiunt, vel à consuetomodo interpretandi, vel à similibus, vel ab alijs iuribus scriptis, quorum omnium in particulari multa ponit exempla prædictus Syluester, *verbo, interpretatio. q.5. in primo dicto*, quæ breuitatis gratia facio nulla.

Si Priuilegium sit proprie, atque stricto modo sumptum, id est pro illo qđ est cõtra ius, interpretandũ est stricte, ita vt q̃ minus fieri poterit, derogetur iuri cõmuni.

Secunda Conclusio.

Si priuilegium sit proprie, atq. stricto modo sumptũ, id est, pro eo, quod est contra ius, interpretandũ est stricte, atque ita, vt quamminus fieri poterit, derogetur iuri cõmuni. Hæc etiam concl. est Syluest. *verbo, priuilegium, q.3.* & probat eã, *ex c. cum dilectus, iuncta glossa, de consuet.* vbi dicitur, quod ea, quæ repugnant iuri communi, ad ipsum quantum fuerit possibile reducenda

cenda sunt. Qua quidem ratione dicit, quod si dispensatio fiat cum illegitimo ad Ordines, absolute intelligendum est, de minoribus ordinibus tantum, vt latius probat prædictus Sylvest. *verbo, ordo.* §. 2. Item, si dispensatio fiat, vt tempore interdicti, interfit quis diuinis officijs, per eam non potest recipere communionem, neque interesse eisdem diuinis officijs, tempore cessationis, stando in iure cõi; secus autem erit ex priuilegijs, prout tradit Nauar. c. 27. sui Manu, nu. 178. & 189. Et addit supradictus Sylvest. in tantũ hoc esse verum, nempe quod priuilegium proprie, atque stricto modo sumptum, id est, quod est contra ius commune, non ample sed stricte est interpretandum, quod si ibidem non exprimitur concessionis causa, aut non sit concessum ex Motu proprio & certa scientia, nihil tale est præsumendum de voluntate Principis, & probat *per l. 1. C. de pet. bon.* quinvero pro precibus importunis obtentum, *iuxta l. 13. C. de fun. limit.* Quapropter Bald. *in c. licet causam, de probation.* inquit, quod in eiusmodi priuilegijs, necessum est vt semper ponatur simul clausula, ex motu proprio siue ex certa scientia. Idem dicit Sylvest. esse dicendum de rescripto, quod tollit ius tertij, & de priuilegio ad beneficia, *per c. quamuis, de prabend. lib. 6.* & aduertit secundũ Panormit. *in c. cum ad hæc, de clers. non resid.* quod si priuilegiũ enormiter lædit Ecclesiã, vel alium, non valet, nisi fiat mentio de hac enormi læsione, quia in dubio, non præsumitur Princeps, concedere aliquid, cum alterius graui dispendio, *iuxta l. quotiens. C. de præc. imp. offe.* & *c. suggestum, de decimis.* & idé habetur *in l. 2. §. siquis à Principe. ff. ne quid in loco publ.* & consequenter taciturnitas, in his inducit subreptionem, *iuxta c. postulasti, de rescript.* Vnde priuilegiũ immunitatis, ab oneribus personalibus, alicui à Principe concessum, non liberat eum ab alijs oneribus, quæ breuiter, & leuiter potest soluere, vt est casus *in l. decurio fortunam. C. de decurio. lib. 10.* Ad propositũ ergo reuertendo, dico, & priuilegiorum interpretatio, quæ militant contra Ius cõmune, stricte & non large est facienda, quæ est communis omnium Iurisperitorum sententia, ad quod allegant, *c. priuilegia, d. 3. c. olim, de verb. significat. & cap. porro, de priuil.* quod est intelligendum cum duplici limitatione, vt inquit Sylu. loco supra citato, Primo, nisi consuetudo aliter interpretetur, iuxta id quod notatur *in c. quod dilectio de consang. & affinit.* & secundo, nisi verba priuilegiorum aliud exprimant, nam ab eorum propria significatione, inquit, non est recedendum, nisi de mente aliter constet, vt notatur *in supradicto cap. olim, & c. in his, de verb. significat.*

Nõ præsumitur Princeps velle concedere aliquid cõtra ius, nisi id [habeatur expresse.

Tertia Conclusio.

Non ita stricte, est priuilegiorũ prædictorum interpretatio facienda, vt nihil omnino operentur, nã priuilegia semper debent aliquid operari. Hæc concl. cõis est omnium Iurisperitorum resolutio, de qua videndus est specialiter Felyn. *in cap. 1. de rescript. & c causa, cod. tit. facit & c. in his, de priuil. c. Abbate, de verb. significat.* suntq. ad id plura alia iura, & capitula, quæ breuitatis gratia omitto, remittendo lectorem ad ea, quæ diximus supra q. 25. art. 26. concluſ. vltima.

Priuilegia semper debent aliquid operari.

Quarta Conclusio.

Si priuilegium largo modo accipiatur, scilicet pro omni illa cõcessione, quæ est præter ius cõe, sic priuilegiũ Principis, latissime est interpretandũ, quando vergit in præiudicium aliorũ. Hanc sententiã, & conclusionem tenet Sylu. loco supra citato, & probat eã *ex c. quia circa, ibi. Glossa de priuil.* & per Innoc. *in c. olim, de verb. sign.* quod est intelligendũ etiã si concessum sit causa pietatis, vt notat

Priuilegiũ large sumptũ, pro eo q̃ est præter ius cõe, large & non stricte, est interpretandũ, quando vergit in præiudicium cõcedentis, stricte vero, si vergit in præiudicium aliorum.

notat Panorm. *in c. cum dicat, de Eccles. ædific.* semper tñ in dubio debet interpretari, ita vt aliquid valeat, vt supra diximus, *per c. Abbate, de verb. sign. & l. quoties. ff. de verb. obligat.* nisi præiudicet iuri diuino, vel libertati spiritus, vt notat supradictus Panormit. *in cap. licet, de regular.*

Quinta Conclusio.

Quando priuilegiũ, vel gratia alicui personæ concessa, absolute & simpliciter loquitur, semper debet intelligi secundũ conditionẽ, & qualitatẽ personç.

Quando priuilegium vel gratia, alicui personæ concessa, absolute atque simpliciter loquitur, semper debet intelligi secundũ conditionem, & qualitatem personæ cui conceditur. Hæc etiã concl. est supradicti Sylvest. loco supra citato, & probat eã, *ex l. si quis filio. §. scriptum ff. de iniust. testam. & ex cap. placuit. cap sit vinc.* 16. q. 1. *& ex l. plenum §. 2. de vsu, & habit.* Et eamdem tenet Bart. per *l. ex militari. ff. de milit. testam.* vbi etiam dicit, Baldũ ad hoc propositum, eamdem tenere sententiam, quod priuilegium concessum Episcopo, de celebrando interdicti tempore, concessum videtur, vt celebrare possit, etiam in Pontificalibus, secundum conditionem, & qualitatem suæ personæ, siue suæ dignitatis.

Sexta Conclusio.

Priuilegiũ, q̃ beneficiũ sapit Principis, nisi aliud obstet, latissime est interpretandum.

Priuilegium, quod beneficium sapit Principis, nisi aliud obstet, latissime semper est interpretandum. Hæc conclusio est etiã Sylu. loco supra citato, quã ponit inter alias conclusiones supradicti Baptistæ de Frisco antiqui Iurisconsulti, concl. 4. & dicit esse eam, Io Andr. & Ioan. de Butrio, *in cap. olim, de verb. signific.* pro qua facit *l. beneficium. ff. de Constit. Princip.* quod dicit esse limitandum, nisi beneficium, esset forte ambitiosum, vt puta dispensatio super beneficiorum pluralitate, tunc enim non ample, sed stricte est interpretandum, vt tradunt omnes communiter DD. Iurisperiti, in *cap. licet, de translat. Episc. & in cap. Rodulphus, de rescript.*

Septima Conclusio.

Priuilegia, in quibus datur facultas dispensandi, commutandi, & absoluendi, bene possunt extendi ad alios similes casus, in quibus subest eadem, vel maior ratio.

Priuilegia, in quibus datur facultas dispensandi, cõmutãdi, & absoluendi, bene possũt extendi ad alios similes casus, in quibus subest eadem, vel maior ratio. Hæc conclusio est fere communis, omnium Iurisperitorũ recentiorum, & de ea videndus est Nauar. de reddit. Ecclesiast. q. 3. monit. 20. & Didacus Perez in prologo ordinan. q. 2. & Quintil. Mandosius in praxi Signat. grat. tit. licẽtia, nam licet sit iuris regula *l. si pupillorum. §. si pater. ff. de rebus eorũ, qua sub tutela, vel cura sunt.* quod priuilegia non recipiũt extensionem ex similitudine rationis, neque ex maioritate rationis, & tradit Bald. *in cap. inter cætera, de rescrip. nu.* 10. sitq. id regulariter verum, at non procedit, in priuilegijs causa fauorabili concessis, vt sunt priuilegia, & & facultates dispensandi, cõmutandi, & absoluendi, hęc enim cũ contineãt beneficiũ & fauorem Principis, ample sunt interpretãda, locumq. in eis habet similitudo rationis, quia ex materia subiecta datur intelligi eam esse mentẽ Legislatoris. Qua quidem ratione, cõis est sententia, q̃ in Salmanticensi Academia, qui profitetur sacros Canones, fruitur prouentibus sui beneficij in absentia, per bullã Eugenianã, quamuis id non fuerit concessum, nisi solũ Theologis, propter similitudinẽ rationis, & quia sacrorũ Canonũ scientia, quammaxime necessaria est, ad regimen atque gubernationem Ecclesiasticæ Hierarchiæ. Item & Bullæ siue priuilegia, concedentia votorũ cõmutationem, extenduntur ad similia iuramenta cõmutanda, dummodo non vergant in præiudiciũ tertij, propter similitudinẽ rationis. Itẽ priuilegium concessum à Papa Episcopo, in quo continetur facultas testandi, extendiq. potest propter eamdem rationem, ad codicillum, siue donationẽ causa

Nota hoc valde.

causa mortis. De quo etiam plura alia adducere possem exempla, quæ breuitatis causa facio missa.

Octaua Conclusio.

Clausula generalis sequens, in priuilegijs apposita, intelligenda est, secundum species præcedentes expressas, & non aliter. Hæc conclusio est Syluest. *verbo, clausula generalis, nu. 1.* Et probat eam, ex *cap. dilectus, de Capell. Monachorum, secundum Innocentium, & facit clementina, non potest, de procuratoribus, & l. fin. §. cui dulcia. ff. de vino, tritico, & oleo.* Circa quod videndus est Panorm. *in cap. sedes, de rescript.* vbi, inquit, quod per huiusmodi generalem clausulam, quidam alij, seu, quædam alia, non includuntur personæ, nec res maiores expressis, sed vel pares, vel minores. Circa quod videantur plura, quæ ad hoc proposituꝫ dicit prædictus Sylu. loco vbi supra, & *verbo, rescriptum. 1. in princip.*

Clausula generalis sequens, in priuilegijs apposita, intelligenda est, secundū species præcedentes in ipsa, & nō aliter.

Nona Conclusio.

Hoc generaliter in priuilegiorum interpretatione obseruādum est, quod priuilegium generaliter indultum, non includit casum contra Rempublicā, & si ipsum includat, non valet. Hæc conclusio est supradicti Syluest. seu potius supradicti Baptistæ de Frisco, quæ inter alias cōclusiones eiusdem, ponitur ab ipso, conclus. 6. quam & probat *ex l. iubemus. C. de sacrosanctis Ecclesijs.* Et hæc circa Priuilegiorum interpretationem specialiter, breuiter dicta sufficiant.

Priuilegiū generaliter indultū, non includit casum contra Remp. & si ipsum includat, non valet.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Priuilegia, secundum consuetudinem, debeant interpretari & declarari?

IAm supra q. 28. per plures Articulos diximus, quid sit consuetudo, quam vim habeat, & quænam sint de ipsius essentia & ratione, ad hoc, vt legem possit interpretari, & in casu eamdē ipsam tollere, quibus præmissis, quæritur in præsentiarum, an priuilegia, etiam secundum consuetudinem sint interpretanda? Cui quidem difficultati, breuiter per sequentem conclusionem respondeo.

Conclusio.

PRiuilegia secundum consuetudinem sunt declaranda, atque interpretari debent. Hæc conclusio est cōmunis omnium DD. resolutio, cuius, & in promptu ratio est, etenim si prædictæ consuetudinis ea est vis, tantūq. roboris habet, vt vim legis quandoq. obtineat, legemq. ipsam positiuam, atque præceptiuam interdum tollere, & abrogare possit, vt quam latissime probatum est in supradicta q. 28. sed maxime in art. 2. & 4. si inquam ea est, quæ communiter leges interpretatur, & quando præceptū aliquod obliget, seu non obliget ad peccatum, vt tenet cōmunis omnium DD. & Iurisperitorum sententia, de quo videndus est D. Thom 2.2. quæst. 97. art. 3. & 2.2. q. 186. art. 9. ad 2. liquidum profecto fit, quod etiam ipsa, priuilegia debeat, & possit interpretari & declarare, quodq. secundum illam ea sint interpretanda, & declaranda. Pro quo videnda sunt, ea quæ latissime diximus, in art. 13. supradictæ q. vbi luculenter ostendimus, qualiter etiam in iudicio contentioso, secundum consuetudinē, etiam iuri scripto contrariā, qualibet de re sit iudicādum. Solum restabat in præsentiarum dicere, quæ-

Priuilegia secundū consuetudinem, sunt interpretanda & declarāda.

nam sit vera, atque legitima consuetudo, secundũ quam eiusmodi interpretatio fieri debet? Sed quia hac de re, meo quidem videri, loco supra citato, dicta sunt omnia quæ hic desiderari possunt, ab his in præsentiarum consulto supersedeo, ne semel & iterum, ac sæpe sæpius eadem dicamus.

QVÆSTIO XLV.

De Priuilegijs, quantum ad ipsorum explicationem, declarationem, atque interpretationem in particulari, & de diuersis clausulis, quę in eisdem solent apponi, in septem Artic. diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quidnam significetur & intelligatur, per illam clausulam, in rescriptis Apostolicis, atque Priuilegijs apponi consuetã Motu proprio, & ex certa scientia?

PRo huius Articuli intelligentia, aduertẽdum est, quod rescripta & priuilegia, litteræq. Apostolicæ, dupliciter solent expediri, vt constat ex *cap. cum accessissent, cum glossa, verbo confirmatum, de Constitut.* & *glossa in cap. ex parte, eodem tit. verbo, confirmatione,* & *glossa etiam in c. 1.* & *2. de confirmatione vtil. vel inutilis*. Vno modo ad instantiã partis, atque vt dicitur, in forma communi, aliò verò, ex motuproprio & certa scientia, quorum exempla passim in iure, Apostolicisq. Constitutionibus licebit reperire. Vt autẽ constet, quid interfit inter prædictas concessionis formas, sequentes statuo conclusiones. Sit ergo prima Conclusio.

Prima Conclusio.

Quid intelligatur concessum, in forma communi.

TVnc aliquid dicitur esse concessum siue confirmatum in forma communi, quando fit ad instantiam partis, & aliter quam Principe, siue Summo Pontifice, instructo de re siue negotio, quod concedit, aut confirmat, in quo quidem casu, verba intelligenda sunt conditionaliter, nam Papa, siue Princeps, præsumitur ignorare ea, quæ in facto consistunt. Hæc conclusio est omnium Iurisperitorum communis, quotũ resolutio desumpta est ex supradictis glossis, vbi & ad propositum alleganter plura iura, ad ostendendum qualiter, concessa siue impetrata in dicta forma communi, nullũ ius alicui de nouo tribuit, vt cõstat ex prædicto *cap. cum dilecta. §. non igitur. vers. nolentes, de confirmatione vtili, vel inutili,* & *cap. quia diuersitatem, de concess. præben. in fine,* & *cap. ex parte, de priuileg.* Et ratio est, quia qui confirmat, non donat, vt constat ex *cap. tutor dilectos. §. ceterum, de fide instrumentorum*, sed solummodo ius vetus conseruat, vt constat ex *cap. præcipimus, dist. 12.* & *ex cap. vlt. 23. q. 5.* & *ex cap. quia intentionis, de priuileg.* Vnde per eiusmodi confirmationem, non intelligitur Papa, iuri alicuius derogare, iuxta *cap. litteras. §. 1. de officio ord. Faust.* & *l. 2. §. si quis à Principe. ff. ne quid in loco pub.* non enim inde nasci debet iniuria, vnde iura exoriuntur, vt habetur in *cap. qualiter, & quando, al primero, de accus.* & *in l. imperatores. C. vnde vi.* Neq. etiã per supradictã confirmationem seu innouationem, impeditur alterius petitio, vel iudicis cognitio, vt constat ex prædict. *cap. litteras,* & *cap. quia diuer-*

diuersitatem, de concess. prab. & ex cap. bona, de confirmat. vtili, vel inutili, & etiã argumento deducto ex cap. conquestus. 9. q. 3. Quorum omnium ratio est, nam prædicta omnia semper facit Papa sine præiudicio alterius, vt constat ex omnibus iuribus supradictis, vnde fit, vt inquit supradicta *glossa, in d. c. 1. de confirmatione vtili, vel inutili*, quod eiusmodi confirmationes parum valent, nisi ad hoc solummodo, quod plus solet timeri, quod specialiter cõceditur, vt habetur, *dist. 23. cap quamquam.* Quod autem omnes prædictę concessiones, siue confirmationes in forma cõmuni factæ, intelligendæ sint conditionaliter, & cũ hac conditione appositã, etiam si non exprimatur, *si ita est, aut si preces veritate nitantur, aut voluti possidetis, ita possideatis*, quia per ipsas Papa siue Princeps, nullum nouum ius alicui intendit tribuere; & quia Papa, & Princeps, vt dixi, ea quæ in facto consistunt, præsumitur ignorare, tradunt latissime, omnes supradictæ glossæ, sed præsertim *glossa in cap. venerabilis, de confirmatione vtili, vel inutili, verbo, sicut sine prauitate, & in cap. examinata, eodem tit. verbo, non obstante confirmatione*, vbi ad hoc propositum reperire licebit, multa eaq. notatu dignissima.

Omnes cõcessiones Papæ, in forma cõmuni factæ, intelligẽdæ sunt conditionaliter.

Papa ea quę in facto cõsistunt, præsumitur ignorare.

Secunda Conclusio.

Tunc aliquid dicitur concessum, siue confirmatum Motu proprio, atque ex certa scientia, quando in concessione, vel confirmatione, inseritur tenor rei cõfirmatæ, vel concessæ, aut Papa seu Princeps, vtitur prædictis verbis, ad insinuandũ quod cõcessit, vel confirmat, id quod scit, & id quod voluit, ad quorũ maiorem firmitatẽ addi solet & illa clausula, de plenitudine potestatis. Hæc conclusio est cõis omnium DD. resolutio, de qua videnda est *glossa in cap. ad hæc, de rescript. & Panorm. ibid. nu. 7. Decius ibid. nu. 14. Felin. in cap. nonnulli, eod. tit. Innoc. in cap. 1. de transa.* & satis colligitur, *ex textu & gl. in cap. venerabilis, de confirmatione vtili, vel inutili, verbo, tenor*, vbi ad hoc propositum dicuntur plura maxime notatu digna. Quid autem operetur eiusmodi confirmatio, facta, vt prædictũ est, motu proprio atque ex certa scientia, & de plenitudine potestatis, tradit latissime *gl. in c. cũ accessissent, de constit. verbo, confirmatũ, & gl. in c. ex parte, eod. tit. verbo, confirmationes, glossa etiã in cap. 1. & 2. de confirmatione vtili, vel inutili, & gl. in c. 1. de transactionibus, verbo, ex hac nostra auctoritate.* Atque vt ex tam multis, quæ ibidẽ dicuntur, aliqua referamus, dico, quod prædicta concessionis, seu confirmationis forma, dicto modo facta, tria præsertim operatur, primum ꝙ huiusmodi concessio, siue cõfirmatio, firmioris est auctoritatis. Secundum, ꝙ si illa est minus valida, per eiusmodi confirmationem fit valida. Et tandem tertium, ꝙ propter auctoritatem confirmantis, nullus Papa inferior, de illa potest cognoscere, quæ omnia multis iuribus cõprobantur. Namq. quod concessio, siue confirmatio, prædicto modo facta, infirmũ confirmet, *habetur in cap. in primis. 2. q. 1. & in c. hæc quippe. 3. q. 6.* Quod autem suppleat defectum solẽnitatis omissæ, *habetur in c. 1. de transact. & in c. gnotum, de pact.* vbi dicitur, ꝙ si transactio, vel pactũ ab initio fuerit inualidũ, per confirmationẽ Papæ sumit vigorem. Item valet prædicta confirmatio, dicto modo facta, vt de beneficio illo, ꝙ ex certa scientia fuit concessum, postea directe, an licite sit adquisitũ, vel non sine nouo mandato non cognoscatur, vt habetur expresse in *cap. 1. de confirmat. vtili, vel inutili.* Ac tandem prædictus concessionis, siue cõfirmandi modus, in litteris Apostolicis appositus, valere facit, quę alias erant inualida, vt satis colligitur ex *d. c. 1. de transact. & d. cap quoniam, de pactis.* Et quidem quod sit quammaximi momenti, negari nullo modo potest, nam vt inquit Imperator, *in l. 3. §. sed neque, C. de veteri iure enucleando.*

Quando dicatur aliquid cõcessum, siue cõfirmatũ Motu proprio, & ex certa scientia, siue de plenitudine potestatis.

Quid operetur concessio, siue confirmatio facta, Motu proprio, & ex certa scientia, & potestatis plenitudine.

do, quibus auctoritatem nostram impertimur, ea omnia, nostra facimus. Quo fit, vt priuilegia dicto modo concessa, per eiusmodi clausulam appositam, quoddammodo fiant Domini Papæ, & de illis ad eumdem, solummodo spectet cognitio.

ARTICVLVS II.

Quid intelligatur per illam clausulam, in supradictis Priuilegijs etiam apponi consuetam, qua dicitur, vt iudices ad exequutionem procedant, omni appellatione remota, siue postposita?

SVpradicta clausula, specialiter consueuit apponi, in conseruatorijs, & quotiescumque aliquibus iudicibus delegatis demandatur, siue præbetur facultas, vt ad executionem aliquorum priuilegiorum, siue litterarū Apostolicarū procedāt, omni appellatione remota, siue postposita. Et quæri atque difficultari solet; de quibus appellationibus prædicta verba sint intelligenda, & an mentio fiat solummodo de appellationibus (vt dicitur) friuolis, an vero etiam de legitimis? & an appellatio sit remouenda, solūmodo a sententijs interloquutorijs, an vero ab ipsa sententia diffinitiua? Quid sit sententia interloquutoria, quid vero diffinitiua, & quænam dicantur appellationes friuolę, adeo ex se, vel ex ipsis nominibus, clarum & perspicuū est, vt nullo modo in præsentiarum id explicare, aut dicere necessariū videatur: & præmisso quod iam horum omnium sufficiens habeatur notitia, difficultati propositæ resolutiue respondeo, per seq. Concl.

Conclusio.

Quando cōceditur alicui, vt procedat omni appellatione remota, nō solum intelligitur de appellationibus friuolis, verumetiā de legitimis, & nedum de sententijs interloquutorijs, verū de ipsa sententia diffinitiua.

QVotiescumque in priuilegijs, seu litteris quibuscumque Apostolicis, apponitur supradicta clausula, vt ad exequutionē eorū procedatur, quacumque appellatione remota siue postposita, intelligendum est, non solum de appellationibus friuolis, verumētiam & de legitimis, & necdum de appellatione à sententijs interloquutorijs, sed etiam de ipsa sententia diffinitiua. Hæc conclusio, vt credo, est communis omnium DD. resolutio, quidquid alij dicant, & quod hoc dicendum atque tenendum sit, probatur hac ratione, meo quidem videri, efficaciſſima: nam appellationes friuolæ, & quæ interponuntur sine iusta atque legitima causa, tunc scilicet quando quis appellat, vbi non est grauatus iniuste, quæ ab alijs dicuntur vanæ atq. inanes, in tantum à iure alienum est, vt admittantur & recipiantur, vt potius ipso iure, pœnæ sint constitutæ, contra sic appellantes, pro eo quod iniuria, nec quidem modica, sed quammaxima fit iudicibus, à quibus prædicto modo friuolè, atque iniustè appellatur, possuntq. ipsi agere contra eos, actione iniuriarum, vt tradit *Glossa in l. fin. C. quando prouocare non est necesse*, & Geminianus *in cap. cum appellationibus, de appellat. in 6.* & Felinus *in cap. 2. eod. tit. & glossa in c. siquis preproperam, d. 50.* ergo non est credendum, cum alias secundum iura, eiusmodi appellationes remouendæ sint, quod Pontifices Summi volentes aliquod priuilegium concedere, Religionibus seu quibuscumque alijs personis, per suas litteras Apostolicas, quando dicunt, quod ad ipsarum exequutionem procedatur, appellatione quacumq. remota, siue postposita, quod intelligi velint (nihil de nouo concedendo) solummodo de appellationibus friuolis, apponendo prædictam clausulam, verumetiam & de cōgruis, atque legitimis. In cuius etiam signum, prædicti Pontifices, vt cuncta cōprehendant, iā dicere solent, appellatione quacūq.

Appellationes friuolæ etiā de iure cōi non sunt recipiēdæ.

postpo-

postposita, vt eiusmodi verbis subindicent, omnem esse remouendam appellationem, non solum friuolam, vanam, atque inanem, verum etiam & congruam, atq; legitimam; nec solum proinde concedunt, vt appellatio non admittatur à sententijs interlocutorijs, verum & ab ipsa diffinitiua, alias enim parum, vel nihil concederent prorsus, cum etiam secundum Ius ciuile, *per l. 3. C. quo appe non re. & l. 2. C. de Epis. audien.* à sententijs interlocutorijs, vel ab aliquo grauamine, ante sententiam appellari non possit. Vt tradit Sylvest. *verbo appellat. q. 5.* & secundum vero Ius Canonicum multo minus, maxime post Concil. Trident. *sess. 13. de reformat. cap. 1.* vbi stricte prohibetur, appellari à sententia interlocutoria, nisi quando grauamen illatum per ipsam, tolli non posset, per appellationem à diffinitiua, vt late probat Nauar. lib. 2. consil. tit. de appellat. consil. 1. num. 1. & 2. Ad propositum ergo redeundo, dico, quod Iudex delegatus, per supradictam clausulam, non tenetur deferre vlli appellationi, si non est facta in casu à Iure expresso, & sic non obstante appellatione, procedere potest ad executionem suæ sententiæ, nam licet appellatione pendente, nihil innouari possit, vt habetur *in toto tit. ff. vt nihil innouetur appellatione pendente*, fallit tamen prædicta regula, si causa fuerit commissa, appellatione postposita, siue remota, nam in hoc casu, non obstante appellatione, poterit innouari per iudicem, à quo appellatum est, & sententia executioni mandari, secundum Innocent. & Ostiensem, *in cap. Pastoralis, de officio delegati*, quod est intelligendum, nisi per superiorem facta fuerit inhibitio, aut nisi ex certa scientia, Papa commiserit appellationem. Licet tamen iudex, non teneatur appellationi deferre, vt dictum est, si tamen pars appellauerit ex tali causa, quæ si esset vera, legitima deberet reputari, quamuis non sit scripta in iure, poterit nihilominus Superior, siue Papa, si sibi visum fuerit, illam admittere, vt habetur in iure, *in cap. Pastorali, de appellationibus, & l. 1. C. de sentent. præfec. prætor. & authent. qua supplica. C. de præc. impera. offerend.* vbi habetur, quod ad Principem poterit supplicari, sicut & supplicatur, non vero appellatur, à sententia Præfecti prætorij, quod multum est notandum.

De iure cõsiſtit ciuili, quã canonico est, vt appellatio à sẽtentijs interlocutorijs nõ admittatur, nisi qñ grauamen illatũ per sententiã diffinitiuam non posſit reparari, vel in casibus à iure expressis.

Quando sit appellationi differendum, qñ vero non.

ARTICVLVS III.

Quid intelligi debeat, per illam clausulam, contradictores quoslibet & rebelles, etiam per quascumque censuras, & pœnas Ecclesiasticas, & alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita compescendo?

HÆc clausula, multoties apponitur in priuilegijs, & maxime in conseruatorijs, per supradicta verba expressa, aut alia ipsis similia, addendo, & dicendo, *non permittentes eos ab aliquo molestari.* Et solet quæri, de quibusnam contradictoribus, atque rebellibus intelligantur? Qua de re, latissime agit Nauar. *in cap. cum contingat, de rescriptis, in 7. causa nullitatis*, de cuius resolutione, & omnium quos consului, sequentem statuo Conclusionem.

Conclusio.

SVpradicta clausula intelligenda est, de rebellibus, & contradictoribus, qui contradicunt de facto, non vero de illis, qui contradicunt de iure, siue iuridice. Hæc Conclusio est expressa cuiusdam Glossæ ab omnibus receptæ;

Supradicta clausula intelligenda est, de

rebellibus, & cõtradictoribꝰ qui contradicunt de facto non vero de iure, qui contradicunt de iure, siue iuridica.

ceptæ, & laudatæ, *in cap. pro illorum, de præbend. verbo contradictores*, vbi expresse dicitur, prædictum capitulum, esse intelligendum de his, qui contradicunt de facto, non vero de iure, quod quidem ex sententia, atque auctoritate multorum Iurisconsultorum, latissime probat prædictus Nauar. loco supracitato, à quorum ampliori tractatione, propter temporis angustias supersedeo. Facit ad id *l. si seruum. §. hac verba. ff. de acquirend. hared.* de qua lege videatur Panorm. *in cap audita, de restitutione spoliatorum*, & Felinus, *in cap. causam, qua, de rescript.* vbi ad hoc propositum, inuenire licebit multa, eaque notatu dignissima. Et aduerto, quod non obstante contradictione quorumcumque Prælatorum Ecclesiasticorum, Regulares vtuntur, vtique & frui possunt, priuilegijs sibi per sedem Apostolicam concessis, & nisi contradicere destiterint, excommunicationis pœnam incurrunt, & quidquid per eos in contrarium fuerit factum, est irritum, & inane. Hoc habetur in multis priuilegijs, à me breuitatis causa omissis, ad quorum tenorem me remitto, aduertendo, vt consulatur semper ipsorum tenor, nec vlterius progrediatur, cum secundum ius, priuilegiati semper, intra terminos suorum priuilegiorum se continere debeant, nec vlterius ea protendere, vt habetur, *in cap. capella. extra, de priuilegijs*. Aduerto etiam, quod non per hoc quod aliqui Prælati, eorum priuilegijs contradicant, eiusmodi contradictores atque inobedientes, censendi sunt violatores libertatis Ecclesiasticæ; non enim violari dicitur Ecclesiastica libertas, ex eo quod aliquod alicui Religioni non seruetur priuilegium, aut eisdem contradicatur, sed tunc solummodo, quando violatur eiusmodi priuilegium, super generalem libertatem Ecclesiæ, & quoad omnes Ecclesiasticos, prout probe notat, & tradit Sylvest. *verbo immunitas. 2. nu. 2.* vbi & ad hoc propositum multa inuenire licebit, ac de pœnis in quas eiusmodi contradictores incurrunt, & quando, atq; in quibus casibus.

Nota hoc valde.

ARTICVLVS IV.

Qualiter sit intelligenda illa clausula, quorumdam priuilegiorum, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachy secularis, & quid operetur?

Huic articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Conclusio.

Supradicta clausula ponitur, ad abundantiã illius, q̃ alias de iure cõi est concessum.

PEr supradictam clausulam, id quod alias fieri posset de iure communi, conceditur ad maiorem cautelam, atque superabundantiam. Pro intelligentia simul, & probatione prædictæ conclusionis, aduertere licet ex Innocent. *in cap. significasti, num. 3. de offic. deleg.* communiter recepto, & relato à Nauarr. *in cap. cum contingat, de rescript. remed. 1.* quod de iure communi, delegatus à Papa, implorare potest auxilium brachij secularis, quinvero idipsum potest Ordinarius, vt constat, *ex cap. 1. de offic. ordin.* Et si Ordinarius id potest, multo melius atque fortius, delegatus in causa sibi delegata, cum sit illo maior, vt constat, *ex cap. sane, el 2. de offic. deleg.* Quo fit vt licet quandoque in rescriptis Apostolicis, apponatur supradicta clausula, *inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachy secularis*, ad cautelam, atque ad maiorem superabundantiam illud ponitur, non vero propter

De iure cõi delegatus à Papa inuocare põt auxilium brachij secularis põt iudex ordinarius.

propter præcisam necessitatem, & multoties reperitur de stylo curiæ, vbi interdum exprimuntur clausulæ, quæ suapte natura iam inerant. Hæc est communis omnium Iurisperitorum resolutio, de quo videatur latissime prædictus Nauar. vbi supra. Fuit autem necessarium, aut saltim conueniens quammaxime, ad superabundantiam, & cautelam verba prædicta, in literis Apostolicis apponi, pro eo quod iudices seculares, difficillime id quod de iure tenentur, solent præstare, ægreq. atque molestè ferre, officium suum inuocatum impartiri, nam videtur eis perperam, quasi quid iniustum, & à suo munere & officio alienum, & in eo prorsus vniuersam regalem iurisdictionem violari, interdumq. irascuntur, atque scandalizantur quammaxime, quando vident Ecclesiasticos iudices sub censuris, & excommunicationis interminatione, eosdem compellere, ad hoc vt ipsis suum exhibeant auxilium, atque exclamantes dicunt, non eos esse illis superiores, nec posse iure in eos agere, aut propterea ipsos excommunicare. Ad tollendam igitur huiusmodi dubietatem, querelarum, & scandalorũ materiam, non incongrue, sed expedientissime, in literis Apostolicis prædictis, apponuntur supradicta verba, quibus facultas dictis iudicibus datur, vt ad ipsarum executionem (si opus fuerit) inuocare possint, auxilium brachij secularis, ad idq. prædictos iudices seculares, etiam renuentes compellere, secundum congrua atque expedientia iuris remedia, sub obedientia, & censuris. Qualiter autem, ea in re, prædicti iudices Ecclesiastici, & seculares, se debeant habere, & an id fieri debeat, prius examinato processu, & cum causæ cognitione, an vero sine ipsa? latissime tradunt DD. Iurisperiti, à cuius rei tractatione, propter temporis angustias consulto supersedeo, & quia de hac difficultate, & quæstione, plura, olim dixi in meo libro Ordinis iudiciarij, q. 3. art. 7. & 8. vbi reperire licebit multa, eaq. notatu dignissima, de quo etiam arguméti genere, latissime agit Nauar. *in c. cum contingat de rescriptis, num. 1.* ad quem lectorem remitto.

De stylo Romanæ curiæ, multoties exprimũtur clausulæ, q̃ suapte natura, iam inerant.

Qualiter iudices seculares libenter impedere debeant, suum auxilium iudicibus Ecclesiasticis.

ARTICVLVS V.

Qualiter intelligatur illa alia clausula, in prædictis literis Apostolicis apponi consueta, supplentes omnem defectum?

Huic articulo respondetur, per sequentem conclusionem.

Prima Conclusio.

QVando supradicta verba, ponuntur in bullis, priuilegijs, ac literis Apostolicis, datis sub forma communi, quamus per ipsa suppleantur defectus accidentales, & pertinentes ad solemnitatem accidentalem iuris, non tamen essentiales, & substantiales. Hæc Conclusio est cõmunis omniũ Iurisperitorum resolutio, de qua specialiter videndus est, Ostiensis, *in cap. 1. de transactionibus*, & speculator, *in tit. delegatis. §. nunc ostendendum, vers. 14.* & Parisius, *consil. 9. nu. 16.*

Q̃n dicta verba ponãtur in bullis, concessis in cõi forma, non supplentur per ipsa defectus essentiales, sed tantummodo accidentales.

Secunda Conclusio.

Quando vero prædicta verba, ponuntur in Apostolicis literis, datis atque expeditis, Motu proprio, & ex certa scientia, ac de plenitudine potestatis, tunc non solum supplentur iuris defectus accidentales,

Q̃n prædicta verba ponũtur in bullis concessis motu p-

prio,& ex certa scientia,seu de plenitudine potestatis supplentur oís defectus non solũ accidẽtalis, verum etiã essentialis, vtiã contra Ius naturale.

Per supradictã clausulã non supplentur defectus, qui interueniunt ex parte impetrãtis bullis siue priuilegium.

les, verum etiam essentiales & substantiales, earum rerum quæ ponuntur in iure, quasi ad ipsius essentiam atque substantiam pertinentes, dummodo non sint contra ipsum Ius naturale. Hæc conclusio est omnium supradictorum, cuius quidem ratio, & fundamentum est, nam quando summus Pont. prædictis verbis vtitur, & cum supradicta clausula aliquid concedit, siue confirmat, plenitudine vtendo suæ potestatis, subindicare vult, quod intendit, vt valeat actus, qui alias de potestate ordinaria non valeret, vt dicunt omnes communiter Iurisperiti. Sed non propterea supplere vilius est defectum, qui interuenire posset & solet, ex parte supplicantis: etenim si pars impetrans aliquod eiusmodi rescriptum, siue priuilegium, aliqua esset excommunicationis censura innodata, tale priuilegium impetratum, super alio articulo, quam prædictæ excommunicationis, vel eiusdem appellationis, non valeret, sicut non valet vllum rescriptum ab excommunicato impetratum, vt habetur in iure, *cap. ipso iure, de rescript. lib.6.* Et eadem ratione, non suppletur defectus doli, si adsit ex parte impetrantis, nam dolus in impetratione, facit quodcumque rescriptum nullum, ac ratione prædicti doli, quæcumque literæ impetratæ subreptitiæ iudicantur. Hanc igitur ob causam, quammaxima vsa semper, atque existimata fuit, illa concessio Leon. X. quæ refertur in Supplemento. fol. 91. & habetur, vt dicitur in registro Ordinis, inter alias factas, tempore Reuerendissimi Patris F. Fraciſci de Lycheto, Ministri olim generalis nostri sacri Ordinis Minorum, qua concessit viuæ vocis oraculo, *vt omnibus priuilegijs, & indultis, & concessionibus in vtroq. foro impetratis, per Patrem Fratrem Ioannem de Costa Commissarium quondam Cismontanum, liceat Fratribus Minoribus vti secure, quamuis fuerint impetrata indebite, absque causa legitima, vel quouis alio modo indebito, etiã malitiose, & mendaciter, dolose, & eiusmodi.* Quæ omnia fertur, quod Dominus Papa, habuit pro sufficienter expressis, & suppleuit quoscumque defectus in tali impetratione factos, & tanquam si debite, & legitime impetrata fuissent, dictis Fratribus Minoribus licite vti concesserit eisdem. Hæc quidem concessio, vt dixi, magna semper visa atque existimata fuit, & quæ raro, aut nunquam fieri consueuit.

Suppl. f. 91. & habetur in Registro Ordin.

ARTICVLVS VI.

Qualiter sit intelligenda illa clausula, quæ in aliquibus priuilegijs apponi solet, qua dicitur, vt non censeantur reuocata, nisi de eis mentio fiat, de verbo ad verbum?

HAnc difficultatem mouet priuilegiorum Collector, in Compendio, *verbo priuileg. Fratrum. §. 33.* vbi inquit, quod quia in plerisq. concessionibus supradictis, & in toto nostro mari magno & alijs priuilegijs, continetur, quod non intelligantur reuocata, nisi de eis fiat mentio de verbo ad verbum, vtputa quando conceditur nobis, quod non teneamur ad procurationem legatorum, etiamsi in literis eorumdem dicatur, vt tam exempti, quam non exempti teneantur ad hoc onus, nisi de hoc indulto nobis concesso fiat mentio de verbo ad verbum, & postea Papa concedit cuipiam legato, vt possit exigere procurationem, à quibuscumque personis, etiam exemptis, quamuis talia habeant priuilegia, quod de eis sit facienda mentio, de verbo ad verbum, quæ voluit in literis legati haberi pro expressis, non immerito, quæritur nunc, Vtrum per has literas legatorum, sit

dero-

derogatum prædicto nostro priuilegio,& idem dicendum est de similibus. Cui difficultati respondens dicit, quod licet super hoc, multi multa dixerint, semper tamen maior, atq; solemnior Doctorum pars tenuit, & tenet per supradictas literas, cuicumque priuilegio derogatum esse, & sic de mente ipsius proposito Articulo, respondeo per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

QVando in prædictis literis Apostolicis, supradicta apponuntur verba, per ea intelliguntur reuocata, quæcumque priuilegia, etiamsi habeant clausulam, quod non reuocentur, nisi de eis mentio fiat de verbo ad verbum. Hanc Conclusionem probat dictus Collector, in primis, ex mente & sententia Felin. *in cap. nonnulli, de rescript.* vbi compendiosissime tractat hanc materiam, adducens ibi omnes super scribentes eam, & concludens dicit, quod sic habet stylus curiæ indubie, per supradicta verba derogari priori priuilegio. Quod autem hoc habeat stylus Curiæ, inquit prædictus Collector, est plusquam manifestum, cum in nullis reuocationibus, inseran tur literæ priores, nisi aliquando ad abundantiorem cautelam, ac propterea ait, non debent opinari Fratres, quod sua priuilegia sunt immutabilia, ac si ligatæ essent Pontificum manus, vt non possent derogare priuilegijs à se, vel suis prædecessoribus concessis, nisi illa insererentur, cum sit impossibile, eos omnia scire, & priuilegia prædicta sint particularia, atque innumerabilia. Aduertendum tamen esse dicit, an relatio Breuis vel Bullæ, super quam fit concessio, sit vera vel falsa, nam si est falsa, nihil valet, quod conceditur, etiamsi contineat maximas clausulas, & non obstantias. Si vero est vera, similiter est aduertendum, an in totum, vel in partem, aut ad tempus derogent prioribus, nam licet secundæ literæ, magnas habeant non obstantias, & amplas generalitates, non derogant nisi illis, quæ ipsis contraria sunt, & ponit exemplum, in eo qui priuilegium habet, vt in partes Hierosolymitanas possit trasire, & prohibetur postea, vt in illas partes nullus transeat, non obstantibus quibuscumque priuilegijs concessis Ordinibus, vel personis, &c. etiamsi de eis, eorumq. tenoribus specialis mentio foret facienda, &c. quæritur, an iste talis proficisci possit ad Compostellam, cum habeat aliud priuilegium, hoc sibi concedens? si dicas, quod non, quia omnibus priuilegijs est derogatum, falsum est, quia non est derogatum prædictis priuilegijs, nisi quoad transeundum in Hierusalē, & vnum alteri ad contradicit. Sed quia derogatio prædicta fieri potest, quoad totalem reuocationem, vel quoad temporalem suspensionem, ideo de eius modi suspensionibus alia insurgit difficultas, de qua sit septimus Articulus.

Qñ in prædictis literis supradicta ponuntur verba, per ea reuocari vidētur, oīa alia priuilegia, etiāsi contrariam habeant clausulam.

ARTICVLVS VII.

Vtrum per suspensiones, quæ quotidie fiunt per Bullam Cruciatæ seu alias, suspensa esse intelligantur, omnia Regularium Priuilegia?

HAnc Quæstionem, atque difficultatem, mouet etiam supradictus Collector, vbi supra Quæstione secunda, de, cuius mente, atque resolutione, sequentem statuo Conclusionem.

Conclusio.

Per suspensiones supradictas, solum suspenduntur, atque sub eis comprehen-

Per Bullas Cruciatas, solum

modo suspenduntur illa priuilegia, quæ ipsarum effectū, possunt impedire, aut retardare.

prehenduntur priuilegia illa, quæ supradictarum Bullarum effectum possunt impedire, aut retardare. Hanc Conclusionem probat, illustrando ipsam aliquibus exemplis, nam si v.g. quis habeat per priuilegium, ad illud quod per Bullam Cruciatæ conceditur, certum est, quod per ipsam eiusmodi priuilegium suspenditur, quia alias impediretur effectus prætensus, qui est accipere dictam Bullam, & contribuere certam pecuniæ quantitatē, pro ipsius expeditione contra infideles; sed tamen non suspenduntur alia priuilegia, concessa circa alias materias, & in Bullis prædictæ Cruciatæ non contenta, neque concessa, quia absurdum esset, quod suspenderetur illud, quod ipsa præbere non potest, quia ipsum non habet, & quia hoc sit dicendū, constat, inquit, ex clausula suspensionis, quæ in Bulla prædicta solet apponi, quæ est tenoris sequentis, *& ne propter alias indulgentias, in hoc sancto operi tardiores Christi fideles existant, omnes similes, aut dissimiles indulgentias, & facultates à nobis, & eadem sede, vel eius auctoritate, quibuscumque Ecclesiis Monasterijs, &c. concessas pro huiusmodi expeditione, dumtaxat suspendimus, &c.* Ex quibus verbis satis colligitur, quod priuilegia illa, quæ circa materiam sunt diuersam, & expeditioni Bullæ prædictæ, nullatenus contrariantur, per ipsam non suspenduntur, sed solummodo indulgentiæ quæstuariæ, & omnes facultates contentæ in prædicta Bulla Cruciatæ, quæ antea virtute aliorum indultorum habebantur, neque etiam suspenduntur concessiones Religionum, factæ pro ipsis Religiosis, nam quamuis ibi dicatur de Monasterijs, intelligendum est, de indulgentijs concessis secularibus visitantibus Monastera, &c. Ad hoc propositum supradictus Collector, plura ibidem dicit notatu digniſſima, ad quæ lectorem remitto, cum non liceat per tempus ea omnia in præsentiarum dicere. Hactenus de isto Articulo, ac de tota Quæstione prædicta.

Circa explicationem Bullæ cruciatæ, videatur Collector priuilegiorum in Compen. verbo priuilegia Fratrum, in fi.

QVAESTIO XLVI.

De Communicatione Priuilegiorum omnium, in nouem Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Fratres Prædicatores & Minores, priuilegium habeant communicationis, omnium priuilegiorum alijs Ordinibus, atque Religionibus concessorum?

LIbuit prædictos duos Ordines, simul in præsentiarum comprehendere in isto Articulo, nam priuilegia omnia eisdem facta, fere sunt cōmunia, sicq. proposito Articulo breuiter, atque resolutiue, respondeo per sequentem Conclusionem.

Fratres Prædicatores & Minores, priuilegiū habēt cōmunicationis, omniū priuilegiorum, quæ aliis cōcedūtur Religionibus.

Conclusio.

FRatres Prædicatores & Minores, priuilegium habent communicationis, omnium aliorum priuilegiorum, quæ alijs Ordinibus siue Religionibus conceduntur. Hæc Conclusio non aliter est probanda, quam afferendo supradicta priuilegia: qua in re, non necessario obseruandum duximus, temporis ordinem seu concessionum, quinvero illum quem ponit priuile-

priuilegiorum Collector, vbi amplior, & maior communicatio habetur. Atque in primis dicit, *quod Sixtus Quartus, concessit professoribus Ordinis Minorum, vt concessis Fratribus Prædicatoribus, & eiusdem Prædicatorum Ordinis Fratribus, vt concessis prædictis Fratribus Minoribus, priuilegijs, indulgentijs, gratijs fauoribus, & indultis, tam spiritualibus, quam temporalibus, à Romanis Pontificibus prædecessoribus suis, & alijs auctoritatem habentibus, quæ omnia, ac si nominatim exprimerentur, haberi voluit pro expressis, potiri, & gaudere possint, & debeant perpetuis futuris temporibus, in omnibus, & per omnia prorsus, & sine vlla differentia, perinde ac si quæ vni ex Ordinibus prædictis sunt concessa, vtri que simul nominatim concessa fuissent, aut concederentur in posterum, & voluit, quod ea quæ de Magistro Generali, & Prouincialibus dicti Ordinis Prædicatorum, ac Monasterijs Monialium, sub earumdem Fratrum Prædicatorum cura, & secundum ipsius Ordinis instituta viuentium, sunt statuta, in Generali, & Prouincialibus Ministris, & Vicarijs dicti Ordinis Minorum, & Monasterijs Monialium sanctæ Clarę, & è contra, censeantur esse statuta.* Habetur in Monumentis, & refertur in Compendio, *verbo communicatio priuileg. §. 1.*

Sixtus IV. pro Fratribus Minoribus & Prædicatoribus.

Idem Sixtus Quartus, in Bulla aurea, *Omnes, & singulas gratias, concessiones, & peccatorum remissiones, immunitates, exemptiones, facultates, priuilegia, & indulta spiritualia, & temporalia, qualiacumque sint, Eremitarum sancti Augustini & Carmelitarum, & Seruorum sanctæ Mariæ Fratrum, Ordinibus, & eorum Ecclesijs, & Oratorijs, ac domibus, Prioribus, Fratribus, & Sororibus, Conuersis, & oblatis, & vtriusque sexus personis, de pœnitentia nuncupatis, à prædecessoribus suis Romanis pontificibus, & ab eadem Sixto, & alijs auctoritatem habentibus, quæ omnia, ac si nominatim exprimerentur habere voluit, pro sufficienter expressis, communiter, vel diuisim, in genere, vel in specie concessa, eisdem, vel eorum cuilibet Prædicatorum, & Minorum Fratrum Ordinibus, Domibus, Ecclesijs, Oratorijs, Generali Ministro, Magistro, Prioribus, & Ministris Prouincialibus, Conuentualibus Prioribus, & Guardianis, Sororibus, oblatis, conuersis, & vtriusque sexus sertij Ordinis, seu de pœnitentia nuncupatis, & alijs eorumdem Ordinum personis, de nouo concessit, & in eis locum habere voluit, ac si eisdem nominatim, directe, & expresse concessa fuissent.* Habetur in supradictis Monumentis Ordinis, & refertur in Compendio, vbi supra. §. 3.

Nota verba Sixti, concessa fuissent, & concederetur in posterum.

Monu. ord. 1. imp. f. 61. & 2. f. 144. col. 354. & ref. in cōp. verb. communicatio. §. 1.

Sixtus IV. pro prædictis ordinibus in bulla, quæ dicitur, aurea.

Monu. ord. 1. imp. f. 66. & 2. f. 147. col. 367. & ref. in cōp. vbi sup. §. 3.

Alexander VI. *Concessit Fratribus Minoribus, Regularis Obseruantia, vt omnibus & singulis gratijs, & priuilegijs, libertatibus, immunitatibus, & indultis spiritualibus, & temporalibus, tam Fratrum Prædicatorum, quam Eremitarum sancti Augustini, & Beatæ Mariæ de Monte Carmelo, omnibusque alijs Mendicantibus, per sedem Apostolicam, vel Legatos eiusdem, etiam per literas Apostolicas mare magnum nuncupatas, hactenus concessis, quorum tenores, ac si de verbo ad verbum inserirentur habere voluit pro sufficienter expressis, vti, potiri, & gaudere, libere, & licite possint, & debeant in omnibus, & per omnia, perinde, ac si prædictis Fratribus Minoribus specifice concessa fuissent.* Habetur in dictis Monumentis, & refertur in Compendio, vbi supra. §. 9. vbi in sequenti. §. 10. *Refertur quod Iulius secundus, concessit prædictis Fratribus Minoribus, confirmans communicationem priuilegiorum, aliorum Ordinum Mendicantium, ad literam perinde supradicta verba, quæ Alexander VI. posuerat in precedenti concessione.* Habetur in Supplemento, & in sequenti. §. 11. dicitur: *Quod idem Iulius concessit Fratribus Minoribus Obseruantię Vltramontanis, hoc est Hispanis, Gallis, & Alemannis, quod omnibus indultis, & priuilegijs, exemptionibus, communitatibus, gratijs, & libertatibus familia Cismontanę concessis, & in posterum concedendis, vti, potiri, & gaudere libere, & licite, prorsus, & absque vlla differentia in omnibus, & per omnia valeant, perinde, ac si illa omnia eisdem fuissent Vltramontanę*

Alexan. VI pro Fratribus Minoribus in speciali.

Monu. ord. 1. imp. f. 76. & 2. f. 159. cō 3. & & refert. vbi sup §. 9.

Iulius II. pro Fratribus eiusd. Minoribus in speciali.

Suppl. fol. 112. conse. 45 & & refertur in comp. vbi sup. §. 10.

Idem 161. II. præcisiōne.

Monum. Ord. 2 imp. f. 57 con. 69. & suppl. f. 3. con. 5. & in comp. vbi sup. §. 11.

montanę nominatim, ac specialiter, & expresse concessa fuissent. Habetur in Monumentis. Quod ipsum prius, *Innocent. VIII.* concesserat eisdem, quod omnia indulta, gratię, ac privilegia, concessa & concedenda Fratribus familię Cismontanę, censeantur etiam concessa Ultramontanis, & è converso. Habetur in dictis Monumentis Ordinis, & refertur in Compendio, vbi supra §. 7.

Monum. Ord. 1. imp f 64. & 2 fol. 68. & in Suppl. fol. 69. conc. 145. & refer in Compen. vbi supra §. 7.

Supradictus Iulius secundus, concessit Fratribus Minoribus, eorumque domibus, omnia, & singula privilegia, immunitates, exemptiones, concessiones, indulgentias, & indulta, tam viua voce, oraculo, quam alias, sub quibuscunque tenoribus, & formis, Fratribus Ordinis Prædicatorum Regularis Obseruantiæ, Regnorum, Castellæ, & Legionis, ac illorum domibus per ipsum Iulium, & prædecessores suos Romanos Pontifices, aut sedem Apostolicam concessa, ac si prædictis Fratribus Ordinis Minorum, eorumque domibus concessa forent. Habetur in Monumentis, & refertur in Compendio, vbi supra §. 12. & in sequenti §. 13 dicitur, quod idem Iulius postea declarauit, & concessit, quod in præfatis privilegiorum, gratiarum, & indultorum præfatorum communicatione, fuerint Ordinis Prædicatorum, tam vniuersaliter per prædecessores suos toti Ordini Minorum, quam eius per ipsum particulariter, prædictorum Regnorum, prius facta, vt ea, quæ quoad absolutionem, & dispensationem, vel alias ad Priorem generalem, seu Magistrum Ordinis prædictorum Fratrum Prædicatorum spectant, ad Ministrum, vel Vicarium generalem Fratrum Minorum pertinent. Et ea quæ ad Priores seu Vicarios, vel Subpriores Prouinciales, ideſt Prælatos, qui medij sunt, quocumque nomine censeantur, & vocentur, inter prædictum Generalem, vel Magistrum Ordinis, & Priores Conuentuales, eorumque Vicarios, siue illi modo specialiter, ad Ministros & Vicarios Prouinciales, ac Custodes, qui etiam medij sunt inter Ministrum & Vicarium generalem. & Guardianos, eorumque Vicarios similiter pertinent. Et quod sicut, de potestate Prælatorum, scilicet de Prælatis ad Prælatos dictum est: ita de Congregationibus vnius ad Congregationem alterius Ordinis, & de Fratribus primatis, ideſt, siue Prælatura, ad Fratres primates, & de fœminis tantibus, ad fœminas, in his casibus, in quibus Congregationibus, vel Fratribus primatis, ac fœminis tatibus alterius Ordinis, aliquid concessum est, nunc & pro tempore respectiue concessa intelligantur; ita quod, ea quæ in honorem Sanctorum Dominici, Petri Martyris, Thomæ de Aquino, Catherinæ de Senis, Fratribus, vel locis Prædicatorum sunt concessa, omnia illa Fratribus Minoribus, prafatis locis, ac fœminis tatibus Sanctorum Francisci, Antonij, Ludouici, Bernardini, Bonauenturæ, quinque Martyrum dicti Ordinis, qui apud Marrochium Martyrij coronam adepti sunt, & sanctæ Clarę, ac in aliis fœminis tatibus dicti Ordinis Minorum, licet sint in maiori numero, quam festa ipsorum Fratrum Prædicatorum, sint & intelligantur concessa. Habetur in Supplemento.

Monum. Ord. 1 imp. f. 60. & 2. f. 327. conc. 285. & refer. in Comp. vbi sup. §. 12.

Suppl. f. 74. conc 222. & f. 181. con. 263 & ref. in cõp. vbi sup. §. 13.

Leo X. pro Fratribus Minor. Suppl. fol. 32. conc. 114. & ref. in comp. vbi sup. §. 15

Leo X. concessit vt omnia, & singula privilegia, & indulta Ordini Fratrum Minorum, tam per ipsum Leonem, quam per alios quoscumque Romanos Pontifices concessa, Fratribus Regularis Obseruantiæ, ac Conuentualibus prædicti Ordinis, inuicem perpetuo sint communicata, eisque suffragentur, inquantum concordia per eundem Leonem facta, non sunt contraria. Habetur in Supplemento, & refertur in Compendio, vbi supra §. 15.

Suppl. fol. 58. conc. 164. & ref. in comp. verbo vbi sup. §. 16.

Idem Leo X. declarauit & concessit, quod illud, quod conceditur omnibus sanctis, Ordinis Prædicatorum iunctim & cuilibet, siue aliquibus eorum intelligatur concessum, omnibus Sanctis Ordinis Minorum, etiam iunctim, & cuilibet eorum etiamsi sint in maiori numero. Habetur in Supplemento, & refertur in Compendio. §. 16.

Idem Leo X. pro Fratribus Prædicatorib.

Idem Leo X. specialiter & singillatim Motuproprio communicauit, & de nouo concessit Ordini Prædicatorum, omnes & singulas gratias, concessiones, indulgentias

peccato·

peccatorum remissiones, prærogatiuas, fauores, immunitates, exemptiones, facultates priuilegia, & indulta, tam temporalia, quam spiritualia, qualiacumque illa sint, quæ Minorum, Eremitarum sancti Augustini, Carmelitarum, Seruorum Beatæ Mariæ, ac Minimorum Fratrum Ordinibus, & eorum Ecclesiis, & Oratorijs, ac Ecclesias ipsas, & Oratoria visitantibus, cuiuscumque status, aut sexus existant, seu pro eorum manutentione, & ornatu contribuentibus, necnon domibus, & præsidentibus, non solum generalibus, sed etiam Prouincialibus, & Conuentualibus, Fratribusq. & Sororibus, necnon Monialibus, & Conuersis, & oblatis, ac utriusque sexus personis de pœnitentia, seu Tertij habitus nuncupatis, à prædecessoribus ipsius Leonis, aut ab ipso, eiusque successoribus, aut alijs auctoritatem habentibus, coniunctim vel diuisim, in genere vel in specie concessa sunt, aut in posterum concedentur, ac si omnia, & singula nominatim exprimerentur, dicto Ordini Prædicatorum, & illius Ecclesiis, Oratorijs, & Ecclesias ipsas, & Oratoria visitantibus, seu pro eorum manutentione, & ornatu contribuentibus, necnon domibus, Magistroq. Generali, Prouincialibus, & Conuentualibus Fratribus, etiam & Sororibus, suis Monialibus, Conuersis quoque & oblatis, ac utriusque sexus personis de pœnitentia nominatis, & alijs eiusdem Ordinis personis. Et in fine ponit latissimas, & fortissimas non obstantias, & dicit priuileg. Collector, quod in omnibus communicationibus priuilegiorum, non reperitur alia melior concessio, nec adhuc æqualis, vt patebit bene intuenti. Habetur in Supplemento, & refertur in Compendio, vbi supra. §. 20.

Nota, verba illa concessa sũt vel in posterũ concedentur.

Suppl. fol. 69. conce. 216 & & refertur in comp. vbi sup. §. 20.

Sed ad hoc vt communicare possimus, priuilegijs concessis, Ordinibus non Mendicantibus, est priuilegium quoddam Clement. VII. concessum pro tribus Ordininibus, sanctissimi Patris nostri Francisci, quod etiam refertur in Compendio, vbi supra. §. 19. est tenoris sequentis.

Nota. Priuilegium Clem. VII. quo fruuntur Fratres Min. priuilegijs concessis etiam Ordinibus non Mendicantibus.

Clement. VII. Motuproprio, & ex certa scientia, omnia & singula priuilegia, immunitates exemptiones, indulgentias, peccatorum remissiones, & gratias, ac omnia, & singula indulta Ordini Fratrum Minorum Regularis Obseruantiæ, & sanctæ Clare, ac tertio de pœnitentia nuncupato Ordinibus, illorumque Fratribus, Monialibus & Sororibus vtriusque sexus personis, ac Monasterijs, Domibus, Ecclesiis, & locis quibuscumque, etiam per modum extensionis, seu communicationis, et alias quomodolibet, per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores suos, ac per ipsum, et sedem Apostolicam concessa, auctoritate Apostolica approbauit, et innouauit, ac perpetuæ firmitatis robur obtinere, et inuiolabiliter obseruari debere decreuit, ipsosque Fratres, Moniales, Sorores, personas, Monasteria, Domos, Ecclesias, et alia loca huiusmodi, omnibus, et singulis priuilegijs, immunitatibus, exemptionibus, concessionibus, indultis, indulgentijs, peccatorum remissionibus, et gratijs, quibusuis Congregationibus dictorum Ordinum, aliorumque Ordinum Mendicantium, quomodolibet concessis, et concedendis, necnon etiam quibusuis facultatibus, et gratijs, Fratrum professioni Regularis Obseruantiæ non contrarijs, aliis Ordinibus, quibuscumque non Mendicantibus, quomodolibet concessis, et concedendis, vti, frui, et gaudere, posse, atque debere, in omnibus et per omnia, perinde ac si eis specialiter concessa fuissent. Hæc est ampliſſima priuilegiorum communicatio, quam nos Minores Fratres habemus, & qui nostris gaudent priuilegijs, eorumdem habentes communicationem, ea etiam potiri possunt, & frui omnibus omnium Religionum priuilegijs, non solum Mendicantium, verumetiam, & non Mendicantium, in quantum suæ professioni, aut nostræ Regulari Obseruantiæ, non contrariantur, nam solum priuilegijs hucusq. concessis, verumetiam & concedendis. Per quæ fit satis proposito Articulo.

Nota illa verba, aliis Ordinibus quibuscumq. non Mẽdicãtibus, quomodolibet cõcessis.

ARTICVLVS II.

Vtrum Moniales nostri sacri Ordinis & Prædicatorum, priuilegiorum etiam habeant communicationem?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Conclusio.

Sixtus IV. Ois priuilegia cõcessa Fratribus Min.& Prędicatoribus cõceduntur Monialibus S.Clarę, & S.Dominici,& vtriusque Ordinis Tertiarijs. *Monu.ord. I. imp.f 66.cõ 2 f.148.cõ 362 & refertur in Comp. verbo commu.priuil. §.2.*

OMnes Móniales Ord.S.Clarę,& S.Dominici,& Tertiariæ,necnon sanctæ & immaculatæ Conceptionis,priuilegijs gaudent Mendicantium, per viam communicationis. Probatur hæc concl.nam in primis, *Sixtus IV. statuit,quod Monasteria,& loca Monialium S.Clarę,ac S.Dominici,eorumq. Abbatissę, Priorissę, Procuratores, Syndici,oblati, & vtriusq. sexus tertij Ord. de penitentia nuncupata personę prędictę,eisdem priuilegijs,& immunitatibus, gratijs, fauoribus concessionibus,indultis, spiritualibus & temporalibus, Fratrum Prędic. & Minorum Ord. & illorum professoribus,domibus & locis,ac Procuratoribus,& Syndicis,oblatis,& conc ssis, seu alijs quomodolibet per prędecessores suos, aut per ipsum met Sixtum hactenus concessis, & in posterum concedendis, quatenus eorum sexui,& statui nõ contradicant) libere,& licite,vti possint,& debeant, in omnibus & per omnia prorsus, & sine vlla differentia, ac si eisdem Monasterijs,locis,& personis prędictis, nominatim concessa forent,& concederentur expresse.* Habetur in Monum. Ord.& refertur in Compen.verbo *communicatio priuil.§.2.& in §.4.*refertur in dicto Comp.alia concessio eiusdem Sixti IV. *Qua concessit Fratribus, & Sororibus trium Ord. B. Francisci, omnia priuilegia, tam spiritualia,quam temporalia,omnesq indulgentias,cuiuscumq. Mendicantium Ord. concessas,tam in communi,quã in particulari,eorumq. Ecclesijs,& locis quibuscũq.* Habetur in Supplem. & in sequenti. §. 5. ponit idem priuilegiorum Collector,aliam specialem concessionem eiusdem Sixti,pro Monialibus S. Clarę. *quæ concessit,quod Sorores S.Clarę sub obedientia Fratrum Min. Obseruantiæ existentes, gaudeant omnibus priuilegijs,exemptionibus, & gratijs concessis in genere, Sororibus reformatis Sororis collectæ.* Habetur in dictis Monu. Sed aduertere licet,quod in prædictis concessionibus,solum indulgetur communicatio priuilegiorum,concessorum Fratribus Minor. & Prædic. per prædictum Sixtũ IV.& prædecessores suos,non autem concedendorum per alios Sum.Pont. eiusdem Sixti successores, vnde recurramus oportet,ad aliam ampliorem concessionem,& cõcationem Bonif.VIII.quæ est tenoris sequentis.

Idem Sixt.IV. *Suppl.f.109. conc 464 & refert. in cõp. vbi sup.§.4. Mons.Ord.2 imp. fol.261. col.c. 677. & & in suppl. f. 96.conc. 338. & refertur, vbi sup.§ 5.*

Bonifacius VIII. *Statuit ad instar Innocentij IV. quod quæcumque Moniales commissa fuerint gubernationi Fratrum Min. virtute alicuius indulti Apostolici, Moniales sic commissa, gaudeant priuilegijs concessis, & concedendis prędictis Fratribus.* Habetur in dictis Monum. & refertur in Compend. vbi supra.§.6. & præter supradictas concessiones,factas specialiter prædictis Monialibus, vtuntur,& fruuntur.possuntq. vti,& frui omnibus,& quibuscumque priuilegijs,earum sexui,& statui non contradicentibus, quæ concessa sunt Fratribus Minoribus,atque Prædicatoribus per generales concessiones, factas à Clement.VII. in priuilegio superius relato pro tribus Ord. S. Patris nostri Francisci,& à Leone X.sigillatim pro Ord S.Dominici,qui etiam *Leo.X. concessit,quod sicut Moniales S.Clarę, gaudent priuilegijs Fratrum Min.ita & ipsi Fratres gaudeant,& vti possint priuilegijs ipsarum Monialium, quæ sub cura ipsorum sunt dumtaxat,& in spiritualibus tantum.* Habetur in Supplem.& refert

Bonifac. VIII. *Monu.O d.1. imp fol.32.& Suppl. fol.33. conc. 35. & refer in Compan.verbo vbi supra,§.6.*

Suppl.fol.62. conc.f.96.& ref. in comp. vbi sup.§.14

jur-

cur in Compend. vbi supra. §. 14. quæ concessio est valde notanda, quia nonnulla sunt priuilegia specialiter concessa, prædicto Ord. S. Claræ, quibus nos Minores Fratres, vti & potiri possumus virtute supradicti priuilegij.

Sed quod Moniales Tertiariæ priuilegium etiam habeant communicationis, præter ea quæ superius dicta sunt, in priuilegijs concessis, simul pro tribus Ordinibus S. P. nostri Francisci.

Leo X. prout habetur in Supplement. *concessit Sororibus tertij Ordinis, quod possint gaudere, & potiri, omnibus & singulis priuilegijs, gratijs, prærogatiuis, exemptionibus, & indultis, sub quibuscumque verborum formis, concessis, & concedendis, Monialibus S. Claræ*, super quo dat conseruatores, & refertur in Compend. verbo *communicatio priuileg.* §. 17. atque etiam habetur in Monumentis Ordinis, & refertur in Compend. vbi supra. §. 8. quod supradictus Innocent. VIII. *extendit, seu communicauit gratias, & indulta, concessa Fratribus, & Sororibus tertij Ordinis, in communi viuentibus, etiam illis, qui viuunt in particulari*, & qualiter sit intelligendū, ponitur in prædicto Compen. verbo *Tertiarij Fratres, & Sorores* §. 25. *in fine*, vbi ad hoc proponitur supradictorum priuilegiorum Collector, dicit plura eaq. notatu digniſſima, quæ nos etiam retulimus supra in præcedenti Tom. q. de prædictis Tertiarijs, ad quam Lectorem remitto.

Monu. ord. 1. imp. f. 64. & 2. f. 69. conc. 146. & in sup pl. f. 100. conc. 375. & ref. in cap. vbi sup. §. 8. Suppl. fol. 46. conc. 141. & ref. in comp. verbo cōcess. priuil. §. 17.

Sed quod Moniales etiam sanctæ, & immaculatæ Conceptionis, priuilegium habeant communicationis, constat ex concessione sibi facta à Leo. X. quam refert priuilegiorum Collector, verbo *communicatio priuileg.* §. 18. vbi inquit, *quod prædictus Leo X. Motuproprio & ex certa scientia, concessit Monialibus sanctæ, & immaculatæ Conceptionis gloriosæ Virginis Mariæ, sub obedientia Fratrum Minorum degentibus, vt omnibus, & singulis priuilegijs, concessionibus, prærogatiuis, libertatibus, immunitatibus, exemptionibus, fauoribus, gratijs, & indultis spiritualibus, & temporalibus, per ipsum Leonem, & sedem Apostolicam Fratribus dicti Ordinis, ac Monialibus S. Claræ, & Sororibus tertij Ord. S. Francisci, quomodolibet concessis, & concedendis, & quibus Fratres Moniales, et Sorores huiusmodi, de iure vel priuilegio, aut consuetudine patria, vtuntur, potuntur, et gaudent, seu vti, potiri, et gaudere, quomodolibet poterunt in futurum, qua omnia pro expressis, et individuè enarratis haberi voluit, prædicta Moniales in supradicta obedientia permanentes, vtantur, potiantur, et gaudeant, ac vti, potiri, et gaudere possint, in omnibus et per omnia, perinde, ac si ipsis concessa fuissent, sicq. per quoscumq. iudices ordinarios, seu delegatos in foro contentioso, ac per quoscumque confessores suos in foro conscientiæ, dum, et quoties opus fuerit, interpretari, iudicari, et diffiniri debere.* Hæc sunt priuilegia, quæ pro Monialibus omnibus prædictis, hucusq. ipse ad inueni. Hactenus de isto Articulo.

Pro Monialib. Conceptionis idem Leo. X. concessit gratias, priuilegia, Monialibus Conceptionis sub eorum cura degentibus.

ARTICVLVS III.

Vtrum Fratres etiam Augustinenses, priuilegium habeant communicationis?

Respondetur huic Articulo, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

FRatres etiam Augustinenses, priuilegium habent cōicationis, omnium Religionum Mendicantium. Hæc Concl. probatur in primis. ex concessione sibi facta, ab Alex. VI. quæ refertur in Supplem. & in Compend. verbo *communicatio priuileg.* §. 21. vbi dicitur, quod prædictus Alex. VI. *Motuproprio* concess-

Suppl. fol. 78. conc. 135. & refer. in Cap. verbo cōcess. priuil. §. 21.

concessit Fratribus Augustinen. vt omnium et singulorum Religiosorum, cuiuscunq; Obseruantiæ fuerint, et domorum, locorum, personarumq. in illis degentium, quibus vt priuilegijs dicti Ord. Augustinensiũ, vti possint per eamdem sedem concessum est, possint & valeant huiusmodi Augustinenses, ipsorum locorum, domorum, et personarum in illis habitantium, priuilegijs, indultis, immunitatibus, concessionibus, exẽptionibus, indulgentijs, et libertatibus eis in genere, quarumq. Apostolica auctoritate concessis, quorum tenores haberi voluit pro expressis et specificatis, vti potiri, et gaudere perpetuis futuris temporibus libere, et licite. Hanc concessionem dicit priuilegiorum Collector, esse magnam, & cui nullibi aliam similem reperit, virtute cuius viderur quod etiam nos Minores Fratres, ratione communicationis priuilegiorum, possumus vti priuilegijs illorum, quibus nostra priuilegia sunt communicata, vsque ad datam prædictæ concessionis Augustinensium. sed non de in posterum concessis, aut concedendis, quia de illis non est facta mentio ibidem.

Iulius II. pro eisdem. *Monu. ord. 2. imp. f. 265. & Supple. fo. 66. conc. 206. & refer. in comp. vbi sup. §. 22.*

Iulius etiam II. prout habetur in Monum. Ord. & refertur in Compend. vbi supra §. 22. *Omnia, et singula priuilegia, immunitates, exemptiones, concessiones, indulgentias, ac peccatorum remissiones, et indulta quæcunq. quibusuis Congregationibus, seu Societatibus, aut alys locis, et illorum personis, Ord. Fratrum Eremitorum, Regularis Obseruantiæ nuncupatis, generaliter concessa, ad ipsum Ord Fratrũ Eremitorum, et illius personas, ac si illis specialiter concessa fuissent, auctoritate Apostolica, extendit, et illis communicauit.* Circa quam concessionem aduertit priuilegiorum Collector, quod virtute illius, credebant aliqui Fratres prædicti Ordinis, posse gaudere priuilegijs, & indulgentijs particularibus, domibus sui Ordinis concessis, vt S. Mariæ de Populo Vrbis Romæ, & similibus, & alij Fratres aliorum Ord. Mendic. credebant, & virtute cõiunctionis priuilegiorum, similiter id esset eis cõcessum. Sed Leo X. declarauit debere intelligi, quod gaudeant prædicti Fratres, priuilegijs generaliter concessis, Congreg. & personis, & locis Congreg. & non domibus, vel personis particularibus Congreg. vel Ord. concessis. Quæ declaratio habetur in Suppl.

Supple. f. 56. conc. 177. & & refertur in Comp. vbi supra.

Supradictus Iulius pro eisdẽ. *Suppl. fol. 95. conc. 309. & ref. vt. in Cõp. vbi sup. §. 25*

Supradictus Iul. II. *Decreuit cõiunctionem priuilegiorũ aliorum Ord. Mendicantium, factam Fratribus Augustinensibus, ad ea etiam extendi, quæ viua vocis oraculo ab eis impetrata, aut eis in genere donata sunt, & voluit vt quidquid alicui eorundem, hac modo aut quouis alio, concessum est hactenus, aut in posterũ concedetur sine Consistorialib. sine Obseruantibus nuncupatis, id omne Motuproprio, & ex certa scientia eisdem Augustinensibus sit concessum.* Habetur in Supplem. & refertur in Comp. vbi sup. §. 25. & in sequenti. §. 26. dicitur, quod idem Iulius in alio Breui, prædictis Augustinensibus directo, posuit sequentẽ clausulã, *Communicationem quoque priuilegiorum, cum alys Ordinibus, omnibus firmamus, & roborамus, vel ntes priuilegia nostra omnia integre, & ad verbum, vt sonant planissime, atque inuiolabiliter vbiq gentium obseruari.* Habetur in Supplem.

Suppl. fol. 95. conc. 311. & refert. in Cõp. vbi sup. §. 26

Et præterea dicitur in eodem Supplem. & refertur in Compend. vbi supra §. 27. *quod idem Iulius confirmauit, cõiunctionem priuilegiorum, quam Sixt. IV. fecerat inter Fratres Augustinen. & alios Mendic & insuper decreuit, ac voluit, vt quidquid vsque tunc, Ord. Minorum, aut Prædic. aut Carmelitanorum, aut Seruorum B. Mariæ concessum ab Apostolica sede esset, & quidquid in futurum concederetur, eisdem Fratribus Augustinen. concessum sit, ita quod Fratres huiusmodi eisdem concessionibus perpetuo vti possint, perinde, ac si eis nominatim concessa essent.*

Idẽ Iulius pro eisdem. *Suppl. fol. 67. conc 212. & refertur vbi sup. §. 27.*

Nec solũmodo prædicti Fratres Augustinen. cõiunctionem prædictorum priuilegiorũ habent, verumetiã, & ipsorũ Moniales, per speciale concessionẽ supradicti Iul. II. quæ habetur in Suppl. & refertur in Comp. vbi supr. §. 23. vbi dr, *quod idẽ Iulius, priuilegia, immunitates, exẽptiones, concessiones, indulgentias, remis-*

Suppl. fol. 67. conc 207. & refert. in Cõp. vbi sup. §. 23

remissiones, & indulta Ordini Fratrum Eremitarum sancti Augustini, & illius personis concessa, & ad illarum & ad illa extensa seu communicata, Monialibus dicti Ordinis sancti Augustini, vel sub cura dictorum Fratrum viventibus, & quæ mantellum nigrum, & corrigiam ad instar Fratrum dicti Ordinis deferunt, mantellatis, & corrigiatis nuncupatis mulieribus, quoad ea quæ ad salutem animarum, ipsarum mantellatarum & corrigiatarum, dumtaxat concernunt, & earum sexui conueniunt, suffragari debere decreuit: & postea idem Iulius in alio suo Breui, *statuit, vt quidquid indulgentiarum & gratia, Fratribus & Monialibus mantellatis & corrigiatis, Ordinis Eremitarum sancti Augustini concessum est, id omne vtrique sexui concessum intelligatur, viris scilicet, atque mulieribus, dummodo à Generali, vel Priore, aut Rectore alicuius loci dicti Ordinis, auctoritatem gratia assequenda facultatem obtinuerint*. Habetur in Supplemento, & refertur in Compendio, §.24.

Suppl. fol.76. conc.126. & refert.in Cõp. vbi sup.§. 24

Ad quod propositum, facit quammaxime alia concessio Leonis X. facta pro tribus Ordinibus Augustinen. quæ refertur etiam in Supplemento, & in Compendio, vbi supra.§.28. *vbi dicitur, quod prædictus Leo X. declarauit, & concessit, quod persona trium Ordinum S. Augustini, videlicet Fratres, Moniales, & Mantellati, omnibus & singulis priuilegijs, gratijs, & indultis, quæ in mari magno, seu in alijs concessionibus, tam per ipsum, quam per alios Rom. Pontifices prædecessores suos, Ordini antedicto concessis continentur, plene & largiter perfrui possint, & debeant, sed voluit, quod quarti gradus vtriusque sexus personæ, indulgentijs tantummodo gaudeant*. Circa quæ verba, aduertit priuilegiorum Collector, quod istæ personæ quarti gradus, vt dicitur, sunt quæ in aliquibus litteris Apostolicis vocantur Corrigiatæ, ideſt, quæ solum deferunt corrigiam S. Augustini, de quibus videndum est, in eodem Compend. priuilegiorum, *verbo Tertiarij Fratres, & Sorores* prope finem. Attamen vtrum huiusmodi Corrigiati, gaudere possint omnibus gratijs, & concessionibus spiritualibus virtute illius dictionis, *indulgentijs*, quibus alij prædicti Tertij gradus, seu personæ trium Ordinum prædictorum gaudent, aliqui voluerunt asserere, sed oppositum, inquit, est verum, & certissimum, quod scilicet solũ gaudent indulgentijs, post dictam prouisionem, nam antea gaudebant omnibus gratijs, & cõcessionibus spiritualibus, sicut Fratres, & admittebantur tempore interdicti ad diuina. In fine omnium concessionum, quæ pro Fratribus Augustinensibus prædictis sunt factæ, in §.29. aduertit prædictus priuilegiorum Collector, quod idem Leo.X. *concessit generali Priori Augustinen. vt quidquid indulgentiarum, & gratia, Fratribus, Monialibus, & Mantellatis, ac Corrigiatis concessum est, id omne, vtrique sexui concessum intelligatur, sicut supra concesserat Iulius II.* Quod habetur in Supplemento.

Leo X. pro eisdem omnibus. *Suppl. f.122. conc.576. & ref. in Comp. vbi sup.§. 28*

Suppl. f.122. conc.557. & ref. in Comp. vbi sup.§.29.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Fratres Carmelitani, etiam habeant priuilegium communicationis, aliorum priuilegiorum?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Conclusio.

Monu.Ord.t. imp.f.105.& 2.f.188.conc. 483.& ref.in Cõp.verb.cõcessio priuil.

FRatres etiam Carmelitani, priuilegium habent communicationis, aliorũ Fratrum Mendicantium. Hæc Concl. probatur, ex speciali concessione sibi facta, à Sixto IV. quæ habetur in Monum.Ord. & refertur in Compen.

*verb.cõcatio priuileg.§.30.*vbi dicitur,*quod prædictus Sixtus IV.conceſſit Fratrib. Ord.Carmel. vt gaudere & potiri poſſint & debeant, priuilegijs, indulgentijs, gratijs,& fauoribus,ac indultis,tam ſpecialibus,quam temporalibus,conceſſis Fratribus Predic. & Minoribus,ac Eremitanis S. Auguſt. veluti ſi prædicto Ord. Carmelitano,nominatim conceſſa fuiſſent, aut concederentur in futurum, &c.* huiuſmodi conceſſio facit copioſam ſpecificationem, de conceſſis reſpectu Prælatorũ prædictorum Ord. Hæc ſunt conceſſiones factæ, & cõcationis priuilegia, quatuor Ord. Mendicant.& quæ ſũ Ius cõe & antiquum,inter Mendicates proprie atque ſtricte loquendo enumerantur.Sed poſtea è Sum.Pontt.benignitate &prouiſione,ſpecialiq.priuilegio,nonnullę aliæ Religiones & Ord. prædictis aggregantur,conceſſumq. ſibi fuit,vt priuilegijs Mendicantiũ,vti atque potiri poſſent,inter quas eſt ordo ſiue Religio,Fratrũ qui dicuntur S. Mariæ à Mercede,qui quidẽ ex priuilegio Leo X.dato Romæ apud S.Petrũ anno Dñicæ Incarn.1506. 5.Kal.Auguſti, Pont.ſui anno 4. prædicta cõcatione gaudent: quod etiam conceſſit ſibi Sixtus V. alia ſua Bulla, data Romæ apud S.Petrum ſub annulo piſcatoris,die 26.Aprilis anno Dñi 1589. Pont.ſui,etiam anno 4. ſimiliter & Fratres Ord. S. Trinitatis,eiuſmodi habent priuilegium,conceſſum ſibi per Leo.X.& Adrianũ VI.de quo quidem priuilegio, latiſſimã facit mentionẽ priuileg. Collect.*verbo cõcatio priuil.*§. 38.& 39.Habent etiam prædictum cõcationis priuilegium,Fratres minimi, & qui alio nomine dicuntur, S. Franciſci de Paula, ex ſpeciali conceſſione Iulij II. cuius ſit mentio in Supplem.& in Compend.vbi ſupra §.31.& in Supplem.dicitur,*quod Leo X. Motuproprio,& ex certa ſcientia, approbauit & innouauit & confirmauit, ac plenum firmitatis robur obtinere, & firmiter obſeruari voluit,ac de nouo conceſſit cõcationem priuilegiorum omnium Ord. Mendicantiũ, quã fecerat Iul. II.Fratribus Ord. Minorum dando ſuper hoc iudices.*Quod & Pius V. de nouo ſibi confirmauit,in quadam ſua Bulla,quæ habetur originaliter,in lib.Conſtit.Pontif.& incipit,*Apoſtolicæ ſedis benignitas*,data Romæ apud S.Petrum ſub annulo piſcatoris die 9.Nouemb. 1567.Pont.ſui anno 2. qui etiã Pius V.Congreg.S.Hieronymi Ieſuatorum inter Ord.Mendicantes annumerauit,eiſdemq. cõcationem priuilegiorum conceſſit,in alia Bulla, quæ habetur,vbi ſupra,& incipit,*Rom. Pont.* data etiam Romæ apud S.Petrum,ſub annulo piſcatoris 19 Nouemb.1567.Pont.ſui anno 2. Religioſi etiã clerici ſocietatis Ieſu,ſupradictum priuilegium cõcationis habent,ex conceſſione ſibi facta,vt inter Mendicantes ipſorum ordo annumeretur,quod ſpecialiter ſibi conceſſit Pius V. prout refertur in eiuſdem Societatis Compend. *tit.cõcatio gratiarũ.§.2.*& de nouo confirmauit,& ſibi conceſſit Greg.XIII.

Præter ſupradictos Ord. Mendicantes,aut qui Ord. Mendicantibus ſunt annumerati & aggregati,atq; ex Sum.Pont.benignitate,ſpecialiq. priuilegio facultatem habent,vt priuilegijs conceſſis prædictis Ord.& Relig.Mẽdicantibus,vti & frui poſſint, ſunt & aliæ quamplures Relig. Monachales, quæ eiuſmodi priuilegio cõcationis perfruuntur,& ſpecialiter illud habet Ord.& Relig.D.Hieronymi Congreg.Hiſpaniæ, per conceſſionem Sixti V. factam ſub annulo piſcatoris,anno Dñi 1589.Pont.ſui anno 1.die 13.menſis Decemb.Habet & illud Ciſtercien.familia,per conceſſionem Greg.XIV.& Bullam datam ſibi,Romæ apud S.Petrum ſub annulo piſcatoris die 18. Iun. anno Dñi 1591.Pont.ſui anno 1.Item & ordo S.Benedicti Congreg. Portugalliæ,per conceſſionem ſupradicti Sixti V.factam anno Dñi 1588.7.Kalen. Decemb.Pont.ſui etiam anno 1. qua etiam conceſſione per cõcationem fruuntur Monachi Congreg. Hiſpaniæ. Item eiuſmodi priuilegium habet, ordo Cruciferorum,ſeu Religio Clericorũ Miniſtrantiũ infirmis, per conceſſionem

De aliis Ordinibus,& Religionibus, quæ priuilegijs Mẽdicantium per fruuntur.

Suppl.f.9.cõc. 31. & ref. in Comp. verbo cõcatio priu. §.31.

Suppl.fol.17. conc. & ref. in comp.verb. cõca.priuil. §.32.

cessionem sibi factam, à Greg. XIV. anno Dñi 1591. & crediderim, quod oēs aliæ Religiones, & Ordines simile priuilegium habeant, aut saltem habere procurauerint, quæ cum sit quæstio, non Iuris sed facti, non ad me spectat illā in præsentiarum determinare. Solummodo dicere superest, qualiter eiusmodi priuilegiorum cōicatio fieri debeat, & an ipsa intelligatur tantū de priuilegijs concessis, supradictis Ord. Mendicantibus, an vero etiam de non Mendicantibus, & protrahatur & se extendat, non solū ad priuilegia, concessa, tpe quo indultū seu priuilegiū prædictæ cōicationis est factū, verum etiā ad oīa alia priuilegia in posterū concedenda? de quo in sequenti Art.

ARTICVLVS V.

An prædicta priuilegiorum communicatio, se extendat ad omnia priuilegia, tam concessa, quam concedenda, non solum Mendicantibus, verum etiam & non Mendicantibus?

AB hac difficultate breuiter me expediā, cum ea non tam Iuris, quā facti esse videatur, atq; ex facto seu potius concessionibus factis, à Sum. Pont. Religionum vnicuiq. id debeat pensari, atq; dijudicari. Vnde priusquā eidem satisfaciam, pro hac & similibus difficultatibus generaliter dico, q̄ semper priuilegiorum verba sunt inspicienda, attenteq. considerandā, ac secundum ipsa dijudicandum, quousque se extendant, & non amplius, quo præmisso, proposito Art. Respondeo, per sequentes Concluſ.

Prima Conclusio.

Supradicta priuilegiorum cōicatio, intelligenda est non solū de priuilegijs concessis, tpe quo facta est gīa prædictæ cōicationis, verum etiā de postmodū concedendis. Hæc Concluſ. probatur expresse ex concessionibus factis nobis Fratribus Min. per Clem. 7. Prædic. vero per Leo. X. vtrisq. vero per Sixtū IV. iam superius in 1. art. positis, atq; relatis, per illa verba *priuilegia, quæ concessa sunt, aut in posterum concedentur, seu de priuilegijs quomodolibet concessis, & concedendis.* Quod etiam & Fratres Augustinen. habent ex concessione sibi facta Iulij II. ac Sixti IV. relatis supra in Art. 3. vbi similia oīo verba habentur, & quāuis Carmelitani, non ita expresse, in concessione sibi facta à prædicto Sixto IV. illud habeant, id tamen videtur innuere, & saltim idipsum habent per cōicationem priuilegiorum aliorū Ord. Mendicantiū, nam quantum ad hoc propositum, parum aut nihil videtur referre, quod id fiat directe vel indirecte, cum oēs supradicti Ord. Mendicātes absq. delectu & differentia, vt ex supradictis constat, eisdē priuilegijs perfruātur, & idē suo quoq; modo dico, de alijs Relig. simile cōicationis priuilegiū habētibus.

Supradicta priuilegiorū cōicatio, intelligēda est de priuilegijs cōcessis, & concedēdis.

Secunda Conclusio.

Supradicta priuilegiorū cōicatio, extenditur atq; protrahitur, non solum ad priuilegia Fratrū Mendicantiū, verum etiā & non Mendicantiū, concessa & concedenda, vt dictū est. Probatur hæc concl. ex concessione supradicta Clem. VII. posita, in 1. art. nobis Min. Fratribus facta, vbi hoc ipsum habetur expresse, in illis verbis, *necnon quibuscumq. facultatibus & gratijs (Fratrū professionis Regularis Obseruantia non contrarijs) alijs Ordinibus quibuscumq. non Mendicantibus quomodolibet concessis, & concedendis, vt ipsi & gaudere posse, atq. debere in cībus, & per oīa, proinde ac si eis specialiter concessa fuissent.* Quo quidē priuilegio, per supradictā cōicationē, fruuntur oēs alij Ordines & Religiones, quæ prædictum priuilegium habēt cōicationis, per quas supradictas concl. tollitur difficultas, quæ à nōnullis in præsentiarum moueri solet, an scilicet

Supradicta priuilegiorū cōicatio, extenditur non solum ad priuilegia Mendicantiū, verum etiam & non Mendicantium.

Difficultas.

An aliæ Religiones perfruãtur priuilegijs Societatis Iesu

Fratres Mendicantes,vti & potiri possent, priuilegijs concessis Ord.& Religioni Clericorum Societatis Iesu:quorum quidem ratio dubitandi est,quia prædictus Clem. VII. alijq. Pont. de quibus supra,qui prædictis Fratribus Mendicantibus facultatem fecerunt,vt quarumcumq. Religionum priuilegijs vti & frui possent,concessis ac concedendis, solummodo loquuti sunt, & vt videtur loqui intenderunt de Religionibus alijs eo tempore per sedẽ Apostolicã approbatis: sed prædicta Religio Clericorũ Societat s Iesu,multo post tempore,per eamdẽ sedem Apostolicã approbata est:ergo eiusdem priuilegijs non vti & frui possunt Fratres Mendicantes, virtute dictarum conceſſionum . Sed hæc difficultas nulla est, tum quia prædicta priuilegia

Difficultatis solutio.

oĩa,per alios Sum. Pont.Ro. sunt confirmata,& approbata,nempe per Paulum IV.Pium etiã IV.& Pium V. Greg.XIII. Sixum V. Clem. VIII. & nunc nouissime per S.D.N.Paulum V.post iam institutã,atq;approbatã Religionẽ prædictã,Clericorũ Societatis Iesu,& quasi de nouo ea concesserunt,multiq. eorum ex Motuproprio,atq; ex certa scientia,vt dictum est supra: tum etiam quia per cõicationem aliorum Ord.& Relig.quæ cõicant cum eadẽ Societate in eisdem priuilegijs , possunt & Fratres Mendicantes prædicti, eisdem cõicare,id enim habet priuilegium cõicationis, & omnium aliarum Religionum priuilegia propria facit, cõicant autem cum Religione prædicta in suis priuilegijs , Cistercienses , Fratresq. Cruciferi, seu Religio Clericorum Ministrantiũ infirmis,per concessiones sibi factas,de quibus supra, quo Religionum omnium priuilegijs possint cõicare . Aduerto etiam quod quamuis in Societate prædicta,aliqua sint priuilegia sibi concessa,limitata & coarctata,ita vt eiusdem Religiosi,vti nullo modo possint gratijs, & facultatibus directe aut indirecte,per viã cõicationis sibi cõcessis,nisi à Præposito generali , seu ab alijs per ipsum sibi fuerint cõicata , prout dicitur Greg.XIII. illis concessisse,eiusmodi restrictiones,& limitationes,non obligant pro alijs Religionibus,nam vt latius supra diximus , priuilegia fauores & gratiæ, sunt quæ cõicantur, non vero restrictiones,aut limitationes.

ARTICVLVS VI.

Vtrum priuilegia, quæ sunt pœnalia, atque odiosa, & in quibus continentur aliquæ pœnæ , vni Religioni concessa, alijs Religionibus communicentur ?

SIt exemplum de priuilegio Pauli IV.quo excludit ab officijs nostri Ordinis,oẽs ex maculato genere,intra 4. gradum descendentes , quæritur nunc, an eiusmodi priuilegium, alijs Ordinibus & Relig. cõicationis priuilegiũ habentibus,cõiceturnon enim defruere,quidam qui hoc quondam affirmauerint , totisq. viribus defendere contenderint , priuilegium prædictum,in alijs etiam Religionibus esse obseruandum,& practicandum.Sed nihilominus in contrarium est veritas,de qua sit Conclusio.

Priuilegia odiosa, & pœnalia,& in quibus aliquæ sunt pœnæ constituæ, non cadunt sub prædicta priuilegiorum cõicatione.

Conclusio.

PRiuilegia odiosa,& pœnalia,& in quibus aliquæ sunt pœnæ constitutę, non veniunt sub prædicta priuilegiorũ cõicatione. Hæc conclusio,vt videtur,est certa & manifesta,non enim est credendum, aut præsumendum de Sum.Pontt.quod ipsis renuentibus , omnibus alijs Religionibus concedere voluerint,ac in eisdem per generalem communicationis clausulam stabilire , quod ipsæ numquam petierunt , aut sibi futurum esset oneri ,

quodq.

quodq. ex speciali ratione,eorum nonnulli,nostræ sacræ Religioni concesserunt;nec vero idipsum facere possunt aliarum Religionum Prælati, etiâsi vellent,vt scilicet eiusmodi priuilegia, seu potius statuta,pœnalia atque odiosa,& in quibus pœnæ sunt constitutæ, in eisdem seruentur & practicentur,per solam generalem clausulam priuilegiorum communicationis, absque speciali Summorum Pont.licentia & permissione.Nam ex stylo Curiæ,eorumdemq. Pontificum præsumpta intentione,quando cõmunicantur priuilegia,& conceduntur gratiæ,non cõcantur pœnæ,aut id facere consonum esset Iuri,cũ odia restringi,fauores vero conueniat ampliari, prout habetur in Iure.Solũmodo ergo comprehenduntur in prædicta priuilegiorum communicatione,ea, quæ sunt fauorabilia Religionũ cuilibet,& quæ earumdem statui,cõmuniq. modo viuendi nullatenus contrariantur, prout expresse in nonnullis è supradictis priuilegijs continetur. Multa enim sunt laxioribus Religionibus,concessa priuilegia, quæ strictioribus,sine magno earum incõmodo atque dispendio,cõmunicari non possent aut deberẽt,id enim si fieret,totus earũ decor ac pulchritudo periret, deficerentq. à sua vera obseruantia,quod per prædictam communicationis gratiam, non est presumendũ supradictos Summos Pont. intendisse. Quo fit,vt quãuis prædicta restrictio & limitatio,in Bullis seu priuilegijs communicationis, expresse non sit apposita,adhuc tamen semper debet intelligi,aliàs enim prędicta priuilegiorũ communicatio, cederet non in earumdem Religionum fauorem,sed in odium,atq. interdum non in ædificationem,& earum stabilitatem,sed in dissipationem & destructionem,contra Iuris regulam,dicentem id,quod in fauorem introductum est,in odium non retorqueri debere.

ARTICVLVS VII.

Vtrum in communicatione priuilegiorum, veniant etiam intelligenda,ea,quæ alicui speciali Loco,siue Conuentui sunt concessa?

ET ratio dubitandi est, nam vt supra diximus,in Art.3. Iulius II. concessit Fratribus Augustinensibus,omnia & singula priuilegia,immunitates,exemptiones, concessiones,indulgentias,ac peccatorũ remissiones,& indulta quæcumq. quibusuis Congregationibus, seu Societatibus, aut alijs locis,& illorũ personis, Ordinis Fratrũ Eremitarum, regularis Obseruantiæ nuncupatis,generaliter concessa,ad ipsum Ord.Fratrum Eremitarum, & illius personas,ac si illis specialiter fuissent concessa,auctoritate Apostolica. Pro alia vero parte facit,nam vt etiam diximus ibidem,Leo X.declarauit, præfatã concessionem debere intelligi,quod gaudeãt prædicti Fratres,priuilegijs generaliter concessis,Congregationibus & personis,& locis Congregationũ, & non domibus, vel personis particularibus Congregationũ, vel Ordinis. Vt igitur planũ fiat,quid tenendum sit,seq. statuitur concl.

Conclusio.

IN communicatione priuilegiorũ,etiam veniũt intelligenda ea, quæ alicui speciali loco,seu Conuentui sunt concessa.Probatur hæc conclusio, nã id fieri potest,ex cõmunicatione cuiusdam priuilegij Pij V. facti Ord. D.Hieronymi in Hispania,ad instantiã inuictissimi Regis Philippi Hispaniarũ, huius nominis II. quod refertur à Collectore Priuileg. dicti Ord. tit. extensio Priuilegiorũ,vbi dicitur,*quod Pius V.Pont. Max.concessit Ord.D.Hieronymi,in Hispania, quod omnia & singula priuilegia, immunitates, exemptiones, præro-*

In priuilegiorũ cõcatione etiã veniunt intelligenda ea, quæ alicui loco, seu Conuentui sunt concessa.

prærogatiua,indulta tẽporalia,fauores & gratia , ordini & singulis & cuiuis monasterio per quoscumq. Rom. Pont. prædecessores suos, ac per se, & Sedem Apostolicam,eiusq. Legatos & Nuncios in genere, vel in specie concessa,ad omnia & singula monasteria Ordinis,tã virorum quam mulierum , quibus in specie concessa non sunt,& in quibus alia causa concessionis, & indulterum prædictorũ, alias quam vt præfertur suberant,ad id vt ipsa Monasteria illis pariformiter, vti frui & gaudere possint,& deberent,proinde ac si eis speciali concessa fuissent auctoritate Apostolica, extendit & ampliauit,illaq. inter omnia tam virorum,quã mulierum Monasteria Ordinis in omnibus & singulis cõmunicauit. Ex qua dicta concessione colligitur,quod in prædicto Ordine fit extensio,atque cõmunicatio priuilegiorũ, specialiter concessorũ,Monasterijs particularibus,ad omnia & singula Monasteria eiusdẽ Ordinis,tam virorũ quam mulierum,quibus in specie concessa non sunt,& in quibus aliæ causæ concessionis & indultorũ prædictorum,aliàs quã præfertur suberant,ita quod omnia Monasteria potiũtur atque fruuntur,priuilegijs & gratijs cuilibet Monasterio in particulari concessis. Vnde cũ per priuilegiorum cõmunicationem,omnia priuilegia fiant propria,carũ Religionum,quæ simili gaudent priuilegio,non solũ concessa, verumetiã & concedenda,prout in præcedentibus, superq. satis est dictũ, manifeste colligitur,ꝙ omnes Ordines Mendicãtes,& quæcumq. Religiones,prædictũ priuilegium habent cõmunicationis,eodem vtẽdo,vti & frui possunt in omnibus suis domibus, ac Conuentibus particularibus, gratijs, atq. priuilegijs,alicui domui siue Conuentui in speciali concessis.Quo innixus fundamento P. F.Emmanuel Rodriguez in suis qq.Regul.to.1.q.55. ar. 18. hac de re agens,tenet,ꝙ secluso quocumque alio, indultum atque priuilegiũ,concessum S Mariæ de Portiuncula,aliàs S.Mariæ Angelorum, quæ prima est Ecclesia & caput,totius nostrę Religionis,quo conceditur plenaria indulgentia,omnibus prædictã Ecclesiam debita cum dispositione ingredientibus,extenditur atq. protrahitur ad omnia Monasteria nostri Ord. vtriusq. sexus,& ꝙ siqui contriti & confessi eadẽ visitauerint, indulgentiã plenariã cõsequuntur,nullo alio etiã existente priuilegio, & etiãsi Cõfraternitati Chordæ,P.nostri Francisci nõ sint conscripti, nam per cõmunicationẽ supradictam,omnia indulta & priuilegia,vni Monasterio concessa,reliquis fiunt cõmunia,vt dictum est.Aduertit tamen ꝙ quamuis hoc dicatur, sitq. tenendũ,de priuilegijs in particulari & speciali vni Monasterio,siue Conuentui concessis , non tũ de priuilegijs concessis personis particularibus , hæc enim nõ fiunt,nec fieri debent cõmunia,tum propter declarationẽ supradictam Leonis X. de qua supra , tũ etiam quia ex contrario facto plura atq. innumera exorirentur incõuenientia,euertereturq. funditus omnis regularis disciplina, si priuilegiũ quod Religioso alicui,per Sedẽ Apostolicam,ob vrgentissimas forsan causas , in particulari & in speciali conceditur,quo ab aliquibus obseruantijs Regularibus liberatur,& in eisdem cum ipso misericorditer dispensatur,omnibus eiusdẽ Religionis, seu etiam aliarũ,Fratribus,absque delectu & discrimine, in quibus non eædem militant causæ,in Religionũ omnium ruinam, intelligeretur esse concessum, ꝙ de Summis Pont.non est præsumendum.Hæc supradictus Pater,vbi supra.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum in communicatione priuilegiorum, intelligatur eorum tantum vsus, an vero tus vtendi?

IAm supra diximus q.42. art.5. ꝙ Pontifices Summi,confirmantes Religionum priuilegia, non confirmant , aut confirmare intendunt ea, nisi quate-

quatenus sunt in vsu,& nõ sunt abrogata siue derogata,per contrariũ vsum legitime prescriptũ,ad sensum supradictũ. Sed quia stare potest,ꝙ Religio aliqua,priuilegio aliquo non vtatur, propter ignorantiã, aut propter incuriam,seu aliã quamlibet causam, quo quidẽ priuilegio,aliæ Religiones per illud ꝙ habent cõmunicationis,perfrui & cõmunicare possent,merito quæritur an in prædicta priuilegiorũ cõmunicatione, intelligatur priuilegiorũ tantũ vsus,an vero ius vtendi? Cui difficultati respondeo,per seq. concl.

Prima Conclusio.

In priuilegiorũ cõicatione si vnus vtitur, alter vero non vtitur, aliquo priuilegio, non vsus vnius,præiudicare non debet vsui alterius.

IN prædicta Priuilegiorũ cõicatione,generaliter verũ est, ꝙ si vnus vtitur,alter vero non vtitur,priuilegio multis concesso,non vsus vnius nõ præiudicat,neque præiudicare debet vsui alterius. Hæc concl. est expressa Panor. *in c. cum accessissent,de constit in fin.* & eamdem tenet Sylvest. *verbo,priuilegium,q.* 21. vbi hac de re agit latissime. Facit & ad hoc ꝙ dicit Innoc. *in c. accedentibus, de privileg.* quod scilicet particulares Canonici, bene possunt præiudicare sibi perdendo priuilegium, etiã per vnicam cõtrauentionem,sed Ecclesię præiudicare minime possunt,licet sit perditũ, quoad particulares personas, quin ea allegare non possit,non esse sibi sublatum suum priuilegium,nisi contra eam legitimo fuerit tempore prescriptum. Videantur quæ hac de re,dicta sunt supra q.42.art.5.

Secunda Conclusio.

In priuilegiorũ cõmunicatione nõ cõicatur vsus, sed ius vtendi.

Cum Religionũ priuilegia,eo ipso quo communicantur, fiant communia & propria,earumdem Religionũ quibus cõmunicantur, per non vsum alicuius Religionis cuiuspiam priuilegij, non amittitur aut deperditur, ius ꝙ aliæ Religiones habent ad ipsum,nam in priuilegiorũ communicatione nõ cõmunicatur vsus,sed ius vtendi. Hæc conclusio est certa & manifesta, satisq. colligitur ex supradictis priuilegijs superius citatis, quibus dicitur,ꝙ per ipsa,eorũq. cõicationem,aliarum Religionum priuilegia,ex æquo fiunt sibi propria,ac si specialiter sibi fuissent concessa, sed si specialiter fuissent sibi concessa,nullatenus amitterentur, nec deperderetur ipsorum vsus,per quẽlibet aliarum Religionũ non vsum,nec vero per non propriũ vsum,nisi legitimo,ad minus 40.annorũ tempore fuerit prescriptũ, iuxta ea quæ superius diximus,& habetur expresse *in cap.si de terra,& c. accedentibus,de constit.* ergo per non vsum,alicuius Religionis cuiuspiã priuilegij,nõ amittitur nec deperditur ius,quod aliæ Religiones per cõicationem habent ad ipsũ. Ex quo etiã fit cõsequens,ꝙ etiã si contra aliquas Religiones,allegari possit,non vsus sufficiens ad prescriptionẽ, non proinde contra alias allegari potest talis prescriptio,si in eis talis non vsus non interuenerit,qui ad præscriptionẽ prædictã sufficiat.Meminisseq. oportet, vt supra diximus, quod contra Ecclesias,Religiones,& Monasteria, nõ præscribitur,neq. amittitur priuilegiũ,nisi per non vsum ad minus 40. annorum,vt dicunt omnes DD. cõiter in supradicto *cap accedentibus,de privil.* neque etiã in prædicto tẽpore,si non casus euenerit,vtendi eiusmodi priuilegio,vt tenet *gl. cõmuniter recepta,in c. Abbate,verbo donec,de verb.signific.* Neque qñ quispiã ex aliquo legitimo impedimento,sua culpa non causato, eodem priuilegio vti non potuit, aut interuenit ignorantia eiusdẽ sufficiens,ad interrumpẽdã eiusmodi præscriptionẽ,oportet enim habere scientiã priuilegiorũ,& voluntatẽ non vtendi illis,ab his cõtra quos eiusmodi præscriptio allegatur.Multo minus amittitur priuilegij vsus,per vnũ aut plures actus cõtrarios factos,per eũ seu eos,qui renunciare expresse eidẽ priuilegio non potuerunt, tunc enim ex eiusmodi actu,seu actibus contrarijs,priuilegiũ nullatenus amittitur,nisi con-

ſi concurrat lapſus tẽporis,neceſſarius & requiſitus,ad præſcribendum, vt tenet Innocen. & omnes DD.cõiter, *in c.cũ acceſſiſſent, de priuileg.* ponentes exemplum in Monacho,ſiue Priori alicuius Monaſterij, qui fecit vnum, vel plures actus contrarios ſuæ Religionis priuilegijs.

ARTICVLVS IX.

Vtrum participantes & communicantes priuilegia, poſſint illis vti, etiam contra illos, per quorum communicationem eadem participant?

Huic Articulo reſpondetur, per ſequentem Concluſionem.

Concluſio.

Participantes priuilegia,illis poſſunt vti,etiã contra illos, p quorum cõmunicationem ſibi fuerunt conceſſa.

SI illi,quibus cõicantur aliarũ Religionũ priuilegia,illa participant,ac ſi ſpecialiter ſibi fuiſſent conceſſa,qualem clauſulã habent cõiter omnes Ordines Mendicantes,æqualiter atq. ex æquo,gaudere poſſunt priuilegijs ſibi cõmunicatis,etiã contra illos,quorũ cõmunicatione participãt,ac ſi directe & immediatè ſibi fuiſſent conceſſa.Hanc concluſionem,tenet expreſſe P.F.Antonius de Corduba in annotat. ad Compend. *verb. communicatio priuileg.in fine.* vbi & ipſius rationẽ reddit,quia inquit iã per cõmunicationẽ prædictã,eiuſmodi priuilegia facta ſunt ſibi propria, & non habẽt ea dependenter ab alijs, ſed independenter, ac ſi ipſis ſpecialiter fuiſſent cõceſſa,quomodocumq. illi ſe habeãt circa priuilegia,vtendo vel non vtẽdo eis,ficq. in tali cõmunicatione,independenter omnes,qui dictis priuilegijs gaudent,vti poſſunt,& adæquantur ex æquo. Nec inde ſequitur,quod frangatur vulgaris illa regula,*quod priuilegiatus, contra pariter priuilegiatum non gaudet priuilegio*,nam qualiter eiuſmodi regula ſit intelligenda,& in quibus caſibus locum habeat, iam ſuperq. ſatis diximus ſupra q.42.art.8.

Aduertit ſupradictus P.Corduba, quod dicta concluſio,non habet locũ in illis, quibus non ſic ſpecialiter atque independenter cõmunicantur priuilegia,vt ſunt familiares,& Donati Fratrũ, & alij eiuſmodi,quia nõ poſſunt tales,vti priuilegijs Fratrum contra ipſos,quorũ priuilegia ſibi cõmunicantur,& ratio eſt,quia in fauorem ipſorũ Fratrum,principaliter conceſſum eſt,ꝙ prædicti familiares & Donati,&c. vtantur priuilegijs prædictis, ex quo ſequitur, ꝙ non debent eiuſmodi priuilegia, contra ipſos Fratres, ſeu in eorũ diſpendium retorqueri, iuxta ſtrictam Iuris regulam,*lib.6.& c. quid pro nouale,iuncta gloſſa, de verb.ſignific.* Non enim ex æquo,ipſi eiſdem gaudent,atque ſupradicti Fratres:& ob eamdẽ cauſam,inquit, quod ſi Fratres perdiderint aliquod priuilegium, aut eo non vtantur, amittunt etiam ipſum familiares & Donati prædicti, quia habebant illud communicatũ ſibi dependenter à Fratribus, qua ratione principali ceſſante, Fratrumq. fauore,quorum intuitu principaliter priuilegium ſibi valebat,ceſſat & minus principale atque acceſſorium. Ad quod probandum adducit plura iura,& DD. quos ipſe breuitatis gratia omitto,ac tandem dicit hoc eſſe valde notandum,quia valet ad multa, ſed maxime ad hoc, quod ſecundũ noſtra priuilegia,& nobis ab alijs Religioſis communicata, poſſimus non ſeruare,interdictum,poſitum ab alijs Religioſis, licet talis non obſeruatio interdicti,ſit in eorum præiudicium, quia ex æquo, ac ſi nobis ſpecialiter fuiſſent conceſſa,communicata ſunt eiuſmodi priuilegia,& facta noſtra independenter. Et hæc de iſto Art. ac de tota quæſt.breuiter dicta ſufficiant.

QVÆSTIO XLVII.

De Conseruatoribus, & ijs, quæ ad ipsorum munus & officiũ spectant, in duodecim Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quidnam sit Conseruator? & qui possunt eiusmodi Conseruatores instituere?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Cõseruator dicitur Iudex ad defendendum, seu indemnem conseruandum aliquem constitutum.

COnseruator (vt nomen ipsum sonat) ab effectu dicitur, Iudex datus ad defendendũ aliquem seu aliquos, contra manifestas iniurias, conseruandosq. ipsos indemnes in proprio suo statu. Hæc conclusio satis colligitur *ex c. statuimus, de offic. deleg. lib. 6.* & ex ijs quæ ibidẽ dicuntur à glossa, & ex *c. 2. & vlt. eiusdem tit. & lib.* vbi de Cõseruatoribus agitur, & Io. And. ibid. de mente Innoc. & Hostien. ponit tria Conseruatorũ genera, nam aliqui (inquit) Conseruatores dantur, vt aliquos defendant, contra latrones & prædones; aliquando contra eos qui aliquorũ priuilegia infringunt; interdũ etiã latius, vt defendãt ipsos ab iniurijs, & manifestis offensis, & dicit, ꝙ in nullo dictorũ casuum, habent iudicialẽ indaginẽ, id est, procedere nequeũt per viã iudicij ad inuestigãdam veritatẽ, quasi dubij de iustitia, vt habetur expresse *in d. c. statuimus*, notatq. illud *glossa, verbo, indaginẽ* Quod quidem verbũ, designat causæ cognitionem, seu ipsius examinationẽ, id quod habetur *in c. vlt eiusdẽ tit.* Solũmodo, inquit, possunt cognoscere de manifestis, & manifesta illa dicuntur, quæ notoria sunt, atque ita patentia, quod nulla probabili possunt tergiuersatione celari, *inuia c. ex parte, de verb. sign. & cap. vlt. de cohabi. Cler.* & si alias in non patentibus, neque notorijs se intromittant, pœnã incurrunt, de qua habetur *in c. vlt. §. vt autem, eod. tit. de off. & potest. Iud. d. leg.* & nihil valet, quod agitur, vt ibidẽ dicitur, de quo nos infra etiam dicemus amplius. Sed quinam possunt eiusmodi Conseruatores instituere? sit secunda conclusio.

Secunda Conclusio.

Eiusmodi Cõseruatores solum Sũm. Pont. potest instituere, non vero alius in spiritualibus.

Eiusmodi Cõseruatores in spiritualibus, solus Rom. Pont. potest instituere atq. constituere, nõ vero alius, etiã Legatus à latere. Hanc conclusionem tenet Io. Andr. & probat eã, *per d. c. statuimus*, dum ibidẽ dicitur ab Innoc. IV. Papa, *concedimus & per c. fin. eiusdem tit. & lib.* dum ad idem propositum à Bonifac. VIII. dicitur, *quod prædicti Conseruatores plurimq. à Sede Apost. conceduntur*, per quæ dicta verba, excludi videntur omnes alij, cum quo trãsit Syluest. *verbo, Conseruator. q. 1. nu. 2.* dicens, quod Conseruatores prædictos, instituere & dare non possunt, etiam Legati de latere, qua etiam ratione ab Archidiacono, Iudices à Papa delegati nuncupantur.

ARTICVLVS II.

Quinam possint instituí, atq. constituí Iudices Conseruatores?

HÆc quæstio latissima est, & quæ longiorem, id si per tempus liceret, requirebat disputationem, sed quãcitissime eidem fiet satis, alijs quibus propo-

propositis conclusionibus. Prius tamen pro illius intelligentia præmittere libuit, quod de iure cõi loquendo, Conseruatores quodammodo generales, sunt ac dici possunt Episcopi, quorũ curæ datum est conseruare atque defendere, viduas, pupillos & orphanos, & alias personas miserabiles, ab oppressionibus & iniurijs quæ sibi cõiter inferuntur, vt tenet *gl. in d. c. statuimus, de off. & potest. Iud. deleg. in 6. verbo, Conseruatores*, quod & probat *ex c. ex parte licet. & c. ex tenore, de foro comp. & ex c. 1. & 2. dist. 87. & c. administratores, 23. q. 5, et c. licet, de const. c. significastis, vers. tis. de off. & potest. Iud. deleg. in antiquis.* Et re vera, hac ratione loquendo, non solũ Episcopi prædicti, verumetiã & omnes Principes, Reges atque Imperatores, quinvero & ipse Sũmus Pont. proprijssime, de iure cõmuni loquendo, sunt quasi generales, omniũ iniurias patientium, pupillorũ, viduarũ, aduenarum, aliarumq. miserabilium personarum, ordinarij Conseruatores, vt constat ex supradictis iuribus, & ex *l. unica. C. quando Imp. inter paupe. & Iudices. & ex c. Principes seculi, c. administratores, c. Regum officium. 23. q. 5* Sed in præsentiarum, non agimus de eiusmodi Conseruatoribus ita lato modo, sed specialibus alijs, qui alio nomine dicuntur, Iudices delegati, quãuis in multis ab eis differant, vt dicemus statim, quos quidẽ esse in Christiana Repub. quidquid nonnulli dicãt, quãmaxime ipsius intereſt. Etenim si vt habetur *in l. 1. ff. ne vis fiat, & in l. aquissima ff. de vsufructu*, ad Prætorẽ Reip. spectat, quoslibet in sua possessione tueri, vt ne excludãtur ab ea, potioriq. Iure id spectat & pertinet, ad Principes Reges, & ad Imperatorem, Summumq. ipsum Pont. vt omnia supradicta Iura proclamant, & cũ idipsum non semper per se valeant efficere, rationi fuit valde consonum, vt ad id muneris Conseruatores prædicti instituerentur atque constituerentur Iudices delegati, vt eiusmodi iniuriam patientes, pupilli, viduæ, aduenæ, aliæq. miserabiles personæ, à potentium oppressionibus, & violentijs defenderentur, quem esse vnicum institutionis Conseruatorũ prædictorum finẽ, clariſſime & manifestiſſime expressit Innocentius IV. *in d. c. statuimus*, & Bonifacius VIII. *in d. c fin. de off. & potest. Iud. deleg. in 6.* vt ex dictis capitulis facile licebit colligere. De prædictis ergo Conseruatoribus, Iudicibus delegatis loquendo, quando quæritur, quinam hoc munus & officium habere & exercere possint? respondeo, & sit prima Conclusio.

Nota valdè, quinam dicantur Iure cõi, quasi generales Conseruatores.

Prima Conclusio.

Conseruatores esse nõ possunt, nisi Epi, vel eorũ Superiores, aut Abbates, seu dignitates, vel personatus in Ecclesijs Cathedralib⁹, vel Collegiatis, obtinentes, de iure communi loquendo.

DE iure cõmuni loquendo, Conseruatores esse non possunt, nisi Episcopi, aut eorũ Superiores, vel Abbates, seu dignitates vel personatus, in Cathedralibus, vel in Collegiatis Ecclesijs obtinentes. Hæc concl. habetur expressa, *in d. c. vlt. de off & potest. Iud. deleg.* vbi idem tenet glossa, & mouet hanc difficultatem, an Canonici Ecclesiæ Cathedralis alicuius, esse possint Iudices Conseruatores? & respondet quod nõ, licet esse possint Iudices delegati ad vnã causam, *iuxta c. statuũ, de rescri.* vbi dr, Canonicos prædictos capaces esse Apostolicæ iurisdictionis, & hæc est, inquit, vna differentia inter Conseruatores & delegatos ad vnam causam. Sed ℣ Canonici prædicti esse possint Conseruatores, sentire videtur Speculator, qui eadem de re agens, inquit ℣ hodie nullus esse potest Conseruator, nisi solus Epus, eorũq. Superiores, aut Abbates & Canonici Ecclesiarũ Cathedralũ, præsertim in dignitatibus constituti, vbi illa dictio, *præsertim*, nõ excludere apparet Canonicos prædictos, sed exprimere videtur, casum minus dubitabilẽ, & importat casum magis dubitabilẽ, atq. in eo vult idem ius esse, iuxta id, quod habetur in Iure, *in l. 1. §. pater. ff. de collat. bonorũ, & l fin. post prin. inulia gl. verbo, positũ. ff. de libe. exhibe.* Mens igitur Speculatoris fuisse videtur,

Nota sententiã Speculatoris, circa Iudices Cõseruatores.

* quod

quod Canonici Ecclesiarũ Cathedralium,in dignitate aliqua cõstituti,absq. dubio creari & constitui possunt Cõseruatores, nec solũ illi dignitatẽ habentes, verumetiá & alij simplices Canonici, quãuis dignitatẽ nullam habeant. Sed quidquid voluerit Speculator,tenendũ est ℘ dicitur à glossa, nẽpe,quod loquendo secundũ terminos Iuris cõis, Canonici prædicti non esse possunt,aut creari consueuerunt Conseruatores,cum quo etiam stat,vt aliud etiã dici possit & sit tenendum,de iure particulari, atq. ex particulari priuilegio,quod iã cõiter habẽt omnes Religiones,vt patebit inferius, quando referentur priuilegia,hac de re Regularibus concessa.

Canonici Ecclesiarũ etiã Cathedraliũ, nisi sint in dignitate aliqua constituti, de iure cõi,nõ esse possunt Cõseruatores,secus est de iure speciali,atque ex priuilegio.

Dicit autẽ statim ibidẽ glossa,id ℘ & in textu prædicti *cap.fin.* continetur, nẽpe quod non esse potest aliquis Conseruator sui Cõseruatoris, nec sui dñi, sub cuius dominio est, vel districtu Ecclesiastico, vel tẽporali, exceptis Cõseruatoribus datis Regibus & Regnis, ij enim sicut dignitatis altitudine præeminent, sic etiã prærogatiua gratiæ ipsos cõuenit anteferri. Ratio autem supradictæ prohibitionis est,vt ibidem dicit glossa, quia præsumitur idipsũ si fieret,℘ sibi inuicẽ fauerent,de faciliq. à iustitia deuiarẽt.

Quinã alij non esse possint Cõseruatores de iure cõmuni.

Sed difficultas insurgit de Vicarijs Eporum,qui dicuntur Prouisores, & plerũq. non sunt Canonici,aut saltim in dignitatibus aliquibus cõstituti,an ipsi esse possint Iudices Conseruatores,Militiarũ, vel aliquarũ Religionũ? Et quidẽ pro parte negatiua, *extat d.c fin.de off. deleg.lib.6.* vbi sicut prædictũ est,de iure cõi statutũ habetur, *vt Conseruatores esse non possint,nisi Episcopi,vel eorũ Superiores,aut Abbates,seu dignitatis,vel personatus in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesijs obtinentes*, & cũ iurisdictio prædictorũ Conseruatorũ sit odiosa,cũ deroget iurisdictioni ordinariæ,videtur dicendũ, quod potius sit restringenda & limitanda,quã amplianda,iuxta id quod habetur in iure, *in c.quãuis,de prab.* Quod & cõfirmatur præterea,nã cũ controuersum esset olim,an officialis Episcopi,Iudex delegatus posset cõstitui? vt habetur in *c.statutũ, de rescript.in 6.* emanauit Constit. Clementis V. quæ habetur *in clem. Etsi principalis,eod.tit.de rescript.* qua declarauit,officialẽ prædictũ,esse posse Iudicẽ delegatum,dũmodo non sit foraneus: & maior difficultas versabatur in Iudice Cõseruatore,cũ ius requirat,quod ipse habeat dignitatẽ, vel personatum in Ecclesia Cathedrali,vel Collegiali. Super quo casu magis dubio,cum prædicta noua Constitutio Clementis V.nihil declarauerit, dicẽdũ perinde videbatur,℘ id reliquit sub dispositione Iuris cõis,ac proinde,quod prædicti Eporum officiales esse nõ possunt Iudices Conseruatores, quã sententiã tenere videtur *gl.in d.clemin. verbo.delegat in 1.oppos* & plures DD.Iurisp. illã sequuntur,quos breuitatis gratia referre omitto.Sed nihilominus cõtraria sententia est tenenda, de qua sit secunda concl.

Difficultas, an Vicarij Episcoporũ,qui dicuntur Prouisores, esse possint Cõseruatores.

Secunda Conclusio.

Quãuis probabilis sit eorũ sententia, qui asserunt,officiales Eporum ordinarios,nõ esse posse Iudices Cõseruatores,multo tũ probabilior est aliorũ,tenentiũ partẽ affirmatiuã,& saltim de iure speciali, & secundũ Regularium priuilegia,nullã difficultatẽ habet, quod Iudices Conseruatores esse possunt. Hanc concl.tenet Io.de Lignano,& Card. secuti *gl.in d.clem. & fin principalis, de rescripta. verb. delegatus.* quãuis enim in principio oppositionis gratia, in partẽ negatiuã inclinare videatur, propter rationes superius dictas,pollmodũ tamẽ contrariũ dicere videtur,fundatus in ea ratione,quod Epi,& prædicti sui officiales principales, vnũ & idẽ est tribunal,censeturq. perinde habere dignitatẽ,quæ ex dignitate Epi descendit,iure cõnexionis, ac proinde & idẽ esse vtriusq. Ius, *iuxta c.sæpius,de constit.* vbi habetur, *vt quod de vno connexorum statuitur,ad alterũ connexũ extenditur.* Facit etiã pro hoc

Probabilissimũ est, ℘ Vicarij Episcoporũ esse possint Conseruatores, quãuis nullã aliã dignitatem habeant.

hoc generalis Regula, qua dicitur, quod vbi eſt eadē ratio, ibi etiam debet eſſe idē ius, & quod de ſimilibus ſimile eſt habendū iudiciū, *iuxta c. ad eius vero, d. 5. vsr. ſi enim ea, & c. denique d. 4. ver. ab omnibus quoq;*, cū multis alijs quæ referuntur à *gl. in d. c. translato, verb. quod de vno.* Sed quod ſaltē de iure ſpeciali, ac ſm Regulariū priuilegia, nullā id difficultatē habeat, conſtabit inferius, vbi eiuſmodi priuilegia referentur, in quibus expreſſe habetur, quod prædicti officiales principales Epiſcoporū poſſunt aſſumi & cōſtitui Iudices Conſeruatores. Solū ſupereſt modo alia difficultas de Prioribus Ord. Mendicantiū, & de Guardianis in noſtro Ord. Min. an ipſi etiā eſſe poſſint Iudices Cōſeruatores? & omittēdo Guardianos prædictos noſtri Ord. Min. quia in eis negotiū ſpecialē hoc difficultatē habet, ſingularemq. expoſcit tractationē, loquendo modo de Prioribus prædictis, alijsq. Monaſteriorū Præfectis Ord. Mendicantium, ſequentem ſtatuo Concluſ.

Difficultas.

Tertia Concluſio.

Priores, & alij Monaſteriorū Præfecti, abſq; dubio eſſe poſſūt Iudices Cōſeruatores.

Nulli dubiū eſt, quod Priores, alijq. Monaſteriorū Præfecti, Ord. Mendicantiū, ſtando in iure cōi, eſſe poſſunt Iudices Conſeruatores. Hæc concl. ſatis colligitur *ex d. c. fin. de offic. & poteſt. Iud. deleg. in 6.* & tenet eā Gemin. *in c. nullus, de elect. eod. lib.* & Panor. *in c. cauſam, de iudicijs. & in c. olim, de maiorit. & obed.* & Card. *in clement. 1. de reſcript.* & ratio eius in prōptu eſt, nā reuera oēs ſupradicti ſunt in dignitate cōſtituti, iuxta id quod expoſcitur, *in d. c. fin.* ad hoc vt quiſpiā Iudex Cōſeruator eſſe poſſit, quod tū non habet locū in Prioribus Ord. S. Benedicti, ſeu aliorū Ordinū Monachaliū, Abbatibus ſubiectis, ſeu habentibus in eodem Conuentu ſuper ſe Abbates, ij enim non habēt dignitatē; ſecus erit de non habentibus Abbatē in eodem Cōuentu, prout in prædicto Ord. D. Benedicti multoties cōtingit, eiuſmodi enim cū præcipuā habeant adminiſtrationē, atq. gubernationē ſui Monaſterij, iure optimo dici poſſunt in dignitate Eccleſiaſtica eſſe cōſtituti, vt tradit Sylu. *verbo, delegatus, nu. 3. in fin.* Sed ad prædictos Guardianos noſtri Ord. Min. redeundo, in quibus prædictū negotiū, vt dixi, ſpecialē habet difficultatē, Sylueſter opinionē eſſe dicit cōem, coſdē eſſe poſſe Iudices Cōſeruatores, cū revera ſint Prælati, & in dignitate Eccleſiaſtica cōſtituti, & de hoc nō eſt difficultas, nēpe quod vere ſint Prælati, & in dignitate Eccleſiaſtica cōſtituti. Sed q̄uis id ita ſit, dicūt aliqui, eos non eſſe poſſe Iudices Conſeruatores, pro eo quod repugnare videatur ſuo ſtatui & profeſſioni, vtpote q̄ mortui ſunt iā mundo, & nullū habent, ſed nec habere poſſunt, alicuius rei dñium, non ſolū in particulari, verumetiā neque in cōi, vt determinauit Clemens V. *in ſua clement. quia incipit, exiui de paradiſo, de verb. ſign. §. verū, vbi glaſſa. verb. dixit*, tenet propterea Min. Fratres nō eſſe poſſe executores vltimarū voluntatū, nec Iudices arbitros. Quā ſentētiā tenēt multi Iuriſperiti, & quæcūq arbitraméta ab eis facta, eſſe prorſus nulla: cuius rōnē reddit, quia ſupradictus Clem. V. in fi. *d. clem.* generalē appoſuit clauſulā prohibiti uā atq. pœnalē, reſpectu omniū quæ in eadē cōſtituerat, & dicūt, q̄ cū in cōſtitutione aliqua prohibitiua, & pœnali aliquid prohibetur, actus in contrariū factus eſt nullus, iuxta id q̄ hī in iure *in l. nemo Martyres.* & ibi DD. *C de ſacroſan. Eccl. & in l. nō dubiū. C de legib.* Sed quidqd de hoc ſit, alij Iuriſperiti, contrariā tenent ſententiam, & dicunt nō ſibi videri, in d. clemen. aliquid cōtineri, ex quo neceſſario dicendū ſit, quod Min. Fratres ex vi ſuæ Regulæ, nō eſſe poſſint executores vltimarū voluntatū, & Iudices arbitri & Cōſeruatores. Aliud enim, inquiunt, eſt dicere, an propter honeſtatem, facere id expediat, aut non expediat, an vero ad id neceſſario, & ex præcepto teneantur, de quo ſit quarta concluſio.

Difficultas. An Guardiani noſtri Ord. Minorum eſſe poſſint Iudices conſeruatores. Opinio, & ſententia aſſerentium Guardianos Ord. Min. non eſſe poſſe Cōſeruatores.

Quarta

Quarta Conclusio.

Quamuis non expediens, congruumq. videatur, Guardianos nostri sacri Ordinis Minorum, exercere Iudicum Conseruatorum officium, nullo tamen iure id est sibi prohibitum, neq; ex speciali præcepto nostræ Regulæ, neq; eos esse Iudices arbitros, siue executores vltimarũ voluntatum. Ad statuendam prædictam Conclusionem moueor, quia vnicum ac totale fundamentum, quod habent DD. alterius opinionis, ad asserendum contrarium, est nostra Fratrum Minorum Regula, & supradictum Decretum Clem. V. positum *in d. Clem. exiui, de verb.* at si res recte ac penitus introspiciatur, & d. Clem. verba intime cõsiderentur, quæ præcedunt, & quę subsequuntur, nihil ex eis tale licebit colligere: ergo non est dicendum. Vt autem hoc planius fiat, oportet adducere eiusdem verba, & sunt, quæ sequuntur. *Verum cũ dicti Ordinis Fratres, non solum à receptione, proprietate, dominio, siue vsu ipsius pecuniæ, verũetiam à contrectatione qualibet ipsius, & ab ea sint penitus alieni, quemadmodum sæpe dictus predecessor noster in declaratione huiusmodi Regulæ plane dixit, cumque dicti Ordinis professores, pro nulla re temporali possint in iudicio experiri, prædictis Fratribus non liceat, nec competit, quin potius cõsiderata sui paritate status, debent sibi scire interdictum, quod huiusmodi executionibus, & dispositionibus se exponant, cum hæ sæpius absq; litigio, & contrectatione, vel administratione pecuniæ nequeant expediri. Verumtamen in his exequendis, dare consilium, ipsorum statui non obsistit, cum ex hoc ipsis circa bona temporalia, nulla iurisdictio siue actio in iudicio, siue dispensatio tribuatur.* Ex dictis verbis plane concluditur quod quamuis nõ sit congruum, expediens, siue conueniens, nostri sacri Ordinis Minorum Fratribus, pro aliqua re temporali in iudicio comparere, ac proinde nec eosdem esse executores vltimarum voluntatum, cum sæpe sæpius, atque vt plurimum, in his litigia sese offerant, & contrectationes, vel administrationes pecuniæ interuenient, pro quibus omnibus oportet multoties ad tribunalia recurrere, non tamen prohibetur, aut dicitur in d. Clement. esse prohibitum, eiusmodi munera & officia exercere, vbi supradictæ pecuniæ contrectatio nõ interuenit, nec necessum est eos per seipsos in iudicio comparere, quinuero expresse videtur, idipsum sibi esse cõcessum, in illis vltimis verbis, quando dicitur, quod in ijs exequendis dare consilium ipsorũ statui non obsistit, cum ex hoc ipsis circa bona temporalia, nulla iurisdictio siue actio in iudicio aut dispensatio tribuatur. Ex quo satis clare colligitur, quod esse possunt executores vltimarum voluntatum, saltim in ijs quæ pecuniæ contrectationem non habent, nec obligationem inducunt comparendi in iudicio, sed solummodo ferre consilium, & consequenter, quod non etiam ipsorum repugnat statui, esse iudices arbitros, aut aliorum Conseruatores, quamuis vt dictum est in Conclusione, non id decẽs, congruum, aut expediens videatur, quam quidem ob causam, & id fieri prohibitũ est, in nostris generalibus Constitutionibus, & hoc est solummodo, quod in præsentiarum dicitur, & quod id facere, non prohibitum est, ex vi nostræ Regulæ, neq; vero ex Decreto suprad. Clementinæ.

Stando in iure cõmuni, non esse videtur prohibitum Guardianis nostri Ordinis Minorum esse Iudices Conseruatores.

Nota hoc valde.

In quibus casibus Fratres nostri Ordinis, esse possint executores vltimarum voluntatũ & testamentorum, & consequẽter Iudices arbitri, atque etiam Conseruatores.

ARTICVLVS III.

Quænam differentia versetur, inter prædictos Iudices Conseruatores, & Iudices Delegatos?

Huic articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

INter Iudices Conseruatores, & Iudices delegatos, multiplex versatur differentia. Hæc Cõclusio probatur ex ijs quæ dicit Ioan. And. *in d. c. fin.*

Multiplex versatur differẽtia

Inter Iudices delegatos, & Cõseruatores.

de off. & potest. Iud. deleg. lib. 6. primo inquit differunt, in hoc, quod Iudex delegatus esse potest quilibet Canonicus, cuiuslibet Ecclesiæ Cathedralis; Conseruator vero non, nisi simul sit in aliqua dignitate constitutus. Secundo differunt, quia illius qui est Iudex delegatus alicuius, potest & ille alter esse Iudex delegatus in alia causa, saluo iure recusationis: secus est in Cõseruatore, etiam si eiusmodi non sibi opponatur exceptio. Tertio, quia saluo prædicto iure recusationis, sibi subditum bene potest quis impetrare delegatum, non vero Conseruatorem. Quarto, quia delegatus à Principe, potest causam sibi commissam, in totum vel in partem alteri committere, iuxta *cap. pastoralis, de off. deleg.* at Conseruator non, neque spectandi sunt tenentes contrarium, cum textus in dicto cap. eis manifeste contradicat. Quinto, quia dato, quod delegatus se intromittat, in ijs quæ non sunt suæ iurisdictionis, non propterea incidit, neque in illum locum habet pœna apposita, *in d. cap. fin.* quia non ibi hoc inuenitur expressum, secus est autem de Conseruatore. Sexto & vltimo differunt, quia etsi Conseruator ex priuilegio haberet, quod alteri posset delegare, hoc tamen non potest facere, nisi habentibus conditiones supradictas, ad hoc vt quispiam esse possit Conseruator; sed delegatus subdelegare potest, eũ cui alias de iure fieri potuisset delegatio. Supradictas differentias, colligit prædictus Ioan. And. ex ipso texu. *in d. c. fin.* & in omnibus alijs (prædictis exceptis) dicit, quod æquiparantur Conseruatores, alijs Iudicibus delegatis. Hæc pro isto Articulo breuiter dixisse sufficiat.

ARTICVLVS IV.

Vtrum omnes Fratres Ordinis Mendicantium, priuilegia habeant, quibus Conseruatores possint sibi eligere?

IAm supradiximus, eiusmodi Conseruatores secundum ius, constitui ad defensionem miserabilium personarum, quorum quidem nomine, nõ veniunt intelligendi plebeij, vt nõnulli putant, sed ij qui necessitatem patiuntur, quales sunt pauperes, sed præsertim Religiosi, pupilli, & viduæ, aliq. huiusmodi, prout tradunt DD. cõmuniter, *in c. 1 de postul. pral. & in c. super quibusdam, de verb. sig.* Bart. *in l. cum alia, ff. de legibus*, Innoc. *in cap. significasti. de off. & pot. Iud. deleg.* & Panor. *in cap. licet, de censibus*, qua quidem ratione, diuersis tẽporibus summi Pontifices, Religiosis & Regularibus, varia atq; diuersa concesserunt priuilegia, quibus in sui defensionẽ Conseruatores possent sibi eligere, atq; constituere, tum propter professionẽ expressam paupertatis, tum etiã propter diuinum cultũ, cui ex suo instituto & professione sunt destinati & addicti; & tandẽ propter decentiam, quia nempe clausuræ sui Monastici status contrairet, pro rebus suis ad tribunalia secularia accedere, expediebatq. vt quæ ad ipsorum personas, bona, atque iura conducerent, expedirentur per Ecclesiasticos Iudices, sine strepitu & figura iudicij, omniq. appellatione remota. De his ergo priuilegijs, in præsentiarum est agendum, quæ vt congruo ordine habeantur, statuentur in sequenti Conclusione.

Fratres Ordinis Mendicantium, varia atque diuersa habet priuilegia, quibus Iudices Conseruatores possint sibi eligere.

Mon. Ord. 1. fol. 6. & 2 fo. 145. cõc. 356. & refertur in Comp. verb. Conseruatores Ordinis, §. 1.

Conclusio.

FRatres Ordinis Mendicantiũ, varia atque diuersa habent priuilegia, quibus Conseruatores Iudices, possint sibi eligere atq; constituere. Hæc Cõclusio non aliter potest probari quam afferendo eiusmodi priuilegia. Et in primis habetur in Mon. nostri Ord. & refertur in Comp. *verb. Conseruatores Ordinis, §. 1. quod Sixtus IV. mandauit cuilibet, in dignitate Ecclesiastica constituto, & Metropolitanæ vel alterius Cathedralis Ecclesiæ Canonico, per totum orbem,*

ebam, qui per Guardianos & Fratres Ordinis Minorum, seu Syndicos R. E. prædicto Ordini deputatos requisiti fuerunt, quatenus per se, vel alium, seu alios, vbi & quādo opus fuerit, solemniter publicent eorum priuilegia, & eisdem, ac illorum domibus, & professoribus efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant eos pacifica possessione priuilegiorum & concessionum huius modi gaudere, non permittentes eos per quoscūque indebite molestari. Habetur vbi supra, & ad longum ponitur potestas prædictorum Conseruatorum, & modus quem obseruare debent, & citantur loca vbi similia habētur priuilegia, quoad Prædicatores, Carmelitanos, & Augustinenses: & præterea dicitur in §. sequenti, *quod Iulius II. statuit, vt quecumq; persona seu personæ, alias de iure capaces, pro parte Minorum Fratrum requisitę, nullo legitimo impedimento detenti fuerint, iurisdictionē & conseruationē eorumdem Fratrū vigore priuilegiorum suorum, sub excommunicationis pœna suscepere teneantur.* Habetur in supradictis Monumentis. Circa quas concessiones aduertit priuilegiorum Collector, vbi supra, quod virtute huius concessionis Iulij II. & alterius ante positæ Sixti IV. iam Fratres non sunt astricti ad certos & determinatos Conseruatores sicut olim, quando quælibet natio seu Prouincia, habebat per Bullam particularem, duos, vel tres Conseruatores determinatos, sub nomine dignitatis, atque ita illæ prouisiones possunt hodie lacerari & comburi tāquam supefluæ, ex quo per præfatas concessiones Sixti & Iulij, possunt illos Conseruatores, seu quoslibet alios assumere. Et idē, inquit, est de Conseruatoribus particularibus, quos aliqui Fratres minus docti, procurāt sæpe, pro negotijs superuenientibus, quia superflua est huiusmodi procuratio, cum Conseruatoria maris magni, sit perpetua atque vniuersalis. In eodem autem Comp. §. 4. habetur, *quod Leo X. habita informatione, quod in aliquibus partibus, multa grauamina inferebantur Fratribus Mendicantibus, ab Ecclesiasticis personis, specialiter asserendo, quod confessi Fratribus debita præsentatis, tenebantur iterum eadem peccata confiteri suis Curatis, & quod sacramenta Eucharistię, & Extremæ vnctionis non poterant à Fratribus ministrari, illi quibus sine causa dicti Curati recusabant huiusmodi sacramenta administrare, ac quod Christifideles, audientes Missas diebus Dominicis & Festiuis in Ecclesiis Fratrum, non satis faciebant præcepto Ecclesiæ, & alia multa consimilia, dedit Conseruatores, omnes Ecclesiarum Prælatos, districte eis præcipiendo, vt quandocumque requisiti fuerint à Fratribus prædictis, non permittant eos molestari aut grauari, sed cōtra tales molestatores procedant per censuras Ecclesiasticas, & alia iuris remedia.* Habetur hæc concessio, in Suppl. & hæc sunt priuilegia, quæ in Monumentis Ordinis pro prædictis Conseruatoribus habētur. Circa quę de nouo per Conc. Trid. nihil est innouatum, quod supradictis obstet, nam licet, sess. 7. cap. 14. habeantur, quædam verba, per quæ huiusmodi priuilegia, & conseruatoriæ videntur reuocari, re tamen vera non ita est, quia ea nō loquuntur, nisi de Fratribus extra Monasteria degentibus. Quod vt planius notū fiat, libet ipsa, hic in præsentiarum ad literam apponere, & sunt quæ sequuntur. *In exemptorum causis, constitutio Innocentij IV. qua incipit, volentes, in generali Conc. Lugdun. edita & posita in lib. 6 Decretalium, sub titulo de priuil. seruetur, quam eadem sacrosancta Synodus innouandam censuit & innouat, addendo insuper, quod in similibus causis mercedum & miserabilium personarum, Clerici seculares aut Regulares extra Monasterium degentes, quomodolibet exempti, etiamsi certum Iudicem à Sede Apostolica deputatum, in partibus habeant: in aliis vero, si ipsum Iudicem non habuerint, terarum locorum Ordinarijs, tanquam in hoc ab ipsa Sede delegatis, conuentus & iure modis ad soluendum debitum cogi & compelli possint, priuilegijs & exemptionibus, Conseruatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus aduersus præmissa, nequaquam valituris.* Supradicta Concilij verba explicando & declarando Na-

Nota verbum Canonicis, ex quo constat, Canonicos ex iure speciali, & priuilegio Iudices Conseruatores esse posse.

Quoad Prædicatores Mon. Ord. 2. tom. f. 242. cōc. 588. quoad Carmelitanos ibid f. 189 cōc. 484. quoad Augustinēses, ibid. fol. 251. conc. 640 & refertur in Comp. vbi sup. §. 1. Monu Ord. 1. imp. fol. 43. & 2. f. 126. conc. 280. & refertur in Comp. vbi sup. §. 2.

Suppl. fol. 47. conc. 142. & refertur in cōpend. vbi sup. §. 4.

Nota valde, in quibus cauſis Regulares coram Ordinarijs, iuxta Cõc. Trident, poſſint cõueniri.

uarro, ſuper *cap. non dicatis*, 12. q. 1. num. 63. dicit, id quod & colligit ex eodem Concilio, ſeſſ. 6. cap. 3. quod hoc Decretum, ſolummodo habet locum, in Monachis & Religioſis extra Monaſterium degentibus, non autem in ſuis Monaſterijs exiſtentibus, nam iſti ſuper nullis cauſis, poſſunt coram Ordinarijs conueniri, illi autem ſic, ſuper prædictis duobus generibus cauſarum, ſed de hoc dicemus ſtatim. In reliquis autem omnibus, confirmata ſunt omnia Regularium ac Religioſorum priuilegia, ſpectantia ad prædictas Conſeruatorias, per ſupradictum Conc. ſeſſ. 14. *de regul. cap.* 5. vbi agendo de eiſdem litteris Conſeruatorijs, & in quibus vim habeant, vel non habeant, poſt multa alia ſupradictum Concilium, in ſequenti verba prorumpit. *Vniuerſitates autem generales ac Collegia Doctorum, ſeu Scholarium, Regularia loca, necnon Hoſpitalia actu hoſpitalitatem feruantia, ac Vniuerſitatum, Collegiorum, locorum, & hoſpitalium huiuſmodi perſonæ, in præſenti Canone minime comprehenſa, ſed exempta omnino ſint & eſſe intelligantur.* Et hoc eſt verum & certum, ac tenendum ſine dubio. Solummodo circa priuilegia prædicta, oportet aduertere. Primo, quod quamuis de iure communi loquendo, Conſeruatores eſſe non poſſint, niſi Epiſcopi, vel eorum Superiores, aut Abbates ſeu dignitates vel perſonatus in Cathedralibus, vel Collegiatis Eccleſijs obtinentes (vt diximus ſupra in ſecundo præcedenti Articulo, concl. 1.) at loquendo de iure ſpeciali & ſecundum prædicta priuilegia, bene poſſunt eſſe Conſeruatores, Canonici alicuius Metropolitanę, vel alterius Cathedralis Eccleſiæ, per illa verba Sixti IV. in eiuſdem priuilegio poſita, *quibuslibet in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutis, & Metropolitana vel alterius Cathedralis Eccleſia Canonicis, per vniuerſum orbem, &c.* nã quamuis poſtea Leo X. in Concilio Lateran. ſtatuerit, vt Conſeruatores Fratrum, pro tempore à Sede Apoſtolica deputandi, doctrina & probitate ſint præſtantes, & in Eccleſiaſtica dignitate conſtituti eſſe debeant, vt habetur in Supplem. fol. 26. conceſſ. 83. & refertur in Compendio, verbo vbi ſupra, §. 3. hoc tamen non obſtat, nam modo pro hac re, ſpeciale aliud habetur priuilegium, Pij V. & Greg. XIII. conceſſum Religioſis Societatis Ieſu, cuius fit mentio in eiuſdem Societatis Compendio, *verb. conſeruator*, §. 1. quo etiam perfruuntur omnes Religiones, priuilegium habentes communicationis, vbi expreſſe habetur, *vt in Conſeruatores prædictos, eligi & aſſumi poſſint, non ſolum Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Abbates, necnon & aliæ perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, verum etiam & Canonici, Metropolitanarum Eccleſiarum, vel Cathedralium, & Vicarij Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum in ſpiritualibus, eorumq. officiales Generales vbilibet conſtituti.* Atque ita præſuppoſito dicto priuilegio, & ipſius participatione, iam nulla eſt ratio dubitandi. Secundo circa eadem priuilegia aduerto, quod non ſolum ſupradicti. In Conſeruatores poſſunt aſſumi atque conſtitui, verumetiam & ad idipſum conſtringi, per prædictum priuilegium Iulij II. qui vt diximus, *ſtatuit atque decreuit, vt quacumque perſona ſeu perſonæ, alias de iure capaces, pro parte Monarum Fratrum requiſita, niſi legitimo impedimento detenta fuerint, iuriſdictionem & conſeruationem eorumdem Fratrum vigore priuilegiorum ſuorum, ſub excommunicationis pœna ſuſcipere teneantur*, quo quidem priuilegio etiam fruuntur. perfruiq. poſſunt, omnes aliæ Religiones, priuilegium habentes communicationis, & cum excommunicationis pœna apponatur ibidem, certo crediderim ſine legitima cauſa, Conſeruatorias prædictas repudiantes, & præcepto Apoſtolico in re adeo graui contrauenientes, niſi aliunde excuſentur, mortaliter peccare, quod valde eſt notandum atque metuendum commendandum.

Religionum & Vniuerſitatum Conſeruatoriæ, non ſunt reuocatę per Conc. Trident.

Quod de iure ſpeciali Conſeruatores eſſe poſſint Canonici.

Suppl. fol. 26. conc. 83. & refertur in Cõp. vbi ſup. §. 3.

Nota verba illa Canonici Metropolitanarũ Eccleſiarum, vel Cathedralium, & Vicarij Archiepiſcoporum, vel Epiſcoporum. Nota hoc valde.

Circa obligationem, quam habent electi Conſeruatores acceptãdi eiuſmodi officium.

ARTICVLVS V.

Vtrum nominato pro vna causa aliquo Conseruatore, pro eadem alius possit nominari?

Huic articulo respondetur, per sequentem conclusionem.

Conclusio.

DE communi iure loquendo, nominato pro vna causa aliquo Conseruatore, pro eadē non potest alius nominari, nisi forsan id habeatur ex priuilegio. Hæc Conclusio posita in alio simili casu, est expressa Doct. Nau. lib. 1. Consil. de off. Iud. deleg. cons. 8. vbi ab eo fuit quæsitum, an postquam pœnitens, cui officium sacræ Pœnitentiariæ, dedit litteras sigillatas, directas discreto viro Confessario, per latorē præsentium ad introscripta specialiter eligendo, elegit vnum Confessarium, posset saltim de voluntate dicti Confessarij, eo dimisso, alterum eligere? Cui quidem difficultati, respondet, quod non, quod & probat in primis, nam iurisdictio delegata, non potest prorogari de persona ad personam, iuxta id quod habetur *in c. P. & G. de off. deleg.* & inquit quod prædictę Bullæ diriguntur ad eos quos in eis contenti elegerint, ac cōsequenter, ex quo nominati fuerint electi, cēsentur expressi à prædicto summo Pœnitentiario, ac si à principio fuissent expressi, cumque si à principio illi fuissent nominati & expressi, alij nullatenus possent eligi, consequenter dicit, quod nec postea, quâ à partibus fuerint nominati, electi, atq; expressi. Quod & cōfirmat ex eo, quia iurisdictio delegata, est iurisdictio delegantis, iuxta id quod habetur, *in l. 1. §. qui mandatum, ff. de off. eius cui mandata, est iurisdictio* & ita ad ipsum delegantem, cuius illa est, pertinet eamdem extendere, non vero ad partes, neque ad Iudicem, quorum illa non est, argumento eius, quod habetur in iure, *in l. id quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest, ff. de regul. iur.* Ex quibus omnibus in prædicto casu, quæsito respondet, quod qui semel virtute aliquarū litterarum, Confessarium elegit, non potest etiam de voluntate dicti Confessarij, eo dimisso alterum eligere. Quod quidem ipsum responderet in nostro proposito casu, si de eo fuisset consultatus, ob similitudinem, seu potius paritatem rationis, nempe, quod semel nominata aliqua persona, à Regularibus siue Religiosis, pro exercendo munere & officio Conseruationis, acceptataq. iurisdictione, cum iam ipsam immediate habeat à Sede Apostolica, non possunt ipsi Fratres, quod factum est alterare, neque pro eadem causa, alium Conseruatorem nominare, etiam ipso volente & consentiente, nisi causa siue occasione aliqua, fuerit legitime præpeditus. Quod & confirmari potest ex eo, quod refert Sorbo Capucinus in Compendio Mendicantium, *ver. Conseruatores Ordinis*, nempe quod Greg. XIII. concessit omnibus Regularibus in Italiæ partibus existentibus, vt Conseruatores possent eligere, coram quibus conuenirentur, hac lege & pacto, vt semel electos non mutarent, eorumdemq. nomina intra mensem Episcopis locorum Ordinarijs indicarent; alioquin coram ipsis Ordinarijs conueniri possent. Quod & sacra Cardinalium Congregatio, declarasse fertur, explicans Conc. Trid. *sess. 14. cap. 5. in fine*, vbi de Religionum Conseruatoribus agitur: fuitq. id iuri ac rationi valde consonum, ac determinationi Bonif. VIII. posita *in cap. cum plures. de off. & potest. Iud. deleg. in 6.* vbi agendo de pluribus iudicibus, disiunctim ad vnam & eamdem causam delegatis, habetur, *quod vno eorum negocium inchoante commissum, alij nequibunt se vlterius intromittere de eodem, nisi vel infirmitate vel alia iusta causa, illum contingeret.*

Nominato pro vna causa vnico conseruatore, sine causa legitima, aut nisi ex priuilegio, non alius nominari potest.

Nota, quod iurisdictio delegata, nō potest prorogari de persona ad personam.

Iurisdictio delegata, est iurisdictio delegātis, & sic ad ipsum, non vero ad partes pertinet eamdem extendere.

Nota hoc valde.

impediri, aut si nollet, vel malitiose, in eo procedere recusaret. Ex cuius Decretalis decisione, satis manet probata supradicta Conclusio, simulq. limitata & modificata, scilicet, vt in eo casu, in Conseruatore acceptante, & iurisdictionem & negocium inchoante, pro eadem causa alius possit nominari, quando scilicet, ille talis infirmitate, aut iusta aliqua de causa contingeret impediri, aut si nollet, vel malitiose in eo procedere recusaret. Quibus omnibus etiam in Conclusione additum est, nisi forsan idipsum habeatur ex aliquo priuilegio, quo concedatur expresse, vt post vnum Conseruatorem nominatum, pro eadem causa alius etiam possit assumi & nominari. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

In quo casu vno electo, siue nominato conseruatore, pro eadem causa, alius etiam nominari possit.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Conseruatorum officium, in Ordinibus & Religionibus, sit perpetuum vel tẽporale, & an extinguatur morte concedentis?

RAtio dubitandi desumitur, ex ijs quæ dicta sunt supra, nam cum prædictorum Conseruatorum officium, sit ad instar cuiusdam Iudicis delegati, & certum sit, quod Iudicis delegati iurisdictio, secundum ius, non est perpetua sed temporalis, & extinguitur atque expirat, morte concedentis re integra, quamuis secus res se habeat in cœpta, vt habetur, *in cap. fin. 5. officium, de off. & potest. Iud. deleg. lib. 6.* vbi sequentia ponuntur verba, *officium autem quorumcumque Conseruatorum, ipso iure, quoad non cœpta negotia, per obitum concedentis volumus expirare*, super quæ verba, ibidem glo. *ver. quorumcumque*, intelligenda ea esse dicit, de quibuscumque Conseruatoribus absque delectu & discrimine, siue dati sint ad conseruationem priuilegiorum, siue ad defendendum à manifestis iniurijs, vel alio modo, saluo semper casu, de quo fit mentio, *in cap. cum plures, eod. tit. & lib.* quando scilicet plures essent Conseruatores, & negotium fuisset cœptum per vnũ, tunc perpetuata intelligitur iurisdictio, quoad omnes; In reliquis autem omnibus constitutissimum est in iure, quod iurisdictio Iudicis delegati re integra, & nondum cœpta, expirat morte concedentis, & cum in iure, circa Regularium Conseruatores, penes hoc nulla constituatur differentia, non modicam negocium hoc difficultatem habet, illamq. videtur augere Conc. Trid. *sess. 24. de reg. cap. 5.* vbi agendo de eiusmodi litteris Conseruatorijs, dicitur, *quod nemo fratrum litterarum beneficio vltra quinquennium gaudere possit*; quod in tantum est verum, vt quærant DD. an iurisdictio Conseruatorum quoad negocia iam cœpta, duret post quinquennium? Respondentq. omnes negatiue, vt videre est apud Ioan. And. in addit. ad Speculatorem, 1. p. *tit. de off. deleg.* cuius rationem reddit, quia huiusmodi Conseruatoriæ sunt odiosæ, cum præiudicent Ordinariorum iurisdictioni, ac proinde potius sunt restringendæ & limitandæ, quam extendendæ & ampliandæ, & iuxta terminos ipsarum proprios, stricte debent explicari, ita vt Ordinariorum iurisdictio detrimentum patiatur, quamminus fieri poterit. Ijs tamen non obstantibus, loquendo de Conseruatorijs Ordinum & Religionum, contrarium omnino videtur dicendum, de quo sequens statuitur Conclusio.

Nota, quod Iudicis delegati iurisdictio expirat per mortem concedentis re integra, nõ vero cœpta.

Conclusio.

CONseruatorum officium in Ordinibus & Religionibus, non est temporale, nec expirat morte concedentis, quinuero eiusmodi delegatio in Religionum fauorem facta, est perpetua, & hæc Conclusio est certa & manifesta, & de

Conseruatores Religionũ non sunt temporales, sed perpe-

& de qua nulli dubium, positaq. est in communi praxi, alioquin dicendum esset, quod Religiosi omnes non possent modo eligere, aut constituere sibi Conseruatores, virtute litterarum summorum Pontif. qui concesserunt sibi supradictas litteras Conseruatorias, quod quidem nullus dicet, quinuero hoc ipsum per Concilium Tridentinum, expresse videtur determinatum, loco supracitato, in fine, vbi agendo de eiusmodi litteris Conseruatorijs, & in quibus vim habeant, postquam posuit supradicta verba, nempe, quod nemo similium litterarum beneficio, vltra quinquennium gaudere possit, subdit, *Vniuersitates autem generales, ac Collegia Doctorum seu Scholarium, & Regularia loca, &c. in præsenti Canone minime comprehensa, sed exempta omnino sint, & esse intelligantur*. Per quæ dicta verba, satis colligitur, quod licet personarum, quarumcumq; particularium, Conseruatoriæ litteræ, per dictum Concilium ad quinquennium sint determinatæ & limitatæ, neque amplius protrahi possint, at litteræ Conseruatoriæ generalium Vniuersitatum, & Collegiorum, Doctorum seu Scholarium, Regulariumq. locorum, in prædicto Decreto non comprehenduntur, quinuero expresse excipiuntur, ac præcipitur, vt omnino exemptæ sint & esse intelligantur. Sed præterea ad hoc, facit specialis quædam ratio, eaq. fortissima atque efficacissima. Illa est, quod priuilegia Religionibus siue Regularibus concessa, quarum virtute prædicti eliguntur Conseruatores, non sunt personalia, sed realia, ac proinde neque iure, esse censenda sunt temporalia, sed perpetua, quandiu per alium summum Pont. eamdem potestatem habentem, nó fuerint reuocata. Quod vero nó sint personalia, sed realia, probatur apertissime, nam licet priuilegia, quæ conceduntur certo generi personarum, vt ea quæ conceduntur maritis, sint personalia, vt colligitur, *ex l. qua tale, ff. sol. matr.* & notat Socin. *in l. maritum, nu 32. ff. eodem*, attamen priuilegium concessum, certo generi personarum, quod per fictionem iuris numquam perit, non est personale, sed reale atque perpetuum, sicut est priuilegium, quod ciuibus alicuius ciuitatis conceditur, vt colligitur ex iure, *in l. firma, §. quamquam, ff de censibus, & l. 2. ff. de rebus dubijs*, & tradit Romanus, *in l. maritum, num. 17 ff. solut. matr. & in d. l. 2. nu. 4.* Cum igitur priuilegia, quibus supradicti Iudices Conseruatores, in Religionibus eliguntur & nominantur sint eiusmodi, manifeste sequitur, quod facultas eligendi ipsos sit perpetua, nec extinguitur vllo modo, morte summorum Pontt. qui ea concesserunt. Supradicta omnia confirmantur per ea, quæ tradit Sylu. in sua summa, *verb. gratia, num. 3.* vbi inquit esse latissimum discrimen & differentiam, inter gratiam factam & fiendam, nam gratia Principis nondum facta sed fienda, re integra morte concedentis extinguitur atque expirat, iuxta illud, quod habetur in iure, *in cap. si cui, iuncta glos. de præben. lib. 6.* at vero gratia iam facta & perfecte concessa, morte concedentis non extinguitur, & de hoc dicit esse casum, *in cap. si super, de off. deleg. lib. 6.* vbi habetur, *quod executor super gratia facta datus à Papa, mortuo Papa, etiam re integra gratiam exequitur*, quod est intelligendum, etiamsi gratia prædicta, habeat annexam iurisdictionem, & etiamsi sit concessa solo verbo, vt tradit Ioan. Andr. in prologo super sextum. Cum igitur gratia & priuilegium, quo in Religionibus eliguntur Conseruatores, sit gratia iam facta, non vero fienda, manifeste sequitur, quod morte summorum Pontificum illam concedentium, non expirat, quinuero semper permanet, estq. perpetua, quousque per aliquem alium reuocetur, in quo quidem nullum est dubium. Ad rationem dubitandi, in initio articuli propositam, facile respondetur, dicendo, quod illa habent locum, quando iurisdictio committitur, siue delegatur, aliquibus personis particularibus per viam cómissionis, etenim re integra, &, si

tur, neque extinguntur morte concedentium.

Priuilegia quibus eliguntur conseruatores, non sunt personalia, sed realia, ac próinde perpetua, quándiu non pro alium Pont. reuocamur.

Nota, quæ priuilegia cénseantur realia, quæ vero personalia.

Quænam differentia versetur inter gratiam factam, & gratiam fiendam.

nullum fecerint actum, pertinentem ad eiusmodi delegationem, morte delegantis finitur eiusmodi iurisdictio; at in proposito non est ita, nam priuilegia quibus in Religionibus eligũtur Conseruatores, sunt realia & perpetua, vt dictum est, non vero personalia, per quod fit satis proposito Articulo.

ARTICVLVS VII.

Quidnam possint vel non possint, huiusmodi Conseruatores, & in quibus rebus ex officio suo possint se intromittere?

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur breuiter per sequentes conclusiones.

Prima Conclusio.

De iure communi, conseruatores non possunt se intromittere, neque cognoscere, nisi de manifestis iniurijs & violentijs, neque facultatem & potestatem suam, possunt extendere ad alia, quæ indaginem iudicialem requirunt.

De iure communi loquendo, Conseruatores non possunt se intromittere neque cognoscere, nisi solummodo de manifestis iniurijs & violentijs, neque facultatem & potestatem suam, possunt extendere ad alia, quæ indaginem iudicialem requirunt. Hæc Conclusio habetur expressa, *in cap. statuimus, & in cap. fin. de off. & potest. iud. del.* & Ioan. And. ibidem explicans; quæ dicantur *manifesta*, inquit illa esse, quæ sunt notoria, atque ita patentia, quod nulla probabili possunt tergiuersatione celari, pro quo allegat, *cap. ex parte, de verborum signif. & cap. vlt. de cohabit. Cler. & mulie.* & si in alijs dubijs se intromittant, incidunt in pœnam, de qua habetur, *in cap. fin. eiusdem tit. quod incipit, hac Constitutione*, & de qua nos dicemus infra. Quod quidem est intelligendum, vbi constiterit ea esse dubia, an facta sint notorie, necne? & an sint recte facta, etiam si de notorietate constaret, quia tũc requiritur indago. Secus autem esset, si à principio dubitarent, an sit res dubia siue non fori, tunc enim possent inquirere, vt sciant, an sit sua iurisdictio, vel non, vt amplius, statim dicemus.

Secunda Conclusio.

Conseruatores possunt cognoscere etiam de his quæ indifferenter indaginem requirũt, si sibi sum per priuilegiũ fuerit sibi indultum.

Quamuis regulariter, ac de iure communi loquendo, Conseruatores prædicti non possint cognoscere, nisi de manifestis iniurijs & violentijs, nõ tamen est sibi prohibitum, de alijs etiam causis, vltra violẽtias & manifestas iniurias cognoscere, si in litteris Apostolicis idipsum fuerit illis indultum. Hæc Conclusio satis colligitur atque probatur, ex ijs quæ dicit Ioan. And. *in d. cap. statuimus, de off. & pot. iud. deleg. lib. 6. in cuius portione*, vbi post supradicta omnia inquit, illa esse vera, nisi forsan in priuilegijs Religiosorum, seu aliorum quibus dantur Conseruatores, aliud expresse diceretur, vt scilicet possent cognoscere de iniurijs & alijs causis, etiamsi requirerent iudicialem indaginem. & fatetur, quod in priuilegijs, cõmuniter apponi solet eiusmodi clausula. Quod etiam tenet ibidem Archid. & Domin. *in c. fin. §. Conseruatores. eod. tit. & lib.* & Rebuffus *in l. 48. in fin. de verb. sig.* & ratio prædictæ Conclusionis in promptu est, nam Papa qui est summus Ecclesiæ præsul, causas ad Ecclesiastica Tribunalia spectantes, aduocare ad se potest, & alteriterminandas cõmittere, vti habetur, *in cap. nostram, de appell. & c. pastoralis, §. preterea, de off. deleg. cap. Ecclesia, 21. verb. nos quidquid vt lite pendente.* Facit pro hoc etiam Conc. Trid. *sess. 24. cap. 20. de reformat.* & textus, *in l. iudicium solutum, ff. de iudicijs*, vt quamlatissime tradit vltra alios, Couarru. in practicis qq. cap. 9. quo fit vt eiusmodi Conseruatorum iudicum potestas, à litterarum facultate quammaxime dependeat, iuxta *cap. recipimus, §. porro, de priuilegijs.*

Papa omnes causas Ecclesiasticas, iure aduocare ad se potest, & determinãdas cui voluerit committere.

Nec prædicta refragantur dictis, *in cap. 1. præsato de off. & potest. iud. deleg.* nam illud habet locum, loquendo de iure communi, vbi prædictorum Conseruatorum potestas, ad violentias solummodo, & manifestas iniurias est limitata, atque determinata, secus est autem, quando amplior tradita fuerit iurisdictio, quia tunc omni procul dubio, ea impune vti possunt, maxime quando eiusmodi causæ tractandæ erant coram Iudicibus Ecclesiasticis. qua de re videatur Salzedo in sua pract. crimin. cap. 3. in annotatione ad verba *punire, atque corrigere.* quod oportet maxime adnotare, atque memoriæ commendare, pro quampluribus rebus, quæ sese offerre poterunt.

Tertia Conclusio.

Prædicti Iudices Conseruatores, Religiosorum & Ordinum Mendicantium, non solum possunt procedere contra Clericos, verumetiam & contra Laicos, in supradictis manifestis iniurijs & violentijs, personis Ecclesiasticis, & Regularibus illatis, quamuis ipsi rei sint. Hæc conclusio probatur in primis, quia si propter aliquam rationem id non possent, maxime quia ex hoc defraudaretur Regia iurisdictio: sed non propterea prædicta Regia iurisdictio defraudatur, cum eiusmodi crimina sint mixti fori, prout habetur in iure, *in cap. cum sit Generale, de foro compet. & in l. 58. tit. 6. par. 1. & l. 4. tit. 18. eadem par. ergo &c.* Quod & cõfirmatur ex eo, quod habetur in quadã alia lege Regia *1. tit. 53. libri 1. ordin.* vbi de hoc agendo, in vulgari Hispano sermone, sequentia apponuntur verba. *Los Conseruadores dados, y deputados por nuestro muy Santo Padre, no sean osados de perturbar la nuestra iurisdiction Seglar, ni se entremetan a conocer, ni proceder, &c. salvo de iniurias, y offensas manifiestas, y notorias, que suelen ser hechas, a las Yglesias, o Monasterios, y personas Ecclesiasticas.* Quibus verbis in dicta exceptione positis, satis datur intelligi, & ibidem cõstituitur Regula, qua Cõseruatoribus prædictis, permittitur pro manifestis iniurijs & violentijs, vt procedere possint, non solum contra Clericos, verumetiam & cũtra Laicos, neque in hoc vllo modo intelligitur fraudari Regia iurisdictio. De quo etiam videatur prædictus Salzedo, vbi supra, quo loco dicit, quod tunc dicetur manifesta iniuria, & violentia inferri, vt patere possit aditus prædictis Iudicibus Conseruatoribus, procedendi contra Laicos, quando Monasteria, vel Religiosi sua possessione perturbantur, aut eorum priuilegia, exemptiones, & immunitates violantur, iuxta id quod habetur *in iure, in c. cum sit generale de foro compet.* Quod & in qualibet oppressione locum habet, *per cap si Clericus eodem tit. & tenet Abbas, & Doctores in d. cap. cum sit generale,* vbi Socin. *nu. 18.* & Lapus *allegation. 58. & 72. & est optimus textus in cap. conquestus de foro compet.* vbi Iudicibus Ecclesiasticis permittitur, laicos compellere, vt pro iniurijs & damnis Ecclesiæ illatis, competenter satisfaciant. Facit & textus *in cap. licet de pœnis verbo exigantur,* quia exigere est aliquid ab inuito extorquere, iuxta, *l. lex fideicommissi ff. de legatis 3.* cuius etiã rei est expressa decisio, *in Conc. Trid. sess. 22. cap. 11. de reform.* & in proprijs terminis huius propositæ controuersiæ, tenet, hãc sententiam prædictus Lapius, in repetitione, *cap. per vestras de donat. inter vir. & vxo. §. sed pulchra dubitatio nu. 3.* & *Salzedo in sua pract. crimin. Canonica. c. 3.* dicit hoc seruari semper in communi praxi, & non semel ita iudicatum, atque determinatum se vidisse, & eiusdem rei optimum ponit exemplum ibidem. Sed procedamus ad alia, & sit quarta conclusio.

Conseruatores Ordinũ in manifestis iniurijs ac violentijs, nõ sũlũ possunt procedere contra Clericos, verum etiam contra Laicos.

Nota hoc valde.

In quo casu dicatur Ecclesiæ superius suum Religiosis inferri manifesta iniuria.

Quarta Conclusio.

Prædicti Conseruatores, non solum possunt defendere ab iniurijs notorijs, Conseruatores

Ordinum non ſolum poſſunt defendere ab iniurijs manifeſtis, & violentijs illatis verum etiam ab inferendis.

rijs, & manifeſtis illatis, verumetiam inferendis. Hæc concluſio eſt expreſſa Ioann. And. *in d. cap. ſtatuimus de offic. & poteſt. ind. deleg. in 6.* & ponit eam expreſſe Sylu. *verbo Conſeruator nu. 3. in quarto, dicto*, vt ſiquis ſit paratus inferre iniuriam, ijs quorum eſt Conſeruator, poterit prædictus Conſeruator, prohibere illud, & eandem ob cauſam excommunicare & punire ejm iuxta id quod habetur *in c. ſacro de ſent. excom.* in Commiſſa vero iniuria, poterit etiã compellere delinquentem ad ſatisfactionem, per diſtrictionem Eccleſiaſticam, inuocando etiam ad id ſi opus fuerit, brachium ſeculare, quod ſecundũ omnes Doctores, communiter inuocare poteſt, iuxta id, quod habetur *in cap. 1. de off. ordinarij.* Supradicta omnia ſunt Ioan. And. *in gloſſ. ſuper d. cap. 1. de off. & poteſt. ind. delegati. in 6.*

Difficultas. An Conſeruatores Ordinum poſſint cognoſcere de cauſis ciuilibus, & procedere contra debitores.

Sed maior difficultas eſt, an prædicti Iudices Conſeruatores Religionum & Regularium perſonarum, de iure communi poſſint cognoſcere contra debitores ex cauſa ciuili? vt v.g. ad exigenda & recuperanda aliqua debita, qua quidem de re Doctores iuriſperiti, ſunt quammaxime inter ſe diuiſi, quidam enim partem tenent affirmatiuam, & dicunt quod ſic, alij vero negatiuam, & mordicus tenent quod non, à qua longiſſima diſputatione, propter temporis anguſtiam conſulto ſuperſedeo, hoc ſolummodo contẽtus dixiſſe, quod verius atque probabilius videbitur, quod fiet per ſequentes concluſiones. Sit igitur quinta concluſio.

Quinta Concluſio.

De iure cõi loquendo, & ſecluſo ſpeciali aliquo priuilegio, Conſeruatores prædicti, non poſſunt procedere, contra debitores ex cauſa ciuili.

Hæc concluſio conſtat expreſſe *ex d. cap. 1. & cap fin. de offic. & poteſt. Iud. deleg. lib 6.* vbi Iudicibus Conſeruatoribus tantummodo conceditur, vt de manifeſtis iniurijs, & violentijs cognoſcant, ac dicitur quod ad alia, quæ iudicialem indaginem exigunt ſiue requirunt, non poſſunt ſuam poteſtatem extendere, quod & nouiſſime innouatum videtur, per Concil. Trident. *ſeſſ. 14. cap. 1.* vbi hac de re agendo dicitur, *quod in cauſis ciuilibus, ſi quiſpiam actor exiſterit, non poteſt apud ſuos Conſeruatores Iudices, aliquem in iudicium trahere*, quæ quidem verba quamuis nonnulli explicent, vt ſolummodo locum habeant in litteris Conſeruatorijs, conceſſis perſonis ſingularibus, non vero in conceſſis Religionibus, ſeu viris Regularibus, verior tñ ſententia eſt, qđ de vtrũque intelligantur, atque explicentur, iuxta diſpoſitionem iuris communis, vt quamlatiſſime probat, atque proſequitur Ioann. Guttierrez in ſuis quæſtionibus Canon. lib. 3 q. 9. agendo de prædictis Conſeruatoribus, vbi multis probat, quod quamuis debitores, nolentes ſoluere debita Monaſterijs, viriſq. Regularibus & Religioſis, iniuriam atque violentiam eiſdem inferant, non tamen inquit, eſt eiuſmodi violẽtia, & iniuria, de qua prædicti Conſeruatores poſſunt cognoſcere, non enim in ſupradictis iuribus, iniuria ſumitur pro omni illo quod eſt contra ius, & damnum cauſat Monaſterijs, ſed ſtricte & ſpecifice, pro iniuria quæ fuerit, veluti violentia, contumelia, aut cõuicium, ſeu aliqua alia offenſa eiſdem illata, nam reſcriptorum verba, accipienda ſunt ſtricte, proprie & ſpecifice, vt habetur expreſſe *in cap. Rodulphus de reſcriptis*: qualiter iniuriæ nomen, ſpecialiter & ſtricte conſiderauit Vlpianus, *in l. 1. de iniurijs, & fam. lib.* Supradicta omnia intelligenda ſunt, vt dixi, loquendo de iure communi, nam loquendo de ſpecialibus, Religionum quarumdam priuilegijs, contrarium omnino erit dicendum, de quo ſit ſexta concluſio.

De iure cõi loquendo, & ſecluſo priuilegio, Conſeruatores Ordinũ, nõ poſſunt procedere contra debitores, ex cauſa ciuili.

Sexta Conclusio.

Aliquæ esse dicuntur Religiones, priuilegium habentes speciale, vt etiam pro causis ciuilibus, possint eligere Cõseruatores. Hoc priuilegium habere dicuntur Religiosi viri Societatis Iesu, concessum sibi a Pio V. & confirmatum postmodum à Greg. XIII. vt habetur in eiusdem Societatis Compẽdio, *verbo Conseruatores. §.* 1. vbi post alia sequentia verba habentur, *quod possint tam in Ciuilibus, quam in Criminalibus & mixtis, sine alteros sint, sine vero vni, omnes & singulos Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, necnon & personas in dignitate constitutas, Canonicos Metropolitanarum, vel Cathedralium Ecclesiarum, & Vicarios Archiepiscoporum, & Episcoporum in spiritualibus, eorumq. Officiales Generales, vbilibet constitutas, contra quascumque Communitates & Collegia, &c. in suos Conseruatores & Iudices ordinarios assumere.* In qua quidem Conseruatoria, notanda sunt quammaxime illa verba, *tam in Ciuilibus, quam in Criminalibus, & mixtis*, quibus satis aperte mõstratur, id qđ dicitur in conclusione. Priuilegio prædicto vti & frui possunt, omnes aliæ Religiones, & Ordines priuilegium habentes communicationis. Sed præterea pro alijs etiam Religionibus, concessa reperiuntur aliqua priuilegia, quibus continetur, vt eardẽdem Conseruatores possint cognoscere, non solum de manifestis iniurijs, & violentijs, verumetiam de alijs, quæ iudicialem requirunt indaginem, hoc dicit expresse Sylvester verbo *Conservator* nu. 3. in fine in 4. dicto, vbi dicit, quod Prædicatores, & Minores sunt priuilegiati, vt eorum Conseruatores procedere possint in quacumque causa. Huiusmodi est priuilegium, quod concessit Benedictus II. Almæ nostræ Prouinciæ D. Iacobi, Regularis Obseruantiæ, Ordinis Fratrum Minorum, in quadam sua Bulla, quæ incipit, *Venerabilibus Fratribus Archiepiscopo Compostellano, &c.* data Romæ apud Sanctũ Petrum 4. nonas Aprilis, Pontificatus sui anno 1. cuius Originale habetur in nostro Salmanticensi Conuentu, vbi prædictum Archiepiscopum Compostellanum, & Vlisyponensem, & Camorensem Episcopum, Conseruatores constituit, contra Rectores Ecclesiarum, & alios, in illis verbis, *in ijs quæ iudicialem requirunt indaginem per viam iudicij, in alijs vero prout qualitas excessus exegerit iustitia complementum facturi &c.* Simile est etiam priuilegium, quod concessit Eugenius IV. anno Domini 1451. Idibus Augusti Pontificatus sui anno 13. in fauorem Monasterij Beatæ Mariæ de Guadalupo, & refertur in Compendio priuilegiorum D. Hieronymi *sub tit. Bulla Conseruatoria S. fin.* vbi similia omnino habentur verba, constituuntque, ibidem Conseruatores, Episcopus Salmãtinus, Pacentinus, & Cordubensis, insolidum, contra quoslibet cuiuscumque dignitatis, gradus, status, Ordinis, vel conditionis extiterint, *in quibuslibet molestijs, iniurijs, ac damnis, cæterisq. tam realibus quam personalibus actionibus, præsentibus atque futuris, vt scilicet in his quæ iudicialem indaginem requirunt, summaria & de plano, ac sine strepitu & figura iudicij. in alijs vero, prout qualitas excessus exegerit, iustitia complementum faciant.* Quod quidem priuilegium atq; Conseruatoriã, vt aduertit ibidem priuilegiorum Collector, postea Nicolaus V. Pont. Max. Pontificatus sui anno 6. ad vniuersum prædictum Ordinem, & ad singula ipsius Monasteria extendi voluit, priuilegijsq. supradictis perfruentur, vt dixi, omnes etiam aliæ Religiones & Ordines, priuilegium habentes communicationis, & iuxta ipsa, eorumdem Conseruatores procedere poterunt, non solum in manifestis iniurijs & violentijs, verumetiam & in alijs, quæ iudicialem indaginem requirunt. Facit ad confirmandam conclusionem prædictam, id quod dixit Nauarr. in Manual. cap. 27. nu. 105. quod hodie conceduntur Conseruatoriæ

Aliquæ sint Religiones, quæ speciale priuilegium habẽt, vt etiã pro causis Ciuilib. possint eligere Iudices Conseruatores. Comp. Soc. Iesu

quarum

quarum virtute, proceditur etiam in his, quæ iudicialem indaginem requirunt. Confirmaturq. amplius prædicta conclusio, nam si in rescriptis, litterisq. Cõseruatorijs, quæ Religionibus dantur, seu datę sunt à summis Põtt. non aliquid amplius concederetur, quam quod procedere possent Conseruatores in manifestis iniurijs & violentijs, non vero in alijs, otiosa atq; diminuta quidẽ, vt videtur, à sede Apostolica fuisset huiusmodi prouisio, & fere nihil cõcederetur, cũ eiusmodi manifestæ iniuriæ & violentiæ, vtpote quæ sunt sacrilegia, alias iam pertinerẽt ad Iudices Ecclesiasticos, & propterea dictis Conseruatorijs non extantibus, laici coram Iudicibus Ecclesiasticis possent conuenirι, vt in fauorem Ecclesiæ ordinatũ, atque constitutum fuit; *in cap. cum sit generale de foro compet.* dicendum est igitur, quod aliquid amplius ex ui sermonis, per prædictas Conseruatorias, etiam prædictis priuilegijs exclusis, Ordinibus, & Religionibus est concessum. Quibus appositis duabus vltimis conclusionibus, conciliari possunt atque ad concordiam reduci, supradictorum Iurisperitorum sententiæ & opiniones. quæ alias videbantur contrariæ, dicendo, quod quidam loquuntur de iure cõi, alij vero de iure speciali, atque particulari priuilegio. Sed iterum difficultas occurritur, an eiusmodi priuilegia reuocata fuerint, per Concil. Trid. prædictum loco supracitato sess. 14. de reform. cap. 5. Quibusdam videtur quod sic, sed alij negant. At ego in ea sum opinione & sententia vt credam, ea nullatenus esse reuocata, quinuero expresse confirmata, per illa expressa verba, *Vniuersitates autem generales, ac Collegia Doctorum, seu scholarium, & Regularia loca &c. in præsenti Canone minime comprehensa, sed exempta omnino sint, & esse intelligantur* Prædictus Ioan. Gutier. contrarium omnino tenet, dicitque ipsa esse reuocata, quoad hoc, vt Conseruatores prædicti, cognoscere possint, nisi de manifestis iniurijs & violentijs, & idem sentire videtur Salzedo in sua pract. crim. cap. 3. in fine, vbi tantummodo excepit Conseruatores Academiæ Salmanticensis, Pincianæ & Complutensis, qui quidem inquit indistincte de omnibus causis ciuilibus & criminalibus possunt cognoscere, & procedere, etiam contra Laicos in fauorem Doctorum, & Scholasticorũ, quod probat per l. 8. tit. 7. lib. 1. noui. ord. vbi in prædicto Hispano, ac vulgari sermone, sequentia habentur verba, *que el Maestrescuela o su lugar tiniente conozca y conozca de todas las causas tocantes ala dicha Vniuersidad, y alas personas de el dicho studio, aunque no sean iniurias ni fuerças notorias y manifiestas*: per quam exceptionem firmari videtur in contrarium Regula, iuxta id quod habetur in iure *in l. nam quod liquide § fin ff. de penu. lega.* Sed Pater Fr. Emmanuel Rodriguez in suis Quæst. Regula, to. 1. q. 65. art. 12. contrarium omnino tenet, id quod multis argumentis, & rationibus comprobat, & adducit ad hoc propositum plura eaque notatu digniſſima, Cui, & ipse penes hoc adhæreo, omittendo plura alia, quæ possem dicere vt consuetæ breuitati studeam.

Difficultas. An priuilegia Cõseruatoriarum per Conc. Trid. sint reuocata.

ARTICVLVS VIII.

Qualiter prædicti Conseruatores Iudices, procedere debeant, in cognoscendo de manifestis, atque notorys iniurijs?

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur per sequentes Conclusiones.

Prima

Prima Conclusio.

Quamuis prædicti Conseruatores, principaliter non habeant iudicialem indaginem, habent tñ illam in iniurijs manifestis, atque notorijs, ad inuestigandum, verum ad suam iurisdictionem spectent. Hanc conclusionem tenet expresse Sylvest. *verbo Conseruator q. 4. nu. 4.* & dicit eam esse de mente Innocentij, & probat illã *ex l. 2 ff. de iurisd. omn. iud.* vbi habetur, quod semper intelliguntur esse commissa omnia, sine quibus non posset expediri alicuius iurisdictio. Vnde inquit, quod Conseruator potest citare delinquentes atque punire có tumaces, iuxta *cap. de causis de off. & potest. delegati. Facit & c. præterea eod. tit. & l. 1 ff si quis ius. dic.* Et si maleficium est notorium alijs, non vero sibi, potest quærere & cogere testes, iuxta, *cap. in primis 2. q. 1. & cap. secundum de testib. & cap. 1. & per totum de testib. cogendis.* Et quia in notorijs necessarius est etiam aliquis ordo, iuxta *cap. ad nostram el 2. de iniur.* poterit similiter procedere ad inquisitionem, quando factum est notorium, & nescitur quis fecerit illud. Supradicta omnia sunt vera secundum Innocentium, atque Sylvestrum, loco supracitato, & sunt valde notanda, atque memoriæ commendanda.

Quamuis prædicti Conseruatores, principaliter nó habeãt iudicialem indaginẽ, habent tamen illam in iniurijs manifestis, atque notorijs, ad inuestigandum vtrũ ad suam spectent iurisdictionem.

Secunda Conclusio.

Postquam Iudices Conseruatores, citauerint atque vocauerint reum, si ille confessus fuerit factum, debent ipsum punire, iuxta qualitatem delicti. Si vero confiteatur quidem factum, neget tamen illud esse notorium, super illius notorietate etiam possunt procedere. Hanc conclusionẽ tenet supradictus Sylvest. loco supracitato q. 3. nu. 3. in secundo dicto, vbi inquit, quod si is qui iniuriatus est, neget offensam esse notoriam, licet negatione fieri videatur res dubia, iuxta *l. 3. C. quibus ad liber. proclu. non licet*, eo tamen non obstante, Conseruator bene potest recipere probationes, an scilicet factum illud sit notorium, vt videat, an sua sit iurisdictio, iuxta *cap. super litteris. de rescriptis*, alias inquit, eius officium esset inutile: quod etiam quilibet potest facere Iudex, nempe scire an sua sit iurisdictio, iuxta *l. si quis ff. de iudicijs*, & si factum notorium esse inuenerit, in tali casu procedet, alioquin desisteret, quia Conseruatores non habent potestatem, defendendi quamlibet iniuriam simpliciter, sed solummodo iniuriam qualificatam, idest notoriam. Verba sunt expressa supradicti Sylvestri.

Quid debẽt facere Conseruatores, quando reus negat factum esse notorium.

Sed quid si confiteatur factum, dicat tamen se suo iure illud fecisse? in hoc casu dicunt aliqui, quod non vltra debet se intromittere, sed secundum alios, etiam tunc debet probationes recipere, super offensa notoria, ad quod facit *c. bona de elect.* alias facile esset deludere Conseruatoris officium: quo facto, si ei videatur negatio probabilis, non procedet, alias procedet & puniet delictum, sicut notorium. Quinvero addit & dicit supradictus Sylv. quod in casu quo reus confiteatur delictum, sed neget illud esse notorium, debet Conseruator procedere ad sententiam, contra sic confitentem, licet neget qualitatem notoriam, quia per eius confessionem factum est notorũ, & quamuis in hac specie non sit notorium per euidentiam facti, est notorium per euidentiam Iuris, per facti confessionem, iuxta id, quod habetur *in cap. vestra iuncta glossa verbo non desistatur & c. fin. de cohabi. clerc. & mu'ie.* quod tenent ibidem Innocentius, Ancar. Dominicus, & Franciscus, *in d. cap. 1. de off. & potest. iud. deleg.* Supradictis omnibus addit Sylvest. quod si Conseruator prædictus, citatum contumacem excommunicauerit, & deinde inuenerit illum iniuriatum quidem fuisse, sed non manifeste, secundum Innocen-

Difficultas.

non

non erit vere excommunicatus, quia iurisdictionem non habet, nisi de manifestis, secundum vero alios erit excommunicatus, quæ duo dicta concordando, inquit primum esse verum, si fuit excommunicatus pro facto, secundum vero, si fuit excommunicatus pro contumacia.

Tertia Conclusio.

Quibus in locis procedere debeant, & possint, Iudices Cõseruatores.

Conseruatores prædicti, non possunt procedere contra aliquos, extra Ciuitates, vel Diœceses, in quibus fuerint deputati, vel alibi quam in Ciuitatibus, vel locis insignibus, vbi haberi possit peritorum copia, nec possunt aliquem citare vltra vnam dietam a fine suæ Diœcesis. Hæc conclusio, habetur expressa *in d. cap. fin. de offic. & potest. ind. dele. lib. 6. verbo Conseruatores*. Pro cuius intelligentia præmitto, morem fuisse antiquitus, vt pro Conseruatoribus quatuor darentur dietæ, prout tradit Rebuf. in tract. de priuileg Schol. priu. 191. at eiusmodi consuetudo reuocata fuit, per Leonem X. in Conc. Later. & limitata & restricta ad duas tantum dietas, non obstante quocumque priuilegio, vt habetur in Supplem. & refertur in Compen. *verbo Conseruatores Ordinis §. 3.* vbi dicitur, quod supradictus Leo X, in dict. Concilio Later. *statuit Conseruatores Fratrum, pro tempore à Sede Apostolica deputandi, doctrina & probitate sint præstantes & in Ecclesiastica dignitate constituti esse debeant, & voluit vt coram eis per eosdem Fratres quibus dati fuerint, vltra duas dietas à loco sua solita habitationis, nullus trahi possit, priuilegijs super hoc alias eis concessis, nullatenus suffraganibus*: per quæ d cta verba, vt dixi, reuocata fuit antiqua illa consuetudo, de quatuor supradictis dietis, & restricta & limitata ad duas, per Indulgentiam & Concessionem supradicti Leonis X. cum alias de iure communi, per supradictos Conseruatores, nullus vltra vnam dietam trahi posset, iuxta id quod constitutum atque determinatum fuerat; per Bonifacium VIII. *in d. cap fin. de off & potest. ind. deleg.* Sed quamuis hoc ita fit, hodie tñ aliqua sunt Regularium priuilegia, quibus Conseruatores prædicti, reos Religiones ipsos, siue earumdẽ alumnos offendentes, trahere ad se possunt, non solum intra prædictas duas dietas, verumetiam vsque ad tres, dummodo huiusmodi numerum non excedant. Pro quo quammaxime facit priuilegium quoddam Clementis Septimi, cõcessum Fratribus minimis. cuius mentionem facit Sorbo Capuccinus in addit. ad Mendicantium Compendium *verbo Conseruator*, vbi habetur, *quod Conseruatores per edictorum Fratrum, potestatem habent procedendi, etiam extra loca in quibus fuerint deputati, conceditur q. eis facultas citandi, & inhibendi etiam per edictum, ad se trahendo citatos, atque monitos, non obstantibus Bonifacij Papæ VIII. de vna dieta, & Concilij Generalis Lateranen. de duabus dietis Constitutionibus, dummodo non aliquis trahatur, vltra tres dietas*. Similem concessionem fecit Sixtus V. in confirmatione priuilegiorũ Fratrũ Minorũ de Obseruantia, in quadã sua Bulla, data Romæ apud S Marcum, sub annulo piscatoris, die 3. Octob. 1588. Pontificatus sui anno 3. quæ incipit, *Etsi Mendicantium Ordines*, in qua quidẽ Bulla *confirmauit atque innouauit, omnia priuilegia, præditorum Minorum Fratrum de Obseruantia, concedens eis etiam Conseruatores pro eorundem conseruatione, & vt extra locum in quo sunt, reos possint trahere, non obstantibus præmissis, ac pia memoria Bonifacy VIII. Prædecessoris sui, de vna, & Concilij Generalis de duabus dietis Constitutionibus editis, dummodo vltra tres dietas aliquis præfatorum litterarũ vigore ad iudicium non trahatur*, quæ etiã concesserat Greg. XIII. anno Domini 1575. die 21. Maij Pontificatus sui anno 3. in alia sua Bulla, quam edidit etiam in confirmationem priuilegiorum prædictorum Fratrum, quæ incipit, *Ex benigna Sedis Apostolicæ prouisione*. Quibus concessionibus fruũtur, omnes aliæ Religiones & Ordines, priuilegium

Ad quot dietas se extendat potestas Conseruatorum Iudicum. *Supple. fol 26. conc. 83. & refertur in Compen. verbo Cõseruatores Ordinis §. 3.*

nilegium habentes communicationis. Atque ita seruatur in communi praxi, nam hodie virtute supradictorum priuilegiorum, Conseruatores Ordinum, non obstante prædicta Constitutione Bonifacij VIII. & Concil. Later. de vna & duabus dietis, trahunt ad Iudicē iuum, reos & cōtradictores vltra prædictas duas dietas, idque habetur iuridicum, dummodo tres dietas non excedant. Est autem dieta, vt dicit Bertachinus in suo Repertorio, *verbo dieta*, viginti miliarū spatium & continet septem leucas, vt colligitur ex iure, *in c. nonnulli de rescriptis, & ibi Glosa verbo, vltra duas dietas*, de quo arguméti genere latissime tractat Villalobos, in suo ærario mille cōmunium opinionū, *verbo dieta nu. 83.* vbi & dicit à quo loco eiusmodi spatium computandum sit, nempe à fine diœcesis, in qua citandus cōmoratur, nō vero à continentibus ædificijs, prout habetur *in l. 28. tit. 7. lib. 1. noua recōp.* conformiter ad ea quæ statuit prædictus Bonifacius VIII. *in d. cap. fin. de off. & potest. Iud. del. lib. 6.* in illis verbis, *vltra vnam dietam à fine diœcesium eorumdem aliquos trahere non præsumant.* Solummodo est difficultas, an eiusmodi Conseruatores, suam auctoritatem & potestatem, alijs possent delegare? de quo fit quarta conclusio.

Quid sit dieta & quantū spacij cōtineatur.

Quarta Conclusio.

Prædicti Iudices Conseruatores, in supradictis causis, per seipsos debent procedere, nec vices suas possunt committere, exceptis citationibus, & & sententiarum denunciationibus, nisi eis aliter committatur per litteras, & nec tunc, nisi tantum intra Ciuitates seu Diœceses, in quibus deputati fuerint & personis superius expressis. Hæc conclusio, est expressa supradicti *cap fin. de off. & potest. iud deleg. in 6.* & intelligenda est de Iure communi, nam de Iure speciali, atque particulari priuilegio, aliter est dicendum, & Conseruatores secundum Regularium priuilegia, vices suas alijs possunt delegare, atque committere. Pro quo in primis facit priuilegium Sixti IV. concessum nobis Fratribus Minoribus, cuius mentionem fecimus supra art. 9. vbi cōmittitur prædictis Conseruatoribus, vt supradictos Fratres per se, vel per alios in suis partibus conseruent, contra ipsos insuriantes, & simile priuilegium habent Religiosi viri Societatis Iesu, vt constat ex eiusdem Societatis Compendio, *verbo Conseruator §. 3.* in illis verbis, *tam per se quam per alios Societatem defendant*, quibus priuilegijs fruuntur, etiam omnes Ordines & Religiones, priuilegium habētes communicationis. Solummodō oportet aduertere, id quod in fine suprapositæ conclusionis est dictum, nempe quod in tali casu, & quamuis hoc illis competat, beneficio aliquarum litterarum Apostolicarum, non possunt eiusmodi subdelegationem facere, nisi intra Ciuitates seu diœceses in quibus fuerint deputati, & personis superius expressis, nempe Episcopis, vel eorum Superioribus, aut Abbatibus, seu personis, dignitates vel personatus in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesijs obtinentibus, vel ad minus Canonicis, ex speciali priuilegio, iuxta ea quæ dicta sunt supra ar. 2. aut etiam alijs de quibus ibidem fit mentio. Quod fieri quammaxime fuit Iuri consonum, nam secundum Ius, quicumque per Substitutum, ex priuilegio officium aliquod voluerit deseruire, constituere debet loco sui aliū æque idoneum, vt habetur expresse *in l. 2. C. de præpositis agendis in rebus*, vbi ad hoc propositū post alia, sequentia ponuntur verba, *Cōsideratis eorum laboribus, per substitutum Cartularium, eiusdem seruitij cui præfectus est ipse, idoneum & tam optimis moribus præditum, quam scientiā peritiamq; rerum habentem electione sua, suarumq; periculo facultatum, præfatum munus eos adimplere præcipimus.* Quod propter supradictam legem, expresse tenet Bart. ibidem

Iudices Conseruatores, an sub delegare possint.

ibidem num. 4. & tradit Acebedo in lege 20. titulo septimo, 2. libri, nouæ recop. videatur ibidem.

Quinta Conclusio.

Conseruatores prædicti, per censuras aliaque Iuris remedia, contra inobedientes, & contumaces possunt procedere. Hæc conclusio non aliter potest probari, nisi dicendo, quod in omnibus litteris Conseruatorijs, vt patere potest intuenti, eiusmodi sibi potestas committitur, & quia alias vana atque inutilis ipsorum foret Iurisdictio, vt enim habetur in iure, frustranea est iurisdictio, quæ coercionem non habet. Solummodo oportet aduertere, idquod habetur *in cap. quia Pontificali eodem tit. de off. & potest. Iud. dele. lib. 6.* nempe quod Conseruatores Iudices procedentes contra Episcopos, quammaxima modestia debent vti, quia vt ibidem dicitur, ob reuerentiam sacri officij, quod exercent, eos præ alijs oportet multum honorare, qua quidem ratione præcipitur Iudicibus Conseruatoribus prædictis, vt quandocumque contra eos ad aliquas actiones siue pœnas fuerit procedendum, gradus & modestia in huiusmodi processu seruetur, ita quod eis quadam condigna reuerentia supportatis, ingressus primo Ecclesiæ ipsis, vel sacerdotale interdicatur ministerium, ac deinde ab officio suspendantur, & subsequenter, si opus fuerit, aggrauetur censura Ecclesiastica contra eos, nisi forte aliter fieri suaserit, nimia suę contumaciæ proteruitas siue culpa, vtpote quia vt vbi dicit glossa, verbo *aliter* iniurias, & contumelioſa verba proferrent, contra supradictos Iudices iuxta id quod habetur *in cap. dilectus de pœnis*, si tamen ipsi non seruata prædicta forma, statim eos suspendant, vel excommunicent, sententia quidem inquit, supradicta glossa tenebit, erunt tamen reprehendendi, Iudices Conseruatores prædicti, quia supradictam modestiam non seruarunt, iuxta *cap.* 1. 11. q. 3. & *cap sacro de sent. excomm.*

Conseruatores per cēsuras procedunt ad iuū munus, & officium exequendum.

Aduerto tamen, quod Episcopi non irrogant iniuriam, prædictis Conseruatoribus Iudicibus, pro eo quod ab eisdem postulent, vt ostendant sibi suas litteras, quinvero nec secundum Ius eisdem tenentur obedire, nisi dum ab eis expostulatur, suarum litterarum ostensionem faciant. Vnde Iudex Conseruator siue delegatus, si de suo mandato Apostolico, litteris ve Conseruatorijs, nō vult Ordinario fidem facere, non potest ipsum excommunicare eo quod sholit suam sententiam exequi, nam delegatus super ordinarium iurisdictionem non habet, nisi eidem rebellis extiterit, nec rebellis recte dici potest, qui fidem fieri sibi petit de commissione eiusmodi, non enim aliud facit quam quod iure sibi conceditur. Secus esset si Ordinarius malitiose & vt non illi pareat, asserat se de illius commissione & delegatione dubitare, maxime allegando rescripti falsitatem, quo quidem casu, secundum Doctores communiter, poterit eū in triginta libras condemnare, si malitiose se opponat ad cauillandum rescriptum, iuxta id quod habetur *in l. 2. C. de legibus*, pro quibus faciunt quammaxime, quæ tradit Panorm. *in cap. præterea de dilatio.* vbi ad hoc propositum dicit, quod quando agitur de grauissimo seu grauiori præiudicio, non est parendum Iudici delegato, quantumuis sit persona auctoritate prædita, nisi prius constet de pleno mandato, nec sufficiet simplex ipsius copia in tali casu, iuxta *l. vnicam C. de mandatis*, nec exequi sententiam aliter debet ordinarius, iuxta id quod habetur *in cap. nobilissimus d. 97.* vbi dicitur, ℣ Romana non cōsueuit Ecclesia, sine signatis apicibus, legationem vndecumque suscipere. Si vero inquit Panorm. agatur de præiudicio graui, quia verbi gratia, citatus est in partibus remotis, sufficit rescripti

Nota hoc valde.

In quibus casibus ordinarius Iudici Conseruatori tenetur parere, & obedire.

scripti copiam mittere eidem, non tamen sufficere, asserere se esse delegatum. Si autem agatur de præiudicio leuissimo veluti, quia citatus est in loco Ciuitatis, non etiam erit necessarium eidem rescripti copiam mittere, ad effectum ipsum coarctandi, ex quo persona delegata non est vilis, sed in dignitate aliqua constituta, quinuero in tali casu dubio, comparere tenetur *arg. l. si quis ex aliena ff. de Iudicijs*, secus esset, si simpliciter ipsum citaret, non asserens se esse Conseruatorem nec delegatum, nec alias esset ordinarius, quia tunc comparere nemo tenetur, nec propterea, vt inobediens & contumax poterit excommunicari, quæ omnia ad præsens propositum, sunt valde notanda, atque memoriæ commendanda. Solummodo oportet nunc dicamus, qualiter in suo iudicio, eiusmodi Conseruatores debeant procedere, de quo fit sexta conclusio.

Sexta Conclusio.

Conseruatores Iudices, in suo Iudicio seu causis ad eosdē pertinentibus, debent procedere simpliciter & de plano, sola veritate inspecta, atque sine strepitu & figura Iudicij. Hæc conclusio non aliter potest probari, quam dicendo, id vt plurimum expresse contineri, in litteris Conseruatorijs, & sensus legitimus prædictorum verborum est, vt procedant posthabitis ijs, quæ non sunt de essentia & substantia Iudicij. Quæ autem sint de essentia, & substantia iudicij, quæ vero solummodo de solemnitate iuris, seu de apicibus, vel ad Iuris apices pertinētia, latissime a nobis dictum est in nostro libro ordinis Iudiciarij q. 14. ar. 1. quo Lectorū remittimus. nam in Regularibus causis, haudquaquam est seruanda illa subtilis & stricta iuris forma, quæ ponitur *in cap. qualiter & quando de accus.* vt dicitur ibidem; quinuero Clemens V. in sua Clementina, quæ incipit, *Saepe de verb. sign.* nouam aliam tradit praxim, vt procedatur scilicet simpliciter & de plano, & sine strepitu, & figura iudicij, vbi determinat, atque declarat latissime, quid significent eiusmodi verba, inserta & apposita in iudicialibus commissionibus, quæ fiunt à iure, seu à Principibus, dicēdo, vt Iudex cui taliter aliqua causa cōmittitur, necessario libellum nō exigat, litis contestationē non expostulet, tempore etiam feriarum ob necessitates hominum à iure indultarum, procedere valeat, amputet dilationum materiam, litem quantum poterit breuiorem faciat, exceptiones & appellationes dilatorias, & frustratorias repellendo, partium, aduocatorū & Procuratorum, contentiones & iurgia, testiumq. superfluam multitudinem refrænando, ea tamen lege vt non sic Iudex litem abbreuiet, quin admittantur probationes necessariæ & legitimæ; & addit: citationem vero ac præstationem iuramenti de calumnia, vel malitia, siue de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per commissionem huiusmodi, nō intelligimus excludi, multaq. alia dicit ibidem, quæ breuitatis gratia facio missa, quia non sunt præsentis speculationis, quæ omnia obseruari voluit in omnibus illis casibus, in quibus per aliam suam constitutionem, quæ incipit, *dispendiosam de iudicijs*, seu alias, de quibus ibi mentionem facit glossa, *verbo alias*, præcipitur, vt procedatur simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicij.

Conseruatores in suis causis procedunt simpliciter & de plano.

Nota hoc valde.

Quisnā sit modus procedendi simpliciter, & de plano.

Septima Conclusio.

Conseruatores prædicti, possunt per excommunicationem cogere, brachium seculare, siue secularem potestatem, ad suffragandum sibi, contra prædictas iniurias, atque inferentes ipsas. Hæc conclusio non aliter potest probari, quam præcedens, dicendo id semper, siue vt plurimum, expres-

Conseruatores possunt cogere brachium seculare, ad ferendum sibi auxilium.

se contineri, in eiusmodi litteris Conseruatorijs, & quamuis ita expresse nõ contineatur, id esse intelligendum de iure, cum hoc sit accessorium ad prædictorum Conseruatorum officium, & sine quo vix, aut nullatenus sua munera, & officia possent explere, pro quo quammaxime *facit cap. administratores 23. q. 5.* vbi eiusmodi facultas Episcopis conceditur, excõmunicandi, administratores secularium dignitatum in simili casu, nisi eiusmodi auxilium præstiterint, vbi notanter *glossa verbo privatus*, aduertit, quod vt colligitur ex prædicto textu, ipso iure est excommunicatus, Princeps, qui nõ facit iustitiam clerico. Sed quidquid de hoc sit, qualiter eiusmodi auxilium si petendum, atque exhibendum, latissime diximus sup. q. 45. ar. 4 quo Lectorẽ remittimus, nam non est in votis, sine vrgenti occasione & causa, eadem semel, atque iterum dicere.

Octaua Conclusio.

Circa munera assessorum, ac notariorũ expensas, quænã obseruare debeant cõseruatores Iudices.

Tandem supradicti Conseruatores, circa munera & expensas assessorum, atque Notariorum, obseruare tenentur, omnia ea, quæ de Iudicibus delegatis sunt statuta. Hæc conclusio habetur expressa *in d. cap fin. de off. & potest. Iud. deleg. in 6.* verbo *circa munera*, & refert se ibi Pont. ad *c. statutum § insuper cum seqq. de rescript.* vbi inuenire licebit plura ad hoc propositum notatu dignissima, qua de re videatur Syluest. *verbo Conseruator num. 4. in 3. dicto, & verbo Iudex 1. §. 9.* & hæc de isto Art. dicta sufficiant.

ARTICVLVS IX.

In qua pœnas incidant, Conseruatores suam potestatem, & iurisdictionem excedentes, & aliter quam prædicto modo procedentes?

Huic articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Conseruatores formã sibi traditam non seruantes per annum, sunt ab officio suspẽsi.

CONseruatores aliter, quam prædicto modo procedentes, & suam potestatem, siue iurisdictionem excedentes, per annum suspensi sunt ab officio. Hæc conclusio habentur expressa, *in d. cap. fin. de off. & potest. Iud. del. in 6.* vbi post alia sequentia ponuntur verba, *Vt autem Conseruatores limites sibi traditæ potestatis (quos frequenter excedunt) metu pœnæ diligenter obseruent, Decernimus, vt si de aliis quam de manifestis iniuriis & violentijs se intromiserint, seu ad alia quæ iudicialem indaginem exigunt, suam extenderint potestatem, eo ipso per vnum annum, ab officio sint suspensi.* Super quæ vltima verba, glossa, ibidem *verbo ab officio*, addendum esse dicit, etiam *& a beneficio*, quod est officij sequela, quod probat *ex cap. præter hoc d. 32. & ex c. si qui d. 81.* Aduertendum tamen est, quod non omnibus eiusmodi imponitur pœna, sed illis tantum, qui id scienter egerint, illi autem dicuntur aliquid scienter facere, qui faciunt illud voluntarie, siue ex ignorantia iuris, crassa, vel affectata, secundum glossam loco supracitato *verbo scientur*, & glossam *in cap. ignorantia de sententia, & re iudicata.* Facit & ad hoc glossa *in c. eos verbo affectata per. ordin. lib. 6. & cap. 3. de clandestinis de sponsal. sod. lib.* ita quod illi tantummodo, Iudices Conseruatores prædictam pœnam incurrunt, qui scienter, seu ex ignorantia Iuris, crassa, vel affectata, quouis quæsito figmento, aut colore, potestatem suam extendere præsumpserint, vltra prædictos casus,

Quisnam dicitur aliquid scienter facere, & quos Iudices comprehendat supradicta pœna.

quam

quam de manifestis iniurijs & violentijs, seu ad alia quæ iudicialem indaginē requirunt, & in illis sciēter se intromiserint. Præsumere autē, seu præsumptuose aliquid facere, dicitur in iure, qui agit illud de facto secundum glossam, *in c. Iudæi verbo præsumant, de testibus & attest.* & eiusmodi vulgo dicuntur præsumptuosi atque temerarij. Prædicto modo interpretanda est supradicta conclusio, nam verba intelligenda semper sunt secundum communem vsum loquendi, vt multis tradit *glossa in cap. nonnulli de rescrip. verbo vltra duas dietas*, id probans, *ex cap. ex litteris el 1. de sponsal. & ex l. labeo ff. de supele. lega.* atque vt dicitur, consuetudo est optima legum interpres, vt habetur, *in cap. cum dilectus de consuetudine & in l. sine interpretatione ff. de legibus*, tradunt q. omnes DD. communiter.

Quid sit sic iure præsumere.

Verba canonū semper interpretanda sunt, secundum communem vsum loquendi.

Secunda Conclusio.

Suadentes prædictis Iudicibus Conseruatoribus, vt suam transgrediantur potestatem, id ipsum q. procurantes, incidunt in pœnam, atque sententiam excommunicationis, a qua nullatenus possunt absolui, nisi prius parti integraliter satisfecerint de expensis. Hæc conclusio, habetur etiam *in d. cap. fin. de off. & potest. ind. dele. in 6.* vbi post supradicta verba, loquentia de Iudicibus extendentibus suam potestatem, ad partem interessentem deueniendo, statim subditur. *Pars vero quæ hoc fieri procurabit, sententiam excommunicationis incurrat, a qua nem possit absolui, nisi ei quam sic fatigauit indebite, primo satisfaciat integraliter de expensis*, & post alia additur: *quidquid autem contra præmissa vel eorū aliquid, attentari contigerit, omnino decernimus irritum & inane*. Circa quæ verba aduertit Nauarr. in Man. cap. 27. nu. 125. quod prædictam excōmunicationis sententiam, non incurrit, qui non est pars in iudicio, nec etiam si fit, idq. procurauit, Iudex tamen non processit, per ea quæ ab ipso dicta sunt in eodem cap. 27. nu. 51, nam lex excommunicans facientem aliquid, non comprehendit regulariter consentientem, etiam mandando, consulendo, fauendo, vel auxiliando, antequam fiat, nisi ex eius tenore, vel alia: ū legum, id expresse aut tacite colligatur, vt firmiter tenet Caietanus in summa *verbo excommunicatio* capitulo 47. notab. 3. & Syluest. sibi contrarius *verbo excommunicatio 10. dub. 4.* de quo latissime videatur prædictus Nauar. loco supracitato. Quantum vero attinet ad expensas, dicit Sylu. *verbo Confessator, num. 5. in fine*, satisfactionem esse faciendam integraliter, de omnibus expensis legitimis, propter eandem causam factis, secundum Geminianum, pro quo allegat. *cap. in primis 2. q. 1.*

Suadentes Iudicibus conseruatoribus, vt suam transgrediātur potestatem, & idipsum procurātes, incidunt in ſçrā excommunicationis.

Nota valde, quando consulentes, fuerunt auxilium præstantes incidant in pœnam, in aliqua lege positam.

ARTICVLVS X.

Vtrum Regulares & Religiosi, pro debitis ciuilibus, conueniri debeant, coram prædictis Iudicibus suis Conseruatoribus, an vero coram Iudice ordinario Ecclesiastico, seu potius coram propriis ipsorum Prælatis?

HÆc quæstio latissima est, & quæ longiorem requirebat disputationem, ab ipsa tamen breuiter me expediam, nam quantum attinet ad Regularium omnium exemptionem, à Iudicibus ordinarijs, multa superius sunt dicta, diuersis in locis, & plura etiam diximus in nostro libro ordinis Iudiciarij & de modo procedendi in causis criminalibus, tam in foro Ecclesiastico quam seculari agitandis, & missa faciendo criminalia, deueniendo ad ciuilia, de quibus dumtaxat præsens est propositus articulus, quando quæ-

si tur, coram quibus Iudicibus, Religiosi & Regulares conueniri habeant, pro debitis ciuilibus coram prædictis Iudicibus suis Conseruatoribus, an vero corã Iudice ordinario Ecclesiastico, seu potius corã suis Prælatis Regularibus, & qui in eorum dẽ Monasterijs præsunt dico quod circa præsentẽ difficultatem. DD. sunt valde inter se diuisi, quidã enim dicũt, eiusmodi Religiosos, pro debitis ciuilibus conueniri debere, corã suis Iudicibus Conseruatoribus, quã sententiam & opinionem tenet Io. Gutier. lib. 3 suarum qq. Canon. q. 10. neque prædictæ suæ resolutioni, obstare inquit, ℘ prius in præcedenti quæstione dixerat, nempe non posse Religiosos, & Regulares prædictos, corã suis Iudicibus Conseruatoribus, contra debitores agere ex causa ciuili, nec ipsos in eiusmodi rebus se intromittere, nã inter hunc & illũ casum, quammaxima est differentia, latissimumq. discrimen, actor enim secundum iuris Regulas, de iure cõi loquendo, semper debet sequi forũ rei, vt habetur *in iure, in c. si clericus laicũ, & ibi glos. & in c. cũ sit generale, de foro compet. tradunt q. D O. latissime in l. iuris Ordinem cã simil. C. de iurisd. omn. iud.* quo fit, vt in præcedenti casu, cũ Religiosi prædicti essent actores, debitores vero rei, non ipsos poterant ad suorũ Conseruatorũ iudicium trahere, quinuero corã proprijs eorũ Iudicibus, debebãt illos conuẽire, neque Conseruatores in eiusmodi rebus possent se intromittere, cum de iure cõi loquendo, nõ cognoscãt, aut agnoscere debeãt, nisi de manifestis iniurijs & violentijs, iuxta iã pluries dictũ *c. 1. de off. & potest. ind. del. in 6.* at in præsenti casu, è cõtra se res habet, nam cũ actores sint seculares & prædicti Religiosi rei, habeantq. à sede Apost. Iudicem Conseruatorẽ, delegatũ & deputatũ, quem elegerunt pro suis causis, qui eos defendat & manuteneat, consequens esse videtur, vt corã eo conueniendi sint. ex quacumque causa, sed maxime ex causa ciuili cũ is sit proprius eorũ Iudex, ratione cuius exempti sunt à potestate Iudicis ordinarij, qua etiam ratione à iure, sæpe ac sæpissime, quinuero & à sacro Conc. Trid. appellantur & nuncupantur exempti. Verba sunt expressa supradicti Ioan. Gutier. quam suam sententiam aliquibus rationibus, ac iuribus comprobare contendit, de quibus statim dicemus.

1. Opinio.

Nota, quod de iure communi actor semper tenetur sequi forum rei.

II. Opinio.

Sed contrariam omnino opinionem, tenent alij, asserentes, Religiosos & Regulares prædictos, pro debitis ciuilibus, non posse aut debere corã dictis suis Iudicibus Conseruatoribus conueniri, nec vero corã Iudice ordinario Ecclesiastico, à quo omnino exẽpti sunt, atque notorium exemptionis priuilegium habent, sed corã suis proprijs Prælatis, qui sunt veri & proprij ipsorum Iudices. tam in ciuilibus quã in criminalibus, & quibuscũque alijs. Hãc sent. & opin. tenet, multisq. probat & firmare contendit, P. Fr. Eman. Rodr. in suis qq. Regul. to. 1. q. 65. ar. 13 vbi hac de re agit, & quia prædictarũ opinionum quælibet in speciali, atque particulari casu, non ratione & sua probabilitate caret, quinuero videtur, quod defendi, ac sustineri possit, pro præsentis art. resolutione, & vt hac in re, ℘ tenendũ ac practicandũ est, & in mediũ proferam, breuiter summa resolutione sequẽtes statuo cõclusiones.

Prima Conclusio.

Proprius & immediatus Religiosorũ, ac Regularium Iudex est Abbas, siue ipsorum Prælatus, tam in ciuilibus, quam in criminalibus.

CErtissimum est & omni dubio procul, ℘ proprius Religiosorũ, siue Regularium ordinarius Iudex, atque immediatus, est Abbas, seu alius ipsorũ Prælatus in pertinentibus ad Regulam, regulariaq. statuta, tam in ciuilibus quam in criminalibus. Hæc conclusio est certa, & manifesta, & eam tenet expresse Nauarr. in Comment. 2. de Regul. super *cap. non dicatis* 12 *q.* 1. *num.* 63. quam & probat *ex lege fin. C. de iurisdictione omn. iud. & ex capitulo cum*

ab Ecclesiarum de offic. ordinarij, nec solum probatur prædicta conclusio, per ea quæ ibidem, à prædicto Doctore adducuntur latissime, verumetiam & per illa quæ tradit idem ipse, in Comment. 3. super cap. *nullam 18. q. 2. num. 4.* explicando, & declarando illa verba Pelagij Papæ, ibidem apposita, quibus dixit *quod nota Monasterij possessas ad Abbatem pertinet.* Sed præterea probatur, quia hac ratione Religiosi, & Regulares prædicti, cõmuniter in iure, atque in Concilio Trident. vocantur exempti, & eorum exemptio ab Episcoporum, seu aliorum Iudicum iurisdictione, adeo est notoria, cunctisq. peruia, vt dicant omnes communiter scribentes, eam probatione minime indigere, & quod ab ordinarijs citati non tenentur eisdem respondere, aut coram ipsis comparere. Qua quidem de re videantur, quæ latissime tradit Sylvester *verbo exemptio q. 7. num. 8* citans in id, Panorm. *in cap. cum Ordinem de rescriptis*, vbi ad hoc propositum plura dicit, faciendo distinctionem, inter notorie exemptos, & iamdiu toleratos in exemptionis priuilegio, quales sunt Mendicantes, & alios non ita notorie exemptos, & dicit, quod primi citati, non tenentur coram Iudicibus ordinarijs comparere, quod probat ex multis iuribus, & quod sententia ab ipsis lata contra ipsos, tamquã contra contumaces, erit omnino nulla, vtpote lata a nõ suo Iudice, alij vero comparere tenentur, ad allegandum suum priuilegium, intra terminum sibi præfixum, sed in loco congruo atque securo, iuxta *cap. cum persona de priuilegijs. lib. 6.* Supradicta omnia sunt certa & vera, de iure communi, & quamuis Nauarr. loco supracitato, aliqualiter dubitet, quinuero expresse dicat, quod Prælatus inferior, de iure communi, non habet iurisdictionem, in eos qui sunt sui Collegij, quoad extraria, quæ non tangunt Regulam, aut Regularia statuta, siue ciuilia, siue criminalia, inquit tamen, quod ex priuilego, vel saltim consuetudine, nullum est Monasterium, in quo iam Prælatus, non cognoscat etiam de illis, saltim cum crimina non requirunt depositionem, expresseque fatetur, quod iam omnes Regulares exempti sunt ab Episcoporum & ordinariorum iurisdictione, quod adeo inquit, verum est, vt raro in prædictis Religiosis locum habeat, *cap. volentes de priuilegijs lib. 6.* quo cautum & statutum fuit, vt ordinarius posset cognoscere contra exemptos, ratione delicti vel contractus, extra loca exempta facti, vel rei sitæ extra illa, nã aliquibus (inquit) Religionibus cõcessum est directe, alijs vero per communicationem, & indirecte, vt conueniri non possint, etiam in illis, cum derogatione prædicti, *cap. volentes*, editi in Concilio Lugdun. Sed de hoc alias, nunc procedamus vlterius.

Nota valde circa Religiosorũ exemptionem, quibus in casibus citati, vt coram ordinarijs compareant, respondere teneãtur.

Secunda Conclusio.

De iure communi loquẽdo, Religiosi & Regulares, pro debitis ciuilibus, coram suis proprijs Prælatis, non vero coram suis Conseruatoribus, aut Iudice Ecclesiastico ordinario, debent conueniri. Hæc conclusio est expresse contra supradictum Ioann. Gutier, sed tenet eam prædictus Pater Frater Emman. Rodriguez, loco supracitato, satisque colligitur ex cõclusione prædicta, etenim si Religiosi & Regulares, vt prædictum est, suos habent ordinarios atque immediatos Iudices, nempe proprios Prælatos, quibus subijciuntur, & qui Monasterijs præsunt, non solum in pertinentibus ad ipsorum Regulam, regulariaq. statuta, verumetiam in negotijs extrarijs, ciuilibus & criminalibus, contra rationem omnino, & contra Ius ipsum esse profecto videtur, vt etiam pro debitis ciuilibus, coram alijs conueniantur, quicumque illi sint, siue sint Iudices ordinarij Ecclesiastici, à quibus (vt præmissum est) sunt exẽpti; siue vero sint Iudices Conseruatores prædicti, qui vel maxi-

De Iure communi loquẽdo, Religiosi & Regulares, pro debitis ciuilibus, coram suis proprijs prælatis, debent conueniri, non vero coram Iudicibus conseruatoribus, neque coram ordinario.

quarum virtute, proceditur etiam in his, quæ iudicialem indaginem requirunt. Confirmaturq. amplius prædicta conclusio, nam si in rescriptis, litterisq. Cõseruatorijs, quæ Religionibus dantur, seu datę sunt à summis Põtt. non aliquid amplius concederetur, quam quod procedere possent Conseruatores in manifestis iniurijs & violentijs, non vero in alijs, otiosa atq; diminuta quidẽ, vt videtur, à sede Apostolica fuisset huiusmodi prouisio, & fere nihil cõcederetur, cũ eiusmodi manifestæ iniuriæ & violentiæ, vtpote quæ sunt sacrilegia, alias iam pertinerẽt ad Iudices Ecclesiasticos, & propterea dictis Conseruatorijs non extantibus, laici coram Iudicibus Ecclesiasticis possent conueniri, vt in fauorem Ecclesiæ ordinatũ, atque constitutum fuit; *in cap. cum sit generale de foro compet.* dicendum est igitur, quod aliquid amplius ex ui sermonis, per prædictas Conseruatorias, etiam prædictis priuilegijs exclusis, Ordinibus, & Religionibus est concessum. Quibus appositis duabus vltimis conclusionibus, conciliari possunt atque ad concordiam reduci, supradictorum Iurisperitorum sententiæ & opiniones. quæ alias videbantur contrariæ, dicendo, quod quidam loquuntur de iure cõi, alij vero de iure speciali, atque particulari priuilegio. Sed iterum difficultas occurritur, an eiusmodi priuilegia reuocata fuerint, per Concil. Trid. prædictum loco supracitato sess. 14. de reform. cap. 5. Quibusdam videtur quod sic, sed alij negant. At ego in ea sum opinione & sententia vt credam, ea nullatenus esse reuocata, quinuero expresse confirmata, per illa expressa verba, *Vniuersitates autem generales, ac Collegia Doctorum, seu scholarium, & Regularia loca &c. in præsenti Canone minime comprehensa, sed exempta omnino sint, & esse intelligantur* Prædictus Ioan. Gutier. contrarium omnino tenet, dicitque ipsa esse reuocata, quoad hoc, vt Conseruatores prædicti, cognoscere possint, nisi de manifestis iniurijs & violentijs, & idem sentire videtur Salzedo in sua pract. crim. cap. 3. in fine, vbi tantummodo excepit Conseruatores Academiæ Salmanticensis, Pincianæ & Complutensis, qui quidem inquit indistincte de omnibus causis ciuilibus & criminalibus possunt cognoscere, & procedere, etiam contra Laicos in fauorem Doctorum, & Scholasticorũ, quod probat per l. 8. tit. 7. lib. 1. noui. ord. vbi in prædicto Hispano, ac vulgari sermone, sequentia habentur verba, *que el Maestreescuela o su lugar tiniente, pueda conoscer y conosca de todas las causas tocantes alo dicho Vniuersidad, y alas personas de el dicho studio, aunque no sean iniurias ni fuerças notorias y manifiestas*: per quam exceptionem firmari videtur in contrarium Regula, iuxta id quod habetur in iure *in l. nam quod liquide § fin ff. de penu. lega.* Sed Pater Fr. Emmanuel Rodriguez in suis Quæst. Regula, to. 1. q. 65. art. 12. contrarium omnino tenet, id quod multis argumentis, & rationibus comprobat, & adducit ad hoc propositum plura eaque notatu digniſſima, Cui, & ipse penes hoc adhæreo, omittendo plura alia, quæ possem dicere vt consuetæ breuitati studeam.

Difficultas. An priuilegia Cõseruatoriarum per Conc. Trid. sint reuocata.

ARTICVLVS VIII.

Qualiter prædicti Conseruatores Iudices, procedere debeant, in cognoscendo de manifestis, atque notorys iniurijs?

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur per sequentes Conclusiones.

Prima

Prima Conclusio.

Quamuis prædicti Conseruatores, principaliter non habeant iudicialem indaginem, habent tñ illam in iniurijs manifestis, atque notorijs, ad inuestigandum, vtrum ad suam iurisdictionem spectent. Hanc conclusionem tenet expresse Sylvest. *verbo Conseruator q. 4. nu. 4.* & dicit eam esse de mente Innocentij, & probat illã *ex l. 2 ff. de iurisd. omn. iud.* vbi habetur, quod semper intelliguntur esse commissa omnia, sine quibus non posset expediri alicuius iurisdictio. Vnde inquit, quod Conseruator potest citare delinquentes atque punire cõ tumaces, iuxta *cap. de causis de off. & potest. delegati. Facit & c. præterea eod. tit. & l. 1 ff si quis ius. dic.* Et si maleficium est notorium alijs, non vero sibi, potest quærere & cogere testes, iuxta, *cap. in primis 2. q. 1. & cap. secundum de testib. & cap. 1. & per totum de testib. cogendis.* Et quia in notorijs necessarius est etiam aliquis ordo, iuxta *cap. ad nostram el 2. de iureiur.* poterit similiter procedere ad inquisitionem, quando factum est notorium, & nescitur quis fecerit illud. Supradicta omnia sunt vera secundum Innocentium, atque Sylvestrum, loco supracitato, & sunt valde notanda, atque memoriæ commendanda.

Quamuis prædicti Conseruatores, principaliter nõ habeãt iudicialem indaginẽ, habent tamen illam in iniurijs manifestis, atque notorijs, ad inuestigandum vtrũ ad suam spectent iurisdictionem.

Secunda Conclusio.

Postquam Iudices Conseruatores, citauerint atque vocauerint reum, si ille confessus fuerit factum, debent ipsum punire, iuxta qualitatem delicti. Si vero confiteatur quidem factum, neget tamen illud esse notorium, super illius notorietate etiam possunt procedere. Hanc conclusionẽ tenet supradictus Sylvest. loco supracitato q. 3. nu. 3. in secundo dicto, vbi inquit, quod si is qui iniuriatus est, neget offensam esse notoriam, licet negatione fieri videatur res dubia, iuxta *l. 3. C. quibus ad liber. proclu. non licet*, eo tamen non obstante, Conseruator bene potest recipere probationes, an scilicet factum illud sit notorium, vt videat, an sua sit iurisdictio, iuxta *cap. super litteris. de rescriptis*, alias inquit, eius officium esset inutile: quod etiam quilibet potest facere Iudex, nempe scire an sua sit iurisdictio, iuxta *l. siquis ff. de iudicijs*, & si factum notorium esse inuenerit, in tali casu procedet, alioquin desistet, quia Conseruatores non habent potestatem, defendendi quamlibet iniuriam simpliciter, sed solummodo iniuriam qualificatam, idest notoriam. Verba sunt expressa supradicti Sylvestri.

Quid debẽt facere Conseruatores, quando reus negat factum esse notorium.

Sed quid si confiteatur factum, dicat tamen se suo Iure illud fecisse? in hoc casu dicunt aliqui, quod non vltra debet se intromittere, sed secundum alios, etiam tunc debet probationes recipere, super offensa notoria, ad quod facit *c. bona de elect.* alias facile esset deludere Conseruatoris officium: quo facto, si ei videatur negatio probabilis, non procedet, alias procedet & puniet delictum, sicut notorium. Quinuero addit & dicit supradictus Sylv. quod in casu quo reus confiteatur delictum, sed neget illud esse notorium, debet Conseruator procedere ad sententiam, contra sic confitentem, licet neget qualitatem notoriam, quia per eius confessionem factum est notorũ, & quamuis in hac specie non sit notorium per euidentiam facti, est notorium per euidentiam Iuris, per facti confessionem, iuxta id, quod habetur *in cap. vestra iuncta glossa verbo non desistetur & c. fin. de cohabi. clerc. & mul.* quod tenent ibidem Innocentius, Ancar. Dominicus, & Franciscus, *in d. cap. 1. de off. & potest. iud. deleg.* Supradictis omnibus addit Sylvest. quod si Conseruator prædictus, citatum contumacem excommunicauerit, & deinde inuenerit illum iniuriatum quidem fuisse, sed non manifeste, secundum Innocen-

Difficultas.

non

non erit vere excommunicatus, quia iurisdictionem non habet, nisi de manifestis, secundum vero alios erit excommunicatus, quæ duo dicta concordando, inquit primum esse verum, si fuit excommunicatus pro facto, secundum vero, si fuit excommunicatus pro contumacia.

Tertia Conclusio.

Quibus in locis procedere debeant, & possint, Iudices Cõseruatores.

Conseruatores prædicti, non possunt procedere contra aliquos, extra Ciuitates, vel Diœceses, in quibus fuerint deputati, vel alibi quam in Ciuitatibus, vel locis insignibus, vbi haberi possit peritorum copia, nec possunt aliquem citare vltra vnam dietam à fine suæ Diœcesis. Hæc conclusio, habetur expressa *in d. cap. fin. de offic. & potest. ind. dele. lib. 6. verbo Conseruatores.* Pro cuius intelligentia prætermitto, morem fuisse antiquitus, vt pro Conseruatoribus quatuor darentur dietæ, prout tradit Rebuf. in tract. de priuileg Schol. priu. 191. at eiusmodi consuetudo reuocata fuit, per Leonem X. in Conc. Later. & limitata & restricta ad duas tantum dietas, non obstante quocumque priuilegio, vt habetur in Supplem. & refertur in Compen. *verbo Conseruatores Ordinis §. 3.* vbi dicitur, quod supradictus Leo X, in dict. Concilio Later. *statuit Conseruatores Fratrum, pro tempore à Sede Apostolica deputandos, doctrina & probitate sint præstantes & in Ecclesiastica dignitate constituti esse debeant, & voluit vt coram eis per eosdem Fratres quibus dati fuerint, vltra duas dietas à loco sua solita habitationis, nullus trahi possit, priuilegijs super hoc alias eis concessis, nullatenus suffragantibus:* per quæ dicta verba, vt dixi, reuocata fuit antiqua illa consuetudo, de quatuor supradictis dietis, & restricta & limitata ad duas, per Indulgentiam & Concessionem supradicti Leonis X. cum alias de iure communi, per supradictos Conseruatores, nullus vltra vnam dietam trahi posset, iuxta id quod constitutum atque determinatum fuerat; per Bonifacium VIII. *in d. cap fin. de off & potest. ind. deleg.* Sed quamuis hoc ita sit, hodie tñ aliqua sunt Regularium priuilegia, quibus Conseruatores prædicti, reos Religiones ipsos, siue earumdẽ alumnos offendentes, trahere ad se possunt, non solum intra prædictas duas dietas, verumetiam vsque ad tres, dummodo huiusmodi numerum non excedant. Pro quo quam maxime facit priuilegium quoddam Clementis Septimi, cõcessum Fratribus minimis. cuius mentionem facit Sorbo Capuccinus in addit. ad Mendicantium Compendium *verbo Conseruator*, vbi habetur, *quod Conseruatores per edictorum Fratrum, potestatem habent procedendi, etiam extra loca in quibus fuerint deputati, concedituq. eis facultas citandi, & inhibendi etiam per edictum, ad se trahendo citatos, atque monitos, non obstantibus Bonifacij Papæ VIII. de vna dieta, & Concilij Generalis Lateranen. de duabus dietis Constitutionibus, dummodo non aliquis trahatur, vltra tres dietas.* Similem concessionem fecit Sixtus V. in confirmatione priuilegiorũ Fratrũ Minorũ de Obseruantia, in quadã sua Bulla, data Romæ apud S Marcum, sub annulo piscatoris, die 3. Octob. 1588. Põtific. sui anno 3. quæ incipit, *Etsi Mendicantium Ordines*, in qua quidẽ Bulla *confirmauit atque innouauit, omnia priuilegia, prædictorum Minorum Fratrum de Obseruantia, concedens eis etiam Conseruatores pro eorundem conseruatione, & vt extra locum in quo sunt, reos possint trahere, non obstantibus præmissis, ac pie memoriæ Bonifacij VIII. Prædecessoris sui, de vna, & Concilij Generalis de duabus dietis Constitutionibus editis, dummodo vltra tres dietas aliquis præsentium literarũ vigore ad iudicium non trahatur,* & etiã concesserat Greg. XIII. anno Domini 1575. die 21. Maij Pontificatus sui anno 3. in alia sua Bulla, quam edidit etiam in confirmationem priuilegiorum prædictorum Fratrum, quæ incipit, *Ex benigna Sedis Apostolicæ prouisione.* Quibus concessionibus fruũtur, omnes aliæ Religiones & Ordines, priuilegium

Ad quot dietas se extendat potestas Conseruatorum Iudicum. *Supplo. fol 26. conc. 83. & refertur in cõpen. verbo Cõseruatores Ordinis §. 3.*

uilegium habentes communicationis. Atque ita seruatur in communi praxi, nam hodie virtute supradictorum priuilegiorum, Conseruatores Ordinum, non obstante prædicta Constitutione Bonifacij VIII. & Concil. Later. de vna & duabus dietis, trahunt ad Iudicē iuum, reos & cōtradictores vltra prædictas duas dietas, idque habetur iuridicum, dummodo tres dietas non excedant. Est autem dieta, vt dicit Bertachinus in suo Repertorio, *verbo dieta*, viginti mliarū spatium cp continet septem leucas, vt colligitur ex iure, *in c. monnulli de rescriptis, & ibi Glosa verbo, vltra duas dietas*, de quo arguēti ge nere latissime tractat Villalobos, in suo ærario mille cōmunium opinionū, *verbo dieta nu. 83.* vbi & dicit à quo loco eiusmodi spatium computandum sit, nempe à fine diœcesis, in qua citandus cōmoratur, nō vero à continenti bus ædificijs, prout habetur *in l. 28. tit. 7. lib. 1. noua recōp.* conformiter ad ea quæ statuit prædictus Bonifacius VIII. *in d. cap. fin. de off. & potest. Iud. del. lib. 6.* in illis verbis, *vltra vnam dietam à finibus diœcesium eorumdem aliquos trahere non præsumant.* Solummodo est difficultas, an eiusmodi Conseruatores, suam auctoritatem & potestatem, alijs possent delegare? de quo sit quarta conclusio.

Quid sit dieta & quantū spatij cōtineatur.

Quarta Conclusio.

Prædicti Iudices Conseruatores, in supradictis causis, per seipsos debent procedere, nec vices suas possunt committere, exceptis citationibus, & & sententiarum denunciationibus, nisi eis aliter committatur per litteras, & nec tunc, nisi tantum intra Ciuitates seu Diœceses, in quibus deputati fuerint & personis superius expressis. Hæc conclusio, est expressa supradicti *cap fin. de off. & potest. Iud deleg. in 6.* & intelligenda est de Iure communi, nam de Iure speciali, atque particulari priuilegio, aliter est dicendum, & Conseruatores secundum Regularium priuilegia, vices suas alijs possunt delegare, atque committere. Pro quo in primis facit priuilegium Sixti IV. concessum nobis Fratribus Minoribus, cuius mentionem fecimus supra art. 9. vbi cōmittitur prædictis Conseruatoribus, vt supradictos Fratres per se, vel per alios in suis partibus conseruent, contra ipsos inturiantes, & simile priuilegium habent Religiosi viri Societatis Iesu, vt constat ex eiusdem Societatis Compendio, *verbo Conseruator §. 3.* in illis verbis, *tam per se quam per alios Societatem defendant*, quibus priuilegijs fruuntur, etiam omnes Ordines & Religiones, priuilegium habētes communicationis. Solummodō oportet aduertere, id quod in fine suprapositæ conclusionis est dictum, nempe quod in tali casu, & quamuis hoc illis competat, beneficio aliquarum litterarum Apostolicarum, non possunt eiusmodi subdelegationem facere, nisi intra Ciuitates seu diœceses in quibus fuerint deputati, & personis superius expressis, nempe Episcopis, vel eorum Superioribus, aut Abbatibus, seu personis, dignitates vel personatus in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesijs obtinentibus, vel ad minus Canonicis, ex speciali priuilegio, iuxta ea quæ dicta sunt supra ar. 2. aut etiam alijs de quibus ibidem fit mentio. Quod fieri quammaxime fuit Iuri consonum, nam secundum Ius, quicumque per Substitutum, ex priuilegio officium aliquod voluerit deseruire, constituere debet loco sui alū æque idoneum, vt habetur expresse *in l. 2. C. de præpositis agendis in rebus*, vbi ad hoc propositū post alia, sequentia ponuntur verba, *Cōsideratis eorum laboribus, per substitutum Cartularium, eiusdem seruitij cui præfectus est ipse, idoneum & tam optimis moribus præditum, quam scientiā peritiamq; rerum habentem electione sua, suarumq; periculo facultatum, præfatum munus eos adimplere præcipimus.* Quod propter supradictum legem, expresse tenet Bart. ibidem

Iudices Conseruatores, an sub delegare possint.

ibidem num. 4. & tradit Acebedo in lege 20. titulo sepeimo, 2. libri, nouæ recop. videatur ibidem.

Quinta Conclusio.

Conseruatores per cẽsuras p. cedunt ad iuũ munus, & officium exequendum.

Conseruatores prædicti, ad munus & officium suum exequendum, per censuras aliaque Iuris remedia, contra inobedientes, & contumaces possunt procedere. Hæc conclusio non aliter potest probari, nisi dicendo, quod in omnibus litteris Conseruatorijs, vt patere potest intuenti, eiusmodi sibi potestas committitur, & quia alias vana atque inutilis ipsorum foret Iurisdictio, vt enim habetur in iure, frustranea est iurisdictio, quæ coerctionem non habet. Solummodo oportet aduertere, idquod habetur *in cap. quia Pontificali eodem tit. de off. & potest. Iud. dele. lib. 6.* nempe quod Conseruatores Iudices procedentes contra Episcopos, quammaxima modestia debent vti, quia vt ibidem dicitur, ob reuerentiam sacri officij, quod exercent, eos præ alijs oportet multum honorare, qua quidem ratione præcipitur Iudicibus Conseruatoribus prædictis, vt quandocumque contra eos ad aliquas actiones siue pœnas fuerit procedendum, gradus & modestia in huiusmodi processu seruetur, ita quod eis quadam condigna reuerentia supportatis, ingressus primo Ecclesiæ ipsis, vel sacerdotale interdicatur ministerium, ac deinde ab officio suspendantur, & subsequenter, si opus fuerit, aggrauetur censura Ecclesiastica contra eos, nisi forte aliter fieri suaserit, nimia suę contumaciæ proteruitas siue culpa, vtpote quia vt vbi dicit glossa, verbo *aliter* iniurias, & contumelioſa verba proferrent, contra supradictos Iudices iuxta id quod habetur *in cap. dilectus de pœnis*, si tamen ipsi non seruata prædicta forma, statim eos suspendant, vel excommunicent, sententia quidem inquit, supradicta glossa tenebit, erunt tamen reprehendendi, Iudices Conseruatores prædicti, quia supradictam modestiam non seruarunt, iuxta *cap. 1. 11. q. 3. & cap sacro de sent. excomm.*

Nota hoc valde.

In quibus casibus ordinarius Iudici Conseruatori tenetur parere, & obedire.

Aduerto tamen, quod Episcopi non irrogant iniuriam, prædictis Conseruatoribus Iudicibus, pro eo quod ab eisdem postulent, vt ostendant sibi suas litteras, quinvero nec secundum Ius eisdem tenentur obedire, nisi dum ab eis expostulatur, suarum litterarum ostensionem faciant. Vnde Iudex Conseruator siue delegatus, si de suo mandato Apostolico, litteris ve Conseruatorijs, nõ vult Ordinario fidem facere, non potest ipsum excommunicare eo quod fiolit suam sententiam exequi, nam delegatus super ordinarium iurisdictionem non habet, nisi eidem rebellis extiterit, nec rebellis recte dici potest, qui fidem fieri sibi petit de commissione eiusmodi, non enim aliud facit quam quod iure sibi conceditur. Secus esset si Ordinarius malitiose & vt non illi pareat, asserat se de illius commissione & delegatione dubitare, maxime allegando rescripti falsitatem, quo quidem casu, secundum Doctores communiter, poterit eũ in triginta libras condemnare, si malitiose se opponat ad cauillandum rescriptum, iuxta id quod habetur *in l. 2. C. de legibus*, pro quibus faciunt quammaxime, quæ tradit Panorm. *in cap. praterea de dilatio.* vbi ad hoc propositum dicit, quod quando agitur de grauissimo seu grauiori præiudicio, non est parendum Iudici delegato, quantumuis sit persona auctoritate prædita, nisi prius constet de pleno mandato, nec sufficiet simplex ipsius copia in tali casu, iuxta *l. vnicam C. de mandatis*, nec exequi sententiam aliter debet ordinarius, iuxta id quod habetur *in cap. nobilissimus d. 97.* vbi dicitur, ℣ Romana non cõsueuit Ecclesia, sine signatis apicibus, legationem vndecumque susscipere. Si vero inquit Panorm. agatur de præiudicio graui, quia verbi gratia, citatus est in partibus remotis, sufficit rescripti

scripti copiam mittere eidem, non tamen sufficere, asserere se esse delegatum. Si autem agatur de præiudicio leuissimo veluti, quia citatus est in loco Ciuitatis, non etiam erit necessarium eidem rescripti copiam mittere, ad effectum ipsum coarctandi, ex quo persona delegata non est vilis, sed in dignitate aliqua constituta, quinuero in tali casu dubio, comparere tenetur *arg. l. si quis ex aliena ff. de Iudicijs*, secus esset, si simpliciter ipsum citaret, non asserens se esse Conseruatorem nec delegatum, nec alias esset ordinarius, quia tunc comparere nemo tenetur, nec propterea, vt inobediens & contumax poterit excommunicari, quæ omnia ad præsens proposita, sunt valde notanda, atque memoriæ commendanda. Solummodo oportet nunc dicamus, qualiter in suo iudicio, eiusmodi Conseruatores debeant procedere, de quo sit sexta conclusio.

Sexta Conclusio.

Conseruatores Iudices, in suo Iudicio seu causis ad eosdē pertinentibus, debent procedere simpliciter & de plano, sola veritate inspecta, atque sine strepitu & figura Iudicij. Hæc conclusio non aliter potest probari, quam dicendo, id vt plurimum expresse contineri, in litteris Conseruatorijs, & sensus legitimus prædictorum verborum est, vt procedant posthabitis ijs, quæ non sunt de essentia & substantia Iudicij. Quæ autem sint de essentia, & substantia iudicij, quæ vero solummodo de solemnitate iuris, seu de apicibus, vel ad Iuris apices pertinētia, latissime a nobis dictum est in nostro libro ordinis Iudiciarij q. 14. ar. 1. quo Lectorū remittimus. nam in Regularium causis, haudquaquam est seruanda illa subtilis & stricta iuris forma, quæ ponitur *in cap. qualiter & quando de accus.* vt dicitur ibidem; quinuero Clemens V. in sua Clementina, quæ incipit, *Saepe de verb. sign.* nouam aliam tradit praxim, vt procedatur scilicet simpliciter & de plano, & sine strepitu, & figura iudicij, vbi determinat, atque declarat latissime, quid significent eiusmodi verba, inserta & apposita in iudicialibus commissionibus, quæ fiunt à iure, seu à Principibus, dicēdo, vt Iudex cui taliter aliqua causa cōmittitur, necessario libellum nō exigat, litis contestationē non expostulet, tempore etiam feriarum ob necessitates hominum à iure indultarum, procedere valeat, amputet dilationum materiam, litem quantum poterit breuiorem faciat, exceptiones & appellationes dilatorias, & frustratorias repellendo, partium, aduocatorū & Procuratorum, contentiones & iurgia, testiumq. superfluam multitudinem refrænando, ea tamen lege vt non sic Iudex litem abbreuiet, quin admittantur probationes necessariæ & legitimæ; & addit: citationem vero ac præstationem iuramenti de calumnia, vel malitia, siue de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per commissionem huiusmodi, nō intelligimus excludi, multaq. alia dicit ibidem, quæ breuitatis gratia facio missa, quia non sunt præsentis speculationis, quæ omnia obseruari voluit in omnibus illis casibus, in quibus per aliam suam constitutionem, quæ incipit, *dispendiosam de iudicijs*, seu alias, de quibus ibi mentionem facit glossa, *verbo alias*, præcipitur, vt procedatur simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicij.

Conseruatores in suis causis, procedunt simpliciter & de plano.

Nota hoc valde.

Quisnā sit modus procedendi simpliciter, & de plano.

Septima Conclusio.

Conseruatores prædicti, possunt per excommunicationem cogere, brachium seculare, siue secularem potestatem, ad suffragandum sibi, contra prædictas iniurias, atque inferentes ipsas. Hæc conclusio non aliter potest probari, quam præcedens, dicendo id semper, siue vt plurimum, expres-

Conseruatores possunt cogere brachium seculare, ad ferendum sibi auxilium.

se contineri, in eiusmodi litteris Conseruatorijs, & quamuis ita expresse nō contineatur, id esse intelligendum de iure, cum hoc sit accessorium ad prædictorum Conseruatorum officium, & sine quo vix, aut nullatenus sua munera, & officia possent explere, pro quo quammaxime *facit cap. administratores* 23. q. 5. vbi eiusmodi facultas Episcopis conceditur, excōmunicandi, administratores secularium dignitatum in simili casu, nisi eiusmodi auxilium præstiterint, vbi notanter *glossa verbo priuatus*, aduertit, quod vt colligitur ex prædicto textu, ipso iure est excommunicatus, Princeps, qui nō facit iustitiam clerico. Sed quidquid de hoc sit, qualiter eiusmodi auxilium sit petendum, atque exhibendum, latissime diximus sup. q. 45. ar. 4. quo Lectorē remittimus, nam non est in votis, sine vrgenti occasione & causa, eadem semel, atque iterum dicere.

Octaua Conclusio.

Circa munera assessorum, ac notariorū expensas, quænā obseruare debeant cōseruatores Iudices.

Tandem supradicti Conseruatores, circa munera & expensas assessorum, atque Notariorum, obseruare tenentur, omnia ea, quæ de Iudicibus delegatis sunt statuta. Hæc conclusio habetur expressa *in d. cap fin. de off. & potest. Iud. deleg. in 6.* verbo *circa munera*, & refert se ibi Pont. ad *c. Ratisbonen. § insuper cum seqq. de rescript.* vbi inuenire licebit plura ad hoc propositum notatu dignissima, qua de re videatur Sylvest. *verbo Conseruator num. 4. an 3. dubio, & verbo Iudex 1. §. 9.* & hæc de isto Art. dicta sufficiant.

ARTICVLVS IX.

In qua pœnas incidant, Conseruatores suam potestatem, & iurisdictionem excedentes, & aliter quam prædicto modo procedentes?

Huic articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Conseruatores formā sibi traditam non seruantes per annum, sunt ab officio suspēsi.

CONseruatores aliter, quam prædicto modo procedentes, & suam potestatem, siue iurisdictionem excedentes, per annum suspensi sunt ab officio. Hæc conclusio habentur expressa, *in d. cap. fin. de off. & potest. Iud. del. in 6.* vbi post alia sequentia ponuntur verba, *Vt autem Conseruatores limites sibi tradita potestatis (quos frequenter excedunt) metu pœna diligenter obseruent, Decernimus, vt si de aliis quam de manifestis iniurijs & violentijs se intromiserint, siue ad alia qua iudicialem indaginem exigunt, suam extenderint potestatem, eo ipso per vnum annum, ab officio sint suspensi.* Super quæ vltima verba, glossa, ibidem *verbo ab officio*, addendum esse dicit, etiam *& a beneficio*, quod est officij sequela, quod probat *ex cap. præter hoc d. 31. & ex c. si qui d. 81.* Aduertendum tamen est, quod non omnibus eiusmodi imponitur pœna, sed illis tantum, qui id scienter egerint, illi autem dicuntur aliquid scienter facere, qui faciunt illud voluntarie, siue ex ignorantia iuris, crassa, vel affectata, secundum glossam loco supracitato *verbo scienter*, & glossam *in cap. ignorantia de sententia, & re iudicata.* Facit & ad hoc glossa *in c. eos verbo affectata in 6. ordin. lib. 6. & cap. 3. de clandestinis desponsal. eod. lib.* ita quod illi tantummodo, Iudices Conseruatores prædictam pœnam incurrunt, qui scienter, seu ex ignorantia iuris, crassa, vel affectata, quouis quæsito figmento, aut colore, potestatem suam extendere præsumpserint, vltra prædictos casus,

Quisnam dicatur aliquid scienter facere, & quos Iudices comprehendat supradicta pœna.

quam

quam de manifestis iniurijs & violentijs, seu ad alia quæ iudicialem indaginē requirunt, & in illis sciēter se intromiserint. Præsumere autē, seu præsumptuose aliquid facere, dicitur in iure, qui agit illud de facto secundum glossam, *in c. Iudæi verbo præsumant, de testibus & attest.* & eiusmodi vulgo dicuntur præsumptuosi atque temerarij. Prædicto modo interpretanda est supradicta conclusio, nam verba intelligenda semper sunt secundum communem vsum loquendi, vt multis tradit *glossa in cap. nonnulli de rescrip. verbo vltra duas dietas*, id probans, *ex cap. ex litteris el 1. de iurejal. & ex l. labeo ff. de supels. lega.* atque vt dicitur, consuetudo est optima legum interpres, vt habetur, *in cap. cum dilectus de consuetudine & in l. fina interpretationes ff. de legibus*, traduntq. omnes DD. communiter.

Quisnā dicatur iure præsumere.

Verba canonū semper interpretanda sunt, secundum communem vsum loquendi.

Secunda Conclusio.

Suadentes prædictis Iudicibus Conseruatoribus, vt suam transgrediantur potestatem, id ipsumq. procurantes, incidunt in pœnam, atque sententiam excommunicationis, a qua nullatenus possunt absolui, nisi prius parti integraliter satisfecerint de expensis. Hæc conclusio, habetur etiam *in d. cap. fin. de off. & potest. ind. dele. in 6.* vbi post supradicta verba, loquentia de Iudicibus extendentibus suam potestatem, ad partem interessentem deueniendo, statim subditur. *Pars vero quæ hoc fieri procurabit, sententiam excommunicationis incurrat, a qua non possit absolui, nisi ei quam sit fatigauit indebite, primo satisfaciat integraliter de expensis*, & post alia additur: *quidquid autem contra præmissa vel eorū aliquid, attentari contigerit, omnino decernimus irritum & inane*. Circa quæ verba aduertit Nauarr. in Man. cap. 27. nu. 125. quod prædictam excōmunicationis sententiam, non incurrit, qui non est pars in iudicio, nec etiam si fit, idq. procurauit, Iudex tamen non processit, per ea quæ ab ipso dicta sunt in eodem cap. 27. nu. 51, nam lex excommunicans facientem aliquid, non comprehendit regulariter consentientem, etiam mandando, consulendo, fauendo, vel auxiliando, antequam fiat, nisi ex eius tenore, vel alia: ū legum, id expresse aut tacite colligatur, vt firmiter tenet Caietanus in summa *verbo excommunicatio* capitulo 47. notab. 3. & Sylvest. sibi contrarius *verbo excommunicatio 10. dub. 4.* de quo latissime videatur prædictus Nauar. loco supracitato. Quantum vero attinet ad expensas, dicit Sylu. *verbo Conseruator, num. 5. in fine*, satisfactionem esse faciendam integraliter, de omnibus expensis legitimis, propter eandem causam factis, secundum Geminianum, pro quo allegat. *cap. in primis 2. q. 1.*

Suadentes Iudicibus conseruatoribus, vt suam transgrediātur potestatem, & idipsum procurātes, incidunt in pœnā excommunicationis.

Nota vallē, quando consulentes, siue auxilium præstantes incidant in pœnam, in aliqua lege positam.

ARTICVLVS X.

Vtrum Regulares & Religiosi, pro debitis ciuilibus, conueniri debeant, coram prædictis Iudicibus suis Conseruatoribus, an vero coram Iudice ordinario Ecclesiastico, seu potius coram propriis ipsorum Prælatis?

HÆc quæstio latissima est, & quæ longiorem requirebat disputationem, ab ipsa tamen breuiter me expediam, nam quantum attinet ad Regularium omnium exemptionem, à Iudicibus ordinarijs, multa superius sunt dicta, diuersis in locis, & plura etiam diximus in nostro libro ordinis Iudiciarij & de modo procedendi in causis criminalibus, tam in foro Ecclesiastico quam seculari agitandis, & missa faciendo criminalia, deueniendo ad ciuilia, de quibus dumtaxat præsens est propositus articulus, quando quæ-

ri tur, coram quibus Iudicibus, Religiosi & Regulares conueniri habeant, pro debitis ciuilibus coram prædictis Iudicibus suis Conseruatoribus, an vero corã Iudice ordinario Ecclesiastico, seu potius corã suis Prælatis Regularibus, & qui in eorum ẽ Monasterijs præsunt dico quod circa præsentẽ difficultatem. DD. sunt valde inter se diuisi, quidã enim dicũt, eiusmodi Religiosos, pro debitis ciuilibus conueniri debere, corã suis Iudicibus Conseruatoribus, quã sententiam & opinionem tenet Io. Gutier. lib. 3 suarum qq. Canon. q. 10. neque prædictæ suæ resolutioni, obstare inquit, & prius in præcedenti quæstione dixerat, nempe non posse Religiosos, & Regulares prædictos, coram suis Iudicibus Conseruatoribus, contra debitores agere ex causa ciuili, nec ipsos in eiusmodi rebus se intromittere, nã inter hunc & illũ casum, quammaxima est differentia, latissimumq. discrimen, actor enim secundum iuris Regulas, de iure cõi loquendo, semper debet sequi forũ rei, vt habetur *in iure, in c. si clericus laicũ, & ibi glos. & in c. cũ sit generale, de foro compet. traduntq. DO. latissime in l. iuris Ordinem cũ simil. C. de iurisd. omn. iud.* quo fit, vt in præcedenti casu, cũ Religiosi prædicti essent actores, debitores vero rei. non ipsos poterant ad suorũ Conseruatorũ iudicium trahere, quinuero corã proprijs eorũ Iudicibus, debebãt illos conuẽire, neque Conseruatores in eiusmodi rebus possent se intromittere, cum de iure cõi loquendo, nõ cognoscãt, aut agnoscere debeãt, nisi de manifestis iniurijs & violentijs, iuxta iã pluries dictũ *c. 1. de off. & potest. iud. del. in 6.* at in præsenti casu, è cõtra se res habet, nam cũ actores sint seculares & prædicti Religiosi rei, habeantq. à sede Apost. Iudicem Conseruatorẽ, delegatũ & deputatũ, quem elegerunt pro suis causis, qui eos defendat & manuteneat, consequens esse videtur, vt corã eo conueniendi sint. ex quacumque causa, sed maxime ex causa ciuili cũ is sit proprius eorũ Iudex, ratione cuius exempti sunt à potestate Iudicis ordinarij, qua etiam ratione à iure, sæpe ac sæpissime, quinuero & à sacro Conc. Trid. appellantur & nuncupantur exempti. Verba sunt expressa supradicti Ioan. Gutier. quam suam sententiam aliquibus rationibus, ac iuribus comprobare contendit, de quibus statim dicemus.

1. Opinio.

Nota, quod de iure communi actor semper tenetur sequi forum rei.

II. Opinio.

Sed contrariam omnino opinionem, tenent alij. asserentes, Religiosos & Regulares prædictos, pro debitis ciuilibus, non posse aut debere corã dictis suis Iudicibus Conseruatoribus conueniri, nec vero corã Iudice ordinario Ecclesiastico, à quo omnino exẽpti sunt, atque notorium exemptionis priuilegium habent, sed corã suis proprijs Prælatis, qui sunt veri & proprij ipsorum Iudices tam in ciuilibus quã in criminalibus, & quibuscũque alijs. Hãc sent. & opin. tenet, multisq. probat & firmare contendit, P. Fr. Eman. Rodr. in suis qq. Regul. to. 1. q. 65. ar. 13. vbi hac de re agit, & quia prædictarũ opinionum quælibet in speciali, atque particulari casu, non ratione & sua probabilitate caret, quinuero videtur, quod defendi, ac sustineri possit, pro præsentis art. resolutione, & vt hac in re, & tenendũ ac practicandũ est, & in mediũ proferam, breuiter summa resolutione sequẽtes statuo cõclusiones.

Prima Conclusio.

Proprius & immediatus Religiosorũ, ac Regularis Iudex est Abbas, siue ipsorum Prælatus, tam in ciuilibus, quam in criminalibus.

CErtissimum est & omni dubio procul, & proprius Religiosorũ, siue Regularium ordinarius Iudex, atque immediatus, est Abbas, seu alius ipsorũ Prælatus in pertinentibus ad Regulam, regulariaq. statuta, tam in ciuilibus quam in criminalibus. Hæc conclusio est certa, & manifesta, & eam tenet expresse Nauarr. in Comment. 2. de Regul. super *cap. non dicatis* 12 *q.* 1. *num.* 63. quam & probat *ex lege fin. C. de iurisdictione omn. iud. & ex capitulo cum*

ab

ab Ecclesiarum de offic. ordinarij, nec solum probatur prædicta conclusio, per ea quæ ibidem, à prædicto Doctore adducuntur latissime, verumetiam, & per illa quæ tradit idem ipse, in Comment. 3. super cap. *nullam* 18. q. 2. nu. 4. explicando, & declarando illa verba Pelagij Papæ, ibidem apposita, quibus dixit *quod nota Monastery potestas ad Abbatem pertinet*. Sed præterea probatur, quia hac ratione Religiosi, & Regulares prædicti, cõmuniter in iure, atque in Concilio Trident. vocantur exempti, & eorum exemptio ab Episcoporum, seu aliorum Iudicum iurisdictione, adeo est notoria, cunctisq. peruia, vt dicant omnes communiter scribentes, eam probatione minime indigere, & quod ab ordinarijs citati non tenentur eisdem respondere, aut coram ipsis comparere. Qua quidem de re videantur, quæ latissime tradit Sylvester *verbo exemptio q. 7. num. 8* citans in id, Panorm. *in cap. cum Ordinem de rescriptis*, vbi ad hoc propositum plura dicit, faciendo distinctionem, inter notorie exemptos, & iamdiu toleratos in exemptionis priuilegio, quales sunt Mendicantes, & alios non ita notorie exemptos, & dicit, quod primi citati, non tenentur coram Iudicibus ordinarijs comparere, quod probat ex multis iuribus, & quod sententia ab ipsis lata contra ipsos, tamquã contra contumaces, erit omnino nulla, vtpote lata a nõ suo Iudice, alij vero comparere tenentur, ad allegandum suum priuilegium, intra terminum sibi præfixum, sed in loco congruo atque securo, iuxta *cap. cum persona de priuilegijs. lib. 6.* Supradicta omnia sunt certa & vera, de iure communi, & quamuis Nauarr. loco supracitato, aliqualiter dubitet, quinuero expresse dicat, quod Prælatus inferior, de iure communi, non habet iurisdictionem, in eos qui sunt sui Collegij, quoad extraria, quæ non tangunt Regulam, aut Regularia statuta, siue ciuilia, siue criminalia, inquit tamen, quod ex priuilego, vel saltim consuetudine, nullum est Monasterium, in quo iam Prælatus, non cognoscat etiam de illis, saltim cum crimina non requirunt depositionem, expresseque fatetur, quod iam omnes Regulares exempti sunt ab Episcoporum & ordinariorum iurisdictione, quod adeo inquit, verum est, vt raro in prædictis Religiosis locum habeat, *cap. volentes de priuilegijs lib. 6.* quo cautum & statutum fuit, vt ordinarius posset cognoscere contra exemptos, ratione delicti vel contractus, extra loca exempta facti, vel rei sitæ extra illa, nã aliquibus (inquit) Religionibus cõcessum est directe, alijs vero per communicationem, & indirecte, vt conuenire non possint, etiam in illis, cum derogatione prædicti, *cap. volentes*, editi in Concilio Lugdun. Sed de hoc alias, nunc procedamus vlterius.

Nota valde circa Religiosorũ exemptionem, quibus in casibus citati, vt coram ordinarijs compareant, respondere tenẽtur.

Secunda Conclusio.

De iure communi loquẽdo, Religiosi & Regulares, pro debitis ciuilibus, coram suis proprijs Prælatis, non vero coram suis Conseruatoribus, aut Iudice Ecclesiastico ordinario, debent conueniri. Hæc conclusio est expresse contra supradictum Ioann. Gutier, sed tenet eam prædictus Pater Frater Emman. Rodriguez, loco supracitato, satisque colligitur ex cõclusione prædicta, etenim si Religiosi & Regulares, vt prædictum est, suos habent ordinarios atque immediatos Iudices, nempe proprios Prælatos, quibus subijciuntur, & qui Monasterijs præsunt, non solum in pertinentibus ad ipsorum Regulam, regulariaq. statuta, verumetiam in negotijs extrarijs, ciuilibus & criminalibus, contra rationem omnino, & contra Ius ipsum esse profecto videtur, vt etiam pro debitis ciuilibus, coram alijs conueniantur, quicumque illi sint, siue sint Iudices ordinarij Ecclesiastici, à quibus (vt præmissum est) sunt exẽpti; siue vero sint Iudices Conseruatores prædicti, qui vel maxi-

De iure communi loquẽdo, Religiosi & Regulares, pro debitis ciuilibus, coram suis proprijs prælatis, debent conueniri. non vero coram Iudicibus conseruatoribus, neque coram ordinario.

me, in hisce rebus, nullam omnino super eos potestatem habent. Quod contra prædictum Ioan. Gutier. hac vel vnica eaq. efficaciſſima ratione probatur, & vt dicitur ad hominē, nam si vt ipse dicit, & habetur expresse *in d. cap. 1. de off. & potest. Iud. dele.* Iudices Cōseruatores prædicti, non possunt cognoscere nisi de manifestis iniurijs & violentijs, nec suam potestatem extendere, ad alia quæ iudicialem requirunt indaginem, sub pœna ibidem posita, hac enim ratione affirmat, non posse Fratres prædictos, reos pro debitis ciuilibus, coram suis Conseruatoribus Iudicibus conuenire, qua ratione ergo in præsenti contrario casu, in odium prædictorum Religiosorum, ampliandam, atq; extendendam dicit, dictorum Iudicum Conseruatorum, potestatem & iurisdictionem, vt pro debitis ciuilibus, coram ipsis, non vero coram suis proprijs Prælatis, Religiosi ijdem conueniantur? Hæc certe ratio, meo quidem iudicio fortiſſima est, clareq. cōcludit. Cui & alia de nouo accedit, nam vt etiam ex dictis constat, Superiores atque Prælati, sunt Religiosorum ordinarij Iudices, ordinariamq. super eos exercent iurisdictionem, quæ secundum Iuris Regulas, ad omnia se extendit, in quibus non sunt prohibiti, & in quibus expresse limitata non fuerit, prædicti vero Conseruatores, tantummodo sunt Iudices delegati, delegatamq. habent iurisdictionē, quæ non se extendit, nisi. ad illa quæ sibi committuntur expresse, aut sine quibus non congrue possent expediri, & nullo modo se extendit ad ea, quæ expresse sunt prohibita & limitata iure, ergo contra Ius, & contra rationem omnino erit, vt pro debitis ciuilibus, Religiosi & Regulares corā eiusmodi Conseruatoribus, non vero coram proprijs ipsorum Prælatis conueniantur. Supradicta omnia confirmantur, ex eo quia Religiosi ijs præsertim temporibus, non habent perpetuos Conseruatores, sicut habebant antiquitus, coram quibus pro prædictis debitis ciuilibus debeant, aut possint conueniri, quinuero habent Conseruatores ad nutum amouibiles, eosque nominant atque constituūt, solummodo quando id necessitas aliqua exigit; dicere autem, vt prædictus Ioan. Gutier. dicit, quod in eo casu, coram Iudice Ecclesiastico ordinario conueniantur, qui eosdem compellat ad constituendum & assignandum Conseruatorem, seu iam assignatum ostendant, coram quo lis, & causa proponatur, debitumq. petatur, alioquin quod ipsi ad se negotium auocent, atque in eo procedant, non videtur nimis iuridice dictum, neque ad rationem conformiter, cum vt prædictum est, habeant ipsi suos Iudices ordinarios Prælatos, coram quibus possint conueniri; & reuera Conseruatoribus Iudicibus prædictis, iurisdictio in eo videtur concedere, quam ius ipsum nullatenus sibi permittit, non ergo est iuridicū quod supradictus Ioan. Gutier. dicit, neque Religiosos prædictos, à Iure siue à Cōcilio Trid. dici exemptos, à iurisdictione Iudicum ordinariorum, ratione prædictorum Conseruatorum, nam Religiosorum exemptio, non à Conseruatorijs, siue Iudicibus Conseruatoribus prædictis dimanat, sed à subiectione suorum Prælatorum ordinariorum, quibus in vtroque foro sunt subiecti, quod esse verū constat ex ipsis priuilegijs, & Constitutionibus Apostolicis, ac ex vniuersali ita cōprobata & declarata cōsuetudine, & forsan prius Religiosi prædicti, fuerunt exempti, quam pro eisdem Conseruatores constituti. Sed quidquid de hoc sit, nihilominus prædicta cōclusio vera est, firmiterq. tenenda, quod communiter, & Regulariter loquendo, religiosi pro debitis ciuilibus, coram suis proprijs ordinarijs Prælatis, nō vero coram Iudicibus Conseruatoribus prædictis, neque corā Iudice Ecclesiastico ordinario debent conueniri. Existimauit, vt credo, supradictus Ioan. Guzier, quod Conseruatores Regularium, sunt ad modum Conseruatorū, Vniuersitatū, Doctorum

sum & Scholarium, qui de omnibus eorum causis iudicãt atque cognoscũt, ciuilibus & criminalibus, & alios non habent Iudices, coram quibus possint conueniri, quorum etiam ratione, dicuntur exempti à iurisdictione Ecclesiastica & seculari; at in Religionibus non ita se res habet, nam Religiosi suos habent Iudices ordinarios Prælatos, qui de eorum omnibus causis cognoscant, per iurisdictionem ordinariam, per quam ab alia ordinariorum Ecclesiasticorum iurisdictione dicuntur exempti, & non per subdelegatam, prædictorum Iudicum Cõseruatorum, qui solummodo destinantur, pro defensione fratrum à violentijs, & manifestis iniurijs, nõ vero ad alias causas.

Tertia Conclusio.

Coram quo Iudice sint cõueniẽdi Regulares, extra Monasterium degentes, in causis mercedum, ac miserabilium personarum.

In causis ciuilibus, mercedum & miserabilium personarũ, Regulares extra Monasterium degentes, quomodolibet exempti, etiamsi Iudicem deputatum habeant, siue illum non habeant, coram locorum ordinarijs, tamquam in hoc ab ipsa Sede Apostolica delegatis, possunt conueniri. Hæc conclusio habetur expressa, in Conc. Trid. *sess. 7 c. 14.* vbi ad hoc propositum sequentia habentur verba. *In exemptorum causis, constitutio Innocenti IV. quæ incipit, volentes, in generali Concil. Lug. edita seruetur, quam eadem sacrosancta Synodus innouandam censuit, & innouat. addendo insuper quod in ciuilibus causis, mercedum & miserabilium personarum, clerici seculares aut Regulares, extra Monasterium degentes, quomodolibet exempti, etiamsi certum Iudicem à Sede Apostolica deputatũ in partibus habeant, in aliis vero si ipsum Iudicem non habuerint, coram locorum ordinarijs, tamquam in hoc ab ipsa Sede Apostolica delegatis, conueniri & iure medio ad soluendum debitum cogi, & compelli possint, priuilegijs & exemptionibus, Cõseruatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus aduersus præmissa nequaquam valituris.* Id ipsum confirmatur *in eodem Concilio sess. 14. c. 5.* Quæ supradicta verba, explicans Nauar. in d. Comment. 2. de Regularib. *super cap. non dicatis nu. 63.* inquit, ea esse intelligenda solummodo, vt verba ipsa sonant, de Monachis extra Monasterium degentibus, iuxta id, quod in eodem Concilio habetur *sess. 6. c. 3.* de Monachis siue Regularibus delinquentibus extra Monasterium, nam ijs quoad causas ciuiles mercedum, & miserabilium personarum, & quando delinquunt, nulla exemptionis prosunt priuilegia. Vnde inter Regulares exemptos, degentes extra Monasteria, & degentes intra, duplicem constituit differentiam, quarum est prima, quod isti super nullis causis, conueniri possunt coram ordinarijs, illi autẽ sic, super prædictis duobus generibus causarum, nempe mercedum ac miserabilium personarum. Secunda vero est, quod degentes intra Monasteria, non possunt propter sua delicta ab ordinario puniri, nisi quando extra Monasterium, cum populi scandalo delinquunt, & non puniuntur à suis Prælatis, monitis ab ordinarijs, id vt faciant: at vero extra Monasterium degentes; puniri possunt, sicut à contrario sensu colligitur, ex eodẽ Conc. *sess. 25. cap. 14.* vbi ad hoc propositum sequentia verba habentur, *Regularis non subditus Episcopo, qui intra claustra Monasterij degit, & extra ea ita notorie deliquerit, vt populo scandalo sit, Episcopo instante à suo Superiore intra tempus ab Episcopo præfigẽdum, seuere puniatur, ac de punitione Episcopum certiorem faciat sin minus, à suo superiore officio priuetur, & delinquens ab Episcopo puniri possit.* Per quæ dicta verba dicit prædictus Nauarr. respondisse se, non potuisse Vicarium cuiusdam Episcopi Regni Neapolitani, cognoscere de quodam censu, qui petebatur à quodam Conuentu, Ordinis Minimorum Sancti Francisci de Paula, habentium exemptionẽ, cum derogatione *dicti cap. volentes*, tum quia non degebant extra Cõuentum, tum etiam quia non agebatur, de vlla prædictorum duorum generum causa,

nec de delicto extra Monasterium, cum populi scandalo commisso, quæ omnia quammaxime iuridice dicta sunt, & multum memoriæ commendanda. Et aduerto, quod non dicuntur extra Monasteriorum claustra degere, Fratres qui prædicationis vel confessionis, seu eleemosynæ petendæ causa, aut alterius rei similis, ad tempus & non permanenter, extra Monasteria commorantur, sed qui ibidem domicilium habent, ex speciali licentia siue priuilegio, vt extra sua Monasteria degant. Neque etiam extra dicuntur degere, illi qui secundum sua regularia instituta, inseruiunt alicui beneficio, aut sunt addicti alicui Monasterio Monialium, neque eiusmodi comprehenduntur in decreto prædicto, nam quamuis extra Monasterium commorentur, non tamen extra illud proprie dicuntur degere, cum sint subditi proprijs suis Prælatis, nec ibi existant ex aliqua speciali Sedis Apostolicæ licentia, siue priuilegio. Solummodo ergo in prædicto comprehendunter decreto, Fratres extra Monasteriorum claustra degentes, ex prædicta licentia, aut priuilegio, atque immediate Sedi Apostolicæ subiecti, pro quibus cõsueuere semper constitui, & deputari Iudices Conseruatores, qui de omnibus eorum causis, tam ciuilibus quam criminalibus cognoscerent, de quibus dicit Concilium, quod non obstantibus prædictis Iudicibus, si illos habeãt, aut etiam si illos non habeant, & exemptione quacumque in causis ciuilibus, mercedum, & miserabilium personarum, coram ordinarijs conueniri possint, tamquam in hoc ab ipsa Sede Apostolica delegatis, & Iure medio cogi & compelli ad soluendum debitum.

Quinã fratres dicantur extra Monasterij claustra degere.

Quarta Conclusio.

Religiosi & Regulares, ex speciali priuilegio, siue licentia, extra Monasteriorũ claustra degentes, in causis ciuilibus aliarũ quarumcumq; personarũ, extra causas mercedum, & miserabilium personarum, si Iudicem Conseruatorem in rescripto deputatum habeant, coram eo conueniri possunt, sin vero illum non habeant, in tali casu poterunt conueniri, coram Iudicibus ordinarijs. Hæc cõclusio satis videtur Iuridica, rationiq. consona, nam cũ Religiosi prædicti, extra Monasteriorũ claustra degant, ac quodãmodo exempti sint, ab ordinaria suorum Prælatorum, ordinariorumq. Iudicum iurisdictione, operæ pretium est, vt Iudicem habeãt, coram quo in eiusmodi casibus, quinuero & in alijs occurrentibus, debeant & possint conueniri. atque ita si illũ in rescripto deputatum habent, coram eo conuenientur, tamquam coram Iudice in id à Sede Apostolica delegato, eo modo quo conueniri deberent coram proprijs suarum Religionum Prælatis, si intra Monasteria degerent; Si vero illum non habent, in tali casu ratio ipsa fert, vt conueniantur coram ordinarijs Ecclesiasticis, vt non deficiat Iudex, apud quem conueniantur. In hoc sensu intellecta, atque in proposito casu, indubie veram esse intelligo doctrinam traditam à prædicto Ioanne Gutier. loco supracitato, & quod ad ipsum prædicta Concilij verba, superius posita possunt applicari, & adaptari illiq. quadrant, non vero ad casum quem ipse ibidem adducit. nam loquitur indifferenter, & absq. delectu & discrimine, de omnibus in vniuersum Religiosis, tam intra Monasterium degentibus, quam extra, cum reuera Cõcilium in decreto prædicto, non loquatur nisi solummodo, de Religiosis extra Monasterium degentibus, ad sensum supradictum, vt patebit intuenti; idquod & Nauar. tenet expresse loco supracitato. Vnde dico quod praxis in eiusmodi casibus seruanda, non est illa, quam tradit prædictus Io. Gutier, sed ista quæ sequitur, nẽpe q̃ Religiosi intra Monasteriorũ claustra degẽtes, pro quibuscumq.

Religiosi, & Regulares extra Monasteriorũ claustra degentes, corã quo Iudice pro debitis ciuilibus habeãt cõuenirì extra casus dictos.

In quo sensu opinio, & sententia Ioannis Gutieres sit vera.

Praxis in hisce rebus seruanda, quẽnam sit, pro Religiosis tam intra, quã extra claustra degentibus.

cumq. debitis ciuilibus, nō corā Iudicibus suis Cōseruatorib. nec vero corā Ordinario Ecclesiastico, sed coram suis proprijs Prælatis, qui sunt veri & proprij ipsorum Iudices, debent conueniri, & hoc etiamsi debita sint mercedum atque miserabilium personarum, nam decretum quo Concilium statuit, vt in ijs conueniantur coram Ordinarijs, non intelligitur, nisi de Religiosis extra claustra Monasteriorum degentibus, vt ex ipso textu expresse constat. Si vero Religiosi supradicti extra claustra degant, & debita sint mercedum, ac miserabilium personarum, siue Iudicem Conseruatorem certum à Sede Apostolica deputatum in partibus habeant, siue illum non habeant, conueniri debent coram locorum Ordinarijs, tamquam in hoc ab ipsa Sede Apostolica delegatis, & iure medio, ad soluendum huiusmodi debita, cogi & compelli possunt, priuilegijs, exemptionibus, Conseruatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus aduersus præmissa nequaquam valituris (verba sunt expressa supradicti Concilij.) Sed quid si supradicti Religiosi, extra dicta Monasteria degant, & debita sint, non mercedum & miserabilium personarum, sed aliarum personarum quarumcumque, quid in hoc casu faciendum est? Ad hoc respondeo, sub distinctione, quod si Iudicem habeant, per Sedem Apostolicam deputatum vt supra, coram eo possunt & debent conueniri: si autem illum non habuerint, coram locorum Ordinarijs, tamquam in hoc à Sede Apostolica delegatis, vt supra, non obstantibus quibuscumque, &c. Et hic est verus sensus illorum verborum, quæ in Decreto prædicto ponuntur, *in alijs vero si ipsum Iudicem non habuerint*, &c. non vero ille quem existimauit supradictus Ioan. Gutier, comprehendendo in dicto Decreto, omnes in vniuersum Religiosos, tam degentes intra, quam extra Monasteria, cum reuera (vt prædictum est) Concilium non loquatur, nisi de degentibus extra. Vnde perperam, ac sine ratione colligit, quod Religiosi degentes intra, non coram suis Prælatis & Iudicibus Ordinarijs, sed coram dictis Iudicibus Conseruatoribus, si illos habuerint, sin vero minus, coram Iudice Ordinario Ecclesiastico debeant & possint conueniri. Supradicta omnia, meo quidem iudicio, sunt certa & vera, stando in iure communi. Neque obstabit dictis, si in aliquo priuilegio siue conseruatoria, habeatur expresse, quod aliqui Religiosi, tam in causis ciuilibus, quam in criminalibus, seu mixtis, siue sint actores siue vero rei, possint & valeant eligere Conseruatores, coram quibus eorum causæ agantur, quale priuilegium habere dicuntur, Religiosi viri Societatis Iesu, nam dico, quod in tali casu, si ipsi voluerint, eo vti poterunt: non tamen ad id astringuntur de iure communi. Erit autem eiusmodi priuilegium, vtile atque proficuum, in casu quo ab eisdem seu ab alijs, qui eiusdem communicationem habeant, coram Iudice seculari siue Ecclesiastico, aliquod petatur ciuile debitum, dicentibus ad ipsos iurisdictionem pertinere, non vero ad proprios Regulares Prælatos. Nam in tali casu, cum Prælati Regulares nullis armis possint se defendere, contra supradictos Iudices, procedendo pœnis & censuris, virtute priuilegij prædicti, eligere poterunt Iudicem Conseruatorem, qui idipsum faciat, atque de eadem causa cognoscat, vel ad Prælatos supradictos illam remittat. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

Nota hoc valde.

ARTI-

ARTICVLVS XI.

Vtrum Iudices Conseruatores Regularium, procedere possint, contra detentores animalium eorumdem, facientium damnum in pascuis, seu alibi?

Quæ ad hunc Articulum spectant, explicabuntur breuiter per sequentes conclusiones.

Prima Conclusio.

Iudices Cõseruatores Regularium, nõ possunt procedere contra detentores animaliũ suorum, facientium damnũ in pascuis seu alibi, ex ea solũmodo ratione, quia illa detinent.

IVdices Conseruatores Regularium, non possunt per censuras procedere, contra detentores animalium eorumdem, facientium damnum in pascuis, seu alibi, ea sola ratione quia ipsa detinent. Hæc Conclusio probatur expresse, nam eiusmodi animalia non sunt res Ecclesiasticæ, sed seculares, quamuis quoad dominium ad Ecclesiasticos siue Regulares prædictos spectent. Quo fit, vt à Iudice seculari, sine aliqua ipsorum iniuria possint detineri, quando inueniuntur in pascuis seu alibi, alienis rebus damnum inferentia, iuxta casum legis positæ, in noua recop. *l.* 12. *tit.* 3. *lib.* 1. vbi contra animalia prædicta constituitur certa & peculiaris pœna. Quod autem animalia ipsa, pertineant ad forum seculare, non vero Ecclesiasticum, tradit expresse Baldus, *in l. de ijs, C. de Epise. & Cler.* vbi inquit, quod quando tributum est appropriatum ipsi rei, Iudex potest manumittere ad rem ipsam, quamuis sit Clerici aut Religiosi, recipereq. tributum, quia est de sua iurisdictione, sed non poterit, inquit, facere aliquid contra personam Clerici aut Religiosi, alias incidet in pœnam Canonis, id quod tenent omnes communiter Doctores. Vnde fit, quod non possunt Religiosi prædicti, eligere Conseruatores, contra detentores supradictorum animalium, ex ea sola ratione quia illos detinent, vt dictum est, bene tamen ex alia, de qua fit secunda Conclusio.

Secunda Conclusio.

Iudices Cõseruatores Regularium, in quo casu possũt procedere contra detẽtores suorum animaliũ.

Iudices Conseruatores Regularium, bene possunt procedere, contra supradictos detentores animalium, quando ratione damni illati, Monachi siue Religiosi, conueniuntur coram seculari Iudice, vel Ecclesiastico Ordinario, non vero coram proprijs ipsorum Prælatis, aut coram dictis Conseruatoribus, si ipsi in eosdem conueniant. Hæc Conclusio satis constat, ex supradictis in præcedenti Articulo. Et ratio ipsius in promptu est, nam prædictorum Religiosorum personæ, sunt exemptæ à supradictorum iurisdictione, nec vllo modo conueniri possunt, coram seculari Iudice, nec vero coram Iudice Ecclesiastico Ordinario, cum ipsi habeant proprios Iudices, nempe suos Ordinarios Prælatos, aut Conseruatores prædictos, coram quibus possint conueniri, quinuero & debent, cum sint rei, iuxta superius dicta: ergo si aliter fiat, vis atque violentia in eo ipsis infertur, manifestaq. illis irrogatur iniuria, quam euitare, siue non permittere, est proprius casus, dictorum Conseruatorum, iuxta *cap.* 1. *de offic. & potest. Iud. deleg. in* 6. atque ita in hoc casu, bene possunt procedere contra talia facientes, & Iudices in eiusmodi non se inhibentes. Et idem existimo esse dicendum, si detentio prædictorum animalium, per Iudices seculares facta fuerit omnino iniusta, & cum Religiosi prædicti paratos se exhibeant, ad satisfaciendum damno, & standum

dum (vt dicitur) iustitiæ, sufficienti præstita cautione, noluerint illa sibi dimittere, nisi prius fiat realis restitutio & satisfactio. In tali casu etiam credo, quod possunt contra eosdem procedere, tum quia in eo ipso grauis atque notoria illis irrogatur iniuria, propter prædicta animalia detenta, tum etiam quia in sua exemptione, & per Bullarii Conseruatoriarum priuilegia, non solum personæ prædictorum Regularium sunt à dictis Iudicibus exemptæ, verumetiam & eorum bona, mobilia & immobilia, & ad protectionem & defensionem, supradictorum Iudicum Conseruatorum spectant.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum Conseruatores Regularium, possint procedere contra alios Regulares & Religiosos, & contra Doctores & Scholares, habentes etiam pro suis causis Conseruatores?

Priuilegiatus contra pariter priuilegiatum, non gaudet priuilegio.

RAtio dubitandi est, quia vt habetur in iure, *in Authent. de sanctis Episcopis, §. sed hæc præsens, & in l. verum, §. vlt. cum legibus sequentibus, ff. de Minoribus*, priuilegium habens, non vtitur priuilegio, contra habentem idem priuilegium, quod est id quod communiter dicitur, *quod priuilegiatus contra pariter priuilegiatum non gaudet priuilegio*: ergo cum in præsenti (vt supponitur) prædicti Regulares, Doctores & Scholares pro suis causis priuilegium habeant, eligendi Conseruatorem, de factoq. ipsum teneant, videtur, quod Conseruatores Regularium supradictorum, non possint procedere contra Conseruatores aliorum. Pro alia parte facit, quia si hoc esset verum, sequeretur, quod vt plurimum neutri eligere possent Conseruatores, & maxime contra se inuicem, quod est contra concessionem expressam multarum Conseruatoriarum, quibus habetur, vt eligere possint Conseruatores, contra quascumque personas, tam Ecclesiasticas & Regulares, quam seculares, &c. Vt autem hoc plenius fiat, sciriq. possit, qualiter practicari habeat, pro resolutione propositæ difficultatis, sequentem statuo Conclusionem.

Conclusio.

In multis casibus, Conseruatores Iudices, quorumdam Regularium, præcedere possunt contra aliorum Cõseruatores, seu cõtra alios Religiosos.

CErtissimum est & omni dubio procul, quod in multis casibus, Conseruatores Regularium procedere possunt, contra alios Regulares siue Religiosos, & contra Doctores & Scholares habentes etiam pro suis causis Conseruatores. Hæc Conclusio manifeste probatur, ex ratione adducta pro contraria parte ad rationem dubitandi, & quia quamuis verum sit, quod pro alia parte adducitur, ac communiter dicitur, quod priuilegiatus contra pariter priuilegiatum, non gaudet priuilegio, id tamen intelligendum est, quando vterque priuilegiatus priuilegio gaudet, quod est dicere quando simul concurrunt duo, qui priuilegium habent, & sunt in casu, quo vtrumq; priuilegium valet, quiquidem casus non dabitur de facili, nam regulariter loquendo, quando duo simil idem habent priuilegium, & contendunt de aliqua re, is quidem præfertur alteri, qui eiusmodi priuilegium actu habet, & actu est in ea re, & in ea specie, de qua controuertitur, & de qua agitur, prout habetur in iure, *in l. vlt. ff. ex quibus causis*, & ibi notat Bart. & post alios Ioan. Parlad. lib. 1. *rerum quoti. cap. 17. num. 28.* plures Doctores allegando, & pro hac conclusione facit, *iuris Regula, in. 65.* qua dicitur, quod in pari delicto & causa, potior est conditio possidentis. Vnde in hoc casu, quodammodo dicere possumus, quod non duo, sed vnus tantummodo habet priuilegium, nempe ille qui læditur, alter vero cum in ea causa non fuerit

Nota, quod in pari delicto, & causa potior est cõditio possidentis.

fuerit læsus, priuilegium minime habere dicetur. Quam doctrinam latissimè tradit Abbas, *in cap. ad aures, de præscriptionibus, & in cap. super spoliatione, de ordine cognitionum*, & Conar. *in Regula possessor.* 2 *p.S.* 2. *num.* 4. Qua de re videantur, quæ latissime diximus supra, q. 42. art. 8. explicando prædictum iuris axioma, quo dicitur, quod priuilegiatus contra pariter priuilegiatum, non gaudet priuilegio, vbi illud nonnullis exemplis, casibusq. adductis illustrauimus. Et hæc de isto Articulo, ac tota Quæstione dicta sufficiant.

QVÆSTIO XLVIII.

De portione Canonica, & ijs quæ ad hanc materiam spectant, in quatuordecim Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quidnam sit portio Canonica, & quotuplex?

Prima Conclusio.

Quidnã sit Canonica portio, & quare sic dicatur.

CAnonica portio, dicitur quædam pars, quæ iure debetur Episcopis, seu Ecclesijs Parochialibus, à quibuscumque, de rebus prouenientibus illis, aliqua ratione. Dicitur q. Canonica portio, pro eo, quod sit à Canonibus approbata, ac debita Decretorum Canonicorum iure. Hanc Conclusionem ponit expresse Syluester, *verb. Canonica portio, num.* 1. & pro ea citat *cap. de his, & cap. decernimus, 10. q. 1. & cap. statutum, 16. q. 1. & Clement. Dudum, de sepulturis*, quibus in locis, fit mentio supradictæ Canonicæ portionis. Sit secunda Conclusio.

Secunda Conclusio.

Canonica portio duplex est, alia Episcopalis, alia vero Parochialis.

Prædicta Canonica portio, est duplex, vna debita Episcopo, ab omnibus Ecclesijs totius diœcesis, de omnibus relictis factis eisdem, altera debita Ecclesiæ Parochiali, de relictis à Parochiano, vel obuenientibus ratione funeris, loco illi, in quo eligit sepulturam. Hæc etiam Conclusio est supradicti Syluestri, & de prima intelligendum esse dicit, supradictum *cap de his, cum sequentibus*, & multa alia quæ tradit glossa, *in cap. officij, de testam.* Et addit, quod Episcopalis Canonica portio, secundum glossam, *in cap. requisisti, de testam. est*, tertia, vel quarta pars, secundum consuetudinem, Parochialis vero est varia, nam in quibusdam partibus, est medietas, in alijs vero tertia, vel quarta pars, secundum varia iura atq; varias consuetudines, quibus consuetudinibus dicit esse standum, secundum *cap. certificari extra, de sepulturis*; & quod si ibi consuetudo non apparet, secundũ Hostiensem, spectanda est consuetudo Ecclesiæ Metropolitanæ; & si nec illa appareat, spectanda est consuetudo Ecclesiarum vicinarum, quæ si varia sit, secundum Gosfredum quarta debetur, quia in hanc iura magis concordare videntur, *iuxta, c. in nostra, de sepulturis*, & quia in dubijs semper sequimur, quod minimum est, *iuxta l. si ita relictum, ff. delig.* 2. *in fin. & l. semper, ff. de regul. iuris*, quod & notat Archidiaconus, *in cap. cum quis, de sepulturis, lib.* 6. & Innocent. *in dicto cap. requisisti*, & Bernardus, *in dicto cap. certificari*. Quæ omnia dicit Syluester esse vera, nisi vbi consuetudo esset, dandi medietatem, vel tertiam par-

Nota circa solutionẽ quartæ funeralis, quod in dubijs semper est sequẽdum id, quod minimum est.

tem

tem, quia tunc ista esset debita, & sic sunt intelligenda iura dicentia, quod est tertia pars, vel medietas. Tandem concludit Syluester, dicendo, quod de hac quarta parte, siue Canonica portione, quæ datur Ecclesiæ Parochiali, detrahitur ab Episcopo pro se, quarta illius quartæ, & quod à Fratribus Episcopus nullam detrahit quartam, secundum Federicum, nisi vbi Episcopus est Parochialis omnium, vt Neapolis, tunc enim vt Parochialis, recipiet quartam à Fratribus, nisi sint priuilegiati: sed de hoc alias, nam nunc solummodo agimus de ijs, quæ sunt de iure communi, acturi postmodum de illis, quæ tenenda, ac practicanda sunt de iure particulari, siue ex speciali priuilegio. Et hactenus de isto Articulo.

ARTICVLVS II.

A quibus debeatur quarta Episcopalis?

CIrca hanc difficultatem variæ sunt sententiæ & opiniones, Ostiensis enim in summa, titulo de sepulturis dicit, quod debetur & peti potest, ab omnibus Ecclesijs, intra propriam diœcesem constitutis, iuxta *cap. constitutum. 16. q. 1.* siue sint Capellæ Monachorum, & aliorum Religiosorum, siue Monasteria aut alia pia loca, siue sint Conuentualia, vel quæuis alia, in Ciuitate seu extra, iuxta *cap. conquerente, de officio ordinarij, & cap. officij, cap. requisisti, de testam.* etiamsi sint exempta, nisi in priuilegio fiat specialis mentio, de priuilegio quartæ Episcopalis, pro quo citat *cap. dudum, §. vlt. de decimis, & l. 1. §. merito, ff. ne quid in loco pub.*

Sed Panorm. *in d. cap officij. de testam.* tenet contrarium, nempe quod prædicta quarta Episcopalis, debetur solummodo ab Ecclesijs Episcopo subiectis, non autem ab exemptis, seu subiectis immediate Papæ, & dicit, quod sic tenetur communiter. Sed Petrus de Perusio, in tractatu de Canonica portione, limitat Panormitanum prædictum, dicendo, ipsum dicere verum, quando legans Ecclesiæ exemptæ, non est subditus Episcopi, vel est exemptus similiter, alias inquit debetur. Sed opinio Panormit. est verior, de qua sequens statuitur Conclusio.

Conclusio.

QVarta Episcopalis, solummodo debetur, ab Ecclesijs Episcopo subiectis, non autem ab exemptis subiectis immediate Papæ. Hæc Conclusio est Panormitani, vbi supra, & hanc sententiam & opinionem probabiliorem dicit esse Syluest. *verb. Canonica portio, quæst. 3. num. 4.* quam & probat hac ratione, quia inquit supradicta quarta, datur ratione Ecclesiarum solicitandarum per Episcopum, nō vero ratione legantium, vt constat ex d. *cap. conquerente, de officij ordinarij.* Vnde dicit secundum Abbatem, *in cap requisisti, de testam.* quod exempti tenentur eam soluere, non Episcopis, sed Papæ, quod & probat, & sequitur supradictus Petrus de Perusio, vbi supra, sed legatus de latere non poterit eam petere, cum non sit diœcesanus exemptorum, vt tradit glossa, *in cap. auctoritate, de priuilegijs, lib. 6.* hæc supradictus Syluester, quæ pro isto Articulo breuiter dicta sufficiant.

Episcopalis quarta, solummodo debetur ab Ecclesijs Episcopo subiectis, nō autem ab exemptis, vel subiectis immediate Papæ.

ARTI-

ARTICVLVS III.

De quibus rebus debeatur, prædicta quarta Episcopalis?

Huic Articulo fiet satis, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

De quibus rebus debetur Canonica portio Episcopalis.

QVarta Episcopalis, debetur de omnibus legatis, factis Ecclesijs & locis à quibus debetur, & de decimis & de ijs, quæ obueniunt ratione funeris. Hæc Conclusio est expressa Syluest. vbi supra, num. 4. q. 4. & dicit esse eam Panor. *in cap. requisisti, de testam.* Sed addit, quod fallit in aliquibus, de quibus fit mentio, *in cap. fin. de testam.* & ponit septem casus, in quibus fallit. Primo, quando relinquitur aliquid pro ornamentis Ecclesiæ, seu vestibus, vt sericum pro planeta, vel aliud ornamentum pro altari. Et idem est iudicium, si legetur aliquid, vt fiat chorus vel pictura, aut calix, vel aliquid huiusmodi, quod pertineat ad diuinum cultum, & immediate ad honorem Dei, vt oleum, & cera pro luminaribus. Secundo, quando legatur aliquid, pro prædictis ornamentis redimendis, ornandis vel reparandis, secundum Innocentium, *in dicto cap. fin.* & idem esse dicit Syluester, quando legatur pro extruendo sepulchro, quia Religionis est, Monumenta construi vel exornari, iuxta *l. 1. §. interdictum, ff. de mor. infer.* Tertio, quando legatur pro fabrica Ecclesiæ, reparatione indigente, & portio pro fabrica non habetur, vel si habetur, non sufficit. Sed si Ecclesia non indiget fabrica, soluenda erit quarta secundum Ostiensem, & reliquum seruabitur tempore necessario ad fabricam. Quarto, quando legatur, pro anniuersario celebrando annuatim, *vt in cap. cum creatura, de celebrat. Missarum.* Quinto, quando legatur ad perpetuum diuinum cultum, vtputa, vt annuatim fiat festum alicuius Sancti, vel vt dicatur officiū in vna Capella, quia in huiusmodi consistit diuinus cultus, iuxta *cap. fin. de rescriptis, lib. 6.* Sexto, fallit in oblationibus, de quibus non debetur quarta, vt olim secundum Panormit. *in dicto cap. requisisti.* Et tandem septimo & vltimo, secundum eumdem, fallit in donatione facta in vita, de qua etiam non debetur quarta, vt habetur *in cap. de his, de sepulturis, & in cap. 1. de statu Monach.* Solummodo est difficultas, an debeatur quarta Episcopo, de relictis factis alicui Hospitali? de quo fit secunda Conclusio.

De quibus rebus nō debetur supradicta Canonica portio.

Secunda Conclusio.

Si Hospitale est Religiosum, & constructum auctoritate Episcopi, quarta debetur Episcopo de relictis factis eidem.

Si Hospitale est Religiosum, & constructum auctoritate Episcopi, quarta debetur Episcopo, de relictis factis eidem. Hæc Conclusio est Syluestri, loco supracitato, num. 5. q. 5. & dicit eam esse Panorm. *in d. cap. officii, de testam.* & etiam Ioan. Andr. si relictum fuit factum pauperibus talis Hospitalis, quia præsumitur respectus habitus ad locum, & non ad personam, secus inquit esset, si relictum fuisset pauperibus simpliciter, quia tunc non debetur, quod probat *per l. nulli, & l. si quis ad declinandam, C. de Episc. & Cler.* Sed si Hospitale non est Religiosum, inquit Syluest. quod sunt diuersæ opiniones, sed magis sibi placet & arridet, opinio Panormit. nempe, quod si ædificatum est auctoritate iam defuncti, sic Episcopus habebit quartam, quia & habebit curam, vt habetur *in Authent. de Eccl. tit. collat. 9.* & quia non potest amplius redire ad profana; sed si ædificator viuit, non debebitur quarta, & relictum videbitur factum pauperibus, cum talis locus non sit capax,

capax, quia ædificator potest eum destruere, iuxta *cap cum inter dilectos, de donat.* & Innocent. ibidem. Ex dictis, inquit, Sylvest. colligitur, quod de relictis Fraternitatibus, quarta non debetur, & plura alia dicit circa eiusmodi pauperibus relicta, simpliciter, vel cum aliqua limitatione, quæ vt brevitati studeam, consulto facio missa, videantur ibidem. Solum superest difficultas, an prædicta quarta debeatur Episcopo, de legato facto alicui singulari personæ? de quo sit tertia Conclusio.

Tertia Conclusio.

Quarta Episcopalis non debetur, de legatis factis singularibus personis.

Quarta Episcopalis non debetur, de legatis factis singularibus personis. Hæc Conclusio est expressa Sylu loco supracitato, nu. 6. q. 6. & ponit exemplum, vt quando legatur aliquid Clerico, non habenti administrationem, vel prælationem, seu alicui Canonico, iuxta *cap. requisisti, §. fin. de testam.* vel cum legatur aliquid leprosis morantibus in tali loco, vel Domo, vel Eremitis aut Fratribus qui morantur in tali loco, vel aliquibus mulieribus pro dote, vel viduis, peregrinis, & huiusmodi, in quibus inquit cessat *cap. ex parte, el 3. de verb. signif.* pro quo remittit se ad ea, quæ dicit & notat Innocent. *in cap. relatum, de sepult.* & addit quod etiam non debetur, prædicta quarta Episcopalis, de legatis pro male ablatis, quia eiusmodi sunt debita, non legata, siue eorum restitutio sit certa vel incerta: & addit etiam, quod nec debetur supradicta quarta, quando subditus legat aliquid Ecclesiæ, existenti extra diœcesim, quod probat ex Abb. *in d. cap. requisisti*, & Innocent. *in d. cap. officii, de testam.* & Ioan. And. *in d. cap. certificare, de sepult.* quod dicit esse verum, nisi aliter habeat consuetudo & præscriptio, iuxta *cap. cum inter, de verb. sig.* quæ pro hac difficultate sic breuiter dicta sufficiant, & vt horum omnium saltim aliqua habeatur notitia.

ARTICVLVS IV.

A quibus personis, & de quibus rebus debeatur Canonica portio Parochialis?

Huic articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Canonica portio Parochialis solùmodo debetur ab Ecclesijs, vbi aliquis sepelitur, vel ad quam transit se conuertendo, seu alio modo, & non ab alijs.

CAnonica portio Parochialis, solùmodo debetur ab Ecclesijs, vbi aliquis sepelitur, vel ad quam transit se conuertendo, seu alio modo, & non ab alijs Ecclesijs vel personis. Hæc Conclusio est expressa Sylu. loco etiam supracitato, nu. 7. q. 9. & quantum attinet ad quartam, quæ debetur ab Ecclesijs vbi quispiam sepelitur, vel ad quam quis transit se conuertendo, vel alio modo, inquit, hoc esse verum, etiam si alias essent exemptæ, nam quoad hoc non sunt exemptæ, secundum Innocent. *in cap. relatum, & in cap. nostra, de sepult. & in cap. requisisti, de testam.*

Secunda Conclusio.

Quarta Parochialis debetur, de omnibus, quæ obueniunt ratione funeris, & de legatis factis Ecclesiæ, vbi quis eligit sepulturam.

Supradicta quarta Parochialis, debetur de omnibus, quæ obueniunt ratione funeris, seu in die funeris, & de omnibus legatis factis Ecclesiæ, ad quam quis eligit sepulturam. Hæc Conclusio est Sylvest. vbi supra, & dicit eam esse Raymundi, & probari *per cap. in nostra, & totum tit. de sepult. & per Clement. dudum, eod. tit.* & concordat inquit Ostiensis, qui & ait, hoc esse intelligendum de relictis occasione loci, non intuitu personæ, quamuis Ecclesiæ

sit, dummodo id non in fraudem fiat, & similiter secundum eum intelligitur de mobilibus & immobilibus, exceptis ijs, de quibus supra diximus, art. 3. agendo de quarta Episcopali, quorum fit mentio *in cap. fin. de testam.* Præsumitur autem, inquit Sylvest. aliquid legari intuitu personæ, si datur à propinquis, pro quo adducit *cap. requisisti, de testam.* Post suprad cta adducit prædictus Sylvest. quindecim casus, in quibus fallit doctrina suprad cta, nec debetur quarta de iure communi, & inquit, quod fallit etiam in Fratribus Prædicatoribus & Minoribus, ex speciali priuilegio, de quibus plura dicit in q. 19. quæ habetur in num. 15. vbi ponit varias atque diuersas conclusiones sine decisiones ad hoc propositum, quæ à me consulto omittuntur, quia de ijs omnibus inferius speciales atque particulares struendi sunt Articuli, vbi & simul dicemus, quæ de nouo fuerint stabilita & ordinata, circa hoc negocium per Concilium Tridentinum.

Multi sunt casus, in quibus non debetur quarta Parochialis etiã de iure communi, & alij ex priuilegio.

ARTICVLVS V.

Vtrum valeat consuetudo, quod nihil detur Episcopo, vel Ecclesiæ Parochiali, pro Canonica portione suprad cta?

HAnc Quæstionem mouet Sylvester, *verb. Canonica portio, num. 2. q. 1.* & pro ipsius resolutione, præsupponit ex Panor. *in cap. certificari, de sepult.* quod secundum gloss. *in cap. fin. de consuet. lib. 6.* vbi consuetudo est præter ius, ad eam valere sufficit, tempus decem annorum, vbi vero est contra ius, tempus quadraginta annorum requiritur, vt habetur in *cap. fin. de consuet.* quo supposito, inquit, quod difficultas præsentis Articuli, potest in duplici sensu inuestigari. Primo, vtrum valet consuetudo, quod nihil omnino detur Episcopo vel Ecclesiæ Parochiali? Secundo, vtrum valeat consuetudo, quod detur Episcopo vel Ecclesiæ Parochiali, vltra dimidiam partem? vtputa quod dentur duæ partes ex tribus, vel citra quartam partem, ideſt, quod detur minus, quam quarta pars, aut infra dimidiam & quartam partem. De hoc igitur secundo, de mente Panormit. sequentes statuo Conclusiones.

Quid requiratur ad valendã consuetudinẽ, quod omne cõtra ius, quid vero quãdo est præter.

Prima Conclusio.

AD hoc vt valeat consuetudo, quod detur Episcopo vel Ecclesiæ Parochiali, vltra dimidiam partem, vtputa, quod dentur duæ partes ex tribus, vel quod detur citra quartam partem, id est, minus quam quarta pars, necessum est, quod illa fit præscripta, quadraginta annorum tempore, at vero ad hoc vt detur infra dimidiam vel quartam partem, non est necessum, quod eiusmodi consuetudo fit præscripta, suprad cto quadraginta annorum numero, sed sufficit numerus decem annorum. Hæc Conclusio est suprad cti Panormitani, & Sylvestri, & dicit eam esse Ostiensis, & Ioan. And. Cuius & Panormit. *in d. cap. certificari, de sepult. num. 4.* rationem reddit, quia consuetudo dandi infra dimidiam & quartam partem, non est contra ius, sed præter ius, ac ideo non requiritur, quod fit præscripta, at consuetudo dandi vltra dimidiam, & citra quartam partem, est contra ius, quia nullo iure cauetur, vt debeatur minus quarta, vel vltra dimidiam partem, vnde eiusmodi consuetudo, ad hoc vt valeat, necessum est, quod legitimo quadraginta annorũ tẽpore fit præscripta, alias nõ valebit. hæc Panor. vbi sup. Sed maior est difficultas, circa primũ, vtrum scilicet valeat cõsuetudo, vt nihil penitus, detur Ep. scopo vel Ecclesiæ Parochiali? Qua quidẽ de re, prad. Sylu. atque Panor.

Ad hoc vt valeat consuetudo, vt detur Episcopo vel Ecclesiæ Parochiali, aliquid vltra dimidiã partem vel citra quid requiratur.

Difficultas.

Panor. locis citatis, varias atque diuersas referunt Doctorum opiniones, nã Ostiensis, & Ioan. Andr. post eum, sentire videntur quod non valet, id quod similiter tenet Gofredus & Raymundus, cum sit irrationabilis, *per cap. fin. de consuetudine*, quinvero & contra Ius, nempe contra *cap. 1. de sepulturis*, sed Petrus de Perusio, & Innocent. tenent, quod valet, si sit perscripta quadraginta annorum spatio, in quorum sententiam inclinare videntur supradicti Ostiens. & Ioan. Andreas, si sit perscripta eiusmodi consuetudo cum titulo, idest cum rationabili causa, vtputa propter beneficium factum Ecclesiæ, vel aliquid huiusmodi. Sed huic dicendi modo, opponit se Panorm. loco supracitato, asserens quod ad introductionem consuetudinis, non requiritur titulus, cum hoc nullo iure caueatur, imo potius habeatur oppositum, cum sicut dictum est, consuetudo sit quoddam Ius, moribus introductum, & consequenter inductum ex tacito consensu populi, vt habetur *in cap. consuetudo, d. 1. & in l. de quibus. ff. de legibus, & in §. ex non scripto, instit. de iure naturali*, vnde quemadmodum non requiritur titulus, in condenda aliqua lege, ita inquit, nec in introducẽda consuetudine, cum non sit differentia inter legem, & consuetudinẽ, nisi ea quæ versatur inter aliquid tacitũ, & expressum. Resoluendo igitur prædictã difficultatem, dicit Panor. quod dictum prædictorum DD. debet intelligi, loquendo de consuetudine improprie dicta, quæ proprie non consuetudo, sed præscriptio, & sic intelligenda est Gloss. *in cap. non est, de consuet. lib. 6.* vnde sicut in perscriptione contra Ius, requiritur titulus, iuxta *cap. 1. de præscriptionibus, lib. 6.* ita & in introductione consuetudinis improprie dictæ, vt satis probatur, *in d. cap. non est, iuncta gloss.* At id non habet locum in consuetudine proprie dicta, & legitime introducta. Quãdo ergo quæritur, an valeat consuetudo, vt nihil penitus detur Episcopo, vel Ecclesiæ parochiali, respondet, & dicit, quod cum id sit contra Ius, non potest introduci consuetudo, sed in vtroque casu requiritur præscriptio & cum titulo, quod semper dicit esse verum, quando inducitur consuetudo contra eum, cui aliquid debetur de Iure communi, nam tunc non est proprie consuetudo, sed præscriptio, vnde & habere debet præscriptionis commites, at si introduceretur consuetudo, contra alium non eiusmodi Ius habentem, induci posset sine vllo titulo, nam vt dictum est, ad esse consuetudinis, siue introducendam consuetudinem, non necessario requiritur titulus. Iuxta quam sententiam sequens statuitur conclusio.

Nota. Quid requiratur ad rationẽ consuetudinis, & an vt introducatur, sit necessarius titulus.

Secunda Conclusio.

Canonica portio, Episcopo vel Ecclesiæ parochiali debita, pro parte, vel in totum, consuetudine, seu præscriptione potest præscribi, & ad id sine titulo sufficit tempus, de cuius initio non sit memoria, quia illud habet vim tituli. Hæc conclusio est expressa supradicti Panorm. *in d. cap. certificari, de sepulturis*, & probat eam, *ex cap. 1. de præscriptionibus, lib. 6.* & dicit se in facti cõtingẽtia, ita consuluisse, & remittit se ad alia, quæ dicit, *in cap. requisisti, de testamentis*, & allegat etiam pro hoc, *cap. de quarta, de præscriptionibus.* Eamdem conclusionem, tenet Sylvest. loco vbi supra, num. 3. in fine, vbi dicit, quod in vtroque casu Panormitanus sentit, quod portio debita Episcopo vel Ecclesiæ parochiali, in totũ vel pro parte, potest præscribi, & ait quod ad præscribendum in huiusmodi, si consuetudo sit cum titulo, sufficit tempus 40. annorum, si vero sit sine titulo, requiritur, quod sit tempus, cuius in contrariũ initij non sit memoria: quorũ rationem adducit, nam cum Ius

Qualiter contra portionem canonicam, in totum, vel in parte, consuetudine præscribatur.

cõmune sit pro Ecclesia parochiali, vel pro Episcopo, & consequenter cum præsumptio sit contra possidentem, qui soluere renuerit oportet, quod titulum alleget, & probet, per quem talis præsumptio tollatur, quod non fit, nisi modo prædicto, quæ pro isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS VI.

Quidnam sit dicendum, de canonica portione prædicta, secundum regularium priuilegia?

HVcusque diximus, quæ ad prædictam portionem canonicam pertinent, de iure communi, nunc operæpretium est, vt ad particularia declarandentis, dicamus quid circa eamdem sit dicendum, atque practicandum, de iure speciali atque ex particulari Regularium, Fratrumq. omnium Mendicantium priuilegio, nam omnes, vt pluries iam dictum est, eisdem priuilegijs communicant & perfruuntur. Et vt quæ dicenda sunt, iuxta diuersorum exigentiam temporum, congruo habeantur ordine, pro propositi Articuli resolutione, sequentes statuo Conclusiones.

Prima Conclusio.

Quid statuerit Innoc. IV. circa 4. funerale.

INnocentius Quartus, qui præfuit Ecclesiæ, circa annum 1243. in quadam sua Bulla, quæ incipit, *Pacem vestram*, data Perusij, 16 Kalendas Iunij, Pontificatus sui anno 10. *Concessit Fratribus Minoribus, quod de ijs, quæ in ornamentis, aut pro eis, vel pro fabricis, seu luminaribus, vel anniuersarijs, 7. 20. & 30. aliisque ad perpetuum diuinum cultum in testamentis eisdem legantur, nullam canonicam portionem soluere teneantur, dummodo in fraudem Episcoporum, & Presbyterorum Parochialium non fiat.* Habetur hęc concessio in Monumentis, & refertur in Compendio verbo canonica portio. §. 1. & in sequenti. §. 2. dicitur, *quod Alexander IV. concessit idem, quod præfatus Innocentius IV. concesserat, addens quod nec etiam de pitantijs ad sustentationem Fratrum, aut de indumentis eisdem legatis, teneantur dare aliquam portionem, & decreuit irritas esse, & inanes quascumq. consuras, contra Fratres seu contra benefactores huiusmodi, vel heredes, aut executores illorum promulgatas.* Præfuit Ecclesię supradictus Alexander IV. circa annum 1254. Et habetur prædicta concessio in quadam sua Bulla, quæ incipit, *Pium est, & consonum æquitati.* data Anagniæ 13. Kalendas Februarij Pontificatus sui anno 5. & refertur in supradictis Monumentis.

Monu. ord. 1. imp. f. 22. & & refertur in Comp. verbo canonica portio. §. 1.

Monu. ord. 1. imp. f. 24. & refertur, vbi supra. §. 2.

Secunda Conclusio.

Clemens IV. qui præfuit Ecclesiæ, circa annum 1265. in quadam alia sua Bulla, quæ incipit, *Virtute conspicuus.* Quę habetur in Monumentis Ordinis, & refertur in Compendio, verbo vbi supra. §. 3. concessit oĩa, quæ supradicti duo Pontt. antecessores sui concesserãt, addens aliqua alia in mari magno sub verbis sequẽtibus, *Concedimus vobis, vt de ijs quæ in ornamentis, aut pro eis, aut libris, fabrica, luminaribus, anniuersario, 7. 20. & 30. aut aliis ad perpetuum diuinum cultum, seu pro pitantijs, aut victu ad sustentationem vestram, vel indumentis, necnon pro annuis censibus redimendis: ad quorum solutionem aliqua domus vestri Ordinis obligata noscuntur, & de domibus, pradys, hortis*

Monu. Ord. 1. imp fol. 58. & 2. f. 142. conc. 339. & refertur in Comp. vbi supra §. 3

hortis aliisq. locis vobis secundum institutа vestri Ordinis opportunis, aut de ijs quæ pro huiusmodi domibus, prædijs, locis, & hortis emendis vobis legantur (dummodo prædicta non convertantur in vsus alios, sed in illos dumtaxat, pro quibus relinquuntur, aut alios etiam qui in hac concessione, vel indulgentia continentur) nulli canonicam portionem aliquam, teneamini exhibere, & ne qui à vobis, vel vltimarum exequutoribus voluntatum, seu decedentium hæredibus, de prædictis aliquid exigere, vel extorquere præsumant, districtius inhibemus.

Tertia Conclusio.

Quid Bonifac. VIII. circa portionem canonicam statuerit.

Bonifacius VIII. qui præfuit Ecclesiæ, circa annum 1294. in quadam sua Bulla decretali, quæ incipit, *super cathedram, & habetur inter communes sub titulo de sepulturis §. verum*, & refertur *in Clement. dudum, eod. titulo.* circa prædictam portionem canonicam, fecit constitutionem sequentem, *Verum ne Parochiales Ecclesiæ, & ipsarum Curati, siue Rectores, qui ministrare habent Ecclesiastica Sacramenta, quibus nosciscitur, de iure competere prædicare, seu proponere verbum Dei, & confessiones audire fidelium debitis, & necessarijs beneficijs defraudentur, cum operarij mercedis exhibitio debeatur, auctoritate Apostolica statuimus, & ordinamus, vt Prædicatorum, & Minorum Ordinum Fratres, de obuentionibus omnibus, tam funeralibus, quam quibuscumque, & quomodocumque relictis, distincte vel indistincte, ad quoscumque cœtus, vel determinatos vsus, de quibus etiã quarta, siue canonica portio dari, siue exigi nõ consueuit, vel non debet de iure, necnon de datis, vel qualitercumque donatis, in morte seu mortis articulo, in infirmitate donantis vel dantis, de qua decesserit, quomodocumque directe vel indirecte, Fratribus ipsis, vel alijs pro eisdem, quartam partem quam auctoritate Apostolica taxamus, & etiam limitamus, Parochialibus Sacerdotibus, & Ecclesiarum Rectoribus, seu Curatis largiri integre teneantur, facturi & curaturi, quod nec alij neq. alijs à quibus quarta huiusmodi minime deberatur, ad ipsorum Fratrum vtilitatem, vel commodum huiusmodi fiant relicta, aut in eos taliter data, vel donata procedant, seu quod in morte, vel ab infirmis huiusmodi dandum, vel donandum Fratribus ipsis existeret, in eorumdem dantium vel donantium sanitate sibi dari vel donari procurent, in quibus per ipsos vitandis, eorum intendimus conscientias onerare, vt si quod absit, per Fratres ipsos, dolo vel fraude, quicquam in hac parte agi fortassis contigerit, præter id quod eos propterea dictis Sacerdotibus, Rectoribus, & Curatis teneri volumus, etiam districta ratio in extremi iudicij examine requiratur ab eis. Vltra portionem autem huiusmodi, nihil valeant Parochiales Rectores, Curati, & Prælati exigere supradictis, nec illis dicti Fratres amplius impendere sint astricti nec ad id à quoquã possint aliqualiter coerceri. Nos etenim vt in cunctis æqualiter, & pacifice fauente Domino procedatur, vniuersa priuilegia, gratias, ac indulgentias, verbo seu scripto, sub quacumque forma verborum, à nobis vel prædecessoribus nostris Rom. Pont. cuicumque Ord. prædictorum concessis, necnon consuetudines, conuentiones, statuta, & pacta, in quantum sunt præmissis, vel alicui præmissorum contraria, ea penitus reuocamus, vacuamus, cassamus, & irritamus, quæ nimo cassa vel vacua, & irrita nuncianmus, & decernimus nullius prorsus existere firmitatis, &c.*

Benedictus XI. reuocauit prædictam constitutionem Bonifacii VIII.

Hanc Bonifacij VIII. constitutionem, reuocauit postmodum, Benedict. XI. qui præfuit Ecclesiæ, circa annum 1303. in alia sua Extrauag. quæ incipit, *Inter cunctas*, & habetur etiam inter communes sub *tit. de priuileg.* concedendo Fratribus Min. atque Prædicatoribus, multa priuilegia, circa prædicationes, confessionum auditiones, & sepulturas, prouentusq. ex eisdem obuenientes. Sed Clemens V. qui præfuit Ecclesiæ, circa annum 1305. prædictam Benedict. XI. constitutionem reuocatoriam, cassando & annullando

priorem editam à Bonif. VIII. in Concilio Viennen. approbauit, & confirmauit, omninoq. obſeruari præcepit, illamq. de verbo ad verbum inſeruit in ſua Clem. quæ incipit, *Dudum, de ſepult.* cuius ſunt ſequentia verba, *dudū à Bonifacio Papa VIII. prædeceſſori noſtro, infraſcripta edita decretali, Bened. Papa XI. prædeceſſor noſter, aliam illius reuocatoriā promulgauit, qua quia, vt probauit effectus, nedum pacis ab auctore ipſius ſperata, fructū non attulit, quinimo diſcordiæ, pro qua ſedanda proceſſerat, fomentum non modicum miniſtrauit, nos eam omnino caſſantes, aliam à præfato Bonifacio editam, ſacro inſtante & approbante Concilio, innouamus, ſubijcientes tenorem illius, qui dignoſcitur eſſe talis. Bonifacius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Super* Cathedram, *&c.* vt ſupra per quam Clementis V. reuocationem, circa prædictam portionem canonicam, redijt iterum negotium, ad illum ſtatum quo fuit tempore prædicti Bonifacij VIII. quod & per multum temporis durauit, vſque ad tempora Nicolai V. de quo in concluſione ſequenti.

Quarta Concluſio.

Quid ſtatuerit Nicolaus V. circa portionem canonicam. *Monu. Ord 1. impr. f 86. & 2. f. 169. cōc. 395. & refer. in Comp. vbi ſupra. §. 5.*

Nicolaus V. qui præfuit Eccleſiæ, circa annum 1447. in quadam ſua Bulla directa Fratribus Carmelitanis, quæ incipit, *Inter cætera noſtra ſolicitudinis ſtudia,* & habetur in Monumento Ord. & refertur in comp. verbo vbi ſup. §. 5. *conceſſit prædictis Fratribus Carmelitanis, vt de illis, quæ eis pro fabrica Eccleſiarum, & Conuentuum ſuorum, Eccleſiaſticis ornamentis, luminaribus, anniuerſarijs, 7. 20. & 30. & alijs diuinis cultibus, pictantys, indumentis, calciamentis, emendis, celebrandis & habendis in eiſdem, necnon annuis cenſibus redimendis, ad quorum ſolutionem aliqua domus, prædiaq. cum hortis & alijs locis Ordinis eiuſdem obligata noſcuntur, per Chriſti fideles eleemoſyna pietatis intuitu, ſiue in funeralibus oblationibus, ſepulturis, vltimis voluntatibus, legatis, aut alias quoquo modo etiam abſolute largiantur, nullis canonicam portionem aliquam tenentur exhibere, aut ad id valeant coarctari, & neque ab eis, vel vltimarum voluntatum exequtoribus, ſeu decedentium heredibus, de præmiſſis bonis aliquid exterquere, vel exigere præſumant, diſtricte inhibuit, non obſtante conſtitutione in Concilio Vienneſi edita, quę incipit, Dudum, & alijs conſtitutionibus, & ordinationibus, &c.* Circa prædictam conceſſionem, inquit priuilegiorum Collector, quod ipſa eſt melior & copioſior, quam ſit alia pro iſta materia in omnibus alijs priuilegijs Fratrū Mendic. nam dicit, quod non teneantur Fratres ſoluere quartam, vel canonicam portionem, de omnibus in alijs conceſſionibus contentis, ſed neque etiam de funeralibus oblationibus, nec de ijs quæ eis abſolute quomodocumque legantur, vel largiuntur, non obſtante Clement. *dudum*, de ſepulturis, & alijs quibuſcumque in contrarium facientibus, & cum decreto irritante, quod ponitur in fine dictæ Bullæ, quæ quamuis directe conceſſa ſit, tantum pro prædictis Fratribus Carmelitanis, ipſa tamen perfruuntur, potiriq. poſſunt (vt iam pluries dictum eſt) omnes Ordines & Religiones priuilegium habentes communicationis, quæ & virtute ipſius pro iſto tempore exemptæ fuerunt, vt creditur, à prædictæ quartæ, ſeu portionis canonicæ ſolutione. Sed procedamus ad alia tempora, & ſit quinta concluſio.

Quid ſtatuerit Sixtus IV. circa canonicam portionem. *Monu. Ord. 1. impr. f 60. & 2. f. 143. conc. 346. & refer. in Comp. ver. vbi ſup. §. 6.*

Quinta Concluſio.

Sixtus Quartus, qui præfuit Eccleſiæ circa annum 1471. in quadam ſua Bulla, quæ incipit, *Regimini vniuerſalis Eccleſiæ*, & dicitur communiter mare magnum Ordinis Minorum, quæ habetur in Monumentis, & refertur in Compend. verbo vbi ſupra, §. 6. inter alia quamplurima, quæ ibidem conceſſit, *ſtatuit & confirmauit, & declarauit quod canonica portio, ſeu inſtitua*

Eccle-

Ecclesiarum Parochialium, habet locum dumtaxat, eo casu quo, apud loca Fratrum Minorum corpora defunctorum sepeliuntur. Sed si nō apud eos sed apud alios, etiam Mendicantium Ordinum professores corpora ipsa contigerit sepeliri, tunc ex ijs quæ ad Fratres prædictos, apud quos talia corpora non sepeliuntur, de bonis defunctorum quomodolibet obuenient, quouis particulari, vel uniuersali titulo directo, vel per obliquum, nullam canonicam portionem dare teneantur, nec similiter aliquam portio debeatur, de ijs quæ ad certos vsus, & determinatos eisdem Fratribus, vel eorum domibus, in genere, vel in specie, etiam de bonis eorum quorum cadauera apud eos contigerit sepeliri, neque etiam in casibus in quibus per supradicti Clementis IV. & aliorum prædecessorum suorum speciali priuilegio, Fratres ipsi ab huiusmodi solutione quarta sunt exempti, nec in aliquo casu de cǣtalis, quæ ad manus Fratribus dantur, quarta aliqua quomodolibet debeatur, in reliquis vero casibus, quam in præmissis in quibus quarta huiusmodi soluenda venisset, voluit, vt conuentiones, si quæ sunt inter Fratres prædictos, & locorum Ordinarios, ac Ecclesiarum Rectores inita, laudabiles, & honesta in posterum obseruentur. Et insuper addidit, quod si forte per ipsum Sixtum, vel sedem Apostolicam, de pio legatis & dispositis, & relictis in genere, vel in specie, decima, vel alia portio, seu quota alteri pia, vel non pia causa, ex quauis causa hactenus concessa foret, aut in posterum concedi, & solui, aut dari, & mandari contigerit, Fratres prædictos, & illorum domos, ac eis legata, & relicta, aut alia in eorum fauorem disposita, in concessione, & mandatis huiusmodi decreuit, & voluit non includi, nisi de ipsis, & præsenti decreto, ac voluntate (non per generales clausulas, quæ etiam specialem mentionem importari videntur) sed vera, & specifica mentio fiat in eisdem.

Idem Sixtus Quartus in mari magno Ordinis Fratrum Prædicatorum, quæ Bulla incipit, *Regimini vniuersalis*. Et habetur in Monumentis Ordinis, & refertur in Compen. vbi supra. §. 7. & 8. *Confirmauit concessionem Greg XI. qui eximit eosdem Fratres à Canonica portione, quasi totaliter, quia solum de funeralibus non eximit illos explicite, bene tamen implicite*, & addit, *quod non solū de ijs, quæ pro ornamentis legantur, & alijs, vt supradictum est, non teneantur soluere aliquam portionem canonicam, sed nec etiam de illis, quæ absolute legantur in testamentis, vel alias pro Fratrum necessitatibus confirmantur*, &c. quam concessionem aduertit priuilegiorum Collector, & dicit, quod ipsa est valde notabilis, quia oēs aliæ concessiones de hac materia loquentes, dicebant solum de ijs, quæ ad certos vsus, vtputa pro fabrica, &c. legabantur, sed in hac concessione, datur exemptio, tam ab ijs, quæ ad certos vsus, quam ab alijs, quæ absolute, & sine specificatione legari contigerit.

Monu. ord 2. imp f. 238. & conc. 366 & ref. in cōp. vbi sup. §. 7. & 8.

Idem Sixtus IV. in mari magno Carmelitanorū, *Inseruit, & cōfirmauit, suprascriptam Bullam Nicolai V. in qua latissime, & copiosissime eximit illos a solutione cuiuscunque canonicæ portionis*, vt habetur in Monum. Ord. & refertur in Compendio, vbi supra. §. 9.

Monu. Ord. 1. imp. f 98. & 2. f. 181. conc. 416. & ref in Cōp. vbi sup. §. 9.

Sexta Conclusio.

Alexander VI. qui præfuit Ecclesiæ, circa annum 1492. in quadam sua Bulla, quæ incipit, *sacra Religionis*, data Romę apud S. Petrum sub annulo piscatoris, die 5. Februar. 1501. Pontificatus sui anno 9. & habetur in Monum. Ord. & refertur in Compendio, verbo *Canonica portio*. §. 10. *Omnia priuilegia concessa Ordinibus Mendicantium, concessit Fratribus Minoribus Regulæ vis Obseruantiæ, ac si eis specialiter essent concessa, etiam quoad exemptionem à solutione quartæ, locorum Ordinarijs, & Parochialium Ecclesiarum Rectoribus debita, à qua eos pro potiori cautela eximit.* Quæ quidem est magna concessio, multumq; notanda.

Quid determinauerit Alex. VI.

Monu Ord. 1 imp f. 76. & 2. f. 136. conc. 378. & refer. in Compend. vbi supra. §. 10.

Septima Conclusio.

Quid circa hoc determinauerit Iul. II.

Iulius II. qui præfuit Ecclesiæ, circa annum 1503. in quadam sua Bulla, quæ incipit, *Sacra Religionis*, data Romæ apud S. Petrum, sub annulo piscatoris die 6. Nouemb. 1511. Pontificatus sui anno 8. quæ habetur in Suppl. & refertur in Compendio, vbi supra. §. 12. *Communicauit Fratribus Memoribus Obseruãtiæ, omnia priuilegia aliorum Ordinum Mendicantium, illaque de nouo concessit, & exemit eos expresse à solutione quarta*, prout latius ibidem continetur.

Suppl. fol. 11. conc. 38. & refert. in Cõp. vbi sup. §. 11

Idem supradictus Iulius II. in quadam alia sua Bulla, quæ incipit, *Dum ad sacrum Ordinem.* & habetur in prædicto Supplem. & refertur in Compendio vbi supra. §. 11. *Concessit Fratribus Ordinis Minimorum, vt de hortis, & virgultis, & alijs quibuscumque bonis eiusdem Ordinis, Domibus, & earum Ecclesijs huiusmodi pro tempore relictis, & legatis, ac super luminaribus, et alijs rebus diuino cultui pro tempore dedicatis, decimas, aut oblationes aliquas (etiam ex noualibus) aut quartam ex funeralibus, soluere minime tenentur, nec ad id à quoquam cuiuscumque dignitatis, aut nobilitatis existat, valeant quomodolibet coerceri.*

Octaua Conclusio,

Quid circa prædictam quartã funeralem, determinauerit Leo X.

Leo X. qui præfuit Ecclesiæ, circa annum 1513. *Motupropria, et ex certa scientia, litteras prædictas Iulij II. & in eis contenta quæcumque, approbauit, innouauit, & confirmauit, ac plenum firmitatis robur obtinere decreuit, & pro pleniori cautela præmissa omnia de nouo concessit, & indulsit, super quibus dedit Conseruatores, apponendo magnas non obstantias*, prout habetur in quadam sua Bulla, quæ incipit, *Affectu benuolentiæ speciali*, data Romæ apud S. Petrum sub annullo piscatoris die 16. Februarij 1514. Pontificatus sui anno 1. quæ & refertur in Supplemento, & in Compendio, vbi supra. §. 13. Quam materiam canonicæ portionis resoluendo, dicit priuilegiorum Collector, quod Fratres non tenentur aliquid dare, de quibuslibet rebus eis oblatis vel relictis, nisi inter eos, & clericos aliqua pacta, vel conuentiones fuerint factæ, quæ seruandæ sunt, si scriptæ, & authenticæ habeantur.

Supp. f. 17. cõc. 57. & ref. in Compen. vbi sup. §. 13.

Nota hoc valde.

Vltra omnia supradicta dicit esse sciendum, quod super huiusmodi materia quartæ, fuit ventilata causa, in Rota Romanæ Curiæ, inter Episcopũ, & Capitulum Ecclesiæ Camorensis ex vna parte, & Fratres Minores obseruantiæ, Conuentus S. Francisci Camorensis ex alia, & fuit lata sententia diffinitiua, & exhibita exequutorialia, in fauorem prædictorum Fratrum, prout habetur ad longum in Monument. Ord. & refertur in Compendio, vbi supra, & dicit dictus Collector, quod licet secundũ iura, res inter alios acta, alijs nocere non debeat, secus tamen est in proposito casu, quia virtute præfatæ sententiæ, quilibet Conuentus Fratrum, est liberatus à solutione quartæ, prout quidam insignis Iurisperitus asseruit, quia in audientia Papæ, seu in Rota eiusmodi sententia fuit data. Supradicta omnia priuilegia sunt, quæ reperiuntur in Monument. Ord. pro Fratribus Mendicantibus concessa, atque ita vt prædictum est, res se habuit, à sacræ nostræ Religionis initio, vsque ad Concilium Tridentinum, quod fuit quidem incæptum sub Paulo Tertio Pont. Max. anno Domini 1542. expeditum autem sub Pio Quarto, anno Domini 1563. Nunc supereſt dicamus, quid prædictum Concilium, circa dictam canonicam portionem, statuerit atque ordinauerit, de quo in sequenti Articulo.

Monu. ord. 2. imp. f 77. & refert. in Cõp. vbi sup. §. 13 in fine.

ARTI-

ARTICVLVS VII.

Quidnam circa prædictam portionem canonicam, Concilium Tridentinum, seruandum statuerit, & ordinauerit?

Huic Articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

IVxta Concilij Trident. decretum, quæ Monasteria ante annos 40. portionem canonicam solita erant persoluere, nunc etiã illã soluere tenentur, non vero alij, nec quæ de nouo post dictum Concilium Tridentinum, 40. annis citra, fuerint ædificata, aut in dies ædificabuntur. Hæc conclusio constat expresse ex verbis supradicti Conc. Trid. *sess. 25. de Regul. cap. 3.* vbi agendo de prædicta quarta funeralium, sequentia ponuntur verba, *Decernit sancta Synodus, quibuscumque in locis, iam ante annos 40. quarta, quæ funeralium dicitur, Cathedrali, aut Parochiali Ecclesia solita esset persolui, ac postea fuerit ex quacumque priuilegio aliqs Monasteriqs, hospitalibus, aut quibuscumque locis pijs concessa, eadem post hac integro iure, & eadem portione, quæ ante solebat, Cathedrali, seu Parochiali Ecclesiæ persoluatur, non obstantibus concessionibus, gratijs, priuilegijs, etiam magno nuncupatis, aut aliqs quibuscumque.* Ex quo prædicto Concil. Trid. decreto, satis constat veritas conclusionis supradictæ, & quod iuxta ipsum, Monasteria quæ non solum à 40. annis citra, verumetiam nec à tempore immemoriali, aliquam portionem soluere fuerint solita, ad eamdem soluendam, nunc nullo modo tenentur, nec quoad ea aliqua fuerunt reuocata priuilegia, quod expresse declarauit Pius V. anno Dñi 1567. 17. Kalen. Iulij Pontificatus sui anno 2. in sua Bulla, siue Motuproprio, qui incipit, *Etsi Mendicantium*, quo confirmauit, atque de nouo concessit, omnia Ordinum Mendicantiũ priuilegia, vbi hac de re agens, sequentia posuit verba. *Quartam autem funeralium, de qua sess. 25. cap. 13. nequaquam soluere tenentur Monasteria, quæ à 40. annis citra fundata existunt, postquam Concilium ipsum loquitur, tantum de Monasterijs, ante annos 40. fundatis, quæ ipsam quartam soluere consueuerunt.* Et ad particularia descendendo ponit, de quibus rebus eiusmodi quarta sit soluenda, & dicit, *vbi autem solui, consuesse id tantum certa & aliorum, quæ in aliquibus partibus defunctorum contigerit tempore, quo defunctorum corpora ad sepulturam deferuntur, non autem de missis, seu legatis, vel alijs, Fratribus ipsis, seu Monialibus huiusmodi relictis, aut alias quomodolibet donatis, solui debet, sicq. intelligi Concilij decretum, quoad quartam huiusmodi soluendam debere decernimus, vbi vero non est consuetudo soluendi quartam huiusmodi, de nullo superscriptorum solui debere declaramus.* Hæc vbi supra, quæ supradicta Pij V. Constitutio, quantum ad hoc, non est reuocata, per aliam constitutionem, quam edidit eiusdem successor Greg. XIII. quæ incipit, *In tanta negotiorum mole*, data Romæ Pontificatus sui anno 1. Cuius meminit Nauar. in suo Manual. cap. 27. in fine, vbi reuocauit & ad terminos Iuris communis reduxit, omnia quæcumque, Regularibus concesserat supradictus Pius V. contra formam prædicti Conc. Trid. nam quamuis reuocauerit priuilegia, contra formam Conc. Trid. concessa prædictis Regularibus, non tamen reuocauit, aut annullauit, explicationes, & declarationes ab eodem factas circa dictũ Concilium, etiam in fauorem Regularium, qualis est ista, quæ non tam est dicenda cõcessio, quã dicti Concilij vera, atque genuina declaratio, facta à

Monasteria, q̃ ante annos 40. portionem Canonicam solita fuerant persoluere, etiã nunc illam tenentur soluere, nõ vero alia, nec q̃ post Concilij, fuerunt ædificata, aut ædificabuntur in dies.

Nota hæc valde.

Pro solutione quartæ funeralis.

tam sancto,ac sapientissimo viro, & Pont. Max. Vtq. circa hoc omnis tollatur dubitandi ratio, & manifeste constet, quod ea,non vero alia, fuerit mens,& intentio eiusdem Concilij, libet in præsentiarum adducere declarationem quandam, quam circa eamdem rem,fecerunt Illustrissimi olim Cardinales, quibus commissa cura est,explicandi & declarandi dictum Concilium,qui circa Monasteria ædificata à 40.annis citra,aut quæ in dies ædificantur,vel in futurum ædificabuntur,post alia in sequentia verba proruperunt, *Congregatio Concilij censuit, non comprehendi in prædicto decreto, Monasteria ædificata à 40.annis citra,aut quę in dies ædificantur, vel in futurũ ædificabuntur, præsupposito, quod huiusmodi Monasteria, sint eius Religionis, cui à sede Apostolica indultum sit, vt quartam funeralem non debeant soluere Episcopo.* Suprædicta declaratio habetur authẽtica, signo atque sigillo,illustriss.olim Card. Carafæ,& fuit auctorizata,vt fidem faceret in iudicio, & extra iudicium, per Doctorem Christophorum de Mesa,S.Cordub.Ecclesiæ Canonicum, & illius Episcopatus Vicarium generalem, Cordubę 4.die Iulij, anno Domini 1592. ad instãtiam F.Ildephonsi de Aluarado,Procuratoris nostri Ordinis S.Francisci, per quam exempta fuere à solutione dictæ quartæ funeralis, omnia nostræ Hispaniæ Monasteria, ædificata & fundata à 40. annis citra,& Pater Ildephonsus à Veracruce, in suo Compendio dicit idipsum fuisse factum,cum omnibus Monasterijs de nouo fundatis apud Indos nouæ Hispaniæ,& quod cum controuersia fu sset olim,inter Fratres & quemdam Episcopum de Guatimala, per Archiepiscopum Mexicanum,sententia exequutorialis data fuit,in fauorem prædictorum Fratrum,vt non soluerẽt dictam quartam. Fuit autem supradicti Concilij Trid. decretum,quammaxime iuridicum,ac rationi consonũ, vt scilicet non soluerent supradictam quartam,Monasteria quæ fuerunt ædificata,& fundata à 40. annis citra,siue illam per aliquod temporis soluerent, siue non,cum contra ipsa nondum fuerit consuetudine præscriptum, vt illam soluerent, non enim vt supra diximus,præscribitur contra Ecclesiam, aut contra Monasterium, nisi per annos ad minus 40.vt tenet Panorm.communiter receptus, *in cap. fin. de consuetudine, nu.9.* & propter eamdem rationem dico,quod Monasteria, quæ fuerunt fundata ante annos 40. & illam soluebant,tenẽtur modo eamdem soluere,cum contra ipsa fuerit præscriptum,neque eximuntur a Concilio. At vero illa quæ talem non habebant consuetudinem, non tenentur soluere; cum non in hoc habeant præscriptionem, nec voluerit Concilium tollere alicuius ius præscriptum, quæ omnia sunt quammaxime notanda, atque memoriæ commendanda.

ARTICVLVS VIII.

De quibus rebus, post Concilium Tridentinum, soluenda sit Canonica portio?

Qui portionem canonicã tenẽtur soluere, nõ de oĩbus tenẽtur il à soluere, sed solũmodo de iis, quæ allata sunt, cũ corpore defuncti.

Huic articulo respondetur,per sequentem conclusionem.

Conclusiõ.

QVi tenentur canonicam portionem soluere, non illam tenentur soluere,de omnibus sibi relictis, sed tantummodo de ijs,quæ allata sunt cum corpore defuncti. Hæc conclusio habetur expressa in supradicto motu proprio,siue Bulla Pij V. *Ejs mendicantium*,de qua dictum est in præcedẽti artic.

artic. quod non est reuocata per Greg.XIII. quia huiusmodi respectu,non est priuilegium concessum,contra Conc.Trid. sed vera explicatio, & declaratio eiusdem, in qua dicta Bulla ad hoc propositum,post alia sequentia ponuntur verba. *Vbi autem solui cõsueuit* (& fit sermo de portione canonica, siue alias quarta funerali) *id tantum cera, & aliorum quæ in aliquibus partibus deferri contigerit, tempore quo defunctorum corpora,ad sepulturam deferuntur, non autem de missis,seu legatis, vel aliis,Fratribus ipsis, seu Monasteriis huiusmodi relictis, aut alias quomodolibet donatis solui debet , sicq. intelligi Concilij decretum, quoad quartam huiusmodi soluendam debere decernimus; vbi vero non est consuetudo solui ndi quartam huiusmodi , de nullo suprascriptorum solui debere declaramus,nec ad quartam seu aliam partem omnium rerum, quæ etiam pro ornamento Ecclesiæ, pallioru, planetarum, cortinarum, pannorum, & aliorum, quæ dicti Ecclesiis relinqui, vel dari contigerit , etiamsi pro victu Fratrum , aut alias relinquantur, aliquid contribuere teneantur, ac etiam tus sepultura solui tantum consuetum curauit, & non aliquid aliud eis solui debeat , quamuis partes ad earum habitum Ecclesiis Ordinum huiusmodi, seu eorum Fratribus,alia quacumq. tribuãt, seu elesmosynas largiantur, quando sepeliuntur ibidem corpora mortuorum huiusmodi, nec propterea impediri debeant, quin possint defunctorum corpora præfata ad eorum Ecclesias tumulanda deferri facere* . Hæc vbi supra,vbi ponitur Concilij decretum, & statim dicitur qualiter sit intelligendum , & interpretandum.Ex quibus verbis superq. satis constat, veritas conclusionis supradictæ,& qualiter non debeatur aliqua canonica portio,siue quarta de missis, & candelis,vel alias quomodolibet oblatis , sed tantummodo de ijs, quæ cum corpore defunctorum in Ecclesiam deferri contigerit,nempe de pane, vino,carnibus, &c. Et præter constitutionem , seu potius Pij V. circa Concilium Tridentinum explicationem , & declarationem prædictam , facit pro dicta conclusione, quod dixit olim Cardinalis, *in Clementina dudum, de sepulturis. §. verum* , consuetudine nempe esse iam introductum , moribusq. obtentum , vt Ecclesiæ Parochiali quarta portio à Monachis soluatur , ex ijs tantum , quæ offeruntur eo tempore quo funus, aut exequiæ defuncti celebrantur,qua de re videatur etiam Couarr. *in cap. vltimo, de testam.num. 6. & 7.* vbi ad hoc propositum dicit plura , eaq. notatu digniſſima. Et Abb. *in cap. in causis, de elect. col.* 3. asserit,consuetudine etiam receptum esse , quod quando aliquis in aliena parochia sepelitur,Ecclesiæ sepulturæ non teneatur soluere quartam de oblationibus factis, post diem sepulturæ, sed solummodo de ijs , quæ in die sepulturæ fiunt , quod quidem non est derogatum , quinvero vt videtur, expresse approbatum, per Concilium Tridentinum prædictum, *sess.25.cap.13.de regul.* nam hac ratione ibidem secundum multos, prædicta canonica portio,quarta funeralium dicitur,eiusmodi verbis quasi innuendo & significando,quod solummodo solui debet de his, quæ offeruntur in die funeris , qua quidem de re , videantur quæ nunc nouissime dicit Molina in sua 2.2. tit.2.disput.215. quæ pro isto articulo breuiter dixisse sufficiat .

Nota hoc vbi de.

ARTICVLVS IX.

A quibusnam & quibus, post Concilium Tridentinum, debeatur supradicta canonica portio?

Quæ ad hunc Articulum spectant , explicabuntur per sequentes Conclusiones .

Pri-

Prima Conclusio.

Canonica portio, de iure communi loquendo, debetur ab Ecclesijs, vbi aliquis sepelitur, vel ad quam quis transit, se cõuertendo, seu alio modo, non vero ab alijs Ecclesijs, vel personis, nec huiusmodi Ius immutatum est per Concilium Tridentinum, quinvero confirmatum, vbi non fuerit in contrarium præscripta consuetudo. Hæc conclusio quoad secundam partem, satis constat ex supradictis in artic. 7. quoad primam vero est expressa Syluestri, *verbo canonica portio, nu. 7. q. 9.* vbi hoc dicit esse verum, etiamsi Ecclesiæ alias sint exemptæ, nam quoad hoc, non sunt exemptæ, secundum Innoc. *in cap. relatum, & in cap. in nostra, de sepulturis, & in cap. requisisti, de testam.* nisi vt prædictum est, habeant priuilegium. Sed circa resolutionem prædictam, nonnullæ sese offerunt difficultates, quas libet breuiter in præsentiarum discutere. Prima est, ad quã Ecclesiam pertineat, canonica portio, quando quis tempore pestis, seu belli aufugit à sua ciuitate, vel villa animo redeundi, si ibidem moritur, aut transtulit se ad certum alium locum, causa recreationis, seu alia causa, an pertineat ad parœciam intra quam moritur, an vero ad suam parochialem Ecclesiam, cuius erat vicinus, atque inhabitator? Cui difficultati, respondetur per seq. Conclusionem.

Canonica portio, de iure cõi loquendo, debetur ab Ecclesijs, vbi aliquis sepelitur, vel ad quam quis transfert, seu alio modo, non vero ab alijs Ecclesijs, seu personis.

Secunda Conclusio.

Si quis tempore pestis aut belli, de sua ciuitate aut villa, ad alium locum se transfert, seu recreationis gratia, aut alia quacumque de causa, ibique manens & inhabitans, animo redeundi à vita discedat, non Ecclesia, aut Parœcia intra quã mortuus est, habebit quartã, sed illa Ecclesia ciuitatis aut villæ, intra quam suum habebat domicilium, & cuius erat vicinus, atq. inhabitator. Hanc conclusionem tenet expresse Ioan. Andr. & pro ea allegat, *cap. is qui, de sepulturis, lib. 6.* & idem tenet Antonius de Butrio, in quadam Quæstione, quam hac de re facit, dicens quod si tempore pestis, ciues Florentini, transferant se Bononiam, & ibi habitantes finaliter moriantur, Ecclesia, quæ est Florentiæ, habebit quartam funeralium, quia illa est sua Parochialis, ex quo habebant propositum redeundi, finita mortalitate; & addit, quod ita de facto fuit determinatum Bononiæ, qua de re, videatur Abb. *in cap. de ijs, de sepulturis*, vbi de hac quæstione latissime agit, quatuor constituens casus, in quibus est dicendum idipsum, quos breuitatis causa omittor: videri poterunt ibidem. Sed iterum difficultas insurgit, circa illa verba in conclusione posita, *ad quam Ecclesiam quis conuertendo se transfert, seu alio modo*, an nouitio aliquo, in Monasterio exempto decedente, quarta siue canonica portio, debeatur illius parochiæ, cuius antea erat vicinus, & inhabitator? Cui quidem difficultati, per sequentem conclusionem, respondeo, & erit tertia in ordine.

Cui debeatur quarta, quando quis tẽpore pestis, vel alia occasione ad alium locũ se transfert, & ibidẽ moritur.

Tertia Conclusio.

Si quis in ægritudine de qua decedit, se & sua Monasterio alicui offert, Ecclesia parochialis habebit inde portionem canonicam, secus est autem si se obtulerit in sanitate, habitumq. assumpserit, nã tunc nulla Ecclesiæ parochiali debetur canonica portio. Hæc cõclusio habetur expressa, *in cap. de ijs, de sepulturis.* vbi Alexand. III. Episcopo Hispalensi scribens, in sequentia verba prorupit. *De ijs, qui in infirmitate, vel sanitate, cum bonis suis, ad religiosa loca se transferunt, nihil tibi, vel Ecclesijs, à quibus recesserunt salutis pabulo*

Nouitio in aliquo Conuentu decedente, an de illo sua parochialis debeatur canonica portio.

bula relinquentes, hoc tua volumus prudentia intimescere, quod si in agritudine ipsa ad Religionem transeant, dummodo de agritudine illa decedant, de bonis suis ipsis Ecclesijs, à quibus assumpti fuerint, canonica debita portio exhiberi. Si vero ad Religiosa loca se in sanitate transtulerint, de ijs, quæ locis ipsis conferunt, cogi non possunt aliquid præscriptis Ecclesijs imperiri, quia liberum est eis, tunc bona sua, non solum Religiosis, sed etiam quibuslibet priuatis personis conferre. Verba sunt expressa prædicti Alexandri III. Ex quibus verbis satis constat, quod si quis sanus, in aliquod Monasterium se transferat, ibiq. intra annum Nouitiatus discedat, in Conuentu, vt religiosus debeat tiepeliri, quamuis non expresse elegerit sepulturam, non obstante *cap. 1. de sepult.* nec quarta aliqua funeralis, debetur Ecclesiæ, cuius erat parochianus, vt tenent omnes DD. communiter, quidquid dicat Dominicus *in cap. cum quis, eod. tit. de sepult. lib 6.* & ratio ipsa huic resolutioni fauet, nam licet status Nouitij, non sit status Religiosi iam effecti, perfecte atque consumate, nihilominus secundum ius, prædicti Nouitij in multis existimantur & reputantur, ac si re vera iam essent Religiosi: gaudent enim priuilegio Canonis, *Si quis suadente diabolo, 17. q. 4.* & potiuntur atque fruuntur omnibus gratijs & indulgentijs à Sede Apostolica, cæteris professis in litteris Apostolicis conceffis. Et præterea facit ad hoc *l. vnica. ff. de bonis posse. ex testam. milit.* vbi ius non solum concedit facultatem testandi iure militari, militibus iam consumatis atque perfectis, verumetiam & illis, qui milites nondum sunt, dum tamen militiæ sint adscripti, militum labores atque pericula supportantes. Qua etiam ratione, prædictis Nouitijs iure conceditur, vt in Monasterijs in quibus sunt, interdicti tempore, & cessationis à diuinis, sepeliantur, cum eadem solemnitate qua & professi. Vnde & dicendum est firmiter, quod pro ipsis decedentibus intra Monasterium, dummodo in sanitate Religionis habitum assumpserint, nulla debetur quarta parochialibus Ecclesijs, quinvero etiamsi extra Monasterium moriantur, intra dictum Nouitiatus annum, in domo suorum parentum, dummodo id fit cum habitu, atque de Prælatorum suorum licentia, vt curentur, nam etiam tunc, si ibidem discedant, in Conuentu debent sepeliri, neque de bonis quæ legauerint, vlla debetur quarta, siue canonica portio, Ecclesiæ suæ parochiali per supradicta. De Conuentis autem tradit Hostiensis, quod nullus alicui Religioso loco acceptus, liberatur à solutione quartæ, si extra parochiam eligat sepulturam, nisi oblatis ipsi loco omnibus suis bonis, solummodo aliquid sibi ad victum retineat, quod probat *per cap. cum & plateam. de priuilegijs*, quia ij solummodo, non vero alij, sunt exempti a iurisdictione Episcopali. Alia insurgit difficultas, in casu quo aliquis, cuius maiores ab antiquo in Ecclesia aliqua solebant sepeliri, ea dimissa in aliam sibi eligit sepulturam, vtrum aliqua portio canonica debeatur Ecclesiæ dimissæ? Cui quidem difficultati, respondeo, per sequentem conclusionem.

Nota valde.

Nouitij Religionū, gaudent omnibus Religiosorum priuilegijs.

Quarta Conclusio.

Ecclesiæ dimissæ in casu præsuppositio, nulla omnino debetur canonica portio, sed potius illi Ecclesiæ, in qua consueuit audire diuina, & recipere sacramenta. Hæc conclusio habetur expressa, *in cap. cum quis, de sepulturis, lib. 6.* quod est Bonifacij VIII. vbi ad hoc propositum sequentia ponuntur verba: *Cum quis, cuius maiores ab antiquo, solisi sunt in Ecclesia aliqua sepeliri, ea dimissa, alibi eligit sepulturam, canonica portio dimissa non debetur Ecclesiæ, sed illi duntaxat in qua ille effectus consuetus audire diuina, & Ecclesiastica recipere sacramenta.* Et addit, quod cum ab eo, qui duo habet domi-

Ecclesiæ dimissæ in casu propositio, nulla debetur canonica portio.

Nota valde.

domicilia, se collocans æqualiter in vtroque, in loco tertio eligitur sepultura, domiciliorum Ecclesiæ, habebunt inter se diuidere canonicam portionem, qua de re videatur Sylvest. *verbo, canonica portio, num. 8. in fine, & nu. 10. & 11. per totum.* Sed quid si in vna parochia solet audire diuina, & in alia recipere sacramenta? quidam dicunt, quod tunc canonica portio, debebitur ei, vbi consueuit recipere sacramenta, argumento deducto *ex cap. 1. de sepult.* sed verior sententia est, quam tradit Innocentius, *in cap. de ijs, eod. tit. de sepult.* quod fiat diuisio ad sensum supradictum. Et idem est dicendum, etiam si vna sit capella, in qua quis consueuit audire diuina, altera vero Ecclesia in qua recipit sacramenta, vt tenet Panor. ibidem, quod est valde notandum, atque memoriæ commendandum, pro Regibus & Ducibus, aliisq. personis, quæ per totum anni circulum in diuersis Ecclesijs audiunt diuina, percipiuntq. sacramenta, quasi duo vel plura habentes domicilia, in quibus pariter se collocabant, dico, q̃ si in alio tertio loco, eligant sepulturam, in tali casu, domiciliorum Ecclesiæ, quartam funeralium diuident inter se æqualiter, de quibus videatur Sylu. vbi supra.

Nota valde.

ARTICVLVS X.

Vtrum quando quis interdicti tempore, eligit sepulturam, in aliquo Monasterio exempto, priuilegium habens vt ibidem sepeliri possit, portio canonica debeatur Ecclesiæ parochiali?

ET ratio dubitandi est, nam quarta debetur Ecclesiæ parrochiali, ratione iniuriæ quæ sibi fit seu fieri videtur, ex eo quod quispiam in alio loco sepelitur, & priuatur prouentibus ex eiusmodi funere prouenientibus, *iuxta cap. cum sit, de sepulturis*; qua quidem ratione ibidem prædicta quarta, siue canonica portio, nuncupatur iustitia illarum Ecclesiarum, à quibus mortuorum corpora assumuntur, & à quibus, dum defuncti viuebant, percipiebant Ecclesiastica sacramenta: sed in proposito casu, tempore interdicti prædicti, nulla Ecclesiæ parochiali, vt videtur, irrogatur iniuria, siquidem ibidem non poterant sepeliri: ergo intentum. Propter hanc rationem & causam, non defuerunt aliqui, qui dixerunt, quod quando interdicti tempore, aliquis de facto in Ecclesia Religiosorũ sepelitur, contra ipsorum voluntatem, quamuis multa afferantur, nulla omnino quarta debetur. Quam sententiam tenet Federicus consil. 19. & Geminianus *in cap. 1. de sepulturis, lib. 6.* immo vero addunt, quod quamuis prædicti Fratres, sponte illum tali tempore sepelirent, licet teneantur tamquam violatores interdicti, ad pœnam contra eiusmodi violatores propositã, in casu quo non habent priuilegium, nulla tamen quarta debetur, quia quarta solummodo debetur, quando mortui sepeliuntur, in casu à iure permisso & concesso, secus est tamen quando sepeliuntur in casu, prohibito. Sed ijs nihilominus non obstantibus, in contrarium est veritas, de qua fit prima conclusio.

Canonica portio, debetur Ecclesiæ parochiali, etiãsi defunctus in aliquo Religiosorum Monasterio, interdicti tẽpore sepeliatur ex priuilegio.

Prima Conclusio.

CErtissimum esse credo, quod quando interdicti tempore, Religiosi virtute suorum priuilegiorum, defunctum aliquem in suis Monasterijs sepeliunt, nisi aliud obstet, quarta siue canonica portio, Ecclesiæ parochiali debetur. Et pono exemplum, vt si sepeliatur sindicus Minorum Fratrum,

Fratrum, qui priuilegium habet, vt possit sepeliri, interdicti tempore, in aliquo nostro Conuentu, seu quispiam alius, auctoritate Ordinarij, concedentis, vt pro tunc interdictum suspendatur. Et ratio conclusionis est, nam cum eiusmodi sepeliantur, in casu à iure permisso, aut saltem concesso ex priuilegio, nulla esse videtur ratio, ob quam (nisi aliud obster, vt dixi) parochialis Ecclesia suo priuetur iure, & sua iustitia, *vt habetur in d. cap. certificari.* Neque huic resolutioni obstat, quod dicitur, scilicet quod prædicti defuncti sepeliri ibidem non poterant, interdicti tempore, quia hoc parum refert, nam quarta siue portio prædicta, non solum hac ratione debetur, verumetiam ex eo, quia ipsi dum viuebant, à prædictis Ecclesijs recipiebant Ecclesiastica sacramenta & præterea in eiusmodi casu auctoritate Ordinarij etiam suspendi posset interdictum, vt defunctus in propria ipsius Ecclesia, siue parochia sepeliretur. Qua quidem ratione asseueranter dico, quod quando in Religiosorum Monasterijs, virtute suorum priuilegiorum, aut de licentia Ordinarij, aliqui sepeliuntur defuncti, quarta siue canonica portio, sine dubio Ecclesiæ parochiali debetur, & ita consuetudo obtinuit, seruaturq. in communi praxi, (nisi aliud obstet) aut prædicta Monasteria sint ex illis, in quibus quarta siue canonica portio nulla debeatur, de quibus diximus supra in Art. 7.

Secunda Conclusio.

Quando parochialis Ecclesia, specialiter fuerit interdicta ex sua culpa, non vero defuncti; probabile est, quod in tali casu, non habebit quartam, siue portionem canonicam, etiam si aliquis suus parœcianus, in aliquo Monasterio, siue alia Ecclesia sepeliatur. Hanc conclusionem tenet & probat Geminianus *in cap. 1. de sepulturis, lib. 6.* Et fuit etiam olim opinio Petri de Ancarrano, qui hoc expresse tenuit, quãdo prædicta Ecclesia parochialis dedit causam interdicto, secus autem si non fuit in culpa, quia in tali casu, non debet suo iure priuari. Quorum quidem resolutio atque decisio mihi videtur probabilissima, multumq. iuri ac rationi consona, propter rationes supradictas, & cum aliud nunc de nouo non occurrat dicendum, finem facio proposito Articulo.

In quo casu portio canonica parochiali Ecclesiæ non debeatur.

ARTICVLVS XI.

Vtrum valeat electio sepulturæ, in aliquo Monasterio, seu Ecclesia, non legando Ecclesiæ parochiali portionem canonicã? & an in casu quo legetur, eiusmodi legatum, in quartam funeralem, parochiali debitam, debeat computari?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

ELectio sepulturæ, factæ in aliquo Monasterio siue Ecclesia, non legando parochiali quartam funeralem, bene valet, neque parochialis Ecclesia ius habebit, ad demandandum corpus defuncti, sed solummodo ad suam quartam funeralem, in casu quo sibi debeatur. Hanc conclusionem tenet expresse Greg. Lopez *in l. 5. tit. 1. par. 1. verbo, si no dexasse nada à la Yglesia parochial*, vbi dicit non sibi videri, quod omissio talis legati, vitiet sepulturæ electionem, nam iura quæ hac de re agunt, tantummodo volunt, quod

Electio sepulturæ in aliquo facta Monasterio, valet, etiã si nihil legetur Ecclesiæ parochiali.

quod de relictis Ecclesiæ sepulturæ, detur Ecclesiæ parochiali sua canonica portio, aut funeralis quarta, non vero aiunt, quod defunctus expresso suo iudicio, eamdem relinquere teneatur, in quo sensu intelligenda est decisio, *cap.1. de sepulturis*: nam non prohibetur ibi sub anathemate, quod non aliter sepultura eligatur, sed quod canonica portio soluatur. Neque obstat *cap.2. eod. tit. de sepulturis.* nam licet ibi iubeatur, quarta relinqui Ecclesiæ parochiali, non tamen ex eiusmodi omissione, annullatur electio sepulturæ, sed statuitur vt debeatur, etiam si non relinquatur, quod multis probat supradictus Gregorius Lopez, vbi supra, affirmans hanc esse opinionem Abbatis, *in cap. de quæ, de sepulturis, notab. 1. per textum, ibi,* & Ostien. *in cap. officij, de testam.* & Cardin. *in clement. dudum. § verum, de sepult. q.17. aliorumq. multorum.*

Nota hoc valde.

Secunda Conclusio.

Quãdo aliquid legatur Ecclesiæ parochiali à defuncto probabile videtur, quod cõputari illud habẽt in quartam funeralem.

Probabiliſſimum est, quando defunctus aliquis alibi eligit sepulturam, canonicam portionem legando Ecclesiæ parochiali, quod eiusmodi legatum computari habet in quartam funeralem, alias eidem debitam. Circa veritatem præsentis conclusionis, est magna lis & controuersia inter Iurisperitos DD. nam Ostiensis *in d. cap. officij, de testamentis.* & Cardin. *in d. clement. dudum. §. verum, de sepulturis, q.17.* & Ancaranus ibidem q.2. & Decius *in authentica præterea. C. unde vi, collat. 8.* tenent partem negatiuam, sed contrariam, nempe quod computari habeat, sustinent Antonius Imola, & Abb. *in d. cap. officij.* & Federicus consil. 3. & Alexander *in d authentica, præterea.* quæ sententia secundum Gregorium Lopez, vbi supra, est magis communis. Verum est tamen inquit, quod prima opinio, probatur contra communem, quadam lege partitarum, & forte per istam legem est de iure verior, in casu quo testator in legato, non reliquit totam quartam Ecclesiæ parochiali, etenim si totam quartam reliquisset, nihil aliud omnino à prædicta Ecclesia parochiali peti potuisset. Videatur prædictus Gregorius Lopez vbi supra, vbi has sententias & diuersas opiniones conciliat, neque enim possum, in ijs rebus amplius immorari.

ARTICVLVS XII.

Vtrum supradicta canonica portio, possit renunciari, aut fieri pacta inter Clericos & Religiosos, circa quartam funeralem?

RAtio dubitandi est, nam circa hoc iura, & priuilegia quæ habentur à Religiosis, aliqualiter videntur esse diuersa, quinuero & contraria, nam in primis videmus, quod Bonifacius VIII. *in cap. pactum, de pactis, lib.6.* & refertur etiam in Compendio, *verbo, concordia. §.1* statuit, *quod pactum cum Rectore parochialis Ecclesiæ, factum à monachis, seu Fratribus, ne aliquos vel certos ipsius ecclesiæ parochianos, recipiant ad Ecclesiasticam sepulturam, omnino seruare debeant, quamquam sepultura libera in Monasterijs huiusmodi ab Apostolica Sede indulta sit, & illi apud ipsos monachos, sine Fratres eligerent sepeliri, cum per dictum pactum indulto huiusmodi derogetur.* Et idem Bonifacius in *cap. quia ex eo, de pactis, lib. 6.* & refertur in Compendio vbi supra. §.2 statuit, *compositiones & pacta, cum Prælatis, Capitulis, Rectoribus, & personis Ecclesiarum, ciuitatum, castrorum, vel villarum, & locorum in quibus domus, seu habitationes earum existunt, super iuribus parochialibus vel*

aliis

aliqs quibuscumque articulis, à Prioribus Conuentualibus, seu Guardianis Fratrum Prædicatorum & Minorum, aliorumq. Mendicantium, facta vel approbata, de suorum Conuentuũ consilio & assensu (dum tamen alias sint licita & honesta) debere ab ipsis Fratribus in locis, in quibus fuerint facta, inuiolabiliter obseruari, non obstante quod Magistri vel Ministri, aut Priores Generalium, seu Prouincialium prædictorum, non interuenerit in eisdem assensus: nec ab ipsorum Generalibus vel Prouincialibus Capitulis extiterint approbata, seu quod Sedes Apostolica in vi. qua per prædictos Fratres facta fuerint, auctoritatem suã non præstiterit vel assensum. Per quæ dicta verba, reuocata fuerunt priuilegia, concessa ab Alexandro IV. vt habetur in Monum. Ordinis, & ab Honorio IV. quæ referuntur in Compendio, *verbo, conuentiones. §. 1. & 2.* quibus cauebatur, vt ad validitatem prædictarum conuentionum, requireretur auctoritas Generalis, vel Capituli etiam generalis, vel saltem Ministrorum Prouincialium. Quamuis ibidem dicat Priuilegiorum Collector, quod eiusmodi priuilegia fuerunt postea reualidata, per Sixtum IV. & restituta suo pristino statui, vt habetur in dicto Compendio Priuilegiorum, *verbo, priuilegia propter finem.* Quinvero & Leo X. vt habetur in Supplem. & refertur in Compendio, verbo vbi supra. §. 3. in Concilio Lateranen. statuit, *quod pacta & conuentiones, inter Fratres & Prælatos, ac Curates pro tempore inita valeant, nisi per subsequutum capitulum proximum Generale, vel Prouinciale refutata, & per eos refutatio huiusmodi intimata debito tempore fuerit.* Hæc omnia ex vna parte sese offerunt pro ratione dubitandi, partiq. fauere videntur affirmatiuæ, nempe quod supradicta canonica portio, possit renunciari, & circa quartam funeralem inter prædictos Clericos & Religiosos, fieri conuentiones & pacta. Ex alia vero parte, esse videtur in contrarium, quod Clemens V. in Concilio Viennensi statuit, vt habetur *in clement. dudum, de sepulturis, § verum.* vbi & ad litteram inseritur alia Constitutio supradicti Bonifacij Papæ VIII. quæ incipit, *super cathedram*, quæ & approbata est ibidem, strictęq. obseruari præcepta, qua iubetur, *vt prædicta canonica portio, quartaq. funeralis, omnino Ecclesiæ parrochiali soluatur, vtq. super eo non fiant conuentiones & pacta, nam in quantum præmissis, seu alicui præmissorum contraria sunt, penitus reuocantur, vacuantur, cassantur, & irritantur, quinimmo cassa, vacua, & irrita nunciantur, & decernuntur nullius prorsus existere firmitatis.* Verba sunt expressa clementinæ prædictæ. Vt autem certo sciri possit, quid hac in re seruandum sit, propositæ difficultati respondetur per sequentes Conclusiones.

Mon. Ord. 1 imp. f. 27. & 2. f. 26. conc. 17. item 1. impr f. 48. & 2. f. 132. concess. 297. & refer. in Comp. ver. conuentiones. §. 1. & 2. Supple. f. 26. concess. 75. & ref. in Comp. vbi sup. §. 3.

Prima Conclusio.

IN casu, quo Ecclesia damnificatur, non potest canonica portio renunciari per pactum, neque eiusmodi pacta & conuentiones sunt licitæ. Hanc conclusionem tenet expresse Syluester, *verbo, canonica portio, num. 3. §. 3.* & dicit eam esse Archidiaconi, in *cap. pactum, de pactis, lib. 6.* addit tamẽ quod si Ecclesia non damnificatur, valent eiusmodi pacta & conuentiones, etiam factæ sine auctoritate Superioris, quod probat per *l. non minus. C. de procurato.* Fauent etiam huic resolutioni Constitutiones supra positæ Bonifacij VIII. & vltima Leonis X. facta in Concilio Lateranen. & ratio huius in promptu est, nam vt habetur *in cap. quia ex eo, de pactis, lib. 6.* non nisi ob vehementes causas, maximi iudicis debet auctoritas vocari, & quia vt supra diximus, priuilegia in contrarium iam sunt reuocata.

Canonica portio in damnũ Ecclesiæ nullatenus potest renunciari.

Secun-

Secunda Conclusio.

Fratres Prædicatores & Minores, per nullum pactum, possunt ad plus quam ad quartam funeralem soluendam obligari. Hæc conclusio probatur expresse, *ex clementina, dudum. §. verum, de sepulturis*, vbi Clemens V. supradictam portionem canonicam, ad quartam prædictam funeralem, auctoritate Apostolica taxauit & limitauit, & præcepit vt prædicti Fratres nihil minus soluant, neque Curati parochiales & Rectores, aliquid vltra exposcere, seu exigere valeant: super qua quidem re vniuersa priuilegia, gratias, & indulgentias, verbo, seu scripto sub quacumque verborum forma factas à se, vel à suis prædecessoribus Romanis Pontt. necnon consuetudines, conuentiones, statuta, & pacta, in quantum præmissis, vel alicui præmissorum sunt contraria (vt iam etiam supra diximus) cassauit, annullauit, & reuocauit. Circa prædictam Constitutionem, non desunt qui dicât, per eam tantummodo tolli, atque reuocari consuetudines, statuta, pacta, & conuentiones præteritas, non vero futuras: sed quod cum bona eorum venia dixerim, certo crediderim, non solum ad præterita, verumetiam & ad futura prædictam Constitutionem extendi, & quod supradicti Fratres Prædicatores & Minores, nulla consuetudine, statuto, pacto, aut conuentione possunt, plusquam ad soluendam quartam funeralem prædictam obligari, cum supradicta clementina nullibi reperiatur reuocata. Hæc est mea sententia & opinio, qui vero contrariam tenere voluerit, dicere poterit, quod clementina prædicta emanauit in fauorem, & priuilegium prædictorum Religiosorum, atque ita illi renunciare possunt, iuxta *l. si quis in conscribendo. C. de pactis. & c. ad Apostolicam, de r gul.* & præterea quia decimæ per legem sunt determinatæ, & nihilominus super eis fieri potest compositio, iuxta *cap. statuimus, de transa. & cap. ex multiplici, de decim.* An vero etiã dicta Constitutio, ad alios Ordines siue Religiones se extendat, cũ expresse non loquatur nisi de Fratribus Prædicatoribus & Minoribus, aliorum esto iudicium. Non enim est præsentis speculationis, nec per tempus vacat ad vnguem omnia dicere, solummodo dico, quod glossa ibi partem tenet negatiuam, dicens, quod decisio supradictæ clementinæ non locum habet in ipsis, quod & tenet Cardin. ibidem, & Lapus, & Geminianus, atque ex littera ipsius contextus, satis constat ex illis verbis, *vt dictorum Ordinum Fratres*, vt enim inquit Bart. *in l. 1. §. eum qui. ff de pœna. num. 2. & in l. talis scriptura. §. vult. ff. de legat. 1. num. 4.* eiusmodi dictiones, *dictorum, præfatorum, & similes*, semper relationem faciunt ad specificata, cum suis qualitatibus. Ex quo videtur, quod Fratres Augustinenses, Carmelitani, & alij à Prædicatoribus & Minoribus, per consuetudines, statuta, pacta, vel conuentiones, si voluerint, ad plus, aut minus, quam prædictam quartam funeralem soluendam, se poterunt astringere & obligare.

Fratres Prædicatores, & Minores, per nullum pactũ possunt ad plus ad soluendam quartam funeralẽ obligari.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum Monasteria exempta, consuetudine iam præscripta, à solutione portionis canonicæ, siue quartæ funeralis, iuxta Concilium Tridentinum, per hoc quod illam soluant duabus, vel tribus vicibus, intelligatur eiusmodi præscriptio sublata?

DIfficultas præsentis Articuli, meo quidem iudicio, superq. satis explicata est supra, per ea quæ dicta sunt q. 42. art. 5. & q. 43. art. 7. explicando

cando & declarando, quibus modis Regularium priuilegia inualidentur, fiantq. nulla atq; inualida, & an ad hoc sufficiat, vt cõtraueniatur illis per vnum, seu alterum actum. Et quamuis in præsentiarum, non fiat sermo de priuilegijs, sed solummodo de consuetudine præscripta, idem tamen omnino in vtroque casu dicendum videtur, nam vt dicitur, de similibus simile est iudicium. Vt vero non iste locus intermissus remaneat, pro propositi Articuli resolutione, sequentem statuo conclusionem.

Conclusio.

Cõsuetudo præscripta Monasterij, siue Cõmunitatis, non amittitur per vnũ, aut alterũ contrarium actum.

SVpradicta præscriptio, seu consuetudo præscripta, nullam soluendi canonicam portionem, siue quartam funeralem, iuxta præscriptum Conc. Trid. nullo modo amittitur, per vnum aut alterum contrarium actum. Hæc conclusio satis constat, ex supradictis in locis prædictis, vbi latissimam fecimus differentiam, inter priuilegia singularium personarum, & ea quę spectant & pertinent ad bonum totius communitatis, de quorum primis diximus, quod quamuis amitti possint, per particularem renuntiationem, & forsan per vnum, aut alterum contrarium actum directum, non vero ita, se res habet in secundis, nam cum sint in damnum, non singularium personarum, sed Monasteriorum, siue Communitatum, non amittuntur nisi contra ea legitimo tempore præscribatur. Videantur hac de re, quæ diximus art. 5. q. 42. concluſ. 2. cui & de nouo alia accedit ratio, ibidem etiam vtcumque insinuata, quæ & desumpta est ex *cap. cum accessissent, iuncta glossa, de Constitutionibus*, vbi habetur, quod quando priuilegium, datur ad non faciendum, non deperditur per vnicum aut alterum actum contrarium, sed ad id necessario requiritur discursus 40. annorum, prout habetur in Iure, *in cap accedentibus, cap. de terra, de priuilegijs*, quod etiam dicendum est in nostro proposito casu, nempe quod Religiosi & Regulares, qui per iuris dispositionem, consuetudine introductam, hoc quasi priuilegium habent, vt ad soluendam portionem canonicam, seu quartam funeralem non teneantur, cum eiusmodi priuilegium siue ius, sit ad non faciendum, non tollitur per vnum aut alterum actum contrarium soluendi quartam, quinvero nec per plures, nisi eiusmodi solutio fuerit facta, per quadraginta annorum spatium, iuxta superius dicta, loco citato.

ARTICVLVS XIV.

In quam pœnam incidant, Ecclesiarum Prælati seu Curati, cogentes Fratres, aut testamentarios, vel hæredes defunctorum, ad soluendam quartam funeralem, in casu quo ad illam non tenentur?

Ordinarij Ecclesiarũ Prælati, cogẽtes Fratres ad soluendam quartam, in casu quo ad illam non tenẽtur, interdicuntur ab ingressu Ecclesiæ, & suspenduntur, Curati vero excõmunicantur ipso facto.

Huic Articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

EX nostris priuilegijs habemus, quod Sixtus IV. apposuit pœnam locorum Ordinarijs, interdicti ingressus Ecclesiæ, & suspensionis à regimine & administratione Ecclesiarũ suarum, ac Rectoribus & alijs quibuscumq. excommunicationis latæ sententiæ, & priuationis suarum Ecclesiarum parrochialiũ, & omnium aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum, quæ obtinent, necnon inhabilitationis ad illa, & ad alia in posterum obtinenda,

si directe, aut indirecte, inquietare, seu molestare præsumpserint, Prædicatores & Minores Fratres, aut testamentorum, vltimarumq. voluntatum exeçutores, & heredes, seu quoscumq. alios, super solutione quartæ parrochialis, seu canonicæ, vel alterius portionis, seu oneris. Hæc conclusio habetur expressa, in Monum. nostri Ord. Quæ quidem conceſſio nullibi reperitur reuocata, nec vllo modo est contra Conc. Trid. nam priuilegia quæ ibidem reuocantur, sess. 25. cap. 13. solummodo reuocãtur in casu, quo iuxta prædicti Conc. decretum, eiusmodi Fratres dictam portionem canonicam, seu quartã funeralem soluere teneantur, non vero in casu, de quo nos in præsentiarum loquimur, quando consuetudine iam quadraginta annorũ tempore præscripta, iuxta idem Concilium, eiusmodi portio canonica, seu funeralis quarta non est soluenda, neque etiam in dicto casu Fratres conueniri habent coram Ordinarijs, à quorũ iurisdictione sunt notorie exẽpti, sed corã ꝓprijs Prælatis, seu corã Papa, aut eius Legato, qua de re videatur Sylu. *ver. canonica portio, in fi.* Nõ enim in dicto Conc. Trid. habetur, vt quãdo quarta funeralis non fuerit soluta, Religiosi ab Ordinarijs compellantur, sed solummodo, in casu quo debetur, iuxta superius dicta, soluatur quibuscumque priuilegijs non obstantibus. Quo fit, vt Episcopi, & locorum Ordinarij, propter hanc rationem & causam, contra Religiosos prædictos nullo modo per excõmunicationem & alias censuras Ecclesiasticas, possint procedere, cum easdem ponere actus sit iurisdictionis, quam ipsi non habent, sed recurrendum est ad proprios Prælatos, seu ad Papam, vel Nuncium, ac Sũmi Pont. Legatum, ad quem spectat cognoscere de exemptorũ causis, in his & similibus casibus. Et hæc de isto Articulo, ac de tota Quæstione dicta sufficiant.

Monu Ord. 1. impr. f. 61. & 2. f. 145. conc. 355. & refertur in Comp. verb. canonica portio. §. 6.

QVAESTIO XLIX.

De Decimis, quantum ad obligationem soluendi ipsas, exemptionemq. Regularium ab earumdem solutione, in quatuordecim Art. diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid sit Decima, quid vero primitia, quid autem oblatio?

Quæ ad hunc Articulum spectant, resoluentur breuiter per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Quã sit decima.

DEcima, iuridice loquendo, est omnium bonorum mobilium, licite quæsitorum, decima pars Deo data, siue ipsius Ministris, ex diuina constitutione debita. Hæc conclusio est expressa Ostiensis in Summa, *tit. de decimis. §. 1.* satisq. colligitur, *ex cap. 1. de decimis, & ex cap. parochianos, cap. non est, cap. tua nobis, & cap. cum non sit in homine, eod. tit.* & dicuntur pluraliter decimæ, quia secundum eumdem, tres sunt decimarum species, prædiales, id est, eorum quæ proueniunt ex prædijs, vt sunt vinum, blandum, & fructus arborum, aliaq. huiusmodi; personales, id est, eorum quæ proueniunt ex opere personali, vt ex mercatione, artificio, scientia, militia, venatio-

Decimarũ triplex est species.

natione & huiusmodi; & mistę, id est, eorum, quæ partim ex prædijs, partim ex opere personali proueniunt, vt sunt animalia, quæ pascuntur ex prædijs, & humano opere nutriuntur, & fœtus ac fructus eorum. Videatur hac de re Sylu. *verb. decima, num. 1.*

Secunda Conclusio.

Primitia est, prima pars frugum, siue fructuum, Domino offerenda. Hæc conclusio est Sylvestri, verbo vbi supra, & dicit eam esse Raymundi, & aliorum, & quod dicitur prima, id est, dignitate præcipua, frugum siue fructuum, Domino offerenda, id est, diuino cultui, quia primitiæ offerebantur olim per modum oblationis, secundum D. Thom. 2.2. q. 86. art. 4. nunc autem dicuntur pluraliter primitiæ, secundum fructuum varietatem. Quid sit primitia.

Tertia Conclusio.

Oblatio est, quoddam cõmune & generale nomen, sub quo comprehenduntur omnia, quæ in diuinum cultum exhibentur. Hæc conclusio est expressa D. Tho. 2.2. quæst. 86. art. 1. in corpore, vbi & dicit, quod oblatio in hoc differt à decima, quia oblatio offertur Deo immediate, id est, ad Dei cultum, & dicitur *sacrificium*, si inde fiat aliquod sacrum consumandum, decima vero non offertur Deo immediate, sed ministris eius, & exhibetur pro ipsis sustentandis, aut pauperibus. Cum autem oblatio tripliciter dicatur, scilicet donatio inter viuos facta, Deo vel Ecclesiæ, & donatio causa mortis pro anima, quæ olim dici consueuit, mortuarium, & oblatio quotidiana & vsualis, quam faciunt fideles quotidie ad Missam, vel huiusmodi, &c. quocũque modo dicatur, oblatio est omne quod offertur Deo immediate, licet consequenter cedat in Ministrorum vsum & vtilitatem, vt candelæ, panes oblati altari, pecuniæ, ornamenta, & alia huiusmodi. Hæc D. Thom. vbi supra, vbi etiam dicit, quod oblatio à primitia differt, sicut genus ab specie, quia omnis primitia est oblatio, non vero è contra, cum primitia sit tantum de fructibus, oblatio autem etiam de non fructibus. Ad rationem autem oblationis, tria requiruntur secundum Panorm. *in cap fin. de verb. significa.* Primo, vt offerens sit Christianus, quia ab infidelibus oblationes Ecclesia non recipit, sed æstimationem oblationis pro interesse, iuxta id quod habetur *in cap. quanto, de vsuris*. Secundo, vt is cui offertur, sit Ecclesia, quia quod fit priuatæ personæ, non est oblatio, sed donatio, etiam si persona sit Ecclesiastica, vt patet ex prædicta diffinitione oblationis. Tertio requiritur, vt res quæ offertur, licite sit adquisita, nam quæ illicite adquiruntur, pro oblatione non accipiuntur, *iuxta cap. quia in omnibus, de vsuris, & cap ex transmissa, de decimis, & glossa in Summa*, 14. q. 5. Intelligitur autem illicite aliquid adquiri, dupliciter, vel contra iustitiam, vt in furto, vel medianre aliquo peccato, vt in meretricio, de quibus non licet per tempus plura dicere. Sed dicta sufficiant, vt horum omnium aliqualis habeatur notitia. Quid sit oblatio. Quænam requiran ur ad rationem oblationis.

ARTICVLVS II.

Quidnam iura velint de primitijs?

Huic articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Primitiæ olim erant in veteri lege de præcepto ceremoniali, quoad determinationem, in communi vero de iure naturali, nunc autem sunt de præcepto Ecclesiæ, secundum consuetudinem patriæ.

PRimitiæ in veteri lege olim, erant de præcepto ceremoniali, quoad determinationem, vt puta quod talibus personis exhiberentur, aut de primis fructibus, in communi vero de iure naturali, nunc autem sunt de præcepto Ecclesiæ, secundum patriæ consuetudinem. Hæc conclusio est expressa D. Thom. 2. 2. quæst. 86. art. 1. cum seqq. vnde illam desumpsit. Syluest. & ponit eam, *verbo, decima, num. 3. q. 1.* vbi dicit, quod olim primitiarum quantitas, non fuit determinata in lege, quia dabantur per modum oblationis, de cuius ratione est voluntarium, & secundum D. Hieronym. ex Magistrorum arbitrio, vnde quidam plurimum dabant, scilicet fructuũ partem quadragesimam, alij vero minus, nempe sexagesimam, inter quæ duo offerre licebat, quodcumque voluissent: sed nunc, inquit, standum est consuetudini. Cum quibus concordat Innocen. dicens, quod ex quo primitiarum quantitas non inuenitur iure canonico expressa, in optione dantis est, Dare quantum vult, & non amplius, nisi consuetudo regionis aliud inducat. Quibus addit supradictus Syluester, secundum Alexandrum, quod prædictæ primitiæ, non solũ sunt in præcepto, quando est consuetudo, verumetiã & quando indigent, & eas petunt Ministri eius Ecclesiæ cui debentur, quæ secundum Ostiensem est parrochialis, *arg. cap. decimas, & cap. moderamine. 16. q. 1.* quem multi sequuntur, secundum vero Gofredum & alios, diuidendæ sunt, ad modum quo & decimæ, de quibus infra. Sed alijs melius esse videtur, vt dentur ijs, quibus dari consueuerunt, & qui magis indigent. Nolo in ijs amplius immorari, cum tota decimarum & solutio & determinatio, & quibus solui debeat, in noua lege habeatur ex consuetudine. Circa quam dicit Veruecensis, quod vbi consuetudo est, vt non soluantur, obtenta sine contradictione, a tempore de quo non est memoria, non soluentes eas excusantur, generaliterq. hoc verum est, quod in ijs, consuetudines non ligant, vel absoluunt, nisi eo modo, quo & consuetudo decimarum, de quibus infra.

ARTICVLVS III.

Quidnam iura velint de oblationibus?

Respondetur huic Articulo, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Quamuis oblationes ex sua natura habeat vt sint voluntariæ, multipliciter tamen aliquis ad ipsas faciendas obligari potest.

OBlationes, licet ex sui natura, habeant quod sint voluntariæ, multipliciter tamen potest contingere, vt ad ipsas aliqui obligari possint. Hæc conclusio est expressa D. Thom. 2. 2. quæst. 86. art. 1. in corpore, & eam ponit Syluester, *verbo, decima, num. 4. q. 2.* vbi dicit eiusmodi obligationem, quadrupliciter posse contingere. Primo ex conuentione præcedenti, vt dũ conceditur fundus alicui Ecclesiæ, vt fiat certa oblatio, certis temporibus, quod habet rationem census. Secundo, ex deputatione siue promissione, vt cũ quis, Ecclesię inter viuos offert, aut testamento reliquit aliquid in posterum soluendum, quodcumque illud sit, siue sit res mobilis, siue immobilis. Tertio propter necessitatem Ecclesiæ, vt puta si Ministri, seu Sacerdotes Ecclesiæ, non habent vnde alias sustententur, quod secundum Ostien. Innocen, & glossam Raymundi, limitandũ est, nisi subditi etiam subuenire non possent, quo casu Clerici manibus victum quærere debent, iuxta

sap.

cap. clerici vestium, dist. 91. Quarto & vltimo propter consuetudinem, quia fideles in aliquibus solemnitatibus, tenentur ad aliquas oblationes consuetas, & dicit prædictus D. Thom. quod in his duobus vltimis casibus, remanet oblatio quodammodo voluntaria, quantum ad quantitatem, vel speciem rei oblatæ. Verum est tamen, quod ad eamdem faciendam cogi possunt, non quidem à Sacerdote, sed ab Episcopo, cuius auxilium in eiusmodi rebus est implorandum, iuxta *cap. ad Apostolicam, de simonia*. Circa consuetudinē faciendi oblationes, Syluester loco supra citato, dicit plura, eaq. notatu dignissima, quæ ibidem videri possunt, à quibus dicendis in præsentiarum consulto supersedeo, vt breuitati studeam.

ARTICVLVS IV.

Quidnam velint iura de Decimis, seu quo iure debeantur, & an cadant nunc sub præcepto?

HAnc quæstionem tractat D. Tho. 2. 2. q. 87. art. 1. & in quodlib. q. 2. art. 8. & Syluest. *verb. decima, nu. 9. q. 3.* Soto lib. 9. de iust. & iur. q. 4. Nauar. in Manu. cap. 21. à num. 18. cum seq. de quorum & aliorum resolutione, sequentem statuo conclusionem.

Conclusio.

DEcimarum solutio, licet olim in veteri lege fuerit præcepta, quæ iam spirauit, modo etiam obligat, non in quantū fuit veteris legis præceptum, sed partim, quia est de iure naturali, partim ex noua Constitutione Ecclesiæ. Hæc conclusio est expressa D. Tho. locis citatis, & Syluest. qui & de mente eiusdem dicit, decimarum solutionem, ex diuino præscripto, fuisse olim in veteri præceptam, ad sustentationem Ministrorum Dei, & quod hoc præceptum, partim erat morale, ac de iure naturali, ratione naturali introductum (ratio etenim naturalis dictat, necessaria à populo esse administranda ministrantibus in diuino cultu) partim vero iudiciale, pertinens ad æqualitatem seruandam inter homines, secundum conditionem illius populi, robur habens ex institutione diuina, qua Deus determinationem certæ partis introduxit, pro tribu Leuitica, tunc temporis possessiones non habente, conueniebat etiam inquit cum cæremonialibus præceptis, in quantum aliquam significationem habebat, quemadmodum & reliqua omnia. Cum igitur, inquit D. Thom. præcepta veteris legis moralia, etiam nunc in Noua lege obligent, licet cæremonialia defierint, iudicialia autem obseruari possint, & non possint, obligant autem si statuantur & præcipiantur: liquidum fit, quod prædicta decimarum solutio, vt dictum est in conclusione, etiam nunc in noua lege obligat, non in quantum fuit præceptum veteris legis, sed in quantum est præceptum naturale & morale, & de nouo institutum & constitutum ex speciali statuto Ecclesiæ. Quod autem prædicta decimarum solutio, sit de iure naturali, probat D. Tho. ex illis verbis Christi, D. Matth. 10. quibus dixit, quod operarius dignus est mercede sua, & fuit inquit, rationi quammaxime consonū, idipsum, vt præciperetur & instituereturde nouo per Ecclesiā, vt ne minus exhiberetur nunc, Ministris noui testamenti, quā reddi olim consueuerat Ministris veteris legis, cum isti maioris sint dignitatis: Oportebat

Decimarū solutio in veteri lege olim præcepta, etiam in noua obligat, non in quantū fuit præceptum veteris legis, sed in quātum est naturale, & de nouo statutā ex præcepto Ecclesiæ.

etiam vt inter vetus & nouum testamentum aliqua esset consonantia, & correspondentia. Prædictus addit Sylvest. vbi supra, quod decimarum præceptum, in duobus casibus præcipue locum habet. Primo, cum Ministri Ecclesiæ indigent, & illam petant, & hoc etiam si non sit consuetudo, iuxta D. Thom. in dicto quolib. 2. art. 8. Secundo, si sit consuetudo, etiam si non petantur, iuxta *cap. peruenit, & cap. aliquibus, de decimis*, nam consuetudo ipsa, illas expostulare videtur, quod etiam est intelligendum, etiam si non adsit necessitas, & Ministri sint diuites, etenim in tali casu licet melius facerent, si ipsas non peterent, & maxime, si probabiliter timeatur scandalum; si tamen de facto petantur, soluendæ sunt. In quo conueniunt omnes Auctores supradicti. Et hæc de isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS V.

Vtrum per contrariam consuetudinem, possit aliquis ab hoc præcepto, soluendi Decimas excusari?

PRo huius Articuli intelligentia & resolutione, omissis pluribus, ac fere inutilibus, quæ hinc inde, à nonnullis Canonistis adducuntur, aliqua sunt fundamenta præmittenda, ex quibus resultabit difficultatis resolutio.

Decimarũ præceptũ, quantum ad aliquid est diuinum & naturale, & quantum ad taxationem sunt olim iudicialia.

Primo præmitto ex D. Thom. 2.2. quæst. 87. art. 1. & quodlib. 7. art. 8. atque ex Alexandro Alensi, 3. par. Summæ, vt etiam in præcedenti Artic. dictum est, quod præceptum soluendi decimas, est morale, diuinum, & naturale, quantum ad hoc, quod Ministri Ecclesiæ sustententur absolute; iudiciale vero, quantum ad taxationem ipsarum decimarum, talem vel talem, quo fit, vt postquam innouatum est per Ecclesiam, omnes velint nolint, teneantur decimas soluere, quamuis Ecclesia statuere posset, quod non daretur pars decima, sed minor, nempe octaua, aut maior, vt puta duodecima. Hoc tenet expresse D. Thom.

Iudicialia præcepta in veteri lege posita, in noua nõ obligant, nisi in quantum de nouo sunt inditi tuta.

Secundo præmitto ex eodem D. Thom. & communi omnium Theologorum resolutione, quod præcepta iudicialia, quæ in veteri lege olim fuere posita, in noua non obligant, in quantum fuere præcepta veteris legis, sed in quantum per ipsam de nouo fuerint posita, & effecta de iure nouo humano positiuo. Cuius quidem rationem dicere, in præsentiarum prætermitto, cum non liceat per tempus, neque sit præsentis speculationis, & de ea videri possint Scholastici Doctores, apud D. Thom. 1.2. à q. 104. cum sequentibus, vbi de eiusmodi rebus agunt latissime.

Ius diuinum & naturale, p nul lã consuetudinẽ potest tolli, seu abrogari, secus autem humanum.

Tertio & vltimo, propius accedendo ad nostrum propositum, suppono tamquam certum atque indubitatum, quod ius diuinum & naturale, in quantum tale, per consuetudinem abrogari nullo modo potest. Secus est autem ius humanum, vt latissime tradit D. Thom. 1.2. quæst. 97. art. 3. ad 2. huius rei reddens rationem & causam, qua etiam de re videatur Sylvest. *verbo, consuetudo num.* 9. q. 6. quibus sic præmissis atque præsuppositis, proposito Articulo respondeo, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Licet præceptũ soluendi decimas, abrogari

LIcet consuetudo abrogare possit, præceptum soluendi decimas, quantum ad quotam taxatam, & excusare non sic soluentes plene, quia

quia vt sic, est humanum, non tamen quantum ad totum, vt nihil soluatur omnino, quia quantum ad hoc, est diuinum & naturale. Hanc conclusionem, de mente D. Thom. ponit supradictus Syluester, *verbo, decima, num. 10. quæst. 4.* ibi, *quantum ad totum*. Et dicit quoad hoc, non esse distinguendum inter decimas, personales & prædiales, nam vtreque soluendę sunt, vbi adest consuetudo. Addit etiam, quod vbi ex ciusmodi consuetudine præscripta, decimarum nihil omnino soluitur, Ecclesia illud remittere videtur, vnde resolutiue dicit, quod prædictas decimas non soluere, non est peccatum mortale, nisi in tribus casibus. Primo, si petantur & negentur, vt supra diximus, quam petitionem, secundum Archidiaconum, non sufficit per Curatum fieri, vbi non est consuetudo, nisi forsan indigentia sit magna, immo inquit dubium est, an fieri possit per diœcesanum, & necessario recurrendum sit ad Papam. Secundo, in casu etiam quo non petantur, sed obstinatio sit tanta, quod etiam si peterentur, haberet quis propositum non illas reddendi. Tertio, quando Clerus patitur valde indecentia, victus & vestitus, & populus abundat, quia si talis indigentia, siue indecentia in tali casu, exigit eleemosynam necessario fieri, multo magis exiget præstari rem, alias iure naturali & diuino debitam. Vbi autem nulla omnino decima soluitur, aut etiam seculares accipiunt illas, dici potest, dominos prædiorum breui manu aliquid magnum soluisse, & quod eis Ecclesia deinceps illud redonauerit, statuendo vt non soluant decimas, quinvero ab alijs ipsas accipiant. Iuxta prædicta, intelligendum esse dicit Syluester D. Thom. quando dicit, quod nulla consuetudo eximere, siue excusare potest homines, ab obligatione decimarum, quia fundatur super iure naturali & diuino, intelligendum est quantum ad aliquid, non autem quantum ad quotam, siue quantum ad determinatam quantitatem, ita quod semper tenentur homines aliquid soluere, etiam vbi non est consuetudo soluendi, si Ecclesia exigat, modo prædicto, id est, auctoritate Papæ, vel in casu indigentiæ magnæ, quamuis si non exigat, remittere illud videatur, dum dissimulat, & tunc homines non decimas soluentes non peccabunt, nisi ratione obstinationis, vt prædictum est, habentes prauam voluntatem non soluendi, etiamsi esset indigentia, & peteretur à Ministris Ecclesiæ, debito modo. Hoc inquit Syluester se dicere, quia durum videretur dicere, quod omnes Itali & Orientales, damnentur decimas non soluentes, cuius etiam resolutionis argumentum sumi potest, ex facto olim Apost. Pauli, de quo legitur, quod necessaria victui sibi debita, ab auditoribus illa debentibus, non accipiebat, sed manibus suis laborabat, ne offendiculum daret Euangelio. In quo quidem casu dicendum est, quod non illi peccabant, alioquin male ipse cum eis egisset, illa sibi non petendo & accipiendo. Nec inquit huic resolutioni obstat, quod alicubi ratione consuetudinis, milites decimas non soluunt, quin vero accipiunt, quod quidem maius est, quam eas non dare, nam ad hoc respondetur cum D. Thom. quod ipsi non habent ius accipiendi ipsas, cum hoc sit spirituale, non cadens in laicam personam, sed illæ res temporales, quæ iure exigi poterant, ex concessione Ecclesiæ datæ sunt illis, propter aliqua seruitia eidem facta, quod Ecclesia quamoptime facere potuit, sicut & nunc remittere fructus, qui debentur pro decima, non tamen omnino tollere ius exigendi, aut debitum reddendi. Hæc ex D. Thom. vbi supra. sed de hoc plura dicemus statim in sequenti Articulo.

possit consuetudine quantum ad quotam, nō tamen in totū, nec qua ratione est diuinū, & naturale.

In quibus casibꝰ decimas nō soluere simpliciter, sit peccatum mortale.

ARTICVLVS VI.

Vtrum ex dispensatione Papæ, vel transactione, excusari quispiam valeat, ab obligatione soluendi omnino decimas, aut super eis aliqua fieri possit compositio?

CIrca hunc Articulum, quantum ad primum, multa tradunt DD. Iurisperiti, atque Theologi. Quidam dicunt, quod ex quo hoc præceptum est iudiciale, potuit Ecclesia illud non statuisse, neque vllam omnino mentionem fecisse, de soluendis decimis, neque in totum, neque secundum partem. Cui sententiæ & opinioni adhærere videtur Panorm post glossam in *cap. à nobis, de decimis*. sed postea se limitat, dicens, quod quamuis Papa ius decimarum in totum tollere non possit, quibusdam tamen personis illud potest remittere. Cuius rationem reddit, quia per primum tollitur ius diuinum, non vero per secundum. Alij prædictam Panor. sententiam, etiam limitant, circa illud quod dicit, quod in totum decimas remittere non potest, & dicunt, esse addendum nisi ex causa & ad tempus. Sed alij diuersa procedentes via dicunt, quod quamuis id facere possit, quoad Ecclesiam militantem, & Ecclesiæ forum, non vero quoad triumphantem siue forum conscientiæ, ideſt quoad Deum: nam laicis decimas præteritas & futuras, remittere non potest, nisi ex magna causa, pro quo adducunt *glossam notabilem, in cap nō est, de voto*, vbi habetur quod licet habeat plenam potestatem, debet tamen se habere sicut diligens atque fidelis paterfamilias, fideliter dispensando, ea quæ sunt Ecclesiæ, vnicuique sicuti opus est. Alij multa alia dicunt, quæ longum esset nimis, velle in præsentiarum recensere. Sed quidquid de opinionibus sit, pro propositi Art. resolutione, seq. statuo concl.

Prima Conclusio.

Quamuis decimæ debeantur de iure naturali & diuino, ad modū quo dictum est, nihilominus Papa, bene potest cum aliquo, seu aliquibus etiam laicis dispensare, ipsosq. omnino facere exemptos, à decimarum solutione, quinvero & illis ius conferre percipiendi decimas ab alijs, non auctoritate propria, sed auctoritate Ecclesiæ, atque ipsius Papæ. Hæc conclusio est certa, & crediderim quod de illa nullus dubitare possit, maximè hoc tempore, quo id ita est consuetudine positum, atque obseruatum in cōmuni praxi. Sed probatur præterea hac efficacissima ratione, nam certū est, stando in iure communi, quod bona Clericorum & Ecclesiarum, sunt bona pauperum, & circa pauperes alendos, presbyteri, & sacerdotes possunt, quinvero & debent, decimas diuidere, & ex eis eosdem alimentare, vt satis constat *ex cap. in canonibus, cap. sacris canonibus, 16. quæst. 1.* Cum igitur Papa sit vniuersalis Ecclesiæ Episcopus, & totius Christianitatis rector, Paræcianus, atque generalis administrator, omnium beneficiorum & decimarum, vt tradunt sacri Canones, *cap. suspectos. 6. q. 1. c. vbi periculū. § ceterum, de elect. lib. 6.* nullatenus contra ius, nec vero contra rationem, esse videtur, ex iusta & rationabili causa, quod aliquos seculares pauperes & indigentes, ex laboribus manuum suarum se non sustentare valentes, de nostra sancta Ecclesia benemeritos, à prædictarum decimarum solutione eximat, siue exemptos faciat, quinvero & ex causa, ius illis tribuat, vt etiam ipsi ab alijs decimas percipiant. Cur enim non in tota Ecclesia efficere valebit Papa, quod Episcopus in suo Episcopatu, & Archiepiscopus in suo, quinvero & parrochus in sua paræcia? Si igitur Episcopi & Archiepiscopi, & parrochi sibi subditis, sustentatione indigentibus, saltem

Quamuis decimæ debeantur de iure naturali diuino, bene tamen Papa ex causa dispēsare potest cum aliquo, seu aliquibus, exemptosq. illos facere, à earum solut. one.

saltim pro suo tempore, decimarum condonationem facere possunt, & permittere quod ipsi eas sibi retineant absque peccato, cur non & Papa cum sit Episcoporum omnium Episcopus, & generalis atque vniuersalis totius Ecclesiæ Prælatus idipsum faciet, legitima existente ratione & causa, nec solum pro suo tempore, verumetiam & pro quocumque alio, cum sicut prædictum est, ex diuina institutione sit omnium beneficiorum, atque decimarum, rerumq. Ecclesiæ vniuersalis administrator? Aduertendum tamen est, quod in hoc casu, laici non retinent, aut percipiunt decimas, propria auctoritate aut nomine suo, sed auctoritate Ecclesiæ, & nomine existentis Papæ, quæ enim quis per alterum facit, per seipsum facere videtur: in quo sensu Ioan. Lupus, de libertate Ecclesiastica 1.p.q.3. num.6. explicat, & intelligit illam decretalem positam, *in c. à nobis, de decimis*, atque ex hoc mirari desinent, qui capere, vt inquiunt, nullo modo possunt, quonam modo Ius percipiendi decimas, easq. sibi retinendi, per Papam laicis possit concedi cum decimæ Sacerdotibus, & Ministris Ecclesiæ debeantur, propter ministerium altaris, administrationemq. rerum spiritualium, iuxta præscriptum D. Pauli, & nonnisi seminantibus spiritualia, de iure isthęc temporalia debeantur: cum igitur prædicti laici spiritualia non administrent, sed neque administrare queant, mirabile (inquiunt) valde est, quod Ius spirituale sibi competat, ex quacumque etiam Papæ concessione, percipiendi decimas. Huic difficultati facillimo negotio sit satis, dicendo, sicut prædictum est, quod cum ex dictis decimis Presbyteri & Sacerdotes ipsas percipientes, egentes & pauperes, alere & sustentare debeant, de iure, ex eodé iure, ac multo melius, Sum. Pont. propter rationes prædictas, per semetipsum valet efficere semel, quod ipsi tenebantur iteratis vicibus, id quod & opere compleuit, concedendo aliquibus laicis, pauperibus & indigentibus, de sancta Ecclesia benemeritis, vt non soluant, sed pro sua sustentatione retineant decimas, seu etiam ipsas ab alijs auctoritate Apostolica accipiant. Super quo iure, ac firmissimo fundamento fundata sunt omnia priuilegia, quæ habent omnes Hispaniæ Reges, de percipiendis decimarum tertijs, & habendi in singulis oppidis, selectum decimatorem, siue decimas sibi soluentem, qui Hispano sermone dicitur, *el excusado*, pro eo quod excusatur à soluendis decimis, Parocho siue Episcopo debitis. Eadem ratione habet & subsidium, ad expugnandos infideles, quod similiter dicendum est, de multis alijs nobilibus, qui in Castella, Bætica, Nauarra, & Cataloniæ principatu, priuilegium exemptionis habent, à soluendis decimis, ex proprijs bonis, multiq. alij ex feudo perpetuo, etiam exigunt decimas ab alijs, cum onere, vt assignata portione ministros Ecclesiæ sustentent, quæ priuilegia, vt plurimum, concessa sunt ante prohibitionem Concilij Lateranen. cuius fit mentio, *in cap. prohibemus, de decimis, & c. cum & plantare, de priuilegijs, cap. cum Apostolica, de ijs quæ fiunt à Prælatis.* Causa autem concedendi prædictas decimas fuit, quia Reges prædicti, ac alij nobiles, magnis suis sumptibus & expensis, summoq. labore, eripuerunt prædictas Hispaniæ partes ex manibus Maurorũ, atq. ipsorum tyrannide, & vt ipsas aut saltim maximam earum partem expenderent in defensionem fidei, & dilatationem suorum regnorum, quæ Romanæ subijcerentur Ecclesiæ. Qua de re, qui plura videre voluerit, consulat Couar. lib. 1. var. resolu. cap. 17. num. 4. vbi ad hoc propositum inuenire licebit, plura eaq. notatu dignissima, & etiam apud Nauar. in quadam sua allegatione Iuris, Romæ facta, in gratiam nobilium Calatrauæ, vbi probat eos præscriptione legitima, esse exemptos à decimarum solutione suorum agrorum, quæ præscriptio completa fuit ante præ-

Nota valde. Qualiter ius percipiendi decimas, per Papam etiam laicis possit concedi.

te prædictum Lateranen. Concilium. Videatur etiam idem Nauar. hac de re, in tracta. quem fecit de redditibus Eccleſiaſt. q. 1. monit. 57. 58. & 59. per totas latiſſime. Sed deueniendo ad aliam difficultatem propoſitam, de tranſactione, reſpondetur per ſequentem concluſionem.

Secunda Concluſio.

Decimæ remitti non poſſunt, aut debent, niſi ſit pauper is, q illas debet.

Probabiliſſimum eſt, quod decimæ remitti non poſſunt, niſi ex iuſta, & rationabili cauſa, & niſi is qui eas debet, ſit pauper, cum ſint miniſtrorum Eccleſiæ, ac pauperum, & quod nonniſi in pios vſus poſſunt conuerti. Hanc Concluſionem tenet expreſſe Sylueſt. *verbo decima, nu. 11. q. 7. ibi quantum vero ad ſecundum*, & dicit eam eſſe Summæ Angelicæ contra Roſellam. Addit tamen ſecundum Oſtienſ. quod compoſitio inter Eccleſiaſticum & laicum, ſuper parte decimarũ, de conſenſu Prælati Superioris, fieri poteſt, & valet, & ſecundum Raymun. ſi quis retinuerit longo tẽpore decimas, & nunc pœnitens earum remiſſionem petit, quia alias oporteret eum mendicare, Sacerdos videns eum contritum & benedicentem, remittere illas eidem debet, tamquam alij pauperi, cum etiam poſtea illas deberet ei dare, iuxta *c. quoniam 16. q. 1.* iniungendo tamen illi, vt ipſas reſtituat, quando ad pinguiorem fortunã venerit. Videatur hac de re prædictus Sylueſt. vbi plura dicit ad hoc propoſitum, an quiſpiam excuſari poſſit à ſolutione prædictarum decimarum, ex tranſactione, ſeu compoſitione debentis decimas accipere, qua etiam de re videatur Nauarro, in ſuo Manu. cap. 21. nu. 32. Et hactenus de iſto Articulo.

ARTICVLVS VII.

De quibus rebus debeantur Decimæ?

HAnc Quæſtionem mouet D. Thom. 2. 2. q. 87. art. 2. & de ea agit Sylu. *verbo decima, nu. 11. q. 6.* & Nauar. in ſuo Manu. cap. 21. nu. 29. & omnes conueniunt in hoc, quod circa decimarum ſolutionem, ſemper ſtandum eſt conſuetudini, quæ vt habetur in Iure, optima eſt legum interpres, vt tamen ſpecifice aliquid dicamus, ſtando in iure communi, ex communiore omnium reſolutione, ſequentes ſtatuo concluſiones.

Prima Concluſio.

Iuridice & regulariter loquẽdo decimæ de oĩbus rebus dari debẽt.

IVridice & regulariter loquẽdo, decimæ de oĩbus rebus dari debẽt. Hanc concluſionem ponit D. Thom. loco ſupracitato, & probat eam ex Geneſi *cap. 28.* ex illis verbis, quæ dixit olim Iacob cum Deo alloquens, *cunctorum quæ dederis mihi, decimas & hoſtias pacificas offeram tibi*. Cuius & præterea optimam rationem & cauſam reddit, deſumptam ex originaria inſtitutione, ſoluendi decimas prædictas, quæ fuit, vt ſeminantibus ſpiritualia, cuncta temporalia tradantur, vnde etiam Sylueſt. loco citato, inquit, quod decimæ dari debent, de omnibus fructibus terrarum, arborum, hortorum, animalium, piſcationum, venationum, fructuum, penſionum, molendinorum, aquarum, etiam & ventuum, balneorum, fullonicorum, lapicidinarum, metallariorum, item & de negotijs, & artificijs, & cæteris bonis ſecundum Raymundum, & colligitur ex multis Capp. poſitis, *16. q. 1. & q. 7. & in toto titulo, de decimis*, adeo quod ſi eodem anno, in eadem terra, diuerſa iaciuntur ſemina, de omnibus dari debent decimæ, iuxta *cap. ex parte Canonicorum, de decimis*, in cuius Summario habetur, quod de omni fructu prædij, ſoluendę

ſunt

sunt decimę. Hoc est de iure communi, & regulariter loquēdo, sed in eo vt dixi, standum est consuetudini, quæ in omnibus, sed maxime in istis rebus, optima est legum interpres.

Secunda Conclusio.

De donatis, legatis, & successione adquisitis, non sunt soluendæ decimæ, sed de ijs tantum, quæ quis naturaliter, vel suis operibus adquisiuit. Hæc conclusio est supradicti Syluest. loco supracitato ibi, secundo dico, quamuis probabilissimum sit, secundum multos DD. iurisperitos, *in cap. decimas, 16. q. 1.* quod legatarius & donatarius, tenentur decimare legatum & donatū, licet decimatum fuerit à legatore vel donatore, non autem ad hoc tenetur filius patri succedens, in re à patre decimata, cum omnia patris quodammodo ad ipsum pertineant; at heres extraneus ad hoc, secundum aliquos tenetur, quas duas sententias refert Innocent. & quia non interest multum vnam harum opinionum alteri præferre (inquit Syluest.) in hoc standum esse consuetudini, communi legum Interpreti, iuxta *l. si de interpretationes, ff. de legibus.*

De donatis legatis, & successione acquisitis soluendæ non sunt decimæ.

Tertia Conclusio.

Quamuis decimæ prædiales, de quibuscumque rebus, etiam illicite acquisitis debeantur, non sic autem est de personalibus, nam personales dari non debent, de ijs quæ sunt restitutioni obnoxia. Pro huius conclusionis intelligentia aduerto, ex Nauar. in Manu. cap 21. nu. 71. quod decimę personales, ita debentur sicut & prædiales, solūq. est differentia inter ipsas, quod personales nunquam fuerunt debitæ, iure diuino veteri, prædiales vero sic, licet ab Hebræis tantum. Secunda differentia est, quod in prædialibus, non deducuntur impensæ, in personalibus vero sic, & solummodo lucrum decimatur, vt notant communiter DD. *in cap. ad Apostolica, cap. non est, c. ex transmissa, & c. Pastorales, de decimis.* Hoc suppositio dico, quod dicta conclusio sic explicata, est Syluestri loco supracitato ibi. Tertio dico, quā esse dicit Ostiensis asserentis, quod decimas prædiales, quilibet indistincte tenetur soluere, quantumcumque sit peccator, etiam Iudæus, & inuasor, iuxta *cap. de terris, de decimis*, easq. Ecclesia recipere potest, quia non dantur intuitu personæ, sed quasi ex censu debito prædiorum: sed quantum ad personales, distinguit & dicit, quod dari non debent de ijs, quæ sunt restitutioni obnoxia. Si vero non sunt restituenda, vt in meretricio, histrionatu, & similibus, tunc si ex peccato notorio quæstus prouenit, Ecclesia non ipsas debet recipere, ne illarum videatur approbare peccatum, iuxta gloss. cōiter receptam, *in cap. transmissa, de decimis*, ipsi tamen illas dare tenentur, vnde consulit, quod meretrix, & histrio inde eleemosynam faciant; si autem peccatum sit occultum, bene potest Ecclesia ab eis decimas recipere, quamuis Prælatus hoc sciret, argumento, *cap. Christiana, 23. q. 5. & c. si omnia, 6. q. 1.* quod & tenet D. Thom. 2. 2. q. 87. art. 2. & Nauar. vbi supra. Tandem concludit prædictus Syluest. dicendo, quod quamuis Iudæi decimas prædiales soluere teneantur, non sic autem personales, cum nec sacramenta percipiant, nec diuina audiant, argumento deducto, *ex d. cap. de terris, de decimis.*

Decimę prædiales, de quibuscumq. rebus etiam illicite acquisitis debentur, non sic autem personales.

ARTI-

ARTICVLVS VIII.

A quibuſnam perſonis, debeantur Decimæ?

Huic Articulo reſpondetur, per ſequentes Concluſiones.

Prima Concluſio.

Decimas quinã ſoluere tenẽtur.

DEcimas dare tenentur, omnes in vniuerſum laici, etiam pauperes, & Iudæi, de prædijs, quinvero & clerici, de rebus ſui patrimonij, & Religioſi, niſi ſint priuilegio exempti. Hæc Concluſio eſt Sylueſt. *verbo decima, nu.* 13. *q.* 7. & quantum ad Iudæos, probat eam, *ex d. cap. de terris, de decimis*, quantum vero ad omnes alios. *ex cap decimas*, 16 *q.* 1. Sed quantum ad id q̃ dixit de clericis, qui decimas ſoluere tenentur, de rebus ſui patrimonij, dicit id eſſe intelligendum, niſi inſeruiant Eccleſiæ eidem cui debentur, argumento deducto, *ex cap* 2. *de decimis*, & addit, quod vbi eſſet conſuetudo, q̃ de fructibus poſſeſſionum Eccleſię teſtari poſſent in morte, ſimiliter tenẽtur ad decimandum de ipſis, & ſic dicit eſſe intelligendũ, *cap.* 2. *de decimis*. Quod vero Religioſi, etiam eaſdem ſoluere teneantur, niſi ſint exempti, probat *ex cap. ſuggeſtum, eod. tit cum multis alijs ſeqq* quinvero dicit priuilegium non liberare ſoluere obligatos, in tribus caſibus. Primo cum tenentur pactione, quia priuilegium non reuocat pactum præcedens, niſi in eo ſpecialis de eo fiat mentio, *per cap. ex multiplici, de decimis* Secundo cum enormiter læditur, Parochialis Eccleſia cui decimę debentur, argumento deducto, *ex d. c. ſuggeſtum*, & tandem tertio, cum quis eas ſoluendo, tacite renunciat priuilegio, de quo videnda eſt gloſſ. & DD. *in d. cap. ſuggeſtum.*

Nota. In quibus caſibus priuilegiũ nõ liberat, a ſolutione decimarum.

Secunda Concluſio.

Clerici tenentur etiã, ad decimas perſonales de iure, niſi viuant in cõi.

Clerici tenentur etiam, ad decimas perſonales, niſi viuant in communi, tunc enim ſicut & Religioſi, non tenentur decimas ſoluere de laboribus, ſiue nutrimentis ſuis proprijs. Hæc etiam Concluſio eſt Sylueſt. vbi ſupra ibi ſecundum, quam & probat *ex cap.* 2. *de decimis, & ex cap. decimas*, 16. *q.* 1. & ſimiliter inquit, quod leproſi communiter viuentes, non tenentur ſoluere decimas, de hortis, & nutrimentis ſuis, quod probat *ex c.* 2. *de Eccl. ſuis ædific.* vbi idipſum habetur de animalium fœtibus, & ſecundum S. Tho. ſicut olim Leuitæ Sacerdotibus, ita & nunc clerici decimas ſoluere tenentur Summo Pont. ſi illas exigeret, videatur D. Tho. 2. 2. *q.* 87. *art.* 4. *in ſolut. ad* 3.

Tertia Concluſio.

Ad decimas prędiales indiſtincte loquẽdo, tenentur cuncti prædia poſſidentes.

Ad decimas prędiales, indiſtincte tenentur cuncti, prędia poſſidentes, etiã iniuſte, quamuis ſint Hæretici, Iudæi, vel Pagani. Hęc etiam Concluſio eſt ſupradicti Sylu. vbi ſupra ibi, tertium, quam eſſe dicit Oſtienſis, & probat eã, *ex d. c. de terris, de decimis*, & hac ſpeciali ratione, quia nempe prędictę decimę, dantur non ratione perſonarum, ſed prędiorum, atque ita debentur, etiamſi eſſent ſeminata furtiuo ſemine, ſecundum Raymun. & D. Tho. loco ſupracitato.

Quarta Concluſio.

Quinã tenẽatur ad decimã dũ, cũ ante decimationem, a cereus vẽditur

Cum ante decimationem venditur aceruus tritici, vel alterius rei, vterq. ad decimam tenetur, tam venditor, quam emptor. Hęc etiam Concluſio eſt ſupradicti Sylu. vbi ſupra ibi, quartum, cuius rei rationem redd., ex parte vendi-

venditoris propter dolum, & pretium quod succeſſit loco rei, argumento *cap monemus, 12 q. 2 & l. ſi rem & pretium ff. de pœn. bare.* ex parte vero emptoris, quia res tranſiuit ad illum, cum decimarum onere, iuxta *c. Paſtoralis, eod. tit. de decimis, & c. Auguſtino. 12. q 2.* atque ita Eccleſia, à quo maluerit decimas petere poterit: verum eſt tamen, quod ſi obtinuerit ab vno, alter liberatur. Videatur hac de re D. Thom. 2. 2. q. 87. art. 2. in ſolut. ad 4.

Quinta Concluſio.

Si ante decimationem, ſubtrahatur aceruus de area, & ruſticus erat in mora ſoluendi, ipſe tenetur decimas ſoluere, ſecus eſt autem, ſi non erat in mora. Hæc Concluſio eſt ſupradicti Sylu. vbi ſupra, ibi, quintum, quam & probat hac ratione, quia prædictus ruſticus, vt amplius infra dicemus, tenebatur ſtatim ſoluere, collectis fructibus cum poſſet, & peteretur, iuxta *cap. decima, 16. q. 1. & c. cum homines, eod. tit.* quo fit, vt periculum ſubtractionis ad ipſum ſpectet, & ſi ſoluerit, Eccleſia dabit ei actionem contra raptorem. Si vero non fuit in mora, non tenebitur ſoluere, ſed Eccleſia aget contra raptorem, iuxta *l. ſine lege. §. item vtiliter. ff. locat.* Quod dicit eſſe verum, etiamſi ſacerdos, aliquo modo fuiſſet in culpa, vel cauſa moræ, quamuis regulariter verum ſit, quod ſemper mora poſterior, nocet ei per quem fit, iuxta *l. illud. ff. de peric. & commodo rei vendi.* vnde ſecundum Raymun. ſi Eccleſia fuit in vltima mora, ruſticus non tenebitur ad decimam de ſublato, ſed tantum de reſiduo, niſi etiam Eccleſia fuerit cauſa, ſeu in culpa ſublationis propter aliquam rationem, quia tunc etiam tenebitur de toto ſublato.

Quiſnã teneatur ad decimã, qñ ante decimationẽ aceruus de area furto ſubtrahitur.

ARTICVLVS IX.

Quibus perſonis, decimæ ſint dandæ, & perſoluendæ?

Huic articulo reſpondetur, per ſequentes concluſiones.

Prima Concluſio.

Decimæ perſonales, ſemper dari debent Eccleſiæ parochiali, ſeu baptiſmali, in qua quis audit diuina, & percipit ſacramenta, niſi aliud obtineat conſuetudo. Hæc Concluſio eſt Sylu. *verbo decima, nu, 14 q 8.* & D. Tho. 2. 2. q. 87. art. 3. in ſolut. ad 2. & Raymundi, C ſtien. omniumq. Iurisperitorũ cõiter, & probatur ex innumeris Capitulis, quæ habentur, *16. q. 1. & toto tit. de decimis,* & dicit prædictus Sylueſt. ſecundum Innoc. quod reges & principes, decimas perſonales ſoluent, Epiſcopo principalis ſui domicilij, & ſi in duabus diœceſibus habet domicilium, diuidi debent inter ipſas.

Decimæ perſonales sẽper dari debẽt Eccleſiæ, in qua quis audit diuina, & percipit Sacramenta, niſi aliud obtineat conſuetudo.

Secunda Concluſio.

Decimæ prædiales, dandæ ſunt illi Eccleſiæ, intra cuius parochiam ſitum eſt prædium, niſi aliud etiam obtineat conſuetudo. Hæc concluſio eſt etiam Sylu. loco ſupracitato, & D. Tho. & probatur, *ex c. vltimo, de parochis. & ex c. quoniam, de decimis, & ex c. ſi quis laicus, 16. q. 6.* deductis tamẽ expenſis, ſi res vtputa arbor inciſa, ad locum vbi plus valet, tranferatur, ſecundum Innoc. & hoc niſi aliud obtineat conſuetudo, vt dixi, *per c. 1. & 2. & c. commiſſum. c. ad Apoſtolicæ, de decimis,* vel niſi ſint præſcriptæ. In mixtis autem, ſecundum Oſtienſ. ſeruanda eſt conſuetudo, quæ ſi non appareat, tunc ſi animalia continue paſcuntur in parochia domini ſui, illi Eccleſiæ debent dari, ſi vero paſcuntur in aliena, diuidendæ ſunt inter Eccleſiã, vbi paſcuntur, & Eccleſiam propriam, arg. *c. relatum, de reſtam.* multa alia ad hoc propoſitum, dicit Sylu. loco ſupracitato, circa decimas prædictas perſonales, prædiales, & mixtas, quæ breuitatis cauſa à me omittũtur, cum ibi videri poſſint, nec ſit mei

Decimæ prædiales, dandæ ſunt illi Eccleſiæ, intra cuius parochiam ſitũ eſt prædiũ, niſi aliud etiã obtineat conſuetudo.

mei propositi,ad vnguem omnia in præsentiarum pertractare. Videantur etiam hac de re,quæ dicit Nauar.in suo Manu.c.21.à nu.29.cum seqq.& in peculiaribus consilijs,quæ facit de decimis,lib.3.consiliorum,quæ pro isto Articulo dicta sufficiant.

ARTICVLVS X.

Quando,vbi & qualiter, dandæ & persoluendæ sint Decimæ?

Huic Articulo respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Decimæ personales in fine anni dari debent, sed prædiales, & mixtæ statim, ac fructus percipiuntur, nisi aliud obtineat consuetudo.

QVantum ad tempus attinet,decimæ personales in fine anni debẽt dari, prædiales vero,statim ac percipiuntur fructus:idemq. videtur dicẽdũ de mixtis,nisi aliud obtineat consuetudo præscripta. Hæc Concl. est Sylu. *verbo decima,nu.* 15.*q* 9. & quantum ad primam partem, dicit eam esse Archidiaconi,& probatur argum.deducto,*ex c.ex literis,de pigno.* quãtum vero ad secundam partem,probatur,*ex c.cum homines,de decimis*, & intelligendũ est,eas esse soluendas,antequam separentur census & tributa & huiusmodi, & si prius facta fuisset separatio,debent nihilominus dari integræ, iuxta *c. tua nobis,eod.tit.* Quãtum vero attinet ad mixtas,probatur,nam quantum ad hoc sequi videntur naturam prædialium,vt scilicet statim soluantur, quando fructus percipiũtur, quia in vtrisque recollectio fructuum,est quasi finis anni in personalibus,cum tam in illis, quam in istis, tunc & non ante sciatur, quantum soluendum sit. Supradicta omnia intelligenda sunt,nisi aliud obtineat consuetudo præscripta, & si peribunt,existenti in mora peribunt (vt supra diximus) alias vero non,sed ei cui debentur.

Secunda Conclusio.

Decimæ solui debent, in loco vbi obtinet cõsuetudo.

Quantum attinet ad locum, in quo decimæ soluendæ sunt, standum est consuetudini.Hæc conclusio est supradicti Sylu.& dicit eam esse Ostien.& probatur,*ex c.certificari,de sepult.* consuetudo itaq. declarare habet, vtrum decimæ,dandæ & persoluẽdæ sint in agris,vel in vineis,an vero ad Ecclesiam deferendæ sint.

Tertia Conclusio.

Qualiter decimæ solui debeant de iure.

Quantum vero attinet ad modum,decimæ dari debent,non deductis expensis,etiam factis pro fructibus colligẽdis.Hæc Concl.est supradicti Sylu. loco vbi supra, & probat eam,*ex c.cum sint homines de decimis.* & inquit nõ esse necessarium dare meliora,nec oportere viliora,sed mediocria,iuxta *c. decima,*16.*q.*1.debentq. dari fideliter, quia exinde resultat remuneratio triplex.Primo abundantia fructuum.Secundo sanitas.Tertio bonitas principatus,pro quibus facit,quod dicitur Malach.c.3. *Inferte omnem decimã in horreum meum,& sit cibus in domo mea,& probate me super hoc dicit Dominus, si nõ aperuero vobis cataractas cœli, & effudero vobis benedictionem vsq. ad abundantiam.* Videãtur etiam,quæ ad hoc propositum habentur, *in c.reuertimini,& c.decima,*16.*q.*1.*& c.maiores,*16.*q.*7 pro quo etiam facit,quod communiter dicitur,quod *hoc tollit Fiscus, quod non accepit Christus.*

Quisnã fructus cõsequatur,ex optima solutione decimarũ.

ARTICVLVS XI.

Quidnam velint iura de percipiendis decimis à laicis?

CIrca hunc Artic.iam aliqua diximus supra art.6. sed quia hæc materia ampliſſima est,pro ipsius resolutione, sequentes statuo Conclusiones.

Prima

Prima Conclusio.

Super decimis null⁹ cõtractus iniri põt cum laico.

SVper decimis, nullus contractus iniri potest cum laico, per quem dominium vtile vel directum, transferatur in illum. Hæc Concl. est expressa Sylu. *verbo decim-, nu. 16. q. 10.* & dicit eam esse omnium DD. cõem, *in cap. ad hæc, eod. tit. de decimis*, & probatur præterea, quia videtur esse alienatio quædam, prohibita per text. & gloss. *in Clement. 1. de rebus Eccl. non alien.* Potest tamen inquit, fieri concessio ad tẽpus modicum, quæ non esse videtur alienatio, & etiam ad tempus vitæ ex causa, & cum auctoritate Prælati, secundum gloss. *in c. quamuis, eod. tit.* quamuis Panor. dubitet ibi, quia talis concessio, large potest dici perpetua, sed hoc saluando, dicit glossa, quod propter dubium vitæ laici, concessio illa potius videtur temporalis, quam perpetua tunc vel maxime, quando non transit ad heredes. Circa hanc resolutionem nonnulla adducit Sylu. quæ per tempus referre non licet. videantur ibidẽ.

Secunda Conclusio.

In quo casu laici, secura conscientia, decimas sibi non possũt retinere

Laicus retinens decimas in feudum, si scit se illas habere, post tempus Conc. Later. celebrati sub Alexandro III. anno Domini 1179. & sine auctoritate Summi Pont. non potest secura conscientia illas retinere. Hæc concl. est supradicti Sylu. & dicit eam esse Raym. omniumq. DD. communiter, *in c. prohibemus, de decimis*, & licet Ostien. dicat, quod multo ante tẽpore, scilicet Vrbani II. decimæ in feudum laicis dari nequiuerant, vt habetur in constitutione feudorum, Episcopum vel Abbatem, quam constitutionem, inquit, quod forte Raym. non vidit, dicit tamen Sylvest. quod primum fere est cõe omnibus: & ad motiuum Ostien. respondet, quod tempore illius Concilij, eas iniuste tenentes, restituerunt pro maiori parte, & sic nunc omnes habitæ ante illud præsumuntur iustificatæ. Et addit, quod si laicus sciat, eas se habuisse ad illud Concilium, vel post illud, sed cum auctoritate Papæ, & ex causa, quæ secundum Raym. est, si infeudati fecerunt Ecclesiæ condecentẽ recompensationem, temporalem seu spiritualem, tunc inquit, retinere eas poterunt; secus autem si ignorent, vtrum ante, vel auctoritate Papæ eas habuerint, seu ex legitima causa, pro quo refert Io. Andr. *in c. Apostolica, de iis quæ fiunt à Prela.* & Ostiensem, sed ipse tenet contrariũ, per text. *in cap. 1. de præscriptis. lib. 6. & in c. super quibusdam, de verb. sig.* A qua controuersia ego cõsulto in præsentiarum supersedeo, cum non per tempus liceat, omnia ad vnguem pertractare. Videatur Sylvest. vbi supra.

Tertia Conclusio.

Laicus licite retinens decimas ab Ecclesia in feudum, de licentia Episcopi, bene põt eiusmodi feudũ in aliũ trãsferre.

Laicus licite retinens decimas, ab Ecclesia in feudum, de licentia Episcopi, bene potest eiusmodi feudum in Ecclesiam, vel alium Religiosum locum transferre. Hæc Concl. est supradicti Sylu. vbi supra, in tertio dicto, & probat eam, *ex d. c. cum Apostolica, de iis quæ fiunt à Prela.* Non desunt Iurisperiti, qui dicant, posse etiam illum transferre in alium laicum, de consensu Episcopi, qui ex hoc non dicetur eas dare tunc in feudum, iuxta *cap 2. de feudis*, sed multi alij omnino tenent contrarium, à qua etiam controuersia consulto supersedeo, videatur ibidem.

Quarta Conclusio.

Ecclesia sine simoniæ metu, bene põt decimas ab iniusto possessore redimere.

Ecclesia sine simoniæ metu, redimere potest decimas, ab iniusto laico possessore, auctoritate Episcopi, quando ex tali pecunia, nullum Ius de nouo acquiritur

quiritur, alias vero non. Hæc Conclusio est supradicti Sylvest. vbi supra in quarto dicto, & probat eam, ex ijs quę dicunt communiter DD. *in c. dilectus, el 1. de simonia*, & etiam ratione, quia licitum est cuilibet, redimere ius suum, & quia in tali casu, non datur temporale pro spirituali, veputa pro iure decimarum (quod semper remanet penes Ecclesiam) sed pro temporali, idest pro fructibus decimarum: & eadem ratione, inquit, quod possessor licet malefaciat, simoniam tamen non committit. Aliqua alia circa hoc sese offerebant dicenda, quæ videri poterunt, apud Sylvester loco vbi supra.

ARTICVLVS XII.

Vtrum Religiosi & Regulares, ex communi iure, aut saltim ex speciali aliquo priuilegio, exempti sint à prædictarum decimarum solutione?

HVcusque circa prædictam decimarum materiam, explicauimus quæ dicenda fuerunt visa, de iure communi, quantum ad omnes, nunc superest dicamus, an secundum idem Ius cõe, vel speciale aliquod priuilegium, aut priuilegia, Religiosi & Regulares, in totum vel in partem, exempti vllo modo sint, ab ipsarum solutione. Et quia in communi iure, nonnulla reperiuntur Capp. quæ prima facie videri poterunt contraria, quibus continentur varia, atque diuersa priuilegia, quæ distinctis temporibus diuersis rationibus & causis, data sunt Regularibus prædictis, à diuersis Summ. Pontt. oportet, vt prius summa breuitate, ingentiq. resolutione, de illis aliquid dicamus, explicando eorum diuersa tempora, quibus fuere constituta, nam vt dicitur, distingue tempora, & concordabis iura. Vt igitur id plenius, atque ordinate fiat, oportet præmittere, ex glo. *in c. cunctis fidelibus. §. de iis vero, 16. q. 1. & gloss. in cap. ex parte. verbo laborum suorum. de decimis*, quod ad decimas soluendas cuncti tenentur de iure communi, nisi aliqua ratione vel causa ostendant se esse exemptos, vt habetur, *in cap à nobis eod. tit. de decimis*, atque ita in primitiua Ecclesia, quãdo olim vt plurimum Monachi erant laici, decimas dabant de omnibus prædijs, atque laboribus suis, tamquam cęteri laici, idq. iure, quia cibo spirituali pascebantur à sacerdotibus & clericis, qua de re videndus est Ostiensis, *in cap. dudum, de decimis*, pro quo etiam facit, *c. alia causa, & c. generaliter, 16. q. 1.* item. *& c. duo. 12. q. 1.* in fine, quod & durauit vsque ad tempus Paschalis II. & Gregorij magni, qui prædictus Paschalis II. in Concilio Maguntinensi, statuit, quod nec Monachi, neque Religiosi, neque aliqui communiter viuentes, decimas de suis laboribus persoluerent, vt habetur expresse, *in cap. quæsts, & in c. decimas, 16. q. 1.* vbi etiam refertur D. Gregorius idipsum statuisse, & determinasse, pro quo & refertur quædam ipsius epistola ad August. Anglorum Episcopum, quæ habetur *in c. quia tua, 12. q. 1.* pro hoc etiam facit, *cap. 2. de decimis*. Tempore vero procedente, Adrianus Papa solis Cistercienſibus, Hospitalarijs, Hierosolymitanis, seu Templarijs hoc priuilegium concessit, vt de laboribus suis, quos propris manibus excolerent, decimas non tenerentur soluere; alijs vero Monachis concessit decimas, tantum de noualibus, quæ colerent suis manibus, & de hortis, & nutrimentis suorum animalium, prout constat, *ex cap. commissum, cap. ex parte, eodem tit. de decimis*, quod

Nota, quod ad soluendas decimas, cuncti tenentur de iure cõi, nisi ex aliqua iusta causa, atq. ratione excusentur.

Nota hoc valde. Circa decimarum solutionẽ quæ inoleuit consuetudo iure antiquo.

quod & per multum temporis fuit obseruatum, vt tradit *supradicta glossa, in d.c. ex parte, verbo, laborum suorum*, vbi in hoc citat & allegat plura alia iura, dicitq. ita debere obseruari, nisi forsan ex aliquo pacto, iuxta *c. ex multiplici, ne decimis*, aut nisi Parochialis Ecclesia, ex eo enormiter læderetur, iuxta *c. dilecti & c. suggestum eod. tit. & c. quid per nouale. de verb. sign.* vel nisi soluēdo suo ipsi renunciarent priuilegio, iuxta *c. accedentibus & c. si de terra, de priuilegijs*. Addit tamen hæc, quæ dicta sunt, intelligēda esse, de Monachis qui populum non regunt, nam si Monachi populum haberent, bene possent inquit recipere decimas personales & prædiales, iuxta *c. moderamine 16. q. 1.* Tandem concludendo dicit, quod Abbates Cistercien. & alij qui simili priuilegio gaudent, de possessionibus quas acquisierūt post Concilium generale, vel de cetero acquirent, decimas soluere tenētur, pro quo citat. *c. nuper eod. tit.* vbi id expresse habetur, & hic est status, in quo auctor supradictæ glossæ, Monachos & Religiosos reliquit, circa prædictarū decimarum solutionem. neque in iure communi, quidquam aliud reperitur circa hoc, nisi constitutio Alex. IV. quæ habetur *in c. statuto de decimis li. 6.* vbi declarat, qualiter soluēdæ sint noualium decimæ, & alia, ad id ipsum spectantia & pertinentia, & Clementina, quæ incipit, *Religiosi eod. tit.* vbi ponuntur pœnæ contra soluentes decimas. Ijs præmissis atque præsuppositis, nunc superest, vt resolutiue dicamus, an ex nouo aliquo speciali priuilegio, nostro hoc tempore, Religiosi & Regulares, exempti sint a prædictarum decimarum solutione? Cui difficultati respondetur per sequentem conclusionem.

Conclusio.

COmmuniter loquendo, omnes nunc in vniuersum Monachi & Religiosi, priuilegia habent, quibus exempti sunt, à prædictarum decimarū solutione. Ad probandam, conclusionem prædictam, si per tempus liceret, oporteret adducere omnia cunctarum Religionum priuilegia, quibus id ipsum sibi conceditur, ex beneficio & gratia diuersorum summorū Pontiff. sed quia breuitas cui studemus, id non permittit, contentus ero referre ea dumtaxat quæ ad Fratres mendicantes pertinēt. Et in primis habetur, in nostri Ordinis Monumentis, & refertur in Compendio *verbo decima §. 1.* quod Clemēs. IV. *concessit Fratribus Minoribus, vt de hortis & virgultis suis, nulli decimam teneantur exhibere, ac districte inhibuit, ne quis ab eis de præmissis aliquid exigere, vel extorquere præsumant*, & in monumentis eisdem habetur, quod Sixtus IV. extendens concessionem Clementis suprapositam, in suo Mari magno, in sequētia verba prorupit: *Indultum vero eiusdem Clementis prædecessoris, de decimis non soluendis, ad quæcumque bona dictorum Fratrum, & quæcumque decimas etiam quas vulgus Papales appellat, & Apostolica Sedes pro Christiana fidei defensione, aut alijs imminentibus persæpe necessitatibus indicit, & quæcumque alia onera, motuproprio, & ex certa scientia extendimus, decernētes ipsos Fratres Minores, etiāsi per quoscumque exemptos & Mendicantes solui mandarentur, cum quibuuis derogatorijs & fortioribus clausulis ad illarum solutionem non teneri, & ab illarum solutione cessando, censuras & pœnas aliquas non incurrere, nisi præsentibus non per generales, aut alias clausulas specialem mentionem importantes, sit alias derogatum & specifice, earum de verbo ad verbum inserto tenore.* Habetur in Compēdio verbo vbi sup. §. 9 vbi etiam dicitur, quod idem concessit prædictus Sixtus Fratribus Prædicantibus. Idem etiam concessit Fratribus Carmelitanis, vt habetur in eorum etiam Mari magno contento dictis in Monumentis, & additur ibidem, *quod neque de datis, vel pedagijs, etiam si per Principes, vel alios Dominos temporales imponantur, aliquid soluere teneantur.*

Cōmuniter loquendo, omnes nunc in vniuersū monachi, & Religiosi exempti sunt a decimarum solutione, per specialia priuilegia, q̄ habent. *Pro Fratribus Minorib. Monn. Ord. 1. impress. f. 58. & 2. f. 241. cone. 334 & refertur in Cōpen. verbo decima §. 1. ītē 1. impress f. 60. & 2. f. 142. cone. 347. & refertur vbi supra §. 9.*

Pro Fratribus Prædic. Monum. Ord. 2. Impref. fol. 240. cōe. 579.

& refert. vbi supra §. 9. Pro Fratribus Carmelitan. Mon O. d. 2. impref. 169. concef. 396. et fol. 183 conc. 340. item v. impreff f. 96. & 2 fol 179. con. 424 & refertur vbi su. Alia concessio pro Fratribus Predicatorib. Monu 2 imp. f. 262. concef. 681 & in supplem fol. 80. cõc. 140. & refertur vbi supra, §. 7.

Eugenius IV. fecit aliam pleniſſimam exemptionem à decimis, Fratribus & Monialibus Ordinis Prædicatorum, inferendo Bullam Martini V. & Bonifacij VIII. qui hoc idem prius fecerant, & refertur in Compen. *ver. decime §. 7. vbi etiam § 17.* ex priuilegijs Fratrum S Ioānis Hieroſolymitani, refert priuilegiorum Collector, *quod Lucius III & Bonif. VIII. præceperunt, vniuerſis Eccleſiarum Prælatis, quatenus eorum ſubditis auctoritate Apoſtolica inhiberent ne à Fratribus Hoſpitalis S. Ioannis in eorum Epiſcopatibus commorantibus, decimalibus ſeu alijs terris, quas propriis manibus, aut ſumptibus excolunt, vel per ſuos arrendatores, aut alios quoſcumque cultores ad tempus, & nõ in perpetuum excolis faciunt, vel de animalium nutrimentis, ſeu aliorum in ſuis territorijs naſcentium vel de hortis, virgultis & piſcationibus ſuis, decimas exigere, aliquatenus præſumant, contradictores per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſpoſita compeſcendo, non obſtante longa præſcriptione, ſeu potius violentia ſuper dictis exactionibus eiſdem Fratribus irrogata.* Hæc priuilegia pro Fratr. Ord. Mend. & prædi. S. Ioſ. reperiuntur in Monumentis, reliqua quæ ſuperſunt, dicentur ſtatim.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum Moniales S. Clarę & earum bona, ſint etiam à decimis exempta?

Huic Articulo fiet ſatis, per ſequentem Concluſionem.

Concluſio.

Non ſolum Moniales S. Clarę, verumetiã & aliæ quæcumq. Regulares perſonæ, quarum redditus & prouentus Eccleſiaſtici, adeo ſunt tenues & exiles, quod de illis ſuſtentari non poſſunt, & coguntur mendicare, exẽpti ſunt a decimarum ſolutione.

Non ſolum Moniales S. Clarę, verumetiã & aliæ quæcũque Regulares perſonæ quarũ redditus, & prouentus Eccleſiaſtici, ſunt adeò tenues & exiles, quod de illis ſuſtentari non poſſunt, & coguntur mendicare, exẽpti ſunt a decimarum ſolutione.

Non ſolum Moniales S. Clarę, verum etiã & aliæ quæcumq. Regulares perſonæ, quarum redditus & prouentus Eccleſiaſtici, adeo ſunt tenues & exiles & de illis ſuſtentari non poſſunt, ſed pro habenda vitæ ſuæ ſuſtentatione, neceſſe habent mendicare, & eleemoſynas publice petere, decimas non tenentur perſoluere. Hæc concluſio habetur expreſſa, in quadam extranaganti Bonif. VIII. quæ incipit, *Decimas*, & refertur in eod. Comp. *ver. decima §. 3.* & idem Bonif. VIII. vt refertur in eod Compen. *ver. decima §. 4 Specialiter conceſſit vniuerſis & ſingulis Abbatiſſis & Conuentibus Monialiũ incluſarum S. Clarę, vt ad præſtationem decimarum, de quibuſcumque poſſeſſionibus & omnibus alijs bonis quæ habuerint, vel ad contribuendum in procurationibus quorumlibet ordinariorum, ac etiam Legatorum, & Nunciorum ſedis Apoſtolicæ, & quibuſlibet talijs & collectis, & ad exhibendum pedagia, teloneа, & alias exactiones, quibuſuis Regibus & Principibus, ſeu alijs perſonis, minime tenentur, neque ad id compelli aliqualiter valeant.* Et in eodem Compend. verbo vbi ſup. § 6. habetur, q Eugenius IV. dedit pleniſſimam exemptionem, prædictis Monialibus S. Clarę, dicitq. inter alia, quod vult illas eſſe liberas ab omni decimarum, ſubſidiorum, gabellarum, pedagiorum, & aliorum huiuſmodi ſolutione, & contributione. Habetur in Monumentis ſupradictis.

Monu. 1 imp. f. 38. & 2 fol. 122 cõc. 267. & refertur in comp. verbo, decimæ, §. 4.

Et præterea Sixtus IV. *Statuit & ordinauit, ac conceſſit, Abbatiſſis Conuentibus & Monialibus S. Clarę, quod de quibuſcumque terris & poſſeſſionibus ad eas legitime pertinentibus & ſpectantibus, quas etiam per alios quam eorumdẽ Monaſteriorum ſeruitores & ſubditos excolis & cultuari faciunt, decimas vel primitias auctoritate tamen Apoſtolica non impoſitas, quibuſuis perſonis, cuiuſuis dignitatis, gradus, ſtatus, ordinis, vel conditionis fuerint, ſoluere minime teneantur, neque ipſe aut ipſarum terrarum & poſſeſſionum coloni ſeu cultores, ob ſolutionem decimarum primitiarum, aut cenſus huiuſmodi, per quemquã moleſtari poſſint, aut propterea contra eos procedi & pœna aliqua promulgari valeant. Ac inſuper decreuit irritum, & ma-*

Monum. Ord. 2. impr. fol. 41. conc. 46. & refertur in cõp. vbi ſup. §. 6.

no,

ne, quidquid secus super his à quoquam quauis auctoritatè, scienter vel ignoranter contingat attentari, non obstantibus Constitutionibus &c. habetur in Monum etis & refertur in Compend. *verbo decima §. 10.* & in sequenti §. 11. dicitur quod Alexander VI. *statuit quod Monales S. Clare, 1. & 2. Regule, ac sorores tertie Regule, que licet aliquid proprij habeant, non tamen sufficit eis ad quotidianas expensas, ad solutionem alicuius decime seu taxe aut collecte, pro tempore impositarum cogi non possint*, habetur in Suppl. Leo. X. vbi etiam dicitur, quod *innouauit litteras Alexandri VI. quibus, latissime concesserat Monialibus S. Clare exemptionem à solutione decimarum, ac insuper voluit, vt predicte Monales & sorores tertij Ordinis in Congregatione, sub cura, & regimine Fratrum Minorum Regularis Obseruantie viuentes, ac illarum Monasteria Domus, & loca quecumque, quorum fructus redditus & prouentus, pro Monialium & sororum, ac aliarum personarum in illis pro tempore degentium, commoda sustentatione non sufficiunt, ad solutionem cuiuscumque decime, seu taxe, vel collecte, aut exactionis per Sedem Apostolicam, vel eius Legatos seu Nuncios, aut quocumq. alios quauis auctoritate fungentes, pro fidei tuitione, seu expeditione contra Turcas, vel recuperatione Terre Sancte, aut quauis alia vrgentissima causa imposite, etiam preterea quarumuis censurarum, & penarum Ecclesiasticarum, in litteris exactionis huiusmodi appositarum, cogi aut compelli nequeant, & hoc voluit districte obseruari, sub pœna excommunicationis, quam contra facientes ipso facto incurrant, & a qua nonnisi per Romanum Pont. pro tempore existentem absolui possint, ac decreuit irritum & inane, si secus super iis, à quoquam quauis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari*, habetur vbi supra, & refertur in Compen. ver. etiã vbi supra §. 12. & in sequenti §. 13. habetur *quod idem Leo approbauit, ac de nouo concessit priuilegium Eugenij IV. & Sixti IV. per quod Monales S. Clare, eximuntur plenissime à solutione decimarum, suarum terrarum & possessionum etiam illarum quas per colonos faciunt cultiuari, ac etiam a gabellis, & pedagijs super quo dat Cõseruatores, omnes Prelatos Ecclesiasticos*, & habetur in dicto Supplemẽto, & in eodem Compen. verbo vbi supra, §. 16 habetur quod *Clemens VII. confirmauit & de nouo concessit, litteras Sixti & Leonis suprapositas, eximentes Monales S. Clare à solutione decimarum, dicens, quod litteras Sixti, & Leonis predecessorum suorum, & prout illas concernunt, omnia & singula in eis contenta approbat & innouat, & pro potiori cautela ea, omnia & eorum singula de nouo concedit, supplens omnes & singulos tũ iuris quam facti defectus, si qui forsan intercesserunt in eisdem, & insuper statuit & ordinauit, quod perpetuis futuris temporibus Abbatissa & Moniales, & Monasteria S. Clare, Annunciationis, & Conceptionis, ac tertia Regula S. Francisci, terras & possessiones, tam per alienos, quam proprios colonos & donatos ac familiares Monasteriorum suorum colj & cultiuari facientes, & ad earum sustentationem, redditus sufficientes non habentes, de fructibus in illis crescentibus R. Ecclesiis Parocchialium Ecclesiarum, infra quarum limites possessiones ipsa consistunt, aut quibuscumq. alijs personis cuiuscumque dignitatis, gradus, status, ordinis, conditionis fuerint, decimas aut primitias soluere minime teneantur, nec ad id à quoquam quauis auctoritate cogi & compelli possint, super quo dat Iudices.* Hæc sunt quæ pro dictis Monialib. S. Clarę referuntur in Monu. Ord. & de nouo nihil dicendũ occurrit.

Monu. Ord 1. *imp. f. 35.* & *2. f. 118. col. 2.* *358.* & *refertur in comp. v. vbi supra §. 6.*

Suppl. f. 3 cõc. 4. & *refertur vbi sup. §. 11.*

Supp. f. 42 cõc. 143. & *refertur in comp. vbi sup. §. 12.*

Supp f. 44. cõc. 140. & *refertur in comp. vbi sup. §. 13.*

ARTICVLVS XIV.

Vtrum Religiosi Confessarij, teneantur in confessionibus, facere fidelibus conscientiam de decimis?

Huic articulo respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

Religiosi confessarij, sed maxime Ordinis Prædicatorum, & Minorum tenentur hortari & monere fideles, ad solutionem decimarū, & qui in concionibus, vel confessionibus, aliquid dicunt ad auertendos ipsos a soluendis decimis, in excommunicationem incidunt. Hæc conclusio, quoad primam partem, probatur *ex c discretioni vestræ, de decimis lib. 6.* vbi dicitur, quod *Gregorius IX. mandauit districtè Fratribus Prædicatoribus & Minoribus, ne talia, quæ audiētes à decimarum, seu aliarum rerum Ecclesiis debitarum solutione retrahant, vel alias animas corrumpant audientium, in sermonibus suis, vel alibi proponere præsumant, immo verbo & opere, inserment eosdem, vt ad solutionem prædictā prompta voluntatis animo sint intenti.* Et præterea Leo V. in Conc. Lateranen. *Statuit quod Fratres Confessores, teneantur hortari & monere, etiam sub onere conscientiarum suarum, illos quorum confessiones pro tempore audierint, cuiuscunque status & conditionis fuerint, ad soluendum decimas, siue alium bonorum suorū, seu fructuum quorum, in locis in quibus decima ipsa aut similia solui consueuerunt, ipsisque illas soluere recusantibus, absolutionem denegare, & quod super hoc requisiti id populo etiam publice prædicare & persuadere teneātur.* Habetur in Supplemen. iam supradicto 81. & refertur in Compendio *verbo decima* §. 14. Circa quod præceptum, est aduertendū, quod ad tollendum scrupulū. Eugen. IV. concessit, *quod Fratres Minores, non teneantur facere conscientiam, de decimis in confessionibus, nisi quando fuerint requisiti ab ordinarijs, & quod tunc sufficiat dicere, facio tibi conscientiam, & inducere peccatorem quantum potuerint, ad soluendum, non tamen propter hoc teneantur retinere absolutionem.* Habetur in Monumētis Ord. & refertur in Compend. *verbo absolutio quoad seculares* 2. §. 2. super quod videantur quæ dicit ibidem priuilegiorum Collector. Sed quod in excommunicationem incidant, Religiosi qui concionantur, vel alias dicunt aliquid ad auertendos audientes a solutione decimarum, quæ debentur Ecclesijs, habetur expresse *in Clementina cupientes de pœnis* circa quam excommunicationem, videatur Caietanus in summa, de excōmunicatione, casu 65. & Nauar. in Man. c. 27. nu. 145. vbi explicant atque declarant latissimè quænam requirantur ad incurrendam ipsam. Et insuper in eadem Clementina excommunicantur Religiosi, qui scienter siue ex industria, postposuerint pœnitentibus conscientiam facere, de soluendis huiusmodi decimis, & postea non expiata hac negligentia, commodè cum possint, præsumpserint prædicare, quam etiam excommunicationem explicat Nauarr. vbi supra num. 146. & hæc de isto Articulo, ac de tota Quæstione dicta sufficiant.

Religiosi confessarij, sed maxime Ordinis Prædicatorum & Minorū, tenentur hortari & monere fideles ad solutionem decimarū, & contrarium facientes, sunt excōmunicati. Nota hoc valde, pro confessoribus.

Supp f. 26. cōc. 82. et refertur in comp. ver. decima, §. 14. Monu. Ord. 1. imp. f. 62. & 2 f 65. conc. conc. 87. & in supp. fol. 100. conc. 381. & ref. in comp. ver. absolutio, quoad seculares, 2. §. 2.

QVÆSTIO L.

De Benefactoribus, & facultate quam habent Prælati Regulares, applicandi eis merita & bona, suorum Subditorum, in sex Articulos diuisa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Prælati Regulares, per Fraternitatis litteras, Benefactoribus applicare possint, merita & bona suorum Subditorum?

IAm supra q. 9. ar. 2. agendo de auctoritate, & potestate Generalis Ministri, diximus nonnulla, circa facultatem quam habent Religionum Prælati, ex speciali priuilegio ad concedendas aliquas indulgentias, non solum sibi subditis, verum etiā & alijs personis secularibus, nunc superest dicamus, an simpli-

simpliciter possint applicare suis Benefactoribus, bona & merita suorum subditorum, ipsisq. tribuere litteras, quæ communiter nuncupantur *Fraternitatis literæ*, Hispano sermone, *cartas de hermandad*, per quas eiusmodi bona & merita, cæteraq. eorum suffragia sibi applicentur. Pro cuius Articuli resolutione, sequentem statuo conclusionem.

Conclusio.

REligionum Prælati, iure optimo Benefactoribus applicare possunt, bona & merita suorum subditorum, illisq. tribuere litteras, per quas eorum participes fiant. Hæc conclusio probatur in primis, ex speciali concessione in id facta, per Vrbanum V. cuius fit mentio in nostri Ordinis Monumentis, & refertur in Compendio, *verbo Indulgentia, quoad seculares 4. §. 6.* vbi habetur, *quod prædictus Vrbanus V. concessit vt Generales, & Provinciales totius Ordinis Minorum, communicare possint suffragia Indulgentias, orationes, & bona spiritualia, Benefactoribus Ordinis*. Quam quidem facultatem, habent etiam per viam communicationis, omnes Religionum Prælati, quinuero crediderim id sibi competere ex iure cõmuni, & quod prædicta concessio, nihil omnino aliud continet, quam ius commune, vt enim inquit, D. Tho. in 4. sentent. d. 20. q. 1. ar. 1. & in addit ad 3. par, q. 26. ar. 1. in corpore, & tradit Nauar. in tract. Mi scellaneorum de Psalterio & Rosario Virginis Mariæ, Miscell. 11. num. 4. & in Comment. de Iubileo & Indulgentia, notabili 31. nu. 18. de iure communi loquendo, quilibet Prælatus cuiuscumque Congregationis, potest bona & merita suorum subditorum, Benefactoribus suis communicare & applicare. Quod & probari potest multis, atque efficacissimis rationibus, & Primo, nam quilibet subditus in particulari, potest bona sua alijs applicare, vt enim inquit, D. Tho. loco supracit. licet vnus pro altero, conteri & confiteri non possit, aut mereri, nam hæc sunt personalia, & quæ alijs non possunt communicari, de quibus habetur in Psal. 71. quod reddet Deus vnicuique secundum opera sua, potest tamen vnus pro altero, satisfacere quoad pœnã temporalem, pro peccatis debitam, idq. facere optimum est consiliũ, iuxta illud Pauli ad Galat. 6. alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi, cuius rationem diuersitatis tradit ibidem D. Tho. sed quantum ad nostrum propositũ attinet, sat sit scire, quod id fieri potest eo modo, quo etiam in iudicio humano, alter pro altero debitum alicuius potest soluere, quamuis non ita promereri gratiam, siue iram placare. Si igitur quælibet persona particularis, cui voluerit bona sua potest applicare, quidnam obstat, quominus & Prælatus, qui caput est Congregationis siue Vniuersitatis, pro suis membris, ex rationabili causa, Benefactoribus suis, id ipsum possit facere? Quod etiam cõfirmatur ex decreto Pelagij Papæ *in c. nullam* 18. q. 2. vbi inquit, *quod tota bonorum Monasterij administratio, ad Abbatem pertinet, & est penes ipsum Abbatem*. Quæ verba explicando & declarando ibidem prædictus Nauar. & etiam locis supracitatis, inquit, non solum esse intelligenda, de bonis temporalibus, verum etiam & de bonis spiritualibus, nam eorum etiam administratio, & distributio in Monasterijs, ad prædictum Abbatem spectat, idemq. est iudiciũ de omnibus alijs Prælatis Regularibus: atque ita de specialibus bonis suorum subditorum, possunt Abbates & Prælati Regulares prædicti, iusta existẽte & rationabili causa, pro modulo suæ deuotionis, bona & merita, atque satisfactiones, eas vel maxime, quibus ipsi subditi non indiguerint, suis Benefactoribus communicare & applicare. Quod non esse nouum, sed antiquissimum in Ecclesia, probat latissime Thomas Vbalden sis lib. de sacramentalibus c. 24. dicens ꝙ Paulus, & Ioannes & Iudas Apostolus,

Religiosi Prælati iure optimo possunt bona & merita suorum subditorum benefactoribus suis applicare, & communicare. *Monu. Ord. 2. impref. f. 261. Conc. 671. & in suppl. f. 109 conc. 459. & refertur in cõpen. verbo indulgent. quod seculares 4. §. 6.*

Qui fuerit antiquù in Ecclesia, concedere litteras, siue cartbas fraternitatis.

stolus & Timotheus,& Siluanus communicauerunt specialiter suis orationes, suaq. bona opera quibusdam particularibus Christianis,sibi amicioribus,magnq. de illis benemeritis, & consequenter inuehitur in Vuiclef hæreticum, pessime asserentem atque dicentem, non posse supradictos Religionum Prælatos,dare sibi deuotis,ac Benefactoribus prędictas litteras,siue chartas fraternitatis,quibus suas orationes,& sua bona opera,eisdē communicent,videatur hac de re Soto in 4.d 21.q.1.ar.4.concl.2.latissime.Nūc superest,vt eadem breuitate, atque resolutione dicamus,& explicemus,quidnam illud sit, quod per ipsas communicatur? de quo in sequenti Articulo.

ARTICVLVS II.

Quidnam prosint, prædictis Benefactoribus, supradicta littere Fraternitatis,& quæ sint illa, quæ per easdem sibi applicantur, & communicantur?

NOn parui est momenti. difficultas præsentis Articuli,sed quæ longiorē requirebat tractationem,& disputationem,quam nunc per tempus fatere liceat, sed breuitate & resolutione solita,dicentur vtcumq; quæ ad eandem spectant. Et ratio dubitandi est:nam videri forsan cuipiam posset,varia atque inutilem,omninoq. otiosam esse,prædictam specialem orationum, ac bonorum operum applicationem & communicationem, nam vel quispiam est in gratia, vel non; si hoc vltimū (quod absit)nullius prorsus esse videtur momenti, prædictorum bonorum applicatio,non existenti in gratia; si vero in ea quispiam sit,non necessaria esse videtur, applicatio & communicatio supradicta,nam vt tenet communis doctrina, traditq. specialiter D.Th.opusculo. 6. in expositione Symboli,conclusione 24. explicando verba illa,Sanctorum Communionem, omnia bona opera, facta in gratia & charitate, eo ipso, siue ipso iure & facto,sine speciali aliqua applicatione, communicātur omnibus iustis,existentibus in dicta gratia & charitate,adeo vt dicat supradictus D.Tho.loco supracit ꝙ omnis iustus & qui incipit esse Deo gratus, gratia gratum faciente,incipit etiam esse particeps omnium bonorum, quæ fiunt in toto mundo. Id quod & necessario dicēdum esse videtur.secundum fidem, cum contineatur expresse in dicto Symbolo Apostolorum,cuius est vnus ex articulis, credere Sanctorū Communionem.mutuamq; inter ipsos quorumcumque bonorum operum participationem Cui etiam concinit & illud,quod olim regius Psalres dixit Psal. 118. Particeps ego sum omnium timentium te,& custodientium mādata tua.cuius & rationem reddit D Th. in d. opusculo,explicando supradicta verba,nam sicut inquit in corpore naturali operatio vnius membri,cedit in bonum totius corporis,ita etiam in corpore mistico siue spirituali, quod est Ecclesia,cū teste D. Paulo ad Rom. 12.omnes fideles sint vnum corpus, singuli autem alter alterius membra, bonum vnius membri,ipso facto, atque ipso iure,alteri applicatur & communicatur:si id igitur ita est, quid specialibus Benefactoribus prosunt, litteræ fraternitatis prædictæ,& quæ sunt illa,quæ per ipsas sibi applicātur & communicantur?hanc quæstionem atque difficultatem mouet Nauar. in supradicto tractatu centum miscellaneorum de Psalterio & Rosario Virginis Mariæ, Miscellaneo 11.num.2.q.3.4. & 5. explicando & declarando bona,quæ ex eiusmodi Confratrijs,societatibus, siue Fraternitatibus consequuntur,de cuius resolutione,sequentem statuo conclusionem.

Con-

Conclusio.

NEgari nullo modo potest, quin prosint quammaxime, Benefactoribus supradictæ Fraternitatis litteræ, & specialis atque actualis applicatio, orationum, operumq. bonorum quæ fiunt in Religionibus & Congregationibus, facta à Prælatis earumdem Religionum & Congregationum. Hæc conclusio est supradicti Nauar. vbi supra, cuius & rationem reddit: nam per eiusmodi litteras, specialemq. & actualem bonorum operum applicationē, prosunt Benefactoribus prædictis, quoad vim satisfactoriam, eiusmodi opera de iustitia, atque de condigno, quo quidem modo, non fit communicatio ipso iure, operum bonorum, quæ fiunt à sanctis absque aliqua speciali & particulari applicatione. Hanc doctrinam esse dicit expressam D. Thom. in 4. dist. 45. quæst. 2. art. 1. quæst. 4. & Paludani, & omnium Doctorum communiter, alioquin inquit, supradictus Palud. sequeretur, quod omnis peccator, eo ipso quo ad Deum conuertitur, ac fit iustus, esset absolutus ab omni pœna, peccatis suis debita, quoad culpam iam condonatis, siquidem ad soluendas huiusmodi pœnas, in Ecclesia infinitus est meritorum thesaurus, cui in eo sit etiam repositus valor meritorum Christi, quæ fuerunt infinita, vt habetur *in extrauaganti vnigenitus de pœnit. & remiss.* vnde si ipsofacto applicaretur, prædictus thesaurus ad soluendas pœnas, quas iusti debent peccatis suis debitas, etiam ipso facto, ipsi absoluerentur ab eis, quod est falsum, & contra communem sententiam, quinuero & contra Conc. Trid. sess. 25. in decreto de Indulgētijs. Sed dices, si id ita est, quid igitur prodest, supradicta sanctorum communio, mutuaq. bonorum operum communicatio, quæ fiunt à sanctis, si ipso iure & ipso facto, quoad valorem satisfactorium, de iustitia, atque de condigno, alijs iustis & sanctis, non communicātur & applicātur? seu quid est id quod ipso iure, ipsoq; facto ijsdem communicatur? huic difficultati respondet supradictus Nauar. vbi sup. q. 3. dicēs, quod prædicta Sanctorum communio, nō quidem prodest, ad acquirendā via iustitiæ, atque de condigno gratiam, nec augmentū ipsius, nec salutem, alacritatē, aut aliquod aliud bonū speciale, vel temporale, vt late prosequitur D. Th. in dicto 4. sent. d. 45. ar. 1. q. 1. & 1. 2. q 114. ar. 6. & 8. afferens illud Ierem. cap. 15. *Si steterit Moyses, & Samuel coram me, non est anima mea, ad populum istum, &c.* quod intelligendum esse dicit, de iustitia atque de condigno, prodest tamen ad promerenda supradicta omnia, ex mera Dei liberalitate, atque ex merito, quod dicitur de congruo. Licet enim quilibet existens in gratia, possit de iustitia, & de condigno, mereri sibi augmentum eius, nemo tamen potest, de condigno mereri eam alteri nec augmentū eius, vno excepto Christo, vt tenet cōmuniter omnium DD. Scholastic. opin. bene tamen de congruo. Nec per hoc existimandum est, quod parum prosit, communicatio prædicta orationum, aliorumq. bonorum operū seu meritorū, quoad vim merēdi quia nihil prodest, ad merendum via iustitię & de condigno, vt dictum est, nam nō modicum est, quinuero magnum, multumq. æstimandum, supradictum meritum de congruo, vt latissime tradit prædictus Nauarr. vbi supra & in Enchiridione de orat. c. 10. nu. 46. plerumq. enim contingit, quod maiora impetrantur, & dātur per viam liberalitatis, congruitatis & gratiæ, quam per viam iustitię, namq; qui in vinea regis fodit, via iustitiæ certum quid tantū promeretur, qua via Reginæ præces, nō possunt eidem aliud tantundem mereri, at via liberalitatis & magnificentiæ, plus Regina vno verbo mereri potest illi, quā ipse centum dierū operis. Sic in proposito, licet via iustitiæ quisque sibi plus per se mereri possit, quam per alios, via tamen decentiæ atque magnificen-

Negari nullatenus pōt, quin multum prosint Benefactorib. Confraternitatis litteræ.

tiæ ſæpe plus per alios meretur quam per ſe, & ad hoc deſeruiunt merita Sanctorum, & hic eſt fructus qui conſequitur ex communione ipſorum. Concludendo itaque dico, quod per litteras Fraternitatis prædictas, ſpecialemq. atque actualem applicationem, bonorum operũ quæ fiunt in Religionibus, per earundem Prælatos factam, applicantur & communicãtur, prædictis Benefactoribus ſupradicta bona opera, quoad vim ſatisfactoriam, de iuſtitia & de condigno, ad hunc ſenſum vt per ipſa ſatisfaciant, ſicut & per ſua bona opera tenebantur ſatisfacere, quoad meritum autem proſunt etiam illis, de congruo, ad impetrandam ex diuina liberalitate & gratia, illa omnia bona de quibus diximus ſupra, quamuis non de iuſtitia & de condigno, quod nec modicum æſtimãdum eſt. Licet enim nullum meritum de cõgruo quamlibet magnum, & cuiuſcumque illud ſit, quoad rationẽ debiti, peruenire aut peruenire poſſit, ad gradum meriti de cõdigno, aliud tamen alio eſt, ſeu eſſe poteſt, maioris perfectionis & gradus, ratione perſonæ, modi, loci & temporis, & iuſtitiæ rogantis & merentis. Sicut enim preces maioris, ceteris paribus, magis merentur de congruo apud rogatum, quam minoris, & multiplicatæ, magis valere ſolent quam ſimplices, & feruentes & obnixæ, magis quam tepidæ & laxæ, & quæ ſpecialiter pro vno, pluſquam quæ generaliter pro omnibus, ita & interceſsiones, & merita Sanctorum, & Iuſtorum apud Deum, prætermiſſa ratione ſatisfactionis, & valore ſatisfactorio ſuorũ operum, de quo diximus ſupra, quod pertinet ad iuſtitiam, & meritum de condigno, quantum attinet ad prædictum meritum de congruo, quammaximi ſunt meriti, ad adquirendum bona, illi, pro quo applicantur, pro quibus rogant, & pro quibus ſua bona opera faciunt. Vnde licet multum profit communicatio illa generalis de congruo, quæ fit ipſo iure omnium bonorũ iuſtorum, per communem & generalem omnium Sanctorum Communionẽ, facta tamen ſpecialis & actualis communicatio, de aliquibus bonis ab ipſo operante, ſeu à Prælato in id auctoritatem habente, abſque dubio multum plus prodeſt, & quammaximi ſunt proinde faciendæ & æſtimandæ ſupradictæ Confraternitatis litteræ, & communicatio ſpecialis, quæ ſpecialiter fit, de tot millibus bonis Religioſorum, quæ communiter habentur in Religionibus. Per quod fit ſatis ei quod quærebatur in propoſito Articulo.

Nota valde Quod proſint Confraternitates I tte æ quæ dantur in Religionibus,

ARTICVLVS III.

An Religionum Prælati, per ſupradictas litteras, applicare poſſint Benefactoribus, ſuorum ſubditorum bona, etiam ipſis nolentibus, ſeu quibus ipſi indigent?

HAnc quæſtionem atque difficultatem, mouet ſupradictus Nauarr. loco vbi ſupra M.ſcell. 11. nu. 9. q. 9. & Soto in 4. ſent. d. 21. q. 1. ar. 4. conc. 2. Cord. in ſua quæſt magno lib. 5 de Indul. q. 42. ar. 5. in 4. dicto & pro ratione dubitandi facit, nam vt dĩ, charitas eſſ· debet bene ordinata, iuxta illud qđ habetur in Canticis c. 2. *ordinauit in me charitatem* & charitas bene ordinata incipit, ſeu incipere debet à ſeipſo, nec rationi videtur cõſonum, vt bona quibus ſubditi egent, ipſis nolentibus, Benefactoribus prædictis applicentur, & nec modica iniuria ſibi fieri videtur ſed maxima, contra ipſorum voluntatem, illos bonis ſuis ſeu bonorum fructibus ſpoliare. Quibus & accedit, quia nec Papa, & ſummus Pont. idipſum facit, de bonis communibus

Eccleſiæ

Ecclesiæ, factis à singularibus personis, non enim concedit Indulgentias, nisi de thesauro Ecclesiæ, neque in thesauro prædicto communi reconduntur, nisi illa tantummodo bona, quæ operanti & facienti supersunt, qua quidem ratione, benefactoribus hoc à prædictis subditis expostulantibus, iure optimo responderi posset, id quod & in Euangelio, Matth. 25. respondisse feruntur Virgines, alijs petentibus sibi oleum, in aduentu sponsi, *ne forte non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes & emite vobis*. Hæc faciunt pro ratione dubitandi. Sed ijs nihilominus non obstantibus, probabilissimum alijs videtur, quod Religionum Prælati, graui imminente necessitate, suorum subditorum bona, etiam ipsis nolentibus, & quibus ipsi indigent, benefactoribus suis possunt applicare, & communicare. Vt autem sciatur, quid hac in re obseruandum sit, pro propositi Articuli resolutione, sequentes statuo Conclusiones.

Prima Conclusio.

COmmuniter & regulariter loquendo, Prælati non possunt aut debent, suorum subditorum bona & opera, benefactoribus, ipsis nolentibus, siue quibus ipsi indigent, applicare & communicare. Hæc Conclusio est expressa Nauarr. vbi supra, quam & probat ex eo, quia Prælati secundum Apostolum, 1 Corinth 10. acceperunt potestatem in ædificationem, non vero in destructionem, destruere autem, non vero ædificare Prælatus videtur, qui merita seu potius satisfactionem sibi subditi, & quæ ipse in particulari facit, pro particulari satisfactione suorum peccatorum, & quibus ipse indiget, alteri communicat, nisi ipse subditus in id aliquo modo consentiat, quod & facere esse videtur crudelitas, iuxta illud Imperatoris dictum *in l 2. C. de seruit & aqua.* vbi inquit, *crudelitatem quandam esse, vt aqua nata in vno agro, sitiente illo rigetur alius.* Sed probatur præterea dicta Conclusio, nam cum opus fit determinate à subdito, intendente ipsum, actualiter vel virtualiter, pro suis peccatis applicare, iam non est, neque esse videtur, bonum commune ipsius Congregationis, vt illud possit Prælatus, alteri cui voluerit applicare, maxime inuito ipso operante, & indigente eiusmodi satisfactione, quinuero esse videtur bonũ particulare ipsius personæ operãtis, quoad dictam vim satisfactoriam: ergo de eiusmodi bonis non possunt dari litteræ Fraternitatis. Quod & confirmatur ex ratione adducta, ad rationem dubitandi, quia nullus Prælatus, nec etiam Papa & Episcopi, per indulgentias applicare possunt, nisi ea, quæ cederent in thesaurum suæ Communitatis, si non applicarentur: certum est autem, quod non cedunt in thesaurum dictæ Communitatis, nisi ea tantum bona, quæ supersunt facienti & operanti: ergo licet subditus si velit, tollere à se possit, quod sibi est necessarium, altera applicando, non tamen idipsum, eo inuito facere potest Prælatus. Videatur hac de re latissime Couar. in suo dicto quæstionario magno, lib. 5. de indulgentijs, q. 42. art. 5. in tertio puncto, 1. 2. 3. & 4. dicto, sed loquendo de aliquo casu speciali, sit secunda Conclusio.

Communiter & regulariter loquendo, Prælati non possunt aut debent suorum subditorũ bona, quibus indigẽt illis nolentibus alijs applicare.

Secunda Conclusio.

Multum probabile est, quod in aliquo speciali casu, atque ex rationabili causa, possunt Prælati suorum subditorum opera, etiam quibus ipsi indigent, eis nolentibus, alicui cui voluerint insigni benefactori, communicare & applicare. Hanc Conclusionem tenent omnes Doctores suprad ct, sed

In aliquo speciali casu atq; exurgẽti causa bene possũt Prælati, suorum subditorum bona,

quibus indigẽt etiam ipsis nolentibus benefactoribus applicare.

sed specialiter probat eam Soto, vbi supra, hac præcipua ratione, nam cum subditi ipsi, vltro queant se suis satisfactionibus priuare, vt eas alijs ex charitate tribuant, nulla apparet ratio, cur iusta & legitima existente causa, non etiam id facere valeant Prælati, cum hoc non sit eosdem priuare suo essentiali merito apud Deum, nam hoc nullatenus amittitur, quinuero forsan augebitur, sed tantummodo temporali subsidio, siue satisfactione, vt dictum est. Quod & confirmatur ex eo, nam certum est in omni opinione, quod possunt Prælati, præcipere & iniungere sibi subditis aliquando, vt faciant aliqua supererogationis satisfactoria opera, ad quæ ipsi alias non tenebantur, vtputa peculiarem orationem, disciplinam & huiusmodi, illaq. pro alijs applicare (etiam subditis egentibus) ergo similiter in dicto speciali casu, atque ex rationabili causa per supradictas Fraternitatis litteras, poterunt suorum subditorum bona, & satisfactoria opera, non solum quæ sibi supersunt, verumetiam & quibus indigent, ipsisq. nolentibus, prædictis benefactoribus communicare & applicare. Neque eiusmodi applicatio esset destructio, quinuero quammaxima ædificatio, argumento multorum iurium, quibus probatur Monachorum voluntatem pendere à iusto Prælatorum arbitrio, vt habetur *in cap. quorundam, cap. Religiosos, de electione, lib. 6.* & quia multa fieri non possunt regulariter, quæ possunt & debent fieri in casu particulari, causa rationabili id expostulante. Supradicta omnia intelligenda sunt de subditorum bonis, quoad vim satisfactoriam, nam quantum attinet ad vim meritoriam de congruo, omnia bona cuiuscumque subditi, & Congregationis, tam in particulari, quam in communi facta, tam supererogatoria, quam necessaria seu obligatoria, possunt Prælati quibus voluerint applicare, quia quoad hoc nullum fit præiudicium subditis, immo ex hoc fit melior conditio operantis, ex multitudine participantium.

ARTICVLVS IV.

An Religionum Prælati benefactoribus, suorum subditorum bona applicare, possint non solum futura, verum etiam præterita?

HAnc difficultatem in duplici sensu, inuestigat supradictus Nauarro, loco supracitato, miscell. 11. num. 7. Primo, loquendo de persona priuata, an scilicet, quælibet priuata persona, possit sua bona alteri communicare, non solum futura, verum etiam præterita. Secundo, loquendo de personis publicis, quales sunt Prælati, an id facere similiter possint? quibus difficultatibus breuiter atque resolutiue respondetur, per sequentes Conclusiones.

Prima Conclusio.

Bona satisfactoria Religiosorum antequã fiant, vel dum fiunt, debent applicari, nam postquam præterita sũt, quo-

BOna cuiuslibet opera satisfactoria, si antequam fiant, vel dum fiunt, non applicantur, actualiter vel virtualiter, per personam particularem illa facientem, vel per superiorem, de cætero postquam facta sunt, à nullo eorum, alicui in particulari, iam possunt applicari. Hæc Conclusio certissima est, & ratio eiusdem est clara, nam eo ipso, quo non actualiter vel virtualiter, antequam fiant, vel dum fiunt, applicantur, reponuntur in the-

sauro

fauro communi Ecclesiæ, vt exinde per indulgentias ab habente auctoritatem applicentur, non enim possunt facientes bona aliqua particularia, neque Congregationum Prælati, eadem quoad vim satisfactoriam reseruare, vt sint reposita tamquam in thesauro, vt ab eisdem pro alio tempore futuro, cui voluerint applicentur. Etenim si concederetur, quod personæ particulares aut Prælati, thesaurizare sibi possent, aut reseruare, thesaurum particularem satisfactionum, vt ex eo postea possent illum, cui voluerint distribuere siue communicare, sequeretur, quod Religiosorum, bona satisfactoria, etiam abundantia & quæ illis supersunt, numquam reponerentur in thesauro communi Ecclesiæ, vt ex eo concederentur indulgentiæ, neque Religiosorum defunctorum opera, per indulgentias seu alio modo, vnquam possent applicari, quod non est dicendum, nam esset contra rationem prædicti thesauri. Hanc Conclusionem alia ratione, probat prædictus Nauarro, loco supracitato, dicens, quod non potest quis iuste, donare vni, quod iam donauit alteri, iuxta *l. quoties, ff de rei vendic.* nec retinere, quod alteri vendidit, iuxta *l. vendicantem, ff. de euict.* & consequenter, neque qui valorem suorum bonorum operum vni dedit, potest postea alteri dare, sed quicumque facit aliquod bonum opus, si non facit illud pro alio, videtur valorem eius sibi applicare, quatenus eo indiget; & si pro alio facit, eidem illum videtur applicare, quatenus eo eget; & si neuter indiget, ac nulli est necessarium, in totum, vel in partem, totum seu pars quæ necessaria non est, in generali thesauro Ecclesiæ velle videtur reponere, vt exinde congruo tempore ab auctoritatem habente dispendatur: ergo bona satisfactoria, si antequam fiant, vel dum fiunt, non applicentur actualiter vel virtualiter, non possunt postea nec per facientem, subditum, neque per Superiorem Prælatum, cui voluerint applicari.

ad d. vim satisfactoriam applicari non possunt, ab operante, nec per Prælatum Superiorem.

Secunda Conclusio.

Prædicta bona opera, quantum ad vim meritoriam, bene possunt, non solum antequam fiant, vel dum fiunt, verumetiam postquam iam facta & præterita sunt, per facientem, siue Superiorem, cui voluerint applicari. Hæc Conclusio, satis constat ex supradictis in Articulo secundo, nam eiusmodi meritum, non est meritum de iustitia aut de condigno, vt ibidem diximus, sed solummodo meritum quoddam de congruo, quod nihil est aliud, quam eiusmodi merita diuino conspectui repræsentare, vt virtute talium meritorum, Deus dignetur, hoc vel illud ipsi concedere, spirituale vel temporale pro sua magnificentia & liberalitate. Et quod eiusmodi bona, etiam præterita, quoad dictam vim meritoriam applicentur, nihil inconuenit, nam ex eis quoad eiusmodi vim, non congregatur indulgentiarum thesaurus, de quo videatur latissime Corduba in dicto suo quæstionario, lib. 5. de indulg. quæst. 42. in tertio puncto.

Prædicta bona opera quàtum ad vim meritoriam, non solùm antequàm fiant, vel dum fiunt verumetiã postea possunt applicari.

ARTICVLVS V.

Vtrum omnes benefactores æqualiter participent de bonis subditorum quando eiusmodi bona, per Superiores, in dictis Fraternitatis litteris sibi applicantur?

Huic

Huic Articulo breuiter, & resolutiue respondetur, per sequentem Conclusionem.

Conclusio.

NOn omnes benefactores æqualiter participant, de subditorum bonis, quæ sibi applicantur per prædictas litteras, sed quilibet pro modulo suæ deuotionis. Hanc sententiam & conclusionem tenet expresse supradictus Corduba, loco vbi supra, in tertio puncto, nono dicto, & probat eam ex eo, quia talis communicatio siue receptio ad participationem bonorum prædictorum, vt plurimum fit à Prælatis, informatis de eiusmodi personis, quod ij quibus conceduntur, sunt benemeriti, atque benefactores Ordinis, qua ratione recipiuntur ad communicationem bonorum Ordinis, vt patet ex ipsis litteris Confraternitatum, quo fit, quod si talis causa, propter quam recipiuntur, non est vera, quia scilicet non sunt benefactores, eiusmodi receptio non valet eis, ad talem participationem, nisi secundum taxam siue ratam suæ deuotionis, hoc est, secundum quod quilibet fuerit benefactor, nam deficiente causa finali, seu conditione concessionis, deficit & concessio ipsa, nec valet, nisi quantum accesserit ad causam talis concessionis, quæ doctrina certissima est & vulgatissima in materia de indulgentijs. Cum hoc tamen stat, quod si quis Prælatus, sine vlla causa, sed ad libitum vult quempiam recipere, ad participationem bonorum suorum subditorum, ex pura charitate motus, valebit eiusmodi communicatio & participatio, secundum intentionem eius, qui illud sibi communicauit, & quoad vim satisfactoriam, & quoad vim meritoriam. De quo videatur, prædictus Parer Corduba, vbi supra, latissime, quæ pro isto Articulo dicta sufficiant.

Nõ omnes benefactores æqualiter participãt de subditorũ bonis per litteras fraternitatis, sed quilibet pro modulo suæ deuotionis.

ARTICVLVS VI.

Quænam differentia versetur, inter prædictam communicationem bonorum operum, quæ fit à Prælatis in dictis litteris Fraternitatis, & Indulgentias?

HAnc quæstionem atque difficultatem tangit Diuus Thomas, in 4. sententiarum, distinct. 20. artic. 3. & 4. & Soto, in eodem 4. distinct. 21. quæst. 1. artic. 4. & Nauarro, vbi supra, in d. miscell. 11. num. 4. quæst. 6. & prædictus Corduba, in dicto suo quæstionario, lib. 5. de indulgent. quæstione 42. in quarto puncto. De quorum omnium resolutione, sequentem statuo Conclusionem.

Conclusio.

Inter prædictã bonorum communicationem & Indulgẽtias quintuplex versatur differentia.

INter dictam bonorum communicationem & Indulgentias, quintuplex versatur differentia.

Prima differẽtia.

Prima differentia est, quia Prælati, seu personæ particulares, applicantes sua vel suæ Communitatis, suffragia & bona opera, quæcumque illa fiant, non vtuntur claue iurisdictionis vllo modo auctoritatiue, nec propria

pria auctoritate, remittunt aut relaxant, peccatorum pœnas, sed solummodo applicant ea ipsis ex charitate, sine vlla auctoritate iurisdictionis, at in indulgentiarum concessione, vere & proprie reperitur eiusmodi iurisdictio, & auctoritatiue prædictæ peccatorum pœnæ relaxantur.

Secunda differentia est, quia in indulgentijs, sicut & in Sacramentis, applicantur merita Passionis Christi, & hoc non nisi per clauem Ecclesiæ, & de communi thesauro eiusdem, at communicatio supradicta, non fit per clauem Ecclesiæ, neque de communi thesauro ipsius, sed de bonis illius Congregationis, quorum fit dispensatio; nec fit aliqua auctoritate, potestatis, super Ecclesiæ thesauro, aut particularis personæ, siue Communitatis, ex quo non possunt isti, sibi thesaurizare particulariter, vt dictum est, sed solum fit potestate communi naturali, quam quilibet habet in bonis suis, aut sibi commissis, ad distribuendum, siue donandum ea alijs, vnde fit, quod per Indulgentias liberatur homo, in foro Dei & Ecclesiæ, à pœnis debitis, etiam iniunctis per Confessorem, quia constat de infinitate prædictæ Ecclesiæ thesauri, & de eius sufficientia, & quia fiunt auctoritate eius, qui à lege & obligatione Ecclesiæ, per talem satisfactionem, per viam Indulgentiæ factam liberare potest, at per prædictas communicationes bonorum operum, etiam si fiant per Papam, cum non fiant nisi de bonis personarum particularium, aut Congregationum, quæ nec sunt infinita, nec constat esse sufficientia, ad talem satisfactionem, non liberatur homo, saltim in foro Ecclesiæ, à pœnitentijs iniunctis per Sacerdotem, neque vim habent Indulgentiæ, sed communicationes & suffragia dicuntur, prout tenet D. Thom. in 4. dist. 20. art. 3. & 4. & in addit. ad tertiam partem, quæst. 26. artic. 1. Secunda differentia.

Tertia differentia est, quam supra diximus, nam quoad vim satisfactoriam, non possunt applicari, bona personarum particularium, aut communitatis iam facta, sed solummodo præsentia vel futura, nec possunt reseruari in thesaurum particularem futurum, vt dictum est in quarto Articulo, at per Indulgentias, applicantur satisfactiones præteritæ, non solum Christi, verumetiam & Sanctorum omnium, repositæ in communi Ecclesiæ thesauro. Tertia differentia.

Quarta differentia est, quod Indulgentiæ vt tales, solummodo valent ad satisfactionem pœnarum, Deo debitarum pro peccatis præteritis, & quoad culpam iam dimissis, at communicationes bonorum prædictorum, valent præcipue ad impetrandum bona, & remouenda mala, & alia, de quibus supra, per viam meriti de congruo, & valent etiam ad satisfactionem pœnarum pro alijs, si in id applicentur, ad sensum supradictum. Quarta differentia.

Quinta differentia est, quod Indulgentiæ, valent solum quoad satisfactionem peccatorum, iam commissorum ante tempus quo quis illas lucratur, seu consequitur ipsarum fructum, at communicationes bonorum prædictorum, valent ad remedium malorum præteritorum, præsentium & futurorum, & ad impetrationem & conseruationem bonorum, & ad satisfactionem pœnarum debitarum, si vt dictum est, ad id specialiter applicentur, quæ pro isto Articulo, ac pro tota Quæstione dicta sufficiant. Quinta differentia.

Supradicta omnia, in hoc Primo atque Secundo Tomo, nostri Enchiridij seu Manualis Prælatorum Regularium contenta, libens submitto, limæ ac correctioni, sacroanctæ Matris Ecclesiæ, & Sanctissimi Domini Nostri, ac Illustrissimorum Cardinalium, præfectorum explicationi ac declarationi sacrosancti Concilij Tridentini, & causis spectantibus ad Regulares, nec

enim vnquam in votis nobis fuit, proterue aliquid dicere, sed cõplecti, quæ ab alijs dicuntur, breuiter ac summatim dumtaxat, & referre, certa vt pro talibus habeantur, dubia vero sub dubio relinquentes, declarationem in his, quibus necessaria est, summo desiderio expectantes, ac tandem omnia remittentes iudicio, cẽsuræ & determinationi cuiuslibet alterius, melius aliquid sentientis. Quæ autem recte dicta fuerint, cedant, præcor, in laudem & gloriam Dei Opt. Max. sanctissimæq. suæ Genitricis, Seraphici etiam nostri Patris Francisci, Antonij, Ludouici, Bonauenturæ, atque in communem totiùs Ecclesiæ, sed præsertim Religiosorum omnium vtilitatem.

FINIS.

INDEX QVAESTIONVM, ET ARTICVLORVM,

Qui in hoc Prælatorum Regularium Manuali Secundo Tomo continentur.

QVÆSTIO I.

De Prælatis Regularibus, quantum ad genus, in octo Articulos diuisa.

1 Vtrum descendentes ex Iudæis, Sarracenis, siue Hæreticis, in nostro sacro Minorum Ordine, in Superiores atque Prælatos possint assumi?

2 Vtrum pœnæ positæ, in supradictis Constitutionibus, contra descendentes ex Hæreticis, quorum ossa & corpora intra quartam generationem, igni fuerint tradita & concremata propter hæresim, comprehendant etiam eos, qui nati fuerint, priusquam ipsorum parentes laberentur in dictam hæresim?

3 Quidnam faciendum sit, quando certum est atque notorium, Religiosum quempiam, ex Hæreticis parentibus intra quartum gradum descendere, dubitatur autem, an id fuerit ante, vel post hæresis commissum crimen?

4 Vtrum Superiores Prælati, Vocales, siue Electores, eligere possint in Prælatum, supradictum Religiosum, cuius certo scitur, tritauam propter hæresim fuisse concrematam, & igni traditam: ignoratur autem, an sui parentes, ab ipsa descenderint, ante vel post commissum hæresis crimen?

5 Vtrum comprehensi in supradictis summorum Pontificum Constitutionibus, & descendentes ex maculato genere, quacumque de causa, ex supradictis in primo Articulo, sint ipso facto priuati dictis officijs, & inhabiles ad ipsa, ante Iudicis condemnationem: an vero solummodo post ipsam?

6 Vtrum Superiores atque Prælati & Electores, in Prælatos eligentes huiusmodi in dictis Constitutionibus comprehensos, ex genere maculato descendentes, incidant ipso facto, in excommunicationis pœnam, & in alias pœnas ibidem contentas?

7 Vtrum Fratres nostri sacri Ordinis, teneantur aut possint, huiusmodi ex genere maculato descendentibus atque in dictis Constitutionibus comprehensis, si perperam eligantur in Superiores & Prælatos, obedire.

8 Vtrum descendentes ex supradicto maculato genere, in nostro sacro Ordine, esse possint Prædicatores.

QVAESTIO II.

De Prælatis Regularibus, quantum attinet ad ipsorum legitimitatem vel illegitimitatem, in quatuordecim Articulos diuisa.

1 Vtrum illegitimi, ad Prælatias & dignitates Ecclesiasticas, possint promoueri & assumi?

2 Vtrum fuerint olim aliqua priuilegia Regularibus concessa, quibus illegitimi, ad Prælatias & dignitates Ecclesiasticas possent promoueri?

3 Vbinam fieri debeant supradictæ dispensationes cum illegitimis, & an fieri possint in Congregatione Capitulari, seu quod dicitur, Capitulo intermedio?

Vtrum

4 Vtrum Superiores atque Prælati Regulares, virtute supradictorum priuilegiorum, facultatem & potestatem habeant, legitimandi Religiosos sibi subditos in totum: an vero solum, facultatem dispensandi cum ipsis, vt ad Prælatias & dignitates Ecclesiasticas possint assumi?

5 Vtrum illegitimus, dispensatus in seculo, vt beneficium curatum obtinere possit, factus postea Religiosus, noua indigeat dispensatione, vt esse possit Prælatus Regularis.

6 Vtrum Religiosus illegitimus, cuius illegitimitas siue irregularitas, est omnino occulta, dispensatione indigeat, ad hoc vt ad Prælatias siue dignitates Ecclesiasticas possit promoueri?

7 Vtrum genitus ex cõcubina, post cuius professionem in Religione approbata, pater eius ipsam in vxorem duxit, dispensatione indigeat, vt possit esse Prælatus.

8 Quænam officia, sint iure prohibita illegitimis, ad quæ promoueri non possunt, sine præuia sufficienti dispensatione?

9 Vtrum filij Militum D. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, dicendi sint naturales: an vero sacrilegi, & maiori indigeant dispensatione, quam alij filij naturales aliorum, vt in Religionibus esse possint Prælati?

10 Vtrum dispensari possit, cum filio illegitimo alicuius Religiosi, vt ad dignitates & Prælatias promoueatur, in ea Religione, in qua ipsius Pater, Prælationem obtinuit, siue illa obtinet?

11 Vtrum ad dispensandum cum illegitimis, adhoc vt dignitates & Prælatias possint obtinere, necessario requiratur causa?

12 Quænam causa requiratur necessario, ad faciendam prædictam dispensationẽ?

13 Vtrum ad dispẽsandum cum aliquo illegitimo, vt ad dignitates promoueatur, sufficiat, dispensationem petere in communi, & an huiusmodi dispensatio facta valeat?

14 Vtrum sola electio, illegitimi Religiosi in Prælatum, facta ab habentibus auctoritatem & potestatem dispensandi, pro dispensatione sufficiat, seu dispensatio censeatur.

QVAESTIO III.

De Prælatis Regularibus quantum ad ætatem ipsorum, & qualitates alias, & conditiones, quas eosdem habere oportet, ætatem nempe, Ordinem, atque Professionem, in quatuor Articulos diuisa.

1 Quam ætatem habere debeant, Guardiani, siue Priores Prouinciales & Generales atque etiam Diffinitores, & Discreti siue Vocales, qui mittuntur ad Capitulum Generale, siue Prouinciale?

2 Vtrum Fratres laici, in nostra sacra Religione, esse possint aut debeant Prælati?

3 Vtrum Religiosus aliquis, in vna & eadem Religione, seu diuersis, habere possit duas dignitates siue Prælatias, vtpote duos Guardianatus, Prioratus, siue Abbatias?

4 Vtrum Religiosus professus, vnius Religionis, esse possit Prælatus alterius Religionis, absque eo, quod eamdem profiteatur?

QVAESTIO IV.

De Prælatis Regularibus, quantum attinet, ad scientiam, sufficientiam, atque litterarum peritiam, quas ipsos oportet habere, in duos Articulos diuisa.

1 Vtrum oporteat, Prælatos Regulares, pollere scientia & litterarum peritia?

Vtrum

8 Vtrum peccẽt grauiter siue mortaliter, Regulares qui eligi & præfici se sinunt, in Prælationes & officia, animarum curam habentia, sine sufficienti scientia & litterarum peritia, ipsosq. eligentes?

QVAESTIO V.

De Prælatis Regularibus, quantum ad alias qualitates & conditiones, quas ipsos oportet habere, senilis ætatis, virtutis, ac bonitatis, cæterarumq. virtutum, in sex Articulos diuisa.

1 Vtrum expediat, Prælatos Regulares, iuuenes esse, an vero senes?
2 Vtrum oporteat, Regulares Prælatos, esse spectatis moribus, timoratos, studiosos, siue virtuosos, & quammaxime Deum timentes?
3 Vtrum expediat, Regulares Prælatos, iustitiam simul cum clementia atque misericordia, temperatam habere?
4 Vtrum expediat, Iudices siue Prælatos Regulares, in suorum officiorum executione, in rebus arduis atque difficillimis, quammagnam habere fortitudinẽ?
5 Quemnam Prælati Regulares siue Iudices, in suis administrationibus & officijs, finem debeant sibi præstituere, & quid eosdem obseruare oporteat quammaxime?
6 Quantum debeant Iudices & Prælati Regulares, à donis atque muneribus recipiendis abstinere?

QVAESTIO VI.

De Capitulo Generali, & electione Generalis Ministri, & his quæ ad dictum Capitulum celebrandum spectant, in sex Articulos diuisa.

1 Quonam tempore in nostro sacro Minorum Ordine, celebrandum sit Generale Capitulum?
2 De modo & forma seruanda, in nostro sacro Minorum Ordine, pro celebrandis Generalibus Capitulis.
3 Vtrum omnes nostri Ordinis Fratres, teneantur semper habere vnum Generalem Ministrum?
4 Vtrum fuisset expediens, quod in toto nostro sacro Ordine, non esset nisi vnus dumtaxat Generalis Minister?
5 Vtrum Generalis Minister totius nostri sacri Ordinis Minorum, secundum nostram Regulam deberet esse perpetuus?
6 Vtrum fuisset expediens, quod Generalis Minister nostri sacri Ordinis, atque in vniuersum Religionum omnium Generales, essent perpetui?

QVAESTIO VII.

De Generali Ministro, quantum spectat ad ipsius iurisdictionem, auctoritatem & potestatem in sibi subditos, in qua ponuntur plura, in quibus nihil possunt Ministri Generales, & quæ solummodo summo Pontifici sunt reseruata, in duodecim Articulos diuisa.

1 Quam habeat auctoritatem & potestatem in suos subditos, Generalis Minister in nostro sacro Ordine?
2 Vtrum Minister Generalis in nostro sacro Minorum Ordine, circa sibi subditos, possit aliquid in rebus & causis spectantibus ad fidem?
3 Vtrum aliqua fuerint olim specialia priuilegia, quibus Religionum Prælati, sed præsertim Minister Generalis Ordinis Minorum, & Prouinciales, ab hæresis crimine occulto, Fratres sibi subditos in foro conscientiæ possent absol-

uere, & an hæc sint reuocata hodie per Bullam, quæ dicitur Cœnæ Domini?
4 Quidnam sit faciendum, in casu quo Generalis Minister, nec alij Prælati Regulares, vti velint supradictis Clement. IV. & Sixti IV. concessionibus: & qualiter Regulares, si forte (quod absit) in aliquam hæresim inciderint, ab eiusdem occulto crimine in foro conscientiæ poterunt absoluere?
5 Vtrum Generalis Minister, transferre possit Prouincialem Ministrum, ex vna in alteram Prouinciam?
6 Vtrum Generalis Minister, possit eximere aliquem Religiosum, ab obedientia sui Prouincialis Ministri, seu illius Guardiani, in cuius Conuentu commoratur?
7 Vtrum Generalis Minister nostri sacri Ordinis, possit restituere degradatos, & solemniter electos ab Ordine?
8 Vtrum Generalis Minister, auctoritatem & facultatem habeat, interpretandi iura & priuilegia, pro nostro sacro Ordine Minorum, à Sede Apostolica emanata?
9 Vtrum Generalis Minister & Religionum Prælati, propria auctoritate deserere possint aliquod Monasterium?
10 Vtrum Generalis Minister, de nouo possit recipere aliquem Conuentum, sine speciali licentia Sedis Apostolicæ?
11 Vtrum Generalis Minister, possit de nouo aliquam Prouinciam fundare, & erigere, seu iam erectam atque fundatam diuidere?
12 Vtrum Generalis Minister, seu alius Prælatus Generalis, possit efficere, seu dispensare, vt vnus Religiosus simul habeat duos Guardianatus, siue Prioratus?

QVAESTIO VIII.

Circa supradicti Generalis Ministri iurisdictionem, & ipsius auctoritatem & potestatem in sibi subditos: in qua etiam ponuntur plura, in quibus ipse nihil potest, eo quod sint de Iure communi, summo Pontifici reseruata, in quatuordecim Articulos diuisa.

1 Vtrum Generalis Minister, possit dispensare cum sibi subditis, circa ætatem, requisitam ad faciendam professionem, & ad recipiendos sacros Ordines, & Ordinis retinenda officia?
2 Vtrum Generalis Minister, dispensare possit cum sibi subditis, in bigamia ad hoc vt ad sacros Ordines possint promoueri?
3 Vtrum Generalis Minister & Religionum Prælati, dispensare possint cum sibi subditis, in irregularitatibus, prouenientibus ex vitio, siue defectu corporis?
4 Vtrum Generalis Minister, dispensare possit cum Religiosis, lepra infectis & patientibus alias graues corporis infirmitates, vt ad sacros Ordines promoueantur, aut promoti, in ipsis ministrare possint?
5 Vtrum Generalis Minister dispensare possit, cum infamibus, ad hoc, vt ad sacros Ordines promoueantur; item & cum seruis, inuitis suis Dominis?
6 Vtrum Generalis Minister, dispensare possit cum sibi subditis, in irregularitate, prouenient ex illegitimitate, siue ex defectu natalium?
7 Vtrum Generalis Minister, dispensare possit cum sibi subditis, in irregularitatibus prouenientibus ex animi, seu animæ defectu?
8 Vtrum Generalis Minister, dispensare possit cum sibi subditis, in irregularitate prouenient ex defectu lenitatis?
9 Vtrum Generalis Minister, dispensare possit, in irregularitate prouenient ex

ex homicidio voluntario, illicito atque prohibito, publico?
10 Vtrum Generalis Minister dispensare possit, in irregularitate proueniente ex homicidio voluntario, iniusto atque prohibito, sed omnino occulto?
11 Vtrum Generalis Minister, dispensare possit cum sibi subditis, in irregularitate proueniente, ex mutilatione voluntaria alicuius membri?
12 Vtrum Generalis Minister, dispensare possit cum sibi subditis, in irregularitate proueniente, ratione homicidij voluntarij, ad hoc vt ad dignitates & Prælatias in Religione promoueantur?
13 Vtrum Minister Generalis, dispensare possit cum sibi subditis, in irregularitatibus, prouenientibus ex homicidio casuali, & facto causa propriæ defensionis?
14 Vtrum Generalis Minister, dispensare possit, in omnibus alijs irregularitatibus, ex culpa siue delicto prouenientibus, exceptis tribus supradictis?

QVAESTIO IX.

Circa iurisdictionem, auctoritatem, & potestatem supradicti Generalis Ministri in sibi subditos: in qua etiam ponuntur plures casus & causæ, in quibus nihil potest, eo quod de iure communi sint summo Pontifici reseruatæ, in decem Art. diuisa.

1 Vtrum Generalis Minister, Religionumq. Prælati, dispensare possint in impedimentis matrimonij, cum secularibus?
2 Vtrum Generalis Minister & Religionum Prælati, facultatem habeant concedendi Indulgentias?
3 Vtrum Generalis Minister dispensare possit in legibus, latis à suis Superioribus, nempe à Papa siue à Concilio Generali; aut Prælati inferiores, in legibus latis ab alijs suis Superioribus?
4 Vtrum Generalis Minister, dispensare possit in eo, quod mulieres interiora nostrorum Monasteriorum ingrediantur.
5 Vtrum Generalis Minister, dispensare possit in personali residentia Prælatorum Regularium.
6 Vtrum Generalis Minister, dispensare possit in obseruantijs Regularibus?
7 Vtrum Generalis Minister, dispensare possit cum sibi subditis, super traslatione ad alios Ordines?
8 Vtrum Generalis Minister, dispensare possit cum sibi subditis, in voto Hierosolimitano, ac S. Iacobi, & visitandi limina Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, & Sanctæ Mariæ Lauretanæ?
9 Vtrum Generalis Minister, potestatem habeat, concedendi sibi subditis licentiam, veniendi contra iuramentum licitum?
10 Vtrum Generalis Minister, possit absoluere sibi subditos, à casibus specialiter summo Pontifici reseruatis, etiam à contentis in Bulla cœnæ Domini, & ab Interdicto & suspensione à Diuinis?

QVAESTIO X.

De alijs spectantibus ad iurisdictionem, auctoritatem & potestatem supradicti Generalis Ministri, in sibi subditos; & ad obedientiam illi debitam, & depositionem ipsius, cum deliquerit, seu visum fuerit non expedire, & subrogationem alterius, in septem Articulos diuisa.

1 Vtrum Fratres Minores, speciali ratione atque strictiori obligatione, quam alijs quibuscumque Prælatis, Generali Ministro teneantur obedire?

2 Vtrum Generalis Minister per seipsum, & sine consilio Patrum atque Prælatorum Ordinis, Statuta, siue Constitutiones aliquas possit efficere?
3 Vtrum Generalis Minister, per seipsum solum, Statuta in Capitulis Generalibus semel facta, possit immutare aut derogare?
4 Vtrum Generalis Minister, ex officio teneatur totum Ordinem visitare?
5 De conditionibus & qualitatibus Generalis Ministri.
6 De depositione atque priuatione Generalis Ministri, cum deliquerit.
7 Quidnam sit faciendum, superueniente vacatione Generalis Ministri, per mortem, promotionem, seu renunciationem, aut aliam quamcumque causam?

QVAESTIO XI.

De Commissario Generali Cismontano vel Vltramontano, instituto seu electo, secundum formam & Bullam vnionis; & de Capitulo Generali intermedio, & alijs ad eius auctoritatem & iurisdictionem pertinentibus, in nouem Articulos diuisa.

1 De institutione Commissarij Generalis, & de ipsius electione, atque confirmatione.
2 Quænam sit auctoritas Commissarj Generalis?
3 Vtrum prædictus Commissarius Generalis, sit Ordinarius Prælatus: an vero subdelegatus?
4 Vtrum Generalis Minister per se solum, amouere possit prædictum Commissarium Generalem, aut ipsius iurisdictionem, siue potestatem limitare?
5 An sit modo de facto aliqua Prouincia, seu aliquis Conuentus in Vltramontana familia, exemptus à iurisdictione supradicti Commissarij Generalis Ministri?
6 De duratione officij supradicti Commissarij Generalis.
7 Vtrum in nostris Generalibus Constitutionibus, sint aliqua interdicta atque prohibita, supradicto Commissario Generali, & solummodo Generali Ministro reseruata?
8 De Capitulo Generali inter medio, qualiter & quando sit celebrandum?
9 Vtrum Generalis Minister, si à sua familia velit discedere, possit in illis partibus, Commissarium Generalem instituere?

QVAESTIO XII.

De Diffinitoribus Capituli Generalis, & intermedij, in duos Articulos diuisa.

1 Quotnam sint eligendi Diffinitores in Capitulo Generali totius Ordinis, siue in intermedio?
2 Quodnam sit supradictorum Diffinitorum munus & officium?

QVAESTIO XIII.

De Procuratore & Commissario Romano, & de Commissario, in Curia Regis Hispaniarum residente, in tres Articulos diuisa.

1 Vndenam ortum & originem habuerit, officium Procuratoris Romani, in nostro sacro Minorum Ordine, & quodnam sit eius munus & officium?
2 Vnde ortum & originem habuerit, officium Commissarij Romani, & quodnam sit eius munus, & quanta ipsius auctoritas?
3 Vtrum expediat bonæ gubernationi, vt in Curijs Regum, constituatur vnus Commissarius, ad peragenda Ordinis nostri negocia, qui dicatur Commissarius Regalis Curiæ?

QVAESTIO XIV.

De Commissario Generali Indiarum, in Regali Curia residente, ac de alijs Commissarijs Generalibus noui Orbis, & specialibus quibusdam, mittendis pro Fratribus ad Indos colligendis, in tres Articulos diuisa.

1 De institutione Commissarij Generalis Indiarum, in Regia Curia residentis, ac de omnibus ad suum munus & officium spectantibus?

2 De Commissarijs Generalibus Indiarum, nouæ Hispaniæ & nouæ Castellæ siue de Peru, & de ipsorum potestate, atque auctoritate.

3 De Commissarijs specialibus & particularibus Indiarum, creatis & constitutis ad colligendos, & illuc transportandos Fratres.

QVAESTIO XV.

De Commissarijs Prouincialibus & particularibus, & de his quæ ad ipsorum munus & officium spectant, in tres Articulos diuisa.

1 De Commissario Prouinciali, instituto in absentia Prouincialis Ministri.

2 De Commissarijs Prouincialibus, missis ad Capitulum Generale.

3 De Commissarijs, seu Visitatoribus Prouinciarum.

QVAESTIO XVI.

De Capitulo Prouinciali, & electione Prouincialis Ministri, & ijs quæ ad eius munus & officium spectant, in nouem Articulos diuisa.

1 Quidnam sit Capitulum Prouinciale, & quis dicatur Prouincialis Minister?

2 De electione supradicti Prouincialis Ministri.

3 De modo & forma celebrandi Prouincialia Capitula, ad eligendum Prouincialem Ministrum.

4 Quanto tempore duret officium Prouincialis Ministri?

5 De electione Prouincialis Ministri, & quantum tempus debeat eius officium vacare?

6 De potestate Prouincialis Ministri, in omnes sibi subditos.

7 Quænam Ministris Prouincialibus, sunt interdicta & prohibita, ex vi nostrarum generalium Constitutionum?

8 De Capitulo Prouinciali intermedio, seu Cõgregatione, habẽte vim Capituli.

9 De institutione atque informatione Compendiaria, Prouincialis Ministri, circa agenda, ab initio vsque ad finem sui officij, vt debite suo fungatur munere.

QVAESTIO XVII.

De Diffinitoribus Prouinciarum, & eis quæ ad ipsorum munus & officium spectant, in octo Articulos diuisa.

1 De electione Diffinitorum Prouincialium, & ipsorum duratione, aut subrogatione?

2 Verum Prouincialis Minister, teneatur non solum petere atque requirere: verum etiam & sequi, Diffinitorum consilium, in rebus arduis & difficilibus, quæ proponuntur in Diffinitorio?

3 Quonam modo sint suffragia & vota requirenda, à Patribus in Diffinitorio? & an sit incipiendum à senioribus: an vero à iunioribus?

4 Verum Diffinitores, teneantur sub mortali, in Diffinitorio libere dicere & proferre, quod sentiunt: non obstante cognita Superiorum Prælatorum contraria voluntate.

5 An sit præcisa obligatio, seruandi secretum in Diffinitorio, de omnibus quæ ibidem aguntur & dicuntur, & an contrarium facientes, peccent mortaliter?
6 Vtrum sententia prolata à Diffinitoribus simul conuenientibus, ab omnibus sit subscribenda?
7 De modo & forma, qua congregandum est Diffinitorium supradictum, & de his, quæ in eodem sunt facienda.
8 Qualiter se gerere debeant supradicti Patres Diffinitores, in officiorum prouisione, & Guardianorum electione?

QVAESTIO XVIII.

De Custodibus antiquis nostræ sacræ Religionis, & his qui modo eliguntur, mittendi ad Generale Capitulum, in duos Articulos diuisa.

1 Quinam dicantur Custodes ex nostra Regula, atque in nostro sacro Minorum Ordine?
2 Quonammodo, nunc sit eligendus Custos, qui alio nomine dicitur Discretus Discretorum, mittendus ad Capitulum Generale?

QVAESTIO XIX.

De Guardianis & his, quæ ad eorum munus & officium spectant, in octo Articulos diuisa.

1 Vtrum Guardiani in nostro sacro Minorum Ordine, sint vere & proprie Prælati?
2 Quonam modo Guardiani sint eligendi, in nostro sacro Ordine Minorum?
3 De auctoritate & potestate, quam habent Guardiani, de Iure communi, circumscriptis priuilegijs.
4 De auctoritate & potestate Guardianorum, ex priuilegijs.
5 Vtrum Capitulum Generale seu Prouinciale, restringere, limitare, & coarctare potuerint, ordinariam Guardianorum, auctoritatem siue iurisdictionem?
6 Quænam sint prohibita Guardianis, ex nostris Generalibus Constitutionibus?
7 Vtrum Guardiani, possint secum dispensare, & licentiam sibi præstare in illis casibus, in quibus illam possunt præstare sibi subditis, atque dispensare cum illis?
8 De duratione officij Guardianorum, in nostro sacro Minorum Ordine.

QVAESTIO XX.

De Vicarijs Conuentuum, & his, quæ ad suum munus & officium spectant, in duos Articulos diuisa.

1 Vtrum Vicarij Conuentuum, sint vere & proprie Prælati?
2 A quibus sunt instituendi, Conuentuum Vicarij, & an Guardiani, pro libito, possint illos amouere?

QVAESTIO XXI.

De Vicarijs Monialium, & his, quæ ad suum munus & officium spectant, in quatuor Articulos diuisa.

1 A quibus instituendi sunt Vicarij Monialium?
2 An supradicti Vicarij siue Confessores Monialium, sint aliquo modo Prælati?
3 Quinam sit immediatus superior, Vicariorum, siue Confessorum Monialium?
4 In quibus casibus, Vicarij Monialium, intrare possint clausuram ipsarum?

QVAESTIO XXII.

De Discretis nostri sacri Ordinis, seu de his, qui in nostro Ordine sacro, dicuntur & nuncupantur Discreti, in septem Articulos diuisa.

1 Quinam in nostro sacro Ordine, dicantur & nuncupentur Discreti ?
2 Vtrum sit expediens, quod in cunctis Religionis nostræ Conuentibus, eligantur Discreti, mittendi ad Capitulum Prouinciale, qui simul cum Guardianis, omnium Fratrum, ibidē commorantiū voces & vota deferant ad Capitulum?
3 Quonam pacto sint eligendi supradicti Discreti, mittendi ad Prouinciale Capitulum, secundum nostras Generales Constitutiones, & quod sit, eorumdem munus & officium ?
4 Vtrum Fratres laici, esse possint Discreti, ad Capitulum Prouinciale mittendi, in nostro sacro Ordine ?
5 Vtrum illegitime nati, possint esse Discreti, mittendi ad Prouinciale Capitulū?
6 Vtrum descendentes ex maculato genere, Iudæis, Sarracenis, siue Hæreticis intra quartum gradum, in nostro Ordine Discreti esse possint ?
7 Vtrum Vicarij Ordinarij, siue Præsidentes Conuentuum, eligi possint aut debeant in Discretos ?

QVAESTIO XXIII.

De electione omnium Prælatorum in communi, & de omnibus, his quæ ad electionis materiam spectant, in quadragintaduos Articulos diuisa.

1 Quidnam sit electio Canonica ?
2 Quotuplex sit electio Canonica ?
3 Vtrum dispositio supradictæ Decretalis, Quia propter, locum habeat & obseruanda sit, in omnibus electionibus, quorumcumque Prælatorum, & omnium officiorum Ecclesiasticorum ?
4 Vtrum eligēdi Canonica forma, tradita in supradicta Decretali, quia propter, locum habeat & obseruanda sit, etiam in postulationibus & collationibus ?
5 A quibus faciēda est electio, vt sit Canonica, & talis cēseatur atq; existimetur ?
6 Quinam sint vocandi, ad electionem Canonicam ?
7 Vtrum absentes, constituere possint Procuratorem, ad electionem Canonicam?
8 Quinā non possunt eligere, seu iure priuati sint, potestate & facultate eligēdi?
9 In quonam loco facienda sit electio Canonica ?
10 Quodnam tempus sit statutum à Iure, electionis Canonicæ celebrandæ ?
11 Quinam possint, aut non possint eligi, ita quod electio de eis facta, sit ipso iure nulla & inualida ?
12 Vtrum electiones Canonicæ, fieri possint de nocte ?
13 Vtrum Electores, ex eligibilibus teneantur semper eligere digniorem ?
14 Vtrum Religioso electo in discordia, acquiratur aliquod Ius electionis, extra Ordinem suum ?
15 Quonam pacto sit facienda electio Canonica, quæ est per scrutinium ?
16 Per quem, in electionibus, debeant singulorum Electorum vota conscribi ?
17 Quonam modo sint danda & ferenda suffragia, in electionibus, quæ fiunt per scrutinium ?
18 An fuerit magis conueniens, electiones fieri per scrutinium, quam per sortes, & an per sortes modo fieri possint ?
19 Vtrum valeat electio, in qua scriba, siue Secretarius, absque fraude & malitia, per errorem, schedulam, siue suffragium & votum alicuius Electoris promulgauit ?

20 Vtrum valeat & teneat electio, in qua quis per errorem, aut forsan per malitiam, misit in vrnam schedulam quamdam albam, & an sit computandum huiusmodi votum ?
21 Vtrum electiones necessario fieri debeant, de aliquo qui sit de Collegio, & omnino libere sint faciendæ ?
22 Vtrum electiones, in aliquo casu & ex causa, possint coarctari & restringi ?
23 Vtrum valeat consuetudo aliquarum Religionum, quibus cautum est, vt tantummodo prudentiores, senes, & ætate prouectiores, vocem habeant in Capitulis, & admittantur in electionibus Superiorum ?
24 Vtrum suffragium, siue votum semel datum, possit reuocari, vel etiam mutari ?
25 Vtrum electio Canonica, collatis suffragijs, statim sit publicanda ?
26 Vtrum Decretum publicationis, electionis & scrutinij, plenam faciat fidem, pro electo ?
27 Vtrum ad validitatem electionis Canonicæ, sufficiat, maiorem habere partem suffragiorum ?
28 Vtrum ante confirmationem Electi, post scrutinium, sit aliqua consultatio facienda ?
29 Quænam sint de essentia & substantia electionis, quæ fit per scrutinium ?
30 Quænã electio sit cassanda & annullanda; aut vero ipso iure sit cassa & nulla ?
31 Vtrum electus teneatur, electioni de se factæ consentire, & an melius faciat assentiendo, quam dissentiendo ?
32 Vtrum in electionibus, sit necessaria confirmatio Superioris ?
33 In quibus casibus electiones deuoluantur ad Superiores, seu ad ipsos Electores, & in quibus electionibus, ipsi priuentur facultate eligendi ?
34 Vtrum possit aliqua electio fieri, per compromissum ?
35 Vtrum valeat compromissum, factum ab vno, nomine & vice omnium, alijs præsentibus & non contradicentibus ?
36 Vtrum potestas data Compromissarijs, eligendi Prælatum, seu aliquem officialem, intelligenda sit, atque intelligi semper debeat, de idoneo ?
37 Quibus modis fieri debeat & possit, supradictum Compromissum ?
38 Quænam sint de essentia & substantia electionis Compromissariæ, siue factæ per Compromissum ?
39 Vtrum si Compromissarius sit vnus solus, semetipsum possit eligere ?
40 Vtrum quando Compromissarij sunt plures, possint eligere vnum ex se ipsis ?
41 In casu quo ex tribus Compromissarijs, duo eligant indignum, vnus vero idoneum & dignum, quænam harum electionũ valeat, & an teneat electio vnius ?
42 De electione, quæ est per viam communis spirationis, qualiter, & quibus modis fieri possit, & quænam sint de essentia & substantia ipsius ?

QVAESTIO XXIV.

De Iustitia & Iure, Legibus, & Statutis atque Constitutionibus, Iuris Canonici & Ciuilis in communi, in quinque Articulos diuisa.

1 Quidnam sit Iustitia & de multiplici ipsius acceptione ac diuisione ?
2 Quidnam sit Ius & quotuplex, ac de multiplici Iuris acceptione, siue diuisione ?
3 Quidnam sit Lex, & de multiplicibus legum differentijs & diuisionibus ?
4 Quidnam sit Statutum, ac de statutorum multiplici diuisione & differentia ?
5 Quidnam sit Constitutio, & de Constitutionum multiplici diuisione & differentia ?

INDEX.

QVAESTIO XXV.

De Legibus in particulari, & his quæ ad totam Legum materiam & tractationem spectant, in viginti sex Articulos diuisa.

1 Vtrum lex sit actus intellectus : an vero voluntatis ?
2 Vtrum omnis lex, ad hoc vt sit licita & iusta, debeat semper ordinari in bonum commune ?
3 Vtrum leges condere, pertineat ad quamlibet personam particularem : an vero solummodo ad Rempublicam, seu illum, qui curam gerit Reipublicæ ?
4 Vtrum promulgatio, sit de ratione legis ?
5 Vtrum præter legem æternam, & naturalem, mentibus nostris impressam, & diuinam illam, quam Christus D. in hoc mundo existens, docuit & promulgauit, fuerit necessarium, siue conueniens, vt aliquæ leges humanæ, pro bono hominum regimine, fierent, conderentur, atque instituerentur ?
6 Vtrum omnes humanæ leges, à lege Dei æterna atque naturali deriuentur, seu potius habeant deriuari ?
7 Quisnam sit effectus humanarum legum ? & an effectus humanarum legum, sit bonos ciues facere ?
8 Quinam sint legis actus, & an legum actus sint imperare, vetare, permittere, atque punire ?
9 Quænam esse debeant, legum conditiones & qualitates, ad hoc vt sint iustæ ?
10 Vtrum conuenienter D. Isidorus & Iurisperiti, Ius humanum, & Ciuiles Leges diuidant ?
11 Vtrum humanæ leges, in communi debeant fieri, atque constitui ?
12 Vtrum ad leges humanas pertineat, omnia vitia cohibere ?
13 Vtrum humanæ leges, debeant præcipere omnium virtutum actus ?
14 Vtrum humanæ leges imponant subditis necessitatem in foro conscientiæ ?
15 In quonam est dignoscendum, an leges humanæ obligent ad culpam, nec ne ?
16 Vtrum humanæ leges, obligent semper ad sui obseruantiam, cum dispendio & periculo propriæ vitæ ?
17 Vtrum humanæ leges, siue sententiæ Iudicum, fundatæ in præsumptione, obligent in conscientia, veritate in contrarium inspecta ?
18 Vtrum leges pœnales, obligent etiam ad culpam ?
19 Vtrum legum pœnalium transgressores, in foro conscientiæ, & ante latam Iudicum sententiam siue condemnationem, teneantur pœnam subire ? quod est dicere, an leges pœnales, sicuti ad culpam, ita & ad pœnam obligent, ante Iudicis condemnationem ?
20 Vtrum humanæ leges respiciant præterita : an vero solummodo futura ?
21 Vtrũ necessum sit, quod leges humanę recipiantur, & an non receptæ, obligent ?
22 Vtrum omnes homines subijciantur legibus ?
23 Vtrum liceat subditis, quandoque agere præter legis verba, aut vero contra ipsa, quod est dicere, an Epicheia sit omnino subditis interdicta ?
24 Vtrum humanæ leges debeant mutari ?
25 Vtrum Principes & Rectores multitudinis, in legibus humanis possint dispensare ?
26 De diuersis Iuris Regulis, ad exactam, perfectam atque genuinam, legum & sacrorum Canonum, & Constitutionum Apostolicarum intelligentiam, quammaxime necessarijs ?

QVÆ-

INDEX.

QVAESTIO XXVI.

De Iure Canonico atque ipsius partibus, & his quæ ad Iuris Canonici & Constitutionum Apostolicarum, materiam & tractationem spectant, in duodecim Articulos diuisa.

1 Quidnam sit Ius Canonicum, & quæ eius partes, in quas diuiditur ?
2 De differentia, quæ versatur inter Ius Canonicum & Ius Ciuile, & an vtriusque sit vnus & idem finis ?
3 Vtrum omnia quæ continentur in Iure Canonico, ad sui obseruantiã obligẽt ?
4 Vtrum in Iure Canonico, sint aliqua non obligantia, nec tenenda, quantum ad textum, & quantum ad glossam ?
5 Quisnam possit facere & constituere Ius Canonicum, siue leges Canonicas ?
6 Vtrum lex, siue Constitutio Canonica, obliget semper, seu obligare possit ad peccatum mortale, & in foro conscientiæ ?
7 Vtrum ad hoc, vt lex, siue Constitutio Canonica, vim & robur habeat obligandi, sit expectandus populi consensus ?
8 Vtrum liceat supplicare Papæ & summo Pontifici, vt suas leges atque constitutiones moderetur, aut reuocet, & an per huiusmodi supplicationem, suspendatur interim ipsarum effectus ?
9 Vtrum suspensio litterarum Apostolicarum, fieri possit absque iusta & rationabili causa, per interpositam supplicationem ?
10 Vtrum declaratio sacrorum Canonum, pertineat ad solum Rom. Pontif.
11 Vtrum declarationes Cardinalium, teneant & obligent in foro interiori, atque exteriori ?
12 Vtrum liceat Doctoribus Iurisperitis, siue Theologis, Ius Canonicum & Constitutiones Apostolicas interdum interpretari, & declarare ?

QVAESTIO XXVII.

De Iure Ciuili atque ipsius partibus, & ijs quæ ad Iuris Ciuilis, materiam & tractationem spectant, in octo Articulos diuisa.

1 Quidnam sit Ius Ciuile ? & quænam sint ipsius partes ?
2 Quisnam possit facere, siue condere leges Ciuiles ?
3 Vtrum Ciuiles leges, ex sui transgressione, obligent seu obligare possint ad peccatum mortale ?
4 Vtrum sint aliquæ Imperiales leges, in corpore Iuris Ciuilis contentæ, ex materia sua iniustæ, & quæ nõ obligent in foro conscientiæ ad sui obseruantiã ?
5 Vtrum leges & Constitutiones Iuris Ciuilis, generaliter & indistincte loquentes, obligent absque discr mine, etiam personas Ecclesiasticas, & Regulares ?
6 Vtrum valeant Ciuiles leges, & statuta facta, cõtra immunitatẽ Ecclesiasticã ?
7 Vtrum sit licita lex, aut Ciuilis Constitutio, alienari prohibens, bona immobilia Ecclesijs, siue personis Ecclesiasticis ?
8 In quas pœnas incidant facientes leges & Constitutiones iniquas ?

QVAESTIO XXVIII.

De Consuetudinibus, & ijs quæ ad Consuetudinum materiam spectant, in quatuordecim Articulos diuisa.

1 Quidnam sit Consuetudo ?
2 Vtrum Consuetudo aliqua, vim legis possit obtinere ?
3 Quænam sint de essentia & ratione Consuetudinis, ad hoc vt vim legis possit obtinere, & priorem legem tollere ?

4 Quinam possint introducere consuetudinem, vim legis habentem, & priorem legem abrogantem ?
5 Vtrum quæcumque inueterata consuetudo, vim habeat legis, & priorem legem tollere, & abrogare possit ?
6 Vtrum consuetudo derogare possit, legi positiuæ, etiam præceptiuæ ?
7 Vtrum per solum non vsum, introducatur consuetudo, quæ vim habeat auferendi legem ?
8 Qualiter consuetudo aliqua interrumpatur ?
9 Quam ob causam, contra Canones valeat consuetudo & non statutum? Laicis etiam personis liceat, statuere contra leges Imperiales, non autem Ecclesiasticis contra leges Canonicas, & Pontificales ?
10 Vtrum lex siue statutum, habens annexam sententiam excommunicationis, tollatur per consuetudinem ?
11 Vtrum omnis communis consuetudo proprie dicta, obliget ad sui obseruantiam, sub peccato mortali ?
12 Vtrum si consuetudo sit praua & mala, excuset à peccato, & à pœnis huius seculi ?
13 Vtrum in iudicio contentioso, iudicandum sit, secũdum consuetudinem, etiam contrariam Iuri scripto, & secundum quam consuetudinem sit iudicandum ?
14 Quænam sit differentia, inter præscriptionem, & consuetudinem.

QVAESTIO XXIX.

De Statutis particularibus, & generalibus, & his quæ ad Statutorum materiam & tractationem spectant, in duodecim Articulos diuisa.

1 Quidnam sit statutum, & à quo seu a quibus, possint fieri statuta ?
2 Vtrum valeat statutum, factum sola voluntate statuentium ?
3 Vtrum statuta iniusta obligent in foro exteriori, atq; etiã in foro conscientia ?
4 Vtrum Superiores atque Prælati teneãtur, suarum Religionum statuta seruare?
5 Vtrum sine speciali licentia Papæ, in Religionibus fieri possit aliquod statutum, contra Ius commune ?
6 Vtrum statuta particularia vnius Prouinciæ, obligent hospites aliarum Prouinciarum, pro tempore quo ibidem commorantur ?
7 Vtrum statutum, fundatum in præsumptione, obligans ad peccatum, seu etiam annexam habens excommunicationis pœnam, obliget in conscientia, veritate in contrarium inspecta ?
8 Vtrum Capitulum Generale, possit tollere atque abolere, auctoritate Papæ facta & statuta in alio Capitulo Generali ?
9 Vtrum Generales & Prouinciales Ministri, declarare possint statuta, facta in suis Capitulis Generalibus siue Prouincialibus respectiue ?
10 Vtrum nostræ Religionis statuta, obligent ad culpam, an vero solummodo ad pœnam ?
11 Vtrum aliquis Religiosus in particulari, impetrare & procurare possit priuilegium contra suæ Religionis statuta.
12 Vtrum summus Pontifex, confirmando Religiosorum aliqua statuta, ab eisdem facta, reseruet aut intendat, eos reseruare à stricta, seu strictiori suæ Regulæ obseruantia ?

QVAESTIO XXX.

De Dispensatione in communi, & ijs quæ ad Dispensationis materiam & tractationem spectant, in duodecim Articulos diuisa.

1 Quidnam sit Dispensatio ?

INDEX.

2 Quotuplex sit Dispensatio?
3 Vtrum dispensatio sit idem quod priuilegium, declaratio, aut epicheia?
4 Vtrum ad dispensandum, semper causa requiratur?
5 Quænam sint causæ requisitæ, & sufficientes ad iustam dispensationem?
6 Vtrum Prælati, esse debeant faciles, an vero nimium difficiles, ad dispensandũ?
7 Vtrum petens dispensationem, & ea vtens sine iusta & rationabili causa, peccet mortaliter?
8 Vtrum sit tutus in conscientia, qui dolo & fraudibus, dispensationem subreptitiam obtinuit?
9 Vtrum Papæ ac summo Pontifici, conueniat generaliter atque vniuersaliter, in omnibus spiritualibus dispensare, & maxime cum Regularibus & Religiosis?
10 Vtrum Episcopis etiam conueniat, cum sibi subditis dispensare?
11 Vtrum Prælati Regulares, summo Pontifice inferiores, sed Episcopis coæquales, aut saltem similes in iurisdictione, quales sunt Generales & Prouinciales, dispensare possint cum sibi subditis, in legibus & ipsarum pœnis?
12 Vtrum potestas & facultas dispensandi, late sit, an vero stricte interpretanda?

QVAESTIO XXXI.

De dispensatione in particulari, & de modo quo Prælati Regulares, dispensare possunt, aut debent cum sibi subditis, in casibus occurrentibus, in duodecim Articulos diuisa.

1 Vtrum Prælati Regulares, dispensare possint cum suis subditis, in obseruantijs Regularibus?
2 Vtrum nostræ Minorum Fratrum Regulæ præcepta, debeant dici vota, an vero solummodo præcepta, & an ad dispensandum in ipsis, requiratur ita stricta & arcta necessitas, sicut ad dispensandum in votis?
3 Vtrum Prælati nostri Ordinis Minorum, dispensare possint, cum sibi subditis, vt recipiant triticum, siue frumentum, & alia superabundantia, vt postea diuendantur & in alias res necessarias commutentur?
4 Vtrum Prælati nostri sacri Ordinis, ex iusta & legitima causa, interdum dispensare possint, in præceptis de non equitando, neque portandis calceamentis, & quinam Prælatus possit in hisce rebus dispensare?
5 Vtrum Prælati Regulares, dispensare possint cum se ipsis, in casibus, in quibus dispensare possunt cum sibi subditis?
6 Vtrum sit verum & certum, aut vti interdum expediat, quodam viuæ vocis oraculo, quod concessum fuisse dicitur, pro nostro sacro Minorum Ordine à Pio V. Patri Fratri Ioanni de Agiulera, olim Commissario Romano?
7 Vtrum Prælati Regulares, volentes cum sibi subditis dispensare, hoc alijs possint committere?
8 Vtrum quando Prælatus mandat fieri aliquid contra Regulam, seu contra aliquod præceptum Regulæ, censeatur proinde in ipso dispensare?
9 Quænam sit iusta causa, dispensandi cum aliquo Religioso, vt ad aliam Religionem laxiorem se transferre possit?
10 Vtrum quando Papa, aut eius legatus, concessam à se dispensationis gratiam, alicui committunt ordinario, vt verificata narratiua, dispenset cum aliquo, morte Papæ aut legati concedentis, finiatur huiusmodi delegatio?
11 Vtrum Prælati Regulares, in foro exteriori, dispensare possint cum sibi subditis, committentibus aliqua delicta, propter quæ in aliquibus Constitutionibus Apostolicis, apposita est pœna, vt ipso facto, sint priuati omnibus officijs & inhabiles ad alia in futurum?

12 Qua-

11 Qualiter in negocijs, causis & neceſſitatibus, vtendum ſit Epicheia ?

QVAESTIO XXXII.

De Prælatis Regularibus, quantum attinet ad facultatem diſpenſandi, commutandi, atque irritandi ſuorum ſubditorum vota, in ſex Articulos diuiſa.

1 Vtrum Prælati Regulares, diſpenſare poſſint, in votis ſuorum ſubditorum ?
2 Quænam ſit iuſta & rationabilis cauſa, ad diſpenſandum in votis ?
3 Vtrum Prælati Regulares, ſuorum ſubditorum vota poſſint commutare ?
4 Vtrum Religionum Prælati, ſuorum ſubditorum vota poſſint irritare, & quonam Iure ?
5 Vtrum Prælati Regulares diſpenſare poſſint, in votis volentium intrare ſuum Ordinem ?
6 Vtrum Prælati Regulares, diſpenſare, commutare, atque irritare poſſint ſuorum Nouitiorum vota ?

QVÆSTIO XXXIII.

De Prælatis Regularibus, quantum attinet ad facultatem, abſoluendi ſibi ſubditos, à quibuſcumque caſibus, peccatis & cenſuris, in duodecim Articulos diuiſa.

1 Vtrum Fratres teneantur de Iure, ſuis proprijs Prælatis confiteri ?
2 Vtrum prædicti Fratres, ex præcepto & ſub mortali, teneantur certis quibuſdam diebus confiteri ?
3 Vtrum Religioſi, ad implendum prædictum præceptum, ſiue conſilium de confitendo, aut in aliquo alio caſu, teneantur, peccata venialia ſub mortali confiteri ?
4 Vtrum fieri poſſit, & ſit licitum ſtatutum, quo Religioſi & Regulares, obligentur ad confitenda peccata venialia, aut mortalia alias confeſſa ?
5 Vtrum expediat interdum, à Religioſis fieri generalem omnium peccatorum ſuorum confeſſionem, ſemel aut bis in anno, ſeu in vita, ad idque obligari poſſint ſtatuto, in aliquibus Religionibus ?
6 Vtrum Religioſi itinerantes, poſſint quibuſcumque confeſſarijs, Religioſis ſiue ſecularibus confiteri ?
7 Vtrum Confeſſores, per Prælatos Regulares deputati, abſoluere poſſint Fratres noſtri Ordinis, in aliquibus caſibus plenarie ab omnibus peccatis, excommunicationibus, atque cenſuris ?
8 Vtrum abſolutus, virtute dictorum priuilegiorum in mortis articulo, ſi non decedat, teneatur peccata reſeruata, iterum ſuo ſuperiori confiteri ?
9 Vtrum præter dictas conceſſiones & Indulgentias, ſint aliquæ aliæ, quibus Fratres per annum, per ſuos Prælatos, aut Confeſſores ab eiſdem deputatos, plenarie poſſint abſolui ?
10 Vtrum Religioſi prædicti, vti & frui poſſint abſolutionibus plenarijs ſupradictis, abſque ſuorum ſuperiorum licentia ?
11 Vtrum per prædicta priuilegia, poſſint etiam Fratres abſolui, ab irregularitatibus, ſeu potius cum eis in irregularitatibus diſpenſari ?
12 Vtrum ſint aliqua priuilegia, per quæ Fratres Confeſſores, diſpenſare poſſint cum alijs Fratribus, in irregularitatibus ?

QVÆ-

QVÆSTIO XXXIV.

De Prælatis Regularibus, quantum attinet & spectat, ad potestatem & facultatem reseruandi sibi casus, & absoluendi ab eis, in sexdecim Articulos diuisa.

1 Vtrum Prælati Regulares, facultatem habeant reseruandi sibi casus?
2 Vtrum Prælati Regulares, pro libito possint sibi casus reseruare?
3 Vtrum actus interni siue interiores, qui sola cogitatione, seu voluntate consumantur, possint à Superioribus & Prælatis Regularibus reseruari; an vero solummodo actus externi atque exteriores?
4 Vtrum omnia & sola peccata mortalia, reseruari possint: an vero tantummodo illa, quæ annexam sibi habent sententiam aliquam excommunicationis, suspensionis, interdicti, siue Irregularitatis?
5 Quinam sint de facto casus, Papæ & summo Pontifici reseruati, & maxime in Bulla cœnæ?
6 Quinam sint casus de Iure, vel de consuetudine, Episcopis reseruati?
7 Quinam sint casus, qui communiter, Prælatis Regularibus reseruantur?
8 Quinã facultatẽ habeant, absoluẽdi à casibus reseruatis Prælatis Regularibus?
9 Vtrum Prælati Regulares, debeant esse faciles, an vero difficiles, in præstanda, & concedenda, sua auctoritate & potestate, pro absoluendis Fratribus, à casibus reseruatis?
10 Vtrum Religiosus pœnitens, cuius magni refert non reuelare in confessione Sacramentali, sua peccata reseruata Superiori præsenti, propter maximum periculum, quod exinde ex tali reuelatione potest resultare, nolente ipso Superiore concedere sibi licentiam & auctoritatem, vt cum alio confiteatur, propter euitandum scandalum, cum sola contritione, licite possit celebrare?
11 Vtrum denegata à Superiore iniuste auctoritate, & in casu quo Religiosus quispiam, copiam habet confessoris, sed non qui auctoritatem habeat absoluendi eum à reseruatis, teneatur eidem omnia sua peccata confiteri, reseruata & non reseruata; an vero solummodo non reseruata?
12 Vtrum Superior siue Prælatus, teneatur audire omnia peccata, eius qui habet aliqua reseruata, vt integre subditum à reseruatis & non reseruatis absoluat, in casu quo pœnitens velit eidem confiteri?
13 Vtrum confessio reseruatorum, facta Superiori aut ipsius auctoritatem habenti, sine debita contritione seu dispositione, saltim valeat, vt postea pœnitens cuicumque Confessori approbato, cui voluerit, ea possit confiteri?
14 Vtrum Guardiani, quibus Prouinciales committunt suos casus, suamque auctoritatem, per eandem ipsi absolui possint, illamq. in hunc effectum committere & subdelegare alijs?
15 Vtrum Regulares siue Religiosi, accipere possint Bullas Cruciatas, generaliter omnibus Christianis concessas, in partibus quibus publicantur, eisque vti quoad omnia ibidem contenta, & maxime quo ad facultatem, eligendi Confessorem, & absoluendi à casibus reseruatis?
16 Vtrum Nouitij Religionum, incidant in casus, in eisdem Religionibus reseruatos, ab eisq. sine Prælatorum licentia non possint absolui?

QVAESTIO XXXV.

De excommunicatione, & facultate, quam Prælati Regulares habent, excommunicandi et absoluendi sibi subditos, in viginti quatuor Articulos diuisa.

1 Quidnam sit excommunicatio?

2 Quo-

2 Quotuplex sit excommunicatio?
3 De excommunicatione maiori in particulari, & ijs quæ ad ipsam spectant.
4 De ijs quæ pertinent ad excommunicationem minorem in speciali?
5 An sit licitum, communicare cum excommunicato, excómunicatione maiori?
6 Vtrum metus mortis excuset à peccato, communicando cum excommunicato excommunicatione maiori?
7 Quinam sint effectus excommunicationis, & pœnæ, in quas incidunt excommunicati?
8 Quinam possunt excommunicare?
9 Vtrum excommunicatio ferri possit diebus feriatis, & an sit necessario ferenda in scriptis?
10 Vtrum Monasteria, Collegia, siue Communitates, possint excommunicari?
11 Vtrum Religiosi siue Regulares, possint excommunicari ab Prælatis Ordinarijs?
12 Quænam de nouo statuerit atque determinauerit Concil. Trid. circa ferendam sententiam excommunicationis?
13 In quibusnam casibus, excommunicationis sententia, censetur non solum iniusta, verum etiam nulla, & an dicta excommunicatio nulla, aliquem operetur effectum?
14 Vtrum sententia excommunicationis iniusta, quæ tamen non est omnino nulla, sed valida, semper aliquem operetur effectum?
15 Quænam sint excommunicationes Papales, & solummodo summo Pontifici reseruatæ?
16 Quænam sint excommunicationes partim Papæ, partim vero Episcopis reseruatæ?
17 Quænam sint excommunicationes Iuris communis, nulli reseruatæ?
18 Quænam sint in Iure Canonico excommunicationes, in quas Religiosi incidunt ipsofacto?
19 Quinam possint, à supradictis omnibus excommunicationibus absoluere?
20 Quænam sint necessario obseruanda, in absolutione ab excommunicatione maiori, facta virtute priuilegiorum, seu aliter?
21 Vtrum absolutio ab excommunicatione, virtute Bullæ Cruciatæ, seu aliorum priuilegiorum, extra sacramentum fieri possit?
22 Vtrum per aliqua priuilegia, absolui possint, nominatim à Iudice excommunicati, saltem in foro conscientiæ?
23 Vtrum nominatim excommunicatus ad petitionem partis, absolutusq. ex consensu ipsius, aut concedente ipsa parte prorogationem vsque ad certum tempus, finito tali tempore, reincidat in prædictam excommunicationem, etiamsi non fuerit à Iudice iterum excommunicatus?
24 Vtrum virtute Bullæ Cruciatæ, seu aliquorum priuilegiorum, absolui possint manifesti percussores Clericorum?

QVAESTIO XXXVI.

De Suspensione, & ijs quæ ad materiam Suspensionis spectant, in sexdecim Articulos diuisa.

1 Quidnam sit suspensio?
2 Quotuplex sit Suspensio, proprie dicta, atque in rigore sumpta?
3 Quinam sint suspensionis effectus?
4 Quisnam possit suspendere, seu suspensionis censuram apponere?
5 Quinam sint qui possunt suspendi?

6 An suspensio ferri non possit, nisi propter culpam, & an necessario, ipsa esse debeat mortalis?
7 Quænam sint in suspensione seruanda, & qualiter suspensionis censura sit ponenda?
8 Quænam sit differentia inter suspensionem, prout est pœna, & prout est censura?
9 De differentia quæ est inter excommunicationem minorem & suspensionem, & quænam harum sit grauior pœna?
11 In quo differat atque conueniat prædicta suspensio, cum depositione Verbali, quæ est via ad degradationem?
12 In quibus casibus à Iure, incurratur suspensio?
13 In quas pœnas incidant violantes suspensiones prædictas, antequam absoluantur ab eis, seu super ipsis dispensetur?
14 Vtrum omnia gesta à suspensionis censura innodatis, sint valida?
15 In quas pœnas incidant, participantes cum suspensis in diuinis?
16 Quinam possint, à supradicta suspensione absoluere?

QVAESTIO XXXVII.

De Interdicto, & ijs quæ ad materiam Interdicti spectant, in duodecim Articulos diuisa.

1 Quidnam sit Interdictum?
2 Quotuplex sit Interdictum?
3 Vtrum interdicto Clero, censeantur interdicti Religiosi, & omnes Ecclesiasticæ personæ, & maxime exempti?
4 Quinam possint interdicere, seu interdici?
5 Quænam causa sit necessaria, atque sufficiat, ad ponendum Interdictum?
6 Quænam forma sit seruanda, in positione Interdicti?
7 Quænam sint Interdicta posita à Iure?
8 Quinam sint effectus Interdicti, seu quæ sint Interdicti tempore prohibita?
9 In quam pœnam incidant, seu quodnam sit peccatum, violare supradictum Interdictum?
10 De suspensione Interdicti, & quibus competat ipsum suspendere?
11 De relaxatione Interdicti, & à quo Interdictum possit tolli, & relaxari?
12 Vtrum per Concilium Tridentinum, sint reuocata Regularium priuilegia, circa suspensionem Interdictorum, in certis quibusdam diebus, siue casibus?

QVAESTIO XXXVIII.

De Cessatione à Diuinis & his, quæ ad huiusce rei tractationem spectant, in duodecim Articulos diuisa.

1 Quidnam sit cessatio à Diuinis?
2 Vtrum supradicta cessatio à Diuinis sit licita?
3 Quotuplex sit supradicta cessatio à Diuinis?
4 Vtrum supradicta cessatio à Diuinis, sit censura Ecclesiastica?
5 Vtrum cessatio à Diuinis sit idem, quod generale Interdictum?
6 Quinam sint effectus cessationis à Diuinis?
7 Quinam ponere possint cessationem à Diuinis?
8 Quænam conditiones sint necessario seruandæ, in ponenda prædicta cessatione à Diuinis?

9 Quænam sit pœna, violantium prædictam Cessationem à Diuinis ?
10 Vtrum Clerici atque Religiosi, violantes cessationem prædictam, incurrant irregularitatem ?
11 De relaxatione, seu suspensione prædictæ Cessationis à Diuinis ?
12 Qualiter Religiosi & Regulares, ex suis priuilegijs se gerere debeant, tempore Interdicti, & prædictæ Cessationis à Diuinis ?

QVAESTIO XXXIX.

De Consecratione Ecclesiarum, & reconciliatione ipsarum, post earundem violationem, in octo Articulos diuisa.

1 Qualiter Ecclesiæ consecrentur, & à quo habeant consecrari ?
2 Qualiter Cœmeterium polluatur, siue violetur, & in quibus casibus reconciliatione indigeat ?
3 Qualiter exsecrentur altaria, ita vt de nouo sint consecranda ?
4 Qualiter Ecclesia exsecretur, ita vt possit, seu indigeat de nouo consecrari ?
5 Qualiter, & in quibus casibus, Ecclesia aliqua censeatur polluta, ita vt non liceat in eadem celebrare, indigeatq; reconciliatione ?
6 Vtrum celebrans in Ecclesia violata aut polluta, antequam reconcilietur, irregularis fiat ?
7 Vtrum exsecrata Ecclesia, exsecrentur etiam & polluantur altaria, ita vt reconciliatione indigeant ?
8 Quo modo & à quo Ecclesia polluta, siue violata, sit reconcilianda ?

QVAESTIO XL.

De Benedictione paramentorum, ac aliarum rerum Ecclesiasticarum, in sex Articulos diuisa.

1 Vtrum Prælati Regulares, possint benedicere Ecclesiastica paramenta, siue ornamenta ?
2 Quinam Prælati Regulares, possint benedicere Corporalia ?
3 Vtrum supradicti Prælati Regulares, possint benedicere prædicta paramenta, & ornamenta Ecclesiastica, atque etiam corporalia, non solum pro se & suis Fratribus, verum etiam & pro alijs ?
4 Vtrum sint aliqui Prælati Regulares, qui possint benedicere, seu potius consecrare calices, & patenas pro Missis celebrandis ?
5 Vtrum Prælati Regulares, possint petere ab alieno Episcopo benedictionem, seu consecrationem, earum rerum quæ ad diuinum cultum pertinent, Diœcesani Episcopi licentia minime requisita ?
6 Vtrum Episcopi, pro benedictione dictorum paramentorum, seu ornamentorũ & altarium, & aliorum ad diuinum cultum pertinentium, à Fratribus possint aliquid recipere, seu exigere ?

QVAESTIO XLI.

De Priuilegijs in communi, in sex Articulos diuisa.

1 Quidnam sit Priuilegium ?
2 Quotuplex sit Priuilegium ?
3 Quisnam possit concedere priuilegium ?
4 Vtrum priuilegium, necessario debeat dari in scriptis ?
5 Vtrum appellatione priuilegij, veniat etiam intelligenda immemorialis possessio, siue consuetudo ?
6 Quando priuilegium Apostolicum valere incipiat, & an ad hoc vt valeat, necessum sit, quod promulgetur ?

QVAESTIO XLII.

De Priuilegijs, quantum ad suam validitatem, innouationem, atque confirmationem, in septem Articulos diuisa.

1 Vtrum Fratrum Minorum, & Prædicatorum priuilegia, hucusque confirmata semper fuerint, per omnes summos Romanos Pontifices?
2 Vtrum aliarum etiam Religionum priuilegia, fuerint per summos Pontifices confirmata?
3 Vtrum omnia Regularium priuilegia, quæ sunt contra sacros Canones, aut contra sacri Concilij Tridentini decreta, sint per idem Concilium, & per summos Pontifices abrogata & reuocata?
4 Vtrum Regularium priuilegia, deperdantur per non vsum?
5 Vtrum confirmatis vel reprobatis priuilegijs alicuius Religionis, censeantur atque intelligantur etiam confirmata, vel reuocata priuilegia, ad instar illius, alteri Religion iconcessa?
6 Vtrum exemplar deductum à priuilegio originali, valeat parte non citata?
7 Vtrum priuilegiatus, contra pariter priuilegiatum, vti & gaudere possit priuilegio?

QVAESTIO XLIII.

De Priuilegijs, quantum ad eorum cessationem, abrogationem, siue reuocationem, in quatuor Articulos diuisa.

1 Vtrum priuilegia, siue rescripta Papæ, expirent per mortem concedentis?
2 Quibus modis regulariter loquendo priuilegia fiant nulla, atque inualida?
3 Vtrum priuilegia Regularium, amittantur & perdantur, non viuendo regulariter?
4 Vtrum Religiosi & Regulares, vti possint suis priuilegijs, absque suorum Prælatorum licentia, seu potius ipsis repugnantibus & contradicentibus?

QVAESTIO XLIV.

De Priuilegijs, quantum ad ipsorum explicationem, declarationem, atque interpretationem in communi, in quatuor Art. diuisa.

1 Vtrum explicatio, declaratio, atque interpretatio priuilegiorum, solummodo ad Romanum Pontificem, siue ad Principem pertineat?
2 Vtrum Religionum Prælati, facultatem habeant interpretandi priuilegia, suis Ordinibus concessa?
3 Qualiter priuilegia sint interpretanda & declaranda?
4 Vtrum priuilegia, secundum consuetudinem debeãt interpretari & declarari?

QVAESTIO XLV.

De Priuilegijs etiam quantum ad ipsorum explicationem, declarationē, atque interpretationem, & de diuersis clausulis, quæ in eisdem solent apponi, in septem Articulos diuisa.

1 Quidnam significetur, & intelligatur per illam clausulam, in rescriptis Apostolicis atque priuilegijs apponi cõsuetam, Motuproprio & ex certa sciẽtia?
2 Quid intelligatur per illam clausulam, in supradictis priuilegijs etiam apponi consuetam, qua dicitur, vt Iudices ad exequutionem procedant, omni appellatione remota, siue postposita?
3 Quid intelligi debeat per illam clausulam. Contradictores quoslibet & rebelles, etiam per quascumque censuras & pœnas Ecclesiasticas & alia opportuna Iuris remedia, appellatione, postposita compescendo?

4 Qua-

4 Qualiter sit intelligenda illa clausula, quorumdam priuilegiorum, Inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis, & quid operetur?
5 Qualiter intelligatur illa alia clausula, in prædictis litteris Apostolicis apponi consueta, Supplentes omnem defectum?
6 Qualiter sit intelligenda, illa clausula, quæ in aliquibus priuilegijs apponi solet, qua dicitur, vt non censeantur reuocata, nisi de eis mentio fiat, de verbo ad verbum?
7 Vtrum per suspensiones, quæ quotidie fiunt per Bullam Cruciatæ, seu alias, suspensa esse intelligantur, omnia Regularium priuilegia?

QVAESTIO XLVI.

De Communicatione priuilegiorũ omnium, in nouem Articulos diuisa.

1 Vtrum Fratres Prædicatores, & Minores, priuilegium habeant communicationis, omnium priuilegiorum alijs Ordinibus, atque Religionibus cõcessorum?
2 Vtrum Moniales nostri sacri Ordinis & Prædicatorum, priuilegiorum etiam habeant communicationem?
3 Vtrum Fratres etiam Augustinenses, priuilegium habeant communicationis?
4 Vtrum Fratres Carmelitani, etiam habeant priuilegium communicationis aliorum priuilegiorum?
5 An prædicta priuilegiorum communicatio, se extendat ad omnia priuilegia, tam concessa, quam concedenda, non solum Mendicantibus, verum etiam & non Mendicantibus?
6 Vtrum priuilegia, quæ sunt pœnalia atque odiosa, & in quibus continentur aliquæ pœnæ, vni Religioni concessa, alijs etiã Religionibus communicẽtur?
7 Vtrum in communicatione priuilegiorum, veniant etiam intelligenda, ea quæ alicui speciali loco, siue Conuentui sunt concessa?
8 Vtrum in communicatione priuilegiorum, intelligatur eorum tantum vsus, an vero Ius vtendi?
9 Vtrum Communicantes & participantes priuilegia, possint illis vti, etiam contra illos, per quorum communicationem eadem participant?

QVAESTIO XLVII.

De Conseruatoribus, & ijs quæ ad ipsorum munus & officium spectant, in duodecim Articulos diuisa.

1 Quidnã sit Conseruator? & qui possunt huiusmodi Conseruatores instituere?
2 Quinam possint institui, atque constitui Iudices Conseruatores?
3 Quænam differentia versetur inter prædictos Iudices Conseruatores, & Iudices delegatos?
4 Vtrum omnes Fratres Ordinis Mendicantium, priuilegia habeant, quibus Conseruatores, possint sibi eligere?
5 Vtrum nominato pro vna causa aliquo Conseruatore, pro eadem alius possit nominari?
6 Vtrum Conseruatorum officium, in Ordinibus & Religionibus, sit perpetuum vel temporale, & an extinguatur morte concedentis?
7 Quidnam possint vel non possint, huiusmodi Conseruatores, & in quibus rebus ex officio suo possint se intromittere?
8 Qualiter prædicti Conseruatores Iudices, procedere debeant, in cognoscendo de manifestis atque notorijs iniurijs?
9 In quas pœnas incidant Conseruatores, suam potestatem & iurisdictionem extendentes, & aliter, quam prædicto modo procedentes?
10 Vtrum Regulares & Religiosi, pro debitis ciuilibus, conueniri habeant, coram

ram prædictis Iudicibus Conseruatoribus; an vero coram Iudice ordinario Ecclesiastico, vel potius coram propriis ipsorum Prælatis?
11 Vtrum Iudices Conseruatores Regularium, procedere possint contra detentores animalium eorumdem, facientium damnum in pascuis, seu alibi?
12 Vtrum Conseruatores Regularium, procedere possint, contra alios Regulares & Religiosos, & contra Doctores & Scholares, habentes etiam Conseruatores pro suis causis?

QVAESTIO XLVIII.

De Portione Canonica, & his quæ ad hanc materiam spectant, in quatuordecim Articulos diuisa.

1 Quidnam sit portio Canonica, & quotuplex?
2 A quibus debeatur quarta Episcopalis?
3 De quibus rebus, debeatur prædicta quarta Episcopalis?
4 A quibus personis, & de quibus rebus, debeatur Canonica portio Parochialis?
5 Vtrum valeat consuetudo, quod nihil detur Episcopo, vel Ecclesiæ Parochiali, pro Canonica portione supradicta?
6 Quidnam sit dicendum, de Canonica portione prædicta, secundum Regularium priuilegia?
7 Quidnam circa prædictam portionem Canonicam, Concil. Trident. statuerit & ordinauerit?
8 De quibus rebus, post Concil. Trid. prædictum, soluenda sit Canonica portio?
9 A quibusnam & quibus, post Concil. Trident. debeatur prædicta Canonica portio?
10 Vtrum quando quis Interdicti tempore, eligit sepulturam in aliquo Monasterio exempto, priuilegium habente, vt ibidem sepeliri possit, portio Canonica, debeatur Ecclesiæ Parochiali?
11 Vtrum valeat electio sepulturæ, in aliquo Monasterio seu Ecclesia, non legando Ecclesiæ Parochiali portionem Canonicam? & in casu quod legetur, an huiusmodi legatum, in quartam funeralem, Parochiali Ecclesiæ debeat computari?
12 Vtrum supradicta Canonica portio, renunciari possit, aut fieri pacta & conuentiones inter Clericos & Religiosos, circa quartam funeralem?
13 Vtrum Monasteria exempta, consuetudine iam præscripta, à solutione portionis Canonicæ, seu quartæ funeralis, iuxta Concil. Trid. per hoc quod illam soluant duabus vicibus, intelligatur huiusmodi præscriptio sublata?
14 In quam pœnam incidant, Ecclesiarum Prælati seu Curati, cogentes Fratres aut testamentarios, vel hæredes defunctorum, ad soluendam quartam funeralem, in casu quo ad illam non tenentur?

QVAESTIO XLIX.

De Decimis, quantum ad obligationem soluendi ipsas, exemptionemq. Regularium quorumdam ab earumdem solutione, in quatuordecim Articulos diuisa.

1 Quid sit decima? quid vero primitia? quid autem oblatio?
2 Quidnam Iura velint de primitijs?
3 Quidnam Iura velint de oblationibus?
4 Quidnam Iura velint de Decimis, seu quo Iure decimæ debeantur, & an cadant sub præcepto?
5 Vtrum per contrariam consuetudinem, possit aliquis, ab hoc præcepto, soluendi decimas se excusare?

6 Vtrum ex dispensatione Papæ, vel transactione, excusari quispiam possit, ab obligatione soluendi Decimas, aut super eis aliqua fieri compositio?
7 De quibus rebus debeantur Decimæ?
8 A Quibusnam personis debeantur decimæ?
9 Quibus personis, decimæ sint dandæ & persoluendæ?
10 Quando, vbi & qualiter dandæ, & persoluendæ sint decimæ?
11 Quidnam Iura velint de percipiendis decimis a Laicis?
12 Vtrum Religiosi & Regulares ex Iure communi, aut saltim ex speciali aliquo priuilegio, exempti sint à prædictarum decimarum solutione?
13 Vtrum Moniales S. Claræ, & earum bona, sint etiam à decimis exempta?
14 Vtrum Religiosi Confessarij, teneantur in confessione, fidelibus facere conscientiam de decimis?

QVAESTIO L.

De Benefactoribus, & facultate quam habent Prælati Regulares, applicandi eis bona & merita suorum subditorum, in sex Articulos diuisa.

1 Vtrum Prælati Regulares, per Fraternitatis litteras, Benefactoribus applicare possint, bona & merita suorum subditorum?
2 Quidnam prosint prædictis Benefactoribus, supradictæ litteræ Fraternitatis, & quænam sint illa, quæ per easdem sibi applicantur, & communicantur?
3 An Religionum Prælati, per supradictas litteras, applicare possint Benefactoribus, suorum subditorum bona & merita, ipsis nolentibus, seu quibus ipsi indigent?
4 An Religionum Prælati, possint suis Benefactoribus, subditorum suorum bona & merita applicare, non solum futura, verum etiam præterita?
5 Vtrum omnes Benefactores, æqualiter participent de bonis, quando eiusmodi opera in dictis Fraternitatis litteris, per Superiores applicantur sibi?
6 Quænam differentia versetur, inter prædictam communicationem bonorum operum, quæ fit à Prælatis, in dictis Fraternitatis litteris, & Indulgentias?

Finis Indicis Quæstionum, & Articulorum.

INDEX CONCLVSIONVM
& rerum notabilium, quæ in hoc Secundo Tomo, Manualis Prælatorum Regularium continentur.

A

Aetas Prælatorum Regularium, quanta esse debeat, ad hoc vt esse possint Guardiani, Prouinciales, Generales, Diffinitores, Discreti, siue Vocales, mittendi ad Capitula Generalia, siue Prouincialia. 54. & 55

C

Capitulum Generale, in nostro sacro Minorum Ordine, quo tempore sit celebrandum. 80. & 81

Capituli Generalis celebrandi, in nostro sacro Minorum Ordine, quænam sit forma. 82 cum seq.

Capitulum Generale intermedium, qualiter sit celebrandum. 205. & 206

Capitulum Prouinciale quidnam sit, & qualiter sit celebrandum. 236

Capitulum Prouinciale intermedium, qualiter sit celebrandum. 247. cum seq.

Capitulum Generale, an possit tollere & abolere, statuta facta in alio Capitulo Generali, auctoritate Papæ. 533. & 534

Casus reseruatus, quidnam sit. 609. & 610

Casus sibi reseruare, an possint omnes Prælati Regulares. 609. cum seq.

Casus sibi reseruare, an possint Prælati Regulares pro libito. 611

Casus reseruatus, an esse possit actus internus, sola cogitatione seu voluntate consumatus. 613

Casus reseruatus, esse an possit, quodlibet peccatum mortale, an vero tantum illud, quod annexam habet sententiam excommunicationis, suspensionis, Interdicti, siue irregularitatis. 614. & 615

Casus Papæ ac summo Pontifici reseruati, & contenti in Bulla cœnæ Domini, quinam sint. 616. & 617

Casus de Iure aut consuetudine, Episcopis reseruati, quinam sint. 618. & 619

Casus communiter Prælatis Regularibus reseruati, quinam sint. 620. & 621

A Casibus reseruatis absoluere, quinam Prælati Regulares possint. 621

In absoluendo à casibus reseruatis, Prælati an faciles vel difficiles, se debeant ostendere. 623. & 624

Casus reseruatus, an aliqua ratione taceri possit in cõfessione, & celebrare quempiam cum illo, cum sola contritione. 614. & 625

Casuum reseruatorum confessio, facta superiori, aut ipsius auctoritatem habenti, sine debita cõtritione & dispositione an saltem valeat, quò postea pœnitens, cui voluerit confessario, possit confiteri. 628 & 629

Casuum reseruatorum absolutionem, an Guardiani, alijs possint committere, & ipsi similiter, à quocumque confessario absolui. 630. & 631

Casus reseruati, an possint absolui, in Religionibus per Bullas Cruciatas, in partibus quibus publicantur. 631. cũ seq.

Casus reseruati, an comprehendant etiam nouitios, existentes in Religione. 637. & 638

Canonica portio quid sit, & quotuplex. 908

Canonica portio Episcopalis, à quibus, & de quibus rebus debeatur 909. 910

Canonica portio Parochialis, à quibus, seu de quibus rebus debeatur. 911

Canonicam portionem soluere, Episcopo seu Ecclesiæ Parochiali, tollere an valeat consuetudo. 912. & 913

De Canonica portione quid sit dicendum, iuxta Regularium priuilegia. 914. cum seq. latissime

Circa Canonicam portionem soluendã, quid de nouo statuerit Concil. Trid. 919 & 920

Canonica portio, à quibusnam & de quibus

bus rebus, seu quibus soluenda sit, post Concilio Tridentino. 921. cum seq. latissime.

Canonica portio, an debeatur Ecclesiæ Parochiali, tempore Interdicti, quando quis eligit sepulturam, in exempto Monasterio. 924

Canonica portio, an sit computanda, inter legata relicta Ecclesiæ Parochiali. 925. & 926

Canonica portio, an possit renunciari aut super ea fieri aliqua conuentio, inter Clericos & Religiosos. 927. & 928

Canonicam portionem, an teneantur soluere Monasteria exempta, consuetudine iam præscripta, per hoc quod duabus aut tribus vicibus illam soluant. 928. cum seq.

Canonicam portionem cogentes soluere Fratres, in casu quo ad illam non tenétur, & testamentarios, aut hæredes defunctorum, in quas incidant pœnas. 929. & 930

Cessatio à Diuinis, quidnam sit, & quotuplex, & an sit licita. 744 cum seq.

Cessatio à Diuinis, an sit censura Ecclesiastica. 747. & 748

Cessatio à Diuinis, an sit idem quod Generale Interdictum, & in quibus ab eo differat. 749. & 750

Cessationis à Diuinis effectus, quinam sint, & quæ eo tempore sint prohibita. 751. cum seq. latissime.

Cessationem à Diuinis, quinam ponere possint. 757. & 758.

in Cessatione à Diuinis ponenda, quænã conditiones sint necessario obseruandæ. 759 cum seq. latissime.

Cessationem à Diuinis violantium, quænam sit pœna. 762

Cessationem à Diuinis violantes, Clerici & Religiosi, an irregularitatem incurrant. 763. & 764

Cessatio à Diuinis, qualiter sit suspendenda, aut relaxanda. 765. & 766

Cessationis à Diuinis tempore, ex suis priuilegijs qualiter Religiosi, siue Regulares se gerere debeant. 766. cum seq latissime vsque 792

Commissarius Generalis nostri sacri Ordinis, quisnam dicatur, & de ipsius electione & confirmatione. 194. & 195

Commissarij Generalis Vltramontani, seu Cismontani respectiue, auctoritas, quænam sit, in nostro sacro Ordine. 195

Commissarius Generalis prædictus, an sit Prælatus ordinarius: an vero subdelegatus. 196 cum seq.

Commissarium Generalem prædictum, Generalis Minister, per se solum amouere an possit, seu ipsius iurisdictionem & potestatem limitare. 199. cum seq.

Cõmissario Generali Vtramontano, quænã Prouinciæ sint subiectæ, & an Prouinciæ Indiarum, ab ipsius iurisdictione sint exemptæ. 202

Commissarius Generalis supradictus, per quantum tempus debet durare. 203

Commissario Generali prædicto, an sint aliqua interdicta & prohibita, per nostras generales Constitutiones, & solummodo Ministro Generali reseruata. 204. & 205

Commissarius Romanæ Curiæ, quinam dicatur, & qualiter sit eligendus, quod eius munus, & officium, quantum duret, & quænam sit eius auctoritas, quæue illi prohibita 213. & 214

Commissarij, an debeant eligi & constitui in Regum Curijs, ad peragenda nostri sacri Ordinis negotia. 214. cum sequen.

Commissarius Generalis Indiarũ, in Regali Curia residens in Hispania, quando primum fuit constitutus, & quænã sint spectantia ad eius munus & officium. 217. & 218

Commissarius Generalis Indiarum prædictus, Ministro Generali est immediatus, & nulli alij Prælato subiectus. 219

Commissarij Generalis Indiarum prædicti, auctoritas & potestas, quanta sit super omnes Prouincias sibi subiectas. 220

Commissarius Generalis Indiarum prædictus, vocem habet in omnibus Generalibus Capitulis. ibid.

Commissarij Generalis Indiarum prædicti, potestas est ordinaria, & non subdelegata, neque spirat eius officium, mortuo Generali Ministro. 221

Commissario Generali Indiarum prædicto, an sint aliqua ex nostris Generalibus Constitutionibus prohibita. 222

Commissarij Generales Indiarum, nouæ Hispaniæ seu nouæ Castellæ, siue de Peru, quinam dicantur, & quod sit eorum munus & officium. 223

Commissarij Generales supradicti, Commissario Generali Indiarum, in Regali Curia residenti, sunt subiecti. ibidem.

Commissarijs Generalibus prædictis, in Indiarum partibus existentibus, quænam sint ex nostris Generalibus Constitutionibus prohibita, quæue sibi concessa. 224

Commissarij speciales, & particulares Indiarum, quinam dicantur, & quod sit eorum munus & officium. 225

Commissarijs specialibus, & particularibus Indiarum prædictis, quænam sint interdicta atque prohibita. 226

Commissarius Prouincialis, quisnam dicatur in Prouincijs, & quodnam sit eius munus, & officium. 227. & 228

Commissario Prouinciali prædicto, ex nostris Generalibus Constitutionibus, quæ sint prohibita, quæ vero concessa. 228. & 229

Commissarij Prouinciales ad Capitulum Generale mittendi, quinam dicantur & quod sit, eorum munus & officium. 230. & 231

Commissarij & Visitatores Prouinciarum, quinam dicantur, & quod sit eorum munus & officium, quæ sint illis prohibita siue concessa. 232. cum seq. latissime.

Constitutio quidnam sit, ac de multiplicibus constitutionum differentijs, & diuisionibus. 379. & 380

Consuetudo, an possit tollere legem siue statutum, habens annexam sententiam excommunicationis. 518

Consuetudo recepta, an obliget semper, ad sui obseruantiam, sub peccato mortali. 519

Consuetudo praua & mala, an excusit à peccato, & à pœnis huius seculi. 520

Iudicandum an sit secundum consuetudinem, etiam contrariam Iuri scripto. 521. & 522

Consuetudo & præscriptio, penes quid differant. 523

Consuetudo, quidnam sit. 499 & 500

Consuetudo, an vim legis obtinere possit. 501. cum seq.

Consuetudo, an semper introducatur per actus illicitos, an vero etiam quandoque per licitos. 503

Consuetudo, quas Conditiones & qualitates debeat habere, vt vim legis obtineat, & priorem legem possit tollere. 504 cum seq. latissime.

Consuetudinem vim legis habentem, & priorem legem abrogantem, quinam possint introducere. 508 & 509

Consuetudo quæcumque inueterata, an vim semper legis habeat, & priorem legem possit tollere. 509. cum sequent. latissime.

Consuetudo derogare an possit, legi positiuæ etiam præceptiuæ. 514. & 515

Consuetudo, quæ vim habet auferendi legem, an introducatur per solum non vsum. 515

Consuetudo qualiter interrumpatur. 516

Consuetudo contra Canones, quam ob causam interdum valeat, non vero statutum. 516. cum seq.

Confiteri an teneantur Fratres, suis proprijs Prælatis, de Iure communi. 585

Confiteri an teneantur Fratres sub mortali, certis quibusdam diebus anni. 587

Confiteri an teneantur Religiosi, in aliquo casu venialia, sub mortali. 588. cum seq.

Confiteri peccata venialia & mortalia alias confessa, an in aliquo casu teneantur Religiosi. 590 cum seq.

Confiteri Religiosi itinerantes, an possint quibuscumque Confessarijs Regularibus, siue secularibus. 595. cum seq.
Confiteri an teneatur iterum suo Superiori, peccata reseruata, qui in mortis articulo ab eisdem fuit absolutus, si non decedat. 602. cum seq.
Confessionem generalem, semel, aut bis in anno facere, an obligari possint Religiosi. 594. & 595
Confessores per Prælatos deputati, absoluere an possint Fratres, in aliquibus casibus plenarie ab omnibus peccatis, excommunicationibus, pœnis atque censuris. 599. cum seq.
Confessores, per Prælatos deputati, quibus diebus specialiter Fratres plenarie possint absoluere, illisq. indulgentiam plenariam concedere. 604
Confessores Regulares, an possint, Fratres per sua priuilegia, ab irregularitatibus absoluere seu potius cum illis dispensare. 606. cum seq.
Conseruatores Ordinum, quinam dicantur, & qui possint illos cõstituere. 877
Conseruatores Ordinum, quinam possint institui atque constitui. 878. cum seq. latissime.
Conseruatores, penes quid differant, à Iudicibus delegatis. 881
Conseruatores, an possint sibi eligere, omnes Fratres Ordinum Mendicantium. pag. 882. cum seq.
Conseruatore vno pro aliqua causa nominato, an possit alius, pro eadem constitui. 885
Conseruatorum officium in Ordinibus, an sit perpetuum vel temporale, & an extinguatur morte concedentium. 886. & 887.
Conseruatores Ordinum, quidnam possunt, aut non possunt facere, & in quibus rebus, ex officio suo possũt se intromittere. 888. cum seq latissime.
Conseruatores Iudices, qualiter procedere debeant, in cognoscendis iniurijs notorijs & manifestis. 892. cum seq. latissime.
Conseruatores Iudices, an subdelegare possint suas commissiones. 895
Conseruatores Iudices, per censuras procedunt ad suum munus & officium exequendum. 896
Conseruatores Iudices, in suis causis procedunt simpliciter & de plano. 897
Cõseruatores Iudices, cogere possunt brachium seculare, ad ferendum sibi auxilium. ibid.
Conseruatores Iudices, in quas pœnas incidant, excedentes suas commissiones. pag. 898
Coram Conseruatoribus Iudicibus, an cõueniri possint & debeant, Regulares in debitis ciuilibus. 899. cum seq.
Conseruatores Iudices, an procedere possint, contra detinentes animalia Religiosorum, inuenta in alienis pascuis. pag. 906
Conseruatores Iudices Regularium, procedere an possint, contra alios Regulares, habentes etiam pro suis causis proprios Conseruatores. 907.
Custodes quinam dicantur, ex nostra Regula, atque in nostro sacro Minorum Ordine. 270. cum seq. latissime.
Custodum potestas & auctoritas, qualis sit in nostro sacro Minorum Ordine. pag. 273. & 274
Custodum Custos, qui alio nomine dicitur Discretus Discretorum, mittendus ad Generale Capitulum, qualiter sit eligendus, in nostro sacro Minorum Ordine, & quod sit eius munus & officiũ. pag. 275. & 276

D

Declaratio sacrorum Canonum, an solummodo pertineat ad Romanum Pontificem. 480. & 481
Declarationes Cardinalium, an teneant & obligent in foro interiori, atque exteriori. 481. cum seq.
Declarare atque interpretari Ius Canonicum, & Constitutiones Apostolicas, an liceat Doctoribus Iurisperitis, siue Theologis. 483 & 484
Decima quid sit, quid vero Primitia, quid autem oblatio. 930
Quidnam velint Iura de decimis, & quo Iure debeantur. 933 & 934
A decimarum solutione, an excusari aliquis possit, per contrariam consuetudinem. 934 & 935

Ab obligatione soluendi decimas, excusari an quispiam possit, ex Papæ dispensatione, transactione, aut super eis fieri aliqua compositio. 936. cum seq.
Decimæ, de quibus rebus debeantur. 938, & 939.
Decimæ, à quibusnam personis debeantur. 940
Decimæ, quibus personis sint dandæ & persoluendæ. 941
Decimæ, quando, vbi, & qualiter sint persoluendæ. 942
Decimæ, an à laicis percipi possint. 943
A decimarũ solutione, Religiosi & Regulares, an sint ex Iure communi, aut saltem ex aliquo priuilegio exempti. 944. cum seq.
A decimarum solutione, Moniales S. Claræ, an sint exemptæ. 946. & 947
De decimis soluendis, an teneantur Confessores Regulares, in confessionibus facere fidelibus cõscientiam. 947. & 848
Diffinitores Capituli Generalis, quot & qualiter sint eligendi, & etiam in Capitulo intermedio. 207. & 208
Diffinitorum supradictorum Generalium, munus & officium, quodnam sit. 209. & 210.
Diffinitores Prouinciarum, qualiter sint eligendi, & de eorum duratione & subrogatione, aliisq. ad ipsos pertinentibus. 253. cum seq. latissime.
Diffinitorum consilium, Prouincialis Minister, an teneatur non solum petere; verum etiam sequi in his, quæ in Diffinitorio proponuntur. 256. cũ seq. latiss.
Diffinitorum vota & suffragia, qualiter sint requirenda in Diffinitorio, & an incipiendum sit à senioribus, an vero à iunioribus. 259
Diffinitores, an teneantur sub mortali, in Diffinitorio dicere, quod sentiunt, non obstante quacumque in contrarium Superiorũ cognita voluntate. 260. cũ seq.
Diffinitores, an teneantur sub mortali seruare secretum, de rebus quæ in Diffinitorio tractantur. 262. & 263
Diffinitorum prolata sententia, qualiter ab omnibus simul sit subscribenda. 263. & 264.
Diffinitores, qualiter se gerere debeant, in officiorum prouisione, & Guardianorum electione. 267 cũ seq latissime.
Diffinitoriũ Prouinciale, qualiter sit congregandũ, & de modo & forma in eodem seruanda. 264 cum seq. latissime.
Discreti, quinam dicantur in nostro sacro Minorum Ordine. 246
Discreti, vt eligantur, mittendi ad Prouincialia Capitula, an fuerit expediẽs, sitq. etiam modo. 297. cum seq. latissime.
Discreti supradicti mittendi ad Prouincialia Capitula, qualiter sint eligẽdi, secundum nostras Generales Cõstitutiones; & quodnam sit eorum munus & officium. 301
Discreti, mittendi ad Prouincialia Capitula, an esse possint laici, in nostro sacro Minorum Ordine. 302
Discreti mittendi ad Prouincialia Capitula, esse an possint illegitime nati. 303. & 304.
Discreti mittẽdi ad Prouincialia Capitula, esse an possint descẽdẽtes ex Iudæis, Sarracenis, siue Hæreticis, intra quartũ gradum, in sacro nostro Min. Ord 305
Discreti, esse an possint Vicarij Ordinarij, siue Præsidentes Conuentuum. 306
Dispensatio, quidnam sit. 540
Dispensatio quotuplex sit. 541 & 542
Dispensatio, an sit idem, quod priuilegiũ, declaratio, aut epicheia. 542. & 543
Ad dispensandum, an semper necessario requiratur causa. 544. cum seq.
Dispensationis, quænam sint iustæ causæ & sufficientes. 546
Dispensatio, facta sine iusta & rationabili causa, an valeat, & ea vtens an peccet mortaliter. 549
Dispensatione facta à Pio V. in nonnullis præceptis Regulæ, nostri Ord. Minorũ, ad instantiam P. F. Ioannis de Aguilera, an licitum sit vti. 565. & 566
Dispensationem, faciendam cum sibi subditis, an Prælati Regulares possint alijs committere. 567.
Dispensatio facienda, cum aliquo Religioso, vt ad laxiorem Religionem se transferat, quam causam requirat. 569. & 570.
Dispensatio facta à Papa, & commissa Ordinario, vt verificata narratiua, re-

ipsum faciat, an finiatur morte Papæ concedentis. 570.& 571
Dispensandi in votis, iusta & rationabilis causa, quænam sit. 578
Dispensandi potestas, an late vel stricte sit interpretanda. 556
Ad dispensandum, an semper necessario requiratur causa. 544
Ad dispensandum Prælati, an debeant esse faciles, an vero difficiles. 547 & 548
Dispensatus cum dolo & fraudibus, an sit tutus in conscientia. 550.& 551
Dispẽsare an possint in legibus humanis, Principes & Rectores multitudinis. pag. 448.cum seq.
Dispensare cũ Religiosis in omnibus spiritualibus an solummodo summo Pontifici conueniat. 552
Dispensare an possint, etiam Episcopi cũ sibi subditis. 553
Dispensare cum sibi subditis, in legibus & ipsarum pœnis, an possint Prælati Regulares. 554.& 555
Dispensare an possint Prælati Regulares, cum sibi subditis, in obseruantijs Regularibus. 557.& 558
Dispensare an possint Prælati Ordinis Minorum, in præceptis nostræ Regulæ; & an præcepta ipsa dici debeãt præcepta, an vero vota. 559.& 560
Dispensare an possint Prælati Ordinis Minorum, cum Fratribus sibi subditis, vt petant triticũ, & aliqua superabundantia, vt postea diuendantur, & pro alijs rebus necessarijs commutentur. 560. & 561.
Dispensare an possint, Prælati Ordinis Minorum, cum sibi subditis, ex iusta causa in præceptis de non equitando, nec portandis calceamentis. 562 & 563
Dispensare an possint Prælati Regulares, cum se ipsis in casibus, in quibus dispensare possunt, cum alijs sibi subditis. pag. 563 & 564
Dispensare an censeatur Prælatus, mandans fieri aliquid, quod est contra Regulam. 568
Dispensare, an possint Prælati Regulares, cum sibi subditis, in pœnis contentis in Cõstitutionibus Apostolicis, quibus ipso facto, priuantur officijs Ordinis, & sunt inhabiles ad alia. 571. & 572
Dispensare, an possint Prælati Regulares, in suorum subditorum votis. 575.cum seq.

E

Ecclesiæ qualiter sint consecrandæ, & quibus modis violentur. 792.cum seq & 797.& 798.
Ecclesiarum cœmeteria, qualiter polluantur, siue violentur, & in quibus casibus reconciliatione indigeant. 795
Ecclesiarum altaria, qualiter exsecrentur, ita vt de nouo sint consecranda. 796
In Ecclesia violata, aut polluta celebrans, antequam reconcilietur, an irregularis fiat. 799
Ecclesia exsecrata & polluta, an etiam exsecrentur & polluantur altaria ita vt reconciliatione indigeant. 800
Ecclesia polluta aut violata, qualiter sit reconcilianda. 801.& 802
Electio canonica, quidnam sit. 307
Electio canonica quotuplex sit. 308
Electionis canonicæ celebrandæ forma, iuxta cap. quia propter, an locum habeat & seruãda sit, in omnibus electionibus quorumcumque Prælatorum, & officiorum Ecclesiasticorũ 309.& 310
Electionis canonicæ, tradita forma in cap. quia propter, an seruanda sit & locum habeat, in postulatione Prælatorũ & collatione quorumcumque officiorum Ecclesiasticorum. 311
Electio, à quibus facienda est, vt censeatur esse canonica. 311 cũ seq latissime.
In electione canonica, quinam habeant votũ siue suffragiũ, qui vero non. 313
Ad electionem canonicam, quinam sint necessario vocandi. 314 & 315
In electione canonica, absentes an possint procuratorem constituere. 316.& 317
Electio canonica, in quonam loco sit celebranda. ibid.
Electionis canonicæ celebrandæ, quodnam tempus sit constitutũ à iure. 319
Electiones canonicæ, fieri an possint de nocte. 323
Electio in discordia, an acquiratur aliquod ius ex tali electione, extra suum Ordinem. 325
Electio canonica, quæ est per scrutinium qua-

qualiter sit celebranda. 326
In electione canonica, quæ est per scrutinium, qualiter Electorum vota sint conscribenda. 327. & 328
In dicta electione canonica, qualiter sint danda & ferenda suffragia. 328. & 329
Electiones canonicæ, an fuerit magis conueniens, fieri per scrutinium, quam per sortes, & an per sortes fieri possint. pag. 330. & 331
Electio, in qua per incuriam aliquod suffragium publicatur, an sit valida. 332
Electio, in qua quis per errorem, aut per malitiam, mittit in vnam schedulam albam, an valeat, & sit computandum eiusmodi votum. 333
Electiones, necessario an fieri debeant, de aliquo qui sit de Collegio. ibid.
Electiones, an necessario esse debeant liberæ. 334
Electiones, an in aliquo casu & ex causa, possint coarctari & restringi. 335. cum seq.
In electione, an possint coarctari suffragia, ad solos seniores & ætate prouectiores. 338. & 339
In electione, suffragium semel datum, an possint mutari & reuocari. 339. & 340
Electio canonica, collatis suffragijs, an sit statim publicanda. 340
Electionis scrutinium publicatum, an plenè faciat fidem pro electo. 341. & 342
Electio vt valeat, an sufficiat, habere quempiam maiorem suffragiorum partem. 342. cum seq.
Electionis, quæ est per scrutinium, quænam sint de substantia & essentia. 348. cum seq.
Electio, quænam sit cassanda & annullanda, quæ verò sit ipso iure cassa & nulla. 352
In electionibus, an sit semper necessaria confirmatio Superioris. 354. & 355
In electione, in quibus casibus electio deuoluatur ad Superiores, seu ad Electores, & quando ipsi priuentur facultate eligendi. 355. cum seq.
Electio aliqua, an fieri possit, per compromissum. 358
Electio facta per compromissum, ab vno nomine omnium, alijs præsentibus, & non contradicentibus, an valeat. 359
In electionibus qualiter, & quibus modis fieri possit compromissum. 360
Electionis compromissariæ, seu factæ per compromissum, quænam sint de substantia & essentia. 361
In electione facta per compromissum, si compromissarius sit tantum vnus, an possit, semetipsum eligere. 362
In electionibus, quando compromissarij sunt plures, an possint eligere vnum ex seipsis. 363. & 364
In electionibus factis per compromissum, quando ex tribus compromissarijs, duo eligunt indignum, vnus vero dignum & idoneum, quænam harum electionum valeat & teneat. 364. & 365
Electio quæ est per viam communis spirationis, qualiter fiat, & quænã sint de eius substantia, & essentia. 365. & 366
Eligere quinam possint, seu vero iure priuati sunt, potestate & facultate eligendi. 318
Eligi quinam possint aut non possint, ita quod electio de eis facta, sit ipso iure irrita & nulla. 320. cum seq.
Electores, an teneantur semper eligere digniorem. 324. & 325
Electi, post scrutinium & ante confirmationem, an sit aliqua consultatio facienda. 345. cum seq.
Electus, an tenetur electioni de se factę consentire, & melius faciat assentiendo, quam dissentiendo. 353. & 354
Eligẽdi potestas, data compromissarijs, an sit semper intelligenda de idoneo. 359
Epicheia quidnam sit, & quod sit eius munus & officium. 443. cum seq.
Epicheia, an competat non solum Prælatis, verum etiam subditis. 572. cum seq.
Epicheia, qualiter sit vtendum, in causis negocijs, ac necessitatibus occurrentibus. ibid.
Excommunicatio, quidnam sit & quotuplex. 638. cum seq. latissime.
Excõmunicatio maior, quidnã sit, & quas solummodo ob causas debeat & possit apponi. 640. cum seq latissime.
Excommunicatio minor, quidnam sit, & quinam ipsius effectus, & in quibus casibus incurratur. 647. & 648

Cum

Cum excommunicato, excommunicatione maiori communicare, in quibus casibus sit licitum, siue illicitum. 648. cũ seqq latissime.
Metus mortis an excuset à peccato communicando cum excommunicato, excommunicatione maiori. 652
Excommunicationis effectus, quisnam sit, & pœnæ, in quas incidunt excommunicati. 653. & 654
Excommunicare, quinam possint. 655. & 656.
Excommunicatio ferri an possit, diebus feriatis, & an sit necessario ferenda in scriptis. 657. cum seq.
Excommunicari an possint Monasteria, Collegia, & Communitates. 660
Excommunicari, an possint Religiosi & Regulares, ab Ordinarijs Prælatis. 663. cum seq.
Circa excommunicationes ferẽdas, quidnam de nouo statuerit Concilium Tridentinum. 664. & 665
Excommunicationis sententia, in quibus casibus censeatur, non solum iniusta, verum etiam nulla, & quemnam tunc temporis operetur effectum. 665. & 666.
Excommunicationis sententia iniusta, quæ non est omnino nulla, sed valida, an semper aliquem operetur effectum. pag. 667. cum seq.
Excommunicationes Papales, & solummodo S. Pontifici reseruatæ, quænã sint. pag. 670
Excommunicationes, partim Papæ, partim vero Episcopis reseruatæ, quænam sint. 671
Excommunicationis Iuris communis, nulli reseruatæ quænam sint. ibid.
Excommunicationes, in quas Religiosi incidunt ipso facto, quænam sint. 672. cum seq.
Quinam possunt absoluere, ab omnibus supradictis excõmunicationibus. 675. & 676.
In absoluendo ab excommunicatione, maiori, virtute priuilegiorum, seu aliter, quænam sint necessario obseruanda. 677. & 678
Absolutio ab excommunicatione, virtute Bullæ Cruciatæ, seu aliorum priuilegiorum, an extra Sacramentum fieri possit. 679. & 680
Excommunicati nominatim à Iudice, in foro conscientiæ, an per aliqua priuilegia absolui possint. 681. & 682
Excommunicatus nominatim ad petitionem partis, absolutusq. ex consensu ipsius, aut concedente ipsa prorogationem, vsque ad certum tempus, an finito tali tempore, reincidat in excommunicationem. 683
Excommunicatus propter manifestam percussionem alicuius Clerici, an in foro conscientiæ, per Bullam Cruciatæ, seu aliquorum priuilegiorum, possit absolui. 683. cum seq.

F

Fideles quicumque baptizati, cuiuscumque status & conditionis extiterint, Iudæi licet sint, Græci, aut Gentiles, seu ab eisdem descendentes, si à fide semel cœpta, numquam defecerunt, de iure communi & regulariter loquendo, admitti debent ad quæcumque munera & officia in Christiana Republica, & ad quascumque Religiones, nisi aliud obstet ex priuilegio. 1. & 2
Fratres nostri sacri Ordinis, an teneantur obedire, Prælatis ex maculato genere descendentibus & comprehensis in Pauli IV. & Clem. VII. & aliorum summorum Pontificum constitutt. 25. & 26.

G

Generale Capitulum, in nostro sacro Minorum Ordine, quo tempore, sit celebrandum. 80. & 81
Generalis Capituli celebrandi, in nostro sacro Minorum Ordine, quænam sit forma. 82. cum seq.
Generale Capitulum, an possit tollere & abolere, statuta in alio Capitulo Generali facta auctoritate Papæ. 533. & 534
Generalis Minister, in nostro sacro Minorum Ordine, ex vi nostræ Regulæ, tantum debebat esse vnus. 86. & 87
Generalis Minister in nostro sacro Minorum Ordine, an fuillet expediens, quod tantum esset vnus. 88. & 89
Generalis Minister nostri sacri Minorum Ordinis,

Ordinis, secundum Regulam, an esse deberet perpetuus. 90
Generalis Minister nostri sacri Ordinis, atque in vniuersum cũctarum Religionum, an fuisset expediens, quod esset perpetuus. 91. cum seq.
Generalis Minister nostri sacri Ordinis, quam auctoritatem & potestatem habeat in sibi subditos. 95. cum seq.
Generalis Minister nostri sacri Ordin. an possit aliquid circa sibi subditos, in rebus & causis spectantibus ad fidem. 97. cum seq. latissime.
Generalis Minister nostri sacri Ordinis, ex priuilegio olim, absoluere an potuerit, Fratres sibi subditos in foro conscientiæ, ab hæresis occulto crimine, & an talia priuilegia hodie sint reuocata. 104. cum seq. latissime.
Generalis Minister, transferre an possit, Prouincialem Ministrum ex vna in alteram Prouinciam. 112
Generalis Minister, eximere an possit aliquem Religiosum, ab obedientia sui Prouncialis, seu illius Guardiani, in cuius Conuentu commoratur. 113
Generalis Minister nostri sacri Ordinis, restituere an possit, degradatos & solenniter electos ab Ordine. 114. cum seq. latissime.
Generalis Minister, an habeat auctoritatem & facultatem, interpretandi iura & priuilegia, pro nostro sacro Minorum Ordine, à Sede Apostolica emanata. pag. 119 cum seq.
Generalis Minister & Religionum Prælati, propria auctoritate, an possint deserere aliquod Monasterium. 122
Generalis Minister & Religionum Prælati, recipere an possint de nouo, aliquem Conuentum, sine speciali licentia Sedis Apostolicæ. 123
Generalis Minister, fundare & erigere an possit de nouo, aliquam Prouinciam, seu iam erectam atque fundatam diuidere. 124
Generalis Minister, seu alius Generalis, efficere an possit & dispensare, vt vnus Religiosus simul habeat plura officia, animarum curam habentia. 125
Generalis Minister, dispensare an possit cum sibi subditis circa ætatem requisitam ad faciendam professionem, seu recipiendos sacros Ordines, & retinenda Ordinis officia. 126 & 127
Generalis Minister, dispensare an possit, cum sibi subditis in bigamia, ad hoc vt ad sacros Ordines possint promoueri. 127. cum seq. latissime.
Generalis Minister & Religionum Prælati, dispensare an possint cum sibi subditis, in irregularitatibus prouenientibus ex vitio, siue defectu corporis. pag. 131. cum seq.
Generalis Minister, dispensare an possit, cum Religiosis sibi subditis, lepra infectis, aut patientibus graues alias, corporis infirmitates, vt ad sacros promoueantur Ordines, aut promoti, in ipsis dispensari possint. 134. cum seq.
Generalis Minister, dispensare an possit cum infamibus, ad hoc vt ad sacros Ordines promoueantur, item & cum seruis iniustis suis dominis. 136. cum seq.
Generalis Minister, dispensare an possit cum sibi subditis, in irregularitate, prouenient ex illegitimitate, siue defectu naturalium. 138. & 139
Generalis Minister, dispensare an possit cum sibi subditis, in irregularitatibus, prouenientibus ex animi, seu animæ defectu. 139. cum seq.
Generalis Minister, dispensare an possit cum sibi subditis, in irregularitate, prouenient ex defectu lenitatis, vt ad sacros Ordines promoueantur. 141. cum seq.
Generalis Minister, dispensare an possit, cum sibi subditis in irregularitate, prouenient ex homicidio voluntario, illicito, & prohibito, saltim omnino occulto, vt ad sacros Ordines possint promoueri. 146. & 147. cum seq. latissime.
Generalis Minister, an dispensare possit cum sibi subditis, in irregularitate prouenient ex mutilatione voluntaria alicuius membri, vt ad sacros Ordines promoueantur. 152. & 153
Generalis Minister, dispensare an possit cum prædictis, ad hoc vt ad dignitates & Præ-

& Prælatias, in Religione promoueantur, seu iam promoti illas retineant. pag. 154. cum seq.
Generalis Minister, dispensare an possit cum sibi subditus, in irregularitatibus prouenientibus ex homicidio casuali, aut facto causa propriæ defensionis. pag. 156. cum seq
Generalis Minister dispensare an possit generaliter in omnibus irregularitatibus, ex culpa & delicto prouenientibus. pag. 158. cum seq latissime.
Generalis Minister, Religionumq Prælati, dispensare an possint, cum secularibus super impedimentis Matrimonij, post iam contractum, ad hoc vt possint petere debitum. 163. & 164
Generalis Minister, & Religionum Prælati, an facultatem habeant concedendi indulgentias. 165. & 166
Generalis Minister, dispensare an possit in legibus latis à Papa, siue à Concilio; & Prælati Inferiores, in legibus latis à suis Superioribus. 167. & 168
Generalis Minister & Religionum Prælati, dispensare an possint in hoc, quod mulieres, interiora Monasteriorum Fratrum ingrediantur. 169
Generalis Minister, dispensare an possit, in personali residentia Prælatorum Regularium. 170. & 171
Generalis Minister & Religionum Prælati, dispensare an possint, in obseruantijs Regularibus. 172. cũ seq. latissime.
Generalis Minister & Religionum Prælati, dispensare an possint cum sibi subditis, super trãslatione ad alios Ordines. pag. 176. & 177
Generalis Minister & Religionum Prælati, dispensare an possint cum sibi subditis, in voto Hierosolymitano, & alijs communiter reseruatis. 177
Generalis Minister & Religionum Prælati, an potestatem habeant, concedendi sibi subditis licentiam, veniendi contra iuramentum licitum. 178
Generalis Minister & Religionũ Prælati, absoluere an possint, sibi subditos à casibus, Sum. Pot reseruatis etiã contẽtis in Bulla Cœnæ Domini, atq; ab interdicto, & suspensione à diuinis. 179. cum seq. latissime.
Generalis Ministro, qualem obedientiam teneantur præstare Minores Fratres, ex speciali ratione suæ Regulæ. 182
Generalis Minister, per seipsum & sine consilio Patrum Ordinis, an aliqua statuta siue Constitutiones possit efficere. 183
Generalis Minister, per se solum, an possit immutare & derogare statuta semel facta in Capitulis Generalibus. 184. & 185.
Generalis Minister, an ex officio teneatur totum Ordinem visitare. 186
Generalis Minister nostri sacri Ordinis, quas conditiones & qualitates debeat habere, iuxta intentionem & voluntatem S. P. N. Francisci 187. & 188
Generalis Minister nostri sacri Ordinis, à quibus possit priuari & deponi, si in grauiore aliqua deliquerit. 189. & 190
Generalis Ministri officio vacãte, per mortem, promotionem, renunciationem, seu aliam quamcumque causam, quidnam sit faciendum. 191. cum seq. latissime.
Generalis Minister, si à sua familia voluerit discedere, an possit in illis partibus, Commissarium aliquem Generalem constituere. 206
Guardiani, in nostro sacro Minorum Ordine, an sint proprie & vere Prælati. pag. 276
Guardiani qualiter sint eligendi in nostro sacro Minorum Ordine. 277. & 278.
Guardiani, quam auctoritatem & potestatem habeant, de iure communi, circumscriptis priuilegijs. 279
Guardianorum potestas ex priuilegijs, qualis & quanta sit. 280. & 281
Guardianorum potestatem, Capitulum Generale aut Prouinciale, an potuerit limitare, restringere, siue coarctare. pag. 282
Guardianis, quænam sint prohibita, ex nostris Generalibus Constitutionibus. pag. 283. cum seq latissime.
Guardiani an possint secum dispensare, & licentiam sibi præstare illis in rebus, in quibus illam possunt concede-

re alijs sibi subditis, 286
Guardianorum officium, quantum distet in nostro sacro Minorum Ordine. 287

H

HAeretici, seu ab ipsis descendentes aut ex Iudæis, vel Sarracenis intra quartum gradum, in sacram nostram Minorum Fratrum Religionẽ, non possunt aut debent admitti, ex priuilegio Pauli IV. Clem. VII. aliorumq. summorum Pontificum. 3. cum seq.
Hæretici, seu potius ex eisdem descendentes, siue ex Iudæis, aut Sarracenis intra quartam generationem, an sint ipso facto priuati Ordinis officijs, & inhabiles ad illa, ante Iudicis condemnationem: an vero solummodo post ipsam. pag. 21. cum seq.
Hæretici seu ex eisdem descendentes, intra quartum gradum, in nostro sacro Minorum Ordine, an esse possint Prædicatores. 26. & 27
Hæresis crimen, de iure communi summo Pontifici solummodo est reseruatum. pag. 98
Hæresis occultum crimen, in foro conscientiæ, à quonam possit absolui. 99. cum seq. latissime.
Hæresis occulto crimine irretiti, quodnã habeant remedium, ad hoc vt ab ipso in foro conscientiæ possint absolui. pag. 108. cum seq. latissime.
Homicidium voluntarium, quidnam sit, & quotuplex. 144
Homicidij voluntarij, in irregularitate, quisnam possit dispensare, si ipsum non sit illicitum. ibid.
Homicidij voluntarij illiciti, & publici irregularitatem, quisnam dispensare possit. 146. & 147
Homicidij voluntarij illiciti, omnino occulti irregularitatem, quisnam dispensare possit. 148 cum seq. latissime.
Homicidium casuale, quodnam dicatur, & an sit omnino idem, ac factum causa propriæ defensionis. 156. & 157

I

ILlegitimi, an ad Prælatias & dignitates Ecclesiasticas, de iure communi, & summorum Pontificum Constitutionibus, possint assumi & promoueri. pag. 28. cum seq. latissime.
Illegitimi, an per aliqua priuilegia, Regularibus concessa, ad prælatas Prælaturas & dignitates Ecclesiasticas possint promoueri, & qualiter. 32
Illegitimorum dispensationes an fieri possint extra Capitulum, in Congregatione Capituli, habente vim Capituli intermedij. 33. cum seq.
Illegitimorum dispensatio, fieri an possit in totũ: an vero solũmodo vt ad Prælatias & dignitates possint promoueri. pag. 36. cum seq.
Illegitimi, dispensati in seculo, vt beneficium curatum obtinere possent, facti postea Religiosi, an noua indigeant dispensatione, ad hoc vt esse possint Prælati. 38. cum seq.
Illegitimus occultus, an dispensatione indigeat, ad hoc, vt ad Prælatias & dignitates Ecclesiasticas possit promoueri. 40. & 41
Illegitimus, genitus ex concubina, post cuius professionem in aliqua Religione approbata, pater eamdem in vxorem duxit, an dispensatione indigeat, vt ad Prælatias possit promoueri. 41. & 42
Illegitimis, quænam officia, iure sint prohibita, non intercedente præuia sufficiente dispensatione. 42. & 43
Illegitimi, filij militum S. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, an sint dicendi naturales, an vero sacrilegi, maioriq. indigeant dispensatione, quam alij naturales, ad hoc vt in Religionibus, ad Prælatias possint promoueri. 44 & 45
Illegitimus, filius alicuius Religiosi, dispensari an possit, vt ad Prælatias & dignitates promoueatur, in ea Religione, in qua ipsius pater Prælationem obtinuit, seu illam obtinet. 46. & 47
Illegitimi, ad hoc vt dispensentur, vt dignitates & Prælatias obtinere possint, an necessario requiratur causa. 48. & 49
Illegitimi, ad hoc vt dispensentur ad supradicta, quænam causa requiratur, sitq. sufficiens. 49. & 50
Illegitimi dispensatio, ad hoc vt ad dignitates & Prælaturas promoueatur, an

an sufficiat, quod petatur in communi, & sic facta, valeat. 51. & 60
Illegitimi Religiosi electio in Prælatum, ab habentibus auctoritatem & potestatem dispensandi, an pro dispensatione sufficiat, & dispensatio facta censeatur. pag. 52. & 53
Infames de iure & de facto, sunt irregulares, & cum eis, vt promoueantur, solus summus Pontifex dispensare potest. 136
Interdictum quid sit, & quotuplex. 720. cum seq. latissimè.
Interdicto Clero, an censeantur interdicti Religiosi, & omnes Ecclesiasticæ personæ. 724
Ad interdictum ponendum, quænã sit causa necessaria & sufficiens. 725
In interdicti positione, quænam sit forma seruanda. 726 & 727
Interdicta posita à Iure, quænam sint. 728
Interdicti effectus quisnam sit, & quæ Interdicti tempore sint prohibita. 728. cum seq.
Interdictum violantes, in quas pœnas incidant. 732. & 733
Interdictum suspendere, quibusnam competat. 734 & 735
Interdictum, in quibus casibus iure suspendatur. 736
Interdicti relaxatio in totum, à quo fieri possit, & quæ sint in hoc consideranda. 737. cum seq. latissime.
Interdictorũ suspensio, an possit fieri nunc certis quibusdam diebus, siue casibus, virtute priuilegiorum post Conc. Trident. 742. cum seq.
Interdicere, seu interdici, quinam possint. pag. 725
Irregularitas, quid sit, & de multis ipsius speciebus. 27. cum seq. latissime.
Iudæi & Sarraceni, ab ipsisq. descendentes, intra quartum gradum, seu ex Hæreticis, in sacram nostrũ Min. Fratrum Religionẽ, non possunt neq; debent admitti, ex priuilegio Pauli IV. Clem. VII. & aliorum Summorum Pontificum. 3. cum seq.
Iudæi, seu potius ex eisdem descendentes aut ex Sarracenis, siue Hæreticis intra quartam generationẽ, an sint ipso facto priuati Ordinis officijs & inhabiles ad illa ante Iudicie condẽnationem, an vero solummodo post ipsam. 21. cũ seq.
Iudei seu ex eisdẽ descẽdentes intra quartũ gradum, in nostro sacro Min. Ord. an esse possint Prædicatores. 26. & 27
Iustitia quidnam sit, & de multiplicibus eius acceptionibus atque diuisionibus. pag. 366. cum seq.
Ius quidnam sit & quotuplex, ac de multiplicibus iuris acceptionibus atque diuisionibus. 368. cum seq.
Ius omne in communi diuisum, est vel naturale, vel positiuum. 369
De Iure naturali est illud, quod natura ipsa docet: de Iure vero positiuo, quod procedit ex humano condicto. 371
Ius naturale & positiuum, in quibus differant. ibid.
Ius gentium quodnam dicatur, & an pertineat ad ius naturale, an vero ad ius positiuum. 372. cum seq.
Ius Canonicum quid sit, & quot sint eius partes, in quas diuiditur. 465. cũ seq.
Ius canonicum & ciuile, in quonam differant, & an vtriusque sit vnus & idem finis. 468. & 469
In iure canonico contenta, an omnia ad sui obseruantiam obligent. 470. & 471
In iure canonico, an reperiantur aliqua, non ligantia nec tenenda, quantum ad textum & quantum ad glossam. 472
Ius canonicũ, siue leges canonicas, quisnã possit facere atque constituere. 473
Ius canonicum, an obliget semper ad peccatum mortale, atque in foro conscientiæ. 474 & 475
Ius, siue constitutio canonica, ad hoc vt vim & robur habeat obligãdi, an sit expectãdus populi consensus. 475. & 476
Supplicare an liceat Papæ, & Sum. Pont. vt suas cõstitutiones canonicas moderetur aut reuocet; & an interim, per huiusmodi supplicationem, suspendantur ipsarum effectus. 476. cum seq.
Suspensio litterarum Apostolicarum, fieri an possit, absq; iusta & rationabili causa, per interpositam supplicationem. pag. 479. & 480
Canonum interpretatio atque declaratio, an solum pertineat ad Romanum

Pontificem. 480.& 481
Ius canonicum interpretari & declarare, an liceat Doctoribus Iurisperitis siue Theologis. 483.& 484
Ius ciuile quidnam sit, & quæ sint eius partes. 485
Ius ciuile, siue leges ciuiles, quisnam condere possit. 486.& 487
Iuris ciuilis leges, ex sui transgressione, an ad peccatum mortale obligare possint. 487.cum seq.
In corpore iuris ciuilis, an sint aliquæ Imperiales leges ex materia sua iniustæ, & quæ non ad sui obseruantiam obligent in foro conscientiæ. 490
Iuris ciuilis leges, indistincte ac generaliter loquentes, an obligent absque discrimine, etiam personas Ecclesiasticas & Regulares. 490 cum seq. latissime.
Iuris ciuilis leges & statuta, facta contra immunitatem Ecclesiasticam, an valeant. 495.& 496
Iuris ciuilis lex, alienare prohibens bona immobilia Ecclesijs, siue personis Ecclesiasticis, an sit licita. 497 & 498
In quas pœnas incidant, facientes leges, & constitutiones iniquas. 499
Iudex, an teneatur iudicare, secundum consuetudinem, etiam contrariam iuri scripto, & secundum quam consuetudinem sit iudicandum. 521.& 522

L

LEx, quidnam sit, & de multiplicibus legum differentijs, & diuisionibus. 376. cum seq.
Lex, an sit actus intellectus: an vero voluntatis. 381. cum seq.
Lex, ad hoc vt sit licita & iusta, debet semper in commune bonum ordinari. pag. 383.& 384
Leges condere, ad quem pertineat. pag. 385.& 386
Legis promulgatio, an sit de ratione legis, tam in legibus secularibus, quam Pontificijs. 387. cum seq.
Leges, quando incipiant obligare. 391.
Leges humanas, necessarij & congruum, an fuerit statuisse, præter legem Dei æternam & naturalem, mentibus nostris impressam. 394 cum seq. latissime.
Legibus optimis gubernari Rempublicã, an fuerit melius, quam gubernari optimis Principibus. 398.cum seq.
Leges humanæ, an à lege Dei æterna & naturali deriuentur, ac debeant deriuari. 400.cum seq.
Legum humanarum effectus, quisnam sit, & quis ipsarum finis. 405.& 406
Legis actus sunt, imperare, permittere, prohibere atque punire. 407.& 408
Legum conditiones & qualitates, ad hoc vt sint iustæ, quales esse debeant. 409. & 410.
Leges ciuiles & ius humanum, an conueniéter D Isidorus diuiserit. 412.& 413
Leges humanæ, an in communi debeant ferri atque constitui. 414
Ad leges humanas, vtrum pertineat omnia vitia prohibere. 415
Leges humanæ, an debeant præcipere omnium virtutum actus. 416. cum seq.
Leges humanæ, an imponant necessitatem subditis in foro cõscientiæ 419.cũ seq.
Leges humanas ad culpam obligare, penes quid sit dignoscendum. 423.cum seq.
Leges humanæ, an obligent ad sui obseruantiam, cum dispendio propriæ vitæ. pag. 426 cum seq.
Leges humanæ in præsumptione fundatæ, an obligent in cõscientia, veritate in cõtrariũ inspecta. 429.430.& 532.& 533
Leges pœnales, an obligent etiam ad culpam. 431.cum seq.
Legũ pœnalium transgressores, an teneantur in foro conscientiæ subire pœnã, ante Iudicis condẽnationem. 434.cũ seq.
Leges humanæ, an respiciant præterita: an vero solummodo futura. 437.& 438
Leges humanæ, an necessãrium sit, quod recipiantur, & non receptæ, obligent. pag. 438.cum seq.
Legibus an omnes in vniuersum subijciantur homines, non solum subditi, verum etiam & Superiores. 441.442. itẽ 528
Contra legum expressa verba, an liceat quandoq. agere subditis, vtendo epicheia. 443 cum seq.
Leges humanas mutari, an quandoq. expediat. 447 & 448
In legibus humanis, dispensare an possint Principes, & Rectores multitudinis. pag. 448.cum seq.

Ad

Ad legum humanarum & sacrorũ Canonum perfectam intelligentiã, plures apponuntur Regulæ . . . 450. vsque 464
Leges generales, generaliter sunt intelligendæ atque interpretandæ . 451
Leges priores generales, interdum limitãtur & modificantur, per posteriores speciales, & è contra . 451. & 452
In legibus, semper correctio est vitanda: concordia autem quammaxime quærenda . 452
Mens & ratio legis, est anima ipsius legis. 452. & 453
In legum ac Canonum & Constitutionum Apostolicarũ interpretatione, ad proœmia & præfationes quammaxime aduertere oportet . 453
In prædictarum legum, & maxime priuilegiorum interpretatione, aduertere etiam oportet, ad verba quæ præcedũt, & ponuntur in supplicatione . 454
Legum siue Canonum verba, numquam debent esse otiosa; sed semper aliquid operari . 455
Legum, duplex est mens siue intentio, quædam comprehensiua; alia vero extẽsiua, & qualiter iuxta ipsas, leges sint interpretãdæ & declarãdæ. 455. cũ seq.
Leges pœnales, potius sunt restringendæ, quam ampliandæ . 458
Leges pœnales, quænam sint dicendæ, quæ vero fauorabiles . 458. & 459
Lex noua, inducens pœnam vnam, non censetur perinde tollere aliã, per priorem appositam . ibid.
Leges humanæ vt plurimum, non puniunt solam voluntatem & animum, sine actu exteriori, nisi in certis quibusdam casibus . 460
Leges & sentẽtiæ, sed maxime excõmunicationes, quãdo obligẽt ipso facto. ib.
In legum interpretatione, nõ semper omnes Iuris apices sunt seruandi, sed interdum ex bono & æquo sunt interpretandæ . 461
Quando duæ leges simul concurrunt, altera affirmatiua: altera vero negatiua, vtrum derogetur vni per aliam. 462
Legibus duabus contrarijs atque incompatibilibus concurrentibus, maior debet semper præualere . 463
In legibus, certissimum est, quod qui iure suo vtitur, nemini facit iniuriam. ibid.
Leges, bene possunt permanere quoad vnã partem, ac esse sublatas & non obligare quoad aliam . ibid.
Lex interpretans, declarãda est, & intelligenda iuxta terminos legis interpretandæ . 464
Leges, nõ per hoc, quod aliquid nõ prohibẽt, intelligũtur, illud concedere. ibid.
Leges & cõstitutiones iniquas facientes, in quas pœnas incidant . 494
Litteræ Fraternitatis, an possint dari à Prælatis Regularibus, per quæ benefactoribus, suorum subditorum applicentur bona . 948. cum seq.
Litteræ Fraternitatis, quidnam prosint benefactoribus, quibus applicantur . 950. cum seq.
Per litteras Fraternitatis, applicari an possint subditorum bona, etiam quibus indigent, seu eisdẽ nolentibus. 952. & 953
Per Fraternitatis litteras, an applicetur subditorum bona, non solum præterita, verum etiam futura . 954. & 955
Per Fraternitatis litteras, benefactores, an æqualiter participent de bonis Religiosorum . 956
Litteræ Fraternitatis, quæ à Prælatis dantur, penes quid differant ab indulgentijs. 956. & 957

O

OBlatio quid sit, & vnde dicatur. pag. 930. & 931
Quidnam velint iura, de oblationibus. pag. 932

P

POenæ positæ contra descendentes ex Hæreticis, quorũ ossa & corpora, intra quartam generationem fuerint propter hæresim concremata & igni tradita, an comprehendant etiam eos, qui nati fuerunt ante prædictum hæresis cõmissum crimen . 9. cum seq.
Pœnæ supradictæ an sint infligendæ alicui ex prædictis, quando certum est & notoriũ, descendere ex parentibus Hæreticis intra quartũ gradum: ignoratur autem & dubitatur, an fuerit ante, vel post hæresis commissum crimen. 14. cum seq.

Prælati & Superiores, an possint eligere in Prælatum, Religiosum, cuius certo scitur tritauam, propter hæresim fuisse concrematam & igni traditam; ignoratur autem, an sui parentes descenderint ab ipsa ante, vel post hæresis commissum crimen. 16. cum seq.

Prælati & Superiores eligentes in Prælatos, aliquos ex maculato genere descendentes, & comprehensos in supradictis summorum Pontificum Constitutionibus, in quas pœnas incidant. 24. & 25

Prælati & superiores, virtute priuilegiorum, an facultatem habeant legitimandi in totũ, Religiosos sibi subditos: an vero solum dispensandi cũ ipsis, vt ad Prælatias & dignitates promoueantur. 36. cum seqq.

Prælatorum Regularium, quanta ætas esse debeat ad hoc, vt esse possint Guardiani, Prouinciales, Generales, Diffinitores, Discreti & Vocales, qui mittuntur ad Capitula Generalia, siue Prouincialia. 54. & 55

Prælati, esse an possint aut debeant in nostro sacro Minorum Ordine Fratres laici 56. & 57

Prælatus esse an possit, Religiosus vnius Religionis in alia, absque eo quod eandem profiteatur. 59

Prælatos Regulares, quantum oporteat pollere scientia & litterarum peritia. 60. & 61

Prælatos eligentes, sine sufficienti scientia & litterarum peritia, an mortaliter peccent. 62. cum seq.

Prælatos Regulares, an expediat iuuenes esse an vero senes. 65. cum seq.

Prælatos Regulares, quantum oporteat esse studiosos & virtuosos, præditos spectatis moribus, & quammaxime Deum timentes. 69. & 70

Prælatos Regulares, quantum oporteat, iustitiam simul cum misericordia & clementia temperatam habere. 71

Prælatos Regulares, in suorũ officiorum executione, & rebus arduis atque difficillimis, quantum oporteat, quammaximam fortitudinem habere. 72. & 73

Prælati Regulares in executione sui officij & muneris, quem sibi debeant finẽ præcipuum cõstituere, & quæ ipsos quammaxime obseruare oporteat. 73. cum seq. latissime.

Prælati Regulares, quantum debeant à donis & muneribus recipiendis abstinere. 78. & 79

Prælati Regulares, an habeant facultatem reseruandi sibi casus. 609. cum seq.

Prælati Regulares, an possint pro libito, sibi casus reseruare. 612

Prælati Regulares, an possint sibi reseruare actus interiores, & qui sola cogitatione, seu voluntate consumantur. 613

Prælati Regulares, an omnia & sola peccata mortalia possint sibi reseruare: an vero solũmodo illa quæ annexam habent sententiam excommunicationis, suspensionis, interdicti, siue irregularitatis. 614. cum seq.

Prælatus an teneatur audire omnia peccata eius, qui habet aliqua reseruata, vt integre subditum ab ipsis absoluat. 627. & 628

Prælati Regulares, an possint benedicere Ecclesiastica paramenta & ornamenta. 803. & 804

Quinam Prælati Regulares, possint benedicere corporalia. 805. & 806

Prælati Regulares, an possint benedicere paramenta & ornamenta Ecclesiastica, atque etiam corporalia, non solum pro se, verum etiam pro alijs. 807

Quinam Prælati Regulares, possint benedicere, seu potius cõsecrare calices, & patenas pro Missis celebrandis. 808

Prælati Regulares, an possint petere ab alieno Episcopo benedictionem, siue consecrationem earum rerum, quæ ad Diuinum cultum spectant, Diœcesani Episcopi licẽtia minime requisita. 809

Prælati Regulares, an teneantur, aliquid soluere Episcopis, pro benedictione Ecclesiarum, siue Altarium & aliorum, ad diuinum cultum pertinentium. 810

Prælati Regulares, an facultatem habeant interpretandi & declarandi suarum Religionum priuilegia. 848. & 849

Prælati Regulares an possint applicare, suorum subditorum bona opera, benefactoribus, per litteras Fraternitatis. 948. & 949

Prælati Regulares, quæ sunt illa, quæ possunt, Benefactoribus applicare, per litteras Fraternitatis. 950. & 951
Prælati Regulares, applicare an possint Benefactoribus, per litteras Fraternitatis, suorũ subditorum bona, etiã quibus indigent, aut ipsis nolentib. 952. 953
Prælati Regulares, an possint Benefactoribus applicare, suorum subditorum bona opera, nó solum futura, verumetiam præterita. 954. & 955
Prælatias diuersas habere, an possit aliquis Religiosus, in vna & eadem Religione. 958
Principes, & rectores multitudinis, an possint dispensare in legibus humanis. 448. cum seq.
Priuilegium, quidnam sit, & quotuplex. 811. & 812
Priuilegia quinam possint concedere. 813
Priuilegium, an necessario debeat dari in scriptis. 814. & 815
Priuilegij appellatione, an veniat etiam intelligenda, immemorialis possessio, siue consuetudo. 816
Priuilegium Apostolicum, quando valere incipiat, & an ad hoc, vt valeat necessarium sit quod publicetur. 817
Priuilegia Minorum atq; Prædicatorum Fratrũ, an semper fuerint, à summis Pontificibus confirmata. 818. cum seq.
Priuilegia Religionum Mendicantiũ, an etiam semper fuerint, per summos Pontifices confirmata. 823
Priuilegia Regularium, que sunt contra sacros Canones, aut cõtra Conc. Trid. an sint per idem Conc. & summ. Pont. abrogata & reuocata. 824. cum seq.
Priuilegia Regularium, an deperdantur per non vsum. 829 cum seq. latiss.
Priuilegijs alicuius Religionis, confirmatis vel reuocatis, an censeantur etiam confirmata, aut reuocata priuilegia Religioni alteri, ad instar illius concessa. 833. & 834
Priuilegij exemplar, deductũ ab originali, an valeat, parte non citata 835. & 836
Priuilegia, siue rescripta Papæ, an expirét per mortem concedentis. 839
Priuilegia, quibus modis regulariter loquendo, fiant nulla atque inualida. 840
Priuilegia Regularium, an amittantur & depereantur, non regulariter viuendo. 843. & 844
Priuilegijs, an vti possint, Religiosi & Regulares sine suorum Prælatorum licentia. 844. cum seq.
Priuilegiorũ explicatio & declaratio, ad quẽ de iure cõi pertineat. 847. & 848
Priuilegiorum declaratio & interpretatio an etiã ad Prælatos pertineat. 848. 849
Priuilegia, qualiter sint interpretanda, & declaranda. 850. cum seq.
Priuilegia, an secundum consuetudinem debeant interpretari & declarari. 853
Priuilegiorum clausula, apponi consueta, qua dicitur, motupróprio, & ex certa scientia, quid significet. 854. 855
Priuilegiorũ clausula, qua dicitur, vt Iudices, omni appellatione remota, ad executionẽ procedãt, quid significet. 856
Priuilegiorũ clausula, qua dicitur, cõtradictores quoslibet & rebelles, per cẽsuras compescendo, ad executionẽ procedãt, qualiter sit intelligenda. 857 & 858
Priuilegiorum clausula, qua dicitur, vt Iudices procedant, inuocato auxilio brachij secularis, quid operetur. 858
Priuilegiorum clausula, qua dicitur, supplentes omnem defectum, qualiter sit intelligenda. 859. & 860
Priuilegiorũ clausula, qua dicitur, vt non censeãtur reuocata, nisi de eis expressa mẽtio fiat, qualiter sit intelligẽda. 861
Priuilegia Regularium, an suspensa esse intelligantur, per suspensiones quæ fiũt in Bullis Cruciatis. 862
Priuilegiorum communicationem, omniũ aliarum Religionũ, an habeant Fratres Prædicatores & Minores. 861. cum seq.
Priuilegiorum communicationem, an etiã habeant Moniales Ordinis Prædicatorum & Minorum. 866. & 867
Priuilegiorum communicationem, an etiã habeant Fratres Augustinẽses. 868. 869
Priuilegiorum communicationem, an etiam Fr. Carmelitani habeant. 870
Priuilegiorum communicatio, an se extendat ad priuilegia concessa, & concedenda, non solũ in Mendicantib verumetiã & non Mendicantib 871. 872
Priuilegia, quæ sunt odiosa & pœnalia, vnius

vnius Relig. an alijs cõmunicétur. 872
Priuilegia, vsu speciali loco concessa, an veniãt in communicatione priuilegiorum intelligenda. 873.874
in Priuilegiorum communicatione, an intelligatur tantum vsus: an vero Ius vtendi. 875
Priuilegijs, an vti possint Regulares, contra illos, per quorum communicationem eadem participant. 876
Priuilegiatus contra pariter priuilegiatũ, vti an possit priuilegio. 837.& 838
Primitia quidnam sit, & vnde dicatur. 930 & 931
Quidnã velint Iura de primitijs. 931.932
Procurator Romanæ Curiæ in nostro sacro Ord. quisnã dicatur, qualiter sit eligendus, & quod eius munus & officium. 210 cum seq.
Procuratoris Romanæ Curiæ præeminentia, quanta sit, & quæ sint illi prohibita siue concessa. 212
Procuratoris Romanæ Curiæ officium, quantum temporis duret. 213
Prouincia quidnam sit, & quid intelligendum veniat sub hoc nomine. 236
Prouincialis Minister, qualiter sit diligendus. 237
Prouincialis Ministri officium, quanto tempore duret. 242
Prouincialis Minister, post expletum suũ officium, per quãtum temporis debeat vacare. 243.& 244
Prouincialis Ministri potestas, in sibi subditos quanta sit. 245
Prouincialibus Ministris, quæ sint interdicta, atque prohibita, ex vi nostrarum Generalium Constitut. 245 cum seq.
Prouincialis Ministri compendiaria institutio, ab initio sui officij, vsque ad finem, habetur. 249. cum seq.
Prouincialis Minister, an teneatur non solum petere, & requirere, verum etiam sequi Diffinitorum consilium, in rebus quæ in Diffinitorio proponuntur. 256
Prouinciale Capitulum intermedium, seu congregatio habẽs vim Capituli, qualiter sit celebranda. 247.& 248
Prouincialia Capitula, qualiter sint celebranda. 239. cum seq.

R

REgiminis seu gubernationis, quot sint genera, & quodnam sit præstantius inter ipsa. 88
Religiosus, in particulari, an impetrare possit, siue procurare priuilegium, contra suæ Religionis statuta. 538
Religiosi, an teneantur de Iure, suis proprijs Prælatis confiteri. 585. cum seq.
Religiosi, an teneantur ex præcepto sub mortali, certis quibusdam diebus confiteri. 587
Religiosi, ad adimplendum prædictũ præceptum de confitendo, seu in aliquo alio casu, an teneãtur peccata venialia, sub mortali confiteri. 588 cum seq.
Religiosi obligari an possint, ad confitenda peccata venialia, & mortalia aliàs confessa. 590
Religiosi an debeant, semel aut bis in anno, obligari ad faciendam generalem, suorũ peccatorũ confessionẽ 594. 595
Religiosi itinerantes, an possint quibuscũque confessarijs Regularibus, siue Secularibus confiteri. 596 cum seq.
Religiosi an possint absolui à confessorib. per Prælatos deputatis, in aliquibus casibus plenarie, ab oĩbus peccatis, excõmunicationibus pœnis, atque censuris. 599 cum seq.
Religiosus absolutus in articulo mortis plenarie, virtute suorũ priuilegiorũ, si non decedat, an teneatur, peccata reseruata iterum suo Superiori confiteri. 602. cum seq.
Religiosi quibus diebus anni, absolui possunt ab omnibus suis peccatis plenarie. 604 & 605
Religiosi an vti & frui possint, absolutionibus plenarijs prædictis, absque licentia suorum superiorum. 605
Religiosi per sua priuilegia, an possint absolui, seu potius dispensari, in omnibus irregularitatibus. 606. cum seq.
Religiosi an vti possint priuilegijs, sine suorum Prælatorum licentia. 844

S

SArraceni, quemadmodum & Iudæi, ab ipsisq. descendentes intra quartum gradum, seu ex Hæreticis, in sacram nostram Minorum Fratrum Religionem, nou

non possunt aut debent admitti, ex privilegio Pauli IV. Clem. VII. aliorumq. Summ Pont. 3. cum seq.
Sarraceni, seu potius ab eisdem descendétes, siue ex Iudæis, aut Hæreticis, intra quartam generationem, an sint ipso facto priuati Ordinis officijs, & inhabiles ad illa ante Iudicis condemnationem: an vero solummodo post ipsam. 21. cum seq.
Sarraceni seu ex eisdem descendentes intra quartum gradũ, in nostro sacro Minorũ Ord. an esse possint Prædic 26. 27
Serui de iure sunt irregulares, nec sine suorum Dominorum licentia ordinari possunt. 137
Statutum quidnam sit, ac de multiplicibus statutorum differentijs & diuisionibus. 379
Statutũ quid sit, & à quibus fieri possint statuta. 523 cum seq.
Statutum an valeat, factum ex sola volũtate statuentium. 525
Statuta iniusta, an obligent in foro interiori & exteriori. 526. & 527
Statuta sua seruare, an teneantur etiam Superiores & Prælati. 528
Statutum contra Ius commune, in Religionibus, an sine speciali licentia Papæ fieri possit. 529 & 530
Statuta particularia vnius Prouinciæ, an obligent hospites alterius Prouinciæ, pro tempore quo ibidem commorantur. 531
Statutum fundatum in præsumptione, habens sententiam excommunicationis annexam, an obliget in conscientia, veritate in contrarium inspecta. 532. & 533. vide etiam 429. & 430
Statuta facta in aliquo Generali Capitulo, auctoritate Papæ, an possint tolli & aboleri, per aliud Capitulum Generale. 531 & 534
Statuta facta in Capitulis Generalibus, siue Prouincialibus, an declarari possint, per Generales & Prouinciales solummodo, respectiue. 536
Statuta Ordinis Minorum, an obligent ad culpam: an vero solummodo ad pœnam. 537 & 538
Contra Statuta suæ Religionis, an aliquis Religiosus in particulari possit impetrare & procurare priuilegium. pag. 538
Statuta aliqua confirmando summus Pontifex, an intẽdat reseruare Religiosos, ab stricta seu stricțiori, suæ Regulæ obseruantia. 539
Supplicare an liceat, Papæ & summo Pontifici, vt suas leges siue Constitutiones moderetur, aut reuocet, & an per huiusmodi supplicationem, interim suspendantur ipsarum effectus. 476
Suspensio litterarum Apostolicarum, fieri an possit, absq; iusta & rationabili causa, per interpositam supplicationem. 479 & 480
Suspensio, quidnam sit & quotuplex. 686. cum seq. latissime.
Suspensionis effectus, quinam sint. 689. cum seq latissime.
Suspensionis censuram apponere, seu suspendere, quinam possint. 695. & 696
Suspendi, quinam possunt, vel non possunt. 697. & 698
Suspensio, an ferri non possit, nisi propter culpam, & an necessario ea esse debeat mortalis. 699. & 700
Suspensionis censura, qualiter sit ponenda, & quænam in ea sint obseruanda. 701 & 702.
Suspẽsio prout est pœna, in quo differat, à suspensione, quæ est censura. 703
Suspensio, in quo differat, ab excommunicatione minori, & quænam harum pœnarum sit grauior. 704
Suspensio in quo differat, ab excõicatione maiori, & quænam sit grauior. 705
Suspensio, in quo differat, à depositione verbali, quæ via est ad degradationem. 706. & 707
Suspensio, in quibus casibus incurratur de Iure. 708 cum seq.
Suspensionis censuram violantes, antequã absoluãtur, seu super ipsis dispensetur, in quas incidant pœnas. 710. cum seq.
Suspensionis pœnã inpodati, an possint facere aliqua, quæ sint valida. 714
In quas pœnas incidant, participantes cum suspensis in Diuinis. 715
à Suspensione prædicta, quinam possint absoluere. 716 cum seq. latissime.

Supe-

Superiores & Prælati Religionum, an teneantur sua statuta seruare. 528

V

VIcarius Generalis Ordinis, quisnam dicatur. 191
Vicarius Generalis Ordinis, an sit Ordinarius Prælatus: an vero subdelegatus. ibidem.
Vicarius Generalis Ordinis, qualiter sit eligendus, cum officiũ Generalis Ministri, qualibet ex causa vacare contigerit. 191
Vicarij Conuentuum, in nostro sacro Minorum Ordine, an sint vere & proprie Prælati. 288. & 289
Vicarij Conuentuum, à quibus instituendi sunt, & an Guardiani, pro libito illos possint amouere. 290. & 291
Vicarij Monialium, à quibus sint instituendi. 292
Vicarij Monialium, an dici possint aliqua ratione Prælati. 293
Vicariorum Monialium, quisnam sit immediatus superior. 294
Vicarij Monialium, in quibus casibus intrare possint earumdem clausuram. 295. & 296
Vota suorum subditorum, Prælati Regulares, dispensare an possint. 575
Ad dispensandum in votis, quænam sit iusta & rationabilis causa. 578
Vota suorum subditorum, an possint Prælati Regulares commutare 579
Vota suorum subditorum, an possint Prælati Regulares irritare, & quonam iure. 580. cum seq.
Vota volentium, intrare Religionem, an possint Prælati Regulares dispensare. 583
Vota volentium intrare Religionem, seu potius Nouitiorum, an possint Prælati Regulares commutare & irritare. 584

FINIS.

Errata sic corrigito.

Primus numerus paginam secundus lineam indicat.

144	23	militiæ	iustitiæ,
172	28	Summus. leg.	Summus Pontifex,
325	1	indignum	dignum,
435	45	supradictum	supradicti,
543	37	tes	lites,
508	39	possunt	non possunt,
605	8	nullam	vllam,
678	34	procedere	præcedere,
775	37	Canonicatus	Canonizatus,
836	36	ad	haud,
861	40	omrem	morem,
945	45	Prædicantibus	Prædicatoribus,
988	30	speciale	spirituale.

Regestum.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz.
Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr.
Omnes sunt Quaterniones, præter †, & Rrr, qui sunt Duerniones.

ROMÆ. Apud Bartholomæum Zannettum. MDCXII.
SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google

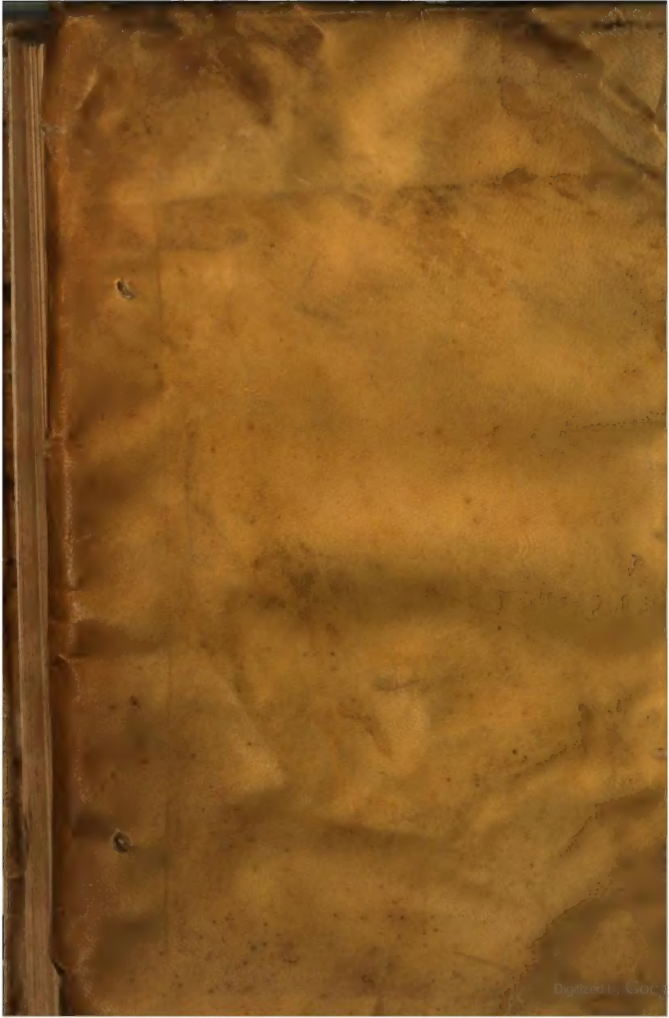
Digitized by Google